Clariſſimi ſacre pagine doctoris Fratris Stephani Bruleſer ordinis minoꝝ in quatuor diui ſeraphiciqȝ Bonauenture ſententiarum libros interpretatio ſubtiliſſima.

Interpretatio libri primi.

Ad usu[m] Fr[atr]is Gregorij et Abbatis

Cum priuilegio.

Ad uso di fra Jacomo de ...

Quantum prisci nominis ac glorie eternitati studuerint devotissime frater compertum habemus. Alij enim in nominis perpetuitatem sibi statuas enneas lapideasqꝫ erigere satagentes: ne simul fama ⁊ laus egregia clarissimaqꝫ eorum facinora cum corpore terre oblivioniqꝫ mandarentur his monumentis sua nomina atqꝫ gesta inscripsere. Hoc etiaꝫ nostri seculi plures fecere: vt ipsis abeuntibus: vitam apud posteros omnis nanciscantur inmortalē. Quanta ⁊ quot noster iste ⁊ pater ⁊ frater: frater Stephanus Brulefer theologus illustris: hac luce functus: monumēta reliquerit. ipse pernosti: qua diligentia: quo fraterne charitatis fervore. Subtilissimi Scoti in sniās scripta luculentissima interpretatione. In parisiorum vniversitate elucidaverit. Quantaqꝫ charitate succensus: multo favore ⁊ amore: in Maguntinorum gymnasio Sancti Bonaventure doctoris seraphici scripta resolvēdo dilucide aperuerit. Post plura etiam eius preclara longeqꝫ laudanda opuscula. Cogitabam nudiusternus frater amate quanta vterqꝫ deberet illi viro ac patri theologo celeberrimo: qui nos semp facile admisit: benigne instruxit: immenso favore ⁊ charitate prosequendo: quo officij genere cum amplecteremur: ne simul in patrem nostrum ac preceptorem pientissimum: impietatis ⁊ ingratitudinis: atqꝫ in nostros omnes invidentie accusaremur atqꝫ redargueremur. Deliberans tandem eius reportata in tres vltimos sententiarum libros. Mectis congesta: vna cuꝫ primo Maguntie in easdem scripto accuratissime interpretatas in scripta sancti Bonaventure in lucem dare atqꝫ in mediuꝫ. Tibi idcirco perhumillime supplicans qui eodem officio: eadem charitate ei obstrictus es: reportata super primo ad me dare velis: vt tandem grati in patrem ac preceptorem nostrum: atqꝫ in omnes alios ⁊ pij ⁊ beneficissimus atqꝫ dicamur. Qđ si preces meas facile admiseris atqꝫ audieris: profecto rem deo facies ꝙ gratam: ⁊ mortalibus iocūdissimā. Tu modo age reportata vt accipiam meqꝫ tibi nunꝙ defuturum scito. Vale felix: meiqꝫ memor.

Responsio.

Accepi litteras tuas siquidem mihi iocundissimas simul ⁊ gratissimas: quibus tuam ostendis virtutem cognatam ⁊ vnice laudandam: qua probas quosqꝫ virtutis aut cuiusuis egregij facinoris auctores eternitati commendandos. Qđ quidē tecum vna affirmo: vt ⁊ alijs superstitibus studendi virtutibus ac litteris vehementissima relinquatur occasio: ne velut iumenta silentio vitam transigant. Inde videris a me rem petere christi fidelibus profuturam: quam si negarem ferreus: nec rationis nec benignitatis officio monendus fui: sed quasi in lapidem obrigescere niterer. Quare fit: vt is sim: qui ⁊ si non maiori: pari tamen ⁊ equali animo: illi deifico theologo patri Stephano Brulefer afficio: laudi atqꝫ nominis perpetuitati consulens o hunc quem petis reportatorum librum. In sanctum Bonaventuram doctorem seraphicum accipe: tuis votis potitus: tu vero impressum hoc opus clarissimum ad me aliquando dare velis. Vale cura: ab inceptione resiliens habiturus me semper ad vota deditissimum.

Ad lectorem.

Accipe candide lector: elaboratissima ⁊ iterū atqꝫ iterum castigata: charitate igniti doctoris fratris Stephani Brulefer ordinis seraphici minorum de observantia dicti Reportata longe clarissima. In quattuor sententiarum libros sanctissimi Bonaventure. Quorum primum nobilis illa Germanie civitas Maguncia comportavit. Que si legas studiose ac legendo revises: tunc primum tibi persuadeas aliquantulum sapiscere. Nec (vt callidus quisqꝫ rerum estimator facile calumniam inferre presumas: vt vbi sapuisse ⁊ intellexisse somniaris: desipuisse ac stomachose iniuriaꝫ irrogans delirasse dicaris. Nihil enimvero illa Teutonum clarissima ingenia: invido correctori castigandum emendandumve reliquere. Vale nec ingratum tibi futurum opus arbitrare: vbi legeris ac simul intellexeris.

Clarissimi sacre pagine doctoris fratris Stephani Brulefer ordinis minorū in primū diui seraphiciq; Bonauēture snīarū librū cōmētaria subtilissime digesta.

Irca sancti Bonauenture prologum primi snīaꝝ. Notādū q̄ q̄drupliceꝭ sunt questiones. Naz primo quedam sunt subtiles ⁊ studiose. Secundo quedam sūt difficiles ⁊ curiose. Tertio q̄dam sunt ciuiles ⁊ contentiose. vel politice ⁊ litigiose. Quarto quedam sunt vtiles: ⁊ virtuose. ¶ Primum genus questionum disputat̄ in scolis theorica phorum. vt in physica ⁊ metaphisica ⁊c̄. ¶ Scdm̄ genus disputat̄ cōiter in scolis Mathematicorū fantasticorū. ¶ Tertiū genus disputat̄ in scolis Juristarū vt de litibus ⁊ alus cōtētiōib⁹. ¶ Quartū vero genus q̄onū. s. vtiliū ⁊ virtuosaꝝ solet ptractari in scolis theologorū. Quia ibi sem p vtilia ad morū edificationē ⁊ ad cōsequēdā beatitudinē ptractant̄. ¶ In primo igit̄ (quē p̄mant b⁹ habem⁹). Sctūs Bonauētura ptractat q̄ones subtiles ⁊ studiosas: vt patebit. Quia ibi de pductione diuinarū psonarū ⁊ de electorū p̄destinatione agit. ¶ In scd̄o libro pertractat de scd̄o genere q̄onū. Quia ibi cōsiderat nām orbiū: māe prie ⁊ hierarchias āgelorū. ¶ Sed cōtra. Questiōes difficiles ⁊ curiose non sunt nisi viciose. ergo ⁊c̄. Rn̄deo. Duplex est curiositas. Quedā ē curiositas viciosa ⁊ vitāda. q̄ scz aliq̄s in ingrendo sic curiosus est q̄ q̄rat aliq̄d oīno sup̄fluū. ⁊ de quo nulla certa ratio pt dari. ¶ Pria ppō. Jllo mō q̄ones difficiles ⁊ curiose sunt viciose. Sed illo mō a sctō Bonauentura non ptractant̄. Alia est curiositas virtuosa. Qua scz q̄s nobilitate animi etiā occulta ingrere nō attediat̄ ordinādo illa (ex bona cōscientia) ad salutem ppriā ⁊ aliorū. ¶ Scd̄a ppō. Jsto mō q̄ones difficiles ⁊ curiose nō sunt viciose pbat̄. Quia q̄cq̄d ex bona cōsciā (hoc est s̄m dictamen recte rōnis) pōt ordinari ad ppriā ⁊ alioꝝ salutē nō est viciosum. Sed aliq̄ q̄onis difficiles ⁊ curiose sunt huiusmodi. ḡ ⁊c̄. Correlariū doctor seraphicus in suo secūdo q̄ones difficiles ⁊ curiosas ptractat isto modo. ¶ In tertio vero libro q̄ones ciuiles maxime ptractat eo q̄ de virtutib⁹ specialius ibi tractat. ¶ Marie vero in quarto (licet in oibus aliis libris) ptractat q̄ones vtiles ⁊ virtuosas. ¶ Quidā discipulus interrogauit sctm̄ Thomaz de aquino q̄s esset mod⁹ pficiēdi in theologia. Rn̄dit. Q̄ꝺ est exercere se in doctore perito ⁊ expto. Discipulo querēte. Quis ē talis? Cui ille. Alexāder de ales. Sed doctor cōsolator: s⁹ Johannes gerson de laudib⁹ sancti Bonauēture ait. Ego dico esse go sanctū Bonauēturā. Nā doctor ille nō tantuz cherubicus (q̄ intellectū illuminat) vocari pōt. Sz recte seraphic⁹ appellat̄ quia inflāmat ⁊ affectuz. ¶ Unde doctores scientes cōscientiaz autē nō habentes: nō sunt seraphici sed demones. Nā demō interp̄tatur sciens. Nā scientia in homie malo nihil aliud est q̄ gladius in manu furientis. Tales quoq; dicunt̄ potius cacodemones. i. mali scientes. populū eniz pdunt ⁊ heresim semināt. ¶ Doctores sūt i duplici differētia. Quia alij textuales. Ut quatuor doctores ecclesie. ⁊ magister sentētiaꝝ qui fuit vltim⁹. Alij sunt Questionarij. Quoꝝ primus in religionibus mendicātiū fuit mgr̄ Alexāder de ales. A quo sanct⁹ Thomas multa recepit. Unde fere quicq̄d scripsit in Scd̄a scd̄e recepit ab Alexandro de ales vt pz intuenti. ¶ Dubium morale. Utrū melius sit simpliciter. i. deo magis acceptum docere in scolis: vel in cathedra p̄dicare: an vacare simplici contemplationi. Respondetur per vnā distinctionē ⁊ aliquas ppositiones. ¶ Distinctio. Triplex est opus virtuosum ⁊ laudabile: put nunc sufficit. Nā quoddaz est opus virtuosuz simplex ptinens ad vitam contemplatiuam: cuius modi est amare deum. audire missam: ⁊ orare deum. Aliud est opus virtuosum simplex ptinens ad vitam actiuaz: sicut est recipere hospites ministrare infirmis. Dicunt̄ aūt simplicia: q̄ nō sunt permixta. Tertium est opus virtuosum pertinēs ad vitaz actiuā: deriuatur tamen a plenitudine contemplationis: vt est predicare ⁊ alios docere. Nō enim simpliciter pertinet ad vitā actiuam docere: sed etiam ad cōtēplatiuam. ¶ Prima conclusio. Opus vite contemplatiue est simpliciter melius ⁊ nobilius q̄ sit de facto opus simplex vite actiue. Ex quo vita contemplatiua est simpliciter melior vita actiua. ¶ Secunda ppō. Opus simplex vite actiue licet sit virtuosum ⁊ bonum: nō est tn̄ eque perfectum immo minus perfectum ope deriuato ex contemplatione. ¶ Sed dices. Quāto aliq̄ꝺ opus est difficilius tanto est virtuosius. Sed opus simplex vite actiue est hmōi. ergo ⁊c̄. ¶ Rn̄deo. Q̄ꝺ duplex est difficultas in opere virtuoso. Una ex parte operantis: ⁊ hec non facit opus in se esse virtuosius. Non enim sequitur difficilius est mihi ieiunare q̄ orare. ergo melius ē ieiunare q̄ orare ⁊c̄. Alia est difficultas ex parte operis in se. Et illa facit op⁹ bonum magis esse meritorium. vnde docere ⁊ p̄dicare sunt difficiliora operibus solūmodo contēplationis difficultate operis in se: igitur sunt magis meritoria. ¶ Tertia propositio. Opus vite actiue deriuatum a vita contemplatiua est simpliciter nobili⁹ ⁊ virtuosius in genere moris q̄ sit simplex contemplatio. pbatur. Magis ⁊ perfectius ē illuminare q̄ lucere. Jlluminare enim p̄supponit lucere. Unde secunduz phos lux ⁊ lumen sunt due qualitates ordinate: lux eniz est in corpore lucido: lumen autem est in corpore perspicuo. Est igitur effectus lucis lumen. Jllūinare ergo nihil pōt nisi

cuz hoc luceat. ergo magis est illuminare q̃ lucere. Sicut igitur magis est illuminare q̃ lucere: ita maius est contẽplata alijs tradere q̃ de facto contẽplari solum. ¶ Sequit correlarium. q̃ aliq̃ religiones sunt perfectiores alijs. Unde religiões ordinate ad opus simplex vite actiue tenẽt infimum gradum. vt sunt religiones ordinate ad dimicandum pro fide catholica vel pro hospitibus recipiẽdis. Religiones vero institute ad simplicem cõtemplationem tenẽt secũdum gradum. vt Benedictinen. et Carthusien. Mẽdicãtes aũt instituti ad tertium opus virtuosum. s. vite actiue deriuatuz a cõtemplatione: sunt supremi. ¶ Correlarium. Nulli mẽdicanti saltim predicatori vel minori lz exire suam religionem. et ingredi religionem simplicis cõtemplationis. vt Carthusien. vel Bñdictinen. pz. q2 nulli licet exire suam religionem et ingredi laxiorem. ergo etc. ¶ Dubium speculatiuum etc. ¶ Unde proueniat difficultas questionum theologie. ¶ Rñdeo proh dolor pauci sunt theologi. Difficultas aũt talis nõ est ex parte rei sed solum ex parte nostri. Ideo queritur. Utrum difficultas intelligẽdi vel cognoscẽdi res proueniat ex parte intellectus nostri an ex parte rerum intelligibiliũ. ¶ Rñdit Cõmentator 2° Metaphisice. q̃ duplices sunt res. s. materiales que. s. cõponũtur ex materia et forma. Alie sunt immateriales: vt angeli et deus. ¶ Sit igit hec prima ꝑpositio ad mentem Cõmẽtatoris. Difficultas intelligi res immateriales est obscuritas intellectus nostri. Unde phs 2° Metaphisi. Sicut oculus nycticoracis vel noctue se habet ad lumen solis. sic intellectus noster habet se ad manifestissima nature. Sed oculus noctue nõ potest videre lumen solis. ergo etc. ¶ Scda ꝑpositio. Difficultas intelligi materiales est ex parte rerum materialium. Quia ille res nõ sunt perfecte in actu eo q̃ sunt in materia. ¶ Sed ista ꝑpositio secũda nõ valet. Unde sm doctorem subtilẽ 2° Meta. Tota difficultas est ex parte intellectus nostri. Ista aũt itellectus nostri ĩfirmitas sm Augm. prouenit ex iniquitate. Probatur. Quia si res materiales ex se essent difficulter intelligibiles. ergo cuicũq3 intellectui essent tales. probat. Q̃ñcunq3 aliquid de se est tale sm nãm suam cuicũq3 cõparatum est tale. Si igitur res materiales de se sunt difficiles ad intelligẽdum intellectui nostro erunt etiam difficiles intelligẽdum intellectui diuino: quod est hereticum et erroneum. ergo etc. ¶ Sed contra Ecclesiastici scdo df. Cuncte res difficiles. ¶ Rñdeo verum est intellectui non poteñ eas apprehendere. Quod insinuat ipse continuo dicẽs. non potest eas homo explicare sermone.

Querit primo. Que sit huius libri materia vl' subiectũ.

Liber iste. s. primus scti Bonauenture diuidit in duas partes. s. prologum et tractatum. Prima pars durat vsq3 ad primã distinctionẽ. Et diuiditur in duas. In prima ponit quandã collationẽ cõmẽdatoriaz. In scda tractat de quatuor causis: et de vnaquaq3 facit specialem questionẽ. In prima parte secũde partis tangit materiã vel subiectuz: et querit que sit huius libri materia vel subiectum. ¶ Pro quo notãdum primo. q̃ aliud est loqui de causis huius libri. s. Magistri sniaruz. Et aliud loqui de causis sciẽtie. Ponẽde sunt igitur aliq̃ propositiones per ordinem. ¶ De causis sciẽtie sit hec prima propositio. Nulla scientia põt habere quatuor causas. s. efficiẽtem mãlez formalem et finalem: ex quibus simul causetur. probat. Nã forma simplex cui scilicet repugnat componi intrinsece ex materia et forma. põt habere quatuor causas. Sed omnis sciẽtia est forma simplex cui repugnat componi intrinsece ex materia et forma. ergo nulla scientia potest habere quatuor causas. Maior est nota: quia ex oppsito predicati sequitur oppositum subiecti. minor patet. Quia omnis scientia est forma accidentalis. ¶ Secunda propositio. Cuiuslibet scientie create necessario sunt due cause. a quibus talis scientia causat. scz efficiens et finalis. De efficiente probatur. Quia omnis scientia creata est effecta. igit ois sciẽtia creata hz cãm efficiẽtem. Sz si habet cãm efficientẽ: hz et finalẽ ꝓbatur ꝑ hãc regulã. Cuiuscunq3 effectus est cã efficientis: eiusdẽ est et cã finalis: et ecõuerso. Nõ aũt huius est. Q̃m causalitas cause finalis est mouere efficiẽs ad agẽdum. ¶ Tertia propositio. Sola substantia corporea habet quatuor causas. ex q̃bus et a quibus causatur. Probatur. Quia omnis substãtia corporea est composita ex materia et forma. ergo habet cãm materialem et formalem: et vlterius quia ẽ effecta ideo habet causam efficientem. et si efficientem ergo et finalem. vt prius. ¶ Quarta propositio. Deus est principalis causa nõ solum generalissima: sed etiam gratis dans vel causans omnẽ scientiaz creatam. probatur. Quia causa prima est omnino independẽs in causando: non sic causa secunda. Omnes enim cause secunde depẽdent a causa prima. Hinc est articulus parisiẽsis. Quicquid deus potest causare cum causa secũda extrinseca: potest se solo causare. Notãdum q̃ duplex est gratia scilz gratum faciens: et est charitas que facit hominem acceptum deo. Et hec est solum pro vtilitate persone cui est data. Alia gratis data. Et est donuz quod a deo confertur alicui persone ad profectum totius ecclesie vel communitatis et ad vtilitatem omnium: vt sermo scientie etc. ¶ Quinta propositio. Causa proxima particularis et immediata cuiuslibet scientie create est ipse intellectus cum obiecto siue presentato in ratione obiecti. Probatur. quia sm beatum Augustinum. Ab obiecto et potentia paritur notitia. ergo etc. Unde sicut visio causatur a visu et visibili: ita et de scientia. Obiectuz igitur vel species intelligibilis representans obiectum cum potentia intellectiua integrant vnam causaz totalem.

totalem. ¶ Correlarium. Neqz doctor exterior neqz littera neqz scriptura est causa efficiens scientie principalis: sed ipse intellectus cum obiecto. Hec Linconiensis super posteriorum. ¶ Querit ergo An deus sit subiectum huius libri sententiarum. Antequam termini declarentur prius notande sunt conditiones boni scholaris: Boetius in disciplina scholarium. assignat tres conditiones quas quilibet scholaris debet habere. Prima: ꝙ sit attentus ingenio ad intelligendum: ita ꝙ non sit intentus aliis occupationibus inutilibus. Secunda: ꝙ sit beniuolus animo ad audiendum: vt nullum rancorem nullum odium habeat contra magistrũ. Tertia. ꝙ sit docilis exercitio ad retinẽdũ ne faciliter tradat obliuioni audita &c. ¶ His p̄missis termini declarandi sunt: deus: mã & subiectuz. Primus terminus est deus & est equiuocus. Uñ put nunc sufficit. Iste terminus deus sex modis capit. Primo modo nũcupatiue vel abusiue: vt in ps̃. lxxxxv. Omnes dii gentiuz demonia. Et apostolus. i. Cor. viij. Si quidem dii multi & dñi multi. Secũdo accipitur adoptiue: vt in ps̃. lxxxj. Ego dixi dii estis & filij excelsi omnes. ¶ Propositio. Quilibet electus dr̃ hoc modo filius dei per adoptionez. Tertio significatiue pro hominibus in dignitate existẽtibus: vt Exodi. xxij. Dijs non detrahas. i. prelatis. & Exod. xxj. Offerat eum dominus dijs. Quarto modo potestatiue: vnde dñs ad moysen Exod. vij. Ecce constitui te deũ pharaonis: hoc est potestatem dedi contra ariolos & deos pharaonis. Quito modo sollicitudinaliter: vt apostolus ad Phil. iij. Quorum deus venter est: tales enim tantã de ventre habent sollicitudinẽ vt obliuiscant dei. Sexto capit essentialiter siue naturaliter: & sic deus est pater & filius & spũssanctus. vt dicit sãctus Augusti. in sermone quodam de martyribus. Quis est deus? Respondit. Pater & filius & spũssanctus. ¶ Correlarium. Nullum nomen est quin aliqua descriptione possit notificari quid per ipsum imponetur: quamobrem. Et si deus non sit ꝓprie diffinibilis ẽ tñ descriptibilis. Correlariuz. Tamen in descriptione dei nõ oportet ponere oẽs ꝓprietates deo conuenientes. sed sufficit vnaz vel aliquas ponere cum ly summe: vt dicendo. Deus est ens summe bonuz vel deus est ens ꝑfectissimũ. ¶ Scd̃m regulam prisciani superlatiuus exponitur dupliciter. i. affirmatiue & negatiue. Affirmatiue vt deus est ens ꝑfectissimum. i. deus est ens perfectum omni alio a se ꝑfectius. Negatiue autẽ sic: deus est ens perfectissimum. i. est ens perfectum & nihil eo perfectius illo modo dicit Anselmus. Deus est quo maius excogitari nõ potest. ¶ Aiaduertendum ꝙ duplicia sunt predicata in diuinis scilicet essentialia & notionalia. Aliter autem vtunt dii philosophi hoc vocabulo essentiale & domini theologi. Philosophi dicunt essentiale qđ distinguitur contra accidentale. Duplex autem est accidens scilicet cõmune & per se. i. proprium: quod igitur neutro modo est accidens illud est accidentale alicui. Correlarium. Essentiale igit̃ ſm philosophos est predicatum in primo modo dicẽdi per se. Apud theologos non sic. Unde quia essentia diuina habet cõmunitatem realem: sic ꝙ vna & eadem essentia singularissima est tribus personis cõmunicata realiter ipsa propter illam cõmunitatem realez vere predicatur de tribus ꝑsonis. ¶ Essentialia igit̃ in diuinis vocantur illa que habent similem communitatem realem per similem modum predicandi cum essentia diuina: vt intellectus voluntas: intellectio volitio sapientia & iustitia &c. ¶ Notionale vò est illud quod conuenit vni soli persone vel solis duabus: vt paternitas spiratio actiua. Dicuntur autem notionalia quia faciũt nos deuenire in notitiam trium personarum. ¶ Secundus terminus est materia. Pro quo sciendũ ꝙ triplex est materia scilicet in qua ex qua & circa quam. Materia in qua est subiectum recipiens in se aliquod accidens. Propositio. Omne subiectuz recipiens aliquod accidẽs ab eo realiter distinctum est materia in qua ipsius accidentis. Correlariuz. Materia in qua: cuiuslibet sciẽtie est ipse intellectus. Omnis enim color in corpore: & omnis scientia in anima. Sed de illa non est presens intẽtio. sed de materia circa quam. Materia ex qua est illa ex qua cuz forma constituitur compositum. Materia vero circa quam est ipsum obiectum potentie circa qđ versatur ipsa potentia. Et de illa est ad propositũ. ¶ Notandum ꝙ quadruplex est nomen eius de quo considerat scientia: scilicet subiectum obiectuz genus scibile: materia circa quam. Dicitur subiectum ratione suarum proprietatũ quibus subijcitur. Obiectum vò dicitur quia est id in quod fertur potentia: quia sicut potentia fertur circa obiectum sic cõsideratio scientie &c. Genus scibile. vnde p̄mo posteriorum. Scientia est vnius generis scilicet scibilis subiecti cuius partes & proprietates considerantur: ¶ Materia circa quã vt supra. ¶ Nullo modo sequitur. Scientia habet materiam circa quaz ergo habet causam materialem. Probatur. Quia materia circa quam scientie est causa efficiens partialis ipsius scientie: causa autem efficiens nullo modo ꝓprie loquẽdo est causa materialis ¶ Tertius terminus est subiectum: Et capitur octo modis. Unus. Obiectum verna positũ sub cui quid inheret. Quod prius est copula proprij logicaliter infra. Quo simul ars heret bis sunt quaterna subiecta. ¶ Ulterius notanduz ꝙ triplex est subiectũ cuiuscũqz scie p̄mũ ſm Scotũ in ꝓblemate p̄mi. Est illud qđ continet primo virtualiter oẽs veritates illius scientie vel illius habitus in quo ponitur subiectũ. Sed quid est cõtinere primo virtualiter dñe Scote. Reuera talis diffinitio breuis quidem est in verbis sed summa in speculatione. Ideo vt ꝑfectius itelligatur primo declarãdi sunt termini

¶ Unde quadruplex est continentia .s. essentialis vel formalis identica vel unitiva virtualis & potentialis. Continentia essentialis seu formalis est illa qua aliquid cōtinet aliud in primo mō dicendi per se. Propositio prima. Omne inferius continet essentialiter tali continentia suum superius. Secūda propositio. Omne diffinitum continet essentialiter diffinitionem suam. Tertia propositio. Omne compositū ex materia & forma continet essentiali continentia materiam & formam. Patent he propositiones q2 omnia ista continētur in primo modo dicendi per se. Correlarium. Ista continentia inter omnes alias est precipua. ¶ Continētia idētica seu unitiva est illa qua aliquid continet aliqd sibi identificatum realiter tamen diversificatū ab eo formaliter. Unde due cōditiones ad continentiam identicaz requiruntur. Prima q continens & contentum sint una & eadem res realiter. Scḋa q inter ea sit distinctio formalis. Prima propositio. Omne subiectum continet identica continentia suas proprias passiones. Probatur. Nam si essent quedam qualitates distincte realiter a subiecto: ut Thomiste dicūt in secūda specie qualitatis tunc unuz posset separari ab alio: patet. Quia per divinam potentiam absq contradictione omne prius potest separari a posteriore. Per articulum parisieñ. Quecunq sunt duo entia absoluta realiter & essentialiter distincta quoruz unum est prius alio absq cōtradictione deus potest facere unū sine alio. Ergo homo potest separari a risibili quo concesso omnis demōstratio & omnis scientia destruitur: sed cōsequēs est falsum. ergo &c. Regula. Nulla propria passio cuiuscūq subiecti est de diffinitione quidditativa ipsius subiecti. Probatur quia si oppositum ergo predicatio proprie passionis de subiecto non est predicatio secūdi modi dicendi per se sed primi modi. Propositio. Anima intellectiva continet potentias suas intellectuz .s. & voluntatez identice vel unitive. probatur. Quia tales potentie sunt idem realiter cū ipsa anima distinguuntur tamē formaliter. Propositio. Essentia divina propter sui simplicitatem continet quicquid habet continentia unitiva. Probatur per regulam beati Augustini & omnium theologoruz. Deus est quicquid habet. quicquid enim est in deo realiter est deus sed sapientia est in deo realiter. ergo &c. ¶ Continentia virtualis est illa qua aliqd potest producere aliquid inesse. Continentia virtualis est duplex scilicet inesse reali vel inesse nature & inesse cognito. Cōtinentia virtualis inesse reali vel iesse nature est illa qua aliquid potest producere aliud inesse existentie sive nature. Illo modo sol continet virtualiter ranam. Et dicitur cōtinere idest simul tenere. virtualiter idest in sua virtute. Unde termini quibus Scotus utitur non sunt sic obscuri. ¶ Pro hac continentia nota propositiones. Prima propositio. Omnes res creatas deus continet virtualiter: idest continentia virtuali in esse nature. Probatur: quia sua virtute creat eas. ¶ Secunda propositio. Omnis causa productiva alicuius effectus ante productionem dicit continere virtualiter suum effectum continentia virtuali inesse reali. ¶ Tertia propositio. Intellectus tali continentia continet suam intellectionez & voluntas suam volitionez. ¶ Quarta propositio. pater anteq̄ gignat filium continet tali continentia ipsum filium. ¶ Quinta propositio. Nullū subiectum alicuius scientie continet virtualiter inesse reali suas passiones. probatur. Omne subiectum est idem realiter suis passionibus. ergo nullū subiectum continet virtualiter inesse reali suas passiones. consequentia tenet ex diffinitione continētie v̄tualis inesse nature. Nulla eniz ē res que producat seipsam. ergo subiectum nullo modo inesse reali potest producere suam passionez. Propter hoc enim antecedens sanctus Augustinus & oēs theologi coacti sunt ponere sicut & est diversitatem realem inter patrem filium & spiritum sanctum in divinis. Nam nisi sic poneretur philosophi merito dicerēt: & vere christianos ponere talia que implicant contradictionez. ¶ Ex quibus sequitur error Nicolai de Orbelli in prologo super phisicam dicētis propriam passionem emanare vel ebullire de suo subiecto. Si permanere vel ebullire intelligat productio falsuz omnino est q passio manat a subiecto. Si autem intelligatur per manare passionez naturaliter esse posteriorem subiecto & cōtineri virtualiter inesse cognito tunc potest admitti. ¶ Cōtinentia virtualis inesse cognito est illa qua aliqd potest producere aliud inesse cognito hoc est iesse ſm quid. Propositio. producere aliquid inesse cognito est producere cognitionem vel noticiā ei⁹. Correlarium. Omne subiectum illo modo continet virtualiter suas proprias passiones. ¶ Regula metaphisicalis. Omnis quidditas vel entitas ex cuius cognitione potest elici vel deduci noticia alterius illa continet illam virtualiter. Unde si clare intelligeremus naturam humanaz: quod tamē pro statu isto non potest fieri: intelligeremus omnes proprietates hominis videlicet ut est risibilis flebilis: itellectivus: āmirativus: beatificabilis &c. Ex ꝓprietatib⁹ aūt & ibi o formant ꝓprietates & ꝓpōnes scibiles. ¶ Correlarium. Deus vere ponitur subiectū in theologia Probat deus eniz ex rōne sua qdditativa continet oēs proprietates theologie virtualiter. ergo &c. Unde beatissima virgo clare vidēs eētiā divinā quasi in libro legit oēs veritates theologicas & oīa p̄dicata verificabilia de ipsa essentia. Sic est & de quacunq natura clare cognita. ¶ Quarta continentia d[icitur] potentialis & est illa qua superius continet inferiora: ſm latitudinem seu cōmunitatē quandam. ¶ Correlarium. Coniungere ꝯtinentiam virtualem potētiali vel econverso est chimericū quoddā. Sicut enim asinus &

asinus ꝛ homo sunt spēs disparate sub eodem genere scꝫ animalis. sic etiā continentia virtualis ꝛ potentialis sunt spēs disperate sub eodē genere. s. cōtinentie ꝛc̄. Notādum ꝙ omnis questio vere scolastica diuiditur in tres partes. s. in caput ꝛ sūt argumenta pro ꝛ cōtra. Et illa nō debent accipi pro auctoritate. Aliquando enī procedunt ex suppositione falsi quod tamē reputatur verum ab illo cōtra quē arguitur. Secunda pars est corpus quod continet questionis decisionem. Tertia pars sunt pedes qui sunt argumentorum solutiones ꝛc̄.

Resolutio

questionis stat in vna distinctione ꝛ aliquibꝰ ꝓpōnibus.

¶ Distinctio est talis. Cuiuslibet scientie pōt assignari triplex subiectum attributionis. scꝫ Radicale. integrale. ꝛ vl'e. Subiectum radicale est illud ad qđ oīa reducunt̄ tanq̄ ad principiū radicale. vt i grāmatica subiectū radicale est lr̄a. Unde lr̄a. est minima ps vocis que scribi pōt ꝛ hoc ſm grossiorem diffinitionē. Et dicit̄ elementū propter sui indiuisibilitatē. ¶ Subiectuꝫ integrale est illud ad qđ oīa reducunt̄ tanq̄ ad totū integrale. Et dr̄ totuꝫ itegrale eo ꝙ integrat oīa que sūt in illa scīa Tale autē ſm in grāmatica vocat̄ orō integra ꝛ cōgrua. ¶ Subiectum vl'e est illud ad quod oīa in scientia tali considerata reducunt̄ tanq̄ ad totum vl'e. Tale subiectuꝫ in grammatica est vox articulata ordinabilis ad significandū. Et dr̄ articulata illa que est bene proportiōata seu pronūciata debite. In quadruuialibꝰ autem. videlicꝫ. Geometria. Arismetrica. Astrologia. ꝛ musica. In geometria subiectū radicale est punctus. Subiectū integrale est corpus: quia continet oē genus dimēsionis. Est auem triplex mensura vel dimensio in ꝑmanentibus quātitatibꝰ. vt longitudo. latitudo. ꝛ profunditas: que oēs sunt in corpore. Subiectū vero vniuersale est quātitas. ¶ Subiecto autem radicali correspondet subiectū speciale: subiecto vero integrali subiectū generale. ¶ Prima propositio. Subiectū radicale theologie est deus. pꝫ quia oīa considerata in tali scientia reducunt̄ ad deum tanq̄ ad principiuꝫ. ergo ꝛc̄. ¶ Secunda propositio. Subiectum integrale in theologia est xp̄us. Notandum ꝙ ille termius xp̄us valet hoc complexum deus hō. ¶ Propositio. Ab eterno verbum diuinum nō fuit xp̄us: licet ab eterno esset verbū diuinū probatur. Quia verbū diuinum ab eterno nō fuit hō. ¶ Contra. Xp̄s dicit in Iohanne. Anteq̄ abrahā fieret ego sum ꝫ ꝛc̄. ¶ Rñdeo ꝙ xp̄us loquit̄ de persona verbi. Et hoc patet nō enī dicit. anteq̄ abrahā fieret ego sum hō. sed ego sūꝫ ꝛc̄. Probat̄ alio medio. Xp̄s in triduo nō fuit hō. ergo nō fuit xp̄s. patet quia nō fuit verbū homo. Dicit enī damascenus ꝙ xp̄s est verbū hō. Correlariū. Lata igit̄ est differentia dicere verbuꝫ ꝛ dicere verbum hō. ¶ Licet xp̄us dicat illud cōplexum deus hō. vel verbum hō: nō tñ proprie dicit totū integrale. Probat̄. Xp̄s enī est deus: sꝫ deus nullo modo pōt esse pars cū hoc dicat imperfectionē. ergo ꝛc̄. ¶ Ideo notandū ꝙ totuꝫ integrale capit̄ duplr̄. ꝓprie ꝛ improp̄e. Propriie est illud qđ componitur ex partibus q̄ntitatem habentibus. ¶ Propositio. Illo modo xp̄us nō dicit totum integrale. patet quia lꝫ xp̄us duas habeat naturas: nō tñ sunt eius partes. eo ꝙ deus nō potest esse pars. ergo xp̄us nō dicit compositūꝫ. Totum integrale improprie captum est illud qđ complectit̄ plura entia: non tñ per cōpositione sed per ordinē vel vnionem. ¶ Propositio. Illo modo xp̄s dicit totū integrale. ¶ Tertia ꝓpō. Subiectum vl'e in tota theologia dicūtur esse res vel signa. Et pōt circūloqui dicendo credibile. Et sic possumus vti vno vocabulo pro alio. Circūlocutio est alicuius dictiōis deficiētes nobis per aliā suppletionē Probat̄ ꝓpō per btm̄ Augustinū dicentē. Oīs doctrina est de rebus vel de signis. Pro quo notādum ꝙ triplex est res. Increata ꝛ de hac spāliter est ꝑmus liber sniarū. Creata ꝛ de hoc spāliter est secūdus sniarū. Et tertia est res includēs rem creatam ꝛ increatā. Et de hac spālit̄ est tertiꝰ sniarum qui est de christo. Quartꝰ vero liber est de signis.

Conclusiones

responsiue ad q̄onēꝫ. ¶ Pria cōclusio. Totius theologie ꝛ libri sniarū. Deus est subiectū ꝑmum ad qđ oīa alia reducunt̄ tanq̄ ad principiū radicale. Et pro ista cōclusione sunt tria prima argumenta que facit sanctus Bonauentura in ꝑma q̄ōne. Et licet dictum sit in textu vel lr̄a Bonauenture. ꝙ primus liber est de re increata: puta deo. Omnes tñ etiam alij libri sniarum. quicquid tractant hoc sit inq̄tuꝫ talia sunt a deo vel creata vel instituta. ¶ Scđa conclusio. Xp̄s est subiectū totius theologie ꝛ libri sniarum ad quod oīa reducūtur tanquam ad totum integrum: idest totum per vnionem. non autem per compositionem. Probatur. Nam xp̄s complectit̄ ꝛ naturā diuinā ꝛ humanam ꝛ includit caput ꝛ membra. xp̄m ꝛ ecclesiam. vel verbū ꝛ hoīem ꝛc̄. ¶ Tertia ꝯclusio. Res vel signa seu credibile inquantum est intelligibile per rationē probabilē est subiectum totius theologie ꝛ totius libri sentētiaruꝫ ad quod omnia reducuntur tanq̄ ad totum vniuersale. Probatur. Illud enim subiectuꝫ in scientia secunduꝫ cuius distinctionem seu diuisioneꝫ diuiditur ipsa scientia. Secantur enīꝫ scientie idest distinguunt̄ quēadmodum res de quibus sunt: idest secunduꝫ distinctionem rerum scibiliuꝫ distinguuntur ꝛ sciētie. Istaꝫ regulaꝫ maxime practicat philosophus sexto Metaphisice: vbi secunduꝫ triplices res triplices diuidit sciētias. ¶ Unde triplices sūt res Quedam sunt res cōiuncte materie taꝫ in esse q̄ in diffiniri: idest semper sunt in materia ꝛ nō possūt diffiniri sine materia. vt sunt omnes res phisice. Alie sunt res que licet nō possint eē nisi in ma

teria. abstrahunt tamen a materia secundum diffi-
niri. Non enim diffiniuntur per materiam: vt est
quantitas. Et de his erit alia scientia: scilicet ma-
thematica. Alie autem sunt res que nec possunt es-
se in materia nec diffiniri per materiã. vt sunt sub-
stantie separate. Et de his est metaphisica. ¶ No-
tandum ꝙ ista opinio doctoris seraphici non con-
tradicit doctori subtili simpliciter. nec econtra do-
ctor subtilis contradicit simpliciter dictis Bona-
uenture. Dicit enim sanctus Bonauẽtura ꝙ theo-
logia est de rebus vel de signis tanquam de mate-
rie. vel de his de quibus cõmuniter in aliqua sci-
entia tractatur: non tanquam de subiecto adequa-
to. ¶ Secunda probatio tertie cõclusionis. Illud
est subiectum libri alicuius circa quod versaẜ au-
ctoris intentio ⁊ tractatus. Sed credibile est hu-
iusmodi. ergo ⁊c. Minor probatur. Nam Ma-
gister dicit in prologo. Propositum nostrum est
fidem nostram munire clipeis dauitice turris. ⁊
hoc fit quoniam defacto adducũtur rationes pro-
babiles ⁊ syllogismi pro defensione fidei. Occasi-
one autem huius dicti mouetur tale dubium.
¶ Utrum liceat alicui doctori adducere rationes
demonstratiuas ⁊ rationes probabiles ad probã-
dum articulos fidei. Et arguitur ꝙ non. quia secũ-
dum Gregorium. Fides non habet meritum vbi
ratio humana prebet experimentum. ergo ⁊c.
¶ Respondetur per duas propositiones ⁊ vnam
distinctionem. ¶ Prima propositio. Nõ sunt ali-
que rõnes adducẽde. nec possũt rõnes necessarie
vel demõstrationes adduci ad probandum aliqḋ
factuȝ alicuius articuli mere fidei. ¶ Articuloꝝ fi-
dei: qdã est mere fidei. vt xp̃s est deus ⁊ hõ. deus ẽ
trinus ⁊ vnus. Alius ẽ articulus fidei: nõ mere fi-
dei. vt ds̃ est vnꝰ. Propõ. Iste articulꝰ fidei potest
naturali ratiõe ꝓbari ⁊ demõstrari. Unde philoso-
phus illam. Deus est vnus pluries demonstrat. sci-
licet in octauo phisicoruȝ ⁊ i metaphisica. Propo-
sitio. Christus resurrexit a mortuis: ⁊ esse naturaȝ
communicabilem pluribus sine sui diuisione. Illa
non sunt demõstrabilia naturali ratione nobis eui-
dente. ¶ Secunda propositio. Possunt rationes
necessarie vel demõstrationes adduci ad proban-
dum possibilitatem articulorum mere fidei. patet.
Quia in hoc laborauerunt antiqui doctores cõtra
hereticos ⁊ perfidos philosophos. vt contra auer-
roym vt patet de sacramẽto altaris. Et de articulis
fidei. De trinitate. Uidelicet ꝙ non iplicent con-
tradictiones: ⁊ hoc sufficit pro defensione fidei.
¶ Item in ratione predicta pro tertia conclusione
vbi dicit sanctus Bonauentura. Hoc est ad probã-
dum fidem non inq̃ȝ fidem habitam sed creditaȝ.
¶ Diligẽtius igitur recitabo intentionẽ istius do-
ctoris seraphici. ¶ Notanduȝ igitur fides dupli-
citer capitur scilicet obiectiue ⁊ qualitatiue. Fides
obiectiue est ipsum obiectuȝ fidei complexum. vt

in symbolo Athanasij. Hec est fides catholica. vt
vnũ deũ in trinitate ⁊ trinitatem in vnitate vene-
remur. Alio modo qualitatiue. Et hoc dupliciter.
Uno modo pro fide infusa. Que est quidam habi-
tus supnaturalis in intellectu imediate causatus
a deo. ad assentiendũ firmiter articulis fidei. Alio
modo capitur pro fide acquisita. Que est quedaȝ
qualitas vel habitus. quidã acquisitus ex auditu
testiũ fide dignorum. de quorum veritate audiẽs
non dubitat. vt cum dr̃ ad me ꝙ sit Roma. vel ꝙ
sim baptizatus. ¶ Propositio. Aliquis põt ha-
bere fidem acquisitam sine fide infusa. Pȝ de par-
uulo iudeo. iudeis rapto ⁊ inter xp̃ianos nutrito
⁊ edocto. talis eniȝ tm̃ habebit fidẽ acq̃sitã. ¶ Di-
ctum est. ꝙ res vel signa vel credibile inq̃ȝtum in-
telligibile. i. per additionẽ respectus rõnis est su-
biectum in libro sententiaruȝ. ¶ Pro quo notan-
dum. ꝙ credibile capiẜ tripliciter. ṗmo modo in-
q̃ȝtum innititur prime veritati. Uel inq̃ȝtũ est a pri-
ma veritate. ¶ Propõ prima. Illo modo credibi-
le est obiectum fidei infuse. scȝ virtutis theologi-
ce. Secũdo modo inq̃ȝtum habet rationem aucto-
ritatis: ⁊ inducit auctoritatem. ¶ Propositio se-
cunda. Illo mõ credibile est obiectum in sacro ca-
none biblie. Maior est eni auc̃tas sacre scripture
q̃ȝ sit ꝑspicacitas cuiuscunq̃ȝ ingenij humani. vt
dicit Augustinus. super Gen. ad litteram. Proba-
tur. Quia est reuelata a prima veritate que nec fal-
li nec fallere potest. ergo ⁊c. Tertio modo capitur
credibile inq̃ȝtum est itelligibile per rationẽ pro-
babilem. ¶ Propositio tertia. Illo modo Credi-
bile est subiectum vniuersale totius libri sentẽtia-
rum. Et dicitur intelligibile per rationeȝ. i. per ra-
tionem probabilem probantem seu declarantem
articulos fidei. ¶ Correlarium. Ex dictis patet.
Credibile esse obiectum in tribus ⁊c. ¶ Pro so-
lutione secundi argumenti in oppositũ. Notan-
de sunt alique propositiones. ¶ Prima proposi-
tio. Non est dubiuȝ quin causa efficiens ⁊ finalis
aliquando coincidant. patet. Quia deus est causa
efficiens omniũ ⁊ finis. ergo ⁊c. ¶ Secunda pro-
positio. Similiter aliquando idem est causa effici-
ens. formalis. ⁊ finalis. non tamen respectu eius-
dem. Ut aĩa intellectiua est finis generationis ho-
minis. ⁊ ipsamet est causa formalis geniti: quia
dat ei esse formale. Similiter forma grauis est fi-
nis productionis ipsius grauis: ⁊ est causa forma-
lis ipsius grauis ⁊ est causa efficiens ipsius mo-
tus deorsuȝ. ¶ Propositio tertia. Illa propositio
negatiua materia ⁊ finis non coincidunt: non ha-
betur in secundo phisicorum. Sed talis affirma-
tiua habetur ibidem. Qꝛ causa efficiens forma-
lis ⁊ finalis aliquando coincidunt. de causa ve-
ro materiali tacet philosophus. ¶ Quarta pro-
positio. Ex illa affirmatiua doctores eliciunt
illam negatiuam. scilicet Qꝛ materia ⁊ finis non
coincidunt

coincidūt: que est vera de mā et qua. vt vult sanct° Bonauen. ¶ Arguit contra pdicta pmo sic. Ois scientia est de rebus vel de signis. ergo theologia non habet p subiecto res et signa. probat. Quia subiectum primum non debet excedere metas illius sciētie. ¶ Secundo arguit sic. Ois scientia de rebus distinguit contra scientiā de signis ergo theologia non pōt simul esse de rebus et signis. Antecedens probat. Quia tres duntaxat scientie sunt de signis principaliter et non de rebus. vt grāmatica logica: rethorica. Et dicunt sermocinales. sunt eni de sermone sed non ab'olute sed inqtū sermo est signum. Omnis aūt respectus intentionalis siue omnis secunda intentio aliquo mō est signū. Alie aūt scientie vt mathematica. phisica. metaphisica sunt principaliter et duntaxat de rebus. ¶ Respōdet. Quod licet nulla alia scientia sit similis de rebus et de signis: vt iaz dictū fuit: tamen theologia pp sui latitudinē non solū est de rebus verumetiā de signis. ¶ Pro quo notandū q res et signa possunt capi duobus modis. Uno mō in sua generalitate. Et sic vera est ista. Omnis sciētia est de rebus vel de signis. Sed sic res vel signa non sunt subiectum vniuersale totius theologie vel libri sententiarū. Alio mō. Res et signa possunt capi sub ratione credibilis. Et hoc mō signū tantum valet sicut sacramentū. Illo quoq mō res vel signa sunt subiectum vniuersale totius theologie. ¶ Pro solutione secundi argumenti. Notandum. q dupliciter possumus loqui de signis et de rebus. Uno mō absolute et in se captis. Et sic de ipsis sunt speciales scientie naturaliter adinuente. vt phisica. metaphisica. Alio mō possumus loqui de rebus et signis: comparatiue cōparando. s. ad deum: et put habēt attributionem ad deū. Et sic theologia est de omnibus qz opera dei laudant deū. Et sicut in essendo sic in operando omnes creature dependent essentialiter a deo. Nec tamē sequit theologiā non esse sciētiam vnam. Est enim vna a primo eius subiecto quod est deus. Omnia aūt alia cōsideranf sub attributione ad deum. ¶ Arguitur. Credibile est obiectum fidei. ergo nō est obiectum sciētie. Probat pña. Quia idem nō pōt esse obiectum alicui° habitus siue virtutis theologice et habitus scientifici cum sint diuersi habitus. ¶ Pro quo sciēdū: q tres sunt virtutes theologice. s. fides: et respicit credibile autenticum pro obiecto. Et est intellectu. Spes et respicit affectionē cōmodi Charitas et respicit affectionem boni honesti. Et sunt in voluntate. Est autem duplex affectio. s. cōmodi. Et est respectu vtilitatis ppie qua. s. aliquid amaf pp bonum vtile amanti. Affectio iustitie seu honesti est illa qua aliquid amatur pp bonū honestū amati. Quia enim deus non solum est bonū vtile et delectabile: sed etiam summū bonum honestū. ideo est summe amandus amore iustitie. Solutionem quere in textu. ¶ Arguit. Sicut consideratio huius libri versat circa fidem: ita etiam circa spem et charitatem: ergo si sperandum non est subiectū nec credibile erit subiectum. ¶ Responsio. Licet in libro sententiarū Petrus Lombardus tractet de spe et charitate. Tamen iste liber non est principaliter ad defensionem spei et charitatis sicut principaliter est ad defensionē fidei.

Queritur secūdo. Utrū forma huius libri seu causa formalis sit modus perscrutatorius idest inquisitiuus secretorum. Hic termini declarandi sunt duo scilicet causa formalis siue forma: et secretū. ¶ Quadruplex est forma. s. In formans. resultās qualificās et modificans. ¶ Forma informans est illa que informat materiam que est altera pars cōpositi vel subiectū cōpletum. Et capit tripliciter. Primo mō pro forma substantiali: et vocaf forma partis. Et est illa per quam cum materia constituit intrinsece totū compositum etc. Secundo modo p forma accidentali. Et est duplex. s. absoluta et respectiua. Tertio modo forma informans capit trāscendenter. Illo mō est quid cōmune forme sbali et accidētali. Et sic capit ab auctore sex pncipiorum. Cū dicit. Forma est cōpositioni ptingēs simplici et inuariabili ēētia psistēs. ¶ Prima ppō. Forma substantialis dat esse simpliciter. pz. Esse enī sbale est esse simpliciter. ergo. ¶ Secūda ppō. Forma accidētalis dat esse hz qd illie due ppōnes patēt p regulam illā metaphisicalē. Ois forma dat tale esse de nominatiue illi in quo recipit quale ipsa hz qddi tatiue. ¶ Corrm. Ex quo igit forma sbalis hz esse simpliciter. dat eē simpliciter. Forma vero accidētalis eē hz quid dat eē hz qd. ¶ Scdo est forma resultans siue p se sistens. Et est natura aliqua q̄ pstituit intrinsece ex mā et forma ita q realiter distinguitur ab eis. ¶ Regula: Ex forma informāte substātiali et materia semper resultat tertia entitas cōpositi. Ex forma autē accidentali et subiecto in quo recipitur non resultat aliqua tertia entitas. ¶ Corrolariū. Compositū p accidēs nō est pcise sue ptes nec tamen resultat aliqua tertia entitas absoluta. Sed dicit vltra partes quendā respectū q vocaf a docto. subtili informatio. ¶ Tertio est forma qlificās: et est 4a species qualitatis et dicit qualificās qz est determinata animali. Et est qdā decor rei aiate Illo mō dz q spēs pzrami est forma eius. ¶ 4° est forma modificās et ē circūstātia aliqua necessario ptinēs ad actū virtuosū vt sunt p° efficiēs liber et volūtarie. Scdo i eē māz debitā. i. obiectū debitū Tertio debit° finis. Quarto modus debit° vt pz in exēplo. Qz opz dare elynam a volūtario paupi pp deum: et mō debito. Unde Deuterono. xvj. Quod iustū ē iuste exequeris. vñ pp defectū huius circūstantie xpc redarguit pharise os. q canerēt tuba dādo elynas. vt. s. viderenf ab hoibus. ¶ Corrm. Illis qtuor modis forma nō accipit i pposito. ¶ 5° ergo mō aliqñdo forma capit p mō pcedendi li

bri. Et h̄ mō q̄druplex est forma seu modus p̄cedē
di hui⁹ libri. s. diffinitiu⁹. diuisiu⁹. discursiu⁹ siue
inq̄sitiu⁹. ꝛ iste dr̄ sillogistic⁹ siue disputatiuus. Et
hi tres modi sciendi sunt ex parte scibil̄. Quartus
modus p̄cedendi est exēploꝝ positiu⁹. Et iste mo/
dus sciendi ē ex p̄te nr̄a. Exēpla eniꝫ ponimus nō
vt ita sint sꝫ vt p̄ ea addiscentes addiscāt. ¶ Scḋs
terminus est secretuꝫ. Ubi notādūꝫ ꝙ secretū capi
tur duob⁹ modis. Primo modo put est quoddaꝫ
complexū speculatiuū. ¶ Prima p̄pō. Illo modo
secretum nihil aliud ē q̄ꝫ p̄positiōes seu veritates
theologicales nō cognoscibiles lumīe naturali in
tellectus: sꝫ solū cognoscibiles p̄ reuelatiōeꝫ. vt sūt
deus ē trin⁹ ꝛ vn⁹ ꝛc̄. De istis dr̄ Btūs aplus cui
reuelata sunt secreta celestia. Illo modo capitur se/
cretum a sancto Bonauētura in q̄ōnis titulo. Alio
modo secretū capit̄ put ē quoddā incōplexuꝫ pra/
cticū ꝛ agibile. ¶ Propō. Illo mō secretū sūt q̄dā
oparationes in secreto facte. Et tale secretū ē duplex.
scꝫ interius ꝛ exteri⁹. Secretū interius sunt opera
tiones interiores aie. vt sunt volutiōes intellectio/
nes. Et merito dicunt̄ secreta: eo ꝙ nulla creatura
(siue angel⁹ bonus siue mal⁹) p̄mittit̄ ea cognosce
re. Sꝫ secretū exterius. Est opus factū in p̄ntia sua
dūtaxat vel vni⁹ alterius persone tantū: q̄ ē aliena
ab actu ꝛc̄. ¶ Correlariū. Secretum nō violat̄ per
p̄ntiā vni⁹ sed solū p̄ p̄ntiā duoꝝ. ¶ Pro cuius
clariori declaratiōe mouet̄ dubiū practicum tale.
¶ Utrū aliq̄s teneat̄ ad p̄ceptū sui superioris vel
sui iudicis reuelare secretū. Rn̄deo per vnā distin
ctionē ꝛ aliquas p̄pōnes. ¶ Distinctio ē talis. Ali
quis pōt cōmittere secretū: fidei alterius dupl̄r. vl̄
p̄ sigillū ꝯfessionis: vel p̄ sigillū secreti. ¶ Per si/
gillū ꝯfessionis cōmittitur q̄ð p̄cise in ꝯfessione re
uelatū est. Et dr̄ precise. Un̄ si quis reuelaret layco
aliquid dicens: reuelo tibi sub sigillo ꝯfessionis ꝛ
ipse recipit. Nō est sigilluꝫ ꝯfessionis sꝫ sigillum se
creti. Et tenet̄ nō reuelare tanq̄ꝫ secretum. ¶ Per
sigillum secreti aliquid cōmittitur fidei alteri⁹ du
pliciter. Uno modo p̄ viam secreti simpl̄r ꝛ nō ex
mō opandi. Alio modo p̄ modū opis. vt due p̄so/
ne vir ꝛ mulier peccātes simul. Et licet nullus p̄hi
beat alteri dicere. tn̄ ex mō opandi. secrete vterq̄ꝫ
nouit. Alias eniꝫ nullo mō facere vellent. ¶ Pria
p̄pō. Quicunq̄ꝫ receperit aliq̄d sub sigillo cōfessio
nis tenet̄ illud celare p̄ legem naturalem: diuinā ꝛ
positiuaꝫ. ꝛ sic p̄ omneꝫ legem. Unde puerissima
est sententia illius metri. Est heresis crimen q̄ð nec
confessio celat ꝛc̄. ¶ Nota nō ꝯfessor p̄t audire cō
fessionem alterius dupl̄r. scꝫ Causal̄r ꝛ non a p̄po
sito. Propositio. Talis tanta obligatione tenet̄ ce/
lare audita sicut defacto confessor. Sed non pec/
cat mortal̄r audiendo ꝛc̄. Alio modo potest audire
dolose. scꝫ a p̄posito. Propositio. Talis peccat mor
taliter ꝛ insuper tanta obligatione tenetur celare si
cut confessor. ¶ Correlariū. Prelatus in casu quo
confessor stulte reuelaret ei crimē q̄ðcunq̄ꝫ tenetur

eque celare sicut cōfessor: nec vllo modo debet p̄ce
dere ad punitioneꝫ illius p̄cti reuelati. ¶ Secūda
p̄positio. Lege naturali ꝛ lege diuina obligatur qui
cūq̄ꝫ recipiens secretū sub sigillo secreti illud cela
re. Ultimū patet. Quia illud est ꝯ charitatem qua
teneor diligere p̄ximum sicut meipsum. ergo ꝛc̄.
Regula. Unusq̄sq̄ꝫ ex lege charitatis tenetur alte/
ri tantam seruare fidelitatem q̄ꝫtā sibi vellet serua/
ri. Primū patet scꝫ de lege naturali. Quia talis nō
vellet sibi fieri. ergo ꝛc̄. Regula. Quecūq̄ꝫ vultis
vt vobis faciant hoies: eadē vos faciatis eis. Lu/
ce. vij. Quecūq̄ꝫ vultis vobis fieri. scꝫ ſm dictamē
recte rōnis: vt glosat doctor subtil̄ libro quarto. di
stinctio. xxj. q. j. ¶ Tertia propositio. Quilibet scī
ens secretum quocunq̄ꝫ alio mō q̄ð probare mini/
me pōt p̄ duos vel tres testes tenetur illud sub pe/
na p̄cti mortal̄ celare hoc pꝫ p̄ Sco. in q̄rto di. xv.
. q. iij. Quia ponit in publico ꝙ non est publicuꝫ:
facitq̄ꝫ ꝯ ordinē iuris ꝛ inordinate agit ideo pec/
cat ꝛc̄. ¶ Sequētes propositiones sunt ipsius ger
son ꝛ fundantur in Scoto lib. iij. dist. xix. q. vnica.
¶ Prima p̄positio. Nulluꝫ p̄ceptū potest imponi
p̄ prelatos siue ecclesiasticos siue seculares super ac
tibus interioribus vel exteriorib⁹ qui nō p̄nt suffi/
cienter probari p̄ testimonium duoꝝ vl̄ triū testiū
pꝫ. Quia nullū preceptum est faciendūꝫ de aliquo
actu nisi talis actus sit trahendus ad forum publi
cuꝫ. Sed actus tali modo occultus non est traden/
dus ad forum publicum. ergo ꝛc̄. Regula. Nulla
cōsuetudo debet liminare cōtra legē nature: alias
eēt corruptela ꝛc̄. ¶ Scḋa p̄pō. prelati inquirētes
de actib⁹ secretis errāt ꝛ peccāt dānabiliter. i. mor
taliter per hoc q̄ð vsurpare iudicia diuina volunt.
Non eniꝫ debēt indignari iudiciū dei excellere iu
diciū suum. ¶ Dubiuꝫ specificatiuum de secretis
celestibus ē tale. ¶ Utrū viator manēs simpl̄r in
statu vie possit habere distinctā cognitionē ꝛ scien
tificā de secretis celestib⁹ id ē veritatib⁹ theologi/
cis q̄ cognoscunt̄ p̄ reuelationē. ¶ Rn̄detur ponē
do duas descriptiones: vnā diuisionē ꝛ aliquas cō
clusiones. ¶ Prima sit descriptio viatoris. Uia/
tor (vt dicit Ockam in p̄ma distinctiōe p̄mi sentē/
tiarum) Est ille qui nō habet notitiam facialem vl̄
intuitiuaꝫ dei sibi possibilem de dei potentia ordi
nata. Primo requiritur. Q̄ð nō videt deum clare.
Notitia eniꝫ intuitiua cū fruitione dicit̄ vere pa/
tria. Per secundam particulam excluduntur dam
nati: quia visio dei non est possibilis eis ſm poten
tiam dei ordinatam. ¶ Licet ille doctor ingenio/
sissimus fuerit. tamen in hoc nō bene dixit. Alias
eniꝫ oēs existentes in purgatorio essent viatores.
Q̄ð est falsum. Quia nullus ē viator nisi sit in sta/
tu merendi ꝛ demerēdi: quia nisi sit talis est in ter/
mino. Sꝫ nullus in purgatorio est in statu meren/
di vel demerēdi. ergo ꝛc̄. ¶ Sit ergo ista secūda
descriptio viatoris ꝛ bona quā dat magister Con/
radus monach⁹. Uiator est qui nō habet premiū
beatificum

beatificum sibi possibile de lege cõi: existens in sta
tu merẽdi ꝛ demerẽdi: vl̃ p̃t esse de lege cõi. Pro/
pter pmã particulã excludunt oẽs beati in patria.
Per scdãm secludunt oẽs damnati tanq̃ȝ in termi
no. Per tertiã excluduntur exñtes in purgatorio.
Quarta particula ponit ꝓpter paruulos nõ habẽ/
tes vsum rõnis: sir ꝓpter furiosos ꝛ amẽtes. Ta/
les em̃ cũ non possint vti rõne nec ꝑ ꝯsequẽs mere
ri vel demereri pñt ꝛc̃. ¶ Status: ẽm qd̃ diffinit.
Scotus: Est stabilis ꝑmanẽtia legib9 diuine sapie
firmata: vt stabilitũ est adeo sapientissimo ꝙ ꝓ sta/
tu isto nihil possit intelligere hõ nisi ꝑ ea q̃ relucẽt
in fantasmate. Ita eniȝ inuenerũt phi statũ istũ: iõ
dicit Aristo. Nihil est in intellectu quin ꝑus fuerit
in sensu. ¶ Regula methaphisicalis. Qd̃cũq; vni
uersale intelligimus actu fantasiamur eius singu/
lare. ¶ Prima ꝓpõ. Ista cõcordia nõ inest anime
nr̃e vel intellectui nr̃o: vñ aĩa est vel intellectus est
probat. Quia sepata intelligit substãtias sepatas:
sed aĩa separata non est coniuncta fantasie: patet.
Quia fantasia est potentia organica: ꝛ ideo tũc est
destructa. ¶ Scd̃a propõ. Ista colligantia vl̃ con/
cordia intellect9 ad fantasiaȝ non est in aĩa nr̃a vñ
anima est in corpore: pȝ. Quia in btĩs post resurre
ctionẽ generalẽ non erit talis alligantia. ergo ꝛc̃.
¶ Tertia ꝓpõ. Nec ista concordia inest itellectui
nr̃o q2 eẽ in corpore mortali: pȝ. Quia in statu ino
centie: licet adam habuerit corp9 mortale: tñ in eo
nõ fuit talis alligantia. Et lȝ esset mortalis: non tñ
fuisset mortuus: sȝ antea translatus. ¶ Quarta ꝓ/
positio. Ista concordia inest intellectui nr̃o q̃diu
est in corpore ex mera iustitia diuina puniente ge/
nus humanum ꝓpter pctm̃ primi parentis. Istaȝ
causam tãgit beatus Augustinus quinto de trini/
tate dicens. Que causa est o anima ꝙ luceȝ intelle
ctus videre non potest. Respondet. Infirmitas. Et
quis illã tibi causauit? Respõdet. Iniqtas. ¶ Di/
uisio est talis. Triplex est status humãe nature: sci
licet institute: destitute: ꝛ nature restitute. In qõne
aũt status accipitur ꝓ statu nature destitute: qui dr̃
status vie ꝛc̃. ¶ Ad qõneȝ rñdetur ꝑ aliq̃s cõclu/
siones. ¶ Prima cõclusio. Possibile est viatorem
ipso simplr̃ manente in statu vie: habere spẽm in
telligibileȝ distincte repñtatiuã essentie diuine. ꝓ/
batur. Omne illud est possibile deo ꝙ nõ includit
euidenter ꝯtradictionẽ nec ad ipm̃ sequitur neces/
sario cõtradictio. Sed viatorẽ: simplr̃ manentẽ in
statu vie: habere spẽm intelligibileȝ distincte repre
sentatiuaȝ diuine eẽntie nõ includit euidenter cõ/
tradictiões nec ad ipȝ sequit necessario ꝯtradictio.
ergo de9 põt viatori simplr̃ manẽti in statu vie da
re speciem intelligibilem distincte repñtatiuaȝ di/
uine essentie. Maior pȝ. Quia asserens oppositũ
est hereticus: probatur. Quia affirmat aliquid cõ/
tra euangelium. Luce primo. Quia nõ erit impos/
sibile apud deum omne verbum. Ubi glosa id est
Omne illud quod non includit contradictioneȝ.

Minor probatur. Qd̃ non includat contradictio/
nem. Quia clara visio btẽ virginis est repñtatiua
diuine eẽntie: ꝛ tamẽ est aliquid creatum. Nec ad
illud sequit ꝯtradictio. Quia si viator est capax ꝑfe
ctioris repñtatiui diuine essentie. s. visionis. ergo
non implicat ꝯtradictionem sibi dari a deo qd̃ est
minoris ꝑfectionis. ¶ Regula. Ois actus intelli
gẽdi alicuius rei est ꝓpria ꝛ expressior similitudo rei
q̃ sit ipsa species intelligibilis eiusdem rei. ¶ Se
cunda conclusio. Uiator manens simplr̃ in statu
vie ꝑ hmõi spẽm intelligibilẽ repñtatiuã diuine es
sentie a deo sibi collatã põt deuenire in notitiã oiȝ
veritatũ theologicaꝝ. ꝓbatur. Omnis intellectus
habẽs distinctam notitiam alicuius qdditatis põt
deuenire in notitiã oium ꝓprietatum verificabili/
um de ipa. Sȝ itellect9 viatoris ꝛc̃. est huiusmodi
ergo põt deuenire in notitiã ꝛc̃. maior pȝ ex dictis
in alia qõne. ¶ Sed contra. Talis nõ esset viator.
Ois eniȝ habens claraȝ ꝛ distinctaȝ notitiã dei nõ
est viator. Sed hñs talem speciem representatiuã
diuine essentie est huiusmodi. ergo ꝛc̃. ¶ Respon
detur per duas ꝓpositiones. ¶ Prima ꝓpõ. So/
la notitia intuitiua ꝛ facialis ponit hominem ex/
tra statum vie probatur: q2 solum beatitudo ponit
hominem extra statum vie sed cognitio abstracti/
ua non est beatifica. hmõi auteȝ cognitio est abstra
ctiua. ergo non est beatifica. maior patet per talem
propositionem. Nulla notitia abstractiua facit ho
minem beatum nec ponit euȝ extra statum vie. mi
nor probatur. ¶ Sequitur resolutio questionis.
¶ Prima conclusio. Modus inquisitiu9 siue ra/
tiocinatiuus vel ꝑscrutatiuus veritatum theologi
carum vel articulorum fidei conuenit huic libro.
Unde credibile aliter est subiectum in sacro cano/
ne biblie: q2 ibi per modum auctoritatis. Ideo nõ
oportet eam procedere ratiocinatiue vel argumen
tatiue dei eniȝ auctoritate patet certissima quin ip/
se nec fallere nec falli potest. Aliter autem in libro
sententiarum q2 ibi per modum vel sub ratione in
quisitiui vel ratiocinatiui ꝛc̃. Finis ponit necessita
tem eorum que sunt ad finem. Nunq̃ȝ enim velleȝ
abscisionem vel decoctionem fieri nisi propter sa/
nitatem: Sanitatem autem volo q2 est mihi neces/
saria ad bene esse. ¶ Secũda conclusio. Modus
inquisitiuus vel argumentatiuus valet ad tria pri
mo ad confundendum aduersarios fidei. Secun/
do ad fouendum infirmos in fide. Tertio ad dele
ctandum perfectos. Unde triplex est genus homi
num. Aduersariorũ fidei vt machometiste arriani
iudei infirmorũ ꝛ paruulorum vt scrupulosi pro
pter suam deuotionem ꝛ nouiter conuersi. Perfe/
ctorum sicut aplŝ paulus nunq̃ȝ fuit infirmus in
fide. Sicut enim deus charitatem infirmorum fo/
uet per beneficia temporalia. Ita fouet fidem infir
morũ per argumẽta ꝓbabilia. In isto dicto cõpre
henduntur duo. primũ est deuotionis. secundum
speculatiuũ vnde apparet istũ doctorẽ non solum

seraphicum seu deuotū verūctiā cherubicū. Prima pars declaraṫ de mercatoribus quorū plures deum diligentes potius mori vellēt ꝙ̄ mortaliter peccare seu adulterari ⁊c̄. ⁊ sic deꝰ remunerat eos dando eis diuitias licȝ aliqñ non sic fiat. Scḋo declaraṫ de nouiter conuersis ad religionē vel reformationē. Infirmi enim sunt qm̄ reuera durū est relinquere ꝯsueta. Et ꝙ̄uis deus nō det eis semꝑ bona tp̄alia oīa enim relinquunt dat tñ ipsis multo maiora. Maior eni est refectio mētis ꝙ̄ vētris vt dicit Aug. super Job. Nouiter eni cōuersis dura sunt exercitia spiritualia: ⁊ ideo deus sepe eos per cōsolationes allicit. Non ergo semꝑ magis meritoria est oratio deuota seu dulcis ꝙ̄ arida imo secundū plus est meritoriū ceteris paribus vȝ cōatu ⁊ charitate. Si aūt nouiter ꝯ cōuersi ad fidē viderent doctos catholicos nō fortiter resistere hereticis sed magis succūbere plures eorum deficerent ⁊c̄. ¶ Tertia conclusio. Nihil libentius intelligimus ꝙ̄ illud qḋ iam fide tenemus. Studere igiṫ in theologia ad confundēdū hereticos ad instruendū infirmos ⁊ ꝑpter amorē dei illud est magis meritoriuȝ ꝙ̄ orare. probaṫ. Opus est meritorium plus vel minus ſm difficultateȝ operū in se. Sed studere est magis difficile difficultate operū in se ꝙ̄ sit orare ceteris paribus. ꝑ ⁊c̄. Non vtiqȝ est dubiū ꝙ studere propter illos fines sit opus ꝑfectius ꝙ̄ sit simplex contēplatio. ¶ Ad argumēta habita resolutione corporis qōnis attendendū est. ¶ Scḋa conclusio probatur per auctoritatē. j. Pet. iij. Parati oī poscenti reddere rōnem de ea que in nobis est fide ⁊ spe. Multi autē sunt poscētes ⁊c̄. ⁊ multi sunt impugnātes ⁊c̄. ¶ Preterea veritas nostre fidei theologie veritas sacre. s. scripture non est peioris conditiōis ꝙ̄ alie veritates aliarum scientiarū. Sed ois veritas siue naturaliter inuenta siue theologia que pōt per rationē impugnari potest: imo oportet ꝙ per rōnē defendaṫ. Malum eni est veritates per rōnē impugnari eo ꝙ rōnes sunt sophistice ⁊c̄. Sȝ v̓itas theologicalis est veritas que pōt per rōnē ipugnari. ergo ⁊c̄. ¶ In hoc igiṫ loco. s. Bonauē. doc. deuotꝰ multum cōmendat argumentatiuū modū. Et ideo discenda est logica ꝑ quā talis modus habeṫ nō solum a doctoribꝰ ad defensionē fidei verūctiaȝ a ꝑdicatoribus pro declaratiōe vt enodeṫ seu enucleetur veritas sacre scripture. Vñ dr̄ia magna est inter legere ⁊ declarare. Sequiṫ dubium practicuȝ. ¶ Utrū formare argumēta ⁊ rōnes syllogisticas pro defensione ⁊ assertione fidei nr̄e sit opus meritoriū vite eterne. ¶ Triplex est opus humanū. Quoddā eni est mortuū qḋ videlicet est factuȝ ab hoīe non habente charitatē vel qui est in peccato mortali qḋ idē est vt dare elemosynā a tali: Non eni hȝ illas duas conditiones reqsitas. Aliud est viuū ⁊ est aliqḋ opus elicituȝ ab hoīe habēte charitatem ⁊ grām dei ſm inclinationē illius charitatis. Et sic duo requiruṫ primo quod fiat in charitate: scḋo ꝙ eliciatur ſm inclinationē illius qḋ ponit propter pctā venialia ⁊ actus īdifferētes vt leuare festucā vel fricare barbā. Aliud est mortificatū ⁊ est illud qḋ fuit factum ab hoīe exñte in charitate qui tñ postea fecit pctm̄ mortale per qḋ mortificaṫ opus ꝑcedēs. Illud aūt pōt reuiuiscere sed opus mortuū nunꝙ̄. Propō. Licet aūt opus mortuū nō sit meritoriū ad vitā eternā est tñ meritorium alicuius bōi tp̄alis vt diuitiarū sanitatū ⁊ etiam cōsolatiōis deuotiōis ⁊c̄. Nullū eni bonū irremuneratū nec aliqḋ malū īpūitū māebit. ¶ Nullus igiṫ pctōr ꝙ̄tūcūqȝ pctōr dȝ obmitteṫ qḋcūqȝ bonū qḋ sibi suggesserit animus eius. ¶ Dupliciṫ de cā dr̄ aliqḋ opus viuū. primo qꝛ eliciṫ a charitate que est vita aīe ſm doc. Sicut eni aīa dat vitaȝ naturalē hoī sic charitas est vita spūalis. scḋo pñt dici viua finalr̄: qꝛ sunt meritoria vite etne. ¶ Dicunṫ igiṫ opa viua dupliciter. pꝛio elicitiue qꝛ eliciunṫ a vita aīe spūali. scḋo ordinatiue: qꝛ ordināṫur ad vitā eternā. ¶ Propō. ꝙ mortuū est nūꝙ̄ reuiuisceret naturalr̄ loquēdo: ita ⁊ in moralibꝰ qḋ mortuū est nunꝙ̄ reuiuisceret. ¶ Jac. Qui offendit in vno factus est oīum reus. i. ꝑpter reatū suū ꝑdidit oīa bona opa meritoria. Si tñ hō talis agat penitentiā de pctō suo deus ex sua liberalitate nō solum dat ei grām sed etiā oīa opa mortificata sicut fuerūt viua ita reuiuiscat. ¶ Propō. Nunꝙ̄ igiṫ surgit pctōr nisi cū pluribꝰ meritis ꝙ̄ ꝑus habuerat nō tñ sꝑ cū maiori grā: illud aūt est propter actum bonū ꝯtritionis. ¶ Triplex bōitas moralis inueniṫ: qꝛ est bōitas ex gn̄e que cōpetit alicui volitioni seu actioni libere elicite ſm ꝙ ipsa volitio vel actio trāsit in obiectū ꝯueniens ſm rectam rōnem. Quedā est bonitas ex circūstātia siue virtuosa vt dare elemosynā indigēti. Dr̄ autē bonitas ex gn̄e: qꝛ sicut genus est qd icōpletū ⁊ materiale sic ⁊ ista bōitas. Bonitas āt virtuosa est q̄ ꝯuenit volitioni vel actiōi libere ex oībus circūstātiis q̄s recta ratio dictat vt dare elemosynā paupi propter deū ꝺ propō. Et iste sūt ꝑncipales. sūt āt ⁊ alie minus ꝑncipales. Alia est bōitas meritoria theologica vl̓ gratuita. Ista bōitas ñ ē cōpleta ī gn̄e meorȝ lȝ non sit ex̄ genꝰ. Ipa etiā addit vltra ꝑcedētes ꝙ eliciaṫ ex charitate ⁊ ſȝ icliationē charitatis. Ois aūt actꝰ bonꝰ meritorie est bonus ex gn̄e ⁊ bonus ex circūstātia. ⁊ hoc est qḋ docto. dicūt ꝙ opus gratuitū est bonū mortaliter. Nō aūt qlibet actꝰ moraliter vel v̓tuose siue ex gn̄e est bonꝰ meritorie. ¶ Dubitaṫ. An de facto aliq de q̄libet secta paganorum saluenṫ. Hoc dubium moueṫ cōtra Greg. de arimino. videtur ꝙ sic qꝛ multi sunt pagani q nunꝙ̄ audierunt de fide xp̄iana ⁊ tamen viuunt ſm rectā rationē neminē opprimūt ⁊c̄. Concedo partē affirmatiuā. Cōtra. Extra fidē catholicā nemo saluatur. Itē ꝯtradicitis vobisipsi quia iste est in peccato mortali origiali scȝ culpa. ¶ Ad pmū

cōcedo

tōcedo ppōnez: sz q iste de quo in casu preposito
dctū ē: est ex̄ fidē catholicā ɓ nego. Et dico q p bo
na opera meritoria ꝑuia tanq̄ de ꝯgruo lz nō de
cōdigno pmeref visitari a spūsctō ⁊ baptizari ba/
ptismo flāminis: ita q anteq̄ moriaf ille hō itelli
gat vitatē fidei. ¶ Ad 2^m dico q nullū bonū irre
muneratū accipit igif p illis bonis opibus bonū
tpale. s. cognitionē vitatis. ¶ Pria ppō. Forma/
re argumēta ⁊ rōnes syllogisticas p defensiōe vel
assertiōe fidei nr̄e est opus bonū ex gñe: pbaf per
diffinitionē. ¶ 2ª ppō. Formare argumēta ⁊c̄. vt
ꝑus. est opus vtuosū z si fiat ɓm debitas circūstan/
tias nō enī opz arguere pp videri: sz pp elucidati
onez fidei ⁊ ex amore dei. ¶ 3ª ppō. Formare ar/
gumēta ⁊c̄. si eliciaf ex charitate est opus merito/
riū vite eterne. pbaf p diffinitionē. ¶ Arguif sic.
Secreta celestia seu vitates theologice sūt nimis
alte ⁊ nimis fortes: igif ea scrutari nō debemus:
Eccl. iij. Altiora te nō q̄sieris: ⁊ fortiora te ne scru
tat⁹ fueris. Itē Esa. xl. Qui dat scrutatores secreto
rū q̄si nō sint. Dico q duplex ē pscrutatio. s. curio/
sa vana ⁊ ꝑsūptuosa ⁊ ista vitupaf p auctēs q̄s po
nit sctūs Bonauētu. in lra sic si qs mīruz iuestiga
re conaref genealogiā melchisedech. Alia est stu/
diosa vtilis ⁊ necessaria: vñ xp̄s dicit iudeis Joā/
nis. v. Scrutamini scripturas. ¶ Arguif. Mod⁹
argumētatiuus vel pscrutatori⁹ nō est i sacra scri
ptura seu in canone biblie. ḡ in sentētijs nō dz p/
cedi p talē modū: ꝯñtia pbaf q: ibi dz eē mod⁹ in
pte ⁊ in toto: sz liber sniaꝝ ē ps sacre scripture p se
ḡ in ip̄o nō dz eē modus ali⁹ ab eo q ē in canone.
ḡ ⁊c̄. Resolo isti⁹ argumēti stat in qbusdā ppōni/
bus q̄rū. ¶ Pria ē. Iste liber sniaꝝ nō reducif ad
libros canonis biblie tāq̄ ps ei⁹ sic nec libri alio/
rū doctoꝝ. pbaf sic. Sacra enī scriptura ē hec cui⁹
auctoritas ē tāta q excellit oēz demōstrationē. vñ
Aug. sup Geñ. Sacre scripture auctoritas maior
est ⁊c̄. Et dr̄ canonica a canō qd ē regla: q: a quoli
bet catholico firmissime est tenenda. ¶ Regula:
Quicqd enī dicit sacra scriptura ē tenēdū firmissi
me qcqd aūt repugnet sacre scripture simplr ē re
pudiādū. ¶ 2ª ppō. Hoc gen⁹ scripturaꝝ a cano/
ne distinguif. Nā nō sic ex eis testimōia pferunf:
qn libeat sētire ꝯriū. ¶ 3^a ppō. Liber sniaꝝ redu
cif ad sacrā scripurā vel ad canonē biblie p modū
cuiusdā sbalternatiōis. pbaf sacra scriptura est de
credibili inq̄tū credibile tanq̄ de sbo ⁊ illō initif
auctoritati. Liber aūt sniaꝝ ē de credibile inq̄tuz
itelligibile sz credibile inq̄tū itelligibile p rōnez
est iferi⁹ ad credibile. Credibile enī i se ⁊ absolute
est in plus q̄ credibile p rōnem. Ergo sbum libri
sniaꝝ aliq̄ mō ē sub sbo canonis biblie: ḡ aliq̄ mō
sbalternaf ¶ 2° pbaf sic. Nō q̄libz determinatio
facit sbalternationē scie: sz qdā mō distrahēs. Dif
ferētia enī essentialis nō facit sbalternationē. Sic
in scia supiori. i. sbalternāte est aliq̄ certitudo ma/
ior q̄ in inferiori seu sbalternata. ita ē alius mo/
dus pcedēdi in supiori ⁊ inferiori. Ubi igif defi/
cit certitudo in inferiori scia opz recurrē ad supio
rē. i. sbalternantē. ¶ Sed notanduz q vnā sciam
alteri sbalternari intelligif duobus modis. Uno
mō q̄tuz ad denominationē intrinsecā qñ ipsa cō
tinef tanq̄ p se inferius sub p se supiori. ¶ Pro/
posito. Oē inferius dr̄ sbalternari supiori tali de
nominatiōe. Sed nulla scia sic subalternaf alteri:
q: musica nō est arithmetica. Silr pspectiua que
est de linea visuali nō est p se inferius ad geome/
triā que est de linea. Etiaz pspectiua ē de quātita
te vel linea radiosa vel visuali. Alio modo aliqua
scia dicif subalternari quantuz ad denoiationem
extrinsecā qñ sbm illius scie dicif cōtineri sub sbo
alterius scie ⁊ sic est musica respectu arithmetice.
¶ Superius pōt duplr contrahi. Uno mō p dif/
ferentiā essentialē. Alio mō p differentiā acciden/
talē. Differētia autē essentialis est q̄ addita alteri.
scilicz suo supiori ꝯstituit vnū p se. Dr̄ia accñtalis
ē q̄ addita alteri ꝯstituit vnū per accidēs vt hō al/
bus. Ens autē p accidēs est qd icludit in se res di/
uersorū generū vel pdicamentoꝝ. ¶ Propō. Ad
hoc vt vna scia dicaf subalternari alteri necesse est
q sbum suū sit vnū p accidēs inferius seu conten
tuz sub sbo subalternātis: vt numerus sonorus.
Hoc iō opz (⁊ sumif ex. j. posteriorūz) q: eadē est
scia supioris ⁊ iferioris. ¶ Ad hoc q aliqua sciē
tia subalterneř alteri reqrif pmo q sbum scie sub/
alternātis sit supius ad sbm scie subalternate. Se
cūdo q sbum scie subalternātis cōtrahaf p dr̄iaz
accidētalez. Tertio ⁊ principalr q scia subalterna
ta sumat principia a subalternāte hoc est qd dicit
sanctus Bonauētura q qñ deficit certitudo i infe
riori ⁊c̄. ¶ Arguif cōtra vnū supius dictū. Queli
bet determiatio distrahēs tollit rōnez sui determi
nabilis: si ḡ credibile determinaf p determinatio/
nē distrahentē erit nō credibile. ¶ Nota triplex
est determiatio. s. Distrahēs ⁊ est illa q̄ tollit rōnez
sui determiabilis: vel est illa que repugnat suo de
terminabili: iō hō mortuus nō est hō. ¶ Regula
Arguēdo a tali determiatione cū suo determina/
bili ad negationē sui determiabilis est bona ꝯñā
vt hic est hō mortuus. ḡ non est hō. Alia est dimi/
nuens ⁊ est illa que nō tollit rōnez sui determina/
bilis nec ēt necessario ponit vt intelligibile respe
ctu rei silr opinabile. Intelligibile enī respectu ro
se sicut nō tollit rōnem rose sic nec ponit. Rosa enī
siue sit siue nō: semp est intelligibilis: ⁊ iō dicunf
determinatiōes indifferētes ab aliqbus. Alia est
cōtrahens ⁊ est aliqua dr̄ia accidētalis cōtrahens
aliqd supius ad aliqd inferius ad standū pro illo
vt albedo. ¶ Regula. Ista determinatio nō repu
gnat suo determinabili sed semp ipsū ponit ⁊ ista
facit ptē in mō. Ad h̄ igif vt aliqua scia dicaf sbal
ternata sbz eius semp dz cōtineri sub sbo subalter
nantis sicut pars in modo. Prima ppō. Sola er/
go determiatio ꝯhēs facit sciaz sbalternatā. Scda

Nulla determiatio distrahēs neq3 diminuens facit aliquā sciam esse subalternatā alteri: p3 ex diffinitiōe q2 tunc sbm eius non esset inferius ad subiectū scientie subalternātis. Tertia. Sola determinatio ɔhēs facit scia3 sbalternatā alteri. Doctor āt seraphic⁹ dic̄ q̄ sola determiatio qōdāmō distrahēs. i. ad alia pncipia trahēs. Notāter eni dic̄ qōdāmō: albedo eni ē determiatio ɔhēs: poss3 tñ dici qōdāmō distrahēs. ¶ Utrū theologia nr̄a sbalternet theologie beatorū vel dei. ¶ Rñ. Theologia ē duplex. s. in se ⁊ in nobis. Quelibet enim cognitio p statu isto pōt distingui seu dupliciter cōsiderari. s. vt in nobis ⁊ vt in se declarat per exemplū familiare. vñ visio solis pōt capi duplr. s. in se ⁊ est illa visio talis ⁊ tāta qualē ⁊ quantam ipse sol posset cāre in aliquo sibi pportionato. vnde si ocul9 aqle tantū esset visiu9 quātū sol visibilis tūc aqla posset hr̄e visionē solis in se. Alia est visio solis i nobis ⁊ ē talis ⁊ tāta visio qualē ⁊ quātā nos possumus hr̄e vel q̄lis in nobis pt eē vel quātū visus noster ē visiuus. Theologia ḡ i se ē noticia de deo talis ⁊ tāta q̄lē ⁊ q̄ntā obiectū theologicū pt cāre in itellectu sibi pportionato: talis āt ē intellectus diuin⁹ ⁊ ipe solus q ē ifinite actiuitatis sicut obiectū ip3 ē ifinitū ⁊ p ɔñs ifinite intelligibilitatis ⁊ sic de⁹ h3 theologiā in se. Theologia i nobis ē talis ⁊ tāta noticia: qualē ⁊ q̄ntā de deo hr̄e possumus. ¶ Pria ppō. Nr̄a theologia q̄ est in nobis nulli scie sbalternat. pbat: q2 ei nō ɔueniūt ɔditiones reqsite. 2° sic. Nulla scia sbalternata ē de oib⁹ his de qb⁹ ē sbalternās. S3 theologia i nobis est de oibus his credibilib⁹: de qb⁹ theologia btōꝝ ē: ei non sbalternat. ¶ Scda ppō. Nulla alia scia subalternat theologie. probat q2 omnis alia sciencia habet principia nāliter nota: illa autē h3 principia solū supernāliter nota. igit. ¶ Ad argumenta ergo ⁊ signanter ad duo vltima. Et arguit sic. Modus procedendi in scientia debet esse conueniens materie illi⁹ libri: sed modus inquisitiuus non est conueniens materie illius libri. ergo ⁊c̄. minor probatur: q2 materia illius libri est credibile. sed modus inquisitiuus non est ei conueniens probatur: quia credibile est supra rōnem. ⁊ Greg. dicit. Fides perdit meritū vbi humana rō prebet fulcimentū. Disciplinati hominis ē inquirere circa verū qō habet tantā certitudinē quātā3 natura rei patit. Un̄ j. Eth. sm trāslationē nouā di q2 nō est filis certitudo i rhetoricis ⁊ mathematicis sile peccatū ē rethoricis querere demōstratiōes ⁊ mathematicis psuasiōes. ¶ Rōnalis itellect⁹ noster capit duplr. Uno mō inq̄ztū est pfectibilis nālib⁹ sciētiis acq̄sitis ⁊ h̄ mō credibile ē sup rōnē. Alio mō inq̄ztū ē pfectibilis donis spūalib⁹ ⁊ scientiis supnālib⁹ ⁊ h̄ mō credibile nō est sup rōnez: vt. s. eleuata ē p fidē. Fides eni itellectū iclinat ad assētiendū his q̄ sūt credēda. Donū itellect⁹ ⁊ donum scie sūt aliq̄ doctrie supnāliter ifuse: ⁊ date a deo iclinātes itellectū ad ea q̄ credim⁹ ⁊ psupponūt fidē. Fides ē virtus ifusa ad assentiēdū articulis fidei iclināns. Donū āt sapie ⁊ itellect⁹ iclināt ad intelligendū articulos fidei. Et mōtes. i. episcopi deberent hr̄e illud donū: sed sunt asini in vtroq3 sensu. Itē pmouere i pposito. i. ordiare vl' sblimare.

Tertio querit principaliter de cā finali. s. de reuelatiōe absconditorū. Utru3 istud opus. s. li. sniaru3 sit contēplationis gr̄a vel vt boni fiamus. Primo declarādi sunt termini. ¶ Finis quātu3 ad ppositū sufficit: sumit quinq3 modis. Primo p causa finali alicuius effectus ⁊ sic cōseruare a pluuia grādine ⁊ estu ē finis dom⁹. Cā aūt finalis vt amat ⁊ vt appetit mouet ad causandū efficiens. Scdo pro vltima operatiōe vel pfectione ad quā ordinat aliqua creatura ⁊ hoc mō clara visio ⁊ fruitio dei erit finis ⁊ beatitudo nr̄a. Et hoc ē duplex. Quedā eni beatitudo est obiectiua ⁊ est ipsū obiectū beatificū qō attingit beatitudine formali: vt ipe deus. Alia ē formalis qua formaliter beatificat creatūra itellectualis vel rōnalis. Tertio capit p optio inter aliq̄. vñ phs. ij. phy. Sum⁹ nos quoddāmō finis oiu3. Nō eni3 hō pp stellas ⁊ solē s3 oia creata sūt pp hoie3. Nā iter creata sēsibilia hō ē optimū. Quarto p termio vel vltimo alicui⁹ rei vt apud fornacē vel fenestras ē finis stube. Quīto p obiecto attingēdo p opatiōnē. Potest addi sext⁹ modus. s. p termio duratiōis alicuius rei vt mors ē finis hois. Prio igit silr tertio ⁊ qnto mōis de⁹ ē finis. pmis qdē duob⁹ mōis oiu3 nō āt vitio. ¶ Pria ppō. De⁹ ē cā finalis oiu3 reꝝ creataꝝ tā spūaliū q̄z corpaliū. sapie. oia pp semet ipsū opat⁹ ē altissim⁹. ¶ 2a ppō. De⁹ nō ē finis oium reꝝ qnto mō: s3 solū illo mō est finis nāe itellectualis q2 sola illa ē pticeps dei. Et solū sūt tres nāe btificabiles. ¶ 3a ppō. de⁹ ē finis supplī⁹ qnto mō de⁹ āt ipe ē icausabilis ē eni ifinibilis: nō formabilis: ieffectibilis ⁊ imālis. ¶ Illō op⁹ dr̄ eē ɔtēplatiōis gr̄a qō ē speculatiuū. illō āt dr̄ fieri vt bōi fiamus qō ē practicū. et eodē mō pt applicari ad sciētiā sic ad op⁹: pt igr̄ qō formari sic. Utrū liber iste sit speculatiu⁹ vel practicus. Resolo. s. Bonauē. ¶ Pria ppō. Intellect⁹ nr̄ ē pfectibil' a scia. pbat p p auctē. iij. d̄ aīa. Aīa nr̄a ē sic tabula nuda ⁊ pulchra i q̄ nihil ē dpictū. ē tñ dpigibil' vtutib⁹ ⁊ scientijs. 2° pbat nāli silitudie. sic mā p'a i phia pficit a forma ⁊ ex se nālit iclinat ad eā ēt q̄ſcūq3: ita ēt intellect⁹ iclinat ad qōcūq3 itelligēdū. Corre. Sicē nō pt eē violētatio māe a q̄cūq3 forā q̄ntū ē ex pte māe ita null⁹ mot⁹ violēt⁹ pt eē i pfectiōe ipi⁹ itellect⁹ a q̄cūq3 noticia. ¶ 2a ppō. Intellect⁹ g nr̄ pt ɔsiderari triplr. Uno° i se ⁊ absolute. 2° mō vt extēdit ad effectū. i. ad volūtatē. 3° mō ad op⁹. Extēdit eni intellect⁹ ad dirigēdū op⁹ regulādo tale op⁹. Aduertēdū h3 mētē. b. aug. Regnū aīe nr̄e diuidit i duas ptes q2 i regno vl' ipio aīe ē vna po indicatiua vl' iudex sic itellect⁹. Alia ē ipatiua sic volūtas q̄ libera ē.

bera ē. Intellect⁹ at iudicat sibi ⁊ aliis. ipatrix aūt voluntas cū sit libera aliqñ oppositū fac. Ex q̄ at itel lect⁹ pt errare ⁊ sepi⁹ erret: oꝫ triplicē eē hītū regu latiuū. Jsta eni ē vna maxia in moralib⁹. Ois po tētia que pōt errare in actib⁹ suis indiget regulati uo vel directiuo ne erret: cū g̃ intellect⁹ posset erra re sequit̄ q̄ indigeat aliqua regl̄a qua reguleť i ac tibus suis. Prim⁹ g̃ est vnus hitus regulās intel lectū vt in se ⁊ est speculatiuus. Alius est regulati uus ipsi⁹ affectus ⁊ iste ē parti speculatiuus ⁊ pti practicus. Ali⁹ pficit intellectū q̄ ad opus. s. vt bo ni fiamus ⁊ iste est practicus. ¶ Pria ppō. Habi tus pficiēs intellectū s̄m se est solū contēplatiōis gr̄a. ¶ Scd̄a. habitus pficiens intellectū p cōpa ratiōnē ad op⁹ est solū vt boni fiamus. ¶ Tertia. Habit⁹ pficiens intellectū p cōparationeꝫ ad affe ctū est parti practicus parti speculatiuus. ¶ Ter tia ppō pncipalis. Jsta doctrina q̄ tractat i lib. sen. ē doctria pficiēs intellectū q̄ntū ad affectū: iō dici tur sapia. Sapia eni doctrine est (vt Eccl. vj.) s. s̄m nomē eius hꝫ nomē a re. i. est sapida scia. Oportet ergo bonū theologū. pmo moueri intellectū ad p badū ⁊ itelligēdū articulos fidei: scd̄o vt affect⁹ ei⁹ moueať ad amādū deū. ¶ Cōclusio rn̄sal. Jsta scia hui⁹ libri nō solū ē ↄtēplatiōis gr̄a: sꝫ ē vt p eā bōi fiam⁹ ⁊ h̄ qdē pncipalr: ille eni q sapit hēt rē cū sa pore h̄ ē quo ad ppositū hūs sapiaꝫ hꝫ noticiā cū amore. Nā hec cognitio amat fidē: ⁊ fides sic ē in itellectu vt q̄ntū ē d sui rōe nata ē moueť affectu: ⁊ h̄ pꝫ. Nā hec cognitio q̄ xp̄us mortu⁹ ē ⁊ consi[l]es nisi sit hō pctōr ⁊ dur⁹ mouet ad amorē nō sic ista dyameter ē assimiter coste: cōcedendū g̃ est q̄ ipa est vt boni fiamus. hec Bonauē. ¶ Hic nota inci dētalit̄ p declaratiōe hui⁹ ppōnis dyameter ē assi miter q̄sdā ppōnes: quaꝝ p̄a sit hec. Quadrās est figura ↄtinēs q̄ttuor latera eq̄lia vt Scd̄a dya meter ē linea lōgissima in q̄drato diuidēs i duas ptes eq̄les pcedēs ab vno cono vsqꝫ ad aliū sibi ↄ dictoriū vt Tertia costa q̄drati ē liea q̄ claudit q̄dratū ⁊ sūt q̄ttuor: vt pꝫ. Quarta simiter ē liea cō mēsurabilis coste q̄drati vt Quita. Assimiter ē liea q̄ nō ē cōmēsurabil' coste q̄drati. ex^m pꝫ i scd̄a ppōe. Sexta. Ad h̄ q̄ aliq̄ due q̄ntitates sint cōmē surabiles reqrit̄ q̄ hēant vnā cōeꝫ mensurā q̄ aliq̄ tiēs reddit pcise alteꝝ vt numer⁹ binari⁹ ⁊ ternari us. Dyameter g̃ ē assimiter. ¶ Sapia q̄ntū p nūc sufficit capit̄ qnqꝫ mōis. Prio p theologia quā ac grimus p studiū sacre scripture q hītus quo ad ex planationē fidei ē pfectior q̄ fides ifusa ⁊ isto mō sapia icludit sciaꝫ ⁊ amorē. Cognitio eni illi⁹ arti culi xp̄s ē mortuus p nobis redimēdis pmouēs me i amorē dei ē cognitio theologica. Scd̄o capit̄ p charitate: vn̄ sꝫ doc. sub. i. iij. qn d̄. Btūs vir q i sa. mora. itelligit̄ de charitate. Tertio p q̄dā vtu te itellectuali ⁊ speculatiua iter oēs hit⁹ itellectua les nobilissima ⁊ sic capit̄. vj. Ethi. Vn̄ aūt ē q̄ iste hit⁹ d̄i sapia. Nō q̄ antiqt⁹ tpe pitagore studētes i illis dicebāť sophi. Sophos eni grece ē sapia la tine. Plato aūt pfitebať se phm. i. amatorē sapie. nō sophū. i. sapiētē. 4⁰ s̄ꝫ holkot p aliq̄ noticia su pnāli siue ifusa imediate a d̄o ex ispiratiōe diuis vl' ex aliq̄ itimitate gr̄osa d̄i sic loqt̄ dio. i d̄i. no. dicēs q̄ierathe⁹ passus ē a d̄o ⁊ patiēdo didic. 5⁰. capit̄ apō morales phos p collectiōe oiuꝫ vtutū tā itellectualiū q̄ȝ moraliū. sapiēs g̃ illo mō nihil aliō ē q̄ȝ pfecte vtuosus. Et sic loqt̄ Seneca. Jn sa piētia iqt nō cadit tristitia. ¶ Notāde sūt hic inci dētal'r aliq̄ ppōnes pulchre ↄ illos q reprimere ni tunť studiū: tn̄ nihilomin⁹ iste ppōnes sūt itelligē de s̄m debitas circūstātias. s. vt oꝫ ⁊ qn̄ oꝫ. ¶ Pri ma ppō. Ois ipediēs aliquē dispositū ad lr̄as ca piscēdās a studio sacre scripture: ⁊ a studio theo logie ex certa scia ⁊ idustria peccat mortaliter pro bať. Quicūqꝫ ipedit primū in necessariis ad salu tē peccat mortalr. Sꝫ talit̄ ipediens ē hmōi. g̃ ⁊c. ¶ Scd̄a ppō. impediētes r̄ligiosos dispositos ad lr̄as (q ex vocatiōe sua hñt studeť sacrā scripturā) a studio sacre scripture ex certa industria peccat mortaliter. pbatur quicunqꝫ impediēs aliquē ab ope ne exerceat opus ad q̄d vocatus est a deo ex certa industria peccat mortaliter. Sed impediēs religiosuꝫ dispositū ad litteras a studio theologie ex certa industria impedit aliqueꝫ ne exerceat op⁹ ad q̄d vocatus est a deo. ergo peccat mortaliter vt impediēs aliqueꝫ a celebratione vel predicatiōe p tēpore ⁊ loco peccat mortalit̄. ¶ Tertia ppositio Cōtra sentiētes talibus impedientibus ⁊ pbentes eis auxiliū ⁊ fauorē vel detrahētes ⁊ obloquētes: vt impediantur religiosi dispositi ⁊c. a tali studio peccāt mortaliter s̄m regulaꝫ oīum theologoruꝫ. Nō solum faciens peccatū: sed etiā consentiēs ei peccat. ¶ Quarta propō impedientes fratres mi nores vel fratres pdicatores dispositos ⁊c. ex cer ta industria peccat mortalit̄. patꝫ per supiora. Alia ppō. Quilibet frater minor disposit⁹ ad lr̄as cape scendas ex regula sua teneť ad studiū theologie. Nec tn̄ sequit̄ q̄ oēs oporteat pdicare eo q̄ illud sit preceptū affirmatiuū q̄d nō ligat ad semp ⁊ p sem per. ¶ Quinta ppō. Ois frater minor ⁊ frater p dicator disposit⁹ ad lr̄as capescendas sub peccato mortali habita oportunitate tēporis: doctoris: ⁊ li broꝝ teneť studere sacrā theologiā. pbať: q̄ q̄lib3 teneť iplere op⁹ ad q̄d vocat⁹ ē a deo. ¶ Pro solu tiōe argumētoꝝ ē notādū. duplex ē finis. s. pncipa lis ⁊ ē ad quē pncipalr ordinať aliq̄ res vt btītudo ē finis hōis. Ali⁹ ē finis sb fine ⁊ ē mediū p q̄d pue niť ad finē pncipalē vel ē ille ad quē res ordinať minus pncipaliter vt honeste viuere.

impediēs disposit ad lr̄as capescēdas peccat mortalr

Quarto q̄rit̄ de eā efficiēte. Utrū istius libri actor fuerit mgr̄ petr⁹ lōbard⁹ ep̄s parisiē. Notādū q̄ cā efficiēs ē duplex. Exēplaris ⁊ ē q̄ agit p itellectiōꝫ ⁊ volitionē ⁊ vocať mētis mo dis. Jn. ij. phicoꝝ vocať agēs a pposito: vn̄ idē sūt agēs liberꝝ: agēs p itellectuꝫ: agēs p artē ⁊ agēs p

ppositū. Alia ē cā efficiēs non exēplaris ⁊ dr̄ illa q̄
non agit per cognitionē. Isto modo ignis produ/
cit calorē ⁊ vocaṫ agens nāle. Isto aūt mō differūt
q2 cā exēplaris h3 in sua ptāte actionē suā positis
oibus necessarys nō autē agēs nāle. Seqṫ ḡ q̄ cā
exēplaris nō ē gnt3 genus cāe distinctū ꝯ genus
cāe efficiētis. Cā igiṫ exēplaris est quoddā pticula
re efficiēs. ¶ Aliqs pōt dici vel noiari cōpositor
alicuius libri quadruplr̄. Prio scriptor ⁊ est ille q
aliena scribit nihil addēdo vel mutādo. Scḋo cō
pilator ⁊ est ille q ponit aliena addēdo ēt sed non
de suo. Tertio cōmentator ⁊ est ille q aliena ponit
in libro suo: s3 cū h̄ addit sua l3 minus principalr̄:
q2 ad declarāda pncipalia vt auerrois. Quarto ac
tor ⁊ ē ille q addit sua pncipalr̄ ⁊ addit alia minꝰ
principalr̄. s. ad ꝯfirmādū sua. ¶ Docere vno mō
idē ē qḋ iprimere sciā3 illi q docēṫ ⁊ h̄ mō solꝰ deꝰ
doc3 vl̄ imediate vl̄ mediāte itellectu nr̄o. Alioꝰ
idē ē q̄ digito vl̄ v̄bo oñdere scia3 vel applicādo
obiecta. vide hic textū. s. Bonauē. ⁊ exēplū de re
stituēte vel dante visum: ⁊ de ostendente visibile.

c **Irca** distinctionē primā queriṫ pri
mo. ¶ Utrū vti p̄ essentia3 sit
actus volūtatis vel rōnis. Hic sunt sex
termini declarādi videlicet vti. p̄ essen/
tiā. volūtas. ratio. actus voluntatis: actus rōnis.
¶ Pria propō. In nā mere vel pure intellectuali
ad minꝰ o3 ponere duas potētias quar̄ vna ē ap/
prehensiua alia appetitiua. pma vocaṫ intellectus
scḋa volūtas: ⁊ sunt tres deꝰ: angelus: aia: hō au/
tē nō est pure intellectualis. Itē rō ⁊ intellectus vt
hic accipiunṫ idē sunt. Itē actus primus est ille q
est pductiuus actus scḋi. ¶ Intellectus ē potētia
nāe intellectualis qua ipsa est pductiua oiu3 intel
lectionū suarū. Sed volūtas est potētia nāe intelle
ctualis qua ipsa est pductiua oiu3 actuū volunta/
tis: ⁊ isti sunt actus primi. Intellectio vero ⁊ voli/
tio seu actus intelligendi ⁊ volēdi sunt actus scḋi.
Actus eni scḋs est qui produciṫ ab actu prio. Di/
ctū est in illa pria ppōne ad minus vñ. ¶ Secun
da propō. In nā intellectuali creata necessariū est
ponere preter illas duas potentias: potētia3 execu
tiuā per quā exequaṫ imperium volūtatis. Deus
autē nō hēt tale3. suū eni velle est facere. ¶ Articu
lus parisiensis. Dicere angelū vel intelligētiā mo
uere celū p̄ solu3 iperiū volūtatis sue error. ¶ Ac
tus volūtatis in cōi est duplex. s. velle: ⁊ ē actus vo
luntatis quo ipsa acceptat aliqḋ obiectū sibi cōue
niēs vt volo sanitatē volo studere volo scia3 eo q̄
ipsa sit pfectio aīe. Idē autē sunt s̄m Scotū. velle
diligere amare: acceptare. Amare eni vel diligere
est alicui velle bonū. Alius actus est nolle ⁊ est ac
tus positiuus volūtatis quo ipsa volūtas fugit ali
quod obiectū sibi disconueniens vel resilit ab ob
iecto sibi discōuenienti: vt nollo infirmitatē. Nol
le odire. detestari. deacceptare. reprobare. refuge/
re. resilire idē sunt. ¶ Pria propō. Oē nolle pre/
supponit velle. pat3 q2 ⁊ nullo refugio tā3 ab ob
iecto discōueniente nisi ppter aliqd qḋ magis ac/
cepto ḡ refugere psupponit velle vel acceptare.
Exēplu3 ponit augu. Auarus nūmus panis. Aua
rus eni refugit panē vt reseruet nūmū. Aliud exē
plū. Nolo esse ociosus q2 diligo studere. ¶ Corre
lariū. Nullū nolle pōt esse prius actus volūtatis.
pbatur q2 semp̄ presupponit aliū actū priorē scili
cet velle. ¶ Scḋa ppō. Omne velle cōcupiscētie
psupponit velle amicitie. pbaṫ. Q2 qḋcunq3 ama
tur amore cōcupiscētie amaṫ pp̄ aliud magis ama
tū. ḡ ⁊c. Amo sciam pp̄ aiam est enim pfectio aie.
¶ Tertia ppō. Uñ duplex est velle. s. amicicie ⁊ ē
illud quo volūtas amat amatū in se seu ppter bo/
nū amati. Aliud est cōcupiscētie ⁊ est illud quo vo
lūtas amat aliqd nō in se s3 pp̄ aliud magis ama
tū: vt diligo bonu3 vinū. ¶ Arguiṫ. Illud qḋ est
maxima occasio peccādi aliqbus hoc est ab eis fu
giendū pbaṫ. q2 qui dat occasionē dāni dānu3 vi/
deṫ dedisse. S3 scia est maxima occasio peccādi. er
go ⁊c. pp̄ istā minorē. ¶ Queriṫ. Utrū scia sit fu
gienda quia occasio peccādi ⁊ inflandi. Et vr̄ q̄ sic. Scia
eni inflat s̄m apostolū. Rñdeo ponēdo tres ppositi
tiones. ¶ Pria propō. Nulla scia quātū est de se
est occasio alicui siue religioso siue seculari supbi
endi siue ēt peccādi. pbaṫ. Nā nullu3 donū spiri/
tussancti vel gr̄a gratisdata q̄tū est de se ē occasio
supbiendi inflandi vel peccādi mortaliter alicui.
hec pbaṫ: q2 tunc spiritussanctꝰ eēt occasio peccan
di ⁊ auctor mali qḋ est ipossibile ⁊ sequela pbatur
p̄ illā. Quicunq3 dat occasionē alteri peccādi pec
cat. S3 ois scia est donū spiritussancti vel gr̄a gra
tisdata: ḡ ⁊c. Scḋa ppō. Ois scia q̄cūq3 sit illa est
hoi occasio humilitatis q̄tū est de se reddēs hoie3
promptū ⁊ dispositū ad seruiēdū deo. pbaṫ. Ois
gr̄a gratisdata ⁊ oē donū spiritussancti reddit ho
minē obligatū magis. vñ btūs Grego. Cū eni au/
genṫ dona rōnes crescūt donor̄: ḡ vnusq̄sq3 pro
prior d3 eē ex mūere quāto obligatorē se cōspicit
in reddēda ratione: hec Gregorius. Correlarium
Scia non inflat quantū est de se s3 magis humili
at q̄tū est de se: defectus aūt est ex parte scientis ⁊
non ex parte scientie dummodo sciens superbit.
¶ Tertia propositio. Sciens seu habēs scientia3
aliquādo capit ex peruersitate sua seu volūtatis
sue occasionē superbiēdi seu peccādi: ⁊ sic abutū/
tur seu peruertunt scientiā ordinantes in malum
finē. Unde sic debet exponi apostolus. Sciētia in
flat. idest sciēs ex puersitate sue voluntatis capit
occasionē inflandi seu gloriandi sine charitate ⁊
si nō ordinaṫ ad honorē diuinū. Nicolaus de ly/
ra. Erant quidā scioli. idest parū vel modico plus
aliis scientes. scilicet simplicibus christianis vide
licet q̄ carnes imolate idolis non accipiebant san
ctificationē ab idolis ⁊ gloriantes de tali scientia
scandalizabant proximū. Charitas autē edificat.
idest sciētia charitate inflāmata. Tanta autē est il
la scientia

la scientia vt vocetur nomie charitatis. ¶ Itē du plex est actus intellectus scilicet adequatus ⁊ inadequatus. Nullus autē intellectus ē huiusmodi sed intelligere est actus adequatus intellectus. ¶ Per essentiā est quoddaʒ complexū ex preposi tione cū suo casuali ⁊ capit dupliciter. Uno modo idē est φ quidditatiue seu diffinitiue vel essentialiter. ¶ Propositio. Oē ens siue creatum siue increatū est ens per essentiaʒ. primo mō ꝓbaē: quia ens ꝑdicatur quidditatiue de oibus entibus realibus. Alio mō idē est φ independenter siue independēs. ¶ Propō. Solus deus est ens ꝑ essentiā. scdo modo probaē qꝛ in solo deo nulla est depēdentia. ¶ Propō. Ens per essentiā illo modo sumptū distinguiē cōtra ens per participationē. Hinc dicit multiplicis notificationis ratio ē multiplex acceptio eius quod est vti. ratio multiplicis acceptionis est cōparatio eius ad opposita. ¶ Uti capiē quinqꝫ modis. Primo cōmunissime ⁊ sic capiē ꝓ quacūqꝫ operatiōe naturali cuiuscunqꝫ rei ad quā res ipsa ordinaē nāliter. De hoc aristoteles in topicis. Cuius vsus bonus est ipsuʒ quoqꝫ bonuʒ: vt si equitare est bonū equus est bonus. Et sic hꝫ ociositatē ꝓ opposito. Ociosus enī est qui caret opatione ad quā ordinatur nāliter. Secūdo capiē cōmuniter ⁊ sic distiguitur cōtra dissuetudinē ⁊ est act⁹ cuiuscūqꝫ potentie frequenter elicitus: ⁊ sic addit frequentiā supra primū modū. Tertio capiē ꝓprie ⁊ distinguiē cōtra habitus memorie ⁊ intelligentie. s. cōtra igeniū ⁊ doctrinā (doctores antiqui posuerunt ⁊ hoc receperunt ab augustino) triplicem potentiam anime: scꝫ memoriā ⁊ illam representat patrem in diuinis. Intelligentiam ⁊ illa filiuʒ. Uoluntatē ⁊ illa spiritum sanctum. Memoria (vt dicit augustinus) nihil aliud est φ ipse intellectus cum specie intelligibili vel obiecto in se presente. Et vocatur parens gignit enim noticiam. Intelligentia est ipsemet intellectus cum actuali intellectione. Uolūtas autē accipitur prout subest actuali volitioni. Eadem autē potentia pertinet ad memoriā ⁊ intelligentiam: non igitur est trinitas ex parte potentie in se sed ex parte additorū. Uti igiē ꝓprie est aliquid assumere in actū vel facultatem. idest in dominiū voluntatis ⁊ hoc est alicui amore inherere. Quarto capiē magis proprie ⁊ sic distinguiē cōtra actū quietatū. idest frui: ⁊ est aliqd assumere in facultatē voluntatis propter aliud vt diligo vos ꝓp deū ⁊ in deū. Frui aūt est alicui inherere amore ꝓp se. Quinto capiē ꝓprijssime ⁊ sic distinguiē ꝯ actū inordinatū. s. abuti ⁊ est illud φ in vsū venit referre ad id quo fruēdū ē. i. alicui amore inherere ꝓp deū quo fruēdū ē: vel aliqd odire vł nolle ꝓp deū quo fruēdū ē. ¶ Referre aūt capiē dupliciter. s. positiue ⁊ ē aliqd qđ ex nā sua ē referibile i deū: vt amare ꝓp deuʒ. Alio⁹ negatiue: ⁊ est aliqd qđ ex ordinatiōe ipsi⁹ volūtatis ꝓp deū odiē vł respuiē. Nā pctm̄ ꝑt referri i deū ⁊ i cū ordinari nolendo illud ⁊ fugiēdo seu pniam agēdo. Uñ caueant illi q diffiniūt vti sic. Est alicui amore iherere ꝓp aliud. ¶ Pro resolutione qōnis. ¶ Pria ꝓpō. Usus vel vti ꝑmis duob⁹ modis captū ē act⁹ cuiuslibꝫ potētie. pꝫ ꝑ diffinitiōeʒ coꝝ modoꝝ. ¶ 2ª ꝓpō. Uti aliis trib⁹ modis captū. s. ꝓpe magis ꝓprie ⁊ ꝓprijssime ē actus solius volūtatis. pꝫ ꝑ descriptiōes. ¶ 3ª ꝓpō. Uoluntateʒ aliqd assumere in facultatē suā est aliqd ipsaʒ amare. i. velle vł aliquid odire. i. nolle. Peccatū igiē sumiē in facultatē suā cuʒ ipsuʒ odio hꝫ. ¶ Ad argumēta. Primū soluiē ꝑ distinctionē in ꝓpōnibus assignatā. Rōe tm̄ huius argumēti pōt q̄ri. Utꝝ. Quelibꝫ potētia sensitiua sit habitualis. ¶ Rñdeo. Quelibꝫ potētia in hoie nō soluʒ q̄ est rōnalis sꝫ ēt q̄ est obedibilis rōni est habitualis vt visus auditus. silr in manib⁹ pedib⁹ ⁊ mēbris pōt esse habit⁹ vt pꝫ in manu scriptoris eē abilitatē seu ꝓptitudinē. ¶ Propositio. Nulla entia q̄ sunt pure nālia pñt habituari vt lapis. Et licet manus sit ens nāle tm̄ inq̄ātuʒ est informata aīa: nō est puꝝ ens nāle. ¶ Scdꝫ argumētū soluiē ꝑ duas ꝓpōnes. ¶ Pria est. Illa sola potentia ꝓprie dr̄ vti actu suo q̄ est dña act⁹ sui ꝓbatur qꝛ illa sola potētia dr̄ ꝓprie vti actu suo que ad libitū pōt referre actū suū. Sola igiē voluntas ꝓprijssime pōt vti actu suo. mouet enī seipsaʒ ad bonū vel malū. ¶ Correlariū. Nulluʒ brutū pōt vti actu suo. Hinc est qđ dicit damascenus. Bruta ducunē ⁊ non ducūt. Uti tm̄ pōt capi duplr̄ passiue ⁊ tūc brutū qñ appetit comedere fenū dr̄ vti. Non tm̄ vtunē actiue. ¶ Facultas volūtatis ſm Bonauē. est dñiuʒ volūtatis quo facilster pōt in actū suū tāφ illius ꝑnceps. ¶ Duplex ē referre vel cōferre. Quoddā ꝑ modū collatiōis ⁊ tūc est itellectus. s. ꝑtinet ad intellectū vt cōferre ꝑmissas ad cōclusionē. hꝫ mō nihil aliud est φ arguere. Aliud est ꝑ modū inclinatiōis vel ordinatiōis: ⁊ hoc mō est ipsi⁹ volūtatis. vñ volūtas cōferens inclinationē vel dilectionē vnius ad alterū vt mater diligit magistrū ꝓp filiū magis enī inclinaē ad filiū φ magistrum ordinat quoqꝫ amoreʒ magistri ad amorem filij. ¶ Scda ꝓpō. Oīs act⁹ alicuius habitus ꝑficiētis potētiaʒ ēt est act⁹ illius potētie. Ars cōsideraē dupliciter. Uno mō vt est quedā noticia ꝑtinens ad intellectū. i. ad speculationē. Nā speculatio sumiē generaliter prout distinguiē cōtra opera exteriora hoc mō ars nō vtiē. Alio mō vt extēdiē ad op⁹ per voluntatē que imperat vt artifex operetur.

Queritur secundo. Utrū omni creato sit vtenduʒ. Pro declaratione termini nota. Utibile capitur duobus modis. Uno modo large ⁊ est omne ens quo voluntas potest vti vt obiecto siue ordinate siue inordinate. Propositio. Omne ens siue creatū siue increatum est vtibile hoc modo. Nam licet nō possit eo vti ordinate tamen inordinate. Omne peccatū est vti fruēdis ⁊ frui vtendis. Unde vsus ordinatus est ille q̄

voluntas vtitur aliquo ente de se referibili.ad fi/
nē.idest est aliqs amor quo volūtas amat aliquē
ppter deū. Sed inordinatus est quo volūtas vtit
eo quo dz frui vt diligere deū ppter me vel ppter
bona ab ipso mihi data non referēdo vltimate ad
ipsum. Alio mō capitur vtibile pprie ⁊ dr illud q
voluntas pōt vti ordiate p vsuz ordinatū hoc mō
deus nō est obiectū vtibile. augustinus. Duo amo
res fecerunt duas ciuitates. amor dei vsqz ad con/
tēptuz sui ciuitatē dei. amor sui vsqz ad contēptuz
dei ciuitatē diaboli. ¶ Ens est duplex creatū:idest
creatura. Increatū.i.deus. Increatū.i. incausatuz
lz eni filius producat non tñ causatur vel creatur.
¶ Possumus vti aliquo quattuor modis. Prio
tanqz istrumēto vel organo ⁊ sic vtimur oculis ad
videndū ⁊ sic potētia interptatiua vtitur lingua ⁊
aliis. Scdo tanqz hitu regulāte vt sunt hitus vir/
tuosi vel vitiosi. Uñ. Nō cōtingit voluntatē nram
recte vti oibus tanqz hitu regulāte. Tertio sicut ac
tu quo mouentur. Sūt aūt aliq actus qui mox na
ti cōiungūtur malo.i.hñt inuolutā maliciā vt blas
phemia. Quarto tanqz obiecto. ¶ Cōclusio. Con/
tigit volūtatē nostrā vel hoiem vti quolibz ente tā
qz obiecto respuēdo vel approbādo.i. nolendo vł
volēdo. Nō contingit aliquē hoiez oibus vti vt in
strumentis. Non eni possumus vti igne sic q nō
calefaciat passo approximato. ¶ Triplices sūt po/
tentie.s.pure naturales vt sūt ille que nullo modo
sunt nate obedire rationi: vt potentia calefactiua
ignis non est nata obedire rationi create. Similiť
potentia nutritiua potentia augmentatiua. Unde
cibo sumpto amplius augeri vel nutriri non est in
nostra potestate potentiis ergo pure naturalibus
non possumus vti. Alie sunt pure rōnales: vt intel
lectus ⁊ voluntas. Alie sunt partim nāles ⁊ partiz
rōnales: vt sunt potentie sensitiue q sunt obedibi/
les rōni. ¶ Aliquid dr rōnale tripliciť.s.p essenti
am: vt intellectus qui est rō formalr: vel entitatiue.
Per participationē vt voluntas. Per obedientiā
vt potentie sensitiue q dicunť partim rōnales: qz
sunt obedibiles rōni ⁊ partim nāles: qz habent or
gana nālia qbus exercent suas opationes. Itē au/
gusti. in libro. lxxxiii. q. dicit. Utimur respuendis
idest malis culpe ad valitudinē.i.p fortitudinem.
Per fortitudinē eni resistimus malis iuxta illud.
Estote fortes in bello. Et vtimur tollerandis.i. ma
lis pene per iustitiā seu p spēz iustitie q ē pnia. In
tētio sancti bonauenture hic est velle arguere a mi
nori ad maius. ¶ Duplicia sunt obiecta.s.bona ⁊
est omne ens creatū ⁊ increatū ⁊ de istis non loqť
auctoritas. Alia obiecta sunt mala ⁊ talia sunt du/
plicia.s. mala culpe ⁊ sunt ipsa peccata mortalia vł
venialia. Illa mala pro formali nihil sunt. Pecca/
tum enim pro formali nihil aliud est qz discordia
voluntatis humane cum voluntate diuina. Alia
sūt mala pene iflicte ⁊ sunt duplicia.s. volūtaria:
vt in penitentibus ⁊ inuoluntaria: vt in damna/
tis: ⁊ vtraqz sunt a deo. ¶ Sed hic remanet diffi/
cultas magna: quia doctor seraphicus hic videtur
dicere q voluntas omni ente possit vti repudiādo
Uñ notandū q repudiare respuere vel odire de/
um pōt esse vel intelligi dupliciť. Uno mō interp
tatiue: ⁊ sic quilibet peccator respuit deū peccādo
qz contēnit preceptū eius: ⁊ illud dr odiū dei inter/
pretatiuū: ⁊ si sic intelligat.s. bonauentura verū di
cit. Alio mō pōt intelligi formaliter ⁊ sic illud est
odire deū formaliter velle deū non esse vel velle de
um destruere ⁊ illud dicit odiū expressuz. Dicem
ergo cum doc. subtili q volūtas nō pōt deum odi
re formaliť vel respuere seu formali odio repudia/
re pbatur: qz voluntas non pōt impossibile sed si/
cut ipossibile est visuz audire sonū. sic etiaz volun
tas nō pōt sūmuz amabile hēre p obiecto odii. seq
tur ergo q nec volūtas ex puersitate sua possit ha/
bere actū odii formalr respectu dei. ¶ Circa argu
mentū pbans q voluntas pōt vti oi ente. Arguiť
sic. Uolūtas nostra pōt vti malis g pōt vti bonis.
Sed oē obiectū vel ens est bonū vel malū: g volū/
tas pōt vti oi ente. Antecedēs p prima parte pba/
tur: qz volūtas pōt vti oi illo qd intellectus intelli
git. g antecedēs pbatur p augu. x. de trini. Uolun
tas totā intelligentiā capit dū vtor oi eo qd intelli
go.i. volūtas adequat intellectui. ¶ Propositio.
Quicqd intelligibile ab intellectu hoc est respui/
bile vel appetibile a volūtate: quia quicqd intelli
go circa illud volitionē vel nolitionē hēo. Nō est
malū in ciuitate qd dñs nō fecerit. Hoc nō solum
verū est permissiue sed effectiue ⁊ hoc intelligēdo
de malis pene. Malum autem culpe est respuen/
dum: malis vero pene vti debemus per toleranti/
am. Bonis vero vtimur acceptando. ⁊ hoc ē nō
tantum ex parte ordinationis: sed etiam ex parte
rerum vtibilium. ex natura enim sui sunt referibi
lia in deum ⁊ non per se diligibilia: quia creata.
¶ Utibile proprie vt est obiectum vsus ordinati
est illud quod de se propter deum est amabile vel
referibile in deum: ⁊ sic omne ens aliud a deo est
vtibile. Uoluntas potest aliquid assumere in facul
tatem suam quadrupliciter. videlicet. Operan/
do vt quando homo operatur meritoria exterius
vt dare elemosynam. Acceptando quando volun
tas acceptat interius nihil exterius operando: vt
diligere proximum. Tolerando ⁊ sic mala pene
sunt patienter ferenda. Unde Boetius. Omnia
cum quodam veniunt incommoda fructu. Re/
spuendo vt culpe ⁊ peccata. ¶ Uirtus est qua re
cte viuitur: ⁊ mediante qua non male agitur:
de quo inferius. Penitentia est dolor volunta/
rie assumptus pro peccatis a se commissis. Per
virtutem igitur penitentie vtimur bene peccatis.
¶ Arguitur. Non contingit vti nisi tribus. g nō
contingit vti oibus. Añs probatur p augustinum
de doctrina xpiana qttuor sunt diligenda ex chari
tate. primo deus. secūdo nos.i. propria natura. ter
tio proximus

tio proximus. quarto corpora nostra. Solis autem creatis possumus uti: sed de istis diligibilibus enumeratis tantum tria sunt creata. ergo tantum tribus possumus uti. Primum ergo obiectum charitatis est deus cum sit summe bonus et summum ens. Secundo est propria natura. Sed contra hoc. Meliora sunt magis diligenda: unumquodque enim est diligibile secundum bonitatem suam: sed multi alij sunt meliores me: ergo magis diligenda. Dico quod antecedens verum est in illis bonis que sunt in eodem ordine. Ordo autem diligendi habet quattuor gradus. In primo est deus. In secundo quilibet tenetur diligere seipsum. In tertio proximus. Beata ergo virgo cum sit melior beato petro et in eodem ordine est plus diligenda: sic ergo hoc verum est ceteris paribus quod melius est magis diligendum si scilicet illa sunt in eodem ordine dilectionis. ¶ Propositio. Quilibet tenetur plus diligere seipsum post deum quam quecunque alium: etiam angelos et archangelos etiam beatam virginem mariam. Sed contra. In euangelio dominus dicit. Diliges proximum tuum sicut teipsum: ergo teneris ipsum diligere tantum quantum te. ergo te non plus quam ipsum. Respondit Bonauentura ibi est fallacia figure dictionis: quia hoc aduerbium sicut dicit similitudinem et qualitatem. tantum autem dicit quantitatem. Tenetur ergo quilibet diligere proximum sicut seipsum scilicet ad eternam felicitatem. Diligere enim proximum ex charitate est velle quod proximus diligat deum. ¶ Aliud est diligere aliquid magis et aliud diligere aliquid ad maius. Diligere enim aliquid magis quam aliud sic quilibet natura intellectualis tenetur se magis diligere quam aliud creatum: tamen sepius ad minus bonum sed quam aliam. Sed diligere ad maius et sic tenetur quelibet creatura rationalis virginem gloriosam diligere quam seipsam et quilibet angelus sic diligit beatam virginem. ¶ Tertio est diligendus proximus. Proximus sic describitur a Scoto In tertio in materia de charitate. Est omnis ille cuius amicicia est grata deo. ¶ Prima propositio. Quilibet beatus in patria est proximus noster et hoc siue angelus siue homo vir siue mulier patet ex diffinitione. Hinc est quod angelus in Apocal. dicit ad Johem. Uide ne feceris deum adora conseruus enim tuus sum et fratrum tuorum habentium testimonium iesu. ¶ Secunda propositio. Nullus damnatus siue diabolus siue homo est proximus noster. ¶ Tertia propositio. De quolibet viatore existente in via signato et in particulari dubium est an sit proximus noster. Nescit enim homo an amore vel odio dignus sit. ¶ Quarta propositio. Nullus viator existens in peccato mortali est proximus meus: quia amor istius cum non habeat charitatem non est gratus deo. ¶ Quinta propositio. Quilibet viator existens in gratia est proximus meus si ego sum in gratia. ¶ Sexta propositio. Si igitur sum in peccato mortali nullus est proximus meus. probatur quia proximitas dicit relationem equiparantie que equaliter denominat vtrunque extremorum sicut similitudo: si igitur vnus debet esse proximus alterius: oportet quod ambo sint grati deo. ¶ Septima propositio. Considerando omnes viatores ecclesie militantis sine dubio aliqui sunt sibi inuicem proximi. ¶ Aliquid potest dici diligere aliud ex charitate quia ipsum attingit ad finem vltimum: et isto modo deus est primo diligendus. Secundo modo propria natura: alio modo tanquam illud per quod deuenitur ad finem vltimum. Isto modo omnia entia a deo creata sunt diligenda ex charitate: quia omnia possunt esse media suo modo: pediculus enim est materia laudis dei. Nulla autem natura inferior humana potest dici proximus. Deus etiam non est proximus noster proprijssime loquendo: quia est supra nos seu proximum: quia solum ens creatum est proximus noster. ¶ Arguitur. Omnia quibus vtimur sunt in potestate nostra: sed entia necessaria non sunt in potestate nostra. ergo eis non vtimur et per consequens non possumus vti omnibus entibus consequentia prima tenet in baroco. Dicendum Aliquid potest dici in potestate nostra dupliciter vel quo ad esse et isto modo omnia creata sunt in potestate dei: vel quantum ad acceptare et respuere: et isto modo deus et angeli sunt in potestate nostra. peccator enim respuit deum mandata eius negligendo. Restant nunc duo argumenta probantia quod non contingit recte vti peccatis. Omne illud quo recte vtimur bono fine facimus sed quedam sunt que nullo bono fine fieri possunt vt mendacia que inuolutam habent maliciam: vt dicit doc. Subtil. Sanctus autem Bonauen. dicit quod mox nominata coniuncta sunt malo. Pro solutione nota. ¶ Prima propositio. Non contingit vti recte peccatis vt habitu regulante nec vt actu medio. ¶ Secunda. Contingit vti peccatis recte vt obiecto. ¶ Tertia. Contingit vti recte peccatis per modum punitionis vel per modum detestationis. Unde dupliciter contingit bene vti peccatis. Primo ipsa fugiendo Secundo postquam facta sunt penitentiam de ipsis agendo. ¶ Circa minorem tertii argumenti Bonauenture in oppositum dubitatur. ¶ Utrum mentiri sit actus de se necessario malus. Respondetur ponendo preambulum. Lata est differentia inter dicere falsum et mendacium. Dicere falsum est proferre aliquam propositionem falsam. Unde multi doctores dixerunt contradictoria et sic vnus ex ipsis dixit falsum. ¶ Prima propositio. Neutra istarum consequentiarum est bona. Iste dicit falsum ergo mentitur nec iste mentitur ergo dicit falsum. Nam si iudeus incredulo corde in feruorem christianorum diceret christus verus est deus mentiretur quidem tamen diceret verum. Mentiri enim est proferre aliquod dictum siue verum siue falsum contra animum et contra opinionem suam. Est enim contra mentem ire. Sed mendacium sic describitur ab Augu. Est falsa significatio vocis cum intentione fallendi. Non ergo sequitur iste mentitur

ergo dicit mendaciū. Due enim conditiones req runtur ad mendaciuȝ. Prima est ꝙ dicatur falsū. Secunda ꝙ intendat fallere. Omne ergo mendacium est mentiri sed non ecōtra. ¶ Prima propositio pro responsione ad dubiū. Dicere falsum nō est actus necessario malus seu habens inuolutam maliciam. Probatur. Nullus actus est necessario malus qui potest bene fieri: sed dicere falsum pōt bene fieri. ergo minor probaꝛ: quia posset deus ꝓcipere vt quis diceret falsum qđ cum faceret mereretur apud deum. Secundo probaꝛ. Non minus ille actus qui est occidere hominē innocentem ⁊ vtilem reipublice est malus ꝙ sit dicere falsum: immo magis malū esset. Sed occidere hominem talem pōt bene fieri: ergo abraam enim in hoc summe laudatur ⁊ reputatum est ei ad iustitiam qꝛ voluit occidere sanctū Jsaac ⁊c. ¶ Secunda propositio. Nullus actus elicitus vel factus contra ꝓcepta vel ꝓceptū aliqđ scđe tabule necessario ē malꝰ pȝ qꝛ nullus actꝰ necessariꝰ ē malꝰ q̄ pt eē meritorius aut qui nō est malus nisi quia prohibitus: sed omnis actus elicitus vel factus contra preceptuȝ secunde tabule est huiusmodi. ergo maior probatur. posset enim deus suspendere preceptum.

¶ Tertia propositio. Omnis actus elicitus vł factus contra preceptum prime tabule est necessario malus. probatur: quia nullus talis pōt bene fieri.

¶ Correlarium. Deus non pōt precipere vt quis adoret idola vł vt quis blasphemaret deum ⁊ hi actus proprie mox nolati coniuncti sunt malo.

¶ Pro quo notandū. Quodlibet peccatū ⁊ q̄libȝ transgressio cuiuslibet ꝓcepti secunde tabule pōt considerari dupliciter. Uno modo materialiter vł pro substracto vt actus loquendi falsum cuȝ intentione fallēdi. Alio modo pro formali ⁊ sic dicit deordinationē vł maliciam que nunquaȝ fieri potest bene scȝ vt fiat contra preceptum dei. Aliquis aūt terminus potest imponi non soluȝ pro substracto: sed etiam pro deformitate peccati ⁊ sic adulterari non solum dicit actum coeundi sed etiaȝ addit cū aliena ⁊ cȝ preceptū dei. Simile est de furto quia ille terminꝰ furtū non solum importat ablationē rei aliene etiam inuito dño propinquo: sed etiam importat illud fieri contra voluntatem superiorē ⁊ maxime dei. ¶ Uirtus est bona qualitas mētis qua recte viuitur ⁊ qua nullus male vtitur quam solus deus in hominem siue homine operatur. i. sine operibus suis. augꝰ. super illud ps̄. Feci iudicium ⁊ iustitiam: sic diffinit iustitia est bona animi virtus quam solus deus operatur in homine. Contra quartam ꝑticulā diffinitionis virtutis arꝰ sic. Ex actibus frequētatis generatur habitus. Ad hoc dī ꝙ lꝫ ex dicit hic non causalitatem sed posterioritatem. i. post actus freq̄nter iteratos. Jta exponit frācíscus maronis. Moderni tamen doctores dicūt magistrū hic non diffinire nisi virtutem infusam. Potest dici ꝺm vtramq̄ opinionē. August. enīȝ super illud ps̄. Feci iudiciū ⁊ iustitiaȝ glosat illa verba per opus iustū ⁊ diffinit iustitiā: pōt tñ etiā dici ꝙ diffiniat iusticiā īfusā. i. charitatē. Nullus actus hois est laudabilis vł vituperabilis bonꝰ vel malus nisi eliciaꝛ vł imperetꝛ a charitate: volitio ergo primo ⁊ ꝑ se est peccati radix. Nulla delectatio potentie sensitiue est mala nisi actus voluntatis circa illā sit malus. Jtem omnibus cōtingit abuti: omne peccare est abuti. ¶ Prima propositio. Quandocunq̄ aliqs peccat mortaliter vł formaliter vel equiualenter. i. interpretatiue habet semper duos actus. probatur. Omnis peccans mortaliter fruitur creatura: ⁊ vtitur deo: plus enim diligit creaturam quam deum: preponit enī voluntati dei voluntatem suam: vtitur autem deo qꝛ vult deum causare illud quod vult peruerse. ¶ Secunda propositio. Peccans mortaliter regulariter communiter non fruitur suo actu: nec suo obiecto: sed fruitur seipso: diligit enim se inordinate ⁊ delectationem sibi vult mediante tali actu ⁊ obiecto.

Tertio queritꝛ. Utrum solo bono creato sit vtendum. Habitum est supra quid sit vtibile ⁊ quid ens creatum. Uidendum est vlterius pro declaratiōe terminoꝝ quid ens increatū ⁊ quid significetur per solus. Ens ergo increatuȝ est illud cui repugnat causari creari vel effici: ⁊ tale est solus deus. Solus enim ipse est ens simplr independens. ¶ Solus capitꝛ dupliciter scȝ cathegorematice ⁊ sic valet idē qđ solitarius: vnde si multi currerent in vno cāpo: sortes aūt sine socio in alio campo ista esset vera: solus sortes currit. idest sortes solitarie currit ⁊ sic non facit propositioneȝ exclusiuam. Alio mō capitꝛ sincathegorematice: ⁊ sic est signū exclusiuū ⁊ facit ꝓpōneȝ exclusiuaȝ. Unī illa est ꝓpositio exclusiua in q̄ ponitꝛ signū exclusiuū exclusiue tentū. Quelibȝ aūt ꝓpō exclusiua exclusiue tenta exponitur duplr scȝ gratia alietatis: ⁊ tūc exponitur per suā ꝓiacentē ⁊ per aliam propositionem in qua ponitur relatiuum substantie identitatis cuȝ ablatiuo mediante ꝓpositione a vel ab: vt solo bono creato ē vtēdū. i. bono creato ē vtēdū ⁊ nullo alio a bono creato est vtenduȝ. Alioꝰ expōitꝛ grā ifinitatiōis vel ꝯtradictionis: ⁊ tunc expōitur per suā preiacentem ⁊ per terminū infinitum oppositum contradictorie subiecto prime propositionis vt tantum homo est risibilis. i. homo est risibilis ⁊ nihil non homo est risibile. Quotienscūq̄ exclusiua potest exponi gratia alietatis etiam potest exponi gratia contradictionis lȝ verba diuersa sint. Quotienscūq̄ dictio nūeralis additur signo exclusiuo talis ꝓpositio debet exponi gratia pluralitatis non autem gratia alietatis: vt tantum quinq̄ sunt predicabilia sic exponitꝛ q̄nq̄ sūt ꝓdicabilia ⁊ nō sūt plura ꝓdicabilia quam q̄nq̄ ⁊ est verū. Gratia alietatis aūt sic: tantuȝ q̄nq̄ sunt ꝓdicabilia. i. q̄nq̄ sunt predicabilia

⁊ nulla

e nulla alia a quinq3 sunt predicabilia quod falsu3
est: q2 si quinq3 sunt predicabilia duo vel tria vel
quattuor (que tamē non sunt quinq3) etiā sunt pre/
dicabilia. ¶ Prima regula. Quotienscūq3 dictio
exclusiua addit termino relatiuo in propositione
affirmatiua decst scd̄o adiacente: tunc illa ꝓpositio
reddit ipossibilis & iuerificabilis vt tm̄ pr̄ ē. ꝓbat:
q2 bene sequit tantū pater est. ergo nō tm̄ pater ē.
probat: q2 bene sequit tantū pater est. ergo pater ē
vlterius pater est: ergo filius est. pater per natura3
relatiuorū vlterius filius est ergo alius a patre est:
& hoc in diuinis vel aliud a patre est & hoc in crea
turis. Ulterius alius vel aliud a pr̄e est ergo nō tm̄
pater est. de primo ergo ad vltimū habet ꝓpositū.
¶ Secūda regula. Quotienscunq3 dictio exclusi/
ua addit alicui termino supponēte pro re compo/
sita ex duabus rebus vel pro re includente necessa
ria duas res in ꝓpositione affirmatiua decst secun
do adiacente talis ꝓpositio est falsa & inuerificabi
lis & includēs contradictoria: vt tantu3 hō est: ho/
mo enī includit corpus & aiam quodlibet enī illo/
rum est aliud ab hoie. ¶ Pro resolutione qōnis.
Prima propō. Solo bono creato est vtendu3. pro
batur extra textū. Exponentes illius exclusiue sūt
vere ergo ipsa vera per locū ab exponēte ad expo/
sitam qui locus cōprehenditur sub loco ab interꝓ
tatione. Secundo probat illa propō per rōnes an
oppositū. ¶ Quādo arguit. Oē bonum aut est fi
nis aut ad finē &c̄. Notandū q duplex est ens simi
liter bonū. Quoddā vocatur finis & est ipse deus.
Est enim finis oium quia propter se diligendum
creauit oia. Quoddā est ad finē & est creatura Cau
sa autē finalis est illa que vt amata mouet efficiēs
ad causandū. ¶ Propositio. Licet deus ab eterno
dilexit se & sicut oia cognouit ab eterno sic etiam
oia ab eterno dilexit tamē ꝺm ordinē quendā. Po
nimus igitur quattuor signa nature i dilectiōe dei
In primo signo nature diligit seipsum tanꝗ̄ fine3
e'in hoc est beatus. Ois enī rationabiliter seu or/
dinate volens & diligens prius diligit finē ꝗ̄ ea q̄
sunt ad finē: vt pat3 de medico. In secūdo signo di
ligit angelos & hoies qui sunt eius participes. Ex
hoc enim q diligit se & amor ille non est zelotipus
nec inuidus vult ergo condiligi ab alijs & tunc di
citur deus diligere intellectuales creaturas: q2 or
dinat eas ad diligendū ipsu3. In tertio signo vult
ea que sunt necessaria ad hoc q bene diligamus
eū vt charitatē infusā &c̄. In quarto signo vult om
nia sensibilia ad alliciendu3 nos ad amorem dei.
¶ Pro tertio argumēto an̄ oppositū nota. Deus ē
bonū honestū p essentiā. i. independēs & supremū
Deus est summū bonū cōmodū vtile vel conferēs
Deus est summū bonū delectabile. Et licet de⁹ nō
sit bonū vtile ꝓprie tamē vtile capit mltis modis
Quarto enī modo capiēdo vtile de⁹ est sūmu3 bo
nū vtile seu cōmodū p3 q2 ꝓpter se est sūme appe/
tibilis. & ꝓpter aliud: idest ꝓpter beatitudinē que
sine eo non potest haberi. ¶ Secunda propō. Qui/
cunq3 vtitur bono increato abutit eo & peccat mor
taliter. Prima pars probat. quicunq3 ordinat ali
quod ens ad illud ad qd̄ ex nā sua nō est odinabi/
le abutitur eo. Sed quicūq3 vtitur bono increato
ordiat aliqd̄ ens ꝗ &c̄. vn̄ abusus ē ordiatio vl opa
tio ꝑuersa q̄ ordinat aliqd̄ ens ad illō ad qd̄ ex nā
sua nō ē ordiabile vl q̄ nō ordiam⁹ aliqd̄ ens ad il
lud ad qd̄ ex nā sua ē ordiabile. ¶ Nota ꝗ hic ali/
quas ꝓpōnes. Prima. Quicunq3 vtit fruēdis abu
titur. Scd̄a. Quicunq3 fruit vtendis abutitur. Se
cunda pars istius propositiōis ꝓbat: scilicet q pec
cet mortaliter. Quicunq3 diligit creaturā plus vl
supra deū peccat mortaliter: sed qui vtit deo plus
diligit creaturā ꝗ̄ deū. igit &c̄. Quādocūq3 enī ali
quis vtit aliquo minus diligit illud quo vtit ꝗ̄ il
lud ꝓpter qd̄ vtitur. ¶ Sed cōtra hoc arguit. Co/
gnitio facit ad amorē sed plus cognosco patrē ꝗ̄
deum. ergo plus possu3 ordinate diligere patrem.
Itē paratus sum me exponere periculis ꝓpter vi/
tā patris quibus me exponere ꝓpter deu3 nō su3
sic paratus. Pro rn̄sione pono aliquas propositio
nes. ¶ Prima propositio. Cōtingit aliquē viato/
rem nō peccare magis tn̄ diligēdo creaturā ꝗ̄ de
um & hoc intensiue quo ad intensionē actus. patet
q2 amor ad patrē pōt esse cētū graduū & amor dei
vix decē graduū. Dilectione enī fruitiua triū gra
duū vel quattuor diligo deū. Dilectione aūt vsus
triginta vel centū diligo patrē & sic actu intensio/
ri diligo patrē ꝗ̄ deū. Illa igit est distinguenda.
Nec tn̄ dilectio patris est simplr nobilior dilectio
ne dei: sed econtra eo q sunt alterius & alterius
rōnis sicut albedo triū graduū est nobilior & meli
or nigredine centū graduū. ¶ Scd̄a ꝓpō. Nō cō/
tingit creaturā recte & absq3 peccato magis dilige
re creaturā ꝗ̄ deū & hoc eā magis appreciando.
Quilibet enim peccator mortalis magis apprecia
tur se & suā voluntatē ꝗ̄ deum: vnde tunc dicitur
creatura magis appreciare creaturā ꝗ̄ deū quan/
do deū & mandata eius relinquit & adheret crea//
ture. ¶ Pro solutione primi argumenti in oppo/
sitū queritur. ¶ Utrū de facto quis possit ordina/
te diligere deum & sibi recte seruire propter merce
dem. Respondeo per quasdā distinctiones & pro/
positiones. Unde duplex potest esse merces reddē
da alicui seruienti deo. Est enim vna, merces que
est ipse deus met sicut dixit dominus abrae. Geñ.
xv. Ego merces tua magna nimis. Alia ē merces
que est aliquid aliud a deo vt diuitie. Illam aute3
mercedem que est aliud a deo potest quis intueri
dupliciter vel tanꝗ̄ propter causam principaliter
mouentem vel tanꝗ̄ propter causam occasionali/
ter vel causam inductiuam ad diligendum deum
vel ad seruitium dei. ¶ Prima propositio. Aliqs
potest ordinate immo rectissime diligere deum
propter mercedem que est ipsemet deus. Ad hoc
enim ē illud psalmi. Inclinaui cor meum ad facie

das iustificationes tuas propter retributionem. Et talis non vtitur deo & licet diligat deum ppter mercedē tñ illa merces nō est aliud a deo. ¶ Scda ppō. Aliqs pot recte seruire & diligere deū ppter mercedem aliā a deo occasionaliter nec talis vtit deo licet seruiat ei ppter tpalia. Aliquis pōt dilige re deum ppter bona tpalia dupliciter. Uno modo ppter bona terrena magis dilecta ab eo q̄ deus & hoc nullus pōt ordinate. Alio modo ppter bona terrena minus dilecta ab eo q̄ deus: hoc mō pōt negociator ordinate diligere deū ppter diuitias tales eni nō vtitur deo. Non q̄ sequitur ille diligit hoc ppter aliud ergo vtitur illo alio. Duplex etiā est affectio scz. Iustitie & est qua diligit deus in se vt sūmū bonū honestum. Alia est affectio cōmodi qua scz diligitur deus vt bonū vtile & cōmodum amanti. ¶ Tertia ppō. Nullus pōt diligere deū ordinate propter bona tpalia. tanq̄ causam pnci palem magis mouentē. ¶ Sed ɔtra pdicta argui tur. Intellectus assentit firmius alicui vero quā p mo vero. ergo volūtas firmius pt adherere bono creato q̄ increato. Ad hoc dicitur q̄ non est simi le: qr intellectus naturaliter assentit. i. habet notic am adhesiuā seu cognoscit: sed voluntas libere as sentit seu amore adheret. Topica. Cui⁹ finis bon⁹ est ipsum q̄q̄ bonum. Finis dupliciter pōt intelli gi bonus. Uno modo q̄tū ad substantiam ppriaz & sic omnis finis est bonus & ppō non est vā. Alio modo q̄tum ad intētionē finiēdi: vnde q̄n inten tio alicuius respectu finis est bona: et finis dr bo nus. Sz diceres: vsus dei vel est bonus vel malus si bonus q̄ quis pōt vti deo: si malus ergo deus ē malus. Probat per illā topicā. cuius vsus malus est ipsum quoq̄ malū. Dico q̄ hec ppositio intel ligitur de habentib⁹ ordinationē ad finez non de ipso fine. vel pōt dici q̄ vti vt sic non capitur hic. vel dic tertiā solutiōez quā hēs i textu. Bōauētur.

Quarto querit. Quid sit frui p essentiaz. Pro declaratōe terminoz notan dum q̄ differentia est sm grāmaticos inter vis vi res & virtus. Uis proprie est potentia tā corporis q̄ anime. Uis ei idem est q̄ potētia. Uires autez pertinēt ad solū corpus. Sed virtus ad solaz ani mam. ¶ Uires pñt accipi dupliciter. Uno mō lar ge & sic capiunt p omnibus potentijs: & sic vires non sunt nisi potentie quib⁹ exeqmur aliquid: vñ & in spūalibus fortitudo & potentia idē sunt. Alio mō stricte & sic restringit ad duo q̄ tamen etiā sūt potentie in moralibus scz cōcupiscibilis & irasci bilis. Uis cōcupiscibilis & irascibilis sunt due vi res siue due potentie: aie organice habentes duo organa circa cor & ambe nate sūt tristari & delecta ri circa suū obiectū. Duo sunt actus ɔcupiscibilis ut late declarat Scotus in. iij. dist. xxxiij. ca. ppa. Iste due vires respiciūt obiecta appetibilia & fugi bilia & hoc pmo vel secūdario. Unde obiectū pmo appetibile est illud quod pmo cōuenit nature aia lis vt cibus cani. Sz obiectū primo fugibile est il lud quod primo disconuenit nature aialis vt ca rentia cibi. Ministrans ergo cibuz est appetibile secūdario cani quia propter primū appetibile pre bibens aūt vel impediens cibū est fugibile secun dario. ¶ Pro decisione questionis pncipalis ad ducit. Bonauē tn. opiniōnē que videtur esse An tisiodorensis & stat in duabus ppōnibus. ¶ Pria ppō. Frui est actus oim viriū. i. potētiarū. f. nō so lum actus voluntatis sz etiam ipsius gustus & au ditus. probatur. Ois potētia pōt frui q̄ pōt remu nerari. sed omnis potentia potest remunerari: er go ꝛc. Ista est opinio antiquorum qui dixerunt q̄ frui esset vel sic equitari cū delectatione. ¶ Secū cunda propositio. In patria frui magis ptinebit propositū hūs sapiam hz noticiā cū amore. Nam ad rōnē. i. ad actū intellectus q̄ ad actū volūtatis. ¶ Frui capitur tripliciter scz cōiter & sic dicit mo tum cum delectatione & sic diffinit ab Aug. est vti cū gaudio & hoc est dicit motū. i. actū volūtatis cū gaudio. Et sic omnis opatio voluntatis gaudiosa seu cuz gaudio facta est frui cōiter & sic homo pōt frui alia re. Alio mō capit pprie & sic dicit motuz cū quietatione id est opationem volūtatis quieta tiuam. Diffinitur aūt frui in cōi. Est alicui rei que est amore inherere ppter seipsam. Et ideo fruitio est amor alicuius rei ppter istam rem. Aug⁹. Inq etum est cor meuz dñe donec reqescat in. i. inqeta est voluntas mea. Tertio mō capitur ppriissime & sic cōplectitur vtrūq̄. s. opationē cū delectatiōe & qetatiōe. Et est quiescere in cognitie in qbus volū tas ppter se delectat. Unde Aug. Fruimur cogni tis in qbus voluntas cōquiescit propter se delecta ta & talem fruitionē habebimus in patria. ¶ Frui est operatio voluntatis qetatiua & gaudiosa inq̄ tum quietatiua est respectu alicuius propter illō. ¶ Cōclusio responsiua. Frui q̄litercūq̄ capit siue cōiter siue pprie est actus volūtatis. Duplex tamē est fruitio scz ordinata & est illa qua fruimur ob iecto quo est fruendū ex sua natura illud q̄ obiectū est solus deus. Unde obiectū fruibile est illud qd ē diligibile propter se vt est solus deus. Alia est inor dinata & est illa qua fruimur creatura q̄ est vtendū & nō fruendū. Aug⁹. Inuisa diligere possumus in cognita nequaquaz. Unde duplex est cognitio scz fidei & clara & illa. s. clara erit in patria. Duplex est amor. s. Castus & dicitur ois amor bonus & virtuo sus vt amare primū ppter deū & sic ois fruitio or dinata est amor castus. Alius est amor iniqu⁹ pra uus peruersus libidinosus & sic omnis fruitio in ordiata ē amor libidinosus. Libido aūt est praua animi cupiditas. Unde tot sunt libidines quot vi tiorum cupiditates vt cupiditas vindicte est libi do iracundie cupiditas vane glorie est libido sup bie. Si tamen non addatur aliquod determinans tunc libido stat cōiter pro luxuria carnis. ¶ Dif ferunt gaudium & delectatio. Omne enim gaudi um est delectatio non econtrario: gaudere enī pro prie est solius voluntatis. Delectatio autem potest esse in omni

esse in omni potentia cognitiua etiã sensitiua. Unde potentia gustatiua delectatur in cibo: auditus in sono melodioso. ¶ Notandũ pro regula in omnibus doctoribus tenenda ꝙ in omnibus argumentis que fiunt post motam questionẽ ante resolutionem siue sint pro parte vera siue nõ accipiẽda sũt nequaꝙ̃ vt vera dicta ſm intentionẽ doctorum: sed illa que in corpore dicunt. Licet igitur iste propositiones sunt date ab antiquis doctoribus. Bonũ respicitur a voluntate. verũ aũt ab intellectu tamẽ non sunt absolute vere. ꝓbatur tali ratione. Si verũ esset adequatuȝ obiectũ intellectus vt distinguitur contra bonum sequeretur ꝙ intellectus nihil posset intelligere nisi verum vt distinguitur ꝯtra bonum. probatur. Quãdocunqȝ est aliqua potentia respiciens aliquid pro obiecto adequato talis potentia in nihil aliud potest nisi in tale obiectum ⁊ in alia contenta sub eo. ergo intellectus non põt intelligere bonum. Si vero cognoscit bonum tũc verum vt distinguitur contra bonum non erit obiectum adequatum intellectus. Qꝫ autem intellectus intelligat bonuȝ patet: quia itellectus cognoscit verum ⁊ bonuȝ esse passiões entis ⁊ eas distinguit ab inuicem: si igitur distinguit inter veruȝ ⁊ bonum: igitur cognoscit vtrũqȝ. consequentia tenet. Omne distinguens seu ponens differentiam inter aliqua cognoscit illa. ¶ Contra. Potẽtie distincte seu disparate habent obiecta disparata. intellectus ⁊ voluntas sunt huiusmodi igitur. Item voluntas diligit veritatem: ergo non habet bonũ pro obiecto adequato. Maior prime rationis sumitur a pħo. ij. de anima. Pro cuius intellectu notãdum. ¶ Duplices sunt potentie distincte. Quedam sunt potentie distincte omnino disparate sicut sensus exteriores vt visus auditus ⁊c̃. ¶ Prima propositio. Potentie omnino disparate habẽt simpliciter diuersa obiecta primaria vt color ⁊ sonus circa oculum ⁊ aures. Alie sunt potentie subordinate sibi inuicem ⁊ ille sũt duplices. Quedaȝ sunt subordinate in eodem genere. Duplex enim est genus potentie scȝ Cognoscitiuum ⁊ est cuius est cognoscere. Appetitiuum ⁊ est cuius est appetere delectari ⁊ tristari. ¶ Secunda propositio. Uisus ⁊ sensus cõis sunt potentie subordinate in eodem genere. ¶ Tertia propositio. Potẽtie subordinate in eodem genere habent obiecta subordinata. Unde sensus cõis habet aliquod obiectum cõmune ad obiecta omnium sensuum particulariũ. Obiectum enim sensus cõis est qualitas sensibilis. omnis enim color est qualitas sensibilis non econuerso. ¶ Alie potentie subordinate sunt alterius generis vt sunt ille quarum vna est cognitiua alia appetitiua. Iste potentie subordinate alterius generis cõiter habent idem obiectum sub eadem ratione formali. Intellectus autem ⁊ voluntas sunt potentie subordinate. Nihil ei volitũ nisi precognitum. ¶ Quarta propositio. Ens inquãtum ens ⁊ sub eadem ratione formali scȝ entitatis est obiectum vtriusqȝ potentie scȝ intellectus ⁊ voluntatis. De his non intelligitur dictum aristo. ij. de anima supra allegatum. ¶ Quinta ꝓpõ. Bonum dicitur obiectum voluntatis ⁊ verum obiectum intellectus propter specialem ⁊ naturalem inclinationem in talia obiecta quia voluntas naturaliter inclinatur ad bonũ ⁊ refugit malum. Intellectus vero naturaliter refugit falsum ⁊ inclinatur ad verum. In quodcunque enim potest intellectus intelligẽdo i illũ ꝑt ⁊ volũtas appetẽdo vł fugiẽdo.

Pro solutione primi argumenti in oppositum.

Nota ꝙ voluntas amat sibi ⁊ alijs potentijs ⁊ inclinat alias vires ⁊ eis meretur. Primo voluntas amat sibi ⁊ alijs. Secundo inclinat alias vires. Unde Augustinus. Sicut intellectus iudicat sibi ⁊ alijs sic voluntas imperat sibi ⁊ alijs in regno anime. Inclinat ergo alias vires: vt visum ⁊ linguam ⁊c̃. p imperium ⁊ ideo amat sibi ⁊ alijs: amat enim visui bonum cum imperat ꝙ visus deuote respiciat sacramentum eucharestie ⁊c̃. ⁊ potentie gressiue ire ad ecclesiam. Tertio dicitur ꝙ sibi ⁊ alijs mereatur. Radix enim omnis meriti ⁊ cuiuslibet demeriti est libertas voluntatis. Nam nullus actus est meritorius vel demeritorius nisi sit libere elicitus a voluntate. ¶ Prima propositio. Contra illos qui ponũt gustum in patria habere aliquem humorẽ sapidum ⁊c̃. Quandocunqȝ voluntas simpliciter quietatur alie potentie in eadem natura simpliciter quiescunt ⁊ quietãtur: ⁊ hoc est quod dicit Bonauen. quietatio eiꝰ redundat in alias. Gustus ergo in patria nullũ actum habebit nec comedendi nec bibendi nec gustandi. ¶ Sed cõtra ergo gustus violentabitur qꝛ cessabit ꝯtra inclinationem naturalem: naturalr enim inclinatur in obiectum sibi conueniens. Item opus ad extra bonum addit aliquid supra bonitatem voluntatis sicut malicia actus exterioris addit supra maliciam voluntatis ſm te ergo gustus propter talem bonitatem actꝰ exterioris non remunerabitur simpliciter ꝓpter quietem voluntatis. Respondit Scotus i q̃rto. Quandocunqȝ potentie seu nature sunt subordinate in eodem genere: tunc naturalitas superioris est maior naturalitate inferioris: quãdocunqȝ igitur volunsas que est superior potentia simpliciter quietatur tunc ad quietem eius etiaȝ gustus ⁊ alie potentie quietantur: vt tactus olfatus ⁊ simpliciter naturalius seu perfectius quietatur q̃ȝ in se. Naturalius ergo est gustui quietari quietatiõe potentie superioris puta voluntatis quam quietari in actu suo proprio ⁊ particulari. ¶ Prima propositio. Naturale est corpori nostro moueri deorsum inquantum moueretur motu grauis qui est ei per se proprius ⁊ tamen nullo modo violẽtatur cũ moueatur motu aialis scȝ progressiuo ſm differentias in ante ⁊ post ⁊ sursum: immo est corpori

perfectio maior sic moveri ab anima ꝙ̃ descendere. Idẽ patet in corporibus beatoꝝ que tamẽ non violentabuntur. Similiter grave in casu ascẽdit ad vitandũ vacuũ nec tñ ꝓprie violentaẜ: qꝛ licet sit cõtra inclinationẽ suã partialẽ nõ tñ est cõtra inclinationẽ totius nature. Itez eadẽ rõne sequereẜ ꝙ potẽtia generatiua haberet actũ suũ in pria co ꝙ nãlissime inclinaẜ ad actũ generãdi. ¶ Secunda ꝓpõ. Sicut rõ cognoscit sibi ⁊ alijs sic ẽt voluntas delectatur sibi ⁊ alijs. ¶ Prima pars patet eo ꝙ intellectus iudicat tam sibi ꝙ̃ voluntati ꝙ tale sit malũ. s. considerare obiecta ꝓuocãtia ad peccatũ: ⁊ iõ fugiẽda a volũtate vt cibũ tpe ieiunij ⁊c̃. Scõa pars ẽt est manifesta. ¶ Pro scõo argumẽto in oppositũ nota duplex est fruitio. s. pñie ⁊ est ille amor vel illa dilectio que seqtur visionẽ clarã ꝑpter quã deus diligiẜ sup oĩa diciẜ autẽ pñie qꝛ ipsa ponit extra statũ vie. Alia est fruitio vie: ⁊ est ille amor quo diligimus deũ super oĩa simplr ꝑp se q seqtur cognitionẽ fidei. Bonauẽtura igiẜ loqtur de fruitiõe pñie ⁊ nõ vie: vt pꝫ intuẽti. ¶ Pria ꝓpositio. In pña erũt tres ꝑfectiões i quolibꝫ hoïe beato succedẽtes tribus perfectiõibus in via. Primo erit in pña videre. scõo hẽre. tertio frui. s. clara visio dei: ⁊ fruitio ⁊ tentio ⁊ illa correspõdent fidei spei ⁊ charitati. Si eñi aliqs non habeat istos tres habitus nullo mõ sufficienter ꝑficiẜ erga deum. Et istis correspondẽt tres actus. s. credere sperare ⁊ diligere. Illis aũt tribus actibus vie succedunt videre hẽre ⁊ frui qui nõ sunt actus illoꝝ habituũ. ¶ Scõa propositio. Tentio ẽ actus volũtatis quo amat actu concupiscendo obiectũ cõmodum sibi presens. Obiectũ autẽ cõmodũ dupliciter potest apperi vel respici: scilicet vt absens ⁊ tale facit desiderare. ⁊ ꝑtinet ad spem. vel vt presens ⁊ tale facit tenere ⁊ ꝑtinet ad tentionez. Licet igiẜ tam tentio ꝙ̃ fruitio sint actus voluntatis tamen fruitio est actus amicitie. tentio ẽ actus succedens actui sperandi: ⁊ est de obiecto presente ⁊ potest dici actus vel amor concupiscẽtie. Iuxta ꝙ dicit beatus ambrosius in legenda beate agnetis. Ecce qõ concupiui iã teneo quod credidi iã video. ¶ Tertia propositio. Neqꝫ visio neqꝫ ipsa tentio est fruitio formaliter. idest essentialiter (⁊ loquitur ꝺ fruitiõe patrie) sed bene requiruẜ dispositiue vel cõcomitatiue ad ipsam. Uisio enim disponit ad fruitionem similiter tentio concomitatur. Amor autẽ est ipsa fruitio. Tentio igiẜ concomitaẜ sicut in via actũ fidei ⁊ charitatis concomitaẜ act⁹ spei. Fruitio igiẜ essentialiter est ille amor quo diligiẜ deus propter seipsum. Unde si quis haberet deũ ⁊ videret ⁊ non diligeret nunꝙ̃ delectareẜ. Unde etiã deus posset de potentia absoluta clarã visionẽ sui dare alicui dãnato ipso manente misero. Amor ergo suggerit delitias. Amor enim est summe penetratiuus ⁊ dicitur subintrare vbi intellectus stat foris non realiter dicitur penetrare sed ꝫm intentionẽ.

¶ Actus voluntatis capitur dupliciter scilicet ꝑ modũ appetitus vel prout est appetitiuus. ⁊ sic ꝑcedit fruitionẽ ⁊ est actus correspondẽs actui spei. Alio modo capiẜ per modum complacẽtie ⁊ sic sequitur fruitionẽ beatificã. ¶ Bonauentura. Beatitudo perfectiue ⁊ principaliter cõsistit in actibus voluntatis seu in actu amandi. Sed contra dicit glosa magistralis. Uisio est tota merces hec distinguitur quia vel intelligiẜ principaliter formaliter proprie vel entitatiue ⁊ sic ipsa negatur vel intelligetur concomitanter vel dispositiue ⁊ sic cõceditur Scotus etiã glosat eã dicens ꝙ est tota merces scilicet intellectus. Itẽ augustinus dicit. Summa merces est vt ipso perfruamur. Sanctus Thomas autẽ glosat augustinũ ad mentẽ suã. ergo nõ inconuenienter. Scotus glosat auctoritatẽ magistralẽ. Si igiẜ intelligiẜ illa auctoritas concomitãter. idest visio concomitaẜ totã mercedẽ. concediẜ quia de potentia dei ordinata vnũ non dabitur sine alio. ¶ Per omnẽ actũ virtutis possumus tendere in deũ suo modo. Per actũ fidei tẽdimus in deũ credendo articulos fidei nec sic istud est vti. Per spem etiã tendimus in deũ ipsum tanꝙ̃ summũ bonũ cõmodũ amando nec tamẽ est vti: vt sic qꝛ me minus diligo. Per charitatẽ etiã proprie tẽdimus in deũ scilicet fruitiue. Et diciẜ ꝓprie charitas tendere in deũ quia ipsius est ordinare alios actus: oportet enim omnẽ actũ meritoriũ ꝫm inclinationem charitatis elici.

Queritur quinto. vtrũ deo cõtingat frui. Hic consequenter tractat de obiecto fruitionis. Utrũ scilicet de⁹ sit fruibilis. Unde fruibile capitur dupliciter. Uno modo cõmuniter siue large ⁊ sic ẽ obiectũ qõ põt terminare fruitionẽ siue ordinatã siue inordinatã. Alio modo stricte ⁊ diciẜ illud qõ ex nã sua diligendũ est ꝓpter se ⁊ qꝫ solũ potest esse obiectum fruitionis ordinate. Unde fruitio est duplex. Ordinata ⁊ ẽ illa qua aliquid diligimus qõ ex nã sua est fruibile ordinate. ¶ Inordinata autẽ est illa qua aliqd diligitur ꝓpter se qõ tamẽ non est diligendũ ꝓpter se ⁊ terminatur ad creaturã. ¶ Correlariũ. Fruitio in communi in plus se hꝫ ꝙ̃ fruitio ordinata. Ratio est qꝛ quũcunqꝫ aliqua potẽtia nõ determinatur ex se ad aliquẽ actũ determinatũ actus eius in vniuersali est cõmunior actu eius ordinato ⁊ determinato. Sed voluntas ex se non determinatur ad actum determinatum seu virtuosum. ergo ⁊c̃. ¶ Propositio. Quodlibet ens est fruibile communiter capiendo fruibile.

Responsio ad questionem. Conclusio. Deo fruendum est non fruitione inordinata sed ordinata. Probatur. illo fruenduz est quod finit quietat ⁊ terminat ⁊ totaliter faciat animam ⁊ voluntatem nostram sed deus est huiusmodi. ergo. Maior patꝫ ex dictis de fruitione. ¶ Ista etiam conclusio probatur ex rationibus ante

dus ante oppositū factis. Quarum prima est. Illo fruendum est quod efficit nos beatos sz deus est hmōi. ergo. Maior pbatur. q: deus est beatitudo nostra. Si sanctus bonauentu. diceret. Deus erit beatitudo nostra nulla esset difficultas. Pro intellectu ergo istius ppōnis. Notandū. Duplex ē btitudo scz Obiectiua et est obiectum btitudinis qd beatificat creaturā qd scz attingit p veram visionem et fruitionem. ¶ Propositio. Deus est beatitudo nostra obiectiua. Alia est formalis et ē vna creatura que dicitur actus clare visiōis et fruitionis et non est deus. Beatificamur enim in actibus potentiarū formaliter et pncipalius in actu voluntatis. Licet autem deus sit beatitudo nostra obiectiua: tamen libere et contingenter nos beatificat. Quicquid enī deus causat ad extra libere causat: sed beatificare est aliquid ad extra causare: ideo libere beatificat: et hic nōvult beatificaf nec alibi nisi prius meruerimus. Neganda aūt est hec ꝯñtia. deus hic nunc beatificat. ergo non est btitudo nostra obiectiua. ¶ Arguitur scdo. Bonū est amabile: ergo magis bonū magis amabile et vltra. ergo sūmū bonū sūme amabile. Istud argumētum et sequēs tenēt ꝟtute illi⁹ topice. Si simplr ad simplr et magis ad magis sūmū ad sūmū. Pro vitate huius topice notādū ꝙ prio oportet ꝙ arguaf in terminis recipientibus cōparationem seu magis et minus. Unde non valet arguere hō est aial. ergo magis hō est magis animal. Secundo oportet ꝙ arguaf ī ppositionibus p se seu necessarys. vnde nō valz. Album est extensū scz p quātitatem. ergo magis albū est magis extensuz. Similiter non valet albū est dulce. ergo magis albū est magis dulce. Itez deus est amabilis est in secūdo modo dicendi per se: sed ſm aliquos est in pmo modo. Bonū ē amabile est in secūdo modo dicēdi p se. ¶ Arguif tertio. Pulchrū delectat ergo magis pulchz magis delectat. Sz ꝯ. Ista ē p accidēs vel contingēs pulchꝝ delectat. ¶ Respōdeo ꝙ delectat capitur aptitudinaliter p delectatiuo. ¶ Unde ē regla sco. Quandocunqꝫ est aliq̄ ppositio contingens in q̄ ponitur verbum importās actum si velis habere propositionē necessariā muta actu in aptitudinez seu potentiā. vt hō currit ē ꝯtingens. homo aptus est currere. hō est potēs bibere. ¶ Auicēna. Delectatio est cōiunctio cuiuslibet ꝟtutis cum ꝯuenienti vt si auditus cōiungaf cū pulcherrimo sono delectatur. Ista autem est pdicatio non formalis sed causalis eo ꝙ delectatio seqtur ad cōiunctionem. Bonauentura autē assumit illā sniam et bene delectatio est ꝯiunctio conuenientis cū conuenienti. ¶ Duplex aūt ē ꝯuenientia. Quedā ē vniuocationis vel similitudinis specinoce et est illa q̄ est p pticipationem vnius nature cū ꝯuenientibus. vt sortes plato tobies. Participatione enim speciei plres hoies sūt vnus hō. Et illa pōt esse duplex q: natura pticipata pōt esse vl essētialis vt hoies pticipāt in natura hūana simplr. vel est accidētal vt hoies albi. ¶ Propositio. Dei ad creaturam nulla ē conuenientia vniuocatōis in natura participata. Dico in natura participata: quia bene est conuenientia vniuocationis dei ad creaturam in conceptu qdditatiuo puta entis vt pbat doc. sub. Alia est cōuenientia pportōis vl analogie et illa ē triplex. Quedā ē p silitudinē vt cōpādo duo ad duo. vt sicut se habet hō ad aial ita albedo ad colorem. Alia est p dissimilitudinem vt cōpando duo ad vnuz. Tunc aūt est conuenientia p dissimilitudinez cōparādo duo ad tertiuz dissimilr vt quando due partes cōueniunt corā iudice. in hꝙ conueniunt et resolutio ambarum stat ad iudicem est conuenientia tamen per dissimilitudinez q: iniuriantur sibynuicē ꝛc. Similiter quando animal et cibus comparantur ad sanitatem q: animal comparatur ad sanitatez tanquam subiectum. Cibus vero bene dispositus confert causat et conseruat sanitatem. Et sic habēt conuenientiā proportionis per dissimilitudinē. Alia conuenientia est per imitationem et hoc mō creatura rationalis habet proportionem ad deū. Omnes enim creature imitanf deū. Nā tñ nostra est pticeps dei et eius capax in eo ꝙ videre pōt deum et diligere p imitationē q: q̄tū pt capere tātuz capit. hō enī est imago dei. Imago autē dr̄ q̄si imitago. ¶ Differunt silitudo et pportio. Silitudo enī ponit cōueniētiā in aliq̄ q̄litate. vñ seqtur hec sūt silia. ergo sūt idē ſz q̄litatē. Proportio aūt reqrit dissimilitudinē et distictionē magnā iter extrema vt iter corp⁹ et animā ē pportio et tñ nō est similitudo q: aia ē par angelis, spūalis et nobilissima. Corp⁹ vo est fetidū et miserū. Nō ergo sequif inter illa ē proportio. ergo sunt similia sed potius. ergo sunt dissimilia. ¶ Proportio aie nře ad deū pōit in aia iclinationē et indigentiā q: ipa iclinaf ad itelligēdū et amādū deū et aia indiget deo. In deo aūt ponit delectationē et qetationē q: de⁹ causat sūmā delectatiōez in aia et eā qetat. Sed ꝯ. Excellēs sēsibile corrūpit sensū. ergo. excellēs itelligibile corrūpit intellectum: sed de⁹ est excellentissimū itelligibile. ergo. Ratio antecedētis est q: organū sensus oportet esse ī media pportione suorū sensibiliū. vt gustus cōsistit ī medietate dulcedinis et amaritudinis. Unde si armonia ipsius gustus cōsisteret in altero extremoꝝ iudicaret omnes liquores esse talis saporis: vt patzi aliq̄ q excelēter amarā potionez sūpsit. ad plures enī dies oīa vidētur ei amara. Patet etiā ī febricitātibus. patet etiā ī organo visus: q: si organū visus esset nigrū tūc omnia q̄ viderenf essent nigra. ¶ Rñdeo. Licet deus sit excellēs intelligibile. tñ ꝯñā nō tenet. Nō enī est simile de sensibili et intelligibili. q̄to enī intellectus habuerit obiectū magis excellēs magis dlectat et pficit ipā potētiā. intellect⁹ enī nō depēdet ab orgāo sed est vis immālis. Ideoqꝫ nō tristaf ī excellēti intelligibili ꝛc. Ad hꝫ ēt hēs triplicē rationē in textu bonauētuf expsse.

Pro solutione vltimi argumenti in oppositū. Nota Ens aliqd̄ dicitur infinituȝ dupliciter vel per priuatio nem perfectionis quod scȝ priuatur omni pfectio ne: ⁊ isto modo materia prima dicit̄ infinita eo ꝙ caret omni forma q̄ȝ ium est de se ⁊ tale non est obiectū fruitionis. Obiectū enim fruitionis habet finire ⁊ satiare. materia autem potius finit̄ ⁊ perficitur. Uel dicitur aliquod infinitum per priuationem limitationis eo ꝙ priuat̄ limitatione. idest illimitatū ⁊ hoc modo est infinitum quia nullam limitationē includit. ℂ Item aristoteles. iij. phisicorū dicit. Infinitū est cuiꝰ quātitatē accipientibus semper est aliquid vltra accipere. Et itelligitur de quātitatiuo seu infinito in potētia nō in actu. Unde infinitū entitatiue est qd̄ est supremum ens qd̄ includit omnē entitatē. ⁊ hoc modo ifinitū est negatiuum. Sed infinitū quantitatiuū est quod semper est diuisibile ⁊ illud diffinit phs vt supra. ⁊ illud ifinitū nō contingit ptrāsire nec ꝫ ē getatiuū.

Ultimo querit̄. Utruȝ Solo deo siue bono increato sit fruendū. Termini huius questionis sunt declarati in pcedentibus. Exponentes autem qōnis sunt. Deo siue bono increato est fruendū ⁊ nullo alio a deo siue a sūmo bono increato est fruendum. ergo ⁊c̄.

Pro resolutione questionis. Prima ppositio pn̄cipalis. Solo deo est fruēdū accipiēdo frui pprie. pbatur. Illo solo est fruendū qd̄ perfecte finit animaȝ: solus deus est hmōi. ergo. Finire. i. quietar̄. Aīa enim perfecte quietat̄ in deo. Maior patet ex diffinitione frui. Minor patet qꝛ anima nō potest quietari nisi in illo. ℂ Sanctus bonauentura dic̄. Intellectio seu cognitio aīe rōnalis non est artata vnde nata est quodammodo oīa cognoscere. Sed cōtra videt̄ ꝙ nō qꝛ intellectus noster non itelligit nisi sensibilia nō ergo pōt intelligere oīa. Itē quō intellectus noster nō est limitatus vel artatus cuȝ tn̄ sit intellectus noster. ℂ Pro responsione. Nota ꝙ duplex est obiectum naturale etiā adequatuȝ intellectus nostri. Primo est obiectū naturale ad qd̄ intellectus noster naturaliter inclinat̄. Aliud ē quod intellectus noster potest naturalr̄ attingere. ℂ Itē intellectꝰ nr̄ pōt capi vel cōsiderari duplr̄. Unoꝰ ꝫȝ se ⁊ absolute vt abstrahit a statu mortali ⁊ ab oī statu. Alio mō pōt cōsiderari vt in hoc statu. ℂ Prima ppō. Quidditas rei sensibilis est pmariuȝ obiectū naturale. i. naturalr̄ attingibile ab intellectu nostro pro statu isto. Quicqd enim intelligimus vtute sensibiliū cognoscimus etiā illa que de dō cognoscimus. Un̄ apostolus. Inuisibilia dī p ea q̄ facta sunt intellecta cōspiciunt̄. ℂ Correlarium. Intellectus noster artatur p statu isto. Hinc est quod dicit phs. Sicut oculus noctue se habet ad lumē solis ita intellectꝰ nr̄ ad ea que sunt manifestissima nature. ℂ Secunda propō. Ens inquātū ens vt cōmune est deo ⁊ creature est obiectū naturale ad qd̄ naturaliter inclinatur intellectus nr̄. Sicut eni materia inclinat̄ ad formā ⁊ ad q̄ȝcūqȝ formam. sic etiā intellectus noster naturalr̄ inclinatur ad intellectionē cuiuscūqȝ. Et de hoc loquitur scūs Bona. qn̄ dicit. ꝙ intellectio non sit artata. ℂ Tertia ppō. Ens finitū ⁊ limitatū absolutum ⁊ respectiuū cuius tamen deus nō est terminus est obiectū adequatuȝ naturale. i. naturaliter attingibile ipsius intellectus ex natura potentie. Dicitur cuius terminus non est deus vt cognoscatur respectus naturaliuȝ oportet cognoscere fundamentum ⁊ terminum naturalr̄. sed deus non est obiectum naturale intellectus nostri sed solūmō voluntariū vnde Augu. Si vult videt̄. si non vult non videtur. Item quicqd pōt naturalr̄ cognoscere angelus illud poterit cognoscere anima. ℂ Bonauentura dicit. Deus est omne bonū. Cōtra. Deus non est angelus nec lapis. g̃ nō est omne bonum. Dico p intellectu istius ppōnis ꝙ ipsa pōt intelligi duplr̄. scȝ realiter ⁊ formaliter vel eminenter ⁊ perfectionalr̄. Si realr̄ ⁊ formalr̄ sic deus non est omne bonū sed si loquantur supeminenter ⁊ pfectionalr̄ sic est oē bonū qꝛ supeminet omnibꝰ ⁊ pfectior est omnibꝰ. Et sic intellexit Bonauentura. hinc dicit̄ Exodi. xxxiij. ca. Ostendā tibi omne bonum. ℂ Pro secūda ratione Nota ppositionem. Nulla creatura potest esse beata nisi estimet se beatam. pbatur. Quicqd potest cogitari ⁊ estimari ꝫ potest appeti ⁊ diligi. Nullus ergo potest esse beatus nisi estimet se beatū. Si eniȝ nō estimat se beatum iam appetitus eius non est quietatus ⁊ p consequens ipse non est beatus. ℂ Correlariuȝ. Beatissima virgo maria nisi se estimaret beatā nō eēt beata. ℂ Ex omnibus rationibus potest vna formari taliter. Fruēdū est illo qd̄ est sūmū bonū sūmus finis sūmū dlectabile sed solus deus ē huius modi. ergo ⁊c̄. Naȝ in delectatione ē coniunctio: solus autē deus perfectissime cōiungit̄ scilicet ꝫm intimitatem: ergo ⁊c̄. De illapsu diuino ꝫȝ Bonauēturam. Aliquid illabi alicui est ipsum esse intimū presens per presentialitateȝ p naturam ⁊ operationem. Exemplum Ferruȝ positum in fornace ⁊ ignitum ignis dicitur illabi ferro. In ferro eniȝ sunt pori ꝫm philosophos in quos intrat ignis ⁊ est ferro presens diffundēs se per naturam ⁊ operationem. Ita deus intime est presens anime ⁊ sic intimus ꝙ intimior est anime q̄ȝ anima sibiipsi. Et non solum anime sed cuicūqȝ creato ⁊ hoc per naturam eo ꝙ ppter sui simplicitatem ⁊ infinitatē vbiqȝ est ⁊ p operationē. ℂ Si dicas cū diabolꝰ subintret corpa hominum nūquid potest ⁊ illabi anime peccatrici. Responsio licet demones propter subtilitatē suā ⁊ ppter potestatē suā naturalē sup sensibilia ⁊ corpalia heat ptātē subintrandi corpa nisi phibeant̄ a deo non tamen habent potestatem ꝫ intrādi ⁊ illabi anime. Nam si illabi posset aliqua

creatura

diabolȝ nō pōt illabi aīe peccatrici

creatura alteri maxie aia illaberet corpi qz corpi e intime psens: adhuc tamen doctores non cocedut anima illabi corpori. Sed z. Demon pot subintrare corpus hominis viui ergo subintrat anima illius. probatur. quandocunq aliq duo essent in eodem loco quodcunq subintrat vnum subintrat et aliud. patet si duo homines essent in eode loco qui interficeret vnum pforando corpus eius interficeret et aliuz. Propter hoc argumetu. quida fuerut copulsi dicere q diabolus no possit subintrare et illabi mebris anima intellectiua informatis et pot teneri q nlla creatura pprie possit illabi alteri creature. Potest etiam dici q diabolus pot igredi corpus hominis viui et neganda est zsequentia. Demon enim non habet ptatem super animam sicut super corpus nec sup spualia sicut sup corporalia. Unde demo no potest intrare aliu demone. Et neganda e vltima zna eo q aia et corpus non sunt simul in eode loco eodem modo. Non enim aia eodem modo essendi in quo corpus est in loco est in qualibet parte corporis scz comesuratiue et circuscripte. ¶ Deum iplere capacitatem anime nihil aliud est q deum causare clara visione sui in intellectu nostro et fruitionez beatifica in voluntate nostra. ¶ Secunda propositio principalis. Ho pot frui debite donis beatitudinis et fructib⁹ capiedo frui large. probat qz frui est aliquid amare cu gaudio et delectatione sed sic est de talibus enumeratis. ergo dona spussancti sunt septem que enumerant Esaie. xj. scz sapia. intellect⁹. zsilium. fortitudo. scientia. pietas timor. Sed octo sunt beatitudines que enumerant a saluatore Mathei. v. Fructus autem spiritus sunt (ad Gala. v). Charitas. gaudiuz. pax. loganimitas. benignitas. fides. patientia. masuetudo. modestia. cotinetia. Castitas. Licz aute tot sint btitudines dona et fructus spus no tame ista sunt nisi septe vtutes scz tres theologice. fides spes charitas. et qtuor cardinales. prudetia. iustitia. fortitudo. teperantia. ¶ Pro responsione ad pmu argumetu ponede sunt alique propositiones. ¶ Prima ppositio. Quandocunq receptiuum alicuius forme finitu satiat et quietatur pfecte per aliquod finitu receptu in eo vt corpus meuz getatur sufficient recepta aia mea finita ita q ipz no pot recipere alia. Similiter pz de lapide existete in vno vbi in quo simul no pt recipi aliud corpus. ¶ Secuda propositio. Anima seu capacitas anime respectu sui obiecti non potest satiari nisi in infinito. probatur quia anima ad maius bonu ordinatur quam finitum eo q inclinatur ad bonum infinitum intelligendum et amandum ideo non satiatur finito sic corpus quod ordinatur ad formam finitam. ¶ Tertia propositio. Tot sut appetitus in materia quot sunt forme receptibiles f ea siue in sua amplitudine. Sic loqtur sanctus bonauentura. ¶ Quarta propositio. Nulla forma pfecte quietat et satiat omnes appetitus materie ad alias formas saltem extensiue. ¶ Sed dubitatur p solutoe scdi argumeti. Utru aliq creatura posset cogscere deu copreheesiue seu qtu est itelligibilis. si sic cu de⁹ sit intelligibilis i infinitu seqtur q finitu capit infinitu. Rndet q aliq creatura pot itelligere deu qtu intelligibilis est. ¶ Prima g ppo est. Aia nra licet habeat capacitatem finita et licz finite capiat obiectu infinitu nunq tn pot satiari nisi ab obiecto infinito. Unde p ampliori declaratioe sciendu. Capacitas aie dr dupliciter scz subiectiue et ista e finita. est eni ipsa aia q e ens finitu et limitatu. Obiectiue et ista est ifinita qz sic no getat nisi intelligat et capiat obiectu infinitu qd tn minime copreheendit. ¶ Scda ppositio. Capacitas aie totalr absorbetur quia in deo aia nra habebit quicqd voluerit et totalr quietat ido a deo absorberi dr. ¶ Tertia ppositio. Aia christi intelligit deu qtu intelligibilis est. Unde Isidorus. Trinitas sibi soli nota est et homini assupto. Hoc aut intelligit qtu intelligibil est no q infinite itelligat cu aia christi no sit infinite itellectiuitatis. Un anteq aliqs itellect⁹ coprehedat obiectu duo reqrunt. Primo q itelligat ipm qtu intelligibile est. Scdo oportet q sit tante itellectiuitatis in suo intellectu quate itelligibilitatis est illud qd coprehendit. Non igitur sequit. Anima christi intelligit deu qtum intelligibilis est. ergo anima christi comprehendit deu. ¶ Tertiu argumetu probat q homine sit fruedu sic. Omni eo est fruendu quo deus fruitur sed deus fruit homine. ergo etc. Minor pbatur: quia deus amat hoiem et no nisi illo amore quo diligit se. pbatur quia in deo no est nisi vnica intellectio simplicissima singuralissima et distinctissima qua de⁹ intelligit sua essentia et oia alia obiecta eodez mo no est i deo nisi vnicus amor vnica volitio vnicus actus diligendi q diligit se et oia alia a se. si enim duo actus amandi essent in deo deus esset mutabilis nec simplicissimus. ¶ Rnsio. neganda e mior qz est falsa: et ad pbatione dicedu. licet sit actus diligendi in deo quo diligit se et oes creaturas tn ille ide actus vocatur diuers noib⁹ vt coparat ad diuersa obiecta. Cu g ille actus est respectu sui dr et est fruitio qn at respectu hois e vsus. ¶ Dilectio dr q diligit creaturas maxie stat i pductoe seu collatioe effect⁹ et q ad homine maxie apparet i exhibitioe effect⁹ seu bnficij creatiois redeptiois gratificationis beatificatiois. ¶ Duplex est ratio quare deus diligendo communicat seipsum et beneficia nobis: vna est habitualis et est bonitas. vnde bonum diffinituz est illud quod est communicatiuz seu diffusiuu suipsius. Alia e actualis et e itellectio et volitio ei⁹ qz eni vult (inqt Bonauetura) ido fac. ¶ Pria ppo. Nllu bonu creatu ido diligit a deo qz bonu. ¶ Scda ppo. Oe bonu creatu qz volitu a deo vel quia diligitur a deo ido est bonuz. ¶ Correlarium. Uirgo gloriosa non placuit deo simpliciter quia humilis fuit sz ideo qz placuit deo ideo

fuit humilis. Omnis enim virtus daf pncipalit
a do. vñ argumentū qđ posset sumi ex dictis eius
quando dixit in cātico. Quia respexit hūilitatem
ancille sue: hoc soluitur ex verbis sequentibus sci
licz. Quia fecit mihi magna ꝛ potens est. ¶ Ulte
rius pro solutione istius tertij argumenti Propo
sitio. Non est inconueniēs imo forte est necesse ꝙ
etiam in creaturis aliquis actus vnus respectu di
uersorū obiectoꝝ sit fruitio ꝛ vsus. Sicut eniz itel
lectus pōt vnico actu licet collatiuo intelligere pre
missas ꝛ conclusionem: sic voluntas q̄ non est mi
nus collatiua ꝙ̄ intellectus pt vnicū actum volen
di habere ad duo obiecta: qui respectu vnius dica
tur fruitio respectu alteri⁹ vsus: vt amor quo vtor
fratre meo propter deū respectu primi obiecti tñ
minus principal' vocatur vsus respectu vsus prin
cipal' licet remoti dr̄ fruitio. Hāc sequēdo opinio
nem facilr rñdetur ꝙ licet sit idem actus nō tamē
est fruitio respectu amboꝝ obiectoꝝ. ¶ Pro so
lutione penultimi argumenti in oppositum facti.
Quando arguit. Illud qđ sua virtute nos attrahit
ad amorē sui est propter se appetibile. ḡ tali est fru
endum. Sz bonum honestū est huiusmodi. ergo.
Dico ꝙ bonū honestum dicitur aliqđ dupliciter.
Uno modo pure ꝛ sūme honestū ꝛ sic inter omnia
entia nō est nisi vnū bonū pure honestū. Alio mō
similitudinarie seu p quādaz relucētiā. ꝛ sic Que
cūq3 v̄tus est bonū honestū. In omni enī v̄tute re
lucet v̄tus diuina. Justitia eni creata pticipat iusti
tiam dei. Unde vlterius notādum ꝛ sit. ¶ Tertia
ppō principalis. Capiendo frui large omni v̄tu
te creata est fruendū. delectatur enim qs in castita
te sua ꝛc. sed nō debet ibi vltimate qescere. Nā s̄z
Augu. xix. đ ciui. c. xxv. Uirtutes cū ad se referunt
superbe sunt ꝛ elate vl' inflate. Contra hoc. Preci
pua spēs ꝯtrarie est hūilitas. Si ppō vera est. ergo
hūilitas est supba. Dico ꝙ ꝯñs est falsum hūilitas
enim nullo mō est supba nec cū ad se refert nec ali
as. pbaf. Qñcūq3 sūt duo opposita formalr ex suis
rōnib⁹ ꝛ sūt sibi icōpossibilia vnū nō pdicaf đ alio
nec p se nec p accidēs nec in ꝯcreto nec i abstracto
vñ false sūt ille. Albedo ē nigredo albū est nigruz
visio ē cecitas cecus ē visus si das oppositū seqtur
ꝙ nō sūt opposita. Sz hūilitas ꝛ supbia opponūt
formalr ex suis rōnib⁹ saltē puatiue sic visus ꝛ ce
citas ꝛ s̄ s̄m aliquos. ḡ ꝛc. Cōfirmaf. Eadē est via
oppositiōis inter duo opposita sic igit illa est falsa
supbia est hūilitas sic etiā illa hūilitas est supba vl'
supbia. cū ergo tanta sit distantia inter illa ꝙ hūili
tas de superbia non dr̄. ergo nec ecōuerso. ¶ De
omnibus virtutibus pōt formari tale argumētuz
generale. Nihil qđ est p se ꝛ de se ex natura sua bo
num pōt dici superbū: sed omnis virtus ex natu
ra sua est bonū. ergo nō pōt dici superbum. Ma
ior patet quia omne superbū est malum nulla vir
tus de se est mala. ergo nulla virtus de se est super
ba in camestres. Si dicas quicquid de se est bonū
nō potest esse malū: verum est si nō referatur ad se
sed ad deū: si autem referatur ad se iaz efficeretur
malum. Contra. Quandocunq3 aliquid ex natura
sua est tale cuicunq3 comparetur semper remanet
tale. Patet de homie siue comparetur deo siue bo
ui siue asino semper ē animal rationale. sed ois v̄
tus ex natura sua est bona. ergo cuicūq3 compare
tur semper remanet bona siue igitur referatur ad
se siue ad aliud semper erit bona. Non eni sequit
si vtor deo ꝛ sic abutor eo ꝙ deo sit malus. Cōsimi
liter siquis abutaf humilitate nō seqtur ꝙ humi
litas sit superba. Impossibile enim est male vti vir
tute: ergo ipossibile est vere dicere hūilitatē sup
bam. Antecedēs patet per diffinitionē virtutis ab
augustino datam supra positā. Omni autem sup
bia contingit male vti. ḡ. ¶ Pro solutione ḡ Nō
quasdam propositiones. ¶ Prima ppositio. Nul
la virtus ꝙ̄tū est de se est occasio superbie vel pec
candi mortaliter. ¶ Secunda ppositio. Omnis
virtus ꝙ̄tum est de se est occasio profunde humi
litatis ꝛ disponit hominem ꝙ̄tum de se est ad red
dendū gratiarum actiones. ¶ Tertia propositio.
Omni eodez mō. quo scia dicif inflare tali modo
omnis virtus dicitur inflare. ¶ Quarta proposi
tio. Homo viator nō confirmat⁹ in gratia habēs
virtutes ex puersitate sue volūtatis potest habere
occasionem acceptam ad hoc vt superbiat de virtu
tibus suis. Unde duplex est occasio scz data ꝛ acce
pta. sicut duplex est scandalum scz datuz est quod
aliquis dat ab opere qđ ex natura sua est scandali
zatiuuz. Et acceptū est quod aliqs accipit ab ope
tali. primum vocatur actiuū scandalū. scđm passi
uum. Uirtutes ergo. i. homines habētes virtutes
cum referunt illas ad se gloriantes de eis superbe
sunt. idest tales homines sunt supbi ꝛ elati: ꝛ sic
semp debet expōi abstractū per cōcretuz. Nā tales
virtutes oportz exponi. Unde dicif. Sabbato san
cto ꝛ sūt verba sācti gregorij. O felix culpa. Om
nis enim culpam est misera ꝛ infelix ꝛ ideo illa p
positio est impropria ꝛ exponenda. O felix culpa
que talē ac tantū meruit habere redēptorem. Loq
tur eniz ibi beatus Gregorius excessiue de excelle
tia passionis quā sustinuit christus ad delēdū pec
catū nostrū recte in simili: sicut dicitur quandoq3
hic est bonus fur vel latro quia scit occultum suuz
exercere negociuz ꝛ peccatum: cum tamen latroci
nium ꝛ furtū non sit bonū sic etiam hic. Nullus
eniz angelus nullus beatus nec beatissima virgo
Maria s̄m omnes doctores meruit opus redem
ptionis licet forsan meruerit accelerationē quāto
minus culpa hoc potuit mereri. ¶ Ulterius notā
dum ꝙ clara visio dei duo cōtinet scz aliqđ absolu
tum scz q̄litatem de prima spē scz intelligentiam.
Secundo includit attingentiā q̄ est relatio fūdata
in tali qualitate ꝛ terminata ad deuz. Et sic est ens
per accidens ꝛ illa duo tantum habent distinctio
nem ꝙ de⁹ possit dare alicui creature intellectua
li primuz

& primū sc3 absolutū illud sine relatiōe. ¶ Propo. Impossibile est aliquē esse btm p q̄litatē absolutā nisi ipsam comitet respectus attingentie. De⁹ enim de potētia sua absoluta posset in animā iude vel in intellectū luciferi ponere illud absolutū clar visiōis diuine (sicut nūc est in btā virgine) sine respectu nec tñ ex h̄ sequeret q̄ iudas vł lucifer esset beatus vel q̄ videret diuinam essentiam: ratio est quia careret tali respectu attingentie qui necessarius est ad talem claram & beatificam visionem.

Circa secundam distinctionem queritur Utrū i deo sit pōere essentie vnitatem. Pro declaratiōe terminorum quorū tres sunt sc3 de⁹ essentia vnitas. Nota q̄ deus (s̄m q̄ diffinit Trimegistus) est spera intellectualis cuius centrum vbiq3 est & circūferentie nusquam. Et sunt tres pticule. Primo dicitur est spera & ponit loco generis. Sicut āt i pfecta spera nec pn̄ᵐ nec finis: ita deus nec h3 pncipium nec finem. Ipse eni dicit alpha & o. Un̄ spera hic capit metaphorice. Intellectualis ponit ad dr̄iam spere materialis vt solis & lune. Centrū āūt huius nostre spere est essentia diuina. Unde Gregorius sup illud Cantic. v. Quo abijt dilectus tu⁹ dicit q̄ deus sit in oībus rebus per essentiam p̄sentiam & potentiā. Hinc p3 error machometistar̄ dicētium deu3 esse in angulo padisi & portar̄ ab octo spiritibus: Nec eni magis est de⁹ in celo q̄3 in terra vł in iferno. Dicitur tamen esse in celo spāliter q3 solū ibi disposuit beatificare spāliter & btificat. In oib⁹ tñ locis est pṗter imēsitatē nec poterit ab imūdicijs inqnari vel deturpari. Sicut eni nobil aīa poterit eē in corpore imundissimo puta leprosi vel alio vt aīa sanctissimi Job cuius corpus totū putridū erat & vermes de eo scaturiebāt. Item nec radij solares deturpāt si tetigerint stercora cāpi. ¶ Correlariū. Quilibet ḡ multū timere d3 facere pctm̄ licet non sint illic homines p̄sentes de⁹ enī3 vbiq3 ē p̄sens. Scd̄o deus est vbiq3 p p̄sentiā. i. p intuitiuam cognitiōnē oīm rerum. Circa h̄ errauerūt phi dicentes deū nō intelligere res viles vt pulices vel vermes alias eius intellectus vilesceret. Sed in hoc errāt quia de⁹ nō accipit cognitionē a rebus sicut intellectus noster sed a sua essētia in qua relucent oīa que est obiectū adequatū intellectus diuini. Tertio deus est vbiq3 p potētiā quia est causa pseruatiua omnium rerum in eē sc3 positiue & effectiue. Constat animā conseruare hominem quamdiu est in corpore. Deus autem multo intimius conseruat nisi enim deus seruaret anima esse non posset. Deu3 enim nō cōseruare aliqd ē ānullare. Dr̄ circūferētia nusq̄3 &c. Circūferētia ē lica termināns sperā. Circūferētia dī nusq̄3 ē. i. in nullo loco. de⁹ enī ē iterminabilis. ¶ Eēntia ē pmaria entitas alicui⁹ rei q̄ ē sibi simplr pria rō eēndi. Unde res h3 duplicem entitatē sc3 primariā3 & est ppria entitas rei seu qdditatiua illa videlicet qua res est simpliciter. Alia entitas & secundaria & est accidēs. Nullū enim accidens est de essentia ei⁹ cuius est accidens. Humanitas āūt ē pma rō essendi hominem. Juxta hoc etiam loquitur btūs Augu. vij. de trinita. c. iiij. & v. Quod est spūi sapere eternitati eternū eē iustitie iustū esse hoc est essentie eē. i. sicut nullus est sapiens nisi sapia nec potens nisi potentia. sic nullus est nisi essentia. August. Illud quod ppriijssime est: ppriijssime vocatur essentia. Sed tñ esse aliter cōpetit deo aliter creature. Ille enim propositiones deus est: creatura est: aliter & aliter sunt vere. Pria est necessaria & i prio modo dicendi per se & in materia naturali. vnde natura dei eēntia dei & deitas idē sūt. Scd̄a aūt est cōtingens nec est in pmo mō dicēdi per se & in materia contingēti. Esse eni mutabiliter cōpetit creature. ¶ Aliud est dicere quo pater ē & quo pr̄ est pater. Essentia enim diuina est prima entitas in diuinis qua quelibet persona est simpliciter. ¶ Sanctus Bernardus. v. libro psiderationū ad Eugenium ponit nouem vnitates. Pria est collectiua siue aggregationis & dicitur esse quando plures res quāticunq3 diuerse sit aggregant sine ordine & nō faciūt aliquod vnū per se vt aceruus lapidū. Scd̄a est vnitas cōstitutiua & est illa qua plura cōstituūt vnum tertium vt partes integrales vt plura membra constituūt vnum corpus. Omnia igif membra dicunt vnum cōstitutiue & ista vnitas est maior q̄3 pma. Tertia est vnitas coniugatiua & est qn̄ duo propter matrimoniū institutum a deo efficiuntur vna caro vt vnitas viri & mulieris i matrimonio. Quarta est vnitas natiua quando p carnem & aīa3 nascit vn⁹ homo in aīatione corporis & possit sic exprimi quādo ex partibus essentialibus cōstituitur totum. Quinta est vnitas potestatiua & est qua homo virtuosus nō instabilis nec dissimilis nitit videri ab alijs s3 pvniformis appere alijs & firm⁹ i actiōe. 6ᵃ ē vnitas psentānea & ē cū aliq plures essiciūt vnū cor & aīa vna p charitatē. i. i voluntate bona & conuersatiōe sicut actuū. Multitudinis autē credentiū erat cor vnum & anīa vna. Septima est vnitas votiua & est qn̄ aīa nostra vel spūs noster votis omnibus adheret deo propter qd̄ efficitur vn⁹ spūs cū eo. Octaua vnitas ē dignatiua & est q̄ natura nostra de limo facta a deo est assumpta in vnitatem persone vel suppositi. Nona est vnitas icreata & illa sola reperit in diuinis & ē illa q̄ tres psone pr̄ fili⁹ & spūssanctus sunt vna eēntia. Et inter oēs vnitates ista dicitur habere principium.

Pro resolutiōe q̄stionis. ¶ Pria ppositio. Impossibile ē plures deos esse. Ex hac sequitur. Impossibile ē plures esse deitates seu essentias diuinas q3 quelibet deitas constitueret deum distinctum sic alia & alia humanitas constituit aliu3 & aliū hoie3 & hoc est cōtra Arriū. ¶ Secūda ppo. Si recte accipiat significatū huius termini deus non solum

est ĩpossibile plures deos esse sed etiã nõ est ĩtelli
gibile. Tunc aũt iste terminus deus recte accipit
quando naturaliter capit. probat: quia non solum
in re sed etiã in cogitatione deus accipit essentiali
ter. Accipiẽdo ergo deũ proprie patet ipm esse sũ
mũ ens sed impossibile est plura summa esse ergo
ĩpossibile est plures deos esse. Maior patet p opi
nionem oĩum phoꝝ ꝛ Ansel. Item deus est q̃ ma
ius excogitari nõ põt. Minor probatur per expo
sitionem suplatiui non quidẽ negatiue aliogn pos
sent plura esse saltem ratione expositionis sed af
firmatiue. Et de hac dicit Priscian⁹. Quod p sup
abundantiã dicitur vni soli cõuenit. Exponendo
igitur affirmatiue dicere plura esse summa ẽ sim
pliciter dicere ꝯdictoria. Neutrũ enim ponit sum
mũ. probat: vocetur vnum a. ꝛ aliud b. Arguitur
ergo a est sũmum. i. omni alio maius vel supra oẽ
aliud ergo ꝛ supra b ꝛ sic b non erit sũmum. Et simi
liter arguatur de b respectu a ꝛ sic a erit sũmum ꝛ
non sũmũ: ꝛ similiter b que sunt contradictoria vt
clare probat doc. subti. ¶ Bonauentura in decisi
one questiõis dicit. Omnia sunt a deo ꝛ in ipso ꝛ
ad ipsum. Omnia sunt ad ipsum tanq̃ ad causam
finalem. Et a deo qꝛ ab ipso effectiua ꝛ tanquam a
causa efficiẽte. Omnia etiam sunt in deo. i. ĩfra de
um. Aliter igitur accipit Bonauentura in ipso vt
pꝫ in argumento q̃ apostol⁹ Ad Rom. xj. dicens.
Quoniam ex ipso. i. a patre: potentia enim produ
ctiua appropriatur pr̃i. Et p ipsum. i. per filium tãq̃
per sapientiam exemplarem: ꝛ in ipso. i. in spũsan
cto tanquam in fine ꝯseruante per bonitatem sunt
omnia. ¶ In diuinis differũt proprium ꝛ appro
priatũ. Proprium est quod cõuenit vni soli psone
vt paternitas patri vel ad maius duabus vt spira
tio actiua. Appropriatũ vero dr̃ quod propter erro
rem aliquorum vitandum vel extirpandum alicui
persone attribuitur: licet sit cõe tribus vt potentia
attribuitur patri ne impotens credatur. sapientia
filio ne minus sapiens. bonitas spũisancto ne crude
lis estimetur. Unde errant hi qui depingunt trini
tatem (quod tamen viget multum in alemania).
Ante incarnationẽ enim verbi diuini non decebat
depingere deũ. Interim tñ bene depingit xp̃us sed
male: trinitas depingi enim non debet.

Pro declaratiõe argumentorum ante oppositum
que sunt pro pte vera. Nota q̄ sex habẽtur rõnes:
prime tres sumunt ex tribus suppositionibus qua
rum prima est: deus est simplicissimus. scd̃a deus
est omnipotentissimus. tertia deus est summus.
¶ Ulterius notandum q̄ duplex est ratio vꝫ osten
siua ꝛ ducẽs ad impossibile. vel duplex est syllogis
mus vꝫ ostẽsiuus ꝛ ẽ iste qui infert tantum vnam
conclusionẽ verã ex duabus pmissis veris. vt oĩs
homo est animal: sortes est homo: ergo sortes est
animal. Alius est syllogismus per impossibile ꝛ ẽ
ille qui primo infert conclusionem falsam impossi

bilem ex cuius interemptione regreditur ad inte
rimendum vnam premissarum ꝛ sic ibi sunt duo
processus vt siquis dicat q̄ homo sit asinus. Con
tra. Nullus asinus est animal rõnale: sed homo ẽ
asinus per te. ergo homo non est animal rationale
iste processus põt dici ostẽsiuus. Sꝫ vltra illa ꝯclu
sio est falsa. ergo aliqua premissarum sed non ma
ior: ergo minor. Sumatur ergo contradictorium
conclusionis cum altera premissarum scꝫ cũ maio
ri ꝛ inferatur oppositũ cõtradictoriũ minoris. sic i
cesare. Nullus asinus est animal rationale: oĩs hõ
est animal rõnale: ergo nullus homo est asinus.
¶ Idẽ sunt cõis animi conceptio dignitas. ppõ
per se nota. principiũ indemõstrabile. Dicitur pn
cipium indemonstrabile qꝛ cognoscit cognitis su
is terminis ꝛ per nullam aliã propositionẽ priorem
se demonstrat. Dicitur propositio per se nota qꝛ p
ꝓprios terminos. Dicitur dignitas qꝛ dignum est
propter sui euidentiã vt ei assentiatur dr̃ cõis ani
mi conceptio qꝛ omnes terminos eius intelligen
tes ei assentiunt. ¶ Arguitur ergo primo ex pria
suppositione sic. deus est simplicissimus ergo im
possibile est quod sint plures dij ꝯsequentia pbat:
qꝛ si essent plures dij vocent a ꝛ b: ergo cõuenirent
in aliquo puta in hoc q̄ essent dij: differrent etiam
ab inuicẽ qꝛ dicit q̄ sint duo. Item ĩpossibile est idẽ
sm idem cõuenire cũ aliquo ꝛ differre ab eodẽ. er
go alio ꝛ alio distinguũtur ꝛ conueniunt: ꝛ vltra
ergo ambo sunt compositi. Differentia sunt alicui
idem entia. S. Bonauẽ. vtitur hic isto termĩo cõi
care posse aũt cõicare nihil aliud est q̃ conuenire.
Si dicis ad argumentum q̄ in nullo conueniũt q̃
vnus seu a non cõuenit cũ b in entitate ergo a est
non ens ꝛ sic nihil ꝛ p cõsequens nec deus. Hoc ar
gumentum cõcludit deum non esse compositum.
Unde deus ꝓpter sui simplicitatem solã in nulla
realitate conuenit cũ creatura: sequeret enim (si aliõ
dicat) cõpositio dei q̃ ad realitatem subiectiuam ex
natura rei. Non autẽ concludit ꝯ doc. sub. qꝛ ne
gat realitatẽ obiectiuam in deo qua conueniãt cum
creatura. ¶ Qꝛ si arguas q̃ cõcept⁹ entis quẽ põis
cõem deo ꝛ creature nõ erit real' sꝫ fictici⁹. Nego cõ
seq̃ntiã: qꝛ ad hoc q̄ cõceptus realis dicat sufficit
q̄ ĩmediate sumat ab ipsa re. ¶ Arguitur scd̃o ex
suppositiõe scd̃a sicut habet ĩ textu Bonauẽ. ꝛ est
de oĩpotentia. Ipsa tamen sicut iacet nõ ꝯcludit. Ꝫ
tñ scꝫ nõ ꝯcludat nõ ẽ icõueniẽs: qꝛ nõ ẽ de corpe
q̃õnis ꝛ sic nullo mõ sumenda ẽ p auctoritate iux
ta vnã regulã supius dĩ. j. q. iij. positã vide ibidẽ.
¶ Notãdũ q̃ q̄ declaratiõe illius argumẽti q̄ om
nipotẽtia est voluntas diuina vt respicit oẽ possibi
le fieri ꝛ cõtingẽs. i. oẽ possibile causabile. Neces
sariũ igit simplr nõ ẽ obiectũ oĩpotentie ꝛ Ꝫ sꝫ oẽs
theologos. ¶ Itẽ ĩpossibile pduci non põt pduci
fili⁹ ĩ diuinis pducit q̃ põt pduci seu possibile est
ipum pduci. Nõ tñ ẽ obiectũ oĩpotẽtie p̃ris. pꝫ. qꝛ
obiectũ oĩpotentie est possibile fieri seu cõtingẽs.

Rõ. q̃ nõ

Nō.ḡ nō ɔcludit. Ipa tñ pōt aliť formari ex dictis docto. subti. Pro q̄ nota aliqͣs ꝑpōnes q̄ sunt duo marie apud omnes theologos. ¶ Prima ꝑposi tio. Omnipotens potest per suum velle producere seu causare in esse quodcunq̄ possibile fieri. ¶ Secunda propositio. Omnipotens suo velle potest destruere omnia entia alia a se contingentia. Et per istas potest ratio Bonauen. colerari roborari seu glosari sic. Si essent duo dij sint a ꝛ b: sequitur q a facit b nullipotentē: q2 non est necesse q concordāt in voluntate eo q duas hñt volūtates. ḡ placeret vni facere species aialis: puta asinos: alteri displiceret ꝛ sic ipediret q nullo mō posset facere permanere. Hoc aūt argumentū non procedit de tribus psonis in diuinis: q2 hñt vno eādē volūtatē. Si dicis somniādo (sicut videt ockā dicere) q hēant iter se pactū firmissimū. Adhuc p primā regulā pbatur q vnus faceret aliū nullipotentē: q2 a volendo producere pōt eē possibile. Ipsum ḡ b pueniet: ꝛ sic alius nihil poterit causare. ¶ Pro tertia rōne fundata in suppositione de excellentia vel sūmitate nota b3 augu. Idē sunt i me re spūalibus. maius: melius: perfectius dignius supius: Sūmus ēt prope est suplatiuus huiꝰ positiui suprali3 ēt supremus sit eiusdē suplatiuus: nā celsus h3 aliū superlatiuū. s. celsissimꝰ vel cellē tissimus. ¶ Pro quarta rōne que est prīa ducens ad ipossibile. Quēcunq̄ est aliqd in alio: eodē modē mō essendi in tunc. vnū est mālē alterius: non tñ semper est vera qñ. s. vnum non est in alio informatiue. Vñ deus est in hoie: ꝛ oi creatura. nec tamen est mālē respectu creature. ¶ Propō. Oē illud cui aliqd illabit depēdet ab eo qd illabit: ꝛ sic ḡ a ꝛ b intelligant. seinuicē p itimitatē. ḡ ꝛc.

Pro responsione ad argumenta. Maior prime rationis transeat lic3 non sit vera in ꝑposito. Quo ad minorē dico q est fictio nō intellectio. vn duplex est intellectus. s. rōnalis ꝛ fantasticus: concedo ḡ deꝰ plus pōt facere q̄ hō intelligere intellectu rōnali nō aūt fantastico: q2 p hūc ipossibilia cōponimus. Per intellectū fantasticū inelligit fātasia3 interiorē que ē nobilissima potentia sensitiua. ¶ Pro scdo argumēto nota quasdā ꝑpōnes. Prima. Plura bona finita sunt meliora paucioribus. Nō q2 bonū finitū semp augmētat seu addit aliquā bonitatē alio bono finito qōlibet eni ē ꝑo. ¶ Scda ꝑpō. Bonū infinitū est il'ud quo maius cogitari nō pōt sed si duo bona infinita sunt maiꝰ vno illorū: ḡ illud nō est infinitū. Tertia ꝑpō. Deꝰ cū oibus suis creaturis simul nō ē maiꝰ bonū q̄ solus deus. l3 eni angeli ꝛ alie creature oñdāt eiꝰ bonitatē nullo tñ mō augēt. ¶ Pro solutiōe tertij argumēti qñ arguit. Quecūq̄ hñt diuersam operationē ꝛ virtutē illa hñt aliā ꝛ aliā essentiā: l3 pꝛ ꝛ fi. ꝛ. ſſ. hñt aliā ꝛ aliā operationē: ḡ mior negat. Operatio enim trinitatis ad extra ē vna ꝛ eadem ¶ Cōtra de apparitiōe xpi in baptismo iordanis. Silr in trāsfiguratiōe nubes erat lucida i qua apparuit spūssanctus ꝛ pꝛ in voce ꝛc. ¶ Pro rñsione. Prīa ꝑpō. Pater ꝛ filius ꝛ. ſſ. cōueniūt necessario in oi operatione ad extra. ¶ Scda ꝑpō. Licet opa trinitatis ad extra sint indiuisa nō tn o3 q relatio sit cōis tribus seu q cōueniāt in oi relatiōe ad terminandū. p3 de vnione nāe humane ad verbū. Silr in trāsfiguratione nubes erat formata cū sua formatio ē opatio ꝛ cōis tribꝰ. Itē nubes erat signū sensibile ꝛ significabat spūm sanctū q̄ significatio terminabat ad spūm sanctū sic q nō ad patrē. Cōsilr dicat de voce audita. Exeᵐ de aug. Nā in formatiōe huius ꝑpōnis. Memoria est intellectus cū spē intelligibili vel obiecto in se pñte: ibi cōcurrunt tria. s. memoria intelligētia ꝛ voluntas: nisi eni vellē nō dicerē ꝛc. ꝛ tñ memoria nō significat illa tria. ¶ Ulteriꝰ. nota q relatiōes creature ad deū sunt duplices. Quedā est creature inchoatiue cāte a deo ꝛ est ad deū tanq̄ ad cām. Alia est alterius rōnis ab alijs relatiōibꝰ causati cuiusmodi ē significare ꝛ vnire ꝛ oī relatio ordinis posterioris ad prius. ¶ Prīa ꝑpō. Ois relatio creature ad deū q̄ est creature tanq̄ causate ad deu3 tanq̄ ad cām est cōis tribus. ¶ Scda ꝑpō. Non ois relatio q̄ est alterius rōnis a rlatiōibꝰ causati est necessario cōis tribus psonis. ¶ Pro solutiōe vltima a posse ad esse nunq̄ valet cōsequētia formalr. In eternis tñ bene valet arguere a posse ad esse. Unō ſm aristo. In necessarijs idē est esse ꝛ posse. ¶ Aliquid pducere aliud pōt intelligi tripliciť. Unoꝰ q illud q pducit pducat illud aliud de seipso. id est de substātia sua ꝛ sic pꝛ pducit filiū in diuinis. Alio mō q pducat de alio vt adā de limo terre ꝛ euā de costa adc. Nā ḡ sunt proprie creati. Tertio mō q pducat de nihilo ꝛ illa pductio dī creatio sicut aia pducit de nihilo. ¶ Prīa ꝑpō. Deꝰ pōt producere deū de seipso sunt tamē vnus deus. ¶ Secunda propō. Deus non pōt aliqd aliud producere de seipso. ¶ Tertia ꝑpō. Deus nō pōt producere summū ens simplr. s. deū de aliquo alio a se neq̄ de nihilo. ¶ Quarta propō. Deꝰ pōt producere summu3 ens in genere de alio ꝛ ēt de nihilo.

Secundo querit. Utrū in deo sit ponere psonarū pluralitatē Preter in questiōe pcedenti dicta sunt hic adhuc duo termini declarādi. s. psona ꝛ pluralitas. Vñ persona ſm Boetiū est rōnalis nāe indiuidua essentia vel substantia. S3 ista diffinitio non est sufficiēs. probat: q2 si esset bona tūc in quolibet hoie essent due persone q2 totu3 cōpositū est vna psona ꝛ aia esset alia psona. Jō ſm Ricb. Persona est itellectualis nāe incōicabilis exñtia. ¶ Due igit conditiōes requirunt ad psonā. Primo q sit nā intellectualis ꝛ in hoc concordāt Boetius ꝛ Ricb. ꝛ ob hoc psona ē nomē dignitatis ꝛ psona solū inueniunt in tribus naturis. Secundo oportet q sit vel existat in com

municabiliter. Incōmunicabilitas autē opponit cōmunicabilitati ⁊ quot modis ⁊ reliquū. ¶ Duplex autē est cōmunicabilitas. Quedam est vt qd ⁊ ista dicit cōmunicabilitas per identitatē ⁊ est illa qua aliquod superius est cōmunicabile suis inferioribus sic ꝙ predicatur de ipsis in recto: qd enim est nominatiui casus vt homo communicatur sorti platoni. Alia est cōmunicabilitas vt quo ⁊ dicitur cōmunicabilitas per informationē ⁊ ē qua aliquod dicitur cōmunicari alicui vt quo est ipsum ⁊ sic aīa cōmunicatur corpori non quidem per predicationē sed vt quo: ⁊ hoc etiā modo omne accidens communicatur suo subiecto. Anteq̄ autē aliquid sit persona opꝫ ꝙ sit incōmunicabile duplici incōmunicabilitate opposita duplici cōmunicabilitati iā dicte. ¶ Prima ꝓpositio. Nullū superius seu cōmune est persona quia nullū tale respectu inferiorū suorū est incōmunicabile. vt quod. ¶ Secūda ꝓpo. Nulla aīa intellectiua ⁊ qlibet accidens non est persona: quia cōmunicatur subiecto vt quo. ¶ Tertia propositio. Essentia diuina ſm se ⁊ formaliter non est persona quia est cōicabile vt qd ⁊ vt quo. Nā essentia diuina predicat in recto de ꝑsonis ⁊ est etiaꝫ rō ipsis personis qua sunt deus. ¶ Ista quattuor ꝑsona. suppositū singulare vel indiuiduū ꝑticulare hñt semꝑ ordinē sic ꝙ oīs ꝑsona est suppositū nō eꝫ. ⁊ sic de alijs. Suppositū enī est singulare ꝙ nec est cōicabile vt qd nec vt quo. Rō igr̄ incōicabilitatis ē rō suppositi. Qlibꝫ igr̄ indiuiduū de gñe substantie excepta nā hūana xp̄i est suppositū. Persona aūt vltra rōnē suppositi addit rōnē nāe itellectualis. Nullū aūt singulare seu indiuiduū accñtis est suppositū qꝛ oē tale est cōicabile vt quo vt hec albedo. Spēs quoq; sunt ꝑticularia respectu gñis ⁊ tñ nō sunt singularia. ¶ Pro declaratiōe pluralitatis. Possumus imaginari: nō dico ponere sex pluralitates in diuinis. Pria ē pluralitas essentiarū qñ scꝫ sunt plures essentie tūc est pluritas essentiarū. ¶ Prima propositio. In diuinis nō est ponenda pluralitas essentiarū vt enī habitū est in questiōe ꝓcedēti. Impossibile ē plures eē deos. Scda ē pluralitas ꝑsonaꝝ. Tertia ꝓductionū. Quarta realitatū seu formalitatū. Et ē pluralitas aliquaꝝ rōnum formaliū quaꝝ vna nō includit aliā in ꝓ mō dicēdi ꝑ se vt genus ⁊ dr̄ia sicut aīal ⁊ rōnale similiter ⁊ risibilitas flebilitas vnitas v̄itas bōitas. ¶ Secūda ꝓpo. In diuinis necesse ē ponere pluralitatē ꝑsonaꝝ. Pluralitas ꝓductionū est qñ sunt plures ꝓductiōes. ¶ Tertia ꝓpo. In deo necesse ē ponere pluralitatē ꝓductionū pꝫ qꝛ in deo necesse est pōere gñationē ⁊ spirationē. ¶ Quarta ꝓpo. In dō ē ponēda pluralitas realitatū ⁊ formalitatū. pꝫ qꝛ in deo sunt plures realitates ex nā rei sunt enī in deo. intellectio volitio bonitas veritas. Oēs tñ iste ꝑfectiones lꝫ sint non idē formalr̄ sunt tamē vna sūma res. Si enī distictio realis puta distinctio ꝑsonaꝝ. s. distinctio realis suppositoꝝ: nō aūt essentiaꝝ nō obuiat simplicitati diue quāto minꝰ obuiat distinctio formalis: que est mior inter omnes distinctiōes ex natura rei simplicitati diuine. Bonitas enī ⁊ sapīa ⁊ iustitia sūt vnica res essentialit ⁊ nullo mō distinguūt realr̄. ¶ Pluralitas relationū rōnis est inter aliquos respectꝰ rōnis vel inter plures scdas intētiōes vt alia ē relatio rōnis generum alia speciei. ¶ Quita propositio. Licet in deo sit ponēda pluralitas relationum rōnis ex nā rei pōt tñ poni ꝑ intellectū nostrū cōparantē ipsum ad creaturas. Prima pars ꝓbat. quia relatio rationis in nullo pōt esse ex natura rei: sed in proposito probaur. Quicqd enim est in deo ex natura rei est deꝰ. dicere aūt deū esse relatōeꝫ rōis est hereticū. Scdꝫ pꝫ quia intellectū nostrū pōt deꝰ cōparari ad creaturā inq̄ꝫtū est cā efficiēs ⁊ inquantum est beatificās. ḡ ⁊c. tales enī sunt plures relationes. ¶ Sexta ꝓpo. Oīs respectus dei ad creaturā est respectus rōnis vt relatio dei in rōne cause efficientis ad creaturā. Nō dico quin deꝰ realit causet creaturā tamē denominatio seu respectꝰ in deo non est nisi rōnis. ¶ Septima ꝓpo. Pluralitas modoꝝ concipiendi idē obiectum formale est quādo idē obiectū formale cōcipit diuersis modis concipiendi. ⁊ hoc potest fieri duplr̄. s. grammaticaliter vt considerādo vt hō hoīs hoī. vel logicalit vt albū albedo. Silr̄ cōcipiēdo albū ⁊ albedinē idē obiectū cōcipit. ¶ Octaua ꝓpo. Licet in deo nō sit ex nā rei pluralitas modoꝝ ꝯcipiēdi idē obiectuꝫ ꝑt tñ poni ab itellectu nr̄o. Pria pꝫ: qꝛ talis pluralitas ē ꝑ intellectuꝫ nostrū. Scda silr̄ pꝫ vt prius. ¶ Resolutio. In diuinis necesse est ponere pluralitatē ꝑsonaꝝ. Nā ꝯstat ꝙ quēlibꝫ fidelē oꝫ ponere trinitatē ꝑsonarū diuinaꝝ est enī articulꝰ fidei: Trinitas āt ē spēs pluralitatis. ḡ ⁊c. Nullū aūt argumentum est validius q̄ꝫ fides nostra ⁊ testimonium sacre scripture. ¶ Utrum. Ista ꝓpo sit demōstrabilis ꝑ rōnē naturalē. Pluralitas ꝑsonaꝝ est in diuinis in vnitate essentie. Et rñdet per duas ꝓpōnes. ¶ Prima ꝓpo. Per nullam rationē naturalē necessariā demōstratiuam: ⁊ euidentē pōt ondi a viatore de lege cōi ꝙ in diuinis sunt tres ꝑsone. pꝫ qꝛ nulla ꝓpo pōt demōstrari nisi cognitis terminis. Si enī euidētissima ꝓpo ⁊ ꝑ se nota non pōt cognosci: nisi cognitis terminis sed huiꝰ ꝓpōnis termini nō sunt cogniti. Pr̄ ⁊ filius ⁊ spūsanctꝰ. sūt tres ꝑsone: ⁊ vna essentia. ḡ ipsa nō pōt demōstrari. Minor ꝓbat: qꝛ ad hoc ꝙ ipsa cognoscatur oportet habere notitiā perfectam sed hanc nullus viator pōt hēre de lege cōi. ergo. ¶ Scda ꝓpo. Supposita hac veritate catholica: ⁊ theologica pater ⁊ filius ⁊ spūsanctꝰ ⁊c. pñt adduci alique rōnes ꝓbabiles ⁊ ꝑsuasiue tanq̄ꝫ congruentie ad ostendendū ꝙ nō sit īpossibile illud quod dicimus lꝫ non possimus ꝓbare ꝙ sit possibile necessariū. Patet enī ꝙ paganꝰ vel iudeus ingeniosus

gentilous existens bonus phus disputans cum ali quo fideli. Habet oẽm conceptũ. quẽ fidelis h3 de deo. pꝫ eo ꝙ intẽdit ↄ̃dicere ⁊ vere ↄ̃dicit fideli qḋ non esset: nisi hẽret eundẽ conceptũ de deo: sicut fi delis. ¶ Amor ꝓuatus est ille quo quis diligit ali quid ꝙ nõ vult condiligi ab alio sicut auarus dili git pecuniã. Ista ꝓpõ est simplr falsa. Nullius bo ni sine socio est iocunda possessio. Potest enĩ eẽ vt ego diligã me ex charitate ⁊ volo me diligere deũ Nã etiã dicit Rich. de sancto victo. ꝙ si per īpossi bile esset vna sola persona adhuc esset pfecte ⁊ ve re beata. Itẽ de facto pater oĩa hẽt a se oẽm iocun ditatẽ. s. ⁊ charitatẽ. Et dicere ꝙ filius dei patri io cunditatẽ ꝓprie est hereticũ. ¶ Scḋa rõ minus concludit. Pro qua sit hec. Prima regula. Oẽ su perius est simplicius ⁊ vniuersalius suo īferiori. ¶ Scḋa regula. Oẽ inferius est cõpositus ⁊ par ticularius suo supiori. Quicqd enĩ est in aiali est in hoĩe: ⁊ eũ hoc bõ est rõnalis. Cõmunicari autem pluribus cuꝫ sui diuisione dicit duo. Cõmunicari enim est pfectionis. diuidi aũt imperfectionis. ergo illud qḋ est pfectiõis est ponendũ in deo ⁊c̃. Sic cõ cluderet tunc infinite persone essent ponende in deo. ¶ Pater est fons ⁊ origo totiꝰ trinitatis. hic dicit ꝙ pater est fontalis plenitudo. Pater est pri ma persona: idest pater est innascibilis.

Pro solutione argumentorũ in op positũ. Arguit enim sic. Quicquid est beatum per essentiam sibi soli sufficit. pater est beatꝰ per essentiã. ḡ sibi soli suffi cit: ḡ non indiget filio. ¶ Aliqua nã põt dici bea ta dupliciter. s. per essentiã que est indepẽdenter a se beata ⁊ hoc mõ deus est btũs: duobus tamẽ mo dis aliq̃ nã pt dici btã p eẽntiã. Unoꝰ sicut id dictũ ẽ. Alioꝰ. i. ſ eẽntia. Alio mõ aliq̃ natura pt dici bea ta per participationẽ que est dependenter btã par ticipãdo beatitudinẽ eius qui est per essentiã bea tus. Differũt aũt ille due nãe: qꝛ que est per essenti am beatã sibi soli sufficit. ¶ Prima ꝓpõ. nõ in mi nori obiecto: neq3 ĩ perfectiori põt nã nostra beati ficari ꝙ̃ illud est in quo beatificatur nã diuina. In hoc apparet dignitas nãe humane. ¶ Scḋa ꝓpo sitio. Idẽ igitur sub eadẽ rõne formali est obie ctũ btitudinis nostre ⁊ btitudinis diuine. Illḋ au tem est deus sub rõne deitatis. ¶ Tertia ꝓposi tio. Pater in diuinis non requirit filiũ nec spiritũ sanctum vt beatificet vel vt sit beatus. ꝓbatur. qꝛ pater prius est beatus ꝙ̃ generet filiũ. s. oẽm per fectionẽ quã habet pꝛ h3 a se ⁊ nullã a filio. Et si di ceret cõtrariũ esset hereticũ. Consistit nec al'quã io cunditatẽ vel leticiã. ¶ Quarta ꝓpõ. Reqritur ergo filius ⁊ spũssanctus tanꝙ̃ cõicantia in beati tudine. supposita. Nã sicut pꝛ ⁊ filius ⁊ spũssanctꝰ habẽt eandẽ naturã sic eandem hñt btitudinem. ¶ Quinta ꝓpõ. Nõ est alia rõ quare deus est tri nus: nisi quia diuinitas ẽ talis nã que necessario ẽ in tribꝰ suppositis vel personis: ⁊ sicut necessario est in patre ita necessario est in filio per generatio nẽ ⁊ in spiritusancto p spirationẽ. ¶ Pro scḋo ar gumento. Essentia diuina nõ ẽ plenius neq3 perfe ctius in tribus psonis ꝙ̃ in vna. Contrariũ dicere est heresis. Sed arguit. Ex quo eque plene est in vna sicut in tribus. ḡ superflue ponitur vel dicitur esse in tribus. Respondit bonauen. ꝙ licet eque p fecte sit in vna ⁊c̃. non tñ eque declarat in vna sicut ĩ tribus. Magis enĩ quodãmodo extensiue decla ratur. Tamẽ tota resolutio stat in hoc ꝙ nã diuina determinata ad hunc patrẽ sic ꝙ si iste pater nõ es set in diuinis nullus esset ĩ diuinis: est determina ta ex se ad tres personas ⁊c̃. nec hoc ponitur fru stra. Ex hoc enĩ arguit. Talis nã est formaliter infi nita et pfectissima eo ꝙ singularissima tribus cõi nicata. ¶ Itẽ libri impressi in illo argumẽto hñt defectũ. sit igitur sic. Si ergo vltra plenitudinis perfectionẽ additio est supflua: pluralitas est sup flua. ⁊ si hoc cum in diuinis nihil sit supfluũ plu ralitas non erit in diuinis. ¶ Oẽ superius crea tũ siue increatũ est cõicabile suis inferiorib9 cum sui diuisione. ¶ Pro tertio argumẽto. Duplex est pluralitas. s. per additionẽ: ⁊ ista repugnat simpli citati. alia per originem et ista non repugnat sim plicitati. ¶ Primitas in psonis non arguit nobi litatẽ s3 dicit prima: qꝛ alie ab ipsa sũt ⁊ ipsa a nul la. Et sicut ꝓductio nõ dicit pfectionem: qꝛ alias pꝛ esset nobilior ⁊ pfectior filio. sic nec primitas dicit perfectionẽ. Hinc est ꝙ sanctus augustinus attri buit vnitatem patri quia a se.

Queritur tertio. Utrũ In diuinis perso nis sit ponere infinitatẽ. Pro declaratione terminoꝝ. Notandũ ꝙ infinitũ capi tur cathagorematice ⁊ sincathegorematice: vt dixi in tractatu distributionũ ⁊ multipliciter sub diuidit: prout tñ ad pñs sufficit: ⁊ ad ꝓpositũ no strum pertinet. ¶ Sex sunt infinitates. Prima numeralis. ⁊ huic correspondet infinitũ ẽm multi tudinẽ. Scḋa est molis ⁊ huic correspondet infini tũ ẽm magnitudinẽ vel extensionẽ. Tertia est vir tutis ⁊ huic correspondet infinitũ ẽm pfectionem vel entitatẽ. Quarta est imẽsitatis ⁊ huic corr領 dẽt infinitũ ẽm locũ. Quinta est durationis ⁊ huic correspondet infinitũ ẽm durationẽ vel tẽpus. Se xta est infinitas intensionis ⁊ huic correspondet i finitũ ẽm intensionẽ. Cuilibet ergo īfinitati corre spondet suũ infinitũ. Est aũt infinitas numeralis illa qua aliquid denominatur infinitũ ẽm multi tudinẽ vt si essent infiniti hoĩes nũero ⁊ de hac in finitate intẽdit questio mota seu intelligitur.

Pro resolutiõe qõnis. ¶ Pria ꝓpõ. Infini tas nũeralis psonalis ĩ diuis nõ ẽ ponẽ da. Probat. Nihil qḋ dic̃ ĩpfectionẽ ĩ deo ẽ ponẽ dũ: s3 īfinitas nũeralis dicit īpfectionem. ḡ ⁊c̃. Mi nor pbat: qꝛ īfinitas nũeralis dic̃ īordiationẽ. Itẽ ipa recedit ab origie suo a pnꝰ suo. s. ab vnitate. ḡ dic̃ īpfectionẽ. Tenet ꝯña vltra textũ p istã: ꝑ pōnẽ

Proculi pħi. Unūqđq₃ ens natū est cōuerti ad il- lud a quo ꝓcessit. Cū aūt ens cōuertit ad id a quo ꝓcessit est pfectū eo q̄ h̄ꝫtur rō circuli q̄ dicit pfe- ctionē. Tūc enī hō est pfectus cū conuertit ad deū per clarā visionē ⁊ fruitionē. Sicut ḡ cōuerti ⁊c. est pfectionis sic recedere ab origine ē impfectio- nis. ¶ Infinitas molis est illa qua aliqd dr̄ infini- tū ſm quātitatē extensiuā. Et siue illa possit esse si- ue nō nūc non est disputandū. ¶ Scđa ppō. Infi- nitas molis nō est ponenda in deo ꝓbat. Constat q̄ quātitas corpea dic̄ iperfectionē: quātitas autē molis est corporea. ḡ. Et pħi idem dicunt. Cetere aūt infinitates correspondētur diffiniantur ſm ꝑ dicta. ¶ Ad aliqd eē infinitū in virtute in entita- te in pfectiōe idē sunt. Et describit sic. Ens in vir- tute infinitū est cui nihil deest entitatis eo mō quo possibile est oēm entitatem h̄ri ab aliquo. ¶ Un̄ deū h̄re oēꝫ entitatē pōt intelligi dupl̄r. Uno° for- malit̄ real̄r ⁊ entitatiue ⁊ h̄ mō de° nō h̄ꝫt oēꝫ enti- tatē. Alio° eminēter vel pfectional̄r ⁊ sic h̄ꝫ oēꝫ en- titatē. Oēs enī pfectiōes simpl̄r de° h̄ꝫ formal̄r ⁊ real̄r. Oēs aūt pfectiōes creaturaꝝ de° h̄ꝫ eminē- ter. Uel diffiniat sic. Ens in virtute infinitū est illō qđ excedit oē ens finitū nō ſꝫ q̄ntitatē vel determi- natā ꝓportionē: ſꝫ ſm oēꝫ ꝓportionē datā vel da- bilē determinatā vel determinabilē assignatā: vel assignabilē. Hoc aūt nullo mō cōuenit creato. Nā albedo scia aīa angelus sunt creata quoꝝ vnū ali- ud excedit ⁊c. Albedo est accñs corpale seu mālē ⁊ sic excedit a scia q̄ est accñs spūale. Iste aūt exces- sus est ſm ꝓportionē determinatā: puta in trib°. Et ꝯsile dicendū de angelo: ⁊ fortasse in gradib° mille vel magis ⁊c. Oē ens finitū excedit vel exce- dit ſm finitā ꝓportionē: ⁊ h̄ respectu alteri° finiti. ¶ Tertia ppō. Infinitas virtutis q̄ est infinitas p- fectiōis necessario est ponenda in deo. ꝓbat illud qđ dicit pfectionē est attribuendū deo: ſꝫ infinitas virtutis dic̄ pfectioē. ḡ ⁊c. ¶ Quarta ppō. Infini- tas imensitatis necessario ē ponēda i dō ꝓbat. In- finitas imēsitatis necessario i eo qđ ex pfectiōe sua necessario est vbiq₃ incircūscriptibiliter. de° est hu- iusmodi. ḡ ⁊c. ¶ Infinitas duratiōis est illa q̄ ali- quod durās nō h̄ꝫ pncipiū nec finē sue duratiōis. ¶ Quinta ppō. Infinitas duratiōis necessario ē ponēda in deo. ¶ Infinitū ſm intentionē dr̄ illō qđ h̄ꝫ infinitos gradus intēsionales pficiētes reꝫ. ¶ Sexta ppō. Infinitas intensiōis nō est ponēda in deo. ꝓbat: q₂ ipsa fit p gradus pficiētes rē. De° aūt nō suscipit magis ⁊ minus: nec pficit cuꝫ h̄ di- cat impfectionē. Un̄ hoc habendū est p vna maxi- ma. Deo attribuēdū est illud qđ est pfectius digni- us ⁊ nobili° ⁊ illa ꝓcedit ab oibus. Supposita ḡ illa maxia seqtur vlterius. Distinctio aūt est nobi- lior ꝯfusiōe. In diuinis psonis est distinctio. ḡ ibi nō est ꝯfusio ⁊ vltra. ḡ ibi nō est infinitas psonarū. q₂ vbi maior multitudo ibi maior ꝯfusio. Itē vbi nō ē termiatio ibi nō ē mediatio. mediū enī ē illō qđ ponitur iter extrema. Unde si esset linea nō ha- bēs principium nec finē illa non haberet mediū. ¶ Ultimum argumentuꝫ non concludit. Doctor enim subtilis pulchre respondet ad aliud vide ibi- dem. Diuine vnitati productiue in diuinis nō cō- petit aliqua productio imperfecta ad intra saltēꝫ. Sed infinitas numeralis dicit imperfectionem.

Queritur quarto

Utrum in diuinis sit ponere tri- nitatem. Hec est vltima questio huius distinctio- nis. Ubi nota q̄ in diuina essentia potest imagi- nari triplex trinitas. Prima est essentiarum sic q̄ in deo sint tres essentie. ¶ Prima propositio. Im- possibile est in deo esse tres essentias essentialiter ⁊ realiter distictas. Probatur. quia si esset plurali- tas essentiarum essent plures dij: sed hoc est demō- stratum esse impossibile. Alia trinitas imaginabi- lis est trinitas personaruꝫ. idest ipse tres persone ⁊ est ibi constructio intransitiua. ¶ Secunda pro- positio. In diuinis necesse est ponere trinitatem personarum. Est enim prima persona ⁊ improdu- cta que est pater: est ⁊ secunda. scilicet filius que est genita. tertia ē producta a patre ⁊ filio ⁊ ē spiritus sanctus. Tertia trinitas est relationum: ⁊ sunt tres relationes realiter distincte. ¶ Tertia propositio. In deo necesse est ponere trinitatem relationum. Quelibꝫ enī psona h̄ꝫ relationē sibi ꝓpaꝫ q̄ nullo mō p̄t ꝯuēire alteri psone vt p̄nitas ē relatio ꝓpa p̄ri ⁊ sic p̄r real̄r distiguit a filio. sic ēt p̄nitas. Et ē sic ꝓpa p̄ri q̄ repugnat ēt alteri p̄ri. Impossibile ē enī eē plēs p̄es i diuīs. 2ª relatio ē filiatio. 3ª ē spi- ratio passiua. ¶ Aliq (vt durād°) ponūt aliaꝫ rela- tionē. s. spirationē actiuā q̄ p̄r ⁊ fili° ꝓducūt spūm sanctū. Et dicūt q̄ spiratio actiua distinguat real̄r a patre ⁊ filio: sed in hoc ponunt quaternitatem. Et videtur aliquo modo sequi ioachin abbatem sed forsitan in sequentibus magis improbatur.

Circa

resolutiōꝫ. s. bonauē. Nō ḡ circa istā p- tē text° bonauē. Nō necessitatis ⁊c. ta- lē ꝯclōnē. In diuīs ponēde sūt tres psōe neq₃ plēs neq₃ pauciores. Eq̄lis enī pīculi ē asserere plēs si- ue pauciores vtrūq₃ enī asserere ē heresis. ¶ Ista aūt ꝯclo nō p̄t demonstrari a viatore d̄ lege cōi euidē- ti rōe. Opꝫ igr̄ ponere declarationē fidei ⁊ sic pare- bit ꝯclo. Et ꝯsistit i trib° ꝓpōnib°. ¶ Pr̄a ppō. i dō ē vna simplicissima ⁊ singularissima eēntia q̄ ē ꝯiūcti p̄r ⁊ fili° ⁊ spūssanct°. ⁊ q̄libꝫ illaꝝ singilla- tim. Essentia enim diuina quia talis nā ideo est tres res realiter distincte. Unde ista est vera pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus sunt essentia diuina ⁊ illa Pater est essentia diuina. Iteꝫ omne vniuersale ē potentia singulare: ideo vniuersalia relinquenda sunt in deo ⁊ nullo modo ponenda. ¶ Secunda propositio. Harum trium rerum: idest personarū vna nō est alia real̄r ſꝫ oēs tres res sint vna sūma res: que summa res nec generat nec generatur: nec spirat nec spirat̄. nec producit nec producit̄.

Si ergo

Si ergo q̄ras quot sunt res in diuinis. Dico q̄ du plex est res essentialr capta et psonalr capta. Unde August. Res quibus fruendū est sunt pr et filius et spūssanctus et hi tres sunt vna summa res. ¶ Tertia propositio. Inter istas tres res pria generat filium et spirat spiritūsanctū et est oino iproducta. Secunda producit et pducit. Tertia pducitur nō autē pducit. ¶ Notandum vlterius q̄ duplex est rō naturalis. Quedā est que de se est euidens et demōstratiua demonstratione pp̄ter quid vel quia. Alia est quā possumus formare ex puris naturalibus et iste non sunt semp necessarie et demonstratiue sed topice. Licet igitur Ockam dicat q̄ etiam vnū esse deū non sit demonstrabile euidēti ratiōe et necessaria et multū apparenter soluit rōnes quas dat doc. subtil qui dicit q̄ possit demōstrari docto. ris tamen subti. verba intelligēda sunt de ratione naturali secundo modo capta. Neq̄ enim sanctus bonauentura intelligit hic p rōnes necessitatis nisi talem rationē naturalem. Rōnes enim scoti sunt magis pbabiles q̄ quecunq̄ alie. Bonauentura aūt et alij docto. dant rōnes q non sunt minus imo magis pbabiles q̄ rōnes in oppositū fidei. Nulla psona pōt esse secunda nisi pcedat suā fecūditatē. Illa tantū valet ac si diceret. Omne agens pcedit suam actionem. Fecunditas autē et actiuitas quasi idē sunt q̄ pductiuitas. Duplex aūt est pductio scz p modū intellectus et p modū voluntatis. Nam ẞm phm. Omne agens vel agit sine cognitione et tale dicitur agens naturale vt ptz de igne qd cōburit cōbustibile nō cognoscens quid faciat et illa dicuntur agentia nō ẞm ppositum a pho. ij. phisicorum. Uel agens agit p cognitionē preuiam et tale est agens liberū vel per voluntatem et ẞm ppositum. ¶ Circa textum qñ dī. Ratio congruitatis sumit ex sufficientia cōbinationū. Triplex est amor ẞm bonauenturam scz gratuitus et dī esse ille quo aliqs amat alīubiberalit non expectando ab eo retributionē vt pr diligit filium cui etiā multa beneficia cōtulit zc. Iste amor approprat patri in diuinis vnde pater dat filio p generationem omnia q̄ habet filius et sic nulla creatura potest amare deū. Secundum Rich. Amor floridus et iocundus debet esse liberalis et cōmunis. Alius est amor debitus et est ille quo aliquis amat aliquē a quo multa accepit. Nullus igit amor pprie gratuitus pōt esse in creaturis eo q̄ omnis creatura tenet et debet deum diligere. Hic amor appropriatur spūsancto q recipit et nihil dat. Tertius est amor permixtus et iste approprial filio qz aliqd accepit et aliqd dat: accepit eni a pre qz ab eo pducit: et dat qz pducit spmsanctū. Ista ɔgruētia ē multū ipropa imo de rigore ẞmōis est hereticū dicere spmscm esse obitū vel debere aliqd patri. Nō eni spūssanctus magis dz patri q̄ pr spūisancto. ¶ Circa illā litterā vbi dr. Nō cōgruitatis ex pte nūeri zc. Cōstat q̄ deus ē ens pfectissimū g si pōit aliq pluritatis i do seu nūerus maxime congruum est: q̄ numerus ternarius seu trinitas ponatur ipse enim habet in se primam perfectionem. ¶ Quomodo autem numerus ternarius sit perfectissimus nota q̄ pōt tripl'r cōsiderari. Uno modo hz se et absolute. Alio vt i q̄ntitate cōtinua. Tertio vt ē i ōlibz creatura. Juxta illud sē. ¶ Pria ppō. Nūerus ternarius hz se ɔsideratus hz pmā et sūmā pfectionē iter oēs nūeros. Probat. qr ipe ē pmus nūerus ɔstās ex oib suis ptib simul sūptis nā cōstat adeq̄te ex vnitate et dualitate q̄ sunt oēs sue ptes siml sūpte. ¶ 2a ppō. Nūerus ternarius ɔsideratus vt i q̄titate cōtinua hz pmā et sūmā pfectionē inter oēs nūeros inq̄tū scz nūeri applicātur ad illā q̄titatē. ¶ 3a ppō. Nūerus ternarius ɔsideratus vt in ōlibz creatura habet pmā et sūmam pfectionē inter oēs nūeros. De due ppōnes vltie ɔclarant inferius. ¶ Ulterius p ɔclaratōe pme ppōnis dic Bōauētura. Senarius ē pmus nūerus pfectoꝝ qz ɔstat ex oib suis ptibus aliq̄tis simul sūptis. Nā resultat ex vno duob tribus tria eni iūctis duobus faciūt q̄nq addaf vnū fiūt sex. Sed ɔ. Ut q̄ doctor seraphic ibi ɔdicat qz si ternarius est pmus seu pfectissimus inter nūeros. g senarius nō ē pmus nūerus pfectoꝝ. Scdo videmini dicere falsū qz binarius ē pmus nūerus cōstās ex oib ptib siml sumptis: quia ex duab vnitatib. ¶ Pro responsione notādum q̄ duplex ē nūerus scz par et ipar. Par est ille q habz mediū vel est ille q pōt ptiri in duas ptes eq̄les ex h aūt sequr q̄ hēat mediū vt. iiij. vi. viij. Impar ē ille qui caret medio. vel qui non potest partiri in ptes equales. vt. iij. vij. ix. ¶ Item duplices sunt ptes numeri. Quedam sunt aliquote et illa dicitur ps aliquota que aliquotiens sumpta reddit pcise suum totum vt. v. est ps aliquota denarij. bis enim sumpta reddit denariū similiter ē. ij. respectu noue. Alia est pars non aliquota et dicit illa que aliq̄tiens sumpta non reddit totū adequate. vt. iij. et vij. respectu decē. Et sunt partes nō aliquote. Unde si bis sumas numerū ternariū vel ter vel quater semper habebis minus vel magis q̄ decem. similiter de septem. ¶ Numerus aliquis dicitur perfectus trib modis. Uno modo dī numerus perfectus qui omnibus suis partibus aliquotis simul aggregatis est equalis vt numerus senarius est pfectus. partes autem sue aliquote sunt vnum duo tria quibus simul sumptis senarius ē equalis. Unde vnitas est pars aliquota cuiuslibet numeri. Isto modo numerus ternarius nō est perfectus eo qd non habet ptes aliquotas: solum enim habet vnā partem aliquotam scz vnitatem et talis pars non ē numerus. Alio modo numerus dicitur perfectus qui constat ex omnibus partibus suis tant aliquotis quam non aliquotis simul sumptis et istud mēbrum excedit primum et sic numerus ternarius ē perfectior quia constat ex vnitate parte aliquota et dualitate parte non aliquota et sic habetur quod ternarius est perfectior senario eo quod senarius

non constat ex oībus partibus simul sumptis aliquotis ⁊ nō aliquotis. Ex his ergo pōt patere solutio ad obiecta. Licet binarius consistet ex partibus suis aliquotis simul sumptis non tñ dicit numerus perfectus ab arithmeticis eo ꝙ nūerus binarius est numerus cuius partes aliquote non sunt numeri. Licet eni vnitas sit principiū nūeri nō tñ est numerus. ternariꝰ aūt lꝫ hēt partē aliquotam que non est numerus scilicet vnitatē alia tñ pars cuius nō aliquota est numerus. Tertio nūerus dr̄ ꝑfectꝰ ad quē stat resolutio oīuꝫ numeroꝝ. Uñ denarius ꝫ mathematicos dr̄ nūerus ꝑfectissimus siue ꝑmus limes numerorū eo ꝙ semꝑ post resumitur. Denarius aūt in se ductus est scđs limes vt decies decē sunt centū. ducto aūt ꝑmo limite ī secundū hētur tertius limes. Nā decies centū sunt mille. Nūerus aūt ternarius est vtrobiqꝫ ꝑmus inter oēs nūeros impares. ¶ Notandum. Qꝫ reflexio alicuius nūeri sup se. Uel aliqs nūerus pōt reflecti sup seipsuꝫ duobꝰ modis. Uno mō dr̄ nūerꝰ reflecti sup seipsū. Qꝛ semel ducit in seipsū. ⁊ ista dr̄ impfecta vt bis duo sunt quattuor. Et dr̄ iperfecta eo ꝙ solū semel fit reductio: nec talis reflexio causat numerū solidū sed quadratū. Alio mō numerus dr̄ reflecti super seipsuꝫ. Qñ bis ducit ī seipsuꝫ vt bis duo bis sunt octo. ter tria ter sunt vigintiseptē. Regula. Qñcunqꝫ numerus reflectit super se semel facit numerū quadratū. Qñ aūt reflectit sup se bis reddit numerū solidū. Numerꝰ quadratus est ille qui ꝑuenit ex ductu alicuiꝰ numeri in seipsuꝫ semel. Dicit quadratꝰ: qꝛ diuisim scriptus habent quattuor latera equalia. Oīs aūt descriptio numeri dꝫ fieri a radice numeri ⁊ ē ista radix numeri: numerus qui in seipsuꝫ ducit. Numerus solidus ē iste q ꝑuenit ex ductu alicuiꝰ numeri in seipsū bis vt bis duo bis ⁊ sunt octo ⁊ dicitur solidus: qꝛ sicut corpus hꝫ longitudinē latitudinē ⁊ ꝓfunditatē. sic ēt iste nūerus. Qñ idē numerus ducit in seipsuꝫ bis equiualet tribꝰ numeris. ¶ Correlariū. Quotiēscūqꝫ aliqs nūerus ducit in seipsuꝫ bis ex eius reductione binaria resultat alius numerus q dr̄ cubitꝰ vt bis duo bis ⁊c̄. Uñ oīs numerus cubitus est solidus. dr̄ eni solidus quadratus non ecōuerso. Nā bis duo faciunt quadratū. s. quattuor ⁊ iste non est solidus. Semel ergo vnū semel nō facit sic: qꝛ vnitas nō est numerꝰ. Oīs numerus cubitus dr̄ cubitꝰ a corpore cubo. Corpus cubū est illud qđ hꝫ sex superficies octos angulos ⁊ duodeci latera. Exēplū pōt videri in taxillis. latera dicuntur linee ꝑficientes ⁊ cōcludentes. ¶ Circa textū vbi dr̄. Similit si cōsideret numerus ille in quantitate cōtinua. Hic ꝯñr declaratur secūda ꝓpō supius posita q probat sic: qꝛ non est aliqua quātitas cōtinua q̄ nō hēat ꝑncipiū mediū ⁊ finē seu consūmationē. Ex his pꝫ ꝙ nulla quātitas cōtinua actu est infinita. duo extrema linee sunt duo pūcta vnū quo incipit. aliud quo terminatur ⁊ mediū. Silr̄ supficies hꝫ lineā a qua incipit ⁊ terminat linea ⁊ hꝫ mediū. Silr̄ corpus incipit a supficie ⁊ termiat ad supficieꝫ habēs mediū. Hꝫ ergo numerus ternarius sūmaꝫ cōmunicationem eo ꝙ oībus quātitatibus cōtinuis cōmunicat: vt supra. discurrendo ꝑ oēs spēs eius puta lineā supficieꝫ ⁊ corpus: qꝛ ergo sūma ꝑfectio quātitatis cōtinue cōsistit in numero ternario. ideo satis pꝫ ꝙ numerus ternarius consideratꝰ: vt in quātitate cōtinua hꝫ primā ⁊ summā ꝑfectionē. Phūs ꝑmo đ aīa ⁊ in de celo ⁊ mūdo dicit oē totū trinū ⁊ perfectū: ideꝫ sunt. Et post subdit. Hoc eni numero vtimur ad sacrificationē deorū. Oīa eni sacrificia q̄ faciebāt antiq ī igne thure. ⁊ orōne faciebāt. Sic eniꝫ adhibuimus nosmetipsos magnificare deū vnū creatorē oīum eminentē ꝓprietatibus eoruꝫ que creata sunt. ¶ Sed tertia ꝓpō. s. ꝙ numerus ternarius cōsideratus vt in oī creatura hēat sūmā ꝑfectionē. ꝓbatur. Non eni est aliqua creatura ita parua ēt minima quin hēat aliquā trinitatē qꝛ vel proprietatū vel reꝝ. si sit cōposita vel rōnuꝫ. In qlibet eni creatura. reperit veritas bonitas vnitas. Hinc oīs creatura hꝫ vestigiū illud trinitatis vnū verū bonū. Quelibet creatura est indistincta in se: ⁊ distincta a qualibet alia: ⁊ hoc est esse vnuꝫ. vnitas aūt appropriat patri. veritas filio. bonitas spiritui sancto. Primū dr̄ illud qđ conuenit oībus: ⁊ hoc ꝑmuꝫ cōmunicatiōe. ¶ Itē numerus ternarius hꝫ sūmaꝫ perfectioneꝫ tā in nā angelica q̄ humana eo ꝙ in ipsis consistit imago. Uñ qñ imago nostra est reformata ⁊ deiformata tunc hēt beatitudinē re vel spe: qꝛ cū est reformata hēt eam in sola spe. ¶ Prima ꝓpō. Imago trinitatis icreate q̄ inuenienda est in aīa vel hoīe inuenienda est in suprema parte aīe per quā hō distinguit a brutis: ⁊ nō in illa parte que est cōis nobis ⁊ bestijs. Uñ licꝫ aīa sit vna in hoīe tñ hꝫ tres partes. s. sensitiuam q̄ est cōis nobis ⁊ brutis ⁊ ista est media. Uegetatiuā que est infima pars. ⁊ intellectualeꝫ q̄ est suprema pars. ¶ Scđa ꝓpō. In parte intellectiua proprie sumpta sunt duo actus primi qbus correspōdent duo actus scđi. ¶ Tertia ꝓpō. Oīs forma seu potentia productiua alicuius opationis dicit actus primus respectu opationis. Ipsa vero operatio dr̄ actus scđs. ¶ Correlariū. Intellectꝰ igit ⁊ volūtas sunt actus primi. Intellectio aūt ⁊ volitio sunt actus scđi. ¶ Quarta ꝓpō. Actus ꝑmi ipsius aīe intellectiue inquantū intellectiua est sunt vna ⁊ eadē eēntia ⁊ vna substātia: ⁊ vna res cū ipsa idēptificant eni ⁊ non distinguunt realr̄ quemadmodū potētie sensitiue que reqrūt organa. ¶ Correlariū. Isti actus primi sunt intellectus ⁊ voluntas ⁊ eis correspondent actus scđi qui sunt intelligere ⁊ velle. ¶ Quinta ꝓpō. Actus scđi ipsius aīe intellectiue distinguunt realr̄ ab ipsa aīa ⁊ ab ipsa producunt ordine quodā. secūda pars pꝫ qꝛ intellectio producit ab intellectu ⁊c̄. volitio aūt nō producitur

ducit nisi intellectio prius fuerit pducta. ¶ Correlariū. Ad hoc ꝙ sit pfecta imago in nobis tres requiruntur conditiones. Primo ꝙ fiat repsentatio cōsubstantialitatis diuine essentie. Scḋo oportet ꝙ repsentet distinctionē realē personarū. Tertio originem. Has cōditiones quere in doc. sub. q. viti. dis. iij. ¶ Sexta ppō. In actibus pmis aie pcise solū non potest esse vel ꝯsistere imago trinitatis increate in nobis. patet cū solū sint duo actus primi esset ergo imago dualitatis. Secūdo pbatur. Licet eni repsentet cōsubstantialitatē diuine essentie non tñ distinctionē psonarū realē. ergo ⁊c. ¶ Septia ppō. In actibus secūdis solum ⁊ pcise sumptis nō pōt ꝯsistere imago trinitatis i nobis p₃ eo ꝙ sunt solum duo. Itē non possunt repsentare cōsubstantialitatē essentie diuine. ¶ Octaua ppō. Imago ergo trinitatis ꝯsistit in actib⁹ primis ⁊ secundis simul. pt₃ quia ibi est repsentatio ꝯsubstantialitatis diuine essentie, distinctiōis psonaꝝ originū ⁊ pductionū. ¶ Correlarium. Imago ergo trinitatis nō ꝯsistit in aliquo vno sed i pluribus ꝯgregatis. Consistit enim in actibus primis vt subsunt secundis. ¶ Applicādo magis ad propositū pro littera. ¶ Nona ppō. Primus parens nr̄ adā peccādo amisit imaginē dei ad quā vel s₃ quā fact⁹ fuerat. Pro quo nota ꝙ licet aia possit itelligere ⁊ velle aliquod obiectū tñ illud nō est pprie imago di. S₃ solum quando intelligit ⁊ amat deū tūc pprijssime ipsa aia est ad imaginē dei. Ex quo enim itellectio est similitudo expressio: etiam obiecti ita etiam amor tendit in ipsū obiectum ⁊ iō aia sit deiformis imperfecte tamen in via. Habuit aūt ada₃ ante casum pfectā imaginē quando post creationē intelligendo deū ⁊ ipsum amādo sibi regratiabat de suo beneficio quā imaginē cadēs amiserat que iterū reformat intelligēdo ⁊ amore fruēdo do. Unde Aug. Si in se seruasset bonum qḋ in illo creauit deus semp laudaret deū: non solum ligua sed ⁊ vita: hoc est non peccasset si imaginem di nō pdidisset. Correlariū. Imago nō consistit in naturalibus aie: alias enim non posset homo eā pdere. ¶ Decima ppō. Quilibet peccās mortaliter pdit imaginem dei p₃: q: imago dei consistit in intellectione ⁊ amore dei: peccator aūt nō amat deū plus aliqs s₃ vtit deo. ergo ⁊c. Correlariū. Seqt ergo ꝙ in ptāte nostra est perdere imaginem dei in nobis. ¶ Undecima ppō. imago dei depdita pōt iteru₃ reformari in nobis per grām. Duplex aūt est reformatio imaginis nostre sc₃ pfecta ⁊ impfecta. Perfecta reformatio erit in patria sc₃ in eterna beatitudine vbi plene ⁊ pfecte amabim⁹ deū sup omnia. Impfecta vō est in via p cōtritionem ⁊ penitentiā. Alia autē erit deiformis qñ pfectā habebit visionē diuine essentie ⁊ fruitionem: ⁊ ista est pfecta reformatio: ⁊ de ista loquit. S. Bonauē. v₃ de deiformatione ⁊ reformatiōe pfecta. ¶ Notandū etiam ꝙ duplex ē modus producendi vel agendi v₃ nature ⁊ sic itellectus prout distinguit contra volūtatem est pductiuus p modū nature. Alius modus est per modū voluntatis libertatis: artis: per itellectū: ⁊ a pposito. q̄ idem sunt: vnde quodcunq̄ pductiuū vel pducit p cognitionē quā habet de pducibili anteꝗ̄ pducat vel dum pducit: vel non cognoscit vt ignis lapis. Agens ḡ naturale ē illud qḋ agit nō pbabita cognitione pnia. ¶ S₃ ꝯtra predicta arguit. Phi ⁊ sapientes multi ⁊ sibille deuenerūt in cognitionē trinitatis. ergo p naturalē rōnem ⁊c. pt₃ p auctoritatē Aristotelis in de aīa supius allegata. Rn̄detur ꝙ non fuit intentio Aristo. dicere deum esse trinū: s₃ intentio eius fuit loq de sacrificijs quibus honoratur deus que sūt tria. Item plato nō intellexit p verbum quando dixit illud. In pncipio erat verbum (s̄m ꝙ dicit aug. in libro confessionū) sed intellexit noticiā non genitā idealē p quā pduxit creaturas. Si tñ qs velit dicere ꝙ cognouerit dicat ꝙ hāc cognitiōe₃ nō habuerit ex puris naturalib⁹ seu per aliquā demonstrationē: sed forte p reuelationē. Uñ dī ꝙ plato transiens in egyptū legerit pentateucū. Pariformiter dico de sibillinis ꝙ habuerunt ex reuelatiōe. Aristotelis aūt l₃ dixerit deum magnificandū numero ternario. ex hoc tñ nō sequit ꝙ habuerit cognitionem summe trinatatis. ¶ Contra. Mercurius hermes trimegistus (Iste fuit vnus phs ⁊ nomina illa interpretāt sic. Trimegistus. i. ter maximus Hermes. i. interpres vel interpretator. Mercurius. i. eminens vel pollens in tribus potestatibus vt in moribus scientijs ⁊ prudentia: vnde ⁊ gentiles vocabant paulū in actibus aplorum mercuriū. i. i medio currentem s̄m. Bedam sc₃ inter aures ⁊ linguam) dicit sic. Monas. i. vnus deus genuit monaden ⁊ ipse in seipsum reflexit ardorē. i. amorem videtur ergo ꝙ cognouerit summā trinitate₃: hec autē dicit in lib. diffinitionū dei. Dicendum ꝙ sensus est ⁊ sic exponitur in lib. de ciuita. dei. ab Aug. Monas. i. vnus deus genuit monaden. i. vnum mūdum ex amore quē ad se habuit. Nō igit sic d₃ exponi. Monas. i. deus pater genuit monaden. i. deum filiū: nō eni₃ hec fuit intentio dicentis.

Pro responsione ad argumenta que fiunt p parte falsa. Quoꝝ prima duo sunt ꝙ sint paucio:es ꝙ̄ tres persone ⁊c. Notandū ꝙ pater generādo filiū dat ei omnia que habet que dicunt pfectionē simpliciter nō solū similia: non solum equalia sed eade₃ numero. Nā si ipse aliqḋ posset dare filio ⁊ nō daret non esset pfectus. quia argueret de inuidia. Uñ ⁊ dñs in euāgelio. Ꝙ mihi dedit pr maī⁹ his oib⁹ est. Essentia eni dina pfectio: est oib⁹ angelis hominibus ⁊ omnibus creaturis. Istam autē pater dat filio ⁊ intellectum ⁊ voluntatem. ¶ Duplicia autem sunt predicata in diuinis sc₃ Essentialia ⁊ sunt illa que sunt cōmunia omnibus tribus personis. Et tales sunt omnes perfectiones simplicit.

Nam omnes perfectiones que sunt similes in modo essendi et predicandi dicunt essentialia. Essentiale enim est quod predicatur de tribus personis et dicitur ab essentia. Et sicut essentia eadem numero est in tribus personis habens eundem modum predicandi de tribus singillatim et coniunctim: sic et essentialia sunt illa que habent eundem modum essendi et predicandi cum essentia. Alia sunt predicata notionalia et sunt illa que conveniunt uni persone vel duabus et non pluribus. Et dicuntur notionalia quia dant notitiam divinarum personarum. ¶ Lata est differentia inter istas propositiones. Pater omne quod habet dat filio et pater totum omne quod potest dat filio: hec enim est vera. Ista vero de rigore sermonis est falsa. ¶ Prima propositio. Pater omnia essentialia dat filio producendo ipsum filium. ¶ Secunda propositio. Pater producendo filium non dat sibi omnia notionalia sicut generare. Concedo ergo quo ad argumentum quod pater non potest amplius seu maius vel aliud bonum dare spiritui sancto quam filio. quod si infertur ergo non potest producere spiritum sanctum. consequentia neganda est. Non enim sequitur non potest aliud dare. ergo non potest alio modo dare. est ergo fallacia accidentis. ¶ Pro secundo argumento. Filius in divinis est verbum: quia noticia genita dicens idest declarans omnia. Et licet pater omnia declaret similiter spiritussanctus tamen declarare appropriatur filio. Nota ex vi processionis seu generationis filius non declarat modum libertatis vel voluntatis qui modus productivus est perfectionis. Cum ergo dicit Bonaventura quod filius non declaret omnia omni modo est sic intelligendum quia ex vi sue processionis etc. ¶ Pro tertio argumento. Quando arguitur. Sicut filius quia generatur ante spirationem non potest generare sed spirare: sic spiritussanctus licet spiretur potest generare. Dicendum quod non est simile sufficienter quia filius precedit spirationem. Spiritus sanctus autem non precedit generationem. Filius ergo quia precedit spirationem: ideo potest spirare. spiritussanctus vero quia sequitur generationem: ideo non potest generare: quia solum una generatio est possibilis in divinis et non plures generationes. ¶ Ista est vera spiritussanctus quia sequitur generationem ideo non potest generare. Ista autem falsa: quia spiritussanctus est innascibilis: ideo potest generare. ¶ Prima propositio. Modus producendi per artem est similis aliquo modo ei modo producendi nature. Nam in utroque modo productum est simile producenti ut ignis generat ignem. Unde et philosophus dicit. Domus ab extra fit a domo que est in mente. sic ergo patet quod productum est simile producenti. ¶ Secunda propositio. Licet autem in hoc sit convenientia inter illos modos maior tamen est disconvenientia vel dissimilitudo quam similitudo. Nam in modo producendi per naturam est similitudo naturaliter et in essentia licet non in persona. In productione vero per modum artis producitur aliquid omnino distinctum realiter et essentialiter a producente. Domus enim quo ad esse ad intra habet esse diminutum. Similitudo ergo talis que est inter producens et productum per modum artis ex parte producti dicitur imperfectionem.

c ¶ Circa distinctionem tertiam queritur primo. Utrum deus sit cognoscibilis a creatura. Hic sunt tres termini declarandi scilicet deus: cognoscibile: creatura. Primus est superius declaratus. Cognoscibile autem dicitur omne illud quod potest terminare actum cognoscendi vel actualem cognitionem: vel quod potest cognosci a potentia cognitiva. Unde sicut visibile dicitur illud quod potest terminare actualem visionem: sic cognoscibile dicitur illud quod potest terminare actualem cognitionem. et intelligibile quod potest terminare actualem intellectionem. ¶ Differentia autem est inter cognitionem et intellectionem. Nam cognitio est superius ad intellectionem. Omnis enim sensatio per quam sensus suum percipit obiectum est cognitio sed non est intellectio. Cognitio autem est duplex scilicet sensitiva et illa noticia quam habet sensus de obiecto sensibili sibi presente. Intellectiva autem est illa noticia quam habet intellectus de obiecto intelligibili sibi presente sive in se sive in sua specie propria sive in specie alia. Questio autem nostra non querit de cognoscibili cognitione sensitiva. ¶ Prima propositio. Deus nullo modo est cognoscibilis a creatura cognitione sensitiva. probatur. Nihil est cognoscibile et cognitione sensitiva nisi quod est sensibile per se vel per accidens: deus non est huiusmodi. ergo etc. minor probatur. Omne obiectum sensibile per se est quedam qualitas vel quantitas. Similiter nihil est sensibile per accidens nisi in quo sunt accidentia per se sensibilia: sed neutrum illorum est dicendum de deo. In deo enim nullo modo sunt accidentia sensibilia nec intelligibilia ergo. ¶ Sed noticia intellectiva est duplex scilicet incomplexa et est illa que est de obiecto incomplexo: ut est noticia terminorum. Alia est complexa: et est illa que est de obiecto complexo: ut noticia propositionum. ¶ Noticia intellectiva est iterum duplex. Nam quedam est apprehensiva et est illa que est respectu cuiuscunque quod potest terminare actum potentie intellectiue sive sit verum sive falsum: sive complexum sive incomplexum. Alia est iudicativa et est illa que est respectu alicuius obiecti cui intellectus assentit vel dissentit. Et ista nunquam est nisi respectu complexi. Nunquam enim alicui assentimus nisi vero nec dissentimus nisi falso vel tanquam falso. Non solum enim vera apprehendimus. sed etiam falsa. non solum possibile sed etiam impossibile. Alias debite negare non possemus. Hic non potest quis iudicare duas esse contradictorias nisi apprehendere unum falsum: immo nisi simul apprehenderet incompossibilia. ¶ Prima propositio. Omnis etiam cognitio intellectiva iudicativa respectu alicuius complexi presupponit cognitionem intellectivam apprehensivam respectu eiusdem. Constat enim apud multos: immo omnes intelligentes quod alique propositiones sunt neutre intellectui licet in se

licet in se sint vere vel false: vt si quis dicat papa celebrat in ecclesia lateranēsi: nec assentio nec dissentio q2 ego non video. ⁊ ipa est possibilis tamen cōtradictoria eius etiam potest esse vera: ⁊ ideo non est mihi euidens ⁊ sic requiritur ipsa neutra apud intellectum meum. ❡ Secunda propositio. Ois cognitio intellectiua iudicatiua non solū presupponit noticiā apprehēsiuā complexi: sed etiā terminorū. patet. q2 omnis noticia intellectiua cōplexi presupponit noticiā vel apprehensionē incomplexorū. Questio igitur est de cognitiōe intellectiua apprehensiua. ❡ Triplex est creatura. Quedā est cui repugnat cognoscere ⁊ intelligere vt est illa que nullo modo potest cognoscere vel intelligere vt lapis: lignū: sol: lūa. Sic nō accipit creatura ī q̄stione: q2 ſm phm. vij. methaphi. Ad hoc q̄ omne probleuma sit bonū oportet q̄ presupponat certū ⁊ querat dubium. Certū est aūt q̄ deus est cognoscibilis ⁊ nulla talis creatura potest itelligere deū ⁊ sic questio esset inanis. Alia creatura ē cui repugnat intelligere non aūt cognoscere vt est natura omnis bruti. Omne enim animal habet sensitiuā potentiā: licet nō omne habeat quinq3 sensus. Si enim animal non cognosceret (vt canis) q̄reret alimentū in igne vel aqua quemadmodū in coquina ⁊ sic periret. Deus autē nullo modo est sic cognoscibilis a creatura. Correlariū. Creatura nō capit hoc modo in questione Bonauentu. Sequit etiā q̄ potentie nostre sensitiue nō poterūt cognoscere deum in se cum sint eiusdē nature in nobis ⁊ brutis. Ipse enim sicut ⁊ cetera bruta nihil cognoscūt nisi sensibilia. sed deus non est sensibilis. Tertia ē creatura cui non repugnat sed conuenit intelligere ⁊ cognoscere: vt angelus ⁊ homo: ⁊ de hac intelligitur questio mota.

Pro resolutione questiōis. ❡ Prima ppō. Cū deus in se sit summa lux: seqtur q̄ deus est sūme cognoscibilis ⁊ sūme intelligibilis q̄tū ē de se: sicut enī vnūquodq3 habet se ad entitatē sic se habet ad cognoscibilitatem. Sed duplex est lux scz corpalis ⁊ creata. ⁊ sic deus non est lux: alia est spiritualis ⁊ increata: ⁊ sic deus est lux. ❡ Scḋa propositio. Deus nō solum est summe cognoscibilis in se sed etiam est sūme cōplens intellectū nrm. Secūda pars patet: q2 illud est summe complēs intellectū in quo potest perfecte qetari intellectus noster. sed in deo potest perfecte qetari itellectus noster. ergo ⁊c. ❡ Tertia ppositio. Deus esset a nobis viatoribus summe cognoscibilis ⁊ clarissime q̄tū est de se: si nō esset defectus ex parte nostri intellectus. Ratio est: quia sumus in statu nature lapse: pro hoc enim statu nihil possumus intelligere nisi reluceat ī fantasmatibus. Status autē est stabilis permanentia legibus diuine sapientie firmata: vide scotum super hoc. Potest āt duplex assignari ratio q̄re nullus potest intelligere aliquid pro statu isto nisi illa quorum species relucēt in fantasmatibus. Prima est quia deus vult. Alia est ppter iustitiam puniti- uam punēitē peccatū primi parentis: ⁊ illam assignat Aug. Uel est cōcordia potentiarū: quia pro statu isto nihil possumus intelligere nisi cuius singulare potest fantasiari a fantasia. Ista ɔcordia nō inest anime nostre inquantū anima ē: q2 talis concordia nō erit in anima separata. Nec ē ppter corpus q2 post resurrectionē cū corpore potest anima intelligere deū sicuti est. Nec vt est in corpe mortali: q2 in statu innocentie fuit anima coniuncta corpori mortali ⁊ tamen nō habuit illā cōcordiā. Cā aūt est q2 aīa ē ɔiūcta corpi mortali post lapsū seu post peccatū primi parentis. ❡ Notādū p argumentis que sunt pro parte vera. aliqua res pōt capere deū duobus modis. Uno modo eo q̄ habz deum presentē si per substantiā ⁊ essentiam verā itimū sibi. hoc modo omne ens creatū capit deū. Alio modo: q2 potest attingere deum intelligēdo ⁊ amando eum sic sola natura intellectualis intelligit eum vel capit eum: Sed ɔtra canitur. Quem totus nō capit orbis ⁊c. Pro quo dico q̄ tertio modo res potest capere deum detētiue quod sic sit ibi vt alibi esse non possit. vt carcer detinet captiuum ⁊ sic deus a nullo potest detineri vel capi eo q̄ necessario est vbiq3. ❡ Cognitio est duplex scz per p̄sentiam obiecti ⁊ dicitur intuitiua vt cognosco albedinem presentem. Illa autē cognitio multo nobilior est quam cognitio per similitudinē. Alia autē est cognitio per similitudinē ⁊ illa dicitur abstractiua: ⁊ est illa qua aliquid non presens in se cognoscitur per suam speciem. ❡ Propositio. Aia nostra seu intellectus noster nō est proportionatus pro statu isto ipsi deo in ratione obiecti. Unde licet deus sit intime ipsi anime presens per illapsū seu intimitat nonem tamen est sibi presens in ratione obiecti intelligibilis. Unde anteq̄ aliqḋ obiectū intelligibile intelligatur a potentia nostra intellectiua quattuor requiruntur scz proportio vt potentia sit proportionata tali obiecto. Unio vt potētia vniatur seu recipiat: Judicium vt ipsa iudicet. Et informatio vt videlicet ipsa informetur a tali obiecto ⁊ eius itellectione: hoc tamen ē imperfectiōis.

Pro solutione argumētorū. Cognitio ē duplex scz cōprehensiua ⁊ apprehensiua. Apprehēsiua est illa qua aliquod obiectū intelligitur ab intellectu nostro siue intelligatur quantum in se est itelligibile siue non idest siue intelligatur perfecte siue non. Intelligitur hic idest manifestatur intellectui. Alia cognitio ē comprehēsiua ⁊ est illa qua aliquod obiectum intelligitur vel cognoscitur tantum quantū ipsum intelligibile est. hoc ē quod dicit Bonauētura quod est illa que consistit in inclusione totalitatis. Sed talis modus loquendi non appreciatur a modernis doctoribus. Correlariū. Ex hoc sequit q̄ itellectus nr nō cōprehēdit deū. imo nullus ange

l us nec intellectus beatus alius ab intellectu anime christi. Intellectus anime xp̄i intelligit deum quā tum intelligibilis est. Nec tamē ex hoc sequitur ꝙ anima christi conprehēdat deum: qꝛ licet deus nō cognoscat plura obiecta ꝗ̄ intellectus anime christi: tamen intellectus diuinus infinite ⁊ infinito actu independēte omnino intelligit. Intellectus aūt anime christi dependēter ⁊ finite intelligit omnia qꝛ hoc sibi cōmunicatur a deo. Unū isidorus. Trinitas est sibi soli nota ⁊c̄. Quid autem requiratur ad hꝫ ꝙ aliquid cōprehendatur ab aliquo intellectu dictū est supra. ¶ Duplex autē est proportio scꝫ Assimilationis ⁊ est illa. quādo extrema proportiōnabilia hn̄t ꝗdā assimilatiōꝫ. Alia ē eq̄litatis qn̄ extrema ꝓportiōabilia hn̄t quēdā eq̄litatē. ¶ Propositio. Aīa nostra intellectiua habet proportionēꝫ assimilatiōis ad quodlibet obiectum intelligibile: ⁊ per consequens ipsum deum. ptꝫ: quia anima que est extremum proportionabile intelligit obiectum qd̄ est quid extremuꝫ per speciē que est similitudo obiecti. Patet etiam quia anima intelligit intellectione que intellectio est similitudo obiecti. ꝑ assimilatur obiecto ⁊ sic habet proportionē assimilationis immo actus intelligendi est expressio: ⁊ maior similitudo obiecti. Duplex autē est. obiectū scꝫ intelligibile precise vt deus. Sensibile precise vt lapis. Inter animam autē nostrā ⁊ deū nulla est proportio equalitas. ¶ Duplex est distantia scꝫ Entitatiua ⁊ sic aliqua distāt ſm rationem entis. Alia ē ſꝫ cognosci ⁊ sic aliqua distant ſꝫ rationem cognoscibilis. ¶ Propositio. Plus distat verum increatū. i. deus ab intellectu nostro quam obiectū sensibile ab intelligibili. Inter deum enim ⁊ creaturam est infinita distātia entitatiua. Deus autem non distat tantum ab intellectu nostro ſm rationē cognoscibilis ꝗ̄tum distat ſm rationem entis. Obiecta autem itelligibilia sunt illa que nullo modo sunt sensibilia. ⁊ sic mere spiritualia dicuntur obiecta itelligibilia prout distinguūtur cōtra sensibile vt deus angelus anima. ⁊ sic accipit Sāctus Bonauentura. ¶ Pro solutione secundi argumenti sumpti ex secūda suppositione. Nota ꝙ infinitū est duplex scꝫ In quantitate ⁊ illud dicitur per oppositionem ad simplex: quia si esset infinituꝫ mole haberet infinitas partes. Aliud est infinitum in entitate ⁊ sic anima intellectiua capit idest habet deum intelligendo ⁊ amando. Non tamen capitur eius totalitas. i. non tantū intelligitur quātum est intelligibilis. Non ergo sequitur capit deum. ergo comprehendit deum. ¶ Iudicium est duplex Discretiuum ⁊ est illud quo intellectus iudicat de aliqua re an sit vel non: ⁊ dicitur cognitio iudicatiua. Aliud ē approbatiuum ⁊ est illud quo iudicatur de particularibus ⁊ illa non est cuiuslibet obiecti. ista autem. Omne quod iudicat de aliquo habet potestatem super illud: verum est de iudicio approbatiuo ſm leges. ¶ Lata etiaꝫ est differentia inter legē ⁊ iudiciū. Nam iudex presupponit legem tanquaꝫ regulā: vnde non iudicat legē vel de lege vtrum vera sit vel falsa. quia lex semper est i vniuersali: vt oīs homicidia iniustus est interimendus. Iudicat aūt ſm legem de his que continētur sub lege: quia iudicium vt est approbatiuū vel reprobatiuuꝫ semper est de particularibus vt qꝛ iste est homicida iniustus ideo occidendus. ¶ Pro solutiōe tertij argumenti. Illa propositio est simpliciter falsa. Anteꝗ̄ aliquod obiectum intelligatur oportet ꝙ ipsum informet intellectū nostrum. Cum autem additur ꝑ essentiam vel per speciem iā aliud est. Necesse enī est cognoscibile esse in cognoscente. ¶ Aliquid eē in intellectu potest intelligi dupliciter. scꝫ Subiectiue ⁊ realiter quod informat intellectum vt sunt intellectiones sciētie virtutes: hoc modo lapis nō est in anima scꝫ subiectiue. Alio modo obiectiue quod intelligitur vel comprehenditur ab anima vel ab ipsa potētia intellectiua. vnde quodcunqꝫ obiectum creatum qcq̄d sit de increato per specieꝫ vel per actum intelligendi est in intellectu sicut cognitum in cognoscente. ¶ Duplex etiā est similitudo vel species scꝫ Abstracta ⁊ ē species intelligibilis que abstrahitur ab obiecto: ⁊ sic deus non cognoscitur per speciem intelligibileꝫ distincte repn̄tatiuaꝫ essentie dei: ⁊ hoc de potentia deordinat siue de lege cōmuni. Alia est impressa ⁊ per hāc intelligitur ipsa noticia obiecti vel intellectio actualis ipsius obiecti ⁊ per talem speciem potest intelligi deus. Ista similitudo impressa a deo ē inferior deo licet possit dici quoddammodo simplicior anima in qua ē. ¶ Ista similitudo dicitur quoddāmō superior anime intellectiue: quia efficit animaꝫ meliorem: nos enim sumus meliores per cognitioneꝫ dei. Unde dicit Aug. ix. de trinita. capi. xi. Addēs ꝗ̄bus illis ꝑdictis noticia dei digne placiteqꝫ amata. ¶ Unde ⁊ anima comparatur ad tria obiecta ſm eundē vbi supra. s. Ad excellentius se vt ad deum: ad indignius se scꝫ ad corpalia. Ad eq̄le sibi scꝫ ad animam ipam. Et ſm hoc recipit trinam similitudinem. Actus ergo intelligendi corporum seu corporalium est nobilior quoddāmodo ꝗ̄ corpora: qꝛ modo spirituali est lapis in anima scꝫ per speciem. Eo igitur ꝙ in nobiliori natura est intellectio: ideo quoqꝫ perfectior est obiecto. Nam ipsa intelliectio formaliter habet tale esse q̄le pricipatiue vel denoīatiue habet obiectū cognituꝫ. ¶ Triplex autem est intellectio scꝫ superior ipso obiecto vt intellectio corporis. Inferior ipso obiecto vt intellectio dei. Equalis ipso obiecto intellecto vt intellectio anime. Intellectio qua intelligit deuꝫ est simpliciter nobilior ⁊ superior anima nostra cum deus sit sumuꝫ obiectum. Si dicatur deus est simplicissimum. ergo non potest intelligi per aliquā similitudinem. Nam omnis similitudo simplicior est quam obiectuꝫ cuius est similitudo. Dico ꝙ maior est vera de obiecto creato non autem increato. Intellectiones

to. Intellectiones autē corporum sunt nobiliores quam ipsa corpora cum habeāt esse spiritu ale: corpora vero corporale. Intellectio vero anime qua ī telligit seipsam: nec est superior: nec inferior ea: sȝ equalis. sunt enim eiusdem nature scȝ spiritualis. ¶ Ista propositio. Omnis species est spiritualior ipso obiecto cuius est species: vniuersaliter intelligendo ē falsa: sed dȝ intelligi de corporalibus.

Secundo querit Utrū deus sit cognoscibilis per creaturas. Pro declaratione terminorum Nota ꝙ duplex est cognitio scȝ a priori ꝛ dicitur illa cognitio que habetur de aliqua re per suas causas vel per sua principia vt cognitio hominis per sua principia intrinseca scȝ animal ꝛ rōnale: dicit̄ cognitio a priori. Alia est cognitio a priori: que est per causas: vt est illa. Quicquid est causatū vel causabile ꝛ ad beatitudineȝ est beatificabile. Sed homo est causatus ad beatitudinem. ergo homo est beatificab' lis: etiam est cognitio a priori per causas puta efficientem finaleȝ ꝛc. Et de illa cognitione non querit questio quoniam hoc impossibile est pro statu isto. Alia est cognitio a posteriori. ꝛ est illa que habet̄ de re per effectum suum: vt ex particularibus experientijs concluditur vniuersalis. Et de hac loquit̄ q̄stio sancti Bonauenture. Unde aliquis habēs lapideȝ preciosū ex perietur ꝙ ī auro vero vel in metallo habet efficaciam. Item medicus per experientiam cognoscit istā. Omne reubarbaruȝ est abstractiuum colore: ignorat tamen causam eius. Similiter aliquis simplex cognoscit ignem esse calefactiuū. ¶ Nota etiam ꝙ creatura in hac questione non accipit̄ sicut ī precedenti: quia ibi solum capiebat̄ pro natura rationali: alias enim fatua fuisset questio. Hic vero capitur pro omni ente alio a deo. Et dicuntur creatura: q2 oīa deo creata sunt large capiēdo creatuȝ.

Resolutio questionis Sancti Bonauenture stat in vnica conclusiōe. Que est talis. Cuȝ deus sit prima causa ꝛ supremus artifex cuiuslibet creature ipse est cognoscibilis p creaturas ꝛ actu per ipsas cognoscitur. Ista cōclusio habet duas partes. Prima pars istius cōclusionis sic euidens est vt cōcedant eam philosophi dicunt enim statum esse in causis. Secunda pars prime partis probatur per illud. Omnium est ens̄ artifex omniuȝ habens virtutem omnia prospiciēs. Licet enim sol habeat causalitateȝ super multa entia non tamen potest facere lunaȝ nec stellas. Et sic patet ꝙ deus est supremus artifex. Secunda pars probatur in textu. ¶ Pro quo notandūꝙ licet creatura q̄tumcunq̄ perfecta distet in infinitum entitate a deo: habet tamen quelibȝ creatura conuenientiam analogie ad deum. Ex hoc enim ꝙ est effectus dei sicut quodlibet artificiatum habet quandā cōuenientiaȝ cum artifice: vt patet de domo ꝛ domificatore. Si enim quilibet affectus ducit in causaȝ suā sic ꝙ in eo relucet sapientia artificis multo magis in qualibet creatura relucet diuina sapientia. Multo enim magis dependent a deo ꝙ̄ artificiatū ad artificem vel ad quantūcunq̄ alium a deo. Unde Apostolus Roma. j. Inuisibilia dei a creatura mundi idest ab homine per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur idest ex intellectione creatorū homo deuenit in cognitionem diuinorū sempiterna quoque virtus eius ꝛ diuinitas ꝛc. Ideo auteȝ homo dicitur creatura mundi: quia omnia creata sunt propter hominē. Item homo conuenit cū oī creatura ꝓm beatum Grego. habet enim esse commune cum lapidibus viuere cū plantis sentire cū animalibus ꝛ intelligere vel discernere cum angelis. ¶ Arguitur sic. Omne simile ducit in cognitionē sibi similis. Unde. Quelibȝ creatura est similitudo dei: vel vt vestigiū: vel vt imago. ¶ Queritur ergo que sit differētia inter vestigium ꝛ imaginem. Oportet ergo habere quid sit imago: sed h̄ declarabitur in sequenti parte huius distinctiōis. Tamen vt intelligatur littera presentis questiōis oportet aliqua nos considerare de vestigio. ¶ Uñ vestigiuȝ capitur dupliciter. Uno modo proprie: ꝛ sic non reperitur nisi in corporalibus vel animalibus. Et ē similitudo alicuius partis animalis q̄ imprimitur in aliquod corp' sibi cedēs remanēs in absentia eius vt similitudo manus vel pedis impressa in niues vel in pulueres. Si autem totus homo volutaret se seu imprimeret ī corpus sibi cedens: illud diceretur imago eius. Uestigium autē dicitur imago ꝛ vestigium respectu diuersorum. vestigiuȝ eniȝ dicitur de toto q2 ducit in cognitionem totius imago autem partis. Uestigium trinitatis non solum reperitur in sensibilibus sed in oī ente. Quodlibet enim ens est vnum verū bonum. In his auteȝ tribus consistit vestigium: vnitas enī appropriatur patri: veritas filio: bonitas spiritui sancto. Impossibile est ꝙ aliquid existēs in deo dicatur formaliter pars. De ratione enim partis est ꝙ sit minor toto. Impossibile autem est ꝙ aliquid imperfectum dicatur de deo. Alio modo capitur vestigium similitudinarie ꝛ trāsumptiue. Ratio vestigialis consistit in quibusdam conditionibus cuilibet enti creato conuenientibus dicentibus p fectionem ducentibus nos in cognitionem cōmuniuȝ: vt illa sunt appropriata tribus personis diuinis. Prima parti cula pateȝ. ꝓm enim omnes doctores vestigiuȝ ꝯsistit in vnitate: veritate ꝛ bonitate. Et licet alias etiā possit assignari pluribus modis: de hoc tamen postea habebimus. Secunda particula ducentibus nos ꝛc. vt enim Augu. dicit. Si omnis creatura est vnum verum ꝛc. quātomagis ipsarum creator est vnus verus ꝛc. ¶ Ulterius notādum ꝙ triplicia sunt predicata scȝ cōmunia ꝛ sunt illa que cōmunicantur trib' personis: vt omnia essentialia. Propria ꝛ sūt illa q̄ ꝯueniūt vni soli psone vel duab' tm̄ appropriata ꝛ sūt illa q̄ ꝓm se sūt communia tribus tamen appropriantur specialr

personis ad extirpãdos errores. Regula. Omnia appropriata sunt cõmũia trib⁹ personis. ¶ Creatura etiam ducit nos in cognitionem trium de dõ qꝛ ducit nos in cognitionem cõmunium vt cõmunia sunt vt sunt esse viuere intelligere vicꝫ ꝙ deus est. si enim creatura est quãtomagis deus est similiter ꝙ sit intelligens: sapiens: volens: ⁊ hoc modo dicitur vmbra. Propriarũ vt propria sunt vt ꝙ habeat memoriam secundam intelligentiam ⁊ volũtatem: ⁊ sic dicitur imago. Cõmunium vt appropriata sunt: ⁊ sic vestigialia ducunt nos in cognitionem dei. Hoc est ꝙ antiqui dixerunt ꝙ creatura representaret deum tripliciter videlicet sicut vmbra: vt vestigium ⁊ vt imago. Dum enim videm⁹ vmbram alicuius apprehendim⁹ esse lucẽ ex alia pte opposita vmbre. Creatura ergo sepe ducit nos in cognitiõem dei ⁊ maxime homo: qꝛ vt vmbra. Nam vmbra sepius ducit in cognitionem vmbranti sicut legitur de sancto nicolao ꝙ ille agnouit eũ per vmbram. De hoc tñ ⁊ de quadruplici differentia inter vestigium ⁊ imaginem in textu vide.

Pro solutiõe argumentorũ que sunt pro parte falsa. Arguitur sic. Via ad errorem non est via ad cognitionẽ sed cognitio per creaturaꝫ est via ad erroreꝫ. ergo ⁊c. Minor probatur. Sap. xiiij. Creature dei sunt: in deceptionẽ: in odium: ⁊ in muscipulam pedibus insipientiuꝫ. Et Nicola. de lyra exponit de diabolo. Responsio stat in tribus distinctionibus ⁊ quibusdam propositiõibus. ¶ Prima distinctio. Creatura potest capi dupliciter. Uno modo quantum ad speciales proprietates eius que dicunt imperfectionem. Alio modo quantum ad cõmunes pprietates dicentes perfectionem. Pro declaratiõe huius distinctionis. ¶ Prima ppositio. Omnis creatura quantumcunqꝫ parua habet aliquam perfectionem: perfectiones enim creaturarum sunt disperse in creaturis. omnis enim creatura est bona Gen. j. Bonum autem ⁊ perfectum idem sunt. v. methaphi. ¶ Secũda propositio. Omnis creatura quantumcunqꝫ magna habet aliquas imperfectiones. patet de angelis qui ĩ sua natura sunt mutabiles: vt patet in casu malorum angelorum: vt etiam dicit beatus Gregorius. v. moralium super illud Job. ⁊ in angelis suis reperit prauitatem.

¶ Secunda distinctio. Proprietas importãs imperfectionem potest comparari ad deum dupliciter. Uno modo positiue ⁊ attributiue vt lapis ẽ durus ⁊ ledit pedem: de⁹ ledit. Alio modo negatiue: remotiue vel ablatiue vt deus nõ est durus ⁊ grossus: deus neminem ledit. ¶ Tertia ppositio. Intellectus creatus attribuens proprietates speciales creaturarũ que dicũt imperfectionem ipsi deo errat. patet qꝛ nulla ĩperfectio est deo attribuenda ¶ Correlarium. Attribuere deo ꝙ senescat vel ꝙ habeat griseam barbam est error. ¶ Quarta propositio. Intellectus creatus remouens proprietates spẽales creature dicentes imp̃fectioneꝫ a deo recte iudicat. ¶ Tertia distinctio. Cõditiones generales creature que dicũt p̃fectionẽ possunt dupliciter considerari. Uno mõ sistẽdo in se ⁊ absoluto. Exẽplum pictura aliqua pulchra si cõsideretur vt pulchra seu delectabilis visui vel consideratur vt rep̃sentatiua alicuius vel vt imago. Alio mõ cõparando eas vel referendo ad deum a quo sunt. ¶ Quinta propositio. Intellectus creatus cognoscens cõditiones creaturaꝝ dicẽtes p̃fectionẽ sistẽdo ibi tanq̃ in pulchritudine earum deuensat. ¶ Sexta propositio. Intellectus creat⁹ cognoscẽs perfectiões vel conditiones creaturaruꝫ dicentes perfectionẽ vt sunt sapientia bonitas veritas ⁊c. referendo ad deuꝫ ⁊ attribuendo illas deo in summo cognoscit eum per essentiam. ¶ Regula. Omnis perfectio simpliciter attribuenda est deo in summo. Naꝫ viuere est perfectionis. Cognoscens ergo se viuere ⁊ illud attribuens vel referens in deum attribuit ei vitam per essentiã. ¶ Pro solutione secundi argumenti. Creatura est vmbra vel tenebra ista est locutio methaphorica. Tenebra enim non est nisi puatio lucis. Ex quo autem creatura in quadam elongatione ⁊ confusione representat deum seu ducit in cognitionem dei vt effectus in causam ⁊c. ideo dicitur vmbra ⁊c. vt supra habitum est. ¶ Ascensus in deum potest intelligi dupliciter. Unus per quem ascendimus in presentialitatem dei. Alius est equalitas vel equiparantie. ¶ Prima propositio. Nulla creatura potest esse medium ascendendi in deum ascensu equalitatis. ¶ Secunda propositio. Creatura potest esse medium ascendendi ĩ deum ascensu ad aspectum presentie eius. i. ad cognitionem dei. ¶ Item in tertio argumẽto bonauentura accipit cõmunicare cõmuniter vt cõmũicare in aliquo cum altero. i. conuenire cum illo.

Queritur tertio. Utrum Cognitio p̃ creaturas sit hominis q̃trum ad oẽm statũ. Pro declaratõne terminorum supponẽdo que dicta sunt. Adhuc duplex ẽ cognitio obiecti incõplexi. quedam enim dicitur abstractiua ⁊ est illa que potest esse indifferenter taꝫ existentis q̃ non existentis realiter. tam presentis in propria p̃sentia reali quam non presentis vt cognitio rose. Unñ omnis noticia que causat a specie intelligibili rei vel similitudine rei. siue res sit presens siue nõ est noticia abstractiua. Alia est intuitiua ab intueor: (que etiã dr̃ clara visio vel noticia facialis qꝛ quasi facie ad faciẽ) ⁊ est illa q̃ necessario est obiecti presentis in ppria presentia reali vt presens est vel existentis vt existens ẽ. Uel ẽ noticia alicuius obiecti cõtẽti eminẽter in aliq̃ alio obiecto eminẽtiori. Sola aũt noticia intuitiua est beatificatiua vel beatificabilis. Et isto mõ noticia beatoꝝ de rebus creatis in essentia diuina ẽ intuitiua. Francisc⁹ maronis vocat illã supintuitiuã ⁊ male. Nã cognitio beatorũ qua deuꝫ cognoscũt dicitur intuitiua: ideo nõ placet aliam

cet aliam sic nolare. Et illo mō nulla iperfecta co
ītio pōt esse in deo. q2 oia perfectissime cōtinentur
i eēntia diuina ꝙ plus ꝙ si illa essent realiter pñtia.
⁋ Iste aūt cognitiones tripliciter differūt. Pīo
q2 intuitiua notitia necessario ē pñtis. Abstra/
ctiua vero nō sic. Secūdo q2 differunt p rōnes mo
tiuas: ppīa eni rō motiua notitie abstractiue est
species intelligibilis. Intuitiue vero est res pñs i
se. Mouere aūt intellectū ad notitiā est cāre noti
tiā: Abstractiua fit p speciē intelligibilē supplen/
tē vicem obiecti nō obstāte ꝙ aliquis presentaret
ipsuȝ obiectū. Tertio q2 notitia intuitiua semp ha
bet vnā relationē realē actualē ad obiectū que dici
tur attingentia q̄ attingit obiectū. Ūn vltra quali/
tatē que est in intellectu. s. operationē ipsius est re
latio realis inter ipsaȝ qualitatē ꝙ obiectū que dici
tur respectus attingentie. Ista ergo gō non est de
noticia intitiua. Nā sm augustinuȝ. Si vult viˀ: ñ
non vult nō vi. Itē patȝ ꝙ p statu isto talis notitia
non ē nobis. Ūn triplex est status. s. nāe institute ꝙ
vocat status innocentie. Status nāe destitute ꝙ vo
catur status post lapsū in peccatū. Status nāe resti
tute ꝙ ē status glorificatiōis. ⁋ Notitia abstracti/
ua est duplex. s. simplex que habet de obiecto incō
plexo. Alia est discursiua que ab alijs vocat argu
tiua qua cognoscens discurrit ab vno in aliud. sta
tus est stabilis permanentia legibus ꝛc. vt supra.
stabilituȝ est a legibus diuine sapiētie ꝙ beati nū/
ꝙ offendent deū. sed perpetuo pmanebunt in dile
ctione dei. ⁋ Itē ad 3 in statu innocētie nō vidis/
set deū. erat eni viator. Questio igitur illa intelligi
tur de ol statu: ꝙ sic icludit tres q̄stiūculas pñales.

Resolutio q̄onis stat i sex pponibˀ q̄rū p
ma p duas sequētes declarat.
Pīa ppō. Aliō ē cognoscere deū i creatura ꝙ co
gnoscere deū p creaturā. ⁋ Scōa ppō. Cognosce
re deū i creatura ē cognoscere eiˀ pñtiā realit. s. p
actiuitatē ꝙ eius influentiā in creaturā. ⁋ Cor:re/
lariū. Nullus viator q̄diu viator ē ꝙ q̄diu ē i via
de lege cōi pōt pfecte cognoscere deū in creatura.
Uiator eni semiplene cognoscit. Influentiā enim
cognoscimus nāliter lȝ nō olo clare. Nō sic presen
tiā cognoscimus. Illa eni essentia diuina vere rea
liter est in qualibȝ creatura ē mere credita. ⁋ Ter
tia ppō. Cognoscere deū per creaturā ē ex cogni/
tiōe creature eleuari ad cognitionē dei quasi p sca
lā mediā. i. per notitiā discursiuā. Sic pbe cogno/
uerūt deū. ⁋ Quarta ppō. Beati proprie cogno
scunt deū per ceraturā sed magis cōplete cogno/
scūt deū in creaturis. Et pbatur prima ps per duo
vltima argumenta que sunt p parte vera. Nā hic
doctor seraphicus nō tenet modū cōsuetū in argu
mentis. Prima eni duo sunt p parte vera: cōsimi
liter vltima duo. Inter media sunt p parte falsa.
Secūda ps istius ppōnis pbat per augu. in li. de
ciui. dei. vide tertiū. Per istā ppōneȝ soluunt terti
um ꝙ quartū argumentū. q2 bene pcedunt de co/

gnitione dei in creaturis non autē per creaturas.
⁋ Quinta propositio. Homo in statu innocen/
tie cognouit deum per creaturas tanꝙ per specu
lum clarum. Ex ista propositione sequuntur alie
due. ⁋ Prima propositio. Homo in statu innocē
tie fuit ita creatus a deo ꝙ fuit plenus sapientia
plenus scientia: ꝙ cognoscebat omnes res creatas
quantum erant intelligibiles. ⁋ Secunda propo
sitio. Cognitio sensitiua in statu innocentie non
erat impedimentum cognitionis intellectiue: sed
erat ipsi in amminiculum. ⁋ Sexta propositio.
Homo pro statu nature lapse cognoscit deum per
creaturas tanꝙ per speculum obscurum ꝙ enig/
maticum. ⁋ Septima propositio. Nullus viator
q̄diu est viator cognoscit clare minimā rem quā
tum intelligibilis est. ⁋ Corrclariuȝ. Nullius rei
pro statu isto cognoscimus quidditateȝ excepta ra
tione entis. Patet quia si duo oua essent eiusdem
quantitatis coloris ꝙ grossitudinis ꝙ alia acciden
tia haberent omnino similia ꝙ ponerentur per di/
uinam potentiam in eodem loco tunc nullius via
tor quantuncunꝙ acuti ingenij posset cognosce/
re ꝙ essent duo oua. Unde nullam perfectam co/
gnitionem habemus de re. Patet: q2 si aliquam
perfectā haberemus cognitioneȝ maxime cogno/
sceremus diīaȝ essentialē. Sed oppositū dicit boe
tius. s. ꝙ diīe reȝ sunt nobis ignote. Patet de rō/
nali ꝙ nullo mō vere proprie ē diīa hoīs: eo q2 ais
separata fit rōnalis ꝛc. Propositio. Oēs res est si
gnū inc̄ħtū in ea relucet sapientia diuina.

Queritur quarto ꝙ vltimo. Utꝝ per crea
turas possit cognosci plurali
tas personaꝝ. ⁋ Resolutio questionis stat in vna
conclusiōe. ⁋ Pīa ppō. Pluralitas personaꝝ di
uinarū cuȝ vnitate essentie ē pprietas soliꝰ nāe
diuine cuius simile non reperit in ceratura: nec
pōt reperiri: nec rōnabiliter cogitari. Ūn quot sf
hoīes tot sunt nature humane. Adequanē eni in
creaturis nā ꝙ suppositū siue singulare: ita videli/
cet ꝙ sunt tot nāe siue essentie quot sūt singularia
⁋ Propositio. Impossibile est vnā ꝙ candē rēs si
ue vniuersalē siue particularē esse i duobus. Nec
vnꝙ fuit mens doctoris subti. Oppositū eni po/
nit in prima qōne prologi. ⁋ Ex scōa parte pme
ppositionis sequit correlariū. Trinitas psonaruȝ
in diuinis nullo mō pōt cognosci per rōnem nālē
necessariā ꝙ demonstratiuā. ⁋ Argumēta sunt so
luta superius in quadā questiōe ad mentē docto
ris seraphici ꝙ non contra eius intētuȝ ꝛc. ⁋ Se/
cūda ppō. Hereses nō sunt necessario cōnexe. Ūn
hereticus errans circa illū articulū q2 christus fit
crucifixus pōt cū hoc non errare circa trinitatem.
Hoc est quod dicit sanctˀ bonauentura. Nisi phi/
losophi haberent aliquē habitū fidei sicut aliqui
heretici q̄d intelligitur de fide acquisita. ⁋ Ūn p
distinctione est notandū ꝙ duplex est habitus fi/
dei. s. acquisitus ꝙ infusus. Habitus fidei acquisi

tus ē hit⁹ acq̄sit⁹ ex auditu. Ut ex relatiōe multoꝝ credo ꝙ sit roma. Ali⁹ ē habitus fidei vocaꝫ fides i fusa. Et ista nō pōt esse de lege cōi cū heresi. Propositio. Oē peccatuꝫ q̄tūcunqꝫ enorme pōt stare cū fide infusa excepta heresi. Propō. Nullū peccatū repugnat spei sic ꝙ non possit stare cū spe preter desperatiōnē. Propositio. Nullum peccatum mortale potest stare cum charitate infusa.

Pro solutione argumentoꝝ ante oppositū ꝓ primo ꝛ secundo argumentis ē notādū. Qꝫ triplices fūt res vide tertiū. Propō. Bonitas attribuitur spiritui sancto. Potissimus aūt effectus bōitatis est redemptio humani generis. Beneficia enim creationis parua sunt in cōparatione beneficioꝝ redēptionis. ¶ Sciendū est ꝙ imago nostra tria representat. s. ordinē. distinctionē. ꝛ eq̄litatē. ¶ Primo ordinē. Sicut enī pater est prima persona i diuinis: sic mens nostra est primū in imagie creata. Notitia aūt est actus secūdus: ꝛ p̄supponit actū primū. s. mentē. Amor vero p̄supponit notitiā. Quia nihil volitū nisi p̄cognitū. ¶ Correlariū. Mens ergo representat patrē. notitia filiū. amor vero spiritū sanctū. ¶ Secūdo repr̄sentat imago nostra distinctionē. Sicut enī psone realr distiguūt sic et actus p̄mus ipsi⁹ aie realr distiguit ab actib⁹ scd̄is. Mēs āt act⁹ p̄mus idē ē cū aie sb̄a. Sb̄a distiguit realr ab accn̄te. Unū accidēs realr distiguit ab altero. ¶ Tertio repr̄sentat imago nostra equalitatē. Nā quicq̄d respicit mens ꝓ obiecto respicit ꝛ notitia ꝛ amor. Et sic est ibi queda equalitas. ¶ Ex p̄dictis sequunt ꝓpōnes. ¶ Prima ꝓpō. Naliter loquēdo qlibꝫ pōt cognoscere dei imaginē quātū ad id quod est. Clarum est enim ꝙ philosophi intellexerunt actus primos ꝛ actus secundos que sunt imago. Secunda propositio. Nullus viator q̄diu est viator potest cognoscere imaginem inquantum imago est. patet quia imago inquantuꝫ imago dicit respectum ad id cuius est imago. Nullus autem respectus potest cognosci: nisi cognitis fundamento ꝛ termino. Imago autem est respectus fundatus in anima tanq̄ in subiecto. ꝛ terminatus ad tres personas in diuinis: vt ad terminum: scilicet patrem filium ꝛ spiritum sanctum. ¶ Pro secundo argumento ante oppositū est notandum ꝙ quicquid de deo cognoscimus hoc duplici via cognoscimus: scilicet via affirmationis ꝛ via negationis. Uia affirmationis attribuendo ei perfectiones repertas in creaturis per excellentiam. Unde est regula theologicalis ꝙ quicquid est perfectionis attribuendum est deo in summo. Sed via negationis est remouendo a b eo imperfectiones repertas in creaturis. Iuxta a illaꝫ regulam theologicalem: scilicet. Quicquid imperfectionis remouendum est a deo. ¶ Pro vltimo argumento est notandum ꝙ creatura est quasi liber pro quanto ducit in cognitionem dei tripliciter. s. vt vmbra: vt vestigiū: ꝛ vt imago ꝛc.

Nunc vero quo ad secundam presentis distinctionis partem. Primo queritur vtrum in his tribus. scilicet memoria, intelligentia. ꝛ voluntate cōsistat ratio imaginis. Termini declarandi sunt imago: vestigium intelligentia: memoria ꝛ voluntas. ¶ Notanduꝫ ꝙ duplex est assignatio imaginis. Prima est memoria: intelligentia: ꝛ voluntas. De quo Augustinus. x. de trinitate capt. viij. ꝛ deinceps libro eodem capl. vltimo. Secūda assignatio imaginis dicitur. Mens: noticia ꝛ amor: vt idem dicit Augustinus. ix. de trinitate capl. iij. ¶ Primus terminus est imago Ubi est notandum ꝙ imago quantum ad propositum sufficit capitur quattuor modis. Primo large pro aliqua similitudine alicuius rei actualiter representante ipsam rem. siue ipsa similitudo sit causata a natura: vel a re naturali cuius est similitudo: siue ab agente libero. ¶ Prima propositio. Quelibet intellectio alicui⁹ rei est imago eius. ¶ Secunda propositio. Quelibꝫ species intelligibilis alicuius rei ē eius imago. Uñ dr̄a ē iter speꝫ itelligibilē ꝛ itellectiōeꝫ. nā species itelligibilis ē act⁹ prius ꝓductiu⁹ act⁹ secūdi s. notitie supplēs vicē obi. Et ptiet ad memoriaꝫ. Intellectio autē actualis ē actus secundus ꝛ ptiet ad scd̄am partem imaginis. Dixi vltimo siue etiā causetur ab agēte libero. s. artifice: sicut statua Herculis. Omnis enim imago fabricata ab artifice representatiua alicuius dicitur imago eius: vt imago cesaris ꝛc. ¶ Secundo capitur imago stricte ꝓ aliq̄ formato ab artifice representate actu alterum inquantum illud alterum habet distincta accidentia ab alijs. Uñ alia ē imago seraphici francisci ꝛ alia sancti Ludouici. ¶ Tertio capitur imago pro aliquo producto naturaliter ꝛ vniuoce ab alio quod ꝫm rationem productionis sue dicitur simile producenti. Et iste modus ē subtilior alijs. Isto modo filius genitus a patre suo est imago eius. Nam ex hoc ꝙ filius producitur generatione dicitur imago similis producenti. Et sic sequitur correlarie ꝙ filius in diuinis est vera imago patris non solum imitationis sed etiam adequationis. Non autem sic spiritussanctus. licet eniꝫ similis sit patri ꝛ filio hoc tamen non habet ex ratione sue productiōis. Non enim naturaliter est productus. ¶ Quarto ꝛ vltimo capitur imago pro natura intellectuali creata cum suis actibus primis ꝛ secundis vt anima cum suis potētijs ꝛ actibus secūdis. ¶ Secūdus terminus est vestigium (quanuis extraneus sit multum tamen ad propositū deseruit) Unde sciendū ꝙ vestigium capitur quattuor modis. ¶ Primo large. Et sic dr̄ omnis effectus derelictus ab aliq̄ cā determiate spc̄i vel gn̄is rememoratiuus ipsius cāe: potēs nos ducere i cognitionē alicui⁹ propositionis contingentis: enunciantis esse vel fuisse illius cāe: vt fum⁹ derelict⁹ i camino ē vestigiū ignis.

ignis. Sic et cõbustionis signa i domibus. Propo
sitio. Canis h3 excellente3 olfatiuã qua insequit le
porē. Nã ois bestia silvestris relinqt post se odorē
qui est vestigiũ eius. ¶ Secũdo capit vestigiũ stri
cte pro impressione facta ab aliquo corpe in aliud si
bi cedēs: remanēs tñ in eius absentia: vt p3 in im
pressiõe sigilli in cera. ¶ Tertio capit magis stri
cte. Et sic ē similitudo alicu9 partis aialis impressa
ab ipsa parte i aliquod corp9 sibi cedēs: remanēs
tñ in absentia eius: vt vestigiũ pedis. ¶ Quarto
mõ ꝛ vltimo capit strictissime pro aliquibus cõditio
nibus cuilibet enti creato ꝯuenientib9: dicentibus
pfectionē: ꝛ ducētibus nos in cognitionē appro
priatorũ: vt appropriata sunt. vt vnũ verũ bonum
¶ Correlariũ. Uestigiũ hoc mõ reperit in qualibet
creatura cũ in qualib3 creatura hec tria reperiãt.
¶ Correlariũ scdm. Imago solũ in creatura rõna
li seu intellectuali reperit ꝛc. ¶ Tertius terminus
est intelligētia. Pro quo notãdũ q intelligētia põt
capi quattuor modis. Primo modo pro nã mere
spirituali: intellectuali siue rõnali nata p se existere
Uñ phi. Angelos vocãt intelligentias ꝛ qdam do
ctores. Scdo capit intelligētia pro potētia q est co
gnoscitiua cuiuscũq3 cognoscibilis ꝛ isto mõ sol9
intellect9 ē intelligentia. ¶ Propositio. Istis duo
bus modis nõ capit hic intelligētia. Tertio modo
capit. Intelligentia pro ipso itellectu habēte actu
intellectionē genitã seu informato actuali notitia:
Propõ. isto modo capit itelligētia in presentis qõ
nis titulo. videre meo. Augu. eni. xv. de trini. cõ
parans duplicē assignationē imaginis inter se: di
cit primã eē clariorē. qd nõ videret si noticia ꝛ itel
ligentia idē essent. Quarto ꝛ vltimo capit itelligē
tia pro sola actuali intellectiõe. Et sic aliqbus vide
tur capi in titulo qõnis. ¶ Quartus terminus est
memoria. Uñ sciendum q memoria capit dupl'r
Primo mõ pro memoria q est potētia sensitiua que
h3 organũ in posteriori parte cerebri: cuius offici
um est recipere spēs ab estimatiua. Propõ. Ista cõ
munis ē nobis ꝛ brutis. Alio mõ capit memoria
pro memoria intellectiua. Et illa est duplex. s. pfe
cta ꝛ iperfecta. Memoria itellectiua pfecta. Est ip
semet intellectus hñs pñs obiectũ in se vel in spe
cie. Uñ illa duo vt integrant vnã cã3 totalē dicun
tur memoria secũda. i. productiua. a qua parit no
ticia ꝛ amor. Et sic capit in pñti qõne. Sed memo
ria intellectiua iperfecta capit etiã dupl'r. Uno mõ
pro ipso itellectu prout est productiuus noticie.
Et dr iperfecta qz nõ est totalis cã ipsi9 noticie. Nõ
eni sine obiecto in se vel in alio pnte põt causare
noticiã. Alio mõ memoria itellectiua iperfecta ca
pit pro ipso obiecto inqtũ est pñs in se vel in spe
cie ꝛc. ¶ Quintus ꝛ vltimus terminus est volun
tas. Et notandum q volũtas capit dupliciter. Pri
mo modo pro ipsa potentia productiua actus se
cũdi. Et sic est actus primus. Non autē sic capitur
in assignatione imaginis iudicio meo. s3 pro actu
scdo. Et hoc ẽm Augu. etiã: q sepissime capit actũ
primũ pro actu scdo. Uñ dicit Nihil est tã in pote
state volũtatis q ipsa volũtas. i. act9 volēdi. Alio
mõ capit volũtas pro actu scdo producto ab actu
primo: scilicet pro amore producto. Et sic accipi
tur in titulo questionis.

Resolutio questiõis stat in duabus pro positionibus. ¶ Prima pro
positio. Imago trinitatis increate cõsistit i nobis
in his tribus. s. in memoria intelligētia ꝛ volũta
te. vt includũt vnitatē essentie ꝛ pluralitatē actuũ
secũdorũ. In qbus est ordo ꝛ origo vnius ab alio.
Dico pmo vt includũt vnitatē essentie. Dico secun
do. Et pluralitatē actuu3 secũdorũ: qz nihil volitũ
nisi cognitũ. ¶ Scda propõ. Intellectio ꝛ volitio
distinguunt realr: ꝛ inter eos est ordo: qz intellectio
prius producit. Et origo qz intellectio aliquo mõ
potest dici l3 ipropriē. s. p modũ quendã disponen
di: originare amorem. Unde vera est opinio do
cto. subtil. que dicit q voluntas sit tota causa pro
ductiua volitiõis. Intellectio eni non est pductiua
alicuius libere. S3 volitio vel amor libere pducit
Ockam tñ tenet q volũtas non sit cã totalis voli
tionis: q ẽm eũ etiã intellect9 h3 se in rõne cause
ad causandũ amorē cũ ipsa volũtate. Melius tamē
vr sentire doctor subtilis qui dicit q volũtas se so
la causat amorem licet bene intellectio prerequira
tur non tamen in ratione cause.

Ad argumēta sciēdũ q tria requirunt ad imaginē in nobis.
Primo q illa q faciũt imaginē representent cõsub
stantialitatē. Scdo q faciant distinctionē realem.
Tertio originē seu ordinē siue pductionē. ¶ Cor
relariũ. In nullo ente vno põt dici imago trinita
tis. ¶ Prima ppõ. Uolũtas vt actus primus non
pertinet ad tertiã imaginis partē sed ad primã.
¶ Scda ppõ. Peccator mortaliter deũ offendēs
perdit amorē dei. Correlariũ. Peccator offendens
deũ pdit imaginē dei ẽm augustinu3 in sermone
de martyribus. Tertia ppõ. Quilibet peccator q
tũ in se est põt reformare imaginē dei: licet deus
sit pncipalis causa. ¶ Cõtra. q seqr q imago siet
in accidētib9 ꝛ nõ substantialibus. ¶ Rñdit ockã
q imago capit duobus modis. Uno mõ pro ima
gine completa. Alio modo pro imagine incom
pleta. Completa imago est illa que non solum con
sistit in actibus primis sed etiam secundis. ꝛ per
cõsequens in accidentibus. Et illa non est essentia
lis anime. Incompleta imago est illa que solũ con
sistit in actibus primis substantialibus. Et illa ra
dicaliter ē ipsa anime essentia. ¶ Correlariu3 pri
mu3. Hec non potest perdi seu amitti. Illo modo
loquitur psal. In imagine pertrãsit homo. ¶ Cor
relarium secundum. Imago primo modo capta
potest perdi. ¶ Nota vlterius pro argumento in
oppositũ. q adhuc duplex ē imago. s. rei sensibi
lis ꝛ rei spiritualis. Imago rei sensibilis dicitur q

si imitago.idest imitans imaginatum in exterio/
ribus accidentibus. Et illo modo tenet argumen
tū.nō aūt scđo mō prout est rei spūalis. Propō. Li
cet nō sit origo iter actus pmos tñ ē origo iter ac/
tus secundos vt supra:circa ꝓpōnē primā princi
palē. ¶ Notādū p tertio argumēto ante oppositū
Qđ triplex ē memoria.s. sensitiua. reminiscitiua
⁊ intellectiua. Memoria sensitiua est retētiua sen/
sibiliū ⁊ pteritorū ⁊ illa inuenit in brutis. Uñ sapi
ens vade ad formicā ⁊c̄. Memoria reminiscitiua
est q̄ fit cū deliberatiōe ⁊ cū argumētatione. Pro/
positio. Ista memoria reminiscitiua tm̄ est in hoi/
bus ⁊ est potētia organica. Uirtute at intellectus
cui coniūgitur ⁊ quē cōnotat.memoria reminisci
tiua ē intelligibiliū pteritoꝝ. Propō. Illa memo/
ria nō pōt esse in brutis. Patet.qꝛ in ipsis memo/
ria sensitiua non cōiungitur itellectui. Memoria
autē icellectiua ē specierū inatarū.i.insusarū ⁊ ēt
acqsitaꝝ. Propō. Memoria intellectiua nō soluz
pteritorū vt alie due pdicte.sed abstrahit a pteri//
tis ⁊ psentibus. ¶ Pro quarto argumento in op
positū (qđ incipit. Itē imago attēdit in his q̄ ⁊c̄.)
Est notandū. ¶ Qđ aīa nr̄a reformat duobꝰ mo
dis. Uno mō p habitꝰ. Alio mō p actꝰ scđos.i.ac/
tus habituū. Prīo p habitus.vt pꝫ in baptismate
vbi reformat ipsa memoria prīo p spē bm istū do/
ctorē. Et hoc nititur pbare p auctoritatē augusti
ni in lr̄a. Scđo mō dixi p actus scđos. Et tunc tri/
pliciter. Prīo p actū spei que ponit in memoria
(saltē bm conformitatē). Scđo per actū fidei que
in intellectu ponit. Tertio vero p actū charitatis.
que in ipsa voluntate consistit. ¶ Notandū insu/
per ꝙ iterū duplex est reformatio.s.in via ⁊ in pa/
tria. In via est illa iā pdicta. Propō. Aīa nostra re
format in via imperfecte. In patria aūt dabit pro
fide visio clara diuine essentie itellectui. p amore
ipfecto dabit fruitio seu charitas pfecta. Pro spe
vero dabit tētio. Propō. Anima nostra reformat
in patria pfecte. ¶ Notandū ꝙ voluntas nō hēt
actū adequatū:sicut intellectus q hꝫ intelligere p
actu adequato. Sed prīo diuidit in nolle ⁊ velle
quibꝰ nō ē aliqd cōe. ¶ Pro penultimo argumē
to pōt dici ꝙ prima imago est filius in diuinis. ⁊
sic ptinet ad noticiā ⁊c̄.vt i textu. Propositio. Lar
ge possunt dici tres potentie eo ꝙ species que ad
primam partem pertinet facit differentiam.

Queritur scđo. Utrū attēdat imago p cō
parationē ipsaꝝ ad deū. Notā
dū p intellectu sequentiū ꝙ intellectus pōt intelli
gere qđcunqꝫ intelligibile ⁊ volūtas pōt diligere
vel respuere qđcūqꝫ amabile. Jđ posset qs dubita
re. Utrū imago sit qñ intellectꝰ intelligit ⁊ volun/
tas vult aliquod creatū sicut qñ intellectus intelli/
git ⁊ voluntas vult aliqđ increatū. ¶ Ubi notan/
dū ꝙ triplex ē obiectū aīe. Primū ē obiectū supiꝰ
⁊ nobilius ipsa aīa. Propō. Tale obiectuz ē deus.
Scđm obiectū est equale ipsi aīe. Propō. Tale est
ipsa aīa met qñ.s.intelligit se. Tertiū est inferius
ipsa aīa. Propō. Talia sunt oīa corporalia inferio
ra sensibilia ⁊ mālia. ¶ Notandū ꝙ doctores an/
tiqui posuerūt duplicē portionē aīe.s. superiorē
⁊ inferiorē. Portio inferior est intellectus ⁊ volū/
tas inquantum attingunt obiecta creata: ipsa in/
telligendo ⁊ volendo. Portio vero supior est in//
tellectꝰ ⁊ volūtas:inquantū attingunt ⁊ respiciūt
res fruibiles:seu res necessarias p obiectis.s. vo/
lendo ⁊ intelligendo. Propositio. Distinctio illa
nō sumit ex parte ipsius aīe sed tm̄ ex parte obie//
ctoꝝ. Nā portiones he solū differunt penes offici
ciū cū sint eedem potētie. ¶ Insuper notandū ꝙ
aīa nr̄a diuidit in duas partes. In cōtemplatiōe
vꝫ ⁊ actionē. Aīa nostra diuidit in contēplationē
qñ intellectus ⁊ voluntas contēplant eterna. In
In actione vero qñ intellectus ⁊ voluntas agunt
circa inferiora ⁊ temporalia.

Resolutio questiōis stat in tribus ꝓpo
sitiōibus. ¶ Prima ꝓpositio
Perfectissima ⁊ cōpletissima rō imaginis trinita/
tis increate cōsistit in his tribus.s. Memoria:in//
telligentia:⁊ voluntate: put respiciūt deū pro ob/
iecto actu terminātē actū intelligēdi ⁊ volēdi. Pa
tet ⁊ declarat supponēdo duo. Primū opꝫ ꝙ ima
go sit expressa conformitas seu similitudo ad ima
ginatū. Scđm est ꝙ aīa bꝫ suas potentias confor/
metur his ad que cōuertit. Hoc est clarius loquē/
do. Qđ aīa dū intelligit ⁊ vult aliqd ꝯformis ē ta
li. Nā intellectio est expressa similitudo intellecti
similit ⁊ amor. Ista ꝓpositio pbat p quattuor rō/
nes ante oppositū quas expedire volumus. ¶ Ar
guit prīo modo sic. Eo est aīa imago quo ē capax
dei:vt vult aug.xiiij.de trini. Sꝫ ē capax ꝗtū ad
portionē supiorē.g ⁊c̄. Alia patent in lr̄a. Imago
bm damas.di eo ꝙ ducit nos in prothotipuz.i.in
imaginati cognitionē. ¶ Nota bm aug. ꝙ in eo
solo qđ ad contēplationē ptinet eternoꝝ nō soluz
trinitas sꝫ ēt imago inuenit. In hoc aūt qđ deriua
tū est in actiōē tpaliuz ⁊ si trinitas repiatur nō tñ
imago dei inuenit. Propō. Illa auctoritas intelli/
gitur de pfectissima imagine dei.vt pbat Scotꝰ
per aliam augustini auctoritatem. ¶ Scđa ꝓpō.
Minus perfecta ⁊ minus principalis ratio ima/
ginis potest inueniri in his tribus. Memoria.s.
intellectu ⁊ voluntate:vt habent animā pro obie/
cto. Et hoc pbatur per scđam suppositionem. Nā
qđ est conforme imagini est conforme imagina//
to. Cum autē anima sit dei imago seqtur ꝙ mens
habet memoriā sui cognoscit ⁊ diligit se. ¶ Ter//
tia propositio. Licet in istis tribus scilicet memo//
ria intelligentia ⁊ voluntate vt respiciunt obiecta
inferiora ipsa anima sit trinitas seu reperiatur tri
nitas non tamen imago trinitatis increate. Un//
de intellectus cum specie vel obiecto presente est
memoria vt intellectus habens speciem intelligi/
bilem rose dicitur memoria ⁊c̄. Secunda pars pa
tet quia

tet quia cum quis meminit pecuniarum intelli/ git ꝛ diligit ipsas in hoc non habet expressam si militudinē dei: qꝺ tñ ad trinitatis imaginē reqritur. Sed potius habet imaginem pecuniarum quia conformis ipsis. ¶ Pro penultimo argu/ mento. Nota hanc propositionē. Peccator vt pec cator non est ad imaginem dei. Probatur per au/ gustinum in sermone de vno martyre. Si ipse ser uasset bonū qꝺ in illo creauit deus: idest imaginē suā semp laudaret deū non solum lingua sed ꝛ vi ta ꝛc. ¶ Notandum vltimo ꝙ adequatio pōt in/ telligi dupliciter vel est duplex adequatio. Una en titatiua. idest rei ad rē. Propō. Necesse est ꝙ quā tū ad rōnem imaginis imitantis includat adeq̄ tionē talē. Alia est adequatio quantū ad cognosci idest tantū intelligiꝭ quantū representatur in me/ moria. Propositio. Illo mō adequātur memoria ꝛ intelligentia quia illa tantū itelligit quantū ipsa memoria representat. ¶ Correlariū. Et sic memo ria dꝛ cognitū ꝛ intelligentia cognoscens. Uel ali ter potest dici ꝙ in imagine anime bene cogno/ sces equaꝭ cognitio qñ vꝫ ipa aia itelligit seipsā.

Queritur tertio de istis tribus potentijs in cōparatione ad ipsaꝫ aiam. Utrum sint idem in essentia. Ista questio est mul/ tum animastica ad libros de anima pertinens.

¶ Nota ad pñō ꝙ nouem sunt gñā potentiaruꝫ ¶ Prima potentia dꝛ actiua. Et sic describitur. v. metaphisice. Est illa q̄ est principiū transmutandi aliud inquantū aliud. vt ignis transmutat aquaꝫ caloꝛe seu per potentiā suaꝫ actiuā. ¶ Scđa potē tia dꝛ passiua per oppositū. hec diffinitur hoc mō Est illa q̄ est principiū transmutādi ab alio inquā tū aliud. ¶ Propō. Serūdiuū hic accipiꝭ passiue Regula. Cuilibet potentie actiue in nā correspon det aliqua potētia passiua simpliciter. Alia regu/ la. Non opꝫ ꝙ cuilibet potētie passiue nāli corre/ spondeat aliqua potētia actiua nālis. Patꝫ de ani ma separata q̄ post mortē in resurrectiōe habet po tentiā passiuā ꝛ inclinationē nāleꝫ ad corpus non tñ per aliquod agēs nāle potest vniri actiue. Re/ gula tertia. Cuilibet potētie actiue correspondet potētia passiua. pꝫ hec regula intellectis prioribꝰ ¶ Tertia potentia dꝛ obeditiua que ab oībus po nitur theologis: qͥuis eā phi ignorauerunt: ꝛ est passiua. Nā subyci ē pati. et ē illa cui correspōdet potentia infinita dei per quā potentiam creatura subijcitur deo: ꝛ est in perfecta obedientia ad deū ꝯm quā potentiā deus pōt facere de ea quicqd nō implicat ꝯdictionē. Correlariū sequitur. Nulla crea tura hꝫ potētiā obeditiuā ad aliā creaturā. Regu la ꝑma seu ꝑpō. Propter istā potētiā obedictiālē deꝰ pōt oē ens creatū anihilari. ¶ Scđa regula. Propter istā potētiā obeditiuā deus pōt de nouo creare oē ens creabile nō creatū. ¶ Tertia regula Propter istā potētiā obedictiālē quā hꝫ creatura ad deū. deus pōt assumere oēꝫ creaturā ad vnio/ nē ypostaticā vel ad vnionē sāctificā. ¶ Quarta regula seu propō. Propter istā potētiā ꝑfectā obe dientialē deus pōt oēm creaturā seu entitatē crea tā iam anihilatā ꝛ destructā eandem numero crea re ꝛ reproducere. ¶ Quarta potētia dꝛ mathema tica q̄ transsumptiue ꝛ nō ꝑprie dꝛ potentia eo ꝙ imaginata. Et illo modo dicimus ꝙ linea potest fieri quadratum: quia linea ducta in se quater fa cit quadratum. Et tamen illa ꝯm rei veritatem nū quam est vera. Linea est quadratum. sicut nec illa lapides sunt domus. Bene autem dicitur poten/ tia similitudinarie in materialibus. Unde sicut in materialibus ex materia ꝛ forma vere constitui tur vnum. ita imaginantur ꝙ numerus ternari/ us ter ductus in se fiat nouenarius: cum tamen ternarius nunꝙ possit vere esse vel fieri nouenari us. Sed ternarius ꝛ nouenarius sunt numeri es/ sentialiter distincti. Ideo solum metaphorice dici tur: quia nihil est in potentia ad aliquid quin pos sit sibi dari. ¶ Quinta potentia dicitur logica. Et est illa que dicit non repugnantiam terminorum Regula. Potentia in logica proprie sumpta de se nihil ponit in re neqꝫ potentiam actiuaꝫ neqꝫ pas/ siuā. Illa potentia sepiꝰ vtitur doctor subtilis. Un de si ab eterno deus nunꝙ fuisset ꝛ fuisset aliquis homo vel angelus formans istam potentiam mū dus erit. Illa fuisset possibilis possibilitate logica ꝛ tamen planuꝫ esset ꝙ non esset potentia passiua que possit producere mundum: quia pono ꝙ de/ us non fuisset vel esset. ꝛ sic proprie non esset po/ tentia actiua respectu eiusmodi. Similiter non esset potentia passiua: quia nihil esset in re ex quo esset producibilis mundus: ꝛ patet regula.

¶ Sexta potentia dicitur subiectiua. Et est illa qua aliquid potest esse subiectum alicuius forme substantialis vel accidentalis. Regula prima. Quicquid potest recipere aliquam formam sub/ stantialem potest esse in potentia subiectiua ad ip sam. Et similis datur regula de formis accidenta/ libus. Et est notandum ꝙ ad hoc ꝙ aliquid dica/ tur esse in potentia subiectiua duo requiruntur. Primo requiritur ꝙ actu existat. Correlarium an tichristus non est in potentia subiectiua. Secun/ do requiritur ꝙ possit recipere in se aliquid ali/ ud distinctum realiter ab eo vel formam substan/ tialem vel accidentalem. Correlarium. Deus non potest esse in potentia subiectiua ad aliqd pp defe ctū scđe conditionis. Correlariū secunduꝫ. Ul/ timum accidens vel vltimum ens quod dicitur imperfectissimum non potest esse in potentia sub iectiua. Patet quia si posset aliud recipere non es set vltimum. ¶ Septima potentia dicitur obie ctiua. Et est illa qua res ē producibilis inesse ante quam sit producta. Ad hoc ꝙ res aliqua sit in po tentia obiectiua due requiruntur conditiones. Prima quod illa res sit producibilis ad extra de/ fectu cuius nulluꝫ ens prohibitum est in potētia

 distinctio quotup.

obiectiua Correlarium seqꝰ. Ꝙ chimera hircoceruus ⁊cͣ. non pōt esse in potentia obiectiua. Est aūt ens ꝓhibitū illud cui repugnat esse: vt hō irrationalis ⁊cͣ. Correlariū scd̄z. Essentia diuina nō pt esse in potentia obiectiua. Scd̄a cōditio. reqritur ꝙ res iā non sit producta in eē. Et h̄ ē qd̄ dicit Scotꝰ ꝙ distinguit ꝯ actū. Correlariū. Nullum ens actu exñs est in potentia obiectiua. Propositio. Illa potentia obiectiua cōdistinguit ipsuz ens. Un̄ eadē res q̄ est in potētia obiectiua pōt postea esse in actu opposito potētie obiectiue. Correlariū scd̄z. Eadē res q̄ anteq̄ ꝓducatur est in potētia obiectiua ⁊ cū ꝓducit est actus vt rosa in hyeme ⁊cͣ. Propositio. Eiusdē numero sunt potētia ⁊ actus. Un̄ nō solū eiusdē generis: sꝫ ēt eiusdez speciei. imo sunt eiusdē rei qd̄ plus est. Un̄ hic et nota ꝙ potentia obiectiua capiendo potentiā formalr̄ ꝑ respectu dicit respectū nō realē: sed rōnis fundatū i esse cognito ⁊ terminatū ad actū existēdi rei. ¶ Octaua potētia dr̄. Productiua. Et est illa q̄ ē ꝓncipiū ꝓducendi aliqd̄ ꝓducibile siue cū transmutatiōe siue sine trāsmutatione. Pria ꝓpō. Illo mō distinguit potētia ꝓductiua ꝯ actiuā ⁊ passiuā potētiā. Propositio scd̄a. Deus est in potentia ꝓductiua ꝓprie loquēdo ⁊ tn̄ non ē in potētia actiua nec passiua proprie loquēdo. Nā pr̄ ꝓducit: filius producitur ⁊ h̄ sine trāsmutatiōe. ¶ Cōtra. Ois potētia ꝓductiua est actiua vel factiua. ġ si pr̄ est productiuus filij ⁊ nō actiuus: erit factiuus. ¶ Rn̄det ꝙ añs ē falsuz. ¶ Un̄ nota ꝙ ois potētia productiua est respectu alicuiꝰ producibilis. Uel ġ illud producibile est receptibile in aliquo. s. ꝑ modū inherētis. vl̄ est ꝑ se subsistēs. Si primū tūc vel recipit in seipso ⁊ sic est actiua vt intellectꝰ producit in se itellectionē inherentē itellectui. Uel recipit in alio: ⁊ sic est potētia factiua: vt ignis causat calorē in aqua. Si scd̄m hoc est duplr̄: qꝛ vel est ois realiter distinctū ⁊ essētialit̄ a ꝓducēte. Et tūc ēt ē factiua: vt domificator facit domū q̄ ꝑ se sistit. Et hō gn̄ando fac̄ hominē. Uel iter ꝓducēs ⁊ ꝓductū ē distictio realis ꝑsōal̄ ita tn̄ ꝙ sine trāsmutatōe ⁊ i idētitate eēntiali. Correᵐ. Et sic illo mō pꝫ ꝙ illa potētia pōit i diuinis. Notādū vlteriꝰ. Ꝙ potētia ꝓductiua actiua dr̄ ꝓpe illa q̄ ē ꝓductiua alicuius in se. Productiua vero factiua dr̄ illa ꝓpe q̄ est alicuius producibilis extra se. Et iō illa sꝑ ponit distinctionez essentialē. Sꝫ potētia ꝓductiua actiua soluz ponit distinctionē realē. ¶ Nona ⁊ vltima dr̄ potentia operatiua. Et est illa in qua formalr̄ est aliqs actus humanus imanenter. Un̄ actio imanēs dr̄ eē que dā ꝓpatio alicuius potētie q̄ nō est productiua sui termini: vt visio est actꝰ imanēs q̄ non est productiua termini vel obiecti qd̄ vr̄. Actio aūt transiēs dicitur esse actio productiua sui termini vt calefactio producit calorē i ligno. Pria ꝓpō. Potentia opatiua repit in deo. Patꝫ qꝛ nō dicit ipfectionē sed ꝑfectionē. In deo eni formalr̄ sunt intellectio ⁊ volitio. ⁊ sic opationes imanentes dicte. Secūda ꝓpō. Ois potētia cognitiua aīalis siue spūritus ⁊ eius apetitiua correspondēs ⁊ sole iste sūt ꝓpe opatiue. Correlariū. Potētia mouēdi sursū silr̄ potētia nutritiua ⁊ augmētatiua non sunt operatiue sꝫ transeuntes. ¶ Propō. De istis potēgs opatiuis est qd̄ nr̄a. Utrū intellectꝰ ⁊ volūtas sūt idē realiter in essentia aīe. ¶ Pro scd̄i termini (qui ē. Idē) declaratione est notandū. Ꝙ idem ⁊ distinctū siue diuersū opponunt. Quot modis āt dr̄ vnū oppositorū tot modis dr̄ ⁊ reliquuz. i. Topi. ¶ Propō triplex est distinctio. s. rōnis: formal̄ ⁊ realis. ¶ Distinctio rōnis est illa vel illa distinguunt rōne que hn̄t diuersas relationes: idest respectus rōnis causatas ꝑ actū. i. operationē intellectus. Prima propositio. Idē oībus modis idez realiter ⁊ nullo mō distinctum ex nā rei potest distingui ratione: vt sortes est sortes. deus est deus. Secūda propositio. Aliqua que sꝫ plures res ⁊ essentialiter ⁊ realiter distincte possunt esse idem rōne. Ista propositio est cōtra errātes ⁊ dicētes ꝙ idētitas ratiōis iferat idētitatē realem ⁊ oēs alias qd̄ ē hereticū. Un̄ pr̄ filius ⁊ spiritussanctꝰ distinguūt realiter ⁊ tn̄ sūt idez ratiōe. Probat: qꝛ vna relatio ratiōis cōuenit ipsis tribꝰ. ꝓbatur: qꝛ sunt vna cū creature. Causalitas aūt in deo nō dicit nisi relationē ratiōis. Itē cū sint realiter distincti pr̄ filius ⁊ spiritussanctꝰ. ġ eis cōpetūt hꝫ te tres relationes ratiōis dn̄ij ġ tres dn̄i. Itez nec i creaturis ē verū. pꝫ. Nā aqua: verba ⁊ ablutio distinguūtur realiter ⁊ essentialiter: ⁊ tn̄ sunt vnū ratiōe. Quia sunt sūt in sacramēto baptismatis. ¶ Distictio formalis ē illa que ē iter duas quidditates vel entitates quarū vna nō icludit aliaz i pⁱo mō dicēdi per se. Propō. Illo mō distinguuntur aīa ⁊ itellectꝰ vt est potētia. pꝫ. Nā si aīa diffinieret i eiꝰ deffinitiōe nō poneret itellectꝰ nec volūtas. Un̄ illa ē falsa. Aīa ē itellectꝰ. 3ª distictio ē realis. Et illa ē duplex. s. suppositorū ⁊ nārū. Propō pria. Distinctio suppositorꝝ ⁊ nō nārū nō iuenitur i creaturis. Patet: oīa eni q̄ distiguūt suppositalr̄ i creatura distinguunt ⁊ essentialr̄. Propō scd̄a. Distinctio ꝑsonaꝝ ⁊ non nāe solū repit i diuinis. ¶ Tertius terminus ē. In essentia. Un̄ nota ꝙ differētia ē inter aliqd esse idē in essentia cū alio: ⁊ aliqd esse de essentia alicuius. Unde. Aliquid idē esse in essentia cū alio. Est illud qd̄ identificat alteri essentialiter quādo videlicet hꝫ vnā essentiā ⁊ eandē naturā. Propositio. Illo modo pater filius ⁊ spiritussanctus in diuinis sūt idem in essentia. Et de illa est questio nostra. Sed esse de essentia alicuius. Est quādo aliqd dicitur d̄ alio in primo modo dicendi per se. Propositio pª. Potentie sunt idem anime in essentia: sꝫ non sūt de essentia anime quia non predicātur de ea in primo modo dicēdi per se. Propositio secūda. Omne superius est de essentia inferioris sui. ¶ Quartus ⁊ vltimus terminus est anima. Pro quo nota ꝙ dupliciter

ꝙ dupliciter definit a pho.ij.de anima. Anima est
actus primus(.i.forma informās)corporis phisi
ci organici potētia vitā habentis. Corpus aūt phi
sicuz est illud qđ componitur vere ex materia ⁊ for
ma:quod scz est generabile ⁊ corruptibile. Corpo/
ra organica dicunt,que hnt diuersa organa ad di
uersa opa deputata vel officia. Unde arbores hnt
radices que assimilant ori qz per has sumūt nutri
mentū:vz humores vt fimū rorem ⁊ pluuiā. Pro/
pter vltimam particulam in diffinitione positam.
¶ Nō ꝙ q̄druplex ē grad⁹ viuēdi: pmus grad⁹
viuēdi ē viuere p augmētū ⁊ decremētū assumē/
do alimētū. Correlariū. Illo mō oēs arbores.oēs
herbe viuūt. Correlariū scdz. Nihil iferi⁹ plātā p
prie viuit:vt sunt aurum:argtēum lapides ⁊c̄. Se
cundus gradus est viuere per sensuz. Propositio
prima. Iste cōuenit cuilibet animali siue perfecto
siue iperfecto. Et ad hoc ad oē minus requiritur
sensus tactus. Propositio secunda. Iste gradus vi
uendi nobilior est pmo:qz est cognoscitiu⁹ cogni/
tione sensitiua. Tertius gradus est viuere motu p
gressiuo. Prima propositio. Iste gradus solū ꝯue
nit perfectis animalibus. Secunda ppositio. Ani
malia sunt duplicia scz perfecta ⁊ impfecta. Perfe/
ta sunt vt homo equus ⁊ similia. Impfecta sunt vt
hostree que solum mouentur motu dilatationis ⁊
restrictiōis. Quartus gradus viuēdi est viuere in
tellectualiter. Propositio. Ille non solum conuenit
hominibus verum ⁊ angelis ⁊ deo. ¶ Aliter dif
finitur a philosopho. Anima est qua viuimus:sen
timus:mouemur secundum locum.⁊ intelligi/
mus. propositio. In ista diffinitiōe comprehendū
tur quattuor gradus viuendi.

Resolutio questionis stat in aliquibus p
positionibus ⁊ quibusdam di
stinctionibus. Pro principali argumento Thomi
starū. ¶ Nota ꝙ argumentū subsequens est prin
cipalissimum argumento eorum in hac materia.
Quecunqz dfnt vel distinguūtur predicamentali
ter non sunt idē. sed potētie anime ⁊ anima ponū
tur in diuersis predicamētis: igitur non sunt idē
Propter istud argumentū. S. Bonauētura pōit p
mo distinctionez videlicet. ¶ Potentia naturalis
pōt capi tribus modis. Uno mō pro abilitate vel
agilitate quadam qua aliquis habens potentiam
potest faciliter vti sua potentia. Correlarium. Et sic
nihil aliud dicit nisi moduz existendi in subiecto.
Propositio. Unđ dico ꝙ potētia hoc modo capta
ponitur in secūda specie qualitatis. Ingeniositas
enim est quoddam accidens additum gratis inte
lectui per quam faciliter potest capere intelligēda
que ponitur in secunda specie qualitatis. ¶ Alio
mō capitur potētia naturalis pro ipsamet potētia
egrediente a substantia siue a subiecto suo. Et hoc
dupliciter. Primo modo capitur pro potentia na
turali egrediente a substantia mediante accidente
vt potentia calefaciendi egredit ab igne in lignuz
mediante antecedente puta calore. ¶ Propositio.
De illa dico ꝙ omnis talis potentia reponitur in
tali pdicamento in quo ponit accidens mediante
quo egredit: Dices contra. Potētia est relatio acci
dens absolutuz. ergo nō ponūtur in eodem predi
camento. Respondetur ꝙ potentia potest capi du
pliciter. Uno modo formaliter pro respectu sic nō
accipit Bonauen. Alio modo capit potentia pro
denominato. Et sic est aliquod absolutum. Et illo
modo loquitur. S. Bonauen. in littera. ¶ Tertio
modo capitur potentia pro naturali potentia egre
diente immediate a substātia siue quocūqz accīte
medio. Propositio. De illa dico ꝙ omnis potentia
hoc modo est in eodem predicamēto in quo est sb
stantia a qua egreditur vt potentia generatiua ho
minis est in predicamento substantie sicut homo.
¶ Secunda distinctio ⁊ est specialior quam pria
⁊ magis ad propositū. Et est talis. Potētie anime
possunt capi tripliciter. ¶ Primo modo pro q̄daz
facilitate fm quā anima ē facilis ad exercēdas opa
tiones suas. ¶ Propositio. Sic dico ꝙ itellectus
⁊ potentie alie non sunt potentie. Sz illo modo in
geniositas est quedam facilitas reponibilis in pdi
camēto qualitatis. ¶ Propositio. Ois facilitas⁊
omnis tarditas qua quis redditur pmptus vel tar
dus ad aliquid exercenduz est in secunda specie q
litatis. ¶ Alio modo capiuntur potentie anime p
ut dicunt ordine ipsius anime ad operatiōes suas
Et hoc dupliciter. vel prout dicunt ordinem ad ac
tum mediante accīte vt habeo potentiā syllogizā/
di mediante logica. Propositio. Dico ꝙ omnis ta
lis potētia ponit in tali specie in qua est accñs me
diante quo habz ordinē ad actū. ¶ Tertio modo
capiūtur potentie aie p illis que immediate egre
diunt a substantia aie sine quocūqz accīte medio.
Correlariū ð illis potētijs ē ad ppositū. ¶ Uñ po
nēt ppōnes directe ad qōnē mouē. ¶ Pria ppō
Potentie tertio modo dicte sunt cōsubstātiales ip
si anime. ¶ Scđa ppō. Potentie anime imediate
egredictis a substantia cū sunt in eodē pdicamēto
per reductionē in quo est aia. Aia aūt est in predi/
camēto substātie. ergo ⁊ potentie puta intellectus
⁊ voluntas. ¶ Tertia propositio. Licet potētie iste
imediate scz egredientes a substantis anime sint
ꝯsubstātiales aie:⁊ i eodē pdicamēto nō tñ sunt oi
no idē p essentiā ipsi anime. Dicit p³ po: licet potē
tie sint ꝯsubstātiales ⁊c̄. Ex q̄ seqtur fz S. Boauē
turā. ꝙ potentie sunt idē realr ipi aie. Scđa ptīcu
la dic ꝙ nō sint oio idē ipi aie p essentiā. Ex q̄ seq/
tur ꝙ distinguat formalr. Illa eni dicūt eē nō idē
p essentiā quoꝝ vnū nō icludit alteꝝ i pmo mō di
cēdi p se. ¶ Notādū ꝙ silitudo est duplex accñta/
lis vz ⁊ essentialis. Accñtalis silitudo est illa q̄ aliq̄
sūt silia i aliq̄ accñte. Essentialis āt silitudo ē illa q̄
aliq̄ sūt silia nā̄ specīuoca. ¶ Sciēdū vlteri⁹ ꝙ ad
huc duplex ē silitudo vz fz rōnē ⁊ intētiōez. Silitu
do fz rōnē est illa q̄ aliq̄ sūt silia in aliq̄ rōne qdd

tatius. Similitudo vero intentionis est illa q̃ est inter aliq̃ duo quoꝝ vnũ est similitudo alteri⁹. ¶ Conclu sio rn̄salis ad obiectionẽ. Cōcedẽdũ ẽ ꝙ anĩa nõ ẽ sue potentie p essentiam .i. formaliter ꝫ sint idẽ realiter. ¶ Juxta hoc nota ꝙ p eẽntiam capit du plr. Uno mõ p essentiã .i. formalr. Jlla autẽ dicunt eẽ idẽ formalr quoꝝ vnũ includit aliud in primo mõ dicẽdi p se. Nõ idẽ p essentiã sunt illa quoꝝ vnũ nõ icludit aliud in pmo mõ dicendi p se. Propõ. Sic intelligit vltima resolutio S. Bonauẽtu. q̃ dicit. Cõcedẽdũ ẽ ꝛc. Alio mõ p essentiã capitur put idẽ est qõ realiter. Et tũc illa dicunt idem per essentiã q̃ sunt idẽ realiter. Propõ. Jllo mõ dico ꝙ potentie sunt idẽ p eẽntiã ipsi anime q꞉ idẽ realr.
¶ Predicatio est duplex scꝫ eẽntialis ꝛ accñtalis. Predicatio accidentalis est accñtis de subiecto. ꝛ sic illa aĩa est itellectus nõ est pdicatio accñtalis ꝛc. Predicatio eẽntialis est de eo cuius ẽ essentiale. Propõ. Jllud dr̄ essentiale alteri qõ est idẽ realr .il li. Et sic ẽ ibi pdicatio essentialis ꝛc. ¶ Essentiale capit quadruplr vel vt dicit essentiã rei: vt natura specifica dicit totã qdditatẽ: vel scdo vt dicit essen tialia cõstitutiua: sicut caput: cor: mã ꝛ forma ꝛc. Uel tertio dicit sine quo res non pt esse. Uel quar to eẽntiale dicit sine quo ipm nõ habꝫ esse pfectuꝫ Propõ. Quecunqꝫ aliq̃ sic se hñt ꝙ sunt idẽ realr: tunc multiplicato vno multiplicatur ꝛ reliquuꝫ.
¶ Pro intellectu huius ppõnis. est notandum ꝙ Multiplicatio põt esse duplex: prima est rerũ. secũ da rõnũ formalium. Propõ. Intelligendo ppõnẽ scdo mõ scꝫ de multiplicatione rõnũ formaliũ: ipa nõ est vera. Non enim multiplicato vno sequitur ꝙ etiã multiplicetur ꝛ reliquum. patet h̄ de po tentijs anime: que ꝫ multiplicentur non tamen idõ ipsa anima multiplicatur.

Consequẽter est qõ de scda assignatione imaginis. Utrũ imago trinitatis cõsi stat in mente: noticia ꝛ amore: vt i po tentijs. aut vt in habitib⁹: aut vt in po tẽtijs ꝛ habitibus sil: vel tanq̃ in sba ꝛ habitibus. Prĩo declarãdi sunt termini mens: noticia: amor: habitus ꝛ sba. ¶ Primus terminus est mens. Et põt capi qdruplr fm qõ deriuat a qtuor. vide in textu. Primo a mene .i. luna seu defectus. sic stat p tota anima tã p potẽtijs superiorib⁹ q̃ iferiorib⁹. Scdo dr̄ mẽs a metiẽdo. Et sic capit mẽs p qcun qꝫ potẽtia cognoscitiua vel iudicatiua: q꞉ talis mẽ surat obiectũ. Tertio capit mens put dr̄ ab eminẽ do. Et sic accipit p pte superiori anĩe siue ratiõis Et sic accipit cõiter Aug⁹. Propõ. Jsto mõ mens non reperit in potentijs sensitiuis nec in aĩa sensi tiua: nec in anima vegetatiua nec etiaꝫ in potẽtijs anime vegetatiue: ſꝫ solum est in portiõe supiori. Quarto capit mens vt dr̄ a meminisse ꝛ tũc tantũ valet sicut memoria. Capit etiã p potentijs sensiti uis in quibus minime ꝯsistit imago. Prima ppõ. Mens pmo modo capto nõ capit in qõne nec eti am scdo mõ. Scda ppõ. Mens qrto mõ capto ac cipit in qõne. ¶ Secundus terminus est noticia. Sepe hic terminus fuit declarat⁹ declarãdo qd sit cognitio. Dico tñ nũc ad ppositũ ꝙ triplex est noti cia habitualis vꝫ virtual ꝛ actual. ¶ Noticia vir tualis dr̄ illa q̃ intelligit aliqd nõ vt primo termi nãs itellectũ nec vt primo intellectũ: ſꝫ vt pars pri mo intellecti vt itelligendo hoiem intelligo anĩal vt pte primi itellecti. ¶ Actualis noticia est illa q̃ aliqd actualiter intelligit vt totale terminãs actu illã noticiã vel itellectionẽ actualẽ. Propõ. Noti cia actualis ẽ prima. Et prima ei est noticia virtua lis. ¶ Habitual noticia est illa q̃ aliqd ẽ pñs itelle ctui sub rõne obiecti intelligibilis ꝛ q̃ ipꝫ obiectũ est in prima dispositiõe ad hoc vt itelligat. Prima ppõ. Et sic species intelligibilis existens i intelle ctu etiã cuiuscunqꝫ intelligibilis dr̄ noticia habi tual. Scda ppõ. Jsta noticia põt esse i dormiẽte: se cus de priorib⁹. Tertia ppõ. In proposita qõne ca pitur noticia pro actuali cognitiõe. ¶ Tertius ter minus est amor. Pro cuius intellectu est notãduꝫ ꝙ duplex est actus voluntatis. primus est amor. se cundus est odiuꝫ. pmus est perfectior scdo. ¶ Un amor est actus q̃ volũtas diligit vel acceptat aliqd obiectũ ꝯueniẽs vel quod intellectus iudicat tan q̃ ꝯueniẽs q̃uis nõ sit ꝯueniens vt ẽ amor cecus. ¶ Odiũ aũt est quo volũtas resilit ab obiecto dis cõuenienti vel vt discõuenienti. Et q꞉ imago consi stit in his que pfectiora sunt i hoie. Amor aũt est p fectior actus q̃ sit odiũ: ideo imago trinitatis in amore consistit ꝛ nõ odio. ¶ Quartus terminus in est habit⁹. Unde notãdũ est ꝙ habitus capit triplr. Primo mõ p qcunqꝫ forma hñte pͥuationẽ sibi op positã. Et hoc mõ lumen in aere dr̄ habit⁹: q꞉ tene bra sibi opponit. Et visus est habitus: q꞉ cecitas si bi oppõit. ¶ Alio mõ capit habit⁹ p corporis ad iacentia vel eorum que circa corpus sunt. Et sic est vltimũ pdicamẽtũ. Tertio mõ capit habit⁹ p quã dã qualitate disponẽte sbiectũ (in q̃ est radicata) ad opationem. Et sic capit hic. Tamen hoc tertio mo do capitur dupliciter. Uno modo generaliter pro omni qualitate disponente subiectum. ꝛ vt fa cit pmã spem q̃litatis. Et sic capit etiã pro spẽ itel ligibili: ꝛ breuiter p oĩ dispositiõe. Alio mõ speci alr p quadã q̃litate aggenerata ex multis actibus pcedentibus inclinãte ad ꝯsiles actus ꝛ sic de diffi cili est mobilis a sbo. Et distiguit habit⁹ h̄ modo ꝯ dispositionẽ q꞉ dicit q̃litatẽ ꝺ difficili imobilẽ hoc mõ etiã psupponit dispositionẽ ꝛ act⁹ pcedentes. ¶ Quintus termin⁹ est sba. ꝛ capit triplr. Uno mõ p ente qcunqꝫ p se existẽte vel potẽte p se existere. Propõ. Hoc mõ de⁹ est sba. Et sic dr̄ a p se stando: nec obuiat dictũ Augu. vij. de. tri. c. v. dicẽtis deũ abusiue dici sbaꝫ. Scdo mõ capit sba p quacunqꝫ re potẽte subsistere accñtib⁹ maxie. s. ꝛ pmo. Et sic loquit aug. vbi. s. deũ abusiue dici sbaꝫ. Et h̄ vtiqꝫ verũ est.

verũ est. Tertio capit sba p cuiuscũq3 rei essentia.
Propõ. Hoc mõ reperit in oĩb⁹ pdicamẽtis. Pro/
põ. Substãtia h tertio mõ capit in titulo q̃stionis.
¶ Pro ãpliori q̃õnis itellectu ai aduertendum q
in aia septẽ iueniunt. Pⁱo sba aie .i. essẽtia. Scdo
potẽtie ɔsbales q̃dẽ: s3 nõ oĩno idẽ essentialr. Ter/
tio hit⁹ pprie dicti .s. tertio mõ supra positi. Quar
to spẽs intelligibiles q̃ sunt cãe pũie ad itellectio/
nes. Quĩto reperit act⁹ intelligẽdi. Sexto disposi
tiões de facili mobiles a sbo. Septio reperiunt in
aia passiões. Cõtra. Phs dicit q tm sũt tria in aia.
s. potẽtie: habit⁹ ⁊ passio:g tu male dicis q septe3.
Rñsio. Uerũ quidẽ est de ɔñtibus ad dispositionẽ
s3 falsum est de preuijs ad intellectione3.

Resolutio questiõis stat in tribus ppõni bus negatiuis ⁊ vna affirma/
tiua q̃s doc. Sera. ponit in ĩra. Et vna distinctiõe.
¶ Distictio ẽ tal. Imago ẽ duplex creatiõis v3: ⁊
recreatõis. Imago creatiõis ẽ ipa aĩa cũ suis po
tẽtijs: vt dictũ est in pma assignatione imaginis.
Imago aũt recreatiõis vel reformatiõis ẽ ipa aia
reformata habitib⁹ supnãlib⁹. Ponũt eni aliq q̃t
tuor habit⁹ supnaturales .s. gra3: fidẽ: spem: chari
tatẽ q̃bus reformat ipsa anima. ¶ Prima ppõ ⁊
negatiua. Imago trinitatis vt in trib⁹ pdictis cõ
sistit .s. mẽte: amore ⁊ noticia. nõ ẽ in eis vt i trib⁹
potẽtijs: q2 non sunt tres potẽtie. ¶ Scda ppõ ⁊
negatiua. Imago nõ cõsistit in his trib⁹ solũ vt in
habitib⁹: nã mens ibi stat p aia. ¶ Tertia ppõ ⁊
etiã negatiua. Imago trinitatis nõ ɔsistit i his tri
bus vt i potẽtijs ⁊ habitib⁹ sil: q2 tũc non trinitas
s3 q̃ternitas eẽt. ¶ Quarta ppõ ⁊ affirmatia. Ima
go trinitatis increate ɔsistit i his tribus: vt in sba
aie ⁊ habitib⁹ sil. Correlariũ seqtur. Hec assigna/
tio imaginis differt a pma q̃ ẽ mẽoria: intelligen/
tia ⁊ volũtas: q̃ ɔsistit i actib⁹ pmis ⁊ scdis illa võ
i sba ⁊ hitib⁹. Itẽ pª ɔsistebat i cõpatiõe ad deu3:
hec võ in cõpatione ad animã. Itẽ pria est magis
euidens seu perfecta ac expressior imago.

Pro solutione argumẽtor3 Nota q pma duo argumẽta
añ oppositũ sunt p pte vera. Itẽ intelligere ⁊ vel/
le nõ sunt act⁹ alicui⁹ hit⁹ s3 sunt actus ipsius sbe
aie. Nõ negat tm p h q̃n habit⁹ etiã possit ɔcurre
re actiue ad illa. S3 nõ sũt actus habituũ .i. nõ sub
iectant in hitib⁹ s3 in ipsa aia. ¶ Nota eti i q habi=
tus memorie est spẽs intelligibilis: habit⁹ itelligẽ
tie est noticia actualis. habitus vero volũtatis est
ipe amor. Nota tm q habit⁹ capit hic valde large
⁊ extense. ¶ Ulterius notãdũ q habitus ẽ tripl̃r
in aia. Primo ex acq̃sitiõe .s. ex actib⁹ freq̃nter eli/
citis: hi nõ sũt coeui aie. Scdo ex inata dispositiõe
Et l3 hec sit coeua aie: nõ tm oportet q habit⁹ ex ta
li sit coeuus aie. Tertio hitus est in aia ex naturali
origie aie. hi sũt cõcreati cõnaturales ⁊ coeui. Un
de nota sm .s. Bonauẽ. pmã solutõe3 q aia pt dili
gere aliena ex hitu acq̃sito. Diligit etia3 ppriũ cõ/
modũ: s3 h ex innata dispositiõe q̃ faciliter cogscit
⁊ diligit sibi ɔueniẽtiã ⁊ fugit disconueniẽtiã. Di
ligit etiã ⁊ itelligit seipsã. ⁊ h ex hitu nãli siue hiti
bus sibi inditis ɔcreatis ⁊ cõsbalib⁹ Nota finalit
q triplex ẽ habitus acq̃situs v3 infusus. ⁊ inditus
siue inat⁹. Et est ille q est ɔcreatus ipi anime. Pro
põ. Talib⁹ hitib⁹ ipa aia nãlr dilectiõe diligit se ⁊
itellectiõe sibi nãlr idita itelligit se: vt dic. õ. Aug.

Secundo q̃rit de istis in cõpatõe ad iui cẽ s3 triplicẽ cõpatiõe3 v3 or/
dis: eq̃litatis ⁊ ɔsbalitatis. ⁊ Pro p terminor3 decla
ratiõe venit notãdũ quõ hec tria .s. mens: noticia
⁊ amor possint intelligi hre ordinẽ eq̃litatẽ ⁊ ɔsba
litatẽ. ¶ De pmo declarat q mẽs: noticia ⁊ amor
habeãt ordinẽ inter se põt intelligi dupl̃r. Uno⁹
ɔsiderãdo ea i se ⁊ absolute. Scdo mõ q hẽant or
dinẽ in cõpatõe ad actus. ¶ Prima ppõ. Si cõsi
derant inter se ⁊ absolute tũc nõ hñt ordinẽ. pat3:
q2 ista tria sũt coeua aie: g nõ hñt ordinẽ saltẽ tpis
inter se cũ hit⁹ i pposito capiat p habitib⁹ iditis
⁊ nõ p acq̃sitis. ¶ Scda ppõ. Ista tria s3 q cõpa
rant ad actus suos hñt ordine3. p3 h. Q2 noticia
sp pcedit volitionẽ: q2 nihil volitũ nisi cognitu3.
¶ Declaratio scdi q mẽs: noticia ⁊ amor sint eq̃
lia: põt intelligi ẽt dupl̃r. Uno⁹ q̃ ad vnitatẽ. Pro
põ. Nõ op3 q illa tria sint eq̃lia i ẽitate: nec õ illa
eq̃litate intelligit rc. Scdo⁹ põt dici eq̃lia p cõpa
tionẽ super seipa3. Propõ. Tũc dico q est ibi eq̃li
tas: nã aia itelligẽdo se põt se cogscere q̃tũ ipa ẽ
si saltẽ distincte se cogscat. Etiã tm diligit se q̃tũ se
cogscit ⁊ itelligit. Propõ. õ illa eq̃litate ẽ itelligẽ
da qõ. ¶ Declaratio tertij. Aliq̃ possũt itelligi cõ/
sbalia q̃m sũt vna ⁊ eadẽ res: l3 sit distictio forma
lis inter ea: ⁊ sic cũ itellect⁹ ⁊ voluntas sint realiter
l ipsa anima ⁊ idem realiter: licet distiguantur for
maliter: ideo ibi est consubstantialitas.

Resolutio q̃õnis stat in trib⁹ ppõnibus ¶ Pria ppõ Ista tria mens:
noticia ⁊ amor p cõpationẽ ad act⁹ hñt ordinẽ. p3
q2 mẽs ibi sumit p ipa sba aie. put icludit duos
act⁹ pmos vel duplicẽ fecũditatẽ: respectu noticie
⁊ repectu amoris. et sic pt3 quõ sit ibi ordo: nã aia
put ẽ sb pmo actu pducit noticiã. Ipa etiã aia put
est sb actu scdo .s. volũtate pducit amorẽ cui ẽt p
supponit intellectio siue noticia. ¶ Scda ppõ.
Mẽs noticia ⁊ amor hñt eq̃litatẽ inq̃tu3 ɔuertit
se .õ. se. pt3: q2 ipa noticia noscit seu itelligit ipam
aia3 q̃tũ ẽ itelligibil ⁊ amor amat tm q̃tũ ẽ ama
bilis ipa aia. g rc. ¶ 3ª ppõ: mẽs: noticia ⁊ amor
habent consubstantialitatem inter se. illam propo
sitionẽ negaret doctor subtilis. q2 noticia ⁊ amor
cũ sint actus scdi: ⁊ accidẽtia non possunt esse cu3
ipsa anime substantia idẽ realiter. Sed forte dice
retur sm San. Bonauentu. q ista sunt consubstã
tialia anime: q2 dictu3 est supra q noticia ⁊ amor
q̃bus ipsa aia intelligit se ⁊ diligit se sũt hit⁹ ɔcre
ati: ideo dicitur q sunt consubstantiales anime.

Tertio & vltimo queritur. Utrũ hec trinitas imaginis scz mẽtis noticie & amoris ducat necessario in cognitionez trinitatis quã tum ad personas. Termini sunt superius declarati. ideo videamus de resolutione.

Resolutio questionis stat in tribus ꝓpositiõibus. ¶ Prima est. Nullus viator quãtumcunqz pollẽs ingenio potest ꝑ rõnem naturalem & euidentem vel ꝑ imaginem trinitatis existentẽ in nobis deuenire siue cognoscere trinitatem personaꝝ in vnitate essentie. Ubi notandum ꝙ duplex est intellectio in deo ingenita. s. & producta: ingenita est illa que est eadem numero in tribus personis. Noticia autez genita est ipse filius & secunda persona in diuinis. ¶ Secũda propositio. Fidelis seu catholicus per fidem quaz habet põt deuenire in cognitionem trinitatis personarum cũ vnitate essentie. Et hoc per trinitatem imaginis creditam existentem in nobis ab eo &c. Correlarium sequitur ꝙ hõ creatus ad imaginẽ & similitudinem dei factus sit: solũ est creditũz. Et non potest naturali rõne demõstrari. Notandum ꝙ duplex est amor improductus siue essentialis & est amor ꝓduct⁹ siue notiõalis. Essentialis amor est actus simplicissimus quo deus diligit se & oia propter ipsum. Et ille est cõis tribus. Amor vero ꝓductus siue notionalis ẽ ipse spiritussanctus siue tertia persona in diuinis. ¶ Tertia ꝓpositio ẽ quod philosophi ꝑ trinitatẽ quã habemus in aĩa nostra quã ipsi ignorauerunt esse imaginez dei potuerunt deuenire in cognitionẽ triũ appropriatoꝝ personis diuinis: sic patz hec questio.

Circa distinctionẽ quartam queritur p̃io. Utruz hec locutio deus genuit deũ in diuinis sit ꝯcedenda. Pro declaratiõe terminoꝝ. Notã duz ꝙ oĩa ṽba cuiuscunqz tp̃is siue ꝑteriti siue futuri siue iportãt act⁹ eẽntiales siue notionales dicũtur ṽe de dõ & est regl'a oĩz theologoꝝ gñalis. Ista regl'a fundat̃ in isto dicto Aug⁹. sup illo ṽbo. Que cũqz audiui a p̃re &c. Notandũ ꝙ ista ṽba lz dicantur de dõ nõ dicũt̃ tñ d̃fas diuersas. ¶ P̃ia ꝓpõ. Uerba diuersoꝝ tp̃uz nõ dicũt d̃fiaz tp̃is ꝓut dicũtur de dõ. ¶ Scd̃a ꝓpõ ꝙ idẽ sunt p̃ñs p̃tm̃ & futurũ in dõ. ¶ Tertia ꝓpõ. ꝙ ista ṽba diuersorũ tp̃m vt dicunt̃ de deo importãt nunc eternitatis non tamen absolute: sed ꝓut coexistit plurib⁹ ꝑtib⁹ tp̃is.

Resolutio questiõis stat in vna ꝓpõne & q̃ttuor reglis. ¶ Propõ ẽ talis ꝙ hec ꝓpõ deus genuit deũ de rigore ṽboꝝ est vera. Ubi notandũ ꝙ duplex est gñatio: vniuoca & equoca. Uniuoca est illa qua generat̃ aliqd sĩle ĩ natura specifica generãti. Equoca ṽo est q̃ generatur aliqd dissĩle in natura specifica generãti. Propositio nr̃a itelligit̃ de gñatiõe vniuoca. Notãdũ ꝙ qcq̃d hz p̃r realr̃ hz a se: filius aũt qcq̃d hz realr̃ hz a p̃re ꝑ gñatione. ¶ P̃ia regula logicalis est talis. Nomẽ abstractũ iponit̃ a forma & imponitur ipsi forme. Nomẽ ṽo ꝯcretũ iponit̃ a forma: sz imponit̃ subiecto. vt albũ iponit̃ a forma albedinis: sz nõ forme iponit̃: sz supposito. i. subiecto. Correlariũ. Oẽ ꝯcretũ ꝓ ꝑ se secato secat suaz formã: vt albũ albedinẽ. Pro denotato aũt secat subiectum. ¶ Alia regl'a. Talia sunt subiecta q̃lia ꝑmittũtur ab eoꝝ ꝑdicatis. Illa regula sb̃ aliis ṽbis assignat̃ a scõ Bona. ĩ textu. ¶ Correla. Nulla dictio restrĩgens restrĩgit aliquẽ terminũ nisi ponat̃ ĩ eadẽ ꝑte cũ illa dictiõe. Seq̃tur correlariũ. Nulla dictio posita in ꝑte ꝑdicati restringere põt terminũ positũ a p̃te subiecti. Et ecõuerso. Nihil positũ a ꝑte subiecti &c. ¶ Scd̃a regula est ꝙ termin⁹ h̃ñs multitudinẽ suppositoꝝ. i. termin⁹ cõis: siue distributione accept⁹: stat ꝓ illo pro q̃ reddit locutionẽ verã vt hõ currit pro currente. Notandũ ꝙ aliud est restringere. Aliud est locutionẽ reddere verã. & aliud est significare. & aliõ ẽ supponere. ¶ Reddere locutionẽ verã ẽ qñ reddit̃ vera pro vnico supposito vbi tñ subiectũ supponit pro plurib⁹ disiũctiue & hoc maxime in ꝓpõne ꝑticulari. Terminum ṽo restringere opz ꝙ sit dictio restrictiuaz posita a ꝑte eiusdẽ termini. Exẽplum. hõ albus. Exẽplũ vbi nõ valet hõ ẽ albus: rõ est: q2 additũ illi ꝓpositioni signũ vl'e sit vniuersalis & valet descensus copulatiue. Sed qñ additur termino restricto signũ vniuersale solum cõfundit terminũ pro illis tantũ q̃ ꝯtinent̃ sub termino restricto. ¶ Tertia regula est ꝙ termino habẽti formã nõ multiplicabilẽ vt est terminus singularis nõ differt ꝑponere & postponere negationẽ. Uñ nõ differt dicere. petrus nõ currit & nõ petrus currit. Que regula aliis subverbis talis ẽ. In terminis singularibus nõ refert negationẽ ꝑponere vel postponere ad faciendã negatiuã vel cõtradictoriã vnius affirmatiue. Exẽpluz vt non deus genuit deum: vel deus non genuit deum: ꝯdicit huic deus genuit deũ. ¶ Terminus singularis ẽ ille q̃ aptus natus ẽ ꝑdicari de vno solo tm̃ & sic ĩ hoc cõuen iũt oẽs logici ꝙ termin⁹ discretus significat subiectũ incõicabile. ¶ Ex quo seq̃t̃ ꝯ scm̃ bonauẽturã. ꝙ de⁹ nullo modo ẽ terminus singularis. Ideo omnes ille propositiones. deus generat deum: & deus non generat deum sunt idefinite. ¶ Contra. ergo sequit̃ ꝙ illa sit vera. de⁹ nõ generat deum. Concedo ꝙ omnes ille propositiones sunt vere. probatur: q2 sicut in illa propositiõe deus genuit deum: deus stat ꝓ persona patris. sic in illa propositione. deus nõ genuit deum ly. deus stat pro filii seu spiritussancti persona. ¶ Sed tũc qd ad doctorẽ scm̃. Dicendum ꝙ hoc fecit amore aliquoꝝ q̃ sic dicebãt ꝯ hereticos. ¶ Quarta regula est ista. Relatiuũ refert antecedens sub eodẽ modo supponendi sub quo antecedens precessit ip̃m relatiuũ nisi faciat relationẽ simplicẽ. ¶ Ubi notãdum ꝙ duplex est relatio scz simplex & personalis. Relatio simplex. qua non refertur idem antecedẽs numero.

numero. Exēplum. Mulier dānauit q̄ saluauit genus humanū. Relatio p̄sonalis qua refert idē ans numero. Exēplū. mulier currit que mouet. Et hoc est q̄ ipse sanctus bonauentura dicit in l̄ra nisi habeat suppositionē simplicē. ¶ Notandū p̄ solutione vltimi argumēti q̄ quandocunq̄ mutatur hoc aliq̄d in quale quid semp̄ cōmittit fallacia figure dictionis. Hoc aliq̄d est singulare. Sed q̄le q̄d est vniuersale. Exēplū. Petrus est indiuiduū. ergo hō ē indiuiduū. Et ecōtra tenet illa regula. Exemplū. Homo est species. ergo sortes est species ꝛc̄.

Queritur

secūdo. Utrū vnitas essentie admittat hanc. Deus generat aliū deū. Pro terminoꝝ declaratiōe notādū q̄ ois ꝓpō i q̄ ponit ille termin⁹ ali⁹ vel differt vel distinguit: exponit p̄ tres ꝓpōnes quaꝝ due p̄ie sūt positiue extremorū. Alia ho ē negatiua extremorū. Exēplū. Sortes ē ali⁹ a platōe. Exponit sic. sortes est ꝛ plato est sortes nō est plato. Defectu cui⁹ illa propositio est falsa. sortes est alius a chymera. probatur. quia aliqua exponētium est falsa. patet p̄ regulā generalem. Quandocūq̄ aliqua exponētiū est falsa ipsa exponibilis est falsa. Simili modo ē de illa. Homo viuus differt ab homine mortuo. ¶ Nota differentia est inter illas tres propositiones. Sortes est alius ab homine. Sortes est alius humanitate. Sortes est alius in humanitate. Naȝ cū dicitur. Sortes est alius ab homine. hic ly hoīe est terminus alietatis ꝛ stat confuse distributiue. ¶ Regula generalis. Omnis terminus cōmūis sequens terminuȝ alietatis tenetur cōfuse ꝛ distributiue. Et ideo ista est falsa. Sortes est alius ab homine probat q: sequeretur q̄ esset alius a seipso. Sed illa ꝓpositio. Sortes est alius humanitate tātuȝ valet ac si diceret. Sortes differt a prunello vel alio: humanitate. quia sola sua humanitate differt cū humānitas sit rō formalis differētie a prunello. Unde ista est falsa. Sortes est alius humanitate a platone ꝛc̄. q: humanitas non est ratio formalis differentie sortis a platone. ¶ Tertia propositio. Sortes est alius in humanitate. ibi ly in humanitate specificat terminum alietatis.

Responsio

ad questioneȝ. Notandum q̄ doctor seraphicus respōdēdo ad questiōem primo ponit quandā opinionem quā improbat maxime p̄ illam regulam generalem oīm grāmaticoꝝ videlicet. Q̄ omne adiectiuū habēs imediate sibi adiunctū suū substantiuū nō potest substantiuari: vt hō albus. ¶ Alia regula generalis logicoꝝ. Quotienscūq̄ ponitur adiectiuū imediate ad suū substātiuū pōit significatū suū circa substantiuū. ¶ Alia regula. Nō hȝ locū distictio. s. essētialis vbi diuersis ex causis nō est vnio. probat. Quia ꝓpter vnitatē essentie diuine que est vna causa vniunt tres p̄sone in diuinis. ergo ꝛc̄. Secus aūt ē de hūanitate in q̄ cōueniunt sortes ꝛ plato. ¶ Notandū q̄ in diuinis triplicia sūt vocabula: q: q̄dā sunt q̄ ipoꝛtāt oīmodā distinctionē: q̄dā vero oīmodā vnionē. Alia ho q̄ p̄tim ipoꝛtāt distictionē ꝛ p̄tim vnionē. ¶ P̄ria ꝓpositio. In diuinis nō admittūtur vocabula que oīmodā impoꝛtāt distinctionē. ¶ Correlariū. Ideo illa nō admittit: imo est falsa. Deus generat aliū deū. ¶ Scḋa propositio. Uocabula oīmodam vnionē importantia: non admittūtur in diuinis. ¶ Correlariū. Jō illa ē falsa. De⁹ genuit se p̄p̄ illū terminū se: q̄ ipoꝛtat oīmodā vnionē. ¶ Tertia propō. Uocabula medio mō se habētia q̄ videlicȝ ipoꝛtāt p̄tim distinctionē ꝛ p̄tim vnionē admittunt in diuinis. Correlariū. Jllo mō admittit illa. De⁹ genuit: deū. ¶ Notandum q̄ lata est dr̄ia inter alteruȝ ꝛ alius. Quia ali⁹ in neutro genere semp̄ dicit diuersitatē nature vel essentie. Sȝ alterum solū dicit diuersitatē accidentalē. patet hoc q: logici ꝯcedūt illā q̄ soꝛtes senex ē altera seipso. non essentialiter scȝ sȝ accidentalr̄. Et ideo illa cōceditur ab augustino. Pater genuit alterū deum. ¶ Sed contra arguitur. Jlla est vera. Deus genuit aliū. vel ḡ aliū deū. vel aliū nō deū: nō aliū nō deū. ḡ aliū deum. ¶ Rn̄det q̄ nec aliū nō deū nec aliū deū. ¶ Pro q̄ notādū q̄ q̄ndocunq̄ sunt aliq̄ termini cōplexi siue cōpositi ad dandū ꝯdictionē necesse est negationē cadere sup̄ totā cōplexionē vt pȝ in illis aliū deū ꝛ aliū nō deum. nō cōtradicūt. pȝ q: negatio nō fert supra totā cōplexionē. Sed ille sunt cōtradictorie. Aliū deū ꝛ nō aliū deū. p̄ma est falsa ꝛ secūda vera. Notādū vlteri⁹ q̄ theologi faciūt differentiā inter alius ꝛ aliud: q: alius in masculino ꝛ feminino nō dicit nisi distictionē p̄sonarū. Sȝ aliō in neutro genere dicit diuersitatem essentie. Notandū tamen q̄ alius ꝛ alia tantuȝ admittūtur in diuinis quando non adduntur termino cōi ꝛc̄.

Queritur

tertio. Utrū hoc nomen deus grāmatice habeat pluralē nūerū. Termini sunt supra expositi. ¶ Resolutio q̄ōnis stat in vna distinctiōe ꝛ duab⁹ ꝓpōnib⁹. ¶ Distinctio est talis. Deus capit triplr̄. Uno mō nuncupatiue. Alio modo adoptiue. Tertio mō essentialiter. ¶ P̄ria ꝓpō. Hoc nomē deus primis duobus modis dictū habet pluralē numerū. Probatur p̄ apostolum p̄me ad Corinth. viij. Siquideȝ sunt dij multi ꝛ dn̄i multi ꝛc̄. ¶ Secūda ꝓpositio. Hoc nomē deus tertio mō dictū scȝ essentialiter: non habet pluralem numerum.

Queritur

quarto. Utrū h̄ nomē de⁹ supponat p̄ nā̄ vel p̄sona. Pro declaratōe terminoꝝ notādū q̄ est differētia iter suppositiōeȝ ꝛ significatiōeȝ. ¶ Suppositio hȝ Okaȝ i aurea sua logica sic describit. Est acceptio termini in ꝓpōne pro aliquo vel aliquibus. ¶ Significatio autem est proprietas termini siue in propositione siue extra propositionē. ¶ Notandū q̄ ois terminus cōmunis hȝ duplex significatum scȝ primariū ꝛ secūdarium. Primariū significatū est na

tura aliqua cōis. Secundariū autem significatum sunt inferiora sub illa natura cōi. ⁋ Correlarius. Nō oportet terminū semper supponere pro eo ꝙ per se significat vel pro primario significato. Exē/plū. Homo currit: ibi hō nō supponit pro natura cōmuni. Aliud Correlarium. Necesse est oēm ter minū discretū vel singulare3 supponere pro eo qḋ significat probatur: q: significat aliquod incōmu nicabile. ergo tantum pro illo supponit.

Resolutio questionis. Notandū ꝙ i ista questione sunt tres opiniões due prime sunt ꝯtrarie ⁊ in extremo. tertia vera q̄ est doctoris seraphici est in medio. ⁋ Prima opi nio in tribus stat propositionibus. ⁋ Prima ꝓ positio. Hoc nomē deus significat naturā diuinā ⁊ supponit pro persona. ⁋ Secunda propositio. Iste terminus deus. Aliud significat per se ⁊ prio. ⁊ aliud supponit. p3 q: significat nām per se primo ⁊ supponit pro psona. ⁋ Tertia propositio. Hoc modo deus aliqñ supponit pro vna persona. Ali/qñ p duabus solū. Aliqñ pro tribus simul. vt p3 i illis ꝓpositiōibus. Deus generat. deus spirat. deus creat. ⁋ Scḋa opinio stat in vnica ꝓpōne que est talis. ⁋ Hoc nomē deus ꝓprie supponit p nā diui na sicut significat eandē ⁊ nō suppōit p persona nisi trahaf ab alio. Prima pars ꝓpositionis pba/tur: q: deus est terminus singularis. qui p eo sup ponit qḋ significat. Scḋa ps ꝓpōnis pat3 in ista ꝓpōne. deus generat: vbi deus supponit pro per/sona patris. ⁋ Tertia opinio vera que est doc. se/ra. stat in duabus propositionibus. ⁋ Prima pro/positio. Iste terminus deus partim est terminus sin gularis ⁊ ptim ē terminus cōis. Prima ps propo sitionis p3 q: significat formā nō multiplicabilem. Scḋa vō ps p3 q: significat naturā cōicabilē plu ribus suppositis. ⁋ Secunda propositio est. Iste terminus deus aliqñ supponit p naturā aliquan do pro persona. vt p3 ex predictis. ⁋ Notandū ꝙ terminus ptitiuus ē ille q ex sua significatione de/notat distinctionē vnius indiuidui ab alio. Regula. Quicūqꝫ terminus singularis suppōit p indiui/duo addito sibi termino ptitiuo stat p vno tātū.

Circa distinctionē quītā pmo qrit. Utrū eēntia diuina generet. Pro declaratiōe terminorum aduertēdū ꝙ duplex ē gñatio. actiua v3 ⁊ passiua. actiua ē illa q̄ generās pducit actiue genitū i eē. S3 passiua ē illa q̄ aliqd pducif passi/ue i eē. De generatiōe actiua ē pñs q̄stio sifr ⁊ scḋa De generatiōe vero passiua sunt alie due qōnes. ⁋ Notādū ꝙ gñatio actiua in creaturis duas rō nes formales iportat: q̄rū vna nō includit aliā for malr. Prima ē pductio. q̄ non dicit iperfectiōē s3 tm̄mō respectū pducentis ad pductū. Scḋa ē mu tatio. q̄ dicit ipfectionē. Un̄ mutatio illa nihil aliō ē: nisi actus ipsius materie q̄ pcedit materia a pua tiōe forme ad formam. ⁋ Prima propositio. Ad diuina nō transsumif generatio inquantum dicit mutationem. p3 q: isto modo includit ipfectionē ⁋ Secunda propositio. Ad diuina trāssumif ge/neratio inquantum dicit pductionē: p3 q: illa p/ductio dicit perfectionem. ergo ⁊c. ⁋ Diuini ver bi generatio nō est mutatio sed vera eius produ/ctio: non successiua sed indiuisibilis ⁊ eterna: non raptim trāsiēs seu fluens: sed sūme pmanēs. Ista descriptio habet septē particulas. Quarū quattu/or sūt affirmatiue: ⁊ tres negatiue. Et vnaquequ facit specialem conditione3. ⁋ Prima particula est ꝙ non est mutatio. Probatur Nihil quod est imperfectionis est ponendum in deo: sed muta/tio est huiusmodi. ergo ⁊c. ⁋ Secunda particu/la est affirmatiua sc3: sed vera eius productio. pro batur: q: pater i diuinis vere producit filiū sed nō nisi p generationē. g̃ gñatio nō est nisi vera ipsius filij pductio. Tertia pticula ⁊ negatiua. Nō succes siua. Quarta pticula ⁊ affirmatiua. Sed pmanēs. Iste due pticule simul pbātur. Illa generatio nō est successiua sed idiuisibilis p quā illō qḋ genera tur nō h3 seu acqrit ptē post ptē: sed simul totaliter producif: sed gñatio q: producif vbū diuinū ē hu iusmōi. g̃ nō ē successiua s3 idiuisibilis. 5a pticula ⁊ affirmatiua. S3 eterna pbaf: q: ipossibile est ꝙ ali qd (qḋ ē idē cū eēntia diuina nō sit eternū cū eēntia diuina sit eterna) s3 gñatio q̄ gñaf filius ē idē cū eēntia diuina. g̃ ē eterna. 6a pticula ⁊ negatiua. Nō raptim trāsiēs seu fluēs. pbaf: nihil ipfectiōis ē ponēdū i deo sed rapti trāsire ē iperfectiōis. g̃ ⁊c. 7a ⁊ vl/tima pticula. Sed est sūme pmanēs. Patet quia ab eterno in diuinis filius genit⁹ ē: ⁊ semp generaf ⁊ semp generabif. g̃ est sūmme pmanēs. Alia rō. Il la generatio ē summe pmanēs cui repugnat non existere ⁊ necessario cōuenit semp existere: sed ge/neratio filij in diuinis ē hmōi. g̃ ⁊c. ⁋ Notandū ꝙ ista q̄ttuor Generatiuū: potēs gñare: generans ⁊ pr. In creaturis dicūt quattuor rōnes formales sepabiles ab inuicē. Hoc patet. Quia generatiuū dicit aptitudinē ad generandū. ⁋ Prima ꝓposi tio. Multa sunt generatiua q̄ nō pñt generare vt p3 de pueris. Sed ꝯ. Seqf h3 aptitudinē. g̃ poten tiā. Rndeo. Differētia ē īter aptitudinē ⁊ potētiā p3 q: cecus h3 aptitudinē ad vidēdū ⁊ tm̄ nō h3 po tentiam videndi bm pbm. Silr potētia differt ab aptitudine. P3: quia lapis potest esse sursum non tm̄ h3 aptitudinē essendi sursum. ergo distinguun tur. Unde generatiuū in plus se h3 q̄ potens ge/nerare. Secundum est potens generare. Proposi tio. Omne potens generare h3 aptitudine3 ad ge nerandū ⁊ nō ecōtra. Tertiū est. Generās. Propō Oē generās est potēs gñare. Probaf. Qm̄ abeē ⁊ posse sibi correspondens est bona consequentia. ergo ⁊c. Quartū ⁊ vltimum est. Pr. Propō. Oīs pater est generans vel fuit aliquando generans. ⁋ Correlarium sequitur. Multi sunt qui genue/runt filios quorum tamen nunquā erunt patres.

nisi in

nisi in extremo iudicio. Patz de illo qui moritur postq̃ decidit semen in vtero matris anteq̃ viuebat fetus. ¶ Correlariũ. Licet oĩa ista p̃dicta dicant in creaturis rõnes distinctas formales. In diuinis tñ oĩa illa dicant idem ⁊ sunt oĩbus modis idẽ. Differũt tñ solũ penes modũ significãdi grãmaticales. scilicet generatiuum: potens generare: generatio actualis: ⁊ paternitas.

Resolutio questiõis cõsistit in trib⁹ suppositiõib⁹. duab⁹ distinctionibus. ⁊ trib⁹ propositionib⁹. ¶ Prima suppositio. Hec veritas: sic deus ẽ trinus ⁊ vn⁹ q̃ nec trinitas cõfundit̃ p vnitatẽ nec vnitas multiplicatur per trinitatẽ ẽ fundamentũ totius fidei catholice. Patet per athanasij simbolũ. vbi dĩ. Hec est fides catholica vt vnũ deũ in trinitate ⁊ trinitatẽ in vnitate veneremur ⁊c. ¶ Scđa suppositio. Opportune inuẽta sunt noĩa immo a deo sunt nobis manifestata que significẽt psonaꝝ distinctionẽ in essentie vnitate: ⁊ vnitatẽ essentie sine multiplicatione patet: quia ex quo credimus personarum trinitatem cum essentie vnitate. ergo opportunum fuit vt traderent̃ nobis termini quibus ea explicare possemus. ¶ Tertia suppositio. Sicut noĩa in diuinis iposita psonis diuinis sunt: incõmunicabilia in significatione. Ita essentie diuine oportuit aliqua imponi noĩa: que non aliquam importarẽt distinctionẽ in significatiõe. Probat̃. Quia psone diuine realiter personaliter distinguũt̃. ꝯ ⁊c. Sed q: essentia diuina est vnica ꝯ scđa ps suppositiõis vera. Sunt aũt ad minus duo noĩa significãtia vnitatẽ essentie vt supra patz. Essentia diuina ⁊ deitas. Correlariũ. Ex quo infertur ꝯ. s. Tho. In officio de eucharistia vbi dicit in quodã hymno. Te trina deitas. qđ nullo mõ de rigore verborũ illa est vera. vt patebit p sequentia. ¶ Prima distinctio triplex est noium genus significãtiũ essentiã quedã significant in cõcreto vt hõ nõ de⁹ qđ significat diuinã essentiã in cõcreto. Alia sunt q̃ significãt in abstracto ⁊ hoc vltimate abstractio: vt est h nomẽ deitas qđ precise significat diuinaz essentiã. Alia sunt que significãt diuinã essentiaz medio mõ vt volũtas sapientia ⁊ hmõi. ¶ Scđa distinctio. Aliquod nomẽ cõcernere aliqđ suppositũ põt intelligi dupl'r. Uno mõ per modũ inherentie. Alio mõ dĩ cõcerni suppositũ: q: importat aliquẽ actũ vel originẽ qui est soli⁹ suppositi. Exẽplũ primi: vt puta potẽtia: bonitas: sapia. Exẽplũ secũdi: genit⁹ pductus. ¶ Pria ppõ. Noĩa significantia essentiã diuinaz in concreto põt vere ⁊ realiter supponere p psonis. Correlariũ. Ergo ista ppositio deus generat est admittenda. Scđa ppõ Noĩa que significant in abstracto ⁊ hoc vltimata abstractione nullo mõ põt supponere p psonis vl' suppositis. Correlariũ. ꝯ ista ẽ oĩo ipropria ⁊ nullo mõ a catholicis admittẽda: essentia diuina generat vel deitas generat. ¶ Tertia ppõ. Noĩa significantia essentiã diuinã medio modo. s. partiz in abstracto ⁊ partim in cõcreto supponũt: partim p suppositis ⁊ partim pro essentia. Correlarium. Oẽs tales ppositiones: sapia est genita: amor est product⁹: põt admitti q: sunt partim prope inq̃tuz videlicet supponũt pro psonis: partim improprie inq̃tuz supponunt p essentia diuina. ¶ Notandũ q̃ q̃ncũq̃ inuenitur in sanctis doctorib⁹ Illa ppõ. Essentia diuina gñat semp est exponenda sic. Essentia diuina generat. i. res illa q̃ est essentia diuina generat. Hoc ideo: q: sancti ꝯ hereticos nisi sũt locuti ⁊ expssi⁹ q̃ hmõi expetebat ppetas

Pro solutione argumentoꝝ. Notãdũ p solutione pmi argumẽti q̃ sunt tñ tres pprietates i diuinis. scilicet pñitas: filiatio ⁊ spiratio passiua. Distinguũt aũt psone ⁊ essentia p hre ⁊ nõ hre: q: essentia diuina nõ hz pprietates. psone vero hñt pprietates. ¶ Ulterius notandũ pro scđi argumẽti solutiõe q̃ diuersitas rõnis accipit̃ dupl'r in diuinis. Uno mõ p hẽre diuersas ppetates. Propõ. Illo mõ Qñ est diuersitas ppetatũ in diuinis vnũ distinguit̃ realiter ab alio ⁊ vnũ nõ p̃dicat̃ de alio. Alio mõ p hẽre ⁊ nõ habere. Et sic nõ distinguunt̃ realiter. ¶ Notandũ ẽt q̃ duplex est ꝯdictio. Quedã est q̃ nihil põit vel cui⁹ vnũ extremoꝝ nihil põit vt ens ⁊ nõ ens. Alia e cui⁹ extrema aliqd ponunt vt i pposito hre ppetatẽ ⁊ nõ hre ppetatẽ. ¶ Animaduertendum q̃ aliquem terminum nihil ponere est ipsum non posse verificari de aliquo reali Per oppositũ. Illa negatio dĩ aliqd ponere que põt verificari de aliquo termino positiuo. Et sic ẽ in proposito de illo termino incõicabile. ¶ Regula generalis est q̃ q̃ncunq̃ aliquaz hñt distinctionẽ rõnis vel ẽt minimã tũc sufficit ad h q̃ de ipsis ꝯdictoria dicat̃. ¶ Regula scđa. In oĩ propositione indefinita affirmatiua sbũm ⁊ p̃dicatũ eodem mõ supponũt. Et idẽ intelligit̃ de particularibus ⁊ singularib⁹ de q̃b⁹ idez ẽ iudiciũ. ¶ Sciẽdũ p maiori itellectu q̃ duplex ẽ p̃dicatio. s. ꝯm sbam ⁊ ꝯz rõnẽ. Scđz sbaz vt hõ ẽ aial. scđz rõnẽ vt aial ẽ gen⁹. Ista distictio vz ẽẽ ppositiui ⁊c. ¶ Propõ. Illa p̃dicatio ẽ verissima essentia diuina ẽ gñatio essentia diuia est pñitas. Ubi notandũ q̃ duplex est in diuinis p̃dicatio. s. formalis ⁊ idẽtica. Identica est illa in q̃ vnũ extremoꝝ est formaliter infinitũ. Uel ambo sunt infinita: ⁊ ambo sumunt̃ in abstracto. Aut si vnũ in cõcreto oz q̃ substantiuetur aut ꝯcretiue teneat̃. Exẽplũ primi. Essentia est paternitas. Exẽpluz secũdi ⁊ tertij. Essentia diuina ẽ bonitas. Exemplũ quarti. Essentia diuina est p̃. s. i. p̃ est id qđ est essentia diuina. Ex quo seqt ex p̃ cõditione q̃ nulla p̃dicatio est in creaturis p identitatẽ ꝯ franciscũ Maronis qui dicit q̃ bene sit i transcendẽtibus p̃dicatio idẽtica. ¶ Regula generalis. Quodlibet ens infinitũ formaliter identificat sibi oẽ cõpossibile. Alia regula. Nullũ ens in

finitū formaliter est alteri cōponibile. pbaſ: qꝛ qc
qd cōponitur cuꝫ alio pōt esse pars. Sed esse pars
dicit imperfectionē. ḡ cū ens infinitū nihil habeat
īperfectionis nō est cōponibile alteri. Alia regula
Nulla adiectiua vel participia: vel verba pñt ṗdi
care per identitatē nec in diuinis nec in creaturis
Idē sunt gñare: gñatio: pᵣnitas: ⁊ pᵣ adiectiue tē
tus. ❡ Regula gñalis. Qñcunqꝫ mutaſ ṗdicatio
identica in ṗdicationē p inherētiā semp cōmittiſ
fallacia figure dictionis. Exemplū. Essentia diui/
na est pater. ergo essentia diuina generat.

Secundo queriſ. Utrū sit cōcedendū ꝙ
aliqs genereſ de sb̄a pr̄is vt fi
lius. Termini declarandi sunt filius ⁊ pater. No/
tandū ṗmo ꝙ filius est terminus cōcretus descen
dens ab illo abstracto filiatio. Uidendū est ḡ prio
qd sit filiatio. Uñ filiatio est habitudo alicuius p/
ducti nālīter filis pducēti in nā intellectuali vel
sensitiua. Dᵣ ṗmo hitudo loco gñis. Dᵣ scdo pdu
cti nāliter: ad dr̄iaꝫ pducti libere. Ubi notandum
ꝙ duplex est pductū. s. nāliter: ⁊ dᵣ illud qđ neces/
sario pduciſ a suo agente. Sꝫ productū libere est
illud qđ produciſ p volūtatē libere. Et ideo dᵣ in
diffinitiōe: producti nāliter. Qꝛ nihil qđ produci
tur libere dᵣ filius. Diciſ tertio. Siṁis producenti
defectu cuius rana producta a sole nō dᵣ filꝰ eiꝰ.
Quarto dᵣ in nā intellectuali vel sensitiua. Quia
filiatio tm̄ in illis repiſ. Licet enim ignis generet
ignē nō tm̄ ignis genitus est filꝰ eiꝰ. Fuit. n. morꝰ
ponere filiationē ī nā sensitiua pp auctoritatē istā.
Exodi. xxiij. Nō coques hedū in lacte matris sue
❡ Scd̄s terminus ē pᵣ. Pater ē terminus cōcre
tus descendens ab hoc abstracto paternitas: opoꝛ
tet ḡ primo videre qd sit paternitas. Unde pater/
nitas est hitudo producentis nāliter filis produ/
cto in nā itellectuali vel sensitiua. Ista diffinitio pꝫ
Ex his clare pꝫ qd sit filꝰ ⁊ qd pᵣ. ❡ Notandū vl
teriꝰ ꝙ gñaſ dicit passiuā gñationē. Est enim du/
plex gñatio. s. actiua ⁊ passiua. q̄re supra. ❡ Diui
ni verbi gñatio passiua nō ē mutatio sꝫ vā eiꝰ pro
ductio passiua: nō successiua: sꝫ indiuisibilis ⁊ eter
na: nō raptim trāsiens seu fluens: sꝫ sūme perma/
nens. Ista descriptio eodē mō declaraſ sicut supe/
rius. illa de gñatione actiua verbi fuit declarata.
❡ Notādū ꝙ ista quattuoꝛ generabile: potēs ge/
nerari: generari ⁊ filius: dicūt rōnes formales di
stinctas a seinuicē ī creaturis. probaſ. Oē eni po/
tens generari est generabile ⁊ nō eꝫ: qꝛ nō oē ge/
nerabile est potēs generari marie nāliter pꝫ. Qꝛ
ego suꝫ generabilis cū hēaꝫ mām ⁊ formā: sꝫ non
possum generari. Qꝛ qđ genitū est ṡm pħm am/
plius nō pōt generari. Nā maria est dr̄ia inter ap
titudinē ⁊ potentiā. pꝫ enim ṡm pħm ꝙ cecitas
dicit aptitudinē ⁊ tm̄ nō potētiaꝫ qꝛ posuit ꝙ non
posāt fieri regressus de puatione ī habitū ⁊c̄. Se
cundo bñ seqſ. Generari ḡ pōt generari. pꝫ: qꝛ est
bona ꝯña ab actu ad potentiā ⁊ nō eꝫ. qꝛ antichri

stus est potens generari ⁊ tamen non est genitus
Tertio bene seqſ: est filius. ergo est genitus ⁊ tam̄
nō sequiſ ecōtra. Nō enim oē genitū est filius ⁊c̄.
❡ Tamē ī proposito in gñatiōe passiua filij super
benedicta. Oia illa sūt idem oimode: licet bñ di/
stinguātur penes modū significādi. ❡ Tertiꝰ ter
minus est. de. Ubi notādum ꝙ ista prepositio de.
Quādocūqꝫ cōiungiſ suo causali potest capi quat
tuoꝛ modis. Primo mō pōt capi māliter vt cum
diciſ iste cultellus ē de ferro scilicꝫ tāq̄ ꝺ mā. pro
positio. Sic accipiēdo de: illa ṗpō nullo mō ē ve/
ra filius generaſ ꝺ sb̄a pr̄is. Pꝫ qꝛ sb̄a nullo mō
est materia nec quasi materia. Cōtra Henricum ⁊
Gotfredū. Scd̄o mō capiſ ordinaliter: vt ī illa pro
positione. De mane fit meridies. idest post mane
fit meridies ⁊ sic dicit ordinē ⁊c̄. Tertio mō capiſ
originaliter. Et illo mō capiſ in illa propositione:
Iste splendoꝛ ē de igne. Et illo mō dicit aliquam
causalitatē. P opō. Illo mō captū ñ ṗcise accipiſ
in proposito. Qꝛ tūc oporteret ꝙ sb̄a pr̄is gēt aliq̄
mō cā filij. Quarto mō capiſ sb̄ſtātialr̄. Et illo mō
semp dicit cōsubstantialeꝫ conuenientiā. inter ex/
trema. Propō. Illo mō filius dᵣ generari de sub/
stantia patris. ❡ Aduertendū tm̄ ꝙ ly de. ī illa p
positiōe. filꝰ est de sb̄a pr̄is: nō dicit solā cōsubstā/
tialitatē ⁊ precise: sꝫ ēt originationē. Nota ꝙ ly ꝺ
qñ capiſ substātialiter capiſ quattuoꝛ modis. Pri
mo mō partialiter. vt cum dᵣ caput est de corpore
Propō. Illo mō non accipiſ in diuinis. Secūdo
mō capitur substātialiter ⁊ ordinaliter: vt cū dᵣ de
pane fit corpus xp̄i. ibi capiſ ordinaliter: qꝛ post
panē fit corpus xp̄i. Capiſ ēt substātialiter: qꝛ vna
substātia trāsit in aliā diuina actione. Et sic capta
nō capiſ in ṗposito. Ultimo mō capiſ substātialr̄
originaliter. Et iō dixi ꝙ de. in illa ṗpositiōe filiꝰ
est de sb̄a patris nō denotat precise cōsubstantiali/
tatē: sed cū hoc dicit originē. Et hoc valde bñ de/
clarat doctoꝛ subti. Si eni solū originē diceret se/
quereſ ꝙ ois creatura esset ꝺ substātia patris. Ite/
rū si solū diceret consubstātialitatē sequereſ ꝙ pᵣ
esset de substātia filij ⁊c̄. ❡ Illa ḡ ṗpō. filius est ꝺ
substantia patris. exponiſ sic. i. filius est de pr̄e q ē
cōsubstantialis ipsi filio. Et sic per ṗdicta patet re/
solutio q̄onis. ❡ Notandum pro solutione argu
mentorū. ꝙ oēs prepositiōes dicuntur transitiue
ṡm grāmaticos ⁊ per consequens distinctionem
important: iō semper faciunt constructionē transi
tiuā. Habꝫ ergo ṗpositio duplex significatū gñā/
le ⁊ speciale. Generale est illa transitio siue distin/
ctio. Sed speciale est consubstantialitas. ❡ Ulte/
rius notandum ad hoc ꝙ aliquid fit de substantia
alicuius duo requiruntur. Primum ꝙ productū
pducaſ ab illo. Scd̄o ꝙ sit eiusdē nāe in spē vel ī
numero cū pducēte. Ulterius notandū ꝙ aliquid
fieri de nihilo pt̄ itelligi tribꝰ modis. Prioꝰ nega
tiue sic tacēs ꝺ nihilo loqſ. Scd̄o mō affirmatiue.
Et sic capiſ duobꝰ modis. Prioꝰ ordialiſ sic di/

cimus q̄ creatura fit de nihilo: q2 postq̄ fuit nihil facta ē. Scd̄o mō affirmatiue mālīter. Et sic aliqd d̄r fieri de nihilo .i. de mā. Correlariū. Illo mō impossibile est deo q̄ possit aliquid fieri de nihilo tā q̄ ex mā. Scd̄z correlariū. Illo mō expoñr illa auctoritas p̄hi ex nihilo nihil fit: q2 nihil nō pōt esse mā alicuius: lz eni ego sim creatus de nihilo: non tamen nihil ibi fuit mā: sed dicitur de nihilo: id est sine subiecto aliquo ꝛc̄.

Circa scd̄z articulum q̄rif primo. Utrū sb̄a siue eē̄ntia generetur. Pro d̄clarat̄ōe terminoꝝ notādū q̄ aliqd pōt dici gn̄ari duob⁹ modis. Uno mō sb̄iectiue. Alio mō obiectiue vel terminatiue. Illud aūt d̄r gn̄ari subiectiue qd̄ est sb̄um generatiōis. Propō p̄ma. Illo mō in oi gn̄atiōe materia p̄ma d̄r gn̄ari: patet: q2 est sb̄iectū gn̄atiōis. Scd̄a ppō. Illud qd̄ gn̄atur subiectiue: nō oportz q̄ sumat esse per gn̄atione: sed p̄supponit ꝛ precedit ipsaz gn̄atione. Alio mō aliquid d̄r gn̄ari obiectiue. Et sic illud d̄r gn̄ari in creaturis qd̄ accipit esse simpl̄r. Uel qd̄ accipit esse p ipsam gn̄ationez de nouo. Quāuis qd̄ p̄sens possit itelligi d̄ vtraq3 gn̄atione: tñ doctor seraphicus accipit gn̄ationez secūdo mō dictaz: q2 querit an essentia diuina generet in rōne termini. ¶ Duplex est terminus generatiōis .s. totalis ꝛ formalis. Terminus totalis est ille q̄ p̄mo adequate accipit esse p generatione. Exemplu3 patz de igne qui generatur ex aere. In illa eni gn̄atione p̄mo corrumpit aer per actione ignis. Et mā corrupti iformat forma ipsius ignis q2 in oi generatiōe necesse est p̄supponere mām. Uñ totū compositū generatū d̄r terminus generationis totalis. Alius d̄r esse terminus formalis vl̄ partialis. Et d̄r ille qui accipit esse per gn̄ationem lz nō p̄mo ꝛ adeq̄te. Propō. In creaturis vterq3 terminus accipit esse de nouo p generatione. Correlariū sequit q̄ agens siue p̄ducens hz duos respectus realiter distictos ad illos duos terminos realiter distinctos. Notandū tñ q̄ qñ termin⁹ formalis non distinguit a termino totali realiter tūc non oportet q̄ terminus formalis recipiat esse de nouo. Sic fit mō est in diuinis: vbi essentia est terminus formalis ꝛ idē realiter cu3 termino totali. Iō non accipit esse p generationez. Et iō soluitur hac distinctione argumentum ockam contra doctorem subtilem in eadem distinctione.

Resolutio q̄ōnis. Prima ppō. Generatio de rōne sua cōi terminat ad sb̄am. p̄batur. Quia p̄hi coiter loquētes d̄ motu ponunt quinq3 spēs .s. generatione: augmentatione corruptione: alteratione: ꝛ b̄m loci mutatione. Generationem aūt dicunt terminari ad sb̄am. Ubi notandū q̄ duplex generatio .s. b̄m qd ꝛ simpliciter. Scd̄m qd d̄r illa q̄ termiaf ad terminum b3 qd. Simpl̄r vero d̄r illa q̄ termiaf ad eē simpliciter .i. sb̄am. Et terminus b̄m qd d̄r forma accidētalis: Et iō gn̄atio alicuius accñtis d̄r b̄m qd ꝛ nō simpliciter. ¶ Duplex est sb̄a v3 p̄ma ꝛ scd̄a. Prima sb̄a d̄r oē indiuiduum de gn̄e sb̄e. Scd̄a vero sb̄a est aliqd cōe de gn̄e sb̄e. ¶ Dupliciter possumus loq̄ de termino gn̄ationis. Uno mō q̄tū ad p̄ductione. Propō. Illo mō p̄ma sb̄a semp d̄r terminus gn̄ationis p̄mus. Alio mō quātu3 ad intētione. Propō. Illo mō scd̄a sb̄a semp ē p̄mus terminus gn̄ationis. Probaf. Q2 vnūqd̄q3 generās intēdit sibi assimilare genitū: sz nō pōt illud nisi i aliqua nā cōi: ḡ semp intēdit p̄mo scd̄az sb̄az que est nā cois. Tamē illud intelligit de gn̄atione vniuoca. Confirmaf Aristo. ij. de aīa. Oē ens semper appetit esse diuinu3 qd̄ vocat sp esse: s3 singulare nō pōt semper esse: sed vniuersale: ḡ nā p̄mo itēdit esse vl̄e. ¶ Scd̄a ppō. Quia i creaturis forma cōis nūeraf in suppositis. ideo simul corrūpit ꝛ simul p̄ducit in corruptiōe ꝛ gn̄atione cōpositi. p̄batur p Aristote. in predicamentis. Destructis primis substantijs impossibile est aliqd alioꝝ remanere .i. secūdas substātias. ¶ Tertia ppō. In creaturis scd̄a sb̄a non solū est terminus p̄m⁹ gn̄ationis tm̄ p intentione: s3 ēt est terminus gn̄ationis p p̄ductione. Correlariū. Quia ḡ nā diuina non numeraf in p̄sonis: ideo nō multiplicaf b̄m multiplicatione suppositoꝝ vel p̄sonarū. ¶ Propō resolutoria. Essentia diuina nullo mō generaf contra abbatē ioachi. De h vide canonē de fi. ca. Damnamus ꝛc̄. §. Nos āt sacro ap. ꝯsilio credimus ꝛ cōfitemur cū petro q̄ vna quedā res est incōprehensibilis quidē ꝛ ineffabilis ꝛc̄. Et infra. Et illa res nō est generās nec genita nec p̄cedēs. S3 ē p̄r qui generat: ꝛ filius q̄ gignit: ꝛ spūssanctus q̄ procedit. vt distinctiōes sint in p̄sonis. ꝛ vnitas in natura ꝛc̄. Propō. Essentia diuina p̄prie loquendo non est similis p̄ri vel filio. Patz q2 silitudo ē relatio realis: ꝛ reqrit distictione realē termini: s3 distictio realis iter p̄sonā ꝛ eē̄ntiā nō ē ponēda. ḡ ꝛc̄. ¶ Aliā rn̄sione q̄re i lr̄a. Et alibi i Sco. eadē distictiōe. ¶ Notādū q̄ eē̄ntia diuina p̄t accipi dupl̄r. Uno° pure ꝯcretiue. Alio° mere abstractiue. Propositio p̄a. Gn̄are d̄r de deo inq̄tū iportat diuinam eē̄ntiā i ꝯcreto. 2a ppō. Gn̄are nullo mō d̄r de deo inq̄tū iportat diuinā eē̄ntiā p̄cise i abstracto. Uñ regl̄a Sco. sūpta a Bonauē. h i loco ē talis. Qñcūq3 aliq̄ sunt vltimate abstracta tunc vnum non potest predicari de altero nisi predicatio illa sit in primo modo dicendi per se.

Secundo q̄stio q̄rit. Utrū sb̄a p gn̄atione cōicet. ¶ Pro declaratiōe terminorū. Notādū ē p° qd sit p generatione cōicare. Rñdeo. Aliud ē p generatione seu p̄ductione aliqd cōicari. Et aliud ē p gn̄atione seu p̄ductione aliqd p̄duci. patz: q2 b3 oēs theologos. Essentia diuina nec generat nec producit: neq3 generatur neq3 producitur. Et tamen omnes theologi concedunt q̄ essentia diuina per generationem cōica

tur. ¶ Ad videndum quomodo differunt cōmunicare et producere vel cōmunicari et pduci. Notandū q productio seu generatio actiua habet p termino pmo illud qd pzio pducit. Exemplū bos generat bouē: bos ibi est pmus terminus illi9 generatiōis. Notandū tñ q in ol tali generatiōe. In qua agēs pducit aliqd pzimo productū sunt duo termini. s. totalis et formalis. Terminus totalis dicitur totū cōpositū ex mā et foza. Sz terminus partialis siue formalis dr ipsa forma constituēs cum mā ipsuz cōpositū sicut est forma sensitiua bouis vel aīa intellectiua i hoīe. Correlariū. Generatio nunq terminaf ad materiā. Patet qz mā est subiectū generatiōis et presupponif. ¶ Notandū q in creaturis generās aliquid seu pducēs hz duas relatiōes reales ad illos duos terminos vz totalē et partialē seu formalē. pbatur. Cū eni termini distiguanf realiter inter se. sequif q relationes distinguanf realiter. Nūc ad ppositū. In diuinis pater vere et realiter generat et terminus totalis illi9 generationis est filius suppositū illud non compositū. Nunc illa relatio patris ad filiū est realis. pbaf qz filius realiter distinguif a pře. Relatio aūt que ē inter cōmunicans et cōmunicatū nō ē realis patet: qz terminus formalis. s. essentia diuina non distinguif realiter a cōmunicante. Correlariū. Paf q duplicē hz relationē ad termios sue generationis. Primus respect9 q est inter pře3 et terminum totalē est realis. Sz alius q est inter patrē et essentiam diuinā est rōnis tm. ¶ Cōtra B arguif. Essentia diuina realr et vere cōicaf: igif respectus fter cōicans et cōicatu3 erit respect9 realis et nō rōnis pbaf añs: qz illd cōicare nō ē p rōne3 tm s3 realr. ¶ Rñdeo: pcedo añs: et nego 9ñam. Pro q notādu3 q duplr pōt relatio dici rōnis. Uno mō negatiue. Et dr illa q nō hz conditiōes reqsitas ad conditionē relatiōis realis. Et sunt tres. Prima q habeat extrema realia defectu cuius 9dictio non pt dici relatio realis. Scđa est q opz q extrema realiter distinguantur. defectu cuius identitas ad me ipsu3 nō erit relatio realis. Tertia est q opz relatio ista cōsurgat ex nā extremorū. defectu cuius relationes rōnis nō dicunf esse reales. Sz in pposito lz relatiōi illi q est inter cōicans et cōicatu3. s. inter patrē et diuinā essentiā cōueniat pma cōditio. nō tñ cōuenit ei scđa 9ditio. Qz extrema nō distiguūtur realr: nō est eni distinctio realis inter essentia3 et patrē. Correlariū. Relatio cōicātis ad cōicatum est relatio rōnis negatiue dicta. Alia ē relatio rōnis positiue dicta. Et dr illa q causaf ab ope colati uo intellectus sicut cōiter sunt oēs scđe intentiones in logica. Et qñ dr: essentia diuina vere et realiter cōicaf et c. Dicendū q lz ego sim idē mihimet, ipsi ex nā rei tñ illa relatio ßm pbum nō est realis sed rōnis: sic lic3 essentia diuina realiter et ex natura rei cōmunicef tamē relatio cōmunicātis ad cōmunicatū non realis s3 rōnis. ¶ Scđo est notandum q aliud est p generationē cōicari: et aliud est esse terminū formalē filius generationis. Nā spiratio actiua vere cōicatur filio p generationē: et tamē non est terminus formalis filius generatiōis ergo aliud est cōicari per generationē et esse terminū formalē generationis. Qz aūt filius habeat illā per generationē. Patet p sanctoz auctoritates. Quicqd eni hz filius per generationē hēt. Terminus formalis sic pōt describi. Est ille quo formaliter terminus totalis capit vel habet esse. Uel quo formaliter terminus formalis est in actu. Nūc aūt spiratio passiua nō est quo filius habet esse. sed est quasi aduenticia. i. post esse completū filij adueniens filio. Correlariū. Sic patet q Ockam male impugnat doc. subti. de termio formali. Ipse eni sic describit terminū formalē. Terminus formalis ē illud qui totaliter accipit esse per generationē. Non enc de rōne formali ipsius termini formalis est q recipiat esse p generationē. Hoc patet in diuinis. Sz in creaturis qñcunq terminus formalis distiguitur raliter a termino totali tunc terminus formalis accipit eē per generationē. Unde argumentū est cōtra eos. quia in generatiōe carnis per alimētū caro generaf. Et eadē caro in hoīe animaf post generationē aīa intellectiua. Et tamē anima intellectiua que dicif terminus formalis non habet esse p generationē. Simili modo patet in resurrectione vbi corpus accipit esse seu producif de nouo nō tamē accipit esse nouū terminus formalis idest aīa intellectiua que prius manet. ¶ Notandū tertio q aliquid pōt dici per generationē communicari trib9 modis. Uno mō strictissime. Alio modo large. Tertio mō largissime. Strictissime dicitur illud cōmunicari per generationē quod idez in generante existens capit etiā esse in genito. Propositio. Illa solū est in diuinis. Large dicitur cōmunicari per generationē. Omne illud qd est in producto per generationē siue sit terminus formalis siue totalis siue etiā materia. Tertio modo dicitur cōmunicari per generationē largissime scilicet omne quod accipit esse per generationem siue distinguatur a producente siue non.

Resolutio questionis stat in tribus propositionibus. ¶ Prima propositio. Aliquid dicitur cōmune duobus modis. Uno modo ßm potentiā tantū. Et dicif illud quod est ßm potentiam communicabilem: sed tamen ßm actum nunquam communicatur. Aliud est commune ßm potentiam et ßm actum: vt natura specifica. ¶ Secunda propositio. Quoniam natura communis vel vniuersalis in creaturis de se est cōmunicabilis non tamē cōmunicatur nisi per propagationē sic natura diuina est de se cōmunicabilis non tamen cōmunicatur actu: nisi per id per quod efficitur in tribus suppositis. vel quod est in pluribus. ¶ Tertia propositio. q quia per spiratiōnē et generationem persone multiplicantur: ideo

tur: ideo essentia diuina per spirationem actiuā: et generationē actiuam cōmunicatur. ¶ Notādū prout dicit Scotus. Generatio in diuinis qua pater generat filiū h3 duas conditiones. Prima est q̄ ē assimilatiua: q2 illa pducit sibi sile. Scda ē q2 ē distictiua: disti̅guit eni̅ filiū a p̄re suppositalr.

Circa distinctionē sextā. Primo querit vtruȝ generatio filij sit s̄m cōditionē necessitatis. Hic est sunt tres termini declarādi videlicet Generatio. filiꝰ. et necessitas. Sȝ duo primi sunt declarati i p̄cedētibus. Ideo tantū modo tertius terminus est hic declarandus videlicet necessitas. ¶ Pro quo notandum q̄ tres acceptiones siue distinctiones possunt dari de termino isto necessitas. Una est cōmunissima. Altera cōmunis. Tertia specialis. Prima datur a logicis. Secunda a philosophis. Tertia a theologis.

¶ Prima distinctio est talis. Qȝ duplex est necessitas scilicet absoluta et conditionata. Necessitas absoluta dicitur illa qua res aliqua sic habet esse q̄ non potest non existere. Propositio. Illa necessitate solum ens infinitum est necessariuȝ. Et de illa est questio nostra. Alia est necessitas conditionata. Et est illa que conuenit rei non absolute in se: sed posita aliqua suppositiōe seu conditione conuenit rei. Propositio. Illo modo dicitur logica necessaria s̄m grāmaticos. Dicunt enim q̄ supposito q̄ aliquis velit effici bonus grāmaticus necessaria sit logica. ¶ Secunda distinctio que est cōmunis pōit a philosopho. v. metha. c. de necessario. vbi dicit q̄ necessariū aliquid dicitur quadrupliciter. Primo mō aliquid dicitur necessarium sic q̄ sine ipso res nō potest esse. Et illo modo cibus et anhelitus sunt homini necessarij. Secūdo modo aliquid dicitur necessariuȝ sine quo res non potest bene esse vel sine quo non potest acquiri aliquod bonum vel vitari aliquid malum. Et illo modo bibere farmaciā est necessarium: quia nō potest bene acquiri sanitas sine potu nec vitari infirmitas. Illi duo modi possent vocari necessitas indigentie. Et sic vocant a doctore Seraphico. Licet Aristo. non sic nominet. Tertio modo aliquid dicitur necessarium quod causat violentiam seu coactionem. Et illa vocatur a doctoribus necessitas coactionis. Notandum tamen q̄ est differentia inter violentiam proprie dictam et coactioneȝ proprie dictam. Quia violentia proprie dicta est solum inter agentia et passiua naturalia: quia violentum est cuius principium est extra non conferente vim passo. Exemplū patet de igne et aqua calefacta ab igne: quia aqua non habet naturalē inclinationem ad calefactionem: sed violentatur ab igne. Sed coactio proprie dicta est solum inter res seu agentia per voluntatem: quia talis coactio fit proprie contra voluntatis libertatem. Exemplum patet. Si aliquis cogatur recipere disciplinam et cetera. ¶ Quarto modo capitur necessarium pro illo quod impossibile est aliter se habere Et illo modo dicitur deus esse sapiens. Propositio. Illo modo necessitas distinguitur contra contingentiam. Correlarium primum. Omnes tres modi precedentes dicunt imperfectionem. Et sō non sunt ponendi in deo. Correlarium secunduȝ Sola necessitas isto q̄rto mō pōit pfectionē. Et io ē i deo ponēda. Et de ista ē̄ qō n̄ra. ¶ Tertia distinctio q̄ ē specialis. Et datur a theologis. Est illa: Duplex est necessitas. Queda dicitur immutabilitatis. Alia autem ineuitabilitatis. Necessitas ineuitabilitatis est illa qua aliquid sic est necessariū quod eius oppositum nō potest esse vel fieri. Propositio. Illo modo deus est necessarius. Correlarium. Aliquid dicitur sic necessarium fieri cuius oppositum non potest fieri. Sic in proposito deus pater necessario genuit filium: quia sic illa generatio dicitur necessaria q̄ eius oppositum non potest fieri. Necessitas autem immutabilitatis est illa qua aliquid habet esse quod oppositu3 eius potest simpliciter esse. Si tamen habet simul esse oppositum non potest succedere. Correlarium. Necessitas immutabilitatis absoluta non negat nisi successionem oppositi opposito. Exemplum patet. Deus scit antichristum fore est necessitas immutabilitatis: quia oppositu3 eius non potest succedere. Unde talis datur. Propositio prima. Quicquid deus vult ad extra necessitate immutabilitatis vult. Non dico tamen q̄ non possit velle oppositum. Sed sic vult non potest oppositum succedere. Secunda propositio. Quicquid deus vult ad extra non vult necessitate ineuitabilitatis et cetera.

Regula. Quandocunq̄ aliquod agēs dicitur necessario elicere siue actionem siue suam productionem: hoc potest intelligi de triplici necessitate. Primo q̄ eliciat suam actionem necessitate indigentie: vt fortes necessario comedit. Secundo necessitate coactionis vel violentie. vt fortes necessario tyrāno dat pecuniam. Tertio potest intelligi q̄ eliciat suam actionem necessitate ineuitabilitatis: vt deus est sapiens. ¶ His premissis dantur alique propositiones. Prima propositio. Deus pater non genuit filium necessitate coactionis Patet quia deus est omnipotens ergo non potest cogi. Secunda propositio. Deus pater non genuit filium necessitate indigētie. Probatur. quia sequeretur q̄ indigeret filio: sed consequens est falsum. ergo et antecedens: quia pater non est sapiens tio: quia genuit filium et cetera. Unde illaꝰ propositio. Deus pater est sapiens sapientia genita sapit herenim. Tertia propositio. Deus pater genuit filiuȝ necessitate ineuitabilitatis. Patet: quia tanta necessitate pater generat quāta est pater. Sed est pater necessitate ineuitabilitatis. ergo et cetera.

Resolutio q̃ōnis. Notādū ꝙ multiplex est necessitas: vide textum ⁊c̃. ℂ Pōt aūt distinctio doctoris dari sub alijs verbis breuioribus quā doctor ponit in textu ꝓlixe. ℂ Quadruplex igr̃ ē necessitas. Quedā est q̄ opponit̃ ꝯtingētie. Et dr̃ ineuitabilitatis. Propō pᵃ. Illa necessitas ponit̃ i deo. ℂ Scd̃a necessitas est coactiōis. Scd̃a ꝓpō. Illa necessitas non ponit̃ in deo. ℂ Tertia ē necessitas indigētie. Propō. Illa aūt mō nō ponit̃ i deo. ℂ Quarta ē exigētie. Propositio. Illa ponit̃ i deo. Probat̃. Q: bonitas patris seu memoria fecūda exigit ꝙ pr̃ generat filiū. ℂ Notandū ꝙ duplex ē ineuitabilitas. Una est ineuitabilitas simplr̃. Et est illa q̄ aliqd ita ē necessariū ꝙ nō pōt simplr̃ nō esse. Et sic solū deꝰ ē necessarius. Alia ē ineuitabilitas ſm qd. Et dr̃ illa q̄ aliqd ita ē necessariū ꝙ nō pōt ſm nāe cursuz nō esse: vt cibꝰ dr̃ esse necessarius animali.

Ad argumenta in oppositū. Notandū ꝙ iustitia originalis ē quoddā donū positū in volūtate datuz a deo ipsi ade ⁊ filijs eius p qđ hēbat ꝑfectā quietationē in ꝑotētijs inferioribꝰ ad superiora ⁊c̃. ℂ Nō ꝙ simpliciter loquēdo iustitia originalis non ē ꝑfectior charitate seu gr̃a. patz: q: iustitia originalis est donū gratis datū ⁊ nō gratificās: lȝ habuerit alios effectus: vt pȝ in eiꝰ diffinitiōe. Sȝ gr̃a est donū gratis datū gratificās. i. reddēs habentē amicū dei ⁊ dignū vita eterna. ℂ Ad pᵐ argumentū in oppositū. Nō ꝙ duplex est agēs. s. necessariū vel nāle. Et est illud ꝙ nō dominat̃ sue actiōi: sȝ subiacet actioni alteriꝰ. Scd̃o est agēs volūtariuz. Et est illud qđ dominat̃ sue actiōi ⁊c̃. Pro scd̃o argumēto in oppositū. Nō ꝙ dare aliqd ex mera libertate ē dare aliqd sic ꝙ nō est ex debito nec ēt ex merito: hȝ ē primū inclusum in amore gratuito. Scd̃o mō in amore gratuito includit̃ illud qđ. s. nō expectat retributionē. Uñ si aliqs daret alicui centuz aureos expectaret redditionem nō esset amor gratuitus. ℂ Ultimū argumentū ꝓ parte vera pōt sic formari. Patrē posse generari filiū est maximū posse qđ hȝ pr̃. g̃ illud posse detrahere est īpossibile. ℂ Nō duplex est debitū. Quoddā est ꝓueniēs ex pte meriti: vt princeps q ꝓ rege fortiter militauit meruit vt sibi debeant̃ stipēdia. Propō. Illo mō possumus dicere ꝙ deꝰ sit qđdāmodo debitor noster ꝓpter merita nr̃a. Uñ paulꝰ. ij. Thimo. iiij. De reliquo reposita est mihi corona iustitie quaz reddet mihi dn̄s in illa die iustus iudex. Aliud ē debituz ꝓueniens ex necessitate nāe. Nā memoria fecunda patris exigit ꝙ pater ꝓducat filiuz. Et ita ē debitū nāe non meriti. Propō. Illo mō ꝓductio filij nō ē ꝓductio mere liberalis: q: nō ex merito ⁊c̃.

Queritur secūdo. Utrū generatio filij sit ſm rōnez volūtatis. Pro declaratiōe terminorū. notādū ꝙ q̄uis rō pōt sumi multis modis tñ i ꝓposito tm̄ valet sicut modus siue conditio voluntatis. Querit̃ ergo vtrū generatio filij sit ſm rōnem voluntatis. est querere an filius producat̃ per modū volūtatis. Unde duplex est modus ꝓducendi. Quidaz est per modū volūtatis. Et dicit̃ ille qui est conueniēs vel qui cōpetit alicui qđ ex se non inclinatur necessario ad agendū nāliter: sed producit mere libere complacenter ⁊ eligibiliter suū effectuz. Propositio. Illo modo voluntas ꝓducit suam volitionē. Alius ē modus ꝓducendi per modū intellectus siue nāe. Et est ille qui competit alicui agenti naturali quod scilicet ex se inclinatur ad agendum. Proppositio. Illo modo. Ignis necessario calefacit.

Resolutio questiōis. Q: filiꝰ in diuinis producat̃ per modū voluntatis pōt intelligi quattuor modis. Primo modo ꝙ ꝓducat ipsum per voluntatē antecedentē vel ꝓcedentē. Secūdo modo ꝙ ꝓducat filiuz per volūtatē succedentē vel subsequētē. Tertio mō ꝙ ꝓducat filiū per voluntatē concomitantē. Quarto modo ꝙ ꝓducat filiū per voluntatē elicientē. ℂ Correlariū. Quadruplex ē volūtas. Prīa precedēs vł antecedēs. Secūda subsequēs vel succedens vel consequens. Tertia concomitās. Quarta est eliciens. ℂ Uoluntas antecedēs vel ꝓcedens. Est illa que precedit effectū suuz causalitate ⁊ duratione. Exemplū vt aliquis vult hēre episcopatū qđ forte nunq̄ hēbit ibi: voluntas precedit effectū. ℂ Prima ꝓpositio. Generatio filij in diuinis non est ſm rōnem voluntatis antecedentis vel precedentis. ꝓbat̃: q: pr̃ sua voluntate non ꝓcedit duratione filiū. Similiter pr̃ nō causat filiū. ergo ⁊c̃. Scotꝰ tñ aliter dicit ꝙ pater genuit filiū volūtate antecedēte tñ nō contradicit huic doctori q: aliter accipit voluntatē antecedentē. Uoluntas subsequens dicitur illa que sequit̃ effectū iam positum in esse vt postq̄ miles fecit actū fortitudinis in bello transeunte actu. Ille vult actū illū fecisse. Unde breuiter voluntas accedēs vel subsequēs est illa qua aliquis fit de non volente volens. ℂ Secunda ꝓpositio. Generatio filij in diuinis nō fit per modū voluntatis accedētis. ꝓbat̃. Alias enim mutaret̃ qđ falsum est: ꝙ aūt mutaretur patet ex vltima descriptione. ℂ Uoluntas cōcomitans. Est illa qua aliquis vult aliquē effectū q̄diu durat. Exemplū. Ut ego volo sanitatē meam ⁊c̃. ℂ Tertia propositio. Generatio filij in diuinis ē per rationē voluntatis concomitantis. Probatur: q: generationē filij sequit̃ patris voluntas per quam patri complacet generatio filij. Unde Math. xvij. Hic ē filius meus dilectus in quo mihi bene cōplacui. ℂ Uoluntas eliciens est illa que est principiū productiuum seu elicitiuum alicuius producti. ℂ Quarta propositio. Generatio filij in diuinis non est per rationem voluntatis elicientis quia aliud formaliter est principium productiuum filij aliud est principiū elicitiuū formalr̃ seu ꝓductiuū sp̄ussancti.

Queritur tertio ⁊ vltio. Utrū generatio filij sit ſm rationē exemplaritatis. Termini declarādi sunt duo scȝ Ratio ⁊ Exemplar. Pro primo nota ꝙ ratio potest capi septē modis. Primo modo pro diffinitione qdditatiua alicuius diffiniti: sic accipit aristoteles in pdicamentis cum dicit. Uniuoca sunt quoꝝ nomē est commune ⁊ ratio substātie eadem ⁊c. Propositio. Sic nō capitur ratio in propositio. Secundo accipitur ratio pro potētia ratiocinatiua: ⁊ illa potētia dicit intellectus contra aliquos antiquos doctores qui posuerunt ꝙ potētia rōcinandi esset alia potentia ab intellectu. Tertio capitur ratio pro aliqua oratione complexa ostēdente aliqd de aliquo. Propō. Isto modo est quecunqȝ oratio ostendens cōclusionem per premissas. Correlarium. Illo mō proprie syllogismus dicit rō. Quarto mō capit ratio pro forma alicuius rei. Et sic forma cuiuscūqȝ rei dicit ratio cognoscendi rem illā siue materiam. ¶ Regula. Ois cā siue itrīseca siue extrinseca alicuius rei pōt vocari ratio. Illo mō capitur ratio ī titulo questionis nostre. Quinto mō accipitur ratio pro essētia cōmuni pluribus. Propositio. Illo mō. Essentia generis vel speciei dicit ratio. Quare dicit natura siue eēntia ratio. Respōdeo. Ideo: qꝛ ē obiectū rationis. Sexto modo accipit ratio ꝓ medio inferendi ꝯclusionem. Et sic capit ratio in diffinitōne argumenti vbi dꝛ. Argumentū est rō rei dubie faciēs fidē. Et illo mō differt rō a tertia acceptione. qꝛ ibi accipit ꝓ syllogismo: hic vero ꝓ medio tm̄. Septimo ⁊ vltimo capitur ratio ꝓut idē est ꝙ modus vel conditio. Et illo mō accipit cōiter quādo soliti sumus dicere. Res pōt considerari dupliciter. Uno mō sub ratiōe ⁊c. Alio mō sub rōne ⁊c. ¶ Propositio. Illo mō ratio accipitur in ꝓposito. ¶ Notandum ꝙ Agens est duplex ſm rei veritatem: videlicet: Efficiens per naturam ⁊ efficiens per exemplar. Agens siue efficiens per naturam Est agens per intellectuȝ. Agens vero per exēplar est agens qđ agit per intellectum ⁊ voluntatem. ¶ Nota ista cōuertunt. Agens ꝑ intellectū: agēs ꝑ artem: agens ꝑ voluntatē agens liberū: agens a ꝓposito: ⁊ agēs ꝑ exemplar. Omnia ista sunt omnino idē. ¶ Qn̄ ergo querit doctor Seraphicus Utrū filij generatio fit ꝑ exemplar: querit an sit ꝓductus ꝑ exemplar. Uel an pater agens sit ꝑ volūtatē. Correlariū sequit. Qꝛ nō sūt ponēde tres cāe distincte realiter efficiens: exēplar: ⁊ finalis. Patet qꝛ causa exemplaris nihil aliud ē nisi quoddā efficiens ꝑ intellectū. Notandū ꝙ antiq doctores posuerūt deū esse cām creature in triplici causaruȝ genere. videlicet. Efficiētis. finalis. ⁊ exemplaris. ¶ Propositio. Deus est cā exēplaris omniū rerū patet: qꝛ illud dicit esse agens siue causa exēplaris quod agit ꝑ intellectū: sed deus est huiusmodi. ergo ⁊c. ¶ Secūdus terminus est exemplar. Ubi notanduȝ ꝙ exemplar ⁊ imago ⁊ potest capi dupliciter. Uno mō large. Et illo mō idē sūt imago ⁊ exēplar. Alio mō stricte. Et sic imago ꝓprie est in aliq̄ ꝓducto exꝓsse repsentante aliqd. ¶ Correlariuȝ. Quādocunqȝ aliquod ꝓductū expresse repsentat aliqd dicit imago. Sed exemplar stricte dicit illō quod est in aliquo producente perfecte representans aliquid. Et sic videmus aliqualem differentiam magis grammaticalem ꝙ̄ realem.

Resolutio questionis. Aliquid ꝓcedere ꝑ modū voluntatis pōt intelligi dupl'r. Unomodo nō ꝙ sit ipsa liberalitas: sed qđ sit vel datur ex liberalitate. ¶ Prima ꝓpositio. Omnes creature sic ꝓcedunt a deo. Liberalis dicit ille qui dat non expectando redditionem. Alio mō procedit aliquid ab aliquo ꝑ modū liberalitatis. Ita ꝙ ipm̄ sit ipsa liberalitas vel amor. ¶ Secunda propositio. Spiritussanctus. Illo modo ꝓcedit per modū liberalitatis. patet: qꝛ est ipse amor ⁊ donum ⁊c. ¶ Secunda distinctio. Aliquid ꝓcedere per modū exēplaritatis pōt intelligi duobus modis. Uno modo sicut exēplatū a causa exemplari. Illo modo dicit procedere quod causat a cā per modū exemplaritatis. Et illud dicit effectum illius cause exemplaris. vt patet de domo causata ab artifice. ¶ Tertia propositio. Generatio filij in diuinis. Illo modo nō est ſm rationē exemplaritatis. immo nec spiritussanctus a patre ⁊ filio sic dicit productus per modū exemplaritatis. Patet: qꝛ nō ꝓcedit a patre ⁊ filio inquantū causatū a causa: nec essentialiter distinguitur ab eis. Alio mō aliquid dicitur procedere ab aliquo ꝑ modū exemplaritatis: vt ratio exemplaritatis. ¶ Quarta propositio. Illo modo generatio filij in diuinis est ſȝ ratiōem exemplaritatis. Probatur: qꝛ filius producit a patre tanꝙ̄ noticia genita. Et iō dicitur ꝓcedere per modum exemplaritatis. Hoc idem patet ꝑ auctoritatem Augustini in littera. Filius est plena ars viuentium omnium. Ideo communiter dicit. Qui negat ydeam in diuinis negat filium dei.

Pro solutione argumētorum. Notandum ꝙ quelibet natura creata vel creabilis antequā producatur in esse. est in mente diuina. viuens ⁊ vita: ⁊ dicitur viuere ⁊ viua. Probatur per illud Johannis primo capitulo. vbi dicitur. Quod factum est. idest creaturā. in ipso vita erat. Unde lapis cognitus in mēte diuina secūdū esse cognituȝ dicitur vita eterna. ¶ Regula. Omne obiectum cognitum participatiue tale habet esse ab intellectiōe: quale esse habet ipsa intellectio formaliter. ¶ Ydea alicuius rei nihil aliud est nisi esse cognitum Et sic deus dicitur artifex omnium. Notandum ꝙ ydee non sunt propria sed appropriata. Quia non minus sunt in patre ⁊ spiritusancto quam in filio: licet appropientur ipsi filio. ¶ Correlariū. Quandocūqȝ dicitur filius est ars patris vel est noticia patris intelligitur de appropriatis. Nota nulla ratio for

malle causandi creaturas est ppria filio. Sed omnis talis est cōmunis tribus personis. Probatur per Augustinum. Pater filius & spiritussanctus sūt vnus creator: sicut sunt vnus deus &c.

Circa distinctionem septimā. Primo queritur Utrū posse generare in diuinis dicat quid vel ad aliquid. Termini declarandi sunt. Posse generare. quid. & ad aliquid. ¶ Notandum primo φ omnis questio vt sit bona oportet primo φ presupponat certū aliquod. Secundo φ querat dubium ex septimo metaphisice. Unde nulla est questio. Utrum homo sit asinus vel vtrum lapis currat: quia actus currendi non potest competere lapidi. ¶ In hac igitur questione vnum supponitur aliud queritur. Suppositum ergo huius questionis est certum theologis. videlicet φ potētia generatiua vel posse generare sit in diuinis. Et ideo queritur dubium. Utrum sit quid vel ad aliquid. ¶ Quero ergo. Utrum posse generare sit in diuinis. ¶ Arguitur φ nō. Probatur. Quia posse generare non est nisi respectu possibilis. Sed in diuinis nihil est possibile. ergo in diuinis non est posse generare. Maior patet. Quia generatio i diuinis nō est respectu impossibilis: sed est respectu possibilis. Minor probatur. Quia quicquid est in deo realiter necesse est esse. Necessarium autem opponitur possibili. ¶ Pro quo notandū φ possibile pōt capi tribus modis. Primo prout opponitur īpossibili. ¶ Propositio. Illo modo possibile dicitur de quolibet ente siue complexo siue incōplexo. ¶ Correlariū. Deū illo mō eē est possibile. Secundo modo capitur possibile pro illo qd non est necessarium ex se. Et sic capitur ab Auicen. vi. metaph. Propositio. Illo mō nihil est in deo possibile: conuertitur enim hoc modo cum contingēti. Tertio modo capitur possibile prout oppōitur necessario a se. Propositio. Illo modo filius in diuinis est possibilis. similiter spiritussanctus. Et tñ pater nō est possibilis illo modo. Ualet enim tātū sicut originatum vel productum. ¶ Nota vlterius φ necessariū est duplex. scz. Ex se formaliter. & ex se & a se. Propositio. Primo modo (scz ex se formaliter) pater est necessarius: similiter filius & spiritussanctus: patet qz quelibet persona est deus & deitate formaliter est quelibet psona necessaria. Patet hoc. Quicquid enim habet entitatē formaliter necessariam dicitur necessarium ex se. Secundo modo est aliquid necessarium ex se & a se qd scz nō habet esse ab alio. Propositio. Illo modo solus pater est necessarius. patet. Quicquid ei habet filius habet a patre: cōsimiliter de spiritusancto. Pro quo nota propositiones sequentes. ¶ Prima propositio. Possibile primo modo captum non est terminus potentie actiue siue generatiue siue spiratiue dei ad intra. Patet: qz possibile illo modo captum continet sub se omnia etiam necessaria. Et hoc modo deum esse est possibile. Sed deus non est eē terminus alicuius potentie actiue. ergo &c. ¶ Secūda propositio. Possibile. secundo modo captū nō est terminus potentie actiue adequatus correspondens ipsi potentie in diuinis ad intra. Est tamen terminus adequatus pot actiue correspōdēs ipi ad ex. Et dicitur a Sco. possibile causabile qd est obiectū omnipotentie qd scz distinguī potest essentialiter ab ipsa potentia. ¶ Correlarium. Posse generare in patre non cadit sub omnipotentia. patet: qz inter omnipotentiam & terminum suum semper est distinctio essentialis: filius autem est idem essentialiter cum patre. nec est causabilis. qz omne causatū distinguit essentialit a sua causa. ergo &c. ¶ Tertia propositio. Possibile tertio modo captum scz prout opponitur necessario a se. Est terminus primus correspondens correlatiue potentie actiue in diuinis ad intra. patet qz illo modo filius & spiritussanctus dicuntur possibiles cū nō sint necessarij a se. Et possibile illo modo dicit quoddā originatū vel productum vt supra patuit. ergo &c. ¶ Conclusio rnsalis pro termino. ¶ Correlariū. Bene primo ergo supponit doctor seraphicus querēs. Utrum posse generare in diuinis dicit quid vel ad aliqd. ¶ Secundus terminus declarandus est. Quid. Ubi nota φ Quid pōt capi dupliciter. Proprie videlicet & large. Proprie capitur pro rōne formali & qdditatiua alicuius rei: vt homo est animal ratiōale. Propositio. Illo modo. quid est concretum: qdditas vero abstractū. Et isto modo non capitur in questione eo φ non distinguitur seu opponitur ipsi ad aliquid. In omni enim genere reperit quid. In omni enim genere sunt differentie. spēs & genera que habent diffinitiōes explicantes essentialia sua diffinitoꝝ & quidditatem rei. Unde Boetius diffinitio est que indicat quid est esse rei per essentialia &c. Alio modo capitur quid large pro entitate absoluta. Et hoc modo capitur in questione. Unde sensus questionis est: Utrum posse generare. i. potētia generandi dicat absolutū vel respectiuū. ¶ Tertius terminus est ad aliquid. Pro cuius fiel lectu nota φ Ad aliquid capit tripliciter. Pro p se significato videlz & p denomīato & p vtroqz. Primo capitur Ad aliquid pro per se significato. scz quando capitur pro solo respectu vel pro sola relatione. ¶ Prima ppositio. Hoc modo paternitas dicit ad aliquid. ¶ Secūda propositio. Illo modo Accipit philosophus ad aliquid in pdicamentis. dicens Ad aliquid talia dicuntur que cūqz hoc ipsum qd sunt aliorū dicunt: vel qmodolibet aliter ad aliud. Correlariū. Hoc mō capit ad aliqd in pnti qone. Scdo capit p denoīato scz p fundamēto qd refert relatiōe: vt p iohāne q est pater nicolai. Tertio capit ad aliqd p vtroqz. i. p denoīato vt subest relatiōi siue pro aggregato ex vtroqz.

Resolutio questionis. Nota φ doc. sera. pro questionis resolutiōe tres ponit

ponit opiniones. ¶ Prima opinio potest reduci ad vnaȝ distinctionē ⁊ duas propositiones. ¶ Distinctio ē hec. Potentia generandi in diuinis est duplex siue potest capi dupliciter. Uno mō pro potētia nuda. Et dicitur illa que est idifferens ad generare. ⁊ nō generare. ¶ Prima propositio. Potētia generandi accepta vt nuda in diuinis dicit entitatē absolutā. Et sic dicunt ꝙ potentia generatiua vt nuda est i patre: filio ⁊ spūsancto. Ecce venenum. Alio modo capitur potentia generādi in diuinis vt disposita. Et illa dicit solum esse in patre. ¶ Scḋa propositio. Potentia generandi vt disposita dicit entitatem respectiuam. Hec opinio efficaciter improbatur a docto. seraphico. Generatio eniȝ filij dei est summe necessaria ⁊ summe determinata ad esse. ergo ⁊c̄. Itē In quocūqȝ est potentia vt nuda in eodem etiam disponitur ⁊c̄. ¶ Secunda opinio est magistri ⁊ satis pbabilis. Et breuiē consistit in tribus vel quatuor propositiōibus. ¶ Prima propositio. In diuinis non differūt posse ⁊ eē potentia ⁊ essentia. ¶ Scḋa propositio. Quemadmodū ḡ essentia ⁊ potētia dicūt qd sic ēt eē ⁊ posse dicūt qd. Uñ sicut essentia in patre ⁊ filio nō pluraficatur sed eadē est: sic ⁊ poᵃ. ¶ 3ᵃ ppō. Eadē est potētia q̄ pᵉ pōt gñare filiū: ⁊ eadē est potētia qua filius potest generari a patre. ¶ Quarta propositio. Licet posse generare dicat aliquid absolutū tñ cōnotat respectū ad personam. Unde potentia seu posse trahitur p verbū actiuū ad psonam patris. Per verbū passiuū trahit̄ ad filiū. ¶ Tertia opinio. Et est modernoꝝ magisqȝ probabilis ⁊ stat etiaȝ in aliqbus ppōnibᵘ. ¶ Prima ppositio. Potentia generādi in diuinis nō dicit qd: sed ad aliqd. pbatur: qꝛ Quicqd dicit habitudinē vnius ad alterū dicit ad aliqd. sed potentia generādi dicit habitudinē vniᵘ ad alterū. ḡ ⁊c̄. ¶ Secūda ppositio. Duplex est habitudo in diuinis. Quedā est psone ad psonā. Et oīs talis realis. Uñ dicunē habitudines simpliciter. Alia habitudo in diuinis. Est essētie diuine ad creaturā. Et oīs talis est p intellectū siue relatio rōnis. Hoc est qd dicit ista sancti bonauēture. ¶ Tertia ppō. Principiū in diuinis capitur dupl̄r. Essentialr̄ videlicet ⁊ notioālr̄. Essentialiter vt qñ potentia dei cōparatur ad creaturā tūc est essentiale. Si vero cōparet̄ ad itra tūc est notionale. Sed principiū in diuinis capitur notionaliter qñ videlicȝ est habitudo iter psonas. ¶ Quarta ppō. ⁊ responsiua. Potentia ḡ gñatiua filij dicit ad aliqd vel relationem que ē propria patri. Hoc eni mō. Potētia gñatiua nihil alio dicit q̄ fecūditatē naturalē qua pᵉ pducit filiū siue generat. Potētia filij spiratiua ⁊c̄. ¶ Nota vlterius ꝙ esse capit̄ dupl̄r. Uno mō eni. Sum es est. facit ppositionē de est scḋo adiacēte. vt hō est. Alio mō facit ppōnē de est tertio adiacente qñ videlicet aliud est predicatū māle ab h̄ verbo sum es est. vt scotus est in opinionē alicuius doctoris. Itē Scotus viuit; vt doctor Primo mō h̄ verbum est sigt existentiam actualē qñ scȝ facit ppōnē de est scḋo adiacēte. Et est terminᵘ kathegorematicus. Qñ aūt hoc vbū est facit ppōnē de est tertio adiacente: tūc nō dicit actualē existentiam sed solū dicit habitudinē pdicati ad subiectuȝ. Et est terminᵘ sinkathegorematicus. Unde regula bonauen. Qñcunqȝ ḡ arguitur ab est de tertio adiacente ad est secundum adiacens rōne illius verbi est committitur fallacia figure dictionis. qꝛ mutat̄ terminᵘ sinkathegorematicᵘ in terminū kathegorematicū. Et licet valeat arguere. Hō est albᵘ. ḡ hō est. h̄ tñ nō est nisi rōne mãe. qꝛ pdicatū ē de accñtale ipi hō. Ex istis regulis pȝ dr̄ia iter eē ⁊ posse. Posse eni i se iportat pncipiaē. Sȝ sic duplex ē pncipiaē. s. respectu creaturarū ⁊ respectu psonarū: sic etiā duplex ē posse. Uñ posse notionalr̄ captū dicit principiaē vl̄ pduceē vl̄ pduci ad itra i diuis. Eē āt sp dic̄ absolutā entitatē. Uñ qñ dr̄ deus est dicit existentiā actualē summo essentie. Et est pdicatio in pmo mō dicēdi p se. Qñ aūt dr̄ deus pōt vel est generatiuᵘ: sic pdicat tertiū adiacens. Resolue vt potes. Hinc etiam dr̄ ꝙ esse ⁊ posse in diuinis nō differūt: verum est realr̄. differūt tñ formalr̄. Notā vlterius ꝙ Natura est vis insita rebᵘ ex similibᵘ similia pcreās. Nota etiā ꝙ ppetuū pprie est illud qd nūqȝ pōt nō eē p nāȝ licet iceperit eē. Uñ solus deᵘ est eternᵘ ppe.

Circa istum passum. Siquis autē vult sustinere positionem imagistri ⁊c̄. Notandum. Qꝛ potentia generatiua actiue dicta potest capi dupliciter. Uno modo ḃm se ⁊ absolute. Et sic dicit quid. ¶ Prima propositio. Illo modo potentia generatiua ḃm se ⁊ absolute inquantum potentia est: est communis patri: filio ⁊ spirituisancto. Alio modo capitur potentia generatiua. ratione adiuncti seu additi. ¶ Secunda propositio. Potentia generandi filium: propriū est patri: tunc eniȝ respectiue dicitur. ¶ Notandum vlterius ꝙ quadruplicia sunt nomina in diuinis scilicet. Essentialia essentialiter dicta: essentialia personaliter dicta: notionalia notionaliter dicta: ⁊ notionalia essētialiter dicta. ¶ Essentialia essentialiter dicta sunt illa que conueniunt tribus personis ⁊ non possunt dici nisi de tribus vt deitas. deus. Et dicuntur essentialia quia habēt similem modum predicandi cum essentia. ¶ Essentialia personaliter dicta sunt illa: que quantum est de se: sunt communia tribus: possūnt tamen trahi ad vnam personam vt potentia que ratione adiuncti potest trahi dicatur de vna persona vt posse generare. ¶ Sed notionalia notionaliter dicta sunt illa q̄ solū vni vel ad plus duabus psonis cōueniūt nec possunt dici de tribᵘ: vt genitū spiratū. ¶ Notioālia vō essentialr̄ dcā sūt illa q̄ pnt dici de tribᵘ psonis rōne alicuiᵘ cōnotati: vt icarnatioē ppriū filio: rōne tñ cōnotati siue causalitatis dicit̄ de tribᵘ psonis que effectiue cōcurrūt ad istā icarnationeȝ:

Ad argumēta in oppositū. Notādū ꝙ argumēta in oppositū soluunť ad sustinenduȝ magistri opinionem. ¶ Circa primū argumentū in oppositū vbi allegať magister pmo capi. Nota ꝙ truncate allegať Et ideo non indiget solutione: nec sanctus bonauentura soluit. Sȝ implicite seu tacite remittit te ad magistrū. ¶ Pro scđo argumēto in oppositū. Cuȝ dr̄ potentie distinguunť per actus verū est de actib⁹ adequatis. Posse aūt generare nō ē act⁹ potētie gñatiue cū fili⁹ possit gñare eadeȝ potentia.

Querit̄ secūdo Utrū potentia generandi sit in filio. Hic est vnicus termin⁹ declarādus. s. Potētia generādi. nā supius declaratū est qd sit potētia. Pro quo notādū ꝙ potētia gñandi hic capiť pro potētia ꝓductiua. In diuinis aūt ad intra duplex est potētia ꝓductiua. Gñatiua vȝ ⁊ Spiratiua: Generatiua est illa q̄ pr̄ pōt generare filiū. Sed spiratiua potētia Est illa q̄ pr̄ ⁊ fili⁹ pñt ꝓducere spm̄sanctū. ¶ Qñ igiť queriť. Utrū potētia generādi sit in filio: est q̄rere vtrū fili⁹ in diuinis possit gñare. ¶ Notādū vlteri⁹ ꝙ potētia generādi pōt capi dupliciter. s. ꝓ ꝑ se significato ⁊ pro denomiato. Primo mō capiť potētia gñandi ꝓ ꝑ se significato vt dicit respectū pncipiatiōis seu pncipij ad pncipatū. Propositio. Illo mō potētia generādi nō dicit qd sed aliqd. Et sic capiť a sctō Bona. ¶ Correlariū. Tunc dico ꝙ potētia gñandi hoc mō nō est in filio. Alio mō capiť potētia gñandi pro denoiato seu fundamento siue ꝓ cōnotato. Et est illud absolutū qđ denoiať ab illa relatiōe pncipij ad pncipatū ⁊c̄. Queriť aūt qd sit illud absolutū qđ denoiatur. Rñdeť. Est memoria fecūda que est qd absolutū. Propō. Potentia gñandi hoc mō capta est in filio. Regula. Quicqd enī absolutū est in diuinis: est in trib⁹. Unde oē illud absolutū qđ est potentia generādi eque est in patre ⁊ filio ⁊ spiritusancto.

Resolutio questiōis. Nota ꝙ docto: seraphic⁹ resoluēdo hāc q̄stionē ponit duas opiniōes pmo falsaȝ. scđo suā ⁊ verā. Prima stat in trib⁹ ꝓpōnib⁹. ¶ Prima ꝓpositio. In filio est potētia generādi. Cōtra hāc ꝓpōnē arguiť. In quocunqȝ est potētia gñandi illud pōt generare. Sed in filio est potētia generādi ꝑ te. ergo pōt generare. Et vltra pōt generare. ergo generat. pȝ. Nam in diuinis nihil est possibile q̄n sit in actu. Rñdeť ⁊ est. ¶ Scđa ꝓpositio. Licet fili⁹ possit generare nō tñ generat. q̄a nō competit sibi. Sicut religioso nō cōpetit manducare in die ieiunij seu generare lȝ posset. ¶ Tertia ꝓpositio. Deus q̄ñtū est de se pōt ꝓducere infinitas creaturas: nō tñ ꝓducit q̄a nō est sibi ꝯueniēs. vł q̄a sibi nō cōplacet. ¶ Contra. Quicqd deus pōt facere hoc cōpetit sibi vł est sibi cōueniēs. Sed deus pōt ꝑ te ꝓducere infinitas creaturas. ergo ⁊c̄. Maior pbatur. Quia impossibile est deū facere aliqd incōueniēs. Impossibile est etiā eū posse facere inōueniens.

Responsio doctoris ad questionē ꝫm ꝓpriā ⁊ verā opinionē Et stat in duab⁹ ꝓpōnib⁹. ¶ Pria ꝓpositio. Potētia generandi nō est in filio. ¶ Scđa ꝓpositio seu cōclusio. Posse generaŕ nō cōmunicaŕ filio a patre. Iste ꝯclusiones ad idē valent. Et hui⁹ sunt due rōnes. Pria q̄a nō pōt. Secunda rō: q̄a non dȝ. Nō pōt Nam pr̄ generat filiū eo ꝙ est pria ꝑsona. Est enī ꝓductio ꝑ modū vt nati pria. Impossibile est aliqđ ens primū cōicare suā pmitatē alteri ab ipso ꝓducto. Est enī in oppositū in adiecto ꝙ ꝑsona ꝓducta sit pma. Scđo nō debet. Itē pr̄ cōicat filio qcqd hȝ excepto eo ꝙ relatiue dr̄. ¶ Notandū vlterius ꝙ q̄tuor sunt gradus pncipales in hoībus beatis i q̄b⁹ marie apparet bōitas dei. ¶ Prim⁹ gradus est aliquoꝝ beatoꝝ q̄ nūq̄ fuerūt inimici dei ꝑ peccatū actuale: lȝ bene ꝑ peccatū originale. ¶ Scđus gradus est illoꝝ q̄ fuerunt inimici dei actualr̄ nō solū rōne pcti originalis sed etiā rōne pctōꝝ mortaliū actualiū vel venialiū. ¶ Tertius gradus magis manifestās bonitatē ⁊ misericordiam dei. Est alicui⁹ ꝑsone q̄ nunq̄ fuit inimica deo actualr̄ neqȝ rōne actualis pcti mortalis siue venialis neqȝ pcti originalis. Talis fuit virgo gloriosa dei genitrix Maria. Jō dr̄ regina. Quidā autē multa loquunť de laude virginis gloriose. Uñ Albertus magn⁹ dicit in ea omnia fuisse sacramenta etiā ordinis: qđ tñ ꝓprie non pōt intelligi saltē ꝙ ꝙ fuerit presbyterissa. ¶ Pria ꝓpositio. Maluisset gloriosa virgo Maria in nālibus posita mille milia peccata venialia fecisse q̄ȝ esse in peccato originali. Peccatū enī origīale facit inimicū deo qđ tñ nō facit veniale pctm̄. Duplex est enī pctm̄ mortale vȝ originale ⁊ actuale. ¶ Scđa ꝓpositio. Si beatissima virgo maria fuisset confessa ꝓprie loq̄ndo peccasset mortalr̄. Probaŕ sic. Materia ꝯfessionis vel est peccatū mortale vel veniale. Sed ꝟgo gloriosa nullū fecit pctm̄. ergo ꝯfitēdo fuisset mētita ⁊ ꝑ ꝯñs peccasset. Itē dicit eā fuisse ꝯfessam sctō iohāni euāgeliste. Sȝ hoc nō est laudere ipsam sȝ poti⁹ maculare. Dicit q̄ȝ ipsam ꝯceptā in originali pctō. Uñ dico ꝯ eū. Si beata ꝟgo fuisset ꝯfessa: sicut pnīa est sacr̄m peccasset mortalr̄. Nam mā sacramēti pnīe est pctm̄ mortale quod nūq̄ cōmisit ita si fuisset ꝯfessa ꝓprie: fuisset mentita ꝯfitēdo aliq̄ a se nō cōmissa. ¶ Quart⁹ gradus in hoīe beato. In quo manifestaŕ dei bōitas. Et alicui⁹ hoīs beati q̄ hȝ beatitudinē sine merito ꝑcedēte ⁊ tātā beatitudinē ꝙ non potest maiorē habere nec solummodo habet sed a principio sue conceptionis. Et hunc gradum solum tenet anima christi.

Argumenta in oppositū pro parte vera sunt. beat⁹ Augustinus in libro ꝯtra maximū. Non oportuit filiū generare sed si nō fuit oportunū seu ꝯueniens impossibile fuit. ergo ⁊c̄. ¶ Unde est vna maxia theologoꝝ.

quodlibet inconveniens et iniustum in deo est impossibile quod inhabile

Quodlibet inconueniens ⁊ iniustū in deo ē impossibile. Sicut eni deus non pōt peccare sic non pōt facere inconueniens. ¶ Contra deus potest dānare omnes beatos ⁊ pt saluare oēs damnatos. Sed hec sunt maxima incōuenientia. ḡ deus pt facere incōueniens. ¶ Respōsio. Minor videlicet: posse damnare oēs beatos ⁊ saluare oēs damnatos q sit deo incōueniens (scz de potētia dei absoluta) ē simpliciter falsa. Nā si deus dānare matrē ⁊ sctōs iuste faceret: cum nihil iniustum facere possit. Et si obijcias: faceret cōtra leges phiras. ḡ incōuenienter. Respondeṫ q quia aliqua lex est volita ⁊ a deo statuta. Ideo iusta ⁊ bona ⁊ nō econtra. Ideo dico si damnaret sctōs aliam legem statuisset: ⁊ vellet sic fieri ⁊ quia vellet talis lex iusta esset ⁊ bona nec esset inconueniens. Ideo adhuc stat regula q de⁹ nullum inconueniens pt facere. ¶ Pro secundo argumēto. Nota q iniquitas est que aduersatur ⁊ nocet homini. Unde nota ɓm mentē beati Anselmi q differentia est inter aduersitatē ⁊ tribulationem. Multi scti ⁊ martyres habuerūt tribulationes. Ut Iob petrus ⁊c̄. Sed aduersitas est ꝓprie qd̄ nociuum est homini. Cui alludit illud. Nulla nocebit aduersitas si nulla dominetur iniquitas. ¶ Pro tertio argumēto. Notandum. Omne illd̄ in quo distinguūtur aliqua duo necessario si illud cōpetat necessario vni illoꝝ repugnat necessario alteri. Sed pater ⁊ filius necessario distinguūṫ in eo qd̄ est generare. ⁊ generare necessario conuēit patri. ergo necessario repugnat filio. Sicut si necessario ꝯueniat Salamandro esse in igne: vel allecı in aqua: ⁊ si aliud aial per esse in igne necessario distingueretur a Salamandro impossibile esset q esse in igne conueniret sibi.

Pro argumētis ante oppositum. Notandum q hilarius. ix. de trinitate dicit. Fili⁹ habet naturā gignentem qd̄ mgr̄ exponit. i. habet naturaȝ patris gignentis. ¶ Sciendū vlterius pro auctoritate Augustini. due negatiōes faciunt affirmationeȝ. Sed Aug⁹. ponit duas negatiōes. ḡ ⁊c̄. Dicit eni. Nō potuit fili⁹ non generare. ¶ Ubi nota q ista negatio: non: capiṫ dupľr. scz Priuatiue ⁊ negatiue. Non qū capitur priuatiue. tunc valet: in. Et sic ista est falsa. Filius nō potuit generare. i. impotēs fuit. Et tunc negatur potentia ⁊ relinquiṫ aptitudo. Omnis enim oratio in qua poniṫ negatio priuans exponitur per duas propositiones. In quarum prima negatur actus. in secunda poniṫ subiectū aptum natum. Unde ista. Filius non potuit generare. i. filius est impotēs ad generandum exponitur sic. filius nō generat ⁊ filius aptus est generare. Sed ista est falsa. Patet. Quia sic sequereṫ q posse ⁊ esse nō esset idē in eternis: qd̄ est falsuȝ. ergo ⁊c̄. ¶ Sed quādo ly non capiṫ negatiue tūc simpliciter negat nō ponendo aptitudinem. Unde August. Negat a filio dei nō generare infinitā/ ter acceptum. Et sic negatio nō bis capiṫ negatiter idō nō equiualet affirmatiue. Unde i oib⁹ istis: deus infinit⁹: deus est immensus: deus est imortalis. Si ly i teneaṫ negatiue est vera ⁊ catholica. Si vero teneaṫ priuatiue seu priuāter sunt false ⁊ hereticē: qꝛ sic exponūtur: deus nō est finit⁹. ⁊ tn̄ deus aptus natus est finiri. Deus non est mortalis ⁊ tamen aptus natus est mori. ¶ Itē anima intellectiua est indiuisibilis. pūctus est indiuisibilis. Corpus humanū est inequale celo. Si ly in capiṫ priuatiue omnes sunt false. Ui vero negāter omnes sūt vere. ¶ Notandum finaliter q duplex est imago scilicet adequationis ⁊ imitationis. Imago adequationis dicit omnimodam similitudineȝ itȝ q vnitatem essentialē etiaȝ numero. Alia imago est imitationis. Sic statua herculis imitatur cesareȝ ⁊ Iohannes suum patrem ⁊c̄.

Tertio queritur. Utrū posse gn̄are ⁊ posse creare sit vnicum posse. Ubi nota ꝓ declaratione terminoꝝ q posse creare ⁊ posse generaṫ possūt dupliciṫr accipi. formaliter scz ⁊ fundamentaliter. Primo posse generare ⁊ posse creare capiunṫ formaliter ⁊ ꝓ per se significato. Et tūc important relationē pricipiatiōis alicuius principij ad pricipiatū. Unde posse generare est relatio ipsius principij creantis vel creatiui ad id qd̄ creatur. Et ita est cōmunis tribus personis. Propositio. Ista relatio est rationis. Oīs enim relatio dei ad creaturas est respectus rationis. Scd̄o capiunṫ posse creare ⁊ generare fundamentalṙ ⁊ tūc est ipsa volūtas dei. Propō secūda. Posse generare importat habitudinē patris ad filiū. Propositio tertia. Posse generare est respectus principij generantis ad generatum. Expimiṫ autem per illd̄ quod est paternitas. Et est relatio realis in diuinis scz posse generare. patet: quia est relatio ad intra ptinēs ad distinctionē originis: vt ifra dist. xxxix.

Resolutio questionis stat in aliquibus ꝓpositionibus. ¶ Prima ꝓpositio. Posse generare ⁊ posse creare non sunt ideȝ formaliter ⁊ ꝓ per se significato. probaṫ. Quia nulla relatio rōnis est identificata cū relatiōe reali. Et sic loquiṫ Sco. dist. xxxix. pmi. ¶ Secunda ꝓpositio. Posse generare ⁊ posse creare pro formali itantū distinguūtur q nihil vniuocū potest de ipsis dici. ¶ Nota ɓm mentē doct. Seraph. q posse generare est pater ⁊ posse creare est essentia diuina. Et hoc capiendo posse generare ⁊ posse creare pro denominatis. ¶ Prima propositio. Sicut esse deuȝ ⁊ esse patrem sunt vna ⁊ eadeȝ res differunt tamē ratione. sic posse generare ⁊ posse creare sunt vnū posse differūt tamen ratione: q autem deus ⁊ pater differant ratione. pȝ: qꝛ esse patrem dicit relationem ⁊ est proprium patri: esse autem deum est qd absolutuȝ ⁊ commune tribus personis. ergo ⁊c̄. Secunda pars patet q sunt vna res: sed q ratiōe differant. patet: qꝛ posse generare terminatur ad fi

due negationes affirmant quod

num. Posse aute creare terminatur ad creaturas. ¶ Secunda propositio. Sicut essentia diuina ꝛ persona sunt vna ꝛ eadem res differunt tamen ratione: sic posse generare ꝛ posse creare sunt vnum posse differunt tamen ratione. ¶ Tertia propositio. Sicut posse generare ꝛ posse creare distinguuntur secundum rationem. ita habent diuersum ordinem inter se. ¶ Unde notandum quod posse generare ꝛ posse creare possunt comparari ad id cuius sunt vel ad id ad que terminantur. ¶ Quarta propositio. Quandocunque ista duo posse generare ꝛ posse creare comparantur ad id cuius sunt: posse creare precedit posse generare. probatur: quia illa que sunt communia tribus precedunt propria cum sint essentialia. Essentia quoque precedit patrem. patet: quia ea que sunt essentialia sunt immediatiora ꝛ priora quam que sunt propria. ¶ Quinta propositio. Comparando tamen illa duo ad illa ad que terminantur tunc generare precedit posse creare: eo quod filius in diuinis est terminus ipsius potentie generatiue. Et filius est prior creatura. ergo posse generare secundum hoc precedit posse creare.

Pro solutione argumenti primi in oppositum. Nota quod duplex est alietas scilicet rationis. Et de illa loquitur. S. Aug. dicens alio pater est deus ꝛ alio est pater. Nam deitate est deus: paternitate autem est pater. Et videtur hic posse concordari doctor Seraphicus cum doc. Subt. ¶ Nam arguo sic. Si est distinctio rationis inter paternitatem ꝛ essentiam: vel est omnino per opus intellectus vel non. Nam duplex est distinctio rationis propria scilicet ꝛ impropria. Prima ꝛ propria est illa que precise fit seu causatur seu potius derelinquitur fabricatur de per opus intellectus collatiuum. Circumscripto autem omni opere intellectus adhuc essentia diuina est communicabilis: paternitas incommunicabilis. Constant autem quod communicabile ꝛ incommunicabile differunt etiam ex natura rei. ergo paternitas ꝛ essentia non distinguuntur precise ratione illo modo dicta. Alia est distinctio rationis que est inter duas rationes formales in aliqua re ex natura rei reperibiles ꝛc. ¶ Alia est Alietas. Realis de qua non intelligitur auctoritas Aug. supradicta ꝛc. Notandum vlterius quod actus dicitur habere complectionem ab obiecto: quando actus causatur ab obiecto. Sed creare non complet ur ab obiecto. patet: quia deus nullo modo dependet a creatura. Notandum finaliter quod duplex est obiectum potentie scilicet primum ꝛ adequatum: cum non primum sed secundarium. Primarium obiectum potentie creatiue est essentia diuina. Potentia enim creandi est voluntas dei diuina. Potentie ergo plurificantur secundum pluralitatem subiectorum: verum est de subiectis primis ꝛ adequatis. De alio subiecto scilicet secundario non oportet.

Quarto queritur. Utrum posse generari ꝛ posse creari sit posse vniuocum. Pro declaratione terminorum recurratur ad quintam dist. ¶ Nota tamen pro primo termino hic. quod est posse generari. quod in diuinis omnino idem sunt ex natura rei: posse generari: generabile ꝛ generari actu: filiatio vel esse filium. Nec distinguunt formaliter sed solum secundum modos gramaticales: idem etiam generatiuum: posse generare: generare actu ꝛ esse patrem: immo generatiuum quo ad significatum est idem cum generabili. Eadem enim potentia qua pater generat filius generatur ꝛ patebit ꝛc. ¶ Secundus terminus est creari vbi nota quod creari capitur dupliciter scilicet stricte ꝛ large. Stricte ꝛ sic est aliquid produci a solo primo efficiente immediate post omnino non esse vel post omnino nihil: ita quod in eius productione non presupponatur materia. Prima propositio. Si homo producatur de semine a causa secunda: similiter si a deo de limo. non creatur proprie. Correlarium. Si ergo creatura dicatur a creari stricte accepto. creatura non est communis omnibus creatis. Secunda propositio. Soli angeli ꝛ anime intellectiue ꝛ habitus infusi vt fides: spes: charitas: creantur proprie. Creari vero large: est aliquid produci a primo efficiente siue mediate siue immediate secundum primum suum esse post non esse. siue fuerit in materia illa negatio siue non. Propositio. Sic creari omnibus alijs a deo conuenit excepto christo. ¶ Notandum pro ampliori intellectu predictorum quod ad creari tres conditiones requiruntur. Prima quod producatur a primo efficiente defectu cuius pater Johannis non est creator eius. Secunda conditio quod producatur secundum sui primum idest principale esse. Unde si deus daret alicui omnia accidentia noua omnem scientiam: perfectam beatitudinem ꝛc. Licet habitus ipsi crearentur non tamen homo ipse cui darentur crearetur. Correlarium. Christus nullo modo videlicet nec primo modo nec secundo modo capiendo creari est creatura. probatur: quia christus includit naturam humanam ꝛ diuinam in vnitate suppositi. Sed manifestum est verbum diuinum non fieri. ergo christus secundum primum sui esse non est factus. Tertia conditio est quod producatur de non esse. Propositio. Creare stricte est primum efficiens aliquid producere in effectu (idest in existentia actuali) de nihilo. ¶ Ubi nota quod de nihilo: potest capi tripliciter. Uno modo pure negatiue: vt iste loquitur de nihilo. i. non loquitur de aliquo ꝛ sic tacet. Prima propositio. Illo modo possunt iste propositiones concedi. Deus de nihilo fit. Essentia diuina fit de nihilo idest non fit de aliquo. Alio modo potest: de nihilo: intelligi positiue sic. quemadmodum ferrum est positiuum de quo fit cultellus. sic aliquid fieri de nihil tanquam de materia imaginetur. Secunda propositio. Illo modo impossibile est aliquid fieri de nihilo. Tertio. De nihilo: potest intelligi partim affirmatiue ꝛ partim negatiue: vel partim priuatiue ꝛ partim positiue.

Tertia

Tertia propositio. Illo modo capto dicitur ꝙ pau pere sit diues: de mane fit meridies. Et sic capitur in proposito. Creare large proportionabiliter describi potest. Est aliquid producere a primo efficiē te ⁊c. ℂ Tertius terminus est vniuocus. Ubi ani maduertendum ꝙ vniuocum est aliquod cōmune quod dicitur ẜm eandem rationem de omnibus suis inferioribus. ℂ Preterea ad veniendum ad tertiū ⁊c. Nota ꝓpositiones sequentes. ℂ Prima propositio. Nulla res generabilis vł creabilis ante sui productionē vel generationem habet aliquā potentiam passiuā ẜm quā possit creari. ℂ Scḋa propositio. Unaqueꝗ res ante sui creationem dꝛ creabilis: solum denominatiōe extrinseca. ℂ Tertia ꝓpositio. Anima χpi nō est creata est tm̄ creabilis. Queri ergo potest vtrum illa potentia passiua qua dꝛ creabilis sit in anti χpo. Pro quo nota propositionem. ℂ Quarta propositio. Unaqueꝗ res creabilis ante creationem sui denomiatur extrinsece ⁊c. Exemplum. Eadem potētia actiua qua sol potest producere ranam. rana est producibilis. Et hoc quo ad rem: sicut videre album. ⁊ album videri est eadem visio. Album ergo dicitur visum solummodo denominatione extrinseca.

Resolutio questionis stat in tribus propositionibus. ℂ Prima ꝓpositio. Posse generari ⁊ posse creari capiunt quãꝗ pro ꝑ se significato: qḋ dicit. S. Bonauen. ꝑncipale significatū. Et sic sūt vnicū posse. Alio mō posse generari ⁊ posse creari capiunt ꝑ cōnotato. Cōclusio. Posse gn̄ari ⁊ posse creari quo ad cōnotata distinguunt realiter. ℂ Scḋa ꝓpositio. Licet posse creare ⁊ posse creari nō differant in re. differūt tm̄ grāmaticaliter. Pro per se eni significato importāt voluntatē diuinā: q̄ oē creabile producit. Est aūt idē cum intellectu qua fili⁹ generat. Patet ꝙ differāt grāmaticaliter. Creare eni sigt per modū actionis. creari vero ⁊ gn̄ari sigt ꝑ modū passionis. ℂ Tertia ꝓpō. Posse gn̄ari ⁊ posse creari quo ad cōnotata intantū distinguunt ꝙ nō hñt aliqḋ cōe vniuocū: licet habeāt analogū. Posse eni generare connotat patrē: generari aūt filium. Creare cōnotat essentiam diuinā: sed posse creari cōnotat creaturā. ergo ⁊c. Ubi notandū ꝙ Analogū est illud quod per prius dꝛ de vno ꝗ de alio. ℂ Pro clariori ergo intellectu dictoꝝ. Nota ꝙ analogia est duplex. Quedam est eni analogia que est ꝑ reductionem ad vnitatē nature. Et de hac dicit Aristo. ꝙ in vnoquoꝗ genere est vnū qḋ est mensura omniū aliorum sic ꝙ ẜm qḋ vnūquodꝗ plus accedit vel recedit ab ista mensura est ꝑfectiusvel imꝑfecti⁹: vt in genere aīalis est homo ⁊c. Alia est analogia per reductionē ad vnitatem similitudinis: proportionis. nō nature. Quod hoc modo analogatur nō est inter alia. Unde distributio proprie pro illo non distribuit nisi sit ens sa. Unde deus non est ens inter omnia sed super omnia ⁊c.

Circa distinctionem octauam primo queritur Utꝝ veritas sit proprietas diuini esse. Termini declarandi sunt veritas: ꝓprietas ⁊ diuini esse. ℂ Pro primo termino nota tres distinctiones. Prima veritas est duplex. Quedā eniꝫ est in rebus: alia est veritas in intellectu. Scḋa distinctio Ueritas in reb⁹ est duplex. Tertia distinctio. Ueritas in intellectu etiā est duplex. ℂ Prima propō. Quādocūꝗ aliqua res producta est similis ꝑducenti dꝛ vere fili⁹ eius. De veritate cetera q̄re in sū mis a me lectis. ℂ 2ᵃ ꝓpō. Ueritas capiēdo ꝑut ē manifesta ciuitas q̄ res est māifestatiua sui. est passio entis. ℂ Scḋs terminus declarādus est ꝓprietas. Notandum ꝙ Aristote. in ꝑmo topicoꝝ etiaꝫ aliquos istoꝝ ponit quos Porphirius pōit. Proprietas autē est abstractum: propriū. vero concretum. Propositio. Quot modis ergo dicitur vnū illorum: tot modis ⁊ reliquum. Ubi notanduꝫ ꝙ propriū dicitur quadrupliciter. Primo modo ꝓprium dicitur illud quod conuenit alicui speciei sed non omni contento sub specie vt esse logicuꝫ. Scḋo modo proprium dicit illud quod conuenit omni cōtento sub specie: non aūt speciei dicitur ꝓprium vt aptum natū ad habere duos pedes. Tertio modo proprium dꝛ illud quod ꝯuenit soli speciei ⁊ omni cōtento sub specie sed nō semꝑ: vt canescere. Quarto modo propriuꝫ dꝛ illud quod cōuenit soli omni ⁊ semp: vt risibile homini ⁊c. Sciendū vlterius. Ad hoc ꝙ aliqua entitas dicat proprietas alicuius in creaturis tria requirunt. Primo requirit ꝙ conueniat soli illi cuius dꝛ proprietas. Scḋo ꝙ sit ratio cognoscendi illi cuius dꝛ proprietas. Non tamen opꝫ ꝙ a priori. Tertio oportꝫ ꝙ differat ab illo cuius est proprietas. Et sic iste doctor ponit propriam passionem distinctam realiter a suo subiecto. Hoc tamen doct. Subtil. non tenet. Doctor tamen Sera. etiaꝫ dicit hoc esse impfectionis quare non cōuenit proprietati vt est diuinis. ℂ Tertius terminus est esse diuinuꝫ: cuius declarationem differo vsꝗ in sequentem questionem.

Resolutio questionis stat in duabus distinctionibus: tribus dictis ⁊ duabus cōclusionibus. ℂ Prima distinctio. Ueritas tripliciter comparatur. Primo ad subiectuꝫ quod informat. Scḋo ad principium qḋ representat. Tertio ad intellectum quē excitat. ℂ Primuꝫ dictum. Ueritas in cōparatione ad subiectum qḋ informat non est nisi indiuisio act⁹ ⁊ potentie. Uñ isto modo soluꝫ veritas perfecte reperitur in deo. In necessarys enim non distinguitur esse ⁊ posse In creaturis autem licet habeant quandam vnitatem simpliciter tamen sunt distincta. In creaturis autem non nisi imperfecte reperit. Anima eni hominis est act⁹ corpus posse: que aliquo modo sunt indiuisa in viuente. Distinctio autem est imꝑ

fectionis. ¶ Secundum et tertium dicta in textu seu littera sancti Bonauenture habes etc. ¶ Prima conclusio. Ueritas vt opponitur falsitati cum conueniat nõ solũ deo sed etiã creature nõ est proprietas esse diuini. Ad istã conclusionem faciunt tria argumẽta in opposito. ¶ Ueritas vt opponitur permixtioni possibilitatis cum actu sola verissime reperitur in deo: ideo sic est proprietas dei. ad hoc procedunt argumẽta duo penultima ante oppositũ. Nota vlterius quod sanctus Bonauẽtura nõ proprie capit imitationẽ sed capitur pro adequationẽ. Illud quod sic est ens in actu quod nihil habet de possibilitate vere est. ¶ Nulla aũt creatura habet oẽm perfectionẽ creature etiã que est perfectionis simpliciter. Angelus enim nõ potest producere substantiam similẽ sibi: quod tñ põt hõ. similiter de alijs etc. ¶ Cũ dicitur nostrum esse cõparatũ ad diuinũ esse est non esse põt intelligi dupliciter. Primo vt aut oino sit nõ esse vt chimera: hircoceruus etc. Et sic nõ est verum. Alio mõ põt intelligi secundum proportionẽ. Et sic est verũ: quia nulla est determinata proportio data vel dabilis: secundum quã precise esse diuinũ precedat esse nostrum. Esse enim nostrum ex hoc quod cõparatur ad deũ nõ igitur peioratur sed potius melioratur. Itẽ nota quod verũ de rõne sui dicit respectũ ad causam exemplarem. i. ad intellectũ cognoscentẽ secundum quod est manifestatiua sui in intellectui potẽti se cognoscere. Essentia dicit quid. i. absolutum. veritas autem conditionis est entis. i. manifestatiuitatem etc.

Queritur secundo. Utrum hec proprietas conueniat deo in summo hoc est dictu Utrũ diuinũ esse sit a deo verum quod non possit cogitari nõ esse. Hic declarandi essent tres termini: sed quia vnus supius est declaratus. Ideo tñ duo restant. s. Esse diuinũ et cogitari. ¶ Pro primo termino notandũ quod quintuplex est esse. s. Esse essentie: subsistentie: propositionale existentie actualis: et esse obiectum. ¶ Esse essentie cuiuscunque rei. Est ipsa eiusdẽ rei essentia sic quod nõ differunt nisi rõne scilicet penes modos significãdi: Propositio. Esse ergo diuinũ est ipsamet essentia diuina sic loquendo. ¶ Esse subsistentie. Est esse actualis existentie incõicabilis. Uñ due cõditiones ad hoc requiruntur. Prima quod tale actu existat. Scõa cõditio quod iam in cõicabiliter existat. Tale est suppositum etc. ¶ Tertiũ est esse propositionale seu sinkathegoreumaticum (vt placet alijs) Et illud significat vnionẽ alicuius intellectus cõponẽtis seu vnientis predicatũ cũ subiecto de hoc Aristoteles in perhyermenias. Esse quandã cõpositionẽ significat etc. Propositio. Tot sunt esse in homie quot sũt predicata verificabilia de homine. Patet. Nã esse sapientẽ est aliud quam hominẽ esse albũ. Uñ esse signat verũ: nõ esse autẽ significat falsum. ¶ Esse existẽtie actualis. Est ipsamet existẽtia actualis. ¶ Esse obiectiuũ. Est illud secundum quod aliquid habet esse secundum quod. terminãs opõnẽ potẽtie opatiue Et tale esse. s. obiectiuũ est duplex. s. intellectiũ et volitum. Esse obiectiuũ intellectũ Est illud secundum quod aliquid terminat actũ intellectus. Esse vero obiectiuũ volitũ. Est illud quod secundum aliquid terminat actũ voluntatis. Conformiter põt distingui de esse diuino Questio nostra intelligitur de primo esse. ¶ Notandũ quod doctor subtilis in scõa dis. pmi. sub alys terminis idẽ querit vtrũ. s. ista. Deus est sit per se nota. Pro predictorũ intellectu nota propones. ¶ Prima ppõ. Diuinum esse essentie est vnicũ et singularissimum existens in patre et filio et spũsctõ. Probatur: quia ipsum est diuina essentia: sed essentia diuina est vnica in tribus. ergo etc. ¶ Scõa ppõ. In diuinis sũt tria esse subsistentie sicut sunt tres personae realiter distincte licet non essentialiter. propter idẽptitatẽ earũ realẽ cũ essentia. Questio ista põt ampliari et extendi ad tale esse. s. subsistẽtie. ¶ Tertia propositio. In diuinis tot sunt esse propositionalia quot sunt predicata verificabilia de essentia diuina. De isto esse nõ est questio nostra et enim de esse reali: nec tale esse est in in deo ex natura rei. ¶ Esse actualis existẽtie nullo modo distinguitur ab eẽntia diuina ex natura rei. Propterea Esse pro actuali existentia dicitur cõtingenter de creaturis. de deo autẽ in pmo modo dicendi per se. ¶ Notandum quod naturaliter de deo habere possumus quatuor cõceptus quidditatiue de deo dictos. Primus est ens infinitũ. Secũdus vita intellectualis. Si enim deus diffiniretur in eius diffinitione poneretur vita intellectualis. Tertius de deo cõceptus est spiritus. Quartus conceptus quẽ naturaliter de deo habemus est existere seu existentia actualis. ¶ Scõs terminus est Cogitare. Ubi nota cogitare est concretum: et cogitatio abstractũ. Cogitatio aũt capitur dupliciter. Generaliter videlicet et Specialiter. Generaliter capta capitur pro omni notitia seu actu cognoscendi siue sit sensitiua siue intellectiua. Unde notitia: cognitio: cogitatio idẽ sunt. Uñ Omnis intellectio est cognitio sed non ecõuerso. Est enim intellectio cognitio intellectiua. Et sic nõ capitur in questiõe Specialiter vero capitur adhuc dupliciter. Uno modo pro cogitatione sensitiua. Et sic est quedam operatio sensus cuiusdam interioris sensitiue qui vocatur potentia cogitatiua. Unde secundum Auicen. quinque sunt sensus interiores. videlicet. Sensus communis: imaginatiua: estimatiua: cogitatiua: et memoratiua. Tamen secundum philosophos cogitatiua forte eadem est cum imaginatiua. In hoc enim Auicenna magis est cum medicis quam cum philosophis. Alio modo Cogitatio specialiter capta capitur pro cognitione intellectiua. Et sic capitur in questionis titulo.

Resolutio questionis stat in tribus distinctionibus et nouem propositionibus. ¶ Prima distinctio. Cogitatio est duplex. Apprehensiua videlicet et assentiua seu iudicatiua vel adhesiua. Nunc ergo aliquid intelligi seu cogitari potest dupliciter intelligi. Uno modo cogitatione apprehensiua

prehensiua. Alio mō cogitatione adhesiua vel iu
dicatiua. ¶ Unū pro scd̄a distinctione notandū q̄
Act⁹ itellect⁹ est duplex. s. Apprehensiu⁹ ⁊ iudicatiu⁹
Apprehēsiu⁹ est ille q̄ intellect⁹ apprehendit obiecta
tā cōplexa q̄ incōplexa. Hoc mō intellectus app/
hēdit ꝯdictoria. Sȝ actus intellect⁹. Iudicatiuus
est ille quo intellect⁹ assentit vl' dissentit obiecto. s.
cōplexo. Nullo eni assentim⁹ nisi qd̄ arbitramur
verū. ¶ Prima ꝓpō. Diuinū esse pōt cogitari vel
intelligi apprehensione falsa nō eē. Probat. Ista pt
apphēdi de⁹ nō ē. Itē stulti deū nō curātes ⁊c̄. Unī
ps. Dixit insipiens in corde suo nō est deus. De il
lo ergo nō est q̄stio nr̄a. De scd̄o mēbro. Aliqd pōt
iudicari nō esse qd̄ tn̄ est: ⁊ hoc duob⁹ modis. Pri
mo ex defectu intelligētis. Defectus aūt intelligē
tis est ignorātia ipsius vel cecitas. Un̄ Excecauit
eos malitia eoꝝ. Alio mō pōt aliqd iudicari nō es
se qd̄ tn̄ est. Ex defectu intelligibilis q2 valde par/
ue entitatis. ¶ Tertia distinctio. Cognitio rei est
duplex. s. Si est ⁊ q2 est Cognitio rei. Si est. Est il/
la qua cognoscit de aliqua re qd̄ sibi nō repugnat
esse. Et est cognoscere qd p nomen importet. Pro
positio. Hec cognitio pōt esse cuiuscunq3 siue pos
sibilis siue ipossibilis. Sed cognitio rei qd est: est
duplex. Quedā .n. est qd rei. alia qd nois. Cogni
tio qd est quid rei. Est illa qua cognoscit de re suū
ꝓpriū quod qd ē. Cognitio aūt quid est qd nois.
Est illa cognitio qua cognoscit qd p nomē impor
tetur. Propositio. Hec cognitio est cōmunis oib⁹
entib⁹ possibilib⁹ ⁊ imaginabilib⁹: hec igit ꝑsup/
ponit cognitioni si est ⁊ qd est. Un̄ si est. precedit
qd rei. Non eni querimus an aliqd possit esse: qn
prius itelligam⁹ quid p nomen importet. Unde
sic se hn̄t per ordinē3. Prio quid nominis. Scd̄o
si est. Tertio quid rei siue quid ē. Quarto quia est.
Secunda ꝓpositio. Intellectus noster nō pōt co/
gitare quo ad intellectionē adhesiuā seu iudicati
uā (Et loquendo de cognitiōe si est) deum non esse
¶ Tertia propō. Deus siue sūma veritas pōt iudi
cari etiā a viatore nō esse altero istorū modoꝝ im/
mo vtroq3 illoꝝ. Uel sic. Licet peccator non possit
iudicare deū nō esse generaliter pōt tn̄ deum iudi
care esse qd̄ non est: idolū. Et nō esse quod est: sicut
deū non esse piū cogitat impatiēs. ¶ Quarta ꝓpo
sitio. Uiator pōt iudicare deū non eē non simplr
vel primo: sed ex ꝯsequētī ⁊ per aliq̄s ꝯsequētias
Nam ex hoc q̄ iudicat ipsum nō esse iustū: sequit
deū nō esse. Probatur sic. Impossibile eni est deū
esse nō iustū. patet. nam iustitia dei est ipsemet de⁹
Sequit ergo. tu cogitas deū iniustū. ergo cogitas
non deū. Cetera quere i textu seu littera sancti Bo
nauenture ⁊c̄. Notādū q̄ abeuntib⁹ sensibilibus
remanent species in fantasia vel organo sentiēdi.
secundo de aīa. ⁊ in de somno ⁊ vigilia. ¶ Quin
ta ꝓpositio. Nullus pōt cogitare deū nō esse ex de
fectu ꝑsentie ipsius rei: ꝑsens est eni semp: vbiq3:
totaliter vbiq3. ¶ Sexta propō. Nullus pōt iudi
care deū nō esse ꝓpter defectū euidentie eē diuini.
Nam ista. de⁹ est. summe euidēs est tā in se. q̄ in ꝓ
batione sua. ¶ Septīa ꝓpositio. Ois veritas: ois
natura creata: ois intelligentia seu mens recta ꝓ/
bat deū esse. ¶ Octaua ꝓpositio. Omnis propo
sitio affirmatiua iudicat deū esse. Ois eni talis ali
quid ponit. ergo ⁊c̄. ¶ Nona ꝓpositio. Negatiua
ꝓpositio nō infert deū esse nisi sophistice. ¶ Sed
contra. Arguo eni sic. Aliqua ꝓpositio affirmatiua
est. ergo deus est. Probatur consequētia. Aliqua
ꝓpositio affirmatiua est. ergo aliquis est. Et vltra.
Aliquid est. ergo deus est. Probat. Illud aliquid:
vel aliud a deo est: vel deus est. Si deus est habeo
propositū. Si aliud est: sequitur cum nihil possit
esse nisi deo conseruāte ⁊ dante illi esse: quod de⁹
est. ergo ⁊c̄. ¶ Item secūdo arguo. Aliqua ꝓposi/
tio negatiua infert primā veritatē esse. ergo infert
deū esse. Patet: quia pria veritas est deus. Patet:
bene eni sequitur: nulla veritas est. ergo pria veri
tas est. Probat: q2 bene sequit. Nulla veritas est.
ergo aliqua veritas est. Et vltra. ergo aliqua veri/
tas prima: ꝯsequentia patet: quia si nulla veritas
est: ista est vera nulla veritas est: Istud argumentū
oēs doctores fere ponunt. Doctor subtilis secūda
distinctione primi. Similiter gregori⁹ de arimi/
nio. Ockam. ⁊ sanct⁹ thomas. Et habent a sancto
Augustino. Si nihil est: ergo deus est. Probatur:
quia si nihil est: verū est nihil esse. Negatur illa cō
ditionalis. Unde illa regula. Ois cōditionalis est
vera cuius antecedēs non pōt esse verū sine conse
quente: habet veritatē qn̄ ꝯn̄s nō reflectit supra
antecedēs. Un̄ est ꝓpō falsificans seipsam.

Ad rgumenta ante oppositū. Notan
dū q̄ cōmunis animi
cōceptio: dignitas: maxīa: ꝓpositio immediata.
ꝓpositio p se nota sunt idē. Dicuntur autem maxi
ma: quia sunt maxīe veritatis ⁊ maxime certitudi
nis ⁊ euidentie. Dicunt ꝓpositiones immediate:
quia p nullā aliam ꝓbant. ¶ Pro quarto argumē
to nota q̄ hec ꝓpositio est glosanda. Nihil videli
cet itelligimus nisi per primā lucem: quia pōt in/
telligi dupliciter. Uno mō q̄ ly per dicat causam
formalē sic q̄ pria lux sit ratio formalis prima in
tellectionis. Intelligere eni per aliquid tanq̄ per
causam formalē est intelligere per illud tanq̄ per
formale representatiuū. Sed multa itelligim⁹ ni/
hil cogitādo de prima luce ⁊ veritate. Unde ꝓpo/
sitio: sic intelligendo: est falsa. Alio mō q̄ ly p ca/
piat effectiue. Et sic ꝓpositio est vera q̄ videlȝ. Ni
hil intelligimus nisi p ⁊c̄. ¶ Pro quinto argumē
to. Cum arguit. Ois sermo enūciatiuus asserit se
esse verū ⁊c̄. Notanduȝ licet cōsequētia non tene/
at: tn̄ exquo est pro veritate nō ē cura de ea. Regu
la. Ois ꝓpositio assertiua siue negatiua siue affir/
matiua quantū est de se sigāt: se esse verā: sed non
sequitur. ergo ponit veritatē: quantū eni ad mo/
dum enunciādi: ois propositio assertiua significat

se esse verũ ⁊c̃. nõ autẽ quãtũ ad significatũ reale.

Argumenta post oppositũ soluuntur in littera sancti bona.

Notandum ꝙ Contingit contradicere dignitatibus sed non assentire: sunt verba phi. iiij. metaph. doctor seraphicus autem dicit ꝙ Contingit contradicere dignitatibus quantum ad exterius rõnem i. quantũ ad expressionẽ qa ꝯdictorie dignitatũ exprimunt. sed nõ q̃ntũ ad interi⁹. s. q̃ntũ ad assensum.

Circa secũdũ articulum.

Primo queritur Utruz Immutabilitas sit in deo. Hic vnicus terminus est declarãdus. videlicet immutabilitas: qui etiaz in sequentibus declarabitur. Immutabilitas autem est terminus priuatiuus priuans mutabilitatem. Omnis autem priuatio cognoscitur per suum habitum. ¶ Idcirco animaduertenduz ꝙ mutatio capitur tribus modis. s. large stricte ⁊ strictissime Large illud dicitur mutari qđ habet eẽ post nõ eẽ vel econtra: quod habet non esse post esse. ¶ Prima propositio. Isto mõ hõ quãdo generat vel moritur. mutatur. Et vocatur a Damasceno. versio. Unde angeli sunt versi a non esse ad esse. Omnis enim creatura est vertibilis. Unde potest dici mutatio versiua. ¶ Secunda propositio. Sic. s. large capiendo mutationem: habet quatuor species: duas naturales. s. generationem ⁊ corruptionem. Et alias duas theologicales ⁊ supnaturales. s. Creationem ⁊ annihilationem. Stricte vero dicitur illud mutari quod dicitur habere aliud quod prius non habuit: vel nõ habere aliquid quod prius habuit. Unde deus de nouo creando materiã de nouo sub forma: materia non soluz mutatur quia capit esse post non esse: sed etiam stricte quia habet formam quam prius non habuit. Consimiliter esset si deus me annihilaret. Mutatio tertio modo capitur strictissime. Et sic illud dicitur mutari qđ manens ſm essentiam suam non habet modo aliquid quod prius non habuit ita quod prius fuit sub forma: modo est sub priuatione vł econuerso. Et sic capit philosophus cuz dicit. Mutari est aliter se habere nunc ꝙ̃ prius ⁊c̃. Potest autem mutatio illo modo diuidi in Acquisitiuam ⁊ Deperditiuam. Mutatio acquisitiua est quãdo materia vel aliquid acquirit aliquid quod prius non habuit. Mutatio vero deꝑditiua est qñ materia vel aliquid fit sub priuatione forme quam habuit.

Resolutio questiõis stat i duab⁹ ꝯclusiõib⁹.

¶ Prima ꝯclusio. In deo est sũma stabilitas ⁊ summa immutabilitas. Ista cõclusio probatur. Quia omnis mutatio vel est ad formam substantialem. Si ad formam substantialem vt generatio que dicitur mutatio acquisitiua: vel corruptio que dicit deperditiua. Si ad formam accidentalem. Et ita vel est ad formam de genere vbi que dicitur localis: vel de genere quando que dicitur temporalis. Uel est ad formaz qualitatis que dicitur alteratio Uel vltimo est ad formam de genere quantitatis que dicitur augmentatio. Sed nulla illarum potest competere deo. ergo in deo est summa stabilitas ⁊ summa immutabilitas. Minor patet per sequentes propositiones. ¶ Prima propositio. Deus est ingenerabilis ⁊ incorruptibilis. quia immaterialis. ¶ Secunda propositio. Deus est imutabilis ſm locum: quia vbiq3 est. ¶ Tertia propositio Deus est immutabilis ſm tempus: quia eternus. ¶ Quarta propositio. Deus est inalterabilis ⁊ inaugmentabilis: quia non est quantus quantitate molis. ¶ Secunda conclusio. Ipse deus est causa oĩs motus ⁊ mutationis. Ista cõclusio probatur. Cuiuslibet enim entis seu effectus positiui. deus est causa. Unde omne quod mouetur ab imobili mouetur. Unde sicut i microcosmo. Si cor quod est primum imobile notabiliter moueretur fieret magna indispositio ⁊ periculum in ipso. Sic etiã in macrocosmo. i. in maiori mũdo. Omnia enĩ mouentur a deo immobili. ergo ⁊c̃. Notãdum etiam ꝙ Mobile capitur dupliciter. s. Formaliter. Et est illud quod subiectiue recipit motum. Et causaliter. Et sic sapientia est mobilior oibus mobilib⁹ Et sic secunda conclusio procedit. ¶ Articulus parisienꝭ. Dicere figulum non posse mouere rotam suam: ⁊ ignem non comburere stuppam cessante motu primi celi error est. Sicut sensibile actiue dicitur de animali: sic mobile dicitur de deo non autem passiue. Notandum quoq3 ꝙ aliquid dicitur habere aliquid tripliciter. Formaliter videlicet causaliter ⁊ exemplariter. Formaliter dicitur aliquid habere aliquid quando. scȝ est subiectum illius quod habet: vt album albedinis. Alio modo dicitur aliquid hře aliud. Causaliter vel effectiue seu virtualiter quando. s. potest effectiue producere illud quod sic habet. Tertio mõ dicitur aliquid habere aliud. Exemplariter quando. s. intelligit seu cognoscit illud quod sic hȝ. Isto modo artifex hȝ domũ. ¶ Correlariũ. Sol ğ nõ hȝ ranã exẽplariter. Cognoscens rosam habet eaz exemplariter.

Ad argumenta post oppositum ⁊c̃.

Primum solutũ est. restat ergo soluere alia tria argumenta. Articulus parisiensis. Dicere ꝙ aliquid possit trãsire de vno ꝯdictorio ad aliud sine mutatione error. ¶ Prima propositio. Impossibile est transire de vno cõtradictorio ad aliud sine mutatione. ¶ Secunda ꝑpositio. Licet nunꝙ̃ relatio realis ex natura rei de nouo adueniat aliquibus. s. duobus extremis sine mutatione in aliquo illorum extremorum: nõ tñ oportet ꝙ sit in vtroq3. Exemplum potest dari de nummo. Et licet relatio precij sit rationis: relatio tamen vnionis xp̃i est realis ⁊c̃. ¶ Tertia propositio. Relatio que est nature ad naturam realis potest esse noua absq3 hoc ꝙ mutatio sit in vtroq3: sed sufficit

sed sufficit ꝙ vnū mutet. Cum enī diuerse sint es/ sentie vna potest mutari alia existente immutabi/ li vt in proposito. ¶ Argumētū beati Ambro. ꝯ hereticū illū qui dixit ꝙ p̄r nō genuit filiū ab eter no sed in tp̄e ⁊c̄. Si p̄r de nouo ⁊ ex tp̄e generat fi liū. ergo mutat: bene valet. Relatio enī psone ad personā nō pōt esse noua sine mutatiōe in vtroqꝫ extremoꝝ: habent enī eandē essentiā. Et sic cuꝫ sit eadem non pōt mutari ⁊ non mutari. ¶ Pro scōi argumenti solutione nota ꝓpositionē. Ab antiqua voluntate omnino immutata ex parte sui potest ꝓ duci nouus effectus. Exemplū. Hodie possum vel le cras celebrare missam: ꝯtinuare quoqꝫ possum hanc volitionē quousqꝫ legā ipsam: tūc ꝓducitur nouus effectus. Ista enī missa prius nunqꝫ fuit le cta. Et sic nouitas est in effectu ⁊ mutatio. In volū tate autē non est mutatio neqꝫ nouitas. Sic est de voluntate dei ab eterno volentis creare mundū: Uult quoqꝫ mō creare antixp̄m: sed non pro mō. ¶ Scōa ꝓpositio. Inter agens qꝺ nō est sua actio ⁊ inter effectū ab eo ꝓductū semꝑ cadit mediū dis ponens. Notandū ꝙ quoddā agens est sua actio: quoddā non est sua actio. Correlariū. Nūqꝫ agēs qꝺ non est sua actio fit de nō agēte agens sine sui mutatiōe. ¶ Tertia ꝓpositio. Inter agēs qꝺ ē sua actio ⁊ inter suū effectū nō cadit mediū disponēs. Correlariū scōꝫ. Nunqꝫ agens qꝺ est sua actio fit de nō agente agens cū sua mutatiōe: licet cū mu/ tatione effectus fiat de nō agente agens. ¶ Ulti/ mo notandū ꝙ illa causa vocat prima ⁊ imedia/ ta respectu substantie ipsius effect⁹ qñ inter ipsam ⁊ effectū nulla substantia causans media. Illa ve/ ro causa vocat prima ⁊ imediata respectu disposi tionis qñ nō addit noua dispositio ad effectū ꝓdu cendū. Respectu actus qñ actui ꝯiungit. Propō Deus fuit causa prima imediata ab eterno respe/ ctu sbē ⁊ dispositiōis ⁊ nō respectu act⁹. Patet qꝛ actui nō ꝯiungitur nisi ꝑ tēpore quo vult agere.

Queritur secundo. Utrum Immutabi/ litas sit diuine essentie proprie tas. Declaratio illorum terminorum. s. Diuinum esse: ⁊ propꝛietas supra est habita. Tñ vltra ista que heri fuerunt dicta quedā que dicunt in textu sunt declaranda. ¶ Notandū igit ꝙ Immutabile ca/ pitur duob⁹ modis. s. priuatiue ⁊ negatiue. Pri/ uatiue captū: tunc valet tm̄ sicut illud qꝺ nō muta tur: est tñ aptū natū mutari ꝑ regulā supra dataꝫ. Omne priuatiuū exponit ⁊c̄. Et sic de⁹ nullo mō est imutabilis. Negatiue aūt illud dꝛ immutabile qꝺ nō solū de facto nō mutat: sed nullo mō etiam mutari pōt. ¶ Sciendū ꝙ phs quinto phisicoꝝ tres pōit mutatiōes. Pria est de nō sbto ad sbꝫ. ꝑ nō sbto itelligit ꝓuatio vel nō eē in actu. Per sbꝫ vero intelligitur esse vel ens. Et sic ista est gñatio. Scōa mutatio est de subiecto ad subiectū: vt alte/ ratio augmētatio ⁊ loci mutatio. Exēplū primi vt mutari de sanitate in egritudinē. Tertia mutatio est de subiecto ad nō subiectū. i. de esse ad nō esse: est corruptio. Et iste tres mutationes sunt natura/ les ⁊ phisicales quibus alie tres supnaturales cor respondent. Prime enī correspondet creatio. Se/ cunde trāssubstantiatio. Tertie vero mutatiōi cor rñdet ānihilatio ⁊c̄. ¶ Propositio. De omni autē mutatiōe est questio nr̄a. Deus enī nec est gñabi/ lis nec corruptibilis: nec variabilis: nec est creabi lis: nec ānihilabilis: nec trāssubstātiabilis. ¶ No tanduꝫ ꝙ Mutatio pōt dupliciter capi. Uno mō potest capi de per se. Alio mō de ꝑ accidens. Mu tatio de ꝑ se est illa qua aliqd mutat in natura sua intrinsece siue mutatione substantiali siue acciden tali. Propositio. Deus nullo mō est mutabilis de ꝑ se. Mutatio de per accidēs est illa qua aliquid mutat ꝑ cōmunicationē ydiomatū ꝓpter naturaꝫ assumptā. Et est bona descꝛiptio quo ad ꝓpositū nr̄ꝫ Propositio. Illo mō deus pōt dici mutari ſm cōi cationē idiomatū. Uñ dꝛ. Deus mortu⁹ est: crucifi xus est. Et de illa nō est questio nr̄a. ¶ Aiaduertē dum ꝙ adhuc triplex est mutatio. Quedā enī vo cat variatio. Et est de subiecto i subiectū. Propō. Qñcunqꝫ ergo mutat aliqꝺ subiectū de accidēte in accidēs variat. Alia mutatio vocat corruptio. Et est illa que fit de ente in actu nō ens in potētia subiectiua. s. manēte potētia. Tertia mutatio voca tur versio. Et est illa qua fit de ente nō ens simplr. Propositio. Ista mutatio cōmunis est omni crea ture. Patet. Omnis enim creatura vertibilis est.

Resolutio qstionis. stat in tribus propo sitionibus. ¶ Prima propo sitio. In nulla oīno creatura potest esse immu/ tabilitas inuariabilitas neqꝫ ꝑ naturā neqꝫ ꝑ gra tiam. pꝫ. Oīs enī creatura est variabilis. Correla/ riū primū. Immutabilitas que est inuariabilitas est ꝓprietas ꝓpꝛie ꝓpria ipsi essentie diuīe. ¶ Se/ cunda ꝓpō. Immutabilitas incorruptibilitas in aliqbus creaturis est ꝑ naturā. in aliis ꝑ grāꝫ. Pri ma ps pꝫ de angelis ⁊ aīabus. Scōa patet de cor/ poribus glorificatis. Correlariū scōm. Immuta/ tio icorruptio nō ē ꝓpe ꝓpria deo. ¶ 3ª ꝓpō. Im/ mutabilitas que vocat inuertibilitas non ꝯuenit aliqbus creaturis ꝑ naturā lꝫ cōueniat oib⁹ ꝑ gra tiā. i. ex gratuita dei voluntate nō vertent. Ubi no ta ꝙ Inuertibile ꝑ naturā dꝛ illud qꝺ ex seipso ha bet eē ⁊ indepēdenter. Correlariū tertiū. Immuta bilitas que vocat inuertibilitas est ꝓprietas ꝓpꝛie deo conueniens. Augustinus. In oī nāͣ mutabili nonnulla mors est mutatio. Uñ cū dicit Apostol⁹. Solū deū imortalē itelligit istā imutabilitatē ⁊c̄.

Ad argumēta ta i oppositū. Pro ꝑ ar gumēto nota ꝙ ꝑ pnci pia itelligunt mā ⁊ forma. Logt enī de principiis nālīter. Phs aūt ꝑmo phisicoꝝ dicit ꝙ tria sunt pnͣ reꝝ nāliuꝫ ⁊c̄. Uñ Mā pōt duplr capi. Prio mō ſm se ⁊ absolute vt est nuda ⁊ denudata ab oī forma. Illo mō ab Aristotele prio de generatiōe

& corruptione vocatur yle. Vocatur autem ab augustino & aliis materia informis. Unde sic materia distinguitur ab omni forma & nullam includit. Illo modo materia est invariabilis & immutabilis nec habet vicissitudinem. Ubi nota quod illud dicitur habere vicissitudinem quod recipit unum post reliquum vicissim. Quandocunque autem aliqua vicissim fiunt dicunt mutabilitatem. ergo &c. Alio modo potest materia capi ut est formata. Et sic non caret variabilitate. ¶ Notandum quod beati dupliciter possunt considerari. Primo quo ad premium suum beatificum. ¶ Prima propositio. Beati quantum ad premium substantiale vel essentiale non sunt variabiles. Realiter enim nunquam variabuntur ex gratia. Secundo possunt beati considerari quo ad effectiones respectu inferiorum. Unde danielis. vii. Princeps persarum restitit mihi. idest angelus presidens illi provincie restitit mihi qui angelus presum vobis iudeis &c. Unde angelus mihi deputatus maiorem affectionem ammonendo (me specialius ad bonum) ad me habet quam ad alium. ¶ Secunda propositio. Beati quantum ad affectiones suas circa creaturas: & quantum ad motum sunt variabiles. ¶ Sciendum quod undecim spere mobiles sunt ponende. Primum celum proinqui us nobis est celum seu orbis lune. Dehinc mercurius. Tertium celum est veneris. Quartum est solis. Quintum est martis. Sextum celum est orbis seu celum Iovis. Septimum est orbis saturni. Et hoc secundum theologos relinquendo dicta philosophorum astronomorum non catholicorum. Et hi celi dicti sunt septem orbis seu celi septem planetarum: & continent stellas erraticas. idest planetas. Dicuntur autem erratice quia interdum errare nos faciunt & habent motus speciales. Octavum celum dicitur firmamentum. Et hoc secundum Aristotelem. Et in illo orbe sunt stelle fixe. Et secundum ipsum. Tempus est passio motus illius spere sic quod impossibile est ipsum motum esse sine tempore. Ptolomeus autem dicit. Tempus esse passionem motus decime spere quam ipse ponit primum mobile. Nonam enim & decimam speras: ponit ipse ptolomeus non quidem visibiles sed solum ratione probabiles. Has duas nonam videlicet & decimam etiam ponit Albumasar. Theologi autem ultra has speras mobiles ponunt & dicunt necessarium ponere adhuc aliam & omnino immobilem que dicitur celum Empireum: quod est primum & maximum corpus. Et ideo necesse est quod non sit in loco: & quod sit extra tempus. Ideo dicitur ultima spera. Illa propositio. Universale est ubique & semper potest intelligi duobus modis. Primo positive. Et sic est falsa. Non enim aliquid idem in reali existentia potest esse ubique naturaliter. Aliomodo quod universale sit ubique & semper potest intelligi Privative. Et sic est verum quia non determinatur de se ad certum locum nec ad certum tempus: quantum enim est de se potest esse in preterito: presenti & futuro tempore. Non est autem nisi in suppositis. Consimiliter de loco &c. ¶ Notandum quod ista propositio. Omne compositum est resolubile in suas partes est glosanda. vel enim compositum est resolubile in suas partes in rei. actuali existentia. Et sic est neganda. vel est resolubile in suas partes in intellectu. & sic est concedenda. ¶ Notandum secundum beatum Augustinum quod anima nostra non esset imago si mortis termino clauderetur. ¶ Queritur utrum perpetuitas sit de ratione imaginis. Vel utrum imago dei sit perpetua. Videtur quod non per beatum Augustinum in sermone de martyribus. Si servasset in se &c. ¶ Respondeo quod imago potest capi duobus modis. Uno modo originaliter & radicaliter. Et sic est ipsa anime essentia cum suis potentiis. Propositio. Illo modo imago anime est perpetua & perpetuitas est de ratione imaginis. Alio modo capitur imago completive & perfecte. Et sic non solum consistit in actibus primis sed etiam secundis. et etiam non solum in potentiis sed etiam in noticia & amore. Et sic in actibus qui sunt accidentia ipsius anime. nec sunt eque perpetua sicut ipsa anima. Propositio. Illo modo perpetuitas non consistit in ratione imaginis propter rationem iam dictam. ¶ Propositio. Actio creature semper incipit ab eo ad quod terminatur. tantum valet. i. actio creature semper incipit a materia: agit in materia. vel per materiam: & terminatur. i. resolvitur in materiam: sic quod nullo modo potest vertere de esse ad non esse simpliciter. ¶ Notandum quod omnis natura est vertibilis. i. potest annihilari. ¶ Queritur ergo que sit causa huius. Dico quod non est aliqua causa positiva alia. Sed est aliqua causa defectiva. i. non est causa efficiens sed deficiens. ut patet in peccato mortali similitudo. Correlarium. Omnes privationes pure seu carentie vel puri defectus non habent causas effectivas sed defectivas solum. Unde nota quod causa effectiva semper habet pro termino ens positivum. Causa vero defectiva est ratio propter quam aliquid non est. Quando ergo arguitur contra. Vertibilitas inest homini a natura. ergo habet aliquam causam positivam. Respondeo. Licet vertibilitas insit naturaliter homini tamen per gratiam potest homo esse invertibilis. Vel aliter solve per distinctionem sequentem. ¶ Pro quo notandum quod natura hic tantum valet sicut naturalis origo: nunc creatura duplicem habet originem videlicet. Ex nihilo. & ex propriis essentialibus. Nunc ille passiones vanitatem: instabilitatem: vertibilitatem seu discordare a dei voluntate conveniunt creature inquantum est ex nihilo. Et omnes tales non oportet quod habeant causam positivam: sed defectivam. Alie sunt passiones que sequuntur naturam ex propriis essentialibus. Oportet quod habeant aliquam causam positivam ut risibilitas competit homini inquantum homo. ergo &c. Et sic sequitur correlarie quod vertibilitas creature non habet causam efficientem sed deficientem consimiliter vanitas instabilitas &c. Propositio. Deus nullius est causa defectiva. Peccatum formaliter est defectus scilicet non concordare seu discordare a dei voluntate. ergo &c. Et per hoc

Et per hoc p3 ad obiectionē. ¶ Pro vltimo argu, mento Notandum φ gratia capitur dupl'r. Uno modo pro charitate que est i anima nostra. Sic nō capitur gratia hic. Ut enim celum perpetuo cōser uetur in esse: non enim oportet φ habeat talem ha bitum seu gratiam inherentem. Alio modo capi, tur gratia pro gratuita dei volūtate ⁊ ista non est inherens sed est summe per se sistens. Et sic accipi tur in pposito. Et illo modo accepit Aug. vbi ait. In rebus per tempus ortis summa gratia est ⁊c. ¶ Notandum hm sctm Bonauenturā3 φ gratia est adiutoriū aliqd prouenienes a supiori respectu eius qd est supra posse nature. Et est duplex hm lit terā sancti bonauenture. Quia aut est respectu eē simpliciter vt cōseruationis eē: Aut est respectu p fecti esse vel meritorij esse. Prima dicit cōmunis. secunda (sc3 respectu perfecti esse) dicitur spālis. Dicitur aūt prima sc3 respectu eē simpliciter cōis: ideo quia omnibus existentibus est cōis. Ista est gratuita voluntas dei. Et vocatur gratia gratisda ta. Alia dicitur spālis: quia solū3 iustis datur: ⁊ vo caī gratia gratū faciens vt est charitas. ¶ Propō sancti bonauen. ante solutionem vltimi argumen ti. Ubi deficit nā supplet dī gratuita influētia ⁊c.

Circa scdā3 illius distinctiōis par tem. Primo querit. Utrū3 in deo sit summa simplicitas. Termi ni declarandi sunt summa ⁊ simplici tas: nam deus superius est declarat°. ¶ Notandū igif circa primū3 terminū φ summ° idem est φ supmus. Et ē suplatiuus huius posit, ui supra: cōparaī eni sic supra superius supmus. Et non est suplatiuus huius positiui q est celsus. ¶ Sciendū aūt φ quilibet superlatiuus duplicit habet exponi. s. positiue ⁊ negatiue. Uñ sūma sim plicitas affirmatiue seu positiue exponendo valet idest simplicitas omni alia supior. Et sic hm Prisc. qd per supabundantiā dī vni soli cōuenit. Nega tiue aūt exponendo valet. i. simplicitas q̄ nulla est superior. Magis autē3 appropriate capit hic pmo modo. ¶ Notandum pro scdo termino φ dicunt simplex simpl'r simplex ⁊ sūme simplex. ¶ Unde simpliciter simplex: est illud qd non est resolubile in aliqua ipsius cōpositiua seu constitutiua. s3 vlti ma resolutio stat ad ipsum vt est cōceptus entis h3 doc. Subti. Rō q: ens est simpl'r primū3: si aūt cō poneref non esset omnino simpl'r primum. patet: q: esset cōstitutiuū. Est autē duplex simpl'r simplex sc3 physicum ⁊ metaphysicum. Ens simpliciter sim plex physicū. Est illud qd non est resolubile in pies essentiales ipius cōstitutiuas: sed vltima resolutio stat ad ip̄ ini: vt mā prima hm phos est simpliciter simplex Et voc itur yle. i. nuda ita ab omni forma. Sic eod: mō vltima forma aduenies ali. ui ē sim pliciter simplex. Et sic anima mea itellectiua ē im pliciter simplex: non eni cōponitur ex re ⁊ re: s3 sic est forma φ nihil h3 de materia: sic etiam materia prima sic est materia qd nihil h3 de forma. Ens ve ro simpliciter simplex metaphysicum. Est illud qd nō includit aliquos cōceptus priores qdditatiuos ex qbus cōponif vel in quos resoluatur: vt ē cōce, ptus vltime differentie. Et est duplex. Quidā3 enī est cōceptus simpl'r simplex qdditatiuus: vt est cō, ceptus entis. Alius est conceptus simpliciter sim, plex q̄litatiuus: vt ē cōceptus vltime dfie. Ultie enī3 dfie sic habent conceptus q̄litatiuos: vt non sit aliquid de quo dicanf in qd nec qd de ipis pdi cetur nisi denoiatiue. ¶ Sūme simplex est illud qd non est in se cōpositum: nec aliqd est cōponibi le sibi: nec ipm est cōponibile alicui. Defectu pme pticule nulla substāūa corporea ē summe simplex defectu secūde pticule: nullus angelus est summe simplex. q: aliqd est cōponibile secū cōpositiōe ac cītis: vt pote itellectio ⁊ volitio. Defectu 3ᶜ pticu le: vltimū accidens nō est summe simplex. p3 enī3 φ vltimū accñs nō pōt recipe aliud accñs: aliogn nō esset vltimū. Et nisi ipm esset cōponibile cū alte ro nō esset accidens. Sicut aūt in oībus entibus est primū ens vnus solus deus: sic est vnicum vlti mum accidens. Et l3 in vnoquoq3 gñe sit vltimū3 illius gñis: non tñ vnūqdq3 tale est simpliciter vl timum. Prima ppositio. In creaturis hñ inuenif aliqd qd est simpliciter simplex. Secunda proposi tio. In creaturis inuenitur aliqd summe simplex. Omne enim creatū vel est cōpositū in se: vel com ponibile cū altero vel aliud cū ipso. Sicut cum an gelo cōponif sua intellectio ⁊ volitio. Correlariū3. Solus deus est summe simplex. ¶ Simplex dicif omne incomplexum qd pōt intelligi terminans p mā opatione intellectus (q̄ est simpliciū vel icom, plexorū apprehensio) siue cōponaf ex reb° vel con, ceptibus qdditatiuis siue nō. Et illo mō hō est sim plex. Item triplex est actus intellectus. Primus ē simplicium apprehensio. Secundus est composi, tio ⁊ diuisio. Tertius est discursio.

Resolutio questionis stat in vna conclu sione: ⁊ est talis. ¶ In deo po nenda ē summa simplicitas. Qd probo sic. Deus est ens simplicissimū3. ḡ in deo ē summa simplici tas. Añs pbaf in fra. Oē enī3 primum est simpli, cissimū: sed deus est primum in gñe entium. ḡ ⁊c. Quicquid est cōpositū ex aliqbus h3 aliquod pri, us se. Ois eni pars est prior suo toto. ¶ Deus iō dī summe simplex: q: est qcqd habet. Pro intelle, ctu illius auctoritatis Aug. est notādū φ duplex ē modus habēdi. Primus modus habēdi ē forma liter qñ sc3 ipm est inexistens i eo formaliter: ⁊ hoc mō deus h3 sapiant. Alius modus habēdi est cor relatiue. Et est ipm referri ad aliud correlatiue. Et hoc mō pr habet filiū. Beatus aūt Aug. cōiter ex ponit qd intelligit de mō habendi formali. Addit enī excepto eo φ relatiue dicitur. ¶ Maria apud theologos. Ois entitas pfectiōne dicens ē attri, buēda do in sūmo. Simplicitas autē dic̄ pfectio,

nem. ergo &c. ¶ Secunda regula theologicalis. Omnis entitatis importās imperfectionē remouenda est a deo. ¶ Notandū q̄ quāto res est simplicior: tāto est nobilior. Ista ppō in rebus corruptibilibus est falsa. Unde totus homo melior & nobilior est q̄ sola anima. Intelligitur autem in rebus incorruptibilibus vt in deo & angelis.

Pro argumēto primo in oppositū. Et eius solutiōe ponunt ppositiones. ¶ Primo ppositio. Fides intelligit deum. vt simplicissimū ens: & vt summe simplex. ¶ Secūda propō. Contingit intelligere tripliciter. vnū in vno vel vnū i pluribus. Primo modo sicut hāc albedinem in hoc pariete. Secundo modo vt multiplicatū sicut naturā in indiuiduis. Tertio mō vt nō multiplicatū: & sic solum est i dō. ¶ Tertia ppō. Simplicius intelligit vnū in pluribus multiplicatū q̄ vnum in vno. probat: quia in creaturis vniuersale semp est simplicius singulari. Oē enim inferius est cōpositius suo supiori cū includit ipm addēs aliqd &c. ¶ Quarta ppositio. Multo simplicius imo simplicissime intelligitur natura cōicata plurib⁹ sine multiplicatiōe sui q̄ intelligat eadē natura in plurib⁹ multiplicata. ¶ Notandū q̄ diuersitas pōt oriri seu prouenire dupl'r. s. ex additiōe & origie. Ex additiōe puenit: vt cū scientia additur homini. Correlariū primuz In deo nullo mō ponēda est diuersitas ex additione. Scōm correlariū. Diuersitas pueniēs ex origine ponenda est in diuinis. Magis tñ est alietas & distinctio dicēda q̄ diuersitas. Nam pr̄ est alius a filio. Diuersitas eni ponit distinctionē essentialez pprie. ¶ Item duplex est pluritas. Una est q̄ sunt plura sic q̄ duo plus faciunt q̄ vnū. Due eni creature semp sunt maius bonuz q̄ vna sola ex ipsis. Alia est pluralitas aliquoꝝ quoꝝ duo non faciunt plus vel maius bonū q̄ vnū. Hec aūt pluritas nō repugnat simplicitati &c. ¶ Notandū finaliter q̄ in diuinis quinq̄ sunt notiōes. s. pr̄nitas: filiatio & spiratio passiua. Et dicūtur pprietates. Pōitur innascibilitas que est pprietas p̄ris: q2 ipi repugñt pduci est tñ alia a paternitate. Innascibilitate eni pater comparat negatiue ad prius se: paternitate autem comparat ad posterius origine & affirmatiue. Spiratio autem actiua non est proprietas: sz est communis patri & filio &c.

Secundo querit. Utrū simplicitas sit dī pprietas. Termini superi⁹ declarati sunt. Pro maiori tñ declaratiōe nota aliq̄s ppositiōes. ¶ Prima ppositio: Simplicitas nō importat pcise entitatē positiuā sed etiam priuatiuam. Notandū igit q̄ duplex est entitas large accepta scz positiua & priuatiua. Entitas positiua est illa que seipsa (. i. formaliter) ex ratiōe sua propria ponit entitatē veram: non dico effectiue: Entitas priuatiua est illa que priuat realiter ex natura rei aliquā entitatem realem: vt cecitas ex natura rei priuat visionē. Nō eniz cecitas causat p intellectū &c. ¶ Regula. Omnes priuationes formarum realiuz vere existentium ex natura rei sunt entia realiter priuātes entia positiua nec sunt scdē intētiōes. Simplex eni ē illud quod nō est cōpositū. ¶ Secūda ppō. Simplicitas de ratione sua formali importat aliquā relatiōnē. probatur. Quādocūq̄ eni aliqua duo sunt opposita si vnū illoꝝ est relatio & alterū. Sed simplicitas & cōpositio opponunt: cōpositio aūt est relatio. ergo & simplicitas. ¶ Unde nota duas regulas. Prima regula. Nulla relatio inq̄ntum relatio opponit absoluto. Scda regula. Nullū absolutū opponit respectiuo: vt sic pbātur iste regule. Nā nō opponunt cōtradictorie: ambo enim sunt entia. Ad hoc eni q̄ aliqua cōtradictorie opponant reqritur q̄ alterū extremoꝝ cōtradictiōis sit purū nihil. Nec opponunt cōtrarie. Patet: quia nō sunt eiusdez generis quod tamen reqrit ad contrariam oppositionez sicut est albū & nigrum &c. Nec relatiue patet mā'feste bene practicāti. Nec quarto puatiue: q2 nullū ē puatio. & &c.

Resolutio questionis. Notandum q̄ doctor Seraphic⁹ resoluendo q̄stionē duas ponit opiniones. pmo extraneā. secūdo suā. Resolutio prime opiniones stat in trib⁹ dictis. ¶ Primū dictū. Simplicitas alicuius essentie priuat cōpositionē & cū hoc puat oēm differentiam essentialē siue distinctionē. Hoc declarari pōt i diuinis. Sed supposito hoc dicto. seqtur secundū. ¶ Scōm dictum. Simplex sic describit. Est illud quod non habet compositionem partium: & quod nō habet multiplicitatem formarum. Ex his duobus sequitur. ¶ Tertium dictuz. Quia in solo dō est priuatio omnis cōpositiōis. Et cuz hoc in eo est priuatio pluriū formaruz seu plurium actionū: idō solus deus est simplex. ¶ Notanduz p presenti q̄ triplex est cōpositio. Quedā est cōpositio ex ptib⁹ essentialib⁹. Et est illud quod cōponit ex materia & forma. Et dicit q̄ ista cōpositio cōpetat oibus p se entib⁹ idest substātijs ēt angelis qd̄ tñ nō est verū. Alia est cōpositio ex ptib⁹ integralib⁹ seu omogeneis. Et est illd̄ scz totū quod ē cōpositū ex pluribus ptib⁹ quātitatiuis. Et ista cōpositio est in reb⁹ corporalib⁹. Tertia cōpositio est ex ptib⁹ dissimilibus seu repugnātibus scz ex ptibus integralibus etherogeneis. Ista reqrit ad corp⁹ aīalis. ¶ Sub alijs terminis declarando potest dici q̄ Quedam est cōpositio ex ptibus integralibus omogeneis: q̄ scz sunt eiusdē ratiōis in toto & in ptibus vt quelibet pars aque est aqua. Et dicitur Omogeneū ab omos qd̄ est vnum & geneos qd̄ est genus q̄si vni⁹ generis. Alia est ex ptibus Etherogeneis: ex partibus vz que sunt diuersarū rationū in toto & in ptibus: nō eni quelibet pars capitis ē caput: nec quelibet pars hominis est homo. Et dicitur ab Etheron idest varium vel diuersum & geneos idest genus quasi varium in genere. ¶ Dehinc ponit ista pma

opinio triplicem

opinio triplicem differentiam in creaturis. Pria est substantie: virtutis & operationis. Et illam dicit esse in omni creato: vt est agens. & declarat in igne cuius virtus ē calor: opatio vero ē calefactio. Patet autē q calor est accidens igni. Nam in camino ignis vbi erant tres pueri n̄ erat ibi calefactio. ḡ ꝛc. Dehinc ponit ꝓpositionē dicens q ista differētia est in omni subiecto. Secūda differentia ē: suppositi & essentie. Hec differētia ē in omni indiuiduo. pz. Omne eni indiuiduū hꝫ esse limitatum. Tertia differentia ꝭm istam opinionem ē esse & eēntie. hec ē omni creato & cōcreato. Imaginantur enim subam pmo creari: accn̄tia vero concreari substātie. Sed falsissimū ē: esse & essētia differre probat. Quando enim sunt aliqua duo entia absoluta realiter & essentialiter distincta: & vnū est prius alio: illud prius potest esse sine posteriore. Sed essentia & esse sunt huiusmodi. ergo essentia pōt esse sine esse quod ē manifesta contradictio. maior ē articulus parisien̄. minor conceditur ab illis. ergo ꝛc.

Resolutio secunde & vere opinionis stat in duabus ꝓpōnibus & vna distinctione. ¶ Prima ꝓpositio. Simplicitas dicē solā priuationē compositionis. ¶ Distinctio ē ista. Compositio est duplex. Quedam est ex his alia cū his. Compositio ex his est quādo aliquid componitur ex partibus intrinsecis. vt totum integrale componitur ex partibus integralibus. Et similiter oēs sube corporales. Alia cōpositio ē cū his: & sic q̄libet accidens ē cōpositum. Et ē illud qd̄ pōt cōponi cū alio: vel alterum cū ipso. ¶ Secūda ꝓpositio. Omne ergo aliud a deo ē compositum aliq̄ cōpositione. patet. Nam ois substantia corporea ē composita compositione ex his. Angelus autem est compositus compositione cum his. ¶ Correlarium sequitur siue conclusio responsalis q simplicitas est proprietas dei.

Ad argumenta in oppositū. Pro pmo nota q ista ꝓpō est simpliciter falsa. Ab vno nō ꝓcedit nisi vnū ptz clare. Omnia eni sunt ab vno deo. Itē minor: et ē falsa. s. q vnitas & simplicitas eandē rationem habeant in deo. ¶ Item ponit ꝓpōnem falsam: q. s. nihil sit sua dependentia. pz. Nam eius opposita ē vera. Omne ens creatū ē sua depēdētia ad deum. ergo aliq̄d ens est sua depēdentia. Omnis res creata depēdēs ad aliā rē creatā nō ē sua depēdētia. patet: q: deꝰ pōt me facere sine depēdētia ad solē & ad alias creaturas. ¶ Uera. ḡ solutio argumēti qd̄ fit de pūcto ē illa: licet pūctus nō sit cōpositꝰ cōpositiōe ex his: tn̄ tn̄ ē cōpositus cōpositiōe cum his. In argumētis ꝓ parte verā ē difficultas illius auctoritatis. In oi creatura differt q̄ & quod. Boetius itēdit dicere q ois creatura ē depēdēs. Et sic illa dependentia ē respectus: & creatura ipsa ē absolutū. Et sic licet nō differant realiter differūt tamen formaliter quo & quod hoc ē dependens & ꝭ sua dependentia. Non aūt realiter & sic intelligit. Boetij auctoritas. ¶ Itē3 dionysius. Post monadem dias ē. i. post vnitatem sequitur dualitas. Et sic deficit ab vno quia dualitas est diuisibilis: vnitas vero indiuisibilis.

Tertio queritur. Utrum anima rōnalis sit in toto corpore ita q in q̄libet parte. Termini declarandi sūt anima: totū & corpus. ¶ Pro primo termino notandum secundum q etiam superius dictum est q anima dupliciter diffinitur ab Aristote. ij. de anima. Primo anima est actus primus substantialis corporis organici phisici in potentia vitam habentis. Secundo sic diffinitur. Anima est principium quo viuimus sentimus secundum locum mouemur & intelligimus primo. ¶ Secūdus terminus est totus. Unde notandū q ille terminus. Totus capitur tripliciter. Uno modo kathegoreumatice. & tunc tantum valet sicut habens partes: & sic istud sophisma est verum: totum quod est in mundo est in oculo meo quia pupilla oculi mei. Alio modo capitur ly totꝰ pure sinkathegoreumatice: & idem est sicut quelibet pars: & sic verum est totus sortes & minor sorte & sic capitur in nostra propositione. Exponit enim se doc. Sera. Nullus enim philosophus dubitauit de toto kathegoreumatice sumpto. nisi Auerrois qui erronee secundum suam maledictā imaginationem aliud ponit. Tertio modo capitur totus partim kathegoreumatice & partim sinkathegoreumatice. Et tunc ly totus dicitur de rebus in diuisibilibus non habentibus partes. & sic illa est vera. Totus deus est vbiq3. Non enim potest capi kahegoreumatice: nec etiam sinkathegoreumatice: patet exponenti ipsam secūdum vtrumq3 sensum. Exponitur autem sic: deus est vbiq3: & nihil est deus qd̄ nō est vbiq3. ¶ Propositio. Tota anima est in qualibet parte corporis: ly totus i ista propositione capit tertio modo: & est sensus. Anima est in qualibet parte corporis & nihil est anima quin sit in qualibet parte corporis. ¶ Tertius terminus est corpus. Unde notandum q duplex est corpus. s. mathematicum & naturale. Corpus mathematicum est corpus de genere quantitatis qd̄ nihil aliud est q̄ trina dimensio. s. longitudo: latitudo & profunditas. & sic ē accidens: nec capitur ꝭ illo modo. Naturale: est corpus de genere substantie quod est realiter compositum ex materia & forma & est subiectum: seu quod aptum natum est suscipere corpus mathematicum. Et illud corpus naturale capitur dupliciter. Primo mō ꝓ quadā quidditate specifica reponibili in recta linea predicamentali constituta ex substantia tanquā ex genere & ex corporea tanquam ex differentia. Alio modo capitur corpus naturale pro altera parte cōpositi ex qua cum anima sit totum. Et sic capitur in questione nostra quando doctor noster Seraphicus querit. Utrum anima rationalis sit ꝛc.

Resolutio questionis. Notandum ꝙ doctor Sera. resoluēdo questionē hanc duas ponit opiniones. primo antiquorū scđo modernorum. Prima opinio stat in duabus ꝓpositionibus. ¶ Prima propositio. Anima rōnalis ꝫm essentiam suam est determinate in aliqua parte corporis. Licet tamen ꝫm potentiam sit in qualibet parte corporis: quia influit in ipsas partes corporis. Exemplū. Aranea facta telas existēs in medio ipsius ꝫm substantiā potest tñ ipsa eē ꝫꝫ potentiam in qualibet parte eius. ergo ⁊c. ¶ Secūda ꝓpō. Cum cor sit principiū vite ⁊ domiciliū vite aīa erit solum in corde ꝫm essentiā ⁊ substantiam tanꝗ eius inhabitator. Defectus autē rōnis hic est quia experientiam sequit̄ ista opinio. Considerauerunt enī ꝙ ꝓpter abscisionem seu lesionē manus (⁊ sic de multis aliis membris) homo non moritur. Si autē cor tangit̄ immediate morit̄ homo. ergo ponebant aīam ꝫm substantiā in corde. Notandum ꝙ plato ponebat quattuor animas videlicet aīam sensitiuā: aīam appetitiuā: aīam nutritiuam ⁊ aīam generatiuam. Primā. s. sensitiuā dicebat esse ī cerebro ⁊ hoc ideo quia ibi est cōgregatio omniū sensuū. Scđam. s. appetitiuam quā ⁊ rōnalem vocant ponebat in corde. Tertiaꝫ vero hoc est animā nutritiuam ponebat in epate. Sed quartā. s. generatiuā aiebat esse in testiculis idest in membris genitalibꝰ. ¶ Scđa opinio Est beati Aug. dicentis. Animam rōnalem esse in toto ⁊ in qualibet parte. Ita quoqꝫ opinio habet pro experimentum: exemplum ⁊ rationē. Experimur eniꝫ ꝙ ita cito quis experit̄ si fricatur circa plantā pedis sicut si circa cor fricetur. ergo anima est eque in remota parte sicut in propinqua. Si enī anima esset in determinato loco prius sentiret in proxima parte huic parti ꝑcusse. Et sic successiue donec appropinquaret proxime parti vbi est anima. Exemplo patet. Nam quādo anima separatur in morte oīa membra dolent: hoc autē verum est de corpore ꝑfecte animato: quod. s. est aīatū ꝫm oēs suas partes. Sicut homo perfecte sanus dicitur ille qui est sanus in qualibet corpis parte. Et talis est sanus vnica sanitate. Si ergo forma corporalis puta sanitas est vna in toto corpore ⁊c. Vide ī littera hoc exemplū. Tertio modo fūdat̄ ista beati Aug. opinio in rōne. Nam aīa est forma simplex ⁊ motor sufficiens. Unde aīe duplex est officiū. s. informādi seu viuificandi ⁊ mouendi. Est ergo ꝫm primū forma totalis ⁊ simplex. Ideoqꝫ non est ī aliq̄ parte corporis determināte. Scđo habet officiū mouendi q2 est motor sufficiens motu ꝓgressiuo mouens totū corpus. ergo est in toto corpore. Quia ergo simplex ⁊ forma totius sequit̄ rōne ꝙ sit tota vbiqꝫ. s. in corpore cuiꝰ est forma. Et est simplex ⁊ indiuisibilis: iō non pōt pars eius esse in hoc ⁊c.

Ad argumēta. Aduertendū ꝙ primū argumentū multos fecit errare noīales: inter quod fuit Burredanꝰ dicens: digitū hoīs esse hoīem. ⁊ sic de aliis. ¶ Unde est notandum ꝙ triplex est forma. Quedā enīꝫ est forma que ꝑficit informabile. extendit̄ ⁊ depēdet ab ipso: vt est forma ignis. Ois enim forma informans perficit. Extendit̄ quoqꝫ si cōicet actū totius cuilibet parti. Forma igit̄ que extendit̄ ⁊ depēdit dominat̄ ꝯsimili denoīatione totū ⁊ partes: vnde q̄libet pars ignis est ignis ⁊c. Secundo quedā est forma que ꝑficit informabile ⁊ dependet sed non extendit̄. Exemplū patet. Anima vegetatiua ꝑficit corpus plante seu arboris. Dependet quoqꝫ a corpore. Aīa enī vegetatiua separata nō posset habere operationes suas. Sed non extendit̄ ideo non communicat actum totius cuilibet parti. Forma illo modo non consimiliter denominat partes ⁊ totum. vnde pes porci non est animal. Tertio quedam est forma que perficit non tñ depēdet nec extenditur: vt anima intellectiua. Illa forma non cōmunicat actuꝫ totius cuilibet parti. Nec etiā operationes totius cuilibet parti cōmunicat: vt sunt intelligere ⁊ velle. ¶ Arguat aliquis. Anima si est tota in toto: ⁊ tota in qualibet parte corporis (vt dicit scđa opinio) sequitur ꝙ vnus homo erit plures homines. Probatur. Quicquid componitur ex materia ⁊ forma intellectuali vel anima rationali ⁊ corpore est homo. Sed digitꝰ est huiusmodi. ergo ⁊c. ¶ Responsio. Quicquid componitur ex anima intellectiua ⁊ corpore tanꝗ ex adequato ꝑfectibili est homo: ⁊ tūc minor est falsa. Nota Animam sensitiuā esse totam in toto ⁊ totam in qualibet parte ē problema neutrū apud philosophū. ¶ Pro quarto argumento in oppositū notanduꝫ ꝙ partes corporis habent cōsiderari duobus modis. Uno modo ꝫm cōplexionem. Alio modo ꝫm orgāizationē. Prima propositio. Omnes partes corporis quo ad complexionē conueniunt. patet: quia omnes sunt perfectibiles ab anima ⁊ possūt viuerē ⁊ sentire. Scđa ꝓpositio. Oēs partes corporis q̄ntum ad organizationeꝫ sunt alterius rōnis.

Ad argumenta in oppositū. Restat soluere tria vltima argumenta in oppositū. Quia vero solutio argumenti quarti in ordine est multum intricata. Idcirco alique ponentur per ordinem ꝓpositiones. ¶ Prima propositio. Anima intellectiua est perfectio ipsius totius corporis humani. cui adequate corrńdet totaꝫ corpus pro adequato perfectibili. Patet ex diffinitiōe anime. Nam anima est actꝰ corporis ⁊c. ¶ Scđa propositio ⁊ sequit̄ ex pma. Aīa rōnalis pōt supra totū suū corpus ⁊ q̄ntū sbaꝫ ⁊ q̄ntū ad potentiā. Animā aūt posse supra corpus ꝑ sbam. est viuificare corpus: ꝑ potētiā aūt est mouere corpus. Nō tñ opꝫ ꝙ per omneꝫ modū sit in oībus partibꝰ corporis. In corde enī est ꝑ modū influentie: vt patet in solutione vltimi argumēti. ¶ Tertia propositio. Aīa intellectiua siue rōnalis

diffinit̄

diffinitur tam ſm ſubſtantiam ſuam ꝗ̃ ſm poten
tiam per totū corpus ſuum ⁊ non per aliq̄d min⁹
corpore. Ubi notanduꝫ ꝙ ly diffinitur capitur du/
pliciter. Uno modo diffinit̄. i. explicatur per diffi/
nitionē. Alio capitur ly diffinit̄ prout idem eſt q̄ꝺ
eſſe in loco diffinitiue. Propoſitio. Ly diffinitur i
tertia propoſitiōe capit̄ ſcōo mō ⁊ non pmo mō.
pro cuius intellectu eſt etiam notandū ꝙ eſſe in lo
co (prout nunc ſufficit) eſt dupliciter ſcꝫ circūſcrip/
tiue ⁊ diffinitiue. Circūſcriptiue eſſe in loco. Eſt q̄n
totum locatum eſt in toto loco ⁊ pars locati in par
te loci. Sic ſunt corpora in loco. Propoſitio pria.
Nihil enim eſt i loco circumſcriptiue niſi q̄ꝺ habꝫ
partes quātitatiuas. Secūda ppoſitio. Anima itel
lectiua non eſt in loco circumſcriptiue. Sed diffi/
nitiue eſſe in loco. Eſt quādo aliquid ſic eſt in loco
determinato ꝙ ex ſua natura ſeu naturaliter non
poteſt eſſe in alio loco. Correlariū. Anima ratiōa/
lis ſic eſt in qualibet parte corporis ꝙ tamen ē ex/
tra illā. Probatur. Anima mea eſt i capite. eſt etiā
in pede: ſed pes ē extra caput. ergo ⁊c̄. ¶ Quarta
propoſitio. Licet toto corpore moto moueat̄ anīa
ipſa: nō tamē oportet ꝙ moueat̄ mota parte. Pria
pars patet per phm. Motis nobis mouentur om
nia que in nobis ſunt. Scōa pars probatur: quia
nulla parte corporis diffinitur anima. Nulla eniꝫ
pars eſt adequatū perfectibile ipſius: ⁊ vt dictum
eſt ſic eſt in qualibet parte corporis vt ſit extra illaꝫ
Hec pro ſolutione quarti argumenti.

Quarto querit̄. Utrum deus ſit in aliquo determinato genere ideſt predica
mēto. Unicus terminus hic venit declarādus ſcꝫ
Genus. Notandū igit̄ q̄̃tum ad ppoſitum ꝙ du/
plex eſt genus ſcꝫ phiſicum ⁊ logicum. Gen⁹ phi/
ſicum dicitur eſſe ſubiectū ſeu materia que eſt ſu/
biectū generationis ⁊ corruptionis. Prima ppoſi
tio. Omnia illa que habēt eādeꝫ materiā cōmunē
circa quā ſiūt trāſmutatiōes naturales ſunt eiuſdē
generis phiſici. Correlariū. Omnes ſubſtātie na/
turales ſicut ſubſtantie corporee dicunt̄ vnū gene
re phiſico. Scōa ppoſitio. Subſtantia corporea ⁊
ſubſtātia incorporea differūt genere phiſico. Pa/
tet: q2 non habent materiā cōmunē ex q̄b⁹ cōponū
tur. pbatur p Ariſto. x. metha. Corruptibile ⁊ icor
ruptibile differūt plus ꝗ̃ genere. ſ. phiſico. Ange/
lus enim non habet materiā. Et de illo genere nō
intelligit̄ queſtio noſtra. Aliud genus dicitur logi
cū. Et eſt illud q̄ꝺ predicatur de plurib⁹ ſpecie dif
ferentibus in eo q̄ꝺ q̄d: Et eſt duplex ſcꝫ generaliſ/
ſimum ⁊ ſubalternum. De iſto eſt hic ad ppoſitū.
¶ Notandum ꝙ aliud eſt genus q̄ꝺ dī ciuile. Di
cit̄ aūt ciuile genus: q2 fuit in vſu cōiter loquenti
um. Et capitur etiā dupliciter Uno modo pro col/
lectiōe plurium ſeu multoꝝ. Alio modo p princi/
pio effectiuo vel generatiuo illius collectionis vel
ꝯſeruatiuo: Et lati⁹ pertractata fuere in ſūmulis ⁊c̄.
Eſt ⁊ aliud genus. ſ. Grāmaticū: ⁊ illud etiam eſt
duplex. ſ. nominale ⁊ verbale ⁊c̄. Eſt ⁊ genus ma
thematicū. Et illud dicit̄ eſſe aliq̄ꝺ fundamentum
ſeu ſubiectū aliq̄rū diuerſarū figurarū. Un̄ phylo/
ſophus dicit ꝙ ſuperficies ē gen⁹ vel ſubiectū om
nium figuraꝝ ſuperficialiū. Solidū autē eſt gen⁹.
i. ſbiectū oīꝫ figuraꝝ ſolidaꝝ. Un̄ ſi in vaſis aureis
vel argēteis ſiunt ſculpture dicūtur figure ſolide.

Reſolutio queſtionis ſtat in duob⁹ ppō
nibus. ¶ Prima ppō. Deus
nō eſt in vno gn̄e determinato. pbat̄. Omne eni
q̄ꝺ in gn̄e determinato ponit̄ eſt finitū: deus autē
non eſt finitus: ſed infinit⁹. ergo ⁊c̄. ¶ Secūda p
poſitio. Deus nō pōt eſſe in pluribus predicamen
tis ſimul. Nā ratio quare aliquid eſt reponibile in
pluribus predicamētis eſt duplex. Quia vl̄ ppter
multiplicitatem naturarū vel ppter ſui cōitatem:
ſed neutrum illoꝝ cōuenit deo. g ⁊c̄. Maior ðcla
ratur. Quero eni albū in quo pdicamēto: Rn̄ſio.
In nullo determinato. patet p phm dicentē ꝙ con
cretū non eſt in genere. Intelligit̄ aūt de concreto
accñtali. Rōne aūt qualitatis per ſe importate ē in
pdicamento qualitatis. Ratione vero ſubiecti eſt
in pdicamēto ſubſtātie. Tranſcedētia vero vt ens
⁊ vnum nō ſunt in pdicamēto ppter ſui generali/
tatem: immo in oībus predicamētis nō tamen vt
genus nec vt ſpecies: ſed vt aliqua que pdicantur
de talibus predicamentis. ¶ Hec opinio antiquo
rum ⁊ doctiorum modernorum habet pro ſe bea
tum Aug. v. de trinit̄. vbi ait. Deus eſt bonus ſi/
ne qualitate: deus eſt magnus ſine quantitate: de/
us eſt vbiq3 ſine ſitu ⁊c̄.

Ad argumenta. Pro primo notan/
duꝫ. Quicq̄d habꝫ
differentiam p quē differt ab alio eſt in pdicamen
to. prꝫ. Nā ſi habeat differentiā ſpecificā eſt ſpeci/
es. Si vo materialē. i. indiuidualē eſt indiuiduū.
Sꝫ de⁹ a nullo differt per differentiā. Nā ſi ſic tūc
deus eſt compoſitus q̄ꝺ eſt hereticū. Et lꝫ diſtigua
tur ab aliis iſta tn̄ diſtinctio nō ē per dr̄iam aliq̄̃:
ſed ſeipſo eſt iſta diſtinctio. Unde notandū ꝙ ðter
minatū pōt capi vel intelligi duobus modis. Uno
mō put idē eſt q̄ꝺ diſtinctū ab alio. Et ſic pōt ſolui
argumentū eo ꝙ natura diuine eſt determinatiſſi
ma. Alio modo put idē valet ſicut finitū: Et tūc ve
rū eſt q̄ꝺ omne ens determinatū. i. finitū eſt in pdi
camento. ¶ Gregorius aūt de Arimino recedens
a ſuo magiſtro ockam in hoc ⁊ ab oībus antiquis
hꝫ pro ſe rōnem ſequētē. ¶ Unde arguit ſic. Oē
pdicatū dictū in quid de p noie demōſtrāte aliq̄̃
rem ⁊ idē predicatū dictum in quid de pnoie de/
mōſtrāte aliaꝫ rē diſtinctā ſpē (addit Bonauentu.
niſi pdicetur de oībus) eſt genus. Sed ens eſt pre
dicatū dictū in q̄d de pnoie demōſtrāte deū: ⁊ idē
pdicatū dicto in q̄d de pnoie demōſtrāte aliā rem
diſtinctā ſpecie. ergo ens eſt genus. Patet: q2 ens
dī q̄dditatiue de deo ⁊ creaturis. Preterea ſpiritus
eſt tale pdicatū vt dicēdo hoc eſt ſpūs: demōſtran/

do deū & ꝗ est spūs demonstrando angelū. Spūs
enī non est attributū. ergo &c. ¶ Rñsio. Maior ē
sufficienter posita: verū enī est ꝗ contrahaṫ per dif
ferentias formales formaliter oppositas. Et hec ē
intētio Aristote. Porphirij & Boetij: Quoniam ꝗ sic pōa
tur maior: tunc minor est simplr̄ falsa: qȝ spūs non
ꝯtrahiṫ per differentiā formalē ad deū: & oppositū
dicere ē hereticū. Oīs enī dfia contractiua gñis:
cōstitutiua est spēi: patet manifeste in porphirio.
Et sic sequiṫ ꝙ deus sit ꝯstitutus qḋ est hereticum.
Rōnale enī cū aīali ꝯstituit hoīem. ¶ Notādū ꝙ
qcqd est cōe deo & creature est trāscendens sȝ nul
lū trāscendēs ꝓprie poniṫ in genere determinato:
nec verū est qḋ oē transcēdēs dicaṫ de oībus. Sed
rō trāscendentis est vt ꝑ prius dicaṫ de ente quam
ens diuidaṫ in decē ꝑdicamēta. Unde ens multas
habet diuisiones: ꝑ prius enī diuidiṫ. In ens fini
tum id ē creatū. & infinitū id est icreatū quā in decē
predicamēta. Subdiuidiṫ autē postea ens creatuȝ
seu finitum in decē ꝑdicamenta. Nihil enī poniṫ
in ꝑdicamēto nisi imperfectum & variabile. Sȝ de
us nullo modo est variabilis: nec est in vniuerso tā
quam pars vniuersi. Et licet sit in oībus creatis: ta
men non est de ipsis. Si enī deus est de vniuerso
seqtur ꝙ est pars vniuersi. Omnis autem pars
est minor suo toto. Sed deus cum oībus entibus
creatis non est maius ens quā sine creaturis. ꝗ &c.
¶ Sciendū vlterius ꝙ nihil est vniuersale dictuȝ
in quid nisi cōtrahibile. Unde sic doctor Sera. in
telligit deo non est aliqd superius id ē vle bñ dič
Unde nec ens est genus: qȝ non est cōtrahibile ad
deū & creaturā. Deus diciṫ ens ꝑ se qȝ nullo egens
id ē qȝ independens. Sȝ sic creatura nullo mō dr̄
ꝑ se. Et licet deus nō sit in alio tm̄ hoc sic conuenit
ei vt nullo mō indigeat ꝯseruante &c. ¶ Notādū
vlterius ꝙ substantia capitur dupliciter. Uno mō
vt diciṫ a substando. Et sic illud dicitur substantia
qḋ pōt substare accidētibus. Propositio Illo mo-
do quicqd poniṫ in ꝑdicamēto substantie pōt sub
stare accidentibus. Patet. Nam ꝓpriū ē substantie
substare accidentibus. differenter tamē qȝ prime sb
stātie primario substāt. secūde vero secūdario. Alio
modo capiṫ substantia put diciṫ a ꝑ se essendo. Et
sic deus verissime ē substātia. Unde substātia sic ca-
piendo & essentia idē sunt. Sed sic nō facit genus
generalissimum. Ex hoc seqtur ꝙ deus nō pōt po
ni in ꝑdicamēto substantie. Arguaṫ enī sic. Nihil
poniṫ in predicamēto substātie nisi qḋ vel ꝑmario
vel secūdario substare pōt accidentibus. Sed ꝭm te
deus poniṫ &c. ergo &c. cōclusio ē heretica. Quoniam pa-
tet ꝑ btm̄ Augustinū sic dicentē. Manifestū ē abu
siue deū vocare substantiā. Sed si poniṫ in predica
mēto substantie: substantia ꝓprie diceṫ de deo nisi
ponas solū reductiue qḋ esset rustice. Solutio aūt
in textu seu lra bonauēture posita nō est multū bo
na. Non enī seqtur si aliq̄ duo differant ꝭm spāles
rōnes nō seqtur ob id qḋ nō possint cōuenire i cōi

ratione. Non ergo sequiṫ deus non ē in alio inde
pendēter: creatura ē in alio dependenter: ergo nō
cōueniūt in cōmuni rōne &c. ¶ Notādū Quoniam sum
mo bono nihil deest de bonitate. Itēȝ summo enti
nihil deest entitate. Uerum est eo mō quo possibi-
bile ē omnem entitatē esse in aliquo. Sed nō ē pos
sibile omnem entitatē formaliter esse & ex natura
rei in aliquo ente quātūcūqȝ infinito. Possibile au
tē ē omnem entitatē esse in aliquo eminenter. Et hoc
est qḋ dicit sanctus Bonauētura per equiualentiaȝ
imo multomagis quam ꝑ equalentiam. Deus enim
non solum equipollet omnibus creatis. sed sup
eminet omnibus excedens omnia creata ifinite.

Circa distinctionē no
nam. Primo queritur Utrum in diui
nis ponēda ē generatio. Quis iste ter
minus generatio in quinta distinctio
ne supra ē declaratus. ideo ad dicta recurratur.

Resolutio questionis stat in vnica ꝯclusi
one q̄ talis est. In diuinis est
generatio ponēda. ¶ Ubi sciendū ꝙ sicut est arti-
culus fidei: deum esse trinū. Ita ꝙ ē ꝑsona patris
filij: & spiritussancti. Ita est articulus fidei patrem
generare filiū. Et sic ibi generationē actiuā & passi
uam ē mere creditū. ¶ Prima ꝓpositio. Per nul
lam rationē naturalē possumus ꝓbare generatio
nem esse in diuinis. Trāscendit enī oēm rationem
naturalē. ¶ Scḋa ꝓpositio. Licet generationeȝ eē
in diuinis nō possit ꝓbari ratione naturali: potest
tamē probari rationibus ꝑsuasiuis. Primo ex cō
municabilitate essentie diuine. Arguitur sic. Na
tura diuina ē cōmunicabilis. ergo est actu cōmu-
nicata. Patet. Nam in diuinis nihil ē possibile qn
sit in actu. Et si est cōmunicata hoc non est nisi per
generationem. ergo sequitur ꝙ generatio in diui
nis est ponēda &c. Patet per Aristotelē tertio me-
taphisice dicētē ꝙ In ꝑpetuis non differūt esse &
posse. Phūs enim opinabatur omne perpetuum
esse necessarium. Sed theologi dicunt corrigen-
tes ipsum. In necessarijs non differunt esse & pos-
se. ¶ Notandum ꝙ aliḋ est aliquem articulum fi
dei ostendere ratiōibus naturalibus. Et aliud est
recipienti articulos declarare ꝙ non includant cō
tradictionem. ¶ Sciendum ꝙ generare proprie
captuȝ: Est similem sibi in natura & substantia pro
ducere. Hanc descriptionem dat doctor Seraphi
cus de generatione vniuoca. ¶ Notandum vlte-
rius ꝙ aliquem effectum similem producēti ꝓdu-
ci. potest intelligi tribus modis. Primo modo ꝑ
impressionem. sicut sigillum in cera. Similiter
sol producit lumen in aere. Similiter hoc modo
quodlibet obiectum causat speciem in sensu vel in
intellectu. Non autem filius hoc modo produci-
tur: quod tamen dicit Sabellius hereticus. Ne
que spiritus hoc modo procedit per exsufflatio-
nem vt dicit Arrius hereticus. Ponit enī distin-
ctionem realem

ctionem realem inter personas. Secundo modo
aliquem effectum produci similē producendi pōt
intelligi per eductionē. Illo modo elementū pro-
ducit de elemēto. vt ignis producit ignē de aere.
Ignis autē est maxime actiuus ꝛ intendit omnia
assimilare sibi ipsi. Sꝫ nō generat de seipso sed de
ligno vel de aqua ꝛc. ergo ꝛ ille modus dicit imp
fectionem. Et sic nō est in deo. Tertio aliquid pro
ducit simile sibi de se. vt homo generat hominem
bos bouem. De seipso enim ministrat meteriam
ipsi genito ꝛ conuenit animalibus. Natura pprie
sic potest dscribi. Natura est vis insita (idest apta)
rebus ex similibus similia procreans. Nota hanc
diffinitionem. Dicit enī sanctus Bonauentura ꝙ
ille modus producēdi. videlicet tertius qui est de
se. ꝛ ſm nascentiam. Et est perfectionis. Ideo repe
ritur tam in deo ꝙ̄ in creaturis differenter tamē.
¶ Pro cuius vlteriori intellectione est notanduꝫ
ꝙ producere alium de seipso potest intelligi duo
bus modis. Uno modo tanꝙ̄ de se toto: quando.
s. cōmunicat eandē naturam numero suo produ-
cto. Correlarium primū. Nihil generat sibi simile
de seipso toto in creaturis. Correlarium secundū.
Solus pater in diuinis generat filium ex se toto.
Correlariuꝫ tertiū. Generatio que est de se toto est
perfectissima. Si enī diuideret natura esset impfe
cta. Correlarium quartū. In solo deo est generatio
perfectissima. Alio modo producere aliuꝫ de seip
so potest intelligi tanꝙ̄ de parte sui. Sic homo ge
nerat hominē: ꝛ pcipue mr ministrat materiā ꝛc.
Item per seminis decisionē quod fuit aliquo mō
aliquid generantis. Non tamen intelligendū est
ꝙ semen aliquādo fuerit animatū. Sed vt dicunt
medici semen quod est superfluum alimēti fit tri
na digestione. Una enī fit in epate. Alia in stoma
cho. Tertia vero in corde qua digestione causatur
semē. ¶ Propositio. Licet generatio vt est in crea
turis dicat aliquid perfectionis (scilicet ꝙ aliquid
producat sibi simile) tamen tantam imperfectio-
nem annexam: ꝙ nō solum nō potest esse in deo:
sed etiam nō potest esse in angelis. Non enī sunt
generabilia ꝛ corruptibilia ꝛc. ¶ Deus largitur
esse perpetuuꝫ aliquibus creatis dupliciter. Uno
modo per incorruptibilitatem vt intelligentijs.
Alio mō per generationeꝫ nō in se sed in sibi simi
li. Unde Aristoteles. Propter longe distare a prin
cipio reliquo modo compleuit esse deus: cōtinuā
etiam his faciens generationem. Que quidē au-
ctoritas sic exponi habet. Propter longe distare a
principio. idest a primo suo eē: reliquo modo sup
plebit deus esse: idest propter diuturnitatem que
tendunt in nihilum vel incorruptionem continu
am etiam his generationem faciens. idest deus p
generationē conseruat talia ꝛc. ¶ Notandum vl
timo ꝙ aliquid dicit perfectionē duobus modis.
Uno modo simpliciter. Et quicquid tale dicit con
uenit tribus personis. Sic generare non dicit p-
fectionē. Alio mō aliqd dicit pfectionē aliq̄lē: nō
tn̄ perfectionem simpliciter. Et sic est de generare.

Querit secundo. Utrū Generatio in diuinis sit per-
sonarum distinctiua. Termini sunt omnes decla-
rati superius. ¶ Resolutio questionis stat in vni-
ca conclusione que est talis. ¶ Generatio in diui
nis dicit distinctionem realem personalem inter
generantem ꝛ genitū: non tamē dicit distinctionē
essentialem. Hec cōclusio duas habet particulas.
Ultima particula ꝙ. s. in diuinis nō sit essentialis
distinctio psonarum ponitur contra Arrium dra-
conē malignū: qui inter patrem ꝛ filium in diui-
nis ponit distinctionē essentialem. Et infecit totā
christianitatē. vt dicit beatus Aug. excepta gallia.
Sed huius ppositionis prima particula ponit cō
tra Sabellium hereticū qui dicit filiū nō distigui
a patre nisi intellectualiter seu ratione. ¶ Notan
dū ꝙ nihil potest esse a se. s. positiue. alioquin ideꝫ
generaret seipsum. tamen aliquid bene potest esse
a se. priuatiue. i. non ab alio ꝛc.

Pro solutione argumentoꝝ ante oppositū. Pro primo
notanduꝫ ꝙ pater dat filio quicquid habet ꝛc. sic
intelligitur preter generationē actiuā: vel preter
pprietates. Quia omnia que sunt entia absoluta
ꝛ dicunt perfectionem simpliciter pater dat filio.
¶ Pro secundo argumento notandum ꝙ simpli
citas nō eodē modo competit vel conuenit essen-
tie ꝛ psone. Quia conuenit essentie sic ꝙ ppter illā
essentiam cōmunicabilis. Sed persone sic conue-
nit ꝙ ppter eam sit omnino incommunicabilis.
¶ Pro tertio argumento. Qn̄ dicitur ꝙ essentia
ꝛ psona sint eadē res. Respondet ꝙ verum est: ta-
men nō sunt ad idem: quia psona est ad aliā: essen
tia vero non. Tamen ſm doct. subti. aliter soluit:
ꝛ sic licet essentia ꝛ psona sint idem realiter: diffe-
runt tamē formaliter vel nō sunt ideꝫ formaliter.
¶ Pro quarto argumento. Notanduꝫ ꝙ anteꝙ̄
relationes distiguant requirit primo ꝙ sint mu-
tue: ita ꝙ vna referat ad aliam. Unde paternitas
ꝛ filiatio sunt mutue. Relatio autem principij ꝛ
finis nō sūt mutue: pꝫ qꝛ pn^m est pn^m pncipiati: ꝛ
finis est finiti finis seu terminati. Unde licet pater
sit similis alicui p albedinē nō sequitur iō ꝙ sint
duo patres. Scđo ad hoc ꝙ relationes distinguāt
oportet ꝙ sint relationes ſm esse ꝛ nō sufficit ꝙ di
cantur ſm dici. Relationes autē intellecti ꝛ intelli
gentis significant absoluta cōnotant tamen respe
ctus. ¶ Unde notandū ꝙ duplicia sunt relatiua.
Quedam dicūtur ſm dici. ꝛ dicunt illa que de pn
cipali significato suo nō important relationeꝫ sed
tantū connotant. vt virtus ꝛ vitium de principali
enim significato importantqualitates. s. habitus.
Connotant tamen respectus qꝛ virtus est virtuosi
virtus. Alia sunt relatiua que dicuntur ſm esse
Et sunt illa que ſm principale significatuꝫ impor

tant relatióem vt discipulus ⁊ magister: patet ⁊ fi/
lius. ¶ Notandū q̄ non est idem ponere plurali/
tatem personarū in eadem natura sicut ponimus
in essentia diuina. ⁊ ponere pluralitatem naturaꝝ
in eadē persona. Hoc enī est impossibile. Est tamē
notandū pro maiori intellectu q̄ plures naturas
esse in eadem persona potest intelligi dupliciter.
Primo per gratiam. ¶ Propositio. Possibile est
plures naturas esse in eadem persona per gratiaꝫ
vnionis. Alio modo per naturā. Propositio. Im/
possibile est plures naturas esse in eadē persona p
gratiā vnionis. Alio mō per naturā. Propositio.
Impossibile est plures naturas esse in eadē ꝑsona
naturaliter. i. quidditatiue ⁊ essentialr. Ex his seq
tur rō q̄re relatiōes distiguūt ꝑsonas ⁊ nō eēntiā.

Querit tertio.

Utrum Generatio di/
uina sit eterna. Pro ter/
minorum declaratione notandū primo q̄ Eterni/
tas b̄m Boetiuꝫ in quinto libro de consolatione.
phie: prosa sexta. sic diffinitur. Est interminabilis
vite: tota simul: ⁊ ꝑfecta possessio. In ista diffinitio
ne q̄ttuor sunt particule. Prima est positiua: alie
tres sūt negatiue. Pria est vita. Et p h̄ itelligit ꝑfe
cta exn̄tia. Existentia eniꝫ dr̄ quidditatiue de deo.
Et pōitur vita in descriptione eternitatis tanq̄ cō
notatū vel tanq̄ subiectū vel denominatū. Nam
illud qd̄ denominatur ab aliquo sic ponit in diffi/
nitione aliqua vt album est res alba. Res enī de/
nominatur ab albedine alba. Scd̄a particula dici
tur interminabilis: qd̄ negat terminationē: siue a
parte post ⁊ sic negat desitionē: siue a parte ante ⁊
sic negat inceptionē. Tertio pōitur tota simul: qd̄
excludit successionē. Motus enī perpetuus eē po
est falsē b̄m ph̄m. Perpetuitas enī nō repugnat
successiuis. Quarta particula in diffinitione eter/
nitatis posita est ꝑfecta possessio. Et illud negat de
pendentiam. patet hoc. Illud enim dr̄ habere per
fectam vitam seu possessionē quod illam non ha/
bet ab alio. hmōi est de⁹. g̃ ⁊c̄. Uñ angeli non ꝑfe/
cte possident vitā: deus enī multomagis posset an
nihilare oēs angelos: q̄ ego interimere pulicem.
¶ Illa ergo vita dr̄ eterna que est existentia ꝑfecta
carens ꝑncipio durationis ⁊ fine: carēs omni suc/
cessione ⁊ carēs oī depēdētia. Corr^m. Eternitas in
quātū eternitas nihil est ex nā rei in deo. Probat.
quia eternitas inquantū eternitas nihil importat
nisi triplicē carentiā tanq̄ eius per se significatū.
Propositio. Eternitas quantū ad connotatū suuꝫ
est vel cōnotat aliquid quod est ex natura rei. Con
notat enī existentiam dei. Correlarium secunduꝫ.
Eternitas nō est modus intrinsecus. Et hoc cōtra
franciscū Maronis. Et licet īfinitas sit modus in/
trinsecus quā essentia diuina habet ex natura rei:
nō tamen sic habet eternitatē. Patet: quia nulla ne
gatio conuenit enti positiuo ex natura rei. Imagi
nemur p impossibile q̄ essentia diuina esset eque
infinita ante ⁊ post ⁊ tamē nō eterna. Albedo enī
vnius diei non est minus ꝑfecta q̄ albedo decem
annoꝝ. ¶ Notandū q̄ Richardus inquit. Care/
re principio durationis: carere fine: ⁊ carere omnī
mutabilitate: tribuit eternū esse. Corrigatur per
Boetiū sicut ipse correxit boetium de ꝑsona. Si/
cut enī vestra diffinitio iacet cōuenit chymere. er/
go est eterna. Boetius autē corrigēdo addidit vi
tam ⁊c̄. ¶ Propositio. Non est idem esse eternuꝫ
⁊ esse ab eterno. Nihil enī est eternum nisi existat.
Esse enī eternum est proprietas existētie. Omnes
tamē creature sunt ab eterno in esse cognito. Esse
enī ab eterno est semper esse siue in esse diminuto
vel in esse cognito siue in existentia reali. Correla/
rium tertium. Implicat contradictionem aliquaꝫ
creaturam esse eternam. Quia talis est dependēs
quod est cōtra rationē eternitatis. Patet p diffini
tionē eternitatis. vt supra. Non tamē negat p hoc
q̄ de⁹ non possit facere seu fecisse mūdū ab eterno.

Resolutio

questionis. stat in vna ꝯclusio
ne ista videlicet. Generatio fi
lij dei est eterna. Probatur ista cōclusio triplici ra
tione. Primo ratione generantis. Et hoc propter
summā fecunditatem. idest actiuitatē. Scd̄o pro/
batur ratione geniti: ⁊ hoc propter summā ⁊ per/
fectam equalitatem. Tertio mō probatur hoc pro/
pter summam in vtroq̄ actualitatem. Probat pri
mo sic. Omne agens naturale non agens per mo
tum: ⁊ est sufficiens ⁊ non impeditur potest habe
re seu producere effectum vel productum coeuū.
Sed pater in diuinis est hmōi. ergo pōt hr̄e pro/
ductum coeuū. Dicitur in maiori: non agens per
motum. Motus enim necessario est in tempore.
Ideoq̄ agens in tempore necessario precedit pro
ductū suū duratione. Maior autē videt esse beati
Augustini. vj. de tri. vbi dicit. Si ignis esset eter/
nus splendor ignis esset coeternus. ¶ Ex scd̄o ar
guitur sic. De ꝑfectione oīmoda est q̄ genitum sit
equale generanti. Sed pr̄ est infinitus in duratio
ne ⁊ eternitate. ergo ⁊ filius. Non autem pōt esse
eternus nisi sit generatus ab eterno. Cū non habe
at esse nisi per generationē. ergo generatio filij est
eterna. ¶ Tertio probat. Ex actualitate. Quia pos
se ⁊ esse in diuinis sunt idē: sed pr̄ ab eterno potuit
si gn̄are. g̃ ab eterno ꝓduxit. Et sic pꝫ ꝯclusio vera.

Ad argumēta in

oppositum. Pro
primo argumēto
in oppositū est notandū q̄ idē est termin⁹ a quo ge
nerationis ⁊ terminus ad quē corruptiōis: Gene
ratio enī est a non esse. Corruptio vero ad non eē.
Et hoc vult prima ꝓpositio argumenti primi post
vel in oppositū. ¶ Prima ꝓpositio. Corruptio de
sua rōne formali importat impꝑfectionē. Probat.
Nam corruptio de sua ratione formali importat
desitionem que est imꝑfectio. Correlariū. Corru/
ptio nullo modo transfert ad diuina. Uñ argumē
tum non valet: quia procedit p sicut: q: generatio
non includit imꝑfectionē. Et hoc inquantū est pro
ductio ⁊c̄.

ductio etc. ¶ Scd'a ppō. Creatura pducitur de nihilo. Et ideo est de non esse ad esse. ¶ Tertia ppō. Filius i diuinis nō producit de nihilo sed de sba patris. Et sic patet q nō est sile. ¶ Tertiū argumentum in oppositū. Filius hz principiū durationis sue. ergo nō est eternus. Añs pz quia filius hz principiū essendi. Sz suū esse est sua duratio: ergo etc. ¶ Pro cuius solutione nota distinctionē scti Bonauenture q principiuz est duplex .s. Originale ⁊ initiale. Principiū originale est illud qd est principiū pductiuū ipsius. Isto mō filius hz principium essendi ⁊ durationis. Sed principiū initiale est illud qd est initiū durationis alicuius rei. Et hoc repugnat eternitati: primū autē nō. Si tū volueris magis formaliter potes solueṙ taliter. ¶ Et est regula. Quotiēscūq illud nomē principiū addit vel construitur imediate cū illo gtō durationis: de rigore sermonis siue ex vsu loquētiū stat pro principio initiali. Uñ arguēdo. Filius hz pn^m essendi. ḡ hz pn^m durationis cōmittit fallacia āphibologie etc.

Queritur quarto Utrum Generatio filij sit terminata. Pro declaratione terminoꝝ Notandū primo q aliquid pōt dici terminatū dupliciter. Primo quia est pfectū. Hoc mō terminatū dicit pfectionē excludit ipfectionē. Et sic dom^s qñ fit ñ dr terminata. Alio mō aliqd dr terminatū qz est fine vel qz hz finē durationis. Et sic dicit desitionē. excludens durationē. Et sic dr vita homis terminari in morte etc. Scdm istaz distinctionē qstio pōt habere duplicem sensuz etc.

Resolutio questionis stat in duab^s cōclusionibus ⁊ aliqbus distinctionibus. ¶ Prima cōclusio. Pro primo sensu qstionis est Generatio filij dei est terminata put terminata excludit imperfectionē. Patet. quia est pfectissima. ¶ Secunda cōclusio pro scdo sensu qstionis Generatio filij dei nō est terminata put terminata excludit durationē. Probat. quia illud non est terminatū qd adhuc durat. Sz generatio filij dei adhuc durat. ergo nō est terminata scdo mō. ¶ Notandū etiā q Generari nūc: generari sp: genitū eē ⁊ generandū in diuinis sunt idē etc. ¶ Distinctio. Duplicia sunt Entia. s. successiua ⁊ pmanentia. Ens successiuum est illud cui cōdictorie ex sua. scz rōne formali repugnat habere oēs ptes simul. Uñ formalr repugnat motui habeṙ oēs suas ptes simul. ¶ Propō. Ens successiuū qñ fit est: ⁊ qñ factū ē nō est vt qñ lectio fit est: qñ aūt lectio facta est cessat act^s legendi. Correlariū pmū. In entib^s successiuis sūt idem esse ⁊ fieri. Correlariū scdm. In entibus successiuis distinguunt factū esse ⁊ esse. Ens autē permanens est illud qd requirit oēs ptes suas simul ad hoc q existat loquēdo de partib^s pncipalibus. vt patet de domo. Nō eni requirunt fenestre etc. Uel si nō habeat ptes pōt coexistere alicui instanti indiuisibili. Sunt aūt entia pmanentia duplicia. Quedā sunt que depēdent solum a suo pducēte proximo in fieri sed nō in esse: vt dom^s hō depēdet a patre suo albedo: color. De istis nota ppositiōes. ¶ Prima ppō. Entia pmanentia qñ fiūt non sūt sz qñ fuerit facta tūc sūt. ¶ 2^a. ppō. In entib^s pmanētib^s isto pmo mō captis differūt fieri ⁊ esse factū. Alia sunt entia pmanētia que depēdent nō solum quantū est fieri sed etiā quantū ad eē a suo primo pducente. vt lumē in aere dependet a sole. ¶ Prima ppositio. In istis pmanentib^s idē est fieri: esse ⁊ factū esse. Patet: quia lumen quādo fit factū est. Uñ dicit btūs Augustinus: Lumē semp nascitur. Itē qñ lumē primo modo fit in aere a sole: aer est illuminatus. ¶ Scd'a ppositio. Ista vltima productio magis applicatur ad generationē filij in diuinis ꝙ prima. ¶ Tertia ppositio. Filius dei cū fit ens pmanentissimū idem est suū esse suū generari ⁊ suū genitū esse. ¶ Pro intellectu secundi argumēti in oppositū quod tm est parte vera est notandū q Infinitum capitur duob^s modis. s. Intēsiue ⁊ pfectionaliter. Tunc dico q nec generatio filij: nec spiratio spiritussancti: nec paternitas nec filiatio sunt infinita intensiue. Alio modo capit Infinitum extensiue ⁊ duratiue: quia. s. habet infinitatem in duratione. Et sic qcquid est in diuinis siue relatiuum siue absolutū est infinitū. Et sic capit qñ dicit generatio filij est infinita: quia eterna etc.

Circa distinctionem decimā. Primo querit Utrū in diuinis necesse sit ponere psonā procedentem per modū liberalitatis. Termini declarandi sunt. Necesse: psona: pcedens: liberalitas. Sed prim^s terminus. s. Necesse superius declaratus est distinctiōe sexta: Ideo ad prius dicta recurrat. Scds etiā. s. persona declaratus est supius distinctione scda. Idcirco nūc ptranseo: Restat ergo nūc dicere quid sit persona procedens. Uñ notandū q psona pcedens est psona que producit per propositionē proprie captā: siue per spirationem actiuā. Hec diffinitio duas habet particulas. Prima particula est pducit: Produci. n. est superius ad procedere. Unde notandū q pcedeṙ capit dupliciter. s. large ⁊ stricte. Large put idem valet sicut produci. Et sic omne illud qd procedit pducit. Sed stricte capit procedere put idē valet sicut pduci p spirationē. ¶ Sciendū quoq q processio proprie capta siue spiratio stricte capta sic pōt describi. Est productio: nō de nihilo alicuius viuentis: cognoscentis: non de vno solo: sed de pluribus: eiusdē nature numero cuz producto. Generatio autem actiua Est productio non de nihilo alicuius viuentis cognoscentis ab vno solo eiusdem nature numero cū producto. In ista diffinitione ponitur productio loco generis. Non de nihilo. loco differentie nam ad differentiam creationis etc. ¶ Notandum q duplex est pcessio spiritu sancti supra descripta. s. Eterna ⁊ temporalis. De

processione eterna data est descriptio supra posita Et est duplex. Quedam est actiua .i. spiratio actiua Et est productio actiua qua pater et filius spirant spiritumsanctum. Et est vnica in duabus personis. Alia processio eterna est passiua. Et est illa qua spiritussanctus producitur a patre et filio. Processio temporalis describitur infra distinctione decimaquarta duius. ¶ Contra grecos breuiter fit hoc dictum: Sicut essentia diuina necessario est in tribus ex ratione sua: sic etiam spiratio actiua necessario est in duabus personis et non in pluribus. Spiratio vero passiua est proprietas spiritussancti constitutiua ipsius in esse personali. Unde solum sunt tres proprietates in diuinis positiue. s. paternitas qua constituitur pater: filiatio: et spiratio passiua. Et quis descriptio superius de processione seu spiratione posita conueniat tam spiratione actiue quam passiue: tamen quia questio nostra est de spiratione passiua specialiter applicabitur ad eandem etc. ¶ Notandum contra Gregorium de arimino propositiones sequentes: qui dicit quod nullo modo spiratio posset describi. ¶ Prima propositio. Nec generatio verbi diuini nec processio spiritussancti est perfecte cognoscibilis a nobis viatoribus pro statu isto. Patet hoc per prophetam dicentem. Generationem eius quis enarrabit? Sed spiratio spiritussancti est eque ineffabilis. ergo etc. ¶ Secunda propositio. Licet generatio verbi diuini et processio spiritussancti non sint perfecte a nobis viatoribus pro statu isto cognoscibilis: tamen possunt explicari et declarari a nobis aliqua diffinitione quid nominis. Alioqui frustra laborassent sanctus Augustinus. Ambrosius. Hylarius et Damascenus qui fecerunt libros de trinitate ponentes differentias inter generationem et processionem. Spiritussanctus procedit quomodo datus. Filius autem quomodo natus. ¶ Tertia propositio. Friuolum est et scandalosum dicere quod quilibet christianus vel saltem doctus christianus teneatur credere aliquid quod non possit explicare. ¶ Unde efficaciter arguitur contra Gregorium supra dictum. Quicunque tenetur credere aliquem articulum: tenetur intelligere eundem aliquomodo saltem. Patet: quia credere est intelligere. Sed teneor credere expresse spirationem spiritussancti. ergo etc. ¶ Preterea arguitur. Quicquid potest concipi a nobis potest describi diffinitione quid nominis. Unde etiam chymera potest diffiniri. Sed processio spiritussancti potest concipi. ergo et describi. Unde et philosophi describebant deum dicentes ipsum esse summum ens etc. ¶ Notandum pro intellectu dictorum quod in diffinitione spirationis seu processionis quinque ponuntur particule. Prima est quod dicitur productio: et ponitur loco generis non dico quod sit genus. Unde est notandum quod duo sunt principia productiua (et est idem potentia productiua) Primum est memoria fecunda que est principium producendi filium. Secundum principium productiuum est voluntas perfecta: que est principium producendi: immo spirandi spiritumsanctum. Secunda particula et omnes alie ponuntur loco differentie. Ponitur ergo secundo: non de nihilo: per hoc distinguitur a creatione que licet sit vera productio non tamen est processio vel spiratio. Tertia particula. Alicuius viuentis dicitur ad differentiam cuiuscunque producti non viuentis. Unde productio ignis de igne non est spiratio: productum enim non viuit. Quarta particula. Cognoscentis: ponitur ad differentiam productionis in plantis et in herbis. Quinta particula. Non ab vno solo sed de pluribus ponitur ad differentiam productionis filii in diuinis qui ab vno solo. s. a patre producitur. Sexta particula. Eiusdem nature numero cum producto dico numero propter naturam creatam etc. Correlarie sequitur quod spiratio necessario est a duobus. ¶ Contra illa argumentum potissimum Gregorii est illud. Nihil valet descriptio tua: quia dicis quod generatio passiua et spiratio passiua differunt per esse ab vno et per esse a duobus. Nunc autem vnitas vel pluralitas non variant rationem formalem alicuius productionis. Exemplum patet de igne generato a pluribus. ergo etc. Respondet petrus de Aliaco dicendo ipsum quod verum est non variant rationem productionis vel generationis in creaturis tamen bene in diuinis. ¶ Quartus et vltimus terminus est Liberalitas. Ubi nota quod liberalitas prout nunc sufficit sumitur duobus modis. Primo modo pro quadam virtute morali. Et hoc modo accipitur .iiij. ethicorum. Et describitur sic. Liberalitas Est quedam virtus moralis: statuens mensuram (.i. moderamen) in pecunie paruis (.i. in bonis fortune) quo ad sumptionem vel acceptionem secundum vrbanam decentiam. Primo dicitur est virtus moralis et quod cuilibet virtuti assignatur materia. Ideo dicitur in pecunijs. Et dicitur paruis ad differentiam magnificentie. Est autem medium inter liberalitatem et prodigalitatem. Idem sunt liberalitas et auaritia. Item Omne illud quod potest numismate comparari dicitur pecunia. Prodigalitas est minus vitium quam liberalitas: quia magis accedit ad liberalitatem eo quod non querit redditionem. Alio modo capitur liberalitas pro liberalitate voluntatis. Hec autem est conditio intrinseca voluntatis secundum quam ipsa libere elicitiua est suarum actionum vel volitionum. Unde Uoluntas est appetitus cum ratione liber. Non est ergo modus intrinsecus sed est de ratione eius. Liberalis est ille qui dat non expectando redditionem secundum Auicennam .vj. metaphysice. Et hoc dicit quo ad aliquid et virtutem moralem et libertatem voluntatis. Quancunque aliqua dona dantur hoc fit per modum liberalitatis. Sed spiritussanctus est summum donum vt postea patebit. ideo etc. Item spiritussanctus omnia habet a patre et filio et nihil dedit patri et filio. ideo per modum liberalitatis procedit.

Responsio ad questionem stat in vna conclusione. ¶ Conclusio est talis. In diuinis necessario est ponenda tertia persona que producitur a patre et filio per modum liberalitatis que dicitur donum. Illa tamen conclusio non potest demonstrari

monstrari: tamen ad hoc triplex est rõ psuadens. Prima est pfectio dilectionis ꝛ ponit ante opposi tum. Dilectio ꝛ amor ɔuertunt. Uñ duplex est di lectio. Mutua ꝛ reflexa. Mutua dilectio est illa qua diligens impẽdit amorẽ dilecto ꝛ versa vice dilect⁹ rependit vel refundit amorẽ dilecto. Refle xa qua aliqs diligit seipm naturã. s. ppriã. Et vt di cit Rich. Amor mutuus est floridus ꝛ iocundus.

¶ De his dilectionibus nota ppõnes sequentes. ¶ Prima ppositio. Cũ vtraqꝫ dilectio importat seu dicat pfectionẽ vtraqꝫ est in diuinis vnde pr sũme diligit eẽntiã suã ɔsilr ifinite filiũ ꝛ fili⁹ ecõ verso tanto amore diligit patrẽ. dicit sanct⁹ Bona uentura. Perfectior est amor mutuus q̃ amor re flexus. Duplex est dilectio mutua. s. Cõmunicata ꝛ nõ cõmunicata. Cõmunicata est illa qua aliq duo sita mutuo se diligunt qd etiã volunt diligi ab alio ꝛ ab alijs ꝛ volunt alios diligere se mutuo. Dile ctio mutua nõ cõicata est illa qua aliqui se mutuo sic diligũt q nõ volunt diligi ab alijs. ꝛ dr a docto re subtili. in. iij. dis. xxviij. q. vnica. Amor priuat⁹. Et dicit sctũs bonauentura. Iste amor sapit amo rẽ libidinosum. vñ talis amor cõmuniter destruit pollicias. Scda ppõ. Amor mutuus nõ cõmunica tus nõ est ponẽdus in diuinis dicit eni impfectio nem. Bonũ eni q̃nto cõmuni⁹ tãto meli⁹. ¶ Ter tia ppõ. Amor mutu⁹ cõicatus est ponẽdus in di uinis dicit eni pfectionem. His habitis patet pria rõ que est pfectio dilectionis. ¶ Alia rõ est pfectio emanationis que cõplectit duplicẽ rõnẽ. In diui nis est duplex pn^m pductiuũ cũ in creatis inueniat tale duplex dicẽs pfectionẽ. Primũ dicit nã ꝛ idẽ est in diuinis natura ꝛ memoria secunda. Scdm principium dicitur voluntas ꝛc̃.

Ad argumenta i oppositũ. Prima rõ in oppositũ pos set sic formari. Oẽs creature producunt a deo p modũ liberalitatis. ergo spũssanct⁹ nõ pducitur p modũ liberalitatis ꝛc̃. Añs verũ est tanq̃ volituꝫ ꝛ datũ: sed sic nõ procedit spũssanct⁹. Uolũtas nõ est principiũ spirandi spm̃. s. vt ipsa voluntas om nino distinguit ɔtra naturã: sed vt ɔcomitat natu ram. Nã voluntas nõ solũ pducit spm̃ sctm̃: sed cũ eẽntia in rõne obiecti summe amabilis. Sola igit voluntas vt potentia nõ est secunda. Aliquid põt pduci p modũ liberalitatis dupliciter. Uno mo do sicut liberalitas vl ratio liberalitatis. i. ratio vo lens. Alio modo tanq̃ liberaliter factũ. Cõsimili ter põt distingui. Aliqd põt produci p artẽ dupli citer vel tanq̃ ratio artis vel ipsa ars. Sic est fili⁹ dei. vel tanq̃ artificiatũ. Sic ois creatura pducit. Productio p modũ artis in diuinis reducitur ad modũ nature. Est eni p intellectũ q est potẽtia nã lis. Sed in creaturis reducit ad modũ volũtatis.

Secũdo querit. Utrũ in diuinis sit necesse ponere pso nã pcedentem per modum amoris. Non est de clarãdus terminus hic nisi iste termin⁹ amor. Ul tra diuisiones iã datas: Est notãdũ q amor est no bilissimũ pductũ a voluntate: ꝛ hec est descriptio qd nois. Pro quo notandũ q duplex est actus vo lũtatis. s. amor ꝛ odiũ. Sic autẽ realr põt diffiniri Amor est actus volũtatis quo acceptat aliqd obie ctum sibi cõueniẽs vel qd iudicatur tanq̃ ɔueni ens ab intellectu errante. Odiũ aũt est actus volũ tatis quo voluntas refugit obiectũ sibi discõueni ens vel resilit ab obiecto discõueniente vel tanq̃ discõueniẽte. ¶ Prima ppõ. Odiuꝫ ponit sp im pfectionẽ de rõne sui vel in se vel in obiecto suo. Correlariũ. Deus nõ põt hr̃e odiũ ad intra: ad ex tra tñ odit pctm̃. Correlarium. Nulla psona põt p duci p modũ odij seu p actũ volũtatis qui dr odiũ Scda ppõ. Oẽ odiũ presuppõit amorẽ vt refugio a frigore: qr amo calorẽ. Duplex ẽ amor: amicicie ꝛ concupiscentie. Amor amicicie est il'e quo ali quis diligit aliquod obiectum in se: ꝛ ille amor semper est propter bonum amati. Amor concu piscentie est quo aliquis diligit aliquod obiectum pter bonũ amãtis. Et ille amor cõcupie semper est ppter bonũ amantis. Idõ eni ɔcupisco panẽ pro pter bonũ meũ. Ois amor cõcupiscentie psuppo nit amorem amicicie. Non ergo potest esse prima affectio. i. primus actus voluntatis sicut nec odiũ Sed amor amici est prima affectio ꝛ nobilissima in actibus voluntatis.

Conclusio responsalis. Necesse ergo est in diuinis ponere tertiaꝫ pso naꝫ pduci p modũ amoris. Multa pulchra ꝛ pdi cabilia in his qõnib⁹: dicit doct. Sera. ꝛ ñ allegat Aug. xiij. de trinita. ꝛ alias sepius dicentem. Affe ctio amoris est prima inter oẽs affectiões ꝛ radix oium aliarũ. Itẽ in hoc dono. i. amore consistunt omnes delitie sube intellectualis ꝛc̃.

Pro solutione argumẽtorũ. Et pri mo pro solutiõe pri mi argumenti. Nota q dupliciter possumus lo qui de amore. Uno modo ratiõe eius quod nomi nat. i. quod importat hoc modo amor etiaꝫ in crea turis iportat habituꝫ. Scdo mõ rõne illius circa qd ponit vel in quo pñit: qr ergo amor est in deo nullũ accñs aũt põt esse in deo: ꝛ sic amor ptinet ad hypostasim. Hypostasis grece suppositũ latine Totũ eni in deo est sba idem oẽ qd hꝫ. Et cũ amor dicat egressum dicit hypostasim siue personam.

¶ Propter quartũ argumẽtũ nota ppõnes seqn tes. ¶ Prima ppositio. Uis irascibilis ꝛ vis con cupiscibilis in parte sensitiua sunt due potentie habentes diuersa organa circa cor. ¶ Secũda p positio. Uis concupiscibilis parte sensitiua est illa que respicit obiecta primo appetibilia ꝛ propter se ꝛ primo fugibilia etiã respicit. ¶ Tertia propo sitio. Uis irascibilis respicit obiecta secũdario ap petibilia nõ ppter se ꝛ secũdario fugibilia. ¶ 4ª ppõ. Organa istarũ duarũ viriuꝫ sunt circa cor ꝛ

Amor q̃
Odiũ q̃

sunt q̄ñ due pellicule vel vene ⁊ cuȝ hō gaudet di latat. Dolore autē restringit talis vena. Hic aliq̄ dicūt q̄ dolore constringit q̄d nō est absolute vuȝ nisi intelligendo de illa restrictiōe vene. Gaudiū ḡ est de p̄mo appetibilib⁹. Dolor ho ē ppt p̄mo fugibilia. Actus irascibilis respicit offendēs vel vindicabile. Vñ falsa est ppō assumpta in argumēto. In natura intellectuali ex pte motiue potētie: affectus fit accipe irascibilē q̄ respicit hoiem nec ē inconueniēs cū sit argumentū an resolutionē. Henricus de gandauo tamē illius est opiniōis. ¶ Quita ppō. Vis irascibilis ⁊ cōcupiscibilis nō habent tantā distinctiōeȝ in pte intellectiua seu in volūtate sicut in pte sensitiua. Eadē enim voluntas oīno eadē d̄r vis ɔcupiscibilis ⁊ vis irascibilis inq̄tuȝ tñ respicit aliud ⁊ aliō obiectū. vñ quādo respicit obiecta p̄mo appetibilia vel fugibilia d̄r vis ɔcupiscibil'. Vñ āt r̄spicit scd̄ario appetibilia vl' fugibilia d̄r irascibilis. ¶ 6ª ppō. Iste due vires ī volūtate n̄ ponūt nisi ppt distictionē virtutū moraliū: nō aūt pp̄ter distinctioneȝ vtutū theologicaꝝ. Rō ē. Obiectū cuiuslibet virtutis theologice est deus sb̄ rōne deitatis ⁊ cōcedit ab ipso henrico. Sȝ dō nō pt esse obiectū irascibilis ordinate saltē. ḡ spes cū hēat obiectū idē cū fide ⁊ charitate nec aliqs possit ordinate deū h̄ēe p obiecto vindicabili. i. cui velit penā nō est ī irascibili. vñ obiectū irascibilis nō est q̄d arduū: sȝ est aliq̄d disconueniēs. vnde phs. Irasci est appetere vindictam (s̄m Arist. in. ij. rethorice) propter apparentem paruipensionem.

Tertio queritur. Utrum sit necesse ponere psonam procedentē p modū mutue charitatis. i. mutue amoris. Notandū p declarationē terminoꝝ q̄ hic charitas tm̄ valet sicut dilectio. Duplex āt est dilectio. s. mutua reflexa ⁊c̄. vide. s. in p̄cedēti questione. ¶ Respondetur. Affirmatiue p3 q: ex precedentibus cōstat q̄ necesse ē ponere psonā p̄cedentē per modum amoris ergo p modum mutue charitatis: q: talis est p̄fectissim⁹ vt p3 ex questionis prioribus.

Pro secundo argumēto ī oppositū. Aliq̄d pōt dici debitū duob⁹ modis. Uno mō. i. rectū ⁊ bonū. Quicq̄d ē in diuinis h̄ modo est debitū. Alio mō q: p̄suppo nit aliquā obligatiōnē ⁊ sic nihil est debitū ī diuinis. ¶ Propositio. Amor filij quo diligit p̄reȝ lȝ necessario diligat p̄rem: nulla tñ ibi est obligatio. Hec eī p dicit supioritatem ⁊ inferioritatē vel subiectiōne cuiusmōi nō est in deo. Readamatio ē rō maioris amabilitatis: vnde diligēdo petrum ⁊ iohānēȝ: q: eq̄ virtuosi si perpēdo vnū me amare magis diligam ipm: si eni claudicat amor non ē iocūdissim. Richar. de scō victo. in lt. de trinitat. multa pōit difficultates ⁊ obscuritates de amore. Ubi notandū q̄ triplex ē amor: s̄m ipsum in diuinis. s. gratuitus: debitus ⁊ permixtus. Amor gratuitus dicitur qui est ab aliquo amāte ḡ dat semp amato ⁊ nihil recipit ab eo. Amor debitus ho est ille q̄s aliquis amat vel qui est ab aliquo amāte qui sp recipit ⁊ nihil dat. Amor permixtus est ille qui ē ab aliquo amante qui aliq̄d recipit ⁊ aliquid dat. Dicit s̄ Rich. q̄ amor gratuitus est patris: debitus spiritussancti permixtus est ipsius filij qui dat spiritussanctus. ¶ Prima propositio. In diuinis nō est admittendus ille terminus permixtus amor. Qñ eñim amor ī diuinis ē purissimus. ḡ de rigore sermonis nullo modo permixtus. Unde parū sñ en. nihil curant Rich. in h̄. ¶ Secunda propositio. Nullus amor in diuinis proprie loquēdo ē debitus: proprie enim dicit obligationem. ¶ Tamē pro reuerentia illius doc̄. dici pōt q̄ intelligendo per ista v̄ba metaphorica diuersos modos emanandi admitto: ⁊ sic pater habet amorē gratuitū: i. pater non ē ab alio. Filius hȝ pmixtum idest filius est a patre ⁊ cum ipso pducit spiritū sanctū ⁊c̄. Sed sic nihil est ad propositū vel parum. Si autē intelligis per hoc distinctionē amoris nō admitto. Unde. s. Bonauentu. ait. Iste ɔditiones non dicunt modum amandi circa amorem: sed modum emanandi circa personas.

Circa secundum articulū primo q̄rit. Utrum charitas sit ppriū sp̄ūs̄. ⁊c̄. Ista est q̄ prima scd̄e ptis distinctionis. x. Tres termini sūt hic declarandi. s. charitas vel amor. scd̄s ppriūm. tertius sp̄ūs. Notandū q̄ in diuinis differūt ppriū, ⁊ appropriatū. Vñ ppriū in diuinis d̄r illō q̄d cōpetit vni soli psone ⁊ nō pōt cōpetere al'eri: vt p̄nitas ē ppriū patri. Appropriatū aūt in diuinis est illō q̄ de se ē cōmune tribus: sed dicit appropatū alicui psone vel ratiōe alicuius ɔuenientie cuȝ illa psōa vel remotionis alicui⁹ erroris: vt sapia: charitas. D̄r aūt ɔuenientie q̄n illud appropriatū hȝ aliq̄ ɔueniētiā cū illa psona siue cū ppzio illi⁹ psone. ¶ Ex his sequunt aliqu regule. Prima regula. Q̄ sa illa q̄ cōcernunt intellectū appropriant filio in diuinis. Vñ ratio exēplādi exēplata essentialiter capta scȝ p noticia ingenita. lȝ sit vere cōis tribus appropriant filio. Propter cōueniētiā q̄ȝ cū nō emanādi sp̄ūsc̄ti q̄ē p modū volūtatis oīa que respiciūt voluntatē appropriant sp̄ūi sancto: vt misericordia: bōitas: pietas. Patri aūt attribuitur oīpotētia: nā pater habet posse generare ⁊ posse spirare: propter cōuenientiā igit (quia filius nō habet posse generare) patri attribuitur oīpotētia. Item pp̄ter remotionē errorū aliqua appropriantur psonis diuinis: vt supra. Isti tres t̄mini in presenti distinctiōe capiuntur p eodē a Bonauentura. Charitas: dilectio: amor. Duplex est charitas. Creata que hic nō describit: sed in. xvij. distinctione. Increata Et est ipse deus. Vñ quicquid ē charitas vl' dilectio increata: est ipse deus. In diuinis ḡ solum reperit. Et capitur trib⁹ modis. Uno modo essentialiter: ⁊

essentialiter: et est illa dilectio qua quelibet persona in diuinis diligit se et alias personas. Alio modo capitur notionaliter: et est ipsa spiratio actiua qua pater et filius spirant spiritumsanctum concorditer. Tertio modo capitur personaliter et est ipsa persona que producitur per voluntatem. Pater enim et filius eandem habentes voluntatem et essentiam diuinam sibi presentem (concordia que amor dicitur et est notio) spirant spiritumsanctum. Notionale in pluribus se habet quam proprium. Secundo patet. Quia omne proprium est notionale: et non econtra: quia proprium tantum conuenit vni persone. Notionale vero duabus.

Conclusio responsiua. Amor tertio modo captus est proprium spiritui sancto. Dicit enim productionem passiuam spiritus sancti. ergo. ¶ Pro solutione argumentorum nota quod Emphasis est color rethoricus nec obstat quod quidam grammatice numerat sub tropo inter illas figuras. Multi enim colores rethorici etiam sunt figure: et est quando propter maiorem expressionem vtimur abstracto pro concreto: vt iste frater est virtus. i. multum virtuosus. Et iste modus dicitur emphaticus. In diuinis spiritussanctus habet rationem vere amoris: et rationem hypostasis. Probatur. Quicquid producitur per voluntatem concorde est amor ergo etc. Regula. Omnis entitas absoluta in diuinis est communis tribus personis. Quicquid est proprium persone dicit relationem. Unde amor tertio modo captus dicit relationem ad amantem idest spirantem. Unde spiritussanctus hoc modo non est amans: non enim est spirator etc.

Secundo queritur. Utrum spiritussanctus sit nexus vel vnitas amborum. i. patris et filij. Doctores communiter dicunt spiritumsanctum esse nexum. Et videtur iste terminus deriuatus a dictis dionysij qui fuit multum obscurus. Dicit enim dionysius. Amorem siue diuinum siue intellectualem vnitatem dicimus esse virtutem. Non est intelligendum quod essentialiter vniat sed secundum voluntatem vnit amantem amato et econtra. Unde dicit. s. Bonauentura. in legenda sanctissimi patris francisci pulchra verba que nullo modo sunt secundum dicta alberti quondam regentis parisius qui fuit tempore Scoti et ordine minorum quod sanctissimus pater solummodo per imaginationem fortissimam fuit insignitus signis passionis xpi quod falsum est quia a xpo sibi impressa sunt. ¶ Conclusio responsiua. Spiritussanctus proprie loquendo est nexus siue vnitas patris et filij. Nota quod amor mutuus est duplex. In creaturis semper est duplex sic quod non potest esse vnicus vt quando diligo Johem et ipse rediligat me sunt due voluntates et pariter duos amores. In diuinis vero est vnicus. Est enim spiritussanctus est quoque substantificus quia est suppositum.

Pro solutione argumentorum in oppositum. Pro primo Triplex est separatio. Quedam est secundum localem distantiam inter istos potest esse nexus per mutuas relationes siue per nuncium: vt per litteras. Quedam est secundum differentiam substantialem. Quedam est secundum proprietatem relatiuam. Pro secundo argumento nota. Illa dicuntur conuenire conuenientia originali cum cum aliquo quod vniformiter et concorditer producunt ipsum. Tertium argumentum est quasi replicatio: non enim sufficit illa conuenientia originalis sequitur quod pater est nexus filij. Conuenientia originalis est duplex. Quedam est qua aliqua duo vel plures originantur ab aliquo vno. Quedam est qua vnus originatur a duobus. ¶ Prima propositio. Prima conuenientia originalis non facit nexum. ratio est: quia nexus est vnio consequens distinctionem. Sed vnitas in origine precedit distinctionem. ¶ Secunda propositio. Conuenientia originalis que vnus originatur a duobus facit nexum. Breuius tamen potest dici et melius dico quod non est similiter de patre et filio: sicut de spiritusancto. Filius enim producitur generatione a patre: spiritussanctus autem per voluntatem. Quia quod vnica productione pater et filius simul producunt spiritumsanctum: ideo spiritussanctus dicitur nexus eorum. ¶ Pro vltimi argumenti solutione recurrere ad tertium Bonauen. Nota quando dicitur spiritussanctus est nexus amborum tantum valet. i. spiritussanctus est amor vniformiter ab vno principio productiuo productus a duobus.

Tertio queritur. Utrum spiritussanctus proprie sit spiritus. Hic declarandi sunt duo termini. primus spiritussanctus. secundus spiritus. Ubi nota quod per spiritumsanctum intelligimus tertiam personam in diuinis productam vnica spiratione a patre et filio realiter distinctam ab ipsis et essentialiter eandem ipsius. Notandum quod spiritus prima sui diuisione est duplex. scilicet. Spiritus increatus: et spiritus creatus. Spiritus increatus est ipse deus. Spiritus creatus est creatura. Spiritus increatus accipitur tripliciter. Primo modo essentialiter. ¶ Prima propositio. Et sic conuenit toti trinitati. ¶ Secunda propositio. Spiritus essentialiter captus dicitur a spiritualitate distinguendo a corporeitate. ¶ Tertia propositio. Spiritus essentialiter captus dicitur in primo modo dicendi per se de deo. Secundo modo capitur notionaliter. ¶ Propositio. Spiritussanctus hoc modo dicitur a spirando actiue. ¶ Propositio. Spiritus hoc modo conuenit solum patri et filio et necessario illis duobus: ideo non est personale proprie licet notionale sic. Tertio modo capitur personaliter: Et dicitur a spirari passiue: hoc modo solum dicitur de tertia persona in diuinis: per hoc 2m argumentum patet. Ista persona recte vocatur spiritus quia spiratur vt amor. ¶ Spiritus creatus est duplex: corporeus et incorporeus creatus. Corporeus et est duplex: nam spiritus dicitur quidam spiritus a spiritualitate vt distinguitur a corpulentia. vnde dicit Auicenna et Constabulus in libro: de differentia spiritus et anime quod spiritus sint corpora substantialia existentia in potentiarum sensitiuarum organis tanquam in locis contigua ipsis organis licet tales spiritus non sunt anima. Et sunt multiplices etc. Alio spiritus corporeus dicitur a spirando id est flando. per. Ignis grando nix glacies spiritus procellarum. i. ventus seu flatus vnde aer quem attraho et respiro potest dici spiritus meus. Spiritus incorporeus creatus vno modo dicitur a spiritualitate. et sic capitur pro substantia spirituali. Et est duplex. Quidam scilicet facit speciem cum

pletā ꝛ dr̄ completus: vt spiritus angelicus. Quidam non facit spēm completam ꝛ dicitur incompletus vt aīa. Alio modo dicit a spirando. ¶ Propositio. Hoc mō oīs amor productus a voluntate siue humana siue diuina vocat spiritus non tamē amor diuinus dicitur spiritus creatus. Amor autē nostre voluntatis dicitur spiritus p similitudinē ad ly spūs a spirādo vel a spiratione aeris. Actus spirationis in corpe aīalis hʒ qnqꝫ cōditiōes. Prima est q̄ sit actus internus: q̄ꝛ fit a pulmōe attrahente ꝛ ingrossante aerem interius circa cor. Unde actus ille respirationis in animali est ppter duo necessarius. Primo propter mitigationē caloris. Secūdo ppter formationē vocis. Secunda cōditio est q̄ sit actus continuus: alioquin morit aīal si nō eēt. Tertia est q̄ sit actus viuificus .i. ptinens ad vitam. sine ipso enim non contingit viuere. Quarta est q̄ sit actus hñs originē a calore: hic est q̄ ostree non respirant. Quinta cōditio est q̄ sit actus naturalis: quia fit ɓm motum naturalē. ptʒ quia non fit libere. ¶ Correlarium. Scdm quattuor primas cōditiones amor spiritualis dicit spirari ꝛ ideo ex ꝯsequenti dicitur spiritus in nobis: non aūt scdm quintam conditionem q̄ dicit imperfectionem. Hoc pʒ nam primo amor noster dicitur actus internus quia est nobis intimior ꝛ magis latens q̄ꝫ aliquis alius actus. Secūdo patet q̄ꝛ est cōtinuus maxie si est ordinatus. Tertio est viuificus: quia amor est vita nostra secūdaria. Unde vita pcipua anime consistens in actu perfecto secundo est amor. Unde Hugo de arra anime: hoc scio anima mea quia amor est vita tua ꝛc̄. Quarto modo dicitur procedere calore quia amor intensus est feruidus ꝛ inflammat habentē ꝛc̄. Quinta conditio iō non conuenit amori nostro quia est libere productus ꝛc̄. ¶ Si dicas quare tertia persona dicitur spiritussanctus. Respōdeo q̄ amor procedit vel inordinate: vt amor nūmi ꝛ dicitur amor auarus vł ordinate ꝛ dicitur sanctus. Et licet omnes tres persone sint sancte: tamen filius ex modo sui productionis non dicitur sanctus. Sed sic attribuit spiritui sancto: quia filius producit generatione. Nota spirare vno modo idem est q̄ inspirare. Aliquid enim dicitur inspirari tunc a tota trinitate in aīa nostra quando aliquid causatur in anima nostra vt intellectio vel amor. Alio modo spirare idem ē q̄ spm̄ sanctū producere. ¶ Notandum q̄ a distinctione decima inclusiue vsqꝫ ad decimaʒ septimaʒ exclusiue magr̄ snīaꝝ tractat de spiritusancto.

Circa distinctionē vndecimam primo queritur. Utrūʒ spiritussanctus pcedat a patre ꝛ filio. Termini questionis sunt omnes declarati in precedentibus. Pro textu sequenti notandum est q̄ duplex est processio large capta: vʒ localis sicut aliquis progreditur de vno loco ad aliuʒ. Alia causalis vel productiua sicut aliqua intellectio producitur ab intellectu ꝛ obiecto tūc nō oportet processionem esse ab vno solo consimiliter de amore.

Pro solutione questiōis ponit vnica conclusio tal̄. Spiritussanctus procedit a patre ꝛ filio simul. ¶ Nota q̄ quicūqꝫ articulus fidei pro certo habēdus ē: periculū est ipsum relinqui sub dubio. ~~Unde opi [illegible] est beatissimam virginē esse conceptam sin[illegible].~~ ¶ Sententia grecorum (vt dicit Lineo.) de processione spiritussancti est. Primo enī cōcedūt nobiscū q̄ spūssanctus pcedit a patre: similiter omnia q̄ sunt in euangelio. Scdo cōcedunt q̄ spūssanct⁹ est spiritus filij sicut dicit apostolus. Tertio q̄ spūssanctus pcedit a patre per filium: ꝛ in his nō discordant a nobis. Quarto q̄ spūssanct⁹ pcedit a patre ꝛ manet in filio quod ꝛ nos cum eis cōcedimus. Quinto q̄ spūssanctus pcedit a patre ꝛ filio hoc non volunt cōcedere vʒ q̄ procedat a filio. De quo dicit optie doct. subtil. sic q̄ nullus doctorum melius. Si esset vnus grecus sapiens vel plures ꝛ cōsimiliter latini amatores vere sapientie ꝛ non pprie dictionis (vnde ppria est idest propriorū dictorū) conuenirent forte in re ꝛ inuenirent solam differētiā vocalem. Amatorē autē esse pprie dictionis valde rephēsibile ꝛ preiudiciabile est. Quid autem iacture passus est sanctus Augusti. doctor eximius eo q̄ fecit librū retractationū i quo p multas propositiones retractans se male intellexisse minusue bene dixisse cōfitetur. Laudes nimirū imortales ex hoc consecutus est apud omnes prestantes sapientieqꝫ viros. ¶ Nota tamen q̄ aliqui doctorū dicūt grecos fuisse vocatos sed renuisse venire. Uñ Joh. Damasce. dicitur ab aliquib⁹ venisse sed occulte. ¶ Posset dici q̄ ex instructu spiritussancti nō fuerint vocati eo q̄ sine dubio aliqui sancti epī ibi fuerint. ¶ Si nō fuerint vocati licet non videat omnino ɓʒ charitatē seu preter charitatem seu preter charitatē tamen proculdubio romana ecclesia habuit magnā causam eos nō vocandi. Aut propter eorū contumaciam vel ob aliud: nec factum est cōtra charitatem: sed ppter melius. Nota quicquid est contra charitatem siue directe siue indirecte est peccatum mortale vel ipsum consequitur peccatum mortale. Illud autem dicitur indirecte fieri contra charitatem quo facto quis capit scandalū passiue sed non actiue: vt iudei in christo. Et licet dominus pfectissime operatus sit: tamen ipsi occasione sanctorum operum iudicarunt ipsuʒ que iudicio peccauerunt mortaliter delentes demeritorie charitatem si que in eis fuisset.

Pro solutione argumentorū. Pro illo argumento pcedere seu tendere aliquis in aliud potest intelligi dupliciter. Primo sicut in obiectum. Secundo sicut in illud in quo quiescit vł recipit. Pro secūdo

verbum exterius

verbum exterius q est loquela interius. q est noticia actualis cuiuslibet obiecti. ¶ Pro tertio argumento. Nota duplex est nexus vt in precedenti quone. Scdo mo iste est nexus in quo tanq in tertio conueniut aliqua duo. Et sic habet generatione tertij: no aute medij. Nota q spussanctus procedit vno modo a patre q filio. Vn non magis debet dici procedere in filiu q in patre. Si enim solu ideo dicit spus filij quia in eo est eade rone pater diceret ipsi us filij necno filius spussancti. Tamen in producetibus rone modi originandi est differentia: quia pr quicquid habz hoc habet a se: filius aut a patre habet omnia. ¶ Nota post cocilia apostolorum de quibus modo non loquor: fuerunt quattuor principalia concilia (vt narrat gratianus. xv. dist.) quorum primum fuit nicenuz. scdm Constantinopolitanu. tertium Ephesinu. quartu Calcedonese. Et hec fuerut maioris auctoritatis: In quibus cogregati fuerut sancti ipi q martyres. Ex his dictis tam gratiani q Gregorij dicit iste Bedinus indoctus qui composuit fasciculu tpm q fuerunt sex synodi eque vel tante auctis quante est sacru euangeliuz qd est falsum simpliciter. Et licet bene dicat Gregorius q ista quattuor concilia dicta amplectant sicut euangeliu nullo modo tamen valet inferre ergo tantum vel tante sunt auctoritatis. Itez cotra Gratianum iuristam conditorem decretorum qui dic alia sequentia minoris auctoritatis. Ipse ponit sex concilia rc. ¶ Auctoritate habere super aliu e dupliciter tanq dominus super seruum: q sic dic dominium. Aut tanq producens: quia dat aliquid. Ultimum argumentum pro pte vera est valde bonum rc. Nota Johanes damascenus tante deuotionis fuit virgini gloriose q manus sibi ab aliquo ablata restituta fuit per miraculum rc.

Secundo querit Utrum spiritussanctus pcedat a patre q filio inqntum sunt vnum aut inqntum differentes. Notandum q pater q filius conueniunt in aliqua re singularissima (relatiua tamen) q sut vnu in illa in q spiritussanctus non est vnum cum eis: vel non conuenit cum eis in illa: patet de spiratioe actiua que est de se hec. Non ergo meo videre cuz queritur inqntum vnum intelligitur in essentia. Quia in omni entitate absoluta dicente perfectionez simpliciter pater q filius q spiritussanctus sunt vnum rc. Et est sensus qonis. Utru rc. Inquantu vnum idest inqtuz vnum notione vel vnica spiratione. Ista dictio inqtum est signum reduplicatiuum. Et est magis proprium qua dicere dictio reduplicatiua. ¶ Propositio reduplicatiua describitur sic. Est illa in qua ponit aliqd signuz reduplicatiuum reduplicatiue tentum. Signum reduplicatiuum est illud q denotat rationem bm qua aliud inest alteri ly predicatu inest subiecto: vt sunt ista bm q: in eo q: ea ratione. inqtum q vt. Ista quinq q si que similia. Nota q in qualibet ppositione reduplicatiua sunt quattuor termini. Primus est predicatu principale. Secundus subiectum principale. Tertius est terminus reduplicatus. Et est ille super quem cadit signum reduplicans. Quartus est signum reduplicans: vt homo inqtum rationalis est risibilis. Nota ly inqtum q quelibet dictio reduplicatiua potest capi dupliciter. Uno mo specificatiue quado scz denotat pdicatuz in esse subiecto sub aliqua ratione vel sub aliquo modo speciali. Ideo dicit specificatiue: quia specificat subiectu vt ignis inqtu calidus calefacit. na i igne sut duo: caliditas q siccitas. Inqntum illo modo accipitur in questione nostra. Alio mo reduplicatiue pprie. Et hoc modo dupliciter: vel denotat reduplicatio ne cause vel pcomitatie. Si primu scz vt dicit causale reduplicatione: tunc vltima propositio exponede est causalis. Si scdz: tunc vltima est conditioalis. ¶ Ois ppositio reduplicatiua pprie sumpta affirmatiua exponit per vna copulatiua copositam ex tribus kathegoricis in quaru pma pdicatuz pncipale dicitur de subiecto pncipali. In secunda terminus reduplicatus predicat de subiecto pncipali. In tertia predicatu pricipale predicat de termino reduplicato vniuersaliter q affirmatiue. Quarta est vna hypothetica in cuius aticedete terminus reduplicatus vificat de aliquo trascendete q i consequente de relatiuo identitatis subiatis pdicatur pdicatu principale vere q affirmatiue: vt ho inqntum ronalis est risibilis exponit sic: ho est risibilis q ho est rationalis: q omne rationale est risibile. Et qz aliqd est rationale ideo est risibile. Si aut accipiatur gratia pcomitatie: tuc qrta e coditioalis. scz. Et si aliquid est rationale: ideo illud est risibile rc. Unde a reduplicatiua ad sua piacente est optima pna. Ly inqtu qn addit termino coi reduplicato sp denotat vniuersalitate ita q designat pdicatum vere inesse tali temino reduplicato. Ista est va bz reduplicatione pcomitatie intelligedo seu exponendo gra pcomitantie: ho inqtu risibilis est flebil. Sitr illa dr ia inqtu dr ia sunt pnentia gra cae sut false. Dr ia eni no est ca couenietie q ecouerso. ¶ Not. ide sunt hic aliquae ppones. ¶ Prima ppo. Pr q filius pducut spmsctm no inqtu vnus. Si eni affirmatiua eet va seqret q oia q sunt vnu pduceret spmsctm. g negatiua sibi correspodes e va. ¶ Scda propositio. Similiter hec est falsa pr q filius producut spmsctm inqtum distincti, ergo negatiua vera. Doctor ergo seraphicus accipit inquantum non proprie sed specificatiue.

Pro respositione ad questionez ponitur talis coclusio. Pater q filius producunt spiritum sanctum inqtum sunt vnum in fecunditate voluntatis vel in voluntate fecunda. No aute inqtum vnu in psona nec inqtum sunt vnu in eentia: qz sic spussanctus est vnuz cu ipsis: sz inqtu vnu notione. i. vnu in spiratione. q hoc bm vna opinionem de qua in

solutione vltima. Qñ dico voluntatē secundā q̄si duo, videoꝛ dicere. s. rōnē voluntatis ⁊ rōnem p̄ductiui. vñ ista est falsa voluntas p̄ducendi est in sp̄sctō. Ista aūt admitti pōt volūtas que ē ratio p̄ducendi sp̄m sctm̄ est in sp̄scō. Principalitas pōt capi dupl'r. Uno mō vt dicit respectum p̄mitatis ad scḋariū vel p̄oritatis ad posteriꝰ: hoc mō dꝛ dux est p̄ncipalis: miles sub eo minus p̄ncipalis. Isto mō dicit diuersitatē: hoc mō pꝛ in diuinis nō p̄ncipal'r p̄ducit sp̄m sctm̄ nec p̄cipaliꝰ. Alio mō dicit auctoꝛitatē respectu alicuiꝰ habentis sub auctoꝛitatē: hoc mō pꝛ p̄ncipalius spirat sp̄msctm̄ idē pꝛ spirat a se: Et sic p̄ncipaliꝰ ñ dicit diuersitatē nisi modos oꝛiginantiū. Ideo ꝯcedimꝰ illā. pꝛ pꝛoducit sp̄msctm̄ per filium. Hereticum autem videretur dicere q̄ filius pꝛoducat sp̄msctm̄ per p̄em.

Pro solutione primi argumenti in oppositum. Nota aliquid agere p aliqḋ pōt esse q̄drupl'r. Primo q̄ aliquid agat p aliud tanq̄ p formalē rōnē agendi ⁊ p̄ncipiū p̄ductiuū formal'r existens in eo vt ignis agit p calorem. Scḋo tanq̄ p instrumētū: vt faber lignarius agit p securim. Sꝫ hoc vt instrumentū agentis depēdet. Tertio tanq̄ p causā scḋam sibi suboꝛdinatā: vt deus mediāte intelligētia mouet celū. Quarto tanq̄ p aliqḋ suppositū cui cōicat eādē virtutē agēdi vel p̄ducēdi quā habet. Et sic pꝛ oīa fecit per verbū. vñ Iohis. j. Oīa per ipsum facta sunt. Sicut illa ergo est ꝯcedenda pꝛ creat p filiū: ita eadē rōne ista est neganda cū sit heretica filius creat per patrē. pꝫ: quia filius nō cōicat patri virtutē agendi. Pater eni nihil habet a filio. Sequunt aūt p̄pōnes confoꝛmiter ad distinctiones.
¶ Prima p̄positio. Pater nō spirat spiritū p filium tanq̄ p rationē formalē. patet. filius eni non existit patri formal'r: sed sunt due p̄sone realiter distincte. vnde nec ad extra nec ad intra: pater aliqd p̄mo mō agit per filiū. Et licet filius sit rō exemplādi creata: hoc tñ est p̄sonali. s. noticia genita ⁊ non essentiali. s. noticia īgenita. ¶ Scḋa p̄positio. Pater non spirat spiritum sanctum per filium tanq̄ p instrumentum: absit eni hoc dicere. ¶ Tertia p̄positio. Pater nō spirat sp̄msctm̄ tanq̄ per causā scḋam. patet. Quia omnis causa scḋa dependet a p̄ma q̄ nullo modo est hic. Item oīs causa scḋa est iperfectioꝛ p̄ma. ¶ Quarta p̄pō. Pater pꝛoducit vel spirat sp̄msctm̄ tanq̄ p suppositū cui cōicat vim spiratiuam. ¶ Pro scḋo argumento. Nexus de sua rōne foꝛmali duo dicit. Primo procedit a distinctione. Scḋo tendit ad vnitatē. Nexus enim est duoꝛū vnio. ¶ Tertiū argumentum potest solui vel ꝭm modū loquendi id est logicaliter vel realiter ⁊c̄. Nota q̄ volūtas capit dupliciter. Uno modo absolute: ⁊ sic est in trib⁹. Alio modo vt est poꝛ spiratione: ⁊ sic est in patre ⁊ filio. Et sic vis spiratiua est voluntas vt p̄oꝛ spiratione. Et hec est opinio magr̄i. Alia ē opinio q̄ vis spiratiua ē ip̄a spiratio actiua: dr̄nt tñ in mō significādi: spiratiua ẽ enī dicit aptitudinē ⁊ ꝭm hanc foꝛmant tres p̄pōnes que supra innuunt circa ꝯclusionē resolutoꝛiam. Et opinio ista magis placet que est magistri.

Circa distinctionem

duodecimam. Primo querit. Utrum spiritussanctus plus procedat a patre q̄ a filio. Omnes termini sunt declarati in precedentibus preter plus.

Resolutio questionis. Nota q̄ licet Aristoteles multos pōat modos poꝛitatis qnto metaphisice. Nō tñ narrabo nisi q̄tuoꝛ modos qui sūt ad p̄positū de q̄bus doctoꝛ seraphicus loquit. Nā aliqd dꝛ prius altero: vl' duratione vel causalitate: vel oꝛigine: vel auctoꝛitate. Duratiōe dꝛ prius qḋ p̄cedit aliud tp̄e. Ut senioꝛ dicit p̄oꝛ iuuene. ¶ Propositio. Nihil dicit prius duratione nihil etiā dꝛ prius causalitate in diuinis p̄sonis ad intra. Scḋo causalitate: ⁊ est illud qḋ est causa alterius. Per oppositū diffinitur posterius: vt posterius causalitate: est illud qḋ est effectus alicuius. De istis ergo nō est questio n̄ra. Tertio oꝛigine: ⁊ est illud qḋ est principiū p̄ductiuū alicuius. Et diffinit sic Scotus. Est eē a quo aliud est. Posterius oꝛigine qḋ est ab alio. Prius auctoritate: ⁊ est illud qḋ dat aliqd illi quo dicit p̄oꝛ.
¶ Nota tria signa oꝛiginis ponunt in diuinis p̄sonis. Pater est in p̄mo signo. Filiꝰ est in scḋo: q2 ab alio p̄cesse. Spūsanctꝰ tertio: q2 ab vtroq̄. Licet p̄oꝛitas oꝛiginis ponat in diuinis p̄sonis nō tñ est in p̄re ⁊ filio vt p̄ducūt sp̄msctm̄. Probat secunda ps quia p̄ducunt sp̄msctm̄ vt vnum p̄ductiuum p̄ncipiū. Spūsanctus procedit prius auctoritate a patre q̄ a filio. Auctoritas illa nō [illegible] nationē impoꝛtat nec subiectionē in aliquo ⁊ p c̄ō sequens nec ponit diuersitatē in natura: pōt tñ nominari quedā p̄ncipalitas. Uñ pꝛ principaliter p̄ducit sp̄msanctū quia a se habet quod producit spūsanctum. Filius autem a patre hꝫ. Uñ prius auctoꝛitate ⁊ principaliꝰ idē sunt ꝭm istū doctoꝛē.

Querit secundo. Utrū spūsanctꝰ p̄cedat plenius a patre q̄ a filio. Iste terminꝰ pleniꝰ de suo significato duo dicit. vel saltē vnū p se significat aliud connotat. Primo eni ponit gradum p̄fectionis vt si aliquis est plenius coloꝛatus vel calidus altero. Secundo dicit compositionem in aliquo.

Conclusio responsiua. Spūsanctꝰ nō p̄cedit pleniꝰ a patre q̄ a filio patet p̄io quia spūsanctꝰ nō habet aliqd p̄fectionis maioꝛis a patre q̄ a filio nec ibi sunt gradus intensionis. Itē scḋo spūsanctꝰ nō est cōpositus.
¶ Secunda p̄positio. Spūsanctꝰ p̄cedit a patre p̄ncipal'r p se ⁊ p̄pꝛie eo mō quo nō procedit a filio. Prima ps patet quia illud dꝛ p̄ncipal'r p̄duci ab aliquo qñ p̄ducens hꝫ a se p̄oducere. Iō dixi principal'r

principaliter:quia q pducit hoc pr habet a se. Sā ct9 Hieronymus dicit. Spūssanctū ppzie procede re a patre. Et Augustinus. xv. de trini. rc. ℂ Pro primo argumento. Dicit autē pr p se pducere spi ritūsanctū:q2 et mediate pcedit a patre:scz mediā te filio r imediate. Filius autē solū imediate pdu cit spm̄sanctū. Nota q illa topica. Propter quod vnūquodq r ipsum magis:qdruplicitet non te net. Primo non tenet nisi in causis:r ideo ad itra non hz locū in diuinis. Secūdo opoztet q sint eāe spēi se effectiuuz. Ideo non valet. domus est solida ppter domificatozem. ergo domificatoz est magis solidus. Tertio opoztet q illud pdicatum in quo cōparanf causa r effectus conueniat cause. Uñ nō valet. Inferioza sunt generabilia r corruptibilia ppter superioza. g hec magis. Quarto non tenet in causis accidentaliter ozdinantis. Unde non te net. Sortes est homo ppter platonē. g plato ma gis est hō. Sed solū tenet in causis essentialiter oz dinatis. Cause essentialiter vel accidentaliter oz dinate sunt iste:quarū scda semp dependet a pma non solum in essendo sed etiā i causando vt deus sol:non dependet a prima in causando:licet i eēn do vt petrus r iohānes respectu filij rc. Nota ali quas ppōnes. ℂ Prima ppō. Pater habet auctoritatē sup filium r spm̄sctm̄. ℂ Scda ppō. Fili9 dr hre auctē sup spm̄sanc uz::quia datur ei quicquid habet. ℂ Tertia propō. Filius habet subauctozita tem respectu patris q2 ab ipso omnia hz. ℂ Quar ta ppositio. Spūssanctus nullam auctozitatē hz su per patrē vel filiū quia nihil dat eis. ℂ Quinta p positio. Filius in pducēdo spm̄sctm̄ hz auctozita tem r subauctozitatē. Quicqd enim dat aliqd ali cui r hoc dare hz ab alio hz auctozitatem respectu eius cui dat r subauctozitatem respectu alterius. ℂ Sexta ppositio. Habere ergo auctozitatē r pn cipalitatem idez est. Et sic filius principaliter pdu cit spm̄sctm̄. Et licet Aug9. non dicat oppoñiu: ta men nō dicit. Itē dicit Aug9. qd filius habeat au ctozitatē supra spm̄sctm̄. Sed idē est auctozitas r principalitas. ℂ Septima ppō. Pr principalius producit spm̄sctm̄ q filius. ℂ Octaua ppositio. Licet spūssanctus procedat principaliter a filio: tamen principalius pcedit a patre. Et licet multi doctozes sint contra sextā ppōnem. tamen non est cura cū multum probabiliter r solide loquatur sanctus Bonauentura. Illud enim dicitur princi palius producere quod habz auctozitatem produ cendi aliquid r eandem communicat alteri rc.

Queritur tertio. Utrū Spūssanctus pce dat a patre mediante filio. Hic nō est declarandus terminus nisi mediante. Pro quo dicēdū. Qd mediatio capit tribus modis. Pri mo modo dr mediatio put excludit imediationē tantū. Qñ effectus vltim9 producit a causa aliqua media totaliter sic q prima causa nihil causat:tūc prima causa excludit imediationē tantū vt Adam est causa mediata filij ipsi9 Chayn. Hic pōt argui de pctō cōmisso ab homine respectu cuius de9 nō est causa r tñ videt q deus sit cā mediata ex descri ptione rc. Dicendū q pctm̄ pro formali nihil ē tñ facit aliquid positiue licet demeritozie. ℂ Prima ppō. Ista mediatio dicit ozdinē agentiuz:diuersi tatez virtutis agentiū. ℂ Scda ppō. Quicquid ē causa mediata ppzie sumpta hoc modo nō produ cit effectū respectu cuius dicitur mediata: nec tñ sequitur q nō sit causa eius mediata. Sz q2 pdu cit causam que pducit vltimū effectū ideo dr cau sa. Ista mediatio dicit etiā se pationez ipsoz agen tium in agendo. Itē impossibile est deū esse causaz mediatā alicuius creati hoc modo loquēdo. Me diatū r imediatū isto mō opponuntur:r ideo non pñt ɔuenire. Scdo mō capitur prout dicit ozdinē agentiū r diuersitatē agentiū:nō tñ dicit sepatio nem ipsoz in agēdo. ℂ Tertia ppō. Deus qtienś cūq producit aliquē effectū cum cā scda dr causa mediata. Ista tñ mediatio nō excludit imeditatio nem sed excludit solitudinem. Eo enim q non se solo producit sed cū cā secūda eo dicitur mediata. ℂ Quarta ppō. Cuiuslibet effectus creati deus ē causa imediata. Ista est causa imediata q immedi ate attingit effectū seu essentiaz producti r intime sua ppzia vtute agit. Mediatū ergo r imediatuz hoc mō non opponunf. Tertio mō vt dicit precise ozdinē agentiū r non diuersitatem in vtute agen tium nec separationem. ℂ Quinta ppō. Hoc mō mediatio bene cadit in diuinis personis respectu creature proprie:vt respectu angeli:anime. Hinc cōcedimus q pater est causa mediata creature. Et tamen pater r filius r spiritussanctus vnica produ ctione r vna virtute producunt creaturam. Opa enim trinitatis sunt indiuisa ad er. Correlarium. Respectu q3 spūsscti pater ē ɔproducēs mediatū.

Pro solutione questionis Notande sunt alique ppositio nes. ℂ Prima ppositio. Productio spūssancti a patre est mediata r immediata. Prima pars pba tur:quia pductio spūssancti nō est a solo patre sed etiā a filio. Sed ipse filius pducit a patre r ipi cō municat eadē virtus pducēdi. Scda pars proba tur:quia pr sua propria virtute r sua ppzia volun tate a se pducit spm̄sanctū. ℂ Secūda ppō. Pro ductio spiritussancti a filio solum est immediata. ℂ Tertia propositio. Sola mediata productio nō potest esse respectu spiritussancti.

Pro solutione argumentoz. Nota Causa p accidēs dīc ipfectionē. Tollit enī rōnē cāe supzeme. Medi atuz non dicit impfectionē. Deus enī nō solū p se vult agere sed etiā vult reb9 cōmunicare actiuita tē r hoc est bonitas. Cā p se est cā que per naturam propriā r nō p aliqd accidens sibi pducit effectū. Hinc scdo phicoz dr policletus est cā statue r ali ter statuifica est cā eiusdē. Cā p accidens est causa

que per aliud agit ⁊ nõ p propriã naturã sicut policletus per artem causa est statue ⁊ sic agit p aliõ tanq̃ p accidens sibi inexistens. Deus quicquid agit hoc agit per naturã propriã. Uoluntas enim diuina est diuina essentia. Nullo modo cõcedẽdũ est supremam causam esse causam p accidẽs. Omnis enim talis presupponit causam per se.

Queritur quarto. Utrũ Emanatio verbi diuini sit prior ƀm rationez intelligendi spiratione vel econtra. Nota pñt nunc sufficit duplex eẽ Ordo scʒ Realis ⁊ Rõnis. Realis est ille qui est iter duas naturas quaruʒ vna est perfectior alia. Ut semp ẽ inter duas species creatas. ⁊ põt diuidi in ordinẽ tpis ⁊ perfectiõis ⁊c̃. Et de hoc non est questio nostra. Alius est rationis ⁊ ille qui est ƀm modum intelligendi. Et de hoc ad propositum. Non enim in diuinis aliquid est priꝰ tempore altero nec perfectione.

Conclusio responsalis. Emanatio verbi diuini est prior ordine rõnis: Ad hoc vltra textũ est persuasio talis. Ubicunq̧ ẽ primum scd̃m ⁊ tertiũ: ⁊ scd̃m ⁊ tertiũ pducuntur a pmo prior est pductio scd̃i q̃ tertiȷ̃. Ista videtur esse per se nota nisi eni prius pduceret scd̃m non esset scd̃m. Sed oẽs ꝯcedunt q̧ in diuinis sit pria scd̃a ⁊ tertia psona. ergo ⁊c̃. ¶ Pro solutiõe argumentoꝝ. Nota q̧ duplex est appetitꝰ. Unus inuidie. ⁊ est appetitus desiderȷ̃ q̃ hõ desiderat aliquid habere. Inuiare eni ẽ desiderare. ¶ Propositio. Iste appetitus est ante habitã cognitionez. Alius est complectentis vel fruentis ⁊ est appetitus quo amat aliqđ sibi presens ⁊ delectat in eo ⁊c̃.

Circa distinctionem

tredecimam queritur. Utrum in diuinis sit ponere processionem. Supposita declaratione (habita in precedentibus) huius termini processio.

Pro solutione q̃õnis Notãde sunt he pp̃ões. ¶ Prima pp̃ositio. Processio in creaturis de necessitate vel de rõne sui pmo ⁊ p se importat duos respectꝰ vnũ ad principiũ a quo ⁊ respectũ ad terminum ad quẽ quoꝝ nullus importat impfectionẽ. Exemplum. Radius procedit a sole: flos ab arbore. Si eni pcedit ab aliquo pcedit ⁊c̃. Scd̃a ps patet q: quicq̃d ponit in deo non dicit impfectionez. Sed spũssanctus procedit a patre ⁊ filio. ergo processio non dicit impfectionẽ etiã ƀm vtrunq̧ respectũ. ¶ Scd̃a ppõ. Processio in creaturis secũdario ⁊ minus pncipalr imo accidentalr importat motũ ⁊ mutationez ⁊ elongationem a termino a quo ⁊ vtrũq̧ dicit iperfectionẽ. vbi autẽ est summa vnitas ibi nõ est elongatio. Correlariũ. Processio non ponit in diuinis ƀm hos respectus: sed solum ƀm priores per se: ⁊ primo importatos per hoc nomẽ pcessio. ¶ 3ª ppõ. Cũ illi duo respectus pprie importati p processionẽ repiant i diuinis pprȷ̃ssime ibi ponet processio. ¶ Nota p solutiõe vltimi argumẽti q̧ processio est duplex. scʒ localis: ⁊ illa est essentialr motꝰ. Alia est q̃si causalis: q: pductiua ad modũ causalis. Et est duplex. Uno mõ terminatur in pcedẽte. i. pducto ita q̧ nihil vltra respicit: hoc mõ filius pcedit a patre. Alio mõ put effectus respicit aliquẽ vt terminũ. Nã pr̃ pducit spiritum sanctũ inq̃tũ diligit filiũ ⁊ ecõuerso filius producit spiritumsanctum inq̃tum diligit patrẽ: quia ẽ nexus amborum vt supra ⁊c̃.

Queritur scd̃o. Utruʒ processio spiritussancti sit generatio. Pro dclaratiõe terminoꝝ Notãdũ q̧ ƀm fidẽ catholicã necesse est ponere i diuinis duas pductiones passiuas. Nota q̧ gñatio capit q̃tuor modis. Primo mõ cõmunissime ⁊ est pductio alicuius de nõ esse ad esse siue illud pducat de nihilo siue de aliquo. Sicut in pductiõibus naturalibꝰ siue accidentalibus. Et sic generatio icludit creationẽ. Isto modo nõ est i diuinis generatio. Et est duplex vʒ simplr ⁊ ƀm q̃d. Scd̃o mõ capit cõiter ⁊ est pductio alicuius nõ de nihilo. Et ẽ duplex. Quia vl' est alicuius de non esse ad esse: vt in generatiõe hois: Uel est ad eẽ simplr q̃uis nõ de nõ esse. Hoc mõ ponitur in diuinis non primo mõ. Nota generatio simplr est ad esse substãtiale siue p creationẽ siue naturaliter accipiat. Tertio mõ capit pprie. ⁊ est pductio nõ de nihilo alicuiꝰ viuẽtis cogscentis eiusdẽ nature in spẽ vel numero ⁊ p modũ nãlis fecunditatis vel volũtatis. Ponit primo est productio que ẽst supius ad generationẽ: di scd̃o nõ de nihilo ad differentiã creatiõis: dicit tertio viuentis: ad differentiã ignis: dicit quarto cognoscentis pp̃ter plãtas. dicit q̃nto eiusdem nature propter pediculos hoc tertio mõ (qui etiã large põt dici esse generatio) tã filius q̃ spũssanctus in diuinis possunt dici generari. Quarto mõ capit generatio pprȷ̃ssime ⁊ est pductio nõ de nihilo alicuius viuentis cognoscẽtis ab vno solo supposito eiusdem nature nũero ⁊ per modum naturalis fecunditatis.

Conclusio respõsiua. Processio passiua proprie capta non est generatio passiua. Probat. Generatio passiua ẽ filiatio. pcessio aũt passiua ẽ spũssctũs. filiꝰ aũt ñ ẽ spũssctũs. g̃ ⁊c̃. ¶ Pro solutiõe argumẽtoꝝ. Nota pductio ƀbe ẽ triplex. Dissimilis pducẽti vt sol producẽs radiũ vel similis pducẽti ⁊ hʒ vel per fecunditatẽ nature vt bos bouem. hõ hoiez vel per fecunditatẽ volũtatis. ¶ Prima ppõ. Nulla productio substantie: dissimilis producẽti est gñatio. ¶ Secunda ppositio. Non est veruʒ q̧ q̃cunq̧ de substantia pducat substãtia similis ei q̧ ibi sit generatio. Eua enim producta est de costa Ade: ⁊ tamen illa productio non dicitur generatio.

Queritũ tertio Utrum processio spiritussancti realiter distinguatur

guatur a generatiõe filij an solū ßm rationem in/
telligendi. Pro declaratione terminorum nota.
In diuinis duplex est generatio. s. actiua & passiua
Actiua est habitudo patris generantis ad filiū. &
est eadem res ex natura rei cū paternitate: solum
autem differunt grammaticaliter ista tria. genera
re. paternitas. generatio actiua. ¶ Passiua gene
ratio est habitudo filij geniti ad patrem generan
tem: & est oībus modis idē cū filiatione: & cū gene
rari. Nota q̄ generatio actiua & passiua. nō q̄ ibi
sit actio vel passio: sed quia significatur per verbū
actiuū vel passiuū. Nota generatio actiua est pro
prium constitutiuum patris & per consequens nō
est in filio nec in spiritusancto.

Resolutio q̄stionis stat in septē ꝓpositio
nibus. ¶ Prima propositio.
Generatio & spiratio actiua nō tm̄ differunt ßm mo
dum dicēdi seu intelligendi: sed etiā penes diffe/
rentiā vel modum originis & habitudinis. Pria
pars patet ex scda rōne in textu. Un̄ scda pars pro
batur. Oīa illa differunt penes dr̄iam originis &
habitudinis que habēt diuersos modos originā
di & diuersos modos se habendi. Sed generatio
filij & spiratio habēt diuersos modos originandi
& diuersos modos se habēdi. ergo generatio & spi
ratio differunt penes differētiā originis & habi
tudinis. Maior pz. Illa dicunt differre penes mo
dū originis que habent diuersos modos originā
di. Differentia modoꝝ originādi nō repugnat es/
sentie nec persone. Un̄ sunt in vna psona. s. patre.
Differentia rei & rei repugnat vni persone. Unde
nō vult q̄ sit realiter ꝓprie seu stricte distinctio rea
lis differentia: non enī cōcedendū est q̄ sint distin
cte realiter nisi cū addito. s. ßm modū originandi
vel distinctione reali suppositoꝝ. ¶ Scda ꝓpō.
Prima ratio dr̄e vel distinctionis inter spiratio/
nē actiuā spūsancti: & inter generationē filij non
pōt assignari ex rōne terminoꝝ q̄ sunt persone. De
enī passiue differunt nō actiue. Prima pars proba
tur: quia sic esset circulus non enī est prima ratio.
Quero enī quare habēt terminos differētes: vel
q̄re termini differunt. Rn̄detur. Propter emana/
tiones nec ex rōne principioꝝ. pz in ista Bonauē
ture. Nota aliquid differri actiue que sūt ratio dif
ferentie que. s. faciunt differentiam: passiue vero
que differunt &c. ¶ Tertia ꝓpositio. Aliud est loq
de istis emanatiōibus ßm eē Et aliud est loqui ßz di
stingui. ¶ Quarta ꝓpō. Loquendo de istis ema/
nationibus ßm esse habent perfectissimū esse. vel
perfectissimam rationem essendi a suis principi/
is productiuis pfectis in diuinis vere existentibus
Quia enī est memoria fecūda. & voluntas infiniti
amoris. Ideo ibi est generatio actiua filij & spira
tio spūsancti. ¶ Quinta ꝓpositio. Loquēdo de istis
duabus emanationibus ßm distingui distinguunt
seipsis. Unde sicut ßm omnē viā tā nominalium
q̄ scotistaꝝ. Due vltime differentie seipsis distin
guuntur. Licet moderni dicāt quasi de omnibus
q̄ seipsis distinguantur: sic dicēdū est in ꝓposito.
Addit doctor subtilis q̄ se totis distinguuntur.
¶ Sexta ꝓpositio. Quia generatio & spiratio seip
sis distinguunt primo: ideo ad illas sequunt due
differentie: quarum prima est. q̄ generatio solū
est in parte: & spiratio est in patre & filio. Scda q̄
spiratio est nexus amboꝝ. ¶ Septima propositio
Per istas duas differentias vltimo dictas: sequit
cōcomitantia generationis & spirationis.

Pro argumentis in oppositum. Pro prio argu
mento dicit Augustī. Licet pater pducat filium &
spiritū sanctū: tamen filius pcedit quō natus. spūs
sanctus quō datus: pater ergo nec ingītū vnus: nec
ingītū plures pducit filiū & spm̄sanctū: sed alio &
alio mō se habens producit filiū p modū nature:
spm̄ sanctū per modū liberalitatis. Scdz argumē
tum est quasi replica: ßm omnes verum est. q̄ pa/
ter rōne fecūditatis nāe generat: rōne fecūditatis
voluntatis spirat: sed in deo idem est voluntas &
natura. ergo &c. Ad quod respōdet doctor seraphi
cus. q̄ volūtas capit seu ꝯsideratur dupliciter. Uno
modo absolute. Alio modo ꝯsideratur vt principi
um ꝯsimiliter & de natura. Licet ergo idē sint vo/
luntas & natura absolute: tamen in ratione nō sic.
Et sic est eadē solutio sententialiter ad solutionem
Scoti qui dicit natura & voluntas sunt idem sum
ma idētitate simplicitatis & realiter: distinguunt
tm̄ formaliter. Ex hac nanq̄ q̄ōne doctor Subti.
maximā occasionē habere potuit inuestigandi di
stinctionē formalē. Ipsam namq̄ vere ponere vi/
det. Bonauen. ßm rem lz non ßm nomen. Quar/
ta ratio peccat fallacia figure dictionis. Quotiens
cunq̄ enī mutat genus cause efficientis in genus
cause formalis: est fallacia figure dictionis. Unde
non sequit differentia albedinis & differentia ni/
gredinis seu albedo & nigredo sunt ab alys cau/
sis. ergo nō differunt seipsis. Consimiliter de vlti/
mis differentijs que originant. Et sic generatio fi
lij & creatio sunt vna & eadē res. ergo generatio &
processio sunt idem. probat cōsequentia: q2 plus
differunt creatio actiua & generatio cum hec sit p/
ductio ad intra illa. s. creatio ad extra q̄ generatio
& productio. Respondet. Licet generatio actiua
magis habeat cum creatione per se vel formali si
gnificato q̄ est essentia &c. vide textum.

Quarto querit. Utrum spūssanctus sit ingēitus. In dist.
xxviij. Doctor subtilis ponit longā declarationē
huius termini ingenitus. Aliū tamen modū tene
bo nihil dimittendo. Unde nota. Ingenitū capit
tripliciter. Uno modo negatiue: & hoc dupliciter:
vel prout dicit negationem extra genus: vel ꝗ vt
dicit negationē in genere. Negatio extra genus
est illa que dicitur de quolibet vel sua affirmatio:
ita q̄ semper est extremum contradictionis vt non

equus non asinus. De ista dicit Aristoteles. iiij. metha. De qlibet affirmatio vel negatio ꝛ de nullo simul. Scdo modo capit priuatiue: ꝛ sic ingenitum est illud qd non est genitū: est tamen aptum natum generare. Hoc modo solus pater est ingenitus. Tertio mō capit positiue: ꝛ est aliquod suppositum non productum a quo alia producūtur. ¶ Prima propositio. Negato extra genus nihil Unde dicitur tam de ente q̄ de non ente indifferenter. Negatio in genere est aliqua negatio que psupponit necessario aliqd ens: de quo dicatur vt negatio inclusa in hoc verbo differt. ¶ Scda propositio. Ista ergo ponit aliquid qꝛ presupponit aliqd ens. ¶ Tertia ꝓpositio. Ista non dicitur indifferenter de ente ꝛ non ente. ¶ Quarta propositio. Ista negatio .s. in genere non pōt esse extremum ꝯdictionis. Si ergo ingenitū importat negationē extra genus: tunc tm̄ valet sicut non genituz. Hoc modo ingenitū dicitur de nō ente. Item de diuina essentia ꝛ de patre ꝛ spūsancto. Si autem dicat negationem in genere: igenitū tm̄ valet sicut ens nō genitum. Hoc modo ingenitū dicitur de esse diuino. Item de patre necnon de spūsancto: sed nō de chimera. Hoc est qꝫ dicit Bonauentu. priuatiue tamen magis proprie capio priuationē ꝛ nō pro negatione in genere: sed cum hoc qꝫ importat negationem dicit aptitudinem in ipso ꝛc̄. Omnis eni priuatiua dictio proprie capta exponit per negationem actus ꝛ positionē aptitudinis. Unde oīs propositio in qua ponitur talis dictio exponitur per vnam copulatiuam cuius prima pars est negatiua. secunda positiua. Isto ergo modo proprie loquendo de priuatiuo. Nihil in diuinis dicitur ingenitū: quia semp secunda exponēs est falsa. vz qꝫ pater sit aptus nat⁹ generari. ergo ꝛc̄. Nullum eni priuatiuum proprijssime loquendo de noīe ꝑuanter capto pōt verificari de aliquo in diuinis. Nō eni deus sic est immortalis: qꝛ nullo modo est aptus mori. Per ista dicta patet resolutio qōnis. Et cōcordant. S. Hieronymus ꝛ sanctus Augustinus. quoꝝ prior dicit spm̄ sanctū ingenitū. Augustinus vero dicit spm̄ nō ingenitū. Uñ patz manifeste equiu: catio hui⁹ termini igenitū ex ꝑdictis.

Circa distinctionem

decimamquartam prio queritur. Utrꝫ sit ponere processionem tpalem spiritussancti idest. Utruz aliqua processio spūssancti dicatur temporalis. Iste terminus processio tpalis est declarandus. Nota qꝫ processio in diuinis capitur dupliciter. Uno modo pro ꝓductiōe passiua vnius persone ab alia. Isto modo dicitur de filio ꝛ spiritusancto. Unde hoc modo sūt due ꝓcessiōes in diuinis sicut sunt due persone ꝓcedentes. Et de illa ait christus. Iohannis. xvj. Ego exiui a patre supple per eternaz generationē ꝛ veni in mundū supple tpali natiuitate. Alio modo capitur prout importat principaliter hm̄ōi ꝓductionē passiuam: cōnotando tamen ipsam personam productam esse in aliqua creatura rationali de nouo secundum specialem moduz: puta per gratiam: per quam ipsam sanctificat: ꝛ ad vitam eternam acceptat. Et hec est processio temporalis. Hic ponuntur alique propositiones. ¶ Prima propositio. Processio temporalis necessario ꝛ primo ꝛ per se importat productionē passiuaz vnius persone ab alia. ¶ Secunda ꝓpositio. Pater non potest procedere temporaliter. ¶ Tertia propositio. Solus filius ꝛ spūssanctus procedunt temporaliter. ¶ Quarta propositio. Processio temporalis necessario cōnotat ipsam personam productaz esse de nouo in aliqua creatura rationali: ꝭm aliquem specialem moduz. Unde licet pater ꝛ filius ꝛ spiritussanctus sint in omni re presentialiter: essentialiter ꝛ potentialiter: tamen deus potest intelligi dupliciter presens alicui esse. Uno mō ꝭm presentiam generalem. Alio modo ꝭm specialem modum presentie ꝛ potentie quo sanctificat creaturam. Et hac homo dignus est vita eterna. Non enim solum sanctificat tali speciali mō idest a peccato mundat: sed etiam ad vitam eternā acceptat. Unde hoc modo spiritussanctus est in iustis: non autem in peccatoribus: de lege positiua. Unde de lege cōmuni quelibet adult⁹ aut est in gratia: aut in peccato mortali. Si est in peccato mortali: tunc est filius eterne perditionis: quem si deus liberat: dicere potest misericordia dei. quia non sumus cōsumpti. Qui vero sunt in gratia sunt filij regni ꝛ in eis habitat spiritussanctus tanq̄ in habitaculo suo. Spiritussanctus nulluz sanctificat ꝛ acceptat ad vitam eternam: nisi illum in quo est charitas. ¶ Nota de rigore sermōis ista est falsa qꝫ sint due processiones spiritussancti. Probatur: quia processio spiritussancti est ipsemet spiritussanct⁹: sed tm̄ vna persona procedens est spiritussanct⁹. ergo nō est nisi vna processio. Sed contra. Nihil idem est temporale ꝛ eternum: sed est processio spiritussancti eterna: ꝛ est temporalis: ergo non est vna. Pro solutione Nota hic aliquas propositiōes. ¶ Prima propositio. Processio temporalis addit vnam rem vl' res realiter distinctam vel distinctas a processione seu productione passiua spūssancti: que res est gratia seu charitas quod idem est. ¶ Secūda propositio. Licet processio spiritussancti q̄truz ad per se significatum sit eterna: tamen ratione cōnotati dicitur temporalis. ¶ Tertia propositio. Licet spiritussanctus procedit ab eterno: non tamen procedit temporaliter ab eterno. Hinc magister sententiarum dicit cum alijs doctoribus qꝫ gemina est processio spiritussancti. Pro quo nota sequentem propositionem ꝛ hoc etiam concernit secundam questionem. Quandocunqꝫ enim aliquid capitur ꝭm se: postea vero cum addito. per hoc non fit numerus nisi entitatum. Non enim

subiecti seu

subiecti seu cui fit additio. Processio ergo temporalis et eterna non ponunt in numerum processionum: quia non sunt due processiões sed vna. Ponunt tamẽ in numerũ: q2 sunt diuerse entitates. s. productio passiua: spũssancti et gr̃a. Exemplũ grossum. Quãlitas absolute sumi põt et vt sub albedine. q̃ntitas ĝ absolute: et q̃ntitas sub albedie nõ ponũt i numerũ q̃ntitatũ: lz ponãt i numerũ entitatũ.

Resolutio questionis stat in q̃tuor: ppõnib⁹. ❡ Prima ppõ. Licet processio in diuinis cõiter accepta dicaẜ tã de filio q̃ de spũsctõ. differenter tñ dᷓ de ipsis. Prima pars pꝫ ex precedẽtib⁹. Scđa pars pꝫ: q2 cõuenit filio processio: vt dicit principiũ a quo. s. a p̃re. Spiritusctõ aũt vt principiũ a quo: et terminũ ad quẽ. P̃r enĩz inq̃tũ diligit filiũ pducit spũsſ. nõ inq̃tuꝫ diligit se. ❡ Scđa ppõ. Procedere ab vno in aliũ põt intelligi dupl̃r. Uno mõ sicut in terminuꝫ. Alio modo sicut in susceptiuum. Hoc mõ lumẽ a sole pcedit in aerẽ. Amor autẽ quo amo vos: est in amante vt in subiecto: in vobis amatis: vt in obiecto et termino. Receptiuũ aũt et susceptiuũ qđ idem est dicit imꝑfectionẽ. ❡ Tertia ppõ. Ideo pcedeẜ ab vno in aliũ. scđo mõ non est in diuinis. sed solũ primo mõ. ❡ Quarta ppõ. Processio tp̃alis potissime et precipue attenditur penes gr̃am seu charitatem: a spũsancto ipsi creature rõnali libere et gratuite collatã: per quã ipsa sanctificatur: et ad vitaꝫ eternam acceptatur. Nunq̃ enim spũssanctus de lege ordinata procedit ad inhabitandũ aliquẽ nisi per gr̃am gratũfacientẽ: vt dictũ est.

Pro vltimi argumẽti solutiõe. S. Bonauentu. ponit talem regulam. Qñcũq3 est aliqua tota copulatiua vel copulatũ compositũ ex duab⁹ partibus. quaruꝫ vna est dignior altera: totũ copulatũ denominaẜ ab indigniori. patet: q2 si vna pars copulatiue fuerit falsa vel contingens: tota copulatiua est falsa vel cõtingens. Unde non est verum absolute q̃ semp a digniori fiat denominatio. Hoc aũt patet in copulato. Quia vero processio tp̃alis est copulatũ. Includit enĩz (vt dicit hic. s. Bonauen.) emanationem eternam persone: et emanationẽ gratie que est tp̃alis: ideo dicitur totum temporale.

Secũdo querit. Utrũ processio tp̃alis ponat in numerũ cum eterna. Istud diciẜ ponere in numerũ ɔtra aliud vel cũ alio: vel contra aliũ: qñ distinguit realiter ab ipso. Quando ergo queriẜ Utrũ processio tp̃alis ponat in numerũ cũ eterna. est q̃rere. Utruꝫ pcessio tp̃alis distiguaẜ realiter a pcessiõe eterna.

Resolutio questionis. ❡ Prima propositio. Processio tp̃alis et processio eterna spũssancti: non ponunt in numerũ processionũ: quia non sunt due pcessiones. ❡ Scđa propositio. Productio tp̃alis et eterna ponunt in numerũ entitatũ. Nota q̃ processio aliq̃ potest dici geminari tripliciter. Primo ratione procedentiũ vt si idem pater pducat duos filios. Hoc mõ pcessio geminaẜ. Nã tot sunt pductiões passiue: quot sunt procedẽtes. ❡ Scđo mõ rõne modi procedẽdi. Declaraẜ: quia alia est pcessio verbi: et amoris in nobis. Similiter in diuinis processio actiua geminaẜ. Tertio ratione modi dicẽdi qui est triplex scꝫ vniuocus: equoc⁹ et analog⁹. Qui sint isti modi loq̃ndi magis patebit in logica. Et ꝫm hoc ponunẜ tria dicta. ❡ Primũ dictum. Aliquid dᷓ geminari ratione modi dicendi equoci qñ fit geminatio solum circa dici et non circa eẽ. Exempli gratia: est homo viuus et homo pictus: vnde illud dᷓ fieri circa esse quo ad modum dicẽdi quod est circa principale significatũ sed homo depictus et homo viuus non sunt duo homines. Sed homo dᷓ multipliciter. q2 dupliciter. ❡ Scđm dictuꝫ. Aliquid dᷓ geminari rõne modi dicendi vniuoci qñ fit geminatio ꝫm esse et non ꝫm dici: vt homo geminaẜ in platone et iohanne. ❡ Tertium dictuꝫ. Aliquid dicitur geminari ratione modi dicendi analogi: qñ geminatio est nõ solum ꝫ dici sed etiam circa dici. Analogum enĩ participat vniuocũ: et participat equiuocũ qđ nullo modo sic dꝫ intelligi q̃ sit mediũ. inter vniuocũ et equiuocum. Probatur: q2 inter contradictoria nõ est mediũ. Idem et nõ idẽ sunt ɔ̃dictoria et predicari ꝫm eandem rationem et nõ predicari ꝫm eandẽ rõneꝫ. Uniuoca autẽ predicanẜ ꝫm eandem rationẽ. Equiuoca autem nõ predicanẜ ꝫm eandem rationẽ. Sed sic intelligiẜ q̃ analogum aliqñ se tenet ex parte vniuoci: aliquãdo ex parte equiuoci. Ex parte vniuoci: vt genus p prius dᷓ de vna specie q̃ꝫ alia: et tñ vniuoce. vnde est regula metaphisicalis. q̃ oẽ genus est analogũ suis specieb⁹. vnde analogũ est qđ prius significat vnũ et per posterius significat aliud. Hinc Aristo. dicit. In genere latent equiuocationes nõ sic in specie. vnde in specie specialissima proprie fit cõparatio: et tamen genus est vniuocũ suis speciebus. Ex parte equiuoci: q2 ridere ꝫm analogiam cõuenit prato et ori et hoc equiuoce. ❡ Tertia ppositio. Processio tp̃alis et eterna spũssancti non diciẜ ꝓprie vniuoce nec equiuoce: sed analogice. ❡ Quarta ppositio. Conuenienter ergo põt dici ꝫm opinionem antiquorũ doctorum processio temporalis et eterna dupliciter dᷓ. nõ tamẽ hoc solum: sed etiã duplex potest dici. Licet hoc sit minus proprie: vt patet in fine littere questionis. &c.

Tertio querit. Utrum spiritussanct⁹ detur in propria persona hominibus. s. iustis et sanctis. Uel Utrum etiam in donis suis puta sapiẽtia et gratia &c. detur. Notandum q̃ in ista questione nihil videẜ declarandum nisi dare et dari. Aliquid dari alicui creature rõnali nihil aliud est q̃ꝫ tribui aliquid ita q̃ ipsa creatura rõnalis poterit illo vti rationabiliter ad iuste operandũ quando sibi placuerit. Dare ali

quid creature rationali est aliquid conferre crea-
ture sic q ipsa creatura rationalis poterit illo vti
rationabiliter ad iuste operandū quando sibi pla
cuerit. Correlarium. Dans non solum potest dare
bona sua vt bona fortune que nō sunt ipse: sed po
test etiam dare seipsum. Unde homines dāt sic se
hominibus. Hoc modo oratores sepissime vtunt
in dicendo gratiarū actiones ad decisionē questio
nis. ¶ Prima propositio. Amicis dei non solum
dantur creata spiritussancti dona sed etiaʒ propria
spiritussancti persona. Prima pars patet per pau
lum prime ad Corinth. xij. c. Alij datur sermo sa-
pientie alij sermo scientie. ¶ Secūda propositio.
Licet sint multa dona spiritussancti libere data ho
minibus: nullum tamen nisi gratia seu charitas
facit amicū dei. Probatur. Quia ille dicitur ami-
cus dei qui est gratus deo: sed nullus est gratus
deo nisi per gratiam. ergo ꝛc. Secunda pars pri-
me propositionis probatur per auctoritates a ma
gistro in presenti distinctione. Item Jo. xvj. dicit
saluator. Ego rogabo patrem ꝛ alium paraclitum
dabit vobis: sed nullum donum creatum dicitur
paraclitus ergo ꝛc. Unde tamen ipse christus fue
rat apostolorum paraclitus q̄diu cū ipsis fuerat.
Item Luce. j. Angelus ad virginem. Spiritussan
ctus superueniet in te ꝛ virtus altissimi obumbra
bit tibi. Per primam partem intelligitur dari spi
ritussanctus in propria persona. Per obumbrari
intelligitur dona creata. Probatur ratione. Cui-
cunq̄ competit descriptio ꝛ descriptum. Sed spi-
rituisancto competit dścriptio dari. ergo ꝛc. Ma
ior patet. Minor ꝓbatur: quia spiritussanctus ex
sua incomprehensibili bonitate paratus fuit non
solum virgini gloriosissime: sed etiaʒ sanctis apo
stolis sic condescendere vt quicquid. ratiōabiliter
vellent: fieret: ꝛ maxime hoc est de virgine glorio
sa. ¶ Tertia propositio. Amicis dei nunq̄ datur
persona spiritussancti nisi detur gratia idest chari
tas nec vnq̄ datur charitas quin de facto detur
spiritussanctus. Probat prīa pars. Quicunq̄ hēt
spiritumsanctum est amicus dei: sed quicunq̄ est
amicus dei habet gratiaʒ. ergo ꝛc. Maior proba
tur. Quicunq̄ spiritu dei aguntur sunt filij dei:
ꝛ econtra: qui non habent spiritum non sunt eius.
Minor probatur. Quia sola charitas distinguit
inter filios regni ꝛ perditionis. Secunda pars ꝓ
batur videlicet q non datur donuʒ spiritussancti
scʒ gratia sine spiritusancto. Quicunq̄ habet cha
ritatem est amicus dei: sed qui non habet spiritū-
sanctum nō est amicus dei. ergo nunq̄ datur spi-
ritussanctus quin semper dantur dona creata ꝛ in
creata. ¶ Quarta propositio. Possibile est de po-
tentia absoluta spiritū sanctum dari sine charitate
vel ſm dona ipsius creata ꝛ econtra. Patet: quia
nō implicat contradictionem q spiritussanctus. s.
condescenderet alicui non habenti gratiam gra-
tum facientem. ¶ Quita propositio. Spiritussan
ctus de facto non datur alicui nisi quē acceptat ad
vitam eternam ꝛ sanctificat. Hoc autem nunq̄ est
sine charitate. ¶ Sexta propositio. Licet de rigo
re sermonis possemus concedere forte spiritum-
sanctum dari in fide spe sapientia ꝛc. non tñ pla-
cuit doctoribus concedere: sed solum de charita-
te qua debemus concedere dari spiritum sanctuʒ.
Item panē nostrum supersubstantialem da nobis
quod bene intelligitur de spiritusancto. Et lʒ xp̄s
sit panis: tamen verum est q non habemus spiri
tumsanctū sine filio ꝛ patre q sunt vnus panis ꝛc.

Resolutio doctoris seraphici stat in cla-
ris propositionibus. ¶ Pria
propositio. Dare est aliquid habendum vel possi-
dendum. ¶ Secunda propositio. Habere vel pos
sidere aliquid est cum aliquid est in facultate possi
dentis. ¶ Tertia propositio. Esse in facultate ha-
bentis vel possidentis est esse presto ad facien-
dum vel vtendum ipso: perfecta autē possessio est
cum homo habet illud quo possit vti: ꝛ quo posset
frui. ¶ Quarta propositio. Sed recte frui non est
nisi deo. ¶ Quinta propositio. Et recte vti non cō-
uenit nisi per gratiam gratum facientem. Sed cō-
tra. Si ista propositio esset vera sequeretur q nul
lus peccator posset aliquo recte vti. Sed cōseq̄ns
est falsum. ergo ꝛc. Intelligitur ergo hec ꝓpositio
sic. Nullus potest recte vti idest meritorie aliquo:
nisi per gratiam. ¶ Correlarium ergo Perfecta
possessio est in qua habetur deus ꝛ eius gratia: sed
perfectum donum est ad perfectam possessionem.
ergo ꝛc. ¶ Sexta propositio. Nō est donum opti-
mum ꝛ donū ꝑfectū nisi detur donuʒ increatū qd
est spiritussanctus: ꝛ donuʒ creatum qd est gratia.

Pro solutione argumentorum.
Spiritūsanctum
dari non est ipsum habere per informationē: sicut
charitas habetur: sed per assistentiam. Licet auteʒ
spiritussanctus sit in peccatore. non tamen habet
facultatem fruendi ipso meritorie. Nō aliquid tri
pliciter datur. Primo modo sicut finiens: ꝛ sic da
tur premium beatificum qui est ipse deus. Scdo
modo sicut perficiens. Hoc modo datur gratia cō
sentienti. Propositio. Quicquid datur primo vel
secundo modo non oportet q sit in potestate acci-
pientis patet in exemplis positis in littera. Ratio
quia quod taliter datur: habet ꝛ habetur. nam ha
bens gratiam: habetur ab ipsa habet a dono quo
fruitur. Tertio modo datur sicut subseruiens: vt
equus militi qui datur vt possessio limitata ꝛc.

Quarto queritur. Utrum spiritus
sanctus detur ab
aliquo viro sancto. Nota aliquis dicitur sanctus
dupliciter videlicet per essentiam ꝛ participatio-
nem. Sanctus per essentiam dicitur ille qui neces
sario ꝛ independenter habet sanctitatem. s. a seip
so. Ab isto

so. Ab isto sancto omnes sancti per participationē efficiuntur sancti. Nam sicut nemo bonus nisi solus deus: sic illo modo nemo sanctus nisi solus deus. Sanctus per participationem dicitur ille qui contingenter est sanctus. Hoc modo omnis alius sanctus a deo est sanctus. Et dicitur dupliciter per participatiōem sanctus. Uno modo quia est comprehensor & beatus: & sic quilibet videns deum in patria est sanctus. Alio modo quia est viator vel uens vita mortali. Et sic quilibet existens in gratia est sanctus. Nota. De comprehensoribus etiā posset formari questio & esset maior ꝙ sit posita a Bonauentu. ¶ Conclusio. Nō est ī potestate omnium sanctorum simul etiam sumptorum dare alicui spiritumsanctum nec gratiam gratumfacientem. Probatur primo de secundo: quia gratia solum est creabilis: sed potentia creandi non potest communicare creature. ergo &c. Nota etiā ꝙ viator potest dici sanctus dupliciter. Primo ratione officij seu officialiter: quando scilicet sacra ministeria habꝫ ministrare rōne officij & precipue si hꝫ conficere ministerialiter sacramentum corporis & sanguinis dominici: quod nec beatissima virgo habet nec habuit. Secundo modo ratione gratie gratumfacientis. Propositio. Omnis habēs gratiam gratumfacientem est sanctus illo modo. Correlarium. Quantumcunqꝫ viator polleat scientia: sapientia: consilio: fide & spe: si nō habeat charitatem non est sanctus. Correlarium. Nullus peccator est sanctus. ¶ Propositio. Posset fieri ꝙ homo faceret multa miracula & tamen non esset sanctus. patet ex euangelio. Correlarium. Istud argumentum non valet. Iste homo facit miracula. ergo est sanctus. Non enim conuincit nec dicenduꝫ est ꝙ ecclesia propter sola miracula sit fūdata: sed propter opera & vitā virtuosam. Unde aliqui opinantur (recito solum) ꝙ ecclesia possit errare in canonizatione sanctorum. Quicquid sit de hoc. Patet tamē manifeste ꝙ errare potest circa matrimonium clandestine cōtractuꝫ. Questio nostra est de viatore sancto.

Resolutio questionis stat in aliquibus propositionibus. ¶ Prima propositio. Spiritum sanctum & gratiam gratumfacientē dari alicui ab hoīe: imo a quocunqꝫ creatura tanqꝫ a principio effectiuo est omnino impossibile. patet: quia quicquid dat aliquid alicui habet aliquid posse actiuum super illud datuꝫ. Sed nulla creatura habet principium actiuuꝫ seu posse actiuum super spiritumsanctum igitur &c. Secunda pars patet. Quia est effectus solummodo creabilis. ergo &c. Gratiam gratumfacientem dari ab aliquo potest intelligi tripliciter. Primo ministerialiter: & tunc datur tanqꝫ ab aliquo ministrante sacramenta. Secundo tanqꝫ ab annunciante salutaria dona: vt a predicāte seu ligante. ¶ Secūda propositio. Gratia potest dari ab aliquo ministrante siue bono siue malo. patet de sacerdote audiente confessiones in peccato mortali. Secundo modo potest dari gratia impetratiue. Et sic datur gratia quando aliquis sanctorum per orationes suas meretur alicui gratiaꝫ. ¶ Tertia propositio. Gratia potest dari ab homine solo bono & iusto impetratiue. Hoc modo laici & vetule possunt dare gratiam: etiam summo pontifici si esset peccator. Correlariū. Nunqꝫ preces alicuius creature sunt grate deo: nisi sit in gratia. Probatur per illud Gen. iiij. Respexit dominus ad abel & ad munera eius. Ad cayn autem non respexit nec ad munera eius. Correlarium. Oblationes & preces peccatoris nō sunt grate deo: Esai. primo. Cum multiplicaueritis preces non exaudiam. manus enī vestre plene sunt sanguine. Ex his aliqui voluerūt dicere (narro tantum) & Iohēs gerson cancellarius parisieñ. narrat ꝙ aliquis obligatus ad orandum seu missas legendū non satisfacit si dicat in peccato mortali. Unde qui habent exequias & anniuersaria facere. videant ne sint in peccato mortali. Si enī homines eos in mortali peccato noscerent nullo modo ab ipsis peterent talia fieri. Irrationabile enim multum esset velle aliquem placare mediante inimico eius. Ista conclusio videtur esse valde rigorosa: licet sit multū apparēs. Tertio modo dicitur gratia dari effectiue: & sic a solo deo dari potest.

Pro solutione argumentorꝫ. Nota pro pmo argumēto. Nulla forma deiformis siue substantialis siue accidentalis potest produci a creatura (de substantiali exempla) Angelus: anima. Sunt enim forme tam nobiles ꝙ non habet creatura nec potest habere efficientiam super ipsas. Nota forma dicitur deiformis dupliciter. Uno modo ex eo ꝙ habet similitudinem dei: & est facta ad imaginem dei. Aliquo modo quia immediate coniungit deo. Quia gratia immediate inclinat ad summe diligenduꝫ deum. Ideo est forma deiformis. ¶ Pro alio argumento lux est in corpore lucido: lumē in corpore dyaphano. Pro quarto argumento. A quo gratia creatur effectiue ab eodem annihilatur destructiue. Quantum autem est ex parte sui gratia semper maneret: demeritorie tamen peccatum opponitur ipsi gratie. Non enim ex natura rei: sed ex ordinatione diuina gratia oppōitur peccato mortali. Hoc non est formaliter. sicut albedo formaliter opponitur nigredini. Et sicut albedo formaliter expellit nigredinem non tamen effectiue: sed agens efficiens albedinem: sic deus effectiue expellit peccatum. In solutione quinti argumenti habes quō peccator se debet se habet humiliare aliter & aliter deo homini & sacramentis. Deo enī sicut a quo salus datur: homini sicut a quo salus ministratur.

Circa quintamdecimam distinctionē primo querit Utrū missio sit in diuinis. Nota missio prout nunc sufficit est duplex vz missio actiue dicta: ꝛ missio passiue dicta. Missio actiue dicta: est illa qua aliquid dicit mittere aliquem actiue. Mittere est aliquid in aliud producere. Missio passiue dicta: est illa qua aliquid dicitur mitti: passiue mitti est personam productam per nouam existentiam in creatura rationali ſm specialez modum existēdi ſcȝ per gratiā in ea manifestari. Mittere vo est personā productam p̄ nouam existentiam in creatura rōnali ſm specialem moduȝ existēdi ſcȝ per gratiā in ea manifestare. Uñ mitti nō dicit per se vnū. sed sicut dictum est de processiōe qō ne p̄ma distinc. xiiij. Sic potest dici de missione ꝙ ſcȝ per se significet productionē eternam: ꝛ connotat tpale. Missio passiua expressiꝰ loquēdo est pductio passiue persone ꝓducte ab alia q mittitur ad creaturam: ad sanctificandum eam. Manifestatio ergo persone fit operādo aliquid circa creaturam vel in creatura: puta gratiā. primuȝ Correlarium. Mittere in diuinis est essentiale. secundū Correlarium. Eadem persona potest seipsam mittere. tertium Correlarium. Quelibet ergo persona potest mittere licet non quelibet possit seipsam mittere. patet qꝛ pater non potest se mittere.

Resolutio questionis. stat in vnica Conclusione. quatuor distinctionibus: ꝛ quinqȝ dictis. ¶ Cōclusio est talis. Missio est in diuinis. Et trāsfert a creaturis a diuina. Pro declaratiōe illius conclusionis ponunt quedaȝ distinctiōes. ¶ Prima distictio ꝛ principalis. Missio passiua in creaturis dicit triplicem respectum: videlicet. Misi ad mittentē: mittentis ad missuȝ: ꝛ respectū ad id quo mittit. i. ad terminū. ¶ Secunda distinctio ꝛ est subdistinctio. Ad mittentem potest cōparari missio passiua. i. dest missus sub triplici habitudine: vel tanꝙ ad dantem esse. Et sic radius mittit a sole. vel tanꝙ ad dantē virtutem. Et sic lapis mittit a proiciente. Uel tertio tanꝙ ad dantē auctoritatē. Et sic legatus vel nuncius mittitur a papa. ¶ Tertia distinctio ꝛ est etiam subdistinctio. Missus ad terminū etiam potest cōparari tripliciter. Quia vel mittit alicubi vt ibi quiescat vt lapis deorsum ad centruȝ: vel mittit alicubi vt ab aliquo habeat. vt aliquis alicui mittit donū. vel tertio mittit alicubi: vt ad aliqd ſcȝ operet. ¶ Primum dictum. Missio vt dicit triplicem respectuȝ ad mittētē est cōpletissime. i. perfectissime in diuinis: patet. Quia spūssanctus mittit a patre ꝛ filio tanꝙ habēs esse ꝛ virtutē ꝛ auctoritateȝ in operando ab eis. ergo ꝛc. ¶ Secundū dictū. Missio vt dicit triplicē respectū: cōparata ad terminuȝ est in diuinis patet. Quia mittit filius vel spiritussanctꝰ vt alicubi ad inhabitandū: ꝛ ad possidendū vt donum: ꝛ. vt ad aliquem effectū operanduȝ. ergo ꝛc. ¶ Quarta distinctio ꝛ est tertia subdistinctio. Si missio in istis inferioribus cōparat ad terminum ad queȝ. i. ad missum. Sic in istis inferioribus importat triplicez conditionē imperfectionis. Quia dicit separationem ꝓpter distantiā termini ad mittentem. ¶ Tertium dictū. Missio ꝙtum ad istas conditionem non est in diuinis. patet: quia mittēs i diuinis ſcȝ deus est vbiqȝ: Correlarium. loco huiusmodi conditionis in diuinis est emanatio siue egressio misi a mittente. Secūdo dicit subiectionem propter differentiā mittentis ad missuȝ: supple in substantia. ¶ Quartū dictū. Isto modo nō est missio in diuinis. patet. Quia in diuinis nō est essentialis distincito siue differentia: nā omnia sūt ibi equalis perfectionis in mittēte ꝛ misso. Correlariū. Loco illius conditionis in diuinis est sub auctoritatis emanatio i misso. Tertio missio passiua in creaturis comparata ad missum dicit mutationem propter distantiam misi a termino. Quia enī non est in termino ad quem mittit: ideo oportet ꝙ mutet locū. ¶ Quintū dictum. Missio illo modo non est in diuinis. patet. Quia in diuinis missus nulli loco abest: ideo non oportet ꝙ personaliter accedat: ꝛ ideo non est ibi mutatio. ¶ Correlariū. Tamen loco illius conditionis est alicuius effectꝰ scilicet gratie de nouo productio.

Queritur secundo. Utrū missio in diuinis sit ex tpe tm̄: an etiā ab eterno. ¶ Resolōo q̄nis stat i vnica cōclusiōe. ¶ Missio in diuis nullomō dꝛ ex tpe. pȝ qꝛ missio īportat effectū nouum puta gratiam. Probat qꝛ hꝰ totum copulatum constituit ex ptibus quarū vna est perfectioꝛ altera. Illud totū copulatuȝ denominat ab imperfectiori. Sed missio in diuinis necessario importat eternum ꝛ temporale. ergo ꝛc. ¶ Pro solutione argumentorū. Nota ista ꝓpositio de rigore sermonis est falsa. missio est deus. patet: quia sanctificatio creature, quam dicit missio, non est deus. Et hoc dicit Bonauentura sub alijs verbis. Et ꝙuis in sequenti solutione admittat tamē hoc ē ad ostēdēdū fallaciā argumēti. Capiendo aūt missiones ꝑ principaliori significato hꝰ admittit potest.

Queritur tertio. Cuius sit missio vt missi dictum est in precedenti questione ꝙ missio dicit triplicem respectum. Quia si est missio: est ab aliquo: ꝛ est alicuius missio: ꝛ est ad aliquid. Et ideo est questiōis sensus que sit persona que mittitur vel que possit mitti. Unde hec questio est de missione passiua.

Responsio ad questioneȝ stat in aliquibus ꝓpositionibꝰ. ¶ Prima ꝓpositio. Missio de suo significato ꝛ itellectu importat duo. Primo emanationem. i. productionē passiuam. Secundo connotat vel ponit manifestationem. hoc est qō heri dictuȝ est in precedenti distinctione. ¶ Secunda propositio. Sola persona in diuinis

In diuinis que est producta pōt mitti. Correlariū. Pater non potest mitti. Et licet veniat ad sanctos eque sicut spūssanctus & manifestet per causationē effectus: puta gratie vel alicuius alterius effectus visibilis: non tamen hoc sufficit. Correlarium. Tota trinitas non mittitur: patet quia non est producta. Correlarium. Essentia diuina nō mittit eadem ratione. Nota ꝑm doctorem subtilem in p̄senti distinctione: mitti est manifestari procedere. Et hoc est ꝙ dicit Augustinus. Mitti est cognosci eē ab alio. ❡ Conclusio. Missio ergo vt missi nō est totius trinitatis nec essentialiter nec patris. Sed solius filij spiritussancti ē, missio vt missi. ❡ Pro secundo argumēto Nota ꝙ dicitur Johānis. xiiij. Si quis diligit me sermonem meū seruabit: & pater meus diliget eum & ad eū veniemus & mansionē apud eum faciemus. ❡ Propositio. Quādocunqꝫ aliquis peccator de nouo iustificat & de nouo recipit gratiā gratūfacientē tunc tota trinitas venit ad eū speciali modo. Illud autē venire nihil aliud est ꝙ sanctificare ipsū & acceptare ad vitam eternā. Unde tria facit valde bona in tali aduentu. primo remittit peccata. scdo confert gratiā. Talia nō cōsueuerūt facere p̄ncipes terreni. Quādo enim dimittunt offensas raro sp̄ūaliter honorāt reos: imo raro in gratiam recipiūt sed vel a regno suo repellunt vel non curant eos. Omnis aūt peccator mortalis proditor est sui & dei & tamen deus eū recipit in gratiā. Tertio acceptat eū ad vitā eternam. De potentia dei absoluta hec possent separi licet de potentia ordinata dei nunqꝫ separentur. Quartū pōt superaddi quod exaudit eum in omnibus rationabilibus petitionibus. Dicit enim. Petite & accipietis.

Querit quarto. Cuius sit missio vt mittentis. Ista q̄stio est de missione actiua seu de mittēte. Circa ꝙ notādū ꝙ de mitti cōcordāt oēs doctores. Sed de mittere sunt discordes solēnissimi viri. scꝫ Magister sentētiarū & Guilhelm' altisiodorēsis: vtraqꝫ tamē est probabilis. ❡ Opinio magistri stat in trib' ꝑpositionibus. ❡ Prima ꝑpositio est. Qꝫ mittere cōuenit cuilibet p̄sone in diuinis. Correlarium p̄mum. Mittere est essentiale in diuinis. Secūdū Correlariū. Non est idē mitti & mittere. Probat: quia mitti est notiōale: mittere vero est essentiale. ❡ Secūda ꝑpō. Inter mittētē & missū in diuinis nō oportet ꝙ sit p̄sonalis distinctio. ❡ 3ª ꝑpositio. Mittens & missū in ratione mittētis & in rōne missi: distinguunt tantū ꝑm rationē intelligendi. Ut filius in quātū donum mittit. Inquantū deus mittit seipsum. Consimiliter de spiritusancto dicendū. Unde Augustinus quarto de trinitate quādo dicit mitti a patre filius sine spiritusancto nō potuit ⁊c. Ad hāc auctoritatem diceret Guilhelmus altisiodorēsis. Qꝫ spūssanctus nō mittit filiū ꝑm diuinā naturā: sed auctoritas itelligitur de humana nā ꝑm ꝙ est minor patre. Sic dicit Esaie sexagesimoprimo. Spūs dñi sup me ad annūciādū māsuetis vel ad euāgelizandū paupib' misit me. Dicit ergo de missione ꝑm naturā humanā. Uel auctoritas exponi potest sic. Uerū est eo ꝙ impossibile est quo ad rem ꝙ filius fuerit genitus in diuinis & spiritussanctus nō spiratus. ❡ Cōtra primā responsionē. Missio ꝑm diuinā naturā est duplex. vꝫ. In mētē hominis iusti & de ista sunt p̄sentes questiones. Alia est missio que est diuine nature in carnē que est alia & alia missio. ergo oportet ꝙ itelligat' illa missio esse diuine nature missio & non humane nature: quia illa nōdū fuit nec habebat illam & de prima intelligit Augustinus. ❡ Scda opinio est Guilhelmi altisiodorensis & stat in trib' ꝑpositionibus. ❡ Prima propō est. Mitti cōpetit solū duabus p̄sonis productis scilicet filio & spirituisancto. ❡ Secūda propō. Mitti dicit sub auctoritatē in misso: eo ꝙ producit ab alio: & cum hoc dicit distinctionē q̄ mittit. Probat primum qꝛ illud dicit habere subauctoritatē ꝙ producitur ab alio. Secunda pars patet: quia nihil potest mittere seipsum. ❡ Tertia propositio Mittere dicit auctoritatē & distinctionem in mittente & misso: patet quia semper inter mittentē est distinctio realis. ❡ Primum correlarium. Mittere connotat productionem actiuam sicut mitti productionē passiuam. ❡ Secundū Correlariū. Spiritussanctus nullam personam mittit. patet qꝛ nullā producit. ❡ Tertium Correlarium. Nulla persona mittit seipsam. Probatur: quia nulla producit seipsam. ❡ Quartū Correlarium. Tātū filius & spiritussanctus mittunt. ❡ Quintū Correlarium. Mittere solū cōuenit patri & filio. ❡ Sextum Correlarium Tantū sunt due p̄sone mittentes sicut due persone misse. ❡ Septimū Correlariū. Mittere non ē amplius essentiale ꝙ mitti. Cōfirmāt aūt suā opinionem tali medio. Quia p̄r nunqꝫ dicitur mitti: qꝛ non habet subauctoritatem. ergo a simili spiritussanctus nō dicitur mittere: quia non habet auctoritatem supra seipsum. Et sic respondent argumentis magistri ⁊c.

Sꝫ licet hec positio possit sustineri rōbiliter. Tamē propter auctoritates sanctorū doctorum & reuerentiā magistri tenebimus opinionē quā tenet magister. Unde dat regulam hic sanctus Bonauentura: ꝙ nō debemus auctoritates sanctorum ad nostram trahere rationem. Sed magis rationem nostrā subiicere eisdem. hoc est contra aliquos friuolos qui omnē auctoritatem nituntur exponere seu trahere ad propria sentimenta ⁊c.

Pro solutione argumentorū Notande sunt ꝑpositiones. ❡ Prima propositio. Est missio importet intellectu necessario illa duo scilicet manifestationem persone producte & emanationem persone.

principalius tamen importat manifestationem: et connotat emanationē. Patet: quia missio principaliter dicitur temporalis. Et ad hoc videtur esse Augustinus dicēs. Mitti est cognosci eē ab alio. ¶ Secunda propositio est. Licet manifestatio talis importet per illud verbum mittere active: et per modū actionis et pmitti passive: tamen emanatio scilicet passiva uniformiter p utrunqʒ importat. Et in hoc est differentia inter magistrū et altissiodo: en sē. Probat. Mittere est manifestare pduci. Mitti est manifestari produci. ¶ Tertia ppō. Ablatiuꝰ respectu verbi passiui et nominatiuus respectu verbi actiui regulariter denotant habitudinē principij actiui: vt a patre generat filius. pater generat filiū. ¶ Quarta ppositio. Quandocūqʒ nominatiuus respectu sbi actiui et ablatiuꝰ respectu vbi passiui denotat habitudinē pricipij respectu vtriusqʒ scʒ tam emanatiōis q̄ manifestatiōis tūc talis est propriissima. vt pater mittit filiū. ¶ Quinta ppō. Quādo nominatiuus respectu verbi actiui et ablatiuus respectu verbi passiui denotat habitudinē solū respectu principij manifestationis et nō emanationis tunc talis est propria: licet non sit ita propria sicut precedēs. Un hec ē ppria filius mittit se. Spiritussanctus mittit se. Spūssctūs mittit filiū. ¶ Sexta propō. Quia necessario in persona missa requirit missio passiua seu emanatio passiua. Hic est q istē negatur. Pater mittit a se: tota trinitas mittit. ¶ Notandū igit q mittere capit tripliciter. Uno mō vt importat dominiū in mittente et seruitutem in misso. Hoc modo dñs misit gabrielem ad virginem gloriosam. Correlariū. Illo mō mittere dicit differētiā essentialem. Correlariū. Illo q̄ modo nulla persona mittit aliam. Scdō modo capitur mittere vt dicit precise auctoritatē in mittente seu producere. Et sub auctoritatem. id est pduci in misso. Propositio. Hoc modo pater et filius mittunt spm̄scm: et pater filium. Correlariū. Nulla tamen persona potest seipsam mittere hoc modo: et sic ponit distinctionem personarū. Tertio mō accipitur mittere inqn̄tū importat solū distinctionem sm modum intelligendi. Sicut cum dicitur volūtas mouet se. Correlariū. Illo mō vna psona mittit seipsam. vt cuʒ dicit spiritussanctus mittit se etc.

Circa secundam partē huiꝰ distinctionis primo queritur. Utrū hec missio fit sm dona gre gratūfacientis vel gre gratisdate: hoc est querere vtrū Inuisibilis missio spūssancti sit sm dona. ¶ Notandū q rō cuiuscūqʒ puationis sumit ex rōne sui habitus: patet quia ois priuatio p suū habitū habet cognosci. Inuisibile priuat visibile. q̄ ratio missionis inuisibilis habʒ declarari et sumi a rōne missionis visibilis. Nota missio absolute sumpta: pōtic diffiniri. Est exitus psone a psona ad sanctificādū creaturā. Per exitū intelligo pductionē passiuā: et de tali dicebāt christus. Exiui a patre. Johis. xvj. Dicitur secundo ad sanctificandum etc. Et hoc idē est qd ad manifestandū. Missio autē visibilis vltra missiōem in cōmuni addit: q talis missio fiat p aliqd visibile signū non debet intelligi q semper oporteat. Missio visibilis sic describit est exitus persone a persona: ad sanctificandū creaturaʒ de nouo: vel ad denotandū ipsaʒ esse sanctā: que sanctificatio fit per signuʒ sensibile: apparens exterius quod ē signum sanctificatiōis et termini interioris. Missio inuisibilis est illa missio q̄ fit sine tali signo apparenti. Unde est exitus psone a psona ad sanctificandā creaturā: que sanctificatio fit interius sine quocunqʒ signo exteriori de nouo facto. Licet enim in sacramētis sit signū: non tamen de nouo sicut erat in baptizatione christi. ¶ Nota duplex est gratia. s. gratisdata et gratū faciens. Gratia gratūfaciens Est aliquis habitus supernaturalis: infusus imediate a deo: in creatura intellectuali: Per quē habitum ipsa creatura ē digna vita: vita inq̄ eterna: et carus et gratus deo: dr primo habitus supnaturalis: quia non potest causari ex puris naturalibus: habitus ponit loco generis. et dicit supnaturalis per qd excludunt scientia sapia cōsilium: dr scdo imediate infusus a deo: q: solum pōt creari a deo. dr tertio ī natura intellectuali ppter nobilitatē habitus. dr quarto ē digna vita eterna. Un̄ quicunqʒ hʒ gratiā illaʒ est dignus vita eterna. et ecōtra: qui nō hʒ est dignus pena eterna. Ista gra est vestimentuʒ nuptiale sine quo nemo acceptat et admittit ad vitam ihennez et beatā. Omne habēs gratiā amicus dei appellat et est sanctꝰ: licet in hac pegrinatione existētes non sint confirmati. In patria tn̄ sunt sancti confirmati. ¶ Gratia gratisdata est aliquid additum naturalibus essentialibus creature rōnalis pparans et iuuans aliq̄ mō ipsam ad vsum vel habitū gratie scʒ gratūfacientis. Un̄ gratia gratisdata semp est accidens. Nota duplicia sunt Naturalia creature videlicet Essentialia et accidentalia. Naturalia essentialia sunt essentia anime: vt intellectus et voluntas: que scʒ sibi necessario cōueniunt. Naturalia accidentalia sunt aliqua accidentia q̄ insunt ipse anime a pncipio sue originis. vt ingenium: clementia ingenita: et pulchritudo quo ad corpus. Et sic patet primo quare dicat additū: quia accidēs. Secūdo quare dicat naturalibus essentialibus: dicitur tertio nature ratiōalis: q: proprie iumentis non datur gratia gratisdata. Ultima particula dicitur iuuans etc. quia omnis gratia gratisdata debʒ vti propter charitatem. ¶ Nota q triplex est gratia gratisdata. scʒ habitualis actualis et motiua. Habitualis est donum habituale superadditum naturalibus essentialibus etc. vt s. hoc modo sciētia datur. Et dicitur donum habituale quia est habitus. Nam in quolibet scientifico scientia debet ipsum magis inflammare ad sequendum deuʒ q̄ ad sequendum

ad sequendum mundi vanitates. Actualis est do-
num actuale superadditum naturalibus essentia-
libus &c. Hoc modo bona monitio vel bona locu-
tio. vel aliqua flagellatio p quã deus excitat men-
tem nostrã ad deũ querendũ est gratia gratisdata.
¶ Dupliciter aliqui trahunt ad deũ. Uno modo
suaviter. Alio modo violẽter. Suaviter p bonas
inspirationes. Violẽter vero p tribulationes & ve-
xationes. Gratia motiva & est spãle dei auxilium
vel beneplacitum quo ipse movet nos ad bñ agẽ-
dum vel ad bene loquendũ. ¶ Nota q tertia grã
gratisdata differt a scda: quia tertia immediate da-
tur a deo. Et fundat in eo loco vbi dr Job. iij. Spi-
ritus vbi vult spirat &c. Hoc sepe experiunt multi
homines. Secunda autem cõmuniter fit p creatu-
ram. Nota duplici motione spiritussanctus mo-
vet creaturam. Uno modo motione generali. & sic
deus movet quẽlibet peccatorẽ: & quãlibet creatu-
ram. De hoc intelligit dictũ doctoris subtilis in
iiij. dist. xiiij. dicentis. q stante influentia generali
peccator potest dolere de peccatis suis &c. Hec nõ
est gatia gratisdata specialis cum sit communis.
Alio modo movet spiritussanctus creaturam mo-
tione speciali quando videlicet aliquẽ subito mo-
vet sicut patet de prophetia balaam & aliorum p-
phetarum qui feruntur dixisse non possumus non
loqui que dixit deus &c.

Respondendo doctor seraphic⁹ po-
nit duas opiniones
quarum primã non multum improbat nec tamen
approbat. Sed secũdaʒ tenet. ¶ Prima ergo opi-
nio stat in vna distinctione & duab⁹ propositiõi-
bus. Vide textum: quia valde clarus est. Dicit aũt
sanctus Bonaventura ad pmam opinionẽ q dan-
tem oppositũ istius solutionis. i. negantẽ q sapia
dicatur a sapere vno modo: & alio modo a sapore.
Et q spiritussanctus detur vt spiritus: & detur vt
sanctus: adhuc potest solvere questioneʒ quis &c.
¶ Secunda opinio ẽ doctoris q stat in vna distin-
ctione & aliquibus propositionibus. Distinctio.
Spiritumsanctum dari vel mitti est dupliciter.
Uno modo simpliciter. Alio modo quantum ad
hoc. i. sm quid. vel ad hoc. i. ad vtilitateʒ ecclesie.
¶ Prima propositio. Spiritussanctus nunq̃ datur
simplr alicui: nec ẽt filius nisi p grãm gratũfacien-
tẽ: pʒ q: nulli dat spũsctũs nec fili⁹ nisi quẽ sancti-
ficat. ¶ Correlariũ. Nunq̃ pprie datur spũsctũs
nisi habeat q̃ztũ ad vsuʒ & fructuʒ: hoc est habere
simplr. ¶ Scda ppõ. Qñcunq̃ creatura põt dili-
gere deũ meritorie sic q dilectio sit grata deo tũc
hʒ spm sctm q̃ztũ ad vsum & fructũ. Nota hñs ma-
gnã scientiã nõ aũt charitatẽ hʒ spm sctm quo ad
hoc. i. sm quid non simplr: q: pctõr mortalis non
potest frui spũsctõ licet bene possit vti scientia.

Pro solutione argumentoꝝ Nota.
Spũs dñi venit sup eũ
vl ad eũ sic notat q spũsctũs habeat simplr. Sed
sup eũ hoc nõ est semp ad inhabitãdũ sicut dr spi-
ritus dñi factus sup saul. Propõ. Fili⁹ nunq̃ mit-
tit in revelatiõe facta p angelũ: sed in sola revela-
tiõe facta imediate a deo: q: revelatio si fiat in grã
gratũfaciente fili⁹ mittit simplr: si nõ: mittit sm
qd. Propõ. Filiũ cognosci ab alio pcise nõ ẽ ipm
mitti: sed opʒ q cognoscat in aliq̃ tanq̃ in habita-
culo. ¶ Notãdũ in q nõ possumus certitudinalr
cognoscere spmsctm & filiũ mitti nisi ex fide. Pro
quo notãde sunt aliq̃ ppões. ¶ Prima propõ.
Nõ sufficit q̃cunq̃ cognitio filij ab ad hoc q fili⁹ mit-
tat simplr. Et sic glosandus ẽ Aug⁹. q dicit. Filiũ
mitti est cognosci ipum esse ab alio. Sed opʒ q co-
gnoscat esse ab alio in aliũ vt in habitaculũ p cha-
ritatẽ. ¶ Scda propõ. Quãq̃ spũsctũs mittatur
& filius ad quemlibet iustum: nullus tamen potest
hoc cognoscere naturaliter: sed sola fide.

Queritur scdo. Utrũ sm eadẽ dona grẽ
dicat mitti filius & spũsctũs.
Pro declaratõe hui⁹ termini dona. Nota q in q̃li-
bet nã intellectuali sunt due po͛ simplr btificabi-
les. scʒ: intellectus & volũtas. Quia enĩ iste due po-
tẽtie imediate pñt deũ diligere & amare: sic q nõ
qescit intellectus nec volũtas donec clare de⁹ vi-
deat & fruat in patria. Uñ Aug⁹. in libro confessio-
nũ. Inqetũ est cor meũ dñe donec requiescat i te.
Sic etiã in via sunt dona pficiẽtes intellectũ & vo-
lũtatẽ. Et dona intellectus sunt ṽtutes seu habit⁹
itellectuales: vt fides scientia &c. dona vero volũ-
tatis sunt habitus seu virtutes morales habitus
scilicet affectivi & gratia gratumfaciens.

Responsio sancti bonaventure doctoris
seraphici stat in aliquibus
ppõnibus. ¶ Prima ppõ. In missione invisibili
semper est donorum collatio in quibus est manife-
statio & inhabitatio psone. Prima pars probatur:
quia nunq̃ mittitur aliqua divina persona ad ali-
quem quin det aliquod donum. Secũda pars de
manifestatione pʒ: similiter & tertia de inhabitatio-
ne. ¶ Secunda propositio. Possumus loqui de
donis dei tribus modis. primo modo q̃ztum ad
radicem. secundo modo quantum ad actum. ter-
tio modo quantum ad habitum. ¶ Tertia ppositio.
Gratia sive charitas est radix oim bonoꝝ gra-
tuitoꝝ. Probatur. Quia nulla bona gratuita sine
charitate valent ad vitã eternam. Ista propositio
sm modũ etiam loquendi scʒ de radice; patet per
Gregoriũ i Omelia q̃dã. Nec q̃cq̃ hʒ ram⁹ boni
opis nisi maneat in radice charitatis. ¶ 4ª ppõ.
Fili⁹ & spũsctũs dant i eodẽ dono q̃ ad radicẽ pʒ:
Q: nec fili⁹ nec spũsctũs simplr dat nisi grã gratũ
faciẽs dei. ¶ 5ª ppõ. Triplices sunt habit⁹ scʒ pu-
re cognoscitivi: pure affectivi: & ptim cognoscitivi par-
tim affectivi. Habitus pure cognoscitivi dicuntur
illi qui soluʒ pficiunt intellectum vt fides scientia.
Et omnis qui pertinet solũ ad intellectũ. Alij sunt
habitus pure appetitivi & sunt illi q solũ pficiũt vo-

luntatem vt charitas et spes iustitia et castitas etc. Alij sunt habitus partim cognoscitiui et partim affectiui.s.partim ptinent ad iellectū partim ad voluntatem vt est sapiētia(meo iudicio) Importat.n. cognitionē dei et charitatē qua deus sapidus est et nullus alius habitus. Et sic dicit duo.s.charitatē et scientiā. Unde dicit doctor subtilis in tertio.dist. xxxiiij. q sapia in sacra scriptura pro charitate cōiter capitur. vt ibi. Beatus vir qui in sapia morabitur. ¶ Sexta propō. Sicut spūsanctus daf et mittitur in habitibus affectiuis ita filius dr dari in habitibus cognoscitiuis. Ex quo.n. spūisancto ex vi sue pductionis appropriant oia que respiciūt voluntatē Ut pietas et misericordia.licet eque causetur a patre et filio et spūsancto tn̄ appropriat spūi sancto. Eodē modo declaraf alia ps. ¶ Septima ppō. In habitibus parti cognoscitiuis et pti affectiuis 3diuersas rōes q̄s ptinēt:tā filius q̄ spūsanctus mittitur. Oia dōa dei que dat deus:solū pp duos actus dat.s.ad inflāmandū et illuminandū. Unde ¶ Octaua propō. Licet varia sint dōa dei tn̄ oia dona dei possunt reduci ad duos actus.s.illuminatione et inflāmationem. ¶ Nona ppō. Quoniā ista dona.s.illuminatio et inflāmatio semper sunt coniuncta et piunctim dantur a deo:ideo missio filij et spiritussancti sunt inseparabiles. Et licet inflāmatio sit cōmunis tribus tamē per appropriationem est spūssancti. Similiter de illuminatione est dicendū. Ista propositio soluit magnā questionē videlicet. ¶ Utrū missio filij et missio spiritussancti possint diuidi. Dicendū q possumus loqui de istis duabus missionibus dupliciter. Uno modo q̄ntum ad realem distinctionem ipsorū. Alio mō quātum ad actualē sepationē. ¶ Propositio. Missio filij et missio spūssancti quantū ad realē distinctionem ipsorum realiter distinguunt:et hoc siue de p se significatis siue de cōnotatis:pro per se significatis bm vnā opinionē est productio passiua. Sz due sunt productiōes passiue filij et spiritussancti. s.generatio et spiratio passiua. Pro cōnotatis vero etiam sic distinguuntur:quia aliud est donum illuminatio:et aliud inflāmatio. Tamē in sapientia cōcurrunt. Semper autem ex parte productionū est distinctio realis. Quantū autem ad actualem separationem nunq̄ diuiduntur. ¶ Secunda ppositio. Non autē oportet q sit tanta pnexio vel vnio inter missionem visibilem filij et missionē visibilē spūssancti:quanta est inter missionē inuisibilē ipsorum. Patet enī q quando filius fuit incarnatus fuit missus visibili missione. Sed spiritussanctus tunc non fuit visibiliter missus.

Querit tertio. Utr missio filij et spūssancti sit bm eadē dona gratie augmentata. Huius q̄stiōis sub verbis magis patentibus. sensus est. Utrum quotiens cunq gratia vel dona augentur(vt quando fides vel spes augetur)semper mittatur filius et spiritussanctus. ¶ Pro declaratione terminorum notandum. q augmentare gratiā potest intelligi dupl'r. Uno modo effectiue. Alio modo meritorie. Effectiue et sic solius dei est augmentare grām. Sz meritorie augmentatur per bona opera. Unde communiter et et regulariter:q ad meritū cuiuslz boni operis augetur gratia. Et sic ex magna liberalitate et misericordia deus bene auget gratiam quantum ad substantiam:propter bona opera. Tamen non vult diminui quantum ad substantiam. Licz bene quantum ad feruorē propter venialē. feruor tamen iste non est gratia.pz in peccatore mortali.

Resolutio questiōis. Doctor seraphicus respondendo ad questionem narrat duas opiniones. ¶ Prima opinio stat in vna distinctione et duobus dictis. ¶ Distinctio. Gratiā augeri potest esse dupl'r.s.pcep. tibiliter. qn scz cognoscit ille in quo augetur s' pcipit q augmentaf. ¶ Primum dictum. In tali augmento grē datur vel mittif filius et spiritussanctus. Secūdo modo pōt grā augeri impceptibiliter cum.s. aliquis nō pcipit q augmentaf in eo charitas seu gratia. ¶ Scdz dictū. In tali augmēto nō mittif spūssanctus. Et rō illorū est:Quia tunc dr dari vel mitti cū mente pcipif. Hanc opinionē doctor seraphicus nec improbat nec approbat. ¶ Secunda opinio stat in vna distinctione et duabus ppositionibus. ¶ Distinctio. Augmentum gratie pōt esse dupliciter vel pter profectū in grā habita prius:aut eius vsu vel propter collationem noui vsus vel etiā doni gratuiti. ¶ Prima ppositio. Non oportet q filius et spūssanctus mittatur pter solū profectum gratie. Tūc enī non dr mitti nec filius nec spūssanctus. In cōfirmatione aliquis fit miles xpi ad deferendū fidem christi vt opz et vbi oportet. ¶ Scđa propō. Quotienscunq augef grā p collationē noui doni vel noui vsus sic fuit i apostolis in die penthecostes tūc mittif filius et spūssanctus.

Circa distinctionem sextamdecimā. Primo querif. Quid est missio visibilis. Inter oēs doctores nullus est qui tam multa dicat de missione spiritussancti sicut iste doctor: vt patet pluribus distinctionibus. Oē equiuocū prius est diuidendū q̄ diffiniendū. Nota ergo q duplex est missio visibilis. Quedā est que est p realē assumptionē alicuius nature create visibilis in vnitatē psone. Hoc mō fuit missus filius a patre qn assumpsit naturā humanā in vnitate suppositi. Alia est que nō est p realem assumptionē alicuius nature in vnita te psone. Unde iste sunt heretice. Spūssanctus fuit columba:nec vnq̄ vniuit sibi nāz ignis. Sed erat ibi vnio signati ad signū. Columba enī exterius apparēs signum erat spūsanctū inhabitare etc. ¶ Nota missio visibilis sic pōt describi. Est aliqua apparitio rerum corporaliū:facta circa creaturā

creaturā rōnalē humanā: eidē creature rōnali rep sentans missionē inuisibilē psone diuine. In ista descriptiōe sunt tres ptes. Prima apparitio rerū corporaliū q2 cū 3 diuine psone sint inuisibiles de se: si visibiliter mittant̄ oportet q fiat p aliqua corporalia apparentibus nobis. Per scōam excludūtur irrōnalia z angeli. Licet eni spūssanct⁹ missus fuerit angelis bonis dū essent viatores. sed tñ hoc non oportuit esse visibilr. tertia ponit: quia nunq̄ mittit̄ aliqua persona nisi ad sanctificādū z sic nū q̄ fit talis apparitio nisi ad repn̄tandū aliquem effectū spūalē circa illū cui mittit̄ puta charitatem. Cū primo fit missio visibilis i aliquo nō oportet q sit signū q missio inuisibilis psone de nouo seu primo fiat. Unde qñ spūssanctus visibilit̄ fuit missus in baptismo christi repn̄tabat̄ q gratia prius infuerat z permanebat nec augebatur gratia i christo. Aliud fuit de apostolis.

Responsio sancti bonauenture. ¶ Prima propositio. Missio visibilis p̄supponit missionē tanq̄ supius z superaddit differentiā q̄ est visibile. ¶ Scōa ppositio. Missio cōmuniter dicta dicit in misso emanationem z superaddit maīfestationē illius emanatiōis. ¶ Tertia ppositio. Quia manifestatio emanatiōis non fit nisi sup eū in quo inhabitat spūssctūs p gratiā gratūfacientē. Inde est q missio in cōmuni dicit manifestationē non solū emanatiōis sed etiā inhabitationis. ¶ Arguit̄ contra. Constat q spiritussanctus mittit̄ q̄tidie illis qui cōfitent̄ peccata sua & p sacramētū penitētie z tñ ipsi nesciunt q spūssanctus eis mittit̄ vt patet de vetulis. g missio non dicit manifestationē inhabitationis gratie. Itē etiā docti nesciunt si sint in gratia per consequens missio nō est manifestatio. ¶ Respōdeo q duplex est manifestatio emanationis: vel pōt esse duplex. s. actualis z habitualis. Actualis est illa qua aliqs actualiter cogn̄scit spm̄sanctum emanare a pr̄e z filio. Habitualis est illa qua aliquis habitualr cognoscit spiritūsanctū emanare a pr̄e z filio. Uel sic breuius cōprehēdendo vtrāq3. Duplex est manifestatio emanationis z cōsimiliter inhabitatiōis. Quedam est actualis: et est illa qua aliquis cognoscit actualiter spm̄sctū3 pduci a patre z filio z ihabitare p grām. Tūc dico q nullus viator de lege communi pōt cognoscere actualiter cognitione infallibili q spūssanctus mittat̄ ad eū: z hoc concludit argumētū. Scōa est habitualis. et est illa qñ aliqd fit p qđ pōt cognosci vnā psonā produci ab alia: z q spūssanctus inhabitet aliquē hominē3. Licet igit̄ iudei vidētes linguas igneas nō cognouerit actualit̄ nec fideles: tñ sufficit hitualis cognitio sc3 q poterant deuenire in cognitionē3 emanationis psone a psona z idē habitationē grē. ¶ Quarta ppō. Ista differentia visibit̄ aduenīes missioni tāq̄ supiori 3hit ipam ad manifestationē exteriorē ad manifestandū psonam producentē z inhabitantē. ¶ Quinta ppositio. Missio visibilis ē apparitio exterior in q̄ manifestatur diuia psona nō vt operāns tm̄: sed etiam vt inhabitās: non vt habitās tantū: sed etiā vt emanans: q̄ā ab alio veniēs. Per primum excludit apparitionē dei i qualibet creatura. Persone diuine sunt in omni re: vt operans. Omnes enim effectus sunt effectus dei. Sz ēt vt inhabitans hoc dr̄ ad differētiā apparitiōis q̄ persona diuina apparuit moysi vel abrae. Qđ si ita fit q spūssanctus z pr̄ z filius apparuerit sanctis patribus. ista apparitio nō fuit ad significādū inhabitationē iā existētē. licet ēt essent in grā. Sz p istas apparitiōes significabat̄ ihītaturū eē deū in hūana nā. De h vide Richardū. ¶ Nota. Deus dr̄ esse in rebus qnq3 modis. Primo mō ē generalr in oibus reb⁹ z iste modus sbdiuidit̄ in tria mēbra. Qr in q̄libet re est p essentiā: p: presentiā: potentiā. Scōo mō dr̄ eē in aliqua re sacramentalr. Et sic dico q tota trinitas est in sacramēto altaris. Sed tñ nec hoc ē ad ppositū: nec illo mō dr̄ filius pprie mitti. Patet de malo sacerdote celebrāte in pctō mortali. Tertio mō. Deus dr̄ esse in aliqua re p realē assūptionē alicui⁹ nāe i vnitatē suppositi. Hoc mō nō ē icōueniēs q fili⁹ alio mō isit nāe humane q̄ pr̄ z spūssāct⁹. 4⁰ mō: spūssanct⁹ ē i aliq̄ re p specialē inhabitationē. Sicut dr̄: Pr̄ noster q es in celis. i. in sanctis. In qbus specialr̄ spūssanctus inhabitat p grām. z hoc mō deus mittit̄ inuisibiliter. Quinto mō. Est in aliquo tanq̄ sub speciali signo repn̄tante illam missionem interiorem. sic spiritussanctus missus est in specie colūbe flatus z ignis. Et sic de⁹ mittitur visibiliter.

Secundo querit̄. Ad quid fit vtilis missio visibilis. Quid sit bonū vtile: z quotuplex sup habitū est. Duplex aūt est missio. q̄re in pcedēti questiōe. ¶ Missio ad qōnē stat in vna 9clusiōe: distinctiōibus z ppōnibus. ¶ Conclusio. Missio visibilis fuit vtilis ad manifestādū emanationē psone misse. Et ad manifestādū inhabitationē in psonis ad q̄s missus est. ¶ Nota duplex ē inhabitatio spiritussancti in homine. Una p sanctificatiōis sufficiētiā. Alia bm redūdātiā plenitudinis. ¶ Prima ppō. Quotienscunq3 aliqs hō recipit gratiā de nouo spūssanctus habitat in eo p sanctificatiōis sufficientiā. ¶ Secūda ppō. In omni tali susceptiōe gratie gratumfacietis inuisibiliter mittit̄ spūssanctus. Sed de hac nō ad ppositū. ¶ Scōa distinctio. Duplex est genus credentiū: quidā volunt signa vtputa sensibiles. i. simplices. quidā volūt intelligentiā: vt perfecti in fide. ¶ Tertia ppositio. Missio visibilis est vtilis ad manifestandum inhabitationē3 plenitudinis redundatis: z hoc personis manuducendis per sensum. Uide litteram Bonauenture quia pulchra est.

Tertio queritur. Quibus modis fit missio visibilis

¶ Notandū q legimus quattuor missiones visibiles personarū diuinarum. Prima fuit excellentissima q filius vnitus est homini.i.nature hūane in vnitatem suppositi. Secūda qua spiritussanct⁹ fuit missus in specie colūbe dum baptizabatur christus. Matth. iij. Tertia quando spiritussanctus fuit missus in specie flatus ad denotandum q spiritussanctus spiratur Iohis.xx. Quarta qua spiritussanctus fuit missus in specie linguarū ignearum in die penthecō. Actuum.ij.

Resolutio questionis. ¶ Prima ppō. famosa in pbia. Finis sp imponit necessitatē his que sunt ad finē. Et est sensus necessitas mediorū cōsideratur ad necessitatem finis. Unde necesse ē seruare mādata dei: nō quidē absolute: sed si volo saluari. Nec hoc est absolute necessarium: nisi ad bene esse scz si volo summā euadere miseriā q summā habere beatitudinem. Modus autē apparendi sumēdus est iuxta finē operationis. ¶ Scda ppō. Filius apparuit vt mediator. spūssanctus vt doctor. ptz Ioh.xvj. Cum venerit vo.ve.o.ve. rc. vide lrā q ē plana. ¶ Sed vtrū illa columba erat vera colūba. magna difficultas hic fit aliqn a curiosis r nō solū a vetulis. ¶ Rñdeo p aliquas propositiones. ¶ Prima propō. Colūba sub qua apparuit spiritussanctus nō fuit verum animal. ¶ Scda ppō. Illa columba sub q spiritussanct⁹ dicit apparuisse erat vera res. Consimiliter dicendū est de igne: quia nec cōburebat r post non fuit. Tamē rationes iste nō sunt demōstratiue Tho. ij. parte summe. questi.xxxix.ar.iij. ex intentione mouet istam questionem. Et dicit q erat vera columba. Sed argumentum r rationes eius soluunt a San. Bonauētu. Sanctus Bonauētura habet pro se sacrā scripturam: quia in euāgelio dicit Luce.iij. Descēdit spiritussanctus corporali specie sicut columba in ipsum. r Matth.iij. r Mar.j. Tho. in distin. pūti.q.iij. in solutiōe tertij argumenti dicit q non fuerit vera colūba. Unde patet q sibi ɔtradicit. Sicut r de cōceptione beate virginis super sententias: r in summa. Item in quarto dicit q papa possit dispēsare i voto cōtinetie seu castitatis. In prīa pte sūme dicit q nō.

Circa distinctionem decimamseptimā. Primo queritur. Utrum preter donū charitatis icreate sit ponere donum charitatis create idest Utrum charitas qua diligimus deum sit spiritussanctus. Uidendum ergo est quid fit charitas: est quedam habitus supernaturalis inherens formaliter nature beatificabili: per quem ipsa acceptatur a deo ad vitam eternam: tanq̄ digna tanto premio: r per quē ipsa est amica dei: r sibi grata r cara: r per quē actus eius elicitus ſm inclinationē talis habitus est meritorius vite eterne. Prima particula est habitus. Secunda supernaturalis rc. Primo tamen videamus de descriptō. Et pma sui diuisione diuiditur in charitatem increatā r creatā. Charitas icreata est ipsemet de⁹ Et est duplex scz Essentialis. r sic ē cōmunis trib⁹ Alia est personalis. r est persona spiritussā. quia procedit per modū amoris. Questio nostra nō est de charitate increata nec essentialiter nec psonaliter capta. Licet charitas increata personaliter capta ponat in titulo questiōis. Alia est charitas creata que capitur tripliciter. Primo modo pro habitu de charitate. Hoc mō est questio nostra. Scdo mō p actu. Est quicunq actus beniuolentie vel liberalitatis exhibitus alicui ex charitate: vel factus p aliquo ex charitate. Hoc modo dicimus. Iste fecit mihi magnam charitatem rc. Item in euangelio. Maiorem hac charitatem nemo habet rc. Iohānis.xv. Tertio mō pro obiecto. Et est duplex Primariū qd est deus. Et sic ē charitas creata obiectiue respiciens deū. Secundariū r est primus Qui diligit proximū legē impleuit. ¶ Primo dicitur est habitus ad differentiam aliorum membrorum. Secundo dicit supernaturalis r meritorius: q nō est pducibilis ab agente naturali: sed a solo deo creabilis. Tertia particula. Inherens formaliter rc. r ponit ad differentiā gratie assistentis. Pro quo notandū qd duplex est charitas scilicet assistens. Unde spiritussāctus assistens nobis r acceptans opa nostra est charitas assistens. Quidā enim admittebant spiritūsanctū esse habitum sed non pōt dici inherens. Inherens charitas est vna forma accidētalis decorās animā per quā ipsa acceptat ad vitā eternā. Quarta particula. Nature beatificabili. vbi notandum q duplex est natura beatificabilis. scilicet increata r creata. Creata: vt angelica humana: et de illa intelligitur. Quinta particula. per quem ipsa acceptatur. Pro quo notandum q duplex est acceptatio diuina scilicet large vel communiter dicta. Et est illa qua acceptat aliquod ad aliquod bonum: idest cui deus vult aliquod bonum. Et sic deus omnē rem positiuam acceptat. ¶ Correlarium. Deus acceptatione generali que est ad esse acceptat actum substractum peccati. Alia est acceptatio specialis. Et est illa qua deus acceptat aliquam naturam rationalem vel intellectualem ad vitam eternam tanquam dignam tanto premio. Et de illa intelligitur. Sexta particula. Per quem ipsa est amica dei. Ubi notandum q amicus dei dicitur dupliciter. Uno modo generaliter quem scilicet diligit deus generaliter. Hoc modo peccatores sunt amici dei. Alio modo specialiter quem scilicet specialiter diligit deus r ad bonum speciale scilicet ad vitam eternā. Et secundum istas duas particulas. scilicet quintam r sextam. Iste habitus vocatur amicicia: gratia r charitas. Et persona habens

na habens talem vestem nuptialem: et illam margaritam acceptatur ad vitam eternam siue operetur siue non. Septima particula. Per quem actus elicitus etc. Ubi notandum quod Aliter acceptatur persona et aliter actus eius. nam ad acceptionem actus tanquam meritorii de condigno requiruntur duo. Primo quod fiat ab habente charitatem. Et sic excluduntur bona opera facta in peccato mortali. Secundo oportet quod eliciatur secundum inclinationem talis habitus. Ad differentiam illorum actuum qui sunt indifferentes: et propter peccata venialia. Patet: quia aliquis potest peccare venialiter: licet existat in charitate: vt patet de cantante missam cum aliquali vanagloria: quia scilicet propter melodiam aliqualiter eleuatur: sic tamen quod ibi non stet etc. Ista charitas vniformiter ab omnibus doctoribus dicitur vita spiritualis. Correlarium. Omnis existens in peccato mortali est mortuus. nam ideo dicitur peccatum mortale: quia demeritorie priuat vitam spiritualem Exemplum de imperatore qui decreuisset quod omnis habens vestem viridem esset amicus dei: et daret quibus vellet etc.

Resolutio questionis. Circa hanc questionem fuerunt opiniones ab antiquo. Prima fuit magistri et stat in vna conclusione. ¶ Charitas qua diligimus deum et qua pater et filius diligunt nos est spiritussanctus ita quod preter spiritum sanctum non est aliud seu alius habitus quo diligimus deum. Et antiqui voluerunt eum sic defendere dicentes. ¶ Secunda propositio. quod sicut lux consideratur absolute in transparenti seu diaphano: et in corpore terminato. Unde lux est qualitas que est in corpore lucido lumen vero est in corpore perspicuo seu transparenti. color est in corpore terminato etc. Primo modo dicitur lux. Secundo modo lumen. Tertio modo subiectum coloris. ¶ Tertia propositio. Ita dicunt quod spiritussanctus tripliciter consideratur. scilicet in se. Et sic est amor patris et filii. Alio modo inquantum inhabitat animam nostram Et sic dicitur gratia. Tertio modo potest considerari vt vnitur voluntati nostre. Et sic spiritussanctus est charitas qua nos diligimus deum. Et addunt illi peruersores (et non expositores) errorem errori dicentes. quod spiritussanctus vnitur voluntati nostre hypostatice. Preterea dicunt quod sicut filius solus est homo: licet tota trinitas sit operata illam vnionem. sic spiritussanctus solus vnitur voluntati: licet illam operetur tota trinitas. ¶ Sed contra eos arguitur. Si spiritussanctus vniretur voluntati sicut filius humane nature. ergo sequitur communicatio idiomatum. id est predicatorum. ergo spiritussanctus erit predicabilis et conuertibilis. Sanctus Bonauentura arguendo capit vnibile pro vnito. Dicere enim quod spiritussanctus non sit vnibilis voluntati sicut filius nature humane est falsum. ¶ Aliter ergo exponitur magister a sancto Bonauentura. Et stat sua expositio in vno dicto et aliquibus propositionibus. ¶ Istud dictum aggregatum quo diligimus deum. potest capi tribus modis. scilicet effectiue. exemplariter et formaliter. ¶ Prima propositio. Illud quo diligimus deum effectiue est tota trinitas: licet appropriate sit solum spiritussanctus. Probatur ergo prima pars. Illo diligimus deum effectiue quod causat amorem in nobis. Sed tota trinitas est huiusmodi. ergo etc. ¶ Secunda propositio. Illud quo diligimus deum exemplariter est ipse spiritussanctus. Probatur: quia dilectio nostra imitatur dilectionem patris et filii. ergo etc. ¶ Tertia propositio. Item hoc quo diligimus deum formaliter est affectio animi. scilicet actus amandi seu amor voluntatis. ¶ Correlarium. Preter spiritumsanctum et preter actum voluntatis non est ponendus alius habitus quo diligimus deum: puta qualitatem habitualem. Et hec secundum opinionem magistri. Et ideo dimittitur. ¶ Conclusio. quod scilicet. Necesse sit ponere habitum creatum quo diligimus deum informans animam etc. Fundamentum autem huius est dictum apostoli. Ad Cor. xiii. Si linguis hominum loquar et angelorum charitatem autem non habeam etc. Et alibi. Nunc autem manent fides: spes: charitas tria hec. Maior autem horum est charitas etc. ¶ In resolutione questionis Sanctus Bonauen. ponit diffinitionem charitatis: dicens. Charitas est bonitas supple habitualis creature rationalis perficiens et distinguens ipsam et ordinans atque disponens ad vitam eternam. ¶ Nota quod quadruplex est bonitas. scilicet naturalis et entitatiua. Ex genere et incomplete moralis. Uirtuosa et complete moralis. Gratuita siue bonitas meritoria. Prima dicitur bonitas naturalis et entitatiua. Et est illa que competit cuilibet enti positiuo secundum gradum sue entitatis magis vel minus. Unde secundum quod entia sunt perfectiora tanto magis participant de illa bonitate. Et illa bonitas est propria passio entis. Secunda est bonitas ex genere et secundum quid moralis. Et est illa que competit alicui actui vel operationi ex eo quod transit super obiectum sibi conueniens secundum dictamen recte rationis: vt dare elemosynam indigenti. Obiectum autem potest esse conueniens actui dupliciter. Uno modo ex natura sua. Sicut est cibus comestioni vel color visui etc. Et de ista nihil ad propositum. Aliud est obiectum conueniens actui secundum rectam rationem. Et de ista conuenientia est ad propositum. Quare autem illa bonitas dicitur incomplete moralis. Respondetur propter obiectum quod est prima circumstantia in genere moris. Unde sicut animal est contrahibile per differentias: sic quodammodo actus bonus ex genere est contrahibilis. id est circumstantionabilis aliis circumstantiis. Tertia est bonitas virtuosa et complete moralis. Et est illa que competit alicui actui vel operationi secundum quod elicitur cum omnibus suis circumstantiis dictatis a recta ratione sibi conuenire. vt dare elemosynam indigenti de proprio propter deum: et loco congruenti etc. Et hoc est quod dicit dionysius. Bonum est ex integro etc. Quarta est bonitas meritoria: siue bonitas gratuita: vel bonitas ex acceptatione dei in ordine ad meritum. Et est illa que competit actui supposita triplici bonitate dicta: et cum hoc quod fiat secundum inclinationem chari

tatis seu principiū meritorū. Correlarium. Omnis actus bonus meritorie est bonus moralr. ⁊ nō ecōtra. Itē ois act⁹ bonus moraliter est bonus ex gñe ⁊ nō ecōtra ⁊c. Un̄ duplex est bonitas gratuita. s. habitualis ⁊ actualis. Habitualis est illa qua aliq̄ psona beatificabilis acceptaſ ad vitā eternam siue opeſ siue nō. Uel sic. Est aliqs habitus quo aliqua psona beatificabilis acceptatur ad vitā eternā. Actualis est illa qua aliqs act⁹ acceptatur tanq̄ meritorius vita eterna. Correlariū. Illa addit supra primā: q. s. eliciatur bm inclinationē charitatis: ⁊ nō sufficit q elicitaſ ab habente charitatē. Un̄ sicut supra dictū est existens in charitate pōt peccare ⁊ tñ deus nō acceptat pctā venialia pp̄ter habitū inexistentē. Correlariū. Charitas nō inclinat ad act⁹ indifferētes: vt fricare barbā nec inclinat ad act⁹ peccatorū venialiū. multomagis nec ad actus pctōꝝ mortaliū. Correlariū. Licet apli fuerint ꝯfirmati in grā post missionē spūssancti: tñ adhuc peccauerūt venialr patet. Quia scriptura sctā nihil falsuꝫ ponit. Sed sctūs paulus scribit q restiterit Cephe corā oibus: q: rephensibilis erat. Itē silr videſ de paulo ⁊ barnaba: q aliquis eoꝝ vel ambo peccauerunt venialr ⁊c. ¶ Itē ex premissis declaraſ diffinitio charitatis data a sctō Bonauētura que sic intelligiſ. Charitas est bonitas (supple meritoria habitualis) creature rōnalis (quia nulli inferiori creature datur) ipsam pficiens (idest formalr et inherēs) Unde perficere capitur dupliciter. Uno modo effectiue. Et sic deus pficit me dando mihi vitam: vel est effectiue vita mea. Alio mō formalr ⁊ sic aīa mea corpori meo dat vitā vel est vita corporis formaliter. Illo mō charitas pficit creaturā rationalē ⁊ distinguens ⁊ disponens ad vitaꝫ eternam. Unde Augustinus. Sola charitas est que distinguit inter filios regni ⁊ perditionis.

Solutio argumentorū. Nota q ponūtur nouem argumēta pro parte falsa: ⁊ similiter nouē pro affirmatiua parte. Prime tres rationes sumunſ ab essentia charitatis. Alie tres ab actu. Nota regulam illam logicalē vbi est vnū propter alterum ibi tm̄ vnū ⁊ sic est de charitate ⁊ anima rationali: Probatur: quia ibi est vna bonitas videlicet hominis propter charitatē quia ex charitate homo acceptaſ. ¶ Pro maiore pmi argumenti Nota istam regulam. Quandocunq̄ sunt due spēs essentialiter distincte semper vna excellit aliā ⁊ minimū. s. indiuiduū cōtentū sub perfectiori specie excedit omne cōtentū sub specie imperfectiori. Regula illa est pro declaratione illius maioris vbi dicitur. q nullū accidens est melius substantia. Uel sic. Quicunq̄ sunt due species nunq̄ vna est eque pfecta sicut alia. sed semp inter quascunq̄ species diuersas ⁊ inter q̄cunq̄ ꝯtenta sub diuersis spe ciebus est ordo perfectionis. Un̄ Correlariū. Minimū indiuiduum (si suscipiat substātia magis ⁊ minus) speciei humane est pfectius summo indiuiduo equi. ¶ Pro solutione secūdi argumenti Nota aliquem actum esse dignum vita eterna est duplr. Uno mō q ille act⁹ sit dign⁹ ex se vita eterna. Et sic nullus actus est dignus vita eterna. Alio mō q ille act⁹ sit dignus vita eterna bm estimationē ⁊ ordiationē dei q̄ de⁹ acceptat eū. Pro hac distinctiōe mouetur dubiū quintuplex.

Primum dubiū. Utruꝫ aliquis actus elicit⁹ ab existente in charitate ⁊ bm inclinationē charitatis sit dignus vita eterna. ¶ Responsio stat in vna distinctione ⁊ duab⁹ propositionibus. ¶ Distinctio. Aliquē actum esse dignū vita eterna vel premio eterno potest intelligi duobus modis. Uno modo q ille actus habeat dignitatem ex natura rei per quē est dignus vita eterna. Alio modo. Et est eadeꝫ distinctio cum priori. Unde Scotus accepit a Bōauentura: vnde vt habeat acceptionē dei. ¶ Pria ppositio. Nullus actus elicitus ex charitate ⁊ bm inclinationē charitatis quantūcunq̄ bonus sit est dignus vita eterna ex nā rei. Probatur. Non sūt cōdigne passiōes huius tēporis ad futurā gloriā que reuelabiſ in nobis. Itē christus i euāgelio luce. xvij. Cū feceritis oia que pcepta sunt vobis dicite serui inutiles sumus ⁊c. Sꝫ si hō faceret act⁹ ex nā rei dignos eterno premio nō eēt seruus inutilis. ¶ Secūda propositio. Omnis actus elicit⁹ ab habente charitatē ⁊ bm inclinationē charitatis solū est dignus vita eterna pp̄ter passiuā acceptationē dei. Exemplū de rege stabiliente q qui habꝫ talē denariū. erit princeps ⁊c. Secundū dubium.

Utrum deus necessiteturvl necessario acceptet habentē charitatē ad vitā eternā. ¶ Rñsio stat in vna distinctiōe ⁊ duab⁹ ppositionibus. ¶ Duplex est necessitas. s. Absoluta ⁊ ꝯditionata. Absoluta Et diciſ illa qua aliquid sic est vel sic sit qd nō potest non esse vel nō fieri. ¶ Prima propō. Deus nulla necessitate absoluta acceptat habētē charitatē: illa qua aliquid necesse est vl sit ex suppositiōe aliqua. Correlariū. Omnē quē deus acceptat ad vitam eternā cōtingenter acceptat. Alia est necessitas conditiōata. Et est illa qua aliquid necessario est vel sit ex suppositione aliqua. ¶ Scda propō. Deus necessitate q̄dam cōditionata habentē charitatem acceptat ad vitaꝫ eternā. Probatur. Stabiliuit enī deus lege sue sapie q oēm habentē charitatem finaliter velit acceptare ad vitaꝫ eternam. Tertium dubium.

Utrum deus potuerit istaꝫ acceptationem ponere in alio habitu q̄ charitate. Dicis enī q ex se charitas nō est digna vita eterna. hoc est querere. Utrū deus potuerit ponere in fide vel in spe. ¶ Respōsio: breuiter dico q de⁹ illā acceptionē que ē extrīsecū quoddā charitati potuit ponē nō solū in alio habitu v̄tuoso a charitate distīcto: sed etiā inquocūq̄ habitu corporali. Unde licet charitas mlto nobilior imo nobilissima

nobilissima forma accidentalis sit similitate non tñ charitas magis est digna vita eterna: dignitate ex natura rei ꝗ̃ simitas vel crispitudo. Exemplũ de rege statuẽte ꝙ denarius aureus plus valet argẽteo. Et licet sit sic ex natura metalli. tñ potuisset cõtrariũ statuisse. Sic de⁹ potuit: lz charitas sit aurũ respectu aliorũ habituum. ¶ Quarta difficultas.

Utrum deus possit damnare habentẽ blasphemantẽ ⁊c. Dico qd̃ de potẽtia dei absoluta de⁹ posset. Nã oẽs dicũt ꝙ de potẽtia absoluta de⁹ posset oẽs dãnatos saluare: eo ꝙ nõ iplicat cõtradictionẽ. Similiter dico ꝙ posset oẽs beatos dãnare. Sicut enĩ figulus potest oĩa vasa que ordinauit ad honorẽ destruere vel ordinare ad contumeliam sic ⁊ deus. Quinta difficultas.

Contra predicta dicis ɔtra teipsuz ⁊ destruis dictuz oium doctorum ⁊ maxime Scoti qui dicit. Omnẽ actũ elicitũ ꝫm charitatis inclinationẽ ⁊ in charitate esse dignũ premio eterno. Unde dico ꝙ deus posset oẽs actus nostros bonos remunerare in vnius hore spacio per aliquã leticiam spiritualẽ. ¶ Pro solutione tertij argumenti Nota duplex est bonuz videlicet p essentiã. Et sic solus deus est bonus. s. pater ⁊ filius ⁊ spũssanctus. Unde nemo bonus nisi solus deus. Et est illud ꝙ necessario est bonum. ¶ Prima ppositio. Bonũ per essentiam nõ potest nõ esse. ¶ Secunda propositio est. Nõ potest non esse non bonum. ¶ Tertia propositio. ꝙ bonũ per essentiã nõ potest esse malũ. Alio modo est bonũ per participationẽ ⁊ est omne aliud a deo. Et est duplex: vel quia est ens participans bonitatem: vel quia est ipsa participatio. Omne ergo ens creatũ ẽ bonũ per participationẽ. ¶ Quarta ppositio. Charitas creata potest simpliciter non esse. Patet: quia ipsa non est bona per essentiam. Charitas si existat: non potest nõ esse bona. Patet quia charitas est ordinatio ad vitã eternã. ¶ Quinta propositio. Habens charitatem põt esse malus. ¶ Nota charitas dr̃ forma virtutum. Pro cuius declaratione pono talez propositionẽ. ¶ Omnis virtus ⁊ quicunq̃ actus virtuosus sine charitate dicitur informis. Patet quia omnis virtus ⁊ omnis actus qui est vel fit sine forma virtutũ est informis. ergo ⁊c. In hoc dicitur charitas eẽ forma virtutũ quia omnis virtus ⁊ omnis act⁹ virtutis habent a charitate ꝙ acceptantur ad vitaz eternam. ¶ Correlarium. Acceptare ad vitam eternam est forma virtutũ ⁊ actum virtuosorum. ¶ Correlarium. Charitas non põt eẽ informis. Aliud Corr^m Oẽs alie virtutes ⁊ actus possunt eẽ ifor̃mes ⁊c.

Item hocipsum ostenditur rõnib⁹ sumptis a virtute Maior autẽ prime rationis que est pulchra ⁊ fatis positiua maxie fundatur in dictis Augustini. Qui fecit vel creauit te sine te: nõ saluabit vel iustificabit te sine te. ꝙ aũt cooperamur deo: patet per orationẽ ecclesie. Adiuua nos deus salutaris noster. Sed si nihil cooperamur deus proprie nõ adiuuat nos. Pro secundo argumento Nota talem regulam. Omne agens qd̃ potest in sua actiõe recte agere ⁊ nõ recte: bene agere ⁊ deficere: indiget in aliquo regulãte: ad hoc ꝙ recte agat: tale regulans est charitas virtus creata. ¶ Nota ꝙ charitas quinq̃ actus habet facere. Primo nãq̃ habet recreare vel reformare animã nostram. Secundo vnire nos deo. idest facit nos gratos deo. Tertio diligere deũ ⁊ proximũ. Quarto viuificare. Quinto distinguere. Habet primo reformare. Quandocunq̃ enim sumus in peccato mortali imago dei in nobis est deformata: imo proprie in nobis non est imago dei: vt supra distinctione tertia. Reformare autẽ presupponit informare qd̃ est imperfectionis. Ideo quo anima reformatur est habitus creatus. Nunq̃ reformatur anima nostra seu recreatur nisi per creationẽ: nẽ tamen dico anime sz charitatis. Unde non est minus quoad aliqd maioris virtutis est recreare ꝗ̃ creare ⁊ hoc in genere cause efficientis. Per hoc potest glosari dictuz Augustini. Maius est iustificatio impij ꝗ̃ creatio celi ⁊ terre. Et videtur ꝙ non. Cum ad vtrunq̃ requiratur infinita potentia. Et potest intelligi dupliciter. Uno modo ex parte potentie iustificantis ⁊ creantis. Et sic dico ꝙ est equalitas non maioritas. Alio mõ ex parte effectus. Hoc modo mai⁹ est facere de impio piũ quam creare celũ ⁊ terrã. plures enĩ effectus tũc ɔcurrunt ꝗ̃ in creatione mundi. Patet in iustificatione impij eq̃ est creatio gratie: sicut in creatione mundi erat creatio. Item dimittit offensas. Item ordinat ipsuz ad vitam eternam. Sed hoc est maius ꝗ̃ creare mundum. Patet ergo ꝙ ostensiue magis est iustificare impium ꝗ̃ creare celum ⁊ terram. Simpliciter tamen non est maius: quia eiusdem potentie. ¶ Pro tertio argumento nota talem ppositionẽ. Omnis creatura inquantũ est ex nihilo est vanitas. i. non est firmitas sed põt non esse. Nota charitas nec inclinat angelum neq̃ hominẽ ad diligendum deũ quantum debet diligi. Patet. Charitas non inclinat ad impossibile. Sed diligere deum quantũ est diligendus ꝫm se est impossibile angelo similiter ⁊ homini ⁊c. Inclinat tamen ipsa charitas ad diligendum deũ quantũ est diligendus a tali. s. a viatore vel a cõprehensore ipso. Solus deus diligit se quantum diligẽdus est. i. quantum debet diligi. Patet quia infinita dilectione ⁊ infinite. ¶ Aliquid magis diligere potest intelligi dupl'r. Uno modo intensiue. Hoc modo aliquis põt intensiori dilectione diligere patrem aut matrem ꝗ̃ deũ. Nec oportet vt peccet in hoc. Patet q: promptior essem alicui ad resistendũ ledenti patrem meũ ꝗ̃ peccanti in deũ. Alio modo app[illegible]atiue. Hoc modo quelibet creatura rõnalis tenetur diligere

deum super omnia. licz nō sit obligata ad gradus intensiores. ¶ Nota pro tertio argumento in oppositum. Unde Hugo de sancto Victore. Hoc scio anima mea quia amor est vita tua. Sed omnis vita participatione alicui competens est ab informāte ex quo ꝛ vinificabili fit vnum: sed ex deo ꝛ anima impossibile est fieri vnum taliter: igitur ꝛc̄. ¶ Prima propositio. Gratia gratisdata sive charitas est vita spiritualis anime. ¶ Secunda ꝓpositio. Opa hūana sunt in triplici differentia. Quedam sunt viua: quedam mortua: quedam mortificata. ¶ Tertia ꝓpositio. Omnia opera humana que eliciuntur ab homine habente charitatem ꝛ ꝯm inclinationē charitatis dicunt̄ viua. ¶ Quarta propositio. Est duplici de causa quia a ꝑncipio viuo: ꝛ quia ordinantur ad vitam eternam: ꝛ sic principiatiue ꝛ finaliter. ¶ Quinta ꝓpositio. Omnia opera facta ab homine non habente charitatē sunt mortua. Et hoc per oppositum: quia non eliciuntur a charitate nec vnq̄ȝ accepta erunt ad vitā eternam. Correlariū. Opera mortificata dicunt̄ omnia illa opera hūana que fuerunt elicita in gratia ꝛ ꝯm īclinationē charitatis: sed tamen per peccatum mortale superueniēs sunt mortificata. Correlarium. Opera mortua nunq̄ȝ fuerunt viua nec vnq̄ȝ reuiuiscent. Corr^m^. Oīa opa mortificata reuiuiscunt in reditione ad charitatē. Corr^m^. Quilz resurgēs a pctō mortali ſꝑ resurgit cū maiori merito. Probat̄ quia omnia merita reuiuiscunt: ꝛ cū hoc resurgens cōtinuando contritionem meretur per eam. Resurgens tamen a peccato non oportet vt resurgat ī maiori gratia. Deus enī ita ordiauit ꝙ resurgens a peccato ꝯm ꝙ magis se dispōīt vel minus ad recipiendā gratiā ꝯm hoc maiorem vel minorē gratiā recipiet. ¶ Correlariū. Homo aliquando resurgit a peccato cum maiori gratia aliquando cū equali aliquando cū minore. ¶ Correlarium. Oīs existens in peccato est mortuus. Uñ ꝑs. cētesimodecimotertio. Non mortui laudabūt te domine neq̄ȝ omnes qui descendūt in infernū.

Queritur secūdo.

Utrū charitas sit amabilis ex charitate. In superiorib^9^ habuistis quid ꝛ quotuplex sit amor. cōsimiliter de charitate. Nota tamē pro declaratione tituli questionis. ꝙ aliquid amari ex charitate est ipsum ordinari in summū bonū qd̄ ꝑ se charitas diligit. Uñ regula habēdū ē ꝙ quotienscunq̄ȝ aliqd ordinat̄ in vltimuz finē ꝛ summū bonū illud amatur ex charitate. Uoluntatē ergo diligere aliqd ex charitate: est ipsam diligere vel ordinare aliquid ad vltimū finem. Nota volūtas pōt aliquid diligere ex charitate duplr̄. Uno modo ꝙ diligit aliquid sic: ꝙ ipsum dilectū natuz sit ꝑuenire seu attingere vltimū finē. Et sic tm̄ sunt quatuor diligibilia. Deus: natura ꝓpria: primus: ꝛ corpus no[illegible]ū. Alio mō tanq̄ȝ illud ꝑ quod pōt deueniri. s. ad summū bonū. Et sic quelibet creatura pōt esse suo mō mediū deueniendi ad summū bonum. ¶ Correlariū primū. Charitas ergo creata primo mō non est diligenda. Scd̄m Correlariū. Charitas tñ est diligēda ex charitate scdo mō ꝛc̄.

Tota resolutio

qōnis stat in duabus distinctiōib^9^ ꝛ quinq̄ȝ ꝓpositiōibus. Quia enī dilectio ꝛ charitas sūt idē. Ideo sicut duplex est dilectio: sic ꝛ charitas est duplex. s. īcreata ꝛ creata. ¶ Prima ꝓpō. Quia deus est primariū obiectū charitatis capiendo charitatē pro charitate increata. cōstat ꝙ ipsa est diligēda ex charitate suꝑ oia. ¶ Scd̄a propō. Capiendo pro habitu gratuito informāte voluntatē charitas est diligenda ex charitate non tñ suꝑ oia. ¶ Scd̄a distinctio. Triplex est amor. s. Amicicie. Concupiscentie. ꝛ Cōplacētie. Amor amicicie est quo aliquis alicui optat bonū. Ille sempꝰ est propter bonū amati. Amor ꝯcupiscētie est ille quo aliquis sibi desiderat aliqd. vt nūmos: cibū. ꝛ sic hic amor semper est ꝓpter bonū amantis. Amor complacentie est ille quo aliquis requiescit ꝛ delectat̄ in re desiderata cum ꝑ̄sens est. Innuit ergo Bonauentura ꝙ amor ꝯcupiscentie ꝓprie nō est de re ꝑ̄sente sed de obiecto absente. Tñ large accipiēdo amorē ꝯcupiscentie pōt etiā esse de pn̄te. ¶ Tertia ꝓpositio. Charitas que est habitus gratuit^9^ ꝓprie nō est amabilis amore amicicie. patet quia ꝓprie nō opto sibi bonū amicabilitatis in beatitudinem. patet nullū enī accidens est beatificabile. ¶ Quarta ꝓpō. Charitas que est habitus gratuit^9^ est amabilis amore cōcupiscentie: pꝫ. Iuste enī possuz desiderare amorē meū gratū esse deo. Sed hoc non pōt esse sine charitate. Possū ergo desiderare charitatez dūmodo est absens imo teneor desiderare ꝛ petere vt detur mihi a deo. ¶ Quinta ꝓpositio. Charitas pro habitu est amabilis amore cōplacentie qñ est ꝑ̄sens. Augustinus ergo in doctria christiana dicens tm̄ quatuor supradicta esse diligenda loquitur de diligendis amore amicicie.

Pro solutione

argumentoꝝ. Nota pro tertio argumēto istā ꝓpositionē. Tam act^9^ fidei q̄ȝ actus spei est imꝑfectus ꝛ de se importat imꝑfectionē patet quia fides est respectu obiecti non clare sꝫ obscure cogniti. spes v̄o respectu absentis. Correlariū. Fides ꝛ spes euacuabuntur in patria. Actus charitatis de se nō est imperfect^9^. Correlarriū. Charitas nō euacuabit̄ in patria. ¶ Pro vltimo argumento nota istā regulā. Nulla forma pōt reflecti supra se nisi sit trāscēdēs forma est dictū cōmune. Naz vera est ista. Ens est ens. Unitas est vna. Ueritas est vera. Nō sicō formis specialib^9^. Nā ista ē īpropa. Albedo ē alba. Cōsimilr̄ q̄ erit de illa. Charitas est dilecta. ꝛ dilectio ē dilecta. Rñsuz ꝙ charitas ē dilecta eadem charitate quo ad habitū: sed alia q̄ȝtum ad actum. ¶ Nota aliquā formā reflecti supra ꝑ̄dicatum pōt itelligi duplr̄. Uno mō ex natura sua ꝛ sic

cōcedo ꝙ

cõcedo q dilectio non dicit dilecta. Hoc enim mõ solũ est de transcendẽtibus. Alio modo rõne subiecti in quo est. ¶ Propositio. Oẽs forme existentes in potentijs reflexiuis sup se pñt reflecti supra se. Intellectus et voluntas sunt reflexiue potentie. Ois potentia que nõ est organica sed mere spiritualis est reflexiua sup se. Nulla aũt potẽtia sensitiua exterior ẽ reflexiua sup se. Uñ alius ẽ sẽsus q videt. s. potẽtia visiua alia q videt. videre, et est sensus cõmũis.

Queritur tertio.

Utrum Charitas sit certitudinaliter cognoscibilis ab habente. Certa notitia est illa que ẽ absq dubitatiõe et dceptiõe. Certitudo ergo excludit duplicẽ ipfectiõez. s. dubietatẽ et dceptionẽ. notitia ergo certa est noticia vera absq dubitatiõe et deceptiõe

Responsio ad

questiõez stat in vna distinctione et aliqbus ppõnibus. ¶ Distinctio est talis. Charitatẽ cognosci certitudinalr ab aliquo est duplr. Uno modo i vniuersali et dfuse. ¶ Pria ppõ. Uiator potest certitudinaliter cognoscere charitatẽ in vniuersali. patet: qr per fidez cognoscit certitudie fidei in generali. pz. Quia ois talis scit q sine charitate impossibile ẽ placere deo: ergo salti aliq mõ scit qd sit charitas. Itẽ patet de articulis fidei: quos scio certitudinalr: licet nõ sint mihi euidẽtes. Uñ magna est differentia iter certitudinalr scire et habere euidentiã de aliquo obiecto. Alio modo in speciali. ¶ Scđa propositio. Charitatẽ cognosci certitudinaliter in speciali est ipsam eẽ cognoscẽ i h. ¶ Cõclusio. Nullus hõ mortalis quãdiu viuit in psenti vita mortali põt cognoscere certitudinaliter de lege cõmuni se vel aliũ esse in charitate. Probat secunda pars. Nemo põt scire que sunt itra hoiem nisi p aliq signa exteriora. Sz oia signa exteriora. p q possuz cognoscẽ ipm eẽ in charitate sũt fallibilia: qr dsimilia possũt fieri ab hypocrita et a supbo. ergo et cẽ. Pro scđa parte sanctus Bonauẽtura põit quatuor rõnes probabiles et pdicabiles. quarũ prima meo iudicio cõcludit de alijs nõ oportet. Est ergo pria. Esse acceptũ deo et habere charitatẽ infallibiliter se comitant. Sed nemo põt scire se esse acceptũz deo. Probat. Nescit eni hõ an amore dei an odio dignus sit. ergo et cẽ. Circa qđ notandũ q sanctus Bonauentura bm opinionẽ cõmunẽ. Charitatẽ ponit esse distinctã a gratia et charitatem forte in voluntate: gratiam vero in essentia sicut cõmunis opinio ponit: tamẽ est necessaria cõcomitantia de de lege cõi. Secus tñ põt esse eadẽ. s. charitatẽ cũ gra. Et dr gra charitate: qr facit charũ deo. gra vo qr facit gratũ. 2a rõ est similitudo ipsius ad dilectionẽ acquisitã. Potest eni cõtingere aliquẽ inflãmari ad amandũ deũ per assuefactionẽ. Tertia rõ est oculi nostri lippitudo. Unde oculus noster sicut oculus noctue ad manifestissima nature et cẽ. Uñ sicut oculus lippus nesciret discernere inter lumen dieі flãme vel lune: ita oculus nr spũalis inter lumen gre gratis date. et gre gratũ facientis. 4a rõ est diuinoꝝ iudicioꝝ dispensatio. Deus enĩ claudit oculos seruoꝝ suorum quantũ ad ea que spectant ad eoꝝ dignitatem. Uñ gra est cõtraria supbie. Supbis enĩ nõ aperit oculos ad talia ¶ Ultima ppõ. Licet nullus possit certitudinalr scire aliquẽ esse in gra imo nec se: põt tñ p signa ꝓbabilia hmõi cognoscere se vel aliũ esse in gra. Et sũt qtuor. Potissimũ aũt signũ et primũ. Quo hõ põt cõiecturare se esse in gratia est qñ hõ habet mortificationẽ carnis et omniũ desideriorum mundanorum. Secundũ est quando aliqs nõ habet remorsum cõscientie: maxime de mortali. pme Corith. iiij. Nihil mihi conscius sum tamen in hoc nõ iustificatus sum. Tertiũ est gaudere cũ gaudentibus flere cũ flentibus: quia charitas oia suffert. Quartum est excusatio peccati alieni seu proximi dũ nõ põt sufficiẽter pbari. Charitas. n. opit multitudinẽ pctoꝝ.

Restat soluere

argumẽta que pbant q aliqs certitudinalr possit cognoscere et cẽ. Notandũ autẽ pro auctoritate Augustini et Johannis. qđ idẽ sũt frater meus proximus et amicus deꝫ ximo satis habitũ est supra. In prima igit solutione virtualiter habent iste ppõnes. ¶ Primaꝫ ppõ. Charitas est ens p accidẽs patet quia importat duo. s. amorem dei habitualẽ sed nõ solũ hoc: sed etiã passiuã acceptationẽ dei. ¶ Scđa ppõ. Sicut actus meritorius est ens p accidẽs: sic etiã charitas ẽ ens p accidẽs. In actu enĩ tali primo requirit q sit actus libere elicitus ab habente charitatẽ: et bm inclinationẽ illius. Secũdo oportet q acceptet a deo. Et ista acceptatio passiua dr vel vocat formale in actu meritorio et nõ est nisi respectus rõnis. Dicit autẽ Bonauẽtura sic. Charitas nõ tm dicit dilectionẽ sz vltra hoc addit q sit gratuita. Quãtũ ad habitũ dilectionis certitudinaliter est cognoscibilis qñtũ vero ad id q dicit gratuitũ nõ est cognoscibilis. Itez prime Job. ij. Unctio eius docebit vos đ oibus. s. necessarijs ad salutẽ.

Querit quarto.

Utrũ charitas sit cognoscibil a nõ hñte. Isti duo termini charitas et cognitio sunt pluries declarati. Restat declarare ly nõ habẽs charitatez. Et oportet declarare ne quis dicat qstionẽ nõ psup ponere dubiũ. nõ enim est dubiũ quin canis non possit cognoscere charitatẽ. ¶ Nota. Nõ habens charitatẽ capit tripliciter. Primo negatiue. Hoc modo dicit de oibus rebus nõ habẽtibus gratiaz gratũ faciẽtẽ siue ille res sint susceptiue siue nõ ipsius charitatis. Hoc mõ lapis dr nõ hñs charitatẽ ¶ 2o mõ priuatiue. hoc mõ dr de solis rebus susceptiuis charitatis nõ habẽtibus tñ eã. Sola aũt nã intellectualis illo mõ est susceptiua charitatis. Duo ergo requirunt ad hoc q aliquid dicat nõ habere charitatem priuatiue, primo q non habeat charitatẽ. secundo q sit susceptiuum charitatis. vt sunt paruuli nõ baptizati. Tertio mõ contrarie. hoc modo

dicitur de rebus que sunt susceptiue charitatis non habentibus tamen eam: Et que posuerunt obicem seu habentibus aliquid repugnans charitati. Regula. Omnis culpa mortalis est contraria et incompossibilis gratie et hoc ex lege ordinata. Sic est in quocunque peccatore existente in mortali. similiter de paruulis qui habet originalem culpam que repugnat gratie: Tamen non posuerunt obicem per proprios defectus: quemadmodum adulti. Questionis igitur nostre sensus est de non habente charitatem contrarie adulto. Nota duplex est peccatum mortale. scz Originale et actuale. Originale est illud quod quis contraxit ab aliquo. Actuale est illud quod quis contraxit per propria opera. Quod autem originale sit mortale. Probatur primo sic. Omne illud est peccatum mortale cui ex iustitia diuina debetur pena eterna. Sed peccato originali debetur ex diuina iustitia pena eterna. ergo etc. Maior patet secundum omnes doctores de puero non baptizato decedente in originali. Unde mirum est quod aliqui ad laudem virginis marie attribuunt ipsi quod nunquam peccauerit venialiter. Et tamen eam deturpant dicentes peccato originali subiacuisse. Arguitur secundo. Omne illud est peccatum mortale quod est incompossibile gratie dei ex lege diuina. Sed peccatum originale est incompossibile gratie dei ex lege diuina. ergo peccatum originale est peccatum mortale etc. Tertio probatur. Omne illud est peccatum mortale propter quod homo est inimicus dei et in ira dei: et filius perditionis. Sed propter peccatum originale homo est inimicus dei. ergo etc.

Resolutio sancti bonauenture consistit in vna distinctione et nouem propositionibus. ¶ Distinctio est talis. Duplex est cognitio. Quedam est experientie. Quedam speculationis et tantum valet sicut cognitio Intuitiua et abstractiua. Unde Intuitiua est illa que est rei existentie inquantum existit et presens est. Alia est abstractiua. Et est illa que habetur de re per speciem immediate representatiuam rei siue res existat siue non. ¶ Prima propositio. Non habens charitatem non potest cognoscere charitatem cognitione experimentali. ¶ Secunda propositio. Adultus peccator mortalis potest cognoscere charitatem cognitione speculationis. Ad istam propositionem sunt argumenta in oppositum. ¶ Tertia propositio. Non habens charitatem non potest cognoscere ipsam per essentiam charitatis neque per similitudinem acceptam a sensibilibus. Hec pars patet: quia non est sensibilis. Prima pars patet: quia cognoscere aliquid per essentiam suam est ipsum cognoscere per propriam presentiam et vt extra est: sicut cognosco vos scribere. ergo etc. ¶ 4a propositio. Non habens charitatem solum potest cognoscere charitatem per similitudinem innatam vel infusam. ¶ Quinta propositio. Quicquid cognoscitur ab homine per speciem infusam vel per speciem innatam cognoscitur ab eo in luce increata vel eterna. siue in deo. quod idem est. Et est Augustini. ¶ Sexta propositio. Sequentes declarant quomodo. Aliquis potest cognoscere in luce increata duobus modis. Uno modo quia cognitio illius immediate infunditur a luce eterna. hoc modo fuit in prophetis. Alio modo quia cognitionem illius imprimit lux eterna: hoc est per speciem innatam: hoc modo quicquid intelligant homines mali siue boni et pagani intelligunt in luce increata. ¶ Septima propositio. Charitas non cognoscitur a peccatoribus adultis per speciem infusam: licet bene per speciem innatam: puta per lumen directiuum. Hoc est per ipsummet intellectum. ¶ Octaua propositio. Duplex est species innata. Quedam que est solum similitudo rei in se. Alia est que non solum est similitudo rei in se: sed etiam est per se lumen. Intellectus enim noster quantum est de se est similitudo omnium rerum non tantum hoc solum: sed etiam est veritas. Exemplum. Lumen dicitur quedam similitudo omnium rerum corporalium: quia sine lumine nihil videre possumus. ¶ Nona propositio. A creatione anime intellectiue datur ei quoddam lumen directiuum: et quedam directio naturalis. Data est ei etiam affectio voluntatis. cognoscit ergo anima quid sit rectitudo: et quid affectio: et sic quid rectitudo affectionis. Et cum charitas sit hoc: cognoscit eam per veritatem: que tamen est similitudo charitatis.

Circa secundum articulum de augmento charitatis queruntur quatuor. Primo Utrum charitas possit augeri secundum substantiam seu substantialiter. Nota duplex est augmentatio: quedam est Extensiua: et quedam Intensiua. Extensiua est duplex. Quedam est discreta vel numerosa: et quedam est continua. Numerosa est illa que fit per additionem aliquarum partium realiter distinctarum non facientium per se vnum vt grex ouium augetur additione multarum ouium. Continua Et est illa que fit per additionem alicuius partis ad aliam partem facientis vnum per se. s. quantum extensum cuius illa partes: distincte ab eadem loco et situ: vt quando vna additur alteri aque faciunt vnum maius continuum sicut esset maiorem aquam. De ista hic non est ad propositum. Alia est Intensiua Et est illa que habet fieri per additionem partis ad partem: facientis vnum per se cum illa parte: et indistincte loco et situ ab illa parte. Si ergo calor augeatur. primo oportet quod fit additio partis gradualis ad partem gradualem. Quilibet enim gradus caloris additus alteri gradui facit maius non tantum extensiuum: sed intensiuum: et fit vnum ex ipsis. Propter tertiam particulam eo scz quod vbicunque priores sunt ibi et posteriores: distinguitur a quantitate extensiua continua: Et illa augmentatio idem est quod intensio. Et solum est in quantitate intensiua. Per secundam particulam differt ab augmentatione extensiua discreta. Correlarium. Omnis forma que augmentatur ista augmentatione intensiua intenditur. Secundum correlarium. Omnis forma que suscipit magis et minus: siue omnis forma que intenditur et remittitur: habet necessario latitudinem graduum secundum quos fit susceptibilis magis et minus. Nota latitudo

latitudo vt hic capit sic describit. Est pluralitas ptiu realiter distinctarum costituentium p se vnum vel extensum vel intensum. Et sm hoc duplex est latitudo scz extensa et intensa. Defectu prime particule. Latitudo non est in deo nec i angelis: nec proprie in substantia: ppter aliam: licz plures homines sint in vna ciuitate: non tn faciunt latitudinem eo q no possunt constituere vnu p se. Propo. Omnes gradus alicuius forme realiter distinguunt: nati sunt tn facere vnuz p se. Nota latitudo extensiua. Est pluralitas partiu realiter distinctaru constituentiu p se vnu extensum. Alia est latitudo intensiua. Et e pluralitas partiu realiter distinctaru sibi inuicem coexistentiu constituentiu per se vnu intensuz. Nota duplex est pars. s. extensiua et intensiua. Extensiua: et nulla talis est gradus. Alia est intensiua: et talis est gradus et vocat a doct. Subti. portio. Correlariuz. Omnis gradus caloris potest coexistere alteri gradui. Gradus est pars latitudinis intensiue: vel sic et redit in idez. Est queda ps forme que addita alteri parti forme sibi realit coexistens et faciens vnum per se cum ipsa.

Conclusio responsiua Bonauenture stat in vna coclusione: et est talis. Charitas augmentat sm substantia seu essentiam sua qd ide est. Substantia hic nec dicit a per se essendo nec a per se substado: sed est idem q essentia: et illo modo in quolibet predicamento est substantia. Ista coclusio pbat auctoritatibus Augu. ad Bonifacium. Charitas meret augeri vt aucta mereat perfici. Item Aug°. vij. de trinitate. viij. c. In spualibus idem est maius et melius. Sed cum charitas sit spirituale et possit meliorari possibile est eam sm substantia effici maiorem. Item costat q in vno et eode charitas pot in maiore actuz sed cu ille sit a maioritate virtutis g et. ¶ De modo ponedi sunt due opinioes. Quarum prima stat in vno dicto et duabus ppositionibus et vna distinctione. ¶ Primum dictu. Augmentu tuc fit et dicit esse qn minori succedit maius. ¶ Distinctio. Hoc aute potest intelligi dupsr. Uno modo scz q istud maius ide manens fiat maius. Et sic est augmentatio in omni re aiata: vt in puero et animali. Alio modo q minus non maneat sed qd maius aliud ei succedat: sicut qudo vna dies maior succedes alteri: tunc dies dicitur maiorari. ¶ Prima ppositio. Charitas non dicit augmentari primo mo. ¶ Secuda ppositio: Charitas bene augmetatur scdo modo. Dicunt enim q semp dum maior datur minor que prius habebat annihilat. Sed ista positio destruit per vltimu argumentu ante oppositu scz q necessario aliqua virtus sit sua substantia et augeat, alias in infinitu produceret. Et eadez rone charitas. ¶ Positio san. Bonaue. stat i vno dicto et distinctioe vna et duab° ppoib°. ¶ Primum dictu. Augmentu csequit quantitate. Quicqd ergo augmentat necessario habet quantitate.

¶ Distinctio est talis. Duplex est quantitas scilicet molis. Et est ipsa extensio. scda virtutis. Et dicit a S. Bonauen. metaphorice quatitas. Ex ista distinctione sequit alia q duplex est Augmentatio de qua in principio lectionis. ¶ Prima ppositio. In charitate est quantitas virtutis et non in summo: ideo augeri potest. ¶ Secuda propositio. cu charitas sit virtus eius idest quantitas eius si augmentatur sm virtutem augmentatur sm substantiaz. Ista ponit contra illos q dicut q virt° charitatis sit accns ipi charitati sic calor e accides igni.

Solutio argumetoru Ad p^m dic Bonaue. veru est q ee forme sit inuariabilis de forma vtl hoc est qd dicit q sm esse quidditatiuum seu specificu qlibet forma est inuariabilis. Esse autem qdditatiuuz est diffinitio ipsius et. Uel di q Gilbertus porretanus nihil aliud voluit nisi attribuere forme simplicitate opposita copositioi ex ptib° quatitatiuis. ¶ In solutioe tertij argumeti ponit duas ppones. ¶ Prima ppo. Quantitas molis distinguit realiter a re quanta (verba doctoris seraphici Sancti Bonaue.) Na quatitas molis est accns essentialr differens a quanto. Sz quatitas virtutis no distinguit realiter a re quanta. Nam qntitas vtutis e essentialis ipsi quato. ¶ Scda ppo. In oi augmetatione qudo augmetat substantia p alimetu semper sunt duo termini. Unus formalis siue per se. Alius vero per accides. Primo est terminus formalis. et est ipsa quantitas. Alius terminus scz accidentalis est ipsa substantia. Nuqi enim in aiali est augmetatio quatitatis qn noua substantia gnet puta noua caro: et nouus sanguis.

Secundo querit. De mo augmeti charitatis. Doctor deuot° ponit duas opinioes. Pria est (Scoti et aliorz iudicio meo) falsa: et stat in qttuor ppositionibus. ¶ Pria ppo. Augmetu charitatis est p depuratione vel impmixtione cu suo cotrario. Ista opinio ortu hz a pho q in tertio topicoruz dicit. Illud est albius qd est nigro impmixtius. ergo sequit q sepatio siue depuratio a suo cotrario sit ca intetiois. Et tn. s. Bonauen. dicit q stultu sit dicere an positione ppria in argumeto. ¶ Scda ppo. cu cotrariu amoris casti sit amor ccupiscetie quato magis extiguit ccupiscetia in nobis tato magis itedit et depurat charitas. Un duplex est amor scz amor castus et amor libidinosus. Amor castus est aliquis habitus inclinans voluntate nostra ad diligenduz deu sup oia et ad diligendu creatura ppter deu. Ideo dicit castus qz honestus: et est charitas. Amor autem libidinosus: est aliquis habitus inclinans voluntate nostra ad diligendu creatura plusquam deu: vel ad diligendum creaturam sm se vel ad fruendu ipa. Superbia est libido qua aliquis diligit honores inordinate. Auaritia est libido qua aliqs diligit pecunias inordinate mortaliter. Omnis eniz

amor prauus vocatur amor ɔcupiscẽtie vel cupiditatis vel potius libidinosus. Amor vero ordinatus vocat amor castus. ¶ Tertia ppõ. Quãto magis depurat charitas: tãto magis appropinquat & assimilat deo: & tanto magis augef. ¶ Quarta ppositio. Charitas augef in nobis per assuefactiõem in bono & per debilitationẽ concupiscentie. Et cõcordant auctoritates Aug. in pluribus locis.

Opinio sancti

Bonauenture stat in quattuor ppositionibus. ¶ Prima ppõ. Augmentũ charitatis fit p appositionẽ ptis charitatis ad ptez charitatis hec fuit declarata heri de ptibus gradualibus. Sicut aqua addita aque facit vnã aquã & tñ distinguitur realiter. Nec tñ est oĩno simile sicut nec sequens. Quo ad hoc verũ est q: sicut ptes aque sunt realiter distincte & tñ ex ipsis natũ est fieri vnũ sic etiam ex gradibus realiter distinctis fit vna charitas. ¶ Scđa ppõ. Sicut lumẽ maius additũ minori ipsum auget: sic charitas supaddita auget minorem. ¶ Tertia ppõ. Charitas nõ augef virtute ppria: sed solũ diuina. pbatur. Sicut eñi a solo deo põt creari charitas infusa: cũiq̃libet grad⁹ forme sit forma: sicut minimus gradus albedinis est albedo: sic a solo deo potest augmentari. ĝ &c. Licet ergo possit augeri ab hoĩe meritorie: nõ tñ effectiue. ¶ Quarta propositio. Idem est principiũ augendi charitatem & producendi eam. hec est ɔclaratiua prioris. ¶ Correlarium. Sicut a solo deo habet ortum ita & augmentum.

Solutio

argumẽtorũ. ¶ Pro solutione scđi argumenti sit hec prima ppõ. Charitas est simplex simplicitate opposita cõpositioni ex ptibus quantitatiuis molis. ¶ Scđa ppõ. Licz charitas nõ hẽat p se ad ptes quãtitatiuas quãtitate molis: hz tñ ptes quãtitatiuas quãtitate virtutis. ¶ Dicit doctor seraphicus q punctũ est simplicissimũ in genere quãtitatis. Aliqñ do aũt dicitur perfectissimũ ẽm q aliq textus habent: & tunc debet exponi pfectissimũ idest simplicissimũ. ¶ Ad illđ qđ obijcif q quanto aliqđ est compositius tãto est impotentius. ista vlr est falsa. ¶ Prima ppõ. Oẽ cõpositũ eo q cõpositũ habz ptes & quõ est cõpositũ eo mõ habz ptes. ¶ Scđa ppõ. Duplices sunt ptes: & fundaf ista distinctio i primo de generatiõe caplo de Augmẽto. s. materiales & formales. Partes mãles & phus nominat ẽm materiã. Et dicuntur ille q̃ nõ habẽt virtutẽ pductiuã & dant actũ ipsi cuius sunt ps non tamen dant agere. Partes formales & dicunf a pho ptes ẽm spẽm. i. formã. Et dicunf ille q̃ dãt actũz & etiã ɔtutẽ pductiuaz ipsi toti. ¶ Correlariũ. Utreq̃ ptes sunt cõpositũ ex materia & forma: dicunf autẽ ptes materiales: nõ q: sint materia: sz q: sũt fluide & debiles ad agendũ. & faciles ad patiendũ. Exemplũ pz de carne fluida queadmodũ est in pinguibus & flegmaticis cõiter. Dicunf aũt ptes formales nõ: q: forme: sed q: maxie actiue & solide &c. Dic ĝ sanctus Bonauẽ. Simplex igif magis põt dici p puationẽ ptiũ mãliũ: & tũc hz ppõ veritatez: q: tales ptes potius dãt pati q̃z agere. Uñ quanto aliqđ magis elõgaf a mã tãto potẽtius. Si aũt dicatur magis simplex q: paucioris habet ptes formales siue actiuas: falsum est q: tũc ignis minor potẽtior esset q̃z maior. Ponit aliã solutionẽ q̃ nõ videf sic bona sicut prima eo q idiget expõne. In ɔitate eñi sic est q charitas. x. graduũ. ¶ Ad q̃rtũ argumẽtũ Rñdent qdã q gradus additi aliqs distinguanf essentialr. sic q nõ sint vna charitas: sicut diuersa lumina in aere sunt distincta & inconfusa lz reddãt maius lumẽ ppter cõcursum i vnũ susceptibile. Sic i lumine spũali qđ est gr̃a dicendũ q distincta sunt essentialr: tñ vnũ maius efficiunt in mouẽdo li. arbi. Sed tñ illud nõ est sile: q: distinctio luminariũ in aere venit a pte originum diuersarũ. vtputa qñ plura sunt lucentia. Nõ sic est in gr̃a. Et ideo dicendũ q ex eis fit vnũ. Et cuz obijcitur vel queritur quod se habz in ratione materialis. Dicendum q augmentatio dupliciter fit Aut p virtutez augmentabilis: aut per virtutem extrinsecam. vide textum.

Tertio querit

Utrũ charitas possit diminui. Nota charitas est duplex. s. increata & creata. De charitate increata nõ est ad ppositũ. De creata charitate est qđ nostra. Et hec est duplex quedã est infusa & quedã acquisita. Infusa & illa est gr̃a gratũfaciẽs q̃ infunditur imediate a deo aĩe rõnali & ista õ late est ɔclarata. Acq̃sita: vñ sicut ex actib⁹ aliq̃s freq̃ntatis ɔgñari h̃itus: ita ex actibus diligẽdi deũ & pximũ ɔgñari h̃itus inclinãs ad ɔsiles actus illis ex q̃bus gñabaf. ¶ Propõ. Oĩs eñi habitus siue virtuosus siue vitiosus. inclinat ad cõsiles actus illis ex q̃bus gñabaf. Ex his seq̃tur q charitas acq̃sita sic describif. Charitas acq̃sita. Est qdã amor habitualis inclinãs ad diligẽdũ deũ sup oĩa & creaturaz ppter deũ. Et ista põt eẽ in peccatore mortali. Et vocaf amicicia acq̃sita. Dicif habitualis ad differẽtiã actualis: q: põt eẽ in dormiẽte. Ista nõ distinguit inter filios regni & pdiñis. Oĩs habitus acq̃situs ex actibus frequentatis põt diminui. Et diminuif p actus oppositos. Et de illa charitate nõ est q̃stio nostra: sed de charitate infusa. vñ duplex est charitas creata infusa scz habitualis & actualis. Habitualis: & est illa q̃ in supioribus descripta est p quã hõ siue vigilet siue dormiat est gratus deo Actualis. Sicut eñi deus infundit hab. tñ ita posset infundere actũ. Itẽ actus elicitus ab habente charitatẽ & hz inclinationẽ charitatis põt dici charitas creata infusa actualis. Et de illa nõ est qđ nostra. ¶ Nota duplex est cupiditas. s. habitualis & actualis. Habitualis est qdã amor habitualis existẽs i aĩa inclinãs ad diligẽdũ creaturã plus q̃z deum & ad vtendũ deo. i. inclinat ad vtẽdũ fruẽdis

et fruendū videdis. ¶ Prima ppō. Cupiditas et charitas acq̄sita opponunt̄ ɔtrarie. ¶ Secūda ppō. Ois cupiditas est habitus vitiosus q: imediate inclinat ad vitiū. ¶ Tertia ppō. Quot sunt pctā mortalia tot sunt cupiditates mortales et econtra. Actualis: Cupiditas est quidā amor seu actus voluntatis quo voluntas diligit creaturā plus q̄ deum. Et hec est actualis mortalis. ¶ Prima ppō. Charitati create infuse nō opponit̄ ɔtrarie cupiditas habitualis: sed est sibi cōpossibilis. Patet de iudeo ɔuerso baptizato qui habet habitū auaritie ꝛc. ¶ Scdā ppō. Nulli actui charitatis infuse opponit̄ ɔtrarie cupiditas habitualis. ¶ Tertia ppō. Nec charitati infuse habituali: nec ēt actui eius ɔtrariat̄ cupiditas venialis. ¶ Quarta ppositio. Cupiditas venialis est amor quo aīa diligit creaturā aliq̄ mō inordinate nō tñ plus q̄ deum. ¶ Quinta ppō. Charitas infusa habitualis et ipsa cupiditas mortalis opponūt̄ cōtrarie. Sūt enī duo incōpossibilia: hoc tñ solum est ex ordinatiōe diuina. Aliquid dī cōtrariari alteri dupliciī. Uno mō ex natura sua intrinseca: hoc mō nullū pctm̄ mortale opponit̄ ɔtrarie charitati. Alio mō ex ordinatione diuina. Et sic quodlibet mortale opponit̄ charitati. ¶ Sexta ppō. Charitas acq̄sita habitualis et cupiditas mortalis habitualis sūt duo habitus ɔtrarij et incōpossibiles. probat̄. Illi duo habitus sunt incōpossibiles q̄ inclināt ad act⁹ cōtrarios et incōpossibiles: sed sic est de charitate acq̄sita habituali et cupiditate habituali mortali ergo ꝛc. probat̄ minor ex precedētibus scʒ ex descriptionibus cupiditatis habitualis. ¶ Septīa ppō Licʒ charitati īfuse et ei⁹ actui nō oīs ɔcupia ɔrieī formaliter ɔtrariat̄ tñ ei aliquo mō virtualr̄. Un⁹ habitus tūc ɔtrariat̄ virtualiter alicui alteri quā do inclinat ad actus cōtrarios actib⁹ alterius habitus. ¶ Correlariū. Et licʒ cupiditas venialis pctī nō ɔrieī charitati infuse formalr̄: ɔtrariat̄ tamē ei aliq̄ mō virtualr̄. ¶ Quātū ad declaratione hui⁹ termini diminutio: dicat̄ correspōdenter diuidēdo et diffiniendo sicut dictū est pma. q. scde partis huius dist. de augmētatiōe. Q: tot modis dī vnū oppositoꝝ q̄t modis et reliquū. Diminutio ē duplex extēsiua et intensiua. Extensiua est illa q̄ fit p ablationē ptis a pte q̄ erat vnū p se in distīcto tñ loco et situ. Intensiua vō est illa q̄ fit p ablationē vl̄ deperditionē ptis a pte q̄ faciēt vnū p se idistīcto tñ loco et situ erāt ab alia pte. Cōsilr̄ de alijs diuisiōib⁹ ꝛc.

Sanctus Bonauē. resoluēdo pōīt duas opiniōes. Prima nō tenetur et stat in qnq3 vel sex dictis. ¶ Primū dictū. Charitas augeī p inpmixtionē cū suo cōtrario qd ē cupiditas mortalis. ¶ Scdʒ dictū. Sicut inpmixtio maior fit bʒ maiorē liberi arbitrij abilitationē: et bʒ maiorē ɔcuple diminutionē: ita ecōtrario permixtio maior fit p maiorē liberi arbitrij deabilitiōeʒ: et bm maiorē ɔcupie vel cupiditatis augmētationē. ¶ Tertiū dictū. Charitas diminuit̄ in nobis bm q̄ cupiditas augeī: et h̄ intelligūt de cupiditate veniali. ¶ Quartū dictū. Cupiditas venialis lʒ habeat diminuere charitatē nō pōt tñ eā tollere. ¶ Quintū dictū. Cupiditas mortalis nō diminuit: sʒ tollit seu destruit charitatē. ¶ Sextū dictū. Cupiditas mortalis et venial̄ ī hoc differunt: q: mortalis cupiditas inclinat ad diligēdū creaturā plus q̄ deū. Uenialis vō inclinat ad diligēdū creaturā nō pp deū: nec tñ plus q̄ deū. Ex hoc approbat doct̄. Sera. Exēplū. Canonicus aliq̄s surgit ad matutinū cogitās et sciēs pniam sibi dari et sic surgit q̄ si solus esset amor dei nō surgeret. tñ pp vtraq3 vadit: pncipalius tñ pp deū: et minus pncipaliter pp pniās peccat venialiī. In eo enī q̄ nō solū pp deū surgeret vel iret si non eēnt pecunie est inordinatus amor ꝛc. Correla. Qñcunq3 aliq̄s plus diligit creaturas q̄ deū peccat mortalr̄. Correlariuʒ. Qñcunq3 aliquis creaturam inordinate diligit: non tamen plus q̄ deum peccat venialiī.

Secunda opinio q̄ tenet̄ et stat in aliq̄b⁹ ppositiōībus. ¶ Prima ppō. Augmētū charitatis fit a solo deo bʒ influētiā diuinā: pʒ ex pdictis. ¶ 2ª ppō. Charitas bʒ subaʒ (.i. eēntiā) nō diminuiī. pbat̄: q: nō p mortalia: eo q̄ destruūt: et nec vēialia q: si sic tādē totalr̄ posset destrui: qd est falsū. ¶ 3ª ppō. lʒ charitas bm essentiā nō diminuat̄ p peccata venialia. tñ minuit feruor charitatis. Addo tñ tres propositiones sequētes. ¶ Prima ppō. Quelibet charitas creata siue infusa siue acquisita est simplr̄ et absolute diminuibilis. probat̄. Ois forma et hīt⁹ augmentabilis et intensibilis est diminuibilis et remissibilis: sed quelibet charitas est forma augmētabilis et diminuibilis ergo ꝛc. minor diffuse probatur a Sco. et lādolphus dist. xvij. q. x. ¶ Scda ppō. Charitas īfusa et creata de lege dei ordinata nunq̄ diminuiī. pbat̄: q: si charitas diminueret̄: hoc maxime eēt per actus demeritorios: sed hoc non est. probat̄: q: vel per peccatū mortale vel veniale: non pmū quia per mortale amittitur charitas ī toto. neq3 p veniale. pbat̄: q: oē finitū p ablationē finiti bm replicationē tādē ɔficit totalr̄. ḡ p pctm̄ veniale tādē posset destrui. ¶ Sequunt̄ tres regule cōes oib⁹ theologis. ¶ Pria regula. De⁹ est pnior ad misbandū q̄ ad puniēdū. pbat̄: q: misericordia superaltat iudiciū ꝛc. ¶ 2ª regla. Deus est pnior ad dādū q̄ auferendū illa pʒ eadē rōne. ¶ 3ª regula. Quicunq3 est sufficienter dispositus ad recipiendū grām de cōgruo: in vltimo instanti illius dispositionis (videlicet cum sufficiens est) deus immediate eā tribuit. Correlariū. Qñ aliq̄s ppat se seu dispōit vt auferat̄ ab eo grā de ɔgruo. de⁹ tñ nō aufert eā ab eo. Scdʒ correlariū. Quādo aliq̄s se idignū reddat: seu de congruo demereat̄ sibi auferri grām: multiplicādo venialia tñ de⁹ ex abūdāti misericordia nūq̄ aufert: nisi addet mor

tale. Corr^m. Lʒ pctā venialia nō diminuāt charitatē quo ad ßbam in quo ad feruorē diminuūt. ℂ Du biū aūt est non paruū inter doctores qd sit feruor charitatis. Dimissis opinionib⁹ mideo per aliqꝫ p pōes. ℂ Prima ppō. Per feruorē gr̄e nihil aliud intelligo ꝙ charitatē acquisitā. ℂ Scḋa ppō. Da bens charitatē infusam ⁊ charitatē acqsitā: hʒ ma iorem feruorē in eliciendo charitatis ꝙ si solā ha beret charitatem infusam. pꝫ de nouo baptizato iudeo erga xp̄m: ⁊ de xp̄iano deuoto. ℂ Tertia p pō. Charitas acqsita nō solū pōt diminui per diui nam potentiā: sed etiā p actus agētis creati oppo sitos. pbaf. Ois habitus acqsibilis naturaliter p actus freqntatos est corruptibilis p actus opposi tos: sed charitas acqsita est hmōi. ergo ⁊c. ℂ Cu piditas nihil aliud est nisi amor ꝯcupiscendi tpa lia aut transitoria. ℂ Cōcupiscentia mortalis ha bitualis: est quidā habitus inclinans ad diligen dū creaturā sup oīa: vel eque vt deū. Cōcupiscētia venialis habitualis: est quidā habitus inclinans ad diligendū creaturā plus ꝙ diligi debeat: non tñ eque vt deū. ℂ Argumenta facta pro pte falsa ante oppositū bñ probant saltē aliqꝫ ꝙ de potentia dei absoluta charitas posit diminui: nō aūt cōclu dunt de potētia ordinata. ℂ Argumēta facta post oppositum: licet sint pro nobis non tamen oportꝫ ꝙ simpliciter seu formaliter concludāt ⁊c.

Quarto queritur. Utrū charitas habeat statū vel terminū vltra quem nō posit augeri. i. Utrū cha ritas possit augeri in infinitū. ℂ Resolutio qōnis stat in aliquib⁹ ppōnibus. ℂ Prima ppō. In aug mento charitatis est stat⁹ bm oēm modū bm quē ꝯuenit esse statū in motu augmenti. ℂ Scḋa ppō Augmentū in corpalibus hʒ statū a trib⁹. s. a vir tute agēte: a potētia suscipiēte ⁊ a forma pficiēte. Notandū ꝙ bm pħm in li. de aīalibus. vita aīalis consistit in humido radicali ⁊ in calore naturali. Per hoc quod calidum naturale agit in humidū radicale primus. Exemplū de lampade vbi ignis agit in humidū donec deficiat vel ꝙdiu lāpas ar det: nisi ex accidēti aliquo ignis extinguaf. Unū ni si oleū p equalens restauret stati extingueref. Ita etiā est de calore naturali. Uirtus eni naturalis vl est tanta ꝙ plus ꝯuertit ꝙ fuit deperditū: ⁊ tūc non solū restauraf deperditū (idē fit nutritio) sed etiaꝫ fit augmentatio. Sed si solūmō tñ ꝯuertat qntū dep ditur: tūc fit tm̄ nutritio. Si aūt adeo debilitef vir tus ꝙ nō tm̄ ꝯuertit de alimento, qntū deperdif: tūc fit diminutio ⁊ aliqꝫ restauratio ⁊ tandē seq tur mors. Sic p oēm modū dicendū est de charita te. ℂ Tertia propō. Status in augmento charita tis fit tripliciter. Quia vel a pte virtutis agentis: vl subiecti recipiētis ⁊ forme pficientis. ℂ Quar ta ppō. Status alicuius augmentabilis pōt fieri a duplici virtute vꝫ ab agente naturali ⁊ ab agēte li bero. ℂ Quinta ppō. Status ab agēte naturali fit qñ agēs nō pōt amplius agere. ℂ Sexta propō. Status charitatis pp̄ter scḋm est dum agēs non vult amplius agere. ℂ Septima ppō. Stat⁹ chari tatis fit qñ deuenitur ad mensuram quā deus di sposuit bm distributionē sue sapientie. Hanc pul chre ponit. S. Bonauen. li. ij. dist. ix. q. iiij. in fine corpis questionis. ℂ Octaua ppō. Deus eni non operaf bm dimodam suā potentiā in augmentan do charitatē: sed bm dispositionē sue sapie limitā tis varios suos effect⁹. ℂ Nona ppō. Status cha ritatis ꝙtum ad potentiā suscipientē pōt intelligi tripliciter fieri: aut bm actū vel aptitudinē vel bm pos sibilitatem. Exemplū primi de beata virgine que in cōceptione filij sui tantā recepit grām quantaꝫ mō habet. ⁊ ideo ipsa habuit statū bm actuꝫ. Hoc vult ockam ⁊ alij. Consimiliter aliq volunt ꝙ apli in missione spūſancti ita habuerūt statū in grā hꝫ actū: hoc tñ nō teneo. Alio modo bm aptitudinē ⁊ sic est charitas in btis: qꝛ deus sic disposuit ꝙ sibi charitatē amplius non velit augere: ideo stat bm aptitudinem. Tertio mō bm possibilitatē: vtpute qñ potētia tantā hꝫ gratiā quāte grē est receptiua ℂ Decima ppō. Sicut aīa xp̄i hꝫ tantā gliam qn tum recipere pōt creatura sic tantā habet charita tem: quāta recipi potuit ab aliqꝫ creatura. ℂ Un decima ppositio. Aīa xp̄i tantā habuit gliam quā ta nata fuit possibile recipi. ergo tantam gratiam habuit quanta possibilis fuerat recipi vel quanta possibile fuit creari.

Circa distinctionem decimamoctauā prio querif. ℂ Utrū spiritusſanctus sit donum in quo oīa alia dona donātur. Supposito ex pre cedentibus ꝙ spiritusſanctus sit donū. De proces sione eni temporali ⁊ eterna spūſancti tractatum est a decima distinctione vſqꝫ ad presentē. Et hec est vltima distinctio de pcessione tpali. Essent aūt tres termini declarādi nisi supra diffuse aliqui de clarati fuissent. Tamē quia nō est declarat⁹ ille ter minus donum formaliter. Notandū ꝙ donum ca pitur quatuor modis. Primo mō. Cōmunissime. Scḋo cōmunis. Tertio cōmūiter. Quarto specia liter. Primo mō cōmunissime. ⁊ sic capitur pro oī illo ꝙ est liberaliter cōmunicatum alicui. Propō. Ois entitas siue sit icreata vt deus: siue creata di donū illo mō. Essentia eni diuina liberaliter cōica tur filio a patre ⁊ ab ambobus liberaliter cōicatur spūiſancto. Et hoc mō falsa est illa: Inter dātē ⁊ do num est distinctio realis. Sed bene oportet ꝙ iter dantem ⁊ illū cui donatur sit distinctio realis. Itē pbaf scḋꝫ. Quid habes ꝙ nō accepisti. Unū omni creature deus cōmunicat essentiā propriā. ℂ Cō tra. Pater in diuinis nō est donuꝫ. Quia lꝫ cōicet essentiaꝫ filio: nō tñ seqf. ergo pr̄ est donū. Pr̄ eni nō ē cōicabilis. Rn̄deo. negādo añcedēs. Unū dico ꝙ pr̄ ⁊ filius ⁊ spūſanct⁹ sunt vere donū creature

rōnalis

rōnalis hoc autē p3 in supradictis & probat q de us det in propria psona. Quia ille dat in ppria p sona q est paratus ad faciendū omnia illa q aliqs vult rōnabilit. Sed deus pater & filius & spiritussanctus est paratus ad faciendū oia que creatura rationalis ratioabilr vult. & c. Maior est ipsius okam. Itē hoc idē pbat aucte Joh. xvij. Si quis diligit me sermonē meū seruabit & pater meus di liget eū: & ad eū veniemus & māsionē apud eū faciemus &c. Alio mō capitur donum cōmunius: & isto mō capit donū p omni illo q est pductū liberaliter ab aliquo. Et sic dico primo Q oīs creatura est donū dei. Scdo. Q filius & spiritussanct dicunt donum hoc modo. Differentia autem est inter liberaliter producere: & libere producere. Unde licet filius non producat libere a patre: producit tñ liberaliter. Prima ps pbat: quia libere produ cere est oppositus modus producendi cōtra pdu cere naturaliter. ¶ Prima ppositio. Pater non datur nec est donū. ¶ Scda ppositio. Essentia di uina non est donum. Producēs liberale est illud q ex plenitudie siue perfectionis pducit: nō expe ctans perfici a suo producto. Et sumitur ab Auicēna. Tertio mō accipit donū cōiter: & sic capitur donū p aliquo libere collato alicui: & quasi i pos sessionē & dominiū eius trāslato. Patet primo i grosso exemplo sicut datur alicui vestis. ¶ Propositio. Hoc modo donū potest dici tā de deo q̄ de creaturis. Prima pars patet. Secūda pars pro bat. Deus pater libere confertur alicui & quasi in possessionem probat per sacram scripturam Josue decimo. Stetit itaq sol in medio celi & nō festina uit occū. &c. obedienti deo voci hominis. ergo q̄ñ fuit in potestate hominis &c. Preterea dixit domi nus Moysi. Dimitte me vt irascat furor meus in populum istum &c. Et illud donum est duplex: q: quoddam est donum per se existens vel assistens. Et est ipse pater & filius & spiritussanct: q: assistit iustis vt faciāt voluntates iusti. Et illo modo filius dicitur quatuor modis donū. Primo p vnionem hypostaticā: vñ in quodā hymno canit Senascēs dedit sociū: hoc modo nec pater nec spūssanct est donū. Scdo sacramētalr Conuescēs in edulū. Tertio in preciū. i. in mortē ad redimēdū nos. Quarto se regnās dat in premiū vn. Senascēs dedit sociū pnescēs in edulū &c. Aliud est donū isormās. Et est duplex: q: quodā est gre gratūfaciētis quodā vero gratie gratisdate. Et nō est nisi vnū bm Sco. & okā scz charitas & gra. Gra grisdata sunt oia illa q preparāt hoiem ad suscipiendū grāz gratūfacientē &c. De illo dono est qō nostra. Tertio modo capto cōiter. Quarto mō sumit donū pprie. Et sic capit p primo dono qd est donū eis doni: & p qd oia alia habēt ratione doni: & sine q nihil hz ratio nē doni. ppō. Illo mō charitas siue amor est donū primū. Correlariū. Sine amore nō ē donū pprie. Et sic p3 q bñ dicit pprie: q: omnia alia dicuntur dona rōne illius. Propō. Illomō donū captū adhuc dr de deo & creaturis probat: q: est charitas. Unde notādū q duplex est charitas siue donum charitatis scz essentialr dictū: & personaliter. Primo mō cōueīt trib psonis. Scdo mō e ipe spūssctūs.

Responsio ad qōnem stat in duabus distinctionib & septez

dictis. ¶ Prima distictio. Hec propositio spūssanctus est donū in quo omnia alia dona donant est distinguēda: q pōt capi dupliciter. Uno mō pōt dicere concomitantiā. Alio mō pōt dicere causalitatē. Quādo dicit cōcomitanti. i. sensus est: quando spiritussanctus dat reliqua sua do na dant. Quādo vo dicit causalitatē tātū valet spiritussanct est cā omniū aliorū donorū idest a quo omnia alia dona donant. ¶ Primū dictū. Illa positio capiendo ly qō cōcomitanter & vniuersaliter ipsa est falsa. Sēsus enim est q quādo spiritussctūs dat tunc omnia dona simul donant. ¶ Scdm dictū. Dona spiritussancti sunt i triplici differentia: qdam sunt sine qbus nunq dat spūssctūs: & sunt duo scz gratia gratūfaciens & sapientia. Et hec est quidā habitus inclinās nō solū intellectū ad cōsiderandū sed etiā affectū ad summe amandū deū. Quedā sunt cū quibus nunq stat spiritussanctus vt timor seruilis. Nunq dat charitas alicui defecto quin det ipsi habitus illustrās intellectū. Q̄a enim amor psupponit notitiā amati. Tertio. Que dā sunt cū qbus aliquādo est spiritussanctus. Aliquādo nō sicut fides scientia: & oīs gratia gratisdata. Nota q quadruplex est timor. s. mundanus vel humanus: seruilis initialis & castus. Mundanus est quādo timemus sic pericula carnis vel pdere bona tēporalia: vt peccemus mortaliter. Iste inutilis est & malus: nec est donū spiritussancti. Seruilis est cum hō pter timorē gehēne abstinet a peccatis solū scz propter timorē pene. Iste est bonus & vtilis: sed nō est sufficiēs: & est donū dei. Timor seruilis mouet & disponit ad donū. Cū timore seruili nunq stat spūssctūs. Hunc eni timorē foras mittit charitas. Timor initialis est ille q hō incipit amare illud quod sibi videbat durū: & hoc non solū propter timorem pene: sed etiā pp amorē dei. Timor castus est ille quo hō timet offēdere christū suū sponsum dilectū ne derelinquat ipsum. Et est amor filialis & stat cū perfecta charitate. ¶ Tertiū dictū. Hec ppō spiritussanctus est donū quo oia alia donant capiēdo ly quo concomitāter & pticulariter est va. Sensus eni ē q quādo spūssctūs dat aliqua dōa dantur vel q spūssanctus datur cū aliqbus puta gratia vel sapientia. ¶ 2a distinctio. Si aūt ille ablatiu q dicat causalitatē. Hoc pōt eē tripl'r. Q: vl dic cālitatē simplr vl q: dic cālitatē & sauctoritatē vel q: dic causalitatē sauctoritatē & exēplaritatē. Si pmo ly quo dicat causalitatē simplr. ¶ Quartū dictū. Illo mō pr & filius & spūssanctus est donū in quo oia alia donā

tur causaliter. patet. Quia opa trinitatis ad extra sunt indiuisa. Si secundo mō ly quo dicat causalitatē ꝛ subauctoritatatē. ¶ Quintū dictū: Illo mō ne dū spūssanctus sed etiā filius est donū in q̄ oīa donantur. patet. Quia quicquid causat filius ad extra causa subauctoritatiue: q2 habz a patre sicut ꝛ spūssanctus: non aūt pater. Si tertio mō ly quo dicat causalitatē subauctoritatez ꝛ exemplaritatem. ¶ Sextuz dictum. Spūssctūs illo mō est donum quo oīa alia dona donanf. patet. Quia spiritussanctus ex mō sue productiōis est donū. ¶ Notadū p ultima solutiōe q ipsa est duplex. Et pma solutio est falsa. Est eni directe ꝫ spbm qnto phisicoꝝ. Expresse eni p̄bus negat q mot' nō ē mot': nec vt termini: nec vt principij. Itē includit cōtradictionē. Si em mot' sit pncipiū motus: tūc mot' posterior est termin' motus prioris. Dicēdo g affirmatiuā: sequr necessario falsitas sue negatiue. Un̄ secūda solutio est bona: que innuitur cū dicit. Preterea donuz in diuinis veraz hypostasim dicit. Unde concessa ista donum est doni: nullo modo habes inferre. ergo motus est motus ꝛc̄.

Querit secundo.

Utrū Spūssctūs sit donū ab eterno vl ex tpe. Nota dr̄nt esse cū tpe: esse in tpe: ꝛ esse ex tpe. Esse cū tpe est coexistere tpi. ¶ Pª ppō. Deus est cū tpe. pbaf. Deus ē mō ꝛ tēpus est mō g deus est cū tpe: Requirunf eni ad hoc due cōditiōes. s. esse dei: ꝛ eē tempis ꝛ simultas. ¶ Scda ppō. Angelus est cuz tpe. ¶ Tertia ppō. Deus ab eterno non erat cū tpe. ¶ Quarta ppō. Nec deus nec aliq̄ res creata post iudiciū erit cū tpe. Esse in tpe est mensurari tpe sicut gn̄abilia ꝛ corruptibilia. ¶ Prima ppō. Deus non est in tpe pz q2 mēsura tur eternitate. ¶ Scda ppō. Angeli pprie nō sunt in tpe. Correlariū. Bene sequif. Ille ēt i tpe: g est cū tpe s3 nō ecōtra. Esse ex tpe est esse de nouo vel est ipsuz incipere esse. ¶ Propō. oē illud qd̄ icipit eē ē ex tpe. Esse eīnū ē nunq̄ icepisse nec icipe eē.

Resolutio

sancti bona. stat in q̄tuor propositionibus. ¶ Prima ppositio. Donū dicit respectū nō solū ad dantē s3 etiaz eū cui daf. ¶ 2ª ppō. Donū vt dic̄ respectū ad illū cui daf. dicif seu capif tripl'r. Uno mō actual'r (vt dicit sctūs bona. bm actū) ꝛ idē est. Dicif aūt actual'r donū q2 daf actu. Alio° habitual'r. Dicitur aūt b3 habitudinē q2 donādū aliq̄. Tertio mō aptitudinal'r. Dicif aūt b3 aptitudinē q2 dōabile. ¶ 3ª ppositio. Si spiritussctūs dicit donum actualiter: dicitur donum ex tempore solum. ¶ Quarta propō. Capiēdo donū habitual'r ꝛ aptitudinal'r spūssanctus dicitur ab eterno donum b3 Augustinuz.

Querit

tertio. Utruz ꝯuenientius dicaf de spūsctō donū q̄ datū. Termi sunt declarati. Et sctūs bona. pōit v̄tual'r talē ꝯclusionē.

Conclusio

responsiua. L3 cōueniēter de spūsanctō tā donū q̄ datū dicatur. tñ magis pprie ꝛ ꝯueniēti' dr̄ de spūsctō donū q̄ datū. Prima ps pz ex textum. Un apls coꝝ. Charitas dei diffusa est in cordib' nris p spm sctm qui datus est nobis. Et Jobis. xvj. Rogabo patrē ꝛ aliū paclytū dabit vobis. Q aūt etiā ꝯuenienter dicaf donum: pbaf auctoritate ecclesie que cantat. Qui paclytus diceris donuz ret altissimi ꝛc̄. Pro scda pte est duplex rō. pma est grāmaticalis ꝛ parū valet q2 datū cū sit pticipiū vel nomē verbale cōcernit tēpus. Donū autē a tpe subtrahit ꝛ ideo q2 oīa dona (supple mere spūalia) supra tempus sunt cōnenientius dr̄ in diuinis donū q̄ datum. Scda rō est q2 donū supra rōnez dati addit cōditionē nobilitatis magne: datū est aliqd qd̄ libere datur alicui siue liberal'r ꝯferat siue nō. Hoc est qd̄ aliq̄ dicunt siue redibiliter. i. non liberaliter siue inredibiliter. i. expectādo reditionē sui dati nec in se nec in equalēti ꝛ p pn̄o liberal'r. Unde idē est datio inredibilis ꝛ datio liberalis. Hec eni est q̄ daf aliqd nō expectādo reditionē. Donū aūt est datio inredibilis. ¶ Duplicia aūt sunt dōa naturalia data nobis a deo: corporalia sc3 ꝛ spūalia. vt vita esse q est pmū donū. Tñ pprie nō dicūtur dona corporalia nālia. Gratuita vel spūalia vt sapientia charitas. Oīs gr̄a gratūfaciēs ē gratisdata s3 non eꝯ. Gratuita quodāmodo magis libere danf q̄ nālia: ꝛ ideo magis habent ratiōnē doni.

Queritur quarto

Utrum donum proprie cōuenit spūsctō. Nota pprie capif dupl'r. Uno° grammatical'r. ꝛ b dupl'r. vno mō put iportat pprietatē alicuius locutiōis prouenientē ex debita propotiōe modoꝝ significādi. Oīs ergo locutio cōgrua b mō dr̄ propria. Illo mō prope opponit cōgruo. Alio mō prout iportat pprietatē locutionis prouenientē ex pte significatiōis terminoꝝ. vl ex pte terminorum vel virius q̄. Illo modo orationē aliquam esse propriam est ipsam de rigore sermōis esse veram. Ista ergo est impropria secundo modo grammaticaliter. Renus currit: quia quicqd currit proprie habet pedes. Similiter ista pratum ridet. Alio modo proprie capitur logical'r. Et hoc dupliciter. Uno modo logicaliter ꝛ cōmuniter ꝛ sic capiēdo prope: est aliqd pdicatū qd̄ ali q̄ mō cōuenit alicui. Secūdo mō proprie logicaliter capif stricte. Et sic capif p vno pdicato qd̄ ꝯuēit alicui in quarto modo. Hoc modo homo proprie est risibilis. Hoc mō iudicio meo capitur in q̄one nostra.

Resolutio

sancti bonauēture datur per septem ppositiones. ¶ Pria ppō. Donū dr̄ pprie ꝛ psonaliter de spūsctō ꝛ nō essentialiter. probaf scda pars. Illud dr̄ eēntialiter in diuinis q ē cōmune tribus. Sed pz non est donū. g ꝛc̄. Nā de rigore sermonis. sicut ista est heretica pater est spūssanctus: sic illa pater est donum. ¶ 2ª ppō. Spūssctūs ꝛ donū in diuinis sunt idez ꝯuertibil'r. ¶ 3ª ppō. Sicut v̄bū pprie dr̄ de filio ita donum

ita donum proprie dr̄ spūsctō. Et est Aug. v. de trinitate. Uñ sicut ista est heretica. Spūssanct⁹ est verbū: sic illa filius est donū. Donū enī nō dicit nisi pductū per modū liberalitatis. ¶ Quarta ppō. Datum in diuinis pōt dici essentialr̄ ⁊ cōiter ⁊ psonaliter ⁊ pprie pz. Illud enī dr̄ cōiter q̄ ꝯuenit trib⁹. Sed q̄libet psona dat seipsam. Uñ dr̄ Job. xvij. Et ad eū veniemus ⁊c̄. Scd̄a pars pz: q2 dare proprie est donū producere. ergo datū est donū productū. ¶ Quinta ppō. Datū idē est qd̄ cōicatū. ¶ Sexta ppō. Aliqd̄ pōt dici cōmunicatū trib⁹ modis. Primo mō ex liberalitate solū. Et sic dare cōuenit toti trinitati. Oēs enī psone cōicant se hoi. s. pati sunt facere petitiones iustoꝶ rōnales. Alio mō ex liberalitate ⁊ auctoritate. Hoc mō solū conuēit filio ⁊ spūisctō qui hn̄t subauctoritatē respectu p̄ris. Tertio mō pōt datū dici cōicatū ex auctoritate ⁊ liberalitate ⁊ cū productiōe p modū liberalitatis. Hoc mō est ppriū spiritui sctō cuius ppriū est pcedere bm rōnem liberalitatis. ¶ Septima ppō. Datū ⁊ donū isto vltimo mō sunt idē. Differūt tñ quia donū est in habitu sic q̄ nō oportet actualiter cōmunicari. Datū autem dicit cōmunicationē in actu.

Nota pro solutione argumentoꝶ aliq̄s ppositiones. ¶ Prima ppō. Donum addit aliquid supra datū. ¶ Scd̄a ppō. Donuz addit sup̄ datū aliquid: qd̄ dicit emanationē per modū liberalitatis. ¶ Tertia ppositio. Datuz addit ō donū rōnē actualis cōicationis: donū enī solum dicit habitualē cōicationē. ¶ Quarta ppō Quia donum addit supra datuz aliquid quod est propriū spūssancti ideo donum erit personale ⁊c̄.

Querit quinto. Utruz donabilitas siue donū sit proprietas distinctiua psone spūsscti. Pro declaratiōe terminorū notandū q̄ donabile capit duob⁹ modis Uno modo idē est qd̄ aptū natū dari. Alio mō q2 possibile est donari. Distingunt autē q2 aliqd est possibile ad aliqd qd̄ tñ nullo mō est aptū natū ad h̄. pz. lapidē possibile est eē sursum. Nō tñ apt⁹ natus est ad esse sursum. Sit ergo p̄ia propō. Spūssanctus est donabilis. i. apt⁹ natus donari. probat q2 spūssanctus ex vi sue productiōis est dōabilis ergo ⁊c̄. ¶ Scd̄a ppō. Fili⁹ nō dōabilis isto mō. ¶ 3ª ppō. Fili⁹ est donabilis. i. possibilis donari.

Doctor deuotus resoluendo questionē pōit duas opiniones. P̄ia opinio stat in vna distinctiōe ⁊ duob⁹ dictis. ¶ Distinctio est. Donū pōt capi duobus modis. Uno mō vt dicit respectū ad datorē. ¶ Primū dictum. Hoc mō dicunt q̄ proprie sit propriū spūsscti. Alio mō vt dicit respectū ad illū cui daf. Si ista opinio sic intelligat q̄ donū pmo mō non dicat nisi respectū spirati ad spiratorē. s. ad patrē ⁊ filiū tunc nō est dubium quin sit verū. ¶ Scd̄m dictū. Capiendo donū vt dicit respectū ad illū cui daf non est propetas spūssancti. pz: q2 p respectū rōnis nihil realr̄ distiguif: sed ille respectus est rōnis. ergo ⁊c̄. Itē ꝯstat q̄ anteq̄ eēt creatura erat pfecte spūssanct⁹ in diuinis. g̊ ⁊c̄. ¶ Addit tñ tertiū dictū q̄ donū vt dicit respectū ad euz cui datur est ꝯsequens ad proprietatē distinctiuā. Cōtra hoc vltimū dictū arguit doctor serophicus ⁊ sua responsio stat in q̄nq3 ꝓpositionib⁹. ¶ Prima propositio. Donū necessario importat duos respectus vnū ad dantē: alium ad eū cui daf. ¶ Secunda propō. Ille respectus qui importaf per donuz ad dantē potest esse tripliciter. vel bm actū vt quia datus: vel bm habitū quia dandū. vel bm aptitudinē quia dōabilis. ¶ Tertia propō. Isti duo respectus importati p donū sunt ita cōnexi q̄ impossibile est intelligere primū sine scd̄o: nec possibile est ipsum esse sine scd̄o. In hec differt ista opinio a pcedente opinione. ¶ Quarta propō. Secūdus respectus non aufert pmo: quin ille primus sit propetas distinctiua spūssancti: lz sit sibi necessario ꝯnexus. ¶ Quinta propō. Donū est proprietas distinctiua psone spūssancti rōne pmi respect⁹ nō repugnante tñ scd̄o respectu sed consonāte. P̄ia opinio magis approbaf a doctore subtili. Differūt tñ in solo tertio dicto. Mira tñ videf tertia propō bonauenture si sit vera. Cū nullum ens reale necessario respectū rōnis includat. ¶ Nota pro solutione vltimi argumēti aliquas propōnes. ¶ Prima propō. Oē psonale est notionale: sed nō ꝯ̄ patet. Notionale enī vt distinguif ꝯ̄ psonale non competit vni soli ⁊c̄. ¶ Scd̄a propō. Amor spiritussanctus ⁊ donū importāt (bm sctm̄ Bonauenturā) eādem notionem. sub diuersis tñ rationibus. Nam productiōe passiua spiritussanct⁹ dicif spūssanct⁹. Sed per comparationē ad vnū producētē seu spiratorē qui est pater ⁊ fili⁹ dr̄ amor: quia nexus amborum. Inquantū vero dicit respectū ad creaturā ⁊ nectit nos: dicit donum. ¶ Tertia propō. Filius verbum ⁊ imago idē sunt dr̄ tñ filius inquantum generatur. i. per modū nature producitur. Inquātum aūt est noticia expressa dicitur imago. Inquātum autem illa noticia expressa est expressiua seu declaratiua aliorum dicitur verbum.

Queritur sexto. Utrū rōne donabilitatis dicaf spūs noster. ¶ Resolutio q̄ōnis stat i q̄nq3 dictis. ¶ Primū dictū: Meū ⁊ alia ꝓnomina possessiua vt tuū ⁊ nostrū pn̄t attribui alicui dupl'r. Uno mō mediāte cōpositione: qñ. s. attribuunf alicui in propōne: vt liber est meus. Alio mō imediate seu sine cōpōne: quādo. s. attribuunf alicui sine copula verbali ¶ Scd̄m dictū. Qñ meū ⁊ tuū attribuūtur alicui mediante aliq̄ cōpositiōe ponunt habitudinē propriā. s. possessionē. ¶ Corr[m]. Quicūq3 hz deuz hz etiā oīa que ptinent ad deuz cōiter. ¶ Corr[m]. De eēntialib⁹ in diuis dicunf ꝓnoīa possessiua: vt deus deus meus. dn̄e dn̄s nr̄. ¶ 3[m] dictū. Illa pronoīa specialius dicunf de filio q̄3 de eēntialib⁹ pp

incarnationē. ¶ Quartū dictū. Specialissime tñ
dici pōt p possessionē quod spūsanct⁹ est nr̄: eo q̄
spūs est pignus hereditatis eterne. ¶ Quintū di
ctū. Qñ illa pronoīa addunt alicui sine cōpositiōe
non ponunt suā propriā habitudinē: nisi soluz ad
terminuz cui addunt. Reliq̄ vide in lr̄a scti bona.

Circa distinctionem decimānonā. Querunt octo. Primo.
Utrū in diuinis sit ponere eq̄litatem.
Hic venit ɔclarādus ille termin⁹: Eq̄li
tas. vbi nota. q̄ duplex est eq̄litas. ¶ Quedaz est
equalitas pp̄rie ⁊ spāliter sumpta: Et est qdaz rela
tio p̄dicamētalis fundata sup re de genere q̄ntita
tis: tā q̄ sup fundamēto remoto ⁊ sup vnitate illi⁹
tā q̄ sup rōne p̄xia seu fūdamēto p̄xio. Et itelligē
dū ē de vnitate specifica nō gn̄ica: alio gn oēs q̄n
titates eēnt eq̄les fūdādi seu fūdamēto p̄xio. Pria
p̄ticula dr̄ ad drīaz relationū trāscēdentiū. Nā ßm
p̄hm q̄nto methaphisice. Tria sunt gn̄a relationū
fundatarū sup vnū ⁊c. 2ᵃ p̄ticula ponit ad drīaz si
militudis ⁊ aliarū relationū predicamētaliū n̄ fū
datarū sup q̄ntitate. Circa scōm particulā notā
duz q̄ due q̄ntitates pn̄t ɔsiderari duplr̄. Uno mo
do inq̄ntū sunt vnū: ⁊ sic fundāt eq̄litatē. Alio mō
inq̄ntū sūt diuerse ⁊ sic fundāt alias relatiōes disq
parentie. ¶ Pria propō. Equalitas p̄p̄e loquēdo
nō dr̄ de deo patet q̄r nullū p̄dicamētu nec passio
alicuius dr̄ de deo p̄p̄rie. Equalitas large sumpta.
est quedā relatio trāscendens que pōt fundari in
quolibet ente ßm q̄ȝ illud tenet certū gradū in en
tibus. Relatio trāscendēs dr̄ illa que ɔuēit enti vt
est cōe enti finito ⁊ infinito. Correlariū. Hoc enim
mō ɔuenit enti p̄ius q̄ȝ in decē p̄dicamenta diui
dat. ¶ Scōa p̄pō. Oē ens siue creatū siue increa
tū pōt ɔsiderari tribus modis. Primo mō in se vt
est quid. ¶ Tertia propō. In omni ente vt est q̄d
fundat relatio trāscendens idēptitatis vel diuersi
tatis. Patet q̄r omne ens est idez vel diuersum al
teri. Scōo vt hȝ certū gradū in entib⁹. ¶ Quar
ta p̄positio. Omne ens hoc modo ɔsideratū fun
dat quandā relationē que dr̄ eq̄litas vel ineq̄litas.
vt hō ⁊ equus sunt inequalia. Sortes ⁊ plato eq̄
lia. Tertio mō inq̄ntū est forma vel hn̄s formā eēn
tialem. ¶ Quīta p̄pō. In oī ente vt est forma. i. in
quantū habet differentiā specīuocam alteri cōpa
rato fundat quedā relatio trāscendēs: que dr̄ simi
litudo vel dissimilitudo. Hoc mō ethiops ⁊ hō al
bus sunt similes. Et nota q̄ ille gradus p̄fectionis
dr̄ magnitudo seu q̄ntitas p̄fectionis vel ipsa p̄fe
ctio virtutis. Ista autē magnitudo p̄fectionis attē
ditur penes formā specīuocā ⁊ non penes formā
materialē. Indiuidua eni nō hn̄t p̄prios gradus
q̄ntitatis virtutis: loquēdo de gradib⁹ essentialib⁹
Et nota. q̄ in spūalib⁹ idem est maius melius ⁊ su
pius eē. Corr̄ᵐ. Eq̄litas trāscēdēs in diuinis fun
dat in essentia diuia vt in fundamēto remoto: ⁊ in
vnitate nūerali essentie vt in fundamento p̄xio.

Resolutio questionis stat in vna ɔclusio
ne. vna distinctiōe ⁊ duab⁹ p
pōnib⁹. ¶ Conclusio est talis. In diuis necessario
est ponere equalitatē: p̄ȝ p Augustinū ad discipulū.
Eq̄litatē inq̄t ieq̄litati iure ꝑponis: nec estimo ali
quē hūano sensu p̄ditū cui hoc nō videat. Idē p̄ȝ
in symbolo Athanasij. Tres p̄sone sūt coeq̄les ⁊c.
sed hoc necessario dicit equalitatē. ergo ⁊c. Nota
duplex est q̄ntitas. s. p̄p̄rie vel virtutis ⁊ improp̄e
seu molis. ¶ Prima p̄pō. Quātitas molis nō est
in deo. ¶ Scōa p̄pō. Ois p̄fectio eēntialis vniu
cuiusq̄ȝ rei est q̄ntitas v̄tutis. Nō est eni aliq̄ enti
tas creata in vniuerso q̄n habeat certū gradū bo
nitatis qui dr̄ q̄ntitas virtutis. ¶ Corr̄ᵐ. Sūma ta
lis q̄ntitas. i. sūma p̄fectio reperitur i deo. Et p ɔn̄s
duplex est eq̄litas vt in p̄ncipio habitū est. ¶ Pro
penultimo argumēto nota aliq̄s p̄pōnes. ¶ Pri
ma propō: Licȝ deus sit incōp̄rehēsibilis ab aliq̄
finito est tñ cōp̄hensibilis ab infinito. p̄ia ps p̄ȝ:
q̄r cōp̄rehēdere est simul cape. scōa ps p̄ȝ: q̄r deus
intelligit diligit seipm̄. Et intellect⁹ eius est ifinite
intellectiu⁹: ⁊ voluntas diuina est ifinite amatiua
ergo ⁊c. ¶ Scōa p̄pō. Licȝ aliq̄ȝ obiectū cōp̄rehē
sibile ab infinito cōp̄rehendat: nō tñ seq̄t q̄ȝ illud
sit finitū nisi ßm quid. Realr̄ eni adeq̄tur potētia
in rōe itellectiue ipsi obīo i rōe itelligibil̄. ¶ Pro
vltio argumēto dicēdū. q̄ diuersitas p̄p̄a pōit di
stictionē eēntialē: ⁊ iō nō est admittēda i diuinis.

Querit̄ secundo. Utruȝ in diuinis sit sūma eq̄litas.
Nota q̄ sūmus est suplatiuus illius p̄positiōis su
pra. Et expōit duplr̄. s. Affirmatiue ⁊ negatiue. Et
ßm hoc pōt titulus q̄ōnis duplr̄ itelligi. Pr̄io vtȝ
in diuis sit sūma eq̄litas affirmatiue. i. vtȝ sit aliq̄
in diuinis eq̄litas que sit maior oī ea q̄ distinguit
ab ipsa. Corr̄ᵐ. In hoc sensu est accipiēda questio
Scōo negatiue vtȝ vȝ sit aliq̄ eq̄litas in diuinis: q̄
nulla alia sit maior. Et sic concedit Scotus q̄ sint
tres equalitates summe in diuinis. s. patris ad fili
um: ⁊ econtra. ⁊ spūsancti ad patrem ⁊ filium ⁊c.

Responsio ad q̄stionē stat in vna cōclusio
ne. ¶ Cōclusio est talis. In
diuinis est sūma eq̄litas etiā vtroq̄ȝ mō. Probat:
Quia tam mgr̄ sniarū q̄ȝ oēs alij doctores dicūt
q̄ tres p̄sone sunt eq̄les in trib⁹. s. eternitate: ma
gnitudine ⁊ v̄tute. i. potētia. Si eni eēnt ineq̄les ß
aut eēt in eternitate aut in magnitudie. i. i p̄fectio
ne: aut in potētia. Sȝ nullū illoꝝ est dicendū ḡ ⁊c.
¶ Pro solutiōe vltimi argumēti. Propō. Produ
cere p̄sonā nō ɔsequit p̄sonā in diuinis inq̄ntū bo
na ß inq̄ntū fecūda. Aliogn q̄cq̄d h̄ret bonitatē es
sentialr̄ p̄ducēt ⁊ sic spūsctūs p̄ducēt q̄ȝ est falsū.

Queritur tertio. Utrū in diuinis sit equa
litas cū cōuersiōe. Nota. Cōuer
sio capit multiplr̄. Uno mō pro q̄dā propa passio
ne p̄positionū participantiū vtroq̄ȝ termino ordi
necōuerso

ne cõuerso. Scđo mõ pro mutatiõe rei positiue in rem positiuã. Et est duplex substantie in substantiã ⁊ Accidentis in accidens. Substantie in substãtiã est duplex. s. vini in sanguinem. ⁊ panis in corpus christi. vbi nõ solũ forma sed ⁊ mã. Et est supnaturalis. Alia est partialis qñ. s. elementũ in aliud cõuertit̃ vel vnũ mixtũ in aliud: Accidentis in accidens vt cõuersio sancti pauli a malitia in bonitatẽ Tertio mõ pro annihilatione alicuius rei ⁊ dr̃ mutatio versio. 4° mõ capit̃ p ꝯuertẽtia vt cũ dicim⁹ relatiua dicuntur ad ꝯuertentiã ⁊ est mutua referibilitas. hoc mõ capit̃ hic. Utrũ in diuinis ⁊c̃. Hoc est verum sicut pater refertur ad filium equaliter. Ita econuerso. filius ad patrem ⁊c̃.

Resolutio questionis scđm Bonauẽ. stat in vnica ꝯclone aliqbus ppõnibus ⁊ correlarijs. Cõclo ⁊ rñsiua ad qõnem est talis. Eq̃litas dr̃ de oib⁹ psonis diuinis mutue. i. cum ꝯuersione. Nõ enĩ est aliqua psona in diuinis q̃n sit equalis alteri. ¶ Correlariũ. Equalitas in diuinis denoiat extrema simili denominatione. Correlariũ. Equalitas in diuinis est relatio equiparẽtie ⁊ mutue. ¶ Propositio. Omnis enĩ relatio denominãs extrema cõsimili denominatione est talis. ¶ Ad habendũ igit̃ sensum doctoꝝ Notandũ q equalitas capit̃ dupl'r. Uno mõ vt dicit respectum equiparẽtie. Hoc modo dr̃ equalitas equaliter de psonis ⁊ est mutua. Unde sanctus Bonauẽtura. Necesse est q sit ibi reciprocatio. Alio mõ importat actũ coequationis. Id autẽ qđ coequat̃ alteri imitat̃ ipsum. Illud coequari dicit subauctoritatẽ ⁊ produci ⁊ est in filio nõ in patre. vñ filius est eq̃lis patri: pr̃ autẽ nõ coequat̃ filio: quia nõ imitat̃ filiũ: sꝫ potius ecõuerso. Nõ. n. pr̃ producit̃ a filio sed ecõ. ¶ Correlariũ. Impossibile est tantã eẽ equalitatẽ in creaturis inter patrẽ ⁊ filiũ: q̃nta est inter patrẽ ⁊ filiũ in diuinis. patet q: primũ fundamentũ seu rõ fundãdi equalitatẽ in diuinis est vnitas numeralis ipsius essentie: inquantũ infinitũ gradum entitatis habet. In creaturis vero est vnitas minor vnitate numerali que est fundamentũ speciei. Et multũ diminuta in cõparatione ad illã vnitatẽ diuine essentie. Unde notandũ q duplex est coequatio scꝫ imitatiõis pfecte ⁊ imitatiõis impfecte. Et hec (si pprie loqmur) dicit impfectionẽ seu minoritatẽ in eo q imitat̃ aliũ: nec est in diuinis illo mõ. Unde sanctus Bonauentura bene falsam ponit cũ dicit. Unde non dr̃ pater coequari filio: quia filiũ nõ imitat̃ nec pfecte nec impfecte. Quasi diceret filius quidã imitat̃ patrem. circũscripta scꝫ seu ablata ratione minoritatis ⁊ imperfectionis.

Queritur quarto. Utrum in diuinis sit equalitas circũincessione. Hoc est querere vtrum pr̃ sit in filio circũincessiue ⁊ filius in patre ⁊ spiritu sctõ. Circũincessio venit a circũincedo qr incedũt in seinuicẽ. ¶ Circũincessio est quedã inexistẽtia actualis qua aliqd dr̃ inexistere alicui qđ est realr̃ distinctum ab eo: p intimã psentialitatẽ ⁊ cõsubstantialitatẽ idẽtificã. Tres particule sunt in ista descriptiõe posite. Prima est qua dr̃ est quedam inexistentia actualis ⁊c̃. ¶ Pro quo notandũ q triplex est inexistẽtia. Primo. s. p contingentiã hoc mõ locatũ est inexistens loco suo: quia cõtingit ipsum. i. tãgit locatũ. Et sic non est ad ppositũ. Alio modo per psentiã ⁊ p oĩs distantie carẽtiã: hoc modo angelus est psens corpori meo qui custodit me. Esto etiã q ex permissione dei sit in corpore meo: hoc tñ tm̃ est per psentiã nõ per contingentiã. Illud enĩ quod inexistit p cõtingẽtiã est q̃ntũ mole. Sed hmõi nõ est angelus. Tertio mõ p intimã psentialitatẽ ⁊ cõsubstantialitatẽ idẽptificam: hoc mõ inexistentia nõ est in creaturis sed solũ in deo: hoc enĩ mõ vna psona in diuinis est in alia. Exẽplum sicut si natura mea ppria esset in te eo mõ quo est in me nunq̃d esset cõsubstantialis tibi ⁊ idem. Hoc modo est in patre ⁊ filio eadẽ essentia: qr sũt eadẽ sbã: lꝫ sint diuersi in psonalitate. Prima particula. Inexistẽtia actualis ⁊ ponitur loco generis. Scđa particula: qđ est realr̃ distinctũ ab eo. Ad circũincessionẽ igit̃ requirit̃ realis distinctio ⁊c̃. Tertia particula p intimã psentialitatẽ: ⁊ ponit̃ ad differentiã alioꝝ modoꝝ inexistentie. Correlariũ. Ad verã circũincessionẽ q̃tuor ꝯditiones reqrunt̃. Prima est q sit in existentia vnius in alio. Scđa q sit ibi intima psentialitas. Tertia q sit ibi realis distictio. Quarta q sint realr̃ distincti qui circũincedũt. Ideo pro maiori declaratiõe huius ponã aliquas ppositiões bene notandas. ¶ Prima ppositio. Nulla creatura pt in alia esse circũincessiue patꝫ qr nulla est alteri idẽ ꝯsubstantialr̃. ¶ Scđa ppositio. Nulla creatura põt esse in deo circũincessiue nec ecõuerso. pꝫ per iã dictã rõnem. ¶ Sexta ppõ: Licet de⁹ sit intime pñs cuilibet rei: non tñ est ei ꝯsubstantialis: ergo nec circũinexistit alicui. ¶ Quarta ppõ. Et est ꝯclusio responsiua ad qõnẽ. Una psona diuina est in alia circũincessiue ⁊ ecõuerso. pꝫ quia Cuicũq ꝯuenit diffinitio eidẽ ꝯuẽit ⁊ diffinitũ: sꝫ psonis diuinis ꝯuenit circũincessionis diffinitio. ergo eis ꝯuenit ⁊ diffinitũ ⁊c̃. Itẽ equalitas est in diuinis cũ circũincessione ⁊ psone distingunt̃ realiter ⁊ in eis est vnitas essentie ⁊ substantie que nõ repiunt̃ in creaturis. ergo ⁊c̃. ¶ Quinta ppositio. Totalis causa illius circũincessionis est distinctio realis: ⁊ vnitas essentie diuine numeralis in eisdem. ¶ Sexta ppõ. Persona diuina nõ est in essentia diuina circũincessiue nec ecõtra patet quia nõ distinguit̃ realr̃ ab ea. ¶ Septima ppõ. Relatio psonalis in diuinis nõ est circũincessiue in essentia nec econuerso. ¶ Octaua ppõ. Paternitas lꝫ sit ĩ filio circumincessiue nõ tñ est in patre circũincessiue. pma ps pꝫ qr distinguit̃ realiter a filio. scđa pꝫ. qr nõ distinguitur realiter a patre sed est ipse pater. Cõtra. Relationes sunt in essentia ex nã rei. ergo ⁊c̃. Cõcedo

q ex natura rei sunt in essentia sicut in fundamento: sed non sunt in essentia circuminceßiue.

Solutio argumētorū

Maria Quan. docunq aliqd est in aliquo in eodē est qcquid est in ipso. Sz pr̄e pater est in filio, et filius est in patre. ergo pr̄ est in patre. Ad illud argumētū est duplex solutio in textu Bonauenture. prima nō acceptaſ a sancto Bonauētura cū nō sit bona. Cōsequentia nō valet eo q ibi fit fallacia accidentis non tn̄ propter illā cām quā ipsi dicunt: sed ideo q: est in vt est ad ppositū dicit distictionē realē inter illa que sibi insunt cū vnitate numerali essentie. Propositio assumpta pro maria vniuersalr loquēdo est falsa: non enī est vera de relatiōibus eqparentie. Exēplū ista est falsa. Quicqd est simile: est simile omni eo qd est simile tali vel oī simile sibi. verūtn̄ est addendo sic est simile oī simili tali aliquo a ſe. Quia nisi illud addaſ sequereſ q idē esset simile sibi: qd est falsum: vt paulus filis est iohanni: et iohānes similis est paulo. si ergo illa eēt vera sequereſ q paulus esset similis sibi. Licet ergo filius sit in patre: et pater sit in filio non tn̄ sequiſ q pater sit in patre. ¶ Pro tertio argumento. Deū illabi aīe: est ipsū esse intime p̄sentē aīe manutenendo et conseruando ipsam. Tn̄ quia illud non est per consubstantialitatem: ideo deus nō inest aīe p circumiceßionē: in solutione accipit materiale p depēdēte. ¶ Pro quarto argumento. Esse aliquem in patre circuminceßiue. Est esse aliquem patri consubstantialē q tn̄ distinguitur realiter a patre. Licet ergo esse in sit essentiale tn̄ non esse in patre: sed artatur esse in per additū ad illud pro alys a patre. ¶ Pro quinto argumento. Iste propositiones pater est in filio filius est in patre important eandem habitudinē: verum est specie eandē: sed nō numero. Sicut pater est equalis filio et filius est equalis patri non eadem equalit: te numero: sed specie. Equalitas eni qua pater est equalis filio est formaliter in patre: non sic de alia qualitate. Ista tn̄ habitudo qua filius est in patre circūinceßiue nō est habitudo illa qua se filius habet ad patrem vt ad principiū. ¶ Pro sexto argumento Nota propōnes sunt in q̄drupli ci differentia. Quedā impoztāt habitudinē repugnantie: vt aduersus. ¶ Prima ppō. Nulle ppositiones importantes habitudinē repugnātie dicuntur de psonis diuinis. 2° sunt quedā que impoztāt habitudinē distantie vt ad ppter. ¶ Scđa ppō. Nulle ppōnes impoztātes habitudinez distantie recipiunſ in diuinis: quia vna psona nō distat ab alia. Tertio sunt quedā que importaut habitudinem cause vel principij large in capiendo causaz vt de ex et cē. ¶ Tertia ppō. Propositiones ipoztātes habitudinē pductiōis recipiunſ in diuinis sz non conuersim. Quarto sunt quedam que in impoztant conuenientiam: vt in: cum et cē. ¶ Quarta propositio. Prepositiones impoztantes habitudinem conuenientie recipiuntur a doctoribus in diuinis: etiam conuersim.

Circa secūdā partem huius distinctiōis p̄mo querit. Utruz in diuinis sit ponere totū itegrale. Nota. Totū est duplex: seu decē sunt tota. Sed solū pmi duo modi sunt ad ppositū. Alij modi dclarabunſ in dialeticis seu topicis et cē. Primū est totū integrale. scđm vlē. tertiū totuz in qualitate. q̄rtū in mō. quintū in tpe. sextū in loco. septimū copulatū. octauū disiūctū. nonū ptātiuū. decimum succeßiuū. vndecimū est totū eētiale. Scđa distictio. Totū capiſ trib⁹ modis et data est supra distinctiōe. viij. Utrū aīa sit in toto corpore. Est totū p̄io sinkathegozeumatice et sic tn̄ valet sicut q̄libet pars et sic cōcedit illa totus sortes est minor sorte. Alio mō capiſ kathegozeumatice: et sic tn̄ valet sicut aliqd ens habēs ptes. Et sic concediſ illa totū qd est in mūdo: est in oculo meo: quia pupilla est totū: et est in mūdo: et est in oculo meo. Alio mō capiſ partim kathegozeumatice et partiż sinkathegozeumatice. ¶ Prima ppō. Quandocūq totū additur alicui enti īdiuisibili necesse est qd capiſ sinkathegoreumatice et partim kathegozeumatice si ppositio sit affirmatiua et vera vt in ista tot⁹ deus est vbiq. ¶ Scđa ppō. Ois ppositio affirmatiua in qua ponit iy totus captū ptiż sinkathegozeumatice et partim kathegozeumatice exponit per vnā copulatiuā: cui⁹ p̄ia pars affirmat pdicatū de sb̄o: et scđa negat aliqd esse illius sbi de quo non dicaſ pdicatū vt sic. tot⁹ deus est vbiq. i. deus est vbiq et nihil est eius quin sit vbiq. Totū duobus modis capiſ Uno mō positiue. Et hoc duob⁹ modis. Uno mō absolute. et sic tn̄ valet sicut pfectū: et hoc dicit pho iij. phisicoz. et qnto methaphisice. Alio mō respectiue vl̄ cōpatiue et sic est idē q hñs ptes. Alio mō totū capiſ priuatiue. Et sic dī ens nō hñs partem extra partē nec intra partem priuat ergo partē vel partes. Ad hoc ergo due cōditōes reqrunſ p̄io q sit ens: scđa q nō habeat ptes: nec ptes extra ptes: neq partē intra partē. hoc mō dī de oibus indiuisibilibus. Et sic totum dicitur de aīa. dicitur de angelo. Et est necessaria talis distictio quia dicit Augustinus. Tota essentia est in patre. ¶ Tertia propositio. Totam positiue et absolute sumptum verissime dicitur de deo hoc non dixerunt moderni seu plures ex ipsis. Unde antiquorum logica non est spernenda.

Resolutio sancti

bonauēture stat in sex ppositionibus.

¶ Prima ppō. Capiendo totū positiue et absolute vere totalitas est in diuinis. ¶ Scđa ppō. Capiēdo totū priuatiue totalitas est in diuinis. pz p descriptionē et cē. ¶ Tertia propositio. Capiēdo totū positiue et cōparatiue nulla totalitas est ponēda in diuinis. ¶ Corr^m. Totalitas capta comparatiue

obuiat

obuiat simplicitati diuine. ¶ 4ª ppõ. Partialitas vel rõ ptis nullo mõ ponenda est in diuinis. pz qz nihil impfectionis est ponẽdũ in diuinis. Sz par tialitas est impfectionis. ergo ꝛc̃. ¶ Quinta ppõ. Neqz totalitas integralitatis. i. neqz totũ integra le neqz pars integralis est in diuinis. ¶ Sexta p positio. Neqz totũ integrale neqz ptes integrales stant cũ sũma equalitate. ¶ Diffinitio. Totuz inte grale est aliqd ens compositũ ex partib⁹ integrali bus. i. ex partib⁹ quantitatẽ habẽtib⁹. ꝛ est duplex scz. Omogeneũ est illud qd est eiusdẽ rõnis in to to ꝛ partib⁹ suis exclusiue. s. qlibet pars recipit pdica tionẽ totius in recto vt quelibet ps vini est vinuz. Et dr ab omos qd est vnũ ꝛ genos quasi vnius ge neris ꝛ nature. Totũ Etherogeneũ est illud qd nõ est eiusdez rõnis in qualibet parte ꝛ toto ꝛc̃. Et dr ab etheron quod est variuz ꝛ genos. i. varij gñis. Nam caput nõ est homo similiter ꝛ cor nõ est hõ. ¶ Pro vltima solutione. ¶ Prima ppõ. Totum integrale consequitur pluralitatem sub ratione constitutionis. ¶ Secunda propositio. Constituẽ tia cuiuscunqz tertij sunt minoris perfectionis ꝙ ipsum constitutum. ideo nullo modo sunt plura constituentia in diuinis ꝛc̃.

Secundo querit Utrũ in diuinis sit ponere totum vle. Nota triplex est vle vt valet ad propositum. s. posterioristicum: prioristicum ꝛ vle predicabile. Ule posteriorsticũ. Est oẽ illud predicatũ qd prio inest alicui sbo: vt risibile respectu hominis: simi liter hoc totũ animal rõnale. ¶ Regula. Oẽ pre dicatũ conueniens primo alicui sbo est vle poste rioristicum primitas dicit hic adequationẽ. Illud eni conuenit alicui primo qd cõuenit sibi per rõ nem propriã ꝛ nõ per aliam rõnem: sed alijs cõue nit per ipm. Uñ due cõditiones requirunt ad hoc qd aliqd sit vle posterioristicum. Prima ꝙ pdicet de subiecto in mã nãli. Scda ꝙ ꝯuertatur cuz suo sbo: vt oẽ risibile est homo ꝛc̃. Propositio. Nullũ accidẽs potest dici vle posterioristicũ respectu sub stantie. pz ex scda conditione requisita. Oẽ eni ac cidens predicat de sbo in mã contingenti. Nullũ superius respectu sui inferioris potest dici vle po sterioristicum. Constat eni ꝙ nullũ supius cõuerti tur cũ suo inferiori. ¶ Correlariũ. Lata est differẽ tia inter vle posterioristicum ꝛ pdicabile. De isto vli posterioristico est ad ꝓpositũ. Quia in diuinis bene est tale vle: vt eẽntia in trib⁹ psonis. ¶ Uni uersale posterioristicum ẽm Aristotelẽ primo po steriorũ. Est illud qd est de oi: ꝛ de per se: ꝛ de pzꝙ ipm. Et nota ꝙ scdm qd ipm: adequate: cõuertibi liter: prioristicũ: tale: per propriã nãm: sunt idez. Unde ad hoc ꝙ aliquid dicat vle prioristicũ. Tres conditiones requirunt. Prima vt dicat de omni: qz oportet ꝙ cõueniat oibus suppositis pro oi dif ferentia tẽporis. Secũda conditio vt dicatur p se: qz opz ꝙ predicetur vel in pmo vel in scdo modo dicendi p se. Tertia conditio est. ꝙ sit de ẽm ꝙ ip sum. vnde tria predicta se habẽt per ordinẽ ꝓpter qd ponentur alique ꝓpositiões quarũ prla sit hec. ¶ Prla propositio. Omnis propositio de per se est de omni: sed non econtra: nã omnis homo est colorat⁹ ꝛc̃. ¶ Scda propositio. Omne ẽm quod ipm est per se: sed non econtra: nam sortes est ani mal: vel homo est risibilis: est quidẽ per se: non tñ ẽm qd ipsuz. ¶ Tertio mõ est vniuersale predica bile. Et est aliquod superius respectu suorum infe riorum contrahibile ad ipsa inferiora per differẽ tias formales vel mãles. Differentie formales di cuntur ille que sunt de qualitate cõstituti per eam. Materiales: aũt dicuntur ille que nõ sunt de quid ditate ꝯstituti. ¶ Prla propositio. Omne genus diuiditur per differentias formales. ¶ Secunda propositio. Omnis differentia cõstitutiua speciei est formalis. Tertia propositio. Nulla spẽs specia lissima diuiditur per differẽtias formales. sed so lum per materiales. ¶ Correlariuz. Totũ vniuer sale non est isto modo in diuinis. probat. Omne eni tale est potentiale. Sed deus est purissimus ac tus nõ potentia. ergo ꝛc̃. Itẽ omne tale est cõtrahi bile ad inferiora. In diuinis non est contractio. er go ꝛc̃. Nota duplex est vniuersale pdicabile. s. qd ditatiuũ ꝛ qualitatiuũ. Quidditatiuum: est illud qd predicatur in quid hoc aũt sic describit. est ali quod superius ꝛc̃. Qualitatiuũ est illud qd predi cat in quale siue accidentale siue essentiale. Diffe rentia formalis est illa que est diuisiua gñis ꝛ con stitutiua speciei: sic ꝙ illius speciei dicit partẽ for malẽ quidditatis. Merito ergo dicit differentia formalis qdditatiua quia sumitur semp a forma quidditatiua: qz dicit partẽ qdditatis. Differẽtia materialis est illa que est cõstitutiua alicuius indi uidui sic ꝙ nõ dicit partẽ quidditatis eius. Nulla eni entitas incõicabilis est de quidditate alicui⁹. Tamen duo sunt vniuersalia qdditatiua. s. genus ꝛ species. Predicabile vniuersale qualitatiuũ est ipsa differentia ꝯtractiua generis ꝛ ꝯstitutiua spe ciei: vel est ꝓpria passio consequens aliquã speciez conuertibilis cũ ea que inest speciei per ipsam dif ferentiam. vel est aliqd accidens cõmune. ¶ Pri ma propõ. Ens vt est cõmune deo ꝛ creature non est vniuersale patet. quia non contrahit ad deum nec per differentias formales nec mãles. ¶ Se cunda propositio. Ens non est vniuersale decem predicamentis patet: quia non cõtrahitur per dif ferentias: sed solũ per modos intrinsecos. ¶ Ter tia propositio. Licet omne vniuersale sit commu ne: tamen non omne commune est vniuersale. pa tet. Essentia enim in diuinis est cõmunis tribus: ꝛ tamen non est vniuersale.

Resolutio questiõis stat in vn decim pro positionibus. ¶ Prima ꝓpositio. Cum fides nrã catholica ponat in diuinitate trinitatez: necessario

ponit ꝯuenientiā ⁊ distinctionē. ¶ Scđa ppō. Et quia ꝯuenientiā nō est nisi in aliquo cōmuni aliq̄bus. distinctio aūt non est nisi p propriā: sequitur nec̄io q̄ i diuis erit pōere rōnē cōis ⁊ rōnē ppriȷ. ¶ Tertia ppō. Licet in deo ⁊ in creaturis sit distinctio suppositoꝝ: aliter tamen est in deo q̄̄ in creaturis. ¶ Quarta ppō. Distictio suppositoꝝ maior est q̄̄ sit distinctio accidentalis. probaꝛ vltra textū: q2 triplex est distinctio scȝ naturarū suppositoꝝ vel suppositalis ⁊ accidentalis. Naturaruȝ est illa que est inter duas essentias siue specie siue materialiter distictas. Et dicit essentialis alio noīe. Suppositoꝝ vel suppositalis est illa: que est inter duo supposita siue habeāt eandē naturā siue nō. Accn̄talis est illa q̄ fit p accidentia ꝯ̄tria ipsa distincta. ¶ Prima ppō. In creaturis quecunq̄ distinguūtur distinctiōe suppositoꝝ distinguūtur essentialiter. ¶ Scđa ppō. Et hoc nō est in diuinis. ¶ Tertia ppō. Distinctio essentialis seu naturarū est maxima. ¶ Quarta ppō. Distinctio accidentalis est minima distinctio: quia idem legens differt a seipso dormiente. ¶ Quinta ppō. Distinctio accidentalis non est in diuinis. Correlariū. Quot sunt supposita in creaturis tot sunt nature. Nō sic in deo: q2 tres psone sunt i diuinis: sed vnica natura. Accn̄talis. Distinctio est minor suppositali: hec enim est p propria cōstitutiua suppositorū. Illa autē per posteriora. ¶ Quinta propō pncipalis est. Quāuis distinctio suppositorū innotescat per accidentia i creaturis: tamē ista distinctio nō fit p accidentia. pbatur scđa pars. Quia circūscriptis oībus accidētibus adhuc est distinctio psonalis seu suppositalis. ḡ nō causaꝛ p accidentia. Anteceden̄s ptȝ i diuinis: pro pma parte Boetius dicit: differentiaȝ in numero: varietas accñtium facit. s. innotescere. vn̄ ergo sequiꝛ ppositio vera. ¶ Sexta ppositio. Distinctio suppositalis siue in creaturis siue i deo necesse est q̄ fiat: vel ab origine: vel ab origiali pncipio. Probaꝛ extra litterā. Distinctio suppositoꝝ aut fit p priora: aut p posteriora: sed nō p hec. s. accidentia. ergo p priora: sed oē prius aut est origo aut principiū originis. ergo ⁊c̄. ¶ Septima propositio. Distictio suppositalis capiꝛ ab origine solum quādo vnū suppositū solū differt ab alio p solam originē: vt in diuinis: q2 pater pducit filiū: ideo: filius differt a patre. Nā idē non pōt producere seipsum. ¶ Octaua ppositio. Distinctio suppositoꝝ que est solū p originē licet inueniatur in deo: nō tn̄ potest inueniri in creaturis. Prima ps patet: q2 q̄ aliqua solum differant penes origineȝ est ex eo q̄ ipsa habeāt eandē naturā numero. Sȝ in diuinis sic est. ergo ⁊c̄. Scđa pars ptȝ: Q2 in creaturis duo supposita nō possunt habere eandē naturā numero ergo ⁊c̄. Scđo ptȝ. Quia in naturalis distinctio est penes partē materie cōicatam. ergo ⁊c̄. ¶ Correlariū. Distinctio in creaturis accipiꝛ penes materiam ⁊ formam. ¶ Nona ppositio. Cū differentia suppositalis in creaturis nō accipiatur solum penes origineȝ sequitur q̄ accipiatur ab aliquo originali principio. ¶ Decima ppositio. Istud origiale principiū qđ est cā distinctionis suppositoꝝ in creaturis: non est forma solum: nec est materia solum: sed est forma adueniēs materie. Non forma quia est cōicabilis: ⁊ sic magis est causa cōuenientie q̄̄ distinctionis. Nihil enim cōmune inq̄̄tum tale est principium distinguendi. Nec materia solū: quia nihil indistictū est principiū indiuiduationis: sed materia ē indistincta i se. ergo ⁊c̄. Tertia pars: sed est forma adueniens: materie simul: quia tunc determinat sibi certam ptem ⁊ limitat eam ad faciendū corpꝰ pticulare qđ est hic ⁊ nūc. ¶ Undecima ppō. Quoniam ergo in diuinis nulla est contractio forme ad materiaȝ neq̄ ad partē. Ideo in diuinis non est vniuersale nec particulare. Ratio q2 vbi est vniuersale oportet q̄ sit cōtrahibile ⁊ habēs rationē materie: sȝ nihil hmōi est in deo. ergo ⁊c̄. ¶ In oībus sum cuȝ eo: excepta penultima ppositione: Nā si forma adueniens materie esset precise causa distinctionis psonalis in creaturis: sequereꝛ q̄ in angelis non est distinctio personalis: cum in eis non sit materia. Sed illud esset hereticum. ergo ⁊c̄.

Solutio argumētorū. Nota vl̄e capiꝛ dupliciꝛ vno mō stricte. alio mō large. Pмo mō stricte descriptū est in declaratiōe terminoꝝ. Hoc mō negaꝛ a magistro sniarū ⁊ doctore esse in diuinis vl̄e. Alio mō large: ⁊ sic nō est nisi aliqđ cōicabile. Hoc mō essentia diuina dr̄ vl̄e. Siлi mō duplex est particulare. s. large ⁊ proprie. Un̄ large dr̄ omne incōicabile. Alio mō pprie. Et sic est qđdaȝ inferius addēs vltra suum superius differentiā ꝯtrahentē. ¶ Pro tertia solutiōe. Notandū q̄ habere esse p additionē ad aliud: est contrahibile esse. Sed q2 essentia diuina non est contrahibilis: ideo psona non habet se ad ipsam p additionem ideo nec est hec vl̄is: nec illa pticularis. ¶ Pro penultimo argumenti solutiōe. Nota q̄ pr̄nitas in diuinis pōt cōparari dupliciter. Uno modo ad essentiā diuinam. Alio modo ad oppositum scȝ filiationem. Propositio. Inq̄ntum paternitas comparatur ad essentiā diuinam dicit modus ⁊ nō diciꝛ res. Propō. Inq̄̄tū pr̄nitas cōparatur ad oppositū dr̄ res: Et est vere res: vn̄ ista distinctio inter essentiam ⁊ pr̄nitatem est ex natura rei. ¶ Notādū q̄ iste modus loquendi q̄ dr̄: q̄ pr̄nitas compata eēntie sit modus ⁊ nō res (meo iudicio) sūptꝰ ē a boetio pмo li. de tri. Un̄ dicit q̄ quedā sūt demōstratiōes q̄ mōstrāt rē quedā mōstrāt circūstātias rerū seu habitudines: vn̄ dicit q̄ solā suba quātitas ⁊ q̄litas sint res seu monstrāt res. Alie aūt sunt circūstātie rerū. Nullo mō tn̄ est itelligendum q̄ nō sint oino res sed q̄ non sint tante entitatis quante illa tria predicamēta. Sic in proposito cū diciꝛ pr̄nitas cōparata essentie nō est tāte

nec consimilis

nec cōsimilis entitatis cum ipsa. Compata autem filiationi est tante ꝛ consimilis entitatis. Un̄ hec distinctio. S. Bonauen. non est oino repudianda sed sic intelligenda sicut eā exponit doctor subt. in qolibeto.q.iij. Omne multiplicabile vniuoce est aliq̄ mō cōicabile. Non autem omne cōicabi/le est multiplicabile. patet in diuinis. In creaturis aūt conuertuntur. Quot enim sunt supposita creata: tot nature: non oportet inter conditiones vni/uersales ponere ꝙ sit limitatū: q: vniuersale de se dicit limitationem ꝛ determinatiōnē predicamentum sicut genus: vt Bonauen. hic dicit.

Tertio queritur Utrū in diuinis sit pncipiū mãle. Notandū ꝑ declaratiōe terminoꝝ illius questio/nis: ꝙ principiū potest capi vel dici vndecim modis que ponunt quinto metha. a phoꝛ: sed multū obscure ꝛ reducunt ad tria sc3 ad principiū essen/di: fiendi ꝛ cognoscēdi. Principiū essendi dicitur illud ꝙ est principium alicuius inesse eius. Et est duplex vel capit dupliciter. Uno mō capit pro prima parte alicuius rei a qua incipit esse: vt mo/tus augmētationis incipit a longitudine: postea progredit in latum demum in profundū. Et dicit principiū a quo. Propositio. Isto mō quecū qꝫ pe a qua incipit motus vocat principiū. Alio modo capit pro prima pte generata respectu alicuius totius cōpositi: ex qua cū alijs cōstituit totū. Exem/plū de fundamēto respectu totius domus. Et illo modo lignū curuū est principiū nauis. Similiter principiū in animali perfecto (vt homine) est cor. ¶ Aliud est principiū fiendi. Et dicit illud quod est principiū in fieri seu causari alicuius rei. Propō. De tot dicit principiū fiendi de quot causa. Et sic erit principiū effectiuū: formale: materiale ꝛ finale. Et sicut duplex est causa sc3 pmaria ꝛ secūdaria. sic etiā principiū fiendi est duplex sc3 primariū ꝛ secundariū. ¶ Aliud est principiū cognoscendi. Et capit dupliciter sc3 demōstratiue. Et sic est vnū primū principiū idest per se euidēs ex quo cū alio principio potest inferri cōclusio per demonstra/tionem: vt omne totum est maius sua pte ꝛc. Alio mō capit diffinitiue. Et sic ois diffinitio siue large siue stricte capta dicit principiū cognoscendi dif/finitum. Et differūt q: primū est vna ꝓpositio. Secūdū vero est vna oratio. Ultra illa octo ponit no/num. ¶ Nono ergo mō capitur pro aliq̄ inducti/uo vel prouocatiuo propter qō fit aliquid. Et dat exēplū Aristotelis. vt bellum fit ex consilio. Et sic diuersitas oppositionum est principium litis: ꝛ pcipue propter res tēporales. Nā ille dicit hec villa seu ciuitas est mea: alter dicit nō sed mea est. ¶ Decimo capitur principium pro aliquo vere productiuo alicuius: qō tamē nullo mō est causa ipsius. Et est duplex sc3 generatiuum ꝛ spiratiuū. Generatiuū. Et hoc modo pater in diuinis est pn/cipium generatiuū filij. In creaturis non reperit illo modo principium. Spiratiuum vt pater ꝛ filius sunt vnicū pricipiū spūssancti. In ꝓposito autem capitur principium pro principio fiendi materiali. Idem eni sunt principiū materiale: causa materialis ꝛ materia ex qua.

Responsio sancti Bonauenture stat in vna cōclusiōe. In deo nullo mō nec ꝓprie nec trāssumptiue recipit materiale principiū. Ratio huius est quia materia dicit principiū passiuū ꝛ ita incōpletum: ꝛ qm̄ a diuino esse omnis incōpletio ꝛ omnis passio remouenda est: ideo nullo modo genus mãle principij in dō est ponit. vnde Augustinus in libro cōfessionū dicit ꝙ materia ꝓprie nihil fit. Ubi notandum ꝙ deus creauit in principio quatuor simul: vnū ꝓpe se. s. angelos ꝛ ille est i loco. s. in celo empireo qō est scḋm .3[m] ꝓpe nihil sc3 mã3 primā. 4[m] in loco sc3 Auctoritas Aug. de materia prima intelligenda est de illis qui per se vel collateraliter sunt in pdi/camēto ꝛ nō de illis q̄ reductiue sunt in pdicamento sbe. Un̄ materia prima est perfectior qualitate: quātitate ꝛ alijs predicamētis accn̄talibus. ¶ Cōtra: materia non est ens. ergo nō est pfectior qualitate ꝛc. Añcedens probat: quia nec est substantia nec accidens. Probat primū: q: nec est substantia corporalis nec spūalis. ¶ Dicūt formalizantes ꝙ licet non sit substantia nec ens: est tamen substãtie vel entis. Uel dicat ꝙ substãtia capitur dupliciter. Uno modo pro illo qō per se ē in recta linea pdi/camentali. Et sic materia non est substantia. Alio modo pro illo quod est reductiue in predicamen/to sbe. Isto modo materia prima est substantia ꝛc.

Solutio argumētoꝝ. Maior prime rōnis q̄ est ista. Quicunqꝫ aliqd est de aliquo. ita ꝙ ipm est distinctū: ꝛ illud de q̄ ē sibi idistinctū: ē de illo tanq̄ de materiali pncipio. Et pbatur extra textū: q: duo instrumēta ferrea distincte figurata ꝯueniūt in ferro qō de se non ē sic distinctū: ꝑpter diuersitatem aūt instrumētale distincta sunt: ꝛ sunt de ferro tanq̄ de materia. Pro quo nota ꝓpōnes sequentes. ¶ Prima ꝓpō. Illa nō recipit a doctoribus filius ē de substantia. Significat eni distinctio realis inter filiū ꝛ substantiam. ¶ Scḋa ꝓpō. Hec tamē admittit filius est de substātia patris. i. originat a patre tanq̄ ꝯsubstātialis ipsi. ¶ Tertia ꝓpō. Filius non est substantia patris tanq̄ de mã. ¶ Pro scḋo argumēto nota has ꝓ/pōnes. ¶ Prima ꝓpō. Nullius est causa efficiēs gn ꝛ sit eiusdem causa finalis. ¶ Scḋa ꝓpō. Et ē idē. Cuiuscūqꝫ est causa efficiens eiusdē est ꝛ causa finalis. pbant simul. Quia cāsitas cause finalis est mouere efficiens ad agendum. Causalitas autē cāe efficientis e t cire propter finē. ꝗ ꝛc. ¶ Pro tertio argumēto. Prima propositio. Nulla habi/tudo cuiuscunqꝫ cause siue intrinsece siue extrinsece est in deo respectu ad intra. p3: q: inter causā ꝛ causatū est distinctio essentialis. Correlarium. Licet

pater producat filiū nō tñ est causa spūs s. Consilr de spūsancto est dicēdū. ¶ Scda ppō. Habitudo cāe efficiētis ⁊ cāe finalis respectu creaturarū (excepta depēdētia) ponit in deo. ¶ 3ª ppō. Nulla cā intrinseca ponēda est in deo nec ad intra: nec respectu creature. patet: q: nihil dicēs imperfectionē est ponendū in deo: sed illud est huiusmodi. ergo. ¶ Quarta ppō. Duplex est forma. s. exemplaris ⁊ constitutiua. Exemplaris est aliqd agens p intellectionē ⁊ volitionē. ¶ Propō. Forma exemplaris est i deo. Scdm enim q intelligit ⁊ vult sic oia disponit. Cōstitutiua est illa que est cōpositiua: cōponit enim sp cum altera pte cōpositi scz cum materia compositū. ¶ Cōtra. Cōiter dicitur q deus est forma prima. ergo deus est forma. Dico q est forma p se sistens ⁊ nō informās. Et illud debet sic intelligi qd cōiter dr deus est prima forma. i. purus actus nō depēdēs a possibili. ¶ Propositio. Forma cōstitutiuā non est in deo. ¶ Quinta propositio. Causa efficiēs ⁊ causa finalis coincidunt i idē nūero. patet de deo p Salomonē. Oia pter seipsum creauit altissimus. ¶ Sexta ppositio. Forma cōstitutiua ⁊ materia nunq̄ coincidūt: neq̄ i idez numero: neq̄ in idē specie. ¶ Septima ppō. Forma cōstitutiua ⁊ efficiens ⁊ finis coincidūt in idez specie: licet non in idē numero: patet: q: forma sbstantialis ignis generātis ⁊ ignis geniti forma sbstantialis: sunt eiusdē speciei. Et tamē ille due forme sunt efficiens forma ⁊ finis. Ignis enim generās est efficiens. Forma ignis geniti est finis generationis: ⁊ est forma geniti. Duplex est finis scz generationis ⁊ rei genite. Uñ vltima forma introducta est finis generationis. Uel sic generatiōis. Et est vltima forma que producit ⁊ introducit vt in generatione hominis ē anima intellectiua. Alius est rei genite. Et ē vltima perfectio rei pducte vt beatitudo respectu hois. Et de hoc non intelligit septima ppō. ¶ Octaua propositio. Forma exemplaris coincidit in idē numero cū causa efficiente ⁊ finali. ¶ Pro solutiōe quarti argumenti. Propositio. Materia dicit infinita. i. indeterminata ad quālibet formaz. Duplex est infinitas. Quedam ē ex imperfectione seu ex defectu pfectionis. Alia vō est ex puatione limitationis. Primo modo materia est infinita non scdo modo. ¶ Pro solutiōe vltimi argumenti. Nota duplex est distinctio scz entitatiua: ⁊ hec non est a forma seu p formam: sed p propriam rationez vnde circūscripta omni forma adhuc materia seipsa distiguit a nō materia. Alia est specifica ⁊ completa. Et hec ē a forma.

Quarto querit. Utrū in diuinis sit ponere differentiaz ḃm numerū. Nota differentia ḃm numerum capitur duobus modis: large scz ⁊ stricte. Stricte capta est illa que ē inter quecunq̄ duo entia faciēda diuersum numerū. Uñ due cōditiones requiruntur ad hoc. Prima q sint plura. Scda cōditio ē q oportet illa plura facere diuersuz numerū sic q ipsa consequit illa passio: que est numerus. Alio mō capit large. Et est illa que eē inter quecunq̄ entia que possunt vere numerari siue illa faciant diuersum numerum siue non.

Resolutio q̄nis stat in duabus cōclusionibus ⁊ aliqbus ppositiōib⁹.

¶ Prima cōclusio. Tres persone diuine differūt ḃm numerū large capiendo. patet: q: sunt vna vt pr: sunt due: vt pr ⁊ filius: sunt tres: vt pr ⁊ filius ⁊ spūssanctus. ¶ Scda cōclusio. In diuinis ppriе loquēdo ⁊ stricte capiendo non est differentia ḃm numerū. patet: q: omnia que differunt sic: faciunt diuersuz numerū. Uñ ista passio que est numerus cōsequit talia: vt iohānes ⁊ paulus faciunt numerū binariū. Numerus est multitudo ex vnitatib⁹ aggregata in qua plus est in toto q̄ in singulis partium. In diuinis autē licet sint tres psone: non tñ est plus vel maius i vna psona q̄ in trib⁹: nec ecōuerso. ¶ In quolibet ente cōpleto intelligimus ista duo quo est scz: ⁊ qd est. per quo est semp intelligas naturā specificā vel genericā. per qd est semp intelligas indiuiduū. ¶ Prima propositio. Unitas specifica semp sumit penes quo est. ¶ Scda ppō. Identitas numeralis vel suppositalis sumit penes qd est. ¶ Tertia ppō. Sic ista duo quo ē ⁊ quod est: sunt cōiuncta in creaturis: qd nunq̄ numeraī vnū quin numeret ⁊ reliquū: ⁊ q: quot homines tot nature humane sunt. ¶ Quarta ppō. Sicut in diuinis non numeraī quo diuina in diuinis: nec numeraī qd est sibi correspondens adequate. Uñ cuiuslibz abstracti cōcretū est adequatū qd est: vñ psona nō est qd est ipsius essentie diuine seu deitatis: sed deus. Et sicut vna ē essentia sic vnus deus. ¶ Quinta ppō ppriе loquēdo. Essentia diuina nō ē vnū numero: q: non pdicat de vno solo sz de tribus. ¶ Correlariū. In deo inest differentia ḃm numerū. ¶ Sexta ppō. Essentia diuina tenet mediū inter vnuz numero ⁊ plures numero. ¶ Septima ppō. Tria imaginantur in diuinis scz quo est: qd ē ⁊ qui est: vt essentia: deus: psone diuine. ¶ Octaua ppō. In diuinis nō multiplicat q est: nec qd ē: licet qui ē mltiplicet. pz q: vnica ē essentia diuina ⁊ vnus deus. ¶ Pro vltima solutione. Omne ens numerale est finitū. Nullū ḡ infinitū est numerale. Uñ ad formā rñdēdo: si sic argueres bñ argueres. Idē ⁊ diuersuz. i. distinctuz diuidūt sufficiēter seu sunt imediata circa ens. ḡ idē numero vel diuersum numero sunt imediata circa ens numerale. Sed in diuinis nihil est numerale eo q omnia sunt infinita. ergo ⁊c̄ vide textū.

Circa vicesimam distinctionē primo q̄rit. ¶ Utrū in diuinis sit ponere potētie adequationē q̄ntum ad numerum possibiliū: Equalitas: Adequatio: Equatio accipiuntur p eodez a San. Bonauentura. In

Bonaventura. In precedenti autem distinctione declaratus est iste terminus ꝯsimiliter alij. Potentia prout nunc sufficit capitur duobus modis. Uno modo prout opponitur actui. ¶ Prima propositio. Et sic est quedam differentia entis dividēs ipsum ens contra actum. ¶ Secunda propō. Hoc modo non solum dividit ens creatum in cōmuni: sed dividit etiam q̄dlibet ens creatum siue sm genus: siue sm speciem: siue sm numerum. ¶ Tertia ppositio. Omne enim tale prius est in potentia obiectiua q̄ in actu. ¶ Quarta propositio. Ista potentia nō est in divinis. Alio mō capitur potentia vt idem valet quod pricipiū: sicut dicit phus. v. metaphi. ca. x. q idem sunt potētia ꝛ principiū. Hoc mō potentia capitur in ꝓposito. Potentia vt est principium est duplex scꝫ potētia actiua ꝛ passiua. Actiua est illa qua aliquod suppositū producit. Et talis est in deo. Q potentia actiua sit in deo pꝫ: q sm omnē phm deus est causa efficiens omnium factibilium. Unde hoc modo capitur hic. Passiua est illa qua aliquid est producibile. ¶ Quīta propositio. Potentia passiua non est in divinis. pꝫ: q dicit imperfectionē. Potentia actiua in divinis capitur duobus modis. Uno modo large. ꝛ sic capitur pro omni potētia ꝓductiua siue ad intra siue ad extra. Hoc mō cōtinet tres potentias actiuas large capiendo scꝫ potentiā generādi: potentiā spirandi: ꝛ potentiam creandi. Capiendo potentiam actiuā large: pater ꝛ filius ꝛ spūsanctus nō sunt eq̄les in potētia scdm extensionē. Patet: quia pater pōt ꝓducere filiū: ꝛ tamē filius nō producit filium. Unde sic non capitur in proposito potētia. Alio modo capitur stricte scꝫ pro omnipotētia. Et sic capitur pro potētia effectiua alicuius causabilis. De ista est questio nostra et sequentes. Prima de intensione, secūda de extensione. Omnipotentia est potētia actiue causatiua respectu cuiuscunq creabilis. Est enī distributio obiecti ipsius potētie diuine. Non enim potentia ꝓprie capiēdo in divinis est distributibilis cū sit tantum vna. ¶ Primū correlariū. Filius non est obiectū oīpotentie. ¶ Secūdum correlarium. Spiritussanctus non est obiectū oipotentie. ¶ Tertium correlariū. Solū possibile causabile est obiectum omnipotentie. ¶ Equalitas illius oīpotētie. s. voluntatis diuine pōt intelligi dupliciter scꝫ intensiue ꝛ extensiue. Intensiue. i. q̄tū ad intēsionē in se sic scꝫ q vna sit eque pfecta sicut alia. Extensiue scꝫ q̄ ad numerū obiectorū causabiliū. Ista mēbra nō sunt eadē. Exēplū duo colores quorū vnus esset. xx. graduū. alius. xxx. graduū. patet q nō sunt equales intensiue: tn̄ extensiue. vnus pōt in tot in q̄t alius. ¶ Nota potētia actiua i deo capitur tripliciter. Uno mō eēntialiter: sꝫ mō capitur ꝓ potētia creatiua: ꝛ sic ē volūtas diuina q̄ est cōis tribus ꝛ sic capitur in q̄one. q̄n querit. Utrū in divinis sit ponere potentiā actiuā eq̄liter vel equalē in oībus psonis. Alio modo capitur notionaliter. Et sic est potentia spirādi: non aūt potētia generādi q: hec est psonalis. Notionale aūt licet aliquando capiatur pro personali: in ꝓposito tn̄ distinguitur ꝯ psonale. Tertio mō psonaliter. Et sic ē potētia generandi. Et cōuenit soli pri.

Conclusio responsiua. Pater ꝛ filius ꝛ spūssanctus sunt eque potentes: ꝛ equales in potentia essentialiter capta. sic q potentia essentialis que est respectu actus creādi: ad nihil se extendit in patre: quin ad illud potentia in filio se etiā extendat. Patet: q potentia actiua sic capiendo nihil est nisi voluntas diuina comparata ad creaturam factibilem. ¶ Pro solutiōe cuiusdam argumenti. Ista consequentia est falsa: filius ꝛ creatura sunt producta: ꝛ sunt plura. ergo sunt plura producta: quia ibi plura ponit suum significatū circa ꝓducta: ꝛ sic notat pluralitatē eēntialē ꝓductorum: sed eēntia diuina nō est ꝓducta. ꝙ.

Secundo querit. Utrū in diuinis sit equalitas q̄tū ad intensionem potentie. ¶ Responsio ad questionem stat in vna conclusione. ¶ Conclusio. In diuinis est potētia eque perfecta ꝛ eque nobilis ꝛ oīmode equalis in patre ꝛ filio ꝛ spūsancto. Patet: q pater ꝛ filius ꝛ spiritussanctus habēt eandē eēntiam numero eque perfectam ꝛ eque summā. ꝙ ꝛc.

Solutio argumētorū. In secunda ratione accipitur potentius aduerbialiter cum sic arguitur. Potentius aliquid pōt qd ē primum principium q̄ non primum. Sed pr est primum principiū. ergo vnū ꝛ idē potētius pōt pr q̄ filius. Dicendū q primum ꝛ principiū: aut solum dicit ordinē: aut substantialē differentiā: si solum ordinē eū vnū ꝛ idem sic vtrobiq nō est potētius in patre q̄ in filio. Si aūt dicit differentiā substantialem cū ordine tunc maior est vera: ꝛ minor falsa. ¶ Nota pro solutione vltimi argumenti aliquid agere per aliud potest intelligi quadrupliciter. Uno modo tanq̄ per instrumentū. ¶ Propō. Hoc mō pr non agit p filiū tanq̄ p instrm̄: q semp instrumentum est imperfectius principali agente. Alio modo tanq̄ per causam formalem vel principium formale existens formaliter in eo vt ignis per calorem. ¶ Propositio. Pater non producit quicq̄: hoc modo per filium. Alio modo tanq̄ p causam secundariam simul agentē. ¶ Propositio. Hoc modo deus per solem producit hominem ꝛ ranam. ¶ Propositio. Semp agens hoc modo per aliquid est pfectius eo. ¶ Correlarium. Neq hoc modo pater producit per filium. Alio modo tanq̄ per personam cui communicat eandem virtutem agendi quam habet. ¶ Correlarium. Pater sic agit per filium. ¶ Correlarium. Filius non agit illo modo per patrem. ¶ Correlarium. Spiritussanctus non agit illo modo per filium. ¶ Correlarium. Illo modo filius agit per spiritumsanctū. Q̄ agere p aliq̄d est habere auctoritatem: ꝛ esse ꝓducere habere: ꝯ sub auctoritatem est produci.

Circa secundum articulū querit̄ primo. Utrū in diuinis sit ordo. Unicus est hic terminus declarandus.s.ordo. Ubi nota φ ordo pōt sic describi. Ordo est habitudo prioris ad posteriꝰ ꝯ eꝯ. In ista descriptiōe due particule ponunt̄. Prima particula est habitudo: ꝯ ponit̄ loco generis. Sequit̄ φ ordo nō est absolutū. Scda pticula prioris ad posterius ꝯ eꝯ. ꝯ ponit̄ ad differētiā relationū que nō sunt prioris ꝯ posterioris. ℂ Primum Correlariū. Ubicunq; est ordo ibi est prius ꝯ posterius. patet ex diffinitione. ℂ Scdm Correlariū. Ubicūq; est prius ꝯ posterius ibi est ordo. hoc nō concedit sanctꝰ Thomas (seu thomiste moderni) ꝯ tñ concedit primā. Patet tñ correlariū q: inter prius ꝯ posterius necessaria est habitudo: aliogn nō erunt prius ꝯ posterius. ℂ Tertiū Corrᵐ. Duplex est ordo.s.prioritatis ꝯ posterioritatis. Prioritatis est habitudo prioris ad posteriꝰ. Posterioritatis ē habitudo posterioritatis ad priꝰ. ℂ Quartum Corᵐ. Quot modis pñt dici prius ꝯ posterius tot modis potest dici ordo. ℂ Nota septē sunt ordines siue prioritates famose licet plures possint dari. Primus est ordo durationis. ꝯ est ille qui est inter aliqua duo quoꝝ vnus est prius duratione seu pcedit duratiōe reliquū. Et sic est ordo iter hominē mille annoꝝ ꝯ inter hoiem trigintā annoꝝ. ℂ Prima propō. Ordo durationis nullo mō ponendus est in deo: p3 q: quicqd est in deo ad intra est eternū. Scda est ordo originis. Et b3 mētē sancti Bonauenture: Est ordo qui est inter duas res: quarū vna est vere originans aliā ꝯ alia vere originata. Scda propō. Ordo origis necessario ponitur in diuinis. De isto ordo non intelligebat in symbolo suo Athanasiꝰ cū3 dicebat. nihil prius aut posterius: sed de prio.s.durationis. Uñ esse aliqd prius origine est esse aliqd a quo alius est. S3 posterius origine est aliqd esse ab alio. ℂ Et notādū φ bm sanctū bonauenturā sunt tria signa originis. Primū signū originis est eē a se vel eē a quo alij sunt. Scdm signū est esse ab alio generante. Tertium signū est esse ab vtroq;. Illa tñ signa aliter aliqñ accipit doctor subtilis. Tertius est ordo causalitatis ꝯ est ille q est inter duas res quarū vna est vere causa alterius. ℂ Tertia ppō. Iste ordo causalitatis nullo mō ponit̄ in diuinis: p3 q: nulla est habitudo cause ad intra in diuinis. Uñ l3 Ockā nō distinguat inter ordinē3 (ꝯ hoc male) originis ꝯ causalitatis: non tñ sunt idem. Po'est tñ dici φ ordo originis sit supius ad ordine3 causalitatis: q: vbicūq; est ordo causalitatis ibi est ordo originis sed nō eꝯ. Quartus est ordo nature. Et de illo ordine habebit̄ in sequenti qōne eo φ ponit̄ in titulo qōnis sequētis. Quintus ordo est eminētie ꝯ pfectionis vel dignitatis. Et est iter aliqua duo quoꝝ vnū est nobilius alio. Et hoc duplr. Primo mō qua vna res tota sua eētia est nobilior altera Et talis ordo est iter oēs spēs vniuersi ꝯ iste est p respectū ad essentiā vniuscuiusq;. Alius est ordo eminentie b3 voluntatē vt rex per volūtatē hoiu3 est prior ordie dignitatis rustico. ℂ Quarta ppō Licet ordo eminentie sit in deo respectu creaturaru3: nō tñ in deo ad intra est ordo eminentie. pria pars p3: q: deus est eminētissimū ꝯ primū ens inter oia entia. Secunda p3 q: vna psona nō est psectior alia. Sextus est ordo cōmunitatis ꝯ est inter aliqua duo quoꝝ vnum est coius altero. Et sic iste est inter oē inferius ꝯ suu3 supius. Uñ oē supius est prius cōmunitate suo inferiori. Iste ordo est in diuinis ad intra. Et licet pp̄rie nō sit ibi superius ꝯ inferius. Est tñ ibi coius q: deꝰ est cōmunis patre. Septimus est ordo localis vl situatiōis. Et est ille qui est inter aliq̄ duo: quoꝝ vnū est prius alio loco. Et sic duob9 modis (qnto metaphisice.c.de priori) Uno modo p cōpatione ad aliqd qd naturalr est primū. Alio mō per cōparatione ad aliqd qd statuit̄ prius in loco. Exēplū primi modi. Respectu celi qd est supmū: ignis est prior aere. aer aq. aqua terra que est ifima. Exēplū scdi qui est in angulo seu in cornu mense vbi dexterā manu3 habuerā est in primo loco: v3 bm φ angulus aliqꝯ ordinatione hoium est dignior locus. ℂ Quinta ppō. P: non est sic prior filio: nā talis ordo nō est in diuinis: lic3 deus sit in omni loco immensus.

Resolutio questionis stat in distinctiōe ꝯ aliqbus ppōnibꝰ. ℂ Distinctio. Triplex est ordo.s.bm positionē. ꝯ est eorum que sic se habēt φ vnū est supius ꝯ aliud iferius. Et hoc est duplr. Uno mō bm positionē localē: sic ignis est supior aere. Alio mō bm dignitatē. Et sic rex est supior rustico. ℂ Pria propō. Isti duo ordines nō inueniunt̄ in diuinis ad intra. Scdo est ordo bm antecessionem. ꝯ est eoꝝ quoꝝ vnū est prius ꝯ alterū est posterius. Et hoc est duplr: q: vl vnū est prius altero tpe: ꝯ iste est pp̄rie bm antecessionē ꝯ duratione. Uel vnū est prius altero natura. i. naturali itelligētia. ℂ Scda propō. Omne supius hoc mō est prius inferiore: p3 q: supius pōt intelligi sine inferiore. ℂ Corrᵐ. Et sic nō est in diuinis vtroq; mō. Tertio est ordo bm origine3: Et est ille qui est inter pducens ꝯ productū. ℂ Tertia propō. Ordo bm origine3 est in diuinis. ℂ Pro solutiōe cuiusdā argumenti nota. Ista tria vocabula.s.prop̄ietas. ordo. ꝯ notio: notant in generali oēs notiōes vel aliqs. Spiratio eni actiua nō est pp̄rietas: tñ alia duo nomināt oēs gnalr. ℂ Ad vltimū argumētū melior est scda solutio. Nā prima φ ordo originis sit proprie ordo: nihil valet. Item omnes propter philosophum necessario habent ponere inter superius ꝯ inferius ordinem ꝯ tamen falsum est φ presupponant numerum.

Querit̄ secundo. Utrū in diuinis sit ordo nāe. Notā duplex

ta duplex est ordo in generali. scz Ordo essentialis et accidentalis. Ordo essentialis est ille qui consequitur extrema ex suis rōnibus formalibus et quidditatiuis. Et sequitur immediate essentias rerū. Ordo autē accidētalis est ille q̄ cōpetit extremis per accidēs: vt ordo durationis: ordo situationis. Nam omnes ordines de quibus heri dictū est pñt reduci ad illaz diuisionez bimēbrez. Maxima. Ois enim ordo cōpetit extremis vel per se vel per accidēs. Dicitur autē per se: qr cōsequitur essentialia. Per accidēs: quia cōsequitur accidentalia. De ordine essentiali nota sequentes ppōnes. ❡ Prima ppō. Substātia et accidens hoc modo habēt ordinem. ❡ Scd̄a ppō. Siliter inter totuz et ptes est talis ordo. ❡ Tertia propositio. Similiter inter deū et creaturā est talis ordo. ❡ Quarta ppositio. Inter materiā et formā est ordo essentialis. ❡ Quinta ppositio. Inter quecunqz causam et causatū est ordo essentialis. Duplex est ordo essentialis quidā est necessarius simplr. Et est ille: qui non pōt mutari: etiā p potentiā diuinam: etiā absolutā. Unde deus nō pōt facere q̄ posterius essentialr posset esse sine priore essentialr: Et sic relatio nō pōt esse sine fundamento et termino. Hoc modo etiā est ordo inter totū et ptes. Quidā est ordo essentialis necessarius necessitate sm qd. Et est ille qui non pt mutari per naturā: licet bñ p potentiā diuinā. Hoc mō ē ordo essentialis necessarius inter sbām et accidens: et nō necessitate simpliciter. Deus enī pt facere posterius illo modo sine priori vt albedinem sine subiecto. ❡ Ordo nature capitur tribus modis. Primo mō pprie p ordine existēte inter duas naturas realiter et essentialiter distinctas. ❡ Sexta ppō. Hoc modo est ordo inter quascūqz species spālissimas totius vniuersi: vna enī ex sua rōne formali ē pfectior altera. ❡ Septima propositio. In diuinis nō est ordo nature proprie. Implicat enim contradictionem q̄ sint plures nature in diuinis. Secūdo modo capitur large vel cōmuniter pro ordine existente inter perfectiones naturales: siue sint realiter distincte siue formaliter. ❡ Octaua propositio. In diuinis est ordo nature hoc modo. Ideo dicitur nature: quia inter perfectiones naturales. patet sm Scotū. Qr pater prius intelligit q̄ vult. Neqz enī intelligere est origo neqz velle: sed est actus essentialis. Unde in omni natura intellectuali actus intellectus est prior volitione. Nā sm Augustinuz. Nihil volitum nisi pcognitū. ❡ Correlarium. Inter intellectionē et volitionē non ē origo: licet bñ ordo nature. secūdo mō dictus. Tertio capitur ordo nature cōmunius p ordine naturalis itelligētie. ❡ Nona propō. Oē id q̄ natū est prius cōcipi alio dicitur p⁹ eo natura ipso. i. nāli intelligētia. Un ordo nature p ordie naturalis intelligētie est quedā hitudo inter aliq̄ quoz vnū est prius altero nāli itelligētia.

Responsio sancti Bonauenture Doctoris Seraphici stat i quinqz ppōnibus et aliqbus Correlariis. ❡ Prima propositio. Ordo dr̄ esse alicuius dupliciter. Aut vt ordinati: aut vt rōnis ordinandi. In omni enī ordine necessario sunt aliq̄ ordiata: Et est aliq̄ forma sz quā sunt ordinata. Ut si sit inter nos ordo situationis inter me et te est ordo nostrū situatorū: et loci tanq̄ rationis ordinandi. ❡ Secunda ppositio. Ordo in diuis sicut ordinati est ipsius patris et filij et spiritussancti: et ē ipsius nature dine tanq̄ rōnis ordinandi. ❡ Tertia propō. Natura in diuinis dicit vim productiuā quia clarū est q̄ natura in dinis est fecunda. Immo natura diuina est productiua filij vt memoria: vl' vt est obiectū itellectus. Et spiritussancti vt est obiectū volūtatis. Circa q̄ aduertēdū q̄ licz essentia diuina et natura diuina important eandē rem: nō tamē eodē modo (similiter natura creata et essentia creata) nam absolutissime cōsiderata res dicitur essentia sine comparatiōe ad aliquid. Natura vero importat eandem rem in cōparatione ad productionē. ❡ Quarta propositio: qr in diuinis est ordo sm productionē: ideo ibi est ordo nature: id est naturalis originis. Ordo enim naturalis originis prouenit ex eo quod est vnum producens: aliud productuz. ❡ Tertia ppō. Iste genitiuus nature cōstructus cū ly ordo nō cōstruitur cū ly ordo subiectiue sz declaratiue. idest ex vi declarationis essentie vl' demonstrationis essentie sicut etiā hic albedo claritatis. ❡ Regula. Quādocunqz aliquis genitiuus construitur cum aliquo recto subiectiue: significatū illius genitiui est subiectū illius nominatiui. i. rei importate per rectū vt albedo petri. Unde sicut dicitur hō auctoritatis: auctoritas non significat esse subiectū hominis: sed declarat hominē: ita cū dicitur ordo nature declarat q̄ est natura que hz vim pductiuam. ❡ Correlarium. Iste genitiuus nature habet resolui per alios duos genitiuos. Unde ordo nature. idest ordo naturalis originis. Unde nō ē ordo in diuinis tanq̄ ordo nature: tanq̄ ordinate sed tanq̄ rationis ordinandi. Un̄ ista nunq̄ admittitur. In diuinis ē ordo essentie diuine. Nota ordo naturalis originis In creaturis, duo dicit, scilicet Emanationē et Antecessionē. Nā calor emanat ab igne: qui ignis antecedit calorē q: ē effectus ipsius. Et hoc est ideo: qr semp cā et effectus habēt diuersas naturas. ❡ Correlariū. In diuinis nunq̄ admittuntur illa nomina causa et causatū. Ordo aūt naturalis originis. In diuinis solū dicit emanationē: ad quā non sequitur essentie diuersitas. ❡ Nota duplex ē ordo nature. quidā ē quo alter est prius natura altero et alter posterius natura altero. Et hoc est pprie nec sic est in diuinis eo q̄ ē eadē natura in diuinis. Quidā est ordo nāe q̄ alter ē ex altero. ❡ P. la ɔclo affirmatiua. In dinis g̃ ē ordo nāe q̄ alter ex altero i eadē nā. ❡ Corre^m. Idē est ordo nature. hoc scdo mō et ordo originis. Hec autē est rō quare etiaz dicatur ordo nature qr est ordo producentis et producti in

eadē natura. ¶ Sc̄a ꝯclusio negatiua. In diuinis nō ē ordo nāe quo alter sit posteri⁹ nā altero. p3 q: vt sic dicit distinctionē eēntialē. Corre^m. Et l3 nō sit ibi pri⁹ ꝙ posteri⁹ nō tñ sequitur qn sit ibi ordo nāe: cum ibi sit producens ꝙ productum.

Pro solutione argumentoꝝ. Nota ꝙ triplex est sba ꝑducēs. Quedā ꝑduc̄ p tp̄s magnū vt hō hoiēs. Que dā ꝑducit p tp̄us īpceptibile: vt sol splēdorē. Que dā ꝑducit ī īstāti vt de⁹. Nota triplex ē cognoscēs primū p tp̄s vt sūt homines. secundū in instanti vt angeli. tertium simul natura: vt deus.

Circa distinctionem vicesimāprimā primo querit̄ Utrum dictio exclusiua in diuinis vere addat̄ termino substātiali. Sed q: hoc posset fieri a pte subiecti vel a pte p̄dicati. Ideo primo q̄rit̄ Utrū dictio exclusiua ī diuinis vere addat̄ termino substātiali a pte subiecti. Pro declaratione tituli questionis nota. Qd̄ dictio exclusiua est illa q̄ priuat associationē ꝙ exercet exclusionē. Pria particula videt̄ assumi ab aristotele in pmo elen. coꝝ dicente solus est nō cū alio dūtaxat. Pro scd̄a pticula notādū ꝙ hoc verbū excludo significat exclusionē sicut hoc vbū nego significat actū negandi. Aduerbia autē exercent. Propō exclusiua est illa in qua ponit̄ dictio exclusiua exclusiue tēta. In q̄ diffinitione sunt due pticule. Circa q̄ aduertendū ꝙ quantū sufficit ad ꝓpositū requirunt̄ quatuor ad ꝓpositionē exclusiuā. Primū est dictio exclusiua vt sunt tantū: dūtaxat: solus. vnicus ꝛc̄. Scd̄o requirit̄ termin⁹ cui additur dictio exclusiua ꝙ ē subiectū in ꝓposito. Termin⁹ autē sup quē cadit exclusio proprie est exclusum. Tertio predicatū ꝙ dicat̄ de termino. cui addit̄ exclusio. Omnis enī exclusiua infert suā preiacentē. Quarto implicite ponit̄ exclusum p dictionē exclusiuā. Exclusū aūt est oē illud qd̄ vere negat̄ de subiecto ꝓpōnis. Ut tantū hō est risibilis. idest nihil aliud ab homine est risibile. ¶ Prima ꝓpō. Ois ꝓpositio exclusiua affirmatiua exponit̄ p duas ꝓpositiones quaꝝ prima est piacens sua: ꝙ scd̄a est vna negatiua ī q̄ remouet̄ a subiecto oē illud a quo remouet̄ p̄dicatū: vt tantū hō est risibilis. Exponit̄ sic. tm̄ hō est risibilis. hō est risibilis ꝙ nihil nō hō est risibile. Et est gr̄a infinitationis vel gr̄a ꝯdictionis. qn̄ sc3 in scd̄o negatur p̄dicatū exclusiue a termino infinito: videlicet a subiecto sumpto cū negatione infinitante vel ꝯdicente. Et hic modus exponendi magis placet doctori subtili q̄ expositio gr̄a alietatis. Omnis tñ ꝓpositio exclusiua ꝟa: gr̄a alietatis est vera gr̄a infinitationis. ¶ Regula pria. Ois dictio exclusiua addita termino relatiuo: in ꝓpositione affirmatiua: de est scd̄o adiacente facit ꝓpositionem falsam ꝙ impossibilem vt illa Tm̄ pr̄ est. probat̄. Q: bñ sequit̄. Tm̄ pr̄ est. g̃ pr̄ est: ꝙ vltra pr̄ est. g̃ filius est. ꝙ vltra filius ē. g̃ aliud a patre est. g̃ non tantū pater est. ¶ Scd̄a regula. Ois illa propositio est falsa ꝙ impossibilis ad quam necessario sequtur sua ꝯtradictoria. nā bñ sequit̄ tantū pater est ergo nō tantū pr̄ est. ¶ Tertia regula. Ois dictio exclusiua addita alicui termino significāte totū constitutū ex ptibus essentialibus siue integralibus: in propositione de est scd̄o adiacēte facit ipsam falsā ꝙ impossibilē. vt tantū homo est: ergo homo est. Ulterius homo est. ergo anima rationalis est. Ultra ergo aliud ab homine est ergo nō tantū homo est. Duplices sunt termini. Quidē sunt substantiales qui dicunt̄ predicata essentialia que sc3 ꝯueniunt tribus ꝑsonis eo modo quo essentia predicatur. Hec enī predicat̄ in singulari numero de singulis: ꝙ etiā de omnibus simul: vt pater est essentia ꝙ pater ꝙ filius ꝙ spiritussanctus est essentia. Quidē termini sunt notionales qui dicuntur predicata notionalia que solum dicuntur de vna persona vel ad plus de duabus.

Resolutio questionis stat in vna distinctione ꝙ duabus ꝓpositionibus. Et q: de illa dictione tantū non est dubiū nec equocatio. Ideo Sctūs Bonauentura distinguit de hac dictiōe solus. Illa enī dictio solus aliqñ capit̄ sinkathegoreumatice: aliqñ kathegoreumatice. Uñ kathegoreuma est dictio q̄ per se est significatiua alicuius rei vniuersalis vel pticularis. Dictio aūt sinkathegoreuma est dictio q̄ nō est per se significatiua sed est dispositio dictionū kathegoreumaticarū. ¶ Uñ ꝓpō prima. Istud nomē solus vt capit̄ kathegoreumatice non admittit̄ in diuinis etiā de p̄dicatis essentialibus. Uñ hylarius epūs pictauiēsi. dicit. Dn̄s non est solitarius ꝯfitendus. ¶ Scd̄a ꝓpō. Solus kathegoreumatice captum nō facit ꝓpōnē exclusiuā: eo ꝙ kathegoreuma nō facit ꝓpōnē exclusiuā. Regula. Ista dictio exclusiua sol⁹ sinkathegoreumatice tēta: quelibet equalens bñ addit̄ termino eēntiali posito a pte subiecti respectu cuiuscūq̄ p̄dicati: siue sbalis: siue ꝑsonalis qd̄ soli deo ꝯpetit: vt sol⁹ de⁹ creat: sol⁹ deus est pr̄ idest deus est pater ꝙ nihil aliud a deo est pr̄. s. i diuinis. Nō sic ē ista solus pr̄ est deus.

Solutio argumentoꝝ. Sophista vno mō idē ē ꝙ sapiēs logic⁹ sophos enī grece ē sapiē latine s̄ m̄ mō accipit sctūs Bonauētu. Ali⁹ capit̄ ī malū p aliq̄ q̄rēte vanā gliam p falsa argumēta. In li. Augu. de regulis fidei. Res generis vel re speciei capit̄ ꝑ forma cōmunē. S3 res gn̄lis capit̄ ꝑsingulari vl ꝑ suppositio. Sicut aliq ꝯsueuerūt dicē oē alal fuit ī archa noe vā ē p gn̄ibus singuloꝝ nō ꝑsingulis gn̄eꝝ. ¶ Notādū tñ ꝙ solutio hec scd̄a r̄ scd̄i argumēti nō ē bōa. Nō enī est bōa logica dicē ꝙ ī eadē ꝓpōe idē termin⁹ hēat suppositionē simplicē ꝙ suppositionē ꝑsonalē. Nā sī sic nō est vna. Itē terminus nō supponit ī respectu ad aliō q̄ ad p̄dicatū. Uñ soluēdū est argumētū sic soluit doctor subtilis. Nā oēs moderni logici derelinquūt ip3 Sc̄tū. Bonauētu. ī isto. Cū g̃ dicis

ꝗ dicis si ipsa est vera cum sit indefinita locutio
redditur vera vel pro patre vel pro filio vel pro spi
ritusancto. Dico ꝙ sub termino stante confuse tm̄
non licet descendere ꝙ tm̄ tu vis facere. Est aūt re
gula doctoris subtilis. Oē subiectum (si sit termi
nus cōmunis) exclusiue supponit cōfuse tm̄. Om
nis enim exclusiua affirmatiua conuertitur in
vnam vniuersalem affirmatiuam de terminis trā
spositis si termini eius sint communes.

Secundo queritur. Utrū dictio exclusiua ve
re possit addi termino substātiali a parte predica
ti. Pro declaratione illius termini a parte predi
cati. ¶ Notandum primum dictum ꝙ dictio ex
clusiua potest addi in propositiōe tripliciter. Pri
mo modo tanꝗ determinatio subiecti tm̄. Scdo
mō tanꝗ determinatio p̄dicati tm̄. Tertio modo
tanꝗ determinatio totius ꝓpositionis. ¶ Scdm
dictum. Quandocūqꝫ dictio exlusiua vel signum
exclusiuū ponitur in ꝓpositione sic ꝙ est determi
natio subiecti tm̄ vel predicati tm̄: tunc nō facit ꝓ
positionē exclusiuam: sed ꝓpositioneꝫ de excluso
subiecto vel excluso predicato. ¶ Tertium dictū.
Quando signū exclusiuum ponit in propositione
sic ꝙ determiat totā ꝓpositionē facit ipsam exclusi
uā. ¶ Prīa regula. Omnis ꝓpositio de excluso
subiecto equiualet vni propositioni kathegorice
in qua ponitur ad subiectuꝫ: ly existens vel aliqd
simile qđ existit: ⁊ post subiectum ponitur hoc cō
plexum. Non aliud: vel non plura: vel nō plures:
vt solus pater est pater. Si ly solus determiet sub
iectum: tm̄ tunc sensus existēs pater: vel qui est pa
ter: ⁊ non alius est pater. Unde lata est differentia
inter sensum exclusiue: ⁊ de excluso extremo quo
ad hāc ⁊ multas alias: solus pater est deus: vt enī
est vna exclusiua est heretica: qꝛ sensus est pater est
deus ⁊ nullus alius a patre est deus. Quando au
tem est vna de excluso subiecto: tūc est sensus qui
existit pater: ⁊ non alius est deus. ¶ Secunda re
gula. Omnis propositio de predicato excluso eq
ualet vni kathegorice in qua ad predicatum po
nitur ly existens ⁊ post additur non aliud vel non
plura: vel nō plures: vt ista. Trinitas est vnꝰ solus
deus vt verus idest ipsa trinitas est existēs vnus
deus ⁊ non plures. Et non debet exponi per ali
ud vel per alius cum in ea ponatur terminus nu
meralis qui existit vt exponaꝛ gratia pluralitatis.

Respondendo ad questionē. Sā
ctus Bonauē
tura ponit duas opiniōes ꝓmā reprobat. ¶ Opi
nio prima stat in duobus dictis. ¶ Primū dictū.
Regula. Ista dictio solus nunꝗ debet addi ad p̄
dicatum: sed omnes propositiones in qbus poni
tur ad predicatum sunt impropꝛie. Et hoc volunt
probare per Augustinū dicentem ꝙ ista sit impro
pria: pater est solus deus. ¶ Scdm dictuꝫ. Illud
signum solus additum predicato valet tantū seu
equiualet huic signo tm̄. Sed contra. Vl in ambo
bus dictis deuiāt. Nā terminus positus ad p̄dica
tū supponēs suā formā sufficiēter excludit oē aliō
a se. Un superflue addiꝛ ⁊ nugatorie sigm exclusiuū.

Secunda opinio ⁊ propria stat in
vna distinctione
⁊ aliquibꝰ dictis. ¶ Distinctio. Hec dictio solus
potest addi termino substantiali idest cōi vel essen
tiali in diuinis dupliciter. Uno modo per se soluꝫ
sumpto. Alio modo cum termīo numerali vel par
titiuo sumpto. ¶ Primū dictum. Quotienscūqꝫ
signuꝫ exclusiuum addiꝛ termino eēntiali a parte
p̄dicati per se sumpto est impropria. Unde eēs ta
les (ꝫm Bonauenturā) debent exponi seu referri
ad subiectum. Unde Aug. vij. de trinitate. patreꝫ
dicimus esse deum. Sed non esse solū deū. ¶ Ter
tium dictū. Quandocunqꝫ dictio exclusiua addiꝛ
termino substantiali a parte predicati sumpto cuꝫ
termino numerali. propositio est propria ⁊ expo
nitur per non plura vel non plures. Non eniꝫ po
test dici ꝙ ly solus referatur ad subiectum in ista.
Trinitas est vnus solus deus cū ibi esset incōgrui
tas. Item non debet exponi per aliud. non enī ma
gnum dixisset Aug. sic intelligēdo quia implicat
contradictionem manifestam ꝙ aliqui sint homi
nes ⁊ sint aliud ab homine nec taliter intendebāt
arriani ⁊ maximinus. ¶ Correlariuꝫ. Ista dictio
solus ⁊ quodlibet signum exclusiuū pōt ꝓprie ad
di termino substantiali posito a parte p̄dicati sum
pto cum dictione numerali: vel termīo partitiuo.

Pro solutione argumentorū Nota
pro penultimi solu
tione argumenti. ꝙ oīs dictio exclusiua importat
duo scilicet alietatem ⁊ negationem vt solus ho
mo currit idest homo currit ⁊ nullus alius ⁊c̄. Et
dicit sanctus Bonauentura ꝙ quando pōitur ad
predicatum tunc ratione negationis preponitur
copule. ⁊ licet ꝫm situm ponaꝛ post copulam ratio
ne tamen alietatis ponitur post copulam. Nec est
inconueniens ꝙ idem terminus ꝫm diuersa po
natur a parte predicati ⁊ ante copulam: vnde si di
catur video solum. Cōradum. sensus est video cō
radum ⁊ non video alium a conrado. In ista ꝓpō
ne negatio ponitur ante copulam. ⁊ alietas post
copulā. ¶ Primum argumentum est tale. Hec di
ctio solum est dispositio subiecti sicut hoc signum
omnis: sed quando omnis additur ad predicatū:
locutio est falsa ⁊ impropria. ergo similiter quan
do hec dictio solus adduur ad predicatū locutio
est falsa ⁊ impropria. Dicendū ꝙ hoc signuꝫ solus
nō est ita ꝓpa dispō sibi sicē hoc signū oīs: qꝛ oīs di
stribuit ꝓ suppositis pro qbꝰ terminus subijciꝛ ⁊
nō predicatur saltē simul sumptis.

Circa secundum arti
culum prime queriꝛ. Utrꝫ dictio exclu
siua possit addi termino relatiuo: vel

termino personali respectu predicati proprij. Nota duplex est relatiuum in diuinis. scilicet ad extra: et ad itra. Relatiuū ad extra est illud qd importat relationē rationis dei ad creaturas: vt creator dominus. ¶ Regula. Omnis respectus dei ad extra est rationis. Relatiuū ad intra est illud qd importat relationē vnius persone ad aliaz. Unde relatiuum ad intra et notionale cōuertuntur. Omne enim relatiuum ad intra ad notionale. Et omne notionale est relatiuum ad intra. Et si illud relatiuū ad intra persone ad personam sit negatiuū erit negatiuum notionale. Et si illud relatiuū ad intra fuerit affirmatiuum: erit notionale affirmatiuum. ¶ Correlarium. Nullus respectus ad extra est notionalis. Patet: quia notionale est reale siue affirmatiuum siue negatiuū. ¶ Nota predicata in diuinis sūt duplicia. Quia quedā sunt cōmunia. quedam autē sunt propria. Communia adhuc sunt duplicia. Quia quedam sunt essentialia. quedā vero notionalia. Essentialia sūt illa que cōueniunt tribus. Notionalia que cōueniunt duabus. vt spiratio actiua: quia non conuenit tribus. Commune enim predicatum est qd conuenit pluribus. Alia autem predicata sunt propria. Proprium autem predicatum est illud qd vni soli conuenit. Et de hoc est ad propositum. Sensus igit questionis est. Utrum illa sit vera. Solus pater est pater et solus filius est filius etc.

Responsio sancti Bonauēture stat in vna distinctione et ɔclusione. ¶ Distinctio est talis. Solus pōt capi dupliciter. Uno mō kathegorematice. et sic est nomē adiectiuū et significat solitudiez. Illo mō solus nō capitur in proposito. Alio modo capitur sinkathegorematice et tantū valet sicut non cū alio. Et sic facit ꝓpositionē exclusiuam. Et sic recipitur in ꝓposito. ¶ Prima ɔclusio. Hec ꝓpositio solus pater est pater: est vera: capiēdo ly solus nō kathegorematice: sed sinkathegorematice. Secundū eni qd importat priuationē associatiōis vera est: qz cū tripliciter possit eā importare in quo libet sensu locutio est vera. Potest ei hec dictio solus ipotare priuationē associationis respectu forme termini: vt dicatur solus pater idest ille qui est solus pater: et sic absqz dubio habet veritatem. Solus pater est pater: vel importat priuatiōnē associationis respectu ꝓdicati. Et hoc dupliciter: qz vel in participando vt quia alij non conueniāt: et sic adhuc est vera: quia hoc predicatum pater soli ꝑsone patris conuenit: vel in comparticipādo: vt cum dicitur petrus comedit solus: non quia alij etiam eodem tempore non comedant: sed qz nullus comparticipat cum eo sc. s. vt sit comedēs de eadē portiōe qa ūus pticipet alij sic qd et cōedāt: et sic locutio adhuc est vera: qz ꝑsona patris nō cōparticipat cū alia in ꝓprietate paternitatis cuz nō participet. Et tamen cōparticipare est participare.

Pro solutione argumentoꝝ. Aliētas ē duplex forma lis et est distictio formalis. Suppositalis et est distictio suppositalis. Aliud pōt addi termino alicui. Uno mō imediate vt iste est alius asinᵒ. Alio mō mediāte ꝓpositiōe: vt hō est alius ab asino. Corrᵐ Quandocūqz ly aliud additur termino mediāte prepositione nō importat necessario identitatem specificaz. Unū ista est vera hō est aliū ab asino. Illa ā falsa hō est aliᵘ asinᵒ ab asino. Regula. Qñcūqz iste terminᵘ aliᵘ addit imediate alicui tertio sine ꝓpositiōe: tūc pōit idētitatē specificā int extrēa ipiᵘ alietatis. Un ista ē fa. Equᵘ ē aliᵘ asinᵒ a brunello.

Secundo queritur. Utrū dictio exclusiua vt re addat termino personali respectu cōmunis ꝓdicati. Utrū. s. ista sit vera. Solus pater est deus. Circa hanc questionem est opinio antiquoꝝ doctoꝝ que stat in duobᵘ dictis falsis. Primū dictū. Hec ꝓpō solus pʳ est deᵘ: est vera absqz distinctione. Scōm dictū. Dictio exclusiua addita relatiuo alicui. nūqz excludit suū correlatiuū. Et hic est desectᵘ in logica. et ex hoc dicto sequit primū. vn dicunt qd qñ dicit Tantū pater est: non excludit filiᵘ Habet autem hanc rationem: quia dictio exclusiua non excludit illud qd est de ratione termini cui additur illud signum exclusiuū. Patet eni qd aia nō excludit in illa: tm̄ hō currit. Et si arguatur qd nō sit simile de aia et de filio: quia filius opponit patri. Habent quandam responsionē. quere in littera. Bonauenture. ¶ Hec opinio non valet. Probatur extra litteram Bonauenture qz pzio phicoꝝ arguit Aristote. cōtra illos quos dicebat ponere oia vnum esse principiū. tali mō Tantum principium est ergo principatū nō est. Scdo arguit. Si sic hec posset eē vera tātū creatura est. et creator est: quia sunt duo correlatiua sicut argu it Ockam. Sed contra. Quādocūqz dictio exclusiua additur alicui subiecto excludit ab eo omne illud de quo vere negaē: vt tm̄ homo currit. ergo canis non currit. Sed pater in diuinis nō est filiᵘ nec filiᵘ est pater. ergo dictio exclusiua addita patri a parte subiecti: excludit filiū. Dubiū tn̄ est an signum exclusiuum additū termino excludat partes essentiales eius seu itegrales. Et lz doctor subtilis nō apte dicat non tn̄ contradicit. Unde dico qd de rigore sermonis dictio exclusiua addita termino significante totum: excludit partes essentiales siue integrales sm qd fuerit totum. Probatur. Quādocūqz dictio exclusiua addit alicui termio excludit oē illud qd vere negatur de illo. ergo etc. Tn̄ sm vsum cōmunē aliqn̄ cōcedit oppositum.

Opinio Bonauen. stat in aliqbᵘ ꝓpositiōibᵘ.

¶ Prima ꝓpō. Dictio exclusiua addita alicui relatiuo excludit suum correlatiuum. ¶ Correlarium. Dictio exclusiua addita patri excludit filium.

¶ Correlariū.

¶ Correlariũ. De rigore sermonis ista ⁊ similes sunt false. Solus pater est deus. pȝ: q: omnis propositio exponibilis cuius vna exponens est falsa ipsa est simpliciter falsa. Sȝ vna exponẽs istius est falsa. ergo ⁊c̃. Minor pȝ. Nã expoitur sic. Solus pater est deus ⁊ nullus alius a patre est de⁹: ⁊ hoc si sit exclusiua. Quod aũt ista. Solus pater est deus vt est vna exclusiua exponi debeat ꝑ alius ⁊ nõ aliud. Probaꝭ sic. Oīs exclusiua falsa habet exponentem falsam. Sȝ hec solus pater est deus est exclusiua falsa. ergo hȝ exponentẽ falsam. Sed hec exponẽs nõ est falsa. Pater est deus ⁊ nihil aliud a patre est deus: ergo hȝ aliam. Illam. s. ⁊ nullus alius a patre est deus. quã ponit sanct⁹ Bonauẽtu. Maior probaꝭ. Omnis exclusiua eqpollet seu infert ⁊ conuertitur per vnã vlẽm affirmatiuaȝ de terminis trãspositis. ergo ista: solus pater est deus infert illam oīs deus est pater. Sed hec est falsa: ergo ⁊ ꝑ ꝯñs illa ex qua sequiꝭ antecedens pȝ: quia valet illam. Oẽ qd̾ est deus est pater: alioqui nõ erit vlis vniuersalitate priorꝭstica. Item ꝙ illa sit falsa. Solus pater est deus ⁊ debeat exponi per ly alius ⁊ non aliud. Probatur ex supradictis. Sicut probatuȝ est ex pho. Signũ exclusiuum excludere correlarium. Nec est simile de exclusiuis cõpositis ex extremis limitatis eo ꝙ ꝑ alius ⁊ aliud in creaturis sese concomitãtur. Itẽ creature sunt cõposite ex partibus quapꝑter non valet expositio per ly alius. ¶ Nota hec. Solus pater est deus est distinguenda: q: in eo est duplex cõpositio. s. minus principalis ratiõe. s. subiecti qd̾ est solus pater: ⁊ est sēs. sus. Ille qui est solus pater est deus. Alia principalis ⁊ est illa que denotatur per copulam: ⁊ tũc facit exclusiuam. Ista autẽ distinctio patebit. Scđa propositio. Si ly solus facit exclusionẽ cõpositionis in subiecto est vera: quia sic excluduntur aliq̄ in sola forma subiecti: ⁊ nõ in forma ꝑdicati. Et tũc non est exclusiua: sed est vna de excluso subiecto: vt solus pater est deus. i. ille qui est pater ⁊ non alius est deus: vel existens pater qui nõ est non pater est deus. Augustin⁹. Solus spiritus sanctus est tantus q̃ntus est pater ⁊ filius. Si illa distinctio nõ admittitur (vt quidã doctor arguit) tũc Augustinus dixit hereticã. patet: quia sic exponitur spiritussanctus est tãtus quantus est pater ⁊ filius: ⁊ nullus alius est tantus q̃ntus est pater ⁊ filius. ⁊ scđa est falsa: ⁊ per ꝯñs heretica. Sed sic exponitur. i. ille qui est solus spiritussanct⁹ est tãtus quãtus ⁊c̃. ¶ Tertia propositio. Si ly solus faciat exclusionem circa compositionem principalẽ: illa solus pater est de⁹ est falsa. Patet per exponentes. Et oẽs similes nisi addatur determinatio vt artes idest restringeꝭ exclusio vt ibi. Tu solus altissimus Iesu christe cũ sancto spiritu in gloria dei ⁊c̃. Unde oẽs tales propositiones in quibus poniꝭ exclusiua ꝓprie loquẽdo eẽnt false: si dimitterenꝭ determinatiões vt Deo patri sit gloria eiusq; soli filio. sed tamen additur cum spiritu paraclyto ⁊c̃.

Pro solutione argumẽtorũ. Nota nemo capitur dupliciter. Uno modo proprie ⁊ de rigore sermonis. Et sic valet tm̃ sicut nullus homo. Hoc modo nõ intelligitur ista auctoritas nemo nouit filiũ nisi pater. Alio modo capitur vsualiter. ⁊ sic stat pro natura aliqua non cognoscente. ⁊ sic ista est vera. Nemo inter angelos nisi gabriel nunciauit virgini marie christi conceptionẽ. ¶ Scđm cõmunem opinionem q̃ñcunq; additur dictio exclusiua alicui toti non excludit patrem. Unde ista nunq̃ posset eẽ vera. Solus sortes est albus: si excluderenꝭ partes. Nota ꝙ his non obstantibus ꝺm veros logicos dictio exclusiua addita toti de rigore ꝺmonis excludit partes ipsius totius: vt patet per superiora. Sed ꝯtra. Si dictio exclusiua addita toti excluderet partes totius sequeretur ꝙ excluderet diffinitiõem a diffinito: ⁊ ꝯñs ab ante. sed ꝯñs est falsum. ergo ⁊ añs. Rñdeo. Notanduȝ ꝙ duplex est diffinitio. Quedã est que nihil distinctũ realiter a diffinito addit vel ponit. ¶ Propõ. Omnis talis diffinitio nõ excluditur a diffinito. Secundo. Quedam est que aliquid distinctum realiter a diffinito ponit. ¶ Propositio. Omnis diffinitio secundo modo distinguitur a diffinito. Et ideo excluditur per signum exclusiuum vel saltẽ partes eius que realr̄ distinguunꝭ a diffinito. ¶ Notandũ insup ꝙ duplex est consequens. ⁊ etiã antecedens. Queddã est ꝯñs qd̾ non distinguitur realiter ab antecedẽte: vt animal ad hominẽ. Et quolibet superius ad suum inferius. ¶ Propositio. Dictio exclusiua addita tali antecedenti nõ excludit consequens. Quoddam cõsequens est qd̾ distinguitur realiter ab antecedente vt filius est consequens ad patrem ⁊ ecõuerso. ¶ Propositio. Dictio exclusiua addita tali antecedẽti excludit cõseq̄ns realr̄ distictũ ab eo ⁊c̃. Et sic pȝ solo argumẽti

Circa vicesimamsecũdam distinctionẽ primo queriꝭ. ¶ Utrum deus sit nomīabilis. Nota in ꝓposito. Nominabile Effabile Narrabile: idẽ sunt ꝺm sanctũ Bonauẽ. Nominabile est illud ꝙ potest dici vel vocari vel appellari. Et capiꝭ dupliciter. Uno mõ aptitudinaliter. Et sic est illud quod est aptum natum dici. Alio modo potẽtialiter. Et sic est illud ꝙ potest dici: nec sunt idem: cõstat enī ꝙ cecus est aptus natus videre: non tñ põt videre nãliter. Et ꝯuerso de lapide respectu vbi sursũ. ¶ Corrm. Oīs re creata est apta nata nominari.

Resolutio sancti Bonauẽture stat in septem ꝓpõnibus. ¶ Prima propositio. Sicut intelligere dicitur dupliciter: ita etiam effabile ⁊ nominabile dꝭ dupliciter. Secunda ꝓpositio ⁊ probaꝭ primã partem. Intelligere dicitur dupliciter. Uno mõ ꝑ ge-

fectam cōprehensionem. Alio modo per semiplenam cognitionē. Unde ille dicitur aliquid intelligere per perfectam cognitionem qn̄ intelligit rē ipsum quātū ipsa est intelligibilis intensiue: & omnia predicata verificabilia de ipso extensiue. ¶ Correlarium. Nullus viator pro statu isto pōt intelligere aliquam rem perfecta comprehensione. ¶ Correlarium. Nulla creatura q̄tumcunq̄ beata pōt intelligere deum primo modo. Probatur: quia nullā habet infinitam intellectiuitatem. Intelligere aliquid per semiplenam cognitionem est aliquid intelligere confuse & imperfecte. Hec cognitio est nobis possibilis. ¶ Tertia ꝓpositio. Effabile etiam dr̄ dupliciter. Uno modo per perfectam expressionem quādo exprimitur seu declaratur quātum declarari potest. Alio modo per semiplenam narrationem. Et est quādo exprimitur imperfecte seu confuse. ¶ Quarta propositio. Si effabile capitur primo modo tūc dico ꝙ sicut deus sibi solus est intelligibilis: sic sibi soli est effabilis & nominabilis: non alio nomine q̄ ipse sit: nec alio verbo q̄ ipe sit. ¶ Quinta ꝓpositio. Sicut deus est nobis incōprehensibilis sic est nobis ineffabilis. Unde dionysius de diuinis nominib⁹. Deum neq̄ dicere neq̄ intelligere possumus idest cōprehensiue. ¶ Sexta propositio. Quicquid contingit cognosci cōtigit appellari. & ex hoc probatur sexta propositio. Capiendo effabile secūdo modo quemadmoduz a nobis deus est cognoscibilis: sic etiam est effabilis a nobis. Omne enim credere est intelligere quodam. Septima propositio. Ille qui melius cognscit deum distinctius nominat. ¶ Correlariuz. Beati distinctius possunt nomare deū q̄ viatores. ¶ Aliud cor^m. Fideles distincti⁹ loquunt de deo q̄ īfideles & philosophi.

Solutio argumētorꝫ.

¶ Nota pro quarto argumento pro parte vera. ꝙ quecūq̄ noticia producta de aliquo obiecto est verbum eius. Signum autē verbi est vox. Nam vox est index verbi idest indicat verbum. ¶ Pro prima ratiōe que est tertium argumentum ante oppositum. Notandum ꝙ intellectus meus est proportionatus diuine essentie nō tamen est similis. Unde illa est falsa finiti ad infinitum nulla est proportio. ¶ Pro secunda ratione nota. forma pula est forma ducens nos in cognitionem alterius per representationē Omnis enī forma est pula intellectui nostro que est ratio cognoscendi aliud per representationē: vt sunt species intelligibiles. Sed quia habemus speciez diuine eēntie. Ideo dicit Augustinus. Deus qui omnem formā subterfugit intellectui pulus esse non potest. ¶ Pro solutione vltimi argumenti. Notandum ꝙ substantia & qualitas capitur dupliciter. Uno modo prope & stricte. Et sic duo sunt pdicamenta substantia & qualitas. Alio mō large. Hoc modo omne vocaē substātia quod potest intelligi vt quid. Ratio autez cognoscendi illud dicitur qualitas. ¶ Nota duplex est demonstratio scʒ ad sensum & ad intellectum. Prima fit per sensibilia. secunda per intelligibilia &c.

Secundo querit.

Utrū deus habeat vnum solum nomē an plura. ¶ Pro declaratione terminorū notandū ꝙ nomē prout nunc sufficit capiē tripliciter. Primo mō capitur pro omni voce significatiua incōplexa. Et sic idem sunt nomē: dictio & terminus. Hoc modo nulla oratio est nomē. Isto modo verbū participium &c. est nomē. Hoc modo capitur hic. Alio mō pro voce significatiua incomplexa significante substantiam cū qualitate p modum habitus & quietis. Et sic non capitur in titulo questionis. Tertio modo capitur pro fama alicuius. Unde Salomon. Melius est nomē bonū q̄ diuitie multe. Inde dicitur nominosus idest famosus. Ignominiosus idest infamis.

Responsio sancti

Bonauētu. fiat in septē vel octo propositionibus. ¶ Prima propositio. In quolibet nomine (capiendo primo mō) tria sunt. s. vox: significatio: & ratio innotescendi quia notamē: patet exemplariter quia ista vox homo est nomē habens significationem. s. habitudinē ad rem significandam &c. Secunda propositio. Nomen capiē tripliciter. Uno modo pro voce significāte: vt Johannes. Aliquando pro re significata. Unde Tullius. Bonum & honestum sunt idē nomine idest eadē re sigsta. Hoc mō accipit porphirius. ¶ Tertia propositio. Capiendo nomen pro voce significante sunt plura noīa dei. Tertio modo capiē pro ratione innotescendi seu pro ipso notamine: vt factio ex humo est ratio innotescendi vel notificatio hois. ¶ Quarta ppō. Accipiendo nomen pro re significata quoddāmō est vnum nomē in deo: qōdammō alio modo sunt plura noia. ¶ Quinta ppositio. Si enim res capiē essentialiter & non pro re nominata nō est nisi vnū nomē. Capiendo vero rem psonaliter sic sunt plura: vt pater vnū & spūs sanctus aliud. ¶ Sexta ppō. Capiendo nonen tertio modo pro ratione innotescēdi quoddāmodo est vnum nomē & quoddāmō plura. ¶ Septima ppō. Si enim accipiatur ratio innotescēdi ex parte dei sic innotescit per virtutē que vna est & magna: & sic est vnum nomē. Si aūt accipiatur ratio innotescendi ex parte effectuū: sic sunt plura nomina dei. ¶ Ultima ppositio & octaua. Deus innotescit & cognoscitur a nobis tribus vijs: scʒ per causalitatem: hoc modo deus dr̄ gubernator creator & causa pma. Hoc modo & etiā duobus sequētibus phi deū cognouerūt: pfectius tñ fideles eū cognoscunt. Tertio modo per ablationē: hoc modo cognoscitur remouendo imperfectiones repertas in creaturis: vt deus non est porcus: non est lapis. Tertio modo per excellentiam: vt qn̄ attribui

mus ipē

mus ipsi deo omnia que dicunt perfectionem. ¶ Unde regula theologicalis. Quicquid dicit perfectionem in creaturis est attribuendum deo in summo: vt deus est summum ens: summum bonum: summe necessarius.

Solutio argumētorum.

Primum argumētum nō soluitur formaliter. Scđm potest sic formari. Si sunt plura nomina dei sunt sinonima. ergo superflua. Probatur anteceděs: quia omne quod est in deo est deus: omnis ergo terminus significans aliquid quod est in deo significat deum ⁊c. Solum illa nomina dicuntur sinonima que solum differunt in voce non autē in re significata. Nomina sinonima sunt nomina diuersa penitus eandē rem importātia: vt Marcus tullius. Si igit marcus significaret illum hominem inq̄ztum phs: ⁊ sic Tullius eandē significaret inq̄ztū orator nō essent sinonima: non enī inter ipsa esset sinonima. ¶ Propō. Quāuis sapientia diuina iustitia ⁊ bonitas veritas ⁊ misericordia importent eandē rem habent tn̄ diuersam rōnem innotescēdi respectu creaturarū. Prima pars patet. Secunda probat: quia iustitia dei innotescit in punitione peccatorum. Unde apostolus ad Hebreo.vj. Horrendū est incidere in manus dei viuentis: licet semper cōcurrat misericordia etiā in inferno. Tamen magis innotescit in hac via penes patientiam quam habet cum peccatoribus: quia posset eos in instanti punire etiam annihilando ⁊ iuste faceret: sed non facit. Et sic patet argumenti solutio.

Tertio queritur.

Utrum omnia nomina diuina dicantur translatiue: an etiam quedam dicātur proprie. Hugo de sancto victore dicit q̄ quadruplicia sunt nomina diuina: quedam sunt multiuoca. quedam diuersiuoca: alia simbolica ⁊ alia anagogica. Primo quedā sunt multiuoca. Et dicunt illa que sub multiplicatione vocum importent vnam ⁊ eandem rem oīno: vt theos: deus. Omnia talia sunt sinonima in diuinis. Regula. Omnia nomina diuina multiuoca sunt sinonima. Alia sunt diuersiuoca. Et dicuntur illa nomina diuina que importent vnū ⁊ idem significatū sub alia ⁊ alia ratione: sicut veritas diuina sub ratione veritatis: iustitia diuina misericordia diuina: scientia diuina. Alia sunt simbolica ⁊ dicunt illa noīa diuina que ex visibilib⁹ creaturis quasi trāssumptiue attribuimus deo. Sicut lux ⁊ ardor. Dicim⁹ enī q̄ deus est lux: quia nihil obscurū est in deo: licet non sit lux corporea. Sub illo mō attribuit deo: leo. ⁊ hoc pp fortitudinē. lapis seu petra ppter stabilitatē. Itē christus est agnus ⁊c. Nota Simbolus dr̄ eē collatio visibiliū formarū ad inuisibiles a sin q̄ est con ⁊ bolos qđ est ꝯuenientia. Noīa anagogica dicunt nomina que attribuunt deo cū excessu vt deus est suꝑsubstātialis. Et est hec distictio Hugōis. ¶ Primū capit duob⁹ modis. Uno mō vt distinguit ꝯ cōmuniter. ⁊ sic illud dr̄ proprie competere alicui qđ sibi soli cōuenit. Cōmuniter enī dicitur quod plurib⁹ competit. Alio modo distinguitur contra translatiue vel transumptiue seu metaphorice vel similitudinarie. Tunc illud conuenit alicui ꝓprie quando terminus principaliter impositus est illi: qđ rei inest vere. ¶ Prima regula. Quandocūq̄ aliquis terminus dicitur proprie de aliquo tunc res importata per talem terminū realiter cōuenit illi rei. ¶ Secunda regula. Quandocunq̄ aliqs terminus dicit methaphorice de aliquo tunc res importata p talē terminū nō realiter sed solum similitudinarie conuenit illi rei. Ut pratum ridet.

Doctor seraphicus

respōdēdo ponit prio opinionē que stat i q̄tuor dictis. ¶ Primū dictū. Nomina diuina quedā sunt que deus imposuit sibimet. Alia sunt que nos imposuimus ei. ¶ Secundū dictū. Oīa noīa que imponit deus sibiipsi dicunt ꝓprie ⁊ non translatiue. ¶ Tertium dictū est verū ⁊ valde pulchrū Et est tale: Licz multa nomina de⁹ ipse sibi imposuerit: tamē principaliora sunt. Qui est: ⁊ Bonū. Prima pars patet per scripturā. Nomen meum. Adonay magnū ⁊c. Scđa pars patz: quia Dionysius excellētissimus theologus qui erat edoct⁹ a doctore qui imediate habebat a sancta trinitate. s. a sancto paulo qui raptus fuit in tertium celū ⁊c. Dionysius ille dicit q̄ bonū sit principalius. Damascenus vero dicit: q̄ qui est sit pncipalius nomē. Dicit ergo Bonauētura. Dionysi⁹ attēdit in noīe perfectionē: q2 bz phm. Bonū est perfectum. Damascenus autem absolutionem. Bonū enī importat respectū cōmunicationi vtercq̄ tm̄ proprietatem. Dicit ergo illa opinio q̄ nomina que deus sibi imposuit sunt propria ⁊ hoc quidem verum est. ¶ Quartum dictū. Sed q̄ vltimo dicit q̄ oīa nomina que nos ei imposuimus sunt translatiua: hoc non est verum: bene autem verum diceret si diceret aliqua. Cum enīz cognoscimus deum tripliciter vt in resolutione proxime questionis habitum est. scilicet per effectum ⁊ per excellentiā ⁊ per ablationem ⁊c. Et omnib⁹ his modis contingit deum nominare. Si per effectum: Nulla est ibi trāslatio. similiter si per excellētiam ⁊ ablationē. Patet q2 translatio attendit ſm aliquā similitudinē. Oēs enī transferētes ſm aliquam similitudinem transferunt. sexto topicorū.

Opinio sancti

Bonauenture stat in vna distinctione ⁊ tribus dictis. ¶ Distinctio est talis. Triplicia sunt nomina aliquid in diuinis significantia. Quedā nomina significant rem cuius veritas est in deo ⁊ oppositum ⁊ in creatura. ¶ Primū dictū. Oīa nomina talia dicuntur proprie de deo sic q̄ p nullam similitudinē: vt immēsus. ¶ Corm. Talia nomina nō transferuntur ad diuina. Secundo sunt que si

gnificant rem cuius veritas est in deo: sed similitudo est in creatura: vt sunt omnia ista que important perfectionem. ¶ Secundũ dictum. Omnia talia nomina secundo modo dicta transferuntur ex creaturis ad diuina non ſm rem sed ſm impositionem: quia prius imposita sunt creaturis. Tertio sunt nomina que significant rez cuius veritas est in creaturis et consimilis proprietas reperitur in deo vt lapis et leo. ¶ Tertium dictum. Omnia talia nomina tertio modo sunt trãslatiue dicta de diuinis. ¶ Correlarium responsiuum ad q̃stionẽ Non omnia nomina dicuntur translatiue de deo.

Queritur quarto et vltimo. Utruz omnia nomina dicta de deo dicanť ſm substãtiã. ¶ Pro declaratiõe questiõis. Notandũ q̧ vt vult augustinus .ij. de trinitate. Et est regula theologicalis. Omne nomẽ dictũ de deo vel dicit ſm substantiã vel dicit ſm relationẽ excepto isto nomine homo. Naz omnia nomina que dicunť de deo ſm substantiaz sunt cõmunia tribus personis. ¶ Notandũ etiã q̧ sbã capiť dupľr. Uno° sbã capiť vt ẽ ens per se. substãtia vt est ens p̱ se dicitur de omnibus in diuinis. Unde hoc modo relatiões in diuinis sunt substãtie. Alio modo capiť substantia vt ẽ ens ad se .i. absolutum. Hoc modo substãtia distinguitur contra relationẽ. Et sic capiť in titulo questionis. ¶ Prima ꝓpositio. Hoc modo non omnia nomina de deo dicta dicuntur ſm substantiam. ¶ Secunda propositio. Nec omnia dicuntur de deo relatiue seu ſm relationẽ. ¶ Unde illa dicuntur ſz relationẽ que sunt notionalia vel p̱sonalia. Quicquid autem d: ſm relationem est relatiuũ sed ille terminus hõ nõ est relatiuus terminus. ergo &c.

Resolutio sancti bonauenture stat ī vna distinctiõe et quinq̧ propositionibus. ¶ Distinctio est hec. Dici diuersimode põt capi tripliciter. Primo modo ſz diuersuz modum essendi. Est autẽ duplex modus essendi. scz p̱ se et p̱ accidens. Secundo modo ſm diuersuz modum intelligendi. Tertio modo ſm diuersos modos se habendi. ¶ Prima propositio. Nulla nomina dicta in diuinis de deo dicunť ſm diuersuz modum essendi. patet. Quia in deo nullum ẽ accidens sed ẽ vnus modus essendi. ¶ Secunda propositio. Omnia predicata in deo que dicimus in diuinis dicunť ſm diuersos modos intelligendi. Et bene patet in hac q̃stionis solutione q̧ sanctus Bonauentura nõ posuit distinctionez formalem inter attributa. Unde non solũ est dici diuersimode secundo mõ in nominibus diuinis: sed etiam oĩmode idest ſm omnia genera dicere. Deus eniz dicit per modũ substãtie: sapiens p̱ modũ qualitatis: īmensus per modũ quãtitatis. ¶ Tertia ꝓpositio. Diuersus modus se habendi ẽ melius inter diuersum modũ essendi et inter diuersuz modum intelligendi. Diuersus modus essendi dicit diuersitatẽ eẽntialẽ. diuersus modus se habẽdi arguit distinctionẽ realẽ personalẽ. Quomodo eni se habet filius ad patrẽ? respondeť tanq̃ productũ ad producens. ¶ Quarta propositio. Scðm diuersuz modum intelligendi nulla omnino attẽditur in re distinctio. ¶ Quinta propositio. Illa predicata dicuntur de deo ſm substantiã que sunt absoluta et intrinseca. Nomina vero relatiua dicuntur secundum relationem. ¶ Correlarium. Attributa significata p̱ modũ q̃litatis dicũť de d̃o ſz sbaz.

Pro solutione argumentorũ sequuntur quedaz notabilia. Per se aliquãdo opponiť illi qd̃ ẽ p̱ accidẽs: aliquãdo illi qd̃ est ad aliud. ¶ Pro vltimo argumento Notandũ q̧ duplicia sunt nomina relatiua in diuinis. Quedã ex suo principali intellectu important relationẽ. quedã de secundario intellectu sui important relationẽ. Que ĩportant relationẽ ex suo principali intellectu sunt triplicia. Quedaz significãt relationẽ et referunť vt pater. Quedam importãt relationẽ sed nõ referunť vt paternitas. Quedã nõ dicunt relationẽ positiue sed priuatiue vt ingenitũ. Nã dicitur ingenitũ .i. nõ productũ. Que importãt relationẽ ex cõsequenti intellectu: similiter sunt triplicia. Quia quedam sunt que dicũtur relatiue tamẽ ex cõsequẽti: quia ponunť pro relatiuis vt generare et generari. Nam pater generat filiũ: filius generatur. Quedã dicuntur relatiue: quia claudũt in suo significato interius relationẽ vt incarnari. Unde incarnari nihil aliud est q̃ facere incarnationẽ cum hoc includẽs vnionem. Unde pater licet fecerit incarnationẽ illã benedictã: nõ tamen terminat illã vnionẽ: quare nõ dicť incarnat°. Sẽ filius enĩ ẽ incarnatus. idest carni vnitus. Quedã dicũtur relatiue quia claudũt relationez ī suppositis vt similis et equalis. Non eni sunt similes nisi q: referunť et distinguũtur. ¶ Notandum vlterius q̧ duplex est nomẽ. scz p̱me impositionis et secũde impositionis. Nomina prime impositionis sunt duplicia. Quia quedã sunt prime intentionis. Alia secũde intentionis. Nomina p̱ime intẽtiõis. sunt illa que significãt veras res. Nomina secunde impositionis dicunť oĩa illa nomĩa que significãt vlterius alia nomĩa vel alias voces significatiuas vel proprietates earũ. Exẽplũ p̱mi. Nomẽ: verbũ Exemplum secundi. Casus. Gen°. Numerus. Figura. Itẽ sub alijs verbis. Nomina prime impositionis. et prime intentiõis. Sunt oĩa illa nomina que significant veras res: vt albedo: hõ. Sed nomina prime impositiõis. et secũde intentionis. Sunt omnia illa nomĩa que significãt intentiones secũdas seu respectus rationis. vt Genus: species. differentia &c. ¶ Prima ꝓpositio. Illud nomẽ tetragramaton nõ est nomẽ p̱me ĩpositiõis. Nõ eni sigt rẽ vt distiguiť ꝯ vocẽ. Nõ eni significat deum nec significat creaturam cõtra vocem distinguendo. ¶ Secũda propositio. Hoc

nomen tetragramaton est nomen secunde imposi tionis. Probat. Quia est nomen significans nouē q̄t tuor litterarū: q̄d vix vel oīno nō erat pferibile. er go 7c. Cōponit tetragramaton a tetra quod est q̄ tuor 7 gramaton littera: quasi nomē quattuor lit terarum. Et nota q̄ istud nomen apud hebreos tā te sanctitatis reputat q̄d non debeat nominari nisi a summo sacerdote: 7 solū in benedictionibus fi endis in templo. Ideo loco illius nominis pronū ciat hoc nomen adonay 7c. Sicut apud nos hoc nomē deus propter sui sanctitatem non esset lici tum nominari: 7 vbicunq̄ inueniret scriptū loco illius pnūciaret dominus. Et hoc modo transla tio nostra. Exodi. vj. (vbi dicit in hebreo: 7 nomen meū tetragramaton non iudicaui eis) habet Ado nay loco nominis domini Tetragramaton.

Circa distinctionem vicesimātertiam primo querit Utrū debuerit in diuinis transferri nomen persone. ¶ Ista est vicesimatertia di stinctio in q̄ magr̄ agit de trib⁹ noībus scʒ psona sba 7 eēntia. Declaratione huius termi psona q̄re scōa distinctiōe. ¶ Hoc nomē psona pōt capi qua tuor modis: vt colligit ex presenti questione Bo nauenture. Primo mō dicitur persona quidā hi strio representator comediarū 7 tragediarū. Un idem est persona latine 7 grece prosopon. vñ p̄io modo est homo laruatus. i. habēs laruā seu obte ctam faciem 7 hoc vt magis fingeret psonā quā representare voluit. Et differunt comedie 7 trage die. Quia in comedijs solum narrabant facta sim plicium seu plebeiorū. In tragedijs vero facta re gū 7 magnatum. Sed 7 alie sunt differentie. Alio modo capitur persona pro accidente seu p aliquo modo significandi accidentali alicuius partis ora tionis: 7 sic ego est prime persone. Tertio modo capitur pro aliquo homine habente gradum emi nentie in ecclesia vel: vt episcopus 7 curatus. Et ēt est quedam transsumptio. Quarto modo capitur persona pro supposito nature intellectualis. Pro d̄ius intelligentiam 7 declarationem quere secūda distinctione huius primi.

Responsio sancti Bonauenture stat in aliquibus ppositionibus 7 Correlarijs. ¶ Pria ppositio. Persona de ratiōe sui dicit suppositū distinctū aliqua proprietate ad dignitatē pertinent. Unde duo requirunt ad pso nam. primo enī q̄ sit suppositū. ¶ Correlarium primū. Nullum accidens est persona patet q̄ nul lum accidens potest esse suppositū cū omne acci dens sit cōmunicabile vt quo. ¶ Correlariū secū dum. Nullum superius de genere substantie est p sona quia omne tale est cōmunicabile. Correlariū tertiū. Natura humana vnita verbo diuino nō est persona neq̄ suppositū: patet eadē ratiōe. ¶ Cor relariū quartū. Anima intellectiua non est psona

Secūda cōditio q̄ sit distinctū aliq̄ pprietate 7c. ¶ Prima ppositio. Omnis psona est natura itel lectualis vel in ipsa: quia sola talis habet dignita tem super alia. ¶ Secunda propositio. Nullū in diuiduū de genere substātie aliud ab indiuiduo hominis 7 angelice nature est psona. Unde psona dicit quasi per se vna. Sed illud est per se vnū q̄d est indistinctū in se 7 distinctū a quolibʒ alio. Sed nihil est magis tale q̄ suppositū distictū. ergo sup positū distinctū est psona. Rursum persona dicit a psonando quasi per se resonando. Resonare aūt dicit q̄d i sono eminet alijs. Et ideo psona dicitur suppositū distinctū habēs dignitatē. Cetera vide in textu. ¶ Correlariū responsiuū. Hoc nomē pso na cōuenientissime trāsfertur ad diuina. ¶ Pro so lutiōe scōi argumēti nota aliq̄s propōnes. ¶ Pri ma ppō. In diuinis prope loquendo non est ptcu lare q̄ nō est ibi pone: nec habens se p modū partis. ¶ Scōa ppō. Hoc nō obstante in diuinis est pso na q̄ psona de rōne sui noīs ipoztat pfectionē. Et licet in creaturis sic sit q̄ oē suppositū sit particula re 7 nō ecōuerso. Nō tū sic est in diuinis. Itē licet sit maxima cōpositio indiuidui substātie materia lis rationalis: vt sit dignius alijs. hoc tamen acci dit ratione persone. Eo enim q̄ homo est in gene re idō opʒ q̄ sit aggregatio multarū differētiarū 7c.

Queritur secūdo. Utrū nomē sub stantie dici dēat in diuinis. ¶ Pro declaratiōe terminoꝝ nota q̄ substantia capit tripliciter vno modo prope: 7 sic dicitur aliq̄d ens per se q̄d nō est in alio. Hoc mō substantia solū dicit de deo: 7 de omnibus reponi bilibus in predicamēto substātie. Alio mō cōmu niter: 7 sic dicit ens ad se: hoc mō dicitur de deo 7 de tribus pdicamentis primis. Ens enim absolu tum 7 substantia hoc modo cōuertunt. Tertio mō capitur substātia magis cōmuniter: 7 sic sumitur pro essentia alicuius rei. hoc modo reperitur in oī bus rebus. Unde capiēdo substantiam tertio mō idem est esse substantiale 7 esse quidditatiuum.

Resolutio questionis stat in vna distin ctione 7 qbusdā propositioni bus. ¶ Distinctio est talis. Substantia proprie di cta capit dupl'r. Uno modo vt dī a per se stando. Alio mō prout dicit a substando alij vel alijs. 7 h̄ tripliciter. Quia vel alij inherēti vel alij distinguē ti vel alij pficienti. ¶ Prima ppō. Capiendo sub stātiā proprie dictam: primo mō: proprijssime inue nitur nomē substantie in deo. Nam oīa alia depē dēt a deo. ¶ Scōa propō. Capiendo substantiam vt dicit a substando alij tanq̄ inherenti: nullo mō dicitur i diuinis. patet q̄ qcq̄d est substantia hoc mō pōt suscipe accidens. ¶ Tertia propō. Capiē do substantia vt dī a substando alij tanq̄ distiguē ti: potest aliquo mō ppie dici substantia in diuinis: licet nō omnimode proprie: patet q̄ paternitas 7 filiatio sunt in essentia diuina distinguentes pso

nas. scda pa patz: qz semp inter illud qd subsistat et cui subsistat est distinctio realis. Non sic est in diuinis. Unde Richardus dicit q melius dicitur existentia q substantia. ¶ Quarta ppositio. Substantia vt dicitur a subsistando aliq vt psicienti: magis ex nostro intellectu euenit q ex diuino esse. Est enim iste modus magis circa nostrum intelligere quaz circa diuinum esse.

Queritur tertio
Utrum nomen essentie dici debeat in diuinis. Declarationem huius termini essentia habes distinctione secunda.

Resolutio
questionis stat in duabus ppositionibus. ¶ Prima ppositio. Quatuor sunt vocabula greca et quatuor latina eisdem correspondentia quibus doctores catholici vtunt et vti possunt licite in diuinis. greca sunt vsia vsiosis hypostasis et prosopon. Usia correspondet essentie. vsiosis subsistentie. hypostasis substantie. et prosopon psone. Prima sufficientia assignat sic. quicquid est in diuinis aut est comunicabile. Si primu hoc est duplex vel dicit quo est: vel dicit qd est. Si primu sic significatur p hoc nomen essentia. Si scdm sic significatur p hoc nome substantia. ¶ Correlarium. Illa duo noia essentia et substantia tenent se a pte comunis. ¶ Scda ppo. Quicquid est incomunicabile in diuinis est distinctu. Illud aut qd est incomunicabile in diuinis vel est distinguibile et sic significatur noie subsistentie siue hypostasis: vel inquantu distinctu et sic p nome substantie. Sed in hoc deficit ista sufficientia eo q distinctu et distinguibile omnino ide sunt i deo: Tamen hoc bn euadunt moderni: eo q dicunt duplici noie posse significari: tn no recipit a bonauentura. et hoc qz greci vtunt vocabulo qd signt distinctu et no aliqd qd signt distinguibile etc. vt i tertio. Igit iz ista quatuor sueniant i diuinis q e. qd est. q e. et quis e. Non tn differunt ex natura rei sed solu penes nrm modu intelligendi. Post primaz ergo sufficientia ponit sctus Bonauentura duos alios modos sufficientie et postea omnes tres reprobat ponens 4m. Quarta sufficientia sancti bonauentu re. licet paru a modernis doctoribus differat est hec. Cu fides dicat deu esse trinu et vnu inquantuz dicit vnu no possumus intelligere vnu quin intelligamus quode et quo e vnu. et quo est vnu est id q est: et quod est vnu est id qd est. primu est essentia. secundu substantia. Si intelligamus trinu necesse est vt itelligamus eu q distinguit et q distinguit: B est pprietates. Ille aut q distinguit semp significat vt distinctus. Et B pot esse duplr vl vt distinctus pprietate quacuqz: et sic significat noie subsistentie q vl p3 sba vl distinctu notabili pprietate et sic dr psona.

Circa secundum articulum Querit primo. Utru i diuinis numeret hoc nome substantia hoc est querere vtru catholice possumus dicere q numeret substantia seu q sint tres sub stantie: et coniungendo vtrum sint tres subsistentie.

Resolutio
questionis stat in vna distinctione et aliquibus ppositionibus. ¶ Distinctio e hec. Substantia capit duplr. Uno mo put ide qd p se stas. Alio mo inquantu stat sb alio. id est sub pprietate. Et est aduertendu etiaz q quodlibet istoz nominu tam substantia q subsistentia importat actum et prepositione. Patet qz: substantia vno modo ide est qd p se stans. Alio modo ide est q stans sub alio. Non sub alio qd inhereat: sed sub proprietate cui pponit. ¶ Prima propositio. Capiendo substantiaz primo modo tunc dico q e vna i diuinis et nullo numerat. ¶ Secunda ppo. Capiendo substantia secundo mo inquantu dicit respectu ad proprietate tunc numeratur et sic capitur pro persona. ¶ Correlarium. Substantia primo modo capta correspondet huic vocabulo grece vsiosis. ¶ Correlarium. Substantia secundo mo capta correspondet huic vocabulo greco qd e hypostasis Et hoc modo accipiunt Hilarius. Anshelmus: et aliquando sic vsi sunt. Sanctus aute Augustinus et Hieronymus capiunt primo modo. Unde siqs nostris temporibus vellet vti secundo modo tres dicens esse substantias articularetur per istus et B propter morem vt ensium: et hoc est q innuit doctor seraphicus in fine huius questionis.

Queritur secudo.
Utru numeret B nome ecentia in diuinis et e sensus vtru i deo sint plures ecentie.

Resolutio
questionis stat in sex ppositionibus. ¶ Prima propositio. In omni substantia cuius est esse et operari: necessario intelligimus naturam et habente naturaz. et hec supponit a Bonauentura taq maxima eo q actus sunt singulariu. ¶ Scda ppositio. Et est correlaria ad prima. Cum in deo sit esse et operari necessario intelligmus natura in deo et habente naturam. ¶ Tertia ppositio. Natura in diuinis vocamus ecentiaz: habente natura dicimus personas. ¶ Quarta ppo. Quomodo in creatura ronali cotingit vna et cande psona habere plures naturas mere distinctas. scz corporale et spuale sic e contrario sensu cotingit in deo ppter summa simplicitate vna natura a pluribus haberi: qz cotingit ea haberi alio et alio mo: quia pater habet a se filius a patre: et spussanctus a patre et filio. ¶ Quinta ppositio. Quia ergo est vna et eade natura tantu habita in diuinis et no numerata: ideo dicit tantu vna essentia. Ex B sequit q no numeratur nome essentie ¶ Sexta propo. Quia vero sunt plures habetes natura cande in diuinis: ideo sunt plures psone. Unde Augustinus impropie loquitur septo de trinitate. Cur hec tria no dicantur vna psona et loquitur ibi de personis ppter maiore expressione: sed nullo modo vtendum est talibus locutionibus. na immediate qs articularet perfisius. Unde regula e.

In masculino

In masculino genere vel feminino genere ens solū ponit numerū circa suppositum seu trahit numerum a supposito cui adiungit: vt sunt tres entes pater filius et spūssanctus. i. tres persone. In neutro enī genere non solū numerat suppositū: sed et formā. vnde nō debet admitti sz debet Augustinꝰ glosari: cū z dicit hec tria intellige tu scz supposita. Termini autē numerales et termini ptītiui vt aliꝰ aliter possunt dici de psonis diuinis in masculino et feminino generibus non autem in neutro: quia neutrū genus dicit eēntiā. Nō ḡ dicunt plura entia i diuis: sicut nec plura eē: qz idē est eē et eēntia.

Queritur tertio. Utrū catholice possimꝰ dicere plures deos.

Resolutio questionis. Stat in tribus ꝓpositionibus. ¶ Prima propositio. Catholice possumꝰ dicere plures deos nūcupatiue. i. abusiue. Probat: Catholice eniz locutus est apostolus cū dicit. Siqdez dij multi et dñi multi. ¶ Secunda ꝓpositio. Catholice possimus dicere plures deos adoptiue. ꝓbat. Quia omnis natura rōnalis creata beatificabilis est deus adoptiue: sed constat q plures sunt tales. ḡ ꝛc. ¶ Tertia ꝓpō. Impossibile est vere et catholice dicere q sint plures dij essentialiter. Probatur. Numerus enī pluralis seu terminꝰ pluralis ponit seu significat plurificationē sm̄ suppositū et formā: et hoc si addatur termino substantiuo. Si aūt addatur termino adiectiuo soluz importat plurificationē suppositorū. Unde hec est catholica. In diuinis sunt plures creantes sed dicere pater et filius et spiritus sanctus sunt tres creatores non recipit. De hoc vide Scotum. xij. distinctione primi. questione priaante argumentorum principalium solutionem. ¶ Regula est quādo terminus numeralis addit adiectiuo soluz dicit multiplicationē suppositorū: sed quādo substantiuo non solum dicit multiplicationem suppositorum sed etiam formarum.

Pro solutione argumētorū Notandum q ad primū argumentū est responsio duplex: Una est q habens deitatē pōt dici neutraliter et masculine ꝛc. quere in littera. ¶ Ad vltimum argumentum ponit duas solutiones quarū secūda est melior. ¶ Ex istis duarū questionū resolutiōibus patet q de rigore sermonis iste sunt false. Eternus pater: eternus filius: eternus spiritussanctus. Et tamē non tres eterni: sz vnus eternus. nec tres imēsi sz vnꝰ imēsus et similes. Et pz: qz ipse dicit: sz tote tres psone coeterne sibi sunt et coequales. ḡ ꝛc. Igitur notanduz q sanctus Athanasius qui erat magnus doctor fecit symbolū magis ꝓ oīum vtilitate q̄z ꝓ solis doctis ideo non curauit quo ad oīa proprie loqui: sed in pluribus improprie est locutus. Un̄ inter alia q̄ dixit ait. Sicut anima rationalis et caro vnus est hō: ita deus et homo vnus est. cħ: istius tamen patet q ibi est compositio: hic autē nō. Similiter dicit nec tres increati nec tres immensi et tamen sunt tres creātes: ergo tres omnipotentes quia eadē est potentia creatiua et omnipotentie. ¶ Aliter respōderet Sanctus Bonauētura (vt videtur) de ista. Nō tres eterni vt habetur secunda questione vicesime quarte distinctionis. Qr eternitas solum dicit eēntialiter nō personaliter sicut vnus. Nihilominus tamen quo ad rigorem sermonis videtur tenere hoc argumentum sunt tres creātes. ergo tres omnipotentes. Antecedens enim conceditur et consequentia probatur: quia apud omnem doctum idē sunt omnipotentia et potentia creatiua ergo ꝛc.

Circa distinctionem vicesimāquartā q̄ritur primo Utrum hoc nomē vnus dicat i diuis ꝓuatiue vel positiue. Pro q̄ notādū q triplex ē terminus numeralis. Aliquis est pure numeralis et ē ille qui solū importat numerū vt tres. Alius ē numeralis et partitiuus simul: et ē terminus ipoītās numerū vel principiū numeri et cū hoc distinctionē vnius ab alio vt vnus. Et de illo sunt due priē q̄ōnes. Tertius est qui includit vtrūqz. s. terminuz pure numeralē et terminū numeralez et partitiuū: vt trinitas q importat numerū pure scz tres et cuz hoc distinctionē psonarū. De his vltimis duobus sunt alie q̄tuor questiōes. Et notandū q de illo termino vnus ponunt aliq̄ distinctiōes. Pria vnus potest capi duobus modis. Uno mō kathegorematice et sic significat differentiam entis et de isto loqtur phus. v. metaphisice. Et est q̄drupler. Un̄ ibidē diuidit aristoteles vnū in q̄tuor mēbra scz in vnū genere: numero: specie: et ꝓportione. Unum nūero ē illō qō ꝑdicat de vno solo. Unū specie sūt q̄ sūt spēi specialissime. Unū gnē sunt q̄ sūt eiusdē gnis. Unū ꝓportione sunt q̄ habent similem habitudinem ad aliqua. Illa enim attendit penes similitudinē habitudinis aliquorū comparatorum ad aliqua. ¶ Regula. Quotienscunqz enim aliq̄ duo superiora cōmunia habēt similē habitudinez ad sua iferiora dicunt idē ꝓportiōe: vt color et aīal sunt vnū ꝓportiōe. Scdo mō vnꝰ dr̄ sinkathegorematice et sic dicit rōnē intelligēdi terminum cui addit ꝓ vno solo supposito determinato indeterminate tamē vt sortes ē vnus hō: vel vnus homo legit nō dico sortes vl' plato. Et iō illa est falsa plures hoīes sunt vnꝰ hō ꝑticipatiōe speciei. ¶ Alia distinctio. Unū pōt capi duplr. Unoº ꝓprie et stricte. Et hoc duobꝰ modis. Unoº vnū dr̄ aliqō ens qō non includit multitudinē ꝑtium realiter distinctarū: hō mō angelus dr̄ vnū: similiter aīa. Chimera aūt nō sic dr̄ vnū. Scdo dr̄ ens qō icludit mltitudinē ꝑtium realr̄ distinctarū. Et ē adhuc duplex Qōdā icludit mltitudinē ꝑtiū realr̄ distictarū: et illarū q̄dā sunt eiusdē rōnis vt tota aq̄ hn̄s ꝑtes i se distinctas. Alie nō sunt eiusdē rōnis sz sunt alterius rōnis vt hō. Alioº ꝑncipīr capit large et iproprie:

⁊ sic totū imperiū romanū dꝛ̄ vnū ⁊ totus mūdus dꝛ̄ vnū. Et tale vnum est illud qđ nō pōt verificari nisi de multis: ita ꝙ de illis simul sumptis verificetur ⁊ de illis nullus cōceptus per se reponibilis in p̄dicamēto dici pōt: vt ppl's quia nō est substātia nec aīal nec hō. ¶ Unū vt cōuertit cū ente pōt sic describi non tn̄ diffinitione qdditatiua cum sit trāscendens ⁊ dicat ꝯceptū simplr̄ simplicem: sed diffinitione quid nois. Est aliqđ ens ꝙ non est entia. Pro quo notandū ꝙ aliqui dicūt ꝙ neqꝫ ens neqꝫ vnū pro statu isto cognoscit. Querere ergo vtrum dicat positiue vel priuatiue est male q̄rere ꝑꝫ eos: quia omne simplr̄ simplex aut totaliter scitur aut totaliter ignorat. Sed non totaliter scit qꝛ diuersi diuersimode sentiunt de vno ⁊ ente ergo totaliter ignorat. Nō obstante illa opinione dicēduꝫ ꝙ potest cognosci. Unū auicēna. Ens ⁊ res prima impressione imprimunt in aīa nr̄a. Ideo in descriptione supius data per primā particulā excluditur chimera ⁊ alia entia prohibita. p secundaꝫ excludit ppl's quia est entia. Unū non sequit vnus ppl's. ergo vnū. Ex quo sequit ꝙ in notificatione qđ nominis vnius. ponit aliqđ positiuū qꝛ ens ⁊ aliqđ priuatiuū: quia nō entia. Et lꝫ sit subtilis descriptio illa: pōt tamē alia dari. Unū est aliqđ ens in se indiuisum ⁊ est eadē cū p̄dicta qꝛ indiuisum ponit ad dr̄aꝫ illoꝝ que īcludūt plura entia sicut populus: ⁊ positiuū est ens: ꝑuatiuū aūt est i se indiuisum. Unū ergo in sua generalitate dicit quid positiuum ⁊ quid priuatiuū. Unū ille terminus dꝛ̄ positiue cuius significatū principale est aliqua entitas vera vt homo. Ille aūt terminus dr̄ priuatiue cuius principale significatū nō est aliqua vera entitas: sed solum priuatio entitatis: vt cecus qꝛ dicit carentiā visus. Ex quo sequitur ꝙ oēs termini infiniti dicuntur ꝑuatiue ⁊ hoc large: sicut hoc complexū capit priuatiue non laborat: nō currit. Scđo sequit. ꝙ oēs termini importātes priuationē dicuntur priuatiue. Et accipit hic priuatio ita large: vt se extēdit ad negationē. ¶ Aliqui dicūt ⁊ male ꝑm aliquos: vnū est qđ est in se indistinctū ⁊ distinctum a quolibet alio. Nam deus ab eterno erat vnus: ⁊ tn̄ nihil erat a quo eēt distinctus. quia nulla creatura erat. Tamen in sequenti questione ponetur responsio ad illud obiectum.

Respondendo ad questionē doctor seraphicus narrat duas opiniones. Quarū prima est magistri sententiarū. Et stat in vna cōclusione. ¶ Conclusio est talis. Ille terminus vnus non dꝛ̄ de deo nisi priuatiue: vt deus est vnus. i. non est tres. deus est tres persone. i. non est quattuor. Et probat p hylarium ꝗuis nō dicat expresse nisi ꝙ horū nominū vsus in deo inuentus est magis causa priuādi ꝗ̄ aliqđ ponēdi. ¶ Opinio scđa ⁊ vera stat in septem ꝓpōnibus. ¶ Prima ꝓpō. Possumus loq de hoc noīe vnus in creaturis duob⁹ modis. Uno mō ꝗ̄tum ad rem intellectam. Alio mō ꝗ̄tum ad rōnem intelligendi. ¶ Scđa ꝓpō. Loquendo de vno ꝗ̄tum ad rōnem intelligendi sic vnuꝫ dꝛ̄ ens qđ est in se indiuisuꝫ. i. quod caret diuisiōe ⁊ multitudine. Et nota ꝙ vnū ⁊ multa opponunt ex quarto: sexto: septimo ⁊ decimo methaphisice. ergo cū multa dicat positionem: oportet ꝙ vnū dicat ꝑuationem eius. Correlarium. Et sic dꝛ̄ vnum per priuationē multitudinis ⁊ diuisiōis. ¶ Tertia ꝓpō. Si capitur vnū in creaturis ꝗ̄tum ad rem intellectam hoc est dupliciter: quia vnus dici respectuꝫ ad materiam ⁊ formā. ¶ Quarta ꝓpositio. Si capitur vnum vt hꝫ respectum ad materiam dꝛ̄ priuatiue: quia in se indiuisum ⁊ diuisibile in potentia. quia est in potentia ad aliam formā. ¶ Quinta ꝓpō. Si capit vnū vt habet respectū ad formaꝫ dicitur positiue: quia dicitur vnus hō qui habet vnam animā. ¶ Sexta ꝓpō. Quia deus caret oīmode materia ⁊ est oīmode forma pura: quia act⁹ purus ideo vnum dicitur de deo solū positiue nō ꝑuatiue. ¶ Septima ꝓpō. In creaturis dꝛ̄ vnus priuatiue ⁊ positiue. priuatiue qn̄ hꝫ respectū ad mām. positiue vero qn̄ hꝫ respectum ad formam.

Secundo queritur. Utruꝫ vnus dicat ꝑm substantiā an ꝑꝫ relationē. ¶ Pro declaratione questionis est notandum ꝙ oīa p̄dicata in diuinis ad intra vel dicuntur ꝑm substātiā vel ꝑm relationē. ¶ Unde sunt due regule. Prima regula. Oīa p̄dicata que dicūtur de deo ꝑm substātiā sunt communia tribus ꝑsonis: sed non econuerso. Substātia aūt hic nō accipitur vt distinguitur contra attributa. Scđa regula. Oīa predicata que conueniunt solum duabus personis vel vni soli dicunt ꝑm relationem: sed ediuerso non est vniuersaliter verum: eo ꝙ creator dicitur ꝑm relationem.

Resolutio questionis stat in decē ꝓpositionibus. ¶ Prima ꝓpositio Ratio vnitatis est ratio distinctionis cū indiuisione. Naꝫ ꝑm antiquos cōmuniter vnū duo importat. Est. n. qđ īdistictū a se ⁊ distictuꝫ a q̄lꝫ alio: sic ēxīmagiat ille doctor. Hoc tn̄ placet modernis quoad hoc: qꝛ licet eēntia diuia ab eterno fuerit: non tn̄ fuit disticta ab alijs eo ꝙ nihil aliud a deo erat. Tn̄ sustinendo Bonauēturā posset dici ꝙ lꝫ deus non actualr̄ distictus erat ab alijs. erat tn̄ aptitudinaliter: vnum enī cum sit passio videtur dicere aptitudineꝫ. ¶ Scđa ꝓpositio. Quia in diuinis ponimus essentiā diuinā distinctam ab alijs naturis per seipsam: ⁊ ꝑsonā distingui ab alijs per ꝓprietatē: necesse est etiā in diuinis ponere vnitatem essentialē ⁊ ꝑsonalē. ¶ Tertia ꝓpō. Quia ꝑsona in diuinis nō est aliud realiter ab eēntia: ideo vnitas ꝑsonalis nō differt realr̄ ab vnitate eēntiali: sed rōne. ¶ 4ª ꝓpositio. Unitas in vtrisque non dicitur de hac (. i. eēntiali) ⁊ de illa (scꝫ personali) equiuoce. ¶ Quinta ꝓpositio. Quia concretū accipit

speciale significationē ab abstracto: idō hoc nomen vnus importat vnitatē essentialē & personalē in diuinis. ¶ Sexta ppositio. Quia iste termin⁹ vnus quando tenetur adiectiue: indifferenter importat vtrāq vnitatē: ideo necesse est vt determinet p adiectum. ¶ Septima ppositio. Cum iste terminus vnus addit termino substātiali: tūc importat vnitatem substantialē: qn aūt additur termino psona li: tunc dicit vnitatem psonalē. Vn cum dicit pr & filius sunt vnus deus: sunt vna eēntia: sunt vnus dñs: importatur vnitas essentialis. Cum vero dicitur pater est vnus generans: filius est vnū supposi tum: importatur vnitas psonalis. ¶ Octaua ppō. Quia neutrū genus importat illud qd dicit sub distinctione: vel sine distinctione: ideo vnū in neutro genere merito appropriatur vnitati essentiali. ¶ Nona ppositio. Qr masculinum genus feminīnū dicunt distinctionē & suppositū certū: & quia dicit rationē pducentis: ideo vnus in masculino genere vel feminino appropriat vnitati psonali: idō ille sunt false. Pater & filius sunt vnus: pater & filius sunt vna: licet ista sit vera pater & filius sunt vnū. ¶ Decima ppositio & est responsiua ad questionē. Si vnus capiat vt dicit ab vnitate eēntiali dicit ḃm substantiā. Si vō capiat put dicit ab vnitate psonali dicit ḃz relationē. Unde hoc modo capiendo vnitatē valet tantu; sicut vnica pprietas. ¶ Notandū q doctor seraphicus ad tertiū argumentū dat duas solutiones. Prima est q nō est simile de ly eternus & ly vnus: quia illud soluz eēntialiter dicitur: hoc etiā psonaliter seu notionalit dicitur &c. Scḋa responsio (q̄ tn̄ non videtur multū valere) est q ly vnus sit dictio partitiua includens in se suum pronomen articulare: & idō non pōt dici substātialiter in masculino & feminino generib⁹.

Circa secundum articulum q̄rit de noibus pure numeralibus vt sunt duo & tres. Et primo Utrū dicantur positiue aut priuatiue in diuinis. ¶ Resoluēdo questionē ponit primo opinionez magistri que stat in duabus propositionibus. ¶ Prima propositio. Nomina pure numeralia dicunt solū priuatiue in diuinis. ¶ Scḋa ppō. Illi termini numerales in diuinis puāt minorem vel maiorē numerū. Exēplu;. Ista pater est vnus: valet istā: pater non est duo vel tres. Pater & filius sunt duo (id est non sunt tres nec quattuor. ¶ Sed hec positio destruit seipsam qd pbat sic. Naz si nomina disignantia pluralitatem dicunt priuatiue: & similiter importantia vnitatem: & cum sibi opponunt vtrūq erit priuatio alterius & erit circulatio in notificando. ¶ Contra ois priuatio est alicuius habitus priuatio. Nā priuatio non est priuatiōis priuatio. Sed per te pluralitas dicitur priuatiue sic q priuat vnitatez & e diuerso vnitas priuat pluralitatem. ergo dicendo q vtrunq importet priuationem sequitur q vtrunq dicat positiuum.

Resolutio sancti Bonauēture stat in qnq ppositiōibus. ¶ Prima ppositio. Termini numerales vt dicuntur de deo & etiā iste terminus vnus ponūt aliquid & non solū priuant. ¶ Scḋa ppō. In diuinis aliquo modo est numerus & aliquo modo nō. ¶ Tertia propositio. In diuinis nō est numerus per aggregationē vel separationē numeratorum. Ubicunq enim est aggregatio ibi plures sunt aliquid maius q̄ vnus. Sed omnes tres persone nō sunt aliqd maius q̄ vna persona. g &c. ¶ Quarta ppositio. In diuinis est ponendus numerus: vt dicit distinctionem personalem. ¶ Quinta propositio. In diuinis ergo licet non sit numerus simpliciter est tamen ibi numerus persona;.

Secundo queritur. Utrū predicta noīa puta duo tres &c. dicātur ḃm substantiā aut ḃm relationē. ¶ Pro declaratione questionis notandum q oē nomē qd in diuinis dicitur pprie ḃm substātiā: dicit de oib⁹ psonis simul sumptis in singularis: & cū hoc de qualibet singillatim vt essentia. Dico pprie pp hoc nomē psona. de quo in distinctione. xxv. q. j. huius. ¶ Pro maiori intellectu questionis. Notāde sunt alique ppōnes. ¶ Prima ppositio. Qr in diuinis est vnitas essentie & pluralitas relationū: idō necessario ponēdi sunt duo modi pdicandi in diuinis. s. modus predicādi ḃm substantiā & modus predicādi ḃm relationē. Prima ps cōclusionis p; ex fide. Scḋa ps p;: qr modus pdicandi ḃz substantiā cōsequit vnitatē essentie: alius modus pdicandi ḃm relationē ɔsequit pluralitatē psonarū. ¶ Scḋa ppō. Oia noīa absoluta q sc; nullo modo includūt respectu; neq implicite neq explicite: neq ad extra: neq ad intra: & sola ista dicunt ḃm substātiā. ¶ Tertia ppō. Oia noīa rl'ua i diuis siue sūt rl'ua ad itra siue ad ex siue explicite siue iplicite pdicāt ḃz relationē. ¶ 4ª ppō. Duplex est relatiuū in diuinis. Quodā ē relatiuum ad intra: vt termini importantes relationē psone ad psonā: vt pr. Aliud est relatiuū ad extra: qd. s. importat relationē dei ad creaturā: vt dñs creator. Nā oia relatiua in diuinis siue ad intra siue ad ex siue explicite siue implicite dicunt ḃm relationez. Vn licet aliqua relatiua (vtpote ad extra) habeant modū predicandi ipsius essentie: non tn̄ dicunt ḃz ibaz: vt creator dñs & huiusmodi. ¶ Quinta ppositio. Relatiuū ad intra duplr: sc; implicite. & est illud qd implicat (licet non expresse dicat) relationē vt duo tres. Explicite autē est illud qd expresse ponit relationē: vt pater. ¶ Ex quibus sequit correlariū. q substātia nō capit hic vt distinguit ɔtra attributa. Oia eni attributa saltē absoluta dicunt ḃm substantiam. Substātia ergo capit hic put idē est qd ens absolutū ad se. Vn dici ḃm istam est esse nomen vel predicatum absolutum. Dici autem ḃz

relationem est esse predicatum relatiuum.

Respondendo ergo ad questionem doctor narrat duas opiniones. ¶ Prima opinio stat in vnica conclusione. ¶ Huiusmodi termini numerales duo tres nihil significant nisi quod significat hoc nomen ꝑsone. Et ideo dicunt q ista tres sunt ꝑsone equalet huic ꝑsone sunt ꝑsone. ¶ Alia est opinio que stat in duabus propositionibus. ¶ Prima propositio. Huiusmodi termini numerales duo tres dicunt fm relationē et non fm substantiā. probatur. Quia illi termini dicuntur fm relationē qui important notiones vel relationes. g &c. Sed aūt illi termini duo tres importāt relationē. probatur. quia huiusmodi termini importāt distinctionē. quia fz omnes ꝑbos omnes termini numerales ab illo termino vnus dicunt distinctionē. Distinctio autem est relatio. g &c. Et vltra distinctio est a proprietatibus: cum ergo illi termini importent distinctionē sequit q important proprietates quibus distinguūtur. ¶ Secūda ꝓpositio. Huiusmodi termini nūerales importāt notiōes in concreto. Unde eadē relatio que est i patre pōt dici notio vt paternitas dr notio: qz ꝑ ipsam noscit pater. Et notandū etiam q eadem relatio vocatur proprietas: inq̄ntū vni soli cōuenit. Inq̄ntum aūt est distinctiua ipsius a filio dr vnitas. Consilr dicit de filiatiōe et spiratiōe passiua: q sūt tres vnitates ꝑsonales: faciētes trinitatē in eēntia diuina. ¶ Sequit g correlarie q licet in diuinis sit tantū vna vnitas eēntialis sunt tn̄ ibi tres vnitates ꝑsonales siue relatiue. ¶ Pro solutiōe pmi argumēti dr q licet numerus in creaturis sit quātitas: in diuinis tn̄ numerus est relatio. ¶ Ad scdz respōdet q duplices sunt notiōes scz cōstitutiue ꝑsonarum seu ꝑsonales et nō ꝑsonales. Notio ꝑsonalis dr illa que solū cōuenit vni ꝑsone: vt pr̄nitas: filiatio: spiratio passiua. Nō ꝑsonalis est que cōuenit duabus ꝑsonis: vel nō cōstituit ꝑsonam in esse ꝑsone: vt ingenitū: innascibilitas in patre. Has ꝓprietates non importat ly tres: sed alias puta ꝑsonales. Un̄ cum dicitur tres persone: tres dicit proprietates cōstitutiuas singularum personarum que sunt tres vnitates quibus distinguuntur persone.

Circa tertium articulum querit De differentia nominum numeraliuz sicut est hoc nomē trinus vel trinitas. Et primo. Utrum huiusmodi nomina importent vnitatem. ¶ Pro declaratione illius termini trinitas. Notandum q trinitas fm etymologiam tm̄ valet sicut triū vnitas.

Responsio sancti Bonauēture stat i tribus ꝓpōnibus. ¶ Prima est. Quia in diuinis singulari mō est numerus scz cū distinctiōe suppositorū et vnitate forme. Idō debuit exprimi noie qd significat vnitatē et pluralitatem. Rei enim subiectus est sermo. ¶ Scda est. Qz ista noia trinus et trinitas importāt vnitatē et pluralitatē simul. ideo sunt similia nominibus collectiuis. Nam nomen collectiuum semꝑ importat vnitatem aggregationis. Un̄ aliqn̄ grāmatici ꝓpter talem aggregationē pluriū distinctorum essentialr addūt numero plurali: vt vidi turbā magnā &c. stātes ante thronū. ¶ Tertia est. Quia vnitas collectiuorū nominum est vnitas aggregationis que simpliciter sequit pluralitatē: ideo hec noia in diuinis trinus et trinitas non sunt nomina collectiua: eo q vnitas significata per ipsa non est aggregationis nec sequit pluralitatem. ¶ Pro solutiōe argumētorū Et primo pro solutione secundi ponitur hec propositio. ¶ Trinitas respectu diuersorum importat distinctionē et indistinctionem: qz alias importaret opposita. Indistinctionē seu vnitatem propter essentiam. Distinctionem vero ex parte suppositorum. ¶ Pro alio argumento dicitur q triplex ponit suum significatū circa essentiam. Unde illud qd est triplex non est simplex. vnde siue ex vsu loquentium siue ex rigore fmonis: doctores negāt (sicut narrat magister) hoc nomen triplex a diuinis deus etiam non est ternarius nec deitas.

Queritur secundo Cuiusmodi sit illa vnitas quā importat hoc nomen trinitas vel trinus. Utrū vz suppositi vel essentie. ¶ Pro declaratione huius questionis notandū q duplex est vnitas. scz essentialis et personalis: Essentialis est illa qua essentia formaliter dicit vna inquantū essentia. Et sicut vnica est essentia sic nō plures vnitates essentiales sed vnica. ¶ Personalis est illa qua formaliter persona dicitur vnū inquantū ꝑsona. Et sicut tres sunt ꝑsone i diuinis sic tres sunt vnitates personales. ¶ Unde regula est. Omne nomē quod dicit fm substantiam proprie in diuinis dicit de omnibus personis simul sumptis et de qualibet singillatim. Exemplum vt pater et filius et spiritussanctus sunt essentia sic et pater est essentia &c.

Resolutio qōnis. ¶ Prima ꝓpō. Istud nomen trinitas hz duplicem etymologiam etiam fm antiquos. Prima est: trinitas vno modo valet tm̄ sicut vnitas ter. ¶ Secūda ꝓpositio. Sed vnitas ter dicit vnitatem replicatam et plurificatā. ¶ Correlariū. Sequēdo istam etymologiam trinitas dicit vnitatem personalem et non essentialem. ¶ Sed non videtur habere veritatem: quia sic in deo nihil esset trinum quia nihil in deo est ter vnus: neqz eēntia est ter vna. Alia etymologia et vā (qz prima nō multū valet vt pz in tertio Boauēture) Trinitas. i. triū vnitas. ¶ 3a ꝓpositio. Et sic dicit vnitatem essentialem. ¶ Quarta propositio. Hoc nomen trinitas importat pluralitatem et vnitatem: pluralitatem personarum et hoc in obliquo. et vnitatem essentialem et hoc in recto. ¶ Correlarium sequitur q illi termini trinitas et trinus quodammodo dicuntur fm substantiam (inq̄ntū

tiam (inquantum. s. ponunt vnitatē essentialem). Et quodāmodo dicuntur bm relationē3 inquantū important pluralitatē personarū. ¶ Ulterius notandū q trinū dicit vnitatē concernendo supposita. Unde dicit doctor seraphicus in solutiōe vltimi argumenti q hoc nomen trinus importat vnitatem: vt in cōcretione z ita inherentem pluribus. Jdeo de eo solo dr qd importat vnitatem vt in cōcretione: vt hoc nomen deus quod quidē supponit pro persona. Jdeo hec est vera. deus est trinus. Et ista falsa. deitas est trina q: deitas non suppōit pro psona. Similiter illa trinitas est non vera. Unde Jtius est textus Bonauenture illi versui in hymno. Te trina deitas vnaq poscimus zc. quē dr fecisse thomas. Bene aūt positū est in alio hymno. Te summa deitas vnaq zc. ¶ Sed ptra arguit deitas est vna triū ergo deitas est trina. Probat p etymologiā siue ab interpretatione ad interpretatum. Dicēdum q nō valet: quia antecedēs est verū eo q vna ibi accipit substātiue z tm valet sicut deitas est vnitas trium. Jlla quidem conceditur essentia diuina est trinitas z essentia diuina est paternitas z sunt idēptica. S3 aliud est de illis pdicatis trinū z generat: eo q nullū predicatū denominatiuū pōt dici vere z affirmatiue de vltimate abstracto nisi cōueniat ipsi in primo mō dicēdi p se.

Circa distinctionem vigesimāquintā queritur primo. Utrum psona dicatur in diuinis bm substantiam vel bm relationem. hoc est querere vtrum persona dicat nomen absolutū vel an relatiue dicatur. ¶ Hic sunt due opiniones false z friuole. ¶ Prima ponit vnā distinctionē z duo dicta. ¶ Distinctio est. Jllud nomē persona vl dr in singulari vel in plurali. ¶ Primū dictum. Si hoc nomen persona dicit in singulari numero dr bm substantia3. ¶ Secundū dictū. Si hoc nomē psona est pluralis numeri dr relatiue. ¶ Contra hanc opinione3 arguitur sic. Eadē est significatio termini singularis numeri z eiusdē termini pluralis numeri. Et hoc est qd dicit priscianus q plurale geminat suum singulare. Nā magistri: dicit duos habētes dignitatē magisterij. Si ergo h nomen persone aliud significaret q psona esset ethroclitum significatione: quod tn nō est veru3. Secundo nō valet hec opinio. Regula eni est q nullum nomen qd dr bm substantiam in diuinis pōt predicari de ipsis personis cu3 alietate. Sed dicitur in singulari alia persona patris: alia filij: quod dici nō posset si diceretur bm substantiam cum nō sit alia z alia substantia. ¶ Secūda opinio illa distinguit. Uel ante concilium nicenum z si dicebatur bm substantia3 vel post: z sic non sed relatiue. ¶ Contra hāc opinionē arguitur sic. Ecclesia rationabiliter decreuit responderi hereticis interrogantibus. Tres sunt qui testimoniū dant in celo vt Johānes ponit in sua Canonica. Quādo ergo querūt quid tres d3 respōderi tres persone: z magis hoc nomē q aliud substantiale: z non imposuit tunc significationem. ergo responsio ecclesie nihil facit ad mutationem significationis.

Responsio sancti bonauēture stat in vndeci3 ppōnibus. ¶ Prima ppō est. Persona est rationalis nature suppositū proprietate distinctum. Pria particula est rationalis nature. secunda suppositum. tertia proprietate distinctum. tū suppositum simpliciter est prima particula z pōitur loco generis. Scōa rationalis nature z ponitur ad dria3 bouis z aliorum. Tertia ponitur propter maiorē expressionem. ¶ Unū suppositū est ens completum non constituens cum alio vnū ens: nec alteri inherens nec ab altero sustentatum actu. Et ponunt hic quatuor particule. Prima est. Ens completū per hanc excluditur aia itellectiua. Unde regula est. q nulla pars constituens aliquod totū inquantu3 pars est suppositum: q: nulla pars est ens completum. Jdcirco nulla mā est suppositū quia ipa est pars z ens incompletum. Secunda particula nō constituens cum alio vnum ens: per hanc excluditur essentia diuina. Ex quo sequit primo q nulla relatio in diuinis est suppositum. scdo sequitur q eēntia diuina nō est suppositum. Probatur: quia eēntia diuina cū proprietate constituit vnū ens large capiendo cōstituere. Tertia particula nec alteri inherens ad secludendū accidentia. Nam nullū accidens potest dici suppositu3. Quarta particula a nullo alio actu sustentatum per quā excluditur nā humana in christo. Non eni dicit duas personas christus. ¶ Primu3 Corm. Omnis persona est suppositū sed non ep. Unde hic bos est suppositū similiter hic lapis. patet per descriptionē. Unū regula est q quodlibet indiuiduū de genere substantie pter nām hūanā assumpta3 a verbo est suppositum. Secundum Corm. Jn ratiōe suppositi aliquid ponitur positiuū z aliquid negatiuū. primū est ens completū. secundū est non constituens zc. ¶ Tertium Corm. Hec habent se per ordinē particulare: singulare: suppositū z persona. Nam species est particularis respectu generis z tū non est singulare. Sed hec albedo est singulare nō aute3 suppositum zc. ¶ Quartū Corm. Persona vltra suppositum addit rationalē natura3: vnde psona est nomen dignitatis. Dicitur vltimo in diffinitione pprietate distinctū pter maiorē expressionem videlicet pter psonas increatā puta personas in diuinis. ¶ Scōa propō. Suppositū ratiōalis nature constat esse sba3 proprietatē distinguet. zc. cōstat esse relationem. Pria pars est vera ta3 in creaturis q in diuinis. Scōa pars est summe vera in diuinis non sic in creaturis. ¶ Tertia ppō. Cum psona hoc nomen de sua rōne vtrūq importet sc3 tam suppositū rōnalis nāe q proprietatē: qñq est

ꝙ dicatur tam sꝫ sb̄am q̄ sm̄ relationē. ¶ Quarta propō. Licet hoc nomē psona importet vtrūqꝫ tn̄ principalius ⁊ de primo ⁊ generali itellectu nominis importat sb̄aꝫ. Patet qꝛ persona dr̄ de deo ⁊ de angelis ⁊ hominibus. Vñ sufficit dicere persona est suppositū intellectuale. Tertia particula magis hꝫ locum in diuinis addita a sancto Bonauentura. ¶ Quinta propō. Istud nomen persona quantū est de vltimo intellectu nominis ⁊ speciali importat in deo relationeꝫ. ¶ Sexta propō. Propter istā causam videlicet qꝛ importat sb̄am ⁊ relationem. Ideo doctores quandoqꝫ dicūt personam vel nomen persone sm̄ sb̄am aliquando sꝫ relationem dici. ¶ Sed contra arguit̄ sic dici sm̄ substantiam ⁊ dici sm̄ relationē sunt oppositi modi predicandi in diuinis: ergo eidem nō possunt competere. ¶ Responsio huis argumenti stat in aliis septem propositionib' sequētibus. ¶ Septima propō. Dici sm̄ sb̄am accipitur dupliciter vel indicando naturam cōmunem. alio modo indicādo certum suppositum. Nam aliter homo significat substantiam. aliter hic homo significat substātiam vel Sortes. Unde homo importat naturam seu substantiam cōmunem ⁊ dicit quid. Sed hic homo dicit aliquid vel aliquem. ¶ Octaua propositio. Licet hoc nomen essentia vel substātia dicatur sm̄ substantiam quia indicat naturā cōmunem: hoc tn̄ nomen persona dicitur sm̄ substātiā quia indicat suppositū certū. Persona eni non dicitur nisi de filio: patre: vel spiritusancto: quorum quilibet est suppositum certum. Unde essentia est quasi substantia secunda. Persona vero est q̄si substantia prima. Nona propositio. Illud quod dicit substantiam cōmunem ita dicitur ad se: ꝙ nullo modo sm̄ relationem dicitur. Unde bonitas iusticia misericordia: ⁊ maxime essentia solum dicūtur sm̄ substantiam. ¶ Decima propositio. Illud quod dr̄ sm̄ substantiam sic ꝙ suppositum certuꝫ importat ita dicitur sm̄ substantiam ꝙ sibi nō repugnat dici sm̄ relationem. ¶ Undecima ⁊ vltima propositio est. Dici sm̄ substantiā vt suppositum certū ⁊ dici sꝫ relationē nō opponuntur: licꝫ dici sm̄ substantiā vt nām cōmunem opponant̄. Et sic currit argumentum supra. ¶ Ad vltimū argumentum (qd̄ non recte procedit) Potest dici ꝙ ⁊ si intellectus psone possit abstrahi ab hac proprietate determinate: tamen de suo generali itellectu claudit intellectū ꝓprietatis. ¶ Ulterius notādū ꝙ tribus modis querit̄ hoc quesitiuo qd̄. Primo modo quid querit sb̄am vel essentiā propriā suppositi quid est qd̄ per nomen importat̄. ¶ Propositio. Quod hoc mō rn̄detur ad iterrogationē factā per quid pure dicit essentiā. Unde qd̄ est duplex. s. quid nominis ⁊ quid rei. Quid nominis est illud quod idicat significatū termini: vt hō est quid factū ab hō. Et trinitas est triū vnitas. Quid vel est propria essentia. Alio mō quid querit quid per nomen significat̄ supposita voce indeterminate. Tertio modo nō querit essentiā propriaꝫ neqꝫ significatum nominis: sed suppositis his duob' querit de quo dicitur aliquis terminus depēdēs vt si dicatur albi currunt. Constat eni apud grammaticos ꝙ adiectiuum est terminus depēdēs. Et tunc est querere substantiuū de quo dr̄ illud adiectiuū. Et si queratur quid albi. pōt responderi homines vel asini. Et quod respondetur ad interrogationē per qd̄ tertio mō nō oportet ꝙ pure dicat essentiam. Hoc mō heretici quesierunt quid tres: qꝛ sanctus Johānes dixit in Canonica sua capitulo quinto. Tres sunt qui testimoniū dant ⁊c̄. Nō eni quesierunt q̄ tres cū respōderet eis sanct' Johānes consequenter dicēs. pater: verbum. ⁊ spiritus sanct': qui enim querit de supposito certo siue reali: sed q̄rebant de nōie cōmuni seu de supposito respectiuo hoc qd̄ est tres significat̄ in adiacentia adiectiuū eni ꝯcernit suppositū. Et iō ab ecclesia hereticis rn̄sum est querentib' qd̄ tres: sicut dicit Augustinus ⁊ magister in littera hoc nomen persōe vl' suppositū. Vñ spiritusctō suggerēte poptie ⁊ nobilr̄ ⁊ catholice (sicut dicit Richardus) rn̄dit ecclesia (⁊ prio in Cōcilio Niceno vbi multi sancti fuerūt ꝯgregati) magis hoc nomē psona q̄ aliō.

Hic queritur incidentaliter de quatuor diffinitionibus persone. Nam Richardus de sancto victore pōit duas: Boetius vnā ⁊ magistri parisienses tempore sancti Bonauenture posuerūt quartā. Queritur ergo quomō differant iste diffinitiones ⁊ que illarum sit melior. ¶ Pro solutione notanduꝫ ꝙ diffinitio Boetij est illa. Persona est rationalis nāe indiuidua sb̄a. Unde omnis persona est indiuiduū sed nō econuerso ideo ponitur loco generis indiuidua substantia. Secūda autē particula que est: rationalis nature: ponit̄ loco differentie. ¶ Contra istam diffinitionē arguitur. Si ipsa est bona: ergo anima rationalis est persona. cōseq̄ns est falsum. ergo ⁊c̄. ¶ Probatur cōsequentia. Cuicūqꝫ eni conuenit diffinitio ⁊ diffinitū. Sꝫ diffinitio illa conuenit aīe separate. ergo ⁊ diffinitū. Minor probat̄. qꝛ anima intellectiua est idiuidua substātia rōnalis nature. licet nō sit incōmunicabilis. Et licet forte posset saluari hec diffinitio eo ꝙ ipse specialiter vel alio modo accipit substantiam q̄ communiter sicut habitum est distinctione vigesima tertia. questione tertia. Et exponi posset idiuidua. idest incommunicabilis. Expressius tn̄ loquit̄ Richardus. Unde diffinitio Richardi est. Persona est intellectualis nature incommunicabilis existētia. hec diffinitio declarat precedentem. Pro declaratione autem huius termini icōmunicabilis. Notandum ꝙ ex quo incōmunicabile ⁊ communicabile opponunt̄. Ideo videnduꝫ est prio quot modis capiatur communicabile. Unde notandū q̄ duplex est commūicabile. Primo modo capitur pro

pitur pro illo qd cōmunicaẗ sic qd est idē cū quoli
bet cui cōmunicaẗ. Et vocatur cōmunicabile per
idemptitatē: ab aliis autem vocatur cōmunicabi
le quod eo ꝙ predicatur in recto de illis quib⁹ cō-
municatur: vt quod est ipsum. ¶ Prima proposi
tio. Oē superius est sic communicabile suis ꝑ se
inferioribus. ¶ Correlariū. Hoc mō aīa intellecti
ua separata nō est cōmunicabilis corpori. Alia est
cōmunicabilitas qua aliquid cōmunicaẗ alicui tā
ꝙ̄ id quo ipsum est. Et dr̄ cōmunicabilitas forme
ab aliquib⁹ vel cōmunicabile vt quo. ¶ Prima ꝓ
positio. Quelibet forma informans mām cōmu-
nicatur vt quo. Scd̄a ꝓpō. Omne accidens cōmu
nicatur suo subiecto vt quo. ¶ Correlariū. Ois
aīa separata est cōmunicabilis vt quo: ideoqꝫ non
est ꝑsona. ¶ Correlariū. Utraqꝫ ergo icōmunica
bilitas opposita. s. duplici cōmunicabilitati requi
ritur ad esse ꝑsone. Richardus ergo cōprehendit
vtrāqꝫ incōicabilitatē exponēs diffinitionē ipsius
Boetij vel corrigens: ꝓpter reuerentiā: tn̄ primū
melius sonat. ¶ Scd̄a diffinitio ꝑsone a Richar
do data est. Persona est quoddā per se existens so
lū: ꝯm quendā singularē existentie modum rōna-
lis creature. Un̄ per primam particulā excludunẗ
accidentia: que nō per se existunt. Per secūdā par
ticulā excludunẗ secunde substantie que nō solū
(id est solitarie) per se existūt sed in idiuiduis. Ter
tia particula est ꝯm vel iuxta quendā singularē exi
stentie modū. Ista particula solū repiẗ in diuinis.
Un̄ ꝙ̄uis alie tres particule ꝯueniāt sorti vel iohā
ni, tertia tn̄ nec competit angelis nec hominib⁹.
Un̄ hec est diffinitio ꝑsone diuine que sola singu
lari quodammodo nobis nō ꝑfecte intelligibili, ꝑ
nunc cōstituiẗ. s. relatione. ¶ Quartā diffinitionē
ꝑsone posuerūt magistri parisienses. et est hec. Per
sona est hypostasis distincta proprietate ad dignita
tem seu nobilitatē ꝑtinēte. Dr̄ primo est hypostasis.
i. suppositū. Secundo dr̄ distincta ꝓprietate et per
cōsequens incōmunicabile: duplici. s. incōmuni-
cabilitate. Dr̄ tertio ad nobilitatē ꝑtinente. in quo
daẗ itelligi rōnalis nā. Et sic magistri idē dixerūt
cum Richardo de sancto Uictore licet magis ha-
buerit respectū ad trāslationē illi⁹ termini ꝑsona:
quare videlicet fuerit translatū hoc nomē ꝑsona:
eo. s. ꝙ est nomē dignitatis et dignitatē iportet etc.

Queritur secundo de h̄ nomine ꝑsona qd sit
ꝯm diffinitionē. Nam diffinit eā Boeti⁹ sic. Per-
sona est rōnalis nature individua substantia. intel
ligendo igiẗ ꝑ substantiā suppositū sicut supra di
ctum est. Queriẗ virū diffinitio ꝯueniat ꝑsone di
uine. ¶ Hic est opinio que respondet ꝙ sic. Sed
arguiẗ ꝯ ꝙ nō. Nullū simplex est diffinibile ꝑso
na in diuinis est quid simplex ergo ꝑsona in diui
nis nō est diffinibilis. Maior patet quia ois diffi
nitio debet dari per aggregationē. Probaẗ quia
diffinitio sꝫ habet duas partes ad minus. Prope
enī omnis diffinitio debet dari per genus et diffe
rentiā. Sed ista duo nō dicunt penitus idē: alio
qn esset nugatio. i. eiusdē inutilis repetitio. ¶ Est
euasio hic dicendo ꝙ lꝫ deus sit simplex ꝯm rem
nō tn̄ simplex ꝯm rōnem intelligendi. ¶ Contra
hanc euasionē arguitur in textu vel vltra textum
posset sic argui. Intellectus intelligens ꝑsonā di
uinā esse compositā ꝯm rationē: vel verum intelli
git vel nō. Si sic: ergo ꝑsona in re non est simplex
Si non. ergo est falsus intellect⁹. ¶ Ad hoc argu
mentū ponit duplicē responsionē. Scd̄a aūt est de
intētione eius. ¶ Prima dupliciter aliqd est dif-
finibile. Uno mō diffinitione in recto et ꝑ differē-
tiam addentē. i. ꝯhentē positiue. Alio mō diffini-
tione in obliquo et per differentiā priuatiuā vt si
mitas est nasi curuitas. ¶ Pria propositio. Diffi-
nitio primo mō dicta dicit aggregationē et cōposi
tionem: et hoc modo solū aggregatū est diffinibi-
le. ¶ Scd̄a ꝓpō. Persona in diuinis nō est primo
mō diffinibilis. Illo enī mō solū compositū est dif
finibile. Scd̄a aūt diffinitione que est in obliquo
et ꝑ differentiā priuatiuā nō significatur substātia
rei aggregari etc. vt in textu. Hanc igitur opinio
nem bene improbat doctor seraphicus in littera.
¶ Unde aliter respondet Bonauētura ꝙ ista dif
finitio vel ratio ꝑsone ipsius Boetij pōit vere ag
gregationē rei in creaturis: in diuinis vero nō di
cit aggregationē ꝯm rem sed ꝯm intelligendi rōnē
nec tn̄ est vana eo ꝙ oia que dicunt in rōne ꝑsone
inueniunẗ in deo: licet nō per pluralitatem. Et cō
sequenter ponit talē differentiā inter ꝑsonā crea-
tam et increatā declarando vt patet in lra. ¶ In fi
ne tn̄ huius solutiōis innuit breuē solutionem di
cens. Eo ꝙ deus cadit a rōne diffinitionis. Nam
ꝓprie nihil diffiniẗ nisi ꝙ est in gn̄e. Sed nihil in
in diuinis est in genere. ergo etc. Licet ergo deus
nō sit ꝓprie diffinibilis est tn̄ notificabilis ꝯm ꝙ in
telligiẗ a nobis. Pro scd̄o argumento notādū ꝙ
rōnale capiẗ dupl'r. Uno mō diciẗ qd habet poten
tiā discernendi bonū a malo. verū a falso. et sic deo
et creature cōuenit. Hoc mō accipit Boeti⁹ in dif
finitione vel notificatione ꝑsone. Alio mō dr̄ qd
hꝫ potentiam discernēdi ꝑ inquisitionē et discur-
sum. Et illo mō non accipiẗ in diffinitione ꝑsone.
¶ Corr̄ⁿ. Rōnale in veritate nō est ꝓpria differē
tia hois cū etiā ꝯueniat angelo. Et intelligendū
est ꝙ hō inquirit cū labore et difficultate scientiā
Un̄ sunt notande due ꝓpōnes. ¶ Prima ꝓpō est.
Quilibet angelus ꝙ̄tū est de natura sua pōt habe
re ꝓprias cognitiones rerū in ꝓprio genere per in
quisitionē: discursum et collationē. Et licet in mi-
nore tpe possit ꝙ̄ nos adhuc pōt in tpe licet quasi
impceptibili. ¶ Scd̄a ꝓpō. Etiā si angelus simul
tēpore cognosceret in instāti premissas et cōclusio
nem adhuc tn̄ discurreret qꝛ nō est incōueniēs ꝙ
causa et effectus simul tpe incipiāt dū tn̄ causa sit
nālis ipsius effect⁹. Un̄ licet angelus simul tpe vel

eodē instanti haberet notitias pmissarū et oclusionis adhuc tñ pmisse sunt cā pclusionis. ¶ Cor^m ad discursum non requirit necessario tēpus. pz de angelo. ¶ Cor^m ad discursum sufficit notitiam pmissarū causam esse notitie oclusionis. ¶ Cor^m In deo aūt non sic qm deus nihil cognoscit nisi p essentiā ppriā: ideo cōmuniter negaf q sit discursus in diuinis saltē sm rōnem causalitatis pmissarū respectu oclusionis. ¶ Ad illud qd in penultimo argumēto querit. Utrū hoc nomē psone stet p cōmuni aut pro hypostasi. Primo pōit rnsiōes duas quarū prima nō valet. Scda autē stat in hac distinctione. Triplex est incōmunitas seu incōmunicabilitas sicut triplex est cōmunitas seu cōmunicabile. s. per pdicationē cōpositionē et vnionē. Communicabile p pdicationē est illud qd pdicaf in recto de illis quibus cōmunicaf. Hoc mō oē supius cōmunicaf suis inferioribus: et de vīe suis singularibus. Cōmūicabile per cōpositionē est illud qd est cōponibile cū alio ad cōstituendū vnū tertiū. Cōmunicabile autē per vnionē est illud qd est vnibile alteri tanq digniori vniōe hypostatica. Hoc mō nā humana in xpo est cōmunicabilis nō autē pmo nec scdo mō: Et sic eodē modo triplex erit incōmunicabile. ¶ Prima ppō. Incōmunicabile p pdicationē ē de rōne hypostasis: nullū enī singulare est cōmunicabile per pdicationē. ¶ Scda. ppō. Alia duplex incōmunicabilitas est de rōne indiuidui: sic q indiuidua sba dicatur. i. incōmunicabilis existentia. ¶ Cor^m scdm. Per istuz ergo ñ ois hypostasis est idiuidua sba: q: idiuidua sba dicit duplicē incōmunicabilitatē: et sic plus dicit q hypostasis. Et sic diceref q aīa eēt hypostasis lz non psona. Et lz bene saluet q ibi non sit nugatio tñ doctor Seraphicus bene querit ab eo quo capitur sba i diffinitione hypostasis qua saltē diceref est sba singlaris nō pdicabil de pluribus. ¶ Uñ tertio dī q sba i illa diffinitiōe stat ibi sz qd h nomen sba diuidif i pmā et scdam: et ita in qda cōītate ad sbaz vlem et particularē. Et illud nomē indiuiduus coartat illā in dīaz illius nois. ¶ Ultimū vel penultimū argumētū nō soluit: pōt tñ ex dictis solui dicēdo q dr q indiuidua substātia stat p incōmunicabili existentia et per hoc excluditur anima.

Circa secundum articulū queritur primo vtrū hoc nomen persona sit vere cōmune psonis icreatis. ¶ Pro declaratione notandū q psona est duplex. s. increata et creata. Persona increata solum dr de tribus suppositis in diuinis. Sed psona creata dr de oibus angelis et etiam hominibus excepto christo. Unde. ¶ Prima ppō. Ois angelus est persona pz inductiue. ¶ Scda propositio. Ois homo excepta humanitate christi est psona. ¶ Tertia ppō. Licet in diuinis psona necessario dicaf: in creaturis tñ mere ptingenter dicif. Prima pars pbatur q: illud necessario est psona qd nō potest nō esse psona. Sed in diuinis persona nō potest nō esse psona. ergo et cē. Secūda pars patet: quia psona creata pōt nō esse psona. ¶ Ex quo sequunf correlaria. ¶ Primū q aliqua natura que actu est psona pōtest desinere esse persona. ¶ Scdm correlariū. Aliq nā que nō est psona pōt incipere esse psona: patet quia nā humana assumpta a xpo q nō est psona posset de potētia absoluta dimitti a verbo. Dicere aūt naturā humanā i xpo esse psonā est hereticū: licz xpo sit psona: quia xpe est nomē suppositi in duabus naturis. ¶ Tertiū correlarium. Persona increata non potest desinere esse persona nec potest incipere esse persona.

Resolutio huius questiōis stat in tribus ppositionibus vel tribus modis dicēdi vel opinionibus. ¶ Prima propō. Essentia in diuinis est cōmunis tribus psonis. ¶ Secunda ppositio. Persona est aliquid cōmune tribus psonis. s. patri et filio et spiritui sancto. Probaf per rōnes ante oppositū. Et prima est sancti Augustini et minorē valde notandā assumit Augustinus septimo de trinitate. Ideo inquit dicunf tres persone quia cōmune est eis qd est persona. Sed constat q ad plurificationē non sufficit cōmunitas nominis. ergo et cē. ¶ Uñ regula. Omne numeratū in aliquibus ponit vniuocationem in eis in quibus numeraf. Equiuocuz enī vl equiuocū nunq numeraf. Cōstat enī q omnino improprie dicitur q sydus celeste et animal latrabile sint duo canes. Sequeretur enī nisi sic q homo pictus et homo viuus eēnt duo homines et tñ constat q hō depictus nō est hō. ¶ Alia regula. Omne nomen qd in se recipit signū distributiuū est vere cōe oibus illis p quibus distribuif. Sola enī vox si supponat personalr pōt distribui. Sed persona recipit distributionē vt ois psona diuina est necessaria. ergo et cē. Ex quo sequif q improprissime porphirius dicit. Si quis oia entia voceī eq uoce nuncupabit. Dicit enī duo pdictoria: vel contraria in eadē ppositione. vnū expresse. s. equiuoce: alterū implicite. s. vniuoce vt arguitur ex duabus regulis. ¶ Alia regula. Quodcunq terminus cōmunis recipit signum distributiuū tunc significatum terminū illius est vniuocū suppositis pro quibus distribuif. ¶ Tertia propositio. Essentia diuina et persona sunt duo cōmunia tribus personis. Alius tamē est modus cōmunitatis ipsius essentie: et alius ipsius psone. Prima pars est epilogatio duarum propositionum pdictarū. Scda pars patet: quia eētia nō plurificaf in personis. Persona autē plurificatur in ipsis. ¶ Et licet que sto sit soluta: tñ de dīs illorū modorū cōmūitatis ipsius eētie et psone: ponit tres opiniōes probabiles et tertius est clarus. ¶ Pria opinio stat in vna distinctione et duobus dictis. ¶ Distinctio est talis Aliquid esse cōe potest intelligi dupliciter: Uno modo

modo positiue: sicut aial suis iferiorib⁹. Alio mō puatiue: vt non aial est cōmune lapidib⁹ ignis ꝛ alijs. ¶ Primū dictū. Essentia diuia est cōmunis ſm positionē idē positiue tribus psonis. ¶ 2ᵐ dictū. Persona est cōis trib⁹ psonis p puationē: pꝫ quia dr̄ incōmunicabilis q̄si non cōmunicabilis. ¶ 2ª opinio etiā stat in vna distinctiōe ꝛ duob⁹ dictis. ¶ Distinctio. Duplex est cōmunitas. Una est ſm vnitatē nāe absolute. Alia ſm similitudinē habitudinis. Prio mō illud dr̄ cōmune qđ est positiue in pluribus: sicut q̄libet spēs in suis idiuiduis. Scđo mō illud dr̄ cōmune qđ hꝫ similē habitudinē. Exēplū. Modus regēdi illo mō ē cōis naute ꝛ rectori scolariū. ¶ Primū dictū. Essentia diuina est cōis ſm vnitatē nāe absolute. ¶ 2ᵐ dictū. Persona est cōis trib⁹ psonis solū ſm similē habitudinē. Illū modū dicēdi doctor magis approbat ꝛ bene. ¶ 3ª opinio stat in vna distinctiōe ꝛ duob⁹ dictis. ¶ Distinctio. Duplex est cōmunitas. s. Rei ꝛ rōnis. Rei dr̄ illud cōmue qđ est vere cōmune suis inferiorib⁹. Cōmune vero rōnis dr̄ illud qđ nihil dicit cōmune rei sed solū vnā relationē rōnis. ¶ Primū dictū. Essentia diuina est cōis trib⁹ cōmunitate rei. ¶ Scđa dictū. Persona est cōis tribus psonis cōitate rōnis. pꝫ qꝛ hoc dicit psona in diuinis qđ indiuiduū in creaturis. Sed illud dictū vltimū est simplr̄ falsum. Pria opinio trāseat Scđa placet. 3ª autē reprobat a doctore subtili qꝛ nihil positū in diffinitione psone dicit ens rōnis. ¶ Ulterius sanct⁹ Bonauētura post tres opiniones recitatas epilogando ꝛ quo ad aliqd oēs approbādo dicit. Oēs isti modi dicēdi ꝯuenientes sunt ꝛc̄. Persona enī dicit incōmunicabile ſm rōnē. i. diffinitionē ꝛ hoc dicit priuationē cōmunitatis. s. rei vt patet in solutiōe. Persona vlterius qꝛ incōmunicabilitatē hꝫ rōne eius qđ subest pprietati distiguēti dicit habitudinē ad pprietatē sicut p nomē hypostasis. Exemplū. Pr̄ ē icōmūicabilis rōe paternitatis ꝛ cū paternitas ꝛ filiatio sint relatiōes p ꝯñs psona patris dicit necessario habitudinē ad pprietatē filij. Subest autē psona patris pprietati sicut ꝯstitutum sub proprio ꝯstitutiuo.

Solutio argumētorū. ¶ Pro pmo argumēto in oppositū. Notandum. Quia psona diuina nō est per additionē numerata in tribus psonis iō nō est vl'e. Itē qđ priuat cōitatem nō est ſm hāc cōe: sed psona puat cōitatem rei nō autē rōnis. i. diffinitiōis. Et qñ arguit sic. Persona dicit quid cōmune trib⁹ psonis pte: ꝛ dr̄ ſm sbaꝫ. Sed oē qđ est cōe ſm sbam: dr̄ ſm sbam cōmunē. ergo psona nō plurificabit. Dicendū q in argumēto sunt q̄tuor termini qꝛ in maiori accipit cōmunitas vel cōmune ſm similitudinē habitudinis. In minore aūt capit cōmune ſm vnitatem nāe absolute. Et iō ibi est fallacia accidētis propter diuersam mediJ habitudinē. ¶ Ex his sequunt due ppōnes. ¶ Pria ppō. Persona est cōis si solū cōitate rōnis sꝫ nois. rōnis ꝛ rei. Rōnis. i. cōcept⁹ cui aliqd corrūdet i re saltē pportiōalr. ¶ 2ª ppō. Cōitas i re ē duplex. Quedā ſꝫ vnitatē rei i se ꝛ absolute. Alia ſꝫ silēꝫ pportionē vl' hītudinem.

Querit scđo. Utrū h nomē psona sit cōe vniuocū creatis ꝛ icreatis psonis. Nō q̄rit hic vtrū vniuoce pdicet sed vtrū sit vniuocū pdicatū ad psonā creatā ꝛ increatā. ¶ Notādū q aliud est pdicari vniuoce: ꝛ pdicatū vniuocū: pdicari vniuoce ē pdicari ſꝫ vnū nomē ꝛ ſꝫ eādē rōnē q̄dditatiue ꝛ i pmō dicēdi p se. Predicatuꝫ vero vniuocū ē qđ pdicat ſꝫ vnū nomē ꝛ eādē rōneꝫ: siue ſꝫ sit q̄dditatiue vel denominatiue. Illo mō albū dictum de ligno ꝛ lapide est predicatum vniuocum. Et de illo querit questio nostra.

Responsio sancti Bonauē. stat in duabus distinctionib⁹ ꝛ septem ppōnib⁹. Prima distinctio est hec. Duplex est cōmunitas. Quedā est ſꝫ cōitatē nāe absolute. Alia est ſm cōitatē similis habitudinis. ¶ Pria ppō: Persona nō est cōmūis cōmunitate nāe absolute deo ꝛ creaturis. Pꝫ: qꝛ nulla res ē cōis deo ꝛ creature. ¶ 2ª ppō. Persona vt est cōis deo ꝛ creature solū dicit cōmunitatē similis habitudinis sup quā pōt fundari relatio rōnis. Pꝫ: qꝛ sicut pater ꝛ filius sunt supposita nāe diuine distincta pprietatib⁹: sic michael ꝛ gabriel sūt supposita nāe angelice: ꝛ iohānes ꝛ petr⁹ sūt supposita nāe humane. ¶ 3ª ppō. Quia cōsimilis habitudo reperit i psonis creatis ꝛ increatis: iō hoc nomē psona non dr̄ pure equoce sed analogice de ipsis. ¶ Scđa distinctio. Cōmunitas similis habitudis pōt capi duobus modis. Uno mō p respectū ad res eiusdē generis: vt petr⁹ ꝛ paulus sunt indiuidua. Alio mō p respectū ad res diuersoꝝ generū sicut si cōparet hec albedo ꝛ sortes penes silēꝫ habitudinē. ¶ 4ª ppō. Qñcūqꝫ ē similis habitudo aliquoꝝ eiusdē gn̄is: tūc nō solū ibi est analogia: sed ēt ibi est vniuocatio ꝛ eq̄lis ſm eq̄litatē. ¶ 5ª ppō. Qñcūqꝫ est similis habitudo aliq̄rū diuersorū generū: tūc est ibi tm̄ analogia penes ieq̄litatē. ¶ Uñ cōis opio est (cui vr̄ fauere doctor iste) q accidētia differunt nūero pp subiecta ꝛ siue sit vera siue nō: mihi nō ē cura: eo q nō lege Scotū tenet enī oppositū. s. q psona sit vniuocū deo ꝛ creature in tertio distinctione pria. q. j. ¶ Sexta ppō. Persona dr̄ de psonis icreatis ex vna pte solū: ꝛ de psonis creatis ex alia pte solū: nō tm̄ analogice: sꝫ ēt vniuoce. ¶ 7ª ppō Persona vt dr̄ de psonis creatis ꝛ increatis nō dicit vnū cōmune vniuocū ipsis pprie: sꝫ magis analogicū. ¶ 8ª ppō. Hoc nomē psona ſm rē pri⁹ dr̄ de psonis icreatis q̄ creatis: nā ſꝫ nomē p pri⁹ dr̄ de psonis creatis. 2ª ps pꝫ: qꝛ pri⁹ nomē ē ipositū creatis. Pria pars pbat: qꝛ psona ſꝫ rē nihil ē nisi suppositū itellectuale. Sꝫ cōstat q psona diuina est in nā itellectuali nobilissima. Uñ ꝛ ipa ē nobilissima psona. Nobilissimū aūt est pri⁹ ignobiliori.

¶ Rationes post oppositū sunt ad suū propositū: sed facile est Scotiste eas soluere. Itē cōtra. Si ratio sua valeret concluderet q̄ nullum genus esset vniuocū suis speciebus; eo q̄ species nō sunt equaliter in ipso bm Aristotelē. Nam vna est mensura aliarum. ergo. ¶ Primū argumentū qđ soluit bonum est si ponderet: nec plene soluit eo q̄ licet particulares rationes persone diuine ⁊ create sint diuerse cum hoc tamē stat q̄ sit vniuocū in rōne cōmuniori. Unde notandum q̄ nulla persona diuina est alteri persone diuine cōmunicabilis in vnitatē suppositi. Impossibile enim est q̄ pater assumat filium. Et tantum de illa distinctione.

Circa vicesimamsextam distinctionem querit primo. Utrū in diuinis sit ponere ꝓprietates. ¶ Pro declaratione terminorū notandū q̄ ꝓpetas diuinaꝝ ꝑsonaꝝ capit dupli͛. Uno° pro ipsimet personis adequate. Hoc modo proprietas patris est ipse pater. Hoc modo capit sanctus Hieronymus dicens. Impietatē sabelij declinantes tres ꝑsonas expressas nominamus: non tm̄ nomina: sed etiam nominū proprietates confitemur: vt sit intransitiua cōstructio proprietates personaruȝ. i. proprietates que sunt persone. Alio mō capiūtur proprietates in diuinis: pro quibusdaȝ entitatib⁹ que nō sunt adequate ipse persone: sed sunt ipsarum cōstitutiue. Nam in patre bm fidē est duplex entitas. Una est cōicabilis ⁊ omnino eadem in patre ⁊ filio ⁊ spiritusancto: ⁊ est essentia diuina. Alia est entitas in patre incōmunicabilis per quā distinguit pater a filio: ⁊ dicit paternitas seu generatio actiua. Et est entitas distinctiua patris a filio: ⁊ cōstitutiua ipsius inesse patris. Cōsimiliter i filio ponit duplex entitas ⁊c̄. Practicare potes sic in pře. Cōsimiliter i spiritusancto. ¶ Ulterius notandū q̄ duplex est proprietas in diuinis scȝ positiua ⁊ ꝓuatiua. Proprietates positiue in diuinis sunt tantū tres scȝ generatio actiua: filiatio ⁊ spiratio passiua. ¶ Gregorius tamē de arimio ⁊ eius sequaces ponunt tertiuȝ genus dicentes q̄ proprietates ꝑsonarum possunt⁹ capi pro complexis significabilibus: quale est. Pater genuit filiū. De proprietate aūt priuatiua nō est presens intētio: sed infra distinctiōe vicesimaoctaua: vt ē innascibilitas.

Responsio sancti Bonauenture diuiditur i duas ptes. In prima pte ponit cōclusionem sacrā omniū catholicoꝝ. In secunda pte ponit duos modos dicendi. ¶ Conclusio ē talis. Omnes catholice tractatores ⁊ theologi posuerūt ꝓprietates ꝑsonales i diuis. Et ꝓbat septē ratiōibus: q: doctor remittit se ad argumēta ⁊ maxie ad qntū argumētū. Uñ ꝓpetas ꝑsonalis ē quedā entitas distinguens vnā ꝑsonaȝ ab alia ⁊ constituens ipsam inesse personali. ¶ Propter primā pticulā scȝ q̄ sit vna entitas. Sequitur correlariū q̄ nulla ꝓprietas priuatiua: vt innascibilitas ꝓprijssime dicit ꝑsonalis. Scđa particula ponit propter spiratione actiuam. Tertia scȝ ⁊ constituens ⁊c̄. ponitur ꝓpter maiorem expꝛssionem. Scđm correlariū. Generatio actiua ⁊ paternitas sunt eadē ꝓprietas. Tertiū correlariū. Generatio passiua ⁊ filiatio sunt eadē ꝓprietas. ¶ Unde maxima logicalis. Illa que vni ⁊ eidem incōicabili sunt eadem illa inter se sunt eadem. Sed spiratio actiua ⁊ paternitas sunt eadem vni ⁊ eidem incōicabili scȝ patri. ergo ⁊c̄. Quartū correlariū. Generatio actiua ⁊ filiatio nō sunt eadē proprietas. probatur. Quia pater ⁊ filius differunt realiter. ergo paternitas ⁊ filiatio differūt realiter. pȝ. Quia tanta est distinctio inter ꝓprietates q̄nta est inter personas. ¶ Et nota ꝓpositiōeȝ bȝ Scotum q̄ spiratio actiua ē eadem realiter cū pr̄nitate: ⁊ eadē spiratio actiua est eadē realiter cū filiatiōe. Probat: quia spiratio actiua est eadem cum patre ⁊ filio. g̃ est eadem cū paternitate ⁊ filiatione. Et licet generatio actiua siue paternitas ⁊ spiratio actiā sint eidem realiter differunt tamen formaliter. probat. Impossibile enim est q̄ idē omnibus modis ideȝ sit communicabile ⁊ incōmunicabile vere ⁊ realiter. Sed spiratio actiua ē cōmunicabilis: q: filio cōmunicat: ⁊ generatio actiua nō cōmunicabilis. ergo ⁊c̄. ¶ Est aūt opinio durandi in primo distinctione. xiij. q̄ spiratio actiua sit realiter distincta a paternitate ⁊ filiatione. Et ideȝ videtur hic dicere Sanctus Bonauentura. Parisiēses tamē hodie hoc non dicerent. eo q̄ sequit q̄ sint quatuor res realr̄ distincte in diuinis. Et hoc relatiue saltē cōcedit durandus. Itē sequeret q̄ in eadē ꝑsona simplicissima eēnt due res realiter distincte. Itē cōtra eū vadit maxima supra posita. Et format dubium Utrū paternitas ⁊ filiatio sint idem realiter cū spiratione actiua. ¶ In secunda parte que icipit ibi. Sed diuersificati sunt ponunt duo modi dicēdi. primus reprobat ⁊ stat in duabus propositiōib⁹. ¶ Prima ꝓpositio. Quia quelibet persona in diuinis habet summā simplicitatem: ⁊ est eque simplex sicut essentia: ⁊ sicut in essentia diuina nō differunt quo ⁊ qđ: ita in persona non differunt realiter: q̄ distinguit ⁊ quo distinguit. ¶ Secūda propositio. Suppositū ⁊ ꝓprietas qua distinguitur sunt omnino idem in diuinis bm rem: differūt tñ bm modum intelligendi seu rationem. ¶ Ista est opinio nominaliū. Tñ antequā essent nati moderni Sancti doctores: vt Bonauentura ⁊ Thomas reprobauerūt eā. Solus tñ sanctissimus olaȝ in ista pte ē fie realis. Gregorius de arimino ⁊ mlt̄i alij moderni vident eē hui⁹ opiniōis false ⁊ ꝑiculose.

Opinio sancti Bonauenture stat in septē ꝓpositionibus.

¶ Prima propositio. In eadem persona in diuinis sunt due ꝓprietates nō solū distincte in modo loquendi: sed sunt etiā due ꝓprietates distincte realiter. Ista

liter. Ista ppositio probatur per quintū argumentum ante oppositū. Et hoc patet. Quia ille due proprietates generatio actiua & spiratio actiua sunt in patre & distinguunt nō solū rōne sed etiā realiter. & c. ¶ Quinta aūt ratio ante oppositum q̄ pbat ista ppō est hec. Sicut supra probatum est q̄ differunt passiua generatio & processio realiter alioqn non different psone. ergo generatio & spiratio differunt realiter. Sed iam generatio & spiratio est in vna persona non multiplicata (Ex hoc pz q̄ loqtur de generatione actiua & spiratione actiua) ergo cū psona patris sit realiter vna: & proprietates realiter plures. ergo ponere est proprietates realiter in diuinis differentes: sed non differentia eēntiali nec personali cum non sint in eadem persona ergo notionali. ¶ Unde triplex differentia vel distinctio potest imaginari in diuinis scʒ essentialis personalis & notionalis. Distinctio essentialis non habet locum in diuinis. Distinctio autem personalis est illa que est inter aliquas duas res quarum quelibʒ est persona: & vna non est altera: vel q̄ sunt in diuersis personis realiter distincti. Sed distinctio notionalis est illa q̄ est inter aliquas duas notiones quarum vna non est alia. Et hec est inter generationem actiuam & spiratione actiuaʒ. ¶ Correlarium. Distinctio personalis habet locum in diuinis. Et inter personas & tres proprietates personales. ¶ Notandum etiam q̄ distinctio realis est duplex scʒ pprie sumpta: & large capta. Distinctio realis proprie sumpta est illa que est inter reʒ & rē. Et licet Bonauētura videat dicere q̄ sic distinguatur paternitas & spiratio actiua tamen posset concordari pro secundo membro. Sed distinctio realis large capta accipit pro illa que est inter duo & hoc siue sint duo realiter siue due rōnes formales ita q̄ secluso omni intellectu adhuc esset talis distinctio inter ipsa. Et hoc scdo modo dicit Scotus distingui paternitatē & spirationē actiuaʒ. Primo mō autē non. ¶ Et scias q̄ in tribus locis scʒ de potētijs anime distinctiōe tertia pmi libri: & .xiij. distinctione eiusdem libri: & i presenti loco scʒ distinctione vicesimasexta q. j. ponit doctor seraphicus distinctionem formalem: licet non baptizet eam: lʒ videtur verba eius sonare q̄ sit distinctio realis: hoc autē multipliciter probatur ex littera ɓm doctorem subtilem (q non tātā poneret distinctioneʒ quantā videtur verba sancti Bonauentu. sonare scʒ qd̄ sint plures res) dicit q̄ licet paternitas vel generatio actiua sit eadē res (sed non eadē notio) cū spiratione actiua: est tamen non idem formalit cum ipsa. Unde spiratio actiua non est paternitas nec ecōuerso. Et hoc est propter abstractionem. Et quia nullū formaliter est infinitum. ¶ Scda ppō. In diuinis vna persona comparat ad aliam personam ɓm vnā relationeʒ simplicissimā. Patʒ: quia pater refertur ad filium p̄ vnitate. ¶ Tertia ppō. In diuinis vna psona simplicissima referf ad plures personas p vnā relationē simplicissimā. patet de spiritu sancto q spiratiōe passiua refertur ad patrem & ad filium. Nam sicut ego habeo vnicaʒ dependentiā ad tres personas: tanq̄ ad vnum creatorem: sic spūſsanctus refertur ad patrem & filium vnica spiratione passiua. ¶ Quarta ppositio. In diuinis vna psona referf ad plures psonas p diuersas habitudines. pʒ de filio q referf pc̄eʒ filiatiōe. spiratōe v̄o actiua refertur ad spm̄sanctū. ¶ 5ª ppō. Plures psone in diuinis p vnicā habitudinē simplicissimā referunt ad vnam personam. vt pater & filius ad spiritumsanctū per spiratione actiuā. ¶ Sexta ppositio. In diuinis vnitas vel pluralitas habitudinis non pōt accipi a parte eēntie: nec ex pte psone que referf: nec ex pte persone ad quā refertur. Hec ppositio pʒ ex p̄cedentibus. Si eni vnitas relationis sumeret a parte essentie: sicut vnica est essentia sic vnica esset habitudo. Cōsimiliter patent alia membra. ¶ Septia ppō. Restat q̄ vnitas vel pluralitas relationū in diuinis sit sumenda penes aliū modū a parte rei q sit distinctus a tribus illis modis. ¶ Ad dādū illū modū nota ppōnes seqūtes in qbꝰ cōsistit resolutio pprie opiniōis.

Resolutio questionis ɓm ppriā opinionē. Et cōsistit in octo ppōnibꝰ.

¶ Prima ppositio. In diuinis proprietates differunt a se inuicem realiter. ¶ Scda ppō. Proprietates personarū differunt ab ipsis psonis aliquo mō ex natura rei vel a parte rei & est idem. ¶ Tertia ppositio. Quia in vna essentia in diuinis non plurificata: ponimus tres personas realiter: ideo modus dicendi essentialiter & modus dicēdi psonaliter nō differūt solum a parte nostra idest a parte nostri intellectus: sed etiā a parte rei. Prima pars est articulus fidei. Secunda pars pʒ: quia modus dicendi essentialis sumitur ab essentia: sʒ modus essendi personalis sumitur a persona modo persona & essentia distinguūtur realiter. & c. ¶ Quarta propositio. Sicut ille modus dicendi essentialr & modus dicendi personalr sunt a parte rei: ita dicendū est de modo dicendi personalr & de modo dicendi notionalr. ¶ Quinta propositio. Modꝰ dicendi in diuinis ɓm magistros parisienses ē triplex. Primus est modus dicendi essentialis. Secūdus personalis. Tertius vero notiōalis. Modus dicendi essentialis est quādo aliquod p̄dicatum dicit de qualibet persona singillatim: & de oībus simul sumptis in singulari. Modus dicendi personalis: est quādo aliquod predicatum dicitur de vna sola persona: sic q̄ nō potest dici de alia: vt pr generat. Modus vero dicēdi notionalis: est quādo aliqd̄ p̄dicatuʒ dicitur de pluribus personis sed nunq̄ potest dici de tribus nec de vna sola. Exemplū: vt pater & filius spirāt & c. ¶ Sexta propositio. Isti tres modi p̄dicandi in diuinis vocant ab antiquis doctoribus alijs tribus nominibꝰ. s. modus predicandi in quid & est essentialis. Mo

dus predicandi in quis: et est personalis. Modus predicandi in quē idest in quo non se habet. et est notionalis. ¶ Septima propositio. Ex cōmutatione alicuius istorū modorū predicandi in aliuz: fit fallacia figure dictionis: sicut in creaturis ex commutatione vnius predicamēti in aliud fit talis fallacia. Exemplum in creaturis. Quicquid heri emisti hodie comedisti: crudū heri emisti. ergo crudū hodie comedisti: ibi cōmutatur substantia in qualitatē. Exemplum vbi cōmutatur vnus illorum modorū predicandi in aliū: vt pater generat: essentia diuina est pater. ergo essentia diuina generat. Hic mutatur predicatio identica in formalez. Minor enim est identica. Et ideo videtur etiā debere dici essentialis. Uel clarius tale erit exemplū pro Bonauenture distinctione. Omne quod est pater generat: Essentia diuina est pater ergo essentia diuina generat. ¶ Octaua propositio. Sicut igitur in diuinis vere est essentia et vere sunt persone: ita vere sunt personaruz proprietates. Correlariū. Erubescant igitur nominales qui dicunt ꝙ soluz in modo loquēdi differūt ille ꝓprietates ꝙ sapit heresiz.

Pro solutione argumentorū. Notandū ꝙ primū argumentū in oppositū est per auctoritatez Hylarij de trinitate: et arguit sic Pater et filius et spūsctūs solum differūt nominibus: igitur non sunt ibi reales proprietates. Pro cuius solutione nota regulā generalem. ¶ Quod quãcunq̄ (regulr) sacra scriptura: vel doctores sancti loquūtur de noībus diuinis intelligitur semper de re nominata vel accipiunt semper pro rebus importatis: vt domine dominus noster ꝙ admirabile est nomen tuum domine etc. ¶ Pro secunda solutione notandū ꝙ differre ratione capitur tripliciter. Uno modo differre ratione est a parte nostre apprehensionis. ¶ Propositio. In deo magnitudo et bonitas differunt ratione: solum a parte nostre apprehensionis. Et illa nihil ponit in re seu a parte rei. Alio modo differre ratione est ſm differentiā attributionis. ¶ Propositio. Essentia et psona in diuinis differunt taliter. Essentia enī est cōmunicabilis: sed persona est icōmunicabilis. ergo etc. Et huic differentie rationis correspondet aliquid in realitate non esset maior prima. Et reuera illa est distinctio formalis quā ponit doctor subtilis. Tertio modo differre ratiōe est differre ſm pluralitatem distinctionū. ¶ Prima propositio. Illa ponit distinctionē realē. ¶ Secunda propositio. Hec non repugnat summe simplici cū fundat super respectus: nec dicit distinctionem essentialem. ¶ Tertia propositio. Illa distinctio inducit tantam distinctionē ꝙ sic distincta non predicantur de se inuicem. Non tamen inducit tantā in diuinis ꝙ distinguant essentialiter etc. ¶ Notandū ꝙ prima ratio scz post auctoritatē Damasceni videtur ire principaliter contra distinctionem proprietatū in eadem persona: quod pz ex applicatione distinctionis dicte ibi. Dicendū igitur ꝙ proprietates personales non distinguūtur in eadem persona. Quod si quis vellet arguere de distinctione proprietatis a persona. Dicēdū ꝙ maior argumēti non est vera nisi de differentia tertio mō dicta: et cū hoc super absoluto fundato etc. ¶ Pro tertio et quarto argumentis in oppositū. Notandū ꝙ duplex est differentia. Quedam enim est inter entitates absolutas. ¶ Propositio. Hec differentia repugnat simplicitati diuine. ¶ Regula. Quicqd est absolutū in diuinis est idem cum eēntia et cum qualibet persona. Alia est differentia: que est inter plures relationes. ¶ Propositio. Differentia relationū non obuiat simplicitati diuine. Istam distinctionē ponit textus sancti bonauenture. Licet nō sic omnino appunctuate. Differentia autē rationis accipit tertio modo ſm pluralitatez distinctionum. ¶ Ponit quoq̄ duas ꝓpositiōes dubias: ꝓpter q̄s notandū ꝙ vt dicit simplicius in predicamentis. Mutatio est duplex scz ad se et ad aliud. Mutatio ad se vel illud dicitur mutari ad se qđ mutat ſm aliquam entitatem absolutā: vt quando aliqs deperdit sanitatē et acquirit infirmitatē. De hac intelligitur. ¶ Prima ꝓpositio. Dubia sancti Bonauenture vbi dicit. Uidemus aliquem respectum de nouo esse circa aliquid. illo nullo modo mutato supple mutatiōe ad se. Mutatio vero ad aliud vel ad alium est illa qua aliqua entitas respectiua deperditur vel acquiritur. ¶ Propositio. Possibile est aliquē respectuz de nouo aduenire alicui eo nullo modo mutato ad se: vt si ethiops fiat albus fit similis mihi. Scotus autē de alia dicit. Impossibile est aliquē respectum de nouo aduenire alicui quin illud mutet scz ad aliquid. ¶ Secūda ꝓpō. Dubia. Impossibile est ꝙ plures respectus reales realiter et essentialiter distincti sint in aliquo quin sit cōpositius. Oppositum videtur dicere sctus Bonauētura vbi dicit dubitando tamen. Uidemus aliquid habere plures respectus: ipso tamē manente sine cōpositione. Et sumit in illo dicto ꝑ exēplo. Albus similis nō est cōpositius albo. Nota tñ ꝙ cōpositio est duplex scz ex rebus absolutis. Et sic vera est ꝓpositio sancti Bonauenture vbi dicit. Uidemus aliquid habere plures respectus ipso sine compositione (scz ex rebus absolutis) existente. Alia est cōpositio ex duabus rebus siue absolutis siue respectiuis. De hac cōpositione intelligitur ꝓpō opposita ꝓpōni sancti Bonauētu. Nā albus similis compositus est albo tantū ſm talem compositionem. ¶ Pro solutione quarti argumēti Notādū ꝙ ꝓprietates sunt duplices. s. eēntiales et ꝑsonales. Proprietates essentiales sunt ille q̄ cōsequūtur essentiaz inquātū essentia est vt bonitas: vītas: sapiētia: misericordia: clementia. iustitia et huiusmōi. Proprietates v̄o ꝑsonales sunt ille que distiguūt personas a se inuicem. Prima ꝓpō. Proprietates essentiales in diuinis quia sunt absolute nō distinguunt.

¶ Secunda propositio. Proprietates personales in diuinis qz sunt respectiue nihil obstat φ distinguantur. ¶ Tertia propositio. Proprietates eēntiales transeunt in essentiam diuinam. Relatio autem manet scz cum aliquali distinctione. ¶ Unde notandū φ transire in essentiā (bm doctores communes) ē oīno eē idē ipsi eēntie seu oīno idētificari ipsi eeīntie. ¶ Pro solutione vltimi argumēti. Nota ppōnes. ¶ pª ppō. Eēntia diuina nō pōt referri relatiōe reali nisi ad aliā essentiam. ¶ Secūda propositio. Essentia diuina ⁊ relationes non referuntur ad se inuicem relatione reali. ¶ Tertia propositio. Essentia diuina non potest referri relatione reali. Probaī. Quicquid refertur ad aliud relatione reali ordinatur ad ipsum. Sed sicut vult phus. xij. metaphisice. Deus non ordinaī ad res sed res ad ipm: qz est principiū ordinis vniuersi: nō aūt est de vniuerso. ergo ⁊c̄. Unde cuz dicit dñs creature innuit relatio rōnis bm dici. ¶ Et si arguas contra. Deus est realiter dñs creature. ergo habet dominiū realiter. ¶ Respōdeo φ si intelligas realiter. i. vere tūc cōcedo φ est dñs realiter idest ve. Si autem velis φ sit dñs realr idest habens realē habitudinē ad creaturā sic nego: quia illa habitudo esset realiter idē cū deo tanq̄ fundamentuz bm Scotū: quia nihil reale in deo ppter summā simplicitatē qn sit deus. Et tūc sequereī φ deº nō posset eē sine creatura: qz relatio nō pōt eē sine fundamēto ⁊ termino ⁊c̄. ¶ Pro q̄ notādū φ referri seipso tripliciter pōt itelligi. Unoº φ iter rē ⁊ respectum rei nullū sit mediū. Hoc mō mā seipa referī ad formam: ⁊ ecōuerso forma seipsa informat materiaz. Non intelligendo φ iste respectus sit idē realiter ipsi anime. Sed qz in anime essentia fundaī ille respectus. Alio modo referri seipso potest itelligi. sic φ inter ipm ⁊ suum correlatiuuz nihil mediat qd nō sit alterū illorum. Tertio modo potest intelligi aliquid seipso referri sic scz quia ipsuz quod refertur nō est nisi relatio: sic scz φ nihil aliud sit nisi respectus. Hoc modo nihil pōt referri seipso. Unde Augustinus. Relatiuū semp est aliqd excepta relatione. Ubi notandū φ est differentia inter relationē: relatiuū ⁊ relatum. Nā relatio ipsa est ratio referendi. Non tamē negatur quin relatio aliq̄ possit referri: vt similitudo ad aliam similitudinē bz pportionem. Sed similitudo non est pportio. Relatiuum vero est illud quod referī: vt pater. Sed relatum est fundamentum ipsius relationis vt hō.

Secundo querit de pprietatibus quid sint ⁊ quot sint relationes. Et sensus questionis est. Utrum proprietates diuine sint entitates absolute vel respectiue. ¶ Qm̄ omnis entitas aut ē absoluta aut respectiua. Ideo notandum φ entitas absoluta est illa cuius ratio formalis est esse ad se: vnde absoluiī a termino. Entitas vero respectiua seu relatiua est illa cuius ratio formalis est esse ad aliud ⁊c̄.

Resolutio questionis stat in vna ɔclusione: ⁊ est talis. ¶ Oēs pprietates in diuinis necessario sunt relatiōes sicut psnitas. Pz: qz sunt incōicabiles. Unde arguo sic. Quicqd est incōicabile in diuinis ⁊ vni soli cōuenit est relatio. Sed ois pprietates est incōmunicabilis. ergo ois proprietates est relatio. Procedit aūt bz cōmunē opinionē theologoz. ¶ Unde regula. Oē absolutū in diuinis ē cōmune tribus. Correlariū. Nullū absolutū in diuinis est incommunicabile. ¶ Dicit sctūs Bonauētu. innuēs aliā rationē tuȝ etiam qz realr differūt. Et arguit sic. Quicqd realiter differt ab alio in diuinis est relatio vel relatiuū: Sed pprietates in diuinis differunt realiter a se inuicē. ergo ⁊c̄. Maior pz: qz oia absoluta in diuinis cōuentiūt tribus psonis. Nullū eni absolutū in diuinis distinguiī realiter ab alio. Oia eni ibi absoluta sunt essentialia ⁊ oia essentialia transeūt in essentiā diuinā. ¶ Dicit sanctus Bonauentura Sola relatio manet in diuinis: hoc est licet sit eadem cum essentia diuina differunt tamen realr inter se: ipse proprietates: hoc est qd dicit cōmuniter qd in diuinis solū vnū genus relationis mācet. ¶ Ad declarandū ista ponunī quinq̄z dicta a doctore Seraphico. ¶ Primū dictū. Relatio ɔuēit in aliq̄bus cū alijs gnībus seu pdicamētis ⁊ i aliis q̄bus differt. Sicut eni alia gnā sunt pdicamenta sic ēt relatio. Itē in hoc φ est genº entis. Itez in eo φ ɔuenit cū octo pdicamētis: licet nō cū sbā. Inq̄ztum aūt est ad aliud differt a qualitate: quantitate. Qz eni iportat habitudinē ad obiectū idest ad terminū. Et ex hoc pz φ ēt differt penes maiorem dependentiā. Nō eni solum depēdet ad subiectuz suū: sed etiā ad terminū. ¶ Scōm dictū. Quātuz ad pmas cōditiōes: inq̄ztū cōuenit cū alijs generibus scz cū qualitate ⁊ quātitate. Impossibile est illo mō manere relationē in diuis. ¶ Tertiū dictū. Quātū ad conditiones scōas in q̄bus ipsa relatio differt ab alijs gnībus: necesse ē quoddāmodo ipsam manere in diuinis: ⁊ quoddāmodo nō manere. Nā due sunt ɔditiōes in q̄bus differt ab alijs: vt supra pbaī. Quantū eni ad habitudinē necessario manet inq̄ztū scz dicit respectū ad obiectū idest ad terminū ppter verā distinctionē. Eo φ pī necessario poniī in diuinis. Nam nō est intelligibile φ aliqs sit pater alicuius. ⁊ φ nullam habitudinem habeat ad ipsuz. Quantuz vero ad dependentiaz necesse est non manere relationem ⁊c̄. ¶ Quartum dictum. Alia genera scilicet substantia: qualitas: quantitas: transeunt simpliciter in essentiam. ¶ Regula. Quicquid eniz est in deo realiter siue absolutū siue respectiuū est essentia diuina. Propositio. (Magis tn̄ apta ad scōz dictū) Sicut alia gnā trāseūt in eēntiā diuinā: sic etiā relatio quātū ad oēs ɔditiōes i q̄bus ɔuenit cū alijs gnībº. Unde relatio i diuis nō manet bz rōnē gnis vel pdicamēti. ¶ 5m ⁊ vltimū dictū. Relatio trāsit in diuis in

identitatẽ eẽntie diuie cõtum ad id qḋ dicit impfe
ctionẽ in creaturis ꝛ cõpositionẽ ꝛ depẽdentiaȝ.

Tertio queritur de ꝓprietatib⁹ cõtuȝ ad actũ. Et querit
Utrum actus hmõi proprietatũ sit hypostases di
stinguere aut distinctas ostẽdere ꝛc. ¶ Notandũ
primo pro declaratione terminorũ ꝙ differentia
eẽntialis: generica vel specifica hꝫ tres act⁹. Primo
hꝫ diuidere genus. Scḋo habet constituere speci
em. Tertio vero hꝫ facere differre. Et ſm hos tres
actus tria sortitur noĩa. Nam ſm primũ actuȝ dr
diuisiua: ſm scḋm cõstitutiua: sed scḋm tertiũ dr
distinctiua. ¶ Prima propositio. Diuisio in diui
nis non habet locũ. Scḋa propositio. Alij autem
duo actus .s. distinguere ꝛ constituere sunt in di
uinis. Non tñ est proprie ibi differentia: qꝛ nullũ
predicamentũ est in diuinis: sed tantũ principia
distinguenda. ꝓbatur. Quia cogimur ponere prĩ
cipium distinguẽdi in diuinis. ergo ꝛ eẽndi. Idẽ
autem est principiũ essendi seu ꝯstituẽdi ꝛ distin
guendi. Rationale enĩ est constitutiuũ hominis ꝛ
distinctiuũ ipsius ab omni alio. Proprietatis er
go in diuinis est duplex actus .s. constituendi ꝑso
nam ꝛ distinguendi easdẽ. ¶ Pro secunda parte
questionis (vbi dᷣ aut distinctas ostendere) Notã
dum ꝙ Petrus ꝛ paulus ostẽdunt distinctas ꝑso
nas. Nam diuersa nomina propria manifestãt di
stinctionem nominatoꝝ. Similiter de diuersis ac
cidẽtib⁹. Item diuersitas locorum notificat ꝛ ostẽ
dit distinctionẽ locorum. Sequitur ergo ꝙ aliud
est hypostases distinguere .i. cõstituere in esse per
sonali ꝛ a priori. Et aliud solũ ostendere eas iam
esse distinctas: ꝛ sic esse quasi aduenticia.

Resolutio questionis stat in duab⁹ opi
niõib⁹. ¶ Prima opinio est
cõmunior ꝛ verior quã etiã doctor subtilis tenet ꝛ
stat in trib⁹ dictis. ¶ Primũ dictuȝ. Abstractis ꝓ
prietatibus ꝑsonalib⁹ in diuinis. Impossibile est
intelligere ꝑsonas esse distinctas ad inuicem rea
liter. ꝓbatur. Remotis enĩ seu nõ intellectis pro
prietatib⁹ nihil manet nisi absolutũ. Sed omne ab
solutũ est cõmune trib⁹. ergo ꝛc. Omnis relatio
ad intra potest vocari ꝓprietas. ¶ Scḋm dictuȝ.
Proprietates ꝑsonales in diuinis dãt esse ꝑsona
le ipsis personis diuinis ꝛ constituunt eas in eẽ ꝑ
sonali. Prima pars patꝫ in lrã sctẽ Bonauẽture.
Intelligit autẽ de esse ꝑsonali lꝫ non addat. Patꝫ
enĩ ꝙ pr̃ deitate est simplr̃ paternitate autẽ est pr̃.
Scḋa pars probatur. Nam cõstituere in esse ꝑso
nali est dare esse incõmunicabile: sed hoc nõ est ni
si per proprietatẽ ꝑsonalẽ. Eo ꝙ oĩa alia sũt cõmu
nia. ergo ꝛc. ¶ Tertiũ dictũ. Iste ꝓprietates ꝑsona
les distinguunt ꝑsonas inter se inuicẽ. Et nõ soluȝ
manifestant distinctionẽ. Probaṫ. Eius enĩ est di
stinguere cuius est ꝯstituere. Sed proprietates ꝑ
sonales ꝯstituunt. ergo etiã distinguũt. Et hec opi
nio videtur securior. ¶ Scḋa opinio stat etiaȝ in
tribus dictis. ¶ Primũ dictũ. Abstractis ꝓprieta
tibus in diuinis adhuc possibile est intelligere ꝑ
sonas esse distinctas. probatur: quia abstracta pa
ternitate adhuc est itelligere illũ: q ab alio: ꝛ quo
alius. ¶ Scḋm dictũ. Proprietas ꝑsonalis in di
uinis nõ est ratio distinguẽdi ꝑsonas ſm rem: sed
solũ sicut rõ manifestandi distinctionẽ ꝑsonaruȝ.
¶ Tertiũ dictũ pro maiori expressiõe ꝑsone diui
ne constituunṫ aliquib⁹ entitatib⁹ absolutis: prio
rib⁹ seu ꝓcedẽtib⁹ ipsas ꝓprietates relatiuas. Pro
baṫ ex scḋa ꝓpositione ꝙ sit intentio illoꝝ. Prope
tas ꝑsonalis est rõ manifestãdi distictionẽ ꝑsona
lem vel ergo manifestãt veruȝ. Et sic distinctio est
iam facta: vel manifestant falsuȝ qḋ nõ est cõcedẽ
dum. Unde dicũt ꝙ aliquo absoluto constituaṫ ꝑ
sona tanꝗ̃ a priori. Et licet videaṫ (Sicut dicit sco
tus) valde noua ista opinio forte tñ nõ sic noua est
Eo ꝙ isti de hac opinione negarẽt ꝙ omne abso
lutũ in diuinis esset cõmune tribus. Nã dicerent
absoluta triplr̃ esse in diuinis. Et fundarent se in
Richardo de sancto victore. Et supra in textu ha
bitũ est ꝙ duplex est absolutũ ĩ diuinis. Quoddã
dicit naturã cõmunẽ: quoddã vero suppositũ cer
tum ꝛc. ¶ Alius tñ modus dicendi est quẽ innu
it sanct⁹ Bonauentura. Et est prepositum dicentis
ꝙ ꝑsone nõ distinguunṫ entitatib⁹ absolutis vt in
tertio dicto addidi: sed seipsis distiguanṫ. ¶ Sꝫ
ꝯ istã opiniõeȝ fortissime arguit doctor Subtilis.

Resolutio proprie opiniõis Doctor se
raphicus postꝗ̃ posuit duas
opiniones extraneas. Ponit suam ꝓpriaȝ opinio
nẽ. Que cõsistit in septẽ vł nouẽ ꝓpõnib⁹. ¶ Pri
ma ꝓpõ. In diuinis hypostasibus intelligimus
originem siue emanationẽ ꝛ habitudinẽ .i. relatio
neȝ. Hec ꝓpõ. fundaṫ in articulo trinitatis. ¶ Se
cunda ꝓpositio. Licet ſm rationẽ intelligendi or
go ꝓcedat illud quod oritur: tñ ſꝫ eandẽ rationẽ
intelligendi habitudo sequiṫ ipsum qḋ refertur.
Prima pars pꝫ sicut (vt grosso mõ loquar) factio
domus seu donificator ꝓcedit domũ: ꝛ generatio
precedit hominẽ ita in ꝓposito. Secũda pars pꝫ
quia prius opꝫ aliquid esse anteꝗ̃ referaṫ. Et fun
datur in dicto beati Augustini. ꝙ relatiuũ est ali
quid excepta relatiõe. ¶ Tertia propositio. Si ꝓ
prietas relatiua in diuinis dicat sola relationẽ tũc
nõ est ratio distinguẽdi ꝑsonas: sed est ratio mani
festandi ꝑsonarũ distinctionẽ. Hec propositio est
pro secunda opinione precedente. Aliquo enĩ mo
do sanct⁹ Bonauentura cõcordare nitiṫ illas opi
niones magis tamẽ declinat ad primam vt pate
bit. Hec autẽ tertia ꝓpositio probatur ex secunda
Quia enĩ habitudo consequiṫ ipsum qḋ refertur
cum ipsa proprietas dicat habitudinem ꝓsuppo
nit ipsum qḋ refertur. Et ita solũ manifestat distin
ctionẽ personarum. ¶ Quarta ꝓpositio. Si ꝓprie
tas in diuinis nõ solũ dicat habitudineȝ: sed etiã
originem: tunc talis ꝓprietas non solum est ratio
manifestãdi

manifestandi distinctionē personarum: sed etiā īquātū originem dicit: est rō distinguēdi: et p̄ cōseq̄ns cōstituēdi psonas. ¶ Quinta ppō. Circumscripta omni origine siue emanatione. impossibile est in diuinis intelligere personas distinctas. Probat: quia propter emanationē fuerunt coacti doctores sancti ponere pluralitatē personarum. Unde si filius non pduceretur a patre non esset distinctus a patre. ergo etc. ¶ Sexta ppō. Licet ī diuinis psonis sint idē oriri: esse et se ad alterū habere. ista tamen tria sunt ordinata sm̄ intellectum. Unde generari: oriri et esse filiū est idem filio. Spirari: oriri est idē spūisancto. Unde sm̄ modū nostrū intelligēdi primum est oriri. Esse scdm: sed se habere ad alterum est tertium. Nam filius accipit esse per originē seu oritur et habet esse a patre et habet se ad patrem. ¶ Septima ppositio. Quia origo et habitudo in diuinis sunt omnibus modis idē: ideo eisdem nominibus congrue nominantur. Circa qd̄ notandum q̄ duplex est origo in diuinis scz Origo generatio qua filius accipit esse et origo spiratio q̄ spūssanctus accipit esse. Et est duplex spiratio vt habitum est supra scz actiua et passiua. Spiratio actiua ē habitudo patris et filij tanq̄ vnius spiratoris ad spiritūsanctū. ¶ Correlariū. Paternitas non solū vocatur relatio sed etiam origo q̄ est generatio actiua. Ad maiorē expssionē nota. ¶ Octaua ppōnem. Licet origo et habitudo possint eodē nomine noiari: generatio tn̄ et spiratio pprie sm̄ modum intelligendi nrm dicūt originem. Et paternitas et filiatio relationes. ¶ Nona ppō. Quia sm̄ vsum cōmuniter loquentiū in theologia: et doctorum theologorum loquētiū de pprietatib⁹ pprietates nō solū important relatiões sed etiā origines. Ideo pprietates nō solū sunt rō māifestādi distinctionē sed etiā distinguēdi.

Ad argumentum

primū cū sic arguit. Omne respectiuū reducit ad absolutum. Sed qd̄ reducit ad aliqd sm̄ rōnē intelligendi sequitur illud. Cum igit pprietates sint respectiue hypostases vo absolute. pprietates rūeduct ad hypostases: igit hypostases sunt priores. ¶ Rñdet p distinctionē. Quia pprietas inquātū origo reducit ad absolutum sicut ad pncipium. Inquātū vero pprietates sunt relatiões tūc nō sunt rō distinguēdi psonas etc. vt ē dicto scdo ī scdā opinione. ¶ Dat aliā solutionem cui innitit Ockam Quia maior vera est de respectiuo dependente. In deo autem nulla est dependentia. ¶ Notandū q̄ neq̄ doctor Subtil neq̄ Ockam approbāt illā distinctionē q̄ pprietates inq̄tum origines distinguūt: sic q̄ sint rō distinguēdi et cōstituēdi psonas. inq̄tū vero relatiões nō: q: hz sanctū Bonauētura sequūtur illud qd̄ refert qd̄ est p sona. Quare nō approbēt vide in ipsis. ¶ Notandū q̄ absolutū dr dupliciter. Uno q: est ens ad se: vel cuius rō formalis est esse ad se. Hoc mō pater nitas non est absolutū. Alio mō dicitur absolutum quia indepēdens. Hoc mō pt̄nitas et filiatio in diuinis sunt absolute pprietates. ¶ Propositio sancti bona. Si per intellectum nostrū paternitas abstraheret a patre nō est possibile in re nec in intellectu ipsum esse distinctum a filio et spiritu sancto. Quid ergo remaneret? Respondeo sola essentia cum attributis. Simile est si ab homine abstraheretur rationale: non distingueretur ab asino.

Queritur quarto

de proprietatib⁹ q̄tū ad numerū etc. queritur ergo quot sint notiones in diuinis seu pprietates. Pro intellectu questionis notandū q̄ Proprietas: notio: et relatio sunt idem in diuinis.

Resolutio

questionis Notandum q̄ doctor seraphic⁹ resoluēdo hāc qōnē duas ponit opiniōes. Primo alienā. Scdo suā ppriā. Dehinc in calce resolutionis adhuc alias tres recitat opiniones. ¶ Prima opinio cōsistit in nouē ppōnibus. ¶ Prima ppō. Ista tria noia notio: pprietas: relatio: differunt in diuinis penes diuersas rationes formales. Nam proprietas dr̄ qd vni soli psone cōuenit: dato et q̄ nō esset relatio. Illud autem vocat relatio in diuinis inq̄tum est habitudo ad alterū. Notio vero dr̄ inq̄tum est principiū innotescēdi vl cognoscēdi psonas ḡ etc. ¶ Scda ppō. Ois pprietas in diuinis est notio. pbat: q: idē est principiū distinguēdi et cognoscendi. Sz ois pprietas est rō distinguēdi. ḡ et cognoscēdi. ḡ ois pprietas est notio. ¶ Tertia propō. Ois relatio in diuinis est notio. pz p idē. ¶ Quarta ppō. Aliqua ē notio in diuinis q̄ nō est proprietas pz q: spiratio actiua in diuinis est notio et tn̄ nō est proprietas. ḡ etc. Probat añs. Quia spiratio actiua est rō cognoscēdi pr̄em et filiū inq̄tū sunt vnus spirator. Nihil autem cōmunicabile est proprietas stricte. s. capiēdo et vni soli cōpetit. ¶ Quīta propō. Aliq̄ est notio ī diuinis q̄ nō ē relo. Pria pe pz: q: inascibilitas ducit nos in cognitionē pr̄is cū ei soli cōpetat Scda pe pz: q: pūat relationē seu productionē. Sz qd̄ pūat relationē nō est relatio sicut puatio visus nō est visus. Innascibilitas pūat relationē: et valet idē qd̄ suppositū nō productū. ¶ 6ª propō. Hoc nomē notio est in plus in diuinis q̄ relatio: et etiā q̄ proprietas. Corrm. Notio est cōe ad vtrūq̄. ¶ 7ª propō. Est aliq̄ proprietas q̄ non est relatio. pz q: innascibilitas ē proprietas pr̄is et tn̄ nō ē relatio. pz ex dictis circa q̄ntā ppōnē. ¶ Octaua propō. Aliq̄ relatio ī diuinis nō est proprietas. pz de spiratiōe actiua. ¶ Nona propō. Proprietas et relatio se hñt ad inuicē sicut excedēs et excessum et eq̄liter. ¶ Corrm pmū. In diuinis solū q̄ttuor sunt proprietates scz pt̄nitas: filiatio: spiratio passiua et innascibilitas. ¶ Correlariū scdm. In diuinis sunt tm̄ q̄tuor relationes. s. pt̄nitas: filiatio: spiratio passiua. et spiratio actiua. ¶ Corr⁹ tertiū. In diuinis sunt q̄nq̄ notiones. pma est pt̄nitas: scda inascibilitas: tertia filiatio. q̄rta spiratio actiua

ua qnta spiratio passiua. Istaz opionē doc. sera. nō reprobat. ondit tñ q nō ē neciū pcise sic distinguē.

Secunda opinio & propria que est sancti Bonauenture. Et stat in qnq3 ppōnibus. ¶ Prima propositio. Ois proprietas in diuinis est relatio. probatur. Quicquid distinguit in diuinis est relatio: qz ſm cōem opinionē non est distinctio in absolutis. Sed ois proprietas in diuinis aliquo modo distinguit: etiā si sit notio vt spiratio actiua. Pr3 enī & filiū inqz tū sunt: sunt vnº spirator distinguit a spiritusancto. ḡ ois proprietas in diuinis est relatio. ¶ Scda propō. Ois relatio est proprietas. probatur. Oē illud qd distinguit aliquo modo est proprietas. p3 &c. Correlariū. In diuinis proprietas & relatio ꝯuertunt. Uerū est large capiendo ꝓprietatē & relationē. ¶ Tertia propō. Omnis notio i diuinis est proprietas. ¶ Quarta ppō. Omnis notio est relatio in diuinis: qz omne notionale distinguit ꝯ absolutū. ḡ ois notio est relatio: tenet ꝯña: qz quicqd est in diuinis vel est absolutū vel respectiuū. Et vltra ḡ omnis notio est proprietas: quia omnis relatio est proprietas &c. ¶ Quinta propositio. Ista tria proprietas: relatio: & notio possunt capi duobꝰ modis sc3 stricte & large. Prima opinio que subtilis & vera est accipit illa tria stricte. Secūda vero opinio q̄ est sancti Bonauenture accipit ea large. Un̄ Bonauētura extenso nomine. i. extēsiue & large capiendo illa tria sunt idē. Et sic possunt concordari predicte opiniōes. Huic opinioni cōmuni alludit doctor Subtilis ꝑma q̄stione quotlibeti. Ubi ponit regulā talem. Omne notionale est relatiuū ad intra. Scda regula. Omne relatiuū ad intra est notiōale. ¶ Un̄ duplex est relatiuū sc3 Ad intra & Ad extra. Relatiuū ad intra est illud qd dicit relationez que est inter duas ꝑsonas sic q fundat in vna & terminat ad aliam. Un̄ omnis relatio que terminat ad extra vt respectus rōnis magis debet dici ad extra quā ad intra. L3 enim sit ad intra talis respectus fundamentaliter non tamen est ad intra terminatiue seu tāq3 in termino. Relatiuū vero ad extra est illud qd dicit respectum ad creaturas vt creatio: gubernatio &c. ¶ Dehinc recitat tres opiniones &c. ¶ Pria opinio. Quidam enī dixerunt q infinite sint notiōes & imaginati sunt q ois creatura h3 rationez ydealem in deo. Et per oēs tales respectus & creaturas potest cognosci & inotescit deus. ¶ Sed nihil valet h: qz notio attendit solū penes respectus originis. Nullus aūt respectus dei ad creaturam est notio. ¶ Scda est opinio quorundā dicentiū q non sint nisi tres ꝓprietates. Ista accipit nimis de propinquo. pria vo nimis de longinquo. Un̄ prima magis deficit q3 secūda. Sunt enim tm̄ tres ꝓprietates ꝑsonales: licet quinq3 sint notionales ꝓprietates. Proprietas personalis ꝯuertit cū ꝑsona: nō aūt proprietas notionalis. ¶ Tertia opinio est. In diuinis tm̄ quinq3 sunt notiones seu proprietates siue relationes. Hec est verissima. ¶ Sufficientia aūt illarū triū potest sic assignari. Omnis notio i diuinis est ratio distinguēdi vel innotescendi personas. Secūdo omnis ratio distinguēdi in diuinis venit a parte originis. Uel ergo hoc est priuatiue vel positiue. Si primū hoc est dupliciter qz vel priuationē a parte producētis dicit. Et sic nō est in diuinis: quia nō producere nō dicit nobilitatē. Ois aūt proprietas in diuinis debet dicere nobilitatē. Uel dicit priuationē per modū vel a ꝑte ꝓducti. Et hoc vel specialiter vel generaliter. si specialiter & sic non dicit nobilitatē. alioqn etiā spiritussctūs diceret innascibilis. Si generaliter: sic dicit nobilitatē. Et illo modo tm̄ est vna notio. sc3 innascibilitas. Si autem notio seu ratio vel proprietas distinguendi sumat a ꝑte originis positiue. Cū3 duplex sit origo & necessario correspondeat duplex habitudo de necessitate erunt quatuor notiones. sc3 generatio actiua: & passiua. spiratio actiua & passiua. Et sic in vniuerso erunt quinq3.

Pro solutione argumētorū. ¶ Regula. Quādocunq3 propter idemptitatem aliquarū relationū in vno supposito inferē idēptitas inter se cōmittitur fallacia accidentis: eo q mutatur habitudo. vt pater ē paternitas & pater est innascibilitas. ergo innascibilitas est paternitas. Item pater est generatio actiua: pater est spiratio actiua. ergo generatio actiua est spiratio actiua nō sequit. Itē ibi est fallacia figure dictionis qz in ꝑmissis est modus dicendi ꝑsonalis. In cōsequēte vo est modus dicēdi notionalis & ꝓpter talē mutationē nō valet. ¶ Nota finalr ꝑ Damasceni auctoritate q̄ dicit. In diuinis oia sᵗ vnū ꝑter gñationē in gñationē & ꝓcessionē Sub ly gñonē ꝯprehēdit tā actiuā q3 passiuā ꝯsistit ꝓcessiōe. S3 ꝑ gñonē itelligit inascibilitatē &c.

Circa distinctionem xxvij. Prio q̄rit Utrū eē pr̄ez & gñare sit vna & eadē notio. Termini sunt declarati supius. Notādū q ista q̄tuor. s. gñatiuū: potēs gñare: gñans & pr̄ importāt q̄tuor rōnes formales ꝑ ordinē se icludētes: q̄ in creaturis pñt separi. ¶ Un̄ ꝑ clariori noticia nota ꝓpōnes sequētes. ¶ pª ppō. Oē potēs gñare ē gñatiuū3 s3 nō eꝯ. Nihil enī pōt gñare nisi sit aptū natū ad gñare. p3 de āgelo. ¶ 2ª ppō. Nō oē gñatiuū pōt gñare vt puer puulꝰ. P3 aūt q aptitudo & poᵃ in mltis differūt. Nā h3 ph3. Nō ē possibilis regressus de ꝑuatione i hitū in ceco. Et tñ ois cecus est aptꝰ natꝰ ad vidēdū. Et h̄ exēplariter ē ad ꝓpoᵐ. Per oppᵐ h3 se exēᵐ de lapide qz pōt eē sursu3: s3 nullo aptꝰ natꝰ ē eē sursu3. Est tñ notādū q phs i hac ꝓpōne. s. Nō ē possibilis regressus &c. falsum dixit: eo q ibi errauit vt māifestū ē. ¶ 3ª ppō. oē gñans ē potēs gñare nō tñ eꝯ. p3 qz de ē ad posse valet ꝯña.

valet ꝯña. ¶ Quarta ppõ. O is pr̄ est vel fuit generans sed nõ ꝯ. probat prima ps. Quia impossibile est aliquẽ esse patrẽ alicuius que non genuit nõ eni est intelligibile. ¶ Corelariũ. Uirgo gloriosa nullo mõ dicẽda est fuisse mater scti Johannis euãgeliste. ꝯ aliquos qui licet ꝯcedant sctm̃ Johãnẽ nõ esse genitũ de gloriosa virgie Maria: tñ dicũt ꝙ ipsa fuerit vera mater eius. Scḋa ps istius propõnis pꝫ: qꝛ multi genuerũt vel generaue runt qui tñ nunꝗ erunt pres vsqꝫ ad extremũ iudicium. Nam postꝗ deciderũt semẽ anteꝗ puer formatus esset: mortui sunt. ergo ꝛc. ¶ Quinta ppositio. Jn diuinis ista q̃tuor. generatiuũ: potens generare: generans ꝛ pater sunt oib⁹ modis ideꝫ ex natura rei. Sunt enim penitus eadem res.

Resolutio questionis stat in duab⁹ ppõnibus. ¶ Pria ppõ. Esse patrẽ ꝛ generare ꝫm rẽ ꝛ ex nã rei sunt penitus vna ꝛ eadẽ notio: vna ꝛ eadẽ res seu relat o. Probat: Quecunꝙ aliqua duo sic se habent qꝺ vnũ ꝑdicat de alio tam in cõcreto ꝙ in abstrato vere: ipsa sũt vna ꝛ eadẽ res. Sꝫ generat ꝛ pr̄ ꝛ generatio ꝛ paternitas vere predicant ð se. ꝫ ꝛc. Minor pꝫ. Nã sicut illa est vera: pr̄ generat. ita hec etiaꝫ est vera. paternitas est generatio. ꝫ ꝯclusio vera. ¶ Scḋa propõ. Licet pr̄ ꝛ generare sint eadẽ res: differẽti tñ mõ significant talẽ ꝓprietatẽ eandẽ. ¶ Uñ sequitur alia propõ. Triplex est dr̄ia inter ly pater ꝛ generare ꝫm modũ intelligendi: qꝛ istud nomẽ generatio vel generare iportat mõ generaliori ꝓprietatẽ ꝑsone ꝛ ly pr̄ importat eandẽ mõ specialiori. Nã ad esse patrẽ sequit generare sed nõ ꝯ. Alio mõ differũt qꝛ istud nomẽ pr̄ iportat intra se hypostasim circa quã ponit proprietatẽ. Nam pr̄ est ille qui hꝫ paternitatẽ: nõ sic aũt gñare. Sed (vt dicit mgr̄ in lr̄a) eget supposito ꝛ generet quis. Tertia dr̄ia est. Quia generatio actiua vl̄ generat importat originẽ seu emanationẽ vni⁹ ꝑsone ab alia. Et illud nomẽ pr̄ vel paternitas importat habitudinem patris ad filiũ que licet idẽ sit in re cũ emanatione vel ꝑductione differũt tñ rõne intelligendi.

Pro solutione argumẽtorũ ꝛc. Notandũ pro primo argumento qñ sic arguit. Si eadẽ est ꝓprietas: esse patrem ꝛ genitorẽ vel generare tunc sequit ꝙ ille est baptizatus: qui baptizat in noie genitoris ꝛ geniti sicut in noie pr̄is ꝛ filij ꝛ spũssancti. ¶ Dicendũ ꝙ licet sit significatiue baptismus: nõ tñ formalr̄ vel hꝫ modũ ꝓferendi. Et qꝛ baptismus nõ reqrit solũ idũ significatũ sed etiã formã a xp̃o datã. vel formã ab aplis traditã (spũ scõ volente) ꝛ in grecia forte etiã practicatã puta baptizet seru⁹ xp̃i ꝛc. Tñ latinus illã formã assumens peccaret mortalr̄ lꝫ baptizaret. Aliqs tñ temerarie attentãs ꝛ volẽs baptizare sub hac forma. Ego baptizo te i noie genitoris ꝛ geniti ꝛ spũssancti nõ baptizaret. Sicut nec si sic. Jn noie sctẽ trinitatis. Et licet decretalis hoc dicat tñ est exponẽda. s. explicite. Jn noie pr̄is ꝛ filij ꝛ spũssancti. Et nota ꝫm Scotuꝫ ꝙ illud nomen genitor ꝑncipalr̄ importat ꝓprietatẽ: sed illa noia ꝛ pr̄ filius ꝛ spũssanct⁹ principalr̄ iportãt ꝑsonas. ¶ Notandũ vlterius ꝙ duplex est ꝑdicatio. Prima est per modũ denoĩatiõis. Et hec semp fit per cõcretũ. Oẽ eni cõcretũ est denominatiuũ. Et vocat a doctore subtili predicatio formalis. Alia est ꝑdicatio p modũ idẽptitatis. Et est illa qua abstractũ predicat de abstracto alio. Et hoc si alteruꝫ sit infinitũ formaliter. Et ista ꝑdicatio vocat a doctore subtili idẽptica. Uñ ꝑdicatio identica in diuinis que nuꝗ reperit in creaturis prope loquẽdo Est illa in qua alterũ extremoꝝ est formalr̄ infinitũ vel ambo sunt formaliter infinita. ¶ Prima ppõ. Omnis predicatio qua abstractũ ꝑdicatur de abstracto quorũ alterum vel ambo sunt infinita est predicatio identica vt paternitas est eẽntia: volũtas est eẽntia: Intellectus est eẽntia ꝛc. Scḋa propõ seu regula est. Quecunꝙ predicatur abstractum de abstracto quoꝝ neutrũ est formaliter infinitũ: ꝑdicatio est falsa: nisi fuerint oĩno idẽ. Unde ista est falsa paternitas est spiratio actiua. Siłr ista paternitas est inoscibilitas. Ista tñ est va. paternitas est gñatio actiua. Nã ista sũt oib⁹ modis ideꝫ.

Querit secũdo. Que istarũ sit rõ intelligẽdi alterã. Jd est Utrũ hypostasis patris siue pr̄ ideo generet qꝛ est pr̄: vel vtrum pater ideo sit pater quia generat.

Resolutio questionis stat in duab⁹ opinionibus. Quarũ pria est falsa ꝛ nõ tenenda. Scḋa aũt vera est ꝛ ideo tenẽda. ¶ Prima opinio stat i duab⁹ ꝓpõnib⁹. ¶ Prima propõ. Proprietates relatiue cõtrio sũt in deo ꝛ in creaturis. Patet qꝛ in creaturis sunt aduenientes: ꝛ ideo accidentales. Jn deo autẽ vt insistentes igit ꝛc. ¶ 2ª ppõ. Licet in creaturis actus generationis sit cã relationis. Jn diuinis tñ relatio est causa actionis vel est rõ actus generatiui. pꝫ in creaturis: qꝛ nihil est pr̄ nisi cui competit act⁹ generatiõis seu qꝛ generauit. ¶ Sed ꝯ. Sicut se hꝫ generatio passiua ad filium: sic se hꝫ generatio actiua ad patrẽ. Sed generatio passiua est causa eẽndi filiũ. ergo generatio actiua est causa essendi patrẽ. Dicimus eni ꝛ vere ꝙ qcqd filius hꝫ: hꝫ p generationẽ. Nam qꝺ est filius hꝫ per generationẽ. Nunꝗ eni diceret filius nisi qꝛ genitus. Generatio ergo passiua ꝑcedit filiationẽ. Relatiua aũt sũt simul nã nõ tñ in eẽndo sed etiã in intelligendo. ergo generatio actiua est rõ dicendi paternitatem in deo. ¶ Scḋa opinio stat in vnica cõclusiõe que talis est. ¶ Jdeo pater est pater i diuinis qꝛ generat filiũ. Si eni alia causalis esset vera tũc nihil generaret nisi qꝺ eẽt pater: sed hoc est falsum. Pꝫ de pediculo queꝫ generat hõ. Tñ hoc non cõcludit ꝯ dictã opinionẽ: dicit eni nõ sic esse in creaturis sicut in diuinis. Tñ conclusio patet. Nã generatio

ſm propriā rationē dicit originē: paternitas vero habitudinē. Sed origo ſeu actus generandi eſt cā habitudinis ſm noſtrū modū intelligēdi. Probatur. Prius eni eſt magis cauſa poſterioris: q̄ ecōtra ſꝫ generare eſt ī plus ⁊ prius q̄ pater ergo ⁊c̄.

Pro ſolutione argumētorū. Notādū pro primo argumento ꝙ nō ſequit. Ille fecit bonū argumentum: ideo eſt bonus loycus. Nec ſequit ꝙ ideo ſumus boni: quia fecimus bonū opus. Patet hoc in nālibus de domificatore: poteſt eni a caſu fieri ꝙ malus edificator faciat bonaꝫ domū: ſic ſimili modo poteſt malus loycus bonū argumentū facere. Bene tamē ſequitur ille eſt bonus logicus: ideo facit bonum argumentū ſaltem ſi operetur ſm habitū a quo perficit meliori modo quo poterit. ⁋ Pro ſolutione ſecundi argumenti: Notandum ꝙ nulla proprietas in diuinis nec aliquid intrinſecū proprie acquiritur: quia quelibet eſt eēntia: tamē ſm rationē intelligendi paternitas ineſt p generationem ſiue originem. ⁋ Ultimū argumentum poteſt ſic formari. Pater generat in diuinis: vł ergo generat inquantū deus: vel inquātū pater: vel inquantū innaſcibilis. Non primū: alioquin filius generaret quod eſt hereticū. Si ſecundū habeo propoſitū. Non tertiū quia inaſcibilis dicit natiuitatis priuationē. Sed nulla pura priuatio poteſt eē ratio entis poſitiui. ergo ⁊c̄. ⁋ Reſponſio ſtat in duabus propoſitionib⁹. ⁋ Prima propō. Pater inquantū innaſcibilis generat filiū. ⁋ Scd̄a propoſitio. Pater inquātū improceſſibilis ſpirat ſpiritum ſanctū. Cuꝫ autem arguis. Impoſſibile eſt priuationē eſſe rationē habitus. i. entitatis poſitiue. ⁋ Duo ſūt modi ſoluēdi. Primus modus dicit verum quidē eſt de priuatiōe pura ſimplr. Sꝫ aliqua priuatio cuꝫ habitu ſubſtracto. i. entitate poſitiua bene eſt ratio habitus. Exemplū. Sicut hō liberalis inuitat aliquē ad comedendū ſecuꝫ ex liberalitate qꝛ ſolus. Sic ī diuinis pater generat ex liberalitate ⁊ ne ſit ſolus. Et ideo cū ſemel generatio erit ⁊ ſpirator amplius nō generat ⁊c̄. ⁋ Secundus modus ſoluēdi cōcedit maioreꝫ qñ videlicet ſic arguit. Impoſſibile eſt aliquā priuationē eſſe cauſam ſeu rationē alicuius poſitiui. Sed innaſcibilitas eſt pura priuatio (illam minorē negarent illi) Probat minor quia illud dicit innaſcibile qđ nō poteſt generari: nec eſt aptū natum generari: nec generat. ⁋ Reſpondet per hanc concluſionē. Licet innaſcibilitas vocaliter videat eē priuatio: ſeu ſm vocem ſit priuatio: tñ ſm rem eſt vera poſitio ſeu pfecta entitas poſitiua. Prima pars patet. Quia oē nomen compoſitum ex illa prepoſitione in poteſt capi priuatiue ⁊c̄. Scd̄a pars iſtius cōcluſionis probat per nouē rōnes. Quarum quinq̄ pme vocant rōnes. Alie aūt motiue quia ab auctoritate ſumantur. ⁋ Primo probat. Innaſcibilitas dicit primitatem. Sed paternitas dicit

ꝯditionē entitatis pfectā. ergo inaſcibilitas dicit nobilē ꝯditionē entis. Probat maior. qꝛ inaſcibile vt dicit ꝓprietatē patris ſic deſcribit. Eſt ſuppoſitum nō productū ab alio. Ex pria particula que eſt ſuppoſitū ſequit ꝙ eſſentia diuina nō eſt innaſcibilis. Secūda particula non productū: excluditur ſpiritusſanctus qui lꝫ non ſit apt⁹ natus naſci: poteſt tamē produci. Tūc arguitur ſic. Innaſcibile dicit ſuppoſituꝫ quod nō eſt ab alio. Sꝫ ens nō ab alio eſt primū. ergo inaſcibile dicit primitatē. ⁋ Propō. Tam nobilem entitatem importat paternitas ꝙ ad poſitionē primi ſequitur poſitio ſecundi. Ad rationē eni primi ſequit ratio pncipij ſm philoſophū. Sed ſi principiū eſt: poteſt habere principatū. ergo ⁊c̄. Unde dicit beatus Auguſtinus. ꝙ pater eſt principiuꝫ totius deitatis quia a nullo. ⁋ Secundū argumentum ⁊ primū motiuuꝫ. Poſſet autē queri quare eſtis moti. Sāctus Bonauentura Rndit ꝓpter auctoritatē maximorū doctoꝝ. Antiq eni doctores q fuerūt ante ſcm̄ bonauēturā dixerunt ꝙ inaſcibilitas in pře dicit fōtalē plenitudinē. Eſt āt fontalis plenitudo nihil aliud q̄ oīmode plenitudo pductiuitatis. Uñ habet fontalē plenitudinē ē hře plenitudinē prīcipalē pducēdo. Sꝫ illud nō pōt intelligi reſpectu creaturarū. pꝫ qꝛ illa plenitudo eſt in trib⁹ nec eſt ī pře reſpectu ſpiritusſcti: qꝛ illa etiā eſt in filio. g̃ eſt reſpectu filij. Et ſic fontalis plenitudo in patre pōt gñationē. Et tūc arguit ſic. Innaſcibilitas eſt fontalis plenitudo g̃ dicit aliquā entitatē poſitiuā. ſ. generationē. ⁋ Aduertēdū eſt hic ꝙ doctor ſeraphic⁹ vł dicē ꝙ inaſcibilitas ⁊ fontalis plenitudo dicat gñationē. Rñdet. n. ad tertiū argumētū ſic dicēdo ꝙ př gñat qꝛ de⁹ inaſcibilis: ⁊ ſpirat qꝛ iproceſſibilis. Dicit poſtea trāſitis. xij. vel. xiij. regis. Rō pmitatis in aliq̄ gñe eſt rō pncipiati ī illo (vt rō pncipij p modū nāe eſt rō pncipiati geniti) iō qꝛ př eſt primū reſpectu emanatiōis gñatiōs ⁊ pceſſiōis. Et qm̄ primū in gñe gñatiōis qꝛ inaſcibilis: primū ſo in gñe ſpiratiōis qꝛ deus improceſſibilis iō generat qꝛ de⁹ inaſcibilis: ⁊ ſpirat qꝛ deus iproceſſibilis. Tñ in fine ſeptime rōnis q̄re innaſcibilitas dicat poſitiuum dicit ꝙ paternitas ⁊ ſpiratio actiua reducant ad inaſcibilitatem. Nō āt idē reducit ad ſe. Ut igit fuiſſe intētio ſcti Bonauē. ꝙ inaſcibilitas diceret relationē pncipij in gñali: ⁊ hoc ex ꝯñti tñ adhuc prio reſpectu gñatiōis ⁊ pceſſiōis dicit eni diſ. xxviij. q. j. ante ſolutionē argumētoꝝ ꝙ př eſt pn^m toti⁹ diuinitatis qꝛ a nullo eſt ⁊c̄. hoc idē vł dicere eadē diſt. q. ij. Ubi dicit Innaſcibilitas q̄ntū ad ꝯſequētē itellectū dicit vl̄eꝫ principalitatē ſiue fontalē plenitudinē in corpore queſtionis. ⁋ Scd̄m motiuū ⁊ tertia rō. Quia oēs tam antiq q̄ moderni dicūt ꝙ inaſcibilitas eſt ꝓprietas patris. Sed inaſcibile ſi dicit ſolam priuationē nō pōt eſſe ꝓpetas patris. Seu ſic: ipoſſibile ē ꝙ inaſcibile ſit ꝓpetas pris ⁊ dicat ſolam pri

iam priuationē.ergo innascibile non dicit solam priuationē.~~ergo innascibile non dicit solaȝ priua~~tionē.Patet alioquin tam essentia q̄ spūssanctus dicerent innascibilia.pȝ quia nec generantur nec pñt generari nec sūt apta nata generari.ergo innascibilitas nō dicit purā priuationē. ¶ Tertiū motiuuȝ ⁊ quarta rō. Hilarius dicit pr̄ est auctor filij nō quia creator nec factor sed qr genitor. Sed pater nō habet summā auctoritatē nisi quia innascibilis.ergo ⁊c̄. ¶ Quartū motiuū ⁊ quinta rō. Qr ſm phm̄. Quāto causa prior tanto est potentior ⁊ plus influit.ergo a simili quāto ꝑsona prior tanto plus ꝓductiuior ⁊c̄.Dat signū huius dicēs. Uidemus q̄ prima in generib⁹ sunt principia alioꝝ: ⁊ que sunt simpliciora vt in pluribus:ita q̄ in eis sit status:habet potentiā infinitā:vt pūctus respectu linearuȝ.Et vnitas respectu numeroꝝ ⁊c̄. Pūctus habet potentiā infinitā supple in copulando. Similr̄ vnitas respectu numerorū scȝ potentialiter.sic etiā in essētia diuina quia est ꝑma respectu creature. Hoc argumētū min⁹ valet aliqo. ¶ Sexta rō ⁊ quintū motiuū. Sicut possibile est intelligere ꝑsonaȝ patris ⁊ filij nō itellecta hypostasi spūs sācti. Sic etiā possibile est ⁊c̄.Alias rōnes s.ȝ septimā:octauā ⁊ nonā quere in litera sancti Bonauēture.Septima incipit ibi. Sic videm⁹ q̄ sūt plures personę in vna natura. Octaua icipit ibi. Amplius paternitatis ⁊ generationis proprietas ⁊c̄. Et nona incipit ibi. Postremo cuȝ idem sit primuȝ ⁊ principiū. Et concordat cū prima ratione.

Queritur tertio.

vtrū contingat ꝓprietates abstrahi

Termini superi⁹ declarati sunt. ¶ Resolutio questionis totius stat in vna distinctione ⁊ quinq̄ dictis. ¶ Distinctio est talis. Abstractio est duplex scȝ realis seu ex natura rei ⁊ intellectualis seu rationis. Abstractio realis ⁊ ex natura rei: est illa q̄ abstractū ab aliquo pōt remanere in actuali existētia:absq̄ eo a quo abstrahitur. Tali abstractione abstrahit anima in morte a corꝑe. Uñ abstractio realis ⁊ separatio idem sunt.Dicit ista San. Bōauen. Sic abstrahitur vniuersale a particulari ⁊ forma a materia. Uniuersale eniȝ potest abstrahi reali abstractione ab omni particulari determinato. Nec vult. S. Bonauētura q̄ vle possit eē sine īdiuiduo:sȝ qōcūq̄ indiuiduū determinatū def: sp̄ pōt saluari in alio destructo illo vt pȝ. ¶ Propositio. Omne accidēs absolutū realiter ⁊ eēntialiter distinctum a sb̄a pōt taliter abstrahi a substātia:vt pȝ in sacramēto altaris.Abstractio vero intellectualis seu rōnis:est illa qua intellect⁹ itelligit aliquā rationē formalē nō itelligēdo aliā. ¶ Propositio. Quodlibet sbiectū est abstrahibile abstractione intellectuali a sua propria passione ⁊ econuerso:sed nō abstractione reali.Questio autē ista est de vtraq̄ abstractione. ¶ Primū dictuȝ. Ubicūq̄ est abstractio realis ibi est cōpositio ⁊ diuersitas. Patet hoc de omnibus exemplis datis:vt de vlī ⁊ particulari.De accidente ⁊ subiecto ⁊ de corpore ⁊ aīa:in qbus est cōpositio. ¶ Scōm dictū. Quandocūq̄ intellectus noster itelligit aliquod obiectum completū complete:tunc necessario intelligit ipsum sub duplici ratione.s.sub ratiōe qd ⁊ sub ratione seu per modū quo. ¶ Propositio. Quandocunq̄ intellectus noster intelligit aliqd intelligibile:tunc intelligit ipsum sub aliqua rōne.Ratio ergo est quo intelligitur. Obiectū autē est quod intelligitur.Exemplū.Cum intelligo hominem inq̄ntum rōnalis :tunc homo est qd intelligit:rationalitas autē est rō quo.Et fortassis ibi accepit doctor Subtilis illam distictionē qua vtitur sepius in sua doctrina q̄ genus accipit vt qd vel vt modus ⁊c̄. ¶ Propositio alia ⁊ habetur in logica.Quādocunq̄ intellect⁹ noster itelligit aliquid complete:tunc ibi est quid qd terminat actū intellectus:⁊ ratio intelligendi vt quo terminat actus intellect⁹. ¶ Tertium dictum. Realis abstractio nullo mō ponēda est in deo:neq̄ quoad eēntiam:neq̄ quoad personas:pȝ.quia ipsa ꝓsupponit compositionē.Sed nulla est in diuinis cōpositio.igitur ⁊c̄. ¶ Quartū dictum. Quia itellectus noster intelligit aliquid in diuinis:vt quod: ⁊ aliquid vt quo:ideo est ibi ponenda abstractio ſȝ intellectum nostrū siue quoad essentiā:siue quoad ꝑsonam. Probat. Quia qd ⁊ quo sic se habent per omnia sicut abstractum ⁊ cōcretū. Sed deitas vel essentia vocat abstractum deus vero concretū.Similiter intelligit pr̄ per modum qd ⁊ paternitas per modū quo.ergo ⁊c̄. ¶ Quintum dictuȝ. Qr modus significandi consequit modū intelligēdi Ideo possumus aliquid nominare in ꝯcreto ⁊ etiam in abstracto in diuinis.tam in eēntia q̄ in persona.probat:quia sicut rem intelligimus sic eam nominamus:sed intelligimus essentiam per modum quo siue in abstracto.ergo possumus eaȝ nominare in abstracto. ¶ Correlarium. In diuinis est abstractio intellectualis ⁊ rationis.

Quarto queritur.

Utrū peccatum sit ꝯtra deuotionibus siue ꝓprietatibus opinari. Termini declarandi sunt tres.s.peccatum:proprietas ⁊ ꝯtra opinari. ¶ Pro primi termini intellectu notandū q̄ peccatū est duplex.s.veniale de q̄ in scōo ⁊ Mortale ⁊ tale est duplex.s.origīale:⁊ de illo etiā nihil ad ꝓpositū:⁊ actuale de hoc est qd nr̄a. ¶ Uñ peccatū mortale actuale (ſm Aug.) est dictū vel factū vel concupitū ꝯ legē dei. Tres prime ꝑticule huius diffinitionis denotant tria genera peccatoꝝ. Oē eni peccatū mortale actuale vel est locutio: vl̄ cogitatio:vel operatio.Et hec tria genera peccatorum ſm ordinē tanguntur in descriptione dicta. ¶ Prima propositio. Nulla cogitatio quantumcunq̄ mala videatur est peccatum:si ꝑueniat voluntatis libertatem seu ſm q̄ preuenit.probatur.

Quia nihil est peccatū nisi voluntariū. ¶ Scđa ppō. Nullus actus exterior nec aliqua cogitatio nec aliqua locutio est peccatū nisi q2 voluntariū: seu q2 voluntate. Unū btūs Aug⁹. li. de alab⁹. Peccatū est voluntas retinēdi vł cōsequēdi: qđ iustitia vetat. Et hec diffinitio est formalior q̄3 prima. Est ergo pctm̄ voluntas .i. volitio mala. Et accipit actū primū pro actu scđo: sicut cōiter facit. Et hec due diffinitiones danf de peccato cōmissiōis. Est aūt et pctm̄ obmissiōis. Et valde dubiū est vtrum aliqs solo pctō obmissionis possit peccare. Exemplū de obdormiente matutinū: qui tñ debito tpe se posuit dormitū: alioqui ipse eēt culpabilis. Aliter diffinit btūs Ambrosius dicēs. Pctm̄ est preuaricatio legis diuine ⁊ celestiū inobedientia mādatoꝝ. ⁊ ponitur in libro de paradiso. Scđa pars exponit primā. Oīs enī trāsgressio precepti diuini voluntaria: est pctm̄ mortale. ¶ Correlariū a multis doctorib⁹ infertur. Q2 nec ecclesia tota: nec papa: nec quicunq̄ plātus potest obligare aliquē ad peccatum mortale: intelligitur si nō dirigit̄ immediate a spū sancto. Patet ex duab⁹ diffinitionibus peccati mortalis: Peccatū enī pape vł ecclesie seu prelati non est lex diuina: sed oē peccatū est in obedientia mādatoꝝ dei. ergo ⁊c. ¶ Scđs terminus est proprietas qui superius diffuse declaratus est ideo nunc pertranseo. ¶ Pro tertio termio scз ꝯtrarie opinari. Nota primam distinctionē in resolutione questionis: ⁊ sic habebis eius declaratione.

Resolutio questionis stat in quattuor distinctionib⁹ ⁊ septem ppōnibus. ¶ Prima distinctio. Cōtigit dupliciter ꝯrie opinari. Uno mō ꝯtigit ꝯrie opinari circa ea que spectāt ad doctrinā xp̄iane religionis vt circa articulos fidei: ⁊ circa ea que ꝯtinentur in sacro canone biblie. Alio mō contingit ꝯrie opinari circa ea que spectant ad doctrinā humane inquisitionis: vt quod vbi nihil fit in re ⁊c. ¶ Prima ppositio. Circa ea que spectant ad doctrinam inquisitionis hūane: licitū est nō solū ꝯrium opinari: sed etiā cōtra asserere. probaf. Illud est licitū qđ nulla lege est phibitum ⁊c. ¶ Scđa distinctio. Spectātia ad doctrinā xp̄iane religionis sunt in triplici drīa. Nā quedā sunt de necessitate fidei: quedā sunt de certitudine sacre scripture. quedā vero sunt annexa his vel illis. Exemplū pmi: sunt articuli fidei. Exemplū scđi: sunt oīa que ꝯtinenf in canone biblie. Exemplū tertij: vt ea que spectant ad explanationem scripture sacre: vt q̄stiones ⁊ scripta doctoꝝ. ¶ Scđa ppō. Opinari ꝯrie circa ea que sūt de necessitate fidei simpliciter est pctm̄ mortale in altero scз in illo qui falso opinatur. ¶ Tertia propositio. Si ille qui opinatur falsum circa ea que sunt de necessitate fidei habeat simplicē opinionē falsam: tunc est peccatū erroris. Si autē habeat assertionem sic vt affirmet ⁊ defendat est peccatum heresis. Unde dīt errare potero: sed propter hoc hereticus non ero. Unū error ⁊ heresis habēt se sicut supius ⁊ inferius. Abbas ioachim habuit errorē pessimū ⁊ periculosissimum: quia de trinitate: nō tñ fuit hereticus. ¶ Nota hic iuxta magister noster ꝯ inquisitores quoꝝ multi non habent discrimen inter errorē ⁊ heresim: condēnātes quosdā vt hereticos: qui tñ parati sunt depōere errorē. ¶ Tertia distinctio. Homines se habent in duplici differentia circa sacram scripturā. Quidā ignorant sacram scripturā: nec tenentur scire: sicut rustici. Alij sciunt sacram scripturā: ⁊ tenētur scire: sicut epi q magis tenenf scire q̄ doctores. ¶ Quarta ppō. Ignorantes sacrā scripturā nec tenentes scire: possunt ꝯrie opinari: seu licet eis: vt si quis diceret q Jacob esset pater Isaac: ali⁹ diceret q nō. ¶ Quinta ppō. Non licet scientes sacrā scripturam opinari ꝯrium de aliquo cōtento in sacra scriptura: alioquin alter opinantiū peccat: qđ si pertinax est defendere peccat mortaliter: ⁊ est hereticus. Probatur. Quisquis enim ꝯdicit sacre scripture ⁊ est ꝑtinax ad defendēdū est hereticus. ergo ⁊c. Unū opꝫ esse circūcisum labijs. Nullo modo ergo admittendum nec credendum q (vt dicit Parisius quidam orator in cathedra) q Sanctus Hieronymus correxerit Matthęum euangelistā de triginta argenteis. Non est verū sed magis exposuit. Item sanctus Hieronymus exponens sacrā scripturā ibi. (Oportet episcopū esse vnius vxoris virū) dicit q bigamia ꝯtracta ante baptismū nō impedit ordinationē episcopalem. Sanctus vero Augustinus exponit opposito modo dicēs: q impediat. Et hoc cōmuniter tenetur. Et in alijs cōsimiliter est dicendū scз q non corrigunt sacrā scripturam: sed exponunt. ¶ Quarta distinctio. Illa que sunt annexa fidei ⁊ sacre scripture sunt in duplici differentia. Nā quedā sunt que sequunf euidenter ex fide vel ex sacra scriptura: ⁊ opposita repugnant fidei seu sacre scripture. Alia sunt annexa fidei vel sacre scripture: tñ non sequunf euidēter ex sacra scriptura vel fide. ¶ Sexta ppō. Circa annexa fidei ⁊ sacre scripture pmo modo si quis ꝯria opinetur ante determinationē ecclesie est licitum: sed post determinationē nō licet. Unū Gilbertus episcopus porretanus ante conciliū remensē tenuit q tres proprietates eēnt in diuinis que nō essent deus. In tali autem concilio libere reuocauit: vt dicit Bernardus. ¶ Huius opinionis tñ videtur esse Gregorius de arimino qui in prio videtur sustinere illum errorem Gilberti porretani dicens. Q2 generare filiū sit complexum significabile qđ nec sit pater nec pprietas patris. Si placet eū videre potes. ¶ Septima ppō. In his que sunt ānexa fidei ⁊ sacre scripture: nec sequunf euidenter sillogistice vł aliās: nec repugnant: q2 dubia sunt: licet ꝯria opinari. Nō tñ licet asserere dubium circa deū q2: vt vtamur verbis doctoris Seraphici: Opinari est rōnis ꝯferentis. Sꝫ asserere

dubium supponentis. ¶ Corr^m finale. Dicere mendaciū in religione xpiana: est asserere oppositum alicuius articuli fidei. Non tamē sic accipit Sanctus Bonauentura in fine huius questionis &c.

Circa secundā huius distinctionis partē p̄mo querit. Utrū verbū dicatur eēntialiter vel notionaliter. Termini declarādi sunt tres scz verbum: essentialiter, & notionaliter. Est tñ prius notandū put phus. vij. metaphisice ingt q̄ Oe p̄bleuma seu questio bona p̄supponit aliqd certū & querit dubium. Certū autē est fm dicta oiū doctoꝝ: imo fm sacrā scripturā q̄ in diuinis sit verbū pz. Jo. j. In principio erat verbū & verbū erat apud deū. Et hoc est qd p̄supponit in titulo p̄sentis q̄onis. Scd̄o queritur vtrum tale verbū dicat essentialiter vel notionaliter. ¶ Notandū igitur pro primi termini intellectu q̄ verbū est noticia intellectualis: actualis: naturaliter p̄ducta. In ista descriptiōe sunt quattuor particule. Prima est noticia: & ponitur loco generis. ¶ Prima ppō. Nulla operatio siue nullus act^o potētie appetitiue pōt esse verbū. Corr^m. Nulla volitio est verbū. ¶ Secunda ppō. Uerbū est actus siue opatio alicui^o potentie cognoscitiue siue apprehēsiue. ¶ Secūda particula est intellectualis: & ponitur ad dr̄iā noticie sensitiue. Unde duplex est notitia scz sēsitiua & intellectiua. Notitia sensitiua est illa quā habet sensus de obiecto. Et est duplex scz interior & exterior. ¶ Tertia ppō. Nulla sensatio pōt dici verbū. ¶ Quarta propō. Nullus actus potentie sensitiue siue interior siue exterior potest dici verbū. Corrolarium. Uerbū solū ptinet ad intellectū. ¶ Tertia particula dr̄ actualis & ponit ad differentiam notitie habitualis. ¶ Quinta ppō. Nullus habitus. existens in intellectu potest dici verbū. ¶ Sexta propō. Nulla species intelligibilis existēs in intellectu pōt dici verbū: sed p̄cedit verbū: qz nō est notitia. ¶ Septima ppositio. Potentia intellectiua nō potest dici verbū. ¶ Ultima particula dicit naturaliter p̄ducta. De rōne enī verbi necesse est p̄duci nāliter & nō volūtate. Uñ quedā p̄ducunt libere: quedā vero nāliter. Libere p̄ducunt illa que voluntate p̄currente p̄ducunt. Naturaliter vero qñ voluntas nō p̄currit. ¶ Octaua ppō. Si de^o causaret in me notitiā alicuius obiecti totaliter: esset notitia intellectualis actualis: nec tamē eēt verbum: qz libere produceret a diuina volūtate. Corrolarium. Si deus causat totaliter visionē beati (licet sit p̄fectissima) non tñ est verbū. Uñ est opinio doctorū multorū q̄ p̄fectissima notitia in creaturis nō est verbū. Et hoc necesse est dicere. si quis dicat q̄ voluntas diuina se sola causet visionē beatificam in virgine gl'iosa & aliis btīs: sic q̄ intellect^o creatus nō p̄currat actiue ad talē notitiā beatificā. Itē sicut nec oīs notitia increata est verbum. pz de notitia eēntiali imp̄ducta in diuinis: sic nec oīs notitia p̄ducta est verbū. pz qz spūs sanctus est notitia p̄ducta (licet nō appropriate): tñ nō est verbū. ¶ Corrolariū. Ad hoc ergo q̄ aliqd sit verbū requiruntur due p̄ditiones: ¶ Prima opz q̄ sit intellectio. Scd̄a p̄ditio q̄ sit naturaliter p̄ducta. Uñ posset breuius sic describi Uerbū est intellectio nāliter p̄ducta. ¶ Propō. Ois itellectio nāliter producta est verbū. ¶ Notandū q̄ itellectio actualis que est formaliter in patre: filio & spiritusctō: non est verbū qz est actus essentialis nō p̄ductus. Uerbū sic diffinitū est cōmune verbo creato & increato. Non tñ est nisi quedā notificatio & hoc si cōiter capiatur. Uerbū enī diuinū. i. filius solū appropriate est notitia & intellectio: vt habz Scotus questione. vij. quotlibeti. Uerbum autem creatū potest sic describi: est notitia naturaliter genita creata. Uerbum vero increatū est itellectio seu notitia naturaliter producta subsistens. ¶ Notandū vlterius q̄ agens per intellectū distinguitur vno modo cōtra agens a volūtate & arte. Illo modo est agēs naturale sicut ignis respectu cōbustionis stuppe. Alio modo agens per intellectum distinguitur ab agente naturale. Illo modo sepius capit a philosopho & est agens liberum. Notādū etiā q̄ amor concurrit ad ratione verbi nō vt intrinsece requisitum. sed vt concomitās. ¶ Sciendū est fm doctrinam doctoris Subtilis. Anteq̄ habeam^o verbum in nobis q̄ quinq̄ entitates reqrunt. Prio reqrit intellect^o ipse. 2° intelligibile. Tertio actus intelligēdi seu notitia p̄ducta. Exēplū ad itelligēdū lapidē. p̄io reqrit intellect^o intelligēs. scd̄o lapis itelligibilis. & tertio actualis notitia. Quarta entitas p̄ductio actiua: q̄ est respect^o ipsi^o intellect^o p̄ducētis ad ipsaz intellectionē p̄ductā q̄ respect^o vocat p̄ductio actiua: vl p̄ducere in p̄creto seu elicere: vel elicito. Itē vocat p̄nitas. itē vocat gignere. itē v̄berare. i. v̄bū gn̄are & v̄batio actiua. Item vocat loq apud se. Uocaturq; talis respect^o p̄cipere a Bonauē. Itē alio noīe dicē. ¶ Correla. Terminus q̄ ipsi^o dicē est verbū. Intellect^o q̄ dicit v̄bū. i. p̄ducit v̄bū idz itellectionē. Nō inquā dicit vocaliter sz mētaliter. Ista est lingua āgeloꝝ de q̄ in secūdo li. Quīta entitas ē respect^o ipsi^o notitie p̄ducte ad itellectū p̄ducētē. Et nōiat p̄duci: elici: dici. & a. e. Bonauē. p̄cipi & p̄ceptū. Itē gigni v̄berari. Itē vocat v̄bū filiatio &c. Querere q̄ Utrū v̄bum dicat essentialr̄ vel notionalr̄ est q̄rere vtrū v̄bum dicat vl p̄ueniat trib^o p̄sonis: an alicui & alicui nō.

Resolutio q̄onis stat i trib^o opinionib^o. Quarū p̄ma stat ī vna distinctione. & trib^o p̄positionib^o: & totidē dictis. ¶ Distinctio est talis. Dicere capit triplr̄ in diuis. Uno mō idem est qd intelligere. Alio mō idē est qd gn̄are. Tertio modo idē est qd creare. ¶ Prima propō fm istā opinionem. Dicere in diuinis p̄mo modo conuenit cuilibet p̄sone. Et est essentialiter dictuz

¶ Scđa ppõ. In diuinis dicere scđo mõ soli pr̄i conuenit. Et capit̃ notionaliter. ¶ Tertia ppõ. Dicere tertio mõ cõuenit cuilibet psone. Uñ scriptuʒ est. dixit ⁊ creata sunt. i. creauit ⁊ creata sunt. Et sic est essentiale in diuinis. ¶ Primũ dictũ. Uerbuʒ increatũ nõ corrñdet dicere put idem est qđ intelligere. ¶ Scđm dictũ. Uerbuʒ increatũ corrñdet dicere put idẽ est qđ generare. In his non reprehẽditur illa opinio a. s. Bonauẽ. Sed addũt qđ non placet. ¶ Tertiũ dictũ. Nullũ verbuʒ corrñdet ei qđ est dicere tertio mõ idest creare. Et in hoc reprehẽdit̃ a sctõ Bonauentu. ¶ Scđa opinio stat etiã in vna distinctione ⁊ duobus dictis. Breuiter enĩ illi se expediunt dicentes. ¶ Dicere vno mõ capitur essentialiter. ⁊ sic idem est qđ intelligere. Alio mõ capitur notionaliter. ⁊ sic idem est qđ generare. ¶ Primum dictuʒ. Uerbũ primo modo dictũ dicitur essentialiter vt. s. correspondet ipsi dicere pmo mõ est cõmune tribus personis. ¶ Secũdũ dictũ. Qñ dicere capit̃ notionalr̃ est in solo pr̄e ⁊c̃.

Resolutio tertie

⁊ proprie opinionis stat in qbusdã ppõnibus. ¶ Prima ppõ. Dicere est idẽ qđ loq. Scđa ppõ. Loqui capitur duplr̃: aut apud se: aut apud alterũ. Loquit̃ hõ apđ se dũ cogitat. ¶ Tertia ppõ. Loqui apud se est aliquid mẽte cõcipi. i. pducere siue intelligere: verbũ enim est loquela interior. ¶ Quarta ppõ. Mens nr̃a intelligendo aliquid aliud a se pducit: verbũ simile alĩ intellecto: sed intelligendo se producit v̇bũ simile sibi. Declarat̃ sic. Mẽs itelligẽdo aliqđ aut itelligit se vel nõ itelligit se ſʒ aliud. Ois aũt itellectio est silitudo obiecti illius cuius est ⁊c̃. ¶ 5ª ppõ. Mẽs intelligendo seipsam cõcipit v̇bũ simile sibi per oia. ¶ Sexta ppõ. Loqui vel dicere apud alterum est 9ceptũ mentis exprimere alteri: cui loqui corrñdet v̇bum exterius prolatuʒ. ¶ Septima propõ. Sicut in nobis duplr̃ accipit̃ dicere: sic in deo est dicere apud se: ⁊ dicere dei apud alterũ. vñ Johis primo. Et verbũ erat apud deũ. ¶ Octaua ppõ. Pr̃ in diuinis dicit apud se verbũ: qñ generat prolẽʒ sibi similem. ¶ Nona ppõ. Huic dicere pr̄is corrñdet v̇bũ eternuʒ seu v̇bum increatum natũ. ¶ Decima ppõ. Deus loquit̃ apud alterũ quãdo exprimit ⁊ dclarat seipsuʒ p creaturã: cui locutiõi corrñdet creatura ad extra. Et in hoc opinio precedens fuit improbata. Qz nõ est aliqs effectus qui nõ manifestat ⁊ declarat suã cãʒ ⁊c̃. Uñ deus loquit̃ valde qñ pducit pestilẽtias. Uñ qñ deus inspirat multas inspiratiões loquit̃ hoĩ. vñ Spũs vbi vult spi. ⁊ vocẽ eius audis ⁊c̃. Correlariũ. Duplex ẽ verbũ respectu dei. Quoddã est v̇bũ qđ corrñdet prio dicere qđ est loq apud se. ⁊ est v̇bũ eternũ ħ est filius dei. Aliud est v̇bũ corrñdẽs scđo dicere. ⁊ ẽ verbũ tpale corrñdẽs locutiõi dei ad alterũ ⁊ est creatura. ¶ Propõ. xj. Uerbũ increatũ solius est filij in diuinis cuius est concipi: sicut dicere solius est patris cuius est concipere. ¶ Duodecima ⁊ vltia ppõ. Uerbũ in diuinis dr̃ solũ notionaliter ⁊ non essentialiter quia dicitur de solo filio.

Pro solutione

argumẽtoꝝ. Notãdum ꝙ doc. Sera. pma argumẽta sil̃ soluit. Nã pcedũt ab insufficiẽti diffinitione. Unde sicut patuit hesterna lectiõe. Uerbũ est notitia intellectualis actualis naturalit̃ pducta. ꝑ nõ valẽt argumẽta. Silr̃ notandũ ꝙ duplex est notitia scʒ genita ⁊ igenita. Nã notitia genita ẽ ppriũ v̇bi. Notitia v̇o ingenita ẽ eẽntialis ⁊ p 9ñs cõis tribus ⁊c̃. vide textũ. Itẽ notandũ ꝙ ois notitia actualis ẽ declaratiua ⁊ manifestatiua illius cuius est. Nõ tñ ois notitia est v̇bũ: vt ẽ pʒ. Sʒ notitia cõcepta. i. naturalr̃ pducta vel genita est v̇bũ. In propõ eni doct. Sera. accipit 9cipere pro naturalr̃ producere vt pʒ ẽt in sequẽtibus solutionibus i textu ⁊ in seqñti qõne. ¶ Notãdũ ꝙ dicere dei apđ se: idẽ est qđ gñare filiũ sibi silẽm cui corrñdet verbum eternũ. Et sic est solus vnus dicẽs.

Secundo queritur

de v̇bi eterni 9notatione. Utrũ v̇bũ eternũ 9notet aliqđ ex pte creature. Uñ notandũ ꝙ 9notare est aliqđ ꝑter sigñtũ pncipale importare. ¶ Resolutio qõnis stat in. xij. propõnibus. ¶ Prima propõ. Tũc verbũ dr̃ vel gñatur qñ mẽte silitudo vł imago alicuius cognoscibilis 9cipit̃. Ista propõ pʒ ex descriptiõe v̇bi in pcedenti lcõne hesterna: vbi dicit̃ ꝙ verbũ est notitia intellectual̃ actual̃ ⁊c̃. qz v̇bũ ẽ ipa silitudo ⁊ imago obiecti. ¶ Scđa propõ. Cũ v̇bũ sit silitudo 9cepta obiecti sequit̃ ꝙ v̇bũ dicit respectũ ad illud cuius est scʒ v̇bũ. qz notitia est alicuius notitia. ¶ Tertia propõ. Qz mẽs nr̃a nec sil̃ nec vna ⁊ eodẽ actu videt se ⁊ alia: iõ alio v̇bo dicit se ⁊ aliis verbis dicit alia. Pʒ eni ꝙ intellectus meus nõ sil̃ ⁊ eodẽ actu intelligit se ⁊ alia. Sil̃ eni ⁊ semel intellectus nõ intelligit plura perfecte. ¶ Quarta propõ. Tot sunt in mẽte nr̃a v̇ba qt sunt obiecta itellecta actu ab ea: ⁊ tot pñt eẽ v̇ba qt sunt eẽ itellecta ab ea. ¶ Quinta propõ. Qz summus spũs in pr̄e se ⁊ oia videt vno aspectu. i. intellectiõe ⁊ eodẽ actu. Iõ cognoscit se vt est pncipiũ oiʒ alioꝝ. Oia eni sunt clara oculis dei. ¶ Sexta propõ. Qz in pr̄e vis 9ceptiua cõcipit silitudinẽ oia circũplectentẽ sub intuitu vno siue aspectu: iõ 9cipit siue generat vnũ verbũ qđ est silitudo pr̄is imitatiua: ⁊ est silitudo creaturarũ opatiua vel exẽplatiua tenẽs mediũ per quam pr̄ opari dr̃. Hec propõ tres hʒ ptes. Prima dr̃ vis cõceptiua: p quã debet intelligi memoria secunda q̃ est vis generatiua: 9cipit. i. producit similitudinẽ idest verbũ: oia circũplectentẽ. i. continentẽ sub intuitu vno. i. habentẽ essentiã sibi p̃sentem. Scđa pars est declaratiua prime partis. Nisi eni generaret v̇bũ quod eẽt similitudo patris ⁊ alioꝝ. similitudo eni seu v̇bũ nõ oia complecteret̃ nisi esset ⁊ patris ⁊ alioꝝ. Differenter tamen qz patris ẽ quasi imitatiua. Uel

tius. Uel poti⁹ vt vult doctor subtilis. Est p adequationē silitudo p̄ris. Aliorū āt p exēplationē. ℭ Septima ppō. Filius in diuis dr̄ virtus dei ꝛ sapientia p̄ris in scripturis sacris. Non tñ intelligendus est q̄ sit formalr̄ virtus p̄ris: sed suppositaliter cui scȝ p̄r cōicat eandē virtutē operandi. Uñ p̄rē3 operari per filiū pōt intelligi tāq̄ per rōnē formalem agendi. Et sic non intelligit. Uel pōt intelligi tāq̄ per suppositū cui cōicauit p̄r eandē virtutē operandi. ꝛ isto mō intelligit. Et sic silr̄ agit filius ꝛ p̄r per spm̄scm̄. ℭ Octaua ppō. Uerbū diuinū non solum dicit respcūm ad p̄rem a quo generat: sed ēt dicit respectū ad creaturā p modū exēplaritatis dispositiue: ꝛ virtutis opatiue. Pȝ ex sexta ppōne ꝛc̄. Uñ verbū esse exēplans creaturā pōt intelligi triplr̄. Uno mō actu. Et hoc qñ pducit aliqd cū p̄re ꝛ spū scō. Uñ cā exēplans ꝛ efficiens sunt idē. vñ intellectio dr̄ silitudo obiecti ita verbū qd̄ est ipsa notitia dr̄ exēplans oim rerū. Scdo mō dr̄ exēplans scdȝ hitū: inquātū pōt facere creaturā ꝛ iquātū aliqua creatura pōt creari. Tertio mō dr̄ exēplans scdm̄ aptitudinē. Quia est aptū natū cū p̄re pducē creaturā tāq̄ exēplar ipsius. Dcm̄ enim est supra q̄ donū vt dr̄ de spūscō non solū dicit respcm̄ ad dantē sed ēt ad illū cui daf. Et hoc triplr̄: q: vel scdm actuȝ vel scdm hitū: aut scdm aptitudinem. Require supra. ℭ Nona ppō. Exēplans scdm actū non cōpetit verbo ab eterno: sed ex tpe. ℭ Decima ppō. Exēplāns scdm hitū respicit creaturā vt polem fieri. Et q: creatura ab eterno fuit polis: iō verbū semp fuit exemplans scdm hitū. Et hoc appropriate. Corr^m. Potētia dispositiua exēplatiua ꝛ operatiua idem sunt. ℭ Undecima ppō. Queadmodū dcm̄ fuit superius de dono: eodē mō dicendū est nunc de verbo respcū potentie opatiue scȝ scdm actū: hitudinem ꝛ aptitudinē. Et hoc large loquendo de aptitudine. ℭ Duodecima ppō. Lȝ vbū vltra principale suū significatū iporter ab eterno respcūm ad creaturā scdm aptitudinē seu respcm̄ aptitudinalē ꝛ ēt hitualē: nō tñ dic respcm̄ actualē ad creaturā ab eterno.

Pro solutione argumentorū. Notanduȝ q̄ vltima rō est melius argumentū qd̄ hic fit. Et est tale. Si verbum diceret respcm̄ ad creaturā: pōt dici verbum creature qd̄ expresse beatus negat Anshelmus in monologion. Probat ꝯña: q: iō dr̄ filius p̄ris ꝛ verbū p̄ris: q: dicit respcm̄ ad patreȝ. Si dicas q̄ dicit respcū ad dicentē principalr̄. Uñ non pōt dici nisi verbū p̄ris: eadē rōne cū spūs dicat respcm̄ ad spirantē principalr̄ nō poterit dici spūs moysi vel spūs helye qd̄ est ꝯ scripturā sacrā. Itēȝ si dicit respcm̄ ad creaturā cū oē nomē dicens respcm̄ ad creaturā sit essentiale: ergo verbū nullo mō dr̄ psonaliter. ℭ Rñdeo. Spūs dr̄ duplr̄. Uno mō dicit spūs ab actu psonali vel notionali. videlȝ a spirari vel a spirare id est pducere. Hoc mō non accipitur spūs in sacra scriptura cuȝ dr̄ spūs helye vel spūs moysi ꝛc̄. Alio mō dr̄ spūs ab actu essentiali: q est inspirari vel inspirare. Et hoc vult. S. Bonauentura qñ dicit vel ab actu spirandi. glosa. i. inspirandi. ℭ Mouet dubiū ꝯnter. Utrū posit dici spūssctūs hois: sicut spūssctūs helye. Et lȝ mgr̄ sniarū dicat q̄ .s. solū ꝯueniat tertie psone in diuis: hoc non obstante. Dico q̄ spūssctūs ꝛ pōt dici spūssctūs hois sicut spūs hois pbaf. Nā eo dr̄ spūs hois q: inspirat ꝯsimilr̄ iō q: sctā inspirat alicui ꝛ non tm̄ spm̄ pphetie: iō dici pōt spūssctūs alicuius. Sicut Danie. xiii. dr̄. Suscitauit deus spm̄scm̄ pueri iunioris. Quia eniȝ scō Danieli ispirauit sctā retractionē scȝ illius ipudici ꝯsilij ꝛ puerissimi ppositi illorū pessimorū ꝛ iudicij iniqui: iō dr̄ spūssctūs pueri. Et lȝ biblie moderne seu nouiter impresse non hēant sepius in hoc loco sctm̄. Antiq tñ libri manu ꝯscripti hñt: nisi q̄ ab ignorantibus ꝛ q istum antiquū doctorē nō viderunt aliq libri bñ scripti corrūpunt hoc in loco sicut ꝛ in alijs. Pȝ de epla que legit sabbato añ Inuocauit: vbi Esaie. lviij. dr̄. Auertens semitas ingetē multi scioli corrumpunt ꝛc̄. ℭ Notandū q̄ in fine huius q̄onis dicit .S. Bonauē. Magis aūt filius ꝛ spūssctūs nolant noibus dicentibus respcm̄ ad creaturā q̄ p̄r. Qm̄ scdm rōnē intelligendi ꝛ appropriādi quasi mediuȝ sint inter nos ꝛ deū: ꝛ scdm rōnē appropriandi sunt reducentes ad deū. Pōt autē hoc duplr̄ intelligi. Uno mō q̄ filius ꝛ spūssctūs scdm nām diuinā mediāt inter patrē ꝛ creaturā sic nō dȝ intelligi. Alio mō dr̄ per appropriationē. Quia scdȝ beatū Augustinū P̄r est principiū ad qd̄ reducimur: filius forma quā sequimur: ꝛ spūssctūs gr̄a qua recōciliamur. Uñ ꝛ ipsi magis pprie dicunf nobis dari q̄ pater ꝛc̄.

Tertio queritur cum filius sit vbū ꝛ sapia qd̄ illorū sit prius scdm rōnē intelligendi. Notandū pro intellectu terminorū q̄ filius in diuinis quattuor nolaf noibus. Uocaf enim filius: imago p̄ris: verbum p̄ris ꝛ sapia ꝛ notitia. Et est notandū q̄ hic implicite tria queruntf. Primo quare hoc nomen verbū dr̄ pprie de filio: ꝛ sapientia est appropriatū. Oia enim appropriata sunt cōia tribus. Nullū aūt proprium ē cōe tribus: sed ꝯuenit vni soli psone. ℭ Secundo querit. An scdm modū intelligendi nr̄m precedat sapia verbū: an ediuerso. ℭ Tertio querit que sit dr̄ia istorū noiuȝ: sapia filius imago ꝛc̄.

Resolutio questionis stat in tribus dcis. ℭ Primū dcm̄. In intellectu verbi cadunt iste tres ꝯditiones. Intelligentis cognitio: similitudinis conceptio ꝛ alicuius expssio. Hoc pbat primo per auctem Anshelmi in lr̄a sci Bonauen. Et scdo rōne vel diffinitōe sumpta ex illa aucte. Unde verbū est notitia genita expressiua alicuius obiecti intelligibilis cuius est pfecta imago vel similitudo nālis: hanc descriptionē innuit scūs Bonauen. Et est eadē cum illa nuper dcā scdm doc. subti. In qua qdē descriptione tres ponūtur

particule. Prima particula est notitia ꝛ sic pꝫ pria pars dicti scꝫ intelligentis cognitio: qꝺ idē est qꝺ notitia. Scꝺa genita: ꝛ itelligit per similitudinis ↄceptionē. Uñ itellectu verbi id est de rōne qddi tatiua verbi est ꝙ sit ꝓductū. Tertia pticula est. Ex pressiua ꝛc̄. Per h̄ pꝫ 3ᵃ clausula nr̄e ꝓpōnis prie ꝛ per ↄñs ipsa tota ꝓpō. Et sic pꝫ ꝙ verbū icludit ista tria scꝫ notitiā genitā id est gn̄atione ꝛ imagi nē ꝛ similitudinē obiecti. ℂ Scōm dcm̄. Sapien/tia ꝛ notitia cū dicant aliqꝺ absolutū sunt cōia tri bus verbū tñ ꝛ imago ꝛ filius sunt ꝓpria filio. Pri ma pticula pꝫ: qꝛ sunt absoluta appropriantur tñ filio. ℂ Tertiū dcm̄. Ista quattuor noīa hñt se per ordinē: sapiā: filius: imago ꝛ verbū: put dicuntur de scꝺa psona in diuinis. Primo enim dr̄ sapien/tia ſm̄ modū nr̄m intelligendi: de hinc filius: ter/tio imago. quarto verbū. Uide ista latius in textu Uerbū enim dicit ꝛ intellectionē ꝛ genitum ꝛ mo dum expressuꝫ emanādi ꝛ supaddit vltra hec tria rationem exprimendi ꝛ manifestandi.

Queritur quarto.

Utrum hoc no men verbū de/buit ad diuina transferri ꝛc̄. Notandū ꝓ declaratio ne terminoꝝ ꝙ ly verbū accipit quattuor modis. Primo hoc nomen verbuꝫ accipit ꝓ deceptione. Ut verba dat ois amans. Scꝺo mō ꝓ pte orōnis. Ut verbū est pars orōnis ꝛc̄. Tertio mō ꝓ filio dei Ut verbū caro fcm̄ est. Quarto mō capit verbum ꝓ loquela. Uñ versus. Est deceptio: pars: loquela: filius dei. ℂ Notandū vlterius ꝙ verbū captū ꝓ loquela est triplex. scꝫ. Exterior loquela: interior: ꝛ media. Hoc est ꝙ dicit beatus Aug. xv. de trinita te. Quod est verbū sensibile: intelligibile vel intel lectuale: ꝛ mediū. Loquela interior seu verbuꝫ in/tellectuale est ipsa actualis notitia intellectualis: nāliter ꝓducta. Sed loquela seu verbū exterius: si ue verbū sensibile. est illud qꝺ attendit in vocis ꝓ latione vel ex ipsamet vox significatiua. Loquela vero media siue verbū mediū: est notitia vel cogi/tatio quedā de voce ꝓlata seu ꝓferenda exterius. Uñ verbū intellectuale attendit in cogitatiōe rei. Uerbū mediū in cogitatione vocis: verbū xo sen sibile attendit in vocis ꝓlatiōe. Uñ in aīa nr̄a ista tria sunt subordinata. Prīo est intellectio rei: vt la pidis: ꝛ vocat verbū mētale. Scꝺo est intellectio vocis vel de ꝓferenda voce ꝛ illa est tm̄mō de vo/ce ꝛ non de re: ꝛ vocat loquela media: qꝛ mediat inter intellectionē rei ꝛ vocē ipsam sensibilē. Ter tio est ipsa vox que est loquela exterior. Exēpli cā. Doctor lecturus. prīo cogitat lectionē suā legēdā. scꝺo cogitat quō vult eā ꝓferre seu declarare. Qꝛ non sufficit doctorē rē intelligere: sed ēt oꝫ docto/rē pmeditari quō vtiliter ꝛ clare velit exprimere q̄ intelligit. Hō enim inquātū rōnabilr agēs necesse hꝫ precogitare. Tertio est ipsa vox sensibilis ꝛc̄. ℂ Posset ergo qꝺ fieri prīo ꝛ v̄bo sensibili. Utrū transferat ad dina verbū exterius. ℂ Scꝺo vtruꝫ verbū mediū transferat ad dina. ℂ Tertio an ver bum mentale transferat ad diuina ꝛ de illo verbo principalr̄ querit qōnr̄a. Et nota ꝙ rñsio ad qōnē non fuit reducta ad ꝓpōnes per doctorem.

Resolutio

qōnis stat in sex ꝓpōnibus. ℂ Prima ꝓpō. Nullū ver bum sensibile prolatū exterius transfert ad dina. Pꝫ qꝛ tale verbū nihil aliud ē q̄ vox que potius dr̄ index verbi: ꝓprie enim non est verbū: sꝫ dicat verbū sensibile. Et sic hꝫ rñsio pro pria formatiōe qōnis. ℂ Scꝺa ꝓpō. Nullū verbū mediū trans fert ad diuina. Et per hoc pꝫ scꝺa qꝺ pꝫ ista ꝓpō. Quia verbū mediū non est nisi cogitatio de expli sione verbi ꝓprie dicti. ℂ Tertia ꝓpō. Solū ver bū ꝓprie dcm̄ scꝫ intellectuale transfert ad diuina Et qꝛ textus scti Bonauenture non est obscurus. Iō ipsum in vlteriorēs non resoluam ꝓpōnes. ℂ Uñ est notandū ꝙ duplex pōt eē translatio ali cuius nois. Una ſm̄ rē. Alia vero ſm̄ ipositioneꝫ. Pro pria translatiōe nota talē regulā. ℂ Qñcūqꝫ aliqꝺ nomen prīo ꝛ per se: ꝛ proprie significat ali/quā rē pp aliquā tñ similitudinē repertā in alia re transfertad significandū illā iproprie. Exēplū. Ri dere significat prīo ꝛ ꝓprie actuꝫ oris ꝛ transfert ad florere. ℂ Pro scꝺa translatione nō 2ᵃᵐ regu lā. ℂ 2ᵃ regᵃ. Qñcūqꝫ aliqꝺ nomē ē ipositū alicui siue ꝓprie siue minꝰ ꝓprie: ꝛ trāsfert ad significan dū aliqd qꝺ pus ꝛ pfectius eius significatuꝫ est: est translatio ſm̄ ipositionē. ℂ Quarta ꝓpō. Cuꝫ nec verbū sensibile nec ēt verbū mediuꝫ transfert ad diuina ꝛ non sit aliud verbū q̄ intellectuale se/quit ꝙ ipsum transfert ad diuina. ℂ Quinta pro positio. Sicut ergo ratio paternitatis per pus est in diuinis: ipsum tamen non transfertur ad crea/turis sicut etiam lux ꝛ verbum ꝛ sic de aliꝭ. ℂ Di cit ergo ꝙ sicut ratio trinitatis reperitur in sensu reperitur etiam in ratione conuersa ad sensum: ꝛ reperitur in ratione ſm̄ se: sic ꝛ ratio verbi. Exem plum de potentia visiua. Primo est potentia visi/ua scꝺa ipsa visio. tertio ꝓsecutio vel appetitꝰ quo sensus ꝓsequit obiectum sibi ↄueniens. Non est tñ expressa similitudo. vñ nec imago dicenda est. ℂ Sexta ꝓpō. Uerbum nr̄m intellectuale hꝫ si militudinē ad verbū increatū quantū ad tria scili cet quantū ad originem: quantū ad dispōnem: qꝛ verbum diuinum est ars plena oīum rōnem viuē tium. i. oīum obiectorum intellectorum. Et in illa arte oīa sunt exemplata. tertio verbum nr̄m intel/lectuale hꝫ similitudinem ad verbum increatum quantum ad vnionem eo ꝙ vnitum est nature hu mane sic tamen ꝙ manet integrum apud patrem sicut verbum nostrum vnitur voci vt innotescat: ꝛ tamen non transit in vocem sed manet in mente integrum. ℂ Notandum est pro verbis beati Au gustini. Quod omnis creatura inquantuꝫ cogni ta a deo dr̄ viuē i deo. Tale eni eē extrisece ꝛ ptici patiue hꝫ cognitum: quale esse hꝫ cognitio forma liter

riter et intrinsece. Unde dicit philosophus quod actus intellectus est vita. Nullus enim intelligit nisi vivat et ipsa intellectio est vita. Et hoc in creaturis est accidentalis. Domus ergo intellecta vivit. Hinc dicit beatus Augustinus quod imperfectiora habent nobilius esse in intellectu quam in se. Unde domus cum dicat artificiale: habet nobilius esse in cognitione quam ad extra: licet non habeat nobilius esse domus. quia esse domus dicit esse ad extra. Ita ego habeo nobilius esse in intellectione divina quam in propria existentia. licet non habeam nobilius esse hominis in intellectu divino quam ad extra. Consimiliter omnes creature habent simpliciter nobilius esse et verius in cognitione divina quam in se. Ab eterno enim vitale esse habuerunt a deo. Unde beatus Augustinus super primo capitulo Joannis. Quod factum est: in ipso vita erat. Quod factum est: in ipso vita creatrix erat: in ipso scilicet filio. Hinc canit sancta mater ecclesia. Regem cui omnia vivunt. ¶ Propositio. Non quodlibet verbum in mente nostra habet similitudinem quantum ad illa tria ad verbum increatum. Patet quia multa sunt verba in nobis importantia imperfectionem. Nam est verbum dubium: est verbum falsum verbum impotens: et verbum displicens. Exemplum primi. Omnis cogitatio qua dubito de aliquo sicut phus Utrum mundus esset eternus. ¶ Propositio. Verbum dubium nunquam est ad similitudinem verbi divini. patet quia incertum non est simile verbo certissimo. Exemplum secundi. Cogitamus sepius scire que nescimus. ¶ Propositio. Verbum fallax seu falsum nunquam potest esse ad similitudinem verbi divini. patet quia falsum non potest esse simile verbo verissimo et veracissimo. ¶ Propositio. Nec verbum displicens est ad similitudinem verbi divini. Nec etiam verbum impotens. Quia dicit sanctus Bonaventura. Frequenter cogitamus que nescimus et sic verbo nostro coniuncta est fallacia frequenter cogitamus que nolumus. Et tunc coniuncta est displicentia: frequenter etiam cogitamus que non possumus. Et tunc coniuncta est impotentia. Divinum autem verbum est verissimum: placentissimum: omnipotentissimum. Ideo expressa eius similitudo non consistit in verbo nostro nisi sit verbum certe notitie et complacentie et potentie. Et hoc est verbum quod consistit in cogitatione iuncta sibi affectiva id est amore et operativa. id est virtute. Unde beatus Augustinus. ix. de trinitate. Verbum est cum amore notitia et si addatur virtus tunc est ratio perfecta. Verbum ergo est cum amore et virtute notitia: supple concomitanter non formaliter.

Circa distinctionem xxviij. Primo queritur. Utrum hoc nomen innascibilitas sive ingenitus dicatur secundum essentiam vel secundum relationem. Pro declaratione filius termini. Ingenitus (quia sicut declarari sunt sufficienter) nota hanc regulam firmissimam apud omnes logicos. Omnis dictio composita ex aliquo multiplici et ex particula privativa est dupliciter multiplex. Primo enim ratione affirmationis opposite. Secundo ratione privationis. Ista regula sumitur a pho quinto metha physice. capitulo de potentia. ubi distinguit impotentiam. Primo secundum modos potentie. Secundo secundum modos privationis. Ingenitus autem est talis dictio que est composita ex hoc genitus quod est multiplex. Et ex privatione per quam prepositio in addita per compositionem accipitur privative. Et quia privatio habet cognosci per habitum. ¶ Notandum igitur per ad propositum sufficit quod aliquid potest dici genitum tribus modis. Primo modo proprie Genitum illo modo est aliquid productum per generationem tanquam per terminus generationis. ¶ Propositio. Solus filius dei proprie genitus illo modo. Secundo modo capitur genitum communiter. Et sic dicitur esse aliquid quod est communicatum per generationem tanquam terminus formalis generationis. ¶ Propositio. Hoc modo essentia divina potest dici genita. Unde dicit Hilarius in de trinitate. Nihil habet filius nisi natum. i. nisi per nativitatem communicatum. Tertio modo genitum potest capi communius scilicet pro aliquo producto quod non est terminus totalis generationis neque terminus formalis. est tamen necessario perexigens generationem. ¶ Propositio. Solus spiritussanctus dicitur genitus hoc modo et hoc ad intra. ¶ Nunc ulterius est notandum quod Privatio potest capi tribus modis. scilicet proprie: communiter: et communius. Privatio proprie capta est quando aliquid caret aliqua forma quam natum est habere secundum se. et et quando oportet: et quomodo oportet: secundum debitas circumstantias. Unde si aliquis homo post annum vel duos non habeat dentes est edentulus: Et si catulus post novem dies non videat dicitur cecus privatio communiter capta est quando aliquid caret aliqua forma quam natum est habere secundum se: sed non secundum debitas circumstantias. Hoc modo catulus est cecus ante nonum diem. Privatio autem communius capta est quando aliquid caret aliqua forma quam non est natum habere secundum se sed secundum suum genus. Hoc modo talpa dicitur ceca. Unde licet talpa non sit nata videre habet se: est tamen nata videre habet suum superius. Unde pho 5° Metaphysica. capitulo de privatione dicit quod talpa non sit ceca inquantum animal. ¶ Regula. Nulla privatio proprissime loquendo potest esse in divinis. Probatur. Omnis privatio proprissime loquendo dicit imperfectionem. Vel sic. Omne privatum inquantum privatum proprie est imperfectum. Sed nihil imperfectum est in deo. ergo regula vera. Patet maior: quia privatum proprie aptum natum est aliquid recipere etc. ¶ Unde est advertendum pro maiori declaratione quod duplex est negatio. scilicet in genere et extra genus. Negatio extra genus contradicit affirmationi: et in differenter dicitur tam de ente quam de non ente. Et illa negatio nihil ponit. Negatio vero in genere est illa quod presupponit naturam alicuius generis entis de quo dicatur: ut distinctio dicit non identitatem sed negationem in genere: quia nihil est distinctum nisi fuerit ens. Est enim distinctio passio entis. ¶ Ingenitum ergo potest capi quattuor modis. Primo pro

priʒssime. Scḋo ꝓprie. Tertio cōiter. Quarto communissime. Prīo ꝓpriʒssime. Et dr̄ illud qḋ nō est genitū: est tñ aptū natū generari. ¶ Prima ꝓpō. Hoc mō ingenitū totalr̄ repugnat diuinis. Prīo ꝓbaṫ hoc rōne. Scḋo exēplariter. Quia ponit priuationē ꝓpriʒssime. Negat enim formam ⁊ ponit aptitudinē. Sed nihil tale est in diuinis ğ ⁊c̄. Pʒ qꝛ aptitudo gn̄ari ⁊ gn̄are in diuinis non differūt. Qꝛ qcqḋ aptū natū est gn̄ari est genitū. ergo ⁊c̄. Ingenitū ꝓprie dr̄ aliqḋ subsistens non genitū. ¶ Secunda ꝓpō. Ingenitū hoc mō non solū dr̄ de pr̄e sed ēt de spūscō. ¶ Tertia ꝓpō. Essentia diuina non dr̄ ingenitū hoc mō qꝛ ꝯditio prīa deficit: lʒ enim essentia diuina sit ens non genitūʒ: non tñ est subsistens. i. ꝑsona. Tertio mō capiṫ ingenitū cōiter. Et est illud qḋ non gn̄aṫ nec aptū natū est gn̄ari nec ē cōicabile per gn̄ationē. ¶ Quarta ꝓpō. Hoc mō Essentia diuina non diceretur ingenita. Essentia enim diuina actu cōicaṫ per gn̄ationeʒ. Quarto mō capiṫ ingenitū cōissime. vt idē valet sicut suppositūʒ nō ꝓductū. Et sic reqrunṫ due ꝯditiones. Prīa q̄ tale sit suppositū. Scḋa ꝙ non sit ꝓductū. ¶ Quinta ꝓpō ⁊ rn̄siua. Solꝰ pr̄ ī diuinis ē īgeitū cōissime. Qn̄ ğ doctores loquūṫ de īgeito cōiter sic sumūt.

Resolutio qōnis. Notandū ꝙ sctūs Bonauētura hic quattuor adducit opiones. Quarū due prīe nihil valēt. tertia aūt opio ꝓbabilis est. Ipse tñ doctor seraphicus magis declinat ad quartā opionē. Anq̄ aūt accedamus ad opiones est notandū ꝙ est maxima apud oēs theologos ꝙ īgenitū dr̄ ꝫm relationē. ¶ Prima opio stat in duobus dictis. ¶ Primū dictuʒ. Licet ingenitū dicat solū priuationē relatiōis vel relationē priuatiōis tñ istud sufficit ad hoc quod dicaṫ de solo pr̄e notionalr̄. Un̄ duplex est relatiū: Qꝛ qḋdā positiue īportat relationē. Aliud priuat relationē. Et non ꝓprie est relatiuū: sed ē relatiuū priuatiue sic ꝙ est distractio. ¶ Scḋm dcm̄. Priuatio sola non solū pōt dici dignitatē sed ēt negatio pura pōt esse rō vel principiū distinguēdi vnā ꝑsonā ab alia. Exemplū non regi dicit dignitateʒ in rege. Uide illius opionis īprobationeʒ in lr̄a. Et est multū grossa opio. falsum enim est ꝙ pura negatio sit principiū distinguendi: nec valet in ꝓposito: qꝛ essentia diuina nō est genita. Itē nec pura negatio dicit nobilitatē. Sed ꝑ te ingenitūʒ dicit purā negationē. ergo ⁊c̄. Silr̄ si diceret nobilitatē ⁊ ꝑfectionē tunc sequereṫ ꝙ pr̄ esset ꝑfectior filio ⁊ nobilior: qꝛ hr̄et aliquā nobilitateʒ quā non hr̄et filius sed hoc est falsuʒ ergo ⁊c̄. ¶ Scḋa opio stat in duobus dictis silr̄. ¶ Primū dictū ingenitū non solū īportat relationē priuatiue sed ēt positiue. Et vt declararet poniṫ (lʒ deficiat) scḋm dictum. ¶ Scḋm dcm̄. Sicut in equale priuat equalitateʒ ⁊ ponit relationē illi oppositā sic ingenitus priuat relationē ⁊ ponit oppositā. Sed non declarat quā ponat. Et ēt in dcō deficit. Un̄ est regula. Ōis relatio originis vel est ad ꝓncipiatū. i. productum vel est relatio ad principium id est ad producens. Et ex h̄ īprobaṫ scḋa opio vt pʒ ī lr̄a. ¶ Tertia opio stat in octo ꝓpōnibus. ¶ Prima ꝓpō. Ingenituʒ ꝫm qḋ est ꝓprietas pr̄is. dr̄ ꝫm relationē ꝑtim priuatiue ⁊ ꝑtim positiue. ¶ Scḋa ꝓpō. Ingenitus est idē qḋ nō genitus. Et est btūs Aug. ix. de triñ. ¶ Tertia ꝓpō. Non genitus pōt capi tribus modis. Uno mō. vt est negatio ex̄ genus. Alio mō vt est negatio in genere. Tertio mō vt ē negatio ꝑtim in genere ꝑtiʒ ex̄ genus. ¶ Quarta ꝓpositio. Hoc nomen non albū pōt capi tripl̄r. Uno mō vt est negatio ex̄ genus. Et sic nihil positiue ponit: ⁊ negat oēm qualitatē ⁊ oēm entitatē. Alio mō vt ē negatio in gn̄e scʒ primo. Sic non albū negat albedinē: ⁊ ponit spēm oppositā albedini sub eodeʒ genere scʒ coloris: vt nigrū vel rubeū ⁊ sic de aliis qꝛ oia sunt in gn̄e coloris. Exēplū. Iste ē nō albus est tñ bn̄ niger. Tertio mō pōt capi: non albū: vt ē negatio ꝑtim in gn̄e scʒ remoto ⁊ ꝑti extra genus scʒ primuʒ. Hoc mō non albū diceretur de angelo. Un̄ angelus est non albus sic ꝙ non hʒ albedineʒ nec colorē: hʒ tñ alias qualitates. Un̄ talis negatio negat primū genus puta coloris ⁊ ponit genꝰ remotū scʒ qualitatē: ⁊ est sensus: lʒ angelus non hēat colorē: hʒ tñ qualitates. Genus aūt non capitur ꝓprie sed ꝑ colori. Un̄ ens hoc mō dr̄ genus. ¶ Quinta ꝓpō. Ingenitū īportat ordinē id est relationē: ⁊ hoc negatiue ꝫm se ⁊ absolute in rōe generis remoti. Et īportat ordinē vel relationem ad principiū in rōne gn̄is primi. Uel pōt dicere ordinē in rōne principij cōpletim tā̄q̄ ꝫm ꝓpriā rōnē. Sicut enim genitū affirmatiue īportat ordinē ad principiū. Ita ingenitus vel ingenitū īportat ordinē ad principiū priuatiue seu negatiue. ¶ Sexta ꝓpō. Si ingenitū sit negatio ex̄ genus: tūc ille dr̄ ingenitus q non gn̄aṫ: nec hʒ ordinē nec relationē. ¶ Corrm. Ingenitū vt dicit negationē ex̄ genus dicit purā priuationē. ¶ Septima ꝓpō. Si ingenitū sit negatio in gn̄e tunc ille dr̄ ingenitus q non gn̄aṫ: hʒ tñ ordinē ad principiū scʒ vt priuatiue aut positiue. ¶ Corrm. Illo mō ingenitū non solū dr̄ de pr̄e: sed ēt de spūscō. pʒ: qꝛ spūsscūs non gn̄aṫ ⁊ dicit relationē ad principiuʒ spiratiuum. ¶ Octaua ꝓpō. Si ingenitū sit negatio ꝑtim in gn̄e ⁊ ꝑtim ex̄ genus: tunc ille dr̄ ingenitus q non gn̄aṫ nec hʒ ordinē ad principiū: hʒ tñ ordinē importantē nobilitatē. ¶ Corrm. Ingenitū hoc mō dr̄ de pr̄e. pʒ declarando ꝑticulas. Prima pʒ: qꝛ pr̄ non gn̄aṫ. Scḋa ꝓbaṫ: qꝛ non ꝓduciṫ ab aliquo. Et sic non hʒ ordinē positiue ad principiuʒ. Et ex hoc sequiṫ tertia ꝑticula. Ex quo enim non ꝓducitur est prima ꝑsona ⁊ primitas importat nobilitatem. ergo ⁊c̄. ¶ Corrm rn̄siuū inferēs primā ꝓpōnem. Ingenitū vt soli pr̄i cōpetit dr̄ ꝑtim priuatiue ꝫm relationē ⁊ ꝑtim positiue ꝫm relationē: qḋ idem est cū eo qḋ dr̄ ꝑtiʒ in gn̄e ⁊ ꝑtim ex̄ genus.

¶ Est

¶ Est tñ notandū q dicere primitatē et dicere nobilitatē in p̄re p̄sonalē non est intelligendū q pater sit nobilior filio. Dicere enim nobilitatē pōt eē dupl'r. s. positiue et negatiue. Dicere nobilitatē negatiue: est non dīc īpfectionē et ignobilitatē. Et sic dz accipi dcm̄ illius opīonis ad hoc vt sit vey &c. ¶ Quarta opīo stat in quinq̄ ppōnibus. ¶ Pria ppō. Licet ingenitū vt est p̄prietas p̄ris primo et principal'r ipōrtat priuationē relationis: illud tñ ex p̄nti pōt ipoztare relationē positiue. Pria pars pz: q2 hoc priuat ingenitū qd ponit genitū. g &c. Scda pars ex sequentibus declarabit. ¶ Scda ppō. Aliqd pōt dici nō gn̄ari tribus modis. Uno mō q: simpl'r non gn̄at hoc mō nō gn̄ari dī de tribus in diuinis scz de p̄re filio et spūscō. Alio mō dicitur non gn̄ari: q2 non gn̄at: et q2 non accipit per gn̄ationē. Hoc mō essentia diuina non dī nō gn̄ari. Hoc mō dī de spūscō non gn̄ari. Tertio mō dr̄ aliqd non gn̄ari q2 non gn̄at simpl'r nec accipit p gn̄ationē nec p̄sequit gn̄ationē. Illo mō solus pr̄ dr̄ non gn̄ari. Corr^m. Non gn̄ari tertio mō et ingenitū: vt est p̄prietas p̄ris p̄uertunt. ¶ Ingenitū ergo est qd nō gn̄at nec accipit per gn̄ationē nec p̄sequit gn̄ationē. Prima p̄ticula ponit ad dr̄iā filij Scda ad dr̄iam essentie. Tertia ad dr̄iam spūsci. Spūscūs enim p̄ducit in posteriori signo originis: hoc est qd breuiter et subtiliter loquit Scotus Ingenitū est suppositū non p̄ductū. ¶ Tertia ppō. Licet gn̄atio vel p̄ductio filij non precedat p̄ductionē spūsci ordine t̄pis vel durationis: precedit eā tñ s̄m rōnē intelligendi. ¶ Quarta ppō. Aliqd dr̄ ingenitū tripl'r. Primo q2 non gn̄atur. Scdo q2 non accipit per gn̄ationē. Tertio mō aliquid dī ingenitū q2 nec gn̄at nec accipit per gn̄ationē nec p̄supponit gn̄ationē. ¶ Quinta ppō. Ingenitū vltimo mō captū dicit primitatē et fontalē plenitudinē et suppositū qd oino est a se. ¶ Corrariū. Ingenitū vltimo mō captum ex p̄nti dicit positionē. ¶ Notandū qd per fontalē plenitudinē in p̄re non est intelligendū esse in ipso (s̄m scotum) aliquā relationē realē positiuā distictā a gn̄atione actiua et a spiratione actiua que p̄ueniat soli p̄ri. Unū lz doctores moderni non multū appreciētur seu iprobent illud dcm̄ de fontali plenitudie. Tñ scūs Bonauentura non vult aliud q̄z q fontalis plenitudo dicit gn̄ationē actiuā et spirationez actiuā: illas duas scz p̄ductiones. Et sic quasi vnuz per accn̄s scz logice loquendo non metaphisice.

¶ Sexta ppō. Fontalis plenitudo non dicit precise gn̄ationē actiuā: nec precise spirationē actiuaz: sed dicit vtranq̄ simul. ¶ Corr^m. In filio non est fontalis plenitudo. Et sic loquit scūs Bonauentura. Pz ex rn̄sione ad vltimū argumentū vbi dicit. Bene dicit Aug. q dī ad non genitorē: q2 ingenitus significat remotionē genitoris s̄m vero q importat relationē positiue et ex p̄nti sic respcū principiati. In hoc verbo innuit q fontalis plenitudo dicit duplicē principiationē seu fecunditatem sicut duo sunt p̄ncipiati in diuinis scz filius et spūscūs. Tūc hoc est dubiū. vide. q. ij. di. precedentis.

Secundo queritur. Utruz ingenitus ipoztet eādē relationē quā hoc nomen pr̄. Hoc est querere. Utrū innascibilitas et paternitas ipoztent eādem relationē. ¶ Notandū p̄ terminoruz intellectu q Innascibilitas est priuatio gn̄ationis: quasi scz aliquid nō gn̄at: nec accipit per gn̄ationē nec gn̄ationē p̄sequit. In illa descriptiōe quattuor ponuntur particule. Prima particula ē priuatio gn̄ationis. innascibilitas. n. ē in gn̄atio. Et accipit large p̄uatio. 2a p̄ticla ē. q aliqd ñ gn̄at: et pōit ad dr̄iā filij qui gn̄at. Tertio dr̄. Nec accipit per generationem: ad dr̄iam essentie diuine que lz non generet tñ accipit per generationē in filio. Quarta particula est. Nec p̄sequit gn̄ationē ad dr̄iam spūsci q lz non generet: tñ p̄sequit generationē. ¶ Corr^m sequit. Quod ingenitū siue inascibilitas illo mō est p̄prietas p̄ris. ¶ Unū aduertendū q Paternitas est habitudo p̄ducentis nāliter similis ipsi p̄ducto in nā intellectuali vel sensitiua. In illa descriptiōe ēt quattuor ponunt p̄ticule. Prima particula est. Habitudo p̄ducentis: et ponit ad dr̄iam filij. Et est habitudo cōius paternitate. Scda est. Nāliter p̄ducti. Et per hoc excludit habitudo patris et filij respcū spūsci quo libere p̄ducit. Tertio ponit similis p̄ducto ad dr̄iam solis respcū rane et hois respcū pediculi quē p̄ducit. Quarta particula est. In nā intellectuali vel sensitiua ad dr̄iaz ignis respcū ignis. Et lz aliqui dicant q solum in nā intellectuali sit paternitas: tñ pp auctem sacre scripture que dicit non coques hedus in lacte matris sue lō pono. ¶ Propō. Lz p̄nitas sit vel dicat verā realē habitudinē et positiuā: tñ innascibilitas non est nisi priuatio relationis scz de principali significato. ¶ Corr^m. Innascibilitas nō dicit eandē relationē cū paternitate. pz: q2 vera relatio et priuatio non sunt idez formaliter: sed p̄nitas et innascibilitas hñt se sicut relatio et priuatio. g &c.

Resolutio q̄ōnis stat in vnica p̄clusione: et est talis. ¶ Innascibilitas dicit aliā relationē q̄z paternitas non solum quantum ad principalē intellectū sed ēt quantū ad p̄sequentē. Prima pars pz ex innascibilitatis descriptione. Scda pars p̄bat. Quia innascibilitas ex p̄nti (vt ex p̄cedenti q̄ōne pz) dicit fontalē plenitudinem: fontalis plenitudo aūt duplicē dicit fecunditatē sic q non vnicā sed principiationē duplicē. Paternitas aūt dicit vnicam. ergo non oino sunt idem. ¶ Pro vltimi argumenti solutione est notanduz q primū capi pōt dupliciter scz priuatiue et positiue. priuatiue: sic primū dī qd non hz p̄us se: negat eniz priorē. Et sic virgo gloriosissima genuit filiū suum primogenitū. i. prius non genuerat aliquē. positiue et sic dicit ordinem ad secūdū.

hoc mō hereticus voluit intelligere scḿ euangelium de virgine gloriosa: dicens ꝙ pōt dici generationē hūerit filios cū ioseph. Accipiendo ergo primū priuatiue scꝫ per priuationē prioris sic primū ⁊ principiū idē sunt re: sed non rōne capiēdo autem positiue sunt idem re ⁊ ratione.

Tertio queritur
Utrum innascibilitas sit ꝓprietas ꝑsone p̄ris. hoc est querere. an p̄nitas sit innascibilitas. pro declaratione terminorū est notandum ꝙ duplex est ꝓprietas in diuinis scꝫ ꝑsonalis: ⁊ non ꝑsonalis. Diffinit̄ aūt ꝓprietas ꝑsonalis sic ꝫ scotum. Est illa qui constituit ꝑsonā in esse ꝑsonali: ⁊ primo distinguit ipsam ab oi alia. Scđm vō scm̄ Bonauen. sic ꝓprietas ꝑsonalis est prima ⁊ ꝓpria habitudo ipsius ꝑsone positiua ⁊ cōpleta. In ista diffinitiōe quattuor ponunt̄ ꝑticule. prima est prima: ⁊ ponit̄ ꝑp distinctionē: q: primo est distinctū Scđo dī ꝓpria habitudo. Et sic excludit̄ spiratio actiua que est cōis hitudo. Tertio ponit̄ positiua ⁊ ꝑ illā ꝑticulā excludit̄ ingenitū. Quarta particula est completa: q: constituit inesse personali.

Resolutio
qōnis stat in vna ꝯclusione: ⁊ est talis. ¶ Paternitas est ꝓprietas ꝑsonalis ipsius ꝑsone p̄ris ⁊ non innascibilitas. Corr^{m}. p̄r ꝯstituit̄ per p̄nitatē non per ingenitū. Quod si arguat̄. Innascibilitas ex ꝯnte dicit fontalē plenitudinē. ergo ꝫm talē rōnē pōt esse ꝯstitutiua p̄ris. Rn̄det ad hoc ꝙ aliqua relatio sit ꝑsonalis oꝫ ꝙ dicat illius ꝑsone primā ⁊ ꝓpriā habitudinē ⁊ per modū positionis ⁊ cōpletionis. Sꝫ ꝯstat ꝙ innascibilitas quantū ad ꝯnitem intellectū non dicit spālē relationē: sed fontalē plenitudinē. Silr̄ spiratio non dicit ꝓpriā relationē. Et ideo necesse est ꝙ p̄nitas dicat. ¶ Propō. per intellectuꝫ plene cōprehendentē qd est ꝑsona p̄ris: non est hn̄ intelligibilis absq ꝯdictione ꝑsona sine p̄nitate. Sic enim intelligere est intelligere ꝯdictoria qō nihil est. ¶ Damascenus. In diuinis oia sunt vnū ꝑter gn̄ationē (.s. actiuā ⁊ passiuā) in gn̄ationē ꝓcessionē duplicē scꝫ spirationē actiuā ⁊ passiuam.

Quarto querit̄.
Utrum iprocessibilitas sit notio p̄ris sicut innascibilitas. Un̄ est notandū ⁊ ꝓ intellectu terminorū ꝙ iprocessibilitas est priuatio spirationis: qua scꝫ aliqd non spirat̄: nec spiratiōe accipit̄ nec spirationē ꝯsequit̄. In qua qdeꝫ descriptione quattuor notant̄ ꝑticule. Primo ponit̄. priuatio spirationis ⁊ est principale significatū eius. Scđo ponit̄. Qua aliqd non spirat̄ ad dr̄iaꝫ spūssci qui spirat̄. Tertio ponit̄. Nec per spirationē accipitur ad dr̄iam essentie diuine que ꝓprie non dī improcessibilis: q: accipit̄ per spirationē. Quarta particula est. Nec spirationem consequitur ad differentiam omnis creature que consequitur spirationē.

Resolutio
questionis stat in vna regula theologicali ⁊ sex corrolarijs. ¶ Regula theologicalis. Nihil pōt esse notio in diuinis nisi dicat respcm̄ positiuū vel ex primo intellectu sui: vel ex ꝯnti. i. vel de per se significato: vel de connotato. Pꝫ declarando sic. Quia qō dicit puram negationem eque dī de essentia sicut de persona: vt non produci eque dī de essentia sicut de patre. ¶ Correlarium primum. Ingenituꝫ non esset notio nisi ex ꝯnti importaret respectum positiuum. ¶ Scđm correlarium. Improcessibilitas non pōt dici notio in diuinis nisi ex ꝯnti dicat respectum positiuum. ¶ Tertium correlarium. Improcessibilitas vel inspirabilitas non potest dicere aliquem in diuinis respectum alium a spiratione actiua. ¶ Quartum correlarium. Sicut innascibilis dī qui nec generatur nec generationeꝫ consequitur: sic et improcessibilis dicitur qui nec procedit nec processionem consequitur. ¶ Quintum correlarium. Innascibilitas ⁊ improcessibilitas non ponunt in numerum in patre. Improcessibilitas enim dicit aliquam rationem ipsius innascibilitatis quasi partialiter. ¶ Sextuꝫ correlariū ⁊ vltimū. Improcessibilitas non pōt esse notio distincta a spiratione actiua in filio: eo ꝙ connotat ipaꝫ spirationē actiuā ⁊c. quere latius in textu.

Circa vigesimamnonam
distinctionem primo queritur (supposito ꝙ principium dicatur essentialiter.) Utrū hoc nomen principium etiam possit accipi personaliter siue notionaliter. Hic vnicus terminus restat declarandus scꝫ principium. Et est notanduꝫ ꝙ in tota ista distinctione principiū capit̄ pro principio producente. ¶ Nota tn̄ pro clariori illius termini intellectu ꝙ principium ꝓductiuum pōt capi duobus modis. Uno modo ꝓ per se significato. Et sic non dicit nisi relationem principij ꝓducentis ad principiatum. vt deus est principium creature: ly principium importat principiationē fundatā in ꝑcipiante ⁊ terminatam ad creaturā. Alio mō capit̄ principiū ꝓductiuū ꝓ ꝯnotato. Et sic est ꝓximū illius relationis fundamētū. hoc mō voluntas diua ē pn^{m}. ¶ Notādū vlterius ꝙ pn^{m} forālr captū capit̄ ad hoc dupl'r. p^{o} mō ꝓ pn^{o} q̇. Et sic ē ipsius respcūs siue relatio abstractiue sig̃ata. Un̄ si q̃rat̄ q̇ deus creauerit creaturā pt dici creatōe actiua. Alio mō ꝓ pn^{o} qō. Et sic est ꝓpriū ꝯcretū ipsius abstracti: vt creator. Ex^{m} ad ꝓpositū. Pr̄ est pn^{m} qō. gn̄atio pn^{m} quo sed memoria fecunda est per se significatū. ¶ Un̄ est vlterius notandū ꝙ principiū formaliter ⁊ ꝓ per se significato capit̄ tripl'r in diuis scꝫ eēntialr: notionalr ⁊ ꝑsonalr. Prin^{m} forālr eēntialr captū est respcūs ipi^{o} eēntie diue creātio ad creaturas q̄s creat: ⁊ vocat̄ creatio actiua. ¶ Regula. Omnis respectus causalitatis dei ad creaturā ē eēntialis. hoc mō ꝑncipiū solū dicit respectū rōnis. ¶ Correlarium. hoc mō principiū non dicit relationeꝫ ad intra.

ad intra. Sed principiũ formaliter notionalr̃ captum dicit quendã respectum pr̃is ꝛ filij inquantũ sũt vnus spirator spiritussancti. ¶ Corr^m. Principium notionalr̃ captũ ꝛ formalr̃ est relatio realis. pꝫ: quia nihil aliud est ꝙ̃ spiratio actiua. Principiũ vero formalr̃ personalr̃ captum: dicit relationẽ psone generantis ad personã genitã. Et vocatur generatio actiua. ¶ Corr^m. Principiũ psonaliter captũ soli patri ꝯuenit. ¶ Aliud correlarium. Principiuꝫ psonalr̃ captum est relatio realis ¶ Aliud corre. Principium notionalr̃ captũ cõuenit duob^9 scꝫ pr̃i ꝛ filio: inq̃ntũ sunt vnus spirator. Sic ergo suppositis istis videlicet ꝙ principium dicatur essentialiter. Queritur an etiam possit dici personaliter siue notionaliter.

Resolutio questiõis stat in quīqꝫ propõnib^9. Prima propõ. In diuinis non solũ est origo vera: ꝛ vera emanatio: sed etiam ipsa est cõpletissima. Prima pars pꝫ ex dictis dist. ij. Sꝫ scd̃a pars pꝫ sic: q2 nihil imp̃fectionis est in deo. ꝰ ꝛc̃. ¶ Scd̃a ppõ. Ad hoc ꝙ origo in diuinis sit cõpletissima: necesse est ꝙ emanãs. s. productũ habeat oĩmodã eq̃litatẽ ꝛ vnitateꝫ in sb̃a. Si enĩ filius haberet aliã sb̃am a pr̃e tũc nõ staret oĩmoda equalitas inter ipsos. ¶ Tertia propositio. Ad exprimendũ originẽ ꝛ emanationẽ in diuinis ꝯuenienter ꝛ catholice debent accipi termini dicẽtes originẽ. Et non debẽt accipi termini dicẽtes imp̃fectionẽ: inequalitatẽ vel diuersitatem. ¶ Quarta ppõ. Quia isti duo termini principiũ ꝛ principiatũ dicũt veritatẽ originis: ideo recipiuntur in diuinis. ¶ Quinta ꝛ vltima propõ. Quia intẽtio cause ꝛ causati dicunt diuersitatem: finis vero ꝛ finiti intentio dicit inequalitatẽ. Sed initiũ ꝛ initiatũ dicunt imp̃fectã durationẽ: Prius ꝛ posteri^9. s. tp̃e dicũt imp̃fectionẽ: ideo nõ recipiunt in diuinis. ¶ Correlariũ seq̃r. Intẽtio p̃ducẽtis ꝛ p̃ducti recipit̃ i psona respectu psone. Pꝫ. q2 possibile est ꝙ p̃duct^9 sit sũme p̃fect^9. ꝰ ꝛc̃.

Pro solutione argumentoꝝ. Et primo pro p̃rio qd̃ ẽ tale. Principiũ ꝛ principiatũ idẽ sunt. ꝰ vnũ est dicere p̃ncipiũ ꝛ p̃ncipiatũ est notãdũ. Propositio. Sicut hꝫ hylariũ pr̃ est maior filio nec tñ filius dĩ minor ita pr̃ est prior filio: lꝫ filius nõ sit posterior Ista tñ propõ est calũniabilis: q2 põt hr̃e multiplicẽ sensum. Vñ lꝫ ƀm nãm humanã pr̃ sit maior filio: dicere tñ ꝙ ƀm naturã diuinã sit maior: nullo modo est admittendũ sine expositione. s. ꝙ per ly maior intelligat̃ p̃mũ signũ originis. ¶ Prima ppõ. Licet in diuinis sit ordo ꝛ origo. propri^9 tñ est ibi origo ꝙ̃ ordo. 2^a p̃s pꝫ: q2 nisi ibi eẽt origo nullo mõ admitteret̃ ordo. ¶ Scd̃a ppõ. Licet in diuinis ordo originis recipiat̃ tñ ordo duratiõis abijcitur. ¶ Tertia propõ. Illud nomẽ p̃n^m simplr̃ recipit̃ in diuinis lꝫ ordo nõ recipiat̃ nisi cum determinatione scilicet originis. ¶ Ad secundũ argumentuꝫ dicit ꝙ initiũ capit̃ dupl̃r. Uno mõ large ad p̃n^m eẽndi ꝛ durãdi. Hoc mõ põt admitti in diuinis: q2 pr̃ est principiũ essendi: ꝛ durãdi filio duratiõe eterna. Alio mõ capit̃ stricte pro nouã scꝫ duratiõe ꝛ imp̃fecta: que distiguit̃ ꝯ eternitatẽ. Sic nõ admittit̃ in diuinis. ¶ Pro vltio notandũ ꝙ argumentũ vltimũ nõ valet: q2 finis sp̄ ẽ melior his q̃ sũt ad finẽ: idõ non est simile de p̃n^o.

Secundo q̃rit̃. Utrꝫ hoc nomẽ p̃n^m (cuꝫ dicat̃ essentialr̃: notionalr̃ ꝛ p̃sonalr̃) dicat̃ vniuoce vel equoce: hꝫ est q̃rere. Utrꝫ p̃n^m dicat̃ vniuoce de p̃n^o notionalr̃ ꝛ eẽntialr̃ dicto. Hic vnicus terminus est declarandus. s. p̃n^m. ¶ Vñ est notandũ ꝙ p̃n^m in diuinis hꝫ ꝙ differẽter dĩ scꝫ essentialr̃ notionaliter ꝛ psonaliter habꝫ triplicem actũ sibi correspondẽtẽ. Vñ prout dĩ essentialiter hꝫ pro actu sibi correspõdẽte actũ creãdi. Scd̃ꝫ vero ꝙ dĩ psonaliter hꝫ pro actu sibi correspondente actum generandi. Sed hꝫ ꝙ dicitur notionalr̃ hꝫ pro actu sibi correspondente actum spirandi. Queritur ergo Utrũ p̃ncipium dicatur de illis relationibus vniuoce vel equiuoce.

Resolutio questiõis stat in q̃nqꝫ dictis. ¶ Primũ dictũ. Aliqd̃ nomẽ p̃t accipi in diuinis differẽter trib^9 modis. Primo q̃ꝫtũ ad suppositũ. 2° q̃ꝫtũ ad sigñuꝫ. Tertio q̃ꝫtum ad cõnotatũ. Exemplũ primi. Sicut hoc nomẽ deus in istis: deus est trinitas: de^9 generat. Iste enĩꝫ terminus deus idem significat ꝛ connotat. Tñ q̃ꝫtum ad suppositũ ly de^9 diuersimode accipit̃. Nã hic. Deus est trinitas: accipit̃ pro essentia diuina. In scd̃o vero accipit̃ ly deus pro psona cum dĩ deus generat. ¶ Scd̃m dictuꝫ. Diuersificatio nominis solũ penes suppositũ nõ inducit equiuocationẽ vel multiplicitatẽ in diuinis. Pꝫ in exẽplo illarum propositionuꝫ. ¶ Scd̃o potest aliquod nomen in diuinis accipi differẽter q̃ꝫtũ ad significatum. Exẽplũ. vt Pater generat. Pater noster q̃ es in celis. Nã ly pater in p̃rio exẽplo significat psonam. In scd̃o vero significat essentiã. ¶ Tertium dictũ. Diuersificatio termini in diuinis penes sigñ̃tum inducit multiplicitatẽ simpliciter. Patet: q2 q̃ñ termin^9 aliud ꝛ aliud sigñ̃t est equocus. ¶ Tertio. Aliquod nomen in diuinis potest accipi differenter q̃ꝫtum ad connotatũ: vt hoc nomen principium essentialiter dictũ cõnotat creaturam. Sed personaliter seu notionaliter dictum nihil creatũ cõnotat: sed increatum. ¶ Quartũ dictũ. Diuersificatio nominis in diuinis facta rõne cõnotati nõ inducit simpliciter equiuocationẽ: lꝫ inducat multiplicitatem ƀm analogiam. ¶ Quintum dictuꝫ quasi correlariũ. Principiũ in diuinis: vt dicit̃ de principio essentiali: notionali ꝛ psonali non dicit equiuocationẽ: tamẽ dicit̃ ƀm analogiã. Nã principium de sua impositione: impositũ est ab actu p̃ducendi non creandi nec generãdi. Vñ sicut p̃ducere dĩ ƀm analogiã de productiõe filij ꝛ creature

non equiuoce: ita hoc nomē principium ſm has tres cōparatiões accipit differenter. Exēplū pro regula phi que talis est. Si aliquid in vna sua acceptione habet vnū oppositū: ⁊ i alia aliud dicit multipliciter. Intelligenda est tamen si illa opposita nō vniantur in aliquo nec vniuoce nec analogice.

Pro solutione argumētorū. Est nōtandum φ iniustitia capitur dupliciter. Uno mō negatiue. Alio modo positiue. Quādo accipit negatiue: tunc idem valet sicut nō iustitia. Et sic habet ꝯtradictorie oppositū scʒ iustitiam. Alio modo capitur positiue: ⁊ sic est vitium ⁊ vnus habitus positiuus. Et tunc contrarie habet oppositum iustitiam. Et sic intelligit dictum phi vbi dicit. Si aliqd in vna sui acceptione habet vnū significatū: ⁊ in alia aliud dr multipliciter ⁊c̄. ¶ Contra illud φ doctor seraphicus dicit in lr̄a scʒ φ analogū sit mediū inter equocū vere ⁊ vniuocū vere. Arguit sic. Inter nulla (quorū diffinitiones includunt cōtradictoriū) est mediū. Sʒ vniuocū ⁊ equocū sunt hmōi. ergo ⁊c̄. Probatur: q: esse eadem ⁊ non esse eadem sunt cōtradictoria ergo ⁊c̄. ¶ Regula. Omne nomē cōmune aliquibus vel habet eandem rationē: vel nō habet rationē: si pmū: est vniuocū. si scðʒ: est equiuocū. Quid ergo ad doctorem. ¶ Respondet φ vniuocuʒ accipit dupliciter. Uno modo dicit eandē rationem equaliter pticipatā ab illis quibus nomē est commune. Hoc modo inter vniuocum ⁊ equiuocū nō est mediū. Sola enim spē spālissima hoc modo est vniuocū. Alio modo vniuocum dicit nomē commune ⁊ eandē rationē: inequaliter tamē pticipatā ab illis quibus est cōmune. Hoc mō genus est vniuocū. Uñ ad cōcordādum doc. Subti. ⁊ doct. Seraphicū posset dici. φ. S. Bonauentu. loquit de vniuocatione vel vniuoco pmo modo. Scotus vo de vniuoco simplr. ¶ Propō. Lʒ idē sit eēntia ⁊ psona i re: nō tn̄ idē est itelligere eēntiā ⁊ psonā.

Circa pñtis distinctionis articulum scðm primo querit Utrum pater ⁊ filius possunt dici vnū principiū scʒ notiōale spūsctī ⁊c̄. Notādū φ. s. Bonauē. incidentaliter duas hic pōit qōnes cū magis ptineant ad dist. xij. Et tñ notandū φ qō nr̄a intelligit de pncipio notionaliter capto. Nā φ non intelligat de pncipio essentialiter vel psonaliter satis pʒ ex dictis in primis qōnibus. Principiū autem notionaliter nihil aliud est nisi vis spiratiua. Et non est nisi voluntas diuina in illo hori scðʒ φ itelligit spūsctūs modū pductus. Principiū ḡ notionalr captū fundamētalr est ipsa vis spiratiua. Formalr aūt vocat spiratio actiua.

Resolutio qōnis directe stat i vna ꝯclusione ꝗʒ oēs theologi ꝯcedūt Et est talis. ¶ Pater ⁊ filius sunt vnū pncipiuʒ respectu spūsctī: vñ dicit Aug. ix. de tri. Sicut pr̄ ⁊ filius ⁊ sp̄s. s. sunt vnus deus ⁊ relatiue sunt vnus creator ad creaturā: sic pr̄ ⁊ filius sunt vnū pncipiū respectu. s. s. Et lʒ apud theologos in cōclusiōe nō sit discordia: tn̄ in mō ponēdi diuersificant ppter pmū argumētū in oppositū qd est difficilius de pñti lectiōe. Uñ hic formāt qō a doct. Sera. Et ponit qttuor opiniōes rñdētes argumēto. ¶ pª opinio cōsistit i duob9 dictis. ¶ Primū dictū. Hoc nomē pncipiū in illa ppōne nec dicit eēntiā: nec psonā nec dicit notionē: Sed dicit ꝯueniētiā pluriū psonaꝝ in vna notiōe. ¶ Scðʒ dictū. Sicut h nomē trinus dicit diuersitatē suppositoꝝ vt ꝯueniūt in vna nā: sic h nomē pncipiū dic i ista ppōne diuersitatē psonaꝝ: vt cōueniūt i vna notiōe. ¶ Reprobatio huius opionis ponit in lr̄a. s. Bonauentu. Qr hec pōsitio sine trāslationē habetur ex vi smonis: nullā hʒ firmitatē h posito. ¶ 2ª opio stat ēt in duobus dictis. ¶ Primū dictū. Hoc nomen principiū iportat notionē in adiacētia. i. i quadaʒ cōcretione: ⁊ hoc adiectiue. In hoc deficiūt: q: pncipiū nō est nomē adiectiuum apud grāmaticos. ¶ Scðm dictum: Quādo istud nomē adiectiuuʒ numerale vnū: additur huic nomini pncipiū tūc in tali ppōne cadit a ratione nominis ⁊ tenetur aduerbialiter. Et valet tantū sicut ly vno modo vt sit sensus. Pater ⁊ filius sunt vnuʒ pncipiū idest vno modo spirant spm̄sctm̄. ¶ Sed contra istud nomen principiū de sua impositione est substantiuū ⁊ non adiectiuū. ergo ⁊c̄. Tertia opinio similiter in duobus cōsistit dictis. ¶ Primū dictuʒ. Lʒ hoc nomē principiū ꝗtum est de se dicit semp essentiam: potest tamē attrahi vel cōtrahi per additionē ad personā: vt cū dicitur. Pater est principiuʒ filij: pr̄ ⁊ filius sunt pncipiū spūsctī. ¶ Scðʒ dictū. Unū in illa ppōne pōit vnitatem circa essentiā: vt determiata vel ꝯtracta ad psonā. ¶ Sʒ hec opio nō ꝯcordat dictis btī Aug. ⁊ magistri i oib9. igit ⁊c̄. ¶ Quarta opinio ⁊ propria pōt redigi ad duo dicta. ¶ Primuʒ dictū. Hoc nomē pncipiuʒ in illa ppōe stat p notione: non solū in cōparatione ad supposita: sed etiā in cōparatione ad vnam viʒ spiratiuā. ¶ Scðʒ dictū. Unū i illa ppōne ponit vnitatē notiōis i cōparatiōe ad viʒ spiratiuā. Dicit ḡ sanctus Bonauē. φ principiū stet p notiōe. Et est pua dr̄ia inter doctorē Subti. ⁊ hūc seraphicū: q: vterqʒ dicit φ vtrūqʒ scʒ: ⁊ vis spiratiua ⁊ notio importet p ly pncipiū. Sctūs Bonauen. tn̄ dicit φ pncipalr iportet notio ⁊ ꝯnotet vis spiratiua: Doctor aūt Subti. e diuerso vult φ principalr viʒ spiratiuā iportet pncipiū: q̄ ē absolutū: ⁊ ꝯnotet notio q̄ ē spiratio actiua. Uñ dic̄ doct. Subti. Pr̄ ⁊ filius sunt vnū pncipiū spūsctī. i. sunt vna vis spiratiua: ⁊ spirant vnica notiōe. Pre[illegible] nota ppōnes sequētes. ¶ pª ppō. Pr̄ ⁊ filius [illegible] producūt spm̄ sctm̄ i quātū vnus deus iprocessibil. pʒ: q: diffinitio iprocessibil ꝯuenit vtriqʒ. ¶ 2ª ppō. Pr̄ ⁊ filius iquātū vnus deus hñt vnitatē in voluntate.

¶ Tertia

¶ Tertia propō. Pater ꝛ filius inq̄ntū sūt improcessibiles vel inquantum sunt vnus deus improcessibilis habent vnicā voluntatis fecunditatem. ¶ Quarta propositio. Uoluntas fecunda oībus modis eadem est in patre ꝛ filio sine distinctione.

Pro solutione argumentoꝝ. Notādū ꝙ Gregorius de Arimino ꝑpter scdm argumētū post oppositū dicit (licet sobrie. implicat enī sine ꝑiudicio sine assertione ꝛ hmōi) ꝙ pr̄ ꝛ filius sint duo ꝑncipia. Et hoc maxime ꝑpter illā regulā. Q̄ñcūq3 in aliqua propōne ponunt ista duo ꝑnoīa hoc ꝛ illud semꝑ supponūt pro diuersis. Sed in re vera ipse est suspectus in hoc ꝛ nullo mō admittit. Uñ duplicez solutionem. S. Bonauentu. ponit. Prima est subtilis licet rigorosa. Scda est mitior q2 distinguit. Et in scda solutiōe sumpsit doctor Subtilis regulam talez. Q̄ñcunq3 arguit pluralitate suppositorum ad pluralitatē formarū est fallacia ꝯseq̄ntie. Dicit iste ꝙ est fallacia figure dictionis. Et vtrūq3 est verum. ¶ In scda solutione huius scdi argumenti forma exponit per vim spiratiuā vel notionem. ¶ Pro penultimo argumēto post oppositū Regula. Q̄ñcunq3 ex vnitate forme infert vnitas suppositorū est fallacia ꝯsequētis maxime in diuinis. ¶ Pro vltio argumento est regula. Sub termino stante confuse tm̄ non licet fieri dscensus copulatiue vl' disiūctiue. Et l3 phs ꝑ phisicoꝝ ꝯ ꝑmenidē ꝛ melissum arguat sic. Si oīa sunt vnū ergo oīa sunt hoc vnū vel hoc vnū puto lapis. Hoc tamen argumentū formaliter non valet: licet mālitter bene arguat Aristote. eo ꝙ imponit eis ꝙ omnia dicerent vnum esse vnum determiate. De hoc doctor subtilis dist. iij. primi de vniuocatione entis. ¶ Regla alia. Quilib3 termin⁹ cōmūis sumptus cum termino numerali singulari posit⁹ a parte predicati respectu subiecti copulati vl' disiūcti stat confuse tm̄. Et posset ampliari regula sic ꝙ etiam terminus singularis numeri sine termino numerali respectu talis subiecti supponat ꝯfuse tm̄: vt rome ꝛ parisius vendit piper. Exemplū primi. Pater ꝛ filius sunt vnum principium spūssancti.

Secundo querit. Utrū iste sint cōcedende. Pater ꝛ filius sunt vnus spirator spūssancti. Et pater ꝛ filius sunt idē principiū spūssancti. Queritur ergo de veritate duarū ꝑpōnum istarum. Prima. Utꝝ ista sit cōcedenda pater ꝛ fili⁹ sunt vnus spirator respectu spūssancti. Scda vtrū hec sit vera. Pater ꝛ filius sunt idem principiū spūssancti. Et non est idē dicere idē principiū ꝛ vnū principiū: q2 ly idē est pronomē referens ꝑsonam: nō aūt ly vn⁹. Nā vnus faltē in neutro gn̄e dicit vnitatem essentie.

Resolutio propria ꝛ directe ad q̄stionez rn̄siua stat in vna ꝑpositione que est talis. ¶ Propositio. Licet hec ꝑpō Pater ꝛ filius sunt vnū principiū respectu spūssancti simpliciter recipiat. Hec tm̄ pr̄ ꝛ filius sunt vn⁹ spirator nō recipit. Silr hec nō recipit pr̄ ꝛ filius sunt idē principiū spūssancti. Uñ vult ꝙ iste nō equiualeant ꝛ p3 in lr̄a. ¶ Notandū ꝙ cū. S. Bonauē. in ista ꝯclusione solus est Egidius de roma: Nā aliq̄ cōiter tenent oppositū. Sed q2 est difficultas gramaticalis. ideo nō est magna cura ꝛ vtrūq3 habet forte ꝑbabilitatē. ¶ Ad scdm argumētū rn̄dēdo accipit suppositū pro singulari large sc3 ꝛ nō pro prie: q2 nō pro incōicabili. ¶ Clarius sic heret vltimū argumentū. Pater ꝛ filius sunt eadem spiratio actiua. ergo sunt idē ꝑn^{m}. Nō sequit ƀm ipsu3 ꝛ suis dictis ꝯsequenter dicendo bene soluit.

Opinio tamen Scoti est opposita. Uñ concedit illā pater ꝛ filius sunt vnus spirator respectu spūssancti. Nunq3 tm̄ cōcedit illā pater ꝛ filius sunt vnus spirans. Et hoc proprie capiēdo spirans eo ꝙ est adiectiuū. ¶ Regula enī est. Q̄ñ terminus numeralis adiectiuus additur alteri termino adiectiuo nō ponit significatū suū circa illud cui addit: cu3 ambo sint adiectiua ꝛ dependentia. Et ideo requirit aliud sc3 terminus substantiuus termināe dependentiam illoꝝ circa quod terminus numeralis ponit suum significatū vt sunt spirans: quis: ꝑsona vl' suppositū. Sed due ꝑsone spirāt. ¶ Ex dictis consequenter dicēdo. Ista est falsa. Pater ꝛ filius sūt duo spiratores. ¶ Quarta propō. Ista etiam est falsa. Pater ꝛ filius sunt vnus spirans. Uñ egregiū dictū dicit doctor Subtilis in fine distinctionis duodecime. vide ibi. ¶ Ad primū argumentum quod pro se relinquit sanctus Bonauētura Diceret doctor. Subtilis ꝙ nō eq̄pollent spirator ꝛ qui spirat: seu spirans. Spirator enī significat per modū habitus ꝛ quietis. ¶ Ad secundū argumentū diceret ꝙ nullum nomen substātiuu3 numeratur ad numerationē suppositorū. Et ideo non sufficit numeratio suppositoꝝ ad numerationem nārū seu forme. Adiectiuū autē numerat ad numerationē suppositoꝝ. Unde ƀm Scotu3. Illa est vera. Pater ꝛ filius sunt vnus spirator. Similiter illa est vera ƀm ipsum. Pater ꝛ filius sūt duo spirantes. Illa autē ƀm ipsum est falsa. Pater ꝛ filius sunt duo spiratores. ¶ Ad vltimū argumentu3. P3 ꝙ ly idē req̄rit certū suppositū sicut ꝛ alia pronomina ƀm Priscianum. i. certū singulare ꝛc̄.

Circa distinctionem xxx. Primo querit. Utꝝ aliq̄d dicatur de deo ex tpe. Notandū pro intellectu q̄ōnis ꝙ ƀm istū doctorē. Aliq̄ dicunt deo ƀm essentiā: aliq̄ ƀm inherentiā vel q̄si inherētiā. ꝛ aliq̄ ƀm cām. Illa ꝑdicata dicunt de deo per essentiā que ꝑdicant de deo in ꝑmo mō dicendi ꝑ se. vt Deus est vita deus est spūs. de⁹ est existentia actualis intellectualis. S3 illa predicata dicunt de deo per inherentiā (meli⁹ tm̄ esset dicere ꝑ denoia

tionē seu formalr ƀʒ doctorē subtilē)que dicūt q̄ si entitatē secundariā: vel denoiatione et ƀʒ doc. Subt. q̄ dicunt formalr vel denoiatiue. Sicut sūt oīa attributa vt sapīa: bonitas: iustitia ⁊c. ¶ Regula. Quicqd dr de deo per eēntiā ⁊ etiā quicqd dr de eo p inherentiā vel q̄si inherētiā est eternū. Nihil enī est in deo ex nā rei qn sit eternuʒ. pʒ q2 oē quod est i deo ex nā rei: est ipse de⁹. ¶ Corl'. Nihil dictū de deo p essentiā vel q̄si p inherentiā est tpale. Tertio mō aliqd dr de deo per cāʒ. Ut tu es patiētia mea. i. tu causas in me patientiam. dñe spes mea. i. causa spei mee. Quarto mō aliqd dr de deo p vnionē. Hoc mō oīa predicata que dicūtur de nā assumpta a verbo dicunt de vbo diuino etiā vt xp̄s est flagellat⁹: p nobis mortu⁹ ⁊c. Quīto aliqd dr de deo p quādā compatione ad aliqd tpale. vt dñs refugiū: Hec eni nec dicunt p vnionem: nec p cam. Dominiū enī nihil reale dicit qd causet. ¶ Uñ poīt talis ppō de istis trib⁹ vltimis modis. Ista que dicunt de deo p cām pcise vel p vnionē pcise vel per q̄ndā cōpatione ad tpale dicunt de deo ex tpe. ¶ Notandū q̄ dīa est inter, ista tria. Esse in tpe: esse cū tpe: ⁊ esse ex tpe. Aliquid esse cū tpe nihil aliud est q̄ ipm existere simt cum tpe. ¶ Prima propō. Hoc mō deus cū sit nunc: ⁊ tp̄us etiā est nūc: ipse est cū tpe. ¶ Scd̄a propō. Deus non fuit ab eterno cū tpe. pʒ: quia tp̄us nō fuit ab eterno. ¶ Tertia ppō. Post diem iudicij nulla res erit cū tēpore. Probat ex apocalypsi sancti Johannis. Jurauit quidā angelus q̄ amplius tēpus nō erit: Esse in tempore est aliquid mēsurari tempore. ¶ Propō. Quicquid est in tēpore est cū tempore: sed nō eʒ. Unde deus est cū tempore Sed non est in tēpore. Patʒ. Quicqd eni est, in tēpore est corruptibile ⁊ generabile ⁊ mensurat tēpore. Sed deus nō est hmōi. ergo ⁊c. ¶ Corr⁹. Nec deus nec angelus nec aīa intellectiua dr pro p̄sle in tēpore. ¶ Esse ex tempore valet tm̄ sicut de nouo eē seu incipe esse q̄nq̄. Unde quicqd de nouo incipit esse ex dr esse ex tempore. Notandū tñ q̄ aliqua possunt dici ex tēpore duob⁹ modis. Uel quia simul receperūt esse de nouo cū tēpore. Hoc modo angeli sunt ex tempore lʒ nō sint in tempore. Alio mō quia inceperunt esse post tempus: vt oīa generabilia ⁊ corruptibilia. Primo modo tēpus est ex tempore non q̄ omne tempus precesserit tempus: sed quia de nouo esse incipit.

Resolutio questionis stat in vna distinctione ⁊ sex propositionibus. ¶ Distinctio est talis. Aliquid dici ex tpe est dupliciter: aut quia ipsum quod dr ex tempore est tēporale: aut quia dicit respectū ad tēporale licet ipsuz non sit temporale. ¶ Prima propositio. Nihil p̄dicatur de deo ex tempore p̄io mō dicto: per eēntiā vel etiā per inherentiā. ¶ Scd̄a propō. Aliq̄ p̄dicant de deo scd̄o mō ex tempore. Uel sic. Multa p̄dicantur de deo ex tēpore per cāʒ: per vnionē vel per cōparationē ad tēporale: nec sequit ergo deus mutatur. ¶ Tertia ppō. Licet creator ⁊ dñs de principali significato importent eēntiā diuinā tm̄ cōnotant tēporale aliquod. Scd̄a pars patet q2 creator cōnotat creaturam: dñs seruū. Prīa pars pʒ quia dñs de p̄ncipali significato importat dominiū. Dominiū autē nihil aliud est in deo q̄ potestas coercendi creaturam. Nihil autē aliud est illa potestas q̄ essentia diuina seu volūtas diuina dominātissima. Et hoc est sūdamētaliter. Formaliter autē (ƀm doctorē Subtilē) nō dicit nisi respectum rationis. Et sic possunt concordari isti doctores. ¶ Quarta ppositio. Sicut illud quod implicat in se contingens ⁊ necessariū est totū p̄tingēs: ita quod implicat in se temporale ⁊ eternū est totū tēporale. Declaratur ista ppositio per regulam syllogismoꝝ. Quia si altera p̄missarum fuerit contingens tot⁹ syllogismus erit p̄tingēs. vl si altera premissarū fuerit particularis negatiua tot⁹ syllogismus ē particularis negatiuus. ¶ Quinta ppositio. Ista noīa creator: dñs: ⁊ similia noīa: licʒ rōne p̄ncipalis sigtī qd est essentia diuia siue volūtas diuia ip̄ortent rem eternā dicunt tm̄ simplr ex tēpore de deo. ¶ Sexta ppō. Oē qd dr de deo p essentiā vel iherētiā nō dr de deo ex tpe. ¶ Septima ppō. Oē illud qd dr de deo p causaʒ: dr de aliquo tēporali p essentiā vt deus est potētia. Patientia aūt dr p essentiā hac: puta ipsi Job vel hmōi. Unde hec ppositio. Quicqd est in deo est eternuʒ potest intelligi duplr. Quia aliqd pōt dici esse in deo per reale existētiā. ¶ Propō. Oē tale est eternū. Alio mō aliquid dr de deo p p̄dicationē solū ⁊ illo secūdo mō nō oē qd est in deo est eternum vt deus est dilectus a Johāne. Et hec distinctio est ƀm doctorē Subtilē. ¶ Nota pro solutione penultimi argumēti ƀm sanctū Bonauētrā. Q2 i illa ppōne: Omne quod p̄dicat de deo est eternū pōt teneri adiectiue vel substātiue. Adiectiue illud est eternū cui⁹ duratio est eterna. Hoc mō ppositio est falsa. Substantiue eternum est illud quod p̄supponit aliquod eternū. Et sic dicit illud eternū substantiue quod dicitur de eterno. Ideo nō sequit. Creatio est deus ⁊ de⁹ est eternus. ergo creatio est eterna: sed est fallacia accidentis: quia ibi mutatur adiectiuum in substantiuum ⁊c.

Querit secūdo. Utrū que dicunt de deo ex tēpore dicātur p se vel p accidēs. Hic duo veniūt termini declarandi scʒ p se ⁊ p accidēs. nā alij sup̄ius sūt declarati. Ubi notādū q̄ quatuor sunt modi dicēdi p se ƀm pƀm primo posterioꝝ. ¶ Prim⁹ modus dicendi p se est: qn̄ diffinitio p̄dicat de diffinito vel pars diffinitionis vel q̄si aliquis cōceptus quidditatiue p̄dicatur quidditatiue de aliquo subiecto cuius est conceptus. ¶ Regula prima. Oīs diffinitio p̄dicatur in p̄mo modo dicendi p se de suo diffinito. ¶ Scd̄a regula. Oē genus p̄dicat de suis

de solis speciebus in pmo mō dicendi p se. ¶ Tertia regula. Omnis differentia pdicatur in primo modo dicendi per se de illo cuius est differentia. ¶ Quarta regula. Ens predicat in quid in primo modo dicendi p se de omnibus conceptibus non simpliciter simplicibus. ¶ Secundus modus dicēdi per se: Est qñ passio pdicatur de suo subiecto siue sit passio adequata siue non: vt homo est risibilis: hō est vnus: homo est verus. ¶ Tertius modus non est pprie modus dicendi: sed est magis modus essendi. ¶ Quare ponit talis ppō. Nulla propō potest esse in tertio modo dicendi per se. Probat. Omnis propō est modus dicēdi pprie: sed tertius modus non est modus predicandi. ergo 7c. ¶ Scđa ppō. Sola illa entia que p se 7 incōmunicabiliter existunt sunt in tertio modo p se. Uñ ad hoc q aliquid sit in tertio modo dicendi p se due cōditiones requirunt. Prima q per se existat. Et sic nullū accidens est in tertio modo dicendi per se. Quia nullū accidens p se existit. Secunda cōditio est. Incōmunicabiliter 7c. ¶ Propō. Oia indiuidua de genere substantie preter hūanitatem christi sunt in tertio modo. Et sic patet q iste modus nihil aliud est q̄ȝ per se existere incommunicabiliter. ¶ Quartus modus q proprie nō debet dici modus essendi: nec pprijssime modus dicendi licet etiam dicatur modus dicendi: pprie tamē a Scotistis vocatur modus causandi. Et est quādo proxima ratio inherentie pdicati ad subiectum icludit in ipso subiecto. vt volūtas vult. Ratio eni pxia q̄re volūtas vult ē: q: volūtas ē volūtas: seu tale ens. Et i h 4° mō ponunt ppōnes imediate tā necessarie q̄ȝ cōtingentes: dūmodo tamē in subiecto includat proxima ratio inherentie predicati ad subiectum. Exemplū. Animal rōnale ē risibile: hec est imediata 7 necessaria. Exēplū secūdi. calidū calefacit. hec est immediata licet contingens. ¶ Correlarium. Hoc nō est in quarto mō. homo est risibilis: quia in subiecto nō includitur proxima ratio inherentie predicati ad subiectum. ¶ Propositio. Omnis ppositio in quarto modo dicendi per se est immediata patet ex descriptiōe iam dicta. ¶ Secundus terminus est ens per accidens. Notandū q ens per accidens capitur dupliciter. s. Methaphisicaliter 7 logicalr. Ens p accidens methaphisicaliter. Est illud qđ aggregat in se res diuersorum predicamentorum. Et est duplex. Quia quoddam est ens per accidēs quod includit res diuersoꝝ generuȝ: ita tñ q vnū est accidens alterius. Aliud est ens p accidēs quod. s. includit res diuersoꝝ generū ita tñ q vnū non accidit alteri sed ambo illa accidūt aliq̄ tertio. ¶ Correlariū. Et sic est duplex modus predicandi p accidēs. Un° qñ vnū accidens accidit alteri vt hō albus. Scđs modus pdicādi p accidens est qñ vnū dr de altero 7 ambo accidūt vni tertio vt albuȝ est musicū. Ens p accidēs logicalr siue logice loquēdo. Est aliqđ aggregatū ex duob° ɔceptibus quorū neuter includit aliū qdditatiue: 7 neuter est p se determinatiuus alterius. Uñ due cōditiōes requirunt ad tale ens p accidēs. Pria est q sint duo cōceptus quoꝝ neuter icludat aliū qdditatiue defectu cuius istud nō est ens p accidēs. aial hō. Scđa cōditio est. Q neuter sit cōtractiuus seu determinatiuus alterius defectu cuius istud nō est ens p accidens: aial rōnale (sed p se) quia contrahit aial ad hominē. ¶ Propō. Ois ppō in qua predicat differentia de superiori genere vel ecōuerso est ppō p accidēs: vt rōnale est aial. ¶ Correlariū. Lata ē dřia inter ppōnē p accidens 7 ens p accidens logice. Ad ppōnē eni p accidēs sufficit q pdicatū sit extra rōnē subiecti 7 ecōtra vt aial est rōnale vñ qñ addit differentia ad genus sine copula non est ens p accidens: sed tñ qñ addit mediante copula est ens p accidēs. ¶ Propō. Licet ens p accidens methaphisicaliter loquendo nō possit inueniri in deo: potest tamen inueniri ens p accidens logicaliter loquēdo in diuinis. Prima ps illius ppōnis patet: quia in tali semp vnū accidit alteri seu vnū est accidens alterius vel ambo accidūt tertio. Secūda ps pȝ de illa ppōne. Eēntia est pñitas. Nullū eni est de rōne qdditatiua alteri°. Nec pñitas est determinatiua eēntie: sȝ magis psone. Essentia eni ē determiata de se. ¶ Corr°. Proprietates in diuinis non determinant essentiā sed hypostases.

Resolutio qōnis stat i vna distinc sōe 7 qnqȝ dictis. ¶ Distictio est talis. Dici sm accidens accipitur tribus modis sicut accidens dicitur tribus modis. Primo modo capitur accidens vt opponit substantie. Secundo vt distinguitur contra p se. Tertio vt distinguitur cōtra necessariū. Primo mō accidēs dr quedā forma accidentalis inherēs realr alteri. Et sic ponit. ¶ Primum dictum. ¶ Nihil dicit de deo p accidens capiendo accidēs primo mō. patet: q: nullū accidens est in deo nec aliq̄ forma accidentalis. Et pro illo dicto faciūt due rōnes in oppositū. Scđo mō dici p accidens tātū valet sicut dici per aliud. Unde omne pdicatū qđ dicitur de aliquo p aliud dicitur de eo per accidens. Ubi notandum Q aliquid dici per aliud potest esse dupliciter. Quia vel per aliud quod realiter distinguitur ab eo de quo dicitur. Ut paries disgregat hoc eni fit per albedinē. Uel sc̄do p aliud qđ est quoddāmodo idē secū 7 q̄ddāmō diuersuȝ. vt qñ superiori ɔuenit aliq̄d per rationem inferioris. vt figura habet tres angulos. Habere enim tres pmo competit triangulo. Et sic conuenit omnibus p se superioribus vt figure. Item quando inferiori conuenit aliquid per rationeȝ superioris. Ut sortes est risibilis. Animal est risibile: Licet eniȝ superius 7 inferius sint idem realiter differunt tamen formaliter. ¶ Secūdū dictū. Nihil dicit de deo p accidēs pmo 7 secūdo mō capiēdo accidēs. Pȝ q: i deo nō ē pprie

superius et inferius nec aliquid sibi dependet. Tertio modo aliquid dicitur per accidens ut opponitur necessario. Et sic dicitur omne illud quod contingenter dicitur de aliquo. ¶ Tertium dictum. Omnia que dicuntur de deo ex tempore dicuntur per accidens. idest contingenter: quia ab eterno non competebant deo ut Deus est homo etc. ¶ Quartum dictum. Licet omnia ista que dicunt de deo ex tempore dicant per accidens de deo: tamen dicunt per se de deo: per comparationem ad creaturam. Probat: quia illud dicitur de deo per se in comparatione ad creaturas quod dicitur de deo seipso. Sed deus seipso refertur ad creaturam: ergo etc. ¶ Correlarium sequitur. Quod illa opinio est subtilior quam sit opinio doctoris Subtilis qui tenet quod deus referatur ad creaturam respectu rationis. Oppositum tenet Doctor Seraphicus: quod seipso causat. i. per nullum respectum refertur ad creaturam: nec rationis nec realem. ¶ Quintum dictum: Licet modus dicendi per accidens opponat modo dicendi per se in creaturis: non tamen sic est in divinis. Probat. Omnis propositio per se est necessaria licet non econtra. Non enim omnis necessaria est per se. ut animal est rationale est necessaria (saltem si rationale sit propria differentia hominis) et tamen non est per se sed per accidens. Intelligit autem de duobus modis dicendi per se.

Queritur tertio. Utrum ea que sic dicunt de deo ex tempore dicantur secundum substantiam an secundum relationem. Termini declarati sunt superius. Nota tamen ad plenus. Quod aliquid potest referri ad aliud dupliciter. Uno modo secundum rem. Alio modo secundum modum. Secundum rem dicitur illud referri ad aliud per veram et realem habitudinem in eo formaliter existentem: aliqualiter distinctam a fundamento et termino. Hoc modo pater in creaturis refert ad filium. Illud dicit referri secundum modum: quod non refert ad aliud per veram realem habitudinem in eo formaliter existentem: sed solum refert ad aliud: quia illud aliud ad ipsum refert. Exemplum. Scientia secundum rem refert ad scibile econtra vero secundum modum scibile refert ad scientiam. ¶ Propositio. Deus nullo modo potest referri secundum rem ad creaturam. Probat: quod dei ad creaturam nulla est relatio realis. ergo propositio vera. Antecedens probat. Quia si in deo esset relatio realis ad creaturam: sequeret quod deus vel necessario dependeret a creatura: vel quod deus simul necessario exigeret creaturam. sed consequens est falsum. ergo et antecedens.

Resolutio questionis stat in duabus distinctionibus et novem dictis. ¶ Prima distinctio. Dici secundum relationem est dupliciter. Aut secundum rem: aut secundum modum. ¶ Secunda distinctio. Relatio realis est triplex. Quedam fundat super proprietatem accidentalem. i. formam accidentalem: ut similitudo in duplici et albedine. Quedam fundat super dependentiam essentialem: sicut relatio materie ad formam: fundat super dependentiam essentialem. i. super ipsam materiam dependentem essentialiter ad formam: quia intrinsece perficitur a forma. Alia est relatio realis que fundat super originem naturalem vel est ipsa origo naturalis sicut relatio effectus ad causam: et filii ad patrem. ¶ Primum dictum. Prima relatio que scilicet fundat super accidente nullo modo ponenda est in deo. Quia illa ponit compositionem cum suo fundamento. ergo etc. ¶ Secundum dictum. Relatio illa que fundat super dependentia essentiali nullo modo ponenda est in deo propter rationem iam dictam. ¶ Tertium dictum. Licet tertia relatio (que. s. est originis naturalis) reperiatur in deo respectu persone ad intra: non tamen reperit in deo respectu creature. ¶ Quartum dictum. Quia in divinis una persona vere ordinat ad aliam: et habet veram habitudinem ad aliam et aliam personam. Ideo refertur una persona ad alias relatione secundum rem. Prima pars probatur: quia vere in divinis una persona est prima: alia secunda: alia tertia. Unde patet ex hac parte sanctum Bonaventuram non negare omnimode ordinem: licet non sit ordo stricte loquendo. ¶ Quintum dictum Quia deus non ordinat ad creaturam: neque habet habitudinem realem ad ipsam nec habet aliam et aliam habitudinem ad aliam et aliam creaturam. i. ad diversas creaturas. Ideo non refert ad ipsas relatione secundum rem sed solum relatione secundum modum. Patet enim quod omnia creata sunt causata a deo. Et licet sit aliqua differentia in modo se habendi creaturarum. tamen secundum philosophum. xi. methaphisice. Deus non ordinat ad creata. ¶ Sextum dictum. Quod creatura habet ordinem ad deum: et habet habitudinem ad deum mediante accidente: et mediante dependentia essentiali: et mediante origine naturali. Ideo creatura secundum omnem modum relationis realis refert ad deum secundum rem. Probat ultimum: quia fundamentum et terminus sunt realia et realiter distincta. ergo etc. ¶ Septimum dictum. Quandocunque intellectus noster intelligit aliquid referri ad aliud secundum rem intelligit illud ad quod illud refert secundum modum respectus. Et hoc saltem importat relationem secundum dici seu rationis. ¶ Octavum dictum. Quia intellectus noster intelligit creaturam immediate referri ad deum secundum rem. Ideo intelligit deum sub modo respectus per modum. s. denominationis tanquam scilicet terminum ad quem refertur creatura. ¶ Nonum dictum. Illi respectui nihil correspondet ex parte dei in re nisi essentia divina (ne intellectus sit vanus) licet bene correspondeat ei aliquid ex parte creature. ¶ Correlarium primum. Omnia nomina dicta de deo ex tempore important relationem in deo secundum modum intelligendi: non secundum rem. ¶ Correlarium secundum. Non omnis relatio dicit dependentiam et ordinem. Patet de de relatione equiparantie. ¶ Correlarium tertium. Propter novitatem creature non oportet ponere respectus aliquos nec reales nec rationis: quamvis sint ponendi respectus rationis in deo. Et maxime secundum Sanctum Bonaventuram. Patet de ydeis et hic. Et licet communiter utatur talibus terminis relatio secundum dici: secundum modum: secundum rationem: sunt tamen idem quod relatio rationis.

Circa

Circa distinctionem xxxi. Primo queritur. Utrum hec nomina si͞le ⁊ eq̄le vt dicūt ī diuinis dicāt 〈per〉 positionē an 〈per〉 priuationē. Termini declarandi sunt. Simile ⁊ equale. ¶ Pro pri͞o termino nota q͞ similitudo capit duplr̄.s. stricte ⁊ large. Similitudo stricte capta in creaturis ē duplex .s. accn̄talis ⁊ eēntialis. Similitudo accn̄talis attēditur penes dr̄iā accn̄talē seu qualitatē accn̄talem: Et est rerū differentiū eadē qualitas. Similitudo vero essentialis attendit penes dr̄iam essentialem specificā aliquorū similiū. ¶ Prīa ppō. Oīa que hn̄t eandē dr̄iam essentialē specificā sunt similia similitudine essentiali. ¶ Corr̄m. Oīa indiuidua eiusdē speciei sunt similia essentialiter. ¶ Secunda ppō. Ad similitudinē eēntialē vel ad hoc q͞ aliqua dicant similia similitudine essentiali nō sufficit q͞ hēant eandē dr̄iam essentialē genericā. Probat. Alioqn asinus ⁊ hō eēnt similia similitudine essentiali. ¶ Tertia ppō. Nec reqrit q͞ hēant eandem dr̄iaz essentialē numero: q͞z hoc est impossibile in creaturis. ¶ Quarta ppō. Ad talē similitudinem reqrit ⁊ sufficit q͞ aliqua hēant eādē dr̄iaz spēi specialissima. ¶ Quīta ppō. Dr̄ia eēntialis specifica vocat qualitas essentialis s͞m p͞hm. ¶ Correlariū. Hec similitudo essentialis reperit in oībus gñibus. Pz q͞z est inter oīa indiuidua cuiuscunq͞z speciei. ¶ Corr̄m scd̄m. Hoc mō p͞hs non accepit similitudinē dicendo. Proprīū est qualitati s͞m eā si͞le vel dissi͞le dici. pz q͞z ēt alijs gn̄ibus cōpetit. ¶ Corr̄m tertiū. Si͞litudo hoc mō accipiendo nō est in diuinis. ¶ Formant ppōnes corr̄ndenter de accn̄tali si͞litudine. ¶ Prīa ppō. Ad si͞litudinē accn̄talem nō sufficit eadē qualitas gn̄e. ¶ Scd̄a ppō. Nec reqrit eadē q̄litas accn̄talis numero. ¶ Tertia ppō. Sz reqrit ⁊ sufficit q͞ hēant eādē q̄litatē accn̄talē s͞m speciē specialissimā. Un̄ Aristoteles. v. metaph. Unū in q̄litate facit si͞le. Un̄ duplex ē fundamētū q̄litatis accn̄talis. sc͞z propinquū ⁊ remotū. Fundamentū remotū est q̄litas. propinquū v͞o est vnitas q̄litatis specifica s͞m speciē specialissimam. ¶ Scd̄o mō si͞litudo capit large. Et sic accipit trāscendenter. Circa qd̄ notandū. Qd̄ quel͞z essentia vel nā pōt 〈con〉siderari duobus modis. Uno mō vt qd̄. Hoc mō dicit Auicēna. Eqnitas ē tm̄ eqnitas hoc est s͞m se 〈con〉siderata est qdditas ab alijs distīcta. Alio mō pōt 〈con〉siderari vt aliqd hn̄s certū gradū in entibus. Nā nā q̄ntūcūq͞z abstracta hz certū gradū pfectionis: ⁊ vocat magnitudo seu q̄ntitas virtutis. Tertio mō pōt 〈con〉siderari essentia quel͞z vl nā vt quedā forma vel qdā actus. vt humanitas ē forma hoīs. Et hec forma capit trāscendenter. Et 〈con〉uenit oī enti. vt gñ dr̄ q͞ oē ens 〈con〉siderat vt forma: ⁊ sic nā est forma. Un̄ s͞m hanc triplicē 〈con〉siderationē pōt fundari triplex relatio. s. idēptitatis vel diuersitatis: eq̄litatis vel ieq̄litatis. Si͞litudinis vel dissi͞litudinis

Un̄ p͞hs. x. metaph. Oē ens oī enti cōparatū: vel est idē vel est diuersum. Ex ista ppōne p͞hi a filijs sumunt due alie ppōnes de eq̄litate ⁊ similitudine. ¶ Corr̄m. Iste tres relationes sic capte sunt trāscēdentes pz q͞z 〈con〉ueniunt tā enti limitato q̄z illimitato. Nec est similitudo accidentalis nec essentialis.

Resolutio q̄ōnis. Notandū q͞ doctor seraphicus pri͞o recitat magr̄i opiōnē. Que stat in duobus dictis. ¶ Primū dictū. Oīa noīa in diuinis que non dicunt ppͥetatem psonalē nec dicunt vnitatē essentie dicuntur priuatiue Exēplū primi. vt pͥnitas. Exēplu͞z scd̄i. Deitas: deus: bonus: sapiens ⁊c̄. Exēplū tertij. vt duo: tres: si͞le: eq̄le. Pz enim q͞ si͞le ⁊ equale nō dicunt ppͥetatē psonalē: q͞z sunt cōia tribus: neq͞z dicunt vnitatē essentie. q͞z essentia est ad se: si͞le aūt dicit relationē: ergo ⁊c̄. ¶ Scd̄m dcm̄ ⁊ quasi. Correlariū. Q͞z si͞le ⁊ equale nec dicunt ppͥetatē psonalē nec eēntialē. Id͞o oīa talia dicunt s͞m priuationem. Un̄ cū dr̄ pr̄ est equalis filio. exponit. i. pr̄ nō est maior filio: nec est minor filio. Sed hic mgr̄ ab oībus dimittit. ¶ Notandū s͞m doctorē subtile͞z in p̄nti distinctiōe. Qd̄ ad relationē realē sufficiūt hec tria. Pri͞o q͞ hēat extrema realia. Scd̄o q͞ ipsa extrema realiter distinguant. Tertio q͞ 〈con〉sequatur ipsa extrema ex nā rei: sic q͞ non fiat per opus intellectus. ¶ Corr̄m. Equalitas de primo sui intellectu non dicit cōmensurationē vt vr̄ sed dicit vnum in quātitate. Un̄ dicentes q͞ ille 〈con〉ditiones reqrant ad relationē real͞e non dicunt sicut doctor subti. Non enim ipse dicit reqrant. sed dicit sufficiunt. Nā s͞m ipsum bn̄ est relatio realis eiusdē ad se vt relatio mouentis ad motū. Idē enim pōt seipsum mouere. Et l͞z motus sit accn̄s ipsi moto. tn̄ aīal mouens se totū non distinguit a seipso ⁊c̄. ¶ Corr̄m 2m. Non o͞z ad distinctionē realē relationu͞z q͞ vel vnū vel vtrūq͞z extremū vnius distinguat realiter vel ēt ex nā rei ab extremo vel extremis alterius. Pz in idēptitate: si͞litudine ⁊ equalitate transcendenter captus. Sed certe difficillimum est videre q͞ relationes fundate ⁊ terminate ad ide͞z simpliciter sint distincte realiter.

Responsio sancti bonauēture stat ī vna 〈con〉clusione que est talis. Ista noīa simile ⁊ equale accipiunt positiue ī diuinis. ¶ Pro vltimo argumento (qd̄ posset sic formari) Itē hec ē falsa. Pr̄ ē inequalis filio: ⁊ nō ob aliud nisi aliqd remouet. i. priuat. eo q͞ inequale est terminus priuatiuus: nec aliud priuat nisi equalitatem. ergo ⁊c̄. ¶ Notandū q͞ difficultas est 〈contra〉 durandum de istis similitudinibus ⁊ equalitatibus. Nā maior rō Durandi quare ponit quattuor res relatiuas in diuinis est. Q͞z oīs relatio realis hn̄s terminū realē distinctū realiter a termino alterius relationis est res realiter distincta ab illa alia. Ut pz de generatione actiua ⁊ spiratione actiua. ¶ Preterea eodē mō de similitudine arguo. Pr̄ est simi

lis spiritui sancto. Sic filius terminat similitudinē que est in spūsctō. Et illi duo termini sunt realiter distincti. ergo in spūsctō erūt tres res relatiue: realiter distincte. Consimiliter in alijs psonis pp̄ter eandē rōnē pōt argui. Et q2 non vr̄ sanū in eadē psona esse duas res realr̄ distinctas siue absolutas siue relatiuas. Jō nullo mō sumus cū durando lz verba doctoris Seraphici videāt hoc sonare. Jtē de hoc habes in distin. xxvj.

Queritur secundo.

Utrū noīa p̄dicta dicanf. ƀm substantiā an ƀm relationē. Termini p̄us sunt declarati in precedentibus.

Resolutio

qōnis. Notandū q̄ doctor seraphicus rn̄dendo ad qōnē ponit primo tres ppōnes oibus cōes. Scdo allegat tres opiones quap̄ duas primas reprobat: tertiā vero tz. ¶ Prima ppō. Q2 sile ꝛ equale dicūt cōuenientiā pluriū in vno. Jō īportant distinctionē in suppositis ꝛ vnitatē in essentia (declarat primam pte in creatura) vide l'ram. ¶ Scda propō. Q2 distinctio psonarū spectat ad modū dicēdi ƀz relationē: ꝛ vnitas essentie ad modū dicendi ƀm substantiā. Jō hmōi noīa nec oīno dicunf ƀm substantiā nec oīno ƀm relationē. Hec ppō duas hz ptes (sicut quelz hypoteca) Antecedēs eius habet duas ptes. Pz aūt scda pars: q2 illa noīa ꝛ īportāt vnitatē essentie ꝛ distinctionē. ¶ Tertia ppō. Q2 nulla noīa in diuinis psūt dici eque principaliter ƀm illū duplicē dicendi modū. Hinc est q̄ necesse est illa duo noīa principalr̄ dici ƀm alterū. Prima pars pz: Quia illi duo modi dicēdi sunt oppositi. ergo ꝛc̄. ¶ Prima opio stat in tali ɔclusione licet ista noīa equalis ꝛ silis in ɔcreto sumpta dicantur principalr̄ ƀm relationē tn̄ in abstracto sumpta dicunf ƀm substantiā. Prima pars pbaf q2 siles sūt hn̄tes silitudinē: sz psōe sū hn̄tes silitudinē ꝛ psōe sī relatiue. ğ illa noīa i ɔcreto dr̄ ƀz relationē. sz i abstractōe q2 illa silitudo ē vnitas eēntie: iō dr̄ ƀz substantiā. ¶ Sed hec opio non valet sicut dr̄ doctor seraphicus. Eadē est enim significatio abstracti ꝛ ɔcreti principalr̄. ¶ Scda opio stat in tali ɔclusione. Hec noīa sile ꝛ equale tā in ɔcreto accepta q̄ in abstracto dicunf principalr̄ ƀm substantiā: ɔnotatiue tn̄ importāt distinctionē in psonis. Rō est q2 cū silitudo respiciat ista duo. s. cōuenientiā ꝛ diā: immediatius ꝛ principalius ꝛ cōpletius respicit ɔuenientiā. Dicunf enim differentes esse siles inquantū ɔueniunt ꝛc̄. Addunt ergo illi de hac opinione q̄ silitudo importat distinctionem per modū mā̄e. i. minus principalr̄ ꝛ ɔnotatiue: sed per modū forē. i. principalr̄ vnitatē eēntie. ¶ Contra. Silitudo importat principalr̄ respcūz psone ad psonā: ergo principalr̄ dr̄ ƀm relationē.

Tertia

opinio ꝛ ppria stat in tribus dictis. ¶ Primū dcm̄ ē. Sile ꝛ equale principalr̄ īportāt relationē formalr̄ loq̄ndo. ¶ Sc̄m dcm̄ Unitas eēntie ꝛ pluralitas cadit in significato illorū noīm in rōne eāe. Declaraf per logicā: q2 de locis hr̄. Silitudo est rerū diā: eadē qualitas. Unitas ergo in qualitate ꝛ pluralitas hn̄tiū illā: est qsi effectiua cā ipsius silitudinis. ¶ Corm. Sequitur q̄ talis diffinitio est cālis. Un̄ auctēs doctorū ꝛ ēt mgr̄i intelligunf cāliter. ¶ Tertiū dcm̄. Simile ꝛ equale ppriē ꝛ principalr̄ īportant vel dicuntur ƀm relationē: ex ɔn̄ti vero ƀm substantiā dicunf cāliter loq̄ndo declarat in creaturis in textu. ¶ Pro solutione argumentop̄. Notandū q̄ duplicia sunt relatiua i diuinis. Quedā sunt relatiua distinctiua relatorū: vt pr̄ ꝛ filius ꝛ spūsctūs. Nā psone sūt relate: illa aūt tria ꝛ illa sola īportant relationes distinctiuas psonarū. Alia sunt relatiua distinctorū. i. relationes ɔsequentes distinctionē īportantiū: vt sunt relatiua cōia sicut sile ꝛ equale. Uel sic duplices sunt relationes. s. originis ꝛ cōes. Relationes originis sunt ille que dicunt pductionē. Cōes aūt sunt relationes equipārātie. Et relationes originis distinguunt psonas. Relationes autē cōes ondunt distinctas: vel sub alijs verbis. Quedā relatiua dicunt distinctionē exercitā id ē exercēt seu faciunt: vt ptn̄itas pr̄. Alia aūt dicunt distinctionē signatā id est significant vt conceptam. Et sic eadē distinctio tripliciter hic habetur.

Tertio queritur

Utrū dicāt mutuā relationē. i. Utrū hec noīa dicanf ad ɔuenientiā. Un̄ dic mutuā relonē ē mutuo referri sub hitudīe alic⁹ oblig casus.

Resolutio

qōnis stat in vna distinctiōe ꝛ aliq̄bus dictis. ¶ Distinctio est talis. Sile ꝛ equale dupliciter accipiunf. Uno mō put importent purā ɔuenientiā in qualitate vel quātitate. Alio mō put supra ɔuniētiā addūt imitationem vel expressionē perfectam seu rationem originis ꝛ pducti. ¶ Primū dcm̄. Simile ꝛ equale primo modo dicunt mutuam relationem. Pz per rōes post suppositū. ¶ Scdz dcm̄. Silis ꝛ equalis scdo mō tm̄ valet sicut assimilatus ꝛ adequatus. i. silis per pductionē: ꝛ adequatus. i. eq̄lis per pductionē. ¶ Tertiū dcm̄. Silis ꝛ equalis illo modo dicunt relationem mutuam seu equiparantie: sed disquipārātie. Hoc modo sepe loquuntur doctores antiqui. Unde dicit Hylarius. Fili⁹ est similitudo patris. Pater aūt nō est similitudo filij. ¶ Jdeo qn̄ dicit Scotus q̄ relatio disquiparantie fundatur in relatione cōi: vt assimilatio in similitudine debet intelligi fundamentaliter. Nā assimilatione que est productio persone: sequitur similitudo ad producentem que similitudo dicitur fundare assimilationem: quia fundatur in eēntia que vt vna fundat illam similitudinem ꝛ ratione essentie fundantis similitudo dicitur fundari. Licet assimilatio vere fundetur in essentia: quia essentia vt vna est fundamentum assimilationis ꝛ non similitudo. ¶ Cor relarium

relarium. Pater scđo mõ non est similis filio nec spũisancto. ¶ Ulterius similitudo in diuinis prima sui acceptione capiť dupliciter. Uno mõ personaliter. Alio mõ eẽntialiter. Personaliter sic dǐ de psona pducta ⁊ vocať a doctoribus similitudo substantifica.i.psonalis. ¶ Propõ ꝫ similitudo substantifica possit dici tã de filio q̃ꝫ de spũsancto: appropriate tñ dǐ de filio: eo q̓ est noticia genita. Prima pars pꝫ: qꝛ ille est similis tali similitudine qui pductione alteri assimilať. Essentialiter aũt dicta similitudo est duplex. Nam quedã accipiť ɓm eẽntiam diuinã non inq̃ꝫtum est quid. sed inquãtum est quasi forma seu dans esse psonis diuinis. Alia vero est que recipiť non solũ ɓm eẽntiam: sed etiã ɓm oĩa attributa. Corrm. Illa similitudo scđa correspondet similitudini accidẽtali in creaturis: eo q̓ attributa quasi circũstãt eẽntiam. Prima aũt similitudo eẽntialiter dicta corrēspõdet similitudini eẽntiali ĩ creaturis. ¶ Prima ppõ. Quot sunt pfectiones in diuinis tot sunt equalitates in diuinis. pꝫ qꝛ quelibet hꝫ suam ppriã infinitatẽ: eodẽ mõ de similitudine. Et tot sunt infinitates formaliter distincte ab eẽntia diuina quot sunt attributa formaliter distincta. ¶ Scđa ppõ. Licet sint tot equalitates ⁊ tot similitudinis in diuinis: quot sunt attributa: tñ sicut attributa sunt realiter eadẽ res: ita tales equalitates ⁊ similitudines attributorum sunt eadem ⁊ realiter idem.

Circa secundam partem

Circa secundam partem huius distinctiõis que duos habet articulos. Pro pº articlo. Utrũ imago in diuinis dicatur ɓm substantiã vel ɓꝫ relationẽ. ¶ Termini superius fuerũt declarati.

Resolutio qõnis stat in septẽ ppõnibus ¶ Pria ppõ. Sicut exẽplar de rigore vocabuli importat expressionẽ p modũ actiui: ita imago ɓm pprietatẽ vocabuli importat expressionẽ p modũ passiui. Uñ exprimere: declarare: expressio ⁊ declaratio idem sunt. Uñ exemplar est illud ad cuius imitationeꝫ fit aliqđ. Uerbigrã Pictor volẽs depingere cesaris imaginẽ optime: necesse hꝫ ꝯsiderare priũ cesarẽ ɓm accñtia eius. Ibi cesar est exemplar. Qꝛ est illud ad cuius imitationẽ fit aliqđ scꝫ talis pictura. Pictura aũt dǐ imago. Qꝛ est illud qđ exprimit alterũ ⁊ imitať scꝫ cesarẽ: qꝛ non est pfecte cesar. ¶ Corrm pprie loquẽdo. Exẽplar ⁊ imago non sunt idẽ. pbať. Qꝛ tanta est dr̃ia inter exẽplar ⁊ imaginẽ quãta est inter cãꝫ ⁊ effcm̃. ¶ Scđa ppõ. Imago in creaturis accipiť duplr ɓm q̓ duplex est expꝛ̃sio vel declaratio. Uno mõ in nãe cõitate vel vnitate. Alio mõ in nãe diuersitate. Exẽplũ huius pꝫ in pictura vel denario. Uñ Mat.xxij. Cuius est hec imago ⁊ superscriptio. ¶ Corrm. Oĩs filius inq̃ꝫtũ filius est imago pr̃is filius ꝫ cesaris est imago eius: qꝛ est eiusdeꝫ nãe specifice. ¶ Tertia ppõ. Respcũ dei ꝯformiter sicut in creaturis põt accipi duplex imago scꝫ imago ɓm nãe vnitatẽ: ⁊ imago ɓm nãe diuersitateꝫ. Pria vocať increata. Scđa creata. Creata est nã intellectualis ⁊ inferior. Increata vero est ipse filius dei. ¶ Quarta ppõ rñdet ad q̃sitũ ⁊ est hec. Imago increata dǐ totalr ɓm relationẽ ⁊ non ɓm sbãm pꝫ: qꝛ filius dǐ pr̃is filius: ⁊ filius est imago pr̃is. ꝫ imago increata que est filius dei dǐ ɓm relationẽ. ¶ Quinta ppõ. Sicut ꝯtingit aliqñ q̓ abutimur illo noĩe exẽplar: ita ꝯtigit abuti isto noĩe imago. Uñ abuti aliquo termino est iproprie capere ipm. Pria pars ppõnis pꝫ: qꝛ ĩ vsu aliqñ capimus exẽplar p exẽplato. Scđa ps pꝫ: qꝛ aliqñ q̓ pus vidit filiũ assimilatũ prĩ: ⁊ postea videns prẽꝫ: dicit ecce imago illius. ¶ Sexta ppõ. Qꝛ creatura fit ad exprimendũ vel pp expꝛ̃ssionẽ vnitatis eẽntie ĩ trinitate psonarũ: iđ tota ipsa trinitas põt dici imago creature improprie tñ ⁊ abusiue. hoc pꝫ. Qꝛ aliqñ accipimus imaginẽ p imaginato: Sed eẽntia est imago imaginãs. ꝫ põt accipi p imagine. Imago imaginãs dǐ: qꝛ facit imaginẽ. Et tñ ẽ vẽ imaginatũ.i.exp̃ssũ p imaginẽ. Et hec ppõ sexta poniť pp auctes doctoꝝ ⁊ sacre scripture. Et ꝫ idẽ dic mgr̃ sniaꝝ in scđo. Uñ recitatiue tñ hic poniť ⁊ nõ originalr. Posset tñ dici q̓ nõ abusiue locuti sunt doctores. Sed q̓ aliquo modo essentia diuina dicať imago creature: quia terminat imaginem creatã. ¶ Septima propositio. Imago qualitercunq̃ꝫ capiatur nunq̃ꝫ dicitur ad se pure: sed semper ɓm relationem: patet: quia ĩpossibile est intelligere imaginem sine respectu ad imaginatum. ¶ Correlarium. Triplex est imago. Capitur enim imago pprie ⁊ improprie. Proprie autem dupliciter scꝫ p increata. ⁊ sic est filius in diuinis. Et pro imagine creata. Et sic est ipsa creatura intellectiua. Improprie autem hoc modo essentia diuina (vt in tribº) est imago imaginans licet vere sit imaginatum. ¶ Propositio. Imago creata est quelibet natura intellectualis creata. ¶ Imago creata dicit respectum creature ad deum. Imago enim dicitur quasi imitago. Unde duplex est imitatio scilicet in diuersitate nature ⁊ in vnitate nãe. ¶ Propositio. Omnis imitatio in diuersitate nature est cum defectu ⁊ imperfectione. Talis ergo non est in filio dei. Alia est imitatio in vnitate nature scilicet singularis non solum specifice ⁊ hec dicit adequationem. ¶ Correlariũ. Talis imitatio est in filio dei. ¶ Nota illa auctoritas hylarij.iij.de trini. ante oppositum. Deus ad cõem sibi cum deo imaginẽ: eandẽq̃ꝫ similitudinem reperitur hoiem operari. Sic exponitur. Deus supple pater: reperitur operari: id est fecisse hoiem: ad comunẽ imagineꝫ: ppter eãdẽ silitudinẽ: sibi cum deo scꝫ filio ⁊c̃.

Secundo queritur.

Secundo queritur. Utrũ imago sit pprium filij. Termini huiº qõnis ĩ supiorĩbº fuerũt declarati sufficiẽtissime: iđ hic nullus vẽit declarãdus.

Resolutio questionis stat in quinq3 ppõnibus. ¶ Prima ppõ. Imago in diuinis non tm̃ dicit expssionẽ sed et dicit expressionez in summo. ¶ Scd̃a propositio. Expressio in summo duo ponit .s. productionẽ vnius ab vno: ⁊ Scd̃o q illa expssio fit bm oẽm modum exprimẽdi. Prima pars p3. Impossibile est enĩ q aliquid declaret plura in summo. Patet p nãm superlatiui q2 (bm priscianũ) q p supabũdãtiã dr̃ vni soli conuenit. Item plures nõ possũt vnu3 exprimere summe. ergo ⁊c̃. ¶ Tertia ppõ. Solus filius est imago dei patris. probat. Quia illud est solũ imago patris qd̃ expressio est in summo. Sed filius est expressio in summo. ergo ⁊c̃. Patet enim q filius est vnus ab vno. Spũssanct9 aũt est a duobus. Nã filius potest dupliciter cõsiderari. Uno mõ inq̃ntũ est a patre. Alio mõ inq̃ntum pducit spiritũsanctũ ¶ Quarta propõ. Licet pp tres rõnes solus filius dicatur imago in diuinis. potissime tñ dr̃ imago: q2 pcedit seu producit p modum nãe. Uñ prima ratio est: q2 vnus ab vno. Scd̃a: q2 filius producit spm̃ sanctum cũ patre: ⁊ he sunt congruentie. Tertia ãt rõ est: q2 filius ab vno tm̃ procedit per modũ nãe. Hec proprie est rõ. ¶ Quinta propositio: In filio dei ista tria idem sunt bm rem: filius: verbu3 ⁊ imago: licet differant bm alium ⁊ alium modu3 intelligendi. Probat prima pars. Quia ideo dr̃ filius q2 verbum: ⁊ q2 verbum: ideo imago ⁊c̃. Nã Augustinus. vj. de trinitate. dicit. Eo filius quo imago ⁊ verbum. Scd̃a probat. Quia filius importat respectum ad patrem: imago aũt importat eundẽ respcm̃ ⁊ cõnotat pductionẽ spũssctĩ. Uerbum aũt sĩr. ĩportat eũdẽ respcm̃ cũ declaratiõe simul respcũ declarantis creaturam. Et hoc est q solidi sumus dr̃e. Beati oĩa vident in verbo. ¶ Cor^m sequit. Qd̃ imago erit pprĩũ filij. Uñ Aug. vj. de trinitate. Solus filius est imago. ¶ Uñ imago increata in diuinis pt sic describi. Est psona pducta per modũ nãe. In ista descriptione sunt tres pticule. Pria est psona: ⁊ ponit ad dĩ͂ã3 essentie: q2 eẽntia non dr̃ imago. Scd̃a pticula pducta: quare pr̃ non dr̃ imago. Tertia pticula: p modũ nãe: iõ spũssctũs nõ dr̃ imago: q2 pcedit p modũ voluntatis.

Tertio queritur. Quare eternitas appropriat patri spẽs imagini ⁊ vsus numeri. ¶ Pro declaratiõe terminorũ. Notãdũ q iste terminus eternitas est declaratus optime di. ix. Et iste terminus pr̃ di. v. Spẽs aũt declarat in pdicabilib9. Imago ãt i. lij. di. huius primi. Ly vsus vero plixius est declaratus. j. di. huius. Et iste terminus niunus l3 ĩ se nõ fuerit declaratus est tñ idẽ qd̃ donũ cuius explanationẽ pulchrã hẽs di. xviij. ¶ Pro vlteriori tñ declaratione. Notãdũ qd̃ l3 psone diñe diuersis noĩbus nominent a diuersis doctoribus: tñ sunt tres assignatiões nominũ pcipue. Prima est ipsius veritatis Mathei vlt. Ite in vniuersum mundũ ⁊c̃. baptizantes eos in noĩe pr̃is ⁊ filij ⁊ spũssci. Scd̃a est ipsius Iohãnis euãgeliste. Tres sunt q testimoniũ dant in celo: pr̃: vbũ ⁊ spũsscũs. Tertia est ipsi9 hylarij sc3 pr̃ ⁊ imago. i. fili9 ⁊ munus. i. spũsscũs Aliã quoq3 assignat sc3 eternitas: spẽs: vsus. Uñ l3 illa tria sint cõia tribus psonis. Primu3 tñ appropriat pr̃i. Scd̃m filio. tertiũ spũiscto. Triplex igit qd̃ l̃ralis hic loq̃ri põt. Pria .s. quare eternitas appropriat pr̃i. Scd̃a quare spẽs appropriatur filio. Tertia quare vsus appropriatur spiritui sancto.

Resolutio q̃õnis stat in sex ppõnibus. Sctũs Bonauentura in principio resolutionis prioponit vnã suppositionẽ dicens. Appropriatio hylarij fuit ad explicandũ psonarũ originẽ. Dehinc ppões addit ⁊ rñsiones ad q̃õnẽ. ¶ Pria ppõ ⁊ cãlis. Q2 pr̃ caret origine seu pn°: iõ appropriat ei eternitas. Eternũ enĩ dicit carentiã principij. Et l3 filius careat pn° durationis h3 tñ pn^m pductiuũ. ¶ Scd̃a ppõ cãlis. Q2 spũssctũs pcedit p modũ volũtatis. ⁊ p modu3 amoris ⁊ vsus est actus volũtatis: iõ cõueniẽter appropriatur vsus ipsi spũiscto. Ut enĩ est dcm̃ supra pp pcessionẽ spũssctĩ p modũ volũtatis appropriat ei oĩa que hñt se ex pte volũtatis vt mĩa: donu3 vsus ⁊c̃. ¶ Tertia ppõ cãlis. Q2 filius pducit a pr̃e p modũ nãe: iõ pducit ab eo p modũ expsse ⁊ pfecte sĩitudinis. pbat. Q2 nã est vis insita rebus ex sĩlib9 sĩlia pcreans: cũ ergo filius pcedat p modũ nãe seq̃t q est sĩlis oĩmode pducenti. ¶ Quarta ppõ cãlis. Q2 filius pducit a pr̃e p modu3 pfecte ⁊ expresse sĩitudinis ⁊ p modũ intellectus: iõ filius h3 rõnẽ pfecte cognitionis. ¶ Quĩta ppõ cãlis. Q2 filius pducit a pr̃e tanq̃ pfecta sĩitudo: ⁊ tanq̃ pfectissima notitia vel rõ cognoscẽdi: iõ dr̃ sũma pulchritudo: p3: q2 ẽ pulchritudo illius a quo pducit ⁊ est pulchritudo oĩm exẽplatorũ sc3 respcũ quorũ est rõ cognoscendi sc3 creaturarũ: iõ ẽ summa pulchritudo. Exẽplũ: si optim9 pictor (vt grosse loq̃r) depingeret imaginẽ ĩpatoris meliori mõ q̃ posset imago esset pulcherrima. ⁊ hoc pp duplice3 cãm. Prio q2 eẽt pulchre ptracta. Scd̃o q2 sũme expssiua ĩpatoris eo mõ q̃ põt exprimi taĩr. Sic filius sũme declarat prẽm. Et l3 spũsscũs sit pulcherrimus ⁊ pulchre ptractus (vt ita dicã) id est pductus: tñ ex vi sue pductionis non h3 q sit ars ⁊ notitia plena oĩm rõnũ viuẽtiũ. Et l3 eque oĩa ĩtelligat ⁊ oĩa in rõne cognitionis viuant in spũscõ sicut in filio: spũsscũs tñ non pcedit p modũ ĩtellectus. ¶ Sexta ppõ. Spẽs ergo cõuenientissime attribuit filio. Et hoc pp tria. Prio pp sĩitudinẽ. Scd̃o pp rõnẽ cognoscendi. Tertio pp pulchritudinẽ. P3 igit ex iam dictis q filius est similitudo patris. Est etiam ratio cognoscendi create ⁊c̃.

Solutio argumentorũ. Damascenus honor imaginis refert ad prothotipũ. i. imaginatũ. Exẽplũ non honoro imaginem virginis gloriose nisi referendo ad prothotipũ. i. ad beatam

ad beatā virginē. Est tñ differentia inter honorē et pulchritudinem. qz honor vel adoratio nullo mō stat in imagine sed in imaginato. Pulchritudo vero sic refert ad imaginatū: qd tñ hēt ppriā pulchritudinē. s. qz est decēter lineata: et ex hoc magis laudat pictor: qz vero repñsentat imaginatū pfecte: iō scdo est pulchra et referf ad ptotypū. Quia si hec imago est tam pulchra quāto magis imaginatū. Exēplū de pictura diaboli: q pōt dici pulchra pp repñtatione lz in se sit summe deformis. ℂ Nota pp illa verba scti Bonauē. q honor imaginis sic referf ad ptotypū. Querif vtz crux xpi sit adorāda adoratione latrie. Rñdent aliq q sic. Qz honor imaginis (sm Damascenū) referf ad ptotypum. ergo zc. ℂ Sz ɔtra arguif sic. Si eēt crux xpi adorāda latria aut hoc eēt qz est deus: vel qz est tale signum: vel tertio qz portauit xpum. Non indm̄ deus qz illud lignū in quo pepēdit saluator nō est deus. Non indm̄ lignū: alias oē lignū eēt adorādū adoratiōe latrie. Nec scdo indm̄ portauit corpus xpi. pz qz latria ē honor soli deo debit⁹ et exhibitus. Sz illud portare non mutauit nāz ligni. ergo zc. Et si dicas illud lignū exquo portauit xpuz hēt hitudinē ad ipsū pp quā adorat taliter. s. adoratiōe latrie. ℂ Cōtra. Btā virgo et portauit xpuz et multo longius q xpi crux: qz nouē mēsibus. Si ergo lignū ppea debet adorari qz portauit xpum: multo magis btā virgo adorāda est adoratione latrie qd tñ est falsum. ℂ Itē eadē rōne eēnt adorāda adoratiōe latrie accidētia i sacro altaris: qd tñ est falsissimū. ergo zc. Et lz dicaf sacramētū: adoramus tñ verū xpi corpus qd ɔtinet sacro et nō sacrz ℂ Quid ḡ tūc ad auctēs ecclie. Dico q oēs auctēs scē ecclie sic itelligūf. s. Aue crux spes vnica. i. aue xpe p nobis crucifixe. Crucē tuā dñe adoramus. i. dñz xpz adoram⁹. ℂ Un dōm est cuz holkot q ista simplr ē falsa. Eadē adoratiōe vl tāta adoratiōe est adorāda imago q̄ta ē adorādus ille cui⁹ ē imago.

Circa secūdū articulū querif pncipaliter de appropriatiōe Augustini qua approprzat vnitas prī. Equalitas filio. Concordia equalitatis spiritui sancto. vn̄ pncipalr queruntur tres qōnes.

Querif pͦ Utz de⁹ posset dici vnū cū creatura. ℂ Resolutio qōnis stat in trib⁹ dictis pͫ dictū. Ad hoc q duo entia dicanf vnū simplr non sufficit q hēant ɔformitatē volūtatis: sz necesse est q hēant vnū in nā. Alioqn oēs bti essent vnū simplr. ℂ Scdm dictū. Qz ergo deus et creaturā n ulli ɔueniētiā hēant in nā: imo summe differūt in nā: iō nō debēt dici vnum. ℂ 3ᵐ dictū Qz vir iustus p charitatē adheret volūtati diuine plus q alicui alij: iō vir iustus dr vnus spūs cum deo. Et hoc ponif ad soluēdū argumētū qd fieret ex apso prime Corin. vj. Qui adheret deo est vnus spūs cū eo. i. hēt ɔformitatē amoris et voluntatis cum eo. Spūs eni hic voluntas dr et amor. ℂ Cū ergo arguif. Iustus ē vnus spūs cū deo. ergo vna res spūs enim est res. ℂ Dicendū q est fallacia a sm quid ad simpliciter. Nec spūs ibi capitur pro substantia: sed pro actu voluntatis et vnus dicit cō formitatem effectus humani ad diuinam voluntatem. ℂ Nota propositio hec. Amor transformat amantem in amatum. s. intelligenda est per actualem cogitationem vel meditationē et ɔcordiaz voluntatis: non per realem nāe exñtiam. Un duplex est vnio scz in nā vel nāe. hoc mō pr et filius et spūs scūs sunt vnū. Alio mō in amore vel conformitate voluntatis. Illo mō vir iustus et deus sunt vnum. ℂ Correlarium. Licet deus amet seipsum: non tñ transformaf in seipsum amatum. pz. Qz transformatio est relatio: et sicut similitudo requirit extrema realiter distincta sic et transformatio requirit distinctionē realē et essentialem. Iō nullo modo pt deus transformari in seipsū. q̄uis per naturā se amet. Iō illa est vera. Amor non transformat amātē in amatū per nām: lz actu vitali. i. cognitione et amore transformet. ℂ Pro solutione vltimi argumenti. Nota q xps inquantū hō influit sensum et motum. i. cognitionē et amorē: per passionē enim suam promeruit omnibus iustis gratiam. Antiquis qdē per passionem posterioribus per exhibitā.

Secundo queritur. Utrum vna creatura posset dici vnū cum alia. ℂ Resolutio qōnis stat in quinqz ppōnibus. ℂ Prima ppō. Due creature distincte realiter non pñt hēre aliquā vnitatem nisi ɔformitatis. pro quo notandū q duplex est vnitas scz ɔformitatis. Et est illa qua aliqua ɔueniunt pz triplicē ɔformitatē zc. Alia est vnitas nāe vel indiuisionis: vt est vnitas numero. Et est illa qua aliqd est distinctū in se et distinctū a quolibet alio. ℂ Secunda ppō. Non quelibet ɔformitas facit aliqua duo dici vnū simplr sed solū ɔformitas simpliciter et non ɔformitas sm qd. ℂ Tertia ppō. Ad plenā et pfectā ɔformitatē aliquoruz requirif triplex ɔformitas scz. In nā. In voluntate et ɔformitas in operatione. ℂ Corr͡ᵐ: quelibet alia ɔformitas ad quā non ɔcurrunt ille tres ɔformitates dr conformitas sm quid. ℂ Quarta ppō. Quñcūqz ille tres ɔformitates ɔcurrunt in duobus seu aliqbus illa pñt dici vnū simpliciter: non tñ vnitate nāe sz vnitate ɔformitatis. Hec aūt dicunf pp multas auctēs. Nā apls dicit prime. Cor. iij. Qui plantat et qui rigat vnū sunt. ℂ Quinta ppō. Si aliqua duo sint vnū in voluntate solū vel actione solū vel soluz in actione et voluntate vel in nā tm̄. et sic de alijs. Nō sunt vnū simpliciter vnitate ɔformitatis sed cum determinatione diminuente. ℂ Corr͡ᵐ. Meretrix et fornicator non vnū vnitate ɔformitatis licet sint vnū corpus pp actū carnalē. pz. Qz lz concordant in operatione et nā non tñ in voluntate. Un cōiter dr et est dcm valde egregiū predicabile. Quilibet

malus bonū propriū querit & non cōe. Unū quantū cūq; mali videant concordare: nunq̄ tñ sunt concordes simpliciter. Unū mētrix querit vel intendit principaliter pecuniā: aut ꝓpriā delectationē. Fornicator vero aliquid aliud. ¶ Aliud. Co.m. Uxor legitima & eius maritus in actu matrimoniali si debite circunstantie comitent põt dici vnū. ꝓz: intendunt enī ambo ꝓcreationē ꝓlis ad laudeꝫ diuinam educandā. ¶ Prima ꝓpō. Actus matrimonialis põt exerceri sine peccato taꝫ veniali q̄ꝫ mortali. ¶ Scōa ꝓpō. Actus matrimonialis põt esse meritorius vite eterne. Unū vlt Augustinus q difficile sit distinguere inter castitatē sancti Joannis & matrimoniū abrahe. Et dicit Ambrosius in libro de virginibus. Non est impar meritum continentie in Joanne qui nullus expertus est nuptias & in abrahā qui filios genuit. ¶ Pro solutione tertij argumenti. Notandum. Quod licet duo raptores vel latrones conueniant in fine propinquo semper tamen discordant in fine remoto. Ediuerso est de iustis. Justi enim licet aliquādo discordēt in volito propinquo: sed tamen cōcordant in fine principaliter intento. Exemplū de barnaba & paulo qui recedebant a se propter sanctum Joannem qui cognominabatur marcus. Sanctus enīꝫ paulus noluit eum habere eo q prius dimiserat eos propter timorem pene vel propter amorem parētum. Unde quando dissident habentes bonas intentiones: nisi inferior conicere ꝓbabiliter possit q maior fructus vel maius bonum sequatur si nō cōsenserit debet dimittere propriam intentioneꝫ seu voluntatem & sequi intentionem maioris.

Querit̄ tertio de ratiōe appropriationis trium nominuꝫ predictorum. scilicet. Unitas. Equalitas. & cōcordie. Est igitur vltima questio huius distinctionis de assignatione ipsius beati augustini. Sunt autem illa appropriata. Unitas patri. equalitas filio. concordia equalitatis spirituisancto. Sepius auteꝫ dictum est q in diuinis sunt predicata propria & appropriata. & de appropriatis hic est questio. Queritur ergo. Utrum ista appropriatio beati augustini sit bene assignata. Ille terminus vnitas fuit declaratus vigesima quarta distinctione. Similiter quot sint vnitas. supra distinctione secunda. Pater fuit declaratus supra distinctiōe quinta. Equalitas. supra in distinctione decimanona & vigesima. & in principio huius distinctionis. Ultimus terminus est. Concordia vnitatis & equalitatis & tantum valet sicut nexus patris & filij. Unde aliter capiuntur ly vnitas & equalitas in recto & aliter capiuntur in obliquo. Unde equalitatis & vnitatis hic accipiuntur pro illis quibus appropriantur. In recto vero accipiuntur pro appropriatis vel ꝓ appropriabilibus.

Resolutio questionis stat in quatuor dictis. ¶ Primum dictum. Sicut assignatio vel appropriatio hylarij fuit ad explicanduꝫ personarum originem & productioneꝫ: sic appropriatio sancti augustini est data ad explicandum ordinem personarum. ¶ Secundum dictum. Quia persona patris est persona prima antequam nulla est alia: & que non est ab alia: ideo sibi congrue appropriatur vnitas: que est prima in numero: antequam nulla est alia. Per sequentem distinctioneꝫ soluuntur argumenta ab ipso sancto Bonauentura. ¶ Triplex est vnitas. scilicet. Indiuisionis. Et est illa qua aliquod ens est vnū in essentia. ¶ Alia est conformitatis. Et est illa qua aliquis est conformis in volitione alteri. ¶ Tertia est vnitas paternitatis. Et est illa antequam nihil est in numero. ¶ Tertium dictum. Quia persona filij secunduꝫ rationem intelligendi est secunda persona: perfecte exprimens primam: ideo congrue equalitas ratione ordinis appropriatur. vel primo reperitur in filio. Probatur. Tunc enim primo intelligitur equalitas in diuinis cum filius intelligitur nasci: secundum augustinum: ergo antequam intelligitur spiritussanctus prius intelligebatur equalitas. ergo &c. ¶ Propositio. Ratio appropriationis equalitatis filio est prima associatio & perfecta non autem ratio vnitatis. siue equalitas que est vnum siue vnitas in quantitate. ¶ Quartum dictum. Quia persona spiritussancti secunduꝫ rationem intelligendi est tertia. & concordia presupponit duos: concordabiles & concordanteꝫ: ideo primo incipit concordia: vbi primo intelligitur oriri persona tertia. Ubi notandum q concordia in diuinis non ponitur sic: q aliquando ibi fuerit discordia sed hoc ideo est: quia sicut nihil stricte loquendo in creaturis est concordans nisi amor. cōcordia autem pertinet ad amorem: ideo congrue appropriatur spiritui sancto. ¶ Propositio. Ratio potissima quare spiritui sancto appropriatur concordia est ista q spiritussanctus ex vi sue productionis procedit per modum amoris. Amor enim est prima ratio concordie. Neque enim pecunia neq; dominium alicuius terre submissum valeret ad concordiam nisi talia amarentur &c.

Circa distinctionem xxxij. Primo queritur. Utrum illa locutio sit admittenda. Pater & filius diligunt se spiritusancto. Termini sunt supra declarati decima distinctione &c.

Resolutio questiōis. Sanctus Bonauētura respondendo ad questionem ponit tres opiniones: due prime nihil valent. Tertia est opinio propria. ¶ Prima opinio est quorundam doctorum qui dicunt quod illa non est concedenda sed est simpliciter falsa. scilicet Pater & filius diligunt se spiritusancto. Quando ergo dicitur.

Sanctus

Sanct⁹ Augustinus ponit illā. Dicūt ꝙ retractaueri team: licet non in se sed in simili. vt puta in illa. Pater est sapiens sapientia genita ꝛc. Secūda opinio est ꝙ illa sit simpliciter ꝯcedenda. Unde est vera per appropriationē. Unde est sensus. Pater ꝛ filius diligunt se spiritusancto .i. diligunt se amore qui appropriatur spiritui sancto. ¶ Sȝ ista opinio nihil valet. Quia si ista tali mō esset concedenda sequeret ꝙ ista esset concedenda. Pater ꝛ filius sunt boni bonitate que appropriat spiritui sancto. consequēs est falsum. ergo ꝛ antecedēs ꝛc.

Tertia opinio Bonauenture (ꝛ vera) est. ꝙ illa pater ꝛ filius diligunt se spūsancto in aliquo sensu est vera ꝛ in aliquo sensu est falsa. Un̄ est distinguenda. Et consistit opinio illa in vna distinctione ꝛ duob⁹ dictis. ¶ Distinctio est talis diligere in diuinis capitur duob⁹ modis. Uno modo essentialr. Alio mō notionaliter. Diligere essentialiter captū dicit voluntatis diuine complacentiā que est cōmunis tribus. Ubi notādum ꝙ duplex est in diuinis amor. scȝ ꝑsonalis ꝛ essentialis. Amor ꝑsonalis est amor product⁹ siue ꝑ se existens ꝛ est spūssanct⁹. Amor essentialis est ille q̄ oēs tres ꝑsone ꝛ singule amāt essentiam diuinam tanq̄ summū amabile: ꝛ oīa alia tanq̄ secūdario. Amor eēntialis est improductus. Propositio. Ille amor est vnicus ꝛ cōmunis tribus. Et est ipsum velle vnicum diuine voluntatis. Alio mō capitur diligere notiōaliter ꝛ sic dicit voluntatis diuine fecunditatē .i. spirationem ad producendū tertiam personā: que fecunditas est solū in duab⁹ ꝑsonis: licet voluntas sit in tribus. ¶ Primū dictum. Si capiatur diligere essentialiter in ꝓdicta ꝓpositione ipsa est falsa pȝ quia illud diligere nō est aliud q̄ amor essentialis. Sed patet ꝙ illa dilectio est formaliter in patre ꝛ filio: nec est plus spūssanct⁹ q̄ pater. ergo eque illa esset cōcedenda spūssanctus ꝛ filius diligunt se patre: qδ est falsum ꝛ inconueniens. ergo ꝛc. ¶ Scḋȝ dictū. si ly diligere capiat notionaliter ipsa est concedenda: pȝ q꞉ sensus est pr̄ ꝛ filius spirant spm̄sctm̄ qui est nexus amboꝝ vel amor nectens ambos. Idēȝ dicit Scotus ꝛ Ockam. Et tunc est cōstructio retransitiua ꝛ est sensus pater diligit filium ꝛ filius diligit patrem ꝛ diligendo se mutuo cōcordi: ex producūt spm̄sctm̄ q est amor patris ꝛ filij. ¶ Regula. Ois propō in qua ponit illud pronomē se in plurali numero imediate post aliqδ verbū pluralis numeri est distinguenda: eo qδ pōt esse constructio reciproca vel pōt esse ꝯstructio retransitiua. Circa qδ notandū ꝓm petrū helie ꝙ duplex est ꝯstructio scȝ transitiua ꝛ intrāsitiua. Intransitiua est illa in qua ꝯstructibilia sunt idē vel videnᵗ esse idem. Exemplum. Johānes est capra est ꝯstructio intransitiua. Et hec est duplex. scȝ. Simplex ꝛ reciproca. Et hoc ꝓm aliquos Constructio intrāsitiua simplex est illa in qua ꝯstructibilia simplr videnᵗ esse idē. Reciproca autē est illa in qua actus verbi imediate regrediᵗ ad substantiā: a qua fuit egressus. Exemplum vt diligo me. Constructio transitiua est illa in qua constructibilia ptinent ad diuersa: vel videnᵗ pertinere ad diuersa. Cōstructio trāsitiua est duplex scȝ Simplex ꝛ retransitiua. Simplex est illa in q̄ actus verbi egrediᵗ ab vna ꝑsona ꝛ transit imediate sup aliā: sine aliqua regressiōe. vt Uideo hominē. Constructio transitiua retransitiua Est illa in qua act⁹ verbi egreditur ab aliquo supposito in aliud: ꝛ iterum ab hoc regrediᵗ ad ꝑmū suppositū vt Diligo te vt tu diligas me. Ego do vt des. Talis enī ꝯstructio est in ꝟbis matrimonij ꝓm Scotū. ¶ Scḋm petrū helye. Ois cōstructio ꝓple transitiua cōponiᵗ ex duab⁹ transitiuis ꝛ sic nō est vna ꝯstructio simplr. Unde resoluiᵗ in vnā hypoteticā in logica. Exemplū pro regula saȝ data. Isti pugnant vt vincant se. Unde ista est distinguenda q꞉ si est ꝯstructio reciproca est falsa: q꞉ sensus ē. Sortes pugnat: vt vincat se: ꝛ plato pugnat vt vincat se: sed hoc est falsum. Si autēȝ est cōstructio retransitiua: est vera: q꞉ sensus est. Sortes pugnat vt vincat platonēȝ: ꝛ plato pugnat vt vincat sortem. Sic applicando regulā istā ad ꝓpositum Ista ꝓpō. Pr̄ ꝛ filius diligūt se spiritusctō. potest itelligi duplr. Quia si hic est ꝯstructio retrāsitiua est vera: q꞉ sensus est. Pr̄ diligit filiū: ꝛ filius diligit patrem ꝛ diligendo se producūt spm̄sctm̄ qui est nex⁹ amborū. Idē dicit doctor Subtilis ꝛ Ockaȝ q hic hauserūt ab illo fonte. Si āt sit ꝯstructio reciproca tūc est falsa vt dicit sanctus Bonauētura ꝛ sensus ē. Pr̄ diligit se ꝛ fili⁹ diligit se spūsctō.

Pro solutione quarti argumenti

Nota seq̄ntes ꝓpōnes. ¶ Pria ꝓpō. Generatio i diuinis pt duplr sigri. ¶ Primo ꝑ terminū significantē emanationē ꝓcise ꝛ absolute. Alio mō ꝑ terminūȝ signtēȝ emanationē supaddēdo declatiōnē seu expssionē i ꝑsona genita. Primo mō sigtur ꝑ h verbū gnare qδ dicit respectū gignētis ad genitū sic expssi⁹ dicit Scot⁹. 2⁰ mō ꝑ h verbū dicē sigtur ꝙ sigt ipsaȝ emanationē seu ꝓductionē .s. gnationē actiuā supaddita expssiōe: ex ꝑmit doctor subtilis: cū respectu ꝺclaratōis. ¶ Nota ꝙ doctor subtilis magis audax fuit sctō Bonauē: q꞉ concedit hic ꝙ pr̄ diligit se spūsctō: tanta tn̄ fuit difficultas isti⁹ ꝓpōnis quā ꝺterminauit i hac q̄ōne sctūs Bonauē. ꝙ mgr sentētiaꝝ nō resoluit eaȝ ꝫ meminit ꝫ dicit se relinq̄re eā lectori sagaciori. ¶ 2ᵃ ꝓpō. Silr spiratio pōt duplr accipi i diuinis. Primo mō ꝙ significet illā emanatiōēȝ ꝓcise ꝛ absolute. Alio mō pt significare ꝓm ꝙ dicit emanationē cū actu nectēdi siue ꝯcordādi duas ꝑsonas in se. Primo mō sigtur ꝑ spirare. 2⁰ mō ꝑ diligere. Un̄ diligere notionalr nō ꝓcise sigt illā emanationē: sed cūȝ hoc cōnotat actū amoris seu actū ꝯcordātie qδ est eēntiale. ¶ Tertia ꝓpō. Sic dicē importat in diuinis

generationẽ connotando actũ declarandi. Sic di ligere notionaliter importat respectũ emanationis conotando actũ concordidi: siue actum amoris. ¶ Quarta ppositio. Sicut cõceditur ista pr̃ dicit se verbo propter actũ declarandi, in verbo sic ista est concedẽda pr̃ diligit se spũsctõ propter actum concordie siue amoris. Un̄ sensus illius est. pr̃ dicit se verbo. idest pr̃ generat vbũ qd̃ declarat oĩa. Similiter pr̃ diligit se spũsctõ. idest pr̃ producit spm̃ sctm̃ q est nexus ambo$\not{z}$. ¶ Regula. Omnis notio que dr̃ in diuinis cõcretiue seu denotatiue de aliqua psona illa etiam dicitur idemptice de ea dẽ. Exemplũ. Pr̃ generat ergo pr̃ est generatio.

Queritur secundo. In qua habitudie ostruit ille ablatiuus cũ dicitur pr̃ & filius diligũt se spũsancto. Pro declaratiõe termino$\not{z}$ notandum. q̃ quicunq ablatiuus sequit verbũ transitiuũ: tunc semp ostruit cũ illo sub aliqua habitudine. ¶ Diligere in diuinis põt capi tribus modis. Uno mõ mere essentialiter. Alio modo mere notiõaliter. Alio mõ ptiz essentialiter & ptim notiõalr. Qñ capit mere essentialiter tũc capit p amore essentiali q est cõmunis tribus: quo scz oĩs tres psone amãt quicquid amant. Iste amor est formaliter in oibus psonis. Alio mõ capit diligere mere notionalr & sic idem est q spirare. Et sic tm̃ valet pr̃ & filius diligunt se. i. spirant se spũsctõ: & sic nõ capit in p̃nti q̃one. Tertio mõ capit diligere ptim essentialiter & ptim & notionalr & sic tm̃ valet sicut producere spm̃ sctm̃ prout est amor nectẽs ambos. Uel aliter sm̃ Scotũ. Diligere est pducere spm̃ sctm̃ qui est amor pris & filij. Et sic diliges addit respectu amoris ad amabile. ¶ Sic pformiter distinguit de dicere. q dicere potest capi tripliciter. scz mere essentialiter: mere notiõalr: & ptim essentialiter & ptim notionalr. Dicere primo mere essentialiter: nihil aliud est q̃ intelligere: & tale est vnicũ in diuinis. Scdo dicere mere notionaliter nihil aliud est q̃ generare. Et sic dicimus pater dicit filium. i. generat filium. Tertio capitur partim essentialiter & partiz notionaliter. Et sic dicere importat respectum generationis & cum hoc superaddit expressionẽ seu declarationem omnis declarabilis.

Resolutio questiõis. Doctor seraphicus Rñdẽdo ad q̃onẽ Prio põit duas opiones q̃s nõ tenet. Scdo põit ppriã quam tenet. ¶ Pria opio est magistri symõis tornacen. q dicit q ille ablatiuus spũsctõ ostruit cũ vbo sub habitudine signi & nõ sub rõne forme. Et tunc sic exponit illa. Pr̃ & filius diligunt se spũsctõ. i. diligũt se & signũ huius dilectionis est spũsctũs. Sz hec opio nihil valet qz eadẽ rõne concederet illa. Pr̃ & filius diligũt se creatura &c̃. ¶ 2a opio Guil lermi altissiodoren. est q ille ablatiuus spũsctõ cõstruit cũ vbo in rõne forme. Probat: qz spũsctũs est nexus ambo$\not{z}$: & hoc formaliter. g &c̃. Impro bationẽ illius opionis vide in lrã sancti Bonauẽture. ¶ Opio ppria & ẽt Hugõis de sancto victore est q ille ablatiuus cõstruit cũ verbo in rõne effectus formalis: sz nõ in rone effectũ qd̃ est ex principio. Probat p simile. Quia sicut ibi in illa orõne. Ego diligo te amore a me pcedẽte est ostructio in rõne effectus formalis sic in proposito in illa. Pr̃ & filius diligũt se spiritusancto: ille ablatiuus spiritusancto construit in ratione effectus formalis. In hoc tamen est differentia quia amor a re procedens in creaturis est in re requiescens: vniens & inherens quia accidens. Sed in diuinis amor a patre & filio procedens est in eis requiescẽs & vniens: non tamen vt inherens: quia non est accidẽs sed substantia & hypostasis. Uide litteram.

Circa secundum articulum Querit primo. Utrũ hec. Pater est sapiens sapientia genita sit admittenda. In principio huius prologi q̃stione tertia est declaratus iste terminus sapiẽtia. Sapientia est duplex. scz creata & increata. Creata capit quinq modis vt in principio &c̃. Increata est ipse deus. Et capitur dupliciter. Uno mõ essentialiter & est actus sapiẽtialis ipsius intellectus diuini quo pr̃ & filius & spũssanctus sunt vna sapiẽtia q̃ntũ essentiã diuinã q̃ oĩa alia cognoscũt. Alio mõ capit appropriate: & sic est filius del quia producit per intellectum. De sapientia increata pmo modo dicta nõ est questio nostra p̃n̄ti q pr̃ est sapiens sapientia taliter capta eum formaliter sit in ipso. Sed de sapientia secundo modo dicta est questio nostra. Est ergo questio Utruz illa sit concedenda. Pater est sapiens sapientia genita.

Resolutio q̃onis stat i vna oclusiõe. Cõclusio est talis. ¶ Hec ppositio. Pater est sapiens sapientia genita simpliciter est falsa ideo nullo mõ admittẽda. Esse eni sapientẽ solũ dr̃ essentialr nõ aũt notiõalr seu pprie. Et si alicui legat ab aliq̃ sctõ ẽ exponẽda. Unde hz sctus Augustin9 in lib. ofessionũ dixerit eã: tñ i libro retractationũ illã retractat & dicit se melius dixisse in libris de trinitate & maxie in vj. & xv. de trinitate.

Pro solutione argumẽto$\not{z}$. Notã de sunt sequentes ppões. ¶ Prima propõ. Omnẽ entitatẽ quã hz pr̃ siue absoluta siue respectiua realẽ pr̃ hz a se: & nullã a filio: nec etiam a spũsctõ. ¶ 2a propositio. Licet hec propõ in diuinis concedat filius est sapientia patris. Hec tñ simpliciter est falsa: pr̃ est sapiens sapiẽtia genita. Ad declarationẽ pme pris notandũ q aliquid dr̃ esse alicuius dupl'r vel tãq̃ subiecti vt albedo est petri. Aut tanq̃ principij p ductiui vt filius patris. ¶ Tertia propõ. Filius i diuinis nõ est sapiẽtia pris tãq̃ subiecti. ¶ 4a ppositio. Filius in diuinis est sapientia patris tanq̃ principij. Quare autez hec sit falsa. Pater est sapiens

ens sapientia genita est: qr ille ablatiuus cõstruit
in rõne causalitatis vel in habitudine.i.rõne for/
me vel pncipij: ⁊ maxime forme: sed filius nec est
causa nec forma nec principiũ patris: ideo ipa fal
sa. Quare autẽ nõ possit ꝯstrui in rõne effect⁹ for/
malis. sicut amor põt cõstrui cuꝫ ablatiuo in rõne
effect⁹ formalis vt pr̃ ⁊ filius diligũt se spũsancto.
¶ Prima rõ generalis est sumpta a creatura. Pro
cuius intellectu notandũ ꝙ dicit sctũs Bonauen
tura (siue sit verũ siue nõ) Act⁹ quosdã esse q dicũt
motũ a reb⁹ ad animã: vt intellectio ⁊ sapia. Qui
dã act⁹. alij dicũt motũ ab aĩa ad res. vt amar: idõ
cõpatio amoris est ad amãtẽ in rõne existẽtis for
me: non in rõne impaciẽtis. ⁊ ideo amor de se im
portat formã ⁊ effectũ nõ sic sapia que tm̃ formaꝫ
⁊ nõ effectũ. ¶ Quinta ppõ. Licet hec ppõ ꝯceda
tur. Pr̃ nouit oĩa in filio hec tamen nõ est cõcedẽ/
da. pater nouit oĩa filio. Rõ prime patris est. Qui
cunqꝫ cognoscit aliquẽ perfecte ⁊ ſm omnem mo
dũ ẜꝫ quẽ est cognoscibilis: cognoscit oĩa que sũt
in eo: sed pater cognoscit filiũ taliter. ergo ⁊c̃. Sꝫ
omnia creata sunt in filio. ergo ⁊c̃. Oĩa enĩ crea/
ta sunt in deo tanqꝫ obiecta cognita. Et lꝫ pria vi/
deatur simplr̃ concedenda: tñ ipse multũ subtili/
ter ⁊ logice eam distinguit. Quia (in filio) põt de/
terminare nouit in comparatione ad subiectũ: ⁊
sic est falsa. Unde pater in filio nouit oĩa illo mo/
do sensus esset ꝙ filius sit patri ratio cognoscẽdi.
Uel (in filio) põt determiare illud verbũ nouit in
cõparatiõe ad obiectũ: ⁊ sic est vera. Uñ pr̃ nouit
oĩa in filio: sensus est: ꝙ filius sit reb⁹ cognitis rõ
⁊ exẽplar ⁊ causa exemplãdi: ⁊ hoc a proprietate.
¶ Sexta ppõ. Licet hec cõcedatur a doctorib⁹ sa/
cris. Pater dicit verbo quecũqꝫ dicit. Hec tñ nul
lo mõ est admittenda: pr̃ intelligit verbo. Prima
ps pꝫ: qr sensus est. pr̃ generat verbũ qd̃ est decla/
ratiuũ ⁊ expressiuũ patris ⁊ oĩum creatorꝫ. Capiẽ
do enĩ ly dicit mere essentialr̃ nõ est ꝯcedẽda. Pa
ter dicit verbo nec mere psonalr̃: quia nõ est verũ
ꝙ pr̃ generat verbo. Scd̃a aũt ppõ non põt esse ve
ra nisi verbũ esset ratio cognoscendi patri: qd̃ est
falsum. Intelligere enĩ soluꝫ capitur essentialiter.

Querit secũdo. Utrũ hec sit admit tenda. Pr̃ est potẽs
potentia quã genuit siue virtute quã genuit. Pro
declaratiõe terminorꝫ notandũ. ꝙ virtus put ad
propositũ sufficit capitur triplr̃. Primo mõ capit
pro aliquo habitu pficiente animã ⁊ inclinãte eaꝫ
ad recte agendũ. Et sic diuidit in septẽ virtutes
quarũ tres sunt theologicales vt fides: spes ⁊ cha
ritas. Quatuor morales seu cardinales: vt tẽperã
tia: fortitudo: iustitia ⁊ prudẽtia que prope est re/
gula virtutũ moraliũ. Uñ Aristoteles secũdo ethi
corꝫ. Uirtus est (supple qualitas) que habentẽ pfi
cit: ⁊ eius opus bonũ reddit. Aliã dẽscriptionẽ po
nit sanctus Augustin⁹. Uirtus est bõa q̃litas mẽ/
tis: qua aliqs recte viuitur: ⁊ nullus male vtit ⁊
quã solus deus in homine opatur. Ista descpt̃io
datur p quatuor causas. Primo nãqꝫ ponit. Uir
tus est qualitas bona: loco cause formalis. Scd̃o
mẽtis ⁊ põit loco cause mãlis: eo mõ quo accidẽ/
tia habent mãm scꝫ In qua. Tertio. Qua recte vi/
uitur ⁊ nullus ⁊c̃. ⁊ ponitur loco cause finalis qr
bñ viuere ⁊ bñ vti virtute est finis virtutis. Quar
to ponit. Et quã solus deus in hoĩe opatur. Et po
nitur loco cause efficientis. Et sic pꝫ ꝙ illa descri/
ptio solũ intelligit de virtutib⁹ infusis q̃s de⁹ cau
sat i nobis sine nobis. lꝫ ñ sine nobis ꝯsentiẽtib⁹.
¶ Corr^v. Oẽs alie ṽtutes ⁊ dona spũsctĩ redu
cunt ad aliquas illarꝫ. Alio mõ capit virtus pro q̃
cunqꝫ potẽtia productiua alicui⁹ effect⁹: siue libe/
ra siue nãli. Hoc mõ capitur pro oĩ potẽtia: siue p
ductiua: siue actiua: siue remota: siue ppinqua. Et
sic lapis pciosus hꝫ virtutẽ. Tertio mõ capit pro/
ut est vltimũ potẽtie: vt dicit phus de celo ⁊ mun
do. Isto mõ virtus est potẽtia productiua ppinq̃
vltimo disposita: accepta ſm suũ totũ conatũ: ⁊ hꝫ
totũ eẽ. ¶ Corr^m. Istis duob⁹ secũdus modis pt
capi virtus in ppõ nõ primo mõ. Uirtus seu potẽ
tia productiua in diuinis capit duplr̃. Essentialr̃
⁊ est voluntas diuina qua tres diuine psone sunt
eque potẽtes ad producẽdũ effectuꝫ. Alio mõ ap
propriate ⁊ sic nõ est nisi filius dei. In hoc sensu
illa est falsissima.. Pater est potẽs potẽtia quã ge
nuit: qr sequeret ꝙ pr̃ haberet potentiam a filio.

Resolutio questionis stat in vnica ꝯclu sione. Cõclusio est talis. Hec
propõ. Pater est potẽtia genita est simplr̃ falsa. ⁊
hec magis est impropria quã aliqua predictaruꝫ.

Pro solutione argumẽtorũ. Nota seqntes propõnes.
¶ Prima propõ. Ista ppositio per aliter ꝯstruitur
cũ verbo absoluto ⁊ aliter cũ ṽbo trãsitiuo. ¶ Se/
cunda propõ. Quotienscũqꝫ ly per ꝯstruit cũ ver/
bo absoluto tũc denotat in suo causali auctoritatẽ
vt ego sum bon⁹ per deũ: ego viuo p deũ signum
est ꝙ de⁹ est auctor ⁊ creator mee bõitatis. ¶ Ter
tia propõ. Quotienscũqꝫ hec ppositio p ꝯstruit cũ
verbo trãsitiuo denotat in suo casuali subauctori
tatẽ: vt rex occidit vel punit p baliuũ: p lictorem.
Rex punit p baliuũ. i. per illũ qui gerit vicẽ eius.
¶ Quarta ppõ. Licet hec ppõ pr̃ est potẽs p filiũ
sit falsa. Ista tñ est vera: pr̃ opat per filiuꝫ. Opari
eni ⁊ creare idẽ est: ⁊ sunt verba trãsitiua. ⁊ sic de
notat subauctoritas in filio. Uñ arguẽdo pr̃ opat
per filiũ. ergo pt̃ p filiũ. Negat ꝯñia: eo ꝙ est fal/
lacia figure dictionis. Cũ arguit sicut se hꝫ nosse
ad sapientiã: ita opari ad potentiã: sed bene seqt
ille nouit per illũ: ergo est sapiẽs per illuꝫ: g̃ ⁊ bñ
sequit ille operat per illum. ergo hꝫ potentiã per
illum. ¶ Dicendũ ꝙ non est simile de nosse ⁊ opa
ri q̃uis eniꝫ nosse sit verbũ transitiuũ: tñ non cõ/
notat effectũ sicut opari: ⁊ ideo ppõ p non põt cuꝫ
ipso importare subauctoritatẽ. Ubi enĩ est subau

ctoritas notat q aliqd scz tertiũ sit a duobus: ⁊ ab
vno p alterũ. ⁊ sic pz argumentũ. ¶ Nota agere
per aliqd pōt esse quadruplr. Primo tanq̃ p rō-
nem formalē agēdi. Scdo tanq̃ per instrumētũ.
Tertio sicut per cām scdam. Quarto tanq̃ p aliqd
cui cōmunicat eandē potētiā numero. Itē licz. s.
Bonaventu. non concedat q pater agat vel opet
per spm̃sanctũ non tñ negat oīmode. Nam sicut
pater dr̃ opari per filium: ita etiā cōmunicat ean-
dem virtutem agendi spũisancto. ⁊ sic non est in-
conueniens ↄcedere pater operat per spm̃sanctũ.
Probatur ex ps. Verbo dñi celi firmati sunt. i. per
filium dei. Additur ⁊ spiritu oris eius omnis vir
tus eorũ qd̄ itelligitur de spiritusancto. Tñ illud
appropriat filio. Et licet filius ⁊ spiritussanct⁹ sint
eque potentes: tñ brachium dextera ⁊ manus ap
propriant filio. Digit⁹ vero appropriat spũiscto eo
q pr̄ per filiũ producit creatorē nō solũ creaturā.

Circa trigesimamter

tiam distinctionē primo querit Utrũ
proprietas in diuinis sit ipsa psona. H
est qref in claris terminis. Utrum pa
ternitas sit pater: filiatio filius ⁊ spiratio passiua
spiritussanctus. Termini supra sunt declarati.

Resolutio questionis: Doctor seraphic⁹
respōdēdo ponit tres opinio
nes. ¶ Prima opinio est Gilberti porretāi: ⁊ stat
in vna cōclusione. ¶ Cōclusio est talis. Proprie-
tates psonaꝝ diuinaꝝ nō sūt psone diuie: nec sūt
in ipsis psonis: sed assistunt ipsis sicut relationes
Motiuũ eorũ fuit simplicitas psonarũ diuinarũ
¶ Sed ↄtra. Quicqd est deus realiter: est pr̄ vl fi-
lius vel spũssanct⁹: sed ꝓpetates tres sunt de⁹ rea
liter. ergo sūt pr̄ ⁊ filius ⁊ spũsctũs. ¶ Rñdebāt
ad minorē q nō sunt proprie deus. ¶ Cōtra. Uel
sunt creator vel creatura. Nō creatura pz: quia ab
eterno sunt ꝓprietates diuinarũ psonaꝝ. ergo crea
tor. ¶ Dicebāt q nec hoc nec illud sed abstrahūt
ab vtroq̃. In hoc fuit ↄdemnata ista opinio in cō
cilio remensi. ⁊ mgr̄ Gilbertus porretānus ꝓprio
ore eam retractauit. ¶ Caueat ergo Gregori⁹ de
arimino dicens q propetates diuinarũ psonarũ
sint quedā cōplexa significabilia que nec sint ali-
quid extra animā: nec sint deus nec creatura. Di-
cunt enī q solũ incōplexum significabile sit de⁹
vel creatura. ¶ Scda opinio ꝓpositiui est in alio
extremo: ⁊ stat in vna conclusione. ¶ Proprieta
tes diuinarũ psonarum sunt totaliter ipse psone
sic q differunt solum in mō loquēdi: qr scz sicut
abstractum ⁊ concretũ. ¶ Cōtra. Impossibile est
eandē rem ⁊ penitus eandem plurificari ⁊ nō plu
rificari: sz propetates plurificant non plurificata
seu multiplicata psona: vt pz de paternitate ⁊ spi-
ratiōe actiua. ergo ⁊c̄. ¶ Tertia opinio est magi
stroꝝ parisiē. Conclusio. Proprietates diuinaꝝ
psonarũ: licet idētificent realiter ipsis psonis: di-
stinguunt tñ aliquo mō realit scz ẜm modũ se ha-
bendi. Unñ nota regulam theologicā. In eadē pso
na non possunt esse plures res realiter ⁊ essentialr
distincte proprie vt res ⁊ res. ¶ Pro scda pte cō
clusionis: Notandũ q duplex est distinctio realis
scz eēntialis: ⁊ ẜz diuersum modũ se habēdi. Unñ
pz q. s. Bonaventura ponit distictionē mediā ali
quo mō realem inter essentialē ⁊ distinctionē rō-
nis que fit p actũ intellectus. Et videt oīno idem
esse cũ dicto docto. Subti. q sit distictio formalis
inter psonā ⁊ ꝓprietatē. Et Franciscus marōis ali
qñ vocat distinctionē modalē. ⁊ videt eē sumptũ
ab hoc sctō doctore: qr dicit q sit distinctio penes
diuersũ modũ se hñdi. Unñ merito comparat hic
doctor. S. Bonaventu. leoni tanq̃ rex inter docto
res. Scotus aũt aqle que est rex auiũ ⁊c̄. Pro so-
lutione auctis Boetij ⁊c̄. ¶ Nota q Boeti⁹ no-
luit dicere q relationes nō habeāt esse sed vult di
cere q nō habeant esse absolutũ: nec vnq̃ fuit in-
tentio eius q relatio nō sit in aliq̃ cũ cōcedat q sit
accidens in creaturis. vñ dicit sctūs Bonauē. q
relatio tā in diuinis q̃ in creaturis est in aliq̃. vñ
dicit Boetius de trinitate. Relatio nō est in eo qd̄
est esse cōsistit: sed in cōparatione. i. relatio non di
cit esse ad se seu absolutũ: sed ad aliud vel alium.
¶ Nota duplex est mutatio scz absoluta. Et est il-
la que est ad aliquā entitatē absolutā. Sic itelligit
dictũ Bonauētu. propriũ est relatiōi aduenire ali
cui sine sui mutatione: sz nō sine mutatione termi
ni. Alia est respectiua. Et est illa que est ad aliquā
entitatem respectiuā ⁊c̄. Pro vera opinione, sunt
argumenta in oppositũ. ⁊ sunt regule pulchre ⁊
bene notande. Prima est. Omne simplicissimum
est id qd̄ hz excepto eo ad qd̄ relatiue dr̄. Unñ duplx ē
modus hñdi i diuinis. s. solaliter ⁊ relatiue seu correlatiue.

Secūdo queritur de comparatione propetatis

ad essentiam. Et est questio: Utrũ proprietas sit es-
sentia diuina. ¶ Respondendo igitur ad questio
nem doctor seraphicus premittit duas opiniōes.
Prima opinio fuit aliquorum ⁊ imponitur picta
uiensi quaz etiā recitat magister in littera que he-
retica est (meo iudicio. Et stat in hac conclusione.
¶ Proprietas nec est essentia: nec est in essentia:
sed solũ assistens. ¶ Contra hanc optime proce-
dunt quattuor ratiōes ante oppositũ que sunt ca-
piende pro auctoritate: eo q sanctus Bonaven-
tura remittit ad illas. Prima est. nihil est adoran
dum latria nisi diuina essentia: sed proprietas est
adoranda ex adoratione latrie. ergo ⁊c̄. Minor
patet. Ecclesia canit. In personis adoretur prope-
tas. vnde Bern. Illam proprietatem que deus
non est: non mihi adorabilem credo. ¶ Correla
rium. Nulla imago ingnitum imago (etiaz si exci
tatiua ad honorē dei) est adorāda adoratiōe latrie.
Probat. Nihil creatũ qd̄ est excitatiuũ creature
ad honorē dei est adorādũ adoratiōe latrie: sz ima

go crucifixi

go crucifixi inquātū imago est creatum. ergo ⁊c. Probaṯ maior alioquin oīa creata essent adorāda adoratione latrie. Sāctus enim Franciscus ⁊ multi alij ex vilissimis creaturis excitabanṯ ad laudē dei. Et cum dicis: Idem est motus adorationis in imaginē ⁊ imaginatum. Quero aut intelligis motū corpalē vel spiritualē. De primo paruz vel nihil ad propositū. Omnis eniz motus est inter terminū a quo ⁊ terminum ad quē: ⁊ denominatur a termino ad quē. Unde licet excitetur natura rationalis vel homo ab imagine ad adorādū deū latria: nullo modo tamen ppter hoc proprie dicēdum est ꝙ imago creata sit adoranda latria. Et licet absq̄ dubio sententia antiquorum doctorum bona fuit tamen modus loquendi proprie nō potest stare: queritur enim quid reduplicetur ⁊c.

Secūda opinio

⁊ propria: que stat i sex dictis. ¶ Primū dictū. Lz relatio ratiōe cōparationis ad subiectū trāsit in substātiā: rōne tamē cōparationis ad terminū siue obiectū manet scz res distincta. Prima pars pz: quia omnia in diuinis identificantur ipsi essentie: ⁊ hoc est trāsire. Scda ps pz: qr paternitas cōparata ad obiectū vel oppositū scz ad filiationē est realr distincta. ¶ Scdm dictum. Paternitas ⁊ qualibet proprietas differt ab essentia non quia dicit aliā ⁊ aliā essentiā essentialiter: sed quia dicit modū aliū se habendi idest modaliter. Hoc bñ declarat doctor subtilis in qōlibeto. q. iij. Paternitas enī cōparata essentie diuine dicit modus formaliter enim paternitas nō est tante entitatis q̄nte essentia quia hec realitatis absolute ⁊ illa relatiue. Et ḃm hoc est intelligēdus sctūs Bonauētura. Paternitas enī non dicit pfectionē simpliciter. ¶ Tertiū dictum. Quia paternitas distinguitur aliqualiter ab essentia: ⁊ p cōparationē ad oppositū est vera res: ideo nō est vanitas in mō intelligendi. patet: quia paternitas cōparata ad oppositū idest filiationē est vera res: quia est tāte entitatis quāte ipsa filiatio ⁊c. ¶ Quartū dictū ⁊ est mīsiuū ad questionē. Quoniā ergo ille respectus vel pprietas nō dicit aliud ab eētia cōparata ad eētia: nec aliud a persona compando ipsaz pprietatē ad psonaz: ideo ipsa est tam essentia q̄ persona. ¶ Quintuz dictū. Quia respectus pprietatis nō est eētie diuine ad aliud: sed est psone ad psonā ad intra: ideo talis respectus proprie est in personis non in essentia. Probaṯ. Qr diuine persone ipsis respectibus pprietatum referunṯ ⁊ distinguunṯ ⁊ nō essentia diuina. ergo ⁊c. ¶ Sextū dictū. Licet proprie ⁊ stricte loquendo: ille proprietates sint in psonis: tamē cōmuniṯ ⁊ iproprie loquēdo possunt dici esse in eētia: ḃm qd omne illud dicitur esse in essentia qd est ipsa essentia realr. ¶ Correlariū. Licet pater ⁊ paternitas solum differunt in modo loquendi sicut abstractum ⁊ concretum: tamen pater aliquādo capitur substantiue: ⁊ tunc significat totum suppositū: ⁊ sic pater ⁊ paternitas distinguūtur formaliter ⁊ ex natura rei: ⁊ non tm̄ ḃm modum loquendi ⁊c. Pater adiectiue captū: tunc illa non est vā. Essentia est pater. patet: qr illo mō pr ⁊ gñat idē sunt ⁊ illa est falsa. Eētia gñat.

Pro solutione

argumētoꝝ. Pro ultimo argumēto querītur. Quare cōceditur ꝙ proprietates diuine sint essentia ⁊ adorande: ⁊ tamen non conceditur ꝙ prnitas sit creatrix vel sapiens. ¶ Responsio. Licet ꝓprietas: ⁊ essentia diuina sint vna ⁊ eadem res: nō tamen oportet ꝙ q̄cq̄d dicaṯ de vno dicaṯ de alio: quia ad hoc excludenduz sufficit distinctio penes diuersum modū se habendi. ¶ Nota. Essentia diuina potest considerari tripliciter. Uno modo ḃm se ⁊ absolute in oppositione ad creaturam idest vt est diuersa a creaturis. Alio modo vt est in psonis tribus. Tertio modo vt est principiū operationis: vt esse potentem: esse sapientem: esse creatricem. ¶ Primum dictum. Omnia predicata q̄ cōueniunt essentie ḃm se: vt est distincta a creaturis: etiaz cōueniunt pprietati: vt eētia diuina est imensa: increata: adorāda: sic etiaz paternitas est imensa. Nā pprietas etiā distinguiṯ a creaturis. ¶ Secūdū dictū. Nulla pdicata dicta de essentia diuina. vt est cōis psonis tribus dicunṯ de pprietate. pz: qr eētia ē cōicabilis ⁊c. ⁊ tn̄ pprietas nō ē cōicabilis. ¶ 3m dictū. Nulla pdicata dicta de diuina eētia: vt est pncipiū creature dicunṯ de pprietatib9. pz. Illa enī pdicata q̄ dicunṯ de eētia vt ē cōis trib9 anteq̄ enī itelligunṯ pductiōes necessarie. s. ad itra. ¶ 4m dictū. Q̄cunq̄ aliqd pdicatū dr̄ eētia dina vt est distincta creatura illud nō cōuenit creature. Sz istud pdicatū adorādū latria dicitur de deo vt diuersus a creatura. ergo ⁊c.

Tertio querit̄

Utruz vna notio siue proprietas vnius psone pdiceṯ de alia. s. eiusdē psone: Ista sunt idē large accipiēdo. Notio: propetas ⁊ relō. Sūt ḡ tres notiōes in pr̄e. s. prnitas: gñatio actiua: ⁊ inascibilitas. Queriṯ ḡ Utrū vna istaz pdiceṯ de alia: vel vtrū proprietas vnius psone pdiceṯ de notiōe alia eiusdez persone. Nam si vellet intelligere de alia opposita: questio non esset satis dubia: Ideo queritur. Utrum paternitas sit generatio actiua.

Respōsio

ad qōnem doctoris sera. stat in duabus distinctiōibus ⁊ duab9 propōnib9. ¶ pa distictio. Duplex ē pdicatio. Quedā ē p idētitatē ⁊ qdā ē p inherētiā. Predicatio p idētitatē ē illa q̄ fit i abstractiōe ⁊ rōe forme. i. nāe iportate p termino ⁊ nō rōne suppositi: vt iustitia ē bōitas: iustitia est virtus. Predicatio p iherētiā seu p denoiationē ē illa q̄ ē dā rōne suppositi: vt albū ē musicū. ¶ 2a distictio. Una notio pōt cōpari ad aliā vl in ɔcretiōe vel i abstractiōe. Exm̄ pmi. Prnitas ē inascibilitas. Exm̄ scdi. Pr est inascibilis. pa propō. Una proprietas eiusdem psona

ne predicaſ vere de alia eiuſdē pſone in cōcreto:
ꝑdicatiōe q̄ſi ꝑ inherentiā: vt generās eſt ſpirans.
¶ Scōa ppō. Una notio nō ꝑdicaſ de alia in ab
ſtracto ꝑ identitatē. patet: q: talis ꝑdicatio nō eſt
niſi rōne forme: ſed vnus reſpectus importatus ꝑ
vnā formā nō eſt alius reſpectus importatus per
aliā. ḡ ꝛc̄ pȝ. Proprietates formalr nihil ſunt niſi
relatiōes: ꝛ tales ſunt diuerſe. ḡ ꝛc̄. ¶ Doctor ſbti
lis videns male ſonare iſtū terminū inherentiaȝ:
ꝓprie enim non eſt niſi accidentis. Ideo nominat
illā ꝑdicationē ꝑ inherentiā ꝑdicationē formaleȝ.
Ubi notandū ꝙ ſm Scotū duplex eſt ꝑdicatio in
diuinis. ſ. identica ꝛ formalis: q̄ vocaſ a. s. Bona
uentu. ꝑ inherentiā. Predicato ꝑ idētitatē eſt ꝑdi
catio abſtracti de abſtracto in qua alterū extremo
rū eſt formaliter īfinitū: vel ambo ſunt formaliter
infinita. In iſta deſcriptiōe ponūſ tres particule.
Prima ꝑticula: eſt ꝑdicatio: ꝛ ponitur loco gn̄is.
Scōa ꝑticula: abſtracti de abſtracto: ꝛ pōiſ ad diſ
ferentiam ꝑdicationis formalis. ¶ Correlarium
pmū. Nulla ꝑdicatio facta incōcreto eſt identica
ſtricte accipiēdo. Tertia ꝑticula eſt. In qua alteruȝ
extremoꝝ ē formaliter ꝛc̄. Exm̄ pmi. Eſſentia diui
na eſt ꝑ̄nitas. Exm̄ ſcōi. Eſſentia diuina eſt boni
tas. ¶ Correlariū ſcōm. In creaturis ꝓprie loquē
do nulla eſt ꝑdicatio idētica. pȝ: q: opȝ ꝙ alterum
extremoꝝ ſit formaliter īfinituȝ. Erubeſcat ḡ Frā
ciſcus de maronisꝗ cōcedit ꝑdicationē identicā
in trāſcēdētibus: vt bonitas eſt entitas ꝛc̄. Predi
catio formalis: eſt ꝑdicatio concreti de concreto ſi
ue ambo extrema ſint formaliter infinita ſiue nō.
¶ Correlariū. Nulla ꝑdicatio abſtracti de abſtra
cto dr̄ ꝑdicatio formalis. ¶ Et notandū ꝙ ꝑdica
tio formalis ſȝ doctrinā doctoris ſubti. ē duplex.
Quia vno mō accipiſ ꝑdicatio formalis ꝓ ꝑdica
tiōe q̄dditatiua: q̄ eſt in pmo mō dicēdi ꝑ ſe. Et il
lo modo iſta. Eſſentia diuina eſt entitas: eēntia di
uina eſt ſpūs: eſt formalis. Non tn̄ ſunt formales
ꝓut ꝑdicatio formalis diſtinguiſ cōtra idēticam:
ſed ſunt identice ſaltem prima. ¶ Correlariuȝ. Il
lo mō ꝑdicatio formalis nō accipiſ in propoſito.
Scōo mō. ꝑdicatio formalis accipiſ pro ꝑdicatio
ne denominatiua: vel q̄ſi ꝑ inherentiam. ¶ Hoc
mō ꝑdicatio formalis accipiſ in ꝓpoſito. ¶ Ulte
rius notandū ꝙ ꝑdicatio identica ſtr̄ accipiſ du
plr̄. Uno mō accipiſ pro oī illa ꝑdicatione in qua
predicatū affirmatiue verificaſ de ſubiecto. vel in
qua ſubiectū ꝛ ꝑdicatū ſupponūt ꝓ eodē: vł ſigni
ficāt vnā ꝛ eandē rem. ¶ Correlarium. Sic oīs ꝑ
dicatio: vera: affirmatiua eſt identica. Alio modo
predicatio identica capitur ſtricte ꝛc̄. Et ſic accipiſ
in propoſito. ¶ Correlarium: Illa predicatio non
eſt formalis. Paternitas eſt generatio actiua. Uel
innaſcibilitas eſt paternitas,

Solutio argumētorū.

Solutio argumētorū. Ad pmū argumen
tū qḋ eſt ſyllogiſmus expoſitori
us talis. Pater eſt paternitas ꝛ pater eſt innaſcibi
litas. ergo innaſcibilitas eſt paternitas. ¶ Dicit
S. Bonauē. ꝙ ſyllogiſmus expoſitorius nō vale
at gratia forme: ſed ſolū gratia materie. Et eſt cō
mune dictuȝ antiquoꝝ. Tamen aliter dicamus ꝛ
melius ꝙ ſyllogiſm⁹ expoſitorius ē formalis ꝯ̄ſe
tia ſi debite arguaſ. Ad hoc ergo ꝙ ſyllogiſmus ex
poſitorius ſit bonus ſeu qḋ debite arguaſ ſyllogiſ
mo expoſitorio: oportet ꝙ a pmiſſa affirmatiua ſi
eſt affirmatiuus in q̄ poniſ terminus ſingularis
ſequaſ vna de omni: ꝛ a pmiſſa negatiua (ſi eſt ne
gatiuus) ſequaſ vna de nullo: hoc eſt ꝙ alij dicūt:
ꝙ oportet addi ſubiecto maioris hoc cōplexū oē
qḋ eſt: manēte ꝓpōne in veritate. Et in hoc cōcor
damus cū marſilio ꝛ ſic illa eſt falſa: oē qḋ eſt pater
eſt paternitas. ¶ Illa ḡ maxima dȝ ſic poni. Que
cūqȝ vni ꝛ eidē vniuoce tento ꝛ incōicabili (cui cō
uenienter pōt addi hoc totū cōplexum oē qḋ eſt).
ſunt eadē: illa inter ſe ſunt eadeȝ. Or̄ enī oportet
addi incōicabili ſȝ docto. ſubti. pȝ: q: dič opȝ me
diū ſyllogiſmi expoſitorij eſſe hoc aliqd. Sed hoc
aliquid dicit non ſolū ſingulare. ſed etiaȝ incōica
bile. Glōſat tn̄ doctor ſeraphic⁹ illā. Quecūqȝ vni
ꝛ eideȝ ſunt eadē ꝛc̄. ſufficienter ad ſuū ꝓpoſitum
dicens ꝙ oportet ꝙ ſint idem tali ſm idē: ꝛ in rela
tiuis ēt ad idē. Nā nō ſequitur ſi Johes ꝛ petrus
ſunt ſimiles paulo ꝙ inter ſe ſunt ſimiles. Naȝ in
caſu quo paulus ꝛ iohes ſint boni logici. Petrus
aūt nō ſit logicus ſꝫ tn̄ albus ſicut paulus. Johes
aūt ſit niger: ꝛ ergo dicitur ſm idem ꝛc̄. In propo
ſito pater ꝛ filius ſunt relatiua: ſimiliter innaſcibi
litas dicit reſpectum priuatiue: non auteȝ ad idē:
q: paternitas ad filium eſt. Innaſcibilitas autem
ad non habere principiū: ꝛ ideo dicitur ad idem.

Quarto queritur.

Quarto queritur. Utrȝ eadē ꝓprie
tas ſiue notio ꝑ
diceſ de ſe denoiatiue. ¶ Denoiatiua ſm Ariſto.
in ꝑdicamentis dicunſ q̄cunqȝ ab aliquo ſolo ca
ſu ſunt dr̄ia: ꝛ ſm illud nomen hn̄t appellationē.
Illa ſic declaraſ. Denominatiua dicunſ quecunqȝ
ideſt q̄ ab aliquo. i. a ſuis denominātibus ſolo ca
ſu. i. ſolis finalibus terminationibus differunt: ꝛ
hn̄t appellationē. i. denoiationē ſȝ illud nomen.
i. ſm noīa abſtractoꝝ: vt pr̄ a pr̄nitate: filius a filia
tione. Quid aūt ſit denoiatiue ꝑdicari ſupius ha
bitum eſt. Ex his eliciunſ alique regule. ¶ Pri
ma regula. Oīa concreta quantū ē de ſe nata ſunt
denoiatiue ꝑdicari. pȝ: q: oīa ꝯcreta ſiue in diuis
ſiue i creaturis ſunt denoiatiua. ¶ Scōa regula.
Oīa noīa adiectiua nata ſunt denoiatiue ꝑdicari.
pȝ: q: oīa ſignificāt ſuū ſignificatum ꝑ moduȝ ad
iacentis alteri. ¶ Tertia regula. Oīa v̄ba adiecti
ua nata ſunt denoiatiue ꝑdicari pȝ eadem rōne.
¶ Quarta regula. Oīa ꝑticipia nata ſunt denoia
tiue predicari excepto hoc participio ens. Quan
do ergo queritur: Utrum vna proprietas poſſit
denominare ſeipſam eſt querere. Utrum tales ſint
vere. paternitas generat: filiatio generatur.

Responsio sed Bonauenture ad qonem stat in tribus dictis. ¶ Primum dcm. Nulla notio i diuinis denoiat seipsaz. ¶ Scdz dcm sequit ex pio. Oes tales p̄nitas gñai: filiatio gñaf sunt false. pbaf. Qz denoiatio notionis ipoztat emanationis actu̅ ꝛ relatione emanatiois vt pz de gñare ꝛ spirare: sz tn̄ relatio q̄ emanatio est suppositi ꝛ non forme ergo non puenniunt p̄ni tati que est forma scz respectiua. Un̄ duplex ē foꝛa in diuinis scz absoluta ꝛ respectiua: vel cōicabilis ꝛ icōicabilis. ¶ Tertiū dcm. Lz nulla notio i diuinis denoiet seipsam pprietates tn̄ essentiales ꝛ prie p prietates denolant seipsas. Et hec ppō pōt pp argumenta: vt sapia est sapiens. bonitas est bona veritas est vera. Nota triplices sunt pprietates in diuinis scz essentiales psonales ꝛ notionales. Essentiales dicunt esse attributa eentie dine que dicunt pfectōes simplr: vt sapia bonitas. personales sunt relationes que pstituūt psonas in eē psonali. Notionales sunt relationes que nō pstituunt psonas: vt sunt ingenitū: innascibilitas. proprietates vero prie sunt pprietates transcendentes: que scz cōueniunt enti inquātū ens: vt bonitas: veritas ꝛ vnitas. Un̄ hec est vera: vnitas est vna ꝛc. ¶ Arguit penultimo sic. Gñans est p̄nitas: ergo p̄nitas est gñans. probaf per puersionē simplicē. Dicendū q̄ gñans in pia capit substantiue ꝛ p supposito. ió vera. In scda vo capit adiectiue: ꝛ appellat suā formā: seu capit rōe forme ꝛ ió est falsa. pia ergo sic puertit ergo p̄nitas est id qd est gñans. ¶ Regula. Ois illa ppō i qua pdicat ppriū pcretū: de ppio abstracto exceptis trāscendentibus est ipropria ꝛ falsa: non pp diuersitatē rei: sz pp diuersū modū intelligendi. Un̄ illa est falsa: albedo ē alba de rigore eni sermonis significat q̄ albedo informetur. alia albedine quod est falsum. ergo ꝛc.

Circa trigesimāquartam distinctionē pio querit. Utrū sic ponere in diuinis additionē. hoc ē querere. Utrū res nāe in diuinis addat aliqd sup nām. ¶ Nota additio est triplex: quedā est extensiua: alia intensiua: alia cōpositiua. Additio extensiua est duplex: qz quedā est multitudinis quedā magnitudinis. Multitudinis ē illa que fit per appositionē alicuius rei ad rē: nō vnibilis ipsi cui apponit nec potētis facē vnū per se cū ipsa: sed distincta essentialr loco ꝛ situ separata. Exēplū de grege ouiū. ¶ Propō. Talis additio nō est in diuinis. pbaf: qz talis fit per illa que distincta sunt eēntialr ꝛ sepata ꝛc. Alia est additio extensiua magnitudinis. Et est illa que fit per additionē alicuius rei ad rē facientis per se vnū cū alia re: loco ꝛ situ distincta: vt in appositione aque ad aquā: ꝛ vini ad vinū. ¶ Propō. Talis additio ēt non ponit in diuinis: tū qz illa additio ē quātitatiua mollis ergo ꝛc. tū qz est distincta loco ꝛ situ ergo ꝛc. alia est additio intensiua. Et ē illa que fit p vnionē vnius rei cū alia re facientis p se vnū cū illa re ꝛ indistincta loco ꝛ situ ab ea. Et tal' additio fit qn̄ alicui forme intensibili addunt gradus ad gradus q gradus faciunt vnū p se. ¶ Propō. In diuinis non est ponenda additio intensiua pz: qz vbicūq est talis additio ibi est forma intensibilis ꝛ remissibilis: sz nihil tale est in deo. ergo ꝛc. alia est additio cōpositiua: ꝛ est duplex scz metaphisicalis ꝛ phicalis. Phisicalis est illa que fit p vnionē forme cū mā ex qbꝰ vnitis resultat vnū tertiū. Exēplū de corpore ꝛ aia hō. ¶ Pia ppō. Oē cōpositū ex mā ꝛ forma vltra qālibet pte addit aliā entitatē. ¶ Scda ppō. Oē totū eēntiale vltra oēs suas ptes addit entitatē realr distinctā ab oibꝰ ptibꝰ suis sil' sumptis. Totū eēntiale ē illud qd est cōpositū ex mā ꝛ forma ¶ Corm. Talis additio nullo mō est in diuinis pz. Qz in deo non est mā nec forma informans. additio cōpositiua metaphisicalis. Est illa que fit p aliquā realitatē actualē pueniētē aliā que est in potentia ad ipsam. Et talis fit per dr̄iam ꝛ genus: sic enim dr̄ia pueniūt genus. De illa dicit doctor subtilis q̄ oē inferius addit vltra suū superius aliqd scz dr̄iam. Et illa ēt cōpō metaphisicalis: aliqñ vocat cōpologicalis. ¶ Corm. Talis additio metaphisicalis nō ē i diuinis: tū qz nihil est potentiale: seu pibile ibi: tū qz nullū est ibi cōpositū reale'. ¶ Corm rñsiuū pz talē modū dicendi: additio nullo mō est in diuinis. Tn̄ alr distinguit scūs Bonauentura de additiōe vt patebit: resoluendo textū. ¶ Nā capit multis modis. Pio mō capit put est principiū motus ꝛ quietis. Et sic dr̄ de principijs rerū nāliū. Illo mō scdo phisicoꝝ Aristoteles diffinit eā dicens. Nā ē principiū motus ꝛ eā qetis eius in quo est bm se ꝛ non bm accñs. Et sic non capit in qone nr̄a. Alio mō capit nā p qdditate seu essentia primaria cuiuslibet rei. ¶ Corm. Illo mō nā reperit in diuinis Corm. Hoc mō humanitas mea dr̄ nā mea. Tertio mō capit nā p aliquo agente distincto p volūtatē: vel accipit p agente nāli put distinguit pta agens liberū: Corm. Nā illo mō dr̄ agens nāliter pducens suū effectū. Quarto mō accipit nā p qualibz specie specialissima cōicabili suis indiuiduis Corm. Illo mō nullū indiuiduū dr̄ nā pz: qz est in cōicabile. Corm. Illo mō eēntia dina dr̄ nā pz: qz ē cōicabilis tribus psonis: lz nō dicat spēs spālissima. ¶ Res aūt nāe dr̄ ipsū suppositū: ꝛ nā dicit ipsa essentia cōmunicabilis. Queritur ergo. Utrū res nature ꝛc. hoc est querere. Utrum pater addat aliquid supra diuinam essentiam.

Resolutio qōnis stat in quattuor ppōnibus. ¶ Prima ppō. Dupliciter pōt intelligi q̄ psona dina siue res nāe in diuinis addat aliqd supra nām. Uno mō quantum ad rē. Alio mō quantū ad intellectū. Probat. quia duplex est additio scz rei ad rē id est realis ꝛ alia p̄ intellectuz tm̄: ꝛ dr̄ rōnis. ¶ Scda ppō. Persone

diuina necessario aliqd addit supra nām diuinaꝫ quātū ad intellectū. pbat. qꝛ nēcio includit intellectum nāe diuine ꝛ preter ipsam includit proprietatem per quam distinguitur. ergo ꝛc. Antecedēs probatur per diffinitionem persone: quia persona est rationalis nāe suppositum ꝓprietate distinctum. ¶ Tertia propositio. Hmōi additio lꝫ non distinguat nām nec cōponat personā. Intellectus tñ illam additionem intelligens non vanus neqꝫ falsus. Prima pars pꝫ: qꝛ essentia diuina singularissima stat cum tribus ꝓprietatibus indistincta. Scḋa pars pꝫ: qꝛ intellectus sanus ꝛ fidelis intelligit personam qualibet esse perfectissimā: ꝛ sūme simplicem. ¶ Declaratur sic. Nā sicut intellectus sanus intelligit essentiam diuinam ꝛ multitudinē attributorum perfectionum formalium: ꝛ tñ sine compositione: sed cum summa simplicitate: ita in proposito. Et sicut iste intellectus de eēntia ꝛ attributis non est vanus sic nec ille. Et lꝫ nō corrñdeāt ipsis in re distincta: tñ sapia vere est in deo ꝛ ē ipsa essentia. ¶ Quarta ꝓpō ꝛ ad qōnē formaliter rñsiua. Cum additio ex parte rei ponat nēcio cōpositionem: ꝛ persona dīna sit simplicissima. Impossē est ꝙ res nāe in diuinis siue ꝑsona addat (ſm reꝫ) aliquid supra nām. Hec ꝓpō pꝫ ex dictis ante resolutioneꝫ qōnis. s. in declaratione terminorum. ¶ Sed hic doctor Seraph. ponit dubiū difficillimū. Quō ꝑsona pōt esse distincta ſm rem ꝛ eēntia non. ad hoc qualitercūqꝫ intelligendum cum hoc sit supra vires humani intellectus. Sciendum ꝙ duplex est distinctio scꝫ per qualitates ꝛ per originem. Distinctio per qualitates est qñ aliquid distinguitur ab alio per qualitates absolutas: vt homo albus ꝛ homo niger. Distinctio vero per origineꝫ est illa que fit per ꝓductionem: qñ videlꝫ vnus ꝓducitur ab alio. Et vtraqꝫ distinctio est distinctio ſm rem. Et sumpsit a Richar. de sancto victore. ¶ Quinta ꝓpositio. Quāuis persona diuina non se habeat ad naturam diuinam per additioneꝫ tñ aliquo modo distinguitur ab ea scꝫ ſm rationem. probatur: qꝛ non esset intelligibile ꝙ plurificaret persona: remanēte essentia vnica. Ubi notandum ꝙ duplex est distinctio ratiōis. s. precise per intellectuꝫ: sicut sortes est sortes. Alia est distinctio rationis que scilicet est distinctio rationum formalium existentiuꝫ ibi ex natura rei. Et de illa dicit doctor Sera. ꝙ persona inquantuꝫ persona distinguitur ratione ab essentia. Et ista distinctio vocatur a doctore subtili. distinctio formalis. ¶ Sexta propositio. Quoniam ergo modus se habendi ad aliuꝫ ꝛ oriendi ab alio non ponit compositioneꝫ in persona ſm rem: sed distinctioneꝫ realem ab alia persona. Ideo modus ille comparatus ad essentiam vel personam cuius est: tantum est modus comparatus vero ad illum ad quem est (cum faciat veraꝫ distinctionem ſm rem) vere res est. ¶ Correlariū. Modus ille se habendi ad aliaꝫ facit vno mō distinctionem realem personalem (scilicet cum comparatur ad personam oppositam). alio modo distinctionem rationis cum scilicet comparatur ad essentiam. Ista patent per precedentia.

Secundo queritur.

Utrum res nāe vel persona predicetur de natura vel econuerso. Res nature hypostasis suppositūꝫ ꝛ persone illa quattuor sunt idem in diuinis.

Resolutio questionis

stat in sex dictis. Primum dictum. Duplex est predicatio scilicet per idētitatem ꝛ per inherentiam. Predicatio per idētitatem necessario requirit vnum extremorum esse abstractum. ¶ Secūdū dictum. Utraqꝫ predicatio tam per idētitatem ꝙ̄ per inherentiaꝫ reperitur in diuinis. Exemplum primi. Pater est paternitas: deus est creatio. Exemplum scḋi. deus creat. ¶ Tertium dictum. Predicatio per identitatem propriissime reperitur in diuinis propter ipsius rei summam ꝛ perfectissimam identitateꝫ. Patet: qꝛ quicquid est in diuinis est perfectissima identitate idem cum essentia. ¶ Quartum dictū. Predicatio per inherentiam proprie non est in diuinis a parte rei: sed solum propter nostri intellectus defectibilitateꝫ. probatur prima pars. Quia omnia in diuinis habent rationem substantie. Secunda pars patet: quia intellectus noster per intellectionem rerum sensibilium deuenit in cognitionem intelligibilium: sed inuenit in rebus sensibilibus inherentiā. ergo ꝛc. ¶ Quintum dictum. Licet in deo nulla sit inherentia proprie loquēdo tamen intellectus noster formans ꝛ componens predicationes per inherentiam non est falsus. patet secunda pars a simili declarando. Sicut intellectus noster abstrahens lineam a materia non est falsus eo ꝙ illam abstractionem ponit circa suum intelligē sic i ꝓposito. ¶ Sextuꝫ dcm̄. Quāuis in deo sit summa simplicitas: tñ illa non pōt exprimi ab intellectu nr̄o nisi per cōpositiones. Unde augustinus. Deus verius est ꝙ̄ cogitatur ꝛ verius cogitatur ꝙ̄ dicatur: quia licet possit aliquo mō simplex intelligi. non tñ pōt exprimi illa simplicitas summa a nobis nisi mediante cōplexione. probatur. Quia non exprimimus illam nisi per ꝓpositiones quas cōponit intellectus noster. ergo ꝛc.

Pro solutione

scḋi argumēti scḋ ꝑ auctē Dionysij dicētis ꝙ negatiōes de deo sunt vere: affirmatiōes sc̄o icōpacte: cū ḡ i dīnis nō sit aliqd a nobis affirmare ḡ nec ꝑdicare. ¶ Sciēdū ꝙ vī ēe itētio Dionysij ꝙ nō itelligamus deū nisi negatiue vt ꝙ nō est lapis ꝛ hmōi. dōm ꝙ nullū nomen exꝑmit dīneꝫ eēntiā oino sicuti ē ꝛ iō icōpacte. i. obscurē. vl̄ dic ꝙ affirmatio vno° ē idētitas illa vē ē i deo ꝛ a ꝑte rei alio mō ē affirmatio: cōpō. ꝛ sic respectu huius est incōpactio: quia nulla est ibi realis cōpositio ꝛc.

Queritur

Queritur tertio. Utrum In diuinis sit ponere appropriationem. Nota quod Appropriatio est alicuius predicati communis tribus personis vni soli attributio: propter conuenientiam illius predicati cum proprio illius persone: vel propter erroris amotionem ab intellectu viatoris Exemplum. Amor conuenit cum proprio spiritussancti: ideo appropriatur ipsi. Sapientia autem cum proprio filij etc. ¶ Correlarium. Differunt proprium et appropriatum. Illud enim est proprium quod vni soli vel ad plus duobus conuenit. Appropriatum autem semper est commune tribus. ¶ Correlarium secundum. Appropriatio potest fieri duabus de causis. Una est conuenientia appropriatorum cum proprijs. Secunda est exclusio erroris ab intellectu viatoris.

Resolutio questionis stat in vna distinctione et duabus propositionibus. ¶ Distinctio. Possumus loqui de appropriatis in diuinis duobus modis. Uno modo quantum ad id quod significant. Alio modo quantum ad ordinem quem connotant. ¶ Correlarium. Hic habetur quod appropriata connotant ordinem et originem diuinarum personarum. ¶ Prima propositio. Appropriata in diuinis non appropriantur quantum ad significata ipsorum propter aliquam rationem sumptam ex parte rei: sed solum propter erroris remotionem. Uidet enim homo carnalis quod quanto filius secundum carnem crescit: tanto pater magis decrescit et sic de alijs. Filius autem quanto iunior tanto insipientior. Spiritussanctus autem videtur sonare incredulitatem. vt est illud spiritus procellarum. spiritus turbinis. Ideo intellectus spiritualis vt eleuet a carnalitate patri attribuit potentiam: filio sapientiam et spirituisancto clementiam seu bonitatem. Secunda propositio: Appropriata in diuinis quantum ad ordinem vel originem quam connotant appropriantur per rationem sumptam a parte rei. scilicet propter conuenientiam ipsorum ad propria personarum. Proprium patris est esse potentem alius personis. Proprium filij est esse a solo patre: et sic esse secundam personam. Proprium spiritussancti est esse tertiam personam. Hec autem clarius habentur in littera Sancti Bonauen. Et ideo potentia attribuitur patri. sapientia filio. bonitas spiritusancto. Potentia enim precedit sapientiam. Omnis homo namque habet potentiam intellectiuam non tamen omnis homo est sapiens. Item multi sunt corporaliter fortes et tamen non sunt sapientes. Item multi sunt sapientes qui sunt mali. Et ideo aliquo modo potentia prior est sapientia: quia communior et sapientia bonitate eadem ratione. ¶ Intellectus carnalis est intellectus iudicans de deo per sensibilia secundum similitudinem. ¶ Intellectus spiritualis est ille qui intelligit de deo sicut intelligere conueniens est.

Queritur quarto. Utrum in diuinis sit ponere translationem. Translatio prout hic capitur est vnius dictionis vnum proprie significantis transumptio ad significandum aliud similitudinarie: propter aliquam similitudinem repertam in ipsis. vt ridere transfertur ad significandum virorem prati.

Responsio sancti bonauenture. stat in sex propositionibus. Prima propositio. Ratio vel finis translationis nominum creaturarum ad deum est duplex. Una est laus et gloria dei. Alia est manuductio intellectus nostri ad intelligendum deum. ¶ Secunda propositio. Propter laudem et gloriam dei necessaria est translatio nominum ipsarum creaturarum ad deum. Probatur: quia deus laudabilis nimis: ideo ne propter inopiam vocabulorum contingeret cessare a laude dei: sacra scriptura docuit nomina creaturarum ad deum transferri. In omni enim creatura est reperire aliquam perfectionem: et perfectiones disperse in creaturis eminenter vnite sunt in deo. ideo deus vocatur a theologis omninominabilis. et hoc secundum mentem sancti Dionysij de diuinis nominibus. Ipsa enim met veritas nominat se vitem. granum frumenti etc. ¶ Tertia propositio. Ad manuductionem intellectus nostri ad cognoscendum deum necessaria est translatio nominum creaturarum ad deum. ¶ Quarta propositio. Quia translatio illa fit ad laudem dei. ideo nomina importantia deformitatem (vt diabolus) non debent transferri ad diuina. ¶ Correlarium. vel regula. Nulla nomina importantia imperfectionem debent transferri ad diuina. Unde barba grisea non debet transferri ad deum. ¶ Contra antiquus dierum dicit imperfectionem et tamen sanctus Daniel septimo capitulo transtulit illud nomen ad diuina. Dico quod non dicit imperfectionem sed deus pater dicitur antiquus dierum propter eternitatem. Unde glosa. Antiquus dierum dicitur deus: vt eternitas iudicis demonstretur. Senex quoque describitur vt maturitas sententie comprobetur. ¶ Quinta propositio. Quia translatio fit propter nostram instructionem, ideo translatio debet incipere vel fieri a nominibus creaturarum et non a deo. ¶ Sexta propositio. Quia magna similitudo mater est falsitatis: ideo non transferuntur nomina multum similia: vt nomina angelorum. ¶ Regula. Non est inconueniens idem nomen secundum diuersas vel propter diuersas conditiones transferri ad diuersa. Leo enim propter crudelitatem significat diabolum. propter fortitudinem vero christum.

Circa distinctionem trigesimamquintam. Primo queritur. Utrum in deo sit ponenda ratio ydealis. id est idea. ¶ Sciendum quod quot fuerunt capita doctorum tot quasi sunt sensus et opiniones de ydeis. Sicut autem Joannes euangelista altissime intonuit: ita doctor subtilis ceteris altius locutus est: et ideo hunc sequar sicut alias in presenti materia. ¶ Unde scotus presenti distinctione sic diffinit ydeam. ydea est ratio eterna in mente diuina secundum quam aliquid est formabile ad extra vt secundum propriam rationem eius. Prima particula est ratio: et ponitur loco generis. Particula secunda eterna quia non temporalis. Tertia in mente diuina et non in humana vel angelica. Quarta secundum quam aliquid etc. probatio prime particule. deus ad extra non agit irrationabiliter seu ignoranter sicut ignis. ergo agit ratione. Probatur consequentia ex secundo physicorum

q: oē agens aut est agens per intellectū: aut p nāz. Oē aūt agens per intellectū agit rōne. Exēplū de domificatore. Vñ augustinus octuaginta trium qō nū. qōne quadragesimasexta. alia rōne ɔditus est hō. alia rōne ɔditus est equus: ⁊ intelligit per rōnē ydeam vt ibi p3. Sed deus non pōt aliqd hēre de nouo. ergo illa rō est eterna ⁊ hoc denoīatione extrinseca. ergo non formalr. ⁊ sic p3 scđa pticula. Probatio tertie pticule. Ille rōnes ydeales sunt multe vt iam patuit per auctē augustini ⁊ nō sunt ex deū. ergo sunt in mente diuina: sed nihil est in mente diuina nisi eternū: ergo ydea est rō eterna in mente diuina. ℭ Corr^m. ydea nihil aliud est in deo q̄ creatura cognita in intellectu diuino. Probatur: q: sicut se h3 archa in mente artificis creati ad archā formandā exterius: sic se h3 ydea in mēte diuina respectu creature formāde exterius. S3 archa in mente artificis creati nō est nisi archa cognita ab ipo artifice. ḡ ⁊c. ℭ Uenerabilis Ockam in hoc sequit doctorē subtilē declarans quasi ipm sic. Ydea est aliqō cognitū a pncipio actiuo intellectuali: ad qō ipsum actiuū respiciens pōt aliqd pducere in esse reali. Cuius descriptiōis tres sunt pticule. Prima est aliqō cognitū ⁊ ponit loco generis. Scđa pticula a principio actiuo ⁊c. P3 q: ydea solū ponit in agente per intellectū. ℭ Cor^m. In brutis non sunt ponende ydee. Ducunt enim ⁊ non ducunt regunt ⁊ nō regunt. Tertia pticula. Ad qō ipsum actiuū respiciens ⁊c: q: agens pōt pducere aliqd ad extra: per ydeam tanq̄ p exēplar. ℭ Primū Corr^m. Essentia diuina formalr nō est ydea. probat. Q: fere oēs doctores ⁊ maxime augustinū vbi supra. plures sunt idee creaturarū: sed essentia diuina est implurificabilis ⁊ vnica. ergo essentia diuina non est ydea. ℭ Scđm Corr^m ydea non est aliq respcūs ipius essentie dine ad creaturā neq3 realis: neq3 rōnis. Pria pars p3 q: nullus respectus rōnis pōt esse rō ⁊ exēplar pducendi aliqō reale. Sed ydea est rō pducendi aliqd in esse reali. ergo non est respcūs rōnis. ℭ Tertiū Corr^m. Creatura ipsa in esse reali: ⁊ in esse actualis exñtie: non pōt dici ydea. p3 q: creatura in esse reali non est ɓm qō aliqd a deo' est pducibile: sed est ipsum formatū. ergo ⁊c. Itē creatura h3 esse actuale ⁊ reale non est in mente diuina. ergo ⁊c. Quid ergo erit ydea: q: nec est essentia: nec creatura: nec respectus medius inter deū ⁊ creaturā. ℭ Quartum Corr^m. Ipsa creatura vt actu cognita ab intellectu diuino est ydea vl hō cognitus ab intellectu diuino dr ydea hoīs ⁊ sic de aliis. Intellectio eni3 diuina non solū terminat ad eēntiā diuinā: sed ēt ad oēs creaturas tam creatas q̄ creabiles ⁊ hoc secundario. Et hoc dr in diffinitione: ydea est rō nō formalis s3 obiectiualis: eterna q: ab eterno hūit esse cognitū in mente diuina tanq̄ cognitū in cognoscente. Sunt igit ydee rōnes obiectiuales nō formales. ℭ Quintū Corr^m. ydee non sunt ponē de in deo vt sint rōnes intelligendi ipsas creaturas. P3 q: sola essentia diuina est rō intelligēdi in intellectu diuino. ergo ⁊c. In hoc destruit opio fratris Joannis de ripa. ℭ Sextū corr^m. ydee nō sūt ponende in deo tanq̄ obiecta media inter deū cognoscentē ⁊ creaturas cognitas. Hoc est ɔ landulfum. probat: q: in cognitione intuitiua nihil mediat iter rē cognoscentē ⁊ rē cognitā: ⁊ in hoc differt ab intellectione abstractiua que semp est per spēm tanq̄ per mediū. Sed ɔstat q oēs creaturas deus intuitiue cognoscit. ergo ydea non media. ℭ Septimū Cor^m. ydee non sunt ponēde in deo tanq̄ quedā silitudines repñtantes creaturas ipsi intellectui. probat. Q: tales silitudines vel essent reales vel rōnis: sed nullū illoꝝ. ergo ⁊c. primum p3. Quia non psūt esse essentia diuina. vt p3 supra. ergo non sunt reales. Scđm p3 supra. Itē sola eēntia diuina repñtat sibi clarissime obiecta scđaria. ergo ⁊c. ℭ Octauū corr^m. ydee non sunt in deo realr ⁊ subiectiue sed solū sunt in deo obiectiue ⁊ terminatiue. Prima pars p3 per Corr^m quartum q: creature cognite non sunt realiter in deo ⁊ subiectiue. Itē oē qō est in deo realr ⁊ subiectiue ē ipse deus. Sed creatura nō est deus. ergo creatura nō ē realr ⁊ subiectiue i deo. Scđa ps pbat. Illō ē obiectiue ⁊ terminatiue in intellectu aliquo' qō intelligitur ab ipso. Sed ydee sunt hmōi. ergo ⁊c. pōt aliqd esse itellectu meo dupli sc3 subiectiue: sicut sunt hitus realr informantes intellectū meū. Alio mō obiectiue siue terminatiue: ⁊ sic illud ē in intellectu meo: qō actu terminat actū intellect^s mei. Duplex est aūt obiectū intellectus diuini. s. primariū ⁊ scđariū. pmariū ē ipa eēntia dina. Scđariū ē ipa creatura eternalr itellecta. ℭ Nondecor^m. oīa rerū factibiliū a deo sunt ydee distīcte ⁊ diuerse sicut res ipse ad ex sunt distincte. ℭ Decimū cor^m. Mīe ⁊ forme: ⁊ gñaliter oium ptiū integraliū ⁊ essentialiū realiter distinctarū alie ⁊ alie sunt ydee. Hoc est ɔ quosdā doctores qui dicunt q solū cōpositi sit ydea. ℭ Undecimū corr^m. ydee sunt primo singulariū ⁊ non vniuersaliū. p3 q: ydea est rō h3 quā aliqō est primo pducibile: s3 solū cāntur. ergo ⁊c. ℭ Duodecimū cor^m. Generis ⁊ dr̄e ⁊ simpliciter nulloꝝ vniuersaliū sunt ydee. ℭ Decimūtertiū cor^m. Nulla entia rōis hñt ydeas. p3 q: repugnat ipsis pduci in esse reali. ℭ Decimūquartū correlariū. Deus non h3 ydeam neq3 aliquid ide3 realiter cū deo. p3: q: deus non est causabilis: sed ydea est solus causabilis. ergo ⁊c. ℭ Decimūquintū correlarium. Sola res creata ⁊ creabilis habet ydeam. ℭ Decimūsextū corr^m. Nullaꝝ negationū: priuationū: aut ēt mali culpe ponende sunt ydee. p3: q: nihil tale est pducibile a deo. ergo ⁊c. ℭ Decimūseptimū corr^m. Non solum entium que q̄q3 fuerūt: q aliqñ sunt: vel q q̄q3 erūt sūt ponēde ydee i deo: sed ēt entium oium possibiliū. Ut alterius folis ab hoc

lis ab hoc:simo finitorum: si sint creabiles infiniti. ¶ Decimumoctauum corr^m. Deus hz infinitas ydeas. Patet sic. Cuilibet creabili correspondet ydea in deo: sed infinita sunt creabilia. ergo etc.

Respondendo doctor Seraphicus ponit duas opiones Prima est falsa et stat in vno dicto. Deus non cognoscit sm rõnem ydee. sed sm rõnem cãe: qr inquantũ cognoscit se: cognoscit totam virtutẽ qua põt pducere creaturã: et sic qr itelligit se pricipiũ infinitorum et pñti cognoscit infinitas creaturas. Declarationẽ illius opinionis quere in lra sancti Bonauenture. ¶ Corr^m. In deo non sunt ponende ydee. ¶ Sed ꝯ predictam opinionẽ arguit doctor Seraphicus quatuor medijs. primũ ẽ. Deus non cognoscit per collationẽ principij ad pncipiatum sed simplici aspectu: non scilz discurrendo a principio notiori tanq̃ cã cõclusionis. ergo deus non cognoscit sm rõnem cãe. Et hoc mediũ tãgit cum dicit. Sed hec positio non põt stare primum gdẽ. scdm cũ dicit. Et iterũ. tertiũ cũ dicit rursus. quartũ mediũ tangit cum dicit. Et iterũ aliqua cognoscit que ab ipso non sunt etc.

Opinio propria stat in tribus dcis ¶ Primũ dictuz. Deus cognoscit per ydeas et hz in se rõnes et similitudines creaturarũ. ¶ Scdm dictuz. In istis rõnibus et similitudinibus rerum creatarum quas deus hz non solũ ipse cognoscit res creatas sed ẽt oẽs aspicientes in eum cognoscunt per illas. Unñ si deo placeret posset ondere sctõ petro q clarius videret in essentia diuina nos oẽs q̃ ego: non tñ necio. ondit ẽt presupposita onsione essentie dine: qr diuina essentia est obiectum voluntariũ. ¶ Tertium dictuz. Istas rõnes rerũ creatarũ vocat augustinus ydeas et cãs primordiales qr vnaqueqz res fit sm suam ydeam que pducit. Et dicunt cãe primordiales: qr quicquid fit sm eas formatur. ¶ Ad intelligentiã aũt obiectorũ ponunt quatuor dicta ¶ Primũ dictũ. ydea est similitudo rei cognite .i. rõ cognoscendi rem. In ista descriptione ponunt tres particule. prima est similitudo. scda rei. tertia cognite: loco dñe. prima particula est similitudo que est cõis. ¶ Scdm dictum. Duplex est similitudo scz vniuocationis et repñtationis. Similitudo repñtationis est qñ vnũ distincte repñtat aliud: siue ꝯueniãt in cõi aliquo siue non: vt spẽs intelligibilis rose est similitudo eius. Hoc mõ ydea est similitudo. tertio est similitudo imitationis de qua in solutione scdi argumenti. Qd aũt in eadẽ solutione addit siue ponit similitudinẽ expressiõis est idẽ cũ ea que hic dr repñtationis. ¶ Tertiũ dictũ. ydea est similitudo que est rõ cognoscendi rez. Et nota sm istũ doctorẽ q spẽs intelligibilis in nobis et in angelis sunt ydee. ¶ Quartũ dcm. Aliter est ydea in nobis: aliter in deo. In nobis ydea est similitudo que est rõ cognoscendi rem et veritatez. res aũt cognita est ipsa veritas seu entitas. E diuerso est in deo: qr rõ cognoscendi in diuinis est veritas. et ydea est similitudo. Nam essentia diuina est rõ cognoscendi creatura. ydea aũt seu res cognita creata est similitudo. Ois enim res creata est similitudo dei: siue ppinqua per imaginẽ vt nã rõnalis: siue remota .i. lõginqua per vestigiũ. Ipsa eẽntia diuina inquãtũ est veritas faciens cognoscere rem creatã est ydea. Longe ergo distat hec opinio a doctore subtili. Et imaginant isti sm dcm augustini qr diuina essentia est quasi speculũ in quo vident oia creata seu i q̃ cogscũt obiecta scdaria etc.

Pro solutione argumentorũ et pro primi p argumenti solutione. Notãdũ q triplex est similitudo scz vniuocationis vel pticipationis imitationis et expressionis. Similitudo vniuocationis seu pticipationis est qñcũqz aliqua duo hñt aliquẽ ꝯceptũ cõez vniuocũ eis. Siltudo imitationis est qñ vnũ imitatur reliquũ. ¶ Propõ. Oia entia creata imitantur deũ. Nã oia pticipant (saltem esse) ab ipso deo ¶ Corr^m. Lz oia creata imitatione similitudinis sint similia deo: tñ illa similitudo est modica. ptz. Semp eniz maior est dissimilitudo q̃ similitudo. Siltudo aũt expressionis est summa et non modica. ¶ Pro solutione secundi argumenti. nota q duplex est notitia quedã est per eẽntiã rei que a doctore subtili intuitiua. Alia est notitia per spẽz non per rem in se pñtẽ q̃ abstractiuã vocat idẽ doctor. ¶ Prima ppõ. Deus non intelligit res p aliquas siltudines cãtas a rebus. Probat: qr intellectus diuinus non est passiuus a rebus creatis: aliogn pficeret a rebus vilesceret. ¶ Scda ppõ. Deus intelligit qcqd intelligit per essentiã suã tãq̃ per similitudinẽ pfectissimã. Querit incidentalr. Utrũ deus cognoscat creaturas per ydeas. ¶ Rñdeo q ly p in illa ppõne. Deus cognoscit res creatas et creabiles per ydeas põt hre quadruplicẽ sensum. Primo põt dñe circũstantiã cãe motiue siue efficientis vt hic aïa intellectiua cognoscit rosam per spẽz intelligibilem. ¶ Prima ppõ. Deus non intelligit creata per ydeas ipsorum: tãq̃ per cãm efficientem. Alio mõ circũstantiã potentie intellectiue vt cũ dr aïa intelligit per intellectũ. ¶ Scda ppõ. Deus nõ intelligit per ydeas hoc mõ. Tertio mõ ly per põt dñe circũstantiã obiecti medij vt cũ intelligimus deũ per ꝯceptũ ppriũ scz inquãtũ est ens infinitũ. ¶ Tertia ppõ. Illo modo non intelligit deus per ydeas. pz qr non sunt obiecta media inter deum et creaturã. Quarto mõ ly per põt dñe circũstantiam obiecti terminantis: vt cũ dr. beati vident deũ per essentiã diuinã .i. ipsamet essentia visa erit et ẽ terminus visionis. ¶ Quarta ppõ. Hoc mõ deus intelligit res creatas per ydeas .i. cognoscit ipsa obiecta cognita que sunt ydee. et est ꝯstructio intransitiua. ¶ Arguit ꝯ doctorẽ subtilẽ. Nulla creatura est eterna. Sz augustinus dicit q ydee sunt forme

eterne. ergo ⁊c. ¶ Rñsio. Aliqd dr̃ eternũ dupľr ꝓprie scꝫ ⁊ large. Eternum ꝓprie est qḋ vere ⁊ proprie realiter ⁊ actualiter existit ab eterno. Hoc mõ dicit articulus parisiensis ponere plura eterna est error. Eternum aũt large captũ dr̃ illud qḋ est eternaľr ⁊ imutabiľr itellectũ ⁊ cognitũ. Hoc mõ ydee sunt eterne id est eternaliter obiecta cognita.

Queritur secundo Utrum sit ponenda pluralitas in ydeis ẜm rem. Hoc est querere vtrũ pluralitas ydearum sit realis. Duplex est pluralitas. scꝫ ẜm rem siue rerum: realiter ⁊ actualiter existentiũ sicut homo asinus lapis. Alia est pluralitas rationum siue relationũ rõnis: ⁊ est qñ sunt plures respectus rõnis sicut plure secunde intentiones.

Respondendo ad q̃õnem doctor seraphi. põit duas opiniones. ¶ Prima stat in tali conclusione. ydee in deo ẜm rem hñt distinctionẽ. ¶ Correlariũ ydee realiter sunt in deo ẜm istam opinionem. Et dicit ꝙ forme pñt cõsiderari tripliciter. s. vt sunt in mã. in aĩa. ⁊ in deo. Exemplum primi. Albedo vt inest subiecto hꝫ distinctionẽ ⁊ cõpõnẽ cum ipso subiecto eo ꝙ realiter distinguiẜ ab eo: ⁊ opponiẜ nigredini. Forme aũt ꝓut sunt in intellectu lꝫ hẽant distinctionẽ ⁊ cõpositionẽ non tñ hñt oppositionẽ: q̃ pñt duo ꝯ̃ria simul intelligi. sunt enim in intellectu sicut cognitũ in cognoscente. Intellectiones enim ꝯ̃riorũ non sunt ꝯ̃rie. Esse aũt formas in aĩa est ipsas intelligi vel per spẽs intelligibiles in ipsa conseruari: id deo aũt sunt forme siue ydee distincte sine cõpõne tñ ⁊ sine oppõne: ꝓp summam simplicitatem: sunt tñ vnum exemplar. ¶ Contra ponere pluralitatem realem aliã a pluralitate personarum in diuinis est hereticum. Sed hec opinio dicit ydeas esse plures res. ergo ⁊c.

Opinio propria est ꝙ ydee non distinguũtur ẜm rẽ sed sunt vnum ẜm rem in deo: nec sunt plures ẜm rem probatur: ydea enim in deo non est nisi ipsa essentia diuina vel diuina veritas que est similitudo: q̃ est rõ cognoscendi res: ⁊ q̃ illa est vna tãtũ. ergo omnes ydee sunt vnum. Et hoc dicit Augustinus expresse quia in illa arte oĩa sunt vnum ⁊c. ¶ Correlarium. Essentia diuina propter illimitationem sui est similitudo oĩm rerũ quãtũcũqꝫ diuersarum: non tamen similitudo in genere. patet: quia est ratio cognoscendi res.

Queritur tertio Utrũ in ydeis sit pluralitas ẜm rõnem. Hoc est querere. Utrum ydee in deo sint plures relationes. ¶ Rñsio stat in quinqꝫ ꝓpõnibus. ¶ Prima propõ. Quãuis in deo nullus sit respectus ad creaturã a pte rei: tñ contingit ipsaꝫ essentiam diuinam significari in respectu ad creaturaꝫ per multa noĩa. Prima pars pꝫ q̃ dei ad creaturã nullus est respectus realis vt dictum est dist. xxx. Scd̃a pars pꝫ: q̃ deus ẽ creator. dñs ⁊c. que noĩa importãt respcm̃ rõnis. ¶ Scd̃a ꝓpõ. Hoc nomẽ ydea significat essentiã diuinã in cõparatione: vel in respectu ad creaturã ꝓbaẜ: q̃ importat essentiã diuinã inquãtũ est veritas vel silitudo rei cognite ⁊ rõ cognoscendi creaturas. Sed silitudo dicit respectum. ergo ⁊c. ¶ Tertia propõ. Quãuis iste respectus importatus per ydeã ẜm rem se tꝫ a parte dei cognoscentis: tñ rõne modi intelligendi ⁊ dicendi se tꝫ magis ex parte connotati: q̃ refertur ad ydeatum ⁊ connotat ipsum. ¶ Quarta propõ Et rñsiua ad q̃õnem. Quia cognoscens est vnum: ⁊ cognita sunt plura: idõ oẽs ydee in deo sunt vnũ ẜm rem lꝫ sint plures ẜm rõnem intelligendi siue dicendi. ¶ Quinta ꝓpõ. Et lꝫ oẽs rõnes ydeales in deo debeant dici vnum quid: nõ tñ proprie debent dici vna ydea: sed plures. Prima pars pꝫ q̃ sunt essentia diuina. Scd̃a pars pꝫ q̃ ydea non significat eẽntiã absolute sꝫ in respcũ ad creaturas.

Solutio argumentorũ. ¶ Primũ argumentũ posset sic formari. Aut illi pluralitati respectuũ corrñdet aliqd in re: aut nihil. Si aliquid corrñdet in re: hoc non erit eẽntia cum sit vnica. ergo ⁊c. Si nihil sequitur ꝙ ista pluralitas est ficticium. ¶ Rñdet ꝙ ex parte dei subest illi pluralitati absolutum. s. essentia diuina nõ respectus. Ex parte vero creature subest verus respectus. Sic plurali respectuum q̃uis non subsit pluralitas ex parte dei: subest tamen ex parte cõnotatorũ. ¶ Regula ad plurificationẽ respectuũ siue realium siue rationis sufficit pluralitas terminorum. ¶ Pro solutione tertij argumenti ponuntur quinqꝫ ꝓpõ. ¶ Prima ꝓpõ. Pluralitas ydearũ ẽ ex pte ꝯnotatoꝝ. ¶ 2ª ꝓpõ. possumus loq̃ de ꝯnotatis q̃tũ ad eẽ ipsoꝝ: ⁊ q̃tũ ad h̃ ꝙ sunt ꝯnotata. ¶ 3ª ꝓpõ. Cõnotata p ydeas nõ sunt ab eterno. pꝫ q̃ ꝯnotata ydeaꝝ sunt creature: sꝫ constat ꝙ creature nõ sunt ab eterno. ¶ 4ª ꝓpõ. Connotata ydeaꝝ ab eterno sunt ꝯnotata. ¶ 5ª ꝓpõ. Talia pñt ab eterno ꝯnotari ⁊ ꝯnotant: vt deus ẽ ab eterno creatiuus. nõ ydeatũ actu ẽ creatura hꝫ eẽ existẽs nõ tñ oꝫ ꝙ ydeatũ potẽtialr̃ hẽat eẽ actualr̃ existẽs. ¶ Creatura dr̃ dupľr hr̃e eẽ scꝫ i ꝓpo gñe: ⁊ i deo Illud aũt hꝫ eẽ in ꝓpo gñe qḋ actu existit. Oẽ creatũ qḋ existit actualr̃ hꝫ eẽ i ꝓpo gñe. ¶ Corm. Nihil nõ existẽs hꝫ eẽ i ꝓpo gñe. Esse i deo dr̃ eẽ cognitũ. ¶ Corm. Oĩs creatura ⁊ oẽ creabile hũit esse in deo ab eterno. ¶ Pro q̃rto argumẽto. Nõ ꝙ aliqd eẽ i deo pt capi dupľr. Uno mõ formalr̃ vel subiectiue ⁊ realr̃. Et sic q̃cq̃d ẽ i deo est realr̃ ipse deus. Alio mõ obiectiue vel terminatiue. Et sic illḋ non est realiter deus. Illo mõ creature ab eterno fuerũt in deo. ¶ Ultimũ argumentũ est satis ponderandũ: ⁊ militat non solũ ꝯ̃ scm̃ Bonauẽturã. sed ẽt ꝯ̃ oẽm opinionẽ theologoꝝ de ydea. Cũ ergo arguitur. ydea aut est aliqd: aut nihil. Si nihil ergo nec plures nec vna. Si aliqd. ergo si sũt plures ydee:

res ydee:sunt plures res.ergo si plures ydee sunt ab eterno plures res sunt ab eterno. Sz nõ plures res psonalr:qz ydea non dicit qd psone. ğ plures essentialiter. ℭ Scotista sic responderet. Aliqd ꝛ res põt capi duplr. Uno modo pro aliquo existẽte actualiter:ꝛ sic nõ oia sunt res. Alio mõ capit aliquid pro ente possibili existere. Hoc modo nõ dr de chimera. Ad propositũ ydea ẽ aliqd scdo mõ. Tunc arguendo ydee sunt plures res cõcedo uniformiter capiendo rem pro illo qd põt esse. Sz tũc vltra inferendo ergo plures ẽntie vel psone. Nego consequentiã quia arguit ab eẽ possibili ad esse actuale ꝛ est fallacia sz qd ad simplr. Solutionẽ doctoris seraphici vide in lra que est duplex ꝛc̃.

Querit quarto.

Utrũ ydee plurificent p cõpatione3 ad ydeata sm multitudinẽ ydeatoꝝ qȝtum ad diuersitatem vniuersaliũ vel singulariũ. ℭ Aliqua põt dici ydeata duplr.s. large ꝛ stricte. Large pro oi illo qd põt causari: etiam si nunqȝ fiat vt alter mundus. Stricte ydeatum est solum illud qd est causatum existẽs. Propositio. Ois res actualiter existens ex nã rei vel in rerum nã:aliud a deo est ydeatũ. ℭ Correlarium. Nihil est ydeatũ nisi causabile ꝛ hoc large. ℭ Correlarium. Stricte aũt nihil est ydeatũ nisi actualiter existens. ℭ Uniuersalia vt hic capiuntur sunt genera ꝛ spẽs ꝛ oia superiora p'me intentiõaliter capta respectu singulariũ actualr existentiũ. Et nota qꝫ fuit opinio aliquoꝝ: qꝫ ydea tm̃ eẽt vliũ ꝛ nõ singulariũ:ꝛ iõ ppter illos Doctor Seraphicus qrit hãc qõnez.

Resolutio

questionis stat in quattuor ppositionibꝰ. ℭ Prima ppõ. Licet ydea in deo sm rem sit diuina veritas sm rationẽ tñ intelligẽdi est similitudo obiecti cogniti. Et nota qꝫ essentiam diuinã esse expressiuaz vel declaratiuã creature ꝛ esse similitudinez creature atqȝ rationẽ intelligẽdi creaturã idẽ sunt:ꝛ illud nihil aliud est qȝ relatio rõnis. Patet ergo qꝫ ydea sm Bonauẽturã (vt õ ẽt habitũ est) nõ ẽ eẽntia absolute sed essentia cũ respectu expressiõis vel similitudinis inqȝtum scz essentia est ratio intelligẽdi creaturas. Iste autẽ respectus nõ potest esse nisi rationis. Ex quo habet sm eandẽ qꝫ ydea nõ dicit per se vnũ. ℭ Secunda ppositio. Hec similitudo que dr ydea in deo est ratio expssiua cognoscendi nõ tm̃ vle inqȝtũ vle sz ẽt singlare. ℭ 3ª ppõ ydea nõ solũ ẽ siltudo vlis iqȝtũ vle est:sz ẽt est singularis iqȝtũ singulare ẽ. ℭ Quarta ppõ. Quia ydea est similitudo vtrorũqȝ ideo multiplicabitur sm multiplicationẽ: nõ solum vniuersalium sed etiã singulariũ. ℭ Pro solutiõe vltimi argumẽti Nota aliquas propõnes. ℭ Prima propõ. Non opz qꝫ ydea habeat proprietates sui ydeati nec sm rẽ nec sm rationẽ. ℭ Scda propositio. Inter ydeas nulla est prior altera. ℭ Tertia propõ. Inter ydeas nulla est compositior altera. patet. qz simplicitas cõpositio ꝛ prioritas sumunt sz eẽ rerũ. ℭ Quarta propõ. ydea hz vnam proprietatẽ sui ydeati. scz distinctionẽ. Singulariũ aũt proprie est distictio. ꝛ ideo ipsoꝝ proprie est ydea. Et nota sm Scotuz qꝫ idea est primo singulariũ ꝛ non vniuersalium. Probat:qz ydee ponunt sz qꝫ res formabiles formant ad ex:sz nihil est pducibile ad ex nisi singulare. ğ. maior pz p diffinitionẽ ydee supra positã.

Querit quinto.

Utrũ in deo sit ponere multitudinẽ ydearum. Hoc est querere Utrum ydee in deo sint finite vel infinite sm numerum:ꝛ capitur hic finite ꝛ infinite numeraliter ꝛc̃.

Resolutio

questionis stat in vnica cõclusiõe. ℭ Deꝰ hz ifinitas ydeas sm qꝫ sunt infinite res producibiles ab eo. Probatur sicut diuine sapie non est numerus: sic rõnes cognoscendi sm quas cognoscit creaturas. Sz rõnes cognoscendi sunt ydee:ergo nõ est numerus ydearũ quare sunt infinite.. ℭ Sed ɔtra Arguit. Augustinus de ciuitate dei libro.xj. Quicquid scitur, scientie cõprehensione finitur. Sed constat qꝫ rõnes cognoscẽdi sciunt. ergo finiunt: sed qcũqȝ finiunt sunt finita. ergo ꝛc̃. ℭ Pro solutiõe notãde sunt aliq ppositiones. ℭ Prima propõ. Omne scibile siue intelligibile per cõprehẽsionẽ est finitũ cõprehendenti ipm. Circa qd notandũ qꝫ apprehendere est aliquid aliquo mõ intelligere siue clare videndo siue partialiter. Cõprehẽdere autez est simul ꝛ totalr capere. ℭ Scda propõ. ydee vel rationes eterne a solo deo cõprehenduntur. pz: qz ydee sunt infinite:sed intellectus creatꝰ nõ põt cõprehendere infinita. ergo ꝛc̃. ℭ Correlarium. Soli deo ydee sunt finite. Sed ɔtra. Sũt finite intellectu dei. ergo sunt finite:est falsa sm qd ad simpliciter. ℭ Pro secundo argumẽto nota has propõnes. ℭ Prima propõ. Multitudo ydearuz nõ est respectu ydeatarum actualiter existentiũ. ℭ 2ª propositio. Multitudo ydearũ est sm multitudinem ydeatarũ possibiliũ existere. ℭ Tertia propõ Nulla multitudo est entiũ actualiter existentiũ infinita formalr ꝛ realr. ℭ Quarta propositio. Deꝰ põt infinita numero facere:licet de facto non procat. ℭ Nota duplex est infinitas scz per defectum ꝛ per excessum. Infinitas per defectũ ponit imperfectionem:ꝛ est in creaturis sicut structura dicit infinita que nunqȝ cõplebitur. Per excessum vero dicitur eo qꝫ excedit omnia:ꝛ sic est in diuinis.

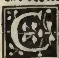
Sexto ꝛ

vltimo qrit Utrũ in ydeis sit põere numerũ ordiatũ. numerꝰ ordinatꝰ vl ordiatoꝝ hic capit p ordie. Ubicũqȝ.n.est ordo ibi ẽ pluralitas ordiatorũ: ꝛ sic ois numerꝰ icludit ordinẽ. Sed qd sit ordo supius fuit dictũ.

Resolutio

qõnis stat i duabꝰ ppõnibꝰ. ℭ Pria ppõ. Nõ est ordo in ydeis neqȝ sm rẽ neqȝ sz rõnẽ cõparãdo eas sibi inuicẽ. ℭ 2ª ppõ. Lz ydee habeãt ordinẽ ad ipsa

ydeata nō tñ hñt ordinē inter se. pma ps pz: scōa
ps pbaf: q2 nō est ordo inter aliqua q̄ sic se hñt q
sunt oīno simul sed ydee in deo sunt oīno ⁊ peni/
tus simul. pz: q2 vna nō est prior altera duratione:
q2 sunt ab eterno: nec vna est dignior altera. Uñ li
cet hō sit nobilior asino nō tñ sic est de ydeis: q2 li
cet dicāt respectus tñ vtraqz est eēntia diuina nec
vna producit aliā. ¶ Nota q doctor sera. in vltia
rōne pro pte vera pōit talē. ¶ Ois infinitas aut
oīno puat ordinez aut tollit pfectionē ab ordine:
q̄ propō nō intelligif de ordine originis. Hec idi
get declaratione: licet nō sit multū sentētiosa. No/
tandū igif q sm Aristotelē sunt infinite dies a p/
te añ: ⁊ sic nō est dare pmū. Sed vbi nō est dare p/
mū nec scōm est dare: ⁊ vbi nō est dare scōz nec ter
tiuz cōstat dari: ⁊ p 9ñs nec est ordo. Scōm patz.
Numerus est in infinitū augmētabilis: nō enim
est dare tā magnū quin possit dari maior: ⁊ sic est
impfectus. q2 incōpletus: ydee aūt sunt i deo ifini
te. g vel nō sunt ordiate vl sunt icōplete. Sz nihil
est i deo icōpletū. g ydee nō habēt ordinē inter se.

Circa distinctionem.

xxxvj. querif de existentia rerū in deo.
Et hz tres articulos. Primus q̄rit de
existentia. Scōs de mō. Tertius vo de
numero. ¶ Pro pmo articulo querif pmo. Utrū
res fuerunt in deo ab eterno. Pro declaratiōe ter/
minoꝝ nota q duplex est res scz necessaria ⁊ possi
bilis. ¶ Res necessaria est res increata infinita cu
iusmodi est solus deus. Et pōt sic describi. Res ne
cessaria est entitas infinita q̄ nō pōt nō esse. ¶ Cor
relariū. Nō bñ diffinif res necessaria p solā nega
tionē sic est qō non pōt non esse: q2 talis diffinitio
9uenit chimere. ¶ Res vo possibilis est res crea
ta finita cuiusmodi est creatura. Et est entitas que
pōt esse ⁊ non esse seu q̄ cōtingenter est quādo est.
¶ Nota scōo q aliquid potest dici esse ab eterno
duplr proprie scz ⁊ iproprie. Proprie ab eterno eē
dicif illud qō vere realr ⁊ actualiter fuit existens
ab eterno. ¶ Propō. Solus deus illo mō fuit ab
eterno. Et sic nō accipif in pñti qōne. Esse autez ab
eterno iproprie sumptum siue large dicif illud qō
imutabiliter ⁊ eternaliter est cognitū vl qō eterna
liter ē causabile. ¶ Propō. Oē creabile ⁊ omnis
creatura est ab eterno hoc mō. ¶ Notāduz tertio
q aliqd habere eē in deo pōt itelligi quadruplr.
¶ Primo subiectiue ⁊ formalr qō scz est in eo sm
realē ⁊ formalem existentiā. ¶ Prima propositio.
Creature non fuerūt in subiectiue ⁊ formalr. nec
sunt actualr ⁊ ex natura rei. ¶ Scōa propositio.
Nulla creatura alia ad humanitate xpi ⁊ ab his q̄
includunf essentialiter in humanitate xpi fuit in
deo etiam ex tpe nec erit formaliter ⁊ subiectiue.
¶ Tertia propō. Humāitas xpi ⁊ aia eius ⁊ quic/
quid est de essentia eius sunt in deo formalr ⁊ su/
biectiue ex tempore propter realem assumptionez
ipsius a vbo. patet: q2 esse subiectiue nō accipitur
hic qō sit esse per inherentiam: sed est esse per rea/
lem existentiam. ¶ Quarta propositio. Omnia
attributa ⁊ omnes perfectiones simpliciter sunt i
deo formaliter subiectiue. ¶ Quinta propositio.
Omnes relationes reales que sunt in diuinis: ⁊
persone diuine sunt in deo formaliter. Secundo
modo aliquid dicif esse in deo obiectiue: sicut co/
gnitū in cognoscēte: ⁊ volitū in volente. ¶ Sexta
propositio. Omnes creature ab eterno fuerunt in
deo obiectiue. Correlariū. Aliquid esse i deo obie
ctiue nihil aliud est q̄ actualiter ipsum cognosci.
tertio mō aliquid est in deo virtualiter vel causali
ter. Et dicif illud esse virtualiter in deo qō potest
causari ab eo. Isto modo rana est in sole. ¶ Septi
ma propositio. Omnes creature ab eterno fuerūt
in deo virtualiter ⁊ effectiue. Correlariū. Illo mō
ois effectus anteq̄ producaf est virtualiter in sua
causa. Quarto mō aliqd dicitur eē in deo eminē
ter. Et nihil aliud est q̄ aliquid continere aliquid
in aliquo perfectissimo. ¶ Octaua propō. Oēs
creature ab eterno fuerunt eminenter in deo.

Resolutio

questionis. Aliqd pōt dici es/
se in alio tripliciter scz Scōm
actualē existētiā. Sic ois res creata existens de es/
se in mūdo. Alio mō sm similitudinis presentiaz
quādo scz cognitū est ab ipso. ⁊ sic est idē quod es/
se obiectiue. Tertio mō sz creatiuā potentiā. i. vir
tualr. ¶ Pria propō. Res create vel creabiles nō
sunt in deo ab eterno sm actualē existētiā. ¶ Cor
relariū. Male dicit opinio albertistarū q qddita/
tes fuerint ab eterno esse essentie. Itē contra Frāci
scū maronis. Quidditates nō sunt ab etno. ¶ 2a
propō. Res create ⁊ creabiles habuerūt esse i deo
ab eterno sz silitudinis psentiā ⁊ sz creatiuā potē
tiā. ¶ 3a ppō. Oēs creature sz se totas fuerūt ab
eterno in deo sz creatiuā potētiā non q fuerint in
actu sz in potētia. Uñ esse actuale est duplex. s. sim
plr ⁊ sz ppriā eēntiā. Aliud sm qd h mō eē cogni
tum est esse actuale. Unde esse cognituz est esse ter
minum cognitionis diue. ¶ Correlariuz. Nō est
idē esse cognitū ⁊ esse possibile. Creatura eni hz eē
cognitū i deo q2 ab etno actualr cogscif a deo. Hz
aūt eē possibile q2 pōt creari a deo. Uñ rana hz eē
possibile respectu solis: ⁊ ē solū dnoiatio extrīseca.

Secundo

q̄rif. Utrū res sint in deo rōne
eēntie vl psone. ¶ Resolutio
qōnis stat i vna distictiōe ⁊ trib9 ppōnib9. In di/
uinis 9tingit tria cōsiderare. prio essentiā diuinā
absolute. vt est cōmunis. scōo proprietatem. tertio
appropriata cōtingit considerare. ¶ Prima pro/
pō. Res create vel creabiles nō sunt in deo ratiōe
persone. ¶ Scōa propō. Res create vel creabiles
nō sunt in deo rōne eēntie. ¶ Tertia propositio.
Res create vl creabiles sunt i deo rōne appropria
toꝝ. pz: q2 res sunt in deo rōne potētie creatiue: sz
potentia attribuif patri. Item sunt in deo ratione
sapientie

sapientie q: obiectiue inq̄tum scʒ habēt eē cognitū. ¶ Nota producere capitur dupliciter scʒ notionaliter ꝛ essentialiter. Producere notionalr captū est in diuinis ratione psone non eni conuenit trib⁹. Essentialr vero producere .i. creare. Hoc mō est in diuinis rōne essentie magis q̄ rōne psone.

Circa secundū articulum querit primo. Utrū oia que sunt in deo sunt in ipso vita vl dicantur viuere: vt lapis ꝛ alie creature. Nota vita capitur multis modis. Primo pro pncipio formali viuendi: sic aia dicitur vita. Et sm q triplex est aia sic triplex est vita scʒ intellectiua: sensitiua ꝛ vegetatiua. Et sic non capitur in proposito. Scdo mō capit pro natura viuente: ꝛ sic dr de deo quidditatiue: nō eni est nisi ipsa essentia viuentis. Un̄ Scotus pma q̄ōne q̄libeti dicit. Si diffiniretur deus vita intellectualis poneret in ipsius diffinitione. Uita ergo hoc mō dr q̄dditatiue tā de deo: angelis q̄ hominib⁹: ꝛ differt a primo mō: q: nā humana nō est vita primo mō: sed scdo mō. Et est duplex scʒ mere spūalis ꝛ mere corporalis. Mere spūalis est duplex scʒ increata. Corporalis est duplex scʒ vegetatiua ꝛ animalis. Animalis est duplex scʒ sensitiua ꝛ rōnalis. ¶ Tertio modo capit pro operatione alicuius viuentis inq̄tum viuēs est. Et dicunt opationes vitales oēs scʒ opationes que sunt a viuēte inq̄tum viuēs. Un̄ Aristote. secundo de aia. Intelligere est vita. Quarto mō capitur pro viuere sic q solū differūt penes modos grāmaticales. Et sicut q̄druplex est viuere sm Aristo. scdo de aia: ita q̄druplex est vita. Primus gradus viuendi vel primū viuere fit per augmentuʒ ꝛ per susceptionē alimēti. ¶ Corr^m. Oia vegetabilia hoc modo viuunt ꝛ nihil inferius planta .i. imperfectius: viuit. Scds est viuere per sensum: hoc mō sentire est viuē. ¶ Correlariū. Ois opatio animalis inq̄tum aial hoc mō est vita: ꝛ conuenit oibus aialibus. Tertius est viuere per motum pgressiuū: ꝛ sic cōuenit solum aialibus perfectis. Quart⁹ est viuere p itellectū: ꝛ de h est ad ppositū.

Respondendo ad questionē doctor Sera. duas pōit opiniōes. ¶ Prima stat in duab⁹ ppōnib⁹. ¶ Pria propositio. Nō oia que sunt in deo dicunt vita in ipso deo: sed solum ea que sunt in eo: vt disposita fieri ꝛ causari ab eo. ¶ Pro declaratione notādū q aliqua sunt in deo que aliqn̄ fuerunt vel sunt vl erunt ꝛ dicunt factibilia: aliqn̄ existentia. Alia sūt possibilia que nunq̄ erunt: lʒ sint possibilia vt alter mundus ꝛ psectior hoc mūdo ꝛ hec non viuūt sm hanc opinionē in deo ꝛc̄. ¶ Scda propō. Ad hoc q aliqd dicat viuere in deo requirit q sit in deo q̄tū ad potētiā .i. q possit pduci. ꝛ q̄tū ad notitiā: ꝛ q̄tū ad volūtatē pducēdi .i. q cognoscat ꝛ aliqn̄ pducant vl producta fuerint. ¶ Sʒ hec positio est ɔtra August. vj. de trinita. vbi dicit q filius est ars plena oium rationū viuentiū. Sed constat q non implet nisi rōnibus infinitis. ergo infinite rōnes rerū viuunt in deo. ergo non solū entiū ꝛ futurorū: sed etiā oium possibiliū. Et iterū Augusti. lxxxiij. questionuʒ dicit q ratio est etiā si nūq̄ aliqd p illā fiat. Sʒ constat q ratio est in mente artificis etiā si res corrumpatur ad extra ergo ꝛc̄.

Responsio sancti Bonauenture p pria stat in q̄nq ppōnibus cū quibusdā correlarijs. ¶ Prima ppositio. Res create vel creabiles sūt in deo triplr. Primo tanq̄ in pncipio pducente .i. potente producere hoc est rōne potentie. Scdo tanq̄ in exemplari exp̄mente: hoc est rōne sapiētie vel notitie. Tertio tanq̄ in fine ɔseruante: hoc est rōne voluntatis. ¶ Scda ppō. Res create vel creabiles inq̄tum sunt in deo tāq̄ in principio pducēte tm̄: nō sunt in eo vita: nec sunt aliquid: sed pur̄ū nihil: ꝛ est ɔtra Franciscū marōis. Probat: q: creatio est post purū nihil. ¶ Tertia ppō. Res create vl creabiles inq̄tum sunt in deo tanq̄ in fine ɔseruante sunt diuersimode: scʒ quia quedā res dicunt vita in deo: ꝛ quedā non. Deus enī ɔseruat res sm eē propriū ipsaruʒ rerū scʒ eo mō quo habēt eē. Hoc modo aialia ꝛ oēs nature viuentes in deo viuūt: metalla vero non. ¶ Quarta ppō ¶ Res create vel creabiles sunt in deo tanq̄ in exemplari exprimēte: ideo habēt vitā in ipso. Uel sm Scotuʒ. Res inq̄tum in intellectiōe diuina ꝛ intellecte a deo sunt vita in ipso. ¶ Quīta ppō ꝛ vltima. Nō solū illa que sunt vel aliqn̄ erunt vel fuerunt dicūtur vita in deo: sʒ oia possibilia fieri. Propter existentiā enī non est clarior itellectio diuina q̄ si nō extiterit. vnde ab eterno deus eque clar cognouit me pro nunc legere sicut modo cognoscit. Un̄ Johannis pmo. Qd̄ factū est in ipso vita erat. Sʒ nō erat vita creata ab eterno. ergo vita creatrix. Nō autē dʒ punctuari: sicut Arrius voluit. Nota omne obiectū cognitū ab aliquo inq̄tū cognituʒ ab eo: tale habet eē obiectiue extrinsece (.i. pricipaliue ꝛ denominatiue nō dico realiter) q̄le esse habet ipsa intellectio seu notitia. ¶ Correlariū primuʒ. Oia creata sunt in deo sm triplex genus cause .s. efficientis: finalis ꝛ exemplaris que pprie nō distiguit ab efficiente. Et sicut ɔceditur q lapis in mēte diuina est vita creatrix q̄ est de⁹: ita pōt ɔcedi q lapis in mēte diuina est deus. Sed post inferre. g est deus: cōmittit fallacia a dicto sʒ qd ad simplr. ¶ Correlarium scdm. Oia sunt in deo mō illorū triū appropiatoꝝ scʒ potētie notitie. ꝛ bōitatis. Et nota q oē obiectum cognitū inq̄tum cognitum ab aliquo tale habet esse participatiue ꝛ extrisece q̄le esse hʒ ipsa intellectio seu noticia formaliter.

Secundo querit. Utrū res sint in deo verius q̄ in vniuerso siue in ppo genere. Pro declaratiōe ter

minorum nota quod res create habent duplex esse. s. secundum quid: et esse simpliciter. Esse secundum quid put ad presens sufficit est esse cognitum ipsius creature secundum quod actualiter terminat actionem alicuius intellectus. Et illud est duplex scilicet esse secundum quid: ab eterno: aliud est esse secundum quid ex tempore: secundum quod duplex est intellectus. s. increatus et creatus. Esse secundum quid ab eterno est quod habuerunt omnes creature in intellectu divino ab eterno. Esse autem ex tempore est illud quod habet cognitum in intellectu creato. Esse simpliciter rei est esse verum essentie sive actualis existentie secundum quod actualiter res est in sua propria entitate: et secundum illud esse res dicuntur in proprio genere. Unde esse in universo: esse in proprio genere esse in mundo: esse simpliciter: esse essentie: esse actualis existentie: et esse nature vel in propria natura sunt omnibus modis idem. ¶ Habet autem questio ista (secundum S. Bonaventu.) duplicem sensum. Unus est ut fiat comparatio eiusdem rei ad seipsam penes tamen diversum modum essendi. Et tunc est sensus. Utrum lapis vel homo verius sit in deo quam in seipso. Alius sensus est: ut non sit comparatio eiusdem ad seipsum: sed sit comparatio rei ad rationem intelligendi talem rem. Et est sensus. Utrum lapis habeat verius esse quam sua species vel ratio intelligendi.

Resolutio questionis stat in quinque propositionibus. ¶ Prima propositio. Triplex est existentia rerum scilicet in exemplari eterno: in intellectu creato et in mundo: et hoc est dictum in principio lectionis. ¶ Secunda propositio. Res create habent esse in exemplari eterno. i. in intellectu divino et intellectu creato per suas similitudines: et in mundo habent entitatem propriam. ¶ Tertia propositio. Unaquaeque res creata habet verius esse in seipsa vel in proprio genere quam habeat in exemplari eterno. Et hec probatur tribus rationibus in oppositum. ¶ Quarta propositio. Similitudo rei create verius est in deo simpliciter loquendo quam ipsamet creatura in semetipsa. Patet secundum ipsum: quia similitudo rei create in deo est ipsa essentia divina. Sed essentia divina est infinita. ergo et cetera. ¶ Quinta propositio. Similitudines rerum creatarum sunt nobiliori modo et veriori modo (etiam in intellectu creato) quam in proprio genere: seu in seipsis: patet. nam sunt in intellectu spirituali modo. In se autem habent esse corporale. Exemplum. Equus est grossus: sed species equi est mere spiritualis. Nam commune dictum Boetii est quod receptum recipitur per modum recipientis. ¶ Correlarium. Sicut ad rem cognosci non sequitur rem esse ita ad verius cognosci non sequitur verius esse. ¶ Doctor subtilis in quarto ad istam questionem dicit aliud est loqui de esse veriori et perfectiori simpliciter alicuius rei. Et aliud est loqui de perfectiori esse alicuius rei inquantum talis res. Unde dicit. ¶ Prima propositio. quod quelibet res creata habet verius esse in intellectu divino quam in seipsa simpliciter. Patet: quia omne quod ego habeo in deo est ipse deus. quod conceditur a Bonaventura: quia ponit quod ydea sive similitudo ipsius creature est ipse deus. Probatur aliter quia tale esse habet ipsum obiectum cognitum participatione quale habet ipse intellectus. ergo. Secunda propositio. Lapis in se verius esse lapidis quam in intellectu divino. Patet. Licet enim lapis habeat nobilius et verius esse in intellectu divino cognitum non tamen esse reale quod est esse proprium. Hoc modo intelligitur Bonaventura et declaratur per Scotum. De intellectu creato. ¶ Prima propositio. Omnes forme accidentales et omnia accidentia materialia habent nobilius esse in intellectu creato. Secunda propositio. Substantie quecunque sive corporee sive incorporee habent verius esse in seipsis quam in intellectu creato. Patet: quia esse cognitum est accidens. Sed omnis substantia est nobilior accidente. ergo et cetera.

Circa secundum articulum queritur primo. Utrum mala sint in deo. Duplicia sunt mala scilicet pene et culpe. Mala pene sunt ipse pene de quibus hic non queritur. ¶ Propositio. Omnia mala pene sunt in deo. Probatur. Omnia sunt in deo que sunt factibilia a deo: sed omnes pene sunt factibiles a deo. ergo et cetera. Minor patet per prophetam. Non est malum in civitate quod non fit a domino. Mala culpe sunt ipsa culpa et peccatum. Et de istis est questio presens. Et tale malum culpe est duplex scilicet obmissionis: et commissionis. ¶ Peccatum obmissionis fit quando aliquis de liberate obmittit illud ad quod necessario obligatur de necessitate precepti: alioquin non esset mortale. ¶ Peccatum autem commissionis est aliquis actus positivus elicitus vel factus contra legem dei. ¶ Correlarium. In quolibet peccato commissionis duo sunt. s. materiale et formale. Materiale sive substractum est actus ipse positivus. Formale autem est privatio rectitudinis que deberet inesse actui. Est enim privatio conformitatis voluntatis create ad increatam. ¶ Prima conclusio. Omnia peccata commissionis: et omnia mala quantum ad substractum. sunt in deo: quia sunt entia positiva. ¶ Secunda conclusio. Nullum peccatum quantum ad formale est in deo: quia est privatio quarum nulla ponitur in deo.

Responsio ad questionem stat in duabus propositionibus. ¶ Prima propositio. Licet mala a deo cognoscantur non tamen existunt in deo secundum quod mala. ¶ Regula. Omnis potentia cognoscitiva alicuius entis positivi est cognoscitiva privationis talis entis: et hoc privative. Deus ergo cum sit lux et cognoscat lucem per essentiam et cognoscit privative tenebras. i. peccata. Fuistis aliquando tenebre: nunc autem lux in domino. ¶ Secunda propositio. Cum mala culpe nec etiam falsitas aliqua inquantum mala et inquantum falsitas non habeant ydeam in deo: ideo non cognoscuntur ab ipso nisi privative. Prima pars patet: quia nihil habet ydeam nisi factibile. Sed malum pro formali non est factibile. ergo nec assimilabile. i. non habet ydeam. ¶ Solutio argumentorum in oppositum Arguitur primo sic. Omne quod cognoscitur ab aliquo qui est sua cognitio est in illo tanquam in cognoscente. Sed deus cognoscit mala: quia ea punit et reprobat et deus est sua cognitio. ergo mala sunt in deo Minor patet (Maior est falsa) Sed tamen probatur: quia omne

cognitum

cognitum est in cognitione. Sed ois cognitio dei est ipse deus cognoscens. ergo oe cognitu a deo est ipse deus cognoscens seu in ipso tanq in cognoscete. ¶ Ite oe qd cognoscit deus aut cognoscit intra se: vel extra se. Sz deus nihil cognoscit ex se. ergo oia cognoscit intra se. ergo oia et mala sunt i deo. ¶ Rndeo. Pot cedi q sunt obiectiue i deo. i. terminat cognitione diuina: non tn sunt in deo subiectiue cuiusmodi sunt ppietates psonales que formalr sunt in deo: nec exeplariter. s. positiue seu idealr: no eni pnt ydeas in deo. Un nota dfiam inter cognosci in deo: et esse in deo. Illud eni di esse i deo q deus cognoscit p ydea et positiue. Cognosci aut in deo di oe qd deus cognoscit siue positiue siue priuatiue: et sic est in plus q esse in deo: vnde arguit a positione ptis ad positione atis: dicedo. Deus intra se mala cognoscit. ergo mala sunt in deo et committit fallacia ptis. ¶ Regla. Quadcq arguit a positioe ptis ad positione atis e fallacia psequentis. Bene autem sequitur hoc est in deo. ergo cognoscitur in deo: sed non econuerso.

Secundo querit Utruz imperfecta scdm q hmoi sint in deo. ¶ Notadu q imperfectu capit duobus modis: p p se significato. s. et p abstracto. Imperfectu p p se figto seu formali: carentia ipotat pfectionis. ¶ Propo. Imperfecta formalr capta no sunt i deo. pz: q nulla puatio est in deo zc. Un qtuor sunt q no sunt in deo. s. puatioes: negationes. ipossibilia et entia phibita seu pcta: q nullu taliu e factibile: q nihil p se sut. Sz ipfectu pro abstracto seu mali di ens positiuu qd no hz coplete perfectum esse in natura: vt ps respectu totius est imperfectu: et materia respectu forme que est ens perfectum.

Respondendo ad qone ponit duas opiones. ¶ Opio pma stat in vnica propone q talis e. ¶ Entia imperfecta no sunt in deo nec cognscuntur a deo p ydeas pprias nisi p ydeas suoz oppositoz. Et hz istos ma no hz ydea propria q e imperfectu: sz cognoscit a deo p ydea forme. ¶ Cotra h pot argui ex verbis sancti Bonauenture taliter. Quicquid dicit entitatem factibilem a deo habet propriaz ydeam in eo secundum q ipsum est distinctu factibile ab alijs. Sed imperfecta p substracto vt partes et materia prima dicunt entitatem factibilem a deo. ergo habent proprias ydeas. Et quo enim dicunt enitate dicunt veritate. et per psequens necessario assimilatione ad prima vitate. ¶ Opio propa stat in vna distinctioe et qtuor proponib. ¶ Distictio talis est. Imperfectu pot capi dupr. Uno rone imperfectiois. i. formalr vl pro p se figtom sic solu dic puationem seu caretia pfectiois. Alio rone eius qd sb est. i. pro substracto. ¶ pa propo. Imperfecta rone ipfectiois no sunt i deo. ¶ 2a propo. Entia imperfecta rone eius quod subest ponenda sunt in deo. ¶ 3a propo. Oe illud qd dicit de se rone entitatis vl hz seu pot habere aliq3 entitate producibilez a deo est in deo. ¶ 4a propo. Priuatioes et pcta no sunt i deo: q oe dicer puatione h ipo amittit rone vl effect et rone assimilatio ideo nullu tale e i deo.

Circa distinctionem trigesimaseptima que habz duas pticulas principales quarum prima tres habet articulos. Et circa primu articulu querit pmo. Utruz deus sit vbiqz idest in oibus rebus. Animaduertendu q nullus terminus hic est declarādus nisi terminus ille vbiq. ¶ Ubi notādu q vbiq capitur dupr. Uno modo stricte et pprie: et sic est quidā terminus distributiuus p omnibus locis aduerbialiter et affirmatiue: quia im valet sicut in omni loco: et est totum in modo. Alio modo large: vt est terminus distributiuus p oibus rebus: et sic capit in psenti questione. Et est distributio accomoda idest in omnibus alijs a se. Sicut hic ecclu regit oia. ¶ Nota aliqd esse vbiq vel in oibus rebus pot intelligi tripir. Primo vt sit in omnibus rebus per presentiam siue presentialr. Alio modo essentialiter. Tertio modo potetialr. Illud di esse in omnibus rebus presentialiter quod scz cognoscit clare et distincte omnes res: et de isto tractabit distinctioe. xxxix. hmius. ¶ Correlariu. Deus necessario est in omnibus rebus per presentiam siue presentialiter. patet. Quia illud dicit psens vbiq in cuius conspectu oia sunt presentialiter presentia: sed deus est hmoi ergo. Scdo modo p potetia seu potentialiter: et est ipm causare et pseruare oes res in esse. Tertio mo p ecntia seu ecntialr et e ipm vel natura eius esse in oibus rebus ve et realiter.

Resolutio qonis. ¶ Prima ppo. Deus necessario est in oibus rebus p presentia. pz: q illud est vbiq pntialiter qd e indistans omnibus rebus: sed deus est hmoi. vn dicit mgr sniaru. Nihil aliud a deo est presens oibus rebus et hoc ex ppria natura. ¶ Nota q duplex e pntia. s. obiectiua et subiectiua siue realis. Pntia obiectiua est in esse cognito et volito. Hoc mo esse pntialiter in oibus seu presente omnibus vel habere omnia presentia dicit relatione ronis. Sed pntia subiectiue seu realis e localis large loquendo de esse locali: imo qsi improprie pui deus immensus di ee in loco. ¶ Scda ppo siue coclusio. Deus necessario est in oibus rebus p potentia seu potetialr. ¶ Tertia ppo. Deus necessario est in oibus rebus p essentia. Probant iste pclusiones ex dictis Gregorij super illud canticoz. Quo abijt dilectus tuus: vbi dicit. Deus est in oibus rebus essentialiter: potetialr et psentialiter. Ite psalmista Si ascedero in celu tu illic es: si descendero ad infernu ades. ¶ Si qrit q sit necessitas essendi deu in oibus rebus. ¶ Rndet q duplex est necessitas. s. absoluta. Hoc mo deus no necessario e in rebus. pz: q deus ab eino no fuit i rebus creatis. Alia e neces-

ftas cōditionata. Hoc modo debꝫ intelligi qḋ dicit. S. Bonauē. Deus necessario est ī omnibus rebus. i. supposito ꝙ res create sint: non pōt esse qn deus in ipsis sit. ¶ Unde dicit scti9 Bonauētura. Necessitas existendi deū in oībus sumitur primo, a pte pfectionis summe ipsius dei. Scḋo a parte indigentie creaturarū. Ex quo eni deus imensus est ⁊ summe potēs nec pōt habere vnā partem hic ⁊ aliā alibi: sed sit summe simplex: ideo in oīb9 inuenit tanq̄ immēsum. Et cū sit virtuosissimū in infinitū ⁊ summe simplex: ideo virtus eius in omnibus est ⁊ virtus eius idem est ꝙ substātia eius: ideo necesse est ꝙ sit in omnibus. ¶ Scḋo ex pte creature est necessitas. Creatura eni est passibilis ⁊ vana ⁊ vtriusq̧ causa est: quia est de nihilo: quia eni creatura accipit esse ab alio cuꝫ prius nō esset: ex hoc non est suum esse: ⁊ iō non est purus actus: q: habet possibilitatem. Ratione huius hꝫ variabilitatē: ⁊ caret stabilitate: ⁊ iō nō pōt esse nisi p pñsentiam eius q dedit ei esse. Et exēplū huius aptū est in impressione forme sigilli in aqua que nō cōseruat ad momētū: nisi presente sigillo. Item quia creatura de nihilo producta est: ideo habet vanitatem: ⁊ q: nihil vanū in seipso fulcitur. i. firmat necesse est ꝙ omnis creatura sustentet p presentiam virtutis eius. Et est simile si quis poneret corpus pōderosum in aere sine sustentatione. ¶ Pro declaratione huius possunt sumi verba Job 4, instabili ꝙ sit vanus: stultus enim vt luna mutatur. Et sicut corpus ponderosuꝫ naturali inclinatiōe tendit deorsum: sic etiā omnis creatura ex quadaꝫ inclinatione tendit ad nihilū: ⁊ redigeret in nihilū: nisi deus cōseruaret. Ex dictis quedā ponunt correlaria. ¶ Primū correlarium. Deus non verius est per essentiam ⁊ potētiam in paradiso q̄ in ista stuba. ¶ Correlarium scḋm. Deus non verius est in ecclesia q̄ in cogna per essentiam potentiā: nec sequit ergo in ecclesia non debeo magis deū adorare q̄ in coquina: quia sunt etiaꝫ alij modi eēndi in. ¶ Tertium correlariū. Deus est in ecclesia per sanctificatione specialiter. ¶ Quartum correlarium. Deus vniformiter est in omnibus rebus p essentiam: per presentiā ⁊ per potentiā. Pꝫ eni ꝙ deus equaliter intelligit muscā ⁊ angelū: ⁊ sic de alijs.

Secūdo queritur. Utruꝫ deus sit vbiq̧ localiter. i. in omnibus locis. ¶ Nota aliqḋ dicit esse in loco quatuor modis scꝫ circūscriptiue: diffinitiue: sacramētaliter ⁊ imensiue. Circūscriptiue aliqḋ dicitur eē ī loco qḋ sic ē ī loco ꝙ totū locatū correspondet toti loci ⁊ ptes locati corrńdēt ptib9 loci. Hoc mō corpa sūt ī loco excepto celo ēpireo. Diffinitiue aūt aliqḋ dicit esse ī loco qḋ est presens alicui loco per realem presentiam ⁊ actualem existentiam: sic tamen ꝙ quando est in illo loco non potest esse in alio vel alibi ex sua natura vel per suam potentiā. Sacramētaliter vero aliud dicitur esse in loco qḋ est presens alicui loco per realem presentiam ⁊ actualem existentiam: ⁊ sic est illi pñsens qḋ est ibi sicut sub signo sensibili. Quarto aliquid est in loco imensiue scꝫ quod pp̄ter suā imensitatē ex sua natura necessario est presens cuilibet rei. ¶ Prima ppositio. Deus nō pōt esse in loco circumscriptiue. ¶ Scḋa ppō. Nec angelus: nec aīa de se: nec punctus: nec aliquod indiuisibile est in loco circumscriptiue. patet q: nullū tale hꝫ ptes integrales. ergo ⁊c̄. ¶ Tertia ppō. Esse in loco circūscriptiue: occupatiue: cōmensuratiue ⁊ dimensiue. i. q̄titatiue: idē sunt. Pro scḋo mēbro (. s. aliqḋ eē ī loco diffinitiue) patet ꝙ angelus dūmō est hic non est in celo empireo licet semp sit in paradiso. i. in beatitudine. Sicut xp̄s dixit latroni ī cruce. Hodie mecū eris in paradiso. i. eris beatus clara visione diuine essentie. Pꝫ eni ꝙ latro illa die nec fuit in paradiso terrestri: nec ī celo empyreo: sꝫ ī limbo. ¶ Correlariū. Deus nō pōt esse in loco diffinitiue. Pro tertio mēbro (scꝫ aliqḋ esse in loco sacramentaliter). ¶ Propō. Corpus xp̄i nō pōt esse in oībus rebus sacramentalr. Pꝫ q: tunc esset in omnibus tanq̄ sub signis sensibilibus. Sed nec angelus nec eēntia diuina est signū sensibile. ḡ ⁊c̄. Corpus tñ xp̄i pōt esse vbiq̧ sacramētaliter: capiendo vbiq̧. i. in omni loco. Nec impedit ꝙ esse alicubi sacramentalr nō est pp̄rie esse in loco. sufficit eni ꝙ generaliter comprehendat sub esse in loco. Un posito ꝙ corpus xp̄i de potētia diuina absoluta eēt sub omnibus rebus sensibilibus: vel ꝙ sole species consecrate sint corp9 xp̄i eēt vbiq̧. i. in oī loco. Hic aūt nō accipit ħ mō esse in loco: sꝫ 4° mō. s. imensiue.

Resolutio q̄onis stat in vna distinctiōe ⁊ tribus ppōnib9. ¶ Distinctio est talis. Triplex est proprietas siue ꝯditio hꝫ quā locus ⁊ locatū pñt cōpari. Pria ḋs saluationis seu ꝯseruatiōis: Hoc mō locus excedit locatū: pticas in phia. Uinū meli9 ꝯseruat ī caueo terre frigida q̄ si ponat ad solē. Itē in hac terra nō generant leones ⁊c̄. ¶ P[a] ppō. Deus nō pōt esse in loco sic ꝙ ꝯseruet a loco. Scḋa ꝯditio ḋs: cōmēsuratiōis seu eq̄litatis: ⁊ hꝫ hāc pp̄rietatē nec locus excedit locatū nec ecōuerso. ¶ 2[a] ppō. Sola corpa sunt in loco cōmēsuratiue. Conditio tertia ḋs: ipletiōis ⁊ ħm istā locatū excedit locū: locus eni ħ mō idiget locato. pꝫ: si alicui eruant oculi erit turpis q: cocauitas ista sine organo est magne imperfectionis. ¶ Tertia propō. Ista tertia proprietas non dicit impfectionem ideo ponēda est in deo. Unde Jeremie. xxiij. Celum ⁊ terram ego impleo ⁊c̄.

Circa secundum articulum primo querit Utruꝫ esse vbiq̧. i. in omnibus locis ⁊ omnibus rebus sit proprium deo. Et sumitur proprium quarto modo quod scilicet conuenit omni ⁊ soli ⁊ semper vt homo est risibilis.

Responsio

Responsio ad qōnē stat in duabus ꝯclusionibus. ¶ Prima ꝯclusio Solus deus primo ꝗ per se est vbiqꝫ sic scꝫ ꝙ nulli alteri ꝯuenit illud. Pꝫ qꝛ deus hꝫ necīo nāz illimitatā. Uñ imensitas nihil aliud dicit nisi illimitationē ḃm locū: qꝛ menses respicit locū. Uñ sicut est eternus qꝛ in oī tpe: ita imensus qꝛ in oī loco ꝓbaſ ista ꝯclusio sic. Nulla creatura pōt esse imensa nisi solus deus: ꝗ deus ꝑꝑ suā imensitatē est vbiqꝫ nec pōt esse alia rō per se. ergo nulla creatura pōt esse vbiqꝫ per se.i.independenter lꝫ bñ ꝑ miraculū. Et nota ꝙ cū dico deus est vbiqꝫ dico quatuor ꝯditiones quarū due se tenent ex ꝑte dei. scꝫ idētitas ꝗ totalitas. alie due tenent se ex ꝑte nāe scꝫ pluralitas ꝗ vniuersalitas. per primā ꝯditionē scꝫ idētitatē: excludiſ vniuersale: qꝛ lꝫ possit ꝯcedi aliqḋ vniuersale esse in oībus. Hoc tñ non est in idētitate suppositi. lꝫ ergo illud vle sḃa sit in oībus: hoc tñ non est in identitate sed est cū magna diuersitate ꝗ diuisione. Nā eadē nā vna numero finita non pōt esse in pluribus indiuiduis. per scḋam ꝯditionez excludiſ numerus: qꝛ lꝫ vbiqꝫ sit numerus coꝙ ḃm aliquos non est nisi res numerate. Sꝫ vbiqꝫ sunt res hoc ē.i totalitate. Numerus enim non est vbiqꝫ nisi per partes qꝛ aliqua res numera est hic. alia alibi. deus aūt totaliter ꝗ nō per ꝑtes ē vbiqꝫ. Scḋm alios aūt lꝫ distinguaſ numerus a re numerata ē tñ accñs exñs in ipsis rebus numeratis sub iectiue: ꝗ sic adhuc non ꝯuenit numero ḃm se totū esse vbiqꝫ sed solū per sua subiecta. Tertia ꝯditio secludit aīam que lꝫ sit in qualibet ꝑte corporis eadem ꝗ tota: non tñ si separenſ ꝑtes principales vt cor ꝗ caput ꝛc̄. ¶ Corrⁿ. Lꝫ per se ꝗ proprie nulla creatura possit esse vbiqꝫ per accñs tñ aīa vel aliq̄ creatura pōt esse in oī loco: ꝗ sic vbiqꝫ. pꝫ. Quia si deus per suā potentiā absolutā destruat oīa alia a me: ꝗ a loco in quo ego sum. tūc ille locus eēt oīs locus: ꝗ per ꝯñs ego essem vbiqꝫ. Itē deus de potentia sua absoluta posset aliqḋ ens facere esse in pluribus locis. Quarta particula excludit corpus xp̄i qḋ non est vīr in oībus locis. ¶ Conclusio secunda. Esse vbiqꝫ siue in oī loco est ꝓpriū soli deo ¶ Ponit aūt doctor vnā ꝓpōnē que indiget glosa. scꝫ Tot sunt voces quot sunt aures audientiū. Glosa. tot sunt spēs sensibiles vocis quot sunt aures lꝫ ipsa vox sit vna. probaſ: qꝛ vox se diffundit sphęrice ꝛ causat spēs sensibiles ī medio ꝗ cāntur ab vno sensibili simul vel vna ab alia. ꝗ sic spēs ille recipiunſ in aure ꝗ causant auditum. Et sic si eēnt mille aures essent mille species.

Solutio duorū argumentorū. posset eniꝫ in paucis sic argui. Deus pōt facere creaturā esse semꝑ ergo ēt pōt facere creaturā esse vbiqꝫ. Antecedēs pꝫ qꝛ deus facit angelos eē semp. Et qꝛ ꝓlixius est in solutione doctor seraphicus: idō redigā ipsam ad ꝓpōnes. ¶ Prima ꝓpō. Tam esse vbiqꝫ q̄ȝ esse semꝑ important quandā infinitatē: lꝫ diuersimode: pꝫ qꝛ esse vbiqꝫ dicit imēsitatē ḃm locū: esse semꝑ ḃꝫ tpe. ¶ Scḋa ꝓpō. Cū infinitas sempiternitatis que est ḃm durationē sit infinitas potentie vel impotentie non repugnat creature. angelus enim est sempiternus ꝗ infiniteᵒ taliter. ¶ Tertia ꝓpō. Cū esse vbiqꝫ dicat infinitatem actualē vel quandā imensitatē actualē: illa nō pōt cōicari creature. prima pars pꝫ: qꝛ esse vbiqꝫ dicit imensitatē simultaneā. scḋa pars pꝫ: qꝛ nihil actualiter infinitū pōt cōpetere creature. Et ex his solutū est argumentū eo ꝙ est dissimile. Nam ḃm morē suū doctor seraphicus supabūdanter dicit. ¶ Quarta ꝓpō. Aliqualiter esse vbiqꝫ ꝗ eē in pluribus aliqua: cōicanſ creature. pro quo notaſ distinctio ꝗ pōt esse. ¶ Quinta ꝓpō. Triplex sunt creature spūales. scꝫ per abstractionē: vnionē: ꝗ separationē. per abstrationē sicut vniuersalia. ꝗ illud spirituale reperitur vbiqꝫ: qꝛ in oī loco ꝗ ī oī re includitur ens. alie sunt creature spūales per separationem a mā vt ipsa aīa intellectiua: ꝗ sic ꝑꝑ hoc pōt eē in pluribus partibus corporis tota in toto ꝗ in qualibet eius ꝑte tota. alia est res spūalis per vnionem vt humanitas verbo vnita: siue corpus christi qḋ est cibus spūalis. qḋ etiā aliqualiter pōt esse vbiqꝫ vt in sacro altaris. Notandū tñ ꝙ ḃm augustinum de moribus ecclesie. Solus deus est incorporeus verū est independenter per ꝓpriā eēntiā. angelus aūt lꝫ sit spūalis tñ dependenter. Est eniꝫ spūalis ꝑ sepationē a mā sicut ēt aīa rōnalis.

Potest etiā incidentaliter hic queri. Utrū idem corpus per diuinā potentiā possit esse vbiqꝫ.i. in oībus locis. ¶ Rñdeſ ꝑ vnicam ꝯclusionē. Deus de potentia sua absoluta pōt facere idem corpus esse vbiqꝫ circūscriptiue. probatur hec ꝯclusio sic. Ubicūqꝫ vel in quocūqꝫ loco deus pōt facere aliqḋ corpus esse non sub suo mō nāli: ibi vel in eodē loco pōt facere idē corpus sub suo mō nāli. Sed deus pōt facere corpus xp̄i esse in diuersis locis sub mō alio a suo mō nāli. ergo ēt pōt facere ipsuꝫ eē in diuersis locis sub suo mō nāli. Maior probaſ qꝛ primū includit duplex miraculū ꝗ est plus q̄ȝ scḋm: qꝛ hoc scꝫ ꝙ faciat idem corpus in diuersis locis sub mō nāli solū includit vnū miraculū. Sed eadē rōne qua pōt idē corpus facere esse in pluribus locis. eadē rōe ꝗ in oībus. ¶ Sed ꝯ. Tu dimittis doctorē seraphicuꝫ ꝗ dicit ꝙ esse vbiqꝫ sit ꝓpriū dei. ¶ Rñdeo ꝙ esse vbiqꝫ pōt esse duplr. Uno mō ꝙ aliqd sit vbiqꝫ necīo ꝗ independenter ꝑꝑ imensitatē ꝓprie essentie. Hoc mō est ꝓpriū solius dei. alio mō ꝙ aliqd sit vbiqꝫ idest in diuersis locis. Uel breuius potest dici ꝗ est idem. Aliquid esse vbiqꝫ potest intelligi ꝯtingenter ꝗ dependenter: ꝗ non ꝑꝑ imensitatē ꝓprie essentie. Et illo mō bñ aliquid pōt esse vbiqꝫ pliciter. Uno modo ex nā ꝓpria seu ꝓpria virtute hoc modo est ꝓprium deo. alio modo virtute aliena scꝫ diuina. Et sic Scotus in quarto concedit ꝙ

idem corpus possit esse circũscriptiue et in oibus locis & per pũs vbiqȝ. ¶ Utrũ hec sit concedenda Dõ iste est vbiqȝ: demonstrãdo xpm. Rñdeo qȝ sic per cõicatione ideomatũ. Quia sicut ista concedi tur. deus est mortuus. Homo ille creauit stellas. er go a simili & ista. Homo est vbiqȝ.

Queritur secundo.

Utrum esse vbiqȝ cõueniat deo semp: siue eternaliter. ¶ Semper est vna dictio cõpũe Vendens oẽ tps aduerbialiter & affirmatiue: & iõ est totũ in tpe. Dr affirmatiue pp nunqȝ. Unde triplex est dria tpis. s. pñs. preteritũ. & futurũ. Illud ergo qd ꝯuenit alicui ꝫm oẽm dñam tpis ꝯuenit ei semp. Semp eni idẽ ẽ qȝ in oĩ tpe.

Resolutio

qõnis stat in duabus distinctionibus & quatuor ppõnibus. ¶ Prima distictio. Esse semp put dr de deo põt capi duobus modis. Primo mõ esse semp vt dr de deo importat diuinã imensitatẽ ꝫm duratio nem: que non h̃ȝ principiũ durationis nec finem: & tunc nihil aliud est qȝ eternitas. Et hoc mõ imẽsitas capit large qȝ pprie est ꝫm locũ. ¶ Prima ppositio. Esse semper vt sic dr de deo ab eterno: qȝ ab eterno deus non hũit principiũ. ¶ Corm. Solus deus est eternus. angeli ãt & ale sunt perpetue Scdo mõ. Esse semper importat diuinã imensitatem & ꝯnotat simultatem tpis. ¶ Scda ppõ. Hoc modo esse semp ꝯuenit deo a principio tpis & sic ab eterno. ¶ Scda distinctio. Esse vbiqȝ. Uno mõ importat ptialitatẽ diuine imensitatis: per quam est pñs oĩ illo qd est: siue sibipsi siue alij sit pñs. Et sic idem est esse vbiqȝ & esse imensiue. ¶ Tertia ppõ. Hoc modo esse vbiqȝ cõuenit deo eternaliter. Ex quo pȝ qȝ esse vbiqȝ hoc modo captũ est deo ppriũ quarto modo: qȝ ꝯuenit oĩ soli & semp. Alio modo esse vbiqȝ vltra predictam ptialitatẽ cõnotat locũ creatũ siue rem creatã. ¶ Quarta ppõ. Hoc mõ ꝯuenit deo ab initio rerũ & locorũ pp con notatũ: & ꝯuenit semp & adhuc est ppriũ deo qȝ cõ uenit soli sȝ necio & independenter & semper vno modo lȝ non eternaliter. Qȝ iñ vt vr ex titulo qõnis Bonauentura non querit. Utrũ illa duo puta esse vbiqȝ & esse semp ꝯueniant deo diuisim acce pta sed sub vno ꝯtextu. Utrũ esse vbiqȝ conueniat deo semp vel eternaliter quasi diceret. Ex qȝ prius determinatũ est qȝ cõpetat soli deo. Si cõpeteret ei semper siue ab eterno esset deo ppriũ. quarto mõ. Jõ põt poni talis cõclusio. ¶ Esse vbiqȝ dcm̃ sine connotatione ad creata siue ad locum conuenire deo ab eterno necesse est fateri.

Circa tertium articulum queritur primo. Utrũ deus sit in oibus reb⁹ equaliter siue vniformiter ¶ Rñsio stat in duab⁹ distictõib⁹ & tri b⁹ pp õnibus. ¶ Pria distictio. Deũ esse in rebus potest dupliciter intelligi. Uno modo qȝ idem sit qȝ esse ꝓñtem per intimitatẽ cuilibet rei non connotando effectũ. ¶ Prima ppõ. De⁹ ẽ in oib⁹ rebus equaliter siue per nãm siue per essentiã intime nõ ꝯnotando effectũ. alio mõ deũ est in rebus cõnota re põt effectũ sicut artifex dr esse in artificio per cõ notationẽ effectus: & per impressionẽ sue similitudinis. ¶ Scda ppõ. Deus abundatius & plenius est in vna re qȝ in alia ꝯnotando effectũ. Magis enim deus est in virgine gloriosa qȝ in scõ petro vel in aliquo scõꝝ ꝯnotando sȝ effectũ: qȝ mirabiliores effectus & maiorẽ grãz cãuit in virgine glo riosissima qȝ in alijs sanctis. Itẽ specialissime est in xpo. Uñ apls ad Collosenses. ij. dic. In quo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter. ¶ Scda distinctio. Deũ esse in vna re magis qȝ in alia põt intelligi dupliciter. rõne sȝ effectus. Uno modo intensiue. hoc mõ deus magis est in aia sensitiua qȝ in celo. Oẽ enim viuum ꝓstantius est nõ viuo. Et sic illud est esse in vna re magis qȝ in alia intensiue quo ad operationẽ qd operat pfectius vel nobiliorẽ effectũ ꝓducit in vna qȝ in alia. Alio mõ extensiue aliqd dr magis esse in vna re qȝ in alia: qȝ diutius eã ꝯseruat. Hoc mõ deus plenius est in celo qȝ in aia sensitiua. pȝ: qȝ diutius ꝯseruat celum qȝ aiam sensitiuã. Deus aũt pfectius siue plenius est tam intensiue qȝ extensiue in aia rõnali. ¶ Tertia ppõ. Deus vniformiter est in oibus rebus. hec distinguenda est ꝫ virtutẽ sermonis: qȝ vel ly vniformiter põt determinare illũ terminũ deus: vel põt determinare res. Si primũ tunc deus vniformiter est in oibus rebus qȝ vniformitas est ipsius eẽ diui. Sed ex preeffectuũ si itelligat tũc ẽ falsa.

Queritur secũdo.

quib⁹ modis & qualiter deus est in oibus rebus. ¶ Augustinus de pñtia dei ad Dardanũ deus est in aliquo tripl'r. s. per nãm: & sic deus est in oibus rebus. Alio mõ per grãz in habitantes. Sic ẽ in iustis. Ter mõ per vnionem. Sic est in xpo. Gregorius aut super illud. v. canti corũ. Quo abijt dilectus tuus: ponit aliã assignationẽ sȝ qȝ deus est in oib⁹ reb⁹ ptialr. potentialr & essentialiter. Querit ergo de distinctione sufficiẽtia & ordine istoꝝ modoꝝ. ¶ Rñsio dicendum qȝ assignatio augustini respicit diuersitatẽ modoꝝ essendi deũ in rebus. Sed assignatio gregorij respicit ꝯditiones modoꝝ essendi. Ubicũqȝ enĩ est deus siue per nãm siue per grãm ibi est essentialiter: ptialiter & potentialiter. Alia patent in lra bonauenture & in textu sniarũ. Et ꝫ isti sunt tres modi gñales sunt tñ multi spẽales. Augustinus libro ꝯfessionũ. Deus est in seipso vt alpha & o. Est autẽ in mundo vt creator & gubernator. Est autẽ in angelis vel beatificator. Uñ dr pr nr q e in celis. i. in iustis nõ ĩ celo ẽpireo. Uñ & thronus sapie aia iusti dr. Uñ & illud: fiat voluntas tua sicut in celo & in terra. i. sicut in iusto sic in peccatore vt sȝ con uertatur Esaias. Celuȝ mihi sedes est; terra scabellũ

pedum

pedum meorum .i. iustos inhabito per gratiam. Impios premo per eterni iudicii districtionem.

Circa secundam partem huius distinctionis queruntur duo quo ad articulos. Circa primum articulum primo queritur. Utrum deus sit localis intra locum. ¶ Locale est illud quod continetur a loco: mensuratur loco: conseruatur in loco: et terminatur loco. ¶ Corollarium primum. Deus non est localis. patet: quia iste conditiones ponuntur in descriptione localis dicunt perfectionem ex parte loci et imperfectionem ex parte locati. Sed nihil imperfectionis est in deo ergo etc. ¶ Corollarium secundum. Nihil est locale nisi quod est in loco circumscriptiue. ¶ Nota. intra et extra possunt capi duobus modis. Uno modo negatiue. et sic extra locum dicitur non esse in loco: vt sum extra chorum .i. non sum in choro. Antipodes est extra terram id est non est in terra. ¶ Prima propositio. Deus non est extra locum negatiue. Esse intra locum negatiue est esse sic in illo loco quod non in alio. ¶ Secunda propositio. Deus hoc modo non est intra aliquem locum. Alio modo capiuntur positiue. Sic esse intra locum est esse presens loco per indistantiam presentialitatis. Extra locum vero positiue est esse in aliquo loco alio distante ab illo loco. ¶ Tertia propositio. Hoc modo deus est intra omnem locum et est extra locum. Deus enim propter suam simplicitatem infinitatem et immensitatem sic est intra omnia quod et est extra omnia secundum Gregorium per has propositiones debite intelliguntur dicta augustini: qui dicit deum nec extra intra nec extra locum. Gregorius autem dicit quod sit extra et intra. Et hic capit positiue: ille autem negatiue.

Responsio ad questionem stat in tribus propositionibus. ¶ Prima propositio. Locale dicitur illud quod sequitur leges loci sicut temporale vocatur illud quod leges temporis sequitur. Unde vna lex .i. conditio temporis est quod excedantur omnes res temporales. ¶ Corollarium. angeli non sunt res temporales quantum ad istam conditionem. quia durabit in perpetuum. alia lex temporis est quod omnia temporalia tabescunt .i. senescunt in tempore. ¶ Secunda propositio. Lex loci est quadruplex. prima est continere locatum. Secunda est mensurare locatum. Tertia est saluare. Quarta est terminare locatum. Et secundum istas conditiones locus habet se per modum impientis hoc est vt dicunt moderni doctores per modum actiui. Locatum vero per modum recipientis vel suscipientis: hoc est per modum passiui. ¶ Tertia propositio. Quia deus nihil recipit a loco: neque potest saluari a loco: nec detineri a loco: ideo non potest dici localis. ¶ Pro solutione primi argumenti. Nota quod non est idem esse in loco: esse locatum et esse locale. Unde ista omnino abijcitur a magistro sniarum: deus est locatus et multo fortius illa deus est localis. Deus autem est in loco immensiue. Nam de rigore sermonis quando absolute dicitur esse in loco secundum vsum philosophorum videtur quod dicatur aliquid esse tantum determinatum loco: et sic non conceditur absolute secundum communem vsum loquendi: tamen ex vi vocabuli bene potest concedi deum esse in loco. quere in littera Bonauen. ¶ Penultimum argumentum potest sic formari. Deus est vbique. ergo deus est hic sed quod hic est: est in loco determinato: et quod est in loco determinato est locale. ergo etc. ¶ Respondeo. quod ly hic potest teneri demonstratiue tantum vel demonstratiue et discretiue. Si capitur demonstratiue tantum: sic consequentia vera: quia non est signare locum cui deus non sit presens: et sic tamen illa consequentia fallit a toto in loco ad suam partem. alio modo potest teneri demonstratiue et discretiue. sic consequens est falsum: quia tunc significatur quod deus sic sit hic quod non sit in alio loco discernendo .s. hunc locum contra alia loca: nec sequitur sic ex antecedente. sed potius contradicit antecedenti. ¶ Pro solutione vltimi argumenti. Nota quod ista est distinguenda. Deus secundum se totum est in loco. Nam deus est in quolibet loco totus non tamen est totaliter in loco. patet: quia deus non est in loco secundum partem: quia est simplex: nec habet totum: quia infinitus. Et ideo dicendus est totus esse in quolibet loco non tamen totaliter. vide litteram. quia est plana etc.

Secundo queritur. Utrum deus sit mutabilis secundum locum. ¶ Pro declaratione terminorum. Nota quod triplex est mutatio secundum locum. Una est deperditiua: et est illa qua aliquid deperdit locum: nullum nouum locum acquirendo: vt si deus me poneret extra vniuersum vel omnia destrueret a me. alia est acquisitiua tantum: et est illa qua aliquid de nouo acquirit locum non deperdendo alium. vt quando adam creatus est in campo ante paradisum acquisiuit de nouo locum non deperdendo locum: quia prius non erat. Tertia est mutatio acquisitiua partim et partim deperditiua. qua scilicet aliquid sic deperdit aliquem locum quod acquirit alium vt dummodo vado ad ecclesiam.

Responsio ad questionem stat in vna propositione. ¶ Deus non est mutabilis secundum locum nec per se nec accidens. Ratio huius est immensitas diuina. ¶ Pro solutione argumentorum. Nota et primo pro vltimo argumento pro parte vera. Quod sicut deus non potest moueri ita nec quiescere proprie. patet: quia quies est terminus priuatiuus: sed nulla priuatio proprie competit deo. Unde quando inuenitur in sacra scriptura vel in doctoribus quod deus quiescat debite est intelligenda scriptura. ¶ Solutio vltimi argumenti et declaratio sequentis argumenti. Et debent emendari libri habentes sic. Hinc est quod non per se sed per accidens mouetur: quia talis textus contradicit resolutioni sancti Bonauentu. Unde delendum est sed et ponendum est nec per accidens. Periculum quoque esset dicere deum per accidens moueri. ¶ Ad argumentum satis subtile videlicet tale. Si intelligamus corpus (vtputa vinum de vase vel huiusmodi) egredi de loco nullo introeunte tunc remanet vacuum: aut ergo deus est ibi aut non. Si sic: ergo deus est in eo quod nihil est quod stultum est dicere. Si non cum prius ibi fuerit videtur mutari per accidens ¶ Respondet quod si per impossibile ponatur locum euacuari: tunc remanere intelligitur capa-

citas.f.spaciū imaginatū loci:puata capacitas aūt aliqd est. Dicit notāter p impossibile qꝛ naliter vacuū eē est impossibile. Est aūt simpliciter possibile deo annihilare ignē ꝛ aquā ꝛc.ꝛ sic facere vacuū.

Tertio queritur. Utrū deus sit separabilis ab omni loco:vel sit extra oēm locū. Ista qō hꝫ duas partes. Prima pars est. Utrū deus sit separabilis ab oi loco. Scda pars. Utrū deus sit extra oēꝫ locū. ℭ Rñsio ad pmā partē qōnis stat in vna distinctione ꝛ q̄tuor ppōnibus. ℭ Distinctio est talis. Aliquid dꝛ separari ab alio dupliciter. Primo p distātiā qđ.s. elōgaṫ ab alio:vt duo si fuerint Basilee ꝛ vnus vadat argētinā:alius aūt cōstantiā. Alio mō p indepēdētiā qua vnū dꝛ separari ab alio qđ.s.nullo mō depēdet ab alio. ℭ Prima ppō. Deus est separabilis ab aliqua re p distātiam. ℭ Scda ppō. Deus est separabilis a qualibet creatura p indepēdētiaꝫ qꝛ deus a nulla depēdet creatura. ℭ Tertia ppō. quelibet creatura est inseparabilis a deo p depēdētiā. ℭ Quarta ppō. Licet deus sit separabilis a loco:locus tñ nō est separabilis a deo.s.supposito ꝙ locus sit. ℭ Ad scdāꝫ ptē qōnis. Rñsio stat in vna distinctione:ꝛ aliquibus ppōnibus. ℭ Distinctio est talis: Aliquid pōt dici extra oēꝫ locū dupliciter s. Positiue. Illo mō esse extra aliquē locū.est eē in aliquo loco distante ab hoc vel illo. ℭ Corrm. Illo mō impossibile est deū eē extra oēꝫ locū. vt patebit ℭ Propō. Si deus miraculose faceret me esse sil hic et hierosolymis:tunc ego eēm extra hūc locū positiue:non aūt negatiue. Uñ non valet tūc:tu es extra istū locū.ergo tu non es in isto loco:ꝫ sic.ergo nō solū es in isto loco. Sic ēt eē itra aliquē locū positiue est ipsum eē pñs illi loco p īdistātiā pñtialitatis. Deus ergo est intra oēm rem qꝛ oibus est pñsens. Uñ Gregorius. Deus est extra oia non tñ exclusus:ꝛ est intra oia non tñ inclusus. ℭ Cuꝫ ergo querit. Utrū deus sit extra oēꝫ locū. Rñdeṫ ꝙ lꝫ extra vno mō est differētia loci. Hoc mō dicit situm ꝛ positionē. Et tūc huius ppōnis deus est extra oēm locū:sensus est. Deus est in loco qui est extra oēꝫ locum vel q non est qđ est manifesta ꝯtradictio. Sic añ. Uno mō est differentia tēporis:ꝛ sic impossibile est ꝙ deus sit añ tēpus:qꝛ tunc sensus eēt deus est in tpe qđ est añ oē tēpus:qđ manifeste implicat Alio mō extra dicit excessum vel superexcellētiam ꝛ eternitatis diuie ꝛ imēsitatis respectu loci:ꝛ hoc modo deus est extra omnem locum idest excellit omnem locum. Sicante cum denotat excessum earundem respectu temporis ꝛ sic deus est añ tpus.

Circa secundum articulum ptis scde queritur pmo. Utrū angelus possit moueri localiter sine corpe ℭ Pro terminoꝝ declaratiōe. Nota ꝙ angelus dꝛ dupliciter officio.s.ꝛ nā. angelus officio dꝛ quicūqꝫ nūcius a deo ad homines missus propter aliqua ministeria cōplenda. Et sic angelus nō solū dꝛ de spiritibus angelicis: sed ēt de hoibus vñ Malach.iij. Ecce ego mitto angelū meū ꝛc.s. Joānē baptistā. Et angelus in greco dꝛ malas:in latino nuncius. Et hoc nomen angelus translatuꝫ est ab officio:dꝛ eniꝫ angelus:qꝛ nūcius. Nā post diem iudiciꝫ non erunt angeli qꝛ non mittent ad hoies. Et sic beati spūs: vt michael: gabriel iam non semp sunt angeli:sed qñ transmittunṫ ad nos angelus aūt nā sic pōt describi. Est nā intellectualis: finita: completa: incorporea:simplex ꝛ mere spūalis. Que descriptio sex i se ꝯtinet particulas. Ex qbus sex sequunṫ correla. ℭ Primum. Nulla nā irrōnalis siue non intellectualis pōt dici angelus. ℭ Scdm corre. Essentia diuina non pōt dici angelus nā. ℭ Tertiū correla. Nec aia intellectiua quantūcūqꝫ perfecta pōt dici angelus natura. ℭ Quartū corre. Licet hō possit dici angelus officio non tñ pōt dici angelus nā. ℭ Quintū corre. Angelus non est cōpositus ex mā ꝛ forma. ℭ Sextum corrm. angelus est spūs in primo modo dicendi per se. Spiritus enim in primo modo dicēdi per se dicit de angelo ꝛ de deo. ℭ Notandū insuper ꝙ duplex est corpus sꝫ mathematicū ꝛ nāle. Corpus mathematicū ē corpus de genere quātitatis ꝛ nihil aliud est q̄ trina dimensio. Hoc modo nō sumitur in titulo qōnis. Corpus aūt nāle vel reale est aliquid cōpositum ex mā ꝛ forma realiter: natum recipere trinam dimensionē. Et est de genere substantie ꝛ sumitur dupliciter. Primo modo pro quidditate speciōca cōstituta ex genere.s. substātia ꝛ corporeo tanq̄ ex dria intrinsece. Hoc modo est in recta linea pdicamentali. ꝛ sic capitur metaphysicaliter. Alio modo corpus nāle sumit physicaliter. Pro altera parte compositi perfectibili a forma. Et vtroqꝫ modo pōt capi in qōne. ℭ Deinde. Nota ꝙ quadruplex est corpus de genere substantie sꝫ celeste:vt luna:celum. aliud elemētare: vt ignis:aqua:aer. ℭ Corrm. Angelus assumēdo corpus non assumit corpus celeste nec elemētare. aliud est corpus perfecte mixtū: vt lapis granum hō.aliud est imperfecte mixtū: vt grando nix que sꝫ faciliter resoluunṫ. ℭ Corrm. Angelus de cōi cursu non assumit corpus perfecte mixtū(non dico ꝙ non possit)sed corpus imperfecte mixtū assumit.pꝫ:qꝛ in dimissione statim resoluiṫ qđ non fieret si eēt perfecte mixtū. ℭ Postremo nota ꝙ motus localis est duplex sꝫ circūscriptiuus:ꝛ est quo aliquid fertur de loco ad locum circūscriptiue vel bm circūscriptionē. alius est diffinitiuus quo aliquid fertur de loco ad locum diffinitiue qñ sꝫ aliquid non quātū mole sed limitatū mouet de loco certo ad alium. ℭ Prima ppō. angelus non pōt moueri de loco in locū circūscriptiue sine corpore assumpto. ℭ Scda ppō. angelus pōt moueri de loco ad locū circūscriptiue per accñs cum corpore assumpto. ℭ 3a ppō. angelus p se pōt moueri de loco ad

loco ad locum distinitiue. licet phus non diceret.
Resolutio q̄onis stat in duabus p̄pōnib⁹. ¶ Pri/
ma ppō. Angelus pōt moueri de loco ad locū sim
plr. ¶ 2ª ppō. Angel⁹ nō solū mouet de loco ad
locū cū corpe assumpto: sʒ ēt sine corpe assumpto.
Pro solutione argumētoꝝ. Nota aliquas ppositiōes
¶ pª ppō. Oē q̄ mouetur nālr seu motu nāli
mouet pp indigentiā: pʒ de igne. aqua terra ⁊c̄.
¶ Scḋa ppō. Non omne qḋ mouet motu volun
tario: mouet pp indigentiā. Patet de militib⁹
exercētib⁹ se i armis: aliqn̄ pp vanāgloriā: aliqn̄
ad cōplacendū dn̄abus ⁊c̄. ¶ Itē non solū doctor
subtilis dicit relationes mouētis ⁊ moti cōpetere
eidem sic. s. q̄ idē moueat seipsum: vt pʒ de graui
puta lapide sursuʒ posito ⁊ de aīa. sʒ in corporib⁹
seu corpalibus semp posit aliqua distinctio inue
niri inter p se mouēs ⁊ per se motū: sʒ ēt doctor se
raphicus hoc dicit. Sed est dr̄ia magna: q̄r Bo.
nauē. addit q̄ ſm mā̄ʒ sit habilis ad moueri: sʒ ſʒ
formā mouet: sʒ hoc nō tenebimus. Alia argumē
ta sunt pro parte affirmatiua: ⁊ ideo concedenda.
Secūdo queritur Utruʒ angelus moueat p medi
um: vel non. Nota. Motus localis est duplex. s.
ꝯtinuus ⁊ est variatio successiua diuisibilis ad di
uisioneʒ magnitudinis super quā fit huiusmodi
variatio. Et hʒ hec descriptio tres particulas. Pri
ma est ly variatio: ⁊ ponit loco generis. Scḋa par
ticula est ly successiua: p qua talis ponit. ¶ Pro/
pō Implicat contradictionē motuʒ ꝯtinuū eē in
instanti: q̄r de rōne sua est successiu⁹. Sed est con/
tradictio ens successiuū eē in instanti. ergo ⁊c̄. Et
ēt dr̄ ad drīaʒ mutationis instantanee. Tertia pti
cula est diuisibilis ⁊c̄. Et de isto motu est qḋ ista.
¶ Alius aūt est motus localis indiuisibilis: ⁊ est
quedā mutatio instantanea qua mobile vel muta
bile trāsit de vno extremo i aliud instātanee. Pri
mo dr̄ est mutatio: q̄r localis motus indiuisibilis
non est motus pprie. Pʒ p scḋam pticulā. s. instā
tanea. Tertia pticula est qua mobile ⁊c̄. Sequunt
alique ppōnes. ¶ Prima ppō. Nihil q̄ mouet
indiuisibiliter de loco ad locuʒ trāsit p medium.
Un̄ si angelus ab hac aula in instāti faceret se p̄n/
teʒ ecclesie tūc nō moueret p claustrū. sed i aliquo
tempe eēt hic ⁊ in alio tempe sequēte illud instās
eēt i ecclesia. ¶ Scḋa ppō. Ois motus localis cō
tinuus q est ab extremo ad extremū fit p mediuʒ
necessario. Un̄ duplex est mediuʒ. Aliquod enim
est medium qḋ nihil est extremoꝝ vt ignis respe/
ctu spere lune ⁊ spere aeris. Aliud est medium qḋ
est aliqd extremoꝝ. ¶ Tertia ppō. Angelus vir/
tute sua propa ⁊ nālr nō pōt trāsire de extremo ad
extremū sine medio maxime si mediū sit aliquid
extremoꝝ ⁊ loquēdo de motu cōtinuo. Un̄ ange/
lus existēs in celo virtute sua propa non pōt se im

mediate facere in terra. pʒ: q̄r si hoc posset sequere
tur q̄ quātūcūq̄ magna distantia non impediret
angelus ab operatione sua: sed exn̄s in celo empi/
reo posset operari in terra. Et tūc vr̄ q̄ sit ꝟtutis ⁊
opatōis infinite ⁊ illimitate: sʒ hʒ ē falsum. ḡ ⁊c̄.
Sanctus Bonauentura rn̄dendo ad q̄ō nem duas recitat opiniones.
¶ Prima opīo est oīno falsa que ponit angelos
non posse transire per mediū: pʒ falsitas: q̄r ange/
lus sic pōt custodire hoieʒ: vt nō deserat eum ⁊ sic
moueat cū eo per mediū. pʒ de iuniore thobia cū
quo angelus raphael continue per magnū iter trā
siuit ⁊c̄. ¶ Scḋa opīo. Aliquid dicit verū ⁊ aliqḋ
iprobabile. Exēplū quoq̄ ipsius non est ꝯueniens
vt pʒ in Bonauētura. In hoc bn̄ dicit q̄ angelus
possit se mouere per mediū. ¶ Prima ppō. Ange
lus pōt virtute ppria se mouere motu indiuisibili
ab vno loco ad aliū ppinquū. puta qui includitur
in toto loco sibi adequato ⁊ hoc pp pfectioneʒ sue
virtutis. ¶ Scḋa ppō. Angeli hn̄t varias affectiōes
circa eundē hoieʒ. Un̄ angelus custodiēs me ma
gis afficit mihi cuʒ sequor inspirationes mihi ab
ipso immissas: q̄ʒ qn̄ offēdo dn̄ʒ deū negligēdo bonū
Tertio queritur. Utrū spūs angeli cus ptranseat me
diū motu subito vel successiuo. In precedentibus
declarati sunt termini. Un̄ sicut non sequitur hoc
mouet motu indiuisibili. ergo mouet. Sic nec se
quit hoc mouet motu subito. ergo mouetur cum
idē sint motus instātaneus indiuisibilis ⁊ subit⁹.
Resolutio q̄ōnis doctor seraphicus rn̄dendo ad q̄ōneʒ narrat duas
opiones. ¶ Prima opīo stat in quibusdā dictis
cū ppōnibus aliquibus. ¶ Primū dictū. Prima
⁊ perfecta successio in motu puenit ex quadrupli/
cicā scʒ ex medij distantia: ex medij resistentia ex
psibilitate mobilis: ⁊ ex virtute mouentis finita.
pro primo membro talis ponit. ¶ Prima propō
Quanto maior est distantia alicuius spacij interce
pti inter terminū aliquē a quo ⁊ terminū ad queʒ
tanto motus est magis successiuus. pʒ ad sensum:
q̄r ad hinc ad franckfordiaʒ motus est velocior q̄ʒ
ad argentinā. pro scḋo membro. ¶ Scḋa propō.
Quanto mediū est rarius ⁊ subtilius tāto minus
resistit mobili ⁊ motori: ⁊ quāto mediū est densius
⁊ grossius tāto magis resistit mobili ⁊ motori: q̄r
quanto mediū est subtilius ⁊ rarius tanto motus
factus in tali medio est velocior: ⁊ quanto mediū
est densius tanto motus factus in tali est tardior.
pʒ de aere ⁊ aqua ⁊ equo currēte. p tertio mēbro.
¶ Tertia propō. Quanto aliqḋ mobile hʒ plures
partes tanto motus eius est tardior. pro quarto.
¶ Propō quarta. Quanto aliqua virtus mouēs
est perfectior (ceteris paribus) tāto motus eius est
velocior: ⁊ quanto virtus est imperfectior tanto
motus est tardior. Ex dictis pʒ hoc dcm̄ phi. s. qua
lis est pportio medij ad mediū in subtilitate ⁊ dē/

stitate: tanta est pportio motus ad motũ in velocitate ⁊ tarditate. ¶ Corrͫ. Qꝛ angelus est simplex ⁊ indiuisibilis ⁊ spatiũ est cõpositum ⁊ diuisibile. sequit̃ ꝙ tam angelus ꝙ̃ eius virtus est ipꝛopoꝛtionabilis spatio: qꝛ nullũ indiuisibile est pportionabile diuisibili. ¶ Scdm dcm̃. Uirtus motiua angeli intantum excedit spatiũ ꝙ põt subito ⁊ motu ipꝛopoꝛtiõabili spatiũ ptrãsire. ¶ Corͫ. Motus angeli est supnãlis. ¶ Sed hec opio nihil valet: qꝛ sicut idẽ coꝛpus virtute nãli non põt esse in pluribus locis circũscriptiue: sic nec angelus sua virtute põt esse in pluribus locis sibi adequatis diffinitiue: Alioquin non esset diffinitiue in loco: qꝛ per te simul est in tribus ptibus medij. ꝑ pt eadẽ rõe eẽ ifinitis: ⁊ sic nõ erit determinate alicubi.

Opinio sancti Bonauenture propꝛia stat in qnqꝫ ppõnibus. ¶ Pꝛĩa ppõ. Angelus nõ mouet̃ per mediũ subito motu sꝫ successiue. ¶ Scda ppõ. Successiuo in motu pueit ex quadruplici cã. ¶ Tertia ppõ. Uirtutis finite mouentis ppꝛie est mouere in tpe: maxime si fiat per spatiũ vel mediũ. ¶ Quarta ppõ. Motus angeli p mediũ nõ est pfecta successione successiuus eo ꝙ deficit ibi resistentia medij ⁊ ptibilitas mobilis. ¶ Quinta ppõ. Motus angeli rõne distantie spaij ⁊ finitatis virtutis mouentis p mediũ: est vere successiuus. ¶ Primũ argumentũ in oppositum sic posset foꝛmari. Uirtus angelica nõ est minoꝛ ad ptranseundũ mediũ ꝙ̃ virtus solis. sed ꝫ augustinũ. Radius (scꝫ solaris vel luminosus) nõ citius puenit ad loca ppinquioꝛa ꝙ̃ remotioꝛa ergo virtus angelica põt ptransire mediũ inter celũ ⁊ terrã subito. scũs Bonauentura ponit duas solutiones ad hoc argumentum. Uide litteram.

Circa distinctionem trigesimãoctauã. (In qua mgr̃ sniarũ incipit tractare de pscia. i. notitia seu cognitione diuina) ¶ Quantũ ad primũ articulũ. Pꝛio querit̃. Utrũ pscia dina sit cã rerũ. ¶ Pro declaratione terminoꝝ. Nõ ꝙ pscia diuina est notitia certa ⁊ infallibilis futuroꝛum. Cuius descriptiõis quatuoꝛ sunt pticule. Posteriores ponunt̃ loco dĩe. pꝛia vero indicat qdditatem pscie. Sicut enim prescire necio est scire: sic pscia de rõne sua est scia. Sed ois scia est notitia. ꝑ ⁊c. Per scdam aũt pticulã scꝫ certa: ⁊ tertiã scꝫ infallibilis indicat̃ qualitas ipsius scꝫ ꝙ sit absqꝫ dubitatione ⁊ deceptione. Quarta. s. futuroꝛũ indicat obiectũ ipsius pscie. ¶ Corͫ primũ. Nulla notitia de pteritis inquãtũ pterita sunt est pscia. pꝫ: quia pscia est futuroꝛũ: sed pterita vt pterita sunt: non sunt futura. ¶ Scdm corͫ. Nulla notitia de pñtibus vt pñtia sunt est pscia. pꝫ sicut primũ. Itẽ pꝫ ex vi vocabuli pscie ad idem est qꝫ an scire. ¶ Tertiũ corͫ. Nulla notitia que est rebus necijs: ⁊ impolibus aliter se hñe: siue de rebus imutabilibus

ꝫm se: seu sempiternis est pscia. ¶ Quartũ corͫ Deus non põt hñe psciam de seipso seu de aliquo intrinseco sibi absoluto ⁊ in se ꝯsiderato. ¶ Quintum corͫ. Deus põt hñe psciam de seipso in cõparatione ad effectus quos qñqꝫ pducet. ¶ Sextum corͫ. Nulla notitia de ipolibus est pscia. pꝫ: qꝛ pscia est futuroꝛũ notitia: sed nullũ ipole est futurũ. ¶ Septimũ corͫ. Nulla notitia de ppõnibꝰ falsis vel erroneis est pscia. pꝫ: qꝛ pscia diuina nullo modo est falsa: sed notitia de falsis saltem obiectiue est falsa. ¶ Octauũ corͫ. Nulla notitia dubia põt dici pscia. pꝫ: qꝛ diuina notitia non põt esse cũ dubitatione nec cum suspitione. ¶ Nonum corͫ Nulla notitia que est de polibus que nunqꝫ erunt propꝛie dr̃ pscia. Unde duplicia sunt possibilia: quedam nunqꝫ erunt: quedam aũt erunt ⁊ sic sunt futura. ¶ Insuper nota ꝙ futurũ est duplex scilꝫ. Cõplexũ sicut hec ppõ de futuro ꝯtingenti vera: antixp̃s erit ⁊ ꝯsimiles. ¶ Futurũ incõplexum est quedã entitas que non est: qñqꝫ tñ erit vt antixp̃s ¶ Corͫ primum. Nulla res actu exñs in actuali exñtia: vt existit est futurũ incõplexũ. ¶ Secundũ corͫ. Nihil qd põt esse: nunqꝫ tñ erit dr̃ futurum incõplexũ. ¶ Futurũ cõplexum est ppõ de futuro ꝯtingenti vera ⁊ de inesse. ¶ Primũ corͫ. Nullum incõplexũ ⁊ nulla ppõ falsa ẽt de futuro ꝯtingenti: ⁊ nulla propõ de pñti copula: nec aliqua de ptõ: est futurũ cõplexũ. ¶ Scdm corͫ. Oẽ futurum cõplexũ qñqꝫ erit verum. ¶ Demũ notandũ ꝙ duplex est cã. s. in essendo siue in producendo: ⁊ est que vere pducit effectũ suum. Alia est cã in inferendo siue in consequendo: ⁊ est que infert aliud per bonam ꝯñtiam. Hoc modo aliqua duo põt sibi inuicem esse cãe: vt sicut bene sequitur pater est ergo filius est ita bene sequitur filius est. ergo pater est. Et de vtraqꝫ potest intelligi questio.

Resolutio sancti Bonauenture stat in octo dictis ⁊ tribus coꝛrelarijs. ¶ Primum dictum. Prescientia dicit̃ precognitionem futuri. ¶ Secundum dictum. Dupliciter possumus loqui de prescientia. Uno mõ quantum ad rem significatam per illud nomen prescientia. Alio modo inquantum talis res significat̃ per illud nomen prescientia diuina quantum ad rem significatam est sapientia ⁊ notitia diuina. Sed deus oia que facit per artem facit ⁊ per cognitionem ergo cum notitia dei sit cã oim rerum prescientia diuina quantum ad rem signatam est causa rerũ. ¶ Tertium dictum. Licet notitia dei ⁊ sapientia dei sit causa rerum: tamen vt significatur hoc nomine prescientia non est causa rerum. Prima pars pꝫ. Scda probatur: qꝛ vt importatur per hoc nomen prescientia non habetur nisi oꝛdo prioꝛitatis ipsius notitie diuine ad res creabiles. ¶ Quartum dictum. Licet prescientia dei quantum ad significatum sit causa alicuius rei future: non tñ est est causa cuiuslibet futuri ⁊ psciti. ⁊ ad huiꝰ declarationẽ

rõnem sequit. ¶ Quintũ dictũ. Futurũ est in triplici dria. Quoddã est futurum qd totalr causat a deo. s. qd creat a deo: vt aia angelus. Aliud est futurũ qd totalr cãtur & fit eo mõ quo fit a creatura: sic pctm & mala. Nõ eni hñt cãm nisi defectiue. Tertiũ est futuz qd cãtur & fit a creatura & a deo sil: vt oia entia in inferiorib⁹ que nãlr pducunt. ¶ Sectũ dictũ. Lz deus sit cã tota futuri pzio mõ capti: nõ tñ est cã futuri scdo mõ dicti: sz deus respectu tertij mõi e cã sz ñ tota. ¶ Dictũ. vij. Prescia diuina est cã oium rerũ positiuarũ futurarũ ptingentium. Dictũ. viij. Deus nõ est cã pctoz prescitoz.

¶ Corre. pzimũ. Lz notitia dei sit vnica ac simplicissima ac sũme eadẽ sibi: tñ pp̃ter diuersos status rerũ & pp̃ter diuersos effect⁹ notitia diuina qñq3 noiat prescia: qñq3 sapia: qñq3 puidentia: qñq3 dispositio: qñq3 predestinatio qnq3 puidẽtia. Põt et vocari arozscia sapia & notitia. Illa qtuoz dicunt notitiã dei vel cognitionẽ incõtũ est de oib⁹. Prescia vero dei solũ est de futuris. & sic dicit eandem notitiã q̃ sapia: vt transit sup futura: similr puidẽtia. Dispositio est notitia dei incõtũ est de reb⁹ fiendis. Unde sicut sapia & notitia est in plus q̃ p̃scientia obiectiue. s. ratione obiectoz: ita etiam p̃scientia est in plus q̃ dispositio. Prescientia eniz est tam de bõis q̃ de malis futuris. Dispositio autem solũ est de rebus positiue fiendis: & sic non est de malis. ¶ Scdm correlariũ. Qualibet entitatẽ futurã incõpletã de⁹ necessario cognoscit. ¶ Tertium correlariũ. Nullũ futurũ cõpletũ cognoscit deus necio: vt atirp̃s erit. Sicut eni illa in se est ptingens: ita etiã deus ptigẽter cognoscit eã. Sed bene sequit. Deus prescit me celebzaturũ. ergo celebzabo. Itẽ deus p̃scit antirp̃m dãnandũ. ergo dãnabit &c. Un̄ notitia dei est cã in consequendo vel in inferẽdo mali & nõ in eẽndo. Et sibi est necessitas pñie nõ aũt pñtis. g̃ nec añcedẽtis.

Secundo querit.

Utrũ p̃scientia diuina sit causata a rebus. ¶ Resolutio qõnis stat in duabus opinionibus. ¶ Opinio prima (q̃ nõ tenet) stat in vna distinctione & duab⁹ cõclusionib⁹. ¶ Distinctio est talis. Causa capit duplr. Uno mõ p̃pe: & est illa q̃ producit rem in aliquo gñe cause. Hoc mõ sũt solum qtuoz cause. ¶ Cõclusio p̃ma. Nullo modo res create sunt cãe p̃scientie diuine p̃prie capiẽdo causam. Alio mõ cã sumit large: & est illa sine qua res nõ eẽt & dr̃ causa sine qua nõ. ¶ Cõclusio scda. Res p̃scite sunt cã sine q̃ nõ p̃sciẽtie diuine. ¶ Sz hoc nõ bñ est dictũ. pzobat: qz solũ sũt qtuoz gña cãrũ p̃m pb̃m. ij. phisicoz. ergo &c. Itẽ cã sine q̃ non coincidit cum aliqua alia causa ex quatuoz. Aliam rationem ponit Bonauentu. in lra.

Opinio sancti

Bonauenture p̃pria stat in vna distinctiõe & tribus p̃pñibus. ¶ Distinctio est talis. Triplex est cã sc3 in essendo: in inferẽdo: & in dicẽdo. Uel causa põt capi p̃m triplicẽ rõnem: sc3 essendi & inferendi & dicendi. Causa eẽndi est illa que vere producit effectũ in aliquo causarũ genere. ¶ Prima p̃põ. Licet p̃scientia diuina sit causa aliquoz p̃scitoz: & non oium nõ tñ econuerso. i. ipsa p̃scita nõ sunt causa p̃scientie dei. & dr̃ nõ oium: qz licet cognoscat peccata non tñ est causa ipsoz: sed solũ est causa oium positiuoz. Prime due p̃ne patent in qõne prima precedenti. Tertia p̃o probatur p rationes in oppositũ. ¶ Nota p̃sciẽtia dei duo importat. Unũ est principale significatũ: & illa dr̃ vnica dei intellectio que nihil est nisi essentia diuina. Scdm est cõnotatũ: & illud est ipsa futura p̃scita. Causa in inferendo est illud qd infert aliud in bona pñtia sine causet illud sine non. ¶ Scda p̃põ. Res p̃scite sunt causa in inferẽdo p̃scite diuine & ediuerso. Unde bene sequit antirp̃s erit. g̃ de⁹ nouit eũ futurũ: & e3 &c. Causa dicẽdi nihil aliud est q̃ ratio aliq̃ nominandi vel appellandi aliquã rem. Hoc mõ dicunt doctores antiq cp ledere pedem est cã lapidis. ¶ Tertia p̃põ. Entia p̃scita sunt causa dicendi ip̃sius p̃sciẽtie diuine & nõ ecõuerso. Patet prima p̃s qz p̃scientia est scientia ante rem. i. quasi ante scientia. Nã nisi entia eẽnt futura: scientia dei non diceret p̃scientia. ¶ Correlarium. Post diem iudicij deus nõ habebit p̃sciẽtiam generandoz & corrũpendoz in istis inferiorib⁹. Futuruz g̃ est ratio nominandi p̃scientiam.

Circa secundum articulum

querit primo Utrum diuina p̃scientia ponat necessitatẽ circa p̃scitũ. Unde prescitu3 nihil aliud est q̃ aliqd futuz precognitũ a deo. ¶ Resolutio qõnis. Doctoz Seraphic⁹ rñdẽdo ad qõnẽ narrat tres opiones. Quarũ p̃ie due sũt heretice & false. 3ª vo catholica & vera. Pzia stat in vno dicto. ¶ Presciẽtia diuina ipõnit necessitatẽ reb⁹. Ista opinio ẽ tã falsa qz ñ solũ theologi verũetiã phi abhorrẽt cã: rõ huius est. Nam phus pzimo periermenias dicit. Si oia necessario euenirent opoztebit neq3 cõsiliari nec negociari &c. ¶ Scda opinio oino auffert prescientiã a deo: & stat in vna p̃põne. ¶ Propositio. Deus nõ p̃scit aliq̃ futura: quia si esset aliqua p̃scientia in deo imponeret necessitatẽ rebus: sed hoc est falsu3. g̃ &c. ¶ Ista opinio nõ solũ est 3 bonos mores: sed etiã dehonozat deũ: qz plus est p̃scire futura q̃ scire p̃ñtia: quia & hõ multa cognoscit p̃ñtia. Et huius opinionis fuerũt antiq romani. s. Tullius & p̃decessozes eius vt valeri⁹ & alij. Et oia q̃ faciebãt nõ faciebãt p̃pter deũ: sed solum pp̃. rempublicã quã3 quasi deam putabant.

Opinio

tertia que est catholica (quã3 tenet doctoz seraphicus) stat in duabus p̃põnibus. ¶ Prima p̃põ. Deus cognoscit futura eo mõ quo futura: & eo mõ quo p̃nt cognosci ¶ Scda p̃põ. Omnẽ p̃põnẽ de futuro cõtingẽti

verā cognoscit deus mere cōtingenter. ¶ Ad intelligentiā autē obiectoꝝ. Notandū q cognitio dei potest capi dupliciter. Uno mō ꝫm se ⁊ absolute ⁊ sic est necessaria simplr̄ pſcientia: quia est ipsemet deus. Alio mō inq̄ȝtū transit sup obiecta: seu obiectiue. ¶ Propō. Licet diuina pſcientia vl̄ cognitio ꝫm se absolute sit necessaria: nō tn̄ inq̄ȝtum trāsit sup obiecta .i. sup complexionē ꝯtingentē futurā. ¶ Et nota q duplex est necessitas scꝫ absoluta q̄ cōmuniter vocaſ ꝯsequētia: Et est illa q̄ opponit ꝯtingentie qua scꝫ aliquid non pōt aliter esse. Alia est neccesitas respectiua q̄ vocaſ ꝯseq̄ntie. Et est illa qua ad aliquod añs necessario sequiſ aliqd ꝯñs: siue añs sit necessariū siue contingens: vt sortes currit. ǵ sortes mouef. ¶ Propō. In rebus pſcitis nō est necessitas absoluta. ¶ Ad argumēta. Et pmo videamus argumenta pro parte vera. ¶ Primo arguiſ p simile. Et est Augustinus in libro de libero arbitrio. Sicut mea memoria nō cogit facta eē que pterierūt. Sic dei pſcientia nō cogit faciēda esse q̄ futura sunt. ǵ ⁊c̄. ¶ Secūda rō. Si deus intelligaſ nihil pſcire nihil accrescit ex hoc libero arbitrio. ergo positio pſcientie nihil aufert libero arbitrio. ergo cū liberū arbitriū de se sit causa rerū ad vtrumlibet contingentiū diuina pſcientia hoc nō tollit. ¶ Tertia rō. Diuina pscientia a futuroꝝ pluriū (puta maloꝝ) nō est causa: aut non est causa tota. Sed qꝺ dat alicui necessitatē habet rōnē cause quia a quo est esse: ⁊ esse necessariū. ǵ cū diuina pſcientia nō sit causa multoꝝ futurorum nullam rebus imponit necessitatem. ¶ Quarta ratio sic posset fieri. Diuina pſcientia prescit re sicut sunt euenture ergo cū scit aliquem peccaturum prescit q contingenter peccabit sic .s. q posset non peccare si vellet: ⁊ sic prescit illū peccaturū p voluntatē: ⁊ sic ipsum aliter posse facere.

Solutio argumētoꝝ. Pro pmo argumēto in oppositū. Nota q̄ duplex est ppō de inesse scꝫ de inesse vt nunc: que scꝫ ē vera pro aliquo tempore vt magister legit. Alia est de inesse simpliciter: ⁊ est illa que est vera pro oī tpe pro quo res est vt hō est coloratus. Propositio de inesse simpliciter est duplex: scꝫ ꝯtingens ⁊ est illa que licet sit vera pro omni tēpore pro quo res est: tn̄ simpliciter est contingens. Alia est ppositio de inesse simplr̄ necessaria: vt hō est aīal. ¶ Regula. Nulla ppō ꝯtingens est de inesse simplr̄: sic vt ex ipsa ⁊ vna de necessario sequaſ cōclusio de necessario. pꝫ: q: nō sequiſ O ē quiescēs de necessitate nō mouef. Sed lapis in centro terre est quiescens ergo lapis in centro terre de necessitate non mouetur. ¶ Nota in illa ppōne philosophi. Omne quod est: qn̄ est: necesse est esse: sunt quatuor scꝫ subiectū principale: vt ly quod est. Scōm est pdicatū principale scꝫ esse. Tertiū est copula pricipalis vt ly est. Quartū est determinatio Et est duplex: quarū vna tenet se ex pte subiecti ponens actualē ipsius existentiā. Scōa determinatio est necesse: tenens se ex pte pdicati. ¶ Regula. qꝺ positū est in actu: inq̄ȝtū positū est: nō est amplius in ptāte cause preterita eni nō pñt nō fuisse. O ē autē ponēdū in actu inq̄ȝtū ponēdū ē: in ptāte cause est. ¶ Pro solutiōe scōi argumēti: Nota q pōt Aristoteles glosari (ꝫm Scotū) ⁊ videſ q fuerit intentio eius videlicet q nō vellet dicere q nulla ppō de futuro ꝯtingēti sit de necessitate vera. Sed q sit dīa veritatis ppositionis de pterito de pñti ⁊ de futuro cōtingēti. Q̄ si sit intētio eius q nulla ppō de futuro ꝯtingenti sit determinate vera: est relinquēdus ppter fidē. ¶ Un̄ sciēdū q qdā doctores pisienses voluerūt dicere q nulla ppō de futuro ꝯtingenti sit determinate vā sed habeat expectatā vītatē seu expectationē quādā veritatis: ⁊ hoc fuit determinatū Rome oppositū eē verū. ¶ Pro solutiōe tertij argumēti. Nota aliquas ppōnes. ¶ Prima ppositio Falsitas i aliqua itellectiōe vēit ex discordia itellectiōis ad obiectū intellectū: vt dū intelligo aliquē esse nigrū cū sit albus. ¶ Secūda propō. Potentia fallendi intellectu (qui pōt decipi) venit ex potentia discordādi ipsius intellectus a re cognita. ¶ Corr^m pmū. Intellectus q non pōt intelligere res aliter q̄ȝ sint: nō potest decipi. ¶ Correlarium scōm. Intellectus diuinus nō pōt decipi nec falli. ¶ Correlariū tertiū. Scientia ⁊ pſcientia dei sequtur res scitas p cōcomitantiā ⁊ e diuerso de rebus vt .s. dictū est: sic q bn̄ sequiſ celebro missaȝ. ǵ deus pſciuit ⁊ eꝯ. ¶ Pro solutiōe vltimi argumenti. Nota q hec ppō aliqd pōt aliter esse vel euenire q̄ȝ deus sciat. Uno mō pōt esse diuisa: ⁊ sensus est. Deus scit aliqd ⁊ possibile est q oppositū eius eueniat vt deus scit diē iudicij fore: ⁊ tn̄ illud est simplr̄ nō necessariū. Alio mō pōt esse cōposita: ⁊ tunc est cathegorica ⁊ est sensus deus scit aliqd esse futurū ⁊ possibile est illud nō euenire. Un̄ duplex ē possibile scꝫ quoddā cui nō est annexū aliqꝺ ipossibile vt deus scit me celebraturū est possibile cui nō est annexū impossibile. Aliud ē possibile cui ē annexū aliqꝺ ipossibile: vt deus scit me celebraturū ⁊ ego faciā oppositū. Aliſ tn̄ videſ dicere sctūs Bōauē. ⁊ videſ eē melior solo q̄ȝ ista. vide textū.

Queritur 2°. Utrū diuia pſciētia hēat in se necītatē. Hoc ē vtrū necē sit deū pſcire qꝺ pſcit. ¶ Nō q diuia pſcīa capiſ dupl̄r. Uno° p p se sigto. Hoc mō nihil aliꝺ ē q̄ȝ notitia diuia. ⁊ sic pſcīa dīna ē necīa. pꝫ: q: oīa q̄ sūt in dīnis sūt simplr̄ necīa. Alio° p ꝯnotato sumitur diuia pſciētia. Hoc mō nō solū dīc diuiaȝ notitiaȝ sȝ ēt res futuras. ¶ Propō. Lȝ diuia pſciētia p suo significato sit summe necessario: p cōnotato tn̄ est cōtingens. Probaſ q: res futura est cōtingēs: pſcīa aūt dīc ordīatione futuri ad illū actū (diuinaȝ s. notitia) Hoc ē q dicūt aliq q diuia pſcīa formalit ē sūme necīa. obiectiue vō ē ꝯtingēs. ¶ Et similit duplex ē pſcitū .s. Incōplexū ⁊ ē ens qꝺ nūc nō est: aliqn̄

est: aliqñ tñ erit vt antixpe. Completũ aũt est pro/positio vera de futuro cõtingenti de quibus ⁊ su pra determinatũ est. ¶ Prima propõ. Quãlibet entitatẽ futurã icõpletã necessario pcognoscit de/us clare: ⁊ intuitiue ⁊ euidenter: pꝫ quia deus co gnoscit fienda sicut facta. Sed existẽtia cognoscit clare. ergo ⁊c. Nihil autẽ cognoscit deus abstra. ctiue quia importat imperfectionem. In hoc sensu nõ tractatur questio pñs sed in sequenti. ¶ Se cunda propositio. Nullũ enunciabile futurum (.i. nullã propositionẽ de futuro cõtingenti veram) deus necessario pcognoscit. Probat. Quia alias illa propositio eẽt necessaria. ergo ⁊c. Et in isto sen su intelligitur questio nostra.

Resolutio questionis stat in vnica pclu/sione. ¶ Cõclusio est talis. Hoc totum dictũ deum prescire aliqđ futurũ cõtingẽs iudicandũ. Quod dictũ sanctus Bonauentura p bat duabus rationib' aliarum opinionuꝫ. deinde reprobat easdem. ¶ Ratio prima. Quandocũq; vnum dictum totale includens duas partes vnã scꝫ necessariam: ⁊ aliã cõtingentẽ totum est cõtin/gens. p; ex vera logica. q: ad cõtingentiã copula tiue sufficit alteram partem esse contingentẽ. Sed illud totale dictum est huiusmodi. ergo totum est contingẽs. ¶ Scđa ratio fundat in duabus regu lis. ¶ Prima regula est. Si alicuius vere pditio nalis (amplie mus dicẽdo pseqentie bone) ante/cedens fuerit necessariũ: pñs est necessariũ. ¶ Se cunda regula. Si antecedẽs alicuius psequentie bone fuerit cõtingens: consequens erit cõtingẽs. ¶ Et licet oẽs theologi in conclusiõe concordent tñ ratio quare illud dictum sit contingẽs diuersi/mode assignatur. Scđa tñ opinio magis appropĩ quat ad veritatem. In hoc tñ pessime dicit q; pre/scientia dei dependeat a futuris. ¶ Tertia regu/la. Omnis propositio de preterito vera est neces/saria. Unde dixit Agathon ⁊ Solon vnus sapien tissimorũ grecorum. Hoc solo priuatur deus: face re ingenita que genita sunt. Cum ergo illa. Deus presciuit antichristũ fore habeat dictum de prete/rito. videtur q; sit necessaria. ¶ Tñ sicut dictum est in rõne prima hoc dictum includit necessariũ: q: cognitionẽ diuinã ⁊ contingens. s. cõnotatum. Unde aliud est psiderare cognitionẽ diuinam in se: quia sic est necessaria. Aliud vt transit sup obie ctum cõtingens: quia sic cõtingens denominat.

Opinio sancti bonauenture ⁊ ppria. ¶ Quadruplex est di ctum de pterito. Quoddã est de preterito ⁊ pro p terito: vt heri comedi. Aliud est de pterito: sed tñ pro futuro: vt antichristus fuit nasciturus. Tertiũ est de preterito ⁊ pro pterito: sed dependet a futu ro. vt phĩlosophũ dixisse veruꝫ: nauale bellũ fore. Ueritas eñ nostre cognitionis ⁊ opinionis depẽ det a re. Ultimũ est de preterito quod nõ depẽdet a futuro: sed cõnotat veritatem circa futurũ: vt de

us presciuit antichristũ fore. ¶ Nota q; hec. De⁹ presciuit te saluandũ includit duas ppositiões. scꝫ deus presciuit hanc ppõnẽ tu saluaberis. Una est tu saluaberis. Alia est. deus hꝫ cognitionẽ de salu te tua. Et hec expositio põt applicari tam ad pphe tias q̃ ad reuelationes. ¶ Un ad practicãdũ. Nõ sequit. Deus predixit petro ipm ter negaturum se nosse christũ: ⁊ illa reuelatio transierat in pteri/tum. ergo necessarium erat petrũ negare christũ.

Pro solutione argumentorũ. Nota q; mutabile dicit aĩ quod ens actu existens qđ nũc alio modo se hꝫ q̃ se prius habuit. Immutabile autẽ dr̃ dupliciter. Uno mõ positiue ⁊ sic ẽ ens actu existẽs. Alio mõ negatiue: ⁊ ẽ nõ ens actu existẽs. Hoc mõ chyme/ra est imutabilis. ¶ Arguit sic. Deus põt scire an tichristũ non fore. Sed ponat q; actu euꝫ presciat nõ fore. ergo deus est mutabilis q: trãsiuit de vno pdictorio in aliud: q: heri presciuit antichristum fore: hodie nõ pscit. ¶ Dicendũ q; ex quo positũ est deum prescire antichristũ nõ fore: negetur per artem obligatoriã illud q; deus heri presciuit an/tichristum fore tanq̃ repugnãs positioni. Unde cum ponit deũ prescire antichristũ nõ fore: ponit ab eterno deum presciuisse Antichristum non fore: quia in deo non est transitus de opposito ad oppo situm qui requiritur ad mutationem.

Circa distinctionem trigesimãnonã que duos habet articu los. Pro pmo igit articulo querit pri/mo. Utrum deus cognoscat alia a se. ¶ Pro declaratiõe qõnis ponunt aliq propõnes ⁊ aliqua Correlaria. ¶ Prima ppõ. Licet cogni tio diuina in se sit vnus actus intelligẽdi simplicis simus ⁊ vnicus: quo intelligit oĩa tam eternaꝫ q̃ tpalia: tñ pp̃ter diuersa cõnotata dr̃ multiplex co/gnitio diuina. ¶ Scđa ppõ. Triplex est cognitio diuina: Quedã est simplicis intelligẽtie que est re spectu oium entium: siue eternoꝝ siue tpaliũ: ⁊ tã respectu pteritoꝝ q̃ presentiũ futurorũ ⁊ possibi/lium. ¶ Corr^{m}. Cognitio diuina simplicis intelli gentie vĩ noticie est respectu in finitoꝝ obiectoꝝ. Alia est cognitio visiõis ⁊ ẽ oiuꝫ entiũ existẽtiũ vĩ pteritorũ vel futurorũ: ⁊ etiam eternoꝝ. Ista autẽ dr̃ cognitio visionis: eo pnotatur q; illud cogni tum vel habeat vel habuerit vel habiturũ sit exi/stentiã. ¶ Correlariũ. Deus nihil qđ non erit co/gnoscit sciẽtia visionis. Tertia est cognitio appro bationis in deo. ⁊ est illa que solum se extendit ad illa que acceptantur a diuina volũtate tãq̃ bona. siue opata siue opatiua. ¶ Tertia ppõ. Cognitio approbationis nõ est respectu maloꝝ sed solũ bo norum. Corr^{m}. Cognitio simplicis intelligentie in plus se hꝫ q̃ cognitio visiõis: Et cognitio visio nis est in plus q̃ cognitio approbatiõis. Et hanc distinctionẽ ponit sanctus Bonauentura rñdẽdo

ad sequētē qōnē. ¶ Unū scīa diuīa ē cognitio oīuz tam eternoꝶ q̄ꝫ possibiliū. Prescientia autē ꝑsup ponit scientiā ꝛ est in minus q̄ꝫ sciētia. Dispositio est certa cognitio practica .s. factiua qua cognoscit res factibiles: factas vel fiendas: inquantū habent ordinez int̄ se. Unū duplex est ordo. Unus est eminētie seu nature: ꝛ talē ordinē habent res create inter se: vel ad se inuicē. Alius est ordo rerū ad finem: ꝛ talis pōt subdistingui de fine propinquo ꝛ remoto. Prouidentia est certa cognitio dei practica: quā hꝫ respectu futuroꝝ inquantū illa futura ordinant̄ ad finē vltimū. Prouidēs enī est iste qui bene cōiecturat de illis que sunt ad finē: ꝛ de his q̄ possunt ipedire ꝯsecutionē finis. ¶ Corꝰ. Prouidentia ꝑsupponit dispositionē. Sicut eniꝫ videmus ꝙ in domo bene ordiata paterfamilias prius ordinat familiā inter se ſm officia. Dehinc ꝓuidet de necessarijs tam quo ad victū q̄ꝫ quo ad vestitū. Unde Boetiꝰ diffinit prouidētiā. Quarto de consolatiōe. Prouidētia est rō in mente principis omnium constituta qua cuncta disponit.

Responsio ad questionez stat in vna ꝯclusiōe.

¶ Cōclusio est talis. Pium ꝛ necessariū est dicere ꝙ deus cognoscat aliud a se. Prima pars pꝫ q: piū ꝛc̄. Oīs enim rectus animus hoc dicit q: nō latet deuꝫ qd̄ cognoscit animus noster. Scḋa ps necessariū ꝛc̄. q: nō potest opus latere sapientissimū opificem: ꝛ ideo oppositum dicere est impiuꝫ ꝛ impossibile.

Solutio argumētoꝝ.

Et pro primo ponit distinctionē q: aliquē intellectū itelligere aliud hoc aut est per se: aut ꝑ aliud a cognoscente. ¶ Propositio oīs res creata q̄ꝫtūcūq̄ꝫ parua: est nata causare intellectionē sui in intellectu creato. pꝫ: q: oīs intellectꝰ creatꝰ est passiuus ꝛ receptiuus itellectiōis ꝑ aliud vl̄ ab alio. Licꝫ aūt intellectus diuinꝰ cognoscat oīa alia a se: non tñ ꝑ aliud a se: q: nō est receptiuus ꝛ sic bñ pōt glosari Aristoteles. ¶ Pro solutōe vltimi argumēti. Notandū ꝙ itellectꝰ diuinus hꝫ duplex obiectū scꝫ ꝑmarium ꝛ est ipsa diuina essentia. ꝛ secundariū ꝛ est ipsa creatura. ¶ Propositio. Oēm nobilitatē ꝛ omnē ꝑfectionē quā hꝫ intellectio diuina habꝫ ab obiecto primario: non ab obiecto secundario. quia non eget eo: nec dependet ab eo.

Querit̄ secundo.

Utrū deus cognoscat oīa alia a se.

¶ Resolutio qōnis stat in vna distinctiōe ꝛ duabus ꝓpōnibꝰ. ¶ Distinctio est talis. Duplex est cognitio in deo .s. approbationis ꝛ simplicis notitie. Notitia approbatiōis cōnotat cōplacentiaꝫ volūtatis. ¶ Prima ꝓpō. Deus nō cognoscit oīa notitia approbatiōis. pꝫ ex descriptione ipsius in ꝑcedēti qōne. Hinc abacuc. j. Mūdi sūt oculi tui dñe ne videas malum .i. pctm̄ nō approbas. ¶ Scḋa ꝓpō. Notitia simplicis notitie deꝰ cognoscit oīa alia a se. Ad hebreos. iiij. Oīa sunt nuda ꝛ aperta oculis eiꝰ. Et iteruꝫ. Uiuꝰ est sermo dei ꝛ efficax ꝛc̄. ꝛ nō est aliq̄ creatura inuisibilis in conspectu eiꝰ.

Pro solutione argumētoꝝ.

Et eꝫ plū pro prima solutiōe q̄ dicit ꝙ aliqd̄ eē meliꝰ ꝛ nobiliꝰ ē duplr̄ q: vl̄ simplr̄ vl̄ huic. Unū panis est nobilior ꝛ melior mihi q̄ꝫ mus. Et tñ mus ē simpliciter nobilior pane. ¶ Pro scḋi solōne argumēti. Nō ꝙ triplex ē poꝰ cognoscendi siue cognoscitiua .s. potētia sensitiua particulariter: ꝛ sūt q̄nq̄ꝫ sic sūt q̄nq̄ꝫ sensus. Alia est potētia media iter sensuꝫ ꝛ itellectū ꝛ etiā ē organica vt imagiatiua. Et iste due dicunt̄ māles. Tertia potētia cognoscitiua est itellectꝰ. Hec nō est organica. ¶ Propō. Dicit ꝫ sanctꝰ Bonauētu. ꝙ ex mālitate ꝯiūcti vꝫ sensuū ꝑ q̄s intellectꝰ ꝑ statu intelligit: nō pōt singularia itelligē seu cognoscē vt intellectꝰ: nisi itellectꝰ sit sꝑatꝰ siue diuinus. Pōt tñ dici ꝙ itellectꝰ nō solū itelligit vlīa: sꝫ ēt singularia etiā ꝑ statu isto. Probat̄. Diligo singulare .s. iohannē vel petrū. ꝫ cognosco singulare. ꝯñtia pꝫ. Quia nihil volitū nisi ꝑcognitū. Et lꝫ ñ distincte cognoscamꝰ singularia: h̄ nō obstat q̄n cognoscemus. Nullā .n. nāꝫ ēt vleꝫ itelligimꝰ distincte ꝛ ꝑfecte ꝑ statu isto. Et ꝯcedēda est auctītas phī. Intellectꝰ est vliuꝫ ꝛ sensus singulariū. Ultimū est cū ꝑcisiōe. primū vō nō. Neq̄ꝫ enī dicit Aristoteles ꝙ itellectꝰ nō sit nisi vliuꝫ. ¶ Pro solutiōe vltimi argumēti nota hanc ꝓpōnē. ¶ Propō. Infinitas ꝛ imēsitas cognitiōis diuine tā intēsiua q̄ꝫ extēsiua non patit̄ aliqd̄ latere deū: sicut imensitas diuine ꝑñtie non patit̄ aliquid absentari a deo. ¶ Corꝫᵐ. De obiecto vilissimo ꝑt esse cognitio nobilissima.

Queritur tertio.

Utrū deꝰ possit scire vel ꝑscire plura q̄ꝫ sciat.

¶ Resolutio qōnis stat in tribꝰ ꝓpōnibꝰ. ¶ Pria ꝓpō. Deus nō pōt scire plus q̄ꝫ scit loquēdo de notitia simplicis itelligētie. Probat̄: q: illo mō cognoscit oīa possibilia: q̄ erūt vl̄ nō erūt sunt vel fuerunt. ꝫ ꝛc̄. ¶ 2ª ꝓpō. Deꝰ pōt scire plura q̄ꝫ scit loquēdo de sciētia visiōis. pꝫ q: deꝰ ꝑt notitia visiōis cognoscē aliū mūdū vel aliū solē: ꝛ tñ nūc nō cognoscit: eo ꝙ nō faciet. ꝫ ꝛc̄. ¶ Tertia ꝓpō. Deꝰ ꝑt scit̄ plura notitia approbatiōis q̄ꝫ sciat mō pꝫ q: ꝑt approbare fornicationē quā tñ mō nō approbat. pꝫ simlr̄ de abrahā ꝛ ysaac de iterficiēdo ꝛc̄.

Solutio argumētoꝝ.

¶ 2ᵐ argumētū in oppositū ꝑt sic formari. Si deꝰ ꝑt plura ꝑscire q̄ꝫ sciat aut plura icōplexa. aut plura cōplexa. Nō plura icōplexa: q: res scit deꝰ ēt ñ nūq̄ꝫ fint: scit .n. oīa q̄ possūt fieri. Silr̄ ñ plura cōplexa: q: cuiuslꝫ ꝯdictiōis sꝑ altera ps est vera altera falsa. ꝫ de cōplexis sꝑ tot sūt vera q̄t sūt falsa. ꝫ si scit oīa nō ꝑñt sciri plura: q: ñ ꝑñt eē plura vera. Propter hoc argumētū Ockam declinat ad aliā partem. ¶ Sꝫ tñ ꝯtra Ockam pōt sic argui. Deꝰ pōt scire hanc propositionez. Ego cras ero rome ꝛ tñ illā nō scit. ergo deꝰ pōt scire aliqd̄ qd̄ mō nō scit patet ꝯñtia.

patet 9ñtia. Año patet. nã posset me facere eẽ crae Rome. Jtẽ deus põt scire oẽm ppõnẽ possibilẽ ve rã. ḡ añs verũ ꝙ aũt nõ cognoscit mõ patet: qꝛ scia dei non est respectu falsi. Dicendum ꝙ notitia visionis vel approbationis verum est (secundũ sanctum Bonauẽ.) deus aliquid scire ꝙ non scit modo: sed non notitia simplicis intelligentie.

Circa secundum articulũ pzimo querit Utrũ deus cognoscat se ⁊ alia vniformit. Nota ꝙ ly vniformiter in ppõne ista põt determinare vno modo cognitione dei seu illud vbũ cognoscat. ℭ Prima propõ. Hoc modo deus vniformiter cognoscit se ⁊ alia. Alio modo põt determinare obiecta cognita scꝫ se ⁊ alia. ℭ 2ª ppõ. Hoc mõ deus non cognoscit se ⁊ alia vniformiter: qꝛ nulla est vniformitas dei ⁊ creaturarũ. Unico tñ actu intelligẽdi ꝑ producto pater ⁊ filius ⁊ spũssctũs intelligũt tam se ꝙ̃ alia. Essentia tñ diuia q̃ est obiectũ pzimariũ diuini intellectus sola ẽ ratio cognoscẽdi se ⁊ omnia alia: sic ꝙ nulla creatura q̃ est secũdariũ obiectũ ipsius itellectus diuini mouet ipꝫ. Et nota ꝙ rõ itelligẽdi ⁊ obiectũ pmariũ idẽ sunt in diuis ⁊c. Quãuis ille sint vatñ ꝙ aduerbium determinet nomina ⁊ non verbum: non videtur esse de proprietate locutionis.

Resolutio q̃õnis stat in vna distinctiõe ⁊ tribus dictis. ℭ Distinctio talis est. Duplex ẽ cognitio: quedã causat ⁊ ortũ habet a cognoscibili ⁊ dependet ab eo. ℭ Prima ppositio. Omnis nature intellectualis cognitio creata est talis. Alia est cognitio ꝰm rem: que idꝫ est ꝙ cognoscens: nec causatur nec dependet a re. ℭ Secunda ppõ. Sola cognitio diuina est talis. Primum dictũ. Cognitio que depẽdet ⁊ causat a re intelligibili variat ꝰm exigentiã cognoscibilis ꝙ̃tum ad rem ⁊ ꝙ̃tum ad modũ. Uñ cognitio dꝫ variari ꝰm reꝫ: quãdo est de re minus nobili ⁊ magis nobili. Sed dꝫ variari ꝫꝫ modũ qñ est de obiecto ꝑsente i ppria ꝑsentia: ⁊ post de obiecto absente vel ecõuerso. ℭ Secũdũ dictũ. Cognitio q̃ non causat a re: nec dependet a re cognita vl cognoscibili: accipit idẽptitateꝫ quantũ ad rem ⁊ modum a pte cognoscentis: nõ a pte cogniti idest eadẽ est realiter cognoscẽtis ⁊ semp est intuitiua. ℭ Regula methaphisicalis. A quocunq; eni res habet entitatem suã: ab eo habet idẽptitatẽ vel diuersitatẽ: eo ꝙ hec sint passiones entis. ℭ Tertium dictũ. Quia cognitio dei qua cognoscit se ⁊ alia est essentia diuina. ⁊ est omnino eadem nõ diuersificata ideo vniformiter cognoscit se ⁊ alia.

Pro solutione argumentoꝝ talis ponit distinctio. Cognitio diuina vno mõ cõpat ad deũ vel itellectũ diuinũ cognoscẽtẽ. Hoc mõ ẽ vniformitas perfecta. Alio mõ põt compari ad res cognitas. ⁊ sic est diuersitas. ℭ Regula. Qñcunq; ex diuersitate obiectoꝝ um intellectoꝝ um arguitur diuersitas in intellectionũ vel intellectiõis. semp ẽ fallacia accidẽtis in deo. Jn nobis solum tenet gratia materie.

Queritur 2º. Utrũ deus cognoscat mutabilia imutabilr. ℭ Resolutio q̃õnis stat i vna distictiõe ⁊ duabꝰ dictis. ℭ Distictio est talis. Jllud aduerbiũ imutabilr ꝑt determinare actũ sciẽdi dei. ℭ Primũ dictũ. Hoc mõ deus imutabiliter cognoscit mutabilia. Circa actũ eniꝫ cognitionis diuine non est trãsmutatio. Alio mõ ista dispositio. i. determinatio: põt determinare actũ essendi rerũ scꝫ ly mutabilia. ℭ Secundũ dictũ. Si ly mutabiliter determinet mutabilia: tunc deus nõ cognoscit mutabilia imutabilr ꝫꝫ mutabilr. Cognoscit eni eos sicut sunt: sed ꝯstat ꝙ sunt mutabilia. ḡ ⁊c. Qꝛ si imutabilr cognosceret tunc esset sensus ꝙ eẽnt mutabilia ⁊ imutabilia qd̃ est oppositũ in adiecto. ℭ Et ꝙ̃ꝙ̃ dicta sint vera: tñ distictio nõ ẽ logica. Uñ mõ i nr̃a scola nõ opꝫ qd̃ nẽ distingui: ꝫꝫ simplr est ꝯcedẽda. Et sic̃ satis grossuꝫ ẽ exẽplũ qd̃ dat scũs Bonauẽtura: i hac q̃õne: ⁊ ꝫ ppter grossiores ⁊ simpliciores: ita etiã ppter theologos nouellos põt distinctionẽ prefataꝫ ⁊c.

Queritur tertio. Utrũ deus cogscat oĩa ꝑsent. ℭ Pro declaratione q̃õnis Notãdũ ꝙ ꝑsenter dicit ꝑsentialitatẽ. Est autẽ duplex ꝑsens. Quoddã ẽ raptiꝫ trãsiens. Aliud simplex ⁊ pmanens. Et illud pñs nihil aliud est nisi instans vel nunc idiuisibile: copulans pus cũ posteriore. Solũ eni duo sunt tpa. Preteritũ ⁊ futurũ. Nã solũ habemus de tempe ipsuꝫ nũc quod est indiuisibile: copulans preteritum cum futuro. Jpsum aũt presens seu nũc non est tempus. Aliud ẽ presens simplicissimũ ⁊ pmanens. Et est nũc cedẽs eternitatis: qd̃ est ipsa eternitas dei: non autem pars eternitatis.

Resolutio q̃õnis stat i vna distinctione ⁊ duobus dictis. ℭ Distictio est talis ẽ. Deũ cogscere oĩa ꝑsenter duplr põt itelligi. Uno modo vt ly presenter dicit presentialitatem omniũ obiectoꝝ um cognitoꝝ um. ℭ Primuꝫ dictũ. Hoc modo deus nõ cognoscit oĩa present. Aliqua eniꝫ obiecta sunt preterita: aliqua futura. Ut antichristus. Unde cum non sit simultas seu ꝑsentialitas obiectoꝝ ũ. qd̃ non est v̇a hoc mõ loquẽdo. Alio mõ ly presenter põt dicere presentialitatẽ diuie cognitiõis. ℭ 2m dictũ. Deus cogscit oĩa ꝑsenter: vt notat ꝑsentialitas diuine cognitiõis oĩa sibi ꝑsentia: qꝛ p vnicum actũ simplicissimũ itelligit ⁊ hꝫ omnia presentia sibi: taꝫ illa q̃ sũt: ꝙ̃ q̃ fuerũt: ⁊ q̃ erũt. Nihil eni est futurũ deo. Nullus eni rei notitia aduenit deo de nouo. ℭ Corelariũ. Licet deus cognoscat futura contingentia certitudinaliter non tamen cognoscit aliquod futurum sibi futurũ patet nullũ eni tale ẽ sibi: qꝛ oĩa ei sunt ꝑsentia. ℭ Pro solutione vltimi argumenti. No

ta q duplex est notitia in deo. Una dicitur Apprehensiua: que est tam possibilium q impossibilium: tam falsorum q incompossibilium. Hac notitia deus cognoscit simul duo contradictoria. Talis etiam est in nobis: nisi eni cognoscerem ambo contradictoria non iudicarem ipsa esse incompossibilia nec contradictoria. Alia est indicatiua notitia seu adhesiua: Et ista solum est respectu veri. Unde sic cognoscit contradictoria q scit vnum alteri esse incompossibile vnum tamen alteri posse succedere.

Circa distinctionem

quadragesimam q tres hz articulos. Primus est de predestinatione et cotinet duos articulos prinales: et quilibet duas habet questiones. Secundus est de electione habens duas questiones. Tertius de reprobatione q similiter duas questiones habet.

Circa primum igitur

articulum querit primo Utrum predestinatio sit quid eternum vel tpale. Pro declaratione illius termini predestinato notandum q ista mã scz predestinationis similis est serpenti q dicitur ydra: qui cum diuidit seu abscindit sibi caput in alia pte nascit sibi aliud caput: et sic hz duo: q si illa duo abscindant habebit quatuor vel sex capita. Et ideo sm fabulas cu hercules pilaret cu eo: tandem necessariu habuit cu igne coburere eu et oia eius capita. Sic etia est de ista materia. Nã cu vna difficultas in ista materia soluit surgunt alie due difficultates maiores. Sequar autez duos doctores pcipuos i ista materia vnu antiquu textuariu scz btm Augustinu et aliu questionariu. Et duos modernos pcipuos Scotu scz et Bonauetura. Unde predestinatio sm Scotu in pnti distinctione est preordiatio alicui creature intellectualis: ad gratiaz pncipalr: et ad gram et ad merita: et ad quedaz alia in ordine ad gloria minus pncipalr: facta a voluntate diuina. In ista descriptione quatuor vl quinque sunt particule. Prima pticula e. Preordinatio facta a diuina voluntate. Unde predestinatio formalr no est nisi actus diuine volutatis q ordinat creatura ronale ad fine suu supnaturalez. Unde duplex est finis creature ronalis. Quida est nalis: ad que scz ipsa vtute sua naturali pot ptingere vt finis ignis est esse sursuz. Finis aut creature supnaturalis est ille (ad que licz ordinet) ipsa tame no pot acqrere illa vtute sua ppria. Sicut sagitta no pot ire ad signu nisi sagittas mitteret seu destinaret ante se. Sic nullus pt ptingere ad vita eterna nisi an fuerit destinatus a deo. vn Io. vj. Nemo pot venire ad me nisi pr meus traxerit eu. Nota q hz modu nostru intelligendi quatuor sunt signa nature in predestinatione diuina: lz deus ab eterno simul intellexerit oia. Primu qd sequit no est vnu de quatuor. In primo signo nae deus itelligit se tanq summu itelligibile: et in hoc no est predestinatio. In scdo signo videt deus creaturas intellectuales in puris naturalib: et in hoc et est pmissa incarnatio filii diuini. Dimittamus alias creaturas qm no sunt ad ppositu (scz de predestinatione) Intellectus g repntat voluntati ipsas ronales creaturas in puris nalib. In 3º signo tanq clementissimus eligit qs vult ad gloria: et in illo signo no sunt merita: sed q ex mera sua liberalitate vult eis dare vitaz. Et in h signo nihil vult inde et alijs danatis dare. no gloria qm no obligat ipsis sic nec obligabat petro et paulo. In 4º signo videt oes hoies casuros et peccatores i ada. Sz cu sua ineffabilis sapia stabiliuit q nullus saluabit cu pctõ. io voluit et oportuit eis puidere de remedio. Et sic i qnto signo ordinauit xpz pati p liberatioe predestinatorum. Et lz doctor Subtilis solu quatuor signa pbat i pmo tm in 3º pbit talia. Corrm In qnto signo puidet iuda et alios danatos ee danados. Un predestinare no est nisi velle dare gloria alicui creature ronali. Sz velle no est actus intellectus formalr. g et c. Corrm pmu. Predestinatio no est actus intellectus diuini neqz intellectio. pz: p supiora. Corrm scdz. Predestinatio no e pscientia diuina formalr loquedo. Pz formalr: q: oia in diuinis sut ide realr. Cotra Richardu de media villa. pz: q: illa e actus itellectus et c. Corrm tertiu. Predestinato pmo et pncipalr et formalr ipoztat actu diuie volutatis: cocomitater tm et psuppositiue ipoztat pscientia diuina seu actu itellectus. Corrm 4m. Descriptio data ab Augustino i libro de bono pseuerantie de predestinatioe q est talis q predestinatio est pscietia bnficiorum dei no e formalis: sz debz intelligi cocomitater et psuppositiue. pz: Nihil eni volitu nisi pcognitu. Quintu correlariu. Solus deus pstinare pot. Cu enim de rone sua formali iclud at diuina voluntate sequit q no possit copetere alicui creature. Sextu correlarium. Sicut nullus angelus qtucuq pfectus nec aliqs sanctus qtumcunq beatificatus pot beatificare ppie et principaliter aliquem: sic nec possunt predestinare. Prima pars pz: q: beatificare effectiue est clare ostendere essentiam diuina. ergo et c. Septimu correlariuz. Deus nullo modo est predestinabilis: patet. O e predestinas habet potestatem sup predestinatu. ergo et c. Uel sic. Quicquid predestinat cotingenter beatificat vel beatificabit. Sed deus necessario beatificat. ergo et c. Octauum correlariu. Predestinatio est cotingens. pz: q: no est aliud q velle diuinu: vt transit super creaturaz rationale. Sed sicut quicquid deus ad extra agit contingenter agit: sic quicquid vult ad extra contingenter vult. Nonu correlariu. Licet predestinatio sit contingens: est tame eterna: licet eni non det creature gloriam nisi ex tpe: voluit tm dare ab eterno. Aliud eni est dare et aliud velle dare. Et est risiu ad questione prima Bonauenture. Decimu correlariu. Licet deus predestinauerit ab eterno creaturas

ho creature rōnal'es:ꝛ voluerit ab eterno eis dare gloriā:non tñ voluit eis dare ꝑ eterno. Nā nū⁹ ꝗ deus edificabit mihi domū i paradiso:nisi ego edificē cū eo. Edificare enim domū in paradiso est mereri vitā eternā. Edificare ergo tabernaculū in paradiso non est ipsa ꝑdestinatio:sed effect⁹ ipsi⁹. ¶ Undecimū cozr^m. L3 sint multi ꝛ varij effectus ꝑdestinationis:principalis:eo tñ ad quos alij reducunt sunt quatuoꝛ scꝫ vocatio:iustificatio: magnificatio:ꝛ xpi passio. Prima pars.pꝫ:qꝛ oīa bona ipalia ꝛ oīa que sunt in vniuerso vt terra:celū: sol:luna:stelle.paradisus ꝛ celū empireū sunt effectus ꝑdestinationis. Non enim deus indiguit:vt faceret solē:aues:aquā ꝛc̃.nisi pp electos. Uñ pħs ij.phisicoꝝ. Sumus nos qodāmō finis oīm. Itē3 geñ.j.Dominamini piscibus maris ꝛc̃. ¶ Scḋ ꝑ scḋa pte loquitur de primis aplis. Quos presciuit hos ꝛ ꝑdestinauit:quos predestinauit hos ꝛ vocauit hos ꝛ iustificauit ꝛc̃. Ubi notandū ꝙ ꝑscia dei capit dupli. Uno mō large. Et sic est respcū oīum futuroꝝ bonoꝝ ꝛ maloꝝ. Hoc mō accepit aplꝯ pscīa cū dicit presciuit:put ꝑscia est quedā notitia ꝑcedens ꝑdestinationē. Non enim deus ignorauit ꝑdestinauit. Alio mō capit stricte ꝑ notitia solum respcū malorū. Uel capit ꝑ reprobatione:ꝛ illo mō opponit ꝑdestinationi. Vocatio (l3 sint alie expositiones tñ hec mihi placet) est attractio ad fidē scꝫ per ꝑdicationē:vel per inspirationē:ꝛ post per ditā innocentiā baptismi:vñ dicit scriptura trahit rebelles nr̃as voluntates:qḋ ꝛ scā ecclesia sepius petit. ¶ Duodecimū cozr^m. Finis propinquus ꝛ imediatus: pp quē3 creauit dñs vniuersum: sunt hoies ꝑdestinati. ¶ Cozr^m.xiij. L3 passio xpi fuisset sufficiens ēt ꝑ infinitis hoibus: si deus voluisset acceptare ꝑ eis. Nunꝗ tñ fuit accepta neq3 efficaciter oblata a xpo nisi ꝑ electis. ¶ Quartūdecimū cozr^m. Nullū bonū meritoriū est sufficiens ad vitā eternā:nisi qꝛ deus acceptat. Et enim est sufficiens ad vitā eternā quantū deus acceptat:ꝛ ad tātū gradū beatitudinis: ad quantū acceptat deus. Sufficientia enim nr̃a ex deo est. Per magnificentiam intelligit glorificatio in patria. Hic ergo recitā signa illa quatuoꝛ supradicta. Cognoscens eni3 ꝙ oēs electi peccaturi essent vel actuali pcō vel originali (excepto xpo ꝛ beata virgine que fuit preseruata) ordinauit ꝛ voluit xp̄m tanꝗ primogenitu3 in multis frībus ꝛ ꝑfectissimū electū satisfacere debere ꝑ oibus. Scḋa pticula descriptionis ꝑdestinationis ē alicuius creature itellectualis. ¶ Primū cozr^m. Oīs nā ꝯtingēter beatificabilis est ꝑdestiabilis. Probat:qꝛ oīs nā ordinabilis ad gloriam per merita est ꝑdestinabilis. Sed oīs nā contingenter beatificabilis est ordinabilis ad gloria3 per merita. ergo oīs talis est ꝑdestinabilis. Uñ duplex est nā beatificabilis. Quedā ē ꝗ nec̄io est beatificabilis:vt nā diuina. Hec non beatificat per merita ꝑcedentia. Alia est nā beatificabilis ꝯtingēter vt est rōnalis nā creata siue angeli siue homines. Neq3 enim adulti neq3 paruuli neq3 angeli beatificant nisi ꝑcedentibus meritis. Uñ deus ordinauit sua sapiā ꝙ nullus beatificabit nisi per ꝑcedentia merita ꝛ mereat vita3 eternam. in se vel in alio. ¶ Scḋm cozr^m. Sola nā ꝯtingenter beatificabilis est ꝑdestinabilis. ¶ Tertium cozr^m. Nulla nā inferioꝛ hoie est ꝑdestinabilis.pꝫ:qꝛ sola nā beatificabilis est predestinabilis. Sed nulla nā inferioꝛ hoie est beatificabilis.ergo. ¶ Quartū cozrelariū. Oēs angeli ꝛ oēs hoies sunt ꝑdestinabiles.pꝫ:qꝛ aliqui hoies sunt predestinabiles. ergo oēs. Et l3 ꝯñtia non valeat gr̃a forme:tñ gr̃a materie bene valet:eo ꝙ sit mā nālis. ¶ Quintū cozr^m L3 oēs creature intellectuales. sint predestinabiles:non tñ oēs predestinantur. ¶ Sextum cozr^m Predestinatio principaliter respicit finem supernaturalem nāe intellectualis. Sicut enim dictum est finis supernaturalis est ille qui excedit facultatem nāe sic scꝫ ꝙ ipsa ex puris nālibus nō pōt acquirere illum. ¶ Septimum cozr^m. Licet predestinatio principaliter respiciat gloria3: tamen cōcomitanter respicit vocationem ꝛ gratiam ꝛ merita: ꝛ cetera bona in ordine ad gloria3. ¶ Octauu3 cozrelarium. Xp̄s inter predestinatos est primus predestinatus. Probatio:quia omnis ordinate volēs prius vult finem ꝗ illa que sunt ad finem. Et sicut prius vult finem ꝗ illa que sunt ad fine3:ita prius vult illud qḋ est fini propinquius ꝗ illud qḋ est remotius a fine. Sed deus est ordinatissimū volēs. Et constat ꝙ chzistus est propinquioꝛ deo ꝗ aliquis alius sanctus.ergo deus prius vult gloriam nobilissime anime chzisti ꝗ alicui alteri sancto:um. Ex quo sequit ꝙ in signis nature superius dictis possunt assignari alia signa. Unde ad Roma.viij. Chzistus est primogenitus in fratrib⁹. ¶ Nonu3 cozrelarium. Si adam non peccasset adhuc chzistus incarnatus fuisset.probatur: quia ci chzistus fit prius natura predestinatus ꝗ aliquis hominū Et omnes electi fuerunt prius predestinati ꝗ aliquid presciret deus de peccato: licet deus ab eterno omnia simul intellexerit: ergo si homo non cecidisset adhuc fuisset icarnatus. Unde licet passio sit propter peccata nostra:nō tamen principaliter ꝛ primo est incarnatus propter peccatum. Non enim est verisimile ꝙ summum bonum in creatis sit solummodo occasionatum:ꝛ non solu3 hoc sed occasionatum occasione peccati. Sed summum quod fecit deus est ꝙ assumpsit naturam humanam.ergo ꝛc̃. Minoꝛ patet per Augustinum. In rebus per tempus oztis summa gratia est vt deus homine in vnitate persone copularetur. ¶ Decimum cozrelariu3. Si adam non peccasset chzistus nihilominus incarnatus fuisset ꝛ potuisset venisse3,vt redemptoꝛ. Ubi notandum ꝙ duplex est redemptio scilicet. Subleuatiua: ꝛ est illa qua aliquis post lapsum liberatur ꝛ redimitur a peccato

quod insuit. Hoc modo omnes homines excepto xpo et btā maria virgine gloriosissima fuerūt re. dempti subleuatiue. Alia est redēptio pseruatiua qua aliquis redimit a peccato: non qd aliqn̄ insui: sit sʒ qd insuisset nisi redēptus fuisset. Hec redem ptio multo nobilior est. Pʒ in exemplo familiari. Tres vadūt in campis quoꝝ vnus sit latentē fo: ueam et viam etc. ℂ Undecimū cor^{m}. Nullus in: ter pdestinatos est pdestinatus ideo: qꝛ alius pui sus est casurus qꝛ si hoc sequeret qꝛ ille pdestinat^{9} deberet gaudere de pctō alterius. sʒ hoc est incō: ueniēs. Hoc cor^{m} pʒ: qꝛ anteq̄ deus puideret ca sum tam angeloꝝ q̄ hoim pdestinauerat oēs ele ctos. Illud est cōtra opinionē illoꝝ q dicūt hoies eē pdestinatos pp casum angeloꝝ qd est falsum. ℂ Cor^{m} duodecimū. Licet passio xpi fuerit so^{ū} efficaciter oblata et accepta p electis nō tn̄ p oib^{9} pdestinatis. qꝛ non p angelis: sʒ tm̄ pro hoibus. Probaꝛ. Quia si passio xpi fuisset pro angelis ob lata efficaciter: hoc aut esset pro bonis aut malis. Non malis patet. nec pro bonis patet. quia tantū propter peccata mortuus: et passus est Christus. nam angelos nusq̄ appēndit glo. i. nunq̄ pp angelos passus est. ℂ Augustin^{9} tripliciter descri bit pdestinationē. Primo in libro de ad petrū di: cēs. Predestinatio est gratuite donationis ppara tio. i. pordinatio alicuius creature intellectualis ad gloriam facta a voluntate diuina. Uñ Esaias ait qꝛ oculus non vidit nec auris audiuit etc. que pparauit deus diligētibus se et hoc q̄tū ad ppara tionē. Dr̄ scdo gratuite donationis. Pʒ eni qꝛ gr̄a gratis daꝛ alioquin non eēt gr̄a: et sic p scdam par ticulā nō solū gliaʒ: sʒ et alia media intelligamus ℂ Idē Augustinus diffinit eam in libro de bono pseuerātie dicēs. Predestinatio est pn̄tia bn̄ficio: ruʒ dei et hoc cōcomitāter et psuppositiue. ℂ Ter tio in libro de pdestinatione sctoruʒ et magis pro pe. Predestinatio est ppositum miserēdi. Et debʒ sic intelligi. Predestinatio est ppositū dādi vitam eternā. Uñ mīa vno mō capiꝛ large pro libertate Hoc mō accipiꝛ in illa auctoritate Pauli vbi dicit glo. cui vult misereꝛ. i. misericorditer vitā eternā largiꝛ. Et sic capiꝛ in ista descriptiōe. Predestina tio eni nō hʒ pro obiecto malū: sʒ solū gliaʒ. Alio mō accipiꝛ stricte ƀm qꝛ dictū est etc. ℂ Cor^{m} p^{m} Licet propositū: electio et pdestinatio sint idēʒ rea liter et ƀm reʒ in deo: distinguunꝛ tn̄ rōne. Propo situm eni nihil est nisi velle aliquid facere. Uñ ille proponit q firmiter vult aliqd facere. Electio aūt addit aliqd instuʒ. s. vult illud distinguēdo ꝯtra oppositū. et sic addit segregationē. Si eni oēs vel let btificare diceret ppositū: nōn aūt electio. Pre: destinatio dicit aliquē firmiter aliqd velle facere: et cum hoc cōnotat segregationē: et tertio ꝯnotat gliaʒ eternā etc. ℂ Scdm cor^{v}. Propter idētita tē realē illoꝝ triū: sacra scriptura qūq̄ et doctores sacri vtunꝛ vno noie pro alio. Uñ. Scimus qm̄ di ligētib^{9} deum oīa cooperamur in bonū: his q sʒ ppositū. Glosa. i. ƀm predestinationē etc. Ibi dr̄ in glosa ordinaria qꝛ et peccata cooperanꝛ predesti: natis in bonuʒ scʒ vt sint cautiores: humiliores et feruentiores. Exemplū de sancto petro queʒ deus cadere permisit: vt illum postea cautiorē redderet Scdo pʒ exēplū de milite hn̄te multas cicatrices: et hoc pro beatis. ℂ Tertiū cor^{m}. Gloria: vita eter na: beatitudo: visio clara et fruitio sequens illaʒ cla ram visionē oībus mediis idē sunt. Et dr̄ vita eter na a parte post: non a parte ante. ℂ Cor^{m} quartū. Ille solus dr̄ predestinatus cui pposuit deus dare vitam eternā. Uñ. Cui vult misereꝛ et quē vult in: dicat. i. non misereꝛ. Misericordia enim ꝑpriissi: me loquendo respicit p obiecto suo miseriā vl̄ pe ne vel culpe: et sic semp hʒ pro obiecto remoto ma lum. Obiectū aūt ꝓpinquū ipsius misericordie est nolle miseriā esse in alio: propriissime enīʒ ƀm aliquos nullus dr̄ misereri sui. Illud aūt obiectuʒ ꝓpinquū misericordie (sicut et cuiuslibet virtutis moralis obiectum propinquum) est actus ad queʒ inclinat misericordia talis habitus.

Resolutio q̄onis stat i sex dictis. ℂ Pri mum dictum. Predestinatio duo dicit seu importat scʒ principale significatum et ꝯnotatū. ℂ Scdm dcm̄. Principale significatū predestinationis est ipsa diuina volitio que nihil aliud est q̄ essentia diuina. Nec tn̄ doctor subtilis cum dicit qꝛ sit diuina volitio ꝯdicit sancti Bona uen. sed subtiliat et iuuat textum sanctī Bonauē. ℂ Tertiū dcm̄. Cōnotatū ipsius predestinationis est triplex creatura. s. gr̄a gloria et ipsa psona saluā da. Ex his pʒ diffinitio scoti data de predestinatio ne. ℂ Quartuʒ dcm̄. Predestinatio importat illa duo scʒ principale significatū et ꝯnotatū non abso lute: sed cū ordine antecessionis vnius ad alteruʒ: scilicet cum ordine añcessionis diuine volitionis et essentie diuine ad ꝯnotatū: sicut eternum tpale. ℂ Quintū dcm̄. Qꝛ principale significatū prede stinationis est eternū: iō pdestinatio iudicanda est eterna. ℂ Sextū dcm̄. Qꝛ predestinatio importat suum principale significatū cū ordine antecessio nis ad connotatum et illa antecessio est eterna: pre: destinatio erit eterna.

Secūdo queritur. Utrū predesti natio pricipa liꝰ importet sciam an volūtatē. ℂ Resolutio qō nis stat in tribus ꝓpōnibus. ℂ Prima ppō. Cuʒ predestinatio significet diuinā essentiā: vt cāʒ gr̄e et glorie et hoc ƀm ordinatā distributionē gratie et glorie: quantū est de se non tm̄ importat sciaʒ: sed et voluntatē et potētiā. Impoīe est enīʒ qꝛ deus pre destinauerit aliqueʒ quem non presciuerit. Scda ppō. Qꝛ cāsitas gr̄e et glorie attribuiꝛ ꝓprie volū tati: vt efficienti: sed scie vt disponenti: et potentie vt exequenti. Iō et si predestinatio iportet illa tria: tn̄ principalius importat voluntatē. i. actū volūta tis. Scdm

tis. Scdm Bonauen. tñc alios doctores et scotū potētia dei nō est aliud nisi volūtas dei. ℂ Tertia ppō. Qr predestinatio ipoztat illa tria vel formaliter vel pcomitanter vel psuppositiue. Hinc est q Augustinus diffinit eam per illa tria. Quomodo autē intelligende sint ille diffinitiones superius dictum est.

Circa secundum articulum in speciali querit de necessitate predestinationis: primo. Utrū predestinatio inferat necessitatē salutis libero arbitrio. ℂ Nota q duplex ē necessitas. quedam est ɔñtie: ⁊ est illa qua aliquid ita ē q nō potest non ita esse: vel qua ita fit vt non possit oppositum eius fieri. Et dr absoluta. De ista necessitate absoluta est pñs qōo: ⁊ est sensus. Utrū predestinatio absoluta necessitatē salutis inferat predestinatoris: sic q liberū arbitriū eius necessario simplr operetur meritorie. Seu supposito q sim predestinatus. Querit. Utrum illa sit necessaria ego habebo gloriam. alia est necessitas ɔñtie: que est qua vna ppō siue necia siue ɔtingens tn bona ɔñtia isert aliā siue ɔtingentē siue neciā. Et de illa non est qō q: oēs doctores ɔcedunt nec est difficultas qn sit necia ɔñtia. Deus pdestinauit Joannē ergo saluabitur. ℂ Itē duplex est salus creature rōnalis scz efficiens siue effectiua minus principalis ⁊ meritoria. Et est xpo ꝑm humanā nām. Un. Nos autē gloriari oz in cruce dñi nři iesu xpi in quo ē salus nra ⁊c. Alia est efficiens principalis. Et est tota trinitas. Lz ergo xpo ꝑm nāz humanā sit redemptor nr effectiue: meritorie scz hoc tñ est minus principaliter. Trinitas aūt tota est principalis redēptrix nra. ℂ Nota q adhuc duplex est salus. Quedam est obiectiua ⁊ est ipsa diuina essentia. Alia est formalis ⁊ est ipsa clara visio ⁊ fruitio essentie diuine. ℂ Correlarium. Beatitudo formalis: salus formalis: finis supernaturalis. fruitio cum visione sunt idem.

Resolutio qōnis stat in vna conclusione ℂ Conclusio. Predestinatio non infert necessitatem saluti nec infert necessitatē libero arbitrio. Oppositum huius conclusionis est hereticum. Probatur: qz predestinatio qua deus predestinauit hoiem velle saluare non violētat liberum arbitrium nec cogit: sed stat cum ipso dimittens eum in sua libertate ⁊ contingentia: ergo predestinatio non infert necessitatem libero arbitrio. Antecedens persuadetur. Qz sic contingēter quis facit bona opera vel mala cum est predestinatus: sicut si deus eum non predestinasset. Unde cōclusione posita dicit sanctus Bonauentu. Qm predestinatio non est cā salutis nisi includendo merita ⁊ ita saluando liberū arbitrium. Hec ille. Sicut enim si velit quis Joanni cras aliquid dare: non tollit aliquid a libero arbitrio eius: sic nec deus.

Pro solutione argumentorū. Notandum q prescientia duo importat. scz rōne prescie: ⁊ rōnem cause. Importat causalitatē scz respectu gratie ⁊ glorie. ℂ Correlariū. Deus nō est tota causa salutis tue: sed cum voluntate tua. Quid autē frangis caput tuum per diuersas cogitatiōes ⁊ fantasias. Facienti q in se est deus nunq̄ deficiet. Unde quidā doctor. Si non es predestinatus fac vt predestineris Unde in potestate tua est damnari vel saluari. Nā christus dixit. Si vis ad vitam ingredi serua mādata. Nouit deus mutare sententiam si tu noueris mutare vitam. Unde si habes melancoliam q deus presciuerit te ad penam dico tibi fac qd consulo tibi. Et tibi assero ⁊ promitto q pro te in die iudicij respondebo. Conuertaris a via tua mala: ⁊ a studijs tuis inutilibus. a tali occupatione tui intellectus vanissima ⁊ exerce te in amore ⁊ delectatione diuine benignitatis infinite: ⁊ saluaberis perseuerando. Quero enim a te quare christus venit in mundum predicans ⁊c. Respondebis: propter salutem peccatoris. Si ego stans in colle viderē diuersas vias vnam ad franckfordiam: aliam ad argentinam: ⁊ tertiam ad maguntiam ⁊c. Quere istud in sancto Bonauē. quia valde clare ibi ponit.

Mouet igitur circa quartum argumentum questionem talem. ℂ Utrum predestinatus possit dānari. Tota resolutio doctoris stat in quinq propositionibus ⁊ vna ratione. ℂ Prima propositio. Hec propositio predestinatus potest damnari: est simpliciter vera: ⁊ sine distinctione concedenda. Et potest probari sic. Omnis propositio est simpliciter concedenda que sic significat sicuti est: sed ista est huiusmodi. ergo est simpliciter concedenda. In hac propositione Scotus ⁊ moderni doctores nō sunt cum eo quia distingunnt eam. ℂ Secunda propositio. Qualis hec propositio predestinatum dānari est possibile: vel predestinatum posse damnari est possibile sit distinguēda: quia potest esse de re vel de dicto id est de sensu diuiso vel composito. Hec tamen non est distinguēda: predestinatus potest damnari. Unde secundum ipsum est differentia inter modalem in qua ponitur dictum scilz in accusatiuo: ⁊ inter modalem in qua ponitur significatum dicti in recto. ℂ Regula. Omnis propositio modalis in qua ponitur dictum per accusatiuum ⁊ verbum infinitiui modi est distinguenda: quia vel est de re vel de modo. ℂ Secunda regula. Omnis propositio modalis in sensu diuiso semper dicitur esse de re. In sensu vero composito dicitur de dicto. vt clare patet in isto Exemplo. Album esse nigrum est possibile. Si est de dicto tunc sensus est. Hec propositio album est nigrum est possibile. Si vero est de re tunc valet tantum. Res que modo est alba postea potest esse vel fieri nigra. ℂ Tertia propositio. Ista propositio pre

destinatus pōt dānari pōt intelligi seu imaginari
triplicē hēc cām veritatis. Prima est sic ꝙ ꝑdicatū
possit iesse subiecto capto sub forma iplicata: ⁊ sic
tunc est sensus ꝑdestinatus vt ꝑdestinatus pōt dā
nari. alia est ꝙ ꝑdicatū possit inesse post formā im
plicatā sic scʒ ꝙ postq̄ quis fuit ꝑdestinatus heri
hodie dānaret. Tertia est ꝙ ꝑdicatuʒ possit inesse
subiecto non sub forma iplicata nec post formam
iplicatā sed pōt inesse subiecto absolute sumpto.
¶ Quarta ꝓpō. Lʒ hec ꝓpō ꝑdestinatus pōt dā
nari in duobus primis sensibus non pōt esse vera
tū in tertio est vera. De primo pʒ qꝛ sicut albū ma
nens albū non pōt esse nigrū: sic nec ꝑdestinatus
manens vel inquantū est ꝑdestinatus pōt damna
ri. ¶ Quinta ꝓpō. Quocūq̄ mō ꝑdicatū illius ꝓ
pōnis ꝑdestinatus pōt dānari pōt inesse subiecto
illo mō ipa ē simplr ꝯcedēda. Sʒ illud solū est ter
tio mō. ¶ Rō. Tā fides q̄ʒ rō clamāt ꝙ hec ꝯñtia
est bona. Iste est ꝑdestiatus ergo saluabit. Hec est
suppositio. Sed ꝯñs illius ꝯñtie est ꝯtingēs. ergo
ēt antecedēs illius est ꝯtingens. Qui diceret ꝯ̄rīū
huius: totā artē sillogisticā destrueret. Uirtus eni
inferendi ꝯclusionē in logica vera est: vt oppositū
ꝯñtis non possit stare cū antecedente. Sed opposi
tū ꝯtingentis pōt stare cū necīo. Istū ergo esse pre
destinatū non eū necīum. ergo vel est contingens
vel impose. Sed vitra ista est ꝯtingens. Iste est pre
destinatus ergo pōt non ꝑdestinari. ergo pōt pre-
sciri. i. reprobari. Necesse est oēm hoīeʒ esse prede
stinatū vel prescitū. ¶ Nota ꝙ prescitū esse ⁊ dā-
narise ꝯcomitant qꝛ bñ sequit ille est prescitus. er
go ipse dānabit ⁊ dʒ accipi presciri proprie ⁊ non
large. ¶ Ulterius dicit in lra. S. Bonaventura.

Hoc tamen

difficile est intelligi. Pōt
tū sic capi si presuppona-
mus quatuor dicta vera. ¶ Primū dcm̄. Pñs di
uine eternitatis circūplectit oē tps. per ly pñs in
telligitur nunc vel instans eternitatis permanens
non enim transit in preteritū: sed idē nunc eterni
tatis qđ coexistebat tpi in principio mundi est ho
die. Si enim ꝯm phos idē est tps in toto vniuerso
eadē ergo hora que nunc est pñs: est pñs oī loco:
qꝛ ⁊ in Babylonia ⁊ Rome ⁊ apud iperatorē. hoc
idem ꝓbat per Anshelmū in libro de ꝯcordia pre
scie ⁊ libero arbitrio: q dicit ꝙ sicut pñs tps com
plectit oēm locū: ⁊ oē qđ in loco est: ita pñs eterni
tatis oē tps. Et hoc necīū est poni q̄uis non possu
mus hoc plene intelligere. Uidemus enīʒ eius op
positū esse falsum ⁊ impose: qꝛ sic hoc non eēt: tūc
mutaret pñs diuine eternitatis. ¶ Scdm̄ dictuʒ.
Deus vnico actu intelligendi simplicissimo ⁊ iua
riabili intelligit oīa. ¶ Tertiū dcm̄. Cuʒ dicimus
diuinā cognitionē vel voluntatē ordinari ad hoc
cognoscibile vel aliud: vel ad creaturaʒ non poni
mus respcm̄ in deo actu: sed solum in creatura co
gnita non in actu sed in habitu. i. potentia: nec de
pñti sed de futuro. Sequens dcm̄ multū valet ad
intelligendū ꝓpositū. ¶ Quartū dcm̄. Oē futuꝝ
sub rōne futuri qđ semel ponit futuꝝ: semper fuit
futurū. Et oē non futurū qđ semel ponit non futu
rum semp fuit non futurū. Exēplū primi. Ista po
nit. ¶ Antixps erit ⁊ ita semp fuit vera ab eterno
si ergo ponas istū saluandū ab eterno veꝝ fuit iste
saluabit. Non vꝫ tū esse simile de negatiuis. Uñ
lʒ istud positū sit verū. Xps post resurrectionē non
morie ⁊c̄. Non tū xps non morief. ¶ Correlariū
Aliquid pōt poni in esse qđ tū non erat prius iesse
⁊ tū sine mutatione sui. ¶ Arguit sic. Predestina
tus non pōt incipere esse prescitus. ergo nō potest
esse prescitus. ¶ Pro quo nota ꝙ duplex est eter
nuʒ. Quoddā implicat tpale. aliud vero implicat
eternū. ¶ Nota ꝙ ꝯm doctorē subtilē: hec prede
stinatus pōt dānari pōt ⁊ dʒ distingui. In sensu cō
posito valet illā. Hec ꝓpō. Predestinatus damna
tur est polis. In sensu aūt diuiso valet illā. Qui est
vel potest esse predestinatus potest damnari.

Queritur secūdo.

Utrū ꝑdestina
tio ponat certi
tudinē in euentu vel non. ¶ Notandū ꝙ quadru
plex ē certitudo. Quedā ē iuariabilitatis seu imu
tabilitatis: ⁊ illa oppōit mutabilitati. Et ē illa q̄ ne
gat poseʒ successionē: oppositi ad oppm̄ cognituʒ
certitudinalr. Nō eni deus pōt cognoscere aliqđ
futurū ⁊ postea illud cognoscere nō futuꝝ. ¶ Cor
relariū. Notitia dei de futuris ꝯtingentibus ē cer
ta hoc mō. alia est certitudo infallibilitatis que op
ponit fallibilitati ⁊ deceptioni. Falli aūt est reʒ opi
nari alr esse q̄ sit pro illo nunc pro quo opinat eē.
¶ Corm̄. Deus non pōt falli: qꝛ non cognoscit reʒ
alr q̄ʒ se hēat. Tertia est certitudo necessitatis que
opponit ꝯtingentie ⁊ est illa que nō pōt alr se hēe
vel non pōt alr esse q̄ sit. Hec ergo certitudo pōt
necessitē in obiecto cognito. ¶ Corm̄. Nulluʒ fu
turum ꝯtingens pōt esse certū certitudine necessi
tatis. Cognitio ergo dei de futuris ꝯtingentibus
non est certa tali certitudine. Uel sic. Deus non co
gnoscit futura ꝯtingentia tali certitudine cogno
scit tū futura ꝯtingētia certitudine ifallibilitatis.
Quarta dr̄ certitudo firmitatis que opponit dubi
tationi: ꝯsequit aūt certitudinē infallibilitatis ⁊ ē
quasi idem: ⁊ est que excludit oēm dubitationeʒ:

Resolutio

q̄ōnis stat in tribus dictis ⁊
vna distinctione. ¶ Distin
ctio. Certitudo in presciētia diuina ⁊ predestina
tione potest accipi dupliciter. Uno modo a parte
rei euenture vel euenietis. alio modo ex parte dei
prescientis vel preordinantis. ¶ Primum dictū
Prescientia dei large vel predestinatio diuina nō
est certa certitudine ex parte rei euenientis: quia
hec repugnat contingentie: ⁊ ponit necessitateʒ in
re euentura: que tamen non est in ea. ¶ Correla-
rium. Numerus electorum. numerus damnatoꝝ
numerus cuiuscunq̄ rei de futuro euenientis nō
est certus deo certitudine necessitatis seu certitu-
dine ex

dine ex parte rei eueniendis: alioquin omnes res essent necessarie. ¶ Secundum dictum. Notitia dei est certa certitudine inuariabilitatis & infallibilitatis. Hoc est quod dicit sanctus Bonauentura certitudine a parte dei cognoscentis. ¶ Tertium dictum. Notitia dei est certa certitudine firmitatis. ¶ Correlarium. Numerus electorum est certus certitudine inuariabilitatis & infallibilitatis & firmitatis. ¶ Pro solutione primi argumenti. Nota quod aliquis potest dici dignus corona eterna. Uno modo secundum presentem iustitiam. Alio modo secundum predestinationem diuinam. ¶ Prima propositio. Omnis homo viator: quandocunque est in gratia seu charitate: tunc habet locum in paradiso & coronam secundum presentem iustitiam.i. secundum illam gratiam que dicitur iustitia infusa quam habet presentialiter: per quam est amicus dei: & ordinatur ad vitam eternam secundum eam. ¶ Secunda propositio. Aliquis existens in inferno maiorem habuit iustitiam seu ad maiorem gloriam ordinatus fuit secundum presentem iustitiam quam multi in celo. Exemplum de Juda vel aliquo heremita. ¶ Tertia propositio. Que ponitur a scoto in quarto. Aliquis existens in inferno habet maius ius in paradiso quam aliquis existens in paradiso. Et dicitur ius sopitum a iuristis quia posuit obicem. ¶ Quarta propositio. Omnis peccator finaliter penitentiam acturus dignam est iustus secundum predestinationem diuinam. Nunc restat solutio duorum argumentorum vltimorum quorum primum soluitur per distinctionem datam. Sed vltimum est multorum stultorum sic dicentium. Si certum est qui & quot saluabuntur ita quod sic eueniet & non aliter quamuis posset aliter esse nullus tunc predestinatus damnabitur: nec contra. ergo nullus debet curare an faciat bene vel male: quia si prescitus est quicquid faciet in fine damnabitur. Si predestinatus est saluabitur. Stultus ergo est qui non comedit & letatur & non recipiat bona in vita sua.

¶ Respondet sanctus Bonauentura primo refutando & retorquendo sic dicens. Illud est argumentum stultorum quod ducit eos in torporem & impietatis excusationem. Nam similiter sic posset argui. Deus predestinauit. Utrum tu debeas cras mori an non ad quid ergo bibis & comedis. Qui sic argueret & tali rationi consentiret argueretur dementie: sic & in proposito. Secundo respondetur argumentando. Tu dicis quod deus predestinat & ego dico quod. (¶ Regula prima). Deus tanquam iustus iudex fuste remunerat. (¶ Secunda regula). Nullum bonum irremuneratum. ¶ Tertia regula. Et nullum malum impunitum. ¶ Correlarium. Nullus ergo laborat sine fructu: nullus torpet sine damno. ¶ Responsio sancti Bonauenture in fine. ¶ Prima propositio. Predestinatio non est nisi cum particulari rei euentu. patet: quia non est nisi per merita. ¶ Secunda propositio. Deus non prescit in omnem rei euentum: sed etiam cum particulari euentu. ¶ Tertia propositio. Salus nostra non solum est ex parte dei: sed etiam ex parte nostra: non enim vult inuitos. Et cum ipse velit omnes homines saluos fieri et omnibus gratiam impartiri: solum ex nostra malitia vel negligentia venit defectus nostre salutis. Hec Bonauentura. ¶ Nota quod scotus in quarto dicit quod quando malum dimittitur impunitum: duo sunt mala. primum est malum commissum vel omissum. secundum est ipsa impunitio.

Circa secundum articulum principalem qui est de electione Queritur primo. Utrum electio sit in deo eternaliter vel ex tempore. ¶ Nota quod triplex est electio. Prima est electio dilectionis & est preoptatio diuine voluntatis qua preoptat vel vult dare vitam eternam aliquibus creaturis rationalibus & non aliis. Solum vltima particula est propria electioni que addit discretionem vel separationem inter aliqua. ¶ Correlarium. Electio in deo est eterna non temporalis. Unde ad Ephesios primo. Elegit nos ante mundi constitutionem vt essemus sancti & immaculati coram ipso. sed constat quod nihil temporale fuit ante constitutionem mundi ergo &c. Alia est electio finalis gratificationis & est collatio gratie finalis ipsi creature rationali. ¶ Correlarium primum. Gratia finalis non est in aliquo homine quamdiu est in via: quia pro nullo instanti vie aliquis est in gratia finali: sed in primo instanti mortis gratia fit finalis que infuit. ¶ Secundum correlarium. Dilectio finalis gratificationis est temporalis. non eterna. patet: quia est effectus putat datio seu collatio gratie finalis. ¶ Tertium correlarium. Electio finalis gratificationis est signum infallibile: & effectus ipsius electionis dilectionis. ¶ Quartum correlarium. Nulla gratia in via est certum signum predestinationis. Tertia est electio prelationis. Et est collatio alicuius dignitatis vel eminentie alicui creature rationali: super alias creaturas rationales quemadmodum dominus episcopus est prelatus. Unde christus. Ego elegi vos & vnus ex vobis diabolus est. Et intelligitur de scriptio de seculari et prelatore. ¶ Correlarium primum. Electio prelationis non est solum bonorum sed etiam malorum. ¶ Secundum correlarium. Nec est omnium bonorum. Unde quidam apparuit post mortem cuidam: vt dicitur in epistola sancti Hieronymi: dicens. Si fuissem de numero episcoporum fuissem de numero damnatorum. ¶ Tertium correlarium. Nec est signum electionis dilectionis talis electio.

Resolutio questionis stat in vna distinctione & duobus dictis. ¶ Distinctio. Electio dicitur dupliciter. Uno vt dicit dilectionem cum discretione solum. ¶ Primum dictum. Hoc modo est in deo. Alio modo prout dicit dilectionem cum discretione precedente & deliberatione & inquisitione. ¶ Secundum dictum. Hoc modo est in creatura in qua cadere potest ignorantia. ¶ Correlarium. Non solum intellectus est discretiuus sed magis voluntas. Patet enim quod illa que voluntate separantur. puta quia aliquid ad hanc dignitatem ordinat aliud ad aliud: intellectione precedente voluntatem:

indistincta. intelliguntur quo ad istas dignitates. ¶ 3m cor. Electio obiectiue ē tpalis sȝ realr̄ ē etna.

Restat soluere

argumenta. Ad illud qd̄ obycit q̄ voluntas dei ꝛ dilectio est sine discretione q: deus vult oēs hoīes saluos fieri. D: q̄ duplex est volūtas in deo scȝ añs ꝛ ɔñs. Uñ lȝ in deo sit vnica volūtas ꝛ vnicus actus volendi simplicissimus: tñ penes cōnotata ꝛ pp̄ diuersa obiecta volita dr̄ duplex vel multiplex. Uoluntas añs in deo respcū salutis hoīum ꝓm Bonauenturā est qua vult quantū est i se. Hāc declarat doctor Subtilis dicens q̄ est illa qua deus dedit vel dat dona nālia ipsis hoībus ꝛ leges rectas: ꝛ adiutoria cōia sufficientia ad salutē: qbus pñt ɔsequi beatitudinē. dona aūt nālia sunt intellectus ꝛ voluntas. Leges recte sunt deuȝ diligere sup oīa ꝓximū sicut seipsum. Adiutoria vero cōia sunt sacra. ¶ Corlm primū. Oīa dona nālia: ptinent ad voluntatē dei antecedente: respcū salutis ꝛ oēs grē gratis date vt scientia: donū linguaꝝ: interpretatio sermonū ꝛc̄. ¶ Scd̄m corm. Oīa precepta diuina ꝛ oīa ɔsilia euangelica ꝛc̄. ¶ Tertiū corm. Oīa sacra fidei: oēs deuotiones: oēs religiones: oēs ritus ꝓstantes diuinū obsequiū vt oēs orōnes ꝛ oīa opera meritoria ptinent ad volūtatem dei antecedentis. ¶ Quartū corm. Uolūtas dei añs nō semp adimplet. ¶ Uoluntas ɔñs dei respcū salutis hoīm est illa q̄ deus efficaciter vult dare alicui salutē: sic q̄ ponit eam in effectu: ꝓpter merita ꝓcedentia. ¶ Corm primū. Hec semp est efficax. ¶ Scd̄m corm. Hec semp adimpletur. Et per hec intelligit ꝛ solutio sancti Bonauenture ꝛ auctas apl̄i sr̄ illa. Deus illuminat oēm hoīeȝ venientē in hunc mundū. ¶ Uel exponat per distributionē accōmod i. Et sic deus vult oēs hoīes saluos fieri scȝ de his qui salui fiunt. Et lȝ augustinus sic exponat ꝛ Gregorius de arimino dicat aliā nō valere pp̄ paruulos qui se non pñt baptizare ꝛc̄. Sed hoc argumentū nihil ɔcludit imo ipsis pueris sufficientia remedia a deo exhibent salutis: lȝ non imediate sed mediante scȝ parentibus ꝛ alys mediantibus. Tñ ista de voluntate antecedente ꝛ ɔñte que sumitur a Damasceno est melior: lȝ neutra sit reprehendenda. ¶ Pro declaratiōe solutionis scd̄e rōnis aliquas ꝓpōnes ꝛ cor^a. ¶ Pria. ꝓpō. Si adam non peccasset nulli reprobi fuissent nati. ¶ Corm primū. Sic multi hoīes alios pr̄es ꝛ matres hūissent. ¶ Scd̄a ꝓpō. Si adam nō peccasset soli electi nati fuissent. ¶ Corm scd̄m. Si adam non peccasset electio qua eligit ꝛ separatur bonus a malo non fuisset: fuisset tñ electio qua separatur melior a minus bono. ¶ Tertia ꝓpō. Si adam non peccasset oēs electi nati fuissent: Quarta ꝓpō. si adam non peccasset virgo gloriosa nata fuisset ꝛ filius dei incarnatus fuisset. pȝ: q: xp̄s inter oēs electos est primus: q: primogenitus i multis fratribus. ¶ Quinta ꝓpō. si adaȝ non peccasset vgo gloriosa ɔcepisset spūsctō ꝛ genuisset xp̄ȝ. Ex hoc sequit q̄ prosa illa de virgine gloriosa vbi d: salueȝ sn̄alr. Ne abhorreas pctōres sine qbus nunq̄ digna fuisses tanto filio est falsa. ¶ Sexta ꝓpō. si adam non peccasset adhuc aliq nascerētur pfectiores alys patet de xp̄o. ¶ Solutio tertie rationis est multum fecunda ꝛ ex ipsa videtur doctor subtilis valde multa sumpsisse seu industria permagna eduxisse. Dicit ergo sanctus Bonauētura q̄ dilectio duplex est. Quedam est que oritur ex cōsideratione bonitatis. Alia est que est principium bonitatis. similiter duplex est electio. Quedam causatur a diuersitate ꝛ ꝓeminentia eligibilium. Hec consequitur eligibilia vt electio humana. Alia est ratio diuersitatis in eligendo: vt diuina: ꝛ hoc dissimilium: non que sunt sed que futura sunt. Et talis precedit eligibilia ꝛ est eterna. Nisi enim esset diuina electio omnes essemus reprobi ꝛ mali. Hec Bonauentura. Cōsidera attentius ꝛ declara vltimam propositionem satis mirabileȝ ꝛ egregiam atq̄ auream. Hanc practicauit de virgine gloriosa que ait. Respexit humilitateȝ ancille sue: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potēs est ꝛc̄. Nisi enim eam ab eterno in dei matrem elegisset: nunq̄ peccato originali caruisset ꝛc̄.

Queritur secundo.

quid sit electio. ¶ Resolutio questionis stat in vna distinctione in tribus dictis. ¶ Distinctio est talis. Triplex est electio. Est enim electio ꝓm affectionem dilectionis. ¶ Primum dictum. Electio ꝓm affectionem dilectionis est eterna: ꝛ est idem quod predestinatio. Alia est ꝓm effectum finalis gratificationis. ¶ Secundeȝ dictum. Electio ꝓm effectum finalis gratificatiōis est temporalis: ꝛ signum infallibile prime electionis. Tertia est ꝓm statum prelationis. ¶ Tertium dictum. Electio ꝓm statum prelationis est temporalis: ꝛ nec effectus nec signum eterne electionis. Multi enim: dicit Bonauentura: eliguntur mali ꝛ reprobi: ꝛ vtinam non sint plures mali q̄ boni.

Circa secundum articulum

qui est de reprobatione ꝛ specialiter de obduratione. Primo queritur. Utrum obduratio sit pena vel culpa. ¶ Culpa idē ē qd̄ pcm̄: ꝛ de h sup̄. pena declarat i textu iō nō ē neçe declari spālr. ¶ Reprobatio ē duplex negatiua scȝ ꝛ affirmatiua. ꝛ ad intelligēdū hāc diuisionē ē neçiū ɔsiderare q̄tuor signa doctoris subtilis ad h vt distincte ꝛ subtilr intelligat. ¶ Notādū igr̄ q̄ lȝ deus ab eterno ꝓdestinauerit oēs electos ꝛ āgelos ꝛ hoīes: ꝛ reprobauerit q̄ ab eterno oēs malos ꝓȝ modū tñ itelligēdi nr̄m q̄tuor pñt ɔsiderari signa nāe. In p̄ sig̃ nāe Judas ꝛ oēs reprobi ꝛ ēt petrus: p quē itelligo oēs ꝓdestinatos: fuerūt diuine volūtati pñtati p itellectū: i puris naturalibus

nihilo: et in hoc signo nunc voluit petro vitā eternā. iu de ai nihil voluit qz nihil debuit ei. Durat ḡ ai nega tionū circa ipsum et oēs damnandos. In secundo signo voluit petro gratiā et nihil iude: et dr̄ repro batio negatiue in tertio signo vult vtrunqz esse de massa pditionis: et hoc volūtate pmissiua. Et iste est pm̄ act⁹ positiu⁹ volūtatis vniformis circa petrū et iudā. In quarto vo signo vult dānare positiue iudā i. vult sibi eternā damnationē. ¶ Uñ reprobatio negatiua est alicui nō velle dare gloriam eternā. ¶ Affirmatiua vero reprobatio est velle dānare vel punire aliquē pro peccatis. ¶ Corr^m primū. In eodē signo predestinant electi et reprobant pre scitī: et hoc negatiue. Patet qz primo signo iudas reprobat⁹ est negatiue etc. ¶ Scdz Corr^m. Repro bationis negatiue nulla est cā vel rō ex parte obie cti: sicut nec pdestinationis est cā obiectiualis. Et p hoc concordant moderni doctores. vt Ockā et Gre gorius de arimino qui videntur ɔdicere Scoto. Sed hic nō est locutus de reprobatiōe negatiua. ¶ Tertiū Correlariū. Non in eodē signo sunt re probati dānati affirmatiue: in quo pdestinati sunt electi. ¶ Quartum Correlariū. Reprobationis po sitiue est dabilis aliqua ratio obiectiualis ex parte obiecti propter quā reprobat. ¶ Quintū Corr^m. Propter finale peccatum preuisum reprobatur quicunqz reprobatur. ¶ Sextū Correlarium. Li cet predestinationis non sit ratio ex parte obiecti tamen reprobationis positiue est ratio.

Resolutio qōnis stat in vna distinctiōe et aliquibus propositiōibus: ¶ Distinctio est talis duplex est obduratio. Que dā est corporalis seu ppe dicta. Et est qdā duricies i herēs formalr alicui corpi duro: p quā ipm est in habile ad suscipiēdū stabile ad pmanēdū. firmū ad rebellādū vl resistēdū. Alia est obduratio spūa lis seu methaphorice dicta. ¶ Prima ppō. Ob duratio in spiritibus trāslatiue dicta est ab obdu ratione propria dicta. ¶ Secūda propositio. Du riciē corporalē sequitur triplex proprietas que in est corpori duro per eandem naturā. Durum enī est quod est inhabile ad suscipiendum: stabile ad permanendum: forte ad resistēdum. Duricies au tem est qualitas quedam sic inexistēs lapidi sicut aliud accidens. ¶ Tertia ppositio est. Scdm istā triplicē proprietatē in corporalibus transfertur obduratio ad spiritum. ¶ Unde obduratio spiri tualis est triplex. Quedā est ineptitudinis seu inabi litatis. Et est quedā inabilitas seu indispositio ipsi us voluntatis ad suscipiendū gratiam dei et chari tatem diuinā. Hec est pena nature intellectualis nō culpa proprie: ppter pctm̄ enī primi parentis natura nr̄a est prona ad malū. Alia est stabilitatis seu firmitatis et est actus voluntatis obstinate in malo cui pseuerāter et firmiter adheret. Tertia est obduratio spūalis rebellionis et est actus volūtatis obstinate in malū cui ptinaciter adheret: et est pm pta ad rebellādū ɔ deū et eius mādata. ¶ Quar ta propō. Prima obduratio spūalis. que est ɔ inepti tudo ad peccandū indisponit nos ad recipiendū grām. Et ista pronitas est pena originalis peccati. ¶ Quinta ppō. Secunda obduratio spūalis sta bilitatis: scz est peccatum et pena cū dispositiōe: si ue dispositio pcti precedētis. Hec est maior culpa multis alijs. ¶ Sexta ppō. Obduratio rebellio nis est impugnatio veritatis agnite. Et illa est pes sima quia est speciale pcti genus scz pctm̄ in spm̄ sanctum. Et scdm illum triplicem modum diuerse auctoritates procedūt. ¶ Correlariū responsiuū. Obduratio vno mō est pena: et nihilominus alijs modis est culpa siue dispositio culpe. ¶ Pro solu tiōe vltimi argumēti. Nō qz ois pena inflicta aut infligit pp pctā cōmissa seu ɔcta vel pp pbationē bonū iustorū: sicut fuit Job et martyrib⁹. aut pp gliaz dei: vt de ceco nato. Cecitas enī ē pena. Sz christus ait. Neqz hic neqz parētes eius peccauit scz vt ce cus nasceret. Triplex est pena scz inflicta: ɔtracta et acta. Et lz prie due nō sint peccata: qz nō sunt in potestate nr̄a: sunt tm̄ dispositio ad peccandum.

Queritur secundo. Utrum obdura tio sit a deo si ue sit effectus dei reprobantis. ¶ Resolutio que stionis stat in quinqz ppōnibus cum vna distictio ne. ¶ Prima ppositio. Obduratio inquātū pena est dicit ineptitudinē aie et defectū penalē. ¶ Se cunda propositio. Quia ois pena inquātum pena est iusta et ordinata: ideo obduratio inquātū pena dicit defectum ordinatū seu iustum. Declaratur. Deus enī nunqz etiam p modicū tēpus siue istās tpis: dimittit pctm̄ sine pena. Nunqz enim dede cus culpe est sine decore iustitie. Hinc Augustin⁹ in libro confessionū dicit. Iussisti dn̄e vt vnusqsqz peccator sit pena sibiipsi. ¶ Notādū qz duplex est pena reordinatiua culpe. Una est inuoluntaria. Et est pena īflicta quā aliqs cū murmure tenet. Ois enī pena inflicta pro pctō est reordīatiua pcti. Et hec pena est duplex. Nam quedam est inimicicia dei: que cuicunqz peccato mortali correspondet: sic qz omnes tales sunt filij ire. Quandocūqz enī peccat quis deus recedit ab eo subtrahendo gra tiam. Et licet peccatores minus cōsiderent tamē in hoc stultissimi sunt. Quādurum enim esset ali cui prudenti viro esse in indignatiōe mortali sui principis: cuius manus effugere impossibile es set. Hec pena reordinat culpam manentem: sed non aufert. Alia est pena inuolūtaria. vt est pena infernalis. Pena vero reordinatiua culpe volun taria est deletiua culpe. Et est illa qua scilicet quis penitendo se punit fructuose. Et est illa quam acce ptamus in sacramēto penitentie. ¶ Tertia propo sitio. Quia obduratio in quantum defectus: non habet aliquā causam nisi deficientē: ideo deus nō est causa deficiēs obdurationis: sed liberū arbitriū destitutum. ¶ Quarta propositio. Obduratio

inq̃tum est ordinata bʒ duplicē cām: vnā merentē vel sine demerentē: ⁊ aliā retribuentē. Unde culpa demerentis est causa merens. Causa retribuēs est diuina iustitia hoc loquunt̃ tres auctoritates i pn cipio q̄onis. pma est beati pauli ad Rom. ix. Cui vult miseref ⁊ quē vult indurat. ¶ Quinta ppō. Oēs auctoritates q̄ videnf sonare q̄ deus sit causa indurationis debēt intelligi deū esse causaʒ ob duratiōis q̄tū ad ordinationē: non q̄tum ad defectū. Et dat exēplū satis manifestū. Si qs eēt ad iudicatus morti vt scʒ periret fame ⁊ ego possem ipsi ministrare panē nec facio. Ego tūc iuste dicor facere: lʒ nihil faciaʒ: sed q: istud nō facere est ordinatū. Carentia ḡ cibi esset in isto causa mortis: ego aūt nō occidi: sed pmisi. Hec Bōauētu. sententialiter. Sed pulchrius ipse loquitur ⁊ alia multa satis pulchra ponit in littera.

Pro argumentoruʒ solutione.

¶ Pro solutione scōi argumēti nota q̄ scīus Bonauētura arguēdo dat maximā. Si aliqd est cā alicuius ⁊ oppositū est cā oppositi ⁊c̄. Et pmo posteriorum phus dicit. Si affirmatio est cā affirmatiōis: ⁊ negatio est cā negatiōis. Uñ sniaīr allegat hic scīus Bonauen. pbm. Ut si habere pulmonē est causa respirandi: ⁊ non habere est cā nō respirandi. Sʒ velle misereri est cā gratificationis: ḡ nolle misereri est causa obduratiōis. Prima solutio nō placet. ¶ Dicendū ḡ q̄ phs loquif de cā prima ⁊ immediata: ⁊ q̄ est tota causa nō exigēs aliam: ⁊ in oi tali tenet (hec etiā est glosa Scoti) Sed q̄uis volūtas dei sit causa ⁊ efficiens gratificatiōis: tñ ad salutē cōcurrit liberū arbitrium vt cōsentiēs. Quia ergo ista duo ꝯcurrūt q̄libet horū pōt causare defectū: ⁊ nō causat diuina voluntas q̄ est liberalis: mas sed causat liberū arbitriū: qd̄ q̄uis nō possit neq̄ sufficiat efficere pōt tñ esse deficiens causa. q̄ sufficiens est ad defectū effectus. In bonis eni facilius est destruere q̄ ꝯstruere. ¶ Itē si aliqd p sui p̄sentiā est causa alicuius: per sui absentiā est cā oppositi. Hec alia maxīa est phi. Et sumif ex scdo phisicoꝝ: vbi dicit q̄ si nauta est cā salutis nauis p suā presentiam idest per directionē ⁊c̄. si ḡ esset absens nō scʒ dirigēdo q: dormiēs vel ebrius: eēt causa piclitatiōis nauis. Si ergo deus p sui p̄sentiam est causa molificatiōis cordis: p sui absentiaʒ est causa obduratiōis. ¶ Rñdet q̄ cū absentia alicuius est malum aut ipse est causa sue absentie aut nō. Si ille est causa sue absentie: dicif p consequēs causa esse eius qd̄ incurrif ex absentia. Exēplū de interficiente nautā. Deus autē nō est causa absentie sue a peccatore: imo q̄tum est de se semper est paratus pn̄s esse: scʒ per gratiam: ideo reuera nullo modo dicendus est causa nostre obduratiōis. Sʒ illud ratione cuius se iuste absentat: ideo vere nostrum peccatum ⁊ non deus est causa. Peccata enī nostra diuiserunt inter nos ⁊ deum nostrum.

Circa distinctionē. xlj. q̄ duos hʒ articulos. Circa pm̄ q̄ arti m q̄rif Utrū p̄destinatio vl reprobatio i nobis hēat cāʒ meritoriā. ¶ Cā meritoria duo icludit. s. cāʒ ⁊ meritoriū. Pro declaratiōe q̄ notādū est q̄ cā capif dupl'r. Uno° ꝓprie ⁊ stricte: ⁊ sic est aliq̄ res q̄ hʒ aliā reʒ tanq̄ effectū suum: quā causat seu efficit. Et distinguif in efficientē: finalē materialē ⁊ formalē. De ista non est qō pn̄s. Alio mō causa capif large: ⁊ sic dr̄ esse vna ppō inferēs aliam naturali ꝯña: ⁊ causali necessaria: ⁊ nō ecōuerso: vt q: sol lucet dies est. ¶ Regula. Qñcūq̄ ex vna propōne infert̄ alia nā li ꝯña ⁊ nō ecōuerso: tūc ipsa est cā scōe. Et h mō accipitur cā in q̄one ista. ¶ Pria propō. In agētibus mere naturalibus nō est repibilis cā meritoria. Probatur: q: cā meritoria nō est nisi voluntas vel actus sequēs voluntatē: sed in agētibus mere naturalibus nō est voluntas nec talia sequunf voluntatē. ḡ ⁊c̄. ¶ Scda propō. In sola natura intellectuali reperif cā meritoria. Pʒ: q: nihil meretur nisi volēs. ḡ ⁊c̄. ¶ Tertia propō suprema nā intellectualis siue diuina nō pōt repiri cā meritoria. probaf: q: cā meritoria nō est repibilis nisi apud illā naturaʒ q̄ pōt mereri ⁊ demereri. Sʒ nā diuina nō ē hmōi. ḡ ⁊c̄. Maior pʒ: q: iō dr̄ cā meritoria: q: meref vl demeref. Minor pʒ: q: nulla creatura pōt mereri vel demereri nisi respectus eius nāe q̄ pōt ipsam premiare. ¶ Quarta ppō. Causa meritoria nō est ꝓpe efficiēs nec finalis: nec formalis: nec mālis respectu pmij. pʒ: q: cā meritoria nō ē nisi merita: sʒ solus de° causat effectiue glīaʒ subiectiuā. neq̄ ē cā finalis. ḡ ⁊c̄. ¶ 5ª ppō. Cā meritoria large capta est duplex. Una est mali: ⁊ hec proprie loquendo dicitur causa demeritoria. Alia est boni: hec proprie dicitur meritoria. ¶ Correlarium. In titulo questionis sancti Bonauenture capitur causa meritoria large. ¶ Sexta propositio. Causa meritoria licet non sit proprie causa est tamen dispositio necessaria prerequisita: stante lege dei ordinataʒ ad habendam gloriam. Statuit enī lex diuina q̄ nullus vnq̄ saluabit sine meritis suis proprijs: ⁊ hoc si fuerit adultus vtens ratione: vel alienis si fuerit paruulus. ¶ Correlariū. Cā meritoria dicitur causa q: dispositio ad gliam vel ad penam.

Resolutio

q̄onis stat in sex ꝓpositiōib°. ¶ pª ppō. Sicut in p̄destinatiōe tria itelligunf scʒ eternū ꝓpositū: tpalis gratificatio: finalis glorificatio: ita i obduratiōe tria itelligunf scʒ eternū ꝓpositū tpalis obduratio: ⁊ finalis dānatio. ¶ 2ª ppō. Lʒ pena ⁊ glīa cadāt simpl'r sb merito: eternū tñ ꝓpositū: eo q̄ eternū: nullum pōt hēre meritū. 2ª pe pʒ: q: ꝓpositū eternū est voluntas diuina. ¶ 3ª ppō. Lʒ obduratio tpalis cadat simpliciter sb merito: gratificatio tñ tpalis non cadit simpliciter sub merito: nec tamen simpliciter est extra meritū. Prima ps p3 q̄ ꝓpōnē p° q̄ vltimam pterite

pterite distinctionis. Scda pars declarat p seque
tem ppōnem. ¶ Quarta ppō. Triplex est meritū.
Quoddam est meritū cōgrui. Et est qn hō existēs
in pctō facit qđ in se est: ⁊ p se: vt si qs existens in
mortali pponit pfiteri ⁊ humiliat se orans deū: vt
ipm eripiat a pctō. Aliud est meritū digni: ⁊ est qn
aliquis existens in gratia oret vel facit opus bonū
pro alio. Et fit solū ab existente in gratia. Tertium
est meritū pdigni: ⁊ est qn homo existēs in gratia
facit aliqđ opus bonū vel orat p se. Vn̄ nullus pec
cator pōt mereri merito pdigni. ¶ Corr^m primū.
Meritū congrui dr̄ meritū ƀz qd a modernis: qr
meritū proprie est respectu vite eterne. ¶ Scđm
correlariū. Meritū tam de digno q̄z de condigno
solū fit ab habente gratiā: qr nō est dignū: vt de^s
peccatores audiat. Vn̄ dicit. S. Bōauētura. Pec
cator q̄diu est peccator oi bono est indignus. pz:
qr peccator est inimic^s dei mortalis. Vn̄ exēplari
ter loquendo. Sicut aliqs existēs inimicus morta
lis alicui^s est indignus vt elemosynā ab eo accipi
at (lz ille in tpe necessitatis te[illegible]) sic magnus ele
mosynarius ille .i. deus nihil obligat pctōri ⁊c̄.
¶ Quinta ppō. Licet gratificatio possit cadere sb
merito congrui: ⁊ sub merito digni: nunq̄ tn̄ pōt
cadē sb merito cōdigni loquēdo scz de pma gr̄a.
¶ Sexta ppō que est pclusio rn̄sius. Predestiatio
⁊ reprobatio q̄tum ad principale significatū: nun
q̄ cadunt sub merito tn̄ q̄tum ad cōnotatū cadūt
sub merito differenter tn̄: qr reprobatio cadit sub
merito simplr: pdestinatio vero ƀm qd. ¶ Corr^m
primū. Reprobatiōis est cā demeritoria ex parte
presciti. Vn̄ ista cālis est vera. Quia iste peccabit fi
naliter ipse dānabit. ¶ Scđm correlariū. Prede
stinationis nō est cā ex parte pdestinati. Vn̄ pz ex
dictis q bene pcordat doctor subtilis cum sancto
Bonauē. ¶ Notandū finalr q propositū nō dan
di vitā eternā non hz causaz demeritoriā: sed pro
positū pūiendi eternalr ⁊ obdurādi hz cāz demeri
toriā. Hoc enī est pnotatū: illō vō p se significatū.

Secundo querit. Vtrū predestiatio ⁊ re
probatio habeant in deo rōnē
motiuā. Termini supius sunt declarati. ¶ Notā
dum tn̄ q triplex est ratio. Prima est cālis: ⁊ est il
la que est pductiua seu cātiua alicuius effect^s. Vel
est illa per quā causat cā effectū suū tanq̄ per rōnē
causandi: vt ignis per calorē suuz calefacit aquā.
¶ Prima ppō. Predestinatio ⁊ reprobatio nullā
habēt in deo rationē causalē. Pz ex dictis. Vn̄ p
rie questio nō est de illa rōne: qr de hac nō est du
biū. Alia est ratio meritoria ⁊ est actus aliqs meri
tori^s cui de lege dei ordiata corrn̄det gloria eter
na pro premio. ¶ Scđa ppō. Licet reprobatio ha
bet causam meritoriā in malis: tn̄ pdestinatio nō
hz cām meritoriā simplr. Nec de illa est qō .3^a est
rō cōgruitatis vel pgruentie: ⁊ est illa que probat
pueniētiā vel decentiā alicuius opis. ¶ Tertia
ppō. Ratio congruitatis remunerationis est: ois

fideliter seruiens deo premiabitur gloria eterna.
¶ Quarta ppō. Licet pdestiatio ⁊ reprobatio ha
beant rōnem pgruitatis tam generalē q̄z specialē
specialis tn̄ nō est nobis certa. ¶ Et vr̄ velle in so
lutione scđa de assignatione beneplaciti p sacram
scripturā: q sit aliqua cā reprobationis ⁊ pdestia
tionis a priori ppter quid: ⁊ est voluntas diuina.
Alia est cōgruitatis ⁊ a posteriori ⁊ sunt demerita
vel merita. Sensus ergo qōnis non est de pdestia
tiōe ⁊ reprobatiōe inq̄tū dicūt volūtatē: vel actū
voluntatis diuine. Sed intelligitur q̄tum ad cō
notatum que oritur ex parte voliti: sic q illa ratio
se tenet ex parte obiecti.

Respondendo ad qōnē Doctor sera
phicus narrat duas
opiniones: quarū primā improbat ⁊ scđam tenet.
¶ Prima opinio stat in vna pclusiōe. Licet ratio
causalis ⁊ meritoria pdestinationis dari nō possit
tn̄ ratio pgruitatis ⁊ decētie assignari pōt. Et sic q̄
ratur que est illa. Rn̄dēt. ¶ Corr^m. Volūtas diui
na sibiipsi est ratio. ¶ Sed contra. Si eni nō esset
alia ratio q̄re deus istum elegit: aliū non. ergo la3
non occulta dicerentur diuina iudicia: sed mani
festa: cum quilibet hanc rationem capiat.

Opinio propria sancti Bōauēture stat in
aliqb^s dictis ⁊ correlarijs. ¶ Pri
mū dictū. Propositū dei eternū (sicut dicit Aug.)
⁊ voluntas illa rōnabilissima est: ⁊ rōnē hz ab eter
no: aliā ⁊ aliā nō tn̄ ppter essentiā: sz ppter pnota
tum. ¶ Scđm dictū. Que autē sit illa rō vel ista in
electiōe vel reprobatiōe hoium: nobis nō est oīno
notū nec oīno ignotū. ¶ Propter hoc notādū q
quedā sūt opa que execūt a volūtate diuina cū aliq
alio ad hoc ordinato ordine necessitatis: siue ne
cessitatē sumamus in causando: siue i merēdo vl
vel disponēdo: vt pluere ⁊ remunerare siue salua
re ⁊ dānare. ¶ Corr^m. Voluntas diuina respectu
taliū opm hz rōnē in gn̄ali ⁊ spāli. pz. Quia si q̄ra
tur q̄re vult deus pluere? Rn̄det. ppter nr̄a3 vtili
tatem: ⁊ hec est rō gn̄alis ⁊ si querat q̄re vult plu
ere in hyeme. Rn̄det: qr vapores aquosi magis i
hyeme abundant q̄z in estate: ⁊ hec est rō spālis.
¶ Silr si querat q̄re magis vult saluare petrū q̄z
iudam? Rn̄det: q quia iste habuit bona merita: il
le vero mala. ¶ Scđo sunt q̄dā opa que sunt a di
uina voluntate: cū aliq̄ alio ad hoc ordinato ordi
ne pgruitatis: vt est nr̄a gratificatio vl iustificatio
que est a diuina voluntate cuz pparatiōe ⁊ coopa
tione liberi arbitrij. Adiutores eni dei sumus. Et
hoc dictū est ƀm pgruentiā ⁊ legem cōem. Nā ali
qn̄ sine pparatione ⁊ coopatiōe iustificat: vt pz de
scificatis in vtero: ⁊ de btō paulo vt dicūt aliqui.
¶ Corr^m. Volūtas diuia respectu taliū operū hz
rōnē i gn̄ali ⁊ in spēali: sed certā in gn̄ali: ⁊ i spēa
li occultā. pz. Quia si querat quare deus vult hūc
iustificare? Rn̄det ad mie sue ostēsionē. Et sic q̄ri
q̄re nō vult oēs hoies iustificare volūtate bn̄placi

ti: vel voluntate pñte. Respõdet ppter iustitie sue manifestatiõe; Un Aug. xxij. de ciuita. dei. Si remanerẽt oẽs in pena: nõ appareret̃ misericors grã redimẽtis: ꝛ si oẽs trãsferrent de tenebris ad lucẽ: in nullo apparet seueritas vltionis diuine ꝛc. Et hec est rõ in gñali. ℂ Si aũt q̃rat de rõne spẽali: q̃re. s. vult magis illum saluare ꝛ istum dãnare: duobus filijs demonstratis: vt Petro ꝛ iuda in puris nãlibus exn̄tibus. ℂ Rñdeo. Licet possent eẽ multe rõnes ꝯgruẽtie: nõ ẽ tñ ibi certitudo a parte rei: p3: q2 cum cognitio nr̃a pendeat a certitudine rei: nullus certã notitiã huius habẽ põt: nisi sibi reueleẽ ab illo cui dubia sunt certa. ℂ Et si querat q̃re illa notitia nõ fuit nobis reuelata? Rñdet q2 nõ fuit nobis expediẽs ad salutẽ illa cognitio: sõ deus eã a nobis occultauit ppter cõseruãdã hũilitatẽ. Ideo apls nõ fuit ausus illã ingrere: s3 ondit defectũ nr̃e intelligẽtie cũ clamauit. Ad Rom. xi. O altitudo sapientie ꝛ scientie dei: q̃ incõphẽsibilia sunt iudicia eius ꝛ inuestigabiles vie eius.

Circa secundum articulũ qui est de interminabilitate diuine cognitionis pmo querit. Utrũ deus cognoscat res per modũ cõplexionis. ℂ Pro cuius declaratiõe Notandũ q̃ triplex est cõplexio. s. vocalis: intellectualis ꝛ realis. ℂ Cõplexio vocalis est illa que est in voce seu orõne vocali Et est duplex. s. distãs: ꝛ est illa cuius extrema vniunt sibi inuicẽ mediãte copula v̈bali: vt hõ est albus. Et dr̃ distãs: q2 pdicatũ distat a subiecto mediante copula: vel q2 multũ distat a voce incõplexa. Plus eni distat q̃ indistans: vt hõ albus. Cõplexio aũt indistans est illa cuius extrema imediate sibi vniunt. quorũ tñ alterũ est determinatio: ꝛ alterum eius determinabile: vt hõ albus. Et ad hanc cõplexionẽ tria requirunt. Primo plures voces significatiue. Scdo requirit q̃ sibi imediate vniãtur sic tñ q̃ vna se habeat p modũ determinabilis ꝛ alia p modũ determinatiõis defectu cuius illa hõ aĩal non est cõplexio vocalis indistãs. Tertio q̃ illa vox cõplexa (indistãti cõplexione) significet suũ sigñũ mediante ꝯceptu cõplexo. Nec hic est sermo de cõplexione lr̃arũ ꝛ syllabarũ: sed vocũ. ℂ Pro scd̃a cõplexione sciendũ q̃ p prius cõplexio est in intellectiõe seu intellectu q̃ in voce. ℂ Cõplexio igit intellectualis est illa que est in actu intelligendi cõplexo: seu cõceptu intellect' cõplexo. Unde duplex est cõceptus sc3 Simplex: ꝛ est vnius rei intelligibilis simplex intuitus. Cõceptus cõplexus est duarũ rerũ vel pluriũ simul appꝛehẽsarũ complexus intuit': vt intellectio qua qs intelligit hominẽ eẽ coloratũ. ℂ Pro maiori declaratiõe sciendũ q̃ vnaqueq3 res põt concipi ab intellectu nostro dupl'r. Uno mõ sm se ꝛ absolute nõ cõparãdo ip̃3 ad aliam rem. Et sm hãc ꝯsiderationẽ fit ꝯcept' seu intellectio simplex: vt qñ intelligo hoiem. Alio modo per cõparationẽ ad aliam re3: seu sub habitudine ad aliud: vt intelligendo hominẽ per comparationẽ ad calorẽ: vt hõ est calidus. ℂ Nota que sequuntur sunt de mente. S. Bonauentu. ℂ Propositio. Ois intellectus cognoscens multa: ꝛ per multa: quia sc3 vel per multas species: vel per multas intellectiões cognoscit per modũ complexionis. ℂ Correlariũ primum. Intellectus angelicus cognoscit per modũ cõplexionis. p3: q2 angelus h3 diuersas intellectiones: nec vnica intellectione intelligit q̃cunq3 intelligit. ℂ Scd̃m correlariũ. Intellect' hũanus cognoscit p modũ cõplexionis. ℂ Tertiũ corr^m. Intellectus diuinus non cognoscit per modũ cõplexionis cõplexiõe q̃ se teneat a p'te intellectiõis q2 ꝛ vnicã h3 intellectionẽ ꝛ vnica rõnẽ intelligẽdi sc3 diuinã eẽntiã. ℂ Cõplexio realis nihil aliũ est q̃ cõpositio rei. s. obiectiua ad ex' existẽs est realr cõposita ex pluribus rebus realibus. Unde cõplexio realis: ꝛ cõpositio real idẽ sũ.

Resolutio qõnis stat in vna distinctiõe ꝛ quatuor propositionibus.

ℂ Distinctio. Deũ cognoscere res p modũ cõplexionis põt intelligi tripl'r. Aut enim modus cõplexionis cadit circa res vt existentes. Et tũc est sensus deus cognoscit res cõpositas vt cõpositas. Alio mõ vt cadit sup rem vt est cognita ab itellectu nr̃o ꝛ vt exprimit p voce. Et tũc est sensus q̃ deus cognoscit res: nõ tñ vt sunt: s3 etiã vt intellect' exprimit. Tertio mõ põt intelligi q̃ modus cõplexionis cadat circa intellectũ diuinum. ℂ Prima ꝓpositio. Deus cognoscit res p modũ complexionis sic q̃ modus cõplexiõis teneat se a parte rerũ. Et est sensus. Deus cognoscit res p modũ cõplexiõis existẽ. i. esse cõpositas. puta ex mã ꝛ forma: vel ex accidẽte ꝛ subiecto. ℂ Scd̃a ꝓpositio. Deus cognoscit res p modũ cõplexiõis: vt mod' cõplexionis cadit circa res: vt itellectas a nobis ꝛ expssas a nobis: q2 intelligit ꝛ voces ꝛ itellectiões. ℂ Tertia ꝓpõ. Deus nõ cognoscit p modũ cõplexiõis. vt modus cõplexionis cadat circa intellectũ diuinũ. p3: quia vnica ꝛ simplicissima intellectione intelligit omnes res. ℂ Quarta ꝓpositio. Intelligere multa p multa per modum complexionis non est omnino pfectionis nec est oino imperfectiõis. Patet p3 a pars: quia oẽ quod est oino perfectionis simpl'r debet deo attribui. Nec oino imperfectionis ideo repugnat sensui. ℂ Tamen circa primũ argumentu3 posset qs errare. Un pro maiori resolutione notãde sunt quedã ꝯclusiões. ℂ Pria ꝯclusio. L3 sensus iterior ꝛ exterior nõ possit formare cõplexiões distantẽ: tñ p3 q̃ facit ꝛ cognoscit cõplexionẽ indistãtẽ. p3. n. q̃ imagiatiua imagiat mõtẽ aureũ. Itẽ visus cognoscit vinũ in vase vel vitro: cũ qs vult bibere ꝛ incaustũ in cornu: licet nõ cognoscat p̃o p'rie hoc esse in hoc: sed hoc est ipsius intellect'. ℂ Scd̃a ꝯclusio. L3 nulla cõplexio in eẽ reali fuerit ab eterno: tñ veritates significate p cõplexa fuerunt ab

erũt ab eterno: vt veritates significate p̄ has: deus est bonꝰ: deus est colēdus: deus est creatiuus ₇c. Prima pars p₃: q₂ ois cōplexio vel est vocalis vel intellectualis vel realis. Sed nulla res composita fuit ab eterno: neq₃ vox: nec cōplexio intellectualis q₂ talis solū cōperit intellectui creato ergo ₇c.

Queritur secundo.

Utrū enūciabilia siue cōplexa q̄ deus semel cognoscit semp cognoscat. In proposito enunciabilia idem sunt quod enunciationes. Et complexa capitur hic pro propositionibus mentalibus vel vocalibus.

Resolutio

qōnis ꝑm ꝓpriã opīonē stat in vna distinctiōe ₇ q̄tuor ꝓpōnibus. ¶ Distinctio talis est. Scire diuinū pōt capi duobus modis. Uno mō large: ₇ idem ē qđ intelligere diuinū seu cognoscere: inq̄tum extendit se ad oīa cognoscibilia. ¶ Prima ppō. Deus scit hoc mō oīa complexa ₇ incomplexa: oīa necessaria ₇ contingētia: oīa possibilia ₇ impossibilia: oīa vā ₇ oīa falsa. ¶ Scđa ppō. Scire large captū nihil cōnotat a pte obiecti cogniti: neq₃ actualem existētiā: neq₃ possibilitatē: neq₃ veritatē: neq₃ falsitatē. P₃: q₂ deus notitia appꝛehensiua (vt alij dicūt) cognoscit etiā impossibilia ₇ falsa. Alio mō scire sumit stricte: ₇ est idē quod verum cognoscere. ¶ Tertia ppō. Scire hoc mō nō est de falsis neq₃ de impossibilibus: nec ꝓpꝛie est de incomplexis. ¶ Quarta ppō. Scire stricte captū cōnotat ex pte obiecti veritatē. Un̄ dicit sctūs Bonauētu. ꝙ scire vno mō capit vt est verbū ꝓhereticū idest adhesiuum: vera aūt deus cognoscit cognitione adhesiua vel assensiua. Uel dicit ꝓhereticū .i. electiuum: vā aūt eligunt ex falsis: tñ prima expositio est melior. ¶ Alij aūt vt Scotus ₇ Ockam dicunt ꝙ sit cognitio appꝛehensiua ₇ adhesiua ₇ est idē. Pria cognitio est omniū tā possibilium q̄ impossibiliū. Scđa vo sc₃ adhesiua tm̄ est verorū. ¶ Pro maiori resolutiōe notāde sunt aliq̄ ꝓpōnes p ordinē ipsius Ockam. ¶ Prima ppō. Oīa enūciabilia q̄ deus semel cognoscit semp cognoscit accipiēdo scire pmo mō. ¶ Scđa ppō. Non oīa enunciabilia siue cōplexa q̄ deus semel cognoscit sciuit semꝑ vel cognoscit semp: capiendo scire stricte. p₃. Deus enī sciet me morientē: ₇ tñ stricte loquendo adhuc nō cognouit. Itē cognoscit ₇ scit me modo legere hanc lectionē: ₇ prius nō sciuit stricte: prius enī non erat verū. ¶ Tertia ꝓpositio. Licet deus possit aliqua scire de nouo que prius non sciuit: nō tñ est nouitas in scientia dei: sed solū in obiecto cognito. Pria ps p₃ ex dictis. Scđa ps declarat sic. Sicut enī deus pōt multa creare de nouo: q̄ prius non erāt: nec prius deus ea creauerat: nec iō ē mutatio in potentia creatiua dei: sed solu₃ in obiecto creato: sic est in ꝓposito. ¶ Quarta ppō. Licet deus possit scidere multa scire q̄ nunq₃ sciuit: non tñ pōt scire plura q̄ sciuerit. Probat: q₂ deꝰ ab eterno cognouit oīa vā. Sed nō possunt esse plura vā q̄ fuerint. ḡ deus nō pōt plura scire (etiā stricte capiēdo) q̄ sciuerit. Minor pbat p ꝓpōnē sequētē. ¶ Quinta ꝓpō. Licet qđ est veru₃ in vno tpe: possit esse falsum in alio tpe: tñ in oī tpe vera sunt equalia quo ad nūm. Prima ps p₃. Scđa pbat. q₂ q̄libet ꝓpō vera habet suam ꝓpōnem falsã sc₃ ꝯdictoꝛiã ipsius. In oī ḡ tpe tot sunt vā quot falsa. Sed quādocūq₃ vna propositio vā fit falsa. eius ꝯtradictoꝛia semp fit vā. Et hec sunt de mēte Ockam qui declarat. S. Bonauentu. Nec est de numero nominaliū quoꝝ opīnionē recitat sctūs Bonauentura ₇ vocat eos nolales ab vnitate nominis. Sed doctoꝛ subtilis ēt posset dici nominatlis: q₂ notabilis. ¶ Dicūt ergo isti nolales ꝙ sicut albus: alba albū. Licet sint tres voces: vt pz: est tñ vnum nomen quia significant re₃ eādem: sic xp̄s est moꝛiturus: xp̄s moꝛtuus: xp̄s moꝛitur: licet sint tres cōplexiōes: sunt tñ vnū enūciabile. q₂ res eadem significatur per omnes tres. ¶ Sed hoc ē contra pħm in p̄dicamentis dicentē ꝙ eadē oīo prius vel pꝛimo est falsa: postea vera: vel econtra. ¶ Propositio pꝛima. Implicat ꝯtradictionem ꝙ albus: alba: albū: sint tres voces: ₇ vnum nomen. Hoc probatur sic. Impossibile est multiplicare superius nisi multiplicādo inferioꝛa. Uel sic. Impossibile est inferiori non multiplicato multiplicari (secundum illud inferius) ipsum per se superius: sed vox est superius ad nomen etiam secū dum grāmaticos. ergo posito ꝙ sit vnu₃ nomen implicat ꝙ sint tres voces ₇ nō vna. Itē ēt mala ē eoꝝ adaptatio q₂ enūciabile non sigat rem. ¶ 2ª ꝓpō. Nulla ꝓpō kathegoꝛica significat re₃: sed significat modum se habēdi: idest significat rem taliter se habere: vnde homo est albus significat ꝙ homo hēat in se albedinem. Un̄ Aristoteles. Esse quandā cōpositionē significat quā sine extremis nō est intelligere. ¶ Coꝛrelariū. Tria sunt enūciabilia sc₃ xp̄s nascit: xp̄s natus est: chꝛistus nascetur: quoꝛum vltimū est hereticū. p₃. Quia hereticū est dicere xp̄m nascitur ū de ṽgine. Maria ₇c.

Circa distinctionem

q̄dragesimāsecūdā pꝛio querit. Utru₃ deus possit aliqđ aliđ a se. ¶ Pro declaratiōe ter minoꝝ. Notādū ꝙ possibile cōplexū accipit tripłr. Uno mō vt distinguit cōtra veꝝ. Et sic oīs ꝓpō falsa: q̄ tñ pōt esse vā: est isto mō possibilis. Ex quo p₃ ꝙ due reqrūtur cōditiōes ad tale possibile cōplexū. Prima ꝙ sit falsu₃. Scđa ꝙ possit esse verū. Secūdo mō capit vt distinguit cōtra necessariū. Un̄ Ois ꝓpositio q̄ pōt esse vera ₇ potest esse falsa: seu ois ꝓpositio ꝯtingēs: dr̄ possibile cōplexū hoc mō. Tertio capit put distinguit ꝯ impossibile. Et sic ois ꝓpōsitio q̄ nō est impossibilis: est possibilis. Cū ergo necie ꝓpositiōes ₇ contingentes non sint impossibiles: sequit

ꝙ sint possibiles hoc modo. ¶ Possibile aũt icõplexũ put distinguit̃ ꝯ necessariũ: accipit̃ et duob⁹ modis. Uno mõ vt distinguit̃ ꝯtra necessariũ ex se formaliter. Et sic dicit̃ esse omne creatũ possibile. ¶ Correlariũ. Solũ deus illo mõ nõ est possibilis loquẽdo de entibus. Et tale possibile cõuertit̃ cum causabili: creabili ⁊ creatura. Et de hoc possibili in cõplexo ex se formaliter est qð. immo tota distictio Alio modo possibile incomplexum capit̃ vt distinguit̃ cõtra necessariũ ex se formalr̃ ⁊ a se. Hoc mõ cõuertit̃ cũ productibili ⁊ sic filius in diuis ẽ possibilis. ⁊ hoc modo non est obiectũ diuine potẽtie. ¶ Deinde sciẽdũ ꝙ oĩpotentia sic describit̃. Oĩpotentia est potẽtia est potentia actiua: causatiua ꝑmi efficientis: respectu cuiuscunq̧ creabilis seu causabilis. In hac descriptiõe quattuor ponunt̃ ꝑticule. Declarãdo ergo grãmaticaliter. Omnipotentia est terminus cõpositus ex ly omnis ⁊ potentia. Uñ rõne ly omnis importat vniuersalitatem: nõ in potentia: cũ vnica sit in diuinis sed respectu obiectoꝝ possibiliũ. Prima ꝑticula est. Potentia ⁊ ponit̃ loco generis. Dicit̃ scðo actiua ad differentiã passiue. Ois eñi potentia passiua inq̃tum passiua est impfectionis. Dicit̃ tertio causatiua: q̃ scʒ est respectu alicuius termini essentialiter distincti ab eo: ⁊ dr̃ ad differentiã ꝓductiuitatis: q̃ põt dici large potentia actiua. Quarta ꝑticula ꝑmi efficientis: ⁊ dr̃ ꝓpter maiorẽ expressionẽ. ¶ Correlariũ. Nullũ scðarium agens est omnipotẽs. Et capitur duplr̃ oĩpotentia. Uno⁰ methaphisice: ⁊ sic ẽ po² actiua cãtiua: ꝑmi efficientis respectu cuiuscũq̧ creabilis mediate vel imediate. Alio modo capit̃ theologice. ⁊ sic est potentia actiua: causatiua: primi efficientis: respectu cuiuscunq̧ creabilis imediate. Quicquid eñi potest deus mediantib⁹ causis secundis potest sine ipsis. Et dicit̃ potẽtia theologica illo modo: q2 est mere credita. ¶ Correlarium primũ. Generatio filij ⁊ spiratio spũssancti nõ sunt obiectũ diuine potẽtie. ¶ Scðm correlariũ. Pr̃ ⁊ filius ⁊ spũssanctus sunt eq̄ potẽtes. ¶ Tertiũ correla. Omnipotentia nõ est aliq̃ potentia distincta cõtra intellectũ ⁊ voluntatẽ. pʒ: q2 nulla tertia potentia executiua est. ponenda in deo: sed bñ in angelis ⁊ in nobis. ¶ Quartum correlarium. Omnipotẽtia est ipsa voluntas diuina q̃ est ꝑncipale significatũ ipsius oĩpotẽtie: connotat tamen vltra hanc omnem creaturam inq̃tum est possibilis fieri: vel omne possibile.

Resolutio q̃ōnis stat in vna distinctione ⁊ duobus dictis. ¶ Distictio. Posse aliud vel in aliud põt intelligi duplr̃. Uno mõ tanq̃. indistinctũ vel diuersuz ꝑʒ essentiã: ⁊ remotũ ꝑm distantiã. Et ad hoc vt aliqd agat ꝑʒ illð posse ꝑreq̃rit̃ approxĩatio. ¶ Primũ dictũ. Posse agere ĩ aliud nõ põt cõpetere deo h̃ mõ: q2 deus a nullo est distans eo ꝙ vbiq̧ est. Alio mõ põt itelligi aliqd posse in aliud tanq̧ in diuersum ꝑʒ eẽntiã ⁊ formã: non tñ tanq̧ remotũ ꝑm aliquã distantiã. ¶ Scðm dictum. Deus põt agere in aliqð vel põt aliud hoc mõ. Nec eñi ponit distantiã: nec dependentiã: nec indigẽtiã. ¶ Pro solutione penultimi argumẽti. Nota ꝙ duplex est potentia. Que dã est suus actus seu potentia infinita: hec nullius indiget. Alia ẽ po² q̃ nõ est suus actus: siue potentia finita: hec semper dependet ab alio in agẽdo.

Secundo querit̃. Utrũ deus possit ĩ omne illud in quod potest omne agens creatum. ¶ Pro declaratiõe terminoꝝ notãduʒ ꝙ duplex est agens scʒ Primũ vel primariũ: ⁊ dr̃ esse ipse deus qui est causa cuiuslibet effectus primaria. Aliud est agens scðʒ siue secundariũ: ⁊ dr̃ oẽ agẽs creatũ qð dicit̃ causa scða. Et hec dependet a primo agente. ¶ Primũ documẽtũ. Qñcunq̧ cõcurrunt plures cause ad ꝓducenduʒ eundem effectũ: illa q̃ est ꝑfectior altera: dr̃ prima respectu alterius ꝑmitate ꝑfectiõis vt sol ⁊ ignis cõcurrũt ad causandũ calorẽ. ¶ Scðm documentũ. Qñcunq̧ sunt aliq̃ cause q̃rũ vna põt effectus producere q̃ alia. illa q̃ in plures põt effectus est ꝑma causa: ꝑmitate illimitationis. ¶ Correlariũ. Iste ꝑmitates non sunt eedẽ. Sol eñi cõcurrit cũ deo ⁊ homie ad generationeʒ hois. Cõparãdo ꝙ solẽ ⁊ hoiem ad inuicẽ. Pʒ ꝙ hõ est prima causa ꝑmitate ꝑfectiõis. sol autẽ est causa prima ꝑmitate illimitatiõis. ¶ Uñ cã põt dici ꝑma ꝑmitate durationis duobus modis. Uno mõ q2 ipsa ꝑcedit aliã inesse quo ad durationẽ. Alio mõ q2 ꝑus duratiõe causat q̃ alia. Exẽplũ. Si aliqs prius trahat nauiʒ ⁊ alius adueniẽs adiuuet eũ. ¶ Cõclusio ꝑma. Deus est simplr̃ prima cã ꝑmitate ꝑfectionis. pʒ: q2 est ꝑfectissimus. ¶ Scða ꝯclusio. Deus est simplr̃ ꝑma cã ꝑmitate illimitatiõis. pʒ: q2 oĩno illimitatiuus est in cãndo. ¶ Tertia cõclusio. Deus est simplr̃ ꝑma cã ꝑmitate duratiõis ꝑmo mõ. pʒ: q2 ẽ eternus. ¶ Quarta ꝯclusio. Deus nõ ẽ cã ꝑma vliter idest respectu cuiuscũq̧ causabilis primitate duratiõis scðo mõ. Quinta ꝯclusio. Lʒ deus non sit cã ꝑma vliter ꝑmitate durationis scðo mõ. põt tñ eẽ cã ꝑma tali ꝑmitate. pʒ: q2 deus posset me cõseruare ꝑ aliqð tẽpus sine causalitatibus causarũ scðarũ: ⁊ post illud tẽpus posset velle cõcurrere causas scðas. ¶ Agẽs secũdariũ qð dr̃ causa scða est oẽ agẽs creatũ ꝙ depẽdet ĩ sua actiõe a primo agẽte. Et est duplex. Quoddã est nãle: ⁊ ẽ illð qð positis oib⁹ necẽio reqsitis ad agendũ: ⁊ nullo ipedimẽto existẽte ad h̃ vt possit agere nõ põt nõ agere: vel nõ est in ptãte sua non agere. Aliud est agens creatũ liberũ: ⁊ est illud qð positis oib⁹ necessario reqsitis ad agẽdũ: nullo ipedimẽto existẽte ad hoc vt possit agere: nõ necessario agit: sed in eius potestate est: vt agat vel non agat. Exemplũ de homine agente a proposito. ¶ Primum correlarium. Actio agentis naturalis nõ est in eius ptãte. ¶ Secundũ Correlariuʒ. Actio agentis liberi est in

est in eius ptãte. Et sic pz quo differant. ¶ Tertiũ corm. Sicut in ptãtes agentis nãlis non est eius actio: ita nec modus actionis vel agendi. Uñ nõ ẽ in ptãte ignis cõburere vel vrere itẽse vel remisse. ¶ Quartũ corm. Sicut est in ptãte agentis liberi sua actio: ita ẽt modus agendi. Uñ sicut in ptãte mea est ire ad ecclesiã dicere horas: ita etiã est in potestate mea dicere diligenter ꝛ debite.

Resolutio qõnis stat in vna distinctione ꝛ tribus dictis. ¶ Distinctio est talis. Posse in aliqua est triplex. Quoddam est posse in aliqua ꝛ qd posse est potentie simplr perfecte: vt posse intelligere. Aliud est posse potẽtie imperfecte: vt currere: ambulare: qz lz actum pducat recipit tñ illũ cursuz ꝛ fatigat. Tertiũ est posse impotentie simplr: sicut posse peccare. Hoc enim est potentia defectiue: sicut posse mori. ¶ Primũ dictum. Cũ potentia dei sit pfectissima illa saltez põt deus in se ꝛ per se: que ptinent ad potentiã simplr pfectã. Dr in se: qz talia sunt formalr in deo. Dicit per se: qz nullius alterius indiget. ¶ Scdm dcm. Lz deus per se possit i illa que ptinet ad potentiaz impfectã non tñ põt in se. Uñ. Deus posset per se tãqz cã totalis cãre in me cursum: sic qz solũmõ suscipere vel recipere illũ cursum. nõ tñ posset in se ipsum recipere cursum illũ. ¶ Tertiũ dcm. Deus non põt in illa que ptinent ad ĩpotentiã: nec in se: nec per se. pz: qz deus bm nãm diuinã nõ põt mori nec peccare. ¶ Corm. De rigore sermonis illa non est ɔcedenda. Deus põt in oẽ illud in qd põt agens creatũ: nisi cũ determinatione. ¶ Pro solutione primi argumenti. Nota qz potentia dr sex modis. Qz primo est quedã potentia oĩno actiua que est sufficiens ad actũ sicut potentia dei creatiua. scdo est quedã potentia pure passiua: que nihil agit: vt potentia mãe. Tertio est potẽtia defectiua vt potentia peccandi. Tñ si peccare dicat actũ cuz deformitate non solũ dicit potentiã defectiuã sz ẽt actiuã. Quarto est potentia ptim actiua ꝛ partim passiua: vt potentia ambulandi. Quinto est potentia ptim actiua ꝛ ptim defectiua: vt potentia scdm quã sibiipsi quis infligit penã. Sexta est potentia ptim passiua ꝛ ptim defectiua: sicut potentia ad moriendum. ¶ Propositio. Respectu dei ad intra nulla est harum potentiaruz: ꝛ hoc probant argumenta in oppositum.

Tertio queritur Utrũ diuina potẽtia se extendat ad oẽ illud qd alij agenti est impoẽ. ¶ Notandũ qz duplex est impoẽ. s. Incõplexũ ꝛ est aliqd figmentum cui repugnat esse in rerũ nã cui ẽt repugnat eẽri i exñtia actuali: vt chymera. homo irrõnalis. Aliud est ipoẽ cõplexũ ꝛ est aliqua enunciatio falsa: cui repugnat qz sit va. Uñ ad ipoẽ cõplexũ requirunt due ɔditiones. Prima ɔditio est qz sit falsa. Scda ɔditio ẽ: qz ei repugnet veritas. vt hõ est asinus. deus non est. ¶ Corm. Contingens falsuz nõ est impoẽ cõplexũ. ¶ Quodlibet illoz adhuc est duplex. Qz quoddã est ipoẽ incõplexũ simplr quoddã bz quid. Impoẽ incõplexũ simplr ẽ illud qd scz nec a deo nec ab aliquo agẽte creato põt cãri. Et dr figmẽtũ: qz nihil ei corrñdet in re. Aliud est impoẽ incõplexũ bz quid: ꝛ est illud qd nõ põt fieri nec est cãlitate agentis nãlis vt duo corpora esse in eodẽ loco. Cecũ a natiuitate illuminari. Et virginẽ parere. ¶ Sic ꝛ impossibiliũ cõplexorũ: qdã est impoẽ simplr. Et est ppõ falsa: que nec p potentiam nãlem: nec per supnaturalem põt verificari: vt deus non est. Cõplexũ vero impoẽ scdm quid: est ppõ falsa: que lz per potentiã nãlem non possit verificari: per potentiã tñ supnaturalez põt verificari. vt virgo parit filiuz. ¶ Põt ẽt sub alijs terminis dari distinctio impoẽis. Uñ quoddaz est impoẽ bm nãm. ꝛ est illud qd non põt fieri vel eẽ per nãm: lz possit esse per agens supnaturale. Et ppriijssime loqndo qd itelligit soluz de illo ipoẽ. Aliud ẽ impoẽ bm ips sine per accñs: ꝛ dr illud qd est preterituz seu qd aliqñ fuit. Et circa hoc est difficultas vt videbit. Uñ qd ista est subtilissima ꝛ preclarissima. Dixit enim agaton solon. Hoc solo priuat deus. facere ingenita q̃ genita sunt. ¶ Tertium est impoẽ bm disciplinã ꝛ est aliqd oppositum alicuius principij scie seu discipline. Un primum principiũ est. Opposita eidẽ bm idẽ nõ pñt inesse. Modo oĩa opposita pñt inesse eidem bm idem. Hec est impossibilis bm disciplinam.

Resolutio qõnis stat in vna distinctione duabus ppõnibus: ꝛ quatuor dictis. ¶ Distinctio est ipossibile est quadruplex. Quoddã est impoẽ pp limitationẽ agentis nãlis vel potentie: sicut virginẽ parere: vel vitulũ facere de trunco: ꝛ est exemplum anselmi. Aliud est impoẽ pp limitationẽ nře intelligentie. Intellectus enim nr pp pcm multa non intelligit: vt idem corpus esse in diuersis locis. Tertium est impoẽ pp priuationẽ ois exñtie bm oẽ ɔpõparationẽ: scz principij medij ꝛ vltimi: vt preteritũ non fuisse preteritum. Quartũ est impoẽ bz illustrationẽ veritatis eterne: ꝛ ordinẽ diuine sapie: sicut ẽ illud impoẽ duo opposita insunt eidem ꝛ bm idez. ¶ Propõ. Deus non põt facere preterita non fuisse. probat: qz oĩs factio: large capiendo factionẽ: vel est de ente ad non ens: ꝛ fundat in pho quinto metaphisice. Ubi dicit qz põt fieri mutatio de non subiecto ad subiectuz vel cc̃. Uel est de non ente ad ens vel est de ente ad ens. Exẽplũ primi. Annihilatio. scdi Creatio: sub qua cõprehẽdit generatio. Tertij: vt alteratio ꝛ sic de alijs. Quarta põt imaginari scilz de non ente ad non ens. sed hoc oĩno est impoẽ: qz nullius potentie est. ergo cc̃. ¶ Scda ppositio Quãuis deus de oĩ ente alio a se possit facere non ens: non tñ põt facere de preterito non preterituz. ¶ Primũ dcm. Omne illud qd est impoẽ solum propter limitationẽ naturalis potẽtie ẽ deo poẽ.

¶ Scd̃m dictum. Oĩ qd̃ est impoẽ solum ꝑpter limitationẽ nr̃e intelligentie: est deo poẽ. ¶ Tertium dictum. Omne illud qd̃ est impoẽ ꝑꝑ carẽtiam oĩs exñtie est deo impoẽ. Et dr̃ impoẽ scd̃m ipõs vel per accñs q2 lꝫ actus vel ens in se fuerit cõtingens: tñ q2 preteryt: non põt non preterysse: ꝛ preteritio accidit ei. ¶ Quartuꝫ dictum. Omne impoẽ ẜm illustrationẽ veritatis eterne: siue ordinem diuine sapientie: est deo impossibile.

Dubitatur Utrum deus possit facere ꝙ preteritum non fuerit. vel ꝙ preteritum non sit preteritum. ¶ Circa quod notandum ꝙ aliqui noĩales: ambulantes in circuitu non aggrediuntur difficultatem illam: sed dicunt illud clarum esse apud omnes doctos viros ꝙ omnes ꝑpositiones tales esse de rigore sermonis veras. i. preteritum potest non fuisse. vel preteritum potest non esse preteritũ. patet: quia omnis terminus cõmunis precedens hoc verbum potest: vel hoc nomen possibile: vel aduerbium possibiliter: supponit pro omni illo quod est vel fuit vel erit vl̃ potest esse. Preteritum ergo cum sit terminus cõmunis: sequitur ꝙ sic supponit. Et sic propositiones verificantur pro illis que in re sunt futura possunt tamen esse preterita. patet quia erunt preterita. ¶ Aliqui ẽt noĩales dicũt ꝙ ille sũt modales: ꝛ ideo possunt capi in sensu composito: vel in sensu diuiso. Sensus compositus est. Hec propositio est possibilis. p̃teritum non est preteritum. ¶ Sꝫ patet apud oẽm doctum ꝙ illa propositio est falsa: ideo distinctio est minus ad propositum. Sensus diuisus est: illa res que preteryt potest non preterysse. ¶ Aly moderni dicunt supposito ꝙ preteritum preterierit: deus non potest facere ꝙ non preterierit. ¶ Sed hoc nihil est quia nulli difficultãt vtrum deus possit futurum facere non futurum. patet enim ꝙ potest facere antichristum non futurum. Et tamen clarum est ꝙ supposito ꝙ sit futura aliqua res: non potest esse non futura. Item sicut deus non potest facere album inquantum album esse nigrum: sic non potest facere futurum inquantum futurum non esse futurum. ¶ Est igitur difficultas. Utrum sicut deus rem que est futura potest facere ꝙ non eueniat: ita etiã possit reꝫ que p̃teryt facere ꝙ nõ preterierit. ¶ Gilbertus porretanus ꝛ Guilhemus altisiodorensis tentanus partẽ affirmatiuã: ꝙ scꝫ deus posit facere ꝙ res p̃terita non preterierit. Et doctores vniuersi: atis anglicane. s. Oronienses tenent cõtra parienses illorum opinionem. Un̄ Gregorius de arimino ponit vtrãqꝫ opinionem rationes eoꝝ. ¶ Sãctus aũt hieronymus. his non obstantibus. tenet ptẽ negatiuam: Unde sic loquitur. Audacter dico ꝛ dicã ꝙ deus licet sit omnipotens: nõ tamen potest virginem suscitare post ruinam. i. de corrupta nõ potest facere virginem. Similiter beatus Augustinus in secũdo libro contra faustũ dicit. Hanc sententiam quã dicimus preteritam fuisse deus falsam facere nõ potest: quia si hoc faceret: hoc eẽt facere vt ea que vera sunt: eoipso quod vera sunt: essent falsa: ꝛ ita esset contrarius veritati.

Conclusio sancti bonauenture responsiua. Deus de re que fuit p̃terita simpliciter non potest facere ꝙ non preterierit. Probatur per rationẽ in questione precedenti positã. ¶ Probatur etiã sic. Ois factio large capiendo nõ potest imaginari nisi q̃druplex: q2 omnis factio vel est de non ente in ens. vl̃ econtra vel de ente in ens. vel de nõ ente i nõ ens. Sed facere preteritũ non preteritũ: non est facere de ẽte i ens: pꝫ: nec de nõ ẽte ens q2 nõ fuisse vl̃ nõ p̃teritũ nõ ẽ ẽs nec 4^m: q2 nõ ẽ itelligibile ergo ꝛc. ¶ Deinde ponit aliã rationẽ ꝑpter indiuisionem que non multũ valet: nihil enim concludit nisi ꝙ hec ꝑpositio non potest verificari preteritũ est nõ preteritum. ¶ Post hec subiungitur tertiã rationem: que redit in idem cuꝫ prima. Si deus potest facere hoc: id est preteritũ. non fuisse: aut hoc non potest quiescendo siue nihil operando: aut faciendo aliquid: aut destruendo ꝛc.

Arguitur incõtrariũ. ¶ Et primo arguitur anglicani contra Hieronymũ sanctissimũ ꝛ doctissimũ dicentes capitoes. ꝙ periculosa sit propositio sancti ꝛ doctissimi Hieronymi allegata in presenti: tali probantes medio. Qualemcũqꝫ mulierẽ deus potest creare: talẽ põt reparare etiam post corruptionẽ: imo post ãnihilationẽ. Sed deus creauit euaꝫ virginẽ: ergo potest reparare euam corruptam. ¶ Dicendũ est ꝙ maior est vera de qualibet entitate absoluta.

Sed obiciet aliquis ꝛc. Hic quinqꝫ ponũtur instãtie q̃ sunt contra opinionẽ sancti bonauenture. ¶ Est igitur prima instantia talis. Propositio de preterito ẽ vera. ergo nõ dicit nihil sed ens. Probatur ꝯsequentia: quia veritas necessario requirit fundamentuꝫ. ¶ Ad cuius solutionẽ tres ponuntur propositiones. ¶ Prima propositio est. Ueritas propositionis de preterito: non dicit a parte rei nihil oino: q2 si illa propositio. Heri celebraui missaꝫ nihil poneret oino parte rei: sequitur ꝙ chymera heri celebrauit missam: vel cocus heri celebrauit missaꝫ esset vera. ¶ Secũda propositio. Ueritas propositionis de preterito non dicit a parte rei: neqꝫ in re aliqd actuale. ¶ Tertia propositio. Ueritas propositiõis de preterito dicit a parte rei aliquod ens fuisse ꝛ modo non esse. ¶ Correlariuꝫ. Ex hoc soluitur argumẽtũ ꝙ veritas talis fundaẜ in re creata que fuit sed modo nõ est. ¶ Secundo arguitur continuãdo. Cum dico preteritũ aut aliquid dico: aut nihil. Si oino nihil: ergo chymera est p̃terita. Si aliquid (puta illud sup quo fundatur veritas p

positionis de preterito)ergo preteritu3 non fuisse non est impossibile propter carentiam omnis existentie:eo q preteritum dicit aliquid. ¶ Conformiter respondetur per duas propositiones cu3 distinctione tali. ¶ Preteritum capitur dupliciter. Uno modo pro per se significato:et sic est successio temporalis:idest ipsum tempus preteritu3: vel sic est pars temporis que preterijt. Due eni3 sunt partes temporis. scilicet preteritum et futurū. ¶ Prima propositio. preteritum propter se significato: est temporis in primo modo dicendi per se. Alio modo preteritum capitur pro denominato. Et sic est aliqua res que fuit et modo non est. ¶ Secunda propositio. preteritum hoc modo non est tempus quidditatiue:immo nec realiter:sed solu3 denominatiue:quia temporale:vt vadam:et celebratio misse. ¶ Primum dictum. Omne tempus preteritum pro per se significato:et omnem partem tēporis destructam:deus potest facere esse presens. Probatur exēplariter:quia deus potest diem hesternum facere presentem. ¶ Secundum dictum Omne preteritum pro denominato: potest deus facere presens. vt deus potest facere adam esse presentem. Ratione vero sic probatur illa dicta. Omnem entitatem creatam post destructionem et annihilationem eius:potest eandem numero deus reparare. ergo omne tempus preteritum et omne3 rem preteritam potest eandem numero deus reparare. Antecedens probatur. quia deus nō minus potest super rem creatam annihilatam q̄ super eā poterat ante eius creationem. ¶ Tertium dictu3. Licet deus reparare possit tam temporis preteritum pro per se significato:q̄ rem preteritam:non tamen sequitur non fuisse illam rem:etiam si de facto faceret seu repararet. ¶ Tertio arguitur. Si deus non potest facere preteritu3 non fuisse: ergo nec potest facere futurum non esse futuru3. ¶ Arguitur quarto. Non presens nihil dicit. sed deus potest facere de nunc non presente:q nunquam fiat presens. ergo etc. ¶ Quinto sic. ¶ Deus potest facē de preterito pñs:sed nullū pñs est pritū. ergo faciēdo de preterito pñs facit pritū nō fuisse. Minor probat:qr sunt opposite dñe tpis. ¶ Dicēdū est. Lic3 formaliter capiēdo sunt opposita:tñ vnū pōt denominatiue predicari de alio pro subiecto:ergo non opponuntur. ¶ Nota ergo istam ppositionē In intentionibus seu ɔceptib⁹ generalib⁹ nō est inɔueniens q aliqd oppositū dicat de aliquo in p° mō dicēdi et p se suū oppositū dicat de eo denominatiue:vt prius et posterius sunt intētiones generales et opponunt simultati.et tñ he sunt vere prius inq̄tū prius est prius posteriore. et prius inq̄tū prius est simul cum posteriore. Hec enim est denoīatiua et quasi in scđo mō dicendi per se: qr eni sunt relatiua:iō sunt simul nā et hoc est passio relatiuorum. Prima vero est in p° mō dicendi per se. ¶ Ite3 potentia et actus sunt opposita. Potentia tñ receptiua quidditatiue est potētia. Et potentia receptiua est actus. Hoc exemplum de potētia et actu non videt multum valere:qr potētia vt opponit actui non capit pro potētia receptiua:s3 obiectiua. ¶ Etiam exēplu3 est de singulari et vli. Illa eni Singulare est singulare est qdditatiua. Ista vero Singulare est vniuersale est denominatiua. Item masculinū est masculinū. Masculinu3 est neutru3 eodem modo. Contra. Qñcunq3 sunt aliqua duo opposita quo3 vnū dr de aliquo p se: alterum non pōt dici de eodē nec per se nec per accidēs. Exemplum rōnale et irrationale oppnunt. Et rōnale per se competit homini in p° modo:et irrationale nec per se nec per denominatiue pōt cōpetere ipsi homini. Dicendu3 q talia opposita sunt generalia:qr possunt dici de rebus diuerso3 generū vere et affirmatiue. Rationale aūt et irratōnale sunt opposita specialia. ¶ Cor^m. Licet deus possit destruere oēm propositionē et omne dictu3 et omnem rem creatam tñ non pōt falsificare propositionē de preterito verā:salua illa propositione et significatone eius. p3. Falsificare eni propriē nō est destruere ppositionē verā. ¶ 2^m Cor^m. Quot pōt deus creare tot pōt annichilare et e diuerso.

Resolutio argumētor. ¶ Pro solutione primi argumēti. Nota q intellectus noster pōt intelligere aliquid cum implicatione ɔdictionis:vel cu3 cōtradictione se tenēte ex parte itellecti. ¶ Prima propō. Deus nō pōt facere q intellectus noster intelligat cum tali cōtradictione. Alio mō intellectus pōt intelligere multa que non sunt possibilia per natura3 sine tñ ɔtradictione se tenēte ex parte intellectui. ¶ Propositio. Hoc mō nihil pōt a nobis intelligi quin deus possit facere. Et hec distinctio est scoti in qōlibeto. Omnia ergo que pñt dici et cogitari ƀm rōnē recte intelligētē et recte pronunciantē sunt deo possibilia. Per ista dicta soluunt auctoritates magistri. Item posse peccare non est posse proprie nec est de nobilitate potentie. vñ deus non pōt peccare. ¶ Pro solutione sexti argumēti Nota aliqua dicta. Primum dictum. Omnis creatura est possibilis et in potētia obediētiali. ad hoc vt assumat a deo. ¶ Secūdum dictum. Licet deus et creatura plus distēt q̄ duo opposita quantum ad natura3 differētia:nō tñ plus differunt q̄tum ad simultatis existentiā:qr deus est in omni creatura. Contraria aūt nō possunt simul eisdem inesse. ¶ Pro solutiōe penultimi argumēti. Nota q duplex est ordo nāe. Unus est spiritualis et sic omnium grauiu3 ƀ3 gradus sue grauitatis et eē deorsū. Leuiū aūt ƀm gdus sue leuitatis est eē sursu3. Ali⁹ est ordo nāe gñalis:et iste ordo attendit penes potentiā obediētialem. Et que sit illa dictū est distin.iij.

Queritur quarto. et vltimo. Utrū possibile simplr dicat ƀ3 cās superiores. i. ƀ3 potētiā diuinā: an ƀ3

potētiā creatam. Primus terminus hic declarandus est. Possibile. Scōs: simplr. Tertius ſm qd. Quartus: possibile simplr. Quintus: possibile ꝫ qd. Sextus: cause ſupiores. Sed isti termini in p cedētibus sunt declarati. Exponit aūt seipsum doctor seraphicus dicens se p cās superiores in plurali solū intelligere cām pmā. i. diuinā potētiam accipiēdo plurale p singulari. ¶ Notandū tñ est ꝙ ista dictio Simplr pōt capi qnqꝫ mōis. Primo valet tm̄ sicut sine addito. Et p oppositū ſm qd. i. cum addito. Hoc mō capit in ꝓposito: ⁊ ēt in fallacia ſm qd ⁊ simplr. Alio mō valet tm̄ sicut vlr. Exemplū Sillogismus simplr est subiectū in tota logica put. s. cōplectit oēs ptes suas subiectiuas ⁊ ēt integrales ⁊c. Tertio mō valet tm̄ sicut incontracte. Hoc mō syllogismus simplr. i. nō ꝯtractus ad mām probabilē nec necessariā est subiectū in li bris prior. Quarto mō valet tm̄ sicut i actu vt hō existes dr̄ hō simplr. Antixps aūt dr̄ hō ſm quid. Quinto mō valet tm̄ sicut vniuoce vel vno modo Sic dicit porphirius in libro pdicabiliū caplo de gñe. Uidetur autē neqꝫ genus neqꝫ spēs dici ⁊c. ¶ De possibili tñ ꝫ qd ⁊ possibili simplr sūt duo modi dicēdi probabiles. ¶ Primus est doctoris solēnis hērici de gandauo que stat in quatuor dictis. ¶ Primū dictū. Sicut futurū ē duplex (quoddam enī est futurū ꝫ qd. Aliud est futur simplr) ita duplex est possibile. s. possibile ſm qd et possibile simplr. ¶ Scōꝫ dictū. Aliquod est futurū ꝫ cās nāles si relinquerent sue cāsitati nec impedirentur: qđ tñ nō est futurū nec euenire poterit pp causam superiorē ꝓhibentē cās inferiores ne exerceant cāsitates suas. pꝫ ex sacra scriptura: qꝛ nisi fuisset ꝓhibitus ignis: futura erat cōbustio puerorū in camino ignis sub nabuchodonosor. ¶ Tertiū dictum. Illud qđ est futurū ſm cāꝫ superiorē ꝓhibentē inferiores est futurū simplr. Illud tñ qđ est futurū ſm cās inferiores que possunt prohiberi est futurū ꝫ qd. Jđ doctores cōmuniter distingunt ꝙ duplex ē ꝓphetia. Una est pdestinationis ⁊ hec semp implet. Alia est ꝓphetia cōminationis. Et est illa que fit ſm dispōnem causarum secūdar. ¶ Quartum dictū. Possibilia simplr dicunt illa que possunt possibilia deo. possibile aūt ſm qd est possibile ꝫ cās inferiores. Hanc opinionē approbat doctor Subtilis. xxj. distinctione tertij sniar. ¶ Alius est modus dicēdi. ¶ Propō. Possibile simplr: non solū ſm cās supiores nec solū ꝫ inferiores: ſꝫ ſm vtrasqꝫ. Possibile igit (ꝫ illos) simpliciter: est illud qđ pōt fieri ſm potētiā dei cū acti uitate creature. ¶ Sed cōtra. Si ista opinio esset bona: sequeret ꝙ non esset possibile simplr ꝙ cecus illuminet seu de ceco fiat vidēs. ¶ Tertius aūt modus dicēdi: qꝫ scōs modus est pbabilis: est ipsius scti Bonauēture: q vult ꝙ qñ ñ est potētia passiua in inferioribus tunc non est possibile simpliciter. i. sine addito: sed est possibile diuine potentie vel huiusmodi de quo iam dicetur.

Resolutio qōnis ſm mentem doctoris seraphici stat in duodecim ⁊ pōnibus cum vna epilogatione. ¶ Prima ꝓpositio. Posse simplr pōt dic potentiam pñtem vel potentiaꝫ futurā. ¶ Declaratio huius homo pōt currere. Uno mō idem valet ꝙ hō pōt hēre potentiaꝫ ad currendum: ⁊ sic est de antixpo ⁊ sic dicit potentiam de futuro. Alio mō vt dicit potentiā pñtem ⁊ sic sensus est: hō de facto hꝫ potentiā ad currēdū Et sumit hec distinctio ex primo prior: vbi pħs distinguit illam A contingit esse B. ¶ Scōa ꝓpositio. Posse vt dicit potentiam de futuro pōt dici posse simplr vel ſm cās superiores: vel ſm cās inferiores. ¶ Tertia ꝓpō. Posse vt dicit potentiā pñtē importat potentiam realem actualeꝫ realiter in re existē: que significatur ordinari ad alteruꝫ. Unde si dicatur hō pōt currere. si dicat potentiam pñteꝫ ponit realem potentiam actualem ad cursuꝫ ordinataꝫ. ¶ Quarta ꝓpō. Quādocūqꝫ in re cui attribuitur posse est potentia simplr: tūc dr̄ posse simplr si aūt in re sit potentia ſm quid: tunc posse dr̄ ſm quid. ¶ Quinta ꝓpō. Duplex est potētia in re ſꝫ actiua: ⁊ est principium transmutādi aliud inquā tuꝫ aliud. Alia est potentia passiua: ⁊ est principiū transmutandi abalio inquantū aliud. Nota ꝙ gerundia ⁊ actionem ⁊ passionem significat: ⁊ ideo transmutandi in prima diffinitiōe capitur active ⁊ regit accusatiuum ⁊c. ¶ Sexta ꝓpō. Licet potētia actiua reperiatur in deo ⁊ creatura: ⁊ vtrobiqꝫ sit potentia simplr: tñ potentia passiua solū reperi rit in creaturis. ¶ Septima ꝓpō. Potentia passiua in generali est duplex. Quedam est propinqua actui. Alia est remota ab actu. i. quedaꝫ est propinqua: alia remota. ¶ Octaua ꝓpō. Potentia passiua in speciali est triplex. Quedam pōt reduci ad actum a potentia inferiore cooperante tñ superiori. Alia est potentia passiua que nata est reduci ad actum a potentia superiori: consonante inferiori. Tertia est potentia passiua que nata est reduci ad actum a superiori deficiente inferiori: non autem consonanta. Exemplū secundi. Justificatio impij. Deus enim neminem iniustum saluat. Exemplum tertij. Resuscitatio mortui seu potentia ad resuscitandum mortuum. ¶ Nona propositio. Potētia passiua simpliciter attenditur ſm potentias superiores ⁊ inferiores simul. ¶ Decima propositio. Illa potentia passiua in creatis que soluꝫ potest reduci ad actum per causam superiorem: non concurrente potentia creata: est potentia ſm qd. Illa tamen propositio est valde dubia: qꝛ multi tenent oppositum. ¶ Undecima propositio. Illa potētia que solum potest reduci ad actum per potentiam diuinam vocatur potentia obedientialis. In hoc alij non contradicunt ei. Unaqueqꝫ enim creatura quantūcūqꝫ nobilis: est plene subiecta potētie diuine: vt quicquid velit deus potest facere de ea: quod

qd.s.non implicat contradictionē. Potētia obediētialis ergo pōt dici potētia qua ois creatura est nata obedire ad nutū creatoris. ¶ Corrm. Potētia obedientialis non est alicuius creati ad aliā rē erea tā sed ad solū deū. ¶ Duodecima propō. Possibile nō dr vniformiter a potētia: nec oino vniuoce. sed analogice. Probatur: qz aliqn dr a potētia actiua: et tūc ē possibile simplr: qz potētia actiua est potētia simplr. ¶ Ceterus tertius est epilogatio: et datur p modū sufficiētie sic. Possibile pōt dicere ordinē ad agere vel ad fieri. Si ad agere tūc dicit potētiā actiuā. Et hoc duplr: qz vel dicit ordinē sbe increate ad actū suū: sicut dicimus deus pōt creare mūdū. illuminare cecū. vel dicit ordinē sbe create ad actū suum. Si autem dicit ordinē ad fieri tunc dicit potentiam passiuā. Et cetera.

Sequuntur obiectiones. ¶ Et Ockam breuiter sic arguit. Aut erat possibile cecū natū videre aut nō erat possibile ipsum videre. De quolibet enim affirmatio vel negatio. de nullo vero simul. In cōtradictorijs enim non est dare mediū. Sed illa sunt cōtradictoria. ergo etc. Et si dicatur: nō erat possibile simplr ipm videre: sz cū addito erat possibile a deo. ¶ Cnotra. Hoc nō querit argumētū sed vnū contradictoriū q̄ assumpta sunt. Sed bn sequitur erat possibile ergo erat possibile simplr qz possibile sine addito ē possibile simpliciter. ¶ Posset et hic queri. Quare dicit sedm Bonauē. Potētia obedientialis vocatur imperfecta. Aut enim rōne sui aut rōne fūdamēti: aut rōne termini: non rōne termini. pz qz est pfectissima potētia. Et si dicatur rōne sui. Cōtra eadē rōne potentia passiua in creatura quā vocat tm simplr potētiā aliqui. Sed ois potētia passiua est imperfectionis ergo ois talis debet dici potētia hz qd. ¶ Arguitur et sic Deus pōt dare potētiā visiuā ceco. ergo cecus pōt eam recipe. Probatur pntia: qz nihil pōt deus dare alicui cui repugnat illud recipe. Argumēta añ opposită nihil cōcludūt cōtra Scotū et alios. Ois res est possibilis: qz intellecta a deo possibilis est pduci. Et lz pduci dicat passionē sm modū signdi: nō tm opz q correspōdeat ei potētia passiua. Maior igitur secūde rationis nō est admittenda pz quia ab eterno erat possibile mundum produci et tamē nulla erat potentia passiua.

Circa distinctionem quadragesimātertiā pº querit. Utrz potētia dei sit infinita. ¶ Resolutio qōnis stat in vna cōclusiōe tali. s. ¶ Cōclusio. Diuina potētia est oimode infinita tā in actu q̄ in habitu. vñ p diuinā potētiā intelligimus volūtatē diuinā inq̄tū creatiua oium possibilium fieri. Uñ intelsus dei vt itellectus nō dr oīpotētia. Post declaratione igit aliqualē cōclusionis in qua ois doctores catholici cōueniūt. ¶ Notandū q diuina potētia capit duplr. Uno mō habitualr. Et est ipsa voluntas diuina inquātū opatiua seu creatiua. Alio mō actualiter et est velle diuinū quo deus oia creat. Hec distinctio est eadē cum illa doctoris subtilis et alioz. duplex est actus. s. primus et scds. Primus est entitas pductiua alicuius effectus. Actus scds est aliquid pductum. Cōformiter seu correndenter est in diuinis: huius enim velle diuinuz nō sit productū: tm habet rōnes producti. Probat pclonem resumēdo rōnes ante oppositū. Nec tm opz oēs rōnes esse demonstratiuas: sed sufficit q sint probabiles. ¶ Penultimuz enim argm patitur calumniā: vt pz in pma distinctione quarti. q. prima Scoti. ¶ Principalr tm sic probatur pclo. Essentia diuina est infinita. ergo potentia diuina est infinita. Probatur pntia. qz summa idēptitate sūt vnū nec possunt distingui. Item pōt argui. Essentia diuina est vbiq. ergo potētia dei est vbiqz. qz idem sunt. Et huius qd est prohra tm est clara.

Pro solutione argumētoz. Sciendum q duo pma argumēta simul soluit duplr. Et scdo argumēto enim magis pz primū: quō. s. probatur esse status in potētia dei: qz nō extendit se ad mala. Licet aūt vtraq solutio sit bona. Scda tm est clarior. Prima solutio stat in his dictis. ¶ Primū dictū. Diuina potētia est infinita respectu eorum: que posse est potentie. ¶ Scdm dictū. Nō est ergo respectu illoruz que posse est impotētie infinita: nec est ifinita respectu malicie: qz nihil ex eis pōt. ¶ Tertiū dictuz. Nec tm potētia dei inuenit terminuz nec excessum. pz. Excessus enim et terminus rei attēditur sm ea ad que res se extendit seu que respiciunt ab ipsa: sed diuina potētia solum extendit se ad bona. Et non sunt tot bona creabilia assignabilia: qn deus possit in plura. Et quātuz ad talia bona nunq̄ sciētia est pluriū q̄ potētia. ¶ Scda solutio. pōt aliter dici. s. q potētia dei et sciētia dei in se sunt eque infinita nec vnuz excedit aliud. Alio mō cōparari potest potētia ad obiecta et sic sciētia: et sic est log duplr: aut enim sm formā seu spēm: vel sm numeꝝ. Scdm numerū potentia dei non excedit a sapientia: quia pōt in infinita sm numerū. Si sm spēm tunc potentia excedit a scientia: non tamen sequitur q sit finita. Exemplum de duabus lineis in infinitum protensis: vbi vna illaruz excederetur ab ambabus: non tamen esset finita quo ad ptēsionē.

Secundo queritur. Utruz essentia diuia sit infinita siue diuina potentia sit infinita quantum ad esse: non. s. quātum ad posse. ¶ Pro cuius declaratione qōnis quinque ponuntur diuisiones. Dicit autem infinitum ab in: idest non. et finitum quasi non finituz. Ideo pōt capi duplr rōne negationis: que pōt sumi aut negatiue aut priuatiue. ¶ Prima diuisio. Infinitum capitur dupliciter. Uno modo sincathegorematice: et hoc dupliciter: aut enim additur multitudini: et sic tantum valet

ficut aliquot:7 non tot quin plura. vel ꝫm aliam
expõnem:valet tantuz ficut aliquot:7 quelibet plu
ra: vt infiniti sunt dies seculi. Si aũt addatur ma
gnitudini sic tantũ valet ficut aliquãtum:7 nõ tã/
tum quin maius.7 in idem redit.i. aliquãtum. 7
quantolibet maius:vt linea est infinita.i.linea est
aliquãta 7 quãtolibet maior. Hec expositio videt
magis exprimere. Sed sic non capit in proposito
infinitum. Alio modo. Infinitum capit cathego/
reumatice:7 est aliqua res hñs infinitatez. ¶ Se/
cunda diuisio. Infinitum cathegoreumatice cap/
tum sumitur tripl'r. Primo pure negatiue:7 est il
lud qđ non habet terminum seu finem:nec est ap/
tum natum habere terminum. Isto modo pũctuz
est infinitum. Scđm Aristotelem enim in quinto
7 sexto phisicorũ. Qđ habet terminum includit
duo 7c. Alio modo capit pure ꝑuatiue:7 est illud
qđ caret termino:est tamen aptum natum habere
terminum. Verbi gratia imaginetur linea existe
re ablatis punctis terminantibus ab ea. Tertio mo
do. Infinitum cathegoreumatice captuz sumitur
pure contrarie:7 est illud qđ habet positiue infini
tatem:7 de hoc est ad propositum. ¶ Tertia diui/
sio. Infinitum cathegoreumaticum pure contra/
rie captum est duplex:quoddam est infinitum cõ
trarie extra genus:7 dicitur esse aliqua res habẽs
infinitam entitatem in perfectione cuiusmodi est
solus deus:7 de hoc membro est questio presens:
¶ Quarta diuisio. Infinitum contrarie in gene/
re est quadruplex.s.ꝫm multitudinem:7 correspõ
det infinitati numerali:ficut esset infinitus nume
rus:si posset esse vt infiniti homines actualiter exi/
stentes. Aliud est infinitum ꝫm extensionem vel
magnitudinem:7 corrñdet infinitati molis. Ter/
tium e ꝫm durationem. Quartum vero ꝫm intẽ
sionem:ficut esset albedo habẽs infinitos gradus
¶ Quinta diuisio. Quodlibet illoruz potest capi
dupliciter.s.in actu 7 in potentia.

Resolutio qõnis stat in tribus opi
nionibus:quarũ
prime due sunt heretice. Tertia vero est catholica
7 tenenda. ¶ Prima opinio stat in vna distinctio
ne 7 duobus dictis. ¶ Distinctio. Essentia diuia
põt dupliciter cõsiderari. Uno mõ sub rõne essen/
tie. Alio modo sub rõne potentie. ¶ Primum di
ctum. Essentia diuina in rõne essentie est finita.pz
q2 nominat deum vt in se:qui vt sic est finitus:q2
comprehendit a finito:vt beatis:7 hoc pz ꝓpter
essentie simplicitatem que tota videt:7 per ꝯñs cõ
prehendit. ¶ Secũdum dictum. Essentia diuina
in rõne potentie est infinita:pz quia vt sic dicit re
spectum ad effectus infinitos.ergo 7c. ¶ Sed cõ
tra. Ista opinio manifeste est erronea:pz. Naz iste
sunt incompossibilia qꝫ essentia sit finita:7 poten/
tia sit infinita:cum sint omnino idem. ¶ Pro de
claratione tamen aliquorum iam dictoruz. Notã
de sunt quedam propositiones. ¶ Prima ꝓpõ.
Oẽs beati sunt cõprehẽsores comprehẽsione ꝑfe
cte visionis:sz nõ ꝑfecte iclusionis. ¶ Scđa ꝓpõ
Nullus btũs:excepto xpo seu aia xpi:itelligit de/
um qꝫtũ intelligere posset deo volẽte. ¶ Correm.
Intellectus nr̃ pro statu isto nullã rez cõprehẽdit.
Probat:q2 neqꝫ corꝑalẽ neqꝫ spũalẽ sic itelligit:
vt oĩa ꝑdicata de eo verificabilia cognoscat. Itez
nõ cognoscimus diffas idiuiduales. ¶ Scđa opi
nio ẽt stat in vnica distictiõe 7 duobus dictis. ¶ Di
stictio. Duplex est ifinitũ.s.simpl'r:7 nobis. ¶ pm
dictũ. Tã eẽntia qꝫ poª diña est simpl'r 7 ꝫz ꝟtatẽ fi
nita.pz. Quia est ipsi deo finita q est sũma ꝟitas.
ergo 7c. ¶ Scđm dictũ: Tã eẽntia qꝫ potentia di
uina est nobis ifinita:pz:q2 iproportionabil'r nos
excedit.ergo 7c. ¶ Sz ꝯtra.q2 ficut supra ꝓbatuz
est qꝫ poª diña est actu ifinita:sic est 7 de eẽntia di
uina. ¶ Tertia vero opio cathølica 7 tenẽda stat i
vnica ꝯclone. ¶ Cõclo. Tenẽdũ est tanqꝫ verꝫ:eo
qꝫ est magis ꝯsonũ fidei:que dicit deũ imẽsum:7
auctoribus scõrũ qui oẽs dicũt deũ infinitũ. qꝫ essen
tia diña est actu ifinita. Uñ Dama. dicit qꝫ deus ẽ
quoddã pelagus substãtie ifinitũ.ergo 7c.

Tertio querit. Utrũ diuina potẽtia
possit in effectũ actu
infinitũ. Notãdũ qꝫ hec qõ includit quatuor qõ/
nes. de quarũ qualibet est maxima difficultas ꝑ
pus ꝫm qꝫ tractãt moderni doctores viri vtiqꝫ do
ctissimi eas. ¶ Infinitũ eñi cathegoreumatice ca
ptũ ꝯtrarie in genere est quadruplex.s. ꝫm multi
tudinẽ:extẽsionẽ:intẽsionem:7 ꝫm durationem.
¶ Uñ infinitũ ꝫm multitudinem est duplex.s.in
actu 7 in potẽtia. Infinitũ in actu ꝫm multitudinẽ
est aliqua multitudo actu infinita qua nõ ꝯtingit
dari maiorẽ. vt si essent infiniti hoies: multitudo
illorũ esset infinita tal'r. Infinitũ vero in potentia
ꝫm multitudinez est aliqua multitudo actu finita
data vel dabilis:qua cõtingit dare maiorẽ in infi
nitũ. ¶ Sensus igit qõnis primus põt eẽ. Utruz
diuina potẽtia possit producere infinitos hoies:
vel muscas:7 sic de aliis ꝫm multitudinẽ in actu:
vel in infinitũ in potẽtia. ¶ Scđo mõ. Infinitum
dr ꝫm extẽsionẽ. 7 hoc iterũ ẽ dupl'r.s.in actu vl i
poª. In actu ẽ aliq̃ mltitudo hñs actu ifinitã qꝫtitu
tatẽ extẽsiue:qua nõ põt eẽ maior extẽsiue. Et ð ta
li ifinito est ꝯª ꝑtialis difficultas. Ul' est infinitũ ꝫm
poªm:7 ẽ aliq̃ magnitudo hñs actu finitã qꝫtitatez
extẽsiue q̃ põt eẽ vl' dari maior in ifinitũ. Aliq eñi
dicũt qꝫ ignis põt augeri in ifinitum illo mõ.7 sic
hec ẽ vera. Oĩ igne dato vl' dabili põt eẽ maior.
¶ 3º mõ dr ifinitũ ꝫz itẽsionẽ.7 h iterũ aut i actu
vl i poª. Si i actu sic ẽ aliq̃ forma itẽsibilis hñs ifini
tos gdus itẽsiõis ꝑfectiõales q̃ nõ ꝯtigit dari ma
iorẽ. Aliđ aũt ẽ ifim ꝫz itẽsionẽ i poª:7 ẽ aliq̃ forma i/
tẽsibil' data vl' dabil' data vl' dabil' q̃ pt itẽdi i ifim.
De q̃ 3ª pt eẽ difficltas. Infim aũt 4º mõ dr ꝫz dura
tionẽ.7 h vl simpl'r vl ꝫz qđ. ¶ Infim ꝫm duratiõ
onẽ simpl'r est illud qđ nõ hꝫ pñm siue durationis

nec

nec finē. Et dr̄ alio noīe eternū. Infinitū aūt ƀz durationē ƀz qd est illud qđ licet habeat pn^m seu durationis nō tn̄ hz finē. Et dr̄ infinitū ƀz durationē a parte post quod dicitur ppetuū. ¶ De hoc esset quarta difficultas de quo tamen specialiter tractabitur in secundo. Utrum scz deus possit vel potuerit facere creaturā eternā seu ab eterno.

Opinio modernoꝝ doctoꝝ. ¶ Pro qua possent allegari q̄dragita rōnes hincinde dispse i Hybernico. Elinckam Bockinkam. Adam ⁊ Gregorio de arimino qui quasi est princeps illius opiniōis. ⁊ stat in q̄ttuoꝛ ɔclusiōibus. ¶ Pria ɔ°. De⁹ pt pducē aliquā multitudinē actu infinitā. ¶ Scđa ɔclusio. Deus pōt facerē aliquā magnitudinē actu infinitā. ¶ 3ª ɔclo. Deus pōt facere aliquā q̄litatē intensibilē actu infinitā. ¶ Quarta ɔclo. Deus pōt facere infinitū ƀm durationē simplr: ⁊ h̄ ēt ƀm plures scotistas. ¶ Probatio harū ɔclusionū. Quia oē illud possibile deo qđ nō includit euidēter ɔdictionē nec ad ipm sequitur necessario ɔdictio. Sz ifinitas actualis ⁊ multitudo nō includūt ɔdictionē poni sil' nec ad eas sequit̄ necessario ɔdictio. Silr infinitas actualis ⁊ magnitudo ⁊c. nō includūt ⁊c. ergo ⁊c. Maioꝛ est Scoti in q̄rto. Sz minoꝛ probat̄. qꝛ infinitas ⁊ rō multitudīs ñ repugnāt. pbat̄. qꝛ rō multitudīs seu multitudo inq̄ztū multitudo nō icludit finitatē nec infinitatē. Infinitas ḡ non destruit rōnem multitudinis: nec rōnem magnitudinis. loq̄ndo de infinito in actu in gn̄e tn̄: pz eni q̄ nihil aliud a deo pōt esse ifinitū in actu scz in pfectiōe. ¶ Tenens has ɔclusiōes nō dimittit Scotū. pz de q̄rta difficultate: qꝛ doctoꝛ subtil' ē neuter i scđo. Soluit eni argumēta p vtraqz pte. Itē vult q̄ finitas ⁊ infinitas nō variant rōnē formalē ei⁹ cui⁹ sūt. ¶ Sz ḡ nihil videt̄ ad ppositū. pz eni q̄ dato q̄ deus faceret talia infinita: adhuc vnūq̄dqz taliū haberet finitatē entitatiuā vt modū itrinsecū ol creabili.

Responsio sancti Bonauenture stat in vna distinctiōe ⁊ duab⁹ ɔclusionib⁹. ¶ Distinctio. Duplex est infinitū. s. actu ⁊ potētia. ¶ Prima ɔclusio. Infinitū in potētia deus facit. ¶ Scđa ɔclo. Infinitū in actu nō pōt facere nec facit. Ponit rōnē q̄ paruz curat ab alys. Aliter etiā sic pbat̄. Deus nō pōt facere tot homies quin facere possit plures. pbat̄ qꝛ quotcūqz dederis eū fecisse. q̄ro Utrū de⁹ possit facere alios aut nō. Si nō. ḡ potētia diuina est infirma pp̄ter creationez illoꝝ: ⁊ sic finita ⁊ limitata. Uel pt alios facere: ⁊ hoc m̄bū opꝫ admitti: ḡ illi q adhuc pōt sic si additi alys augēt eos. ¶ Alia opio diceret ēt si deus faceret albedinē ifinitoꝝ graduū seu: qđ ē infinitū actu ƀm intensionē: adhuc illa albedo eēt minoꝛis entitatis q̄ minima sb̄atimo q̄ minima q̄litas spūalis alterius speciei ab ipa. ¶ Argumēta ante oppositū non sunt meliora q̄ fieri possunt. Un̄ ⁊ scđs Bonauētura bn̄ soluit. Cōcedit aūt q̄ deus potest facere ifinita finchategoꝛeumatice capiendo. i. quātūcunqz multa fecerit pōt facere plura. ¶ Argumētoꝝ declaratio p pte p̄ie opiniōis. Et p̄mū aliq̄ sic soluūt. Infinito nihil ē mai⁹ verū ē de infinito simplr seu extra genus. Aliud est infinitū in genere seu in specie vt infinitū in multitudine sicut infiniti homines: Dicunt ergo. Licz deus infinitos faceret homines: adhuc l entitate essent imperfectiōres q̄ minimus angelus quia est alterius rationis. ¶ Ad scđaz vero rationem dicerent q̄ caloꝛ infinitus ƀm intensionē esset infinitus ƀm quid seu in genere: eēt eni in genere qualitatis. Et esset impfectioꝛ minima substantia. De tali infinito nō est verū q̄ sit simpliciter simplex. De quo infinito notande sunt aliq̄ ppōnes ƀm illā opinionē. ¶ Prima ppō. Deus potest creare infinitas aīas. ¶ Scđa ppō. Deus pōt creare infinitas gratias i illis animab⁹. ¶ Tertia ppō. De⁹ potest separare illas gratias ab aīab⁹ sicut mō separat q̄ntitatem ⁊ q̄litatē a substātia panis in sacramento altaris. ¶ Quarta ppō. Deus potest separatas gratias vnire sibiinuicē. Sicut si essent infinite gutte aque quo ad numerū seu multitudinez possent vniri in vnuz mare: postq̄ autē essent vnite in vnam gratiam illa esset infinita intēsiue. Huic vltimo manifeste videt̄ Scot⁹ in tertio distinctione. xiiij. ɔtradicere. ergo ⁊ illi ex quo sequitur.

Quarto querit̄ de infinitate diuine potentie q̄tū ad rōnez operandi. Utrū scz se extēdat in infinitū. ¶ Pro declaratione questionis notande sunt aliq̄ ppositiones per ordinem. ¶ Prima ppositio. Intellectus vt est prioꝛ volūtate: nihil pōt causare nisi necessario ⁊ nālr. Sz q̄quid deus causat ad extra mere libere ⁊ ɔtingēter causat. ¶ Scđa ppō. Uolūtas diuina vt est opatiua ad ex̄ ad nihil se extendit: nisi qđ est precognitū ab intellectu. ¶ Tertia ppō. Ratio diuina opandi ad ex̄ non se tenet pn̄cipaliter ex parte volūtatis: sed ex parte intellect⁹. Probat̄. Ratio diuina opādi ad ex̄ est illa ƀz quā deus rōnabiliter opat̄ ⁊ causat rationabiliter. Sz causare rōnabiliter principaliter ptinet ad intellectum. ḡ ⁊c. Nā deus nihil pōt opari ad extra nisi rōnabilr: clarū est eni q̄ nō est agēs ignorāter. ¶ Un̄ rō opādi in deo est duplex. s. habitualis: ⁊ est sciētia siue sapiā dei: siue condescensio bonitatis eius: vl' condecentia bonitatis ipsius. Alia est actualis: ⁊ illa attenditur ex parte creature. Et est existentia meritorum a parte creature. Et sic mundum totum ⁊ oīa deus creauit propter electos.

Sanctus Bonauētura respondendo ad questionem narrat vnaz opinionē quā ⁊ magister recitat in lr̄a: ⁊ stat in vnica ɔclusione. ¶ Conclusio. Ratio diuine potentie est finita. pz: quia deus nihil pt facere seu dimittere nisi ex optima ⁊ iusta ratione: ⁊ ista est finitoꝛ: virtuta

q̃ facit. g est finita. Ista opinio est erronea ꝛ bñ improbat a doctore Seraphico. vide litterã. ¶ Opinio ꝓpria stat in qnqꝫ dictis. ¶ Primũ dictũ. Duplex est actus diuine potẽtie. Unus p modũ habitus scꝫ posse: alius p modũ actus: scꝫ opari. Sub aliꝭ verbis (ſm Scotum) vt actus primus: vel vt actus scd̃s. ¶ Scd̃ꝫ dictũ. Sicut duplex est actus diuine potẽtie: sic duplex est rõ operãdi: scꝫ habitualis ꝛ actualis. ¶ Tertiũ dictũ. Ratio diuine potentie habitualis (q̃ est diuina sciẽtia ꝛ diuine bonitatis cõdecẽtia) se extendit ad infinita. pꝫ: q2 illa ẽ respectu oĩm possibiliũ fieri. ¶ Quartũ dictũ. Ratio operãdi diuine potẽtie actualis est diuina dispositio siue pscia ꝛ meritorũ exigẽtia. ¶ Quintũ dictũ. Dispositio ꝛ pscia diuina ſm q̃ est rõ actualis in deo opandi: non extẽdit se ad infinita. pꝫ. Quia multa sunt possibilia que non creabuntur.

Circa distinctionem

quadragesimãquartã q̃ duos hꝫ articulos. Primo q̃rit circa primũ articulum. Utrũ deus potuerit facere mundũ meliorẽ q̃ñtũ ad sbãꝫ partiũ integraliũ. ¶ Pro terminoꝝ declaratiõe. Notãdũ q̃ mũdus capit̃ sex modis. Primo p cõgregatiõe vł aggregatiõe oĩꝫ rerũ creatarũ siue ille sint substãtie: siue accidẽtia. Et sic omnia alia a deo simul aggregata sunt mundus siue vniuersum. Deus aũt est rector vniuersi. Hoc mõ capit̃ in q̃õne ista. Scd̃o mõ capit̃ pro vniuersitate creaturaꝝ contẽtarũ infra eandẽ sperãꝫ: q̃ a nullo continet̃ cõprehẽdẽdo ipam cũ aliꝭ. Et dr̃ mũdus sensibilis. Hoc mõ angeli nõ sunt de mundo. Solũ enĩ corporalia hoc mõ sunt de mundo. ¶ Propõ. Mũdus sensibilis factus est ꝓpter hominẽ non tñ quẽlibet: sed ꝓpter bonos tñ. Nõ sic angeli sunt creati ꝓpter nos: licet deus ex sua benignitate destinet ipsos ad nos: vt adiuuemur ab ipsis. Tertio mõ capitur pro mundo architypo. Et est filius dei vel notitia diuina. Unde sanctus Augustinus dicit q̃ mundus iste sensibilis factus est de nobilissimo mundo. Etiãꝫ ſm aliquos mundus architypus capit̃ p mũdo exemplari. Ab archos qd̃ est p̃ceps ꝛ typus qd̃ est mundus quasi p̃cipalis mũdus. Et isto mõ mũdus nihil aliud est nisi eẽ cognitũ rerũ creabiliũ siue ydea: vt sunt incõplexa necessaria aut determinatiõe volũtatis vt ꝯtingentia. Et de isto mundo exemplari loq̃tur Boetius. iij. de ꝯsolatione Metro nono. ad deũ. Tu cuncta supno ducis ab exemplo. Pulchꝝ pulcherrimus ipse. Mundũ gerens: similiqꝫ ab imagine formãs. Quarto capit̃ mundus p hoĩe qui dr̃ microcosmus. i. minor mũdus ſꝫ phm ꝛ sctm̃ Gregoriũꝫ. q2 iuxta aliqd oĩs creatura hõ. de hoc non est p̃ns q̃stio spãlr. Quinto p superiori ꝛ pfectiore pte mundi sensibilis. vꝫ p illa pte que continue mouet̃ ꝛ motu regulari scꝫ pro speris. Sexto capit̃ mũdus p amatoribus mũdi. Hec aũt accepo mũdi est equiuoca. ¶ Deinde notandum q̃ melioritas ẽ duplex. s. absoluta ꝛ respectiua. Melioritas absoluta dr̃ illa que ꝯuenit rebus ſꝫ suas sbãs absolute. s. nõ compãdo. Sic melior ẽ mus q̃ panis. Alia est melioritas respectiua: q̃ scꝫ ꝯuenit rebus ſm q̃ cõparant̃ vel ad agẽs vel ad obiectũ. vel ad aliqd aliud. Un̄ Aug. Melior est panis in domo q̃ mus. i. ad ꝯseruãdũ hoiem. Nec autẽ qd̃ solũ ẽ de melioritate absoluta. pꝫ q2 dicit q̃ ad substantiam. ¶ Post hec sciendũ q̃ ptes integrales vniuersi sunt duplices scꝫ p̃ncipales ꝛ minus p̃ncipales. Partes minus p̃ncipales dicunt̃ ille q̃ nõ sunt de pfectione essentiali vniuersi sine q̃bus scꝫ vniuersũꝫ manet essentialr̃ pfectũ. Partes aũt p̃ncipales dicunt̃ ille q̃ sunt de pfectiõe essentiali vniuersi sine q̃bus scꝫ vniuersum nõ manet essentialr̃ perfectũ. Un̄ linconiẽsis sup primũ posteriorũ dicit q̃ oẽs species sint de pfectiõe essentiali: q2 pfectio ꝛ decor vniuersi stat in diuersitatem specierum. Un̄ dicit Aug⁹. Q2 si oĩa essent eq̃: seu vnũꝫ oĩa nõ essent oĩa: Un̄ vult linconiensis q̃ lꝫ in aliq̃bus regionibus sit intẽperies ꝓpter quam aliq̃ indiuidua multarũ specierũ deficiãt: tñ in aliꝭ cõseruant̃. Indiuidua aũt q̃cunqꝫ sint: sunt ptes integrales vniuersi minus p̃ncipales. ¶ Correlariũ. Deus nullo mõ est ps vniuersi. Probat̃. Omnis ps est minor ꝛ impfectior illo cuius est pars: sed deus in infinitum est perfectior omnibus creatis simul: nec omnes creature cum deo dicunt aliqd perfectius q̃ deus solus. ergo ꝛc̃.

Resolutio q̃õnis stat in tribus dictis cũ distinctione tali. ¶ Excessus bõitatis eẽntialis põt attẽdi duplr̃. Uno⁰ q̃ñtũ ad essentiaꝝ nobilitatẽ ꝛ gradus. Alio⁰ q̃ñtũ ad eẽ prout ꝯcernit additionẽ siue augmẽtũ. Tũc dicẽdum exẽplarit̃ q̃ q̃ñtũ ad essentie nobilitatẽ ꝛ sbẽ: minimum indiuiduũ auri: vt vnicus aureus excellit talẽtũ argẽti. Lꝫ talẽtũ argẽti q̃ñtũ ad additionẽ valeret plus cẽtũ aureis. pᵐ dictũ. ¶ De⁹ simplr̃ nõ põt facẽ istũ mũdũ q̃ est (ipo remanẽte) meliorẽ q̃ñtũ ad sbãꝫ suaꝝ ptiũ integraliũ. Probat̃: q2 deus nõ põt facẽ mũdũ hũc meliorẽ nisi trãssubstãtiando ꝛ faciẽdo de hoĩe angelũ ꝛ de angelo nobiliorẽ essentiã: ꝛ h̃ qdẽ põt: sed mũdus iste nõ mãeret tũc. g̃ ꝛc̃. Sicut i sacro altaris sbã panis ꝛ vini deꝑdit̃ nec remanet: lꝫ nõ annihilet̃. Un̄ si deus vellet me mutare in angelũ vtiqꝫ rogarẽ cũ dicendo: Dñe sufficit mihi q̃ sũꝫ hõ: g̃ras tibi ago p eo q̃ me creasti. Crea dñe de nouo ãgelos q̃tq̃t tibi placẽt: ita tñ q̃ me nõ trãssubstãties: q2 si me trãssubstãtiaueris i angelũ ego nõ manerẽ. ¶ 2ᵐ dictũ. Deus simplr̃ põt facere aliũ mũdum meliorẽ isto. pꝫ. Oĩ enĩ corpi dato vel dabili deus põt facẽ nobilius corp⁹. Et põt facẽ pfectiores sbãs q̃ sint angeli: imo dico q̃ oĩ mũdo dato vł dabili deus põt creare meliorẽ. Un̄ est qd̃ nimis curiosa q̃rere cur non fecerit meliorẽ. ¶ 3ᵐ dictũ. Deus simplr̃ põt facere

facere istū mundū esse meliorē q̄tum ad esse sive additionē. Nec ista q̄dicit p̄ie. Posset eni puerū facere (manente substātia eius) fortem gigantem.

Restat soluere argumēta. ¶ Pro secundo igit̄ argumēto sciendū q̄ deus in p̄n° creavit q̄tuor simul. sc3 nobilissimū corpus hoc est celū empyreū q̄d est locus btōȝ z in ipso creaturā sp̄ualem nobilissimā. s. angelicā nāmq̄ terrā vel mā3 p̄imā. ¶ Nām angelicā esse ppe deū pōt itelligi dupl'r. Uno modo q̄tū ad attigētiā beatificā. Hoc mō itelligit sctūs Aug°. Et est illud q̄d dicit Bonauen. q̄ fit ppe q̄tū ad imediatā receptionē z cōuersionē. Alio mō pōt itelligi q̄tū ad entitatē vl' nām pp̄iā. Sic nō intelligit q̄ angelus sit ppe deū. ¶ Materia p̄ia est prope nihil. Ista ppō: ex Augustino in libro cōfessionū: est intelligenda de istis que sunt de p̄dicamento sbe. vel p se vel reductiue seu tanq̄ ptes sbe. Inter talia eni mā p̄ima est infimū nō aūt im pfectioꝛ q̄ntitate vel q̄litate zc. ¶ Pro solutione tertij argumēti. Nota q̄ potentia obedētiua est potentia passiua: s̄m quā ipsa creatura subijcit deo: ita q̄ pōt creatoꝛ de ipsa creatura sua facere q̄cq̄d vult. ¶ Prima ppō. Deus nullā creaturā3 cōplet totalr̄ q̄ntum ad potentiā obedentialē totā. Probat: q: posset eam ānihilare: s3 non facit. ergo zc. ¶ Scda ppō. Deus possibilitatē obedētie in mā cōplet partialr̄ s̄m dispositiones in ipa. Un̄ in p̄imo phisicoꝛ Aristoteles reprehendit Anaxagorā qui dicebat q̄ ex quolibet fieret q̄dlibet q̄d nō est verū. Itē deus non dat alicui btō tantā gr̄am seu charitatē q̄ntū est capax excepto christo. S3 deus dat vnicuiq̄ beatoꝛū gloria3 s̄m merita sua. Hoc habetur in mille passibus sacre scripture.

Queritur secūdo. Utrū mundus potuit fieri melioꝛ q̄tū ad partiu3 itegrātiū pp̄ietates. ¶ Pro declaratione q̄nis huius. Sciendū q̄ duplex est pp̄ietas sc3 eēntialis z accidētalis. Essentialis est duplex. sc3 specifica z est illa que q̄stituit sp̄e3 alicuā in esse specificoꝛ: z est de essentia illi° speciei. Hoc mō rōnale est pp̄ietas hoīs. ¶ Propositio. Quelibet differentia eēntialis cōstitutiua speciei est pp̄ietas essentialis speciei quā q̄stituit. Probatur: q: q̄uertit̄ cū ea z illi soli q̄uenit. Et de illa non est q̄d hec. Alia est pp̄ietas eēntialis idiuidualis: z est illa que q̄stituit indiuiduū in esse indiuiduali vel q̄stituit suppositū in esse suppositi: q̄d dr̄ pp̄ter psonas diuinas que pp̄rie nō sunt idiuidua: q: ibi nullū est indiuiduū seu diuisu3. Et est ipsa dr̄ia idiuidualis que dr̄ gradus hypostaticus. ¶ Prima ppō. Ois differentia indiuidualis conuertit̄ cū suo indiuiduo. ¶ Secunda ppō. Omnis differentia indiuidualis seu pp̄ietates hypostatice sunt de ītrinseca rōne idiuidui seu suppositi. Neq̄ de illa est q̄d p̄sens. ¶ Proprietas aūt accidētalis similr̄ est duplex. Quedā est pp̄ietas accidētalis p se: z dr̄ pp̄ria passio rei cōueniens ipsi in scdo mō dicendi p se. Et de ista nō videt̄ eē q̄d ista sed p̄cedens. p3: q: sunt eadem res cū eēntijs. z ideo variatis substantijs variant̄ tales pp̄ietates necīo. Alie sunt pp̄ietates accidētales p accn̄s: z sūt aliq̄ entitates realr̄ distincte a suis subiectis: ptinentes ad aliquod nouē p̄dicamētoꝝ. ¶ Propositio. Oia accidentia de aliquo nouē p̄dicamē toꝝ possunt dici pp̄ietates substantie. Probat̄. Quicq̄d cōuenit alicui in aliquo mō pp̄rio pōt dici pp̄ietas: sed sic est de illis nouē generib°. p3 discurrendo p singula. ergo zc. Et de illis est q̄d ista.

Resolutio q̄nis stat in duab° distinctionibus. decem ppōnibus z tribus dictis. ¶ Prima distinctio. Partes vniuersi sunt duplices. sc3 manētes z transeuntes. Partes manētes dicunt̄ ille partes que nō possunt corrūpi vel destrui virtute agentis nālis. z que sunt immediate a deo p̄ducte. vt angeli. celi. oia elemēta. ¶ Prima ppō. Partes manētes vniuersi sunt de integritate ipsius vniuersi. Unde si mūdus esset sine terra nō esset cōpletus sicut domus sine tecto vel fundamēto. ¶ Scda ppō. Mundus non pōt existere sine partib° manentib° p3. ¶ Tertia ppō. Partes manētes vniuersi sp manebūt z nūq̄ corrumpent̄ de potentia dei oꝛdinata: s3 de potentia dei absoluta possent corrūpi. Un̄ xp̄us in euangelio Luce vigesimop̄imo capitulo. Celū z terra transibunt verba autē mea nō transibunt. pōt itelligi dupl'r vno mō quo ad motū z quoad generationē z corruptionē: z sic dz intelligi: q: illo modo transibunt. Alio mō quo ad corruptionē simpl'r z sic non debet intelligi. ¶ Quarta propō. Partes manētes vniuersi melioꝛabunt̄ z renouabūt post iudiciū. Un̄ Esaie. iij. Erit lux lune sicut lux solis. z lux solis sicut lux septē dierū. ¶ Partes vniuersi transeuntes dicunt̄ ille ptes que p̄nt corrumpi vel destrui virtute agentis nālis: z nō sūt imediate a deo producte. vt hic homo asin°. leo. bos zc. ¶ Quinta propō. Partes transeūtes vniuersi nō sunt de integritate vniuersi: p3 q: si sic q̄tidie vniuersum aliq̄n esset integrum aliq̄n non. ¶ Sexta pꝛopō. Oia generabilia z oia corruptibilia sūt ptes trāseuntes vniuersi. ¶ Septima ppō. Licet ptes trāseuntes nō sint de pfectiōe essentiali vniuersi: sūt tn̄ ptes vniuersi p accidēs. ¶ Octaua ppō. Lic3 q̄libet sp̄es sit de pfectiōe vniuersi: nulla tn̄ generabilis z corruptibilis est de pfectione essentiali vniuersi. p3. Perfectio eni eēntialis vniuersi q̄sistit in oꝛdie diuersarū eēntiarū. ¶ Nona ppō. De quacūq̄ specie creata manēt sp indiuidua vel aliqd indiuiduū. Hoc dr̄ pp fenicē auem q̄ vnicū b3 idiuiduū: puta in aliq̄ regiōe. ¶ Decima ppō. Quel3 sp̄es i vniuerso ē de integritate seu pfectione vniuersi. q̄ post diē iudicij vniuersu3 nō erit integrū nec pfectū eēntialr̄. ¶ Diceret forte q̄ eēnt de pfectiōe mūdi stante motu celi z gn̄atiōe z coꝛ

ruptione. ¶ Primũ dictũ sancti Bonauẽ. Partes trãseuntes ipsi⁹ vniuersi põt fieri meliores q̃tũ ad ꝓprietates siue intelligat de ꝓprietatib⁹ in eẽ nãe: siue in eẽ moris. pꝫ eni q̃ tales partes quotidie meliorant ⁊ peiorant quo ad ꝓprietates nãles pꝫ de sanitate ⁊ egritudine. Sic ⁊ de vitiis ⁊ virtutibus. ¶ Secũda distinctio. Partes manentes posse meliori itelligit dupl'r: Uno mõ q̃tũ ad proprietates in se ⁊ absolute. ¶ Scd̃m dictũ. Partes manẽtes vniuersi põt fieri meliores in se ⁊ absolute q̃tũ ad ꝓprietates accidentales. Alio mõ põt intelligi q̃tũ ad ꝓprietates in ordie ad deũ. ¶ Tertium dictũ. Partes manẽtes vniuersi nõ possunt fieri meliores per respectum ad vltimũ finẽ. Hoc est verum quo ad terminum ipsius respectus. Tamen de hoc latius in questione sequenti.

Sed queritur Utrum deus possit facere hominem impeccabilem per naturam. ¶ Rñdit sanctus Banauẽtura q̃ sic. Sed aliter dr̃. q̃ si deus faceret talez hominẽ impeccabilẽ per nãm ille homo non eẽt eiusdem speciei cum homine creato. Probatur: Quñcunq̃ aliquod predicatum cõuenit necessario alicui indiuiduo per rationẽ speciei illud non repugnat alij indiuiduo. Sed istud p̃dicatũ peccabilitas seu vertibilitas de bono ad malũ ꝯuẽit necessario alicui idiuiduo puta viatori per rationẽ speciei. ergo non repugnat alij. Licet plus diceret q̃ etiã necessario ꝯueniret cuicunq̃ idiuiduo eiusdeꝫ spẽi. Uñ lꝫ xp̃s nõ dicat peccabilis tñ natura hũana q̃ in xp̃o est: simpl'r est peccabilis. Uñ sicut de⁹ ꝯtingent sibi vniuit illã naturã. sic de potẽtia dei absoluta posset eã dimittere: ⁊ sic posset peccare sicut alius viator si de⁹ faceret eã scꝫ nãm viatorẽ. ¶ Pro solutiõe penultimi argumẽti Nota q̃ illa ꝓpõ. Deus agit ex tota potẽtia sua põt itelligi dupl'r. Uno mõ vt ly tota determinet seu teneat se ex pte potentie. Et sic est verũ: q: deus nõ agit per partialẽ potẽtiã cũ nõ habeat: ſꝫ sua volũtate agit. Alio modo potest ly tota se tenere ex parte effect⁹ sic scꝫ tantum effectum producat quantum potest producere. Et sic est falsa: quia producens corporalia poterat producere spiritualia.

Queritur tertio. Utrũ De⁹ potuerit mundũ facere meliorẽ q̃tũ ad ordinẽ ptiũ. ¶ Resolutio q̃ õnis stat in septẽ ꝓpõnib⁹ ⁊ vna distictiõe. ¶ Pria ꝓpõ. Duplex est ordo partiũ vniuersi. Quidã est ad se inuicẽ siue in vniuerso. Alius est ipsarũ partiũ ad deũ. Et habet illa distinctio original'r ab Aristotele. xij. metaphisice. vbi dicit q̃ exercitus hꝫ ordinem iter se seu ptes ei⁹ ad inuicẽ: ⁊ etiã hꝫ ordinẽ ad duceꝫ exercitus. Sic etiã mũdus est q̃si exercit⁹ dei. ¶ Scd̃a ꝓpõ. P: im⁹ ordo q est partiũ vniuersi iter se respicit sapientiã diuinã approprãte. Scd̃s respicit seu ostẽdit bonitatẽ dei. Nisi eni bonitas diuina ꝯseruaret res oĩno deficerẽt. Itẽ nisi mĩsicordia dei toleraret pctõres. imediate ipsis peccãtib⁹ a demõib⁹ ad infernum rapent. ¶ Tertia ꝓpõ. Ordo partiũ vniuersi iter se est pp aliũ ordinẽ. s. pp ordinationẽ ad finẽ. ¶ 4ª ꝓpõ. Ordo ptiũ in finẽ est nobilior q̃ ordo partiũ inter se. ¶ Distictio. Si loquimur de ordie ptiũ iter se distiguo: q: possum⁹ loq de principalib⁹ ⁊ manẽtib⁹. s. incorruptibilib⁹ vel de partib⁹ min⁹ p̃ncipalib⁹ ⁊ nõ remanẽtibus: vt corruptibilib⁹. ¶ Quita ꝓpõ. Partes p̃ncipales mũdi q̃ ꝑmanẽtes nõ potuerũt meli⁹ ordinari simpl'r a deo: ſꝫ sũt optime ordiate: põt ꝓbari: q: in tali ordine ꝯsistit decor vniuersi. Circa q̃d notandũ q̃ oẽs ptes mũdi reducunt ad tres. s. ad nãm itellectualẽ: nãm celestẽ iter q̃s celũ empyreũ tenet p̃maũ: ⁊ ad nãm elemẽtarẽ. Et ad declarãdũ ꝓ incipiẽtib⁹. Elemẽtũ dr̃ leue simpl'r ⁊ leue mixtũ. sic ẽt aliq̃d dr̃ graue simpl'r aliud aũt graue mixtũ. Elementũ leue simpl'r est illud q̃d nihil hꝫ grauitatis sicut est ignis. Sꝫ nã leuis est eẽ sursuꝫ ideo ignis est supremũ. Leue aũt mixtũ est illud q̃d hꝫ aliq leuitatis ⁊ aliq̃d grauitatis vt aer q tenet locũ. Sꝫ ꝓpter nostrã ꝯsolationẽ ẽ in aliq̃ pte ꝯtiguus terre. Aliõ est elemẽtũ graue mixtũ q̃d scꝫ hꝫ aliq̃d grauitatis ⁊ aliq̃d leuitatis sicut aq̃ que hꝫ tertiũ locũ Nõ. n. imediate succedit igni q: directe ꝯriat igni q: ignis est p̃ calidus ⁊ siccus. Aq̃ v̇o est frigida p̃mo ⁊ hũida. Ne ẽ esset nimia coꝝ improportio ex actiõe ipsoꝝ vehemẽter ad inuicẽ violẽta de⁹ optime ordiauit. Elemẽtũ g̃ue simpl'r est illõ q̃d nihil hꝫ leuitatis vt est terra q̃ ifimũ sortit locuꝫ. Sic ẽt est de orbiũ celestiũ ordiatiõe puta stellarũ erraticarũ. s. planetarũ ⁊ stellaꝝ fixaꝝ. ¶ Sexta ꝓpõ. Partes min⁹ p̃ncipales mũdi vt generabiles ⁊ corruptibiles (potuerũt meli⁹ ordiari a deo q̃ vt nũc sũt ordinate. pꝫ: q: in fine mũdi meli⁹ ordiabunt: q: habebũt regeꝫ electi dei. ¶ Septia ꝓpõ. Partes vniuersi siue p̃ncipales siue min⁹ p̃ncipales nõ potuerũt meli⁹ ordiari q̃tũ ad finẽ vltimũ: pꝫ: q: nihil p̃t meli⁹ ordiari nisi ad sũmũ bonũ q̃d ẽ de⁹. Sꝫ oĩa ordinant ad deũ tãq̃ ad vltimũ finẽ g̃ ⁊c.

Solutio argumẽ. oꝝ. Tertio pro argumẽto q̃d etiaꝫ probat ordinẽ partiũ vniuersi nõ posse meliorari. Nota sequentes ꝓpõnes. ¶ Prima propositio. Quatuor elementa põt melius ordinari in vniuerso s̃m suas qualitates. Duplicia eni sunt elemẽta. s. simbolizantia: ⁊ dicunt illa que cõueniũt in aliq̃ q̃litate: vt aque ⁊ terra: aer ⁊ ignis: q: tam terra q̃ aqua est frigida ⁊ aer ⁊ ignis calidus. Quatuor. n. sũt qualitates ꝯtrarie. p̃mo actiue scꝫ caliditas: humiditas: frigiditas ⁊ siccitas. Cuilibet aũt elemento conueniunt due ex ipsis. Unde phs. ij. de g̃natiõe. Aer est calidus ⁊ humidus: ignis est calidus ⁊ sicc⁹. Aq̃ est frigda ⁊ humida. Terra vero est frigida ⁊ sicca. Et vt ibidem dicit. Ignis est contrarius aque: patet quia calidus ⁊ siccus. Terra vero aeri. patꝫ: quia est frigida ⁊ sicca: aer vero est calidus ⁊ humidus.

midus. Elemēta nō symbolizantia dicūt̄ illa q̄ nō
ꝯueniūt i aliq̄ q̄litate vt aer ⁊ terra: aq̄ ⁊ ignis. Sim
bolizare aūt est i aliq̄ q̄litate ꝯuēire. Ignis eniꝫ vt
iā dictū est calidus est ⁊ siccus. Aer est humidus ⁊
calidus nisi facta sit alteratio in aere. Potest enim
fieri frigidus: sicut aqua que de se est frigida. pōt
fieri calida p alteratiōnē. Caliditas tñ nō pmo cō
uenit aeri sicut nec aqua pmo est humida. Aqua
enim primo est frigida ⁊ etiā deinde humida. Ele
mēta igit̄ symbolizantia vel sunt ambo superiora
vel ambo inferiora. Aer ergo in caliditate symbo
lizat cum igne in humiditate cū aqua: iō congrue
ponit̄ inter ignē ⁊ aquaꝫ ⁊c̄. ¶ Scd̄a ppō. Elemē
ta sunt optime ordinata q̄tū ad suas formas sub
stantiales. Probat̄. Elementa sunt optime ordina
ta ꝫ suas qualitates. ergo etiā q̄tum ad formas
substantiales. Probat̄ ꝯñtia qꝛ ordo qualitatum
est ab ordine formarū essentialiū sicut ⁊ ipse quali
tates. ¶ Tertia ppō. Elemēta sunt optime ordina
ta q̄tum ad situ. pꝫ ex dictis supius de leui ⁊ gra
ui. ¶ Quarta ppō. Elemēta sunt optime ordiata
in vniuerso ꝫm pportiones nūerales: vel ꝫ ppor
tionē. Probat̄ p sile. Sicut ligant̄ octo ad. xxvij.
p. xij. ⁊. xviij. ita etiā ignis q est leuissimus ⁊ terra
grauissima ligant̄ p duo intermedia. ¶ Ubi no
tandū q talis ponit̄ ppō. Octo ⁊. xxvij. sunt duo
pmi numeri solidi quadrati ⁊ ligant̄ ad inuicem
p. xij. ⁊. xviij. ¶ Uñ duplex est numerus quadra
tus. Unus est quadratus tm̄: ⁊ est ille q puenit ex
ductu alicuius in se semel tm̄. vt quaternarius est
primus illoꝝ: bis eni duo sunt quattuor. Alius est
numerus quadratus solidus: q puenit ex ductu
duplici nūeri in seipsuꝫ: vt bis duo bis sunt octo.
Binarius ḡ est radix primi numeri quadrati. Ra
dix eni est numerus q dicit̄ in se. Dicit̄ aūt q̄dra
tus: qꝛ diuisim scriptus p vnitates semp hꝫ q̄tuor
latera equalia: ⁊ dꝫ incipi a radice numeri quadra
ti. Alius aūt d̄r numerus solidus q (sicut corpus
hꝫ tres dimensiones) hꝫ q̄tuor latera. Uñ nume
rus solidus pcise vel tm̄ est ille q pueīt ex duplici
ductu alicuius numeri in aliū: vt bis tria bis sunt
duodecim. ¶ Documentū pmū. Quotienscunqꝫ
aliquis numerus ducit̄ bis in seipsuꝫ: tunc causa
tur numerus solidus quadratus. ¶ Scd̄m docu
mentū. Si vo aliq̄s numerus bis ducat̄ in alium
est q̄dem solidus sed nō q̄dratus. ¶ Correlariuꝫ
pmū. Octo est primus numerus solidus sed non
q̄dratus. probat̄: qꝛ causat̄ ex pmo numero bis in
in seipsum ducto. ¶ Scd̄m corre. xxvij. est scd̄us
numerus cubicus siue solidus q̄dratus. pbat̄: qꝛ
iste est scd̄us numerus solidus q̄dratus q causat̄
ex duplici ductu pmi numeri impis in seipsum.
Sed hmōi est. xxvij. pbat̄: qꝛ pmus numerus im
par est. tria. Sed ter tria sunt noueꝫ. Nouenarius
ḡ ē scd̄us nūerus q̄dratus: sed nō est solidus. Sed
ter tria ter sūt. xxvij. sicut ter. ix. sunt. xxvij. Et sic pꝫ
pria ps ppōnis. Scd̄a ps ppōnis est ista: q isti duo
numeri quadrati primi ligant̄ ad inuiceꝫ p. xij. ⁊
xviij. ¶ Prima regula. Inter quoslibet duos nu
meros cubicos sunt semp duo media pportiona
lia. i. duo numeri medij pportiōales seu pportio
nātes illos. ¶ Scd̄a regula. Ista duo media ꝯsur
gūt ex ductu radicis siue lateris vnius in aliā ra
dicē bis. ¶ Tertia regula. Maius mediū sp erit
numerus latriculus ⁊ numerus mediū semp erit
asser. Exēplū bis duo bis seu octo: ⁊ ter tria ter si
ue. xxvij. sunt duo cubici primi. Minus ḡ mediū
q d̄r asser (qꝛ describēdo illos numeros p vnitates
hꝫ figurā asseris) pueīt ex ductu duplici minoris
radicis scꝫ minoris cubici in radicem maioris: vt
bis ~~duo~~ bis sunt. xij. Qualē eni pportionē habēt.
xxvij. ad. xviij. talē pportionē habēt. xviij. ad. xij.
⁊. xij. ad. viij. Ubiqꝫ eniꝫ est pportio sequi altera.
Sicut eni. xxvij. ꝯtinet. xviij. ⁊ alterā partē eius
scꝫ adhuc. ix. ita. xviij. ꝯtinet. xij. ⁊ alterā ptē eius
scꝫ. vj. ⁊. xij cōtinet octo. ⁊ alterā partē eius scꝫ q̄t
tuor. Nō tñ est intelligēdū q sit mēs scti Bōaue.
q sit oimoda similitudo scꝫ sic q ignis excederet
aquā i sola pportiōe sesqaltera. Phs enim vult q
vnū elemētū excedat aliud in pportione decupla.

Solutio

argumētoꝝ i oppositū. Et p scd̄o ⁊ tertio argumētis. Notandū q
duplex est ordinatio. s. ppria ⁊ pticularis. Alia est
ordinatio vlis. Et ꝫm hanc mūdus nō potest fieri
melioris ordinis. ¶ Itē arguit̄. Res in vniuerso
nō sunt optime. ḡ ordo earū nō est optimus seu nō
sunt optime ordiate. Probat̄ ꝯñtia: qꝛ ordo est re
spectus ꝯñs ipsas res. Sꝫ nullus respectus est ma
ioris entitatis suo fundamēto. ḡ ⁊c̄. ¶ Rñsio. Uñ
sicut aliqua entia in se sunt ꝯtingentia. ⁊ tñ neces
sario hñt ordinē ad deū: ita q̄uis aliqd non sit op
timū in se tñ optime ordinat̄. Similitudinis pma
ps patet: quia bene sequitur Ego sum: ergo depē
deo a deo: ⁊ tamen sum ꝯtingenter. Scd̄am partē
declarat: quia licet pes in se sit ignobilior oculo:
tamen eque bene est situatus sicut oculus.

Quarto queritur

Utruꝫ deus po
tuerit facē mun
dum antiquiorem. Hec questio potest duplicē ha
bere sensum. Unus est Utrum deus potuerit mū
duꝫ facere antiquiorē. i. ab eterno. Alius est. Utrū
deus potuerit facere mundum tpe finito tamen
longiore: puta per centum vel mille annos q̄ⁿ fit
illud a quo produxit mundum.

Resolutio questiōis

stat in trib⁹ opinionib⁹.
¶ Prima opinio stat in vna ppōne. ¶ Propō.
Deus non potuit facere mūdū antiquiorem. i. ab
eterno. Mēs eni. S. Bonauētu. est q deus nihil
potuerit creare ab eterno. ¶ Quia tñ alterius opi
niōis sunt aliq theologi: vt sctūs Thomas ⁊ aliq
alij forte moderni: ⁊ doctor subtilis i scd̄o soluit rōnes
p vtraqꝫ opione: iō teneat vnusqsqꝫ qd̄ placet
Uñ nec argumtū Bōauētu. ꝯcludit: qꝛ minoꝛ ne

gaf:ꝛ ad pbationē diſtinguif de initio ẜm duratio nē ⁊ ẜm cauſalitatē. ¶ Un ſcda opinio tenet ꝙ de us nō potuit facere mundū in longiore tpe vel in tpe priori ꝙ̄ factus ſit. probaf: qꝛ prioritas ⁊ ante rioritas nō ſunt niſi tpis differentie: ſꝫ tps nō fuit añ mundū: qꝛ ſimul incepit cū mūdo: ſicut ⁊ ange lus ⁊ materia prima. ꝰ ⁊c. Illi ꝰ dicūt ꝙ q̄ſtio ſit ir rōnabilis qꝛ ſequaf imaginationē falſaꝫ quaſi tps poſſit eſſe ſine mūdo. ¶ Alia opio (.ſ. tertia) dicit ſine diſtinctione. Sicut deus pōt facere mūdū ma iorē ꝙ̄ ſit iſte mundus: ſic potuit facere mundum antiquioreꝫ. ¶ Sanctus Bonauentu. vo dicit ꝙ iſta deus potuit facere mundū antiquiorē eſt diſti guēda: ſicut illa deus poteſt facere mūdū altiorē. s. in alio loco ꝙ̄ in quo ſit. Et hoc ſuppoſito ꝙ nihil creetur: tūc non pōt fieri: qꝛ non eſt alius locus ꝙ̄ in quo mūdus eſt. Si aūt intelligaf. Utrū poſſit face re in maiori loco creando ſcꝫ aliū locū: ſeu alia cor pora: tūc ↄcedēdū eſt ꝙ poſſet facere aliū mundū cōplectentē etiā hunc mundū. Conſimiliter eſt di ſtinguenda prima. Sicut eni potuit expectaſſe ſeu non creaſſe mundum vſq; modo: ſic potuit ante ſa cere creando tempus etiam quod fuiſſet anterius ꝙ̄ illud quod fuit concretum mundo.

Secundus articulus

hꝫ tantū vnā queſtionē ſcꝫ Utrum qđ deus ſemel pōt ſemp poſſit. ¶ Iſta q̄ ſtio eſt clara ſi intelligant dicta i ſupio ribus. Utrū ſcꝫ deus oē enūciabile qđ ſemel ſciuit ſemp ſciat: pꝫ eni ꝫ ꝙ qñq; ſciuit me eſſe Pariſius mō aūt nō ſcit. pꝫ qꝛ ego mō nō ſuꝫ Pariſ. ſꝫ ſuꝫ in Maguncia. Et nullū falſuꝫ deus prope ſciuit.

Reſolutio qōnis. De iſto ergo ſophiſma te rñdendū eſt ſicut de ſcia in fine diſtinctiōis. xlj. Et ſunt due opiones. ¶ No minales qđā dicūt talē ↄcluſioneꝫ. Cū potētia dei ſit oīno immutabilis ẜm rem: qcqđ pōt deus ſemel ſp potuit: ⁊ qcqđ potuit ſp pōt. ¶ Sed ↄtra hanc arguif: ⁊ eſt vnū añ oppoſitū. Deus potuit reſuſci tare xp̄m a mortuis. ꝰ pōt reſuſcitare xp̄m a mor tuis. ¶ Sed ipſi rñdēt ꝙ nō pꝫ ſic argui. Sed ſic debeat inferri. ꝰ pōt xp̄m ſuſcitaſſe a mortuis. Sꝫ in argumēto p̄dicto cōmittif fallacia figure dictio nis: qꝛ cōmutaf res in modū ſignificandi. ¶ Sed contra ipſos multū appārēter pōt ſic argui. Deus potuit velle mundū nō fuiſſe: ſed mō nō pōt deus velle mundum nō fuiſſe. ꝰ ⁊c. ¶ Itē potuit facere me nō legere miſſam hodie: ſed cū legi nō pōt am plius facere me nō legiſſe. ergo ⁊c. ¶ Licet ergo mgr ſententiarū fuerit illius opinionis: tamē nō bñ ſoluunt argumētū: qꝛ dante oppoſitū ſolutiōis coꝝ adhuc ↄtingit ſoluere. Hoc mō formata ratio ne (in qua non mutaf tps) pōt quicqđ potuit: ſed potuit non feciſſe mundū. ꝰ ⁊ mō pōt non feciſſe.

Opinio ſancti Bonauenture ſtat in ſeptē dictis. ¶ Pri mū dictū. Lꝫ diuina ſcia ſit oīno in ſe immutabilis ipſa tñ definit ſcire aliqđ pus mutabile qđ pus ſci uit. ¶ 2m dictū. Deus definit ſcire aliqđ enuncia bile qđ prius ſciuit: ex eo ꝙ ipſum prius verū ē eſſe eſt falſum. ¶ Correlariū. Licꝫ deus ſciat aliqđ qđ prius nō ſciuit ⁊ incipit ſcire qđ prius nō ſciebat: nō tñ mutaf: ſed ſolū res ſcita mutaf. ¶ Tertium dictū. Diuina potentia cōnotat in re poſſibilitateꝫ q̄ reſpicit potentiā agēteꝫ ſub rōne potentie: nō ſꝫ rōne impotētie: ſicut hō dicif poſſe peccare: poſſe mori qꝛ talia ſunt impotētie. ¶ Quartū dictum. Multa poſſibilia fiunt impoſſibilia p accidens: ⁊ multa poſſibilia fiūt entia: ⁊ qñ facta ſunt: ſunt im poſſibilia fieri. Prima pars pꝫ: ſicut me nō fuiſſe in Maguncia fuit poſſibilis: mō eſt impoſſibilis p accidens. Uñ. Impoſſibile per accidens eſt illud qđ in aliquo tpe erat verū. puta i p̄terito: ⁊ propē trāſitionē tpis eſt ipoſſibile. Scđa pars pꝫ in quo tidianis generatiōibus ⁊c. Tertia ps eſt ſubtilis. Circa qđ notandū ꝙ fieri (in rebus permanentibꝰ ſaltem) dicit primariaꝫ eſſe rei ſic ſcꝫ ꝙ prius non fuerit. ¶ Quintū dictū. Sicut facere ꝙ non ens nō ſit nihil ē facere: ita facere qđ factū ē: nihil eſt fa cere. Prima pars in ſuperioribus eſt declarata q̄ ſtione. Utrū pꝫm poſſit fieri nō pꝫm. Nā ſi deus fa ceret me poſtꝙ̄ me fecit: aut aliquid facit de nouo aut nihil. Si nihil facit. ꝰ nō facit. Si aūt aliqđ fa cit de nouo. ꝰ nō facit qđ factū erat. ¶ Sextuꝫ di ctū. Deus nō pōt niſi qđ poſſe eſt potentie. ¶ Se ptimū dictū. Nulla mutatiōe facta in potētia dei: ſed deo eq̄liter manēte potente fit aliqđ deo ipoſ ſibile qđ prius erat ei poſſibile ꝓpter mutationeꝫ rei. Ex hoc ſequitur ꝙ iſta eſt neganda. . Quicqđ deus ſemel pōt ſemp poteſt. ꝰ eius contradictoria eſt ↄcedēda. Nō qcqđ deus ſemel pōt: ſemp pōt.

Circa diſtinctionem

q̄dragesimāquintā: in q̄ mgr ſniaꝝ incipit tractare de volūtate diuina: que tres hꝫ articulos. Primus ē de volūta te q̄ ad qđditatē. Scđs q̄ ad cauſalitateꝫ. Tertius vō articulus eſt de volūtate q̄ ad rōnē ſignificādi.

Circa primum igif articulū Primo querif. Utrū ſit i deo ponere voluntatē. ¶ Pro qōnis diſcuſſiōe ſcien dū ꝙ hoc cōplexū voluntas diuia pōt capi duobꝰ modis. ſ. ꝓprie ⁊ tropice. ¶ Uoluntas diuina ꝓ prie capta ſignificat voluntatē dei ſiue diuinū bn̄ placitū eternū: qđ nihil aliud eſt niſi ipſe deus. In deo eni duas potētias ponimus vnā cognoſciti uā: aliā appetitiuā. Appetitiua aūt capta vt diſtin guif ꝯ intellectiuā nō cōgſcit. ¶ Corꝛm primum Uolūtas ꝓprie capta eſt ipſe deus realr. ¶ Scđꝫ correla. Uolūtas diuia nō eſt formalr intellectꝰ di uinus. ¶ Tertiū corꝛe. Lꝫ voluntas diuina nō ſit formalr intellectus: ē tñ realr intellectus diuinꝰ. ¶ Uolūtas diuia iꝓprie vel tropice ſiue metha

phorice: nõ significat diuinũ velle: sꝫ significat aliquid quod est signũ beneplaciti diuini. Nã et vsu loquendi plerũqꝫ signa nominanť noĩbus significatoꝝ. patet. Quia elemosynã mihi exhibitaꝫ dico misericordiã: cum tñ magis sit signũ mĩsicordie quã habet ille qui facit elemosynã. Neqꝫ enĩ actus misericordie ꝓprie est misericordia. Iteꝫ dicitur ille qui fecit magnã charitatẽ. Itẽ testamentũ alicuiꝰ dicitur vltima volũtas eius: cũ tñ magis sit signũ voluntatis. ¶ Uñ doctores cõiter distinguũt de voluntate dei. Est enĩ duplex. s. volũtas beneplaciti ꝛ volũtas signi. Que distinctio nõ est intelligẽda ꝙ s. diuina volũtas diuersificeť: sꝫ solũ ẽ distinctio nominũ. ¶ Prima. s. volũtas bñplaciti realiter ẽ ipse deus: ꝛ est ꝯstructio intrãsitiua vtrobiqꝫ. ¶ Alia tñ est opinio Francisci maronis que habeť infra prima q̃stione tertij articuli huius distinctionis. ¶ Propositio. Uolũtas signi nec est formaliter in deo: nec est realiter ipse deus. ¶ Secũda ꝓpositõ. Uolũtas signi est signũ diuine volũtatis. Hec videť esse intẽtio magri sententiarũ ĩ textu. ¶ Sciẽdũ igiť ꝙ volũtas signi diuidiť in quinqꝫ. s. in preceptũ: ꝓhibitionẽ: ꝯsiliũ: impletionẽ ꝛ ꝑmissionẽ. Preceptũ est duplex. s. affirmatiuũ ꝛ negatiuũ: tñ ꝓprie ꝑceptũ cõiter a magistro sententiarũ ꝛ doctoribus capiť pro ꝑcepto affirmatiuo quo bona tenemur operari. Prohibitio est preceptũ negatiuum malũ deuitare demõstrans ꝛ astringẽs. Cõsiliũ aũt est indifferens tam ad affirmatiuũ q̃ȝ negatiuũ preceptũ. Impletio est signũ volũtatis diuiẽ sicut christus impleuit obedientiã mortẽs pro nobis in cruce. ¶ Uoluntas aũt bñplaciti etiã est duplex. s. simplicis cõplacẽtie vel simplicis volitiõis ꝛ nolitionis. Alia est volũtas beneplaciti ꝓsecutionis ꝛ fuge. Hec distinctio (quia est subtilis) declarať per illã de sciẽtia. Scientiarũ enĩ quedã est simplicis notitie: ꝛ hec est respectu oĩum intelligibiliũ possibiliũ etiã que nunq̃ȝ fiẽt. Alia est sciẽtia iudicatiua vel assentiua vel adhesiua. ꝛ hec est soluꝫ de cõplexis: q: est illa qua deus iudicat aliqd esse fore verũ. Uolũtas ergo diuina ꝑpter cõnotata et nõ absolute diciť duplex. Inquantũ enĩ ẽ respectu omniũ incõplexoꝝ possibiliũ etiã que nunq̃ȝ erũt est volũtas simplicis cõplacẽtie. Inquantũ ṽo est respectu eoꝝ que vult efficaciter esse vel fieri ĩ actu dr̃ volũtas beneplaciti: ꝓsecutionis ꝛ fuge. ¶ Insup sciendũ ꝙ ꝓsecutio appetitꝰ vel volũtatis nihil aliud est q̃ȝ ipsum appetitũ velle aliqd fieri vel esse. Fuga vo appetitus vel volũtatis nihil aliud est q̃ȝ ipsum appetitum nolle aliqd fieri vel eẽ. Prosecutio ergo correspõdet sciẽtie simplicis notitie. Uñ Aristote. vij. ethicoꝝ. Illud quod est negatio ꝛ affirmatio in intellectu: est prosecutio ꝛ fuga in volũtate. In voluntate igiť nostra diuerse sunt volitiones ꝛ oppositi actus. s. velle ꝛ nolle. In deo nõ sic: sed solũ ꝓpter diuersa obiecta eadẽ volũtas dei diciť velle: puta respectu bonoꝝ: ꝛ nolle respectu maloꝝ. ¶ Correlariũ. In deo ponẽda est prosecutio ꝛ fuga: patet per descriptionẽ ipsoꝝ. Tamẽ ꝑ reuerentia. S. Bonauẽ. qui negat: dicendũ ꝙ ꝓsecutio ꝛ fuga. Uno mõ capiunť ꝓprie: ꝛ sic sunt ĩ deo: ꝛ sic sunt hic descripta. Alio mõ capiunť vt includũt imperfectionẽ ꝛ indigentiã sicut est in creaturis. Hoc mõ loquiť sanctus Bonauentura.

Conclusio respõsiua est clarissima nõ solũ apud oẽs theologos: sꝫ ẽt apud phõs. s. ꝙ in deo est ponere voluntatẽ. Persuadeť tñ ꝛ rõnibus ꝛ auctoritatibus. quere ĩ ista. ¶ Pro secũdo argumẽto. i. secũda ratio pro parte vera. Notandũ ꝙ voluptas aliqñ sonat in bonũ vt torrente voluptatis tue potabis eos: ꝛ sic capiť pro beatitudine. Alias sonat in malũ. Et sic nõ accipitur in proposito.

Secũdo queritur. Utrũ volũtas dei sit omniuolens. Et sumiť omniuolẽs a voluntate: sicut oĩpotens a potẽtia: ꝛ a scientia omnisciẽs. Uñ q̃st grãmaticaliter loquẽdo. Omnisciẽs est ille qui scit oẽ scibile. Omnipotẽs q potest oẽ possibile. Omniuolẽs ṽo diciť qui vult omne volibile. Uñ volitio dei est duplex. Una est simplicis cõplacentie ꝛ displicẽtie. Alia est volitio dei efficax. Uolitio simplicis cõplacentie vel displicẽtie: est illa qua deus vult omne volibile. Unde sicut intellectus diuinꝰ intelligit omne intelligibile siue sit siue non sit futurũ: sic etiã volũtas diuia vult omne volibile volitione simplicis cõplacentie. ¶ Nec sequiť deus nõ vult peccata: ergo nõ est omniuolẽs. patet: q: licet nõ velit volitione efficaci: vult tñ volitiõe simplicis cõplacentie ꝛ displicentie. Uolitio efficax ẽ illa qua deus vult efficaciter aliqd esse vel fieri in actu: vel habet nolle efficax respectu alicuiꝰ ne sit vel ne fiat: vel qua nõ vult efficaciter aliqd esse vel fieri in actu. ¶ Propositio. Omnia que sunt volita a deo volitione efficaci q̃nqꝫ fuerunt vel sunt: vel quandoqꝫ erunt. Et oĩa illa que nõ vult deus nolitione efficaci: saltẽ pro illo tẽpore pro quo nõ vult nõ erũt. Ex dictis itelligẽdus ẽ textꝰ. S. Bonauẽ.

Resolutio sancti Bonauẽture stat in septem ꝓpositionibus. ¶ Prima ꝓpositio. Hec locutio deus est omniuolens est distinguenda ex eo ꝙ ly omne põt distribuere simpliciter vel vt nũc. ¶ Secũda ꝓpositio. Si ly oẽ distribuat simpliciter: tunc sensus huius deus est omniuolens est: deus vult oẽ volibile. patet: quia tunc distribuit quantũ ad actũ: ꝛ quantũ ad habitũ. Inquantũ enĩ diciť deus vult dicit actũ: volibile aũt dicit habitũ. ¶ Tertia propositio. Si omne distribuat vt nũc: tunc sensus illius ꝓpositionis: deus est omniuolens est: deus vult omne volituꝫ. Tam enim ly vult q̃ȝ volitũ dicũt actũ. Talis distinctio etiã posset poni in talibꝰ. Deꝰ ẽ oĩpotẽs. i. deꝰ põt oẽ possibile: vel deꝰ põt oẽ factũ. Est tñ magna differẽtia q: lꝫ multi ꝯcedãt ꝙ deꝰ vult oẽ volibile

illã tñ oēs negāt. ℭ Quarta ppō. Jsta ppō ē falsa de° vult oē volibile: patet per primā rōnē añ oppositū. Rō bñ probat de volitiōe efficaci: ⁊ sic dʒ intelligi propō ista. ℭ Quinta propō. Hec propō ē falsa: deus vult oē volitū. patet: qꝛ de° nō vult furtū nec fornicationē: ⁊ tñ hō vult talia. ℭ Qꝛ si dicaſ: hō nō vult peccatū: ſʒ ſubſtractū. ℭ Cōtra. Aug°. Peccatū eſt adeo voluntariū ꝙ ſi nō ſit voluntariū nō ē peccatū. ℭ Sexta propō. Hec propoſitio de° eſt oīuolēs: nullo mō eſt ɔcedenda. patet: qꝛ ſi eēt ɔcedenda: hoc eſſet in aliq̄ ſenſu illoꝝ duoꝝ: ſed i vtroqꝫ ſenſu eſt falſa. Intelligenda eſt ⁊ hec ppō d volitione efficaci. Sicut enī de° intelligit oē poſſibile ita etiā pōt: ⁊ ſicut pōt ita etiā cōplaceat ſibi ꝙ pōt talia. ℭ Septima propō. Licet hec propō de° eſt oīuolens ſit negāda: hec tñ ſunt ɔcedende deus eſt omniſciens: ⁊ deus eſt oīpotēs. Rōnes duas ponit: ſed nō ɔcludunt de volitione ſimplicis cōplacentie ⁊ diſplicentie. Licet bene concludant de volitione efficaci.

In fine vō argumentoꝝ qōnis qrit. Utrū ſapia: potētia ⁊ volūtas ſint eq̄lis ambitus. ℭ Et nōdū in fine qōnis ꝙ de iſtis trib° pōt loq tripliciter. Uno mō quo ad actū. ℭ Pri° ppō. Sciētia volūtas ⁊ potētia q̄ntū ad actū ſunt eq̄lia: qꝛ quicqd deus pōt ⁊ quicqd ſcit hoc vult ſe poſſe ⁊ vult ſe ſcire: ⁊ qcqd deus ſcit ⁊ vult hoc pōt ſcire ⁊ pōt velle: ⁊ ſic de aliis. Alio mō pōt loq de ſciētia: potētia ⁊ volūtate quo ad effectū. ℭ Secūda ppō. Hec tria ſunt eq̄lia q̄ntū ad effectū queʒ deus facit ad ex̄: ſeu eq̄liter ſe extendūt. patet: quia qcqd de° facit h intelligit pōt ⁊ vult. Tertio modo q̄ntū ad obiectū pōt de ipſis loq. ℭ Tertia ppō. Jſta tria q̄ntū ad obiectū nō ſunt eq̄lia. patet: quia hñt ſe in plus ⁊ min°. probaſ ꝑ tria dicta. ℭ Primū dictū. Sciētia dei eſt reſpectu oīuʒ entiū poſſibiliū futuroꝝ ⁊ nō futuroꝝ ⁊ reſpectu oīum bonorū ⁊ maloꝝ. ℭ Secūdū dictū. Licet potētia dei extēdat ſe ad oīa poſſibilia futura ⁊ nō futura: nō tñ extēdit ſe ad mala ſeu peccata. ℭ Tertiū dictum. Uolūtas dī ſolū extēdit ſe ad entia bona ⁊ futura. Et ſic patet ꝙ ſp accipit voluntatē pro efficaci volūtate. Uolūtas aūt ſimplicis cōplacētie ⁊ diſplicētie extēdit ſe ad tot ad quot ſe ſciētia extendit.

Circa ſecūduʒ articulū qrit ꝑ. Utrū volūtas dei ſit cā rerū. ℭ Notandū ꝙ ꝓpe qō eſt de cā efficiēte. Pro quo ſciendū ꝙ cā efficiēs ⁊ pncipiū producēs hñt ſe ſicut ſuperi° ⁊ inferi°. Oīs enī cā efficiēs eſt pncipiū producēs nō aūt e diuerſo. Et ſic patet ꝙ cā efficiēs ē inferius ad pncipiū pducēs. ℭ Correlariū pmū. Generare filiū de ſua rōne formali nō eſt cauſare. ℭ Secundum corre. Spirare d rōne ſua formali nō ē cauſare. pbaſ: qꝛ in diuinis ad intra ē gīare filiū ⁊ ſpirare: ⁊ tñ nō ē diſtinctio eēntialis. ℭ Tertiū correl. Generare ⁊ ſpirare ē vera producere. ℭ Quartū correlarium. Creare ē vere cauſare.

Reſolutio qōnis ſtatī ſex propōnibus ſiue dictis. ℭ Primū dictuʒ. Quāuis diuina eēntia ſit vnū qd ſimpliciſſimuʒ: tñ ē pelagus ſubſtātie ifinitū. Hec hʒ duas partes. Un̄ ſimpliciſſimū ⁊ ſūme ſimplex ɔuertunſ. Et ē illud qd nō ē cōpoſitū: nec ē cōponibile alteri: nec aliud cū ipſo. ℭ Corre^m. Nulla creatura eſt quid ſimpliciſſimū. Scda pars accipiſ a damaſceno ꝑ li° caplo. vij. Et eſt methaphorica locutio: qꝛ prope nō eſt mare: ſed eſt ſenſus. Eſſentia diuina eſt infinita entitatiue. Un̄. Infinitū eſt illud cui nihil deeſt entitatis: eo mō quo poſſibile eſt oēm entitatē hrī ab aliquo vno ente. Dī notanter, eo mō q̄ poſſibile eſt ⁊c. qꝛ ipoſſibile eſt ꝙ oēs pfectiōes entiū formaliter ⁊ realiter includanſ in aliq̄ vno. Oē enī ens dicit pfectionē. ℭ Duplices aūt ſunt pfectiones. ſ. ſimplr ⁊ limitate. ℭ Propoſitio. Oīs pfectio ſimpliciter reperiſ in deo in ſūmo. i. cū infinitate ⁊ realiter: ⁊ ex nā rei. Limitatas aūt pfectōes nō habet in ſe formaliter ⁊ ex nā rei: ſed ſolū eminēter. i. hʒ entitatē infinitā eminentē oīb° creatis ⁊ creabilib° in infinitū. ℭ Secundū dictū. Oēs pfectiōes ſimpliciter que reperiunſ in creaturis per diuerſitatē ⁊ diſperſionē: nobilius ⁊ excellētius ſunt in diuinis per oīmodā idētitatē: pfectionē ⁊ veritatē. Hō lʒ ſit intelligēs: volēs ⁊c. nō tñ eſt incorruptibil: nec eſt ſimplex. ℭ Tertiū dictū. Sicut i nobis hoibus. ſ. ⁊ angelis eſt ſapia: potētia ⁊ volūtas: quorū quodlibet eſt vere ens ⁊ cā rerū que ſunt a nobis: ita illa ſunt vere in deo per oīmodam vnionem. ℭ Quartū dictū. Quāuis illa tria ſint oīno i deo idē: tñ qꝛ intellectus nr̄ nō pōt infinitatē diuine eſſentie cōprehendere: nec per vnū verbū exprimere: ideo multis modis intelligim° deū: ⁊ diuerſis noībus exprimim°. Declaraſ h dictū per rōnē cōprehēſionis. ℭ 5^m dictū. Cū alio mō intelligim° deū cū dicim° eū eē bonū: ⁊ alio mō cū dicim° eū eternū: recte ɔcedim° eū ſe diffundē inq̄ntū bonū: ⁊ nō inquātū etern°. ℭ 6^m dictū. Cū intelligam° volūtatē vere eſſe in deo: ⁊ volūtati cōpetat vere pducē liberaliter ſuos effectus: ideo recte attribuim° cauſalitatē rerū diuine volūtati. ℭ Propō. Bonitas diuina eſt rō creādi oēs res creatas ⁊ futuras: ⁊ in rōne effectiui: ⁊ in rōne finis. Hec ppō eſt multū ꝑdicabilis. Que enī ē rō q̄re aliqs euadit pctē mortē ⁊ multa mala alia pereūtib° ⁊c. bonitas diuia. ℭ Notandū ꝙ ex textu. S. Bonauē. aliq̄ habenſ deſcriptiones boni. Prima. Bonū eſt diffuſiuum ſuiipſi°. i. cōicatiuū ſuiipſi°. Secūda. Bonū ē pp qd ſunt oīa. Bonū etiā ē qd oīa appetūt ex pc tho coꝝ. Jtē Gregorius dicit qꝛ amor dei ocioſus eſſe nō pōt: opaſ enī magna ſi eſt: ſi aūt nō opaſ: amor nō dī. ℭ Sciendū etiā ꝙ qdā doctor pute robert° dicit ꝙ lʒ oēs peccatores ſint mali: per antonomaſiā tñ ſoli auari ⁊ imiſericordes qui nō ſubueniūt indigentib°

indigentib⁹ dicēdi sunt nō boni. Vñ liberales viri ꝛ misericordes: lꝫ etiā peccatores sint: dicuntur boni. ¶ He descriptiões colligunt ex dictis Dionysij in q̄rto de diuinis noib⁹ vbi dicit. Bonitatē vt ꝯtinentiā: vt pncipiū: ꝛ vt finē appetūt oīa ꝛc. Vñ dicim⁹. Amor est quidā aureus circulus eternus: ex optimo ꝛ per optimū ꝛ in optimo. Et h̄ lꝫ intelligat etiā de creatis tñ ad intra etiā pōt practicari. vñ amor diuinus quo nos diligit est ex optio id est a patre: ꝛ per optimū. i. per filium: ꝛ in optio i. ad spiritum: cui appropriat ratio finis.

Pro argumentoꝝ solutiōe. Sciēdum q̄ mod⁹ producēdi nāliter nō est nobilior mō producendi libere: aliogn filius in diuinis nobiliori mō pduceret quā spūssanctus. Nec modus producēdi libere est nobilior mō producēdi nāliter. Aliud aūt est loq̄ de mō agendi nāliter ꝛ mō agentis libere. In creaturis eni per accidēs. Quia voluntas nō ē oīpotens: ideo modus agētis nāliter in istis inferioribus est nobilior mō agentis libere. Nō enim q̄ hō vult equus generat. Tñ simpliciter loquēdo deus agit libere: non autem agit proprie loquendo de agere. naturaliter ergo ꝛc. De hoc magis ī secundo libro.

Secūdo queritur. Utrū voluntas diuia sit cā e.i. mediata. ¶ Pro declaratōe nota q̄ cā pma efficiens plēs habet descriptōes. ¶ Prima descriptio. Cā pma efficiēs est cā efficiēs: cuius nō est alia cā efficiēs. Cuius due sunt particule. Prima ponitur loco generis. Secūda ad differentiā oīum aliarꝫ causarum a pma. Nā oīs cā efficiēs secūda: etiam sm phos habet cām efficientē. ¶ Correlariū. Solus deus est cā pma. Est eni ineffectibilis infinibilis: imateriabilis ꝛ informabilis. i. nō formabilis. Secūda descriptio. Cā efficiēs pma est cā efficiens por oī alia cā efficiēte. Tertia descriptio ꝛ redit in idē cū scda. Cā efficiēs pma est cā efficiēs q̄ nulla alia est por. He autē vltime descriptiones due sumunt ex expōne huius suplatiui pma. ¶ Vñ vna cā pōt dici por alia multiplr. Primo aliq̄ cā dr prior alia pmitate pfectionis: q. s. est pfectior alia: vt sol ꝛ ignis sunt cause pductiue caloris. Sol autēꝫ est cā por pfectione q̄ sit ignis. ¶ Prima propō. Deus est cā pma poritate pfectionis. patet: q: pfectissimus. Alia dr cā por pmitate illimitationis: q̄ pōt ꝯcurrē ad plures effectus producēdos: vt sol respectu hois. ¶ Secūda propō. Deus est cā pma pmitate illimitationis. Tertio aliq̄ dr cā por pmitate durationis: ꝛ illa est duplex: vt supra patuit dī. iii. xlij. qōne. ij. Vñ hō in pori tpe: trahens nauiꝫ q̄ alius hō est cā prior duratione non sm essentiaꝫ seu naturā: sed solum tpis. ¶ Tertia propō. De⁹ est cā pma poritate durationis sm essentiam. s. et naturā pcedentē omnē causam. ¶ Quarta ppō. Deus nō est cā prima poritate durationis sm tpus: sic scilicet q̄ prius tpe causet q̄ secūda cā. Hec tñ propō intelligenda est respectu eiusdem effectus: aliogn esset error. patet: quia de⁹ prius creauit celum ꝛ terrā q̄ aīalia. Sed qñ deus sol ꝛ hō generant hominē: deus nō in aliquo instanti tēporis pus causat hominē ꝛ post sol: q: idem bis causaret: quod est impossibile. ¶ Quinta propositio. Licet deus nō sit: de facto. s. ꝛ regulariter: cā pma pmitate durationis tpis: pōt tñ esse. patet: q: pōt impedire actionē solis: ꝛ postea pmittere solē concausare. Nulla ergo causalitas secūde cause efficientis ppie requirit ad causandū effectū cum deo pp̄ter perfectionē secūde cause addendā causalitati diuine: sꝫ solū propter liberaꝫ voluntatē dei. ¶ Correlariū. Post diem iudicij sol ꝛ corpora celestia non habebunt actionē sup electos. ¶ Pro secūdo termino declarando: qui est causa imediata. Sciendū q̄ cā imediata est illa qua posita ponit effectus: ꝛ qua non posita omnibus aliis concurrētibus sm suas ppetates: ꝯditōes ꝛ dispōnes non ponit effectus. ¶ Primū correl. Deus est cā imediata cuiuslibet rei create. pꝫ: q: oibus aliis ab ipso ꝯcurrētib⁹ ꝛc. nō posito deo: nullus sequit effectus: patet de tribus pueris in camino ignis. Vñ aliquā cām poni intelligit dupl. Vno mō q̄ ponat q̄ntū ad eē. Hoc mō pma cā. s. de⁹ positus est ab eterno. Alio mō q̄ntū ad opari. Hoc mō ꝛ nō p. debet intelligi descriptio cause imediate. ¶ Secūdū correl. Cā vniuersalis: que remota nō ponit effectus: est eq̄ cā immediata sui effectus sicut cā particularis: vt sol in gnatione hois. Tertiū correl. Oīs cā prope capta est cā imediata: dicit prope capta: q: ista ē falsa seu ipropa. Quicqd est cā cause: est cā causati: sicut sal suꝫ ē q̄ auus sit pr̄ mei. Probatio correlarij q: q̄libet cā imediate attingit effectū: g̃ ꝛc. Eundē eni calorem quē producit ignis: eundē attingit sol ī suo ordie. ¶ Cōtra. Ignis nāliter producēt ignē si cōseruaret a deo ꝛc. Itē nulla cā est cā mediata proprie loquēdo. Qñ g̃ dr. Deus agit mediāte cā secūda. Deus aūt imediate oīꝫ effectū attigit. ¶ Sciēdū insup q̄ cā est duplex. Quedā est vniuersalis: ꝛ est illa que est indeterminata ꝛ quodāmodo illimitata: ad producenduꝫ varios effectus specie: eiusdem tamē generis propinq vel remoti. Exempluꝫ patet de sole. Causa vo particularis est illa: que est ordinata ad producendū eundē effectū specie: sub eadem genere remoto vel propinquo: vt ignis dicitur sub eodē genere: quia lꝫ ignis in genere substantie non possit nisi producere aliquod suppositum ignis: tamen producendo ignem: producit etiam calorem: splendorem ꝛc. ¶ Iterum duplex est causa: scilicet totalis ꝛ partialis. Causa totalis dicitur tripliciter. Primo quantum ad potentiaꝫ productiuam: ꝛ est illa que quantum est de se potest se sola effectuꝫ producere: nulla alia concausante secum. ¶ Correlariū primū. Deus est cā totalis hoc modo cuiuslibet creati. ¶ Scdm correl. Nul

la cã 2a pôt hoc mõ eẽ cã totalis. ¶ 3m corrm. Solus deus est cã totalis hoc mõ. Alio mõ cã totalis dr̃ q̃tũ ad actualẽ pductionẽ: ꝛ est illa que se solo actu effectũ cãt. ¶ pm corrm. Deus est cã totalis 2o mõ oĩum angelorꝝ. oĩum gr̃arꝝ ꝛ oĩum que immediate creata sunt vel creant̃ a deo. ¶ 2m corrm Deus non est cã totalis oĩuz creatorꝝ q̃tũ ad actualez pductionẽ. pz qꝛ mediãtibꝰ sole. luna. stellis pducũ gñabilia ꝛ corruptibilia. Tertio mõ cã totalis dr̃ in suo ordine. s. que se sola sufficit ad effectũ producẽdũ in suo ordine ita q̄ non eget in suo ordine alia cã. Exẽplũ pz de hoie gñante hominem: ꝛ licet solus currat hoc tñ non est in eodẽ ordine.

Resolutio q̃onis

ẽm mentẽ sancti bonauẽture stat in vna distictione. tribus dictis. ꝛ duobus correlarys. ¶ Distinctio. In creaturis duplex est cã scilicet vlis ꝛ particularis. Quid sit cã vlis ꝛ particularis patuit in declaratione terminorꝝ. ¶ pm dictũ. Cã vlis in creaturis vno mõ plus influit in effectũ q̃ȝ cã particularis. Alio mõ minus. ¶ 2m dictũ. Cã vlis q̃tũ ad intimitatẽ (qꝛ est prior agens) magis influit in effectuz q̃ȝ cã particularis. ¶ 3m dictũ. Cã vlis q̃tũ ad actualitatẽ ꝛ q̃tũ ad ea que sunt propa dei: minus influit in effectuz q̃ȝ cã 2a. Probat̃ qꝛ cã vlis creata nõ hz omnimodã actualitatẽ: nec pfectã potẽtiã: ꝛ iõ nõ pt venire ad formam spãlez nisi p agẽs pticulare. ¶ pm corrm rñsiuũ. Quia volũtas diuina est cã pa ꝛ vlissima ꝛ actualissima. iõ pôt in totuz in tota rei sbam: ẽt sine adminiculo cãe particularis. ¶ 2m corrm respõsiuũ. Et qꝛ nulla alia cã pôt aliqd sine ipa. iõ ipa ẽ causa immediata in omni actione ꝛ omni re ꝛc̃.

Circa tertiuz articulũ

queritur pº. Utrꝫ illa diuisio seu distictio sit cõueniẽs. s. voluntas diuina alia est bñplaciti. alia signi. ¶ Notandum q̄ Franciscus maronis dicit. Uoluntas bñplaciti est volũtas dei efficax respectu cuiuscũqꝫ pducibilis vel pducti. i. est volũtas dei qua est determinatus vltimate ad producendũ aliquid. Uolũtas aũt signi est volũtas dei non efficax respectu cuiuscũqꝫ producibilis vel pducti. Corrm pm. Tam volũtas beneplaciti q̃ȝ voluntas signi est ipsemet deus. ¶ Scdm corrm. Uolũtas bñplaciti semper adimplet̃. ¶ Tertiuz corrm. Uoluntas signi non semp adimplet̃. ¶ 4m corrm. Uoluntas signi est voluntas 9ditionata. vt deus vult oẽs homines saluos fieri volitiõe. s. 9ditionata. i. si nõ peccauerint mortaliter vel si penituerint. ¶ 5m corrm. Uoluntas bñplaciti est volũtas absoluta ¶ Et licꝫ multi scotiste magni sequant̃ eum: tñ mihi non multũ placet q̄ volũtas signi sit ipse deus: sed dico q̄ ibi sit 9structio itrãsitiua. s. volũtas signi. i. volũtas que est signuz. Et iõ sicut nuper declaraui ita teneo. s. q̄ voluntas signi est signum diuine voluntatis.

¶ Aliter dr̃. q̄ huiusmõi cõplexũ volũtas dei accipit̃ dupliciter. Uno mõ pprie. Alio nõ improprie vel methaphorice. Uolũtas dei proprie est ipsamet volũtas diuina seu bñplacitũ dei. Et vocat̃ voluntas bñplaciti. i. ipsummet bñplacitũ diuinũ. ꝛ est 9structio intransitiua. Alio mõ capit̃ methaphorice ꝛ improprie. ꝛ sic nõ est ipsa volũtas diuina (cõtra Frãciscũ maronis) nec aliquid formaliter existens in deo: sed est aliqd signuz diuine volũtatis. Et est cõstructio intransitiua nõ trãsitiua. Un̄ sepe aliqua signa significant̃ nominibus significatorũ vt cũ dicimus. Iste facit mihi magnã charitatem ¶ pm corrm. Uoluntas signi non est voluntas diuina. ¶ Scdm correlariũ. Diuisio voluntatis in voluntatem bñplaciti: ꝛ signi est diuersio vocis in sig̃ata seu equiuoci in sua equiuocata. ¶ Sed fortassis Franciscum volet tenere non multũ per dicta õtiaret. qꝛ sicut diceret q̄ deus ab eterno voluit oẽs hoies saluos fieri: ita ẽt ab eterno voluit dare pcepta: 9silia ꝛ huiusmodi. Et lꝫ velle dare pcepta non sit precipe: vt tñ aliqd subtilius 9sideremus itelligamꝰ q̄ est pcipe actiue: ꝛ ẽ pceptio actiua: ꝛ pceptio passiua: saltẽ de phibitiõe magis pz. Prohibitio ergo actiua qua deus phibet aliquid non fieri nõ est fundamẽtaliter nisi diuinũ velle ꝛ volũtas dei q̃ est etna. Mãdatuz vo aliqd ẽ id qd phibet̃. hõ est cui prohibet̃. Sicut aũt creatio actiua fundamẽtaliter capiẽdo nihil aliud est quaꝫ diuina potẽtia ꝛ volũtas: ita pceptio prohibitio ꝛ hmõi cõuenieter videt̃ posse dici fundamẽtaliter saltem loquendo diuinũ velle seu diuina volũtas Prohibitio aũt est voluntas signi. Et formaliter prohibitio actiua non est aliud q̃ȝ relatio rõis ipsiꝰ diuini velle ad id qd prohibet̃. Per hec dicta possent cõcordari ãtiqui doctores ꝛ frãciscus maronis. ¶ Item volũtas bñplaciti pôt diuidi in voluntatẽ ãtecedẽtem ꝛ cõsequentẽ. Uoluntas ãtecedẽs est volũtas simplicis cõplacentie ꝛ displicẽtie ꝛ sic ãtecedẽter vult oĩa possibilia. Uolũtas consequẽs est voluntas psecutionis ꝛ fuge. Preceptũ. cõsiliũ. prohibitio sunt signa volũtatis bñplaciti simplicis cõplacẽtie vel displicentie. Impletio est signum voluntatis bñplaciti prosecutionis. Permissio vero est signum fuge.

Resolutio.

q̃onis est i tribus propõnibꝰ ¶ pa ppõ. Tã rõ q̃ȝ auctitas cõpellit nos vt distiguamꝰ volũtatẽ dĩ i voluntatez signi ꝛ i volũtatẽ bñplaciti. Apls. n. dic̃ pc Thess. iiij. Hec ẽ volũtas dĩ: scifica° vr̃a. Hec nõ ẽ pdica° p eẽntiã pz: qꝛ scrifica° nr̃a nõ ẽ etna: sꝫ nihil ñ eternũ pdicat̃ d deo p eẽntiã. g ꝛc̃. ¶ Un̄ pdica° i diuinis ẽ triplex. Unã est p eẽntiã: vbi. s. pdicatũ ẽ de eẽntia subiecti: vt deus est spũs: vita: ꝛ hmõi. Alia est pdica° p cãlitatẽ. vt tu es patiẽtia mea. 3a ẽ p 9gruitionẽ vt fiat volũtas tua. i. fiãt pcepta tua ꝛ 9silia tua sic̃ i celo. i. sic̃ i ãgel vl' i bonis: ꝛ i tra. i. in hoibꝰ ꝛ pctõribꝰ vt 9uertãt̃. ¶ 2a ppõ. Queadmodũ

itellecꝰ

intellectus q̄n̄q3 dr̄ vis intellectiua.q̄n̄q3 dr̄ obiectū cognitū:ita etiā voluntas aliq̄n dr̄ vis volitiua:aliq̄n obiectū volitum. ¶ Correlariū. Uoluntas est vis appetitiua respectu cuiuscunq3 appetibilis. ¶ Tertia ppō. Ipa vis volitiua dei siue ipa volūtas dei in se est volūtas bn̄placiti:obiectū vo volitū(nō q̄dlibet:s3 illud qd̄ est signū voluntatis bn̄placiti)est volūtas signi. Uñ l3 solē lucē sit obiectum volitū a deo:non tn̄ dr̄ voluntas signi. Item vrina est sana. Hec est p̄dicatio per significationē. Solum enim animal est sanum formaliter.

Queritur

secūdo de numero ⁊ sufficientia signoꝝ diuine voluntatis.

¶ Notādū q̄ mgr̄ sniarū q̄nq3 pōit signa q̄ h̄ ptinent v̄su. Precipit ⁊ p̄hibet:pmittit:ↄsulit:īplet.

Respondēdo

ad q̄ōnē Ponit sanct⁹ Bonauētura duas sufficientias faciles q̄dē s3 pulchras. ¶ Ad intelligēdū ⁊ habēdū p̄mā sufficiētiā ponit ppōnē3 hanc. ¶ Uolūtas diuina pp̄rie loquēdo est p̄ntiū ⁊ futuroꝝ:p̄teritoꝝ aūt nō ē aliomō q̄3 p̄ntiū. Uolūtas ḡ diuina si est respectu p̄ntis aut illud est bonū.⁊ sic est impletio aut malū ⁊ sic est pmissio. Si respectu futuri:aut illud est malū:⁊ sic est p̄hibitio. aut est bonū necessariū:⁊ sic est p̄ceptio:aut bonū supererogatiōis. ⁊ sic est ↄsiliū. Uñ bonū supererogationis est aliq̄d bonū opus:factū a creatura rōnali:p̄ter illa opa ad que tenet̄ p̄ceptoris de lege cōi vel obligat̄. ¶ Corrm. Pctōr pp̄rijssime loquēdo nō supererogat.p3 q2 supererogare p̄supponit q̄ aliq̄s faciat illud ad q̄d obligat̄. Per scd̄am p̄ticulā p3 q̄ deus nō pōt pp̄e facere opa supererogatiōis. Opus eni supererogatiōis includit meritū s3 de⁹ pp̄rie nō p̄t mereri:q2 nō h3 supiorē pp̄ter p̄ticulā eandē excludunt̄ irrōnalia. Propter tertiā p̄ticulā sacerdotē dicere horas nō est supererogatiōis. Itē ieiunare p q̄dragesimā nō est supererogatiōis. Itē aliq̄d alicui aliq̄n est supererogatiōis ⁊ postea nō est supererogationis s3 necessariū. Sicut aliquē seruare regulā fratrū minorū ante votū est supererogatiōis:postea est bonū necessariū. Post p̄fessionē eni ex cōi lege vouentiū tenet̄:q2 vouentib⁹ est lex posita de reddēdo. Bonū aūt supererogatiōis nō h3 malum oppositū.ideo nec ↄsiliū h3 signū oppositū. ¶ 2a sufficiētia etiā est bona: Uoluntas eni diuina aut simplr̄ vult aliq̄d aut ↄditionalr̄:siue q̄3tū est in se ⁊ vtroq3 mō cōtingit eā significari. Uoluntas ḡ absolute p̄t cōparari ad aliq̄d aut p modū cōplacentie aut displicētie. Si p modū displicētie tunc nullo mō fit ⁊ ita nō pōt sciri aliq̄ signo exteriori. Si mō hoc est duplr̄:aut q2 placet illud q̄d fit:⁊ sic est impletio. aut q2 placet aliud q̄d seq̄t̄ ad illud q̄d fit: ⁊ sic est pmissio. Deus eni(s̄m Augustinum)nihil mali pmittit quin aliq̄d boni ex hoc eliciat: sicut pmisit petrū cadere vt eēt humilis nec de suis ↄfideret virib⁹. Itē aliquos q̄ i iuuētute fuerāt casti pp̄ter supbiā in senectute cadere pmittit vt humilient:⁊ cognoscāt se dei grā esse q̄d sunt. ¶ Sciēdū q̄ franciscus marōis adhuc q̄nq3 ponit signa que tn̄ ad hec q̄nq3 supi⁹ enumerata p̄nt reduci: sc3 monitionē q̄ ad ↄsiliū p̄t reduci:pmissiōe3 que ad p̄ceptū:cōminationē ad p̄hibitionē:remunerationē:⁊ punitionē:que ad impletionē reduci p̄nt.

Circa distinctionē quadragesimamsextā.

Primo queritur. Utrum deus velit omnes homies saluos fieri:voluntate beneplaciti.

Respōsio ad

q̄ōnē3 stat in duab⁹ ppōnibus ⁊ eaꝝ d̄claratiōe.

¶ Prima ppō. Quilibet catholic⁹ necessario h3 illā ↄcedere:deus vult oēs homines saluos fieri cū sctūs apl̄s dixit eā prima ad Thimotheū.ij.q̄ propō h3 veritatē de voluntate an̄cedēte. Probat̄ Ois ppō que asserit̄ in canōe sacro biblie a quolibet xp̄iano eā app̄hēdenti necessario est credēda. S3 ista est ppō que asserit̄ in sacro canone biblie.ḡ ⁊c̄. ¶ Scd̄a ppō. Et q2 illa propō nō pōt verificari de volūtate signi ideo necesse est eā exponer̄ de volūtate bn̄placiti. Sed cū nō oēs saluent̄ necesse est q̄ vis fiat in mō distribuendi ⁊c̄. Unde sanct⁹ Aug⁹ ponit duplicē modū circa illā ppōnem dicēdo q̄ duplex est distributio. Una est distributio accōmoda:⁊ est acceptio termini cōmunis pro suis singularib⁹ oībus illis que notant̄ vel includunt̄ in verbo vel participio posito ibi:vt celū tegit oīa.s.que tegunt̄. Deus creauit oīa.s.creata vel entia q̄ creāt̄. Itē exēplū sancti Bonauēture. Ois hō timet in mari.s.q̄ est in mari. ¶ Alij dicūt. Distributio accōmoda ē acceptio termini cōis pro suis singularib⁹ alijs ab vno.vt celum tegit oīa sc3 alia a se. Sed prima est magis ad mentē scti Augustini. Et dr̄ distributio accōmoda.i.alijs a se cōmodata vel accōmoda.i.cōmodata a cōi vsu loquētiū. Impropria eni est ⁊ id̄ dr̄ cōmodata. Facit et sctūs Aug⁹ aliā vim in distributiōe q̄d pōt fieri pro singulis generū:sic ipsa est falsa:q2 nō vult iudā saluare s3 dānare. S3 pro generib⁹ singuloꝝ ipa est vera. Et p genera singuloꝝ p̄nt intelligi diuersi stat⁹.vt de statu mercatoꝝ aliq̄ saluabunt̄ ⁊ sic de alijs. vel de grecis latinis ⁊c̄. ¶ Sed s3 iudiciū doctoris subtilis meli⁹ distīguit ioh̄ānes damascen⁹ in penultimo capitulo scd̄i libri q̄ deus vult oēs hoīes saluos fieri volūtate antecedēte.nō āt ↄsite. ¶ Pro quo sciēdū q̄ volūtas añs dei est illa q̄ respicit dona nālia:⁊ regulas iustitie legalis in vlī:⁊ adiutoria sufficiētia ad salutē. Hec est descriptio ad mentē scti Bonauēture ⁊ h3 tres p̄ticulas. Prima p̄ticula dona nālia. Dedit eni dona nālia sc3 itellectū ⁊ voluntatē s̄m q̄ sum⁹ capaces salutis ⁊ biliudinis. Corpus aūt ⁊ sensus corporales ex ↄsequenti beatificant̄. ¶ Pria ppō Uolūtas antecedēs nō sp adimplet̄. ¶ 2a ppō. deū velle saluare aliquē ē ipm ordīari in salutē a deo:nō āūt est ei dare salu

tē. 2ª pticula est. Et regulas iusticie. Dedit enī hoī mini pcepta diuina p que sufficienter pōt regulā ri ⁊ dirigi in his q̄ sunt ad finē. Tertia particula. Et adiutoria ⁊c. Dedit nāq3 adiutoria sufficientia homini ad salutē ⁊c. q2 dedit sacramēta sc3 baptiſ mū penitentiā ⁊c. Uolūtas ꝯseq̄ns dei est illa que respicit iudicia in particulari: facta ꝑm merita vel demerita pcedētia particulariū hominū. ¶ Pri ma ppō. Uoluntas añcedens dei ⁊ ꝯditionata: ⁊ est qua sc3 aliqd vult sub ꝯditiōe. i. si velint ⁊ si nō ponāt obicē: idē sunt. ¶ Secūda propō. Uolun tas ꝯñs dei ⁊ voluntas dei absoluta: que est voli tio dei qua vult efficaciter ⁊ determinate eē vel fie ri aliquid: idem sunt. Et hec semper adimpletur.

Queritur secūdo.

Utrū deus ve lit mala fieri. ¶ Notandū q2 triplex est malū. Unū est malū na ture. Et est quedā dꝯformitas seu mōstruositas exi stens in aliquo ente nāli: proueniēs ex supfluita te vel diminutiōe materie vel aliq̄ alia indispoſi tione materie ad recipiendū formā. Aliud est ma lū pene. i. ipsa pena qua aliquis affligit vel punit. Tertiū est malū culpe ⁊ est ipsa culpa qua aliqs re probat. i. peccatū. Et de hoc malo proprie tractat Bonauentura questionē: l3 etiam possit fieri de aliis malis. ¶ Prima ppō. Ens naturale est ens compositū ex mā ⁊ forma. ¶ Scda ppō. Malū nature nō pōt reperiri in angelis. ¶ Tertia ppō. In aiabus intellectiuis inquantū itellectiue sunt nō potest esse malū nature. ¶ Quarta propō. So lum res corruptibiles possunt habere malū natu re. ¶ Sciendū insup q2 duplex est pena. Quedā enī est pcise afflictiua: ⁊ est illa que solū affligit tā q̄ disconueniens potētie. vt si deus de potētia ab soluta daret penā vgini gloriose Marie. Alia est pena nō pcise afflictiua s3 etiā punitiua. Hec sp est propter peccatū pcedēs. Est igit illa que affli git ⁊ est inflicta propter pctā. Ois ergo pena pu nitiua est afflictiua sed nō ecōuerso. ¶ Primū di ctum. Nulla pena siue afflictiua siue punitiua po test in esse nature nō cognoscitiue: sed solū in co gnoscitiua sicut sūt aīalia. De hoc plus in tertio. ¶ Scdm dictū. Malū culpe nō pōt inueniri nisi in nā intellectuali creata. Un. Malū pro p se signi ficato. nihil aliud est q̄ carentia alicuius boī. Nā malū nāe dicit priuationē debite forme nālis vt nasci cecū: ⁊ nasci cum duob9 capitib9. Malū aūt pene est priuatio debite seu ꝯueniētis obiecti ad ad ipsam potentiā. Malū culpe est carentia ꝯcor die que deberet inesse voluntati nr̄e ad voluntatē diuinā in his que nobis sunt precepta. Pro deno minato autem malū est quidam actus positiuus ⁊ hoc loquendo de peccato commissionis.

Resolutio

q̄onis stat in quattuor ppōni bus. ¶ Prīa ppō. Deus nō pōt velle malū aliqd sub rōne formali mali. i. pro per se figto. Probat q2 deus nō pōt velle illud qd est extra rōne obiecti diuine volūtatis: sed malū inq̄tū malū: vel sub rōne mali est ex rōne obiecti diuine volūtatis. g̃ deus nō pōt velle malū inq̄tū malū. Maior p3 Minor pbat: q2 s3 doctorē subtilē obiectū volūtatis diuie ē ens inq̄tū ens. 2ª aliqs dt bonū est obiectū volūtatis. p3 q2 malū iq̄tū ma lū nec est ens nec bonū. g̃ ⁊c. ¶ 2ª ppō. Deus vult malū nāe: ⁊ de facto vult. ¶ 3ª ppō. Deus pt velle malū pene ⁊ de facto vult. Probant iste due ppō nes sic. Quia de9 pōt velle oē illō erā malus bonū relucet in vniuerso: sed ex malo nāe ⁊ malo pene sepe relucet maior bonitas ipsius dei vel hoīs. p3 de ceco nato quē sanauit dn̄s. Et de Job cui9 patie tia pbabat ⁊ appebat. ¶ 4ª ppō. De9 nō vult nec pōt velle malū culpe. p3 q2 tale non est volibile: q2 nō est ens: q2 est puatio rectitudinis q̄ debuit inesse. ¶ Hugo tñ de scto victore esse videt illius opi nionis q2 de9 velit pctā: dicit tñ deū no eē cāz pctī s3 aliū a deo volēte. Tñ dimitēdus ē hugo ⁊ tenē dus. Aug9 ⁊ mgr̄ snīarū. Et l3 deus pmittat mala fieri ⁊ sic volūtate signi velit: nō tñ sequitur. ergo vult mala. s3 est fallacia a ꝑm quid ad simpliciter.

Pro solutione

argumētorū. Nota p primo argumēto ex ex anselmo dicētis. De9 vult qd īpossibile ē fie ri. g̃ p ꝯñtiā eꝯrio qd possibile ē fieri de9 vult. S3 malū ē possibile fieri g̃ ⁊c. ¶ Notandū q2 ꝯña eꝯ rio: s3 Bonauētura: nō tenet nisi in ꝯdictorijs ⁊ ñ in ꝯrijs. Un ꝯñtia eꝯrio est q̄ñ i pria ꝯñtia arguit ab añte ad ꝯñs: ⁊ in scda ex opposito ꝯñtis arguit ad oppositū añcedētis. vt si hō est: aīal est: s3 nullū aīal est: g̃ nullus hō est. ¶ Un īpossibile ē fieri qd de9 nō vult. Nō velle capit dupl'r. Uno mō negat ue ⁊ sic ppō est falsa: q2 de9 nō h3 volitionē q2 ali9 sol fiat: ⁊ tñ nō est īpossibile s3 possibile. Alio mō p uatiue. Melius tñ dicit doctor subtil' q2 capit ꝯñe ⁊ sic nō vult ē vna dictio: ⁊ est tertia psona h9 vbi nolo: ⁊ loco hui9 tertie psone pp d'iam exp̄ssam ⁊ maiorē exp̄ssionē qdā grosso mō loquunt dicētes vult: s3 hec dictio nō v3 esse latina. Si igit nō vult capit ꝯrie tūc ppō est vera in sensu cōposito: nō in sensu diuiso. ¶ Ultimū argumētū an oppositum possz pōderari: ñ tñ h3 magnā vī3 si apte ꝯsideret. Possuz enī volūtate d'liberata velle aliquē surgētē ipsum leuare: ad quod necessario sequitur q2 ceci derit ⁊ tamen illud cecidisse mihi nō placuit: non tamen volo q2 surgat ita q2 non ceciderit.

Querit

tertio. Utrū mala fieri sit bonū. Os sīta ē de malo culpe ⁊ ñ de malo pe ne: q2 clarū ē q2 bonū ē q2 pctōres puniant. Un tri plex ē bonū. s. vtile. honestū ⁊ dilectabile. Bonū vti le ē illō qd pp se ppe ñ ē appetibile: s3 pp aliquē fi nē ꝯseq̄ndū: vt potio amara infirmo. Bonū honestū (ꝑm Tulliū) ē illō qd sua vi nos attrahit: ⁊ sua di gnitate nos allicit ad sui amorē. Bonū dilectabile ē qd cāt delectationē i po2 ⁊ q̄etat eā: vt pulc hera mū visibile Et illud est duplex: q2 aliō est dilectabi le honestū:

le honestum: aliud vero inhonestũ. ¶ Correlariũ primũ. questio non est de bono honesto. ¶ Scdz correlariuz. Nec de bono delectabili: peccare enĩz sepius est delectabile ꝛ quasi semper. ¶ Tertium Correlarium. Questio est de bono utili.

Resolutio q̃onis stat in vndecim ꝓponi bus. ¶ Prima ꝓpõ. In operibus hũanis illud ẽ bonũ utile vel ꝯferens: qd̃ in finẽ bonũ ducit: siue est via ad bonũ. ¶ Pro declaratione nota ꝙ est dr̃ia inter opus humanũ ꝛ opus hoĩs. Opus humanũ est opus ex certa deliberatiõe seu a ꝓposito factum ab hoĩe. vt dicere horas ꝓpter deũ. Itẽ de malis vt fornicari. Itẽ facere foueã ad sepeliẽdũ mortuũ est opus humanũ. Opus hoĩs est opus ab hoĩe factũ ꝓter rõnẽ ꝛ nõ deliberate: vt fricatio barbe ꝛ hmõi. ¶ Scd̃a ꝓpõ. Aliquid dr̃ ducere ad bonũ finẽ tripl'r. scz ꝑ modũ cause. ꝑ modũ casus. ꝛ ꝑ modũ occasiõis. ¶ Tertia ꝓpõ. Hec tria causa casus ꝛ occasio differẽter ducũt nos ad aliquẽ finẽ. ꝓbaf. Quia causa ducit nos in finẽ inq̃ntũ ꝓducẽs ꝛ inq̃ntũ intendẽs. Casus vero ducit nos in finẽ inq̃ntũ ꝓducens: sed nõ inq̃ntum intendẽs. Occasio vero ducit in finẽ: nec inq̃ntuz ꝓducẽs. nec inq̃ntũ intendens: sed tãq̃ alliciẽs ꝛ excitans. Un̄. ꝗ. phisicoꝝ dicitur ꝙ q̃tuor sunt cause due ꝑ se: ꝛ due ꝑ accidens. scz causa naturalis vel agens nãle. Huic correspondet ꝓprie loquendo. Et causa libera. Huic correspondet agens fortuitũ vel a fortuna. Tñ in lr̃a Bonauẽture casus nõ accipif hic ꝓprie: sed q̃si indifferẽter. ¶ 4a ꝓpõ. Occasio est duplex. vna est actiua: ꝛ est illa q̃ q̃dammõ excitat efficientẽ: ꝛ hz rõnẽ actiui: sicut q̃n aliqs dat alteri occasionẽ seu exẽplũ ad peccandum: vt scãdalũ datũ vel acceptũ q̃ sunt inferiora ad occasionẽ. Exẽplũ de illo q̃ dicit aliũ mẽtiri ad alliciendũ ipm̃ ad se ꝑcutiẽdũ. Alia ẽ occasio passiua: ꝛ est illa q̃ hz rõnẽ passiui tanq̃ illud ex q̃ aliqs assumit rõnẽ: vt si qs ex malo exẽplo alterius aliqd bonĩ opef opposito mõ. Exẽplum pz de illo q̃ se corrigit ꝓpter iustitiã factũ alicui publice. ¶ Quinta ꝓpõ. Maluz siue pctm̃ duo dicit: vnũ formale: aliud mãle siue substractũ. i. nãz ordinabilẽ: ꝛ ꝑuationẽ q̃ est formale. Exẽplũ de crucifixiõe xp̃i q̃ erat formaliter ꝑuatio rectitudis pz q̃ nõ ꝯformabãt voluntatẽ suã volũtati dei: q̃ dixit. Innocẽtẽ nõ occidas Et fuit ibi actus positiuus crucifixiõis. Et dr̃ nãm ordinabilis q̃ crucifixio illa fuit nobis ordinata ad ipetrãdũ eternã btĩtudinẽ. ¶ Sexta ꝓpõ. Peccatũ rõne malitie sue ꝛ rõne ꝑuatiõis cõparaf ad bonuz qd̃ elicif ex eo: sicut occasio passiua. Substractũ aũt pcti cõparaf ad bonũ qd̃ elicif ex eo: sicut occasio actiua. ¶ 7a ꝓpõ (ꝛ est epilogatio) Aliqd põt ducere ad alterũ ꝑ se. Alio° nõ ꝑ se. ¶ 8a ꝓpõ. Illud qd̃ ducit aliqd ad bonũ finez ꝑ modũ cãe: illud hz in se rõnẽ bonitatis ꝛ ordinatiõis. Illud vero qd̃ ducit alterũ in bonũ finẽ rõne occasiõis: nõ hz intra se rõnẽ bonitatis nec ordĩo. Exẽplũ. Si irẽ ad ecclesiã ad rogãdũ deũ vt dimittat vobis iniuriam, quã intulistis ꝛc. ¶ Nona ꝓpõ. Malũ qd̃ precise hz rõnẽ occasiõis boni nõ debz dici bonũ simpl'r. ¶ Decima ꝓpõ. Cũ malũ non ducat de se: neq̃ ꝑ se in ratione boni: sequif ꝙ malũ fieri non dz dici bonũ simpl'r: q̃ nihil hz rõnẽ bonitatis nisi ducat ꝑ se in bonũ. Undecima ꝓpõ. Mala fieri põt dici bonũ cũ additiõe. Un̄ crucifixio christi fuit mala: q̃ peccatũ q̃ ad iudeos q̃ crucifixerũt christũ fuit etiã bona respectu dei q̃ nouit ꝛ eliciuit inde bona ¶ Itẽ Bõauẽtura dicit ꝙ illa ꝓpõ quã dicit sctũs Gregorius sit ĩpropria scz Iustũ ẽ vt q̃ in sordibus est sordescat adhuc. pz enĩ ꝙ iniustũ ẽ ꝙ peccauit: ꝛ iniustius est ꝙ plus pctã cõtinuet. Dicit ḡ sanctus Bonauentura ꝙ valde per accidens intelligitur sic scilicet quia iustum est vt peccans a deo derelinquatur: ad quod sequitur ꝙ sordior erit.

Restat discurrere argumẽta ꝓ parte vera. Et sunt illa q̃ fiunt in oppositũ. ꝓpter regulã que ponif in q̃rta rõne ex qua sumif ꝯñtia in ipso. Notandũ ḡ ꝙ ꝯsequentia in ipso terminoꝝ est illa in cuius antecedẽte aliqd̃ ꝑdicatũ verificaf de sbõ: ꝛ in ꝯñte oppositum ꝑdicati ꝑdicaf de opposito sbĩ. vt Iustitia est virtus ergo iniustitia est vitiũ. Cõcessa igif illa malũ fieri ẽ bonũ. sequif ḡ bonũ fieri ẽ malũ. Itẽ ꝑ locũ a ꝯiugatis sic seqf. Malũ fieri ẽ bonũ ḡ malũ facẽ ẽ bonũ. ꝯñs est falsuz. ḡ ꝛ antecedens.

Queritur 4° Utrũ mala fieri sit verum. ¶ Pro q̃ sciẽdũ ꝙ duplex est veritas scz in rebus ꝛ intellectu. Ueritas in rebus ẽ duplex. Quedã enĩ ẽ vẽritas ĩ rebus absolute sumpta q̃n. s. nõ sumif ĩ cõpatiõe ad ĩtellectũ. Alia ẽ veritas in rebus sũpta respectiue: seu ĩ cõpatiõe ad ĩtellectũ Et ẽ ꝑpe entitas rei s̃z quã res ẽ mãifestatiua sua ĩtellectui potẽti eã cogscere. Ois aũt vẽritas siue s̃m se sũpta siue nõ ẽ respectiua. Ueritas absolute sũpta in rebus est cõformitas rei ꝑducte ad rẽ ꝑducẽtẽ: ꝛ est duplex scz per adequationem omnimodam. ¶ Correlariũ. Solus filius in diuinis hoc modo est veritas. Alia est vẽritas (in rebus absolute sumpta) ꝑ imitationem ꝛ est cõformitas rei producte ad producentem ꝑ imitationem. ¶ Correlariuz. Omnis creatura dicitur veritas respectu exemplaris eterni: seu respectu essentie diuine. ¶ Secundum correlariũ. Omnis imitans est imperfectior illo quẽ imitatur. Nã omnis imitatio est cũ impfectiõe. Nõ igif verũ est ꝙ dicũt maronistẽ q̃dã dicẽtes ꝙ nulla quãtitas ꝛ materia prima ꝛ relatiões possint aliquid ꝑducere: q̃ sunt entitates steriles. Nõ enĩ ita steriles sunt q̃n possint cõgenerare itellectionẽ sui in intellectu creato. Et s̃z hoc ens ꝯuertif cũ principio ꝑductiuo. Et sic ꝯcedif illa tm̃ ꝑncipiũ ẽ: de q̃ magis videbif in principio physicoꝝ. Ueritas in intellectu est duplex s̃z q̃ duplex est actus intellectus. s. Ueritas cõplexa ꝛ ẽ ꝯformitas actus cõplexi ad rẽ intellectaz cõplexam. Ueri

tas aũt incõplexa est conformitas actus incõplexi ad rẽ intellectã incõplexã. ¶ Propõ. falsitas opponit̃ 𝔷rie v̓itati complexe. Ignorãtia vero opponit̃ priuatiue ⁊ nõ 𝔷trarie simplici v̓itati. ¶ Correlarium. Ueritas formaliter capta est ipso actu intelligendi complexo subiectiue: ⁊ in propositione vocali vel scripta tanq̃ in signo. ¶ Propositio igitur vocalis vel scripta ideo dicitur vera: quia significat verũ. Et est simile de sanitate q̃ est subiectiue in corpore animalis: ⁊ in vrina q̃ d̓r sana: q̓ signũ ẽ sanitatis. Propõ aũt mẽtalis scʒ itellectio cõplexa obiectiue est v̓a vel falsa formalr̃. ¶ Correlariũ. Cessante q̃libet actu itellectus nulla ppõ. formalr̃ est vera vel falsa. Sicut si nullũ aĩal eẽt: sanitas non esset: etiã si vrina existat. Et lʒ sanctus Bonauẽtura videat̃ velle oppositũ illius correlary. Tñ dicendũ est sicut dixi: q̓ si nullus intellect⁹ p̱ ipõse eẽt: ⁊ hec ppõ eẽt scripta. Deus ẽ: signũ v̓itas eẽt: sʒ nulla v̓itas eẽt qõ nr̃a ẽ de malis culpe.

Responsio ad

qõnẽ stat in vnica conclusiõe. ¶ Conclusio. Concedenduʒ est sine distinctione q̓ mala fieri est verũ. ¶ Pro solutione p̃mi argumẽti. Nota hãc regulã. ¶ Regula. Quñcunq̃ mutat̃ veritas complexionis in veritatẽ incõplexã est fallacia figure dictiõis: nec est 𝔷riũ q̓ ipse dicit eẽ fallaciã accidẽtis: q̓ vtraq̃ est in illo argumẽto. ¶ Solutio prima tertij argumẽti clara est apud maronistas. qui cõceduñt tales Chimera est chimera ⁊ tñ illa non hʒ veritatem rei. Uñ. De fundamẽto veritatis propõnis inquirẽdo ponit q̃tuor opiniones q̃rũ q̃rtã ipse tenet. Tertia ẽ de mẽte docto. subt. si itelligatur fundari in actu itelligẽdi: nec argumentũ bonauentu. 𝔷cludit. Nec tenemus q̓ signũ seu relatio signi formalr̃ sit rõ veritatis: sicut circulus ante tabernã inq̃tũ signũ nõ est vinũ. Tñ etiã relatio signi nõ põt eẽ nisi cõparatione intellectus: nec est signũ aliq̃ scriptura alterius rei nisi p̱ intellectuʒ. põt tñ 𝔷cedi q̓ posito p̱ ipossibile (ex q̃ isti termini sunt ipositi ad sig̃ndũ) q̓ nullus intellectus existeret: ista esset aptitudinalr̃ signuʒ v̓itatis: deus est.

Queritur quinto.

Utrũ malũ sit ordiabile a dei voluntate. Ista qõ sicut ⁊ p̃cedens est de malo culpe: nõ aũt de malo pene inflicte: lʒ pctm̃ sit pena derelicta seu nãe derelicte q̓ mãifestũ ẽ q̓ malũ iflictũ est ordiabile ⁊c̃. Quid sit ordo habitũ est dis. xxj. ¶ Duplex aũt est ordo (vt hic sufficit) scʒ nature ⁊ iustitie. Ordo nãe put hic capit̃ est ordo eminentie vel nobilitatis essentiaꝝ creatarũ siue specierũ q̱ est institutus a deo. Uoluit eñ deus vnaʒ spẽm esse nobiliorẽ aliã. Ordo v̓o iustitie est ordo creaturarũ rõnaliũ in p̃mio vel supplicio s̃m exigẽtiã meritoꝝ vel demeritoꝝ ipsaꝝ. Justitia eñ punitiua ⁊ p̃miatiua ppɋe est respectu creaturarũ rationaliũ. Et solũ iste ordo est i p̃mio. ¶ Propõ. Nullũ pctm̃ est ordinabile ordine nature. pʒ: q̓ nõ est essentia creata. Item ordo nãe est factus a deo: sed deus nullũ malũ fecit. ¶ Est ɡ̃ qõ vtrũ sit ordinabile ordine iustitie a deo. ¶ Pro quo sciendũ q̓ nõ est idẽ malũ ordiari a deo: ⁊ malũ fieri a deo: q̓ hoc est ipossibile. Uñ deũ ordinare malũ nihil aliud est: q̃ʒ q̓ deus puniat illos q̱ fecerunt pctã. Uñ dicit Boetius. Pena est reordinatiua culpe. Et pʒ q̓ deus oẽ malũ punit vel puniet. ɡ̃ malũ est ordinabile a dei voluntate. Uñ. Maior ẽ iustitia i inferno q̃ in curia imperatoris vel regis.

Resolutio

qõnis stat in q̃tuor ppõnib⁹. ¶ Prima ppõ. Quemadmodũ aliqd d̓r sanũ tripl̃r scʒ subiectiue: dispositiue vel ostensiue: sic aliqd d̓r ordinatũ tripl̃r: q̓ vel sicut ordinis susceptiuũ vel sicut dispositiuũ scʒ q̓ disponit ad ordinationẽ: vel sicut ostensiuũ. Sanũ subiectiue est subiectũ sanitatis vt aĩal. Dispositiue sanũ d̓r illud qõ disponit ad sanitatẽ vt potio. Ostẽsiue vero vrina sana d̓r. ¶ Scd̓a ppõ. Cũ nihil sit ordinabile tanq̃ susceptiuũ ordinis nisi sit aliqua natura vel ens: sequit̃ q̓ malũ nõ est ordiabile tali mõ nisi p̱ accidens scʒ p̱ subiectũ suũ bonũ. ¶ Tertia ppõ. Lʒ malũ sit ordinabile tanq̃ dispositiuũ: nõ tñ est dispositio ponẽs sed p̃uãs. Uñ duplex est dispositio scʒ ponẽs. i. positiua. Et illa ẽ semp̱ aliq̃ entitas positiua. Alia est dispositio priuãs ⁊ ẽ p̃uatio opposita entitati. ¶ Quarta ppõ. Malũ est ordinabile in ordine iustitie sicut ostensiuũ diuine iustitie: q̓ nullũ malũ manet impunitũ. Itẽ p̱ oppositũ ostendit peccatũ iustitiam dei ⁊ bonitatẽ. Opposita eñ iuxta se posita magis elucescũt. Uñ ex vitio clarior sit v̓tus. Per h̃ ɡ̃ q̓ multi sunt incõtinẽtes. pʒ q̓ magna virtus est magna gratia a deo iuuenem esse continentem ⁊ castum.

Pro solutione

argumẽtoꝝ. Et q̃ñ in solutione p̃mi argumẽti d̓r q̓ malũ est p̃uatio p̓ticularis nãe. ¶ Aduertendũ aũt q̓ malũ nõ p̃uat bonũ qõ infuit sed qõ infuisset: si malũ non fuisset. Sicut cecitas non sp̱ p̃uat aliquo qõ infuerit: sed qõ infuisset. ¶ Ordo nãe est vt iuste fiant opa nostra. Sʒ q̓ malũ priuat talẽ ordinẽ nãe: ideõ incurrit in ordinẽ iustitie. Itẽ aliqd potest ordinari in bonũ finẽ dupl̃r. Uno modo s̃m se ⁊ in se. Hoc modo malum non est ordinabile. Alio modo per accidens ⁊ per aliud. Et illo modo malum est ordinabile.

Sexto queritur.

Utrũ malũ sit de cõplemẽto vniuersi. i. de decore mũdi. ¶ Respõdendo ad qõnẽ, doctor seraphicus põit duas opiones. ¶ P̃ opinio stat in duob⁹ dictis cũ distinctiõe tali. ¶ Malum põt 𝔷siderari duob⁹ modis. Uno⁹ vt est in po^a faciẽtis. Alio⁹ vt est in facto. ¶ P̃^m dictũ. Malũ vt est in po^a faciẽtis ptinet ad decorẽ vniuersi. Probat̃. Melior est nã intellectualis ⁊ libera q̃ nã precise sensitiua q̃. s. nõ ẽ peccabilis. ¶ Scd̓m dictũ. Peccata inquãtũ fuĩt vel sunt in facto idest in ope

non sunt

non sunt de cõplemẽto vniuersi. ℂ Scḋa opinio
stat in tribus ꝓpõnibus ĩ ista distinctione. ℂ De
cor vniuersi est duplex. s. eẽntialis ꝛ fᵒalis. Alius
est accidẽtalis. Decor eẽntialis ꝛ fᵒalis vniuersi:
est ille qui ↄsistit in ordine nãrũ incorruptibiliũ
ꝛ semp ꝑmanẽtiũ. Incorruptibiliũ dico ꝑ nãz: vt
sunt oẽs celi: stelle: planete: ꝛ q̃tuor elemẽta. Par-
tes accidẽtales sunt ille q̃ sunt corruptibiles ꝑ na
turã. Et ḃm hoc. Decor accñtalis est ille qui est ḃm
partes accñtales. ℂ pᵃ ꝓpõ. Mala siue pctã nõ ꝑ
tinẽt ad decorẽ vniuersi eẽntialẽ: neq͡z ꝑ se neq͡z ꝑ
accñs. ℂ 2ᵃ ꝓpõ. Mala ptinẽt ad decorẽ accñta-
lem vniuersi: nõ inq̃ztũ pctã sed inq̃ztũ ordinata.
ℂ 3ᵃ ꝓpõ. Mala faciũt ad decorem accñtalẽ vni
uersi triplr. s. rõne subiecti qḋ ordinaẜ. rõne oppo
siti qḋ manifestaẜ. ꝛ rõne boni qḋ eliciẜ. Uñ pecca
tor est subiectũ qḋ ordinaẜ per diuinam iustitiaz.
ℂ Propõ. Multa bona: imo maxima bona fctã
sunt ꝛ fiũt q̃ nõ fierẽt nisi malũ occasionẽ ꝑstitisset.
Exẽplũ est de ope nr̃e redẽptionis. ℂ Uñ hic põt
elici talis ꝓpõ: sed certe minus sufficiẽter. Si adã
non peccasset xp̃s incarnatus non fuisset. Et est de
cõmuni intẽtione multoꝝ doctoꝝ. Sed hoc non
placet doctori subtili. lib. iij. dist. vij. q̃one priᵃ.

Utrũ. Si adã nõ peccasset ꝛc̃. ℂ Pro
pter verba igitur sancti
Bonau. in dubiũ venit. Utꝝ Si adã nõ peccasset
filius dei incarnatus fuisset. Pro cuius decisione
quedã ponunẜ ꝓpõnes. ℂ pᵃ ꝓpõ. Si adam non
peccasset nihilominus filius dei incarnatus fuis-
set. Et ꝓbaẜ breuiter: q͛ magis ptinet ad tertium:
Si adã nõ peccasset oẽs electi ꝛ ꝑdestinati fuissẽt
sed xp̃s est ꝑdestinatus. ergo si adã non peccasset:
xp̃s fuisset. Sed vltra: xp̃s fuisset: ergo filius dei
incarnatus fuisset. Maior ꝓbaẜ: ꝛ cõmuniter con
cediẜ a doctoribus. eadẽ rõne qua soli ꝑdestinati
nati fuissent eadẽ ꝛ xp̃s: q͛ ꝑdestinatus. ℂ 2ᵒ ↄfir
maẜ ꝓpõ tali medio. Maximũ bonuz in entibus
ꝛ signãter in hoibus vel in nã humana: non est
bonũ occasionatũ occasione pcti: sed incarnatio fi
lij dei est optimũ bonuz in entibus. ergo ꝛc̃. Mi-
nor pz per Aug. In rebus ex tpe ortis non est ma-
ior grã q̃ vt ds hõ fieret. ℂ 3ᵒ sic. Quicũq͡z gau
det licite de aliquo: licite põt gaudere de eo qḋ
est rõ illius gaudij: sed xp̃s summe gaudet de eo
q̇ est glorificatᵘ ĩ humana nã. ergo põt ẽt gaude-
re de illo qḋ est rõ sui gaudij. Sed dicendo ꝓpõ-
nis oppositũ pctm̃ est hmõi (.i. rõ propter q̃ xp̃s
gaudet ꝛc̃.) ergo ꝛc̃. ℂ Cõfirmatur. Dato q̇ xp̃s
gaudeat de pctõ: sequiẜ q̇ est malus: cõsequẽs est
falsum. ergo ꝛ añcedẽs. ℂ 4ᵒ sic ꝓbaẜ. Maximũ
malũ nõ ẽ cã maximi boni: sꝫ pctm̃ Ade fuit ma-
ximũ malũ. s. extẽsiue punitũ: ꝗ pctm̃ Ade nõ fu
it occasio redẽptionis. ℂ 5ᵒ. Si adã nõ peccasset:
xp̃s fuisset caput ecclie. ergo. Si adã nõ peccasset:
xp̃s incarnatus fuisset. Añcedẽs probaẜ: q͛ si adã
non peccasset: adhuc ecclia tota militãs catholica

vnum caput habuisset. Si enĩ nõ habuisset caput
fuisset acephala ꝛ mõstruosa sicut corpus sine capi
te. Si dicaẜ habuisset caput sed nõ christũ. ℂ Cõ
tra. Idẽ fuisset caput. patet: quia si adã nõ peccasset
adhuc oẽs electi fuissent qui mõ sunt. ergo idẽ ca-
put quod nũc est. ℂ Sexto probaẜ auc̃te Bernar-
di: qui exponẽs illud Jone. ij. Propter me orta ẽ
tẽpestas. Dicit q̇ lucifer vidit in verbo q̇ ipsuz in
carnandũ esset: ꝛ ideo inuidit. ergo ꝛc̃. ℂ Septio
arguiẜ pncipalis rõ incarnationis fuit dilectio dĩ.
Propter nimiã enim charitatez qua deus dilexit
mundũ est incarnatus. Uñ Joãnis. vj. Sic deᵘ di
lexit mundũ vt filiũ suum vnigenitũ daret ꝛc̃. Sꝫ
deus nõ minus dilexit hoies si in statu inocẽtie ꝑ
stitissent q̃ modo: imo magis. ergo ꝛc̃. ℂ Secun
da ꝓpõ. Si adã nõ peccasset nihilominᵘ christus
fuisset filius virginis marie. Probaẜ. Ab eterno
erat ꝓuisa vt filius dei de ea nasceretẜ: sꝫ nec pecca
tum nec inocentia potest mutare eternũ: cuiusmo
di est ꝑdestinatio. ergo ꝛc̃. ℂ Unde possumus de
notione ↄcitati dicere. O gloriosissima virgo: celoꝝ
regina: ꝛ dei mater imaculata gaude: ꝛ tuis meri
tis nr̃a dele peccata: qm̃ si nostra peccata que solũ
tibi ꝛ filio tuo nõ gaudiũ sed maximã intulerunt
tristitiã nõ fuissent nihilominus digna mater dei
fuisses. Unde falsa est illa prosa que cantaẜ in aliq
bus ecclesijs. Nec abhorre peccatores: sine quibᵘ
nunq̃ digna tanto fuisses filio. ℂ Tertia ꝓpositõ.
Si adã nõ peccasset nihilominus filius dei potuis
set venisse vt ꝑfectissimus redẽptor: nõ tñ vt redẽ
ptor per passionẽ ꝛ mortẽ. ℂ Pro cuius ꝓpõnis
explanatione notandũ q̇ modus redimẽdi est du
plex. s. sublenatiuus ꝛ ꝑseruatiuus. Subleuatiuᵘ
qui est iperfectior. est ille quo qs vl' a peccato actua
li subleuaẜ vel originali. Et iste est triplex. Primᵘ
modus est quo aliqs redimiẜ a peccato post lapsũ
in mortale. Hoc mõ redẽpta est maria magdalẽa.
Secũdus est quo aliqs redimiẜ post lapsum in ve
niale ꝛ nõ in mortale. Uñ dicere q̇ aliqs nõ possit
etiã per totã vitã suã nõ peccare mortaliter eẽt er-
roneũ: q͛ deus nõ obligat ad impossibile. Tertiᵘ
modus redimẽdi subleuatiuus est quo aliqs redi
miẜ post lapsum in originale sicut liberanẜ cõiter
pueri christiani ĩ sacramẽto baptismatis. ℂ Mo
dus aũt redimẽdi ꝑseruatiuus: qui ꝑfectior est si-
militer tres habet modos ḃm q̇ triplex est pecca-
tum. s. mortale veniale ꝛ originale. Primus igiẜ
modus qui ꝛ quartus est in ordine: est quo aliquis
redimiẜ preseruatiue ne possit cadere in mortale.
Hoc modo fuerũt redẽpti apostoli per aduentum
spiritussancti in die penthecostes. Quintus est q̃
aliquis redimiẜ preseruatiue ne cadat: non solum
in mortalia sed nec in venialia. Et ḃm aliquos sic
fuit sanctus Joãnes baptista redẽptus. Et recipi-
unt occasionẽ ex illo dicto quod de eo canit ecclia.
Ne leui saltẽ famine ꝛc̃. Sed hoc non assero. Naz
Augustinus aliter videẜ dicere sup illam auc̃tem.

Omnes peccauerūt. Et si dicimus qꝛ peccatū non habemus nos ⁊c̄. Sextus modus est quo aliq̄s redimitur ꝓseruatiue ne. s. ꝯtrahat peccatū mortale actuale: nec originale: nec veniale. Et sic beata maria fuit redēpta. ¶ Sciendū insup pro declaratione illius ꝓpositionis quā sanctus Bonauētura allegat: ⁊ est Gregorij in bn̄dictione cerei paschalis. O felix culpa que talē ac tantū meruit habere redēptorem. Qꝛ ipse de rigore sermonis ⁊ in sensu quē faciunt verba ista est falsissima. patet: qꝛ quicquid est felix est bonū. Sed culpa est felix: ergo culpa est bonū. tenet ꝯseq̄ntia in darij. Sed cōclusio est falsa: ergo aliq̄ premissarū. Nō maior ergo minor. Maior. s. Quicqd est felix ⁊c̄. ¶ Probaꝝ: qꝛ oīs felicitas est bona: ergo oē felix est bonū: per locum a ꝯiugatis qui tenet in predicatis per se cuiusmodi sunt felicitas ⁊ felix. Falsitas ꝯclusionis patet: quia per culpā intelligimus peccatū mortale. ¶ Cōfirmaꝝ quia sanctus Bonauētura (vt supra patuit) dicit q̄ falsum sit: malū fieri esse bonū: ergo magis illa est falsa: malū est bonū. ¶ Arguiꝝ secūdo in Ferion. Nulla miseria est felix: sed culpa est miseria: ergo culpa non est felix. ¶ Vel aliter arguiꝝ in Celarent. Nulla miseria est felix. Oīs culpa est miseria: ergo nulla culpa est felix. Maior ꝓbaꝝ: quia miseria ⁊ felicitas sunt duo opposita ex suis rōnibus formalibus incōpossibilia. Sed talium neutrū potest ꝓdicari de altero: nec in abstracto nec in ꝯcreto. ¶ Tertio sic arguiꝝ. Nullum demeritū ex sua rōne formali mereꝝ aliquod bonuz: sed culpa est demeritū: ergo culpā nō meretur ⁊c̄. ¶ Itē sanctus Bonauētura in tertio dicit q̄ incarnatio christi nō cadat sub merito creature: ergo ꝓpositio falsa. ¶ Dicit quidā anglicus Joānes rodilton doctor: q̄ cū illa sit falsa de rigore sermonis ⁊ deus non indigeat nostro mendacio ad laudes suas: ideo sit delēda illa bn̄dictio cerei seu corrigēda. Sed ait cardinales plus curare de mulis suis ⁊ mensis q̄ȝ de altaribus. Sed sentiamus nō plus q̄ȝ oportet sapere: sed ad sobrietatē vel quo auferꝝ culpa. ¶ Notandū tamē q̄ illa ꝓpositio in sensu quem intendit ecclesia: ⁊ quē sanctus Gregorius intendebat est vera: ⁊ est ille. O felix culpa. i. O felix est qui meruit nobis: ita q̄ felix construaꝝ cum modo redimēdi ⁊ non cum culpa: ⁊ que. i. qui modus redimēdi culpā. Vide qui fuit per talē ⁊ tantū redemptorē. Deus enim potuit redimere hominē per angelum vel per alium iustum ⁊c̄.

Utrum vniuersum sine malis ⁊ sine peccatis

sit simpliciter melius ⁊ ꝑfectius ⁊ magis decoruȝ q̄ȝ vniuersum cū bonis ⁊ malis. ¶ Respondent aliqui q̄ si mūdus esset sine malis ⁊ peccatis non esset melior q̄ȝ sit iste mundus cum peccatis: ⁊ hoc ideo quia deus multa bona elicit ex peccatis. Sȝ illud aliq̄bus doctoribus nō placet. Quare aliter respondeꝝ per vnā propositionē ⁊ aliq̄ correlaria.

¶ Propositio. Uniuersum sine malis ⁊ sine peccatis est simpliciter melius: simpliciter pulchrius ⁊ simpliciter magis decorū q̄ȝ sit vniuersum cū illis deformitatibꝰ. probaꝝ. Omne ens quod sic se habet ad alterū q̄ continet totā bonitatē alterius: et cum hoc supaddit aliquā bonitatē quā nō habet: illud est melius illo: sed vniuersum sine malis ꝯtinet totā bonitatē alteriꝰ ⁊ vltra hoc aliā. ergo ⁊c̄. Maior patet: quia aliqd diciꝝ melius a maiori bonitate. Minor probaꝝ pro ꝑma parte: quia si adā nō peccasset idē sol fuisset: ⁊ sic de aliis. Et lȝ mali nō fuissent: non tn̄ sequiꝝ oppositū cum ipse Bonauē. dicat q̄ mali sunt de superabūdanti. Itē mali sunt macu'osi ⁊ putridi. ergo deturpant vniuersum: sed quod deturpat nō spectat ad decorem: ergo ⁊c̄. Qꝛ aūt haberet vniuersūȝ aliqd boni quod ista nō habet. Probaꝝ: Quia oīs carētia mali ē bona: sicut carētia cecitatis est bona: sed vniuersūȝ sine malis habet talē carentiā mali: ergo ⁊c̄. ¶ Primū correm. Uniuersum carēs malis ⁊ vniuersum cū malis cōparata sibi inuicē nō habēt se sicut excedens ⁊ excessum mutuo ꝯtra sanctū Bonauē. probaꝝ: quia primū totaliter excediꝝ secundū ⁊ nō exceditur ab eo. ¶ Secundū correm. Si angeli nō cecidissent ⁊ mali nō essent in vniuerso: magis valuisset vniuersum q̄ȝ nūc. Naȝ exēplū quod ponit pro se videꝝ esse pro nobis. patet: qꝛ cyphus non fractus si circūligareꝝ circulis aureis ne frangereꝝ esset melior q̄ȝ si religereꝝ post fractionē. Et sic fuisset de mūdo sine malis: quia etiam fuissent circuli nr̄i aurei qui sunt duo: christꝰ ⁊ virgo gloriosissima. Hec magister Stephanus brulefer. ¶ Sed certe nondū solutū est illud q̄ deus ex malis etiā sc̄dm sanctū Augm: multa bona elicit: etiā nō loquendo de bonis redēptionis nr̄e ⁊ glificationis. ¶ Itē quid de bonitate essentiali vniuersi cuȝ lucifer sit principiū creature dei. ¶ Respōdeo per exēpluȝ. Esto q̄ sit aliquod corpus sanissimū ⁊ aliud corpꝰ eque pulchrū: excepto q̄ habeat tybiā putridam: tūc ne ipsa inficiat alia mēbra: oȝ q̄ habeat medicinas preseruatiuas. He sunt bone ꝓpter presuppositionē: sicut etiā ne mali inficiant alios: oportet q̄ puniāꝝ. ¶ Notandū q̄ antitheta figura ē quando fieri quando ꝯtraria ꝯtrariis imediate ponunꝝ vel nectunꝝ. Et dꝝ ab anti quod est ꝯtra ⁊ thesis positio: quasi contrariorū positio. Unde etiaȝ pōt dici antithesis. ¶ Pro solutione vltimi argumēti sciendū q̄ misericordia est duplex. s. liberans ⁊ parcēs siue mitigans. Misericordia liberans est duplex. s. ꝓseruatiua: ⁊ est illa qua aliq̄s misericors preseruat aliquē ne cadat in miseriaȝ. Hoc mō christus fecit misericordiā virgini gloriose. Alia ē subleuatiua: ⁊ est illa qua misericors sic subleuat aliquē a miseriis suis q̄ totaliter est liber. ¶ Correm. Misericordia liberans nō est i inferno. Misericordia vero parcens siue mitigās est illa qua misericors aliqd tollit de miseria debita alicui. ¶ Correm. Misericordis

cordia parcens est in inferno: quia deus semp pu nit citra condignū. Non tamē sic est intelligendū φ aliquis gradus culpe maneat impunitus: puta si culpa esset decē graduū ꝛ solū nouē puniantur. Sed deus non tantū punit quantū posset iuste punire. Tunc dico φ misericordia preseruatiua fuisset manifesta: ꝛ ista est nobilissima. ¶ Sanct⁹ Bonauētura. Si q̄ras a me nōne melius eēt si omnes essent beati φ φ quidā beati ꝛ qdā dānati. ¶ Respōdeo sicut credo: si hō stetisset nō puenissent plures ad vierīm supnā φ sic pueturi sunt. Vñ mali sunt q̄si ex abūdanti: nec sunt in cōputatione ꝛc.

Circa distinctionem

q̄dragesimāseptimā. Primo queritur Utrū voluntas beneplaciti dei possit impediri. ¶ Resolutio q̄stionis stat in vna distinctione: ꝛ quatuor propositionib⁹. ¶ Distinctio. Uolūtas beneplaciti ɓm Joannē damascenum est duplex. Una est voluntas antecedens. Et dicit a doctoribus parisiensibus conditionata. Et est illa qua deus vult aliquid fieri quantū est in se: si. s. creatura rationalis velit. Alia est voluntas ɔsequens seu absoluta: qua. s. de⁹ aliqd efficacit vult quod nouit certitudinaliter euenire. ¶ Prima propositio. Nulla volūtas dei potest superari. ¶ Secūda propositio. Nulla voluntas dei potest cassari. ¶ Tertia ppositio. Uoluntas antecedēs nō semp adimplet. ¶ Quarta ppositio. Necesse est volūtatem dei consequentē impleri. ꝛ impossibile est eaȝ impediri. Probatio pme propositionis. Nulla voluntas dei potest vinci: ergo nec superari. ¶ Contra. Deus vult nos seruare pcepta sua: ꝛ nos noluimus: ergo superamus voluntatē dei. Non sequit. Uoluntas eni dei vel semp implet ab hoīe: puta si homo faciat voluntatē dei antecedente vel implet de homine. i. si nō vult homo facere ɓm antecedentē dei voluntatē: deus facit voluntatē suam consequentē: quia dānabit talē cum oībus reprobis spiritibus. ¶ Notanduȝ φ illud dicit cassum vel frustra quod frustrat suo effectu queȝ intendit facere. ¶ Sed attendendū est φ necessitas consequentie ꝛ consequētis ꝛc. Circa hunc tertiū notande sunt he propositiones. ¶ Prima propositio. Uolūtas dei i se ꝛ absolute est necīa simplr. ¶ 2ª ppō. Hec ɔsequētia ē necessaria. Uolūtas dī absoluta vult hoc: ergo fiet: tamen consequēs est cōtingēs. ¶ 3ª ppō. Licet cōsequētia illa sit necessaria: tñ volūtas transit contingenter super effectum.

Solutio argumentorum.

¶ Pro solutione primi argumētī. Nota φ nulla voluntas dicit impediri nisi quando manet ordinatio voluntatis seu cōparatio ad volitū: ꝛ tamen non euenit illud volitū. Illud aūt nō est possibile de voluntate dei. ¶ Pro solutione penultimi argumenti notande sunt he propositiones. ¶ Prima propositio. Diuina voluntas non artat potentiaȝ i ponendo: quia plura potest φ velit. ¶ Secūda propositio. Diuina voluntas artat potentiaȝ in agendo: id est agere dei ꝛ velle non excedunt se. Quando ergo dicitur. Deus potest contrariuȝ sue voluntatis: quia posset iudam saluare quem tamē modo vult dānare. Dico φ hoc potest intelligi dupliciter. Aut voluntate mouente ad contrarium: ꝛ sic notatur repugnantia voluntatis ad potentiaȝ: ꝛ hoc est impossibile. Aut voluntate non mouente ad contrarium: ꝛ sic notatur non impedimentum vel repugnantia: sed φ voluntas libere potest. Et hoc est possibile: quia ita vult iudam damnare φ potuisset eis oppositum.

Secūdo queritur.

Utrū aliquis possit facere cōtra voluntatem signi. In superioribus dictum est quid sit voluntas signi: ꝛ φ sit quintuplex.

Resolutio q̄ōnis

stat in duabus propositionibus.

¶ Prima propositio. Aliquis potest facere contra ista tria signa scilicet preceptum: consilium et prohibitionem. ¶ Secunda propositio. Nullus potest facere cōtra ista duo signa scilicet impletionem ꝛ permissionem. Et illa duo signa sunt voluntatis dei absolute: non φ deo placeat malum: sed vult permittere. De quo in sequenti habetis. Impletio est respectu bonorum: permissio vo respectu malorum. ¶ Regula. Quia voluntas dei absoluta non potest impediri: ideo contra ista duo signa scilicet impletionem ꝛ permissionem nullus potest facere. ¶ Secunda regula. Quia volūtas dei conditionata potest impediri: ideo contra ista tria signa scilicet preceptum: consilium ꝛ prohibitionem aliquis potest facere. Unde deus non vult φ nihil fiat omnino aliter φ quod ostendit se velle: sed voluit nos esse liberos. Unde: potentia peccandi est a deo capiendo potentiam pro positiuo vt pro voluntate. Sed facere contra voluntatē dei nō est a deo. ¶ Pro solutione vltimi argumēti sciendum φ permissio siue permittere in sacra scriptura capitur quatuor modis. Primo modo: vt idem est φ non cohibere ꝛ non impedire. Hoc modo dñs permittit mala: quia non cohibet. Et hoc modo est signum voluntatis diuine distinctum cōtra preceptū. Et nō est idem non prohibere: ꝛ non posse prohibere. Possibile enim est deo peccatores cohibere ne peccent: ꝛ tamen non facit. Alio modo permittere idem est φ non punire temporaliter. Et sic dicitur libellus repudij pmitti. Mat thei decimonono. Moyses ad duritiam vestram permisit. ¶ Tertio modo idem est φ non prohibere. Unde glosa super illud. Irascimini ꝛ nolite peccare. dicit. Permittit quod necessitatis est: id est non prohibet. ¶ Quarto modo est minus bonū indulgere. Unde glosa super illud. j. Chorin. vij. Hoc aūt dico ɓm indulgentiā ꝛc. dicit: pmittit.

Tertio queritur. Utrū deus debeat mala pmittere.

¶ Licet ista qō posset formari de malis pene: sicut deus pmisit beatū Job pcuti a diabolo. tñ sanctus Bonauētura tractat eā de malis culpe. ¶ Et vt clare intelligamus qd sit pmissio. Notandū q in voluntate nr̄a est duplex act⁹. s. velle ⁊ nolle: ⁊ vterq3 est vere positiuus. Et qñ isti duo actus sunt circa idē obiectū: tunc sunt ꝯrij ⁊ exprimunt ab alijs noībus. s. amare ⁊ odire. Uñ nolle est actus positiuus volūtatis quo voluntas refugit vel resilit ab obiecto sibi discōueniēte. Uelle aūt est actus positiuus volūtatis quo voluntas acceptat obiectū sibi aliq̄ mō ꝯueniēs. ¶ Itē duplex ē volitio. s. efficax ⁊ remissa. Uolitio efficax est illa qua voluntati nō solū placet volitū: sed etiā si pōt statim ponit in effectū. Uolitio remissa vō est illa qua voluntati placet volitū: nō tñ intantū vt ponat in effectū: etiā cū possit. ¶ Siīr nolitio est duplex. s. efficax: ⁊ est illa qua volūtas nō solū odit nolitū: s3 etiā si possit omno īpedit ⁊ destruit ipsu3: vt est respectu infirmitatis in probo medico. Alia est nolitio remissa: ⁊ est illa qua voluntas odit nolitū: ita tñ q non destruit seu impedit nolitū: vt est infirmus qui posset sibi p uidere de remedijs ⁊ tñ nō facit. ¶ Propō. Permissio in nobis est nolitio remissa respectu alicui⁹ mali quod scimus fieri ⁊ nō phibemus dū tñ possemus. Et ꝺm hec posset dici q pmissio esset nolitio dei remissa respectu peccati: quod nō cohibet: dum tñ possit. ¶ Alius est modus cōior ⁊ facilior l3 poꝛ sit subtilioꝛ (vterq3 ponit a doctore subtili) q permissio non sit actus positiuus: sed sit non cohibere peccatum.

Resolutio qōnis stat in tribus propositōib⁹. ¶ Prima ppositio. Deus pmittit mala fieri ordinatissime: quā propositionem probat ex duplici ordine. ¶ Secūda propō. Duplex est ordo rerū. Unus est ipsarū inter se. Alius est ordo ipsarū ad finē: e hī xij. metaphisice a pho de duce ⁊ exercitu. ¶ Tertia propō. Uterq3 ordo exigit q mala fiant. Probat. Ad pfectionē enim vniuersi necesse fuit fieri creaturā arbitrio liberā: ⁊ peccare potentē: sed ad ministratio vniuersitatis est vt deus sic res ꝯditas administret vt eas agere pprios motus sinat: vt dicit Aug⁹. vij. li. de ciuitate dei. Ideo cu3 debuerit dare potentiā peccādi ⁊ debuerit regere saluo ordine sue ꝯditionis: si voluit peccare debuit. s. non incongruū fuit pmittē: ⁊ sic mala pmittere debet. Nam ordo ad finē hoc exigit. ¶ Uñ duplex est finis in vniuerso. s. pncipalis: ⁊ ē laus diuina. Ali⁹ est minus principalis: ⁊ est salus electorum.

Pro solutione primi argumenti. qñ arguit. Permittere est ꝯsentire. Notandū q ꝯsentire est tacere: cū quis possit redarguere nō corrigere cū possit corrigere: vel incūbat sibi ex officio. Et sic deus nō cōsentit peccatori: l3 permittat eum peccare.

Quarto querit. Utrum deus possit mala pcipe. ¶ Pro cuius declaratione sciendū q duplicia sunt precepta. s. affirmatiua ⁊ negatiua. Precepta affirmatiua sunt que exprimunt per ppositiones affirmatiuas: ⁊ hec obligāt ad semp: sed nō pro semp. Negatiua vō pcepta sūt que exprimunt per ppositiones negatiuas: ⁊ ista obligāt ad semper ⁊ pro sp. ¶ Corre^m. Stat q aliqs viator per totū tēpus vite sue nō fuerit pcepti affirmatiui transgressor: qꝫ tñ preceptū nunq̄ adimpleuit facto. patet: quia si parentes alicuius sint diuites: ⁊ sint in loco remoto valde ab ipso: ⁊ sic nec honore reuerentiali: nec honore subuētiali tenet talis: ⁊ hoc quo ad factū. Uñ ꝯsequētia ista nō tenet (nisi de negatiuo precepto.) Ille nō ipleuit pceptū diuinū: g ē trāsgressoꝛ. ¶ Questio igit est. Utrū deus possit mala pcipere tam affirmatiuo pcepto q̄ negatiuo. ¶ Pro q̄ notandū: q duplicia sunt precepta. s. prime tabule ⁊ secūde tabule. Precepta pme tabule sunt ista que īmedite respiciūt sic habent deum pro obiecto. s. q ordinent ipsum hominē erga deū. Et sunt tria. Prima: precepta vō secunde tabule sunt illa que respiciunt proximū tanq̄ imediatū obiectum: ⁊ que ordinant nos circa proximū īmediate: ⁊ sunt alia septē. ¶ De tabulis aūt: quare. s. dicant precepta prime tabule ⁊ secunde: possum⁹ loqui dupliciter: quia vel secundū litteralē sensum: vel ꝺm sensum moralē. Si loquamur de ipsis ꝺm sensum litteralē. Sic est triplex opinio. ¶ Prima opinio est ipsius Josephi: qui dicit q in vna erant nisi quinq3: ⁊ in alia totidē. Hic fuit hystoriographus iudeus ⁊ laudat a sancto Hieronymo nō pp ter iudaismū: sed alijs de causis. ¶ Alia est opinio Origenis: q dicit q pma q̄tuoꝛ pcepta erant scripta in pma tabula: ⁊ i alia tabula sex. ¶ 3ª opinio est scī Augustini dicētis q in pma tabula solum fuerūt tria scripta: ⁊ in scd'a tabula alia septē: ⁊ hec opinio cōit tenet. ¶ Sed his dimissis qꝛ possibile ē q Josephus dicat verū sicut ⁊ alij: nec possum⁹ esse certi de aliq̄ istarū opinionū. Ideo pmo accipi pcepta pme tabule: meo iudicio ꝺm sensum moralem sic: q per primā tabulam intelligatur deus: q est firmissima petra: hoc est sūme stabilis: ⁊ tutissimum est refugere ad ipsum. Per secundā autē tabulam intelligat proximus. Et in prima tabula dicuntur illa precepta que īmediate ordināt in deū. ¶ Primum dictum. Deus non potest dispensare circa precepta prime tabule. ¶ Secundū dictu3. Deus potest dispensare circa precepta secunde tabule. ¶ Unde duplex est dispensatio scilicet iuris declaratio. Alia est iuris reuocatio: ⁊ hec est proprie dispensatio. ¶ Regula. Preceptum speciale priuat ⁊ reuocat mandatū cōmune. Patet de Abraā in immolatione ysaac. Probatio primi dicti: quia deus nō posset facere q ipse non esset colendus: ⁊ amandus

amandus vt deus: qz non pôt facere q non sit deus: nec potest aliu facere deu. ergo rc. Unde ydolatria nô cadit sub dispensatione. ¶ Itê opposita preceptor prime tabule sunt essentialr mala sz circa essentialiter mala nô pôt fieri dispensatio g rc. ¶ Opposita vero secunde tabule nô sunt essentialiter mala. g in ipsis pôt fieri dispensatio. ¶ Uel Malum necessario q essentialr est illud quod non pôt bene fieri: vel illud quod non pôt esse bonu: sicut blasphemare deum. ¶ Aliud aût est malum contingenter vt occidere innocentez: q potest dici accidêtalr malû. Et est illud qd pôt eê bonû in sensu diuiso: sicut sanû pôt esse egrû. In resolutiôe tamen qônis Bonauêtura vtitur aliis terminis.

Resolutio questiôis stat in duab distinctionibus q tribus ppônib. ¶ Prima distinctio. Deum precipere malum potest intelligi duob modis. Uno modo q precipiat malum manens malum: ita scz q facto pcepto dino maneat malû. Alio modo ita q precipiêdo deus faciat illud bonû: puta qz actus qui alias eêt malus: tñ per preceptû diuinû fiat bonus. ¶ Prima propositio. Impossibile est q deus precipiat aliquod malum manês maluz. ¶ Scda distinctio. Malu est duplex scz in se: q est illud qd prius dictuz est contingenter malum. Aliud est maluz bm se: q est illud quod nô potest bene fieri: qd dr necessario malu. ¶ Scda propô. Deus potest precipere malum in se siue malû contingenter. Patet de Abraam. ¶ Tertia ppô. Impossibile est deuz precipere malum bm se: hoc est essentialiter malum. Probat per primam ppônem. Nullus potest odire aliquod obiectû nisi sit odibile: sicut nullus pôt videre aliquid nisi sit visibile: sed deus nô est odibilis: qz nulla rô mali est in eo. ergo rc. ¶ Et bz sic posset solui illd argumêtû. Deus pôt precipe oez entitatê positiuam possibilê fieri ab aliquo: sed ab aliquo sit odiû dei ergo rc. Maiore concessa scdz aliquos. Minor negatur. Sed sic dicendo nô videtur posse dicere aliquem q oppositu scde tabule sit eêntialiter malû: quia videtur q positiue possit fieri. Unde maior non vid etur concedenda. Tñ illud de ordine est verum. Dicendu igitur q maior est de malo in se vera: non autê de illo positiuo quod non pôt fieri sine deformitate: sz si fiat necessario habeat malitiam annexâ: sicut blasphemare deum. ¶ Itê illud Osee primo q duceret vxorem fornicariam. Sanctus Bernardus exponit ad litteraz. Sanctus Hieronymus vero exponit de fornicatione spirituali.

Circa distictioné quadragesimâoctauâ que est de conformitate voluntatis nostre ad voluntatê diuinâ. Et hz duos articlos. Circa pmuz articulû. Primo querit Utrum possibile sit voluntatê nostrâ conformari diuine voluntati. ¶ Uolûtas humana est duplex siue capit duobus modis. Uno mô pro ipsa potêtia que est elicitiua sui act. Et est actus primus libere producês seu producti uus volitionis q nolitionis. Alio mô pro actu secundo. Et est ipm velle vl nolle libere productuz. Et vtraqz acceptio pz in illa auctoritate Augustini Nihil tam est in potestate voluntatis qz ipsa voluntas. i. volitio q nolitio. ¶ Item duplices sunt act voluntatis. Quidâ actus sunt pueniêtes rônis deliberationê: q dicunt actus surrepticij: q isti actus nô sunt peccata mortalia. Alij sunt actus qui sequuntur deliberationê: q plene sunt in potestate voluntatis. Et isti actus pnt esse peccata mortalia: primi aût nô sunt in potestate nostra. ¶ Propô. Côformitas voluntatis nostre ad diuinâ nô est in his actib querêda q pueniunt deliberationê. ¶ Sciendum insup q duplex est conformitas nâlis q moralis. Côformitas nâlis est illa qua aliquid est conforme alteri bm aliquâ entitatê nâlê siue eêntialê siue accidêtalê vt duo oua dicût côformia bz albedinê. Itê ola idiuidua eiusdê spêi conueniunt in côformitate nâli essentiali. Conformitas eni côsistit in qdâ assimilatione dr.n. conformitas quasi similis forme. Et de hac non est pñs intentio. Conformitas autê moralis est illa qua aliqd est côforme alteri bm aliquê actû bonum moralr: vel malû: vl bm aliquê actum meritorium vel demeritorium. Intelligit igit questio de conformitate morali stricte: que solum fit per respectuz ad actum bonum. ¶ Item Conformitas est adhuc quituplex. Una est similitudinis q est qñ aliq duo participant vnâ formâ eiusdem speciei vt duo homines albi: duo homines iusti participant iustitiaz. Alia est côformitas imitationis seu representatiôis: q est qñ aliqua duo sic se habent q vnû est similitudo alteri vt species rose q rosa. Hoc modo imago crucifixi est conformis crucifixo: lz deficiat. Tertia est côformitas exêplaritatis q est qñ vnû côtinet exêplar alterius: vt oculus meus est côforme exêplari albedini quâ videt: ita speculû in quo species mea relucet est sic côforme. Differt autê iste modus a scdo qz speculû lz ptineat exemplar non tñ est exêplar. In scdo aût ipsum conforme est exêplar. Quarta est vniuocationis q est qñ aliq duo entia includût aliquid qd dr quidditatiue de ipsis. Hoc mô ois creatura est côformis deo: qz côueniunt in pceptu qdditatiuo scz ente. Quita est côformitas pportionis q illa côsistit in hoc q aliq duo simile se habêt ad alia duo. Uerbi gratia. Sicut se hz alal ad hominê ita color ab albedinez. Et de ista est hic ad ppositû q nô de aliis. ¶ Prima propô. Nulla creatura potest côformari deo côformitate similitudinis: pz ex descriptione. ¶ Scda propositio. Aliq creatura est côformis deo côformitate imitatiôis. patet de clara visione dei. Ois eniz intellectio est expressa obiecti similitudo. Item fruitio q gratia: vt dicit Bonauentura in textu: est sic côformitas.

¶ Tertia propositio. Omnis creatura quantumcunq; imperfecta potest dici conformis deo conformitate imitationis quia quelibet res est vestigium trinitatis nō tñ perfecte. ¶ Quarta ppō. Aliqua creatura potest cōformari deo cōformitate exemplaritatis. pꝫ quia aīa nostra facta est ad imaginem dei ⁊ continet imaginē ⁊ similitudinem dei. ¶ Quinta ppō. Possibile est voluntatē nostrā cōformari deo seu voluntati diuine cōformitate proportionis. Nam sicut deus vult me libere amare parentes propter deum: ita ⁊ ego possum velle. ¶ Item triplex est conformitas qua vna volūtas potest conformari alteri scꝫ obiectiua: obeditiua ⁊ q̄litatiua. Obeditiua est qñ aliqua voluntas vult illud qḋ alia voluntas iubet eaꝫ velle vt de precepto dei scꝫ de honore parentū ⁊c̄. Obiectiua est qñ vna voluntas vult idem obiectum qḋ vult alia vt christi passionē voluit deus ⁊ iudei volebant. Qualitatiua est illa qñ aliqua volūtas vult taliter obiectū qualr̄ alia voluntas vult ipsam velle. Uel quando due voluntates consimili modo volunt idem obiectū. Patet autē ꝙ possibile est voluntatem nostrā conformari voluntati diuine tam ꝯformitate obiectiua q̄ obeditiua ⁊ qualitatiua.

Resolutio questionis stat in quatuor dictis. ¶ Primū dictū. Aliqd conformari alteri cōtingit dupl̄r: aut quantuꝫ ad similitudineꝫ: aut quantū ad proportionē. ¶ Secundum dictum. Aliquid conformari alicui ſm similitudinem cōtingit tripl̄r. Primo modo quādo aliqua duo participant eandem speciem. Secūdo quādo vnū est similitudo repꝛesentatiua alterius vt species coloris. Tertio qñ aliqd participat similitudineꝫ alicuius ⁊ est prius dicta exēplaritatis. ¶ Tertiū dictum. Cum proportio nihil cōmune requirat ipsa pōt esse inter aliqua entia summe distantia. ¶ Corr[m]. cum deus ⁊ creature summe distent. nihil tñ prohibet quin habeāt proportionē. Item proportio entitatū est similis comparatio rerum eiusdem generis: distinguūtur autē proportio ⁊ proportionabilitas stricte capta. ¶ Quartū dictū. Uoluntas nostra potest conformari voluntati diuine per similem habitudinē ⁊ proportionē: tam quo ad actum q̄ quo ad obiectum volendi.

Querit secundo. Utrū cōformitas voluntatis nostre ad diuinam faciat eā iustam. ¶ Resolutio q̄onis stat in sex ppositionibus. ¶ Prima ppō. Conformitas voluntatis nostre attenditur ſm proportionem ⁊ nō ſꝫ similitudinē. ¶ Scḋa ppō. Duplex est proportio voluntatis. Quedā enī est ad actuꝫ. Alia est voluntas ad obiectū volitū. Tertia ⁊ quarta ppositiones declarabūt istā. ¶ Tertia ppositio. Similis proportio ad actum consistit in hoc ꝙ sicut deus vult aliquid ex charitate ⁊ liberaliter iuste ⁊ recto fine: sic ⁊ homo velit. Et dr̄ a doctoribus conformitas in modo volēdi. ¶ Quarta propō. Similis proportio ad obiectū est vt qḋ deus vult etiam homo hoc velit: vt patet de iudeis. ¶ Quinta propositio. Conformitas voluntatis nostre ipsi voluntati diuine vel ad voluntatē diuinā. tam ſꝫ actum q̄ ſm obiectum est sufficiens ad hoc vt voluntas nostra sit iusta. ¶ Regula. Quotienscūq; voluntas nostra conformatur voluntati diuine tā in obiecto volito q̄ in ratione volēdi tunc volitio nostra est iusta. Ratio enī volendi est modus volēdi: iuste: liberaliter ⁊c̄. ¶ Sexta propō. Sola conformitas voluntatis nostre ad voluntatem diuinā penes obiectū non sufficit ad iustificandum volūtatem nostram. Unde si aliquis ex libidine vl̄ auaritia (puta quia graue est sibi patrem suum dominari sibi ⁊ corripere ipsum ꝓpter mala facta: vl̄ quia libenter haberet pecunias) vellet patrem suuꝫ mori: quē etiam deus vellet mori. ille pessime vellet. Itē Aliquis qui male cōtentus propter correctiones sibi inflictas vel propter alias displicentias friuolas deponit prelatum suum: quem etiam deus vult non preferri propter humiliationem eius vel alias: non sequitur ꝙ ille subditus habeat iustam voluntatem.

Alia est respōsio ad questionem: ⁊ stat in vna distinctione ⁊ q̄nq; propositionibus. ¶ Distinctio est talis. Triplex est conformitas. scꝫ obiectiua: obeditiua: ⁊ q̄litatiua: vt supra patuit. ¶ Pria ppositio. Ubicunq; est conformitas qualitatiua: ibi est conformitas obiectiua ⁊ nō econtra. ¶ Secūda propositio. Ubicunq; est volūtas obeditiua ibi est cōformitas obiectiua ⁊ qualitatiua: sed non econtra. Prima pars patet: quia si obedit deo est de eodem obiecto volitio sua de quo est voluntas dei: ⁊ eo modo secūda pars patet: quia aliquis potest facere opera supererogationis: puta si quis vellet seruare castitatem etiam non astringendo se voto ⁊ hoc propter deum ⁊c̄. Obedientia enī proprie est respectu preceptorum vel ad que quis obligatur. ¶ Tertia propositio. Ad hoc ꝙ voluntas nostra sit iusta non sufficit conformitas obiectiua. ¶ Quarta propositio. Quandocunq; voluntas nostra est conformis voluntati diuine conformitate qualitatiua est semper iusta. ¶ Quinta propositio est. Quandocunq; vero volūtas nostra est cōformis voluntati diuine conformitate obeditiua etiam est iusta. ¶ Pro solutione vltimi argumenti. Appetens vindictam non conformat se deo in modo siue in ratione volendi. qui appetit enim vltionem iniurie illate sibi: et plurimum vult libidine vindicte. Si autem aliquis appetat solum zelo iustitie (sicut deus) ⁊ ex charitate: tunc dicerē eum habere voluntatem iustam. Et habere possumus exemplum de sancta Anastasia que scripsit sancto Crisogono vt oraret dominum ꝙ Publius vir suus moreretur si non sit ad veram fidem preuisus ne impediat confitentes christum.

Circa scḋm

Irca secundum articulũ queritur primo Utrũ teneamur cõformare volũtatẽ nostrã volũtati diuine in ratiõe volendi.s.ex charitate.

Resolutio qõnis stat in vna cõclusione. ¶ Conclusio est. Nos homines etiã viatores tenemur cõformare voluntatem nostrã voluntati diuine in rõne volẽdi sic scilicet ꝙ ex charitate tenemur velle quod deus vult nos velle. Patet. Deus vult ꝙ diligamus eũ ex charitate. Persuadeť sic Clarum est ꝙ deus nõ vult ꝙ diligamus eũ dilectione non grata sibi.idest dilectione quã repudiat:vel quã deacceptat:sed dilectio dei non ex charitate seu in peccato nõ est grata deo. Et aliq dicunt ꝙ deacceptet ⁊ repudiet:sed satis est:denegatiua eni est nimis rigorosa vt videť.ergo deus nõ vult ⁊c. Minor etiã est de mente Doctoris subtilis.vt videtur in tertio:q dicit ꝙ aliquis non debet velle aliquẽ diligere deum cuius dilectio non esset grata deo vt patet de demonibus. ¶ Correlarium. Quilibet tenetur sub pena peccati mortalis habere charitatem.

Ad ostendendum tñ rigorẽ opinionis sancti Bonauenture:licet vera sit si bene intelligať:q̃dã subiungẽda sunt argumenta siue rõnes argumẽtoꝝ. ¶ Arguiť primo cõtra eũ. Non tenemur facere oia opa nostra ex charitate.g ⁊c. ¶ Itẽ Arguiť secundo. Peccator mortalis nõ teneť imediate semp post cõmissum peccatũ ire ad ꝯfessionem nisi in certis casibus:vtputa. Si quis debeat transfretare mare(eo ꝙ sibi imminet periculuz mortis) si est in peccato mortali tenetur cõfiteri. Itẽ si vadat p latrones ⁊ hmõi.ergo ⁊c. ¶ Sanctus Bonauentura declarãdo suã opinionẽ dicit. Attendẽdũ aũt ꝙ hec est obligatio p modũ pcepti affirmatiui ⁊c. Ubi notandũ ꝙ habere charitatẽ est pceptũ affirmatiuũ obligãs ad semp sed nõ p semp. Sic aũt teneor cõformare volũtatẽ meaz voluntati diuine vt nõ velĩz id qõ vult deus:opposito mõ sz mõ bm quẽ vult deus:vt scz nõ velim ex libidine ⁊ hmõi. ¶ Occasiõe dictoꝝ ponẽde sunt aliq̃ ppõnes p ordinẽ. ¶ Prima ppõ. Oẽs habentes charitatẽ teneť aliqñ ad eliciendũ dilectionẽ dei ex charitate scz in q̃libet die dñica. ¶ Scõa ppõ. Nõ habẽtes charitatez(sicut pctõres)nõ teneť p ipletione pceptoꝝ dei vt faciant opa ex charitate. ¶ Tertia ppõ. Peccator mortalis tenetur facere qõ in se est vt hẽat charitatẽ ⁊ gratiã: sed non pro semp:sz sufficit ꝙ i q̃dragesima:nisi haberet aliã cãz.⁊ hoc q̃ ad cõfessionẽ. Uñ quãuis pctõr sũmo affectu ⁊ feruore monẽdus sit vt se citissime cõuertat:tñ deus nõ indiget mendacio ad saluãdũ hominẽ. ¶ Lege ṽba doctoris seraphici qm̃ p totaz qõnẽ hãc breuia sententiosa ⁊ pulcherrima sunt ṽba illius. Uñ i solutiõe penultima dicit ꝙ lz nõ sit in poᵉ ppinqua peccatoris vt habeat charitatez.est tñ in potestate eius dispositiua.põt eni q̃libet facere quo facto habeat charitatẽ. Et iõ si nõ facit imputatur sibi nec excusatur per impossibilitatem quia nõ est ipossibilitas vbi succurrit aliunde potestas. In vltima ṽo solutiõe dicit. Si aũt q̃ras quis sit locus ⁊ tẽpus p quo scz quis teneť facere qõ in se est. Respondet. Melius docet vnctio q̃ ars:tñ quãdo dñs visitat peccatorẽ interiori allocutiõe: vel exteriori pdicatiõe:vel aliquo tali in quo est oportunitas redeundi ad cor:si tũc negligat inducit i contemptũ ⁊ obmissionis peccatum. Hec ille.

Queritur secundo. Utrum teneamur cõformare voluntatẽ nostram volũtati diuine in volito.s. vtrũ teneamur velle id quod deus vult. Questio hec est de conformitate obiectiua.

Respondẽdo ad qõnẽ doctor Seraphicꝰ duas ponit opiones. ¶ Prima opinio est Guilelmi antisiodorensis ⁊ cõsistit in tribus dictis. Est autẽ questio ista de cõformitate voluntatis viatoris ⁊ non beati ad diuinã voluntatẽ. ¶ Primũ dictũ. Nos viatores nõ tenemur cõformare voluntatẽ nostrã volũtati diuine i oi eo qõ vult deus:sed solũ hoc ẽ pfectiõis ⁊ supererogatiõis. Diciť viatores: quia beati teneť se cõformare volũtati diuine:q: oia vident in essentia diuina:⁊ sic sciunt voluntatem dei:secus aũt est de nobis. ¶ Secũdũ dictũ. Nos viatores solum tenemur cõformare voluntatẽ nostrã voluntati diuine in omnibus his volitis que ipse deus vult nos velle. Quedã eniz sunt simplr volita efficaci voluntate que tñ deus non vult nos velle. Exẽplũ sicut solẽ radiare. Itẽ vult pluere sepius ⁊ tñ ecclesia rogat vt nõ pluat. ¶ Tertiũ dictum. Illa que deus vult viatores velle: sunt illa q̃ deus precepit vel phibuit. ¶ Hec opio videť esse magis pia:sequẽs aũt est magis deuota q̃ est ipsius sancti Bõauẽture. Unde dicit Augustinus ꝙ filius vult patrez nõ mori:que tñ deus vult mori. ¶ Sanctus bonauentura vero dicit ꝙ lz ista via sit facilior:tñ q: Augustinus dicit. Impius est cui nõ placet diuina prouidentia.nõ tamen videtur ꝙ homo teneatur velle dei mandata.sed etiam ꝙ teneatur velle dei opera. Illud tamen dictum faciliter potest solui:quia vel non placet intelligitur pure negatiue ⁊ sic nõ ẽ verũ aliogn q̃libz dormiens eẽt ipius. Uel põt itelligi ꝯrie ⁊ remurmurãtive:⁊ sic habet veritatẽ: ⁊ tunc non est contra nos.

Est igitur secunda opinio ipsius sancti Bonauẽture:quaz ⁊ Gregorius de arimino tenet:q̃ in tribus stat dictis. ¶ Primuz dictũ. Nos viatores nõ tenemur velle oẽ quod deus vult sed solũ qõ vult ⁊ innotescit nobis.nec adhuc omne tale tenemur velle. Hec tertia pars patet: quia innotescit nobis ꝙ beneplacituz est deo

intrare religionē: nec tamē tenemur. ¶ Secūdū dictū. Oīa illa q̄ scimus deū velle voluntate abso lutaꝫ tenemur velle absolute: licet possimus velle opposita illoꝝ voluntate cōditionata. s. si placeret deo. Unū xp̄s ḃ3 voluntatē hūanā nolebat ꝯditionalit̄ mortē suā. Unū orabat Pr̄ si possibile ē transeat a me calix iste. ¶ Tertiū dictum. Deus ostendit se aliqd velle q̄tuor modis. ¶ Primo mō ostendit se aliqd velle voluntate absoluta ⁊ q̄tū3 in se est. Hoc mō deus vult oīa bona siue bona nature siue bona moralia. ¶ Scd̄o mō deus ostendit se aliqd velle voluntate absoluta: sed tm̄ q̄tū in se est vellet opposita. Hoc mō deus vult oēs penas īfernales ⁊ similia. Uult enī absoluta volūtate: qꝛ sic fit. S3 tm̄ q̄tū in se est nō vellet: qꝛ magis vellet nos non peccare ⁊ ꝑ ꝯñs nō dānare. Unū Esaie. i. Heu heu cōsolabor sup hostibus meis. Unde hugo dicit ꝙ in nobis voluntas est triplex. scz rōnis pietatis ⁊ carnis. Uolūtas rōnis est ipsa voluntas deliberatiua inq̄tū respicit deū vel alia obiecta in ordine ad deū q est eternus. Uolūtas pietatis est q̄ solū respicit tp̄alia inq̄tū cōuenientia sunt. Et est voluntas deliberatiua. Nā hac volūtate btā virgo magnū meritū habuit. ¶ Considerādū est hic ꝙ sicut eadē voluntas dr̄ portio supior qn̄ respicit eternum: vel alia in ordine ad eterna: ⁊ īferior dr̄ inquātū respicit tp̄alia: sic etiā eadē voluntas dr̄ rōnis ⁊ pietatis. Dicit̄ voluntas rōnis sicut portio superior: ⁊ volūtas pietati sicut portio inferior. Uolūtas aūt carnis est appetitus sensitiuus. ¶ Unū i xp̄o vt' dicit hugo fuerunt q̄tuor voluntates seu appetitus. Primus ē appetitus rōnis increate ⁊ vocat̄ ab ipso volūtas deitatis ⁊ est voluntas diuina. Alius ē appetitus rōnis create: ⁊ est voluntas intellectui correspondens create. Tertius est appetitus pietatis. Quartus ē appetitus sensitiuus. Et iste subdiuidi pōt in q̄nqꝫ appetitus ꝑtiales. Unū dicet ipse ꝙ voluntas deitatis sniam ꝑ iustitiā dictabat. Uoluntas rōnis ꝑ obedientiā veritatem approbabat. Uoluntas pietatis ꝑ cōpassionem in malo suspirabat. Uolūtas aūt carnis ꝑ passionē in malo ꝓprio murmurabat. Et tm̄ notandum ꝙ murmurare capit̄ ab hugone improprie non put est pctm̄ quando dicit ꝙ voluntas carnis in xp̄o murmurabat. hoc est naturaliter maxime dolebat. Tertio modo deus ostendit se aliqd velle q̄tū3 in se est circa qd̄ cōsistit substantialiter ordo salutis cuiusmodi sunt ꝑcepta ⁊ prohibitiōes. Et ad volendum omnia talia absolute tenemur. ¶ Correlarium. In istis tribus modis tenemur cōformare voluntatē nostrā voluntati diuine. Unde. Si laudatur Abrahā qꝛ voluit imolare filium suum propter preceptū diuinū: ita audeo dicere laudando virginē gloriosam ꝙ ipsa licet summe compateretur christo: post christum summe doleret de eius morte ⁊ passione tamen voluit eū mori pro peccatoribus tanꝗ cōstantissima ⁊ seuera. Unde Johannis. xix. Stabat iuxta crucem Jesu mater eius ⁊c̄. Quarto modo ostendit se deus aliquid velle quantū in se est tanq̄ expediens ad salutē: vt sunt consilia: sicut intrare religionem. ¶ Correlarium. Ad volendum talia non tenemur quia ad talia non obligat: nec vult obligare. Uult enim aliquos saluare sic: aliquos autem ire via latiori. ¶ Ad illud quod obicitur. Q. beata virgo de passiōe christi flebat ⁊ dolebat. ergo christi passionem nolebat. patet. Quia tristitia ſm Augustinum est de his rebus q̄ nobis nolentibus accidunt. ¶ Dicendū3 ꝙ beatissima virgo maria voluntate absoluta: hoc est volūtate rōnis: volebat quod deus pater volebat scz vnigeniti sui mortem: tamen voluntate conditionata: siue voluntate pietatis debebat velle contrarium. Et hac voluntate merebatur (quoniam hoc nō est nature tm̄: sed etiam rationis) in passione filij sui. cui beatissima mater ⁊ virgo Maria patiēti (quātū3 sexus muliebris fragilitas sustinere poterat) compatiebatur. Nullo tamen modo est dubitādū quin virilis eius animus ⁊ ratio constātissima vellet etiam tradere filium suum pro salute generis humani. vt mater per omnia conformis esset patri. Et in hoc miro modo debet laudari ⁊ amari: ꝙ placuit ei ꝙ vnigenitus suus pro salute humani generis offerretur. Et tamen etiam cōpassa est (vt si fieri potuisset) omnia tormenta que filius pertulit: ipsa multo libētius sustinuisset. Uere ergo fuit fortis ⁊ pia: dulcis pariter ⁊ seuera: sibi parca: ⁊ nobis largissima. Hec ergo precipue est amāda ⁊ veneranda: post trinitatem summam ⁊ eius prolem beatissimam dominum nostrum Jesum christum: a cuius diuinitatis mysterio enarrando cetere lingue deficiunt: quia consummatio sermonū ipse est. Ei ergo qui potest omnia facere superabūdantius q̄ petimus aut intelligimus: ſm virtutem q̄ operat̄ in nobis. Ipsi gloria in ecclesia ⁊ in xp̄o Jesu in oēs gñatiōes seculi seculoꝝ. Amē.

¶ Reportata lōge Clarissima In sancti Bonauēture doctoris Seraphici. Primum sententiarum. Anno dñi. Millesimo quadringētesimononagesimo. In beatoꝝ Petri ⁊ Pauli apostoloꝝ vigilia fini quamfelicissime data sunt. Ad pedes quoqꝫ Reuerendi magistri fratris Stephani Brulefer sacre theologie professoris eximij. necnon cōuentus fratrū minorum de obseruantia. In Maguntia nobilis alemanie aurea: lectoris: ac studiꝗ directoris dignissimi: compoꝛtata ⁊ conscripta.

Registrum.

A B C D E F G H I K L M N O
P Q R S T U X

Oēs sunt terni: exceptis U ⁊ X que sunt duerni.

Magistri Stephani Brulefer In Secundum Sententiarum librum sancti Bonauenture.

Cum priuilegio.

Clarissimi Sacre theologie professoris Fratris Stephani Brulefer ordinis minorum in Secundum divi seraphici q3 Bonaventure Sniarum librum interpretatio subtilissima.

Irca secundum librum sententiarum doctoris seraphici sancti Bonaventurei animaduertedum q omnes sacrarum litterarum scriptores asserunt q quatuor sunt genera qõnum. Quedam enim sunt subtiles & studiose. Alie difficiles & curiose. alie seculares & contentiose. Alie utiles & virtuose. Primum genus solet disputari in schola philosophorum. Secundum in schola fantasticorum. Tertium in schola legistarum. Quartum in schola theologorum. Omissis qõnib⁹ curiosis que vanitatem afferunt & obmissis. q. le. que lites generant sanctissimus Bonaventura: cuius secudum habemus pre manibus in sua excessiva doctrina scdi qõnes subtiles & utiles diligentissime pscrutat. Nam. q. subtiles ingeniosissime proponit: solidissime tractat: & resolutissime terminat. q. vo utiles optime pponit solvit & descindit: quapropter doctor iste cherubicus & seraphicus dicitur. Cherubicus quidem quia erudit multipliciter intellectum. Seraphicus vo quia inflammat ardenter affectum. nam dum studet illuminationi intellectus totum refert in pietate affectus. Quia igitur questiones subtiles sapientissime & ultra q credi potest scientifice enucleavit propter plenitudinem scientie doctor cherubicus vocatur merito Quia vero questiones utiles & virtuosas ad devotionem & amorem dei incitativas in eade sua doctrina inseruit doctor seraphicus recte appellat. Seraphin eni ardetes vel incedetes interptant. Unde & oia opuscula eius miro mõ in amorem dei sunt allectiva: quapp ab idevotis scholasticis quorum maior est numerus hic doctor est dimissus. Na filij holum diligetes vanitate & querctes mendaciu plus curiosis q utilib⁹ intedut. De hoc doctore Bon. refert Jo. Gerson. Si queris quis inter doctores plus sit idoneus. Rñ° absq3 pjudicio q. s. Bonavetura. Ipse eni in docedo solidus est securus & iustus pius ac devot⁹ hec ille. Igit circa 2^m scti Bonaveture intedimus aliqua investigare.

Irca primam distinctionẽ sciendum q distinctio ista dividitur in duas partes. In pma tractat magister de exitu reru a deo inq3tum principiu. In scda de exitu rerum inq3tu est finis: quia alpha & o. In principio huius distinctionis querit de rerum exitu a deo & sunt due questiões: prima gñalis & secunda specialis. Prima utrum res habeant principium causale. Scda utrum habeant principium initiale &c. Pro itelligetia que dicunt in hac parte declaradi sunt termini de rerum exitu in eẽ q2 nulla est ppõ ita evidẽs qn requirat necessario cognitionẽ suorum termiorum. naz pncipia cognoscimus inq3tu termios cog̃scimus. ¶ Igit in ista qõne sunt quinq3 termini declarandi. Primus est exitus. secundus res. tertius esse & ista in qõne generali: in alia questione terminus pmus principium initiale. scdm principiu causale. ¶ Exitus est productio passiva alicuius rei in esse reali sm q3 formaliter d: produci ab alia re. In ista descriptione sunt quattuor particule. Prima q exit⁹ est productio: productio ponit loco generis. Secunda passiva ad differentiam productionis active. Tertia qua aliqua res producitur inesse reali. Hoc ponitur ad differentia productionis rõnis. Quarta & ultima sm quam res d: produci ab alia re. Exitus est relatio: ideo diffinitur per terminum ideo ista particula ponitur tanq3 terminus. Pro ulteriori tñ declaratiõe ponunt sex propositiões. Prima licet ois exitus sit productio non tñ econtra p3 prima pars. quia omnis exitus est pductio. Scda patet: quia productio activa non est exitus. ¶ Scda propositio nulla productio activa est exitus. Probat quia si productio activa diceret productio pater produceretur qd est hereticum & falsum. ¶ Tertia propositio duplex est productio. pma intentionalis. scda realis qua producitur res realis. Exitus est talis productio. Alia est pductio intentionalis qua aliquid produci inesse cognito unde possum producere antixpm inesse intentionali. ¶ Quarta ppositio est. nulla pductio itetionalis põt dici exitus q2 exitus est producere inee reale. ¶ Quinta propõ est: q nulla res potest exire a seipsa ista p3 ex precedentibus q2 aliquaz exire a seipsa est seipsam producere qd est inconveniens & impossibile unde necessario habet distictio personaru in divinis. ¶ Sexto q sola productio realis põt dici exitus. ¶ Dico ppterea q duplex est exitus sc3 creatus & increatus. Creat⁹ qua una res producitur ab alia. Increatus qua una res increata ab alia producit. Hoc modo dns p: producit filiuz. ¶ Ite duplex est exitus increatus: generativus & spirativus. Exitus generativus est quo filius producitur a patre per generationem. Spirativus est quo spussctõs producitur per spirationẽ. Exit⁹ creatus ex pte fundameti solu est duplex s. imediat⁹ & mediat⁹. Immediat⁹ est pductio passiva qua pducit creatura imediate a deo sine qua cuq3 cã media. Hoc mõ angeli creati sut: q2 nullo medio nec extriseco: ut sole aut alio agẽte: nec intriseco q2 absq3 mã. Exit⁹ mediatus est qñ pducit res a deo medi. te cã 2ª ut sole & hoie: hõ. ¶ Notãde sut p istis aliq ppõnes. ¶ pª q ãgeli exiuerũt a dõ exitu imediato. ¶ 2ª ppõ. celu empireu: mã pª exiuerũt a dõ exitu imediato q2 ex nihilo: q2 dõ exitus

ab initio creauit quatuor scz spūs angelicos celuz
empireum materiam primam ⁊ tpē:ista exiuerūt
immediate a deo. ¶ Tertia propositio est ꝙ om/
nis anima intellectiua producitur a deo exitu im
mediato quia absqȝ causa media. ¶ Quarta pro
positio est ꝙ v̓tutes theologicales fides spes cha
ritas ⁊ gratia ⁊ omnis habitus supnaturalis exe/
unt a deo exitu imediato quia nulla causa media:
immo omnes angeli non possent conferre gratiā
aut virtutes supernaturales. ¶ Quinta proposi
tio ꝙ elementa ⁊ omnia alia corpora exiuerunt a
deo exitu mediato quia mediāte materia prima.
Unde argutuz est ꝙ omnes compositi sunt ex ma
teria ⁊ forma quicquid dicat aristoteles. Nota ꝙ
non habuerunt causam mediam extrinsecam sed
intrinsecaz. ¶ Sexta propositio. omnia ista corpo
ra ⁊ generabilia exeunt a deo mediate mediante
scz causa media efficiente extrinseca ⁊ intrinseca.
¶ Queritur de quo esse intelligitur quando res
producitur in esse. Pro declaratiōe maiori ponū/
tur alique propositiōes. ¶ Prima ꝓpositio. Nul/
lum non ens potest esse principium causale: quia
oportet ꝙ sit causa:non ens non est causa[?]ale. er
go dicitur ꝙ intelligendo rosam in hyeme produ
catur rosa. ¶ Secunda propositio. Nullum ens
rationis potest causare aliquod ens reale neqȝ in/
tellectionem sui. probatio: quia quod non est non
potest causare ens reale. res rationis non est in re
rum natura: quia si esset iam esset ens reale. Ens
rōnis solum habet terminare intellectum: vt nō
mouere neqȝ mensurare. ¶ Tertia ꝓpositio. Nul
la res potest dici principium causale alicuius rei
ex eo ꝙ potest ipsam causare sed requiritur ꝙ ac/
tu causet. ¶ Quarta propositio. omne principiuz
causale distinguitur essentialiter a principiato: ex
hoc sequitur ꝙ pater in diuinis licet vere produ/
cat filium ⁊ pater ⁊ filius vere producant spirituz
sanctum. nec tamen pater est principium causale
filij nec pater ⁊ filius spiritussancti quia pater non
distinguitur a filio eēntialiter. Est ergo in diuinis
nota principium productiuum sed non principiū cau/
sale: qꝛ ad principium productiuum sufficit disti/
ctio formalis ⁊ realis. In secundo autem requiri
tur distinctio essentialis. Item quattuor sunt pri/
cipia causalia scz causale effectiuum formalem mate
riale ⁊ finale. De principio effectiuo non est dubi/
um: quia omnes ponunt primam causam scz effe
ctiuam. Primo hoc probat multiplicitas reꝝ que
reducuntur ad vnum principium. Item mutabi/
litas probat principium causatiuum quia oē mu/
tabile reducitur ad immutabile quia omne quod
mouetur ab alio mouetur. Item probat hoc ordo
rerū: quia ordo ortum habet a pncipio sicut ꝓbat
hoc impfectio rerum: qꝛ ois priuatio reducit ad
habitum: ois enī priuatio cognoscit vel habet co
gnosci per habitū. Impfectum dicit priuationez
pfectionis: ergo reducitur ad perfectum: quia er

go res create habent imperfectionem reducunt
ad primum qđ est summe perfectum. ¶ Querit
vtrum res mundane sint producte sm principiū
materiale. Resolutio questionis stat in duabus pro
positionibus. ¶ Prima mundus sm se totū in es
se productus est. Ista ē regula ad cognitionē ꝓpō
num prius oportet intelligere terminos. Dico er/
go primo ꝙ mundus capit quiqȝ modis. ¶ Pri 1.
mo mō pro aggregatione oīum rerum creataruz
siue substāe siue accidētis. Et sic creature simul sum
pte dicunt mundus. Isto mō deus non est de mū
do nec pars mūdi. Nō si deus esset pars mundi se
queret ꝙ aliquid esset pfectius deo quod est in cō
ueniens. Deus solus ita pfectus est ⁊ infinitus est
⁊ per ipm mūdus factus est. Jo. primo. sic accipi
tur mundus in questione. ¶ Scdo modo capitur 2.
mundus pro vniuersitate oīum creaturarum con
tentarū sub eadē spera que tñ spera non continet
ab aliquo ipsoꝝ. Hoc modo mundus dr esse con/
gregatio oīum rerum contentarum corporalium
sub octaua spera. i. empireo hoc modo angeli nō
sunt de mundo qꝛ non continent sub sphera ita ꝙ
in ipsam influat. ¶ Tertio modo capit pro mun 3.
do archetipo ⁊ est principalis figura ad quā mun
dus factus est. Iste mundus est filius dei per queȝ
tanqȝ per artem factus est mundus. Hoc modo dr
archetipus. i. principalis figura ad quā factus est
mundus. Hic mundus nō est factus nec est ad ꝓpo/
situm. ¶ Quarto mō capit mundus microcosmus 4.
pro homine propter quē factus est mundus ⁊ cōl
catcū oī creatura. Unde marci vltio. pdicate euā/
geliū omni creature. hoc modo capit mūdus pro
nobiliori parte mundi. hoc mō celum ⁊ stelle vo/
cantur mundus qꝛ sunt principaliores pars mūdi.
¶ Quinto modo capitur mundus pro amatori/ 5.
bus huius seculi. vnde mundus eū non cogno/
uit. capitur etiam pro statu mundane cōuersatio/
nis ꝗtum ad miseriam pene. Job. xvij. Hi sunt
in mundo ego non sum de mundo. Capit pro sta/
tu mūdi quo ad culpā Jo. x. Mūdus in maligno
positus est capitur pro multitudine reproborum
Job. xvij. Non rogo pro mundo. i. pro reprobis.
¶ Secunda ꝓpō seu veritas est. Principia intrin
seca mundi non ex alijs principijs: sed de nihilo
sunt producta. Uult ergo dicere ꝙ materia pma
est producta ⁊ forma. Ad maiorem declarationez
nota. ¶ Prima propositio. Deus in pncipio pro
duxit angelos oēs de nihilo. ¶ Scda propositio
Deus in principio produxit celum empireuz: ma
teriam pmam ⁊ tempus de nihilo. Probatio. In
principio enim creauit deus celum ⁊ terram Glo
sa. In principio creauit celū empireum repletuz
angelis dicit strabus ergo creauit angelos simul
ecce duo pma. Si ergo creauit. ergo de nihilo. Et
terrā. i. materiā primā que est subiectum trāsmu/
tatiōis ex qua oīa alia facta fuerūt postmodū que
mā vocat terra: abyssus aq̄ ⁊ tenebre Genes primo.

¶ Tertia

¶ 3ª propō. Materia nunq̄ caruit forma sic q̄
nullam qnq̄ habuit sed semꝑ habuit aliquā for/
maꝫ. Ista propō est doctoris. Nam sctūs bonauē.
habet pro īconuenīētī mām eē sine oī forma. Uñ
imaginandū est q̄ qñ deus creauit mām ꝑmam
creauit sibi formā coeuā ꝛ ista semꝑ ē ī mā. Ita q̄
hec forma ēt sit in angelis ꝛ incorꝑalibus. Et in
gñabilibꝰ ꝛ corruptibilibꝰ. Et lꝫ alie forme corrū
pant tñ ista semꝑ est in mā. ¶ 4ª propō. q̄ forma
illa coeua māe pficiēs māꝫ fuit ꝑducta de nihilo
hec forma est alterū principiū eēntiale mundi. Di
cens hec forma non est de nihilo q: producta in
mā. Respondet. q̄uis hec forma sit producta in
mā non tñ ex mā: sicut aīa producit in corꝑe orga
nizato non tñ ex corꝑe: infundit enim creatione.
¶ Querit: Utrū potentia creandi sit cōmunicabi
lis creature. Rñdeo ꝑmittendo vnam suppositio
nem. s. q̄ creare est aliquid de nihilo in effectu ꝑ
ducere: ꝑducē ponit loco gñis q: nō oē ꝑducere ē
creare sed econtra. De nihilo ponit ad dr̄iam gña
tionis. In effectu ponit pro actuali existētia. Dico
ergo ad qōnem q̄ potētia creatiua nullo mō est cō
municabilis creature ēt per potentiam diuinam.
In deo sunt duo tm̄ principia cāliua. s. voluntas
ꝛ intellectus. in creaturis sunt tria. s. itellectus vo
luntas ꝛ potentia executiua. Uñ est error ꝛ articu
lus parisien. q̄ angelus possit sola volūtate exeq̄
vel ꝑducere effectꝰ sꝫ requirit 3m. s. potentia ex
cutiua: sed in deo suū velle est suū facere: pꝫ ergo
potentia creatiua est voluntas diuina que est for
malr̄ deus ꝛ formalr̄ infinita. ergo incōmunicabi
lis. ¶ Querit de productione passiua. Quid est
creatio passiua: vtrū sit sbā vel accidēs. Rñdeo q̄
creatio passiua nec est sbā vel accidēs sꝫ est via ad
vtrunq̄. Naꝫ ꝑ creatione fit sbā: sꝫ hec rñsio non
valet. Rñtur ergo per duas propositiones. ¶ pª
est q̄ aliqd creari nihil aliud est q̄ꝫ aliqd accipere
nūc pm eē a deo. ¶ Notandū q̄ creari importat
tria. vnum positiuū ꝛ absolutū. s. eē proꝑum crea
ti. Uñ aīa creat. i. nunc hꝫ eē: ꝑterea importat du
os respectus. Primus est real' q. s. importat ordi
nem ad pm ens. Scōs respectus est rōnis q. s. con
notat respectum eē ad non eē. Creat: sensus est.
accipit eē post nō eē. est differētia inter conserua
ri ꝛ creari. Res dr̄ creari in pº nunc sui esse. Con
seruari aūt dicit respectū ipsius eē nunc habiti ad
idem eē prehītū. ¶ 2ª propō. Sola sba corꝑea ha
bet q̄tuor cās ex quibus cātur: pꝫ q: hꝫ māꝫ ꝛ for
mam cās intrinsecas ex quo sequit q̄ꝫ nulla cā in
trinseca pōt cāre sine cā efficiēte: q: efficiens agit
ꝑꝑ finē. ꝛ sic ꝯcurrūt due cāe extrinsece. ꝛ sic erūt
quatuor. ¶ Questio quare mā non est ab alio. di
ces q: est principiū omniū aliorꝫ. Rñdeo q̄ forma
fit ex mā tanq̄ꝫ ex subiecto. Notandū. q̄ aliqd fit
ex alio tribus modis. Primo mō tanq̄ꝫ ex parte intri
seca sui: vt ignis gñans ignē de sua forma itriseca i
ligno. 2º mō. Totū cōpositū gñat ex mā tanq̄ꝫ ex
aliqua parte sui intrinseca generat forma tanq̄ꝫ ex
subiecto. supposito. Tertio modo aliquid dicit fie
ri ex aliquo tanq̄ꝫ ex termino corrupto vel opposi
to: vt ex aere corrupto fit ignis: ꝛ dicūtur opposi
ta quia incompossibilia. Responsio huius questio
nis stat in tribus propositionibus.

Queritur secundo. Utrum mun
dus ꝑductus
sit ex tēpore an ab eterno. ¶ Prima propositio est
q̄ de facto mūdus non fuit ꝑductus ab eterno. pa
tet: quia in principio creauit deus celū ꝛ terram: ꝛ
mundus per ipsum factus est. Joh. j. In principio
creauit deus celū ꝛ terrā. i. in initio tēporis. ¶ Se
cūda ꝑpositio: possibile est simpliciter mūdū fuis
se ab eterno productū si deo placuisset producere:
Patēt iste due ꝑpositiones: quia omne illud ē deo
possibile quod non implicat contradictionē: quia
apud deuꝫ possibile est omne verbū. i. quod nō im
plicat contradictionē: sed nondum fuisse ab initio
nō implicat contradictionē. ¶ Tertia ꝑpositio ra
tionabilius est ponere materiā ab eterno esse infor
matā actu aliqua forma substātiali q̄ꝫ ponere eam
nudā esse omni forma. Bonauētura habet pro in
cōuenīēti q̄ materia sit nuda ab omni forma. Dif
ferentia est inter cōprehendere ꝛ apprehēdere. Cō
prehendere est ipsam rem intelligere quantū intel
lectual' est: ꝛ cum hoc ipsuꝫ intelligentē habere to
tum intellectiuitatē actiue quantū habet obiectuꝫ
intellectiuuꝫ passiue. Unde habet q̄ deus a nulla
creatura cōprehendit: quia deus habet entitatem
ꝛ intellectiuitatē passiuā infinitā. ergo ꝛc̄. Item lꝫ
intellectus aīe christi intelligat essentiā diuinā qa
tum potest intelligi: non tamē cōprehendit: hoc ē
non intelligit quantū posset intelligi. Uidet ergo
aīa christi diuinā essentiā q̄ntū visibilis est a crea
tura. Solus intellectus diuinus cōprehendit esse
tiam diuinā q̄ntū intelligibilis est. quia intellectꝰ
est infinitus sicut itelligibile. Apprehēdere aliquā
rem est ipsaꝫ cognoscere perfecte vel imꝑfecte. Ad
propositū cum dicit impossibile est cōprehendi in
finitū ab finito virtute. Dico q̄ non est impossibile
virtutē finitā cōprehendere infinitas res finite en
titatis: sed non cōprehendere entitatē intensiue in
finitā. Unde ꝫm Scotū. Aīa christi habet īfinitas
intellectiones actuales. ¶ Q. deus ꝛ oēs res crea
te ꝛ creabiles simul sumpte non faciunt deū perfe
ctiorē: quia solus deus est ens infinitū absolute ex
genus quo nihil potest esse perfectius. Et ergo si
res create adderent aliqd perfectionis: deus non
esset summe ꝑfectus. ¶ Quare ergo creauit deus
creaturā. Respōdeo q̄ solū ꝑpter bonitatē suā cō
municandā. ¶ Queri posset. Si angelus possꝫ fa
cere potū figuli: aut ꝑducere lapidē cum nō habeat
manus. Et certū est q̄ sic: quia angelus siue bonus
siue malus sola virtute sua sine organo: quod hō
potest cū organo hoc potest. Unde angelus habet
triplicē virtutē. primā intellectiuā: secundā voliti

uam. tertiã executiuã: que excedit omnẽ virtutem humanã. Si ergo angelus habet talẽ virtutem q potest facere sine organo: quantomagis deus qui excedit omnes angelos in infinitum. Et ideo non sunt in deo nisi due potentie. s. intellectiua et volitiua absq potentia executiua: quia voluntas exequtur ipso velle: quia ẽ ens simplicissimũ agit seipso stabilis manens dat cũcta mouere. Itez deus agit per suam essentiã. Nam velle suum imperiosum vel efficax est suum agere que voluntas est deus. ergo actio dei nihil est nisi suum esse.

Tertio queritur. Utrũ res produ cte sint a pluribꝰ principijs. Notãdũ q duplices sunt res visibiles et inuisibiles. Utrum ergo sit vnum principium visibilium et aliud inuisibilium. Et hoc modo accipitur in questione. Posuit manicheus q deꝰ bonus produxit omnes res inuisibiles: et vocat eum deum lucis. Et alius deus produxit res visibiles et tenebrosas: et vocat deum quasi tanq̃ deuz tenebrarum. Respondet q omnes res visibiles et inuisibiles sunt ab vno deo. Unde ille error manicheorum tantũ valuit contra ecclesiam quo ad simplices ante Augustinũ q pene maior pars fuit infecta: et hoc per pietatẽ: quia non attribuebant deo aliquid producere vile vel malum vel aduersum: sed omnia hec produxit deus malus: et fecit antiquum testamentũ deus tenebrarum et dãnant nuptias: hec omnia sunt absurda. Et sic manicheus fuit deceptus ex hebetudine. ¶ Notandũ q opera trinitatis sunt indiuisa: vnde cum dico homo peccator: dico duas res quoddãmodo. s. naturam et vitium. Natura est bona et diligenda. Cuz dico peccator aliquid dico. s. peccatum quod nõ est res nec a deo: et ideo odiendũ. Cum dicit. Pereãt peccatores a terra et c. et similia intelliguntur in sensu composito: et non in sensu diuiso: hoc ẽ pereat homo peccator non homo. Supposito q non nisi sit vnum principium productiuum omniuz rerum visibilium et inuisibilium.

Quarto queritur. Utrum illud principium produxerit alia a se per se vel mediãte alio aliquo: vt sol producit hominẽ per alium hominem. ¶ Nota aliquid agere per aliquid: potest intelligi quatuor modis. Uno modo tanq̃ instrumentum vt faber per martellum. Secundo modo dicitur producere per aliquid tanq̃ per principium formale id est rationem formalem in eo existentem: vt ignis producit effectum in aliquem per calorem tanq̃ per rationem formalem vel principium formaĩe formaliter in eo existẽs. Tertio modo per aliqd agit tanq̃ per aliquod suppositũ cui cõmunicat equaliter virtutẽ agendi secũ per quã ipsum suppositũz producit: imo est vnũ coagẽs: et sic pater creat per filium tanq̃ per suppositũ cui cõicat eandẽ virtutem per quam agit cum patre faciendo creaturas. Et hoc modo intelligit illa ppositio. Oĩa p ipsũz facta sunt. s. per verbũ diuinũz facta sunt a patre. Quarto mõ tanq̃ per causam secundã agentem simul. Hoc modo deus mouet celũ per angelũ. producit ranam per solẽ. Ad cuius intelligentiaz ponunt quatuor propositiones. ¶ Prima est q pater non producit per filiũ tanq̃ per instrumentuz. patet: quia instrumentũ est semper indignius agẽte principali: sed filius nõ est indignior patre: ergo et c. ¶ Secũda propositio deus pater non pducit oĩa per filiũ tanq̃ per rationẽ formalẽ formaliter ĩ eo existens: quia filius non est in patre formaliter nec tanq̃ subiectiue: lz filius dicat esse in patre per circũincessionẽ. ¶ Tertia ppositio deus pater nõ producit oĩa alia per filiũ tanq̃ per causam secundaz. patet: quia filius in diuinis nõ est causa secũda: antecedẽs patet: qz p̃r et filius et sp̃ussctũs sunt vnica cã. pfirmat. Oĩs causa secũdaria depẽdet a cã prima vt sol a deo: sed filius in diuinis nõ depẽdet a p̃re: qz in diuinis nõ est dependẽtia. ¶ 4ª ppõ deꝰ p̃r oĩa creata pducit per filiũ tanq̃ per suppositũz realiter distinctũ ab eo cui cõicauit virtutẽ eandez per quã pducit oĩa: hoc est cõicauit voluntatez p quaz omnia facta sunt. Dices q filiꝰ agit p p̃rem sicut p̃r per filiũ: dico q nõ est sic: qz p̃r nihil accipit a filio sꝫ ecõtra. ¶ 5ª ppõ p̃r et filius oĩa pducũt p sp̃m scm̃: qz cõicant ei eandẽ virtutẽ per quã faciũt oĩa. Uerbo dñi celi firmati sũt et sp̃u oris eiꝰ oĩs virtus eoz. i. per sp̃m sctm̃ dei. Ista qõ ptinet q̃tuor qõnes. ¶ Pria qõ: vtrũ pmũ pncipiũ pduxit oĩa alia a se mediãte alio pncipio tanq̃ p instrũm. Rñdeo q nõ patet qz deus est virtutis infinite: iõ nõ indiget auxilio: dixit et facta sunt. ¶ 2ª qõ. vtrũ pmũ pncipiũ pducit mediãte alio pncipio tanq̃ formali formalr inexñte. Rñdeo q nõ patet qz deꝰ pducit res per voluntatẽ qua nõ est aliq̃ forma distincta a deo. ¶ Tertia questio. vtrũ producit alia mediate causa secũda. Respondeo q nõ patet: qz deus in pma productione rerũ pducit res de nullo: sed nulla cã secũda potest producere de nullo: quia hoc est propriũ dei. ¶ Quarta q̃stio. Utrum deus pater res alias producit creatas mediantibꝰ duobus suppositis ab eo realiter distinctis habẽtibus eandẽ virtutẽ cum ipso. Respõdeo q sic quia pater pducit oĩa per filiũ et per spiritũ sanctũ q̃ sũt supposita habẽtia eandẽ virtutẽ. Pro dictoz intellectu ponunt tres ppositiones. ¶ Prima asserere q deꝰ producat aliqua alia a se per aliquod aliud mediũ in prima productione rerum est hereticũ. ¶ Secũda asserere q deus in prima productione rerum producit alia a se per aliud non soluz est cõtra fidem sed etiam contra rationẽ q creatura producat aliquid de nihilo. ¶ Tertia propositio asserere q deus pater producit omnia alia per filium et spiritum sanctũ: hoc est catholicũ: ergo non potuit cõmunicare potestatẽ creãdi: nec creatura ẽ capax recipere potentiam. Nota q tanta virtus requiritur

quiritur ad creationem musce sicut ad creationẽ angeli: quia omnis creatio requirit virtutẽ infinitam quã deus nulli potest cõmunicare eo ꝙ creatura non est capax potentie.

Quinto querit. Utrum productio que creatio appellatur dicatur mutatio. Resolutio tota stat in vna propositione ⁊ tribus dictis. Propositio talis est triplex est productio: quedam est qñ productum aliter se habet nunc ꝙ̃ prius. Alia est qua productum aliquo mõ se habz nunc ⁊ nullo modo vt prius. Alia productio est qua productũ eodem modo se habet vt prius. prima vocatur generatio naturalis: secunda creatio supernaturalis. tertia productio personarum eternalis. Omne productuz generatione naturali aliter se habet nunc ꝙ̃ prius ſm partem sui per creationem ꝙ nullo modo fuit prius aliq̃ modo se hz nũc. Omne ꝙ producitur per creationem aliquo mõ se habet in primo instanti sue creationis ⁊ nullo modo vt prius. Tertia productio est in diuinis personis: tunc ponũtur tria dicta. Primum est ꝙ prima productio que est generalis habet rõnem motus productionis ⁊ mutationis. habet rõnem motus per dispositionem nature per q̃litates actiuas ⁊ passiuas ante introductiõez forme substantialis que forma est terminus ad quem habet rõnem ad quam. Secundum dictum scda productio caret ratione motus habet tñ rationez mutationis ⁊ productionis pz quia mutatio fit in instanti. ergo non hz rationem motus qui est successiuus hz mutationis rationem: quia fit in instanti hz rationem productionis quia acquiritur aliqd. Tertiũ dictũ tertia ꝓductio q̃ ẽ ꝓductio filij dei caret rõne motus ⁊ mutationis hz tñ rationẽ productionis pz quia deus est inuariabilis ⁊ immutabilis ergo non est motus ⁊ mutatio in deo. hec etiã dicit imꝑfectionẽ que nõ sunt in deo. ¶ Qꝫ aũt sit ibi ꝓductio pz quia filius producitur a patre vere.

Sexto querit. Utrũ creatio dicat medium aliud inter creatorem ⁊ creaturam. Pro maiori declaratiõe nota propõnes. Prima nulla ꝓductio alicuius effectus ab aliqua causa secunda dr creari qr creari est a p̃mo efficiente produci: qr creari terminatur ad p̃mũ efficiẽs. ¶ 2ª nulla gñabilia ⁊ corruptibilia q̃ ꝓducũtur a deo mediantibus causis scdis ꝓprie dicũtur creari pz quia creari est imediate a deo produci. ¶ Tertia est. oẽs angeli omnes aie omnes habitus supnaturales ⁊ infusi dicuntur creari patet quia imediate producuntur a deo ⁊ post oĩno nihil. ¶ Quarta est celum empireum materia prima ⁊ tps fuerunt creata pz per predicta. ¶ Quinta est. Nullus hõ proprie est creatura siue ꝓprie dr creari. pz qr nullus hõ imediate producitur a deo. vnde nec adã ⁊c̃. Et si inuenitur ꝙ fuit creatus dz exponi. i. factus. ¶ Sexta est. Cũ sacratissimũ corpus xp̃i fuerit formatũ de purissimis sanguinibus virginis non fuit creatũ. Nota ꝙ corpus xp̃i nõ fuit de semine virginis sed de sanguinibus purissimis ipsius virginis marie. Et sic pz ꝙ corpus xp̃i ꝓpe loquendo nõ fuit nec est creatura: quia creatio nihil presupponit: patet etiam ꝙ oĩa elementa oẽs spere celestes omnia generabilia ⁊ corruptibilia non dicũtur ꝓprie creari. Creatura ergo est aliq̃d ens ꝓductuz imediate a deo post oĩno nihil. Nota ꝙ q̃uis xp̃s nõ sit creatura tñ natura humana in xp̃o est vere creatura: sed illa non est xp̃s qr xp̃s est nomen suppositi qd̃ conuenit ꝑsone diuine: idẽ est hereticuz tenere ꝙ xp̃s in triduo fuit homo: qr non erat ibi hũanitas proprie loquendo quia anima erat separata. Et xp̃s complectitur duas naturas vnitas. Creator capitur duobus modis pro denominato ⁊ pro signato. Primo modo est deus. Secundo modo pro significato dicit aliquem respectum ipsius dei creantis ad creaturam quam creat. ¶ Prima ꝓpositio creator aliquando fuit qñ omnino nihil creauit: pz quia deus ab eterno fuit ⁊ non creauit nisi ex parte. Secũda creator fuit quando non fuit creator. similiter dñs fuit quñ do non fuit dominus. Unde August. Cõstat ꝙ deus factus est dominus ex parte: qr ab eterno non habuit seruum: hereticũ est dicere ꝙ filius ſz deitatẽ obediuit vel fuit seruus. Creator capitur stricte loquẽdo pro primo efficiente a quo ꝓducitur aliud imediate post oĩno nihil. Nota prima ꝓpõ. Deus nõ est creator oĩum accipiẽdo stricte: qr nõ ꝓduxit gñabilia ⁊ corruptibilia nisi mediate causa scda. ¶ 2ª ꝓpõ deus solũ est creator angeloꝝ celi empirei aiarũ rõnaliũ ⁊ habituũ infusoꝝ mãe p̃me ⁊ ipsis. Creator large accipitur ꝓ p̃mo efficiẽte a quo aliqd ꝓducitur mediate vl imediate post nõ eẽ siue simplr siue in suo ſbo. ¶ Pria ꝓpõ est ꝙ oẽ aliud a deo nõ est creator. ¶ 2ª ꝙ deus est creator oĩuz reꝝ visibiliũ ⁊ inuisibiliũ. In 2ª ꝑte huius p̃e distinctiõis q̃ritur p̃mo.

Septimo querit. Utrũ a p̃mo efficiente potuerit vel debuerit eẽ rerũ multitudo. Resolutio stat in q̃tuor ꝓpõnibus. ¶ Prima ꝓpõ multitudo siue distinctio rerũ creatarum nõ potuit esse a p̃mo p̃ncipio causali materiali: ꝓbatur: qr oĩs materia cuiuscũq; rei mãlis ſm se ⁊ nuda est eiusdẽ speciei cũ altera mã ergo nõ principiũ distinctiuũ. Nam in fundamẽto nãe nihil est distinctũ vt dicit phs. ¶ Scda ꝓpõ multitudo siue distinctio formalis ⁊ intrinseca rerũ venit a primo p̃ncipio formali intrinseco rerũ pz qr actus distinguit ⁊ separat Actus. i. forma ꝙ ⁊ nõ nisi intrinsece. Unde dicit phs ꝙ mẽbra leõis nõ distinguuntur nisi ab aia ⁊ etiã cerui. ¶ Tertia siue multitudo rerũ extrinseca ⁊ cãlis venit a p̃mo efficiẽte sũme vno. pz p p̃dicta qr a q̃cũq; res hz eẽ in gñe cãe efficiẽtis ab eodẽ ⁊ distictionẽ suam habuit. ¶ Quarta ẽ ꝙ multitudo siue distictio reꝝ extrinseca ⁊ cãlis venit ab vltimo fine q ẽ idẽ cũ p̃mo efficiẽte pz p p̃dicta qr a q̃cũq; habuit eẽ i gñe cãe

formalis ab eodē ⁊ distinctionem. Nulla creatura est summe simplex sed solus deus est summe simplex. ¶ Quinta est. De differentijs ſm quas res sunt multiplicate.

Octauo queritur.

Utrū hec distinctio debeat esse in vniuerso ⁊ vtrum sit conueniens. Et ponitur talis conclusio.
1 Ad perfectionē vniuersi requirit̄ triplex genus rerum scʒ ꝙ aliqua sit corporalis: alia spiritualis: alia composita ex vtraqʒ vt elementa.
2 Alia conclusio perfectio vniuersi consistit in amplitudine ambitus, insufficientia ordinis, ⁊ influ-
3 entia bonitatis. ¶ Tertia conclusio ꝙ ista triplex ꝑfectio vniuersi ondit triplicē ꝑfectionem in summo ꝯditore. Nā amplitudo ondit sufficientiā potentie, ondit̄ sapientia in ordine, ⁊ bonitas in diffusionē sui. Ordo dicit supremū mediū ⁊ infimū in rebus creatis: supremū est natura angelica: infimū est materia prima q̄ est infimū in gñe sbe sʒ nō respectu accidentiū scdo est nobilior omni accite. Mediū est corpus animatū ꝑcipue hō. ¶ Nota ꝙ lʒ multi sint modi participādi deū tñ supremus modus est ꝑticipare ꝑ visionē ⁊ fruitionē: ⁊ hec participatio solis ꝯuenit creaturis ratiōalibus ⁊ itellectualibus. Oia creata sunt ad ostendendū bonitatē ⁊ magnificentiā dei. Aut ad ꝑticipandū. Ois creatura manifestat potentiā ⁊ gliam ⁊ bonitatem dei. Sole creature rōnales ⁊ itellectiue sunt facte ꝑpter bonitatē dei ꝑticipandū in se ⁊ absolute qd̄ est attingentis visionē ⁊ fruitionē qd̄ solū cōuenit ꝑdictis. Oēs alie creature facte sunt in obsequiuʒ ꝑticipantibus. Nota pro textu aliq̄s ꝑpositiones. ¶ Prima ꝙ in coniunctione rationalis anime cum corpore est maxima proportio tam absolute q̄ in relatione ad vltimum finem. Absolute patet per secundam propositionem que est: q̄uis supremum spiritus ⁊ infimum corporis multam habeant elongationē tñ supremū corporis ⁊ infimum spūs maximā hñt vicinitatē pʒ in textu. Anima est ꝑncipiū quo viuimus: principium quo sentimus quo scdm locū mouemur q̄ intelligimus primum hec diffinitio phi est de anīa. Alia diffinitio. Anīa est actus corpis organici phici potētia vitā habētis. ¶ Nota ꝙ differētia est int̄ spm̄ ⁊ aīaʒ. Spūs est aliqd̄ corpus subtile nō habēs magnā corpulētiā. Hec diffinitio est cōis spiritib⁹ vitalibus nālibus ⁊ aīalibus. Et mō nō est aīa: sed corpus. Spūs vitalis habet ꝑncipiuʒ in corde naturalis i epate. aīalis in cerebro. Spūs vitalis est quoddā corpus subtile necessario disponēs ad vitā. Uñ icorpe aīato sunt q̄daʒ corpa parua ⁊ subtilia sine q̄bus aīa nō pōt viuificare corpus ⁊ ꝑmo oriunt̄ in corde ⁊ nō sunt cōtigui licet sit cōtigui cordi: sed mittunt̄ ad cerebrū ⁊ ꝑ alia membra ⁊ semꝑ sunt in motu. Spūs nāles sunt corpora subtilia disponētia ad corpis cōplexiōes eq̄les. Spūs aīales sunt corpa subtilia disponentia corpus vt animet̄ a forma. i. aīa rōnali. Istia spiritus dicūt̄ nexus ⁊ vincula q̄ ꝑ ipsos aīa innectit̄ ⁊ vinculat̄ ad corpus. Nota ꝙ ꝑ trigonū intelligit̄ triangulus a tris ꝙ est tres ⁊ angulus: tetragonū est q̄drangulus a tetra ꝙ est q̄tuor. panthagonuʒ q̄nquangulus a pātha ꝙ est q̄nqʒ. ¶ Duplex est rationabile vnū vnibile mãe ⁊ h̄ nectio icludit nāʒ aīal. Aliud nō ē vnibile mãe ⁊ hoc non includit animal ⁊ talis est angelus.

Querit̄ nono. Quis finis

sit ꝑncipalior conditionis rerum vtrum diuina gloria vel vtilitas nostra Nota ꝙ finis capitur quinqʒ modis. ¶ Primo modo pro causa finali ꝑpter quā res creat̄. ⁊ sic deus est finis oīʒ rerū. Sapie. Oia preter seipsuʒ fecit altissimus. Et hoc mō capit̄ i q̄one nostra. De hoc fine dr̄ Apocalips. j. Ego sum alpha ⁊ o initium ⁊ finis. Et est duplex finis. Unus principalis ⁊ alius minus principalis. i. finis sub fine ⁊ hoc mō oia facta sunt ꝑpter electos. ¶ Scdo mō capit̄ finis ꝑ perfectione formali ⁊ vltima alicuius rei ad quam res ordinat̄ ⁊ sic beatitudo ⁊ visio dei est finis rōnalis creature ⁊ sic dr̄ finis hominis beatitudo. ¶ Tertio mō capit̄ finis pro optimo alicuius generis ꝙ continet̄ sub eodeʒ genere: ⁊ hoc modo optima species cōtenta sub aliquo genere est finis omnium contentorum sub illo genere: vt homo est finis omnium animalium. ¶ Quarto modo capitur finis ꝑ vltimo alicuius rei: vt termin⁹ alicuius rei est finis eius vt mors est finis hominis. ¶ Quinto modo capit̄ finis ꝑ obiecto attingibili ꝑ opationē alicuius potentie ⁊ sic deus est finis hūane mentis q: attingimus deū ꝑ intellectum dilectionē ⁊ visionē si bene vixerimus. Concludēdo g̃ ꝙ lʒ deus sit finis. i. cā oīʒ creaturarū ipse tñ solū est finis attingendus a creatura rationali. ¶ Resolutio q̄onis stat in q̄tuor ꝑpōnibus. Pria ꝑpō est finis productionis omnium rerum principalior est bonitas diuina ⁊ nō vtilitas nostra probatur per sapientiā. Omnia propter seipsuʒ creauit altissimus. ¶ Secūda ꝑpositio. deus non cōdidit res ꝑp bonitateʒ suā augmētandam pʒ q: deo nihil accrescit ꝑpter multitudinē creaturarū. ¶ Tertia ꝑpō Deus cōdidit oēs res ꝑpter bonitatē suā ostendendam pʒ q: creata ostēdūt bonitatē dei. ¶ Quarta ꝑpō. deus creauit principaliter naturam intellectualem siue rationalem propter bonitatem participandaʒ angeli enim ⁊ homines facti sunt propter participationem bonitatis dei. Dico ergo ꝙ nulla vtilitate creature facte a deo sunt vtiliores deo loquēdo de vtraqʒ vtilitate patet de prima quia non regūt deum. de secunda patet quia deus non indiget de nobis. Bonorum meorum non indiges. ps̄. xv. ¶ Deus non creauit creaturam propter vtilitatē suam sed solum propter nostram. ergo deus creauit omnes res ꝑpter vtilitatē gubernatiōis dignitatis ⁊ ꝑfectiōis q: creauit res ꝑpt̄ vtilitatē reruʒ.

Querit̄ decimo.

Queritur decimo. Utrum natura pure spiritualis dignitate nature precellit naturam compositam ex corporali et spirituali. Nota quod angelus et homo possunt considerari dupliciter. Uno modo quantum ad esse nature: et sic minimus angelus est nobilior suprema intellectiua. Alio modo capiuntur quantum ad esse gratie: et sic non omnes angeli sunt nobiliores omnibus hominibus: immo natura humana in christo et virgine est nobilior omni spiritu angelico. ¶ Correlarium. Anima christi est nobilior in donis gratuitis simpliciter quam omnes angeli simul sumpti. ¶ Prima propositio. Humanitas christi est nobilior omnibus angelis simul sumptis. ¶ Secunda propositio. Uirgo gloriosa est nobilior in donis gratuitis quam omnes angeli. de christo indubitanter teneo: quod gratia christi excedit omnes alias gratias. Credo tamen pie quod virgo Maria habet omnem gratiam quam omnes angeli habent simul. Ideo dicitur regina celorum: domina angelorum. Quod in vtroque sexu fecit deus superare angelos quantum ad gratuita. In sexu masculino est christus. In feminino est beata virgo Maria. ¶ Prima propositio. Nota quod natura mere spiritualis cuiusmodi est angelus precellit dignitate omnem creaturam corporalem. ¶ Secunda propositio. Natura composita ex spirituali et corporali vt homo precellit omnem creaturam mere corporalem. Nota quod ruina angelorum vel reparatio ciuitatis superne non est causa finalis conditionis hominis: quia homo eque bene fuisset productus si angeli non ruissent.

Queritur vndecimo. Utrum angelus et anima differant specie tantum vel numero. Rndeo quod angelus et anima specie differunt. que sit autem illa differentia queritur iam. Nunc autem iuxta eandem positionem omnium tenendum est essentialiter differant et in genere sbe. Unde concedende sunt rationes probantes angelum et animam esse specie differentes. eo modo quo licet dicere animam rationalem esse speciem. Nam proprie loquendo potius est forma specifica sine pars formalis quam species: extenso tamen nomine potest species appellari.

Queritur duodecimo. Quesitum illa dicta per quam angelus et anima differunt. Notandum quod triplex est angelus. Angelus officio et est quilibet nuncius missus a deo ad homines pro aliqua ministeria implenda circa homines. Malach. iij. Ecce ego mitto angelum meum. Btus etiam Franciscus est angelus habens signum dei viui. Christus etiam vocatur magni consilij angelus. Angelus dignitate et sic est sacerdos consecrans corpus christi. Mal. ij. Labia sacerdotis. Angelus est natura: licet essentia diuina sit summa natura intellectualis: tamen non potest dici angelus: quia angelus est finitus. Nulla anima rationalis intellectualis quantumcumque sit perfecta potest dici angelus natura: quia non est substantia completa. Diffinitio. Angelus est natura intellectualis finita completa incorporea simplex et mere spiritualis: et hoc modo est quod plenus. Diffinitio anime. Anima intellectualis est natura intellectualis finita in completa constitutiua hominis in esse specifico et vltimate perfecto simplex et mere spiritualis. Ex his patet quod nulla anima sensitiua vel vegetatiua precise sumpta potest dici anima rationalis. patet etiam quod licet anima rationalis contineat virtualiter sensitiuam vegetatiuam non tamen formaliter. Ideo in homine non sunt tres anime distincte. ¶ Rndet Bonauentura per tres propositiones. ¶ Prima propositio. Animam vniri corpore humano in ratione forme informantis nihil aliud est quam viuificare illud corpus: hoc non potest angelus. ¶ Secunda propositio. Iste actus qui est viuificare corpus humanum non est accidens patet: quia vnio qua anima vnitur corpori non est accidens sed est vita hominis: nec aduenit post esse completum sed confert esse completum. ¶ Tertia propositio. Uiuificare corpus humanum non est accidens. quia viuo importat actum nobilem. ¶ Ex quo sequitur quarta propositio. quod angelus et anima distinguuntur specie: per hoc quod est viuificare corpus et non viuificare corpus. Et sic argumentum a Scoti nihil valet contra doctorem seraphicum.

Circa secundam distinctionem in qua Magister tractat de productione rerum. Primo queritur de spirituali productione. i. de angelis. Utrum spiritualia habeant mensuram propriam. Rndeo dicendum quod sic. Quod si queras que sit illa. ¶ Rndendum secundum sanctos et philosophos quod est eternitas creata aut euum. secundum quosdam eternitas proprie accipitur pro increato et euum frequenter accipitur pro tempore. Ideo proprio nomine potest euiternitas appellari. ¶ Sic rndendum est si queratur de mensura que respicit ipsum esse spirituale creature esse in quantum immutabile et perpetuum. Si autem queratur de mensura angelicarum affectionum. Utrum illa sit tempus diuersa ab hoc debet quonem infra. Nunc autem planum est quod illa mensura que dicitur euiternitas. Uariationem affectuum non mensurat: vt dicit Aug. ad Orosium. Euum enim solius esse incommutabilis est mensura. Concedendum est igitur quod aliquo modo spiritualia habent mensuram propriam respectu temporis et temporalium. ¶ Notandum quod spirituale capitur dupliciter. Primo modo pro denotato: et sic nihil aliud est quam res habens aliquem spiritum. Et hoc modo non solum angeli dicuntur spirituales. sed etiam homo est res spiritualis quia habet spiritum. Isto modo non capitur in questione. Alio modo capitur pro per se signato spirituali. et sic idem est quod ipse spiritus. Nota quod spirituale est concretum et spiritus abstractum. Hoc modo capitur in questione. Spiritus diuiditur in spiritum increatum et creatum. Primus est deus. Secundus est creatura. Dicitur spiritus vno modo a spirante: et sic conuenit tribus personis. Alio modo dicitur a spirando actiue: et sic conuenit duabus personis tantum. s. patri et filio. Alio modo dicitur spirari passiue: et sic conuenit spiritui sancto tantum. Et secundum hoc capitur spiritus increatus tripliciter. s. essentialiter notionaliter et personaliter. primum tribus personis. secundum duobus personis actiue. tertium spiritui sancto passiue. Alius spiritus dicitur creatus: quidem est corporeus: alius incorporeus. de istis duobus potest esse questio. ¶ Nota quod quadruplex est mensu

ra prima est eternitas. Est mensura durationis cu
iuslibet entis nō habētis ꝓncipiū neqꝫ finem ⁊ sic
solū ꝯuenit deo ſm Boetiū. Est interminabilis vi
te tota simul ⁊ ꝑfecta possessio. omnes enī creatu/
re dependent a d:o habēt ꝑfectam possessionem.
¶ Scḋa mensura est euū vel euiternitas ⁊ sic pōt
describi. Euū ē mensura ꝑ se cuiuslibꝫ entis ꝑma/
nentis habentis principiū sed nō finē sue duratio
nis. Euum est mensura nunꝙ deficiētis sed poten
tis deficere. Tēpus ē mensura rei potentis defice/
re ⁊ de facto deficientis. Eternitas est mensura
nunꝙ deficiētis nec potētis deficere. Instans est
mēsura cuiuslibet rei que tm̄ durat ꝑ vnū instans
vt mutatū eē dicendo. Angeli habere mēsurā di/
uersam ⁊ ꝓpriā distinctā a tēpore qḋ est mensura
rerū corporaliū. Hoc pōt itelligi dupliciter. Uno
mō loquēdo de diuersitate mensure i genere men
sure intrinsece que est subiectiue mensurato vt la/
titudo ⁊ profunditas rei sunt mensura intrinseca.
Locus est mensura extrinseca locati. Alio mō de
diuersitate in genere entis possibile ē. Et sic est ꝙ
aliqua sunt diuersa in genere mensure ⁊ non erūt
diuersa in genere entis patet quia eadem super/
ficies corporis continentis est mensura intrinse/
ca corporis cōtinētis ⁊ extrinseca corporis ꝯtēti.
¶ Querit. Utrum angelorꝫ ⁊ corporaliū sit eadē
mensura ſm substantiā vel entitatē. Respondeo
ꝙ spiritualia habent mensurā entis vniformiter
se habentis. ecōtra corporalia quia mensurantur
tēpore. Triplices sunt potentie. Intellectiua. Affe
ctiua: ⁊ motiua. Potentie affectiue correspondēt
opationes voluntatis. Angeli quantū ad affectio
nes suas nō mensurantur euo sed tempore. Tem
pus accipit a sanctis quattuor modis. Communi
ter. Cōmunissime proprie ⁊ magis proprie. Tem/
pus cōmunissime acceptū est mensura cuiuslibet
rei create ⁊ sic cōtinet sub se euū. Alio mō capitur
cōmuniter proprie pro mensura cuiuslibet muta
tionis siue subita siue successiua: ⁊ sic gnatio est in
tpe ⁊ creatio ⁊ sic accipit illud. In pricipio creauit
deus. i. in initio. Tertio capit tps ꝓprie ⁊ est mēsu
ra cuiuslibꝫ mutatōis successiue siue ꝯtinuata siue
nō: ⁊ sic affectiōes āgelorꝫ mēsurant tpe. Quarto
capit magis ꝓprie: ⁊ sic ē mensura ꝓmi mobilis.

Querit secundo. Utrum

spūalia habeāt vnā mensurā ꝑ essentiā hoc est ꝙre
re. Utrū sit vnū euū oīum euiternorꝫ. Resolutio
stat i duabꝰ ꝯclusionibus. Prima est ꝙ essentia di
uina ꝑfectissima est mēsura extrīseca extra genus
oīuꝫ rerꝫ creatarꝫ in oī gñe mensure inquantū cō/
tinet excellēter ꝑfectiones oīum creaturarꝫ. Scḋa
cōclusio est ꝙ preter tps ⁊ preter euū sunt alie mē
sure. Pro decisione q̄stionis. Nota ꝙ sicut se hēt
euiternū ad euū. ita se habet tpale ad tps. Et quia
pħs facit qōnē vtrū sit vnū tēpus oīuꝫ tpaliū. Jō
rñsio doctoris ⁊ resolutio stat i tribꝰ ꝓpōnibus
quarꝫ prima ꝙ sunt euiterna numero distincta ita
sunt eua numero distincta patet qꝛ cuilibet euiter
no correspondet suū propriū euū. ¶ Scḋa ꝓpō
oīuꝫ euiternorꝫ vnū est euū qḋ est mensura extrin/
seca extra genus simplr. s. deus. ¶ Tertia ꝓpō.
oīuꝫ euiternorꝫ est vnū euū qḋ est mensura extrin/
seca in gñe oīum euiternorū qḋ. s. est nobilissimuꝫ
ens sub deo. Nota ꝙ aliq̄ esse simul pōt intelligi
duplr. Primo mō ꝑ mensurarꝫ cōicātiā. Alio mō
ꝑ mensure idemptitatem. Illa dicūtur esse simul
per cōicantiā quorū mensure cōicant. i. sil currūt
vel simul sunt: vt euiternitas angeli: ⁊ eternitas
dei ⁊ tempus eque simul sunt. Illa dicūtur simul
ꝑ mensure idemptitatem seu indifferentiā vt pe/
trus ⁊ paulus ⁊ asinus qui habent vnam mensu/
ram durationis scilicet tempus quo mensurātur.

Queritur tertio

Utrū spiritualia habeāt mensurā permanentem vel successiuā. ¶ Nota pro Rñsio/
ne qōnis q̄tuor ꝓpōnes. Prima ꝓpō. In euo
formalr ⁊ realr est inuenire prius et posterius: ex
quo sequitur Rñsio ad q̄stionē. s. ꝙ euū mensura
euiternorꝫ est qd successiuū. pꝫ hoc qꝛ ſm Hiero
nymū tm̄ deus est qui nō nouit fuisse ⁊ fore: ⁊ per
cōsequens habet mensuram successiuā. Item aniel
mus exponens illud. Dñs regnabit in eternum ⁊
vltra. dicit ꝙ dñs nō regnabit vltra in eternū qua
si post finem eternitatis debeat regnare qꝛ eternū
nō habet finē: sed intelligit ꝙ eternitas increata
est tota simul: ⁊ euiternitas creata. i. euum non est
tota simul. ¶ Nota ꝙ ista est falsa de rigore ser/
monis. Deus diutius fuit hodie ꝙ heri vel vltra
mille ānos qꝛ duratio dei est tota simul. ¶ Scḋa
propositio. Alia est successio in euo formalr ⁊ alia
est in tpe formaliter ⁊ sic ꝙ distinguunt specie: pa
tet quia successio in tempore est cum variatione.
Successio in euo dicit solū durationem sine varia
tione ⁊ innouatione: ergo seqt qꝛ sunt alia ⁊ alia
spē. ¶ 3ª ꝓpō. Sicut alr radiꝰ ꝓcedit a sole: alr ri
uulus a fonte. Ita est alia successio foꝛalr in tpe ⁊
alia successio in euo. Radius solis procedit a sole
non cum successione quasi aliud ⁊ aliud lumen: sꝫ
est successio vel progressio: id est conseruatio. Ri/
uulus procedit a fonte per cōtinuā renouationē.
Similiter in motu ⁊ tempore semꝑ est innouatio
per acquisitionē ⁊ deperditionem. Angeli autem
habent esse qḋ continue dependent a deo conser/
uante. Et hec dependentia est eius duratio ⁊ euū.
¶ Quarta propositio. Licet spiritualia habeant
totum esse simul. nō tm̄ habent totam durationem
simul: sꝫ ꝯtinue dependent. primum patet qꝛ esse
cuiuslibet rei spiritualis est indiuisibile ergo ha/
bent totum simul. Non tm̄ habent totā durationē
simul: qꝛ si deus nō cōtinuaret stati desinerēt esse.

Quarto queritur

Utrū euum precedat tempus aliquo prioritatis genere. Resolutio. q. stat in istis ꝓ
pōnibus

positionibus. ¶ Prima propositio. In quolibet motu tres entitates sunt ꝯsiderande. entitas motus: entitas mobilis ⁊ duratio successiua illius motus. ¶ Secunda propositio: tempus nõ est realiter ipse motus: sed distinguitur realiter ⁊ essentialiter ab ipso: pꝫ quia mensura ⁊ mēsuratuꝫ distinguuntur. ¶ Tertia propositio: tēpus nihil aliud est realiter ꝙ duratio successiua ipsius motus existēs realiter ⁊ subiectiue in ipso motu. ¶ Quarta propositio. Sicut longitudo extensionis est quedam quantitas permanens existens subiectiue in corpore longo a qua formaliter ipsum corpus dr̄ longum: sic tempus est duratio successiua existēs formaliter in ipso motu ⁊ subiectiue a qua formaliter dr̄ motus durare. Ex istis sequit̄ diffinitiõ tpis Tempus est quantitas continua successiua habens aliquas partes q̄ sunt ꝑteritaꝫ ⁊ futurū copulatas ad instās tanꝙ indiuisibile. Nec deus posset facē tps sine ipso instāti: ergo tēpus exist̄it pp instās.

Quinto queritur
Utrum inter tempus ⁊ euū sit aliqua mensura media. Resolutio. q. stat in trib⁹ dictis. ¶ Primū. Iste motus primi mobilis ⁊ tempus qḋ est in eo nõ fuit creatus in initio creature. ¶ Scḋm dictū. Post diē iudicij cessabit motus ⁊ tps qḋ est in eo. ¶ Tertium dictuꝫ. Succedentia tormenta in inferno ⁊ intellectiones angelorū post iudicium non mensurantur tpe stricte capto. ¶ Prima propositio. Uariatio in tormentis ⁊ in intellectu archanico non mensurant̄ tpe nec euo sed mensura media. pꝫ ex pdictis ꝙ mensura media vocatur a bonauentura seculū. ¶ Secunda propō. Inter euū ⁊ tps ꝓprie dictū nõ est aliquod medium ḃm rem: sed tantum ḃm rationem. Patet ex dictis aliquid mediare inter tempus ⁊ euū põt itelligi dupliciter. Uno modo in rõne mensure ⁊ sic nihil mediat. Alio mõ in rõne mensura ti ⁊ sic ē mediū ꝙ vt angelus q mensurat̄ utroqꝫ Euo q̄ ad substantiā. Tpe quo ad actiones.

Queritur sexto.
Utruꝫ spūales substantie ⁊ corporales simul sint create. Primo mõ dr̄ simul eternitate: que scilicet nõ habent p̄cipium durationis neqꝫ finē sue durationis sed sꝑ fuerunt ⁊ erunt: ⁊ nihil creatum est simul sed tantum tres persone in diuinis sunt simul hoc modo. ¶ Secūdo modo dicitur simul tempore quorū duratio vnius incipit simul cum duratione alterius ⁊ econtra: vel desinit ⁊ econtra vel illa simul sunt quoꝝ durationes sunt simul: de hac simultate tpis est questio nostra. ¶ Tertio mõ dr̄ simul que simul producuntur ab eadeꝫ causa vel diuersis in eodē tpe vt si arbor producit flores simul igitur sunt simul origine. De hoc etiam potest intelligi qḋ nr̄a. ¶ Quarto mõ dr̄ simul electione que sic se habent ꝙ vnum non est eligibilius alio. ¶ Quinto mõ dicitur simul diuisione que simul ⁊ semel diuidunt vnum superius vt due differentie diuisiue generis dicuntur simul. ¶ Sexto mõ dr̄ simul natura quoruꝫ vnum non põt consistere sine alio: nec ecõtra nec vnum est causa alterius. Uñ ad hoc ꝙ aliqua dicuntur simul natura duo requirunt̄. Primū ꝙ vnū possit esse alio vt relatiua: Scḋm ꝙ vnū nõ sit causa alterius qꝛ omnis causa est prior natura suo effectu. ¶ Septimo modo dr̄ simul cõmunitate que sunt essentialis cõitatis sic ꝙ ꝯuertuntur ad inuiceꝫ vt subiectum ⁊ propria passio. Resolutio qõnis ponitur superius. In pncipio deus creauit quatuor simul scilicet celum empyreum: angelicam naturam: materiam ⁊ tempus. ¶ De celo empyreo q̄ritum ad quidditatem queritur.

Queritur septimo.
Utruꝫ celum empyreum sit ⁊ si sit cuiusmodi sit nature. Respondeo ꝙ q̄uis sancti parum loquuntur de hoc scilicet celo quia latet nostros sensus ⁊ philosophi adhuc minus: tamen est ponere celum empyreum: sicut dicit sacra scriptura. In principio creauit deus celum. Strabus exponit de celo empyreo. Et hoc persuadet ratio finis triplex. Una est perfectio vniuersi. Alia est propter motum firmamenti. Tertia principalis propter habitationem hominis beati. Et quoniam finis imponit necessitatem his que sunt ad finem propter perfectioneꝫ vniuersi necesse est ipsum esse vniforme: quia cum sit celum lumino sum difforme. si non esset vniforme: non esset vniuersum completum: propter motum firmamenti ponendum est ipsum immobile: vt motus mobilis fiat circa immobile: scilicet cētrum: ⁊ intra cõtinens mobile ⁊ locans scilicet empyreū: propter habitaculum hominis beati ponendum est ipsuꝫ luminositatis perfecte ⁊ vt habitatio congruat suo habitatori. Ex his ergo colligitur quare sit factuꝫ ⁊ cuius sit dispositionis inter alias qꝛ vniforme ⁊ imobile ⁊ luminositatis pfecte. Job. xxxviij. Cū me laudarent astra matutina. astra eius erunt homines beati ⁊ q̄si sol eius erit agnus dei non eget sole.

Queritur octauo.
Utrum empyreum influat in hec inferiora an non. Respondeo dicendum videtur: ꝙ cum celum empyreum sit primum creatum inter corpora quod est maximum mobile ex virtute quia est maximum mobile omnia corpora locat per ambitum ⁊ continentiaꝫ. Quia maximum virtute cetera vegetat ⁊ conseruat per suaꝫ influentiam. Quia est locus spiritualium substantiarum: locus enim corporum glorificatorum: ⁊ quoniam conuenientia est loci ad locatum vel manifesta vel occulta videtur influētia illius celi esse consona corporibus nostris ⁊ animabus amica: non ratione sui sed ratione suorum corporuꝫ que perficiunt ⁊ informant: concedende ergo sunt rationes ad hoc adducte.

Questio nona.

Utrum loci corpalis sit locare ãgelos ß est. vtꝝ angeli sint in celo empyreo corporeo. Terminus declarãdus est locus. Dico ꝙ loc⁹ est duplex quidez spũalis. alius corporalis. Spũalis est duplex quidẽ ↄseruatiuus locati. Alius limitatiuus vel descriptiuus. Locus ↄseruatiuus est ipsa virtus diuina ↄtinẽs ꝛ conseruans ꝛ gubernãs oĩa. Uñ scriptũ est. Spũs dñi repleuit orbem terraruz ꝛ hoc qđ continet oĩa: scientiaz hʒ vocis. Hoc qđ continet hoc tenet substantiue ꝛ infert ens. s. spũs dñi qđ ↄtinet oĩa. Deus est in oĩ loco pñtialr potẽtialiter ꝛ essentialr. pñtialiter q: clare videt oĩa ꝛ oĩa pñtia sunt eius conspectui. Potentialr q: conseruat continue. Essentialiter. i. per ꝑpriam nãm vbiqȝ est: nec ãplius est in celo ꝙ̃ in iferno. Alius est locus spũalis limitatiuus vel circũscriptiuus ꝛ sic propria finitas vel limitatio cuiuslibet rei est eius locus ꝛ sic limitatio angeli est locus eius spiritualis. Alius est locus corporalis: ꝛ hic potest capi duobus modis. Uno modo fundamentaliter. Alio modo formaliter. Primo mõ est superficies ↄcaua corpis continẽtis locatũ ꝛ sic est ꝙ̃titas q: est sugficies. Scđo mõ scȝ formaliter est respectus extrinsecus adueniẽs fundatus in supficie cõcaua continẽte ꝛ terminatus ad locatũ ꝛ est de genere vbi. ¶ Nota ꝙ aliud eẽ in loco põt intelligi q̃druplicter. Pꝛio mõ circũscriptiue. Secundo mõ diffinitiue. Tertio mõ sacramẽtaliter. Quarto mõ immensiue. ꝛ ↄscriptiue qñ totus locus correspondet toti locato ꝛ q̃libet pars loci cuilibet parti locati. hoc mõ corpus est in loco. Diffinitiue in loco est qđ est pñs alicui loco per realem pñtiaz ꝛ exñtiã sic tñ ꝙ qñ est in illo loco per suã potẽtiam nãlem non põt eẽ in alio loco ꝛ sic angelus est in loco q sic pñs est vni loco ꝙ nõ est in alio non tñ circũscribit loco q: non hʒ quãtitatẽ. Diffinit ergo sibi locũ. i. determinat. Sacramẽtalr in loco esse est qđ est pñs per realẽ existentiam tanꝙ̃ sub signo sensibili sic tñ ꝙ cuz hoc põt esse in alio loco ꝛ iõ non diffinitiue. i. non solum determinat ad illum locum vt angelus. ꝛ sic corpus xp̃i est in sacramento altaris q: est in tot locis quot sunt hostie ↄsecrate. Immẽsiue i loco est qđ necessario est ex natura sua in quolibet loco ꝛ i qualibet re ꝛ sic solus deus est i loco. Rñdeo dicẽdũ ꝙ celũ ẽpyreum locat angelos vt est locus angeloruz spũalis.

Queritur decimo.

vtꝝ vnus ãgelus sit ꝛ semel sit in pluribus locis: an tñ in vno. Ista qđ põt esse de facto. Prima qđ vnus ꝛ idem angelus non est simul ꝛ semel in pluribus locis sȝ est tñ in vno loco. pȝ per Damasce. q: qñ angelus est in vno loco non est in alio. Alio modo põt formari quo de possibili ꝛ tractat eam de possibili doc. ꝛ sic habet duplicẽ sensum ßm ꝙ est duplex potentia absoluta ꝛ ordinata. De potestate dei absoluta non implicat ↄtradictionẽ vnũ ꝛ eundez angelũ simul ꝛ semel esse in pluribus locis quãtuncunqȝ distantibus: ꝛ hoc mõ non tractat eam doctor. Resolutio q̃nis stat in ista conclusione. Impossibile est ꝙ vnus ꝛ idem angelus de potentia sua naturali sit in pluribus locis: sed est hic ꝛ nũc. Rõne indiuiduationis: ꝛ rõne limitationis angelus non est vbiqȝ. Alia conclusio. Possibile est de potentia dei absoluta ꝙ idem corpus numero sit simul ꝛ semel in pluribus locis quantũcunqȝ distantibus. Probatur. Omne illud est possibile deo quod non includit euidenter contradictionem: nec ad ipsum sequitur necessario contradictio. Luce primo. Non est impossibile apud deum omne verbum. Glosa. idest omne illud cuius intellectio vel noticia vel verbum vel conceptus non includit contradictionem. Non minoris virtutis ꝛ potentie est deus respectu angeli ꝙ̃ respectu corporis. idest ad ponendum vnum ꝛ eundem angelum numero simul ꝛ semel in pluribus locis ꝙ̃ ad ponendũ vnũ ꝛ idẽ corpus numero simul ꝛ semel in diuersis locis.

Queritur vndecimo.

Utrũ angelus sit in loco impartibili vel punctali. Responsio Bonauenture: ꝙ angelus cum cõtineatur a loco corporali: ꝙ est in loco particulari tanquam in loco primo: vt patet in textu. ¶ Queritur vtrum angelus posset esse in loco quantũcunqȝ magno. Responsio Bonauenture ꝙ dicit existentia anime in corpore: ꝛ existẽtia angeli in corpore. quia anima potest esse in corpore ita paruo quantum potest in minori: quia anima est perfectio corporis: ꝛ non cuiuscunqȝ corporis sed organici. ꝛ ideo requirit quantitatem ßm multitudinem organorum. Anima ergo requirit corpus debite quantitatis. Unde philosophus in libro de anima. Omni natura constantium positus est certus terminus augmenti ꝛ decrementi. Non sic est de angelo: quia angelus non est perfectio corporis: sed est in corpore sicut in loco. ꝛ ideo non est dabilis minimus locus angeli sicut non est dabilis minima quantitas.

¶ Utrum posset angelus esse in loco quantũcũqȝ magno. Responsio Bonauen. ꝙ non: quia dabile est maximum corpus vt empyreuz: angelus nõ potest esse in tali corpore quo ad omnes partes naturalr: ꝛ ßm naturam angeli quicquid sit de potẽtia dei. Opinio Scoti. Dico ergo ꝙ angelus non põt esse in duobus adequatis: sed non est incõueniens ꝙ sit in duobus locis inadequatis etiã disiunctis. Unde si angelus habet ecclesiam pro loco adequato potest esse in pluribus partibus ecclesie etiam disiunctim.

Queritur duodecimo.

Utruz plures angeli possint simul esse in eodez loco primo. Ista qđ habet duplicẽ sensum. ¶ Primo mõ q̃ põt eẽ de facto. Scđo⁰ põt eẽ de possibili. Si sit de facto.

¶ Rñdeo

¶ Respōdeo ꝙ regulariter plures angeli nō sūt in eodē loco. Si qō sit de possibili tunc duplex est intellectus. Uno mō de potētia naturali: ⁊ sic respondet ꝙ nō. Si de potētia dei dico ꝙ sic: imo si deus vellet ponere oēs angelos in eodē loco. Illō patz ꝙ nō includit contradictionē duo corpa esse in eodē loco: sed nō minus duo angeli pñt esse in eodem loco. ergo ⁊c̄. maior pz per exēplū in natiuitate xp̄i: ⁊ in resurrectiōe. Et in igressu ad discipulos ianuis clausis. Nota ꝙ aliqd dicit impleri dupl'r. Uno mō quo ad ipletionē vacui: ⁊ sic celuz non est repletū angelis: qꝛ si nullus angelus esset i celo adhuc in celo empireo nō esset vacuuz: qꝛ angeli nō sunt in loco impletiue nec per eoꝝ aduentuz in celo fit alicuiꝰ corpis cessio penetratiōis. Alio mō dr̄ aliquid impleri quo ad ornatū: ⁊ sic celum empireū factum est repletū angelis ⁊ ornatuz angelis. Tenendum est etiaz de facto ꝙ distincti ⁊ separati sunt angeli in celo.

Circa tertiam distinctionez ostendit quales facti sunt angeli. ¶ Primo q̄rit. Utrū in angelo sit cōpositio ex diuersis naturis. s. materia ⁊ forma. Resolutio oīum modernoꝝ est ꝙ angelus nō est cōpositꝰ ex materia ⁊ forma tāq̄ ex diuersis naturis. pz qꝛ angelus ē simplex. Opinio Bonauē. ē ꝙ angelꝰ est vē cōpositꝰ ex mā ⁊ forma ex diuersis naturis.

Queritur secundo dato ꝙ in angelis sit mā large capta) ¶ Utrū sit eiusdē rōnis cū mā corpalium. Resolutio. q. stat in tribꝰ opinionibus. Prīa est ꝙ i angelis ē eadē materia cū corporibꝰ vnitate analogie. Alia opinio pōit ꝙ ē eadē vnitate specifica vel generica. Resolutio Bonauenture ē ꝙ materia est eiusdē rōnis in oibus tam corpalibus q̄ spiritualibus s̄m metaphisicos.

Tertio queritur. Utrum mā spūalium ⁊ corporaliuz sit vna s̄m numerū vel s̄m aliā vnitatē. Nota ꝙ triplex est vnitas: quedā ꝯtinuitatis cuiꝰ quelibet ps cōtinuat alteri vt corpus vnū. Simplicitatis est qō nō est cōpositū ex partibꝰ integralibꝰ vel quātitatiuis: ⁊ qō nō pōt esse ps ꝯpones aliquod totū per se: ⁊ sic angelus est vnū vnitate simplicitatis ⁊ aīa non ē hoc mō vna: nec etiā materia patet ex dictis. Unū siue vnitas hōgeneitatis est cuius quelibet ps recipit predicationē totius: vel qō hz partes eiusdē rōnis vt aqua ignis. pono talē conclusionē. Materia oīum spūaliū s̄m ponētes materiam in angelis est materia oīum corporalium. vel sic. Materia in quibuscūq̧ est: est vna nō solū vnitate specifica sed etiā vnitate numerali intelligibili. s. vnitate mere p̄uatiua. Alia ꝯclusio. Oēs materie quorūcūq̧ materialiū sunt vnuz vnitate specifica. Nota ꝙ materia est ens in actu qꝛ est terminus creationis. Materia nō est in potētia obiectiua sed subiectiua. Nota ꝙ mā ⁊ forma ⁊ q̄libet pars essentialis distinguitur realiter a suo toto: qꝛ nihil idem constituit seipsum.

Quarto queritur. Utruz in angelis sit mera discretio personalis. Mgr̄ attribuit q̄tuor angelis. primū est eē essentie simplicis. scd̄m discretio psonalis. tertiū rō naturaliter insita. quartū liberū arbitriū. Respōsio sancti Thome parisius est reprobata: sed est alia opinio sobria canonica que stat i vna ꝓpositiōe q̄ talis est. In angelis est ponere distinctionē q̄tum ad psonalitatē tm̄mō aut i oībꝰ angelis: aut saltē in aliquibꝰ. Illa dicūtur tm̄mō differre psonal'r q̄ continent sub eadē spē spālissima ⁊ vtꝝ illoꝝ est persona vel Sortes ⁊ Plato. Omnis distinctio que nobis apparet de angelis innotescit nobis vel p sacrā scripturā: vel p dicta sanctoꝝ vel ꝓpter diuersa officia ministeria vel operatiōes eoꝝ: ⁊ hoc est a posteriori: ⁊ iō a priori nō pōt dubitari ꝙ angeli oēs sint diuersi spē vel numero tm̄. Sanctus Bonauētura in breuilogo dicit ꝙ oēs s̄m ꝙ massa perditiōis erāt debebāt dānari. Iō plures reprobant q̄ eligant vt ostēdat ꝙ saluatio est s̄m grām spiritussancti specialem sed damnatio s̄m iusticiam communem.

Quinto querit. Utrum personalis ꝓprietas sit in angelis accñtalis vel sbstātialis. ¶ Opinio Bonauēture verior stat cū tribus ꝓpositiōibꝰ. ¶ Prima est ꝙ ꝓprietas psonalis dicit de p̄ncipali significato aliquā entitatē sbalē ipsis psonis. i. angelis ⁊ hoibus. ¶ Scd̄a ꝓprietas psonalis ex ꝯsequenti necessario cōnotat aliqō accñtale. ex quo seq̄t corrolariū ꝙ psona necessario iportat duo. s. principale significatū ⁊ cōnotatū ex hoc seq̄t ꝙ persona nō est accidens. ¶ Tertia ꝓpositio illud accñs qō necessario iportatur p personā oritur imediate a p̄ncipiis accñtalibus. ꝓbatur. Sicut se hz ꝓprietas indiuidualis ad indiuiduū: ita proprietas personalis ad personam: sed proprietas indiuidualis necessario iportat aliquid substantiale ⁊ ꝯnotat accñs: ergo etiā proprietas personalis. Maior est nota. minor patet. Nam idiuiduū duo iportat. Primo indiuiduū est quod est indiuisum a se ⁊ diuisum a quolibz alio. Indiuisum dicit sbstātiale qꝛ indiuisibilitas est ex vnione numero cum forma. Sic oportet dicere de psonali proprietate q̄ addit vltra proprietatem indiuidualem dignitatem duplicē. Primo notabilitatē super oēs naturas creatas irrationales. Ista nobilitas est essentialis: qꝛ competit ex parte essentie sue. s. intellectualitatis. Iterum dicit dignitatem. s. actualē eminētiā sup omnes naturas existentes cum ea in eodem supposito scz natura totius compositi que est dignior quacunq̧ pte. Hec dignatio est accidentalis. Exēplum. Sor. habz in se multas naturas: qꝛ multas entitates diuersoꝝ predicamētoꝝ habz: sed nulla

entitas est persona in forma: nisi illa que habet actualem essentiam super omnes naturas existentes in sorte que est ipsemet sortes. Ideo dicimus ꝙ natura humana in verbo diuino non est persona q: habet eminentiorem naturam cum ea scilicet verbum diuinum. Sed si deus per potentiam absolutam dimitteret naturam humanam tunc esset vere persona quia haberet accidentalē eminentiaʒ. Respōdeo ad questionē ꝙ si accipit pro nobilitate vł eminentia nature in eodē supposito: idest pro cōnotato dico ꝙ ꝓprietas psonalis inest angelis. ¶ Nota ꝙ singularia pñt cognosci dupliciter. Uno modo determinate distincte vere ꝛ perfecte sub ꝓpriis rōnibus formalib⁹: ꝛ sic pro statu isto nec intellectus nec sensus humanus intelligit singularia. Alio modo possunt cognosci i confuso: ꝛ sic intellectus ꝛ sensus bene cognoscūt singularia tam sensibilia ꝙ̃ intelligibilia. Uidebimus deum facie ad faciem: non intelligitur de visione corpali: quia nūꝗ̃ videbimus cum visu corporali: q: non corporalis. Sed videbimus cum oculis mentis qui sunt multo digniores vt corp⁹ nostrum ꝛ humanitas christi gloriosa.

Sexto queritur. Utrum

discretio personalis fit a parte principij formalis vel materialis. Respondeo breuiter ꝛ dico secundum Scotum ꝙ neq̃ materia que est altera pars compositi neq̃ forma que est altera pars compositi: neq̃ vnio mutua: neq̃ ꝙ̃titas est principium indiuiduationis: sed principij indiuiduationis est differentia indiuidualis. Nam sicut natura specifica constituitur per differentiaʒ specificam in esse specifico sic indiuiduuʒ cōstituit in esse indiuiduali per differentiaʒ indiuidualem q̃ est materia totius ꝛ est realiter eadem cum forma totius: scilicet humanitate licet formaliter distinguatur a forma scilicet totius. Nota ꝙ distinctio personalis aliter fit in deo ꝛ aliter in creaturis: q: in deo fit solum per originē. In creaturis aūt non fit per originem. Et dicitur persona ꝑ analogiam de deo ꝛ creaturis: quia per prius dicit de deo ꝙ̃ creaturis. Auctoritas Boetij. s. ꝙ species sit totuʒ esse indiuidui est vera si intelligat de esse quidditatiuo ꝛ essentiali. Ex quo sequitur ꝙ indiuiduuʒ non habet diffinitionē quidditatiuam propriā: ꝛ per consequens de indiuiduo non est scientia. Differentia indiuidualis nō est de essentia indiuidui licet sit de intrinseco indiuiduo.

Septimo querit. Utrum de⁹ fecerit ipm angelū malum in principio sue creationis.

Triplex est maliū: scilꝫ nature: pene: culpe. Malum nature est quod deformitas vel monstruositas existens in aliquo ente naturali promouēs ex superfluitate materie vel diminutione materie vel alia indispositione.

Naturaʒ voco vel ens naturale cōpositū ex materia ꝛ forma: ꝛ ideo in angelis nō est malum nature. Malum pene idem est ꝙ ipsa pena: ꝛ ibi ē constructio intransitiua. Duplex est pena quedam afflictiua tm̄. Alia afflictiua ꝛ punitiua. Prima est quoddam incommodum quod infligitur alicui creature itellectuali absq̃ suo demerito. Hoc mō Job habuit malum pene afflictiue nō punitiue. Similiter cec⁹ natus euangelicus. Secunda ē incommodum quod infligitur propter peccata cōmissa. Et ideo licet deus affligat aliquem iustū nō tamen punit. Et de isto malo nō est ad ꝓpositum. Malum culpe idem est ꝙ ipsa culpa: idest ipsum peccatuʒ: quo deus formaliter offenditur: de hoc malo est hic ad propositum. ¶ Utrum deus fecerit angelum malum idest peccatorem. Peccatum ꝛ malum illud describitur ab Augustino sic. Est preuaricatio legis diuine ꝛ celestium inobedientia mandatoꝝ. Ex quo sequitur ꝙ tot sunt peccata mortalia quot sunt precepta diuina: sed ꝑcepta sunt decem: ergo peccata mortalia sunt decē. Ubi nota ꝙ illa diuisio peccatoruʒ in septem mortalia est valde insufficiens. ¶ Alia ꝓpositio. Quicūq̃ transgreditur legē preceptiuaʒ peccat mortaliter. Nota quō dicitur preuaricatio diuine legis ꝛ ce. in nobis manda. nō pape nō regis. Itē Augusti. Peccatum dicit mortale est aliquod dictuʒ vel factum vel concupitum contra legem dei. Nota cōclusionem. Ponere ꝙ diabolus habuit a deo innatam sibi maliciam demonis vel culpe non solū est falsum: immo est hereticum ꝛ blasphemum: q: sine ipso factum est nihil. patet quia dicere vel attribuere deo peccasse vel fecisse peccatum est blasphemium. Blasphemia est attribuēdo deo quod sibi non potest conuenire. vnde scriptuʒ est. Deus est in quem peccatum non cadit. Omne opus dei necessario habet quattuor conditiones scilꝫ q: sit Laudabile: ordinabile: acceptabile: ꝛ perfectū vel perfectibile. ¶ Pro resolutione argumenti i quolibet malo siue peccato sunt duo mala: productio ꝛ producti ordinatio propter quod ponūtur due conclusiones. ¶ Prima productio mali culpe nō esse a deo: quia fedat ꝛ deturpat totum vniuersuʒ ꝛ quantum est de se corrūpit ordinem hominis: ꝛ omnia que facta sunt propter hominem: quia peccatum mortale nihil aliud est formaliter ꝙ̃ quedā discordia qua voluntas creata discordat a voluntate diuina ꝑceptiua. Ex quo sequitur ꝙ peccatuʒ formaliter nihil est: quia est carentia ꝯcordie quā deus vult esse in homine respectu ipsius: ꝛ illa cōcordia nihil aliud est ꝙ̃ iustitia. Ex quo seqꝛ ꝙ peccatum non pōt esse a deo: aliud peccatum ꝓ non habet causam efficientē. aliud peccatum hēt solum causam deficientē. ¶ Secunda ꝓpositio siue conclusio. Licet productio mali non fit a deo: tamen mali reordinatio ē a deo quia reordinatur per penā

per penam quia nisi puniret esset duplex malum: et ista reordinatio facit ad decorē vniuersi. Pro secundo notā qꝫ iustitia ibi accipitur pro iustitia infusa et non morali. ℂ Duplex est priuatio: scilicet large et stricte capta. Large capta est que nō tantū negat actum: sed etiam aptitudinem: vt lignum non videt. Stricta capta est illa que tantum negat actum et ponit aptitudinem: vt Homo non videt. Et ista non solum includit priuationem: sed et deformitatem.

Octauo queritur. Utrum angelus in primo instanti sue creationis fuerit malus actu proprie voluntatis. Tria sunt instantia originis. Primum ē eē illud a quo aliud est vel originatur. Hoc modo pater est in primo instanti originis: quia semper originans est prius suo originato prioritate originis. ℂ Scdm instans originis est esse ab alio solum: et sic filius est in secundo signo originis. ℂ Tertiū instans signi originis est esse ab alys. et in hoc signo dicitur spiritussanctus. Instans eternitatis ē ipsamet eternitas que est interminabilis vite tota simul et perfecta possessio. Instans cui est quedam entitas realis: accidentalis: indiuidualis actualiter existens in suo mensuratiua indiuisibiliter rei vniformiter se habentis. De hoc instanti est qō. ℂ Utrum angelus cum primo fuit potuit peccare. Et quod hoc sit possibile videtur per solem: qa sol in primo instanti sue creationis luxit. Duplex est actus voluntatis: scilicet velle et nolle. Ex istis inferuntur aliqua correlaria. ℂ Primum omnis actus voluntatis est deacceptiuus vel accepti uus. ℂ Secundum omne nolle necessario presupponit aliquod velle: quia non fugio incommodum nisi propter commodum. Ex quo sequitur qꝫ primus actus angeli non potuit esse nolle: quia omne nolle presupponit velle. ℂ Tertium angelus non potuit esse malus in primo instanti sue creationis per aliquod nolle inordinatum: quia omne nolle inordinatum presupponit velle ordinatum. ℂ Quartum est qꝫ si angelus peccasset in primo instanti sue creationis necessario peccasset per velle inordinatum. ℂ Triplex est velle: scilicet Amicitie Concupiscentie et Complacentie. ℂ Amicicie et est actus voluntatis quo voluntas amat aliquid propter bonum dilecti: vt diligo talem propter virtutem suam et bonum suum et sanitatem et salutem: iste amor ē purus nō meritorius. ℂ Amor concupiscentie est actus voluntatis quo voluntas amat aliquid propter bonum scilicet amantis: vt amo vinum propter me: vel diuitem propter commodum. ℂ Amor complacentie secundum Bonauenturā vt charitas habita non potest esse bonum amicitie: nec bonum concupiscentie. Duo amores edificauerunt duas ciuitates amor sui vsqꝫ ad contemptum dei fecit ciuitatem diaboli. Amor dei vsqꝫ ad contemptum sui fecit ciuitatem dei. Hec Augustinus in quarto de ciuitate dei. ℂ Articulus Parisieñ. Dicere qꝫ inter creationem angeli et lapsum eius nulla fuerit mora la est error. ℂ Conclusio responsalis. Conditio angeli precedit ordine durationе et tempore is peccatum eius. ℂ Opinio Scoti per propositionem. Licet angelus in primo instanti sue creationis non peccauit de facto: potuit tamen in instanti sue creationis peccare patet: qꝛ omne habens actum primum sufficientem et perfectum et non impeditum ab alio respectu actus secundi potest talem actum producere: sed voluntas angeli est actus primus perfectus et non impeditus etiam ab instanti sue creationis. ergo potuit egredi in actum secundum: idest suum effectum. Notandum qꝫ duplex est paradisus: scilicet corporalis qui est duplex: scilicet celum empireum et terrestris. Alius est paradisus spiritualis: et hoc dupliciter: scilicꝫ obiectiue. et sic est deus. Et formaliter siue subiectiue: et sic est clara visio dei. Et isto modo diabolus non fuit in paradiso: sed pro tanto dicitur fuisse in paradiso: quia deus dedit sibi omnes species innatas omnium rerū. Notandum qꝫ corrumpi dicitur dupliciter. Uno modo entitatiue et positiue: et hoc modo corrumpitur quod nihil fuit vel est. Alio modo priuatiue vt illud quod nō est nec fuit: sed fuisset nisi impedimentum obfuisset. Exemplum cecitas a natiuitate priuat et corrumpit visionem que nō fuit sed que fuisset.

Nono queritur. Utrum angelus omnia creata que cognoscit cognoscat per species innatas: an aliqua per species acquisitas. Notandum qꝫ omnes theologi conueniunt in ista affirmatiua qꝫ intellectus angelicus cognoscit res per species innatas vel per species intelligibiles. ℂ Prima propositio ē. Quod solus deus cognoscit omnes res per essentiam suam propriam: et nullo modo per essentias rerum ipsarum patet: quia essentia diuina propter suam infinitatem representat proprio intellectui omne ens creatum vel creabile. Secunda pars patet: quia si intellectus diuinus cognosceret res per ipsas res: ipse res mouerent intellectum diuinum: et sic intellectus diuinus vilesceret. ℂ Secunda propositio. Intellectus angelicus non cognoscit alia a se per essentiam propriam: sed per essentias rerum vel per species: quia per essentiam propriam cognoscit seipsum solum et non alia. Opinio Bonauēture stat in tribus propositionibus. ℂ Prima est: licet intellectus angelicus posset recipere species acquisitas qūcunqꝫ intelligit p spēs innatas. Prima ps p3: qꝛ intellectus agens angeli nō ē minoris actualitatis qꝫ intellectꝰ agēs hois: sed intellectus

hominis agens potest causare nouam speciem in intellectu potentiali. ergo et intellectus agens angeli. ¶ Scda pars patet quia deus in pncipio creationis angeli concreauit sibi omnes spes vniuersalium seu rerum hendarū. ¶ Scda propositio. Deus in primo instanti increatiōis angeli impleuit intellectum angelicū tot spēb⁹ q poterat intelligere omnia creata sine noua creatione speciei. ¶ Tertia ppositio. Intellect⁹ angelicus aliter cognoscit vniuersalia per spēs illas innatas: et aliter cognoscit singularia: patet qr p istas spēs innatas intelligit vniuersalia primo et p se sed tāq p ppa repñtatiua ipsorum intelligit aūt sensus alicuius singularia nō primo et p se sed p applicationē qdaz illarum specierum vniuersaliū ad diuersa singularia p quandā applicationē collationē vel cōparationez prout intellectus angelicus fert in ipm. ¶ Nota q angeli tripliciter addiscūt. Primo per ppriam industriam et p applicationē sperum. Scdo addiscūt per reuelationē. Tertio per expientiā. ¶ Quarta propositio. Ad cognoscendū particularia et cōtingentia nō sufficiūt ad hō species innate: sz cuz hoc requiritur applicatio et approximatio vt dictuz ē. ¶ Nota q angeli existentes in celo empireo non cognoscunt nos in particulari: nec opatiōes nras propter nimiā distātiam loci: et angelus existēs in anglia non cognoscit nos eē hic in pticulari ppt hoc: et ratio istorum est q itellectus angeli est finitus et limitatus. Et ideo non erat necesse q omnes angeli cognouerunt oēs articulos fidei circa incarnationem vsq post ascensionem licet aliq bene cognouerint vt Gabriel. Et hoc mō itelligit apostolus qui dicit Ephe. iij. vt innotescat principibus et potestatibus multiformis sapiētia dei. Et glo. ibi dicit angeli multa didicerūt ab ecclesia. Et ad hoc faciunt ille auctates. Quis ē iste q venit d edom.

Decimo queritur. Utrum angelus per cognitionem naturalē diuinā essentiā cognouerit i seipsa. s. nude et pure sine oi medio et creature adminiculo id est intuitiue. Resolutio qōnis stat i vna conclusione. ¶ Angelus non potuit naturali cognitione videre diuinā essentiā in seipsa: patet qr sm Augustinū. Est in potestate diuia siue diuine essentie videri a creatura vel nō videri. Naz ē voluntaria et libera ad omnē actū exteriorē. Probat scdo: qr visio clara dei est premium beatificū creature rationalis. Si ergo angelus possz naturaliter videre deum posset se naturaliter premiare quod falsum est: quia deus ē lux inaccessibilis omnib⁹ creaturis. ¶ Nota q angelus dicitur speculum dei: quia est imago dei: et dicitur clarū: quia non obumbratur carne. ¶ Qr deus sit presens alicui potest intelligi dupliciter. Uno modo vt pricipiū conseruans et continens rem: et sic deus est psens omnibus creatis. Ista pma non sufficit ad cognitionem. Alio modo deus potest esse presens tāq

speculū

obiectuz mouens potentiam: et sic nō est presens omnibus sed solum beatis. ¶ Non posse cognoscere aliquod cognoscibile potest cōtingere dupliciter. Uno modo propter cognoscentis obscuritatem. Alio modo propter cogniti profunditatē vel sublimitatem. Primo modo dicitur ipediri propter velamen impediens. Hoc impedimentuz nō fuit in angelis. Secundo modo dicitur impediri cognitio non propter velamen cognoscentis: sed propter cogniti profunditatem. Resolutio est in propositionibus sex scilicz. ¶ Prima propositio. Non est impossibile deum causare aliquaz speciē intelligibilem distincte representatiuam diuine essentie. patet quia nō plus repugnat q sit aliqua species distincta representatiua essentie diuine q q sit aliquis actus distincte representans essentiam diuinam: sed deus potest causare talem actū representatiuum scilicet actum beatificum vel visionem claram: ergo etiam potest facere speciem representatiuam distincte representans essentiaz ipsam diuinam. ¶ Secunda propositio. Huiusmodi species representatiua distincte eēntie diuine est communicabilis intellectui hūano et angelico patet. Non plus repugnat intellectui creato recipere speciem representatiuam distincte essentie diuine q recipere actum representatiuum distincte essentie diuine: sed intellectus recipit talez actum. ergo etiam speciem. ¶ Tertia propositio. Intellectus creatus virtute talis speciei potest habere perfectam noticiam abstractiuam tamē essentie diuine. patet qr omnis actus primus sufficiēs ad actum secundum: potest causare actum: sed intellectus creatus habens talem speciem intelligibilem habet actum primum. ergo etc. Duplex est actus scilicz. Primus qui est in proposito species intelligibilis. Actus secundus est ipsa intellectio producta. ¶ Quarta propositio. Uirtute huiusmodi speciei intellect⁹ potest cognoscere omnes vitates theologicas necessarias tā mediatas q immediatas. patet quicunq habet noticiam abstractiuam perfectam et distinctam alicuius obiecti virtualiter includentem omnes veritates necessario formales d obiecto ille potest cognoscere omnes veritates theologicas. ergo etc. potest cognoscere omnes veritates de necessario formales de essentia diuina. ¶ Quinta propositio. Huiusmodi noticia abstractiua habita virtute talis speciei communicate itellectui: quoddāmmodo esset naturalis itellectui et quoddāmodo supernaturalis: patet quia illa noticia abstractiua esset naturalis receptiue: quia omnem naturaliter recipit intellectus: et esset supernaturalis quoddammodo: quia esset supernaturalis motiue et effectiue: quia causaretur ab agente supernaturali: qr nulla creatura posset causare illam speciem perfecte representatiuam essentie diuine. ¶ Sexta propositio. Uerisimile est et multum probabile q deus dederis

ris

ri angelis et ipsi homini in principio creationis talem speciem representatiuam: patet quia dei perfecta sunt opera et ideo facit angelos cum perfecta notitia. Et sic forte intellexit August. quod angeli prius viderunt res in verbo diuino. Ex quo sequitur alia propositio quod huiusmodi cognitio abstractiua essentie diuine et distincta perfecta habita mediante tali specie non ponit viatorem extra statum vie patet quia sola visio clara intuitiua ponit hominem extra statum vie: sed hec species non est visio clara institutiua sed abstractiua. ergo etc. Hec dicta sunt contra sctum Bonauenturam: quia ipse loquitur de cognitione intuitiua. Hec aute species causat noticiam abstractiuam.

Undecimo queritur. Utrum angeli naturali dilectione dilexerunt deum propter se et super omnia. Dico quod triplex est dilectio: Quedam est entitatiua: Quedam conformatiua quedam principiatiua. ¶ Dilectio entitatiue et quidditatiue est quedam inclinatio naturalis ipsius voluntatis qua inclinatur ad summam beatitudinem tanquam ad vltimum finem. Pono propositiones. ¶ Prima propositio. Ista dilectio naturalis non est actus elicitus a voluntate. patet quia non est nisi inclinatio naturalis ipsius voluntatis qua inclinatur. Nulla inclinatio nature est actus potentie. ¶ Secunda propositio. Ista dilectio naturalis nihil aliud est realiter quam ipsa voluntas licet distinguatur formaliter patet quia omnis respectus, aptitudinalis distinguitur formaliter ab illo cuius est respect⁹. sed ista inclinatio qua volūtas inclinatur est aptitudo vnde lapis inclinatur ad descensum. ¶ Tertia propositio. Omnis creatura rationalis necessario et summe et perpetuo diligit suam beatitudinem ista dilectione naturali. patet quia omnis creatura inclinatur ad beatitudinem: sed iclinatio est dilectio naturalis: Ex quo sequitur Correlarium quod demones et damnati diligunt summe beatitudinem. ¶ Quarta propositio. Et appetitus naturalis dilectio naturalis inclinatio naturalis ad beatitudinem et ipsa beatificabilitas sunt idem in voluntate. De ista dilectione naturali non est questio nostra. ¶ Alia est dilectio naturalis conformatiua que est actus elicitus a voluntate libere conformiter ad inclinationem naturalem quo actu voluntas acceptat aliquod obiectū. Exemplum inclinor ad fugiendum mortem et fugio actu elicito Alia est dilectio naturalis principiatiue qua scilicet elicitur a voluntate seclusis omnibus donis gratuitis gratum facientibus supple et sic homo existens in mortali peccato diligens deum diligit dilectione naturali hoc modo et sic distinguitur dilectio naturalis contra dilectionem gratuitam meritoriam supple. Hoc modo capit dilectio naturalis in questione nostra. Dilectio libera non gratuita que est actus elicitus a voluntate non habente gratiam. et de ipsa est questio. Resolutio questionis stat i tribus propositionibus. Prima propositio. Et angelus ex puris suis naturalibus in statu nature institute potuit diligere super omnia immo de facto dilexit. ¶ Secunda propositio. Homo in statu nature institute ex puris suis naturalibus potuit vt supra. Diligere deum super omnia potest intelligi dupliciter vel duobus modis scilicet extensiue et intensiue. Extensiue quando diligit deū plus quam omnia alia a deo. Intensiue super omnia dicit omnia diligere deum qui maiori affectu vult de deo melius esse super omnia idest melius quam omnibus creaturis. Nō quod triplex ē status hoīs scz stat⁹ nāe institute: nāe destitute et nāe restitute. vide i textu. ¶ Nota quod diligere deum super omnia amore amicicie ē nullo commodo vel incōmodo velle ipm offendere nec amicicias soluere. Propter nullum commodum adipiscendum nullus debet offendere deum mortaliter. Similiter etiam propter nullum incommodum euitandū nullus debet offendere deum mortaliter. Similiter dilectione concupiscentie diligere deum super omnia est nullo commodo vel icommodo velle illum perdere. Istud dictū amor transformat vel iungit amantem in amatum potest intelligi dupliciter. Uno modo de coniunctione reali et sic nō intelligitur hic. Alio modo de coniunctione intentionali et amor iungit amantem in amatū: quia amans habet intentionem in amatū. ¶ Homini facienti quod in se est nunquam deest deus Ubicunque natura defecit in suis operationib⁹ ibi deus supplet vicem eius sicut patet in corpore humano formato puro: quia nō potest pertingere ad vltimā pfectionē hominis. Ideo deus nō deficit. Quicūque vtit creatura ppter se peccat mortaliter.

Duodecimo querit. Utrum angelus naturali dilectione magis diligit superiorem: an parem: an inferiorem tres sunt questiones. Pro ampliori declaratione ponuntur alique distinctiones ¶ Prima distincio. Aliquos angelos esse pares sibi similes sibi. hoc potest intelligi tribus modis. Uno modo per naturam qui continentur sub eadem specie specialissima et distinguuntur solo numero: vt fortes et plato. Secundo modo per gloriam qui habent equalem gratiam vel gloriam. Tertio modo per officium et sic angelus custodiens te et angelus custodiens me sunt pares in officio de omni paritate. Potest esse questio. ¶ Secūda distinctio Aliquos angelos esse superiores aliis potest intelligi tripliciter scilicet secundum naturam secundum gloriam et secundum officium. Illi dicuntur superiores secundum naturam qui habent nobiliorem naturam et superiorem speciem. Et secundum hoc sunt tres opiniones. Sanctus Thomas dič quod quot sūt āgeli tot sūt spēs. Scūs bōauētura dicit quod omnes angeli sunt eiusdē speciei. Aliī tenēt opinionem mediam. scilicet quod tot sunt spe

cies quot ordines. Alio modo dicuntur superiores per gloriam qui scilicet habent maiorem gloriam. Tertio modo dicuntur superiores per officia sicut superiores habent officium contemplandi deum. Mediocres regere mundum in communi. Inferiores vero habent regere superiores personas. ¶ Tertia distinctio. Ultimo pro responsione ad questionem ponitur talis distinctio. ꝙ aliquis diligat magis aliquem potest intelligi tribus modis. Uno modo ꝙ magis diligat ratione boni optati. Hoc modo diligo virginem mariam magis meipso idest ad maius bonum: ⁊ sic quilibet angelus plus diligit superiorem se ratione boni optati. Secundo modo ratione effectus magis intensi. Aliquis diligit alium ad quem affectio sua magis trahit ratione familiaritatis ⁊ domesticitatis ⁊ sic pono conclusionem secundam ꝙ angelus diligit plus parem sibi hoc secundo modo ꝙ̄ superiorem vel inferiorem. Tertio modo ratione effectus impensi. Aliquis magis diligit illum cui maiora beneficia impēdit. Sic mater plus diligit filium suum paruum ꝙ̄ grandeuum. Et sic pono conclusionem tertiam ꝙ angelus hoc modo magis diligit inferiorē se ꝙ̄ parē vel supiorē.

Circa quartam distinctionem querit doctor Bonauentura. ¶ Utrum angeli creati sint in beatitudine siue in gloria. Duplex est beatitudo scilicet quedam obiectiua: alia subiectiua siue formalis. Beatitudo obiectiua dicitur esse essentia diuina seu ipsa trinitas increata: de hac nō est questio. Alia est beatitudo subiectiua ⁊ formalis que cōsistit in clara visione ⁊ in fruitione sequēte visionem ⁊ in firma tentione. Et dicitur formalis quia consistit in actibus que sunt accidentia: ⁊ sunt subiectiue in beato ⁊ informant ipsum beatum. ¶ Secunda distinctio. Duplex est beatitudo scilicet quedam est: que est status omnium bonorum aggregatione perfectus. Alia est beatitudo que est status aliqualiter pfectus scilicet p carētiam omnis mali: in descriptione Boetij. Tertia: notanter primo ponitur status loco generis. Status est stabilis permanentia legibus diuine sapientie firmata. Secūda particula omnium bonorum aggregatione que principaliter sunt tria scilicet visio clara: fruitio perfecta: ⁊ tentio firma ad quem omnia alia bona reducūtur. Tertia particula est perfectus quia ille est status pfectus cui nihil deest quia ille est beatus qui habet quicquid vult ⁊ nihil mali vult: vt dicit Augustinus. Alia ē beatitudo per carentiam mali. Et est status carēs omni malo tā culpe ꝙ̄ pene: ⁊ in isto fuerut creati angeli: quia fuerunt creati innocentes. Et nota bene per istam distinctionem soluuntur infinite auctoritates precipue Augustini. ¶ Felicitas ſm philosophum primo ethicorum. Est operatio optime potentie ſm optimam virtutem in vita continua ⁊ perfecta. Sūt tres partes. Prima est operatio optima potentie scilicet voluntatis sequentis intellectum. Et quod Boetius statum addit iste vocat operationem quia est operatio quietis. Secunda pars ſm optimam virtutem scilicet sapientiam per quam potest intelligi clara visio dei ⁊ fruitio dei sapida scientia ⁊ in hoc ⁊ i tertia particula conconcordat cum Boetio. omnium bonorum ⁊c̄. ¶ Dicitur angelus erat plenus sapientia propter omniū bonorum noticiam in proprio genere. ¶ Dicitur fuisse in delitijs paradisi: propter speciem intelligibilem distincte representatiuam diuine essentie. ¶ Dicitur ꝙ diligebant deum ⁊ fruebantur. Dicendum ꝙ duplex est fruititio scilicet vie ⁊ patrie. Fruitio vie ē amor quo diligimꝰ deum super omnia non tamen clare ⁊ perfecte ⁊ ista est iustorum. Fruitio patrie: est beatorum ⁊ est amor quo diligimus deum super omnia clare. ¶ Dicitur liberum arbitirium inuertibile dupliciter. Uno modo per naturam ⁊ est illud cui repugnat verti vel versio de bono in malum ⁊ istud est diuina voluntas. Alio modo dicitur per gratiam inuertibile ⁊ sic voluntas beati est inuertibilis propter confirmationem gratie ad beatitudinem Deus ergo fecit angelos sic inuertibiles ꝙ stetissent si voluissent: sed reliquit eos in manu sui consilij. Et si queratur. ¶ Utrum deus posset creaturam rationalem impeccabilem facere per naturā Respondetur ꝙ non quia deus non potest facere illud quod implicat contradictionem sed impossibile est simpliciter creaturam rationalem esse per naturam impeccabilem. patet quia de ratiōe creature est ipsa vertibilitas vel mutabilitas ⁊ proprietas sui propria passio dei est non posse peccare. Si ergo creatura esset impeccabilis esset deus quod est impossibile per naturam. ¶ Queritur secundo. Supposito ꝙ non fuerint creati in beatitudine perfecta.

Queritur secundo. Utrū fuerint angeli creati in gratia. Gratia ⁊ charitas oīno idē sunt ⁊ synonima. ideo qđ dr̄ de vno de alio dr̄. Grā duplex est q̄dam gratūfaciens. alia gratisdata. Grā gratūfaciens est quidam habitus supernaturalis infusus immediate a deo ipsi creature rationali: per quā ipsa est digna vita eterna: ⁊ per quam est grata ⁊ cara ⁊ accepta ⁊ amica deo: ⁊ per quā omnes actus eius eliciti ſm inclinationem illius habitus sunt accepti deo. dicitur supernaturalis q2 causatur a deo: ideo non potest causari ab agente naturali voluntario ponit: per quā ad differentiam alioꝝ habituū infusoruꝫ sicut habitus fidei q2 nisi habuerimꝰ vestē nuptialem non erimus digni vita eterna ⁊ hoc solum per beneplacituꝫ dei ⁊ non ex natura rei: q2

charitates

charitates mille non sufficiunt ad conferendū vitam eternam: sed ipsa charitas facit dignum vita eterna propter acceptationē diuinam quia qncūq̄ inuenit hoiem in charitate acceptat ipsum tanq̄ dignū vita eterna. Cargest la liuree du roy celeste. per quāoēs ⁊c. q2 nō omne opus hominis factū ī charitate est meritorium qa possunt esse actus indifferentes. ⁊ etiam patet de peccatis venialibus cum quibus stat charitas. ¶ Gratia gratisdata est aliqd superadditū naturalibus eēntialibus ipsi⁹ creature rōnalis iuuans ⁊ p̄parans ipsam ad grāz gratūfaciētē. Duplicia sunt naturalia eēntialia in nobis quedam vt corpus anima intellectus bonitas ⁊ huiusmodi ⁊ isti nō dicuntur gratie gratisdate. alia sunt accidētalia ⁊ ista sūt que nobis danť a natiuitate sicut ingeniositas pietas naturalis vel cōpassio ⁊ hmōi talia dicunť grē gratisdate. ¶ Pono ꝯclusionē. Omne donum dei siue habituale siue actuale siue intrinsecum siue extrinsecuz quod iuuat nos ad exhibendam gratiam gratūfacientez p̄t dici ⁊ est gratia gratisdata. Jō flagella dei ⁊ increpationes ⁊ monitiones p̄dicatorū sunt gratisdate. similiter scientie ingeniū. fortitudo. sanitas ħz sco. Si tenemus hāc opinionē q̄ oēs angeli fuerūt creati in grā cum opinione tunc necesse est ponere tres moras. Jn prima mora angeli fuerūt creati in grā ⁊ per illam laudauerunt deū. Jn secunda mora boni p̄seuerauerunt in bono: ⁊ mali declinauerūt ⁊ ō meruerūt. Jn secūda mora nō fuit instantanea sed dimensibilis: quia in ista boni multa bona meruerūt: ⁊ multa mala mali fecerūt temtādo alios: ⁊ tūc fuit belliū siue p̄reliū magnum in celo. Peccauerūt odio superbia inuidia ⁊ ista non p̄nt fieri in instāti. Tertia mora principalis est qua boni fuerūt p̄miati recipiēdo beatitudinē ⁊ mali fuerūt dānati ⁊ puniti. ħm Bonauēm. ⁊ alios. angeli non fuerūt creati in grā. Nota rationes in textu. Et si vis tenē hāc opinionem ponēde sunt quatuor more. Jn prima omnes angeli fuerunt creati in puris naturalib⁹. Jn secūda p̄pter regratiationem naturalium omnibus dedit gratiam ⁊ adhuc omnes fuerunt vniformes. Jn tertia mora mali demeruerūt ⁊ boni p̄seuerauerūt. Quarta mora est premiationis ī qua boni fuerūt beatificati ⁊ mali damnati. ¶ Queritur. Quid sunt iste more. Dicunt quidaz q̄ iste more sunt instātia eui. Ad auctoritates que ponuntur in principio questionis. Respondeť per vnam distinctionem gratie. Gratia capitur tribus modis. Large proprie ⁊ magis proprie. ¶ Primo modo capitur pro superaddito eēntialibus naturalibus vt ingenium scientia: scire bene cantare. ¶ Secūdo modo capitur pro superaddito libero arbitrio disponēte ad rectitudinem vt virtutes naturales vt innocentia militias pietas ⁊c. ¶ Tertio mō capitur pro superaddito libero arbitrio rectificans ⁊ cōplens ⁊ eleuans. Et hec gratia dicitur gratumfaciens quia facit hominem acceptabilem deo. Et iō auctoritates probātes q̄ angeli creati sunt in gratia intelliguntur primo modo vel secundo modo vel tertio modo. Potest etiam alia solutio eē q̄ angelum esse creatum in gratia. Hoc potest intelligi dupliciter. Uno modo formaliter ⁊ actualiter ⁊ sic non fuerunt hoc modō. Alio modo dispositione ⁊ tunc bene concedendam est. Nota propositionez. Deus ita statuit ⁊ determinauit legibus sue sapientie quod nullus siue homo siue angelus beatificabitur siue habebit gratiam ⁊ gloriam nisi mediante merito vel proprio vel alieno. Proprio inquam pro adultis. alieno pro infantibus ⁊ hoc merito cōgrui. Meritum de congruo est aliquod opus bonum de genere moris disponens ad gratiam factum sine gratia vt dare elemosinam extra charitatem. Meritum de condigno est aliquod bonuz elicitum secundum inclinationē charitatis. ¶ Queritur quomodo charitas dicitur forma virtutum cum tamen non sit subiectiue in virtutibus. Dico quod virtutes ⁊ opera nostra dicūtur formata per charitatem quia nec virtutes nec opera acceptantur nisi sint formata seu producta per charitatem. Nota pro illa auctoritate Ezechiel. xviij. Aurum opus decoris tui ⁊ foramina in die qua conditus est. Aurum est charitas foramina est dispositio que ē ī creatura rōnali ad recipiēdū charitatē diuinā.

Queritur tertio.

Utrum aliquibus data sit future glorificationis prescientia. Aduertendum q̄ quedam sunt possibilia que quandoq̄ erunt vt antichristus. Alia sunt possibilia que nunq̄ erunt vt q̄ sit alius sol ⁊ alia luna. Opinio talis est q̄ nulli angeli nec boni nec mali habuerunt prescientiā sui status ⁊ hec est conclusio responsalis. Ratio est quia certa cognitio future beatitudinis magis pertinet ad statum premij quam ad statuz meriti. Pono distinctiones. ¶ Prima distinctio duplex ē certitudo quedam potētie cognitiue. alia potentie effectiue. ¶ Secūda distinctio duplex est certitudo intellectus quedam est infallibilitatis. alia est probabilitatis. ¶ Prima ē illa qua aliquis ita cognoscit aliquid quod non potest falli vt cognitio quod viuo. ¶ Secunda est illa que habetur per probabiles rationes vel verisimiles ad vnam partez sic quod ad oppositum nulle sunt probationes vel valde pauce vt scio: q̄ omnis mater diligit filium suum. ¶ Tertia distinctio. Certitudo voluntatis est duplex quedam expectabilis alia est tēptationis. Prima pertinet ad viatorem. Secunda ad comprehensorem: Spes est certa expectatio future beatitudinis proueniens ex gratia ⁊ meritis. ¶ Prima propositio. Angeli quamdiu fuerunt viatores temtationis non habuerunt certitudinem infallibilitatis de sua glorificatione: patet quia deus non reuelauit eis nec poterāt scire ex ipso: quia nullus in/

tellectus creatus potest scire per naturalem virtutem futura contingentia. ¶ Secunda propositio. Angeli in sua creatione habuerunt certitudinem probabilitatis sue glorificationis: patet quia poterant cognoscere ex rationibus probabilibus quod aliquando haberent gloriam. patet quia nullum in se impedimētum vel peccatum. ¶ Tertia propositio. Nulli angeli quamdiu fuerunt viatores tentationis de sua glorificatione quia tentatio est actus concupiendi quo concupisco deum vt presens mihi. ¶ Quarta propositio. Angeli in sua creatione non fuerunt certi certitudine etiaz spei de sua glorificatione patet quia non habuerūt in sua creatione spem nec fidem nec gratiaz. ¶ Quinta propositio. Homines viatores existentes in gra habent maiorem certitudinem de sua futura beatitudine quam habuerūt angeli in sua creatione de sua glorificatione patet quia homines iusti habent fidem spem et charitatem. angeli autem in sua creatione non habuerunt posito quia creati sunt in puris naturalibus. ¶ Sexta propositio. Angeli in sua creatione habuerūt certam expectationem semiplenaz de sua glorificatione patet quia habuerunt ratōes probantes scilicet innocentiam et dei liberalitatez. ¶ Septima propositio. Licet angeli in sua creatione fuerint propinquiores deo, quam homines quantum ad statum. Homines tamen iusti propinquiores sunt deo quantum ad meritum. patet quia angeli habuerunt statum innocētie in principio creationis. Nos in principio autem nostri peccatores sumus et sumus omnes in statu miserie. ¶ Secunda pars patet eo quod quia homines iusti viatores habent pignus vite eterne angeli non.

Quarto queritur. Utrum

malis angelis relevari potuit suus casus. Casus dicitur de cādendo sive cādentia. Est differentia inter causam casum et occasionem secundum Bonaven. Causa est quod producit effectum et intendit ipsum producere. Casus est causa que attingit effectum: sed nō intendebat tamen vt fodiens invenit thesauruz. Occasio est quod non est causa efficiens: nec intēdebat aliquid facere: tamen aliquid sequitur et vt si quis in congregatione profert inconsulte verbum: ex quo audiens irascitur. Illud verbum prolatum non est causa: nec proferens intendebat: sed est occasio. ¶ Nota quod duo sunt agentia. Primo agens a proposito agit propter finem cognitum. Secundo agens naturale non agit propter suum incognitū. Casus theologice est deiectio alicuius de aliquo statu. Et est triplex in angelis. Nam primus est casus a statu gratie. Secundus a statu glorie. Tertius a celo empyreo. A statu gratie ceciderunt quem probabiliter habuerunt. A statu nostro ceciderunt: nō quia habuerunt: sed quia habuissent si non peccassent aut si penituissent: de omnibus istis est questio. Alius casus posset assignari scilicet casus a statu innocentie si fuerint creati in puris naturalibus. Quintum casum expectant post diem iudicij in abyssum inferni. Resolutio questionis stat in sex propositionibus. ¶ Prima propositio. Angelus non potuit prescire certitudinaliter casum suum antequam peccaret ex seipso naturaliter. patet quia illud erat verum futurum contingens. sed nullus intellectus creatus potest certitudinaliter scire futura contingentia ex seipso. nam hoc est proprium deo. ¶ Secunda propositio. Cum deus sciat naturaliter et certitudinaliter futura contingentia angelus malus non potuit prescire peccatum suuz a deo revelante. Prima pars patet quia solus ille intellectus cuius noticia non dependet a re creata noscit futura contingentia certitudinaliter intellectus divinus est huiusmodi. ergo etc. Noticia intellectus angelici dependet a re: sed futura contingentia nō sunt a re. ¶ Tertia propositio. Si angelus malus scivit certitudinaliter casum suum sequitur quod deus revelavit sibi. ¶ Quarta propositio. Deus nō potuit de potētia sua ordinata revelare angelo suo malo casum suuz. ¶ Quinta propositio. Licet deus potuit predicere angelo malum casum suuz nō tamen potuit revelare. ¶ Sexta propositio. Revelare est certam illuminationem causare interius in illo cui fit revelatio de aliquo revelato. Unde vna et eadem propositio numero potest dici coram omnibus existentibus in aliquo loco et potest vniformiter audiri ab omnibus et tamen non revelabitur nisi vno vel aliquibus sicut patet de doctore proferente verba quia aliqui intelligunt et habent novum assensum alij vero non. Nota quod dolor est de his que nobis ignorantibus adveniūt tristitia est de his que nobis nolentibus adveniunt. ¶ Queritur vtrum angeli in ipsa creatione id est in instanti creationis habuerunt cognitionem matutinaz. ¶ Triplex est cognitio quedaz est meridiana: alia matutina: alia vespertina. Cognitio meridiana est clara dei visio: per quaz beatus clare et nude videt ipsam essentiam divinam in propria existentia vel presentia. ¶ Prima propositio. Nulla noticia abstractiva essentie divine quātūcunque distincta est noticia meridiana. ¶ Secūda propositio. Cognitio meridiana non est communicabilis viatori manenti in statu vie. Cognitio matutina est cognitio creaturarum que causatur immediate a verbo divino sive claro viso sive non. Ista cognitio est duplex. Quedam est proprie dicta que est complete et perfecte matutina. Alia est large capta que est incomplete et imperfecte matutina. Prima propositio. Noticia intuitiva dei inquantum terminatur ad essentiam divinam non matutina. ¶ Secunda propositio est. Omnis cognitio matutina proprie capta est mere supernaturalis. Alia est cognitio matutina large capta: quando causatur

imediate a verbo diuino nō clare viso. ¶ Secunda ppositio. Licet angeli i principio sue cognitionis nō habuerit cognitionē matutinā stricte captaȝ hūerunt tñ aliā. ¶ Tertia ppō. Nulla noticia alicuius rei create imediate causata per spēs acquisitas pōt dici cognitio matutina nec large nec stricte pȝ qa oīs cognitio matutina causat a verbo diuino. Cognitio vespertina est cognitio reꝝ creataꝝ immediate causata ab ipsis rebus in pprio genere vł a speciebꝰ itelligibilibus acqsitis supplētibus vicē ipsarum reꝝ. ¶ Correlariū. Cognitio reꝝ creatarū que habet virtute specierū innataꝝ pprie nō ē vespertina. Dico ex istis dictis φ melior opinio stat i duabus distinctionibus ꝛ ppositionibus. ¶ Prima distinctio duplex est noticia matutina stricte ꝛ large capta. ¶ Prima ppō. Nulli angeli nec boni nec mali q̄diu fuerūt viatores hūerūt noticiam matutinā stricte captā pȝ qa nulli angeli habuerūt noticiā rerū in verbo diuino clare viso. ¶ Secunda ppō. Oēs angeli habuerūt in pncipio sue creationis noticiā matutinā large captā pȝ qȝ habuerit noticiā oīm creatarum rerū causatam a vbo diuino. ¶ Secūda distinctio. Angelus pōt dici lux dupliciter. Uno mō ab irradiatione a luce suprema pcedēte ſm statū nature per quā irradiationem cognoscunt oēs res creatas. Pono ppōnes. ¶ Prima oēs angeli in pncipio sue creatiōis fuerūt lux ppter talē irradiationē. ¶ Alio mō angeli pñt dici lux ab irradiatione suprema luce pcedēte ſm statū plenitudinis grē ꝯsumate siue glorie. ¶ Secūda ppō. Soli angeli beati siue boni facti sunt lux p irradiationem secundo modo dicta. Rōnes ad primā partē intelligunt de cognitione matutina large capta. Rationes ad oppositū intelligunt de cognitione matutina proprie capta.

Quinto queritur. Utrū in angelis sit cognitio vespertina post glorificationē. Resolutio.q. stat in octo ppositionibus. ¶ Prima ppō est. Oīs creatura q̄tū est de se tenebre est. Ꝫ ens positiuum nō est tenebre vel priuatio lucis. Ꝝ ñdeo φ ppō pdicta exponit dupliciter. Uno mō creatura capit dupliciter p mo entitatiue positiue ꝛ quidditatiue. Hoc modo creatura nō est tenebra. ¶ Scdo mō creatura comparatiue per respectū ad deū qui est lux ꝛ quia dei ad creaturā nulla cōparatio: sicut nec lucis ad tenebras. ideo creatura dr̄ tenebra. Alio mō exponitur ppō. Oīs creatura q̄tum est de se est tenebra non entitate ꝛ realiter sed q̄tum est de se. i. nisi deꝰ creaturā cōseruaret creatura nihil esset sicut tenebra nihil est. ¶ Secūda ppō. Sicut deus dat illustrationem a luce pcedente super hec tenebrosa. Ita mane ꝛ vespere dicunt media inter diē ꝛ noctem per accessum ꝛ regressuȝ. ¶ Tertia propō. Deus ē lux ꝛ tenebre in eo nō sunt ulle. ¶ Quarta propō. Cognitio dei in se dicit dies ꝛ meridies. ¶ Quinta ppositio. Diuina lux illuminās angelum illuminatione pfecta ad cognitionē sui facit ipsum angeluȝ esse lucem. ¶ Sexta propositio. Quicunq̄ angelus illuminatus cognoscit creaturaȝ tunc cognitio eius dicitur matutina vel vespertina. ¶ Septima ppositio. Quicunq̄ angelus illuminatus siue bnus cognoscit creaturam in seipsa ꝛ in proprio genere talis cognitio est vespertina. ¶ Octaua propō. Quicunq̄ angelus illuminatus refert creaturam quaȝ intellexit in genere proprio ad laudē dei sistēdo. in diligēdo deū talis cognitio est matutina. Ex his sequit correlariū φ cognitio matutina multo clarior est q̄ vespertina. Alia est cognitio tenebrosa q̄ nō laudat deū. illa scilicet quā preeligitur propria voluntas q̄ diuina ꝛ quia preponitur creatura creatori. Hec cognitio est i malis ꝛ peccatoribus. ꝛ potest vocari erronea ꝛ falsa. Argumēta patēt i textu ꝛ pñt notari pulchre auctoritates ad predicandū.

Circa quintam distinctionē querit. Utrum lucifer peccauerit peccato superbie: p responsione notādū φ duplex est pctūȝ s. commissionis ꝛ obmissionis. Peccatū commissionis est actus libere ꝛ voluntarie elicitus vel imperatus a volūtate cōtra aliqd̄ pceptum diuinum. ¶ Prima particula est actus ad differētiam peccati obmissionis loco generis. ¶ Secunda libere ꝛ voluntarie qȝ nullus peccat nolēs quia peccatum adeo volūtariū ꝛc̄. Tertia elicitus vel imperatus ponit ista disiunctiua pp actum duplicem s. interiorē ꝛ exteriorē. Intellecius pp actum interiorem sicut non concupisces. Imperatus pp actū exteriorem. ¶ Quarta particula est cōtra aliquod pceptum diuinum. Et cōformiter diffinit Aug. φ peccatū est omne cōcupitū vel factum vel dictuȝ ꝛ hoc est materiale ꝯtra legē dei ꝛ illō est formale. Idē Peccatū ē volūtas assequēdi vel retinēdi φ iusticia vetat. Ambr. in li. de paradiso. Peccatū est puericatio legis diuine ꝛ celestiū inobediētia mādatorū. Aliud est peccatū obmissiōis. Et obmissio libera alicuius actꝰ precepti affirmatiui pncipal' quē omittēs tenetur eligere vel facere. Prima particula est obmissio libera: qȝ si nō esset libera nō eēt peccatū. Secūda est actus alicuius ad differentiā actꝰ circūstantionatus qȝ dicere officium diuinū cū euagatione nō est obmissio sed negligētia. Tertia particula pcepti affirmatiui ponit ad differētiam trāsgressionis preceptorum negatiuorum sicut furtū committendo non obmitto: sed obmissio est circa precepta affirmatiua sicut honorare pentes. Quarta principalis ponitur ad differentiam actuum minus principalium sicut ire ad matutinum est principalis actus induere palium minus principalis. Ex istis inferuntur correlaria. ¶ Primum. Uolūtas creata sine omni positiuo actu libere elicito ab ea vel imperato potest peccare mortaliter pȝ quando voluntas obmittit aliquid ad quod tenet: peccat mortaliter: prout accipit in proposito sicut ob

missio honorandi parentes. patet hoc per exemplũ sicut habeo parentes indigentes tũc volo deliberare vtrum tenear subuenire non tamen refuto ꝫ suspendo illud preceptum ⁊ ponatur ꝙ parẽtes moriãtur in illo istanti tũc peccat mortaliter sine actu elicito libere ⁊c. ℂ Secundum nulla trãsgressio factã cõtra traditionẽ hominis inquãtũ hõ est : est pctm̃ mortale. ℂ Tertiũ. Nulla transgressio facta cõtra ꝓlatũ aliquẽ iq̃tũ ẽ al'ꝓlat'a deo ⁊ distiguit a deo nulla tal'est mortale pec. Quartũ. Tota ecclia vt nõ innitit spũiscto vl' vt distiguit a spũsancto põt obligare ad peccatum mortale. Per ecclesiaꝫ intelligo congregationem pape cardinalium ⁊ omnium in terra viuentium inq̃tum distinguit a spiritu sancto ⁊ sic non potest obligare ad peccatum mortale. Ex quo sequitur ꝙ summus pontifex non põt obligare ad pctũ mortale ⁊ generaliter omnes homines. Nullus legislator sicut princeps secularis vel ecclesiasticus prelatus potest obligare aliqueꝫ ad exercendum actum aliquẽ sub aliqua pena quã ipse non potest infligere. Sed nullus talis potest infligere penam peccati mortalis. Maior patet. qa si rex pciperet mihi ꝙ ireꝫ parisius sub pena dstructionis vel interfectionis anime mee illud pceptũ nihil valeret. Minor patet: quia nullus potest infligere penam eternã nisi solus deus qa pena peccati mortalis est pena eterna. ℂ Quintuꝫ. Ecclesia vt innititur spirituisancto etiam summus põtifex vl' aliquis ꝓlatus inq̃tuꝫ innititur spirituisancto potest obligare ad peccatũ mortale. Et ideo ẽ ꝙ ecclesia obligat ieiuniũ q̃dragesimale qa innititur spirituisancto. Alia persuasio est ꝙ sicut solus deus dat vitam eternam ⁊ gratie: sic solus auctoritatem obligandi ⁊ infligendi penam eternã. solus claudit ⁊ nemo aperit. aperit ⁊ nemo claudit. Duplex est peccatuꝫ. s. mortale ⁊ veniale. Pro declaratione ponuntur ꝓpositiones. ℂ Prima. Oẽ peccatũ pro quãto est offensa dei pro sua cõditione ⁊ indignitate mortiferũ ⁊ mortale: ⁊ separatiuuꝫ est a gr̃a dei. Probat : q: q̃libet offensa dei potest puniri iuste a deo iudice nõ solũ tp̃ali pena. s. mortalis sed ẽt pena eternali. pꝫ q: quelibet offensa dei ẽ digna morte ⁊ deus iuste potest illã infligere penam peccati. patet cõclusio: q: nulla nec tp̃alis nec eternalis pena est tam mala sicut quecunq̃ offensa dei: vnde citius esset toleranda pena mortis q̃ admittere offẽsam dei ⁊ sic in nullo casu licituꝫ est offendere deũ. ℂ Secũda est. Nulla offensa dei est de se venialis nisi respiciendo ad diuinam misericordiã que nõ vult reputari ⁊ obligari offensam nostram ad penam eternam. patet q: quodlibet peccatũ est mortiferum essentialiter solum ℂ Tertia ꝓpositio. Peccatum mortale ⁊ veniale in esse peccati ⁊ inq̃tum peccatum non distinguũtur quidditatiue ⁊ formaliter ⁊ intrinsece sed distinguuntur solum p respectum ad diuinam misericordiam que vult imputare vnum ⁊ non aliud ad mortem. patet q: oẽ peccatum siue mortale siue veniale est offensa dei que est mortifera q: q̃libet offensa dei ẽ mortifera. Quarta est. Duplex est differentia inter peccatum mortale ⁊ veniale. Prima est de peccato mortali ꝙ peccatũ mortale punitur pena eternali ex iustitia dei ordinata: ⁊ peccato veniali correspõdet pena temporalis. Ex hoc patet ꝙ opinio theologie ẽ nimis crudelis dicendo ꝙ peccata venialia punient in inferno pena eterna: q: deus non sic ordinauit. Alia est differentia ab extrinseco: q: peccatum mortale destruit gratiam dei ⁊ separat a deo. Ueniale non destruit gratiam nec separat a deo eo mõ quo mortale: quia sic placuit deo ordinare. ℂ Ex quo sequitur correlarium contra illos qui dicũt ꝙ peccatum dicitur veniale quia meretur veniam : hoc falsum est quia nullum peccatum potest habere rationem ad merendam veraciter veniam : immo demeret. Et ideo omnis offensa dei est mortalis de se ⁊ de' iuste posset auferre nobis gr̃am: ⁊ vitam spiritualem. sed ex sua misericordia statuit ꝙ non auferet nobis illã pp quãcunq̃ offensam. ℂ Quinta propositio. Nos obligamur deo ad gratitudinẽ ⁊ gratiarum actionem ex eo ꝙ non punit nostra peccata venialia pena eterna. Quantum sibi obligamur d̃ remissione peccatorꝫ mortaliũ: q: cõmutat penã eternã in tp̃alem. ℂ Sexta ꝓpositio. Peccans venialiter ex deliberatiõe ꝑuia abutit' mĩa dei que cõcedit pcm̃ venialenõ esse mortale: tñ adhuc ille cõsensus in pcm̃ veniale nõ ẽ adhuc nisi venialis vel ꝯsensus venialis nõ ẽ nisi venialis ꝫ oẽs doc. Septima propõ. Quodlibet peccatũ siue mortale siue veniale est contra aliquod pceptum: ꝫ illos qui dicunt ꝙ veniale est cõtra cõsiliũ cũ quib' est Sco. pꝫ q: nullum est peccatũ nisi qḋ prohibituꝫ. ꝓe. xviij. Preuaricantes reputaui ⁊c. q: omnis peccator est ꝑuaricator ⁊ transgressor. ℂ Aliquod est prohibitũ tripliciter. s. lege naturali vel lege dei vel humana datas scripto voce vel mente per leges. ⁊ per distinctiones põt solui argumentũ. ℂ Secũdus terminus est superbia que q̃tum ad presens est duplex scilicet ꝑsumptionis ⁊ ambitionis. Superbia ꝑsumptionis est immoderatus amor amicitie sui ipsius quo aliqs põt plus diligit seipsuꝫ plus q̃ ratio recta dictat ⁊ lucifer peccauit : ꝫ peccato nimis inordinate ⁊ imoderate diligẽdo seipsum. Jdẽ Augu. xi. de ciuitate dei dicit ꝙ superbi dicuntur placentes sibi. Unde ex isto amore fundata est ciuitas diaboli. Unde etiam Augustinus nono de ciuitate dei dicit quod duo amores fecerunt sibi duas ciuitates. Superbia ambitionis est inordinatus appetitus ⁊ immoderatus amor proprie excellentie super alios. Et hanc describit Augustinus. Est praue celsitudinis inordinatus amor siue inordinatus appetitus. Jlle proprie est superbus secunduꝫ Bonauenturã qui omnia vult facere omnes alios spernit ⁊ nihil bene facit. ℂ Responsio Bonauẽture ⁊ opinio est ꝙ angeli peccatum potest considerari

rari tripliciter. Primo quantum ad inchoationem vel quantum ad ingressum. Secundo quantum ad eius consumationem: vel quantum ad progressum. Tertio quantum ad eius confirmationem seu obstinationem: vel quantum ad egressum. ¶ Tota resolutio huius responsionis stat in tribus propositionibus. ¶ Prima propositio est. Quod peccatum primi angeli quantum ad eius inchoationem fuit superbia presumptionis: patet per diffinitionem superbie presumptionis. ¶ Secunda est. Quod primum peccatum luciferi quantum ad eius consumationem fuit superbia ambitionis. vide supra. ¶ Tertia est. Quod primum peccatum luciferi quantum ad eius confirmationem idest obstinationem fuit inuidia et odium dei et ibi consumata fuit malicia. Correlarium. Diabolus peccauit pluribus peccatis: quia melior actus et magis meritorius est amor dei. Sic econtra peior actus qui possit esse est odium quia sicut in bonis actibus est procedere a magis bono ad maius bonum. Sic etiam in operibus vitiosis est procedere a minus malo ad maius malum. Ex his patet quod peccauit pluribus peccatis lucifer. Et vltra textum videndum est in quibus et quot propositiones ponende. ¶ Prima propositio. Peccatum luciferi non potuit esse nisi in voluntate: patet. quia non potuit peccare per actus potentiarum sensitiuarum: tum quia non habet: tum etiam quia nullus actus potentie sensitiue est malus nisi inquantum procedit a mala voluntate: nec potuit esse in intellectu angelico: quia hoc non potuit esse nisi male et falso iudicando quod fit per errorem quoniam error non est peccatum sed pena peccati. ¶ Secunda propositio. In voluntate potest esse duplex actus scilicet velle et nolle siue diligere et detestari. ¶ Tertia propositio nullum nolle potest esse primum peccatum luciferi. patet omne nolle presupponit velle: et omne nolle inordinatum est velle inordinatum. ¶ Quarta propositio. Duplex est velle voluntatis: quoddam amicitie et quoddam concupiscentie. Voluntas amicitie propter bonum amati. Voluntas concupiscentie propter bonum amantis. ¶ Quinta propositio. Omne velle concupiscentie presupponit velle amicitie. quia non concupisco vinum nisi quia diligo meipsum. ¶ Sexta propositio. Inter omnes actus voluntatis velle amicitie primum est. ¶ Septima propositio. Inordinatus amor amicicie sui quo lucifer plus dilexit seipsum quam deum fuit primum peccatum eius et istud fuit primum fundamentum ciuitatis Babylonice. Secundum illud Augustini. Duo amores fecerunt sibi et cetera. ¶ Primum ergo peccatum luciferi secundum Bonauenturam et omnes doctores fuit superbia. Sed Scotus dicit quod fuit peccatum luxurie propter quod sciendum quod luxuria potest considerari dupliciter. ¶ Uno modo proprie capiendo luxuria pro fluxu carnis: de ista non peccauit angelus. ¶ Alio modo large pro inordinato amore suipsius vel alterius: et de ista peccauit lucifer. Tunc sufficit facere fundamentum Babylonice ciuitatis: sed superaddidit multa alia peccata. ¶ Secundum peccatum. Lucifer fuit inordinatus amor suipsius concupiscentie. ¶ Tertium peccatum. Quia concupiuit beatitudinem intensissime: quia non minorem quam deus habet. ¶ Quartum peccatum. Quia concupiuit beatitudinem nimis accelerando: quia nolebat eam mereri sed ante tempus determinatum volebat habere. ¶ Quintum peccatum. Quantum ad causam concupiscendo beatitudinem quia volebat eam habere sine meritis vltra ordinationem diuinam. ¶ Sextum peccatum. Fuit inordinatus amor excellentie super alios. ¶ Septimum peccatum fuit in nolle quia habuit plura nolle in oppositum eorum que concupiscebat: quia primo nolebat habere minorem beatitudinem quam deus ibi fuit inuidia. ¶ Octauum peccatum fuit quia noluit expectare beatitudinem tempore debito et ibi est ira. ¶ Nonum peccatum quia noluit habere beatitudinem per merita et etiam est ibi ira. ¶ Decimum peccatum quia noluit subesse deo. ¶ Undecimum peccatum fuit infidelitas quod sumitur secundum beatitudinem quia errauit quia non credebat quod deus eum puniret vel iudicaret. ¶ Duodecimum peccatum fuit peccatum curiositatis. ¶ Tredecimum peccatum omissionis quia omisit facere quod debebat ¶ Decimumquartum peccatum fuit ingratitudo quia debebat regratiari deo de bonis sibi ab eo datis. ¶ Decimumquintum peccatum fuit seductio vel seditio quia fecit seditionem magnam in celo traxit tertiam partem stellarum et seducebat alios. ¶ Decimumsextum peccatum fuit homicidium quia Joannes dicit quod ab initio fuit homicida et suipsius et aliorum quia occasionem peccati mortalis dedit alijs incitando. ¶ Decimumseptimum fuit furtum quia abstulit rem alienam inuito domino. Sicut adhuc nititur auferre deo animas. ¶ Decimumoctauum fuit peccatum tyrannidis. ¶ Decimumnonum peccatum fuit gulositatis quia voluit habere cibum quando debebat ieiunare: et auide concupiuit illum cibum qui quidem cibus est clara dei visio que est panis angelorum. ¶ Uicesimum peccatum fuit odium et detestatio dei et consumauit tunc maliciam. Aliqui etiam ponunt blasphemiam que potest reduci ad alia. Aliud fuit etiam desperatio. Et alij etiam ponunt quod fuit falso dogmatizatio. Et generaliter loquendo non est aliqua species peccati imaginabilis quin commiserit lucifer. Et si dicatur quod in vno solo motu peccauit: dicendum quod per motum intelligitur primum peccatum aliter doctores sibi contradicerent sepe.

Secundo queritur. Quid

appetijt lucifer. ¶ Utrum deo equiparari appetierit. ¶ Resolutio stat in istis propositionibus.

¶ Prima similitudo dei est duplex quedam est equalitatis et equiparantie: alia est conformitatis et imitabilis: prima est qua aliquis est similis deo in omnibus per omnimodam adequationem. Et hoc modo filius dei in diuinis est similis deo patri et spiritussancto. Alia similitudo dei imitabilis est qua quis imitatur in aliquibus actibus vel in aliqua perfectione diuina participando eam. Exemplum primi de virtutibus theologicis et mirabilibus. Exemplum secundi sicut iudices imitantur iustitiam dei et sapientes sapiam. ¶ Secunda propositio similitudo dei et equiparantie non est imitabilis creature. patet quia implicat contradictionem creature omnimodam habere equalitatem dei. ¶ Tertia propositio. In filio dei est similitudo dei patris omnimoda equalitatis et equiparantie quia est sibi similis in omnibus. ¶ Quarta. In spiritu sancto est similitudo dei patris et filii equalitatis omnimoda atque perfectissima. ¶ Quinta. Similitudo dei equalitatis et equiparantie et ordinate appeti a nulla creatura quia non est communicabilis. ¶ Sexta Similitudo dei conformitatis et imitabilis est duplex. Una est virtuosa quando aliquis imitatur deum in actibus virtuosis puta in iustitia humanitate et castitate iuxta illud Math. xi. Discite a me quia mitis sum etc. Alia est vitiosa et displicens deo. et est qua aliquis appetit similis esse deo in aliquo quo non decet eum. sicut appetere habere dominum super alios: se vindicare de inimicis quia nullus quantuncumque perfectus habere pot iusto dominum super alios a seipso sed qui vocatur a deo tanquam aaron. Uindicta opponitur correctioni: quia vindicta proprie fit recordationis culpe: correctio vero fit gratia correcti vel. s. emendat. Deus vindicat peccata in dampnatis sed non corrigit. ¶ Septima. Similitudo imitabilis et conformitatis virtuosa pot ab omni homine vel angelo appeti: patet quia est grata deo et quia consistit in virtuosis operibus. ¶ Octaua est. Similitudo dei vitiosa imitabilis et conformitatis non potest iuste appeti a nulla creatura quia deo displicet ¶ Nona est. Similitudo dei equalitatis et equiparantie est duplex quedam est omnimoda totalis et est qua aliquis est similis deo totaliter. vt filius in diuinis. Alia est partialis et aliqualis et est illa qua quis est similis deo in aliqua conditione vt habere tantam sciam quantam deus habet. ¶ Decima propositio. Impossibile est creaturam rationalem appetere omnimodam similitudinem equalitatis dei. patet quia si quis appeteret eam faceret vnum figmentum sicut chimeram. quia non appeteret equalitatem dei secundum suas fictiones et debet intelligi de appetitu efficaci et non simplicis complacentie. secundum scotum. ¶ Undecima propositio. Licet similitudo dei equalitatis et equiparantie partialis et aliqualis possit appeti a creatura rationali non tamen ordinate. patet quia creatura pot appetere tantam sciam quantam sicut fortassis appetiuit eua. et sic dicendum est de dominio omni angeli. ¶ Duodecima est. Lucifer appetiuit equalitatem dei conformitatis et intimitatis inordinate tamen quia appetiuit dominari et preesse aliis patet ergo quod non placebat deo. ¶ Decimatertia propositio. Lucifer appetiuit similitudinem dei equalitatis et equiparantie partialem aliqualem deordinatissime tamen patet: quia appetiuit habere excellentiam super alios auctoritate propria quod fuit possibile. Unde duo appetiuit vnum dominum habere super alios. Aliud habere illam auctoritatem propria et independenter et in hoc grauissime peccauit. ¶ Nota quod textus dicit quod lucifer appetiuit omnimodam equalitatem dei hoc debet intelligi secundum scotum appetitu desideratiuo quod idem est cum appetitu simplicis complacentie. Non potuit autem appetere ipsam equalitatem appetitu dei electiuo qui est secundum scotum appetitus efficax. Ex quo patet quod isti doctores idem dicunt tamen alijs verbis. ¶ Nota quod duplex est celum. s. Corporale et sunt celi materiales. Spirituale est duplex quoddam increatum. s. pater filius et spiritus sanctus. et de isto loquebatur lucifer. Aliud creatum quod est quelibet anima habens gratiam vel angelus. Et hoc modo capitur cum dicimus. fiat uoluntas tua sicut in celo et in terra. In celo. i. in bonibus iustis. in terra idest peccatoribus.

Tertio queritur.

Utrum minores angeli peccauerunt peccato superbie. Resolutio questionis stat in propositionibus. ¶ Prima propositio. Inter omnes angelos lucifer fuit perfectior ceteris. Ista propositio quamuis sit multorum et magnorum non tamen videtur probabilis vt patebit infra. ¶ Secunda est. Lucifer etiam fuit maximus in malicia inter omnes malos quia fuit occasio omnium malorum excedit enim omnem creaturam angelicam peccatricem vel humanam in malicia. Uidetur. n. quod fuit multo peior quam antixpus qui erit pessimus hominum: sicut xpus fuit optimus hominum cui contrarius erit antixpus. Nota quod sub qualibet specie in ordine angelorum sunt plures angeli ergo ipse lucifer habebat multos socios equales in natura cum sint eiusdem rationis et ideo non oportet dicere quod ipse fuerit nobilior omnibus angelis essentialiter et in puris naturalibus. Et videtur probabile quod Michael fuerit nobilior eo: quia secundum Anselmum et aliquos doctores cum factum fuit prelium in celo inter malos angelos et bonos et fuit duplex prelium. Primum fuit in voluntatibus. Secundum fuit in resistendo malis etiam propria virtute motiua et naturali qua ipse michael proiecit ipsum luciferum de celo: quemadmodum ei deus potuisset illud per se fecisse. Est tamen probabile quod ipse fecerit mediantibus angelis sanctis. Ita quod ipse Michael expulit virtute propria tanquam ipso fortior et robustior et in puris naturalibus. oportet per hoc dicere quod fuit perfectior in essentia quia potestas motiua naturalis maior consequitur naturam et essentiam prestantiorem et perfectiorem. Ex hoc patet quod lucifer non fuit perfectissimus angelorum in essentia. Respondeo ad questionem. Dicendum quod sicut lucifer peccauit peccato superbie etiam omnes angeli mali peccauerunt superbientes non tamen ita grauiter. Modus quo peccauerunt secundum aliquos fuit quia consenserunt superbie luciferi: et qui consentit superbie est superbus. Iste modus dicendi parum videtur quia verisimile est quod primo appetiuerunt excellentiam propriam et requiem aliquam. Antequam peccarent viderunt in verbo diuino

ad btitudinem

ad beatitudinē se eē creatos quā tñ obtinerēt cum meritis ⁊ q̄ deberent obsequi hoib⁹ quos deus creaturus erat: sed lucifer nolebat habere p meritis nec huire hoibus hoc reputās idignissimū. Et ta lē minores āgeli aliā appetebāt libertatē. Amor ca stus est amor ordinat⁹ qui semp tendit esse sursū ad deū sposū castissimū. Sicut ignis semp tēdit sursum. Amor aūt libidinosus est amor quicunq in ordinatus qui cōtrariat amori casto q: sp icuruat ad creaturā. Itē est amor hōesti qui sp est bonus ⁊ est amor castus. Est ēt amor cōmodi q̄ peccauerūt minores āgeli in appetēdo libertatē sub lucifero.

Quarto queritur.

Utrū peccatū minorum angelor habeat aliquē ordinē ad pctm̄ luciferi: qd̄ ppositio habet tres sēsus. Primus. Utrū peccatū luciferi fuerit grauius pctō minor angelorū. Secūdus. Utr pctm̄ luciferi fuerit causa quare peccauerūt etsi nō peccasset peccassent. Terti⁹. Utr peccatū luciferi fuerit in aliqua mora cōmissū an peccatum minor angelorū. Et est triplex opinio. prima licet peccatū luciferi pcessisset prioritate intētionis nō tamen prioritate causalitatis ⁊ durationis ⁊ oēs in hoc cōcordant. Secūda est. Licet peccatū luciferi pcesserit peccato alior angelor in tentione ⁊ causalitate non tamē tēpore. due prime partes sūt vere sed vltima est falsa. Tertia est doctoris seraphici q̄ peccatum luciferi fuerit prius quā peccata alior angelor ⁊ prioritate intentionis ⁊ causalitatis ⁊ prioritate tēporis: q: fuit grauius ѣm omnes pcessit in tempore: q: ipse lucifer aliquādo solus in peccato fuit q: nō potuit fieri q̄ minores āgeli in eodem instāti viderēt volitionē luciferi ⁊ etiā cōmodū ⁊ deliberarēt peccare ⁊ peccarēt. Precessit ēt causalitate: q: causa occasionis fuit peccator alior. Sicut habet Apocal. xij. Draco traxit terciā partē ⁊c. quod sācti ⁊ magistri exponūt de lucifero. Si traxit ergo aliquo modo pcurauit. Item Joh. viij. dicit. Pater mēdacij ⁊ ipse mēdax. Capit ibi species p genere ѣm glo. scilicet mēdaciū p peccato. ergo videt q̄ fuerit pater peccati. Nota q̄ quilibet āgelus siue bon⁹ siue malus siue pmittat de⁹ ex puris naturalib⁹ potest cognoscere cogitationes ⁊ voluntates nostras cuius sint sub obiecto itellect⁹ nostri. Unde deus nō permittit cōiter sicut deus nō permisit q̄ cognoscerent virginitatē marie. Duplex est deformitas scilȝ nature ⁊ volūtatis. Uoluntatis non est nisi discordia volūtatis creature a voluntate dei pceptiua et ista nō est cognoscibilis aliis ab illo qui talē deformitatē habēt. Nature nō est nisi quedā mōstruositas qua aliquis caret perfectione que debet sibi cōpetere. Peccatū āgeli fuit remissibile vsq ad fmilnum vie sicut peccatū hominis est semp remissibile vsq ad itiās mortis: postea aūt nō est remissibile. Sic dicēdū est de peccato luciferi: ꝗ diu fuit in mora siue in via si penituisset habuisset veniam.

Quinto queritur.

Utrum conuersio minorū angelorū ad deum fuerit virtute nāe vel auxilio gratie. Conuersio theologicalis est duplex quedam entitiua: ⁊ quedā mentalis. Entitiua est totalis trāsitio vnius entitatis in aliam rem. Sicut transitio specierū panis ⁊ vini in sacramento altaris in verum corpus xp̄i que dr̄ totalis ad dr̄iā transitiōis pdicalis qui est partialis ⁊ illa non pōt fieri nisi a deo: ⁊ de ista dr̄ fuisse cōuersa vxor loth ita q̄ corpus fuerit redactū in statuam salis ⁊ hoc ѣm aliquos: nihil ominus deus potuit hoc facere. Alia mentalis siue intellectualis ⁊ est triplex. Pria dr̄ naturalis ⁊ ē qñ mens creature rōnalis ѣm naturam suam est ordinabilis ad deum ⁊ semp tendit ad eum appetitu naturali. Et sic loquebat proculdus qui dicebat q̄ res hñt triplex esse. Unum in sua cā sine deo: aliud in egressum ⁊ aliud in pgressum ⁊ ѣm hoc vtraq res est perfecta qñ reuertitur in suum finem ⁊ ad id vñ egressa est: sicut pȝ in circulo. Scdā cōuersio dr̄ gratiosa siue gratuita qñ mens creature rōnalis coniungit suo pncipio per habituȝ charitatis ⁊ gratie. Et ista est triplex scilicet habitualis: htualis ⁊ actualis. Habitualis fit solūmodo in habitu charitatis ⁊ non in actu. Isto modo dormiens in charitate est conuersus ad deum conuersione. s. habituali. Habitualis ista non fit solum in solo habitu charitatis sed requirit aliquem actum elicitum a charitate qui semper non est cōtinuatus sicut aliquis volens celebrare in pncipio actualiter ⁊c. Actualis consistit tam in habituali q̄ꝫ in actuali actu charitatis ⁊ ista est meritoria. Tertia conuersio mētalis dicitur gloriosa siue beatifica: ⁊ ē diligere deum clare visum ad drīam conuersionis vie. Et super oia ad maiorē expressionē. Auersio est triplex. Quedam habitualis que quidē nūq̄ fuit in actu illo in quo est: tñ bene fuit in alieno supposito ⁊ ista est auersio peccati originalis. Alia est non solum htualis sed ēt actualis pp actū illius auersi precise qui pertransijt in preteritum. Et hoc mō existēs in pctō mortali de quo nō penituit est auersus a deo q: in eo remanet quedā obligatio. Alia est pure actualis ⁊ est inordinata affectio voluntatis qua spernitur bonum incōmutabile ⁊ non dicit quid positiuum sed priuatiuum. Adhuc est duplex auersio quedam formalis ⁊ contraria ⁊ est odio hr̄e deuȝ ⁊ inuidere excellentie eius ⁊ ista est in demonibus sed raro in viatoribus. Alia est virtualis ⁊ est quecūq transgressio facta contra precepta facta non tamen ex ɔtemptu formali ipsius dei ⁊ ista est in oī peccato mortali. Et nota q̄ differunt aliquid facere ex contemptu ⁊ cum contemptu. Illud fit ex contemptu quando contemptus est causa illa q̄ alias non faceret quasi dicēdo ego faciam hoc in despectu vestri ⁊ tunc est maximuȝ peccatum. Illud fit cuȝ contemptu quando aliqs

facit ɔtra preceptū superioꝝ ita tamen ꝙ cōtēptus non est in eā ꝙ hoc facit. Resolutio questionis stat in ppositionibus sequētib⁹. ¶ Prima ppositio. In conuersione actuali vel habituali ad deū attēdit rectitudo seu iustitia creature rationalis. ¶ Scḋa est. Nulla creatura angelica vel humana potest esse recta ⁊ iusta nisi cōuertat ad deum actu vel habitu. Probatio. Nulla creatura pōt dici iusta nisi hēat iustitiam ⁊ recta nisi habeat rectitudinem. sed iustitia creature rationalis est iustitia charitatis p quam opera sunt accepta deo: ergo nulla creatura potest esse iusta nisi habeat iustitiā theologicalem. ¶ Pro quo notandū ꝙ triplex est iustitia. s. innata. acquisita: infusa. ¶ Prima est ipsa volūtas nr̄a vel rectitudo naturalis. ¶ Scḋa potest dici ɋ̄cūq; virtus moralis p quā possum⁹ recte agere. ⁊ hoc modo iustitia est virt⁹ cōmunis. ¶ Infusa est ista iustitia theologicalis que noiat charitas ⁊ est decor oīuz virtutū ⁊ ē sufficiēs ad btitudinē. ¶ Tertia ppō est quēadmodū duplex est rectitudo nature itellectualis. ita duplex est ɔuersio creature rōnalis scilz nature istitute naturalis: ⁊ meritoria siue gratuita: qñ. s. āgeli cōuersi sunt ad deū ēt sine adiutorio grē regratiādo de suis naturalibus: ⁊ tūc non fuit cōuersio nisi inchoatiua ⁊ informis. licet merentur sibi dari charitatē de cōgruo. Et postq̄ habuerūt illā: deū dilexerūt meritorie de cōdigno Inceperūt ergo cōuersionē sui ad deuz virtute nature ita ꝙ nō habuerūt preueniētē. Nota ꝙ gratia dr̄ preueniēs que est cā act⁹ sequētis. Sequēs qñ sequit actū pcedētē. Dicit operans qñ cooperat ad eliciendū actum meritoriuz. Iustificare est de non iusto facere iustū: ad maiorē declarationē notādū ꝙ non: potest capi tribus modis. Uno modo pure negatiue. Alio modo priuatiue. Tertio modo contrarie. ¶ Primo modo non iustū est ꝙ nō habet iustitiā nec aptū natū est hēre iustitiā. Hoc modo lapis est nō iustus. ¶ Secūdo modo est ꝙ nō habet iustitiā actu tñ est aptū natū habere illam. Sic ergo āgeli creati in puris naturalibus fuerūt nō iusti priuatiue. ¶ Tertio modo est quod nō solū caret iustitia sz ēt habet peccatū mortale quod quidez est contrariū iustitie infuse ſm diuinā ordinationez. Dupliciter pōt capi iustificare. Uno modo idē est qḋ facere iustū de non iusto priuatiue. Alio modo facere iustū de non iusto ɔtrarie. i. de impio facere pium. Et hoc modo āgeli boni nō fuerūt iustificati. Nota ꝙ triplex est dilectio dei. s. cōcupiscētie amicicie ⁊ obediētie. ¶ Dilectio concupiscētie est qua volūtas nāliter diligit deū inq̄ztū est beatitās. quelibet eniz nā diligit cōmodū sui ⁊ hoc nāliter: ista dilectio potuit eē ⁊ fuit in āgelis an̄q̄ haberēt gratiā. ¶ Dilectio amicicie fit a volūtate electiua ⁊ deliberatiua ⁊ hec fuit in āgelis inchoatiue ⁊ est q̄ qs optat deo honorē ⁊ glīā electiue ⁊ deliberatiue. ¶ Dilectio obediētie ē qua i obsequiuz diuinum captiuat ipa voluntas tota: ⁊ hec dilectio est a gratia vt in religiosis qui offerunt se deo per professionem.

Sexto queritur. Utrum in eoꝝ cōuersione meritum sequat premiū. Diffinitio meritū est actus libere a voluntate elicitus vel iperatus: deo specialiter acceptus. s. tanq̄ dignus premio pro eo reddēdo. Et ponit actus loco generis ⁊c. ad driaz. Nota ꝙ duplex est acceptatio dei. s. gñalis ⁊ specialis. ¶ Prima est qua deus acceptat oēm entitatē ſm gradus sue bonitatis ipam producēdo cōseruādo ⁊ ad se finaliter ordinando. Et ista nō est ad ppositū. Acceptatio dei specialis est duplex. Quedā habitualis qua deus acceptat creaturam intellectualē ad vitā eternā tanq̄ gratam amicā ⁊ sibi carā: ⁊ tali nō curat de bobus. Alia est actualis qua aliqḋ libere elicitū ⁊ imperatū a volūtate creata acceptat a deo tāq̄ dignum premio pro tali opere retribuēdo ⁊ sic acceptat oē opus qḋ fcm̄ est ex charitate. Acceptat ēt opus bonū q̄zuis nō ex charitate elicitū sed non nisi ad tpale. ¶ Prima ppositio. Nō oīs actus est meritorius. ¶ Secūda ppō. Omne meritū est actus quia in diffinitione meriti ponit actus. ¶ Tertia ppō. Nulla obmissio mali vt obmissio precise dicitur meritū quia talis obmissio vt sic nō est act⁹ sed priuatio eius. ¶ Quarta ppō. Nullus pōt mereri nisi agendo vel operando actualiter: patet qa oē meritū est actus. ergo mereri est agere pz per locū cōiugatis. ¶ Correlarium. Nullus meret precise obmittendo. Si dicat cōtra predicta ꝙ omnis obseruās precepta dei ex charitate meretur sed aliquis pōt seruare aliqua precepta dei solū obmittēdo ex charitate: vt patet de preceptis negatiuis ergo ⁊c. ¶ Respōdeo. Dicendū ꝙ maior est vera: sz minor est nō vera. Sed non sufficit sola obmissio: qr lapis vel puerulus nō occidit nec mechat nec tn̄ meretur: sed opz habere actionem positiuā vtpote nolle mechari vel occidere ⁊ nolle est act⁹. ergo ⁊c. Sed dicas ꝙ nullus laudat ab ecclesia de aliq̄ tanq̄ de merito nisi sit meritū: sed ecclesia laudat sanctos de obmissione actus prohibiti tanq̄ de merito vt patet cum dr̄ abstinens se ab omni opere malo ⁊c. Dicendū ꝙ illud propter quod laudant sancti nō est sola negatio actus positiui quo sancti habuerūt nolle respectu malorū pp deum. Et si dicas sola obmissio actus boni pōt esse demeritum. ergo sola obmissio actus prohibiti potest esse merituz. patet a simili: qa deus nō est pronior ad puniendū q̄ ad remunerandū. Aliqui dicūt ꝙ antecedēs est falsum: quia nullus demeretur per solā obmissionem: ſm alios: qr nunq̄ est obmissio sine actu positiuo alicuius amoris inordinati: qr nullus obmittit aliquid facere nisi qr amat aliqd qḋ nō debet sz doc. seraphicum qui videtur esse illius opinionis. Scḋm alios rn̄detur ꝙ antecedēs est verū: sed ɔña est falsa: qa facilius est demereri q̄ mereri sicut facilius aliquid destruitur q̄ construitur. ¶ Prima ppō.

propō. Nullus actus potest dici meritorius nisi sit
libere elicitus vel imperatus a volūtate: quia nul/
lus actus potest esse laudabilis nisi sit libere vt su/
pra. Unde secundo ethicoꝝ. In his que sunt nobis
a natura nec laudamur nec vituperamur. ¶ Se/
cunda propō. Meritum formaliter seu esse merito
rium addit super actū qui dr̄ meritorius duplicē
relationē. Prima est ipsius actus acceptati ad diui
nam voluntatē acceptabilē. Alia est ipsius actꝰ rela
tio ad illud bonum ad quod acceptat tanq̄ ad pre
miū pro eo reddēdū. ¶ Tertia ppō. Meritū dicit
formaliter duplicē relationē rōnis quedā dr̄ cōtin
genter de actu ⁊ per accidēs: ⁊ potest separari ab il
lo. patet prima pars: quia illa relatio est causata p
actū voluntatis diuine collatiuū: ⁊ deus acceptat
cōtingenter actus nr̄os. ¶ Secūda pars patet: q̄a
ista est ꝯtingēs volitudo qua volo dare elemosynā
quia eadē operatio pōt esse meritoria simul ꝫ non
aliq̄d simul. ¶ Quarta ppō. Nullus actus ex na/
tura sua quātūcunq; cōformis recte rationi ⁊ quā/
tūcunq; bonus est meritorius neq; eēntialr neq;
necessario. patet quia tota rō meriti prouenit ex so
la acceptatiōe diuina loquēdo de merito cōdigni.
¶ Quinta ppō. Nulla est ꝯdignitas ex natura rei
formaliter existens in actibus elicitis libere a cr.a.
tura ratiōali ad vitā eternā vt patet ex supradictis.
Et nota ꝙ de rigore iustitie nō debetur merito tem
porale nisi premiū tpale. ¶ Correlarium est ꝙ ac/
tus nostri eliciti ſm inclinationē charitatis sint di
gni ⁊ meritorij vite eterne solum est ex ineffabili li
beralitate ⁊ misericordia dei qui talē actū dignat
reputare dignū vita eterna. Et hoc adhuc sub con/
ditione. s. si operans perseuerauerit in charitate vs
q; ad mortē inclusiue. ¶ Nota ꝙ meritum non at
tenditur in multis operibus exterioribꝰ: sed ex fer
uore ⁊ amore quo fit illud opus. Meritū principa
liter attendit in actu volūtatis intenso. ¶ Duplex
est adhuc meritum. s. condigni ⁊ cōgrui. Meritū
de condigno est aliquod opus libere elicitū vel im/
peratū a voluntate informata charitate ⁊ ſm incli/
nationē charitatis. Nō enim omne opus elicitum
vel imperatum a voluntate informata charitate est
meritoriū sed hoc oportet ꝙ fiat ſm inclinationē
charitatis. i. ꝙ producatur particulariter a charita
te effectiue. Meritum de congruo est opus libere
perfectum a voluntate regulata secundum rectum
dictamen rationis. Licet non sit informata chari/
tate. Nunquam enim aliquod opus est meritori/
um de congruo nisi sit bonum moraliter quod fit
quando opus est secundum rectum dictamen ra/
tiōis. Et nota ꝙ omnis virtuosus actus moraliter
factus ab homine existente in charitate est merito/
rius de condigno. Si autem non sit in charitate est
meritorius de congruo scilicet bonorum tempora
lium est etiam dispositiue meritorius vite eterne:
quia est meritorius de congruo gratie. Non tamē
dicendum est ꝙ talis actus sit meritorius vite eter
ne etiam de congruo: sed solum gratie. Resolutio
stat. ¶ Prima propositio est. Quod nullus actus
factus est meritorius nisi sit elicitus a voluntate in
formata charitate. Ex hoc sequitur Correlarium ꝙ
pagani non merentur ex suis operibus bonis de
genere. ¶ Secunda propositio. Ad hoc ꝙ opus
sit meritorium requiritur ꝙ fiat ab habente charita/
tem ⁊ secundum inclinationem charitatis. Que/
dam alia propositio de merito congrui est talis.
¶ Nullum opus est meritorium de congruo nisi
sit opus bonum ⁊ virtuosum moraliter. Ex quo se/
quitur Correlarium ꝙ actus indifferens vel vicio
sus non potest esse meritorius. ¶ Secunda. Om
nis actus bonus ⁊ virtuosus factus ab homine ex
istente in charitate est meritorius vite eterne de
congruo. ¶ Tertia propositio. Omnis actus bo/
nus ⁊ virtuosus factus ab homine existente si/
ne charitate potest esse meritorius de congruo.
¶ Quarta propositio. Licet ista opera de congruo
non mereantur vitam eternam: merentur tamen
retributionem temporalem. disponunt etiam de
congruo ad gratiam. vt patet de Cornelio ⁊ ali/
is ⁊ cetera. ¶ Premium beatorum est duplex scili
cet essentiale aliud est accidentale. ¶ Essentiale
premium nihil aliud est quam clara visio dei: ⁊ ip
sa fruitio sequens: ⁊ hoc premium a nullo vnquā
habebitur nisi mereatur illud merito condigno
proprio vel alieno: sicut paruuli saluantur merito
passionis christi: quod meritum fuit de condigno.
Et quia angeli nihil receperunt de merito christi.
Ideo oportuit eos mereri gloriam merito pro/
prio ¶ Premium accidentale est quoddam gau/
dium accidentale quod habent beati preter pre/
mium essentiale. ⁊ sic angelus habet gaudium ac/
cidentale ⁊ de penitentia peccatoris. Hoc autem
gaudio priuatur cum ille quem custodit in pecca/
tum cadit non tamen tristatur: quia dicitur septi/
mo ethicorum. Quod delectatio vehemens expel
lit omnem tristitiam. Nedum perfectam immo
minimam. Et nota ꝙ omnis aureola est premium
accidentale sed non econuerso: ita ꝙ gaudium ac/
cidentale est superius. ¶ Aureola sic diffinitur.
Est quoddam gaudium accidentale in beatis pro/
pter excellentem modum victorie super aliquem
aduersarium salutis: vt scilicet contra mundum·
carnem vel demonem. Ita ꝙ aureola virginum
est gaudium quoddam de virginitate propter ex/
cellentem modum victorie supra carnem de hoc
scilicet ꝙ nunquam habuerunt experientiam de/
lectationis carnalis ⁊c ⁊ sic de alijs. Gaudium er/
go accidentale quod habet angelus de salute quē
custodit non dicitur aureola. questio non intel/
ligitur nisi de premio merito. ¶ Respondeo se/
cundum doctores. ¶ Dicendum ꝙ meritum an/
gelorum precessit premium ipsorum non tamē tē/

pore nec duratione: sed solū natura. Ita ꝙ simul si multate tp̄is habuerūt grām ⁊ gliam: precessit aūt gratia ⁊ meritū premiū siue gl̃iaꝫ: tanq̄ dispositio quedā ad gloriā: ⁊ grā cū inuenit motū liberi arbitrij ordinatū fecit meritū ⁊ pensat meritū ſm quātitatē gratie: nō ſm multitudinē operū. Et nota de attritiōe que quidē nō est meritoria nisi de ꝯgruo adueniente aūt grā facit illō meritū attritionis eē meritū de cōdigno ⁊ vocat cōtritio. Opinio magistri sniaruꝫ ab oībus nō tenet. Opinio scoti ⁊ modernoꝝ. Est ꝙ meritū angeloꝝ p̄cessit nō solū nature sed et tp̄e premiū. In statu aūt p̄mordiali angeloꝝ fuerūt quatuor morule. ¶ In prima fuerunt creati in puris naturalibus: secludēdo charitateꝫ. ¶ In secūda erant oēs vniformes. ¶ In tertia dedit oībus grāꝫ. In qua boni remāserunt in gratia ⁊ ex illa merebant. Alij aūt corruerūt. Et hec mora nō fuit īdiuisibilis qa boni restiterūt malis: ⁊ mali multa peccata perpetrauerunt. Et boni multa habuerūt merita. Illud autem tp̄s nō fuit tp̄s nisi large. ¶ In quarta mora fuit terminus vie l qua boni receperūt gloriā ⁊ mali corruerūt de celo: in istū aerē caliginosum. Hec opinio videt ꝓbabilior. Et nota ſm Bonauē. ꝙ gloria dat ſm quātitateꝫ grē nō aūt ſm multitudinē operū. Scotus dicit oppositū ꝙ gloria dat ſm multitudinē operū: qa nusq̄ hr̄ in scripturis ꝙ deus sit redditurus vnicuiq̄ ſꝫ grām habitam: sed ſm merita vel opera sua. Unū aūt meritū intēsuꝫ p̄ualet multis meritis remissis.

¶ Propositio a Scoto. Melior ē vnus bonus actus intensus a volūtate q̄ mille remissi. Sicut aliqs daret elemosynā vnā ex maximo feruore ⁊ charitate plus meret q̄ alter dās mille elemosynas ex volūtate remissa ⁊ tepida. qa deus nō pensat quantū sed ex quāto. Angeli aūt dilexerūt deū tanto feruore ⁊ charitate ꝙ illa dilectio sic intensa p̄cellit in acceptatione diuina forte mille actus diligēdi deū remissi ⁊ tepidi. Et nota ꝙ plura merita potest itelligi dupliciter. Uno modo intensiue ⁊ sic angelus plus meruit q̄ homo. Alio modo extēsiue: ⁊ sic homines bene possunt plus mereri.

Circa sextam distinctionem querit. Quid est ordo angelicus. Et quot sunt ordines angelorū. Et quō distinguunt. Et primo querit. Utrum lucifer fuit de supremo ordine. ¶ Notandū ꝙ ordo vt est ad ꝓpositum. s. angelicus ſm magrm. di. ix. ⁊ Gregoriūm. Est multitudo celestiū spirituū qui inter se aliquo munere grē similant sicut in naturaliū donorū participatione cōueniūt. In ista descriptione sūt tres particule. ¶ Prima tangit fundamētū ordinum qui est multitudo celestiū spirituū. ¶ Secūda tangit cōplementū que est qui inter se aliquo munere gratie similat. ¶ Tertia particula denotat dispositionē mediā inter fundamētū ⁊ cōplementū que ē sicut in naturaliū donoꝝ participatione cōueniūt.

¶ Sciēdū ꝙ sunt tres ternarij ordinū in angelis. ¶ Primus ē seraphin cherubin throni. Et iste ternarius facit primā hierarchiā que gerit typū cōtemplationis. Sunt. n. in nobis tres potentie. s. intelligentia memoria ⁊ volūtas. Throni gerūt typū memorie: qa ipse requiescit in eis sicut obiectum requiescit in memoria vel per se si assit vel per aliquod representatiuū. Cherubin tenēt typū intelligentie qa interpretat plenitudo scientie. Seraphin quasi incēdentes charitatē gerunt typum voluntatis in qua proprie residet charitas. Sunt ergo throni in curia celesti quasi cubicularij dei. Cherubin quasi cōsiliarij sunt. Seraphin quasi assessorij vel accessorij. ¶ Secūdus ternarius ordinū sunt dn̄ationes virtutes ⁊ potestates. Et facit secūdā hierarchiā: ⁊ hi ordines distinguunt penes vitā actiuā ⁊ administratiuā. Licet. n. deus sapiētissimus posset ⁊ sciret totū vniuersū per se regere imediate: voluit tn̄ ipsum regere per angelos ⁊ inde est ꝙ cuilibet corporum celestium est datus angelus. ⁊ sic de alijs. vt infra patebit. Dn̄ationes habent dare sentētiaꝫ de regimine vniuersi. Uirtutes vero remouēt impedimenta ⁊ resistūt malis spiritibus. Potestates aūt exequunt sententiā predictā. Dn̄ationes tenēt locum dn̄orum regularium. Et virtutes tenent locum principum militie. Et potestates sūt q̄si iudices exequentes. Et nota ꝙ iste ternarius sic ordinatus est in illa patrie celestis curia per quandā similitudinē ad curias vite p̄ntis. ¶ Tertius ternarius ordinū sunt principatus archāgeli ⁊ angeli. Et hi tres etiam differunt penes vitam actiuam magis coartatam q̄ in secundo ternario: in quo fit sermo de vita actiua in generali. In isto autem principatus presidēt vni toti regno: ita ꝙ quodlibꝫ regnū habet vnū particularē angelum de isto ordine. Archangeli presunt alicui parti alicuius regni ⁊ probabile est ꝙ quilibet episcopatus habet vnū archāgelū qui hꝫ solū curā totius cōmunitatis nō vnius singularis hominis. Angeli vero presunt particularibus personis singuli singulis. Principatus ergo sunt quasi prepositi. Archangeli quasi balius. ⁊ angeli quasi milites particulares. ¶ Qn̄ ergo q̄ritur de quo ordine fuit lucifer: nō ꝙ fuerit i aliquo ordine completiue sed solū dispositiue. Dicenduꝫ ꝙ cum lucifer fuerit multū excellens in puris naturalibus et pre ceteris si stetisset in supremo ordine fuisset collocatus: ꝙ autem fuerit multuꝫ excellens in puris naturalibus habetur in multis passibus sacre scripture. Et nulli dubiuꝫ ꝙ si p̄celluerit ceteros angelos in puris naturalibus fuisset supremus primi ordinis si non peccasset. Et ꝙ excelluerit videtur per illud Job. xl. Ipse principium viarum dei. si non ordine nature ꝗ ordine dignitatis.

Queritur secundo. Utrum minores angeli fuerūt de omnibus ordinibꝰ. Nota ꝙ Aug. dicit ⁊ Bonauē. allegat in ista questiōe i solutione

in solutione cuiusdã argumẽti. Or cõsideratio angeli in peccãdo fuit ↄtrario modo cõsiderationi cẽturiõis qui dixit Mat. viij. Ego sum hõ sub ptãte ↄstitutus ⁊ habeo sub me milites. Econtrario lucifer primo lucifer consideravit milites ⁊ ministros sibi subditos. Ideo elevatus est in superbiam. Ille tñ centurio recognovit se habere superiorem scilicet xp̃m qñ dixit. Non sum dignus. Ideo sicut fuit humillimus capitaneus. Sic iste fuit capitaneus superbissimus. ¶ Nota etiã aliã solutionem ultimi argumẽti qñ dicit. Qd est incredibile ꝙ deꝰ nobilissimã creaturã suã sic perire pmitteret. Dicẽdũ vt ait bonaventura ꝙ mira in hoc dei iustitia ostẽditur qui tñ servat iustitiã vt ordinem institutum nullomõ īfrigat: tñ odit peccatũ ut pctm̃ ipʒ quos reprimit abyciat. Unde credo ꝙ tã spectãdũ monstrum divine severitatis in angelo nobilissimo ⁊ p̱mo homine quorũ utrunqꝫ pro manibus plasmavit ⁊ decoravit deus infirmis nobis apposuit ⁊ ostẽdit vt addiscamus ꝙtum deus odit pctũm ⁊ maxime supbiã qua etiã vnõ motu cordis nobilissima creaturarũ oĩum eternaliter ⁊ sine spe venie est dãnata. Et pro uno esu pomi ⁊ ipse adã ⁊ tota posteritas usqꝫ ad finẽ mundi est mortalitati ⁊ multiplici penalitati subiecta: ⁊ nisi dominus reliquisset nobis semẽ quasi sodoma fuissemus. Et his efficacissimũ argumẽtũ relinquit ꝙ horrendũ est īcidere in manus dei viuẽtis. Hebreoꝝ. x. Quia si deus non pepercit angelo superbienti quid erit de vilissimo cinere in alto se extollenti cũ iacere debeat in cinere ⁊ cilicio imo in ipso sterquilinio. ¶ Queritur ꝗ̃ quo ordine prolapsi sunt minores angeli. Respondeo ꝙ sancti dicũt ⁊ accipiunt in scriptura de omnibus ordinibus aliqui prolapsi sunt. Et hoc expsse dicit hugo. ⁊ etiã gregorius in omelia quadã. Et ratio persuadet. Cũ enim de supremo ordĩe aliqui avulsi sint vt Lucifer credendum est multo fortius ꝙ de omnibus alijs ordinibus.

Queritur tertio

ↄsequenter. In qd ceciderũt. Utrũ in infernum? Quantũ ad locũ infernus est duplex. qdem localis: quidem penalis. Localis est quidã locus teterrimus ⁊ horrendissimus spurcissimus nephandissimus: ⁊ immundissimus. Sicut enĩ deꝰ ex pĳssima sua misericordia preparavit locũ quendã amenissimũ: clarissimũ iocũdissimũ pulcherrimũ ⁊ altissimũ electis suis. Ita ex severitate sue iustitie paravit locũ turpissimũ nephandissimũ ⁊c. veluti carcerẽ perpetuũ puniẽdis trãsgressoribus mãdatorũ suorũ ⁊ est infernus localis. Infernꝰ aũt penalis e ipsũ infernale supplicũ quo puniũtur ⁊ cruciant impij ⁊ peccatores. Unũ inqꝫ infernale suppliciũ aggregatũ ex multis cruciatibꝰ ⁊ doloribꝰ ⁊ hoc mõ sunt tot inferna quot sunt pene in inferno locali ⁊ hũc infernũ portãt secũ dãnati quocunqꝫ pergũt. Infernus localis quidẽ est qui dicit locus dãnatorum qui decedũt in pcõ mortali ⁊ nõ egerunt penitentiã. Iste infernus impioꝝ sic describitur. Est quidẽ locus subterraneus existens in cẽtro terre in quo qui existũt carent visione dei ⁊ grã dei ⁊ multiplici ⁊ acerbissima pena torquent sensitiva ⁊ affliguntur. Et nota ꝙ tot mala possunt attribui iferno impioꝝ quot bona attribuunt celo empyreo quod est paradisus btõrũ: qa si nec oculus vidit nec auris audivit nec in cor hois ascendit. pme Cor. ij. Infernus pueroꝝ est secũdus locus subterraneus positus supra locũ dãnatorũ in quo existentes carẽt visione dei ⁊ grã: nõ tñ puniunt pena sensitiva ⁊ de his duobꝰ dr in iferno nulla est redẽptio. Nota ꝙ geometre dicũt ꝙ ifernus distat a superficie terre. tria mille milia. ccxlv. Et est directe vt fert sub paradiso terrestri. Infernus aũt localis qui dr purgatoriũ est locus subterraneus positus supra limbũ pueroꝝ in quo positi carẽt visione dei hñt tñ grãm qua nõ obstante puniunt penis sensitivis ⁊ doloribus magnis ad tps tñ a quibꝰ liberãtur peracta pnĩa. ¶ Limbus aũt pr̃um est quidem locus subterraneꝰ supra purgatoriũ positus i quo existẽtes carẽt visione dei: sed nõ grã dei: sunt autẽ absqꝫ oi pena sensus afflictiva: est tñ modo vacuꝰ. Et nota ꝙ est valde pbabile ꝙ xp̃s postqꝫ reddidit spm̃ in cruce descẽdit nõ solũ ad limbũ pr̃um: sʒ ẽt ad purgatoriũ. ¶ Nota. Si enim latro pp̱ vnum verbũ devotionis liberatꝰ ab oi culpa ⁊ pena virtute passionis xp̃i ꝙtomagis ⁊c̃. Itẽ bñ cõcordat articulis fidei. s. quod dr̃: Descẽdit ad iferna. ꝗ ad plura nõ aũt ad isernũ impioꝝ neqꝫ pueroꝝ ꝗ ad limbũ pr̃m ⁊ purgatoriũ. Et ita tũc spoliavit purgatorium ex toto: ⁊ hoc pp̱ abundãtissimã indulgẽtiaʒ que fuit effusa super genus humanum merito passionis xp̃i qui illo die fuit oblatus summe maiestati. Rñsio doctoris seraphici ad qõnem dicendũ ꝙ locus demonũ post lapsum nõ est locus subterraneꝰ quẽ infernum vocamus sed est aer caliginosus in quo generaliter multitudo demonum habitat. ⁊ hoc usqꝫ ad diem iudicij. Eph. secundo.

Quarto queritur

Utrũ aũt aliq demonum sint in infernum ꝟ ego nescio nec invenio a sctis determinatũ: tñ credit ⁊ dr a multis doc. ꝙ ipse lucifer sit religatꝰ a tpe passionis xp̃i: solvẽdus tpe antixp̃i vel circa. ⁊ ꝙ etiã aliq demones descẽdũt ad torquẽdas animas sm̃ ꝙ sunt iter se deputata maledictionis officia. Et nota ꝙ aer hʒ tria itersticia. Supmũ qd dr ether ⁊ est ps aeris vicina ⁊ ↄtigua spere ignis calidissima ⁊ subtilissima idõ inhitabilis. Infimũ intersticiũ ẽ ps aeris cõtigua terre vbi fumus ⁊ tpat pp̱ reflectionẽ solis. Mediũ interstitiũ est media pars aeris obscura ⁊ tenebrosa vbi fiunt tonitrua coruscationes ⁊ alie impressiones methaurice quibus demones frequẽter imiscent se ⁊ causant i eis effectus mirabiles qui nõ possunt fieri pure naturaliter: eo quo fiunt a demonibꝰ applicative tamẽ. Rõ aũt quare sunt in hoc aere est pp̱ humanũ ex-

ercitium sicut enim dicit Augustin⁹. Nunq̃ deus quos presciebat futuros malos eos fecisset nisi pariter nosset quibus bonoꝝ vsibus eos accómodaret. Vñ diuina dispositio hoc exegit vt etiá preuaricantibus angelis obsequiú quodámodo electorum trahat ⁊ eliciat. Scit enim bene vti malorum prauis voluptatibus ⁊ idō eos nō detrusit in infernum sed locū aptū dedit eis: tū q̃ntū ad statū peccati: tū q̃ntum ad locū exercitij siue belli. Aer enim caliginosus pp caliginē cōuenit tenebrositati culpe sed propter mobilitatem ⁊ subtilitatē conuenit velocitati angelice. Unde Gregorius dicit ꝙ frequenter circa nos volant sicut musce.

Quinto queritur.

Utrꝫ sit in inferno redēptio. Rñdeo. In inferno nulla est redēptio. Si dicat contra de traiano q̄ fuerit liberat⁹ ab iferno. ꝗ ⁊c̄. Rñdeo Aliqui doctores dicunt ꝙ non fuerit in inferno locali: sed deus ipsum posuerat in aliquo loco vbi puniebat preuidēs orones gregorij pape ⁊c̄. Tamen potest dici ꝙ nō est incōueniēs ꝙ fuerit in inferno ⁊ ab eo liberatus. Et illud dictū ecclesie in inferno nulla est redēptio debet itelligi de lege cōi vel post diē iudicij vel ſm alios. Aliqui sunt in inferno conditionaliter. alij autē absolute ⁊ de istis vltimis pt intelligi dictum predictuꝫ. Et probabile est ꝙ multi fuerunt in inferno damnatorum etiam ⁊ dānati qui tamen fuerūt liberati vt patet de illis quos suscitauerunt apostoli ⁊ alij sancti quoꝝ multi exigētibus peccatis erāt cōdēnati. vt patet de illo quem suscitauit beatus ioānes euangelista. Et de multis alijs qui erant damnati quos de⁹ miraculose ⁊ preter solitū morē sue iustitie liberauit ⁊ saluauit.

Queritur sexto.

Utrū demones ceciderūt in infernale suppliciū. i. vtrū crucianī supplicio īfernali. scꝫ pena ignis. vtrū semp portent secū ignez suū. Rñdeo ꝙ dmones nō affligunt pena ignis nec habēt tormēta sibi debita sed pena eoꝝ differt vsq₃ ad iudiciū vt nos exerceitēt. In hoc ēt relucet misericordia dei que sustinet vasa ire apta in interitū in multa patiētia vsq₃ ad diē quo retribuet oībus ſm factū adinuentionū suaꝝ. Pōt etiā ꝓbabiliter dici ſꝫ stephanū bruleser. Q̄d iā demones affligunt pena ignis nō hn̄do in corpora sibi inseparabiliter vnita vt dicit quedā opinio alia. Ignis aūt materialis qñ est approximatus corpori aīato sēsibili: aīa sensitiua hꝫ duplicē actionē. Unā intētionalē ⁊ equocā. aliam realē ⁊ vniuocā. Causat aūt ignis vniuoce in corpore sensibili calorē. Ignis autē approximatus potētie apprehēsiue tāq₃ obiectū disponēs tm̄ in potētia sensitiua tristitiā ⁊ dolorē. Et nisi ista intētionalis eēt nunq̃ ignis affligeret corp⁹ sensibile q̃uis ipsum destrueret sicut facit in ligno: sed illa actio intētionalis qua ignis in potentiā sensitiuam vel intellectiuam requirit ad causandū tristitiam ⁊ ēt sufficit sine actione reali: ⁊ ista sola affligunt demones ⁊ aīe etiā: ⁊ ita demones hñt semp ab initio sui casus cognitionē actualem ignis nō per pñtiā realem ignis: sed sufficit spēs intellectiua ipsius ignis. nec pñt cogitare vel itelligere aliud ab igne. ⁊ hoc modo cupiūt vehemēter. s. itelligere alia ab igne ⁊ pp illam voluntatē vehemēter affligunt: ⁊ lꝫ aliud cogitent non tamē ita intense sicut ignem: nec ita libere sicut volūt. ¶ Utrū iter demones sit ordinū distinctio. Resolutio q̄ōis stat in vna distinctiōe. ¶ Distinctio est triplex stat⁹ angelorū. s. glorie. nature īstitute ⁊ nature lapse. Status glorie angeloꝝ est status btitudinis ipsoruꝫ in quo vident clare deū. Et sic dico duas propōnes.

¶ Prima est. Angeli sancti licet non fuerunt semper in tali statu: in ipso tñ statu semper ⁊ in eternū permanebūt. ¶ Scd̄a ꝓpō. Demones nunq̃ fuerūt in statu glie: nec nunq̃ erunt: pꝫ q: nunq̃ viderūt deū clare ⁊ ibunt in ignē eternū. ¶ Status nature institute. Est ille status in quo angeli fuerunt creati: iste status fuit status vie ⁊ in h̄ fuerūt demones. ¶ Status nature lapse. Est status in quo sūt lapsi post pcm̄. ¶ In statu nature institute nullum fuit pcm̄. ſm istos tres status pono tres ꝓpōnes.

¶ Prima ē. ꝙ in angelis btis quātū ad statū glie ponēda est distinctio ordinū ꝑfectissima ⁊ cōpletissima. pꝫ q: distictio ordinū cōplet̄ ꝑ gratiā. ¶ Secunda ꝓpō. In angelis q̃ntum ad statū nature istitute ponēda est distinctio ordinū lꝫ impfecta: pꝫ q: ordo inchoat̄ a natura ſm diuersitatē donoꝝ naturaliū: sed cōplet̄ per grām. ¶ Tertia ꝓpō. ꝙ i angelis malis q̃tuꝫ ad statū nature lapse ponēda est distinctio ordinū lꝫ impfecta ⁊ puersa: pꝫ q: in demonibus permanserūt naturalia itegra ⁊ ab ipsis inchoat̄ distinctio ordinū. Est aūt in ipsis puersus ordo: q: qui grauius peccauit deberet oībus subesse: sed ecōtrario ipse est rex super oēs filios superbie. Job. xlj. In demonibus licet posset dici ordo non tñ hierarchia: q: hierarchia ē sacer ⁊ sctūs principatus. ¶ Querit̄ vtrū iter malos angelos sit ꝑlatio. Rñdeo ꝙ prelatio capit̄ primo mō formaliter ⁊ quidditatiue. Et ē ordo supioritatis ꝑsone ꝑsidentis ad ꝑsonas sibi subiacētes. Prima ꝓpō ē. ꝙ in diuinis ad intra nulla est ꝑlatio. pꝫ q: in diuinis nulla ꝑsona presidet aut subiacet alteri ſꝫ sunt eq̄les loquendo de diuina natura. ¶ Scd̄a ꝓpō. In deo ad extra est suprema ⁊ prima ⁊ sūma prelatio pꝫ q: presidet oībus creaturis. ¶ Tertia ꝓpō. In brutis aīalibus nulla est ꝑlatio q: in brutis nō sunt persone. ergo ⁊c̄. ¶ Quarta ꝓpō. Pastor gregis vel custos porcoꝝ nō ē prelatus respectu eoꝝ: pꝫ q: non hꝫ personas subiectas. ¶ Quinta ꝓpō. Post diem iudicij nulla erit prelatio in creaturis pꝫ per aplm̄. Naꝫ euacuabit oēm principatū ⁊ dominationē. Ex quo sequit̄ sexta ꝓpō. ꝙ post diē iudicij solus deus erit prelatus. ¶ Septima propō: Prelatio non dat relationē aliquā realem ex natura rei existentē in eo qui dr̄ prelatus: sed soluꝫ dat relationē

relationē rōnis. pꝫ qꝛ cū quis eligit in prelatū nihil sibi reale additur p illam relationem: sed voluntas dei vel hoīs facit illam relationē rōnis que est platio. Scđo capitur platio materialiter ⁊ applicatiue. Et sic prelatio est quedam pmotio qua aliquis pmouetur i prelatū iure legitimo facta qn̄ fit ex electione. Aduertendum ꝙ aliqui presunt alijs ex iusticia. vt qui legitime eligunt vel pponūtur alijs talis platio est a deo. Et de hac loquit apostolꝰ. Ois ptās a deo est. Et q ptāti resistit deo resistit. Alij presunt ex astutia vt ambitiosi qui per phas ⁊ nephas pcurāt suas electiones. Alij presunt ex violētia vt plati intrusi. Ista platio ex astutia vel violētia pōt dupl'r ɔsiderari. Uno mō ꝗ̄tū ad subditos ⁊ sic est iusta ⁊ ex deo qꝛ deus approbat ⁊ acceptat pp pctā subditoꝝ. Alio mō talis platio ꝗ̄tū ad volūtatem psidētis est. ⁊ sic deus nō acceptat nec a deo est nisi pmissiue nō effectiue. pꝫ qꝛ est ex voluntate mala et puersa. vn̄ ppha. Ipsi regnauerūt ⁊ nō ex me: principes extiterūt ⁊ nō cognoui. Un̄ hugo de nouo castro dicit ꝙ ambitiosi in ordie plationē affectātes peccāt mortal'r. 3ꝰ mō capit platio vsual'r ⁊ executiue. ⁊ sic platio nihil aliud ē ꝗ̄ ipꝫ exercitiū vel executio quā tenet platꝰ exequēdo suū officiū ⁊ hec pt eē a deo vł nō. 4ꝰ mō platio sūitur ⁊ acq̄sitiue ē modus pueniēdi ad ipsam prelationē. Et hec silr pōt eē a deo vel a diabolo. Itēꝝ duplex est prelatio scꝫ prelatio de iure ⁊ est aliqua auctoritas ad imperādum aliqua sm deum ⁊ ɔscientiā. Et pono ppōnē ꝙ inter demones nulla est prelatio de iure: qꝛ nihil imperāt sm deuꝫ ⁊ ɔscientiā. Prelatio de facto est aliqua auctoritas vsurpata ab aliquo p phas ⁊ nephas. Hoc modo pono vnā propositionē. ¶ Prima inter demones est prelatio de facto ⁊ nō de iure. Probatur quia filij tenebrarū quodāmō imitari conātur licet falso ⁊ iperfecto modo. Un̄ sicut vidēt angelos bonos ordinate officia exequi sm imperia sapientioꝝ ⁊ maiorū similiter ipsi faciūt maleficia. Un̄ licet sint iurgia inter eos tn̄ cōcordāt simul ad psequēdū hoiem sicut herodes ⁊ pilatꝰ q erāt añ inimici ad inuicē tn̄ facti sunt amici ad psequēdū xp̄m. Sic ꝙ est ibi prelatio nō electiōe nec violētia sed credo ꝙ natura ⁊ diuina institutione a sua enim conditione data est vis administratiua ⁊ deus ordinauit ꝙ vt minus sapientes vel potētes magis potētibus ⁊ sapientibus subessent in ministrādo. Si aūt querat vtrū de iure sit ista platio: dicendū ꝙ nulla oīno est prelatio de iure qꝛ cū ipi demones subiectis nihil pcipiāt nisi contra ius eo ꝙ ruperūt ius ⁊ fedus sempiternū. ideo nulla manet ibi iuris obligatio. Ex his sequit ꝙ talis obligatio non est a deo nisi permittēte ⁊ respectu ipsius prelati sed bene si cōsideretur respectu eoꝝ qui se vinciunt. Itēꝝ duplex est prelatio scilꝫ politica ⁊ ciuilis. Et est illa qua prelatus sic presidet suis subditis vt aliqn̄ liceat subditis resistere prelato ⁊ ipsuꝫ monere. Alia est dispolitica ⁊ seruilis. Et ē illa qua aliqs tal'r psidet vt nō liceat sbditis resistē. Resolꝰ qōnis stat i vna ppōne. Inter āgelos malos ē platio mala pꝫ: qꝛ aliq mali iperāt ⁊ alij mali obediūt.

Circa septimaꝫ distinctionē queritur primo. Utruꝫ affectio vel voluntas demonū possit rectificari. Respondeo ad qōnē per ppōnes quarum prima est. ¶ Uoluntas diaboli ꝗ̄tum est ex pte sui ⁊ de lege cōi nullo mō potest rectificari p gratiam nec sufficienter disponere ad gratiā: qꝛ est in termino ⁊ extra statuꝫ merendi. ¶ Scđa ppō. De potentia tn̄ dei absoluta potest recipere gratiā gratūfacientē ⁊ sufficienter se disponere ad illam qꝛ h' non implicat ɔdictionē qꝛ est eiusdē rōnis cuꝫ voluntate boni angeli. Et si querat quare est impotētia resurgendi a pctis in ipsis demonibus. Respōdendū. ¶ Tertia ppō. Ad rectitudinē scꝫ infusam volūtatis per actuale pcti lapse duo necessario cōcurrunt scꝫ pnia ex parte voluntatis: ⁊ gr̄a sanans ex parte dei. pꝫ illud Luce. xiij. Nisi penitētiā egeritis oēs simul peribitis. Et illud Augusti. Qui fecit te sine te non iustificabit te sine te. ¶ Quarta ppō. Pnia fructuosa ⁊ gratia dei sanans: ppetuo deerunt diabolo. ideo deest sibi oīmode via rectificabilis ⁊ hoc qꝛ est in termino. ¶ Correlariuꝫ Uoluntas ergo demonū non pōt rectificari pnia fructuosa ⁊ illa est quā hꝫ viator cum hꝫ displicētiam de pctis suis cum proposito emendādi ⁊ confitēdi ⁊c̄. Pnia infructuosa est quedā displicentia de peccatis sine debitis circūstantijs. Si querat vnde veniant defectus gr̄e vel que sit rō. Rn̄deo. ¶ Quinta ppō. Defectus pnie fructuose est causa quare demon non hꝫ gr̄am gratificantē: qꝛ si vellet penitere sine fictione ⁊ cū proposito emēdandi deus daret ei gr̄am: nō ergo qꝛ deus non dat gr̄am: iō nō recipit: sed qꝛ non se dispōit. ideo deus nō dat gratiam. tn̄ ēt qꝛ pnia informis est dispositio ad gr̄am ⁊ hanc non pōt hr̄e. Et nota ꝙ actus humani formati ⁊ boni sunt qn̄ fiunt ex charitate. Si aūt fiūt sine charitate ꝗ̄uis sint boni dicunt informes vt dare elemosynā sine charitate. ⁊ sic de alijs. Pnia ergo informis est displicētia de pctis anteꝗ̄ aliqs habeat gr̄am. Si aūt sit cū gratia dr̄ formata. Prima dr̄ attritio. Scđa cōtritio. Et si queras vnde puenit defectus pnie que requirit ⁊ prerequirit necessario ad gratiam. Et est querere quare non pōt penitere. Rn̄deo. ¶ Sexta ppō. Quia gr̄a gratisdata deficit in demonibus que preuenit voluntatem vt peniteat: ⁊ sine qua nemo vnꝗ̄ se preparat ad gratiam: ideo non potest penitere. Ideo dic cōtra Scotuꝫ ꝙ non sufficit influentia dei generalis ad hoc ꝙ quis peniteat vel faciat quod in se ē: sed requiritur sm bonauenturā necessario aliqua gr̄a gratisdata preueniens ⁊ pparans voluntatem ad penitendū. Hec autē gratia nunꝗ̄ deest peccatori viatori: sed semꝑ deus stat ad ostiuꝫ cordis huma-

ni pulsans ⁊ volens ingredi per grām: hinc dice/
bat xp̄s. Jo.xij. Nemo pōt venire ad me nisi pater
meus traxerit eū. Et paulus Ro.ij. Ignoras quo
niā benignitas dei ⁊c̄. Et si queras que est cā defe/
ctus grē gratisdate. Rn̄deo per septimā ppōnem.
¶ Defectus grē gratisdate in demonibꝰ nullā ha
bet cām effectiuā: sed solū deficientem: pꝫ qꝛ ē pu/
ra priuatio. ¶ Octaua propositio. Neqꝫ deꝰ neqꝫ
natura angeli est positiua defectus grē gratisdate
in demonibꝰ patet qꝛ nulla priuatio hꝫ cām posi/
tiuā. ¶ Nona ppō. Ipsa culpa qua diabolus ita
egrotauit vt nō pateat sibi aditus grē est causa de
fectiua quare nō hꝫ grām gratisdatā. pꝫ qꝛ conti/
nue manet in culpa: sic qꝫ nō vult penitere. Et si q̄
ras quare diaboli pctūm fuit irremissibile: pctūm
aūt hominis est remissibile. ¶ Notandum qꝫ ad
hanc qōnem est quadruplex opinio quaꝝ tres pri
me nihil valēt. ¶ Quarta. Est opio Bonauē. ⁊ su
mit rōnē p cōpationē ad tp̄s pfixū. Justissimus. n.
iudex deꝰ prefixit angelis ⁊ homini aliqꝺ tp̄s i q̄
eēnt in statu merendi ⁊ demerēdi ita qꝫ in illo tpe
oē peccatum sit remissibile. post autem illud tp̄us
decreuit deus nullū peccatū remittere. Ideo durā
te isto tpe: qꝺ dicitur tp̄s vie nullū peccatū quantū
cunqꝫ enorme est remissibile: sed etiā i vltimo hya
tu vel suspirio mortis adhuc peccator potest peni/
tere digne ⁊ sufficiēter: post illud autem tp̄us ne/
quaqꝫ potest qs penitere: iuxta illō Job. Ubicūqꝫ
ceciderit lignū ibi erit idest in cuiuscunqꝫ obiecti
amore creatura fuerit inuēta in vltimo vie in illo
eternaliter permanebit. Similiter aūt dōm est de
angelis qꝫuis tempus vie prefixum ipsis angelis
⁊ angelicis fuit multo breuius qꝫ tempus prefixū
hoībus. Non aliunde ergo est peccatū angeli irre
missibile qꝫ peccatum hoīs: sed vtrobiqꝫ est eadē
ratio irremissibilitatis scꝫ status termini. Illud au
tem tempus bm istum doctorem fuit prefixum ip
sis angelis vsqꝫ ad primam auersionē. Scotus au
tem dicit qꝫ fuit vsqꝫ ad precipitium eoruꝫ de celo
empireo. Et hoc modo assignauit damascenus cū
dicit qꝫ hoc est angelis casus quod est mors homi
nibus. Et similiter Augusti. de fide ad petruꝫ. Sic
creauit deus angelos vt qui vellent perpetuo boni
essent ⁊ qui nollent nunqꝫ eos diuino munere re/
pareret: ⁊ ita fuit tēpus meriti ⁊ status prefixus vs
qꝫ ad primū conflictum. Et hanc rōnem credo p/
priam ⁊ esse necessariam ⁊ pꝫ qꝛ si aliqua passio in
est aliquibus subiectis inest eis per aliquod cōe: sꝫ
pctm luciferi ⁊ inde vel alterius damnati est irre/
missibile. ergo ⁊c̄. In conditione eīm reꝝ non atten
ditur ratio misericordie ⁊ iustitie sed sapie princi/
paliter. Decreuit eīm sapientia diuina in vniuerso
facere duplicem creaturā rationaleꝫ ad hoc qꝫ vni
uersum esset completū. Unam corpori vnitā. Aliā
absolutam a corpore hoc est spūaleꝫ. Et qm̄ sb̄a spi
ritualis est oīno ingenerabilis ⁊ incorruptibilis:
non potuit angelus vnus ex altero pduci: ideo sic
pfecti sūt ⁊ sic sūt sit pfecti: ita sit ēt gl̄ificādi si sint
dispositi ad simul glorificari. Et qꝛ sunt spūales ⁊
nullum habent retardatiuū: hinc est qꝫ sunt cōditi
in loco glorie: ⁊ ita de proximo ad gloriaꝫ distincti
⁊ ratione nature ⁊ ratione loci: ⁊ ideo tp̄s meriti ē
eis ita breue prefixum sicut potuit. Homini auteꝫ
qꝛ conditus est in corpore aīali ad procreandū p/
lem ad cultum dei ⁊ in remotiori loco a gloria pre
fixus est ei terminus diuturnior propter officium
procreandi prolē: pꝫ igitur quod voluntas angeli
non est rectificabilis nec fuit a tpe ex quo cecidit qꝛ
eīm fuit extra statum meriti: certissime reuelata est
ei sua damnatio quēadmoduꝫ reuelatur vnicuiqꝫ
anime cum egreditur de corpore. Si sit in peccato
mortali sua eterna damnatio. Et sicut beati nō pos
sunt timere dānationē: ita dānati non possunt spe
rare suam salutem contra originē qui nimis extol/
lit misericordiā dei: qꝛ paris erroris est auferre do
actuꝫ iustitie sicut actum misericordie. Origenes
aūt totum dei misericordie attribuit ⁊ abstulit lo/
cum iustitie ideo turpiter errauit. ¶ Qꝛ autem vo
luntas angeli non sit rectificabilis non prouenit
ex parte dei nec ex parte nature angeli nec etiaꝫ ex
parte peccati. Quia autem nō fuit ex parte dei pa/
tet triplici ratione. Obstinatio eīm male volūtatis
vel impossibilitas ad rectitudineꝫ voluntatis ē de
fectus non positio: ergo non hꝫ efficientem causaꝫ
sed deficientē: sed deus nullius est causa deficiēs.
ergo ⁊c̄. Item deus antecedenter vult omnes ho/
mines saluos fieri ⁊ angelos: vt dicit Damascenꝰ ⁊
qꝛ non creauit ad penam sed ad gloriaꝫ: si ergo nō
vult angelos malos beatificari hoc est solum volū
tate cōsequēte: sed pn̄s volūtas est excessus ex cau/
sa nostra. ergo voluntas dei non est cā ⁊c̄. ¶ No/
ta qꝫ hec ppō. Deus vult oēs hoīes saluos fieri est
verissima ⁊ de necessitate fidei. qꝛ continetur in sa/
cro canone biblie ⁊ quelibet propositio de sacro ca
none predicto assertiua est concedenda de necessi/
tate a quolibet catholico. Hec autem propositio ex
ponitur ab Augustino per distributionem accom
modam. Sic dicendo. Deus vult oēs hoīes ⁊c̄. scꝫ
qui saluabunt. Distributio accōmoda est acceptio
termini cōis pro aliquibus su simplicibus que conti
tinentur sub verbo vel participio posito in propo/
sitione. Damascenus sic aūt exponit predictā pro/
positionem per duplicē voluntatem dei scꝫ conse/
quentē ⁊ antecedentē. Uoluntas autē añs est illa
q̄ respicit dona nālia ⁊ regulas iustitie legalis i vni
uersali: ⁊ sufficiētia adiutoria ad salutē. Deus. n. ꝺ
dit dona nālia cuilibet nāe intellectuali medianti/
bus qbus pōt nā intellectualis ꝯsequi salutē q̄ qdeꝫ
dona sunt itellectus ⁊ volūtas. Dedit pcepta deca
logi q̄ sunt regule iustitie diuine p quoꝝ obseruā/
tiā possumus saluari. Dedit ēt adiutoria. i. sacrā vl
spositiua ad grām. ꝫ hac voluntate añte vult deus
oēs hoīes saluos fi. vt pꝫ ex pdictis: hec ille. Uolū/
tas ꝯsequēs est q̄ respicit pticularia iudicia ⁊ in p/
ticulari

ticulari facta ẜm merita ⁊ demerita hoim particu/ larium ⁊ angelorum. Nota ꝙ differentia est iter le gē ⁊ iudiciū. Lex est de vniuersali vt hec lex. Ois homicida est interficiendus. Judiciū est quasi con clusio sillogismi: cuius maior ē lex: ⁊ minor ē pro/ batiua alicuius particularis ⁊ cōclusio est iudiciū. Uolūtas cōsequēs dei ẜm ꝙ est ad salutē ⁊ dānatiōes psupponit merita vel demerita ex parte eius circa quē operat talis volūtas dei. s. cōsequēs: qa nemi/ nem saluat vel damnat nisi propter meritū vel de/ meritū. Uolūtas dei ꝯñs semp iplet que d̄r bñpla/ citū. Uolūtas aūt añs que est volūtas signi nō sem per implet. ¶ Tertia rō est ꝙ non est ex pte dei: qa si diabolus peteret veniā a deo hret: qa deus nul/ lum respuit confugiētē ad se ẜm Ambr. Sed dia/ bolus nunꝙ pōt petere veniā. Nota exēplū ō ma chario. Probatio. Licet. n. diabolus possit petere veniā de potētia dei absoluta nō m pōt de potētia dei ordinata. Jō ista cōditionalis: si diabolus pete ret veniā hret: est verissima. Licet vtraqꝫ pars sit i possibilis de potētia dei ordinata. Probat ꝯñtcū/ ꝙ hō deo seruierit: si penitet de bonis deus bona pterita non acceptat. g similiter. si penitet de malo videt ꝙ mala remittat ⁊ hoc ptinet ad summe mi/ sericordē deuz. ergo. Ratio quare volūtas diaboli nō pōt rectificari nō pt venire pncipalr ex pte dei. Itē ꝙ non sit ex pte nature angeli: est ex eadē natu ra que fuit in statu imortali. Unū Au. de fide ad pe trū. Si natura humana postꝙ a deo auersa ē ꝙ bo nitatē pdidit volūtatis et seipa rursus hre potuis set. Multo possibilius hret hoc natura angelica ꝙ humana que quāto maius grauabat pōdere terre ni corporis tāto magis hac esset predita facultate. Itē qꝛ angelus peccādo nō amisit liberū arbitriuz qꝛ ei generale ⁊ essentiale ẜm rōnem liberi arbitrij erat susceptibilis rectitudis a sui natura. ergo ⁊c. Itē si natura est causa illius impossibilitatis ⁊ cu/ iuscunqꝫ rei per modū nature est causa deus simili ter deus est cā qꝛ sola voluntas aduersat deo ⁊ oīa obediūt deo excepta volūtate create. ergo eēt cau/ sa qui talē fecit naturā. ergo ⁊c. Et aūt nō sit impo tens ex rōne peccati p3 qꝛ quātulacunqꝫ gratia si adueniret volūtati diaboli expelleret totā culpā ⁊ hoc gfa gratūsaciēte. Sed morbus qui modico re medio adueniēti pōt curari nō d̄r de se incurabilis sed pp defectū remedij si illud nō assit ergo ipotēs rectitudinis in volūtate angeli non est rōne culpe pncipaliter. Et nota ꝙ vnum ⁊ idem pctūm quod primo curabile solo transitu tpis fit incurabile. Re spōdeo quare pctūm angeli est irremissibile est ex pte stat' qa sunt in termino ꝛ extra statū merēdi. qa sic decreuit sapia dei ꝙ volūtas creata extā in ter/ mino cū pctō mortali nō pōt rectificari per gratiaz gratumfaciente. ¶ Supposito ꝙ in voluntate de/ monis non sit possibilis rectificatio.

Secūdo queritur. Utrum sit i eis male volūtatis

ꝯtinuatio: voluntas capit pro ipsa volitione. Pri/ mus terminus declarādus est malū. Malicia ⁊ bo nitas opponunt: quot modis d̄r vnū oppositorum tot modis ⁊ reliquū. Dicamus ergo de bonitate ꝙ q̄tuor sunt. ¶ Prima bōitas vocat naturalis ⁊ en titiua ⁊ est illa que cōpetit volitioni vel actui volen di inꝙtum est ens positiuū ⁊ hec bonitas cōuenit omni enti. Uñ vidit deus cūcta q̄ fecerat ⁊ est pro/ pria passio entis ens ergo bonū. ¶ Prima ppositio. Oē ens est bonuz bonitate nāli ⁊ entitatiua ⁊ p3 qa bonū est passio entis. ¶ Scda ppō. Oēs vo litiones demonis ⁊ oēs actus volēdi quos habēt: sunt boni volūtate nāli ⁊ entitatiue. p3 qꝛ ille voli tiones sunt entia: iō q̄stio non est de ista bonitate. ¶ Tertia ppositio. Nulla entitas repugnat cōtra rie ipsi bonitati nāli ⁊ entitatiue p3 qꝛ si eēt aliꝙ en titas repugnās bonitati nāli illa nō esset bona: qa oē ens bonū: g bonitas repugnaret bonitati qd est impossibile. ¶ Quarta ppō. Malicia que opponit bonitati ipsi nāli est p̄uatio vel defectus bonitatis entitatiue debite vt mors que est priuatio vite: ma licia g nālis est carētia seu pūatio entitatis debite cōuenientie ⁊ pōt dici mōstruositas accipiēdo mō struositatē pro per se signato qꝛ pro denotato ē bñ entitas. ¶ Secūda bonitas d̄r ex genere: ⁊ est que cōpetit volitioni p3 ꝙ transit sup obiectū ꝯueniēs ẜm dictamē rōnis: vt est dare elemosynā vel nolle dare elemosynaz pauperi. Et nota ꝙ aliquod obie/ ctū cōueniēs potētie d̄r vno mō ex nā rei: vt lumē est obiectū ꝯueniēs poᵉ visiue. Alio mō obiectum d̄r cōueniēs poᵉ ẜm rectā rōnē. Et d̄r bōitas ex ge nere: per silitudinē ad genᵘ locatū. qꝛ genᵘ locatū ē ꝯtibile ⁊ psectibile p d̄rias: ita genus morale ꝯ tibi per circūstātias tanꝙ per d̄rias vt dare elemo/ syna pauperi de proprio pp deū. Nō o3 g oēs voli tiones demonū esse malas malicia que opponitur isti bonitati ex genere: qꝛ cū diligūt seipsos: ille ac/ tus diligēdi trāsit super obiectū conueniene ẜm re ctā rationē odiūt et penā. Malicia aūt ex genere ē que cōpetit volitioni inꝙtum trāsit sup obiectum discōueniēs ẜm rectā rōnē: vt odire deū ⁊ diligere malū vel pctūm ⁊ dare elemosynam diuiti. ¶ Ter tia moralis ⁊ virtuosa. Bonitas ex circūstātia est que cōpetit actui vel volitioni ẜm ꝙ elicit cuz om/ nibus circūstantijs dictatis a recta ratione sibi de/ bere cōpetere vt dare elemosynam pauperi de pro prio pp deū. Et huic concordat Dionysius dicēs ꝙ bonū ꝯstat ex causa integra a oibus circūstātijs. Malicia autē moralis est que cōpetit volitioni ex defectu alicuius circūstantiarū que deberet ꝯueni re actui vt dare elemosynā pauperi de furto vel p/ pter vanam gloriam. Et de ista malicia potest esse questio ⁊ pōt rñderi ad qōnē ꝙ oēs volitiones de/ monū sūt male malicia ex circūstātia. p3 qꝛ qcqd fa ciūt ad malū inferūt finaliter: ⁊ sic nunꝙ bonuz fa/ ciūt sed semp malum. ¶ Quarta est theologicalis bonitas meritoria siue gratuita ⁊ est que competit

actui voluntatis haberi duplicem bonitatem precedentem et cum hoc addit quod actus ille eliciatur secundum inclinationem charitatis vt dare elemosynam pauperi de proprio propter deum et ex charitate. ¶ Prima propositio. Omnis bonitas meritoria presupponit bonitatem ex genere et virtuositatem. patet quia nullus actus est meritorius nisi virtuosus: nec virtuosus nisi bonus ex genere. ¶ Secunda propositio. Omnis bonitas virtuosa presupponit bonitatem ex genere non presupponit alias duas. Malicia autem demeritoria vel theologicalis est que est in quolibet peccato mortali et sic quelibet transgressio precepti diuini facta deliberatione est mala malicia demeritoria. Et de istis duabus maliciis est quaestio. Nota quod aliud est premium aliud demeritum. Dampnati enim continue peccant non tamen continue demerentur quia sunt extra viam. licet doctor iste teneat contrarium sed dimittitur a doctoribus. Prima patet quia semper blasphemant deum et odiunt. Secunda patet quia tunc eorum pena in infinitum augeretur quod non est verisimile. ¶ Responsio ad quaestionem stat in vna distinctione et tribus propositionibus. Distinctio Possumus loqui de malicia diaboli tripliciter. Uno modo quantum ad deformitatem. Alio modo quantum ad inclinationem. Tertio modo quantum ad actualitatem. ¶ Prima propositio. Uoluntas demonis semper est mala quantum ad deformitatem quia semper remanet in reatu peccati. Quandocunque enim aliquis peccauit et transiuit remanet deformitas a qua quis dicitur peccator et illa deformitas est obligatio ad penam eternam. et quia diabolus ex quo peccauit nunquam penituit semper ergo est obligatus ad eternam penam. Et dicitur hec deformitas macula quia est disconueniens sic. Dicitur autem reatus inquantum terminatur ad penam eternam et inquantum infligitur alicui propter peccatum quod fuit contra deum dicitur offensa: ita quod offensa est respectu dei. ¶ Secunda est. Uoluntas demonis inquantum ad inclinationem continue peccat et semper peccabit licet alio modo quam prius. Patet quia primo appetijt excellentiam super alios adhuc appetit quantum in se est sed hoc est secundum inclinationem et pronitatem. Cum autem primo appetijt sperabat hec: modo autem non sperat hoc: sed desperat de dominio siue excellentia et maxime super deos. Nota pulchritudo est proportio membrorum cum suauitate caloris dicit August. Nullum perpetuum violentum intelligitur in agentibus naturalibus et non liberis. ¶ Tertia propositio. Uoluntas demonum continentie est mala quantum ad actualem continuationem peccatorum ita quod sordens semper sordescet quilibet non semper vno genere peccati: sed modo peccat in malicia modo in superbia: modo odio modo ira etc. Ita quod eius voluntas infatigabilis est semper in actu peccati: quia non dormit nec quiescit: et secundum hunc doctorem quod omnia peccata que continuat sunt demerita et pro ipsis punientur post iudicium tamen secundum alios illa non sunt demeritoria sed solum pena peccati. Quod autem diabolus semper sit in malo actu dicit Aug. de fide ad petrum. Demones non possunt carere mala voluntate nec pena quod est intelligendum habitualiter. Item hieronymus idem sibi arrogat quod prius presumpsit. Et videtur ratione quod diabolus est obstinatus. Quid est obstinatio. Est firmatio in priori malo. ergo voluntas est mala diaboli et confirmata in malo quod commisit. Item angeli confirmati in bono sunt semper in bono ac in habitualiter et actualiter et eandem quam habuerunt in sua glorificatione ita quod tenentur omnes bis semper et ad semper diligere deum. Et si per instans brius cessaret a dilectione dei peccaret mortaliter ergo ab opposito similiter videtur de demonibus cum sint obstinati. Sed contra Jaco. secundo. Demones credunt et contremiscunt sed credere et tremere non sunt actus male voluntatis: ergo videtur quod aliquando mouentur sine obliquitate et illa est aliqua interpellatio. Respondeo quod illud credere et timere quod habent demones est malum: ex se non: sed ex adiuncto quia peruertunt illud cum murmure et impatientia credunt et timent. Et nota quod differunt credere deo in deum et credere deum: primum est credere quod omnia verba dei sunt vera. Credere deum est credere quod est aliquis supremus et primus princeps totius mundi et vniuersi. Credere autem in deum est adherere deo per cognitionem et amorem. Et sic nullus peccator credit in deum quia non est ditad deum per cognitionem et amorem gratuitum. Et si dicas quod ille timor quem habent demones retrahit a malo. Dicendum quod eorum timor est ita exilis et voluntas tam reproba ad peccatum quod propter hoc non cessent. Sicut in latrone qui timet furcam tamen propter appetitum furandi non cessat a furto et ipso peccat quia displicet ei dei iustitia quam formidat. ¶ Queritur vtrum sit possibile odire deum. Responsio Scoti quod implicat contradictionem quod deus odiatur: quia nihil oditur nisi propter malum aliquod existens vel apparens: et in deo nulla est nec apparet malicia. Alij tamen fere omnes dicunt quod voluntas creata potest ex sua peruersitate odire deum et hoc propter suam libertatem et hec opinio videtur concordare scripture. Uel dic etiam quod deus in se et absolute non potest odiri secundum Sco. Si autem consideretur inquantum puniens sic bene potest odiri in suo effectu et sic possunt opiniones concordari.

Queritur tertio. Utrum

in demonibus sit male voluntatis intensio. ¶ Intensio capitur pro aliqua augmentatione intensiua alicuius forme intensionalis vt altitudo. c. graduum: vel malicia dicitur intensa et hoc modo intensio opponitur remissioni et hoc modo capitur in quaestione pro augmentatione sue malicie aut quod sit peior nunc quam quando cecidit etc. ¶ Queritur vtrum demones sint peiores extensiue nunc quam prius ita quod plura habeant peccata nunc quam prius. Responsio Bonauenture stat in sequentibus propositionibus. ¶ Prima propositio. Duplex est vis in angelo siue bono siue malo. s. contemplatiua et administratiua. Prima vis est intellectus et voluntas angeli inquantum respiciunt deum pro obiecto. ¶ Secunda est vis administratiua et est ipsemet intellectus et voluntas angeli inquantum respiciunt homines pro obiecto. Angeli enim facti sunt propter duos propter finem principalem qui est ipse deus: et finem minus principalem quies

qui est hō. Uoluit.n.deus vt res sic essent ɔdite qđ maiores iuuarent minores:ꝛ qꝛ angeli sunt multo maiores ꝙ hoīes ideo ab initio voluit deus ꝙ angeli essent ministri hoīum. ℭ Nota ꝙ ſꝫ mr̄ carnalis ɔ̃tūcunꝗ diligat ꝛ nutriat filiuꝫ suū dulciter ꝛ diligēter:adhuc sancti angeli habēt maiorē curaꝫ de nobis ꝛ nos cōsolant in oībus tribulationibus nr̄is. Et hoc per vim administratiuā. ℭ Scđa ppō. Malicia demonū ɔ̃tū ad vim cōtēplatiuā nō intēditur nec crescit nec pōt crescere:ꝛ in hoc cōuenit cū prima opinione:qꝛ demones qñ ceciderūt pmo īnīm oderunt deū ꝙ nō potuissent magis odisse:ꝛ qđ dr̄ superbia eoꝝ qui te oderūt ascendit semp intelligif extēsiue nō itēsiue. ℭ Tertia ppō. Malicia demonū crescit ꝛ crescet cōtinue vsꝗ ad diē iudicij ɔ̃tū ad vīꝫ administratiuā qꝛ nouas malicias adinueniūt ꝛ fabricāt quotidie. ℭ Quarta ppositio. Ad cremētū volūtatis male siue demeriti non sufficit mala actio:sed requirif status merendi ꝛ demerēdi:qꝛ post diē iudicij oēs dānati ɔtinuabunt suas malicias non tñ demeritorie qꝛ sunt ex̄ statuꝫ merendi. ℭ Quinta ppō. Quia demones ɔtinue demerenf iō nō sunt simpliciter in termino ſꝫ sunt ſm qd viatores:qꝛ ɔtinue demerebuntur vsꝗ ad diē iudicij:qꝛ nō remanebūt īpuniti de malis q̄ nobis faciūt. in die iudicij eīnt recipient plenā mercedē malicia ꝝ suaꝝ. Opīo scoti est ꝙ demones sunt in termino ɔ̃tū ad hoc ꝙ est mereri ꝛ demereri ſꝫ mala que ꝛ faciūt sunt pena peccatorū suoꝝ priorūꝫ ɔ̃uis nō habeant tantā penā ɔ̃tū hēbūt post iudiciū:que tñ ei debef sed nō pro nūc. ℭ Nota ꝙ duplex est cōtēptus dei quidā formalis ꝛ est odiū dei ꝛ blasphemia ꝛ ēt idolatria quo deꝰ in se odif ꝛ iste cōtēptus nō est cōiter in pctōribꝰ hoībus. sed semper est in demonibꝰ ꝛ dānatis qui odiūt deū formaliter siue in se siue in effectu suo. Alius est contemptus virtualis ꝛ interpretatiuus ꝛ est aliqs actꝰ inordinatus quo preponimꝰ volūtatē nr̄am voluntati diuine pceptiue. Notādū ꝙ in quolibet ente est modus spēs ꝛ ordo. Iuxta illud. Oīa in numero: numerus est spēs:pondus est ordo:mēsura est modus. Modus aūt dr̄ limitatū in perfectione. Species importat pulchritudinē ꝛ ordo importat iclinationē ad opus. Et in istis cōsistit vestigiū creatoris. ita ꝙ modus repñtat patrē cui app opriaf potentia: spēs filiū cui appropriaf pulchritudo ꝛ ordo spūisancto cui appropriaf bonitas que est causa operationis.

Queritur quarto. Utrū ɔfirmatio immutet libertatis arbitrij. Ita ꝙ sit aliud añ ɔfirmationē: aliud post. Ista tria volūtas ꝛ libertas ꝛ lib. ar. dicūt idē. ℭ Notandū ꝙ duplex est liberū arbitriū. s. increatū ꝛ creatū. Primū est ipsa volūtas dei cui oīa subiacēt. ℭ Prima ppō. Liberꝫ arbitriū increatuꝫ est formaliter ꝛ ex natura rei in deo:qꝛ aliud est ꝙ ipsa volūtas. ℭ Scđa ppō. Liberꝫ arbitriū increatū est ipsemet deus:qꝛ est in deo ex natura rei ꝛ omne tale est deus. ℭ Tertia ppositio. Liberū arbitrium increatum nō est vertibile de bono in malum. ℭ Quarta propositio. Liberū arbitriū nō est defectibile nec potēs deficere:sed est imutabile penitꝰ. ℭ Quinta ppō. Liberū arbitriū increatum nullo modo pōt peccare:qꝛ liberū arbitriū est in deo ꝛ sibi repugnat posse peccare de rōne liberi arbitrij.

ℭ Sexta propositio. Posse peccare nō est libertas nec ps libertatis vt dicit Ansel. qꝛ si de rōe libertatis eēt posse peccari. ergo deus posset qđ est impossibile. ℭ Nota ꝙ duplex est liberū arbitriū creatū sicut duplex est voluntas creata qꝛ quoddā est angelicū ꝛ quoddā humanū. Angelicū ē volūtas angeli. ℭ Prima ppō. Oē liberū arbitriū creatū est vertibile de bono in malū. ℭ Scđa ppō. Est defectibile ꝛ potēs deficere. ℭ Tertia ppō. Est simpliciter mutabile per naturā pꝫ qꝛ ɔstat ꝙ angeli creati fuerūt boni oēs ꝛ tñ aliq eoꝝ sunt mutati de bono in malū ꝛ per ɔ̃ns fuerūt defectibiles ꝛ simpliciter mutabiles per nām. ℭ Quarta ppō. Licet de ratione liberi arbitrij inɔ̃tū liberū arbitrium sit:vt dic est posse peccare.. Tñ rōne liberi arbitrij inɔ̃tū ē finitū ꝛ limitatū in libertate cōsequif necessario posse peccare qđ est ppria passio liberi arbitrij creati. ℭ Triplex est libertas liberi arbitrij creati. s. oppositionis disperationis ꝛ effectualitatis. ℭ Prima est libertas oppōnis ꝛ est qua liberū arbitriū est liberū ad eliciēdū oppositos actꝰ vt sunt velle ꝛ nolle amare ꝛ odire. ℭ Prima ppō. Libertas oppositiōis ponit simpliciter mutabilitatē ꝛ imperfectionē in libero arbitrio pꝫ:qꝛ qñ subiectū aliqđ mutatur de vno opposito in aliud:ē in eo mutabilitas ꝛ iperfectio:sed libertas oppōnis ē hmōi. ĝ pōit ꝛc. ℭ 2ª ppō. Hec libertas nulloꝰ est ponēda i deo. pꝫ qꝛ dicit iperfectionē ꝛ mutabilitatē. ℭ 3ª ppō. Deꝰ nō hꝫ actꝰ oppositos in volūtate sua: qꝛ nō est liber libertate oppōnis ſꝫ deꝰ p vnicū velle ꝛ simpliciſſimū vult oīa obiecta volibilia. Sicut itellꝰ eius ex sua ifinitate vnico actu itelligēdi itelligit oīa intelligibilia. Sed tu dicas ꝙ deꝰ odit pcm̄ ꝛ diligit iustitiā ꝛ isti actꝰ sūt oppositi. ĝ ꝛc. Dicēdū ꝙ vnus ꝛ idē actꝰ ſꝫ sit simpliciſſimꝰ sortiunf tñ diuersa noīa ſm diuersitatē obiectorū. Ita ꝙ inquātum transit sup bonos dr̄ amor vel velle vel dilectio ꝛ iquātuꝫ trāsit sup malos ꝛ pcm̄ dr̄ ꝛ odiū. Et sic bñ ē diuersitas in obiectis ꝛ effectibꝰ ſꝫ nlla i ipso actu volēdi. ℭ 2ª libertas dr̄ disparationis. ꝛ ē qꝫ est ad diuersa ꝛ dispata obiecta volibilia. ℭ Prima ppō. Hec libertas dispatiōis est respcū oīm entiū nō solū existētiū sed ēt possibiliū qꝛ possū diligere illa q̄ ñ sūt sic ea q̄ sūt vt pꝫ̄m ineē q ñ ē. Et deꝰ dilexit oīa ab eīno diligibilia. ℭ 2ª ppō. Hec libertas nullā pōit iperfectiōeꝫ i volūtate ſꝫ pfectiōeꝫ:qꝛ pfectiōis ē hꝫ q̄ poꝰ ꝙ ipsa possit attingere ad diuersa obiecta que sunt sua sicut in intellu pfectiōis ē ꝙ possit itelligere omnia sua obiecta. ℭ Tertia propositio. Hec li

bertas est ponenda in deo cũ dicat perfectionem & diligat omnia diligibilia. ¶ Quarta ppositõ. Ista libertas e oino pª & pscã cũ ponat i deo. ¶ 5ª ppõ. Ista libertas stat cũ necitate in deo q: deus diligit necessario seipsum & omnia diligibilia sibi cõplacentia & tñ libere hac libertate. ¶ Tertia libertas effectualitatis est qua liberũ arbitrium põt producere varios effectus ad extra vt est scribere ambulare cãtare. & dẽ ad extra q: intra est libertas oppositiõis. ¶ Prima ppõ. Hec libertas nullã ponit iperfectionẽ licet nõ sit prima. Prima pars patet quia ponit in deo. Secũda patet q: psupponit libertatẽ dispensationis que est ad itra. Ista autẽ respicit ad extra. ¶ Secũda ppõ. Hec libertas est ponẽda in deo: pꝫ q: deus pducit varios effectus ad extra. ¶ Tertia ppõ. Licet ergo hec ponat & disperationis non tñ est libertas oppositionis vt patet supra. ¶ Sciẽdũ tamen etiaꝫ q adhuc est triplex libertas. s. Prima a seruitute culpe. Secũda a seruitute pene. Tertia a seruitute coactionis necessarie. ¶ Prima ppositio. Liberũ arbitriũ angelorũ multo liberius est libertate a seruitute culpe post confirmationẽ ꝙ añ. q: poterãt peccare tũc modo nõ. ¶ Secũda propositio. Liberum arbitriũ angelorũ btõrũ multo liberius est ꝙ ante loquẽdo de libertate a seruitute pene. patet q: ante cõfirmationẽ potuerũt subiacẽ pene modo nõ. ¶ Tertia ppositio. Nõ est tñ libertas post cõfirmationẽ ꝙ ante necessarie coactionis. pꝫ q: ante cõfirmationẽ liberũ arbitriũ nõ poterat cogi sicut nec modo. ¶ Confirmatio sic describit: est perseuerãtia cõtinua firma & perfecta voluntatis i bono. Et pono propositionem talẽ. ¶ Prima propositio. Apostoli ꝗtũcunq3 boni fuerunt nõ tamẽ fuerũt cõfirmati: q: nõ fuit in eis pseuerantia continua. ¶ Secũda ppositio. Virgo gloriosa ab annis sue discretionis fuit cõfirmata in gra per diffinitionẽ supradictã. ¶ Tertia ppositio. Joãnes baptista ab annis discretionis fuit confirmatus i gratia patet ex predictis. q: confirmatio est impossibilitas peccãdi per grãm pueniens solũ ex manutenentia dei omnipotẽtis qui tenet semper iustos in recta & bona volũtate. ¶ Nota q duplex ẽ impossibilitas peccãdi. s. per naturã & per grãm. Prima cõ uenit deo soli: & ideo deus nõ est cõfirmatus in bono. Ista impossibilitas peccandi nõ est cõmunicabilis creature q: ois creatura est vertibilis. Nãꝫ vertibilitas est propria passio creature. ¶ Nota q multi sunt sancti in paradiso qui excedunt in gratia a viatoribus vt sunt viatores in presenti vita: & tamen põt peccare. illi aũt non. per hoc notũ est q nõ est gratia gratũfaciẽs: sed gratia gratisdata. Ex istis infertur ppositio q iusti nõ possunt peccare. ¶ Queritur vtrum ista impossibilitas peccãdi per gratiã: quaꝫ sunt cõfirmati beati possit cõmunicari viatori. Respõdet per distinctionẽ & ppositiones. ¶ Distinctio talis est q duplex est viator. quid aꝫ est viator purus. s. qui vere est cõprehensor vt xpõ qui ab initio sue cõceptionis fuit btũs & vidit clare deũ. ¶ Prima ppositio. Aliqs verus hõ viator hõ nõ purus ꝗdiu fuit in via habuit tantã impossibilitatẽ peccadi per grãm quantaꝫ hñt beati: vt xpõ qa etiã ipse fuit btũs sicut mõ. ¶ Secunda ppositio. Apostoli post receptionẽ spũssctĩ in die penthecostes: nõ habuerũt impossibilitatẽ peccãdi p grãꝫ nec fuerũt cõfirmati tali cõfirmatione. patet p scripturã q: petrus fuit reprehẽsus a paulo & reprehẽsibilis erat q: recto nõ ambulabat ad legẽ euãgelij: & sicut ipse qui erat pncipalior peccauit sic alij potuerũt peccare. ergo ppositio est vera. ¶ Tertia ppositio. Licet virgo gliosa in instãti sue cõceptiõis nõ fuerit cõfirmata tali cõfirmatione: tñ in ꝯceptione filij dei fuit cõfirmata tali cõfirmatione. s. q habuit ipossibilitatẽ peccãdi. pꝫ q: aĩa ipsius virginis nunꝙ caruit gra & nunꝙ fuit isecta peccato originali q: in eodeꝫ instãti tpis cõceptionis marie tria fuerũt simul facta. Primo fuit aĩa virginis creata. Secũdo in eodẽ instãti habuit grãm gratũfaciẽtẽ. Tertio in eodem instãti tpis fuit aĩa ipsius ornata virtutibus & charitate & cõiuncta corpori. Et tamẽ pp hanc grãm acceptã nõ fuit ipeccabilis vsqꝫ ad incarnationẽ filij sui. pꝫ q: qñ xpõ primo in vteruꝫ virginis descẽdit nõ venit inanis & vacuus sed venit cũ magnis muneribꝰ inter que recepit tria principaliter. Primũ est perfectissima charitas & tantã quãtã nunc hꝫ & maiorẽ ꝙ vnꝙ dederit pure creature. Secũdũ donũ vt pie credit fuit clara visio dei vidit. n. essentiã diuinã in qua visione summe & ineffabiliter gaudebat. Licet nõ semp habuerit illaꝫ clarã visionẽ ꝗdiu vixit sed credo firmiter q tunc habuerit. Si eniꝫ deus dedit paulo hanc gratiã & beato stephano vt legitur vel ẽt moysi quare negabimus hanc grãm factã beatissime matri dei tã in cõceptione filij sui ꝙ in natiuitate & resurrectione & ꝗpluries vidit. Tertiũ donũ fuit impossibilitas ad peccandũ. pꝫ q: nullus motus inordinatus erat in ea. ¶ Quarta ppositio est. Qꝫ btã virgo gloriosa siue añ cõceptionẽ siue post conceptionẽ filij sui nunꝙ habuit aliquos motus inordinatos & illicitos in parte sensitiua. pꝫ q: illa aula sãctissima erat pparanda & ꝯsecrãda: totaliter spũisancto sermo totius trinitatis. Ex quo sequit rñsio ad questionẽ. s. ipossibilitas peccãdi per grãm est cõicabilis creature pure. pꝫ de virgine. Sed ioãnes bap. nõ hũit ipossibilitatẽ sed habuit bene illã quã hũerũt apostoli. Resolutio qõnis stat in vna distinctione & tribus ppositionibus. ¶ Distinctio est talis. Qꝫ duplex est mutatio alicuius rei quedã est ẽm substantiã rei. Alia ẽm statũ sicut hõ qñ moritur ẽm naturã & substantiã: & qñ infirmat mutat ẽm statuꝫ vel alijs verbis. Et est duplex mutatio scꝫ ꝗtũ ad esse. Alia est ẽm bene esse q: illud idẽ liberũ arbitrium voluntatẽ & libertatẽ quã hẽbãt angeli añ cõfirmationẽ habẽt post. Dionysius dicit q in angelis naturalia remãserũt integra. ¶ Prima ppositio. Est q confirmatio

q confirmatio btõꝝ angeloꝝ non mutauit liberuz arbitrium ipsoꝝ q̄tum ad sb̃am vel quantũ ad primum esse pz: q2 illud liberũ arbitriũ qđ prius habuerunt illud idẽ habẽt adhuc: q2 ſm Dionysium in angelis naturalia remãserũt integra. ¶ Scđa ppõ. Confirmatio btõꝝ angeloꝝ mutauit liberuz arbitrium ipsoꝝ quantũ ad bene esse ⁊ cõplemẽtũ ⁊ quantũ ad statũ. pz q2 liberũ arbitriũ iam est liberius nunc q̄ tunc fuit. Jaz. n. liberũ est a seruitute culpe ⁊ pene vel miserie. Et ideo libeꝝ arbitriũ eorum est alteratũ ⁊ non aliud factũ. Et q2 qđ querit Utrum sit factum aliud. Jdeo simpliciter potest responderi negatiue q non.

Querit quinto.

Utruz obstinatio in demonibus tollat libertatí vsuz. ¶ Obstinatio vno mõ capit pro firmia adhesione in malo: q̃ est perseuerantia continua perfecta ⁊ firma ĩ malo qđ obstinatus elicuit. Alio mõ capitur pro impossibilitate reuertẽdi ad pniam fructuosam. Et sic describit. Est impossibilitas reuertendi ad dignũ fructuz pnie prouenientis ex iustitia dei punitiua: qui decreuit oẽs damnatos nunq̄ sibi reconciliari. ¶ Duplex est pnia. scz fructuosa ⁊ infructuosa. ¶ Pnia fructuosa. Est dolor voluntarie assumptus pro peccatis a se cõmissis: inquantũ sunt offensiua dei. ergo xp̄s non penituit lz multa mala passus fuerit: q2 non pp pctã a se cõmissa. Nec virgo gloriosa: contra Albertuz magnũ q dicit q fuit cõfessa btõ Johãne euangelista. Si btã virgo confessa fuisset ↄfessione sacrali i qua opz confiteri: vel de mortali vel saltem de venialí peccasset mortalit. ↄtra illos qui dicũt q habuit oia sacra. Et q2 ipsa pctm̃ non habebat mentita fuisset ↄfitendo. ¶ Pnia infructuosa: Est q̃ caret aliqua circunstantiaꝝ q̃ sunt posite in ðscriptione pnie fructuose. ¶ Usus capitur quituplicíter. ¶ Primo cõissime pro oi operatione alicuius potentie: vt secare equitare. ij. topicoruz. Cuiꝰ vsus est bonus ipsum quoq3 bonuz est. ¶ Scđo cõiter pro actu frequẽter elicito vt dicit victorinus q natura facit habilẽ. ars facilem: ⁊ vsus vero potẽtem. ¶ Tertio proprie pro quocũq3 actu voluntatis elicito a voluntate. vt dicit Augu. q vti est aliqd assumere in facultatẽ voluntatis: vt amare vel odire. ¶ Quarto magis pprie vt distinguitur ↄ actum obstinatũ ⁊ sic vti est aliqd amare pp aliud vel est alicui adherere. ¶ Quinto propriissime scz p actu voluntatis recto vt distinguit ↄ abuti: ⁊ sic vti est referre qđ in vsum venit in illud quo fruimur vt amare deũ propter deũ. Jsto mõ capitur in qõne. ¶ Resolutio qõnis est q vsus capitur triplr. Uno mõ est actus elicitus a potẽtia siue bonus siue malus. Et sic vsus liberi arbitrij est libere velle aliqd. Alio mõ vt est actus elicitus a potẽtia ad illũ finez ad quẽ recte ordinat. ⁊ sic actus liberi arbitrij ẽ rectitudinẽ seruare in actu ad quã actus rectus dz ordinari. ¶ Prima ppõ. Obstinatio nõ aufert demonibus libertatis vsum primo mõ captũ. ¶ Secunda ppõ. Obstinatio aufert demonibus libertatis vsum scđo mõ captum q2 nõ possunt habere vsum liberi arbitrij ordinatum.

Queritur sexto.

Utrũ confirmatio vel obstinatio dirimat libertatis dominiũ. Jsta qđ includit duas qõnes scz Utrũ angeli post confirmationẽ habeãt tantam ptãtem ⁊ libertatem sicut ante. ¶ Alia. Utrũ obstinati demones habeant tantã libertatez sicut ante. Resolutio qõnis stat in vna distinctõe. Quoddam est dñium libertatis q opponitur coactioni. Aliud est q opponit subiectioni. ¶ Prima ppõ. Dominiũ libertatis qđ opponitur coactioni nihil aliud est q̄ ipsa libertas siue voluntas in se ⁊ essentialiter que non põt simplr cogi. Jllud dñiuz dicit perfectionẽ simplr. ¶ Scđa ppõ. Dominiũ istud est essentiale ⁊ naturale cuilibet libero arbitrio siue creato siue increato cũ non sit nisi ipsamet libertas ⁊ voluntas. ¶ Tertia ppõ. Dominiuz libertatis istud non põt diminui nec augeri. pz q2 est ipsa voluntas q̃ est sb̃a que non põt augeri nec minui. ¶ Quarta ppõ. Jstud dñium est essentialiter ĩ oĩbus naturis intellectualibus siue bõis siue malis siue in deo siue in creatura. ¶ Aliud est dñium qđ opponitur seruituti vel subiectioni. ⁊ illud est duplex ſm qđ ẽ duplex subiectio. scz culpe ⁊ miserie. Seruitus culpe est qua cuz quis facit pctm̃ seruus est peti. Job. viij. Seruitus miserie. Ois autẽ culpa est miseria sed non econtra. vt pz de Job q subiectus fuit magnis miserijs sed nõ culpis. ¶ Prima ppõ. vel sexta. Dominiũ aũt hoc est libertas ipsa a culpa ⁊ miseria: ista necessario ⁊ essentialiter est in deo ſm naturam diuinã. ſm aũt naturaz humanam habuit bene miseriã scz pene ⁊ nõ culpe: q2 dolor est miseria. ¶ Septima ppõ. Libertas a culpa ⁊ miseria non est naturalis vel essentialis libero arbitrio creato: sed sibi inest solũ ↄtingenter ⁊ patienter. pz q2 hec libertas aliqñ inest libero arbitrio. aliqñ non inest. ergo ⁊c̃. ¶ Octaua ppõ. Jsta libertas recipit magis ⁊ minus nec essentialiter inest oĩbus q2 inest angeli libertas a cl̃pa ⁊ iustis viatoribus sz magis angelis. Similiter libertas a miseria plus inest viatoribus q̄ damnatis. ¶ Nona ppõ: Est q libertas ĩ creaturis subiacet mandatis. Et in deo est super omne mandatũ. Hic est q dñium libertatis plenissime ⁊ pfectissime residet in deo: q2 deus non hz superiorẽ ergo nõ potest mãdatũ recipere ab alio. ¶ Decima ppositio. Dominiũ libertatis quod opponit subiectioni taz culpe q̄ miserie augetur in beatis p ↄfirmationez q2 liberiores hac libertate sunt angeli post ↄfirmationem q̄ ante: q2 ante poterant peccare ⁊ per ↄñs incidere in miseriam. post aũt ↄfirmationẽ nõ possunt per grãm. ¶ Undecima ppõ. Hoc dñium in demonibus per obstinationẽ minuit q2 modo nõ possunt nõ peccare: nec põt nõ esse miser. ¶ Duo/

decima ppõ. Licet ergo obstinatio minuat dominium libertatis a culpa & miseria: cõfirmatio tñ auget semp. ¶ Decimatertia ppositio. Dñiuz qđ opponit coactioni nõ augetur p ꝯfirmationẽ. ¶ Decimaquarta ppositio. Dominiũ libertatis q̄ opponit coactioni nõ diminuit p obstinationez pz qꝛ hec libertas vel dñiuz est ipa libertas vel volũtas que nõ mutat sed manet eadez in beatis & dãnatis. ¶ Duplex est necessitas. s. immutabilitatis & coactionis. Necessitas imutabilitatis nullã dat impfectionez & ponit in deo. ¶ Propositio. Necessitas imutabilitatis nõ repugnat libero arbitrio pz qꝛ hec necessitas est in deo qui necessario diligit bonũ: sz necessitas coactionis repugnat libero arbitrio.

Querit septimo.
Utruz in demonibus deceptio cadat siue error circa pñtia. Resolutio stat in qnq3 ppositionibus. ¶ Prima ppositio est. Deceptio & error itellectus venit ex deceptione iudicij siue deuiatione. ¶ Scđa ppõ: iudiciũ itellectꝰ est duplex quoddã est speculatiuũ. Aliud est practicum. Primũ est respectu cognoscibilitatis. Aliud est respectu agẽdoꝝ. primum est respectu veri vel falsi. Scđz est respectu boni vel mali agibilis. Scđm ockam. Licet ois heresis sit error non tñ ois error est heresis: pz qa heresis est dogma falsuz fidei orthodoxe ꝯtrariũm. Error est ppꝛie in sciẽtijs phisicalibus sed heresis est circa fidẽ catholicã. ¶ Tertia ppõ. Quicquid boni ãgeli faciũt & operant hoc pp amorẽ dĩ faciũt: sz quicqd mali angeli faciũt: & opant hoc in despectu dei faciũt. Ideo dicit bonauẽtura q̄ semper peccant & semp appetũt hoies pcipitare in maluz & finalr intẽdũt facere displicitũ deo. ¶ Quarta ppõ. Quia demones sunt curiosi & p̄sumptuosi freqũẽter iudicãt de illis que non subsunt iudicio eoꝝ. Idcirco a veritatis tramite in errorẽ labunt ẽt q̄tuz ad iudiciũ speculatiuũ. Que sunt illa que non subsunt iudicio demonũ. Dico q̄ sunt futura cõtigẽtia: qꝛ ista cognoscere ptinet ad deũ vel illũ cui voluerit deus reuelare: qꝛ excedũt itellectũ humanũ. Nota sm Scotũ q̄ potissimũ argumẽtum qđ fiet contra antixp̄m est. Cũ sis antixp̄s maledictus & dicas te xp̄m esse in lege promissuz. Dic mihi qd cogitabo cras vel post cras i tali hora & momẽto qđ nesciet qꝛ soli cõpetit deo. ¶ Correlariũ. Si demones qui hñt clarioꝛẽ noticiã & subtilioꝛẽ q̄ hoies viatores sepe decipiunt in iudicando illa q̄ non subsunt iudicio eoꝝ. i. futura ꝯtingentia multo magis decipiunt nři astrologi qui non valent cognoscere quidditatẽ minime alicuius rei. Ideo est trufaticã &c. ¶ Secũdum Correlariũ. Si demones recte vocantur presumptuosi a doctoribus scis: qꝛ volunt iudicare de futuris ꝯtingentibus q̄tomagis astrologi nostri est dialetica heretica ars. ¶ Quinta ppõ est. Tale aũt iudiciuz est in demonibus qꝛ sunt in continuo reprobo sensu. Ideo traditi sunt a deo in reprobũ sensuz. Aliquẽ dari in reprobum sensum nihil aliud est q̄ ipsum puniri pena excecationis in intellectu suo q̄tum ad agibilia: sic q̄ non videt que sunt agenda. Et si primũ iudicium scz speculatiuũ remaneat itegrũ q̄tum ad substantiã potentie nihilominus p culpam in demonibus obnubilatũ vel obtenebratuz est. ¶ Correlariũ. Lz demones si permansissent in bonitate fuissent doctiores q̄ modo sunt: multa tñ clare perfecte & distincte cognoscũt: & maxime illa quoꝝ noticia est eis innata in principio sue creationis: qꝛ deus est ita bonus q̄ nõ vult auferre eis & p illas possunt cognoscere entia creata.

Queritur octauo.
Utruz obliuio cadat in demonibus circa preterita. Respondeo ad questionem. ¶ Prima ppõ. Obliuio est priuatio memorie & non cadit in demonibus: qꝛ demones tot habent spẽs intelligibiles reꝝ quot habebant ante lapsuz qꝛ talis spẽs est quedã gratia gratisdata quaz cõ[?]ter deus abstrahit pp peccatum. Quidã dicunt q̄ spẽs intelligibilis remanet & actualiter mouet intellectum demonũ. sed non habent ex hoc delectationem sed summã tristitiam & penã. Ipsi. n. summe odiunt deũ & intelligunt cũ velint nolint summe beatũ summe perfectũ. Et ex hoc causat in eis summa & maxima tristitia: qꝛ nolunt tales pfectiones esse in deo vel inesse deo. ¶ Scđa ppõ. Obliuio cadit in demonibus qꝛ obliuiscunt salutis sue beneficioꝝ dei & maloꝝ que fecerunt. Hõ autez dĩ imemor sue salutis qñ continue viuit in tali statu in quo non vellet mori nec auderet. ¶ Nota ppositionem. Dicere q̄ mores hoim vel euẽtus futuri hoium q̄tum ad modũ viuẽdi bene vel male virtuose vel vitiose dependeãt ab influentijs corporum celestiũ non solum est falsum sed hereticũ diabolum & sacrilegũ. pz qꝛ est error priscillianistaruz qui ponunt fatũ. Et pz p Augu. in sermone epbie. & Gregorium in omelia epbie.

Querit nono.
Utrum in demonibus sit precognitio quoad futura. Resolutio istius q̃onis stat in pbatione istius ppositionis: qꝛ intellectus siue angelicus: siue humanus põt cognoscere certitudinaliter euidentia sm qd futura ꝯtingẽtia. Primo mõ pñt hĩe p cognitionẽ de futuris. Scđo mõ possunt iudicare đ futuris ꝯtingẽtibus sed nõ ita certitudinaliter. Tertio mõ nulla creatura põt cognoscere futura cõtingẽtia nisi solus deus. ¶ Prima ppõ dicere q̄ demones sciãt certitudinaliter futura ꝯtingẽtia a libero arbitrio dependẽtia est attribuere demoni q̄ soli deo cõpetit iõ est ibi infidelitas cui annexa est idolatria. ¶ Scđa ppõ. Licet. n. demones non possint p̄cognoscere futura cõtingentia a libo arbitrio dependẽtia pñt tñ cognoscere cõiecturaliter & suspicatiue. Hoc aũt prouenit sm Augu. ig. super Gene. Aut. n. sensus vel ingenij acrimonia. vt q̄ vidẽt & diligenter ꝯsiderant ad qd inclinet affectio nostra

ctio nostra vel que sunt inducentia vel retrahētia. Aut secūdo experientia ipso qz ex talibus vidit ta lia accidisse. Aut tertio dolosa cautela: qñ propōet aliquid facere: et predicit q aliquid fit futurū. Aut quarto aliena doctrina qñ iusto dei iudicio pmit titur addiscere ab angelis bonis. Et sic p3 q dēmo nes futura ɔtingentia et si possunt pſentire pbabi liter non possunt tñ certitudinaliter pſcire. ¶ Pri ma ppō. Etsi astronomi et mathematici qñqz verū dicant de futuris contingētibus dependēdo hoc tñ non est nisi conieturando siue per legem astro rum siue per diabolica cōmercia. ¶ Scđa ppō. Ois viator et astrologus q̄tumcūqz doctus asse rens pertinaciter et defendēs q ipse per seipsū vl per acquisitā sciam possit futura que dependēt a li bero arbitrio nostro certitudinaliter pcognoscere est hereticus blasphemus ipius infidelis et cōbu rendus qz solius dei est sibi vsurpat impie et at tribuit. ¶ Tertia ppō. Diuinatio nihil aliud ē ni si vsurpata futurop euentuū ad solam sapiam di uinā ptinentiū pcognitio vel pnūciatio. ¶ Quar ta ppō. Ois pcognitio vel pnūciatio humana fu turop mop holum bonop vel malop q̄ nō innitit reuelationi diuine est illicita diuinatio qz est vsur pata pnunciatio futurop euentuū ad solius dei sa pientiā pertinentiū. ¶ Quinta ppō. Quia demo nes sunt maxime supbi ideo sepius vēdicant sibi honores diuinos. et iō dicūt se (mēdose tñ) q sciāt futura ɔtingētia sicut deus. ¶ Tertia ppō. Sol9 deus pōt cognoscere virtute ppria ɔtingentia i se ipsis euidentissime et ineuitabiliter.

Queritur decimo.

Utrū oēs for me iductio fit a datore .i. creatore. An aliqđ agens pticulare siue creatū possit aliquam inducere. Resolutio qōnis stat in tribus dictis. ¶ Primū dictū. Forme gñab les ante sui generationē sunt in mā tanq̄ in potē tia iceptiua quodāmō actiua: siue coopatiua. Mā .n. h3 inclinationē nālem et possibilitatem ad reci piēdū formā nō solū sed et̄ ad coopandū. Notādū q forma gñalis añ sui gñationē triplīr est in mā. Primo mō in potentia remota passiua. Scđo mō in potētia ppinqua passiua. Tertio mō in potentia actiua quodāmō et coopatiua ipsi mãe ad sui gñia tionem rōne alicuius vnitatis nālis actiue cōmu nicāte sibi ab agēte nāli que virtus in propagatis dr rō seminalis. ¶ Scđm dictū. Forme gñales añ sui gñationē sunt in agēte naturali pticulari tanq̄ in pricipio originali et effectiuo. Ois enī effect9 anteq̄ sit habet esse pducibile in principio pducti uo sui. Et ponūt exēplū de candela in tertio. ¶ Ter tium dictū. Licet forme gñabiles añ sui generatio nē nō habeāt ex quo māliter habēt tñ ex quo origi naliter. ideo nō dicunt ppie creari. ¶ Mā dr tri pliciter. Illud dr esse mā a qua qđ pducit actiue ab ipsa mā. et coopatiue. Et hoc mō maria secunda est quodāmō actiua ad formā substātialē et sic ipsa for ma sbalis est in ipa materia. Scđa aliq̄ mō actiue: Illud ē materia in qua qđ recipit in ipa tāq̄ in po tētia pure passiua: et sic omes forme subales natu rales sunt. Tertio. Illud est de materia ex q̄ qđ cō ponit extrīsece ex materia tāq̄ ex pte sui sic forma alicui9 toti9 cōpositi: et sic nulla forma ante sui gñia tionē pducit ex materia: qa forma gñabilis non cōponit ex materia: sed est vnū pncipiū cū materia toti9 compositi: qz ẽm pbum. Principia nō sūt ex alterutris: sunt tñ ex agente nāli tanq̄ ex pricipio originali. Et hec opinio est Scoti.

Queritur vndecio.

virū verarum formap indu ctio possit eē a spū maligno. Resolutio stat in dua bus distinctionib9 et octo dictis. ¶ Pria distinctio questio nr̄a pōt intelligi duplīr. Uno mō de forma naturali. Alio mō de forma artificiali. Si de artifi ciali ppie nō habet dubiū: qz planū ē q demones pñt depingere pulchre plusq̄ qcunqz viator. et fa cere alias formas artificiales. Si aūt intelligit q de formis nālib9 tūc est difficultas. ¶ Scđa distin ctio. Qz demō possit inducere veras formas nāles in nā pōt itelligi duplīr. Uno mō x̄tute ppria. alio mō virtute aliena. sc3 rep nāliū quas optime nō uit et scit eas applicare adinuicē. Exēplū de agri cola q̄ segetes mediante semine iacto in terra et ter ra germināte et aqua irrigante fructificare facit et hoc virtute aliēa ppria aūt x̄tute germinat similes et ratio est qz forma nālis nō pducit nisi a condito re vel a nā operāte s3 operatio in agricola opat̄ vt artifex iō pñt adiuenire et expedire. Primū dictū Spūs maligni pñt formas artificiales iducere i ma teriā virtute ppria et imagines et picturas et figu ras melius q̄ qcunqz viator de cōi cursu qz h3 in tellectū practicū viuacissimū et omnē artē q cōi ter habet a viatoribus et pfectius q̄ viator. Scđm dictū. Demones nō possunt veras formas natura les x̄tute propria inducere in materiā: qa quicqd agunt extra se agunt p artē: et nulla forma natura lis ē educibilis p arte de materia. ergo et̄c. ¶ Ter tium dictum. Demō potest p virtute alienā veras formas naturales educere de potētia materie. pt3 qz demō optime nouit omnes res naturales et ea rum virtutes et scit applicare actiua passiuis quo facto producuntur vere forme naturales nō ab ip so nisi ministerialiter: sed producuntur ab ipsa na tura: vt ab agente proprio. Et est simile de illo qui facit ignem applicando ligna igni et in hoc demo operatur solum ministerialiter et applicatiue. Et si queras non pñt demones inducere veras formas naturales propria virtute. Respondeo qz qcquid agit demon agit per modum artis. ¶ Quartum dictum. Sicut natura non producit formam arti ficialem sic ars non producit formam naturalem: nullum agens naturale agens per modū nature pōt producere formam artificiale3: nec agens per modum artis potest producere formā naturalem.

¶ Quintū dictū. Et ratio est limitatio potētie agentis ad talem & talē effectū sm dispositionē dei & primariam ordinationē causa℞. ¶ Sextū dictū. Ordo sapiētie diuine hoc exigit. s. ꝙ in toto vniuerso sint tria agētia vltimata sic sibi inuicē ordinata ꝙ primū necessario ꝓsupponit a secūdo: & secūdū a tertio. Primū agēs ē deus. Secūdū est nā. Tertiū est intelligētia. Per nāz intelligit agēs naturale & per intelligentiam intelligitur ars siue agens per intellectum. Deus enim operatur ex nihilo. Natura vero nihil facit ex nihilo. sed ex ente in potentia: ars vero ꝓsupponit opationē nāe & operat sup ens cōpletū. Nō eni pōt facere lapides sed domuz de lapidibus. Septimuz dictū. Uñ sicut nā nō pōt anticipare opationē dei que est de nihilo ꝓducere: sic nec ars opationē nāe: sed eaz necessario ꝓsupponit: & rō est qꝛ opatio nālis ꝑ nām est prius in eodē ꝙ̄ opatio ꝑ partē. Octauū dictuz. Quia demones pñt vere trāsmutare formas nāles aliquas in alias nō virtute ꝓpria sed aliena. iō in illis trāsmutationibus nō sunt principales agētes: sꝫ solū sunt ministri applicando actiua passiuis: sicut hō applicādo ignē igni. ¶ Quid est miraculū. Rñdeo ꝙ est aliquod opus arduū & insolitū supra spē & facultatez existēs admirātis. Nota ꝙ in ista diffinitione sunt tres particule. ¶ Prima particula: est opus arduum. Fit eni miraculū in istis operibus in quibus nā ꝓ tūc nō pōt vt ꝙ fiāt rose in hyeme vel dr̄ arduum qꝛ solus deus illud facit. ¶ Secūda particula insolitū qꝛ est cōtra cursū nāe cōez vel ꝓter. ¶ Tertia ꝑticula supra spē sensus est: ꝙ ipse admirās nō nō hēt spē nālē ꝙ tale qd debeat fieri vel ꝙ fiat nec facultatē ad faciēdū. Ex hoc iferunt corrª. ¶ Primū corrᵐ. Incarnatio verbi diuini siue opus icarnationis est miraculū. p3 qꝛ sibi cōpetit plene & ꝑfecte rō miraculi. ¶ Secūdū corrᵐ Augª. In rebus ꝑ tps ortis: nulla maior gr̄a est. i. nulla maior gratuita ꝯdescēsio ꝙ̄ ꝙ deus fieret hō & homo deus. ¶ Tertium corrᵐ. ꝓductio eue de costa ade fuit miraculum quia sibi competit diffinitio miraculi. ¶ Quartū corrᵐ. Iustificatio ꝑctō℞ & impij est miraculū pꝫ ꝑ illud glo. super ps̄. Confitebimur tibi deus que dicit. In iustificatione impij quid laudas nisi miracula dei plus eni miraculo videt eē. Laudas qꝛ mortui suscitāt: sed lauda qꝛ mortui ꝑditi hoies releuant. ¶ Quintuz corrᵐ. Glificatio nāe itellectualis est miraculū. p3 qꝛ si iustificatio impij est miraculū ergo glificatio: qꝛ maius est glificare ꝙ̄ iustificare. ¶ Sextum corrᵐ. Resurrectio glialis erit miraculū. p3 qꝛ si resuscitatio ꝑticularis hominis nūc est miraculū: ergo a fortiori resurrectio glialis erit miraculū. ¶ Notādū ꝙ varia sunt gn̄a miraculo℞. Quedā sunt que fiunt ꝑ iustitiā publicam scꝫ ꝑ impetrationē deuoto℞ exñtiū in gr̄a dei scilicet qbus cōdescēdit publica iustitia. i. deꝰ per grām. ¶ Alia sunt per signa publice iustitie que scilicet sunt malo℞ hoiuz in quibus nō est iustitia publica. i. deꝰ per grām sꝫ tñ ob reuerētiā sui nois ꝯdescēdit ad faciēdū miracula & isti sūt hypocrite. Alia fiūt ꝑ ꝑuatos ꝯctus. i. ꝑuatam ꝑtātem. Notādū ꝙ duplex est ꝑtās: qdā est ꝑuata: q̄ ē quedā particularis ꝑtās quā deꝰ cōfert vnicuiqꝫ creature in sua creatione sꝫ gradū sue ꝑfectionis. Alia est publica ꝑtās que est dei qua regit oia & eadē ꝑtās dr̄ iustitia publica. qꝛ iustissime & potentissime regit oia. ¶ Notādū ꝙ duplex est miraculū. qddā est ꝙ̄tū ad rē miraculi. Et est qñ suscipiēs nō hꝫ ordinem nālez ad suscipiēdū susceptū. vt ꝙ cecus natꝰ videat. Aliud est ꝙ̄tū ad modū faciēdi qñ illud ꝙ mutat hꝫ ordinē nālem ad illud ad qd̄ mutat. Licet nō possit in tam parua mora fieri sicut fit: qñ fit vinū ex aqua vl̄ serpētes ex vgis: sicut virga moysi ꝯuersa fuit in verū draconē: alioqn nō fuissꝫ verū miraculū. qꝛ ēt deuorabat serpentes malifici. Exodi. vij. Et ista sunt duplicia. qdā fiunt in instāti. alia repēte. Prima fiūt ꝑ virtutē diuinā. Secūda aliqñ fiūt a demonibus. Itez miraculū capit dupliciter Uno mō cōmunit. Alio mō spāliter. Primo modo oē illud qd̄ fit ꝓter cōmunē cursuz nāe siue fiat repēte & a vtute creata. siue in istāti & virtute diuina Alio mō capit stricte & est qñ a solo deo fit nec pōt fieri a creatura. Licet ergo demōes faciāt vera opa tñ nō sunt miracula spāliter & stricte capta. Ex hoc sequit ꝙ miracula attestant vel attribuant diuine potētie si capiant ꝓprie. Dr̄nt autē miracula dei & demonū: qꝛ miracula dei fiūt ab ipso deo: demōes aūt sua faciunt ministerialr. Alio mō qꝛ miracula dei fiunt ꝑ publicā iustitiā sm veritatē & apparentiā. Demonū fiunt ꝑ ꝑuatos ꝯctus: & sic differunt ex ꝑte ministro℞. Tertio mō dr̄nt ex ꝑte finis: qꝛ xp̄s facit ad vtilitatē & gliaz dei: sed magi ad deceptionē & vanā gliaz. vn̄ sunt ꝙ̄i inutilia. Aduertenduz est ꝙ miraculū & signum & ꝓdigiū dr̄unt: qꝛ signa sūt ꝑua miracula. ꝓdigia vō sūt magna sicut est resuscitatō mortui: sigᵐ facē ranā. miraclꝫ cōe vtrisqꝫ.

Duodecimo querit. Utrꝫ aliqs possit vti misterio seu famulatu demonū i faciēdis hmōi miraculis absqꝫ pctō. ¶ Nota qd sit dinatio. Utrū artes magice vel diuinatiōes possint eē absqꝫ pctō in faciēdis hmōi miraculis. Quid est ars magica & qt hēt spēs. Nota ꝙ ars magica est qdā noticia vel qddā genꝰ artis hñs sub se multas spēs. s. septē ꝑncipales. Prima dr̄ mancia & dr̄ a mechos qd̄ ē dinatio & ypos qd̄ est scia ꝙ̄i scia de natura. & hēt septē spēs. Pria dr̄ pyromācia qꝛ ē dinatio facta circa ignē. Scd̄a Aeromātia in aere. Tertia ydromancia in aquis. Quarta germancia in terra & corporibus grossis. Quinta cyromancia: circa manus. Sexta Onizomācia fit in gutture vel pectore pullo℞ vel gallinarum. Septima nigromācia fit circa cadauera mortuo℞: & dr̄ a nigros qd̄ est mors. ¶ Secūda species magica dr̄ mathesis que fit tripl'r Primo modo in horis: & dr̄ horispiciū diuinatio facta ex inspectione

actione ad aras vel altaria. Tertio modo in auibus fit ⁊ est auguriū que fit in garritu auiū vel volatu auiū ⁊ est auspicium. ¶ Tertia spēs mathematice artis est sortilegiū quod fit p sortes vel p ossa mortuorꝫ vel per verba ⁊ sic de alijs. ¶ Quarta est prestigiū ⁊ est quedā illusio humanorꝫ sensuū: ⁊ dī a pstringo gis: qꝛ pstringit sensus humanos. ¶ Quinta est maleficiū simplr. ¶ Sexta est maleficiuꝫ ad spērā dī virtutū animaliū fascinatio. i. quidaꝫ tremor vel obstupētia. Et de oībus istis est qō. Et nota bn̄ textū Bonauenture egregiuꝫ. Rn̄sio qōnis stat in sequētibus ppōnibus. ¶ Prima ppo. Artes magice siue diuinationis qcunqꝫ non pn̄t ab aliquo fieri absqꝫ pctō mortali. ¶ Scda ppositio. Nullus catholicus pōt a diabolo requirere ꝯsiliū auxiliū siue ministeriū voluntate ppria absqꝫ pctō mortali. pꝫ aucte dn̄i Leuitici. xx. Ubi ille precipit occidi a deo qui sciscitat magos ⁊ ariolos. Exēplū probat. iiij. Regu. xxv. Ubi reprehēdit ⁊ punitur rex isrl Ochozias q misit ad cōsulendū deū acharon. Et probat per Augu. d vita xpiana. Ubi dicit esse dānandas ⁊ fugiendas diuinatiōes: qꝛ ibi intercidunt pacta demonū. ¶ Tertia ppō. quotiens cūqꝫ hō voluntario cōmercio vtit artib⁹ magicis quibuscūqꝫ tunc peccat vel pctō fidelitatis vl idolatrie vel inobediētie. pꝫ qꝛ vel attribuit demōi qd pprium est dei: vt ipsi magici adorant demonē vl si nihil horꝫ agit: est tn̄ ad minus pctm̄ inobedientie. ¶ Quarta ppō. Rō prohibitionis istarꝫ artiuꝫ magicarꝫ est qꝛ vtēs talibus peccat in semetipm in ecclesiam ⁊ in deū. Primū pꝫ qꝛ exponit se voluntarie piculo pctī mortalis: qꝛ vult hr̄e familiaritateꝫ cū illo qui vult ipm trahere ad peccatuꝫ mortale. Peccat ēt in ecclesiam qꝛ hꝫ familiaritatē cū inimico mortali ipsius ecclie. Peccat tertio in deū eo qꝛ deberet petere ab ipo deo optimo ⁊ benignissimo sapiētissimo ⁊ potētissimo illud qd petit ab ipis demonibus. Diabolus. n. est dolosus ⁊ fraudulētus ⁊ vtitur seductiōe. pꝫ qꝛ constat nulluꝫ diligere nisi ipm seducat. ergo ⁊c. Est ēt inimicus dei ⁊ xpi ⁊ q facit ꝯuētionē cū aduersario xpi ē mortale pcm̄.

CIrca octauam distin

ctionē querit. ¶ Utrū angeli habeant corpa nāliter sibi vnita. Notandum qꝛ aliqd corpus pōt vniri dupl'r. Uno mō nāliter qn̄ scꝫ corpus tale hꝫ nālem inclinationem ad illud cui vnit sicut corpus humanū respcū aīe. Alio mō vnit corpus alicui volūtarie qd scꝫ vnit p solā voluntatē vniētis ⁊ non hꝫ naturalē iclinationē ad illud cui vnit sicut corpus assumptuꝫ ab angelo. Aliqd aūt corpus dī vniri tripl'r. Uno mō tanqꝫ toti cōposito intrinsece ⁊ natural'r ex ipo corpore: sicut corpus humanū toti hoī. Alio mō tanqꝫ pficienti ⁊ viuificāti ⁊ informāti ipm sicut corpus humanū vnit aīe. ¶ Tertio mō tanqꝫ motori suo sicut mobile vnitur mouēti ⁊ sic corpus humanuꝫ vnit aīe scdo mō ⁊ tertio mō qꝛ aīa respectu corporis sui hꝫ duplex offm̄ scꝫ viuificandi ⁊ mouendi. qō aūt intelligit de isto triplici mō vniōis ⁊ ē sensus. ¶ Utrū angeli sint cōpositi intrinsece ex corpore tanqꝫ pte cōpositi. Rn̄sio ad qōnem. Dōm qꝛ lꝫ magni doctores circa hāc qōnem dubie fuerint locuti vt Augu. ⁊ Bern. Modo aūt satis certitudinaliter tenet. ⁊ Ricardus de sctō victore dicit qꝛ angeli sunt nāliter incorporei nec habēt corpa sibi vnita nec ēt demones. Et huius signū ē sicut dicit Ricardus Marci. v. d illo qui dixit. Legio mihi nomē est. Dionysius dicit in plurib⁹ locis qꝛ angeli sunt diuine mētes ⁊ spūalia lumina imateriales ⁊ incorporei. Cui valde credēdū est in hac materia qꝛ p reuelatonē pauli cognouit melius alijs naturam angelicam.

Secūdo queritur.

Utruꝫ angeli aliqn̄ assumāt corpora volūtarie. Sciendū qꝛ triplex est assūptio. ¶ Prima est trāslatiua vel per trāslationē factaꝫ: Et est qua aliqd transfert de vno loco ad aliū. Exēplum vt assumpta est maria in celū ⁊c. ¶ Scda est applicatiua per applicationē ⁊ est illa qua aliqd assumit ab aliquo p modū habitus vel ornamēti vl indumēti vt assumere cappaꝫ. Tertia est vnitiua p vnionē qua assumēs vnit sibi illud qd assumit bm aliquē modū vnionis. Triplex est vnio: qdā ē per informationē vt aīa vnitur corpi: alia est p substātificationeꝫ alicuius nāe vt est incarnatio xbi ⁊ dī vnio psonalis ⁊ hypostatica: Tertia est vnio motorū ad mobile: ⁊ de aliqua istarꝫ vnionū itelligit qd nr̄a. ¶ Prima ppō. Angelus volūtarie assumens aliquā naturā corporalē nō vnit sibi sicut iformās informato qꝛ angel⁹ ē suppositū cōpletū. idō sibi repugnat informare. ¶ Scda ē angelus voluntarie assumēs aliqd corpus nō vnit sibi vniōe hypostatica siue psonali qꝛ angelus assumēs corpus non substātificat ipm corpus nec pōt virtute ppria substantificare alterā naturā a sua: qꝛuis posset xtute diuina. Angelus ḡ assumēs corpus nō pōt ipm informare nec substātificare. ¶ Tertia est. Angelus volūtarie assumēs corp⁹ vnit sibi sicut motor itrinsecus suo mobili ad exercēdū aliqs opationes circa hoies. Angelū ḡ assumere corp⁹ nō est nisi ipm eē ꝯiunctū corpi assumpto tanqꝫ intrisecū motorē ad exercēdū opationes circa hoies ⁊ hec vnio est volūtaria qꝛ fit volūtate ipsi⁹ assumētis. Dico qꝛ angelus mouēs celū nō vnit sibi intrisece celū tanqꝫ motor intrisecus. Rn̄deo ad qōnē. Dōm qꝛ in angelis est duplex vis: qdā ꝯtēplatiua: alia administratiua. Uis ꝯtēplatiua i angel' est itellect⁹ angelicus ⁊ volūtas ei⁹ vt tēdūt in deū p cognitionē ⁊ amorē. Uis āt administratiua sūt ipsemet potētie inqꝫtum intēdūt ad tpalia vt scꝫ respiciūt ista inferiora ⁊ maxime hoies ad quos corꝫ ministeriū ordinat bm aplm Heb. p⁰ angeli aūt pp vim ꝯtēplatiuam nō indigēt solatio corpis: sed solū pp vim admini

stratiuã idigẽt corpori ſʒ ꝓpter nos. Et hoc ꝓpter tria. Tuʒ ꝓpter operationes corꝑales exercẽdas: tuʒ etiã ad manifeſtãduʒ ſe nobis qḋ non pñt ſine corꝑe: tũ deniqʒ ad nos letificãdos ⁊ ꝯfortãdos ẽt corporaliter ⁊ viſibiliter: vt pʒ de Thobia ⁊ ceteꝛis ⁊c̃. Aſſumũt aũt corꝑa ſicut inſtrumenta ⁊ ordinatiua ad operãdũ. Scḋo ſicut ſigna ad manifeſtãduʒ ſe. Tertio ſicut coopimẽta ⁊ habitacula. Et qꝛ hḋ delectaƚ i ſpẽ humana idḋ boni angeli cõiter apparẽt in ſpẽ hũana ad ꝯſolandũ hoies. Cõiungiƚ ergo corp⁹ angelo ſicut inſtrumẽtũ motori ⁊ ſicut ſignũ ſignato: ⁊ ſicut habitaculũ ʒ habitatori. Hoc aũt faciunt boni ad vtilitatẽ hoim. Mali nũqʒ apparẽt ex ſe niſi ꝓpter malũ homis. Põt aũt diſcerni apparitio boni angli ab apparitiõe mali: qꝛ boni in ꝑncipio terrẽt ſed in fine ꝯſolatuʒ relīquunt hoieʒ: mali aũt demulcẽt in ꝑncipio ſed in fine relīquunt ſummam triſtitiam ⁊ amaritudinem vſqʒ ad deſperationem.

Tertio queritur.

Utrũ illud corp⁹ aſſumiƚ ab angelo ſiue bono ſiue malo habeat verã formã corporis humãi. Duplex eſt corp⁹ vez. ſ. fantaſticũ ⁊ humanũ. Quid eſt corpus humanũ verũ eſt corpus phiſicũ ꝑfecta mixtione mixtũ eſſentialiter cõplexionatũ perfectiſſima organizatione organizatũ viuificabile ab aĩa rõnali vel intellectiuã ⁊ diſpoſitã immediate ad ei⁹ ſuſceptionẽ. Pono ꝓpõnes. ℭ Prima ꝓpõ. Nullũ corp⁹ celeſte põt eẽ corp⁹ vez humanũ. ℭ Scḋa eſt. Nulluʒ corpus imperfecte mixtũ põt dici verũ corp⁹ humanũ. ℭ Tertia ẽ. Nullũ corp⁹ elemẽtare. i. elemẽtũ põt eſſe verũ corpus humanũ. ℭ Quarta eſt. Nulla plãta põt eẽ veruʒ corp⁹ humanũ. ℭ Quinta ꝓpõ. Nullũ corp⁹ aĩalis bruti põt verũ corpus humanũ dici. Hec ꝓpõnes patẽt ex deſcriptione ⁊ diffinitione corporis hũani. Rñdeo ad qõnem. Dicẽdũ ꝙ licet corpora aſſũpta a bonis vel malis angelis habeãt regulariter effigiẽ corporis humani. Jlla tñ corpora nõ ſũt vera corpora humana: nec verã formã ⁊ cõplexioneʒ corporis humani habẽt. Et dr̃ regulariter: qꝛ dmones aliqñ aſſumũt effigies corpoꝝ brutorũ. Corp⁹ enim humanũ nõ cõpetit miniſterio eoꝝ ⁊ ſolũ aſſumũt corpora ad miniſteriũ. Jndigent. n. corporib⁹ velocibus ⁊ leuibus vt ſint apta nata diſcurſui ⁊ veloci motui ipſoꝝ. Corp⁹ aũt humanũ eſt põderoſum ⁊ graue nec multũ aptum ad motum.

Quarto queritur.

Utꝝ corp⁹ illḋ qḋ aſſumit angelus ſtat de natura celeſti vel elemẽtari. Reſolutio qõnis ſtat in qnqʒ dictis. ℭ Primũ dictũ eſt ꝙ angelus ſiue bonus ſiue malus regulariter qñ aſſumit corpus nõ aſſumit d̃ natura celeſti. ℭ Secũdũ dcm̃. Angelus qñ aſſumit corp⁹ regulariter nõ aſſumit de natura elemẽtari ſimplici. ℭ Tertium dictũ angelus qñ aſſumit corpus regulariter non aſſumit de nã elemẽtari perfecte mixta. ℭ Quartũ dictũ. Angelus qñ aſſumit corp⁹ regulariter aſſumit elemẽta iꝑfecte mixta. ℭ Quintũ dictuʒ. Angelus bonus cõiter aſſumit corp⁹ de ſuperiori parte aeris q̃ dr̃ ethera. Mali aũt de parte inferiori. ſ. caliginoſa ⁊ intellige ꝙ angeli boni non aſſumũt corpora de ſuperiori parte aeris niſi cõparatiue. ſ. reſpectu illius ꝑtis: in qua ꝑte mali ãgeli aſſumũt iſta dicta patẽt ꝑ argumẽta ſcã ꝓ ꝑte vera.

Quinto queritur.

Utrũ in corpore aſſũpto angelus exerceat operationes aĩe vegetatiue. Notãduʒ ꝙ aĩa eſt actus corporis phiſici in po⁹ vitaʒ hñtis. Corpus organicuʒ eſt corpus hñs diuerſas in ſitu partes ⁊ figuras ad diuerſa opera vite deputates. Rñſio. q. ſtat in ꝓpõnibus. ℭ Prima ꝓpõ. Spũs angelicus in corꝑe aſſumpto nõ hʒ operationẽ aĩe vegetatiue nec quo ad vim nutritiuã nec augmẽtatiuã nec qᵹtũ ad vim generatiuã. Ex quo ſequiƚ corrclariũ. Qḋ demones in aſſũpto corꝑe non poſſũt generare nec minorare nec augmẽtare. ℭ Secũda ꝓpõ. Spũs angelicus in corꝑe aſſũpto habꝫ vel hr̃e põt aliq̃s operationes multũ ꝯformes operib⁹ aĩe vegetatiue lʒ nõ in toto ſint cõformes ſʒ ſolũ iꝑfecte vel ſemiplene. Patẽt iſte ꝓpõnes ꝑmo in actu cibationis. Naʒ in cibatione duo ſunt. Eſt cibi ſũptio ⁊ ꝯſumptio. ſcḋo eſt ꝯuerſio alimẽti in alitũ. vel ⁊ iſta cõuerſio fit virtute aĩe ⁊ fit ad reparãdũ id qḋ cõſũpſit calor nãlis qui ꝯtinue ꝯſumit humidũ radicale qḋ reſtauraƚ per cibationẽ ſm ꝙ ẽ i ea duplr. Angeli ãt corꝑib⁹ aſſũptis cibãt ſʒ id qḋ eſt primũ in cibatione. i. maſticare traĳcere i vẽtrẽ: non tñ alũt corpora ſic qḋ illa nutritiua cõuertantur in corpus ſuũ ſed reſoluũt ipſum cibũ i alia corpora. Et iſtũ modũ tãgit Auguſt. dicẽs ꝙ aliter abſorbet aquã terra ſitiẽs ⁊ aliter radi⁹ calefaciẽs ꝗa terra abſorbet aquã ad germinãdũ germinãda patet etiã de actu generationis. Pro quo aduertẽdũ ꝙ demones qui dñr ſpũs immũdi aſſumũt corpora aliqñ in ſpẽ mulieris ⁊ ſupponũt ſe viris ad recipiẽdũ ſemẽ ⁊ ipm ſemẽ cuſtodiunt in naturali diſpoſitione qᵹtum ad tpe ⁊ aſſumũt corpus: i ſpẽ ⁊ ſupponũt ſe mulierib⁹ infundẽtes ſemẽ in matricẽ. ℭ Nota ꝙ triplex eſt digeſtio. Prima eſt i epate cui⁹ ſupfluũ eſt vrina. Scḋa fit in ſtomacho cui⁹ ſupfluũ eſt ſtercus. Tertia fit in corde cui⁹ ſupfluũ eſt ſemẽ. Pono ꝓpõnes. ℭ ꝑ᷑ ꝓpõ. Lʒ demões nõ poſſint ꝓprie gñare i corꝑib⁹ aſſũptis pñt tñ gñare iꝓpe idirecte miſterialr. p⁹ ps pʒ qꝛ demones ñ pñt ꝯuertẽ alitũ i ſemine. 2ᵃ ps ꝓbaƚ: qꝛ bñ pñt recipẽ ſemẽ ⁊ trãſfũdẽ. ℭ 2ᵃ ꝓpõ. Demões i corꝑib⁹ aſſũptis ꝑꝑ ſubtilitatẽ ſuã hñt tãtã ꝑtãtẽ ſuã in corp⁹ ꝙ pñt miſterialr ⁊ applicatiẽ aliqᵹ mulierẽ ipregnare ſine violẽtia ſic ꝙ ꝯcipet ipa tñ manẽte vgĩe. ℭ 3ᵃ ꝓpõ. Lʒ mulier poſſit vtute nãli ꝯcipẽ fetũ in vtero ⁊ remanẽ virgo tã corꝑe qᵹ mente: tñ nõ põt parere nãlr cũ virginitate corꝑali. Et nota d̃ ꝯceptu ⁊ partu filij dei ꝙ fuit maximũ miraculũ.

Sexto

Sexto queritur. Utrum exerceat angelus in corpe opationes potentie sensitiue. Rnsio stat in septem dictis. ¶ Primū dictū est. Anima tā intellectiua ꝙ̄ sensitiua aīalibus pfectis duplici vnione vnit corpori. s. vt motrix mobili ꝛ vt forma in formali sue vt pfectio impfectibili. Et hoc pꝫ per phm in secudo de anima. Anima sensitiua est principiū quo animātia viuūt sentiūt: ꝛ sunt animālia pfecta quo mouent ꝫm locū. ¶ Secūdū dictuꝫ. Quedā sunt opationes ꝗ sequūtur ipsam animaꝫ vt est motrix corporis: ꝗdā ī inꝗtū est pfectio: quedā ī parti sic ꝛ ꝑti sic: vt moueri ꝑgressiōe: ponēdo vnā pte corpis añ aliā est opatio anime inꝗtum est motrix sed sentire siue audire ꝛc̄. sunt opationes ꝯsequētes animā inꝗtū est pfectio corporis: ridere aūt cōsequit animā inꝗtuꝫ est motrix ꝛ pfecio corpis q: motis genarū ꝯsequit animā inꝗtū est motrix. sed illud gaudiū siue cordis exhylaratio ꝯsequit animā inꝗtū est pfectio. ¶ Tertiū dictū. Differētī mō exercet aīa opationes in corpe que ꝯueniūt ei inꝗtuꝫ est motrix ꝛ alias inꝗtū est perfectio corporis q: exercet primas per corpus sed nō cū corpore: sicut motus omniū mēbroꝝ exterioꝝ vt sunt pedes manus ꝛc̄. q: corpus nō est cā sed anima. Ex quo seq̄t corrm. Q: si anima a corpore suo esset separata: posset ipsum mouere ꝛ sepelire. Exercet aūt alias operationes ꝛ per corpus ꝛ cum corpore: vt est videre: quia visus est a corpore ꝛ instruitur ꝛ causatur ab anima cū corpore. ¶ Quartū dictū. Prime operationes ꝗ cōpetūt aīe inꝗtū est motrix. cōpetunt anime vt est hoc aliquid secunde nāe ꝗ ꝯsequūtur ipsam inꝗtū est pfectio corporis cōpetūt ipsi vt est forma informans actu corpus. ¶ Quintū dictuꝫ. Quia āgelus vnit corpori assumpto nō vt pfectio sed vt motor ꝓcise ideo primas operationes exercet plene in corpore: secūdas minime. tertias q̄dāmō sic ꝛ q̄dāmō sic: vt oīs motus mēbroꝝ exterioꝝ ꝛ oēs alie opationes que ꝯsequunt animā inꝗtū est motrix possunt exerceri ab angelo siue bono siue malo. Nullā aūt operationē ꝯsequētēꝫ animā inꝗtū pficit corpus vt forma: pñt exercere āgeli in corpore vt est videre audire ꝛc̄. Corrm. Aīa separata a corpe nō hēt aliquas potētias sensitiuas Ex quo sequit ꝙ demō in corpe assumpto non hēt potētiā sensitiuā. pꝫ q: non informat ipm corpus. Scōm corrm. potētie sensitiue distingunt realiter ab aīa. Sextū dictū. Si vocent opationes sensitiue ipsemet actus exercēdi per organa. dicēdū est breuiter ꝙ āgelus in corpe assumpto nō pōt exercere opa potētie sensitiue: q: tales opationes ꝫm phm sunt: totius ꝯiūcti siue cōpositi ex corpore ꝛ aīa. ¶ Septimū dictū. Si vocent aūt opa potētie sensitiue illa que sunt ab anima inꝗtū est motrix corporis angelus in corpore pōt illa exercere. Ex his sequunt corrª. Primum corrm. Angelus in corpe assumpto pōt cāre oēm motū localē possibilē cāri ab agēte creato in corpe assumpto. Cū nō sit minoris potētie circa corpꝰ assumptū ꝙ̄ aīa circa corpꝰ suū ꝛ ipsa pōt cāre talē motū circa corpꝰ suū q: ē adequatū mobile ipi corpi. Pōt etiā oēs opationes ad laborē ptinētes siles illis q̄s facit aīa in corpe suo sicut est respirare: mouere palpebras oculoruꝫ ꝛc̄. Pōt etiā trudere trahere ꝛ ꝯberare ꝛ manu ad manum pugnare ꝛ sic de alijs. nisi hō haberet tantam ptātē ꝙ posset ei resistere. pꝫ ꝑ textū: q: āgelus in corpe pōt oēs opationes exercere ꝗ sequunt aīam in corpe inꝗtuꝫ motrix est corpis ꝛ tales operationes sunt hmōi ꝫ. Nota ꝙ in corpe assūpto demones pñt aliquā ꝟginē corpalr deflorare ꝛ violēter opprimere vi ꝛ violētia cogēdo eā. pꝫ q: oīa ista ptinēt ad motū localē: ꝛ ipi pñt sup q̄cūqꝫ motum locale. Itē pñt ī corporibꝰ assūptis obsidere ciuitatē vnā ꝛ machinas ꝛ luctari ꝛ oēs occidere ꝛ cito reedificare muros ꝛc̄. Nec exercēt ꝓdicta illusiōe vl imaginarie sꝫ vere realr sine fictione ꝛ deceptione q: deꝰ ī ꝓmordio creatiōis angeloꝝ dedit ipis angelis oēm ptātēꝫ mouēdi quā lꝫ creaturā corpaleꝫ ꝫm locū: ꝫm placitū sue volūtatis: ꝛ talis grā gratisdata remāsit in demonibꝰ: ꝛ in h̄ ꝯcordant oēs doctores vt dicit mgr Brulefer. Et addit ꝙ forte minor demon ꝗ sit dānatus si deꝰ ꝑmitteret posset mouere ipm celū siue primū mobile ꝛ ꝑ ꝯñs circa ista inferiora mutare ad libitū sui. Faciunt aūt ista nō ꝑ solā volūtatē: q: dicere ꝙ angelꝰ ꝑ solū imperiū volūtatis moueat celū error ē: vt vult articulꝰ parisieñ. Nota de sortilegis q: demō pōt eas deportare de loco ad locū realiter ꝛ verissime: sepe tñ illudunt circa talia. Propō. Tāta breuiter est demonū fortitudo ꝙ pñt elemēta cōmouere: mare ꝯcitare: mōtes trāsferre de loco ad locum desiccare herbas ꝛ h̄ deo ꝑmittēte. Et dicit Augu. iij. de trinitate ꝙ corpa obediūt ꝗ ad localem motū demonibꝰ ad nutū. Et nota ꝙ glosa q̄dā super illo passu epistole pauli dicit quodā dolore agitatꝰ a demone paulus vexabat ꝛ est sensus verboꝝ: vide in textu. Pōt cōmouere humores diuersos ī corpore ꝛ sic causare diuersas īfirmitates: sic agitabat saulē. ꝓmi Reg. xvi. Et dicit ꝓdicta glo. ꝙ paulus torq̄bat passiōe illiaca vel colica tanta a demone. Et nisi essent boni angeli qui nos custodiūt facerent nobis demones infinita mala sed ab ipis bonis ꝓhibent. Ideo debemꝰ eos multū diligētissime inuocare ꝛ reuereri.

Septimo querit. Utrū demōes habitare ī humanis corporibꝰ possint. Notādū ꝙ resolutio q̄onis stat in duabꝰ ꝓpōnibꝰ. ¶ Prima ꝓpō. Demones per nām sue subtillitatis ꝛ spiritualitatis pñt ꝗcūqꝫ corpora penetrare ꝛ in eis sine aliquo impedimēto siue obstaculo subsistere idest existere hec ꝓpō. patet ex textu euangelij quo teste nosterꝰ xp̄s multos curasse obsessos a demonibꝰ. Hec ēt ꝓpositio ē Aug. de diuinatiōe demonū. Inuadēt inqt demōes miris ꝛ inuisibilibꝰ modis ꝑ coꝝ subtilitatē hominū

corpora nõ sensus penetrando ergo & ibi quiescere. ¶ Scḋa ppõ. Demones ratiõe sue potestatis possunt corpora in quibꝰ sunt cõmouere & cõturbare hoc patet p experientiã & p sacruʒ euangeliũ. ¶ Corrolariũ. Demones q̄n pmittunt̃ in corpus introire dicunt̃ ipm obsidere. Permittit aũt deus siue ad sue glorie ostẽsionẽ cũ expellunt̃ demones p miracula: aliquãdo ad peccati punitionẽ siue ad peccãtis correctionẽ siue ad eruditionẽ nostrã. Sed ex q̄ istarũ causarũ determinate pmittit: latet hoc humanã industriã ppter hoc q occulta sunt dei iudicia hoc tamẽ planũ est q nõ iniusta. Que nõ debemꝰ inuestigare nisi velimꝰ errare. Nunq̄ autẽ talia permittit sine causa rationabili.

Octauo queritur.

vtruʒ demones possint illabi aiabus. Notãdũ q q̄druplex est illapsus dei scʒ diuine essentie. ¶ Primꝰ illapsus generalis est quedã inexistẽtia actualis ipius eẽntie diuine q̄ est pñs intime cuilibet creaturẽ ipã manuducẽdo & cõseruãdo in esse qd est itime sibi & eã opari & hic illapsus est cõis oibꝰ creaturis. ¶ Scḋs illapsus dr̃ spãlis est q̄dã inexistẽtia diuine eẽntie q̄ est intime pñs creature rõnali p grãm & charitatẽ ipã gratificãdo & acceptãdo & spãlr̃ viuificãdo & est pprius illapsus creature rõnali & iuste p charitatẽ. ¶ Tertius illapsus spãlior est quedã actual' diuine eẽntie inexistẽtia q̄ est pñs intime creature rõnali vt obiectũ btĩficũ ipam actu btĩficãs & glorificãs & dr̃ illapsus glie. Scḋs aũt illapsus gr̃e: & primus dr̃ illapsus entitatiuꝰ. ¶ Quartꝰ illapsus spãlissimꝰ est q̄dã inexistẽtia actualis diuine eẽntie ẽm quã est intime pñs alicui creaturẽ rõnali eã sibi vniẽdo vnione hypostatica & psonali & hic illapsus est soluʒ in xpõ. Rñsio. Dicẽdũ q illabi alicui aliqd importat q illud sit intimũ sibi & q intime opet̃ in eo: ita q sunt ibi duo. Unũ qd sit intime pñs. Scḋm qd intime opet̃ in eo. Cũ ãt nihil sit respectu aie intellectiue q sit intime pñs: & q itime opet̃ in ea nisi solus deꝰ. Hinc est q solus pñs spũs diuinus illabit̃ aie intellectuali. Et q̄ sequit̃ q demones nõ pñt illabi aie intellectiue. Jllud võ qd est intimuʒ in anima est supmuʒ qd est ẽm mgẽm nr̃m nã intellectualis q̄ est õ q̄ntitate anie rõnalis eo em̃ aĩa est capax dei q̄ ẽ nã itellectualis q est cẽ ad imaginẽ dei &c.

Nono querit̃

vtrũ demõ possit sensus illudere. Dicẽdum q̄ ad q̄ñẽ q absq dubio demones pñt illudere multipr̃ sensus humanos taʒ ex pte organi q̄ mediũ q̄ ex parte obiecti: vt p3 per experiẽtiaʒ. Aduertẽdũ tñ q qõ apud theologos nõ est multuʒ dubia: sed modꝰ illudẽdi est difficilis. Jdeo resolutio q̄ñis stat in pclusionibꝰ. ¶ Prima cõclusio. Demõ q̄n iudificat sensus nr̃os dico q illudit supra naturaʒ & hoc tribꝰ modis. Primo mõ a supiori influẽdo Scḋo ab intrinseco mouendo fantasiaʒ. Tertio ab exteriori spẽs presentãdo siue obijciendo. Demõ autem scit optime naturam specularem & scit condensare aereʒ vt recipiat spẽs speculares & sic sensus iudicat spẽs sibi pñtatas tanq̄ ex: iste modꝰ videt̃ satis pbabilis. S3 miruʒ est q demon faceret taʒ magnuʒ. Etiaʒ miruʒ est q vidẽdo speciẽ in speculo nõ rẽ. Nã videmꝰ in speculo rẽ inspabilr̃ pinctã speculo: iõ est aliꝰ modꝰ dicẽdi de mõ iudificãdi. Et stat in scḋa pclusione. ¶ Scḋa cõclusio. Demones pñt iudificare sensus nr̃os in gñali tribꝰ modis. Pĩmo mõ ostẽdendo aliqd esse pñs qd nõ est pñs. Scḋo mõ pñtando rem aliter esse q̄ sit. Tertio mõ abscõdẽdo illud qd est pñs. ¶ Corrolariũ q: primũ modũ illudẽdi facit species offerendo. Scḋm facit sensuʒ diuariando. Tertiũ modũ facit impedimẽtũ pstãdo p3 declaratio i textu.

Decimo queritur.

vtrũ demõ possit cogitatiões immittere. Notãdum q immissio est actus pmus pductiuꝰ alicuiꝰ actus scḋi in aliquo qd est itimũ alicui. Resolutio q̄ñis stat in ppositione. ¶ Prima. Suppositio est immissio & dicit actuʒ cuiꝰ effectus terminatur in eo qd intꝰ est. Distinctio immittere capitur dupl'r. Uno mõ pprie & spãliter & est alicui cãe pncipal' & pncipalit efficiẽtis illuʒ actũ qui immittit̃. Alio mõ large & cõiter & est alicuiꝰ ipellentis vel excitãtis ad actuʒ q im mittit̃ intꝰ l3 non causantis. Sequunt̃ dicta. ¶ Primũ dictuʒ. Solus deꝰ põt immittere pprie cogitatiões in aiam vel intellectiue siue i intellectuʒ scʒ pmo mõ capiẽdo immissionẽ. ¶ Scḋm dictũ. Demones nõ pñt hoc mõ immittere cogitatiões itellectui nostro l3 possint large & cõiter p modũ excitantis & ipellentis. Prima ps p3 q: solus deus h̃ põt. Scḋa ps p3 q: põt suggerere & offerre obiecta intellectui p motionẽ fantasmatũ vel alio mõ. Suggestio diabolica nihil aliud ẽ q̄ praue cogitationis immissio loquendo de immissione large dicta. Si queratur. Utrum necessario possit nos compellere ad hoc q recipiamus oblatum. Responsio bonauenture q non possunt facere quo facto necessario cogitemꝰ malum nisi in casu videlicet cum cogitatio anime non est circa vtilia occupata tunc enim euagatur & est ociosa: potest ei diabolus offerre imaginationem turpem & vanam. & ideo volenti malas cogitationes effugere. sollicite & diligenter cauendum est ne contingat aliquando animum a bonis & ab vtilibꝰ cogitationibus reuocari. Hoc tamen facile est ei q sollicitꝰ est in bonis aium exercẽ cui multo facilꝰ est & delectabilꝰ in bonis cogitationibus v̄sari q̄ sit i fedis & turpibꝰ carnalibꝰ & sic de alijs

Queritur vndecio.

vtruʒ demones possint malas affectiones incendere. Notandũ q incẽdere nihil aliud ẽ q̄ igni pabulũ ministrare vl applicãdo cõbustibile igni vl ignẽ pbustibili. Resolutio. Ignis spũal' ẽ cõcupia siue libido pu ersa: pabulũ at hꝰ ignis st̃ affectões carnales & irene & delectatiões sede

nes fede ꝛ ita incendere in spūalibus non tm̄ accipitur respectu affectionū immo etiā cogitationū: ꝛ respectu vtrarumq; non dicit actū sicut pncipalr agentis sed solū sicut excitantis ꝛ subministratis. Qui igit diabolus pt nos ad malas cogitatiōes ꝛ affectiōes excitare lʒ non possit eas i nobis sua ptā te efficere. Ideo pprie ꝛ recte a scis doctoribꝰ sacre scripture incēsor dr. Nota diabolus ē cocus fm illud Osee. vij. Oēs adulterātes sicut clibanꝰ succensus a coquēte. in glosa. Clibanus ē peccator: co quus diabolus. Incēdere spūalr ē ministrare malas affectiones vel intellectiones q̄ inclināt ad flāmaʒ libidinis. ergo non est immissor ꝛc.

Querit duodecimo. Utrū possint scruta ri secreta ɔscie nr̄e. Notandū q̄ duplex est secretū scʒ speculatiuū qd est q̄libet veritas pfundissima ꝛ altissima q̄ nō pōt cognosci nāliter ab intellectu viatoris sed solū p reuelationē sicut theologica veritas ē secretū vt i ista ppōne. Filius in diuis generat a pre. De istis dr dñs aplis cui reuelata sunt secreta celestia. Sūt ēt archana vba q̄ audiuit paulꝰ in tertio celo. Aliud est incōplexū agibile ꝛ practicū. Nihil aliud est q̄ q̄libet occultū qd nō pōt pbari in iudicio siue foro publico per testimonium duoꝝ vel triū. Et hoc ē duplex q: quoddā est opus exteriꝰ qd est tn̄ priuatū vel occultū. Aliud est opꝰ interius q̄lia sunt cogitatiōes ꝛ voluntates ɔscie nr̄e. Et de isto ēt qd. Jō addidit ɔscie nr̄e: q: de secreto no dubiū. ℂ Posset hic q̄ri vtrū subditꝰ ad pceptū sui plati teneat reuelare secretū sue fidei cōmissum. Rndet per distinctionē. Distinctio ē. Aliqd pōt cōmitti duobꝰ modis. Uno mō sub sigillo ɔfessiōis. Alio mō sub secreto fidei vel sigillo secreti. Et dicit Scotꝰ q̄ nō solū obligor celare qn̄ accipio sub sigillo secreti: sed ēt qn̄ ex mō loquēdi possum aduertere: q̄ non diceret nisi celatuꝝ me crederet. ℂ Scda distictio. Duplicia sūt secreta: qdā nō pn̄t celari sine pctō vt si mihi diceret sub secreto q̄ aliqs vellet interficere sociū suū vel cōburere domū. Alia pn̄t celari sine pctō vt oīa secreta q̄ nō vergūt in detrimētū alicuiꝰ. ℂ Pria ppō. Secreta q̄ non pn̄t celari sine pctō cōmissa fidei alicuiꝰ nō debent reuelari ēt ad pceptū plati. Hec ppō est Roberti holkot. Et probat q: illa q̄ sūt de lege nāe seruāda nō debēt reuelari ēt ad pceptū alicuiꝰ plati sed celare secretū ꝛ vitare fraudē est de lege nāe. ergo ꝛc. ℂ Scda ppō. Nullus platus q̄tumcūq; magnꝰ ē summus pōtifex pōt aliqd pcipere ɔ ius nāle pʒ. min: q: lex nō pōt in maiorē sed lex nāe maior est lege cuiuscūq; psone. ꝛ ꝛc. ℂ Tertia ppō. Secreta nō pn̄t celari sine pctō debēt reuelari plato pcipienti: sed qd si habuero sub sigillo cōfessionis. Rndeo q̄ nullo mō debēt dici ēt pro morte pferenda. Ubi nota q̄ q̄ habent sub sigillo ɔfessiōis nullo mō debēt reuelari nec verbo nec nutu nec signo nec aliquo alio mō. ℂ Quarta ppō. Oia precepta ꝛ iuramēta q̄ exigunt in publico debēt interptari seruato ordine iuris. Jā nō est ordo iuris vt id qd est occultū publicet. ℂ Quinta ppō. Reuelans secreta sue fidei cōmissa peccat mortalr ꝛ incurrit crimē proditiōis loquēdo de secreto qd pōt celari licite. ℂ Sexta ppō. Nullus platus pōt hre pceptū sup secreta ɔscie vel sup actibus nr̄is secretis exterioribus oino occultis q̄ non pn̄t pbari per testimoniū. ꝛ iō non debēt plati indignari si ipsi sibi hic non obediat. Resolutio qōnis stat in sequentibus ppōnibus. ℂ Prima ppō. Sicut deus dedit voluntati creature rōnali dñium siue arbitriū cui nulla potētia pēdet nisi diuina sic eiꝰ cognitiōe dedit ɔscie secretū cuius secreta ꝛ profunda nō penetrat nisi dīna sapia. ℂ Scda ppō. Et iō dico q̄ nulla creatura nec angelica nec humana pōt ɔscie humane noscere secreta nisi p signa: ꝛ ɔiecturas vel nisi nouerit de reuelatione aut hois denūciatione siue detectiōe. Hoc intelligit de secretis ɔscie alterius a sua. q: bn̄ cognoscere possum cogitationes meas euidēter. Hocp; p illud. ij. Regū. vij. Tu nosti corda filioꝝ hoiʒ. Et Jere. 18. Ego dñs scrutās corda ꝛ renes. i. affectiōes. Et pme Coꝝ. ij. Nemo scit que sunt hois nisi spūs hois qui est in illo. ℂ Tertia ppō. Oim̄ pauca sunt ita secreta quin pdeant in opera exteriora vel appareant in exteriori apparētia faciei vł p signa cordis qd diuersimode mouet fm diuersitatē affectionum. Hinc est q̄ multe cogitatiōes ꝛ affectiones nr̄e dephendi pn̄t a malignis spiritibꝰ nisi arceant virtute dei. Corelariū. Ista cognitio qua demones cognoscunt secreta ɔscie nr̄e est cognitio cōiecture pcise ꝛ nō certe scie. Et si dicas diabolus in die iudicij ō secretis ɔsciaꝝ sciet. Dicendū q̄ nō solum ipse demon sed ēt coꝝ nostrū. Unde ꝛ si de exterioribus ꝛ visibilibus accusari possimꝰ a diabolo de secretis ꝛ occultis non: neutra tn̄ impunita relinquētur q: non deerit accusator. Et nota q̄ diabolus in die iudicij non erit testis sed sola consciētia: tn̄ accusabit nos de operibus exterioribus.

Circa nonā distinctionē querit primo. Utrū angeli diuersoꝝ ordinū sint diuersaꝝ specieꝝ per naturā. Notādū q̄ ordo angelicus ē multitudo celestiū spirituū qui se in aliquo munē gratie inter se similant sicut in donoꝝ naturaliū participatione. Hec descriptio cōtinet pmo fundamentū ordinis. scdo perfectionē ordinis. ꝛ tertio dispositionē mediā. Primū est nā. Scdʒ est gfa. Tertiuʒ est donū naturale. Ex his sequit q̄ in demonibꝰ nō est ordo proprijssime loquēdo q: demones nō habent gfam que est cōplemētū ordinis. ℂ Triplex est hierarchia āgeloꝝ. s. celestis. supcelestis. subcelestis. ℂ Hierarchia fm dionysiū ē diuina pulchritudo vt simpla: vt optima: vt cōsumatiua vel cōsumata. pdicta diffō cōpetit hierarchie icreate. i. que

sunt quatuor inveniendа. Primū est summa vnitas essentie in trinitate personarum: est trinitas perfecta personarum cū summa vnitate essentie. ℂ Scōm ē q summa vnitas nō preiudicat perfecte trinitati. ℂ Tertiū est q nec trinitas personarū preiudicat vnitati sūme: quia enim ibi ē vnitas et pluralitas sed in respectu eiusdem: grest vnitas sūma eēntie et perfecta trinitas personarū. ℂ Quartū est q vnitas eēntie facit ad perfectionē trinitatis et trinitas ad perfectionē vnitatis. Et hoc enim q essentia diuina est perfectissima et infinita: est cōmunicabilis trib⁹ personis realiter distinctis q̄d nō est in creaturis. Hierarchia angelica diffinitur. Est diuin⁹ ordo: scia et actio dei sic forme q̄tū possibile est similans et ad inditas ei diuinit⁹ illuminationes proportionabiliter in dei similitudinem ascendēs. ℂ Notadū q creatura rōnalis egredit a deo sub ratiōe imaginis et similitudinis. Et nota q imago respicit prīte nālia: similitudo aūt gratuita. scz gratiā gratūfacientē cū ceteris habitib⁹ infusis et hec similitudo est hic imperfecta. In pma aūt ē perfecta diuin⁹ ordo. i. diuia potestas que representat priorē: scientia representat filiū actio representat spiritūsanctū. Ex his elicitur vna diffinitio magistralis que est hierarchia est rerū sacrarū et rōnabiliū ordinata potestas in subditis debitū retinēs principatū. Et hec diffinitio est cōmunis angelice et humane hierarchie. sequitur ergo q in brutis et demonib⁹ nō est hierarchia: q2 nō sunt res sacre: nec in latronib⁹ et malis hominib⁹ qui habēt principes tyrannidē. De hierarchia angelorum vt supra distinctione serta. ℂ Resolutio questiōis stat in ista opinione cū duab⁹ ppositionib⁹. ℂ Prima ppositio possibile est de facto et ita ē q sunt plures angeli solo numero differētes. ℂ Secūda ppositio. Possibile est de facto et ita ē q aliqui angeli distinguūtur ab alijs angelis specie. ℂ Corelariū cōtra sanctū Bonauētu. Nō oēs angeli sūt eiusdē speciei. Si dices quot erūt species angelorum. Dico q ad min⁹ nouē species et verisimiliter dicēdū q et in eodē ordine quidā distinguūtur specie ab alijs eiusdē ordinis: sed quot sunt Ille nouit q creauit. Opinio sancti thome ponit q q̄libz āgel⁹ differt specie ab alio.

Querit secundo.

Utrum pncipalis cā distinctiōis ordinū sit a natura vl gra. Respōdeo q pncipalis distinctio ordinū angelorum puenit a gratia tāq a causa cōpletiua et nō a natura angelica patet p diffinitione ordinis superius posita vbi tria ponunt scz nā tanq fundamētū: gra tanq cōplementū: dona nālia tanq quoddā dispositiuū ad pfectionē ordinis. Sic apparet manifeste ex eorum officio et actione et noīatione ipsorum ordinū inter quos pcipu⁹ est ordo seraphin qui denoiatur ab ardore dilectionis que nō est in angelis cōsūmata et pfecta nisi p gratiā. Itē throni vt dicit Gregorius dicūtur q tanta diuinitate replent vt in eis sedeat de⁹. Si ergo deus nō dī sedere nec inhabitare nisi p gratiā gratūfaciente ergo thronorum ordo nō nisi a gra. ergo pari rōne videtur de alijs. Itē de⁹ nō pfert homines homini pter naturalia sed pter merita. ergo et distinctio ordinū ē bm diuinam acceptationē nō est bm naturalia sed secundum gratuita.

Queritur tertio.

Utrū bm maiorē capacitatē naturaliū detur a deo maiora dona gratuita. Notandū q dona gratuita sunt duplicia: quedā sunt gre gratisdate et hec nō distinguūtur ab ipsis naturalibus accidētalib⁹. Alia sunt gratumfacientia sicut ē sola gratia et charitas que nos facit deo gratos et acceptos: questio est de gra gratūfaciente. Rñdeo q maiorē gratiā dari bm maiorē capacitatē naturaliū pōt intelligi tripliciter. ℂ Uno mō vt ly 2m dicat efficaciā cāsitatis et est sensus maior capacitas donorum naturaliū est cā gre. ℂ Scdo mō vt dicat dispositionē cōgruitatis ad grām et est sensus maior capacitas donorum naturaliū est quedā dispositio de cōgruo ad maiorē grām. ℂ Tertio mō vt ly bm dicat dispositiōē necessitatis: et est sensus maior capacitas naturaliū est quedā distinctio necessitane ad maiorē grām. ℂ Prima ppositio. Quia aūt dona naturalia nō sūt cā gre. Ideo maior gra nō daī bm capacitatē donorum naturaliū. ℂ Scda ppositio. Quia ho aliquo mō disponūt ad grām de cōgruo scz inde ē q maior gra daī bm maioritatē bonorum naturaliū: vbi nō est obstaculū: sed ge disponit se ad grām bm illa dona. ℂ Tertia ppō. Quia enim bona naturalia sunt q̄dā dispositiōes ad grām gratūfaciētē: et ipsis de⁹ nos monet q̄tū in se ē ad pparandū nos ad maiorē grām et q̄to maior fuerit pparatio tāto maiorē grām dabit dñs. ℂ Quarta ppō. Quia ho ipa bona nālia nō de cōdigno necessitāt simpl'r ad grām hic est q nō ē necessario q maior gra det bz maioritatē donorum nāliū. Resolo. q. stat i ppōnib⁹. ℂ Pria ppō ē q gra diuina seu charitas nō daī hoib⁹ nec angelis bm maiora dona naturalia. ℂ Scda ppō. Sic ē de facto q angeli habētes meliora nālia habuerūt: et receperūt meliorē et maiorē grām. Et cā fuit q2 bm oēm virtutē et conatū naturaliū conuerse sunt ad deum.

Queritur quarto.

de ordinū noīatione. Rñdeo q angeli pnt nominari p ea q̄ sūt eis pure naturalia. Scdo p ea que sunt eis pure gratuita. Tertio p ea naturalia que possunt esse gratuita vide textum.

Queritur quinto.

vtrū ad singulos ordines angelorum fiat assumptio saluandorum. Resolutio. q. tota stat. ℂ Prima propositio. Ad perfectionem ordinis duo concurrunt scilicet natura et gratia. Natura tanquam fundamentum et dispositio. Gratia vero tanquam complementum et consumatio patet ex diffinitione angelorum quando dicitur. Ordo angelicus est multitudo celestium spirituum: ibi tangitur natura que inter se aliquo modo munere gratie

gratie similant hic est complementū sicut nālium. Et hec est prima distinctio inter se. Correlariuz. In demonibus ꝛ prauis hoibus non est ordo ꝓpꝛie loquendo. ¶ Scda ꝓpō. Sicut aūt aliqd dr̄ esse ƀm quid tale qn̄ est in sola dispositione. Sic dr̄ simplr̄ tale qn̄ est in sua ꝑfectione vt pꝫ de illo q̄ est altera tus aliqualiter vel aliq̄ mō infirm⁹ vtpote hn̄s febres. ¶ Tertia ꝓpō. Cū demones ꝛ angeli conueniāt in nālibus dr̄r aliqn̄ demones fuisse de diuersis ordinibus angeloꝝ q̄uis nunq̄ȝ plene fuerint in aliquo ordine. vnde hoc intelligit ƀm qd ꝛ nō simplr̄. Un̄ qn̄ dr̄ ꝙ demones ceciderunt de q̄libꝫ ordine intelligit ꝙ erāt dispositi ƀm nālia ad illos ordines de quibus fuisse dr̄r. Ideo sequit ꝙ lꝫ demones fuerint de ordinibus angeloꝝ ƀm qd nunq̄ȝ tn̄ fuerunt simplr̄. ¶ Quarta ꝓpō. Quia hoies ꝑnt ad eminētiā gratie ꝛ glīe in q̄ sunt angeli eleuari. Inde est ꝙ ex hoibus ꝛ angelis idē ordo pōt cōstitui. prima ps pꝫ ex glosa sup̄ illud ps. Constitues eos ꝑncipes super oēm terraꝫ. Elegit paupes vt exaltaret ad ordines angeloꝝ celi: q̄uis nō conueniant in nā tn̄ assimilant in gratia.

Querit sexto.

Utrū prelatio q̄ est i ordine, respectu ordinis euacuet post iudiciū. ¶ Rn̄deo. Dōm ꝙ ad rōneꝫ ꝑfecte prelatōis debēt ꝯcurrere in prelato ista tria. scꝫ ꝙ excedat: ꝙ influat ꝙ imperet respectu subditorū: q̄ꝛ sunt in statu perfectiōis exercēde: debent. n. purgare illuminare ꝛ ꝑficere. Hoc mō est nunc in ꝑlatione que attendit inter ordinē ꝛ ordinē in hierarchijs angelicis: ꝛ etiā hierarchijs eccl̄iastica. In angelis. n. qui ordini ꝑfertur excedit in nālibus ꝛ gratuitis ꝛ quodāmodo influit purgādo illuminando ꝛ perficiēdo ꝛ ēt ministeria cōplēda iniungit. Cū ergo querit. Utrū cesset prelatio ordinis ad ordinē. Dicendū ꝙ si intelligatur de ꝑlatione quātum ad primā cōditionē scꝫ rōne excessus nō euacuabit sed remanebit: q̄ꝛ ordo ordinē excedit tā in gratuitis q̄ȝ i nālibus. ita post iudiciū sicut ꝛ nūc. Si aūt intelligitur rōne duoꝝ sequentiuꝫ cessabit ꝛ euacuabitur q̄ꝛ illuminatio quā dꝫ recipere angelus ab angelo ꝛ imperiuꝫ si qd̄ est ibi attendit ꝑ cōparationē ad nos q̄bus ministrant nō ꝑ cōparationē ad deū in quo quiescūt ꝛ btitudinis completiōe ꝑfecte illuminant. vn̄ ꝑme. Cor. xv. Cū euacuauerit oēm ꝑncipatū ꝛ ꝑtātē ꝛ virtutē. ḡ in die iudicij principatus ꝛ potestas euacuabūtur.

Queritur septimo.

Utruꝫ sit status in nouenario. An protendat numerus vsq̄ȝ ad denarium. ¶ Nota ꝙ ista qō non intelligit precise de angelis sed de hoibus. Utrū scꝫ hoies faciant decimuꝫ ordinē. Rn̄deo. Dōm ꝙ ad qōneꝫ non sunt rōnes nisi cōgruieātis nec auctoritates ꝑcise. Ideo ē tri plex opinio. Prima dicit ꝙ in paradiso nō erit ordo denarius sed soluꝫ nouenarius q̄ꝛ ad oēs ordines angelorū assument oēs hoies. ꝛ sic cōpetit vt sit ibi expressa figuratio ad super mūdanaꝫ hierarchiam q̄ in trinitate cōsistit. Et si obijcitur de beata virgine. Dōm ꝙ sit priuilegiū. ꝛ ista opio videt probabilior. Est igit tertia positio. Adhuc ꝙ supra nouē ordines addetur ordo decimus ibi supra dicit additiōnē ꝛ capitur improprie qn̄ autē capitur proprie dicit excellentiam.

Querit octauo.

Utrū in angelis ordo compatiatur secum equalitatē. Resolutio qōnis stat in sequētib⁹ ꝓpositionibus. ¶ Prima ꝓpō est. Sicut in suprema hierarchia ꝑ summā perfectionē reperit pulchritudo ex perfectissima equalitate ꝛ similitudie partium. Sic in angelica hierarchia reperitur pulchritudo perfecta in gn̄e ex quadā gradatione disparīū. ¶ Scda ꝓpō. Duplex est pulchritudo que dā est ꝑfecta simplr̄ q̄ consistit in sūma vnitate ꝛ sūma equalitate parium ꝛ hec soluꝫ est in deo: nō est aūt talis pulchritudo in creaturis q̄ꝛ non pōt inueniri summa vnitas. Alia est pulchritudo in genere perfecta q̄ cōsistit in quadā congruenti gradatiōe disparīū vt vult Augu. de vera religiōe. Unde aduertendū ꝙ summa pulchritudo nō pōt eē in aliqua creatura. Ideo opꝫ ꝙ sit in multis quaꝝ quelibet hꝫ quēdam gradū perfectiōis. Sicut in paradiso intelligimus ꝙ vn⁹ est ordo aploꝝ. alter martyꝝ alter confessoꝝ. alter virginum ꝛ sic de alijs. ꝛ tn̄ in hijs ordinib⁹ est gradatio quedam. Nec potest inueniri omnimoda equalitas cū de quolibet scō posset dici. Nō est inuentus similis illi sic suo mō intelligēdū est in spiritibus angelicis. ¶ Tertia ꝓpō. Est responsiua ꝛ est ꝙ in quolibet ordine angeloꝝ est ponenda quedam gradatio ꝛ excessus lꝫ non sit tātus quantus reperitur in angelicis diuersoꝝ ordinum. Respōdeo ergo ad qōnem negatiue ꝙ ordo in angelis non compatit secū inequalitate ꝛ hoc vult mgr̄ in littera.

Querit nono.

Utrū alijs substantijs ratiōalibus q̄ȝ angelis competat ꝑ ordines distingui. ¶ Notādū ꝙ quadruplex est sƀa rōnalis quedam est increata vt deus. Alia angelica que continet medium inter deū ꝛ hominē. Tertia est hemo. Quarta est anima intellectiua que est incōpleta: q̄ꝛ ois pars est incompleta respectu sui toti. De tribus vltimis est qō non de prima que est deus. Resolutio stat in tribus cōclusiōibus. ¶ Prima ꝯclusio. Quia in solis angelis ꝓprie ꝛ perfecte ponit distinctio ordinū. Nā ad ꝑfectam rōnem ordinis cōcurrit ꝑcellentia nālium ꝛ gratuitorum sibijnuicem correspondentiū. Sed ista duo soluꝫ sunt in angelis ergo ꝛ cetera. ¶ Secunda ꝯclusio. In hoibus aūt ƀm statum presentē non est proprie ordinū distinctio ƀm gratuita. Lꝫ aliquo mō sit ƀm auctoritates ꝛ officia ꝛ status ꝓfessionum in ecclesia. In hominibus. n. ꝛ si sit reperire precellentiā in naturalibus ꝛ etiam in gratuitis tn̄ hec duo vt plurimum sibi non correspon

dent ⁊ qui hodie minor est in meritis cras fortasse maior est. ¶ Tertia ↄclusio. In hominibus beatis quonis reperiatur gratia ⁊ gloria stabiliter: non tamen sic reperitur vt oporteat eos qui precellunt in gratia precellere in natura: ⁊ ideo nota ꝙ in hominibus saluatis saluabitur excellentia naturalium sicut hic in via. Ita ꝙ qui hic habuit meliora naturalia habebit etiam ibi ⁊ qui minora illa retinebunt in tali gradu. Potest tamen dici secundum alios cum quibus est magister noster ꝙ deus cōfert meliora naturalia accidentalia secundum quantitatem gratie. Ita ꝙ qui hic habuit maiorem gratiam ⁊ minora naturalia. ibi habebit gratiam ⁊ meliora naturalia.

Circa decimam distin

ctionem queritur. Utrum aliqui angeli mittantur. Sciendum ꝙ missio est duplex actiua ⁊ passiua. Actiua dicitur respectum mittentis ad missum. Passiua dicitur respectum missi ad mittentem. prima est subiectiue in mittente. secunda in misso. De secunda est quo. ¶ Missio passiua in creaturis pōt comparari ad tria scilicet ad principium. terminum ⁊ missum. Quando missio comparatur ad suum principium scilicet mittentem potest cōparari ad ipsum sub triplici habitudine. Uno modo vt tanquam a dante esse vt radius solis mittitur a sole. Secundo modo ad ipsum mittentem tanquam ad dantem virtutem sicut iaculum mittitur a proiectore. Tertio modo ad ipsum mittentem tanquam ad dantem iurisditionem misso ⁊ potestatem sicut mittitur nuncius a preceptore. Tribus modis mittuntur a deo ad nos angeli beati: quia habent ⁊ esse ⁊ virtutem ⁊ potestatem siue iurisditionem quia mittuntur a deo sicut iaculum mittitur a proiectore ↄtra demones. Missio autem passiua pōt comparari ad finem tanquam ad locum. vt lapis mittitur ad quiescendum in eo. vel tanquam aliquid possidendum sicut donum mittitur amico. ad possidendum. Uel tertio tanquam ad operandum sicut baliuus mittitur a rege ad faciendum iudicium his tribus modis mittuntur ad nos beati angeli quia frequenter nobiscum morantur ⁊ dant documentum siue instructionem ad operandum: ⁊ etiam vt ipsos possideamus sicut amicus possidet amicum. Missio etiam passiua comparata ad missum dicit triplices habitudines imperfectiones. ¶ Primo comparatur missio ad missum sub ratione separationis. Secundo sub ratione mutationis. Si enim mittitur romam non est hic. ¶ Tertio sub ratione subiectionis quia qui mittitur subiacet auctoritati mittentis. ¶ Resolutio tribus modis angeli beati mittuntur ad nos. Separantur non a deo qui vbique est: sed solum a celo empyreo. Mittuntur etiam ⁊ deo subijciuntur. Mutantur etiam de loco ad locum alium.

Queritur secundo. Utrum omnium angelorum sit mitti

¶ Notandum ꝙ duplex est missio angelorum. Quedam est interior. Quedam exterior: ⁊ est qua angeli mittuntur ad nos reuelandum nobis mysteria vel voluntatem dei. Interior est qua aliqui angeli mittuntur ad alios angelos ipsos interius illuminando de agendis vel explendis circa homines ⁊ hoc propter homines: ⁊ hoc modo conueniunt ꝙ angeli supreme hierarchie mittuntur ad angelos hierarchie medie medij autem illuminant inferiores ⁊ hec missio est propter nos ⁊ etiam exterior. Unde apostolus ad hebreos primo. Omnes sunt administratorij spiritus. ¶ Resolutio stat in tribus sequentibus propositionibus. ¶ Prima propositio. Nota ꝙ omnes angeli mittuntur ad nos missione exteriori. ¶ Secunda propositio. Angeli vero de suprema hierarchia cōiter ⁊ regulariter mittuntur ad medios ⁊ medij ad inferiores missione interiori. Deus enim ita ordinauit regulariter ꝙ prius reuelauit secreta sua supremis angelis: ⁊ supremi medijs: ⁊ ipsi infimis. Ita ꝙ prius illuminatur anima christi que ab instanti creationis sue fuit perfecte illuminata a beatissima trinitate: ⁊ post reuelat sue matri ⁊ mater christi ipsis seraphin ⁊ ipsi seraphin cherubin etc. ⁊ sic consequenter. ¶ Tertia propositio. Omnes angeli cuiuscunque hierarchie mittuntur vel missione interiori propter nos. vel exteriori ad nos. qualiter mittuntur cōiter angeli vltime hierarchie: ⁊ sic saluantur auctoritates apostoli ⁊ Dionysij ⁊ concordant. Dionysius dicit de missione exteriori. Apostolus autem de interiori. Et sic interiori vel exteriori mittuntur missione. ⁊ sic vtrunque dicit verum. Potest etiam dici ꝙ quinque ordines mittuntur regulariter exterius scilicet potestates ad repellendum aduersarios. Uirtutes ad operandum que dominationes dictant facienda pro bono regimine vniuersi. ⁊ principatus ad custodiam regum ⁊ principum. Archangeli autem ad custodiam prouinciarum siue cōmunitatum. Et demum angeli ad custodiam singularis persone. Alij autem superiores mittuntur ad intra sic ꝙ dominationes sunt vltimi qui mittuntur interius. Potest etiam dici ꝙ gabriel fuit de supremis ordinibus. Omnes autem angeli sunt nobis in adiutorium ⁊ nos omnes adiuuant vel mediate vel immediate siue in ministrandis reuelationibus siue in perferendis nostris orationibus. Dum enim agmina suprema que sunt nobis necessaria agminibus inferioribus reuelant ⁊ dum simul cum illis pro nobis ad deum interpellant ⁊ petitiones nostras deo offerunt.

Queritur tertio. Utrum mittantur ad inflammandum

effectum nostrum. Responsio. Dicendum ꝙ affectum nostrum inflammari ab aliquo pōt intelligi dupliciter. Uno modo tanquam a principali agente ⁊ efficiente ⁊ isto modo voluntas nostra a nullo pōt inflammari nisi ab ipso deo qui nos principaliter inflammat igne sue amoris. ¶ Secundo modo tanquam ab excitante vel adiuuante. ⁊ hoc modo affectus noster inflammatur a beatis angelis. Et sic respondetur ad questionem ꝙ beati angeli mittuntur a deo ad inflammandum affectum nostrum instrumentaliter ⁊ applicatiue quia applicant voluntati nostre beneficia dei ⁊ bonas inspirationes dando ⁊ bona documenta. Qui autem inflammat principaliter est ipsemet deus. secundum illud. Deus noster ignis ↄsumans est.

Queritur quarto. Utrū angelus mittatur ad illuminādū nostrum intellectū. Quid est illuminatio angelica. Est quedā edoctio intellectualis ministerialiter ab angelo illuminante ꝓcedens: respectu veri revelati antea nesciti ab illo qui dicitur illuminari. ¶ Resolutio stat ī sequētibꝰ ꝓpositiōibꝰ. ¶ Prima ꝓpō. Illumiatio angeli illuminati nō ptinet ad augmētū iustitie sue voluntatis sed noticie intellectualis: prima pars pz q: angelus illuminatꝰ post illuminationē non est iustior ꝙ̄ ante nec purgatur ab aliqua iniustitia. Scđa pars pz: q: quādocunq̧ aliquis illuminatur de aliquo cognoscit quod prius nō cognoscebat. ¶ Scđa ꝓpositio. Nullus angelus potest illuminare principaliter aliū angelum nec hominem saltē quantū ad portionē superiorē: licet bene ministerialiter. Patet per Augustinū dicentē ꝙ solus deus est lux mentiū rationalium ⁊ hoc intelligitur principaliter. Et Johannis primo. Erat lux vera que illuminat omnez hoīem venientē in hunc mūdū. Ubi dicit Augustinus ꝙ sola lux eterna ⁊ increata illuminat mentē nostraz principaliter. ¶ Tertia ꝓpositio est. Licet locutio possit esse indifferenter de vero ⁊ falso: tā ī hoībꝰ ꝙ̄ demonibus. Illuminatio tñ est semꝑ de vero q: nullus est illuminatus cognoscēdo ad falsum. ¶ Quarta ꝓpositio. Nulla cognitio que habetur de aliquo obiecto in genere ꝓprio ⁊ virtute intellectus nostri. i. nulla facta revelatione dz dici illuminatio. Ita ꝙ ponitur revelatio ad oīam cognitionis naturalis. ¶ Quinta ꝓpositio ē. Licet aliqua locutio possit esse de cognitis ⁊ manifestis illi cui fit locutio. illuminatio tñ nō nisi de prius nescitis. Et ex his pz diffinitio. Resolutio stat in ꝓpositiōibus. ¶ Prima ꝓpō. Solus deus pōt illuminare animā nostrā vel intelligentiam nostram ꝙ̄tū ad portionē superiorē sit in pluribus locis ostendit Augꝰ: in libro. lxxxiij. q. Mentē dicimus que ita ad imaginē dei facta est ⁊ in media ⁊ a prima veritate formetur: ⁊ in pluribꝰ dꝫ ꝙ inter mētē ⁊ deū nihil cadit mediū. ergo cū intelligētia attenditur ſꝫ aīe supremū vꝫ ꝙ nō possit illuminari ab angelo. Et glose super illud ps. Manus tue dñe fecerunt me. Per semetipsum irradiet pias mentes. Nota ꝙ actꝰ hierarchici qui competunt vel pñt cōpetere cuilibet ordini ꝫ qualibet hierarchia sunt in triplici dīa. ¶ Prio pōt dici ꝙ sunt visio fruitio ⁊ tentio penes intelligentiā voluntatē ⁊ memoriaz. Intelligentia videt voluntas fruitur memoria tenet. Et tales actus sunt cōmunes oībus beatis. ¶ Secundo mō pñt assignari qui sunt scꝫ loqui audiri ⁊ mitti. Alij sunt purgare illumiare ⁊ ꝑficere. Uñ duplex est purgatio: quedā ē a peccato ⁊ hec non ē in angelis. Alia est a quadā nescientia ⁊ hec est bñ in angelis. Purgantur eñ a tali nescientia qñ docētur de prius nescitis. Illuminantur autē p clarā cognitionē illiꝰ prius nesciti ⁊ ꝑficiuntur: q: talis illuminatio est ꝑfectio nature intellectualis create. Sicut patet de sole qui quando illuminat aerez primo ipsum purgat a tenebris initio. Secundo informat ipsum lumīe in ꝓgressu. Et tertio ꝑficit ipꝫ q: lumē ē ꝑfectio quedā aeris: ⁊ hec tria sūt simul duratione sed ordinantur nāliter. Uel aliter est dicēdum ꝙ ista tria denotant aliqua ad que ordinatur doctrina āgelica: q: prio removet īpedimēta. scđo docet verū. tertio inflāmat ad amorē boni.

Queritur quinto. Utruz locutio angeli idē sit qđ eius cognitio. Notādū ꝙ locutio angelica. Est spontanea ⁊ volūtaria expressio intellectorū cōplexe signatorum p signa nota esse determinata signa illi cui fit locutio. Angeli ꝓpositi signant minoribus quod de dei voluntate ꝑsentiūt qđ fit aliquibus nutibꝰ aut signis: ¶ Notandū ꝙ locutio exterior pōt fieri triplr. Uno mō qñ nulla est mutatio in loquēte sed solū in illo cui fit locutio. Hoc mō deus loquitur nobis ⁊ spiritibꝰ angelicis causando in nobis vel in ipsis aliquā illuminationez vel inspirationem. ¶ Scđo mō fit locutio p mutationē ⁊ loquētis ⁊ eius cui fit locutio. differunt tñ q: in eo cui fit locutio est de novo aliqua intellectio. In loquente autem est tñ ſm respectū actionis. ¶ Tertio mō fit locutio qñ ē expressio vocalis per signa sensibilia quorū medio exprimimꝰ cōceptus nostros: ⁊ hoc addit ultra ꝑdictos duos modos. ¶ Pria ꝓpō. Locutio interior sive in deo sive in angelo sive in homine nihil addit ultra cogitationē vl cognitionem ⁊ eius formationem. ¶ Scđa ꝓpō. Locutio exterior preter ipsam cogitationē actualem aliqd addit. Differunt tñ in deo angelis ⁊ hominibus. ¶ Tertia ꝓpō. Locutio exterior sicut ad alterum in deo addit super intellectionē revelationē ei cui loquitur. ¶ Quarta ꝓpō. Locutio exterior ī hoīe preter ipsam cogitationē ⁊ formationem eius addit ⁊ actum ⁊ signum sensibile. Patet ad sensum. ¶ Quinta ꝓpō. Locutio exterior in substātijs mere spūalibus siue ī āgelis addit preter cogitationē ⁊ formationē interiorē in loquente quendam actū sive respectum lꝫ nullū sensibile signū addat. pꝫ q: cogitatio angeli de se est secreta. ⁊ ideo si angelus vult ꝙ alij sciant cogitationes suas: oportet tñ ꝙ pandat aliquo nutu vel signo non sensibili sed spūali noto illi cui fit locutio. ¶ Correlarium. Locutio angeli differt realiter a cogitatiōe sua actuali sꝫ non requirit mediū deferens speciem. Ex quo patet ꝙ triplex est locutio scꝫ dei angeli ⁊ homis. ¶ Prima propositio. Locutio dei exterior qua loquitur creature nullam mutationem ponit in eo: tamen ponit aliquem effectum in eo cui loquitur. ¶ Secunda propositio. Locutio humana ponit mutationem tam in loquente ꝙ̄ in medio: ꝙ̄ etiam in eo cui loquitur. ¶ Tertia ꝓpō. In locutiōe angelica est mutatio tā in loquēte ꝙ̄ in eo cui loquitur: licet nulla fit mutatio in medio deferente.

¶ Corr. m̄ nisum. Locutio in angelis differt reali ter a cogitatione sua actuali: sz nō tm̄ differāt sicut in hoībus. ¶ Prima ppō. Sicut hoīes p quedaz signa sensibilia exprimunt ɔceptus suos. Ita ange li exprimūt ɔceptus suos p quedā signa intellectua lia ad plenū significātia. ¶ Scōa ppō. Uti angeli loquunt sibi inuicē p quedā signa intellectualia ad plenū signtia multiplicibus qūibus linguaꝝ. pȝ. hoīes pn̄t. multo magis āgeli. ¶ Tertia ppō. Si cut in pductione ade ⁊ eue fuerunt eis data a deo aliqua signa ad plenū signtia. Ita angelis fuerunt data aliqua signa intellectualia ad plenū signtia. ¶ Quarta ppō. Probabile est ⁊ verisimile q̄ oēs angeli siue boni siue mali cognoscant oīa gn̄ra lin guaꝝ quorūcūq̄ hoīuz. ¶ Quīta ppō. Probabi le ⁊ verisimile est qd̄ diuersitas ideomatuz hoīum fuit deriuata a diuersitate linguaꝝ angeloꝝ. pȝ qꝛ angeli sciūt oīa ideomata hoīm: sz nō didicerūt ab hoībus. ¶ Sexta ppō. Non oīa signa p que loqu unt boni angeli inter se cognoscunt a demonibus lȝ ecōtra boni angeli cognoscāt oīa que loquūt de mones. pȝ qꝛ boni angeli excedūt malos i notitia.

Sexto querit. Utrꝫ eadē locutio possit eē a deo ⁊ āgelo. ¶ Sci endū q̄ triplex est locutio. s. angelica humana ⁊ di uina. Et ita est duplex. quedā fit imediate a deo p semetipm̄ sine angelo medio ⁊ hec fit p reuelatio/ nē: nec est ad ppositū. Alia qua loquit nobis deus per misteriū āgeloꝝ de qua dꝛ in Apocal. Loquēs per āgelū seruo suo Ioāni. Et de ista ē qd̄. Deus eni sepissime indicat volūtatē suā nobis per angelos suos. vel verbis tm̄ vel rebus tm̄: aliqñ verb s ⁊ re bus simul aliqñ imaginibus oculis cordis ostēsis Exemplum quando loquitur deus nobis p ange/ los verbis tantum. Joannis. xij. Clarificaui ⁊ ite// rum clarificabo. Exemplū qñ loquit signis tm̄ vt ezechiel vidēs visiones dei. Exēplū qñ loquit ver/ bis ⁊ signis simul. Adā audiuit vocē dei deābulā tis ad aurā post meridiē. deābulatio post meridiē signabat elōgationē a deo refrigerationē ardoris charitatis. Aliqñ idicat volūtatē suā imaginibus cordis nr̄i vt Iacob vidit scalā. Aliqñ imaginibus añ oculos cordis ex aere assumptis vt abraā vidit tres viros ⁊ vnū adorauit. Aliqñ loquit p substāti as celestes vt p nubē. vt Matt. xvij. Uox venit de nube hic est filius meus dilectus. Aliqñ loquit p sbaz terrestrē: vt asinus Balaā. Aliqñ loqt p sbas terrestres ⁊ celestes vt apparuit moysi in rubo ar dēte. Aliqñ loquit p āgelos qui angelus apparet in ppria psona oculis cordis: vt apparuit āgelus in somnis Ioseph. Et āgelus ingressus est in zacha riā pphetā ⁊ loquebat i eo. ¶ Resolutio. q. stat in ppōnibus. ¶ Prima ppō. Sicut dꝛ deuz triplici ter videre. s. visiōe corpali imaginaria itellectuali. Sicut dꝛ tripliciter audire. Corporalis visio est qñ corpalibus oculis videmus deū: vt abraam vidit deum in sba creature. Uisio imaginaria est qñ vel dormiēs vel vigilās aliquas spēs imaginarias cer nit quibus aliquid signat vt pharao vidit septem spicas ⁊ hoc in somno. Petrus vigilās in extasi vi dit in lintheo quadrupedia ⁊c̄. Uisio itellectualis est qñ spūsctō reuelāte intellectui mētis veritatem mysterioꝝ capimus sicut ēt ioānes in Apochalipsi frequēter vidit deuz. Similiter triplex est auditio qua audit deus. ¶ Auditio corpalis est que fit p aliqd̄ signū sensibile exterioribus auribus oblatū. Frequēter hac auditione deus fuit auditus pȝ in lege moysi ēt in euāgelio. Hic est filius meus dile/ ctus ⁊c̄. Auditio imaginaria est q̄ fit p aliqd̄ signū in interiori sensu formatū hoc mō auditus est de/ us a pphetis. auditio intellectualis est que fit per aliqd̄ īspirationis verbū nr̄is mētibus imediate a deo inspiratū. ¶ Scōa ppō pncipalis. Sicut de us tripliciter audit a nobis ita tripliciter dꝛ loqui nobis ſm q̄ triplicē in nobis excitat auditū. pȝ qꝛ cuilibet auditioni correspōdet sua locutio. ¶ Ter/ tia ppō. Locutio illa qua deus loquit nobis signo exteriori ⁊ locutione corpali siue īteriori. s. locutio ne imaginaria semp vel frequēter fit ministerio an gelico. ¶ Quarta ppō. Locutio intellectualis qua scilicet deus inspirat aliquid in mētibus nr̄is licet qd̄ āmō ministerialiter possit fieri ab angelo pn̄n cipaliter tñ fit a deo. Pōt fieri ab angelo ab inferio ri. Quīta ppō. Prima locutio. s. corporalis ⁊ scōa scȝ imaginaria sunt simul ⁊ dei ⁊ āgeli: sz dei vt im perātis ⁊ principaliter agētis ⁊ āgeli vt exequētis ¶ Sexta ppō. Qñ deus loquit p āgelū tūc sermo illius exequētis pōt capi dupliciter. Uno mō vt re fertur ad psonā dei: i cuius psona loquit. Alio mō vt refert ad psonā āgeli vt. s. ipse āgelus sit nūcius Exēplū pmī. Ego sum deus abraam isaac ⁊ iacob. Exēplū scōi. Ego sum gabriel Luce. j. ¶ Septima ppō. Locutio intellectualis est ppria ipsi soli deo quapp non potest cōpetere ipsi angelo: ⁊ ideo nō potest esse eadē locutio intellectualis dei ⁊ angeli.

Circa vndecimaz di// stinctionē querit pꝛimo. ¶ Utrꝫ āgeli deputari debuerūt ad custodiā hoīs la psi. ¶ Sciēdū q̄ triplex est custos ho/ minis quidā vniuersalis ⁊ est ipse deus q spāliter curā hȝ de nobis. vñ Job. vij. quid faciaz tibi o cu/ stos hoīm. Custos particularis est vnus āgelus de putatus a deo ad custodiēdū vnū pncipē īndgrum pncipaliter toti pplo principat vel vnu regum vel vnam patriā. Alius est custos hoīm ⁊ singularis ⁊ est angelus deputatus ad custodiaz singularis p/ sone: qꝛ cuilibet creature rationali deputat ange/ lis a primordio natiuitatis: vel secundum alios a principio conceptionis. vnde Hieronymus. Ma gna dignitas animarum est: quoniaz quelibet ab origine natiuitatis habeat vnum angelum custo/ dez. Questio est de custodia particulari siue singu/ lari. ¶ Dicendum q̄ post peccatū vel lapsum pro/ thoplastorum

thoplasiorum. Hō restitutus est beatus. Conueniens fuit hominē lapsum angelice custodie ꝗ angelum deputari ad custodiendū hoīem: tū qꝛ decet altitudinē diuine potētie: tū qꝛ decet ordinem diuine sapiētie: tū qꝛ etiā decet dulcedinē diuine misericordie. Magr̄ tenuit absolute ꝙ ab instāti conceptionis scꝫ qn̄ anima infundit̄ corpori organico qꝛ est verus hō ꝗ magis indiget custodie in vtero matris ꝙ̄tum ad aliquid ꝙ̄ extra.

Secūdo queritur. Utrū cōpetens fuerit angelū deputari ad conditi custodiā.

Competens .i. cōueniens. ℭ Notandum ꝙ triplex est status hoīs. scꝫ institutus lapsus ꝗ reformatus. Institutus ē in quo fuit forte per sex horas. Et de isto statu est questio. ℭ Rn̄sio ꝙ ꝗ si angelus deputatus ad custodiaꝫ hoīs in multis prosit et vt subueniat: tn̄ specialr̄ ad hoc deputat̄ vt ab inuisibili aduersario defendat: ꝗ qꝛ sunt inuisibiles coadiutores ad sui ipsi᷒ defensionē. Non solum ſm statū nature lapse fuerunt necessarij sed ſm statū nature institute quanto magis nunc ꝙ̄ tunc.

Tertio queritur. Utrū āgelus post obstinationeꝫ subtrahat custodie beneficiū.

ℭ Rn̄sio. Qꝛ effect᷒ angelice custodie est respectu boni conseruandi vel acquirendi vel respectu mali ꝯferēdi vel euitādi ꝗ minuēdi. Bonus igit̄ angelus obstinatos non deserit ꝙ̄tum ad actū custodie qui respicit malū qꝛ semꝑ retrahit hoīem ne labat̄ in peius. ℭ Nota ꝙ mediocriter mali sunt illi qui fragilitate peccant ꝗ volūt penitere. Nota ꝙ excōicatio dꝫ fieri ad correptioneꝫ delinquentis. Si prelat᷒ videret aliquem obstinatum non debet ipsum excommunicare. Nota ꝙ antichristus habebit angelum ad custodiendum ipsum a malo sed non quantuꝫ ad bonum promouendum.

Quarto querit̄. Utꝝ ex beatitudine custoditi angelo custodienti amplificet̄ gaudiū.

ℭ Rn̄sio stat in distinctionibus. ℭ Prima distinctio. Gaudium crescere pōt intelligi dupliciter. Uno mō extensiue ꝗ intensiue: qꝛ de primo mō loquit̄. Extensiue gaudiū angeloꝝ crescit de plurib᷒ ei gaudet nūc ꝙ̄ prius. ℭ Pono primā ꝓpositionē. Angelus plus gaudet extensiue ꝙ̄ prius cum aliquis saluat̄. patꝫ qꝛ de pluribus gaudet nūc ꝙ̄ prius. Alio mō crescit gaudium in angelo intensiue qn̄ affectus eius copiosus ꝗ magis de aliquo gaudet. ℭ Secūda distinctio. Gaudiū augmentari in angelis potest intelligi dupliciter. Uno modo de gaudio substātiali vel accidentali. Et vera opinio stat in duabus ꝓpositionibus. ℭ Prima propō. In angelis nullo modo accrescit gaudium substātiale qḋ scꝫ ē premium habitū de bono increato ꝗ est gaudiū eēntiale qḋ habent de deo ꝗ ī deo clar̄ videndo ꝗ suꝑ oīa amato ꝗ dilecto. qꝛ in his duob᷒ consistit beatitudo. ℭ Scḋa propositio: Gaudiū accidentale qḋ est de bono creato continue intendit̄ ꝗ crescit in angelo: quia vbi est maior materia gaudij ibi gaudium. sed in angelis est maior materia gaudij in continua saluatione hominū ꝗ restauratione superne ciuitatis. Et dicit̄ premium accidentale qꝛ nō est de obiecto beatifico a quo est premiū eēntiale. patet resolutio. ℭ Nota ꝙ duplex est beatitudo. Quedā ē status perfectus per plenitudinē omnis boni: de ista Boetius dicit ꝙ beatitudo ē status omnium bonorū aggregatiōe ꝑfect᷒. Quedam que est status aliqualiter ꝑfectus scꝫ ꝑ carentiam omnis mali. In ꝺscriptione Boetij tria notant̄. Primo ponit̄ status loco generis. Status est stabilis ꝑmanentia legibus diuine sapiētie firmata ſm doc. sub. Et ſm hanc descriptionē applicantur ꝗ exponuntur tres status scꝫ. Status nature institute destitute ꝗ restitute. Scḋa ꝑticula ē omniū bonorū aggregatione que principaliter sunt tria. scꝫ visio clara fruitio perfecta ꝗ tentio firma. ad q̄ omnia alia reducunt̄. Tertia particula ē perfect᷒ ꝗ qꝛ nihil deest. qꝛ ille ē beatus q hꝫ qcqd vult ꝗ nihil mali vult. vt dicit Augu᷒. Alia est beatitudo scꝫ per carētiā omnis mali. Et ē status carens omni malo tam culpe ꝙ̄ pene. Et in isto fuerunt creati angeli qꝛ fuerunt creati innocentes. Nota ꝙ duplex ē volūtas scꝫ absoluta ꝗ conditionata siue antecedens. Unde angelus vult saluari quos ꝓscit si ipse sciat voluntate conditionata non absoluta.

Circa distinctionem duodecimā querit̄ primo.

ℭ Utrum materia corporalium creata sit in omnimoda possibilitate. Resolutio questionis stat in vna distinctione. ℭ Distinctio ē ꝙ possumus loqui dupliciter de materia. Uno mō ſm ꝙ existit in rerū natura. Scḋo mō vt cōsideratur ab aīa. ℭ Prima propositio. Materia ſm eē qḋ hꝫ in anima pōt considerari absqꝫ omī forma ꝗ sic pōt considerari in omnimoda possibilitate passiua supple subiectiua. patet qꝛ intellectus pōt considerare essentiam materie vt est nudata omī forma ꝗ vt potens recipere formā. ℭ Scḋa propositio. Materia ſm ꝙ existit in rerum natura non est de facto sine loco ꝗ sine tempore ꝗ sine motu vl̄ qete: nec ē etiam separabilis per agēs naturale ab omī forma. ℭ Tertia propositio. Implicat cōtradictionem materiam esse in rerum natura ꝗ ipsam eē separari ab omni forma etiam ꝑ diuinam potentiā. ℭ Scotus hanc propositionem improbat. Arguitur sic. Qn̄cūqꝫ sunt aliqua duo entia absoluta realiter ꝗ essentialiter distincta ꝗ vnum ē prius alio deus pōt facere prius sine posteriori. Iste ē articulus ꝑisien. sꝫ materia ē huiōi. ergo ꝛc. minor patꝫ qꝛ est receptiua forme substantialis. ergo non est respectus ꝗ distinguitur realiter a forma ꝗ ē prior forma. ergo ꝛc.

Secundo queritur Utrū mā illa producta sit pfecta actualitate. Dico ꝙ aliquid pōt eē in actu dupliciter. Uno mō qꝛ pn̄tialiter existit ⁊ esse actu existens in rerꝫ natura. Alio mō aliquid est in actu qꝛ est in actu cōpleto ⁊ perfecto. Exemplum corpꝰ humanū dupliciter est in actu primo qꝛ pn̄tialiter existit ⁊ sic corpus mortuū ita bn̄ est in actu pn̄tialitatis sicut corpꝰ viuū: sed non est in actu cōpleto ⁊ perfecto ⁊ specifico nisi per aīam rationalem seu formā vltimaꝫ. ¶ Propositio. Om̄e ꝙ est in actu cōpleto actualiter existit sed non econtra. ¶ Scḋa distinctio. Duplex est actus scꝫ entitatiuus ⁊ transcēdens. ⁊ est ille quo aliquid hꝫ esse extra causaꝫ suam ⁊ actu principaliter existit. vnde iste actꝰ nō est nisi propria entitas rei: ⁊ sic dicit Scotus. Et si deus separaret mām ab omni forma adhuc tam̄ esset in actu entitatiuo. hic actus dicitur trāscendens qꝛ conuenit omni rei. Et sic non ois actus ē a forma. Alius est actus formalis ⁊ est ille quo res est in actu cōpleto ⁊ perfecto ⁊ specifico. De hoc actu est questio presens. Nam non est dubium qn fuerit creata in actu imperfecto qꝛ fuit terminus creationis. In hoc dubio est duplex opinio. Pria est Augꝰ. qui ponit ꝙ omnia fuerūt creata imperfecte actualitate. ⁊ allegat Ecclesiasticum dicentē. Qui viuit in eternum creauit oia simul. Alij (scꝫ omnes doctores) dicunt cōtrarium adherētes textui Geñ. ⁊ captiuantes intellectū suū iugo fidei ⁊ sacre scripture ꝙ deus fecit omnia per ordinē vt continet in textu biblie. Creauit tamē deus quattuor in principio scꝫ celum empireum naturam angelicam tempus ⁊ mām informē. Licet omnia entia fuerunt creata simul: non tamen omnia entia fuerunt si mul facta.

Tertio querit Utrū mā illa corporalium creata sit sub aliqua formarū diuersitate. Querit. Utrum de rigore sermonis sit concedendū ꝙ naliter ⁊ ꝫm pħm mā posit esse sine forma. Pro declaratione pono propositiones. ¶ Prima ꝓpositio ꝫm pħm. Notandum ꝙ ab omni forma realiter est separabilis mā: qꝛ ab ista ⁊ ab illa ⁊ sic de alijs ⁊ non est dabilis aliqua forma a qua nō sit separabilis. ergo ⁊c̄. Ex quo sequitur ꝙ ista est concedenda. ¶ Scḋa ꝓpositio. Mā pōt eē sine forā: ⁊ ibi forā distinguitur ⁊ confunditur rōne negationis incluse in hoc sincathegorematico sine. ⁊ pꝫ ꝓpō qꝛ pōt esse sine hac forma ⁊ sine illa ⁊ sic de alijs. ergo ⁊c̄. Et dat exemplū per istam tertiā propositioneꝫ. ¶ Tertia ꝓpō. Corpus pōt esse sine loco non loquendo de primo corpore. ¶ Quarta ꝓpō. Materia aūt nūquam est separata simul ⁊ actu a forma sic scꝫ qn habeat aliquā formā sicut de corpore in loco: impossibile est enim mām esse quin habeat aliquam formā: imo qn̄cūqꝫ est sub aliqua forma pticulari. hꝫ duas formas: vnam sibi concreatam: ⁊ aliaꝫ p generationē nālem ⁊c̄. Potest tn̄ deus facere mā sine forma. ¶ Quinta ꝓpositio. Materia pōt existere actu per diuinā potentiam sine quacunqꝫ forma. patet qꝛ est ens absolutū reale ⁊ nō necessario dependens inesse ab aliquo creato. ¶ Rn̄. Dicendū est ꝙ ista opinio est tenenda ꝓ qua ponuntur propositiones. ¶ Prima ꝓpō. Materia illa pfecta est sub aliqua forma incōpleta tamen que non dabat sibi esse pfectū: ideo dicebat informis. Hec aūt forma pōt dici forma corporeitatis primo. In mā ergo concreata est quedam forma substantialis que non pōt generari nec corrumpi per agens naturale: sed solum est a deo annihilabilis. Hec aūt forma disponebat ad formas vlteriores. ¶ Secūda propositio. Quia mā ista hꝫ appetitū ad multas formas ideo hꝫ quandam diuersitatem in se ⁊ in suis partibus. qꝛ quot sunt forme receptibiles in materia. tot hꝫ appetitus diuersos. In mā ꝫm Scotum: tot fuerunt producte forme respectiue: quot poterāt recipi forme in ea. Sic ergo mā fuit producta cum vna forma absoluta: fuit tamen creata sub diuersis formis respectiuis que sūt appetitus actuales ad diuersas formas. Et ponitur exemplū de embrione. Tenendū ē firmiter ꝙ mā nō fuit ꝓducta sub diuersitate foꝛaꝝ substātialiū.

Quarto querit Utrū celestiuꝫ ⁊ terrestrium vna sit mā q̄ztū ad esse. ¶ Notādū ꝙ corpora celestia sunt q̄ sunt ingn̄abilia ⁊ incorruptibilia ꝓ nāꝫ ⁊ itrāsmutabilia adinuicē. Corpa aūt terrestria sunt q̄ sunt generabilia ⁊ corruptibilia ⁊ ꝓ nām trāsmutabilia adinuicē: vt sunt q̄ttuor elemēta ⁊ oia corpa mixta siue pfecta siue impfecta. ¶ Resolutio qōnis stat in ꝓpositionibus. ¶ Pria ꝓpō. Mā corporū celestiū ⁊ terrestriū hꝫ vnū ⁊ idē eē loquēdo de esse qḋ habuit añ ꝓductionē illorū corporū. pꝫ qꝛ de eadē mā oia sunt facta. ¶ Scḋa ꝓpō. Mā nō hꝫ vnū ⁊ idē eē in corporibus celestibꝰ ⁊ terrestribꝰ post ꝓductionē illoꝝ corpoꝝ. pꝫ qꝛ in celestibꝰ nō ē generabilis nec corruptibilis nec trāsmutabilis: in terrestribꝰ ꝯo ecōtra. Loquēdo suppleꝙ sit generabilis ⁊ corruptibilis subiectiue: qꝛ nō pōt generari terminatiue vel obiectiue. ¶ Alia solutio stat in distīctōibꝰ. ¶ Pria distinctio ē q̄druplex vnitas mā hꝫ eēntiā. s. eē icōpletū ⁊ ꝯpletū remotū. ¶ 2ᵃ distīctiō q̄druplex ē mā q̄dā q̄ solū sub est forme substantiali. Alia q̄ subest forme substātiali ⁊ q̄ntitati. Alia q̄ subest forme substātiali q̄ntitati ⁊ q̄litatibꝰ ꝯrijs. Alia q̄ subest pter ꝑdictā formā vniformitati priū. Exēplū primi vt mā in angelis. ¶ Pono ꝓpōnē ꝙ in spūalibꝰ ⁊ incorpalibus vna est mā quantū ad essentiā. Exēplum scḋi vt materia corporuꝫ celestiū. ¶ Scḋa ꝓpō. Omnium corporaliū siue corruptibiliū siue incorruptibiliū vna est materia. Exemplum tertij vt materia omnium corporum inferiorum. ¶ Tertia ꝓpō. Capiendo materiam tertio modo secundum esse nō

est eadē

est eadē corpoꝝ celestiū ꝛ terrestriū. Exēplū quarti vt mā ignis ꝛ aque nō aeris. ¶ Notādū ꝙ eē eēn tie vnius cuiuscꝫ rei ē ipsamet eēntia rei penit⁹ cū ipsa re. Dñs solū penes modū ꝯcipiēdi qꝛ eē dicˀ cōcretū ꝛ eēntia abstractū vt hūanitas hoīs ē eēntia sua. Et sicut se habet essentia sic se habet esse actualis existentie. Et de vtroqꝫ est questio.

Quinto queritur.

Utꝝ mā pducta fuerit añ oēm diē. Resolutio.q. stat in ppositionibus. ¶ Prima ppō. Materia ꝓm ordinē nāe fuit creata añ oēm diē ꝓm oēs doctores. ¶ Secūda ppō. Inter creationē māe prime ꝛ inter pductionem lucis vel cuiuscūqꝫ alterius rei fuit aliq̄ mora tpis ꝛ in illa mora vt fertur fuit factum ꝓliū in celos inter bonos ꝛ malos angelos. Et quādo deus dixit: fiat lux: mali ceciderunt ꝛ boni fuerūt confirmati.

Sexto queritur.

Utꝝ mā illa prima habuerit situm vel locum. ¶ Respōsio.q. stat in ppōnib⁹. ¶ Prima ppō. Cuꝫ mā illa prima esset moles quedā habēs extēsionē ꝛ habēs celū ēpireū ābiēs ipsam: ipsa fuit de facto in loco. ¶ Scđa ppō. De facto mā illa cū esset substātia corpulēta ꝛ q̄ta erat i loco repletiue. Nā repleuit totā ꝯcauitatē celi empirei p modū nebule. ¶ 3ª ppō. Qꝛ in ptibus illius māe prime erat quedā distinctio ꝓm subtilitatē ꝛ grossitiē lꝫ nō plene ꝛ pfecte sꝫ impfecte. Nam pars superior de q̄ facti sūt celi erat subtilior: ps vero inferior de qua facta sunt elemēta erat grossior. ¶ Dicēdū ꝙ duplex est locus quidaꝫ spūalis: alius corpalis. Secūda distinctio spūalis est duplex quidā ꝯseruatiuus locati vel loci. Alius limitatiuus vel descriptiuus. Cōseruatiuus est ipsa virtus diuina ꝯseruās ꝛ gubernās ꝛ ꝯtinēs oīa p quo dico ppōnem. Qꝛ cuilibet rei create siue spūali siue corporali virtus diuina est locus gubernans ꝛ ꝯseruatiuus oīa hic est ꝙ dꝛ sapiētie. Spūs dñi repleuit orbē terrarū qꝛ vt ipse dicit celū ꝛ terrā ego impleo. Spūs dñi idest spūs.q. est ipse deus hic tenet substātiue: hoc ens ꝙ est deus ꝯtinet oīa. Adhuc deus est in loco tripliciter. Uno modo p presentiā. Alio mō p potētiā. Tertio mō p eēntiā. Illud dꝛ esse in loco p pñtiam ꝙ est pñs oībus rebus: hoc mō deus est in loco pñtialiter: qꝛ clare videt nō solum facta sꝫ ēt fiēda. Itē deus est pñs potētia ꝯseruādo oīa ꝛ est mihi intimus q̄ aīa mea. Illud dꝛ esse pñs p essentiā qđ hꝫ nām suā ppriā veraciter in illa re cui dꝛ esse pñs. Isto mō pñs est deus cuilibet re nec est verius i celo p essentiā q̄ in inferno vel alibi. Implicat ꝯtradictionē deū facere aliquā rē de nouo ꝛ nō esse i eadē p eēntiā. Alius est locus limitatiuus vel descriptiuus ꝛ sic ppria limitatio ppria finitas vel clausio dꝛ locus limitatiuus cuiuslibet rei. Uñ proprius locus limitatiuus angeli est ppria eius nā vl finitas sue nāe: nec est qđ de illa. Corpalis locus capit dupl'r. Uno mō fūdamētaliter ꝛ nihil aliud est q̄ q̄dā superficies ꝯcaua corporis ꝯtinētis locatū. Alio° capit formaliter ꝛ est quidā respect⁹ extrinsecus adueniens fundata in supficie ꝯcaua circūscripta ꝛ locāte: ꝛ terminatus ad locatū ꝛ vocat circūscriptio actiua locus formaliter qui est habitudo circūscripti ad circūscriptū. ¶ Notādū ꝙ aliqd esse in loco pōt intelligi q̄tuor modis. ¶ Primo circūscriptiue. Et est illud qđ est sic pñs ꝙ totū locatum corrīdet toto loco ꝛ q̄libet pars locati corrīdet alicui pti loci. Semp locū ꝛ locatum sunt adeq̄ta ꝛ sic ego sum in loco. Ex quo sequit ꝙ deus nō pōt esse in loco circūscriptiue qꝛ deus nō hꝫ partes. ¶ Secūda ppō. Quicqd est in loco circūscriptiue hꝫ partes. Ex quo sequit ꝙ angeli nō sunt in loco circumscriptiue qꝛ nō hñt ptes: qꝛ esse in loco dimēsiue ꝛ occupatiue sunt idē. Aīa rōnalis q̄tū est de se ꝛ ēt pūcta nō sunt in loco circūscriptiue qꝛ nō hñt ptes. ¶ Scđo° capit diffinitiue. Et est illud qđ ē pñs loco p reale exñtiā ꝛ pñtiā sic tñ ꝙ qñ est pñs vni loco non pōt esse in alio loco qꝛ sunt entia limitata. Isto mō angeli sunt in loco qꝛ q̄tum est de natura angeli nō pōt esse in pluribus locis nisi de potētia dei. ¶ Tertio mō capit sacraliter. Et est illud qđ ē pñs per verā pñtiā alicui per signū sensibile sic tñ ꝙ qñ est pñs vni loco pōt ēt eē pñs alteri loco. Isto mō corp⁹ xpi est in loco. Ex quo sequit ꝙ corp⁹ xpi nō pōt esse sub qualibet re sacraliter sed oportet ꝙ sit sensibile signū qꝛ in angelis ꝛ aiabus nō est ibi sacraliter. ¶ Quarto mō capit imēsiue. Et est illud qđ necessario est in q̄libꝫ loco si ponat loc⁹ vel in q̄libet re si ponat: ꝛ sic de⁹ est in q̄libet re siue loco.

Circa decimātertiam

distinctionē querit pmo. ¶ Utrū per illā lucē q̄ dꝛ eē op⁹ p'e diei itelligat scriptura lucē corporalē vel spūalē. Augustinus ponit talem conclusionem. Illa lux que fuit producta prima die nō est lux corporalis: sed spiritualis. pꝫ qꝛ illa lux est nā angelica que est nā spiritualis. Alij ponūt ꝯclusionē ꝙ illa lux que facta est prima die nō erat spūalis sed mere corporalis. Et intelligitur nō solū de luce que est accidēs: sed cuꝫ dꝛ fiat lux idest corpus lucidum.

Secundo queritur.

Q̄liter illa lux faciebat dies ꝛ noctē. Notādū ꝙ nox capit q̄druplicit. ¶ Uno° pro ipsis demonib⁹ vt vult Augu. sup Gen. ¶ Secūdo mō pro pcō vt dꝛ a noceo ces. qꝛ pctūm plus oībus nocet. Primo mō dꝛ a nicting qđ est nigrū. ¶ Tertio mō capit pro abñtia illuminationis sup emisperiū nrum. ꝛ sic capit in qōne. Et hoc mō capitur dupliciter. Uno° pro abñtia solis. Alio° pro abñtia luminis causati a nube lucida que fuit fcā prima die. Quarto mō capit pro tribulatiōe vt dicit glosa ordinaria sup primū psalmum.

Tertio

q̄ritur. Utrum lux sit corpus vel forma corporis. ¶ Notādū ꝙ duplex

quatuor modis

est lux.s.spūalis ⁊ corporalis. Spūalis est duplex: q̄dā est icreata q̄ ē eēntia dīna dr̄ cū purissima lux ꝑ ꝓuatiōez seu negatiōez cuiuslibz tenebrositatis ⁊ obscuritatis ⁊ cuiuslibz passibilitatis mãe ⁊ cuiuslibz ignorātie ⁊ cuiuslibz pctōꝝ. Quedā ē creata lux spūal' q̄ ē triplex: q̄dā ī ē eēntialis: q̄dā ꝯsubālis: ⁊ q̄dā accn̄talis. Pꝛia ē nā āgelica. Scđa ē potētia itellectiua angl'i vl' hoīs: q: ē idē eēntialr cuz eēntia angl'i vl' aīe. Tertia ē oīs itellectio ⁊ oīs cognitio ⁊ oīs sapīa ⁊ scīa. Et d̄ istis nō ē qō nec ad ꝓpositū. Lux corpal' d̄ q̄ ē ad ꝓpositū sic dscribit. Est quedā q̄litas accn̄talis realr inherēs corpi lucido cāsatiua ⁊ ꝓductiua luminis tanq̄ ꝓprie sue spēi in corpore dyaphano. ¶ Rn̄sio ꝙ in ista.q. duplex ē opio. ¶ Prima stat in distinctiōe ista q̄ duplex est corpus.s.purū ⁊ nō purū. Purū corp⁹ est ꝙ nō est ꝙ nō est cōpositū ex mā ⁊ forā vt sol: ⁊ tūc dicunt ꝙ ⁊ tale corpus est lux. Aliud est corp⁹ nō purū.s.qđ ē cōpositū ex mā ⁊ forma: tūc ꝙ tale corp⁹ nō est lux. Ista opio est falsa. ¶ Scđa opio ponit ēt distinctionē ꝙ lux pōt capi dupliciter.s.in abstracto vel abstractiue: vl' ī cōcreto vl' ꝯcretiue tūc dicūt ꝙ lux in abstracto capta est forā corpis.lz ī ꝯcreto est corp⁹.

Quarto querit vtrū lux sit forma substātialis vl' accn̄talis. ¶ Rn̄sio ꝙ in.q. duplex ē opinio. Pꝛia ē scoti ⁊ vera scz ꝙ lux ē accidēs corpi luminoso sicut callidū accidit corpori calido. Ista se hūt per ordinē lux luminosum ⁊ lucidū. Lux est q̄litas corpis lucidi de tertia spē qualitatis. Lucidū est ipsum corpus habens lucē. Luminosum est ipsum corpus illuminatum.

Quinto querit vtrū lumē ꝙ emitti ī a corpore lumioso sit corpus an q̄litas corporalis. Notādū ꝙ lumen diuiditur in lumen spirituale ⁊ corporale. Spirituale est duplex quoddam increatū aliud creatum. Lumen increatuz est duplex quoddā est essentiale siue eēntialiter dictū. aliud est notionale siue notionaliter vel ꝑsonaliter dictū. Essentialia in diuinis sunt que dr̄ de trib⁹ ꝑsonis simul ⁊ sigillatim. Et dicunt eēntialia eo ꝙ hūt simile modū predicādi cū eēntia que predicat singillatim de singulis personis in recto ⁊ de omnibus simul. Notionalia vero siue personalia dr̄ que cōia tribus personis non sunt: sed conueniūt vni soli ⁊ ad plus duabus personis sicut spirare. Lumen ergo increatum essentiale est essentia diuina ⁊ etiam omnia essentialia ⁊ ad hoc lumine finis omne lumen creatum sicut dicit iacobus vocās ipsum patrem luminum. Et capitur pater essentialiter non notionaliter quemadmodum in oratione dominica. Lumen autem notionale est quelibet persona diuina ⁊ ita sunt tria lumina ⁊ sic capitur in symbolo niceno: deum de deo lumen de lumine. Et hec tria lumina notionalia sunt vnum lumen essentiale. Et de vtroq̄ potest intelligi illud psalmus. In lumine tuo videbimus lumen. Lumen spirituale creatum est duplex: quoddaz est angelicum aliud est animaticum. Angelicum autez lumen est triplex scilicet essentiale consubstantiale ⁊ accidentale. Primum est ipsa essentia angeli q̄ propter sui puritatem caret opacitate ⁊ omni tenebrositate ⁊ passibilitate materie. Inde ē ꝙ vocatur a dionysio speculū clarū. Lumē ꝯsubstātiale ē ipse intellect⁹ angelic⁹. Et ꝑ reglā nota ꝙ oīs potētia cognitiua dr̄ lumē potētiale. Lumē angelicū accn̄tale ē duplex.s.actuale: aliud ē habituale. Pꝛimū ē cognitio angeli q̄ cognoscit aliqd: vn̄ oīs cognitio ꝑ quā ve cognoscit obiectū aliqđ dr̄ lumē accn̄tale. Lumē ḡ angelicū accn̄tale actuale ē duplex.s. btificū q̄ ē clara visio dei. Aliud ē nō btificū ⁊ ē oīs alia vera intellectio angeli de q̄cunq̄ obiecto alio a deo vl' noticia abstractiua de deo ab intuitiua cognitione diuina. Lumē aūt habituale angelicū dr̄ eē oīs habit⁹ itellectualis existēs in intellectu angelico q̄ determinate vere apprehēdit omne intelligibile aggeneratus ex actib⁹ freq̄ntatis vel infusus a deo vt sunt sapīa scīa prudētia. Et oēs iste distinctiōes pn̄t dici de anima ꝑ declaratiōe luminis aīastice. Lumē corpale accipit dupl'r. Uno mō pro corpe illumiāto actu ⁊ sic aer illumiat⁹ dr̄ lumen ⁊ ēt ignis ⁊ cādela ⁊ h̄ mō vocat Aug. solē lucez ⁊ ignē. Hoc mō capiēdo lumē est ens ꝑ accn̄s. Alio mō capit ꝓprie ꝓ q̄dā forma corporis illuminati ꝑ quā formalr corpus dr̄ luminosum. Lumē ḡ sic captū pōt sic describi. Est q̄dā q̄litas corpalis accn̄talis: subiectiue in corpe dyaphano existens cāta ⁊ ꝓducta a luce ipam lucē nāliter repn̄tans tanq̄ eius nālis ⁊ expressa similitudo ⁊ imago. ¶ Rn̄. ad qōnē. Dicendū ꝙ vera opinio stat in vna distinctione ⁊ tribus dictis. ¶ Distinctio. Lumen vl' radius solis capit dupl'r. Uno mō ꝑ aere illuminato ꝫm lineā dyametralē ⁊ hoc est ꝫm rectā lineam vel etiam ꝫm eius ꝓfunditatē ⁊ hoc mō lumē captū est corpus. Alio mō capit ꝓprie ⁊ est q̄dā q̄litas accn̄talis ⁊ corporalis existens subiectiue in corpore dyaphano: ⁊ hoc modo lumen non est corpus sed est accidens.

Sexto queritur Utrū lumen sit forma substātialis vel accidentalis ¶ Resolutio. Obmissis falsis opinionibus. Pro vera opinione scoti pono. ¶ Prima ꝓpositio. ꝙ lumen est quedā qualitas accidentalis reponibilis in tertia specie q̄litatis q̄ dicitur passibilis qualitas. pꝫ in diffinitione luminis supra. ¶ Secunda propositio. Lumen non est solū spiritualiter siue intentionaliter in medio sed ēt concretiue naturaliter ⁊ inhesiue est in medio. pꝫ q: lumen est in aere ⁊ est accidens ⁊ non ē subiectiue in sole. ergo est subiectiue ī aere siue in medio.

Circa decimāquartaz Distinctionem queritur primo. Utrū cristallinum celum sit de natura aque. Sciēdū ꝙ duplex ē celū.s.spūale ⁊ corporale.

porale. Spūale est duplex scʒ increatū. Et ē ipsa trinitas beata de quo dicebat lucifer. Ascēdā in celū ⁊ ero similis altissimo. Aliud celū spūale ⁊ creatuʒ est ipe angelꝰ btūs. Licet natura angelica ante peccatū possit dici celū. Unde cū dr̄. In ꝑncipio creauit deus celū. Ibi ſm Aug. capit̄ pro natura angelici. Anima etiā q̄libet existens in gr̄a pōt dici celū spūale ſm illud. Celū mihi sedes ē ⁊ aīa iusti sedes est sapie. Uñ etiā. Celi enarrāt gloriā dei. i. apostoli. Celū corporale ſm Rabanuʒ est septuplex: scilicet Aereum. Ethereuʒ. Olimpiū. Igneū. Sydereuʒ. Aqueū. Et celū empyreuʒ. Phūs autē solū locutꝰ est de octo celis siue speris de orbibus scʒ septē planetarū ⁊ octaua scilicet vbi sunt stelle fixe. Theologi autē ponūt cū ꝑdictis celū aqueū. i. cristallinū ⁊ empyreū. ¶ Celū cristallinū de quo est ad ꝓpositū sic describitur. Est ꝑmū mobile qđ mouet vniformiter ab oriente in oriens p occidens: ⁊ suo motu ⁊ ꝟtute sua rapit ⁊ trahit oēs alios orbes inferiores. Ita scʒ ꝙ in vna die naturali revoluunt̄ ab oriente in oriēs p occidens. Corpꝰ ꝑspicuū carens stellis: frigefactiuū siue refrigeratiuū. ¶ Notādū ꝙ aqua accipit̄ tripl'r. Primo mō capit̄ ꝓ informi materia que fuit creata cū angelis vt cū dicitur. Spūs dn̄i ferebat̄ sup aquas. ¶ Scđo mō capit̄ ꝓ aqua transparenti ⁊ retētiua lumis ⁊ sic est celū cristallinū Genesis ꝑmo. Diuisit aquas ab aquis. ¶ Tertio mō capit̄ pro polo aqueo. Uñ ibidē dr̄ ꝯgregētur aque in locū vnuʒ ⁊ appareat arida. Resolutio q̄ōis stat in sequētibꝰ ꝓpositionibꝰ. ¶ Pria ꝓpositio. Ponende sunt aque corporales sup celū stellifero ptʒ p Geñ. j. ¶ Scđa ꝓpō. Iste aque superiores nō sunt eiusdē nature cū aquis inferioribꝰ. ¶ Tertia ꝓpō. Iste aq̄ q̄ sūt sup celos nominant̄ noīe aq̄ ꝓpter ꝓprietatē quā habēt cū aqua elemētari. Habent em̄ ꝑspicuitatē frigiditateʒ ⁊ grauitateʒ. Nō solū est ꝑspicuū receptiuū lumis ſʒ etiā retentiuū. Uñ rubini probant̄ in aqua de nocte: ⁊ tñ rubinus nō est lucidꝰ: ⁊ nō est illa luminositas ex aere. ꝗ ex aqua quā retinet. Rñdeo. Notandū ꝙ supra celū sydereū nullū est celuʒ aqueuʒ. Et ad scripturā dicunt ꝙ aque q̄ supra celuʒ sunt vocant̄ angeli ⁊ augustinus videtur huius opinionis esse dicit ꝙ ille aque sunt imobiles: debet itelligi de aqs spiritualibus. Tamē scđa opinio est ꝙ super celuʒ sydereū sunt aque siue celuʒ cristallinum de natura aque ⁊ ponit̄ ibi ad refrigeriuʒ etheris. Et dicūt licet ille aque nō sunt fluide sunt tñ eiusdē specie cū aquis inferioribus. ¶ Querit̄ quid ē celū empyreū. Rñdeo. Est substātia corporea ꝑma inter actiuas imobilis: vniformis: ꝑfecte lumiosa a deo creata ꝓpt̄ inhabitationeʒ oīm bonoꝝ. Celuʒ vero empyreuʒ est vniforme ⁊ q̄libet eius ps ē lucidior in cētuplo sole. Uñ sicut iustitia dei equissima deputauit loca damnatoꝝ turpissima. Ita ꝑparauit celuʒ empyreum ꝓpter consolationeʒ bonoꝝ. ꝗ celuʒ empyreuʒ est corpus nobilissimū ꝑmuʒ ⁊ maximuʒ inter oīa corpora inanimata ⁊ celestia ſm se totuʒ lucidū cū sua astra sūt angeli ⁊ hoīes beati ⁊ sol eiꝰ est agnꝰ dei. De isto dr̄ Apocal. Ciuitas illa nō indiget sole ⁊ luna sed claritas dei illuminabit eam ⁊ agnus.

Queritur secundo. vtrū firmamētū sit eiusdem nature cū igne elemēto. Notādūʒ ꝙ firmamētum est illud celum in quo sunt stelle fixe qđ in ꝑmaria rerū cōditione posituʒ est in medio aquaruʒ. Alio mō cōiter pro omnibus orbibus celorū capit̄ ⁊ de vtroqʒ est q̄stio nr̄a. Sciendū ꝙ q̄druplex est ignis q̄deʒ q̄ accendit̄ aqua ⁊ extinguit̄ oleo sicut ptʒ de calce viua. Alius ē vstiuus sed nō est cōbustiuus: molestiā ⁊ dolorē: sed nō cōsumptionē inferēs: ⁊ talis est forte gladius versatilis positus ante paradisū terrestrē. Et posset etiā dici ꝙ ignis infernalis est hmōi. Ideo aliqui dixerūt ꝙ ignis isernalis nō est eiusdē rōnis cuʒ igne elemēto nō em̄ lucet sicut nr̄. Alius ē ignis q cōficitur aliqbus cōfectionibꝰ ⁊ si talis ignis esset in capillis alicuiꝰ illuminaret sufficienter comā sed nullā infert lesionē. Alius ē ignis elemētuʒ ⁊ est triplex: scʒ carbo. flāma. ⁊ lux lux in sua regione. Si auteʒ est in terra siue materia terrestri dicit̄ carbo. Si i aere dr̄ flāma. Ignis auteʒ infernalis est carbo. ¶ Rñdeo. Dicenduʒ ꝙ sicut supradictū est: ꝙ celuʒ cristallinuʒ censeri potest noīe aque quia aliquā proprietatem eius in se habet. Sic est in proposito ⁊ intelligi pōt. ¶ Triplex est em̄ ignis proprietas sicut dictū est de aqua Una lumiositas. Altera caliditas. Et tertia leuitas per quā mouetur motu qui est sursum.

Queritur tertio. vtrū in celo sit ponere dextrū ⁊ sinistrū. Sciendū ꝙ sunt sex differentie positionum siue situs: scʒ sursum deorsuʒ: dextrū sinistruʒ ante ⁊ retro. ¶ Resolutio q̄ōis stat in sequentibus propositionibus. ¶ Prima propositio. Quāuis sursuʒ ⁊ deorsuʒ dicāt terminos longitudinis. dextrū ⁊ sinistrū terminos latitudinis ante ⁊ retro terminos profūditatis: nō tñ nomināt illos ꝑcise ſʒ p cōparatiōeʒ ad motū. Nā clarū ē ꝙ in nullo corpe ponit̄ dextrū ⁊ sinistruʒ nisi p cōparationē ad motū porē vel fortiorē. Uñ q̄a oēs ptes lapidis eq̄liter ⁊ indifferēter mouēt ideo nō est lapidi dextrū ⁊ sinistruʒ. Itē dextrū ⁊ sinistrū possūt eē in aliquo dupliciter. Uno mō ex natura rei. Alio mō p comparationeʒ ad aliud. Dextrū ⁊ sinistrū ⁊ si in aīali sunt ex natura rei. In aliis rebus est dextrū ⁊ sinistrū per comparationē ad animal vt dextrū cornu altaris ⁊ sinistrū cornu. Dextrū est illa pars animalis a qua incipit motus localis explicatiue sicut patet q̄ñ homo vult ambulare ꝑus mouet pedē dextrum: ⁊ sic de quolibet animali ꝑfecto. ¶ Scđa propositio. Dextruʒ ⁊ sinistrū non sunt in celo empyreo: quia dextrum ⁊ sinistrum accipiuntur penes comparationem ad motum. ¶ Tertia propositio: Qʒ dextrū ⁊ sinistrū i celis solū ē in celis vel orbibꝰ mobilibꝰ.

Queritur quarto. Utrum primum mobile a deo immediate sit tm̄ aut mediate virtute creata. ℂ Sciendū ꝙ primū mobile ſm theologos est celum cristallinū sed ſm phos est celū stellatum. ℂ Resolutio qōnis stat in sequentibꝰ ꝓpositionibus. ℂ Prima ppō. In omni opatione ⁊ effectu ⁊ creatura deus operatur intime ⁊ immediate: patet qꝛ deus est intime presens suo effectui ⁊ seipso opatur. ergo ⁊c̄. Augꝰ. Uoluntas dei immediate attingit effectū. ℂ Secunda ppō. In aliquibus operibus deus sic operatur ꝙ est tota causa ⁊ nulla secunda causa sit cū eo. In aliis autem sic opatur ꝙ causa secūda causat cū eo. Exemplū primi. vt in creatione angelorū ⁊ iustificatiōe impiorū. Exemplū secundi vt ignis cū deo producit ignem. ℂ Tertia ꝓpositio. Prima opera q̄ fiūt a solo deo dicuntur mirabilia. Alia vero dicuntur voluntaria siue naturalia. patet qꝛ iustificare impiū ē mirabile. ℂ Resolutio qōnis. Primū mobile nō mouetur a deo solo sꝫ mouetur a deo ⁊ ab aliq̄ creatura. Et congruū ē qꝛ ille motus est successiuꝰ ⁊ hoc potest cōpetere creature. ergo cōgruit ꝙ cū deo creatura moueat ipsum celum. ℂ Sciendum ꝙ deum esse causam immediatam alicuius effectꝰ potest intelligi dupliciter. Uno mō ꝙ deꝰ intime ⁊ per seipsum agat ⁊ ꝓducat ipsum effectum. ⁊ sic deus est causa cuiuslibet creature. Hoc ēt mō mouet omnia immobilis. Alio mō qꝛ se solo causat ⁊ est totalis causa ⁊ sic cuiuslibet effectus precise ꝓducte per creationē deus est causa immediate. Et sic capitur in qōne vt anima angelus materia pria ⁊c̄.

Queritur quinto. Utrum motus celorum sita ꝓ pria forma vel intelligētia. ℂ Intelligentia capitur multipliciter. Primo mō pro aliqua natura intellectuali vel rōnali mere spūali nata per se existere ⁊ hec est duplex. Quedam est increata vt deus. ⁊ capitur dupliciter scꝫ essentialiter ⁊ sic deus ē vna intelligentia. Secūdo notionaliter ⁊ sic sunt tres intelligentie. Quedā creata. ⁊ ē duplex. scꝫ angelica ⁊ animastica. De angelica ē questio. ℂ Resolutio qōnis stat in vna propositione. scꝫ: ℂ Deꝰ mouet celū mediante intelligentia creata vel mediante angelo ⁊ sunt tot angeli mouentes quot sunt orbes. Opinio ista ē verior. ℂ Nota ꝙ motꝰ nālis dicitur qui ē a principio intrinseco. motus violēus qui ē a principio extrinseco. Et sic opinio phorum dicentium ꝙ celi habent animas ⁊ cōponuntur ex aīa ⁊ corpe sicut hō. reprobatur tāq̄ heretica.

Queritur sexto Utrum luminaria posita sint in eodem corpore continuo: an in diuersis. ℂ Resolutio qōnis. Cōmunis opinio que fūdatur Gen. primo. vbi dicitur. Fiant luminaria in firmamēto celi (⁊ nulla mentio fit de aliis speris) ponit ꝙ omnes orbes faciunt vnū corpꝰ. Et hec opinio stat in quattuor propositionibus. ℂ Prima ꝓpositio. scꝫ omniū opinionē tam phorū nālium q̄ mathematicorum aliqua luminaria celi locantur in diuersis orbibus. ℂ Scda propositio. Diuersitas orbium nō venit ex distinctione formarū substantialiū nec venit ex discontinuatione superficiei sed venit ex diuersitate motuū. Aliqua pñt distingui tribus modis. ℂ Primo ꝑ suas formas specificas. vt hō ⁊ asinꝰ ℂ Scdo per diuersas superficies vt duo lapides. ℂ Tertio ꝑ diuersitatē motuū vt ptes maris cuiꝰ vna pars vadit ad vnā ptē. alia in aliā ptē. ℂ Tertia propositio. Diuersitas sola motuū non tollit cōtinuitatem corporis subtilis rarefacti ad motū. pꝫ qꝛ aqua mouetur ad oēs diās positionū ⁊ tñ ē vnū corpus. ℂ Quarta propositio. Licet luminaria celi sint posita in diuersis orbibꝰ sunt tñ oia in vno corpore locata quod vocatur firmamentum.

Queritur. Septimo. Utrū luminaria moueantur in orbibꝰ suis motibꝰ ꝓpriis. ℂ Duplicia sīt luminaria. s. fixa ⁊ erratica. Omnis planeta est stella ⁊ non econtra. de stellis fixis non est dubium. ℂ Resolutio ptholomeus dicit ꝙ firmamentum mouetur tribus motibus scilicet motu diurno ab oriēte per occidens in oriens: ⁊ hic non est proprius motus: sed est proprius motus primi mobilis. Mouere preterea ſm eum motu accessus ⁊ recessus sup prima puncta libre ⁊ arietis ⁊ illo motu complet vnū gradū. octingētis annis. Preterea dicit ꝙ firmamētū mouetur motu ꝓprio qui ē contrarius motui diurno ab occidente in oriens ⁊ complet vnū gradū illius motus in centum annis. Et sunt trecenti gradus in circulo zodiaco. Et sic complet suum circulum in triginta et milibus ānis. Secūdū astrologos planete mouent propriis motibus scindendo celum: sicut auis q̄ mouetur in aere vel piscis in aqua. ℂ Alia opinio ē phorū cū qbus ē Bonauentura q̄ dicunt ꝙ planete non mouentur nisi motu suorꝫ orbiū. Nam non ē imaginabile ꝙ stelle mouentur ī celo sicut piscis ī aq̄ scidēdo aq̄: qꝛ celū nō ꝑscidi nec ē frāgibile.

Queritur octauo Utrū conueniat alicui orbi moueri absq̄ stellis. Notandū ꝙ duplex ē celū qd̄ caret stellis quoddā qescēs vt celū empyreū. Aliud ē mobile ⁊ hoc ē cristallinū. Et de isto ē qō. ℂ Resolutio stat in vna conclone q̄ ē ꝙ pter celū stellatū opꝫ ponere vnū celū sine stellis qd̄ ē primū mobile. Et hoc pꝫ ꝑ rectores sacre scripture. i. moysen prophete ⁊ apli posuerūt illud. Et si dicas ꝙ scriptura nō pōit celū aq̄ū mobile dicēdū ꝙ doctores theologi rōne necīa ꝯcludūt celū illō eē mobile.

Queritur Nono. Utrū luminaria diuersitatem hēant pfectionū ⁊ ē qrere. Utꝝ luminaria celi distinguantur spē. ℂ Resolutio stat ī vna ꝯclusiōe q̄ ē ꝙ aliter luminaria celi repire ē diuersitatē ⁊ q̄tū ad spēs ⁊ quantū ad formā. pꝫ ꝑsuppoīto ꝙ eorum que sunt eiusdem speciei specialissime ⁊ eiusdem forme habent easdem proprietates ⁊ operationes

operationes vt vinũ calefacit et acetum frigefacit. Ideo sunt diversarũ formarum pro quia illa que habent alias et alias proprietates et operationes distinguunt specie. Sic est de luminaribus. ergo patet quia sol est calefactivus. saturnus autem frigefactivus. ergo differunt specie.

Queritur decimo. vtrũ diversa luminaria habeant diversas impressiones supra corporalia.

Impressio quatuor modis capitur. ¶ Primo modo capitur communiter pro quacunque derelicto ex admixtione vel vnione vel applicatione duorũ corporum vel qualitatum ad inuicem vt impressio sigilli in cera. Et sic impressio est figura de genere qualitatis. ¶ Secundo modo capitur proprie pro quadam admixtione vel alteratione duarum qualitatum primarum vel qualibet derelictis ex illa commixtione et alteratione. Hoc modo dicimus quod coruscatio et congelatio dicuntur impressiones: et sic impressio etiam est qualitas. ¶ Tertio modo capitur magis proprie: et sic capitur pro quodam corpore mixto imperfecto: tamen derelicto vel causato ex actionibus qualitatum primarum ad inuicem et sic nix grando pluuia dicuntur impressiones. ¶ Prima propositio. Impressio isto modo est corpus naturale et physicum imperfecta tamen admixtione mixtũ. ¶ Secunda propositio. Impressio isto modo est subiectũ libri methe orum et vocatur impressio metheorica. ¶ Quarto modo capitur communissime scilicet pro omni effectu causato ab aliquo agente in aliquo subiecto. Et hoc modo capitur in presenti questione in primo loco. ¶ Respondeo. Dicendũ quod conditor mũdi posuit corpora celestia et incorruptibilia ad gubernandũ et regendũ corruptibilia que sunt diversa et multiformia et dedit eis virtutes consequentes suas species secundum quas diversa luminaria aspectũ habent ad diversa elementa. et ad diversa loca mineralia. Unde quia luna ex virtute sibi indita cum adiutorio luminis aspectũ habet humidũ. Ideo per suam influentiam humidũ augmentat ad eius presentiam excrescunt maria et quasi exestuant et effluunt: ad absentiam vero in sinum suũ colliguntur et refluunt. Sic etiam intelligendum est in aliis luminaribus. patet resolutio.

Queritur vndecimo. vtrũ ex impressionibus illorũ luminarium causetur in hominibus diversitas morum.

Ex dictis magistri Gratiani compilatoris libri decretorum in prima distinctione. Ista se habent per ordinem. mos consuetudo et lex. Mos est consuetudo longa ex moribus tantũmodo tracta. consuetudo addit supra morem vim legis. Unde est quoddam ius moribus hominis institutum quod suscipitur pro lege vbi non est lex. Lex addit supra consuetudinem constitutionem strictam. Unde lex est constitutio scripta. ¶ Nota quod duplices sunt mores quidam mali et sunt actus facti et eliciti contra rectum dictamen rationis. quidam sunt boni et sunt actus eliciti secundum dictamen rectum rationis. Bonitas moralis est integritas omnium circumstantiarum quas recta ratio iudicat debere hic ipsi agenti in suo actu vel ipsi actui. Malicia moralis fit econtrario deficientibus circumstantiis debitis. ¶ Ad hoc quod aliquis actus sit bonus Requiruntur nouem. ¶ Primo. Quid agis/oro. ¶ Secundo. Quis dicit circunstantiam agentis vt in sacerdos debet celebrare missam non aut alius sed ozias fuit percussus lepra quia vsurpauit sacerdotium. ¶ Tertio. Cui soli deo est offerendũ sacrificium: ideo errauit salomon in fine vite adorando idola et est circunstantia obiecti. ¶ Quarto. Quantũ in hoc defecit loth quia nimis bibit: ideo cecidit in incestum cognoscendo proprias filias et est circunstantia quantitatis. ¶ Quinto. Qualiter. et dicit circunstantiam modi agendi. Isto modo esau defecit nimis festinando comedere cibũ iacob fratris sui. ¶ Sexto. Quando in ista circunstantia defecit ille qui collegit ligna in die sabbati. ¶ Septimo. Ubi dicit circunstantiam loci: isto modo defecerunt duo reges amazias et azarias qui non amouerunt excelsa post edificationem templi. ¶ Octauo. Per quid. dicit circunstantiam medii per quo. Et isto modo defecit saul consulens phitonissam. ¶ Nono. Propter quid. Isto modo deficiunt omnes hypocrite ordinantes facta sua ad laudem hominum. ¶ Responsio. Dicendum quod mores hominum et euentus futurorum a sideribus causari dupliciter possunt. Aut necessario et sufficienter et hoc non tantum est falsum: immo et hereticum et diabolicum figmentum: quia primo repugnat christiane religioni dum est contra veritatem fidei et honestatem morum dum omnia a sideribus euenire: tollit meritũ et consequenter premiũ: tollit etiam gratiam et per consequens gloriam. Hone stas morum perit dum culpa peccantis in sidera refunditur licentia malefaciendi conceditur: et homo ad colendum sidera incuruatur. Secundo repugnat sensui apparet in iacob et esau qui simul concepti et nati in eadem constellatione et tamen in omnibus his sunt diversificati. Tertio repugnat recte rationi. vnde Aug. Uitam quippe hominum solus quem creauit conditor administrat. Non enim propter stellas homo: sed propter homines stelle facte sunt. Alio modo capitur dispositiue et contingenter. ¶ Prima propositio. dicere mores hominum a sideribus variari tamen dispositiue et contingenter non repugnat rationi neque fidei. patet quia dispositio facit ad diversos mores quia anima nostra complexio nes corporis vt plurimũ imitatur secundum Bonauen. et Scotum propter quandam familiaritatem eorum inter se non quod fit necessitas sed inclinatio et dispositio subiterte est appetitus vt Gen. ii. ¶ Secunda propositio. Plus facit ad qualitatem complexionis virtus nature inferioris quam virtus siderís. patet per Aug. v. de ciuitate dei. De duobus fratribus geminis quod simul infirmabantur et simul curabantur: et hoc erat propter consimilem complexionem. ¶ Correlarium. Melius et firmius potest iudicare medicus peritissimus de futuris moribus hominum quam astrologus. patet quia ad diversitatem morum plus faciunt complexiones propinque quam sidera remota. ¶ Secundum correlarium. Si ergo non est credendum medicis expertis de moribus futuris hominum: multominus credendum est pro astrologo. Et nota quod colerici sunt iracundi. melancolici inuidi. sanguinei benigni. flegmatici pigri etc.

Duodecimo quer. Quid ē fatū. C Rñ
sio. Fatū est cā fatati ꝛ fa
tatū ē effectus fati. Fatū ꝓprie loquēdo nō est ni
si ordiatio causaꝝ secūdaꝝ ad effectus diuinitꝰ ꝓ
uisos: tātū est effcūs diuinitus pulsus. C Prima
ppō. Licet fatatū sit in deo causaliter ꝛ principaliter
ue tñ est in causis secundis materialiter ꝛ subiecti
ue. C Secūda ppō. Licet fatū pro formali signato
i. vt est puisio diuina sit vnū ꝛ principatiue consi
stat in deo: materialiter tñ. s. pro materiali signato
sunt plura entia qa alius est cōcursus cāe ad effcm
ꝛ alius effectus ad cām. C Correlariū. Fatū ꝓ ma
teriali signato est ens per accidens: pro formali est
ens per se. C Tertia ppō. Effectus qui immediate ꝓ
ducunt a deo nō cadunt sub fato nec dicunt fatati.
Exēplū vt angeli anime. C Quarta ppō. Oēs ef
fectus a deo qui producūtur mediātibꝰ causis secū
dis cadūt sub fato ꝛ sunt fatati. Aug. diffinit fatū
ꝫm estimationē mathematicoꝝ qui vocāt fatū vi
positionis siderū ꝛ constellationū qua exnte qn ho
cōcipit ꝛ nascit cognoscit qualis sit futurus. Et h
mō captū nihil est: vt dicit Augu. in omel. epĩe.
C Nota ꝙ cometa est exalatio terrestris sicca calli
da grossa pinguis ꝛ viscosa hñs partes multū cō
pactas eleuata vsqꝫ ad regionē supremā aeris. in
qua pp vicinitatē ignis ꝛ viscositatē eius inflam
mat ꝛ est inflāmata. C Corre. Cometa nō est celū
nec aliqua pars celi. nec de natura celesti. pꝫ qa nul
la exalatio est. C Correm secundū. Nulla stella fixa
vel erratica pōt dici vere cometa nec ecōtra. come
ta est vere stella. pꝫ qꝛ stella est pars celi ꝛc. C Ter
tiū correlariū. Cometa nō est de natura elemētari
ad istū sensum qꝺ dicit purū elemētū. pꝫ discurrē
do. C Quartū correlariū. Cometa nō est corpꝰ per
fecte mixtū ex quatuor elemētis. ptꝫ qꝛ est impressio
metheorica. Cometa hꝫ quatuor noia. Primo co
meta. Secūdo stella comata. Tertio stella barbara.
Quarto stella caudata. Et signat qnqꝫ ꝫm phum.
Primū est signū siccitatis ꝛ sterilitatis. Secundo
est signū multitudinis ventorū. Tertio est signum
bellorum. Quarto est signum seditionis. Quinto
est signum mortis principis.

c Irca decimāquintā distinctionē primo querit. C Utꝝ sen
sibilia qꝫtum ad aiaꝫ sint producta ex
aliquo vel ex nihilo: qꝺ nr̃a intelligit
fieri de aliquo materialiter. C Resolutio qōis stat
in ꝓpōnibus. C Prima ppō siue opinio est Sco
ti: que videt esse verior ꝛ est talis. Quelibet anima
sensitiua immediate creat a deo ita ꝙ nulla causat
a celo nec ab angelo. Et hoc ponit in. xvij. di. scdi
sen. pꝫ qꝛ nō ex semine qa semē corrūpit: cū forma
carnis introducit. Nā qꝺ nō est nō pōt ꝓducere: ſꝫ
cū aia sensitiua iā semē diu fuit corruptū. ergo ꝛc.
Nō a celo. pꝫ qꝛ oē viuū prestantius est nō viuo: ſꝫ
celū nō viuit ꝛ ois ala sensitiua viuit ergo ꝛc. Nō
ab angelo. qꝛ angelus non producit nisi mediāte
celo: ꝫ solū ē a deo: ꝛ hoc videt dicere galienus ꝙ
dicit. ꝙ in semie sunt virtutes diuie qꝺ nō intelligit.

Secūdo queritur. Utrum corpora animalium cō
posita sint ex quattuor elementis: an ex vno tm̄.
C Responsio. Scoti ē ꝙ quattuor elemēta nō ma
nent in mixto ꝫm formas substantiales. nec ꝫm eē
remissuꝫ. nec ꝫm esse perfectū nec intē suꝫ. C Pro
bat primo. Nulla ē ponenda pluralitas sine neces
sitate: sed necessitas non cogit in mixto pluralita
tē elementorū. Item dicere ꝙ in quolibet mixto
sit ignis: ponere ignem in profundum maris. Itē
quelibet forma substantialis ē nata cōstituere vnū
ens p se: ergo si in corpore meo ē vera forma sub
stantialis ignis ꝛ substātia forma aeris terre ꝛ aq̄.
ergo erunt qttuor supposita: ꝛ cū ex qttuor sit vnū
ergo qōlibet suppositū mixtū erit quinqꝫ supposi
ta: qꝺ ē absurdum. C Dico ergo ꝙ elemēta non
manent in mixto formaliter sed tm̄ virtualiter.

Tertio queritur. Utꝝ corpora aialiū magis
ꝯstet ex elemētis passiuis ꝙ̄ actiuis vel ecōuerso.
Elemēta actiua dnr illa que sunt leuiora: passiua q̄
sunt grauiora. Actiua aer ignis. Passiua terra aq̄.
C Resolo. q. stat in ꝓpōnibꝰ. C Prima ppō. Si
cut duplex est qꝫtitas. s. mollis ꝛ virtutis: ꝫm hoc pt
duplr attēdi elemētoꝝ pdñantia vꝫ qꝫtū ad moleꝫ
ꝛ qꝫtū ad virtutē. Si pmō pdñanſ elemēta passiua
ꝛ iō ex eis maxime dnr eē facta. Si loquamur qꝫtū
ad qꝫtitatē vtutis cū corpus cōplexionatū sit natū
regi ab anima mediātibus elemētis actiuis: sic p
dñanſ in eis elemēta actiua. C Scđa propositio.
Elemēta actiua pdñanſ in corporibus animaliū
ꝫm quātitatē vtutis. C Tertia propositio. Elemē
ta passiua pdñanſ qꝫtū ad quantitatē molis. Hoc
modo dicit Gen. producat terra vel aq̄. C Circa
2m articulū qrit q ordine sunt pducta. Et p qrit.

Quarto queritur. Utrum oia sensi
bilia facta sint p
pter hoiem. Sensibile dr tripl. s. elicitiue repñta
tiue ꝛ obiectiue. Elicitiue dr qꝺ est aptū natum eli
cere sensationē: hoc mō tm̄ aial est sensibile. Repñ
tatiue qꝺ est aptū natū repñtare aliqꝺ obiectū sensi
bile hoc mō spēs obiecti dr sensibile. Obiectiue
qꝺ pōt eē obiectū sensus lꝫ ꝙ posset extēdi ad sensi
bilia. His tribꝰ modis tñ doctor videt ad artaſ ad
sensibilia elicitiua idē aialia. C Resolo. q. stat in
vna distictiōe ꝛ duobꝰ dictis. Distictio ē: aialiū ir
rōnaliū duplex ē finis. Primꝰ pricipalis ꝛ vltimꝰ
Alius ē finis sub fine siue minꝰ principal. C Pri
mū dcm. Oim creaturaꝝ tā rōnaliū ꝙ̄ irrōnaliū
tā spūaliū ꝙ̄ corpaliū deꝰ ē finis pricipal. Un̄ Ec
clesiasticꝰ. Oia pp seipm fecit altissimus. C Scđ
dcm ꝙ oia aialia irrōnalia hñt ipm hoieꝫ ꝛ ad ipꝫ
ordinanſ tāqꝫ ad finē sub fine siue finē minꝰ pri
palē: h dicit scriptura sacra ꝛ phs. q. Ethi. Sumus
enim

enim nos quodammodo omnium.

Quinto queritur. De ordine productionis sensibilium animalium quantum ad ea que continentur in hoc libro. Utrum ordo est dierum. Resolutio stat in una distinctione. Duplex ordo attenditur in productione sensibilium. Unus ordo est dierum et dies. Alius attenditur secundum ordinem eorum quo eodem die producta sunt. Nota quod tempus creationis tantum durauit ante tempus ornatus quantum angeli mali fuerunt in paradiso: sed ipsi fuerunt per aliquam moram in paradiso. et cetera. In meridie incipit opus distinctionis. In secunda die fuit creatum firmamentum. In tertia fuerunt facta elementa. In prima fuerunt creata quattuor coeua sic compleuit opus distinctionis. In aliis tribus diebus fuit factum corporis ornatus. In quarta die ornauit firmamentum sole stellis et planetis. In quinta ornauit aerem et aquam aerem volatilibus: aquam natatilibus. In sexta ornauit terram reptilibus bestiis et iumentis. In meridie secundum Franciscum factus est homo.

Sexto queritur. Utrum deus postquam alia produxit ab omni ope quieuerit. Resolutio quarta stat in propositionibus. Prima propositio. Omnis artifex perfectus opus inchoat ut ad perfectionem producat. Secunda propositio. Omne operans propter quid assumato eo propter quod agit quiescit. Tertia propositio. Omne agens perfectum sic operatur ut aliquando quiescat. Quarta propositio. Cum deus sit agens perfectissimum in producendo vniuersum necesse est ipsum aliquando quiescere. Prima distinctio. Quies capitur duobus modis. Uno modo ut dicit cessationem ab omni ope laborioso. Isto modo deus non quiescit. Alio modo capitur quo ut dicit cessationem ab ope facto sine labore et fatigatione et isto modo deus quieuit. Secunda distinctio. Duplex est perfectio vniuersi: quedam primaria: alia secundaria siue secundum esse permanens et secundum esse accidentale vel secundum esse primarium et esse secundarium. Perfectio vniuersi primaria et permanens stat in speciebus et entibus secundum esse specifica vel in completo numero specierum. Hec perfectio non potest stare in indiuiduis quia manet sed quotidie succedunt. Alia est perfectio vniuersi que attenditur secundum esse decurrens et successionem continuam indiuiduorum. Quinta propositio. Quia secundum primam perfectionem vniuersi compleuit deus totum vniuersum in sex diebus scilicet quantum ad principia vniuersi que sunt celum et quattuor elementa et quantum ad species: ideo quieuit ab omni ope suo. Sexta propositio. Quia deus continue operatur quantum ad indiuiduorum productionem: ideo deus dicitur operari vsque nunc et operatur vsque in finem. vnde Joh. v. Pater meus operatur vsque nunc et ego operor.

Circa decimamsextam distinctionem queritur primo. Utrum homo sit imago dei vere. Resolutio quarta stat in propositionibus. Prima propositio. Est quod imago trinitatis increate est expressa similitudo eius. Similitudo ponitur loco generis quia omnis imago est similitudo sed non econtra quia imago addit vltra similitudinem imitationem ad quos: probat hoc Aug. Ponantur duo oua oio similia vnum non est imago alterius. vnde dicitur imago quasi imitago. Secunda propositio. Licet necesse sit omnem creaturam assimilari aliquo modo et imperfecte ipsi deo tamen necesse est ad completionem vniuersi quod sit aliqua creatura perfecta et expressa similitudo dei. probatur quia omnis creatura debet esse. ergo assimilantur deo in esse. Secunda probatur in homine et angelo. Tertia propositio. Licet quelibet creatura posset esse vestigium dei non tamen quelibet natura est imago. Quarta propositio. Quadruplex est similitudo quedam per conuenientiam omnimodam in natura. Alia per participationem alicuius nature vniuersalis. Tertia est secundum proportionem. Quarta per conuenientiam ordinis. Prima similitudo solum reperitur in diuinis personis. Corelarium. Imago non reperitur in creatura secundum istum modum. Secunda similitudo homo et asinus sunt similes in natura animalis. Tertia similitudo attenditur in similiter se habere vt auriga et nauta sunt similes secundum proportionem. Quarta similitudo est exemplificati ad exemplatum et per ordinem quia oportet quod primo sit exemplar vt imago cesaris habet ordinem ad cesarem quia est posterior ipso. Quinta propositio. Licet duobus primis modis capiendo similitudinem natura creata possit deo assimilari tamen omnis creatura deo assimilatur duobus vltimis modis. probatur quia omnis creatura est actiua quantum ad proportionem: probatur etiam quantum ad exemplar quia omnis creatura est exemplata ab exemplari increato. Sexta propositio. Creatura rationalis vt homo est expressa imago dei per conuenientiam proportionis et conuenientiam ordinis.

Secundo queritur. Utrum homo sit imago dei naturaliter. Notandum quod triplex est imago. Quedam artificialis que representat imaginatum per formam artificialem. Alia est imago naturalis que representat suum imaginatum per formam naturalem vel per aliquid quod habet a natura vt filius regis est imago sui patris. Alia est imago connaturalis que representat suum imaginatum non solum per naturam seu per aliquid quod habet a natura sed etiam per conuenientiam omnimodam in natura cum imaginato vt filius dei est imago patris. Resolutio stat in propositionibus. Prima propositio. Quod homo non est imago artificialis dei: sed est imago dei naturalis. probatur quia homo per sua naturalia est. Secunda propositio. Licet homo sit naturalis imago dei non tamen est imago connaturalis dei: sed solus filius est imago dei connaturalis. prima pars patet quia homo non conuenit cum deo per omnimodam conuenientiam in natura ergo et cetera.

Tertio queritur. Utrum esse imaginem conueniat homini proprie ita quod nulli alii ab ipso. Resolutio stat in propositionibus. Prima propositio. Esse imaginem dei non est proprium hominis simpliciter: quia non conuenit sibi soli: sed etiam angelis. Secunda propositio. Esse imaginem dei est proprium homini ad aliquid. probatur quia conuenit homini et est sibi proprium per respectum ad bruta.

Quarto queritur. Utrum ratio imaginis principalius inueniatur in angelo quam in anima. Resolutio quarta stat in propositionibus. Prima propositio. Cum expressio ima/

ginis consistant inconuenientia ordinis & proportionis: intrinseco dignitatis imaginis consistit secundum intentionem conuenientie quantum ad proportionem vel ordinem. ¶ Secunda ppo. Duplex est conuenientia creature ad deum secundum ordinem: quedam est de esse imaginis: & quedam de bene esse imaginis. i. accidentalis. Ordo essentialis creature rationalis est quod ordinetur ad deum fruendum tanquam finem vltimum. Hic ordo est essentialis imaginis. De bene esse est quod creatura rationalis preponatur alique & quod alia ordinentur ad ipsam. ¶ Tertia ppo. Triplex est ordo in creatura rationali secundum quam conformatur deo. ¶ Primus ordo est secundum quem creatura rationalis est nata coniungi deo per dilectionem & amorem. ¶ Correlarium. Angelus & anima equiparantur in ratione imaginis quantum ad istum ordinem. patet quia erimus equales angelis omnes immediate ordinamur ad deum. ¶ Secundus ordo est quod creatura rationalis preponitur alique creaturis. Isto modo angelus est expressior imago dei quam anima: patet quia angeli preponuntur omni creature: & etiam ipsi homini & non econuerso. ¶ Tertius ordo est quo creature irrationales ordinantur ad rationalem creaturam. isto modo homo est expressior imago quam angelus: patet quia sensibilia & alia non sunt facta propter angelos sed propter homines. ¶ Quarta ppo. principalis est quia duplex est conuenientia proportionis siue habitudinis in creatura rationali ad ipsum deum: quedam est que est de esse imaginis. alia est de bene esse. illa que est de esse imaginis attenditur penes intrinseca anime siue potentias vt memoriam intelligentiam & voluntatem. Quantum ad bene esse attenditur penes extrinseca circa corpus. ¶ Quinta ppo. Hec conuenientia proportionis que est de bene esse imaginis anime que. s. attenditur per respectum ad corpus potest esse magis vel minus expressa dupliciter. s. priuatiue vel positiue. ¶ Sexta ppo. Licet anima in quantum ad proportionem que est de bene esse imaginis quantum ad corpus est imago expressior del positiue: tamen angelus est imago expressior priuatiue. Non quod in corpore sit imago: sed quia anima per comparationem ad corpus similatur deo: quia sicut deus est in qualibet creatura: ita anima est tota in toto & tota in qualibet parte. Similiter quia anima habet corpus generat vt pater. Item sicut omnia ab vno deo: ita omnes homines ab vno. In angelo est maior expressior quam similitudo & ratio imaginis per comparationem ad corpus priuatiue: quia sicut deus priuatur corpore ita angelus. ¶ Primum correlarium. Quantum ad conuenientiam proportionis que est de esse imaginis inter homines & angelum est omnimoda equalitas. ¶ Secundum corre. Quantum ad conuenientiam proportionis que est soli debita esse anima est expressior imago positiue ¶ Tertium correlarium. quantum ad conuenientiam proportionis que est de bene esse angelus est expressior imago priuatiue.

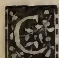
Quinto queritur.

Utrum principaliter sit imago in masculo quam in femina. ¶ Resolo. q. stat in vna distinctione. Distinctio est: imago capitur dupliciter. Uno modo quantum ad ea que sunt de esse vel esse imaginis. Alio modo quantum ad bene esse vel quantum ad accidentalia. ¶ Primo dictum. Imago quantum ad id quod est de essentia sive completo eius equaliter reperitur in masculo & femina: patet quia consistit in actibus primis & secundis anime: sed cum isti sunt equaliter in vtroque. ergo &c. ¶ Secundum dictum Imago quantum ad aliquam accidentalem proprietatem siue quantum ad bene esse scilicet vt anima habet quandam relationem ad corpus. Tunc principalius dicitur consistere in viro quam in muliere. patet quia imago in viro est in sexu perfectiori. Etiam quantum ad prudentiam: etiam quantum ad rationem principiandi. ¶ Sexus est differentia accidentalis quia mas differt a femina & econtra femina capitur tot modis quot vir. Primo modo Etate. prime Cor. xiij. Cum factus sum vir euacuaui. Secundo modo vt distinguitur contra sexum femineum. Tertio modo pro marito. Quarto modo pro quocunque homine strenuo siue sit masculus siue femina. Beatus vir qui non abiit. Quinto modo methaphisice & sic dicit Apostolus prima ad Cor. xj. Uir est imago & gloria dei: quia quando homo respicit eterna est vir: quando terrena est mulier. Mulier dicitur vir mollis & de facili ad peccatum flexibilis: vnde vocantur effeminati. Hoc modo exponitur illa auctoritas. Melior est iniquitas viri quam mulier bene faciens.

Sexto queritur.

Utrum imago principalius sit in cognitiua quam in motiua siue affectiua. ¶ Queritur quod circa doctor querit vtrum imago consistat in potentia motiua. ¶ Responsio quod duplex est motiua scilicet imperatiua & executiua. Imperatiua idem est quod voluntas. Executiua est idem quod affectius. Imago & similitudo differunt: quia imago est configuratio in quantitate quod est conformis figurato. Similitudo est res differentia eadem qualitas. Imago igitur est in quantitate: similitudo in qualitate: & secundum istas differentias sequuntur tres opiniones. Prima est Hugonis. Imago accipitur aliquando pro illo ad cuius exemplar aliquid fit hoc modo essentia diuina est imago: ideo cum dicitur Gen. j. faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram accipitur pro essentia diuina: potest etiam accipi pro filio dei & hoc modo potest intelligi auctoritas predicta. tertio potest accipi vt exponitur quod imago fieret ibi pro re creata. ¶ Correla. responsiuum. Licet imago creationis principalius sit in parte cognitiua: tamen imago recreationis est principalius in parte affectiua siue motiua. ¶ Prima pars patet quia imago creationis consistit in memoria intelligentia & voluntate: iam memoria & intelligentia se tenent ex parte cognitiue: & voluntate tamen ex parte affectiue. ¶ Secunda pars patet quia imago recreationis stat in spe fide & charitate: iam sola fides se tenet cognitiue: & spes & charitas siue amor se tenent ex parte affectiue. Bonauentura. Albertus. Henricus. Thomas tenent quod in voluntate sunt due potentie scilicet concupiscibilis & irascibilis. Scotus tenet contrarium & secundum eum verum est quod illi actus habent diuersa organa scilicet pelliculas: quia in motu concupiscibili constringuntur cum dolet aut timet in motu irascibili pellicula extenditur ebullit & assurgit: quia ira est ebullitio & accensio sanguinis circa cor. Et ideo dicit Scotus quod non sunt potentie due in potentia sensitiua tamen non sunt nisi vna potentia in anima scilicet voluntas que habet duplicem affectionem scilicet affectionem iustitie que est libertas naturalis. Alia est affectio voluntatis commodi in qua est species. Uide Scotum in. ij.

Circa

Irca decimamsepti/mã distictionez querit primo. ¶ Utrum aia primi hois producta sit de dei sba: ¶ Rñsio bonauẽture dicit q deus ad creaturas hz i rõne cãe efficiẽtis formalis ꝛ finis. Pro quo aduertẽdũ q aliqd dr cã formalis duplr Uno° qd pficit mãm ꝛ cũ ipsa fit totũ cõpositũ ꝛ sic deus non est cã formalis. Alio mõ capit cã formal large p cã exẽplari. Ois cã que agit p intellectũ ꝛ p notitiã dr cã formalis siue exẽplaris. Hoc mõ capit Bonauẽ. in solutione. sz hec cã formalis nõ distinguit a cã efficiẽte Ro. xi. Ex ipso: p ipsuz ꝛ in ipso sunt oia. Ex ipso tanq̃ pncipio effectiuo qd attribuit prĩ: p ipsum tanq̃ cãm exẽplarẽ ꝛ attribuit filio qui est exẽplar oim. In ipso tanq̃ in fine finis habet rationem boni ꝛ attribuitur spiritui sancto.

Secũndo querit. Utrum aia ade pducta fuerit ex mã. Ad. i capitur triplicter. pmo mõ idẽ est qd hõ. secũdo mõ xps vocat scõs adã. tertio mõ capit p pmo hoie. ¶ Resolutio. q. stat i tribus opinionib°. Prima est scoti. s. q nullus ãgelus nulla aia itellectiua nulla aia sensitiua est cõposita ex mã ꝛ forma. Ponit tñ aliquã cõpositionẽ qr in q̃libet ente p se existẽte est duplex realitas. s. qdditas q̃ dr forma totius ꝛ mã tot° q̃ est dña idiuidualis: Hec est vera opinio. ¶ 2ª opio ẽ Guilelmi vuarillõ q̃ dicit q glibz ãgel° q̃libet aia itellectia ꝛ sensibilis ẽ cõposita ex mã ꝛ forma. ¶ Tertia opinio est Bonauẽture media dicẽs q angelus ꝛ aia rõnalis sunt cõpositi ex mã ꝛ forma: qr p se existũt. Non sic de aia bruti. iõ dicit q aia bruti nõ est cõposita ex mã ꝛ forma. Si dicas qd idẽ ẽ iudiciũ d aia hois ꝛ bruti: qr vtraq̃ est eque simplex. Respondit q non est simile: quia anima intellectiua p se subsistit: anima bruti non.

Tertio queritur. Utrum anima ade pducta fuerit añ corpus vel postea. ¶ Resolutio. q. tenendũ est p certo q aia ade nõ fuit pducta añ corpus. s. pducta fuit in corpe. Licet augu. aliqñ videat sensisse ɔtrariuz vel saltem dubitasse: pz qr aia vnit corpi vt pfectio nãlis pfectibili ꝛ sicut motor mobili ergo hz nãlez inclinationẽ ad corpus: ergo fuisset sibi penale nõ habere ad quod iclinat naturaliter ꝛ sic habuisset penã ante culpaz. Item sine corpe nõ potest mereri vel demereri. ergo non debuit esse sine corpore.

Quarto queritur. Utrum corpus primi hois pduci debuit pure de nã celesti. ¶ Resolutio. q. stat in ppositionibus. ¶ Prima ppõ. Corpus ade nõ fuit pure formatũ de nã celesti. pz Geñ. ij. Formauit deus hoiem de limo terre. ¶ Scõa ppõ. Cõgruẽtia ordinis exigebat q corpus pmi hois nõ debebat formari de nã celesti pure: imo debuit formari de nã elemẽtari qr sapiẽtia diuina oia fecit sm decentiã ꝛ originem. ¶ Tertia ppõ. Quadruplex ordo hois regrebat q corpus suũ ɔbebat formari d nã celesti ꝛ nõ pure celesti. pz primo q̃tũ ad ordinẽ ad seipsum: qr hõ condit° fuit ad cognoscẽdũ multa ꝛ ideo eget diuersis organis. scõo regrebat ordo ad inferiorẽ creaturã q̃ facta sunt pp hoiem. tertio q̃tum ad creaturã parẽ: qr sicut facta est creatura vna rõnalis in supmo loco: ita decuit q alia fieret in infimo loco. Quarto ordo ad finẽ siue ad deũ h regrebat. Nã ideo factus est hõ vt p humilitatem subiectionis ascenderet: vñ diabolus supbiens ceciderat: ideo decuit vt fieret de humili ꝛ vili mã.

Quito querit. Utrũ corpus ade cõstitutum fuerit de natura pure elemẽtari: aut simul cũ nã elemẽtari ad eius constitutionẽ cõcurreret natura celestis. ¶ Rñ. q sunt opiniones. ¶ Prima opinio ẽ q nã celestis corporis venit ad constitutionem corporis hũani non sicut vnũ de elemẽtis sed sicut medium ligãs ꝛ concilians elemẽta. ¶ Alia opinio est huic ɔria ꝛ reprobant ambe. ¶ Tertia opinio stat in vna distinctione. ¶ Distinctio est q nã celestis capit dupliciter. Uno modo p proprietatem ꝛ veritatem: Alio modo per similitudinẽ. Illa est nã celestis p proprietatem que est vere celũ vel pars celi hec est incorruptibilis. de hac pono ppõnes. ¶ Pria ppositio. q nã celestis p ppzietatẽ hz veritatẽ ꝛ substantiã non venit ad cõstitutionẽ corporis hũani lz bene sm virtutẽ qr influũt in hec inferiora. Illa nã dicitur celestis p cõformitatẽ vel similitudinẽ q̃ est cõformis celo: ꝛ in subtilitate puritate ꝛ claritate eleuata sup q̃litates actiuas ꝛ passiuas. Hoc mõ spũs vitales spũs aiales spũs nãles dicunt d nã celesti. ¶ Scõa ppõ. Nã celestis p cõformitatẽ vere ꝛ sm ppriam eẽntiam venit ad ɔstitutionẽ corporis humani. pz qr corpus animalis hz illos spũs supradictos. ¶ Correlariũ. Isti spũs sm veritatẽ sũt d nã elemẽtari. pz qr corrũpũt ꝛ restaurãt.

Sexto queritur. Utrum corpus primi hominis cõstitutum fuerit ex elementis in cõpositione vel complexione elemẽtali. s. Utrũ in eius corpore tm̃ sit d igne de aqua de aere sicut d terra. ¶ Resolutio. q. stat in ppõnibus. ¶ Prima ppõ. Est q equalitas miscibilium in mixto est duplex quedã a pondere: alia est a iustitia. ¶ Scõa ppõ. Equalitas a põdere est triplex sm medicos: quedam est sm quãtitatẽ molis: alia hz quãtitatẽ virtutis. tertia hz q̃titatẽ molis ꝛ virtutis simul. ¶ Tertia ppõ. Equalitas miscibilium a pondere q̃tum ad q̃titatem molis ꝛ virtutis simul non est possibilis in natura. Naz sicut impossibile est aurũ purum esse equale in põdere ꝛ valore argento vel ferro. Ita nec põt equalitas ignis ꝛ terre in mixto eẽ q̃tũ ad q̃titatẽ molis ꝛ vtutis. Etiã ab eq̃li pportiõe non fit actio. ¶ Quarta ppõ. Eq̃litas a põdere i mixto hz q̃titatẽ molis nõ ẽ possibil. pz qr si tãt° eẽt ignis i me q̃ta terra statim consumeret terram. Etiam neq̃

heret ad suā regionē. ¶ Quinta ppō. Equalitas a
pondere ipsorū miscibiliū in mixto ṡm q̄ntitatem
v̄tutis ēt est impossibilis quo ad naturā: q2 si terra
tm̄ resisteret q̄ntū ageret ignis non eēt actio q2 ṡm
phicos in eq̄li ꝓportiōe nō ē actio. ¶ Correlariū
Quocūq3 mō capiat̄ eq̄litas a pondere siue primo
mō siue scōo mō siue tertio mō est ipossibilis q̄ ad
nām. Alia ē eq̄litas a iustitia. ¶ Sexta ppō. Eq̄li
tas a iustitia miscibiliū in mixto attendit̄ in cōmē
suratiōe miscibiliū in mixto ṡm ꝓportionē debitā
ꝛ ṡ3 exigētiā forme introducēde. ¶ Septia ppō.
Ista eq̄litas a iustitia nō est punctalis seu cōsistens
in idiuisibili s3 h3 āplitudinē ꝛ latitudinē graduū.
¶ Octaua ppō. Scōm diuersos statꝰ hoīs diuer
sa est eq̄litas a iustitia ipsorū miscibiliu3 in corpe
humano. Nota ꝙ triplex est statꝰ hoīs. s. glie mise
rie ꝛ inocētie. ¶ 9^{a} ppō. In statu glie erit pfectis
sima equalitas a iustitia ipsorum miscibilium in
corpore humano sicut est in statu miserie imperfe
cta ꝛ in statu innocentie media.

Circa decimāoctauā

distinctionē q̄rit̄ prio. ¶ Un̄ mlier for
mata fuerit. Et sunt tres q̄ōnes. Pria
vtrū sit de viro. Scōa vtrum de costa.
Tertio vtrū de dormiente. Primus terminꝰ ē vn̄.
ꝛ capit̄ dupl̄r. Uno mō localiter. Alio mō cāliter.
Prio mō est aduerbiū loci. Scōo mō dicit cām: ꝛ
q2 sunt q̄ttuor cāe. capit̄ q̄drupl̄r. Prio pōt dicere
cā3 efficientē vt vn̄ ē omnis creatura. Rn̄det̄ a dō.
Un̄ venit ꝙ deus voluit creare hoīem. Rn̄det̄ pp
bonitatē suā ꝛ vt faceret pticipare gl'iam btitudis
eterne q̄ntū ad finē. Un̄ ē ꝙ hō ē risibilis. Rn̄det̄
q2 rōnal' q̄ntū ad cām formalē. Un̄ ē cultellus. Rn̄
det̄ de ferro q̄ntū ad cām mālem. Sopor ē q̄dā dul
cedo immissa maxime a deo ipsi anime p quā tota
liter abstrahit̄ ab actibus exterioru3 sensuum hic
erat in adam ꝛ non somnus proprie.

Secundo queritur. Utrū mulier formata sit d̄
costa viri ṡm rōnē seminalē. ¶ Rō seminalis ṡm
scotū ē forma subalis ipsiꝰ seminis: vl' q̄dā q̄litas
necessario 9ns formā subalē semis q̄ ē q̄dāmō
alteratiua siue dispositiua ad corruptionez semis
vt ex ipso generet̄ aliq̄d sibi pfectiꝰ. ¶ Correlariū
Xpi corpꝰ nō ifuit formatū ex seie. p3 q2 fuit de pu
rissimis sāguibꝰ v̄ginis. Aug. pōit q̄druplices rō
nes rerū. Prio primordiales ꝛ sunt ille q̄ fūt ime
diate diuina potentia ṡm q̄s deus ꝓducit cūctas
res creatas dicunt̄ primordiales q2 nulle sūt prio
res ꝛ sunt priores oibus alijs. ¶ Scōo ydeales i
q̄ntū dn̄r cognitū q2 ydea dī cognitio. Tertio dn̄r
exemplares. ꝙ ṡm ipsas res ꝓducunt̄. ¶ Quar
to dn̄r causales inquātū sunt cause rerū. Rō obe
diētialis ē q̄ creatura est in obediētia creatoris ad
faciēdū in ea q̄cq̄d sibi placuerit. ¶ Resolutio q̄ō
nis stat in sequētibꝰ distinctiōibꝰ. ¶ Prima disti
ctio ē. Rōnes seiales ꝛ cāles pñt capi dupl̄r. Uno
mō de rigore sermonis. Alio mō vt distiguant̄ ab
inuicē. Cā ē cōis ad intrinsecā ꝛ extrinsecā. ꝛ sic ex
tēdit se ad oēm cā3. Rō seminalis nāe l3 se ex pte
nāe vel forme. ¶ Primū correlarium. Loquēdo
de rōne seminali ꝛ cāli de rigore sermonis hnt se
sicut superiꝰ ꝛ inferius p3 ex dictis. Scōo ē loq̄n
dū inquātū distinguunt̄ abinuicē: ꝛ sic dico inq̄n
tū rōnes cāles solū sunt in mente diuina. Rō seial'
solū in creatura. ¶ Correlarium. Rōnes primor
diales ꝛ cāles sunt idē re l3 differunt rōne. Rōnes
māles ꝛ seiales sunt idē re ꝛ differūt rōne: q2 sunt
rōes māles ṡ3 ꝙ ex ipsis mō 9sueto aliq̄d ꝓducit̄
Rōnes seiales q̄n sit ex eis tāq̄3 ex principio māli
siue nāliter siue aliter. ¶ Scōa distictio. Aliqs ef
fectꝰ fieri a deo pōt dupl'r eē. Prio mō ita ꝙ nulla
ē actio ipsiꝰ creature aut saitē nulla ē po^{a} nisi po^{a}
obediētial' vt qn̄ deꝰ creauit celū ꝛ terrā nulla erat
po^{a} nec actiua nec passiua ad ip3 effcm̄ nisi obediē
tialis. vel vt qn̄ xp̄s satiauit q̄nq3 milia hoīm de
q̄nq3 panibꝰ. p3 ēt in sacro altaris. panes nō fece
rūt l3 erāt in po^{a} obediētiali tm̄. Po^{a} obediētial' ē
q̄ respicit oipotētia creatoris siue primi efficiētis:
ṡm ꝙ primū efficiens pōt facere de creatura q̄cq̄d
nō iplicat 9dictionē. ¶ Pono primū dcm̄. Oēs
effectus q̄ sunt ṡm potētiā obediētialē hn̄t tm̄ rō
nes cāles ꝛ nō seiales. Alio mō pōt effectꝰ ꝓduci sic
ꝙ nō solū ē in po^{a} passiua vl' obediētiali s3 ēt i po^{a}
intriseca actiua vt triticū sit ex seie. bos ex seie ꝛc.
¶ Scō3 dcm̄ ē. ꝙ hec ꝓductio ē ṡ3 rōnes seiales.
¶ Tertia distictio. Aliq̄ po^{a} nāe q̄ ordiat̄ ad aliq̄s
effectꝰ ꝓducibiles ē duplex. Quedā ꝓpinq̄ ꝛ suffi
ciēs. Alia remota ꝛ insufficiēs. Exēplū primi vt se
men hoīs bouis vel tritici positū in loco debito.
Primū dcm̄. Po^{a} ꝓpinq̄ ꝛ sufficiēs nāe ad ꝓdu
cēdū aliquē effectū ordinata determinate dī rō se
minal'. Exēplū scōi vt panis siue alimētū ē in po^{a}
remota ad ꝓducēdū hoīem vel bouē nō imediate
s3 mediātibꝰ tribꝰ digestiōibꝰ. ¶ Pria i epate vt
impurū ē vrina ꝛ emittit̄. ¶ Scōa digestio fit i sto
macho ꝛ ipurū ē stercꝰ ꝛ emittit̄ p secessu3. Tertia
digestio fit calore cordis ꝛ ipurū 9uertit̄ in semie
puro ꝛ 9uertit̄ i sanguinē ꝛ carnē. ¶ Scō3 dcm̄.
Ista po^{a} remota ꝛ insufficiēs nāe ad ꝓducēdū effe
ctū nō d3 dici ꝓprie rō seial'. l3 largo mō posset di
ci. ¶ Quarta distictio. Illud q̄d ē i remota dispo
sitiōe respectu effectꝰ ꝓducēdi pōt produci ad illū
effectū duobꝰ modis. Uno mō mediate. Alio mō
imediate. ¶ Primū dcm̄. Si aliqs effectꝰ ꝓduci
tur ex aliq̄ hn̄te potētiā remotā ad ip3 mediate ꝛ
ad ip3 ordiat̄. tūc dico ꝙ illud corpꝰ hn̄s po^{am} nō
ē rō seial'. ¶ Scō3 dcm̄. Si effectꝰ ille producit̄ i
mediate ex hn̄te po^{am} remotā illō hn̄s po^{am} nō ē
rō seial' respcū illiꝰ effectꝰ vt si deꝰ ex pane imedia
te faceret carnē pāis n̄ eēt rō seial' respcū illiꝰ carnis
Ex dcis p3 rn̄sio ad. q. cū q̄rit̄. Utrū mulier fcā sit
de costa ade tanq̄3 de rōne seminali ꝛ rn̄det̄ ꝙ nō.

Queritur

Querit 3°. qd sit rō seial' bz eēntiā. Et cū cōstet eā eē forā z ē qō. ¶ Utr₂ sit forā vlis vl' singl'aris. ¶ Rñdet bz doc. Rō seial' ē eēntia forē pducēde drño ab illa bz eē cōpletū z icōpletū. vl' bz eē i actu z i po². Propōes Sco. ¶ p³ ppō ꝙ semē nō ē ipā eēntia māe nec rō seialis. pz q: qñ duo aliq̄ sic se hnt ꝙ vnū mãet altero corrupto illa non sunt eadē sic sz ē de semine z de eēntia nāe: q: semen corrūpit z mā manet sub alia forma scz sanguinis z carnis. ¶ Scda ppositio. Rō seminalis vel semē nō est potētia passiua māe pz q: potentia māe pt manere corrupto semine vel rōne seminali pz vt pus q: potētia passiua non pōt separari a mā q: semper est receptiua aptitudinalr. ¶ Tertia propositio. Rō seminal' nō esse forme est pducēde vel generāde pexistēs in mā differēs ab ea bz esse sicut icōpletū a cōpleto. pz q: ens nāle pducit totū esse forme. ¶ Quarta ppō. Nec semen nec rō seminalis sunt coeua ipsi māe. pz q: mā pcedit ipa. Nam semē fit ex alimēto. ergo mā pus fuit sub forma alimēti. ¶ Quinta ppō. Semē nō semp est in animali seminārie. pz q: semē fit ex supfluo alimēti sz ñ oē animal habet supfluū alimēti. ¶ Sexta ppō. Semē nō ꝯcurrit effectiue ad gñationē sic scz ꝙ attingat effectū. i. formā pductā pz q: eodē instāti i quo pducit forma termināns gñationē nō est semē non pducit: q: qđ nō pōt causare. Nam actus scđs presupponit actū primū aliogn act⁹ scđs eēt act⁹ pm⁹.

Querit 4°. Utr₂ aie oiuz hoiuz sit vna sola vl' diuerse. ¶ Rñ°. dōz ꝙ p^a opio ē falsa que dicit oium aialiū est tm̄ vna aia. eadē numero. Scđa est heretica que dicit ꝙ oium hoium existiū. s. qui sunt fuerunt z erunt est vna aia numero. 3^a ē catholica z phica ꝙ tot sūt aie q̄t sūt hoies.

Querit 5°. Utr₂ aie oiuz hoiuz fuerūt sil' pducte. ¶ Rñ° ꝙ opio catholicorū stat i hac ꝯclusione. Nō oēs aie hoiz fuerūt simul create sz successiue creant sic corpa successiue pducunt. pz q: aia sil' creādo iz isūdit z isundēdo creat lz isusio aie z ei⁹ creatio sint due mutatiōes sil' tpe existes tñ vna ē prior alia ordie nāe. Qz sint due mutatiōes distīcte pz p hos terminos distīctos. Nā p vnū aia incipit esse simpliciter p aliam accipit esse secundum quid siue esse informatū siue vnitum.

Querit 6°. vtr₂ aia rōnal' sit ex traduce. Tradux vel traductio est pductio alic⁹ aiati ab aliq̄ aiato p ꝯcisionē seu diuisionē alicui⁹ corpis vel ptis corpis a pducēte. ¶ Rñsio catholica est ꝙ aie nō sint ex traduce sed imediate creantur a deo. Et cā cōgruētie est q: aia est imago dei z pōt attigere imediate deū. Jdeo sicut i solo quietatur. Jta a solo debuit creari z esse vt tota ferretur in deū per amorez. Et alia propter imortalitatem.

Circa decimānonā distictionē q̄rit p̄

Utr₂ aia rōnalis p nāz sit imortal'. ¶ Resolutio q̄ōnis ē ꝙ aia rōnal' p nāz ē imortal': z p grāz i. manutenētiā dei. Et pbat q: lz phs dicēs ꝯcedit ꝙ aia ē imortal'. tñ scot⁹ dic̄ ꝯriū. Nā si phs cognouisset certissime ꝯcessisset resurrectionē: q: aia nāliter ē inclinata ad corp⁹. Et nālis inclinatio nō pt eē frustra. g̃. ¶ Nō. si phs credidissz pſcē aiaz eē imōtalē: bz Sco. credidissz rsurrctionē mortuorz.

Querit Scđo. Utrū ois aia vtputa brutal' nō solū rōnal' ex p^ria ꝯditōe fuerit imortal'. Nō ē qō. ¶ Utrū aia sensibilis morit sz vtrū ex p^ria ꝯditiōe fuerit imortal' z tanq̄ fcā sit mortal' p pctm̄. ¶ Rñsio p tertia opio. Est ꝙ nulla aia nisi rōnal' ē imortal'. pbat q: duplex ē finis. s. finis vltim⁹ z finis sub fine. De⁹ ē vltim⁹ finis. Creatura rōnal' ē finis sub fine. Scđz istos duos fines sumūt due rōnes. P^ria ē ꝙ sola creatura rōnal' pōt attigere vltimū finē. g̃ sola creatura rōnal' dū finē assegt q erit i etna fruitōe dei istū. Scđa rō ē ꝙ sola oia bruta z hec corruptibilia fcā sunt pp releuādā indigētiā hoim: sz post iudiciū nō idigebūt hoies. g̃ zc. Dico ppositionē ꝙ post iudicium nulla erūt bruta nulla mineralia nulle plāte: nulle arbores erūt. pz q: ñ erit vltra gñatio z corruptio.

Querit Tertio. Utrū aia peccāte posset corp⁹ ade dissolui. ¶ Rñ°. Distictio ē ꝙ aia ade nō peccāte posset corp⁹ ade dissolui est duplex sensus. s. ꝙ illi ablati absolute sūpti pñt determinare illud vbū posset vl' vbū dissolui. ¶ Primū dcm̄. Si determināt vbū pt ppō eē v'a: q: sensus ē dū adā existeret in statu inocētie hebat posse ad dissoluēdū siue posse ad mori. ¶ 2^m dcm̄. Si illi ablati absolute sūpti dtermināt illud vbū dissolui sensus ē falsus q: sensus est corpus ade poterat dissolui in statu innocentie. Jta scilicet ꝙ adam innocens fuisset mortu⁹ z dissolutus ꝙ falsum est.

Querit Quarto. Utrū adā peccāte corpus ei⁹ potuisset ppetuari p esuz ligni vite. Aduertēdū ꝙ lz varia z diuersa gña lignoz fuissent in paradiso terresti. tñ inter alia erāt duo speciosissima. Unū lignuz vite. Aliud scie boni z mali z fuerunt in medio padisi z vnū iuxta alterz vt ex vno acciperet affcm̄ amoris z ex alio timoris dei. Fuerūt g̃ in padiso triplicia ligna. s. in nutrimētū in documētū: z ad viuēdū ppetuū. ¶ Resolutio stat in sequētib⁹ ppōnib⁹. ¶ P^ria ppō est. Sicut diuina iustitia nō patit inocētē oimode mori siue pati seu ēt puniri. Jta ēt nō patit aliqđ malū ipunitū. Pro pbatiōe p^rie ptis aduertēdū ꝙ ille ē oimode innocēs q nec hz pctm̄ mortale veiale nec originale z de facto z ex mō ꝯceptiōis. Hoc dico pp v̄ginē mariā q̄ nō hūit de facto habuisset tñ nisi de⁹ pseruasset eā ex mō cōceptiōis. Et iō solus xp̄s ē h mō innocēs. Pro 2ª pte dico ꝙ si xp̄s admitteret aliqd ipunitū nō eēt v̄us nec iust⁹ iudex. ¶ 2ª ppō. Diuinū dcretū fuit ꝙ si adā trāsgrederet mādatū dei z eēt sibi inobediēs ꝙ aia rōnal' pdēt dñiū sup carnē z sic ppa volūtate rcederz a dō ita ipa iusta rcederet a carne: vt illō corp⁹ resolue/

ret in puluerē de q̄ sumptus fuerit. Geñ. ij. In quo cunq; die comederis morte morieris ⁊ puluis es ⁊ in puluerē reuerteris. ¶ Tertia ppō. Q2 diuinū decretum erat inuiolabile hinc ē q̄ postq̄ hō pec cauit q̄ztūcūq; comedisset de fructu ligni vite tñ tandē mortuus fuisset. ¶ Correlariū. q̄ p esum li gni vite non potuit corpus ade perpetuari.

Querit quinto. Utrum illa imortali tas inesset hoi a nā vl' a gr̄a. ¶ Resolutio stat in ppōnib⁹ sequētib⁹. ¶ Prima ppō. Sicut hō cū dr̄ est btificabilis duo ibi tangunt. s. aptitudo ⁊ dispō ad btitudinē. Ita cū dicit hō ē imortal' duo dicunt. s. aptitudo ⁊ di spositio. ¶ 2ª ppō. Sic̄ hō dr̄ btificabil' q̄dammō p nāz. q̄dāmō p gr̄az: ita hō dr̄ imortal' q̄dāmō p nāz q̄dāmō p gr̄az. q̄ btificabilitas i est hoi a nā q̄ dāmō pz q2 p hoc differt a brutis. q̄ ēt q̄dāmō ē a gr̄a pz q2 i dānatis ē aptitudo ⁊ tñ nūq̄ btificabū tur ⁊ ipossibile est: q2 hō ppria virtute ⁊ naturalr̄ ptingat ad btitudinem. Similiter dicēdū ē de im mortalitate hoīs in statu inocētie. ¶ Tertia ppō est. Triplr̄ pōt mors ptingere hoī. Uno mō p pu gnā ⁊ dissolutionem elementoꝝ. Scdo mō p hūi di radical' ꝯsumptionem. Tertio mō p extrinsecā lesionē. ¶ Quarta ppō. Lz imortalitas vt dic̄ pri uationē tā ſm actū ⁊ potentiā illius triplicis gn̄is mortis sit pfecte in btis immortal' tñ tm dicit pri uationē actus moriendi illius triplicis gn̄is mo riendi. ¶ Quinta ppō. Responsiua ad q̄ōnē. Im mortalitas q̄ fuit in statu innocētie q̄ztū ad aptitu dinē fuit a natura. quantum ad actuz fuit gratia.

Queritur sexto. Utrū eadē eēt imor talitas innocentie p eēntiam cū imortalitate glorie si hō stetisset. Inno centia capit q̄druplr̄. ¶ Prio p pura innocētia p eēntiam. ⁊ sic dr̄ eē bonitas cui ex se annexa est oīs pfectio ⁊ cui repugnat naturalr̄ oīs imperfectio si ue miserie siue culpe siue cuiuscūq; alterius tā po tentia q̄ actu: ⁊ sic solus deus est innocens. Scdo capit innocentia pura p pticipationē ⁊ sic est q̄daz bonitas p pticipationē carens omni miseria tam culpe q̄ pene: tam actu q̄ habitu siue potentia si ue ptāte. Hec solum reperit in beatis spiritibus. ¶ Tertio capit pro statuq; caret vitijs ⁊ pctis tam̄ ille status est mixtus multis miserijs penalibus. Hoc mō oēs scti viatores sunt inocētes. ¶ Quar to mō capit p statu carente culpa ⁊ miseria pene possibili tñ ad vtrūq;. In hoc statu erāt adā ⁊ eua ante peccatū. ¶ Resolutio stat in sequentib⁹ ppō nibus. ¶ Prima ppō. Cū idē sit significatū prin cipalis ⁊ sumpti ⁊ abstracti ⁊ concreti istud nomē imortale habebit idē significatū cū isto noīe mor talitas. ¶ Scda ppō. Sicut immortale in ppō ē idem q̄ potens non mori siue aptum natum non mori. Ita imortalitas ē aptitudo vl' potētia ad nō moriendū. ¶ Tertia ppō. Hec potentia nō morie di nihil aliud ē q̄ potentia aīe in regendo corp⁹ ⁊ continuando corpus vt nūq̄ deficiat ⁊ vt non se paret a corpore que qdē postea cōsequit liberū ar bitriū ⁊ cōformatur ei. ¶ Quarta ppō. Sicut hō in statu innocentie poterat peccare ⁊ non peccare ideo in statu gl'ie impossibile est hoiem mori ⁊ ani mā deserere corpus. ¶ Correlariū sub alia dispo sitione est imortalitas in gl'ia ⁊ in alia fuit in adā. ¶ Quinta ppō. Quia in statu miserie in quo su mus necesse est nos nasci in peccato originali ad minus. Ideo necesse est nos amori. Peccare neces sario capitur duplr̄. Uno mō vt est aliquē actum elicere inordinatū. ⁊ sic oē peccatū est volūtarium ⁊ nullus peccaret necessario hoc mō. Alio mō pec care idē est q̄ in pctō eē vl' in pctō manere ⁊ sic di co q̄ necesse est nos in pctō eē siue peccare ⁊ ſ de lege dei ordinata: sed btā virgo simplr̄ priuilegio fuit pseruata. ¶ Sexta ppō. Quēadmodū libeꝝ arbitriū in patria ⁊ in via est idē. aliter tñ ⁊ aliter dispositū ita eadē est innocentia in via ⁊ in gl'ia. aliter tñ ⁊ aliter disposita. ¶ Septima ppō. Una ⁊ eadē imortalitas p essentiam fuisset i statu inno centie q̄ nūc ē in statu gl'ie sed aliter ⁊ aliter dispo sita sicut liberum arbitrium.

Circa vicesimam distinctionem querit primo. ¶ Utrum in statu innocentie fuisset seruum cō mixtio. Status ē stabilis pmanētia le gibus diuine sapientie firmata. Triplex est status scz nature institute lapse ⁊ gl'ificate. ¶ Resolo q̄ō nis stat in sequētibus ppōnib⁹. ¶ Pria ppō. In statu innocentie absq; dubio hō genuisset hoiem Geñ. j. Crescite ⁊ multi. Mulier facta ē in adiuto rium. pz rōne q2 vnūq̄dq; ē pfectū cū pt gn̄are si bi sile: sz hō in statu innocētie erat pfect⁹. ergo ⁊c. ¶ Scda ppō. Q2 nec vir nec mulier p se sufficit ad generationem sed oportet vt mutuum sibi pre beant auxilium in procreatione prolis.

Queritur Secūdo. Utrū in illa cōmixtio ne fuisset seminū decisio. In p creatiōe plis reqrit decisio seis vtriusq;. s. maris ⁊ femie. ¶ Rn̄det ad q̄ōnē p cōclusiōes. ¶ Pria ꝯclo. Gn̄atio plis q̄ztū de ordie ⁊ ptāte nature hz fieri in cōmixtiōe maris ⁊ seie in hoib⁹ q se hnt p modū materialis ⁊ efficientis. ¶ Scda ꝯclo. Rō material' siue passiui plus residet penes mulierez q̄ rō efficiētis ⁊ rō efficiētis plus residet penes vi ruz q̄ rō material'. ¶ Tertia ꝯclo. Necesse ētā hz ordinem nāe lapse q̄ ſm ordinē nāe institute ad generationē plis aliq̄s pticulas tā a viro q̄ a mu liere descindi in q̄b⁹ sit virtus ⁊ rō seminal' respe ctu corporis ppagādi. ¶ Correlariū r̄nsiuū. In sta tu inocētie vir ⁊ mulier ꝯ ꝯcisiōe seminū gn̄assēt.

Queritur. Tertio. Utrū i illa seiuz emissio ne eēt dlectatiōis lietio. ¶ Rn̄ sio bonauētura. Lz i ꝯcisiōe seiuum ⁊ cōmixtiōe se xuū ēt i statu inocētie fuisset aliq̄ dlectatio moderata

nata tñ ꝛ regulata ſm dictũ recte rõnis ꝛ nõ tñ fuiſſet tãta ſicut mõ ẽ. Tho. dicit ꝙ maioꝛ nec ĩoꝛdinata fuiſſet: qꝛ oẽs vires uie fuiſſent ſub imꝑio rõnis.

Queritur quarto. Utꝝ ĩ illo coitu fuiſſet integritatis coꝛruptio. ¶ Reſolutio ſtat in tribus dictis ſeq̃ntibus. ¶ Primũ dictum. Integritatis coꝛruptio tria dicit. Primo apertionẽ clauſtroꝝ. Scdo dicit penalẽ paſſionẽ: Tertio fedã delectationes. ¶ Secundum dictum. In ſtatu inocentie fuiſſet ĩtegritatis coꝛruptio primo modo. ¶ Tertiuȝ dictum. Coꝛruptio integritatis non fuiſſet cum penalitate ꝛ feditate.

Queritur quĩto. Utrũ ĩn quolibet coitu fuiſſet ꝓlis ꝓcreatio. ¶ Rñdetur ꝙ vir ĩn quolibet actu coitus habuiſſet ꝓleȝ ex vxoꝛe. ꝛ rõ huius eſt qꝛ ꝯgruẽtia oꝛdinis exigebat ꝛ ꝑfectio virtutis ad hoc ſufficiebat. Exigebat nãqȝ hoc ꝯgruẽtia duplicis oꝛdinis. ſ. virtutis gñatiue ad rõnẽ ꝛ virtutis ſuȝ ad finẽ. Uis eñi gñatiua oꝛdinẽ hẽbat ad rõnẽ. oꝛdinẽ ĩnqȝ ꝑfecte ſbionis. Jõ ĩ actu non exigebat niſi ſm ꝙ rõ dictabat. Ratio dictat nulla re vtẽdum niſi ad id propter qḋ eſt. Uis ãt gñatiua data fuit hoĩ ad mltiplicationẽ ꝓlis. ꝰ ꝛc̃.

Queritur ſexto. Utꝝ equalis fieret multiplicatio viroꝝ ꝛ mlieꝝ. ¶ Rñdetur ꝙ ſi hõ ſtetiſſet in ſtatu inocentie nã equaliter multiplicaret viros ꝛ mulieres. ¶ Coꝛrelariũ ꝙ equaliter fuiſſent viri ꝛ mulieres multiplicati.

CIrca vigeſimamprimã diſtictionẽ querit̃ ꝑmo. ¶ Quid mouet diabolũ ꝑncipalr ad temãduȝ hoĩem. Tentatio vt hic ſumit̃ eſt quidã motus vel act⁹ natus inclinare ad aliqḋ illicitũ ꝓcedẽs a tentatoꝛe vt ſumat expimẽtũ de bonitate vel malicia tentati. ¶ Prima ꝓpõ eſt. Ois tentatio ꝓprie loquẽdo eſt act⁹ defectuoſus. ¶ Scda ꝓpoſitio. Ad hoc ꝙ ſit prope tentatio de qua loquimur tria requirunt̃. ¶ Primo actus defectuoſus ſiue malus act⁹ intẽdẽs ſiue inclinans in malum. ¶ Scdo expiẽtia dubij. ¶ Tertio ꝙ tentatoꝛ intẽdat vtrunqȝ. ¶ Tertia ꝓpõ. Deus ꝓprijſſime loquẽdo nõ tẽtat nec põt tentare aliquẽ pȝ qꝛ in deo nullus eſt actus defectuoſus. Deus eñi intentatoꝛ maloꝝ ẽ. Jacobi. j. Cõtra tentauit abrahã ꝛc̃. ¶ Rñdeo ꝙ tentatio ibi capit̃ large ꝛ ſimilitudinarie: qꝛ reddidit fidẽ abrahe indubiã. Et ẽt ibi tentauit illos ꝛ ĩuenit eos dignos ſe. ¶ Quarta ꝓpõ. Mũdus ꝓprie neminẽ tentat. pȝ qꝛ res mũdi non mouẽt niſi obiectiue: nec ĩtẽdũt tentare ſiue expiẽtiã habere dubij ſiue tentati: qꝛ tentare eſt alicuius ꝓponẽtis aliqḋ obiectũ ꝛ intẽdẽtis inducere ad malum. ¶ Quinta propõ. Caro nr̃a prope nõ tentat non pȝ qꝛ nõ ĩtẽdit hẽre expiẽtiã de bonitate vel malicia volũtatis. ¶ Sexta propõ. Hõ cũ nõ refrenat ſe ſed ꝑcipitat ſe in actũ carnalẽ nõ tẽtat ſe: pȝ qꝛ nõ intẽdit hẽre expientiã dubij: qꝛ certus eſt ꝙ vult foꝛnicari. ¶ Coꝛr^m. Solus diabolus ꝛ ſolus homo põt tentare hoĩem: patet qꝛ hõ tentat hoĩeȝ quando verbo vel facto oſtẽdit aliqua viſibilr ex qbus hõ inclinatur ad malũ. Diabol⁹ tentat inuiſibilr qñ ꝓponit nobis fantaſmata inclinatiua ad malũ. ¶ Reſolutio q̃ōnis ſtat in ſequẽtibus ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima ꝓpõ. Duo pctã ſ. ſupbia ꝛ inuidia maxie poſſident mentẽ diaboli. Ex his duobus vitijs ille qui fuit Lucifer in paradiſo factus eſt diabolus in ĩferno. ¶ Scda ꝓpõ. Supbia ꝛ inuidia regulariter ſe hñt ꝛ ſe cõcomitant̃ ꝛ vnũ raro eſt ſine reliquo. pȝ qꝛ ſupbia nihil aliud eſt ꝙ amoꝛ inoꝛdinatus ꝓprie excellentie: nec vult habere parẽ: ꝛ qa hoc nõ põt obtinet̃ qa mltos inuenit excẽllentioꝛes ſe ideo inuidet. ¶ Tertia ꝓpõ. Proprie mens diaboli ab his duob⁹ vitijs poſſeſſa: videns hoĩem in ſtatu vnde poterat cadere vel de quo ſub diabolicã ꝑt. hẽ: ꝛ quo poterat aſcendere ad ſupnã felicitatẽ ex q̃ ipſe ceciderat ex ſupbia eſt motus ꝛ inuidia ad tentãdũ euȝ: qꝛ ſm Augu. Inuidia eſt odiũ felicitatis aliene. ¶ Quarta ꝓpoſitio eſt. In tentatione ꝑmoꝝ parentũ ſupbia fuit ꝑmũ mouens: ꝛ inuidia fuit primũ ꝛ imediatuȝ. prima pars pȝ qꝛ ideo tẽtauit vt q̃ nõ poterat dñari angelis: dominaret̃ hominib⁹. Pro ſcda pte ponit̃. ¶ Quinta ꝓpõ. Eſto ꝙ diabolus nunq̃ dominiũ habuiſſet ſup hominẽ: tñ ad impediẽdũ euȝ a felicitate eterna ex inuidia tentaſſet. Et ꝙ hec inuidia ſit prima cauſa ꝛ ꝑcipua cauſa. pȝ qꝛ illa ẽ cauſa prima q̃ exiſtẽte ſequeret̃ effectus etiã alijs cauſis nõ ꝯcurrẽtib⁹. Sic ẽ de inuidia diaboli quantum ad tentationem hominis.

Queritur ſecũdo de tẽtatiõe ꝑmorũ parẽtũ q̃ntuȝ ad ĩſtrumẽtũ mediũ. ¶ Reſolutio ſtat in ſeq̃ntib⁹ ꝯcluſionib⁹. ¶ P^a ꝯcluſio. Jlle mod⁹ tẽtãdi hoĩem ꝑ ſerpentẽ nõ ſoluȝ fuit ex diabolica electiõe ſȝ etiam ex diuina ꝑmiſſione. Nã ſm auguſtinũ. Nõ licuit oĩmode diabolo tentare homineȝ quo vellet ꝛ poſſet: qꝛ nõ ẽ ptãs ſup terrã q̃ ei cõparet̃. ¶ Secũda ꝯcluſio. Diuina ſapia q̃ oĩa gubernat ꝑmiſit vt diabolus tentaret hoĩem in effigie aĩalis bꝛuti nõ cuiuſcũqȝ ſed ſerpẽtis ſicut exigebat cõgruẽtia oꝛdinis. ¶ Tertia ꝯcluſio. Triplex cõgruentia oꝛdinis exigebat ꝑmo reſpectu operis: qꝛ hõ naturaliter ĩclinat̃ ad bonũ vt nũc. ꝰ ꝯgruũ fuit ꝙ tentaret̃ in ſpẽ bꝛuti aĩalis. ¶ Scdo reſpectu finis intẽti: qꝛ diabol⁹ ĩntẽdebat hoĩeȝ facere ſimilẽ bꝛutis cũ ꝯtẽpto bono ĩcõmutabili adhereret bono commutabili ſicut beſtia. ¶ Tertio reſpectu diuini iudicij cõgruũ fuit qꝛ deus ẽ pius ꝛ miſericoꝛs ꝛ nõ ꝑmittit nos tentari ſupꝛa id qḋ poſſum⁹: ideo noluit ꝙ diabol⁹ appareret in ſpẽ hũana: ſed ſerpentis vt monitionẽ ſerpẽtis habere ſuſpectã: ꝰ ipſe tentauit ſuggeſtione que ſuggeſtio ſerpit ad coꝛ.

Querit̃ tertio de tentatione ꝑmoꝛuȝ parẽtũ q̃ntũ ad oꝛdinẽ

& pgressum. Et dicit scriptura q serpens accessit ad mulierē quā decepit & p mulierē supplātauit virū. ¶ Queritur ꝗ. Utrū iste mod⁹ fuit ꝯueniēs diabolice astutie & diuine pmissioni. ¶ Resolō stat in ta li ꝯclusione. Nō est dubitādū qui tētatio diaboli a muliere inceperit & p eā puenerit ad virū. Et est duplex rō. ¶ Pria sumit ex pte diuine sapie: qꝛ de⁹ pmisit pp triplicē rōnē. Pria ē pp viri exercitatiō nē. Scda ne mulier hēret excusationē. Tertia pp nostrā eruditionē. ¶ Ex pte diaboli astutie sumit ēt triplex rō. Quia diabolus attendebat mulierē. Minoris sapientie. Debilioris constantie. Et importunioris adherentie.

Queritur Quarto. Utꝝ carnis sit tentat. ¶ Rñdeo q tentatio fit quattuor modis. s. Ā deo. Ab hoie Ā diabolo. Et a carne. ¶ Prio mō tentat deus ad pbādū ad approbandū & pbatuꝫ ostendere. ¶ 2° mō ab hoie. Aut ille pulsus pōt esse ad pbandū & ad habēdū experimentū de ignoto. & sic hō tentat hoiem. vñ Eccli. ix. Ex multis loquelis interrogabit te. ¶ Tertio mō a diabolo & est tactus quo aliqs tāgit mentē ad probādū reprobādū & reprobatū ondēdū. Hec ē tentatio diaboli. ¶ 4° mō a carne & pōt esse pulsus sic q pulsans nō intēdit pbare nec reprobare nec approbare: sꝫ tm̄ ad hunc pulsum sequitur probatio siue reprobatio. Et hec est tentatio carnis. Seqꝫ. Correlariū rñsiuū ad qōnē. s. q carnis est tēptare.

Queritur quinto. Utrū cōtingat tētationes carnis a tentatione diaboli separi. ¶ Rñdet p distinctionē q tēptationē esse ab hoste vel carne pōt intelligi dupl'r. Uno mō tāqꝫ a mouente principali & remoto. Alio mō tāqꝫ a mouēte primo. Si loqmur de pzio pono pzimū dictū. s. q tentatio carnis non esset sine tentatione hostis: sꝫ bñ ecōtra. pꝫ qꝛ ois tētatio carnis seqtur corruptionē ipsius ad istinctū demonis in primis parentib⁹. q bñ ecōtra pꝫ qꝛ hostis bñ tentauit xp̄m. ꝗ ꝛc̄. ¶ 2ᵐ dctm̄. Qn tentatio diaboli ad pctm̄ nos trahit tūc tentatio diaboli & carnis se concomitanſ: qꝛ cū cōsentim⁹ diabolo tentanti ducimur p carnē ad delectabilia siue ad honores sciētias voluptates siue diuitias. & sic oē pctm̄ mūdi est a ꝯcupiscētia q̄ oꝛit a carne. ¶ 3ᵐ dctm̄. Si loquamur de tentatione vt ē a mouente primo. sic tentatio carnis & hostis sepantur abinuicē non solum distātia formali sed ēt distantia tēporali. q distātia formali pꝫ qꝛ caro nō ē diabolus. Distantia tpali sepanſ qꝛ vna pōt esse sine alia: qꝛ hō habēs liberꝫ arbitriū pōt peccare absqꝫ alicuius instinctu: vel solū ad instinctū carnis vel demonis. ¶ Quartum dictum. Tentatio diaboli pōt separari a tentatione carnis & econtra.

Queritur sexto. Cui harū duarū tētationū. s. carnis & diaboli difficilius sit resistere. ¶ Rñdet. Distinctio est q tētationē esse ab hoste vel carne pōt intelligi dupl'r. Aut respectu eiusdē pcti aut respectu diuersoꝝ pctoꝝ. Si respectu pcti carnalis tūc pono. Dictū pzimū q respectu eiusdē peccati carnalis vt gule vel luxurie ad qḋ instigat caro & diabolus difficilius ē carni resistere. Hoc mō dicit magister in littera q tentatio carnis interioꝛ difficilius vincitur: qꝛ nulla pestis efficacioꝛ ad nocendum ꝗ̄ familiaris inimicus. ¶ Scdm̄ dictū. Si cōparatio fuit respectu diuersoꝝ peccatoꝝ scꝫ carnaliū & spiritualium tunc habet se iste tētationes sicut excedētia & excessa. ¶ Tertiū dictū. In illis hominib⁹ q sunt pni & inclinati magis ad carnalia q̄ ad spiritualia. difficilius est resistere peccatis carnalib⁹. ¶ Quartū dictum. In hoibus pronis ad peccata spūalia est resistere. difficili⁹ tentationi diaboli. vt patet in superbis & inuidis q aliqn̄ paruꝫ tentanſ de carnalib⁹. ¶ Quintū dictuꝫ. Tentatio carnis simpl'r loqndo est difficilioꝛ ad resistēdū. Un̄ scriptū ē. O ia caro corrupat viā suā. Genesis octauo.

Queritur septimo. Utrū tentatio carnis sit semper cuꝫ culpa. ¶ Respōdet q opinio fere omniuꝫ doctoꝝ & etiaꝫ sancti Bonauēture. in dubūs litteralibus est q tentatio carnis semp est cum veniali peccato. Tamen iudicio meo ista opinio est nimis rigorosa & falsa. Ideo dico q possibile est. Et quandoqꝫ stat q sit tentatio qdaꝫ carnis q̄ oino non sit pctm̄ quia nō est in ptāte nr̄a tentari vl' nō tentari carnis in homine absqꝫ culpa veniali. Et probatur nullus peccat in eo quod vitare nō potest: sed hō qnqꝫ non pōt vitare tentationem carnis ergo in illa tentatione non est aliquod peccatuꝫ. maioꝛ pꝫ qꝛ nemo peccat nisi libere ꝯsentiat. In necessarys nō est pctm̄. minoꝛ patet qꝛ tentatio carnis nō est in ptāte hominis ergo antecedens pꝫ qꝛ multi sancti sustinent tentationē carnis cum magna tristitia. Itē omne peccatū est adeo voluntariuꝫ qḋ si nō est voluntariuꝫ nō est peccatuꝫ: sed tentatio carnis multotiens nō est voluntaria. patet in paulo q habuit stimuluꝫ carnis. Et gregorius dicit q tentatio non est peccatuꝫ nisi ei consentiaſ: sed est materia virtutis exercende sed homo frequenter non consentit tentationi carnis. ergo ꝛc̄. Item illud per qḋ quis potes mereri vitaꝫ eternā nō est pctm̄ nec veniale nec moꝛtale: quia charitas nō agit per peram sed per tentationem carnis aliquis meretur vitam eternam foꝛtiter resistendo ꝗ vide bonauenturam in prima qōne secūdi articuli. dist. xij.

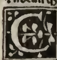
Queritur octauo. Utrū peccatū primoꝝ parentum potuerit esse veniale. ¶ Respondeo ꝯ̄tum ad primā opinionem q̄ est scoti. ¶ Prima ꝓpositio. Licet pzimū peccatuꝫ ade fuit moꝛtale: tn̄ potuit peccare venialiter. ¶ Secūda ppō. Lꝫ adā potuit peccare venialit' in statu innocentie non tñ omni pctī genere venialſ. ¶ Tertia ppō. Duplex ē pctm̄ veniale. Quoddā dr̄ veniale ex genere act⁹. Aliud est

veniale

veniale ex surreptiōe ꝛ puitate. Exēplū pmi vt vbū ociosū. risus dissolut⁹. mēdaciū iocosū. Exēplum scdi. vt mot⁹ carnales ꝛ sēsuales. ¶ Quarta ppō. Licet adā non potuit peccare venialiter scdo gnē pcti venialis. potuit tn̄ peccare vēialiter pꝛio gnē pcti venialis. Pꝛia ps pȝ. qꝛ sensualitas eius erat subdita rōni. Scda pars pȝ. qꝛ potuit dicere vbuȝ ociosum. ¶ 2ª opinio dicit φ adā in statu innocē tie non potuit peccare venialr: sȝ bn̄ moꝛtalr. Pꝛima opinio est scoti ꝛ modernoꝝ ꝛ securioꝛ. Et pbaf qꝛ iusticia oꝛiginal' vl' ille stat⁹ nō magis vniebat hoiē ad deū φ gr̄a in statu nāe lapse: sȝ hō in isto statu existens in gr̄a peccat venialiter ergo ec. Maioꝛ pȝ qꝛ summū bonū donū dei est ei⁹ gr̄a. Sȝ oēs doctoꝛes parisienſ. plenari⁹ cōsensus in pctm veniale non est nisi de veniali pctō. ¶ Pꝛia ppō. Omne pctm̄ actuale est deuiatio ab aliqua lege nāli vl' diuina vl' humana recte posita. ¶ 2ª ppō. Quelibet lex iusta ꝛ recta hȝ quandā vim coherentiā ꝛ coactiuā p penas pȝ qꝛ frustra esset lex q̄ non posset punire trāsgressoꝛes. ¶ Tertia ppō. Scdꝫ vnāquāqȝ legē illud pctm̄ vocaf moꝛtale: qd punif moꝛtis pena. illud vocaf veniale qd punitur pena leuioꝛi. vt sm legeȝ humanaȝ homicidiū est pctm̄ moꝛtale. q2 lex hūana punit illud pena moꝛtis. Pena pecuniaria est pctm̄ veniale φ2iū ad legē hūanā. ¶ Quarta ppō. Sicut peccatū moꝛtale est deuiatio a lege diuina qua qs meref puniri pena moꝛtis eterne. Ita pctm̄ veniale est deuiatio a lege dei qua qs meref pena nō eterna sed leuioꝛi ꝛ tpali. Coꝛrelarium. Quodlibet pctm̄ actuale siue moꝛtale siue veniale est contra deum.

Queritur nono Utrū pctm̄ quod secutum est pꝛimo ex illa tentatione fuerit remissibile vel irremissibile. ¶ Resolutio stat in ista cōclusione. φ pctm̄ pꝛimi parētis simplr̄ fuit remissibile ꝛ de facto est sibi remissum. ¶ Querif circa hoc q̄re pctm̄ hois est remissibile. ꝛ pctm̄ angeli fuit irremissibile. ¶ Rn̄def φ pctm̄ hois fuit remissibile ꝛ non angeli pp tres rōnes. ¶ Pꝛia ē moꝛtalitas carnis. ¶ Scda est vertibilitas voluntatis. ¶ Tertia est excusabilitas transgressionis qꝛ diabolus nullo suggerente peccauit: ꝛ hō suggerēte diabolo. ideo ec.

Queritur vltimo. Utrū qd ex illa tētatione subsecutū est fuerit grauissimū oīum pctōꝝ. ¶ Resolō q. stat in ppōnibus. ¶ Pꝛia ppō. Unū pctm̄ pōt dici grauius altero trib⁹ modis. pꝛio mō pp maiorem libidinē. scdo pp maioꝛem ingratitudinē. tertio pp maioꝛē coꝛruptionē siue lesioneȝ. ¶ Scda ppō. Peccatū pꝛimi hois nō fuit maximū simplr. nec fuit maximū pctōꝝ oīum φ2tuȝ ad maioꝛē libidinē. pȝ qꝛ diabolus peccauit maioꝛi libidīe. Et ēt filij adā ex maioꝛi libidine peccauerūt φ adā. Capitur libido pꝛio sm Aug. Nihil videm⁹ in toto malefaciēdi gnē nisi libidinē dominādi. hoc ē improba volūtas que fuit in diabolo. ¶ Scdo. Libido est imoderata delectatio cuiuslibet delectamenti vt cupiditas vindicte pecūie ꝛ honoꝛis. ¶ Tertio capif libido stricte ꝛ sic ē coꝛruptio vitiosa existens in vi generatiua. ¶ Tertia ppō. Pctm̄ ade nō fuit maximū simplr sed quātū ad igratitudinē fuit tn̄ maximū oīuȝ peccatoꝝ humanoꝝ: qꝛ plura dona acceperat a deo: nō fuit alteri hoī ab ade tāta gr̄a facta quāta ade. nō eni hēbat inclinatiuā rebellionē sicut nos hēmus hoc dico pp xp̄m ꝛ beatā virginē qui hūerunt maioꝛē gr̄aȝ. ¶ Quarta ppō. Peccatū ade quātū ad lesionē vel coꝛruptionē quā fecit qōdāmō fuit grauissimū ꝛ qōdammō nō. ¶ Quinta ppō. Aliqd peccatū eē magis lesiuuȝ alio pōt intelligi dupl'r. Uno mō intēsiue. Alio mō extēsiue. Intēsiue qn̄ intensius ledit. Extēsiue qꝛ pluribus ledit vel nocet. ¶ Sexta ppō. Peccatū ade nō fuit maximū intensiue. pȝ qꝛ non maxime coꝛrupit eius volūtatē ꝛ sȝ doctoꝛes peccatoꝛes obstinati multo grauius mō peccāt φ fecerit adā vt blasphemi sodomite. Unn̄ si adā p illo pctō fuisset dānat⁹ nō fuisset tm̄ punit⁹ sic mlti pctōres mō moꝛiētes sm Scotū. ¶ 7ª ppō. Peccatuȝ ade quātū ad lesionē extensiue fuit maximum humanoꝛum peccatoꝛum. patet quia pluribus ledit ꝛ nocuit φ peccatū cuiuslibet hominis.

Jrca vigesimāsecūdā distinctionē querif pꝛimo. Utruȝ mulier peccauit pctō supbie. ¶ Responsio. q. stat in ppōnibus. ¶ Pꝛia ppō. Pꝛicipale pctm̄ hois p qd hō lapsus ē ꝛ p qd derivaf moꝛs i posteros fuit pctm̄ inobedientie. ¶ 2ª ppō. Nēo appetit malū aspiciēs sb rōne mali neqȝ appetit malū nisi sub spē boni. pȝ qꝛ q aspicit sb rōe mali nō appetit sȝ fugit. Si hō apprehēderet malū φ euēit ei p pctō nūφ peccaret. ¶ 3ª ppō. Diabolus clare dephēdēs φ nō posset mlierē pcipitare in pctm̄ nisi ondereret sibi aliq̄ dlectabilia ꝛ appetibilia pposuit sibi illa ad q̄ oīs hō nālr inclinaf. ¶ Quarta ppō. Sicut oīs hō nāliter appetit beatitudinē q̄ est bonū gl'iosum copiosum ꝛ delitiosum: ita appetit nāliter excellentiā sufficiētiā ꝛ letitiā qꝛ tria vltima icludunf i trib⁹ pꝛimis. ¶ 5ª ppō φ inoꝛdiato appetitu excellētie sufficiētie ꝛ letitie φsistit iustitia ꝛ virt⁹. Sic in inoꝛdiato ꝛ imoderato appetitu illoꝝ triū φsistit culpa ꝛ vitiū. ¶ 6ª ppō. Sicut supbia est imoderat⁹ appetit⁹ excellētie: ita auaritia ē imoderatus appetit⁹ sufficiētie ꝛ abūdatie: ꝛ gula imoderat⁹ appetit⁹ cibi suauiter reficientis. ¶ 7ª ppō. Diabolus volens pcipitare mulierem in culpā pmisit sibi tria. Pꝛimo dignitatis excellentiā. Scdo cognitionis abundantiā. Tertio expientiā siue dulcedinem. ¶ Octaua ppō. Qn̄ mulier suggestiōi diabolice φsensit iō pꝛimo fuit superba. scdo auara. tertio gulosa. q̄rto fuit pctō inobie inuoluta. ¶ Nona ppō.

Pctm mulieris inchoatū ē in supbia: pgressus in auaritia ⁊ ɔsumatū ī gula. ¶ Correlariū. Supbia fuit primū pctm mulieris ſ3 nō principale. ¶ De cima ppositio. Mulier comedēdo de fructu ligni vetiti fuit inordinata q̄tū ad tres potētias. s. q̄tū ad irascibilem dum appetijt alta: q̄tum ad rōnale dū appetijt sciētie occulta: ⁊ q̄tum ad concupiscibilē dū voluit gustare suauissima. Istis trib⁹ generibus pctōrū tētauit diabolus xp̄s ſ3 nō eodē mō.

Secundo queritur.

Utrū qd mulier appetijt vir ⁊ iā concupierit. ¶ Rūsio q̄ ſ3 vir fuerit cōsor mis in trāsgressiōe pcepti diuini nō tn̄ fuit sibi cō formis i appetibili ⁊ pncipali motiuo. Pria ps p3 q: p3 apl'm adā nō fuit seduct⁹ nec credidit suasionē serpētis eē verā nec cōcedit pomū pp sciētiā nec ppter suauitatē gule. Scd'a ps p3 q: vtriq3 inobedi ens fuit. Pcāuit ēt vterq3 supbia auaritia ⁊ lasciuia. ¶ Nota q̄ aliq̄s pōt d'siderare eq̄litatē dei du plicit. Uno mō formaliter vt ille q nullo mō vult subijci d'o ⁊ sic nec angel⁹ nec adā desiderauit eq̄litatē dei. Alio mō iterptatiue ⁊ sic ois peccās mortaliter se tn̄ nō ondit eq̄lē deo: ſ3 supiorē inq̄tū vo lūtatē suā pſupponit volūtati diuine: ⁊ isto mō ēge lus ⁊ adā appetierūt eq̄litatē dei ⁊ rape diuinitatē.

Tertio queritur.

quis eoꝝ grauius peccauit. ¶ Resolo stat i dictis. ¶ Primū dictū vnū pctm pōt dici vl' eē grauius altero trib⁹ mōis vt d. q. nona. ÿ. distin. ¶ Scd'3 dictū. Pctm mlieris fuit grauius pctō ade q̄tū ad libidinē p3: q: pcāuit ex maiori impro ba volūtate ⁊ maiori cōatu ⁊ ardētiori. ¶ Tertiū dictū. Pctm viri fuit grauius q̄tū ad lesionē iq̄tū cā pncipalis ledēs. p3 q: pctm ade fuit cā trāsitionis pcti originalis ⁊ nō pctm eue. p3 q: adā accepit so lus iusticiā originalē p se ⁊ suis posteris. Eua habuit p se sola ⁊ nō p posteris. Adā recepit imedia te a d'o. Eua d'o ab adā itermedio. Aug. dic̄ q̄ peccauerūt ipari sexu ſ3 pi fastu. g pari peccato dereliquerunt. ¶ Resolutio distinguo q: equalitas pec cati potest capi dupliciter. Uno modo q̄tum ad interiorem affectionem ⁊ sic non pari fastu peccauerūt q: eua itēsius peccauit. Alio mō q̄tū ad exte riorē actionē ⁊ sic eq̄li fastu peccauerūt: q: adā sic cōcedit d' fructu sic eua. S3 qd fuiss3 factū si adā nō peccass3 mliere peccāte. Utrū fuissem⁹ nati i pctō originali. ¶ Rn̄o q̄ non. Dico tn̄ q̄ eua fuiss3 eiecta extra padisū ⁊ de⁹ creass3 aliā mulierē ⁊ dedisset ade. ¶ Utrū pctm pmoꝝ parētū fuerit ex igno rātia. ¶ Rūsio. q. stat i ista distin. Aliqd pctm eē ex ignorātia pōt itelligi dupl'r vno mō pprie. alio cōiter. Illud pctm pprie fit ex ignorātia qd fit ⁊ distin guit 3 pctm qd fit ex industria ⁊ malitia ⁊ ifirmita te. Illd pctm d' eē ex ignorātiā cōiter qd cōmittit aliq̄ nesciētia existēte circa peccātē rōne cui⁹ pec cās nec ɔ'iderat grauitatē culpe nec pene. ¶ Primū dictū. Pctm pmoꝝ parētū n̄ potuit eē ex igno rātia pprie loq̄ndo p3 q: ignorātia pprie loq̄ndo ē negatio scie cū debito hndi eā: ſ3 in statu inocētie nō hēbāt ignorātiā alicui⁹ qd dēbebāt scire. Jt' hec ignorātia ē pena inflicta pp pctm pmoꝝ parētū. ergo nō fuit in statu inocētie. ¶ Scd'm dictu3. Pctm pmoꝝ parētū fuit ex ignorātia cōit' dicta: p3 q: circa ipos erat nesciētia gustatis culpe ⁊ pene.

Quarto queritur.

vtrū ignorātia¦ aliq̄ hōie possit eē culpa. ¶ Rūsio stat in ppōnibus. ¶ Pria ppō. Ignorātia q̄ nō est puatio cognitōis necessarie ad salutē nō ē culpa nec pctm vt ignorare agriculturā vl' artē mechanicā p3 q: dicit puationē cognitōis ad salutē necessarie manēte tētatiōe in nobis ē culpa ⁊ pctm i nobis. p3 q: qlib3 adult⁹ sane mētis te net scire necessaria ad salutē ſ3 q̄n q̄s obligat ⁊ te net ē mortale pctm ⁊ n̄ excusat. ¶ Scd'a ppositio. Ignorātia q̄ dicit puationē cognitionis necessarie ad salutē remanēte tētatiōe nō ē culpa nec pctm in hmōi ignorātib⁹ vt i infantib⁹ vl' amētib⁹. Alius modus dicēdi stat i vna distinctione vic3 q̄ triplex est ignorātia sc3 erronea: affectata crassa vl' supina. Jtē duplex ē ignorātia iuris ⁊ facti. Cognitio ignorantie pendet ex cognitiōne scientie. vide Bonauenturam.

Quinto queritur.

vtrū ignorantia sit culpe excusatoria. Questio ē de ignorātia. Et ē duplex: qdā inuincibilis: alia ē vincibilis: inuincibilis ē respectu eoꝝ q̄ nō possum⁹ scire nec tenemur: vt scire die iudicij ⁊ ista excusat a pctō. Alia inuincibilis ē culpabilis vt inebrioso nec excusat. Jgnorātia vincibilis ē duplex quedā ē iuris. alia facti. Pria est eoꝝ operabiliū q̄ tenemur scire ⁊ possum⁹ scire ⁊ hoc i generali. Scd'a est in speciali sc3 eoꝝ opabiliū que tenemur scire in particulari. Exemplum primi vt quis ignorat q̄ quilibet semel tenetur confiteri in anno: vel cessante legitimo impedimento quilibet debet ieiunare quadragesimam. Exemplū scd'i: vt cum quis ignorans q̄ primum diem quadragesime comedit carnes feria quarta cinerum. Dico q̄ ignorantia affectata non excusat sed aggrauat peccatum. De ignorantia supina dicit Augustinus licet aliqualiter excuset culpam: nō tamē sic excusat quin eterno igne cruciat. ¶ Cōclusio responsalis est q̄ ois ignorātia diminuit peccatū ⁊ rōnē culpe. patet quia diminuit grauitatem culpe q̄ aufert rationem voluntariam sed omnis ignorantia est homini: quia nihil volitum nisi precognitū. Jntelligendū tamē q̄ ignorātia affectata inq̄ntū ignorātia excusat inquantū affectata aggrauat. ¶ Querit vtrū infirmitas magis excuset q̄ ignorātia. ¶ Respōsio q̄ vtraq3 excusat tamē ignorātia simpl'r magis excusat: posset tn̄ eē scd'3 Bonauē tu. tāta ifirmitas q̄ magis excusaret. ¶ Quero vtrū ebriosus faciēs homicidiū: fac̄ pctm homicidij. ſ3 n̄ cū se iebriat q: tūc n̄ fac̄ homicidiū n̄ ēt cū actu occidit

q: non

q: non vtif ratione. ergo nullo mõ peccat. ¶ Rñ. q ſz nõ vtaf rõne p̃o tũc tamẽ vtebaf rõne ⁊ dedit operã rei illicite ſe inebriãdo. Ex hoc ſequif q loth in cognoſcendo filias excuſaf a tanto non a toto. Et dico q iacob cognoſcẽs lyam excuſaf a tãto cre debat hẽre rachel:nñ ſm Scotũ non excuſaf a toto.

Circa viceſimam ter- tiã diſtinctionẽ querif p̃io. ¶ Utrũ de⁹ debuit hoĩez facere ĩexpugnabilẽ an talẽ q poſſet expugñri. ¶ Rñſio. De us nõ debuit facere hoĩez ĩpeccabilẽ nec ĩexpugna bilẽ per grãm. ſz expugnabilẽ ⁊ peccabilẽ:huĩ⁹ ra tio non põt dari a priori. Nã diuina opatio nõ ĩdi get approbatione nr̃a:ſed volũtas dei eſt ſũma ra tio eius operis poſſunt tamen aſſignari aliq̃ per- ſuaſiones ⁊ congruitates:p̃ia ratio eſt manifeſta- tio diuine ſapientie. ſcd̃a diuine potentie. tertia di uine miſericordie:q̃ ad longum ponunf in textu.

Secundo querit. vtrũ debuit de⁹ pmittere hoĩez impugnari. Jſta q̃õ differt ab alia:q: illa eſt de po tentia ⁊ iſta eſt de facto. ¶ Rñſio ſtat in hac cõclu ſione. Licet deus potuiſſet cohibere aduerſariũ ne hominẽ impugnaret:decuit tamẽ pmittere tenta- ri ⁊ ideo ɔdeſcendere põt ſiue ex rationib⁹ alteri⁹ queſtionis. Et pter illas põt aſſignari q̃tuor alie rõnes. ¶ Prima attendif ex ordine q eſt ex cõpa- ratione virtutis ad propriũ actũ:q: vtrũq̃ permiſit agere q̃õ voluit ſiue hũc ad tẽtandũ ſiue illũ in cõ- ſentiendo. ¶ Scd̃a ratio ſumif ex ordine qui attẽ ditur per cõparationẽ boni ad ſuũ oppoſitũ i quo manifeſtãda erat fortitudo ⁊ eminẽtia charitatis. ¶ Tertia ratio ſumitur ex ordine qui attendif ex compatione morbi ad remedium:ſic deus debuit hoĩem pmittere peccare:q: decebat eidem ip̃m re demptorẽ p̃ſtare. ¶ Quarta ratio ſumif ex ordine qui attendif ex compatione meriti ad premiũ:q: nõ eſt dignus coronari niſi q legitime certauerit.

Tertio querit. vtrũ tentatiõis ĩpulſio debeat deſiderari a vi ro iuſto. ¶ Rñſio. Dicendũ q ſunt due opiniões. Prima ſtat in ꝓpõnib⁹. ¶ P̃ma ꝓpoſitio. Triplex eſt tentatio ſcʒ a deo a diabolo ⁊ a carne. ¶ Scd̃a propoſitio. Tentatio que eſt a deo ſimpliciter appe tenda eſt a viro iuſto. ptʒ q: om̃e bonũ eſt appetibi le ſed tentatio dei eſt bona quia ipſe intentator ma lor eſt ergo ⁊c̃. ¶ Tertia ꝓpõ. Tentatio q̃ eſt a car ne ſimpliciter eſt fugiẽda ⁊ non appetẽda. pʒ q: il- la non põt eẽ abſq̃ culpa. ¶ Quarta ꝓpõ. Tẽtatio que eſt a diabolo aliquib⁹ eſt fugiẽda ⁊ aliquibus appetẽda. ¶ Quinta ꝓpõ. Tentatio a diabolo eſt appetẽda ab hiis q ſũt fortes in charitate:infernus vero minime eſt appetend⁹. ¶ Sexta ꝓpõ. Licet tentari a diabolo nõ ſit malũ tamẽ in tentationem induci ſemp eſt malũ. Dicit durandus q nulla tẽ tatio proprie capta debet appeti:quia tẽtatio eſt de clinatio vel motus ad illicitũ. Scd̃a opinio ſtat in ſequentibus dictis. ¶ Primũ dictũ. Duplex eſt tẽ tatio:quedã a diabolo:alia a deo. Tẽtatio a diabo- lo ſemper eſt impulſus ad aliquod illicitũ. Tẽtatio que fit cõiter fit per flagella ſiue in ꝓprio corpe vl in filijs vel in rebus. Et hoc mõ dicif. Tentauit de us ſanctos ſupple permiſſiue ⁊ ĩuenit eos dignos ſe. De hac tẽtatione dicit Jacob⁹. Omne gaudiũ exiſtimate fratres cũ in varias tẽtationes icideri tis. põ. imple facies eorũ ĩgnomia ⁊ querẽt nomẽ tuum domine. ¶ Scd̃m dictũ. Tentatio diaboli poteſt capi dupliciter. Uno mõ ſub ꝓpria rõne ⁊ ſm ſe vt ſcʒ eſt tẽtatio abſolute. Alio mõ vt eſt ma teria exercẽde virtutis. ¶ Tertiũ dictum. Tẽtatio diaboli ſub ꝓpria ſua rõne ⁊ ſm ſe nullo mõ eſt ap petenda ſz horrenda:ptʒ q: oĩs impulſus ad malũ eſt fugiendus:ſed tentatio diaboli eſt hm̃õi ergo. ¶ Quartũ dictũ. Tentatio diaboli cõſiderata vt ẽ materia exercende virtutis. Et ſi poſſet appeti a vi ris pfectis nõ tamẽ eſt deſiderãda ab impfectis in- firmis ⁊ debilibus in charitate. ¶ Quintũ dictũ. Uiri perfecti ⁊ iuſti maxime appetũt illud genus tẽtationis q̃õ eſt in flagellorum ꝑpeſſiõe vt patet de Thobia Job ⁊ martyribus ⁊c̃.

Quarto querit. vtrũ ſi xp̃s ſtetiſſet in cognitione pfeciſſet p tpm interualla. ¶ Reſolo ſtat i ſeq̃ntib⁹ dictis. ¶ Primũ dictũ eſt. Q: profect⁹ ſcientie triplici- ter poteſt ɔſiderari. Uno mõ ex pte ſcibiliũ. Scd̃o ex pte modorum cognoſcendi. Tertio ex pte maioris habilitationis in cognoſcendo. Jlle pficit in ſcien tia ex pte ſcibiliũ qui mõ plura ſcit q̃ pri⁹ ſciuit. Correlariũ. Anima chriſti nunq̃ pfecit ex pte ſci biliũ:pʒ q: nõ pluri ſciuit in plena etate q̃ ſciuit i vtero matris. ¶ Scd̃m correlariũ. Adã nõ pfecit ex pte ſcibiliũ patet q: adã a pncipio cognoſcebat oĩa ſcibilia ⁊ hoc loquẽdo de ſcibilib⁹ incõplexis quia nõ fuit res quã nõ cognoſceret:pʒ q: cogno- uit deũ ⁊ angelos ⁊ oẽs res corporales quib⁹ nola impoſuit. Profectus ex pte modorum cognoſcẽdi ẽ qñ aliquis cognoſcit plurib⁹ modis cogſcendi alĩ quã reʒ q̃ prius cognouit. ¶ Primuʒ correla. Anĩ xp̃i ⁊ ip̃e xp̃s profeciter pte modorum cognoſcẽdi pʒ quia eaſdẽ res q̃s prius cognouit abſtractiue poſtea cognouit intuitiue ⁊ p experientiã. ¶ Scd̃ʒ correlari. Adã etiã hoc mõ pfecit. Profectus ſcientie ex pte maioris habilitationis ⁊ habit⁹ ẽ qñ aliq̃s intẽdit habitũ ſciẽtie quẽ habʒ. Primũ dictũ. Xp̃s nõ po tuit pficere iudicio meo q̃tũ ad maiorẽ intẽſionẽ habitus vl habituũ ifuſorum ſibi pʒ q: ſm ſcotũ. Xp̃s habuit omes gratias ⁊ virtutes in ſũmo. ¶ Scd̃ʒ dictũ. Triplices ſũt res ſcibiles. Alie ſunt ſcibiles curſu naturali. Alie ſunt ſcibiles q̃ fiũt curſu mira bili. Alie ſunt res ſcibiles q̃ fiunt curſu volũtario. Exẽplũ pmi vt ort⁹ ſolis. riſus hoĩs:dẽſcẽſus gũie. Exẽplum ſcd̃i vt ſuſcitatio mortui:illũinatio ceci: mũdatio leprosi. Exẽpluʒ tertij vt ſunt act⁹ volũta tis q ſcʒ

tis qui scȝ dependent a libero arbitrio. ¶ Tertiuȝ dictū. In cognitiōe rex que fiunt cursu nāli adam nō pfecisset si stetisset ꝗtuȝ ad noui habitus acquisitionē: ptȝ q: qñ aīa ade fuit creata fuit repleta speciebus omniū rex. ¶ Quartū dictū. In cognitiōe que naturali cursu fiunt adaȝ pfecisset si stetisset ꝗtuȝ ad aliuȝ modū cognoscēdi ꝗtum ad maiorē habituȝ habilitationē sciendi. Pria pars ptȝ q: illud qd̄ cognoscebat noticia abstractiua postea nouisset intuitiue ꝗ experimētaliter. Scd̄a pars pȝ q: adā frequenti meditatiōe ꝗ cōsideratiōe rex sp intendisset habitū noticie. ¶ Quintū dictū est. In cognitiōe rex que fiunt cursu voluntario ꝗ admirabili ꝗ supnaturali simplr adā potuisset pficere ꝗ stetisset nō solū ꝗtū ad modū cognoscendi sed etiā ꝗtū ad nouā cognitionē rei: ptȝ q: nō potuit scire incarnationē filij dei nisi per reuelationē nec potuit futura cōtingentia nec secreta cordiū scire. ¶ Sextuȝ dictuȝ est. Cognitio rex que fiunt cursu mirabili ꝗ voluntario nō repugnat statui beatitudinis nec statui innocētie. Nā multi angeli quotidie cognoscunt que prius nō cognoscebāt. Unde apostolꝰ. Ut innotescat principibꝰ ꝗ ptātibꝰ ꝗ virtutibꝰ multiformis sapientia dei. Glosa dicit. Q: multi angelorum adiscerunt per apostolos passionem christi quia nesciebant fuisse.

Queritur quinto.
vtrū si stetissent i statu innocētie aliquando decipi potuissent. ¶ Resolutio catholica stat in ppōnibꝰ sequentibꝰ. ¶ Pria ppositio est. Si in statu innocentie fuissȝ in homine alicuiꝰ nescīetie imperfectio tamē nulla fuisset in eo deceptio. Pria pars ptȝ q: adā habuisset nescientiā de multis puta nō sciuisset cogitatiōes vxoris sue. Scd̄a pars pȝ q: iudiciū rationis eiꝰ nō fuisset obliquatus .i. inordinatus. i. nō iudicasset rex falsuȝ ꝗ econuerso. ¶ Scd̄a ppō est. Sicut in adā i statu innocentie nulla fuisset passio corporalis neqȝ ab intrinseco neqȝ ab extrinseco: sic i aīa ipsius nulla fuisset deceptio intellectualis neqȝ ab extrinseco neqȝ ab intrinseco. Pria pars pȝ q: nunꝗ mortuꝰ fuisset nec habuisset febres. Scd̄a pars pȝ q: nullū malū iudiciū fecisset de primo. Pro primo argumēto. ¶ Pria ppō. Sciendū ꝙ tā vir ꝗ mulier fuerūt seducti licet alio ꝗ alio modo. ¶ Secūda ppō. Licet seductio tam eue ꝗ viri pcederet peccatū inobedientie ꝗ superbie in ambobus: tamen secuta est peccatuȝ psumptionis. Ideo dico ꝙ primū peccatuȝ primorum parentum fuit superbia presumptionis: ꝗ ex illa presumptione secuta est presumptio.

Queritur sexto.
vtrum adam cognouerit in statu innocētie eo genere cognitionis quo expectamus deum cognoscere in statu glorie. ¶ Respōdetur primo ponendo preambulum scilicet ꝙ omnes doctores dicunt adam habuisse cognitionem mediam inter beatos ꝗ homines viatores. Et opinio catholica stat in sequentibus propositionibus. ¶ Prima propositio est. Cognitio statꝰ inocētie media est inter cognitionē statꝰ glie ꝗ cognitionē statꝰ miserie Sicut paradisus terrestris ē locꝰ mediꝰ inter vallē huic miserie ꝗ paradisū celestē: q: est in loco altissimo terre vbi aque diluuij nō appropinquauerunt. ¶ Scd̄a ppō. Quēadmoduȝ paradisus terrestris plus se tenet cū terra ꝗ cū celo: sic cognitio statꝰ innocētie plus ē cōformis cognitiōi statꝰ miserie ꝗ cognitioni statꝰ glie. ¶ Tertia ppō est. In solo statu glie videbit deꝰ imediate ꝗ in sua substātia: ita ꝙ nulla erit ibi obscuritas. ¶ Quarta ppō. Tā in statu inocētie ꝗ in statu nāe lapse videt deꝰ nō in se sȝ mediāte speculo differenter tñ in vtroqȝ statu. ¶ Quita ppō est. Licet cognitio ade quā habuissȝ de deo fuissȝ specularis ꝗ clara ꝗ non enigmatica. Nra tñ cognitio licet sit specularis tñ est obscura ꝗ enigmatica. Scd̄ȝ Augu. Enigma ē similitudo obscura. Hec cognitio vl notitia enigmatica est fidei nr̄a. ¶ Sexta ppō. Quadruplex ē genꝰ cognoscēdi deū scȝ p fidē: p contēplationē: p apparitionē: ꝗ p aptā visionē. Primus modus ē cōmunis gratie ꝗ cōuenit omnibꝰ christianis. Scd̄s est excellentie gr̄e. Tertiꝰ est specialis gratie. Quartꝰ est cōsummātis glie. ¶ Septima ppō est. Primū genus cognitionis ꝗ vltimū nō cōpetebat statui innocētie. Primū ppter pfectionē. Scd̄ȝ ppter imperfectionē. ¶ Octaua ppō. Duo genera intermedia scȝ pēplationis ꝗ apparitionis possūt cōpetere vtriqȝ statui scȝ inocētie ꝗ miserie. ¶ Nona ppō. Licet genus cōtemplationis sit in statu miserie multo tamē excellentius viguisset in statu innocentie.

Circa vigesimāquartaȝ distinctionē querit pmo. De adiutorio homini collato p qd̄ possit resistere. ¶ Resolutio stat in tali cōclusione. Impossibile fuit hoīeȝ vl aliquā creaturā rationalē p nām hr̄e liberū arbitriū inflexibile ad malū: p naturā dico: quia p grāȝ aliqua creatura fit inflexibilis siue ipeccabilis. Nō ꝙ grā mutet nāȝ sȝ sunt impeccabiles per gratuitaȝ dei manutenētiā quia deus non vult eis cooperari in peccatum sed continue sustentat in bono.

Queritur secundo.
Utrum datum fuerit homini adiutorium per quod posset absqȝ omni gratia temptationi resistere. ¶ Resolutio stat in vna distinctione. ¶ Distinctio. Aliquid posse resistere temptationi virtute propria absqȝ omni gratia potest intelligi dupliciter. Uno modo: ita quod excludatur continuatio diuine influentie. Alio modo vt excludatur appositio noue gratie. ¶ Prima propositio. Impossibile ē simpliciter hoīem resistere tētationi diabolice nisi deꝰ

sue

sue bonitatis influētia cōtinuo in bono ꝯseruaret. patet prima ps qa liberū arbitriū nō resisteret nisi diuina bonitas cōseruaret in bonitate. Secūda ps pz qa adam in statu inocētie potuisset resistē absqz noue gr̄e appositione diabolice tentationi. pz quia adā habuit liberū arbitriū perfectū similiter intellectū ꝛ volūtatē ꝛ nō inclinātes ad maluz. Ideo nō est simile de nobis: ꝛ de adā in statu innocētie. qz i statu illo nulla infirmitas fuisset in potētijs aīe.

Queritur tertio. Utrū intells ꝛ affectus siue rō ꝛ volūtas sint potētie diuerse per eēntiam. ¶ In aīa duplex est poᵃ. Quedā est que est cognitiua vt intells ꝛ rō. Alia est affectiua ꝛ est volūtas. Utrū iste potētie distinguanf eēntialiter ꝛ vtrū distinguanf realiter ab eēntia aīe. ¶ Resolutio stat in tribꝰ sequentibus ꝓpōnibus. ¶ Prima ꝓpō est. Potētie aīe nō sunt ita idē ipsi substātie aīe sicut sunt idē ꝑncipia eius intrinseca ꝛ eēntialia. pz quia qn̄ aliqd est idē alicui sicut eiꝰ principiū itrinsecū ꝛ eēntiale est idē cū illo qdditatiue ꝛ in ꝑmo mō dicendi per se ꝛ ab ipsis principijs depēdet. Hoc dicit Scotꝰ sub alijs verbis ꝙ potētie nō sunt eiusdē aīe formaliter qa eēntia anime nō hēt intellectū ꝛ voluntatē in ꝑmo mō dicendi per se. ¶ Secūda ꝓpō. Potētie aīe nō ita sunt diuerse nec distincte ab ipsa eēntia anime ꝙ sint accn̄tia sibi inherētia realiter ab ipsa aīa distincta sed reducunf ad ꝑdicamētū substātie cū ipsa substātia aīe. Hoc dicit scotꝰ ꝙ aīa ꝛ eius potentie sunt idē realiter. ¶ Tertia ꝓpō. Licet intellectus ꝛ volūtas ꝛ eēntia aīe nō sint diuerse eēntie simpliciť neqz distinguanf eēntialiter: intellectus tn̄ ꝛ volūtas sunt diuerse potentie in genere potentie ꝛ istiꝰ opinionis est sanctus Bonauentura.

Queritur quarto. Utrum superior portio aīe ꝛ iferior sint diuerse potentie. ¶ Resolutio qōnis stat in sequētibꝰ ꝓpositionibus. ¶ Prima ꝓpō. Portio superior ꝛ portio inferior nō solū differūt per diuersos aspectꝰ sed etiam differūt penes diuersas dispositiones ꝛ diuersa officia. Habēt diuersas dispositiones: qa superior ē fortis. inferior debilis. Differūt penes diuersa officia qa portionis superioris est regere: ꝛ inferioris est regi. Un̄ superior dī vir. Inferior mulier. Secūda ꝓpō est. Ista diuersitas dispositionū in portione superiori ꝛ inferiori nō hz ortū ex diuersitate nature sicut nec diuersitas officiorꝫ ꝓuenit ex diuersitate naturarꝫ sed magis diuersitas officiorꝫ prouenit ex diuersitate dispositionū. ¶ Correlariū. In angelo nō est portio inferior ꝛ superior. patet quia non solū diuersitas ista orif penes diuersos aspectus sed secundum dispositionem fortiorem ꝛ debiliorem que dispositiones nō sunt in angelo.

Queritur quinto. Utrum ista diuisio volūtatis per naturalem ꝛ deliberatiuam sint diuerse potentie.

¶ Responsio secundum bonauenturam. Uoluntas naturalis ꝛ deliberatiua non sunt due potentie sed vna. Et dicitur voluntas naturalis vt tēdit immutabiliter ꝛ necessario in aliquod bonum vt voluntas que diligit propriam beatitudinē est naturalis. Uoluntas deliberatiua est volūtas que tendit cōtingenter ꝛ mutabiliter in aliquod bonū modo adherendo modo deserēdo vt voluntas in dando elemosynam. in celebrando missaz: ꝛ statiz post nolo. Ex quo sequif ꝙ volūtas deliberatiua semꝑ est respectu oppositorꝫ. ¶ Correlarium. Uoluntas naturalis inqꝫtum naturalis non est actus elicitus ſm scotum sed inclinatio naturalis. Doctores ponunt sex differentias diuisionū potentiarū anime primo distinguunf potentie aīe vt distinctio est in natura aīe: ꝛ sic est diuisio ꝙ triplex est potētia aīe scz vegetatiua sensitiua ꝛ intellectiua. Itē ēt ē alia duplex potētia aīe scz affectiua ꝛ itellectiua. ¶ Secūdus modus sumēdi diuisionē potentiarū est penes officia ſm ꝙ hn̄t diuersa officia talis est illa ꝙ aīe duplex est portio: scz superior ꝛ iferior. ¶ Tertius modus sumif penes diuersos statꝰ ꝛ sic dr̄ ꝙ duplex est intellectus scz practicus ꝛ speculatiuus differunt penes statuz: qz statꝰ practicꝰ est dirigere voluntatē ad debitū opus. Status intells speculatiuus est per se conspicere ꝛ non dirigere ad opus. ¶ Quartus modus est penes diuersos aspectus. Hoc mō magister ꝛ Augustinus diuidūt itellectū in rōnē intellectū ꝛ intelligentiā. Est rō cuz aspicit inferiora. Cū aspicit equale dr̄ intellectꝰ. Cū intelligit supiora se dr̄ intelligētia. ¶ Quintus modus sumif penes diuersos actꝰ ꝛ sic dicit boetius ꝙ intellectus hz duas ptes scz inuētiuā ꝛ iudicatiuaz ꝛ ideo diuidit nouā logicā in inuētiuā ꝛ iudicatiuā scz in dialecticā ꝛ dmōstratiuā. ¶ Sextus modus sumitur penes diuersos modos mouendi ꝛ sic est diuisio voluntatis in naturalē ꝛ deliberatiuam.

Queritur sexto. Utrum intellectus agens ꝛ intellectus possibilis sint vna potentia vel diuerse. ¶ Resolutio questionis stat in sequentibus propositionibus. ¶ Prima propositio est. Quod intellectus agens ꝛ intellectus possibilis nō sunt penitus vna potentia ꝛ eadem: sed sunt due potentie. ¶ Secūda propositio est. Quod intellectus agens habet magis rationem potentie habitualis. Intellectus vero possibilis rationē potentie passiue vel receptiue licet vtrunqz respicit totuz compositum dicitur habitualis ꝛ actiuus: quia ois habitus est actiuus sz potentia que dicitur intellectus agens est actiua ergo. ¶ Tertia propositio est. Qꝫ intellectus agens ꝛ intellectus possibilis non distinguūtur sicut due nature: nec sicut due substantie: nec realiter: nec essentialiter. Licet sint due potentie. ¶ Scoti opinio in proposito est duplex. ¶ Nam secundum aliquos Scotistas intellectus agens ꝛ possibilis

sunt due potētie. Et hi diuersificant quidē dicūt q̄ intellectus agens solū causat omnē intellectionem in intellectu possibili: ⁊ nihil plus facit sed possibilis recepta spēm intelligit ⁊ est illud aristo. q̄ intellectus agēs est quo est oia facere: verū est q̄tum ad actū primū. Alij dicūt q̄ intellectus agēs causat oēm intellectionē ⁊ possibilis recipit oēm spēm intelligibilē tm̄ ⁊ nō intelligit. Alij dicūt q̄ intellectus agēs ⁊ possibilis solū pducit intellectionē seu spēs intelligibiles in intellectu possibili ⁊ nihil plus facit. Alij dicūt q̄ intellectus agēs ⁊ possibilis nō sunt due potētie nec due nature ⁊ nullo mō distinguunt nec re nec realitate sed sunt idē penitus cū quibus magister stephanus brulefer stat. ¶ Qualiter peccatum per vires anime progreditur ad consummationē. Et est questio.

Queritur septimo. Utrū in superiori parte rationis habeat esse pctūm s̄m se.

¶ Opinio stat in tribus dictis. ¶ Primū dictū est. Duplicia sunt peccata. s. carnalia ⁊ spūalia. ¶ Scdm̄ dictū est. Nulla peccata carnalia possunt esse in superiori parte vel portione rōnis absq̄ inferiori. Jō de se nō peccat peccato carnali. Hoc probat Aug. dicēs. Rō nr̄a nō duci ad ꝯsensum pcti nō pōt nisi cū delectatio sue rit mota in illa parte animi que debet obtēperare rōni: tanq̄ rectori viro suo: ergo nunq̄ peccat rō superior nisi pctūm p̄cedat in parte inferiori. Loquitur de progressu in ppetratione peccatoꝝ carnaliū. ¶ Tertiū dictū est. Peccata mere spūalia pn̄t eē in portione superiori s̄m se ⁊ absolute absq̄ inferioris cooperatiōe: vt p̄z in pcō heresis Blasphemie. Siliter in odio dei. Deus pōt odiri in se p̄z oēs nominales ⁊ hoc est grauissimum peccatum ⁊ pertinet ad portionem superiorem.

Queritur octauo. Utrū in superiori portione rōis possit esse peccatū veniale.

¶ Opinio vera est q̄ i portione superiori potest esse peccatū veniale.

Queritur nono. Utrū aliqd̄ pctūm hēat esse in inferiori parte rōnis absq̄ sensualitate.

¶ Rn̄det p quinq̄ dicta. ¶ Primū dictum est. Sensualitas capit dupliciter. Uno mō pro guadā vi que appetit bonū vt nūc. Ubi aduertēdū q̄ duplex est bonū. s. bonū simpliciter ⁊ hoc est deus. Aliud est bonū vt nunc vt bonū creatū. Hoc mō capiēdo sensualitatē ipsa nō solū est in carne sed ēt in voluntate. Alio mō capitur sensualitas stricte ⁊ sic est q̄dā vis aie sensitiue vt sensitiua est ⁊ sic visus auditus gustus dicuntur operationes sensuales. Hec nō inuenit in parte rōnali. ¶ Scdm̄ dictū est. Nō ꝯtingit pctūm eē in inferiori parte rōnis absq̄ motu sensualitatis primo mō dicte p̄z q: q̄n voluntas peccat inq̄tū portio inferior appetit bonū vt nunc. ¶ Tertiū dictū est. Cōtingit aliquod pctūm esse in inferiori pte rōnis absq̄ sensualitate pprie dicta ⁊ hoc intelligēdo de peccatis spūalibus. ¶ Quartū dictum est. Q ō vix aut nunq̄ est pctūm in inferiori portione loquendo de pctis carnalibus quin ēt sit pctūm in sensualitate. p̄z q: pctūm carnale ortū h̄z a sensualitate tanq̄ a serpēte. ¶ Quintū dictū q̄rit. Quid est i inferiorē portionē rōnis comedere. ¶ Rn̄det. Portio inferior rōnis dicit comedere de cibo vetito non pp delectationē sensitiuā sed quia condelectat appetitui sensitiuo ⁊ ꝯsentit ipsi delectationi. ¶ Correlarium. Incipit transire a sēsualitate ad iferiorē ptē rōis cū ipsa rō icipit ꝯdelectari appetitui sēsitiuo.

Queritur decimo. Utrū pars inferior posset peccare mortaliter absq̄ superiori.

¶ Resolutio stat i sequentibus ppōnibus. ¶ Prima ppō. Possibile ē mulierē sine viro comedere. i. possibile est inferiorē partē siue portionē comedere sine superiori portione. ¶ Secūda ppō. Jmpossibile est portionem inferiorē sine viro. i. sine portione superiori pctūm mortale cōmittere. ¶ Tertia ppō. Aliud est pctūm mortale cōmittē ⁊ aliud cibū vetitū gustare. ¶ Secūda ppō. Patet q: pctūm mortale h̄z quādā auersionē a deo ⁊ ꝯtemptū dei: q: qui peccat mortaliter peccat ꝯ legem dei ⁊ auertit se a lege ⁊ per ꝯn̄s a legislatore. ¶ Quarta ppō. Jn oī tentatione ad aliquod pctūm in quo tentatus delectat est talis progressus q̄ primo delectabile offertur siue percipit. Secūdo delectatio sentit. Tertio consentitur.

Querit vndecimo. Utrum i sensualitate possit esse pctūm veniale.

¶ Rn̄sio stat in ista distinctione. ¶ Distinctio. Sensualitas dupl'r pōt cōsiderari. Uno mō in se. Alio mō per cōparationē ad rōnem inq̄tum. s. est ordinabilis a rōne ⁊ sub rōne. ¶ Propositio est talis. Quot etsi in sēsualitate s̄m se considerată pctūm esse non possit potest tamen i ea esse pctūm vt est ad rationem ordinata.

Querit duodecimo. Utrum in sensualitate possit esse pctūm mortale.

Resolutio stat in vna ppōne. ¶ Propositio est. Q ō pctūm mortale nec inquantū culpa nec inq̄tū vitiū ponēdū est in sensualitate. Et ratio est huius q a pctūm vitiat ⁊ deordinat de ordinatione perfecta: sed hec est in auersione a deo ⁊ ꝯtemptu que solū cōpetūt portioni superiori. ergo ⁊c̄. ¶ Correlariū. Q ē pctūm mortale in rōne ponitur ⁊ nullū in sensualitate. Et hoc probant rōnes in oppositū ⁊ conecedende sunt.

Tredecimo queritur. Quanta mora tēporis faciat q̄ erat veniale esse mortale.

¶ Rn̄deo dōm q̄ mora tpis q̄tū est de se nō facit vt q̄ prius erat veniale fiat mortale: sed solū occasionalr. v̄z q: iducit ꝯsensū vez vel iterpretatiuū. Tūc aūt inducit ꝯsensū verū q̄n ex diuturnitate delectatiōis crescit libido adeo vt hō velit oino in vitioꝝ delectatione ꝑsistere ⁊ morari. Tūc vero iducit ꝯsensum iterp̄tatiuum

terpretatiuã qñ homo aduertẽs periculũ delecta-tionis retenta negligit eã reprimere. Hoc.n. non est absq3 contẽptu salutis proprie p3 q2 discrimini se exponit. Illa.n.delectatio subintrat sicut serpẽs et venena diffundit p que rõnalis spũs interit mors te culpe. Sicut igit salutẽ suã corporalem negligeret qui serpentẽ iuxta se scienter collocaret sic i talis delectatione auertẽs periculũ vel debẽs auertere voluntarie versatur. exponit se discrimini qñ negligit repellere et p2o tanto dicit magister ipsum peccare mortaliter.

Circa vigesimãquintam distinctionẽ querit pmo. ¶ Utrũ liberũ arbitrium sit in solis habẽtibus rõnem: an ẽt sit in brutis animalibus.

¶ Rñsio est q liberũ arbitrium nõ reperitur nec reperiri põt in brutis: sed solũ in naturis rationalibus et in oibus illis reperitur sc3 in deo in angelis in hoibus et in aiabus separatis. Prima rõ sumitur ex parte libertatis. Scda ex parte arbitratiõis. Rõ prima in octo dictis sequentibus stat. ¶ Primum dictum est. Q libertas opponit seruituti. Illa sola potentia dr libera que dominiũ h3 plenum tam rõne obiecti q̃ rõne actus proprij. ¶ Scdm dictũ est. Illa potentia dr habere dñium ex libertate respectu obiecti q non est artata ad aliqđ genus appetibilis: sed ipa est nata appetere oia appetibilia et fugere oia fugibilia. ¶ Tertiũ dictũ est. Tria in genere sunt appetibilia sc3 bonum honestum. bonũ cõferẽs siue vtile. et bonũ delectabile. Et maliuis 2traria sunt fugibilia sc3 malũ inhonestum inutile et tristabile. ¶ Quartũ dictũ est. Lic3 bonũ vtile et delectabile nata sint appeti a brutis bonu3 tñ honestum a solis rõnalibus natum sit appeti. ¶ Quintũ dictũ est. In solis substantijs rõnalibus reperit virtus habẽs perfectã libertatẽ respectu obiecti. ¶ Sextũ dictũ est. In solis substantijs rõnalibus reperit virtus habẽs perfectã libertatem respectu actus proprij. ¶ Septimũ dcm est. Uoluntas in substantijs rõnalibus non solũ cõpescit et refrenat manũ vel pedẽ sed etiã seipsa3 et odit quod naturalr diligit ecõtra ex pprio imperio. ¶ Octauum dictũ est. Ib brutis aialibus l3 sit aliquo mõ reperiri dominiũ respectu actus exterioris nũq̃ tñ est dñium respectu actus interioris. p3 q2 canis eoibibet virga ne comedat carnes q̃uis nõ possit cohiberi eius appetitus quin velit et appetat. ¶ Secũda rõ ex parte arbitrationis p2o cuius declaratione ponũtur p2opositiones. ¶ Prima propositio. Q liberum arbitrium est iudicium ad cuius nutũ cetere virtutes mouentur et obediũt. ¶ Secunda ppositio. Iudicare est illius solius potentie sm rõnem completã cuius est discernere quid iustum quid iniustũ. quid honestu3 quid inhonestũ. ¶ Tertia ppositio. Nulla potentia nouit quid iustum et iniustum: honestum et inhonestum nisi sola potentia que intellectiua est.

Queritur secundo. Utrũ liberũ arbitrium sit potentia distincta 2 rõnem et voluntatẽ. ¶ Resolutio stat in ista que est vera opinio. ¶ Prima propositio. Sicut mens accipit dupl'r cõiter et ppzie. Ita liberũ arbitrium accipit dupl'r sc3 cõiter et proprie. ¶ Ubi sciendũ q mens vel põt dici ab eminendo et sic includit tres potẽtias in qbus est imago dei. vel mens dr a meministi et sic accipit ppzie et dicit vnam illa3 potentia3 sc3 ipsam memoria3. Unde Augu.in.xiiij. de trinitate dicit qđ imago dei est mens noticia et amor. Sic pariformiter liberũ arbitriũ cõiter est ipse intellectus et voluntas Alio mõ capitur proprie et sic dicũt liberũ arbitriũ esse tertiã potentiã distinctã ab intellectu et voluntate. ¶ Scda ppõ. Liberũ arbitriũ est virtus seu potentia aie distincta 2 intellectũ et voluntatẽ imperans intellectui et voluntati et vtrunq3 regens et mouens cuius actus nõ est discernere nec velle. s3 est quidã actus reflexus super velle et discernere. ¶ Tertia ppõ. Iste actus quo quis vult discernere aliqđ et vult se velle est propriũ actus liberi arbitrij vt distinguit 2 voluntatẽ et rõnem qui ẽ primus tã ad discernere q̃ ad velle. ¶ 4a ppositio. Ex parte potẽna3 motiuarũ aie in istis tribus potẽtijs sc3 rõne voluntate et libero arbitrio consistit quedam imago trinitatis increate. p3 q2 rõ representat filium et voluntas spm̃sanctũ et liberũ arbitriu3 patrem. Et sicut pater est principiu3 totius productionis. Ita liberum arbitrium productiuum totius effectus. Bona conclusio.

Queritur 3o. ¶ Utrum libe3 arbitrium complectat simul rõnem et voluntatẽ. ¶ Rñdeo. Notandũ q liberũ arbitrium simul cõpphendit et rõnem et voluntatẽ. Et h non solũ manifestat ipsa nolatio. sed ẽt ipsa notificatio et sue proprietatis inqsitio. Nolatio manifesta dr enim3 liberũ et dr arbitriũ: et arbitriũ est ipsius rõnis libertas ħo ipsius volũtatis ad cuius nutũ et imperium. moueri habẽt cetera q sunt in nobis et hoc ẽ q dicit Augu. liberũ dr ab arbitrando q2 a rõnali parte qđ eligat qđue recuset nomẽ accepit. Hoc ẽt p eius notificationẽ p3.s.n.esse facultas rõnis et voluntatis siue cõsensus rõnis et voluntatis. Postremo manifestat p sue pprietatis inquisitione3 li.n.er.siue nolet hablium siue potentiã nolat ipsam potentiã vt dominũ vel dñium illius potentie et h planũ est ex ipso noie libertatis et p3 q comple ctit rõnẽ et voluntatẽ. Et q liberũ arbitriũ sit qdã ptãs siue quoddã dñium resultãs ex 2iũctiõe ista3 dua3 potentia3 sc3 rõnis et volũtatis qđ optime nolat p h q dr libe3 arbi. nõ vno noie s3 cõposito vt vnũ nomẽ rñdeat rõni et alte3 voluntati.

Queritur 4o. ¶ Utrũ libe3 arbitriu3 cõplectat rõnem et voluntatẽ per modũ potẽtie an p modũ habitus. Potẽtia vt dic

capitur est illud quo possumus exire in actuz. Habitus vt hic capit̄ est quedā habilitas vel facilitas quo potētia prompte ⁊ faciliter exit in actū suum. Differūt q᷑ hñs potentiā ⁊ non hñs habitum pōt exire in actū suū sed non faciliter. Habēs aūt habitum exit faciliter in actū suū. Itē differūt q᷑ potentie proprie semp̄ sunt cōsubstātiales ⁊ sunt idē ptice cū eo cuius ē potētia. Habit⁹ vō aliqñ distiguit̄ ⁊ separatur q᷑ acquirūt̄ p̄ exercitiū. Jō habit⁹ est accidens. Resolutio vt supra penulti. argumēto.

Queritur 5°. ¶ Utrū liberū arbitriuz addat aliquid sup rōnē ⁊ voluntatem. ¶ Resolutio pz q᷑ illud nō includit additionem alicuius qualitatis noue super rōnē: sed solū ꝯcomitantiā voluntatis: qm̄ sine voluntate: rō libera non esset vel ecōuerso. Si aūt iste due potētie ponant̄ in aliquo quantūcūqz nude: necesse est ponere in eo arbitrij libertatē: ⁊ sic planum est ꝙ liberꝫ arbitrium ⁊ si dicat habitū complectentē rōnem ⁊ voluntatē: non tñ dicit habitū accidentalez sicut gratia vel virtus: imo potius dicit illaꝝ duarum potentiaꝝ dñium nāle respectu eius actus q̄ est eligere siue cōsentire. Et ꝑpea scti magis vocāt liberi arbitrij facultatē: vel ptātē q̄ȝ vocēt hitu dñ dentes differentiā eius ad alios habitus aie.

Querit̄ 6°. ¶ Utrū liberū arbitriū sit habitus siue facultas residēs penes rōnē ⁊ voluntatē ꝯiunctim vel penes quā illaꝝ potētiarum p̄ncipalius nobis insit. i. Utrū sit equaliter in oībus in q̄bus est. ¶ Rñsio dōm ꝙ cū liberi arbitrij facultas siue dñium exquo reddit̄ potētia facilis: non solū ad mouendū sed etiā ad mouendum seipsum sicut rō mouendi se incohat̄ in rōne ⁊ cōsumat̄ in voluntate sic arbitrij libertas residet penes rōnē ⁊ voluntatē: ita ꝙ in vna illaꝝ potētiarū inchoat̄ ⁊ in alia consumat̄. Ideo aūt dico motum inchoari in rōne: q᷑ non mouet̄ appetitus. i. volūtas: nisi preambulo cogitatu. nequaq̄ȝ. n. possum⁹ amare nisi cognoscamus: ⁊ ideo ad hoc ꝙ motus fiat preit cognitio disponēs ⁊ subsequit̄ voluntas pficiens: q̄ȝtumcūqz. n. precedat cogitatus. i. recta rō nunq̄ȝ motus sequit̄ nisi ip̄m impet voluntatis affectio: ⁊ sicut volūtas nō hꝫ moueri ad obiectū in acceptādo vel refrenādo illud: nisi p̄ambulo cogitatu: sic ēt non hꝫ approbare vel respuer̄ siue eligere ⁊ refrenare actū propriū nisi rōnis actus precedat qui ip̄m dictet esse bonū vel malū pficiēduz vel refrenandū. ex tali. n. actu p̄ambulo voluntas n actu suo incipit complacere vel displicere. Et sic pz ꝙ libertas arbitrij siue facultas q̄ dr̄ liberꝫ arbitriū in rōne inchoat̄ ⁊ in volūtate cōsumatur.

Querit̄ 7°. ¶ Utrum in oībus in quibus est liberū arbitriuz sit equaliter aut ſm magis aut minus. querit̄ de libero arbitrio p̄ comparationē ad subiectū. ¶ Rūdeo. Dōm ꝙ i libero arbitrio intellectu tria claudunt̄ videlz a coactione immunitas: excellētie dignitas: ⁊ ptās siue facultas. Quantū ad primū liberū arbitriuz in oībus in quibus est equalit̄ se hꝫ sicut dicit Bernardus in libero de libero arbitrio. Manet libertas voluntatis tam plena in bonis q̄ȝ in malis: sed in bonis ordinatior: tam integra q̄ȝ suo mō in creatore q̄ȝ in creatura: pro eo ꝙ in omni in quo ponit̄ simplr̄ ⁊ vniuersalr̄ omnē excludit coactionez. Et ꝑpterea dicit bernardus ꝙ ita plena est arbitrij libertas i creatura suo mō: sicut i creatore. ¶ Quantum ad scdm̄ scꝫ excellentie dignitatē est equaliter in cōparatione creaturaꝝ adinuicē ⁊ inequaliter i cōparatione creaturaꝝ ad creatorē. Dignitas. n. liberi arbitrij increati superexcellit omnē dignitatem liberi arbitrij creati: q᷑ illa est dignitas summa: ⁊ oīs dignitas creata est dignitas infra illam: ⁊ propter illam. ⁊ sic inequalis est in libertate arbitrij q̄ȝtum ad dignitatem put consideraī in creaturis ⁊ creatore. ¶ Quantū ad tertiū. scꝫ facultatem: aut seruande iusticie ptātem: sic inequalitas reperitur non solū in creaturis ⁊ creatore sed ēt in creaturis cōpatis ad inuicē. Una. n. creatura multo potentior est q̄ȝ altera in rectitudine seruanda sicut beata q̄ȝ misera. Et sic pz rñsio ad p̄dicta. De liberi arbitrij per comparationē ad actum.

Querit 8°. ¶ Utrum sit actuū ꝯtingētiuz ⁊ necessarioꝝ an ꝯtingentium tm̄. ¶ Rñdeo. Dōm ꝙ in libero arbitrio est ꝯsiderare. i. actu volēdi ⁊ ip̄m volitū. Et inq̄ȝtum liberū arbitriū est deliberans necesse est ꝙ ꝯtingētia sit circa vtrūqz istoꝝ: vel circa alteꝝ. Circa alterū vt cum quis deliberat vtrū debeat sibi placere vel displicere malū quod fecit: vel vtrū debeat cōsentire vl̄ dissentire appetitui naturalr̄ inserto: vtpote appetitui beatitudinis. Circa vtrūqz vt cū quis deliberat vtrū velit intrare religionē vel diligere inimicum. Sic igit̄ actus liberi arbitrij deliberantis q̄ȝuis possit esse circa necessariū: semp est contingēs actus vero liberi arbitrij vt liberꝫ est non solū pōt esse circa necessariū. sed ēt necessarius in se: ⁊ per hoc pz rñsio ad ꝑpositam questionem.

Nono queritur. ¶ Utrū liberuz arbitriū ſm ꝙ liberuz eē possit in malū: h̄ est q̄rere. Utrū malū sit in obiectū. ¶ Rñsio stat in ꝑpositionib⁹. ¶ Pᵃ propō. Liberꝫ arbitriuz pōt capi duplr̄. Uno mō gñaliter ⁊ cōiter. Alio mō spāliter ⁊ stricte. P° mō liberuz arbitriū ē cōe oībus deo angelis ⁊ hoībus. Scdo mō liberꝫ arbitriū solū capit̄ i creatura. ¶ 2ᵃ ꝑpō. Obiectū liberi arbitrij gñalr̄ ⁊ cōiter capti ē illud bonū ⁊ equū siue iustū ⁊ nō ip̄m malū. ¶ 3ᵃ ꝑpō. Obiectū capit̄ ibi p̄ eo vt ad h̄ intēdit potētia vel qd̄ facit potentia: ⁊ nō accipit̄ vt p̄ eo qd̄ respuit vl̄ detestat̄ malū q᷑ ēt de⁹ detestat̄ maluz. ¶ 4ᵃ ꝑpō. Liberꝫ arbitriū creatū siue spāliter captū inq̄ȝtum est liberꝫ natū est exire solū in actu eq̄tatis susceptibilē ⁊ eq̄tate informatū. pz q᷑ non est potentia nisi potēs seruare rectitudinē. ¶ Correlariū. Liberū

arbitriū

arbitriū in q̄tum liber non pōt exire in actum ini
quū. ¶ 5ª ppō. Liber arbitrium creatū siue spālr
in q̄tum deficiēs exit in actū deformatū ⁊ malum
tā moraliter q̄ demeritorīū. ¶ 6ª ppō. Licet mali
cia non sit obiectū liberi arbitrij siue a libero arbi,
trio ſm q̄ liber est sensus deficiens: actus autem
substract⁹ exit a libero arbitrio ſm q̄ liber est in q̄
libet pctō cōmissiōis. Duo ibidē sunt scz act⁹ sub
stract⁹ malicie ⁊ ipsa malicia formalir: vt volo for
nicare. Iste actus volendi est actus substract⁹ ⁊ ē
ibi malicia formalis est q̄dā discordia a voluntate
diuina: ⁊ illa discordia dr̄ priuatio cōcordie: ⁊ ista
ꝑuatio est ſp pctm̄. Et hoc est qd̄ dicit sine ipso fcm̄
est nihil idest discordia priuationis.

Decimo queritur.

¶ Utrū liber arbitriū ab ali
quo agente creato possit cogi. ¶ Resolo. q. stat in
ppōnibus. ¶ Pª ppō. Duplex est actus liberi ar,
bitrij: vnus exterior: alius interior siue ppriusᷤ si,
ue alienus. Actus interior liberi arbitrij est velle ⁊
vocat a Scoto actus elicitus: ⁊ de isto iudicat sol⁹
de⁹: ideo dr̄ interior. Exterior siue alienus est act⁹
aliaꝝ potentiaꝝ qbus voluntas impat vt pedibus
vt ambulent. ¶ 2ª ppō est. Q̄ in actibus exterio,
ribus liberi arbitrij pōt interuenire simplr coactō
pꝫ q: aliquis pōt cōpelli ꝯ consensum vt flectat ge
nua corā idolis. ¶ 3ª ppō. Liber arbitriū q̄tum
ad actum interiorē q est velle eligere vel cōsentire
non pōt cogi simplr. pꝫ per Bern. Claruꝫ est ēt q:
liberū arbitriū de rōne sua includit imutabilitatē
ab omni coactione: ideo nō potest cogi. ¶ 4ª pro,
positio. Tantā dignitatē hꝫ liber arbitrium nr̄um
vt in q̄tum liber arbitriū nulli agenti creati subij
ciat: sed soli deo. Ex hoc sequit q̄ imensas grātꝫ
actiones debemus referre deo nr̄o de tanta digni
tate nobis data. ¶ 5ª ppō. Liber arbitriū pōt in,
duci ad consentiedū in aliqd tam p blanditias q̄
ēt per minas ⁊ tormenta. ¶ 6ª ppō. Ista inductio
q̄ pōt induci liber arbitriū nr̄ꝫ pōt simplr impe,
diri ne exeat in actū pp coniunctionē sui ad corp⁹
¶ 7ª ppō. Impeditio liberi arbitrij tollit simplr
vsum liberi arbitrij non tn̄ talis impeditio ⁊ liga,
tio est coactio liberi arbitrij q: coactio ponit actꝫ
nolitū. ¶ 8ª ppō. Lꝫ liber arbitrium posset indu
ci ad consentiendū in aliqd: etiaꝫ posset impediri
ab aliquo creato: nullum tn̄ agens creatꝫ potest
ipsum cogere simplr. ¶ 9ª ppō. Nullus met⁹ po
test compellere aliquē ad peccatū mortale ſm re,
ctam rōnem pp quamcūq penam vitandā: q: nō
est tam mala pena siue tempalis siue eternalis: si,
cut pena peccati mortalis. Mors corporalis: mu,
tilatio enormis: stupꝛꝫ ⁊ seruitus. Ista q̄tuor ca,
dunt in ꝯstantē viꝝ. i. virtuosum. Ex hoc sequit q̄
met⁹ pci mortalis nō ē icōstātē viꝝ q: p̄ānibꝰ aliis
oim creaturaꝝ n̄ debem⁹ deuꝫ offendere mortalr.

Undecimo queritur.

¶ Utrū liberū ar
bitrium possit cogi a deo. Deus dr̄ primū mouēs
imobile. Rn̄sio stat in ppōnibus. ¶ Prima ppō.
Liber arbitrium posse cogi a deo pōt intelligi du
pliciter. Uno mō auferendo libertatē ab eo ⁊ sup,
inducendo coactionē. Alio mō pōt intelligi manē
te libertate eius ⁊ salua nā libertatis ei⁹. ¶ Scda
ppō. Q̄ deus ex imensitate sue potētie pōt cogere
liber arbitriū libtatē auferēdo ab eo ⁊ supīducen
do coactionē: q: coactio n̄ repugnat libo arbitrio
nisi rōne libertatis: ḡ auferendo libertatē h̄ mō ni
hil repugnat superinduci coactionē. Itē deus pōt
facere qcqd est impossibile ⁊c̄. ¶ 3ª ppō. Cū libe,
rum arbitriū manēte libertate i eo simplr cogi ne,
dū sit ipossibile: verūetiā intelligibile: sed nō de⁹
nō pōt cogē liber arbitriū. ¶ 4ª ppō. Liber arbi
trium manēs liber simplr cogi iplicat i se duo cō,
tradictoria opposita. ¶ 5ª ppō. Cum ipossibile sit
qd̄ intra se claudit vtranq parte ꝯdictionis: non
tn̄ est impossibile creature verūetiā creatrici essen,
tie: q: deus non pōt simplr cogere liber arbitriū.
¶ Probat. q: si rationale auferat ab hoie tolletur
hō. cum ergo libertas sit de essentia liberi arbitrij
ergo non pōt esse sine eo. q: est de quidditate alicu
ius sine quo illud non pōt intelligi. sed libertas ē
de essentia liberi arbitrij. ergo ⁊c̄. ¶ Primū dcm̄
est. Q̄ differt dicere voluntateꝫ induci ab aliquo
voluntatē mutari ⁊ voluntatē cogi ab aliq̄. ¶ Se
cundū dcm̄. q̄ lꝫ volūtas nr̄a possit induci ab agē
te creato ⁊ a solo tn̄ deo possit immutari a nullo tā
neq a deo neq ab angelo neq ab hoie aliquo po
test cogi. De comparatiōe ad corpus ꝯiunctū.

Duodecimo

querit. ¶ Utrū liberum
arbitriū pp ineptitudinē
corporis ligari habeat q̄tum ad vsum. ¶ Rn̄sio
q̄ experientia hoc plane docet qd̄ ligat in paruu,
lis ⁊ dormientibus ⁊ furiosis. ¶ Utrum pollutio
nocturna sit peccatū. ¶ Rn̄sio stat in ppositiōib⁹.
¶ Prima ppositio. Nulla pollutio inchoata ⁊ p,
fecta in somnis est peccatū mortale: q: nullꝫ pec,
catum mortale est actuale nisi sit voluntariꝫ cum
etiaꝫ nullus potest peccare mortaliter nisi habeat
vsum liberi arbitrij. sed in somno q̄diu est in som
no non hꝫ vsum liberi arbitrij: ⁊ dicit inchoata q:
aliquis posset habere cogitationē imundam qua
vigente posset labi in somno ⁊ tunc illa radix ma,
la esset. ¶ Scda ppō. Pollutio corporalis in som
nis pōt contingere nedꝫ absq pctō mortali: sed
etiam cum magno merito: q: aliquādo prouenit
ex arcta abstinentia. ergo licet illa pollutio non sit
meritum prouenit tamē ex merito: vt etiam est cō
fessoribus qui audiunt cōfessiones absq tamē cō
sensu. ¶ Tertia propositio. Nulla immūdicia cor
poralis quecūq sit illa est impeditiua per se a cele
bratione misse. Licet aliquādo sit p accidēs impe
ditiua ppter aliquā sequelā i aīa: vtputa ebetudo
mētis ⁊ depssio ad carnalia vel ideuotō. ¶ Quar,
ta ppō. Possibile est absq reprehēsione imo cum

magno merito pollutū tractare sacrosctā mysteria pciosi corpis ⁊ sanguinis xpi.pz qꝛ ad debite celebrādū eo mō quo possumus sufficit ꝙ nō hēat ꝯscientiā de e pctō mortali ⁊ ꝙ nō hēat legitimū impedimētū vt si quis hēt stomachuȝ oneratū. vel alio mō ⁊ ꝙ talis pparatio nō excludat totalr deuotionē:sꝫ possibile ē ꝙ pollut⁹ ista tria habeat. ergo ⁊c.

Circa vigesimamsextaȝ distinctionē querit. ¶ Utꝝ grā sit aliqd circa acceptātē vel circa acceptatū. ¶ Grā dei aliqd pōt circa gratificatū:vt̄ eni Joh.j.De plēitudine eius accepimus oēs grāȝ p grā. Si igit qd accepimus i nobis est grā diuina in gratificatis siue acceptatis a deo habet esse. Jn diffinitione ponunt quatuor particule Prim i vt̄ habitus ⁊ grā ⁊ charitas sunt idē. Et quo sequit ꝙ grā ē accidēs p quā ē digna vita:qꝛ nō est mediū inter gratiā ⁊ peccatū:qꝛ nisi qs ipse sit in grā.est in peccato mortali:⁊ si sit in grā est extra peccatū. Quādocūqꝫ habemus gratiā tria occurrūt.s.acceptās.i. deus q oēs diligit. Acceptat⁹ idest ille hō q hēt grām ⁊ q est in grā.Et est forma p quā accptat.s.grā gratūfaciēs.Regre in quarta distictione.q.ij.supra. ¶ Nota ꝙ oēs grē gratis date date sunt ad adiuuādū se ad acquirēdā grām gratūfaciēs.Gratia gratisdata est triplex. Quedā habitualis ⁊ est quodā donū habituale iuuās ⁊ p̄parās ipsaȝ ad habendū grām gratūfacientē vt scientia acquisita bonitas. Quedā actualis est quoddā donū actuale supadditū nālibus eēntialibus ipsius creature rōnalis ēt iuuās.qūcūqꝫ eni actus inductionis ad diligēdum deū:⁊ vt̄ grā gratisdata actualis. Et sunt duplices iste grē:quedā ꝯsolatorie:quedā effectiue. Prima vocatiōe fuit vocatus Joānes euāgelista ⁊ isti portant iter brachia attrahant eni p cōsolationes spūales. Scda vocatione vocant peccatores ⁊ duros p flagella. Quedā est motiua ⁊ est spāle dei auxiliū quo ipse mouet spāliter volūtatē nrām ad bñ operādū. Et de ista grā gratisdata nō est qō:sꝫ de grā gratūfaciēte. ¶ Rñsio stat i ppōnibus. ¶ Prima ppō. Nullus de potētia dei ordinata potest esse amicus dei ⁊ dignus vita eterna nisi hēat habitū grē gratūfaciētis. Probat p paulū. Si linguis loquar hoīuȝ ⁊ āgeloꝝ:⁊ oēs virtutes habeam nihil ꝓsunt supple ad vitam eternā. ¶ Scda ppō. Aliquis pōt esse de potentia dī absoluta amicus dei ⁊ dignus vita eterna absqꝫ ꝙ hēat grām gratūfaciētē. Et in hoc dimittit opinio aureoli q dicit ꝯtrariū. Probat. Oēm dignitatē quā creatura pōt dare ad vitā eternā oēs talē dignitatē deus pōt seipso dare:qꝛ qcquid deus pōt facere mediāte causa secunda.pōt per seipsuȝ ⁊c.

Secundo querit. Utꝝ grā sit qd creatuȝ vel increatū. ¶ Notādū ꝙ duplex ē grā:quedā icreata ⁊ capit tripliciter. Uno mō p grata dei puidētia quā oibus rebus gratis impēdit eis quī ꝯueniūt:qꝛ oīa que habemus a deo habemus. Scdo capitur pro gratuita condescensiōe voluntatis diuine qua spāli condescēdit ipsi creature rōnali gratie in aliquo ope spāli. Et de ista August. dicit. Jn rebus p tēpus ortis nulla maior est ꝙ ꝙ deus hō fieret ⁊ homo de⁹. ¶ Tertio capit gratia increata pro ipsemet deo liberalit se faciente gratie pñtem alicui rei spāli presentia ⁊ singulari vt in sacro altaris. nō est ad propositū. Gratia creata pōt capi tripliciter. Primo cōmunitsime ⁊ capit pro quocūqꝫ dono nobis collato a dō siue sit accñtale siue essentiale. Et sic oīs creatura ē grā dei:⁊ de ista aplūs loquit. Quid habes ꝙ non accepisti. Scdo capitur cōiter pro aliquo dono accidentali supaddito nature ⁊ gratis dato a deo vt opatio miraculoꝝ ⁊ est manifestatio spūs ad vtilitatē isto scdo mō vt est gratia verbi:⁊ grā faciendi miracula. Tertio capit ppie ⁊ est grā gratūfaciēs vt sppra dcm̄ est. Uel est forma nobis a deo gratis data sine meritis pcedētibus:gratūfaciēs habētē ⁊ ei⁹ opus bonū reddēs. Grā de operās ingtum reddit aiam gratā deo vel ingtū dirigit interi⁹. Cooperās aūt ingtū dirigit i opus exterius siue ingtum dirigit ad bonū opus ⁊ est eadeȝ gratia. Qd spūs scūs in ppria persona dat seipm hoc:qꝛ ꝯstat ꝙ ille dat in psona alteri q offert se qūtū possibile est ad faciendū oēs petitōes ei⁹ iuste petitas quas alius facit. Sed sic ē de spūscō respcu illorū ꝗ ⁊c. Uñ dicit Jo.xv. Ad eū veniemus ⁊ māsionē apud eū faciemus. Duplicia sunt in diuinis scꝫ ppria ⁊ appropriata. Propria sunt illa q̄ ꝯueniūt vni psone vl duob⁹ ad pl⁹ ⁊ nūqꝫ trib⁹. Appropata ꝯueniūt oibus psonis lꝫ appropriant vni.

Tertio querit. ¶ Utrū grā sit in gñe substātie vel accidētis.

¶ Ad maiorē declarationem sciendū ꝙ gratia vt est quid eōe.gratie gratisdare ⁊ grē gratūfaciētis comparat tripliciter scꝫ qꝫtum ad suū principium scꝫ deum ⁊ sic omne donū est grā. Scdo comparatur ad subiectū suū id est ad aīam. Tertio ad oppositum circa qd est penes principiū cōparata. Et est quadruplex. Primo est gratia predestinatiōis: vocationis: iustificationis: ⁊ magnificatiōis. Rom. viij. quos prescliuit ⁊c. Primo a deo creatore preparatur. Scdo offertur. Tertio confertur. Quarto complet. Gratia predestinatiōis est ordinatio creature rōnalis ad gratiā ⁊ gloriam:⁊ ista fuit ab eterno. Ro.ix. Cum nondū nati essent pueri esau ⁊ iacob. Jacob dilexi esau odio habui. Gratia vocationis est illa que gratia nobis offertur a deo per aliquas monitiones vel flagellationes. Gratia iustificationis est illa qua deus nobis infundit gratiaȝ gratumfacientē. Gratia magnificatiōis est collatio glorie eterne pro meritis pcedētibus. Alio modo comparat ad subiectū in quo est ⁊ est triplex scꝫ cogitationis volitionis ⁊ perfectiōis. Et hec diuisio sumit ab btō Bern. prima deus opatur in nob. secundam

eandem nobiscū. tertiā per nos. Unde est triplex potentia in aīa intellectiua. volitiua ⁊ motiua que exequit̄ imperiū voluntatis: qz non solū est meritum audiēdo verba dei sed etiam ponēdo in ope. ¶ Pro prima potentia est gratia cogitatiōis ⁊ est vna bona cogitatio: de qua paulus: non sum⁹ sufficientes cogitare aliqd boni tanq̄ ex nobis ſ3 sufficientia nr̄a ex deo est. Grā voluntatis est bōa volitio ⁊ istā deus operat̄ nobiscū: qz voluntas est libera ⁊ ita deus non coget eā. Un̄ Augu. Qui fecit te sine te nō sal. te ſ. te. Grā perfectionis est qñ exequit̄ actum qui est potētia motuū ⁊ istaz operatur deus per nos qz sumus instr̄a. Gratia ad oppositū circa qd̄ est quadruplex. s. protectionis liberatiōis extractionis ⁊ saluatiōis. Et ista distinctio sumitur penes diuersa mala de quib⁹ per grām dei liberamur. Unde ē quadruplex malū. s. pugne pene culpe ⁊ sequela pcti mortalis. Et ſm quatuor ista sunt iste quatuor gratie. Prima. s. protectionis ē respectu pugne diabolice a qua deus nos ꝓtegit. Exemplum ſi duo hoīes essent eiusdē complexionis. sc3 sanguinei ⁊ vnus illoꝝ tentatur fortius altero de pctō carnis. Jste qui minus tentatur h3 gratiā ꝓtectionis: tñ omnes proteguntur ſm illud apostoli: deus fidelis qui faciet cum tentatiōe ꝓ. ⁊c̄. Grā liberatiōis est illa qua deus liberat nos a malo miserie ⁊ pene perfecte ⁊ hoc erit qñ erimus in pr̄ia: minus perfecte in isto mundo. Grā extractiōis est illa qua extrahimur a malo culpe postq̄ peccauimus. Ps̄. Eduxisti ab inferno animā meā. Gratia saluationis est qñ aliquis non h3 amplius sequelā peccati: ⁊ ista erit perfecte in gloria. Sequela pcti est fomes ⁊ deordinatio ⁊ multe alie sūt. Jste gratie sumuntur ab Jsaia. xxj. Proteget dn̄s deus exercituum castra hierl̄m liberans extrahens ⁊c̄.

Quarto queritur. ¶ Utrū gratia sit ingn̄e accidentis corruptibilis an incorruptibilis. ¶ Resolutio. q. stat in quatuor dictis. ¶ Primū dictum est. ꝙ gratia est aliquod accidēs corruptibile: quia omne accn̄s qd̄ h3 oppositū potens inesse suo subiecto est corruptibile ſ3 grā est hmōi. g ⁊c̄. ¶ Utrū gratia ex natura sua repugnet culpe mortali. Rn̄detur per alia tria dicta. ¶ Primū dictū est. Qꝫ ꝺ potentia ⁊ lege dei ordinata grā ⁊ culpa mortalis quecūq3 repugnant ⁊ opponunt̄. Nā deus sic ordinauit ꝙ quicūq3 haberet culpam mortalē3 siue originalē siue actualē nunq̄ habebit grāz. ¶ Secundū dictum. Potentia dei absoluta nullā implicat ꝯdictionem ꝙ aliquis hō sit q nec sit in gratia nec in culpa. ¶ Tertiū dictuz. Ex natura rei nulla culpa mortalis vr̄ repugnare gratie qz solū opponuntur de lege dei ordinata. Sicut gratia ex nihilo producitur sic in nihilū redigit̄ qñ corrumpit̄. p3 qz omnis entitas que imediate creatura a deo ab ipso solo est annihilabilis sed grā est hmōi. Talis modus corrumpendi sc3 in nihiluz redigi ſm plicíter non solum competit gratie ratione sui inius sed etiaz ratione sui proprij esse: vel ratione modi existendi: quia gratia habet deuz pro causa ⁊ nō est ex proprijs principijs nostris. Jnter omnes corruptiones rerum corruptibilium nulla corruptio tantum displicet deo summo auctori ⁊ conseruatori omnium sicut corruptio gratie: quia tam benigne creauit illam in anima nostra vt simus ipsi sibi acceptabiles. ¶ Nota ꝙ peccatum mortale destruit gratiam demeritorie ⁊ non positiue ⁊ effectiue: quia gratia a solo deo creat̄ ⁊ annihilat̄.

Quinto queritur. Utrum gratia ꝓmo insit substantie anime vel potentijs. Sciendum pro declaratione questionis. Quod cum gratia sit nobilissimus habitus qui est in anima nostra pro presenti vita sequitur ꝙ iste habitus non est in anima secunduz illam partem quam anima intellectiua habet que est communis nobis ⁊ bestijs. Nam nobilissima ꝑfectio debet habere nobilissimuz perfectibile. Notandum ꝙ anima intellectiua habet tria scilicet ſb stantiam potentiam cognitiuam qui dicitur lumē naturale vt est intellectus. ps. Signatum est super nos lumen tuum domine. Preterea est potentia affectiua siue voluntas. Ex quo sequit̄ ꝙ gratia ē nobilissimus habitus anime: ⁊ ponitur in anima ex parte intellectiua. Queritur in quo ponitur subiectiue gratia hoc est in substantia anime ve in potētijs. Thomas dicit ꝙ intellectus ⁊ voluntas separantur realiter ab anima. Secundum alios. Jntellectus ⁊ voluntas sunt idem cum anima. Scot⁹ dicit ꝙ potentie anime scilicet intellectus ⁊ voluntas distinguuntur solummodo formaliter ⁊ non realiter vide in textu. ¶ Utrum gratia comparetur ad aīam in ratione motoris. Motor est aliquod agēs mouere est aliquid causare in alio proprie: causis aliquē effectū in mobili. Aliquod agens ponit̄ loco generis: quia omnis motor est agens ⁊ non omne agens est motor. Ex quo sequitur ꝙ deus non potest esse mouens respectu suiipsius patet quia nihil potest causare in seipso. Secundo sequitur qd̄ deus est primus motor cuiuslibet creature. Tertio sequitur ꝙ nullum agens aliud a deo potest esse motor respectu dei. Quarto sequitur ꝙ deus est ꝓmum mouens immobile. Jgitur est q̄stio. ¶ Utrū gratia causet in anima motum. Et respōdetur per tres propositiones. ¶ Prima propositio. Liberuꝫ arbitrium h3 moueri a gratia ⁊ ab ea excitari. Nā mouere nihil aliud est q̄ causare aliqd in mobili ⁊ sed grā h3 aliquid causare in libero arbitrio: qz inclinat animam nostraz ad bonū. ergo ⁊c̄. ¶ Scd̄a ꝓpō. Liberū arbitriū nr̄m a grā operāte preuenit̄ ⁊ a grā cooperante ad bonū opus meritorium eleuat̄: dr̄ grā operans eo ꝙ facit animem grataz deo ⁊ de inimicis facit amicos: eo autem ꝙ inclinat ad bona opera dr̄ subsequens siue cooperans. ¶ Tertia propō. Respectu opis meritorij grā est sicut ꝓn

cipalis motrix: et voluntas sicut pedissequa: quia nunquam deus acceptaret bonas volitiones nostras nisi mediante gratia. Regula generalis. Oblatio non accepti non est accepta ex parte offerentis: ut patet de abel et cayn. Scotus. Quandocunque sunt due cause concurrentes ad unum effectum: quarum una est naturalis: et alia libera: totus effectus sequens erit voluntarius si ue liber. ¶ Nota. Motor non motus est deus: quia non potest moveri a seipso nec ab alio agente libero secundum illud Boetij. Stabilisque manens das cuncta moveri. Motor autem motus dicitur omne illud quod movetur ab alio.

Circa vigesimamseptimam distinctionem queritur. ¶ Utrum gratia gratumfaciens divisi habeat per differentias diversas per essentiam. ¶ Gratia habet comparari primo ad suum principium et tunc diffinitur ab Isidoro sic. Est donum mere divine per quod est bone voluntatis exitus. i. bona operatio. Due sunt particule etc. Diffinitur secundo per comparationem ad suum subiectum: et est quidam nitor anime. i. quedam pulchritudo conciliens ad amorem sanctum. s. dei. ¶ Tertio comparatur gratia gratumfaciens ad oppositum. Et sic diffinitur ab expositoribus. Gratia est iustificatio et remissio peccatorum: quia gratia et culpa opponuntur de lege dei communi. ¶ Quarto diffinitur per comparationem ad effectum et est sanitas mentis et est delectatio cordis et datur a crysostomo. ¶ Quinto est similitudo glorie. Ex istis omnibus sumitur diffinitio magistralis que est. Gratia est forma etc. Quod nostra est. ¶ Utrum sint plures gratie gratumfacientes. s. una in intellectu et una in voluntate et una in essentia anime. ¶ Responsio quod in una anima non oportet ponere nisi unam gratiam gratumfacientem per quam anima et tota persona efficitur grata et deo cara. ¶ Diffinitio magistralis gratie gratumfacientis. Gratia est forma nobis a deo gratisdata sine meritis precedentibus. gratumfaciens habentem et eius opus bonum reddens. ¶ Utrum hoc sit verum quod deus non acceptat hominem secundum quid. sed si acceptat totum acceptat. Respondeo quod sic: quia secundum consuetudinem ecclesie confessus simplici sacerdoti ab omnibus peccatis absolvitur. ¶ Nota quod aliquid dicitur gratuitum a gratia gratumfaciente et sic omnia opera facta ex charitate dicuntur gratuita et etiam virtutes existentes cum gratia.

Secundo queritur.

Utrum gratia gratumfaciens et virtus gratuita differant per essentiam. i. Utrum gratia distinguatur a charitate fide et spe. ¶ Nota quod gratia non est fides nec spes: sed charitas secundum scotum. Sed enim secundum antiquos. Virtus capitur tribus modis. Uno modo communissime et sic extendit se ad omnes virtutes tam morales quam naturales et theologicas. Virtus naturalis est ultimum de potentia. i. attenditur in potentia aliqua secundum id secundum quod potest ultimum et supremum sui actus debiti: ut si homo posset ferre centum libras in qua de portione esset actus debitus sibi ultra quam ulterius progredi non posset. aliquis si posset portare quinquaginta non ultimo quod potest haberet.

¶ Regula generalis. Omnis potentia est perfecta quando potest in ultimum sui actus debiti. Virtus etiam secundum philosophum est dispositio perfecti ad optimum. Alio modo capitur communiter et sic comprehendit virtutes morales (ut sunt iustitia humilitas) et theologicas. Virtus moralis in secundo ethico. Est quidam habitus qui habentem perficit: et eius opus laudabile reddit. Alia diffinitio. Est habitus electivus imediate consistens: recta ratione determinatus secundum quod sapiens determinabit. Alio modo capitur virtus proprie et sic continet solummodo virtutes theologicas vel associata virtutibus theologicis. Et sic describitur ab Aug. Est recta ratio producens ad ultimum finem. Et sunt tres. s. fides spes et charitas. Alia diffinitio. Aug. est bona qualitas mentis qua recte vivitur: et qua nullus male utitur: et quam deus operatur in nobis. Alia diffinitio virtutis secundum Aug. Est ordinatus amor quo nullus etc. ¶ Nota quod aliquid potest dici tripliciter gratuitum. Uno modo quia est donum gratisdatum a deo ut intellectus voluntas hec sunt dona gratuita. Secundo modo dicitur gratuitum ex eo quod est aliquo dono superaddito nature gratis collato a deo ut probabia sive sit naturale sive sit supernale. ¶ Tertio modo aliquid dicitur gratuitum ut gratie gratisdate cum gratia gratumfaciente et sic omnes virtutes existentes in nobis cum gratia dicuntur gratuite: sic fides et spes dicuntur gratuita quia fiunt cum charitate sive gratia: quia gratia est forma virtutum. ¶ Responsio dicendum quod virtus que est habilitatio potentie absque gratia gratumfaciente informis est: sicut sine lumine: sed ea adveniente et qua tota anima in se et suis potentijs decoratur: formari et vivificari dicuntur habitus virtutum et effici deo accepi.

Tertio queritur de gratia secundum comparatione ad gloriam.

Et est questio. ¶ Utrum different per essentiam essentialiter. Resolutio questionis stat in propositionibus. ¶ Prima propositio. Gratia gratumfaciens nominat divinam influentiam per quam anima habet deum et deus habitat in anima: deus dicitur habitare in nobis quia est paratissimus exaudire preces nostras. Longe autem a peccatoribus. quia secundum Augu. Peccator non est dignus pane quo vescitur: et anima dicitur habere deum quia est in gratia eius. ¶ Secunda propositio. Anima dicitur habere deum dupliciter. Uno modo perfecte. Alio modo semiplene. Perfecte in ratione quiescentis. Semiplene in ratione tendentis. Duplex est status scilicet vie et patrie. Status vie. s. merendi. et demerendi. Et est status patrie. s. beatitudinis. Unde inquietum est cor meum (inquit August. domine donec requiescat in te. Et nota quod peccatores nullo istorum modorum habent deum. ¶ Tertia propositio. Quia quies competit statui patrie: et tendentia competit statui vie: id primum est glorie: et secundum est gratie et meriti. ¶ Quarta propositio. Quoniam idem potest esse per essentiam magis perfectum et minus perfectum. hinc est quod gratia et gloria secundum quod distinguuntur secundum modum habendi deum differunt solum secundum statum. quia in statu vie

vie est imperfecta: sed in statu patrie erit perfecta. ¶ 5ª propositio. Quia nos habere deū non est aliud q̄ deum habitare nobis. ¶ 6ª propo. Cum dr deum habitare in homine: duo dico. pᵐ dignatio nem diuinā qua hominem acceptat ꝛ sibi confederat. 2° humanā exaltationem ex qua hō ea que dei sunt excellenter participat. Hoc proprie erit in patria in participando abundanter dona dei. ¶ 7ª propositio. Illa influentia. s. illum habitū infusus a deo p quam deus in nobis inhabitat ḃm cōparationē. s. ḃm diuinā dignationē. illa dr gr̄a ꝛ est pignus gr̄e ḃm q̄ nos exaltat. ¶ 8ª propositio. Gr̄a ꝛ gloria ḃm distinguunt ḃm modum habitandi deum in nobis non dicunt p essentiam sed sola cōparatione. ¶ Nona propositio. Uita eterna noiatur gloria ꝛ gratia. Roma. vj. Gratia aūt dei vita eterna. ¶ Decima ppō. Gratia gratū faciens ꝛ gloria non dn̄t per essentiā: sꝫ dn̄t aliquo mō. hoc ē ḃm aliam ꝛ aliā rōnem: si sint simul sicut in btis: qꝛ dr gr̄a ḃm q̄ aīa est dō grata ꝛ dr gloria ḃm q̄ ipā aīa est exaltata ꝛ glorificata: vel dn̄t ḃm alium ꝛ alium statū si insunt successiue eidē: qꝛ in statu vie est imperfecta in patria aūt perficitur. ¶ Nota q̄ angeli n̄ cognoscunt in isto statu ꝛ cognoscunt in p̄ria nec sequitur ex hoc q̄ differant essentialr. Nullus potest scire se esse in statu gr̄e q̄tumcūq̄ sit iustus certitudinaliter absq̄ reuelatiōe. Et oīa signa a doctoribus assignata sunt fallibilia: sꝫ ɔiecturalr aliquo mō possit sciri non tn̄ certitudinaliter.

Quarto queritur. ¶ Utrū per gratiā ɔtingat mereri ipm̄ gratie donuꝫ. Sicut puer qui hꝫ gratiā ꝛ facit multa bona opa per illam gr̄am. Queritur. Utrū per illa bona mereatur gratiā habitā. ¶ Et r̄ndetur q̄ non ɔtingit mereri habitū gratie p̄cedentē nec q̄tum ad meritū cōgrui nec q̄tum ad meritū ɔdigni. ¶ Sciendū q̄ meritum sic diffinitur. Est actus a voluntate mediāte dono gratie elicitus vel imperatus: libera volūtate diuina acceptus: tanq̄ ꝑmiabilis vita eterna vl btitudine: actus ponitur loco gn̄is. ¶ Ex quo sequitur ꝑma particula. Nulla obmissio alicuius mali pōt dici actus meritorius ꝓprie loquendo. ¶ Secūda particula. Nullus meretur nisi agēdo qꝛ meritum est actus ꝛ nullus est actus meritorius nisi eliciatur ex charitate vel gratia. ¶ Tertia particula. Nullus actus pōt dici meritorius nisi sit imputabilis ad premiū: sed nullus actus est imputabilis ad premiuꝫ nisi sit in n̄ra p̄tate. ꝯ mediante dono gr̄e effectiue ɔcurrente ꝛc. ¶ Quarta particula. A diuina voluntate nullus actus est meritoriꝰ nisi acceptetur a diuina voluntate. ¶ Meritū capitur gn̄aliter. Et est quodcūq̄ opus factū a nobis ordinatum ad premiū vl̄ ad supplicium reddenduꝫ p eo. Aug. diffinit dicens. Lex diuina est quedā rō summa intelligēda cui semp obtemperandū est. p quā boni vitam: ꝛ mali mortem merentur eternaꝫ. Alio modo sumitur stricte ꝛ tunc est aliqđ opus qđ solum ordinat ad bonum meritū. ¶ Correlariuꝫ. Nulla est condignitas ex natura rei opeꝝ nostroꝝ ad vitam eternā quia nisi placeret deo nos ꝑmiare pro illis ꝛ illa acceptare nō essent merita. Triplex ē meritum. ¶ Primuꝫ congrui est. Qn̄ aliquis peccator facit qđ in se est: pro se vt ipse percipiat gr̄am: deus non deficit sibi. ¶ Scḋm digni est. Qn̄ aliquis vir iustus siue existens in gratia facit aliquid ꝓ alio hōie peccatore vt ipse accipiat gratiam. Et dr de digno: qꝛ est quedā indignitas in peccatore: ꝛ dignitas in iusto. ¶ Tertiū cōdigni est. Qn̄ aliquis orat pro se ꝛ sua salute. Require multa de merito in quinta distinctione superius.

Quinto queritur. ¶ Utrum mereamur huius gr̄e augmentū. i. Utrū cōtingat per gr̄am mereri ipsius cōplementū scꝫ celestem gl̄am: hoc est ipm̄ premiū gl̄ie. Ponunt due distinctiones pro declaratione qōnis. ¶ Prima distinctio. Contingit aliquid augeri per additionē scꝫ per ciboꝝ sumptionem ꝛ sic gratia augetur per additionē graduuꝫ: qꝛ est intensibilis: ꝛ iste modus est famosior inter doctores. Alio modo ɔtingit aliquid augeri p magnificationē rei: ꝛ sic costa ade fuit augmentata. Et etiā quinq̄ panes: ꝛ iste modus est satis probabilis. Ultimo contingit aliquid augeri per accessionem ad summū bonū. ¶ Secūda distinctio. Meritum de condigno non est nisi plene ꝛ completa reperiatur ratio meriti. Nullus pro statu vie potest mereri de condigno augmētum gratie. Restat ergo q̄ si meretur: meretur de congruo. Est meritum de ɔgruo quando est aliqua dispositio cōgruitatis respectu eius ad quod disponitur ꝛ ordinatur que tamē deficit a ratione congruitatis.

Queritur sexto. ¶ Utrum contingat per gratiā mereri ipsius complementum. Hoc ipsum premium glorie est scilicet celestem gloriam: quia gratia ꝛ gloria non differunt nisi secundum perfectum ꝛ imperfectum penes diuersum statum hoc est querere. Utrum contingat per gratiam mereri gloriā ꝛ hoc merito condigno. Sunt due opiniones. prima stat in ista propositione. ¶ Prima propositio. Nullus purus viator quantumcūq̄ purus ꝛ perfectus sit potest mereri celestem gloriam de condigno: sed si meretur tantum meretur illam de cōgruo. Et ista opinio est valde deuota ꝛ fulcit multis auctoritatibus primo Augustini. Iustitie nostre sicut pannus menstruate. Et Luc. decimoseptimo. Quis vestrum habet sensum postq̄ feceritis omnia dicite serui inutiles sumus. ¶ Secunda opinio. Est q̄ non solum contingit hominem mereri vitam eternam de congruo sed etiam de condigno. ¶ Prima propositio. In quolibet ope meritorio vite eterne est aliquid de merito congrui ꝛ condigni ḃm diuersas operationes. pꝫ quia meritū potest comparari primo ad principium quo exi-

git idest ad voluntatez et ad finem pro quo fit. i. ad deũ et ad statũ in quo fit: patz ergo q̃ opus meritoriũ cõsideratũ in cõparatione ad volũtatẽ libertatez et dispensatoris liberalitatem et ipsius oportunitatem est meritorium merito congrui et condigni.

CIrca vigesimamoctauam distinctionẽ querit primo. Utrũ liberũ arbitriũ absq̃ gr̃a gratũfaciẽte possit a culpa resurgere. Capit ibi culpa pro pctõ mortali. ¶ Pro rñsione pono talẽ conclusionẽ ſm oẽs doctores. Q̃ nullus viator q̃ãdiu est in pctõ mortali põt resurgere a culpa per seipsum: sz ad hoc q̃ resurgat necesse est hr̃e gr̃am: quecunq̃ bona opera faciat. ¶ Ad resurgendũ a pctĩs tria requirunt. Primo gratuita dei volũtas que est cã principalis q̃re resurgit. ¶ Scd̃a est liberalis passio xp̃i. Unñ nullus vnq̃ resurgit a pcõ nisi mediãte passione xp̃i tanq̃ meritoria. et lz añ aduentum suũ nõ fuisset exhibita erat tñ preuisa: et ex illa semper deus remisit culpas nr̃as. ¶ Tertio ocurrit gr̃a infusa in aĩa ita q̃ due prime nõ sufficiũt conditiones absq̃ gratia ſm legẽ dei ordinatã: q̃a expellit pctũm in rõne forme. Alia duo se hñt in rõne efficientis. Ista q̃d põt persuaderi tali exẽplo. Ponat q̃ aliq̃s habeat gladiũ in manu sua: per illud põt se occidere si vult. postq̃ tñ fixit gladiũ suũ in cordi et se occiderit. nõ põt per semetipsũ reuerti ad vitã. Sic põt practicari de pctõre: q̃a in ptãte sua ẽ peccare: nõ tñ est in sua ptãte resurgere. Similiter potest dici de aliquo qui proijcit se in puteo aliquo.

Queritur 2°. Utrũ liberũ arbitrium absq̃ gr̃a gratũfaciẽte possit aduersariũ suũ vincere. ¶ Rñdeo. Dicẽdũ q̃ ista tria differũt in quocunq̃ bello spũali vel corporali. s. Resistẽtia trophẽũ et triũphus. ¶ Resistẽtia est qñ non vincit ab inimico suo nec ẽt vincit eum. ¶ Trophẽũ est qñ pars aduersa fugit sana et nõ lesa alia parte nõ persequẽte. ¶ Triũphus est qñ pars aduersa et inimica penitus destruit nullo tñ detrimẽto vel minimo hito in alia pte. Et de ista victoria est q̃d. ¶ Resolutio stat in sequẽtibus ppõnibus. ¶ Prima ppõ. Differt dicere aliquẽ resistere diabolo aduersariosue vincere diabolũ aduersariũ. prima pars patet. q̃a resistẽtia est in hoc q̃ nõ 9sentimus tẽtationi. etiam patz secũda pars: q: victoria est in h̃ q̃ hẽmus oppositum de hoc q̃d volebat diabolus. ¶ Scd̃a ppõ. Cũ diabolus tentãs hoiem intẽdebat ipm facere inimicũ dei et dignũ pena eterna. Tũc vincit ipm qñ in vincendo efficit maior amicus dei q̃ã añ victoriã: et assequit oppositum eius q̃ diabolus intẽdebat. ¶ Tertia ppõ est. Licet aliquis sine gr̃a gratũfaciente possit resistere diabolo. Nõ tñ sine gr̃a gratũfaciente põt eũ vincere. prima pars patz vt aliq̃s põt resistere diabolo ne faciat furtũ homicidiũ etc̃. secũda pars patz q̃a peccator resistẽdo absq̃ gr̃a non reddit vincentem in maiori amicicia dei.

Queritur 3°. Utrũ absq̃ gr̃a gratũfaciẽte liberũ arbitriũ possit omnia mãdata implere. ¶ Aduertẽdũ ſm Isido. q̃ mandatum dr̃ quasi manuductũ. Ista tria dr̃nt. s. mandatũ prohibitio et p̃ceptũ. Mandatũ est q̃d cõe ad prohibitionẽ et preceptũ. Preceptũ proprie loquendo est mandatũ preceptiuũ. Prohibitio est mãdatum de negatiuis. Sunt decẽ precepta. sed mãdata tria sunt in genere iudicialia cerimonialia et moralia. Et de istis est q̃d. ¶ Resolutio stat in distinctione. ¶ Distinctio. Mãdata 9tingit dupl'r adimplere. Uno modo q̃ãtum ad genus operis. Alio modo q̃ãtum ad intẽtionẽ mãdatis et dei p̃cipiẽtis. Intentio dei est vt per impletionẽ mandatorũ suorũ q̃ per illa opera puenimus ad vitã eternã. Si vis ad vitã ingredi etc̃. ¶ Prima propõ est. Q̃d sola gr̃a gratisdata absq̃ gr̃a gratũfaciente põt hõ implere oĩa mãdata dei q̃ãtuz genus operis q̃a homo põt facere illa opera i. que p̃cipiunt per mãdata sicut per fidẽ mãdatuz de adoratiõe seclusa gr̃a gratũfaciẽte. ¶ Secũda ppõ est. Nullus viator q̃ãtũcunq̃ hẽat abundãtiã gratiarũ gratisdatarũ potest implere mãdata dei sz intẽtionẽ dei p̃cipientis absq̃ gr̃a gratũfaciente. Et fundat ista ppõ prime ad Cor. xiij. Si linguis hominum loquar etc̃. ¶ Dicere q̃ homines tenentur adimplere precepta ex charitate ẽ puertere et retrahare hoies a bonis fiẽdis. In oĩ p̃cepto et mandato duo sunt 9siderandã. s. materia precepti et est illud opus virtuosum q̃d p̃cipit. Finis p̃cepti et est illud ad q̃d peruenit per obseruantiaz p̃cepti. Materia p̃cepti semper cadit super obligatione quia quilibet tenetur facere materiam precepti. Ad finẽ aũt precepti non tenetur nisi ad intẽtionem mandantis. Materia precepti. Unum deum adorabis. sabbata sanctifices honora parentes etc̃. Et ista cadunt sub obligatione et non sunt dimittẽda propter peccata. Finis preceptorum est q̃ impleamus illa vt per illa mereamur vitã eternam. ¶ Tertia propositio. Nullus viator tenetur sub pena peccati mortalis adimplere omnia precepta q̃ãtum ad intẽtionẽ mãdantis scilicet q̃ illa intentio cadat sub obligatione quia deus non dixit. honora parentes ex charitate licet intendebat et illa intentio non obliget. Ex istis questionibus eliciuntur due propositiones. ¶ Prima propositio. Gratia gratumfaciens est necessaria ad remissionem peccatorum: et resistentiam tentationum et obseruantiam diuinorum preceptorum secundum intentionem mandantis. ¶ Secunda propositio. Deuote imploranda est a nobis vt habeamus remissionẽ peccatorum: resistentiam contra tentationes et obseruemus diuina precepta: quia facienti quod in se est nunq̃ deus deficiet. Regula theologicalis est.

Queritur quarto. Utrum liberũ arbitriũ destitutũ a gr̃a gratisdata possit ad gratiam gratumfacientẽ sufficiẽter se disponere. ¶ Pro q̃ notãdũ q̃ gr̃a gratisdata ẽ oẽ illud q̃ est

ꝙ est additū ec̄ntialibus creature rōnalis inuās ⁊ ꝑparās ipsam creaturā rōnalē ad hn̄dū grāȝ gratūfaciētē siue ad vsum grē gratūfaciētis siue illud gratisdatuȝ sit hitus siue ēt sit actus siue spāle dei adiutoriū mouēs volūtatē nr̄am ad grām. ¶ Resolutio stat in sequētibus ꝓpōnibus. ¶ Prima ꝓpō est. Uix aut nunq̄ hō habēs vsum liberi arbitrij repit sine grā gratisdata aliqua sȝ cōiter habȝ aliquā et pȝ p diffinitionē grē gratisdate ꝑcedētē. Ex hoc sequit ꝙ multū obligamur deo q semp vocat nos ad salutē ex quo sequit ꝙ q̄to plus hȝ qs grās gratisdatas tāto plus obligat deo. ¶ Corr^m de q̄to plus qs hȝ grās gratisdatas de tāto ēt tenet magis se disponere ad grām gratūfacientem. ¶ 2^a ꝓpō est. Q2 timor seruilis est donū spūsctī ⁊ bonus vt est q timore pene eterne ābobus oculis declinat a malo ⁊ facit bonum. tn̄ ē minimus. Alius est initialis ⁊ est ille q respicit penā oculo sinistro. sȝ oculo dextro respicit offensam. p oculū sinistruȝ intelligit ꝯsideratio minus ꝑncipalis. p dextrum magis ꝑncipalis. Et iste timor est melior ꝑcedēti. Timor filialis est castus ⁊ est q oculo dextro respicit amorē dei sȝ oculo sinistro respicit offensaȝ. De primo. Cōfige timore tuo ⁊c̄. De 2°. Initiū sapientie. De 3°. Timor dn̄i sctūs ꝑmanet in seculū secli. Et iste optimus est ⁊ spāle donū dei. ¶ 3^a ꝓpō est. Sine aliqua grā gratisdata nō pōt hō pctōr se sufficiēter disponere ad grām gratūfaciētem. vt pȝ in ista Collecta. Deus in te sperātiū ⁊c̄. Et q2 nihil pōt mortalis infirmitas: q2 est mediū ad grām gratūfaciētē. ¶ 4^a ꝓpō est. Donū grē gratisdate est donum mediū inter grām gratūfaciētē ⁊ volūtateȝ nr̄am. Ut est exēplū de illo q cēt in puteo q eleuat mediāte fune. ¶ 5^a ⁊ vlt^a ꝓpō ē. Si libeȝ arbitriū exercet p aliquod donuȝ grē gratisdate pōt se ꝑparare ad grāȝ. Si nō exercet nō pōt resurgere. Nullus viator ex puris nālibus q̄tūcūq̄ fuerit ꝑdit^s ingenio pōt cognoscere suam btitudineȝ in spāli.

Queritur Quinto. Utȝ liberū arbitriuȝ scȝ tam gratisdata q̄ gratūfaciens oī grā destitutū posset alicui tētatiōi resistere. ¶ Notāduȝ ꝙ tētatio sic describit. Est motus vel actus inclināns ad aliqd̄ illicitū q fit a tētante vt sumat expimētū de bōitate vel malitia tētati. ¶ Primū corr^m est. Q2 in oī tētatione tria ꝯcurrūt. s. act^s defectuosus expiētia dubij. ⁊ ꝙ intēdat vtrūq̄ tentator. Ex quo sequit ꝙ deus ꝓprie loquēdo nō tentat: q2 nō indiget expiētia. 2^m corr^m est. Mundus nō tentat q2 res mūdane nō intēdūt nos ꝓuocare ad malū. sȝ diabolus. ¶ 3^m corr^m est. Caro nostra neq̄ hō ꝓprie tentat seipsuȝ q2 iam habet ⁊ habuit expiētiā. Solus diabolus ⁊ solus hō proprie loquendo tentat hominē qn̄ offerunt aliqd̄ obiectuȝ inclināns ad aliqd̄ illicitū pp qd̄ volūt capere expimentū de bonitate ⁊ malitia tētati visibiliter ⁊ inuisibiliter dicto vel facto. ¶ Resolutio scti Bonauenture stat in sequēti propositione. ¶ P^a propositio. Liberū arbitrium oī gratia destitutū nō potest oī tentationi resistere. pȝ quia liberū arbitriū est instabile: q2 volūtas nr̄a nata est cōdelectari appetitui sensitiuo nisi refrenet per grām ⁊ moderet per ꝑcepta diuina. Scotus videt tenere contrariū sed nō ꝯdicit q2 intelligit de grā gratūfaciēte. Bonauētura de grā gratisdata loquit. Itē scot^s de peccato mortali. Bonauētura de pctō veniali. Ad illam auctoritatē Hieronymi. Qui dixerit deuȝ ꝑcepisse impossibile anathema sit. ¶ Dicēdū ꝙ aliqd dicit possibile alicui duob^s modis. Uno^o q2 pōt fieri sine alieno suffragio. Sicut sanus pōt comedere sine adiutorio alicuius si habeat cibum. Alio modo Nota in dubijs litteralibus.

Querit̄ sexto. Utrum liberū arbitriū omni grā destitutū possit ad aliqd̄ bonuȝ ex genere. ¶ Notādū ꝙ in actibus voluntatis duplex pōt inueniri bonitas. s. nālis ⁊ moralis. De naturali non est hic ad propositū. ¶ Moralis est triplex ex genere. s. bonitas virtuosa. meritoria ⁊ gratuita. ¶ Resolutio stat in distinctione. ¶ Distinctio. Opus humanū pōt dici tripl'r bonū. Nā quoddā est qd̄ est bonū simpliciter. Aliud est bonū qd̄ ē dispositiū de cōgruo ad finē. Aliud est bonū qd̄ est ordinabile in finē. Primū est illud qd̄ est ordinatiuū in finē ⁊ est meritoriū vite eterne. Un̄ oē opus virtuosum elicituȝ a nobis ꝫm grām oē tale opus est meritoriū vite eterne. ¶ Primū dictū. Liberuȝ arbitriū lapsum absq̄ auxilio grē gratūfaciētis non pōt in opus bonū simpliciter. ¶ Secūdū dictum. Liberū arbitriū lapsum absq̄ munere gratie gratisdate nō pōt in bonū dispositiuū d̄ ꝯgruo. In bonuȝ simpliciter patet q2 indiget gratia gratisdata ad hoc ꝙ sciat ꝙ oīa dona que hȝ sunt a deo: q2 nō est paruū bonuȝ cognoscere ipsum munus gratie. ¶ Tertiū dictū. Liberū arbitriū lapsum absq̄ gratia gratisdata ex puris suis naturalibus pōt in tale bonū ex genere qd̄ est ordinabile in finē. ¶ Quartū dictum. Nullū bonuȝ opus q̄tūcūq̄ paruum possumus facere sine diuino auxilio ⁊ generali influentia: patet quia secunda causa non potest agere nisi mediante prima. ergo ⁊c̄.

Circa vigesimānonaȝ distinctionem queritur primo Utrum absq̄ dono gratie homo esset accept^s in statu innocentie. Aduertēdum ꝙ q̄stio est de gratia gratūfaciente. Ista sunt synonima hominē esse acceptū vel charuȝ deo. ¶ Resolutio stat in distinctione. ¶ Distinctio. Cōtingit aliquid esse acceptū deo dupliciter. Uno modo acceptatione generali. Alio mō spāli. Generalis est illa qua deus acceptat omnem creaturam tanq̄ bonam ⁊ ipsam conseruat inesse isto mō acceptat deus omnia entia. Et dicitur de ista diligis dn̄e oīa ⁊c̄. Specialis est illa qua deus reputat aliquam creaturam esse dignā vita eterna ⁊ isto mō solū acceptat crea

turā rōnalē. Et de ista est qđ pro declaratione. Prima ppō. Oē opus dei acceptaſ ab ipso acceptatione generali. ¶ Scđa ppō. Sola creatura rationalis licet nō oīs sed sola illa que solū hēt gfam gratūfacientē acceptatur in vitā eternā a deo acceptatione spāli quia sola est capax beatitudinis. ¶ Tertia ppō est. Creaturā rōnalē acceptat deus illa acceptatione spāli qñ consecrat eam in téplū ꝛ adoptat in filiū ꝛ assumit in cōiugiū. De isto templo dī. Pūſ qui es in celis. i. iustis. De cōiugio spāli potest applicari liber de cāticis cāticoꝝ. ¶ Quarta ppō. Acceptatio generalis nō reqrit aliqđ donū gfe superadditū nāe. Licet acceptatio spālis nō possit esse sine gfa gratūfaciente. Due ꝯditiones sunt ī ista acceptatione. s. cōdescensus liberalissimus ꝛ sublimatio talis creature qñ adoptat eos in filios. ¶ 5ᵃ ppō. Homo in statu innocētie ad hoc quod placeret deo indigebat gratia gratumfaciente: quia sine gratia impossibile est deo placere.

Queritur 2º. Utrum homo in statu nature institute posset in opus meritorium exire absq; dono gfe. ¶ Resolutio questionis stat in sequētibus ppōnibus. ¶ Prima propositio est. Nō solū gfa est necessaria ad merendū ꝫm statū innocētie. pꝫ q: omnis homo de lege dei ordinata si est in gfa pōt mereri. si sit in pctō qualiscunq; ꝛ nec angeli ꝛ qđcunq; opus faciat nō meretur ad vitā eternam. Correlariū. Homo in statu innocētie sine dono gfe nō potuit mereri: nec etiā angeli si creati fuerūt in puris naturalibus de condigno. ¶ Tertia ppō est. Nunq̄ deus acceptat operā hois viatoris nisi prius acceptet psonam. Magis inclinati sumus ad bonū q̄ ad malū: q: obiectū volūtatis est bonū. Sicut lapis descēdit naturaliter: sic etiam volūtas inclinatur ad bonum nisi liberum arbitrium depravatum sit per culpam.

Querit 3º. Utrū hō ante lapsuꝫ hūerit gratiā. ¶ Resolutio. Adā ante lapsuꝫ gratiā gratūfaciente habuit: per quā nō soluꝫ malo resistere sed etiā bono proficere potuit: ꝛ illa gratia adiutus: ita bene meruisset mandatum domini observando: sicut demeruit transgrediendo ꝛ antiqui dicunt q creatus fuit in gfa.

Querit 4º. Utrū hō simul cōditus fuerit ī gratuitis ꝛ naturalibus. ¶ Resolutio ꝫm Tho. q adam fuit creatus in charitate ꝛ est probabilis satis sed opinio Boñ. videſ probabilior. Et est q fuerunt tres morule. In prima fuit creatus in puris naturalibus. Et postea diligendo deū super oīa disposuit se de ꝯgruo ad habēdum gfam quā deus dedit ei q: fuit creatus plenus gratia. Ideo in secūda morula hūit gfaꝫ dsligēdo deū. In tertia morula peccavit in qua fuisset gratus si stetisset in gfa resistendo vxori ꝛ diabolo. Augustinus qui creavit te sine te nō iustificabit te sine te.

Querit 5º. Utrū habuerit adā tot virtutes ante lapsum quot habuit post lapsum. Capitur ibi virtus theologice ꝛ cōiter. ¶ Resolutio stat in sequētibꝰ ppositionibus. ¶ Prima ppositio. Cū sit cōparatio multitudis donoꝝ gfe. ad statū nature lapse ꝛ statū nature institute. hec pt intelligi vel de donis gfe gratuite siue gratisdate vel de donis gfe gratūfaciētis. ¶ Scđa ppō. Si intelligaſ de donis gfe gratisdate sic se hūit sicut excedentia ꝛ excessa. pro eo q aliqua dona gfe gratisdate habuit adā in statu isto: vtpote imortalitatem ꝛ ipaſsibilitatē: que nō habuit aliqs posteroꝝ eiꝰ. Et aliqua dona gfe gratisdate hūt posteri eius que ipse nōn habuit sicut gfa sanitatū ꝛ operatio virtutum ꝛ genera linguaꝝ ꝛ ꝯsimilia. Ratio aūt huius diversitatis venit ex hoc q alia dona expediebāt illi tpi ꝛ alia cōpetūt isti. ¶ Tertia ppō. Dona gratie gratūfacientis sunt in eq̄li numero in statu nāe institute ꝛ in statu nature lapse loquēdo de donis ꝛ virtutibus q̄tum ad actus ꝛ habitus que perfectionis sunt. ¶ Quarta ppō. Virtutes siue dona tā gfe gratisdate tā gfe gratumfacientis que ipotanti q̄tum ad actus suos aliquā imperfectione nō fuissent in statu nature institute lꝫ sint in statu nr̄e miserie. Si adam non peccasset vere non fuissent ꝛ ceteri damnati q: soli electi fuissent.

Circa trigesimam distinctionē querit primo. ¶ Utrū corruptio supple penalis quā videmꝰ in humana natura insit ei ex sue ꝯditionis pmordio: an ex pcti merito. i. demerito. ¶ Rñdeo. Dicēdū q absq; dubio natura humana a pncipio sue ꝯditionis nō est instituta tantis miserijs ꝛ corruptionibꝰ in quātis modo sumus. Hoc. n. veritas fidei predicat. sacre scripture cōfirmat: rōnis pbabilitas manifestat. ¶ Sciendū q duplex est corruptio quedā penalis ꝛ est privatio alicuius rei conuenientis q̄tum est de se ipsi creature rōnalis pp carentiā iustitie debite cuius iustitie ipsa. s. creatura vel alia est debitrix sibi inflicta vel volūtarie suscepta vel patiēter tolerata. Et dī voluntarie suscepta pp xpm vel patiēter tollerata pp virgineꝫ gloriam: q a licet nullū pctūꝫ habuerit in portavit illas penas patiēter. Alia est culpabilis corruptio que ē carentia rectitudinis que deberet esse in actu ꝛ nō inest ꝛ nō est aliud q̄ pctūm formaliter captū: que cunq;. n. volūtas creata est nata ꝯformari ꝛ dꝫ eē ī hīs que sunt agēda regule que sunt supreme iustitie que est volūtas dei in obliquabili ꝛ hec concordia vel cōformitas est iustitia. Si aūt volūtas creata discordet a volūtate increata tūc efficiſ iniusta ꝛ caret rectitudine debita in actu suo. Nota q iustitia originalis erat in oībus potētijs aīe sensitivis ꝛ intellectualibus. Ita q quelibet potentia hēbat suum donum per quod regebatur.

Queritur secūdo. Utrū merito prime trāsgressionis humana natura fuit corrupta penaliter tm̄: an etiā culpabilr. ¶ Rñdeo.

deo. Dicendū ꝙ absq̄ dubio tota massa nō solū penaliter sed etiā culpabiliter fuit corrupta. Probatio. Quilibȝ hō descendēs ab adā seminalr. hoc ē per concubitū viri ⁊ mulieris ꝯhit pctūm originale in sui cōceptione per qd̓ efficit aīa inimica dei ⁊ filia ire. Debet intelligi ꝯclusio bonauēture. Non est aliqua regula que nō habeat exceptionē. Nec ꝓuilegiū p̄iudicat regule generali. Nunꝙ̄ anima virginis marie fuit sine grā nec per aliqd̓ instās sic ista tria fuerūt pariter. s. creatio anime vnio cuȝ corpore ⁊ infusio grē. Et ideo ista regula nō intelligit de ipsa virgine maria sed fuit priuilegiata. Meliꝰ esset homini nō esse ⁊ annihilari ꝙ̄ stare in peccato mortali ⁊ actuali q̄ est maxima penaꝝ esse in peccato per qd̓ est in ira dei sui: sed nō de pctō originali ga immediate dat remediū per grām baptismalē.

Querit tertio. Utrū originale pctūm sit concupiscētia. ¶ Notandū peccatum originale diffinit ab Augustino dicēs ꝙ est concupiscētia. Et anselmus dicit ꝙ est carētia iustitie originalis: ⁊ q̄ ꝓuationes nō cognoscunt nisi per habitus sibi oppositos: ⁊ cū pctūm originale sit priuatio iustitie originalis ipm nō cognoscit nisi per iustitiā originalē. Iustitia originalis est quoddaȝ donū supernaturale imediate ꝓducibile a deo in ipsa volūtate. reddēs deū delectabiliorē ipsi voluntati ꝙ̄ qd̓cunq̄ bonū sensibile: tollēs oēm rebellionez oīm viriū inferiorū ad superiores: ⁊ faciēs perfectā trāquillitatē inter eas ⁊ pacē. In primo eniȝ homine iustitia originalis erat quasi frenū quo mediante ipsa aīa regebat corpus ad iperiū sue volūtatis sine rebellione: sed cū oī facilitate. In nobis autē illud frenū ablatū est: ideo aīa nō regit ꝫm rectā rōnem nisi cū magno labore ⁊ difficultate ⁊ hoc ꝓpter absētiam iustitie originalis. Ex hoc sequit qd̓ iustitia originalis nobilior erat ꝫm qd ipsa charitate. tm̄ simpliciter charitas est nobilior iustitie originali q̄ ꝗuis nō faciat illū effectū. s. pacē ⁊ tranqllitatem virium inferiorū ad superiores. facit tm̄ vnū aliū effectū nobiliorē qui est esse gratuȝ deo ⁊ dignū vita eterna qd̓ nō faciebat illa iustitia originalis. ¶ Nota ꝫm aliquos ⁊ scotū. Q. quilibet appetitus sensitiuus hūit propriā iustitiā originalē. Et pōt sic describi. Est quoddā donū supnaturale imediate ꝓducibile a deo in appetitu sensitiuo rectificans sic ipm vt libētius obediat volūtati quā trahatur a suo appetibili. Libētius capit ꝓ delectabilius. Iustitia ergo originalis i volūtate faciebat voluntatē recte iperare ⁊ alie in appetibilibus sensitiuis. faciebant recte obedire ꝓmptius ipsas potētias sensitiuas ipsi volūtati. ¶ Nota ꝙ peccatuȝ originale capit dupl'r. Uno modo mālīter. ⁊ sic est ꝯcupiscētia intensa ꝓut ꝯhitur a prima origine. ⁊ sic intelligit ab Augustino ⁊ magr̄o in littera. Alio modo capit formaliter. ⁊ sic ꝫm anselmū est carētia iustitie originalis debite inesse: nō qualitercūq̄: sȝ eꝫ eo ꝙ est accepta in primo parente nostro ⁊ in eo amissa. Ex hoc sequit ꝙ adā ⁊ eua nō hūerunt peccatū originale: ⁊ qd̓ non acceperāt iustitiā originalē in alio que erat eoꝝ parens. vterq̄ enim fuit immediate productus a deo ⁊ acceperāt iustitiā originalē ab ipso dō imediate. Sequit ēt ꝙ si deus faceret hoīem in puris naturalibus sine charitate ⁊ iustitia originali iste nō eēt in pcō quia nō deberet eā hēre. i. nō esset obligatus ad hñdam eā. ¶ Notandū ꝙ cōcupiscentia sensitiua est duplex. Quedā habitualis ⁊ est hītus inclinās appetitū sensitiuū ad īmoderate appetendū delectabilia ⁊ fugiēdū tristabilia. Iste habitus dicit pronitas ad malū. Actualis cōcupiscētia est actus vitiosus elicitiuus. i. productiuus talis habitus. Duplex est cōcupiscētia in voluntate. s. habitualis que est quedā pronitas vitiosa inclinās volūtatē ad faciliter cōdescendū ipsi appetitui sensitiuo in his que inordinate concupiscit. Et de ista intellr̄ questio. Cōcupiscētia actualis in volūtate est actus elicitiuus talis a volūtate. vel elicitus a tali hītu. ¶ Resolutio ad q̄ōnē. Sicē peccatū actuale dicit nō solū auersionē a deo sed ēt cōuersionē ad bonū cōmutabile. sic dicēdū est de pcō originali suo modo. ¶ Propositio. In omni peccato mortali cōmissionis auersio a deo est formale in peccato. conuersio ad creaturam vero vel ad bonū commutabile est materiale in peccato.

Queritur quarto. Utrū peccatū originale sit ignorantia. De ignorātia dictū est. xxij. distinctione. ¶ Sciendū tm̄ vltra ꝙ ista ꝓnitas quā habemus ad malū vocat multis nominibus. ¶ Primo peccatū originale ga inest nobis a prima nostra origine. Uocatur etiam fomes ga īclinat ad malū ⁊ pctūm. sicut ignis fouet per lignū sic peccatum actuale per fomitem hunc. Ideo dicitur pabulum mortis ⁊ nutrimentum facinoris. Dicitur etiā concupiscentia ista de causa vt est inclinatio actualis. Dicit concupiscibilitas propter aptitudinē. Dicit languor nāe inq̄ȝtum reddit voluntatem nostram inhabilem siue difficilem ad bonum. Dicitur tyrannus inquantuȝ sensualitas captiuat rationem sibi. Uocatur etiam lex carnis quia est ex carne per concubitum viri ⁊ mulieris. Dicitur lex membrorum quia illicite mouet membra. Dicitur ignorātia: quia ex istis motibus diminuitur vsus rationis. Paulus vocat concupiscentiam stimulū carnis. Dicitur etiam angelus sathane quia nuncius est diaboli. Et sunt mangones ⁊ garciones quos mittit ā te se. Uocat libido propter inordinatam delectationem. Dicitur rebellio viriuȝ inferiorum ad superiores. ¶ Resolutio ꝫm Hugo. Ipse insinuat ipsum originale esse vitiū qd̓ ꝯtraximus per ignorantiam. Hoc declarat anselmus dicēs ꝙ omne peccatū est iniustitia: ⁊ omnis iniustitia ⁊ iustitia in voluntate consistit. patet ergo ꝙ peccatuȝ originale dr̄ ignorantia. ¶ Ignorantia dupliciter capitur. Uno mō vt dicit purē nescientiā. Alio mō vt est coniuncta concupiscentie.

Queritur quinto. Utrum aliquid transeat in veritatem humane nature per actum generationis. Secundum scotum. Omne illud dicitur esse de veritate nature humane quod est vere aiatum vel fuit aliquando aiatum vel aia intellectiua et omnes partes carnis sunt de virtute humana. Ex quo sequitur quod homo resurget cum omnibus partibus que fuerunt de veritate humane nature. ¶ Resolutio questionis stat in sequentibus propositionibus. ¶ Prima propositio est. Sicut deus reseruat sibi creationem aie rationalis propter ipsam immortalitatem. Ita reseruat sibi multiplicationem corporum humanorum et augmentationem. ¶ Secunda propositio. Sicut deus multiplicauit panes euangelicos. Ita deus augmentat humanum corpus ex modico semine. ¶ Tertia propositio est. Licet deus multiplicet ex tam paruo semine corpus humanum ita magnum. non tamen facit miraculum quia operatur per naturam. Natura enim alendo et nutriendo quod fouet extrinsecus et deus nutrit intrinsecus. ¶ Nota quod aliquid est de veritate nature humane tripliciter. Uno modo quantum ad necessitatem et hoc modo illud est de veritate humane nature sine quo homo non potest esse vt sunt partes principales hominis vt cor epar caput. Alio modo quantum ad complementum vt sunt ista que pertinent ad bene esse vt esse perfectum et integrum vt manus pedes habere. Alio modo quantum ad decorem cuiusmodi sunt capilli et vngues. Proprie et conuenienter non potest dici veritas nature asinine vel canine: sicut dicitur veritas humane: quia non ordinatur ad incorruptionem et resurrectionem

Circa trigesimamprimam distinctionem queritur primo. ¶ Utrum aia sensibilis in hominibus fit a generante. Sensibile actiue dictum est quod est aptum natum sentiri actu passiuo et tunc tamen valet sicut sentire et sic capitur in questione. ¶ Resolutio questionis stat in sequentibus propositionibus. Prima propositio. Aia habet multas potentias etiam sensitiuas: vt sunt potentie generatiua visiua auditiua etc. Et ita ipsa aia dicitur visiua inquantum potest videre et sic de alijs: est tamen vnica sola. ¶ Secunda propositio. Extremum spus siue aie est formalitas aie concurrens cum organo ad constituendum potentiam sensitiuam. Extremum autem corporis est organum dispositum ad recipiendum illam aie formalitatem et pro ista parte corporis capitur sensus. ¶ Nota quod potentia sensitiua capitur tripliciter. Uno modo pro materiali et sic est organum cuiuslibet potentie sensitiue necessario requisitum ad actum sentiendi verbi gratia duo oculi vel duo nerui se in modum crucis sancti andree habentes ipotentia visiua et sic capiendo aiam sensitiuam: aia rationalis non trahit secum potentias sensitiuas cum separatur a corpore. Alio modo capitur pro formalitate que se tenet ex parte aie que habet multas formalitates ex quibus et organis materialibus fiunt potentie sensitiue complete que sunt alique entitates distincte realiter ab ipsis partibus ex quibus constituuntur et resultant. et hoc modo capitur proprie potentia sensitiua. s. pro illa tertia entitate et istas non trahit aia secum cum separatur a corpore sed corrumpitur. Sed

solum trahit ipsas capiendo pro formali siue pro eo quod est ex parte aie. et sic debet intelligi auctoritas Augustini. quando dicit. Quod aia cum recedit: trahit secum potentias sensitiuas etc.

Queritur secundo. Utrum originale peccatum contrahatur in aia ex carne ex aliquo appetitu et voluntate aie. ¶ Sciendum quod duplex est appetitus aie vel voluntatis nostre. vnus deliberatiuus. alius naturalis. Primus est ipsamet voluntas habens quod est libera et libere elicit operationes suas. Naturalis appetitus est quedam inclinatio vel tedentia voluntatis secundum quam inclinatur ad aliquid sibi conueniens: et isti duo appetitus differunt quia primus preregrit cognitionem: quia nihil volitum nisi precognitum: naturalis autem non presupponit aliquem actum intellectus. ¶ Triplex est sensus. Primus dicere aiam appetere appetitu deliberatiuo infectionem carnis et contractionem peccati antequam aia coniungatur corpori vel carni est heresis. ¶ Secundus sensus. Dicere aiam contrahere originalem culpam ex carnis corruptione tanquam ex materiali et ex appetitu naturali ipsius aie ex causa efficiente est multum probabile sed ista conclusio reprobatur. Tertius sensus et verus stat in ista propositione. Dicere quod aia non contrahit peccatum originale per appetitum naturalem sui quem habet ad carnem infectam ita tamen quod vnio aie ad corpus sit causa principalis quare peccatum originale contrahitur: sed peccatum originale sive vitium quod nascendo contrahimus inest aie pro rone ptis sensitiue. et sic przmisso. Concede contra quod originale peccatum prout est vitium in nobis primo inchoatur a parte sensitiua: quia triplex est corruptio: quedam est qua persona corrumpit naturam sicut fecit adam. Alia qua natura corrumpit seipsam peccando actualiter.

Tertio queritur. Utrum maior sit infectio generatiue per originale quam alterius potentie. ¶ Responsio dicendum quod absque dubio inter ceteras potentias sensibiles maxime corrupta est vis generatiua. Unde sicut consueuit dici. Alie vires non solum dicuntur corrupte dicitur et infecta propter concupiscentie pruritum et vehementiam que residet in ipsa: quoniam est radix infectionis et corruptionis. Hinc est quod illa vis que est administratiua illius seminis plus habet in se de infectione et corruptione originali.

Quarto queritur. Utrum aia inficiatur a carne. ¶ Responsio dicendum quod absque dubio omnes doctores conueniunt in ista conclusione et tenent quod aia contrahit peccatum originale mediante carne supple seminata ab adam. ¶ Prima propositio. Quod aie vnit carni mortali et passibili quam non potest regere efficitur concupiscens: et sic contrahit maculam originalis culpe: quia ipsa concupiscentia siue necessitas concupiscentie reddit aiam peruersam. ¶ Secunda propositio. Et quoniam caro mortalis habet propagari ex carne mortali: et mortalitas fuit in carne primi parentis propter peccatum inobedientie: hinc est quod peccatum originale in nos dicitur transire a primo parente. ¶ Tertia propositio. Per naturam prebet caro ipsi aie obstaculum vel offendiculum vt non habeat illam iustitiam ex hoc quod propagata est a

primo

primo parente. ¶ Quarta ppõ. Unde ex coniunctione anime ad talẽ carnẽ scʒ ꝑpagatã ab adam: ille qui nascit͛ dꝛ filius ade.i.ire. ¶ Quinta ppõ. Et qꝛ adã offendit deũ: non tm̃ pro se: sed etiam in tota sui posteritate. Hinc est ꝙ aĩa hoc ipso ꝙ tali carni ꝯiungit͛ ⁊ spectat ad genus ade: qꝛ peccauit in adã: indigna efficit͛ vt sibi iustitiã apponat: ⁊ cum debeat hr̃e ⁊ non hʒ culpabilis est ⁊ rea ⁊ per ꝯñs efficit͛ concupiscẽs ⁊ vana: sicut manus paralitica efficit͛ tremulosa ex dissolutione virtutis regitiue. Itẽ dato ꝙ deus crearet hoiem de digito nouũ vel aliqđ excepto semine nõ ꝯhẽret originale pctm̃. Fomes pcti est quedã qualitas morbida i carne exñs causans rebellionẽ viriũ inferiorũ ad superiores inclinãs ad motus sensuales ⁊ inordinatos. Ista diffinitio est mgr̃i ⁊ antiquoꝝ que pro parte est vera sicut experimur. ¶ Sed q̃rit͛. Utrũ fuerit in virgine maria. Sunt due opiniones vna dicit ꝙ sic. in conceptione filij dei fuit totaliter sopitus ⁊ extinctus. Alij dicũt ⁊ tenẽt firmissime cũ q̃bus est mgr̃ noster ꝙ nunꝙ̃ habuit fomitẽ non quin infuisset nisi deus ꝓseruasset eã ⁊ sic ẜm virtũ ꝗ modũ in ea non fuit motus aliqs sensualis ⁊ inordinatus vt sit tota pulchra ⁊ nulla macula sit i ea ẜm sacram scripturam.

Quinto queritur.

¶ Utrũ originale contrahat͛ in aĩa ex carne ex aliquo appetitu ⁊ voluntate aĩe. ¶ Rñsio dõm ꝙ nunꝙ̃ caro põt aĩam inficere nisi aĩa haberet colligantiã ad ipsam pp hoc simplr̃ ꝯcedendũ est pctm̃ originale esse contractũ ⁊ nullo modo dʒ dici actum. Et hoc ipsum nomen indicat quod dꝛ pctm̃ originale esse ꝯctum: non actuale dꝛ naturale non voluntariũ.

Circa trigesimãsecundam

distinctionẽ querit͛ pmo. ¶ Utrũ baptismus deleat originale pctm̃ q̃ntũ ad culpã. ¶ Rñsio dõm ꝙ iustitia dei ordinauit postꝙ̃ adam perdidit iustitiã ꝙ nunꝙ̃ videret faciẽ suam nisi illã recuperaret in se vel in equiualẽti: sed nullus descendẽs ab adã per ꝑpagationem potest recupare eam sed in equiualenti scʒ in gratia dei que dignioꝛ est ipsa iustitia potest recuperari: sed culpa originalis non promeret penã sensus sed penã damni: qꝛ dixit iustitia diuina nunꝙ̃ videbit me homo. Unde cum excludit͛ carẽtia debite iustitie per grãm baptismalẽ: remanet ꝯcupiscentia rõne pene: ⁊ sic concedo pctm̃ originale q̃ntum ad culpã remitti ⁊ deleri in baptismo. Etiam sine ꝯfessione prima: licet debeat habere cõtritionem ⁊ ratio est qꝛ nondũ hʒ primam tabulã naufragij scʒ baptismum.

Secundo queritur.

¶ Utrũ originale pctm̃ deleri habeat q̃ntum ad cãm. ¶ Rñsio dõm ꝙ dupliciter est loqui de cã originalis. Aut ẜm considerationem vnius hois in se. Sic semper cum delet͛ originale pctm̃ delet͛ ⁊ causa originalis pcti q̃ntũ ad hoc vt non possit pctm̃ originale deinceps causare in aĩa baptizati. Remittit͛.n. quoddãmodo feditas carnis ⁊ per ꝯñs improbitas sui tyrannidis ratione cuius habebat spiritum in seruitutẽ peccati redigere: quod quidẽ non potest facere post baptismũ pp auxilium gratie quod ibi dat͛ spũs: per qđ presidet carni ⁊ ita effectus illius gratie qđdãmodo redundat in carnẽ. Aut scđo per comparationem ipsius ad alteꝝ: ex ipso ꝑpagandum sic per baptismũ non delet͛ originale q̃ntum ad causã siue radicem. Ratio huius: qꝛ corruptio q̃ est causa peccati originalis propagandi est corruptio nature consistens penes vim generatiuam que habet radicari in carne.

Tertio

queritur in quo sit concupiscẽtia tãꝙ̃ in subiecto vʒ. ¶ Utrũ sit in aĩa vel in carne. ¶ Rñsio dõm ꝙ si quis vellet ꝓpꝛie subiectum concupiscentie carnalis assignare: nec tm̃ diceret carnem: nec tm̃ diceret aĩam: sed ipsũ totum coniunctũ: vt sicut sentire est actus coniuncti: sic etiã actus ꝯiũcti est delectari carnaliter ⁊ concupiscere. Unde rões docto. ꝙ ꝯcupiscẽtia magis est in aĩa ꝙ̃ in carne sunt ꝯcedẽde. ¶ Utrũ sit a deo tanꝙ̃ a pricipio. ¶ Rñsio dõm ꝙ homo meretur habere talem operationẽ ex sua culpa ⁊ iobedientia. Deus vero hoc malũ ad illud preexistens ordinat ex sua iustitia. Ex quo sequitur ꝙ pena inq̃ntum est a deo est iusta.

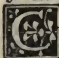
Quarto queritur.

¶ Utrum illaʒ maculaʒ quam anima ꝯhit ex carne debeat deus sibi imputare idest. Utrũ iustum sit ꝙ deus imputet maculã peccati originalis. ¶ Rñsio dõm est absq̃ dubio ꝙ deus imputet originale peccatum ipsis paruulis in demeritum: qꝛ in reatũ pene. saltem pene damni. Hoc exigit diuine potẽtie altitudo. Si anima rõnalis hoiem deo non reddit cum in se non habeat decus imaginis diuine per quod honorari debet necesse est ꝙ deus dedecus culpe recõpenset i decorem iustitie. Scđo hoc requirit sapientie diuine pulchritudo: qꝛ nõ patit͛ aliquod turpe sed omne peccatum actuale vel contractũ est priuatio modi ⁊ speciei ⁊ ordinis. necesse est ꝙ inordinationem nãe deus recompenset p ordinem pene. Tertio hoc etiã requirit diuine iustitie rectitudo. In quocũq̃ igit͛ est illius iustitie carentia: merito sibi imputat͛ a diuina iustitia. Deus vero recte exigit a nã qđ ipse dedit ⁊ qđ iuste debet͛. Grego. de arimino tʒ ꝙ puniẽt͛ pena sensus: sed in hoc dimittit͛ ab omibus. Sed ẜm aliquos nullã tristitiam habebunt ⁊ gaudebunt ad inuicem ⁊ venient super terrã tñ carebunt summo gaudio visione dei.

Quinto queritur.

¶ Utrum decet diuinam iustitiam animã tali carni infundere. ¶ Responsio di

cendum q iustitia; dupliciter capit. Uno mo ut est ipsius diuine bonitatis condescentia. Hoc mo decet diuinã iustitiam aiam rõnalẽ infundere carni ex adam ppagate:tum ex hoc qd est rex pditor decet appetitiui nãe satisfacẽ:tũ ẽt ex hoc q rerũ pserua tor siue puisor. decet eni sic conseruare sm q nata est conseruari:tuz qz gubernator sic debet administrare sm q instituit ꝛ nãe sue indidit virtutẽ ꝛ potentiã ad mouenduz ꝛ operãdum. Aug. in. vij. de ciuita. dei. Sic res quas pdidit administrat vt eas agere pprios motus sinat. Ex hoc colligit necessario q ad diuine bonitatis pdescenti ã spectat inq̃tum est rex administrator q aias talibus corporibus infundat. Exẽplũ. Si pmisissem alicui quotcũq3 dolia faceret de aliqua arbore iplere ea vino: ꝛ radix illius arboris sic inficeref vt oĩa dolia ex illa arbore facta vinũ inficerẽt: qd illis infunderetur non esset culpa mei infundẽtis vinũ in talia dolia: qz ego facio qd debeo ꝛ pmisi: sz eius culpa est q radicez arboris infecit ꝛ inepta dolia pparauit. Et sic pz rñsio. sz aliquos paruuli pueri in limbo hẽbũt letitiã nãlẽ inter se p amicitiã ꝛ sic nõ debent velle nõ eẽ qz magnũ est eẽ creaturã dei ꝛ meli9 q̃ eẽ nõ simplr. Sensus istius auctoritatis Gregorij. O felix culpa que talem meruit habere redemptorem. est o felix redemptor qui voluit facere talem redemptionez vt essemus a culpa liberati ꝛ in gratia restituti.

Irca trigesimamtertiam distinctionem queritur primo. ℂ Utrum peccata parentum proximoruz filijs imputentur: ad eos transmittantur. ℂ Parentes proximi dicuntur illi a quibus immediate aliquis filius generatur. ℂ Responsio dicendũ q ꝛ si circa actum generatiuum attendatur: non tamen dicit corruptionem que fit in ipsa virtute generatiua secundum se: sed qui consistit circa voluntatem rationalez: ꝛ ita circa personam: ꝛ propter hoc culpa adulterij secundum q culpa in prolem trãsfundi non hẽt. Nihilominus. tñ qz circa actuz gñatiuũ psistit plus imputaf pli q̃ alia peccata parentuz. Un̄ vilis ꝛ abiectus reputaf ille q est natus de adulterio: ꝛ ẽt sz leges humanas heredi tate paterna indignus reputaf. Un̄ illud pctm̃ plus redundat in plez q̃ alia actualia: Non tñ sic redundat vt culpa primi parẽtis qui posteritatẽ suã non tm̃ obligat ad ignorãtiam ꝛ penam: sed etiam fedauit peccati originalis macula ob quam quilibet cum nascit dignus est ira: ꝛ idignus visione dei.

Secundo queritur.

Utrũ primus parens pposteris suis satisfacere potuit: sicut potuit eos ex culpa sua viciare. i. inficere. ℂ Rñsio sm scotum. Satisfactio est duplex: quedã gñaliter capta: ꝛ quedã pprie dicta. Prima est redditio volũtaria equaletis p equiualẽti: alias indebiti. absoluta datio non põt dici satisfatio: dz volũtaria qz si nõ est talis magis satis passio eẽt: q̃ satisfactio: damnati satis patiunf non tñ satisfaciũt qz non sustinẽt voluntarie dscitur equiualentis idest equiualentis alias indebiti: quia si sumus obligati ad aliqua opera non possumus satisfacere per illa: ꝛ ista est causa d operationibus taz interioribus q̃ exterioribus. Proprie dicta est operatio exterior laboriosa ꝛ penalis vel aliqua passio vel pena voluntarie assumpta ad puniendum peccatum a se commissuz vel ab alio: ꝛ hoc propter diuinã iram placandam. Et sic Adã satisfacere non poterat vt impediretur transfusio culpe originalis in posteritatem suaz. ℂ Nota bene id est doctissime. Uoluntas dei plene satisfacit pro peccatis nostris. Secunda causa ꝛ meritoria est passio xp̃i a qua habent efficaciam sacramẽta.

Tertio queritur. Utrum

originale in omnib9 reperiatur equaliter. ℂ Responsio dicendum q sicut si adam stetisset: ꝛ omnes equales essent innocentes. Ita nunc cum adã peccauit: omnes facti sunt equaliter peccatores: ꝛ ita culpa originalis in omnibus reperitur equaliter: ita q non maior in vno q̃ in altero: nec etiam intendi habet in eodem subiecto. Excepta virgine maria. ℂ Nota q maioritas vel minoritas vel equalitas priuationis sumitur sm quantitatẽ habitus: ita q tanta est priuatio quantus est habitus sibi oppositus.

Quarto queritur. Utrum

sit ponere vnum originale vel plura. ℂ Respõsio dicendum q in vno homine vna est anima que per originalem peccatum inficitur. Et vnius hominis vna est generatio in qua ꝛ per quam originale peccatum transfunditur ꝛ ideo originale peccatum in vno homine est vnum solum quantum ad vnitatem secundum speciem ꝛ quantũ ad vnitatem secundum numerum. Peccatum ade dicitur eo vnum quod est origo omnium peccatoruz: ꝛ sic non tantum vnum spẽ sed etiam vnum numero. Alio modo dicitur originale peccatũ quod est in nobis origine. Et hoc modo non fuit originale in adam sed actuale. In nobis autem originale ꝛ non actuale.

Quinto queritur. Utrum

paruuli decentes in solo originali puniantur pena ignis materialis. ℂ Responsio concordat pietati fidei ꝛ iudicio rationis quod quia paruuli decedentes cuz originali carent iustitia ꝛ spiritus sancti gratia qui ẽ pignus eterne hereditatis: priuantur in eternum visione dei: sed quia non habuerũt in se actualẽ delectatiõez peccati nec in spũ

nec in

nec in carne: ideo nō sētiūt pene ignis acerbitatē. ¶ Nota q₃ dānati puniant infinitis penis ꝛ tormentis .i. valde multis tñ ponunt tres quasi pn cipales grauissime. Prima est carentia visiōis dei que dicit esse grauissima ſm Chryso. q̄tum ad dānum quo perdiderunt bonū infinitū: q₃ tā mala ē priuatio alicuius boni q̄ est illud bonū cuius est priuatio. Scōa est vermis cōscientie que est tristitia de beatitudine amissa propter pctm̄ pprium₃ actuale ꝛ despatio ꝛ rabies ꝛ est grauissima pena sēsus interioꝝ anime. Tertia est pena grauissima .s. ignis infernalis q̄tum ad acerbitate₃ doloris causati in carne. ¶ Nota q est quidam ignis qui accendit aqua ꝛ extinguit oleo vt p₃ de igne calcis. Alius est ignis vstiuus sed nō cōbustiuus qui infert passionē magnā sed non consumptionē. Et isto loquit comestor dicens q talis fuit gladi⁹ versatilis positus ante paradisum terrestrē ꝛ hmōi est ignis infernalis. Et de isto est qō. Alius est ignis qui tñ non illuminat sine cōbustione ꝛ vstione. Et istos tres ignes preter ignē elementarē ponit Guilhelmus pariesi. in sūma sua. Nota q phus in tho pi. ponit triplicē ignem .s. ignis carbo ꝛ iste viuit in mā terrestri: ꝛ talis est ignis infernalis qui sulphureus ꝛ niger ꝛ summe afflictiuus est. Ali⁹ est ignis flāma qui viuit in aere. Alius est ignis lux ꝛ iste viuit in ppria regione. ¶ Et sic p₃ respōsio q paruuli non puniunt pena sensus ſ₃ dāni. ¶ Utrū paruuli decedentes in solo originali puniant aliq̄ dolore interiori. Nota q dolor ꝛ tristitia distinguntur proprie loquendo. Quia dolor proprie est passio que inest anime primo ex carne ꝛ ſm partē sensitiuam. Tristitia aūt est passio q̄ primo inest alme ſm se ꝛ ſm partē intellectiuā. Ex quo sequit q demones proprie non dolēt nec ēt anime separate q̄ dio sunt separate sed bene ambo habēt tristitiam: tñ vnum capit pro reliquo. In hac qōne capit dolor large pro tristitia que dī dolor interior. Tristitia est que ex his q̄ nobis nolentibus accidunt ſm mgr̄m stephanū Bruleser. Iste doctor vf ibi nimis esse rigorosus: q₃ ſm ipm probabile vf q isti paruuli erunt in i sto mōdo post diem iudicij: ꝛ proficient in scientia ꝛ poterunt disputare ꝛ letari ad lui cem: tñ nihil habetur certum.

Circa trigesimāquartam distinctionē querit pmo. ¶ Utrū malū sit a bono vt ab origine. ¶ Rñsio dōm est igit sicut fides sana ꝛ mgri in sra sanctoꝝ auctoritatibus manifestat q malu₃ a bono h₃ originem. Scōm aūt q malum dicitur malus actus interior sic potest esse primū in genere mali: sed nō in genere entis. In genere mali potest esse pri mum sicut in prima deordinatione voluntatis luciferi anteq̄ nulla precesserat malitia: nec tñ potest esse principiū in genere entis. Actus enim omnis a potentia pcedit ꝛ posterior illa est tanquam effectus ꝛ est posterior causa. Et quoniam potentia illa bona est de genere bonoru₃. patet q malū originē habet a bono.

Secundo querit. ¶ Utrum malū sit a bona causa: vtpote a voluntate efficiente ꝛ deficiēte. ¶ Respōsio dicēdum est q absq₃ dubio malum siue peccatum est a voluntate vt deficiente: Ut dicit August. in Encħ. Nemo querat causam male voluntatis: non. n. habet causam efficientem sed deficientem. Et hoc potest dici tripliciter ſm q triplex est defectus circa voluntatē sc₃ naturalis culpabilis penalis. Nam defectum naturalē voco ipsam defectibilitatem. que est a voluntate hocipso q ex nihilo. Defectum culpabilē voco ipsum peccatū. Defectū penalē voco illud damnū siue nocumentu₃ siue lesionem que cōsequitur ad illud. vnde Augu. Malū q̄. n. est dedecꝰ peccati sine decore vindicte.

Tertio querit. ¶ Utrū malū sit a bono p₃ itētionē vł pter. ¶ Responsio dōm q de malo est loqui dupliciter aut de eo quod est malū. aut de malo sub rōne mali. Cum ergo queritur vtrum fiat per intentionem vel preter. Dicēdum q si intentio comparet ad id quod est malum: sic bene contingit malū intendere ꝛ tanq̄ finem ꝛ tanq̄ id qđ est ad fine₃: sicut aliquis intendit finaliter luxuriari vel vanegloriari tanq̄ id qđ est ad finem: sicut facere furtum intendit vt inde possit viuere voluptuose: ꝛ intēdit mētiri vt possit falso laudari. Si vero intentio comparetur ad malum sub ratione mali potest esse dupliciter. Aut ita q intendat hoc facere tanq̄ malum simpliciter ꝛ malum sibi: ꝛ hoc modo nullus intēdit: quia nihil appetit a volūtate nisi ſb ratiōe boni simpliciter vel boni sibi. Aut ita q intēdat hoc tanq̄ malum simpliciter: verumtamen bonum sibi. ꝛ sic malum potest fieri per intentione₃ ꝛ fit aliquando. licet non ab omnibus: sed a maliciosis q bus propter corruptionem palati interioris mala sapiunt vt bona. Quoniā igitur illud quod est malum cadit sub intentione: ꝛ aliqua sunt que habēt malitiam coniunctam inseparabiliter: ꝛ qui intendit aliquid: per consequens iudicatur intendere: quod est illi vnitum inseparabiliter hinc est q malum iudicatur ꝛ punit: vt factum per intentione₃. Et his p₃ Responsio ad questionem.

Quarto queritur. ¶ Utrum aliquod malu₃ sit ab omni bono sequestratum. Et hoc est querere. ¶ Utrum aliquid sit ita malum q nihil habeat d̄ bono: sed sit in summo. ¶ Responsio dicendum q ponere malum aliquod esse quod nihil habeat de bono non solum est peruersitatis heretice: sed etiam manifeste cecitatis ꝛ stultitie. Sicut enim in opponendo monstratum est ipsa positio implicat

in se opposita. Implicat.n. φ illud scz summe malum sit et non sit: φ idē possit et non possit. φ idem sciat et nesciat. Et dum implicat in se opposita destruit seipsam. Augusti. dicit φ manicheus nesciuit quid esset malum et quia voluit de malo disputare nesciens quid hoc esset. Ideo se et multos precipitauit in errorem.

Quinto queritur. ¶ Utrū malum siue malicia sit in bono sibi opposito. ¶ Rñsio. Dico.n. φ malū subſtantificabitur in bono et nō solū in bono: sed etiam quoddāmodo sibi opposito. Unde Augusti. Cum bona et mala nullus ambigat esse ɔtraria: non solum simul esse possunt sed mala omnino sine bonis et nisi in bonis esse non possunt. Hic expresse habetur φ mala sunt in bonis sibi oppositis. In bono aūt φ directe et formaliter opponitur substantificari non habz: sicut dicit Augu. vt opponitur virtus et vitiū: gratia et culpa. ¶ Utrū malum sit in bono tanφ aliquis habitus: an sit pura priuatio. ¶ Responsio dōz φ malū siue peccatum dupliciter potest accipi. Uno mō abstractiue. Alio modo concretiue. Secundum aūt φ malum dr̄ concretiue sic concernit illud qd̄ deformat vel aliquā actionem vel aliquā substantiam. et sic dr̄ malum res mala vtpote actio mala vel anima mala. et hoc modo malū aliquid est et habet esse nāe: et sic peccator dicatur nihil esse: hoc dr̄ quātum ad bene esse: quod quidē est esse ordinatum. De quo dicit Boetius. Qz esse est quod ordinē retinet seruatqz naturā. Contingit iterū loqui d̄ malo siue peccato abstractiue: et hoc modo malū siue peccatum in recto siue predicatione formali nō est aliquid sed nihil: quia non est ens nec bonū: sed priuatio boni. Quamuis aūt maliciā vel peccatum nihil sit in recto: in obliquo tm̄ alicuius est et alicuius vt oppositi: et alicuius vt subiecti. Alicuius vt oppositi vtpote boni. Malum. n. est priuatio boni: et quia sic est priuatio boni: vt tm̄ non sit omnino vera boni adnihilatio sic priuat bonū gratie φ relinqt bonum nature: sic priuat actū vt relinquat aptitudinem sic priuat bonū ꝙtum ad effectū vt tamen in subiecto relinquat debitū: et ideo malū abstracti ue sumptum formaliter loquēdo priuatio est: et id nihil est. Est entis alicui⁹ vt subiecti: qz ē in aliō ente. Nō. n. est oīmoda priuatio siue adnihilatio.

Circa trigesimāquintam distinctionē querit̄ pmo. ¶ Utrū peccatū aliquod bonū habeat corrumpere. ¶ Rñsio dōm φ absqz dubio sicut Augu. in pluribus locis dicit. Peccatū corrūpit et aliquo bono priuat. Cum. n. per peccatū fiat anime deformatio et obscuratio nec possit intelligi aliquid deformari vel obscurari sine ammissione alicuius luminis et pulchritudinis necesse est itelligi: per peccatū aliquod in nobis bonum corrūpi. ¶ Notandū est φ peccatum non est qualiscunqz priuatio nec cuiuscūqz boni: nec in quacūqz creatura reperta: sed peccatū siue culpa priuatio est iusticie. Iustitia aūt vt dicit Anselmus. est rectitudo voluntatis. Uoluntas aūt est in sola rationali creatura: ac per hoc et iustitia: et sicut iustitia est voluntatis rectitudo: sic culpa que iniustitia est. est volūtatis obliquatio. Sicut igitur per obliquationem sic declinatio a rectitudine: et quedam rectitudinis exterminatio: sic in culpe cōmissione fit in anima quedā rectitudinis ademptio siue corruptio. Et ē attēdendum φ cum ad rectitudinem voluntatis tria cōcurrant. scz ipsa potētia rectitudinalis et ipse habit⁹ rectitudinis: et ipsa habilitas media. peccatum non corrumpit ipsam potentiā ɓm φ potētia nec simpliciter nec ɓm quid: ipsum vero habitum rectitudinis simpliciter tollit. Ipsam vō habilitatez mediā quoddāmodo corrumpit et quodā damnō relinquit. ergo potentiam nec diminuit nec aufert. iustitiam simpliciter tollit. habilitatem vero mediam diminuit. cum homo per peccatum minus et minus redditur ad rectitudinem iustitie habilis secundū φ linea que magis et magis curuatur: minus est habilis ad dispositionem rectitudinis. Patet responsio.

Secundo queritur. ¶ Utrū peccatum sit ipsa corruptio passio essentialiter loquendo. ¶ Responsio. Notandū sicut pretactum est. Peccatum est corruptio consistens circa volūtatē et eius actum cum sit obliquatio a rectitudine iustitie. Uolūtas autem in actu suo est instrm̄ seipsum mouens. Unde quando voluntas ad aliquid mouetur libere: si moueatur nihil efficiatur inordinate: illa inordinatio respicit et voluntatem mouentē et voluntatem motam. Quia voluntas dum inordinate afficitur inordinate mouet: et inordinate mouet. quoniam igitur culpa prout cōsideratur in actu nihil aliud est ꝙ motus voluntatis inordinatus: et ad illum motum concurrit actio et passio: non tm̄ est corruptio actio: immo etiam corruptio passio. Nam et ordinatio qua anima se deordinat: qz prouenit ex peccato nihil aliud est ꝙ absentia vel carentia vbi debet esse. Sed priuatio iustitie passiua nihil aliō est ꝙ carentia debite iustitie. Et inordinatio q̄ anima deordinatur: vtraqz ex culpa differens comparatione: vna tamen per essentiam. Et quia quales sunt actus tales sunt habitus maxime cum habitus generantur ex actibus sicut est in genere malorum habituum. Hinc est φ deformitas vel priuatio in voluntate relicta et habet in se aliquid correspondēs actioni: et aliquid correspondēs passioni. Et sic eadem culpa est corruptio siue priuatio boni non solum actiue est etiam passiue dicta ɓm veritatem loquendo: ɓm appropriationem vero corruptio illa inꝙtum est actiue intellecta tz mere rationem culpe: inꝙtum vero passiue dicta tenet rationem pene. Quia inꝙtum est actiue dicta tz ratio/nem

nem volūtarij. Inq̄tum vero passiue rōnem inuo luntarij: nec ista sunt incompossibilia circa eādē actionem ⁊ motum. Nam expresse videmus φ in eadem actione corporali vna ⁊ eadem actio ⁊ delectat ⁊ ledit ⁊ per cōsequens contristat sicut cū sca biosus scalpendo cutem suam dilaniat ⁊ dilanien do delectat ⁊ etiam ledit ⁊ vnum placet ⁊ reliquū displicet. Similiter ⁊ eadem actione spirituale est auersio ab incommutabili bono ⁊ conuersio ad cō mutabile bonum conuersio placet ⁊ auersio displicet. Sic in proposito dicendum est φ eadem culpa potest dici actiue ⁊ passiue: prout tamen actiue dicit̄ ppriē: tenet rōnem culpe: inquātum vero passiue tenet rationem pene. Pȝ responsio.

Tertio queritur. Utrum peccatum ex hoc φ corrumpit bonū contrarietur bono increato. ¶ Nota hāc distinctionē φ malum contrariari alicui bono potest intelligi dupliciter. Primo mō prout malum contrariatur bono in se formaliter. Secundo mo do prout malū contrariatur bono in suo effectu. Ex his sequūtur aliquę propositiones. ¶ Prima propositio est. Malum non potest contrariari sum mo bono: cum illud sit bonum per essentiā cui nihil omnino est contrarium. ¶ Secunda proposi tio. Nihil potest repugnare deo in suo opere: quo niam virtus dei omnipotentissima est: ideo nullū potest inuenire obstaculū. Tantus est ⁊ talis ordo vniuersitatis quē ei conditor dedit vt a nullo pos sit malo perturbari: vt vult Augusti. ¶ Tertia p positio. Aliquid pōt repugnare deo in effectu suo: q: per malum bene cōtingit aliquem dei effectum reddi minus habilem ad susceptionem diuine in fluentie ad obtentum perfectionis ⁊ beatitudinis ad quem ordinatur ex sua primaria cōditione. Pȝ responsio. Cum enim dicitur φ aliquis homo ad uersatur deo hoc non intelligitur φ aduersetur ⁊ inimicetur voluntati beneplaciti cui nullus potest resistere: imo semper impletur vel ab homine vel de homine. q: cum deus precipiat vnum ⁊ homo malus facit contrariū deo aduersatur. Deus odit non affectu ⁊ repugnātia volūtatis sed effectu pu nitionis: sic enim hominem affligit sicut quis af fligeret suum aduersarium ⁊ reddit subiectum.

Quarto queritur. Utrum per quo libet malum ha beant ista tria scilicet modus species ⁊ ordo corrū pi simul ⁊ inseparabiliter. ¶ Responsio dicendū est φ creatura rōnalis cū est natura quedam ⁊ est, vl terius preter alias creaturas operans per volunta tē: ⁊ vtroq̄ modo habet cōparari ad deū ⁊ vtroq̄ habet reperiri i ea modus species ⁊ ordo. vtroq̄ eti am modo habet circa eam reperiri φ est istorum trium corruptiuum sed malum culpe proprie ha bet consistere circa ipsam secundum φ est volunta rie operans ⁊ ideo priuare habent modum speciē ⁊ ordinem secundum φ consistunt circa ipsam vo luntatem vt est voluntarie operans. Uoluntas aūt cum habet modū speciem ⁊ ordinē sicut dȝ bona est. Tunc autem voluntas nostra bona est quando in mouendo siue operando cōtinuatur diuine vir tuti: vt principio mouenti ⁊ conformatur ei vt re gule dirigenti ⁊ vnitur ei vt fini quietanti: ⁊ in pri mo attenditur modus. in secundo species: ⁊ in ter tio ordo ꝺm comparationē in triplici genere, cau se. Quandocūq̄ vero aliquis peccat necessario di scontinuatur a deo tanq̄ a principio mouente: q: deus nunq̄ mouet ad peccatum. Disco: dat a deo tanq̄ a regula dirigente ⁊ elongat se ⁊ deordinat aliquid a fine quietante: ponens creaturam finē: ⁊ in omni peccato necesse est ista tria concurrere. ⁊ sic patet φ omne peccatum circa voluntatem cor rumpit: hec tria scilȝ modum speciem ⁊ ordinem simul ⁊ inseparabiliter.

Quinto queritur. ¶ Utrum hec tria per quodli bet peccatum corrumpantur equaliter. ¶ Respō sio dicendum φ cum illa tria videlicet modus spe cies ⁊ ordo prout priuantur per modū culpe sunt conditiones eiusdem bone voluntatis: non solum ab inuicem inseparabiles: verūetiā equales equa liter priuantur per quodcunq̄ malum culpe. Quo libet enim malum culpe intātum deordinat inq̄ tum facit deo dissimilem: ⁊ intantum elongat a deo ita φ quemadmodum gratia equaliter reddit ani mam ordinatam ⁊ speciosam ⁊ potentem in bonū tantum vel magis culpa deordinat ipsam ⁊ deijcit in malum. Et quemadmodum in gloria similiter ē adequatio dotū: sic etiam in culpa equaliter fit pri uatio horū triū. Et ideo dicitur visio in gloria est tota merces propter connexionem ⁊ equalitatē in dotibus gloriosis: sic etiam vt dicit Augu. in libro octuaginta trium questionum φ totum nomē ma li de speciei priuatione repertum est: non quia ma lum per solam speciem priuetur vel principaliter sed quia in priuatione speciei intelligitur priuatio aliorum. Patet resolutio.

Queritur sexto Utrum per malum contingat hec tria corrumpi totaliter. ¶ Respondeo. Dicendum φ absq̄ dubio per malum culpe non contingit om nino remoueri ⁊ priuari habilitatem voluntatis ad bonum nec modum speciem ⁊ ordinem qui ꝺm illam attenduntur: ⁊ hoc manifeste apparet quia nunq̄ voluntas potest esse sine naturali habilitate ⁊ aptitudine ad bonū: sicut ergo non pōt, volūtas peccādo desinere esse sic nō potest totam habilitatē illam perdere ⁊ modū speciē ⁊ ordinē que ꝺm illā attendunt ⁊ totaliter amittere. Et hoc quidem ex presse Aug. dicit. Et in hoc omnes doctores com muniter cōsentiunt. Dum enim homo peccat deus offendit ⁊ ex hoc efficitur indignus ⁊ ineptus ad suscipiendum grām dei. redditur pronus ad ma lum ⁊ ineptus ad opera virtutū: sed planū est istud

q nunq est aliquis adeo indignus gratia dei qn adhuc possit esse indignior: q nunq offendit: qn q̃diu est in statu vie fit susceptibilis gr̃e: et ita nun q̃ ex illa parte efficitur inhabilis in summo ad su sceptionem gratie.

Circa trigesimãsextã distinctionem queritur primo. Utrum peccatũ sit pena peccati. Rñdeo: dicendum est q absq dubio sicut aucto ritates sanctorũ expresse dicũt tenendũ est q pctm̃ est pena pcti non tm̃ causaliter sed etiã essentialiter Nã pena duo dicit scilicet malum siue damnum et dicit ordinem ad precedens meritũ et hec duo cõ tingit reperiri circa sequẽs pctũm. Damnificatio enĩ et nocumẽtũ est in ipso bm̃ q peccatum: eo enim est peccatũ quo nocet et magnũ malũ incurrit quia cũ incidit in pctũm etiã si nihil aliud deberet habere posterius. Ordinationẽ vero habet in eo q seqña. Hoc ipso enĩ q homo est in peccato dignus est di mitti cadere in aliud. Apoc. vltimo. Justum est vt qui in sordibus est sordescat adhuc.

Queritur secundo. Utrum pas siones ani me sint pene tm̃. an pene simĩl et peccata. Respõ deo. Dicendũ q sicut expresse dicit magr̃ et probat per augustinum multe sunt passiones aĩe que non sunt solũ penales: verũetiã culpabiles: sicut ira et i nuidia licet hmõi passiones peccata sint: tñ nõ sunt pctã inq̃tum passiones: vt dicit Aug. Ois passio inq̃tum ipsam aliquis patif nõ est pctũm: s3 hmõi passiones pctã rõne inordinationis voluntatis cõ iuncte vel añcedẽter vel 9ñr. Passio illata ab extri seco: nõ est meritũ vel demeritũ nisi inq̃tum a volũ tate respuit vel acceptat. Uñ occidi pro xpo nõ est meritoriũ nisi inq̃tu3 volitũ sed sufferentia passio nis. Passio illata ab intrinseco vna orif ex corruptio ne nature qm̃ natura est voluntas libere corrupta vitiosa corruptione per cõcupiscentiã et tales sunt passiones ire et inu:die. Alia orif ex corruptione pe nali per mortalitatẽ inflictã vt fames et sitis etc. Uo luntas. n. aliq̃ cõuert: f ad bonũ simpliciter. et tũc detestatur et odit qd̃ aduersaf illi bono. vtpote pec catũ. et hoc modo passiones inde 9surgẽtes sunt iu ste et meritorie. Si volũtas 9uertaf ad bonum pro priũ et ad bonum vt nunc. tunc passiones que i de consurgunt culpabiles sunt et male: vtpote qñ homo vult irasci etc.

Queritur tertio. Utrũ 9tingat i ali quo ponere culpã sine pena subsequẽte. Rñdeo. Dicendũ q ipos sibile est culpam in aliquo esse quin ad ipam sequa tur pena inseparabiliter. Et rõ huiꝰpõt sumi. Pri mo ex pfectione diuine equitatis. 2° ex pulchri tudine vniuersitatis talis ẽ ista pulchritudo q nul lo mõ fedari põt nec pctũm a pena separatũ põt es se. Tertio ex corruptione culpe fedãtis. qn mo/

dus species et ordo circa actionẽ volũtatis priuã. Aug. Nemo h3 iniustum lucrũ sine iusto damno: vbi lucrũ ibi dãnũ. Quarto ex 9ditione nature peccãtis perdit magnũ bonũ. s. deũ perdit bonũ ꝓpriũ m solacium. et incurrit remorsum. Tante. n. equitatis est deus qui est iudex omnium vt nõ pa tiaf dedecus peccati ad modicum esse sine decore iustitie: omnĩ enim modo debet iustitia iniustitia3 superare. Ex pulchritudine vniuersitatis. Ex corru ptione et inordinatione culpe sedantis. Et ex condi tione nature peccantis.

Queritur quarto. Utrũ pena esse possit in aliquo sine culpa precedente. Respondeo. Dicendũ est q si intelligatur de causa meritoria de cõdignõe non habet veritatem: si autem intelligatur de cau sa sine qua nõ sic aliquo modo h3 veritatem. Nul la enim eẽt pena in homine nisi precessisset culpa. Et sic p3 q oĩs pena aliquo modo respicit culpam: sed quedam vt presentem in se: vtpote pena infer nalis: quedam preteritam in se: sed presente3 i rea tu et sequela: sicut pena purgatoria. Quedam vero solum vt preteritum et hoc in eo qui punitur: et sic est omnis pena iustorum christo excepto. Queda3 vero respicit culpam non in se sed in alio sicut pa tet in christo: quia fuit voluntarie. Et per hoc patet responsio qua queritur. Utrum pena possit separa ri a culpa. Concedendum est q sic pp ordinationẽ quã h3 ad bonũ posterius qd̃ ex ea elicitur.

Queritur quinto. Utru3 aliqua pe na sit a deo. Re spondeo. Dicendum q pena plus dicit q̃ malum. Malum enim importat absentiam siue defectum boni vbi debet esse. Pena vero importat ordinem ad ipsum meritum pene: et simul cum hoc disposi tionem aliquam signat circa ipsu3 punibile. Quo niam igitur tam ordo q̃ dispositio rei dicitur esse a deo sicut a principio. Hinc est q rationabiliter cõ ceditur q pena sit a deo illa potissime que impor tat ordinem fundatum super talem dispositione3. Et quoniam dicit aliquo modo ordinem preceden te3 et culpa precedẽs nõ est ex 9ñone nãe sed potꝰ ex voluntatis inordinatiõe. Hinc est q et si pena di caf a deo: nõ tñ dĩ a deo faciẽte. sed a deo vindican te. Cõcedẽdũ est ergo aliquas penas a deo eẽ sicut ostẽdunt rõnes ad hoc inducte pro eo q aliquẽ pene sunt dispositiones ipsius punibilis. et dispositio nes non quales cunq: sed ordinate secundum ri gorem diuine iustitie.

Queritur sexto. Utrum omnis pe na sit a deo. Re spondeo. Notandu3 q pena de generali acceptio ne dicit nocumentum ordinatum. Nocumentu3 autem comparationem habet ad ipsum nocium et ad illud quod patitur nocumentum: et ad illud bm̃ cuius priuationem nocumentũ illud attendi tur. Et bm̃ istam triplicem comparationem nomĩ

pene

pene habet triplicem acceptionem. Unde dicitur pena aliquando actio rei ledentis. sm ꝙ adustio ignis infernalis dicitur esse pena reproborum. Dicitur etiam pena passio rei lese sive punite sm ꝙ dicitur afflictio reproborum est eorum pena eterna. Dicitur etiam defectus alicuius boni in quem incurritur ex illa passione sicut defectus quietis. salutis ⁊ pacis est pena reproborum. Quocunq autem istorum modorum dicatur pena sive actio sive passio sive defectus semper nomē pena ut sic impositum est ab ordine ⁊ quod dicit nominat ut ordinatum. Et quoniam omne ordinatum ut tale procedit a deo a quo est omnis ordo. quocūq modo dicatur pena: ⁊ quicquid dicitur pena inquantum pena a deo est: ⁊ quoniam omne ordinatum a deo est: a deo enim habet ꝙ sit ordinatuz. ⁊ ideo placet omnis ordo: ⁊ idem est fieri deo auctore ⁊ deo volente. Sed sm magistruz distinctiōe. xxxij. non conceditur ꝙ fomes ⁊ concupiscentia habeat deum auctorem: sed diabolum ⁊ hominem. Unde nec conceditur a deo esse excecatio obduratio imaginis deformatio: nec gratie subtractio sive expoliatio nec error nec ignorantia nec cōcupiscētia nec his similia. omnia enim hec vel dicunt defectum vel deordinationem aliquam.

Circa trigesimamseptimam distinctionez queritur primo Utrum omnis actio sm ꝙ actio sit a deo. ¶ Respondeo dicendum ꝙ illa opinio verior sit que dicit ꝙ omnis actio sive substracta peccato sive non. sm id quod est actio est a deo nec immerito: quia illud oportet ponere si perfectur eminentia divine potentie ⁊ indigentia potentie creature. Et ideo hec positio que dicit omnem actionem esse a deo sm ꝙ actio est absq omni ambiguitate tenenda est. Unde anshelmus in libro de predestinationis concordia ⁊ prescientie. Omnis qualitas ⁊ omnis actio: ⁊ quicquid habet aliquam essentiam a deo est. a quo est omnis iusticia ⁊ nulla iniusticia. Facit igitur deus omnia iusta: sive iniusta volūtate. id est bona opera ⁊ mala. In bonis quidē facit ꝙ sunt ⁊ ꝙ bona sunt. In malis vero ꝙ sunt: sed non ꝙ mala sunt. Et iteruz ibidem. Omnes actiones ⁊ omnes motus facit deus: quia ipse facit res: a quibus ⁊ ex quibus: ⁊ per quas ⁊ in quibus fiunt: ⁊ nulla res habet ullā potentiam volendi aut faciendi nisi illo dāte. ipsz quoq velle quod aliquando iustum est aliquādo iniustum: a deo est. Non vero bonum esse non est quid: nec a deo est ⁊ sic patet Resolutio.

Queritur secundo. Utrum omnis rei cōservatio sit a deo. ¶ Respondeo. Dicendum ꝙ non solum omnem actionem: verumetiam omnez cōservationē necesse est esse a deo. Unde gregorius. Cuncta in nihilum cederent nisi manus conditoris ea contineret. Ergo oīa q̄ conservant a deo conservant. Et ratio huius est necessitas ⁊ indigentia ex parte creature. Omnis enim creatura ex nihilo est ⁊ aliunde habet esse. Quia ex nihilo est: ideo quodammodo vana est ⁊ vanitati subiecta est. Quia vero aliunde habet esse. Ideo esse est sibi quodam modo accidentale. contrario modo est in deo. Unde hylarius. septimo de trinitate. Esse non est accidens deo: sed subsistens veritas ⁊ manens causa ⁊ naturalis generis proprietas. patet ergo ꝙ omnis rei conservatio est a deo tanq̄ ab immediato principio: non tamen est ab ipso sicut a tota causa Sicut in creatura est aliqua virtus operativa creata: sic etiam aliqua virtus conservativa.

Queritur tertio. omnis cōpositio sit a deo. ¶ Respondeo. Dicendum. cum compositionis nomen tripliciter accipiatur in qualibet suarum acceptionum aliquid dicit. Dicitur enim compositio componentis actio. Dicitur etiam compositio ponibilis passio. Dicitur tertio modo compositio rei cōposite dispositio. Et quoniam tam actio q̄ passio q̄ etiam dispositio rei composite sm ꝙ composita est aliquid dicit: ⁊ omne quod dicit aliquam positionem a deo est. Concedendum est simpliciter ꝙ omnis compositio sit a deo sm ꝙ compositio. sicut ⁊ omnis actio ⁊ conservatio. Attendenduz tamen est ꝙ quemadmodum quedam actiōes sunt que mox nominate coniuncte sunt male. sicut mēdacium ⁊ adulterium. Sic quedam quarundam rerum compositiones sunt quas inseparabiliter concomitantur aliqua deformitas ⁊ inordinatio. Unde quemadmodum actio que coniuncta est defectui malitie inseparabiliter dicitur a deo esse. Ita ꝙ defectus malitie non est a deo sed a defectu creature utpote libere voluntatis. sic compositio cui coniuncta est deformitas ⁊ inordinatio sic est a deo ꝙ illa deformitas que vere defectus est a defectu alicuius cause componentis create: vel a defectu ipsorum componibilium. Patet ergo ꝙ omnis compositio est a deo.

Queritur quarto. Utrum actio iniusta sm ꝙ huiusmodi sit a deo. ¶ Respondeo. Dicendum cuz iniusticia sive malitia circa actionez dicat defectū ⁊ privationem: ⁊ defectum deordinatum de se: ⁊ defectum carente debito fine: facere actionez iniustam. hoc repugnat potentie sapientie ⁊ bonitati. Est enim privatio utilitatis ⁊ ordinis ⁊ entitatis. ⁊ quia nihil est attribuendo deo nisi quod decet potentiam suam. sapientiam ⁊ bonitatem. Ideo actionem malam deo tribuere non solum falsitatis est sed etiam blasphemie ⁊ impietatis. patet ergo ꝙ actio mala ⁊ iniusta secundum ꝙ huiusmodi non est a deo.

Queritur quinto. ¶ Utruz operatio fortuita sm

q̃ est fortuita fit a deo. ℭ Respondeo. Dicendũ q̃ & si casuale & fortuitũ fm id qđ est fit a deo inq̃tũ tñ casuale vel fortuitũ a deo non est. Et rõ huius ẽ q: casuale & fortuitũ aliquid ponũt vtpote effectũ qui est ex concursu causarũ ad aliud inceptarũ. Aliquid etiam priuat: dicit. n. casus & fortuna defectũ intentionis & precognitionis: & qm̃ operatio causarũ & concursus ad producendũ tales effectus aliquid est: ideo a deo est: q: vero priuatio intentõis defectus est: ideo a deo non est. Et qm̃ casuale & fortuitũ vt sic nominant imposita sunt a tali defectu. Hinc est q̃ non sunt concedenda a deo esse. Et hoc vult dicere August. in libro. lxxxiij. qõnum. Cum dicit. Quod casu fit temerarie fit: & ideo sicut non concedimus q̃ temerariuz fm q̃ huiusmodi fit a deo sic non est concedendũ q̃ casuale vel fortuitũ fm q̃ huiusmodi fit a deo.

Queritur sexto.

ℭ Utrum enũciatio falsa fm q̃ huiusmodi fit a deo. ℭ Rñdeo. Dicenduz q̃ falsitas nihil aliud est q̃ defectus veritatis in re que nata est verificari. sicut malitia dicit priuationem bonitatis & rectitudinis circa actionem que nata est certificari. & ideo actio mala inq̃tum actio est a deo. inq̃tum vero mala & iniusta a deo non est: sic enũciatio falsa: inq̃tum enunciatio a deo est: inq̃tum vero falsa non est a deo. Quãuis non possit concedi q̃ deus faciat falsitatem orationis siue orõnem falsam fm q̃ falsa est potest concedi q̃ deus faciat aliquid quo facto aliqua oratio est falsa necessario. Sicut cũ iustificat impium facit aliquid quo facto hec enunciatio est falsa. Iste est impius. p3 ergo q̃ enunciatio falsa fm q̃ falsa non fit a deo.

Circa trigesimãoctauam

distinctionẽ querit pmo. ℭ Utrũ voluntas sit bona & cõmendabilis rõne boni finis. ℭ Respondeo dõm q̃ cum dicitur voluntas esse bona ex bonitate finis. Hoc est q̃ voluntas est bona ex ordinatione ad bonum finem. Ad hoc q̃ sit recta ordinatio ad bonũ finem. Requiritur q̃ bonus finis sit duobus modis. v3 fm id quod est: & sub ratione finiendi. Aliquid. n. est bonum in se: quod tamen non recte ordinatur ad alterũ ratione finis sicut minus bonuz q̃uis sit bonuz: non tñ est bonus finis maioris boni: pro eo q̃ finis melior dbet esse hijs que sunt ad finem. Similiter ex parte ordinationis duo requiruntur. videlicet ydoneitas ex parte ordinabilis: & actualis conuersio ex parte voluntatis ordinantis: & cum ista concurrunt. tunc absq̃ dubio volũtas bona ex fine bono iudicetur. Cum autem horũ aliquid deficit bonitas finis non sufficit ad bonitatem voluntatis: vtpote si sit finis bonus in se: nõ tñ sufficit ad finiendum vel complẽdum illud qđ fit propter ipsum. Sicut manducatio q̃uis sit bonum in se: non tamen habet completam rationez finiendi respectu predicationis. Similiter mendacium non est ordinabile ad bonum cum sit fm se malũ. & ideo quãtumcũq̃ quis mentiat pter aliquod bonum mendacium non est bonũ: q: deficit ibi rectitudo ordinationis propter defectum ydoneitatis ex parte actus quem voluntas refert ad illum finem. Et sic p3 Resolutio.

Queritur secundo.

Quis sit ille finis ex cuius bonitate voluntas est bona & ad quem debẽt referri nr̃e voluntates ad hoc q̃ sint recte. ℭ Rñdeo. Dõm q̃ mgr̃ recte dicit in eo q̃ finez oĩs bone voluntatis charitatem assignat. secutus est. n. in hoc apli doctrinã qui expresse dicit q̃ charitas est consumatio p̃cepti & plenitudo legis. August. dicit q̃ oĩa precepta diuina referunt ad charitatem. Idez de doctrina xp̃iana. Ostendit q̃ ad charitatis mãdatũ cõmendatũ ordinat tota scriptura. & ita charitas non tm̃modo est finis bone voluntatis sed et totius sacre scripture & cognitionis fm pietatem. Lz. n. xp̃e vl' beatitudo siue deus posset dici finis bone voluntatis. maluit tñ magister dicere q̃ charitas sit finis pro eo q̃ cõpleta ratio fruendi cõpetit ipsi charitati & est finis amabilis.

Queritur tertio.

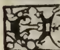
ℭ Utrũ bone voluntatis sit vnus solus finis an possint esse plures. ℭ Rñdeo. Dicẽdum q̃ bone voluntatis vnus solus finis est principalis. Notandũ q̃ plures fines statuere hoc põt esse tripl'r. Uno modo ita q̃ finis sit sub fine & propter finẽ. Alio mõ ita q̃ sit finis principalis: alter nõ principalis. ita tñ q̃ finis nõ principalis nõ referatur ad principalez actualiter. Tertio mõ ita q̃ vterq̃ sit finis principalis. Exemplum aũt huius põt assignari in eo q̃ frequenter accidit. v3. Cum quis vadit ad ecclesiam ad percipiendas distributiones. Hoc. n. potest facere tripl'r. Aut ita q̃ principaliter intendit honorẽ dei & gloriã cum vadit decantare laudes: & simul cũ hoc intendit obtinere pecuniam vt pauperibus distribuat. vel ĩ alios vsus licitos ad honorẽ dei conuertat. Alio modo põt aliquis ire ad ecclesiã intendens deo placere: & simul cũ hoc pecuniã acquirere. ita tñ q̃ eius acquisitionem ad deũ non refert. nec tñ ipsam pecuniaz statuit finem principalẽ pro eo q̃ ipsam nõ diligit pp se. Tertio mõ vadit quis ad ecclesiã duplicata intentione: ita q̃ vult deo placere: & vult obtinere pecuniaz quam sicut auarus appetit acquirere vt possit thesaurũ suum ampliare & in eo delectari pp se. ℭ Primo mõ est bonum & meritorium & pertinet ad bonã voluntatez. ℭ Scdo modo non est bone voluntatis formal'r loquẽdo: q: est ibi pctm̃ veniale non mortale. Hoc dicit Augu. Minus te amat qui tecũ aliquid amat quod non propter te amat. ℭ Tertio modo statuere diuersos fines nõ est bone voluntatis imo ɔ̃ bonam voluntatem talis enĩ vult duobus dominis seruire. & hoc est impossibile

bilē. Matt.vj. Cū enim vnum solum sit summū ⁊ verum bonū qđ q̄etat humanū desideriū necesse ē ꝙ volūtas bōa ad hoc ꝙ r̄cta sit statuat sibi finē vnicū

Querit 4°. Utrū male volūtates hēant vnicū finē. ℂ R̄ndeo. Dicendū ꝙ ecōtrario est in bonis volūtatibus ⁊ in malis. Nā volūtatū bonaꝝ vnicus est finis siue bone voluntates sint diuerse diuersitate numerali siue diuersitate formali. Diuersitatē numeralē voco qn̄ plēs homines in eodem genere affectionis afficiunt circa aliqd. Diuersitatē aūt formalē voco qn̄ idez homo diuersis habitibus virtutū afficit circa diuersa. Si ue enim sic siue sic cōtingat plures fines primos ⁊ proprios assignare: tn̄ finē vltimū ⁊ principalē necesse est esse vnicū vz ipsuz deū. Ecōtra de malis volūtatibus pp imperfectionē amoris ⁊ appetibilis. Propter imperfectionē nāq3 amoris libidinosi volūtates solo numero differētes diuersos hn̄t fines. ppterea q2 amoz libidinosus semp querit qđ suuz est. tn̄ vnusquisq3 querit finē suū propriū: vt p3 in adultero ⁊ meretrice: q2 iste q̄rit delectationē ⁊ illa querit nummū. Etiā ppter imperfectionē appetibilis necesse est diuersas volūtates formaliter differentes hr̄e diuersos fines q2 luxuria appetit iocunditatē ⁊ leticiā ⁊ auaricia sufficientiā ⁊ superbia excellentiam. Et hec oīa nō ꝯtingit reperiri circa eandem rem creatam sed circa diuersas. Hinc est ꝙ volūtates male differentes formaliter: non vnū: sed diuersos fines sibi constituunt.

Queritur quinto. Utrū intētio sit in his solis que participāt rationez. ℂ R̄ndeo. Dicendū ꝙ triplex est appetitus videlicet naturalis. sensualis. siue aīalis. ⁊ rōnalis. ⁊ quilibet istorū appetituū h3 suum regimen. nō absurde regimē cuiuslibet istoꝝ trium appellat intētio. maxime tn̄ proprie vocat intētio regimē appetit⁹ rōnalis. Et rō huius est q2 ad regimē ⁊ directiuū appetitus naturalis magis spectat dirigi q̄3 dirigere. ad directiuū vero appetitus rōnalis spectat ppꝛie dirigere. directiuū vero appetitus brutalis q̄dāmodo mediū tenet. Et hinc ē ꝙ nālia mouentur q̄dā necessitate. rōnalia vero mera liberalitate bruta mouent vero quadā impetuositate: que est infra libertatē ⁊ supra necessitatē. nō. n. pn̄t se oīno reprimere ⁊ tn̄ pn̄t ad oppositas partes tendere. Sicut igitur regula directiua operationis reperit in rōnalibus ppꝛie. in sensualibus minus ppꝛie: in naturalibus improprie: sic ⁊ intētio. sic p3. Resolutio de intentione s̄m ꝙ reperitur in rationalibus.

Queritur sexto. Utrū se teneat ex parte intellectus vel ex parte affect⁹. Respondeo. Dicendū ꝙ sicut ad rectū motū cōgressiuum ꝯcurrit simul operatio pedis incedētis. Sic in actu intēdēdi claudit simul actus rōnis ⁊ voluntatis vnius vt aspiciētis: alterius vt tēdentis. Et q2 isti actus cōiuncti sunt. ideo per vnū vocabulū cōpositū iportant. Ex his p3 rn̄sio. Concedendum est enim ꝙ intētio noīat aliqd ex parte volūtatis sicut rationes ad primā partē ꝯcludūt. Uerūetiā est ꝙ intētio noīat aliqd ex pte rationis. Rōne cuius dr̄ ⁊ oculus ⁊ lumē sicut rōnes alie: ⁊ istū ad hec duo intētio h3 dirigi fide ⁊ charitate: fide clarificāte oculum intell9 ⁊ charitate rectificāte pedē affect⁹.

Circa trigesimamnonā distinctionē p̄ querit. Utrū ꝯsciētia teneat se ex parte intellus vel ex parte affect⁹. ℂ R̄ndeo. Dicēdū est ꝙ sicut nomē intellectus aliqn̄ accipit pro po^a intelligēdi aliqn̄ pro habitu. aliqn̄ pro ipso principio intell9. Sic nomē ꝯscientie tripliciter ꝯsueuit accipi a doctorib⁹ sacre scripture. Aliqn̄ ꝯscientia accipit pro ipso ꝯscito: ⁊ sic dicit Jo. da. Q. ꝯscientia est lex intellectus nostri. Lex. n. est illud qđ per ꝯscientiam nouimus. Aliqn̄ vero ꝯscīa accipit pro eo pro quo cōscij sumus. s. pro habitu. Sic ꝯscientia accipit p habitu sciētie cognoscētis. Aliqn̄ accipit ꝯsciētia pro ipsa po^a ꝯscientie vt ita dicā s̄m ꝙ dr̄ ꝙ lex naturalis scripta est in ꝯscientijs nostris. Si igit q̄ratur ꝯscīa cuius po^e sit hitus. Dicendum ꝙ est habitus po^e cognitiue. alr̄ tn̄ q̄3 sit ipsa speculatiua q2 scīa scīa speculatiua ē pfectio intell9 nostri inq̄3 tū est speculatiuus. ꝯscīa vero est hitus perficiēs intellectū nr̄m inq̄3tū est practicus siue inquātum dirigit in opere. ⁊ sic intell9 h3 quodāmodo rōnem motiui. nō q2 efficiat motū: sed q2 dictat ⁊ iclinat ad motū. ⁊ ppterea talis habitus nō simplr̄ noīat scīa sed ꝯscīa. vt in hoc significet ꝙ hitus iste non pficit illā po^am speculatiuā in se: sed prout est quodāmodo iūcta affectioni ⁊ operationi. pp qđ nos nō dicimus ꝙ dictamē ꝯscie sit ad hoc pn̄m. oē totū est maius sua parte ⁊ ad similia. sed bn̄ dicimus ꝙ ꝯscīa dictat deū eē honorāduz: ⁊ ꝯsimilia pn̄a q̄ sunt sicut regule agendorum. Concedendū est igitur sicut rationes ostendūt ꝙ ꝯscientia se tenet ex parte potentie cognitiue. licet non se teneat s̄z ꝙ ē speculatiua sed s̄m ꝙ est practica. Intell9. n. speculatiuus ⁊ practicus eandē po^am dicūt sola extēsiōe differentem sicut dicit philosophus. nec est in aliquo modo intelligenduz ꝙ intellectus practicus sit appetitus vel volūtas. Hoc. n. negat philosophus.

Queritur secundo. Utrum cōsciētia sit hitus innatus aut acquisitus. ℂ R̄ndeo. Dicēdū est ꝙ habitus cognitiui quodāmō sunt nobis innati: quodāmodo acq̄siti: nō tn̄ loquēdo de cognitione in particulari ⁊ de cognitione conclusionum: sed ēt de cognitione principiorum. Quoniam igitur cōscientia nominat habitum directiuum nostri iudicij respectu operabiliuz habiti quod quodāmodo habitum nominat innatum ⁊ quodāmodo nominat acquisitum. Innatū respectu eoꝝ que sunt de primo dictamine nature. Acquisitum respectu eorum que sunt institutionis superaddite. Innatum

dicitur respectu luminis directiui. Acquisitum respectu ipsius speciei cognoscibilis. Naturale enim lumen habeo q parentes sunt honorandi & proximi non sunt ledendi. Concedo q conscientia dicit habitum quodammodo innatum videlicet ratione illius luminis super nos signati. quod quidam ostēdit nobis bona & quoddā seminarium aliorum habituū acquirendorum & concedo q dicit quodammodo habitū acquisitū respectu specialiū operabilium. Et his patet responsio ad illam questionem qua queritur. ¶ Utrum omnis cognitio fit a sensu. Et dicendū q non. Necessario enim oportet ponere q anima nouit deum & seipsam & que sunt in ipsa sine adminiculo sensuum exteriorum. Unde si aliquando dicat philosophus q nihil est in intellectu qd prius non fuerit in sensu: & q ois cognitio ortū hz a sensu: intelligendū est de illis que quidem hñt esse in aia per similitudinē abstractā: & illa dicunt esse in aia ad modum scripture. Et ꝓpterea valde notabiliter dicit phs q in aia nihil scriptū & est tabula nuda non q3 nulla fit in ea notitia. sed q3 nulla est in ea pictura vel similitudo abstracta. Et hoc est qd dicit Aug. de ciuitate. Inseruit nobis deus nobile iudicatoriū vbi qd sit lucis, quid tenebrarum cognoscitur in libro lucis qui est veritas: quia veritas in corde hominum naturaliter est impressa. De conscientia quantum ad effectum ligationis.

Queritur tertio. Utrum teneamur ad oē illud quod ɔscia dictat necium eē ad salutē. ¶ Rñdeo. Dicendum q ɔscia aliqñ dictat aliquid qd est sm legem dei & sic simpliciter & vir ligat pro eo q ad illa hō ligatus est per legem diuinā: & ɔscia que illi concordat ligatum ostēdit. Aliqñ aliquid qd est preter legem dei ɔscia ligat qdiu manet. Unde vel tenet hō ɔsciam deponere vel tenet illud q dictat ɔscia adimplere: vtpote si dictat qd neciū est ad salutem festucam de terra leuare. Aliqñ aliquid qd est ɔ legem dei: & loquimur hic de dictamine per modū preceptionis vel ꝓhibitionis: nam per modum consilii siue persuasionis: non ligat ad faciendum vel non faciendū sed ligat ad se deponendū pro eo q cum talis ɔscia sit erronea errore repugnante diuine legi necio qdiu manet ponit eē statum salutis: & id necesse est ipsam deponere: q3 siue homo faciat qd dictat siue eius oppositū mortaliter peccat Roma. xiiij. Omne qd non est ex fide peccatū est. Ibi glosa. Omne qd ɔsciam pertinet. si aliter fiat dicit apostolus esse pcm. Et rō huius est: q3 nō tm attendit deus quid hō faciat sed quo mō faciat: & iste q facit qd deus iubet credens facere ɔ ipam dei voluntatē nō facit bono aio s3 malo & id peccat mortalr.

Queritur quarto. Utrum sinderesis sit in genere cognitionis vel affectionis. ¶ Rñdeo. Dicendum quemadmodum ab ipsa creatione anime intellectus habet lumen quod est sibi nāle iudicatorium dirigens ipsum intellectum in cognoscendis. Sic affectus habet naturale quoddam pondus dirigens ipsum in appetendis. Et sunt in duplici genere scilicet honesti & cōmodi. Sicut cognoscibilia sunt in duplici genere scz speculabilium & moralium. Et quēadmodum ɔscia non noiat illud iudicatorium nisi inquantum dirigit ad opera moralia. Sic synderesis non noiat illud pondus voluntatis nisi inquantum illam hz inclinare ad bonum honestum. Et quēadmodum nomen ɔscie pōt accipi pro potentia cum tali habitu vel pro habitu talis potētie: sic et synderesis. Usitatiori tñ modo loquendi synderesis potius noiat potentiam habitualem q nominet habitum. Et q3 illa potētia nunq̄ separatur ab illo habitu. Hinc est q habitus & potentia vno nomine cōprehendūtur & potentia illa vt sic habilitata nomen sui habitus sortitur. Et sic patet. Resolutio ad questionem qua queritur. Utrum synderesis dicat quid affectiuum vel cognitiuum. Dico enim q synderesis dicit illud qd stimulat ad bonum: & ideo ex parte affectionis se tenet.

Queritur quinto. Utrum synderesis possit per peccatum extingui. ¶ Respondeo. Dicendum q synderesis quantum ad actum impediri potest: s3 extingui non potest. Ideo autem non potest extingui: quia cum dicat quid naturale non potest a nobis oino auferri. Unde glosa super illud Luce. x. Abierunt semiuiuo relicto. Immortalitatem exuere: sed rationis sensum omnia abolere nō possunt quando homo possit sapere & deum cognoscere: nec vnq̄ vnum delet extra nature vestigia. Quāuis autem actus eius omnino non auferri vel extingui non posset: potest tamen ad tempus impediri siue propter tenebram obcecationis & lasciuiā delectationis: vel duritiam obstinationis. ¶ Primo dico propter tenebram obcecationis impeditur synderesis ne malo remurmuret pro eo q malū credit eē bonū sicut ē i hereticis q morientes ꝓ pietate erroris: credūt se mori ꝓ ꝑfectate fidei: & io remorsū nō sentiūt s3 magis gaudiū siccū & vanum. Scdo pp lasciuiā delectatōis sitr ipedit. aliqñ eni i pctis carnalibꝰ ita absorbet hō ab actu carnis: vt remorsus locū nō hēat: q3 carnales hoies tāto ipetu delectatōis ferūt vt rō tūc nō hēat locū. Tertio pp duriciā obstiatōis et ipedit ad bonū synderesis ne stimulet. Sicut i dānatis q adeo sūt in malo firmati vt nūq̄ possint ad bonū iclinari. Et io synderesis qtū ad istigatione ad bonū sempiternum hz ipedimētū & ppea qtū ad istū actū pōt dici extincta nō tñ extincta simplr: q3 hz aliū vsum videlz remurmuratōis. ¶ Scdm eni illū vsū quē synderesis hz pūgē & remurmurare ɔ malū maxime vigebit in dānatis & hz rōnē pene nō pūt rōe iusticie: q3 remurmuratio erit ad cōmēdādū diuā iusticiā: s3 nō erit ad eliciēdū fructuosā pniā. vñ remurmurabit synd'sis i dānatis ɔculpā i relatōe tñ ad penā & sic non

& sic nō pōt extingui q̄tū ad oēm actū & omne tps patet. Rūsio de synderesi q̄tū ad abusū. Et est qd.

Queritur sexto. Utrū synderesis pos sit depravari p pec catū. ¶ Rūsio. Dicunt sancti q synderesis q̄tum ē de se semp ad bonum habet stimulare & peccato re murmurare q̄diu sumus in statu vie. Ideo aliqui nolant eā voluntatē s̄m quā hz naturaliter move/ re: q̄n pctūm nō hz eē circa actū volūtatis vt est natura vel vt mouet naturaliter sed solū vt mouet deliberatiue. Hinc est q synderesis per pctūm non hz depravari: qz ipsa hz alias regere & dirigere: & dñium regendi pōt perdere. Hinc est q ptingit per culpā pcipitari. Presidētia. n. dñū a duob⁹ pendet videlicet a rectitudine presidentis & ab obteperan/ tia familiaritatis & q̄uis synderesis quantuz est de se sit recta semper: quia tamen ratio & voluntas fre quēter ei obui: r. Ratio per erroris excecationem: & voluntas per impietatis obstinationē. Hinc ē q synderesis pcipitari dī: p eo q effectus eius & psi dentia in vires alias deliberatiuas propter earum repugnantiā repellit & cassat. Et ponit exēplū i mi lite qui quātū est de se semp bū sedet super equū equo tamē ruente pcipitari dicit. Sic & in pposito intelligendum est. Hic autē modus dicēdi tanq̄ ra tionabilior a pluribus sustinetur.

Circa quadragesimā distinctionē primo querit. ¶ Utrum qualitas operū semp rñdeat qualitati i tētionis. Et hoc est querere. Utruz om ne opus qd fit bona intētione sit bonū. ¶ Respon sio. Dicendū q intētionis qualitas dupliciter pōt accipi s̄m q intētio dupl̄r dī. Uno mō intentio di cit voluntatē finis. Alio mō vero nō tm̄ dicit volū tatē finis. sed etiā ordinationē eius quod est ad fi nē quē appetit. Et s̄m hoc dupliciter pōt dici inten tio bona vel mala. Uno modo dicitur intentio bo na in qua est perfecta & bona ordinatio operis ad finem intentum: & econtra dicitur mala in qua ē or dinatio indirecta: & hoc modo bonitas intentiōis nō tm̄ respicit bonitatē finis: sed etiam rectum or dinem eius quod est ad ipsum finem hec eniz duo necessario requirunt ad hoc q oculus sit simplex si cut dicit Bernar. ad eugeniū. videlicet q veritas sit in electione & charitas in intentione. Et hoc est dicere q tunc est oculus mentis simplex siue inten tio bona: quando hoc amat finaliter quod est amā dum: & eligit quod est eligēdum. & hoc modo qua litas operis semper respondet qualitati intentio/ nis nec habet instantiam: immo si oculus est sim plex totum corpus erit luminosum. & si oculus est tenebrosus hoc est intētio mala & opus iudicat ma lum. Alio modo dicitur intentio bona quia illō qd finaliter intendit est bonum. Et mala: quia illō qd finaliter intendit est maluz. Et hoc modo nō est ge neraliter verum: quia qualitas operis causatur a qualitate intentionis: & hoc dico quantum ad qua litatem que est bonitas. Si quis enim mentitur vt pote ad liberationem innocentis: vel furatur vt pa scat pauperem: non dicitur bene facere. sicut dicit Aug. & et apostolus. Non sunt faciēda mala vt eue niant bona. Quantum autem ad qualitatem mali/ cie non habet instantiaz: immo necessario malicia operis correspondet intentioni male intendenti. Qualecunq; enim sit opus dum faciat illud homo mala intentione. Deus qui scrutat corda maluz re putat. Cum enim ad bonitatem boni operis neces sario requiritur intentio boni finis. sola illa desistē te opus iudicatur esse malum: non tamen illa sola assistente iudicatur esse bonum: quia plura exigun tur ad construendum q̄ ad destruendum.

Secundo querit. Utrum quantuz quis intendat tā tum faciat: vt sicut opus ab intentione recipit aliq̄ modo qualitatem: ita etiam recipiat quantitatem. ¶ Responsio dicendum q sicut precedenti pblē mate duplex dicitur qualitas intentionis. Sic & in hoc intelligendum est q quantitas intentionis du pliciter potest intelligi videlicet. Aut ratione act⁹ i tendendi aut ipsius intenti. Et secundum hoc di stinguitur quantitas intentiōis dupliciter. Aut ra tione actus intendendi: aut ratione ipsius intenti. Et secundum hoc distinguitur ista locutio duplici ter. q̄tum intendis: tantum facis. Quia tm̄ & q̄tū possunt eē nomina vel aduerbia. Si aduerbia tūc dicunt quantitatem actus intendēdi: & tunc est lo/ cutio vera generaliter siue respectu bonoꝝ siue re/ spectu maloꝝ: qz quantum actus intendendi est intensus in bonitate & malicia: tantum operatio ex terior est bona vel mala. Omne enim meritum & demeritum ad actum voluntatis reducitur. lz cir/ cunstantie exteriores aliquo modo faciāt ad malo rem volūtatis depravationē. Si autem q̄tum & tā tum sunt nomina tunc dicunt quantitatem ex par/ te intenti: & sic non est generaliter verus ille sermo quia opus exterius factum non semp cōmensurat ei quod intentio intendit. Frequenter enim inten/ dit hoc facere magnum bonum & facit paruuz: qz modicam habet charitatem. Habet tamen aliquo modo veritatem in malis: videlicet intendendo li cet non diminuendo & prout tantum & quantuz di cūt quandam comparationem proportionis non cōmensurationem equalitatis. Unde qui intendit multum peccare multum peccat: qualecūq; opus faciat. Non tamen qui intendit parum peccare pa rum peccat: maxime si opus facit quod multū ha/ bet de desormitate. Et sic patet responsio. De boni tate operū q̄tum ad necessitatem.

Tertio q̄rit. Utꝝ vz itētio absq; bonis ope/ rib⁹ sufficiat ad vitā eternā. H̄ ē q̄rē. Utꝝ itētio & volūtas interior sufficiat ad meritum absq; ope exteriori. ¶ Rñ⁹ distinguēdū ē. Aut. n. ille qui hz intentionem habet facultatē bene ope/

randi aut nõ. Si nõ h3 facultatem cũ nemo obligetur ad impossibile: si bonã h3 voluntatẽ & directaz intentionẽ: tũc sola plenitudo võlũtatis iterne sufficit ad meritũ absq3 opere exteriori vite eterne: si aũt assit facultas & se offert opoztunitas: intẽtio nõ põt ad meritu3 sufficere absq3 opere. Ratio autem huius est diuini mãdati obligatio: & virtutis perfectio: & volũtatis plenitudo. vñ Gre. Nemo debet sibi blãdiri de bona volũtate: imo ad dilectionẽ conditozis lingua mens & manus requirit. p͡c Joã. i. Diligere debemus nõ solũ verbo & lingua: sed opere & virtute. Cũ igit adest facultas & se offert opoztunitas absq3 operibus exterioribus nõ est mãdatorũ dei impletio nec virtutis perfectio: nec voluntatis plenitudo & absq3 his nõ est sufficientia meriti: hinc est q̃ ad meritũ vite eterne nõ sufficit bonitas intentionis absq3 bonitate operis exterioris.

Quarto querit. Utru3 opera exteriora aliquid addant supra bonã intentionẽ rõne sue excellentie & dignitatis: sicut sunt opera priuilegiata. ¶ Rñsio dicẽdu3 q̃ maius bonũ põt aliqd dici dupliciter. Aut intẽsiue vtpote q2 plus deo placet. Aut extẽsiue: vtpote q2 pluribus prodest & f̃m hoc dupliciciter potest itelligi q̃ opus priuilegiatũ addat ad bonitatẽ intentionis: Aut q̃tum ad primoꝝ edificationẽ: aut q̃tu3 ad dei approbationẽ. Et primo mõ attẽdit augmentũ q̃tum ad exẽplũ. secũdo modo q̃tũ ad meritũ. Si igit loq̃mur de additione q̃tum ad exemplum sic absq3 dubio opus priuilegiatu3 addit ad bonitatẽ intẽtionis: q2 bonitas intẽtionis nõ l3 exterius nisi per ostẽsionẽ bonoꝝ operũ & maxime priuilegiatorũ. Si aũt loquamur secũdo mõ. s. q̃tu3 ad additionẽ que attẽdit q̃tum ad meritũ. Sic distinguendũ est q̃ est loqui de merito respectu p̃mij substãtialis & respectu premij accidẽtalis. Respectũ premij accñtalis opus priuilegiatũ addit supra bonã intẽtionẽ & volũtatẽ. q2 premiũ accidẽtale qd̃ ẽ aureola nõ debet volũtati f̃m se: sed volũtati i ope re. Si aũt loq̃mur de merito respectu p̃mij substantialis adhuc opoztet subdistinguere: q2 est meritu3 cõgrui & est meritũ cõdigni. Quantũ ad meritum cõgrui absq3 dubio opus priuilegiatu3 addit supra bonitatẽ intẽtionis pro eo q̃ volũtas in illo opere preparat & disponit ad susceptionẽ maioris gratie per quã digna est maiori retributione. Si aute3 loquamur de merito cõdigni sic absq3 dubio nõ addit pro eo q̃ quãtitas meriti cõdigni pẽsat ex quantitate radicis: & tñ placet deo quis qui h3 voluntatẽ plenã & nõ põt habere opus q̃tum ille qui h3 voluntatẽ & opus q̃tum ad essentialis premij retributionẽ si sunt in equali charitate. Et sic patet q̃ opus priuilegiatũ ratione dignitatis sue aliquid addit supra bonitatem intentionis. Licet non addat omni modo additionis. Et sic p3 responsio.

Quinto queritur. Utrũ bona opera supra bonam intentionẽ addant q̃tu3 ad quantitatẽ dati. ¶ Responsio. Notandũ q̃ de quãtitate dati est loqui dupliciter. Aut cõparando datum ad datũ solu3. Aut cõparando hec ad inuicẽ & ad dãtis facultatẽ. Primo modo loq̃ndo maior quãtitas dati aliquid addit ad bonitatẽ intentionis: non quãtũ respectu premij essentialis directe: sed qa aliquo mõ disponit hominẽ ad p̃ficiendũ in bono & ad recedendũ a malo. Qui enĩ3 maius munus tribuit vt sibi faciat amicũ de mãmona iniquitatis magis recipiẽtẽ obligat ad orandũ pro se & quodãmodo in obligãdo illũ obligat deũ: & ideo plus se disponit ad gratiã q̃ ille qui dat minus munus. Similiter plus se disponit ad recedendũ a malo: quia in hoc q̃ facit maiore3 elemosynã absolui meret a maiori pena: f̃m q̃ d2 Luc. xj. Date elemosynã & oia mũda sunt vobis. Et Thobie. xij. Elemosyna a morte liberat. Et Daniel. 4. Peccata tua elemosynis redime. Similiter si cõparemus quãtitates datoru3 in cõparatione ad facultatẽ dantiu3: maioz quãtitas non addit quantũ ad meritũ p̃mij substantialis directe sed q̃dãmodo dispositiue vel quia disponẽdo ad charitatẽ disponit ad maiorẽ gloziã: vel q2 eripiendo a malo celerius facit hoiem pertingere ad coronam. Secũdũ. n. diuersas cõditiones vnum datu3 plus promouet q̃ reliquũ. Uñ dñs dixit. q̃ vidua plus miserat in gazophilaciũ q̃ oẽs diuites: qa totũ victũ suũ posuerat: & tũc se hñt: sicut excedentia & excessa. Maioz. n. q̃titas dati plus valet ad euadendũ penã: quia sicut d2 Prouer. xiij. Redẽptio anime viri sunt proprie diuitie. Maioz vero quantitas dati f̃m facultatem dantis plus valet ad acq̃rendã gratiã pro eo q̃ talis se magis disponit ad perfectionem beatitudinis scilicet paupertatis. & per hoc patet responsio.

Sexto queritur. Utrũ bonitas operũ addat ad bone intẽtionis meritũ quantũ ad numerositatem. Et ẽ questio talis. ¶ Utrũ bonũ opus additũ operi reddat operantẽ dignũ maiori p̃mio eẽntiali. ¶ Rñsio. Notandum q̃ proficere in merito vel ad meritum potest esse duobus modis f̃m duplicem differentiam premij. Quoddã est premiũ substantiale: & qd̃ quidẽ cõsistit in visione & fruitione dei qd̃ ideo dicitur premium substantiale q2 fundamentũ & substantia totius nostre beatitudinis est deus: & illo p̃fecte habito: perfecta est in nobis beatitudo. Aliud vero est premium accidentale quod quidem consistit in gaudio quod habetur de bono creato vel deliberatione ab aliquo malo. Accipiendo meritum respectu premij substantialis contingit dicere qd̃ aliquid valet ad profectum meriti tripliciter. Aut q2 per illud meretur homo maiorem gloriam & h̃ modo maior charitas vel melior volũtas facit ad profectum meriti. Aut quia disponit ad merendũ maiorem gloriam: & talia sunt opera perfectionis que dicuntur facere ad meriti profectum. Aut q2 conferuat

ꝯferunt illud per quod meref hō gloriā: ⁊ sic omnia bona opera proficiunt ad meritum: q: in ipsis exercetur charitas ⁊ operatur: conseruat ⁊ radicatur vt homo finaliter perseueret in illa. Et hoc non est paruū q: quicquid homo faciat non saluaf nisi finaliter perseueret. Et sic pꝫ ꝙ operū multiplicatio quoddāmodo vꝫ ad profectū in merito respectu premij substantialis. Et hoc dico disponendo ⁊ conseruando non aūt merendo maiorem gloriā ex condigno. Sīlr ad profectuꝫ maioris premij accidentalis potest aliquid valere tripliciter. Aut ratione adeptionis aureole. Et sic opa substantialis excellentie faciūt ad profectum meriti voluntatis bone. Aut rōne adeptionis alicuius delectationis interne: ⁊ sic oia opera que fiūt ex gratia quoddāmodo valent ad profectū premij accñtalis: q: ꝫm ꝙ hō plura bona facit opera: ꝫm hoc de pluribus iocundatur in ꝯscia sua. Aut rōne diminutionis pene: ⁊ sic opera difficilia ⁊ penalia faciunt ad profectum meriti ⁊ addunt ad meritum bone voluntatis: q: remissionem alicuius pene meref hō ex voluntate cū ope quā non meref ex sola volūtate.

Circa quadragesimā primā distinctionē queritur. Cū actio deliberatiua diuidat in bonum ⁊ malum. ¶ Utrū diuidatur tāq̄ per dr̄ias oppositas. ¶ Rñsio. Notandū ꝙ actio deliberatiua nata est habere duplicē bonitatem. scꝫ Bonitatem nature inq̄ntum est actio procedens ab aliqua virtute. Et bonitatem moris inq̄ntum est pcedens a libero arbitrio siue a voluntate. ¶ Cum ergo q̄ritur. vtrum bonitas ⁊ malitia circa actionem habeant repugnantiā: ita ꝙ ipsam diuidant tanquā mēbra opposita. Dōm ꝙ hoc non est verum ꝺ bono prout dicif a bonitate essentiali vel naturali: sic .n. bonum non est dr̄ia actionis: imo conuertitur cum ente ⁊ reperitur in omni actioni. Prout autē bonū dicif a bonitate moris: sic est diuisiua dr̄ia actionis: pro eo ꝙ bonum moris in triplici dr̄ia est. Quoddam .n. est bonum in genere. Quoddaꝫ ex circūstantia. Quoddam vero bonum perfectuꝫ siue principale: siue ꝫm se bonū. Et quelibet harum differentiaꝝ hꝫ differētiā mali sibi ex opposito respondentē. Nam bono in genere opponitur malum in genere. bonum ex circunstantia opponitur malum ex circūstantia. Et bono simpliciter siue ꝫm se opponitur malum ꝫm se siue demeritoriuꝫ. Horum aūt exempla sunt manifesta. Sic igitur actio procedens a voluntate deliberatiua diuidi habet p actionē bonā ⁊ malā: non solū per dr̄ias tāq̄ disperatas: sed ēt directe oppositas.

Secundo queritur. ¶ Utrum hec diuisio sit per dr̄ias essentiales aut p accidentales. ¶ Responsio. Notandū ꝙ idem est querere. Utruꝫ hec diuisio. Actionū alia bona alia mala sit per differētias essentiales. Quod est querere. Utrū bonitas ⁊ malitia sint proprietates vel conditiones essentiales actionis volūtarie. Licet istud aliquo modo videatur concedi posse ei qui sustinet illaꝫ opinionē ꝙ non ois actio a deo est. Tamen ꝫm illam opinionem que cōiter sustinef ꝙ ois actio a deo est: ⁊ ꝫm id quod naturaliter est bona est. concedi nō debet nec pōt rationabiliter sustineri ꝙ malitia essentialis sit actioni cū potius dicat defectuꝫ circūstantie alicuius qui accidebat actioni. Si .n. nō accideret non posset priuari actione manēte. Attendenduꝫ tm̄ est ꝙ malitia tripliciter contingit comparari ad actionem. Aut ꝫm ꝙ est actio. aut ꝫm ꝙ est hec actio. aut ꝫm ꝙ est talis actio. Si comparef malitia ad actionem ꝫm ꝙ actio sic tꝫ rōnem accidentis separabilis ⁊ cōis. Rōnes accidentis separabilis tꝫ in hoc ꝙ actio q̄ consueuit fieri cum culpa pōt causa aliqua interueniente fieri absq̄ culpa. Rōnem vero accidentis cōis tenet: q: circa actionem eiusdem speciei contingit malitiaꝫ in aliquibus inuenire: in aliquibus vero non sicut aliquis predicādo fidem xp̄i ex vana gloria peccat: alius vero meretur. Si competur malicia ad actionem ꝫm ꝙ est actio: sic tꝫ rōnem accidentis inseparabilis ⁊ proprij. Rōnem tꝫ accidentis inseparabilis in hoc ꝙ illa actio que est mala eadē numero nec potest vlterius esse bona. Sed rōnem tꝫ accidētis proprij aliquando: lꝫ non semper in hoc ꝙ illa malitia ortuꝫ hꝫ ex pprietatibus agentis ⁊ patientis: ex quaruꝫ cōparatiōe necessario surgit inordinatio. sicut pꝫ cum filius cognoscit matreꝫ vel cū homo blasphemat deum. Si vero compararetur malitia ad actionem ꝫm ꝙ talis est sic potest habere rōneꝫ differētie essentialis actioni male ꝫm ꝙ mala. Et quoniā quedā sunt noīa que imponuntur actionibus nō ꝫm ꝙ sunt actiones tm̄: sed ꝫm ꝙ sunt deformes hinc est ꝙ talia mox noīata coniuncta sunt malo. Et sicut castitas ponitur in genere boni essentialiter: sic adulterium ⁊ mendacium ponitur in genere mali essentialiter.

Tertio querit. ¶ Utrū diuisio actionis deliberatiue p bona ⁊ mala sit per dr̄ias immediatas an sit ponere p dr̄iam tertiam videlꝫ actionē indifferentē. ¶ Responsio. Dicendū ꝙ cum queritur. Utrū actio diuidatur per bonum ⁊ malū tanq̄ per dr̄ias immediatas: est qō de actione voluntatis deliberatiue: ꝫm ꝙ deliberatiua est. Illa .n. est que diuiditur per bonum ⁊ maluꝫ. Notandū ꝙ in operibus voluntatis deliberatiue est ponere mediuꝫ inter malitiā ⁊ bonitatem. Nam quedā actio a volūtate ꝺ libera ratiua procedens est ordinata ad finē debitum scꝫ ad deum ⁊ hec quidē est bona: ⁊ si fit ex charitate est meritoria vite eterne merito condigni. Si autē fiat extra charitatem meritoria merito congrui. Quedam vero actio deliberatiua ex voluntate procedens est non ordinata ad deum tanq̄ ad finem:

et hec est diuisio per imediata. sed non ois actio non ordinata ad deuʒ tanq̄ ad finē est mala. Quedam non ordinatur propter inordinatam conuersionem ad creaturā. Quedam vero nō ordinatur ꝓpter operantis negligentiam. Quedam vͦo non ordinatur propter operantis infirmitatem ⁊ miseriam. ¶ Prima differentia actionis nō ordinate est mala malitia cōmissionis. Scđa obmissionis. Tertia vero neutro modo est mala sed indifferēs. Talis autem actio est qñ quis facit aliquam operationem ita ꝙ circa creaturam non afficitur inordinate: nec tñ illam operationem cōparat ad deuʒ: sʒ facit propter aliquem finē qui respicit indigentiā nature vt cum quis ambulat vt recreet͛: vel comedit vt reficiatur talis actio indifferens iudicat͛: q: deus nec illam remunerat nec imputat in culpam ⁊ hoc q: in tali actione non est malitia cōmissiōis: q: non est inordinata dilectio: nec etiam obmissionis: non. n. semper obmittit homo qñ actiones suas non refert in deum. Indulgetur. n. nature fragili ⁊ infirme vt multa possit talia facere: nec deus requirit ab homine in tali statu distractionis ⁊ miserie ꝙ omnia que facit referat ad se: reqrit tamen aliqñ quando est locus ⁊ tempus: ⁊ tunc si homo non referat obmittendo peccat: pʒ ergo ꝙ diuisio actionis per bonam ⁊ malā non est per differētias imediatas: pro eo ꝙ inter has dr̄ias contingit reperiri medium: siue actio consideretur ſm genus operis. siue respectu operantis.

Quarto querit.

¶ Utrum oīe peccatum actuale sit voluntarium. ¶ Responsio. Dicendū ꝙ voluntariū potest dici aliquid tripliciter. Aut volūtate aliena. aut voluntate propria. aut partim volūtate aliena ⁊ partim voluntate propria. Et ſm triplicem hunc modum dicendi voluntariū triplex est differentia peccati. Peccatum namque originale voluntarium est: sed non voluntate eius in quo est: sed voluntate eius a quo scilicet ade. Adam enim voluntaria transgressione corrupit se ⁊ totam posteritatem. Uoluntarium autem voluntate propria est peccatum actuale mortale hoc quideʒ genere peccati nullus peccat nisi consentiens. Uoluntarium aūt medio modo scʒ partim volūtate propria: partim voluntate aliena est veniale peccatuʒ: illud maxime quod ɔsurgit ex repugnantia carnis ad spiritum vel corruptionis virium anime. Hoc inquā peccatum: q: partim est a voluntate aliena: partim a voluntate propria. Ideo quoddāmodo ſm Augusti. Quia homo non voluit vitare peccatū dum valuit inflictum est vt non possit dum velit. Uolūtarium inquā dicit͛ per comparationem ad voluntatem ade q: adam deliberatiue: vnde ⁊ corruptio subsecuta est ex qua oriunt͛ in nobis motus inordinati qui dicunt͛ esse peccata venialia. Uoluntariuʒ aūt voluntate propria peccantis non est esse peccatum veniale simpliciter: sed ſm quid. Illud. n. voluntarium simpliciter est a voluntate preambula ⁊ mouente. Illud autem quod orit͛ concomitāte voluntate ⁊ non prohibente vel precauente duʒ ꝑ osſit prohibere vel precauere dicit͛ voluntariū quoddāmodo siue interpretatiue pro eo ꝙ talis deordinatio voluntati imputatur: ⁊ hoc modo saltē omne peccatum veniale dicitur voluntarium: q: nemo peccat venialiter nisi cum hʒ voluntatis vsuʒ: immo etiam venialiter peccat i eo ꝙ nullo modo potest prohibere. nec etiam potuit precauere. Uenialia enim peccata ⁊ si omnia non possint precaueri ⁊ prohiberi: nullum est tñ singulare peccatuʒ quod non possit prohiberi: vel quod saltē non possit precaueri. Licet. n. aliquis sit status in quo necesse est aliquem cadere in aliquod peccatum predeterminatum: illum tñ statuʒ potuit quis precauere: ⁊ ideo si non peccauerit voluntati eius imputatur q̄uis tunc illud prohibere non possit. Patet ergo ꝙ omne actuale est voluntarium. Nam mortale est volūtarium simpliciter. Ueniale autem vel est voluntarium simpliciter: sicut illud quod fit ex deliberatione: vt mendacium iocosuʒ: vel ſm quid siue quoddammodo: sicut illud qđ fit surreptione sicut sunt primi motus hominum.

Quinto querit.

¶ Utruʒ omne peccatum sit circa volūtatem sicut circa subiectum propriū. ¶ Respōsio. Notandum ꝙ peccatum de sua ratione duo dicit. Primo dicit deordinationē siue priuationeʒ ordinis circa actum alicuius potentie. Dicit nihilominus illam deordinationem vt dignā vituperatione ⁊ punitione ⁊ q̄tum ad primū peccatum rʒ rationem vitij aliquo modo corrūpentis: q̄tum ad secundū tenet rationem culpe ⁊ demeriti. Cū autem comparamus peccatum ad subiectū propriū. Aut loquimur de ipso inq̄tum est culpa: aut inq̄tum est vitium. Si de ipso loquimur inq̄tum est culpa ⁊ demerituʒ: sic proprie ⁊ precise respicit liberum arbitrium. Quoniam. n. libero arbitrio cōmissum est regimen totius hois: si aliqua deordinatio fiat in regno totiꝰ anime ipsi libero arbitrio imputatur. Unde si oīa membra ⁊ omnes potentie in quibus deordinatio facta est traherēt in causam oīa conquererent͛ đ libero arbitrio cui subiecta sunt. Si loquamur de culpa ſm ꝙ est vitiuʒ duplr opʒ loqui. Comparat͛ auteʒ deordinatio illa ad actum alicuius potentie tanq̄ ad materiale circa qđ ⁊ tanq̄ causale a quo. Si igitur loquamur de illa deordinatione materialiter sic dico ꝙ non solum circa actum voluntatis: sed etiā circa actus aliaꝝ potentiarum anime consistit. Actus enim memorie ⁊ intelligentie: ⁊ aliarum potentiaꝝ anime subiacentium voluntati deordinari habent per diuersa peccata. Si autem loquamur de illa deordinatione causaliter. ⁊ sic omnis talis deordinatio est a voluntate. ¶ Si queratur ratio huius dicendum ꝙ est triplex. Prima quia penes voluntatem consistit

radix regiminis dominium. Secunda quia ad ipsam pertinet regiminis complementum pro eo quod ipsa aliis potentiis imperat et a nulla imperatur. Tertia quia in ipsa reperitur rectitudinis principium. Amor enim principium est rectitudinis: et obliquitatis: sicut ostendit Augustinus. Unde bonus amor est fundamentum ciuitatis dei. Et malus fundamentum ciuitatis diaboli. Et huius ratio est: quia amor est radix omnium affectionum: et tante adherentie vt transformet amantem in amatum. In obliquatione consistit bonitatis amissio: hinc est quod ab ipsa voluntate oritur omne peccatum. Patet igitur quod peccatum inquantum tenet rationem culpe voluntatem respicit vt subiectum inquantum etiam tenet rationem vitii respicit voluntatem vt principium et vt subiectum primum licet aliquo modo respiciat actus aliarum potentiarum.

Sexto queritur. ¶ Utrum sicut peccare sic etiam puniri sit voluntatis proprium. ¶ Responsio. Dicendum quod pena ratione pene duo nominat videlicet nocumentum nature et instrumentum diuine iustitie: vnum tamen materiale: reliquum tanquam formale. Unde pena et est vitio et est passio: Cum ergo pena comparatur ad aliquid. Hoc potest esse: aut inquantum vitio aut inquantum passio. Si inquantum vitio sic proprie habet comparari ad ipsam voluntatem. Deus non vlciscitur de se manu vel pede vel aliqua potentia sensitiua: sed de voluntate deliberatiua de qua vlciscitur deus non solum affligendo ipsam in se: sed etiam affligendo eam in ceteris membris corporis in quibus ipsa cupiebat delectari. Sic patet igitur quod pena et inquantum est vitio: et inquantum est passio plene tenens rationem pene directe respicit ipsam voluntatem quod proprium est ipsius voluntatis puniri.

Circa quadragesimam secundam distinctionem queritur primo. ¶ Utrum peccatum voluntatis et operis sint duo peccata vel vnum. ¶ Responsio. Dicendum quod dupliciter contingit comparari peccatum operis exterioris et voluntatis interioris. Uno modo prout ista duo coniuncta sunt et ordinata: ita quod vnum est ex altero: et sic voluntas interior cum actu exteriori non facit diuersa peccata pro eo quod vnus est ibi contemptus et vna auersio et vna conuersio. Uoluntas enim est que contemnendo conuertitur vnum ad bonum commutabile conuertitur: non solum quantum ad actum proprium: sed etiam quantum ad actum inferioris potentie qui ei subiicitur. Quia igitur peccatum secundum quod huiusmodi dicit deordinationem per contemptum et auersionem a deo et conuersionem ad creaturam. Hinc est quod cum ibi sit vna deordinatio. patet quod peccatum voluntatis et operis vnum est loquendo formaliter prout illa coniuncta sunt. Licet autem vna sit ibi ratio deordinandi: plura tamen sunt ibi deordinata: et ideo quamuis peccatum ibi vnum sit formaliter: plura tamen sunt ibi materialiter. Si autem comparemus voluntatem interiorem ad opus exterius prout separata sunt: ita quod vnus peccet voluntatem tantum: alius peccet voluntate et opere sic peccatum voluntatis et operis sunt diuersa peccata: non solum materialiter: verumetiam formaliter pro eo quod actus voluntatis in quo consistit prima ratio deordinandi numeratur et est alius et alius. Hoc autem modo non querit magister in littera. Uerum voluntas interior et actio exterior sint diuersa peccata. Hoc enim non est dubium quod diuersis peccatis peccat quis si vna vice tantum velit malum: alia vice velit et perficiat. sed de hoc querit. Utrum voluntas interior et actio exterior sint diuersa peccata: secundum quod vnum ab altero procedit et vnum alteri coniungitur. Et ad hoc respondendum quod quamuis sint plura opera culpabilia et plura deordinata. tamen quia vna est ratio deordinandi: et vnus est ibi actus voluntatis nec alter est culpabilis nisi propter illum vnum est ibi peccatum. Et huic modo dicendi magis concordat magister in littera respondens obiectionibus que fiunt pro parte altera. Et recte facit in hoc quia quamuis aliquid posset dici numerari ex quadam improprietate solummodo ex parte principii materialis: tamen proprie loquendo non numeratur aliquid ex parte principii materialis nisi quia cum numeratione ex parte principii materialis concurrit numeratio ex parte formalis: sicut albedo numeratur in duobus hominibus albis. Non sic autem est in proposito. Et ideo rationes ostendunt scilicet voluntatem interiorem et actionem exteriorem esse vnum peccatum.

Secundo queritur. ¶ Utrum peccatum operis addat super peccatum voluntatis. ¶ Responsio. Dicendum quod cum queritur vtrum opus addat aliquid ad malitiam voluntatis: hoc dupliciter potest intelligi. Uno modo respectu voluntatis que potest in opus procedere: sed tamen non procedit: quia omnino non plene vult et respectu talis absque dubio malitia operis addit. Cum enim peccatum consummatur in opere tunc est plenior consensus: et non solum modo dicitur manducare mulier sed etiam vir: et ideo peccatum tunc maius et grauius est ratione maioris conuersionis et etiam auersionis. Alio modo potest intelligi respectu voluntatis que quidem in opus non procedit: non quia velit: sed quia non potest. Et tunc mouetur ista questio cum vtrobique sit plena voluntas. Utrum grauius peccet qui vult et non potest: aut qui vult et facit. esto quod vterque moueatur ex equali amore. Hoc igitur modo questione intellecta respondendum est quod vnum peccatum dicitur esse maius altero tripliciter. Aut ratione maioris contemptus dei. Aut ratione maioris libidinis siue delectationis. Aut ratione maioris damnificationis. Primo modo loquendo opus

non addit ad iniquitatē volūtatis: q2 voluntas plena a deo auertit p se: sicut cuz est operi coniuncta. Quantū vero ad delectationē siue libidinē addit & aggrauat: maxime q̄tuz ad genus peccati carnalis. quo quidez peccat hō in seipso. Similiter quātum ad damnificationē addit: & hoc maxime quātum ad genus peccati quo quis peccat in primū. Quantumcūq; enim aliquis cum velit fornicari: nunq̄ delectat sicut qñ voluntas coniungit actui. Similiter quantūcunq; velit aliquis alteꝝ occidere: non tm̄ facit damnum q̄tum si actu occideret. Et qm̄ deus iudex iustus in puniendo non tm̄ considerat in peccato magnitudinē contemptus: sed etiā magnitudinē delectationis & magnitudinem damnificationis & hinc est q aliquo modo opus addit ad nequitiam voluntatis.

Tertio queritur.

Utrum veniale & mortale conueniant in auersione. ¶ Rñsio. Dicēdū q absq; dubio peccatū veniale non cōmunicat cū mortali in auersione ꝫm q auersio dr̄ ppꝛie: importat enim dei contemptum: & contemptus dei iram meref & mortē. Peccatum aūt quo quis meref iram & mortem nō debet dici veniale imo potius mortale: & pptera cōmuniter tenef q auersio ppꝛie loquendo reperitur in peccato mortali nō veniali. Et istud melius pȝ si modum attendamus p quem hō dr̄ auerti a deo & contemnere deū cōmittēdo ad qd̄ peccatum in quo nihil cogitat de deo. Aut enim auertit hō a deo q2 facit cōtra diuinū mandatū. Aut q2 ponit sibi bonū creatum tanq̄ finem vltimū. In hoc nāq; q facit cōtra diuinum mandatū recte a deo auertitur q2 mandatū est via recte pueniēdi ad deum. q igitur facit contra mandatuȝ incedit directe via cōtraria. Ideo quasi faciez suam retrorsum cōuertēs tergum vertit ad illū in quem debebat per mandatum tendere. Similiter cum statuit sibi creaturam tanq̄ finem vltimuȝ: recte dr̄ a deo auerti. Anima enim media est inter creaturam & deum in q̄tum est imago dei. Dū ergo ad creaturam se tanq̄ ad finem conuertit: faciem suam que debebat esse sursum versa deorsum inclinat: & iō se auertit a deo. Et vtroq; dictorum modorum auersio non est sine contemptu. nam q mandatum dei trāsgredit contemnit mandantem. Ueniale peccatū nec est directe contra dei mādatū nec statuit creaturam tanq̄ finem vltimum & iō nō est in eo nec auersio nec cōtemptus. Sed q2 veniale sit preter dei mandatuȝ. in veniali peccato creatura non referf in deuȝ. hic est q per veniale quodāmodo recedit homo a via mandandi quodāmodo etiam moro se adheret ei per quod deberet trāsire. Unde & i veniali est quedam elongatio & quedam retardatio.

Queritur quarto.

Utrū veniale cōueniat cum mortali in reatu pene eterne. ¶ Respondeo. Notāduȝ q sicut fides nostra dicit peccato mortali debetur pena eterna. Quare autem peccato mortali debetur pena eterna multiplex cōsuevit assignari ratio ad presens sufficit vna scilicet dum homo peccat mortaliter separat se a via gratie subicit se perpetue impotentie exeundi de culpa q̄tum est de se. Nemo enim potest a culpa mortali resurgere nisi per creationem & infusionem noue gratie & noue vite. & propterea ratione istius impotentie peccato mortali annexa est obligatio ad eternitatem pene. Hec aūt pena eterna & si omni peccato mortali debetur non tamen omni persoluitur: q2 q̄uis mortale peccatum reddat hominez impotentem ad resurgendum per seipsum contingit tamen hominē releuari per diuinum auxiliū. Debetur igitur peccato mortali pena eterna: q2 separat hominez a vita: persoluitur autem pena eterna in eo q tenet hominem in eternum separatum a vita. Quoniā igitur veniale peccatum nec separat hominem a vita: quia non excludit gratiam nec tenet hominem perpetuū separatuȝ a vita. Hinc est q peccatum veniale nec de se obligat ad penaȝ eternam: nec ei ꝫ se redditur pena eterna. Quia vero peccatum veniale coniungi habet ei qd̄ separat a vita. Hic est q ratione adiuncti pena ei debetur: & pena eterna psoluitur si decedat cum mortali simul & cum veniali. Et ratio huius est q2 nullum peccatum deleri potest absq; gratia: & q̄diu durat culpa durare debet & pena. Nihilominus tamen ei q̄tum est de se debetur pena temporalis cum simul possit stare cum gratia: & propterea veniale nominatur vt in hoc distinguaf a genere peccati mortalis q2 mortale auffert principium vite & venie videlicet ipsam gratiaȝ. Ueniale autem q̄tum est de se non auffert: imo simul cum illa manet ergo patet q peccato veniali non debef pena eterna: nisi ratione coniūctionis.

Queritur quinto.

Utrum peccatuȝ diuidi habeat p differentias materiales tantum: an etiam per formales. ¶ Respondeo. Dicendum q dupliciter cōtingit loqui de peccato. Aut in concretione. aut in abstractione. Si in abstractione sic dicendūȝ est q quēadmodum peccatum cum sit priuatio non habet ordinari nisi per accidens scilicet per comparationem ad suum oppositum: sic etiam non habet formaliter distingui nisi rōne sui oppositi: puationes distinguūtur enim per habitus. Uñ sicut castitas & fortitudo sunt virtutes formalr differētes in genere virtutis. Sic ēt luxuria & pusillanimitas q̄ opposita sunt istaꝝ duaꝝ virtutum formalr dicuntur differre in genere vitioꝝ. nō tm̄ ꝫm formā suā ꝫ ꝫ ꝫ formā sui oppositi. Si aūt loquamur de pctō in cōcretiōe sic nō tm̄ dicit puationē ꝫ ēt actū vel habitū substractū: & qm̄ actꝰ vel hitus substractꝰ pctō nō tm̄modo diuersificat mālīter imo ēt formalī differētia. alia eni est pnitas ad luxuriā. alia pnitas ad supbiaȝ: & alius actꝰ quo supbit aliqs & alius quo luxuriatur. nō tm̄modo ꝫm materiam sed ꝫm formam

mĩ pp formalem differentiã obiectorũ. Hinc est q peccatum ſm q concretiue accipit diuidi habz per dr̃ias nõ tm̃ materiales verũetiã formales. For males dico nõ respectu deformitatis: sed respectu habiti vel actus subtracti.

Queritur sexto. Utrum peccatum habeat diuidi per auersionem et conuersionẽ tanq̃ per diuersas pec catorũ differentias siue per diuersa peccata. ℂ Re spondeo. Dicendum q auersio dupliciter capitur: Uno modo prout dicit deordinationem circa actũ conuersionis. Alio modo prout dicit actum a con uersione distinctum. Primo modo conuersio non ponit in numerum cũ auersione: nec faciũt diuer sa peccata. immo ille duo essentialiter claudũtur in omni peccato mortali. Nã conuersio non est cul pa nisi quia inordinata: nec est inordinata q̃ auer titur homo a deo cui deberet inherẽ tanq̃ vltimo. et hec auersio est a peccato in cuius perpetratione peccator nihil cogitat de deo. ℂ Secundo modo scilicet prout auersio dicit actum distinctum cõtra conuersionem sic cõstituit diuersum peccati genus. Hoc enim modo auerti est odio habere vel inuide re: sicut supra dixit magister distinctione q̃nta. Et constat q aliud genus peccati est odire deũ: et aliud amare cõmutabile bonum. Et quoniam vt plimũ auersio in peccato accipitur tam prout dicit deordi nationem a deo tanq̃ a fine: q̃ prout dicit motum inordinatum contra deum. Hinc est q conuersio et auersio potius comparantur ad peccatuz sicut dif ferentie constituentes q̃ sicut differentie diuiden tes. Et ideo concedendum q hoc modo auersio et conuersio non faciunt diuersa peccata: sed quia sũt diuerse radices cõcurrẽtes ad cõpletionẽ vni⁹ pcti.

Circa quadragesimã tertiam distinctionez queritur primo. Utrum peccatum in spũm sanctum di cat genus peccati distinctum ab alijs generibus peccatorum. Respondeo. Dicenduz q peccatum in spiritum sanctum dicit genus peccati distinctum ab alijs generibus peccatoruz ratione triplici. scilicet principij. oppositi subtracti. ℂ Ra tione principij q: peccatũ in spiritum sctũz dicitur esse illud quod est ex certa malicia siue idustria ex qua non procedit omne peccatum: sed illud soluz quod facit homo scienter. ℂ Ratione oppositi si militer distinguitur. q: cũ triplex sit gratia: scz in nocentie baptismalis et penitentialis. Peccatum in spiritum sanctum proprie habet opponi gratie penitentiali: et eam impugnat q̃tum ad sui initiũ et q̃tum ad sui terminuz. Sicut per originale per ditur gratia innocentie: et per actualia impugnat gratia baptismalis. ℂ Ratiõe vero actus subtra cti similiter distinguitur. q: cũ peccatum illud sit impugnatiuum gratie: et malitia sit in ipso spiritu ſm se. peccatum in spiritũsanctum consistit circa actum ipsius spiritus sicut patet in desperatione et obstinatione. Unde fornicatio et adulterium non potest aliquo modo dici peccatum in spiritũscm. ℂ Ratiõe ergo sui principij et oppositi et actus sub stracti peccatuz in spiritum sanctũ est genus pecca ti determinatum. Et ratione hoz trium sic nomi natur vt dicatur peccatum in spiritũsanctuz vide licet ratiõe malitie a qua procedit: que directe op ponitur bonitati appropriate spirituisãcto. Ratio ne penitentialis siue finalis gratie quam priuat: que est effectus appropriat⁹ spirituisancto. ℂ Ra tione etiam actus spiritualis circa quem consistit. Unde directe dicitur peccatum in spiritum sanctũ quod est in spiritu: et circa actum spiritus maligni tatis. Et sic patet q pctm̃ in spiritum sctm̃ est gen⁹ pcti ab alijs generibus peccatoz distinctum.

Queritur secundo. ℂ Utrum peccatuz in spiritum sanctũ semper habeat aliud peccatuz pre ambulum. ℂ Respondeo. Dicendum q de pecca to in spiritum sanctũ differenter est loqui ſm eius species differentes. Quedam. n. sunt species pec cati in spiritum sanctũ que nullo modo possunt eẽ absq̃ pctõ preambulo. sicut sunt obstinatio despe ratio et finalis impenitentia. talia. n. respiciunt pec catum preambulum quasi materiaz circa quam et etiam sicut causaz. Nemo. n. desperat de venia ni si qui fecit maluz. nemo impenitens est nisi qui ha bet vnde peniteat. Sunt et alie spẽs peccati in spi ritum sanctum que quidem possunt esse absq̃ pre ambulo: pro eo q actus ipsarum nõ respicit deter minate peccatum preambulum sicut est inuidẽtia fraterne gratie: et ipugnatio veritatis agnite sicut est p̃sumptio de ipunitate. Põt. n. q̃s fraterne grẽ inuidere et veritatẽ agnitã ipugnare et de ipunita te presumere: et si nulla actualis culpa precessit: et hoc pp libertatẽ volũtatis que in quolibet hoꝝum pctõꝝum propria deordinatione põt se pcipitare. attamẽ quia ista sunt peccata valde grauia vix aut nunq̃ contigit q aliquis in hec cadat nisi mẽs ei⁹ fuerit per alia pctã deprauata. Concedẽdũ est ergo q pctm̃ in spũmsanctũ nõ solũ est genus peccati distinctũ ab alijs generib⁹ pctõꝝum ſm formã sed etiã separari põt ſm exñtiaz ita q cõmittat sine cul pa: q̃uis rarissime preambula contingat.

Querit tertio. Utrũ illud pcti genus sit grauissimũ. ℂ Res deo. Dicendũ q pctm̃ in spũmsctũm est grauissi mũ. et q̃ naturã maxime ledit: et q: oculos dei ma xime offendit. Nãm inq̃ maxime ledit: qũ nõ solũ aufert ei sanitatẽ: sed ẽt pcludit viã ad sanitatẽ: vñ sicut morbus periculosior est qui nõ tm̃ ledit nãm sed ẽt precludit viã ad suptionẽ cibi vel medicamẽ ti. Sic intelligẽdũ est de isto morbo spũali. Oclos dei maxime offendit: q̃a nullũ hz colorẽ excusatio nis: et ideo peccãs hoc genere pcti meret seuerius iudicari. Et pp hec duo dicit magr̃. q hoc peccatũ

ceteris est grauius ꝛ abominabilius: vt grauius dicatur rōne maioris lesionis: abominabili⁹ rōne defectus excusationis. Ratio aūt huius est: qꝛ pcm̄ in spūmsctūm est ex malicia ꝛ nō solū ex malicia: sꝫ ex malicia ꝛ industria. Peccat enim tūc q̄s pctō in spūmsctūm qñ ad malū mouet̄: ex nequitia spirit⁹ sciens se moueri ad malū. Unde pctūm in spiritū sanctū est ex malicia ꝯflacta. ex cōcursu malicie ex originali pctō ꝯtracte ꝛ malicie actualis cōiuncte īdustrie ꝛ ideo nō tm̄ dr̄ eē ex malicia sed etiā ex certa malicia. Prima aūt malicia scilicet ex originali relicta hoc pctūm nō excusat: quia talis malicia est ex ipsa voluntate sm̄ se: ꝛ ideo cū volūtati subiaceat: nō minuit rōnem volūtarij: sicut facit īfirmitas ꝛ ignorātia: ꝛ quia nō minuit rōnem voluntarij: nō diminuit de ratione peccati: ꝛ ꝓpterea nō solū nō excusat: sed ꝛ multū aggrauat: tū rōne improbitatis proprie. tū rōne cognitionis adiūcte: vtriusqꝫ ē enim aggrauare: ꝛ sic patet ꝙ oculos dei maxime offendit: q̄a ex certa malicia. Naturam etiam ledit ex eadem causa. Lesio enim peccati proprie ꝛ principaliter consistit in deordinatione volūtatis: ꝛ q̄nto voluntas magis se deordinat ꝛ deprauat tanto magis improbe ad aliquid se inclinat. Et q̄a ex certa malicia hoc pctūm procedit. Ideo in hoc peccati genere scienter ꝛ prudenter: immo etiam impudenter peccator preelegit malum: ꝛ ideo voluntas eius in hoc peccato magis respuit bonū q̄ȝ in alijs quia amplius inficitur voluntatis gustus. Et hinc est etiam ꝙ respuit medicamentuꝫ quemadmodū gustus maxime infectus respuit bonuꝫ cibū. Qm̄ ergo hoc peccatum ex certa malicia procedit. Hic est ꝙ est ceteris grauius ꝛ abominabilius q̄ȝtum est ex genere peccati. Hinc est etiam ꝙ est maxime nature lesiuum ꝛ maxime oculorum diue maiestatis offensiuum. pꝫ ergo ꝙ est grauissimum.

Queritur quarto. De huius peccati irremissibilitate.

℃ Respondeo. Dicendum ꝙ sicut magister in littera innuit quorūdam opinio fuit ꝙ peccatuꝫ in spiritum sanctū diceret̄ irremissibile: q̄a vix aut raro aut difficiliter dimittit̄. Alij vero dixerunt ꝙ illud pctūm dicitur irremissibile: qꝛ nullo modo remitti habet pro eo ꝙ tali pctō peccans digne penitere non potest. Uterqꝫ autem istorum modorū dicendi conueniens est ꝛ verus nec vnus repugnat alteri si recte intelligantur. Sicut enim remissibile dicitur dupliciter. Uno modo dicit aptitudinem. Alio modo dicit consuetudineꝫ. Sic ꝛ irremissibile dupliciter potest dici. Uno modo vt dicatur irremissibile. i. ineptum siue impossibile ad remittendum. Alio modo vt dicatur irremissibile quod est inconsuetum remitti. Utroqꝫ istorum modoruꝫ dicitur peccatum in spiritumsanctum est irremissibile. Nam omne peccatum in spūmsctūm vel est impnia vel habet impenitentiam annexam. Impenitentia autem dicitur duobus modis sicut ꝛ ꝑseuerantia. Uno modo perseuerātia ꝓpositū perseuerādi. Alio modo continua permanētia in bono vsqꝫ ad finem. Sic ꝛ impenitentia dr̄ dupliciter. Uno modo dicitur impenitentia propositum non penitendi. Alio modo continua permanentia in malo vsqꝫ ad diem extremum inclusiue. Et sm̄ istuꝫ modum dupliciter potest dici. Uno modo prout claudit in se impenitentiam que quidē est finalis perseuerantia in malo ꝛ sic dicitur irremissibile: qꝛ nō potest remitti. sicut finalis gratia nō pōt perdi. Sꝫ h̄ modo peccare peccato in spūmsanctum nemini est attribuendum vsqꝫ ad illud instans in quo posset dici de isto ꝙ finaliter sit impenitens. Et valde stricte accipit peccatum in spūmsanctū. Alio modo dicitur peccatū in spūmsctūm prout claudit in se impenitentiam: idest propositum non penitendi. Hoc modo dicitur irremissibile. i. consuetum remitti. Quāuis enim non sit impossibile ad remissionem quia tale propositum mutari potest. Raro tamen ꝛ vix remittit̄: quia tale propositum claudit viaꝫ ad grām ꝛ impedit spiritussancti ingressum. Illud q̄d gratiam introducit ꝛ quod ad grām disponit ꝯ cōgruo est voluntas recedendi a peccato: ꝛ ideo cum voluntas faciem suam obfirmauit in oppositū nisi fiet ei specialis gratia ꝛ donum vocationis ꝛ adiutorium non peruenit ad remissionis beneficiuꝫ. Ultima tamen ratio videtur ostendere ꝙ nullo modo debeat dici irremissibile: sed iam manifesta est per ea que dicta sunt: sed dicitur irremissibile: q̄a priuat dispositionem ad bonum.

Queritur quinto. De numero ꝛ sufficientia specierum huius peccati.

Et cōmuniter ꝯsueuerūt huius peccati sex species assignari. s. scilicet desperatio presumptio. obstinatio ꝛ inuidentia fraterne grē. impugnatio veritatis agnite. ꝛ finalis impenitentia. ℃ Rñdeo. Dicendū ꝙ pctūm in spūmsanctuꝫ directe est ꝯ effectum spūssancti. qui quidē dr̄ grē penitentialis. Hec aūt pnialis grā sm̄ ꝙ in sacro ꝯsiderat̄ tria respicit. vꝫ medicū. egrotū. ꝛ ministrū. Ex parte medici duo ꝯcurrūt. s. mīa per quā remittit offensam: ꝛ iustitia per quā exigit emendā. cōtra misericordiā est desperatio. ꝯ iustitiā est presūptio. Ex parte egroti duo ꝯcurrūt. vꝫ detestatio pcti preteriti. ꝛ propositū nō peccādi. ꝯ detestationē est obstinatio. ꝯ propositū nō est peccādi finalis īpenitentia. Ex parte ministri similiter duo ꝯcurrūt. veritas doctrine per quā pctōres instruat. ꝛ sanctitas grē. per quā ipsum adiuuat ꝛ subleuat. ꝯ veritateꝫ doctrine est impugnatio veritatis agnite. ꝯ sanctitatem gratie est inuidētia fraterne charitatis. Iste modus quo assignant̄ sex species ꝯuenientior ꝛ cōius tenet̄: ꝛ sic patet responsio.

Queritur sexto de spēbus hui⁹ peccati q̄ȝtum ad rōes

ꝓprias. ℃ Rñdeo. Dicēdū ꝙ quēadmodū in operibus meritorijs charitas dat formā: ita ꝙ nihil est meritoriū

meritoriū nisi ex charitate ꝓcedat. Sic intelligendum in pctō in spūm sctūm ꝙ malicia dat formam huic pctō. vñ nihil dicēdū est esse pcōm in spūm sctm nisi quod ex certa malicia procedit. Et qm̄ fere oēs actus aīe qui procedūt ex certa malicia pñt procedere ex infirmitate ⁊ ignorantia: ⁊ noīa pctōꝝ imponunt ab actibus. hinc est ꝙ nullū nomē p̄dictarū specierꝫ est impositū alicui eaꝝ ſm quod est precise peccatū in spūm sctūm ⁊ propterea in omnibꝰ opus est a generali ⁊ cōi distinctione. vt dicamꝰ ꝙ ista sex nominant peccatū in spūm sctūm ſm ꝙ sūt ex malicia. Si aūt preter maliciam: vtpote ex ignorātia ⁊ īfirmitate tūc nō sūt pctā in spūm sanctum.

Circa quadragesimā quartā distinctionē primo querit. Utꝝ potentia peccādi sit in nobis a deo. Respondeo. Dicēdū ꝙ cū dico poª peccādi. Duo dico. ⁊ dico aliquā potentiā: ⁊ dico potentiam ad talē actū ordinabilē. Si igitur loq̄mur de potentia peccādi ſm ꝙ potentia est: cū illa potētia sit liberi arbitrij: sic absqꝫ dubio a deo est. Si autē loquamur de ordinabilitate illius potētie ad pctm tūc dicendū est ꝙ sicut pctūm aliqñ accipit abstracte. aliqñ ꝯcrete. Aliqñ enim nominat actionem ſ deformem. aliqñ ipsam deformitatē. Sic dupliciter ē loqui de illa ordinabilitate ad peccandū: aut respectu deformitatis: aut respectu actiōis substracte sic talis ordinabilitas a dōe sicut actio substracta pcō. Si autem loquamur de ordinabilitate illa q̄tū ad deformitatē sic cū illa deformitas nihil aliud sit q̄ꝫ priuatio ⁊ defectus. talis ordinabilitas nihil aliud est q̄ꝫ defectibilitas. Et ideo sicut defectus deformitatis non est a deo. Sic nec talis defectibilitas est a deo sed est in ipsa creatura rationali qꝛ ex nihilo. Sic igitur potentia peccandi. Uno modo conceditur a deo. alio vero minime.

Queritur secundo. Utrū potētia peccādi ſꝫ ꝙ huiusmodi sit mala. ℂ Rñdeo. Dicēdū ꝙ sicut potentia respectu bonoꝝ nō habet actualē ordinationē ad effectū sed solū habitualē. Uoluntas vero dicit actualē ordinationē sic ⁊ in malis intelligendū est ꝙ potētia nō dicit actualem ordinationē ad defectū: sed potius habitualē. Uñ nō dicit aliquis habere poᵃᵐ malefaciendi qꝛ actualiter tendat in malū: sed qꝛ pōt tendere in malū. Uolūtas aūt actualē ordinationem dicit. nō enim dr̄ iste vult malū: nisi qñ actualiter tēdit in malū. Uolūtas aūt est approximatiua ipsius potētie ad agēdū ⁊ ideo qꝛ ē malū dicit aliquē defectum pñtem in eo vel circa id ḋ quo dr̄. Hinc est ꝙ volūtas peccādi mala est ⁊ velle peccare est malū. poᵃ aūt peccandi siue posse peccare non dicitur esse mala. patet ergo ꝙ potentia peccandi inq̄ꝫtum huiusmodi non est mala.

Queritur tertio. Utrum ptās dñandi sit a deo. ℂ Rñ deo. Dicēdū ꝙ ptās p̄sidendi dr̄ eē illud per qḋ aliquis presidet ⁊ dñat alteri. Illud aūt per qḋ p̄sidet dupliciter pōt dici. Uno mō dr̄ ipsa vtꝰ per quam qs p̄ualet alteri ⁊ hec vtꝰ absqꝫ dubio a deo ē. Alio mō per qḋ p̄sidet dr̄ modus p̄ueniēdi ad hanc virtutis excellētiā. Et sic distinguendū est. Nā quidaꝫ p̄sunt alijs ex iustitia. qdā ex astutia. ⁊ qdā ex violētia. Qñ aūt aliqs preest alijs per iustitiā tunc illa ptās dñandi loquēdo simplr a deo est ⁊ respctū p̄sidētis ⁊ respctū subiacētiū. Qñ aūt preest aliqs per astutiā vel per violentiā: tūc dōꝫ ꝙ talis ptās ⁊ habet comparari ad voluntatem presidentis ⁊ habet cōparari ad meritū subiacētis. In cōparatione ad meritū subiacētis talis p̄sidētia iusta est: qꝛ aut est ad bonoꝝ ꝓbationē. aut ad maloꝝ punitionē. Si aūt cōparet ad volūtatē p̄sidētis sic iniusta est. Et ꝓ mo quodāmō dr̄ a dōe ēē faciēte ⁊ ordināte ſꝫ ꝙ dr̄ Job. xxiiij. Facit regnare hypocritā pp pctā popli. Et osee. xiij. Dabo eis regē ī furore meo. ℂ Scdō mō aūt. s. in cōparatione ad voluntatē presidentis sic dr̄ esse a deo pmissiue nō aūt approbatiue ꝓpter qḋ dr̄. Ipsi regnauerūt ⁊ nō ex me: ⁊ principes extiterūt ⁊ nō cognoui. Cōcedēduꝫ est igit ꝙ ois ptās p̄sidendi ſm id qḋ est ⁊ ēt respectu eius super quē est: iusta est: ⁊ a deo est. Si in cōparatione ad voluntatē presidentis pōt esse iustus ⁊ iniustus ⁊ ſm qḋ iustus ē a deo est: ſꝫ ꝙ iniustꝰ est a deo nō ē. Qꝛ vō nūq̄ꝫ ē ita iniustꝰ ex vna pte qn sit iustꝰ ex altera. Iō de nulla poᵃ presidendi dici pt nō procedat a deo.

Queritur q̄rto. Utꝝ ptās p̄sidēdi sit in homine ſm īstitutionē nāe vel ſꝫ punitionē culpe. ℂ Rñdeo. Dōm ꝙ ptās dñandi vel p̄sidēdi dr̄ tripl̄r. s. largissime cōiter ⁊ proprie. ℂ Largissime dñandi ptās dr̄ respectu ois rei q̄ hō pōt ad libitū ⁊ votū suū vti ⁊ h̄ mō dr̄ hō eē dñs possessionū suaꝝ siue mobiliū siue imobiliū. Alioꝰ ptās p̄sidēdi siue dñandi dicit excellētiā ptātis imperādo ei qui est capax rōnis ⁊ p̄cepti. ℂ Tertioꝰ ptās dñandi dr̄ ptās cohercēdi subditos ⁊ hec potestas dicit quādā coarctationem libertatis ⁊ talis ptās dñandi ꝓprie dr̄ dñiū cui rñdet buitus. Primo mō ptās dñandi cōis est oī statui vꝫ statui nāe ꝯdite siue institute ⁊ nāe lapse ⁊ nāe glificate ⁊ excellētiori modo fuit in statu nature institute quam sit in statu nature lapse. Secundo modo competit statui vie siue pro statu nāe īstitute siue ꝓ statu nāe lapse. Si. n. hō stetisset ⁊ vir potuisset īperare vxori ⁊ pr̄ potuisset īperare filio. Et h̄ reperit ēt in angelis q̄diu sunt administratorij spūs: qꝛ ex illa pte aliquo mō sūt in statu vie. Hec tm̄ p̄sidētia nō manebit in glīa. ℂ Tertio modo vera ptās dominandi in homine est solum ſm statum nature. Inest enim ſm culpe punitionem non ſm nature institutionē ⁊ hoc qa seruitꝰ sibi corrñdēs (ſm ꝙ dicūt sctī) ē pena pctī. Et quia isto modo loq̄mur de ptāte dominandi. ⁊ sic pꝫ ꝙ talis ptās nō inest homini ſm primariam cōditionē suā: siue ſm statū nāe institute.

Queritur quinto. Utrum christiani teneantur subesse tyrannis siue potestati seculari in aliquibus.

¶ Respondeo. Dicendum quod cum libertati seruitus opponatur sed quod triplex dicitur esse libertas. s. a coactione a culpa et a miseria. Sic seruitus potest dici tripliciter que attenditur in libertatis arctatione. Secundum enim arctationem libertatis a culpa attenditur seruitus peccati. De qua Joan. viij. Qui facit peccatum seruus est peccati. Et Roman. vj. Nō regnet peccatum in vestro mortali corpore. Secundum vero arctationem libertatis a miseria attenditur seruitus pene et mortis. De qua dicitur Roma. vij. Seruus vocatus es nō sit tibi cure: sed si potes liber fieri magis vtere. Hec autem seruitus attenditur in coarctatione libertatis coactione nō quantum ad interiorem motum voluntatis que cogi non potest: sed quantum ad exteriorem. Unde et seruitus introducta fuit in hoc quod vnus alterum vicit et seruituti sue adiecit. vt non liceat facere contrarium eius quod ipse mandauerit. Cū ergo triplex sit seruitus vna habet ortum ab altera. Nā non esset seruitus pene nisi precessisset seruitus culpe: nec seruitus conditionis subsequeretur nisi illa duplex precederet. Cum ergo aliquis regeneratur in christo et efficitur christianus: liberatur a seruitute peccati: sed tamen non sic liberatur quinetiam possibilitatem et pronitatem habeat redeūdi in idē genus seruitutis: et hinc est quod propter eius promotionem et humiliationem reliquit dñs seruitutem mortis et conditionis. Unde ita moriūtur christiani sicut et alij. Et propter pronitatem ad malum et concupiscentias militantes in membris ex quibus consurgunt bella et lites. ita indigent regi terreno pncipe sicut et alie gentes: et ideo non solū fm humanā institutionem: sed etiam fm diuinam dispensationē inter christianos sunt reges et principes: dñi et serui. et secundum distinctionē potestatis ei subiciunt et tenentur fm plus et minus. Et hoc ipse dñs dicit Mat. xxij. Reddite que sunt cesaris cesari: et q̄ sūt dei deo. Et prime Thimo. vltimo. Hoc docet et contrarium predicantes cōdemnat. Ait enim sic. Qui cunque sunt sub iugo seruitutis dños suos dignos omni honore arbitrent: ne nomen dñi et doctrina blasphemetur. Si quis autem aliter docet et nō acquiescit sanis sermonibus domini nostri iesu christi superbus est nihil sciens. Et hoc ipsum proba Roma. xiij. Et in pluribus alijs locis docet et mandat. Et ideo concedendum est quod christiani sunt terrenis dominis obligati. non tamen in oibus. Sed tamen in his solum que non sunt contra deū. Neque in his omnibus sed in his que fm rectam consuetudinem statuta sunt rationabiliter sicut tributa et vectigal et consimilia.

Queritur sexto. Utrum religiosi teneantur prelatis obedire in omnibus que non sunt contra deum. ¶ Respondeo. Dicendū quod aliter loquendum est de obedientia exigenda prelato a subdito religioso fm obedientie perfectionē. Aliter fm necessitatis obligationem. Si loquamur de ipsa fm perfectionem sic dicendum est quod sicut dicit Bernardus. Perfecta obedientia finem nescit: et perfectus obediens non solum in his que mandat: sed etiam supra ea que mandat promptum habet affectum ad subiacendum precepto prelati desiderās illum imitari qui humiliauit seipsum factus est obediens vsque ad mortem. Si autem loquamur de obedientia fm necessitatem vel fm necessariam obligationem sic habet terminum et mensuram iuxta magnitudinē voti emissi. Non enim amplius tenent obedire suis prelatis nisi in his que promiserunt domino obseruare et que non sunt cōtraria anime sue et regule. Unde si prelatus aliquid precipiat quod sit supra votum: subditus non tenetur ad illud implendū. Et ideo concedendum est quod religiosi non tenēntur prelatis suis obedire in omnibus. licet sanū sit cōsilium quod in omnibus obediant que non sunt contra deum. Et sic patet quod religiosi debēt obedire.

¶ Reportata reuerendi magistri fratris Stephani Bruleser sacre theologie pfessoris Scotici alme vniuersitatis parisień. sacri ordinis minorum de obseruantia dicti super secundo sententiarum scripto sancti Bonauenture Metis gallie composita. Finis.

Registrum.

AA BB CC DD EE FF GG HH II
Oēs sunt terni: pter II quod est duernus.

Magistri Stephani Brulefer In Tertium Sententiarum librum sancti Bonauenture.

Cum priuilegio.

Clarissimi sacre Theologie professoris Fratris Stephani Brulefer ordinis minorum In Tertium divi seraphicique Bonaventure sniarum librum Interpretatio subtilissima.

Irca primã distinctionẽ tertij sniarum sancti Bonaventure primo querit. Utrum divina natura potuerit uniri cum humana natura. Termini declarandi sũt. ¶ Primus terminus est natura: ꝛ capit quadrupliciter sm Boe[m] in lib[o] de duabus naturis ꝛ una persona. Uno mõ pro eo qđ põt distincte ꝛ perfecte intelligi ab itellectu nrõ ꝛ positive. Propõ. Isto mõ ois nã positiua ẽ nã. Propõ. Isto mõ deus ꝛ angeli dicunt nã. ¶ Scđo mõ capit pro aliqua sbã que põt agere vel pati nõ solũ instrumẽtaliter sed ẽt tanqꝫ pricipale agens. Propõ. Isto mõ sola sbã de gñe sbe est nã. Propõ. Isto mõ deus nõ est nã: nec accidẽs est natura: pꝫ p descriptionẽꝫ. ¶ Tertio mõ capit pro differẽtia specifica ꝯstituẽte unam spẽm spãlissimã vel subalternã: vt rõnale respectu hominis. ¶ Quarto mõ capit natura prout est principium motus ꝛ quietis. Et sic sm phm 2[o] phisicoꝝ. Natura est pncipiuꝫ movẽdi ꝛ quiescẽdi eius in quo est primo ꝛ per se ꝛ nõ per accñs. Scđm vo Hylarium. Natura est omne illud qđ põt esse pncipiuꝫ nativitatis alicuius: vel qđ põt esse principiũ alicuius qđ dr natũ. Propositio. Isto mõ volũtas in divinis nõ est natura: qꝛ nõ est pncipiũ alicui[9] qđ dr natum: qꝛ spũsſctũs nõ nascit sed pcedit. Propositio. Isto mõ sm Francis. de maro. ista se hñt p ordinẽ: substãtia: natura: essentia ꝛ quidditas. Uñ ois substãtia est natura: sed nõ ecõtra: ois natura est essentia sed nõ ecõtra. ois eẽntia est quidditas sed nõ ecõtra. Nã ponimus multas quidditates i deo scilicet bonitatem: volitionẽꝫ: ꝛ intellectionẽ: ꝛ tamen non ponitur nisi una essentia.

Pro cuius ulterio ri declaratione

queruntur aliqua dubia. ¶ Primo utrũ oẽ nãle sit natura. Rñdeo qnõ. pꝫ: qꝛ in deo nõ est nisi una natura: ꝛ tñ ponimus multa nãlia: vt volũtatẽ intellectũ: ꝛ sic de alijs. ¶ Scđo utrũ incarnatio filij dei fuerit nãlis. Rñdeo ꝙ nãle capit quatuor modis. Uno mõ vt distinguit cõtra supnãle. Propõ. Hoc mõ incarnatio sive unio verbi divini ad naturã humanã nõ est nãlis sed supnãlis. pbat. qꝛ nõ fit ab agente nãli naturaliter sed supnãliter. pbat. qꝛ a solo deo potuit fieri. Scđo mõ vt distinguit cõtra violentũ. Propõ. Hoc mõ est nãlis qꝛ quelibet creatura hẽt nãlẽ inclinationẽ ad obediẽdũ divine potẽtie ꝛ maiorẽ qꝫ ad qđcũqꝫ aliđ. ¶ Unde potẽtia obediẽtialis est illa qua deus potest facere de creatura ꝛ opere suo quicqđ non implicat contradictionẽ. ¶ Tertio mõ vt distinguit cõtra liberũ. Propõ. Hoc modo incarnatio verbi non est nãlis sed libera: qꝛ deus mere ꝛ libere univit sibi in unitate psone nãm nostram. ¶ Quarto mõ vt distiguit cõtra artificiale. Propõ. Hoc mõ incarnatio xpi est artificialis: qꝛ est ab arte divina sicut ꝛ quelibet creatura. ¶ Scđs terminus est natura divina que capit quinque modis. Uno mõ p priyssime pro ipsa natura divina sive deitate in q̃ tres psone coexistunt que est increabilis: ꝛ sic est pma entitas: cois pri ꝛ filio ꝛ spũisctõ a seipsa. ꝛ sic de ista non querit hic. Alio mõ capit psonaliter sive notionaliter: ꝛ sic capit pro aliquo includẽte ꝛ hñte divinã nãm. Prima ppõ. Sic pr dr divina natura: filius ꝛ spũsſctũs dr divina natura. Propõ Illo mõ accipitur nã divina in titulo qõnis: qñ q̃rit. Utrũ divina natura. i. divina psona que includit nãm unitã ꝛc. ¶ Tertio mõ capit put est principium nãle productivum nãliter divine psone. Propositio. Isto modo intellectus in pre diceret natura. filius ꝛ memoria secũda nõ autẽꝫ voluntas. ¶ Quarto mõ pro qualibet vi existe nãliter in natura divia. ppõ. Isto mõ oia attributa pñt dici natura. s. intellectus volũtas ꝛ sapientia: qꝛ deus nãliter hẽt sapiẽtiã ꝛc. ¶ 5[o] mõ capit put idẽ est qđ incõmutabilis necessitas. Et sic dicit solũ cõditione circa actũ eliciꝫ. ppõ. Isto mõ sm nvialeo eq̃ icõmutabiliter pr pducit spm scim sicut fili[9]. ¶ Tertius terminus est natura humana. Uñ nihil ẽ aliud natura humana qꝫ humanitas. Et hũanitas capit trib[9] modis. Primo mõ pro ptib[9] cõponẽtib[9] hoiem vt corpus ꝛ aĩa. Et sic dicimus ꝙ duplex ẽ homo. s. interior ꝛ exterior. Uñ homo interior est aĩa. Homo exterior est corpus. Et sic humãitas capitur aliqñ pro ptibus. ¶ Scđo mõ capitur p forma totius resultãte ex illa cõpõne. ppõ. Ista entitas destructa fuit in morte xpi. Sed ꝯtra nunquã dimisit quod semel assumpsit. Rñdeo. Uerum est de partibus: non autem de ista forma totius. ꝛ sic capitur in questione. ¶ Tertio modo capitur pro proprietatibus corporis humani. vt iste fecit mihi magnam humanitatem: idest magnam charitatem exhibuit. ¶ Quartus terminus est unio: ꝛ hec est triplex ad totam naturam humanam quaꝫ assumpsit scilicet. Quedam gratuita. Quedam beata. ꝛ hypostatica. Prima est illa qua verbum divinum unitur nature humane quam assumpsit per gratiam gratum facientem: immediate enim replevit deus illam animam quam assumpsit summa gratia in primo instanti sue creationis. ¶ Secunda est illa que fit per claram visionẽꝫ dei. Propositio. Ista etiam habuit ab instanti sue creationis nec magis videt modo quam tunc in cruce. ¶ Correlarium. Ex quo sequitur ꝙ non fuit viator simpliciter: sed comprehẽsor. ¶ Tertia hypostatica de qua ad propositum: ꝛ tantuꝫ valet

sicut vnio suppositalis siue personalis. Notandũ autem ꝙ suppositum est ens completum non constituens cum alio vnum ens per se nec alteri inherens nec ab altero sustentatũ. Prima particula ponit̃ ad dr̃iam anime intellectualis ⁊ forme informatis. ¶ Scđa ponit̃ ad dr̃iaʒ partiũ integraliũ: vt caput ⁊c̃. ¶ Tertia ponit̃ ad dr̃iã oĩum accidentiuʒ que inherent actualr̃ vl̃ aptitudinalr̃. ¶ Quarta ponit̃ ad dr̃iam humane nature in xp̃o que sustentat̃ a diuina natura. Correlarium. Ex quo seq̃t ꝙ persona est suppositum intellectuale. ¶ Item suppositum in plus se habet ꝗ̃ persona: qr̃ omne indiuiduũ de genere substantie est suppositũ excepta humanitate xp̃i suppositũ dr̃ cõcretiue de nã humana. ¶ Unio hypostatica ẜm Scotuʒ est quedam dependentia alicuius nãe posterioris sustentate ad aliquam naturã priorem ipsam sustentificantem: ⁊ illa est singularissima. Nota ꝙ accidẽs hʒ duplicem habitudinem ad suum subiectum. Prima dr̃ informantis ad informatum: vt paries dr̃ albus ab albedine: ⁊ ista ponit impfectionẽ Secunda dr̃ habitudo sustentificati ad sustentificans: qr̃ paries sustentificat albedinẽ: ⁊ ista nõ ponit imperfectionẽ. Unio hypostatica est huic similima. ¶ Notanduʒ ꝙ vnio hypostatica supra descripta a Scoto capitur large ⁊ non stricte: ⁊ est triplex. s. Personalis. Suppositalis. Sustentificalis Unio personalis est illa qua assumitur aliqua natura in vnitatẽ persone. Unio suppositalis est illa qua assumitur aliqua natura in vnitatem suppositi. Unio sustentificalis est illa qua assumitur aliq̃ natura in vnitatem indiuidui. Pro quibus ponũtur tales propositiones. ¶ Prima est: ꝙ deus potest assumere aliqd in vnitatem suppositi ⁊ non in vnitate persone pʒ quia si deus assumeret naturã lapidum vel asini non assumeret in vnitatem persone: ergo non esset ꝑsonalis sed bene suppositalis. ergo ⁊c̃. ¶ Secunda propõ. Deꝰ potest aliqd assumere in vnitatem sustentatis ⁊ non in vnitatem suppositi vel suppositabilis: ⁊ per cõsequẽs non in vnitatem persone: patet quia potest assumere materiam primã que nec est suppositabilis nec personabilis: tñ deus eam sustentaret: qr̃ non est maior ratio de homine ꝗ̃ de quacũqʒ creatura alia: cum oĩs creatura sit in ꝑfectione obedidientiali. Similiter dicendũ est de accidentibus: vt albedo ⁊c̃. que non sunt suppositabilia nec ꝑsonabilia. Unio ergo personalis est suppositalis sʒ non eʒ̃: ⁊ oĩs vnio suppositalis est substãtificalis ⁊ non eʒ̃: quia sicut ista tria se habent per ordineʒ ẜm sub ⁊ supra scʒ persona suppositũ ⁊ indiuiduum sic iste tres vniones se habent per ordineʒ: vt pʒ: quia sicut persona est suppositum sed non eʒ̃: ⁊ omne suppositum est indiuiduuʒ sed non eʒ̃: qr̃ indiuidua accidentiuʒ non sunt supposita tamen bene sunt indiuidua: ita ⁊c̃. hypostasis dr̃ ab hypos qđ est sub ⁊ stasis positio. ¶ Unio hypostatica alio modo capit̃ stricte: ⁊ isto modo sola vnio suppositalis dr̃ vnio hypostatica. ¶ Nota propositiones de humanitate. Propositio prima. Lʒ homo ⁊ humanitas pro principali significato importãt vnam ⁊ eandem rem: tamen possunt supponere pro diuersis rebus simpliciter distinctis. patet p̃ima pars: quia abstractum ⁊ concretum pro per se signato significant eandeʒ rem. Secunda pars patet: quia homo est terminus concretiuus ⁊ cognotatiuus: ⁊ ideo potest supponere pro supposito: quod suppositum fuit ab eterno: ⁊ quod suppositum est filius dei. Humanitas auteʒ non potest sic supponere: quia ista est heretica: filius dei est humanitas: ⁊ tamẽ ista est vera. Filius dei est homo: quia humanitas importat solum nomen nature. ¶ Humanitas potest sic describi. Est natura composita ex corpore ⁊ anima intellectuali. Homo vero est natura composita ex corpore ⁊ anima intellectiua que est substantata ab aliquo. vel est aliquod suppositum sustentans talem naturam. ¶ Secunda propositio. Licet hec propositio particularis: aliquis homo est realiter humanitas sit vera: hec tamẽ vniuersalis. omnis homo est realiter humanitas est falsa. prima pars patet: quia sortes ⁊ plato sunt realiter humanitas ⁊c̃. Secunda pars patet. quia Christus est homo ⁊ non humanitas. ¶ Tertia propositio de rigore sermonis. Ista est falsa. Filius dei assumpsit hominem. eo ꝙ ibi homo supponit pro supposito: ⁊ esset sensus ꝙ filius dei assumpsisset filium dei. Et si inueniat̃ in scriptura capitur concretum pro abstracto: ⁊ est sensus Assumpsit hominem idest naturam humanam: sicut ista. Scientia inflat. ⁊ ista. Uirtutes sunt elate cum referuntur ad se supple idest virtuosi cum attribuunt sibi illas virtutes sunt elati ⁊ superbi. ¶ Nota ꝙ deus est vbiqʒ per essentiam presentiam ⁊ potentiam. Per essentiam idest per naturaʒ: quia non est verius in paradiso ꝗ̃ in qualibet creatura vel in inferno. Est tamen in paradiso beatis vt obiectum beatificum. Per presentiam qr̃ omnia nuda ⁊ aperta sunt oculis eius. Per potentiã. quia omnia conseruat in esse: ⁊ nisi continuo conseruaret non possemus nec aperire os ⁊c̃. ¶ Nota ꝙ dicitur omne verbum non erit impossibile. Ibi verbuʒ capit̃ pro verbo mentali cogitatione.

Responsio ad questionem

Dicendum est ꝙ possibile absqʒ dubio fuit naturam humanam vniri diuine in persona filij. Ratio auteʒ huius est ista. Quia illa attribuẽda sunt diuine potentie que sibi nõ derogant. ⁊ talia sunt que possibile est posse. Diuinam autem naturam humane vniri in vnitate persone non est aliud ꝗ̃ diuinam personam: que ab eterno fuit hypostasis respectu diuine nature. esse hypostasim respectu humane nature in tp̃e. Hoc aũt nõ dicit aliquam impfectionẽ sed potius dignitatẽ ⁊ nobilitateʒ.

Sicut

Sicut enim cum deus ab eterno sit bonus in nullo sit derogatio bonitati sue cū est cā bonitatis create in tēpore: q̄uis bonitas creata longe sit inferior bonitate increata: sic cum persona filij dei sit hypostasis intellectualis & spiritualis: & increata ab eterno: in nullo derogat ei si sit hypostasis rōnalis nature create in tpe. ¶ Et queadmodū deus d nō creante sit creans in actu absq; sui aliqua mutatōe vel inouatione: solū facta mutatione ex parte nature create. Sic persona filij dei que non erat hypostasis humane nature in actu: habet esse hypostasis absq; aliqua sui mutatione vel inouatione sola facta mutatione ex parte nature assūpte. ¶ Et quēadmodū deus qui est in creatura per essentiā p̄sentiam & potentiā in nullo depēdet ab ipsa: sed potius depēdet ab ipso creatore tanq̄ a cā conseruāte & sustentāte. Sic deus cum est in creatura rōnali per vnionē nō depēdet ab ipsa: sed potius ecōuerso: rōnalis creatura depēdet ex hypostasi diuina: & habet sustentari in illa: sicut natura sustentat in psona. Et sic patet q vnio diuine nature cū humana in nullo derogat nobilitati diuine. Et ideo cū ois attribuenda sint deo que non derogant oipotentie eius: indubitanter ponendum est eius icarnationis mysteriū esse deo possibile: ppter qd dixit angelus ad mariā in eius primordio aperiens incarnationis mysteriū: nō erit impossibile apud deum omne verbū. Unde & ꝯcedende sunt rationes que hoc ostendūt. s. ante oppositum.

Secūdo queritur.

Utrum quelibet trium personarū vna persona possit vniri sine altera. ¶ Altera capit dupliciter. Uno modo particulariter: et tunc est idem q aliq. Alio mō capit relatiue vt est relatiuū diuersitatis sbe: & est sensus. Utrum vna possit sine alia: hoc est filius sine patre: vel pater sine filio. ¶ Respondeo dicendū est q sine dubio vna persona incarnari potest ita q non alia incarnaret: sicut operis euidentia manifestat. Et rō huius est ista: quia cum contingat dupliciter cōparari creaturā ad creatorē: videlicet s̄m susceptionem alicuius cōpletionis: & s̄m relationis habitudinē. Cōpletio dicit a cōpleo cōples cōplere: inde cōpletio. i. perfectio. ¶ Prima cōparatio necessario respicit tres personas indistincte & diuisim: pro eo q in eis ē vna pfectio essentialis. Comparatio vo s̄m habitudinē relationis potest esse respectu alicuius psone determinate & distincte: pro eo q iste psone relationibus distinguunt. ¶ Similit deus dupliciter habet cōparari ad creaturam: videlicet in rōne pncipij causantis: & in rōne suppositi substentificantis. ¶ In prima cōparatione necessario sibi cōmunicant tres psone pro eo q i deo est vnica natura: & vnica est virtus operatiua per quam deus creaturarū est causa. ¶ Secūda vo cōparatio potest respicere aliquā personā distincte: pro eo q & est vna psona cōmunicat cū altera in natura, et virtute eius distinguit tñ ab alia in suppositō & psonali ppzietate. ¶ Quoniā ergo in vnione naturarū siue incarnatione psona diuina sit suppositum siue hypostasis humane nature: ita q vnio siue incarnatio: non tm̄ dicit habitudinē dei ad creaturā per modū cause: imo etiā per modū suppositi. Similiter ex parte creature nō dicit cōparationē solū quantū ad susceptionē cōpletionis: sed etiā quantum ad habitudinē relatiōis. Hinc est q incarnatio potest ꝯuenire vni psone: ita q nō ꝯueniat alteri. Unde rōnes hoc ostendētes ꝯcedende sunt per oppositū. ¶ Nota q quatuor sunt noia i diuinis quibus vtunt greci: & his correspondēt q̄tuor latina. Primū vsia: & tantū valet apud latinos sicut essentia. Secundum vsiosis cui correspondet sba. Tertiū hypostasis supposito. Quartū prosopon & correspondet ei in latino psona. ¶ Persona capit tripliciter. Uno mō pro facie laruata vt qui fingūt speciē alienā. Secūdo mō capit pro psona existente in dignitate: vt decani curati. Tertio mō capit pprie que sic diffinit a Ricardo. Est intellectualis nature incōmunicabilis existentia. ¶ Nota p positiones duplices sunt relationes. s. eq̄ce & equiparantie. Alie disquiparātie: & sunt duplices. s. superpositionis & suppositionis. Relationes cōmunes sunt que sunt eiusdē rōnis in vtroq; extremo vt silitudo duaꝝ albedinū: tales relationes nō sūt inter deū & creaturas: patet: quia nunq̄ deus relatione reali refert ad creaturā. Relationes disquparantie sunt ille que nō sunt eiusdem rōnis in vtroq; extremo: vt paternitas & filiatio. Relationes superpositionis sunt ille que impoztāt aliquā principalitatē in vno extremo. s. fundamēto vt diuinum magisteriū. Relationes vo suppositionis sunt q̄ impoztāt aliquā inferioritatē in suo fundamento: & distinguunt inferiores ab superiores. ¶ Unio nature humane ad verbū diuinū nō dicit relationem cōem siue eqparantie sed disquiparātie: quia nō est mutua quia verbū diuinū nō refert realiter ad creaturā: s; hī ecōtra. ¶ Hec vnio vbi dic relationē ordis: realē i vno extrēo cui in alio extrēo nil a real corrñdet. Ubi eni ē prius & posteri⁹: ibi est relatio ordinis: sed verbū diuinū est prius: & humana natura est posterior: ergo. Non est autē relatio ordinis causati ad causā: quia talis relatio terminat ad totā trinitatē. Nec est relatio causati poris ad posterius: q: verbū diuinū nō est causatū: sed est relatio ordinis nature posterioris substātiate ad verbū diuinū tanq̄ ad prius substantificās. ¶ Ex his sequit q est triplex relatio ordinis. s. cause ad causatum causati priozis ad causatum posterius & substātificati ad sustentificans.

Tertio queritur.

Utrū vna persona possit vniri cū alia vnione hypostatica. Aduertēdū q questio nō querit absolute vtrū vna psona. s. pater & filius possit cū alia vniri: quia certū est apud oēs q diuina

persona nõ potest assumere aliam: quelibet tamẽ persona creata est assumptibilis a supposito diuino in sensu diuiso. Et nullum suppositũ diuinum potest ab alio sumi. Sciendũ q de ratiõe persone est q sit cõmunicabilis sed differẽter. Nam psona diuinã est incõmunicabilis tripliciter. s. vt: qđ: et: vt quo. s. per modũ forme informãtis: et etiã est in cõmunicabilis cõmunicabilitate possibilitatis: q: vna psona nõ põt cõmunicari alicui. Nõ sic de psona creata que nõ importat: vel dicit, repugnãtiã ad se cõmunicandũ sicut increata. ¶ Ex quo seqr q persona nõ oimode et vniuoce dicit de persona creata et increata: quia dicit de persona diuina q sibi repugnat cõmunicari: nõ sic de creata. ¶ Notandũ q triplex est negatio. Quedam est negatio nuda et pura actus. Quedã negatio aptitudinis: alia est negatio possibilitatis. Exemplum de pma vt quando lapis est existẽs sursum est negatio existentie deorsum actualiter nõ inclinationis naturalis: similiter cum nõ rideo actu est negatio act[9] nõ aptitudinis. ¶ Negatio aptitudinis est illa q negat aptitudinẽ: vt cum dicit ur: superficies nõ est alba: quia nõ habet aptitudinẽ naturalẽ ad ipsaz: quia est neutralis ad albũ et nigrum. Alia est negatio possibilitatis que negat possibilitatem sicut in bruto q sit rationale includit ĩpossibilitatẽ. ¶ Illud dicit persona quod est penitus icõmunicabile et oportet q nõ innitatur alteri: sed q: nã humana innititur verbo diuino et cõmunicat sibi: ideo propter hoc non erit psona. Hoc tamen non obstante non est negatio aptitudinis: quia est apta nata ad hoc q sit persona. Similiter aia sepata lz habeat incõmunicabilitatẽ siue negationẽ actus: est tamẽ apta nata cõmunicari corpori. ¶ Persona autem ẽm Scotum creata est illa que nõ innititur nec ẽ apta nata inniti. s. dependere. Persona autẽ diuina est illa que habet duas predictas conditiones: ita q neq potest inniti. s. sustentificari vel cõmunicari: quod idẽ est. ¶ Querit ergo vtrũ vna psona diuina possit vniri cũ alia assumẽdo vnã et eandẽ nãz.

Resolutio questionis stat ista cõclusione q ples persone nõ possunt vnũ et eundẽ hominẽ assumere ad talẽ vnitatẽ que facit cõmunicationẽ idiomatũ: et ly hominẽ accipit pro humanitate concretũ pro abstracto. ¶ Cõmunicatio idiomatum est terminus cõplexus includẽs duos terminos partiales. Cõmunicatio idiomatũ sic descri bit: est mutuatio vel verificatio aliquoz predicatoz vel proprietatũ duarũ naturarũ adinuicẽ vnitarũ in vnitate persone. Idiomata vt hic capiunt: non sunt nisi proprietates vl predicata aliquorũ: vt predicata hoie dicunt ei[9] ppzietates et idiomata. Propter vltimã particulã nota q persona verbi assumendo naturã humanã fit homo: ideo propter hoc vtriusq nature fit in christo cõmunicatõ idiomatũ. i. predicatoz et proprietatũ. Ista tamen predicatio debet fieri inconcreto: vt iste homo qui pendet in cruce est impassibilis vel immortalis. Hoc intelligẽdo ẽm diuersas naturas. s. humanã et diuinam: non tamen conceduntur contradictoria vt ista. Est crucifixus: nõ est crucifixus. Diximus ergo q plures psone diuine nõ possunt vniri et eundem hominẽ assumere ad vnitatẽ que facit cõmunicationẽ idiomatũ: quia manifeste implicat contradictiõem: nec est factibile. patet: quia si hoc eẽt possibile hoc esset in vnitate assumentis aut assumpte nature: sed vtrũq est impossibile. Primũ patet: q vnitas assumentis nõ est nisi duplex. s. persone et essentie. Sed si assumerent in vnionẽ essentie: ergo humana natura efficeretur diuine. Si persone: ergo tres persone efficerentur vnica persona: quod est hereticum. Si in vnitatem assumpti: hoc etiaz est impossibile: quia vnitas assumpti est indiuisibilis. Unde deus vt dicit Damascenus assumpsit naturam nostram cum athomo: id est singulari: ab a quod est sine et thomo diuisibilis: quia sine diuisibilitate. Item clare est q si pater et filius et spiritus sanctus assumerent eandem naturam: esset vnus homo. patet quia significato hoc homine verũ esset dicere: hic homo est pater: et hic hõ ẽ filius et c.

Circa solutionem vltimi argumẽti notandum q lz tres persone diuine non possint simul et semel vnam et eandem naturam in vnitate persone assumere: possunt tamen assumere vnam et eandez naturam in vnitate indiuidui vel singularitatis. Ita q tres persone non essent vna persona: sed vnus homo essent: et hec vnio non esset personalis nec hypostatica sed esset vnio sustentifica. Hec est opinio Guilelmi varlionis.

Quarto queritur. Utrum

quelibet persona trium personarum possint incarnari per seipsam. De ista questione sunt due opiniones. ¶ Prima est q nulla persona potest incarnari nisi persona verbi. Ratio istorum est: quia credunt se sequi beatum Anselmum. Sed nihil eum omnino sequuntur: pro eo q Anselmus non vult dicere q sit impossibile apud deum aliam personam a filio incarnari: sed vult hoc dicere et ostẽdere q non est ita decens de alia persona sicut de persona filij. ¶ Circa secundum articulum queritur: et est in ordine.

Questio quinta. Utrum in

opere incarnationis seruetur debita congruentia ex parte dei. Et q sic videtur infinita potentia: sapientia et bonitas debet se perfecte manifestare: sz non potest se perfecte manifestare nisi per effectuz aliquo modo infinitum. Nihil autem est infinituz actu nisi solus deus: ergo ad hoc q diuine potentie. sapientie et bonitatis infinitas manifestetur: congruum fuit aliquem effectum fieri cui attribueretur:

deceret: esse idem quod est bonum infinitum: sed hoc fuit cum deus unitus est carni. ergo etc. Item perfectissime agere est producere rem sua actione ad statum et complementum: sed status et complementum eorum est coniunctio primi cum ultimo. Principium autem per quod facta sunt omnia est verbum sive deus. Ultimum autem in operibus est homo. ergo ad hoc quod perfecta esset operatio procedens a perfecta potentia congruebat quod diuina natura vniretur cum humana. Item decet largissimum remuneratorem diligentes se remunerare: sed homo qui est amator non beatificatur perfecte nisi in ipso deo qui est tota merces: nec beatificatur perfecte nisi totaliter beatificetur et ex parte corporis et ex parte animae et ex parte sensus exterioris: et ex parte sensus interioris. Sensus autem exterior non potest beatificari nisi in re corporali: ergo cum deceat deum perfecte hominem beatificare: et deus beatificat hominem in seipso dando se in premium. decebat eum habere naturam non solum spiritualem sed etiam corporalem: et hoc est in incarnatione. ergo. ¶ Item deum decebat hominem qui seductus peccabit sibi reconciliare: sed ubi est conueniens reconciliatio ibi conuenit esse reconciliatorem et mediatorem. mediator autem debet cum utroque extremorum communicare. Hoc autem non est nisi per unionem diuine nature et humane in vnitate persone: ergo videtur quod opus incarnationis maxime congruum fuit pietati diuine. Respondeo dicendum quod absque dubio congruum fuit et deum decuit incarnari. Et hoc propter sue potentie sapientie et bonitatis eminentem manifestationem: que quidem facta est in humani generis assumptione. ¶ Congruum etiam fuit propter diuinorum operum excellentem consummationem: que quidem facta est in huiusmodi generis assumptione cum ultimum coniunctum est primo. Ibi enim perfectionis consummatio sicut patet in circulo qui est perfectissima figurarum: qui etiam ad idem punctum terminatur a quo incipit. ¶ Decebat etiam propter superabundantem precii solutionem ad liberationem hominis captiuati: quia sola persona diuina erat que preponderabat toti humano generi. Postremo decebat propter superfluentem hominis glorificationem ut non tantummodo inueniret homo in deo pascua interius. immo etiam pascua exterius. Et sic patet quod opus incarnationis multum quidem per omnem modum deo congruebat: et quantum ad eius infinitatem et quantum ad eius perfectionem et quantum ad pietatem et quantum ad eius liberalitatem. ¶ Ad infinitatem in seipso: ad perfectionem in operando: ad pietatem in liberando: et quantum ad liberalitatem in remunerando concedende sunt: que rationes et sunt applicabiles ad probandum istas quatuor congruitates. Nota solutionem ultimi articuli. Unde quando arguitur. Quicunque adorat deum insculpta imagine facit deo iniuriam. Dicendum quod verum est quando credit ipsum habere effigiem in propria natura: qualis credit ipsum esse quid corporeum cum ipse sit spiritus nobilissimus. In carnatio autem non facit eum habere effigiem in se sed vniri ei qui habet effigiem salua dei spiritualitate nobilitate. ¶ Sexto queritur que fuit incarnationis ratio precipua. Nota quod ratio hic capitur pro causa. Causa autem capitur dupliciter. Uno modo proprie: et est illud quo posito ponitur vel potest poni aliquid et sine quo aliquid non potest poni: et isto modo sola causa incarnationis fuit voluntas diuina. Alio modo improprie non pro respectu alterius sed prout ad quandam prioritatem vnius propositionis ad aliam ducit secundum consequentiam aliquam: sicut ponitur in reprobatione malorum peccatum esse causa damnationis non proprie cum peccatum nihil sit sed improprie: quia ista est bona consequentia: iste erit finaliter malus: ergo damnabitur. Et sic in omni consequentia naturali sive essentiali que tenet per locum intrinsecum: antecedens dicitur esse causa consequentis: ut fortes est homo: ergo fortes est animal. Et de causa hoc modo capta est questio.

60 **Sexto queritur.** Utrum recte proprie generis humani sit causa huius benedicte incarnationis. Respondeo ad predictorum intelligentiam est notandum quod circa hoc duplex est magistrorum opinio. Quidam enim dicere volunt quod de incarnatione loqui est duplex. Est enim incarnatio carnis assumptio. De carne autem assumpta est loqui dupliciter: aut quantum ad substantiam: aut quantum ad defectum passibilitatis. Si fiat sermo de ipsa ad defectum passibilitatis et mortalitatis dicunt quod incarnationis precipua ratio fuerit generis humani redemptio: nisi enim homo peccasset et lapsus fuisset et redimendus esset christus carnem mortalem non assumpsisset. Si autem loquamur de incarnatione secundum quod dicit assumptionem humane nature: loquendo simpliciter: sic dixerunt quod precipua ratio incarnationis non est liberatio humani generis: quia etiam si homo non peccasset christus incarnatus esset. Sed huius ratio est perfectio multiplex surgens ex dignitate illius operis. Incarnatio enim facit ad perfectionem uniuersi: et per consequens ad perfectionem totius vniuersi in hoc quod complet et perfectionem dat humano generi secundum illud quod respicit naturam: et secundum illud quod respicit gratiam et secundum illud quod respicit gloriam. Secundum illud quod respicit naturam incarnatio est consummatio modorum educendi hominem in esse: qui sunt quatuor: ut patet in ultimo articulo pro ista parte. Et est etiam consummatio in comparatione ad perfectionem agentis in hoc quod incarnatione homo est vltimus qui coniungitur cum suo principio unione qua sub deo nulla est maior facit ad perfectionem hominis quantum ad illud quod respicit gratiam: quia in incarnatione assumit christus humanam naturam: ratione cuius plene habet esse caput totius ecclesie cuius corporis membra vniri habent ratione charitatis et gratie: et simul cum hoc facit ad perfectionem meriti: quia omnia merita pendent et meliorantur merito

christi. Facit etiam ad perfectionē glorie in eo ꝙ homo in deo suo inuenit pascua quantum ad partem corporalem. ⁊ quantum ad partem spiritualē siue ingrediatur siue egrediatur quod non faceret si deus non esset incarnatus. Completus est etiā totius humane nature appetitus dum per opus incarnationis nobilissima ydoneitas que erat in humana natura: secundum quam vnita erat diuine ad actum perfectum reducitur: ⁊ ratione huius multiplicis perfectionis que surgit ex ope incarnationis cōgruū fuit deum incarnari. Et quia hec multiplex perfectio non respicit tm̄ statum nature lapse: imo etiā respicit statū nature institute: ideo si homo lapsus nō fuisset: nihilominus deus incarnatus esset: quia ita cōpetebat hominē perfectū esse ⁊ ſm naturā ⁊ ſm grām ⁊ ſm gloriā: sicut si eēt in statu lapso: ⁊ quodāmodo amplius. Et ſꝫ istam opinionē ⁊ q̄ hanc opinionē sequūtur cōcedunt ratiōes que ad hāc partē adducunt. ¶ Nota hanc opinionē tenent Lyconiensis Alexander de ales ⁊ Scotus cū q̄bus magister Stephanus: beatus sanctus Thomas remāet dubius ⁊ soluit rationes pro ⁊ contra. Rationes vero ad oppositū ⁊ auctoritates per hoc effugiūt q: disconuenit eas intelligi ſm ꝙ incarnatio dicitur carnis mortalis ⁊ passibilis assumptio. Loquit enī scriptura ⁊ littera de incarnatione ſm eū modū q̄ fuit post lapsum nō per eū modū qui fuisset homine ꝑsistente in statu inocētie. Alioꝝ vero positio fuit ꝙ ꝓcipua ratio īcarnatiōis fuit reparatio generis humani: ꝗ̄uis multe sint ratiōes cōgruentie huic ānexe. Ista est enī precipua respectu omniū q: nisi genus humanū fuisset lapsū verbū dei non fuisset incarnatū. Et ratio huius est: quia incarnatio dei est superexcedētis dignationis: ⁊ ideo cum sit ibi qdē excessus nō fuisset introductū incarnationis mysteriū: nisi precessisset excessus oppositus ꝑ ipsum corrigendū ⁊ restaurādū. Uñ nisi deus ouē suā ꝑdidisset nō de celo ad terrā descendisset. Quis autē horū modorū melior sit nouit ille qui ꝓ nobis incarnatus est. Quod etiā hoꝝ alteri preponendum sit difficile est videre ꝓ eo ꝙ vterqꝫ modus catholicus est: ⁊ a viris catholicis sustinet. Uterqꝫ ēt modus excitat aīam ad deuotionē ſm diuersas considerationes. Uidet autē primus modus magis cōsonare iudicio ratiōis. Secundus tñ sicut apparet plus cōsonat pietati fidei. Primo q: auctoritatibus sanctoꝝ ⁊ sacre scripture magis cōcordat. Naꝫ auctoritates tā noui ꝗ̄ veteris testamēti. Ubi de filij dei descensu loquuntur: generis humani liberationē rationē reddūt ꝙ patet singula discurrēdo. Sancti etiam hoc dicunt sicut patet per argumenta in ante oppositum. Et q: diuina eloquia nobilissimam ⁊ precipuam incarnationis rationem assignant generis humani liberationem nihil etiaꝫ a nobis dicendū est preter ea que nobis ex sacris eloquijs clarent: ideo magis videtur pietati fidei cōsonū ꝙ ꝓcipua incarnationis rō sit liberatio generis hūani ꝗ̄ aliter sentire. Et h̄ aperte dicit augustinus in libro de verbis dñi in ſmone. xxvij. tractās illud Luc. xix. Uenit enim filius hominis saluū facere qd̄ perierat. Si hō non perisset filius hois nō venisset. Et expressius idē tractās illud ꝓme timoth. j. Uenit in hūc mūdū peccatores saluos facere. Nulla cā veniēdi fuit xp̄o rō nisi peccatores saluos facere. Et idē plura dicit ad h̄ ꝑtinētia. Et in illa oratione que incipit A cella aromatica quē dicitur esse Aug. hoc ipsū habetur expressius. Ad hoc etiam concordant verba bernardi ⁊ glo. sup dictum locum epistole ad thimo. ¶ Secundo vero predictus modus magis concordat pietati fidei: q: deum magis honorificat ꝗ̄ precedens. Nam precedens modus quodāmodo deuꝫ intra perfectionem vniuersi concludit ⁊ quandaꝫ necessitatem incarnationis imponit ei cum dicit opera eius non posse aliter ad perfectionē duci. Hic autē modus dicendi cum dicit ꝙ incarnationis mysteriū est super omnem perfectionem. Ponit christū esse supra oēꝫ perfectionē vniuersitatis siue quantū ad naturā. siue ꝗ̄tū ad grāꝫ: siue ꝗ̄tū ad gloriā. Et hoc recte facit: quia sicut dicit philosophus. li. xj. primo philosophie. Deus supra omnem vniuersi ordinem ponendus est: sicut non dicit esse dux de exercitu sed supra exercitū. ¶ Tertius modus iste dicendi de incarnatiōis mysterio est magis cōmendabilis dū dicitur ꝙ hoc mysterium non debuit fieri nisi ex maxima causa vtpote propter placandam diuinā iraꝫ ⁊ restaurandi oīa siue que in celis sunt siue que ī terra. Et iō disconuenit ꝙ tantū mysteriū nō fuisset introductū nisi precessisset lapsus nobilissime creature ⁊ offensio maiestatis diuine. ¶ Quarto etiam fidelem affectum magis inflammat: plus enim excitat deuotionē anime fidelis ꝙ deus sit incarnatus ad delenda scelera sua ꝗ̄ consūmanda opera sua. Quoniam ergo hic modus dicendi ⁊ si non videatur esse ita subtilis sicut precedens plus tamen consonat pietati fidei. in hoc auctoritatibus sanctorum concordat magis ⁊ deum magis honorificat: etiā incarnationis mysterium magis commendat ⁊ affectum nostrum ardentius inflammat. Ideo concedendum est vt predicte auctoritates ostendunt ꝙ precipua ratio incarnationis fuit redemptio generis humani: ꝗ̄uis multe alie cōgruētie huic ratione sint annexe. ¶ Nota ꝙ si homo non peccasset adhuc potuisset christus venisse vt redemptor perfectissimus. Deus enim per acceptionem meritorum christi perfectissimorum potuit preseruare totum genus humanū a lapsu. Sed redemptio alicuius preseruatiua a peccatis est multo nobilior quam redemptio subleuatiua. ergo christus potuit venire vt perfectissimus redemptor quamuis perfectiori modo venerit ⁊ debet intelligi de potentia dei absoluta nō ordinata. Tali enim modo

modo redemptionis perfectissimo qui scilicet est per preseruationem. dicunt multi doctores redēptam fuisse dignissimam matrem dei non solum a peccatis actualibus sed etiā ab originali a quo merito passionis christi preseruata fuit. Potest etiā dici q omnes electi perfectius rediminꝰ merito passiōis a peccatis q nō cōmittūt et pnt cōmittere redemptione preseruatiua q̄ subleuatiua.

7' **Undecimo queritur** Que triū psonarū fuit magis idonea ad incarnationem. ¶ Responsio dicendum q persona verbi ad incarnationem inter ceteras personas fuit magis idonea siue loquamur de ipsa incarnatiōe in se: siue prout ordinata est ad humani generis redemptionem. Si enim loquamur de ipsa incarnatione in se: magis congruum fuit personam filij incarnari et inquantū est imago: et inquantum est verbum: et inquantū est filius. ¶ Inquantum est imago quia homo assumptibilis erat ratio dignitatis imaginis: et quia filius est imago patris ideo magis ꝯueniens erat filij persona assumere carnem. Rursus quia filius dei verbum est patris sic procedit ab ipso vt pater se manifestet per ipsum: et ideo sicut ad intentiōis manifestationem verbum intellectuale copulatur voci sensibili: sic ad diuinitatis reuelationem verbum patris congruum fuit īcarnari vel vniri carni. Postremo quia filius est semel genitꝰ ab eterno sic congruebat eum carnem assumere vt esset de gñe hoīuz et ita hoīs filiū. et iō decebat ipm magis īcarnari q̄ patrē et spiritū sanctum. Et hoc est q dicit Augꝰ in libro de trinitate et magister in littera. q filius dei non quesiuit nisi matrē in terris quia iam habebat patrem in celis magis ergo decens fuit filium incarnari quam aliam personam Si loquamur de ipsa incarnatione ſm se. ¶ Fuit etiam magis congruum. si loquamur de ipsa incarnatione ſm comparationem ad generis humani redemptionem. et hoc apparet si cōsideremus hominis lapsum: et reparandi modū et reparationis fructum. Si consideremus hominis lapsuʒ videbimus q lapsus fuit appetendo dei falsam similitudineʒ et equalitatem: et quia filio ꝓprio attribuit equalitas. Hinc est q quasi ex ipso sumpsit homo lapsus occasionem. et ideo inde sumere debuit reparationem. Et hoc dicit bernardus explanans illud propter me orta hec est tempestas tollite me Jone. ij. Unde in alexādro illā materiā ꝛc. ¶ Aut certe in hoc q hoc presumpserat dei similitudinē directe contra filium peccauit: et ideo filio magis competebat vindicta et īdulgentia. et hoc est q dicit anselmus in libro cur dūs homo. Homo ergo erat moriturus et diabolus q̄ erat expugnaturus ambo falsaʒ dei similitudinē presumpserant. Unde specialius aduersus eum peccauerūt. Illi itaqꝫ cui specialiter fit iniuria conuenientius attribuitur culpe vindicta et indulgentia. ¶ Rursus si cōsideremus modum reparationis magis competit filio. Reparati enīʒ sumus per mediatoris obedientiam et supplicationem et quia magis competit filiuʒ supplicare patri et obedire. Hinc est q magis competit persone filij īcarnari q̄ alij. vnde anselmus in libro cur deus homo. ¶ Cōuenientius consonat filium supplicare patri quam aliam personam. Postremo si consideremus reparationis fructū vel effectum magis cōpetebat filio incarnari: quia incarnatio ad hoc ordinatur vt simus filij dei. Si ergo posterius p illud habet reduci quod est prius in eodem genere congruum fuit vt filij dei efficeremur per eum qui est filius nālis. Unde Augustinus in. iij. de trinitate. Ut homo ex deo nasceretur. primo ex ipsis natus est deus: oportuit enim vt per eū efficeremur filij adoptiui qui est filius naturalis. Et sic patet per omnem modum q congruentius fuit filium incarnari q̄ alium. et concedende sunt rationes que ad hoc inducebantur. ¶ Nota q filius adoptiuus est qui non est naturaliter genitus ab eo cuius dicit filius nec habet ius in hereditatem possidendam succedendi sed ex gratia adoptatur vt habeat ius ad hereditatem qui eum adoptat. Unde ad hoc q aliquis dicat filius adoptiuus q̄tuor requirunt. Primo ergo requirit ad filiationem adoptiōis extraneitas in eo qui adoptat ad eum qui adoptat. 2º reqrit gratia. i. gratuita voluntas adoptantis. Tertio requiritur bonum siue hereditas pro qua habēda adoptatur. Quarto requiritur q non habeat ius ꝛc.

8' **Duodecimo querit.** Quo tempore fuerit magis congruuʒ filiū dei īcarnari. Nota q triplex est tempus. s. legis. Primum legis indite. secundum legis scripte. tertiū legis gratie. Primū durauit ab adam vsqꝫ ad moysen. secundū a moyse vsqꝫ ad christum. tertium a christo vsqꝫ in eternum. ¶ Responsio dicendum q sicut rōnes ostēdunt que sunt post oppositum magis congruum fuit filium dei incarnari quasi in fine seculoꝝ quā in principio. Potest autem huius quadruplex ratio assignari quare tamdiu incarnari distulerit. ¶ Prima est propter peccatum hominis puniendum ibi enim manifestatur diuine vltionis seueritas que tantos clamores et luctus hominum tāto tempore sustinuit: antequā vellet descēdere. et ipse adam cum posteritate sua tanto tempore expectauit in limbo exulans a paradiso et hoc propter manifestationem diuine iustitie que nihil inultuʒ dimittit. ¶ Secunda fuit propter morbum melius curandum. Morbus enim spiritualibus non curatur debite nisi infirmus prius cognoscat et pro curatione eius gratus existat plus enīʒ homo erogat per ingratitudinem pro curatione q̄ culpe cōmissione. Et ideo debuit deus beneficium īcarnationis differre vt homo conuinceretur de impotentia et ignorātia antequā incarnaretur. Et in lege

in dita: ꝛ in lege scripta: vt sic cõuictꝰ ꝯsurgeret ad diuinam miam ꝛ grãm ꝛ confugiens curaretur efficaciter. ¶ Tertia ratio est pp ordinem vniuersi seruandum: qꝛ enim hoc erat plenum. i. maximũ bñficium defferri debuit vsqꝫ ad plenitudinem dierũ. Et pp hoc dicit apostolus Ad gala. 4º At vbi venit plenitudo tpis misit deus filiũ suuꝫ factũ ex muliere factũ sub lege. ¶ 4ª rõ fuit pp incarnationis bñficiuꝫ amplius cõmẽdãdũ qd eni amplius differtur: ꝛ diutius desideraẽ ꝛ pciosius reputaẽ. Et idõ bñficium incarnationis qd est inter dei bñficia pciosissimũ prius debuit eẽ desideratũ ꝛ expectatũ quam exhibitũ. Et pp terea magis cõgruum fuit filium dei incarnari in fine temporũ: ꝛ concedende sunt rationes que hoc probant.

Circa secundaꝫ distinctionẽ queritur pº. Utrũ maior sit cõgruitas in rõnali creatura ꝙ in toto vniuerso an ecõtrario. Uide resolutionẽ in textu. Ad primaꝫ rõnem in oppositum vbi dicit Augº. In rebus mirabilibus tota ratio facti est potentia facientis. Dicendum ꝙ duplex est rõ scilicet. Causalitatis ꝛ congruitatis. Causalitatis est in efficiẽdo. Congruitatis in suscipiẽdo. Cum ergo Augº. dicit ꝙ ratio facti tota est potentia facientis intelligit de ratione causalitatis non de ratione congruitatis. Ad scdm vbi dr̃ infinitam distantiam non magis appropinquat vnum ꝙ alterum. Sed ois creatura a natura diuina distat ꝛc. Dicendum ꝙ hoc intelligitur de distantia per recessum ab equalitate ꝛ participatione nature eterne: qꝛ nihil est vniuocum creature ad creatoreꝫ in nullo etiam creatura creatori potest equari: ſꝫ nõ habet veritatem de distantia que attenditur per comparationẽ ad cõuenientiam secundum rationem ordinis ꝛ imitationis. Nam rationalis creatura immediate in deum ordinatur ꝛ expressius inter creaturas deum imitatur ꝛ ratione huius assimilationis ꝛ conuenientie habet rationem imaginis ꝛ cõgruitatis respectu diuine vnionis. Ad illud quod obijcitur ꝙ magis assimilatur vniuersum totum ꝙ rationalis creatura. Dicenduꝫ ꝙ assimilari dicitur dupliciter. Intensiue vel extensiue. Et extensiue verum est ꝙ magis assimilaẽ mũdo archetipo siue deo maior mundus ꝙ minor siue vniuersitas tota ꝙ rationalis creatura. Qualitatiue siue intensiue est econuerso propter magnã distantiam aliquarum partium eius in quibus relucet diuina bonitas de longiquo sicut i vestigio.

Secundo queritur. Utruꝫ maior sit congruitas ad vnionẽ in humana natura quam in angelo an econuerso. Et ꝙ sit maior in angelo videtur. Deus spirituꝰ est sicut dicitur Joan. iiij. ergo creatura q̃ plus hẽt de rõne spũalitatis plus cõuenit cũ deo. ꝛ q̃ plus ꝯuẽit cũ do plus ẽ vnibilis in vnitate persone. cum ergo natura angelica sit spiritualior quam humana videẽ: Respondeo dicenduꝫ ꝙ absqꝫ dubio maior fuit ꝯgruentia ad vnionem in creatura humana ꝙ in angelica. Et hoc quidem satis manifestat ipsa operatio diuina. Deus eniꝫ nusꝙ angelos apprehẽdit sed semen abrahe apprehendit. Ratio autem maioris congruentie dupliciter accipitur videlicet secundum humane nature institutionem: ꝛ secundum eiusdem reparationem. Secundum namqꝫ humane nature institutionem maior est congruitas in humana natura ꝙ angelica. Et hoc triplici de causa scilicet. propter personaleꝫ distinctionem. Propter maioreꝫ diuini exemplaris representationeꝫ. Propter multipliceꝫ hominis compositionem. Prima pp personalem distinctionem: que quideꝫ in humana reperitur secundum originem: ꝛ non angelica ꝛ ideo magis congruebat ꝙ persona filij que distinguitur a persona patris secundum origineꝫ eam naturam acciperet in qua pprietateꝫ filiationis retineret ꝛ hoc quidem factum est in humane nature susceptione. Nam quidem ipse qui ab eterno erat patris filius ꝛ tempore factus est filius virginis matris. ¶ Secunda causa est propter maioreꝫ diuini exemplaris repñsentatiõnẽ ratione, cuiꝰ homo dicitur minor mundus. Anima enim rõnalis non tm̃ representat deum put consideraẽ in se s. inqtuꝫ vnitur corpori qd regit ꝛ in quo toto habitat sicut deus in maiori mũdo. Et hoc dicit Augustinus pluries. Ratione huius maioris conformitatis maior erat ratio vnibilitatis. Tertia ratio est pp multiplicem hominis compositionem. Qꝛ enim hõ compositus est ex nãe corpali ꝛ spũali ꝛ quodãmodo cõmunicat cum omni creatura sicut dicit gregorius. Hic est ꝙ cuꝫ humana nã assumitur ꝛ deificatur. quodãmodo omnis natura in ea exaltatur. duꝫ in suo simili deitati vnitur. Et hinc est ꝙ assumptio humane nature plus facit ad totius vniuersi perfectionem: ꝙ angelice: ꝛ idõ maior est in ea congruitas ad vnionem etiam secundum suam institutionem. ¶ Similiter ꝛ secundum reparationem maior congruitas in ea reperitur ad vnionem triplici de causa scilicet qꝛ homo magis indigebat ꝛ minus indignus erat ꝛ amplius ei pderat vt filius dei assumeret naturam suam. Magis indigebat quia totus lapsus fuerat. i. tota natura: vel species hominis: minus indignus erat: qꝛ per aliuꝫ corruerat: plus ei proderat: qꝛ adhuc in malo obstinatus non erat. Quoniam ergo diuina misericordia ista tria pensat in beneficijs que impendit. Hinc est ꝙ deus qui est diues in misericordia propter nimiaꝫ charitatem qua dilexit nos magis assumpsit humanam naturam ꝙ angelicã quia maior reperiebatur in ea congruentia ad suscipiendum tantum beneficium diuine misericordie vt per illud releuaretur a miseria. Hec autem ratio que sumpta est ad humani generis reparationem efficacior

nem efficacior et principalior est quam precedens. Or ut supra precipua ratio incarnationis fuit humani generis reparatio. Ad id quod obijcitur in contrarium. Primo dicendum est quia et si plus conveniat intensive. non tamen plus extensive. Homo enim convenit in spiritualitate ratione anime et corpus superadditum facit ad conformitatis maiori tatem: et sic utroque videlicet spiritu et corpore maior fit representatio exemplaritatis divine. Ad id etiam quod obijcit quod angelus magis indigebat quam homo: dicendum quod falsum est homo enim totaliter indigebat quia totaliter lapsus fuerat angelus vero non. Et si obijcis quod angelus lapsus magis indigebat quam homo lapsus. Dicendum quod si magis indigebat minus tamen dignus erat quoniam ex maiori superbia peccauerat. Unde bernardus in canticis. Quis tam indiget misericordia sicut miser. Et quis tam indignus est misericordia sicut miser superbus. Preterea ipsa assumptio angelice nature angelo lapso non prodesset quia cum obstinati sint naturaliter in malicia non inflammarent ad humilitatem nec ad charitatem per exhibitionem tanti beneficij et exempli. Et id videmus hodie in multis peccatoribus quibus propter suam peruersitatem valde parum prodest incarnatio christi.

Circa tertiam distinctionem tertij sententiarum queritur. Utrum caro beate marie virginis fuerit sanctificata ante animationem. Virgo est concretum huius abstracti virginitatis. Nota quod virginitas capitur quatuor modis. Primo modo dicitur esse integritas carnis quedam et sic omnis mulier nascitur virgo: et ista virginitas sive integritas carnis non est virtus moralis et meritoria patet quia nulla virtus inest nobis a natura. Item virginitas ut est virtus moralis et meritoria potest esse in utroque sexu indifferenter: virginitas que sola est integritas carnis reperitur in muliere solum Et est quoddam pessulum vel quedam pellicula que vocatur castrum virginitatis. ℭ Secundo capitur pro inexperientia cuiuscunque venereee delectationis in persona apta nata experiri. Isto modo Virginitas est terminus priuatiuus quia ponit negationem experientie veneree delectationis et ponit aptitudinem. Ex quo sequitur quod angeli non possunt habere virginitatem quia non sunt apti nati. Et sic ista virginitas non est virtus nec meritoria: patet quia est in pueris qui non habent usum rationis. ℭ Tertio capitur pro habitu continendi ab omni venerea delectatione cum negatione voluntarie experientie de preterito. Isto modo mulier. xxv. vel. xxij. annorum que nunquam cecidit est virgo et est vere virtus et meritoria vite eterne. licet habeat voluntatem matrimonio coniungi quando placuerit parentibus. ℭ Quarto modo capitur pro habitu continendi ab omni venerea delectatione cum negatione voluntarie experientie de futuro propter deum et isto modo diffinitur ab Augustino. Est continentia qua integritas carnis ipsi creatori carnis et anime vouetur consecratur: et est perfecta species continentie. Notandum quod virginitas se habet ad continentiam sicut magnificentia ad liberalitatem. Liberalitas enim respicit materiam circa sumptus siue magnos siue paruos. Magnificentia autem solum magnos sumptus. Et sic omnis magnificentia est liberalitas sed non econtra secundum aristotelem. iiij. ethicorum. sic continentia dicit abstinentiam ab omni actu libidinoso illicito contra leges matrimonij et ista est in matrimonio. Continentia vero in virginitate Idest virginitas dicit continentiam ab omni coitu scilicet licito et illicito et sic omnis virginitas est continentia et non econuerso. Sola ergo virginitas mentis est virtus: patet quia caro non est susceptiua virtutis et gratie de se. Aliquando mulier etiam naturaliter loquendo potest esse mater alicuius ipsa remanente totaliter virgine virtute: ut de oppressa violenter et contra voluntatem suam que pot concipere. Virginitas que est virtus potest in utroque sexu deperdi per solam voluntatem explendi delectationem veneream potest tamen recuperari per penitentiam nisi posuerit illam malam voluntatem in actum. Et aliqui doctores dicunt quod etiam virginitas carnis siue integritas potest amitti per solam volitionem intensam libidiosam vel in aspectu intenso mulieris vel econuerso vel in tactibus mulierum quia in talibus aliquando emittitur semen et potest frangi pellicula illa que dicitur claustrum virginale. Virgo beata habuit omnes istas virginitates. Prima quia christus exiuit de utero suo absque aliqua fractura et sic duo corpora fuerunt in eodem loco. Quartam habuit quia dicunt doctores quod ipsa vouerat virginitatem alioquin frustra dixisset non cognosco virum. i. non cognoscere proposui et voui. Sanctificatio virginis. Require in Uarillone.

Secundo queritur. Utrum anima beate virginis fuerit sanctificata ante peccati originalis contractionem. Require in sermone. Nondum erant abyssi. ℭ Sciendum circa secundum articulum quod aliquid potest esse in alio quinque modis Uno modo effectiue causaliter vel virtualiter et sic omnis effectus est in causa sua antequam producatur sicut rana est in sole virtualiter calor aque in igne etc. Et hoc modo omnia sunt in deo virtualiter. Alio modo aliquid potest esse in alio materialiter sic tota domus antequam fiat est in lignis et lapidibus ex quibus fieri debet. Tertio modo secundum rationem seminalem isto modo filius generandus in parentibus naturaliter antequam concipiatur. Quarto modo seminaliter sicut quercus est in glande et petrosilium est in semine petrosilij. ℭ Nota dicitur modi quia quid est in aliquo secundum rationem seminalem est in eo seminaliter sed non econtra: quia propter ratio se

minalis est concubitu viri et mulieris. Unde caro
christi fuit in lumbis priorum parentum seminali
ter tanq̃ ex materia in qua prefuit q2 sanguis vir
ginis vnde fabricatum est corpus christi gessit vi
cem seminis licet ergo non fuerit secundum ratio
nem seminalez fuit tñ seminaliter. Quinto modo
aliquid dicit esse in alio obiectiue vl' tanq̃ in po^a
appetitiua vt ioãnes ẽ in amore meo. Et h̃ dupl'r
vel habitualr' et sic sp ẽ. vl' actualr' et sic ẽ duz eũ actua
liter amo. Athomos. i. particularis: vide textum.
Caro christi fuit peccato obnoxia. Ista propositio
est exponenda vel falsa: de rigore sermonis q2 san
guis christi de quo formatuz est corpus christi nõ
erat corpus eius q2 sanguis ille prius corrumpit
et perdit formam sanguinis et cõuertitur in carnẽ.
¶ Secunda caro christi in parentibus fuit semia
liter traducta. Si dicitur q secundum legem con
cupiscentie est falsa: bene conceditur q fuit tradu
cta seminaliter sed non secundum rationem semi
nalem. Caro christi fuit decimata est falsa quia ali
quez decimari in aliquo non est nisi a parentibus
descendere secundum rationem seminalem.

Tertio queritur. Utruz caro christi fuerit in parenti
bus aliter q̃ caro aliorum hominum secundum
legẽ propagationis. Dicenduz q dupliciter est lo
qui de carne christi: aut quantum ad materiaz vn
de sumpta est: aut quantum ad formam secunduz
quã anime christi coniuncta est et a verbo in vnita
tez persone assumpta. Si loquamur de carne chri
sti secundum materiam hoc est de q̃o vnde facta
est caro christi: sic conceditur a magistro siue in lit
tera q peccato fuit obnoxia: quia ante conceptio
nem christi tota massa humani generis corrupta
erat sicut supra mõstratũ est. Si autem loquamur
de carne christi secundum formam sic dicendum
est q nunquam peccato fuit obnoxia quia nũquã
habuit illaz formam q esset imunda et maculata.
¶ Secunduz autem q caro dicitur dupliciter sic
et de propagatione dupliciter cõtingit loqui. Aut
ratione materialis aut ratione formalis. Si ratio
ne materialis contingit loqui q sic propagata fu
it ab adam vsq3 ad virginem in tota illa genealo
gia: et tota illa propagatio fuit secundum legez na
ture et concupiscentie. Si quantum ad esse actua
le et formale sic concepta fuit a virgine preter legẽ
nature et communez legem concupiscentie. Et sic
patet q vno modo dicendi concedi potest q caro
christi materialiter loquendo sic fuit in lumbis pa
rentum secundum propagationem sicut caro alio
rum hominum. et est prima opinio que est falsa se
cundum magistrũ nostrum. ¶ Secunda opinio:
Sed quoniam caro q̃tum est de ratione sui nomi
nis non nominat materiam ipsa tantum: sed ma
teriaz sub tali forma et ꝓpagatio et lex propagatio
nis addita ei qd̃ est caro christi respicit eius edu
ctionem. secundum esse actuale. Hinc est q hec est
impropria. immo falsa caro christi fuit obnoxia et
hec caro christi fuit ex parentibus seminaliter in
ducta ꝓ eo q̃ i oibus q̃tũ ẽ de vi sermonis ꝓ pre
dicatũ rõne materie tm̃ nõ attribuit s̃bo sed ratiõe
materie sub tali forma. Caro eni res est substantia
lis. et ideo q̃uis supponat s̃bo de preterito opz tñ
ad idẽ tp̃s referri formaz predicati cuz subiecto. et
ideo omnes ꝓdicte locutiones tanq̃ false et impro
prie sunt negãde nisi ꝓferant cũ determinatione
scz ratione materialis ꝓncipij. Si aũt alicubi abso
lute ꝓferant cũ determinatiõe sunt exponẽde. Cõ
cedẽdũ est ergo q aliter fuit caro xp̃i s3 ꝓpagatio
nis legẽ i pentib^9 q̃ alioꝝ hoium. Nã caro alioꝝ
hoiz ortũ habuit a pentib^9 s3 seminalẽ rõnẽ et s̃m
legẽ ꝯcupiscẽtie. Illud aũt d' ꝓcedere s̃m rõnẽ se
minalẽ qd̃ qdẽ exit inesse s̃m virtutẽ et operationez
nature sicut sunt illa in quoꝝ ꝓductiõe natura nõ
solũ se h3 ꝑ modũ obedientis et suscipientis. Immo
etiã ꝑ modũ nature agentis et dantis spẽm siue cõ
pletionẽ. et hoc iportat q dico seminalis ratio pro
prie loquẽdo. Illud aũt intelligit traduci s̃m le
gẽ cõcupiscentie in cuius procreatione concurrit
feditas delectationis carnis ex pte viri generãtis
et mulieris cõcipientis: neutrũ hoꝝ in generatiõe
xp̃i fuit. Naz cõceptio eius mirabilis fuit et supra
virtutẽ nature. Nõ fuit eni ex virili semie ꝑ eo q
caro eius cõcepta fuit ex sola matre. Neq3 s3 legẽ
concupiscentie: quia non interuenit delectatio ex
commixtione sexus. Cõceptus enim fuit ex castis
simis virginis visceribus.

Quarto queritur. Utrum corpus xp̃i ꝓductum fuerit
ad perfectam molẽ subito aut successiue. Et q2 suc
cessiue ostenditur primo. Luce. ij. Puer iste cresce
bat. sed crementum etatis sequitur crementũ mo
lis ergo. Itẽ sicut p3 ex historia euãgelica xp̃s ha
buit necessitates infantiles vñ et lactatus fuit a ma
tre. Hoc autem non esset nisi paruus esset in q̃tita
te ergo videt. ¶ Responsio dicendũ q corpus xp̃i
q̃tum ad q̃titatem molis ad perfectionem dedu
ctum est per successionem temporis. et ratio huius
est quia perfectio quantitatis illius corporis fuit
operatione nature cuius est operari s̃m successio
nem temporis. Si autem queratur vñ est q deus
corpus illud ad perfectionem illius voluit dedu
ci mediante nature operatione. Dicendum q hoc
fecit deus valde ꝯgrue. Hoc enim q̃uis alio mõ
facere posset sic tamen fecit ad confirmandam fi
dei firmitatez et veritatem commendandam hu
militatis virtutem ad conseruandam vniuersita
tis legem. In hoc enim fidei veritas confirmatur
dum manifeste ostendit ꝑ conuersationẽ et similẽ
modũ ꝓficiẽdi in etate. q xp̃s nõ fãtasticã s3 verã
carnẽ assumpsit et hoc qdẽ valde fuit oportunũ: q2 si
ne fidei v̾itate nullus est icarnatiõis fruct^9. Humil
tatis et v̾tus i h̃ cõmẽdat dũ dei fili^9 q ẽ rex et dñs
dominãtiũ factus ẽ puul^9 et q ꝑus nullo idigebat
lacte materno

lacte materno sicut alij paruuli pascebatur: pannis inuoluebatur. et alia plura gessit quibus humilitatis vtilitas cōmendat. Et hoc valde oportuit: nō fuit qr pp hoc potissime deus descendit de celo vt suppbia extirpet. Uniuersitatis et lex et ordo pseruat qr vnicuiqꝫ nāe pcessit pprā opationeꝫ. nec vtif miraculis vbi nā p se sufficienter pōt operari. Et qr nā in xp̄o satis sufficiēter poterat corpus xp̄i ad pfectā quātitatē deducere ita qp in nullis derogabat eius dignitati. Jō noluit tps anticipare vt tanq̄ vniuersitatis iustus administrator vnuꝫ qḋq̄ iuxta virtutē sibi cōpetentē opari sineret. Et hoc qdem pueniebat: qr nām nolebat pimere sed repare: et hoc insinuat qr maior ptis vsuꝫ inferioris ptātis non dꝫ absq̄ cā psuare. Et sic pꝫ qp valde rōnabiliter deus corpus xp̄i ad pfectā quātitatē molis deduxerit per tpis successionē. Nō quo possibile fuit deo formare corpus xp̄i in tāta quātitate molis in qua ita fuit crucifixus: sicut facit in psecratōe corpis sui quottidie. Nota Augustinus in tertio de trinitate tractans illud vbū Joan. xxj. Soluite tēplū h dixerūt iudei. xlvj. ānis. Hic numerus pfectioni dnici corporis puenit cōgrue qr vt dicunt phīci sex diebus forma humani corporis perficitur cū ōēs alij fere in. xlj. diebus.

Quinto queritur. Utrum mēbrorūꝫ formatio et distinctio facta sint subito an successiue in corpore dñi/co. ¶ Rñdeo dicendum qabsqꝫ dubio sicut dicit Aug. scilicet in duobus primis articulis post oppositum. Corpus xp̄i ab instanti conceptionis habuit perfectionē organizationis. Et rō huius sumi pt ex pte vbi assumētis. et ex pte vtutis efficiētis et ex pte virginis pcipiētis. Ex pte vbi assumētis: qr nō decebat illud assumere ptē humāe nature vt esset homo ꝫm quid: sed totam humanaꝫ naturam et ita carnem et animam maxime cum anima dat carni congruentiam vt vniatur cum diuina et humana natura: sicut ostensum est supra. Et quoniam anima non est nata vniri nisi carni formate: organizate. Jdeo in primo instanti sue cōceptionis fuit corpus xp̄i ad perfectionis organizationem deductum. Ratio etiam est ex parte virtutis operantis: qr ibi virtus diuina operatur mirabiliter. Hoc est enim miraculum miraculorum qp femina concipiat deum. Et ideo ad sue miraculose potentie ostensionem subito formauit illud corpus qp natura non potest formare nisi successiue. Ratio vero nihilominus est ex parte virginis cōcipientis que statim vt consensit repleta fuit spiritusancto et mater dei effecta. Juxta illud quod angelus annunciabat. Et quoniaꝫ mater dei non eēt nisi deus quem conceperat vnitus esset carni et caro: nec deo nec anime cōgruebat nisi haberet mēbrorum distinctionem conuenienteꝫ. Hinc est qp ab instanti conceptionis corpus christi debuit in mēbrorum distinctione perfectum esse.

Circa quartam distinctionem queritur: Utrum filij dei incarnatio debeat appropriari patri an spirituisancto. ¶ Nota differentiam inter pprīū et appropriatū. qr pprīū vni soli psone puenit vt giūare puenit pri. Appropriatū aūt est illud qp attribuit vni psone vel pp errorē vitādū vel pp veritatem manifestandum. Propter erroreꝫ vitandum: vt potentia attribuitur patri propter hereticos qui dixerunt patrem antiquum et debilem. Sapientiam filio quia dicebant insipientem. Clementiam spirituisancto: quia dicebant esse cū spiritum tempestatis. Licet pater et filius et spiritussanctus sit vna potentia: sapientia et bonitas et tantum conueniat vni sicut alteri. Propter veritatem cē. dicitur. Quia amor in diuinis capitur duplicitur. Uno modo essentialiter et conuenit trinitati. Alio modo personaliter: et sic conuenit spirituisancto inquantum spiritussanctus procedit a patre filio per modum doni et amoris. Paternitas est habitudo siue relatio producentis naturaliter similis pducto in naturali intelligibili vel sensitiua. Unde paternitas vt dicit Aristo. fundatur super genuisse. Dicitur naturaliter et non libere: et spiritussanctus nō dicitur filius patris vel filij qr debent conuenire in specie: ideo sol non dicitur pater lune. Dicitur etiaꝫ sensitiua quia bene est paternitas inter bruta contra aliquos: et per istaꝫ diffinitionem pꝫ diffinitio filiationis que est habitudo producti naturaliter similis producenti in natura intelligibili vel sensitiua. Respōdeo ad questionem qp opus incarnationis manifestatiuꝫ est diuine potētie sapientie et bonitatis: ꝫm diuersas conditiones in christo repertas. Contigit enim loqui de ipso scilicet opere quantum ad vnibilia et quantum ad vnionis modum et quantū ad vnionis fructum. Jn comparatione ad vnibilia inter que est infinita distantia manifestatur diuina potētia. Jn comparatione vero ad vnionis modū congruentissimum prout competebat ad humanum remedium manifestatur dei sapiētia: quia ille qui vicerat hominem per hominem victus est. ¶ Et nota qp deus potuisset nos aliter redimere si voluisset: vt mittendo vnum angelum vel creando aliquem hominem purum sine peccato sed non tamen manifestata fuisset dei sapientia. Jn comparatione vero ad fructum siue effectum sequentem quo se obtulit deo patri in odorem suauitatis manifestatur diuia bonitas: misericordia: et charitas. Et hoc est quod dicit Damas. li. iij. cap. ij. Mōstratur simul in incarnatiōe. bōitas iustitia. et sapiētia. Bonitas quidem. qr non despexit proprij plasmatis infirmitatem sed viscera eius commota sunt ipso cadente: manum porrexit iustitia quoniā homine victo nō alium fecit vincere tyrannum. Sapientia: quoniam inuenit optiam id est vulne

ris difficilis curam decentissimam. Quoniam er
go in incarnationis opere ſm comparationes di
uersas conuenit venire appropriata tribus perso
nis valde excellenter ⁊ precipue. Hinc est ꝙ conce
ptio cum sit opus trium personarum appropriari
potest tribus personis ſm diuersas comparatio/
nes sicut ostendūt rationes. Scriptura tamen ma
gis appropriat spirituisancto: ut patet Luce pmo
ꝙ̄ alicui trium personarum. Et hoc duplici ratio/
ne. videlicet propter erroris exclusionem. quia in
conceptione humana consueuit se imiscere fedi/
tas cōcupiscentia: ac per hoc originalis culpa. Ne
illud ergo dicatur fuisse in conceptione christi di/
citur conceptus fuisse de spiritu sancto ad excluden
dum carnalem commixtionem ⁊ concupiscentie
feditatem. Alia ratio est propter veritatis manife/
stationem. Illud enim ꝙ maxime preparauit vir/
ginez ad filij dei conceptionē fuit amor diuinus.
Unde quemadmodum mulier concipit per viri
dilectionem ⁊ ipsius adhesionem que est cum de/
siderio ⁊ amore virtutis generatiue. sic beata vir/
go propter amoris singularitatem concepit deuz
ex deo: ⁊ ideo concepisse dicitur de spiritusancto.
Et hanc rationem assignat Hugo de sancto victo
re in quodā suo libro vbi sic dicit. Cōcepit virgo
maria de spūscō non ꝙ de spūs scti subā semen p/
tus accepit: sed ꝙ p amorē ⁊ opationez spūsancti
ex carne virginis diuino ptui subam ministrauit
Naz qz amor singulariter in corde ardebat. iō in
carne eius mirabilia faciebat amor. ꝯ. Cuius dile/
ctio: qz in corde non suscepit sociū. iō opatio in car
ne illius non hēbat exēplū. Et sic pz ꝙ pp erroris
exclusionē ⁊ ṽitatis manifestationē incarnatio fi/
lij dei potissime appropari dz spūiscō. Et pp has
rōes duas freqnter in scriptura fit appropriatio.

Tertia questio.

Utrū xp̄i cōceptio vel incarnatio fue/
rit ex mera gr̄a. An hoc impetrauerūt patrū meri
ta scōrū. ℂ Rñdeo dicendū ꝙ de bñficio incarna/
tiōis sicut de alijs bñficijs diuinis loqui est tripli/
citer scz. Quantū ad subam vel essentiā. ⁊ Quātū
ad efficaciā. Et quantū ad circūstantiā. Si loquai
mur de ipso quātū ad essentiā sic dicendū ꝙ illud
bñficiū erat supra scōrū patrū merita. Propterea
qz non est iuste retributōis sed dignatōis eminen
tissime: ⁊ non sequit merita hōis lapsi sed potius
est fundamentū ōis meriti: qz nullus deo placere
potuit post lapsum absqz fide illius bñficij vel in
gñali vt supple simplices vel spāli: vt pphete ⁊ sa
pientes. Et ſm hanc viā pcedūt rōes ⁊ auctes ad
primā ptē inducte. Sicut pz prie Thimo. iij. Ap/
paruit benignitas ⁊c̄. Sed appropriatio illud be
nignitatis ⁊ humanitatis est filij dei humanatio:
sicut in glosa dr: ergo vt ꝙ filij dei humanatio nō
fuerit mediātibꝰ nr̄is meritis. ℂ Itē sup illō ps.
Respice in testm̄ tuū: glo. meminit pmissionis: qz
merita deficiūt: ⁊ loqt de pmissiōe icarnatiōis. ⁊c̄.

ℂ Si vō loquamur de bñficio incarnatiōis ꝙ̄tuz
ad efficaciā sic cū eius efficacia eēt duplex. videlz
ꝙ ordinabat ad liberatiōez a huiusmōi culpe ⁊ a rea
tu carentie visionis dei. quodāmō cadit sub meri
to: quodāmō non. Nā ꝙ̄tū ad liberationē a reatu
carētie diuine visionis ⁊ captiuitate diaboli. Hoc
meruerūt scti pr̄es ⁊ cadit sub merito. ℂ Nota ꝙ
Scotus dicit ꝯ̄. iiij. d. ij. ꝙ̄. v. Quātū vō ad ereptio/
nē de statu culpe non cadit sub merito: nisi qs lar
ge sumat meritū ad meritū congrui ⁊ condigni.
ℂ Si vō loquamur de bñficio incarnatiōis quā
tū ad tpis circūstantiā pōt concedi absqz calūnia ꝙ
cadit sub merito eccl'e pcedentis. Scti eni patres
flagrantissimis desiderijs meruerūt incarnatiōis
accelerationē. In quorū psona dicit ysaias. lx. Uti
nā dirūpereꝭ celos ⁊ descēderes ⁊c̄. Et sic pz ꝙ in
carnatiōis bñficiū ꝙ̄tū ad eēntiā nō cadit sub me
rito: ꝙ̄tū vō ad tpis. circūstantiā cadit sub meri/
to. ℂ Quātū vō ad efficaciā mediā quodāmō ca
dit sub merito: qdāmō nō. Si tu obijcias ꝙ deus
nō citius incarnatus est: ꝙ̄ disposuerat ab eterno
pp merita patrū. Dicēdū ꝙ pp merita patrū deus
puiderat se acceleraturū: ⁊ sic fecit sicut puiderat.

Tertio queritur.

Utrū meruit bea
ta virgo xp̄m cō
cipere. An fuerit conceptio illa solū ex munere gr̄e
diuine. ℂ Rñdeo dicendū ꝙ est loq de merito ſz
triplicē gradū ⁊ dr̄iam. ℂ Est enim meritū primo
Congrui in quo peccator dr̄ gr̄am sibi mereri cū
ad gr̄am se dispōit ⁊ pparat. Digni quo scz vir iu/
stus orat p alio ⁊ meret exaudiri. Condigni q̄ qs
ex tanta charitate meret tantā gr̄az. ℂ Dico ergo
ꝙ beata ṽgo maria concipe filiū dei an̄ icarnationē
meruit merito cōgrui: qm̄ p nimia sua puritate ⁊
humilitate ⁊ benignitate idonea erat vt efficeret
dei mr̄. Post ānūciationē vō postqꝫ consensit ⁊ spiri
tussanctus in copiositate gr̄e in eaz descendit non
solū hūit congruitatē sz ⁊ dignitatē: ⁊ extūc meruit
nō solū merito congruitatis sed dignitatis obūbra/
ri ⁊ ipregnari ṽtute altissimi. Sed merito condigni
nō potuit mereri concipe filiū dei. Pro eo qz hoc ex
cedit oē meritū: ⁊ ēt qz erat ipsius meriti gloriose
ṽginis fundamentū. Siue ēt dicamus deuz fieri
holez: siue dicamꝰ mulierē fieri mr̄ez dei. Utrūqz
est supra statū que debet creature: ⁊ iō tā hoc ꝙ̄ il/
lud fuit benignitatis ⁊ gratie. Et propterea sicut
dixi ꝙ gr̄am primā pōt mereri iustus precedenti
merito dignitatis: non tm̄ merito congrui: ne ergo
pderet rōnē gr̄e. Sic pōt concedi ꝙ beata ṽgo non
merito congrui sed merito dignitatis meruit conce
ptionē illā non solū congrua sz ⁊ digna. ℂ Ad illud
qd̄ obijcit ꝙ maius ē meritū totius ecclesie ꝙ̄ vir
ginis marie. Dici pt ꝙ ꝙ̄uis est maius meritū pa
trū ꝙ̄ ṽginis extensiue: nec tñ oz qz intensiue: qz
beata virgo postqꝫ ānūciatiōe audita ab angelo:
scificata fuit a spūsancto munere gr̄e tanto est ple
na vt aliquid possit mereri digne qd̄ nō possent s

ores alij essent ꝯgregati simul. ¶ Nota ꝙ aliqui dicunt maxime distantia dupliciter. Primo pp diuersitatē q: in nullo vel in paucis ꝯueniunt: ⁊ sic distant deus ⁊ creatura sic et quantitas ⁊ albedo. Alia sunt distantia pp repugnātiā: q: in vno sunt īpossibilia ⁊ tñ non sunt diuersa: q: in multis conueniunt vt albedo ⁊ nigredo: calor ⁊ frigus: q̄ sūt eiusdē rōnis ⁊ generis. Sic autē deus ⁊ creatura non distant: ⁊ sic de primis non est verū qḋ dr̄ que distant minime sunt vnibilia. q: deus ⁊ creatura quauis maxime distent pp diuersitatē non tñ sunt incōpossibiles siue repugnantes: imo maxime cōuenientes. ¶ Nota multitudo nāꝝ non repugnat psone: vt pꝫ i xp̄o: nec multitudo psonarū obuiat vnitati nāe: vt pꝫ in diuinis. Jō erat q dicit ꝙ simplicitas siue vnitas opponit multitudini: sed simplicitas opponitur compositioni.

Quarta questio. Utrū beata maria sit genitrix dei appellāda. Nestorius hereticus dicebat ꝙ ꝟgo maria genuerat purū hoiem scꝫ xp̄m: ideo dicebat eā mrēm xp̄i sed non dei intelligēdo per xp̄m purū hoiem qḋ tñ est falsum: q: xp̄s sigt quod deus. Propterea di. Damascen⁹ dei genitricē nequaq̄ appellamus christotocon. i. christi gēitricē: sꝫ vocamus theotocon. i. dei gēitricē. Rndeo ad q̄nē ꝙ verba fidē xp̄ianā exp̄mentiā debent esse ab errore longinqua ⁊ deuotioni approximanda: maxime illa in qbus est sermo de virgine maria. Jpsa enim cunctas hereses iteremit in vniuerso mundo. veritatē in se ipsa cōcipiēdo ⁊ pariendo. Jpsa aūt toto humano generi reconciliationem ꝓmeruit merito congrui. Et iō erga euꝫ ꝫ oīs xp̄ianorum deuotio ardere: ⁊ ꝓpterea q: illum concepit qui non tm̄ dicendus est xp̄s pp vnionem sed etiā deus verus: pp eternam generationē. Jō dei genitrix dꝫ dici vt ex ip̄o vocabulo honoref ⁊ ipietatis error extiguat qui dic mariā ꝯcepisse pur hoiē.

Circa quintam distinctionē querit. vtrū assumere sit actus conueniens diuine nāe. Per assumptionē ⁊ vnionē hypostaticā idē itelligo: tñ vltra assumptio tria importat. Primo actionē: terminationē: scḋo tertio relationē. Actionē quidē importat: q: assumere est ad se sumere siue trahere: ⁊ rōne huius principaliter cōuenit diuine nature: q: possum⁹ dicere hoc mō ꝙ pr̄ assumpsit naturā humanā effectiue ⁊ et sp̄us scō effectiue sicut filius. Jn quātū aūt assumptio ip̄ortat terminationē hoc solū cōpetit filio. s. scḋe psone: ⁊ tūc est falsa ista: pr̄ assumpsit nāmi humanā. Jnq̄tū aūt iportat relationē cōpetit tā p̄one diuine q̄ humane nature: q: concedit ꝙ persona diuina vnit humane nature. ⁊ ēt ꝙ nā huāna vnit diuine nature.

Resolutio stat in septem dictis: quoꝝ primū est ꝙ istud verbū vnire ⁊ assumere importāt principaliter vnionem diuine nature ad humanam naturam: differunt tamen ꝟm modum significandi: vt patet. ¶ Secundum dictum quod est ꝙ verbum vniendi dicitur ab vnione que magis importat relationem q̄ actionem. verbum autem assumendi dicitur ab assumptiōe que magis importat actionē q̄ importat relationem. ¶ Tertium q̄uis concedatur ꝙ diuina natura vniatur sibi naturam humanam ⁊ eideꝫ vniatur. Nullo modo tamen conceditur ꝙ diuina natura assumatur. Non enim alia vnione vnitur diuina natura humane q̄ humana nā diuine nāe ⁊ idcirco vnit diuina nā humane nō vnione ꝓpria sed vnione qua humana sibi vnit. Jlla vero nō cōcedit ꝙ diuina nā nō assumat: q: assumi dicit passionē: sed diuina nā nō hꝫ passionē nec pōt pati: q̄ nō pōt assumi. ¶ Quartū dcm̄ ꝙnt vnire ⁊ assumere adinuicē. q: vnire nō dicit terminū intrinsecum relationis vel actionis determinate: sed assumere importat terminum intrinsecum tam actionis q̄ relationis. Terminus qui assumitur in ista vnione est natura humana. terminus qui assumit est natura diuina. ¶ Quintum cum istud vocabulum assumere importat relationem ⁊ actioneꝫ tamen terminus ille interius intellectus potest referri ad vtrūq̄ vel ad alterum tantum: importat autem actionem que facta est a tota trinitate relationem vero: quia hec assumptio non est nisi vnio Jlle dicitur interius intelligere qui clarius ⁊ profundius intelligit. ¶ Sextum si verbum assumēdi importat simul actionem ⁊ relationem tunc natura diuina non dicitur assumere naturaꝫ humanam: quia quando assumere importat vtrunq̄: tunc quando dicitur de aliquo modo importat illud solum esse vnitum: sed importat esse vnitum tali vnione naturali. Natura diuina namq̄ nunq̄ assumit naturam humanam in vnione nature. Septimum si iste terminus assumere importat relationem solum ⁊ vnione: tūc pōt concedi ꝙ diuina nā: nām humanā assūpsit ⁊ sibi vniuit. ¶ Nota ꝙ ydea est rō eterna in mēte diuina ꝟm quā aliquid est formabile ad extra. Et capit ydea dupliciter. Uno mō p̄ forma denoiate: ⁊ tūc non est aliud nisi cognitio diuina. Alio mō capit ꝓ denominato: ⁊ tunc ydea nō est nisi res cognita in mente diuina. ydee in mente diuina sunt vnū i sba capiēdo ꝓ forma denoiato siue ꝓ simplici cognitiōe diuina: tñ pro cōnotatis distingunt: q: alia ydea lapidis alia hois ⁊c. ydea lapidis ē lapis cognitus a deo. ydea equi est equus cognitus a deo.

Queritur secundo. Utrū assumere conueniat diuine psone. ¶ Resolutio est ꝙ assumptio importat actionē ⁊ relationē ⁊ terminū vtriusq̄. s. actionis ⁊ relationis. Hoc est psonā assumenteꝫ ⁊ nām que assumitur. Et rōne istoꝝ trium actionis rela/

tionis et termini assumptio competit persone diuine non cuilibet sed filio. Nam diuine persone conuenit omne principium actiuum et rationabile nature suppositum. Utrunque spectat ad eius dignitatem et nobilitatem. Et ideo diuina persona potest humanam fabricare tanquam principium effectiuum et stabile: tanquam proprium suppositum. Ita quod eiusdem cause erit causale principium et suppositum personale: et ita per hoc se habet in ratione principii et ratione medii et in ratione termini. Ratione principii competit actio. Ratione medii relatio. Ratione vtriusque termini terminatio. Diuina enim persona fecit vt plures nature vnirentur in se. Ideo concedendum est quod hec assumptio competit diuine persone. s. filio.

Queritur tertio. Utrum assumere persone conueniat ratione nature an econuerso. Pro declaratione aduertendum quod questio includit duas causales. Prima est. vtrum hec sit vera: quia persona diuina assumit naturam humanam: ideo natura diuina assumit naturam humanam. Uel hec quia natura diuina assumit humanam. Ideo persona diuina assumit naturam humanam. ¶ Resolutio stat in quatuor dictis. Primum est quia tria sunt intelligenda huius vocabuli quod est assumere scilicet actio: relatio: terminatio. Secundum assumptio inquantum actio competit persone ratione nature. Tertium dictum est quod assumptio inquantum est terminatio competit nature ratione persone. Quartum est quod assumptio inquantum relatio conuenit tam nature quam persone diuine et non ratione persone nec ratione nature. patet quia sicut persona diuina vnitur nature humane. Ita et diuina natura vnitur nature humane.

Queritur quarto. Utrum hec sit concedenda. Diuina natura est caro facta. ¶ Resolutio tota stat in duabus propositionibus. Prima est quod ista debet admitti et concedi et sic itelligi: diuina natura est incarnata quia scripta legitur a doctore autentico Damasceno: Animus omnem et perfectam naturam in vna hypostasim incarnatam esse: nec simpliciter impropria duplicem tamen facit intellectum quorum vnus est hereticus et alius catholicus licet alius sit ambiguus patet hoc propria ratione sic. Omnis propositio est admittenda que est catholica vera et propria: sed predicta est huiusmodi. etc. minor patet: quia ista propositio habet duplicem sensum vt dictum est. Primus est diuina natura est incarnata. i. carni vnita et in isto sensu est vera et propria. Alius sensus est diuina natura est incarnata. i. caro facta et iste sensus est improprius et dubius. Secunda. hec propositio natura diuina est caro facta non admittitur a schola theologorum secundum Scotum sola est vera per identitatem vt sit sensus. essentia diuina est ille qui est homo: et quia est in propria et reducitur ad vnam que est propria imediate scilicet ad istam. Deus est homo: est concedenda: sed secunda scilicet ista essentia diuina est caro non est aliquo modo admittenda quia reducitur imediate ad istam: essentia diuina est homo: que est et impropria: et est sensus. diuina natura secundum quamlibet sui sui secundum se totam est incarnata quod est contra quosdam hereticos dicentes quod diuina natura secundum vnam partem sui est incarnata et non secundum aliam.

Quinta questio. Utrum sit concedendum quod humana natura sit assumpta a deo. ¶ Resolutio est quod vere et proprie loquendo concedit potest et debet humanam naturam a deo assumptam esse. Pro eo quod Philosophus dicit quod natura accipitur pro veraforma et pro vera materia. etc. Alioquin periret fides nostra cuius septem articuli respiciunt diuinitatem et septem humanitatem. Sed contra arguitur. omne quod assumitur ab aliquo in vnionem acquirit aliquam proprietatem eius cui vnitur: sed natura humana non acquirit aliam proprietatem verbi diuini cum collocatio idiomatum non fuit in abstractis. igitur etc. Respondetur ad minorem quod humana natura ratione suppositi: hoc est in concreto bene acquirit proprietates vel licet non ratione forme. i. in abstracto. Licet enim concedamus istam: homo est deus: non tamen concedimus istam: natura humana est deus: licet homo et natura humana idem sint et hoc propter diuersos modos significandi. Natura igitur humana in abstracto non acquirit proprietates diuinas et hoc intellige in recto: quia in aliquo bene acquirit: vt licet non dicamus natura humana est deus: bene tamen dicimus quod natura humana est in deo.

Questio sexta. Utrum deus assumens preferit humanam personam. Deus hic supponit pro persona filii dei scilicet christi. ¶ Resolutio stat in vno dicto in quo omnes conueniunt. Et est tale. Hec propositio quod persona diuina assumpsit personam humanam est falsa quocunque modo intelligatur. Et hoc intelligitur tribus modis. vt patet in textu. ¶ Nota quod sunt duo articuli principales in fide nostra. Primus est de trinitate: determinat fides catholica quod sunt tres persone in vna essentia que est omnino immultiplicabilis et indiuisibilis et singularissima que tota est in qualibet. Secundus articulus principalis est de incarnatione. Ubi vbi ponimus multitudinem naturarum quia in christo sunt plures nature. s. natura humana creata: et natura diuina increata. Natura humana humilis temporale creationem. Et diuina natura per eternam generationem.

Septimo queritur. Utrum sit ponere intentio de personalitatis in anima separata omni vnione circumscripta ¶ Respondeo licet magister sententiarum et Hugo de sancto victore dixerunt quod anima separata a corpore est persona. tamen communiter magister et doctores parisienses tenent oppositum. In hoc errauit magister et est primus errorum illius tertii. Ipse enim tenuit octo errores in libro sententiarum. Duos in quolibet libro. In primo libro distinctione xvii. dicit quod charitas que est amor dei et primi non est quid creatum sed est spiritus sanctus. Secundus distinctione xxiiii. ponit vbi dicit quod hec nomina trinus et trinitas non ponunt quid positiuum in deo. In .ii. li. di. v. dicit quod in angelis bilis premium precessit

meritum

meritū. Secūdus est ibidē: dicit q̄ nihil de alimento trāsit in virtutē humane nature. In tertio libro. di. v. dicit q̄ aīa separata est persona. scḋo ibidē: dicit q̄ xp̄s in triduo fuit hō. In 4° lib°. dist. j. dicit q̄ baptismus iohānis cū impōne manuū equipollebat baptismo xp̄i. scḋo ibidē dicit q̄ deus pōt cōicare potentiam creādi creature. Ūn̄ lz seminauerit multos errores que nūc reputanī errores sicut de cōceptione 7c. tn̄ isti prepositi apud oēs veros doctores 7 ab omni scola repudianī 7 cōdēnanī. Dico ergo q̄ aīa sepata a corpe nō est psona. p3 ī textu.

Octauo querit.

Utrū cōcedēdū sit q̄ de° assumpsit hoiē3.

¶ Rn̄° dō3 est scḋm fidē nr̄a3 q̄ hō 7 hūanitas non sūt totalr eadē. Ita q̄ gēgd est hō ē hūanitas 7 ecōtra. p3 q: supponūt p rebus diuersis: ita q̄ hec est vera filius dei est hō. 7 hec est falsa: filius dei est humanitas. Jō dico q̄ humanitas sic diffinit. Humanitas est nā ɔstituta ex corpore 7 aīa rōnali 7 nihil aliud ɔnotat: 7 sic p3 q̄ humanitas non dī de filio dei. Nā ɔcedimus q̄ filius assumpsit nām humanam ex quo sequit filiū dei nō 7c. i. nām humanā3 q: est regula fidei iter assumēs 7 assumptū est realis distictō. Eadē rōne nō ɔcedimus istā: fili°. dei assūpsit hominē q: filius dei est hō. Idē aūt nō assumpsit seipsum. Ista propō est vera que dī q̄ hec propositio est impropa: filius dei assumpsit hoiem pp duplicē3 cām: vnū pp defectū distictiōis: alīū pp defectum ordinis: q: assumere importat quēdā ordinē 7 respectū eius qḋ nāliter añcedit ipsā3 assumptionem. ¶ Cum ergo necesse sit illud qḋ assumit presupponi 7 precedere saltē nāliter ipsam assumptionem nō potest recte concedi q̄ deus assumpsit hominē3 cum esse humanū vt visum est nō precedat sed sequitur ipsam assumptionem.

Nono queritur.

Utrū sit ɔcedēdū q̄ filius dei assumpsit humanitatē. ¶ Rn̄det per duas propōnes. prima est. q̄ humanitas capit tripliciter. Primo pro partibus ɔstituētibus hoiem: 7 isto modo capit sepe in sacra scriptura: vt cū dī. Hō interior 7 hō exterior. Et ēt ī epistolis salutātis frequēter optat alicui saluo in vtroq3 hoīe 7c. Secundo capit pro nā humana resultāte ex talibus partibus distincta realiter ab illis: 7 ista humanitas est media iter res corporales 7 spūales: q: per corpus cōuenit cū rebus corporalibus: 7 per animā cū angelis: 7 ista humanitas est vel pōt dici scḋm Gre. ois creatura: q: pticipat cū3 oī creatura. Tertio capit pro quacūq3 proprietate cōsequēte ipsam nām humanā vt risibilitas. ¶ Secunda propō. quocūq3 modo capiat humanitas verum est simplr q̄ filius dei assumpsit humanitatē. p3 in libro ista propō.

Circa sextam distinctionē querit vtrū xp̄s sit duo. ¶ Pro declaratione huius questionis est advertēdum q̄ duo capit dupliciter: scilz masculine 7 neutralr. Quādo est masculini generis: tūc semper ponit diuersitatē in personis. 7 sic duo inueniī in diuinis. Qn̄ aūt capit neutraliter ponit distinctionē 7 diuersitatē in nā: 7 sic nō inuenit in diuinis. Et sicut dictū est de duob° masculini generis: sic dicēdū est de duobus feminini gñis. s. q̄ ponit diuā in psona: vt dī in symbolo. Alia est psona patris 7 alia filij est. ¶ Scḋ3 predictā diuisionē istius noīs duo. Pono tres ppositiones. Pria q̄ xp̄s nullo mō dicēdus est accipiēdo duo masculine: p3 q: xp̄s nō est due psone. Secūda xp̄s nullo modo dicēdus est duo capiēdo neutralit p3: q: due nāe nō pdicanī in abstracto de xp̄o: nec est due nāe. lz enim ista sit vera: xp̄s est nā diuina: tn̄ ista est falsa xp̄s est nā humana. Tertia lz xp̄s non sit duo nec masculine nec neutraliter potest dici q̄ in xp̄o sunt duo: capiēdo duo neutraliter. Hoc pōt concedi q̄ xp̄s hēt duo neutraliter. patet: q: habet in se duas nās 3 illud dī habere duo neutraliter vo q̄ hēt duas psonas: ergo 7c. ¶ Resolutio tota stat in vna distinctione 7 qnq3 ppōnibus. Distictio est q̄ xp̄3 eē duo intelligit tripliciter. Primo q̄ xp̄s sit duo idest due nāe. Secūdo q̄ dicat eē duo. i. due psōe. Tertio q̄ dicat esse duo. i. due res nāe siue duo supposita. Ūn̄ res nāe hypostasis 7 suppositū3 idē penitus sunt 7 p eodē accipiunī. Nam ut dictū est in isto tertio suppositū indiuiduū 7 psona differunt q: omne suppositū est indiuiduum 7 nō ecōtra: 7 ois psona est indiuiduū 7 nō ecōtra. Dico vlteri° q̄ res nature nō diuidit de indiuiduis accidētibus nec etiā de substātijs incōpletis. i. de corpore 7 de aīa. In ista distinctione ponunī due ppōnes: quarū3 pma est: q̄ nullus vnquā doctor posuit q̄ xp̄s sit duo. i. due nature. Littera hereticum est simplr dicere christum esse duo loquendo de dualitate psone: patet per symbolu3. Non duo tn̄ sed vnus est christus. patet ergo q̄ christus nullo modo ē duo: sed vnū. ¶ Iuxta oīa pdicta pona3 octo ppositiones p ordinē vt sim° cauti in loquēdo circa istā3 māam. Et harū septē erūt negatiue 7 catholice 7 p ɔño affirmatiue eis opposita sunt hētice cessande. octaua erit affirmatiua 7 hērica. Pria pa nō ē due psone. Scḋa ī xp̄o nō due psone. Tertio xp̄s nō ē duo supposita. Quarta ī xp̄o nō sunt duo supposita. Quinta xp̄s nō est due res nāe seu hypostases. Sexta in xp̄o nō sunt due res nāe vel hypostases. Septima xp̄s nō ē duo īdiuidua. Octaua que est heretica in xp̄o sunt duo indiuidua.

Secunda questio.

Utrū psōa xp̄i sit vna vnitate simplici: an cōposita. ¶ Resolutio tota qōnis stat in vna diffinitiōe 7 qnq3 ppōnibus. ¶ Distinctio est talis. Cōpō capit duplr sc3 ppe 7 large. Quid sit cōpō ppe deā sic pōt describi. Est vnio aliquorū duorū hñtiū īclinationē mutuā ad ɔstōne3 vnius tertij. ¶ Scḋo capit large: 7 sic pt describi. Est ali

cui⁹ nãe vel entis cũ alio positio siue ɔstituãt vnũ tertiũ siue nõ. ¶ Pzia ppõ. Persona xp̃i nõ pt dici cõposita nec ẽ in psona xp̃i. Cõpõ ppzia dicto pz in libzo p:r argumenta ad oppositũ. ¶ Scõa asserere personam xp̃i eẽ cõpositã cõpõne pzepzia nõ solũ est falsum sed et hereticũ. ¶ Tertia psonalis vnio nãrũ in xp̃o pt dici cõpositio large capta: pz qz tunc cõpõ nihil aliud est nisi vnio. ¶ Quarta asserere in xp̃o esse cõpõnẽ large captã nõ est hereticũ sed verũ ⁊ catholicũ. Et iõ scõa opio que recitat in lr̃a mgr̃i que dicit xp̃m eẽ cõpositũ vera est ⁊ catholica: qz non vult dr̃e ꝙ psona xp̃i sit ex pluribus naturis ɔstituta: sed ꝙ vna nã est alteri vnita. ¶ Quintas qz vocabulũ cõpõnis est calũniabile in mã incarnatiõis. Jõ doctores pñtis tpis sensum ⁊ rem pdicte opionis retinentes declinãt cõpositiõis vocabulũ: ⁊ p eo noie vnionis vtuntur.

Tertia questio.

Utruz xp̃s sm ꝙ hõ sit aliqd. An hõ pdicet de xp̃o per modũ hitus ⁊ accidẽtis. ¶ Resolutio stat in vna distinctiõe ⁊ duabus ppõnibus. ¶ Distinctio talis ẽ. Jsta ppõ xp̃s est hõ p moduz hitus ⁊ accidentis hz duplr intelligi. Primo ꝙ illa pdicatio sit pure accidentalis: ita ꝙ non sit substantialis. Aut ꝙ aliquo mõ hẽat rõnẽ. i. modũ seu similitudinẽ pdicatõis accidentalis: sit tñ sm veritatẽ substalis pdicatio. ¶ Pzia ppõ est: falsum est ꝙ xp̃s sit hõ p modũ hitus ⁊ accñtis. Scõa põt cõcedi ꝙ xp̃s est hõ p modũ hitus ⁊ accñtis itelligẽdo. scõo mõ pz ex duplici silitudĩe qua hz ista pdicatio cũ accñtali. Nã sicut accñs sustentificat i suo subiecto: ita hũanitas xp̃i in diuinitate sic tñ ꝙ non inheret ei. Jtẽ pz aliter: qz sicut accñs nõ dat pmũ esse suo subiecto: sed aduenit ei post suũ esse cõpletũ: sic hũanitas ẽ qñ aduẽticia ⁊ qñ accñs filio dei qz nõ dat ei pmũ eẽ: sz aduẽit ei p⁹ suũ eẽ pfectũ ⁊ cõpletum. Jste due ppões clare patent in libzo.

Quarta questio.

Utruz ista vnio sacra termiata sit ad vnitatẽ psone an nõ. ¶ Rñdeo sciendũ ꝙ vnio vltra eã q̃ dcã sunt ẽ quadruplex. Una est in qua est vnius vnibilis in nãm alterius cõuersio vt vnio gutte aq̃ in dolio vini: ⁊ rõ istius vnionis ẽ: qz ibi est repugnãtia ⁊ pdñatio. Repugnãtia qdẽ qz vinũ a toto spẽ est calidũ: aq̃ ho est frigida. Pzedñatio aũt qz vinũ est fortius aq̃. Alia vnio est in q̃ est vtriusq3 vnibilis alteratio ⁊ tertie nãe pductio vt vnio elementoꝝ ad ɔstõnẽ alicuius mixti. Rõ aũt talis vnionis est: qz est ibi repugnãtia sz nõ ẽ predñatio excellẽs. ¶ Tertia vnio est qua nõ est vnitorũ alteratio sz vni⁹ tertie nãe ɔstõ: ⁊ sic aĩa ⁊ corp⁹ vniunt. ¶ Rõ istius vnionis est qz ibi non est repugnãtia: sed est mutua dependentia vnius ad alterũ. ¶ Quarta est in qua nec est trãsmutatio vnitorũ nec dependentie nec tertie nãe ɔstõ sz ẽ vni⁹ nãe ab altera sustentatio ⁊ in altera insertio: vt qñ vna arbor sustẽtificabit in stipite alterius: ⁊ rõ huius vnionis est qz ibi est excellens pdñatio: ⁊ non est repugnãtia nec dependentia mutua. ⁊ isto quarto mõ vnionis nã humana vnita est diuine. Jstis pnotatis facilis ẽ ad qõnẽ rñsio: ꝙ ista vnio sacratissima tmiata ẽ ad vnitatẽ psõe ⁊ ñ ad vnitatẽ nẽ.

Quinto queritur.

Utrũ ista sacra vnio sit singularis. ¶ Respõsio ꝙ ista sacra vnio est singularis. ¶ Sciendũ ꝙ phs ponit multos modos vniõis in. vj. phisic. c. de vno. Dicit ꝙ est vnũ per se: aliud est per accñs. Duplex est vnũ per accñs. Unũ est sicut accñs in ɔcreto. Aliud est qñ duo accñtia sunt in vno ɔcreto. Unũ per se dr nouẽ modis scz: ɔtinuatõe: spẽ: gñe: diffinitiõe: diuisibilitate: nũero: simplicitate: totalitate: pportiõe: ⁊ mã. ⁊ qz nulla istarũ vnionũ est similis vnioni xp̃i. Jõ est ponenda alia vnionis diuisio sm theologos. Nec est mirũ si phi non posuerunt illũ modũ vnionis sacratissime qz illã non nouerũt ⁊ et solũ nãlr loquebãtur. Btũs aũt bernardus doctoz mellifluus põit nouẽ modos vnionis. Primus est vnitas collectiua. Scõs est vnitas ɔstitutiua. Tertius est vnitas ɔiugatiua. Quart⁹ ẽ vnitas natiua. Quit⁹ ẽ vnitas ptãtiua. Sext⁹ ẽ vnitas ɔsentanea. Septim⁹ ẽ vnitas votiua. Octau⁹ ẽ vnitas dignatiua q̃ ẽ psonalis homis cũ deo. Nonus est vnitas trinitaria.

Circa distinctionem

septimã querit. Utrũ hec ppõ sit vera. Deus est hõ. Dicendũ ꝙ absq3 dubio scdz fidẽ catholicã tenẽdũ est firmiter ꝙ pdicta ppõ est vera rõe vnionis psonalis i xp̃o que ẽ nãe ꝙ facit vnũ pdi de alio in ɔcreto qz quecunq3 vni ⁊ eidẽ singulari singlr ⁊ vnitate tenẽto ⁊ in cõicabili sunt eadẽ. ita eadẽ sunt inter se. sed sic ꝙ de xp̃o dr deus ⁊ hõ ergo distiguit de se inuicẽ. Non tñ pdicta ppõ est imediata sed hec imediata: nã humana est vnita verbo dei: ⁊ ex hac sequit ista scz ꝙ verbũ diuinũ est hõ. Et ad hãc sequitur deus est hõ ad quã sequit ista quarta. hõ est deus que est ɔuertens tertie. Sed de mõ pdicãdi est triplex opio vide in textu quarũ due prime reprobãtur ⁊ tertia tenet. Non enim est pdicatio formalis siue essentialis vt hõ est aĩal: nec cãlis vt deus est spes mea: ɔcãtiue vt loq est opus hũanoꝝ ẽ pdicatio cãlis. Nec est accñtalis que est qñ pdicatuz est accñs subiecto vel ecõuerso: nec est idẽtica siue implicatiua vt dicit scõa opio que dicit ꝙ hec: deus est hõ est vera per implicationẽ: ⁊ sensus ẽ ille qui est deus est hõ. filius enim dei qui est deus idẽtitate est hõ non valet vt pz in textu. ¶ Dicendũ ergo est ꝙ hec est singularis modus pdicandi scz p vnionem: nõ enĩ hõ pdicat de deo ꝙ vnit ei in vnitate psone: ⁊ qñ hec vnio est singularis non est miruz si singularẽ modũ exigit pdicãdi: iõ hec pdicatio non reducit ad aliquos modos pdicãdi ɔsuetos. ¶ Nota ꝙ est dñia inter vniuoce pdicari ⁊ pdicatũ vniuocũ

tā vniuocū. Uniuocū pdicatū est qd pdicat de aliquibus ſm illud nomen ⁊ eandē rōnē vt albū predicat de lapide pariete ⁊ Equo ⁊ hoīe ſm idez nomen ⁊ eandē rōnē que esse est disgregatiuū visus Ad pdicari aūt vniuoce requirit vltra q rō nois sit de qdditate eius de quo pdicat. Ista sunt synonima vniuoce pdicari: qdditatiue ī primo modo dicēdi: ⁊ formalr ⁊ eēntialr sunt idē hō āt dr de deo non vniuoce sed tanq̄ vniuocum predicari.

Secundo queritur.

Utrū sicut ista pcedit deus est hō p psona filij sic ista sit ɔcedenda. Deus non est hō p psona prīs. ⁋ Rūdeo ſm Bonauē. q hec non concedenda est: deus non est hō: qz hō est simplr. qz iste terminus deus ⁊c̄. vide tertiū. ⁋ Dicendū ſm aliquos q vtraqz est vera ⁊ rō est qz ista deus est hō. ⁊ deus non est hō sunt indiffinite singulariter qz illa ppō est indiffinita in qua subijcit terminus cōis sine signo quātificante: sed sic est h̄ ergo ⁊c̄. Quia autē iste terminus deus sit cōis pz qr ille terminus est cōis qui vere pōt predicari de pluribus sed iste terminus deus ē hmōi ergo ⁊c̄. ⁊ sic dicit okā ⁊ gregorius de arimino. Iste terminus deus in sacra scriptura hz diuersaz suppositionē. Aliqn enīz supponit per psona diuina. Aliqn p essentia diuina cōis ipsis tribus psonis. pria pars pz illud ps̄. Propterea vnxit te deus deus tuus oleo leticie. Ita q ly primū deus est vt in casus ⁊ supponit pro psona filij: ⁊ scdm ly deus supponit p pre ⁊ est sensus. O deus fili ppterea vnxit te deus tuus id ē pr̄ tuus. ⁊ hoc dicit Aug. pz ēt per illud primo Joā. verbū erat apud deuz: qz apud iportat distinctionē que non est inter verbum ⁊ nām dinā. Et ibi bñdicat nos deus deus ⁊c̄. Scda pars pz per illud aplī. Solus deus hz imortalitatē. Et per illud Exo. Audi israel qz dñs deus tuus vnus est. i. essentia diuina vnica est ⁊ indiuisibilis. Itē pz per illud Aug. in primo li. de trinitate. Deus est pr̄ ⁊ filius ⁊ spūssanctus. Et in vno sermone de vno martyre: Quis est deus pr̄ ⁊ filius ⁊ spūssanctus ⁊ ɔstat ibi qz ibi supponit deus p diuinitate. neqz pr̄ est pr̄ filius ⁊ spūssanctus ⁊c̄. Et in ista pōne deus genuit deū: ⁊ deus est hō deus nō supponit p nā diuina sed p psona qz ista deitas genuit vel est hō est heretica. Sequit ex hoc q in ista deus non est hō ly deus supponit p psona. iō dicēdū q qnārū est de sermone rigoris. Ista est singulariter pcedenda deus non genuit deū ⁊ ista deus non est hō qz sunt indefinite ⁊ ad veritatē indefinite sufficit q vna singularis sit vera. Ista aūt deus non est hō hz duas singulares veras. s. deus pr̄ ⁊ deus spūssanctus nō est hō que ambe sunt vere ergo ipsa va. Silr dicēdū ē de ista deus non genuit deū. Hec āt dcā ſm opionē iuniorū modernorū. Sed pria ſm opionē antiquorū. ideo securior ⁊c̄.

Tertio queritur.

Utrū hec sit admittenda. deus factus est hō. Notandū q duplex est factio actiua ⁊ passiua. Prima est hitudo facientis ad factū qd accipit esse post non eē nā vel tpe a tali faciēte. In hac diffinitōe sunt due particule. Prima est habitudo facientis ad factū loco generis. ⁋ Scda particula qd accipit ⁊c̄. qz de rōe eius factionis est esse post non esse ⁊ hoc ponit ad differentiam filij dei: q semper fuit. Iō non pōt dici factus. Ex quo sequit q si deus creasset mūdū ab eterno ad huc fuisset ibi vera factio: qz licz non hūisset esse post non esse tpe vel duratione habuisset tn̄ nā: qz mundus q̄tum est de se hūisset prius nō esse quātitate esse nisi deus impediuisset preueniēdo ita q fuisset ibi prioritas nāe priuatiua. ⁋ Factio passiua est habitudo ipsius facti ad ipsum faciens ⁊c̄. sicut in priori diffinitōe. Filius aūt dei ⁊ spūssanctus. lz sint pducti non sunt tn̄ facti qz sunt ex se eque necessarij sicut pr̄ q̄uis non sint a se. Notandū q creatio: factio: actio: sic differunt: qz actio semper subiectuz presupponit in qd agit. Creatio nihil oino psupponit sed est de nihilo ⁊ est soli deo possibilis. Uñ est pductio alicuius de nihilo. Ex quo sequit q creatio pprie non est actio: ⁊ si dicat actio magis dr gramaticaliter loquendo q realiter vel metaphysicaliter loquendo sicut dr q creo est verbum actiuū factio aūt est qd cōe actioni ⁊ creationi. Factio iterū est duplex quedaz dr factio simplr: alia factio talis q̄lis vel factio ſm qd. Sicut enīz illud verbū est ponit ī ppōne de est scdo adiacente. Aliqn in ppōne de est tertio adiacente: qn autē ponit primo mō dicit existētiā simplr qn ponit scdo mō dicit esse scz de tertio adiacēte. Non eē existe sine esse simplr sed iportat tale esse ſm illud qd specificatur per tertiū vt esse albū vel nigrū ⁊c̄. Sic dicēdum est de isto verbo substantiuo fio. Qn enīz ponitur in ppōne de est scdo adiacente importat factionē simplr vt deus fit ⁊c̄. qn aūt ponit in ppōne de est tertio adiacēte iportat actionē ſm exigētiā vel specificationē tertij. qd ponit in ppōne. Factio ergo simplr est qua aliqd fit simplr de nō eē. factio aūt aliqualis est qua aliqd fit tale vt sor. fit albus ⁊c̄. Questio aūt intelligit de factiōe nō simpliciter que esset plana sed factione aliquali. Ad quā Rñdēdū est simplr affirmatiue scz deus factus est hō. Si enim factus cadat sup totā ppositionez sensus est factū est ita q ista ppō sit vera. Deus factus est hō ⁊ hō factus est deus: ⁊ q̄uis sit verus sensus ⁊ ab oībus ɔcessus non tn̄ est verus de rigore sermonis qz hoc principiū qd est factus cū dr masculini generis ⁊ adiectiuū adiectiue tentū non pōt ponere rē suā circa copulā sed necio ponit q̄tū ē de vtute sermonis circa subiectū vel pdicatū. Si aūt ly factus tz ex pte pdicati est sensus. Deus est quidez hō hō factus est vel pductus ⁊ sic pōt dici q sensus est falsus qz hō dictus de xpo dicit suppositū diuinū qd minime est factū. ⁊ iō xps nō est hō factus. Si aūt ly factus determinet vnū extremorū

in cōparatione ad aliud sic est sensus deus se fecit hoiez per humanitatis assumptionē sicut hō facit se doctū per acq̄sitionē doctrine. ⁊ sic sensus est ve rus tñ aliqd hʒ iproprietatis ⁊ aliud ꝓprietatis. Hoc enim pticipiū factus tria ipoꝛtat videlʒ ante cessionē ex pte subiecti ⁊ inceptionē ex pte ꝑdicati ⁊ trāsmutationē ex pte vtriusqʒ vt in hoc Exēplo. M. factus ē sapiens. M. enim fuit añq̄ esset sapiēs ⁊ postea incipit esse sapiens ⁊ est transmutatio taʒ in. M. q̄ in sapientia. In ꝓposito aūt est reperire añcessionē ex pte subiecti: ⁊ inceptionē ex pte ꝑdicati: sed non est reperire transmutationē in supposito dei: ⁊ iō factus hic cadit a ꝓpria significatiōe q̄tū ad tertiā ꝯditionē: nec importat trāsmutationē sed vnionē: lʒ ergo hēat aliquā ꝓprietatē qꝛ tñ hʒ veritatē iō recipit: qꝛ in expressiōe fidei magis ꝯsideraṫ sermonis veritas q̄ significationis congruitas: Ea enim que sunt fidei nr̄e vt dicit Aug. melius intelligimus q̄ ꝓferamus. Et gregorius dicit ꝙ excelsa dei balbutiendo resonamus. Cōcedendus est ergo predictus sermo q̄tū ad primuʒ ⁊ tertiū sensus suos. Nota ꝙ factio ꝓprie loquendo lʒ ipoꝛtat mutationē non tñ factio large loquēdo non est ibi iperfectio. De ista ꝓpōne ēt. hō factus est pōt siṁr distingui sicut de priori. Si enim factus importat rē suā scʒ super totā ꝓpōnē suam. sensus est scḋm ē ꝙ hec ꝓpō hō factus est deus ē vera ⁊ ē verus sensus ꝯcessus vel magis pmissus a doctoribus sacris ⁊ iste solus est verus. Si autē ly factus ponat rem suā super predicatū sensus ē hō fact⁹ ē deus id est hō ē deus qui ē factus ⁊ iste sensus ē hereticus: qꝛ deus non ē factus: q̄uis sit genitus. Si aūt ly factus ponat reʒ suā circa vtrūqʒ extremū ⁊ dicat ordinē subiecti ad predicatū sensus ē hō factus est deus id est qui prius erat hō factus est hō posterius: ⁊ hic sensus est falsus qꝛ esse hoiem nunq̄ ꝑcessit in illo supposito esse deū nec diuinū esse aliquatenus inchoaṫ. Vñ magis ē impropria hec ꝓpō homo factus ē deus q̄ hec deus factus ē homo ⁊ rarius inuenit in sacra scriptura. Si tñ alicui legatur vel inueniatur: tunc ſm primum sensum ē accipienda. ¶ Notandū ꝙ hec ꝓpositio homo factus ē deus de rigore significationis simpl̄r falsa ē pʒ. ois ꝓpō ē falsa simpl̄r ⁊ de rigore significatiōis cuius ꝯdictoria ē simpl̄r vera: sed ꝯdictoria istius hō factus est deus ē simpl̄r vera ergo ⁊c. Minor ꝓbaṫ. ꝯdictoria istius est ista. nullus hō factus ē deus que ē singulariter vera ⁊ de rigore significatiōis: qꝛ nullus alius hō a xp̄o factus ē deus vt pʒ inductione: nec ipse hō qui dr̄ xp̄s factus ē deus cū ille hō xp̄s sit ab eterno de⁹: ꝯsiderū est ꝙ hō ē nomen suppositi ⁊ sibi supponit ꝑ psona diuina que semp fuit deus: ⁊ p ꝯñs ista nullus hō factus ē deus est vera atqꝫ eius oēs singulares sunt vere. vt pʒ inducēdo. ¶ Scḋa ꝓpō. lʒ aūt hec ꝓpō deus ē hō: ⁊ hec hō ē deus inceperint esse vere, nullus tñ hō incepit esse deus. ¶ Prima pars pʒ qꝛ ois ꝓpō que nūc ē vera ⁊ prius nō fuit vera incepit esse vera q̄nqʒ. sed iste ꝓpōnes deus ē hō ⁊c. non fuerūt vere in tpe legis nāe ⁊ scripte ⁊ fuerūt vere postea in nouo testō. Scḋa pars ꝓpōnis pʒ inductiue: qꝛ nec Joānes nec Petrus ⁊ sic de alijs a xp̄o nec ipse xp̄s incepit esse deus cū fuerit ab eterno deus: incipit enim ipoꝛtat hitudinē ad nō esse ꝑcedens. ¶ Tertia ꝓpō. Ista ꝯñtia non valet. Deus factus est hō ergo hō factus est deus: qꝛ añcedens est verū ⁊ ꝯñs falsum: qꝛ ex vero nō sequiṫ falsuʒ sed solū verū. Et si dicas ꝙ hec ꝯuertiṫ simpl̄r cum sit indefinita. Sic ꝯuertiṫ ergo qḋ factū est hō ē vel fuit deus. Itē hec ꝯñtia non valet deus factus ē hō ergo deus factus est aliqḋ qꝛ arguiṫ ab inferiori ad superius negatiue. Itē nō valet deus incepit eē hō ergo incepit esse. Ista enīʒ factus ⁊ incepit includūt negationē. Ista est vera: aliqs hō fuit ab eterno ⁊ tñ incepit eē ex tpe qꝛ filius dei q ē hō fuit ab eterno ⁊ incepit hō eē in tpe. Itē lʒ aliqs hō nō possit non esse tñ possibile est ꝙ nullus hō sit. Prima pars pʒ qꝛ filius dei nō pōt nō eē simpl̄r ⁊ ipse ē hō ⁊c. Scḋa pars pʒ ꝑ ipsum verbū diuinū qꝛ pōt dimittere nāʒ humanā ⁊ ipsaʒ annichilare ⁊ oēs hoies ⁊ ista eēt vera nullus hō est. Notidū ꝙ cōmunicatio ydiomatū nō tʒ in ꝑdicatis que exprimūt vnionē nature humane ad diuinā. Quia cōmunicatio ydiomatū in ꝑdicationib⁹ fit ꝑꝑ vnionē: nō ergo fit ſm illa q̄ exprimūt vnionē: ⁊ iō nō est factus deus lʒ fact⁹ est hō: nec hic nā diuina assūpsit nāʒ diuinā: igiṫ nā humana assumpsit naturam diuinā non legiṫ.

Quarto queritur. Utrū filius dei ꝑdestinatus sit.

Sciēdū ꝙ ꝑdestinatio est ꝑoꝛdinatio alicui⁹ creature intellectualis ad gl̄iaʒ principal̄r ⁊ ad grāʒ ⁊ merita in ordine ad gl̄iam min⁹ pricipal̄r facta a volūtate diuina. Et dr̄ ꝑordinatio: qꝛ nō ē aliud q̄ act⁹ diuine volūtatis quo ordinat ⁊ vult ⁊ determinat alicui dare gl̄iaʒ nō ꝑꝑ bona ⁊ merita que previdit fieri a tali creatura. Sʒ ex mera sua bōitate ⁊ liberalitate vt dicē de iacob. Ro. ix. q̄uis neminē reꝓbat nisi ꝑꝑ demerita ꝑuisa. Et dr̄ alic⁹ creature: qꝛ sola creatura itellectual ē ꝑdestinabil. qꝛ sola ē gl̄ificabil eo ꝙ sola ad imaginē dei ē capax ⁊ particeps eē pt. De⁹ nō ē ꝑdestiabil: qꝛ qcqḋ ꝑdestinaṫ subijciṫ ꝑdestināti ⁊ sic fili⁹ inq̄tū de⁹ nō ē ꝑdestinabilis. Oēs hoies ⁊ oēs āgeli sūt ꝑdestinabiles: q̄uis nō sint oēs ꝑdestīati. Dr̄ adgl̄iā pncipal̄r qꝛ ꝑ vult dare gl̄iā hīs q ꝑdestinaṫ ꝑmitate icuiḋqʒ. Ita ꝙ predestinatio respicit solum principaliter finem que est gloria eterna. Dicitur ad gratiam ⁊c. Non enim possumus habere gloriam sine gratia ⁊ meritis in adultis: que respicit minus pncipaliter predestinatio vt dispōnē necessariā ad gl̄iam ex ordinatiōe diuina. ¶ Rñdeo ꝙ filius dei non est ꝑdestinatus sed xp̄s est ꝑdestinatus ⁊ filius dei est predestinatus inquātū homo. Dicendū ergo ē ꝙ quāuis hec sit concedenda xp̄s est predestinatus

pro eo ꝙ

pro eo ꝙ nolat hypostasim i rebus nãe vt hec xpo est ꝑdestinatus vt hõ: rõe determinatiõis adiũcte q꞉ sibi ꝯuenit diffinitio ꝑdestinatiõis in q̃tũ ẽ hõ. hec tñ nõ est ꝯcedenda filius dei est ꝑdestinatus. Et rõ est pp repugnantiã intellectuũ q꞉ predicatũ repugnat subiecto vel itellectus ꝑdicati vel rõ repugnat intellectui ⁊ rõni subiecti. Reperiſ aũt triplex repugnantia. Nã hoc vocabulũ ꝑdestinatus circa ꝑdestinatũ tria iportat scꝫ hitudinẽ effectuũ bñficiorꝫ respectu cãe. Effect⁹ sunt multi: nã: gřa: merita ⁊c̃. iportat ẽt acceptionẽ per donũ gře gratũfaciẽtis ⁊c̃. Tertio iportat in ꝑdestinato ichoatiõnẽ quantũ ad esse nãe q꞉ ẽm originẽ ꝑdestinaſ qui nõdũ est. hec v̾ba dicunſ pp illos qui in vnigenitũ dei ipietatẽ loquunſ. putãt enſ eũ inter illos ꝯnumerandũ esse qui añq̃ fierent ꝑdestinati sunt vt essent. ergo impiũ ẽ dicere filiũ dei esse ꝑdestinatuꝫ. Et primũ intellectũ hꝫ q꞉ descendit a v̾bo passiuo. Scdm hẽt q꞉ descendit a v̾bo actiuo dicẽte ordinẽ ad finẽ. Tertiũ hẽt q꞉ cõponiſ a ꝑpositione dicente antecessionẽ sicut ab hac ꝑpositiõe pregratificatus filius dei dicit illã ꝑsonaꝫ ⁊ eãm non effectũ. Dicit ẽt illã ꝑsonã ꝑut cõꝑetit illi filiatio ꝑ nãm non per gře donũ. Dicit ẽt illã ꝑsonã vt eternã non hñtẽ initiũ. Et sic expresse est repugnantia intellectuũ inter subiectũ ⁊ ꝑdicatũ. Notandũ ꝙ p꞉escia capiſ dupliciter. Uno mõ large ⁊ est sciẽtia dei respectu oĩum futurorꝫ siue bonorꝫ siue malorũ. Et de hac dicit apostolus Ro. viij. Quos presciuit hos ⁊ ꝑdestinauit ⁊c̃. ⁊ in plurĩq̃ꝫ predestinãdo. Aliomõ stricte ⁊ est reprobatio multorꝫ ⁊ sic distinguiſ ꝯ ꝑdestinationẽ. Ita ꝙ est scĩa dei respectus futurorꝫ malorꝫ tm̃: ⁊ ab hac ꝑscĩa dr̃ ꝛprobat⁹ prescitus. Et si dicas ꝙ exceptis vocabulis iportãtibus vnionẽ necesse est esse cõicationẽ idiomatũ sed vocabulũ ꝑdestinatiõis vnionẽ non importat quantũ est de se ergo ille hõ est ꝑdestinatus ⁊ ille hõ fit filius dei necessario sequitur ꝙ filius dei sit ꝑdestinatus. Dicendũ ꝙ non solũ illa excipienda sunt nõia: sed ẽt alia vocabula ex q̃bus ꝯsurgit repugnantia intellectuũ ⁊ tale est vocabulũ p꞉edestinationis ⁊ cõsimilia vt melius manifestabitur infra di. xj. de ista filius dei est creatura.

Quinto queritur. Utrũ hec sit vera filius p꞉edestinatus est esse hõ. ¶ Sciendũ ꝙ ꝑdestinatio sic describiſ ab Augustino in li. de bono presciẽtie. Predestinatio est prescia ⁊ preparatio bñficiorꝫ deiꝫ per que certissime liberanſ. Et dr̃ p꞉escia que est certa ⁊ infallibilis noticia futurorꝫ. Uñ oĩs ꝑscia i deo ẽ scĩa: sꝫ nõ ecõtra rõne cõnotatorꝫ lꝫ sint idẽ formaliter. ⁊ põiſ i diffinitiõe loco gñris. Scĩa dei est respectu oĩum siue bonorꝫ siue malorꝫ pñtium futurorꝫ ⁊ ꝑteritorꝫ. Prescia solũ est respectu futurorũ siue bonorꝫ siue malorũ. Predestinatio autẽ solũ respectu futurorꝫ bonorꝫ. Tñ formaliter loq̃ndo ⁊ quidditatiue non est ipsa prescia sed solũ cõnotatur ⁊ suppositiue. Predestinatio eniꝫ formaliter ⁊ q̃dditatiue est actus voluntatis diuine q꞉ deum ꝑdestinare aliquẽ non est aliud nisi deuꝫ sibi velle dare vitã eternã ⁊ media ordinata ad illã. Sed cõstat ꝙ hic est actus voluntatis diuine ergo ⁊c̃. Cũ aũt nullus actus voluntatis diuine sit formaliter actus intellectus dei ipsa ꝑdestinatio q̃dditatiue non põt esse nec dici prescia. Actus aũt volũtatis ⁊ actus itellectus distinguunſ formaliter q꞉ vnus nõ includit aliũ in p꞉io mõ dicẽdi per se ergo ⁊c̃. Ex hys sequiſ ꝙ ꝑdestinatio non est prescia formaliter q̃uis sit ꝑ̾scia suppositiue ⁊ cõcomitãter. Hec scda pars pꝫ q꞉ nihil volitũ nisi precognitũ. Et q꞉ ꝑdestinatio est velle dare gloriã: ꝫ nãe intellectualis ergo deus ꝑcognouit illud se facere. Jõ doctores vñ sunt tali ꝑdicatiõe cõcomitatiua ⁊ presuppositiua. Et bñficiorũ dei. Ad dr̃iam ꝑscie stricte capte que est respectu solũ malorũ ⁊ penarũ infligendarũ malis ꝑ peccis. Oẽs eniꝫ gře gratis date ⁊ gratũfaciẽtes ⁊ oĩa bñficia di ⁊ dona spiritussancti ordinata ad vitã eternã mediate vel imediate sunt effectus ipsius ꝑdestinatiõis vt pꝫ ꝑ augustinũ qui dicit ꝙ ꝑdestinatio est ꝑscia bñficiorꝫ eorũ. Ne dũ gřa gratũfaciens sꝫ attricio spes ⁊ fides informes ⁊ oĩa opa bona moraliter ⁊ timor seruilis sunt effectus diuine ꝑdestinatiõis q̃uis vita eterna sit primus ꝑmitate intentiõis ⁊ principalis effectus ꝑdestinatiõis. ¶ Nota ꝙ dr̃ia est inter gřas gratis datas ⁊ gřa gratũfaciente q꞉ gře gratisdate mediate ordinant ad vitã eternã: sed gřa gratũfaciẽs imediate. Et dr̃ in diffinitiõe ꝑ que certitudine ⁊c̃. s. a petis ⁊ morte eterna. ¶ Rñsio dicendum ꝙ illud ꝑicipiũ ꝑdestinatus dicat añcessioneꝫ ⁊ respectu termini ⁊ respcũ ꝑdestinati. Terminus est gloria q꞉ prius sumus ꝑdestinati q̃ꝫ saluati tripliciter pt illã iportare vel respectu subiecti vel respectu ꝑdicati vł respectu totius dicti. ¶ Primo mõ sensus est filius dei añ ꝑuisus est esse hõ q̃ꝫ esset filius dei ⁊ iste est falsus. ¶ Scdo mõ sensus ẽ filius dei ante preuisus fuit esse hõ anteq̃ꝫ esset hõ ⁊ hic ẽ v̾us. ¶ Tertio modo sensus est ꝙ predestinatum est vt filius dei esset homo ⁊ est verus. Sic ergo secundo modo ⁊ tertio modo ꝑpõ ab oĩbus doctoribus ꝯcediſ vt dicit mgř in lřa. ¶ Notandũ ꝙ duplex ẽ ꝓphetia quedã dr̃ ꝑdestinatiõis. Alia cõĩcatiõis. Prima est qñ reuelaſ aliqd̃ futurorũꝫ ꝑut est in ꝑordinatione diuina: ⁊ hec semꝑ impleſ vt fuit ꝓphetia samuelis de defectione saulis ⁊ exaltatione dauid vt ẽt fuit de hac ysa. vij. Ecce virgo cõcipiet: Prophetia cõicationis. Est qñ reuelaſ aliqua punitio futura ꝑut est in cãis scdis ẽm dispõnẽ earũ vt ysa. xxxviij. de ezechia. Scdꝫ enim cãs ꝑpinquas duas: qui erant multe destructiões corporis remotas vt sunt influentie corporũ celestiũ erat moriturus ⁊ hec semꝑ non impleſ. ¶ Et si dicas ꝙ ꝑdestinatio est respectu glorie ⁊ gře non respectu nature sed esse hoiem dicit ꝑdicatum natu

tale nõ donũ gratuitũ ergo respectu illius nullus p3 dici p̄destinatus. ¶ Dicendũ q̄ cũ vocabulum p̄destinationis p̄sone p̄fertur claudit in se itellectũ gr̄e ⁊ gl̄e veputa cum d̄r aliquis esse simpliciter p̄destinat⁹. Cum aũt ei addit determinatio exteri/ or solum retinet itellectũ p̄ncipalis significati scʒ p̄orie scʒ p̄ordinationis vel p̄euisionis. vnde cũ iste est p̄destinat⁹ habere gratiã ⁊ gloriã p̄destina tus tãtũ valet ibi sicut p̄uisus vel p̄ordinat⁹: ⁊ ẽ simile de isto cõcedere ⁊c. Posset tñ dici q̄ ⁊ si esse hominẽ de filio dei p̄dicet esse naturale concernit tamẽ gr̄am vnionis: ⁊ ideo totale p̄dicatũ non exit extra rõneʒ predestinationis. ¶ Et nota q̄ eodem modo distiguẽdo est ista hõ est p̄destinat⁹ esse fili⁹ dei quomõ est distincta p̄positio p̄dicta scilicet filius dei p̄destinatus esse homo. Ita q̄ si ponat ante/ cessionẽ respectu p̄dicati est falsa: si respectu sbie cti est vera: ⁊ etiã si respectu totius copulati est ve ra vt patet in textu. Tamen de ista homo est p̄desti nat⁹ est ⁊c. potest dici eodem modo q̄ dictum est supra de ista. Homo fact⁹ est deus: q̄ ista est cõtra dictoria p̄orie. Nullus homo est predestinat⁹ eẽ filius dei ⁊ est vera ergo sua cõtradictoria ẽ falsa: q̄ sꝫ ista vniuersalis nullus homo ⁊c. q̄ null⁹ ali⁹ a xp̄o est p̄destinat⁹ eẽ filius dei: nec ipse homo q̄ est xp̄s q̄ homo sbi supponit p̄ p̄sona diuina que est eternaliter fili⁹ dei s̄m istũ doctorẽ Bonauentu/ ram. Et ad illud Ro. j. ⁊ glo. dicit q̄ ista p̄positio apostoli est vera inquãtũ ponit añcessionẽ respectu totius p̄positiõis: ⁊ tota rõ est q̄ homo de xp̄o di/ ctus supponit p̄ filio dĩ. Uel põt dici q̄ natura hu/ mana in xp̄o est p̄p̄rie p̄destinata vt vult glosa or dinaria super p̄i. Ro.

Circa octauam distin/ ctionẽ. Primo querit. Utrũ hec p̄po/ sitio sit cõcedẽda. diuina natura est de virgine nata. Sciẽdũ q̄ fides catholica indubitãter ⁊ firmiter cõfitet duas natiuitates esse in xp̄o vnam eternã qua natus est a patre ab eter/ no s̄m naturã diuinã. Aliã tp̄alem qua xp̄s s̄m na turã humanã nat⁹ est ex tẽpore a virgine gloriosa sine p̄ẽ. Et hec multiplicatio natiuitatum est rõne duaꝝ naturaꝝ que sunt in xp̄o: ⁊ etiam rõe pluriũ generationũ actiuaꝝ: quaꝝ vna est eterna alia ẽ tẽ poralis: ⁊ vna ⁊ eadem persona est in qua sunt due generationes passiue correspondẽtes duabus ge/ nerationibus actiuis p̄dictis. Generatio autẽ pas/ siua eterna est filiatio qua verbũ diuinũ est filius dei. Et generatio passiua d̄r natiuitas eterna: ⁊ ge neratio tẽporalis passiua qua est filius virginis est natiuitas tẽporalis. In hac distinctione aũt agitur de generatione siue de natiuitate tẽporali. Multi/ plicant̄ ãt p̄dicte natiuitates p̄p diuersas mẽsuras quia generatio actiua que d̄r paternitas: ⁊ passiua que est a patre mẽsurant̄ eternitate. Illa auteʒ que est a matre mẽsurat̄ tp̄e. Ideo d̄r tẽporalis. ¶ No/ ta q̄ duplex est natiuitas. Prima est in vtero q̄n fet⁹ fit primo hõ vt p3. Mathei primo. Dicẽte an gelo ad ioseph. Quod in ea natũ ẽ de sp̄ũsancto est. Alia est natiuitas ex vtero qua puulus egredit̄ de matre primo apparẽs visibilis. Respõsio dicẽdũ ẽ ad q̄õnẽ q̄ p̄dicta p̄positio est falsa nec reperit̄ q̄ est imp̄p̄ria ⁊ h̄ p̄p duo. ¶ Primo p̄p cõfusio nem vitãdã p̄prietatũ p̄sonalium. ⁊ p̄prietatum naturaliũ siue essentialiũ que duo p̄cipue sunt ob/ seruãda circa s̄monẽ catholicũ ⁊ veritatis fidei et p̄fessiuũ. Non ergo reperitur q̄ diuina nã sit nata de virgine p̄p quod ẽt nõ cõcedit̄ q̄ sit nata de pa tre. ⁊ hoc est q̄ dicit magister in l̄ra q̄ res que non est de p̄re genita nõ videtur de matre nata: nec res aliqua filiatiõis nomẽ habet in humanitate que il lud non teneat in diuinitate. Propter vitãdũ ẽt cõ fusionẽ p̄prietatũ naturaliũ nõ recipit̄. Sicut enim in beatissima trinitate distincte sunt persone adin uicẽ ⁊ eaꝝ p̄prietates: sic in xp̄o sunt nature distin cte adinuicẽ ⁊ eaꝝ p̄prietates q̄uis q̄ueniãt i sup posito. Iõ p̄prietates vni⁹ nature nõ dñt p̄dicari de altera natura i abstractiõe cõsiderata: ne ex hoc intelligit̄ q̄ diuina natura ⁊ humana sint vna es/ sentia. Quod enim p̄dicat̄ de altero in abstracto/ ne nõ intelligit̄ q̄uenire ei solũ rõne suppositi ve3 ẽt rõne forme. Iõ predicta locutio nõ d̄bet recipi.

Secundo querit̄. Utrũ nasci de vir gine vere dicatur de natura assumpta. Rñdeo q̄ natura humana pt capi dupliciter. ¶ Uno mõ rõne ptiũ cõstituẽtiũ. ¶ Alio modo rõne forme cõis cõsequẽtis totũ cõ positum. Et primo modo capit̄ p̄ toto cõposito ex partibus q̄stituẽtibus hãc humanã naturã. Et se/ cundo mõ capitur p̄ natura humana in cõmuni si ue in vniuersali que q̄sequit̄ hãc humanã naturaꝫ ⁊ d̄r species ⁊ vtroq3 mõ assumpsit fili⁹ dei huma nã naturã. verũ est enim q̄ assumpsit carnẽ ⁊ ani/ mam. assumpsit ẽt naturã q̄sequẽtẽ. Utroq3 etiã predictoꝝ modoꝝ q̄tigit dicere humanã naturã natam de virgine. Nam si humana natura d̄r cõ/ positũ hoc modo potest dici ⁊ concedi q̄ sit natura de v̄gine nõ ratione toti⁹ s3 partis scilicet carnis que in vtero virginis fuit concepta ⁊ ex vtero vir ginis p̄dut. Si vero natura humana d̄r forma cõ/ munis q̄sequẽs totũ cõpositũ adhuc concedẽdũ est q̄ fuit nata in xp̄o non rõne sui sed rõne suppo/ siti in quo hẽt existere ⁊ in quo hẽnt multiplicari.

Tertio queritur. Utrum hõ vera/ citer dicat̄ de di/ uina natura idest. Utrum hec propositio sit vera di uina natura est homo. Respõdendũ q̄ in diuinis est reperire duplicem p̄dicationẽ: quedã est p̄ idẽ/ titatem. alia est p̄ denominationeʒ licet non vsq3 quaq3 p̄p̄rie idest omnino: ⁊ refert̄ hoc ad deno minationẽ ⁊ tantum valet sicut q̄ non est omnino simile q̄ p̄prijssime loquẽdo p̄dicatio denomi natiua est accidentalis: ⁊ in diuinis nõ est accidẽs

p̄dicatio

predicatio per denominationē differt a predicatione p identitatē: quia prima est p modum denominatiuū ꝛ sub ratione forme quasi inherentis ꝛ denominātis vt hic deus est iustus. deus est bon⁹: ꝛ pater generat. Predicatio per identitatē est qn̄ aliquid predicatur ratione suppositi propter summam simplicitatem ꝛ identitatem vt cum dicitur diuina essentia est pater: ꝛ est sensus essentia diuina est ille qui est pater. Ex quo habemus duplicem predicationē in diuinis scilicet ratione forme idest per denominationem: ꝛ vocatur a doctore subtili formalis: ꝛ etiam ratione suppositi id est per identitatem. Omnia autem nomina adiectiua verba et participia predicantur per denominationem: vel ꝭm Scotum predicantur formaliter. Omnia substantiua predicantur per identitatem. Dicendum est ergo ad questionē ꝙ propositio est vera per idētitatem quia diuina natura est filius per identitatē ipse fili⁹ dei est homo scilicet per vnionē. ergo ꝛc. Et sic vera ratione suppositi ꝛ est sensus diuina natura est ille qui est homo. Ista autem Iplicatio qui est homo qui scilicet filius dei est homo. ꝛ predicatio non per identitatem nec per causam: nec per denominationem sed solum per vnionē: vt patus habitum est. Ita ꝙ est duplex predicatio ibi. Diuina natura est ille qui est homo: prima est per identitatem. secunda per vnionē. Si autem fit predicatio ratione forme siue per denominationem est falsa ꝛ est sensus: diuina natura est homo idest diuina natura est humanitate informata: ꝛ sic est falsa. ¶ Sciendum est etiam ꝙ sunt in diuinis quattuor genera predicationum ꝭm Hylarium ꝛ Augustinum. Hylarius fuit primus qui composuit librum de trinitate. Postea Augustinus. Quedam sunt quidditatiue in quibus predicata dicuntur de subiectis in primo modo dicendi per se vt hec deus est ens infinitum. vita intellectualis spirit⁹ substantia ꝛ ens ꝛ deus est. Alie sunt denominatiue vt deus est iustus. bon⁹. misericors ꝛc. licet hec predicata non dicant nisi diuinam essentiam realiter tamen important illam per modū qualitatis. Alie dicuntur identice quando vnum extremum in abstracto: dicitur de alio extremo in abstracto propter infinitatem formalem vtriusque extremi vel alterius tantū: vt iustitia dei ꝛ misericordia. intellectus est volūtas: eēntia diuina est paternitas. Infinitū enim idētificat sibi qđcunq; sibi compossibile. quia non potest recipere accidens. Et differt multum dicere predicationē identificam ꝛ p idētitatem. q: pdicatio p idētitatē bene fit in concreto vt diuina essentia est homo: alia non scilicet per identifica. Alie sunt predicationes in diuinis essētiales non capiendo sic ꝙ sit idem ꝙ quidditatiue sed capiendo essentialiter eo modo quo tres persone sunt vna essentia vt filius est id quod est pater spūsanct⁹ ē id qđ fili⁹: ꝫ. ꝛ. ē id qđ ē pr: ꝛ sit qn̄ in neutro genere ipoꝛtaꝫ essentia diuina.

Quarto queritur.

Utrum concedendum sit christus bis esse natum. ¶ Responsio dicendum ꝙ ꝭm philosophum quinto methicorum. Act⁹ tripliciter habet multiplicari videlicet subiecto: vt si ego loquor: ꝛ tu loquaris sunt due locutiōes. Multiplicatur etiam termino: vt si me moueam ad duos terminos: vtpote ad claustrum ad ecclesiam: talis motio dicitur multipliciter. Multipliciter etiam tempore vt si bis comedi semel in mane ꝛ semel in sero. ¶ Cum ergo aduerbium numerandi dicat numerum actus aliquoꝛum istoꝛum trium modorum: necesse est vt importet ipsum numerari. Aduerbium enim cum sit adiectiuum verbi sub ratione verbi importat illum numerum qui est ipsius actus. ꝭm ꝙ actus hic est ex parte temporis siue durationis. ꝛ iste est numerus qui est ex parte mensure. Quoniam ergo generatio christi eterna mensuratur eternitate: ꝛ natiuitas siue generatio temporalis ipso tempore: ita quod est in illa complectionem habet in nunc eternitatis: in ista in nūc temporis. Hinc est ꝙ concedi potest. ꝛ debet christum bis natum esse. Unde Augustin⁹ de fide ad petrū. Unigenitus dei primo ꝛ scđo nat⁹ ē semel ex pře semel ex mře. ꝫ ꝛc. Uide i textu hāc māni.

Quinto queritur.

Utrum in Christo sint due filiatiōes. Sciēdū ꝙ filiatio ē hītudo pducti nāliter sīmilis pducēti in nā itellectuali vel sensitiua. Et dr̄ hitudo loco giiis: pducti ad' drīā pr̄nitatis: simīlis pducti ad drīaꝫ alicui⁹. pducti p gn̄atiōeꝫ eq̄uocā. ī nā itellectuali vł sensitiua: ad drīas pducto rū q̄ sunt in naturis insensibilib⁹: ꝛ dr̄ nāliter ad drīaꝫ pducti libē vt pduciꝫ spūsanct⁹ i diuinis. ¶ Rn̄deo ꝭꝫ Bonauēturā ꝙ i xpo sꝫ sint due natiuitates nō sūt tn̄ due filiatōes. Et rō ē q: cū filiatio ꝭꝫ cōparationē ad tria. s. ad subiectū in q̄ ē: ad terminū ad quē ē: ꝛ ad pncipiū a q̄ ē scꝫ potentiā gn̄atiuā actiuā. Numerus aūt relatiōis ꝭꝫ drīam formalē siue specificā cāꝫ a pncipio a q̄ ē: vt pr̄nitasꝛ dnīū sūt due relatōes ī aliq̄ hoīe q̄ nūeranꝫ: nō rōe ei⁹ ī q̄ sūt pncipalr̄ ꝫ rōe ei⁹ a q̄ sūt: q: pnt eē due relatōes ī hoīe vno respectu eiusdē. Plurime āt relatōes ꝭꝫ nūerū accipiꝫ a subiecto ī q̄ ē pncipalr̄ nō a termio nec a pn⁹. Et qm̄ pprietas subiecti nūerari ꝭꝫ rōe suppositi ꝛ subiectū filiatōis ē ipsa psōa nō nā nisi rōe psone. Hic ē ꝙ cū ī xpo sunt due natiuitates nō tn̄ sūt pres filiatōes ꝭꝫ vna tn̄. ¶ Sꝫ simpliciter. Scot⁹ dic̄ oppositū. dic̄ eni ꝙ sic ī xpo sūt due natiuitates siue gn̄atōes: sic ponēde sūt due filiatōes. ꝛ rō ē. Q: ad multitudinē fūdamētoꝛū relationū seqꝛ multiplicatio relationū. Unū si ego sū pr̄ ꝛ genuerim decē filios sic filij multiplicāꝫ: sic etiā multiplicāꝫ pr̄nitates. pꝫ: q: si vn⁹ moriaꝫ ñ sū pr̄ illius defuncti ꝛ tamen remaneo pr̄ alioꝛū. ¶ Ad multitudinē fundamentoꝛum relationum sequitur multiplicatio relationum: vt si sint due albedi

nes que sunt fundamenta similitudinis et ideo sunt due similitudines ratione duorum fundamentorum. In proposito autem fundamentum filiationis non est persona sed natura et in xpo sunt due nature: ideo sunt duo fundamenta filiationum. Ideo erunt due filiationes vt prius dictum est de duabus natiuitatibus. Ad multitudinem terminorum et fundamentorum simul sequitur multitudo relationum: vt patet ex precedentibus. Et cum dicitur quod filiatio est proprietas persone: et non est proprietas nature. Potest etiam dici ad secundum quod minor non est vera: patre enim meo vel matre mea viuentibus ego habeo duas filiationes: vnam ad patrem aliam ad matrem: patet quia defuncto vno adhuc manet filiatio ad matrem meam. Ad tertium negetur assumptum: quia ad multitudinem discipulorum multiplicantur magisteria: nec tamen sequitur quod multipliciter magister: quia ad multitudinem absoluti siue forme non sequitur multiplicatio concretorum sed ad multitudinem concretorum requiritur tam multiplicatio forme quam etiam subiectorum. Ad veritatem concreti non sequitur veritas abstracti. Potest etiam scientia multiplicari remanente virtute scientie.

Queritur sexto. Utrum xpus sit filius naturalis ratione vtriusque natiuitatis. i. vtrum xpus sit filius dei naturalis per generationem eternalem: et vtrum sit etc. scilicet temporalis et eterne. Ille dicitur filius naturalis alicuius qui est productus naturaliter ab eo similis sibi in natura intellectuali et sensitiua. Requiritur quod prius quod sit productus ab eo ex hoc patet quod dicetur turpiter vna rillo dicens. Iouinem euangelistam esse filium virginis naturalem factum per verba salutatoris qui dicit in cruce. Ecce mater tua. Implicat enim contradictionem: aliquem filium esse naturalem alicuius et ab eo non esse genitum: et dicitur naturaliter ad differentiam spiritussancti qui producitur liber et aliorum protectorum libere. Dicitur etiam simul producti in natura decreta cuius rana non est filia solis nec pediculus hominis. Dicitur in natura intellectuali vel sensitiua: quia filiatio non reperitur in natura insensibili. ¶ Respondeo ad questionem quod penes vtramque natiuitatem tam eternam quam temporalem dicitur xpus vere filius naturalis. Et ratio est: quia xpus est productus similis ex simili secundum similitudinem et conuenientiam in natura producens est enim tam a patre eternaliter quam a matre temporaliter consimilis patri secundum naturam diuinam et similis matri secundum naturam humanam in natura intellectuali. Naturalis autem dicit magis similitudinem principij actiui quam similitudinem forme. Dicitur enim filius naturalis qui est a natura et qui trahit naturam ab aliquo: non quod ipsa filiatio sit proprietas consequens ipsam naturam sed magis personam. Est enim proprietas persone. Unde hec est magis propria xpus est filius naturalis vel natura quam xpus est filius essentialis vel filius essentia in ablatiuo. Fatendum est ergo xpum filium naturalem virginis esse ratione temporalis natiuitatis sicut est filius naturalis patris ratione eterne natiuitatis. ¶ Nota naturale capitur vno modo put distinguitur contra supnaturale. Hoc modo incarnatio siue vnio verbi diuini ad naturam humanam non est naturalis sed supernaturalis. Secundo modo vt distinguitur contra violentum: hoc modo ad naturam humanam est naturalis quia quelibet creatura habet naturalem inclinationem ad obedientiam diuine potentie et maiorem quam ad quecumque aliud. Tertio modo vt distinguitur contra li. arb. Hoc modo incarnatio non est naturalis sed libera: quia deus mere libere vniuit sibi in vnitate persone naturam nostram. Quarto modo put distinguitur contra artificiale: hoc modo incarnatio est artificialis: quia est ab arte diuina sicut quelibet creatura.

Circa nonam distinctionem tertij queritur. Utrum cultus latrie sit exhibendus humanitati siue carni xpi. Sciendum quod latria est quedam reuerentia. ¶ Duplex est autem reuerentia. Quedam est interior. Quedam est exterior. Prima fit per actus interiores scilicet per actum intellectus et actum voluntatis. Secunda fit per actus exteriores qui sunt signa reuerentie interioris: vt sunt genuflexiones etc. Reuereri aliquem actu interiori est reputare bona sua pr[illegible] respectu illius quem aliquis reueretur cuius bona extimat magna ut si ego reuereor virginem beatam reputando eius bona magna: et mea parua: imo pene nulla respectu bonorum virginis gloriosissime. Sic etiam de quocumque quem reuereor. Duplex est autem tali reuereri si reuerentia interior. Quedam est latrie. Quedam dulie. Reuereri actu interiori: reuerentia latrie est extollere in corde. i. in anima bona alicuius tamquam summa a quo sic magnificatus habet omnia bona sua quicquid habet. Et sic due conditiones requiruntur. Primo oportet quod extollat eum quem reueretur tamquam habentem bonitatem supremam. et talis reuerentia est soli deo debita. Secundo requiritur quod sit magnificans et extollens et recognoscat se habere ab illo quicquid boni habet et bona nature et fortune et gratie etc. et talis reuerentia non habet obiectum conueniens nisi solum deum. ¶ Huic autem actui interiori qui est actus latrie correspondent aliqui actus exteriores qui sunt signa et protestationes talis reuerentie interioris: vt omnes cerimonie exteriores quas in ecclesia fideles xpi faciunt sicut in lege veteri erant sacrificia et oblationes animalium etc. ¶ Ultra ex his actibus tam interioribus quam exterioribus frequenter iteratis generatur habitus qui dicitur latria. ¶ Et his ergo sequitur quod latria potest capi tripliciter. Uno modo pro actu interiori quo reueremur deum actu interiori reputando bonitatem eius summam. Alio modo pro actibus exterioribus significatiuis huiusmodi actum interiorem. Tertio modo pro habitu aggregato ex frequentibus actibus latrie. Et iste habitus habet pro obiecto actum reuerentie contra deum. et continetur sub iustitia que redditur vnicuique quod suum est. Et sic potest diffiniri latria. Latria est reuerentia soli deo debita et sibi exhibita. In qua diffinitione ponitur reuerentia loco generis: quia est communis latrie et dulie: quia dulia est proprie reuerentia que debetur creature intellectuali virtuose ratione sue virtutis. Et re

exhibiti

exhibita loco cōplementi:qꝛ nunꝙ est latria cōple ta nec pfecta nisi deo exhibita. ℂ Latria est sūma veneratio potentialis. Cultus reuerentia honoꝛ. Ista tria sunt idē in pposito. ℂ Et nota ꝙ latria in greco hꝫ tria noīa. scꝫ. theosebia:eusebia. In latino vocaꝛ aūt religio seruitus ⁊ pietas. ℂ Religio ſm Tulliū ē que supioꝛis cuiusdā nāe quā diuinā vocant cultū cerimoniāqꝫ affert: ⁊ a tali religione dicunꝛ oēs xpiani religiosi:de religiōe xpiana cu ius religionis xpūs ē sūmus pfiarcha. Dr ēt seruitus simplr ⁊ antonomatice:qꝛ ipse deus sicut ē su premus dñs: sic est sibi corrndens sūma seruitus qua dr latria de qua seruitute dicit saluatoꝛ. Math thei. iiij. Et Deutero. vij. Soli deo dulies. ℂ Dr ēt pietas inquantū tendit in deū sūmū bonū: qꝛ ē pr oium summus. ℂ Et p istis ponit talis ppō. Pri ma nulla creatura ſm se ⁊ absolute psiderata ē ditficanda seu adoranda adoratione latrie. Patet ex predictis in diffinitiōe latrie. ℂ Coꝛrelariū. Nul la imago cuiuscūqꝫ sci ēt ipsius xpi est adoranda adoratione latrie. Et pbaꝛ de imagine p̄ antiquos doctores q dicunt ꝙ crux inquātū ē signū xpi cru cifixi adoraꝛ eadē adoratiōe qua ipse xpūs in se ado ratꝛ:ita ꝙ nō ē nisi vnus ⁊ idē motus ad imaginē ⁊ imaginatū. ℂ Cōtra h̄ arguiꝛ sic:qꝛ illa hitudo que ē signi ad signatū ē vera creatura. Non enim est aliud ꝙ relatio vel realis vel rōnis que ē i ipsa cruce. ⁊ per pñs ē creatura. ⁊ sic non est adoranda adoratione latrie. Itē si crux esset adoranda rōne illius relationis latrie:sequiꝛ ꝙ btā virgo eēt ma gis adoratione latrie adoranda:pꝫ pñtia:qꝛ beata virgo maioꝛē hūit hitudinē ad filiū suū q est xpūs deus ⁊ hō ꝙ hēat crux. Ipsa enim maternitas est maioꝛ hitudo ꝙ sit hitudo signi ad signatū. Itē si talis hitudo eēt rō adorandi crucē:seqꝛ ꝙ accn tia in sacro altaris essent adoranda tali adoratiōe: pꝫ:qꝛ illa accntia sūt vere sacrm̄:⁊ signū coꝛpoꝛis xpi deitati vniti: ⁊ sub illis ē in pñtia ppria sicut est in celo qua nō est i imagine crucis. Et clarū est ꝙ nullo mō dēnt adorari cū sint pure creature: sꝫ ipse deus sub illis spēbus ɔtentus adoraꝛ: ꝙ crux inquātū repñtat xpm non est adoranda adoratiōe latrie. ℂ Scdm coꝛrelariū. Imagines scō ad repñ tandū pꝛem in diuinis vel spm̄scm quo ad deitatē nullo honoꝛe sunt venerande nec adorande ado ratione latrie: sed potius sunt destruēde qꝛ qcqd est impiū dꝫ destrui in ecclesia. Sed iste imagines facte ad repñtandū pꝛem vel spm̄scm in diuinis sunt maxime ipietatis:ergo sunt penitus destruē de. Uñ Damascenus in quarto. Insipientie maxi me ⁊ impietatis ē figurare qd diuinū ē. Unde vt ibidē dicit añ incarnationē xpi vt in veteri testō nullo mō licitū fuit figurare aliqbus imaginibus aliquā diuinarū psonarū. Sꝫ postꝙ dei filius hu manā nām sibi vniuit:licitū ē ipsum tm̄ figurari. Itē qcqd ē signū falsum ⁊ erronee figuratū dꝫ re pelli ⁊ destrui in lege veritatis: sed iste imagines predicte sunt signa falsa:ergo ⁊c. minoꝛ pꝫ. Illud ē signū falsum qd aliter repñtat signatū ꝙ sit in rei ve ritate: sed predicte imagines false ⁊ erronee repñ tant pꝛem ⁊ spm̄scm aliter ꝙ sunt in veritate qꝛ re pñtant ipsum pꝛem vt antiquū barbatū:⁊ spm̄scm vt colūbā qd est falsum:⁊ impiū credere. ℂ Si di cas ꝙ spūssanctus apparuit in specie colūbe. Dico tñ ꝙ non assumpsit spūs ipsā colūbā vel linguas igneas in vnitate hypostatica: iō spūsscūs nunꝙ fuit colūba. Preterea ipsa colūba non repñtabat spm̄scm in se sicut in psona sua:sed solū repñtabat aliquē effectū scm vel faciēdū a spūscō approꝑria te:⁊ sic de alijs. Si dicas ꝙ licitū ē spm̄scm depin gere in spē colūbe:qꝛ in eo apparuit:quereꝛ quare non depingiꝛ sub spē ignis vel flatus ⁊c. ℂ Itē oē qd est puocatiuū ad idolatriā est destruendū ⁊ abolendū:sed hmōi imagines sunt puocatiue ad idolatriā:ergo ⁊c. maioꝛ est nota: minoꝛ pbaꝛ. qꝛ clarū ē ꝙ hec imagines que in ecclesia depingunꝛ sunt pp laicos simplices tantūmō sed vident sim plices hmōi imagines predictas iudicātes credūt pꝛem ⁊ spm̄scm esse tales in se. ergo ⁊c. ℂ Tertiū coꝛrelariū. Uirgo gloriosa mr dei non est adoran da adoratione latrie pꝫ:qꝛ solus deus est tali ado ratione adorandus:ergo ⁊c. ℂ Quartū. Crux xpi in qua passus est xpūs non est veneranda adoratio ne latrie. pꝫ:qꝛ nec inquātū est res in se nec inquā tū repñtat xpm:nec inquantū tetigit sacratissima xpi mēbra:nec inꝙtū in ea xpūs exercuit mysteriū nre redēptionis. ergo ⁊c. Primo mō nō: qꝛ sic est pura creatura ⁊ lignū. Nec scdo mō. qꝛ illa relatio signi ad signatū est sola creatura. nec tertio mō qꝛ constat ꝙ multe res alie vt fuerunt manus crucifi gentiū ⁊ sepelientiū ipsum ⁊ maria magdalena te tigerunt eū. ⁊ sup oēs sua mr dignissima verius ipsū ⁊ psectius ⁊ diutius tetigit poꝛtauit ⁊ freqn ter osculata est sanctissimis eū labijs. Et tñ hoc nō obstante ipsa non dꝫ adorari latria. ergo ⁊c. Item nunquid ipse demon poꝛtauit eum super montē excelsum. Nec quarto modo constat ergo ꝙ non solū exercuit redēptionē humani generis in cru ce:verū ēt pꝛicipalius in sui sanguinis benedicti effusione qui tñ separatus a coꝛpoꝛe ⁊ a diuinitate nō fuit nec est adorād⁹ adoratiōe latrie. ergo nec crux. ergo ⁊c. Itē planū est ꝙ pꝛincipalissime redē ptionem humani generis in sua benedicta huma nitate exercuit: ⁊ tñ constat ꝙ si a diuinitate esset separata non esset adoranda latria. vt dicit Aug. ⁊ hr in lfa. Et dicunt cōiter oēs doctores. ergo mul to minus ipsa crux. ℂ Nota ꝙ cū crucē adoram⁹ ipā xpꝫ adoram⁹:ita ꝙ loco crucis itelligiꝛ eē xpūs qsi cōcretū loco abstracti vbi ibi. O crux aue spes vnica ⁊c. sensus est. O xpe crucifixe. ℂ Nota ꝙ sanguis xpi verus ⁊ nō tm̄ miraculosus qui remā sit super terram post resurrectionē non est adoran dus adoratione latrie. Ille dr sanguis xpi verus qui aliqñ fuit in coꝛpoꝛe xpi ⁊ vnitus diuinitati

aliqñ fuit. Q autē non sit adorandus: pʒ: qꝛ talis sanguis non est vnitus diuinitati: ergo ꝛc. Sanguis aūt xp̄i qui est in altari post ↄ̄secrationem est adorandus latria: eo ꝙ est vnitus diuinitati sicut corpus xp̄i. Sanguis aūt xp̄i miraculosus qui scʒ nūꝙ̄ fuit vnitus xp̄o sed de nouo a deo ē creatus. vt Parisius dr̄ esse qui effusus ab vna hostia gladio p quēdā iudeuʒ vulnerata: tal.s inꝙ̄ sanguis non est adorandus nec venerandus tanta veneratione quāta sanguis qui semel vnitus est christo. ¶ Adorare xp̄ʒ Rabanū. Est eū qui est adorādus tota mentis intentione querere. Uñ ista differunt scʒ orare. adorare: colere. Orare siue oratio ē quedam eleuatio mētis in deū per cognitionē ꝛ amorem. Adorare aūt vltra hoc addit ꝙ queramus deum tota intentione. Querere credendo ꝛ firmissime sentiendo ipsum hr̄e sūmā bonitatē: ꝛ ab ipso oē bonuʒ emanare: ꝛ sine ipso nihil boni pōt hr̄i. Colere dicit oīa p̄dicta addendo cerimonias exteriores: vt sunt genuflexiones sacrificia. ꝛc. ¶ Et nota ꝙ large capiendo cultus: honor: ꝛ reuerētia sūt idē. Damascenus. Nō nudā carnē adoramus sed vt vnitū diuinitati in vnā hypostasim dei verbi. ¶ Rñdeo ad q̄ōnē dicendū ꝙ caro xp̄i dr̄ multipliciter. Uno mō p toto hoīe xp̄o: vt Joan. p̄rio. Uerbū caro fcm̄ est. Et hoc mō: qꝛ ille hō est deus rōne psone verus adorādus est latria. Alio mō caro xp̄i capit̄ vt dicit corpus tm̄. vt dr̄ ↄ̄ aīaʒ: ꝛ hoc mō dupl̄r. Uno mō per se ꝛ absolute non inquātū est vnitū diuinitati ꝛ sic non debet̄ ei cultus latrie: qꝛ vt sic est pura creatura. Alio mō vt est vnitū verbo diuino: ꝛ hoc mō dubiuʒ est an debeat adorari latria: sil̄r de aīa xp̄i. ¶ Et de hoc est duplex opio. Pr̄a dicit ꝙ caro xp̄i neqꝫ ꝫm se neqꝫ vt vnita verbo diuino est adoranda adoratione latrie: qꝛ siue ↄ̄sideret̄ siue nec semp ē infra limites nāe: qꝛ nec nā humana: nec illa vnio est deus sed pura creatura. nec in istis fit cōicatio ydiomatū pp repugnantiā itellectuū. Uñ sicut non dicenduʒ est humanaʒ nām in xp̄o esse eternā. qꝛ est vnita eterne: sic hoc mō dixerunt: ꝙ non sit adoranda latria. Alia opio dicit ꝙ lʒ humanitas ꝫm se ↄ̄siderata non sit adoranda latria: tm̄ vt cōsideret̄ vnita diuine nāe siue v̄bo diuino est adoranda adoratiōe latrie. p eo ꝙ secus est de exhibitione honoris ꝛ proprietatibus alijs. Honor enim non respicit hanc vel illā sed respicit ipsam p̄sonā. Uñ ꝗ̄uis purpura ꝛ vestimentū nō p̄cipet p̄prietates regis absolute: cōicat tm̄ in honore ꝛ reuerentia sicut dicit Augu. ꝛ recitat magr̄ in l̄ra. Et iō qꝛ est vna psona in xp̄o cui debetur reuerentia summa vna adoratione est adoranda. s. latria quātū ad vtrāqꝫ nām sicut vna ꝛ eadē adoratione adorat̄ in vno hoīe caput ꝛ pes. Unde Damascenus xp̄s ē p̄fectus deus ꝛ p̄fectus homo quē adoramus vna adoratione cuʒ p̄re ꝛ sp̄ūscō ꝛ incōtaminata carne eius. ¶ Ad hāc autē auctoritatē dicerēt illi de p̄ma opione ꝙ cū capit̄ dupl̄r. Uno mō copulatiue: ꝛ sic non capit̄ hic. Alio mō associatiue ꝛ sic capit̄ hic: qꝛ ipsa nā non debet excludi ab adoratione latrie. Humanitas enim vnita v̄bo diuino est inclusa in termino totali adorationis: tm̄ secludit̄ in oīone adoratiōis: qꝛ ille hō solū inquātū deus est adorandus adoratiōe latrie. ¶ Notandū ꝙ dictio exclusiua quotiēscūqꝫ additur alicui subiecto respectu alterius p̄dicati excludit oē illud a quo vere negat̄ illud subiectū: vt solus petrus est intus: ꝛ nihil aliud ab eo est intus. Si eniʒ dictio exclusiua addat̄ alicui subiecto supponit p toto intellectuali vel essentiali respectu alicuius p̄dicati alicuius: ꝙ non pōt cōpetere toti nisi cōpetat pti. Illa p̄pō in qua dictio exclusiua additur toto essentiali de est scd̄o adiacente est falsa ꝛ īpossibilis vt tm̄ hō est ergo hō est ab exclusiua ad suā p̄iacentē vltra hō est ergo aīa eius rōnalis est vltra. Anima rōnalis ē: ergo aliqd aliud ab hoīe est ꝛ vlterius: ergo aliqd aliud ab hoīe ē: ergo nō tm̄ hō est. Sil̄r de dictione exclusiua addita termino relatiuo in p̄pōne de est scd̄o adiacente. Et hoc iō: qꝛ alias duo ↄ̄dictoria essent simul vera scʒ: tm̄ pr̄ est ꝛ non tm̄ pr̄ est. ¶ Soli deo seruies seruitute latrie. Hec p̄pō sic exponit̄. Deo seruies ꝛ nulli alij rei a deo seruies. Sed humanitas xp̄i siue ꝫm se ↄ̄siderata siue vt diuinitati vnita est alia res a deo ergo ei nō ē seruiēdū seruitute latrie. Et sic posset replicari ↄ̄ solutionē p̄mi articuli i texto. ¶ Sciēdum ꝙ lʒ xp̄s ꝫm ꝙ hō deū orauerit ꝛ adorauerit qꝛ isto mō est eo maior: sicut dicunt euangeliste ꝙ orauerit in ortulo non tn̄ ↄ̄cedendū est ꝙ xp̄s orauerit vel adorauerit simpl̄r id est sine ista determinatione inquantū hō vel ꝫm nām humanaʒ. Et si arguat̄: xp̄s ꝫʒ ꝙ hō orauit: ergo xp̄s orauit ↄ̄sequentia non valet: imo est falsa ꝫʒqd ad simpl̄r. Et rō ē: qꝛ xp̄s est nomen suppositi diuini ꝙ est filius dei cui nullo mō orare cōpetit. Etiā ad vitandū errorem Nestorij qui posuit in xp̄o duas p̄sonas vnā orantē ꝛ aliā exaudientē. Et errorē Arrij qui ponebat filiū minorē p̄re ꝛ ei subiectū: ꝛ itaꝙ ipse debebat p̄rem adorare ꝛ orare. Jdcirco ad cauendū hmōi errores ecclesia non dicit xp̄e ora p nobis. sed xp̄e exaudi nos ꝛ miserere nobis. In hoc ergo est summa snīa ꝫm oēs: ꝙ qñ adoramus xp̄m non secludimus humanitatem nec ad eam respicimus sed ad persone dignitatem.

Secunda questio.

Utrū cultus latrie exhiberi debeat imagini xp̄i. Imago pōt capi tripl̄r. P̄rio mō dr̄ imago id ad cuius exēpluʒ aliud fit Gen. j. Faciamus hoīem ad imaginē ꝛ similitudineʒ nostram. Scd̄o mō capitur p aliquo p̄ducto per modum nāe: q̄d per oīa est equale suo p̄ducenti. ꝛ sic solus filius dei in diuinis dr̄ imago p̄ris: ꝛ sic imago per adequationem. Tertio modo capitur pro quodam rep̄ntatiuo alicuius imaginati ꝫm quandam imitationem in quadam propinquitate. Et sic imago

sic imago beatissime v̄ginis marie dr̄ imago eius s. virgis ⁊c̄. sic crux dicit̄ imago crucifixi ⁊ sic de aliis. Tria aūt requiruntur ad hoc ꝙ aliquid dicatur imago alterius sm̄ Scotū in .iij. li. Primo oꝫ ꝙ sit similitudo repn̄tans totū ⁊ non solū ptem ⁊ sic imago differt a vestigio: q̄ꝛ vestigiū repn̄tat solum partem vt pedum partem: vtpote cuꝫ bos transiens imprimit similitudinem pedum in terram. Scd̄o oꝫ ꝙ imitetur illud qđ repn̄tat. ⁊ iō si duo essent per oīa similia sibi inuicem vnum non est imago alterius: q̄ꝛ vnū nō imitatur aliud: sed bn̄ est sibi simile. Tertio oꝫ ꝙ referat̄ ad imaginatum talis imago. Est enim soluꝫ imago formaliter per illam relationem qua talis res refert̄ ad rem quaꝫ figūat. ⁊ sic talis relatio dr̄ imago formaliter. Notandum ꝙ cultus latrie pōt alicui exhiberi dupl'r. Uno mō per se qn̄ scꝫ in eo cui exhibetur est causa talis honoris. Et hoc modo adoratur deus: q̄ꝛ in deo est summa maiestas vel bonitas cui per se debetur honor latrie. Alio modo per accn̄s qn̄ in eo cui exhibet̄ nō ē cā talis honoris: sed solū fit propter aliquā habitudinē quā habet ad talē cām honoris: ⁊ sic sm̄ vnā opinionē exhibet̄ cultus latrie humanitati xp̄i vniti verbo dīno p accidens rōne scꝫ vnionis ad verbū diuinū: vt d̄r de vestimento regis. Aliqđ aūt pōt habere duplicit' habitudineꝫ ad cām honoris. Uno modo tāq̄ ad ideꝫ suppositū: ⁊ sic humanitas xp̄i vnita ⁊c̄. Alio modo habet habitudinē extrinsecā ad id in q̄ ē cā honoris latrie: vt ē de cruce ⁊ mr̄e dn̄i. Soli āt deo p se debet̄ cultus latrie: q̄ꝛ in eo solo ē cā vl' rō latrie. Humanitati aūt vnite deo non sm̄ se ⁊ absolute sed solum per accidens: vtpote inquātuꝫ ē vnita deo qn̄ aliqđ suppositūꝫ per se adoratur latria: adorat̄ etiā per accidens quicqđ est in eo. sed humanitas christi est in supposito diuino. ergo ⁊c̄.

Responsio ad questioneꝫ.

Dicendum ꝙ imaginum introductio non fuit sine causa rationabili. Hoc enim fuit propter tres causas. Primo propter simplicium ruditatem. Secundo affectuuꝫ tarditatem. Tertio memorie labilitatem. ¶ Primo inuente sunt vt simplices qui non possunt scripturas legere in huiusmodi scripturis picturis tanq̄ in scripturis aptius possint sacramenta nostre fidei legere. Secundo vt excitātur ad deuotionem duꝫ cernunt oculis corporeis que christus pro nobis gessit. Tertio vt beneficia nobis prestita dei ad memoriam reducant. Et nota bꝫ modernos ⁊ Augu. in li. de doctrina christiana. Qui veneratur tale signum diuinitus institutum eius vim significationem q̄ꝫ intellige: nō hoc veneratur quod videtur ⁊ trāsit: sed illud potius ad quod talia cuncta sunt referenda.

Tertia questio.

Utruꝫ cultus latrie matri christi debeat exhiberi. ¶ Responsio est ꝙ beatissima virgo maria est pura creatura: ⁊ ideo ad honorem ⁊ cultum latrie non ascendit. patet per tria argumenta que sunt in oppositum vltima. Sed quoniam excellentissimum nomen habet ita quod excellentius pure creature conuenire non potest. ideo non tantuꝫ debetur ei honor dulie sed yperdulie. Hoc autem nomen est quod virgo existēs dei mater est. quod quidem tante dignitatis est quod non solum viatores sed etiam comprehensores non solum homines verum etiam angeli reuereantur quadam prerogatiua speciali. Ex quo mater dei est: est prelata ceteris creaturis eam pre ceteris decens est honorari ⁊ venerari. Hic autem honor consueuit a magistris yperdulia vocari. Et accipitur verbuꝫ illud de glo. primi. Rn̄. vij. vbi dicitur dulia maior ⁊ dulia minor. ¶ Nota ꝙ dulia proprijssime capta vt scilicet distinguitur cōtra latriam ⁊ yperduliam. Est honor debitus soli creature rationali in testimonium virtutis. Honor ⁊ poniturloco generis. ¶ Sunt enim tres honores supremus. scilicet latria: infimus scilicet dulia. medius scilicet yperdulia. Primus ratione summe maiestatis. Secundus ratione virtutis. Tertius ratione cuiusdam excellentis prerogatiue. Et est honor excellentissimis creaturis intellectualibus debitus ratione aliquarnm specialium prerogatiuarum in quibus excellunt ceteras creaturas. Capiendo proprie duliam: deus non est adorandus ipsa. Itē nulla res inanimata vt imago christi: vel crux adoranda est dulia: patet per secundam particulam. Tertia particula in testimonium. Ex quo sequitur ꝙ demones ⁊ damnati non sunt adorandi adoratione dulie quia non sunt virtuosi. Nulli etiā peccatori inquantum est peccator debetur honor dulie. ¶ Yperdulia habet tres gradus secūduꝫ antiquos. Primus ⁊ supremus debetur humanitati christi absolute cōsiderate. Secundus gradus debetur beatissime matri dei ratiōe sue virginee puritatis: ⁊ fecunde virginitatis que concepit ⁊ peperit vnicum dei filium. Tertius gradus secūduꝫ antiquos debetur cruci christi in qua pependit: quod tamen non videtur verum nec placet cuꝫ nō sit creatura ratiōalis. ¶ Posset dici ꝙ tertius gradus debetur forte beatissimo patri nostro Francisco ratione illius excellentissime prerogatiue qua fuit insignitus stigmatibus sacris christi tanquā strēnuissimus signifer regis regum ⁊ domini dominantiuꝫ saluatoris christi. Brulifer posuit hāc propositionem. Si omnes gratie sanctorum sanctarum ⁊ omnium angelorum essent simul vnite adhuc maior esset gratia virginis gloriose. Hoc idem reperies in sermone de assumptione eiusdē ¶ Notandum ꝙ est duplex dominium scilicet. Presidentie ꝙ communicat deus beatissime matri sue. ideo dr̄. domina angelorum ⁊ omniū creaturarum. Maiestatis dn̄iuꝫ ⁊ omnipotentie non potest alteri adeo cōicari cū sit dn̄iū indepēdens.

¶ Notandū ꝙ hec ꝑpō est concedenda. Mater
dei est mater oīum creaturarū. In virgine glorio/
sa ē eniȝ triplex mr̄nitas. Pria dr̄ ꝓ̄sidentie ⁊ emi
nentie prelationis: ⁊ hec est gn̄alis respectu oīuȝ.
Scōa ē cure ⁊ spālis cōmissionis: hec ē spālis re/
spectu hoim. s. electorū. Tertia ē nāe ⁊ ineffabilis
gn̄ationis ⁊ ē spālissima que est solū respectu filij
dei. Ex hoc enim ꝙ mr̄ dei est prelata ceteris crea:
turis ⁊ hanc hūit in instanti ꝯceptionis filij dei. ⁊
dr̄ oīum mr̄ quēadmodū prelat⁹ dr̄ pr̄ oīuȝ suorū
subditorū. Hūit ēt tunc tantā grām quantā dispo
suerat sibi dare deus. Sicut eniȝ deus dederat pri
mo hoi in statu innocentie dn̄iū presidentie respe
ctu oīum creaturarū istius mūdi sensibilis. s. crea
turarū sensibiliū irrōnalium. Sic dedit beate mr̄i
sue in aduentu suo dn̄iū presidentie respectu oīm
creaturarū. Jō dr̄ regina ⁊c̄. Maternitas aūt cure
⁊ spālis cōmissionis: hec ē respectu solū hoium:
⁊ hanc maternitatē dedit xp̄s mr̄i sue cū penderet
in cruce dicens. Mulier ecce filius tuus. In illis
enim verbis xp̄s cōmisit mr̄i sue Joannē discipu
luȝ suū: ⁊ i ipso oēs electos. q. d. O mr̄ iā morior:
tibi ergo cōmendo oēs electos. ꝑ qb⁹ morior ꝑ
quorū salute curā spālem hēas. Et de ista materni
tate dicimus in hymno. Monstra te esse matrem
mundo. Tunc enim soluȝ fuerunt ei recōmendati
hoies viatores electi non reprobi nec boni angeli
Sic ergo hēmus pr̄eȝ i celis: scȝ misericordiarū,
ita hēmus mr̄em in celis misericordie ⁊ pietatis.
Mr̄nitas tertia ē solū respectu filij sui naturalis.

Quarta questio.

Utrū cultus latrie sit exhibēdus cru
ci xp̄i. s. vere. ¶ Notādū ꝙ ē duplex crux xp̄i. que
dam ē in qua pependit xp̄s que tetigit corpus ei⁹
⁊ de ista qō ē. Et ē sensus. Utrū illud lignū in quo
fuit ꝯfixū sacratissimū corpus saluatoris sit adorā
dum ⁊c̄. Alia ē crux in qua non pependit xp̄s sed
est solū imago crucifixi: vt est crux que in ecclesia
ponit: ⁊ hec non est tm̄ veneranda sicut vel quātū
prima. ¶ Rn̄deo ad qōnē. Dicendū ꝙ est duplex
opio. Prima dicit ꝙ crux xp̄i dȝ adorari yperdu/
lia eo ꝙ fuit instr̄m redēptionis humane. Sȝ qm̄
adoratio illo mō vr̄ eē solū ad res que sunt rōnis
capaces. ¶ Adoratio ē quedā oratio ad aliqd or/
dinata. Un̄ adorare est aliqd orare: crux autē xp̄i
oino caret rōne. ¶ Scōa opio dicit eā esse adorā
dam solum inquantū in ea pependit xp̄s: neqȝ ei
aliqua honoris reuerentia exhibēda nisi rōne cru
cifixi: sicut nec imagini nisi rōne imaginati. Jō di
cunt ꝙ cruci cultus ē latrie exhibendus ⁊ nullus
alius nec dulie nec yperdulie. Rem enim insensi/
bilem stultū est honorare cum ꝑ indifferenti hēat
honorē ⁊ vituperiū: ⁊ ꝯfirmat per Damascenum
.c. iij. de sanctis imaginibus vbi dicit qō non cru
cem adoramus sed typum. i. figurationē. ¶ Opi
nio sancti Bonauenture est ꝙ crux xp̄i in qua pe
pendit inquātū ēt res est creata est honoranda ho
nore venerationis quēadmodū deferimus reue
rentiā vel venerationē sacris ecclesie. Inquantū
aūt est signū crucifixi dȝ adorari adoratione latrie
sed totus ille honor dȝ referri ad crucifixuȝ dei fi
lium. Un̄ Damascenus in capitulo de cruce dicit.
Ipsum qdem preciosum lignū crucis venerabile
in quo seipsum ꝑ nobis xp̄s obtulit vt sanctifica
tum tactu corporis ⁊ sanguinis decenter est ado/
randum. ¶ Nota ꝙ duplex est laus. Pria ꝑꝑ nāe
excellētiā scȝ sue nāe: vel qr̄ ē res pulchra ⁊ bona ⁊
saluti necīa. ¶ Scōa ꝑꝑ virtutis strēnuitatē. Sic
duplex est honor. Quidā exhibet in testimoniuȝ
virtutis ⁊ iste non debet cruci xp̄i nisi rōne cruci/
fixi cuius qdem virtus ⁊ intelligentia ⁊ excellen/
tia est sup oīa. Alius honor exhibet in signū alicu
ius nobilitatis ⁊ excellentie ⁊ hoc mō honor non
exigit merita: nec reqrit virtuteȝ in honorificato
vel cognitionē sed aliquā dignitatis rōnē ob quā
debeat sibi reuerentia exhiberi. ⁊ hoc mō quadā
nobilitatione deus lignū crucis nobilitauit dum
in ea pependit ⁊ genus humanū redemit ⁊ iō cru
cem laudamus ⁊ veneramur. Ex ista nobilitate ⁊
multiplices eius laudes decantat ecclesia ⁊ per ꝑ̄n
tiam istius sacratissimi ligni multa impensa sunt
fidelibus bn̄ficia ⁊ miracula ⁊ itelligas ꝙ oīa hec
dicta sunt de christo crucifixo cuius laudes decan
tat ecclesia: vt in exaltatione crucis ⁊c̄.

Quinto queritur.

Utrū latria ex/
hibenda sit mē
bris xp̄i. ¶ Sciendū ꝙ mēbrū xp̄i est duplex quo
dam verū aliud mysticū. Primū mēbrū xp̄i verū
est aliqua pars integralis vera ipsius veri corpis
xp̄i ꝯstituens veraciter ⁊ integraliter ipm corpus
xp̄i vna cū ceteris membris vt est manus pes ⁊c̄.
Istud mēbrū pōt capi dupli̇r. Uno mō large. Alio
mō stricte. Prio mō large ē: queliȝ pars integralis
⁊ realis ⁊c̄. vt. s. ⁊ sic caput non distinguit contra
alia mēbra. Stricte captū distinguit ꝯ caput ⁊ hoc
mō caput nō ē mēbrū. Sed est radix sensus ⁊ mo
tus quos caput influit in alia mēbra ⁊ de istis nō
est ad ꝓpositū. Mēbrū xp̄i mysticū est queliȝ crea
tura rōnalis pura exn̄s in charitate ⁊ grā vel qui
libet hō iustus hn̄s fidē ⁊ charitatē. Pria diffini/
tio cōpetit bn̄ angelis bonis ⁊ hoibus. Scōa solū
cōpetit hoibus bonis. Ex his diffinitionibus eli/
ciunt multa correlaria. Primū ē ꝙ nullus demon
est mēbrū xp̄i. Scōȝ nullus infidelis ē mēbrū xp̄i.
Tertiū ꝙ infideles viatores pn̄t eē mēbra xp̄i quā
uis demones non possint de potentia dei ordina/
ta. Quartū xp̄iani ⁊ fideles exn̄tes in pctō mortali
nō sunt mēbra q̄ȝdiu sunt in illo pctō qr̄ non hn̄t
grām. Ex quo sequit ꝙ oēs tales exn̄tes in morta
li pctō sūt mēbra luciferi ⁊ diaboli pȝ p gregoriū
in vna omel. An nō mēbrū diaboli iudas pilatus
herodes ⁊c̄. Un̄ in euāgel. Pr̄ vester diabolus est
⁊ per ꝯn̄s caput. Econtrario sequit ꝙ xp̄s ē caput
angelorū bonorū per influētiā beatitudinis accide
lis nos

lis nō ēētialr inq̄tū hō nec ſʒ ꝯformitatē nāe: q: nec ſʒ nāʒ diuinā nec hūanā ē eis ꝯformis. q: nec i fluit eētialē btitudinē effectiue inq̄tū hō: q: eā ñ efficit: nec meritorie q: nō meruit eis p̄inā grām vt fecit hoībus. Tamē influit eis btitudinē accidētalez q: purgat illuminat ⁊ pficit que ad btitudinē accidētalē ptinet. Vñ ephe. j. Propoſuit deꝰ reſtaurare in xpo oīa ⁊ que in celis ⁊ que in terris ſunt. glo ſa ordinaria. Inſtaurauit celeſtia dū mirū āgeloꝝ diminutiuū cōpleuit. Itē ibidez. Ipſe dedit caput ſup oēm eccliam ⁊ cōſtituit eū ſupra angelos p̄incipatus ⁊c̄. Sancti pr̄es veteris teſtamenti fuerūt mēbra xp̄i añ incarnationē filij dei cū habuerunt fidē ⁊ grām ac p ꝯſequēs influxit xp̄s eis ſenſum ⁊ motum ergo ⁊c̄. Nullus eni vnq̄ a tēpore caſus adaʒ ſaluatus eſt niſi merito xp̄i paſſi vel p̄uiſi vel exhibiti. Eccia veteris teſtamēti nunq̄ fuit aceꝑhala: ⁊ dr̄ ab a q̄d eſt ſine: ⁊ cephaluʒ qđ eſt caput q̄a ſemp habuit xp̄m p capite cū eēnt eius mēbra. Ad hoc eni q̄ xp̄s dicat̄ caput eccl̄ie myſticuʒ veteris teſtam̄ēti nō reqrit̄ q̄ hēat actualr̄ nām huma nā ſibi vnitā vt pʒ ex p̄cedētibus ēt ſʒ nām huma nā ⁊ in hoc dr̄ caput myſticū a capite vero corporali. Ad hō eni q̄ xp̄us eēt caput myſticū veteris eccleſie nō oportebat q̄ ſm̄ humanā nām eſſet ſed ſuffi cit q̄ eſſet p̄uiſus ſʒ illā ⁊ q̄ merito paſſionis eius p̄uiſe infunderet deus hoībus fidē ⁊ gr̄aʒ. Et hoc ſic fuit de xp̄o. Caput reſpectu aliorū mēbroꝝ hēt excellētiā inſitus altitudine ⁊ ſic xp̄s ſm̄ diuinitatē eſt oīum caput ſm̄ ꝑotētiaꝝ cōprehēſione vel capacitate ⁊ ſic ſm̄ humanitatē eſt bene caput omniuʒ q: eius grā anime eſt maior oībus aliis ⁊ ſic de aliis virtutibꝰ. Excedit ēt caput mēbra q: influit ſenſuʒ a parte añ ⁊ motuʒ a parte poſt p nucham colli vel viuū cerebri. Ita xp̄s ſm̄ hāc conditionē eſt caput hominū ⁊ angeloꝝ q: influit omnibus angelis in quantum deus eſt: ⁊ hominibus inquantū hō in quātū deus effectiue: inq̄tū hō meritorie. Caput ēt dirigit mēbra. eſt ergo caput dignitate ſicut leo dr̄ caput animaliū irrationaliū. Principiatione ſicut fons principiat fluxuʒ aque riuuloꝝ. Directione ſic paſtor dirigit gregē: ⁊ p̄latꝰ ſubditū ⁊ ſʒ hāc triplicē ꝯditionū xp̄s eſt caput hominū āgelorum ſed ſm̄ ꝯformitatē nāe ſolū eſt caput hominū. Ad hoc aūt q̄ aliquis ſit mēbrū xp̄i non reqrit̄ neceſſario q̄ hēat fidē ſʒ ſufficit q̄ hēat charitatē vt pʒ de cōprehēſoribus q̄ fide carēt ⁊ ſpe ſed nō charitate.

Reſpondeo ad queſtionē. Dicēdū q̄ mēbris xp̄i non debʒ exhiberi cultꝰ latrie cū ſint pure creature. Nos eni ſumus mēbra xp̄i ſʒ humanā nāʒ ⁊ ſic ſumus mēbra xp̄i q̄ nō tollit rōne ſeruitutis nec ponit eſſentialitatē dignitatis. ¶ Nota q̄ p̄latus aliquis pōt eſſe peccator duplici pctō. Uno mō poteſt eſſe malus pctō qđ de directo nō īpedit nec repugnat executioni ſui officij: ⁊ pp̄ hoc prelatꝰ nō eſt ſuſpēſus ⁊ debeo ei obediri in licitis ⁊ de iſto ſic̄ petrus apl̄s. Non tm̄ bonis ſed ēt diſcolis. Si āt eēt malus pctō qđ repugnat directe executioni ſui officij ipſo fcō non eſt amplius prelatus ſed deponit̄ vt pʒ de papa cuius oſſm̄ p̄prie eſt manutenere fidem catholicā ꝯ̄ hereticos ⁊ extirpare hereſes. Et iō papa ſi ſit hereticus ipſo facto depoſitus eſt. Silr̄ eſt dicēdum de p̄latis cordigeroꝝ qui cogunt tranſgredi ordinē vel religionē ⁊ regulā ſuaʒ ſuos ſubditos vt pʒ de pecūia ⁊c̄. ¶ Nota q̄ differt hoieʒ eē ad imaginē ⁊ ſimilitudinē: q: imago ꝯſiſtit in nālibꝰ ſimilitudo in gratuitis. ¶ Nota q̄ corpus xp̄i verū in ſacro altari ſignificat corpus xp̄i myſticuʒ vt vult ⁊ declarat Aug. dicens manducatio enim ſacramenti altaris ſignificat vnionem membrorum adinuicem ⁊ cum capite.

Sexto queritur. Utrū cultus latrie poſſit exhiberi xp̄i aduerſario ſine pctō id eſt in aliquo ſcʒ caſu dabili. Ita q̄ excuſat ignorantia. Et eſt alia qđ in fine argumentoꝝ. ¶ Utrū ſacerdos fingens ſe ꝯſecrare ⁊ non ꝯſecrans faciat vel poſſit facere idolatras fideles illā hoſtiā nonꝯſecratā adorantes: ⁊ ſit qđ illa occaſione cuiuſdā decretalis dicētis q̄ plus peccat malus ſacerdos qui non conſecrat vel non cōficit ⁊ ſimulat ſe conficere ⁊c̄.

Reſponſio ad primam qōnem. Dicēdū q̄ honor latrie pōt exhiberi diabolo dupliciter. Uno mō ſimplr̄ aut ſub ꝯditione. Si ſimplr̄ ⁊ talis adoratio non pōt fieri ſine idolatria. Offert̄ enim tunc cultus latrie alteri a deo nec excuſat̄ rōne ignorātie. Q: nūq̄ ignorantia excuſat aliquē de malo qñ hʒ remediū ſufficiens ad vincendū talē ignorantiā vincibilē. Circa ea que ſunt ptinentia ad fidei neceſſitateʒ ⁊ ſalutē nunq̄ eſt ignorantia inuincibilis q: facienti q̄ in ſe eſt deus nunq̄ deficit. Talis aūt qui adorat diabolū ſibi in figura xp̄i apparentē hʒ triplex adiutoriū per qđ pōt errorem euitare. Primū eſt remediū p̄motiōis ſacre ſcripture que multotiēs dicit q̄ multi in nole xp̄i venturi ſunt mendaciter. Scōm eſt orationis interne qua ad deuʒ dʒ hō recurrere vt cor eius illuminet. Tertiū eſt ſuſpenſio credulitatis ſue. non enim dʒ hō oī ſp̄ūi credere ſʒ p̄bare qui ex deo ſunt. Qui enim cito credit in talibus leuis eſt corde ⁊ fortaſſis inflatus corde duʒ ad tales viſiones ⁊ reuelationes idoneum ſe eſſe eſtimat. Unde tales viſiones vel apparitiones potius formidande quaʒ deſiderande. Narratur de quodam patre ſanctiſſimo cui cum diabolus in ſpecie chriſti appareret. Ille clauſis oclis dixit ſe i hac vita nolle xp̄m videre ⁊ diabolus eius humilitate ꝯfuſus ſtatim euanuit. Econtra de pluribus narrat̄ qui ſe ad viſiones idoneos reputauerunt ⁊ deſiderauerunt: q̄ ad multas inſanias ⁊ errores precipitati ſunt. Alio mō pōt quis adorare diabolum ſub conditione hoc eſt dupliciter. Aut q: conditio illa eſt habitualiter aut actualiter conſidera/

ta siue apposita. Si est actualr apposita: sic nō ado
rat luciferū sed magis xp̄m: qꝛ non stat adoratio
nisi stante conditione ⁊ ad euz refert ad quē refert
adorationis implicatio. Si aūt cōditio illa sit sub
conditione habitualiter apposita: hoc mō nō suffi
cit ad vitādū pctm̄ idolatrie respectu huius appa
ritionis siue transfigurationis sufficit tn̄ respectu
sacri altaris. Nam talis transfiguratio est insolita
⁊ iō non dʒ ad eam precipitanter sequi adoratio
sed cum maturitate ⁊ preuia oratione. Sed conse
cratio hostie est cōsueta ideo sufficit ꝙ adorans in
habitu hoc hēat vel hanc conditionē videlʒ si con
secratio debito modo facta est. Unde pauci sunt fi
deles vel nulli qui in hac adoratiōe peccāt. Oēs
enim accedunt cum conditione ista. Qꝛ aūt obijci
tur ꝙ sacerdos facit eos idolatrare hoc intelligit
quantū est ex se sm̄ Bonauenturā. ¶ Sciendum
est ꝙ duplex est ignorantia scʒ facti ⁊ iuris. Igno
rantia iuris est qua quis vel aliqs ignorat aliqua
principia alicuius iuris ⁊ conclusiones sequentes
ex talibus primis principijs talis legis vel iuris.
Triplex est ius scʒ diuinū nāle ⁊ hūanū vl' positiuū:
ꝙ est duplex scʒ ecclesiasticuʒ ⁊ ciuile. Uel triplex
est lex scʒ diuina humana: ⁊ ciuilis. Et sicut triplex
est lex ista sm̄ hoc est triplex ignorantia iuris diui
ni positiui siue canonici ⁊ ciuilis. In iure diuino
est tale principium. oīs transgressio diuini p̄cepti
facta ab aliquo libere est pctm̄ mortale ex quo seq
tur ista ꝯclusio fornicatio est pctm̄ mortale ⁊ igno
rantia talis dr̄ ignorātia iuris diuini. Aliqn̄ tn̄ p̄t
quis hr̄e sciam principiorum iuris ⁊ ignorare cō
clusionem ex illis ꝯñtem ⁊ talis ignorātia adhuc
est iuris vt si quis sciat ꝙ trāsgressio diuine legis
est pctm̄ mortale sed ignorat an fornicatio sit pctm̄
mortale. In iure canonico siue positiuo principiū
est ꝙ ieiunandū est in quadragesima. Ignorantia
facti est qua quis ignorat an aliqđ factum particu
lare sit bonum vel malum vel de aliquo facto an
sit faciendū vel non faciendū vel verū vel falsum.
Sicut si lucifer appareret in similitudine crucifi
xi nescitur si sit xp̄s vel non: quo ad veritatem vel
falsitatē dr̄ ignorantia facti respectu scʒ adoratio
nis. An debeat adoratio illi exhiberi tanq̄ʒ bonuʒ
dr̄ ignorantia facti quo ad bonū vel maluʒ. Ita ꝙ
ignorantia iuris est de vli ignorātia facti est respe
ctu particularis alicuius vt pʒ de iacob ⁊ lya cum
concubuit fuit ignorantia iuris. Ignorantia autē
opponitur scie qualitercunq̄ʒ capta siue priuatiue
siue ꝯrie siue ꝯdictorie. Scia aūt put nunc sufficit
est triplex quedā est impertinētiū ad salutē vt geo
metrie scia. Alia est vtiliū ad salutē vt scire euāge
lia ⁊ sacrā scripturaʒ et ēt grāmaticā ⁊ logica q̄ va
lēt ad noticiā sacre scripture gramatica qꝛ scriptu
ra est in latino. Logica ad discernēdū verū a falso
Ad discurrendū de vno passu ad alium ad distin
guendū ad diuidendū ⁊ ad repellendū ⁊ exponē
dum. Alia est scia necia ad salutē vt est scia articu
lorū fidei ⁊ p̄ceptoꝝ decalogi. Dʒ tn̄ ista distinctio
intelligi respectu diuersorū statuū ⁊ ꝯditionū di
uersarū psonaꝝ qꝛ hoi maritato non est vtile scire
scripturaʒ sacram. Sed prelatis ecclesie vt epis ⁊
doctoribus est necium vt possint reddere rōnē de
fide ⁊ spe ⁊ sacris ecclesie. Necesse ē ēt alicui scire
explicite qđ solum est alteri scire implicite vt arti
culi de trinitate debent sciri explicite a prelatis sʒ
sufficit simplicibus laicis scire implicite vel cre
dere credendo ꝙ ecclesia credit. Et tot modis dr̄
vnū oppositoꝝ quot modis dr̄ reliquū. Iō triplex
est ignorantia opposita triplici scie predicte. Pria
est ignorantia impinentiū ad salutē nō est culpa
siue sit voluntaria siue sit inuoluntaria. Ignorātia
aūt vtiliū ad salutē siue sit voluntaria siue nō quā
tum est de se non est pctm̄ sed ꝯtēptus talis sciētie
est pctm̄ mortale. Pria pars pʒ qꝛ si de se eēt pctm̄
esset cuilibet peccatum quod est falsum: quia non
est peccatum simplicibus. Non enim obligamur
ad faciendū semp id quod semper est melius vti
lius: qꝛ via salutis esset nimis difficilis. Scđa pa
pʒ quia ꝯtēptus oīm vtiliū ad salutē est pctm̄ mor
tale qꝛ per ꝯñs dr̄ ꝯtēnere suā salutē. Ignorantia
necioꝝ ad salutē est duplex: quedā est penitus in
uoluntaria alia est voluntaria. Tertia est ptim vo
luntaria ptim inuoluntaria. Prima est inuolunta
ria scʒ ignorantia necioꝝ ad salutē que est in pu
lis. Ignorātia oīno voluntaria est in illis qui p̄nt
scire ⁊ tn̄ nolunt ⁊ est duplex: quedā est in illis qui
p̄nt scire ⁊ volūt nescire ⁊ dr̄ affectata simplr. Alia
est in illis qui p̄nt scire ⁊ non volunt ⁊ est affectata
sm̄ quid. Ignorantia necioꝝ ad salutē volūtaria
que dr̄ affectata: vel simplr vel sʒ qđ est pctm̄ mor
tale. Quilibet enīʒ vtens rōne tenet sub pena pcti
mortalis scire necia ad salutē: qꝛ tenet face necia
ad saluteʒ ⁊ non pōt facere nisi sciat. ergo ⁊c. ps
Noluit intelligere vt bn̄ ageret ⁊c. Ignorātia par
tim voluntaria partim inuolūtaria est in illis qui
p̄nt scire ⁊ bn̄ vellent sed negligunt scire sm̄ illud
Oēs volunt scire sed non oēs penā volunt appo
nere: ⁊ dr̄ ignorantia crassa ⁊ supina ⁊ talis igno
rantia necioꝝ ad salutē est pctm̄ mortale: ʒ nō ita
graue sicut precedens. Quia qui negligit q̄d est ne
cessarium ad salutē negligit suā saluteʒ: ⁊ per ꝯñs
peccat mortaliter. Duplex est ignorantia quedam
excusat a toto: alia a tāto. ¶ Prima tollit oīno cul
pam vt in puulis ⁊ carentibus rōne. ¶ Scđa nō
tollit totaliter pctm̄ sed diminuit grauitateʒ pcti.
Ita ꝙ pctm̄ fcm̄ ex tali ignorantia non est ita gra
ue sicut si fuerit cuʒ scia ꝙ tale opus est pctm̄ mor
tale ⁊ hec ignorantia est quedā mō cā pcti ad mi
nus sine qua nō fieret. Et est exēplū in lamech qui
occidit cayn. Et de multis iuuenibus qui faciunt
multa pctā ex ignorantia. Iterū duplex est ignorā
tia quedā est inuincibilis alia est vincibilis. Uin
cibilis est illa quā viator pōt vincere ⁊ auferre ap
ponendo debitā diligentiā. Ignorātia inuincibi
lis est

ho est illa quã viator ignorans nõ põt vincere vel remouere adhibita ẽt quacũqȝ diligentia. Ignorantia inuincibilis est duplex quedã est inata. alia incidens. Prima est que íest a nã vt in puulis qui carent rõne ⁊ fatuis a natiuitate. Alia est incidens que aduenit alicui post hitũ vsum rõnis. ⁊ est duplex quedã euenit ex culpa precedente vt in ebrio quedã euenit non ex culpa: vt qñ quis dat operaȝ rei licite incurrat talẽ ignorãtiã vtpote studio ⁊c̃. Ignorãtia inuincibilis ⁊ inata excusat a toto vt pȝ in infantibus. Illa aũt que est incidens non ex culpa precedente sed ex eo ꝙ talis ignorãs dedit operam rei licite excusat a toto ſi efficiaſ ex toto ignorans ita ꝙ nihil hẽat de vsu rõnis. De ignorantia que est incidens ex culpa precedente. An excusat est diuersitas opinionũ ⁊ ẜm aliquos non excusat a toto lȝ bñ a tanto: ex eo enim ꝙ incidit ex culpa ꝓpria non totaliter excusaſ niſi forte diceret de loth q̃ dormiuit cuȝ filiabus. Nã ẜm arist. Ebrij merẽt duplices icrepatiões: ẜȝ alios excusat a toto. Ignorãtia iuicibilis nũqȝ excusat a toto lȝ tãto pene.

Septimo queritur. Utruȝ latria sit in genere virtutis. Sciendũ ꝙ virtus capiſ duplr. Uno mõ gñalr. Alio mõ specialr. Specialr capta ẽ duplex quedã est moralis. Alia est theologica. Uirtus moralis est hitus qui hñtẽ pficit ⁊ eius opus bonum reddit: ⁊ dr̃ hitus loco gñis. Qui hñtem pficit. i. ornat decorat pulchrificat ⁊ poniſ ad drĩaȝ vitioꝝ mentẽ deturpantiũ ⁊ fedãtiũ. Et eius opus bonuȝ reddit qꝛ semp iclinat virtus ad bonũ opus. Alia est diffinitio. ij. ethico. Uirtus est hitus electiuus in medio ↄſiſtens quo ad nos ꝓut sapiens determinabit. In hac diffinitiõe sunt quatuor pticule. Primo est hitus loco gñis: electiuus qꝛ ille hitus generaſ ab electionibus ⁊ inclinat ad electioneȝ ⁊ poniſ ad drĩam habituũ non electiuoꝝ qualis est prudentia que est in intelligẽtia vbi nõ est electio ꝓprie sed solũ est in voluntate: ⁊ qꝛ prudentia non est in voluntate iõ nõ gñat electionẽ nec generaſ ab electionibus sed est potius regula ⁊ auriga virtutũ moraliũ ⁊ iõ ꝓprijssime nõ est virtus moralis tñ large capiendo virtutẽ moralẽ ipsa prudentia põt dici moralis. Tertia pticula in medio ↄſiſtens ad drĩam extremoꝝ vitioꝝ. Ois enim virtus est inter duo extrema que sunt vitiosa vt pȝ de liberalitate. Quarta pticula quo ad nos ꝓut ⁊c̃. Ubi tãgiſ directiuũ virtutis. Non enim ↄſiſtit virtus in medio ex nã rei vel medio indiuiſibili: sed ẜm rectã rõnẽ ꝙ mediũ hȝ quãdã latitudinẽ vt sapiens id est prudens iudicabit. Bonitas enim virtutis moralis est ↄformitas ad prudẽtiã. ¶ Uirtꝰ theologica ẜm Aug. est bona qualitas mẽtis qua recte viuiſ ⁊ qua nullus male vtiſ quã opaſ deus in nobis sine nobis. Et poniſ qualitas loco gñis: bona ad drĩam malarũ qualitatũ. mentis ad drĩaȝ qualitatũ corpaliũ ⁊ capiſ mens vt dr̃ ab eminendo nec ⁊ includit intellectũ ⁊ volũtatẽ que eminent alijs potentijs. dr̃ qua recte ⁊c̃. ad drĩam scĩe speculatiue que lȝ sit bona qualitas mentis tñ non necessario p eã recte viuit sed magis recte itelligiſ vt pȝ de multis magnis clericis q pessime viuũt. Et dr̃ ⁊ qua nullus male vtiſ ad drĩam potẽtiarũ nãliuȝ vt ẽ volũtas ⁊ liberũ arbitriũ ↄcupiſcibilis ⁊ irascibilis qbus possumus male vti ⁊ ẽt bñ vti. Et dȝ intelligi ꝙ ꝟtutibus nullus male vtiſ vt hitu iclinatiuo q̃uis posset qs male vti vt obiecto circa q̃ volũtas male afficiſ vtꝑote supbiẽdo: de illis tñ q̃tũ est in se ⁊ de se nullus põt male vti qꝛ ex se semp ad bonũ iclinãt. Et dr̃ vltio quã deꝰ opaſ in nobis sine nobis ad drĩam ꝟtutũ moraliũ q̃ gñanſ ex actibus frequẽtatis sicut ex pluribus actibus humilitatis acgriſ humilitas: sic ẽt dicas ð pctis. ¶ Uirtutes aũt theologice a deo vt cã totali ꝓducunſ sine nobis effectiue opantibꝰ tñ nõ sine nobis recipientibus ⁊ sunt tres fides spes ⁊ charitas. ¶ Sũt aũt quattuor cardinales ⁊ ad istas q̃ttuor cardinales principales reducunſ oẽs alie morales. Qõ põt eẽ de vtraqȝ ꝟtute scȝ theologica ⁊ morali. Uirtus aũt gñalr capta ẽ q̃ddã supius ad ꝟtutẽ theologicã ⁊ moralẽ. Et põt sic describi. Uirtus gñalr capta est amor se hñdi ad oĩa vt debeſ. Uñ aug. de moribꝰ ecclesie dicit ꝙ ꝟtutes nõ sunt niſi amores q̃dã ordinati ⁊ iõ in diffinitione cuiuslibet ꝟtutis poniſ loco gñris amor: ⁊ loco drĩarũ poniſ actus aliqs pticulariũ ꝟtutũ. Et põt sufficiẽtia septẽ ꝟtutũ sumi sic. Nã oĩs ꝟtus est amor se hñdi vt debeſ. aut ergo se hȝ ad creatorẽ vel creaturã. Si pmũ hõ dupliciter vel vt ipe creator agnoscaſ ⁊ sic ẽ fides vel vt possideaſ ⁊ hẽaſ ⁊ h̃ ẽ duplr vel vt hẽaſ in futuro ⁊ sic ẽ spes: vel vt iã ẽ hitꝰ i pñti vita ⁊ sic ẽ charitas p quã deũ hẽmus q̃uis ipſecte ⁊ enigmatice. Uñ gregorius. Qui eni deũ amat iaȝ hȝ quem amat. Uel talis amor hñdus ẽ ad creaturã. Et hoc triplr vel ad illã creaturã q̃ subtus nos ẽ: ⁊ sic ẽ caro nr̃a ⁊ sic ẽ tꝑantia vl̃ ẽ circa eã: q̃ ẽ iuxta nos vt ẽ primꝰ ⁊ sic ẽ iuſtitia: aut ẽ circa aliquã creaturã q̃ ẽ ↄ nos. Et h̃ ẽ duplr vel talis isidiaſ nobis sic ẽ prudẽtia q̃ facit cauere deceptiões insidiatoris: vl̃ talis creatura ẽ nos molestãs ⁊ ꝓseq̃ns ⁊ circa talẽ est fortitudo. Aliq̃ aũt dicunſ theologice q̃ sunt de deo vt obiecto imediato ⁊ ꝓpinquo. Et dr̃ a theos q̃ ẽ deus ⁊ logos qð ẽ rõ vel ẜmo q̃ſi ẜmo de deo. Uirtutes aũt morales hñt ꝓ obiecto aliud creatuȝ. Nõ aũt differũt p finẽ qꝛ oĩs virtus hȝ deuȝ ꝓ fine ad deũ finalr ducũt hñtẽ se. ducunt ḡ virtutes oẽs ad deũ mediate vel imediate. Dicunſ aũt quattuor morales cardinales p similitudinẽ ad cardineȝ ostij q cardo ẽ ps ostij mediãte qua pte ostiũ clauditur ⁊ apiſ. Aliqñ aũt ẽt capiſ ꝓ foramie i q̃ talis ps vertit totuȝ ostiũ p illã. Sic metaphisice in q̃ttuor virtutibꝰ moralibꝰ dȝ verti tota vita hois rõnalr viuẽtis. Dicunſ ꝑncipales qꝛ ad eas reducunſ oẽs alie ⁊ dicunſ pollitice qꝛ ẜȝ eas dñt ciuitates ⁊ cõl

tates regi. vel dicuntur cardinales quasi cordinales qui ponuntur in mente ⁊ non in corpore ⁊ tūc dicuntur a cordian grece quod est cor latine.

Ad questionem.

Dicendū ꝙ latria capit̄ tripl̄r. Prio mō ꝑ actu īteriori seu ꝑ reuerētia īteriori deo exhibita rōne summe maiestatis ⁊ ꝓ ꝯōne sūmi dn̄ij. Scdo mō ꝑ actu exteriori vt ē sacrificiū altaris vł actus exteriores: vt genuflexiones quibus ꝓtesta mur ꝓmū actū īteriorē. Tertio mō ꝑ hītu aggenerato ex illis actibus tā īterioribus ꝙ̄ exterioribus ita ꝙ ē latria virtus ⁊ latria actus. Scdm āt ꝙ stat ꝑ hītu ipsius aīe habilitāte ipaz ad cultuz dei sic ē hītus virtutis inq̄tū ē circa bonū ⁊ difficile ⁊ meritoriū ⁊ ad salutē necīu ⁊ circa huius opa ꝑcipue cōsistit virtus. Et si arguas ꝙ latria nō ē virtus sic nulla virtus ē ſuitus: sed latria ē ſuitus qdē vt pȝ ꝑ aug. x. de ci. dei. Et ē ſuitus q̄ deo dēmus ſuire sed latria. ꝰ ⁊c̄. maior pȝ q2 virtus vt virtus ē in libera volūtate ⁊c̄. ¶ Rn̄deo ꝙ ē duplex ſuitꝰ q̄dā est q̄ ſuit hoi: ⁊ ē ſuitus q̄ ſuit deo. Et iteꝝ ē ſuitꝰ necessitatis ⁊ ē ſuitus q̄ ē ex mera volūtate. ꝰ ⁊c̄. Dicēdū ꝰ ꝙ ſuitus illa q̄ fit hoi ex necessitate aliq̄ mō derogat hois libertati ⁊ iō nō hȝ in se excellētiā virtutis. Seruitus āt q̄ ſuit deo ex mera volūtate ponit hoiēz in statu altiori: ⁊ tāto magis facit hoiez liberū q̄̄to magis elōgat se hō a pctō ⁊ talis est ſuitus latrie. Et nota ꝙ latria virtus dr̄ cultus cāl̄r q2 cāl̄ ab actu sicut q̄lz virtus acq̄sita: cultus aūt ē actus nō hītus. ¶ Notandū ꝑ alio articulo ꝙ pietas dr̄ tripl̄r ꝺȝ Aug. x. de ci. dei. Uno mō pietas idē ē ꝙ theosebia ⁊ sic idē ē ꝑ cultus dei. Alio mō dr̄ pietas offm̄ pentibus exhibitū. Tertio mō dr̄ pietas mīa q̄ ꝓximis in opibus exhibet̄. de his aūt dr̄ ꝺm prius ⁊ posterius ꝺm quādā analogiaz vt dr̄ ibidē. ¶ Nota ꝙ al̄r reueremur deū ꝑ timorē al̄r ꝑ latriā. In timore enī resilimus in ꝓpriam paruitatē ꝯsiderādo nr̄az nihileitatez respcū diuine maiestatis. In latria āt siue in honore ē testificatio ⁊ ꝓtestatio diuine maiestatis tāq̄̄ supreme rōne cuius ē ī deo sūmū dn̄iuz respcū creature ⁊ sic latria est potius in actiōe: timor in passione. Queritur.

Octauo queritur.

Utruz latria sit virtus generalis vel specialis. ¶ Notandū ꝙ aliqua virtus pōt dici gn̄alis ⁊ cōis tripl̄r. Uno mō ꝑdicatiue. Alio mō regulatiue. Tertio mō formatiue. Uirtus cōis per ꝑdicationē est que predicat̄ de oībus alijs virtutibus ⁊ sic iustitia cōiter capta ē virtus cōis. Nō aūt si capiat̄ stricte ⁊ sic est vna de quattuor cardinalibus. Justitia cōiter capta ē quecūq̄ rectitudo aīe siue fit in declinando a malo siue in faciēdo bonū ⁊ sic capit̄ ab Ambrosio sup lucā iustitia cōis ē virtus. ¶ Uirtus cōis relatiue est prudentia que est regula oīum virtutū ad mediuz dirigens ⁊ ab extremis declinare docens. Bonitas enim moralis nō est nisi ꝯformitas virtutis moralis ad suaz prudentiā. Uirtus gn̄alis formatiue dr̄ eo q2 ē forma oīum virtutū ⁊ sic grā ⁊ charitas dr̄ virtus cōmunis formatiue q2 ꝑducit actus virtutū ad finē vltimū q est beatitudo eterna ⁊ ipse deus q ē beatitudo obiectiua. Quelibet enim virtus moralis habet suum finem propinquum qui non est deus sed per charitatem omnes fines proprij virtutum ad deū reducunt̄ ⁊ ordinant̄.

Ad questionem.

Dicendū ꝙ latria nōiat hītū ⁊ ē virtus vt supra. Capit̄ ēt ꝑ ipsa veneratiōe actuali ad quā hītus ordinat̄ ⁊ dr̄ cultus dei. Cultus autē dei pōt capi tripl̄r. Uno mō gn̄al̄r alio mō ꝓprie. Tertio mō magis ꝓprie. Prio mō cultus dei dr̄ actus directus in deū sub rōne finis ⁊ sic est oīs virtutis. Scdo mō scȝ ꝓprie dr̄ esse actus in deuz directus nō solū rōne finis sȝ ēt obiecti: ⁊ sic ē virtutū theologorū vt credere in deū ⁊c̄. Et sic capit̄ ab Augustino in enchyridion distincte. Si querit̄ q̄o colit̄ deus. rn̄deo ꝙ fide spe ⁊ charitate. ¶ Tertio mō cultus dei dr̄ actus in deū directus non solū rōne finis obiecti sed ēt sub rōne honorabilis ⁊ est actꝰ adoratiōis ⁊ sic est virtus spālis ⁊ hoc mō ē ipius latrie. Sic enim idolatria non dr̄ quodcūq̄ pctm̄. Sic latria non dr̄ q̄cūq̄ hītus sed ille ꝺm quē cultus adorationis exhibet̄. Et intellige ꝙ latria est respectu dei non solū vt finis sed ēt obiecti supple mediati vel remoti nō ꝓpinqui vel imediati ꝙ sic est honorationis vel adorationis. ¶ Nota ꝙ est triplex sacrificium scilicet bone operationis. deuote oratiōis. honeste imolatiōis. Primū est omnium virtutum. ps̄. lix. Sacrificium deo spiritus contribulatus. Et sic capitur ab Augu. x. de ciuitate dei. vj. c. Uerum sacrificium est omne opus q̄d agitur vt sancta societate inheremus deo. Secundum est virtutum theologorum quia oratio maxime dȝ inniti virtutibus theologicis. Tertium est pertinens ad latriam vt est sacrificium misse. Ipsius enim latrie est tale sacrificium deo ⁊ hoc sacrificium soli deo debetur vt dicit Augu.

Nono queritur. Utrum

latria sit virtus cardinalis an theologica. ¶ Notanduz ꝙ tres conditiones requiruntur ad virtutez theologicalem. Prima ꝙ habeat deum pro obiecto immediato. Secunda ꝙ innitatur prime veritati tanquā regule infallibili actuum humanorum. Duplex est regula actuum humanorum: prima interna ⁊ est ipsa prudentia que dicitur auriga virtutum. alia est externa scilicet volūtas diuina vel ꝓma veritas. Tertia est ꝙ ifundat̄ imediate a deo.

Responsio ad questionez.

Sciendū ꝙ lȝ latria notificet̄ per cultuz latrie siue per seruitutē vt dicat̄ latria esse seruitus siue cultus deo debitus. Et ista duo quasi pro eodem accipiuntur. Differunt tamen ꝺȝ ꝓpriam acceptionē.

Cultus

Cultꝰ enī3 dei respicit actū interiorē ⁊ exteriorē ⁊ magis iteriorē ꝙ̃ exteriorē. Et iō cū latria de rōe sui vocabuli idē sit ꝙ seruitus ſm ꝙ exponit Augu. in libro de trinitate. Latria ꝓprie respicit actū exteriorē. Theosebia vō vl' eusebia idē ē ꝙ cultus diuus siue bonus cultus. Et iō ꝓprie respicit actū interiorē. Et qm̄ virtus que respicit actū exteriorē versat' quodāmō circa actionē exteriorē ⁊ ē in genere virtutis cardinalis hinc ē ꝙ latria ē vtus cardinalis. Et q: ꝯsiderat actū exteriorē sub rōe debiti ⁊ incōꝑatione ad alterū ⁊ hoc ipsius iustitie qua reddit' vnicuiqȝ qd̄ suū ē. Rursus q: spēs iustitie ſm ꝙ ordinat' ad venerandū nām supiorē est ipsa religio sicut dicit tullius: hinc ē ꝙ latria non solū est i gñe virtutis cardinalis tāq̄ i gñe subalterno In gñe vō iustitie sicut in gñe ꝓpinquo. In genere vō religionis sicut in gñe primo. Et hoc ē ꝙ dicit Aug. li. x. de ci. dei. c. i. qd̄ idē ē apud grecos latria qd̄ apud latinos religio excepto ꝙ nomen religionis ē in plus. Uñ ibidē dicit ꝙ cultus deo debitus quattuor noibus nūcupat' duobꝰ apud grecos ⁊ duobꝰ latinos. Apud grecos dr̄ latria ⁊ theosebia dicit cultū interiorē siue eusebia. Apud nos vō dr̄ pietas ⁊ religio. Differūt aūt latria ⁊ theosebia ſm ꝓpriā acceptionē lȝ aliqñ accipit' ꝓ eodem q: theosebia dicit cultū interiorē q ꝓprie spectat ad virtutes theologicas sed latria exteriorē seruitutē est q̄ spectat ad iustitiā scȝ virtutē cardinalē. ¶ Hec aūt dcā sunt de latria ſm ꝙ ꝓprie accipit' ꝓ habitu dirigente ad cultū exteriorē q ꝓprie dr̄ seruitus dei ⁊ adoratio. Et hoc mō non ē idē latria ⁊ theosebia vt dcm̄ ē. Si aūt latria dicat' cultus interior cū ille ꝯsistat in credendo ⁊ sperando ⁊ diligēdo deū sic dicit Aug. in enchi. sic non ponit' eē virtus cardinalis sed theologica non in q̄ ab alijs distincta sed ꝯñs ad oēs illas: ⁊ hoc mō non accipit' sic ꝓprie sicut mō ꝑdicto cū latria ꝓprie loquendo sit spēs religionis sicut dulia ⁊ nomen eius impositū fuit a seruitute vt dcm̄ ē. vtroqȝ tñ mō ꝯuenit reperiri eā dici ⁊ ſm hoc doctoꝝ positiones diuersificari vt qdam ponunt eā spēm virtutis cardinalis scȝ iustitie i qdaȝ vō tres iste theologicas circūplecti. ¶ Notandū ꝙ ſm ꝑceptum includit duo. Primū est ꝙ ois reuerentia potentialis deo est exhibēda ſm ꝙ nulla irreuerentia fiat deo: quantū ergo ad actū exteriorē est virtus cardinalis quātū ad actū iteriorē amplectit' virtutē theologicā que qdem est fides ⁊c̄. Idē dicendū de primo ꝑcepto ⁊ q: latria impletur per actum exteriorem iō non est necesse eam esse virtutem theologicam.

Decima questio.

Utrum latria sit virtus distincta a dulia. Dulia capit' tribus modis scȝ. Cōiter. Proprie. Appropriate. Dulia cōiter capta ē virtus ſm quā exhibet' reuerentia cuicūqȝ siue creatori siue creature rōne cuiuscunqȝ excellentie exñtis in eo. In hac diffinitione ponitur virtus loco gñis ſm quā exhibet' rō cuiuscūqȝ siue creati siue create: ⁊ in hac pticula ꝯtinet' latria: q: latria est quedā dulia videlȝ cōiter capta: rōne ēt q: si nulla sit excellētia in aliquo non dȝ honorari. Et hec debet' deo rōne sue excellentie. Dulia ꝓprie capta ē virtus ſm quā seruus exhibet reuerentiā dño suo: ⁊ ponit' loco gñis. ſm quā seruus ⁊c̄. Et ponit' ad dr̄iam honoris quo dñs honorat seruū suū: ⁊ istis duobus dulia ꝯtinet sub se latriā. Inquantū enim deus est dñs oīpotens debemus ei duliā q sumus sui eiꝰ. Dulia appropriate capta ē virtus ſȝ quā honorāt dños suos tꝑales ⁊ mortales: ⁊ dr̄ dulia appropriate: q: q̄uis sit cōis de se ad latriā ⁊ illā honorē q debet' tꝑalibus dñis: q: tñ īpositū ē ꝓpriū nomen illi honori q debet' deo. s. latria: Iō dulia appropriatur illi honori qui debetur domino temporali.

Respondendū est ad questionē.

Et si nomen latrie ſm Aug. x. de ciu. dei importat cultū diuinū debitū maiestati diuine. nomen tñ dulie tripl'r dr̄. Uno mō ſȝ quādā analogiā: ⁊ tūc īportat cultū debitū nāe supiori siue creature siue creatori ſm aliquā rōnē ſȝ quā creator cōicat creature: vtpote ſm rōnē dñij. Tres ponunt' pticule. Pria cultus loco gñis. Scd̄a debitū ⁊c̄. ꝑ hoc includit latriā. Et nota ꝙ aliqua nā dr̄ supior altera dupl'r. Uno mō ꝙ sit supior i puris nālibꝰ: ⁊ sic ñ capit' hic. q: sic ñ deberē honorē hoi virtuoso: q: nā mea ē ita pfecta sic sua. Scd̄o mō quātū ad aliquā excellentiā exñtē in eo: vt platus ē supior subdito rōne plationis. sil'r pf filio ⁊c̄. Tertia pticula ſm aliquā eqtatē q: sicut deus premiat bonos ⁊ punit malos ⁊ iniustos. Sic dñi tꝑales dēnt facē. Cōuenit ēt in bonitate: q: pticipant cū deo in bonitate ēt in pt̄nitate ⁊ magisterio: ⁊ hoc pticipatiue: ⁊ hoc mō accipit' in glosa sup illud ps. In ecclesijs bñdicite deo: glīa deo cui debet' latria dño cui debet' dulia. Scd̄o mō accipit' ſm anthonomasiā: ⁊ sic est debita reuerentia creature vnite vel assumpte ꝑ quē modū accipit' sup illō ps. Adorate scabellū pe. eius. Ubi dr̄ ꝙ yperdulia maior debet' solū humanitati xp̄i. Tertio mō dulia accepta ſm significationē ꝓpriā dr̄ honor vel reuerentia debita rōnali creature exhibita. Et isto mō ꝯsueuit accipi ſȝ cōem vsum. Honor loco gñis ponitur. Debita ad dr̄iam latrie: q: distingunt' spē isti duo honores. Rōnali creature dr̄ ad dr̄iam rerū insensataꝝ ⁊ brutoꝝ aialiū. ¶ Ex quo sequit' ꝙ nulla imago ē honoranda adoratione dulia: neqȝ vt talis res vel vt tale signū. q: q̄uocūqȝ accipiat' non ē creatura rōnalis: ⁊ idem etiā dicendum est de cruce christi ⁊ alijs crucibus. Ultra potest queri.

Undecimo queritur.

Utrū debeat' cultus debet creature rōnali. ¶ Rñdeo ſm vnā opinionē ꝙ non tm̄ debet' beatis exñtibus in pr̄ia: sed etiā viatoribus q̄diu sunt in grā gratū facientē. Nulli

tñ viatori que est psona priuata que nõ habet excellentiã aliquaz q̃diu est malus ⁊ ĩ pctõ ⁊ caret actu virtuoso deberet dulia: qꝛ caret excellẽtia virtutis. ¶ Notãdũ tñ φ oẽs plati magri pncipes ⁊ pres q̃uis sint mali debent honorari honore dulie. pz p btm̃ Petrũ qui dicit nõ tm̃ bonis ⁊ modestis. Et pħs. ix. Ethic. Dijs mgris ⁊ pentibꝰ nõ possumus equalẽs reddẽ. Demões tñ ⁊ dãnati nllo honoꝛ st honorãdi: qꝛ nõ sũt capaces v̾tutis. Dicũt tñ aliq φ oẽs viatores ẽt mali differũt a dãnatis: qꝛ quãdiu hoies viatores sũt: apti sũt ad bonũ virtutis ⁊ gr̃e: iõ ⁊c̃. Quarta particula. Et sibi exhibita: ibi tãgitur cõpletiuũ dulie. Et hoc mõ ẽ ad ꝓpositũ.

Duodecimo

Querit Utrũ latria ⁊ dulia sint diuerse spẽs virtutis. ¶ Ad hoc ꝯuenienter respondet φ sic. Et rõ huius est: qꝛ latria ⁊ dulia cõsiderãt exteriores cultus qui formalẽ habẽt d̃r̃iaz. s. quia creatori ⁊ creature exhibet. Aliꝰ eni est modus adorãdi creatorez: ⁊ aliꝰ adorãdi creaturã: ⁊ alia rõ motiua: ⁊ alia rõ virtutis directiue in hac ⁊ ĩ illa: ⁊ ꝯcedẽdũ est φ latria ⁊ dulia sũt diuerse virtutes. ¶ Notãdũ φ charitas est qdã virtus qõ deus habet carus ⁊ dilectꝰ ab aliquo nõ tãq̃ bonũ priuatũ ⁊ particulare sz bonũ cõmune ⁊ cõdiligẽdũ ab alijs quoꝝ amor est ei placẽs. Nõ eni summe diligo aliquẽ quẽ diligi volo ab alio cuius amicicia est ei displicens ꝺm rectã rõnem. Et quia amicicia dãnatoꝝ nõ placet deo iõ nõ sũt primi nri qa coꝝ amicicia nõ est grata deo imo inimici ꝓpriũssime sũt odiẽdi. Oẽs aũt beati et viatores boni sunt proximi nri: qꝛ coꝝ amicicia est deo grata qꝛ diligunt deũ ⁊ eos diligit deus. ergo debemus eos diligere: qꝛ ꝺm Aristo. amicoruz est idẽ velle ⁊ nolle. diligere ꝓximũ nihil aliud est q̃z velle ipm diligere deũ si amicicia eius sit ei grata. Et hoc supposito φ sumus in gr̃a. Et qꝛ de quolibet viatore dubiũ est an sit in gr̃a an nõ debemus quẽlibet viatorẽ nõ diligere absolute sed sub cõditione. s. si eius amicicia sit placẽs ei: ⁊ φ saluetur si deo placet. Et qꝛ certũ est φ in ecclesia militãti vsq ad finẽ mũdi erũt aliq boni ⁊ iusti. Ideo possumꝰ diligere absolute aliquos optãdo: vt deũ diligant ⁊ a deo diligant. Ex his seqt φ nullus peccator ẽ ꝓximus nr: qꝛ amicicia pctõris q. s. ẽ ĩ pctõ mortali nõ ẽ placẽs ⁊ g̃ta deo: q̃uis possit ẽẽ amor pctõris meritorius de cõgruo ⁊ dispositiue. Ideo non est vanus q̃uis non sit deo gratus ⁊c̃.

¶ De predestinatione verbi.

Circa decimã distinctionez. querit Utꝝ hec sit admittẽda xp̃s ꝺz φ hõ est deus. Sciẽdũ est φ hec dictio ꝺz φ est sincathegoreuma reduplicatiuũ: ⁊ hec sic̃ alie dictiões sincathegoreumatice reduplicatiue: vt inq̃tũ ea rõne catenꝰ et ꝺz φ hmõi oẽs iste dictiones possunt capi quadrupliciter. Uno mõ precisiue ⁊ abstractiue qñ. s. denotant terminũ sup quẽ cadũt teneri ꝺz suã rõnẽ formalez precisam ⁊ abstractã a suis inferioribus vt animal inquantũ aĩal: nec est rõnale nec irrõnale: ⁊ ens inquantũ ens nec est finitũ nec infinitũ l3 ꝺz suã rõnẽ formalẽ abstractã a suis inferioribus. Un̄ oẽ inferius ẽ de q̃dditate sui superioris. Alio mõ pñt capi ꝑmissiue qñ denotant φ inter t̃minũ reduplicatum sup quẽ cadunt ⁊ inter predicatuz principale nulla est repugnantia: nec inter predicatũ ⁊ subiectũ principale: ⁊ sic hec ꝯcedunt aĩal inquãtũ aĩal est rõnale vel irrõnale ens inquantũ ens est infinitum vel finituz. Et hic modus capiendi dictiones reduplicatiuas non est in vsu: ⁊ pro istis ponunt ꝓpõnes alique. ¶ Prima hec ꝓpõ. xp̃s ꝺm φ hõ est deus: est falsa capiendo ly ꝺm qõ preciſiue ⁊ abstractiue: ⁊ tunc esset sensus xp̃s ꝺm φ hõ est deus idem xp̃s ꝺm humanitatez est deus que est falsa. Scd̃a hec ꝓpõ xp̃s ꝺm φ hõ est deus est vera capiẽdo ly ꝺm φ ꝑmissiue: qꝛ iter terminũ reduplicatũ ⁊ predicatũ principale non est repugnãtia: nec inter predicatuz principale ⁊ subiectum principale. Subiectũ principale est xp̃s ꝑdicatũ hõ terminus reduplicatus est hõ: signũ reduplicatiuũ vel reduplicatio est ꝺm quid. Et nota φ in oĩ ꝓpõne reduplicatiua sunt ista quatuor scz subiectũ principale predicatũ principale terminus reduplicatiuus ⁊ dictio reduplicatiua. Tertio mõ dictiones principaliter reduplicatiue pñt capi specificatiue qñ scz ipse specificãt terminũ reduplicatũ ẽẽ rõnẽ formalem ꝺm quã predicatũ principale inest subiecto vt lac inquantũ albuz imutat visum. i. l3 in lacte sint multe rões vt dulcedo ⁊c̃. non tñ imutat visuz nisi ꝺm albedinem. Qñ enim in aliquo subiecto sunt multe rões formales siue essentiales siue accidentales: ⁊ ponit in tali propõne dictio reduplicatiua tenta specificatiue denotat predicatũ pncipale inesse subiecto ꝺm talem rõnẽ: vt ens inq̃tũ ens est subiectũ metaphisice ⁊ ꝺm aliquos ens inquantũ mobile ẽ subiectũ ĩ philosophia nãli. i. l3 ens hẽat multas rões non tñ ꝺm qualibet est subiectũ metaphisice sed ꝺm aliquã ⁊c̃. ¶ Et nota φ dictio reduplicatiua si tenet vel ꝑmissiue vel preciſiue vel ẽt specificatiue a tali dictiõe reduplicatiua ad esse non valet ꝯñtia. ¶ Tertia ꝓpõ. capiendo ly ꝺz φ specificatiue: hec ꝓpõ est falsa: xp̃s ꝺm φ hõ ẽ deꝰ tunc enim sensus esset φ rõ humanitatis esset quare illa ꝑsona que est xp̃s esset deus quod est falsuz. Quarto mõ pñt capi reduplicatiue: ⁊ hoc dupli. Uno mõ causaliter: alio mõ concomitant. Causaliter qñ denotant terminũ reduplicatiuũ sup quez cadunt esse cãm precisam ⁊ adequatã inherentie predicati ad subiectũ: vt oĩs hõ inquantũ rõnalis est risibilis. ibi enim ly inquantũ denotat φ rõnale est cã precisa imediata ⁊ adequata quare hõ est risibilis: ⁊ dr̃ adequata. qꝛ denotat φ inest predicatũ subiecto per rõnale ⁊ per cãm adequataz: ⁊ ꝑ ꝯñs. Capiendo aũt in qõne ly ꝺm qõ reduplicatiue ⁊ cãliter

ue ꝛ cāliter: ista ꝓpō est falsa. xp̄s ſm q ħō ē deus: tunc enim denotaret q ħō eēt cā adequata: quod illud suppositū esset deus. q falsuȝ est. Alio mō ca pit reduplicatiue grā ꝯcomitantie: qn̄ scȝ denotat q inter terminū sup quē cadit predicatū principale est necīa ꝯcomitantia vel necīa ꝯñtia: vt sortes inquantū est risibilis est ħō: qꝛ risibilis ꝛ ħō sunt ꝯuertibilia: ꝛ inseꝑabilr̄ sese ꝯcomitanť. Et si vis scire quō ꝓpōnes reduplicatiue exponunť vide sūmulas in paruis logicalibus. Capiendo autē ly ſm qō reduplicatiue ꝯcōmitanť scȝ grā ꝯcomitā tie hec ꝓpō est vera: xp̄s ſm q ħō est deus. Tunc enim dicere q xp̄s sit deus ſm q ħō non est aliud quā dicere q esse deum cōpetit ꝑsone xp̄i exn̄ti in humana nā: ita q diuinitas ꝛ humanitas ꝯcomitanť se inseꝑabilr̄ circa eandē ꝑsonā. iste autē mo dus capiendi distinctionē reduplicatiuaȝ non est ita cōis ꝛ ꝓprius: sicut qn̄ capiť reduplicatiue cāliter. Et nota q ista ꝓpō dr̄ia inq̄ntuȝ sunt dr̄ia sūt ꝯueniētia est vera grā ꝯcomitantie. Tn̄ aduerte q ſm modernos multos non fit reduplicatio grā ꝯcomitantie nisi terminus reduplicatus ꝛ predicatū principale necīo ꝛ inseꝑabilr̄ se ꝯcomitentur tn̄ pōt dici ad sustinendū doctorē seraphicū q q̄uis deꝰ ꝛ ħō n̄ se ꝯcōitēť necīo ꝛ iseꝑabilr̄ ꝑ nām: tn̄ ſȝ ordīatione diuā se iseꝑabilr̄ concomitantur.

Queritur secundo.

Utrū illa sit vera: xp̄s ſȝ q ħō est ꝑsona. ℂ Rn̄. dicendū q absq̄ dubio si hec dictio ſm qō accipiať ꝓut importat rōnē cāe vel forme: idest (ꝓut est reduplicatiua cālis) est neganda simplr̄: ꝓ eo q ꝑsonalitas xp̄o ſm nām humanam ꝯuenire non pt̄. Ipsa enim ꝯiuncta ē rei digniori ꝛ iō non pōt hr̄e rōnē ꝑsone que attendiť ſm excellentiā dignitatis in eo de quo dr̄: nec tn̄ ꝯiuncta est rei digniori quacūq̄ ꝯiunctiōe sed ꝯiunctione siue vnione ꝑsonali. ꝛ iō necesse est esse in xp̄o respcū duaꝝ nāꝝ vnā ꝑsonā. Sed illa non pōt attendi penes nāȝ assumptā creatā necesse est ergo attendi ſm naturā assumentē ꝛ increatā: ꝛ ꝓpterea hec admittiť: xp̄s ſm q deus est ꝑsona: hec respuiť xp̄s ſȝ q ħō est ꝑsona sicut ꝓbāt rōnes ad scḋam partē inducte. ℂ Nota tn̄ q ſȝ modernos ista est iꝓpria. Christus ſm q deus ē ꝑsona: qꝛ diuitas nō ē rō nec cā quare xp̄s est ꝑsona: qꝛ sequereť q deus esset persona: qō est falsum capiendo ly deus non personaliter sed essentialiter scilicet ſm qō dr̄ pr̄ ꝛ filius ꝛ spūssanctus sunt vnus deus: tn̄ si teneať ꝑsonaliter non est difficultas.

Tertio queritur

Utrū deus possit assumere personam. ℂ Respondeo q licet natura aliqua que est persona possit assumi a verbo diuino nulla tamen natura que est ꝑsona remanens persona pōt a verbo diuino assumi qꝛ qn̄ aliqua natura assumitur ꝯstat q talis natura sustentatur: ꝛ per ꝯñs perdit suam personalitatem de cuius rōne est non sustentari ab alio. ℂ Dicēdū ergo q persona in sensu diuiso est assumptibilis: tn̄ in sensu composito non est assumptibilis. Implicat enim ꝯdictionem ꝑsonam assumi a ꝑsona. qꝛ talis assumptio est ad vnitatē ꝑsone. Si aūt persona assumereť in sensu composito. iam nō eēt vna sed due ꝑsone. ℂ Notandum q ab inferiori capto cum reduplicatione arguere ad superius cum eadem reduplicatione est fallacia accn̄tis vel ꝯñtis: vt petrus inq̄ntuȝ ħō est risibilis: ergo petrus inquantū aīal est risibilis est falsa ꝯñtis ꝛ etiā accn̄tis. Sic ēt arguitur hic. Xp̄s ſm q iste ħō est ꝑsona: ergo xp̄s ſm q ħō est persona q̄uis āt doc. Seraphi. dicit q ista sit vera. xp̄s ſȝ q iste ħō ē ꝑsona si iste demr̄at ꝑsonā vr̄bi tn̄ eē iꝓpria: qꝛ certū est q ꝑsona nō ē rō subiectiue: sicut h̄. Petrus ſm q petrus est petrus ꝛc̄. ℂ Et si arguas q xp̄s ſm q ħō est persona. Esto per impossibile q verbum dimittat nām humanam: tunc ille ħō iesus ſm q ħō est persona: sed constat q nihil sibi accresceret propter illam separationē. ergo verum est nunc q iesus ſm q homo est persona. Rn̄deo dicendum q esset ꝑsona: quia sibi conueniret diffinitio persone que est hec. ℂ Persona est natura intellectualis completa non cōstituens cuȝ alio vnum: nec alteri inherens nec ab alio sustentatū Et dr̄ nā intellectualis: ad dr̄iam nāe diuine ꝛ relationum in diuinis: qꝛ nā diuina non est persona formaliter: q̄uis sit realiter qꝛ de rōne persone est incōicabilitas que non cōuenit nāe diuine formaliter. nec ēt ꝑrn̄itas formaliter est ꝑsona q̄uis bn̄ realiter sit ꝑsona. ꝛ ad dr̄iam ꝑtiū integraliū diciť scḋo non ꝯstituens ꝛc̄. nec alteri inherēs ad dr̄iaȝ accn̄tiū nec ab aliquo sustentatū ad dr̄iam humanitatis in xp̄o. Oēs aūt iste ꝑticule diffinitionis ꝑsone ꝯuenirent tali nāe humane si a verbo dimitteretur. Item esset nāe intellectualis incōmunicabilis exn̄tia incōmunicabilis vt quo: ꝛ vt qō: esset ergo persona. qꝛ tunc hr̄et alium modū exn̄di. qꝛ nō eēt vnita digniori nec hr̄et suppositū alterius nāe nunc est econuerso. Et si dicas q nulla dignitas ei accresceret. Dicendum q ille homo sit persona ſm q homo: hoc non est propter dignitatis crementuȝ sed propter minorationē ex illa separatione: qꝛ tunc nā illa prius habuit pro supposito personā. nūc āt post seꝑationē hȝ ꝑsonā tpalē. Multo āt dignius ē hr̄e ꝑsonā eternā alterius nāe q̄ȝ ꝑsonā tpalē sibi oīo ꝯnālē. Nā p̄io mō ꝑsona faciebat ipȝ vē dici ꝛ eē deū. scḋo mō hoīeȝ purꝝ. ℂ Ex his sequitur q aliqua natura que non est persona potest incipere esse persona sine acquisitione alicuius entitatis: siue absolute siue respectiue. Impossibile tn̄ est q aliqua natura que nō erat prius persona ꝛ incipit esse persona: quin aliquid perdat: quia tunc perderet vnioneȝ. Per quā erat in illa persona: ꝛ ꝑꝑ perditionē talis vnionis dr̄ esse ꝑsona ꝓpria personalitate. ℂ Et nota q ꝑsona ꝓ suo formali non dicit aliqd dignitatis: qꝛ nō dicit nisi

negationē depēdētie: tñ p ꝯnotato bñ dicit dignitatē qȝ est eē in nā intellectuali cōpleta. Hec aūt dignitas nō adueniret ille nāe cū sit i illa. Aliqua ēt nā que nō est psona pōt desinere eē psona absqȝ deperditione enitatis absolute ⁊ respectiue ⁊ absqȝ acquisitione alicuius entitatis. ita ꝙ quelibet persona creata est persona contingenter.

Quinta questio.

Utrum ista sit vera. xp̄s ꝫm ꝙ hō est indiuiduū: xp̄s ꝫm ꝙ hō est suppositū xp̄s ꝫm ꝙ hō est hypostasis: ⁊ de cōsimilibꝰ. querit qd veritatis hēant ⁊ qd ppetatis. Et est qō de ly ꝫ ꝙ erit vt pprie reduplicatiue scȝ ⁊ causaliter capitur. ℭ Rñdeo dicēdū ꝙ acciplēdo pprie istā reduplicatiuaȝ ꝫm ꝙ quedam ex hmōi locutionibus sunt simplr false ⁊ ipꝛope iō notāde. Et ex hmōi locutionibus qdā sunt distinguēde p eo ꝙ hēnt aliqd ppetatis ⁊ aliqd iproprietatis. hec. n. est falsa ⁊ ipꝛopa xp̄s ꝫ ꝙ est hō est psona: ⁊ ēt xp̄s ꝫm ꝙ hō est hypostasis Sed prima est falsa duplici de cā. Primo qꝛ psona importat pprietatē dignitatis impoꝛtat ēt fundamētū totius exīstētie naturalis. Neutꝝ aūt horum inest christo ratione nature humane assumpte: sed ratione nature assumentis. Secunda vero est falsa altera illaꝝ cāꝝ: qm̄ ⁊ si hypostas sed nō dicat ppꝛietatē excellentie. dicit tñ fundamētū excellētie hoc aūt in xp̄o nō est aīa nec caro nec totū cōpositum sed verbū increatū: ⁊ sic ambe sunt false ⁊ impꝛopꝛie. Et si alicui legat sunt exponēde ⁊ ꝫm aliaȝ exceptionē illius determinatiōis ꝫm ꝙ est hō sunt intelligēde. Hec aūt de qua nūc est sermo. s. xp̄s est indiuiduum ꝫ ꝙ hō: ⁊ suppositū pōt habere pꝛopꝛietatē ⁊ impꝛopꝛietatē ꝫm diuersam acceptionē istoꝝ vocabuloꝝ. ℭ Indiuiduū. n. dꝛ dupliciter. Uno mō large ꝙ scilicet de vno solo pdicatur: ⁊ hoc modo albedo petri vł parietis est indiuiduuȝ. Alio mō capit indiuiduū pꝛie ⁊ stricte ⁊ est ꝙ ab alijs diuisum: ⁊ subsistit in se ⁊ per se. Hoc mō humana nā in xp̄o nō est indiuiduū. Est. n. vnita verbo increato sicut suo supposito: ⁊ hoc modo capiēdo indiuiduū nō est in accidētibus p hunc ēt modum diuidēdū est cū dꝛ xp̄s ꝫm ꝙ hō est indiuiduuȝ. Est suppositū in quo suppositum de quo. Si dicatur suppositū de quo alteri pdicat ⁊ qȝ subijcit superioꝛi: xp̄s ꝫm ꝙ hō est indiuiduū. Si vero dicat suppositū i quo totū eē rei stabilit ⁊ fūdat. Sic nō est cōcedēdū xp̄m eē suppositū ꝫm ꝙ hō nisi attēt rō suppositi vt distinguit suppositū accidētaliū ⁊ ppꝛietatū accidētaliū. Un̄ qꝛ i vnica sui acceptione tā nomē idiuidui q̄ȝ suppositi equipollet hypostasi. falso pdicte locutiones ex eadē cā ex qua ⁊ locutio pdicta. s. xp̄s est hypostasis ꝫm ꝙ hō. Seqret. n. ꝙ in xp̄o eēnt duo supposita, ⁊ due hypostases ⁊ illa nō eēnt vnū nec esset vera vnio. Secūdū aūt aliā acceptionē possunt cōcedi: ⁊ p hoc possūt dissolui oēs rōnes que possunt iduci p vtraqȝ parte. ℭ Et nota ꝙ persona suppositū ⁊ indiuiduum se habēt p oꝛdinē. Oīs. n. psona est suppositū ⁊ indiuiduū nō ecōuerso. Persona. n. est suppositū intellectuale. Suppositum est indiuiduū de genere substantie ⁊ breuiter oē indiuiduū de genere substantie per se subsistens ⁊ non alteri innitens. Indiuiduum aūt reperitur in generibus accidentiū ita ꝙ est infimum cuilibet generis quod de nullo alio predicatur in quid: ⁊ in pꝛimo modo dicendi per se ⁊ sic natura humana in xp̄o est bene indiuiduum: qꝛ est vnum indiuisibile in plures subiectiuas partes. ℭ Nota ad propositiones oēs predictas ⁊ ad similes pōt dici ꝙ ly ꝫm ꝙ potest capi precisiue siue abiectiue: ⁊ sic oēs sunt false. Si capiantur specificatiue etiam sunt false. Si vero capiatur ly ꝫm ꝙ permissiue omnes sunt vere ⁊ sic intelligende sunt vbi inueniūtur a doctoribus sacris. Si autem ly ꝫm ꝙ capitur reduplicatiue. hoc est dupliciter: vel causaliter: ⁊ sic sunt omnes false vel gratia concomitantie. ita ꝙ dicat indiuisionē ⁊ concomitantiā: sic ꝫm docto. seraphicuȝ sunt bone ⁊ possunt concedi. ℭ Anteq̄ȝ propositio reduplicatiua sit vera gratia cause: requiritur veritas quinqȝ propositionum. Prima exponitur vide in summulis in de exponentibus. Homo inquantum rōnalis est risibilis: sic exponitur. Homo est risibilis ⁊ est sua prelacens. Secunda homo est rationalis. Et nota ꝙ eodem modo debent predicari sicut in reduplicatiua. Tertia est semper vniuersalis: vt omne rationale est risibile: qꝛ inquantuȝ denotat vniuersalitatem. Quarta si aliquid est rationale illud ē risibile. Quīta est causalis: ⁊ qꝛ aliud est rationale illud est risibile practica in proposito istam. xp̄s inquantum homo est indiuiduum ⁊ inuenies. quintam esse falsam que est talis. Quando autem est reduplicatio gr̄a concomitantie tūc ad veritatem ppositionis requiritur veritas quatuoꝛ propositionum: exemplum vt sortes ꝫm qȝ homo est risibilis. Sic exponitur. Si est vera gratia cōcomitantie. soꝛ. est risibilis sortes est homo: omnis homo est risibilis: ⁊ si aliqd ē homo illud est risibile: ⁊ sic est vera gratia concomitantie. Sicut ista: xp̄s inquātum homo est persona vel suppositum: xp̄s est persona: xp̄s est homo: omnis homo est persona: ⁊ si aliquid est homo id est persona vel suppositum ⁊ omnes sunt vere ⁊ conditionales: quia homo ⁊ persona semper se ꝯcomitant ⁊ sunt omnes vere solum gratia cōcomitantie.

Questio sexta.

Utrum filiatio adoptionis sit in xp̄o et est vtrum xp̄s sit filius adoptionis. ℭ Sciendum ꝙ adoptio est duplex. Quedam est humana: Alia diuina. Istud nomen adoptio transfertur ab humana ad diuina a iuristis ad theologos. Adoptio humana est alicuius persone extranee in filiuȝ vel nepotem aut deinceps ꝫm gradus consanguinitatis legitima assumptio. In hac diffinitione ponūtur quatuoꝛ particule. Prima est psone ad diuinam

natur

nãe irrõnalis. Nulla enim nã pôt adoptari nisi sit intellectualis. Et dr̃ ex̃nea psona que non hʒ ius ad succedendũ in hereditatẽ ⁊ ponit ad drĩa filij nãlis qui non pôt adoptari ad succedendũ in hereditatẽ: qꝛ hʒ ius in hereditatẽ rõne nãlis ɔsanguinei tatis. Predicte aũt pticule dicunt illud qđ assumitur: qꝛ psona ex̃nea: ⁊ dr̃ in filiũ ⁊c̃. qꝛ talis hʒ ius succedendi in hẽditatẽ sicut filius nãlis ⁊ hec pticula dicit ad qđ assumit scʒ in filiũ ad succedendũ in hereditatẽ capiendã. Ultimo dr̃ legitima ⁊ per hoc includit modus quo assumit sicut in poꝛibus tactũ de eo qđ assumit ⁊ eo ad qđ assumit. In hac aũt t.igit modus: qꝛ hʒ afo beniuolo ⁊ nõ ex odio ppꝛioꝝ filioꝝ vel ex inuidia. ❡ Ex his seqt qđ ẽ filius adoptiõis: qꝛ est ille q nõ est genitus nãliter ab aliquo nec hʒ ius ex gñe nãli ad succedẽdũ in hereditatẽ sed ex mera grã adoptionis cõfert ei ius succedendi. ❡ Tres aũt ɔditiones reqrunt ad filiũ adoptiuũ. Primo reqrit ex̃neitas in adoptato sic scʒ qꝫ non sit nãliter genitus nec hẽat ius ex genere nãli succedendi in hereditatem. Scḋo reqrit grã .i. gratuita voluntas adoptãtis: per qđ excludit coactio. Tertio reqrit hẽditas ad quã adoptatur. ⁊ hec tria sunt ɔsubalia ipsi adoptioni. Per similitudinẽ aũt ⁊ ẽm aliquã similitudinẽ transfert adoptio ad diuina ab humanis. Adoptio ergo diuina est alicuius nãe intellectualis ex̃nee in filiũ dei: vel filiã seu in hẽditatẽ eternã gratuita ipsius dei assumptio. Et sunt quattuoꝛ pticule in hac diffinitione sicut in pꝛioꝛi. Dr̃ nãe intellectualis ad drĩam creaturaꝝ irrõnaliũ. Ex̃nee ad drĩam filij dei q non pôt adoptari: qꝛ est filius dei nãlis ⁊ hʒ nãm diuinã hʒ ius in hereditate eterna. Illa autẽ psona dr̃ ex̃nea q̃ ẽ non filia dei vel filius dei per gñationẽ nãlem. Aliqua tñ psona pôt esse non filia vel filius dupl'r. Uno mõ negatiue que scʒ ẽm suã primã originẽ .i. pductionẽ est indifferẽs ad filiationẽ grẽ ⁊ ire: ⁊ hoc mõ si ponat qꝫ angeli fuerũt aliqñ in puris nãlibus tunc erant ex̃nei negatiue: qꝛ nec erant in grã nec in pctõ. Eodẽ mõ dicendũ esset de Adam ⁊ Eua si teneat qꝫ non fuerũt creati in grã sed solũ in iustitia oꝛiginali. Alio mõ pôt dici ex̃neus .i. nõ filius dei ɔ̃rio: ⁊ ẽ ille q est in pctõ moꝛtali q est filius diaboli non per creationẽ sed per imitationẽ cuius hereditatẽ (scʒ penã eternã) hʒ cũ eo accipere. Oẽs aũt hoies excepto xp̃o quã tũ in se est ⁊ ex nã sua fuerunt filij ire ⁊ ex̃nei ɔ̃rie. Quãuis enim btã virgo nũq̃ꝫ de scõ fuit ex̃nea tñ inquãtũ in se fuit erat ex̃nea qꝛ de se nec de sua nã hẽbat grãʒ: suũ enim esse nãle inquãtũ erat in primo instanti nãe pcedebat grãm. Et si dicas qꝫ tũc xp̃s ẽm qꝫ hõ vel ẽm humanitatẽ hẽret filiationẽ adoptionis: qꝛ suũ esse nãle ẽm humanitatẽ precedit nãliter grãm. ❡ Dicendũ qꝫ ẽm suã primã originẽ que est ẽm nãm diuinã nõ fuit ex̃neus ita qꝫ in scḋa origine sue pductionis pp idẽptitatẽ psone non huit ex̃neitatẽ: imõ rõne idẽptitatis psone ⁊ prime originis huit ius in hereditatẽ eternam. Et dr̃ in diffinitiõe in hereditatẽ dei que est beatitudo eterna ɔsistens in videndo deũ clare ⁊ amando fruitiue ⁊ tenẽdo secure: ⁊ dr̃ gratuita ipsa dei assumptio. Gratuita que scʒ dr̃ dupl'r. Uno mõ qꝛ ab eterno nos elegit p pdestinationẽ ex mera sua voluntate ⁊ gratuita bonitate. Alio mõ per grãm spũalẽ que est charitas que nos fac̃ deo gratos ⁊ filios dei actu adoptiuos: ⁊ sic est duplex gratuita dei assumptio per pdestinationẽ eternã: ⁊ charitatem tpalẽ. ❡ Nota qꝫ est duplex filius. ❡ Quidã est nãlis q pductus nãliter ab aliquo simili ꝑducẽti in nã intellectuali vel sensitiua. Alius per creationẽ Deutero. xxxij. Nõne ipse est pr̃ tuus q fec̃ ⁊ creauit ⁊ possedit te. Tertius est per adoptionẽ vt pdictus est. ❡ Nota tñ qꝫ nõ est oĩno similitudo inter filiũ adoptiuũ huãnũ: ⁊ inter filiũ adoptiuũ dei: qꝛ viuente pr̃e hoĩe filius adoptatus non pôt succedere in hereditatẽ ⁊ añ adoptionẽ non erat in ptãte adoptantis. Non est aũt sic de adoptatiõe dei vt pʒ. ❡ Rñsio dicendũ ergo ad qõnẽ qꝫ absqꝫ dubio hec non admittit scʒ xp̃m esse filiũ dei per adoptionẽ siue pferat simpl'r siue cũ determinatiõe vtpote. Hõ est filius dei adoptiuus ẽm humanã nãm qꝫ nõ valet. Illa enim psona ex prima sui originẽ hʒ ius nãliter i hereditatẽ eternã nec per aduentũ scḋe sue originis siue gñationis tpalis pdidit ius qꝫ hẽbat ex gñatione nãli in hereditatem eternã. Uñ ille hõ per cõicationẽ ydiomatũ dr̃ filius dei nãlis: ergo per hoc hʒ nãliter ius in hereditatẽ eternã. Illa aũt se sequunt in textu que sunt posita in declaratione terminoꝝ. Diligẽter vide. Uñ glo. super illud Philip. ij. Dñs nr̃ iesus xp̃s in glĩa ⁊c̃. Inquantũ hõ assumpsit nomen dei nõ per grãm adoptionis sed per grãm vnionis. Itẽ Ambroꝛsius tractans illud Roma. j. qui pdestinatus. Legi ⁊ per legi scripturas iesum filiũ dei minime adoptiuũ inueni. Sed nõ debemus attribuere xp̃o qꝫ non possumus per scripturas autẽticas aut rationes necessarias confirmare: ergo omnino reyciendũ est xp̃m filium dei esse adoptiuum.

Septimo queritur.

Utrũ xp̃s sit filius dei ẽm qꝫ hõ. Pôt ɔcedi qꝫ sic. Et si querat. Utrũ sit filius dei per grãm vel nãm. ❡ Dicẽdũ qꝫ ẽm qđ hõ est filius per dei grãm: sed tunc nõ sequit ergo filius dei adoptiuus: qꝛ hoc non est per grãm adoptionis sed per grãm vnionis que multo excellentioꝛ est nec hʒ repugnãtiã ad filiationẽ nãlẽ: imo facit illã ɔcõmunicari: nec iportat aliquã iperfectoinẽ: ⁊ nec admittit nec ɔsumitur sicut gratia adoptõis.

Octauo queritur

Utrũ filiatio adoptionis cõueniat nobis per xp̃m. ⁊c̃. ❡ In adoptiõe humana reperiunt ɔditiones sex: ⁊ in tribus ɔuenit cũ adoptione diuina ⁊ in alijs nõ. Primo inuenit ex̃neitas ex pte adoptati scḋo grã adoptiõis. tertio

hereditas ad quā adoptaf. Ista tria inveniunf in adoptiōe dīna. Prio ē gratuita dei volūtas p quā sumus grati deo p grāz suā. Scdō ē ęt̄neitas quo ad nos. Tertio est hēditas ad quā adoptamur. s. re gnū dei. ¶ Notādū aūt q̄ inter adoptionē huma nā ⁊ dinā est dr̄ia in tribus. Prio q: hō adoptans aliquā psonā nō dat sibi esse: q: nō ē pr̄ eius nālis. In adoptione aūt dīna est oppositū: q: oēs capiūt esse a deo. Scdō q: hō adoptans añ adoptionē nō hūit ptātē sup eū quē adoptat sz velimus nolim⁹ sp sumus sub ptāte dei oipotentis. Tertio q: ado ptatus ab hoie nūq̄ succedit in hēditatē nisi mor tuo p̄re sz sus i hēditatē mōtuo p̄re adoptato. Sz nō sic filij dei adoptiui cū ipe de⁹ sit imōtalis. ¶ Nō q̄ q̄drupler ē filiatio. scz p nāz q̄ ē hitudo pducti nālr filis pducēti i nā stellectuali vl̄ sensitiua ⁊ est dupler. Quedā icreata que ē hitudo pducti nālr in nā intellectuali bm vnitatē singularissima eius dē nāe. Alia est creata que est supius descripta est cū hoc in nā eiusdē spēi sp. Filiatio p creationē est hitudo alicuius creati) qd̄ est fundamentū vl̄ sub iectū religionis ad deū creantē ꝯformis sibi bz rō nē imaginis nālis ad drīā creaturaꝝ irrōnabiliuz q: nālr sumus ad imaginez dei. ¶ Ex his sequif q̄ q̄uis deus dicaf vere principiū oim rerū crea turarū p creationē: nō tñ df pr̄ p creationē oium q: reqrif ad p̄rnitatē q̄ sit silitudo in imagine nā li: pz ēt p̄ria pars: q: ab ipso oia sunt. Filiatio per adoptionez est hitudo alicuius nāe intellectualis adoptate a deo ad vitā eternā: ꝯformis deo bm rō nē imaginis nālis ⁊ filis sibi in grā ⁊ ceteris do nis gratuitis: ponif hitudo loco gñis. Df alicui⁹ nāe intellectualis loco subiecti filiatōis: ⁊ ad drīā nāe irrōnalis df adoptate a deo vbi tangif funda mentū filiationis. Df a deo loco cāe efficientie. ad vitā eternā loco finis ⁊ hēditatis hñde. cōformis deo bm rōnē imaginis nāe ad maiorē expressionē ⁊ ad drīā bestiaꝝ. Nūq̄ enim aliqs pōt esse filius alicuius nisi sit aliquo mō ꝯformis: ⁊ df vltimo: ⁊ df filis sibi in grā ⁊ ceteris donis gratuitis ad drīam dānatoꝝ ⁊ pctōꝝ. ¶ Ex quo sequif q̄ hec fi liatio in viatoribus est pdibilis ⁊ reacq̄sibilis. In dānatis aūt irrecupabilis de potentia dei ordina ta. In btīs puris creatus est inamissibilis de potē tia dei ordinata. ¶ Nota q̄ est drīa inter imaginē dei ⁊ silitudinē: imago enim ꝯsistit in puris nāli bus silitudo aūt ꝯsistit in gratuitis. s. fide spe ⁊ cha ritate p quā hō ē deo filis. Filiatio p nūcupationē est hitudo alicuius creati ad deū creantē ꝯformis bm rōnē sibi imaginis nālis ⁊ dissilis ab eo p cul pā mortalē. Ex quo sequif q̄ ois hō in pctō morta li exñs pōt dici filius dei p nūcupationē. Hec autē aut filio ptim ꝯtinet veritatē ⁊ ptim nō. Ueritatē q: vere sunt filij dei p creationez. Ex quo aūt sunt deordinati ⁊ discordes a voluntate rectissima dei sūt effecti inimici dei ⁊ aduersarij mortales. Jō me li⁹ dñr inimici dei q̄ filij. ¶ Rñdeo ad qōnē dicē dū q̄ ista prepositio p est equoca in pposito pt eni iportare cām effectiuā ⁊ principalē: pōt ēt iporta re cām meritoriā ⁊ totius minus pncipalē. Si im portat cām meritoriā vel dispositiuā absq̄ dubio verū est q̄ sumus filij adoptionis p xp̄z. Ipse eni nobis meruit grām p quā sumus filij adoptiui in quantū est caput ecclesie. Et nō soluz respicit nām dinā sed ēt humanā. Si aūt iportat cām effectiuā sic adhuc verū est. Pr̄ enim nos adoptauit. ergo ad inchoationē p filiū spm̄scm̄. Et si p appropria tionē loqmur p filiū nos adoptauit quo ad ichoa tionē p spm̄scm̄ quo ad ꝯsumationē. Ad nr̄az enī adoptionez duo ꝯcurrunt scz redēptio que fcā est per filij missionē ⁊ gratificatio que fcā ē p spūssan cti missionez. Et hoc ē qd̄ df i lib. de spiritu ⁊ aīa c. vj. A p̄re p filiū ⁊ spm̄scm̄ ad nos dīna descēdūt. Pr̄ sigdē tradidit filiuz quo redimeret nos misit spm̄scm̄ q̄ seruos adoptaret in filios. filiū dedit in pciū redēptionis. s. in priuilegiū adoptionis. Et sic pz per oēz modū siue p dicat rōnē dinā siue ef fectiuā: ⁊ hoc siue p appitionē siue p ppꝛietatē ve rū est q̄ sumus filij dei adoptiui p xp̄m Jo. j. dedit eis ptātē filios dei fieri his q̄ credunt in noie ei⁹. Cōstat ⁊ euāgelista logf de xp̄o q̄ est v̄bū increatū ꝯ cē. Itē Ad gala. iiij. Misit de⁹ filiū suū fcm̄ ex. natū ⁊c. ¶ Nota tñ q̄ filiatio adoptionis ꝯuenit. s. s. ⁊ appropriari pōt rōne gratificatōis sed p hoc non excludif q̄n ꝯueniat filio. Si enim p ppꝛieta tē loquamur indiuisa sunt opa trinitatis. Si vō per appropriationē nihil ipedit q̄n aliq̄ diuersis de cāis possit de plurib⁹ psonis appropriari ⁊ sic intelligif illud Ro. viij. Nō accepistis spm̄ serui tutis. s. in timore sed spm̄ adoptionis filij dei. Et il lud Jo. iij. nisi qs renatus fuerit ⁊c. Et si querif p qd̄ donū grē efficiamur filij dei. Dicēdū q̄ filij dei sumus inq̄tū sumus ꝯformes imagini filij eius nālis. i. sine macula ⁊ pctō bz illd̄ Ro. viij. Quos pdicauit ꝯformes fieri imagini filij eius. Hoc aūt est dupl̄r. Aut p remotionez a malo ⁊ hoc p grām baptismalē q̄ iq̄tū est sacrālis medela est ꝯ malū. Aut p ordinē ad bonū. Et hoc pōt esse dupl̄r. Aut ex pte intellectus ⁊ sic est fides aut ex pte effect⁹ ⁊ sic est charitas. Si dicaf timor vel humilitas facē re filios hoc est dispositiue. Et nota q̄ qñ df Ro. viij. ꝯformes fieri imagini filij eius ibi est constru ctio intransitiua id est imagini que est filius eius.

Nono queritur. Utruz filiatio ado ptiōis sit in nobis p cōpationē ad xp̄m. Hoc est querere. Utrū simus filij adoptiui ipsius xp̄i. ¶ Rñdeo q̄ absq̄ dubio filiatio p adoptionē cōpetit nobis respectu totius trinitatis a qua sumus creati. Et sic cōpetit respēu xp̄i. Unñ xp̄s pōt dici pr̄ nr̄. Sicut enim in diuinis nomen principij accipif essentialr̄ vtpote cū df re spectu creature. Accipif ēt notionalr̄ cū df respēu psone. Sic nomen pr̄is dicaf respēu psone df pso nalr̄. Si vō dicaf respēu nālis creature essentialr̄

di. vñ sicut pr̄ ⁊ filius ⁊ spūssanctus sunt vnū prīn cipiū respū creature rōne pductionis nāe sic sunt vnus pr̄ rōne collationis grē. Nota q̄ illud p̄dica tū in diuinis dr̄ essentialr̄ qd̄ h̄z similē modū exn̄di ⁊ p̄dicandi sicut dina essentia. Diuina aūt essentia est vna simplicissima in tribus ⁊ p̄dicat̄ de singu lis psonis simul sic principatus ⁊ pr̄nitas qn̄ dicū tur essentialr̄ est vna rō principij ⁊ pr̄nitatis singu larissima exn̄s in tribus psonis: ⁊ dr̄ de singulis p sonis ⁊ de oībus simul vt voluntas diuina ⁊ boni tas ⁊c̄. Nota q̄ psonale. p̄dicatū in diuinis vbi so li psone ꝯuenit pprie capiendo p̄dicatuz psonale nocionale aūt ppe captū vt dr̄ ꝯ psonale; ⁊ essentia le dr̄ de duabꝰ psonis ⁊ sic pr̄ ⁊ filius sūt vnū pn̄m spūssci. eēntiale vō ē cōe tribꝰ psonis vt pus dcm̄ ē.

Circa vndecimam distinctionē queritur.

Utrū p̄destinatio xp̄i sit nr̄e p̄destinationis ꝯformis id ē. Utrū pre destinatio dicat̄ vniuoce de xp̄o ⁊ de nobis. Predestinatio est diuinū ppositū dandi vitā eternā. Due sunt pticule diuinū ppositū .i. volitio di uina vñ est p̄destinatꝰ cui deus vult dare vitā eter nā. Uñ p̄destinatio dicit actū volūtatis respcū da re ⁊c̄. q̄z p̄destinatio nō est nisi respcū finis vltimi Predestinatio formalr̄ nō est nisi diuinuz velle. ⁊ dr̄ dandi vitā eternā per qd̄ p̄destinatio dr̄ ab ele ctione q̄z electio ē respū entiū ad finē p̄destinatio aūt est respcū finis vltimi. Elegit enim ab eterno electos q sunt entia ad finē. Predestināit autē ad fine qui est vita eterna. Uñ p̄destiatio p̄cedit prio ritate intentionis electionē ⁊ electio vocationē q̄ uis sit alr̄ in executione. Uñ p̄destinatio respicit vl tam eternā electio ēt respicit ad finē vocatio prece dit in re .i. executione sequit̄ electio per grām ⁊ tā dē p̄destinatio .i. effectus p̄destinationis p gliam. ¶ Respondeo dicenduz q̄ p̄destinatio xp̄i quo dāmō h̄z ꝯformitatē ad nr̄am: ⁊ quodāmō diffor mitatē pz ꝯsiderando quattuor que sunt in p̄desti natione. Pōt enim ꝯsiderari p̄destinatio incōpa tione ad p̄destinantē que ē tota trinitas. Scd̄o mō ad p̄destinatū. Tertio mō ad terminuz ⁊. Quarto mō ad initialē statū q est status pc̄ti q ē terminus a quo. Si prio mō est vniuꝰ rōnis ⁊ ꝯformis mo di est p̄destinatio xp̄i p̄destinationi nr̄e pz. Nā eo dē mō quo deus pposuit ab eterno dare vitā eter nā aīe xp̄i sic ēt pposuit glorificar̄ ab eterno quos in tpe glificat. Si ēt cōpatione ad statū initialē sic simplr̄ est dr̄ia inter xp̄i p̄destinationē ⁊ nr̄am q̄z ipse eripuit nos de statu pc̄ti vel sublevatiue sicut oēs alios vel p̄seruatiue vt btāz virginē ⁊c̄. Hic āt status nō fuit in xp̄o aliquo mō iō hoc mō nulla ē ꝯuenientia. Cōpando aūt p̄destinationē ad p̄desti natū ⁊ terminū ptim differenter ⁊ ptim ꝯuenien ter. Si enim incōpatione ad p̄destinatū est dr̄ia q̄z in nobis p̄destinatio est respcū nāe ⁊ respcū psone in xp̄o aūt est respcū nāe sed non psone ⁊ sic est cō uenientia in nā que in vtrobiq̄z est p̄destinata sed non psona xp̄i incōpatione ad terminū .s. ad grāz ⁊ gliā est ꝯuenientia: q̄z ipse ⁊ nos sumus p̄desti nati ad grām ⁊ gloriā. Est dr̄ia m̄ q̄z sumus p̄desti nati ad grām ⁊ gloriā successiue q̄z prius ad grāz q̄ ad gloriā. Nō aūt sic xp̄s q hūit grām ⁊ gloriā simul scz instanti creationis aīe eius. Itez nos su mus p̄destinati ad grāz singularis xp̄s āt ad grāz vnionis ⁊ singularis psone ⁊ hic h̄z qd̄ hē nimis ⁊ abundat multo a nobis. Uerū est ergo qd̄ p̄desti natio xp̄i ⁊ est ꝯformis nr̄e aliquo mō difformis. Et si notificet̄ s̄m illud in quo ꝯformamur est vnio h̄z discōuenientiā nō. Predestiatō h̄z Aug. i de p̄de stiatiōe scōꝝ ē ppositū miserēdi ⁊ eadē cū ista qd̄ ē ppoīm mīsicordie dādi vitā et̄nā ⁊ fruitionē diuā.

Secundo queritur.

Utrū p̄destinatio xp̄i re spectu nr̄e p̄destinatiōis sit forma exēplaris id est sit exēplar. Duplex est exēplar scz interius qd̄ ē ali qua rō exn̄s in mēte artificis s̄m q̄ artifex pducit opa sua ad eī sīc domificator p exēplar domus qd̄ est actus cognoscēdi q est silītudo rei cognite. Exē plar exterius est q̄dā forā exterior s̄z quā artifices mechanici regulāt opatiōes suas. ¶ Rñdeo q̄ p̄ destinatio pōt capi duplr̄. Uno mō p p se signifi cato. Alio mō p ꝯnotato. prio mō p se significato nō ē aliud q̄ velle vel ppositū diuinū dādi vitā eter nā qd̄ qdē ppositū ē diuina eēntia p realē idētitatē Scd̄o mō ē grā ⁊ gloria ⁊ ē effectus diuine volunta tis. Predestinatio xp̄i p p se significato nō ē forā exēplaris nr̄e p̄destiatōis nec ecōuerso q̄z oēs pre destinatiōes h̄ mō nō sūt nisi vna scz ppositū diui nū ⁊ nihil pōt eē exēplar sui ipsius. Si aūt capit̄ p ꝯnotato p̄destinatio xp̄i nō est exēplar p̄destina tōis nr̄e exēplar inq̄ interius q̄z deus nō p̄destia uit aliquē aspiciendo ad p̄destinationē xp̄i vel ad gloriā ⁊ grāz xp̄i q̄z nihil agit deus respiciēs aliō eī p qd̄ agat. ⁊ dr̄ bñ m̄ exēplar exterius respectu p̄destinatiōis nr̄e directiuū respcū sūmi artificis sed respcū nr̄i tāq̄ credēdis q̄ in expectādis q̄ ēt opandis. Tūc enī in nobis recte ē grā dei qn̄ xp̄o efficimur ꝯformes. ⁊ tal ia ēt p grāz futura sūt cor pora nr̄a quale xp̄s i sua resurrectiōe mōstrauit s̄z q̄ dicūt sc̄ti. Et nos ipsi si volumus ad vltimū ter minū p̄destinatōis puenire necesse habemus i au ctorē fidei ⁊ ꝯsumatorē aspicere quēadmodū prīe petri scd̄o xp̄s passus ē p nobis vobis relinquēs exēplū. Et p tāto dīc Aug. de p̄destiatōe scōꝝ p̄cla rissimū lumē nr̄e p̄destiatōis est ie sus: q̄si ad vnū quēq̄ nr̄z dicat deꝰ aspice ⁊ fac s̄z exēplar qd̄ tibi i mōte mōstratū ē h̄ ē i xp̄o cuiꝰ oīa illa veteris te stamti appropata fuerūt signa. Uñ Ro. viij. Quos p̄destinauit ꝯformes fieri imaginis filij sui. Illud āt cui dz res ꝯformari ē exēplar eiꝰ. Sua enī excellē tissima vita vel exhibita post suam incarnationez vel figurata ab initio mundi fuit exemplar ⁊ for ma omnis bone vite ⁊ sancte conuersationis.

Tertio queritur. Utrū in ꝓdestinatione xp̄i respctū nr̄e sit vera rō cāͥlitatis. Idē vtrū ꝓdestiatio xp̄i sit cā nr̄e ꝓdestinationis. ❡ Notādū ꝙ est triplex cā efficiens quedā est ꝓprie effectiua alia est dispositiua tertia est excitatiua. Oē enim qḋ efficit vel disponit vel excitat disponentē vel efficientē aliquo modo pōt dici efficere vel cāre: vt ꝯuersionis pauli fuit triplex cā scꝫ ꝓprie effectiua que fuit deus ꝗ ꝓprie erat ⁊ dat grām. Cā dispositiua per moduꝫ supplicationis fuit stephanus exorans deū deuote ꝓ lapidantibꝰ se inter quos principalis fuit paulus. Cā excitatiua fuit ꝯuersionis magnitudo ⁊ fuit ꝓdicatio xp̄i. Et possꝫ dici ꝙ cā excitatiua pauli fuit xp̄i dcm̄ dicentis Saule ⁊c̄. ❡ Rn̄deo dicēdū ꝙ predestinatio xp̄i ⁊ nr̄a pn̄t capi dupl'r. Uno mō ꝑ ꝑ se significato. Alio mō ꝑ ꝯnotato. Predestinatio primo mō xp̄i nō est cā nr̄e ꝓdestinatiōis nec eꝫ cū vtraqꝫ sit eterna ⁊ sit diuina essentia. Si scḋo mō scꝫ rōne ꝯnotati distinguendū est iteꝝ qꝛ est cā in gn̄e cāe efficientis que ꝓprie dr̄ cā de qua nunc loqmur. ⁊ hec est in triplici dr̄ia effectiua vt supra. Si loqmur de cā effectiua ꝓprie sic ꝓdestinatio christi ratione connotati nō est cā nr̄e predestinatiōis: pꝫ qꝛ effcūs siue ꝯnotatū ꝓdestinatiōis ē grā ⁊ gloria que a solo deo est vt principio effectiuo pē. Grām ⁊ gloriaꝫ dabit dn̄s. Predestinatio aūt xp̄i que est cā dispositiua per rōneꝫ meriti ē cā nr̄e ꝓdestinationis rōne ꝯnotati: qꝛ xp̄s nobis meruit primā grām ⁊ gloriaꝫ ⁊ fuit cā meritoria nr̄e ꝓdestinationis ⁊ salutis non cā principalis. Tota enim trinitas ab eterno disposuit nullā grām nec gloriā dare hoī nisi ꝑ meritū passiōis xp̄i. vn̄ gregorius dicit ꝙ ꝓdestinatio iuuat oīonibꝰ scōꝝ ergo a fortiori meritis xp̄i. ❡ Utrum hec sit ꝯcedenda xp̄s est creatura. Et hic notaꝙ creatura dr̄ a creari qꝛ illud ꝙ creaſ dr̄ quasi creatura. Creari accipiſ duobus modis. Uno mō large. Alio mō stricte ⁊ est aliqd fieri ⁊c̄. fieri poniſ loco gn̄is qꝛ oē creari est fieri sed non oē fieri est creari: in esse a solo deo ⁊ imediate efficiente: ⁊ hoc poniſ ad dr̄iā ꝓductionū nālīū: post oino puꝝ nihil vel post non esse: ⁊ hoc ad dr̄iā gn̄ationis vel alicuius factionis. Et isto mō xp̄s non est creatura ēt ẜm humanitatē qꝛ cāta a beata virgine ⁊ ex purissimis sanguinibus eius formata fieri. Creari autē large est aliqd fieri in esse ẜm primū sui eē a deo nō tm̄ imediate neqꝫ solū scꝫ excludendo cām scḋam post nō esse in subiecto non excludendo subiectū illius esse. Dr̄ fieri loco gn̄is. Dr̄ in esse vbi tangiſ terminus relationis ad deū. Ab isto creari esse aliud a deo est creatura excepto xp̄o ⁊ sic capiſ in qōne. Dicēdū ergo cū isto ẜm primū sui esse. Duplex est esse primū qḋ dā est quo ipsa res hꝫ esse adequate vt hō ē humanitate ⁊ pōt dici esse ptiale ⁊ eē. Et est esse alterius ptis que ē prior gn̄e altera pte vt corpus respectu aīe. Ad hoc ergo ꝙ aliqs creeſ a deo oꝫ ꝙ accipiat suū esse primū totale vel partiale si hēat: xp̄s autꝫ nullo mō accipit primū sui esse non totale: qꝛ non est in xp̄o. Non enim resultat tertiū cōpositum ex vnione nā humane cū dina. Non ēt esse ptiale primū qḋ est eē diuinū qḋ quasi est ptiale. ❡ Rn̄deo ergo ad qōnē ẜm scm̄ Bonauen. ꝙ ꝓdictus ẜmo a doctoribus theol'. cōiter non recipiſ xp̄s siue filius del est creature. Adherent enim verbis magistri in lr̄a de rōnibus vide textū. ❡ Rn̄deo hanc opinionē tenent cōiter doctores parisienses. Sed Jero. ⁊ Aug. Damasc. ⁊ Ricar. de. s. Uic. affirmāt esse ꝯcedendū: vuorillon ēt dicit ꝙ ē singulariter ꝯcedenda ẜm ꝙ hō. ❡ Notandū ꝙ est vanū vanitate corruptionis qḋ est corruptibile ⁊ sic ois creatura est vana ⁊ sic intelligiſ hec auctas pauli. Ro. viij. Uanitati subiecta est ois creatura. Alia est vanitas variationis qua aliqd pōt mutari de vno accidēte in aliud accidēs ⁊ sic accipiſ i ꝓdicta auctē Alia est vanitas vitiositatis qua aliud dr̄ vitiosuꝫ ⁊ culpabile ⁊ sic pctōr dr̄ vanus vn̄ vani sunt filij hoīm ⁊c̄. i quātū scꝫ pctōres. Alia est vanitas ociositatis qua hō ociose viuit. Ezech. xvj. Hec est iniqtas sororis tue sodome. Nota ꝙ de quocūqꝫ predicaſ inferius ⁊ supius dꝫ intelligi de supiori cōueniens inferiori essentialiter: creatura aūt nō est superius essentiale ⁊ qdditatiuū ad hoīem. iō ꝗuis ꝯcedaſ ꝙ xp̄s sit hō nō tn̄ creatura: qꝛ creatura nō dr̄ qdditatiue nec essentialiter de hoīe. Nota ꝑ solutione vltimi articuli qōnis ꝓcedentis ꝙ necīuꝫ dr̄ dupl'r. Uno mō ꝑ se singulariter ⁊ absolute ⁊ sic inter entitates incōplexas nihil ē necīūnisi deus. In cōplexis aūt ꝓncipia pria sunt necīo qbus repugnat eē: ⁊ sic cōtingens non est causa talis necessarij. Contingens autem ꝙ transijt in preteritū non est sic necessarium. Aliud est necīum per accidens: talis autem necessarij bene potest esse causa aliquod contingens ⁊ ita solutio est optima.

Quinto queritur Utruꝫ hec ppō sit concedenda. Iste hō incepit esse demfato vel xp̄s incepit esse. ❡ Sciendū ꝙ xp̄s est nā suppositi vel hypostasis vel per se subsistētis in duabus naturis scꝫ humana nā ⁊ dina vt damas. Prima ppō ṽbū dinū ꝑ se ⁊ ꝓcise sumptū. i. vnitū hꝫ humanitatē sibi vnitaꝫ dr̄ xp̄s: qꝛ xp̄s est nomen suppositi subsistēs i duabus naturis. Scḋa ppō ṽbū dinuꝫ ab eterno non fuit xp̄s qꝛ nō hūit nāꝫ humanā sibi vnitā ab eterno: sed incepit esse xp̄s qn̄ in vtero virginis copulauit sibi nām humanā. Tertia ppō. Uerbū dinū nō fuit xp̄s in triduo mortis sue: qꝛ tunc nō hūit nāꝫ hūanā sibi vnitā: qꝛ fuit destructa lꝫ hēt corpus ⁊ aīam. Quarta ppō est ꝯtingens xp̄s incepit esse qꝛ aliqn̄ fuit vera ⁊ est vera: nō fuit ēt falsa ab eterno qꝛ ṽbū eternū nō fuit ab eterno xp̄s nec ēt in triduo. Ex his sequiſ ꝙ ẜm scotū hec ꝯcediſ xp̄s incepit esse rōne nāe humane quā ꝯnotat iste terminꝰ xp̄s dine ꝑsone vnitā. Un̄ xp̄s tm̄ valet ꝗtū ṽbuꝫ

hō. Ju

hõ. Jsta ĩportat duas rõnes quasi ꝑtiales ꝯstituentes xp̄m: lʒ ergo hec ꝓpõ verbũ incepit eẽ sit falsa ⁊ heretica. Jsta tñ verbũ hõ incepit esse est x̃a. De isto termino incipit. Sciendũ ꝙ ois ꝓpõ de incipit in qua termini supponunt ꝓ rebus ꝑmanentibus exponit per positionẽ p̃ntis ⁊ negationẽ prioꝛũ vt domus incipit esse .i. domus nũc ẽ ⁊ domus prius non fuit: ⁊ sic ista xp̄s incipit est exponit xp̄s nunc est instanti sue incarnationis ⁊ imediate añ non erat: qꝛ verbũ añ instans incarnatiõis nõ fuit xp̄s. De isto termino esse duplex est esse scʒ simpliciter qδ est substantiale vt distinguit ꝯ accñtale ⁊ tale eẽ simpl̄r duplex est in xp̄o scʒ nã diuina ⁊ humana nã quã quarũ qualibet ꝯsequit suũ ꝓpriũ esse simpl̄r ⁊ substantiale. Aliud est esse accñtale siue ɓm qd. Jn xp̄o duplex est esse simpl̄r scʒ primuʒ qδ est esse diuinũ ⁊ ɓʒ talẽ esse est ab eterno. Aliud est esse ɓm xp̄ʒ scʒ esse humanũ ⁊ qꝛ xp̄s incepit eẽ simpl̄r post nõ eẽ scʒ nãm hũanã que est eius esse ɓm simpl̄r: iõ simpl̄r ꝯcedẽdũ est ꝙ xp̄s incepit eẽ. Et si arguas xp̄s incepit eẽ xp̄s est filius dei ergo filius dei incepit esse. Dicendũ ꝙ iste sillogismus non valet qꝛ ois sillogismus expositorius dʒ reduci ad vnã vl̄em. Jste aũt sill̄s non põt regulari per dici de oi qꝛ maioꝛ eẽt falsa. Sic reducit ꝗcqd est xp̄s incepit esse ⁊ hec est falsa: qꝛ filius dei est xp̄s ⁊ non incepit esse. ℭ Nota ꝙ nulla ꝓpõ heretica dʒ dici que hʒ aliquẽ sensuʒ verũ: sed ista ꝓpõ xp̄s incepit esse (⁊ ɓm mgr̄m .s. ⁊ ɓm egidiuʒ de roma ⁊ ɓm durandũ q eã distinguunt) hʒ aliquẽ sensuʒ verũ ⁊ ɓm talẽ sensum est ꝯcedenda ergo non est heretica. Sciẽdũ ꝙ est triplex ꝓpõ q̃dã est simpl̄r vera. Alia simpl̄r falsa: tertia est multiplex que scʒ in vno sensu est vera ⁊ in alio est falsa. Pria est que nullũ sensum hʒ falsum vt deꝰ q est p̄r gn̄at. Scõa est que nullã sensum hʒ veruʒ vt hõ est lapis deus non est. Tertia que non est simpl̄r vera nec simpl̄r falsa: sed hʒ plures sensus quoꝛũ vnus est verus ⁊ alter est falsus vt canis currit hec est multiplex cã huius termini canis. Ois ꝓpõ autẽ simpl̄r falsa: simpl̄r est negãda ⁊ ois ꝓpõ simpl̄r vera ẽ simpl̄r ꝯcedenda nec est opus talẽ distinguere. Jlla autẽ ꝓpõ que est multiplex. Est distinguenda nec ẽ simpliciter neganda nec simpliciter concedenda.

Sexto queritur. Utrũ hec ꝓpõ. Hõ incepit esse deꝰ sit ꝯcedenda. Nota ꝙ qñ hec sacra vnio fuit fcã iste ꝓpõnes inceperũt esse vere hõ est deus ⁊ deꝰ ẽ hõ. ℭ Rñdeo dicendũ est ꝙ absq̃ dubio hec ꝯcedit. Deus incepit esse hõ tãq̃ vera qꝛ est vna exponibilis cuius oẽs exponẽtes sunt vere que sunt hec. Deus est hõ ⁊ prius non fuit hõ in prio instanti diuine incarnatiõis. Hec aũt ꝓpõ hõ incepit eẽ deꝰ ɓm Bonauenturaʒ est concedenda vt pʒ in textu. ℭ Sed dicendũ ꝙ lʒ hec ꝓpõ hõ est deus incepit qñq̃ esse vera qꝛ in instanti sue incarnationis incepit esse vera qꝛ prius nõ fuit vera ⁊ tunc fuit vera ergo incepit eẽ x̃a lʒ ꝯñtia: nec alius a xp̄o nec ipse xp̄s incepit eẽ deus lʒ ꝯñtia ab exponibilibꝰ ad suã exponibilẽ. Nullus tñ hõ incepit esse deus pʒ: qꝛ nec ille nec iste nec alius a xp̄o nec ip̄e xp̄s incepit esse deus ergo nullus hõ incepit eẽ deus pʒ ista pars xp̄s nõ incepit esse deus ⁊c̄. qꝛ xp̄s ẽ filiꝰ dei ⁊ deus est eternus ergo nõ incepit eẽ deꝰ. Hec aũt opio vr̄ securioꝛ: q̃ȝ opio Bonauen. ℭ Nota ꝙ iste ꝓpõnes qñq̃ fuerũt vere simul nullus hõ ẽ deus: aliq̃s hõ erit deus q tñ nũq̃ incipiet eẽ deꝰ. Jtẽ lʒ hec ꝓpõ possit desinere esse vera hõ ẽ deus hec tñ est ĩpolis hõ desinit esse deus. Pria pars pʒ qꝛ verbũ diuinũ põt dimittere nãm humanã ⁊ ꝓ ꝯñs hõ põt non esse deus. Scõa pars pʒ qꝛ hõ ille q nũc est xp̄s non põt desinere esse deus: qꝛ nec io est deus. Et si arguas. Jsta est vera deus incepit eẽ hõ ergo a simplici ꝯuersione hõ incepit esse deus. ℭ Rñdeo dicendũ ꝙ non sic ꝯuertit sed sic ergo qδ incepit esse hõ est vel fuit deus sicut dr̄ de ista deus factus est hõ sic ꝯuertit qδ fcm̄ est hõ ẽ fuit deus. Jtẽ arguit hec est vera. Deus incepit esse hõ ꝑꝑ vnionẽ lʒ vnio ẽ reciproca ⁊ mutua ergo sicut ista ꝯcedit hõ incepit eẽ hõ ⁊c̄. vide textũ. ℭ Rñdeo dicẽdũ ꝙ cõicatio idiomatũ nõ lʒ in ꝑdicatis q exprimũt istã vnionẽ qꝛ cõicatio idiomatuʒ presupponit vnionẽ. Mõ aũt incepit exprimit vnionẽ. ℭ Jtẽ arguit sic. Jnstanti in quo filius dei incarnatus est hec est vera hõ est deus ⁊ añ hoc non fuit deus ergo hõ incepit esse deus pʒ ab exponibilibus ad exponibilẽ suã. ℭ Rñdeo dicendũ ꝙ vna exponentiũ est falsa .s. ista hõ non fuit deus qꝛ ille hõ q est xp̄s eternal̄r fuit deus ⁊ qꝛ vna exponentiũ est falsa iõ sua exposita ẽ falsa que est hõ incepit esse deus. Jteʒ arguit. Añq̃ hõ esset nec hõ erat hõ nec aliq̃d aliud qꝛ subiectũ tunc pro nullo supponit: sed hõ incepit esse hõ añ hõ non potuit esse ⁊ deus. ergo si hõ incepit eẽ homo: hõ incepit esse deus. Dicendũ ꝙ scõa pars minoꝛis est falsa scilicet illa homo non potuit esse deus anteq̃ eẽt homo immo fuit deus anteq̃ esset homo qꝛ fuit deus ab eterno ⁊ fuit homo in tempore ⁊ ex tp̄e.

Circa distinctionem duodecimam. Querit. Utrũ decuerit filiũ dei assumẽ humanã nãʒ de massa ꝑditionis siue de gñe adam vel ade. Genus capit hic ꝓ gñe vel parentela. ℭ Rñdeo dicendũ ꝙ absq̃ dubio filius potuisset carnẽ assumere aliũde quã de massa coꝛrupta siue aliũde q̃ ex his que ꝓcesserũt de gñe adã. Magis tñ ꝯgruebat ꝙ de gñe ade carneʒ assumẽt. Et lʒ multe sint ꝯgruentie que nos latent iuxta multiformitatem sapie dei tñ ɓm x̃ba ⁊ dcã scõꝝ q̃ttuoꝛ p̃nt assignari rõnes. Pria ẽ ꝑꝑ ꝯseruãdã rectitudinẽ iustitie vt videlʒ eiusdẽ gñis esset satisfactoꝛ ⁊ preuaricatoꝛ. Nã ⁊ si alterius gñis esset nõ attribueret eidẽ generi satisfactio cui est offensio ac ꝑ hoc nõ recte

fuaret iustitie rectitudo : que ab illo gñe requirit
emendā in quo repit p̄cedentē offensaȝ. ¶ Scda
est pp manifestandā dulcedinē misericordie vt vi
delȝ ipse dñs q ab hoie ɔtēptus fuerat tā ab ad/
uersario ⁊ inimico ipse idē gñi humano vniret in
xp̄o in vnitate p̄sone in quo manifestat mira dei
ɔdescensio in hoc q ipse genus humanuȝ sibi ini
micū ɔiūgere voluit in idissolubile vinculū iuxta
illud qd' dr Ro. v. Cōmēdat āt charitatē ⁊c. ¶ Ter
tia aūt rō est ad declarandā ordinationē sap̄ie que
qdē ordinatio nullo pōt infringi vitio. Decreue/
rat enim deus ⁊ ordinauerat vt genus humanuȝ
totū multiplicaret ⁊ disseminaret ex vno pp repn̄
tationē illius vniuersalis p̄cipij qd deus est : nec
p hoc pctm̄ infringi debuit ⁊ iō xp̄s mediator dei
⁊ hoim hō verus nō aliūde sȝ de massa totius ge
neris humani debuit formari. ¶ Quarta vero rō
est ad ɔfirmandā altitudinē .i. dignitatē humane
nāe quā deus in tanta dignitate ɔdiderat vt nulli
alij generi creature sȝ soli deo esset obnoxia id est
subiecta. Si ergo nō modicū est obnoxia redēpto
ri decens est vt redēptor : aut solū esset deus : aut si
h̄ret in se genus nāe create hoc esset de gñe illius
masse que ortū hȝ a lūbis ade. Propt̄ has ḡ rōes
ɔgruentie que appent manifeste : ⁊ a verbis scr̄p
hūt firmitatē ɔcedendū est q nō solū fuit ɔgruuȝ
q xp̄s assumeret carnē de nr̄o gñe ad repationem
humane nāe. Verūetiā hoc magis fuit ɔgruū q̄
q alio mō faceret licet alio mō facere potuisset ⁊
ad hoc sunt rōnes post oppositū. He. ij. Qui san/
ctificat ⁊ q sanctificat ex vno oēs sȝ xp̄s ē q sancti
ficat q non sanctificant sunt filij adam. vr ergo q
sicut filij sunt de gñe ade : ita ēt xp̄s fuerit vel de/
buerit esse. Itē p culpa hois non decet nisi hoieȝ
satisfacere ergo p culpa oim filiorū ade nullus dȝ
satisfacere nisi qui sit filius adȝ. sed xp̄s satisfecit
p culpa nostra ergo debuit esse de genere nostro
⁊ de nostra massa. Vide in textu alias duas.

Secūdo queritur. Utruȝ xp̄s potuit peccare.

¶ Rñdeo dicendū q absq̄ dubio. Aia xp̄i nō po
tuit deprauari aliqua culpa mortali vel veniali.
Et rō huius est triplex scȝ plenitudo gr̄e cōfirma/
tio glorie ⁊ vnio diuine nāe ⁊ humane. Plenitu/
do gr̄e facit q ip̄e xp̄s ħȝ humanā nāȝ hūit gr̄aȝ
ɔfirmatiōis sed illa gr̄a adeo .li. ar. ɔfirmat vt nul
lo mō posūt infirmari p culpā. Hoc ipsuȝ facit cō
firmatio glorie que qdē fuit in xp̄o a sue ɔceptio/
nis primordio. statim enim fuit btūs ⁊ cōprehen/
sor : ⁊ sicut btūs nō pōt d.inari sic ēt nō pōt p̄cua/
ricari : ac p hoc i xp̄o nulla potuit esse ħm aiaȝ ma
cula peccati. ¶ Postremo hoc efficacissime facit
vnio diue nāe humane in vnitate p̄sone que vnio
facit vt idiomata cōicent : ⁊ ipa nō pōt frāgi : si er
go deus nō pōt esse pctōr ⁊ nō pōt nō eē hō planū
est q illa vnio nullatenus sustinet xp̄m ħm huma
nā nām peccare potuisse. ¶ Boetius dicit q xp̄s
de oi statu aliqd assumpsit. De statu autē añ pctm̄
assumpsit innocētiā. De statu post pctm̄ assumpsit
penaȝ. De statu cōprehensoris ipossitatē peccandi
locus āt sȝ ab auc̄te negatiue. Jō dicit qdā doctor
q nimis durū vr dr̄e q xp̄s nūq̄ riserit sȝ nō iue
nit in euangelio ⁊ marie qñ erat puulus cū bñdi
ctissima m̄re sua ipsa sibi arridente. ¶ Sed ɔ ar/
guit xp̄s potuit dr̄e falsum ergo potuit peccare.
Dicendū q dr̄e est duplex. Uno mō idē est q ore p
ferre ⁊ hoc mō absq̄ dubio potuit p̄ferre locutio/
nē falsam q2 talis platio est p̄fectōis. Alio mō dr̄e
idē ē q asserere vel affirmare ⁊ hoc mō nō potuit
q2 veritas ad falsitateȝ declinare non potuit ⁊ hoc
quidem non fuit ipotentie imo magis potentie.

Tertio queritur. Utrū xp̄s potentiā peccādi hūit vel assumpsit.

¶ Rñdeo dicendū q potentia pec/
candi dr̄ dupl'r. Uno mō dr̄ potentia peccādi ipsa
potentia qua peccat. Et sic potentia peccādi noiat
ipsuȝ lib. arbitriū creatū qd qdē pōt in bonū adiu
tum gr̄a : ⁊ q2 per suā nām est defectiuū benefacie
di. Hinc est q illa potētia siue facultas dici pōt po
tentia benefaciendi ⁊ potentia peccādi nullus eni
peccat nisi per illā. ¶ Correlariū illo mō rō peccā
di fuit in xp̄o pȝ q2 hūit li. arbitriuȝ. Uñ damasce
nus. Oia que in nā nr̄a plantauit deus assumpsit
dei verbū. Si ergo potētiā qua peccamus ⁊ bene
facimus deus ab illo initio in nobis plantauit vr
q eā ex ip̄e dei verbū assumpsit. Itē damascenus
Totū me assumpsit vt me totū redimeret. Alio mō
dr̄ potentia peccandi : potentia ordinata ad peccā
dum vt potentia noiet aliqd mediū inter substan/
tiam ⁊ peccandi actū per qd substantia illa potuit
exire in peccati p̄petrationē. Si ergo primo potē
tia p̄dicādi capiat. sic absq̄ dubio fuit in xp̄o : vt p
bat ⁊ dicit Damascenus supius. ¶ Si vero potē
tia peccādi dicat potētia vt ordinata ad pctm̄ per/
petrādū : sic nō est ɔcedendū q xp̄s hūit potentiaȝ
peccādi p eo q re nō potuit : ⁊ talis ordinatio imo
de ordinatio diminuit de plenitudine libertatis.
¶ Et nota q idē dicit scotus sub alijs tn̄ v̄bis. Di
cit enim q duplex est potentia .s. remota ⁊ propin
qua. xp̄s ḡ potuit peccare potentia remota sed nō
potuit peccare potētia p̄pinq̄. Sic ēt dicendū ē de
btis ⁊ dānatis respcū eius q est mereri. pñt enim
mereri tn̄ potētia remota q̄ē volūtas non potētia
propinqua : eo q sunt p̄petuo impediti per obsti/
nationem sicut beati per gratiam confirmati.

Quarto queritur. Utruȝ decuerit deuȝ assumere mulie brem sexū ad reparandū genus humanuȝ.

Sexus dr̄ a sensu vñ per sexū fit discretio. Uñ sex⁹
nō facit distinctionē formalē sȝ bñ mālē. Mulier
dr̄ quasi mollis aer. ¶ Rñdeo dicēdū q absq̄ du
bio non ita decuit deū assumere sexū femineū sic
virileȝ in vnitate p̄sone. Et rō huius est : q2 mulie
bris sexus non est tante dignitatis sicut virilis. Ex

cellit eni seruus virilis muliebrẽ: et quãtũ ad digni tatẽ in pncipiando et quãtũ ad virtutẽ in agendo: et quãtũ ad auctẽ in presidendo. Quãtũ ad digni tatez in pncipiando qz oẽs tã viri q̃ mulieres ex vno viro fuerũt in q̃ est expssa repñtatio egressus rex ab illo vnico principio primo et summo. s. deo Quantuz ad virtutez in agendo similiter precellit qm̃ viri est agere et mulieris est pati vñ plus hz se xus virilis de vtute actiua pp qđ et robustior est et re et nõiatione. Quantũ ad auctẽ in presidẽdo ẽt precellit. Nã ẽm ordinẽ rectuz non mulier viro sed vir preficit mulieri tãq̃ caput corpori sicut di cit apostolus. Qm̃ ergo in verbo assumente nãm humanã est precipua dignitas in principiando et virtus in agendo et dñiũ in presidendo. Hinc ẽ q magis decuit serũ virilẽ quã muliebrem assumi a verbo icreato. Vñ phs in li. de aĩalibus dicit q fe. mina est vir occasionatus hoc est iperfectus ergo si hõ assumptus debuit esse pfectissimus nõ q̃ de buit mulier eẽ sz tm̃ masculus. Itẽ apls prie ad co rith. xj. dic̃ q caput mulieris ẽ vir nõ ecõuerso et̃.

Quinto queritur. Utrũ magis de cuerit carnẽ as sumere de viro simul et mulier q̃ de muliere tãtũ. ℂ Rñdeo dicendũ q xps absqz dubio potuit car nem assumere si voluisset de viro et muliere vel ẽt de viro tm̃ sicut assumpsit de muliere tm̃ sicut enĩz purificauit operatione spũsancti vterum virgina lem (intellige si erat aliqđ purificabile) sic et purifi care et sancitificare potuisset si voluisset generatiuã in viro pariter et mulier vt ex eis sanctus et imacu latus nasceref absqz aliqua macula et feditate. Po tuit itaqz sine incõueniẽtia si voluisset carnẽ assu mere ẽm legem nãe institute de viro et muliere sz tm̃ non fuisset ɔgruum sicut nũc: et hoc multiplici rõne congruentie ob quã magis decebat vt carnẽ assumeret de sola muliere. Prima est ad seruandã dignitatẽ matris que ob conceptionẽ filii dei non amisit priuilegiũ virginitatis. Scđa pp seruandã honorificentiã patris: xps enim ẽm generationez eternam habebat patrez et cum iste plene sibi suffi ceret in celis: non venit in terris patrem querere: sed solum matrem ne duobus patribus filius exi stens neutrius eẽt dei filius plene et sic iniuria pri mo patri quodãmodo fieret. Tertia est propter cõ plendam perfectionẽ vniuersitatis in modis edu cendi hoiem in esse. Quia cum esset quadruplex modus educẽdi hoiem in esse scz de viro et mulie re. nec de viro nec de muliere de viro sine muliere de muliere sine viro. Tres primi modi precesserãt et ideo nõ restabat nisi quartus modus vt eũ deus adderet: qđ non fecisset si alio modo ɔcepius eẽt. Quarta rõ est pp correñdentiã cõgruitatis lapsus et reparationis vt sicut lapsus est in vtroqz sexu sed primo in muliere est inchoatus et in viro consum mat⁹ sic esset in repatiõe vt mulier credendo et cõ cidendo inciperet diabolum superare in absconl dito: et postea filius in manifesto eum vinceret in duello. ℂ Sed ɔ arguit xps humanaz assumpsit nãm vt nos curaret a morbo originalis pcti. Si q̃ originale pctm̃ traducit per viaz generationis de masculo et femina vr q sic debuit nasci vt sicut sua morte nos a morte dãnatõis liberauit sic sua origi ne nr̃e originis vitiositatẽ sanaret. ℂ Dicendũ q deus venit sic curare: et sic disposuit vt curaret per sonam non vt curaret ipsam nãm. i. passiones nã leo. Vñ medicina xpi non hz in nobis efficaciaz in actu gñationis sed in actu regñatiõis que inq̃ re gñatio non est ex carne et sanguine sed ex aq̃ et spũ sancto: et iõ non oportuit nec decuit eũ sic nasci si cut nos nascimur cũ illũ modũ nascendi non di sposuerit imutare per suũ aduentuz: vt fides hret meritũ: alioqn deprehenderef fides per humanũ experimentũ. ℂ Ad illud apli Heb. ij. debuit per oĩa fribus assimilari: sz silitudo pmarie ɔsistit in gñatiõe: q̃ vr q sicut aly gñanf ex pre et mre: sic et xpm decebat. ℂ Dicendũ ad auctẽ q verũ est de his q̃ ad nr̃az salutẽ et eruditionẽ sunt ordinata: sz talis modus nascendi nec nr̃e saluti nec nr̃e erudi tioni a deo cõpetit: sicut ille quẽ xps elegit: et ideo q̃tũ ad nascẽdi modũ nõ debuit assilari. ℂ Pre terea alia rõ est qz nos p talẽ modũ nascendi ɔhi mus morbum sed xps bonus medicus imunis a morbo debuit eẽ. Hinc est q in tali mõ nascendi nõ debuit nobis assimilari nec nobiscũ ɔuenire.

Circa decimamter tiã distinctionẽ q̃rit. Utrũ in xpo gr̃a singularis psone sit gr̃a creata vel in creata. ℂ Sciendũ q triplex e gratia Unedã q̃ dr̃ vnionis. Alia singularis psone: alia capitis. Pria põt capi duob⁹ modis. Uno mõ effe ctiue que nihil aliud est q̃ bonitas ipsa seu beni gnitas dei que gratuite voluit assumere seu vnire sibi nãm humanã vnione hypostatica et voluit eẽ homo. Et de ista dr̃ ab Augu. In rebus per xps or tis summa gr̃a est. i. summa dei ɔdescensio: qz hu mana nã vnitur verbo diuino in vnitate persone absqz vllis meritis pcedentibus sz ex sola dei gra tuita voluntate. Et dr̃ gratia vnionis intransitiue . i. gr̃a que est vnio. Alia est gratia singularis pso ne: et dr̃ est in xpo tribus modis. Uno modo quã tum ad habitum: qz in ipso sunt omnes habitus virtutum et in nullo alio sunt omnes habitus (vel ad minus in tanta plenitudine) sicut hũit aĩa xpi qz deus dedit sibi tantã grãm quantã potuit cape et qcquid ponit in xpo in summo ponit: lz dicant aliqui nominales ɔtrũ. Item habuit gratiaz ad vsum: qz omnes virtutes in xpo habuerunt vsus suos qui spectant ad perfectionẽ. Et ppterea dicũ tur fuisse in eo omnes sensus qz vsum habuit cõ pletum oĩum donorũ excellentiori modo q̃ vnq̃ ad hoc pringi possit ab aliquo. Quantum ad effe ctum similiter improportionabiliter excedit gra

tia christi: quia propter hoc quod ille homo erat filius dei meritum illius pensatur secundum dignitatem illius persone a qua erit opus: et propterea meritum passionis sue in infinitum excedit merita passionum nostrarum. Et ob hoc quod deus erat: mors eius fuit pensata a deo quantum erat ille qui moriebatur. Et ideo quantum ad sufficientiam si infinita milia hominum essent reatu originalis astricta per illius passionis effectum potuissent esse liberata. ¶ Tertia gratia est gratia capitis et est illa qua est caput ecclesie militantis et triumphantis. Nota quod caput naturale habet excellentiam supra cetera membra. Et hoc tripliciter. Primo in altitudine. Secundo in nobilitate potentiarum: quia omnes potentie sunt ibi nobiliores sicut sunt sensus interiores. Tertio in comprehensione: quia comprehendit omnes potentias et sensus interiores et exteriores. Et dicitur sic caput a capio pis. quia capit omnes sensus corporis: ita christus excellit caput electorum. Primo in altitudine: quia secundum divinitatem est caput omnium. secundum autem naturam humanam non est caput omnium in altitudine quantum secundum alias conditiones possit dici caput secundum humanam naturam omnium electorum: eo quod gratia christi superat in perfectione et nobilitate omnes gratias. Secunda conditio capitis est influentia quia caput habet influere sensum et motum omnibus membris. Influit sensum a parte anteriori ut patet in oculis etc. A parte autem posteriori influit motum per nucham vel vicariam colli. Sic christus influit in omnes electos homines sensum fidei et motum charitatis et hoc secundum utramque naturam: secundum naturam divinam in agendo secundum naturam humanam in merendo. Tertia conditio est directio: quia caput dirigit omnia alia membra ad opera sua. Sic christus dirigit nos ad omnia opera meritoria. Sic ergo christus est triplex caput. scilicet dignitate: originis: directione. ¶ Respondeo ad questionem dicendum quod absque dubio in christo est ponere donum gratie: que quidem gratia dicitur gratia singularis persone et hoc quidem donum est creatum. Et ratio huius est quia tale donum gratie animam deo assistat et ad bonas operationes et meritorias exercendas habilitat. Quia ergo anima christi fuit deiformis et ad bene operandum habilis aliquin non fuisset idonea ad unionem nec ad meritum perfectionem. ideo necesse fuit in christi anima reperiri donum talis gratie: et ex eadem causa necesse fuit ipsam esse creatam: ut animam possit informare tanquam perfectum suum perfectibile: et ut potentias possit habilitare sicut qualitas suum subiectum qualificare.

Secunda questio.

Utrum in christo fuit gratia infinita vel immensa. ¶ Notandum quod aliquid dicitur immensum tripliciter negative: privative: et affirmative. Privative est quod non habet mensuram est tamen aptum natum habere. Negative immensum est quod non est mensuratum nec est aptum natum mensurari: nec potest mensurari: sic deus est immensus et est infinitus negando actum potentiam et aptitudinem: tamen non est immensus privative nec infinitus. Positive immensum est quod habet summam plenitudinem perfectionis et entitatis sine termino et sine fine. Et sic deus est immensus solus. Immensum autem negative bene dicitur de ente prohibito puta chymera. Quod intelligitur de immenso positive capto. ¶ Respondeo ad questionem dicendum quod aliquid mensura carere sive immensum esse dupliciter est. vel absolute in se vel ex comparatione. Si ergo loquamur de gratia christo collata secundum quod est singularis persona in se sic cum dicit donum creatum necessario finitum est et mensuratum. Finitas enim et mensuratio circa creaturam potius dicit complementum quam imperfectionem. Unde Sapie. xj. Omne creatum habet numerum. speciem: et pulchritudinem mensuram idest limitationem. et pondus. i. ordinem ad operationem ad quam unumquodque res inclinatur naturaliter. Si autem loquamur de comparatione ad gratias aliorum hominum: sic improportionabiliter excedit ratione unionis ad personam verbi. Ad quam unionem gratia illa disposuit animam christi Gratia enim illa per coniunctionem summam cum verbo est non habens excedere in infinitum et incommensurabiliter gratias aliorum hominum tripliciter. scilicet quantum ad virtutum habitus: et quantum ad usus et quantum ad affectus. quantum ad habitus virtutum nunquam enim alicui creatura potest tam perfecte et tam nobiliter perfecti habitus sit capax sicut anima christi coniuncta deo in unitate persone quantum ad usus virtutum. Requiro autem in declaratione terminorum questionis huius. Nota quod questionis. S. Bonaventura in tertio dicat quod deus non posset anima christi dare maiorem gratiam nec addere illi gratie permanente in substantia aliquem gradum. tamen ut dicit quod posset illi gratie sine suo extremo addere aliquem gradum. utputa in solone unius argumenti. Tamen Scotus dicit quod illi gratie addi aliquis non posset gradus: nec in suo nec extra: eo quod illa gratia est summa. ¶ Et si arguas ut arguunt nominales quod quilibet gratie gradus est alteri unibilis cum sint eiusdem rationis: ergo gratie christi potest aliquis addi gradus saltem si fit sine subiecto. ¶ Respondendum quod antecedens est verum si gratia non sit summa: et quia gratia christi est summa ideo non potest augeri in commendando enim ipsum dicit scotus. Melius est excedere quam deficere si propter ignorantiam oportet in unum illorum incidere.

Tertia questio.

Utrum gratia singularis persone in christo fuerit gratia plena atque perfecta. ¶ Nota quod invenitur in sacra scriptura quadruplex plenitudo gratie. ¶ Respondeo dicendum quod absque dubio in christo secundum humanam naturam ab ipsius conceptionis primordio fuit gratia perfecta et consummata plenitudo. Non enim decebat verbum increatum uniri anime perfectissima, unione qualis est unio in unitate persone quin anima esset deiformis secundum quod erat possibile et ideo non tamen deiformitatem habuit gratie et glorie: sed etiam super omnes gratias et glorias. Nec tamen fuit in eo plenitudo sufficientie sicut in sanctis de qua plenitudine dicitur Act. vj Stephanus plenus gratia. Et omnis iustus habet hanc plenitudinem sufficientie. Alia est plenitudo prerogative et est in beata virgine maria. De qua Luce. j. Ave gratia plena. quia fuit maxima prerogativa quod concepit filium dei. Alia est plenitudo numerositatis et copiositatis de qua Ephe. iiij. Ascendit super celos ut adimpleret omnia que est in toto corpore ecclesie et hec fuit in christo quia omnia dona que quasi membris ecclesie sunt dispersa in christo aggregata sunt. Alia est plenitudo superabundantie. De qua Johannis primo. Vidimus gloriam eius et cetera. et de ista potest intelligi questio. ¶ Nota etiam quod est plenitudo gratie extensiva

extensiua que .s. extendit se ad multas gras. Et est plenitudo intensiua qua gra est tam intensa quod nihil potest sibi addi. et ea nulla alia pot esse maior: Et questio etiam intelligitur de ista distinctione de utroque membro. Et sic patet responsio.

Quarta questio queritur.

Quid sit gra capitis sm essentiam. Utrum videlicet sit gd creatu vel increatu. Et nota quod gras capitis in xpo est sm qua xps est caput ecclesie. ¶ Rndeo dicendu ad pdictoru intelligentiam est notandum quod caput in spualibus transsumptiue dr a capite in corporalibus. Omnis aut trasferentes sm aliqua similitudinem transferunt. Et io caput in spualibus dr sm concomitantia ad aliqua pprietate capitis nalis. In capite aut nali hec tria reperiunt scz quod est mebris conforme in na eius mebrorum principiu scz in situ e et influxiuu sensus et motus in alijs mebris. Et ppterea in xpo reperiunt oes sensus psectiori mo quam in alijs mebris. Oes aut has pprietates e in xpo reperire respectu bonorum et io valde ronabilr scd scripturam dici xpm ee caput ecclesie. Sed pria pprietas scz conformitas copetit ei rone humane na. Un Aug. sup Jo. Unius nae sunt vitis et palmites. ppterea. zc. Cetera vide in textu qui clarus est.

Utrum gratia capitis sit alia quam singularis psone et gra vnionis.

Uide resolutionez in textu Juxta hoc querit.

Quinta questio.

Utrum mediante illa gra scz capitis que est in xpo deus .i. trinitas influat sensum in oem alia creatur.i. hnte gram siue angelica siue humana. ¶ Rn. ad pdictorum intelligentia est notandum quod sensus in spualibus attendit quantu ad cognitione. motus quatu ad affectione et dilectione que est pondus inclinans vnuquenque spm.i. vnaquamque nam spuale et trahens ad locu sibi debitu. Influere ergo motu et sensum est care in nobis fide et dilectione: siue fide opante per dilectione siue cognitione et amore. ¶ Attendendu aute quod cognitio et dilectio est in triplici dria. Queda que respicit statum meriti: et hec dr gratuita. Queda vero i qua consistit sbâ premij. et hec dr gloriosa. Quedam est vtrique annexa que nec est de essentia meriti nec premij: sed de bn esse vt sunt reuelationes illusiones. Scdum hanc triplice dria cognitiois et dilectionis est dicere quod gra capitis influat in mebra: gra increata effectiue sed creata meritorie et dispositiue. na pp meritu passionis xpi psuis3 pribus precedentibus dedit deus gram recociliatiois. et pp exhibitu dat nobis gram recociliationis abundatius in qua qde gra est sensus cognitiois et motus affectiois. Et rursus pp illa passione apta e ianua vt oibus mebris xpi det dilectio et cognitio gloriosa in qbus consistit psectio motus et sensus. Et hi eodez angelis mysteria multa reuelant: et gaudia multa referunt de restauratione sua que inuenit scd per xpm. Et io et et ipsi accipiut motu et sensum non inquantu illu q est de essentia gre et glorie sed q est de bn esse et psectione. ¶ Concedendu est ergo quod gra capitis redudat in oes ciues supne hierusale licet plus et minus. Na magis i hoies q redimunt quam in angelos q reintegrant magisque in eos q secuuti sunt aduentu eius quam in eos q pcesserunt: quia clarius evident et credunt et carismatu donis amplius persundunt. Propter hoc si passio promissa tatu illis valuit vt illos per via salutis perduceret am plius passio exhibita et soluta hoc debuit facere.

Circa decimamquartam distinctione querit primo. Utrum aia xpi cognoscat vbu cognitione alia quam illa q e ips vbu. ¶ Notadu quod verbu interius est noticia actualis psecta et diffinitiua alicuius rei. ad dram noticie cofuse pducta a memoria fecuda que est ipse intellectus hns obiectu sibi pns vel in se vel in sua spe obiectu represntante. ¶ Nota quod vbu capit triplr. Uno mo p deceptoe vt vba dat ois amans. Scdo mo put est vox signisicatiua p modu fluxus vel fieri: et sic est vna pars orationis. Tertio mo p loquela que est duplex. qda3 interior alia exterior q dr vbu3 vocale et exterius Interior loquela est verbu interius qd est noticia. Uide in textu Rnsione. na textus est clarus.

Queritur secundo.

Utru aia xpi in conteplado deu coprehendat ips3 vbu sibi vnitu. ¶ Notandu quod coprehensio capit triplr. Uno mo ide e quod cha ritatis adhesio: et sic capit a Bernardo ad Eugeniu. Si scus es coprehendisti. Scdo mo ide e qd clare videre et psecte amare. ad Phi. iij. Si quo apprehendistis in quo coprehensus sum et sic distinguit coprehensor a viatore. Tertio mo ide3 est quod clausio inter terminos vel fines vt vinu coprehendit a dolio. et hoc mo dicimus quod deus est incoprehensibilis. et hoc vltimo mo capit in qonis titulo. ¶ Nota quod apprehensio et coprehensio se hnt sicut supius et inferius: quia ois coprehensio est apprehensio et no econuerso. ¶ Nota quod sm Scotu due conditiones requirunt ad hoc quod aligd ab aliquo coprehendat. Pria est quod intelligat ips3 obiectu quantu3 e intelligibile .i. sm oem sua intelligibilitate: et intelligendo qcqd est in obiecto intelligibile scz oe pdicatu dicibile de illo obiecto. Scda conditio est quod intellectus sit tante intelligibilitatis in cotepiado actiue quate intelligibilitatis est ips3 obiectu: et sic deus est incoprehensibilis a creatura sed soli diuino intellectui est diuina essent coprehensibilis. et sic dr ad qone quod aia xpi non coprehendit ips3 vbu diuinum qd est deus. Responsione quere in textu.

Tertio queritur.

Utru aia xpi i conteplando deu desigat aspectum in ipsum lumen eternu zc. ¶ Notandum quod est duplex lumen scz corporale qd est

aliquā qualitas effectiue pducta ab ipsa luce rece
pta subiectiue i corpore pspicuo illūinato. ⁊ istud
est intētio ⁊ spēs lucis. Aliud ē spūale qđ ē duplex
.s. creatū ⁊ īcreatū. Creatū est triplex. Qđdā ē pote
Qđdā est ipsa potētia intellectiua vt illud ps̄. Si
gnasti lumen. Scđz est accñtale ⁊ ē actualis cogni
tio q̄ res cognoscit. Tertiū est hītuale ⁊ ē gdā hīt⁹
glorie disponēs intellectū bti ad lumen accñtale q̄
vr̄ dina eēntia: ita q intellectus creatus nō posset
assurgere ad cognitionē intuitiuaz diuinitatis sine
eo. Et hoc lumen ponūt cōiter doctores: q̄zuis do
ctor subtilis dicat hoc lumen nō esse neciū. Aliud
est ergo lumen increatū siue eternū qđ pōt capi du
pliciter. Uno mō eēntialr: ⁊ sic est dina eēntia: ⁊ sic
pr̄ ⁊ filius ⁊ spūsscūs sunt vnū lumen. Scđo mō ca
pit psonaliter: ⁊ sic possumus dr̄e q sūt tria lumi
na: in dinis: ⁊ isto mō dicim⁹ deū de deo lumē de
lumine. Et de isto lumine est qđ nostra ⁊ est sensus
Utrz aia xp̄i icptēplādo deū defigat aspectu .i. itel
lectū in ipz lumē qđ ē ipe deus. Rn̄sio pz in textu.

Quarta questio.

Utrū aia xp̄i eadē cognitione hītuali q̄ cognoscit v̄bū agnoscat alias res in v̄bo. ℂ No
tādū q hītus pōt capi sex modis. Primo mō trāscē
dēter a q̄ dr̄ hr̄e denoiatiue vt ē vnū post pdicatuz
reponibile in pluribus pdicamētis fm diuersos
modos dicēdi. Alio mō p quodā respcū derelicto
ex his q̄ circa corpus sunt in ipso corpore: ⁊ sic est
vnū pdicamētuz. Tertio mō vt est q̄dā forā pfecte
hita ab aliquo subiecto opposita ipsi priuationi: ⁊
sic est vnū extremū puationi oppositū: vt est visus
auditus lumen ⁊ q̄cūqz forā siue substātialis siue
accñtalis q̄ hz puationē oppositā. Quarto p q̄lita
te pfecta hita ab aliq̄ ⁊ de difficili mobili ab eodē
inclināte ipz ad pfecte opandū. Et sic est de prima
spē q̄litatis vt ē scia ⁊ ēt calor ⁊ frigus q̄ disponūt
ignē ad opandū: q̄zuis ēt calor ⁊ frigiditas ponā
tur in tertia spē q̄litatis t qr spēs q̄litatis non sunt
pprie spēs sed solū modi q̄litatis. Quinto mō p
q̄litate aggñata ex freq̄ntatis actibus: vt est scia ⁊
castitas: ⁊ talis q̄litas est i pria spē q̄litatis. Sexto
mō capit p q̄cūqz pncipio mouēte ad exeūduz in
aliquā opationē siue illud pncipiū sit substantiale
siue accñtale. Et hoc mō ois forā subalis ⁊ ois forā
accñtalis q̄ est pncipiū agendi pōt dici hītus. Illo
mō ēt q̄libet rō cognoscendi obiectū est hītus cuz
sit rō opandi. Silr sic spēs intelligibilis ⁊ ois simi
tudo rei ducens nos in cognitionē ipsius rei cui⁹
est: ⁊ sic ēt deus est hītus cū dicat rō itelligēdi oia
⁊ exēplar oim. Uerbū eni dinū est q̄si speculū oia
repñtans volūtarie tn̄. ℂ Nota q triplex ē cogni
tio scz actualis: hītualis: ⁊ virtualis. Actualis est
illa qua aliqd cognoscit actualr. Uirtualis est in q̄
aliqd intelligit tā q̄zaliqd p se inclusum in prio in
tellectu: vt cognoscendo hoiez cognoscit virtua
liter aial. Habitualis cognitio est q̄ obiectū ē pn̄s
ipsi intellectui ad hoc q intellectus pmpte ⁊ expe
dite intelligat ipz obiectū cessante oi īpedimēto ⁊
sic spēs intelligibilis est cognitio hītualis: ⁊ q: p ea
intellectus est pmptus ad intelligendū obiectū cu
ius est spēs cessante oi īpedimēto. Et talis cogni
tio hītualis ē gñatiua actualis cognitiōis. ℂ Ui
de resolutionē textus. Nota q fm phm scđo ⁊ ter
tio de aia. Aia nr̄a est quodāmō oia .s. p silitudinē
qr aia hn̄s spēm vel actū intelligēdi de re aliq̄ est
rei illi silis p suā spēm vel actū intelligendi: io dr̄
quodāmō illa res .s. silitudinarie ⁊ intētionalr. Ex
hac auctē sūit cōiter a doctorib⁹ q ad h̄ q itellect⁹
aliqd itelligat necē ē ipz assilari rei cognite ⁊c̄.

Quinto queritur.

Utruz aia xp̄i cog̃scat in ver
bo actu oia que cognoscit hītu. Cognitio actualis
est qua intellectus actualr fert in rem cognitā. Co
gnitio hītualis est qñ obiectū sic est pn̄s itellectui
in rōne intelligendi q intellectus pōt statim exire
in actū elicitū cessante oi īpedimēto: illo mō spēs
intelligibilis dr̄ cognitio hītualis: ⁊ hoc mō vbū
diuinū est cognitio hītualis in itellectu bti cuiusli
bet qr itellectus beatus hn̄s v̄bū sibi pn̄s in rōne
actu intelligibilis pōt statim exire in actū elicituz
cognoscendi v̄bū ipz ⁊ ēt alia obiecta. Nota q co
gnoscere hītualr hoc mō est idem qđ esse in potē
tia ppinqua cognoscendi. Uide textum.

Questio sexta.

Utrū aia xp̄i cogno
scat oia in v̄bo que co
gnoscit v̄bū. ℂ Notandū q triplex est noticia scz
gloriosa quā aia xp̄i hz de dina essentia in verbo.
Alia est infusa que est per spēs intelligibiles intel
lectu sue aie in prio instanti sue creatiōis a verbo
ipressas: sicut dr̄ de angelis ⁊ Adam. Tertia noti
tia aie xp̄i est expimentalis quā hz de rebus in p
prio gñe. Scđm primā notitiā non pfecit: qr hoc
notitia gloriosa nūq̄zcreuit: nec ēt scđa notitia: scz
infusa vel simplicis intelligentie creuit qr p spēs
infusas sibi in principio creationis sue aie cogno
scebat oia que postea cognouit. Ille dr̄ pficere in
notitia q aliqd discit qđ prius nesciebat. Scđz āt
tertiā notitiā que dr̄ expientie bn̄ aia xp̄i pfecit: qr
didicit ex his que passus est obediētiā. Heb. j. Co
gnitio aūt simplicis notitie ꝯsistebat in hītibus ⁊
spēbus: ipsi aie xp̄i a primordio inditis ex bñficio
ꝯditoris. Cognitio vero expientie ꝯsistebat in vsi
bus sensuūz exteriorū. Qm̄ ergo hītus ⁊ spēs im
presse fuerant ipi aie xp̄i in oimoda plenitudine.
Hinc est q xp̄s pficere nō potuit in cognitiōe sim
plicis notitie. Quia vero sensus exterior ad aliqd
ꝯuertebat de nouo ad qđ pus ꝯuersus nō fuerat.
Hinc est q in cognitiōe expientie pficiebat. Juxta
q glo. dicit sup illō Luce. ij. Proficiebat iesus eta
te ⁊c̄. Sicut carnis est etate pficere: sicut aie grā ⁊
sapīa. Et sic aia xp̄i q̄zuis non pfecerit fm cogni
tionem simplicis notitie (q idem est qđ scia abstra
ctiua) pficiebat tn̄ fm cognitionē experimentalē:
nec non ⁊ ēt fm cognitionē intuitiuā. Ille aūt pro
fectus

fectus scientie experimentalis in xpo in duobus differt a profectu nostre cognitionis. Primo xps non proficiebat veniendo in notitiam rei prius in cognite sed proficiebat alio modo veniedo scz per experientiam. In alio differebat q: erat solum bm apparentiam q: scz apparebat acquirere noticias rei prius ignote: non tn sic proficiebat: q: omnia que scit sciebat notitia abstractiua. Nos autez proficimus bm verum existentiã: q: sicut apparemus cognoscere rem prius ignotam ita est de facto q: acquirimus de nouo speciem intelligibilem alicuius rei quam speciem prius non habuimus: non sic est de anima christi vt prius patet.

Septimo queritur.

Utrũ deus cõicauerit anime xpi omnipotentiam sicut cõmunicauit ei oĩsciam. ¶ Omnipotẽtia est potentia actiua: causatiua: vel creatiua respectu cuiuscunq3 causabilis siue creabilis. Et dr potentia loco generis. Actiua ad drĩa3 passiue. causatiua vel creatiua ad drĩam potentie qua pater generat filium q qua pater q filius pducunt spiritũ sanctũ. Et dr respectu cuiuscunq3 causabilis siue creabilis ad maiorẽ expsſio nem. ¶ Ex quo sequitur q impossibile non cadit sub omnipotentia nec etiam omne possibile vt distinguitur possibile ↄ impossibile q: filius q spiritus sanctus sunt possibiles hoc modo q tamen nõ sunt obiecta diuine omnipotentie sed solum possibile causabile q distinctum realiter a deo. ¶ Notandum q omnipotentia capitur dupliciter. Uno modo stricte que scz põt immediate causare omne causabile sine causa media. Et hoc modo omnipotentia est solum credita a fidelibus nec phi hãc cõcederent. Alio modo large que scz potest mediate vel immediate omne causabile: q sic concederent philosophi q deus est omnipotens quia põt omnia possibilia causabilia mediante concursu causarum secundaruz. Omniscientia est notitia cuiusli bet scibilis: ita q omniscientia respicit omne scibile. Ex quo sequitur q omniscia ad plã se extẽdit q omnipotentia: q: plura sunt scibilia q sint causabilia. q: deus est scibilis: q tamen nõ causabilis q omne causabile est scibile q non ecõuerso. Omniscia est duplex. quedaz habitualis: alia actualis Actualis est q actu iudicat de omni scibili q actualiter cognoscit omne scibile. Alia omniscientia est habitualis que est per species intelligibiles innatas vel inditas a pmordio alicui intellectui: hoc modo anima xpi habet bene omniscientiam habitualẽ quia habet species sibi inditas a primordio sue creationis omnium intelligibilium: q in illis cognoscit omnia habitualiter. ¶ Respõsio in textu. Nulli creature potest deus cõmunicare omnipotentiam per naturam: q: sicut excellentia diuinitatis. i. ipsa diuinitas: nulli potest cõmunicari sicut forma vel proprietas accidentalis vel essentialis: sic nec omnipotentia q: omnipotentia dei nõ est nisi voluntas dei que non põt cõicari creature tanq3 forma: iõ aĩe xpi non põt oĩpotentia cõicari l3 aũt per nãm oĩpotentia non sit cõicabilis creature: cõicat tñ ipsi humanitati xpi per cõicationem ydiomatũ que ortũ h3 ex psonali vnione. Sicut enĩ possumus dre q hõ est deus: ita possumus dicere q hõ est oĩpotens: vide textũ q rõnẽ quare ꝛc.

Circa quintamdecimam distinctionẽ querit. Utrum congruum. i. cõueniens fuerit tales defectus reperiri. ¶ Duplices sunt defectus. Quidaz generales: q sunt illi qui dicunt de oĩbus hoĩbus vt fames q sitis q mors ꝛc. Defect9 spẽs sunt illi qui non ↄueniũt oĩbus: vt cẽ gibbus cecũ ꝛc. Et sic xps non assumpsit hos defectus. Iterũ duplices sunt defectus humane nãe. Quidam sunt culpabiles vt superbia: nec de istis est qõ. Alij sunt qui de se non culpabiles sed sunt ordinãtes ad culpam: vt sunt motus carnis q dicunt primi motus: nec ẽt xps istos ↄsumpsit: q de istis ẽ ignorãtia q: mlti faciũt ex igrãtia q ñ facerẽt si si igrarẽt. Alij sũt q ñ st culpabiles nec trahẽtes ad culpã vt esurire sitiri q mori: q istos christus assumpsit. ¶ Si oẽs passiones nře essent de vno latere q passiones xpi de alio. passiones xpi preponderarent: q: martyres habuerunt refrigeriũ: vt p3 de Laurẽtio: xps aũt non: q: summũ dolorẽ hũit. ¶ Rñsio absq3 dubio congruũ fuit christum assumere naturam nostram cum defectibus q passibilitatibus Et hoc ex triplici causa principaliter vidilicet.

Propter precium nostre salutis.

Propter exemplum virtutis.

Et propter fulcimentũ nostre fragilitatis. Primo propter precium nostre salutis: quia proposuerat nos redimere non corruptibilibus auro q argento sed preciosissimo sanguine suo: q animam suaz ponere pro animabus nostris. Ad hoc autem nõ ẽẽt idone9 nisi nãz deficiẽtẽ q passibilẽ assũpsisset q ppterea defectus nros q penalitates debuit i se ipo hře. Alia ẽt ex cã ↄuẽ fuit h ip3 vicz pp exeplũ vtutis: spẽliter ãt humilitatis paciẽtie q pietatis: qbus mediãtibus puenit ad celũ: q in qbus xps voluit nos imitari ip3. b3 illud Math. xi. Discite me ꝛc. Tertia rõ est pp fulcimẽtũ nře fragilitatis: ob quã nã rõnalis h3 in se difficultatẽ ad credẽdũ va q irascibilis ad sperãdũ ardua q ↄcupiscibilis ad amãdũ bõa. Et iõ voluit xps nõ tm nobis simulari i nã s3 ẽtĩ defectib9 q penalitatib9 vt mãifestãdo i se vitatẽ hũane nãe pberet i se fulcimẽtũ nře rõnali ad credẽdũ. Oñdẽdo nihilominus imensitatẽ sue mĩe p susceptionẽ nře miserie pberet irascibili fulcimẽtũ ad sperãdũ. Oñdẽdo magnitudinez sue beniuolentie pberet concupiscibili incitamẽtũ ad se amãdũ. Et iõ l3 icõgruũ videaf hmõi defectus reperiri in xpo si per se considerentur: tñ si ad finem referantur magna reperitur congrui

tatis cõdescẽdẽtis. Ad hoc enĩ xp̃s assumpsit nãm humanã vt nobis in illa eternã vitã mereref quaʒ primus parẽs nobis abstulit. sed meritũ p̃cipuuʒ ꝯsistit in tollerãtia passionũ ⁊ defectuũ humanaꝝ: q: ergo decuit xp̃m p̃cipue merito mereri decuit ⁊ per ꝯsequẽs defectus ⁊ passiones in ipso reperiri: ergo ⁊c. ℂ Nota ꝙ sctã trinitas decreuit nullũ bonũ dare humane nãe nisi pp meritũ passionis xp̃i: nõ ꝙ xp̃s assumpserit defectus culpabiles sed solũ penales: q: talis ĩfirmitas põt eẽ mã exercẽde virtutis. Uirtus enĩ fortitudinis exercef potissime in ppessione terribiliũ eoꝝ maxime q̃ mortẽ inducũt ⁊ hec spẽs fortitudinis ẽ nobilior: q: dᷓ patientia est nobile vicẽdi genus. Uincit enĩ qui patif. Alia est spẽs fortitudinis p quã repellunf repellẽda ẜm rectũ dictamen rõnis. ⁊ põt ẜm Sco. in tertio dici bellicositas: que non est ita nobilis sicut patientia. In passione aũt sua xp̃s abscõdit fortitudinẽ potestatis ⁊ bellicositatis qua potestate ꝓstrauit hostes suos in orto expulit demones a corporibus obsessis: qua ẽt expulit vẽdẽtes ⁊ emẽtes de tẽplo ⁊ alia huiusmõi multa pfecit in vita sua. Hec fortitudo. s. potẽtie i cruce abscõdita fuit fortitudo aũt iustitie (idest patiẽtie ⁊ humilitatis) nõ fuit abscõdita: sed tũc maxime enituit p quã hostes spũales qui sunt peccata ⁊ demones vno crucis sue verbere prostrauit: portas inferni fregit ⁊ ianuã celestis patrie electis apuit ⁊ hoc p penam crucis que nõ est inflicta necessitate que est inordinata (nisi culpa p̃cesserit in eo qui punif) sed p penã volũtarie assumptã que nõ reqrit culpã p̃cessisse in eo qui punif sed solũ in eo p quo ille punif. Et sic medicus nr̃ xp̃s curauit vulnera peccatoꝝ nr̃oꝝ p ꝯtraria. Iuxta illud ꝯtraria ꝯtrariis curãf. q: pricipiũ nr̃e corruptionis fuit delectatio inordinata in esu ligni vetiti: sic xp̃s passus est i ligno summũ dolorẽ: i gustu felli ⁊ aceti amarissimi: ⁊ sic defectus ⁊ penalitates nr̃e egritudine ꝯtrarianf ⁊ aduersanf pẽsata eius cã et origine. Uel ẜm sctm̃ bonauẽ. illa auctoritas: ꝯtraria ꝯtrariis curanf ⁊c. Intelligif q̃tũ ad prima curantia sicut est grã que curat culpã: q̃tuʒ vero ad primã veritatẽ nõ semp habet. q: dolor est medicina doloris: sicut dolor xp̃i fuit medicina doloꝝ nr̃oꝝ quos p peccata meruimus. ℂ Nota ꝙ duplex est virtus. s. nãlis ⁊ moralis. Et ẜm hoc duplex est pugna ⁊ duplex victoria. Una que virtutẽ nãlẽ respicit. alia que respicit virtutẽ moraleʒ. Pugna ergo ⁊ victoria ꝯtra peccatũ spectat ad virtuteʒ moralẽ. Xp̃s aũt cũ venit ad vicẽduʒ aduersariũ venit ad expugnãdũ ⁊ deuicẽdũ pctm̃: ⁊ iõ virtus moralis cõpetebat ei vt posset supare: ⁊ de pctõ supauit inimicos in aere eleuatus. Et de ista virtute dᷓ Esa. v. Cõsurge ꝯsurge induere fortitudineʒ brachii ⁊c. ℂ Uirtus aũt nãlis in nullo ꝯferebat ad hãc victoriã qui potius eius oppositũ. Magis enĩ vincif ⁊ diabolus ⁊ peccatũ in humilitate ⁊ patiẽtia. Secũ de corinthi. xii. Uirtus in ĩfirmitate perficif. Potest ẽt auctoritas p̃dicta ĩtelligi de fortitudine potẽtie ⁊ hoc in resurrectiõe sua. Oĩs humiliatio virtuosa ⁊ laudabilis ortũ hʒ ex discretione rõnis. non ergo procedere debet ex ĩpetu ẜʒ ex causa rõnabili.

Secundo querif.

Utrũ xp̃s assumpsit oẽs defectus nr̃os. ℂ Rñdeo xp̃s non accepit defectus culpabiles vt supbire furari mechari: q: pctm̃ nõ fecit ⁊c. Nec ẽt defectus descẽdẽtes a culpa vt sunt ignorãtia ⁊ primi motus ⁊ rebellio carnis ad spm̃: q: fuit minister iustitie oĩno segregat⁹ a peccato. Alios aũt defectus nãles seu g̃nales ⁊ penales qui sequũtur totã nãm humanã: vt fames sitis decuit xp̃ʒ accipe: q: tales faciũt ad veritatis nãe humãe ostẽtationẽ: ⁊ ad opis pp qđ venerat ꝯsummationẽ. Defectus aũt p̃sonales vt sunt cecitas ⁊ huius nõ assumpsit. ℂ Nota solutionẽ tertii argumẽti. Dicẽdũ ꝙ mĩa dñi semp se oñdit salua rectitudine iustitie et ordine sapie. iõ nullus d̃fect⁹ debuit xp̃s assumere q nõ eẽnt ordĩati ad nr̃ʒ pfectũ ⁊ expeditiõeʒ nr̃e salutis. Multi .n. sũt q poti⁹ ĩpediuissẽt q̃ iuuissent. Sic d̃fect⁹ mẽbroꝝ vl̃ sensuũ ⁊ alioꝝ similiũ.

Tertio queritur.

Utrum in xp̃o fuerint a nã an a volũtate. i. si volũtarie assumpsit. ℂ Rñdeo dicẽduʒ ꝙ sic dicit magister in lr̃a. Ex alia ⁊ alia cã sunt isti defectus in xp̃o ⁊ nobis. In nobis enĩ sunt ex necessitate ꝯtracti: sed in xp̃o sunt ex volũtate assumpti. Et hoc pʒ sic. Nos enĩ istos defectus trahimus a pentibus pp legẽ ꝓpagationis ⁊ pp legẽ ꝯcupiscẽtie ex cuius ꝯcupiscentie reatu insunt pl̃i: dico pp legẽ ꝯcupiscẽtie que militat i illis mẽbris. Nã passibilis g̃nat passibilem ⁊ hñs legẽ cõcupiscẽtie in mẽbris g̃nat filiũ subiectũ ꝯcupiscẽtie: ex cuius ꝯcupiscẽtie reatu insunt ꝓli oẽs penalitates. Et ppterea dicunf iste penalitates in nobis ꝯtracte q̃si ex cõcursu duoꝝ tracte videlʒ ꝓpagationis nãe ⁊ corruptionis cõcupiscẽtie. In xp̃o aũt secus est ipse enĩ neutro mõ fuit ꝓpagatus nec ẜm ꝓpagationẽ legis nãlis: nec ẜʒ corruptionẽ libidinis. Sed spũssanctus adueniẽs in ipsaʒ secũdãs carnẽ eius ab omni feditate corruptionis purificauit passibilitatẽ tñ reliquit. Ex illa aũt carne sapiẽtia pr̃is scʒ ipse filius dei edificauit sibi corpus ĩmaculatuʒ. Et illud corpus vniuit sibi cũ aĩa rõnali que q̃dẽ imunitatẽ habuit a culpa: ⁊ in se ⁊ in carne ꝯiũcta. Et sicut imunitatẽ habuit a reatu culpe sic ẜʒ ordinẽ diuine iustitie imunitatẽ hr̃e debuisset a passibilitate miserie. Q: ergo in carne illa remãsit penalitas h̃ fuit ex dispẽsatione ipsius assumẽtis ꝯcurrẽte simul acceptatiõe illius aĩe rõnalis que in ĩstãti sue creationis habuit vsum cognitionis ⁊ placuit sibi tali corpi vniri pp salutẽ g̃nis humani. Et sic pʒ ꝙ tales defectus fuerũt in xp̃o non necessitate g̃nationis sed volũtate dispẽsationis: volũtate inquaʒ diuina p̃ueniẽte: sed volũtate creata cõcomitãte. Dico aũt ipos fuisse a volũtate diuina nõ tñ q̃ affligẽte de

te de

te de nouo sed tanq̃ a relinquente ⁊ acceptante cū in eius ptāte ⁊ arbitrio essent defectus illo excludere. ¶ Quicūq̧ implent preceptū3 domini ⁊ ad intentionē suā3 ⁊ in charitate merent vitā eternā.

Quarto queritur. Utrū3 xp̄s hūit ignorantiam in rōnali in intellectu? ¶ Notandum q̧ habemus tres potentias vel vires in aīa nr̄a. s. ɔcupiscibile3 irascibilē ⁊ rōnalē. Uis rōnalis nō est nisi intellectus. Uis ɔcupiscibilis ⁊ irascibilis sunt duplices quedā sensitiue ⁊ organice. Alie itellectuales ⁊ nō organice. Organice sūt qui hñt organa sua iuxta cor. Unde ɔcupiscibilis h3 quādā pelliculā iuxta cor que dilatatur quando homo gaudet quādo habet delectationem que ēt restringitur qñ tristatur ⁊ angustiat. Alia vis sc3 irascibilis h3 vnā aliā bursa3 sc3 pelliculā ēt iuxta cor. Duplicia aūt sunt obiecta illarū viriū quedā sunt que sunt primo appetibilia ⁊ quedā que sunt primo fugibilia: vt cibus est obiectū primo ɔueniens aīali q2 sine cibo nō pōt viuere: absītia aūt cibi est obiectū primo disconueniens. Alia sunt obiecta scd̄o appetibilia ⁊ scd̄o fugibilia: vt ammouens cibū aīali est obiectū scd̄ario disconueniens vindicabile vero scd̄ario appetibile ⁊c̄. ¶ Uis aūt ɔcupiscibilis ⁊ irascibilis quātum sunt in pte intellectiua (⁊ dicunt intellectuales ⁊ non organice) sunt idē cū volūtate ⁊ differūt solū ex pte obiectorū sc3 amatorū3 vel odibilium. ¶ Notandū q̧ ignorantia capit tripl'r sc3 priuatiue ⁊ sic ignorantia non est nisi carentia scie in subiecto apto nato. Negatiue vt lapis dicit cecus per negationē. Contrarie vt illi qui volunt venire per argumēta ⁊ rōnē ad cognitionē veritatis vt si hō negaret q̧ hō ē aīal rōnale ⁊ de similibus. ¶ Rñdeo q̧ sicut non assumpsit pctm̄ sic non assumpsit defectū ignorantie ex pte intellectus. Et rō huius est: q2 nec ipsum decebat nec nobis expediebat. Ipm non decebat: q2 aīa eius debuit esse deiformis ⁊ per ɔñs repleta luce sapie ⁊ rectitudine iustitie: ignorantia aūt est priuatio scie ⁊ pōt esse via in errorē ⁊ obliquationē a rectitudie iustitie ac p hoc xp̄o non cōpetebat. Nobis ēt non expediebat si quos venerat redimere nescuisset dirigere. Si enim ipse defectū ignorantie hūisset nos redimere nesciuisset dirigere ēt nesciuisset q2 si cecus ceco ducatū p̄bebat ambo in foueam cadunt. Et iō nec ipsum decebat nec nobis expediebat q̧ talem defectū assumeret ɔcedendū est ergo ipsum defectum ignorantie nequaq̧ in se hūisse. ¶ Contra hanc resolutionē vr̄ ēē aplūs vbi ait. Scia inflat sed xp̄s summe se humiliauit. ergo ⁊c̄. ¶ Dicendum q̧ est loqui de scia put est absq̧ charitate ⁊ a charitate diuisa vel put charitati cōiūcta. Prout est a charitate diuisa. i. ɔ̄ria sic dicit aplūs q̧ inflat: put vero est charitate coniūcta: sic non est via ad inflationē: sed potius ad rectitudinē ⁊ edificationem ⁊ humilitatē. Ex cognitione eni sui ⁊ dei con surgit perfectio humilitatis ⁊ hoc scd̄o modo fuit in xp̄o. Uel alia solutio pōt dari sc3 q̧ d3 capi ab /stractum p concreto. Scia. i. sciens occasione accepta: non data: inflat. Xp̄s in sua infantia habuit defectum eloquentie. ergo ⁊c̄. Uide textum.

Quinto querit. Utrū in xp̄o fuerit passio tristitie passio que ē tristitia ⁊ est constructio intransitiua. ¶ Nota q̧ holem non cōtristari de qbus hō d3 illud non est sapie s3 duritie. Passio tristitia: ⁊ dolor distinguūtur q2 sicut dolor est carnis ita tristitia est ipsius aīe offensio. Quia dolor ppie ē in pte sensitiua iō nō est dolor in aīabus ⁊ demonibus. Tristitia aūt est in aīa vel in pte intellectiua ⁊ hoc loquendo ppe ⁊ non large. Unde b̄m Aug. xiiij. de ci. dei. c. xv. Dolor est offensio aīe ex carne: ⁊ quedā ab eius passione dissensio. Tristitia vō est dissensio ab his rebus que nobis nolentibus accidunt. ¶ Rñdeo absq̧ dubio sicut textus euāgelicus dicit in xp̄o fuit vera tristitia ⁊ summa non tm̄ oīno quō in nobis est. Est enim quedā tristitia que est preter rōnis imperium ⁊ ista consurgit ex quadā necessitate ⁊ surreptione sicut motus primi ⁊ hec cōis est sapiētibus ⁊ insipientibus bonis ⁊ malis: ⁊ hec non fuit in xp̄o: q2 disponit ad pctm̄. Alia est ɔ̄ rōnis iudiciū rectū in qua rō subijcit sensualitati vt qñ aliqs ex tristitia vellet malū primo. Alia est tristitia que est subiecta rōnis imperio ⁊ iudicio ⁊ est qñ quis tristatur rōne dictante ⁊ suadente ipsum tm̄ ⁊ taliter super aliquo debere tristari: ⁊ ista fuit in xp̄o tm̄: q2 de nullo tristatus fuit: nisi b̄m q̧ dictabat ei rō ⁊ hoc innuitur Jo. xj. vbi dr̄ Iesus infremuit se ſpū in quo ondit q̧ turbatio ⁊ tristitia rationi non preſidebat sed subiacebat. Nunq̧ tamen fuit perturbatus id est perfecte turbatus.

Sexto queritur. Utrum in xp̄o fuit passio vel affectio ire: ⁊ est ɔstructio intransitiua. ¶ Capit passio p quadā qualitate ɔ̃ite actū intellectus. Ira pōt esse in pte sensitiua ⁊ in pte intellectiua. Ira in pte sensitiua vocat dolor. In pte intellectiua vocat tristitia. ¶ Duplex est ira sc3 p3 zelū de qua dr̄. Irascimini ⁊ nolite peccare. Ira enim non semp sonat in vitiū sed in virtutē. Scd̄o est ira per vitiū: ⁊ ē illa que absorbet eq̄tate3: vt qñ aliqs ptis est facere alteri q̧ non vellet sibi fieri ex deordinatione voluntatis. Illo mō b̄m Arist. ij. rethorice. Irasci est appetere vindictā pp apparentē rōnē: idem ppter apparentē vituperationē. ¶ Rñsio ad qōnē. Notandū q̧ quadruplex est ira quedā detestationis. Alia ingetationis. Alia turbationis ptis sensitiue tm̄. Quarta est ira cōmotionis ⁊ obnubilationis ptis intellectualis. Prima est illa qua aliquis pctm̄ detestat pō. Irascimini ⁊c̄. Et ista fuit in xp̄o imo tota trinitas fuit illo mō irata in transgressione ade. ¶ Arguit sic. In quocūq̧ est ponere zelū3 vindicte est ponere motū ire sed in xp̄o fuit zelus

vindicte sicut patet: eiecit ementes et vendentes de templo ergo etc. ¶ Rñdent doctores antiqui et dicunt ꝙ deus irascitur figuratiue tm̄. Sed scotus dicit ꝙ vere et formaliter. ¶ De scḋa ponitur tale dcm̄ xp̄s hūit illā in pte sensitiua vt pꝫ ex textu euāgelij. Hūit enim dolorē acerbissimū qꝛ tenerrimuꝫ hūit corpus in quo fuit passus et maxime in manibus et pedibus in qbus maxime viget sensus. vñ legitur. A plāta pedis vsqꝫ ad verticeꝫ capitis nō fuit in eo sanitas. ¶ Ira cōmotiōis fuit ēt in xp̄o in pte intellectiua s̄m illud cepit tedere et pauere. Licet non pturbationis et ēt qñ eiecit vendentes et ementes de templo. ¶ Dr̄ia est inter spm̄ et aiaꝫ qꝛ spūs capitur p aia itellectiua. Aia aūt capitur aliqñ pro aia sensitiua vt pꝫ in li. de spū et aia. ¶ Ista cōmotio siue turbatio que dicit deflectionē rōnis ab eqtate non presidebat rōni sed subiacebat. ¶ Illa est illa obnubilationis que excecat et obnubilat intellectū. Et ista nūqꝫ fuit in xp̄o. ¶ Et per istam distinctionē soluunt argumenta. Prima argumēta probant ꝙ hūit tres primos modos. Sed nota ꝙ xp̄s non hūit iram detestationis respcū mali pene qꝛ volūtarie assūpsit. tm̄ hūit respcū mali culpe vt pbant argu\ᵃ aū oppositū imo tota trinitas. ¶ Irā turbationis vel ingetationis ptis sensualis patiebatur in quātū poterat. vñ Jo. xj. Jesus autē infremuit spū et turbauit seipm̄ in pte sensitiua. ¶ Cōmotiōis ira ēt fuit in xp̄o scꝫ ptis itellectualis s̄m illud. Repleta est malis aīa mea lꝫ hūet ēt summū gaudiū. Et lꝫ ꝯria non possint in eodē esse nāliter pñt tm̄ esse per diuinā potentiā. Pōt ēt dici ꝙ hūit summā letitiā et summā tristitiā respcū diuersorū obiectorū qꝛ summā letitiā hūit s̄m ptē intellectiuaꝫ summā tristitiā de pctis nr̄is et ingratitudine iudeorū: hūit nihilominus sūmū gaudiū de deo s̄m .s. ptem intellectiuā: qꝛ s̄m partem sensitiuam repletus erat malis pene a plāta pedis etc. Ira obnubilationis nunqꝫ fuit in xp̄o q̄ vocatur vitium.

Queritur incidentaliter.

Utrū xp̄s hūerit timorē: Et arguitur ꝙ non. Scribitur eni pᵉ Jo. iiij. Perfcā charitas foras mittit timorē sꝫ hūit pfectissimā charitatē ergo nullus vr̄ in eo timor fuisse. Itē Aug. li. lxxx. triū qōnum. Signū pfectionis est nullus timor sed in xp̄o fuit summa pfectio ergo nullus oīno fuit in eo timor. Iteꝫ nullus timet qḋ pōt effugere: sed xp̄s certus erat oēm penā se posse effugere ergo vr̄ ꝙ nihil timebat. ¶ Rñdeo dicēdū ꝙ timor ē i triplici dr̄ia Quidā enim est gratuitus: qdā libidinosus: et quidam nālis: iter vtrūqꝫ medius. ¶ Timor gratuitus est in triplici dr̄ia. Quidā est timor pene: et vocatur timor seruilis qꝛ hꝫ vnū oculū tm̄. Quidam est timor offensi: et iste ab aliqbus vocatur timor initialis et hꝫ duos oculos: qꝛ respicit penā et offensā. Alius est timor reuerentie: et iste vocatur timor filialis. Prima et scḋa dr̄ia timoris non fuit in xp̄o pro eo ꝙ pfecta charitas foras mittit timorē vtrumqꝫ. Sed hꝫ tertiā dr̄iam fuit in xp̄o: qꝛ sic a pfecta charitate non expellitur sed potius cōsummatur s̄m illud Isaie. xj. Replebit eum spūs timoris dn̄i. Et s̄m illud ps. Timor dn̄i scūs pmanet in seculuꝫ seculi. Et per hoc pꝫ rñsio ad primū obiectū. ¶ Est etiaꝫ alius timor libidinosus: et iste sūr est in multiplici dr̄ia: qꝛ qdam est timor mundanus et alius timor humanus. Et nullus istorū fuit in xp̄o nec ēt est in viro pfecto. Et sic intelligitur verbū Aug. ꝙ signuꝫ pfectionis est nullus timor. Et per hoc pꝫ ad 2ᵐ. ¶ Est iterū tertio timor nālis iste ē in triplici dr̄ia Quidā est sensualitatis preuenientis rōnē. qdam sensualitatis subiacentis rōni. Quidā vero ipsius ptis rōnalis. Primus timor ē nāe corrupte: quo dāmō inordinate sūr et tertius. Scḋs vero est nāe corrupte sed tm̄ ordinate. Quāuis ḡ fuerit in xp̄o defectus passibilitatis tm̄ non fuit defectus inordinationis et vitiositatis. Et hinc est ꝙ fuit in xp̄o timor medio mō nō primo vel tertio modo. Et per hoc pꝫ tertiū obiectū. Nota ꝙ timor nālis non est a spūscō per modū grē: qꝛ est a nā: tm̄ pōt stare cuꝫ gratia et charitate. Et sic pꝫ ꝙ sunt septeꝫ timores. Primus nālis. scḋs mūdanus. tertius human⁹. quartus horribilis. quintus seruilis. sextus initialis. septimus filialis. ¶ Timor nālis ē ille qui oritur a nā quo quilibet nāliter timet icōmoda nociua et ꝯria sibi: in ista diffinitione sunt due pticule. Prima ꝙ iste timor oritur a natura quo qlibet etc. ¶ Primū correlariū. Iste timor fuit in xp̄o sicut et sua tristitia: qꝛ timuit nociua et ꝯria carni sue que scꝫ passurus erat a iudeis iō dicebat: tristis est aia mea vsqꝫ ad mortē. Et nisi deus et diuinitas preseruasset eum fuisset mortuus. ¶ Scḋm correlariuꝫ iste timor non est vitiosus qꝛ non fuisset in xp̄o si fuisset vitiosus. ¶ Tertium correlariū. Iste timor non est meritorius de se vite eterne: qꝛ nullus pōt mereri ex puris nālibus qꝛ meritū oritū hꝫ a charitate et nō a nā sicut iste timor oritur a nā. ¶ Scḋs timor est mundanus qui nascitur a concupiscētia inordinata bonoruꝫ tpaliū et dr̄ timor mundanus scꝫ quo aliquis mallet offendere deum mortaliter ꝙ̄ perdere bona tpalia. In ista descriptione ēt due particule sunt: pria quo aliquis etc. scḋa bona tpalia qꝛ iste timor respicit bona tpalia. ¶ Timor humanus est ille quo intantum se diligit aliquis: vt vellet deum offendere mortaliter. ꝙ̄ pati mortem vel aliquam graueꝫ infirmitatē. In ista descriptione sunt due particule. Prima est quo se diligit aliquis inordinate. ¶ Cor. primū. Ille timor nascitur a concupiscentia inordinata sui. Omnis enim timor procedit ex amore. Quattuor enim sunt diligenda ex charitate post deum: primo aia propria. scḋo aia proximi. tertio corpus propriū. et quarto corpus proximi. Quare est ꝙ ego timeo infirmitates corporis et mortē: qꝛ diligo corpus meū. Scḋa particula quo aliquis vellet offendere deum mortaliter

taliter quam pati mortē vel aliā grauē infirmitatem p3 q2. Omne nolle presupponit velle: et amor concupiscentie psupponit amorē amicicie. Exēplū de isto timore: vt quis minaret alicui: nisi fornicaret occideret eum. Si ille eligeret fornicari q̄ euadere mortē peccaret mortaliter. Deberem magis velle q̄ deus annihilaret oēm creaturā sub eo q̄ ipsum offendere mortaliter q2 pro nulla re mundi peccandū est. Timor iste p̄hibet a xpo in euāgelio ibi. Nolite timere eos qui occidunt corpus etc. est preceptū (ſm glo.) sed potius eum timete etc. est exhortatio. Ibi p̄hibet timor mundanus expresse et per ꝯñs p̄hibet timor humanus q2 bona temporalia sunt minima bona. ¶ Scdm correlariū. Isti ambo timores sunt culpabiles et vitiosi sp et nūq̄ sunt meritorij. ¶ Tertiū correlariū. Isti duo timores nunq̄ fuerunt in xpo p3 q2 nullū vitiū fuit in xpo. ¶ Quartus timor. s. horribilis est quo quis timet cū magna ꝯfusione et turbatiōe maior ne pena sibi infligat a deo p̄ pctis a se cōmissis a qbus tñ non vult cessare sed i ipsis pmanet obstinatus: et iste timor est in hoībus obstinatis dānatis et demonibus vt p3 p iacobū demones credunt et contremiscūt. s. timore horribili: et timore seruili. Scdm illud sapie. v. Uidentes turbabunt timore horribili. Id est semp cū ꝯfusione et turbatiōe. Correlariū pmū. Demones hñt fidē informē: q2 hñ credunt qd deus est oīpotēs et sciunt qd deus posset eis infligere maiorē penā q̄ hñt et iō timēt timore horribili ne deus eis infligat. Uñ et dānati et demōes valde timent diē iudicij: q2 tunc recipient maiorē penā q̄ nunc hēbant. ¶ Corrm. ij. Ista est heretica q timor seruilis est in dānatis. s. hñ horribilis timor. Reperit et in hoībus viatoribus desperatis: vt in cayn q semp fuit timidus et timebat semper ne deus ifligeret maiorē penā q2 occiderat fratrem suū. Judas et timebat ne deus puniret eum acriter iō se suspendit. ¶ Corrm. iij. Timor horribilis de se non est vitiosus nec meritorius sed p̄prie penalis q2 continue timet isto timore in penā pctōrū suorū et iō nō fuit in xpo iste timor. ¶ Quintus timor in ordine dr seruilis. Et est ſm Augustinum quo quis timet penā gehennā: et quo qs continet se a pctō et a vitijs: quo et pñiā iudicis et penas pro pctis ab ipso infligendas metuit. Ad veritatē copulatiue reqrit vtraq3 ps et hoc. Iō Aug. facit copulatiuā in diffinitiōe ista. Impossibile est timorē seruilē esse in demonibus et dānatis. q2 impossibile est q cessant a pctis: et hoc intelligit de potentia ordinata: q: q in sordibus est sordescat adhuc. ¶ Nota q de rōne istius timoris sunt duo. s. timē penā gehennā. Et scdo quo qs ꝯtinet se etc. Ideo pctōres q audiunt pdicare penas inferni et nō cessant a vitijs et pctis nō hñt hūc timorē. Iste timor est preparatorius ad grā3 iō facit cessare a pctis pō. Initiū sapie timor dñi. l3 hec auctas possit intelligi de timore initiali. Exēplū de acu que penetrat pānū. sed nūq̄ remanet in panno q2 iste timor inducit grā3 in aīa sicut acus filū in pannū. Tertia particula q̄ ad pniam iudicis etc. Nō tñ pp penas infligendas in iudice: sed ipsum iudicē timet ille qui seruilem timorē hz. ¶ Correlariū primū. Timor seruilis non est in beatis vt p3 per diffinitionē huius timoris: q2 perfecta charitas foras mittit timorem. ¶ Scdm correlariū. Nec fuit in xpo l3 non sit culpabilis: sed virtuosus et bonus sed insufficiens. ¶ Tertiū correlariū. Nec et est in viatoribus perfectis iustis et sciis q2 timent deū sicut prem et pp penā infligēdā. ¶ Quartū correlariū. Timor seruilis nec est in pctōribus obstinatis et pmanentibus voluntarie in pctis suis. Istud pbat per scdā3 ptē copulatiue diffinitionis timoris seruilis. ¶ Quintū correlariū. Non pōt esse in damnatis et demonibus q2 quātūcū3 timeant demones nunq̄ tñ cessant a pctis: et iste est monoculus: et iō imperfectus. ¶ Sextū correlariū. Timor seruilis est bonus moraliter siue virtuosus et laudabilis. ¶ Septimū timor seruilis est bonus et vtilis vt dicit Aug. xxxiij. di. infra. ¶ Octauū3 correlarium. Multū reprehensibiliter et vituperabiliter pdicat in ecclesia sctā dei timorē seruile3 esse et vanum et inutilem. ¶ Sextus timor est initialis Et est ille qui succedit timori seruili q2 est virtuosior et est quo quis timet peccare ptī3 pp penā partim pp dei amorē siue amore iustitie quo et timet iustitia gehenne: l3 minus principalr. Sed p hūc timorē timet deus principaliter. ¶ Propō prima Iste timor videl3 initialis stat cū charitate nec foras mittitur. ¶ Propō scda. Iste timor nō fuit in xpo q2 respicit pena3 in pte nec et est in beatis stat tñ in nouiter conuersis et nouiter iustificatis. Unde notandum. q duplex est initium. s. extrinsecū et intrinsecu3. Initium extrinsecum est ipse timor seruilis. initium vero intrinsecus est timor initialis et manet in seculu3 seculi. ¶ Septimus timor est filialis quo quis solūmodo ex amore et charitate timet offendere deum et separari a deo. Non est sibi intuitus pene sed solum amoris. Et iste timor fuit in xpo q2 virtuosissimus est et optimus. Et de filialis q2 beati timent separari id est nunq̄ vellēt pro quacunq3 re mundi separari ab eo vel id e nō volunt sed sciunt tamen q nunq̄ possunt eū offendere et per consequens nec separari ab eo ergo timor: seruilis bonus: initialis melior: filialis optimus.

Circa distinctionem sextādecimā queritur primo. Utrū3 in xpo fuerit vera passio doloris. Notandū p declaratiōe illius termini dolor q dolor duo e passio pot sensitiue seu appetitus sensitiui: cā tus ex lesione carnis sensitiue et ex pceptiōe eiusdē lesiōis. passio pōit loco gñis: pot sensitiue pōit ad dñā tristitie stricte capte. Corrm. Dolor pctōres p iudiciū maiorē passiōe hēbūt et etiā q̄ lucifer

⁊ demones ceteri: qꝛ erunt damnati in corpore ⁊ anima: ⁊ patientur in illis: Demões autem non habebunt dolorē sensitiuū habebunt tñ forte maiorem tristitiam in aīa ꝙ̄ ipsi damnati. ¶ Secūdū corrëlarium. Anima damnata post diē iudicij plures passiões sustinebit ꝙ̄ nunc quādo non habet corpus sibi vnitum. ¶ Respondeo ad questionē. Dr absq₃ dubio sicut euangelium dicit: ⁊ fides catholica sentit: Uera doloris passio fuit in xp̄o. In ipso enim fuit caro passibilis ⁊ perforabilis: fuit etiam virtus sentiendi ꝺm quam anima compatitur corpori leso: quoniā₃ ergo hec duo verum dolorē₃ faciunt sc₃ vera lesio ⁊ verus lesionis sensus ⁊ hec duo vere fuerunt in christo: indubitanter ꝙ̄ tenendū₃ est ꝙ in christo fuit vera passio doloris. Nā₃ si aliquis aliter dicat ꝺm ꝙ antiqui heretici dicūt icidit ī errorē antiquū saracenorū qui dicūt ꝙ christus ⁊ si videret pati ⁊ dolere non tamen veraciter habuit dolorem ⁊ passiõis sensū₃. Is non solum euacuat fidem xp̄i ⁊ christi euangelium: s₃ etiam euacuat redemptionē nostrā: ⁊ xp̄₃ dicit nō esse christum. Dū enim dicit ipsum christū nō fuisse veraciter passum dicit ipsum non satisfecisse ac per hoc genus humanum non esse redemptū. Dū vero dicit ip̄m simulasse pati. dicit ipsum esse mēdacem ⁊ ita nec mediatorē s₃ potius deceptorē. Et propterea qui dicunt christum non veraciter doluisse vel passum fuisse ⁊ si videantur exterius ip̄₃ honorare ꝺm tamen veritatem blasphemant ip̄m impijssime. Unde ysa. liij. vidimus eū nouissimū virorum scilicet ī passionibus virū₃ dolorū ⁊ sciētem infirmitatē. Itē in ꝑsona christi dicitur in ps̄. xxi. Ego sum pauper ⁊ dolens. Sed christus vere fuit pauper ⁊ mendicus temporalr̄ ergo vero dolore fuit afflictus. ¶ Item satisfactio facta est per penam doloris sed christus veraciter satisfecit: qꝛ languores ipse tulit ⁊ dolores nostros ipse portauit ergo veraciter doluit. ¶ Item aut vere patiebatur ⁊ dolebat aut non. Si vere sic habeo propositum. Si non vere patiebatur ⁊ videbatur pati ergo seducebat oculos spectantiū₃ in sua passione. Pari ratione ⁊ in qualibet alia sua operatiõe: ⁊ sic hoc: totum euangelium est mendaciū₃: ⁊ eius mirabilia falsa: ⁊ fides christiana inanis ꝑ opera. Si ergo huiusmodi ⁊ erronea sunt ⁊ falsa restat ⁊c̄. Ubi est fortitudo abscondita eius ante facie₃ eius ibi mors Augustinus. xiiij. de ciuitate dei dicit ꝙ dolor est dissensus ab his rebus q̄ nobis nolētibus accidūt. Nota ꝙ christus ī passiõe sua nō exercuit miracula po⁹ sed potius est vsus armis patiētie.

Secundo queritur. Utrū in christo fuerit dolor acerbissimus.

¶ Dicendum ꝙ dolor passiõis christi inter ceteros dolores ⁊ passiones fuit acerbissimus. ⁊ acutissimus vnde trenorū. ij. O vos omnes (tam presentes ꝙ̄ futuri) qui transitis ꝑ viam attendite ⁊ videte si est dolor similis sicut dolor meus. Et hoc dicitur ī persona christi ergo videtur ꝙ nullus dolor alius habeat ei equari. Itē₃ oēs fluctus induxisti super me. Unde si oēs pene ⁊ tristitie oiū₃ martyrū essent de vno latere ⁊ pene quas christus passus est de alio latere pene christi superarent omnes illas non quantū ad formalitatem vel multitudinē varietatū: qꝛ nō sustinuit oia genera tormentorū que martyres sustinuerunt: sed quantum ad equalentiam ⁊ acerbitatē. Ideo dicit. Induxisti super me omnes fluctus tuos. Et ꝺ p₃ si illa cōsiderent q̄ doloris passionē acerbiorem reddunt hec sunt tria scilicet. Causa passiõis: modus patiendi: conditio patientis. Si ꝑmo cōsideretur causa ob quam christus passus est tūc fuit in eo doloris afflictio magna. non enim patiebat ꝑ culpa propria immo pro aliena: non pro amicis tantū sed etiam pro inimicis: ⁊ etiā pro his quos videbat ingratos. Si aūt consideret modus patiendi fuit in eo passio doloris acerbior. Tū propter generalitatē quia in omnibus membris affligebatur tum etiā propter continuitatē quia suspendiū eius cōtinuebat. Et claui adeo affligebant pedētē sicut affixerūt quādo manus eius ⁊ pedes confodiebant in quibus maxima erat afflictio: propter neruos ⁊ musculos ibidem cōcurrentes in quibus ꝑcipue viget sensus. Dicitur ꝙ claui erāt obtusi: vel ad minus parū acuti: Beda dicit ꝙ fuerūt quatuor claui: tamen plures alij ⁊ fere oēs dicūt ꝙ posuerūt pedē super pedē ⁊ sic sunt tres claui. O durissima crux: O durissimi claui: O ꝙ̄to dolore afficiebatur illa sctā mr̄ vidēdo filiū ita dolorose pati. Dicitur cōiter ꝙ mortua fuisset nisi deus preseruasset eam miraculose. Si autē cōsideret qualitas siue cōditio patiētis. maxima erat afflictio propter maximam teneritatem cōplexionis ⁊ propter sensus viuacitatē. Unū qꝛ nullus potuit ei equari nec equalitate cōplexiõis nec viuacitate sensus iō dolor illius oīum doloꝝ fuit acutissimus. Et ideo rationes que hoc ostēdunt cōcedamus ⁊ ei gratias quātas possumus ⁊ sup̄ quā possumus referam⁹ si quo mō donetur nobis vt tam grauiter patienti cōpatiamur. ¶ Notādū ꝙ iste superlatiuus acutissimus dupliciter habet exponi. Uno modo negatiue vt dolor xp̄i fuit acutus ⁊ nullus eo acutior. Alio modo affirmatiue vt dolor xp̄i fuit acut⁹ ⁊ oī alio acutior. ¶ Ad penultimū argumentum Acerbitas pene non tm̄ pensatur ex parte agentis ꝙ̄tum ex pte patientis. Actus enī actiuoꝝ est ī patiente disposito in scd̄o de anima. Et qꝛ qualitas complexionalis in xp̄o reddebat ip̄m ad maiore₃ dolorem dispositum ideo bene concedo ꝙ clauus ferreus in vna manu vel duobus pedibus multo plus incomparabiliter afflixit christum ꝙ̄ ignis sanctum laurentium. suo martyrio ⁊c̄.

Tertio queritur. Utrum xp̄s necessitatem assumpserit patiendi.

¶ Sciendū ꝙ duplex ē necessitas quedam ꝯ̄ditio-

dam 9sitis alia 9ñe. p° est qñ aliqua propositio in se est necessaria. & sic necessaria q̃ nõ potest esse falsa. Ut ppositiones in mã nãli vt de quolibz esse vl nõ &c. Et sic dico q̃ nõ necesse habuit pati xp̃s hac necessitate absoluta q: potuisset deus redimere aliter genus humanũ licet nõ esset aliquis alius modus cõuenientior. Potuisset eni creare hominem si voluisset &c. & si ille mortuus fuisset & scdã trinitas acceptũ habuisset illum genus hũanuz redemptum fuisset. Oportebat pati xp̃m non simpliciter sed supposita volũtate diuina. Un̄ duplex est necessitas vna absoluta alia est 9ditionata. Alia est necessitas 9ñe q̃ est qñ aliqua 9ña est necessaria siue non siue si vera siue falsa: siue impossibilis. Et ista vocatur cõditionata & sic dico q̃ supposita volũtate diuina necesse fuit xp̃m pati. ¶ Xp̃s assumpsit istuz defectum qui est necessitatis patiẽdi. Quantũ eniz erat de lege nãe corpus illud erat resolubile & mortale & nisi fuisset cõseruatuz miraculose aliquando senio defecisset. Similiter dicendũ de adam si diu superuixisset tandẽ mortuus fuisset nisi deus pseruasset si tñ permãsisset deus transtulisset eum ante mortem. Ex quo p3 q̃ mors est quodãmodo nãlis & nãliter 9sequit corpus nr̃m cũ sit compositũ ex cõtrarys elemẽtis. ¶ Attẽdendũ ẽ tñ q̃ nõ oĩmõ fuit necessitas patiendi in xp̃o p eundem modum est in nobis s3 quodãmõ sic quodammõ aliter. Habet eni necessitas patiendi cõparari ad tria v3 ad cãm ad subiectum ad virtutẽ corpis regitiuam. Si cõsideret per operationẽ ad cã3 sic est in nobis ex duplici cã. videli3 pp feditatẽ corruptiõis culpabilis & pp qualitatẽ nãlis cõpositionis. Jõ enim habemus necessitatẽ ad patiendũ q: reatuz originalis pcti 9trimus & q: ex 9rys agentibus & patiẽtibus 9stituti sumus ita q̃ 9tinua in corpore nr̃e sit resolutio. Xp̃s aũt necessitatẽ hũit ex altera cã. Passibilis enim fuit non per reatum peccati originalis sed pp modũ talis cõpositionis. Similiter per cõparationẽ ad subiectũ. Alio mõ ẽ necessitas patiẽdi i xp̃o & i nobis. Jn nobis eni ẽ necessitas patiẽdi siue per cõparationẽ ad nãm. Jn xp̃o aũt necessitas erat ad patiendũ nõ per cõparationẽ ad personã: q: nulla poterat astrigi necessitate q: oĩa erãt ei subiecta: sed per cõparationẽ ad nãm assumptã Silr per cõparationẽ ad virtutẽ regitiuã. alr est in nobis necessitas patiendi q̃3 in xp̃o. Est eni3 in nobis virtus regitiua ex parte nãe & ex parte voluntatis regitiue & respectu vtriusq3 est necessitas patiẽdi in nobis. Eteni nec nã nec volũtas põt in nobis passionẽ cohibere: patimur eni nolumus velimus Jn xp̃o aũt necessitas fuit respectu virtutis nãlis s3 nõ respectu volũtatis: nichil eni inuitus sustinuit nec sustinere potuit: q: nõ meruit: Et sic p3 q̃ necessitas patiendi assumpta fuit a xp̃o fuit p assumptionem tñ non eodẽ mõ vel eo mõ quo in nobis est p 9tractionẽ. Jõ xp̃s quasi mediũ t3 iter statũ nãe lapse & nãe institute. Nã in nobis nã & voluntas passioni subest. Jn Adã nã & voluntas passioni preerat. Jn xp̃o vo passioni suberat nã sed perat volũtas.

Queritur quarto. Utrũ xp̃s passus fuerit ẽm rõnẽ: an tñ ẽm sensualitate3. ¶ Notandũ q̃ tres sunt ptes in aĩa nr̃a. Uegetatiua. Sensitiua. & rõnalis. Prima pars non est susceptiua doloris vel gaudij pprie loquendo. & h3 tres ptes. generationez: augmentationẽ: & nutritionẽ. Jlle ptes aie nõ dñr ptes quãtitatiue sed virtuales. ¶ Alia pars aie nr̃e est sensitiua & ista ẽ capax doloris. Et h3 deces ptes. s. quinq3 sensus iteriores & qnq3 exteriores. & quilibet sensus aptus natus est pati. Et qlibet sensus h3 duas potentias ptiales. Una dr̃ apprehensiua & cognitiua. Et alia dr̃ appetitiua. per primã sensus h3 iudicare de suis obiectis. per scdãm aũt appetit vel psequit obiectũ qd̃ sibi potẽtia apprehensiua pñtat vt 9ueniens. Obiectũ aũt dr̃ cõueniens sensui ad qd̃ potentia appetitiua inclinat nãlr tãq3 ad suũ pfectissimũ extrinsecũ: per potentiã ẽt appetitiuã sensus refugit obiectũ sibi discõueniens ẽm iudiciuz apprehensiue potentie. Dr̃ vero obiectũ disconueniens a quo appetitus nãlr resilit tãq3 a suo corruptiuo extrinseco: in cui° pñtia sensus dolet & tristat suo mõ sicut delectat i pñtia sui obiecti 9uenientis. Et sic in hoĩe sunt due potentie sensitiue ptiales: vt p3. Un̄ Auicẽna dicit q̃ delectatio est 9iunctio cuiuslibet virtutis cũ cõueniẽti & est ibi pdicatio cãlis. Et est sensus q̃ delectatio cãtur vel sequit ad 9iunctionẽ virtutis cuz 9ueniẽti suo. Et bñ dicit cuiuslibet virtutis: q: in qualibet potẽtia vt dcm̃ est sunt due potentie partiales: cũ potẽtia appetitiua. Propõ. Oẽs sensus xp̃i interiores & exteriores patiebant in sua passione dolorẽ ẽt acerbissimũ. De tactu non est dubiuz: qui tactus extendit per totũ corpus ad modũ rhetis vt si alige ẽt indutus aliquo rheti & vbiq3 corporis passus ẽ dolorẽ acerbissimũ q: ipsi tactui in xp̃o fuit 9iunctũ obiectũ discõuenientissimũ & corruptiuũ ẽt ẽm oẽm pte3 sui. Sensus auditus passus est audiendo clamores iudeorũ &c. Sensus olfactus in fetore sputorũ: & loci fetori vbi crucifixus est. Gustus in potu fellis & aceti. Uisus in vidẽdo suos inimicos crudelissime in eũ stridentes dentibus & crucẽ & clauos & preparatiões ad ipsum crucifigendũ. Sensus cõis qui iudicat de 9rys obiectiuorũ passus ẽ in agonia sic in orto &c. ¶ Pars intellectiua que est in hoĩe: est aĩa 9tinẽs duas potentias. s. cognitiuã & appetitiua3. Et est passibilis ẽm appetitiuã potentiã solũ & non ẽm potentiam apprehensiuã & apprehensiua ẽ. vt est de sensibus & sic capit in textu non pro pte intellectiua. vt cõtinet duas potentias. ¶ Rñdeo ad qõnẽ. Sciendũ q̃ sicut dicit Aug. in li. de ci. dei li. xiiij. & capi. xv. Duplex est dolor. Unus qui est aie ẽm se qui pprie loquendo dr̃ tristitia. Alius qui inest aie ex carne. Utrũq3 dolorẽ 9stat certissime fuisse in aĩa xp̃i. De

primo non est dubium. ¶ Cōpassus est enim ⁊ doluit ꝓ pctis nr̃is ⁊ iste dolor in voluntate rationali erat ꝓcedens ex cōsideratione intellectiua rōnis. vicꝫ ex recognitione pctōꝝ nr̃oꝝ que nolebat esse ⁊ ex hoc tristabaẛ. Dolor tñ ꝓprie est in pte sensitiua qui est offensio aie ex carne. Aia enim qꝛ cōiungiẛ corpori tāꝗ ꝑfectio suo ꝑfectibili inclinaẛ nāliter ad ipsum corpus rōne familiaritatis quaꝫ hꝫ aia ad carnē: ⁊ ex hac familiaritate aia nata est cōdelectari ⁊ cōpati pti sensitiue: ⁊ iō qñ sensualitas delectaẛ in pñtia sui obiecti ꝯueniētis aia delectatur ⁊ ꝯgaudet ⁊ ecōuerso de tristitia. ¶ Nota ꝙ i passione vel tpe passiōis tristabaẛ xp̃s de peccatis Ade ⁊ Eue Dauid manasse ⁊ de casu suoꝝ discipulorū: ⁊ de pctis cuiuslibet nr̃m: ⁊ oim maxime electorū que clarissime cognoscebat ⁊ detestabaẛ tāꝗ obiecta sibi disconuenientia ⁊ dei offensiua ⁊ magis tristabaẛ de istis ꝗ̃ de penis quas sufferebat. Uoluntas enim appetit nāliter ⁊ tendit ad deū vt ad sūmū bonū: tāꝗ ad locū sibi cōuenientē: in ꝗ̃ sicut lapis in cētro quiescit: vel leue simplr̃ sursuꝫ nec erit vnꝗ̃ voluntas ꝗeta nisi ad illud ꝑueniat: ⁊ sic deus est primū amabile ⁊ primū obiectuꝫ voluntatis. Est enĩꝫ deus sūmū bonū honestū ⁊ summū cōmodū ⁊ delectabile. Uoluntas ergo ꝫ affectionē iustitie inclinaẛ ad deū inꝗ̃tū est bonum honestū qđ est pp se appetendū ꝫm affectioneꝫ cōmodi inclinaẛ ad deū tāꝗ in sūmū bonuꝫ vtile ⁊ delectabile. Sic ēt multa alia obiecta voluntati cōuenientia vt sunt proximi: ⁊ ea que sunt ad ipsuꝫ ordinata. Sūmū discōueniens volūtati ⁊ ꝓcipuū est pctm̃ ⁊ est sūmū maiū inhonestū ⁊ incōmoduꝫ ⁊ turpe ⁊ ab hoc obiecto nāliter ipsa voluntas ex se ⁊ ex sua nā resilit: ipsum odit: ⁊ fugit. Et si aliꝗ ꝑuersi hoies appetant ⁊ ament pctm̃: ipsi ꝓijciunt illud nobilissimū iocale nr̃e voluntatis: in turpitudinē pcti vt in fouea vel vt in stercus vilissimū: ⁊ ꝫ per deliberationē male volūtatis. Sicut ergo aia xp̃i sūme deū amabat: ita sūme odiebat pctm̃: ⁊ ꝑteritū pñs ⁊ futurū. Et illa videbat esse posita ⁊ ponenda: ⁊ hoc nolebat: iō tristabaẛ sūme quantū .s. odiebat ipsum pctm̃. Sicut ergo sūme deū diligebat: ⁊ in hoc amore sūme delectabaẛ: ita sūme odiebat pctm̃: ⁊ i hoc sūmo odio tristabaẛ. Iō xp̃s in cruce suspensus maioreꝫ incōparabiliter patiebaẛ in mente tristitiā de pctis nr̃is ꝗ̃ pātereẛ dolorē in sensualitate. Et si dicas ꝙ hoc vr̃ icōueniēs qꝛ dcm̃ est ꝙ in sensualitate xp̃i fuit acerbissimus dolor ⁊ tantus quanti erat ipsa sensualitas capax. Si ergo fuit acerbissimus vr̃ ꝙ non potuerit esse in mente maior tristitia rōne pctōꝝ nr̃oꝝ ꝗ̃ hūit ex dolore sensualitatis. Dicendum ꝙ sunt diuerse spēs iō nō cōparabiles. Si enim deus faceret vnā albedinē in sūmo: ⁊ vnā nigredineꝫ ēt in summo adhuc albedo incōparabilr̃ excederet nigredinē: qꝛ sunt diuerse spēs ⁊ albedo ex tota sua specie est perfectior nigredine. Similr̃ posset dici de hoie ⁊ ecōnuerso ⁊c̃. Sic ꝗ iste due tristitie in mente christi vna de pctis alia de dolore sui corporis: sunt de diuersis obiectis. Iō saluator cū lachrymaẛ in cruce non ꝓfecto de suo dolore lachrymaẛ principaliter sed de pctis nr̃is ⁊ nr̃a ingratitudine: summuꝫ tñ dolorē sustinebat in corpore: Iō dicebat hely hely ⁊c̃. Uñ ad Heb. v. Qui in diebus carnis sue ꝓces supplicationesꝗ ad eū qui posset illum saluum facere a morte cuꝫ clamore valido ⁊ lachrymis offerens exauditus est ꝓ sua reuerentia. Nō ita clamauit cū dixit. In manus ⁊c̃. Uñ Ambrosius. Doleo dñe non tua sed mea vulnera. Et ꝓbabiliter dici pōt ꝙ cū moreretẛ clamās fortissime hec dixit. Sanctissime pr̃ hanc oblationē passionis tristitiaruꝫ dolorū ⁊ angustiarū pro salute oim electoꝝ dignerís acceptare ⁊c̃. ⁊ ibi fuit missa celebrata solēnissima ⁊ toti trinitati acceptissima sꝫ dolorissima in qua pontifex nr̃ xp̃s obtulit semetipsum in sacrificium super altare crucis ꝓ pctis nr̃is delendis ⁊ bonis meritorijs acqrendis: ita ꝙ merito illius passionis beatissime: oia pctā que remittunẛ delentur: ⁊ oia bona gratuita hoibus danẛ: quecūꝗ dantur: nec alicui vnꝗ̃ deus ꝯtulit aliqđ bonū nec conferet qđ nō ꝓcedat ab isto fonte. Iō si vis a deo aliquā obtinere grām in illo fonte hauri as tibi continua meditatione inhabita. si vis proficere in vita. Uñ Bernardus. Dolores ⁊ labores xp̃i ⁊ oia tormenta que ꝓ nobis sustinuit meditari dixi sapientiam. Hec me in aduersis erigunt in ꝓsperis reprimunt: ⁊ inter incōmoda tristiaꝗ huius vite via regia incedent i tutū vtroꝗ prebent ducatum. Hec mea phia xp̃m cognoscere ⁊ hūc crucifixū. ¶ De alio aūt dolore qui inest aie ex carne non est vsꝗ quaꝗ euidens. Distinguunt enim mgr̃i nr̃i cōiter. Istam tñ distinctionē impugnat doctor subtilis nec est opinio istius doctoris. Iō vuarlion male assignat. ¶ Distinctio ergo talis est. Rō hꝫ dupliciter considerari: videlꝫ vt rō: ⁊ vt nā. Paruuli hñt rōnē vt nā: ⁊ non vt rō: qꝛ non hñt vsuꝫ rōnis nec pñt hꝫe qꝗ̃diu sunt in etate incōpetenti. Ideo dormientes hñt rōnē vt rō est. Si considereẛ rō vt rō passiōes que ei attribuunẛ sunt ꝯñtes eā ⁊ ipaꝫ deliberationē. Et hoc mō aia xp̃i corpori patienti non cōpatiebaẛ: imo multū gaudebat ⁊ congratulabatur. Uehementer enim placebat ei pati pro salutí generis humani. Si aūt considereẛ rō vt nā: sic cum habeat nālem appetitum ⁊ inclinationeꝫ ad corpus: vtpote perfectio ad perfectibile: patiẛ corpore patiente. Aia enim rōnalis non tm̃ est perfectio corporis humani ꝫm potentias sensibiles cuꝫ corpus humanū sit ordinatū ad nobiliorē perfectionē ꝗ̃ sit corpus brutale sed ꝫm se totā: hoc ē ꝫm cōpletā sue eēntie vl suarū potentiarū vniuersitatem est corporis perfectio ⁊ hꝫ ad ipsum nāleꝫ appetitum ⁊ inclinationē ⁊ coniunctionē ac per hoc delectationem ⁊ compassionem. Concedendum ergo ꝙ anima christi compassa fuit ꝫm ratione

ne

nem ſm q̄ conſideratur ratio vt natura:cū paſſio corporis fuerit acerbiſſima ſicut oſtenſuz ē ſupra. ¶ Sed ꝯ nihil idem ſm idem de eodē gaudet ⁊ contriſtaſ:ſed aīa xp̄i ſm rōnē gaudebat de doloribus paſſionibus quos corpus pferebat:ergo patiente corpore non patiebaſ aīa nec affligebatur. ¶ Rñſio dicendū q̄ nihil impedit q̄ rō de aliquo gaudeat vt rō ⁊ ꝯtriſteſ vt nā:p eo q̄ aliqd pōt repugnare voluntati ſm appetitū nālem ⁊ conſonare voluntati ſm appetitū deliberatiuū. ¶ Nō ſm ſcotū q̄ triplex eſt nolle

Nolle ſimpliciter abſolutum.
Nolle conditionatum.
Et nolle naturale.

Primū nō hūit xp̄s ſed ſcōz hūit:vt pz in ſua orone qñ dixit. Pr ſi poſſe eſt tranſeat a me calix iſte. Aliud eſt nolle nāle. Et vocatur a Bonauētura vt natura. Sciendū ſm Scotum q̄ eſt nolle ſimpliciter ⁊ abſolutū ꝯditionatū ⁊ nāle. Et hec reperiunſ in rōne vt rō eſt. Ad nolle aūt abſolutū ſequiſ triſtitia ſm oēs predictos doc. Etiā ad nolle ꝯditionatum quo aliquis nollet aliqd quātuz in ſe eſt:tñ vult ſimpl'r ne pereat:vt pz de iaciēte merces ſuas in mari:ad iſtud inquā nolle ſequiſ triſtitia: vt pz de mercatore cū pijcit merces in mari:facit cū triſtitia ⁊ dolore:⁊ tñ vult pijcere ſimpl'r ne pereat:⁊ rōne iſtius velle non triſtaſ. ſed q2 non vult ꝯditionate inquātū in ſe eſt ſcz vtpote ſi eſſe ſerenitas tēporis ⁊ ad illud nolle ꝯditionatū ſequiſ triſtitia ⁊ ſufficit tale nolle ad cauſandū triſtitiā. Nolle nāle eſt quo voluntas nō vult incōmoda corporis ⁊ eſt actus elicitus ⁊ liber:⁊ non ſoluz inclinatio nālis ſm q̄ aliqui intelligunt. Dr aūt nāle q2 eſt ſolū cōſonum nāli inclinationi ⁊ ꝯſequiſ nām aīe pp cōnexionē ipſius ad corpꝰ. ¶ Ex qbus prehabitis ponunſ duo dicta ſm q̄ dr triplex nolle de ratiōe xp̄i. ¶ Primū eſt rō xp̄i vel voluntas xp̄i voluntas eſt non triſtata eſt triſtitia pueniente ex nolle abſoluto de paſſione. Non enim nolle hūit reſpectu paſſiōis ſed ſimpl'r ⁊ intē ſe volebat:⁊ ad iſtud velle ſequebaſ gaudiū:⁊ ſic forte intelligunt antiqui mgrī q̄ non dolebat ex illo nolle ſui ⁊ abſoluto. ¶ Scōm dcm̄. Uoluntas aūt xp̄i vt voluntas ⁊ rō vt rō ꝟe fuit ꝯtriſtata triſtitia puēiēte ex nolle ꝯditionato q2 quātū in ſe erat voluntas:ipſa nolebat pati q2 mors de ſe nō eſt appetibilis nec amabilis:ſꝫ ꝯuis pp aliud bū poſſet deſiderari vt ſancti fecerunt deſiderando eſſe cum xp̄o. Sic ēt xp̄s nolebat pati quantū in ſe erat ſi ſcz genus humanuz voluiſſet deus alio modo reparare. Sed iam poſito q̄ deus noluit alio modo reparare xp̄s voluit ſimpl'r pati. Cōpara ēt practicādo ſi potes xp̄z mercatori piciēti i mari q̄ ne corpa peant merces in mari proijcit libē:⁊ velle abſoluto tñ ēt dolet:q2 ſi bū eēnt oīa. ſ. ſenitas nollet:⁊ ſic hz triſtitiā ꝺ nolle ꝯditiōato. Sic ēt xp̄s orta tēpeſtate. ſ. īuidia dīaboli ꝯtra hoiez quē tētauit ⁊ ſuperauit ⁊ filiū mortis fecit. Ne hō periret in mari dānationis eterne piecit merces pcioſiſſimas. ſ. aīam ſuam: corpus ⁊ vitam ⁊ oēs potētias ſenſitiuas in mare amariſſimū dānationis tēporalis:q2 dānatus fuit tēporaliter ne hō dānareſ eternaliter:⁊ ſic voluit abſolute: ⁊ tñ noluit cōditionato nolle:ſtante vz homine in iuſtitia originali ⁊c. ad qō nolle ſequitur triſtitia:⁊ vtriqꝫ ſūma vt pz clare ſup̄. ¶ Et ſi dicas vr̄ īpoſſibile q̄ aliqs gaudeat ſūme ⁊ triſteſ ſūme de vno ⁊ eodē ſubiecto:ſꝫ xp̄s voluit pati ad qō ſequiſ gaudiū ⁊ noluit pati ad qō ſeqſ triſtitia vt pdiciſ ꝫ ⁊c. Dicendum q̄ falſum eſt. Poteſt namqꝫ eadem voluntas de eodē ſubiecto gaudere ⁊ triſtari: ſed ſm diuerſas rōnes. ſ. diuerſos reſpectus. Nec ſunt ſic ꝯtraria triſtitia ⁊ gaudiū. ¶ Pro quo nota q̄ paſſio xp̄i pōt ꝯſiderari dupliciter. Unoꝰ vt erat reparatiua generis humani:cā redemptionis eiuſdez ⁊ meritoria oīz bonoꝝ. Et ſic eā volebat xp̄s ⁊ oēs ſancti ⁊ ea pp debemus ēt gaudere de paſſione eiꝰ quēadmodū ſerſ q̄ Indi quos ꝯuertit ſctūs Thomas exultēt in die paraſceues. Alio mō pōt cōſiderari paſſio xp̄i inquantū deſtitutiua erat ⁊ leſiua ⁊ corruptiua illius ſacratiſſimi corporis ⁊ per ꝯñs vite ſue nobiliſſime. Et ſic xp̄s hoc mō inquantuz in ſe erat:nolebat eā:nec ēt ſancti nec beata virgo. ¶ Tertiū dictū. Uolūtas xp̄i vt volūtas. ſ. nā:contriſtata fuit triſtitia puenīēte ex nolle nāli. Pz: naz ſicut anima chriſti fuit perfectiſſima ⁊ pulcherrima. Sic etiam corpus eius pulcherrimum ⁊ aptiſſimum quod cum leditur anima naturaliter cōdolet:⁊ hoc ratione naturalis inclinationis quam habet ad ipſum corpus. Et ideo de illa vehemēti paſſione corpori illata cōpatiebaſ:⁊ ex illa cōpaſſione dolebat. ſ. triſtabatur. Itē nolle ſimpliciter non eſt tota cauſa triſtitie. ideo qñ ſic arguitur. Xp̄s voluit ſuā paſſionē ſimpliciter ⁊ abſolute:ergo nō habuit triſtitiam: ꝯñs nō valet:q2 arguiſ ab inſufficienti ⁊ eſt fallacia accñtis. Uide Scotuz in. xv. diſtinctione tertiā. ¶ Nota q̄ antecq̄ aliqua duo intentionalia ⁊ ſpiritualia ſint ꝯrīa debēt eē de eodē obiecto in eodē obiecto ⁊ ſm eandē rōnem. Si aūt ſint pp diuerſas rōnes nō ſunt contraria ſicut dolor ⁊ triſtitia. Cōtraria aūt ⁊ phiſica ⁊ realia nō pñt eē in eodē ſbo qa nō hñt talem reſpectum ab obiecto.

Quinta queſtio.

Utrum anima xp̄i paſſa fuerit ſꝫ ſuperiorē portionē rōnis. ¶ Ratio capiſ hic pro ipſo intellectu ⁊ voluntate ſimul. Iſte potētie due intellectiue. Aliqñ dicunſ portio ſuperior. Aliqñ iferior. Inquātū reſpiciūt obiecta eterna pater filius ⁊ ſpiritusſanctus dicunſ portio ſuperior. Ipſe etiā intellectus ⁊ ipſa voluntas. inquātū cōſiderat ſeipſam: ⁊ iſta inferiora dñr portio inferior:⁊ non differunt ex parte potentie ſed pp diuerſa officia ſm Augu. ¶ Portio ſuperior iterum capiſ dupliciter. Unoꝰ ſtricte ⁊ eſt ipſe intell'ꝰ ⁊ ipſa volūtas vt reſpiciunt deū ⁊ perfectiōes intrinſecas:vt iuſtitia:ſcia: ſapiē

tia ⁊c. Et sic nō capit̄ in qōne: qꝛ hēbat summā leticiam: hoc mō capiēdo. s. vidēdo deū prēm ⁊ spiritū sctūm. Alio modo large capit̄. Et est ipse intellectus vt iudicat de aliqbus creatis ſm regulas eternas: ⁊ ipsa volūtas inquātū vult aliqd creatū vel increatū referendo tñ ad deū. Et sic capit̄ portio superior in nr̄a qōne ⁊ nō stricte. Et sensus qōnis est large captum quia summum gaudium habebat christus ⁊ tantum quantum nunc habet. ¶ Responsio ad questionez. Passio christi non soluz fleuit i parte sensitiua nec solū peruenit in portiōe inferiori: sed extendit se vsqꝫ ad superiorez. Sicut. n. anima nr̄a ex cōiunctione sui ad corpus infectū tota corrumpitur ⁊ tota inficit̄ ſm omnē sui vim ⁊ ſm omnem partē scꝫ tam inferiorē q̄ꝫ superiorez. Sic aīa xp̄i ex cōiunctione sui ad corpus patiēs ⁊ afflictū tota patiebat̄ ⁊ affligebat̄ vt per illam passionez ⁊ dolorem illū tota peccatrix aīa curaret̄. ⁊ sic dolor ⁊ passio fuit in xp̄o ſm supremā partē rōnis: quāuis in ea fuerit gaudiū fruitionis. Lꝫ autem hoc teneat̄ tanq̄ꝫ verum: difficile tñ est ad intelligēduz qualiter in aīa xp̄i ſm eandē potētiam ⁊ ſm eūdez statum potentie fuerit dolor ⁊ gaudiuz: nec dolor superueniēs discontinuauerit gaudiū imo fuerit simul. Nec iterꝫ q̄ maius est dolor intensus valde fecerit gaudiū minus esse perfectū. Ad hec aūt intelligenda tria opꝫ supponere que sunt vera ⁊ probabilia vꝫ. ¶ Prima suppositio: q̄ gaudiuz fruitionis ⁊ dolor passionis non sunt affectiones 9rie qꝛ non sunt respectu eidē nec oīno eodem mō insunt eidē sed vnuz inest per se: alterꝫ per accñs: qꝛ gaudiū inest pp coniunctionē gratuitā ipsius cuꝫ deitate: sed dolor pp coniunctionē naturalē ipsius cū carne: ⁊ qꝛ sunt affectiones non 9rie: possunt in anima esse ſm eandē partem. ¶ Scd̄a suppositio est: q̄ non tm̄ hmōi dolor ⁊ gaudiū non sunt contraria. sed vnū est materiale respectu alteriꝰ. Et capitur ibi materiale pro mā circa quā: ⁊ ideo simul eidē inesse potuerunt sicut in vero penitente videmus q̄ simul dolet ⁊ gaudet. Sic ⁊ aīa xp̄i ſm naturam corpori patienti cōpatiebat̄ tñ de illa passione ⁊ cōpassione letabat̄. ¶ Tertia suppositio ē: q̄ xp̄s simul erat viator ⁊ cōprehensor ita q̄ viatoris cognitio non impediebat comprehensoris cognitionem: nec affectio affectionem: ⁊ illud fuit i xp̄o singulare. Propter officiū mediatoris quo debebat experiri ⁊ diuina ⁊ humana: qꝛ naturaliter hō potest esse in aliquo hoīe. Unde sicut simul ⁊ semel poterat perfecte cōuerti ad deū ⁊ conuerti ad nos scꝫ cōpatiendo nobis id est peccatis nostris: itaq̄ vna illarꝫ conuersionū alterā non impediebat nec retardabat sic potuit ſm eandē partē anime simul ⁊ semel gaudere in deo ⁊ cōpati corpori suo. Ita q̄ nec dolor a gaudio nec gaudiū a dolore pateretur aliquam diminutionē siue remissionem. Cōcedendum est ergo xp̄m ſm superiorem portionē rationis doluisse in passione inq̄ꝫtum tamen illa ratio consideratur per modum nature. Et non soluz per modum nature: sed per modū rōnis: vt supra.

Queritur sexto.

In qua parte anime fuerit dolor intensior. Utrum in parte rōnali aut in parte sensibili. ¶ Anima intellectiua qñ est cōiuncta corpori habet tres partes non integrales sed virtuales scꝫ vegetatiuā sensitiuā: ⁊ ista est capax doloris: ⁊ intellectiuam: ⁊ ista hꝫ duas precise potentias intellectuꝫ scꝫ ⁊ voluntatē. ¶ Respondeo ad predictorꝫ intelligentiā est notandū q̄ in xp̄o duplex dolor fuit ſꝫ q̄ dicunt sancti videlꝫ dolor passionis ⁊ dolor cōpassionis: ⁊ vterqꝫ dolor fuit intensus ⁊ acerbus. Multū enim in se doluit ⁊ multū nobis cōdoluit ⁊ vterqꝫ istorū dolorꝫ in sensualitate fuit ⁊ in rōne sed ordine pmutato. Nam passionis dolor ⁊ carnis: Primo attingebat aīam ſm sensualitatē: ⁊ deinde ſm alias vires. Dolor vero cōpassionis prio erat in rōne ⁊ ex rōne redūdabat in sensualitatez. Sicut enim rōne nostra dolente pro peccatis nostris gemit sensualitas ⁊ lachrymat̄: sic ⁊ xp̄s: qꝛ multum pro pctis nr̄is doluit ⁊ fleuit. Cum ergo cōparamus dolorē sensualitatis ad dolorē rōnis. Hoc pōt esse duplici genere. Et si qdem intelligitur de dolore passionis cum ille primo sensualitatem attingeret: concedendū est aīa xp̄i ſm partez sensualem magis doluisse: sicut ondūt rōnes ad primam partem inducte. Si vero intelligat̄ de dolore cōpassionis quo interius affligebat̄ pp pctā nr̄a cū ortum ⁊ originem hēret in ratione cōcedendum est ipsum magis rationem doluisse sicut ostēdunt rationes ad sequentem partem adducte. Et sic patet responsio ad questionem propositaꝫ. Patet etiam responsio ab obiecta. Membra eniꝫ huius questionis habēt se sicut excedentia ⁊ excessa. Siquis querat vlterius cum ratio ⁊ sensualitas ſm duo genera doloris mutuo se excedant quis eorum fuerit intensior in christo. vtrum videlicet dolor passionis vel compassionis. Responderi potest q̄ dolor compassionis fuit intensior quasi incōparabiliter. Et ratio huius est: quia qñuis magna causa esset dolendi in sensualitate propter inhonorationem dei ⁊ separationem ipsius anime a carne: magna etiam esset dispositio ad dolenduꝫ propter optimam complexionē. In dolore tamen compassionis amplior erat ratio dolendi propter dilectionis nimietatē. Scd̄m enim q̄ dilectio maior est ſm hoc sunt plage compassionis maiores. Unde multoplus compassio christi excessit aliorū compassiones quaꝫ compassiones: sicut fuit in eo maior excellentia dilectionis quam passionis respectu aliorum licet in vtroqꝫ multum excederet. Et ille dolor q̄ fuerit intensior colligitur ex duplici signo. Unum est quod maluit animam suam a corpore separari quā q̄ nos essemus a deo separati. Aliud vero signum est q̄ fleuit pro peccatis nostris: sed non fleuit pro penis corporis sui: sicut

Bernardus

Bernardus dicit. Planctus aūt signū est amaritudinis & doloris. Et idō hoc eleganter exprimit cācellarius Philippus in quadā prosula valde notabili & deuota. Ait enim sic. Hō vide qd pro te patior: ad te clamo: qui pro te morior: vide penas quibus afficior: vide clauos qbus confodior: et sit tāt dolor exterior: interior tñ planctus est grauior: tā ingratū dum te experior. Dolor compassionis est ille dolor quo per voluntatem condolebat nobis.

Distinctio decimaseptima.

Circa decimamseptimam distinctionē querit. Utrū in xpo fuerit voluntatū pluralitas. Uoluntas est appetitus liber. Appetitus loco gñis: liber loco dīe. Uoluntas capit dupliciter. Uno mō cōiter & large: & sic capit pro quocūq3 potentia appetitiua correspondenti alicui potentie apprehēsiue vel cognitiue: dūe talis potentia sit intellectualis seu rōnalis vel sensitiua siue creata siue increata. Et sic in xpo ad minus ponende sunt tres voluntates. s. diuina: humana: sensitiua: capiendo large pro appetitu sensitiuo: & bm quod sunt decem appetitus sensitiui: sic pñt poni large decem voluntates abusiue: tñ capitur & improprie. Et sic non capit in qōne. Alio mō capit voluntas stricte & proprie: & sic capit pro appetitu rōnali seu libero. vel intellectuali correspondenti ipsi potentie intellectiue bm quā aliqd volumus vel nolumus: & sic capit ibi voluntas: & sic voluntas non est in brutis. Et sic non fuerunt decem voluntates in xpo. Scdā distinctio. Uoluntas pōt capi tripliciter scz rōnalis. Primo mō capit pro illa potentia rōnali correspondente alicui intellectui ipsi potentie intellectiue. Et sic est eadē cū aīa: & sic capit in qōne pro primis actibus. Scdo mō capitur pro actu volūtatis supple pro actu primo: & sic nō aliud ē actus voluntatis nihil est ita in ptāte voluntatis pro actu primo sicut ipsa voluntas pro actu scdo siue velle. Hec Aug. Et sic nullus pōt se excusare de diligēdis inimicis vel de dimittendis peccatis. Tertio pōt capi in xpo determinate vbi ponit tres ptes imaginis scz memoriā: intelligentiam: & voluntatē: que voluntas est ipsa potentia vt est actualiter volens: vl' vt subest ipsi actuali volitioni: sicut de intelligentia & memoria. Et sic voluntas ibi accipit pro potentia volūtatis & pro amore ab ipso procedente. Et sic capit non tm̄ pro actu primo sed et pro actu scdo. Rñdeo dicendū q cū sint in xpo plures nāe intellectuales videlz diuina & humana: necesse est in xpo plures esse voluntates. Triplex est nā intellectualis. s. suprema & diuina. alia est media & angelica: alia est infima & humana. Sicut enim in vna nā corporali nobili puta igni. Ista duo se concomitant videlz lux & calor. Sic in nā spūali perfecta necesse est duo reperiri: his duobus correspondentia: videlz cognitionē & affectionē. Lux correspōdet intellectui siue cognitioni: calor affectioni. Sed cognitio est actus rōnis: & affectio est actus voluntatis. Cum ergo in xpo sint plures nāe spūales: necesse est in xpo ponere plures intellectus & plures voluntates: & hoc manifestat mgr in littera per multis modis sanctorum auctoritates. Unde concedende sunt rōnes hoc pbantes.

Queritur secundo.

De voluntatum numero & sufficientia. Uolūtas duplex est. Quedā nālis & quedā deliberatiua. Uoluntas deliberatiua est ipsa potentia rōnalis & volitiua inquantū est dña suorum actuum: que. s. bm quod libere elicit actus volendi vel nolendi: amādi vel odiendi. & penes istā residet pctm̄ vel meritum vel demeritum. Unde Bernardus. Tolle voluntatē & infernus non erit. Uoluntas nālis capitur tribus modis. Primo modo pro inclinatiōe nālis siue appetitu nāli qō ipsa voluntas inclinat ad suam propriā pfectionē qz quelibet res inclinat ad suam pfectionē. Et bm istam inclinationē volūtas nra tendit in deū tanq3 ad pfectissimū suū & et bm istā oēs appetunt esse beati id est inclinant ad beatitudinē nāliter. Idō lz pctā nra prohibeant nos ascendere cū xpo: tñ oēs appetunt beatitudinē nāliter. Scdo mō voluntas nālis capitur pro ipsa potentia volitiua vt et est libera & exūta in puris nālibus: & vt distincta contra seipsam informatā donis gratuitis. Et isto modo parui pueri dr voluntas nālis. Isto modo et volūtas pctōrū tam vitiatorū q̄3 dānatorū & ipsorū demonū dr nālis: qz spoliata donis gratuitis id est carens charitate dr nālis: sed supnaturalis inquātum hz charitatē vel dona gratuita dr. Tertio dr voluntas nālis prout elicit et libere aliquē actum conformē inclinationi nāli. Unde in volūtate nra sunt due affectiones. s. iustitie & cōmodi. Prima tendit ad honesta. Scdā tendit semper ad cōmoda. Rñsio pz in textu. Uolūtas pietatis in xpo dr per cōparationē in malo alieno. i. in dolore appetitus sensitiui suspirabat. Uoluntas carnis per passionem in malo proprio murmurabat. i. quātū ex se erat passionē refugiebat. Unde murmurare capit dupliciter. Uno modo proprie: & sic nihil aliud est q̄ aliqā bonum factum loqui male detrahendo illi qui fecit illud bonum vt qñ aliquis punitus iuste murmurat contra prelatum. Si aūt aliquis dicat veritatē vel loquitur de aliquo qui male facit non est murmuratio. Alio modo capitur large & sic nihil aliud est q̄ ab obiecto disconueniente & corruptiuo vel offensiuo declinare seu tale quātuz in se est refugere. & sic capitur hic. Queritur de illarum voluntatum conformitate & cōcordia scz.

Tertio queritur.

Utrum tres voluntates que fuerunt in xpo scz diuina & hūana: rōnalis & intellectiua & voluntas sensualitatis & appetitus sensitiuus qui consequitur imaginatiuam bm mgrm sniarū fuerunt oino conformes vel repugnantes. Cōformi

bis qui minus idonei eramus ad susceptionez be
neficiorū dei. Non enim orabat pro se nisi condi
tionaliter in orto: sed pro nobis feruēter ⁊ humi
lime totis sanctā trinitatem orabat ⁊ ex totis visce
ribus grē: ⁊ oīm virtutū: ⁊ sue nāe humanissime
⁊ frequentissime cū lachrymis ⁊ suspirijs. Secūdo
orauit pp exemplū vt. s. discipulos suos ⁊ per ꝯns
alios inuitaret ad orationis studiū: in cuius exer-
citio maxime superat aduersarius: pp quod dicit
dñs discipulis suis Math. xxvj. vigilate ⁊ orate.
Tertio orauit pp veritatis argumentū vt ōnderet
se esse verum hoiem ⁊ vere a deo missum: ꝓpter
qd dr. Jo. xj. Grās tibi ago qꝛ tu me misisti. Quar
to orauit propter officiuz: qꝛ xp̄s hēbat dignitatē
sacerdotis ⁊ pontificis. Unde sicut ad ipsius offi-
cium ptinebat sacrificium offerre ꝓ peccatis ita ꝓ
peccatoribus exorare. Unde ad heb. vij. Talis de
cebat vt esset nobis pontifex imaculatus: segrega
tus ⁊ excelsior celis factus: his ergo de causis con
gruum fuit ⁊ decens vsuz oꝛonis in xp̄o reperiri.
Cōcedēde sunt ergo rōnes hoc ꝓbantes. ¶ Ora
tio proprie loquendo non collocatur in parte sen-
sitiua io ponit tertia pticula. s. in diffinitione oꝛo-
nis mentis. Dr aūt mens ab immineo eo: qꝛ oꝛo est
subiectiue in mente. Quarta particula: in deuz di
rectus: ad denotandū obiectum rōnis. ¶ Pro di
ctorum clariori enodatione tres pono suppositio-
nes. Prima suppositio nullus homo proprie pōt
orare alium hoiem vt ex ista particula pz. Secūda
nullus homo pt orare angelos nec beatos nec vir
ginem gloriosam vt pz. Tertia lz nullus hō possit
orare sanctos: pōt tñ licite rogare ⁊ petere ab eis
aliquid tñ sancti orant continue deum pro nobis.
¶ Nota qꝫ cum deus disponit vel vult aliud face
re non disponit in oēm euentū. sed presuppositis
añcedētibꝰ q̄ sunt bona opa sicut disponit nos sal
uare: si tñ velimus per bōa merita salutē acqrere.

Quinto queritur. Utrum xp̄s i oī oꝛone sua fue-
rit exauditus. ¶ Rñdeo oꝛo est triplex ꝫm qꝫ ē vo
luntas triplex in xp̄o quedā ē rōnalis creata. Alia
pietatis que cōdescendit appetitui sensitiuo. Alia
sensualitatis. ¶ Oratio est petitio ꝓcedens ex vo
luntate ⁊ desiderio ꝫm qꝫ voluntas humana fuit
in xp̄o ꝫm triplicē diuām sic ⁊ oꝛo. Naz quedā oꝛo
fuit exprimens siue ꝓcedens a volūtate rōnis que
dam ex voluntate pietatis quedā a voluntate car-
nis. Oꝛo ꝓcedens a voluntate rōnis ꝓcedebat a
voluntate que quidez requirebat exaudiri ⁊ talis
oꝛo in oībus est exaudita. Propter hoc qꝛ ista vo-
luntas erat per oīa conformis voluntati diuine:
tum quia a deo petebat digne ⁊ sancte qā in oībus
erat exauditus ꝓ sua reuerentia ⁊ dignitate. Oꝛo
procedens a voluntate pietatis ⁊ volūtate carnis
non fuit in xp̄o exaudita per oīa tñ qꝛ hac volun-
tate non ꝯformabat deo i oī volito sicut hītum est
p̄ius: tū ēt qꝛ illa petitio plus ordinabat ad nr̄z
instructionē qꝫ ad diuinā: Magis enim petebat
hac voluntate vt nos erudiret qꝫ vt deum ad suaz
petitionē inclinaret. Concedenduz ergo est qꝫ xp̄s
exauditꝰ fuit i oī petitiōe q̄ petiit vt exaudiret ꝫ ē
i oī eo qd petiit volūtate rōnis siue rōne absoluta.

Sexto queritur. Utrū ille oꝛo qua orauit in passione
vt calix trāsferret a se fuit a rōne an a sensualitate.
¶ Notandū qꝫ ly calix hic non capit ꝓ vase argē
teo: vel aureo vel calibeo sed ꝓ passione. Calix enī
est idē qꝫ passio in ꝓposito ⁊ sic oēs martyres cali-
cem dñi biberunt. ⁊ sic capiebat xp̄s ibi calicē. qñ
dixit: calicē qdē meū bibetis. ¶ Rñdeo qꝫ de pre
dicta oꝛone est loq duplr. Aut quātū ad mām vel
quātū ad formā. Mā cuiuslibet oꝛonis est id qd
petit ab aliquo. Forma aūt oꝛo est discretio peten-
tis ⁊ modus petendi. Ut aliquis pns tentationes
rogat auferri sibi illos stimulos. hec est mā: tñ qñ
dicit ꝯter si sit bñplacitū suū: vel si sit expediens
saluti mee: ⁊ hec est forma oꝛonis. Si loquamur
de ipsa oꝛoni xp̄i quātū a i mām fuit a sensualita-
te tm: qꝛ sensualitas hoc petebat ⁊ affectabat scili-
cet non mori. Si aūt loquamur qꝫtuz ad forma sic
cū forma petitionis respiciat discretionē ꝓponē
tis ⁊ talis modus proponendi sit a discretione rō
nis. ꝯcedendū est qꝫ talis oꝛo fuerit voluntatis rō
nalis. Ad qōnem propositam ergo est dicendum
qꝫ non est simpliciter concedendum qꝫ talis oratio
fuerit simpliciter rationis vel simpliciter sensuali
tatis. Sed quodāmodo, ipsius sensualitatis quā-
tum ad mām: sed rōnis quātum ad formā hz sen-
sualitatis vt mouentis sed rōnis vt proponentis
sensualitatis vt pro quo: sed rōnis vt a quo. Unde
bene ⁊ recte dr qꝫ rō fuerit aduocatrix sensualita-
tis qꝛ appetitus sensualitatis nescit orare. ¶ Sed
tunc restat qō. Cum rō sciret sensualitatē in hoc pe
titione nec exaudiendā nec dignā exaudiri ꝓpo-
te qꝛ petebat ꝯtrū dei ꝓpositi: quo modo hanc pe-
titionem proposuit: ⁊ pro ea allegauit. ¶ Dicēdū
qꝫ ad hoc fuit triplex rō nec tñ xp̄s absolute vole-
bat exaudiri. Diuine tñ. ¶ Prima rō ⁊ precipua
fuit ad manifestationē veritatis nāe assumpte que
nāliter recusabat passionē ⁊ in hoc erudiuit fidez
nr̄am. ¶ Scda vero ad ꝯfirmandā nr̄am imbecil
litatem vt non diffidamus si passionū pericula ex
horremus ⁊ in hoc erexit nr̄am spem. ¶ Tertia vt
ōnderet voluntatē nr̄am voluntati diuine esse per
oīa subijciendā qd ōndit in conditione apposita.
Non sicut ego volo sed sicut tu. Et in hoc ordina-
uit charitatē in nobis que affectuz nr̄m diuine vo
luntati conatur subijcere. Unde magis orauit in
illa oꝛone pro nobis: qꝫ oraret pro se. Et attenden-
dum est qꝫ oratio illa in petitione illa seruauit for-
mam prudentis ⁊ fidelis aduocati: qui desideriuz
sensualitatis proposuit: seruata tamen forma iu-
ris. Dictat enim ius diuinum qꝫ omnis appetitus
debet esse deo subiectus.

Circa decimamoctauam distinctionē p° querit. Utrū xps meruit ab instāti sue ɔceptionis. Dicitur supra qd sit meritum. Uide in scđo dis. v. de merito angelorū. Dicēs ēt q triplex est meritum. xxvij. dis. ij. s. meritū ɔdignū. congruū & dignum. ℂ Notandū q iste ppones. a. ab. abs. qñ addunt alicui termino dicūt ordinē vel includēdo illū terminū cui addunt vel excludēdo vel inclusiue vel exclusiue vt ab instanti ɔceptionis pōt capi inclusiue. s. in p° instāti sue ɔceptionis: vel ab instāti pōt capi exclusiue. i. post pm instās sue ɔceptionis vel post pm instās in quo pductus fuit meruit. Uñ fuerunt sex in p° instāti. s. tpis ɔceptionis sue. ℂ Primo fuit ibi collectio purissimorū sanguinum virginis marie & in instanti illo reposita in loco debito. Scđo fuit organizatio & formatio pfectissima illius corporis sacratissimi. Tertio fuit aie creatio. 4° fuit vnio aie cū corpore. Quīto fuit assumptio totius humanitatis xpi ad verbū diuinū. Sexto fuit gratificatio q: fuit repleta summa grã. Septimo fuit btitudo q: habuit clarā visionem diuinitatis. Octauo fuit pfectissimū meritū quo obtulit se deo patri. Et fuit pfecta opatō meritoria q: accepit mādatū e pte morī p humano gñe & in illo instāti acceptauit illā obedientiā & ibi fuit p° crucifixio sua volūtaria. Et illud instās vocat instās ɔceptionis. Jō in ista qōne diuersificati sunt doctores. s. scotizātes ɔtra doctores cōmunes & antiquos: q: primi scotiste tenēt q ista octo fuerūt simul facta in eodē instāti tpis in pdicta ɔceptione filij dei. Doctor seraphicus videt approbare vtrāq opinionē tñ magis videt declinare ad antiquos dicēdo q est planior & cōmunior. Btūs thomas ēt dicit i tertio q placet sibi. s. opinio scotistarū. ℂ Rñdeo ad qōnē. Ad pfectionē meriti duo ɔcurrūt vz ipse actꝰ gratuitus. i. grã & habitus ipsius. idest actus. i. vsus vel opatio. Non enī sufficit hēre grãm sʒ opʒ operari. ℂ Primū dictū xps a pncipio sue ɔceptionis meruit q̄tum ad habitū gratuitū q reddit hoīē dignū pmio. i. habuit grãm & charitatē q̄ est radix merēdi pprio mō q: oī bono & pmio dignū fuit. ℂ Secūdū dictū declarās opinionē Alexādri lʒ xps meruit statim post pncipiū sue ɔceptionis non tamen meruit in pmo instāti illius ɔceptiōis. Et rō istorū est q: opatio debet sequi ordine tpis eē sbe. Nam opationes sunt accidētia & qualitates ergo oportebat eē sbe pcedēs opari. ℂ Tertiū dictū. Si alicubi inueniat scriptū ab aliquibus doctoribus q xps a pncipio sue cōceptiōis meruerit dñt verū eē hʒ q a dicit ordinē pncipiū extra sumptū. i. post non intra: & p istā distictionē declināt auctoritates sctōrū. ℂ Quartū declarās opinionē scotistarū xps in ipso ɔceptionis pmordio inclusiue meruit q̄tū ad actū & vsum virtutis hoc est datum ei p grãm pfectissimā vt in pmo instāti non solū hēret habitus virtutū sed & actus & vsus vnde simul incepit esse vsum habere comprehensoris in aīa xpi etiam in eodem instanti habuit oīa predicta cum actu meriti qui consistit in motu voluntatis. Unde hiere. xxxj. Nouū faciet dñs super terrā mulier circūdabit virū. Uidet ergo q xps fuerit vir ab instāti cōceptionis sue sed constat q non fuerit q̄tū ad etatem ergo fuit vir q̄tum ad aī vigorē & pfectā operationē viri perfecti q̄ consistit in merēdo. Scđm q in illo instāti incepit esse hō xps fuit pfecte btūs & in eodē instanti fuit creata aīa eius & infusa corpori & hūit informationē grẽ & exiuit in actuʒ merendi istud dcm̄ pʒ ex pcedentibus dictis &c.

Secundo queritur.

ℂ Utrum xps aliquid meruerit post conceptionē. ℂ Triplex est meritū scʒ interpretatiuū de cōgruo & ɔdigno. Primū est quo quis meret simplr abusiue. De condigno est quo quis meret simplr proprie. Meritū de cōgruo est quo qs meretur prim proprie & ptim improprie. Meritū simplr abusiue. (construendo lȝ simplrcum abusiue) est opus de genere bonorum tñ factū mala intentione. Talia. n. opera aliqñ remunerantur a deo ex imensa largitate sicut inuit de nabuchodonosor vt est dare elemosynam mur mure vt pʒ in legenda sctī elemosynarij. Meritū de ɔgruo est opus bonū de genere factū cū intentione bona & alijs circūstantijs tñ factū fit in pctō mortali. Et de talibus de congruo faciēs disponit se ad grãm. Meritum de ɔdigno est opus bonuʒ factū ex charitate. Cum ergo querit. Utrum xps meruerit post conceptione non querit de pzo nec de secundo mō ʒ queritur de tertio. ℂ Rñdēduʒ ergo ad hoc q tribus modis mereri ɔtingit ex cōdigno. Uno modo mereri est ex indebito facer dbitum sicut meretur quis in gratie infusiōe & motu lib. arb. q: tunc meret vitam eternā. Scđo modo mereri est de debito facere magis debitum vt ɔtingit de profectu in profectū de virtute in virtutem. Tertio mō mereri est de debito vno mō facer debitū aliomodo. Aliomō de debito per habitum facere debitū per vsum. & de debito per vnū actuʒ facere debitum per aliū actum eque bonū. Omnibus hijs modis xps meruit nobis. Meruit. n. nobis gratie promotionē meruit & bonorū operū multiplicationem. Sibi aūt non meruit nisi tertio mō tñ post conceptionem: ipse. n. non potuit facere sibi de indebito debitum cū omni bono eēt dign°. Sed quod erat debitū vno modo fecit debitū pluribus modis: & ita meruit ꝫm tertiū modū dicendi meritum solū non pp imperfectionē a pte meritis: sed pp perfectionem a parte merētis. ℂ Nota q cōsiliū sanctissime trinitatis decreuit ab eterno nullum nobis impendere bonū gratie gratificātis siue gratisdate nisi pp meritū dolorissime passionis xpi filij sui vnigeniti pp quod meritū dat deus disponentibus primo gratiam iustificatiōis

tatis cōdescēdētis. Ad hoc enī xp̄s assumpsit nām humanā vt nobis in illa eternā vitā mererēt quā p̄rimus parēs nobis abstulit. sed meritū p̄cipuū ↄsistit in tollerātia passionū ⁊ defectuū humanaꝝ: q̄r ergo decuit xp̄m p̄cipue merito mereri decuit ⁊ per ↄsequēs defectus ⁊ passiones in ipso reperiri: ergo ⁊c. ¶ Nota q̄ scā trinitas decreuit nullū bonū dare humane nāe nisi pp meritū passionis xp̄i: nō q̄ xp̄s assumpserit defectus culpabiles sed solū penales: q̄r talis īfirmitas pōt eē mā exercēde virtutis. Uirtus enī fortitudinis exercet potissime in pp̄essione terribiliū eoꝝ maxime q̄ mortē inducūt ⁊ hec sp̄es fortitudinis ē nobilior: q̄r dī patientia est nobile vīcēdi genus. Uincit enī qui patit. Alia est sp̄es fortitudinis p quā repellunt repellēda ſm rectū dictamen rōnis. ⁊ pōt ſm Sco. in tertio dici bellicositas: que non est ita nobilis sicut patientia. In passione aūt sua xp̄s abscōdit fortitudinē potestatis ⁊ bellicositatis qua potestate ↄstrauit hostes suos in orto expulit demones a corporibus obsessis: qua ēt expulit vēdētes ⁊ emētes de tēplo ⁊ alia huiusmōi multa p̄fecit in vita sua. Hec fortitudo. s. potētie i cruce absēōdita fuit fortitudo aūt iustitie (idest patiētie ⁊ humilitatis) nō fuit abscōdita: sed tūc maxime enituit p quā hostes sp̄uales qui sunt peccata ⁊ demones vno crucis sue verbere prostrauit: portas inferni fregit ⁊ ianuā celestis patrie celestis apuit: ⁊ hoc p penam crucis que nō est inflicta necessitate que est inordinata (nisi culpa p̄cesserit in eo qui punit) sed p penā volūtarie assumptā que nō reqrit culpā p̄cessisse in eo qui punit sed solū in eo p quo ille punit. Et sic medicus nr̄ xp̄s curauit vulnera peccatoꝝ nr̄oꝝ p ↄtraria. Iuxta illud ↄtraria ↄtrarijs curāt. q̄r p̄ncipiū nr̄e corruptionis fuit delectatio inordinata in esu ligni vetiti: sic xp̄s passus est i ligno summū dolorē: i gustu felli ⁊ acetī amarissimi: ⁊ sic defectus ⁊ penalitates nr̄e egritudine ↄtrariant ⁊ aduersant pc̄ata eius cā et origine. Uel ſm sctm̄ bonauē. illa auctoritas: ↄtraria ↄtrarijs curant ⁊c. Intelligit q̄tū ad p̄ma curantia sicut est gr̄a que curat culpā: q̄tuꝫ vero ad p̄xima veritatē nō semp habet. q̄r dolor est medicina doloris: sicut dolor xp̄i fuit medicina doloꝝ nr̄oꝝ quos p peccata meruimus. ¶ Nota q̄ duplex est virtus. s. nālis ⁊ moralis. Et ſm hoc duplex est pugna ⁊ duplex victoria. Una que virtutē nālē respicit. alia que respicit virtutē moralē. Pugna ergo ⁊ victoria ↄtra peccatū spectat ad virtutē moralē. Xp̄s aūt cū venit ad vīcēduꝫ aduersariū venit ad expugnādū ⁊ deuīcēdū pctm̄: ⁊ iō virtus moralis cōpetebat ei vt posset supare: ⁊ de pctō supauit inimicos in aere eleuatus. Et de ista virtute dī. Esa. v. Cōsurge ↄsurge induere fortitudinē brachiū ⁊c. ¶ Uirtus aūt nālis in nullo ↄferebat ad hāc victoriā qui potius eius oppositū. Magis enī vincit ⁊ diabolus ⁊ peccatū in humilitate ⁊ patiētia. Secū de corinth. xij. Uirtus in īfirmitate perficit. Potest et auctoritas p̄dicta itelligi de fortitudine potētie ⁊ hoc in resurrectiōe sua. Ois humiliatio virtuosa ⁊ laudabilis ortū hꝫ ex discretione rōnis. non ergo procedere debet ex īpetu sꝫ ex causa rōnabili.

Secundo querit. Utrū xp̄s assumpsit oēs defectus nr̄os. ¶ Rn̄deo xp̄s non accepit defectus culpabiles vt supbire furari mechari: q̄r pctm̄ nō fecit ⁊c. Nec ēt defectus descēdētes a culpa vt sunt ignorātia p̄rimi motus ⁊ rebellio carnis ad sp̄m: q̄r sanctitas ministerij iustitie oīno segregat a peccato. Alios aūt defectus nāles seu gn̄ales ⁊ penales qui sequūtur totā nām humanā: vt fames sitis decuit xp̄m accipere: q̄r tales faciūt ad veritatis nāe humāe ostētionē: ⁊ ad opus pp qđ venerat ↄsummationē. Defectus aūt p̄sonales vt sunt cecitas ⁊ huiusmōi nō assumpsit. ¶ Nota solutionē tertij argumēti. Dicēdū q̄ mīa dn̄i semp se ōndit salua rectitudine iustitie et ordine sapie. iō nullus d̄fect⁹ debuit xp̄s assumere q nō eēnt ordinati ad nr̄ā p̄fectū ⁊ expeditiōēs nr̄e salutis. Multi. n. sūt q poti⁹ īpediuissēt q̄ iuuissent. Sic d̄fect⁹ mēbroꝝ vl sensuū ⁊ alioꝝ similiū.

Tertio queritur. Utrum in xp̄o fuerint a nā an a voluntate. i. si volūtarie assumpsit. ¶ Rn̄deo dicēduꝫ q̄ sicē dicit magister in lr̄a. Ex alia cā et alia cā sunt isti defectus in xp̄o ⁊ nobis. In nobis enī sunt ex necessitate ↄtracti: sed in xp̄o sunt ex volūtate assumpti. Et hoc pꝫ sic. Nos enī istos defectus trahimus a parentibus pp legē ↄpagationis ⁊ pp legē ↄcupiscētie ex cuius ↄcupiscentie reatu infans plīs: dico pp legē ↄcupiscētie que militat i illis mēbris. Nā passibilis gn̄at passibilem ⁊ hns legē cōcupiscētie in mēbris gn̄at filiū subiectū ↄcupiscētie: ex cuius ↄcupiscētie reatu infunt plī oēs penalitates. Et propterea dicunt iste penalitates in nobis ↄtracte q̄ ex cōcursu duoꝝ tracte videlꝫ ↄpagationis nāe ⁊ corruptionis cōcupiscētie. In xp̄o aūt secus est ipse enī neutro mō fuit ↄpagatus nec ſm ↄpagationē legis nālis: nec ſꝫ corruptionē libidinis. Sed sp̄ussanctus aduenies in ipsaꝫ secūdās carnē eius ob omni feditate corruptionis purificauit passibilitatē tū reliquit. Ex illa aūt carne sapiētia p̄ris seꝫ ipse filius dei edificauit sibi corpus imaculatū. Et illud corpus vniuit sibi cū aīa rōnali que e qdē immunitatē habuit a culpa: ⁊ in se ⁊ in carne ↄiūcta. Et sicut īmunitatē habuit a reatu culpe sic pꝫ ordinē diuine iustitie īmunitatē hr̄e debuisset a passibilitate miserie. Q ergo in carne illa remāsit penalitas h fuit ex dispēsatione ipsius assumētis ↄcurrēte simul acceptatiōe illius aīe rōnalis que in istāti sue creationis habuit vsum cognitionis ⁊ placuit sibi tali corpi vniri pp salutē gn̄is humani. Et sic pꝫ q̄ tales defectus fuerūt in xp̄o non necessitate ↄtractionis sed volūtate dispēsationis: volūtate inquāꝫ diuina p̄ueniēte: sed volūtate creata cōcomitāte. Dico aūt ipos fuisse a volūtate diuina nō tāq̄ affligē

te de

te de novo sed tanq̄ a relinquente et acceptante cū in eius ptāte et arbitrio essent defectus illo : excludere. ¶ Quicūq̄ implent preceptū domini et ad intentionē suaȝ et in charitate merent vitā eternā.

Quarto queritur. Utruȝ xp̄s hūit ignorantiam in rōnali in intellectu. ¶ Notandum q̄ habemus tres potentias vel vires in aīa nr̄a. s. ɔcupiscibileȝ irascibilē et rōnalē. Uis rōnalis nō est nisi intellectus. Uis ɔcupiscibilis et irascibilis sunt duplices quedā sensitiue et organice. Alie itellectuales et nō organice. Organice sūt qui hn̄t organa sua iuxta cor. Un̄ ɔcupiscibilis hȝ quādā pelliculā iuxta cor que dilatatur quando homo gaudet quādo habet delectationem que et restringitur qn̄ tristatur et angustiaf. Alia vis scȝ irascibilis hȝ vnā aliā bursaȝ scȝ pelliculā et iuxta cor. Duplicia aūt sunt obiecta istarū viriū quedā sunt que sunt primo appetibilia et quedā que sunt primo fugibilia: vt cibus est obiectū primo ɔueniens aīali q2 sine cibo nō pōt viuere: absītia aūt cibi est obiectū primo disconueniens. Alia sunt obiecta scd̄o appetibilia et scd̄o fugibilia: vt ammouens cibū aīali est obiectū scd̄ario disconueniens vindicabile vero scd̄ario appetibile et c̄. ¶ Uis aūt ɔcupiscibilis et irascibilis sīquātum sunt in pte intellectiua (et dicunt intellectuales et non organice) sunt idē cū volūtate et differūt solū ex pte obiectorū scȝ amatoruȝ vel odibilium. ¶ Notandū q̄ ignorantia capit tripl̄r scȝ priuatiue et sic ignorantia non est nisi carentia scie in subiecto apto nato. Negatiue vt lapis dicit cecus per negationē. Contrarie vt illi qui volunt venire per argumēta et rōnē ad cognitionē veritatis vt si hō negaret q̄ hō ē aīal rōnale et de similibus. ¶ Rn̄deo q̄ sicut non assumpsit pctm̄ sic non assumpsit defectū ignorantie ex pte intellectus. Et rō huius est: q2 nec ipsum decebat nec nobis expediebat. Ipm non decebat: q2 aīa eius debuit esse deiformis et per ɔn̄s repleta luce sapie et rectitudine iustitie: ignorantia aūt est priuatio scie et pōt esse via in errorē et obliquationē a rectitudie iustitie et p hoc xp̄o non cōpetebat. Nobis et non expediebat si quos venerat redimere ne sciuisset dirigere. Si enim ipse defectū ignorantie hūisset nos redimere nesciuisset dirigere et nesciuisset q2 si cecus ceco ducatū prebeat ambo in foueam cadunt. Et io nec ipsum decebat nec nobis expediebat q̄ talem defectū assumeret ɔcedendū est ergo ipsum defectum ignorantie nequaq̄ in se hūisse. ¶ Contra hanc resolutionē vr̄ dīe aplūs vbi ait. Scia inflat sed xp̄s summe se humiliauit. ergo et c̄. ¶ Dicendum q̄ est loqui de scia put est absq̄ charitate et a charitate diuisa vel put charitati coiūcta. Prout est a charitate diuisa. i. ɔ̄ria sic dicit aplūs q̄ inflat: put vero est charitate coniūcta: sic non est via ad inflationē: sed potius ad rectitudinē et edificationem et humilitatē. Ex cognitione eni sui et dei consurgit perfectio humilitatis et hoc scd̄o modo fuit in xp̄o. Uel alia solutio pōt dari scȝ q̄ oȝ capi abstractum p concreto. Scia. i. sciens occasione accepta: non data: inflaf. Xp̄s in sua infantia habuit defectum eloquentie. ergo et c̄. Uide textum.

Quinto querit. Utrū in xp̄o fuerit passio tristitie passio que ē tristitia et est constructio intransitiua. ¶ Nota q̄ holem non cōtristari de qbus hō oȝ illud non est sapie sȝ duritie. Passio tristitie: et dolor distinguūtur q2 sicut dolor est carnis ita tristitia est ipsius aie offensio. Quia dolor ppr̄ie ē in pte sensitiua iō nō est dolor in aiabus et demonibus. Tristitia aūt est in aīa vel in pte intellectiua et hoc loquendo ppr̄e et non large. Un̄ bm̄ Aug. xiiij. de ci. dei. c. xv. Dolor est offensio aie ex carne: et quedā ab eius passione dissensio. Tristitia ho est dissensio ab his rebus que nobis nolentibus accidunt. ¶ Rn̄deo absq̄ dubio sicut textus euāgelicus dicit in xp̄o fuit vera tristitia et summa non tm̄ oīno quō in nobis est. Est enim quedā tristitia que est preter rōnis imperium et ista consurgit ex quadā necessitate et surreptione sicut motus primi et hec cōis est sapiētibus et insipientibus bonis et malis: et hec non fuit in xp̄o: q2 disponit ad pctm̄. Alia est ɔ̄ rōnis iudiciū rectū in qua rō subijcif sensualitati vt qn̄ aliqs ex tristitia vellet malū primo. Alia est tristitia que est subiecta rōnis imperio et iudicio et est qn̄ quis tristatur rōne dictante et suadente ipsum tm̄ et taliter super aliquo debere tristari: et ista fuit in xp̄o tm̄: q2 de nullo tristatus fuit: nisi bm̄ qd̄ dictabat ei rō et hoc innuitur Jo. xj. vbi dr̄ iesus infremuit se spū in quo oñdif q̄ turbatio et tristitia rationi non preſidebat sed subiacebat. Nunq̄ tamen fuit perturbatus id est perfecte turbatus.

Sexto queritur. Utrum in xp̄o fuit passio vel affectio ire: et est ɔstructio intransitiua. ¶ Capit passio p quadā qualitate ɔ̄nte actū intellectus. Ira pōt esse in pte sensitiua et in pte intellectiua. Ira in pte sensitiua vocaf dolor. In pte intellectiua vocaf tristitia. ¶ Duplex est ira scȝ per zelū de quo dr̄. Irascimini et nolite peccare. Ira enim non semp sonat in vitiū sed in virtutē. Scd̄o est ira per vitiū: et ē illa que absorbet eqtateȝ: vt qn̄ aliqs parus est facere alteri qd̄ non vellet sibi fieri ex deordinatione voluntatis. Illo mō bm̄ Arist. ij. rethorice. Irasci est appetere vindictā pp apparentē rōnē: idem pp̄ter apparentē vituperationē. ¶ Rn̄sio ad qōnē. Notandū q̄ quadruplex est ira quedā detestationis. Alia ingetationis. Alia turbationis ptis sensitiue hō tm̄. Quarta est ira cōmotionis et obnubilationis ptis intellectualis. Prima est illa qua aliquis pctm̄ detestaf pō. Irascimini et c̄. Et ista fuit in xp̄o imo tota trinitas fuit illo mō irata in transgressione ade. ¶ Arguif sic. In quocūq̄ est ponere zelū vindicte est ponere motū ire sed in xp̄o fuit zelus

vindicte sicut patet: eiecit ementes et vendentes de templo ergo etc. ¶ Rñdent doctores antiqui et dicunt q deus irascit figuratiue tm. Sed scotus dicit q vere et formalr. ¶ De scda ponit tale dcm xps hũit illã in pte sensitiua vt pz ex textu euãge. Hũit enim dolorẽ acerbissimũ qz tenerrimus. hũit corpus in quo fuit passus et maxime in mani bus et pedibus in qbus maxime viget sensus. vñ legit. A plãta pedis vsqz ad verticez capitis nõ fuit in eo sanitas. ¶ Ira cõmotiõis fuit et in xpo in pte intellectiua ꝑm illud cepit tedere et pauere. Licet non ꝑturbationis et et qñ eiecit vendentes et ementes de templo. ¶ Dña est inter spm et aiaz qz spũs capit p aĩa intellectiua. Aĩa aũt capit aliqñ pro aĩa sensitiua vt pz in li. de spũ et aĩa. ¶ Ista cõ motio siue turbatio que dicit deflectionẽ rõnis ab eqtate non presidebat rõni sed subiacebat. ¶ Illa est illa obnubilationis que excecat et obnubilat in tellectũ. Et ista nũqz fuit in xpo. ¶ Et per istam di stinctionẽ soluunt argumenta. Prima argumẽta probant q hũit tres primos modos. Sed notãz q xps non hũit iram detestationis respcũ mali pene qz voluntarie assũpsit. tñ hũit respcũ mali culpe vt pbant argua añ oppositũ imo tota trinitas. ¶ Irã turbationis vel ingetationis ptis sensualis patie batur inquãtũ poterat. vñ Jo. xj. Jesus autẽ infre muit spũ et turbauit seipm in pte sensitiua. ¶ Cõ motiõis ira et fuit in xpo scz ptis intellectualis ꝑm illud. Repleta est malis aĩa mea lz hũet et summũ gaudiũ. Et lz ꝯtria non possint in eodẽ esse nãliter pñt tñ esse per diuinã potentiã. Põt et dici q hũit summã letitiã et summã tristitiã respcũ diuersorũ obiectorũ qz summã letitiã hũit ꝑm ptẽ intellecti uaz summã tristitiã de pctis nrĩs et ingratitudine iudeorũ: hũit nihilominus sũmũ gaudiũ de deo ꝑm .s. ptem intellectiuã: qz ꝑm partem sensitiuam repletus erat malis pene a plãta pedis etc. Ira ob nubilationis nunqz fuit in xpo q vocat vitium.

Queritur incidentaliter.

Utrũ xps hũerit timorẽ: Et arguit q non. Scribi tur eni pe Jo. iiij. Perfcã charitas foras mittit ti morẽ lz hũit pfectissimã charitatẽ ergo nullus vt in eo timor fuisse. Itẽ Aug. li. lxxx. triũ qõnum. Signũ pfectionis est nullus timor sed in xpo fuit summa pfectio ergo nullus oĩno fuit in eo timor. Itez nullus timet qd põt effugere: sed xps certus erat oẽm penã se posse effugere ergo vt q nihil ti mebat. ¶ Rñdeo dicẽdũ q timor e i triplici dñia Quidã enim est gratuitus: qdã libidinosus et qui dam nãliter vtriusqz medius. ¶ Timor gratui tus est in triplici dñia. Quidã est timor pene: et vo catur timor seruilis qz hz vnũ oculũ tñ. Quidam est timor offensi: et iste ab aliqbus vocat timor ini tialis et hz duos oculos: qz respicit penã et offensã. Alius est timor reuerentie: et iste vocat timor filia lis. Prima et scda dñia timoris non fuit in xpo pro eo q pfecta charitas foras mittit timorẽ vt rumqz. Sed hz tertiã dñiam fuit in xpo: qz sic a pfecta cha ritate non expellit sed potius cõsummat ꝑm illud Ysaie. xj. Replebit eum spũs timoris dñi. Et ꝑm il lud pd. Timor dñi scũs pmanet in seculũ seculi. Et per hoc pz rñsio ad primũ obiectũ. ¶ Est etiaz alius timor libidinosus: et iste sñr est in multiplici dñia: qz qdam est timor mundanus et alius timor humanus. Et nullus istorũ fuit in xpo nec et est in viro pfecto. Et sic intelligit verbũ Aug. q signũ pfectionis est nullus timor. Et per hoc pz ad 2m. ¶ Est iterũ tertio timor nãlis iste e in triplici dñia Quidã est sensualitatis preuenientis rõnẽ. qdam sensualitatis subiacentis rõni. Quidã vero ipsius ptis rõnalis. Primus timor ẽ nãe corrupte: et quo dãmõ inordinate sñr et tertius. Scdo vero est nãe corrupte sed nõ ordinate. Quãtus g fuerit in xpo defectus passibilitatis tñ non fuit defectus inordi nationis et vitiositatis. Et hinc est q fuit in xpo ti mor medio mõ nõ pmo vel tertio modo. Et per hoc pz tertiũ obiectũ. Nota q timor nãlis non est a spũscõ per modũ grẽ: qz est a nã: tñ põt stare cũ gratia et charitate. Et sic pz q sunt septez timores. Primus nãlis. Scdo mũdanus. tertius human9. quartus horribilis. quintus seruilis. sextus initia lis. septimus filialis. ¶ Timor nãlis ẽ ille qui ori tur a nã quo quilibet nãliter timet icõmoda noci ua et ꝯria sibi: in ista diffinitione sunt due pticule. Prima q iste timor oritur a natura quo qlibet etc. ¶ Primũ correlariũ. Iste timor fuit in xpo sicut et ha tristitia: qz timuit nociua et ꝯria carni sue que scz passurus erat a iudeis idõ dicebat: tristis est aĩa mea vsqz ad mortẽ. Et nisi deus et diuinitas preser uasset eum fuisset mortuus. ¶ Scdm correlariuz iste timor non est vitiosus qz non fuisset in xpo si fuisset vitiosus. ¶ Tertium correlariũ. Iste timor non est meritorius de se vite eterne: qz nullus põt mereri ex puris nãlibus qz meritũ oritur hz a chari tate et nõ a nã sicut iste timor oritur a nã. ¶ Scds timor est mundanus qui nascitur a concupiscẽtia inordinata bonorũ tpaliũ et dr timor mundanus scz quo aliquis mallet offendere deum mortaliter qz perdere bona tpalia. In ista descriptione et due particule sunt: pria quo aliquis etc. scda bona tpa lia qz iste timor respicit bona tpalia. ¶ Timor hu manus est ille quo intantum se diligit aliquis: vt vellet deum offendere mortaliter. qz pati mortem vel aliquam grauez infirmitatẽ. In ista descriptio ne sunt due particule. Prima est quo se diligit ali quis inordinate. ¶ Cor. primũ. Iste timor nascit a concupiscentia inordinata sui. Omnis enim ti mor procedit ex amore. Quattuor enim sunt dili genda ex charitate post deum: primo aĩa propria. scdo aĩa proximi. tertio corpus propriũ. et quarto corpus proximi. Quare est q ego timeo infirmita tes corporis et mortẽ: qz diligo corpus meũ. Scda particula quo aliquis vellet offendere deum mor taliter

taliter quam pati mortē vel aliā grauē infirmita-tem pz qr. Omne nolle presupponit velle: ꝛ amor ꝯcupiscentie ꝓsupponit amorē amicicie. Exēpluz de isto timore: vt quis minaret alicui: nisi fornica-ret occideret eum. Si ille eligeret fornicari ꝙ eua-dere mortē peccaret mortaliter. Deberem magis velle qꝫ deus annihilaret oēm creaturaz sub eo ꝙ ipsum offendere mortaliter qr pro nulla re mundi peccandū est. Timor iste ꝓhibet a xp̄o in euāgelio ibi. Nolite timere eos qui occidunt corpus ꝛc̄. est preceptū (ſm glo.) sed potius eum timete ꝛc̄. est ex-hortatio. Ibi ꝓhibet timor mundanus expresse ꝛ per ꝯñs ꝓhibet timor humanus qr bona tempo-ralia sunt minima bona. ℂ Scḋz correlariū. Isti ambo timores sunt culpabiles ꝛ vitiosi sp̄ ꝛ nūꝙ sunt meritorij. ℂ Tertiū correlariū. Isti duo timo-res nunꝙ fuerunt in xp̄o pz qr nullū vitiū fuit in xp̄o. ℂ Quartus timor. s. horribilis est quo quis timet cū magna ꝯfusione ꝛ turbatiōe maior ne pe-na sibi infligaꝫ a deo ꝓ pctis a se cōmissis a qbus tñ non vult cessare sed i ipsis ꝑmanet obstinatus: ꝛ iste timor est in hoībus obstinatis dānatis ꝛ de-monibus vt pz ꝑ iacobū demones credunt ꝛ ꝯtre-miscūt. s. timore horribili: ꝛ timore seruili. Scḋm illud sapie. v. Uidentes turbabunt timore horribi-li. Iō est semꝑ cū ꝯfusione ꝛ turbatiōe. Correlariū ꝑmū: Demones hñt fidē informē: qr hñ credunt qḋ deus est oīpotēs ꝛ sciunt qḋ deus posset eis in-fligere maiorē penā ꝙ hñt ꝛ iō timēt timore hor-ribili ne deus eis infligat. Uñ ēt dānati ꝛ demōes valde timent diē iudicij: qr tunc recipient maiorē penā ꝙ nunc hēbant. ℂ Corr^m. ij. Ista est hereti-ca qꝫ timor seruilis est in dānatis. s. hñ horribilis timor. Reperiꝫ ēt in hoībus viatoribus despera-tis: vt in cayn q semꝑ fuit timidus ꝛ timebat sem-per ne deus fligeret maiorē penā qr occiderat fra-trem suuz. Judas ēt timebat ne deus puniret eum acriter iō se suspendit. ℂ Corr^m. iij. Timor horri-bilis de se non est vitiosus nec meritorius sed ꝓ-prie penalis qr continue timet isto timore in penā pctōrū suorū ꝛ iō nō fuit in xp̄o iste timor. ℂ Qui-tus timor in ordine dꝫ seruilis. Et est ſm Augusti-num quo quis timet penā gehennā: ꝛ quo qs con-tinet se a pctō ꝛ a vitijs: quo ēt pñtiā iudicis ꝛ pe-nas pro pctis ab ipso infligendas metuit. Ad ve-ritatē copulatiue reqriꝫ vtraqꝫ ps est vā. Iō Aug. facit copulatiuā in diffinitiōe ista. Impossibile est timorē seruilē esse in demonibꝰ ꝛ dānatis. qr im-posse est qꝫ cessant a pctis ꝛ hoc intelligiꝫ de poten-tia ordinata: qr q in sordibus est sordescat adhuc. ℂ Nota qꝫ de rōne istius timoris sunt duo. s. timē penā gehennā. Et scḋo quo qs ꝯtinet se ꝛc̄. Ideo pctōres q audiunt ꝑdicare penas inferni ꝛ nō ces-sant a vitijs ꝛ pctis nō hñt hūc timorē. Iste timor est prepatorius ad grāz iō facit cessare a pctis pō. Initiū sapiē timor dñi. lz hec auctas possit intelli-gi de timore initiali. Exēpluz de acu que penetrat pānū. sed nūꝙ remanet in panno qr iste timor in-ducit grāz in aīa sicut acus filiū in pannū. Tertia particula q̄ ad pnam iudicis ꝛc̄. Nō tñ ꝑꝑ penas infligendas in iudice: sed ipsum iudicē timet ille qui seruilem timorez hꝫ. ℂ Correlariū primū. Ti-mor seruilis non est in beatis vt pz per diffinitio-nez huius timoris: qr perfecta charitas foras mit-tit timorem. ℂ Scḋm correlariū. Nec fuit in xp̄o lz non sit culpabilis: sed virtuosus ꝛ bonus sed in-sufficiens. ℂ Tertiū correlariū. Nec ēt est in via-toribus perfectis iustis ꝛ sctis qr timent deū sicut pr̄em ꝛ ꝑꝑ penā infligēdā. ℂ Quartū correlariū. Timor seruilis nec est in pctōribus obstinatis ꝛ ꝑ-manentibus voluntarie in pctis suis. Istud ꝓbaꝫ per scḋaz ptē copulatiue diffinitionis timoris ser-uilis. ℂ Quintū correlariū. Non pōt esse in dam-natis ꝛ demonibus qr quātūcūqꝫ timeant demo-nes nunꝙ tñ cessant a pctis: ꝛ iste est monoculus: ꝛ iō imperfectus. ℂ Sextū correlariū. Timor ser-uilis est bonus moraliter siue virtuosus ꝛ lauda-bilis. ℂ Septimū timor seruilis est bonus ꝛ vti-lis vt dicit Aug. xxxiiij. di. infra. ℂ Octauuz cor-relarium. Multū reprehensibiliter ꝛ vituperabi-liter ꝑdicaꝫ in ecclesia sctā dei timorē seruilez esse ꝛ vanum ꝛ inutilem. ℂ Sextus timor est initialis Et est ille qui succedit timori seruili qr est virtuo-sior ꝛ est quo quis timet peccare ptīz ꝑꝑ penā par-tim ꝑꝑ dei amorē siue amore iustitie quo ēt timeꝫ iustitia gehenne: lz minus principalr. Sed ꝑ hūc timorē timeꝫ deus principaliter. ℂ Propō prima Iste timor videlz initialis stat cū charitate nec fo-ras mittitur. ℂ Propō scḋa. Iste timor nō fuit in xp̄o qr respicit penaz in pte nec ēt est in beatis stat tñ in nouiter conuersis ꝛ nouiter iustificatis. Un-de notandum. Qꝫ duplex est initium. s. extrinsecū ꝛ intrinsecuz. Initium extrinsecum est ipse timor seruilis. initium vero intrinsecus est timor initia-lis ꝛ manet in seculuz seculi. ℂ Septimus timor est filialis quo quis solúmodo ex amore ꝛ charita-te timet offendere deum ꝛ separari a deo. Non est sibi intuitus pene sed solum amoris. Et iste timor fuit in xp̄o qr virtuosissimus est ꝛ optimus. Et dꝫ filialis qr beati timent separari id est nunꝙ vellēt pro quacunqꝫ re mundi separari ab eo vel id ē nō volunt sed sciunt tamen qꝫ nunꝙ possunt eū offen-dere ꝛ per consequens nec separari ab eo ergo ti-mor suilis bonꝰ: initialis melior: filialis optimꝰ.

Circa distinctionem sextādecimā queritur primo. Utruz in xp̄o fuerit vera passio doloris. Notan-dū ꝓ declaratiōe istiꝰ termini dolor qꝫ dolor tꝰ ē passio poᶜ sensitiue seu appetitiꝰ sensitiui: cā-tus ex lesione carnis sensitiue ꝛ ex ꝑceptiōe eiusdē lesiōis. passio pōiꝫ loco gñis: poᶜ sensitiue pōiꝫ ad dñā tristitie strictē capte. Corᵐ. Hoies pctōres pꝰ iudiciū maiore a passiōes hēbūt extēsiue ꝙ lucifer

⁊ demones ceteri: q̄ erunt damnati in corpore ⁊ anima: ⁊ patientur illis: Demões autem non habebunt dolorē sensitiuū habebunt tñ forte maiorem tristitiam in aīa q̄ȝ ipsi damnati. ¶ Secūdū correlarium. Anima damnata post diē iudicij plures passiões sustinebit q̄ȝ nunc quādo non habet corpus sibi vnitum. ¶ Respondeo ad questionē. Dr̄ absqȝ dubio sicut euangelium dicit: ⁊ fides catholica sentit: Uera doloris passio fuit in xp̄o. In ipso enim fuit caro passibilis ⁊ perforabilis: fuit etiam virtus sentiendi ſm quam anima compatitur corpori leso: quoniaȝ ergo hec duo verum dolorēȝ faciunt scȝ vera lesio ⁊ verus lesionis sensus ⁊ hec duo vere fuerunt in christo: indubitanter ē̄ tenenduȝ est ꝙ in christo fuit vera passio doloris. Naȝ si aliquis aliter dicat ſm ꝙ antiqui heretici dicūt incidit i errorē antiquū saracenorū qui dicūt ꝙ christus ⁊ si videret pati ⁊ dolere non tamen veraciter habuit dolorem ⁊ passiōis sensuȝ. Js non solum euacuat fidem xp̄i ⁊ christi euangelium: sȝ etiam euacuat redemptionē nostrā: ⁊ xp̄ȝ dicit nō esse christum. Qui enim dicit ipsum christū nō fuisse veraciter passum dicit ipsum non satisfecisse ac per hoc genus humanum non esse redemptū. Qui vero dicit ip̄m simulasse pati. dicit ipsum esse mēdacem ⁊ ita nec mediatorē sȝ potius deceptorē. Et propterea qui dicunt christum non veraciter doluisse vel passum fuisse ⁊ si videantur exterius ip̄ȝ honorare ſm tamen veritatem blasphemant ip̄m impijssime. Unde ysa. liij. vidimus eū nouissimū virorum scilicet i passionibus viruȝ dolorū ⁊ sciētem infirmitatē. Itē in p̄sona christi dicitur in p̄s. xxj. Ego sum pauper ⁊ dolens. Sed christus vere fuit pauper ⁊ mendicus temporali ergo vero dolore fuit afflictus. ¶ Item satisfactio facta est per penam doloris sed christus veraciter satisfecit: q̄ languores ipse tulit ⁊ dolores nostros ipse portauit ergo veraciter doluit. ¶ Item aut vere patiebatur ⁊ dolebat aut non. Si vere sic habeo propositum. Si non vere patiebatur ⁊ videbatur pati ergo seducebat oculos spectantiuȝ in sua passione. Pari ratione ⁊ in qualibet alia sua operatiōe: ⁊ si hoc: totum euangelium est mendaciuȝ: ⁊ eius mirabilia falsa: ⁊ fides christiana inanis ꝑ opera. Si ergo huiusmodi ⁊ erronea sunt ⁊ falsa restat ⁊c̄. Ubi est fortitudo abscondita eius ante facieȝ eius ibi mors Augustinus. xiiij. de ciuitate dei dicit ꝙ dolor est dissensus ab his rebus q̄ nobis nolētibus accidūt. Nota ꝙ christus i passiōe sua nō exercuit miracula po⁹ sed potius est vsus armis patiētie.

Secundo queritur. Utrū in christo fuerit dolor acerbissimus. ¶ Dicendum ꝙ dolor passiōis christi inter ceteros dolores ⁊ passiones fuit acerbissimus ⁊ acutissimus vnde trenoȝ. iij. O vos omnes (tam presentes q̄ȝ futuri) qui transitis ꝑ viam attendite ⁊ videte si est dolor similis sicut dolor meus. Et hoc dicitur i persona christi ergo videtur ꝙ nullus dolor alius habeat ei equari. Iteȝ oēs fluctus induxisti super me. Unde si oēs pene ⁊ tristitie oiuȝ martyrū essent de vno latere ⁊ pene quas christus passus est de alio latere pene christi superarent omnes illas non quantū ad formalitatem vel multitudinē varietatū: q̄ nō sustinuit oīa genera tormentorū que martyres sustinuerunt: sed quantum ad equiualentiam ⁊ acerbitatē. Ideo dicit. Induxisti super me omnes fluctus tuos. Et hoc pȝ si illa cōsiderenẗ q̄ doloris passionē acerbiorem reddunt hec sunt tria scilicet. Causa passiōis modus patiendi: conditio patientis. Si p̄mo cōsideretur causa ob quam christus passus est tūc fuit in eo doloris afflictio magna. non enim patiebat ꝓ culpa propria immo pro aliena: non pro amicis tantū sed etiam pro inimicis: ⁊ etiā pro his quos videbat ingratos. Si aūt consideret modus patiendi fuit in eo passio doloris acerbior. Tū propter generalitatē quia in omnibus membris affligebatur tum etiā propter continuitatē quia suspendiū eius cōtinuebat. Et claui adeo affligebant pēdētē sicut affixerūt quādo manus eius ⁊ pedes confodiebant in quibus maxima erat afflictio: propter neruos ⁊ musculos ibidem cōcurrentes in quibus ꝑcipue viget sensus. Dicitur ꝙ claui erāt obtusi vel ad minus parū acuti: Beda dicit ꝙ fuerūt quatuor claui: tamen plures alij ⁊ fere oēs dicūt ꝙ positi fuerūt pedē super pedē ⁊ sic sunt tres claui. O durissima crux: O durissimi claui: O q̄to dolore afficiebatur illa sctā m̄r vidēdo filiū ita dolorose pati. Dicitur cōiter ꝙ mortua fuisset nisi deus preseruasset eam miraculose. Si autē cōsideret qualitas siue cōditio patiētis. maxima erat afflictio propẗ maximam teneritatem cōplexionis ⁊ propter sensus viuacitatē. Un̄ q̄ nullus potuit ei equari nec equalitate cōplexiōis nec viuacitate sensus idō dolor illius oium doloꝝ fuit acutissimus. Et ideo rationes que hoc ostēdunt cōcedamus ⁊ ei gratias quātas possumus ⁊ sup̄ quā possumus referam⁹ si quo mō donetur nobis vt tam grauiter patienti cōpatiamur. ¶ Notādū ꝙ iste superlatiuus acutissimus dupliciter habet exponi. Uno modo negatiue vt dolor xp̄i fuit acutus ⁊ nullus eo acutior. Alio modo affirmatiue vt dolor xp̄i fuit acut⁹ ⁊ oī alio acutior. ¶ Ad penultimū argumentum Acerbitas pene non tm̄ pensatur ex parte agentis q̄ȝtum ex p̄te patientis. Actus eni actiuoꝝ est i patiente disposito in scd̄o de anima. Et q̄ qualitas complexionalis in xp̄o reddebat ip̄m ad maioreȝ dolorem dispositum ideo bene concedo ꝙ clauus ferreus in vna manu vel duobus pedibus multo plus incomparabiliter afflixit christum q̄ȝ ignis sanctum laurentium. suo martyrio ⁊c̄.

Tertio queritur. Utrum xp̄s necessitatem assumpserit patiendi. ¶ Sciendū ꝙ duplex ē necessitas q̄dam ꝯn̄tis

dam ꝯditio alia ꝯñe. p⁹ est qñ aliqua propositio in se est necessaria. ⁊ sic necessaria q̄ nō potest esse falsa. Ut ꝓpositiones in mã nãli vt de quolibꝫ esse vĩ nō ⁊c. Et sic dico ꝙ nō necesse habuit pati xp̄s hac necessitate absoluta q: potuisset deus redimere aliter genus humanū licet nō esset aliquis alius modus ꝯuenientior. Potuisset eni creare hominem si voluisset ⁊c. ⁊ si ille mortuus fuisset ⁊ fctā trinitas acceptū habuisset illum genus hūanū redemptum fuisset. Oportebat pati xp̄m non simpliciter sed supposita volūtate diuina. Uñ duplex est necessitas vna absoluta alia est ꝯditionata. Alia est necessitas ꝯñe q̄ est qñ aliqua ꝯña est necessaria siue non siue si vera siue falsa: siue impossibilis. Et ista vocatur cōditionata ⁊ sic dico ꝙ supposita volūtate diuina necesse fuit xp̄m pati. ℂ Xp̄s assumpsit istuꝫ defectum qui est necessitatis patiēdi. Quantū enꝫ erat de lege nr̄e corpus illud erat resolubile ⁊ mortale ⁊ nisi fuisset cōseruatuꝫ miraculose aliquando senio defecisset. Similiter dicendū de adam si diu superuixisset tandē mortuus fuisset nisi deus ꝑseruasset ⁊ sit permāsisset deus transtulisset eum ante mortem. Ex quo pꝫ ꝙ mors est quodāmodo nālis ⁊ nāliter ꝯsequit corpus nr̄m cū sit compositū ex cōtrarijs elemētis. ℂ Attēdendū ē tñ ꝙ nō oīmō fuit necessitas patiendi in xp̄o p oēm modum est in nobis ꝫ quodāmō sic quodāmmō aliter. habet eni necessitas patiendi cōparari ad tria vꝫ ad cām ad subiectum ad virtutē corpis regitiuam. Si cōsideret per operationē ad cāꝫ sic est in nobis ex duplici cā. videlꝫ pp̄ feditatē corruptiōis culpabilis ⁊ pp̄ qualitatē nālis cōpositionis. Jō enim habemus necessitatē ad patiendū q: reatuꝫ originalis pcti ꝯ̄hīmus ⁊q: ex ꝯ̄rijs agentibus ⁊ patiētibus ꝯstituti sumus ita ꝙ ꝯtinua in corpore nr̄e fit resolutio. Xp̄s aūt necessitatē hūit ex altera cā. Passibilis enim fuit non pp̄ reatum peccati originalis sed pp̄ modū talis cōpositionis. Similiter per cōparationē ad subiectū. Alio mō ē necessitas patiēdi i xp̄o ⁊ i nobis. Jn nobis eni ē necessitas patiēdi siue per cōparationē ad nām. Jn xp̄o aūt necessitas erat ad patiendū nō per cōparationē ad personā: q: nulla poterat astrigi necessitate q: oīa erāt ei subiecta: sed per cōparationē ad nām assumptā Sīlr per cōparationē ad virtutē regitiuā. alr est in nobis necessitas patiendi q̄ in xp̄o. Est enīꝫ in nobis virtus regitiua ex parte nāe ⁊ ex parte voluntatis regitiue ⁊ respectu vtriusqꝫ est necessitas patiēdi in nobis. Etenī nec nā nec volūtas pōt in nobis passionē cohibere: patimur eni nolumus velimus Jn xp̄o aūt necessitas fuit respectu virtutis nālis ꝫ nō respectu volūtatis: nichil eni inuitus sustinuit nec sustinere potuit: q: nō meruit: Et sic pꝫ ꝙ necessitas patiendi assumpta fuit a xp̄o fuit p assumptionem tñ non eodē mō vel eo mō quo in nobis est p ꝯ̄ctionē. Jō xp̄s quasi mediū tꝫ iter statū nāe lapse ⁊ nāe institute. Nā in nobis nā ⁊ voluntas passioni subest. Jn Adā nā ⁊ voluntas passioni preerat. Jn xp̄o vō passioni suberat nā sed ꝑerat volūtas:

Queritur quarto.

Utrū xp̄s passus fuerit ꝫm rōnē: an tm̄ ꝫm sensualitateꝫ. ℂ Notandū ꝙ tres sunt ptes in aīa nr̄a. Uegetatiua. Sensitiua. ⁊ rōnalis. Prima pars non est susceptiua doloris vel gaudij ꝓprie loquendo. ⁊ hꝫ tres ptes. generationeꝫ: augmentationē: ⁊ nutritionē. Jlle ptes aīe nō dñr ptes quātiatiue sed virtuales. ℂ Alia pars aīe nr̄e est sensitiua ⁊ ista ē capax doloris. Et hꝫ deceꝫ ptes. s. quinqꝫ sensus iteriores ⁊ qnqꝫ exteriores. ⁊ q̄libet sensus aptus natus est pati. Et q̄libet sensus hꝫ duas potentias ptiales. Una dr̄ apprehensiua ⁊ cognitiua. Et alia dr̄ appetitiua. per prīmā sensus hꝫ iudicare de suis obiectis. per scdam aūt appetit vel ꝓsequit obiectū qd̄ sibi potētia apprehensiua pñtat vt ꝯueniens. Obiectū aūt dr̄ cōueniens sensui ad qd̄ potentia appetitiua inclinat nālr tācꝫ ad suū pfectissimū extrinsecū: per potentiā ēt appetitiuā sensus refugit obiectū sibi discōueniens ꝫm iudiciuꝫ apprehensiue potentie. Dr̄ vero obiectū disconueniens a quo appetitus nālr resilit tācꝫ a suo corruptiuo extrinseco: in cui⁹ pñtia sensus dolet ⁊ tristat suo mō sicut delectat i pñtia sui obiecti ꝯueniētio. Et sic in dolē sunt due potentie sensitiue ptiales: vt pꝫ. Uñ Auicēna dicit ꝙ delectatio est ꝯiunctio cuiuslibet virtutis cū cōuenienti ⁊ est ibi ꝑdicatio cāis. Et est sensus ꝙ delectatio cātur vel sequit ad ꝯiunctionē virtutis cuꝫ ꝯueniēti suo. Et bn̄ dicit cuiuslibet virtutis: q: in qualibet potētia vt dcm̄ est sunt due potentie partiales: cū potētia appetitiua. Propō. Oēs sensus xp̄i interiores ⁊ exteriores patiebant in sua passione dolorē ēt acerbissimū. De tactu non est dubiuꝫ: qui tactus extendit per totū corpus ad modū rhetis vt si aliq̄ eēt indutus aliquo rheti ⁊ vbiqꝫ corporis passus ē dolorē acerbissimū q: ipsi tactui in xp̄o fuit ꝯiunctū obiectū discōuenientissimū ⁊ corruptiuū ei ꝫm oēm pteꝫ sui. Sensus auditus passus est audiendo clamores iudeoꝝ ⁊c. Sensus olfactus in fetore sputoꝝ: ⁊ loci fetori vbi crucifixus est. Gustus in potu fellis ⁊ aceti. Uisus in vidēdo suos inimicos crudelissime in eū stridentes dentibus ⁊ crucē ⁊ clauos ⁊ preparatiōes ad ipsum crucifigendū. Sensus cōis qui iudicat de dr̄ijs obiectiuoꝝ passus ē in agonia sicut in orto ⁊c. ℂ Pars intellectiua que est in dolē: est aīa ꝯtinēs duas potentias. s. cognitiuā ⁊ appetitiuaꝫ. Et est passibilis ꝫm appetitiuā potentiā solū ⁊ non ꝫm potentiam apprehensiuā ⁊ apprehensiua ē. vt est de sensibus ⁊ sic capit in textu non pro pte intellectiua. vt cōtinet duas potentias. ℂ Rñdeo ad qōnē. Sciendū ꝙ sicut dicit Aug. in li. de ci. dei li. xiiij. ⁊ capi. xv. Duplex est dolor. Unus qui est aīe ꝫm se qui ꝓprie loquendo dr̄ tristitia. Alius qui inest aīe ex carne. Utrūqꝫ dolorē ꝯstat certissime fuisse in aīa xp̄i. De

ꝑimo non eſt dubium. ¶ Cōpaſſus eſt enim ⁊ do
luit ꝑ pctīs nr̄is ⁊ iſte dolor in voluntate ratiōali
erat ꝓcedens ex cōſideratione intellectiua rōnis.
vicȝ ex recognitione pctōꝝ nr̄oꝝ que nolebat eſſe
⁊ ex hoc triſtabat̄. Dolor tñ ꝓprie eſt in pte ſenſiti
ua qui eſt offenſio aīe ex carne. Aīa enim qꝛ cōiun
git̄ corpori tanq̄ ꝑfectio ſuo ꝑfectibili inclinat̄ nāli
ter ad ipſum corpus rōne familiaritatis quaȝ hȝ
aīa ad carnē: ⁊ ex hac familiaritate aīa nata eſt cō
delectari ⁊ cōpati pti ſenſitiue: ⁊ iō qñ ſenſualitas
delectat̄ in pñtia ſui obiecti ꝯuenientis aīa delecta
tur ⁊ ꝯgaudet ⁊ ecōuerſo de triſtitia. ¶ Nota ꝙ i
paſſione vel ꝑe paſſiōis triſtabat̄ xp̄s de peccatis
Ade ⁊ Eue Dauid manaſſe ⁊ de caſu ſuoꝝ diſcipu
loꝝ: ⁊ de pctīs cuiuſlibet nr̄m: ⁊ oīm maxime ele
ctoꝝ que clariſſime cognoſcebat ⁊ deteſtabat̄ tanq̄
obiecta ſibi diſconuenientia ⁊ dei offenſiua ⁊ ma
gis triſtabat̄ de iſtis q̄ de penis quas ſufferebat.
Voluntas enim appetit nāliter ⁊ tendit ad deū vt
ad ſūmū bonū: tanq̄ ad locū ſibi cōuenientē: in q̄
ſicut lapis in cētro quieſcit: vel leue ſimplr̄ ſurſuȝ
nec erit vnq̄ voluntas qeta niſi ad illud ꝑueniat:
⁊ ſic deus eſt primū amabile ⁊ primū obiectuȝ vo
luntatis. Eſt eniȝ deus ſūmū bonū honeſtū ⁊ ſum
mū cōmodū ⁊ delectabile. Voluntas ergo ſʒ affe
ctionē iuſtitie inclinat̄ ad deū inquantū eſt bonum
honeſtū qḋ eſt pp ſe appetendū ſm affectioneȝ cō
modi inclinat̄ ad deū tanq̄ in ſūmū bonuȝ vtile ⁊
delectabile. Sic ēt multa alia obiecta voluntati cō
uenientia vt ſunt proximi: ⁊ ea que ſunt ad ipſuȝ
ordinata. Sūmū diſcōueniens volūtati ⁊ ꝑcipuū
eſt pctm̄ ⁊ eſt ſūmū maiū inhoneſtū ⁊ incōmoduȝ
⁊ turpe ⁊ ab hoc obiecto nāliter ipſa voluntas ex
ſe ⁊ ex ſua nā reſilit: ipſum odit: ⁊ fugit. Et ſi aliq
ꝑuerſi hoīes appetant ⁊ ament pctm̄: ipſi ꝓiciunt
illud nobiliſſimū locale nr̄e voluntatis: in turpitu
dinē pcti vt in foueā vel vt in ſtercus viliſſimū: ⁊
⁊ h̄ per deliberationē male volūtatis. Sicut ergo
aīa xp̄i ſūme deū amabat: ita ſūme odiebat pctm̄:
⁊ ꝑteritū pñs ⁊ futurū. Et illa videbat eſſe poſita ⁊
ponenda: ⁊ hoc nolebat: iō triſtabat̄ ſūme quantū
.ſ. odiebat ipſum pctm̄. Sicut ergo ſūme deū dili
gebat: ⁊ in hoc amore ſūme delectabat̄: ita ſūme
odiebat pctm̄: ⁊ i hoc ſūmo odio triſtabat̄. Iō xp̄s
in cruce ſuſpenſus maioreȝ incōparabiliter patie
bat̄ in mente triſtitiā de pctīs nr̄is q̄ pateret̄ do
lorē in ſenſualitate. Et ſi dicas ꝙ hoc vr̄ icōueniēs
qꝛ dcm̄ eſt ꝙ in ſenſualitate xp̄i fuit acerbiſſimus
dolor ⁊ tantus quanti erat ipſa ſenſualitas capax.
Si ergo fuit acerbiſſimus vr̄ ꝙ non potuerit eſſe
in mente maior triſtitia rōne pctōꝝ nr̄oꝝ q̄ hūit
ex dolore ſenſualitatis. Dicendum ꝙ ſunt diuerſe
ſpēs iō nō cōparabiles. Si enim deus faceret vnā
albedinē in ſūmo: ⁊ vnā nigredineȝ ēt in ſummo
adhuc albedo incōparabilr̄ excederet nigredinē:
qꝛ ſunt diuerſe ſpēs ⁊ albedo ex tota ſua ſpecie eſt
perfectior nigredine. Similr̄ poſſet dici de hoīe ⁊
ecōuerſo ⁊c̄. Sic iſte due triſtitie in mente chriſti
vna de pctīs alia de dolore ſui corporis: ſunt de di
uerſis obiectis. Iō ſaluator cū lachrymat̄ in cruce
non ꝑfecto de ſuo dolore lachrymat̄ principaliter
ſed de pctīs nr̄is ⁊ nr̄a ingratitudine: ſummuȝ tñ
dolorē ſuſtinebat in corpore: Iō dicebat hely hely
⁊c̄. Vñ ad Heb. v. Qui in diebus carnis ſue ꝑces
ſupplicationeſq̄ ad eū qui poſſet illum ſaluum fa
cere a morte cuȝ clamore valido ⁊ lachrymis offe
rens exauditus eſt ꝓ ſua reuerentia. Nō ita clama
uit cū dixit. In manus ⁊c̄. Vñ Ambroſius. Doles
dñe non tua ſed mea vulnera. Et ꝓbabiliter dici
pōt ꝙ cū moreret̄ clamās fortiſſime hec dixit. Sā
ctiſſime pr̄ hanc oblationē paſſionis triſtitiaruȝ
doloꝝ ⁊ anguſtiarū pro ſalute oīm electoꝝ digne
ris acceptare ⁊c̄. ⁊ ibi fuit miſſa celebrata ſolēniſ
ſima ⁊ toti trinitati acceptiſſima ſȝ doloriſſima in
qua pontifex nr̄ xp̄s obtulit ſemetipſum in ſacrifi
cium ſuper altare crucis ꝓ pctīs nr̄is delendis ⁊
bonis meritorijs acqrendis: ita ꝙ merito illius
paſſionis beatiſſime: oīa pctā que remittunt̄ dele
tur: ⁊ oīa bona gratuita hoībus dant̄: quecūq̄ da
tur: nec alicui vnq̄ deus ꝯtulit aliqḋ bonū necē
feret qḋ nō ꝓcedat ab iſto fonte. Iō ſi vis a deo ali
quā obtinere grām in illo fonte haurias: ibi conti
nua meditatione inhabita. ſi vis proficere in vita.
Vñ Bernardus. Dolores ⁊ labores xp̄i ⁊ oīa tor
menta que ꝓ nobis ſuſtinuit meditari dixi ſapien
tiam. Hec me in aduerſis erigunt in ꝓſperis repri
munt: ⁊ inter incōmoda triſtiaq̄ huius vite via re
gia incedenti tutū vtroq̄ prebent ducatum. Hec
mea phia xp̄m cognoſcere ⁊ hūc crucifixū. ¶ De
alio aūt dolore qui ineſt aīe ex carne non eſt vſq̄
quaq̄ euidens. Diſtinguunt enim mgr̄i nr̄i cōu
ter. Iſtam tñ diſtinctionē impugnat doctor ſubti
lis nec eſt opinio iſtius doctoris. Iō vuarlion ma
le aſſignat. ¶ Diſtinctio ergo talis eſt. Rō hȝ du
pliciter conſiderari: videlȝ vt rō: ⁊ vt nā. Paruuli
hñt rōnē vt nā: ⁊ non vt rō: qꝛ non hñt vſuȝ rōnis
nec pñt hr̄e q̄diu ſunt in etate incōpetenti. Ideo
dormientes hñt rōnē vt rō eſt. Si conſideret̄ rō vt
rō paſſiōes que ei attribuunt̄ ſunt ꝯñtes eā ⁊ ipſaȝ
deliberationē. Et hoc mō aīa xp̄i corpori patienti
non cōpatiebat̄: imo multū gaudebat ⁊ congratu
labatur. Vehementer enim placebat ei pati pro ſa
luti generis humani. Si aūt conſideret̄ rō vt nā ⁊
ſic cum habeat nālem appetitum ⁊ inclinationeȝ
ad corpus: vtpote perfectio ad perfectibile: patit̄
corpore patiente. Aīa enim rōnalis non tm̄ eſt per
fectio corporis humani ſm potentias ſenſibiles
cuȝ corpus humanū ſit ordinatū ad nobiliorē per
fectionē q̄ ſit corpus brutale ſed ſm ſe totā: hoc ē
ſm cōpletā ſue eēntie vt ſuarū potentiarū vniuer
ſitatem eſt corporis perfectio ⁊ hȝ ad ipſum nāleȝ
appetitum ⁊ inclinationē ⁊ coniunctionē ac per
hoc delectationem ⁊ compaſſionem. Conceden
dum ergo ꝙ anima chriſti compaſſa fuit ſm ratio

nem ſm q̄ conſideratur ratio vt natura:cū paſſio corporis fuerit acerbiſſima ſicut oſtenſuz ē ſupra.

¶ Sed ꝯ̄ nihil idem ſm idem de eodē gaudet et contriſtaſ:ſed aīa xp̄i ſm rōnē gaudebat de doloribus paſſionibus quos corpus pferebat:ergo patiente corpore non patiebaſ aīa nec affligebatur.

¶ Rñſio dicendū q̄ nihil impedit qn̄ de aliquo gaudeat vt rō et ꝯtriſteſ vt nā:pe eo q̄ aliqd pōt repugnare voluntati ſm appetitū nālem et conſonare voluntati ſm appetitū deliberatiuū. ¶ Nō ſm ſcotū q̄ triplex eſt nolle

Nolle ſimpliciter abſolutum.

Nolle conditionatum.

Et nolle naturale.

Primū nō hūit xp̄s ſed ſcd̄z hūit:vt p3 in ſua orone qn̄ dixit. Pr ſi poſſe eſt tranſeat a me calix iſte. Aliud eſt nolle nāle. Et vocatur a Bonauētura vt natura. Sciendū ſm Scotum q̄ eſt nolle ſimpliciter et abſolutū ꝯditionatū et nāle. Et hec reperiunſ in rōne vt rō eſt. Ad nolle aūt abſolutū ſequiſ triſtitia ſm oēs predictos doc. Etiā ad nolle ꝯditionatum quo aliquis nollet aliqd quātuz in ſe eſt:tñ vult ſimpl'r ne pereat:vt p3 de iacīēte merces ſuas in mari:ad iſtud inquā nolle ſequiſ triſtitia: vt p3 de mercatore cū pycit merces in mari:facit cū triſtitia et dolore:et tñ vult pycere ſimpl'r ne pereat:et rōne iſtius velle non triſtaſ. ſed q2 non vult ꝯditionate inquātū in ſe eſt ſc3 vtpote ſi eſſe ſerenitas tēporis et ad illud nolle ꝯditionatū ſequiſ triſtitia et ſufficit tale nolle ad cauſandū triſtitiā. Nolle nāle eſt quo voluntas nō vult incōmoda corporis et eſt actus elicitus et liber:et non ſolu3 inclinatio nālis ſm q̄ aliqui intelligunt. Dr aūt nāle q2 eſt ſolū cōſonum nāli inclinationi et ꝯſequiſ nām aie pp cōnexionē ipſius ad corp⁹. ¶ Ex qbus prehabitis ponunſ duo dicta ſm q̄ eſt triplex nolle de ratiōe xp̄i. ¶ Primū eſt rō xp̄i vel voluntas xp̄i voluntas eſt non triſtata eſt triſtitia ꝯueniente ex nolle abſoluto de paſſione. Non enim nolle hūit reſpectu paſſiōis ſed ſimpl'r et intēſe volebat:et ad iſtud velle ſequebaſ gaudiū:et ſic forte intelligunt antiqui mgri q̄ non dolebat ex illo nolle ſui et abſoluto. ¶ Scōm dcm̄. Uoluntas aūt xp̄i vt voluntas et rō vt rō ſe fuit ꝯtriſtata triſtitia ꝯuēīēte ex nolle ꝯditionato q2 quātū in ſe erat voluntas:ipſa nolebat pati q2 mors de ſe nō eſt appetibilis nec amabilis:ſ3 ſolū pp aliud bñ poſſet deſiderari vt ſancti fecerunt deſiderando eſſe cum xp̄o. Sic ēt xp̄s nolebat pati quantū in ſe erat ſi ſc3 genus humanuz voluiſſet deus alio modo reparare. Sed iam poſito q̄ deus noluit alio modo reparare xp̄s voluit ſimpl'r pati. Cōpara ēt practicādo ſi potes xp̄3 mercatori pīcīēti ī mari q ne corpa peant merces in mari proīcit libē:et velle abſoluto tñ ēt dolet:q2 ſi bñ eēnt oīa.ſ. ſenitas nollet:et ſic h3 triſtitiā ꝯ nolle ꝯditiōato. Sic ēt xp̄s oīa tēpeſtate.ſ. iudia dia boli ꝯtra bonū quē tētauit et ſuperauit et filiū mortis fecit. Ne hō periret in mari dānationis eterne pīecit merces pcioſiſſimas.ſ. aīam ſuam : corpus et vitam et oēs potētias ſenſitiuas in mare amariſſimū dānationis tēporalis:q2 dānatus fuit tēporaliter ne hō dānareſ eternaliter:et ſic voluit abſolute: et tñ noluit cōditionato nolle:ſtante v3 homine in iuſtitia originali et c̄. ad qd̄ nolle ſequitur triſtitia:et vtiq3 ſūma vt p3 clare ſup̄. ¶ Et ſi dicas vr̄ impoſſibile q̄ aliqs gaudeat ſūme et triſteſ ſūme de vno et eodē ſubiecto:ſ3 xp̄s voluit pati ad qd̄ ſequiſ gaudiū et noluit pati ad qd̄ ſeqſ triſtitia vt pdiciſ ḡ et c̄. Dicendum q̄ falſum eſt. Poteſt nam q3 eadem voluntas de eodē ſubiecto gaudere et triſtari: ſed ſm diuerſas rōnes.ſ. diuerſos reſpectus. Nec ſunt ſic ꝯtraria triſtitia et gaudiū. ¶ Pro quo nota q̄ paſſio xp̄i pōt ꝯſiderari dupliciter. Uno⁰ vt erat reparatiua generis humani:et ſ. redemptionis eiuſde3 et meritoria oīs bonoꝝ. Et ſic eā volebat xp̄s et oēs ſancti et ea pp debemus ēt gaudere de paſſione ei⁹ queadmodū ferſ q̄ Indi quos ꝯuertit ſctūs Thomas exultēt in die paraſceues. Alio mō pōt cōſiderari paſſio xp̄i inquantū deſtitutiua erat et leſiua et corruptiua illius ſacratiſſimi corporis et per ꝯñs vite ſue nobiliſſime. Et ſic xp̄s hoc mō inquantu3 in ſe erat:nolebat eā:nec ēt ſancti nec beata virgo.

¶ Tertiū dictū. Uolūtas xp̄i vt volūtas.ſ. nā:contriſtata fuit triſtitia ꝯueniēte ex nolle nāli. P3: na3 ſicut anima chriſti fuit perfectiſſima et pulcherrima. Sic etiam corpus eius pulcherrimum et aptiſſimum quod cum leditur anima naturaliter cōdolet:et hoc ratione naturalis inclinationis quam habet ad ipſum corpus. Et ideo de illa vehemēti paſſione corpori illata cōpatiebaſ:et ex illa cōpaſſione dolebat.ſ. triſtabatur. Itē nolle ſimpliciter non eſt tota cauſa triſtitie. ideo qn̄ ſic arguitur. Xp̄s voluit ſuā paſſionē ſimpliciter et abſolute:ergo nō habuit triſtitiam: ꝯñs nō valet:q2 arguiſ ab inſufficienti et eſt fallacia accn̄tis. Uide Scotu3 in.xv. diſtinctione tertij. ¶ Nota q̄ anteq3 aliqua duo intentionalia et ſpiritualia ſint ꝯria debēt eē de eodē obiecto in eodē obiecto et ſm eandē rōnem. Si aūt ſint pp diuerſas rōnes nō ſunt contraria ſicut dolor et triſtitia. Cōtraria aūt et phyſica et realia nō pñt eē in eodē ſbo ga nō hñt talem reſpectum ab obiecto.

Quinta queſtio.

Utrum anima xp̄i paſſa fuerit ſ3 ſuperiorē portionē rōnis. ¶ Ratio capiſ hic pro ipſo intellectu et voluntate ſimul. Iſte potētie due intellectiue. Aliqn̄ dicunſ portio ſuperior. Aliqn̄ iſerior. Inquātū reſpiciūt obiecta eterna pater filius et ſpiritusſanctus dicunſ portio ſuperior. Ipſe etiā intellectus et ipſa voluntas. inquātū cōſiderat ſeipſam: et iſta inferiora dnr̄ portio inferior:et non differunt ex parte potentie ſed pp diuerſa officia ſm Augu.

¶ Portio ſuperior iterum capiſ dupliciter. Uno⁰ ſtricte et eſt ipſe intellc̄s et ipſa volūtas vt reſpiciunt deū et perfectiōes intrinſecas:vt iuſtitia:ſcia: ſapiē

tia ꝗ. Et sic nõ capit in q̃one: q: hēbat summā leti tiam: hoc mō capiēdo. s. vidēdo deū pr̄em ⁊ spiri tū sctūm. Alio modo large capit. Et est ipse intelle ctus vt iudicat de aliquibus creatis s̄m regulas eter nas: ⁊ ipsa volūtas inquātū vult aliqd creatū vel i creatū referendo tn̄ ad deū. Et sic capit portio supe rior in nr̄a q̃one ⁊ nō stricte. Et sensus q̃nis est lar ge captum quia summum gaudium habebat chri stus ⁊ tantum quantum nunc habet. ¶ Respon sio ad questionez. Passio christi non solū stetit i p te sensitiua nec solū peruenit in portiōe inferiori: sed extendit se vsq; ad superiorez. Sicut. n. anima nr̄a ex cōiunctione sui ad corpus infectū tota cor rumpitur ⁊ tota inficit s̄m omnē sui vim ⁊ s̄m om nem partē scʒ tam inferiorē q̃ superiorez. Sic aīa xp̄i ex cōiunctione sui ad corpus patiēs ⁊ afflictū tota patiebat ⁊ affligebat vt per illam passionez ⁊ dolorē illū tota peccatrix aīa curaret. ⁊ sic dolor ⁊ passio fuit in xp̄o s̄m supremā partē rōnis: quā uis in ea fuerit gaudiū fruitionis. Lʒ autem hoc teneat tanq̃ verum: difficile tn̄ est ad intelligēdūʒ qualiter in aīa xp̄i s̄m eandē potētiam ⁊ s̄m eūdeʒ statum potentie fuerit dolor ⁊ gaudiūʒ: nec dolor superueniēs discontinuauerit gaudiū imo fuerit simul. Nec iterū q̄ maius est dolor intensus valde fecerit gaudiū minus esse perfectū. Ad hec aūt in telligenda tria opʒ supponere que sunt vera ⁊ pro babilia vʒ. ¶ Prima suppositio: q̄ gaudiuʒ frui tionis ⁊ dolor passionis non sunt affectiones ꝯrie q: n on sunt respectu eiusdē nec oīno eodem mō in sunt eidē sed vnuʒ inest per se: alterū per accñs: q: gaudiū inest pp coniunctionē gratuitā ipsius cūʒ deitate: sed dolor pp coniunctionē naturalē ipsius cū carne: ⁊ q: sunt affectiones non ꝯrie: possunt in anima esse s̄m eandē partem. ¶ Scd̄a suppositio est: q̄ non tm̄ hmōi dolor ⁊ gaudiū non sunt con traria. sed vnū est materiale respectu alteriº. Et ca pitur ibi materiale pro mā circa quā: ⁊ ideo simul eidē inesse potuerunt sicut in vero penitente vide mus q̄ simul dolet ⁊ gaudet. Sic ⁊ aīa xp̄i s̄m na turam corpori patienti cōpatiebat tn̄ de illa passio ne ⁊ cōpassione letabat. ¶ Tertia suppositio ē: q̄ xp̄s simul erat viator ⁊ cōprehensor ita q̄ viatoris cognitio non impediebat comprehensoris cogni tionem: nec affectio affectionem: ⁊ illud fuit i xp̄o singulare. Propter officiū mediatoris quo debe bat experiri ⁊ diuina ⁊ humana: q: naturaliter hō potest esse in aliquo hoīe. Unde sicut simul ⁊ semel poterat perfecte cōuerti ad deū ⁊ conuerti ad nos scʒ cōpatiendo nobis id est peccatis nostris: ita q̄ vna illarū conuersionū alterā non impediebat nec retardabat sic potuit s̄m eandē partē anime simul ⁊ semel gaudere in deo ⁊ cōpati corpori suo. Ita q̄ nec dolor a gaudio nec gaudiū a dolore pateretur aliquam diminutionē siue remisionem. Cōceden dum est ergo xp̄m s̄m superiorem portionē ratio nis doluisse in passione inq̄tum tamen illa ratio consideratur per modum nature. Et non solū per modum nature: sed per modū rōnis: vt supra.

Queritur sexto.

In qua parte aīe fuerit dolor inten sior. Utrum in parte rōnali aut in parte sensibili. ¶ Anima intellectiua qñ est cōiuncta corpori ha bet tres partes non integrales sed virtuales scʒ ve getatiuā sensitiuā: ⁊ ista est capax doloris: ⁊ intelle ctiuam: ⁊ ista hʒ duas precise potentias intellectu ʒ scʒ ⁊ voluntatē. ¶ Respondeo ad p̄dictorū intel ligentiā est notandū q̄ in xp̄o duplex dolor fuit sʒ q̄ dicunt sancti videlʒ dolor passionis ⁊ dolor cō passionis: ⁊ vterq; dolor fuit intensus ⁊ acerbus. Multū enim in se doluit ⁊ multū nobis cōdoluit ⁊ vterq; istorū dolorū in sensualitate fuit ⁊ in rōne sed ordine pmutato. Nam passionis dolor ca r nis: Primo attingebat aīam s̄m sensualitatē: ⁊ de inde s̄m alias vires. Dolor vero cōpassionis p̄io erat in rōne ⁊ ex rōne redūdabat in sensualitateʒ. Sicut enim rōne nostra dolente pro peccatis no stris gemit sensualitas ⁊ lachrymat: sic ⁊ xp̄s: q: multum pro pctīs nr̄is doluit ⁊ fleuit. Cum ergo cōparamus dolorē sensualitatis ad dolorē rōnis. Hoc pōt esse duplici genere. Et si qdem intelliga tur de dolore passionis cum ille primo sensualita tem attingeret: concedendū est aīa xp̄i s̄m partez sensualem magis doluisse: sicut oñdunt rōnes ad primam partem inducte. Si vero intelligat de do lore cōpassionis quo interius affligebat pp pctā nr̄a cū ortum ⁊ originem hēt in ratione cōceden dum est ipsum magis rationem doluisse sicut oñ dunt rationes ad sequentem partem adducte. Et sic patet responsio ad questionem propositaʒ. Pa tet etiam responsio ab obiecta. Membra enīʒ hu ius questionis habēt se sicut excedentia ⁊ excessa. Siquis querat vlterius cum ratio ⁊ sensualitas s̄m duo genera doloris mutuo se excedant quis eorum fuerit intensior in christo. vtrum videlicet dolor passionis vel compassionis. Responderi po test q̄ dolor compassionis fuit intensior quasi incō parabiliter. Et ratio huius est: quia quāuis ma gna causa esset dolendi in sensualitate propter in honorationem dei ⁊ separationem ipsius anime a carne: magna etiam esset dispositio ad dolendūʒ propter optimam complexionē. In dolore tamen compassionis amplior erat ratio dolendi propter dilectionis nimietatē. Scd̄m enim q̄ dilectio ma ior est s̄m hoc sunt plage compassionis maiores. Unde multoplus compassio christi excessit aliorū compassiones quāʒ compassiones ⁊ sicut fuit in eo maior excellentia dilectionis quam passionis re spectu aliorum licet in vtroq; multum excederet. Et ille dolor q̄ fuerit intensior colligitur ex dupli ci signo. Unum est quod maluit animam suam a corpore separari quā q̄ nos essemus a deo separa ti. Aliud vero signum est q̄ fleuit pro peccatis no stris: sed non fleuit pro penis corporis sui: sicut

Bernardus

Bernardus dicit. Planctus aūt signū est amaritudinis ⁊ doloris. Et iō hoc eleganter exprimit cācellarius Philippus in quadā prosula valde notabili ⁊ deuota. Ait enim sic. Hō vide qd pro te patior: ad te clamo: qui pro te morior: vide penas q̄bus afficior: vide clauos q̄bus ꝯfodior cū sit tātus dolor exterior: interior tñ planctus est grauior taz ingratū dum te experior. Dolor compassionis est ille dolor quo per voluntatem condolebat nobis.

¶ Distinctio decimaseptima.

Circa decimamseptimam distinctionē querit̄. Utꝝ in xp̄o fuerit voluntatū pluralitas. ¶ Uoluntas est appetitus liber. Appetitus loco gn̄is: liber loco dr̄ie. ¶ Uoluntas capit̄ dupl̄r. Uno mō cōiter ⁊ large: ⁊ sic capit̄ ꝓ q̄cūq₃ poā appetitiua corr̄ndenti alicui poē apprehēsiue vel cognitiue: siue talis poā sit itellectualis seu rōnalis vel sensitiua siue creata siue increata. Et sic in xp̄o ad minus ponende sunt tres voluntates .s. dina: humana: sensitiua: capiendo large pro appetitu sensitiuo: ⁊ ꝑm ꝙ sunt decem appetitus sensitiui: sic pn̄t poni large decem voluntates abusiue: tñ capitur ⁊ ip̄proprie. Et sic non capit̄ in q̄ōne. Alio mō capit̄ voluntas stricte ⁊ proprie: ⁊ sic capit̄ pro appetitu rōnali seu libero. vel intellectuali corr̄ndenti ipsi potentie intellectiue ꝑm quā aliqd volumus vel nolumus: ⁊ sic capit̄ ibi voluntas: ⁊ sic voluntas non est in brutis. Et sic non fuerunt decem voluntates in xp̄o. ¶ Scd̄a distinctio. Uoluntas pōt capi tripl̄r scʒ rōnalis. Pr̄io mō capit̄ pro illa potentia rōnali corr̄ndente alicui intellectui ipsi potentie intellectiue. Et sic est eadē cuʒ aīa: ⁊ sic capit̄ in q̄ōne pro primis actibus. ¶ Scd̄o mō capitur pro actu volūtatis supple pro actu primo: ⁊ sic nō aliud q̄̄ actus voluntatis nihil est ita in ptāte voluntatis pro actu pr̄io sicut ipsa voluntas pro actu scd̄o siue velle. Hec Aug. Et sic nullus pōt se excusare de diligēdis inimicis vel de dimittendis peccatis. ¶ Tertio pōt capi in xp̄o determinate vbi ponit tres ptes imaginis scʒ memoriā: intelligentiam: ⁊ voluntatē: que voluntas est ipsa potentia vt est actualiter volens: vł vt subest ipsi actuali volitioni: sicut de intelligentia ⁊ memoria. Et sic voluntas ibi accipit̄ pro potentia volūtatis ⁊ ꝓ amore ab ipso procedente. Et sic capit̄ non tm̄ pro actu primo sed et̄ pro actu scd̄o. ¶ Rn̄deo dicendū ꝙ cū sint in xp̄o plures nāe intellectuales videlʒ diuina ⁊ humana: necesse est in xp̄o plures esse voluntates. ¶ Triplex est nā intellectualis .s. suprema ⁊ diuina. alia est media ⁊ angelica: alia est infima ⁊ humana. Sicut enim in vna nā corporali nobili puta igni. Ista duo se ꝯcomitat̄ videlʒ lux ⁊ calor. Sic in nā sp̄ūali perfecta necesse est duo reperiri: his duobus corr̄ndentia: videlʒ cognitionē ⁊ affectionē. Lux corr̄ndet itellectui siue cognitioni: calor affectioni. Sed cognitio est actus rōnis: ⁊ affectio est actus voluntatis. Cum ergo in xp̄o sint plures nāe sp̄ūales: necīum est in xp̄o ponere plures intellectus ⁊ plures voluntates: ⁊ hoc manifestat mgr̄ in littera per multi modas sanctorum auctoritates. Unde ꝯcedende sunt rōnes hoc ꝓbantes.

Queritur secundo. De voluntatum numero ⁊ sufficientia. Uolūtas duplex est. Quedā nālis ⁊ quedaʒ deliberatiua. Uoluntas deliberatiua est ipsa potentia rōnalis ⁊ volitiua inquantū est dn̄a suorum actuum: que .s. ꝑm ꝙ libere elicit actuʒ volendi vel nolendi: amādi vel odiendi. ⁊ penes istā residet pctm̄ vel meritum vel demeritum. Unde Bernardus. Tolle voluntatē ⁊ infernus non erit. ¶ Uoluntas nālis capitur tribus modis. Primo modo pro inclinatiōe nālis siue appetitu nāli qō ipsa voluntas inclinat̄ ad suam propriā ꝑfectionē qꝛ quelibet res inclinat̄ ad suam ꝑfectionē. Et ꝑm istam inclinationē volūtas nr̄a tendit in deū tanq̄̄ ad ꝑfectissimū suuʒ ⁊ et̄ ꝑm istā oēs appetunt esse beati id est inclinant̄ ad beatitudinē nāliter. Jō lʒ pctā nr̄a prohibeant nos ascendere cū xp̄o: tñ oēs appetunt beatitudinē nāliter. Scd̄o mō voluntas nālis capitur pro ipsa potentia volitiua vt et̄ est libera ⁊ exn̄s in puris nālibus: ⁊ vt distincta contra seipsam informatā donis gratuitis. Et isto modo parui pueri dr̄ voluntas nālis. Isto modo et̄ volūtas pctōrū tam viatorū q̄̄ dānatorū ⁊ ipsorū demonuʒ dr̄ nālis: qꝛ spoliata donis gratuitis id est carens charitate dr̄ nālis: sed supnaturalis inquātum hʒ charitateʒ vel dona gratuita dr̄. Tertio dr̄ voluntas nālis prout elicit et̄ libere aliquē actum conformē inclinationi nāli. Unde in volūtate nr̄a sunt due affectiones .s. iustitie ⁊ cōmodi. Prima tendit ad honesta. Scd̄a tendit semper ad cōmoda. Rn̄sio pʒ in textu. ¶ Uolūtas pietatis in xp̄o dr̄ per cōparationē in malo alieno .i. in dolore appetitus sensitiui suspirabat. Uoluntas carnis per passionem in malo proprio murmurabat .i. quātū ex se erat passionē refugiebat. ¶ Unde murmurare capit̄ dupliciter. Uno modo proprie: ⁊ sic nihil aliud est q̄̄ aliqd̄ bonum factum loqui male detrahendo illi qui fecit illud bonum vt qn̄ aliquis punitus iuste murmurat ꝯ̄ prelatum. Si aūt aliquis dicat veritatē vel loquitur de aliquo qui male facit non est murmuratio. Alio modo capitur large ⁊ sic nihil aliud est q̄̄ ab obiecto disconuenienti ⁊ corruptiuo vel offensiuo declinare seu tale quātuʒ in se est refugere. ⁊ sic capitur hic. ¶ Queritur de illarum voluntatum conformitate ⁊ cōcordia scʒ.

Tertio queritur. Utrum tres volūtates que fuerunt in xp̄o scʒ diuina ⁊ hūana: rōnalis ⁊ itellectiua ⁊ voluntas sensualitatis ⁊ appetitus sensitiuus qui consequitur imaginatiuam ꝑm mgr̄m sn̄iarū fuerunt oīno ꝯformes vel repugnantes. Cōformi

tas create voluntatis ad increatam debet se conformare omnium actuum humanorum. Et est duplex regula scilicet externa & interna. Interna est & causa & rationis: quia recta ratio dictat vt bona fiant propter deum: quod iustum est iuste exequendum id est secundum virtutem prudentie. Externa est principalis & est voluntas diuina quia necesse est si volumus saluari quod conformemus voluntatem nostram voluntati diuine: & tunc opera nostra sunt recta si conformemus ea ad ipsam. Unde nihil aliud est quam conformitas voluntatis nostre: ad voluntatem increatam preceptiuam. Et dicitur externa id est extra nos. & ista conformitas est quadruplex. quia quedam est secundum causam naturalem que est quando voluntates iste conformantur in vno volito obiecto id est quando ambe voluntates idem volunt. & isto modo voluntas rationalis humana christi & voluntas diuina fuerunt conformes: quia vna sententiam dictauit: alia sententiam acceptauit: & ideo in volito erant conformes factus est obediens &c. ¶ Alia est conformitas penes causam efficientem & tunc illa conformitas est quando ille due voluntates sic sunt conformes quod voluntas creata vult illud quod voluntas diuina vult ipsam velle: licet non velit volitum vt deus vult quod pater meus vel frater moriatur: & ego nolo. Et sic voluntates nostre non sunt conformes in volito: & etiam possumus hoc velle ex charitate: quia compatior illi nec pecco. Uoluntas humana non tenetur se conformare in omni volito voluntati diuine. vnde quando aliquis moritur in peccato mortali deus vult eum damnari & efficaciter vult & tamen ille non tenetur velle. Tenemur tamen voluntatem nostram conformare voluntati diuine in omni voluntate sua preceptiua vel inhibitiua: vt si diceret: volo quod tu velis. Alia est conformitas secundum causam finalem. Et est illa qua voluntas creata conformat se voluntati diuine referendo omnia in deum. Alia est conformitas secundum causam formalem. Et est illa qua voluntas creata conformat voluntati diuine faciendo aliquid ex charitate vtputa deus creauit creaturas ad nostram vtilitatem ex charitate. Et tandem fecit hominem seipsum propter hominem. Et quando deus punit homines immittendo tribulationes: fames: pestilentias: quasi ipsum cogimus per penitentiam: dum homines sumus: quia si non essent peccata sic faceret nos transire per bona temporalia vt non admitteremus eterna quia non letatur in perditione viuentium. Et hoc facit quia non potest diligere peccatum: quia si diligeret iam peccaret quod est impossibile: quando ergo voluntas creata facit aliquid ex charitate tunc conformatur in hoc voluntati diuine.

¶ Respondeo ad predictorum intelligentiam dicendum quod conformitas voluntatis. scilicet create ad voluntatem increatam in duobus consistit videlicet in volito & in ratione volendi. Conformitatem dico in volito: quando diuerse voluntates vnum & idem volunt. Conformitatem in ratione volendi: est quando idem eodem modo volunt secundum causam formalem vel altera earum vult illud eodem modo quo superior increata vult eam velle & hoc est secundum causam efficientem. Aug. filius vult pia voluntate quod deus vult simpliciter nec in hoc peccat quia non tenet se in hoc conformare deo: quia hoc non precepit Sed si preciperet me velle mortem fratris vel alicuius iam tenerer ex precepto conformare me sibi. Cum ergo ad perfectam conformitatem ista duo concurrant. scilicet in ratione volendi & in volito. Alterum eorum est de necessitate conformitatis videlicet conformis in modo. scilicet in ratione volendi. Alterum vero aliquando est de necessitate videlicet in preceptis diuinis in quibus homo debet obedire & velle sicut deus. vt deus vult quod homo non fornicetur nec occidat nec faciat contra precepta dei &c. Aliquando de congruitate vt acceptare infirmitates grato animo tenemur patientiam habere tamen nec contra deum per impatientiam murmurare quod est peccare. Aliquando vero potest necessitatem & congruitatem vt est conformitas in volito: sicut deus vult quod amicus meus moriatur et ego volo ex quo deus vult: & hoc est preter necessitatem & congruitatem quia deus non vult me hoc velle imo oppositum & hec est viciosa conformitas Conformitas assimilationis est conformitas in volito. Conformitas subiectionis est conformitas in ratione volendi vt si aliquis preciperet alicui subdito vt absolueret scutellas & ille acceptaret tamen ipse prelatus nollet hoc facere ibi esset conformitas subiectionis & non conformitas assimilationis in volito. possibile est enim quod voluntates sint conformes ita quod vna subdat alteri & tamen non volunt idem quia voluntas superioris non vult inferiorem velle quod ipsa vult: sed magis velle contrarium: quando ergo conformitas in ratione volendi fuit in omnibus voluntatibus christi: quia sic volebat sensualitas sicut volebat ratio eam velle: sic volebat ratio christi et sicut diuina voluntas volebat ipsam velle. Ideo concedendum est quod in christo fuit voluntatum concordia & consonantia: quamuis ex parte voluntatis non esset identitas. quia vnaqueque pars siue voluntas quod suum erat volebat. Et hoc est quod dicit magister hugo: secundum diuinam voluntatem quod iustum erat voluit secundum voluntatem rationis iusticie consensit & iniustitiam approbauit: secundum auctorem voluntatem pietatis sine odio intime condoluit miserie: quemadmodum secundum voluntatem carnis iustitiam non accusabat: sed penam: Unaqueque voluntas quod suum erat operabatur: & quod ad se pertinebat sequebatur voluntas diuina iustitiam approbauit voluntas rationalis obedientiam voluntas pietatis volebat misericordiam voluntas carnis naturam: neque altera alteri contraria erat. Sicut enim deitatis intererat non deserere iustitiam sic carnis intererat naturam seruare & pietatis alienam miseriam non iuuare: Iustum enim erat carni quod passionem suam noluit quia hoc erat secundum naturam. Et iustum erat deo quod passionem illius voluit quia hoc erat secundum iustitiam. Et sic patet quod licet diuersa essent volita voluntatis tamen in christo habuerunt consonantiam.

¶ Uidetur quod iste voluntates sint repugnantes ex ipsa dominica oratione qua dicebat non sicut ego volo sed sicut tu vis: ergo aliud volebat christus secundum quod homo: mortem oppositum secundum quod deus: ergo voluntas humana non

na non erat cōformis diuine. Rñdendum q cōformitas voluntatis ad voluntatem dupliciter attenditur. Aut bm assimilationem. Aut bm subiectionem: dominus autem a sensualitatis voluntate non requirebat conformitatem assimilationis: vt idem vellet q ipse vellet: sed conformitatem subiectionis vt id vellet q deus ordinauit eu3 velle: et dominus in predicta oratione et locutione tollit conformitate3 assimilationis cum dicit: non sicut ego volo: et ponit conformitatem subiectionis in hoc q ostendit se velle diuine voluntati subesse. Unde in predicto verbo insinuatur. Duplex voluntas in christo: vna scilicet rationis que erat similis et sic subiecta diuine voluntati. Altera vero sensualitatis quam ratio subijciebat voluntati diuine: licet ipsa sensualitas contrarium appeteret et ita q̄uis non erat similis erat tamen subiecta ac per hoc non erat contraria. Item christus flebat de destructione hierusalem ergo volebat hierusalem non destrui: et bm diuinam iustitiam volebat ipsam destrui: ergo volūtas humana aduersabatur diuine. Dicendum q sicut hugo dicit q illa erat voluntas pietatis et ideo flebat quia misericordiā diligebat: et quia deus sic eam velle volebat ideo diuine voluntati repugnabat: erat enim ibi cōformitas in ratione volendi q̄uis nō esset in volito. Quod enim sic vellet hoc habebat a deo: et deus volebat eum sic velle.

Quarto queritur. Utrum decuerit christū orare id est congruum. ¶ Oratio est triplex quedā3 logica. Prima est vox completa significatiua ad placitum Rethorica dicitur quelibet propositio dissuasiua vl persuasiua que persuadetur que proponitur ab aliquo rethore facta alicui principi. Alia est theologica. Et est quidam sapor mentis in deu3 terminatus. Et sic diffinitur a doctoribus. Est affectus mentis pius: in deum directus. In ista descriptione quattuor ponūtur particule. Primo ponitur affectus non autem sed pius affectus Unde affectus potest capi duobus modis. Uno modo pro potentia appetitiua et sic est ipsa voluntas et sic non capitur hic. Alio modo pro actu affectandi siue pro actu affectionis et sic capitur ibi. Et per hoc dicunt ab intellectu. Licet oratio proprie capta que est a volūtate libera vt libera est: necessario prerequirat cognitionem intellectus tamen formaliter non est talis actio: sed est affectio. Pius a pietate. Pietas autem capitur ibi pro cultu diuino completo spe fidem et charitate. ¶ Prima propositio nulla oratio est proprie oratio nisi fulciatur fide spe et charitate. Oratio enim est quedam auis pulcherrima emissa ab arca noe ecclesie et quādo est bene ordinata rettulit ramum oliue virente3 vnde due sunt alie scilicet fides et spes et sine hys non potest volare: charitas autem est vita orationis quia mortua sine ipsa est: etiam ordinata pulcherrima plumis scilicet humilis et subdita reuerens et deuota. Unde latria est cultus soli deo debitus vide. s. in di. ix. quō dr̄ pietas in theosebia etc̄. ¶ Scda propositio pagani et infideles non pñt orare quādiu sunt tales: q2 oratio est pietas complectēs cultum diuinum totum id est fidē spem et charitatem. ¶ Sequitur correlarium. Licet idolatrie colēdo idola petant multa a dys suis tñ non orant: q2 oratio est affectus pius et o3 q sit charitate formatus. ¶ Tertiu3 correlariū. Iudei licet multa petant a deo permanentes in perfidia sua non possunt orare: q2 non possunt habere affectum pium. ¶ Tertium correlarium. Demones et damnati non possunt orare: q2 licet habe:it fide3 et spem non tñ formatam non tñ timore seruili sed horribili. ¶ Quartu3 viatores oēs in ecclesia xpi existentes: q̄diu in peccato mortali: non orant proprie loquendo patet quia non pie orant q2 pietas complectitur spem fidem et charitatem: q2 sunt sicut ligna arida et sicca non animata. Uñ dr̄ia est inter petere et orare bene tales pñt petere sed non orare q2 ois qui orat petit et non econuerso ¶ Unde periculosum est accipere elemosynas et bona ad orandum vt faciunt religiosi et sacerdotes q2 sunt fures et latrones q2 misse eo2 et o:ones nihil valent quantum ad opus operantis siue ad meritum personale ideo videant sibi et etiam illi qui faciunt eos celebrare q2 melius facerent si latrare facerent vnum canem q̄ facere eos celebrare quantum ad meritu3 personale dico. Si vis aliter dicere posses: q duplex est oratio queda3 informis et ista est sine charitate. Alia est formata charitate. Et q̄diu homo est in peccato non pōt orare. ¶ Quintum correlarium. Iusti et bene dirigētes affectum suum pium in deum proprie orant vt supra patet. Omnes sancti et ipse christus proprissime: et sine intermissione p nobis orant. ¶ Ad hoc q aliqua oratio sit exaudibilis a deo oportet q habeat ad minus quinq3 cōditiōes. Primo q fiat discrete. Iō mr̄ filio2 zebedei petens et vnus sederet ad dexterā etc̄. non fuit exaudita q2 erat indiscreta Uel si quis male diceret aliquē. Scdo q fiat pie id est ad salutē: q2 ola que petimus: petere debemus p salute nr̄a eterna: iō paulus non fuit exauditus Et multi petunt multa qui nō exaudiuntur: quia non pie. i. ad salutē petunt. Tertio o3 q fiat pseueranter: et ista perseuerantia d3 intelligi maxime sine interruptione peccati. Quarto o3 q fiat iuste id est ex gratia et charitate. Quinto oportet q fiat p ppria salute: quia aliquādo persona pro qua oratur est indigna et in peccatis et quādocunq3 aliqs petit cum istis conditionibus: indubitanter: accipit licet ita cito non accipiat tamen accipit. ¶ Respondeo absq3 dubio: decens et congruum fuit christum orare in diebus carnis sue id est passibilitatis. Et hoc quattuor de causis. Primo propter meritum quia sua petitione merebatur no

bis qui minus idonei eramus ad susceptionez beneficiorū dei. Non enim orabat pro se nisi conditionaliter in orto: sed pro nobis feruēter & humillime totis sanctā trinitatem orabat & ex totis visceribus gr̃e: & oīm virtutū: & sue nāe humanissime & frequentissime cū lachrymis & suspirijs. Secūdo orauit pp exemplū vt. s. discipulos suos & per ōnes alios inuitaret ad orationis studiū: in cuius exercitio maxime superat aduersarius: pp quod dicit dñs discipulis suis Math. xxvj. vigilate & orate. Tertio orauit pp veritatis argumentū vt ōnderet se esse verum hoīem & vere a deo missum: ppter qd dr̃. Jo. xj. Gr̃as tibi ago qz tu me misisti. Quarto orauit propter officiū: qz xp̄s hēbat dignitatē sacerdotis & pontificis. Unde sicut ad ipsius officium ptinebat sacrificium offerre p peccatis ita p peccatoribus exorare. Unde ad Heb. vij. Talis decebat vt esset nobis pontifex imaculatus: segregatus & excelsior celis factus: his ergo de causis congruum fuit & decens vsū orōnis in xp̄o reperiri. Cōcedēde sunt ergo rōnes hoc pbantes. ¶ Oratio proprie loquendo non collocatur in parte sensitiua vt ponit tertia pticula. s. in diffinitione orōnis mentis. Ot aūt mens ab imineo eo: qz orō est subiectiue in mente. Quarta particula: in deuz directe: ad denotandū obiectum rōnis. ¶ Pro dictorum clariori enodatione tres pono suppositiones. Prima suppositio nullus homo proprie pōt orare alium hoīem vt exista particula pz. Secūda nullus homo pōt orare angelos nec beatos nec virginem gloriosam vt pz. Tertia lz nullus hō possit orare sanctos: pōt tū licite rogare & petere ab eis aliquid tū sancti orant continue deum pro nobis. ¶ Nota qz cum deus disponit vel vult aliud facere non disponit in oēm euentū. sed presupposititis añcedētibus q̄ sunt bona opa sicut disponit nos saluare: si tū velimus per bōa merita salutē acqrere.

Quinto queritur.

Utrum xp̄s i oratione sua fuerit exauditus. ¶ Rñdeo orō est triplex sm qz ē voluntas triplex in xp̄o quedā ē rōnalis creata. Alia pietatis que cōdescendit appetitui sensitiuo. Alia sensualitatis. ¶ Oratio est petitio pcedens ex voluntate & desiderio sm qz voluntas humana fuit in xp̄o sm triplicē dīam sic & orō. Naz quedā orō fuit exprimens siue pcedens a volūtate rōnis quedam ex voluntate pietatis quedā a voluntate carnis. Orō pcedens a voluntate rōnis pcedebat a voluntate que quidez requirebat exaudiri & talis orō in oībus est exaudita. Propter hoc qz ista voluntas erat per oīa conformis voluntati diuine: tum quia a deo petebat digne & sancte qn in oībus erat exauditus p sua reuerentia & dignitate. Orō procedens a voluntate pietatis & volūtate carnis non fuit in xp̄o exaudita per oīa tū qz hac voluntate non pformabat deo i oī volito sicut hītum est prius: tū ēt qz illa petitio plus ordinabat ad nr̃az instructionē q̄ ad diuinā: Magis enim petebat hac voluntate vt nos erudiret q̄ vt deum ad suaz petitionē inclinaret. Concedendū ergo est qz xp̄s exauditus fuit i oī petitiōe q̄ petijt vt exaudiret & ē i oī eo qd petijt volūtate rōnis siue rōne absoluta.

Sexto queritur.

Utrū illa orō qua orauit in passione vt calix trāsferret a se fuit a rōne an a sensualitate. ¶ Notandū qz ly calix hic non capit p vase argēteo: vel aureo vel calibeo sed p passione. Calix enī est idē qz passio in pposito & sic oēs martyres calicem dñi biberunt. & sic capiebat xp̄s ibi calicē. qn dixit: calicē qdē meū bibetis. ¶ Rñdeo qz de predicta orōne est loq duplr. Aut quātū ad mām vel quātū ad formā. Mā cuiuslibet orōnis est id qd petit ab aliquo. Forma aūt orōis est discretio petentis & modus petendi. Ut aliquis dñs tentationes rogat auferri sibi illos stimulos. hec est mā: in qd dicit pñter si sit bñplacitū suū: vel si sit expediens saluti mee: & hec est forma orōnis. Si loquamur de ipsa orōni xp̄i quātū a i mām fuit a sensualitate tm: qz sensualitas hoc petebat & affectabat scilicet non mori. Si aūt loquamur q̄tuz ad forma sc cū forma petitionis respiciat discretionē proponentis & talis modus proponendi fit a discretione rōnis. pcedendū est qz talis orō fuerit voluntatis rōnalis. Ad qōnem propositam ergo est dicendum qz non est simpliciter concedendum qz talis oratio fuerit simpliciter rationis vel simpliciter sensualitatis. Sed quodāmodo, ipsius sensualitatis quātum ad mām: sed rōnis quātum ad formā hz sensualitatis vt mouentis sed rōnis vt proponentis a sensualitatis vt pro quo: sed rōnis vt a quo. Unde bene & recte dr̃ qz rō fuerit aduocatrix sensualitatis qz appetitus sensualitatis nescit orare. ¶ Sed tunc restat qd. Cum rō sciret sensualitatē in hac petitione nec exaudiendā nec dignā exaudiri vlpote qz petebat pñiū dei ppositi: quo modo hanc petitionem proposuit: & pro ea allegauit. ¶ Dicēdū qz ad hoc fuit triplex rō nec tū xp̄s absolute volebat exaudiri. Huius tñ. ¶ Prima rō & precipua fuit ad manifestationē veritatis nāe assumpte que nāliter recusabat passionē & in hoc erudiuit fidez nr̃am. ¶ Scda vero ad pfirmandā nr̃am imbecillitatem vt non diffidamus si passionū pericula exhorremus & in hoc erexit nr̃am spem. ¶ Tertia vt ōnderet voluntatē nr̃am voluntati diuine esse per oīa subijciendā qd ōndit in conditione apposita. Non sicut ego volo sed sicut tu. Et in hoc ordinat charitatē in nobis que affectuz nr̃m diuine voluntati conatur subijcere. Unde magis orauit in illa orōne pro nobis: q̄ oraret pro se. Et attendendum est qz oratio illa in petitione illa seruauit formam prudentis & fidelis aduocati: qui desideriuz sensualitatis proposuit: seruata tamen forma iuris. Dictat enim ius diuinum qz omnis appetitus debet esse deo subiectus.

Utru

Circa decimamoctauam distinctionẽ p° querit. Utrũ xp̄s meruit ab instãti sue ↄceptionis. Betur su/pra qd sit meritum. Uide in scd̄o dis. v. de merito angelorũ. hẽs et ꝙ triplex est meritum. xxvij. dis. q. s. meritũ ↄdignũ. congruũ ⁊ dignum. ¶ Notanduꝫ ꝙ iste ꝑpones. a. ab. abs. q̄n addunt alicui termino dicũt ordinẽ vel includẽdo illũ terminuꝫ cui addunt vel excludẽdo vel inclusiue vel exclusiue vt ab instanti ↄceptionis pōt capi inclusiue. i. in p° instãti sue ↄceptionis: vel ab instãti pōt capi exclusiue. i. post p^m instãs sue ↄceptionis vel post p^m instãs in quo ꝑductus fuit meruit. Q̄n fuerunt sex in p° instãti. s. tp̄is ↄceptionis sue. ¶ Primo fuit ibi collectio purissimorũ sanguinum virginis marie ⁊ in instanti illo reposita in loco debito. Scd̄o fuit organizatio ⁊ formatio ꝑfectissima illius corporis sacratissimi. Tertio fuit aie creatio. 4° fuit vnio aie cũ corpore. Quito fuit assumptio totiꝰ humanitatis xp̄i ad verbũ diuinũ. Sexto fuit gratificatio q: fuit repleta summa gr̄a. Septimo fuit beitudo q: habuit clarã visionem diuinitatis. Octauo fuit ꝑfectissimũ meritũ quo obtiuit se deo patri. Et fuit ꝑfecta opatõ meritoria q: accepit mãdatũ e pte mori ꝑ humanogñe ⁊ in illo instãti acceptauit illã obedientiã ⁊ ibi fuit p° crucifixio sua volũtaria. Et illud instãs vocat instãs ↄceptionis. Jð in ista q̄one diuersificati sunt doctores. s. scotizãtes ↄtra doctores cõmunes ⁊ antiquos: q: primi scotiste tenẽt ꝙ ista octo fuerũt simul facta in eodẽ instãti tp̄is in p̄dicta ↄceptione filij dei. Doctor seraphicus videt approbare vtrãqꝫ opinionẽ tñ magis videt declinare ad antiquos dicẽdo ꝙ est planior ⁊ cõmunior. Btũs thomas et dicit i tertio ꝙ placet sibi. s. opinio scotistarũ. ¶ Rñdeo ad q̄oneꝫ ad ꝑfectionẽ meriti duo ↄcurrũt vꝫ ipse actꝰ gratuitus. i. gr̄a ⁊ habitus ipsius. id est actus. i. vsus vel opatio. Non enĩ sufficit hẽre gr̄am ſꝫ opꝫ operari. ¶ Primũ dictũ xp̄s a p̄ncipio sue ↄceptionis meruit d̄ꝫtum ad habituꝫ gratuitũ q reddit hn̄tẽ dignũ pmio. i. habuit gr̄am ⁊ charitatẽ q̄ est radix merẽdi ꝑprio mõ q: oĩ bono ⁊ pmio dignũ fuit. ¶ Secũdũ dictũ declarãs opinionẽ Alexãdri lꝫ xp̄s meruit statim post p̄ncipiũ sue ↄceptionis non tamen meruit in p̄mo instãti illius ↄceptiōis. Et rō istorũ est q: opatio debet sequi ordinẽ tp̄is eẽ ẽẽ. Nam opationes sunt accidẽtia ⁊ qualitates ergo oportebat eẽ ẽẽ ꝑcedẽs opari. ¶ Tertiũ dictũ. Si alicubi inueniat scriptũ ab aliquibus doctoribus ꝙ xp̄s a p̄ncipio sue cõceptõis meruerit dn̄t veꝫ eẽ hꝫ ꝙ a dicit ordinẽ p̄ncipiũ extra sumptũ. i. post non intra: ꝫ p istã distictionẽ declinãt auctoritates sctõrũ. ¶ Quartũ declarãs opinionẽ scotistarũ xp̄s in ipso ↄceptionis p̄mordio inclusiue meruit d̄ꝫtuꝫ ad actũ ⁊ vsum virtutis hoc est datum ei ꝑ gr̄am ꝑfectissimã vt in p̄mo instãti non soluꝫ hẽret habitus virtutũ sed ⁊ actus ⁊ vsus vnde simul incepit esse vsum habere cõprehensoris in aĩa xp̄i etiam in eodem instanti habuit oĩa p̄dicta cum actu meriti qui consistit in motu voluntatis. Unde hiere. xxxj. Nouũ faciet dn̄s super terrã mulier circũdabit virũ. Uidet ergo ꝙ xp̄s fuerit vir ab instãti cõceptionis sue sed constat ꝙ non fuerit d̄ꝫtũ ad etatem ergo fuit vir d̄ꝫtum ad aĩ vigorẽ ⁊ ꝑfectã operationẽ viri perfecti q̄ consistit in merẽdo. Scd̄m ꝙ in illo instãti incepit esse hõ xp̄s fuit ꝑfecte btũs ⁊ in eodẽ instanti fuit creata aĩa eius ⁊ infusa corpori ⁊ hn̄it informationẽ gr̄e ⁊ exiuit in actuꝫ merendi istud dcm̄ pꝫ ex ꝑcedentibus dictis ⁊c̄.

Secundo queritur.

¶ Utrum xp̄s aliquid meruerit post conceptionẽ. ¶ Triplex est merituꝫ scꝫ interpretatiuũ de cõgruo ⁊ ð ↄdigno. Primũ est quo quis meret simpl̄r abusiue. De condigno est quo quis meret simpl̄r proprie. Meritũ de cõgruo est quo q̄s meretur prim proprie ⁊ prim improprie. Meritũ simpl̄r abusiue. (construendo ly simpl̄rcum abusiue) est opus de genere bonorum tñ factũ mala intentione. Talia. n. opera aliq̄n remunerantur a deo ex imensa largitate sicut inuit de nabuchodonosor vt est dare elemosynam murmure vt pꝫ in legenda scti elemosynarij. Meritũ de ↄgruo est opus bonũ de genere factũ cũ intentione bona ⁊ alijs circũstantijs tñ factũ fit in pctõ mortali. Et de talibus de congruo faciẽs disponit se ad gr̄am. Meritum de ↄdigno est opus bonuꝫ factũ ex charitate. Cum ergo querit. Utrum xp̄s meruerit post conceptionẽ non querit de p̄io nec de secundo mõ ſꝫ queritur de tertio. ¶ Rñdẽduꝫ ergo ad hoc ꝙ tribus modis mereri ↄtingit ex cõdigno. Uno modo mereri est ex indebito facet ð/bitum sicut meretur quis in gratie infusiõe ⁊ motu lib. arb. q: tunc meret vitam eternã. Scd̄o modo mereri est de debito facere magis debitum vt ↄtingit de profectu in ꝑfectũ de virtute in virtutem. Tertio mõ mereri est de debito vno mõ facet debitũ aliomodo. Aliomõ de debito per habitum facere debitũ per vsum. ⁊ de debito per vnũ actuꝫ facere debitum per aliũ actum eque bonũ. Omnibus hijs modis xp̄s meruit nobis. Meruit. n. nobis gratie promotionẽ meruit ⁊ bonorũ operũ multiplicationem. Sibi aũt non meruit nisi tertio mõ tñ post conceptionem: ipse. n. non potuit facere sibi de indebito debitum cũ omni bono eẽt dign°. Sed quod erat debitũ vno modo fecit debitũ pluribus modis: ⁊ ita meruit ſm tertiũ modũ dicendi meritum solũ non pp imperfectionẽ a pte meritis sed pp perfectionem a parte merẽtis. ¶ Nota ꝙ cõsiliũ sanctissime trinitatis decreuit ab eterno nullum nobis impendere bonũ gratie gratificãtis siue gratis date nisi pp merituꝫ dolorissime passionis xp̄i filij sui vnigeniti pp quod merituꝫ dat deus disponentibus primo gratiam iustificatiōis

tatis cōdescēdētia. Ad hoc enī xp̄s assumpsit nām humanā vt nobis in illa eternā vitā mereret quā3 primus parēs nobis abstulit. sed meritū p̄cipuū3 ɔsistit in tollerātia passionū ⁊ defectuū humanaꝝ: q: ergo decuit xp̄m p̄cipue merito mereri decuit ⁊ per ɔsequēs defectus ⁊ passiones in ipso reperiri: ergo ⁊c. ℭ Nota q̄ scā trinitas decreuit nullū bonū dare humane nāe nisi pp meritū passionis xp̄i: nō q̄ xp̄s assumpserit defectus culpabiles sed solū penales: q: talis īfirmitas pōt eē mā exercēde virtutis. Uirtus enī fortitudinis exercet̄ potissime in ppessione terribiliū eoꝝ maxime q̄ morté inducūt ⁊ hec sp̄s fortitudinis ē nobilior: q: d̄ patientia est nobile vīcēdi genus. Uincit enī qui patit̄. Alia est sp̄s fortitudinis p quā repellunt̄ repellēda b̄m rectū dictamen rōnis. ⁊ pōt b̄m Sco. in tertio dici bellicositas: que non est ita nobilis sicut patientia. In passione aūt sua xp̄s abscōdit fortitudinē potestatis ⁊ bellicositatis qua potestate ꝓstrauit hostes suos in orto expulit demones a corporibus obsessis: qua ēt expulit vēdētes ⁊ emētes de tēplo ⁊ alia huiusmōi multa p̄fecit inuīta sua. Hec fortitudo. s. potētie ī cruce abscōdita fuit fortitudo aūt iustitie (idest patiētie ⁊ humilitatis) nō fuit abscōdita: sed tūc maxime enituit p quā hostes sp̄uales qui sunt peccata ⁊ demones vno crucis sue verbere prostrauit: portas inferni fregit: ⁊ ianuā celestis patrie electis aperuit: ⁊ hoc p penam crucis que nō est inflicta necessitate que est inordinata (nisi culpa p̄cesserit in eo qui punit̄) sed p penā volūtarie assumptā que nō reqrit culpā p̄cessisse in eo qui punit̄ sed solū in eo ꝓ quo ille punit̄. Et sic medicus nr̄ xp̄s curauit vulnera peccatoꝝ nr̄oꝝ p ɔtraria. Iuxta illud ɔtraria ɔtrariꝭ curāt̄. q: p̄cipiū nr̄e corruptionis fuit delectatio inordinata in esu ligni vetiti: sic xp̄s passus est ī ligno summū dolorē: ī gustu felli ⁊ aceti amarissimi: ⁊ sic defectus ⁊ penalitates nr̄e egritudine ɔtrariant̄ ⁊ aduersant̄ p̄fata eius cā et origine. Uel b̄m scm̄ bonauē. illa auctoritas: ɔtraria ɔtrariꝭ curantur ⁊c. Intelligit̄ q̄tū ad prima curantia sicut est gr̄a que curat culpā: q̄tu3 vero ad prima veritatē nō semp habet. q: dolor est medicina doloris: sicut dolor xp̄i fuit medicina doloꝝ nr̄oꝝ quos p peccata meruimus. ℭ Nota q̄ duplex est virtus. s. nālis ⁊ moralis. Et b̄m hoc duplex est pugna ⁊ duplex victoria. Una que virtutē nālē respicit. alia que respicit virtutē moralē3. Pugna ergo ⁊ victoria ɔtra peccatū spectat ad virtute3 moralē. Xp̄s aūt cū venit ad vīcēdu3 aduersariū venit ad expugnādū ⁊ deuīcēdū pctm̄: ⁊ iō virtus moralis cōpetebat ei vt posset superare: ⁊ de pctō supauit inimicos in aere eleuatus. Et de ista virtute d̄ Esa. v. Cōsurge ɔsurge induere fortitudine3 brachiū ⁊c. ℭ Uirtus aūt nālis in nullo ɔferebat ad hāc victoriā quī potius eius opposită. Magis enī vincit̄ diabolus ⁊ peccatū in humilitate ⁊ patiētia. Secū de corinth. xij. Uirtus in īfirmitate p̄ficit̄. Potest ēt auctoritas p̄dicta itelligi de fortitudine potētie ⁊ hoc in resurrectiōe sua. Oīs humiliatio virtusa ⁊ laudabilis ortū h3 ex discretione rōnis. non ergo procedere debet ex ipetu s3 ex causa rōnabili.

Secundo querit̄.

Utrū xp̄s assumpsit oēs defectus nr̄os. ℭ R̄ndeo xp̄s non accepit defectus culpabiles vt supbire furari mechari: q: pctm̄ nō fecit ēt. Nec ēt defectus descēdētes a culpa vt sunt ignorātia ⁊ p̄rimi motus ⁊ rebellio carnis ad sp̄m: q: fuit minister iustitie oīno segregat° a peccato. Alios aūt defectus nāles seu gn̄ales ⁊ penales qui sequūtur totā nām humanā: vt sames sitis decuit xp̄3 accipe: q: tales faciūt ad veritatis nāe humāe ondtiōnē: ⁊ ad opis pp qd venerat ɔsummationē. Defectus aūt ꝑsonales vt sunt cecitas ⁊ huius nō assumpsit. ℭ Nota solutionē tertij argumēti. Dicēdū q̄ mīa dn̄i semp se ondit saluā rectitudine iustitie et ordine sapie. iō nullus d̄fect° debuit xp̄s assumere q̄ nō eēnt ordiati ad nr̄3 ꝑfectū ⁊ expeditiōe3 nr̄e salutis. Multi. n. sūt q poti° īpedim̄ti esset q̄ iuuissent. Sic d̄fect° mēbroꝝ vl' sensuū ⁊ alioꝝ similiū.

Tertio queritur.

Utrum in xp̄o fuerint a nā an a voluntate. i. si volūtarie assumpsit. ℭ R̄ndeo dicēdu3 q̄ sic dicit magister in lr̄a. Ex alia ⁊ alia cā sunt isti defectus in xp̄o ⁊ nobis. In nobis enī sunt ex necessitate ɔtracti: sed in xp̄o sunt ex volūtate assumpti. Et hoc p3 sic. Nos enī istos defectus trahimus a pentibus pp legē ꝓpagationis ⁊ pp legē ɔcupiscētie ex culus ɔcupiscentie reatu insunt ꝑli: dico pp legē ɔcupiscētie que militat ī illis mēbris. Nā passibilis gn̄at passibilem ⁊ hōs legē cōcupiscētie in mēbris gn̄at filiū subiectū ɔcupiscētie: ex cuius ɔcupiscētie reatu insunt ꝑli oēs penalitates. Et ꝑpterea dicunt̄ iste penalitates in nobis ɔtracte q̄si ex cōcursu duoꝝ tracte videl3 ꝓpagationis nāe ⁊ corruptionis cōcupiscētie. In xp̄o aūt secus est ipse enī neutro mō fuit ꝓpagatus nec b̄m ꝓpagationē legis nālis: nec b3 corruptionē libidinis. Sed sp̄ussanctus adueniēs in ipsa3 fecūdās carnē eius ab omni feditate corruptionis purificauit passibilitatē tm̄ reliquit. Ex illa aūt carne sapiētia p̄ris fe3 ipse filius dei edificauit sibi corpus imaculatu3. Et illud corpus vniuit sibi cū aīa rōnali que qdē imunitatē habuit a culpa: ⁊ in se ⁊ in carne ɔiūcta. Et sicut imunitatē habuit a reatu culpe sic p3 ordinē diuine iustitie imunitatē h̄re debuisset a passibilitate miserie. Q. ergo in carne illa remāsit penalitas h̄ fuit ex dispēsatione ipsius assumētis ɔcurrēte simul acceptatiōe illius aīe rōnalis que in istāti sue creationis habuit vsum cognitionis ⁊ placuit sibi tali corpi vniri pp salutē gn̄is humanī. Et sic p3 q̄ tales defectus fuerūt in xp̄o non necessitate gn̄ationis sed volūtate dispēsationis: volūtate inq̄ u3 diuina pueniēte: sed volūtate creata cōcomitāte. Dico aūt ipos fuisse a volūtate diuina nō tāq̄ affligē

te de

le de nouo sed tanq̄ a relinquente ⁊ acceptante cū in eius ptāte ⁊ arbitrio essent defectus illos exclu/dere. ¶ Quicūq̄ implent preceptuʒ domini ⁊ ad intentionē suaʒ ⁊ in charitate merent vitā eternā.

Quarto queritur. Utruʒ xp̄s hūit ignorantiam in rōnali in intellectu. ¶ Notandum ꝙ habemus tres potentias vel vires in aīa nr̄a. s. ꝯcupiscibileʒ irascibilē ⁊ rōnalē. Uis rōnalis nō est nisi intellectus. Uis ꝯcupiscibilis ⁊ irascibilis sunt duplices quedā sensitiue ⁊ organice. Alie itellectuales ⁊ nō organice. Organice sūt qui hn̄t organa sua iuxta cor. Un̄ ꝯcupiscibilis hʒ quādā pelliculā iuxta cor que dilatatur quando homo gaudet quādo habet delectationem que ēt restringitur qn̄ tristatur ⁊ angustiat. Alia vis scʒ irascibilis hʒ vnā aliā bursaʒ scʒ pelliculā ēt iuxta cor. Duplicia aūt sunt obiecta illarū viriū quedā sunt que sunt primo appetibi/lia ⁊ quedā que sunt primo fugibilia: vt cibus est obiectū primo ꝯueniens aīali q: sine cibo nō pōt viuere: abn̄tia aūt cibi est obiectū primo disconueniens. Alia sunt obiecta scd̄o appetibilia ⁊ scd̄o fugibilia: vt ammouens cibū aīali est obiectū scd̄a/rio disconueniens vindicabile vero scd̄ario appetibile ⁊c̄. ¶ Uis aūt ꝯcupiscibilis ⁊ irascibilis (quā tum sunt in pte intellectiua (⁊ dicunt intellectua/les ⁊ non organice) sunt idē cū volūtate ⁊ differūt solū ex pte obiectorū scʒ amatoruʒ vel odibilium. ¶ Notandū ꝙ ignorantia capit tripl'r scʒ priuatiue ⁊ sic ignorantia non est nisi carentia scie in subiecto apto nato. Negatiue vt lapis dicit cecus per negationē. Contrarie vt illi qui volunt venire per argumēta ⁊ rōnē ad cognitionē veritatis vt si hō negaret ꝙ hō ē aīal rōnale ⁊ de silibus. ¶ Rn̄deo ꝙ sicut non assumpsit pctm̄ sic non assumpsit defectū ignorantie ex pte intellectus. Et rō huius est: q: nec ipsum decebat nec nobis expediebat. Jp̄m non decebat: q: aīa eius debuit esse deiformis ⁊ per ꝯn̄s repleta luce sapie ⁊ rectitudine iustitie: ignorantia aūt est priuatio scie ⁊ pōt esse via in errorē ⁊ obliquationē a rectitudīe iustitie ⁊ ꝑ hoc xp̄o non cōpetebat. Nobis ēt non expediebat si quos venerat redimere ne sciuisset dirigere. Si enim ipse defectū ignorantie hūisset nos redime/re nesciuisset dirigere ēt nesciuisset q: si cecus ceco ducatū prebeat ambo in foueam cadunt. Et iō nec ipsum decebat nec nobis expediebat ꝙ talem defectū assumeret ꝯcedendū est ergo ipsum defe/ctum ignorantie nequaq̄ in se hūisse. ¶ Contra hanc resolutionē vr̄ dr̄e apl's vbi ait. Scia inflat sed xp̄s summe se humiliauit. ergo ⁊c̄. ¶ Dicendum ꝙ est loqui de scia ꝓut est absq̄ charitate ⁊ a charitate diuisa vel ꝓut charitati cōiūcta. Prout est a charitate diuisa. i. ꝯ'ria sic dicit apl's ꝙ inflat: ꝓut vero est charitate coniūcta: sic non est via ad inflationē: sed potius ad rectitudinē ⁊ edificatio/nem ⁊ humilitatē. Ex cognitione eni sui ⁊ dei consurgit perfectio humilitatis ⁊ hoc scd̄o modo fuit in xp̄o. Uel alia solutio pōt dari scʒ ꝙ dʒ capi abstractum ꝓ concreto. Scia. i. sciens occasione accepta: non data: inflat. Xp̄s ain sua infantia habuit defectum eloquentie. ergo ⁊c̄. Uide textum.

Quito querit. Utrū in xp̄o fuerit pas/sio tristitie passio que ē tristitia ⁊ est constructio intransitiua. ¶ Nota ꝙ hoiem non cōtristari de qbus hō dʒ illud non est sapie sʒ duritie. Passio tristitia: ⁊ dolor distinguūtur q: sicut dolor est carnis ita tristitia est ipsius aīe offensio. Quia dolor ꝓprie ē in pte sensitiua iō nō est dolor in aīabus ⁊ demonibus. Tristitia aūt est in aīa vel in pte intellectiua ⁊ hoc loquendo ꝓprie ⁊ non large. Un̄ bm Aug. xiiij. de ci. dei. c. xv. Dolor est offensio aīe ex carne: ⁊ quedā ab eius passione dissensio. Tristitia vo est dissensio ab his rebus que nobis nolentibus accidunt. ¶ Rn̄deo absq̄ dubio sicut textus euāgelicus dicit in xp̄o fuit vera tristitia ⁊ summa non tm̄ oīno qūo in nobis est. Est enim quedā tristitia que est preter rōnis imperium ⁊ ista consurgit ex quadā necessitate ⁊ surreptione sicut motus primi ⁊ hec cōis est sapientibus ⁊ insipientibus bonis ⁊ malis: ⁊ hec non fuit in xp̄o: q: disponit ad pctm̄. Alia est ꝯ rōnis iudiciū rectū in qua rō subijcit sensualitati vt qn̄ aliqs ex tristitia vellet malū primo. Alia est tristitia que est subiecta rōnis imperio ⁊ iudicio ⁊ est qn̄ quis tri/statur rōne dictante ⁊ suadente ipsum tm̄ ⁊ taliter super aliquo debere tristari: ⁊ ista fuit in xp̄o tm̄: q: de nullo tristatus fuit: nisi bm qd̄ dictabat ei rō ⁊ hoc innuitur Jo. xj. vbi dr̄ iesus infremuit se spū in quo ondit ꝙ turbatio ⁊ tristitia rationi non presidebat sed subiacebat. Nunq̄ tamen fuit pertur/batus id est perfecte turbatus.

Sexto queritur. Utrum in xp̄o fuit passio vel affectio ire: ⁊ est ꝯstructio intransitiua. ¶ Capit passio ꝓ quadā qualitate ꝯn̄te actū intellectus. Jra pōt esse in pte sensitiua ⁊ in pte intellectiua. Jra in pte sensitiua vocat dolor. Jn pte intellectiua vocat tristi/tia. ¶ Duplex est ira scʒ per zelū de qua dr̄. Jrascimini ⁊ nolite peccare. Jra enim non semꝑ sonat in vitiū sed in virtutē. Scd̄o est ira per vitiū: ⁊ ē illa que absorbet eqtateʒ: vt qn̄ aliqs parus est facere alteri qd̄ non vellet sibi fieri ex deordinatione voluntatis. Jllo mō bm Arist. ij. rethorice. Jrasci est appetere vindictā ꝑꝑ apparentē rōnē: idem ꝓpter apparentē vituperationē. ¶ Rn̄sio ad qōnē. Notandū ꝙ quadruplex est ira quedā detestationis. Alia ingetationis. Alia turbationis ptis sensitiualis tm̄. Quarta est ira cōmotionis ⁊ obnubilatio/nis ptis intellectualis. Prima est illa qua aliquis pctm detestat pō. Jrascimini ⁊c̄. Et ista fuit in xp̄o imo tota trinitas fuit illo mō irata in transgressione ade. ¶ Arguit sic. Jn quocūq̄ est ponere zeluʒ vindicte est ponere motū ire sed in xp̄o fuit zelus

vindicte sicut patet: eiecit ementes et vendentes de templo ergo et c. ℂ Rñdent doctores antiqui et dicunt q deus irascit figurative tm. Sed scotus dicit q vere et formalr. ℂ De scda ponit tale dcm xps hūit illā in pte sensitiua vt p3 ex textu euāgelij. Hūit enim dolorē acerbissimū q2 tenerrimus hūit corpus in quo fuit passus et maxime in manibus et pedibus in qbus maxime viget sensus. vñ legit. A planta pedis vsq ad verticez capitis nō fuit in eo sanitas. ℂ Ira cōmotiōis fuit et in xpo in pte intellectiua sm illud cepit tedere et pauere. Licet non pturbationis et et qñ eiecit vendentes et ementes de templo. ℂ Dña est inter spm et aiaz q2 spūs capit p aīa itellectiua. Aīa aūt capit aliqñ pro aīa sensitiua vt p3 in li. de spū et aīa. ℂ Ista cōmotio siue turbatio que dicit de flectionē rōnis ab egtate non presidebat rōni sed subiacebat. ℂ Illa est illa obnubilationis que excecat et obnubilat intellectū. Et ista nūq fuit in xpo. ℂ Et per istam distinctionē soluunt argumenta. Prima argumēta probant q hūit tres primos modos. Sed nota 3 xps non hūit iram detestationis respcū mali pene q2 voluntarie assūpsit. tm hūit respcū mali culpe vt pbant argua añ oppositū imo tota trinitas. ℂ Irā turbationis vel ingetationis ptis sensualis patiebatur inqūtū poterat. vñ Jo. xj. Jesus autē infremuit spū et turbauit seipm in pte sensitiua. ℂ Cōmotiōis ira et fuit in xpo sc3 ptis intellectualis sm illud. Repleta est malis aīa mea 3 hūet et summū gaudiū. Et 3 ōīa non possint in eodē esse nāliter pūt tn esse per diuinā potentiā. Pōt et dici q hūit summā letitiā et summā tristitiā respcū diuersorū obiectorū q2 summā letitiā hūit sm ptē intellectiuaz summā tristitiā de pctis nris et ingratitudine iudeorū: hūit nihilominus sūmū gaudiū de deo sm. s. ptem intellectiuā: q2 sm partem sensitiuam repletus erat malis pene a planta pedis et c. Ira obnubilationis nunq fuit in xpo q vocat vitium.

Queritur incidentaliter.

Utrū xps hūerit timorē: Et arguit q non. Scribitur eni pe Jo. iiij. Perfcā charitas foras mittit timorē 3 hūit pfectissimā charitatē ergo nullus vt in eo timor fuisse. Itē Aug. li. lxxx. triū qōnum. Signū pfectionis est nullus timor sed in xpo fuit summa pfectio ergo nullus oino fuit in eo timor. Ite3 nullus timet qd pōt effugere: sed xps certus erat oēm penā se posse effugere ergo vt q nihil timebat. ℂ Rñdeo dicēdū q timor ē i triplici dña Quidā enim est gratuitus: qdā libidinosus: et quidam nāliter vtriq medius. ℂ Timor gratuitus est in triplici dña. Quidā est timor pene: et vocatur timor seruilis q2 h3 vnū oculū tm. Quidam est timor offensis: et iste ab aliqbus vocat timor initialis et h3 duos oculos: q2 respicit penā et offensā. Alius est timor reuerentie: et iste vocat timor filialis. Prima et scda dña timoris non fuit in xpo pro eo q pfecta charitas foras mittit timorē vt in mg. Sed p3 tertiā dñam fuit in xpo: q2 sic a pfecta charitate non expellit sed potius cōsummat sm illud Isaie. xj. Replebit eum spūs timoris dñi. Et sm illud ps. Timor dñi scūs pmanet in seculū seculi. Et per hoc p3 rñsio ad primū obiectū. ℂ Est etiaz alius timor libidinosus: et iste sil' est in multiplici dña: q2 qdam est timor mundanus et alius timor humanus. Et nullus istorū fuit in xpo nec et est in viro pfecto. Et sic intelligit verbū Aug. q signū pfectionis est nullus timor. Et per hoc p3 ad 2m. ℂ Est iterū tertio timor nālis iste ē in triplici dña Quidā est sensualitatis preuenientis rōnē. qdam sensualitatis subiacentis rōni. Quidā vero ipsius ptis rōnalis. Primus timor ē nāe corrupte: et quodāmō inordinate sic' et tertius. Scds vero est nāe corrupte sed tn ordinate. Quāuis g fuerit in xpo defectus passibilitatis tn non fuit defectus inordinationis et vitiositatis. Et hinc est q fuit in xpo timor medio mō nō primo vel tertio modo. Et per hoc p3 tertiū obiectū. Nota q timor nālis non est a spūscō per modū gre: q2 est a nā: tn pōt stare cū gratia et charitate. Et sic p3 q sunt septe3 timores. Primus nālis. scds mūdanus. tertius human'. quartus horribilis. quintus seruilis. sextus initialis. septimus filialis. ℂ Timor nālis ē ille qui oritur a nā quo quilibet nāliter timet icōmoda nociua et ōīa sibi: in ista diffinitione sunt due pticule. Prima q iste timor oritur a natura quo qlibet et c. ℂ Primū correlariū. Iste timor fuit in xpo sicut et sua tristitia: q2 timuit nociua et ōīa carni sue que sc3 passurus erat a iudeis idō dicebat: tristis est aīa mea vsq ad mortē. Et nisi deus et diuinitas preseruasset eum fuisset mortuus. ℂ Scdm correlariū iste timor non est vitiosus q2 non fuisset in xpo si fuisset vitiosus. ℂ Tertium correlariū. Iste timor non est meritorius de se vite eterne: q2 nullus pōt mereri ex puris nālibus q2 meritū oritū h3 a charitate et nō a nā sicut iste timor oritur a nā. ℂ Scds timor est mundanus qui nascitur a concupiscētia inordinata bonorū tpaliū et d' timor mundanus sc3 quo aliquis mallet offendere deum mortaliter q perdere bona tpalia. In ista descriptione et due particule sunt: pria quo aliquis et c. scda bona tpalia q2 iste timor respicit bona tpalia. ℂ Timor humanus est ille quo intantum se diligit aliquis: vt vellet deum offendere mortaliter. q pati mortem vel aliquam graue3 infirmitatē. In ista descriptione sunt due particule. Prima est quo se diligit aliquis inordinate. ℂ Cor. primū. Ille timor nascit a concupiscentia inordinata sui. Omnis enim timor procedit ex amore. Quattuor enim sunt diligenda ex charitate post deum: primo aīa propria. scdo aīa proximi. tertio corpus propriū. et quarto corpus proximi. Quare est q ego timeo infirmitates corporis et mortē: q2 diligo corpus meū. Scda particula quo aliquis vellet offendere deum mortaliter

taliter quam pati mortē vel aliā grauē infirmita/
tem.pz qz. Omne nolle presupponit velle:ꝰ amor
ↄcupiscentie p̄supponit amorē amicicie. Exēplū
de isto timore:vt quia minaret alicui: nisi fornica
ret occideret eum. Si ille eligeret fornicari q̄ eua
dere mortē peccaret mortaliter. Deberem magis
velle q̄ deus annihilaret oēm creaturā sub eo q̄
ipsum offendere mortaliter qz pro nulla re mundi
peccandū est. Timor iste ꝓhibet a xp̄o in euāgelio
ibi. Nolite timere eos qui occidunt corpus ꝛc̄.est
preceptū(ſm glo.)sed potius eum timete ꝛc̄.est ex
hortatio. Ibi ꝓhibet timor mundanus expresse ꝛ
per ↄñs ꝓhibet timor humanus qz bona tempo
ralia sunt minima bona. ℭ Scōz correlariū. Isti
ambo timores sunt culpabiles ꝛ viciosi sp ꝛ nūq̄
sunt meritorij. ℭ Tertiū correlariū. Isti duo timo
res nunq̄ fuerunt in xp̄o pz qz nullū viciū fuit in
xp̄o. ℭ Quartus timor.s.horribilis est quo quis
timet cū magna ↄfusione ꝛ turbatiōe maior ne pe
na sibi infligat a deo ꝓ pctis a se cōmissis a qbus
tn̄ non vult cessare sed i ipsis ꝑmanet obstinatus:
ꝛ iste timor est in hoībus obstinatis dānatis ꝛ de
monibus vt pz ꝑ iacobū demones credunt ꝛ ↄtre
miscūt.s.timore horribili:ꝛ timore seruili. Scōm
illud sapie.v. Uidentes turbabunt timore horribi
li. Jō est semp cū ↄfusione ꝛ turbatiōe. Correlariū
ꝑmū: Demones hñt fidē informē:qz bñ credunt
qꝺ deus est oipotēs ꝛ sciunt qꝺ deus posset eis in
fligere maiorē penā q̄ hñt ꝛ iō timēt timore hor
ribili ne deus eis infligat. Uñ ēt dānati ꝛ demōes
valde timent diē iudicij:qz tunc recipient maiorē
penā q̄ nunc hēbant. ℭ Corrm.ij. Ista est hereti/
ca q̄ timor seruilis est inordinatis.s.bñ horribilis
timor. Reperit ēt in hoībus viatoribus despera/
tis:vt in cayn q semp fuit timidus ꝛ timebat sem/
per ne deus fligeret maiorē penā qz occiderat fra/
trem suuz. Judas ēt timebat ne deus puniret eum
acriter iō se suspendit. ℭ Corrm.iij. Timor horri/
bilis.de se non est viciosus nec meritorius sed ꝓ/
prie penalis qz continue timet isto timore in penā
pctōrū suorū ꝛ iō nō fuit in xp̄o iste timor. ℭ Qui
tus timor in ordine dr seruilis. Et est ſm Augusti
num quo quis timet penā gehennā:ꝛ quo qs con
tinet se a pctō ꝛ a vitijs:quo ēt pñtiā iudicis ꝛ pe
nas pro pctis ab ipso infligendas metuit. Ad ve/
ritatē copulatiue reqrit vtraqz ps est ꝟa. Jō Aug.
facit copulatiuā in diffinitiōe ista. Impossibile est
timorē seruilē esse in demonibꝰ ꝛ dānatis. qz im
poſe est q̄ cessant a pctis ꝛ hoc intelligit de poten
tia ordinata:q: q in sordibus est sordescat adhuc.
ℭ Nota q̄ de rōne istius timoris sunt duo.s.timē
penā gehennā. Et scōo quo qs ↄtinet se ꝛc̄. Ideo
pctōres q audiunt ꝑdicare penas inferni ꝛ nō ces/
sant a vitijs ꝛ pctis nō hñt hūc timorē. Iste ti mor
est ꝑparatorius ad grāz iō facit cessare a pctis pō.
Initiū sapie timor dñi.lz hec auctas possit intelli/
gi de timore initiali. Exēplū de acu que penetrat
pānū.sed nūq̄ remanet in panno qz iste timor in/
ducit grāz in aīa sicut acus filiū in pannū. Tertia
particula q̄ ad pñiam iudicis ꝛc̄. Nō tm̄ ꝑꝑ penas
infligendas in iudice:sed ipsum iudicē timet ille
qui seruilem timorē hz. ℭ Correlariū primū. Ti
mor seruilis non est in beatis vt pz per diffinitio/
nē huius timoris:qz perfecta charitas foras mit
tit timorem. ℭ Scōm correlariū. Nec fuit in xp̄o
lz non sit culpabilis:sed virtuosus ꝛ bonus sed in
sufficiens. ℭ Tertiū correlariū. Nec ēt est in via/
toribus perfectis iustis ꝛ sctis qz timent deū sicut
pr̄em ꝛ ꝑꝑ penā infligēdā. ℭ Quartū correlariū.
Timor seruilis nec est in pctōribus obstinatis ꝛ ꝑ
manentibus voluntarie in pctis suis. Istud ꝓbat
per scōaz ptē copulatiue diffinitionis timoris ser
uilis. ℭ Quintū correlariū. Non pōt esse in dam
natis ꝛ demonibus qz quātūcūqz timeant demo/
nes nunq̄ tn̄ cessant a pctis:ꝛ iste est monoculus:
ꝛ iō imperfectus. ℭ Sextū correlariū. Timor ser
uilis est bonus moraliter siue virtuosus ꝛ lauda/
bilis. ℭ Septimū timor seruilis est bonus ꝛ vti/
lis vt dicit Aug.xxxiij.di.infra. ℭ Octauū cor
relarium. Multū reprehensibiliter ꝛ vituperabi/
liter ꝑdicat in ecclesia sctā dei timorē seruilē esse
ꝛ vanum ꝛ inutilem. ℭ Sextus timor est initialis
Et est ille qui succedit timori seruili qz est virtuo/
sior ꝛ est quo quis timet peccare ꝑtz ꝑꝑ penā par
tim ꝑꝑ dei amorē siue amore iustitie quo ēt timet
iustitia gehenne:lz minus principalr. Sed ꝑ hūc
timorē timet deus principaliter. ℭ Propō prima
Iste timor videlz initialis stat cū charitate nec fo/
ras mittitur. ℭ Propō scōa. Iste timor nō fuit in
xp̄o qz respicit penaz in ꝑte nec ēt est in beatis stat
tn̄ in nouiter conuersis ꝛ nouiter iustificatis. Un/
de notandum. Qꝫ duplex est initium.s. extrinsecū
ꝛ intrinsecuz. Initium extrinsecum est ipse timor
seruilis. initium vero intrinsecus est timor initia
lis ꝛ manet in seculuz seculi. ℭ Septimus timor
est filialis quo quis solūmodo ex amore ꝛ charita
te timet offendere deum ꝛ separari a deo. Non est
ibi intuitus pene sed solum amoris. Et iste timor
fuit in xp̄o qz virtuosissimus est ꝛ optimus. Et dr
filialis qz beati timent separari id est nunq̄ vellēt
pro quacunqz re mundi separari ab eo vel id ē nō
volunt sed sciunt tamen q̄ nunq̄ possunt eū offen
dere ꝛ per consequens nec separari ab eo ergo ti/
mor seruilis bonꝰ:initialis melior: filialis optimꝰ.

Circa distinctionem
sextādecimā queritur primo. Utruz in
xp̄o fuerit vera passio doloris. Notan/
dū ꝑ declaratōe istiꝰ t̄mini dolor q̄ dolor
ꝑ̄us ē passio poᵉ sensitiue seu appetitꝰ sensitiui:cā
tus ex lesione carnis sensitiue ꝛ ex ꝑceptiōe eiusdē
lesiōis. passio pōit loco gñis:poᵉ sensitiue pōit ad
dr̄iā tristitie stricte capte. Corm. Uoies pctōres pꝰ
iudiciū maiores passiōes hēbūt extēsiue q̄ lucifer

⁊ demones ceteri: q͛ erunt damnati in corpore ⁊ anima: ⁊ patientur i illis: Demões autem non habebunt dolorẽ sensitiuũ habebunt tñ forte maiorem tristitiam in aīa q̃ ipsi damnati. ¶ Secũdũ correlarium. Anima damnata post diẽ iudicij plures passiões sustinebit q̃ nunc quãdo non habet corpus sibi unitum. ¶ Respondeo ad questionẽ. R. absqͣ dubio sicut euangelium dicit: ⁊ fides catholica sentit: Uera doloris passio fuit in xp̄o. In ipso enim fuit caro passibilis ⁊ perforabilis: fuit etiam virtus sentiendi ſm quam anima compatitur corpori leso: quoniã ergo hec duo verum dolorẽ faciunt scʒ vera lesio ⁊ verus lesionis sensus ⁊ hec duo vere fuerunt in christo: indubitanter q̃ tenendũ est q͛ in christo fuit vera passio doloris. Naʒ si aliquis aliter dicat ſm q͛ antiqui heretici dicũt icidit i errorẽ antiquũ saracenorũ qui dicũt q͛ christus ⁊ si videret pati ⁊ dolere non tamen veraciter habuit dolorem ⁊ passiõis sensuʒ. Is non solum euacuat fidem xp̄i ⁊ christi euangelium: sʒ etiam euacuat redemptionẽ nostrã: ⁊ xp̄ʒ dicit nõ esse christum. Dũ enim dicit ipsum christũ nõ fuisse veraciter passum dicit ipsum non satisfecisse ac per hoc genus humanum non esse redemptũ. Dũ vero dicit ip̄m simulasse pati. dicit ipsum esse mẽdacem ⁊ ita nec mediatorẽ sʒ potius deceptorẽ. Et propterea qui dicunt christum non veraciter doluisse vel passum fuisse ⁊ si videantur exterius ip̄ʒ honorare ſm tamen veritatem blasphemant ip̄m impijssime. Unde ysa. liij. vidimus eũ nouissimũ virorum scilicet i passionibus viruʒ dolorũ ⁊ sciẽtem infirmitatẽ. Itẽ in p̄sona christi dicitur in ps̄. xx). Ego sum pauper ⁊ dolens. Sed christus vere fuit pauper ⁊ mendicus temporalr ergo vero dolore fuit afflictus. ¶ Item satisfactio facta est per penam doloris sed christus veraciter satisfecit: q͛ languores ipse tulit ⁊ dolores nostros ipse portauit ergo veraciter doluit. ¶ Item aut vere patiebatur ⁊ dolebat aut non. Si vere sic habeo propositum. Si non vere patiebatur ⁊ videbatur pati ergo seducebat oculos spectantiuʒ in sua passione. Pari ratione ⁊ in qualibet alia sua operatiõe: ⁊ si hoc: totum euangelium est mendaciuʒ: ⁊ eius mirabilia falsa: ⁊ fides christiana inanis p opera. Si ergo huiusmodi ⁊ erronea sunt ⁊ falsa restat ⁊c. Ubi est fortitudo abscondita eius ante facieʒ eius ibi mors Augustinus. xiiij. de ciuitate dei dicit q͛ dolor est dissensus ab his rebus q̃ nobis nolẽtib͛ acciduñt. Nota q͛ christus i passiõe sua nõ exercuit miracula po͛ sed potius est vsus armis patiẽtie.

Secundo queritur. Utrũ in christo fuerit dolor acerbissimus.

¶ Dicendum q͛ dolor passiõis christi inter ceteros dolores ⁊ passiones fuit acerbissimus ⁊ acutissimus vnde trenoꝝ. ij. O vos omnes (tam presentes q̃ futuri) qui transitis p viam attendite ⁊ videte si est dolor similis sicut dolor meus. Et hoc dicitur i persona christi ergo videtur q͛ nullus dolor alius habeat ei equari. Iteʒ oẽs fluctus induxisti super me. Unde si oẽs pene ⁊ tristitie oīuʒ martyrũ essent de vno latere ⁊ pene quas christus passus est de alio latere pene christi superarent omnes illas non quantũ ad formalitatem vel multitudinẽ varietatũ: q͛ nõ sustinuit oīa genera tormentorũ que martyres sustinuerunt: sed quantum ad equalentiam ⁊ acerbitatẽ. Ideo dicit. Induxisti super me omnes fluctus tuos. Et h̄ pʒ si illa cõsiderent̄ q̃ doloris passionẽ acerbiorem reddunt hec sunt tria scilicet. Causa passiõis: modus patiendi: conditio patientis. Si p̄mo cõsideretur causa ob quam christus passus est tũc fuit in eo doloris afflictio magna. non enim patiebat̄ p culpa propria immo pro aliena: non pro amicis tantũ sed etiam pro inimicis: ⁊ etiã pro hijs quos videbat ingratos. Si aũt consideret̄ modus patiendi fuit in eo passio doloris acerbior. Tũ propter generalitatẽ quia in omnibus membris affligebatur tum etiã propter continuitatẽ quia suspendiũ eius cõtinuebat̄. Et claui adeo affligebant pẽdẽtẽ sicut affixerũt quãdo manus eius ⁊ pedes confodiebant̄ in quibus maxima erat afflictio: propter neruos ⁊ musculos ibidem cõcurrentes in q̄bus p̄cipue viget sensus. Dicitur q͛ claui erãt obtusi vel ad minus parũ acuti: Beda dicit q͛ fuerũt q͛tuor claui: tamen plures alij ⁊ fere oẽs dicũt q͛ positi fuerũt pedẽ super pedẽ ⁊ sic sunt tres claui. O durissima crux: O durissimi claui: O q̃to dolore afficiebatur illa sctã mr̄ vidẽdo filiũ ita dolorose pati. Dicitur cõiter q͛ mortua fuisset nisi deus preseruasset eam miraculose. Si autẽ cõsideret̄ qualitas siue cõditio patiẽtis. maxima erat afflictio propt̄ maximam teneritatem cõplexionis ⁊ propter sensus viuacitatẽ. Uñ q͛ nullus potuit, ei equari nec equalitate cõplexiõis nec viuacitate sensus idõ dolor illius oium doloꝝ fuit acutissimus. Et ideo rationes que hoc ostẽdunt cõcedamus ⁊ ei gratias quãtas possumus ⁊ sup̄ quã possumus referam͛ si quo mõ donetur nobis vt tam grauiter patienti cõpatiamur. ¶ Notãdũ q͛ iste superlatiuus acutissimus dupliciter habet exponi. Uno modo negatiue vt dolor xp̄i fuit acutus ⁊ nullus eo acutior. Alio modo affirmatiue vt dolor xp̄i fuit acut͛ ⁊ oī alio acutior. ¶ Ad penultimũ argumentum Acerbitas pene non tm̄ pensatur ex parte agentis q̃tum ex p̄te patientis. Actus eni actiuoꝝ est i patiente disposito in scđo de anima. Et q͛ qualitas complexionalis in xp̄o reddebat ip̄m ad maioreʒ dolorem dispositum ideo bene concedo q͛ clauus ferreus in vna manu vel duobus pedibus multo plus incomparabiliter afflixit christum q̃ ignis sanctum laurentium. suo martyrio ⁊c.

Tertio queritur. Utrum xp̄s necessitatem assumpserit patiendi.

¶ Sciendũ q͛ duplex ẽ necessitas q̄dam cõditio

dam ꝯtis alia ꝯñe. pᵒ est qñ aliqua propositio in se est necessaria. ⁊ sic necessaria qḋ nõ potest esse falsa. Ut ppositiones in mã nãli vt de quolibꝫ esse vł nõ ⁊c̃. Et sic dico ꝙ nõ necesse habuit pati xp̃s hac necessitate absoluta qꝛ potuisset deus redimere aliter genus humanũ licet nõ esset aliquis alius modus cõuenientior. Potuisset enĩ creare hominem si voluisset ⁊c̃. ⁊ si ille mortuus fuisset ⁊ sctã trinitas acceptũ habuisset illum genus hũanuꝫ redemptum fuisset. Oportebat pati xp̃m non simpliciter sed supposita volũtate diuina. Uñ duplex est necessitas vna absoluta alia est ꝯditionata. Alia est necessitas ꝯñe q̄ est qñ aliqua ꝯña est necessaria siue non siue sit vera siue falsa: siue impossibilis. Et ista vocatur cõditionata ⁊ sic dico ꝙ supposita volũtate diuina necesse fuit xp̃m pati. ¶ Xp̃s assumpsit istuꝫ defectum qui est necessitatis patiẽdi. Quantũ eniꝫ erat de lege nãe corpus illud erat resolubile ⁊ mortale ⁊ nisi fuisset cõseruatuꝫ miraculose aliquando senio defecisset. Similiter dicendũ de adam si diu superuixisset tandẽ mortuus fuisset nisi deus p̃seruasset si tñ permãsisset deus transtulisset eum ante mortem. Ex quo pꝫ ꝙ mors est quodãmodo nãlis ⁊ nãliter ꝯsequit̃ corpus nr̃m cũ sit compositũ ex cõtrarijs elemẽtis. ¶ Attẽdendũ ẽ tñ ꝙ nõ oĩmõ fuit necessitas patiendi in xp̃o p eũdem modum est in nobis sꝫ quodãmõ sic quodammõ aliter. Habet enĩ necessitas patiendi cõparari ad tria vꝫ ad cãm ad subiectum ad virtutẽ corpis regitiuam. Si cõsiderer̃ per operationẽ ad cãꝫ sic est in nobis ex duplici cã. videlꝫ pp̃ feditatẽ corruptiõis culpabilis ⁊ pp̃ qualitatẽ nãlis cõpositionis. Jḋ enim habemus necessitatẽ ad patiendũ qꝛ reatuꝫ originalis pcti h̃bimus ⁊ qꝛ ex ꝯ̃rijs agentibus ⁊ patiẽtibus ꝯstituti sumus ita ꝙ ꝯtinua in corpore nr̃e sit resolutio. Xp̃s aũt necessitatẽ hũit ex altera cã. Passibilis enim fuit non pp̃ reatum peccati originalis sed pp̃ modũ talis cõpositionis. Similiter per cõparationẽ ad subiectũ. Alio mõ ẽ necessitas patiẽdi i xp̃o ⁊ i nobis. In nobis enĩ ẽ necessitas patiẽdi siue per cõparationẽ ad nãm. In xp̃o aũt necessitas erat ad patiendũ nõ per cõparationẽ ad personã: qꝛ nulla poterat astrigi necessitate qꝛ oĩa erãt ei subiecta: sed per cõparationẽ ad nãm assumptã. Silr per cõparationẽ ad virtutẽ regitiuã. alr est in nobis necessitas patiendi q̄ꝫ in xp̃o. Est eniꝫ in nobis virtus regitiua ex parte nãe ⁊ ex parte voluntatis regitiue ⁊ respectu vtriusqꝫ est necessitas patiẽdi in nobis. Etenĩ nec nã nec volũtas põt in nobis passionẽ cohibere: patimur enĩ nolumus velimus. In xp̃o aũt necessitas fuit respectu virtutis nãlis sꝫ nõ respectu volũtatis: nichil enĩ inuitus sustinuit nec sustinere potuit: qꝛ nõ meruit: Et sic pꝫ ꝙ necessitas patiendi assumpta fuit a xp̃o fuit p assumptionem tñ non eodẽ mõ vel eo mõ quo in nobis est p ꝯ̃ctionẽ. Jḋ xp̃s quasi mediũ ẽ iter statũ nãe lapse ⁊ nãe institute. Nã in nobis nã ⁊ voluntas passioni subest. In Adã nã ⁊ voluntas passioni preerat. In xp̃o ṽo passioni suberat nã sed p̃erat volũtas.

Queritur quarto.

Utrũ xp̃s passus fuerit ŝm rõnẽ: an tñ ŝm sensualitateꝫ. ¶ Notandũ ꝙ tres sunt ptes in aĩa nr̃a. Uegetatiua. Sensitiua. ⁊ rõnalis. Prima pars non est susceptiua doloris vel gaudij pprie loquendo. ⁊ hꝫ tres ptes. generationeꝫ: augmentationẽ: ⁊ nutritionẽ. Iste ptes aĩe nõ dñr ptes quãtitatiue sed virtuales. ¶ Alia pars aĩe nr̃e est sensitiua ⁊ ista ẽ capax doloris. Et hꝫ deceꝫ ptes. s. quinqꝫ sensus iteriores ⁊ qnqꝫ exteriores. ⁊ qlibet sensus aptus natus est pati. Et qlibet sensus hꝫ duas potentias ptiales. Una dr̃ apprehensiua ⁊ cognitiua. Et alia dr̃ appetitiua. per primã sensus hꝫ iudicare de suis obiectis. per scḋam aũt appetit vel psequit̃ obiectũ qḋ sibi potẽtia apprehensiua p̃ntat vt ꝯueniens. Obiectũ aũt dr̃ cõueniens sensui ad qḋ potentia appetitiua inclinat̃ nãlr tãqꝫ ad suũ pfectissimũ extrinsecũ: per potentiã ẽt appetitiuã sensus refugit obiectũ sibi discõueniens ŝm iudiciuꝫ apprehensiue potentie. Dr̃ vero obiectũ disconueniens a quo appetitus nãlr resilit tãqꝫ a suo corruptiuo extrinseco: in cuiᵒ p̃ñtia sensus dolet ⁊ tristat̃ suo mõ sicut delectat̃ i p̃ñtia sui obiecti ꝯueniẽtis. Et sic in hoĩe sunt due potentie sensitiue ptiales: vt pꝫ. Uñ Auicẽna dicit ꝙ delectatio est ꝯiunctio cuiuslibet virtutis cũ cõuenienti ⁊ est ibi p̃dicatio cãlis. Et est sensus ꝙ delectatio cãtur vel sequit̃ ad ꝯiunctionẽ virtutis cuꝫ ꝯueniẽti suo. Et bñ dicit cuiuslibet virtutis: qꝛ in qualibet potẽtia vt dc̃m est sunt due potentie partiales: cũ potẽtia appetitiua. Propõ. Oẽs sensus xp̃i interiores ⁊ exteriores patiebant̃ in sua passione dolorẽ ẽt acerbissimũ. De tactu non est dubiuꝫ: qui tactus extendit̃ per totũ corpus ad modũ rhetis vt si aliqs eẽt indutus aliquo rheti ⁊ vbiqꝫ corporis passus ẽ dolorẽ acerbissimũ qꝛ ipsi tactui in xp̃o fuit ꝯiunctũ obiectũ discõuenientissimũ ⁊ corruptiuũ ẽt ŝm oẽm pteꝫ sui. Sensus auditus passus est audiendo clamores iudeoꝝ ⁊c̃. Sensus olfactus in fetore sputoꝝ: ⁊ loci fetori vbi crucifixus est. Gustus in potu fellis ⁊ aceti. Uisus in vidẽdo suos inimicos crudelissime in eũ stridentes dentibus ⁊ crucẽ ⁊ clauos ⁊ preparatiões ad ipsum crucifigendũ. Sensus cõis qui iudicat de dr̃ijs obiectiuoꝝ passus ẽ in agonia sicẽ in orto ⁊c̃. ¶ Pars intellectiua que est in hoĩe: est aĩa ꝯtinẽs duas potentias. s. cognitiuã ⁊ appetitiuaꝫ. Et est passibilis ŝm appetitiuã potentiã solũ ⁊ non ŝm potentiam apprehensiuã ⁊ apprehensiua ẽ. vt est de sensibus ⁊ sic capit̃ in textu non pro pte intellectiua. vt cõtinet duas potentias. ¶ Rñdeo ad q̃õnẽ. Sciendũ ꝙ sicut dicit Aug. in li. de ci. dei li. xiiij. ⁊ capi. xv. Duplex est dolor. Unus qui est aĩe ŝm se qui pprie loquendo dr̃ tristitia. Alius qui inest aĩe ex carne. Utrũqꝫ dolorẽ ꝯstat certissime fuisse in aĩa xp̃i. De

pmo non est dubium. ¶ Cõpassus est enim ⁊ do-
luit ꝓ pctis nr̃is ⁊ iste dolor in voluntate ratiõali
erat ꝓcedens ex cõsideratione intellectiua rõnis.
vicȝ ex recognitione pctõꝝ nr̃oꝝ que nolebat esse
⁊ ex hoc tristabaᷣ. Dolor iũ ꝓprie est in pte sensiti-
ua qui est offensio aïe ex carne. Aïa enim qꝛ cõiun-
git corpori tãq̃ ꝑfectio suo ꝑfectibili inclinaᷣ nã-
liter ad ipsum corpus rõne familiaritatis quaȝ hȝ
aïa ad carnẽ: ⁊ ex hac familiaritate aïa nata est cõ-
delectari ⁊ cõpati pti sensitiue: ⁊ iõ qñ sensualitas
delectaᷣ in pñtia sui obiecti ꝯuenientis aïa delecta-
tur ⁊ ꝯgaudet ⁊ ecõuerso de tristitia. ¶ Nota ꝙ i
passione vel tpe passiõis tristabaᷣ xp̃s de peccatis
Ade ⁊ Eue Dauid manasse ⁊ de casu suoꝝ discipu-
lorũ: ⁊ de pctis cuiuslibet nr̃m: ⁊ oĩm maxime ele-
ctorũ que clarissime cognoscebat ⁊ detestabaᷣ tãq̃
obiecta sibi disconuenientia ⁊ dei offensiua ⁊ ma-
gis tristabaᷣ de istis q̃ȝ de penis quas sufferebat.
Uoluntas enim appetit nãliter ⁊ tendit ad deũ vt
ad sũmũ bonũ: tãq̃ ad locũ sibi cõuenientẽ: in q̃
sicut lapis in cẽtro quiescit: vel leue simplr̃ sursuȝ
nec erit vnq̃ voluntas q̃eta nisi ad illud ꝑueniat:
⁊ sic deus est primũ amabile ⁊ primũ obiectuȝ vo-
luntatis. Est eniȝ deus sũmũ bonũ honestũ ⁊ sum-
mũ cõmodũ ⁊ delectabile. Uoluntas ergo ꝫȝ affe-
ctionẽ iustitie inclinaᷣ ad deũ inquãtũ est bonum
honestũ qõ est pp se appetendũ ꝫm affectioneȝ cõ-
modi inclinaᷣ ad deũ tãq̃ in sũmũ bonuȝ vtile ⁊
delectabile. Sic ẽt multa alia obiecta voluntati cõ-
uenientia vt sunt proximi: ⁊ ea que sunt ad ipsuȝ
ordinata. Sũmũ discõueniens volũtati ⁊ ꝑcipuũ
est pctm̃ ⁊ est sũmũ maiũ inhonestũ ⁊ incõmoduȝ
⁊ turpe ⁊ ab hoc obiecto nãliter ipsa voluntas ex
se ⁊ ex sua nã resilit: ipsum odit: ⁊ fugit. Et si aliq̃
ꝑuersi hoies appetant ⁊ ament pctm̃: ipsi ꝓiciunt
illud nobilissimũ locale nr̃e voluntatis: in turpitu-
dinẽ pcti vt in foueã vel vt in stercus vilissimũ: ⁊
⁊ h̃ per deliberationẽ male volũtatis. Sicut ergo
aïa xp̃i sũme deũ amabat: ita sũme odiebat pctm̃:
⁊ ꝑteritũ pñs ⁊ futurũ. Et illa videbat esse posita ⁊
ponenda: ⁊ hoc nolebat: iõ tristabaᷣ sũme quantũ
.s. odiebat ipsum pctm̃. Sicut ergo sũme deũ dili-
gebat: ⁊ in hoc amore sũme delectabaᷣ: ita sũme
odiebat pctm̃: ⁊ i hoc sũmo odio tristabaᷣ. Jõ xp̃s
in cruce suspensus maioreȝ incõparabiliter patie-
baᷣ in mente tristitiã de pctis nr̃is q̃ȝ patereᷣ do-
lorẽ in sensualitate. Et si dicas ꝙ hoc vr̃ icõueniẽs
qꝛ dcm̃ est ꝙ in sensualitate xp̃i fuit acerbissimus
dolor ⁊ tantus quanti erat ipsa sensualitas capax.
Si ergo fuit acerbissimus vr̃ ꝙ non potuerit esse
in mente maior tristitia rõne pctõꝝ nr̃oꝝ q̃ȝ hũit
ex dolore sensualitatis. Dicendum ꝙ sunt diuerse
spẽs iõ nõ cõparabiles. Si enim deus faceret vnã
albedinẽ in sũmo: ⁊ vnã nigredineȝ ẽt in summo
adhuc albedo incõparabilr̃ excederet nigredinẽ:
qꝛ sunt diuerse spẽs ⁊ albedo ex tota sua specie est
perfectior nigredine. Similr̃ posset dici de hoie ⁊
ecõuerso ⁊c̃. Sic iste due tristitie in mente christi
vna de pctis alia de dolore sui corporis: sunt de di-
uersis obiectis. Jõ saluator cũ lachrymaᷣ in cruce
non ꝑfecto de suo dolore lachrymaᷣ principaliter
sed de pctis nr̃is ⁊ nr̃a ingratitudine: summuȝ tñ
dolorẽ sustinebat in corpore: Jõ dicebat hely hely
⁊c̃. Uñ ad Heb. v. Qui in diebus carnis sue ꝑces
supplicationesq̃ȝ ad eũ qui posset illum saluum fa-
cere a morte cuȝ clamore valido ⁊ lachrymis offe-
rens exauditus est ꝓ sua reuerentia. Nõ ita clama-
uit cũ dixit. In manus ⁊c̃. Uñ Ambrosius. Doleo
dñe non tua sed mea vulnera. Et ꝓbabiliter dici
põt ꝙ cũ morereᷣ clamãs fortissime hec dixit. Sã-
ctissime pr̃ hanc oblationẽ passionis tristitiaruȝ:
dolorũ ⁊ angustiarũ pro salute oĩm electoꝝ digne-
ris acceptare ⁊c̃. ⁊ ibi fuit missa celebrata solẽnis-
sima ⁊ toti trinitati acceptissima sȝ dolorissima in
qua pontifex nr̃ xp̃s obtulit semetipsum in sacrifi-
cium super altare crucis ꝓ pctis nr̃is delendis ⁊
bonis meritorijs acqrendis: ita ꝙ merito illius
passionis beatissime: oĩa pctã que remittunᷣ delẽ-
tur: ⁊ oĩa bona gratuita hoibus danᷣ: queq̃ȝ dã-
tur: nec alicui vnq̃ deus ꝯtulit aliqõ bonũ nec cõ-
feret qõ nõ ꝓcedat ab isto fonte. Jõ si vis a deo ali-
quã obtinere grãm in illo fonte haurias: sibi conti-
nua meditatione inhabita. si vis proficere in vita.
Uñ Bernardus. Dolores ⁊ labores xp̃i ⁊ oĩa tor-
menta que ꝓ nobis sustinuit meditari dixi sapien-
tiam. Hec me in aduersis erigunt in ꝓsperis repri-
munt: ⁊ inter incõmoda tristiaq̃ȝ huius vite via re-
gia incedent i tutũ vtroq̃ȝ prebent ducatum. Hec
mea phĩa xp̃m cognoscere ⁊ hũc crucifixũ. ¶ De
alio aũt dolore qui inest aïe ex carne non est vsq̃ȝ
quaq̃ȝ euidens. Distinguunt enim mgr̃i nr̃i cõu-
ter. Jstam tñ distinctionẽ impugnat doctor subti-
lis nec est opinio istius doctoris. Jõ vuarlion ma-
le assignat. ¶ Distinctio ergo talis est. Rõ hȝ du-
pliciter considerari: videlȝ vt rõ: ⁊ vt nã. Paruuli
hñt rõnẽ vt nã: ⁊ non vt rõ: qꝛ non hñt vsuȝ rõnis
nec pñt hr̃e q̃ȝdiu sunt in etate incõpetenti. Jdeo
dormientes hñt rõnẽ vt rõ est. Si considereᷣ rõ vt
rõ passiões que ei attribuunᷣ sunt ꝯñtes eã ⁊ ipaȝ
deliberationẽ. Et hoc mõ aïa xp̃i corpori patienti
non cõpatiebaᷣ: imo multũ gaudebat ⁊ congratu-
labatur. Uehementer enim placebat ei pati pro sa-
luti generis humani. Si aũt considereᷣ rõ vt nã:
sic cum habeat nãlem appetitum ⁊ inclinationeȝ
ad corpus: vtpote perfectio ad perfectibile: ꝯpatiᷣ
corpore patiente. Aïa enim rõnalis non tm̃ est per-
fectio corporis humani ꝫm potentias sensibiles
cuȝ corpus humanũ sit ordinatũ ad nobiliorẽ per-
fectionẽ q̃ȝ sit corpus brutale sed ꝫm se totã: hoc ẽ
ꝫm cõpletã sue eentie vt suarũ potentiarũ vniuer-
sitatem est corporis perfectio ⁊ hȝ ad ipsum nãleȝ
appetitum ⁊ inclinationẽ ⁊ coniunctionẽ ac per
hoc delectationem ⁊ compassionem. Conceden-
dum ergo ꝙ anima christi compassa fuit ꝫm ratio-

nem sm q considerat ratio vt natura: cu passio corporis fuerit acerbissima sicut ostensu e supra. ¶ Sed contra nihil idem sm idem de eode gaudet et contristat: sed aia xpi sm rone gaudebat de doloribus passionibus quos corpus pferebat: ergo pa tiente corpore non patiebat aia nec affligebatur. ¶ Rnsio dicendu q nihil impedit qro de aliquo gaudeat vt ro et ptristet vt nat: pro eo q aliqd pot re pugnare voluntati sm appetitu nalem et consona re voluntati sm appetitu deliberatiuu. ¶ Nota sm scotu q triplex est nolle

Nolle simpliciter absolutum.

Nolle conditionatum.

Et nolle naturale.

Primu no huit xps sed scds huit: vt p3 in sua oro ne qn dixit. Pr si pole est transeat a me calix iste. Aliud est nolle nale. Et vocatur a Bonauetura vt natura. Sciendu sm Scotum q est nolle simplici ter et absolutu pditionatu et nale. Et hec reperiunt in rone vt ro est. Ad nolle aut absolutu sequit tri stitia sm oes predictos doc. Et ia ad nolle pditio natum quo aliquis nollet aliqd quatu in se est: tn vult simplr ne pereat: vt p3 de iaciete merces suas in mari: ad istud inqua nolle sequit tristitia: vt p3 de mercatore cu pycit merces in mari: facit cu tri stitia et dolore: et tn vult pycere simplr ne pereat: et rone istius velle non tristaf. sed qr non vult pditio nate inquatu in se est sc3 vtpote si esse serenitas te poris et ad illud nolle pditionatu sequit tristitia et sufficit tale nolle ad causandu tristitia. Nolle nale est quo voluntas no vult incomoda corporis et est actus elicitus et liber: et non solu3 inclinatio nalis sm q aliqui intelligunt. Dr aut nale qr est solu co sonum nali inclinationi et psequit nam aie pp co nexione ipsius ad corp9. ¶ Ex qbus prehabitis ponunt duo dicta sm q dr triplex nolle de ratioe xpi. ¶ Primu est ro xpi vel voluntas xpi volun tas est non tristata est tristitia puenlente ex nolle absoluto de passione. Non enim nolle huit respe ctu passiois sed simplr et intese volebat: et ad istud velle sequebat gaudiu: et sic forte intelligunt anti qui mgri q non dolebat ex illo nolle sui et absolu to. ¶ Scdm dctu. Voluntas aut xpi vt voluntas et ro vt ro he fuit ptristata tristitia puelete ex nolle pditionato qr quatu in se erat voluntas: ipsa nole bat pati qr mors de se no est appetibilis nec ama bilis: qius pp aliud bn posset desiderari vt sancti fecerunt desiderando esse cum xpo. Sic et xps no lebat pati quantu in se erat si sc3 genus humanu3 voluisset deus alio modo reparare. Sed iam posi to q deus noluit alio modo reparare xps voluit simplr pati. Copara et practicado si potes xp3 mer catori piclitati i mari q ne corpa peant merces in mari proiicit libe: et velle absoluto tn et dolet: qr si bn eet oia. s. benitas nollet: et sic h3 tristitia o nol le pditioato. Sic et xps orta tepestate. s. inuidia dia boli ptra boies que tetauit et superauit et filiu mor tis fecit. Ne ho periret in mari dnationis eterne piecit merces pciosissimas. s. aiam suam: corpus et vitam et oes potetias sensitiuas in mare amarissi mu dnationis teporalis: qr dnatus fuit teporali ter ne ho dnaref eternaliter: et sic voluit absolute: et tn noluit coditionato nolle: stante v3 homine in iustitia originali et c. ad qd nolle sequitur tristitia: et vtiq summa vt p3 clare sup. ¶ Et si dicas vr ipossi bile q aliqs gaudeat summe et tristet summe de vno et eode subiecto: s3 xps voluit pati ad qd sequit gau diu et noluit pati ad qd seqt tristitia vt pdicit g et c. Dicendum q falsum est. Potest namq eadem vo luntas de eode subiecto gaudere et tristari: sed sm diuersas rones. i. diuersos respectus. Nec sunt sic ptraria tristitia et gaudiu. ¶ Pro quo nota q pas sio xpi pot psiderari dupliciter. Uno° vt erat repa ratiua generis humani: ca redemptionis eiusde et meritoria ois3 bonor. Et sic ea volebat xps et oes sancti et ea pp debemus et gaudere de passione ei9 queadmodu ferf q Indi quos puertit sctus Tho mas exultet in die parasceues. Alio mo pot cosside rari passio xpi inquantu destitutiua erat et lesiua et corruptiua illius sacratissimi corporis et per pns vite sue nobilissime. Et sic xps hoc mo inquantu3 in se erat: nolebat ea: nec et sancti nec beata virgo. ¶ Tertiu dictu. Uolutas xpi vt volutas. i. nat: con tristata fuit tristitia pueniete ex nolle nali. P3: na3 sicut anima christi fuit perfectissima et pulcherri ma. Sic etiam corpus eius pulcherrimum et aptis simum quod cum leditur anima naturaliter codo let: et hoc ratione naturalis inclinationis quam ha bet ad ipsum corpus. Et ideo de illa vehemeti pas sione corpori illata copatiebat: et ex illa copassione dolebat. i. tristabatur. Ite nolle simpliciter non est tota causa tristitie. ideo qn sic arguitur. Xps voluit sua passione simpliciter et absolute: ergo no habuit tristitiam: pna no valet: qr arguit ab insufficienti et est fallacia accntis. Uide Scotu3 in. xv. distinctio ne tertij. ¶ Nota q antecs aliqua duo intentiona lia et spiritualia sint ptraria debet ee de eode obiecto in eode obiecto et sm eande ronem. Si aut sint pp diuersas rones no sunt contraria sicut dolor et tri stitia. Cotraria aut et phisica et realia no pnt ee in eo de sbo qa no hnt talem respectum ab obiecto.

Quinta questio.

Utrum anima xpi passa fuerit s3 supe riore portione ronis. ¶ Ratio capit hic pro ipso i tellectu et voluntate simul. Iste potetie due intelle ctiue. Aliqn dicunt portio superior. Aliqn iferior. Inquatu respiciut obiecta eterna pater filius et spi ritusfanctus dicunt portio superior. Ipse etia intel lectus et ipsa voluntas. inquatu cosiderat seipsam: et ista inferiora dnr portio inferior: et non differunt ex parte potentie sed pp diuersa officia sm Augu. ¶ Portio superior iterum capit dupliciter. Uno° stricte et est ipse intelles et ipsa volutas vt respiciunt deu et perfectiões intrinsecas: vt iustitia: scia: sapie

tia rc. Et sic nō capit in qōne: qꝛ hēbat summā leti tiam: hoc mō capiēdo. s. vidēdo deū prēm ꝛ spiritū sctūm. Alio modo large capit. Et est ipse intellectus vt iudicat de aliqbus creatis ꝰm regulas eternas: ꝛ ipsa volūtas inquātū vult aliqd creatū vel i creatū referendo tñ ad deū. Et sic capit portio superior in nr̄a qōne ꝛ nō stricte. Et sensus qōnis est large captum quia summum gaudium habebat christus ꝛ tantum quantum nunc habet. ¶ Responsio ad questiones. Passio christi non solū steit i p te sensitiua nec solū peruenit in portiōe inferiori: sed extendit se vsq ad superiorē. Sicut. n. anima nr̄a ex cōiunctione sui ad corpus infectū tota corrumpitur ꝛ tota inficit ꝰm omnē sui vim ꝛ ꝰm omnem partē scꝫ tam inferiorē q̄ superiorē. Sic aīa xp̄i ex cōiunctione sui ad corpus patiēs ꝛ afflictū tota patiebat ꝛ affligebat vt per illam passionē ꝛ dolorem illū tota peccatrix aīa curaret. ꝛ sic dolor ꝛ passio fuit in xp̄o ꝰm supremā partē rōnis: quāuis in ea fuerit gaudiū fruitionis. Lꝫ autem hoc teneat tanq̄ verum: difficile tñ est ad intelligēduꝫ qualiter in aīa xp̄i ꝰm eandē potētiam ꝛ ꝰm eūdeꝫ statum potentie fuerit dolor ꝛ gaudiuꝫ: nec dolor superueniēs discontinuauerit gaudiū imo fuerit simul. Nec iterꝫ ꝙ maius est dolor intensus valde fecerit gaudiū minus esse perfectū. Ad hec aūt intelligenda tria opꝫ supponere que sunt vera ꝛ probabilia vꝫ. ¶ Prima suppositio: ꝙ gaudiuꝫ fruitionis ꝛ dolor passionis non sunt affectiones ꝯrie qꝛ non sunt respectu eidē nec oīno eodem mō insunt eidē sed vnuꝫ inest per se: alterꝫ per accñs: qꝛ gaudiū inest pp coniunctionē gratuitā ipsius cuꝫ deitate: sed dolor pp coniunctionē naturalē ipsius cū carne: ꝛ qꝛ sunt affectiones non ꝯrie: possunt in anima esse ꝰm eandē partem. ¶ Scd̄a suppositio est: ꝙ non tm̄ hmōi dolor ꝛ gaudiū non sunt contraria. sed vnū est materiale respectu alteri[9]. Et capitur ibi materiale pro mā circa quā: ꝛ ideo simul eidē inesse potuerunt sicut in vero penitente videmus ꝙ simul dolet ꝛ gaudet. Sic ꝛ aīa xp̄i ꝰm naturam corpori patienti cōpatiebat tñ de illa passione ꝛ cōpassione letabat. ¶ Tertia suppositio ē: ꝙ xp̄s simul erat viator ꝛ cōprehensor ita ꝙ viatoris cognitio non impediebat comprehensoris cognitionem: nec affectio affectionem: ꝛ illud fuit i xp̄o singulare. Propter officiū mediatoris quo debebat experiri ꝛ diuina ꝛ humana: qꝛ naturaliter hō potest esse in aliquo hoīe. Unde sicut siml ꝛ semel poterat perfecte cōuerti ad deū ꝛ conuerti ad nos scꝫ cōpatiendo nobis id est peccatis nostris: itaꝙ vna illarꝫ conuersionū altera non impediebat nec retardabat sic potuit ꝰm eandē partē anime simul ꝛ semel gaudere in deo ꝛ cōpati corpori suo. Ita ꝙ nec dolor a gaudio nec gaudiū a dolore pateretur aliquam diminutionē siue remissionem. Cōcedendum est ergo xp̄m ꝰm superiorem portionē rationis doluisse in passione inq̄tum tamen illa ratio consideratur per modum nature. Et non soluꝫ per modum nature: sed per modū rōnis: vt supra.

Queritur sexto.

In qua parte aīme fuerit dolor intensior. Utrum in parte rōnali aut in parte sensibili. ¶ Anima intellectiua qñ est cōiuncta corpori habet tres partes non integrales sed virtuales scꝫ vegetatiuā sensitiuā: ꝛ ista est capax doloris: ꝛ intellectiuam: ꝛ ista hꝫ duas precise potentias intellectuꝫ scꝫ ꝛ voluntatē. ¶ Respondeo ad predictorꝫ intelligentiā est notandū ꝙ in xp̄o duplex dolor fuit scꝫ ꝙ dicunt sancti videlꝫ dolor passionis ꝛ dolor cōpassionis: ꝛ vterq̄ dolor fuit intensus ꝛ acerbus. Multū enim in se doluit ꝛ multū nobis cōdoluit ꝛ vterq̄ istorū dolorꝫ in sensualitate fuit ꝛ in rōne sed ordine pmutato. Nam passionis dolor ꝛ carnis: primo attingebat aīam ꝰm sensualitatē: ꝛ deinde ꝰm alias vires. Dolor vero cōpassionis prio erat in rōne ꝛ ex rōne redūdabet in sensualitateꝫ. Sicut enim rōne nostra dolente pro peccatis nostris gemit sensualitas ꝛ lachrymat: sic ꝛ xp̄s: qꝛ multum pro pctīs nr̄is doluit ꝛ fleuit. Cum ergo cōparamus dolorē sensualitatis ad dolorē rōnis. Hoc pōt esse duplici genere. Et si qdem intelligatur de dolore passionis cum ille primo sensualitatem attingeret: concedendū est aīa xp̄i ꝰm partem sensualem magis doluisse: sicut ōndunt rōnes ad primam partem inducte. Si vero intelligat de dolore cōpassionis quo interius affligebat pp pctā nr̄a cū ortum ꝛ originem hēt in ratione cōcedendum est ipsum magis rationem doluisse sicut ōndunt rationes ad sequentem partem adducte. Et sic patet responsio ad questionem propositaꝫ. Patet etiam responsio ab obiecta. Membra enīꝫ huius questionis habēt se sicut excedentia ꝛ excessa. Siquis querat vlterius cum ratio ꝛ sensualitas ꝰm duo genera doloris mutuo se excedant quis eorum fuerit intensior in christo. vtrum videlicet dolor passionis vel compassionis. Responderi potest ꝙ dolor compassionis fuit intensior quasi incōparabiliter. Et ratio huius est: quia quāuis magna causa esset dolendi in sensualitate propter inhonorationem dei ꝛ separationem ipsius anime a carne: magna etiam esset dispositio ad dolenduꝫ propter optimam complexionē. In dolore tamen compassionis amplior erat ratio dolendi propter dilectionis nimietatē. Scd̄m enim ꝙ dilectio maior est ꝰm hoc sunt plage compassionis maiores. Unde multoplus compassio christi excessit aliorū compassiones quaꝫ compassiones: sicut fuit in eo maior excellentia dilectionis quam passionis respectu aliorum licet in vtroq̄ multum excederet. Et ille dolor ꝙ fuerit intensior colligitur ex duplici signo. Unum est quod maluit animam suam a corpore separari quā ꝙ nos essemus a deo separati. Aliud vero signum est ꝙ fleuit pro peccatis nostris: sed non fleuit pro penis corporis sui: sicut

Bernardus

Bernardus dicit. Planctus aũt signũ est amaritudinis ꝛ doloris. Et idõ hoc eleganter exprimit cãcellarius Philippus in quadã prosula valde notabili ꝛ deuota. Ait enim sic. Homo vide qd pro te patior: ad te clamo: qui pro te morior: vide penas quibus afficior: vide clauos quibus ꝯfodior: cũ sit tãtus dolor exterior: interior tñ planctus est grauior: tam ingratũ dum te experior. Dolor compassionis est ille dolor quo per voluntatem condolebat nobis.

ℭ Distinctio decimaseptima.

Circa decimamseptimam distinctionẽ querit. Utrũ in xpo fuerit voluntatũ pluralitas. ℭ Uoluntas est appetitus liber. Appetitus loco gñis: liber loco dr̃e. ℭ Uoluntas capit dupliciter. Uno mõ cõiter ꝛ large: ꝛ sic capit ꝑ quacũqȝ po^a appetitiua correspõdenti alicui po^e apprehẽsiue vel cognitiue: siue talis po^a sit itellectualis seu rõnalis vel sensitiua siue creata siue increata. Et sic in xpo ad minus ponende sunt tres voluntates .s. diuina: humana: sensitiua: capiendo large pro appetitu sensitiuo: ꝛ ſm q̄ sunt decem appetitus sensitiui: sic pñt poni large decem voluntates abusiue: tñ capitur ꝛ improprie. Et sic non capit in q̃one. Alio mõ capit voluntas stricte ꝛ proprie: ꝛ sic capit pro appetitu rõnali seu libero. vel intellectuali correspondenti ipsi potentie intellectiue ſm quã aliqd volumus vel nolumus: ꝛ sic capit ibi voluntas: ꝛ sic voluntas non est in brutis. Et sic non fuerunt decem voluntates in xpo. ℭ Scd̃a distinctio. Uoluntas põt capi tripliciter scȝ rõnalis. Prio mõ capit pro illa potentia rõnali correspõdente alicui intellectui ipsi potentie intellectiue. Et sic est eadẽ cũ aĩa: ꝛ sic capit in q̃one pro primis actibus. ℭ Scd̃o mõ capitur pro actu volũtatis supple pro actu primo: ꝛ sic nõ aliud q̄ȝ actus voluntatis nihil est ita in ptãte voluntatis pro actu prĩo sicut ipsa voluntas pro actu scd̃o siue velle. Hec Aug. Et sic nullus põt se excusare de diligẽdis inimicis vel de dimittendis peccatis. ℭ Tertio põt capi in xpo determinate vbi ponit tres ptes imaginis scȝ memoriã: intelligentiam: ꝛ voluntatẽ: que voluntas est ipsa potentia vt est actualiter volens: vl' vt subest ipsi actuali volitioni: sicut de intelligentia ꝛ memoria. Et sic voluntas ibi accipit pro potentia volũtatis ꝛ ꝑ amore ab ipso procedente. Et sic capit non tm̃ pro actu primo sed ẽt pro actu scd̃o. ℭ Rñdeo dicendũ q̄ cũ sint in xpo plures nãe intellectuales videlȝ diuina ꝛ humana: necesse est in xpo plures esse voluntates. ℭ Triplex est nã intellectualis .s. suprema ꝛ diuina. alia est media ꝛ angelica: alia est infima ꝛ humana. Sicut enim in vna nã corporali nobilissima ignis. Ista duo se ꝯcomitat videlȝ lux ꝛ calor. Sic in nã spũali perfecta necesse est duo reperiri: his duobus correspõdentia: videlȝ cognitionẽ ꝛ affectionẽ. Lux corrñdet itellectui siue cognitioni: calor affectioni. Sed cognitio est actus rõnis: ꝛ affectio est actus voluntatis. Cum ergo in xpo sint plures nãe spũales: necẽium est in xpo ponere plures intellectus ꝛ plures voluntates: ꝛ hoc manifestat mgr̃ in littera per multimodas sanctorum auctoritates. Unde ꝯcedende sunt rõnes hoc ꝓbantes.

Queritur secundo. De voluntatum numero ꝛ sufficientia. Uolũtas duplex est. Quedã nãlis ꝛ quedaȝ deliberatiua. Uoluntas deliberatiua est ipsa potentia rõnalis ꝛ volitiua inquantũ est dñs suorum actuum: que .s. ſm q̄ libere elicit actus volendi vel nolendi: amãdi vel odiendi. ꝛ penes istã residet pctm̃ vel meritum vel demeritum. Unde Bernardus. Tolle voluntatẽ ꝛ infernus non erit. ℭ Uoluntas nãlis capitur tribus modis. Primo modo pro inclinatiõe nãlis siue appetitu nãli q̃ ipsa voluntas inclinat ad suam propriã pfectionẽ q2 quelibet res inclinat ad suam pfectionẽ. Et ſm istam inclinationẽ volũtas nr̃a tendit in deũ tanq̄ȝ ad pfectissimũ suũ ꝛ ẽt ſm istã oẽs appetunt esse beati id est inclinant ad beatitudinẽ nãliter. Jõ lȝ pctã nr̃a prohibeant nos ascendere cũ xpo: tñ oẽs appetunt beatitudinẽ nãliter. Scd̃o mõ voluntas nãlis capitur pro ipsa potentia volitiua vt ẽt est libera ꝛ exñs in puris nãlibus: ꝛ vt distincta contra seipsam informatã donis gratuitis. Et isto modo parui pueri dr̃ voluntas nãlis. Isto modo ẽt volũtas pctõrũ tam vitiatorũ q̄ȝ dãnatorũ ꝛ ipsorũ demonũ dr̃ nãlis: q2 spoliata donis gratuitis id est carens charitate dr̃ nãlis: sed supnaturalis inquãtum hȝ charitatẽ vel dona gratuita dr̃. Tertio dr̃ voluntas nãlis prout elicit ẽt libere aliquẽ actum conformẽ inclinationi nãli. Unde in volũtate nr̃a sunt due affectiones .s. iustitie ꝛ cõmodi. Prima tendit ad honesta. Scd̃a tendit semper ad cõmoda. Rñsio pȝ in textu. ℭ Uolũtas pietatis in xpo dr̃ per cõparationẽ in malo alieno .i. in dolore appetitus sensitiui suspirabat. Uoluntas carnis per passionem in malo proprio murmurabat .i. quãtũ ex se erat passionẽ refugiebat. ℭ Unde murmurare capit dupliciter. Uno modo proprie: ꝛ sic nihil aliud est q̄ȝ aliqđ bonum factum loqui male detrahendo illi qui fecit illud bonum vt qñ aliquis punitus iuste murmurat ꝯ prelatum. Si aũt aliquis dicat veritatẽ vel loquitur de aliquo qui male facit non est murmuratio. Alio modo capitur large ꝛ sic nihil aliud est q̄ȝ ab obiecto disconueniente ꝛ corruptiuo vel offensiuo declinare seu tale quãtuȝ in se est refugere. ꝛ sic capitur hic. ℭ Queritur de illarum voluntatum conformitate ꝛ cõcordia scȝ.

Tertio queritur. Utrum tres volũtates que fuerunt in xpo scȝ diuina ꝛ hũana: rõnalis ꝛ itellectiua ꝛ voluntas sensualitatis ꝛ appetitus sensitiuus qui consequitur imaginatiuam ſm mgr̃m sñiarũ fuerunt oĩno ꝯformes vel repugnantes. Cõformis

tas create voluntatis ad increatam debet se conformare omnium actuum humanorum. Et est duplex regula scilicet externa ⁊ interna. Interna est ⁊ causa ⁊ rationis: quia recta ratio dictat ut bona fiant propter deum: quod iustum est iuste exequēs idest s̄m virtutem prudentie. Externa est principalis ⁊ est voluntas diuina quia necesse est si volumus saluari quod conformemus voluntatem nostram voluntati diuine: ⁊ tunc opera nostra sunt recta si conformemus ea ad ipsam. Unde nihil aliud est q̄ȝ conformitas voluntatis nostre: ad voluntatem increatam preceptiuaȝ. Et dicitur externa id est extra nos. ⁊ ista conformitas est quadruplex. quia quedam est s̄m causam naturalem que est quando voluntates iste conformantur in vno volito obiecto id est quando ambe volūtates ideȝ volunt. ⁊ isto modo voluntas rationalis humana christi ⁊ voluntas diuina fuerunt conformes: q͛ vna sententiam dictauit: alia sententiam acceptauit: ⁊ ideó in volito erant conformes factus est obediens ⁊c. ¶ Alia est conformitas penes causam efficientem ⁊ tunc illa conformitas est quādo ille due voluntates sic sunt conformes ꝙ voluntas creata vult illud quod voluntas diuina vult ipsam velle: licet non velit volitum vt deus vult ꝙ pater meus vel frater moriatur: ⁊ ego nolo. Et sic voluntates nostre non sunt cōformes in volito: ⁊ etiam possumus hoc velle ex charitate: q͛ compatior illi nec pecco. Uoluntas humana non tenetur se conformare in omni volito voluntati diuine. vnde quando aliquis moritur in peccato mortali deus vult eum damnari ⁊ efficaciter vult ⁊ tamen ille non tenetur velle. Tenemur tamen voluntatem nostram conformare voluntati diuine in omni voluntate sua preceptiua vel inhibitiua: vt si diceret: volo ꝙ tu velis. Alia est conformitas s̄m causam finalem. Et est illa qua voluntas creata conformat se voluntati diuine referendo omnia in deuȝ. Alia est ꝯformitas s̄m cām formalē. Et est illa qua volūtas creata ꝯformat voluntati diuine faciēdo aliqd ex charitate vtputa deus creauit creaturas ad n̄raȝ vtilitatē ex charitate. Et tandē fecit hoiem seipsum pp̄ hoiem. Et q̄n deus punit hoies imittēdo tribulationes: fames: pestilētias: quasi ipsum cogimus ꝑ penitētiā: dum bn̄facimus: q͛ si nō essent peccata sic facēt nos trāsire ꝑ bona tēporalia vt nō admitteremus eterna q͛ non letaē in pd̄ tione viuentiū. Et hoc facit q͛ nō pōt diligere peccatum: q͛ si diligeret iā peccaret qd̄ est impossibile: q. i. ergo volūtas creata facit aliqd ex charitate tunc conformaē in hoc voluntati diuine. ¶ Respondeo ad ꝑdictoꝝ intelligentiā dicēdū ꝙ ꝯformitas volūtatis. s. create ad volūtatē increatā in duobus ꝯsistit vȝ in volito ⁊ in rōne volēdi. Cōformitatem dico in volito: q̄n diuerse voluntates vnū ⁊ idē volūt. Cōformitatē in rōne volēdi: est q̄n idē eodē mō volūt s̄m cām formalē vel altera earū vult illud eodē mō quo superior ī create vult eū velle ⁊ hoc est s̄m cām efficiētē. Aug. filius vult pia voluntate ꝙ deus vult simpliciter nec in hoc peccat ꝙ nō teneē se in hoc ꝯformare deo: q͛ hoc nō ꝑcepit. Sed si ꝑcipet me velle morteȝ fratris vel alicuius iaȝ tenerer ex ꝑcepto ꝯformare me sibi. Cum ergo ad ꝑfectā ꝯformitatē ista duo ꝯcurrāt. s. in rōne volēdi ⁊ in volito. Alteꝝ coꝝ est de necessitate conformitatis vȝ ꝯformis in mō. i. in rōne volēdi. Alterū vero aliqn̄ est de necessitate vȝ ī ꝑceptis diuinis in qbus hō debet obedire ⁊ velle sicut deus. vt deus vult ꝙ hō nō fornicet nec occidat nec faciat ꝯtra ꝑcepta dei ⁊c. Aliquādo de cōgruitate vt acceptare infirmitates gratulāter aliqs tenemur patiētiā habere tn̄ nec ꝯtra deū ꝑ impatiētiā murmurare ꝙ ē peccare. Aliquādo vero pōt necessitatē ⁊ ꝯgruitatē vt est ꝯformitas ī volito: sicut deus vult ꝙ amicus meus moriaē et ego volo ex quo deus vult: ⁊ hoc est ꝑter necessitatē ⁊ ꝯgruitatē q͛ deus nō vult me hoc velle imo oppositū ⁊ hec est vitiosa ꝯformitas. Conformitas assimilationis est ꝯformitas in volito. Cōformitas subiectionis est ꝯformitas in rōne volēdi vt si aliquis ꝑcipet alicui subdito vt ablueret scutellas ⁊ ille acceptaret tn̄ ipse prelatus nollet hoc facere ibi eēt conformitas subiectionis ⁊ non conformitas assimilationis in volito. possibile est eniȝ ꝙ voluntates sint conformes ita ꝙ vna subsit alteri ⁊ tamē non volunt idem q͛ voluntas superior nō vult īferiorē velle qd̄ ipsa vult: ȝ magis velle ꝯtrariū: q̄m ergo ꝯformitas in rōne volēdi fuit in oibus volūtatibus christi: q͛ sic volebat sensualitas sicut volebat rō eaȝ velle: sic volebat rō xp̄i et sicut diuina volūtas volebat ipsam velle. Ideo cōcedēdum est ꝙ in xp̄o fuit volūtatū concordia ⁊ cōsonātia: ꝙuis ex parte volūtatis non esset idēntitas. q͛ vnaqueqȝ pars siue volūtas qd̄ suuȝ erat volebat. Et hoc est ꝙ dicit magister hugo: s̄m diuinaȝ volūtatē qd̄ iustū erat voluit s̄m volūtatē rōnis iustitie ꝯsensit ⁊ iustitiā approbauit: s̄m auctorē voluntatē pietatis sine odio intime cōdoluit miserie: quēadmodū s̄m volūtatem carnis iustitiā nō sentiebat: sed penam: Unaqueqȝ volūtas qd̄ suuȝ erat operabatur: ⁊ qd̄ ad se ꝑtinebat sequebat volūtas diuina iustitiā approbauit volūtas rationalis obedientiam volūtas pietatis volebat misericordiam volūtas carnis. naturā: neqȝ altera alteri contraria erat. Sicut enī deitatis intererat nō deserere iustitiam sic carnis intererat naturā seruare ⁊ pietatis alienaȝ miseriā non iuuare: Iustū enī erat carni ꝙ passioneȝ suam noluit q͛ hoc erat s̄m naturam. Et iustum erat deo ꝙ passionem illius voluit q͛ hoc erat s̄m iustitiam. Et sic patet ꝙ licet diuersa essent volita volūtatis. tn̄ in xp̄o habuerūt cōsonantiam. ¶ Uideē ꝙ iste volūtates sint repugnātes ex ipsa dominica oratione qua dicebat non sicut ego volo sed sicut tu vis: ergo aliud volebat xp̄s s̄m ꝙ homo: ⁊ oppositū s̄m ꝙ deus: ergo voluntas humana non

na non erat cõformis diuine. Rñdendum q cõformitas voluntatis ad voluntatem dupliciter attenditur. Aut ꝑm assimilationem. Aut ꝑm subiectionem: dominus autem a sensualitatis voluntate non requirebat conformitatem assimilationis: vt idem vellet q ipse vellet: sed conformitatem subiectionis vt id vellet q deus ordinauit eũ velle: et dominus in predicta oratione et locutione tollit conformitatem assimilationis cum dicit: non sicut ego volo: et ponit conformitatem subiectionis in hoc q ostendit se velle diuine voluntati subesse. Unde in predicto verbo insinuatur. Duplex voluntas in christo: vna scilicet rationis que erat similis et sic subiecta diuine voluntati. Altera vero sensualitatis quam ratio subijciebat voluntati diuine: licet ipsa sensualitas contrarium appeteret et ita quis non erat similis erat tamen subiecta ac per hoc non erat contraria. Item christus flebat de destructione hierusalem ergo volebat hierusalem non destrui: et ꝑm diuinam iustitiam volebat ipsam destrui: ergo volũtas humana aduersabat diuine. Dicendum q sicut hugo dicit q illa erat voluntas pietatis et ideo flebat quia misericordiã diligebat: et quia deus sic eam velle volebat ideo diuine voluntati repugnabat: erat enim ibi cõformitas in ratione volendi quis nõ esset in volito. Quod enim sic vellet hoc habebat a deo: et deus volebat eum sic velle.

Quarto queritur. Utrum decuerit christũ orare id est congruum. ¶ Oratio est triplex quedã logica. Prima est vox completa significatiua ad placitum. Rethorica dicitur quelibet propositio dissuasiua vel persuasiua que persuadetur que proponitur ab aliquo rethore facta alicui principi. Alia est theologica. Et est quidam sapor mentis in deum terminatus. Et sic diffinitur a doctoribus: Est affectus mentis pius: in deum directus. In ista descriptione quattuor ponuntur particule. Primo ponitur affectus non autem sed pius affectus. Unde affectus potest capi duobus modis. Uno modo pro potentia appetitiua et sic est ipsa voluntas et sic non capitur hic. Alio modo pro actu affectandi siue pro actu affectionis et sic capitur ibi. Et per hoc dicunt ab intellectu. Licet oratio proprie capta que est a volũtate libera vt libera est: necessario prerequirat cognitionem intellectus tamen formaliter non est talis actio: sed est affectio. Pius a pietate. Pietas autem capitur ibi pro cultu diuino completo spe fidem et charitate. ¶ Prima propositio nulla oratio est proprie oratio nisi fulciatur fide spe et charitate. Oratio enim est quedam auis pulcherrima emissa ab arca noe ecclesie: et quãdo est bene ordinata retulit ramum oliue virentem vnde due sunt alie scilicet fides et spes et sine hys non potest volare: charitas autem est vita orationis quia mortua sine ipsa est: etiam ordinata pulcherrima plumis scilicet humilis et subdita reuerens et deuota. Unde latria est cultus soli deo debitus vide. s. in di. ix. quõ d' pietas in theosebia et c. ¶ Scd'a propositio pagani et infideles non põt orare quãdiu sunt tales: q2 oratio est pietas complectẽs cultum diuinum totum id est fidẽ spem et charitatem. ¶ Sequitur correlarium. Licet idolatrie colẽdo idola petant multa a dyis suis tñ non orant: q2 oratio est affectus pius et oz q sit charitate formatus. ¶ Tertiũ correlariũ. Judei licet multa petant a deo permanentes in perfidia sua non possunt orare: q2 non possunt habere affectum pium. ¶ Tertium correlarium. Demones et damnati non possunt orare: q2 licet habent fidem et spem non tñ formatam non intimem timore seruili sed horribili. ¶ Quartum viatores oẽs in ecclesia xpi existentes: qdiu in peccato mortali: non orant proprie loquendo patet quia non pie orant q2 pietas complectitur spem fidem et charitatem: q2 sunt sicut ligna arida et sicca non animata. Uñ d'ra est inter petere et orare bene tales põt petere sed non orare q2 oĩs qui orat petit et non econuerso ¶ Unde periculosum est accipere elemosynas et bona ad orandum vt faciunt religiosi et sacerdotes q2 sunt fures et latrones q2 misse eorum et orõnes nihil valent quantum ad opus operantis siue ad meritum personale ideo videant sibi: et etiam illi qui faciunt eos celebrare q2 melius facerent si latrare facerent vnum canem q̃ facere eos celebrare quantum ad meritum personale dico. Si vis aliter dicere possis: q duplex est oratio quedã informis et ista est sine charitate. Alia est formata charitate. Et qdiu homo est in peccato non põt orare. ¶ Quintum correlarium. Justi et bene dirigẽtes affectum suum pium in deum proprie orant vt supra patet. Omnes sancti et ipse christus proprijssime: et sine intermissione pro nobis orant. ¶ Ad hoc q aliqua oratio sit exaudibilis a deo oportet q habeat ad minus quinque cõditiones. Primo q fiat discrete. Jõ mr' filiorum zebedei petens et vnus sederet ad dexterã et c. non fuit exaudita q2 erat indiscreta Uel si quis male diceret aliquẽ. Scd'o q fiat pie id est ad salutẽ: q2 oĩa que petimus: petere debemus pro salute nr'a eterna: iõ paulus non fuit exauditus Et multi petunt multa qui nõ exaudiuntur: quia non pie. i. ad salutẽ petunt. Tertio oz q fiat pseueranter: et ista perseuerantia dz intelligi maxime sine interruptione peccati. Quarto oz q fiat iuste id est ex gratia et charitate. Quinto oportet q fiat pro ppria salute: quia aliquãdo persona pro qua oratur est indigna et in peccatis et quãdocunque aliqis petit cum istis conditionibus: indubitanter: accipit licet ita cito non accipiat tamen accipit. ¶ Respondeo absque dubio: decens et congruum fuit christum orare in diebus carnis sue id est passibilitatis. Et hoc quattuor de causis. Primo propter meritum quia sua petitione merebatur no

bis qui minus idonei eramus ad susceptionez be
neficiorũ dei. Non enim orabat pro se nisi condi
tionaliter in orto: sed pro nobis feruẽter & humi
lime totis sanctã trinitatem orabat & ex totis visce
ribus grẽ: & oim virtutũ: & sue nãe humanissime
& frequentissime cũ lachrymis & suspirijs. Secũdo
orauit pp exemplũ vt. s. discipulos suos & per ꝯñs
alios inuitaret ad orationis studiũ: in cuius exer
citio maxime superatur aduersarius: pp quod dicit
dñs discipulis suis Math. xxvj. vigilate & orate.
Tertio orauit pp veritatis argumentũ vt oñderet
se esse verum hoiem & vere a deo missum: ꝓpter
qd dr. Jo. xj. Grãs tibi ago qꝛ tu me misisti. Quar
to orauit propter officiuz: qꝛ xp̃s hẽbat dignitatẽ
sacerdotis & pontificis. Unde sicut ad ipsius offi
cium ptinebat sacrificium offerre ꝓ peccatis ita ꝓ
peccatoribus exorare. Unde ad heb. vij. Talis de
cebat vt esset nobis pontifex imaculatus: segrega
tus & excelsior celis factus: his ergo de causis con
gruum fuit & decens vsuz oꝛonis in xp̃o reperiri.
Cõcedẽde sunt ergo rõnes hoc ꝓbantes. ¶ Ora
tio proprie loquendo non collocatur in parte sen
sitiua io ponit tertia pticula. s. in diffinitione oꝛo
nis mentis. Dr aũt mens ab imineo ea: qꝛ oꝛo est
subiectiue in mente. Quarta particula: in deuz di
rectus: ad denotandũ obiectum rõnis. ¶ Pro di
ctorum clariori enodatione tres pono suppositio
nes. Prima suppositio nullus homo proprie põt
orare alium hoiem vt ex ista particula pz. Secũda
nullus homo pt orare angelos nec beatos nec vir
ginem gloriosam vt pz. Tertia lz nullus hõ possit
orare sanctos: põt tñ licite rogare & petere ab eis
aliquid tñ sancti orant continue deum pro nobis.
¶ Nota ꝙ cum deus disponit vel vult aliud face
re non disponit in oẽm euentũ. sed presuppositis
añcedẽtibꝰ q̃ sunt bona opa sicut disponit nos sal
uare: si tñ velimus per bõa merita salutẽ acqrere.

Quinto queritur.

Utrum xp̃s i oi
oꝛone sua fue
rit exauditus. ¶ Rñdeo oꝛo est triplex ꝺm ꝙ ẽ vo
luntas triplex in xp̃o quedã ẽ rõnalis creata. Alia
pietatis que cõdescendit appetitui sensitiuo. Alia
sensualitatis. ¶ Oratio est petitio ꝓcedens ex vo
luntate & desiderio ꝺm ꝙ voluntas humana fuit
in xp̃o ꝺm triplicẽ diiam sic & oꝛo. Naz quedã oꝛo
fuit exprimens siue ꝓcedens a volũtate rõnis que
dam ex voluntate pietatis quedã a voluntate car
nis. Oꝛo ꝓcedens a voluntate rõnis ꝓcedebat a
voluntate que quidez requirebat exaudiri & talis
oꝛo in oibus est exaudita. Propter hoc ꝙ ista vo
luntas erat per oia conformis voluntati diuine:
tum quia a deo petebat digne & sancte ꝙin oibus
erat exauditus ꝓ sua reuerentia & dignitate. Oꝛo
procedens a voluntate pietatis & volũtate carnis
non fuit in xp̃o exaudita per oia tñ qꝛ hac volun
tate non ꝯformabat deo i oi volito sicut dictum est
prius: tñ ẽt qꝛ illa petitio plus ordinabat ad nr̃az
instructionẽ q̃ ad diuinã: Magis enim petebat
hac voluntate vt nos erudiret q̃ vt deum ad suaz
petitionẽ inclinaret. Concedenduz ergo est ꝙ xp̃s
exauditꝰ fuit i oi petitõe q̃ petijt vt exaudiret sꝫ
i oi eo qd petijt volũtate rõnis siue rõne absoluta.

Sexto queritur.

Utrũ ille oꝛo qua
orauit in passione
vt calix trãsferret a se fuit a rõne an a sensualitate.
¶ Notandũ ꝙ ly calix hic non capit ꝓ vase argẽ
teo: vel aureo vel calibeo sed ꝓ passione. Calix enĩ
est idẽ ꝙ passio in ꝓposito & sic oẽs martyres cali
cem dñi biberunt. & sic capiebat xp̃s ibi calicẽ. qñ
dixit: calicẽ qdẽ meũ bibetis. ¶ Rñdeo ꝙ de pre
dicta oꝛone est loq duplr. Aut quãtũ ad mãm vel
quãtũ ad formã. Mã cuiuslibet oꝛonis est id qd
petit ab aliquo. Forma aũt oꝛo est discretio peten
tis & modus petendi. Ut aliquis hñs tentationes
rogat auferri sibi illos stimulos. hec est mã: tñ qñ
dicit ꝯñter si sit bñplacitũ suũ: vel si sit expediens
saluti mee: & hec est forma oꝛonis. Si loquamur
de ipsa oꝛoni xp̃i quãtũ a i mãm fuit a sensualita
te tñ: qꝛ sensualitas hoc petebat & affectabat scili
cet non mori. Si aũt loquamur q̃tuz ad forma sic
cũ forma petitionis respiciat discretionẽ proponẽ
tis & talis modus proponendi sit a discretione rõ
nis. ꝯcedendũ est ꝙ talis oꝛo fuerit voluntatis rõ
nalis. Ad qõnem propositam ergo est dicendum
ꝙ non est simpliciter concedendum ꝙ talis oratio
fuerit simpliciter rationis vel simpliciter sensuali
tatis. Sed quodãmodo, ipsius sensualitatis quã
tum ad mãm: sed rõnis quãtum ad formã hz sen
sualitatis vt mouentis sed rõnis vt proponentis:
sensualitatis vt pro quo: sed rõnis vt a quo. Unde
bene & recte dr ꝙ rõ fuerit aduocatrix sensualita
tis qꝛ appetitus sensualitatis nescit orare. ¶ Sed
tunc restat qd. Cum rõ sciret sensualitatẽ in hac pe
titione nec exaudiendã nec dignã exaudiri vtpo
te qꝛ petebat ꝯtriũ dei ꝓpositi: quo modo hanc pe
titionem proposuit: & pro ea allegauit. ¶ Dicedũ
ꝙ ad hoc fuit triplex rõ nec tñ xp̃s absolute vole
bat exaudiri. huius tñ. ¶ Prima rõ & precipua
fuit ad manifestationẽ veritatis nãe assumpte que
nãliter recusabat passionẽ & in hoc erudiuit fidez
nr̃am. ¶ Scda vero ad ꝯfirmandã nr̃am imbecil
litatem vt non diffidamus si passionũ pericula ex
horremus & in hoc erexit nr̃am spem. ¶ Tertia vt
oñderet voluntatẽ nr̃am voluntati diuine esse per
oia subijciendã qd oñdit in conditione apposita.
Non sicut ego volo sed sicut tu. Et in hoc ordina
uit charitatẽ in nobis que affectuz nr̃m diuine vo
luntati conatur subijcere. Unde magis orauit in
illa oꝛone pro nobis: q̃ oraret pro se. Et attenden
dum est ꝙ oratio illa in petitione illa seruauit for
mam prudentis & fidelis aduocati: qui desideriuz
sensualitatis proposuit: seruata tamen forma iu
ris. Dictat enim ius diuinum ꝙ omnis appetitus
debet esse deo subiectus.

Circa decimamoctavam distinctionem primo queritur. Utrum xps meruit ab instanti sue conceptionis. Dicitur supra qd sit meritum. Uide in scdo dis. v. de merito angelorum. hic et quod triplex est meritum. xxvij. dis. q. f. meritum condignum. congruum et dignum. ¶ Notandum quod iste propones. a. ab. abs. qn addunt alicui termino dicunt ordinem vel includendo illum terminum cui addunt vel excludendo vel inclusiue vel exclusiue vt ab instanti conceptionis potest capi inclusiue. i. in primo instanti sue conceptionis: vel ab instanti potest capi exclusiue. i. post primum instans sue conceptionis vel post primum instans in quo productus fuit meruit. Unde fuerunt sex in primo instanti. i. tempore conceptionis sue. ¶ Primo fuit ibi collectio purissimorum sanguinum virginis marie et in instanti illo reposita in loco debito. Scdo fuit organizatio et formatio perfectissima illius corporis sacratissimi. Tertio fuit aie creatio. 4° fuit vnio aie cum corpore. Quito fuit assumptio totius humanitatis xpi ad verbum diuinum. Sexto fuit gratificatio qz fuit repleta summa gra. Septimo fuit btitudo qz habuit claram visionem diuinitatis. Octauo fuit pfectissimum meritum quo obtulit se deo patri. Et fuit pfecta opatio meritoria qz accepit mandatum e pte mori p humano gne et in illo instanti acceptauit illam obedientiam et ibi fuit primo crucifixio sua voluntaria. Et illud instans vocat instans conceptionis. Ideo in ista qone diuersificati sunt doctores. s. scotizantes otra doctores comunes et antiquos: qz primi scotiste tenent quod ista octo fuerunt simul facta in eodem instanti tpis in pdicta conceptione filij dei. Doctor seraphicus videt approbare vtramque opinionem tm magis videt declinare ad antiquos dicendo quod est planior et communior. Btus thomas et dicit in tertio quod placet sibi. s. opinio scotistarum. ¶ Rndeo ad qonem ad pfectionem meriti duo concurrunt vz ipse actus gratuitus. i. gra et habitus ipsius. idest actus. i. vsus vel opatio. Non enim sufficit habere gram sed opz operari. ¶ Primum dictum xps a pncipio sue conceptionis meruit quantum ad habitum gratuitum q reddit hoiem dignum pmio. i. habuit gram et charitatem que est radix merendi pprio mo qz oi bono et pmio dignus fuit. ¶ Secundum dictum declarans opinionem Alexandri lz xps meruit statim post pncipium sue conceptionis non tamen meruit in pmo instanti illius conceptionis. Et ro istorum est qz opatio debet sequi ordine tpis esse sbe. Nam opationes sunt accidentia et qualitates ergo oportebat esse sbe pcedens opari. ¶ Tertium dictum. Si alicubi inueniat scriptum ab aliquibus doctoribus quod xps a pncipio sue conceptionis meruerit dnt vex esse bz quod a dicit ordinem pncipium extra sumptum. i. post non intra: et p istam distinctionem declinant auctoritates sctorum. ¶ Quartum declarans opinionem scotistarum xps in ipso conceptionis pmordio inclusiue meruit quantum ad actum et vsum virtutis hoc est datum ei p gram pfectissimam vt in pmo instanti non solum haberet habitus virtutum sed et actus et vsus vnde simul incepit esse vsum habere comprehensoris in aia xpi etiam in eodem instanti habuit oia predicta cum actu meriti qui consistit in motu voluntatis. Unde Hiere. xxxj. Nouum faciet dns super terram mulier circumdabit virum. Videt ergo quod xps fuerit vir ab instanti conceptionis sue sed constat quod non fuerit quantum ad etatem ergo fuit vir quantum ad ai vigorem et pfectam operatione viri perfecti que consistit in merendo. Scdm quod in illo instanti incepit esse ho xps fuit pfecte btus et in eodem instanti fuit creata aia eius et infusa corpori et huit informationem gre et exiuit in actum merendi istud dcm pz ex pcedentibus dictis etc.

Secundo queritur.

¶ Utrum xps aliquid meruerit post conceptionem. ¶ Triplex est meritum scz interpretatiuum de cogruo et de condigno. Primum est quo quis meret simplr abusiue. De condigno est quo quis meret simplr proprie. Meritum de congruo est quo qs meretur prim proprie et ptim improprie. Meritum simplr abusiue. (construendo ly simplr cum abusiue) est opus de genere bonorum tm factum mala intentione. Talia. n. opera aliqn remunerantur a deo ex imensa largitate sicut inuit de nabuchodonosor vt est dare elemosynam murmure vt pz in legenda scti elemosynarij. Meritum de congruo est opus bonum de genere factum cu intentione bona et alijs circumstantijs tm factum sit in pctō mortali. Et de talibus de congruo faciens disponit se ad gram. Meritum de condigno est opus bonum factum ex charitate. Cum ergo querit. Utrum xps meruerit post conceptionem non querit de primo nec de secundo mo sz queritur de tertio. ¶ Rndeo quod ergo ad hoc quod tribus modis mereri otingit ex condigno. Uno modo mereri est ex indebito facere debitum sicut meretur quis in gratie infusione et motu lib. arb. qz tunc meret vitam eternam. Scdo modo mereri est de debito facere magis debitum vt otingit de profectu in profectum de virtute in virtutem. Tertio mo mereri est de debito vno mo facere debitum aliomodo. Aliomo de debito per habitum facere debitum per vsum. et de debito per vnum actum facere debitum per alium actum eque bonum. Omnibus hijs modis xps meruit nobis. Meruit. n. nobis gratie promotionem meruit et bonorum operum multiplicationem. Sibi aut non meruit nisi tertio mo tm post conceptionem: ipse. n. non potuit facere sibi de indebito debitum cu omni bono esset dignus. Sed quod erat debitum vno modo fecit debitum pluribus modis: et ita meruit sm tertium modum dicendi meritum solum non pp imperfectionem a pte merentis sed pp perfectionem a parte merentis. ¶ Nota quod consilium sanctissime trinitatis decreuit ab eterno nullum nobis impendere bonum gratie gratificantis siue gratis date nisi pp meritum dolorissime passionis xpi filij sui vnigeniti pp quod meritum dat deus disponentibus primo gratiam iustificationis

⁊ perseuerantie ⁊ profectus in bono: meruit etiaz nobis oia bona opera ⁊ meritoria que nos facim⁹ q: illa opera non erunt deo grata nisi fundant̄ su per meritū passionis xp̄i. Et nota q̄ xp̄s tantuz in/ tensiue habuit q̄ztum habuit per totam vitā suam ⁊ in hora mortis. In illo .n. instanti obtulit semet ipsum ⁊ suam vitam ⁊ oia que facturus passurus/ q̄z erat sanctissime trinitati ex intensissima volūta/ te ⁊ charitate in qua oblatione tm̄ meruit q̄tuz in cruce. Non tñ tm̄ passus est quantum in cruce: q: tunc non experiebat̄ passionem nec ēt ipse imagi/ natiue sic offerebat̄ passio sicut in orto. Ideo pessi/ me ⁊ heretice dr̄ a quodaz q̄ tm̄ patiebat̄ in vtero matris q̄ztum in cruce. Ideo dr̄ in textu nō ꝓpter imperfectionem meriti q: primum meritū xp̄i fu/ it perfectissimum pp̄ perfectionē merentis: q: fuit persona diuina ⁊ infinita. Et hoc est q̄ dr̄ in l̄ra nō ꝑfecit xp̄s ƀm meritū q̄tū ad virtutē meriti tñ q̄ztum ad numez meritoꝝ q: addebat merita meri/ tis plura habuit merita in passiōe q̄z in ꝯceptiōe.

Tertio queritur.

¶ Utruz xp̄s aliqd meruit in passione. Passio capit̄ ibi pro corruptione subiecti in quo est xp̄s non tñ meruit in actibus meritoriis sz non tm̄ in istis: sed etiam in passiōibus sibi illatis a iudeis ⁊ seruitoribus pilati ⁊ hoc meruit accipiendo illas voluntarie. non .n. passus fuit frustra: sz ex rationabili cā nec passus pp̄ demeritū culpe: sz pp̄ amorez veritatis ⁊ iustitie: videbat .n. ꝑncipes sacerdotuz q̄ erant distorti a lege dei per auaritiā ⁊ hypocrisim ⁊ alia. Et hoc videns xp̄s non tacuit vitia coꝝ. Ideo procurauerūt crucifixionez eius. Et etiam declarauit legem quā illi ꝑuertebant. ¶ Notandū q̄ in passione est duo cōsiderare. vi/ delicet passionis cām ⁊ passionis sustinentiā. Pas sionis cā est a violentia agentis proprie sed passio nis sustinentia est a volūtate patientis. Quantum ad primū passio nō est meritoria: nec demeritoria q: est ab extra. Iudei tñ ex pilat⁹ ⁊ crucifixores fuerunt remota cā passionis xp̄i ⁊ isti demeruerūt ƀm plus ⁊ minus. ¶ Nota q̄ztum ad secundū potest esse meritoria vel demeritoria. Meritoria autem si quis eam perferat ex volūtate bona. Demerito/ ria autē si quis eam sustineat in patienter ⁊ ex vo/ luntate iniqua: Qñ ergo xp̄s passionē pertulit nō tm̄ ex voluntate bona. imo etiam ex volūtate opti ma q: summo nisu ⁊ conatu. Hinc est q̄ passio ei⁹ meritoria non solū fuit sicut passiones scoꝝ: sed su per oia merita tenuit principatum. Nota q̄ si infi/ nita essent peccata ēt horribilissima non tñ tantuz displicerent deo: q̄ztum placuit voluntas xp̄i opti/ ma qua cum summo nisu ⁊ conatu amoris offere/ bat deo suas sacratissimas passiōes ⁊ tristitia ⁊ an/ gustias. ideo merituz passionis xp̄i dr̄ fuisse sufici ens ad delendum oīa peccata: tñ quantū ad effica ciam solum delet peccata qui se disponunt vel ele/ ctoꝝ finalr̄. Et h̄ siue in instāti sue ꝯceptionis in q̄ etiam obtulit trinitati scīssime suam passionē futu ram in q̄ meruit tm̄ q̄tuz in passiōis hora ⁊ h̄ inte̅ siue q̄tuis in passiōe magis meruerit extēsiue.

Quarto querit̄.

¶ Utrum xp̄s sibi meruit dei fruitio/ nem siue premiuz ēēale. ¶ Fruitio capit̄ tripl̄r. l. cōiter ⁊ sic frui est vti cū gaudio id est delectatione ⁊ breuiter nihil est fruitio nisi actus vel operatio volūtatis gaudiosa. Et sic capit̄ i ep̄la ad phylemonem vbi ap̄ls dicit ita frater fruar te in dn̄o. Scd̄o mō capitur fruitio ꝓprie ⁊ est alicui amore inhere re pp̄ se: ⁊ sic importat motum volūtatis cuz quie/ te ⁊ est operatio volūtatis quietatiua. Tertio mō capitur fruitio ꝓprijssime ⁊ sic frui est in cognitio quiescere voluntate delectata pp̄ se: ⁊ sic includit vtrāq̄z predictam q: est operatio volūtatis quieta tiua ⁊ gaudiosa in qōne capitur frui proprijssime. ¶ Nota duplex est premiuz scz ēēale ⁊ est videre deū ⁊ amare fruitiue ipsum ⁊ dr̄ aurea. Scd̄m est premiū ꝯsubstantiale ⁊ est in p̄te sensitiua. non .n. solum aīa erit beata: sed oēs alij sensus erunt bea ti suo modo q: quiescent ⁊ sūme delectabunt̄ i ob iectis siue ꝯuenientibus. Tertiū est premiū accidē tale ⁊ est quodlibet gaudiū habitum de creatura. ¶ Respondeo dōm̄ q̄ cōiter non conceditur q̄ xp̄s sibi meruerit ēēale premium. ⁊ hoc innuit mgr̄ in littera satis expresse. Rō huius est. Nam merituz dicit ordinē ad premium sicut dispositio ad com/ plementū: sicut via ad terminum. ⁊ ideo necesse ē meritum precedere premiū vel t̄pe vel ƀm ordinē nature. Neutro modo aut debuit in xp̄o precedere nec precessit. pp̄ hoc q̄ aīa xp̄i non esset idonea ad vnionē nisi esset beatissima ⁊ deiformissima quod fit per gr̄e infusionem. Si ergo necesse fuit vnio/ nem illā antecedere oia merita ƀm ordinē nature: necesse ergo fuit deiformitatē glorie in xp̄o prece dere oēm vsum gr̄e. Ideo gloria in xp̄o precessit oia merita pp̄ summā dignitatem q̄ fuit in aīa xp̄i a sua creatione: scz pp̄ vnionem ipsius ad verbuz. Sicut ergo incarnatio nō cadit sub merito sic ipsa gloria aīe xp̄i. Unde Aug. xiij. lib. de trinitate. In rebus per t̄pus ortis id est in oībus effectib⁹ dei illa sūma gr̄a est id est gratuita dei cōdescensio vel volūtas q̄ hō in vnitate ꝑsone ꝯiunctus ē deo. Et in encħ. dicit q̄ nullis ꝑcedētibus meritis ille hō copulatus est deo sed illa copulatio nō potuit esse sine dei fruitione q̄ est premium ēēale: istud tamē premiū est duplex quoddaz est obiectiuū ⁊ est ipse deus. Aliud est subiectiuum.

Quinto queritur.

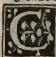
¶ Utrū meruerit xp̄s sui corporis glorificationē. ¶ Notandū ipsius xp̄i ⁊ cu/ iuslibet hoīs cōplete b̄ti triplex est gl̄ificatio. Que dam essentialis q̄ cōsistit in optimis oꝑationib⁹ in tellectus ⁊ volūtatis tendētibus in deū ⁊ hec dici tur gl̄ificatio aīe. Alia q̄dā ꝯsubstātialis q̄ cōsistit i ꝑfectissimis oꝑatiōibus potentiaꝝ sensitiuaꝝ ƀm

quas

quas tendūt in sua obiecta pfectissima: qꝛ sicut aīa xpi ē glorificabilis sic potentie sensitiue sunt nate glificari ſm qd id est ſm opationes suas. Et dꝫ ſm qd: qꝛ aīa est glorificabilis simplr ⁊ de ista est qō pñs. qꝛ clarꝫ est ꝙ ante pasionē nō habuit corpus glificatū. Quedā accidentalis ɔueniēs aīe que est quoddā gaudiū de aliquo scō victorioso: vt virgines de hoc: ꝙ vicerūt in virginitate ⁊ silr doctores ⁊c. Et dꝫ aureola ⁊ silr gaudent oēs de ɔsortio bonoꝝ ⁊ vocaꝭ vt prius. Alia est glorificatio accñtaꝭ corporis ⁊ sunt quattuor dotes d̄ qb⁹ in quarto dicet. Prima glorificatio a doctorib⁹ sacris vocatur stola. scda ⁊ tertia glificatio vocaꝭ scda stola ⁊ i hoc excedemus angelos q habēt solū primā qꝛ nō habent potētias sensitiuas ⁊ sic erimus magis beati extensiue. Silr hoīes damnati plus puniunꝭ q̄ demones scꝫ extēsiue: qꝛ lucifer solū punietur in itellectu ⁊ voluntate. Hoīes aūt cuꝫ hoc puniaꝭ i potentijs sensitiuis vtputa in fetorib⁹. Et ideo sicut hoīes puniunꝭ. ita hoīes premiabunꝭ in potētijs sensitiuis: qꝛ deus pnior est ad miserandū q̄ puniendū ⁊ hoc est ɔ mgr̄m Joh. gerson. ℭ Rñdeo dōm ꝙ xp̄s absqꝫ dubio meruit sibi glorificationē sui corpis non solū agendo sed ēt in patiēdo vt dicit mgr̄ in lr̄a expresse. Rō est qꝛ xp̄s dei ⁊ hoīum mediator simul dꝫ esse cōprehensor ⁊ viator. Cōprehensor pp suā dignitatē ⁊ viator pp nostrā necessitatē. Et iō partim debuit eē in statu glie: ⁊ partiꝫ in statu miserie. In statu miserie nō debuit esse ſm superiorē portionē sed ſm inferiorē. i. ſm carneꝫ: Et iō ſm diuinā dispōnem necessariū fuit differri corpis glorificationē xp̄i vt xp̄s esset in statu i quo p nobis posset mereri ⁊ satisfacere. Dū aūt xp̄s nobis merebaꝭ ⁊ p nobis satisfaciebat: faciebat deo placentissimū opus ⁊ ita remunerabile ſm aliquā partē glie. Cum aūt non posset remunerari q̄tum ad primā stolā sed q̄tuꝫ ad stolā secundā merebaꝭ vel tūc xp̄s ppriȷ corporis glorificationē. Tñ Scotus dicit ꝙ ñ meruit directe qꝛ nisi fuisset impedimentū glīa aīe redundasset naturalr̄ in corpus tñ meruit illam corporis glorīā indirecte: qꝛ meruit illius impedimēti cessationē ⁊ ammonitionem.

Questio sexta.

Utrum xp̄s meruerit nobis ianue paradisi apertionē. ℭ Sciendū ꝙ triplex ē paradisus. primus terrestris: alius celestis. Et iste est duplex. quidā spūalis: alius corporalis. Primus est loc⁹ amenissimus ⁊ tēpatissimus in oriēte positus in q̄ sūt delitie plurime: ibi sunt arbores c̄ floribus folijs ⁊ fructibus. Alius est celestis corpalis in quo ponunꝭ btī: ⁊ dꝫ celū empyreū: de quo dicit apl̄s ꝙ fuit raptus vsqꝫ ad tertiū celū. ℭ Paradisus celestis spūalis nihil est aliud q̄ clara visio dei ⁊ fruitio sequēs clarā visionē dei. Et lꝫ de scdo paradiso possit esse qō nr̄a tñ principalr̄ est de vltio. ℭ Rñdeo ad predictoꝝ intelligentiā est notandū ꝙ ē paradisus terrestris ⁊ est paradisus celestis scꝫ spūal: qꝛ de celesti corporali locutus est in scdo. Et Adaꝫ peccāte vtriusqꝫ ianua clausa fuit. Clausio autē ianue padisi terrestris signum fuit clausionis ianue paradisi scꝫ spūalis. Est aūt paradisus celestis apta visio dei. Clausio aūt huius ianue fuit impossibilitas videndi deū facie ad faciē que īpossibilitas cōsurgebat ex demerito pcti Ade: ⁊ ex decreto diuie snie quo scꝫ deus determinat neminē ad sui aspectum admittere. Unde si btā Maria decessisset añ passionē filiȷ sui descēdisset ad infernū cū patrib⁹ nisi facta sibi esset emēda ⁊ satisfactio p illo pctō. Et qm̄ emēda ⁊ satisfactio est ei p xp̄m hinc est ꝙ p meritū xp̄i nobis patuit igressus in celū. ℭ Nota ꝙ imagies i q̄dragesima coopiunꝭ ad designādū clausionē padisi celestis: tpe aūt passiōis ei⁹ amouenꝭ ad designādū aptionē illi⁹ ianue q̄ est facilis ingressus ad videndū deū facie ad faciem.

Circa decimamnonā distinctionē querit. Utrū per passionē xp̄i fiat remissio pctōꝝ. ℭ Nota ꝙ est dr̄a inter remissionē culpe: ⁊ infusionē grē. Infusio. n. grē ⁊ remissio culpe nō sūt vna ⁊ eadē mutatio sꝫ sunt due mutatiōes lꝫ nō reales q impossibile est vnū ⁊ idē plurificari ⁊ non multiplicari sed remissio pōt multiplicari remanēte vna ⁊ eadē infusiōe. g̃ ⁊c. maior pꝫ. minor pbaꝭ: qꝛ cū qs pergit ad ɔfessionē cū multitudine pctōꝝ tot sūt ibi remissiōes quot sūt culpe ⁊ obligatiōes. Cuilibet. n. cl̄pe corrn̄det ppria remissio ⁊ tñ ē ibi vna remissio dūtaxat infusio grē. Itē īpossibile ē vnuꝫ ⁊ idē separi g̃ ⁊c. ⁊ eē sine ipso sꝫ remissio culpe ⁊ īfusio grē pñt ab inuicē separi. g̃ ⁊c. maior pꝫ ⁊ fundaꝭ imediate in pmo pncipio. minor pꝫ: qꝛ i angelis btīs fuit infusio grē cū eēnt in statu inocētie sine remissiōe culpe. Etiā in btā virgine cui grā fuit infusa sine remissione culpe: ⁊ in aīa xp̄i q̄ ē eiusdē rōnis cū nostris. Silr dōm est de remissiōe culpe q̄ pōt inesse alicui sine infusione grē de potētia dei absoluta. Pōt. n. deus potētia absoluta remittere culpā ⁊ non dare grām: vt pꝫ de rege terreno qui potest alicui qui eū offendit remittere offensaꝫ non recipiēdo eū in grām: tñ nunq̄ de facto deus remittit pctm̄ mortale alicui quin etiā īfundat gratiam: ⁊ hoc ex sua benignitate ieffabili. Remissio aūt culpe ē deletio obligatiōis ad penā eternaꝫ ad quā obligaꝭ p pcm̄ mortale anteq̄ peniteat. Itē ꝙ terminaꝭ ista mutatio puatiua ad nō obligationē: ita ꝙ termin⁹ a q̄ ē obligatio. ⁊ termin⁹ ad quē ē nō obligatio. Infusio āt grē est a nō eē grē ad esse grē: sic remissio est mutatio puatiua ⁊ īfusio grē ē mutatio positiua ex pte termini ad queꝫ. Uñ ablatio mali ⁊ collatio boni distinguunꝭ. Ista aūt ablatio mali siue remissio cl̄pe atribuiꝭ appropiate passiōi xp̄i. Et collatio grē attribuiꝭ magis appropiate resurrectioni xp̄i. Unde ad Romañ. iiȷ. Traditus est propter delicta nostra ⁊ resurrexit ppter iu-

stificationē nostram. ¶ Rñdeo ad qōnem q iusti ficatio nostra attribuit tam passioni: q resurrectio ni xpi. vt habet in textu sacre scripture et glo. i plu ribus locis presertim vbi. s. Utraq scz mors et resurrectio xpi delicta nostra tollunt et vtraq iustificant. Attamē neutri. i. nec passioni nec resurrectio ni attribui pōt proprie causalitas iustificationis si ue deletio culpe: q: ibi pprie non inuenit aliqd genus cause. Hūt tñ nihilominus aliquā causalita tem in hoc q habent aliquā cause proprietatem. Attribuit. n. hio iustificatio nostra p modū meriti interuenientis: qd quidem hz dispositionis grāz et rōnem et reduci hz ad cām materialem. Per mo dum exēpli prouocantis et excitantis qd quidē hz reduci ad cām mouentē et efficientē. per modū exemplaris dirigētis vel regulātis. qd hz reduci ad cām formalē. Per modū termini quietātis quod quidē hz reduci ad causam finalē. Et ita his duo bus attribuit iustificatio sm proprietatē cuiuslibz generis cause. Attñ rō merendi iustificationē attri buit soli passioni et nō resurrectioni. Rō vero ter minandi et quietandi attribuit resurrectiōi ad quā terminat iustificatio et non passioni. Duo vero iter media scz excitatio et regulatio attribuūt vtrique. Nā passio excitat nos ad dei dilectionē et vlterius insinuat nobis qualr debeamus mori pctis: et ita ē empla prouocās et exempla regulās. Et qd sit exemplum habet ex prima Pet. ij. Xpus passus est pro nobis vobis relinquēs exemplū vt se. vest. ei. Qr sit exemplar habet ad Roma. vj. Si cōplantati su mus similitudini mortis ei simul et resurrectōis erimus. Similr et resurrectio hz rōnē exēpli prouocantis et exemplar dirigentis. Prouocat. n. nos ad iustitiā per quā accipimus illā gloriā quam credi mus xpm habuisse in sua resurrectiōe vt talia sint corpa glorie qualia xps in sua resurrectione mon strauit. Dirigit ēt nos dū ad ei exēplar conamur ambulare in nouitate vite. Juxta illud quod dr ad Roma. vj. quō xps resurrerit a mortuis per glāz pris ita et nos i nouitate vite ambulemus. et sic tā passio q resurrectio hz rōnem excitantis et regu lantis respectu nre iustificationis sm duo q in no stra iustificatione habent ṗsiderari scz ablatio ma li et collatio boni.

Secunda questio.

¶ Utrū p passionem xpi sctā fuerit cyrographoꝝ deletio. ¶ Pro notitia huius termini cyrographo est notādū q hic cyrograph vel hoc cyrographū dr a cyros grece qd est man latine: et graphia scriptura: qd scriptura manu fa cta: et post capi duplr scz proprie et metaphorice. Proprie est lra manu scripta debitoris que cōmit tit vel dat creditori: vt si aliqs cōmodat centū flo nos alicui et dat cedulā scz debitori: et dr qsi signū manuale. Aliomō cyrographus capit metaphori ce seu large vel transumptiue: et sic capit hic. Et est quedā obligatio qua aīa est obligata ad aliquā pe

nam transeuntē culpa actuali interiori et exteriori ad reatū remanens in aīa rōne cuius diuina iusti tia hz nos puniri qtuz ad penā diabolica malitia hz nos accusare et ṗscia nostra hz cōtra nos remur murare. Nota terium tñ. Que aūt sit ista scriptu ra que dr cyrographum decreti et cyrographū cul pe diuersimode pōt assignari sm diuersas expositiones que innuūt. super scda ad Col. Culpa est ac tus peccati interioris vel exterioris. Sciendum q cyrographū culpe dr eē memoriale quo aīa tenet astricta et obligat alicui pene: sicut aliquis qn obli gat se alteri facit ei cyrographū: et hoc innuit Au gu. in lra cum dicit culpaꝝ cyrographa deleta sūt qbus peccatores vel debitores āte diabolo tenebā tur: et dr illud cyrographū culpe et cyrographū de creti: q: talis obligatio ṗsurgit ex nostra culpa tā q ex merito et ex diuina snia tanq ex decreto: et sic cyrographū dr esse memoriale illud quo quidem pctm manet qtum ad reatū. Rōne cui diuina iu stitia hz nos punire diabolica malitia nos accusa re et detinere et cōsciētia nostra remurmurare cō tra nos. Et illud cyrographum aduersum nos ha bz inscribi pptia voluntate non solū pro pctis no stris actualib sed etiā pro peccato primi parētis et rōne huius diabolus hz in nos aliquā potestatē vel simplr vel ad tempus. Qm ergo xps per passio nem suam non solū impetrauit nobis remissionez culpe qtum ad maculā sed etiā qtum ad reatuz. Hinc est qd dicit apls et Augu. q xps per passionē suam deleuit cyrographa culpaꝝ. Sed apls dicit singulariter delēs cyrographum decreti: q: loqui tur de memoriale transgressionis primi parentis Augusti. vero dicit pluraliter. q: loquit de remis sione oium peccatoꝝ quantū ad reatuz vt perfectū exprimat passionis effectum. Jstud cyrographum optime recognoscit i peccatore diabolus et e gros se loquendo. Unde corda per quā trahit ipm ad in fernum: vel qn peccator peccat nihil aliud facit q pōere chordā in collo suo quo suspendet in infer no vel dat sigillū manuale et signū suū diabolo quo obligat ad penam eternā. Si querit quis habebit illud signū vel cyrographū. Dōz q deus et homo et diabolus habebat sed differenter: q: de habebat vt iudex: hō vt reus: diabolus vt accusator. Et si cut latro fert insigne cyrographū ṗ se. i. signū pu taṗ: sic hō seipsum ferebat cyrographū: nec per il lud cyrographū acquirebat aliquod ius diabolo. Quāuis. n. homo iuste detineret ipse tñ iniuste de tinebat. ¶ Notandū pro primo argumēto in oppositum q duplr possumus loqui de efficiendo vel effectu passionis xpi. Aut qtum ad efficientiā aut qtum ad efficaciam. Si loquamur quātum ad suf ficientiam sic se extendit ad omnes hoies et ad om nes culpas. Si vero quantū ad efficaciā: sic se extē dit ad eos solūmodo qui baptizant in noīe eius q absoluunt a reatu originalis pcti et actualis: ita q a diabolo nō pñt amplius teneri nisi forte se ei volū

starie subijciāt: ⁊ noua ɔ eos scribant cyrographa.

Tertio queritur. Utrum per passionē xpi liberati sum⁹ a potestate diaboli. q̄ sic videt per hoc q̄ habet ad Ephe.vj. Non est nobis colluctatio aduersus carnem ⁊ sanguinē sed aduersus mundi rectores ⁊ tenebrarum harum. ergo demones adhuc nos impugnāt ⁊ huic mō adhuc pncipant. ergo a potestate diaboli liberati non sumus. Item.ij. Timoth.iij. dr̄ q̄ in nouissimis diebus instabūt tpa periculosa Et hoc ipsum dr̄.ij. Thesa.ij. ⁊ in Daniele ⁊ in apocalyp. q̄ in tempore āntixpi hēbit diabolus magnā potestatē tentandū et vexandū. ergo non videtur q̄ p passionē amiserit posse sup genus humanum. Item potestas diaboli vel est ad nocēdū: vel ad tentandum. Sed nunq̄ potuit nocere nisi permissus nunq̄ in pctm̄ ēt potuit pcipitare nisi preberet ei voluntas ⁊ consensus: ⁊ hoc ipsum pōt ⁊ mō: si ergo ab initio nihil potuit amplius: videt idem qđ prius. Item potestas diaboli maxime in duobus ɔsistit: videlꝫ in obsessione corpor ⁊ in excecatione mentium: sed post passionē xpi adhuc multi a diabolo fuerunt obsessi. multi ēt fuerunt grauissime excecati. ergo videt q̄ potestas diaboli non sit in aliquo diminuta p passionem xpi. Q2 diabolus multor corpora obsessit docet experiētia q̄ iterum multor mentes excecat. probat p illud q̄ dr̄ secūde Cor.iiij. Deus huius seculi excecauit mētes infideliū. ¶ Pro quo notandū q̄ diaboli duplex est potestas. Una detinens vel attrahens. alia pugnās. Potestas diaboli detinens est illa qua attrahebat ⁊ detinebat. iustos: quoscunq̄ in limbum ⁊ nullus poterat euadere hanc potestatem. Alia est pugnans ⁊ est potestas pcipitādi in malum. i. peccatum vel per fallaciam vel per potentiam. ¶ Rñdeo dicendum est q̄ p passionem sumus liberati a potestate diaboli: oēs q̄tum ad sufficientiā: sed illi soli qui sunt de eius corpore. i. ecclesie quātum ad efficaciam. Oēs enim non se disponunt ad recipiendū grām xpi: vt sunt iudei infideles ⁊ mali christiani. Diabolus aūt an̄ passionem xpi habebat duplicem manum. vꝫ attrahentē ⁊ impellentem. Manus attrahens erat potestas trahendi ad limbum ēt iustos ⁊ sanctos. Manus ipellens siue pugnās erat potestas precipitandi in malum vel per fallaciam vel p violentiam q2 tentabat vt draco: tentabat vt leo. Et prima manus. s. attractiua erat tante potentie vt nullus poterat ei resistere. Et hec fuit ei oīno amputata p passionē. Manum aūt impellētem ⁊ pugnantē habebat ita fortem vt cum magna difficltate posset quis ei resistere. Et iō i multis regnabat: imo fere in oībus vt pꝫ de ipso Job. Oēs enim vel superabat p fraudulentiā vel per violentiam: ⁊ hec potestas debilitata est per passionem p quam lumen veritatis aperit cōtra diabolicā fraudulentiam. Nam tenebat fere totum mundum inuolutum idolatria: mō aūt nullus est credo qui sit idolatra q̄uis sint diuerse secte. Et adiutorium virtutis attribuit ɔ diabolicam violentiā. Apparuit aūt lumen veritatis ⁊ interius per diuinā inspirationē: ⁊ exterius per humanā instructionē. Iam .n. fere oībus est veritas propalata: ⁊ iō est destructa idolatria que prius repugnabat. Adiutorium ēt virtutis tribuit per gratie infusionē que reprimit ɔcupiscentiā: ⁊ per angelicā ptectionē que cōprimit ptātes aduersas: ⁊ hoc virtute passiōis merito cuius mittit nobis spūsscūs: mittunt etiam ⁊ ipsi angelici spūs vt superet aduersari⁹. vnde diabolus super oīa abhorret memorī i passionis ⁊ figurā crucis per quā sumus a ptāte eius liberati.

¶ Ad argumenta in oppositū ad primū qn̄ dicit q̄ adhuc restat nobis aduersus ⁊c̄. Dōm q̄ q̄uis nobis incūbat pugna non tn̄ elongamur a victoria nisi interueniat nr̄a negligentia: sm̄ qđ dr̄ prime Cor.x. Fidelis qui nō permittit vos tentari supra illud q̄ potestis sed facit cū tentatiōe p. Et iō ex illa auctoritate non pōt haberi q̄ nobis presideat ptās diabolica q̄uis non exercere nō desistat

¶ Ad secundū argumentū dr̄ q̄ i nouissimis diebus ⁊c̄. Dōm est q̄ q̄uis per passionē sit ptās diabolica superata tn̄ in nobis est dare vires hosti ⁊ nos subiugare potestati diaboli. ⁊ q2 i nouissimis diebus abundabit multor puersitas ⁊ refrigescet charitas vires sumat diabolica ptās: ⁊ iusto dī iudicio permittet amplius ad malū impellere q̄ pmissus fuerat in tpe pcedenti. ¶ Ad illud qđ obijcit q̄ nihil poterat nisi p dei pmissionē sic ⁊ nunc. Dōꝫ q̄ de⁹ ipꝫ ampli⁹ pmittebat ex suo iusto iudicio ⁊ ɔsensus nr̄ ampli⁹ ei placebat ex vitio nr̄o: ⁊ p hec regnabat ignorātia: regnabat ēt ɔcupiscētia ōficiebat ēt volūtas ōficiebat ēt grā. Sic̄.n. dr̄ Io. p°. Lex p moysen data ē grā ⁊ vītas p ihm̄ xpꝫ scā ē. ¶ Ad illđ qđ obijcit q̄ adhuc pōt i vexationem corpor ⁊ excecationē mētiū. Dōꝫ q̄ h nō pōt mō nisi qs ei ex cl̄pa sua vires tribuat. vl̄ nisi sit ex spāli cā vt puta ad humiliationē alicui⁹ sic̄ sūt illi qui sacra xpi ɔtēnūt. vtputa ɔfirmatōēꝫ ⁊ eucharistiā aquā bn̄dictā ⁊c̄. Qui v̄o humilr̄ ⁊ deuote sacris ⁊ sacralib⁹ se subijciūt q̄ a passiōe xpi hn̄t v̄tutē non formidāt diabolicā ptāte. Tātā ē.n. v̄t⁹ sacror ecclesie vt ēt extēdāt se vsq̄ ad īfideles. Un̄ n̄ tot hodie diabol⁹ obsidet q̄t diabol⁹ ɔsueuerat obsidere. Scribit.n. greg. i dyalogo d̄ q̄dā iudeo cum vellet dormit i loco deserto mūniuit se signo crucis ⁊ dēmones superuenientes cū vellēt ipꝫ offēdē a signo crucis repulsi sūt ⁊ dixerūt ipm ēē vas vacuū sꝫ signatū.

Quarta qō. Utrū p passionem xpi absoluamur a pena pcī. ¶ Nota q̄ triplex ē pena p pcīs. s. tpalis. media ⁊ etn̄a. P^a ē. pena satisfactiua p pcīs actualib⁹ q̄ hꝫ finē: ⁊ nō ē ppetua Et illa iniūgit a sacerdote i sacro pnīe ⁊ ē ī purgatorio. pēa etn̄a ē pena inflicta p pcīs actualib⁹: mortalib⁹ q̄ durat i etnū ⁊ ē pēa dānator: ⁊ pcō mortali corrn̄det tal' pēa. Pēa media q̄ pti tēpal' ⁊ ptiꝫ eter

na. ẽ carẽtia visiõis diuĩe pp pctm̃ originale ⁊ dr̃ tẽporalis: qa solũ durauit vsq3 ad passionez xp̃i: ⁊ dr̃ eterna quia nisi deus illis patrib⁹ succurrisset p passionẽ xp̃i fuissent eternaliter in limbo ⁊ est eterna in paruulis qui sine baptismo decedũt. ¶ Nota q̃ adhuc duplex est pena. s. oppressiua: alia est pmotiua. Prima est ignorãtia subiectio demonis ⁊ obligatio ad penã eternã: ⁊ ab hac liberati sumus. Secunda sunt miserie q̃s patimur in qbus exercemur per patiẽtiã ⁊ ab hac nõ liberauit nos: sed ad illas nos animat ⁊ animãdo facit: vt pena illa non possit opprimere nec preualere: ⁊ isto mõ posset dici quodãmõ liberare ab illo genere pene. s. promotiue nõ vt affligat sed vt nõ preualeat. ¶ Rñ⁰ ad questionẽ dico q̃ passio xp̃i nos liberauit a pena temporali ⁊ ab eterna ⁊ ab ea que est inter vtrã q3 media. A pena inq̃3 tpali nos liberat ⁊ virtute illi⁹ condonan̄t nobis pctã nõ solũ quãtũ ad culpã ⁊ reatũ pene eterne sed ẽt quãtũ ad dimissionẽ pene satisfactorie: sicut h3 fieri i sacro baptismate. A pena eterna nos liberat liberãdo a culpa. Dũ enim per passionẽ xp̃i grã impetrat̃: per quã culpa dimitti̇̃t nobis pene eterne mortis relaxat̃. Liberari ẽt a pena que quodãmõ est inter vtrã q3 penarum̃ istarum̃ media. que quidẽ est carentia visionis diuine ex demerito pcti Ade: ⁊ illa quidẽ fuit ad tp̃s pp grãm repertã in eis qui detinebant̃ in limbo. deberet tñ habere eternitatẽ hito respectu ad culpã Ade: vñ quãtũcunq3 passio dilatata esset diuina pñtia fuisset ei subtracta nisi deus aduenisset aliquã viã3 ⁊ ab hac pena liberati sum⁹ per passionẽ xp̃i. ⁊ sic p3 q̃ p oẽm modũ verũ est passionẽ xp̃i efficacẽ esse ad liberandũ nos a pena pcti. ¶ Sed ꝯ ar̃. Pnĩa ẽe: penalẽ nã penitere est penã tenere. Si ergo per passionez xp̃i liberati sum⁹ a pena: vr̃ q̃ iã nõ sit op⁹ pnĩa: s3 hoc dcm̃ fl̃m. g̃ ⁊ p⁹. ¶ Rñ. dõm est q̃ imo nos liberat quantũ est de se: q: s̃m q̃ dr̃ in lr̃a in baptismo ois pena que pro pctõ debet̃ penit⁹ relaxat̃. Vñ sic hr̃ in textu. pctã q3 nr̃a. i. pena pctõrũ nr̃orum̃: dicit̃ i corpore suo super lignũ portasse q: ipsius penam quã in cruce tulit. Ois pena tpalis que pro pcõ debet̃ in baptismo penit⁹ relaxat̃ vt nulla a baptizato exigat̃. Sed cũ hõ pctã iterat reddit se indignũ tãto bñficio. Jõ ꝯfugiẽdũ est ad scdã3 tabulã naufragij que est pnĩa: que est min⁹ nobilis q̃3 baptismus q: nõ sic absoluit a pena ⁊ a culpa.

Quinta questio. Utrũ solus fili⁹ dei sit redẽptor aut ẽt p̃r ⁊ sp̃ũssctũs. ¶ Rñ. ad hoc q̃ fili⁹ dei sit redẽptor pt intelligi duob⁹ mõis s̃m q̃ in se duas h3 nãs: v3 diuinã ⁊ humanã. Quodã. n. mõ h ei ꝯuenit s̃m humanã nãm: ⁊ q̃dãmõ s̃m diuinã nãm. Primo mõ cõpetit soli filio: sed 2⁰ mõ cõpetit filio vna cu3 p̃re ⁊ sp̃ũsancto. Uide ꝯtr̃ in textu Bonauẽture.

Sexto querit̃. s3 quã nãm sit xp̃s mediator. ¶ Rñ. q̃ cu3 mediator dicat offm̃ recõciliationis ⁊ mediator debeat differri ab illis q̃s recõciliat ⁊ xp̃s s̃m diuinã nãm sit ille cui sit recon cõciliatio. Dõm q̃ nõ põt esse mediator s̃m diuinã nãm sed s̃m humanaz nãm in qua põt recõciliare s̃m diuersas ꝓprietates in quib⁹ cõicat cũ deo ⁊ cũ hoie. Hẽbat. n. iustitiã ⁊ innocẽtiã in qua cõicat cũ deo: ⁊ mortalitatẽ in qua cõicat cũ hoie: ⁊ dũ mors ꝯiungit̃ iustitie in eodẽ ꝯfederat̃ hõ pcõr ⁊ mortalis: deo iusto ⁊ imortali. Recõciliati. n. sum⁹ p mortẽ hois innocẽtis. Cõcedẽde g̃ sunt rõnes ondentes q̃ xp̃s est mediator s̃m humanam naturam.

Circa vigesimã distinctionẽ q̃ritur. Utrũ ꝯgruũ fuerit humanã nãm a deo reparari. ¶ Aduertẽdu3 q̃ duplex est ꝯgruitas. Una pure honestatis. Alia est necessitatis vel imutabilitatis. Prima est illa q̃ aliqd dr̃ ꝯueniens: decẽs: rõnale: honestũ: s3 nõ tñ necessariũ. Et isto mõ ꝯueniẽs fuit humanã nãm a deo repari: q: sicut ceciderat per inobedientiaz sic reparari per obediẽtiã ꝯgruũ erat. Alia est cõgruitas necessitatis vel mutabilitatis. Et est illa qua aliquid dicitur congruum quod est quodãmodo necessariũ ⁊ de illa est ẽt qõ illa s3 illud oportebat pati xp̃m ⁊ ita intrare. Et in vtroq3 sensu tractatur q̃stio in textu. ¶ Ultra hoc duplex ẽ necessitas: q̃dã absoluta ⁊ simpliciter: alia est necessitas s̃m qd vel cõditionata. Necessitas absoluta est illa qua aliqd est sic necessarium quod oppositu3 eius non põt ẽe nec fieri: sicut deum esse: deum viuere q: est entitas summe necessaria. ⁊ omnes propositiones q̃ sunt i primo ⁊ secundo modo dicendi per se: ⁊ omnia prima principia sunt propositiones necessarie in materia naturali. Alia est necessitas s̃m quid vel cõditionata vel consequentie. Et est illa qua aliquid dicitur necessarium aliqua conditione presupposita ⁊ sic necessarium fuit pati christum: presupposita scilicet voluntate diuina. Et vocatur in textu necessitas immutabilitatis: ⁊ cum ista necessitate immutabilitatis bene stat contingens simpliciter: q: vere christus contingenter mortuus est: propter scilicet nimiam charitatẽ. ¶ Notandum q̃ adhuc duplex est necessitas: scilicet ineuitabilitatis ⁊ immutabilitatis. Necessitas immutabilitatis est illa qua aliquid sic est necessarium q̃ oppositũ eius non potest ei succedere l3 põt nõ ẽe simplr̃. q: in diuina ordinatione nõ est successio. Necessitas ineuitabilitatis est qua aliqd est sic necessariũ q̃ opp̃m eius nõ põt succedere vel fieri. ¶ Rñdeo q̃ absq3 dubio ꝯgruum est ⁊ decẽs reparari genus humanũ: cõgruu3 inq̃3 ẽ ⁊ decẽs nõ solũ ex parte dei s3 ẽt ex p̃te hois. Ex p̃te dei vr̃ per q̃tuor suppõnes manifestas q̃ elici pñt ex dictis Ansel. in li. j. Cur deus hõ. ¶ Prĩa est hec nullaten⁹ decet summã stabilitatẽ p̃mittere suũ ꝓpositũ infirmari. ¶ 2ª ẽ hec nullaten⁹ decet summã benignitatẽ. i. mĩa3 p pcõ vni⁹ totã posteritatẽ ei⁹ sẽpitnalr̃ dãnari. ¶ 3ª ẽ hec: nullaten⁹ decet summã sapiam nobilissimã creaturam p̃mittere vt sine sue

ne suo fraudari. ¶ Quarta est hec: nullatenus de
cet sūmā virtutē pmittere servū suū ab alio in sem
piternū imi usse detineri sed nisi repatio interuenis/
set multi servi dei ꝛ sancti detinerent̄ in limbo. er
go ꝯgruū fuit ꝛ decēs per repatiōis bn̄ficiū sub
venire generi humano. Sic pōt argui in alijs sup
positionibus sicut in ista. Ex parte vero hoīs con/
gruentia est sic̄ si ꝯsideret̄ dignitas hoīs cōditi ꝛ
modus labēdi ꝛ status lapsi. Dignitas nāq̄ hoīs
ꝯditi tanta erat vt pp̄ ipm̄ facta sunt vniuersa. Si
ergo hō careret suo fine .i. btitudine iam oīa essēt
suo fine defraudata: oīa tn̄ creata sunt pp̄ bonos ꝛ
nō malos: qꝛ pctōꝛ nō est dignus pane quo vescit̄
ſm Augu. Modus aūt labendi fuit qꝛ hūana nā
totaliter cecidit alio peccante .i. pꝛio parēte ꝛ alio
suggerente: ꝛ iō decēs fuit ipsam p aliū relevari.
ꝛ sicut filij peccauerunt in parēte ꝛ parēs peccauit
diabolo suggerēte: sic ēt hō repararet̄ dn̄o relevā
te. Status ēt hoīs lapsi repationi ꝯgruit qꝛ in illo
statu vel pn̄ia fuit cū miseria facienti ꝙ in se ē deꝰ
nūq̄ deficit qꝛ ꝯgruū est ꝛ pn̄ia quodā mō placat
diuinā iustitiā: miseria vero puocat mīaꝫ. ꝛ sic pꝫ
ꝙ p omnē modū ꝯgruū fuit reparí genꝰ hūanuꝫ.
Congruū inquā ex pte opificis ꝛ ꝯgruū ex pte ope
ris. sꝫ ꝯgruitas ex pte operis pura ꝯgruētia est ita
ꝙ nō potuit nec̄citatē: nec̄citatē inquaꝫ non ineuita
bilitatis q̄ diuidit̄ in coactionē ꝛ prohibitionē: sꝫ
nec̄citatē immutabilitatis q̄ ꝯsurgit ex stabilitate ꝛ i/
mutabilitate dīne iustitie ꝛ dispōnis. Hec aūt non
artat diuinā potentiā ad oppositū sed eā determi
nat ad tale ꝓpositū. Vn̄ Anß. in lib. Cur deꝰ hō. cū
dicimus deū aliq̄d facere nec̄citate: intelligendū ē
ꝙ h̄ facit nec̄citate servādi honestatē q̄ necessitas n̄
est aliud q̄ icōmutabilitas honestatis. ¶ Nota i
solutione scd̄i argumēti. Ad illud qd̄ obijcit̄ ꝙ nō
decuit deū tenere hoīem ne caderet. Dōm ꝙ si hō
voluisset stare nunq̄ dereliq̄sset eū vt caderet: sed
stare noluit: nō debuit ipm̄ ꝯservare inuitū: sed qꝛ
hō post lapsum voluit resurgere: iō decuit deū si/
bi manū porrigere: Ita ꝙ manus ista ad illos se ex
tendit q̄ volunt resurgere nō ad eos q̄ nolunt.

Queritur secundo.

Utrū magis ꝯgruat genꝰ
humanū reparí per satisfactionē quā p aliā viam.
¶ Satisfactio est duplr̄: q̄dā cōiter ꝛ gn̄aliter ca/
pta. alia est ꝓprie ꝛ stricte capta. Pª est redditio vo
lūtaria equalentis alīs indebiti. In ista diffinitiōe
q̄tuoꝛ per ordinē pounūt̄ pticule. pª particula est
redditio. Nā satisfactio non est simplr̄ donatio: iō
ponit̄ ad drīam absolute donatiōis. Scd̄a pticula
volūtaria vn̄ si aliq̄s multū pateret̄ p pctis ꝛ non
acceptat volūtarie ꝛ patiēter nō satisfacit. Ex h̄ seq
tur ꝙ dānati nō satisfaciūt lꝫ satis patiāt̄. Tertia p
ticula est equalētis: qꝛ si minus reddat q̄s deo vel
pxīo q̄ abstulit nō satisfacit: iō dicit cōmēsuratio/
nē. qꝛ dꝛ: facite dignos fructꝰ pn̄ie. Quarta pticla
alīs īdebiti: qꝛ si tenet̄ q̄s ad aliq̄d ex p̄cepto vl̄ vo
to p illud nō pōt satisfacere p pctis suis. Et de ista
satisfactiōe intelligat̄ ista tota distictio ꝛ i ista qōe
qꝛ nō poterat xp̄s satisfacē p nobis satisfactiōe p/
prie ꝛ stricte capta: ꝛ vt infra patebit. alia ē satisfa/
ctio ꝓpe ꝛ stricte capta ꝛ ē opatio exterioꝛ laboꝛio
sa vel penal̄ volūtarie assūpta p pcō a se cōmisso vl̄
ad vindicādū pcm̄ a se cōmissuꝫ ꝛ h̄ ad placādum
dinā offensā. Pª pticula ē opatio exterioꝛ ꝛ ponit̄
ad drīaꝫ satisfactiōis cōiter capte q̄ ē de actualibus
tā īterioꝛibꝰ q̄ exterioꝛibꝰ. Est āt opatio exterioꝛ
illa q̄ elicit̄ a potētijs sensitiuis sic̄ ieiunium: dare
elꝛynaꝫ: oꝛare ꝛ sic de alijs. 2ª pticula laboꝛiosa vel
penal̄. vn̄ nō q̄cūq̄ opatio exterioꝛ ē satisfactoꝛia:
sꝫ tm̄ penal̄ ꝛ laboꝛiosa. 3ª pticula ē volūtarie assū
pta. qꝛ nūq̄ hō pt̄ satisfacē nisi volūtarie patiat̄ ad
vindicādū qꝛ penitēs dꝫ assumē opationē p̄dictā.
4ª pticula ē ad vīdicādū ec̄. ꝛ hic sequit̄ ꝙ xp̄s p/
prie nō satisfecit vel penituit: qꝛ nullū pcm̄ hūit.
Vn̄ dicebat Ambꝛo. Doleo dn̄e nō tua vulnera: sꝫ
mea ꝛ h̄ ad placāduꝫ. Isto mō ista pticula nō cōue
nit xp̄o ꝛ ēt alie sꝫ nō penultima. ¶ Rn̄deo ꝙ abs
q̄ dubio magis ꝯgruū decēs fuit genꝰ humanuꝫ
reparí p satisfactionē q̄ p aliā viā sꝫ ꝙ dic̄ anshel
ꝛ aug. Et rō huiꝰ ē ꝛ ex pte dei ꝛ ex pte nr̄a. Ex pte
inq̄ dei qꝛ vniuerse vie dn̄i misericoꝛdia ꝛ vitas
.i. iustitia cū ipse sit sūme iustus ꝛ misericoꝛs. Et iō
in reparatiōe gn̄is humāi q̄ est excellētissima via/
rū dei. ꝯgruū est vt simul ꝯcurrat mīa ꝛ iustitia. ꝛ
iō decēs fuit vt deus ab hoīe satisfactioneꝫ exige/
ret p iiuria fcā. Et si hō nō posset tūc misericoꝛdia
dina subueniret dādo mediatoꝛē qui p eo satisfa/
ceret: ꝛ iste modus magis fuit congruus q̄ alius.
Nam si deus culpam nō dimisisset sed vindictam
exegisset non manifestaret̄ eius misericoꝛdia. Si
vero oīno dimisisset nec satisfactionē exegisset nō
manifestaretur eius iustitia. Si ergo iste due con/
ditiones sunt in dei opere seruande precipue: ma
gis congruebat humanam naturam reparari per
satisfactionem q̄ per aliam viam ex parte dei re/
parantis. ¶ Magis etiam ꝯgruebat ex parte no
stri: pꝛo eo ꝙ reparatio nostra ad hoc erat: vt nos
reduceret a culpa ad iustitiaꝫ a miseria ad gloꝛiā.
Sicut ergo cum genus humanuꝫ cecidit per cul/
pam deum inhonoꝛauit ꝛ per preuaricationē ꝛ in
oꝛdinatā dilectionem: sic cum redit a culpa ad iu
stitiam: decens est vt deum honoꝛet suscipiēdo pe
nam: ꝛ in hoc magis reparatur ad noꝛmam iusti/
tie qꝛ cōtraria cōtrarijs curātur. Rursus sicut glo
riosus est acquirere vitam eternā per merita q̄ si/
ne meritis. Sic gloꝛiosus est recōciliari deo per sa
tisfactionem q̄ꝫ sine satisfactiōe. ¶ Cōclusio respō
salis. Modus ergo reparandi per satisfactionem
plus conuenit nostre iustificationi ꝛ nostre gloꝛifi
cationi. Probatur conclusio. Illa via magis cōue
nit reparationi humani generis in qua magis ser
uatur honoꝛificentia diuine maiestatis. Sed
peccatoꝛ cum peccat per preuaricationem deum

in honorat. si ergo pctm̄ dimitteret̃ sine satisfactio
ne pctm̄ relinqueret̃ absq; honoris ablati recōpē/
satione. Cum aūt satisfactio reddit honor recōpen
sat̃. ergo in mō reparandi hominem p satisfactio
nem magis seruat̃ honorificentia diuine maiesta
tis q̄ per alium modum. ℭ Sed cōtra magis de
cet deum facere qđ magis facit ad ostēsionē sue be/
nignitatis ꝛ mīe: sed dimittere pctā oia absq; ali/
qua satisfactione pene: hoc est maioris mīe q̄ exi
gere ꝓ illis penitētiā. Si ergo deus est misericor/
dissimus ꝛ benignissimus adeo vt benignior non
possit cogitari. videt̃ ergo q̄ modus ille repandi
qui est ꝑter satisfactionē magis ꝯueniat diuine ex
cellentie. Dicendū q̄ summa benignitas ꝛ miseri/
cordia in deo nō excludūt iustitiā: q2 sicut est mise
ricordissimus ita etiā iustissimus: nec est magis
misericors q̄ iustus: ꝛ iō non sic debuit manifesta
ri mīa in ope reparationis: q̄ iustitia non hēret lo
cum sed ita debuit manifestari dīna mīa q̄ simul
cum hoc ostēdet̃ diuina iustitia. Et hoc idem factuꝫ
est cum deus reparauit genus humanū p mortem
filij sui: vbi fuit maxima equitas in exigendo tan
te satisfactionis. Dicunt̃ ꝛ maxima benignitas in/
tradendo vnigenitū filiū suū. Multo enī maius
magis fuit q̄ deus subiret mortē q̄ pctā nr̄a ꝯdo
naret. multo ēt maius fuit dādo nobis filiuꝫ ꝛ pec
cata ꝯdonare q̄ si simplr̄ pctā condonasset. Qui
eniꝫ ꝓprio filio suo nō pepcit sed etiā ꝓ nobis tra
didit illuꝫ. ℭ Ad 2m dicendū q̄ sicut deus exigit
a nobis mādatoꝝ suoꝝ obseruantiā non pp̄ suam
indigentiam: sed pp̄ ordinationē nr̄am qua debe
mus ei tanq̄ dn̄o obedire: sic ꝛ peccatoruꝫ exigit
emēdā non pp̄ hoc vt indigeat: sed vt nos redu/
cat ad ordinationē debitā. Itēꝫ ille modus magis
conuenit repationi humane q̄ magis est ostēsiuus
diuine potentie ꝓ eo q̄ reparatio est quedaꝫ recre/
atio: sed si deus absq; omni satisfactione solo ver
bo reparasset genus humanū: sicut fabricauit mū
dum maior esset ibi diuine virtutis ostēsio ergo ma
gis ꝯuenit. ℭ Dicendum q̄ ꝛ si in oī opa dei ostē/
dat̃ dīna potētia. In ope tñ repationis magis ma
nifestat̃ diuina benignitas: ꝛ mīa ꝛ p ꝯsequēs ipa
iustitia eis ānexa. Et iō cum posset vno verbo ge/
nus humanū repararet maluit tñ reparare cuꝫ dif
ficultate ꝛ penalitate: q2 magis oportunū erat ibi
ostēdere mīam q̄ potentiam. Potētia enī satis cla
ruerat in reꝝ eductione: sed adhuc latebat mīa ostē
debat deus in hominis repatione. ℭ Maxima le
sio xp̄i vel minima gutta sanguis xp̄i effusa si pla/
cuisset trinitati acceptasse fuisset. Sed totum effu/
dit pro nostra salute ꝛc̄.

Tertio queritur.

Utꝝ aliqua crea/
tura pura potue/
rit satisfacē ꝓ toto genere humāo. ℭ Aliqua crea
tura dr̄ pura p cōtētiā duoꝝ cōmixtoꝝ duaꝝ nāꝝ
in ꝓposito: vtputa est angelus. ℭ Dicenduꝫ q̄ de
duob9 cōsueuit fieri satisfactio ꝛ reqri vꝫ d̄ iniuria
ꝛ d̄ dāno. Si ḡ de9 reqrit satisfactionē ab humano
gn̄e aut reqrit pro vtroq; aut pro altero hoꝝ. Si
pro vtroq; planū est q̄ īpossibile est aliquā puram
creaturā deo satisfacere pro humano gn̄e pro eo q̄
tā grauis est iniuria que infert̃ deo ob excellentissi
mā ei9 dignitatē: ꝛ tñ qñcunq; hō trāsgredit̃ prece
pta dei facit sibi iniuriā: sicut tūc q̄ nulla pura crea
tura pōt recōpēsare aliqd ei equale. ꝓbatio. Satis/
factio dꝫ proportionari offense ꝛ iniurie. Sed tan/
ta est offensa ꝛ iniuria q̄tus est ille cui offendit̃ cuꝫ
ḡ deus sit infinit9 offensa ꝛ iniuria dei est īfinita: sꝫ
nulla creatura nec eius operatio est infinita: ḡ nul/
la pura creatura pōt satisfacere pro offensa ꝛ iniu/
ria deo illata. Sed talis fuit iniuria ade ꝛ posterita
tis sue q2 deū ꝯtēpsit ḡ ꝛc̄. Si vero exigit sibi satis/
factionē de solo dāno ꝯdonādo iniuriā nec sic pōt
pro toto gn̄e humano satisfacē aliqua creatura pu
ra. Aut. n. illa creatura pura esset hō aut nō. Si hō
cū nullus hō purus possit equiualere toti gn̄i hu/
mano: talis hō offerendo seipsum deo nunq̄ recō/
pensat dānū qđ adā intulit corrūpendo totū gen9
humanū. Si esset nō hō: nec sic ad huc posset dam/
nū recōpensare si pura creatura eēt aut si posset: nō
tñ satisfaceret: q2 ad illud genus spectat satisfactio
ad qđ spectauit trāsgressio. At si hoc posset nō tñ d
ceret q̄ nām humanā in statū pristinū reuocaret es
set. n. ex hoc subiecta alij gn̄e creature. Et ex h̄ ha/
bet̃ q̄ nō solū pura creatura nō posset deo satisface
re si alteri9 generis esset: sed ēt nec si esset adeo assū
pta ꝯueniret vt pro humano gn̄e satisfaceret: ꝛ iō
cū pura creatura nō posset pro toto genere hūano
satisfacē: nec alteri9 gn̄is creatura deceret assumi: ꝫ
oportuit vt psōa satisfaciētis eēt de9 ꝛ hō. Ista ē opi
nio. s. tho. ꝛ alex. de al. Sꝫ sco. est ꝯ eos i pñti qōe iō
rōnes q̄s facit h̄ doc. seraphic9 ꝓ pte sua soluit doc.
subtilis. Et lꝫ opio isti9 seraphici sit forte deuotior:
opio tñ doctoris subtilis est verior ꝫm iudiciū ma/
gistri nr̄i vꝫ q̄ pura aliq̄ creatura potuit satisfacē d
po9 dei absoluta pro toto gn̄e humano ꝛ q̄tū ad i
iuriā ꝛ q̄tū ad dānū vtpura mittēdo vnū sc̄m āge
lū de celis: vel creādo vnū nouū ꝛ facere ipsuꝫ via
torē ꝛ dare ei summā grām ꝛ fruitionē ꝛ sic p gra/
tiā illā merere nobis vitā eternā vel creādē vnum
hominē purū vt prius. vide scotū in. iij. dist. xix.
ℭ Nota nulla peccata mortalia in se sunt infinita.
Licet sint ab obiecto infinito. Iō illa ꝓpō cōis que
datur a doctorib9. Tāta est offensa ꝛ iniuria q̄tus
est ille qui offenditur est falsa: ꝛ ibi Anselmus dece
cit ꝛ doctores ipm seq̄ntes pꝫ q2 si hoc eēt veꝝ oia
pctā mortalia eēnt infinita: ꝛ sic nl̄lm mai9 alio cū i
finito nihil possit addi: qđ tñ est ꝯ sn̄iam doctoꝝ
theologorū omniū: qui dicūt pctā spūalia esse gra
uiora quam carnalia: ita si velint intelligere de po
tentia absoluta non sunt tenendi. Decreuit tamen
sancta trinitas q̄ nunq̄ reconciliaret̃ homini nisi
per morteꝫ filij sui. ℭ Nota q̄ omne opus merito
riū est tñ bonum q̄tum adeo acceptū iō si placuis
set sibi

set sibi acceptare bona meritoria ade: satisfecisset p se: qui p centū ānos egit penitētiā nec tñ sufficiebat ¶ Propō verissima plus pēsat vitā ꝛ aiam vnius hominis iusti deus: quā vitā ꝛ aiaꝫ innumerabiliū peccatoꝝ. ¶ Notandū ꝙ duplex est potētia. s. absoluta ꝛ ordinata. Potētia absoluta est illa qua ipse deus pōt facere quicqd non implicat ꝯtradictionē: ꝛ sic pcedit opinio Scoti. Potētia ordinata est illa q̄ respicit leges ꝛ decreta ordinata a deo. ꝛ sic ordinauit de redēptione humani gñis p filiū suuꝫ ꝛ sic intelligit (vt credo) doctor deuotus Bonauē. ꝛ oēs alij pcedētes ipsuꝫ: ꝛ sic isti doctores sunt cōcordes. Nō oportuit ergo necessario deū incarnari ꝛ necessario xp̄m mori oportuit de dei potentia absoluta qꝛ aliter potuisset facere: erat tñ necessarium de potētia dei ordinata. ¶ Ad pmū argumentum qn̄ dr̄ si pura creatura eēt aut eēt hō: aut non hō. Dicēdū ꝙ vtroqꝫ mō si eēt purus ergo eēt ꝛc̄. non eēt verū qꝛ nō fuisset in pctō originali ꝯceptus. ¶ Ad secunduꝫ negatur minor a doctore subtili.

Quarto queritur.

Utrū aliqs adiutus gr̄a potuisset satisfacere p seipso: vtputa abrahā qui amicus dei appellatus est ergo hēbat grām. ¶ Respondeo duplex ē satisfactio. s. plena ꝛ satisfactio semiplena Prima est qn̄ similis fit satisfactio de iniuria ꝛ de dāno. Satisfactio vero semiplena est qn̄ remissa offensa: satisfactio fit p dāno. ¶ Intelligendū est igitur ꝙ peccans mortaliter incurrit quatuor dāna. Primum est amissio vite eterne ꝛ amicitie dei. Scdm̄ pditio grē dei. Tertiū amissio actuū meritorum. Quartū acquisitio tormentoꝝ īferni. Et nota ꝙ p nullo pctō in quo fit auersio a deo pōt satisfacere aliquis hō purus satisfactiōe plenaria nec p seipso nec p alijs: itelligit de dei potētia ordinata ppter hoc ꝙ offensa ꝛ iniuria illa oino excedit purā creaturā. Scdm̄ vero si loquamur de satisfactiōe semiplena illa vꝫ in qua remissa offensa: requirit emenda de dāno. Sic dicēdum ꝙ hō pōt satisfacere pro suo pctō actuali sꝫ nō p origiali pctō. Scotus dicit ꝙ si placuisset deo acceptasse bona opa alicuius hominis iusti: potuisset etiam ille satisfecisse de peccato originali ꝛ actuali: sed loquit de potentia dei absoluta: doctor seraphicus aūt loquit de potētia ordinata ꝛ sic ꝯcordāt. Uñ deus pōt de potētia absoluta remittere alicui iniuriā siue culpā nō remittēdo sibi dānum. i. non recipiēdo eum ad amicicīam ꝛ grām ꝛ vitā eternā. De potentia tñ ordinata ita est clemētissimus ꝙ nūqꝫ remittit iniuriā: quin ēt recipiat in vitā eternā. Rō aūt huius est qꝛ peccatum actuale dicit deprauationē volūtatis originale deprauationē nāe. In hoc aūt differt deprauatio nāe a deprauatione volūtatis qꝛ corruptio volūtatis respicit psonā vt est idiuiduū: sꝫ corruptio nāe vt est vlterius pncipiū. Itē qꝛ volūtas est vertibilis ꝛ corruptio in ea existēs est facile mobile: qꝛ vero nā vno mō mouet: corruptio in ea existēs est difficile mobilis. Qm̄ ergo deordinatio volūtatis introducta pro actuali est nature singularis: ꝛ facile mobilis recōpensari pōt per vsum grē gratūfaciētis respicit personā singularē. Impossibile ergo fuit ꝙ aliquis pro peccato originali alicuius hominis satisfaceret: nisi oino a pctō originali mundus esset de iure sicut xp̄s: ideo btā virgo nō potuisset satisfacere pro pctō originali: qꝛ nō fuit mūda a peccato predicto de iure sed tm̄ de grā ꝛ bñficio ex singulari priuilegio. Et sic pꝫ ꝙ pro minimo pctō originali nec qꝫtum ad satisfactionē plenariā nec quātū ad semiplenā qs potuit satisfacē aliqs nisi xp̄us homo ꝛ deus: intelligēdo semp de potētia dei ordinata: licet purus hō satisfacere posset de actuali peccato adiutus grā sed satisfactione semiplena q̄ suppletionē ꝛ cōplementuꝫ recipit a passione xp̄i: xp̄s enim satisfaciens pro omni offensa: oībus impetrauit grām quantū ad sufficiētiā: ꝛ merito illius satisfactionis hō suscipiens gram satisfacit postea deo pro lesione quā intulit sibi actiualis culpa.

Quinto queritur.

Utrum deus debuerit modū satisfaciendi per passioneꝫ xp̄i acceptare. ¶ Ubi notandum ꝙ duplex est debitū videlicet obligatiōis vel necessitatis: ꝛ congruitatis. Ista qō est de debito obligationis ꝛ necessitatis: qꝛ impossibile est deuꝫ obligari nobis. Sed bene est debitū honestatis ꝛ ꝯgruitatis ex beneplacito suo. ¶ Respōdeo dicēdū ꝙ modū istuꝫ vltra ceteros modos debuit deus acceptare: quia nobilissimus est inter omnes qui possunt esse: vel excogitari: vel imaginari. Fuit enim acceptissimus ad placandum deum ꝯgruētissimus ad curandū morbū: efficacissimus ad trahēdū genus humanū: prudētissimus ad expugnādū generis humani inimicū. Primū fuit quidem acceptissimus ad placandū deum propter quod dicit Anselmus in libro cur deus homo. ca. xj. Nihil asperius ꝛ difficilius potest homo ad honoreꝫ dei pati sponte ꝛ non ex debito q̄ꝫ mortē. Et nullatenus potest magis seipsum dare hō q̄ꝫ cum se morti tradit ad honorē ipsius. Et hoc est quod dr̄ ad ephe. v. Tradidit seipsum oblationē ꝛ hostiaꝫ deo in odorem suauitatis. Scdō ēt fuit ꝯgruētissimus ad curandū morbū. primus. n. homo peccauerat p superbiā gulā ꝛ inobediētiā sicut dicit Gre. Uoluit enīꝫ deo assimilari per scie sublimitatē (ꝛ si nō ad minus eua) gustare ligni suauitatē ꝛ transgredi pcepti diuini limitatē. Et qm̄ curatio hꝫ fieri per ꝯriuꝫ ideo modus satisfaciēdi ꝯgruētissimus fuit per abiectionē: humiliationē ꝛ diuine volūtatis ipletionem: ꝛ hec oia satis relucēt in ipsa passione. Et de hijs dicit aplūs ad Phil. ij. humiliauit ꝛc̄. vsqꝫ ad morteꝫ crucis. Tertio aūt fuit efficacissimus ad trahendū genus humanū: hijs. n. solis passio ad salutē valebat qui volūtate mera per amorē deo adherebant. Nō. n. decreuit deus aliter genus humanū saluare: nisi libero voluntatis arbitrio ꝛ nullo alio mo/

do(saluo volūtatis arbitrio) deus homines magis potuit attrahere ad amorē suum ꝙ̄ suscipiendo ꝑ eo crucis patibulū pp ꝙ dr̄ Jo. xij. Ego si exaltat⁹ fuero a terra oīa trahā ad meipsum. Et hugo de ar ra sponse. Ut ondēret tibi quātū te diligeret nō ni si morēdo te liberauit nō tm̄ pietatis bñficiū ipen deret: verūetiā charitatis affectū mōstraret. Quar, to fuit ad vincēdū aduersariū prudentissimus. De cebat. n. vt xp̄s sua prudētia superaret diabolū si cut diabolus sua astutia decepit primū hoīem qḋ dr̄ Job. xxvj. Prudētia eius percussit superbū. Et qrto. Nunqd poteris cape leuiathā hō. Propter qḋ dr̄ distinctione precedēti. c. j. Uenit redēptor ⁊ victus est deceptor: tetendit illi muscipulā crucem suā: posuit ei quasi escam sanguinē suū. Ex his qt tuor rōnibus satis apparet ꝙ modus iste satisfacie di pro nobis: fuit ꝯgruentissimus ⁊ a deo maxime acceptādus. Deus. n. mortē nō fecit nec letat̄ i per ditione viuoꝝ. Nā mors est pena ꝯm ꝙ est afflicti, ua ⁊ nature corruptiua. Delectat̄ tn̄ placet sibi op time voluntas: per quam pena sustinetur ⁊ ad ho norem dei ordinatur ⁊ ad absolutionem rei.

Sexto queritur. Utrū alio mō po. tuerit gen⁹ huma nū saluare. Et ꝙ sic videt̄ per illud qḋ dicit leo pa pa in quodā sermone in ramis palmaꝝ. Oīpoten tia filij dei que pp eandē essentiā esse eēntialis p̄ri potuisset liberare genus humanū solo iperio volū tatis sue nisi diuinis operibus maxime cōgruisset vt nequitie hostilis aduersitas eo quē vicerat vin ceret. ℂ Rn̄deo ad qōnē vt supra potest queri vel de po⁹ dei reparantis vel ex parte generis huma ni reparati. Si ex parte dei reparātis sic absq̄ du bio aliter potuit genus humanū reparari ⁊ libera ri sicut sancti dicūt. Uñ Aug. de trinitate ⁊ hr̄ i lit tera. Dicimus modū possibile deo fuisse: cuius po testati cuncta subiacent sed nr̄e miserie sanāde con uenientiorē aliū nō fuisse. Et gre. in moralib⁹. Qui nos fecit existere ex nihilo reuocare ēt sine morte ⁊ passione sua potuit. Et magr̄ hugo de sancto victo re. Aliū modū assignat in libro de sacramētis. Nō est. n. limitāda po⁹ diuina: imo sicut solo nutu mē tis ⁊ imperio volūtatis creare: ita ēt potuit repara re. Si aūt querit̄ de po⁹ ex parte generis humani ⁊ liberati. Sic dōm ꝙ determinatū fuit sibi posse ad hanc viā: ⁊ isto mō intelligendo pōt concedi ꝙ genus humanum nō potuit aliter reparari. Sic con cedit̄ ꝙ nullus hō pōt saluari nisi credat in xp̄um non enim pȝ alia via salutis nobis nec aliud nomē sub celo in quo oportet nos saluos fieri. Potuisset tamen deus si voluisset aliud nomē dare in quo sa lus nostra ꝯsisteret. Alij rn̄dent ad qōnem hac per distinctionē dicētes ꝙ duplex est po⁹ dei. s. absolu ta ⁊ ordinata qḋ idē est cū distinctione istius docto ris deuoti: qn̄ dicit de po⁹ dei reparantis idē est ꝙ potentia absoluta vel ēt ex pte generis humani re parati: ⁊ hoc intellr̄ de potentia dei ordinata.

Circa vigesimāprimā distinctionē querit̄ primo. Utrū i mor te xp̄i aīa separata fuerit a deitate. Se paratio ⁊ vnio opponunt̄ oīo: quot mo dis aūt dr̄ vnū oppositū tot modis dr̄ ⁊ reliquum. Sed in xp̄o sunt qtuor vniones ergo ⁊ qtuor sepa rationes. Prima est vnio aīe cū corpe vnit̄. n. sicut perfectio suo pfectibili. Et ad ista vnionē sequit̄ vi ta hoīs ⁊ isti vnioni opponit̄ mors. Alia est vnio i xp̄o. s. deitatis vel verbi diuini ad aīam. Tertia est deitatis ad carnē. Iste tres vniones realiter distin guunt̄: q: quecunq̄ relationes hn̄t terminos eēn tialiter distīcto realr̄ distinguunt̄: sed sic est h. g ⁊c. Quarta est vnio verbi diuini ad totā humanā nāȝ. Non. n. tm̄ vniuit sibi aīam vel carnē sed ēt illam entitatē resultabat ex aīa ⁊ corpore que dr̄ humani tas ⁊ sic pn̄t intelligi qtuor separationes ꝯm ꝙ fue rūt qtuor vniones sed q: xp̄i aīa separata fuit a cor pore: iō fuit vere mortuus. ℂ Rn̄deo dōm ꝙ in morte nō fuit aīa separata a verbo diuo. Et rō hui⁹ est q: nec deū decebat: nec nobis expediebat nec il li aīe ꝯgruebat. Deū non decebat q: indissolubili matrimonio sibi eā ꝯiunxerat vñ sicut nō decet vi rū relinq̄re vxorē: sic nō decuit verbū dei ab aīa se parari. Nobis non expediebat q: si facta fuisset se paratio: aīa illa nō hūisset po^am ad eripiendū ge nus captiuū nec mediator: iō oīm ad recōciliandū ⁊ neutrū nobis erat expediēs sed potius ei⁹ oppo situ. Aie ēt illi nō ꝯgruebat tū q: innocētissima tuȝ q: beatissima: q: innoeētissima nō poterat ꝯtra vo luntatem suam separari ab eo. Et quia beatissima iden non poterat velle separari ab eo.

Secūdo qrit̄. Utꝝ i mōte xp̄i diuinitas fit se pata a carne. ℂ Rn̄⁹ dōȝ ꝙ i mor te xp̄i nō fuit diuinitas sepata a carne. Et huius tri plex est rō. s. Liberalitas a parte assumentis: digni tas a pte assumptibilis ⁊ vtilitas a pte assūptionis. Liberalitas sicq̄ ⁊c. cū deus dei aliqḋ donū nō sb̄ trahit illud sine culpa. Si g̃ nulla culpa interuenit nō decuit diuinā liberalitatē carnē quā sibi libera liter vnierat separari a se. Dignitas ⁊c. fuit in cau sa q̄re ista vnio nō debuit separari a se. Caro enim nō debuit videre corruptionē ⁊c. ꝯm illud ps. Nō dabis scm̄ tuū vidē corruptōēȝ ⁊c. Sicut g̃ nūq̄ d eu i ipsam incinerari: sic nunq̄ decuit a verbo ip sam separari. Utilitas aūt ex parte assumptiōis ad hoc ipsuȝ faciebat ⁊c. Ad hoc. n. fiebat vnio illa di uinitatis ad humanā nām ⁊ carnis ad aīam vt p curaret̄ nr̄a salus. Et qm̄ separatio carnis a diuini tate in nullo faceret ad nr̄am salutē: pro eo ꝙ non potest per eā fieri satisfactio cū diuinitatis nō possit sentire dolorē ⁊ penā in separatione ipsi⁹ a car ne. Hinc est ꝙ nō est ꝯueniens carnē separe a diui tate. Uñ ad hoc passio nō hēbat aliquē ordinem.

Tertio queritur. Utꝝ verbū vniri fuerit carni ⁊ aīe

dupli

duplici vnione.l.distincta. ¶ Opinio scoti est q i xpo fuit quadruplex vnio vt dictu3 est supra:7 iste quatuor vniones nõ solũ in triduo post morte xpi fuerũt realiter distincte: sed in pn° incarnationis fuerunt ēt realiter distincte: p3 q: fuit diuersitas ex parte fundamētorũ 7 terminoꝝ. Et e regula q qñ. cunq alique relationes habent diuersa fundamē, ta vel diuersos terminos illa dicunt realiter. Iste aũt doctor vult hic q ante passionẽ vniuit sibi vni ca vnione. Scotus aũt dicit q semp fuerũt distin, cte siue diuerse vniones p3 q: habuerũt diuersa fũ daméta. vt supra: sed vide textũ. ¶ Nota q tripli ces sunt anime decedētes dñter a corporib° nris. Quedã cũ gratia 7 sine peccatis q̃tum ad culpam 7 penã. Ita q non habent aliud purgabile 7 iste sta tim euolãt ad celos in instanti mortis. Alie sunt q̃ decedũt cũ gratia 7 sine culpa tñ cũ aliqua pena p, soluēda 7 iste vadunt ad purgatoriũ: sed soluta pe na euolãt statim ꝯ Jo. xxv. Alie sunt que decedunt cũ culpa mortali 7 per ꝯns cum pena 7 iste sine du bio damnantur. Prime sunt impassibiles stati euo lant post separationẽ ad celũ. Alie patiunt ad tps. Alie patiunt ad semp 7 imperpetuũ. ¶ Queritur de quoꝝ numero fuit aĩa xpi. ¶ Rñdeo dicendu3 q duplex fuit opinio vt tangit deuotus doc. Opi nio tamen quam recitat ipse in textu que3 videtur sustinere est probabilior.

Quarto queritur.

Utrum ex illa se paratione caro fuerit mortua an post eã habuerit vitã cũ haberit verbũ diuinũ sibi vnitum qđ est vita per eẽntia3. ¶ Nota ad pñs. Mortuũ capit trib° modis. Pri, mo mõ negatiue: Et sic est illud q non h3 vita3 nec est aptũ natũ habere vitã vt q ligna 7 lapides dñr mortua. Alio mõ capit priuatiue 7 est illud qđ nõ hẽt vitã: sed est aptũ natũ habere vitã 7 sic caro xpi dicebat mortua 7 nõ primo mõ 7 ita est de corpori bus nostris. Tertio mõ capit ꝯrie 7 sic illud dicit mortuũ q prius viuebat 7 postea per mortẽ vite ꝯ riam destructum 7 corruptũ est 7 sic qñ hõ morit ꝯ struit in humanis que prius viuebant. Et sic p3 q aliter caro nostra dr mortua. s. priuatiue: 7 tot° hõ dr mortu° ꝯrie q: destruit tota entitas: 7 sic etiam fuit mortuus ille hõ qui dr xps. ¶ Scõs termin° est vita. Ubi nota q triplex est vita. Nã quedã ẽ vi ta nãe alia grẽ 7 tertia glorie. Prima est triplex q̃ dã vegetatiua alia animalis 7 sensitiua alia ratio, nalis. Prima est cõis nobis 7 herbis 7 aĩalib° irr, rationalib°. Uñ aĩa est principiũ quo viuim°: mo, uemur: nutrimur: augemur: 7 sentimus: 7 intelli, gimus. Et hec dissõ ꝯuenit fm diuersas sui partes tribus aĩabus vita aĩalis est cõis nobis 7 animali bus. Tertia est triplex q̃dã increata que est de°: alia est creata 7 est duplex q̃dã angelica: alia spũalis q̃ est in aĩa nr̃a. Uita grẽ solũ ꝯuenit exñtibus i gra 7 est ipsa charitas: 7 vita glorie est clara visio dei 7 fruitio sequēs. ¶ Rñdeo ad qõnem dõm q absq dubio caro xpi post separationem aĩe mortua fuit priuate caruit enim vita 7 complemento vite. Res enim corporis non est nata viuificari: nisi ab aliq̃ forma spirituali ipsam complente 7 proportiona, li quoniam ergo in ipsa separatione anime anima christi caruit huiusmodi forma. ideo vere mortua fuit. Et q̃uis haberet diuinitatẽ vnitam non tamẽ ab ea viuificabat: non propter defectũ a parte viui ficantis: sed propter improportionem viuificabil.

Quinto querit.

Utrum propter mor tem carnis sit mors persone verbi attribuenda idest vtrum ista possit concedi filius dei est mortuus. ¶ Respondeo di, cendum q absq dubio concedendum est filiũ dei pro nobis fuisse mortuum. Et hoc per cõmunica, tionem idiomatum ideo attribuitur sibi nõ secun, dum naturam diuinam sed secundum humana3. Non per essentiam aut per inherentiã q: non po, test sibi inherere mors: sed propter idiomatũ com municatione3. Et hoc in nullo derogat diuine ma, iestati 7 multum consonat pietati nullum eni3 ver bum maioris dignationis resonare potest in auri, bus cordis hominis q̃ q vnigenitus dei fili° mor tuus fuerit pro nobis debitoribus mortis 7 ideo non tantum est hoc credendum 7 asserendũ tanq̃ verum sed etiam frequentissime recolendum.

Circa distinctionẽ vi, gesimam secundam queritur. Utrum christus fuerit homo i triduo. ¶ No, tandũ: quid sit homo nominis diffini, tione. Hõ est natura composita ex corpore 7 aĩa in tellectiua nõ sustentata ab aliquo vel est suppositu3 sustentãs talẽ naturã cõpositã ex corpore 7 anima. Et ista particula vltima conuenit solũ xpo. Et ex h sequit q christus in triduo nõ fuit hõ q: cui nõ cõ uenit diffinitio hominis: non est homo: sed christo nõ conueniebat predicta diffinitio hominis ergo nõ fuit hõ: q p3 vidẽdo pticulas q: sibi nec prima nec secũda nec tertia conueniebat in triduo ergo: ¶ Secundus terminus triduum 7 dr a tris q est tres 7 dies vnde in proposito triduũ dr tripliciter. Primo dr triduum. i. tps in quo in matutinali of ficio treni cantantur Jeremie. Hoc modo dies io, uis veneris 7 sabbati: ante diem resurrectionis di cuntur triduum 7 hoc modo capiendo christus be ne fuit homo in triduo q: die iouis 7 veneris vsq in horam nona3. Secũdo dicitur triduum illi dies artificiales: in quibus anima christi a corpore se, iuncta est: 7 hoc modo totus dies veneris sabba, ti: 7 dies dominica dicuntur triduum: hoc etiam modo in triduo christus fuit homo: quia die ve, neris vsq in horam nonam 7 die dominico ab ho ra resurrectionis 7 deinceps. Tertio dicit triduu3 per synodochen: id solum scilicet tempus in quo a corpore christi anima seiuncta est: hoc modo hoc triduum dicitur dies veneris ratione vltime

sue partis dies sabbati integer et dies dñica rõne sui initij et hoc mõ xps nõ fuit hõ in triduo. ¶ Respõdeo. Dicendū q circa hoc fuit triplex mod⁹ dicendi primus est q nõ solū vere xps in triduo possit dici hõ: sed et hoc pôt de quolibz hoie mortuo. Scds vero modus dicẽdi est q hoc nõ dz concedi de alijs pôt tñ concedi de christo. Tertius modus vero dicendi est q illud nõ debet concedi de christo nec de alijs hominibus. Et primū modū dicendi tenuit hugo de sancto victo. Secūdū magr sententiarum. Tertiū vero tenet cõmunis opinio doctorum parisiensiū. Hec propositio: christus in triduo fuit homo: nullo modo est concedenda secundum omnes doctores modernos. Et ista est reduplicatiua et specificatiua.

Secundo queritur.

Utrum christus fuit sḿ q homo fuerit in loco determinato: an vbiq. s. i triduo ¶ Rñdeo q ista qõ potest esse de re. Et pôt esse de sermone. Tunc est questio de re qñ queritur vtrum humanitas christi fuerit vbicunq fuit diuinitas. Et capit ibi humanitas pro anima. Et ad questionẽ respondendū est q non: qz diuina natura est immensa et infinita. Unde nullum locū sibi determinat: sed humana natura cum sit creata et finita locum sibi determinat. Unde non erat vbicunq humanitas: sed in sepulchro ratione corporis vel in inferno ratione anime sicut dicit magister in littera. Similiter ratione humanitatis q̃rum est de se. in vno tantum loco est. Qd enim sit in pluribus hoc est sub sacramẽto: sḿ quod dicit Innocentius scilicet q dicit esse alicubi sacramentaliter. Alicubi personaliter: alicubi localiter. Localiter est in celo sacramentaliter est in altari: personaliter est vbiq: et sic humana natura in christo habet q sit in loco determinato. Si aūt fiat qõ de sermone vide tertiū.

Tertio queritur.

Utrum corp⁹ christi per triduū fuerit in sepulchro. Uel pôt queri in qua hora resurrexit xps. ¶ Responsio ad predictorū intelligentiā est notandū q non conueniebat corpus xpi statim post mortẽ suscitari. Nec tñ cõueniebat suscitatiõẽ eius vsq ad generalẽ resurrectionẽ differri. Et rõ huius est quia nostre fidei certitudo qua credim⁹ nos resurre turos: fundata est supra verā resurrectionẽ xpi. ¶ Ad hoc aūt q cõstet nobis de veritate resurrectionis duo cõcurrūt. Primū q oportunum est: q constet de veritate mortis. ¶ Scdm est q oportet q constet de veritate cõiunctionis iterate anime et corporis vel carnis. Ueritas mortis nõ cõstitisset nobis si christus statim resurrexisset: sed potuisset aliquis suspicari ipsum finxisse se mortuum. Ueritas iterate coniunctionis non constitisset si christus non adhuc resurrexisset ergo poti⁹ posset quis desperare q̃ expectare: immo certe si non resurrexisset. si deo in apostolis omnino defecisset nec aliquis fuisse christum deum crederet sz homi nem purum necesse ergo fuit propter fidei veritatem et firmitatem resurrectionem christi accelerari nec tamen a deo accelerari quin manifestaret veritas mortis ideo vsq ad tertium diem distulit eñ amplius quia per tempus illud poterat vere manifestari fuisse mortuus. Requieuit ergo sicut dicit fides nostra per triduū in sepulchro non tamen per tres dies integros et completos sed per vltimā partem diei veneris et primam partem dominice diei et per totam diem sabbati. Ita q requietio illa per triduum intelligenda est per synodochen. Et i hoc omnes sancti cõcordant. Licet de hora ipsius videatur esse controuersia. Nam quidam videntur dicere q surrexerit in media nocte. Opinio augustini ẽ in quadam glosa super primum machabeorū q christus fuit mortuus. xl. horas: et q surrexit in aurora. Ideo non concordat cum duabus opinionibus quas recitat sanctus Bonauentura Mat. xij. Sicut Jonas fuit in ventre ceti etc. Ista auctoritas habet intelligi per synodochen. Ideo oportet computare et accipere noctem precedentem dies veneris in qua captus fuit: et qz expirauit hora nona et positus fuit in sepulchro circa horam quartā. Jo fuit ibi per illum diem naturalem tamen per synodochen. Secunda dies fuit integra et sine synodochen. Tertia dies habuit ad minus mediam noctẽ vel fere totam illius diei. Ideo fuit ibi per tres dies naturales per synodochen tamen.

Quarto queritur.

Utrum aīa christi descẽderit ad inferos. ¶ Infernus capitur quatuor modis pmo modo dr omne illd quod est sub globo lunari et sic prima pars est ignis. Secūdus aer caliginosus et est infernus demonum et dicitur profundus respectu celi empyrei. Et illo modo quatuor elemẽta dicuntur inferni et sic possumus dicere q sumus i inferno de quo loquebatur propheta eruisti animam meam ex inferno inferiori. Dicitur etiā infernus eo q ibi multe sunt miserie et sic non capit h. Alio modo dicitur infernus quidam locus subterrane in quo descendunt filij ade pro peccatis suis et iste locus habet tres cameras. Uide superius. ¶ Respondeo dicẽdū q nomine i ferni aliqñ intelligit pena aliqñ locus pene. Et sḿ hoc duplr pôt aliqs dici descendere ad infero s. Aut qz descendit ad penam aut qz descendit ad locū pene primo mõ non conuenit xpo quia in eo nec fuit pena dāni nec fuit pena sensus. Secundo modo competit xpo. dscẽdit enim ad illam partem in qua erāt iusti qui detinebant merito peti primi parẽtis que qdem pars cõsueuit lymbus eppella i. Ad illā in quā partē descendit nõ cõpulsus necessitate sed sua voluntate et potestate. Rõ aūt quare voluit descẽdere ad eripiẽ dos illos qui detinebant ibi cõpediti (cū et posset hoc facere nõ descẽdẽdo) fuit duplex videlicet pp cõsolationẽ vinctoꝝ et pp cõfusionẽ aduersariorum. Propter cõsolationẽ vinctoꝝ qz fuit eis magna cõsolatio

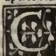
solatio de p̄ntia ipsius aīe iesu xp̄i ⁊ magna fuit di gnationis ostensio in hoc q: ipse personaliter vo luit descēdere ad eos pp hoc dicit dama. ꝙ descē dit vt hijs q̄ in tenebris ⁊ in vmbra mortis sedēt superlucescat sicut in sua natiuitate descēdit vt in ceret hijs q̄ in tenebris erāt. Propter confusionez aduersarioꝝ vt ipsi demones cōfunderenť ex sua p̄ntia: ⁊ sicut vicerat eos in terra in nā assūpta hūa na sic aīa eius de eisdē triūpharet apud inferos ip sos inuitos expoliādo. Qd̄ descēdit ad inferos hr̄ in symbolo apl̄oꝝ descendit ad inferos.

Quinto queritur.

Utrū oēs aīas q̄ in inferno erant liberauit. ¶ Rn̄deo dōm ꝙ dn̄s in inferno nō li berauit nisi aīas electoꝝ suoꝝ: ⁊ eoꝝ que erant mē bra ipsius. Dī ꝙ infernus est diametraliter sub pa radiso terrestri ⁊ sicut ille locus est supremus locus est amenissimus ita ille locus qui vocať infernus ꝓfundissimus est ⁊ vilissimus. Quāuis.n. passio xp̄i oībus suffecerit: non tm̄ influit nisi in eius mē bra. Et ideo soli per passionē saluati sunt q̄ vel erāt eius mēbra qn̄ passus est vel futurť erant per con uersionē ad ip̄m. Qm̄ ergo multi erant in inferno qui nec mēbra xp̄i erant nec mēbra xp̄i futuri erāt q: non erāt in statu merendi. Ideo nō oēs dn̄s ex pulit de inferno sed tm̄ electos. Et h̄ est ꝙ dicit gre gorius in quadā omelia infra.viij.pasce.ait.n.sic. Quod.n.ante passionē dn̄s dixit in resurrectione sua impleuit. Si exaltatus fuero a terra oīa trahā ad me. Omnia.n.traxit qui de electis suis apud i feros nullū reliquit. Omnia abstulit vtiq̄z electa. Nota ꝙ ex predictis satis probabiliter pōt dici ꝙ xp̄s descendit ad purgatoriuz ⁊ liberauit aīas ibi exn̄tes. Unde ēt p̄ osee dixit. Ero mors tua o mors morsus tuus ero inferne. Quia.n.i electis suis fū ditus occidit mortem mors mortis extitit. Q: xo in inferno partem abstulit ⁊ partē reliquit nō occi dit funditus sed momordit infernū. ¶ Conceden dum est ergo ꝙ xp̄s in suo descensu ad inferos nō oēs liberauit de inferno. ¶ Ubi nota ꝙ duplex ē misericordia.s.misericordia liberans q̄ liberauit totaliter a culpa vel pena. alia est misericordia par cēs. ⁊ ista est dn̄i in inferno q: punit citra ꝯdignuz non qd̄ remaneat aliqd impunitū: sed q: minus pu nit que posset iuste puniri. ¶ Sed ꝯ resolutionem q̄onis arguiť. Si solos bonos d̄ inferno liberauit ⁊ malos reliquit: cū plures essent mali q̄ȝ boni. Ui detur ꝙ xp̄s non penā sed semiplenā victoriaz de diabolo obtinuit. ¶ Dōm ꝙ falsum est. Mali.n. per pc̄m quasi nihil facti sunt ⁊ ad nō esse tendūt: ⁊ iō ipsoꝝ defectus in nihilū cōputať: ⁊ ppea i nullo minuiť plēitudo victorie supne p̄ abūtiā maloꝝ.

Queritur sexto.

Utrum statiz post mortē itroduxerit eas in celū.s.empyreū. ¶ Notandū ꝙ celū potest capi duplr̄. Unomō pro loco btōꝝ: ⁊ de isto.s.em pyreo est ista q̄ōo qd̄. aliomō capiť celuz pro p̄mio btōꝝ scȝ clara visiōe vel ⁊ fruitiōe sequēti. ⁊ sic nō capiť hic: q: statim post mortē xp̄i viderunt eum ¶ Rn̄deo dōm ꝙ aīe sanctoꝝ nō statim post mor tem p̄ducti sunt in celū q̄ȝtum ad locū: statī tm̄ post resolutionē aīe a corpore in xp̄i descēsu ad iferos viderunt lumē eternū ⁊ beate facte sunt: ⁊ patefa ctū est celū eis q̄ȝtum ad p̄miū. Unde in loco etiaz infernali exn̄tes habuerūt paradisūz ⁊ aptā dei vi sionē q̄ nō est aliud q̄ȝ vita eterna. Lȝ aūt btitudi nem statim post mortē xp̄i haberēt non tm̄ locum btitudinis statim adepte sunt. Qm̄ ipse xp̄s debu it in oībus primatū tenere ⁊ p̄mo genitus esse in multis fratribus tanq̄ȝ caput oīum. Dicit mgř hic ꝙ aīa xp̄i stetit tm̄ in limbo cū patribus sicut corpus in sepulchro. Sed in resurrectiōe sua eduxit aīas patrū ⁊ reliq̄t eas in p̄adiso terrestri. Resurrectio aūt xp̄i ⁊ eius ascensio differri d̄buit pp nostre fidei confirmationē. iō.n. dilata fuit resurrectio vt ostē dereť ꝙ vere mortuus fuerit. Et ideo ēt dilata fuit ascēsio vt per multa argumēta ōndereť ꝙ vere re surrexerit: ꝯm qd̄ dī Act.j. Prebuit seip̄m in mul tis argumētis apparens eis ⁊c̄. Qm̄ ḡ nulla aīa i celū debuit ascendere ante xp̄m ⁊ xp̄i ascensio pp nostrā salutē debuit differri. Hinc est ꝙ aīe sctoꝝ nec statim fuerūt de limbo educte nec statim in ce lesti paradiso fuerūt collocate dīna dispēsatione h̄ faciente ad nostrā salutē. Sed ꝯ dī Luce.xxiij. Ho die mecū ⁊c̄. Augu. hoc exponēs dicit: paradisus ibi dī non locus empyrei nec locus p̄adisi terrestris sed ipsa dei visio: vbicūq̄z.n. homo sit dum tm̄ deū aperte videat pōt dici in paradiso esse.

Circa vigesimātertiā

distinctionē queriť. Utrū fides sit vir tus. Et loquimur d̄ fide qua q̄s credit in deū. ¶ Fides pōt capi dupliciter. Unomō pro fide formata ⁊ est illa que est cū chari tate ⁊ opibus bonis: q: charitas est forma virtutū nō ꝙ informet eas: sed q: reddit eas placētes dō. Secundo capiť pro fide informata ⁊ est ipsamet fi des que est i aliquo sine charitate: ⁊ eadē fides ꝯȝ humanā q̄ est formata ⁊ informis: q: nullūz pc̄m mortale repugnat fidei nisi heresis: oē aūt peccatū mortale repugnat charitati. ¶ Primus terminus est fides. scd̄s credere in deū. ¶ Fides accipiť no uem vel decē modis. primo mō pro spōsione.s. p̄ missione.j. Timo.v. primā fidē irritā fecerūt. Se cundo mō pro fidelitate. Hiere.vij. pereat fides ⁊ sc̄ūs. Tertio mō capiť pro sacro fidei: ⁊ isto mō ca piebat augu. Nō est aliud hr̄e fidē in paruulos q̄ȝ hr̄e fidei sacr̄z. Quarto mō pro ꝯscia. Roma.xiiij. Omne qd̄ nō est ex fide.i.ꝯ ꝯsciam ⁊c̄. Quito mō capiť pro assensu ꝯclusionis p̄ rōnē p̄bate. Boetius argumentū ē rō rei dubie faciens fidē. Sexto mō capitur p̄ cognitione cōprehensionis. Ro.j. Iusti tia dei reuelatur ex fide in fidem. glo. in fide spei. Septimo mō capitur p̄ habitu fidei informi: ⁊ sic

capit iacobus. Fides sine opibus mortua est. et sic
capit in scda pte nre distinctionis. Octavo mó ca
pit p habitu fide informate. Ro. j. Justus ex fide vi
vit et sic capit fides hec et non aliis modis. Nono
capit p actibus fidei. Un aug⁹. Fides est credere
que non video. Decimo et vltimo capit p obiecto
ipsius fidei sm q dr in simbolo athanasij. Hec est
fides catholica. Fides aut formata hz sex notifica/
tiones. Prima est sm Aug⁹. Fides est virtus qua
credunt que nó vident. In ista diffinitione ponit
virtus loco generis qua credunt loco drie. s. chari
tatis: qr p charitatē nó credimus sz amamus: que
non vident. ponit ad drias sciētie. Et ista diffinitio
est ad genus ppriuz. Scdo mó 9sideraf qtū ad fi
nē vltimū: et sic diffinit. Fides ē sba sperādaꝝ reꝝ
argumētū non appentiū: et capit ibi sba p funda
mēto. qr fides est equalitas et fides est fundamētū
oium virtutū sperādaꝝ reꝝ. i. reꝝ que sperant. po
nit argumētū non apparētiū qr est de absentibus
vel reddēs mētē redargutā. Tertio 9sideraf qtuz
ad obiectiuū et pnciplum motiuū. et sic diffinit ab
Aug. ad 9stantiū. Fides est illuminatio mētis ad
summā veritatē. Cōsideraf nihilominus qtū ad
actū ppriū et sic diffinit a Damas. Fides non est in
qsitus 9sensus circa pmā veritatē: i. assensus non
quesitus. hoc est assensus quo qs libere assentit ve
ritati non innitēs alicui rōni. Consideraf ēt in ordi
ne ad subiectū et sic diffinit a Dionysio i li. de divi
nis nominibus. c. vij. Fides est vnicū fundamētū
(scz totius fidei xpiane) credētiū (tanq subiectuz)
eos collocās veritati. Cōsideraf ēt ad habitus alios
in cōparatione qtū ad assentiēdi modū. et sic diffini
tur ab Hugo. in li. de sacris. Fides est certitudo q
dam de rebus absentibus supra opinionē. qr opi
nio est cū formidine de opposito. Jō est nobilior cū
supra opinionem et infra sciētiā 9stituta: qr sciētia
est quedā notitia certa et evidēs. Fides aut non hz
evidētiā: nō vr enigmatica. i. obscura sz est certissi
ma. ¶ Alius terminus est credere in deū. Drla ē
nota inter crede deo: credē deū: et credē i deū. Credē in
deū est credere amare qtuz ad effectū. credēdo in
eum ire qtū ad opus ex credēdo ei adherere ppes
sionē mali. s. patiēdo: et eius mēbris incorpari per
dilectionē. ¶ Ex quo sequit qr peccatores nō cre
dūt in deū nec illi q odiū hent i cōtra primū suuz.
Credere deū est credere q ipse sit deus qd ēt mali
faciūt. Sed credere deo est credere vera esse que lo
quit qd ēt mali faciūt et nos credimus hōi sz nō in
hominē. Bona. in dubijs litteralib⁹ dicit q qua
druplex genus act⁹ ānexū est ipsi fidei sm q iun
git charitati sm quadruplicē cōparationē. Jō qua
tuor ponit in eius notificatione. Fides eni put iū
cta est charitati ordinat. Primo ad amādū deum.
Scdo ad faciendū bonū. Tertio ad fugiendū ma
lū. Quarto ad diligendū primū. et iuxta hec qua
tuor ponūt quatuor actus in illa notificatione vz
credēde amare quantū ad effectū. credēdo in eū
ire quantū ad opus bonū: credēdo ei adherere q
tuz ad tollerantiā mali: credēdo incorporari mē
bris qtuz ad dilectionē proximi. ¶ Ex h psit hri
correlaria. ¶ Primū nulli pagani et infideles cre
dunt in deū. ¶ Scdm demones et dānati non cre
dunt in deū: vt pz ex diffinitiōe. qr odiunt deū qd
est 9 diffinitionē: ergo auctoritas illa Jacobi dz i
telligi de duob⁹ primis modis. ¶ Tertiū correla
riū. nullus fidelis et xpianus exns in pctō mortali:
credit in deū qr non amat deū amore charitatiuo
et sibi placēti. ¶ Quartū nullus peccās actualr qn
peccat credit in deū lz credat deū vel deo: pz qr cre
dēdo nō vadit in deū. ¶ Quītū nullus impatiēs
et remurmurās 9 deū credit in deū. qr q discordat
a volūtate dei infligēte sibi penā nō iplet tertiam
particulā diffinitiōis. ¶ Sextū correlariū. Null⁹
odiens proximū actualr credit in deū vt p quartā
particulā. ¶ Sed 9 hec arguit. Si hec eēnt vera di
cens simbolū peccaret mortalr vel venialr: pz qr
mentif: sed oē mēdaciū est pctm. g etc. ¶ Rño q
exns in pcō mortali et dicens simbolū aplorꝝ vl ni
cenū. Dicēdo illa non mentif lz nō credat in deum
qr nō dicit in psona ppria sed eccle. Si tn vellet di
cere in psona ppria tāq obstinat⁹ mētiret et eēt si
bi pnia imponēda. Per hāc fidē ait mgr. s. ibi iu
stificat impius. ¶ Septimū correlariū p fidē isor
mē nullus credit in deū. ¶ Octauū correlarium.
Fides qua credimus in deū inclinat et ordinat ad
amandū deū charitatiue ad bonū faciendū fugiē
dū malum et ad diligēdum primū. ¶ Rño dōs
q absq dubio ipsa fides qua credimus in deum
non tm est virt⁹: verūetiā auriga oium virtutum.
Sicut de prudētia dicit Bernar. ad Eugenium et
pbi. Uirtus quidē est qm in ea consistit rectitudo
vite sm regulā iustitie. Justū. n. est vt intellect⁹ nr
ita captinet et subiaceat sūme veritati sicut affect⁹
nr dz subiacere sūme bonitati: qr in nobis sunt pci
se due potētie. s. volūtas et intellect⁹. Intellectus i
clinat ad veꝝ sicut lapis tendit deorsuz et volūtas
inclinat ad bonū. iō agimus 9 nām qn facim⁹ pec
catū sicut si lapis hēt volantatē et pūceret se sursū
faceret 9 inclinationē propriā. ¶ Scda ppō. Nō
pōt esse aia nra recta nisi intellectus sūme veritati
pp se et sibi oia assentiat: et affectus sūme bonitati
adhereat. s. obtēperādo oibus pceptis et captiuan
do intellectū nrm sibi. Et sunt due q peruertūt or
dinē istū scz ptinacia in volūtate et ignorātia i itel
lectu. Hāc at rectitudinē nō hz qs nolēs sz volēs.
Nemo. n. plus credit deo q sibi: nisi p h q vult in
tellectū suū captiuare in obsequiū xpi. Si g capti
uatio intellect⁹ i obsequiū sūme veritatis spectat ad
rectitudinē vite. volūtas q qs vult se captiuare est
volūtas recta et habitus quo mediāte ad h expedit et
adiuuat facit ad rectitudinē voluntatis. g si iusti
tia nō est aliud q voluntatis rectitudo: et fides nō
est aliud nisi habitus. q intellectus nr volūtarie cap
tiuat in obsequiū xpi. Restat q habitus fidei spectat
ad rectitudinē

ad rectitudinē vite ſm regulā iuſtitie. ⁊ iō hʒ in ſe rōnē virtutis vere ⁊ ꝓprie nec ſolū hʒ in ſe rōnem virtutis vere ſed magis aurige virtutū quarūlibʒ tā theologicaꝝ vʒ ꝙ̄ cardinalium. Sine fide .n. ñ eſt cognitio ſūmi ⁊ veri boni. Sine cognitione aūt ſummi ⁊ vere boni nō pōt eē expectatio ⁊ dilectiō. Cognitio āt pambula eſt ⁊ dirigit affectū ad expectādum ⁊ ad deſiderādum. Et iō neceſſario fides ſpē: ⁊ charitatē precedit tanꝙ̄ regula ⁊ auriga ipſaꝝ. ¶ Rurſus ſine cognitiōe ſummi boni nō pōt eſſe recta intētio. Hoc .n. ſolū fit recta intentione: qō fit ad honorē ⁊ gloriā dei. Sine vero recta intētiōe nullus actus virtutis recte incedit. Qm̄ ergo habitus fidei eſt quo mediāte ſummū bonū a mentibus nrīs enigmatice cognoſcit. Hinc ē ꝙ fides dirigit noſtrā intentionē: ⁊ ꝑ hoc regula ē oīs operationis bone: ⁊ oīs virtutis meritorie: ⁊ iō non tm̄ vʒ dici virtus gratuita .i. deo placēs: ſed ēt virtutū gratuitaꝝ regula ⁊ auriga. Nō placem⁹ deo ꝑ bona nālia ſed ꝑ virtutes ſolū. Quātum ꝑcellit iudiciū viri iudiciū pueri tm̄ ꝑcellit iudiciū viri xp̄iani iudiciū viri phi. Et iudiciū rōnis ſurſū ꝯuerſe iudiciū rōnis ad inferiora depreſſe.

Secunda qō.

Utrū fides ſit in pte aīe cognitiua .i. in itellectu an affectiua .i. in voluntate. ¶ Et ſunt ꝙ̄tuor opiones in textu. Pª dicit ꝙ fides ē in potentia cognitiua ⁊ in itellectu ſpeculatiuo inꝙ̄tū ſpeculatiu⁹ eſt. Iſtā opinionē vr̄ tenere Frāciſ. de maronis ſed eſt falſa. ¶ Scōa opio eſt Scoti: Thome: ⁊ Alexādri quam debemus tenere. Et eſt ꝙ fides eſt in intellectu practico. Intellectus enim practicus dicit eſſe intellectus extēſus ſm qō vult phs ꝙ intellectus ſpeculatiu⁹ fit extenſiue. ¶ Tertia opio ē Hugonis que ponit fidē in intellectu ⁊ volūtate. ⁊ iſta ēt nihil vʒ. Non .n. perdit fides niſi per pcm̄ hreſis ſpes niſi per pctm̄ deſperationis. Charitas autem perdit per omne peccatū mortale.

Tertio querit.

Utrū fides ſit certior ꝙ̄ ſcia. ¶ Duplex eſt certitudo quedā adheſiōis: alia eſt ſpeculationis. Certitudo ſpeculatiōis eſt notitia vera abſqʒ dubitatiōe ⁊ deceptiōe. Et dr̄ notitia ſpeculatiōis .i. ipa notitia que eſt ſpeculatiua. ⁊ ponit notitia loco generis ⁊ eſt in itellectu. Uera ponit ad drīam hereſis ⁊ erroris abſqʒ dubitatiōe ⁊ deceptione ponit: qꝛ certitudo excludit omnē hereſim ⁊ erroris dubitationē: nec aliqs de aliquo decept⁹ pōt eſſe certus. Alia certitudo dr̄ adheſionis. Et eſt firma adheſio q̄ voluntas vult adherē firmiter alicui veritati ſiue credite vel ſcite. Dr̄ primo firma ad drīaʒ adheſionis infirme. q̄ voluntas vult adherere ⁊c̄. ponit ad drīam ſpeculatiōis q̄ eſt i intellectu ⁊ iſta in voluntate. ¶ Rn̄ſio qn̄ compam⁹ certitudinē fidei ad certitudinē ſcie pōt itelligi dupl'r. Nā vno mō ſcia pōt dici apta ⁊ certa viſio dei in pª. ⁊ ſic nō formatur qō hic. qꝛ ſcia iſto mō ꝑcellit in certitudine ipſam fidē: ſicut glīa ꝑcellit grām ⁊ ſtatus pme ſtatum vie. Alio mō dr̄ ſcia cognitio ſcʒ ſcialis quaʒ quis hʒ in via. ⁊ iſta pōt eſſe dupl'r. Aut reſpectu illoꝝ quoꝝ eſt fides. Aut reſpectu alioꝝ cognoſcibilium. Si reſpectu illoꝝ q̄ꝝ fides eſt: ſic ſimpl'r loq̄ndo certior eſt fides ꝙ̄ ſcia. Un̄ ſi aliquis phoꝝ cognoſcit aliquē articuloꝝ rōcinando: vtpote deum eſſe creatorē: vel deū eſſe remuneratorē: nunꝙ̄ tamen ita certitudinaliter cognoſcit per ſuā ſciam ſicut verus fidelis ꝑ ſuā fideʒ. Si aūt loquamur de ſcia ſm qō eſt cognitio alioꝝ cognoſcibiliū: ſic q̄dāmodo certior eſt fides ꝙ̄ ſcia ⁊ quodāmō econuerſo. Eſt .n. certitudo ſpeculatiōis ⁊ eſt certitudo adheſionis. Et pma reſpicit intellectū. Scōa vero reſpicit ipm̄ affectū. vide textū: Duplex eſt dubitatio circa fidē. Quedā q̄ eſt vincēs ⁊ trahēs in oppoſitū. ⁊ iſta dubitatio ſtat in hēſi. Alia eſt dubitatio admiratiōis vel titillationis ⁊ iſta bn̄ ſtat in fide. ¶ De deſcriptione fidei ab apl'o aſſignata quoniam inter ceteras eſt magis auctētica. Diſſinit āt apl's fidem ſic. Heb. xj. Fides eſt ſbā reꝝ ſperādaꝝ argumētum nō apparentiū. ¶ Notandū ꝙ tunc diſſinitio ſiue notificatio eſt recte aſſignata: qn̄ nihil ꝯtinet ſuperfluum: vel ēt diminutū. ⁊ hoc eſt qn̄ ꝑ ipam notificationē ipſi⁹ diſſiniti eēntia plene indicat ⁊ apte manifeſtat: ⁊ ab oībus alijs ſeꝑatur. Hoc autē eſt reperire in ꝓpoſito ſi quis attendat. Nam ipſa fides ſm eſſentiā ſuam aliud reſpicit ex parte intellectus: ⁊ aliud ex parte affectus: habet enim affectū ſtabilire ⁊ intellectum illuminare. Et inquātum affectum ſtabilitat dicit ſubſtantia ſiue fundamētum. Inquātum autem intellectum illuminat dicit argumētum qꝛ mentem reddit argutam .i. clarā. Ut ergo plene fidei eſſentia explicaretur oportuit eam diſſiniri ſiue notificari vt diceretur ſubſtantia ſimul ⁊ argumētum. Debet eniʒ diſſinitio totam eſſentiam diſſiniti in ſe claudere. Debet etiam nihilominus aperte notificare. Quoniā ergo habitus virtutis dupliciter notificari habet videlicet per finem vltimū ⁊ ſuum obiectum. Finis autem ipſius fidei conſiſtit in eterna beatitudine quam ſperamus. ⁊ ita eſt in rebus ſperandis. Obiectum autē conſiſtit in veritate nō viſa: ⁊ ita eſt in rebus non apparētibus. ideo oportunū fuit fidem diſſiniri per res ſperandas ⁊ non apparentes: vt ſic notificatio fidei nō ſolum eſſentiā explicaret plene per intellectū ⁊ affectum: ſed etiaʒ manifeſtaret aperte per finē ⁊ obiectum. Debet etiam diſſinitio diſſinitum ab oībus alijs ſeꝑare. Et quoniam fides formata diſtingui hʒ a fide informi. Diſtingui habet etiā ab habitu cuiuſlibet alteri⁹ virtutis. A fide inquā informi dr̄ quantum ſuſtentat totam fabricam ſpiritualē. ab alijs aūt virtutibus inquātum veritati non viſe facit adherere. Ideo ꝙ̄tum ad hec duo dr̄ ſubſtantia rerum ſperandarum vt diſtinguatur a fide informi. Et argumētuʒ non apparentiū vt diſtinguat ab habitibus aliarū

virtutum. Et sic pz φ predicta notificatio nihil cōtinet superfluū nihil diminutū: nec est in ea clausula nec dictio imo nec ēt syllaba ociosa. Argumētū in logica facit fidē. Fides in theologia est ipsūmet argumentū. Cuiuslibet virtutis alterius a charitate est duplex forma quedā intrinseca. Et dī ppria essentia ipsius vt ppria forma humilitatis: castitatis est ppria nā ⁊ essentia. Alia est extrinseca ⁊ ē ipsamet charitas ⁊ grā dei. Uirtus illa dī informis q̄ caret ista forma extrīseca ⁊ nō itrinseca: qꝛ si careret intrinseca nō eēt virtus. Ex q̄ sequit̄ φ duplex ē fides. q̄dam informis alia formata. De pma querit̄ hic. vtrū sit in genere virtutis an non.

Quarta questio.

Utrꝫ fides iformis sit virtus. Rñ. dupliciter virtus accipit̄. Uno mō pprie. Alio cōiter, ⁊ large. Pprie capta est rō recta. s. recta regula pducēs in sūmū finē. p hoc qd̄ dī recta regula distinguit̄ ꝯ vitia. ⁊ hoc mō virt⁹ est pncipiū operis meritorij. ⁊ dī solūmō de hītu grā informato sine quo nō ꝯtingit puenire ad finē glie: ⁊ isto mō nulla virtus informis dī virt⁹. Aliomō dī virt⁹ cōiter ⁊ large habitus rectificās potentiā aliqua rectitudine iustitie ⁊ vigorans eā circa opus difficile q̄uis nō perducat eā in fine siue ēt perducat. Dī habitus rectificat mentē ꝯ aliqd̄ vitiū. Ois. n. potentia in suis opibus pōt bene agere ⁊ ēt deficere. iō indiget aliquo releuante ⁊ dirigēte aliqua rectitudine ⁊c̄. p hoc distinguit̄ a scia speculatiua ⁊ vigorans ⁊c̄. ⁊ illud qd̄ sequit̄ q̄uis non est de essentia virtutis cōiter capte. Isto mō accipiēdo virtutem habitus pollitici informes dñr esse virtutes. Hoc ēt mō fides iformis que quidē est in malis xpiāis est vere virt⁹. Probat̄ qꝛ per habitū fidei iformis rectificat̄ intellectus hois dū captiuatur in obsequium xpi ad assentiendū pme veritati pp se ⁊ super oīa vigoratur ēt vt credat vere nō apparentia: vt ēt vite erronea ⁊ fantastica sicut apparet in multis xpianis carētibus charitate qui libenter ⁊ humilr audiunt verba spectātia ad doctrinā fidei ⁊ abhorrent viriliter hereticā prauitatē. Aug. in lib. q intitulatur de vera innocētia dicit. Cū certe virtutes possint bonis ⁊ malis esse cōes: sola dilectio quia charitas ē ppria ⁊ spālis virtus pioꝝ atq̄ sctōꝝ.

Sed ꝯ arguit̄ Jacobi. ij. Fides sine operibus mortua est. Sꝫ nihil qd̄ est mortuū hꝫ in se ratiōeꝫ virtutis. Si ḡ fides sine grā caret opib⁹ fructuosis: ⁊ sic mortua est iā. ergo nō hꝫ rōnē virtutis. Dōm φ nō dī mortua qꝛ careat oī vtilitate ⁊ efficacia: sꝫ qꝛ caret gratuita q̄ est vita pfecta: ⁊ iō ex hoc nō potest ꝯcludi φ nō simplr virtus sed φ nō sit virt⁹ pprie dicta.

nota Quadruplicia sunt opa humana: q̄dam sunt viua: alia mortua: alia mortificata: alia mortifera. Uiua dñr illa q̄ fiūt ab hoīe exñte ī charitate: ⁊ fm inclinationē charitatis.

Prima ppositio. Nō oīa opa facta ab hoīe hñte charitateꝫ sunt viua: vtputa fricare barbā ⁊ alia dīa opā ⁊c̄.

Scđa ppō. Ad hoc φ aliqua opa humana sint meritoria vel viua due conditiōes requirunt̄ vt pꝫ in descriptiōe.

Tertia ppō. Nulla opa q̄tūcunq̄ bona facta ab hoīe exñte in pcō mortali sunt viua opa.

Opa humana dñr viuere duplr. Uno mō pncipiatiue ⁊ eliciti̇ue. aliomō finalr ⁊ vltimate. vt qñ aliqs in charitate exñs facit aliqd̄ bonum opus: illud opus elicit̄ a pncipio vite in charitate ⁊ ordinat̄ ad vitā eternaꝫ. Opa mortua dñr illa q̄ fm se bona sunt ⁊ virtuosa moralr sed tñ fiunt ab hoīe exñte in pcō mortali. Et sic due conditiōes requirunt̄ ad opa mortua. Prio φ sit opus v̄tuosū ⁊ in h̄ dr̄nt ab opibus mortiferis q̄ ferūt secū mortē. Scđo opꝫ φ fiant ab hoīe exñte in pctō mortali.

Quarta ppō. Opa dñr mortua qꝛ carent pncipio vite. i. charitate. ⁊ carēt fine vltimo. s. vita eterna. Et lꝫ ista opa nō sint meritoria vite eterne: sunt tñ vtilia vt in quarto dicet̄. Opa mortificata dicūt̄ illa q̄ anteq̄ fuerūt fcā ab hoīe hñte grām ⁊ fꝫ inclinationē charitatis. Sed tñ pctō iteruenīēte fuerūt mortificata. Et dñr mortificata qꝛ nisi peniteat de pcō: nūq̄ habebit vitā eternā p illis. Et sic ptꝫ φ ista opa fuerūt aliqñ viua. ⁊ p pniam reuiuiscūt ⁊ erit pmiat⁹ p illis in vita eterna si pseueret. Sꝫ opa mortua nunq̄ reuiuiscunt qꝛ sunt fcā cum voluntate peccādi. Opa mortifera sunt pctā mortalia ⁊ q̄ fiunt ꝯ pcepta dīna. Et dñr mortifera qꝛ ferūt secū mortē: qꝛ sunt venena charitatis ⁊ ēt qꝛ digna sunt morte eterna.

Nota φ sola fides iformis est in gñe virtutis q̄ credunt oēs articulos vel explicite vel iplicite. qꝛ ēt respiciunt oēs errores. Ex quo sequit̄ φ nō est eadē fides informis in malis xpianis ⁊ ī demonib⁹: qꝛ in malis xpianis rectificat potētiā assentiēdo ⁊ adherēdo pme veritati propter se ⁊ sup oīa. Ita φ ī illo hītu ē rectificatio ⁊ vigor ⁊ h̄ q̄dā pfectio ē: qꝛ p hac fidē adhuc sperant reuerti ad deū ⁊ ꝯseq̄ salutē Demōes aūt non.

Quinta questio.

Utrū fides iformis sit ifusa an acq̄sita.

Rñsio ad predictoꝝ intelligentiā ē notandū φ cū credere sicut dicit Aug. sit cogitare cū assentiōe. ad h̄ φ habitus fidei plene ⁊ integre habeat̄ necē est φ intellect⁹ instruat̄ de credibilib⁹ vt possit illa cogitare ⁊ incline vt possit illis assentire ⁊ primū quidē est mãle in fide. Scđm vo est formale: ⁊ vtrūq̄ reperit̄ tam in fide informi. q̄ in fide formata. Non. n. dī informis: qꝛ caret omni forma: sꝫ qꝛ careat forma gratie gratūfacientis. Cū ergo q̄ritur. Utrū fides sit habitus acq̄situs vel infusus. Rñdendum est si loquamur de fide quantū ad illud qd̄ est materiale in ea vꝫ quantuꝫ ad cognitionem illā qua cognoscimus q̄ sunt articuli fidei: ⁊ scimus qd̄ est quod p nomen dī: sic concedendū ē φ fides est per auditū ⁊ per acquisitionē fm leges cōem. Nemo. n. scit qui ⁊ quot sunt articuli fidei nisi didicerit legēdo vel audiēdo nisi forte hoc habeat per priuilegiū speciale. Si aūt loquamur de

fide

fide quātum ad formale v3 quātum ad illud quod facit assentire: sic dōm est φ quedā fides informis est per acquisitionem: quedā per infusionem. Nā quedā assentiunt veritati audite moti humana p̄suasione: vtpote per amorē ꝛ reuerentiā dicentis vel pp miracula: vel pp rationes ꝛ argumenta. Et talis fides est simplr acquisita: nec dicēda habere rōnem virtutis: q: nullius est vigoris nec roboris sublata de medio ipsa humana rōne. Quidā autē assentiunt veritati fidei pp diuinam illustrationē sicut illi qui innitunt̄ prime veritati super oīa ꝛ p pter se sicut multi xp̄iani qui charitatē non hn̄t: ꝛ in talibus fides est per infusionē: voluntarie.n. assentiunt cōcomitante diuina illustratōe vel illuminatione. Illuminatōe inq̄ que rōnem eleuat i his qui sunt supra ipsam. Ūn sicut illuminationes ad futura precognoscēda dicimus esse infusam pp h̄ φ in ipsa eleuat̄ aīa supra ea qua sunt ei nālia sic i telligēdū ē in pte ista. Cōcedendū est ḡ fidē informē ɓm φ virt⁹ est eē donū diuinit⁹ collatū ꝛ habitū infusum. Quñq̄ aliqs est hereticꝰ circa vnū articulum fidei: deus amouet sibi fidē infusam.

Queritur sexto. Utrū fides informis sit in demonibus.

¶ Rñsio dōm φ sicut ex p̄cedentibus p3 fides informis dr̄ duobus modis. Quedā que innitit̄ prime veritati pp se q̄uis in ipsam nō tendat amando: ꝛ ista est in xp̄iano malo. Est tñ habitus vtuosus ꝛ donū sp̄ūssan.ti. Alia est fides informis q̄ innitit̄ ipsi veritati articulo⁊ pp rōnem creatam: ꝛ ista nō est virtus nec habitus infusus nec donum sp̄ūssancti. Prima dr̄ informis q: caret forma gratuita. Scōa dr̄ informis: q: caret fidei veritate ꝛ forma gratuita. Nā illa credulitas q̄ quis assentit articulis p rōnem creatā non solū caret intētionē habitus gratuiti sed ēt intentione habitus virtuosi. Nullius virtutis vr̄ esse credere: cum quis credit innitēdo persuasioni quā videt. Si ergo hoc secūdo modo accipiat̄ informis fides sic cōcedi potest eam repiri in demonibus. hn̄t.n. aliquā notitiam ꝛ credulitatē de articulis ꝛ credibilibus: q̄ quidē pōt dici fides siue credulitas pp hoc φ nō est i eis visio apta. Et illa quidē cognitio ptim fuit eis idita a prima ɔditione ꝑ spēm infusa: ptim ex acquisitione. A p⁹.n. ɔditione sua habuerūt cognitiōē aliquā de articulis ptinētibus ad trinitatē: q̄ ꝛ si tunc non meret̄ dici fides imo potius cognitio cōtēplationis pp absentiā enigmatis: pcō tñ super ueniēte ꝛ enigmate subseq̄ute. Illa cognitio meruit dici fides cū sit cognitio enigmatica de his q̄ spectant ad diuina. Quantū aūt ad articulos spectātes ad humanitatē est in eis cognitio acq̄sita p mlta miracula ꝛ experimēta ꝛ extorta q̄si necessitate quadā. Dum.n. demones vidēt apte eos qui xp̄m credūt ꝛ ei conformant̄ nō posse dānari: māifesta rōne cogunt̄ credere fidem credentiū in xp̄m verē esse. Ac per h̄ per ɔñs credunt oia esse vera q̄ xp̄iani credunt: ꝛ ex hoc perterrent̄ pp quod dicit btūs Jaco. φ credunt ꝛ ɔtremiscūt. Si vero loquamur de fide informi ɓm quod accipit̄ primo mō v3 prout est habitus virtuosus ꝛ habitus infusus ꝛ ēt voluntarius h̄ mō: ꝛ si reperiat̄ in xp̄ianis viatoribus non tñ pōt reperiri i dmonibus: tū q: ipsi nō sunt apti ad suscipiendos habitus infusos: tum q: volūtas eorum magis prona est ad impugnandū veritatē ꝛ pietatē. ¶ Nota solutionē de auctē Jacobi ꝛ de glo. Dōm φ in vtrisq̄ reperit̄ fides: sed mō aliter ꝛ aliter sicut prius dcm̄ est. xp̄iani.n. noietenus voluntarie assentiunt ꝛ illa fides pōt eis esse via ad virtutem ꝛ quodā mō rectificat eo⁊ mentē ꝛ si nō plene. non sic aūt est in demonibus q: ipsi credūt: coacti ꝛ quasi cū quodā murmure. ¶ Nota.n. φ xp̄iani qui sunt in pcō mortali q̄diu sunt in tali statu dūtarat sunt xp̄iani noīe ꝛ non re. Sicut religiosi deformate ꝛ male vite dicuntur religiosi solum noie tenus: q: habitū ferunt sed non habent rem.

Septimo queritur. Utrū fides informis oīno expellat̄ per aduentū gratie.

¶ Rñsio notādū φ cum dico fidē informē. Dico tria v3 habitū ꝛ ipsius habitus vsum: ꝛ defectū annexū. Et quantū ad hec tria pōt triplr intelligi φ fides informis expellatur siue euacuet̄ per grām superuenientē. Et ɓm hunc triplicē modū intelligendi tres fuerunt circa hoc opiones. ¶ Prima est grā superueniēte fides informis expellit non solū q̄tum ad informitatem. i. culpā sed ēt q̄tum ad vsum ꝛ q̄tū ad habitū. Ude in textu. ¶ Scōus modus dicendi qui pa⁊ aut nihil v3. Actus fidei vel opatio nō est aliud q̄ φ voluntarie assentire prime veritati propter se ꝛ super oīa. ¶ Opinio pbabilio⁊ ꝛ tenenda est φ fides informis per aduentū gratie excluditur: q̄tum ad solū defectum saluo habitu ꝛ vsu ꝛ hoc quidē vr̄ satis rōnabile cum gratia opponat̄ habitui illi infuso solum rōne informitatis sic habitus opponit̄ priuationi. ¶ Nota maius lumen absorbet minus lumē. Disting̃uo vel q̄tum ad eē primū ꝛ sic negatur illud dictū: q: luna si fit i emisperio nr̄o ita bene lucet de die sicut de nocte ꝛ ēt stellas vel quātum ad apparentiā: ꝛ sic bene conceditur. ¶ Ad illud quod obijcit̄ φ lumen grē gratumfaciētis d3 sufficere ad ardēdum. Dicendū φ sufficit gratia gratūfaciens cum p̄suppositōe gratie gratis date. Dona.n. gratie gratūfacientis nō excludunt dona gratie gratis date. Imo magis illa in suo aduentu complēt ꝛ perficiunt ꝛ quodāmodo ab eis vigorant̄ ꝛ perficiunt̄. ideo nō sequitur φ aduenīente grā gratūfaciente superfluat habitus fidei informis nec remanēte habitu informi: ppter hoc lumen gratie gratumfacientis sit insufficiens. Unūquodq̄.n. donum dei sufficiēs est ɓm illud ad quod h3 ordinem.

Octauo queritur. Utrū adueniēte gratia fides i

formis fiat formata. ¶ Duplex est formatio: quedam
intrinseca. alia extrinseca. Prima dicitur illa que est per ali
quam formã inherentẽ realiter: vel inexistentem
materie vel subiecto proprio vt aia nra est forma si
ue informatio corporis nri. Et sic non capitur in qõne
precedenti. alia extrinseca et est illa que fit per aliqđ
extrinsecũ adueniens alicui venustans: et decorãs
eũ licet non sit in eo inhesiue: et sic lux dicitur informa/
tio colorum. ¶ Rñ. In ista qõne sũt tres opiones vt
pz in textu. Tertia est quod habitus fidei informis for/
matur ab ipsa gra: et ista vr esse probabilior et facili
or quam predcẽ vz quod ipsa gra gratũfaciẽs cõparatur
ad hitus virtutuz subtractos: sicut cõparatur lux ad
colores. In hoc tñ est dria: quia ista corpalis nõ ita ef
ficaciter põt educere colores de potentia in actum
quãtum ad esse quod hz color in genere coloris sz quod
ipsa gra exñs in ipsa aia potest facere germinare
habitus virtutũ. Ipsa.n. adueniẽs gra in aia carẽ
tibus habitibus virtutũ se hz quasi originale pri/
cipium illorum quãtum ad esse primũ. Unde sicut plu
uia infusa terre hñti in se seminariũ: facit eam ger
minare donec veniat ad fructũ completũ. Sic itel
ligendũ est de gratia respectu habituũ ipsorum vir/
tutum quãtum ad ipsorum esse primũ. Non aũt põt fa
cere lux superinfusa exterius respectu colorum. Sed
si cõparemus colores ad lucẽ et hitus virtutuz ad
grãm gratũfacientẽ quãtuz ad esse vtpote quantuz
ad eẽ colorum in genere lucidi et habituũ in genere
gratuiti: tũc est similitudo expressa: vt sicut multi
colores in vna domo tenebrosa existes efficiuntur lu
minosi per vnã luminositatẽ superuenientez: et ab
illa informantur et decorantur et venustantur: sic habi/
tus virtutũ informes existes in aia: venustantur et de/
corantur ab vna gra superueniente. et sm hmõi hũc
modũ intelligendi infusionẽ gre et virtutuz facile
est intelligere qualiter hitus fidei informis forme
tur per ipsius gratie aduentũ. Dicitur.n. formari si/
cut color et tenebrosus formatur ad luminis ingres
sum: et sicut ex colore et lumine superinfuso non fit
vnum per essentiam. Sed vnum per ordinationẽ
quãdam sic nec ex gratia gratũfaciẽte et informi fi
de intelligitur fieri vnum nisi per quandam ordi/
nationem et relationẽ: quia fides informis per aduẽ
tum gratie incipit complete ordinari in finem'. et
in deũ credere et eidem complacere. ¶ Nota i so/
lutione vltimi argumenti. põt accipi simile de in/
fusione gratie et virtutũ in pluuia et terra semina/
ta: sicut de informatione virtutũ a gratia accipitur
in lumine et colore. Si.n. vna pluuia adueniat in
terram in qua sunt plantata diuersa semina que non
germinauerũt: facit illa germinare et sm diuersita
tem seminũ diuersas plantas producere. Si vero
iam alias germinauit: sed propter defectuz aque iã are
facte sunt plante: tunc pluuia denuo veniens facit
illas plantas virescẽ. Sic gra adueniens in aiam
in qua sunt semina habituũ virtutũ: facit ipsã ger
minare. Ita quod ipsa habita: habentur per cõns et vir/
tutes et continue facit illa crescere quousque perdu/
cat ad perfectionem. Et si contingat merito pecca/
ti: humorem gratie auferri. Habitus illi virtutum
efficiuntur quasi aridi: et postmoduz si restituatur
pluuia et humor gratie. non oportet quod anima ite/
rum germinet: sed illa que germinauit per humo
rem gre aduenientẽ iterum reuiuiscat.

Circa distinctionẽ vi
gesimãquartam queritur. Utruz fidei
subiectũ sit ita verum quod ei non possit sub
esse falsum. ¶ Rñsio fidei habitui si/
ue formate siue informi non potest subesse falsuz:
quia ipsa fides non põt falsificari. ideo necesse est po/
nere quod ipsi habitui fidei nec falsum subsit nec sub
esse possit. Quemadmodũ.n. diuina prescientia que
ex rebus non pendet: certissime cognoscit: nõ solũ
ea que ventura sunt necessario: sed etiã cõtingẽtia.
Ita quod circa ea nõ põt decipi. Sic et fides que cogni
tioni diuine prescie innititur: a qua etiã illuminatur
et dirigitur certã credulitatẽ et illuminationez hz de
futuris et cõtingentibus ita quod illa quãtũ est de se pos
sint non euenire. Fides tñ nec põt decipi nec põt
errare. ¶ Nota spes est certitudo pueniẽs ex gra
et meritis, nullus sperat se habiturum vitam eternam
nisi cũ presuppõne meritorum et quia efficacia meriti i/
cludit finaliter perseuerantiã. Hic est quod i actu spei
implicatur cõditio pseuerantie finalis. ¶ Bonauen
tura dicit. Ois fidelis recte adorans hostiã conse
cratã: adorat sub ea cõditione si psecta sunt circa ip
sam ea que ad cõsecrationẽ sunt necessaria sm institu
tionẽ diuinã: et sic nunquam decipitur nec errat.

Secundo queritur. Utrũ fides sit circa cõ/
plexũ: an circa incõplexũ. ¶ Rñsio cu'uslibet scie
põt esse duplex obiectũ scz complexũ et incõplexũ.
Cõplexũ est illud quod complectitur plures dictiões et
quibus componitur et subordinatur alicui actui itellect'
qui dicitur cõpositio et diuisio vt hõ est risibil. Articuli fi
dei sũt obiecta cõplexa vt deus est trin' et vnus que dicũr
enũciabilia. Incõplexũ est id quod non cõplectitur plres
dictiões et subordinatur actui simplici itellect' vt de
us. i. pa vitas est incõplexũ obiectũ. Nota quod obie/
tũ cõiter et per accñs et mãle acceptũ idẽ sunt. Et sunt
oia que creduntur et tenẽtur reuelata a pa veritate. Obie
ctum formale dr pprie et per se acceptũ est ipsamet
veritas pma in se. Enũciabilia et ppõnes sunt idẽ.
¶ Sunt tres opiones in textu. Due prime sũt fal/
se tertia est tenenda et vera Cognitio scialis mani
ductiue rõcinationis est illa que acquiritur de deo per
argumẽtatiões necessarias: vt deducit Scotus in
pmo. ij. distin. Qñ dicitur articu'us est perceptio
diuine voluntatis ibi nõ est predicatio essentialis
vel formalis sz causalis quia articulus nõ est pceptio
sz est sensus. Articul' est pceptio idest aliqđ faciẽs
nos hre perceptionẽ diuine voluntatis tendẽs in
ipsã. i. faciens tendere in ipsam.

Circa distinctionē vigesimāquintā querit. Utrū sufficiēter cōtineant ibi oia illa que oportunum est idē ꝯ credere ad salutē.i.Utrū articuli ꝯtineant sufficiēter in symbolo aplorū. ¶ Et dr̄ symbolū a sin: ꝙ est cō ⁊ bolus ꝙ est snia: ꝗ̄si mr totū snia. ¶ Rn̄so doctrina fidei h₃ tria: quedam ꝯsilia:⁊ dn̄r prima pncipia:sicut illud oē totū ⁊c. Et si ab equalib⁹ eq̄lia ⁊c.que dn̄r dignitates ⁊ ianua. Sunt ⁊t ꝓpria pn̄a vt in scientia de hoie. Hō ē animal rationale. Cōsequētia sunt ꝯclusiones que sequunt ex primo pn⁹ per demonstrationem vide solutionē in textu in fine istius articuli. De sufficiētia q̄ntum ad eos qui precesserūt aduentum xp̄i.

Secundo queritur. Utrū eis suffecerit ad salutē credere ea tm̄ que spectāt ad diuinitatē. Dicendū ꝙ sicut multis auctoritatibus probat magister in littera. Et primo Augu.in li.de ar.⁊ gr̄a. Nemo liberat a dānatione que per adā facta est:nisi per fidē iesu xp̄i. Idē Aug.in li.de nuptijs ⁊ ꝯcupiscentia. Eadē₃ fides mediatoris que nos saluat: saluos iustos faciebat antiquos pusillos cu₃ magnis q₃ sicut credimus xp̄m in carne venisse. Ita illi vētur₃. Et sicut nos mortuū ita illi moriturū. Et sicut nos resurrexisse ita ⁊ illi resurrecturu₃. Et nos ⁊ illi ad iudiciū viuoru₃ ⁊ mortuoꝝ expectamus. Post lapsum ade nullus saluari potuit absq₃ fide mediatoris. Nullus.n.ab illo pctō originali poterat liberari nisi per illū mediatore₃ crederet vel ipse pro se si esset adultus:vel alius pro ipso si eēt paruulus:⁊ ratio huius est q₃ cum gratia ⁊ veritas per ih₃ xp̄₃ facta sit:⁊ liberatio ab illo pctō originali fit scđ per merita xp̄i:⁊ merita nō se extendant nisi ad illos q efficiūt eis mēbra ⁊ ei copulāt p fidē sic ipse ē nō aliquē saluari afr nisi eidē copulet p fidem vel p fidei sacrm̄:sic impossibile fuit tūc post lapsū aliquē peruenire ad salutē qui aliquo modo in xp̄um mediatorē nō crederet. Ideo dī dico aliquo modo q₃ fides mediatoris pōt hri dupliciter:implicite ⁊ explicite. Explicite vt si quis crederet filiū dei assumpturū nostrā humanitatē:nasciturū de virgie. passurum in cruce:⁊ resurrecturū tertia die. Et hoc modo explicite non erat omnib⁹ credere oportunū.i. necessariū. Sed hijs solū quib⁹ erat a deo reuelatū sicut sanctissimis patribus. Implicite vero credere. Est credere redemptorē futur₃ taliter ⁊ eo mō qualiter ⁊ quo modo illi credebant quibus a dn̄o ē reuelatū:⁊ hoc quidē erat omnib⁹ oportunu₃. Et hoc est qđ dicit hugo de sancto victore in libro de sacramētis. Hec sunt inq̄ quibus ab initio nihilomin⁹ recta fides vnq̄ haberi potuit. Credere videl₃ vnū deū esse creatorē oium ⁊ rectorē vniuersoꝝ ipsum quidē non esse mali actorē:eoꝝ tn̄ qui in malis sunt se misericordiā quererent ⁊ expectarēt futurum redēptorē. Hoc simpliciū fidei in initio suffecisse credimus ⁊ tn̄ fidē natiuitatis eius passionis resurrectionis ⁊ ascensionis sue:⁊ hoc verissime habuisse credimus ⁊ dicimus q₃ credentib⁹ ⁊ scientib⁹ hoc fide ⁊ deuotione adheserūt. Sic ergo cōcedendum est ꝙ nullus post lapsum saluari potuit absq₃ fide mediatoris qua ⁊ phi losophi caruerunt suis meritis ⁊ virtutib⁹ inherentes ideo tanq̄ suphi ⁊ a xp̄i mēbris ⁊ meritis separati ⁊ exclusi sunt a gaudijs paradisi. ¶ Nota ex solutione secūdi argumēti: si quis speraret saluari ex meritis proprijs sine meritis mediatoris non recte speraret sed potius presumeret. De sufficientia fidei quantu₃ ad eos qui ad uentum christi sunt subsecuti.

Tertio queritur. Utrū oēs teneant credere oēs articulos explicite post aduentū xp̄i. ¶ Rn̄so dōm est ꝙ oēs xp̄iani post aduentū xp̄i tenent credere oēs articulos. Hoc aūt tripl'r pt eē. Aut oēs credē explicite:aut oēs credē:explicite. Aut q̄dā iplicite q̄dā explicite. Credē oēs iplicite ⁊ fidei diminute. Nō n. sufficit modo alicui qui h₃ vsum rōnis in generali credere redēptorē ⁊ remuneratorē:a deo.n.notitia quorundā articuloru₃ manifesta est ꝙ nullus hñs vsum rōnis ignoret:nisi oino negligat ⁊ contēnat dei cultū ⁊ salutē suā. Credere aūt quosdā implicite quosdā explicite. Hoc est ad fidei salutē necessariū pōt enim fidei simpliciū sufficere. Ad illos aūt tenent explicite credēdos quos manifestat eis non solū pdicatio:sed etiā ecclesiasticus vsus ⁊ cōsuetudo sic est de vnitate ⁊ trinitate quā possunt nosse ex ipso actu cōsignationis cōsignāt.n.se. In no.pa.⁊ f.⁊.s. ¶ Scotus tn̄ in hoc est ꝯ istū doctorē. Et sicut est de natiuitate passione resurrectione ⁊ pctōꝝ remissione:quos cognoscere pñt ex ipsis solennitatibus quas ecclesia celebrat ⁊ actibus sacerdotu₃. Id ab hoꝝ cognitione vel notitia nullus ratione vtēs excipit:nec ignorantia excusat: q₃ nō pōt esse talis ignorātia sine negligentia ⁊ contēptu. Alios etia₃ articulos nō ita manifestos tenent vtiq₃ credere implicite. Implicite aūt voco credere vt in gnāli credant vel oē quod credit sacrosctā mater eccl'ia. Ita ꝙ in particulari a nullo illoꝝ dissentiāt:nec aliquē articuloꝝ discredant. Credere aūt oēs articulos distincte ⁊ explicite est fidei iā profecte hoc.n.non est de generali fidei necessitate:si necessariū est alicui illis est necessariū qui in cognitione fidei pfecerūt ⁊ illis potissime qui fide₃ aliis explicare ⁊ manifestare tenent vel etiā qui offiñ docēdi ⁊ predicandi assumūt. Sicut sunt hñtes curā aiarum ⁊ pdicatores verbi dei ⁊ doctores sacre scripture:⁊ alij quorū cōuersatio versat circa fidei veritatē. Hoc tamē nō credo esse oportunum.i.necessariū oib⁹ qui saluant. Multi.n.sunt boni simplices qui q̄uis sine parue cognitionis:sunt tn̄ magne deuotionis:⁊ tales piū est credere ad salutē peruenire. Et ꝓpterea ꝯcedēdū est ꝙ licet oportunū sit oibus nō solū credere oēs articulos implicite sed ⁊t quosdā explicite

te post aduentū xpi: nō tñ est necessariū oibus maxime simplicibus credere oēs explicite. ¶ Nota in solutione penultimi argumēti. simplex hō vel vetula cū audit aliquid nouū pdicari nō debet statim assentire quousqz nouerit illud vniuersaliter ab ecclesia teneri. Unde preter remediū diuine inspirationis et orationis ad qd semp recurrendū est. Hūt simplices remediū humane instructiōis ad quod possunt confugere vt errores valeant declinare: de sufficientia fidei qntum ad ptinētiā symboli aplici.

Quarto querit. Utrū sufficiēter cōtineanf ibi oia illa que oportunū est credere ad salutē. ¶ Ista qō ē prima in ista distinctione et solū ponā vltimā sufficientiā. ¶ Rñsio notādū qz cū oēs articuli sint de deo: aut bm qz est in nā propria: aut bm qz est vnitus nāe humane: necesse est quosdā articulos eē spectātes ad diuinitatē: quosdam ad humanitatē. Illi aūt q spectant ad diuinitatē. Aut respiciūt diuinā essentiaz in se. Aut respiciūt diuine essentie personas et hypostases. Aut respiciunt eius operationes. Si autē respiciūt diuinā essentiam in se sic est vnus articulus bm qz vnica et simplex est diuina essentia et hoc insinuatur cū dr. Credo in deū. Si aūt respiciūt diuine essentie personas siue hypostases bm qz tres sunt psone: tres sunt articuli quoz vnus est. Credo in deū pfem oipotentē. Alius vero notat cū dicit. Et in iesum xpm filiū eius vnicū dnm nrm. Alius cū dicit credo in spūm sctūm. Si aūt respiciūt diuine essentie operationes. Hoc pōt esse tripliciter bm qz triplex est eius operatio. Quarū vna est in collatione nāe: et hec est creatio. Altera in collatiōe grē et hec est sanctificatio. Tertia est in collatiōe glorie et hec est gloriosa resuscitatio. Et bm hoc sunt tres articuli. Quorū vnus notat cū dr credo in creatorē celi et terre: alter cū dr sanctam ecclesiā catholicā sanctorum cōionem remissionē pctōrum: alius cū dr. Carnis resurrectionē et vitā eternam amen. Et sic sunt. vij. articuli circa diuinitatē respiciētes ipsam diuinā essentiā in se: et in personis et in operibus eius: et pz eoz sufficientia: qz nō hēt ipsa pluribus modis considerari. Similiter circa humanitatē nō est reperiri nisi. vij. articulos principales bm septē actus xpi redēptoris: qui ordinanf ad nram redēptionē: quoz primus est incarnari. Et de hoc est vnus articulus. Qui cōceptus est dejspūsancto. Scdōs est nasci. Et de hoc est alius articulus. Natus est de Maria virgine. Tertius est pro nobis solui et de hoc est alius articulus. Passus sub pontio pilato crucifixus mortuus et sepultus. Quartus est infernū spoliare: et de hoc est alius articulus. Descendit ad inferna. Quintus est de morte triūphare et de hoc est alius articulus. Tertia die resurrexit a mortuis. Sextus est celestia ir ascendere. Et de hoc est alius articulus. Ascendit ad celos sedet ad dexteram patris dei oipotentis. Septimus est ad iudiciū venire. Et de hoc est alius articulus. Inde venturus est iudicare viuos et mortuos. Et sic patet qz sunt. vij. articuli spectātes ad diuinitatē et. vij. spectātes ad hūanitatē. In qbus vniuersitas fidei ptinet.

Circa vigesimāsextaz distinctionē querit. Utrū spes sit virtus gratuita. ¶ Rñsio. Spes capit tribus modis. pmo dr affectio sl siue passio sl. Iuxta illud qz pbi et scti dicūt qtuor esse ai affectiones vz gaudiū et dolorē spē et timorē. ¶ Uis pcupiscibilis est de bono et malo pnti. ¶ Uis irascibilis de bono et malo est de futuro et difficili et arduo. Et spes ē circa istā vim. s. de futuro bono et difficili. Et qtuor pdictas passiones respiciūt iste due vires. Due pe ad primā: due vltime ad vltimā. Scdo capit spes pro ipsa re expectata et isto modo dr spes vel ēi bona paradisi iuxta illud ad Thimo. ij. Expectantes btās spē. Et istis duobus modis nō capit hic. Tertio mō capit pro habitu qui dirigit aie motū et affectū. i. operationē aie et isto mō capit hic et isto tertio mōdo: spes nō tm est virtus gratuita imo ēt virtutum gratuitaz sustentamētū et anchora. ¶ Spes scdm Raymonē. Est certa expectatio future eterne beatitudinis ex meritis et grā prouenicēs. Est primo certa expectatio et ibi tangitur actus spei: quia sperare est expectare. et dr certa quo ad driaz expectationuz incertarū sicut illi qui seruiunt in curijs magnatorum et regū. Secunda particula future beatitudis et ibi tangit obiectū spei: et ad drīam bonorū temporaliū. Tertia particula ex meritis et g. p. Ibi tangitur motiuum. hō. n. mouet vel debet moueri ex meritis: qz si aliquis nō hz opa bona nec vult emēdare vitam. nullam habet spez. sed est psumptio. Et sicut dictum est qz est fides duplex scilicet formata et informis. Sic dicendum est de spe. Et potest dici qz ista diffinitio non solum conuenit spei formate. Sed ēt informi vt si aliqui habeant non vsum bonorum operum nec radicem: idest charitatem: habent tamen propositum emendandi et habendi charitatem et sic etiam posset dici qz tales non presumant. Uirtus quidem gratuita est et dicuntur virtutes gratuite que sunt iuncte charitati et cuz charitate: quoniam in hoc qz facit animam expectare ea que sunt super omnem estimationem humanez et ea que promisit largitas diuina facit omnino cōfidere et inniti summe et inmense largitati sicut fides facit assentire prime veritati et charitas facit adherere summe bonitati. Et dum anima ipsi immēse largitati innititur propter se et super omnia rectificatur et super se eleuatur et deo accepta efficit: necesse est ergo qz habitus quo mediante fit illud rationem habeat gratuite virtutis. ¶ Et quia cum anima innititur ei qui non potest deficere quāuis ipsa de se sit deficiens et vacillans fundatur tamen per spem quasi per firmā petraz. Et ppterea dixi qz spes nō tmmodo est in genere virtutū gratuitaruz sed etiā earū anchora et sustentamentum.

Secūdo

Secundo queritur. Utrū spes sit gen^9 vtu, tiovel spēs spālissima.i.an spes sit vna vir^9 habens genus subalternū sub se hñs plures spēs. ¶ Ubi nota q duo sunt actus pncipales spei. Primus est cōsidere in dño. Alius est expectare. ¶ Rñdeo dicendū est q quēadmodū fides lz sit circa multa crē dibilia vna tñ virtus est: qz vna est principaliter rō mouēdi in oībus credibilibus sic ⁊ virtus spei qt cunqz ⁊ quantacūqz ⁊ quecūqz bona expectet vna virtus est ⁊ vnitatē hz speciei spālissime qz vna est rō cui innitit in expectando. Sicut.n.fidei virt^9 as sentiendo prime veritati pp se ⁊ super oīa illa cre dit que sibi summa veritas dictat esse credēda: sic ipsa spes ɔfidendo ⁊ in tēdendo intēse ⁊ indeficien tissime largitati diuine oīa illa expectat que sibi de us pmittit esse in futuro retribuēda. Et quēadmo dū fidei virtus oīa quecunqz credit pncipaliter ñ solū credit deo: sed ēt de deo ⁊ circa deū: sic ⁊ ipsa spes oīa que expectat nō solū expectat a deo: sz etiā expectat illa obtineri in ipso deo vt hñdo deū ha beat oē bonū. ¶ Nota q gñ spūales veniūt conso lationes suscipiēde sunt cū reuerētia ⁊ gfarūactio ne ⁊ humilitate. Seruire tñ deo pp tales cōsolatio nes hñdas est vitiosum sicut seruire deo pncipali ter pp bona paradisi.i. voluptates hñdas est vitio sum ⁊c. ¶ Ad illud q obijcit q diuersoꝝ actuum diuersi sunt habitus dōm q ver est qñ ⁊c. nota il lud arg^m in textu. ¶ Ad illud qd obijcit q oīs v tus tendit ⁊ ordinat ad finē suū assequendum. Di cēdū q tendere in finē pōt esse dupliciter. Aut pro merendo ⁊ habilitādo: aut expectādo. Prim^9 mo dus tēdendi est cōis oībus virtutib^9 sed alius mo dus proprius est ipsi spei. Nulla.n. virtute expecta mus btitudinem nisi mediāte ipsa spe q̄uis oī v tute ipsam btitudinē mereamur. Pōt quidez alia virtus actū expectādi impoꝛtare: sed nulla virtus nisi spes potest elicere: quia illius virtutis ē ille ac tus loquendo formaliter.

Tertio queritur. Utrū virtutes car dinales theologi ce ⁊ morales differēt. ¶ Pro tertia qōne nota q v tutes cardinales.i.morales ⁊ theologice dfnt i qt tuor. ¶ Primo qz virtutes theologice hñt deū p obiecto. Charitas hz deū inquantū summū bonuz fides inquātū est summa veritas: spes inqtum est summa largitas. Alie vtutes sunt de obiectis crea tis vt obediētia castitas ⁊c. ¶ Scōa dfria virtutes theologice hñt superiorē portionē aīe pro obiecto. Virtutes aūt alie subiectant in aīa sm portionem inferiorē. ¶ Tertia dfria est q virtutes theologice nō hñt excessū in actibus suis per nimietatē suoꝝ actuū. Uirtutes aūt morales bñ hñt excessum i ac tibus suis per intēsionē nimiā. Exēplū de primis vt nullus pōt excedere in amādo deū in credendo in deū: ⁊ in sperādo in cōfidēdo in deū. Exemplūz de secūdis: vt pz de liberalitate ⁊ alijs. ¶ Quarta dfia est q prime nō mediāt inter duo mala. alie au tē mediāt vt pz de liberalitate ⁊c. Cū ꝗ querit. Utꝝ spes sit virtus cardinalis an theologica. ¶ Respō deo dicendū absqz dubio q spes est in genere vir tutes theologice. Et ratio sumit ex parte obiecti ⁊ ex parte obiecti ⁊ ex parte subiecti vide in textu. ¶ Nota spūale edificiū per virtutē theologicaz in choat vtpote per fidē ⁊ virtutē theologicā ɔsumat vtpote per charitatē ergo per virtutē theologicā habet erigi quia eiusdē nature debet esse medium cum extremis. Si ergo erigitur per spem restat q spes est virtus theologica.

Quarto queritur. Utruz virt^9 spei al iqñ sit isformis, an semp sit formata.i.ɔiuncta charitate. ¶ Notan dū q virtutes sine charitate sunt sicut pciosissimi cibi positi in vase imūdo ⁊ fetido qz virtutes sine charitate sunt informes nec pñt placere deo qa of ferunt in vasco imūdo.i.a ɔscia immūda: licet oēs de se sint bone ⁊ optime. ¶ Rñdeo dōm q absqz dubio virtus spei pōt esse informis sicut fides. Po test.n. aliqs sperare vitā eternā sine gfa gratūfacie te sicut manifeste apparet. Et iterū. Iste act^9 speran di ab aliqū hitu pcedit qui quidē hitus bonus est ⁊ tenet ēt quodāmō rōne virtutis pro eo q po^9 quaz perficit quodāmō rectificat ⁊ vigorat. Rectificat i quā ordinē dū aliquā ordinationē ⁊ inclinationez tribuit ad gloriā tanqz ad finē vltimū vbi standuz ⁊ in quo est qescēdum. Uigorat ēt in hoc q eleuat po^am ad eterna bona expectāda ⁊ quādaz stabilita tē ei tribuit ne per desperationē succūbat. Et ideo sicut fides absqz charitate est virtus isformis: quia tribuit aīe quandā rectitudinē ⁊ vigorē que cōple ri hz ⁊ perfici per gfe infusionē: sic intelligendum est ⁊ circa ipam spem. ¶ Sed ɔ vr per diffinitiōez spei. Spes est certa expectatio ⁊c. Sed impossibile est diffinitū separari a diffōnib^9 ꝗ impoīe est spem separi a meritis ⁊ gra: sed qñ cū hijs est: semp ē for mata ꝗ impoīe est spē virtutē eē informē. ¶ Dōm q quadrupliciter pōt aliqs exire in actū separādi. Aut.n. separat hñdo merita in ppōsito ⁊ in radice i.charitate ⁊ effectu. Sicut hō iust^9 qui deo diu ser uiuit. Aut sperat hñdo merita in ppōsito ⁊ in radi ce.i.charitate sed nō in effectu sicut ille qui añ bo nū vsum virtutū postqz suscepit gfam expectat vi tā eternā ⁊ btitudinē. Et iste est in nouiter cōuerso a pctō. Aut sperat hñdo merita in ppōsito tñ non in radice nec in effectu. Sicut ille qui pctōr est qui pponit multa bona facere ⁊ per illa saluari: aut spe rat nō hñdo merita nec in effectu nec in radice nec in ppōsito: sicut ille qui faciēdo mala ⁊ in malis p ponens perseuerare: sed solū dei mīa credit se asse cutuꝝ gliam neglecta diuina iustitia. Prim^9 act^9 ē spei formate ⁊ iā exercitate. Scōus act^9 est spei for mate ⁊ post infuse. Tertius actus est spei isformis. Quartus est ipsius presumptionis. Cum ergo dr q spes procedit ex gfa ⁊ meritis. Dicenduz q aut

diffinitur ibi spes put est virtus formata ⁊ sic nulla est obiectio de spe informi. Aut si diffinitur ibi spes generaliter sm ꝙ est virtus dr̃ procedere ex grã ⁊ meritis que quidẽ vel hñt in re vel hñt in pposito ⁊ sic non est instantia de spe informi. ¶ Duplex est actus spei. scilicet principalis ⁊ minus principalis actus spei principalis est confidere de imẽsa largitatis diuine. Alius est minus principalis qui est expectare magna pmissa dei. s. ipsũ q̃ ẽ corõa vite.

Quinto queritur.

Utrũ spes i actu suo sit certitudinalis. An dubia: de vtroqz itelligit qd hec. ¶ Duplex est certitudo. s. speculationis: ⁊ adhesionis: ista questio est de certitudine adhesionis ⁊ nõ speculationis. ¶ Rñsio stat in vna ɔclusione que est talis. Absqz dubio virtus spei in suo actu habz certitudinẽ. Sz ɔtra arguit sic spes sm actũ suum pcedit ex hitu vel ɔsideratione grẽ ⁊ meritorũ: sed nullus cert⁹ est vtrũ hẽat grãm an non: ergo videt ꝙ spes in suo actu nullã hẽat certitudinẽ. dicẽdũ ꝙ q̃uis de meritis nõ hẽat certitudo p sciãz necessariã siue euidẽtẽ: hẽri tñ põt certitudo p pbabilẽ ɔiecturã: ⁊ p quãdã ipsius bone volũtatis ɔfidentiã: q̃ ɔsurgit ex ɔsciẽtia bona. Puritas eni ɔscientie q̃ introducit p expulsionẽ culpe: dat ipi aie quãdaz securitatẽ ⁊ certitudinẽ de merito iam inchoato: ⁊ p pñs certitudinẽ de pmio ɔñdo nllus spans fallit p eo ꝙ spes nõ facit simplr expectare sz sub cõditione. videlicet si pseuerauerit vsqz in finem.

Sexto queritur.

Utrũ timor ⁊ spes sint vnus vel idem hitus vel diuersi vide in textu. Septimo querit de spe p cõpationẽ ad meriti vsum. Utrũ. s. spes ex bonis meritis hẽat ortũ. ¶ Rñsio spes capit quatuor modis. Primo mõ p habitu dirigẽte ⁊ regulãte aiam nrãm circa btitudinẽ expectataz a nobis. Et in baptismo infundit hec spes sicut fides ⁊ charitas. Spes est hitus hoc mõ non tñ hz ortũ ex meritis: sed potius merita hẽnt ortuz ex ea. Un̄ Aug. Uirtus est bona qualitas mẽtis quã in nobis sine nobis opat ergo si spes est virt⁹ deus oia in nobis opat sine nobis. ergo non hz ortũ ex meritis nrĩs. Et argumenta q̃ sunt in oppo[m] hoc idẽ pbãt pter vltimũ. ¶ Alio mõ capit p actu credẽdi. Et sic paruuli hẽnt hitũ sz nõ actũ. ¶ Conclusio: Spes put est actus spandi opz ꝙ sit ex ituitu meritorũ. Jõ dicit haymo est certa ⁊c. nullus eniz recte sperat eternã btitudinẽ nisi q deo seruiuit vel pponit deo seruire. ¶ Tertio mõ capit p statu vie in quo nos sumus. Et vocat stat⁹ spei: qꝛ spamus hẽre vitã eternã p bõa merita pcedẽtia ⁊ ɔcomitãtia. Et hoc mõ accipit. Ad Ro. v. Tribulatio opat patiẽtiã: patiẽtia probationem: probatio spem glo. idest certitudinem spei ad quã scilicet certitudinẽ peruenitur p bona merita ⁊ maxime p tolerãtiã ⁊ sustinentiaz tribulationuz. ¶ Quarto mõ capit spes p ipsa re spata q̃ est ipse deus. ergo spes hoc mõ capta non puenit ex meritis sz est finis oĩuz meritorũ ⁊ pmiũ. ¶ Quinto mõ capit spes put est vna de passionibus animi nri: sm ꝙ doctores assignant quatuor vt supra patuit. ¶ Nota aũt ꝙ merita ɔtingit dupliciter intueri: vel attribuẽdo sibi vel attribuẽdo diuine grẽ. Intueri aũt merita attribuẽdo sibi hoc est supbie ⁊ vanitatis. Et sic intuent supbi q dicũt manus nrã excelsa: ⁊ nõ dñs fecit hec oia. Contra quos dr Deutero. ix. Nõ dicas in corde tuo: ppter iustitiã meã introduxit me dñs vt terrã hãc possiderẽ: intueri aũt merita referẽdo ad diuinã graz hoc est humilitatis ⁊ veritatis. Et hoc mõ intuebatur paulus merita sua. prime Co. xv. abũdantius omnibus laboraui: nõ aũt ego sed grã dei mecũ. Contra resolutionẽ qõnis Arguit sic. Quãto quis perfectior est tanto est humilior ⁊ quãto humilior tanto minus presumit siue confidit de meritis propriis: ergo si spes perfecta iuncta est cũ humilitate pfecta vr ꝙ nec spes nec eius vsus oriatur ex intuitu meritorũ. ¶ Solutio argumẽti vt. õ. scilicet intueri merita contingit.

Septimo queritur

de spe per cõparationẽ ad habitũ charitatis. ¶ Utrũ spes precedat charitatẽ ordine nature an ecõuerso. ¶ Nõ est qõ de hitib⁹ sed de actibus qꝛ simul infundũtur. ¶ Rñ⁰ plana est in textu. ¶ Notãdũ. Spes cõparata ad actũ suum ⁊ charitas cõparata ad actũ suũ actus spei precedit actũ charitatis. Actus. n. spei pparat ⁊ disponit ad actũ charitatis tanqꝫ ad perfectionẽ ⁊ spũal edificij cõplementũ: cõstructio. n. edificij spiritualis: similis est edificio materiali. Sz in edificio materiali nõ solum fundamẽtũ precedit edificij complementũ sed ẽt paries sm rectũ ordinẽ antecedit ipsum tectũ. Si ergo fides assimilat ipsi fundamẽto sustentãti: ⁊ spes parieti erigẽti ⁊ charitas tecto ɔsumãti. Uidet ꝙ spes precedit ipsam charitatẽ.

Octauo queritur

de ipa spe per cõparationẽ ad obiectũ. ¶ Utrũ. s. spes sit in bonũ sub rõe boni. Rñsio sunt due opiniones in textu. ¶ Secũda ẽ istius doctoris. s. ꝙ obiectũ spei est bonũ nõ sub ratione boni futuri vt prima opinio dicit. Sed magis sub ratione ardui siue magni. ¶ Nota hanc ppositionẽ nullus recte cõfidens cõfidit ⁊ innitit nisi in eo qui nec possit nec velit sibi deficere. Doctor sbtilis est alterius opinionis ⁊ iprobat ambas opiones.

Nono queritur

de spe per cõparationẽ ad obiectũ. Utrũ s. spes sit in parte cognitiua vel affectiua. ¶ Rñsio dõm ꝙ absqz dubio spes est in po[a] affectiua (⁊ in hoc cõcordans oẽs doc.) est. n. in ipsa irascibili que est pars po[e] actiue. Et in hoc discordat Scotus ⁊ iste ¶ Nota ꝙ po[e] irascibilis nõ tñ est detestari mala culpe ⁊ perpeti mala pene. ¶ Sed ẽt aggredi terribilia ⁊ erigi ad magna ⁊ ardua. Et sic sunt q̃tuor actus ipsius vis irascibilis. Et sunt q̃tuor virtutes

ipsum

ipsum rectificantes. s. ira virtuosa que est detestari peccata patientia fortitudo ⁊ spes. ¶ Nota impossibile est peccatori existenti in mortali pctō salvari nisi per timorem servilem ⁊ per spem informem. Ideo non solū timor est vtilis ⁊ bonus vt dicit Augustinus sꝫ necessarius.

Circa vigesimāsepti

mā distinctionē querit. Utrū charitas sit habitus ab alijs virtutibꝰ distinctꝰ. Aut oībus virtutibꝰ cōis ⁊ generalis. ¶ Charitas est duplex quedā creata alia increata. Prima est duplex primo mō essentia divina vocat charitas ꝯm illud deus charitas est. Et sic nō est attributū. Alioꝰ capit charitas prout est attributum. Et sic est amor quo deus amat seipm pp seipsum: ⁊ oia pp seipsum: ⁊ est actus divine volūtatis. Alioꝰ capit charitas increata appropriate. Et sic capit tribus modis ꝯm ꝙ attribuit tribus personis. Primo mō pr̄i ꝯm illud propter nimiā charitatem qua dilexit nos pr̄ ⁊c̄. Scdō attribuit filio q: ex nimia charitate qua dilexit nos sibi placuit īcarnari ⁊ crucifigi. Tertio mō charitas attribuit spūiscō sic potentia patri ⁊ sapientia filio. ¶ Alia est creata ⁊ ē duplex quedā est infusa ⁊ quedā acquisita. Infusa diffinitur primo sic. Charitas infusa est donū dei excellentissimū in mēte infusum a deo ipsi nāe intellectuali perficiēs eius voluntatē reddens ipāꝫ ꝯm portionē superiorē quo ad deū totaliter extaticam ⁊ faciens quo ad portionē inferiorēꝫ proximi dilectiuum. Primo est donū dei ⁊ nō creaturaꝝ ⁊ ponit loco generis. Excellentissimū ad drām aliorū donoꝝ que apls enumerat. pme Cor. xiiij. Dicit ēt excellentissimū: q: ducit nos imediate ad finē vltimū. immediate ⁊c̄. tñ nr̄m est nos preparare: dō cōvenit infundere. Ipsi nature ponit tanꝗ subiectuꝫ propriū perficiens: istud est subiectū propinquum precedens subiectū remotū. s. reddēs ipam extaticā. i. in extasi. Extaticus. ca. cum. Hoc ptꝫ de fratre Egidio ⁊ de Maria magdalena. Et ibi tangit obiectū charitatis quo ad primū actū. Et faciēs: ꝫ tangit secūdus actus. ¶ Scdā diffō. Charitas dicitur a caris ꝙ est grā: q: idē est grā ⁊ charitas ꝫ doctorē subtilē. Differunt tñ q̄stū ad cōnotatū: q: grā est respectu superioꝝ ad inferiores. Charitas dr̄ respectu inferioꝝ sive charitas ad superiores dicunt tñ idē habitū. Et de ista est qō pn̄s. ¶ Grā aūt pōt sic describi. Est quedā habitus supnaturalis imediate infusus a deo ipsi nature intellectuali: per quam ipsa est deo grata ⁊ accepta ad vitā eternā. tāꝗ digna tali premio (tñ ex beneplacito divino tm̄) per quā etiā ipsa est sponsa ⁊ amica ⁊ filia dei: per quā omnis actus eius factus ꝯm inclinationem tal' habitus est meritorius vite eterne. Et dr̄ charitas q̄si cara vnitas. Ois charitas est sanctitas ⁊ vnitas: sꝫ nō ecōtra: q: vnitas dicit tm̄ amoris vnionē. s. ipsorū amātiū (interciviū liuree) sive ille amor sit bonꝰ sive malus. Sanctitas aūt vltra addit puritatē mūdicie sicut Valerianus amabat Ceciliaꝫ. Ubi est ergo sanctitas ibi est vnitas ⁊ non econtra. Charitas aūt dicit vnitatē sanctitatē ⁊ adherētiā super oīa.

Secunda questio.

Utrū habitꝰ charitatis sit vnꝰ indivisus. An per species multiplicatus. ¶ Duplex est indivisio. ¶ Prima est species ⁊ est illa qua aliquid repugnat dividi in plures species. ¶ Secunda est indivisio dividualis questio est de indivisione specifica. ¶ Charitas secundum Augustinum. Est virtus (⁊ ponitur tanquam genus) qua deum videre eoqꝫ perfrui desideramus. Item in libro de moribus ecclesie sic diffinitur. Charitas est animi affectio iustissima coniungens nos cum deo. Item in libro de spiritu ⁊ anima. Charitas est iusta vita copulans amantem cum amato. Charitas secundum magistrum sententiarum est dilectio qua diligitur deus propter se ⁊ proximus propter deuꝫ. ¶ Responsio ad questionem dicendum ꝙ habitus charitatis est vnus ⁊ indivisus secundum speciem licet secundum numerum plurificetur in diversis enim animabus plures sunt charitates cuꝫ habitus ⁊ accidentia numerentur penes subiectuꝫ in omnibus autem in quibus est vna charitas specie ⁊c̄. Diligere idem est ꝙ velle bonum.

Tertio queritur.

Utrum habitꝰ charitatis sit gratuitꝰ idest ipsa gratia. An aliquid addit vltra gratiam sicut habitus aliarum virtutum. Hoc est querere vtrum charitas sit idem cum gratia: idest vtrū gratia sit idem ꝙ charitas. ¶ Charitas secundū apostolum prime ad Thimotheos primo. Est finis precepti de puro corde ⁊ conscientia bona ⁊ fide non ficta. Dicitur finis precepti primo: quia secundum Augustinum quicquid patet: quicquid latet in divinis scripturis totum implet qui tenet charitatem in moribus. ¶ Responsio. Est duplex opinio in textu. ¶ Prima est Scoti que tenenda est ⁊ est talis charitas est omnino idem cum gratia per essentiam sola relatione differens. Dicitur enim gratia inquantum respicit totam animam reddens ipsam scilicet gratam deo. Charitas autem inquātum regit ⁊ dirigit voluntatem: ⁊ hoc videtur significare ipsum charitatis nomen: ⁊ apostolus videtur innuere ⁊ ratio approbare. Nomen ipsum significare videtur quia charitas dicitur a caris grece quod idem est quod gratia ⁊cetera. ¶ Alia opinio est sancti Bonaventure ⁊ sancti Thome sꝫ hoc modo relinquuntur.

Queritur quarto.

¶ Utrum possibile sit motum charitatis esse mercennarium. ¶ Motus ⁊ actus idem sunt. ¶ Actus cuiuslibet virtutis potest dici motus: ⁊ actus charitatis precipuus est diligere deum super omnia. Et questio presens est ꝺ isto actu. Capitur tñ hic motꝰ similitudinarie ⁊ īproprie ⁊ p

pŕie vt capit pħs. Actus.n.quarūcunq; potētiarū
pńt dici mot⁹. Mercēnarius deriuaẜ a nomie mer
ces dis. Aliqui duplicāt:aliqui nolūt duplicari:nō
tn̄ est magna vis. Et sic descriƀiẜ. Est ille qui princi
paliter hʒ oculū ad mercedē.i.respicit mercedē pn
cipaliter:q2 si respicit minus principaľr mercedeʒ:
nō pp hoc mercenarius esset. Scd̄m h̄ intelligēdū
est ꝙ duplex est merces: videlicet creata ⁊ increata
tp̄alis ⁊ eterna. Et ƀm hoc duplex est mercēnarius.
vʒ bonus ⁊ malus. Et duplex est mercimonia. Una
laudabilis:alia vituperabilis. Nā qui pncipaliter
respicit ad mercedē creatā ⁊ tp̄alē malus mercēna
rius est. Et hūc vituperat dn̄s di. Jo.x. Mercenari
us aūt fugit eo ꝙ mercēnarius est. Ille vero qui re
spicit pncipaliter ad mercedē eternā. De qua geñ.
xv. Merces tua magna nimis bonus mercēnari⁹
est. Et hoc mercēnarius panibus.i. meritis bonis
abūdat.s.fidei:spei:⁊ charitatis sic dicit Amb.sup
illō Luc.xv. Quāti mercēnarij ⁊c̄.q̄t sr̄ mercenarij
boni ⁊ multi q̄ spe eternoꝝ deo suiūt. De pŕia mer
cimonia intelligēdo nō ē dubiū ꝙ mot⁹ charitatis
nō pōt esse mercēnarius: q2 illa nec est a charitate
nec cū charitate cū charitati repugnet. De secunda
mercimonia dubiū est pro eo ꝙ illa pōt eē cū chari
tate nō tn̄ est oino certū vtrū sit a charitate. Nā qui
dā dicere voluerūt ꝙ nō est a charitate sed potius
ab effectu nature charitate cōcomitāte. Amor eniʒ
charitatis vt dicūt cū sit amor gratuitus nō intueẜ
p̄miū:imo libēter facit oīno hoiem seruire deo sic
filius p̄ri suo. Scotus est huius opinionis. Aliqs ât
videẜ ꝙ talis effect⁹ mercēnarius possit esse a cha/
ritate. Desideriū.n.hn̄di eternā mercedeʒ ⁊ fruēdi
eterno bono est desideriū gr̄e:nec est amoris natu,
ralis nec acquisiti sed potius amoris gratuiti:pre
cipue illud desideriū quo dicebat aplš. Cupio dis
solui ⁊ esse cū xp̄o. Ad effectū.n.charitatis non tm̄
spectat amare deū amore amicitie:immo ēt amore
cōcupiscētie. Scotus dicit ꝯriuʒ.s.ꝙ amor ꝯcupie
nō est actus charitatis sed actus spei.⁊ sic respōdet
Scotus ad prima argͣ ꝙ procedunt de actu spei ⁊
non charitatis. Textus sequiẜ. Frui enim est amo/
re inherere ⁊ ꝯstat ꝙ frui deo est per charitatem ⁊
ideo voluerūt isti dicere ⁊ satis p̄babiliter vt vide
tur ꝙ motus charitatis ƀm aliquod genus merci
monie possit esse mercennarius.s.ƀm ꝙ constituit
mercedē suā circa bonū increatū ad qd̄ tēdit: sicut
ad finale premiū ⁊ desiderat tanq̄ omne bonum.
Rōnes tamē in oppositū sunt pro ista opinione. si
cut tenet pro prima. Bernardus de diligēdo deo.
Et si sine premio nō possit seruiri tn̄ sine intuitu p̄,
mij seruiri dʒ. Et paulopost seruiamus deo in cha
ritate que timorē expellit laborē nō sentit: premiū
nō requirit:meritū nō intueẜ. Tn̄ respōdet ad istaʒ
auctoritatē ⁊ dicit ꝙ duplex est motus in charita,
te:vʒ motus amicitie:⁊ motus ꝯcupiscētie. Mot⁹
amicitie est ille quo quis desiderat deo placere ⁊ s,
uire. Motus ꝯcupiscētie est quo desiderat deū ha
bere ⁊ videre. Cū ergo dicit Bernardus ꝙ deo si,
ne intuitu premij est seruiendū: intelligit de amo,
re amicitie sed per hoc nō excludiẜ quin charitas
amore concupiscentie exoptet ⁊ desideret illaʒ sum
mam mercedem apprehendere ad quam finaliter
intendit peruenire.

Quinto queriẜ. Utrum idem motus dilectionis possit esse
in deum ⁊ in proximū.i.vtrum eodem actu amo,
ris. Exemplū potest habere de prima diffinitione
que hr̄ in textu.vt si diligam petrū ⁊ ioannē tanq̄
diuersa obiecta ⁊ diuersos terminos. Et sic ƀm di,
uersitatē obiectoꝝ variaẜ actus. Uel si aliqua mu
lier haberet filiū dilectissimū ⁊ haberet doctorem
vel magr̄m:illa mulier diligit filiū precipue ⁊ ma,
gistruʒ propter filiū. ¶ Nota in solutione tertij ar
gumenti. Unde totaliter referẜ honor in illū qui p
imaginem significatur non enim adoratur signaʒ
ƀm ꝙ res sed solum ipsum signatum.

Sexto queritur. Utrū actus dilectio nis in deū.i.ipsius
charitatis habeat modū. ¶ Rn̄sio ad questionem
stat in quatuor propositionibus. ¶ Prima p̄pō.
Aliquis actus virtutis pōt dici tripliciter hr̄e mo
dū. Primo modo per limitationē quantū ad seipsū
2° mō per aggregationē circunstantiarū. 3° mō p
medietatē inter superfluū ⁊ diminutū. ¶ Scd̄a p
positio. Oīs actus virtutis cuiuscunq; sit hēt mo
dū per limitationē ad seipsum pʒ: q2 oīs actus vir
tutis est finitus ⁊ limitatus:⁊ quia charitas est vir
tus creata:ideo habet modū per limitationem ad
seipsam. ¶ Tertia propositio. Omnis actus virtu
tis moralis ⁊ meritorie habet modū per aggrega
tionē circunstantiarum debitarum quia nullus ac
tus sit laudabilis nisi cū cōcurrant debite circūstan
tie. ¶ Correlariū. Charitas cū sit virtus meritoria
habet modū per aggregationē omniū circūstātia,
rū debitaꝝ:⁊ modus qui est circa actū charitatis ⁊
vt si quis diligat deū super oia ⁊ pp se ex toto cor,
de ⁊ ex tota aīa ⁊c̄.⁊ ex tota mente. Sed modū illū
qui est ex medietate inter superfluū ⁊ diminutum
nō hʒ:q2 obiectū eius est immensum ⁊ infinitum.
¶ Quarta propositio est. Licet oēs virtutes politi
ce.i.morales habeant modū per medietatē iter su
perfluū ⁊ diminutū:charitas tn̄ nō hʒ:q2 obiectum
eius est imensum ⁊ infinitū:nec ēt aliqua v̄r̄ theo,
logica ratione predicta. ¶ Nota ꝙ qui vult esse p
fectus dei amator prius dʒ se exercere in amore p
ximi:sicut qui vult esse cōtemplatiuus bonus prius
debet esse bonus actiuus sicut docet Gregorius.
Hec Bonauentura distinctione vigesimaseptima
questione quarta.articuli secundi.

Septimo queritur. Utrū tenemur ad illū
modū iplēdū quē dn̄s in p̄cepto iplicat. Mat.xxij
Diliges dn̄m deū tuū ⁊c̄. ¶ Rn̄sio. Duo sunt in il
la auctoritate.s.preceptū diligēdi deū.qn̄ dicit dili

ges:⁊ modus q̄n dicit ex toto corde ⁊c̄. ¶ Notandū q̄ cū aliquando dicāt sacri doctores modū predictum posse impleri. aliquando dicant non posse impleri. ex hoc ammonemur (si vtrumq̄ videre possumus) q̄ vno mō ad p̄dictum modū obligamur ad iplēdū: alio mō excitamur ad ip̄z desiderādū. Cū modus p̄dict⁹ vno mō est dispositio meriti. Alio mō est dispositio p̄mij. Hoc aūt est s̄m duplicē modū totalitatis cordis: aīe ⁊ mētis. Dupliciter enī pōt intelligi q̄ amor dei possideat totū cor. Aut ita q̄ excludat oēm affectū extraneū. ⁊ tūc dominaē plene ⁊ p̄fecte cordi. Hoc aūt est q̄n oēs mot⁹ cordis p̄ amorē referūē i deū: ⁊ hec totalitas ponit dn̄iuz plenū. Alio mō dr̄ amor dei totū cor possidere: q̄n excludit oēm affectū ꝯtrariū. Hoc est q̄ nihil diligaē supra deū vel equaliter ip̄i deo. Et sic diligit deū ex toto corde q̄ diligit p̄p se ⁊ sup oīa. Totalitas que excludit oēm affectuz extraneū non pōt h̄ri ante adeptionē glīe: nisi ad ip̄m deū aspiciamus ⁊ ip̄m feramur ꝯtinue. ¶ Scd̄a vero totalitas pōt h̄ri p̄ īfusionē grē que est expulsiua oīs mortalis culpe. Primus modus nō obligat ad sui impletionē sed exp̄miē i p̄cepto vt sciamus quō p̄ amorē debeamus tēdere ⁊ vt nemo se p̄fectū arbitreē quousq̄ illā p̄fectionem fuerit assecutus: tenemur autē admodū iplēdū. ¶ Si qs opponat: modū illū simpliciter posse impleri i via ꝗtū ad aliq̄t tempus in quo pōt bonus totaliter ferri in deū: ita vt nec sint in eo motus charitati oppositi nec ēt extranei. ¶ Responderi pōt q̄ lz hoc possit eē ⁊ aliq̄n sit i aliquibus p̄sonis excellentibus: nō t̄n cōīter repiē i hoib⁹ iustis. Preterea lz sit ibi totalitas motuū vt nūc: nō t̄n simpl̄r. Et iō defect⁹ est a p̄fcā totalitate q̄ ē totalitas motuū ⁊ tp̄z. ⁊ hec est q̄ simpl̄r excludit motū extraneū. Et ita ꝗuis aliq̄ mō implere possit modus ille: nō t̄n oīno sicut insinuaē in illo p̄cepto. Et hoc innuit Augu⁹. cū dicit. Cū aliq̄d adhuc est carnalis ꝯcupiscētie nō oīmode ex tota aīa diligitur deus. Sed necesse est in hac vita esse aliquid carnalis concupiscentie. ergo impossibile est preceptum illud impleri in hac vita.

Circa vigesimamoctauam distinctionē queriē. Utrū ex charitate diligende sint creature irrationales.

¶ Rn̄sio stat in duabus distinctionibus ⁊ aliquibus dictis. ¶ Prima distinctio. Aliq̄s actus dr̄ eē ex aliq̄ virtute duobus modis. Uno mō sicut a mouēte ⁊ imp̄ante vel pōt eē tanq̄ ab eliciēte ⁊ informāte: ¶ Primū dictū. Oīa op̄a meritoria nr̄a sunt a charitate tanq̄ a virtute mouente ⁊ imperāte: q̄r ex charitate possum ire ad scm̄ Jacobū: ⁊ ex charitate leuare festucā de terra ⁊ mūdare eccl̄iā. ¶ Scd̄z dictū solum virtus illa dr̄ eē ex charitate elicitiue quā respicit charitas formal̄r ⁊ directe: sicut diligere deū ⁊ p̄rimū quē non h̄z aīa elicere mediāte alio hitu q̄ hitu charitatis. Un̄ btūs Augu. viij. de trinitate. Qui diligit hoies: vel q̄r iusti sunt: vel q̄r vt iusti sint amare dz. ¶ Secundum hoc intelligendū est q̄ aliq̄d diligi ex charitate pōt dupl̄r. Uno mō ex charitate imperante: ⁊ sic concedi pōt q̄ irrōnales creature sunt diligēde ex charitate. Sicut. n. charitas imp̄at ⁊ mouet ad faciendū ⁊ dōm ⁊ cognoscendū oīa que spectāt ad salutē nostrā ⁊ laudem diuinam: sic ēt imperat ad amandū. Unde q̄r multe irrōnales creature date sunt nobis in adiutoriū ad exercendū opera meritoria: ordinate etiam sunt ad laudandū deū. Hinc est q̄ charitas que est amatrix dei ⁊ proximi imperat tales creaturas diligi. Alio mō dr̄ aliquid diligi ex charitate eliciente ⁊ informāte: ⁊ sic diligiē ex charitate illud in q̄d est formalis ⁊ proprius actus ipsius charitatis tale aūt non est nisi illō quod est summū bonū vel cui summū bonū natū est aliquo mō vniri per cognitionē ⁊ amorē. Ideo cum creature irrōnales nō sint h̄ modo capaces dei: q̄r non sunt ad dei imaginē: per charitatē non potest eis exoptari summū bonū: ⁊ ideo charitas non descendit ad illa diligenda s̄m actū suum p̄prium ⁊ formalē. ⁊ per hoc talia non diligunē ex charitate eliciente. ¶ Et si tu queras q̄ virtus elicit illū actū dilectionis quo q̄s diligit creaturas inq̄tum sunt a deo ⁊ ad deū. Dōm q̄ hec est cuiusdam pietatis ⁊ affectionis nālis. Sicut hō diligit canē quadam pietate naturali: q̄r vidz eū sibi obedi⁹tē: sic ⁊ ceteras alias bestias ⁊ irrōnales creaturas nāliter ex q̄dam pietate īnata diligit ⁊ fouet. Sicut erat fouere ⁊ diligere ꝗtum erat ex prima ꝯditione. Unde s̄m q̄ hō plus reformatur ⁊ reduciē ad statum innocentie s̄m hoc magis sibi māsuescūt hmōi creature: ⁊ ipse circa eas maiori pietate moueē. Sicut de btō Francisco legiē q̄ erga hmōi creaturas mira pietatis teneritudine afficiebaē: q̄r iaz quodam mō innocentiā recuperauerat in cuius rei signuz creature irrōnales eidē obtemperabant. ¶ Et s̄m hanc distinctionē pz rn̄sio ad q̄ōnez: q̄r vno modo creature predicte ex charitate sunt diligēde: vz ex charitate imperāte. Alio⁰ vero ex charitate vz eliciente. ¶ Est ēt alius modus rn̄dendi ad q̄ōnem ēt satis bonus. Predictus t̄n est pulchrior ⁊ melior. ¶ Nota q̄ deū creaturas irrōnales diligere ē eas seruare in esse nāe: plus cōnotatur cū dr̄ aliq̄d esse ex charitate. Sed aliq̄d diligere ex charitate ē summū bonū ei exoptare: ⁊ ideo plus ꝯnotaē cum dr̄ esse ex charitate: h̄ est s̄mū bonū diligēduz. Et aliq̄d eē deo dilectuz. Et iō non sequiē q̄ si de⁹ eas diligat q̄ ex charitate amande sint.

Queritur secundo. Utrū ex charitate diligēdi sint demōes.

¶ Rn̄sio. Dōm q̄ sicut irrōnalia ex charitate non sint diligēda elicitiue: q̄r nō sunt ordinata ad illius sūmi boni assecutionē quod suis dilectis charitas exoptat: sic demones q̄r sūt obstinati in malitia etiaz sunt impossibiles effecti ad

ꝑueniendū ad btitudinē eternā: diligendi nō sūt ex charitate elicitiue. Charitas aūt nullos facit diligere elicitiue nisi eos quos optat ad summā btitudinem ꝑuenire. Nullos aūt optat ꝑuenire ad illam btitudinem sempiternā (cū moueaſ discrete ꝛ rōnabiliter) nisi eos qui sunt habiles ad ꝑueniendum ꝛ ſm ordinē nāe: ꝛ ſm ordinē diuine iustitie. Qm̄ ergo demones ꝛ si sint apti nati p nām felicitari ꝛ in deo btificari. qꝛ tn̄ diuina iustitia repugnat per quā sunt dānati ad perpetuā miseriā. Hinc est ꝙ charitas summū bonū eisdē non optat. Jō concedendū est ꝙ demones non sunt ex charitate diligendi. Eodē etiam mō dōm est de dānatis ſm qȝ ex charitate diligere accipiſ proprie. Si vō ex charitate diligere accipiatur large ꝓut actus diligēdi est ex charitate imꝑante: sic dmones quodāmodo sunt diligēdi ꝛ quodāmō odiēdi. Rōne culpe sūt odiendi: in quo sunt deo dissimiles diligēdi rōne nāe. Uerumtn̄ qꝛ habens charitatem multū detestaſ eoꝝ culpam: ꝛ culpa eoꝝ totaliter ꝛ inseꝑabiliter possidet eoꝝ naturā. Hinc est ꝙ charitas naturalis magis mouet affectū nālem ad diligendum creaturas irrōnales ꝗ̄ ad diligendum demones.

¶ Rō quare charitas excellentior sit alijs virtutibus ē: qꝛ maxie nos efficit deiformes. i. deo siles: tum rōne liberalis exhibitionis: tū rōne cōformis vnionis: tum rōne finalis quietationis. ¶ Rōne liberalis exhibitionis: qꝛ sicut deus ex amore tribuit oīa dona: sic charitas liberaliter exequiſ omnia obseq̄a ꝛ mandata. ¶ Rōne ꝯformis vnionis: qm̄ sicut pr̄ ꝛ filius nectunſ nexu amoris ꝛ vniūſ: sic hō per charitatē adherendo deo efficitur vnus spūs. Propter qȝ dꝛ Joh. xvij. Ut sint cōsūmati in vnū sicut ꝛ nos vnū sumus. ¶ Rōne finalis quietationis: qꝛ cum amor sit pōdus facit in deum tendere: ꝛ in deum tendere est in deo quiescere: sicut corporalia per sua pondera in proprijs locis situari hn̄t ꝛ stabiliri. His ergo de causis per charitatē efficitur homo maxime conformis.

Tertio queritur.

Utrū ex charitate sint diligendi mali hoies. i. exn̄tes in pcō mortali. Et malus ibi opponiſ iusto. ¶ Rn̄. dōm ꝙ de malis hoibus dupliciter ꝯtingit loqui: ꝛ duplr ē̄t conuenit eos considerare: vel inquantū sunt hoies vł inquantū sūt mali. Siue inquantū hn̄t in se rōnem diuine imaginis ſm quā sunt capaces eterne btitudinis. Uel inquantū carent perfectiōe dine silitudinis que est charitas. Si pmo mō ꝯsideremus hoies malos inquātum vȝ sunt hoies ad dei imaginē ſm quaȝ sunt capaces btitudinis sic ex charitate diligendi sunt: ꝓ eo ꝙ liberalitas charitatis ꝛ eius amplitudo oēs recolligit qui ad illā summā btitudinē habent idoneitatē. Si vero ꝯsideremus hoies malos ſm ꝙ mali sunt ꝛ priuati pfectiōe diuine similitudinis. i. virtutū: sic potius sunt detestandi ꝗ̄ diligendi. Sic eideȝ hoies odiendi sunt ꝛ diligendi. Odiendi quidē rōne inordinationis culpe. Diligendi vero ratione ordinabilitatis nāe: que possibilis est ad perfectionē grē. Hoc est qȝ dicit greg. Quia eni indignationē debemus vitie: cōpassionem: tn̄ debemus nature. Et Jsidorus in lib. d virtutibus. Totū xp̄m nō diligit q hoiem odit: bonū est nō odire nām sed culpā: iȝ ergo maloꝝ culpam odiamus: ipsos diligere debemus.

Quarta questio

queritur. Utrum ex charitate diligenda sint corpora nr̄a. ¶ Quattuor sunt diligēda p ordinē. Aliqd est supra nos scȝ deus. Aliqd quod ē intra nos scȝ aīa nr̄a. Aliquid qȝ est iuxta nos scȝ pximus nr̄. Aliqd qȝ est infra nos scȝ corpꝰ nr̄m. ¶ Rn̄sio dōm ergo ꝙ cum charitas sit pondus inclinans ad summū bonū ꝛ perfectā btitudinē: oē illud facit diligere quod est btīn vel beatificabile. ¶ Qm̄ ergo ꝯtingit aliqd esse btīn triplr. p essentiam ꝛ per primā influentiā: ꝛ per quandā redundantiā. Hinc est ꝙ oīa ista ex charitate sunt diligēda ſm priꝰ ꝛ posterius: ſm maius ꝛ minus: Btīn aūt per essentiā est solus deꝰ. Btīn per primā influentiā est rōnalis spūs. Btīn deniqȝ per quādaȝ redūdantiā est corpus humanū in qȝ gaudiū glīe redundat per ꝯiunctionē sui ad aīam. Hinc ē ꝙ charitas non solū facit nos diligere deum ꝛ rationalē spm̄ sed ꝛ corpus nostrum.

Quinta questio.

Utruȝ ex charitate sint diligēda dona gratuita. Est querere. Utrū debeamus diligere ipsam charitatē ꝛ ipsam fidē ꝛ ipsam spē informatā charitate. ¶ Notandū. Dona gratuita sunt illa ꝓpter que acceptat hn̄tem huiōi dona ad vitaȝ eternam. Charitas ē donū gratuitū p ex̄ntiā. Cetere aūt virtutes ꝛ dona dr̄ dona gratuita p affluentiā ipsius charitatis. Per dona gratuita hō ordinaſ ad vitā eternā. ¶ Rn̄. Sūt tres opiones i textu: due pme nihil valēt. tertia est scī Bonauē. q̄ est ꝙ duplex est charitas: morꝰ ꝛ affectꝰ. Est. n. dilectio amicitie: ꝛ dilectio ꝯcupiscētie. Amor amicitie est ille q̄ optaſ alicui bonuȝ. Amor vero ꝯcupiscētie est ille q desideraſ alicui bonū. Qm̄ ḡ desideriū bonoꝝ spiritualiū est ipsius charitatis ſm ꝙ scī dicūt ꝛ bona spūalia retinēt rōnem honesti. Cōcedendū ē ꝙ bona gratuita ex charitate diligēda sunt Et hr̄ expsse dicit Aug. in. viij. de trinitate. Cū dicit ꝙ ipsa charitas ex charitate diligēda est expsse: ꝛ docet ipa experientia viros spūales qui nihil tā desiderant post deū ꝗ̄ hre perfectā dei dilectionē. ¶ Sȝ ꝯ arguiſ Nulla creatura carens rōne est diligēda ex charitate: sed huiōi dona gratuita rōnem nō habent. ḡ nō dn̄t diligi ex charitate. ¶ Dico ꝙ si intelligaſ de dilectiōe amicitie veꝝ est. Si vō de dilectione concupiscētie nō est veꝝ. ¶ Et si tu obijcias ꝙ tūc bona tpalia erūt diligēda ex charitate: cū charitas faciat illa bona ꝯcupisci pp obsequiū dei. Dōm ꝙ nō est simile: qꝛ illa bona tpalia hn̄t rōnem cōmodi: sed

sed bona spiritualia habent rõnem honesti. et ideo cõcupiscentia sapie in scripturis laudatur: quis cõcupiscẽtia pecunie vituperet. ¶ Preterea bõa tẽporalia sunt minima bona: sicut dicit Aug. sed dona gratuita inter bona maxima cõnumerãtur. ideo de istis nõ est simile. Omnis amor cõcupiscentie psupponit amorẽ amicicie. ¶ De diligendorum numero et sufficientia: dicit. n. btũs Aug. q quatuor sunt ex charitate diligenda: vz deus: et nosipsi: proximus: et corpus nostrũ. Sed cõ vr q ibi sit superfluitas: q: q sunt eiusdẽ speciei nõ distinguũt nisi numero et non dñt facere diuersa membra distictõis sed nos et primus sumus eiusdẽ speciei. g non dz hõ hñs charitatẽ cũ proximo suo p diuersis diligentibus numerari. g rc. Rñ. ad qõnem dõm q numerus diligibiliũ ex charitate et sufficientia duppliciter põt accipi. Uno mõ per comparationẽ ad ipsam dilectionẽ. Alio° per cõparationẽ ad ipsuz diligentẽ. Scdm ipsaz dilectionẽ põt accipi numerus et sufficiẽtia. Cũ. n. dilectio sit appetitus boni: In appetitu aũt boni est cõsiderare ipm bonũ desideratũ: hoc est summũ bonũ et ipm q desiderat: et ipm cui desideraẽ bonũ. Bonũ qd desideratũ h est summũ bonũ: Jlle q desiderat est hñs charitatem cui aũt desideraẽ põt esse in qdruplici dña. aut q: optat summũ bonũ ipsi deo: aut sibi ipsi: aut sibi simili: aut sibi adherenti. Jõ quattuor sunt ex charitate diligenda: q: numer° diligẽdorum nõ accipitur ex pte optantis vel ex pte boni optati cũ sit vnum: sed ex pte eius cui optaẽ qd cuz sit in quadruplici dña quatuor sunt diligendorum membra: et h est qd supra dcm est q in pdcã diuisione sumiẽ numer° diligendorum sm dilectionẽ amicitie q d° qs diligere aliũ qn vult illi bonũ. Alio° põt sumi numerus et sufficientia diligendorum ex cõparatiõe ad ipm diligẽtẽ. Nã diligẽs aut hz respectũ ad se aut ad illud qd est supra se. aut ad id qd est iuxta se: aut ad id qd est infra se. Et sm hoc quatuor tm̃modo distinguenda sunt ex charitate.

Circa vigesimãnonã distinctionẽ querit. Utr ordo sit i charitate respectu diligibiliũ. i. vtr debeã prius diligere deũ q me: et primuz q corpus meũ. vel vtrũ debeamus oĩa ista equaliter diligere sic q nõ sit ordo. ¶ Rñsio dõm q charitas est vinculũ ligans. iuxta illud qd dicit aplĩs ad Col. iij. vbi vocat eã vinculũ pfectiõis. Et Dionys. in quarto de diuinis noibus dicit q amor est virtus vnitiua. Uñ cũ amor charitatis sit amor maxime liberalis. Amor aũt liberalis d° q tendit i amatũ nullã expectãdo redditionẽ multa complectiẽ et in vnũ colligit. Unde charitas non tm̃ vnit fini eũ in quo est sed ẽt quodãmõ ligat ei qd natũ ẽ ad eũdem finẽ peruenire. Nec tm̃ est charitas vinculuz ligans: sed ẽt potius põdus inclinãs. Quod. n. est pondus in corporibus. hoc est amor in spiritib°. Quoniam igitur vnũquodq per suũ pondus habet ordinari vt in leuibus et grauibus et charitas põdus est et equa ponderatrix. Hinc est q ipsi charitati maxime competit ratio ordinis. Et quoniaz ipsa est vinculum ligans et circumplectẽs multa. Ideo non tantũ ordinat ipsum diligendum in finem. Sed etiam ad ipsa dilecta sm q ratio diligẽdi et ipse habitus charitatis diuersimode comparatur ad illa. Unde Augustinus in lib. de doctrina christiana dicit q primo diligendus est deus q est supra nos. Secundo nos sumus diligẽdi. Tertio modo quod iuxta nos est. Quarto modo quod infra nos est. Et sic patet q est ordo respectu diligẽdorum in charitate. ¶ Nota pro solutione cuiusdam argumenti. Proportio capitur duobus modis scilicet stricte et large. ¶ Proportio stricte capta. Est habitudo rerum eiusdem generis que cõsistit in quadam cõmensuratione sm quam excessum multotiens sumptuz potest reddere excedẽs: vt nouem se habet in proportione tripla respectu trium: et sic verum est q creati ad increatum nulla est proportio. Hoc modo nec finiti ad infinitum. Alio modo large est quedam habitudo aliquaruz rerum siue eiusdem generis vel alterius adinuicem siue cõmensuratione sm quandam conueniẽtiam analogie. Hoc modo proportio est boni creati ad increatum: id est agens idem manens natuz est semper facere idem. Jlla auctoritas sic habet intelligi. Uel eni ly idem excludit pluralitatem effectuum: et sic non habet veritatem respectu agẽtis naturalis et agentis liberaliter. Uel ly idem excludit varietatem effectuũ: et sic hz veritatem in agenti naturali respectu eiusdem passi.

Secunda questio.

Utrum sit ordo charitatis per comparationem nostri ad deum. i. vtrus charitas in diligendo deum preponat nobis: hoc est querere. vtrũ ex charitate debeamus plus diligere deũ q nosmetipsos. ¶ Rñsio dõm q sm ordinẽ charitatis deus pponẽdus est nobis intm̃ vt amor respectu nostri nec equari nec põt preponi amori diuino. salua sña charitatis. Rõ autem huius est ista: qm charitas facit deũ diligi tanq finẽ vltimũ et tanq summũ bonũ: et q: finis vltimus est vnus solus: et summũ bonũ sit non hñs aliqd superius se vel sibi eqle. Hinc est q sm legẽ charitatis impossibile est aliqd plus deo vel equalr ipsi deo amare. Charitas. n. q: diligit deũ sicut summũ bonũ diligit eũ super oĩa. Qr diligit ipm sicut finẽ vltimuz diligit eum pp se. Quod aũt diligiẽ pp se et super oĩa diligitur dilectiõe fruitionis: qd vero pp aliud diligiẽ dilectione vsus diligitur. Cum ergo charitatis sit oĩa ad deum tanq ad finem vltimuz referre sicut põderis est corpus ad locũ propriũ inclinare. Hic est q charitas facit nos deum plus quã nosmetipsos diligere. Tertio queritur de ordine charitatis per cõparationẽ nostri ad proximum.

Tertia questio.
Utruꝫ ꝺm ordinem charitatis ꝓponen-
dum sit bonū propriū: bono ipsius proximi: ꝺ est
querere. Utrū ex charitate debeamus plus dilige
re salutē proximi nostri q̄ꝫ salutē ꝓpriam. ¶ Et ꝗ
sic vr̄ Eccl. xiiij. Qui sibi neq̄ꝫ ē: cui alij bon⁹ erit:
ꝑ hoc vr̄ ꝗ non pōt aliq̄s aliū ordinate diligere ni
si prius ordinato diligat se. ¶ Itē Aug. in enchi.
tractans illud verbuꝫ. Date elemosynā ⁊ oīa mun
da sunt vobis. Qui vult ordinate elemosynā dare
a se dꝫ incipere: ⁊ eā sibi primo dare. Est. n. elemo-
synā opus mīe de qua verissime q̄ꝫ dcm̄ est. Mise
rere aīe tue placens deo. Si ergo hō prius dꝫ mi-
sereri sibi q̄ꝫ alij: vr̄ ꝗ ꝺm ordinē charitatis amor
sui sit amore proximi ꝓponendus. ¶ Rñ. dōm ꝗ
ꝺm ordinē charitatis amor salutis ꝓprie ꝓponen
dus est amori salutis aliene ꝺm ꝗ auctoritates sctōꝝ
innuūt manifeste: ⁊ ꝺm ēt ꝗ ꝯsonat ⁊ dictat iudici
um rōnis recte ⁊ instinctus nāe. Sicut. n. nā appe
tit suam conseruationē: sic charitas suā ꝑfectionē:
sed nā magis appetit ꝯseruationē sui in se q̄ꝫ i suo
filio. ꝫ charitas plus appetit perfici in se ipsa ⁊ i aīa
in qua est: q̄ꝫ charitatē aliā appetat ꝑfici in aīa alie
na. ꝫ ꝺm rectū ordineꝫ charitatis amor sui ꝓmitti
dꝫ amore ipsius ꝓximi. Rō aūt huius est: q: q̄dli-
bet pondus plus trahit corpus in q̄ est ad situ sibi
debitū q̄ꝫ trahat aliud corpus sibi annexū. Hinc ē
ꝗ charitas ꝑ prius desiderat deū nobis vniri ⁊ in
nobis habitare: ⁊ nos in ipm deū tēdere ⁊ in ipso
qescere q̄ꝫ appetat in aliq̄ alio q̄ nobiscū hēat aliq̄ꝫ
silitudine. In ordine ꝫ charitatis ꝓfert dilectō sui
dilectioni ipsi⁹ ꝓximi. Et hui⁹ signuꝫ ē ꝗ illi stulti
rep̄hendunt ⁊ stulti reputant q̄ salutē ꝓpriā negli
gunt ⁊ ꝓcurāt alienā. Huius ēt signū est: q: si hō
ex charitate dēat diligere ꝓximum q̄ꝫtum seipm:
ita ꝗ eēt ibi oimoda equalitas iā duos ꝓximos dē
beret diligere in duplo q̄ꝫ seipm: ⁊ tres in triplo: ⁊
sic vlteri⁹ ascendēdo ꝗ in nullo hābēte charitateꝫ
reꝑiri ꝯtingit quātūcūq̄ꝫ ꝑfecto. ¶ Sed ꝯ arguit
ꝓme Cor. xiij. Charitas nō querit q̄ sua sunt. ⁊ ite-
rū alibi. Nullus qd̄ suū est querat sed qd̄ alteri⁹. ꝫ
vr̄ ꝗ charitas ꝺm suam perfectionē iclinet magis
ad amandū alteꝝ q̄ꝫ ad amandū seipm. ¶ Item
Matth. xxij. Diliges proximū tuū sicut teipꝫ: hoc
qd̄ est: sicut aut est nota similitudinis aut eq̄litatis
Si similitudis tm̄ eadē rōne posset dicer. Diliges
ꝓximū sicut deū. Si equalitatis: ꝫ non vr̄ ꝗ sit or
do dilectiōis respectu nr̄i ad dilectioneꝫ respectu
ꝓximi. ¶ Itē greg. in q̄dā ome. Nemo ad seipm
hēe charitatē dr̄. Ad hoc. n. ꝗ charitas sit necē est vt
dilectio in alteꝝ tēdat. ꝫ charitas ꝑ prius ordinat
hoīem ad alteꝝ q̄ꝫ ad seipm. ꝫ in ordie charitatis
vr̄ ꝗ nobis ꝓmitti dēat ꝓximus. ¶ Ad primū di
cendū est ꝗ suū idē est ꝗ propriū. Propriū auteꝫ
querere hoc est dupliciter. Uno mō prout ꝓpriuꝫ
dr̄ cum precisione. Et sic excludit bonum cōe ⁊ illo
mō sonat in vitium. Et de isto dicit aplus ꝗ chari
tas non querit que sua sunt. Alio mō dr̄ bonū ꝓ
prium bonū quod pertinet ad se ita ꝗ in appetitu
illius boni voluntas nec repugnat diuine volun-
tati: nec preiudicat cōi vtilitati sicut est appetitus
salutis ꝓprie: ⁊ isto modo diligit quis se ex chari-
tate. Et sic accipiendo nō negat apls quin homo ꝑ
charitatem debeat qd̄ suū est querere. cuꝫ ipsemet
cuperet dissolui ⁊ esse cum xp̄o sicut dr̄ ad phi. j.
¶ Ad auctoritatē grego. ⁊ argumētum dōm ꝗ ꝺ
non dr̄ ꝗ charitas per prius respiciat ordinē hoīs
ad proximum q̄ꝫ ad seipm: sed q: nō sufficit ꝗ ali-
q̄s amor sit charitas vt hō amat seipꝫ. Lꝫ. n. amor
charitatis a seipso icipiat dꝫ tm̄ in alteꝝ protēdi.

Quarto queritur.
De ordine chari-
tatis per compa
rationē patris ad filium. Utrū ex charitate magis
diligendi sint parentes q̄ꝫ filij. An econuerso: vr̄ dr̄
ex charitate q: ex naturali inclinatione magis in-
clinant ad diligendū filios parentes q̄ꝫ filij paren
tes. ¶ Rñsio ad q̄ōnem ꝺm Ambro. ꝺm ordinem
charitatis parentes preponēdi sunt filijs: ⁊ hoc in
telligendū est ceteris parib⁹: q: si parentes essent
mali ⁊ filij boni: tunc filij essent magis diligēdi. Ið
dicit ceteris paribus. Rō. n. est q: amor gratuitus
facit memorē esse perceptoꝝ beneficioꝝ: ꝓpter ꝗ sa
cra scriptura precipiēdo ⁊ admonēdo iducit nos
ad ꝑentū bñficia recolenda. Et q: plura bñficia re-
cipimus a ꝑentibus q̄ꝫ a filijs. ideo ꝺꝫ ius diuinū
plus eis tenemur ⁊ magis eoꝝ salutem diligere ⁊
ꝓcurare debemus. ¶ Tres rōnes in oppositū cur
runt de dilectione nāli ꝺm quā magis inclinat af-
fectus hoīs ad filios q̄ꝫ ad p̄rem. Dilectio aūt gra-
tuita magis respicit beneficioꝝ collatiōnē ⁊ frater
noꝝ ciuiū cōpletionē ad quā indifferēter parētes
⁊ filij comparant. Et casu posito ꝗ parentes ⁊ filij
alicuius essent in extrema necessitate nec posse suc
currere ambob⁹ magis ordine charitatis: debeo
adiuuare ⁊ subuenire parentibus: si possibile ē mi
hi q̄ꝫ filijs proprijs.

Quinto queritur.
De ordine cha-
ritatis ꝑ cōpa-
rationē domestici ad extraneū. Utrū domestic⁹ .i.
familiaris hōestus sit extraneo ꝓponēdus. ¶ Rñ
sio voluerunt aliq̄ dicere ꝗ ille ordo assignatus per
Ambro. nō sunt ꝺm ordinē charitatis: sed bñ ꝺm
ordinē inclinationis nālis tm̄ non ꝯcordant dictis
ambro. ⁊ ēt verbis magistri. Ideo dōm ꝗ ordo q̄
attendit penes predictas dr̄ias non tm̄ est ipsius
charitatis sicut tollerantis: sed ēt est ipsius sicut re
gulantis nām ⁊ ei consonātis. Q: . n. primo diligū
tur ꝓpinqui q̄ꝫ extranei: hoc non est nāe inordina
te: sed potius de ordine nature. Sicut. n. prius lu
ctum est rectus ordo diffusionis est ⁊ prius cōicet
ꝓpinquiori ⁊ deinde remotiori. Quātū ergo cha-
ritas rectū ordinem a nā non aufert. Hinc ē ꝗ cha
ritas superueniens illum ordinē nature ꝑficit ⁊ per
ficiendo dr̄ eodem ordine ordinari: non ꝗ ordo il
le copetat

le cōpetat sibi ꝯm se q: cōpetit ei rōne nature i qua est. Propter q attendēdū est ꝙ duplex ordo atten dit in charitate. vnus q ei cōpetit ꝯm seipm ⁊ iste ordo attendit penes bonū ⁊ magis bonū ⁊ marie bonū. vn̄ charitas de se magis mouet ad amandū spm ꝙ corpus: ⁊ deū summū bonū ꝙ spm creatū. Alius vero ordo est q̄ cōpetit ei rōne nature sibi tra cte: hic attendit ꝯm diras has: que sunt propriū ⁊ alienū propinquū ⁊ extraneū. Affectus.n. chari tatis substernit sibi affectū nature: ⁊ illū pficit ⁊ re git ꝯm illud qđ ↄ in se rectitudinis: ita ēt questio intelligitur ceteris paribus ⁊c̄.

Sexto queritur. Utrū ordo chari tatis attendat pe neo affectū tm̄ an simul penes effectum ⁊ affectū. In textu recitaf quedā opio falsa q̄ est ꝙ ordo cha ritatis attendit solū q̄tum ad effectum exteriorez non q̄tum ad effectū interiorē. Et pōt exemplū da ri de vno hoie qui haberet propriū patrem ⁊ pro priū filiū in vna naui qui ambo cadūt ⁊ submer gunt sez pr istius ⁊ filius: ille nō pōt subuenire am bobus cui illoꝝ succurrere tenet. Dōm cōtra istos de ista prima opione ꝙ non solū succurrēdum est prī ꝯm ordinē charitatis non solū q̄tum ad effe ctum exteriorē: sed etiam q̄tum ad affectū interio rem. Et hoc intelligendū est in oībus gradib⁹ cha ritatis ceteris paribus. Si.n. in duobus dilectis ē par dignitas ⁊ necessitas q̄tum est de istis ꝓprie tatibus ⁊ ꝯditionibus equaliter sunt amandi effe ctu ⁊ affectu: sed si in altero illoꝝ frater addit san guinis ꝓpinquitas facit magis ipm amabilē vtro ꝗ modo. Et isto mō intendit ambros⁹ charitatis ordinem assignare respectu proximoꝝ ꝙ notat cū dicit ꝙ domestici si boni sunt malis filys sint ꝓpo nēdi. ⁋ Notādū ꝙ triplex est affectus: vt accipit tribus modis similiter ⁊ effectus. Uide ante solu tionem in textu rationum. ⁋ Notādū ꝯm docto rem in solutione vltimi argumenti tertie questio nis pñtis distinctionis ꝙ deus vult ꝙ amem⁹ ma gis honorem suū ꝙ cōmodum nr̄m ⁊ honor dei ↄ plus in corde nr̄o preponderare ꝙ nostrum cō modum. Tn̄ nunꝗ charitas separat honorem dei a cōmodo nostro spūali nec est voluntatis diuie.vt nos appetamus aliqd quod sit in demeritū salutis nostre pp honorē suum. Sicut.n. essentiale est nāe appetere eē sic essentiale est gratie appetere do pla cere: ⁊ deo inherere. Ideo nunꝗ deus illud a no bis exigit vt magis salutem alienam ꝙ propriā diligamus. Et qđ dicit aplus ꝙ optabat esse a xpo anathema: illud intelligitur ad tps ⁊ sub cōditiōe vꝫ si optabile esset. ⁋ Sed ꝯ qōnem istam vltimā arguit sic. Multi sunt qui plus delectant eū ami co suo loqui ꝙ per orationez loqui deo. ergo vr̄ ꝙ nullus talis charitatē habeat ordinatam qđ valde dur vr̄ dicere. ⁋ Patet rn̄sio q: talis ꝯlectatio se quitur sensibilē experientiā ⁊ q: proximū suū vi det: deū aūt non videt. Hinc est ꝙ plus delectātur aliqñ alloqui proximū ꝙ orare deū. Licet multo plus deū diligat ꝙ amicum suū. Licet aūt iste affe ctus sit in viris carnalibus qui huic mundo dedi ti sunt: aliquo mō sit tollerabilis. In viris tn̄ spūa libus.i. religiosis quoꝝ est experiri ꝙ suauis ⁊ dul cis est deus valde est reprehensibilis ⁊ cuꝫ magna diligentia debet extirpari ⁊c̄.

Circa distinctionē tri gesimā querit. Utrum cū quantulacūq charitate possit quis resistere quan tecūq tentationi. ⁋ Nota quātulus. la.lū. est diminutiuū istius noīs quātus.ta.tū. quā tulacūq est signū distributiuū parue quantitatis. ⁋ Rn̄deo dōm ꝙ hoc dupliciter pōt intelligi. Aut loquendo de ptāte charitatis per comparationem ad adiutoriū diuine ꝓuidentie gubernantis. Aut per comparationē ad vires liberi arbitrij cōparan tis: ꝯm vtrūq istoꝝ modoꝝ fuit hic duplex mod⁹ dicendi. Prima opio est ꝙ ex quantulacūq chari tate pōt quis resistere quātecūq tentatiōi. Alij ꝙ non. Sed doctor iste ꝯcordās istos dicit ꝙ vtri ꝙ veꝝ dicunt: nec sibi ꝯdicunt si bene intelligant. Si.n. loquamur quantū ad tentatōis exordiū quā tulacūq charitas pōt resistere quantecūq tētatio ni: q: deus hoiem habētem charitatē nunꝗ dese rit: nisi ille voluntarie ab eo recedat: quin poti⁹ ꝫ ꝙ augetur tentātis bellum operatur deus charita tis augmentū. Unde quantūcūq sit modica chari tas in hoie: nunꝗ pōt inuitus ab aduersario deū ci: q: ꝯm ꝙ crescit bellū crescit adiutoriū: si hō faci at q̄ in se est. Si aūt loquamur de tentatōe q̄tuꝫ ad ꝯsumatione victorie sic non pōt eē ꝙ hō ex mo dica charitate resistat tentatiōi marime: q: non pa titur ordo diuine iustitie qn ex victoria magni bel li fiat amplificatio meriti. Vn̄ sicut ista duo non ꝯ dicunt sed simul nā sūt: possibile est ꝙ ex pua cha ritate in principio tētationis ⁊ ex magna i fine re sistatur magne tentationi. ⁋ Sitr si loquamur de potentia charitatis per cōparationē ad vires libe ri arbitrij cooperātis. Duplex fuit opio. Nā qdaꝫ dixerunt ꝙ ex quantulacūq charitate pōt qs resi stere quātecūq tentatiōi quidā ꝙ non. De virib⁹ liberi arbitrij est loqui dupliciter: scꝫ adiuti gratia vel q̄tum ad libertatē voluntatis: vel q̄tuꝫ ad vi tium difficultatis ad bonū ⁊ pronitatis ad maluꝫ. Si ergo loquamur de gratia per comparationem ad libertatē voluntatis: sic cū ipsa voluntas de se sit libera ad consentiendū: ⁊ per gratiā sit liberata a seruitute peccati ⁊ cogi nō possit: pōt quātecūq tentationi resistere. Si aūt loquamur per cōpara tionem ad vitiū difficultatis ⁊ pronitatis sic nō po test resistere impulsui tentatiōis fortis: nisi chari tas a deo fortis sit ꝙ suo vigore ꝯ pronitatez refre net a malo: ⁊ ꝯ difficultatem accendat ad bonum. liberum.n. arbitrium ex vna parte adiutum adiu torio gratie: ex alia corruptum vitio concupiscen

tis bz q magis et magis fortiter excitatur per hoc indiget maiori repressione. Et sic diuersis conside rationibus procedi potest de charitate per compara tionem ad liberũ arbitrium q quantulacũq charitas potest resistere quantecunq tentationi et po test quidem si comparatur ad dominium liberta tis. Non potest si comparetur ad pronitatis et dif ficultatis vitium.

Secundo queritur. Utrũ homo in quantula cũq charitate constitut⁹ teneat mortẽ pro xpo subi re. Hoc est querere. Utrũ ois hũs charitatẽ quan tãcũq minimã: teneat vitam suã exponere p xpo. ℭ Rñsio notandũ subire mortẽ intẽtione placen di deo. Hoc potest esse tripl'r. Uno modo qñ adest necessitas vel deferendi iustitiã vel amittẽdi vitã. Alio mõ qñ se offert oportunitas diuinam gloriã manifestandi et edificãdi ecclesiam. Tertio mõ so lum ex hoc q vitam suã hz exosam. Primũ est iu stitie et necessitatis. Scdm est perfectiõis et supero gatiõis. Tertiũ est seueritatis et crudelitatis. Unde augu. illos qui semetipsos prefocant et precipitio collidunt pp vite presentis odium dicit esse scele ratissimos homicidas tractans illud Jo. xij. Qui odit aiam suã in hoc mundo in vitã eternã custo dit eam. ℭ Ex quo sequit primũ dictũ q nullus dz exponere vitã suam intẽtione placẽdi deo ex eo q vitam suã hz exosam. ℭ Scdm dictũ quilibet xpianus in casu necessitatis tenet subire mortẽ p xpo vñ pro loco et tpe vbi talis optio dat vel quod iustitia deferat vel qd vita corporalis perdat: ibi om nes quãtumcũq sint perfecti tenent mortẽ subire et preeligere magis deo dilecto mori q ipso offen so viuere. Ubi vero talis necessitas nõ iminet: nec dat optio. tñ offert se oportunitas manifestãdi di uinam gloriã et edificãdi eccliã: si homo se morti exponat mortẽ subire est perfectiõis et superogatio nis ad quã non oẽs tenent pro xpo. Nota q ita in casu necessitatis pceptũ est oia tpalia deserere cui libet hoi sicut et mortẽ subire. Imo multofortiꝰ vñ hoc dat intelligi per locũ a minori.

Tertio queritur. Utrũ perfectam charitatẽ haben tes teneant ea que sunt perfectiõis implere. Et illa qd potest intelligi de omni statu tam religiosorũ q seculariũ. ℭ Responsio notãdum q multiplex est genus perfectionis. Et multiplex est ratio obli gandi. Quinq. n. genera perfectionis consueue runt distingui. Primum est perfectio sufficientie que consistit in adimpletione mandatorũ. Et de hoc Math. v. Estote perfecti sicut pater vester per fectus est. Secũdum est perfectio religionis q con sistit in obseruantia consilior. Et de hoc di math. xix. Si vis perfectus esse vade et vẽde omnia que habes et cẽ. Tertium est perfectio prelationis q con sistit in regimine subditor. Et de hoc dicit Luce. vj. perfectus omnes erit si sit sicut magister eius. Quartum est perfectio operationis que consistit i ostensione exemplorum de hoc dicitur Genes. vi. Noe vir iustus atq perfectus in generationibus suis fuit. Quintum est perfectio trãquillitatis que consistit in obseruatione difficillimor et optimorũ de hac prime Johan. iiij. Perfecta charitas foras mittit timorem. Et philosophus dicit q perfecta virtus optimarum est operatiua. Similiter intelli gendum est q quicq modis obligatur aliquis ad aliud. Primum genus obligationis est pper mã datum diuinum et sic omnes obligat. Secundum est propter votum emissũ sicut religiosi et illi qui vouent. Tertium est propter officium susceptum. Quartum est propter vitandum scandalũ. Quin tum est propter conscientie iudicium. ℭ Cum er go queritur. Utrum homo in perfecta existẽs cha ritate teneatur ad opera perfectionis. Dicendum q si perfectio accipiatur primo modo vz pro per fectione iustitie que consistit in perfectiõe et in im pletione mandatorum sic obligatur ad illam per fectionem sicut et alij: et eo magis de bono et equo quo magis percipit donũ per quod possit imple re diuinum mandatum. Habentes perfectã cha ritatem non obligantur ad implendum illa que sunt in alijs generibus perfector et hoc quantum est ex parte vel obligatione diuini mãdati. Er quo sequitur q religiosi non obligant ad magis seruã dum mandata dei (q̃tum est ex parte mandati) q seculares nisi interueniat aliqd vinculum quatuor sequentiũ vz votum: vel offm susceptum: vel scan dalum rõne cuius obligatur ad perfectionẽ opera tionis: vel psciẽtie dictamẽ per qd obligatur ad perfectionẽ tranquillitatis. Hũs. n. interuenienti bus superinducit noua obligatio ad hmõi genera perfectionum predictar. Sed status charitatis q tum est de se necessariã obligationẽ non inducit. ℭ Nota q illud q dicit grego. q ratiõe donor crescunt sicut crescunt dona hoc verũ est q̃tum ad ea que sunt necessitatis. Preterea hoc non dicitur q deus semper exigat necessario ab hole totũ qd potest: sed q exigit de bono et equo ita q illa exi gentia non inducit tunc rõnem necessitatis: sz con gruitatis: et eius obmissio non inducit culpã mor talem sed venialẽ: dñs autem non solum exigit ra tionem de mortalibus: sed etiã de venialibus fm illud quod dicitur Math. xij. Homines reddent rationem de omni verbo ocioso.

Quarto queritur. Utrum omnes teneantur di gere inimicos q̃tũ ad effectũ. ℭ Rñsio. Duplex est inimicus nature hũane quidẽ qui est supra vel fm statũ vie scz diabolus. Alius est inimicus ho minum scilz faciens alicui iniuriam vel inferens aliqd dãnum adhuc iste est duplex: quidez perso nalis. Alius cõis persecutor ecclesie vt nero et sĩa. Questio pñs intelligit de inimico psonali. ℭ Du plex opinio ponitur in textu: prima reprobatur ab illo

isto doctor: et tamen insufficiens: pro eo q̄ sm̄ q̄ auctoritates sanctoꝝ sonant expsse ⁊ ipsa rō aperte ꝯuincit nō est charitas vera nisi diligat oē diligibile: idō nō hēt aliquis charitatē nisi diligat oēs illos q̄ sūt in statu vie siue sint amici siue inimici. Uñ dicit in psal. ps. cxviij. Latū mandatū tuū nimis qꝛ mādatū charitatis ad oēs se extēdit: ⁊ sicut lōgitudo mādati se extēdit ad oēm vitam tpis: sic lōgitudo ad oēm personaꝫ hominis viatoris. Unde sicut aliqs nō hēt charitatez si proponeret et in vno solo die peccare ⁊ in alijs bñfacere qꝛ deficit sibi longitudo mādati: sic esto q̄ aliqs oēs homines diligat preter vnū solū quē a dilectione excludit charitatē nō hēt qꝛ deficit sibi longitudo illius charitatis vel mandati. ℂ Propterea est alius modus dicēdi q̄ diligere effectu est duplex sm̄ q̄ duplex est affect⁹ amoris quidē a charitate elicitus: qdē a charitate imperatus ille est affectus amoris a charitate elicit⁹ quo quis optat alij summū bonū siue btitudinē eternā Ille vero est affectus iperatus quo quis optat alij bonū tpale ⁊ pſperitatē transitoriā. Amor. n. charitatis facit q̄ hō velit alij oē bonū: ne dū summum bonū sed et tpale: nisi illud sit impedimētū ad salutē. Si ergo loquamur de affectu p̄ a charitate elicitē dicūt q̄ oēs tenent diligere inimicos et actu inimicantes ⁊ eis vitā eternā optare. s. ex charitate ⁊ nō vtilitate vel ꝯsolatione nr̄a. Si aūt loquamur de affectu imperato quo qs optat alij pſperitatē tpalez: sic nō oēs tenent diligere sed sufficit non odisse. Et hoc est q̄ Ambrosius dicit. Sufficit q̄ inimicos diligamus ⁊ nō odio habeamus in quo innuit q̄ cū duplex sit charitatis affectus. Uno tenemur diligē Altero vero sufficit nō odisse. Unde ad nō odiēdū inimicos ⁊ nō gaudēdum de malis eoꝝ oēs tenētur. Di. Prouer. xxv. Cū ceciderit inimicus tu⁹ ne gaudeas. Et eccl. viij. Noli d mortuo inimico gaudere: diligere vero oino q̄ntum ad affectum elicitū ⁊ imperatū optando ei bona eterna ⁊ tpalia hoc est perfectionis ⁊ superogationis. Diligere vero ad bona eterna hoc est necessitatis ⁊ preceptionis ⁊ ad hoc oēs generalr̄ sunt obligati. tā perfecti q̄ iperfecti sicut rōnes que ad ptē primā iducunt oñdūt.

Quinto queritur.

Utrum omnes teneantur diligere inimicos q̄ntum ad effectuꝫ. ℂ Rñsio est duplex opinio in ista qōne sicut in precedēti. Prima nihil valet: qꝛ eodē mandato precipimur diligere inimicos ⁊ eis bñfacere. si ergo mādatū illud generale ē vr̄ q̄ gñalr̄ oēs obligent ad vtrunqꝫ. Et iteꝝ perfecti q̄ntum ad obligationē que est per mandatū: ad nihil obligant ad qd̄ nō obligant imperfecti: quia mandata dei oibus generalr̄ pponunt. Si ergo p illud mandatū obligant perfecti ad diligendū inimicū taꝫ affectu q̄ effectu. Videt silr̄ de iperfectis idē esse dicendū. ℂ Et ideo est alius modus dicendi: q̄ diligere in effectu exteriori hoc pōt eē duplr̄ Aut qñ se offert tpis oportunitas: aut qñ incumbit necessitas. Si loquamur de exhibitione operis exterioris generaliter: qñ se offert tpis oportunitas: sic diligere inimicos effectu cumulus est pfectōis. Si aūt loquamur de exhibitione opis qñ incūbit necessitas sic diligere inimicos effectu est generalr̄ necessarie obligationis: qꝛ si quis videt proximuꝫ suū siue amicū siue inimicū necessitatē hr̄e ⁊ claudit viscera sua ab eo. (Iuxta sniam Iacobi) iam amplius nō est charitas dei in eo. Uñ et Exod. xxiij. si videris asinū odientis te iacere sub onere nō ptrāsibilis sed sublevabis cū eo. Et hoc ipsum d. Prouer. xxv. Si esurierit inimicus tuus ciba illum si sitierit potū da illi: ite Mat. v. Diligite inimicos vestros benefacite his qui oderūt vos: ⁊ orate p persequentibus vos. Si ḡ pꝫ q̄ sicut diligere effcū vno mō necessitatis est alio mō perfectionis ⁊ supererogationis.

Sexto queritur

quid sit maioris perfectionis ⁊ meriti. Utrū diligere amicū an diligere inimicuꝫ. ℂ Rñsio notandū q̄ cū querit de cōparatione istoꝝ duorū motuū dilectionis: quoꝝ vnus est erga inimicū duplr̄ pōt queri. Aut prout cōparant ad diuersos habitus ⁊ radices. Aut prout cōparant ad eundeꝫ. ℂ Primū dictū. Si cōparat amor ad amicū ⁊ ad inimicū absqꝫ dubio multo magis ⁊ excellenti⁹ est diligere inimicū q̄ amicū: ⁊ multo perfectiori habitu indigemus ad hoc q̄ possimus exire in istum actū q̄ ad hoc vt exeamus in alterum. Et hoc ē qd̄ dicit Aug. in ench. ⁊ hr̄ in lr̄a. Magnū est erga eū qui tibi nihil mali fecit esse bñficum ⁊ beniuoluꝫ. Illud vero multo grandius ⁊ magnificētissime bonitatis est vt tuū quoqꝫ inimicū diligas. Uide residuū in textu. ℂ Oibus m̄ pensatis si querat quis istoꝝ motuū amoris excedat reliquū duplex ē opinio. De prima vr̄ esse magr̄ in lr̄a. Alia est opinio que vr̄ esse pbabilior q̄ dilectio inimicoꝝ est excellentior simpliciter loquendo qꝛ magis in ea excitatur perfectio charitatis. Auctoritas augustini approbat multū istā opinionē que supra posita ē. Bonauentura etiam videtur magis declinare ad istaꝫ q̄ ad aliā cū ipse soluat rōnem in ꝯtrarium ad formā. ℂ Sed ꝯtra q̄nto dilectio est excellentior tāto est dilectioni similior. Sed deus diligit magis diligentes se iuxta illud qd̄ d. Prouerb. viij. Ego diligētes me diligo. Igit dilectio amicoꝝ magis assimilatur dilectioni dei q̄ dilectio inimicoꝝ ergo est multo perfectior. ℂ Respōderi pōt per interemptionē minoris: qꝛ perfectio dilectionis diuine magis manifesta est in hoc q̄ dilexit nos cum essemus inimici q̄ si essemus amici. Iuxta illud apli. Rom. v. Cōmendat aūt deus charitatē suā in nobis: qa cuꝫ adhuc petōres eēm⁹ sm̄ tps: xps pro nobis mortuus est. Uñ ⁊ si in dilectione amicoꝝ charitas dī oñdat esse magna in dilectione inimicoꝝ oñdit eē nimia. Iuxta illud Eph. ij. pp nimiā charitatē suaꝫ q̄ dilexit nec ⁊c̄. ℂ Ad vlti^m arg^m rñderi pōt q̄ i exhibitione alicuius bñficij ⁊ executione alicui⁹ act⁹

duplici intẽtione pōt hō se exercere: aut pp pfectū alterius aut pp meritū suū nec dz hō in operibus suis: tm̄ meritū suū intueri: sed et pfectū primi: lz q̄ in exercitatione circa dilectionem inimici maior sit via proficiẽdi ⁊ lucrãdi ⁊ ad perfectionẽ perueniẽdi. Q: tñ magis obligat hō amico q̄ inimico frequẽtius dz in amore amici se exercere. Uñ qñ dicit q̄ debemus nos exercere in his que sunt malo ris perfectionis. Dōm q̄ illud non est vsq̄q̄z verum immo magis debemus nos exercere in his que sunt maioris obligationis.

Circa distinctionez trigesimãprimã querit. Utr̄ charitas semel habita possit amitti. i. deperdi. Responsio fuit olim opio ⁊ snia multorū: q̄ charitas semel habita nunq̄ amittat que opio a longe recitat a magro in lra sed hec opio est potius error ⁊ insania q̄ ⁊c. Restat igit q̄ bm̄ rectū dictamen rōnis recte charitas perdi pōt in via vel i statu vie. ¶ Contra ar fortior est charitas in bono q̄ sit aliqd peccatū in malo Sed magis forte non potest destrui per minus forte: ergo charitas non potest expelli per pctūm pec per aliud habet expelli ⁊c. Dōm q̄ amissio charitatis nō est pp hoc q̄ pctūm aliud agat in ipsam eã expellendo sicut vna forma nālis aliam: sed hoc est q: cū esse charitatis dependeat a duobꝰ: vz a deo influente: ⁊ a libero ar. suscipiente. Cū aūt liber arbitriū a deo se auertit charitas in semet: ipsa deficit q: sic ordinauit q̄ nunq̄ charitas. i. gr̄a remanebit cū peccato mortali: ⁊ qa liberū arbitriū nō se auertit nisi peccãdo: hinc ẽ q̄ charitas dr̄ per pctūm expelli: non propter fortitudinẽ ipsius pcti agẽtis: sed pp defectū ipsius liberi arbitrij suscipientis: gr̄a. n. destruit effectiue a deo ⁊ anníhilat demeritorie aūt a lib. ar. hominis. ¶ Tamẽ ꝯṅr arguitur q̄ liberū arbitrium sequit affectionẽ p̄dñantẽ. Hoc non intelligitur de affectione predominãte in hitu: sed de p̄domin ãte i actu q̄uis aūt in hoie habente charitatem affectio charitatis predominetur in habitu contingit tam affectionẽ carnalẽ p̄dominari in actu ⁊c.

Secundo queritur. Utrū a charitate eadẽ possit resurgere inequali: vt habeo de mane charitatẽ: duplicẽ vel centū gradibus postea pecco mortaliter tota gratia illa destruitur. Sed queritur postea vado ad confessionẽ ⁊ resurgo. Utrū resurgẽ possim in equali charitate. Et q̄ sic videtur. Uñ habet expresse in glosa super illud Leui. vij. Hec ẽ hostia pro delicto. glo. Eque placet deo virtꝰ iustorū ⁊ digna pnia peccatorum que restituit in gradum pristinū. Itẽ Lu. xv. Cito proferte ei stolã primam ibi glosa pristine dignitati filiū restituit: sed nō restituit in pristinã dignitatem nisi habeat equalem charitatẽ q̄ ⁊c. Item hoc ipsum oñdit per exẽplū q: dauid post pctūm homicidij resurrexit deuotior. Et petrus post negationẽ resurrexit fortior: bm̄ qd auctoritates sanctorū ⁊ scriptura innuit. Ista tamẽ questio est de possibili. ¶ Respōsio. Unde dico q̄ possibile est hoiem inequali charitate resurgere: si enim dicamus q̄ntitatẽ gr̄e mẽsurari bm̄ diuinam largitatẽ siue bm̄ suscipiẽtis idoneitatem recte cõuenit intelligere q̄ charitas in qua qs resurgit potest esse equalis illi charitati a qua quis prius cecidit. Nã ex parte diuine largitatis planū est. Ad cꝰ eni cõmendationẽ spectat vt non minus larga dona tribuat homini q̄ ante retribuebat bm̄ q̄ dicit Aug. nisi ineptitudo suscipiẽtis ipediat ideo lz q̄ hō habet maiorẽ cõtritionẽ ⁊ displicentiã de pctō ⁊ amorẽ erga deū cū maiori gr̄a resurgit. ¶ Ex parte vero hoīs se disponẽtis satis planū est possibile est enim vt hō post pctūm amplius detestet malū ⁊ abhorreat pctūm q̄ prius. Sicut multi corrupti amplius detestant pctūm carnis q̄ multi qui nūq̄ fuerunt lapsi. Et sic rōnabilr poni pōt ⁊ debet q̄ contingat hoiem resurgere in equali charitate ⁊ rões que hoc oñdunt cõcedẽde sunt. Sed ꝯtra amos. v. Nō adijciat vt resurgat virgo israel q: semel aberrans ⁊ si reportet humeris pij pastoris nō tñ habet tantã gl̄iam cū eo qui nunq̄ errauit glosa. Nõ negat quin possit resurgere sed ne possit resurgere ⁊c. go. Dōm q̄ duplex est gloria quedã accidentalis ⁊ sic gloria illa habet veritatẽ. Quedã vero est gloria qua quis gloriat se nunq̄ peccasse in qua non poterit resurgere qui aliquando peccauit si loquamur de gloria premij substantialis: que consistit in videndo ⁊ amando deum non habet veritatẽ. ⁊ pe neo hic attẽdit q̄ntitas charitatis nō penes aliam.

Tertio querit. Utr̄ hō possit resurgẽ i charitate maiori. ¶ Uĩ q̄ i eq̄li vel maiori. Uñ Ro. 8. Scimꝰ qm̃ diligẽtibꝰ deū oia cooperant i bonū glosa ipse etiã casus immortale: sed casus immortale peccatum non cooperaretur in bonum nisi homo resurgeret in equali vel in maiori charitate. ¶ Uidetur ergo q̄ necessarium sit hominem in equali vel maiori resurgere. ¶ Responsio. Omissis falsis opinionibus. ¶ Dicendum q̄ ex quo homo se preparare possit ad maiorem ⁊ ad minorem ⁊ ad equalem charitatem: communis tenet opinio q̄ homo potest ⁊ in maiori ⁊ in minori ⁊ in equali charitate resurgere. ¶ Ad auctoritatem apostoli ⁊ ad glosam. Dicendum quod illud non intelligitur: quia semper cooperentur in bonum quantum ad argumentum premij substantialis: sed hoc potest esse quantum ad quandam humiliationem: ⁊ diligentiorem boni conseruationem ⁊ cautionem mali vitationem que iuuant hominem ad hoc quod perseueret vsq̄ ad finẽ. Et melius est homini habere paruam charitatem vsq̄ in finem perseuerantem: quam magnam ⁊ in media via deficere. Exemplum potest poni de ista questione. ¶ Si aliquis esset qui haberet vinũ in infinitum ⁊ faceret clamare q̄ oẽs qui hĩe vellẽt de vino

de vino suo afferret vasa ad beneplacitum sine et quantum cumque magna et omnia implebunt. Moraliter deus habet vinum, id est gratiam infinitam omnes qui volunt habere de illa afferret vasa, id est corda que quantomagis erunt magna, id est magis detestationem peccati magis implebunt de illa gratia. Et si parvam contritionem parum habebunt etc.

Quarto queritur. Utrum fides in gloria evacuetur.

Responsio. Est duplex modus dicendi. Primus modus respondendi est quod aliqui dixerunt quod non est simpliciter respondendum affirmando vel negando. Vide in textu. Et propterea est alius modus dicendi magis communis et usitatus: quia si loquamur de habitu fidei secundum quod fides est virtus specialis: sic per gloriam habet simpliciter evacuari pro eo quod fides est habitus virtutis inquantum intellectus inclinatur ad affectum sicut in precedentibus ostensum fuit. Hoc autem non possit esse quam diu intellectus de se incertus est de hijs que credere debet et quoniam in patria illuminatio et charitas visionis precedet motum affectionis nec ab illa inclinabitur intellectus propter ipsius summi luminis claritatem a qua intellectus nullo modo poterit dissentire. Hinc est quod habitus fidei simpliciter per visionem glorie potest tolli secundum quod auctoritates sanctorum et glossa dicunt satis expresse. Similiter dicendum est de spe sicut de fide: quia habitus ipsius spei simpliciter evacuatur in gloria et ei succedet habitus novus. Et ratio huius est: quia habitus spei habilitat ad confidendum et innitendum deo cum quadam pretensione et erectione et expectatione. Et quoniam statui glorie repugnat expectatio premij spiritualis: et pretensio et illa erectio et inhiatio eius ibi affectus omnino negatur. Hinc est quod habitus ipsius spei simpliciter debet evacuari secundum quod spes nominat habitum virtutis theologice que habilitat ipsam animam ad expectandum spirituale premium. hoc probant argumenta. vide in textu. Nota quod differt dicere videre deum in speculo et videre deum per speculum. Per speculum enim dicitur videre deum qui ascendit a cognitione creature ad cognitionem creatoris. In speculo autem videt qui deum in ipsa creatura clare intuetur. Prima visio non erit in gloria quia non erit ibi necessaria scala. Secunda vero erit quia deus videbitur aperte in omnibus creaturis ut dicit Augustinus in libro ultimo de civitate dei. Et illa visio que est per speculum spectat ad ipsam fidem. Illa que est in speculo creature spectat ad cognitionem vespertinam que bene poterit salvari in patria.

Quinto queritur. Utrum habitus scientie evacuetur in patria.

Responsio est triplex modus dicendi in textu duo primi dimittuntur quasi insufficienter dicentes. Ideo est tertius modus dicendi qui est communior quantum tria sit considerare in ipsa scientia videlicet habitum usum et modum. Scientia quantum ad habitum manet et complebitur: quantum vero ad usum mutatur sed non tollitur: quantum ad modum: simpliciter evacuatur et destruitur. Habitus enim non tollitur: quia perfectioni non impugnat: non enim repugnant ista duo deum videre et scire propositiones et conclusiones et principia geometrie et alicuius alterius scientie. Usus vero non tollitur omnino quia si esset habitus absque usu et actu esset incompletus: sed nec minus completus: quod nequaquam competit secundum statum illum perfectissimum et completissimum: mutatur tamen propter annexam imperfectionem. Modus vero qui attenditur in discursu et inquisitione: et quadam successiva ratiocinatione et collatione simpliciter destruitur: pro eo quod in patria modus cognoscendi erit per simplicem aspectum cum ibi habeatur deiformis intellectus per glorie complementum. Et sic secundum istam opinionem scientia quodammodo salvatur et quodammodo mutatur: et quodammodo destruitur et evacuatur. Hic autem tertius modus dividendi magis consonat ipsi glossa prime Cor. xiij. et auctoritati magistri: magis etiam consonat recte rationi. Ideo magis debet poni et potest rationabilius sustineri.

Quinto queritur. Utrum contingat charitatis habitum in patria evacuari.

Responsio absque dubio. Charitas in patria non evacuatur sed consumatur secundum quod dicit apostolus prime Cor. xiij. Charitas nunquam excidit. glossa. ibi. Nec in hoc seculo nec in futuro: et si opera eius cessent. Ad cuius intelligentiam notandum quod quedam est dispositio que respectu eius ad quod disponit habet oppositionem. Quedam vero est que simpliciter disponit. Et prima quidem per adventum eius ad quod disponit evacuatur. Secunda vero perficitur et consumatur. Et huiusmodi est evidens exemplum. Nam primo modo disponit medius color ad extremos et tepiditas ad frigiditatem. Et superveniente extremo medius color tollitur propter hoc quod medium non tantum ad extremum disponebat sed etiam repugnabat. Secundo modo disponit transparentia ad lumen. Nam superveniente lumine transparentia et paruitas non tollitur sed magis perficitur et decoratur per hunc etiam modum intelligendum est in ipsarum virtutum habitibus que disponunt ad glorie complementum. Nam quedam disponunt sic quod habent aliquo modo oppositionem ei ad quod disponunt sicut fides et spes que dicunt ipsius crediti: et sperati absentiam et carentiam quorum opposita sunt in gloria, scilicet visio aperta et tensio firma. Ideo necesse est hos habitus tolli et evacuari per adventum glorie. Et est alia dispositio que non habet rationem oppositionis sed tantum dispositionis. et talis dispositio est charitas que ad gloriam disponit sicut imperfectum ad perfectum non tamen habet repugnantiam ad ipsum immo conformitatem expressam: et ideo quantum ad habitum non evacuatur: sed dum tollitur imperfectio ipse habitus perficitur et consumatur. Si autem queratur ratio huius quare charitas magis consumatur complemento glorie quam alius habitus virtutis theologice. Huius potest triplex ratio assignari. Prima attenditur penes qualitatem ipsorum habituum. Altera vero penes dignitatem potentiarum. Tertia penes largitatem divinorum munerum. Quantum ad differentem qualitatem habituum ratio sumitur talis. quia dilectio est respectu absentis et presentis. Visio vero et tensio non est nisi respectu habiti et presentis. expectatio vero et credulitas est tantummodo respectu non habiti et absentis. et ideo tam actus quam habitus ipsius charitatis statui patrie et vie est communis. et per hoc magis conformis est charitas vie charitati patrie quam habitus credendi: habitui videndi vel quam expectatio tentionis

penes dignitatē potentiarum ipsarū. Attēdit rō sic qā sicut vult bernardus de amore dei: vbi deficit intellectus ibi proficit affectus. Et dionysius. de diui ni. no. c. vij. De sapia dicit qḋ multo altius ascendit affectus nr̄ a vis affectiua q̄ vis agnitiua. Ait enim sic. Oportet cognoscere nōm intellm quendā hr̄e po[ma] ad intelligendū per quā videt intelligibilia. vnitionē vero excedētē intellectus nām per quam coniungit ad ea que sunt vltra se: a qm altius eleuat ipsa vis vnitiua in homine. Ideo hz quandā preci puā excellentiā dignitatis a habitus ipsam perfici ens est alijs habitibus maior a excellentior: ac per h statui glorie cōformior. Penes largitatē et diuino rū munerū rō sumit qz viris sanctis dñs largitatem sue benignitatis quodāmō cōicat a pregustare fa cit dulcedinē eterne refectionis vt in tribulationi bus nō succūbāt a in vastitate heremi pre ariditate a inopia refectionis nō deficiant. Cū ergo sapere celestia nō possit nisi gustus dispositus ɓm dispositionē illi statui ɔuenientē. diuine largitatis mun[us] hoc requisiuit vt gustui nostro daret habitus a dispositio ɓm quā statui glorie esset conformis. Hec aūt dispō est habitus charitatis per quā dispositi sum[us] ad spūalia degustāda ɓm qḋ vult magr̄ Hugo. Jō charitatis hit[us] nō euacuat sed magis ɔsūat i pr̄ia.

Sexto queritur.

Utrū Charitas habeat in patria dilatare. ¶ Nota illud dr̄ dilatari quod acqrit maiorē latitudinē. ¶ Rn̄sio qḋ lōgitudo charitatis duplr pōt attendi: vz in magnitudine libertatis a ista potest vocari intēsiua. Et diligēdorū multitudie: a ista potest vocari extensiua. Prima latitudo est charitati eēntialis. sed secūda est eidē accidētalis. Quantū ad primā latitudinē cōcedendū est charitatē in patria dilatari qz crescit eius bonitas a cōicationis liberalitas a virtuositatis laudabilitas: a pro ista sūt rōnes aū opp[m] vltima sic hēt. Affectio sequitur cognitionē sed in pr̄ia cognitio dilatabit a ampliaf: ergo necesse est charitatis affectionem sūr dilatari. Quantū aūt ad secundā latitudinē charitas in patria nō dilatabit quin potius restringet nō rōne ipsius charitatis ɓm se sed ex parte diligibiliū. pauciora. n. erunt diligibilia. Nunc aūt ex charitate diligendi sunt qui sunt in statu patrie siue qui sunt i statu vie qui ordinati sunt vt possint ad illū statum peruenire. Sed post ɔsumationē numeri electorum solū illi ex charitate diligēdi erūt qui erūt in statu patrie: quia alij nō erunt potētes peruenire ad illi[us] summi boni participationē. Concedendū est q̄ qḋ charitas in patria dilatabit intensiue. Ampliori. n. affectu diliget deus in se a in creaturis suis adeo vt ille qui mō videt esse remot[us] in patria sit amantissimus a ampli[us] inuisceratbit sibi tūc charitas oēs beatos q̄ modo possit homo vnū amicissimū sibi affectuose diligere. ¶ Nota qḋ dicit in oppositum quanto virtus magis est vnita tanto magis est infinita. i. tanto magis potest in multa.

Septimo queritur.

Utrū ordo charitatis in pr̄ia habeat imutari. An sic sit ordo pr̄ie qui ē ordo vie vt h nospos a deide proxios diligam[us]. ¶ Rn̄. Circa hic qōnē ē dupler mod[us] dōl. Un[us] ē qḋ i pr̄ia saluat ordo charitatis q ē i via n tm̄ p cōparationē nr̄i ad deum sed etiam per comparationem nostri. Un in oī statu siue glorie siue vie plus hō diligit se ipsum q̄ proximū: a plus circa seipsum afficit. deinde plus circa illos qui ei ɔiuncti sunt q̄ circa illos qui sunt minus cōiūcti. ¶ Alius aūt modus dicēdi est qḋ dupler est ordo charitatis. Quidā conueniens charitati ɓm se: qui quidē attendit ɓz gradū a dr̄as boni vz assignatas ab Augu. ante. Al[ius] est qui attēdit rōe nature substracte: vtpote ille qui est ɓm dr̄ias propr̄q a alieni propinqui a remoti. a iste ordo assignat ab Ambrosio superius. Un[us] isto rū modorū. s. ille qui est charitatis ɓm se manet in patria: ille. n. est charitati essentialis. Unde magis diligit hō in patria deū q̄ spūm creatū: a spm magis q̄ corpus. Aliusvero qui attendit ratione nāe sbstracte nō manebit pro eo qḋ nō cōpetit illi statui Jn statu nanq; beatitudinis perfecta erit obedientia nature respectu glorie: perfecta cōformitas voluntatis nr̄e respectu diuine: perfecta etiā redūdātia letitie cōis: vide ad longū in textu. ¶ Nota dictum btūs Ansel. in prosol. c. vi. Jn illa perfecta charitate innumerabilium angelorū a hominū beatorū vbi nullus minus aliū q̄ seipsum diliget nō aliter gaudebit quisq; pro singulis alijs q̄ pro seipso: primus ordo est cōior. Secūdus est subtilior vterq; m probabilis. Uide dn̄ arilion in secūda parte prime qōnis huius distinctionis.

Circa trigesimamse//

cundam distinctionē querit. Utrū deus dilexerit creaturas eternaliter. i. ab eterno. ¶ Rn̄. Uerba que dicunt de deo sūt in triplici dr̄ia. Quedā dicunt de deo respectū creature a ad extra. Et sunt illa que cōnotāt effectum in actu sicut verbū creādi. Un cōnotare est aliqd per principale significatū importare. Quedā que cōnotāt effectū in habitu. i. in po[a]: sicut vocabulū predestinādi. Quedā que indifferēter dr̄ vtroq; mō sicut vocabulū diligēdi. Deus. n. dr̄ aliquid diligi vel qz actu cōicat ei bonū: vel qz proponit cōicare. Et qm cōicatio est effectus in tpe: ppositū vero cōicandi est ab eterno. Hinc est qḋ diligere de deo aliqū dr̄ eternalr aliqū tpalitēr dr̄. ¶ Un dupler ē dilectio. s. electionis a approbationis. Prima est ab eterno qz ab eterno intellexit Petrū a oēs electos: intellexit etiam Judam ab eterno a oēs reprobos a istos nō elegit: qz nō obligabat alicui. Ideo primos elegit ex mera grā: alios aūt nō: necvolui dare aliquid bonū. Alia est dilectio approbationis: et est in actu. Ideo deus in hac dilectione nō diligit eos qui actu sunt mali: nec approbat sed reprobat in glo

inquantū mali. ¶ Nota q deus diligit creaturas effectu ⁊ nō affectu: q affectio est vinculum amici de quo aliq colligunt: ⁊ pōt eē in bonis ⁊ malis: q passio est: ideo nō est in deo. Dilectio.n. debet eē ef ficax. Frui est alicui adherere amore propter se vti aūt est alicui amore adherere propter aliud.

Queritur secundo. Utrū oēs creaturas de⁹ diligat generaliter. ¶ Nota duplices sunt creature quedā rōnales vt angeli ⁊ hoies quedā irrationales vt oīa irrationabilia ⁊ in sensitiua. ¶ Rñ. Notandū ad intelligentiā questionis q deus nō dicit creaturā diligere rōne affectionis sed rōe cōicationis alicuius boni.i. rōne dilectionis affectiue: ita q dilectio dei potius dr esse dilectio effectus q̄ affectus. Cōicatio aūt diuine bonitatis attendit ī duplici genere effectus: vz in effectib⁹ nāe ⁊ in effectibus grē. Effectus nāe oib⁹ est cōis: effectus gratie vero nō. Hinc est q dilectio dei quātū ad effectum nāe est oib⁹ cōis ⁊ generalis: ⁊ ɓm hanc dr diligē oēm creaturam. Quātū ad effectū grē est spālis ⁊ ē illa qua deus ordinat aliquē ad bona grē ⁊ glorie: ⁊ quantū ad istū quosdā diligit: quosdā odit: q quidam hnt in se effectū grē: quidā defectū culpe ⁊ pene. vñ ex hoc sequit q bñ stat dilectio dei generalis alicuius cū odio spāli. Rōnes ḡ oēs que inducunt ad primā partē ⁊ probāt deū diligere oēm creaturā: q pbant de dilectione cōi que attendit quātuz ad cōicationē boni generalis vtpote nālis bonitatis. Uñ Sap.xi. Diliges oīa dñe ⁊ nihil odisti eoꝝ que fecisti. Itē Gen.i. Uidit deus cūcta que fecerat ⁊ erāt valde bona: sed summū bonū nō pōt non diligere bona. ḡ deus diligit oēm creaturā. ¶ Ad illud qd obijcit a Hugo. de scō vict. q amor trāsformat amantē in amatū. Dicēdū q illud verum est ꝺ amore affectionis qui facit in alteꝝ tēdē. sed amor diuinus non est amor affectionis inclinans ad alterū sed alia inclināns ⁊ trahens ad seipsum.

Tertia questio. Utrū de⁹ diligat omnes creaturas equaliter ita diligat creaturas irrōnales sicut rōales. Rñ. q de dilectione dei est loqui dupl'r. vz ɓm eēntiam siue ɓm nām ⁊ ɓm efficaciā siue ɓm actū essentialē ɓm effectū ꝯsequentē. Si aūt loq̄mur de dilectione q̄tum ad eēntiam siue quantū ad actū essentialē: sic nō tm̄ equali dilectione diligit oīa immo tātū vno ⁊ eodē actu simplici ⁊ indiuisibili nullo variabili que q̄dē est diuina vña diligit se ⁊ oīa alia. vña ē valet sicut eēntia ⁊ qcqd est in deo est sua vña.i. essentia sua. iō diligit se ⁊ oīa dilectione infinita ⁊ immutabili. Si aūt loq̄mur de dilectione quantuz ad efficaciā siue q̄tū ad effcm̄ ꝯñtē: sic cū effectus ab ipsa dilectione dei procedentes sint ordinati ⁊ se excedētes. Deus magis diligit nos ī patria q̄ in via: nō tñ magis intēsiue sed quātū ad efficaciā: q causabit in nobis fruitionē supplius. mō aūt solūz causat in nobis fidē. ¶ Scotus rñdet ad istā q̄ōnē ⁊ dicit sub alijs verbis tñ in idē redit qd est loqui ꝺ dilectione duob⁹ mōis vel per se vel de connotato. Ponit etiam vnum alium modū respondendi sub alijs verbis clarioribus qui in idem redit.

Queritur quarto. Utꝝ de⁹ magis diligat hominē q̄ angelū an ecōuerso. ¶ Rñ. dōm q cū de⁹ dicat diligere creaturas effcū ɓm q duplex est effcūs principalis dei respcū creature rōnalis ɓm ħ pt dilectio dei maior ⁊ minor dupl'r ꝯsiderari. Est.n. effect⁹ cōditionis ⁊ effcūs repationis. Et in effectu ꝯditiōis i. creatōis pcipue manifestat dei po^a: sed in effectu repationis pcipue manifestat dei mīa. Et in vtroq manifestat dei sapīa. Si ḡ loq̄mur de dilectiōe dei q̄tū ad effcm̄ creationis: sic magis dilexit angelos q meliora ꝯtulit eis nālia q icorruptibilia ⁊ magis potētes eos fecit: ⁊ in eis magis manifestat diuina po^a. Si aūt loq̄mur q̄tū ad effcm̄ reparatōis sic magis hoies diligit q̄ angelos qm̄ angelos deseruit: hoies aūt releuauit. Et sic pz q ɓm diuersos effectus hō ⁊ angelus in dilectōe dei se mutuo excedūt. ¶ Si aūt q̄ras q̄ istaꝝ dilectionū magis excedat reliquā. Tūc rñdēdū est q est loq de dilectiōis excessu: vt nūc vel simpl'r siue ɓm statū pñtē vel ɓm statū finalē. Si loq̄mur de excessu dilectōis ɓm statū pñtē sic ꝯcedēdū est q magis diligat āgelos q̄ hoies. Si vo loq̄mur ɓm statū finalis glīe in q̄ reparatio fiet ⁊ erit ꝯsumata: sic vr satis rōnabil'r posse dici q magis diligat hoies. De pluribus.n. habebit hō in padiso vñ gr̄as ⁊ deuot⁹ existat deo q̄ angelic⁹ ordo: tū pp bñficiū incarnatiōis: tū pp bñficiū redēptionis: tū pp bñficiū eminētis glorificatiōis q̄ nō tm̄ manifestant erga nos diue charitatis magnitudinē: sed ēt ei⁹ nimietatē: ɓm illō qd dr ephe. ij. De⁹ qui diues est in mīa pp nimiā charitatē qua dilexit nos cū eēmus mortui pcō: ꝯuiuificauit nos xpo: ⁊ pro ista parte sūt rōnes in oppo^m. Uide ibi.

Quinto queritur. Utrū de⁹ magis dilexerit genus humanū q̄ xpm. ¶ Rñ. dōm q xps nōiat personā in duabus nāis: quaruz vna est nobilitatis ⁊ dignitatis infinite. s. nā diuina. Et ipsa persona in sec in natura vnita ratione persone (non in se) hz quandā nobilitatē ⁊ dignitatē singularē ⁊ inestimabilez ḡ absq omni calumnia pōt concedi ⁊ dici q deus magis dilexerit ⁊ diligat xpm q̄ totū gen⁹ humanū ⁊ hoc satis expresse colligit ex verbis Ansel. vbi ondit q vita illi⁹ hoīs ppōderabat toti mūdo imo ēt mille mūdis. sz ꝯ hr Jo. iij. Sic dilexit mūdz vt filiū suū vnigenitū daret. sz q dat aliqd p aliq̄ magis diligit illō p q̄ dat q̄ id qd cōmutat: si ḡ de⁹ filiū suū dedit pro salute gñis hūani. vr q magis gen⁹ humanū q̄ xpm dilexerit. ¶ Dōm q illud est veꝝ qn̄ p̄cīū ab emēte oīo alienat ⁊ trāsfert in dñiū alienuz. sic aūt nō est in pposito: q pr̄ nō tradebat xpz sine spe rehabēdi eū: imo sic tradidit eū ad mortē tpalē vt sine mortis dispēdio susciperet eū ad vitā imor

tale. vñ xp̄s q̄uis vitaȝ suā pro nobis posuerit nō tñ illā amisit qꝛ eadē virtute qua aīam posuit volēdo pati: ipam resumpsit volēdo resurgē. Solutio argumēti. ¶ Ad .2. dr̄ ꝙ stultus est mercatoꝛ q̄ emit rē carius q̄ȝ valeat. Dōm ꝙ illud nō hȝ veritatē nisi in eo mercatore qui hȝ indigentiā precij ⁊ potius intēdit in mercādo seipsuȝ ditare q̄ȝ alienā inopiā releuare. Nō sic aūt est in deo qui est diues in misericordia ⁊ bonoꝝ nostrorum nō indiget: qui mercatoꝛ pp̄ suam vtilitatē augendā sed pp̄ nr̄am inopiam releuādā: qui ēt nō mercat ad suī vtilitatis promotionē sed potius ad liberalitatis ostēsionē. Et preterea maiori precio voluit nos redimere q̄ȝ nos valeremus: vt eius liberalitatē circa nos cognoscentes ex totis precordijs eidē adhereremus vt eum diligerem⁹ ⁊ ēt preciositatē nr̄am ex tanti p̄cij immensitate melius cognosceremus. ¶ Alia solutō. Preterea deus nō redimebat ab alio .s. diabolo vl' hoīe aliquo sed a seipso. Manus .n. misericordie redimebat a manu iustitie in qua redēptione nō tm̄ considerabat preciositas rei empte sed ēt dignitas ipsius iustitie cui illatū fuerat damnū ⁊ offēsa. Et qꝛ offensio diuine iustitie imēse quādā hēbat imēsitatē. Jō q̄uis hō redēptus nō esset valoris infiniti necessariū tñ fuit ipum redimi p̄cio multo maiorio ⁊ imēsioris valoris q̄ȝ sit valoꝛ gn̄is humani.

Sexta questio.

Utrū magis deus dilexerit Joānē q̄ȝ Petrū. ¶ Rñ. Notādū ꝙ Joānes dilexit dulci⁹ ⁊ Petrus feruētius: qꝛ Joānes accepit sp̄ialem grām ad amādū deū in se per cōtemplatiōis saporē. Petr⁹ vero precipue ad diligendū deū in proximo per actionis laborē. Et hinc est ꝙ petrus diligebat a xp̄o fortius q̄tuȝ ad effectū interioris. Joānes familiarius q̄tum ad signa exterioris cōuersationis: nec est incōueniēs Joānē Petro preponi: vt dicit chrisostomus. Diligebat .n. dñs Joānē magis familiariter pp̄ ingenuā mansuetudinē ⁊ pp̄ virginalem puritatem: ⁊ ēt pp̄ iuuētutē que ēt ceteris paribus facit hominem diligi magis tenere ⁊c̄.

Circa trigesimamtertiam distinctionē querit. Utrū oportunū sit .i. necesse vel vtile sit preter virtutes theologicas cardinales ponere: qd sit virtus cardinalis ⁊ theologica. vide in di. ix. et supra in fine. q. vij. ¶ Duplex ē oportunitas necessitatis .s. ⁊ vtilitatis. Illud dr̄ oportunū oportunitate necessitatis qđ est necessariū. Illud dr̄ oportunū oportunitate vtilitatis qđ est vtile. ¶ Nota q̄tuoꝛ sunt virtutes cardinales que respiciunt proximuȝ tres aūt sunt theologice que respiciūt deū. De vtraq ēt oportunitate est q̄ p̄us. Duplex est tm̄ necessitas. Quedā absoluta. ⁊ de ista nō intelligr. Alia cōditionata est ⁊ de ea est q̄ p̄us. ¶ Rñ. Notanduȝ ꝙ generalis necessitas oīm virtutū theologicaruȝ ⁊ cardinaliū est ad rectificandū potētias aīe ꝯ obliquitatē ⁊ ad vigorandū ꝯ difficultatem. Ois potētia que pōt recte ⁊ nō recte agere in operibus suis electalis po^a indiget aliquo regulante ⁊ directore ad hoc ꝙ recte agat. Ois po^a que difficulter agit indiget aliquo habitu vel aliqua virtute ipam habilitantē facilitantē ⁊ vigorantē: ⁊ sic est de voluntate nr̄a que est defectibilis: ideo indiget virtutibus ipsam regulantibus. Et qm̄ conuenit hoīem ordinari ad deū conuenit nihilominus hominē ordinari ad proximū ⁊ ad seipsum: ⁊ in his pōt obliquari ⁊ ipediri siue retardari. Hinc est ꝙ nō solū indiget habitibus ipm vigorantib⁹ prout ordinat ad seipsum: ⁊ rectificantibus prout directe tendit in deū cui⁹ sūt habitus virtutū theologicarū: sed ēt indiget habitibus ipsum regulantib⁹ ⁊ rectificantib⁹ prout ordinat ad seipsum ⁊ ad proximū: ⁊ tales sunt habitus virtutū cardinaliū siue moraliū. Un̄ sicut preter precepta prime tabule que directe ordinant i deuȝ oportunū fuit precepta secūde tabule ponere q̄ ordinant ad proximū sic ēt in hītibus est intelligēdū ⁊ ppterea preter habitus virtutū theologicarū necessariū est ad salutē ponere habit⁹ virtutū cardinalium. ¶ Queritur secundo de virtutibus cardinalibus quantum ad ipsarum diuersitatem.

Queritur secūdo.

Utrū oēs virtutes cardinales sint vna virtus an diuerse. ¶ Rñ. dōm ꝙ est log̃ de virtutib⁹ cardinalib⁹ tripl'r: vel q̄tum ad formam per quā sunt gratuite: ⁊ q̄tum ad formā per quaȝ sunt meritorie: ⁊ q̄tum ad formā per quā sunt ad sp̄ales actuū dr̄ias ordinate. Si loquimur de forma per quā sunt gratuite: sic in illa potius vniunt q̄ȝ distinguunt: qꝛ illa forma est grā gratūfaciens: q̄ lȝ sit vna tm̄ gratā reddit deo aīam cū vniuersis potētijs eius ⁊ habitibus virtuosis. Si loquamur de ipsis virtutibus q̄tuȝ ad formā per quā meritorie sunt ⁊ hn̄t rōnem merēdi perfecte: sic magis cōnectunt ⁊ vniunt q̄ȝ distinguant: qꝛ illa forma ē charitas per quā virtutes cetere tanq̄ȝ pondere vnico ad vnū finē vltimū inclinant quasi ad locū p̄priū. Si vero loquamur de ipsis virtutib⁹ s̄m formam per quā ad sp̄ales ⁊ actuū dr̄ias sunt ordinate. sic dico ꝙ virtutes cardinales essentialiter ⁊ formaliter distinguunt. Et eaꝝ diuersitas colligit ex gn̄ga cōparationib⁹ sicut in oppo⁹ pȝ. ¶ Nota opera moralia dr̄r illa que eliciunt vel imperant ab ipa voluntate s̄m eē cōpletū dictamē recte rōis. ¶ Opera meritoria dr̄r illa que eliciunt a volūtate s̄m inclinationē charitatis vel grē. Propō. Oē op⁹ meritoriū est op⁹ morale ⁊ nō ecōtra. ¶ Virtutes cardinales vno⁹ dr̄r vtutes que habilitāt ad opa moralia. Alio⁹ dr̄r v̄tutes nō solū que habilitāt ad huiusmodi opera sed ēt qꝛ eleuāt ad opera meritoria. ¶ Scđa ppō. Virtutes morales inq̄tum inclinant vel habilitāt ad opera meritoria moralia: radicati sunt a nā sed cōpletiue vel ab operū frequētia: vel a grē influentia ⁊ presidentia vel ex vtraq̄. Et inqui

in quā sunt radicaliter: q: plantata habemus in nostra nā rectitudinem per quā apti sumus lz imperfecte ad opa virtutis ⁊ honestatis: sed dū assuescimus paulatim efficit nobis facile qd pri⁹ erat difficile sm qd dicit Bernar. ad eugeniū q nihil est adeo difficile qd ɔsuetudo non reddit facile.

Tertio queritur. De virtutib⁹ cardinalibus q̄tuz ad durationē. Utrū in patria maneāt an euacuēt. ¶ Rn. dōm q actus nostri oēs gloriosi erunt fortes ⁊ iusti: prudētes ⁊ casti. ita q iustitia excludat omnē obliquitatē. Prudentia omnē errorē: fortitudo omnē molestiā: tēperantia omnē libidinū repugnātiam sm quod dicit Augu. ⁊ mgr tangit infra. Et sic patz q virtutes cardinales excellentio: modo manebūt in patria q̄z sunt in via. Unde rationes concedende sunt ⁊c.

Circa trigesimāquartam distinctionē queritur primo. Utrū dona ⁊ virtutes ab inuicem differant. ¶ Notandū sex sunt gnā donoꝝ spiritualiū p que dns decorat aīam suā tanq̄ sponsus ⁊ pulchrificat. Primū donoꝝ genus sūt virtutes. scdm sunt dona. tertiū sunt btitudines. quartū sūt fructus. quintū sunt sensus spūales. sextū gen⁹ sūt sacra. ¶ Primū genus sunt virtutes tres theologice scz fides: spes: ⁊ charitas. ⁊ quattuor cardinales. s. iustitia: prudentia: fortitudo ⁊ temperantia. ¶ Scdm genus sunt septē dona spūsci. s. sapientia: intellectus: scia: ɔsilium: fortitudo: pietas: ⁊ timor dei Esa. xj. Requiescet super eū spūs dñi: spiritus sapie ⁊ intellectus: spūs ɔsilij: ⁊ fortitudinis spūs scie: ⁊ pietatis. Itē grego. super Job. Nati sūt ei septē filij dicit. q. septē dona spūssancti. ¶ Tertium gen⁹ sunt btitudines ⁊ sunt octo: paupertas: luctus mia: mititas: cordis mūditia: pax: patiētia: psecutio pro xpo. ¶ Quartū genus sunt duodecim fructus. Gal. v. Charitas: gaudiū: pax: patientia: benignitas: bonitas: longanimitas: mansuetudo: fides: modestia: cōtinentia: castitas: ¶ Quintum sunt sensus spūales ⁊ sunt duo p modū intellectus scz visus ⁊ auditus: visus a se: auditus ab alio: tres vero per modū affectus. s. odoratus a lōginquo: sapor a proximo: sed tactus de cōiuncto. ¶ Sextū genus donoꝝ spūalium sunt septem sacramenta put in quarto dicet. ¶ Nota q aīa per virtutes recte agit per dona spūssancti expedit ⁊ p btitudines pfecte. Jō per habitus virtutū potētie aie rectificant: p dona expediunt: ⁊ p habitus btitudinū ad agendū siue patiendū pficiunt. ¶ Nota sm Scotum in pnti distinctione q virtutes dona ⁊ btitudines fructus ⁊ sensus spūales possūt reduci ad virtutes. Unde ibi. Sunt idē essentialiter lz diuersis noibus nominent. ¶ Notandū virt⁹ sm Augu. est bona qualitas mētis qua recte viuit qua nemo male vtit quā de⁹ in nobis sine nobis opatur. Sed vtraq istaꝝ diffinitionū cōuenit cuilibet dono ⁊ cuilibet virtuti: quoꝝ aūt diffinitiōes sunt eedē ⁊ ipsa sunt eadem: ergo vr q virtutes ⁊ dona habeāt idētitatē omnimodā.

Circa secundam huius distinctionis partē querit primo. Utrū timor seruilis sit donū spūssancti diuinitus datū. ¶ Notādū timor est triplex. s. passiōalis: actualis: ⁊ habitual. Prout est cōis istis tribus pōt sic describi. Est quedam resilitio ab obiecto arduo siue excellenti siue illud sit bonū siue malū: ⁊ pōt hec diffinitio conuenire istis tribus. s. timori passionali actuali ⁊ habituali. Quodcūq obiectū qd est arduum ⁊ magnū siue sit bonū siue maluz est obiectum timoris. Ibi tangit actus timoris qn dr resilitio. Et dr malum vel bonū ɔ Damascenū. ¶ Ubi nota q duplex est resilitio. Quedā est ab obiecto malo: ⁊ sic resilitio est cū fuga respectu mali. Alia est resilitio ab obiecto bono: ⁊ ista est cū reuerentia ⁊ isto mō resiliunt boni ⁊ boni. ¶ Ulterius notandū q timor passiōalis idē est q ipsa passio. ⁊ est quedā affectio aie sm quā dr expectare futuꝝ malū. Et capit ibi affectus p passione. Oēs doctores ponūt quatuor passiones q̄ sunt quatuor affectiones. s. gaudiū ⁊ spes: ⁊ iste sunt de obiecto ɔuenienti q: gaudiū est semp de bono pnti: ⁊ dolor est de opposito. s. de malo pnti. Spes aūt est de bono futuro: ⁊ timor est de malo futuro. Affectio aūt ponit loco generis. sm quam ad dr̃iam spei. Aliter describit sic. Timor est expectatio obiecti discōuenientis distātis. Et ista datur ab Aug. ⁊ ponit expectatiō loco generis ⁊ ponitur distans p futuro. Iste timor nō erit in patria: q: sp est circa malū. Jō nō est descriptio generalis ipsi⁹ timoris. ¶ Notandū q timor passiōalis diuidit in sex sm Dama. Quidā q dr segnities: ⁊ ē timor future opationis. Scdus est verecūdia: ⁊ est timor ex turpi actu sicut faciēs aliqd nepharium timet ne videat. Tertius timor est erubescētia ⁊ est timor in expectatiōe ɔuitij. Quartus est admiratio: ⁊ est timor ex magna imaginatiōe vel fantasia. Quint⁹ est stupor ⁊ est timor ex insolita admiratiōe. Sextus est agonia: ⁊ est timor qui aliqn vocat naturalis a damasceno: ⁊ est timor cuiuscūq aduersitatis offendētis affectiōis nre. ¶ Corr̃. Nullus timor passionalis ē vitiosus ⁊ culpabil: nec virtuosus vl laudabilis moralr: q: in his qui sunt nobis a nā nec laudamur nec vitupamur: ⁊ iste timor passiōalis est nālis. Iste fuit qnq in xpo qn. s. orauit in orto. ¶ Sciendū insup q ⁊ timor actualis diuiditur i sex. Primus est nālis: ⁊ est ille quo qs timet aliqd horribile siue mortē ⁊ est an rōnis deliberationē: ⁊ iste multū ɔcordat cū agonia xpi. ¶ Scdus humanus quo qs mauult peccare mortalr q̄z sustinere aliquā lesionē in corpe vel mortē. ¶ Terti⁹ mūdanus quo quis preeligit peccare mortalr q̄z perdere bona tpalia vel possessiōes suas: ⁊ isti duo ti-

mores sunt vitiosi et prohibent a xpo ibi. Nolite timere eos qui occidunt corpus. ¶ Quartus est timor seruilis: et sic describitur ab Augu. Est quo quis timet penā gehēne: et quo quis ptinet se a petis. Ex hac particula habet et sequit q demones non hnt istū timorem seruilē quo et pñtiam iudicis metuit et pena pro pcis ab ipso infligēda metuit: et iō magis timetur iudex q̄ȝ pena. Iste est primus timor virtuosus vilis et bonus et p quē paulatim fit consuetudo iustitie. ¶ Quintus est timor initialis q̄ quis timet peccare ptim pp penam: et partim ppter amorē dei. Et iō hȝ duos oculos: vnū ad penā: et i. hoc ɔuenit cū timore seruili. Aliū ad amorē: et in h ɔuenit cū timore casto. et iō doctores capiunt aliqñ p vtroq3: vñ hō hȝ istū timorē qñ incipit hre charitatē et isti duo timores euacuabūt in pria. ¶ Sextus est timor castus reuerētialis vel timor filialis q̄ quis solo intuitu amoris timet offendere deū vel separi ab eo: et istū timorē hnt boni et etiā bti. Et sic pȝ q sunt triplices timores virtuosi gradati se hñtes: pmus bonus. s. seruilis. secūdus melior. s. initialis. tertius optim⁹. s. castus et reuerentialis. ¶ Timor horribilis est ille quo quis timet cū maxia ɔfusione et turbatione iudicē ne sibi infligat penā pro offensa a q̄ tñ nō vult recedere sed in ea pmanere obstinatus: vel si habeat aliquā penā timet ne habeat maiorē cū timore et turbatiōe. Et iste est in dānatis et demonibus et aliqñ in viatoribus hoibus pessimis: vt pȝ de Cayn. ¶ Et nota q duplr dr timor gratuitus. quidā dr gratuit⁹ a gra gratisdata: et ē timor seruilis. alius est timor gratuit⁹ a gra gratūfaciente et iste vocat timor filialis. ¶ Et nota q quot sūt timores actuales tot sunt timores habituales excepto nāli cui rñdet inclinatio naturalis. ¶ Scđs termin⁹ est donū spūsci. Donū capit quatuor modis. pmo cōmunissime. scđo cōius. tertio cōiter. et quarto pprie. cōissime capit p oi eo qđ ē alicui liberalr cōicatū siue in propria psona siue i aliis donis. ¶ Primū dcm. Ois entitas siue sit creata siue increata. isto mō est donū. Nā pr liberaliter cōicat eēntiā suā filio et pr et filius spūiscto: et istud est primū donū. Oē et eē creature libere et liberaliter dat a deo sm illud. Quid hēs q nō accepisti. Pr et pōt dici donū sm illud Joh. xv. Ego et pr ad eū veniem⁹ etc. Donū cōius captū capit pro oi illo q est liberalr pductū ab aliq̄ et datū liberaliter alicui: et hoc mō ois creatura ē donū: spūscūs et est donū hoc mō vt pȝ et et fili⁹ put dr Esa. Fili⁹ dat⁹ est nobis. isto mō pr in diuinis non pōt dici donū. qr nō est dat⁹ sȝ dat. pmo mō tñ ē donū. Et dria ē inter pductū liberalr et pductū libere filius pducit liberalr nō libere: solus spūs scūs pducit a pre et filio libere: qr pr pducēs filiū pducit ipm nālit nec recipit aliqd ab eo. Donū cōiter captū capit p aliquo bono libere collato alicui quasi in possessionē eius trāslatū et dñium: et isto modo accipiūt donū dñi iuriste. Donū proprie capit p dono qđ ē oē

donū: p qđ oia alia hnt rōnē doni. et sine quo nihil hȝ rōnē doni. Et isto mō amor est donū et hoc vult scūs Bonauē. in pmo distin. x. ¶ Scđa distictio d dono et capit q̄drupl. s. cōiter: stricte: strictius: et strictissime. Cōiter est donū: donū oē qđ libere liberaliter volūtarie et gratuite cōicatū ē creature: et sic oia nālia et gratuita nra dnr donū: sm illud Jac. i. Oē donū optimū. i. dona nālia: et oē donū pfectū. i. gratuita dona vt vult glo. ɔseruatio et sanitatis dr donū hoc mō et breuiter oia. et sic nō capitur h. Donū alio mō capit stricte: et sic ē oē bonū a do collatū libere: supadditū ipi creature p liberalē et beniuolā sui coopationē ipi⁹ vel coopantis nāe nostre: et sic iustificatio ipa ē donū dei. Castitas et scia et oēs virtutes sunt dona dei. Stricti⁹ donū est oē bonū collatū a deo liberalr supadditū nālibus per imediatā infusionē a deo sine nobis coopantibus vt fides: spes: et timor seruilis: et aliū et duo timores. Quarto capit donū strictissime p oi bono collatū a deo sic q est eēntialr gratuitū a gra gratūfaciente. et sic septē dona spūsancti dnr dona hoc modo: qr sm istū doctorē semp sunt gratuita. qđ phs non est de primo dono nec de scđo sed de tertio. Jō dicit diuinitus datū. i. infusum. Donum est datio irredibilis simplr et est cōis descriptio. ¶ Respōsio ad qōnem. Absq3 dubio timor seruilis est donum spūsancti. Et rō huius est qm sicut donum dei est nosse siue credere penas futuras pro eo q ibi est q̄dam cordis illuminatio et directio: sic donum dei est illas penas eternas refugere et timere pro eoq3 ex tali dono est quedā cordis emollitio. et fluxus cōcupiscentialis restrictio: et in hoc quedā rectificatio. Qd. n. ibi fit emollitio satis innuit Hieremias propheta cū dicit indurasti cor nostrū vt nō timeremus te. Qd ibi fit fluxus concupiscētialis restrictio: innuit pphera in ps. Confige timore tuo carnes meas: et qđ qdem non solū fit timore casto: sȝ et seruili quo timent eterna supplicia et timent diuina iudicia. Et propter illoq3 timorē cessat homo a peccatorȝ perpetratione: lȝ non oino cesset a voluntate: sicut dicit glosa: et qđ est totum ex diuino munere. Unde Prouerb. xv. In timore dñi declinat omnis a malo. Et Esa. xxvi. A timore tuo dñe concepimus et parturiuimus spm salutis. ¶ Illud qđ dicit iste doctor ibi pp illoȝ timorem cessat hō a peccatorū perpetratione. Licet non oīno intelligat q non peccet actualiter: qr totaliter cessat volūtate et opere lȝ habitualiter non cessat qr libenter peccaret nisi timeret penam inferni et diuinū iudicium. ¶ Quando dr q timor seruilis principaliter respicit penā intelligendū sm aliquos doctores. idest diuinū infligentē penam et punientē et sumit ab euāgelio ibi. Eum timete qui pōt corpus et aīam pdere in gehēnam. Non dicit timete penā sed dñm.

Tertio queritur.

De timore gratuito q̄ntum ad diuisionem qua diuiditur in initialē et filialem. Utrū

iste sint

iste sint diuerse timoris species. ¶ Notandum duplex est timor gratuitus. Quidam a gratia gratis data: et est timor seruilis qui vtroque oculo respicit deum vt punientem: et de isto non est ad propositum hic. Quidam est gratuitus a gratia gratum faciente. Et iste est duplex quidam est qui dicitur initialis. Alius qui dicitur filialis. Et istis duobus modis est hic ad propositum. Et est questio vtrum distinguantur in genere moris: sicut homo et asinus in genere animalis. ¶ Responsio est triplex modus dicendi in ista questione. Primi duo modi sunt insufficientes et parum valentes. Ideo doctor iste eligit mediam viam scilicet quod timor initialis et filialis non tantum differunt sicut differunt species formaliter differentes: cum vnus quodammodo sit materialis respectu alterius et quodammodo claudatur in altero. Timor enim initialis respicit penam et offensam. Timor vero filialis offensam quidem timet: et attendit summi patris reuerentiam: et sic vnus quodammodo se habet ex additione ad alterum et ideo non differunt sicut due species diuerse vnum genus diuidentes. Et tamen est ibi differentia solum quantum ad statum quia eo quod timor initialis principaliter aspicit offensam. Timor vero filialis et si vnum oculum habet ad offensam: principaliter tamen habet alium ad dei reuerentiam. Et quia diuersa habent principia motiua. Hinc est quod sunt diuersi modi timendi. Quia vero vnus clauditur in altero et alteri substernitur. Hinc est quod proprie loquendo non sunt alterius et alterius speciei possunt tamen dici diuersi timores tum ratione statuum: tum ratione modorum timendi: tum etiam ratione principalium motiuorum.

Quarto queritur. De timore gratuito quantum ad eius diminutionem. Utrum crescente charitate timor decrescat. ¶ Responsio obmissis opinionibus que parum valent dicendum secundum istum doctorem. Quod duplex est vsus ipsius timoris gratuiti. Unus in quantum quo cor hominis sollicitatur ex consideratione sue fragilitatis. Alius vero quo humiliatur ex consideratione sue paruitatis et diuine magnitudinis. Et primus vsus innititur cum charitatis perfectione: quia confidentia consurgit ex perfectione charitatis vt iam homo dicat illud apostoli Ro. viij. Quis nos seperabit a charitate christi etc. Alius vero vsus crescit charitate crescente: sicut timoris habitus. Unde Gregorius aliquis plus habet de spiritu amoris: tanto plus habet de spiritu timoris: quia tanto magis elongat a spiritu superbie siue tumoris secundum quod dicit augustinus.

Quinto queritur. De timore gratuito quantum ad euacuationem. Utrum in patria maneat an euacuetur. Dicendum quod sicut tactum fuit in precedentibus timoris est intueri tria: videlicet penam vt fugiat scilicet peccatum: offensionem vt illam caueat. maiestatem summam vt illi subiaceat exhibendo reuerentiam. Et secundum hoc triplex est differentia doni timoris. Unus qui principaliter respicit penam id est iudicem penam infligentem et iste est seruilis. Alius vero qui vnum oculum habet ad penam sed tamen principaliorem habet ad offensam vitandam: et hic est initialis. Tertius autem qui vnum oculum id est respectum: habet respectu offense vitande alium vero respectu reuerentie exhibende et sic est filialis castus amicabilis. Et si vnus vsus sit in refugiendo ne separet a deo. alter tamen excellentior et magis precipuus est reuerendo summam maiestatem domini resiliendo in propriam paruitatem. Et hic quidem vsus fuit in christo: et est in sanctis angelis et erit in omnibus sanctis et beatis. Et quantum ad istum oculum et vsum manet donum timoris in patria secundum illud ps. Timor domini sanctus permanet in seculum seculi. Et eccl. primo. Nihil melius quam timere deum. Quantum vero ad alios inferiores tollitur quia illi competunt ei secundum statum imperfectionis quia vero remanet ei vsus principalis: hinc est quod non dicitur euacuari sed magis perfici et saluari etc.

Circa distinctionem trigesimamquintam queritur. De actu et obiecto ipsius doni sapientie. Utrum actus ipsius doni sapientie attendatur penes cognitionem veri an penes affectionem boni. Hoc est querere vtrum actus sapientie sit perfectio intellectus vel voluntatis id est vtrum sit in voluntate vel intellectu. ¶ Respondeo quod sapientia quadrupliciter consueuit accipi tam a philosophis quam a sanctis. videlicet. Communiter et minus communiter et proprie et magis proprie. Communiter accipiendo sapientiam: sic sapientia dicit cognitionem generalem rerum secundum quod diffinit eam Augustinus. Et philosophus sapientia est cognitio rerum diuinarum et humanarum. Et philosophus dicit sapiens est qui omnia nouit secundum quod conuenit. Alio modo dicitur sapientia minus communiter et sic sapientia dicit cognitionem non quamcunque sed cognitionem sublimem videlicet cognitionem rerum diuinarum eternarum. Et sic accipit eam apostolus prime corinth. xij. Alij datur per spiritum sermo sapientie: alij secundum sapientiam scientie secundum quod exponit augustinus dicens: quod sapientia est cognitio eternorum: scientia vero cognitio creatorum. Et sic et dicit philosophus quod sapientia est cognitio causarum altissimarum. Tertio modo accipitur sapientia proprie: et sic nominat cognitionem dei secundum pietatem: et hec quedam cognitio est qua attenditur in cultu latrie quem exhibemus deo per fidem: spem et charitatem secundum quem modum accipit Aug. xiiij. de ci. dei exponens illud Job. Ecce pietas est sapientia idem est quod theosebia et theosebia idem est quod cultus diuinus quod consistit in tribus virtutibus vt ipse dicit in primo enche. ad laurentium. Quarto modo dicitur sapientia magis proprie. Et sic est cognitio dei experimentalis: cum dulcedine et suauitate dei et hec est vnum de septem donis spiritussancti: cuius actus consistit in gustando diuinam sapientiam suauitatem: et inde multotiens sapientiores habet alios minus sunt minus sapientes isto modo quia ibi cognitio ad ostium stat: affectio et amor intus intrat. Et quia ad gustum interiorem in quo est delectatio necessario

requirit actus affectiõis ad cõiungendũ ⁊ actus cognitõis ad apphẽdẽdũ ꝫm illud phi quo dicit q̇ delectatio est ꝯiunctio ꝯuenientis cum ꝯuenienti cum sensu eiusdem. Hinc est q̇ actus doni sapientie partim ẽ cognitiuus ⁊ primi affectiuus Ita q̇ in cognitione inchoat ⁊ in affecto ne cõsumat ꝫm q̇ ipse gustus: vel saporatio vel experimentalis boni ⁊ dulcis cognitio ⁊ iõ actꝰ pcipuus doni sapientie ꝓprijssime dicte ex parte affectionis. Rõne cuius dr̃ Eccĩ. q̇ sapiẽtia ꝫm suũ nomẽ est. Et gregorius dicit q̇ actus eius est reficere. Et dionysius dicit q̇ istius sapientie est amantem esse.

Secũdo queritur.

Utrũ actus pcipuꝰ doni scientie cõsistat in actione. s. in ope exteriori: vel in cõsideratione. i. contẽplatione. ℂ Rñsio. Notãduz q̇ sciẽtie quadruplex est dr̃ia. Quedã est que cõsistit in intellectu pure speculatio ⁊ hec est fundata supra pncipia rõnis: ⁊ hec est scientia acquisita de quacunque creatura: sicut scientia humane phie. Quedã est aũt que ꝯsistit in intellectu iclinato ab affectu: ⁊ hec est fũdata supra pncipia fidei: que qdẽ sunt articuli: ⁊ nihilominus acq̃sita: ⁊ hec sciẽtia est scripture sacre quaz nullus habere põt nisi saltẽ hẽat fidẽ informẽ. Quedã aũt est que consistit intellectu siue rõne inq̃tũ inclinat affectuz ad opationez: ⁊ hec fundata est supra pncipia iuris nãlis: que ordinatur ad rectitudinẽ ⁊ honestatez vite ⁊ hmõi est scientia virtutis prudẽtie. Quedã aũt est sciẽtia que ꝯsistit in intellectu ꝫm q̇ est inclinatus ⁊ inclinãs. Inclinatus inq̃z a fide ⁊ inclinans ad bonã opationẽ: ⁊ hec fundat super pncipia fidei: ⁊ ortũ hꝫ a dono grẽ: ⁊ talis est scientia que est donum spiritussancti. Et ex hoc pꝫ quis sit actus ꝓprius huius doni. Est enĩ actus eius dirigere ad agenda: ꝫ ꝑexigẽtiã regule ipsius fidei: cuius est dirigere ad opa mĩe vt non tñ bona pro nobis reddat ꝫm q̇ dictat lex nãe: sꝫ ẽt bona pro malis ꝫm q̇ dictat lex grẽ ad exẽplar ipsius iesu xpi in quo fuit grã abundãtia: ⁊ iõ ad ipsaz sciaz non solũmodo ptinet dirigere in agẽdis sꝫ ex consequẽti ptinet ei nosse ea que sunt fidei tanq̃ fundamẽtũ sue directionis: ⁊ vlterius nosse humanitatem xpi tanq̃ exemplar sui regiminis ita q̇ hic triplex actus ꝯueniat ei ꝫ triplicẽ respectũ. Unũ vꝫ respectu obiecti motiui: alter vero respectu sui fundamẽti: ⁊ tertius respectu exẽplaris excitatiui Et q2 pncipalis actus accipit ex pte obiecti. Hinc est q̇ pcipuus actus doni scie est dirigere circa actionẽ ꝫm q̇ dicit Augustinus. Actus ꝯsiliãdi ꝫ Tullium in primo rethorice. Est rõ excogitata. i. morosa non pcipitata quasi extra cogitata. s. p ⁊ contra: vere. i. recte ⁊ in bonis. Iõ capit abusiue consilium in euangelio. Ubi dr̃: collegerũt consilium aliquid faciendi vel non faciendi. ℂ Nota cõsiliũz dare non est magne vtilitatis nec ẽt magne virtutis. Cum multi sciant alijs cõsulere qui seipsõs regũt miserabiliter valde. Bonum. n. consilij est ordinatũ ad propriã primo ⁊ principaliter vtilitatẽ. Cõsulere ꝓut respicit alterũ accidit dono cõsilij. Donum. n. ꝯsilij ꝓprie respicit directionẽ actꝰ ꝓprij. Propter qđ dici põt q̇ actus doni ꝯsilij ẽ se ipsum dirigere. ⁊ vlterius cũ abundat scire in consimili alterũ adiuuare ⁊ dirigere.

CIrca distinctionẽ trigesimam sextã queruntur sex. Primũ de ꝯnexione virtutũ gratuitaꝝ. Et nota ibi q̇ ꝫm omnẽ statum veꝝ q̇ necesse est habentẽ gratiam: habere oẽs virtutes que sunt perfecte vel aliud eis correspondens. Ratio autẽ huius ꝯnexionis sumi põt quadruplr ꝫ quadruplex genus cã usẽ. Uide ibi satis pulchre.

Secundo

queritur. De ꝯnexiõe donoꝝ. Uide litteram.

Tertio queritur.

Utrũ sit cõnexio in virtutibus politicis ita q̇ vna habita necesse sit hr̃e oẽs (politicis) idest moralibus. ℂ Respõsio. Est duplex opinio. Prima est stoicoꝝ q̃ modo non tenet. Alia fuit opio de quibus fuit aristote. ⁊ tenet ⁊ dr̃ q̇ simpliciter loquendo vꝫ q̃tum ad omne tp̃s: ⁊ q̃tum ad ipsos habitus virtutũ: pꝫ q2 multi pollent virtute prudentie qui tñ non habent largitatem: aut virtutẽ patientie. multi ẽt iustitiam ad proximum seruãt: q̇ tñ in seipsis non hñt ꝯtinentiã.

Quarto queritur.

Utrũ sit connexio in vitijs ⁊ pctis. Et q̇ sic vr̃ Eccl̃s. ix. Qui i vno peccauit multa perdet bona. Itẽ Jaco. ij. Qui i vno peccauerit factus est oĩum reꝰ. ℂ Rñsio. dr̃m est q̇ cum ad pcm̃ duo concurrãt vꝫ auersio ⁊ ꝯuersio: duplr cõuenit cõpare vitia ⁊ pctã adinuicẽ: vel inq̃tũ auertunt ab vno bono incõmutabili: vel inq̃tum conuertunt ad bona cõmutabilia. Si ergo loquamur đ vitijs ꝫm q̇ auertũt ab vno bono cõmutabili sic priuant hoiem grã ⁊ ceteris virtutibus gratuitis Dicunt. n. gratuite a grã gratũfaciente iõ sine ipsa sunt informes: ⁊ faciunt. s. oĩa pcã hoiem dignuz priuari glia ⁊ premio corñdente oibus bõis meritis ⁊ hoc quidẽ ita sit per vnũ vitiũ: sicut per cetera. Et q̃tum ad hoc vitia ⁊ pcã hñt ꝯnexionez. i. ꝯuenientiã quandã: pro eo q̇ ab vno auertũt ⁊ oibus vitijs vnus ⁊ idem deus offendit. Si vero loquamur de vitijs q̃tum ad ꝯuersionẽ sic per conuersiões ad diuersa bona cõmutabilia diuerse oriuntur in nobis ꝓnitates in vitia: per que obligamur ad diuersa penaꝝ supplicia: ⁊ hoc modo i vitijs non est ꝯnexio q2 ꝓ quolibet punit hõ speciali pena sibi debita. Nec etiam possunt esse cõnexa ꝓꝑ repugnantiã pronitatũ: nec habent causaz ꝓꝑ quã cõnectãt q2 ex diuersis opibꝰ oriũt ⁊ ad diuersos fines tẽdũt. Qm̃ ĝ vitia ex pte ꝯuersiõis sumũt originẽ ⁊ distictionez: ex hac pte ꝯnexionẽ nõ hñt

licet

licet aliquo mō in aversione conveniant. ¶ Ad illud aūt Ecci. ⁊ Jacobi dicēdū ꝙ non dr̄ ꝙ ꝓp vnum vitium incurrat aliquis alioꝝ vitioꝝ ꝓpo nitates ⁊ defectibilitates necessario ⁊ immediate sed hoc dr̄ q: qui peccat in vno peccato charitatē perdit in qua est plenitudo meritorū ⁊ impletio mandatoꝝ xpi. Aut certe dr̄ ꝙ ꝑdit multa bona ⁊ fit reus q̄tum ad oīa pro eo ꝙ priuat̄ omnibus virtutibus gratuitis. Uel tertio mō q: perdit oīa merita que prius habebat. Efficiunt̄ eniz ex vno pctō mortali oīa inutiliā ad gloriaz exequendā. Uel quarto mō dr̄ multa bona perdere ⁊ omniuz reus eē: q: merito vni⁹ pctī perdit eterna premia que omnibus virtutibus ⁊ meritis erāt reddēda. Hoc aūt non est ꝓp ꝯnexionē virtutū ⁊ dotum siue p̄mioꝝ eis correspōdentiū ob quā ꝯnexionē si q̄s vno ipsoꝝ bonoꝝ ꝓuat̄ necesse est vt ꝓuet̄ ⁊c̄.

Quinto querit̄. Utꝝ sit ponet̄ equalitatez in habitibus gratuitis. Dicunt̄ habitus virtutes ⁊ dona cū grā gratūfaciente de q̄bus querit̄. Utrū sint equales i habēte. ¶ R̄nsio vide textum pulchrū. Et p̄mus modus dicendi est melior, securior ⁊ subtilior iō tene ip̄m. ¶ Ad illā auctoritatē p̄me corinth. xiij. Nūc manēt fides spes ⁊ charitas tria hec maior āt hoꝝ est charitas. Hoc intelligit̄ rōne exercitij l actu suo in quo plus haurit̄ de grā: ⁊ minor est occasio piclitandi. Affectus. n. amoris diuini dum abstrahit a terrenis: facit recedere ab occasione peccati. Dum vero vnitur celestibus facit inde haurire humorem grē spiritussancti.

Sexto queritur. Utruz charitas sit forma virtutum. ¶ R̄nsio habitus cuiuslibet virtutis pōt tripliciter considerari. Uno mō per comparationē ad suum obiectum. Scđo mō ad subiectuz. Tertio mō ad finē vltimū. Uirtutes comparate ad sua propa obiecta hñt proprias formas q̄bus distinguūtur q: hñt proprias formas ad in seipsis: ⁊ sic nō sunt formales nec ꝑfectibiles ab aliquo vno cum ipse sint forme ⁊ ꝑfectiones distīcte. Si aūt loquamur de virtutibus in comparatione ad subiectū sic forme sunt: ⁊ tñ nihilominus formabiles. Forme q̄dem sunt informantes subiectū q̄tum ad bonitatem moralem per seipsas: tñ non sufficiūt q̄tū ad bonitatem gratuitā per quam anima efficit̄ deo placita ⁊ accepta. Et iō perfici possunt ⁊ formari p grām que simul gratificat animam ⁊ habitus existens in illa. Postremo si loquamur de ipsis habitibus virtutuz in cōparatione ad finem vltimum sic forme sunt. ⁊ formabiles ēt: Forme sunt q̄dem q: dispositiones ip̄ius anime ordinantes ad ꝑueniendum in finem formeabiles tñ sunt: q: ⁊ si oēs disponāt ad tēdendū ad finem vltimum: ꝑfectio tñ attendētis venit ex ipsa charitate. Sicut corpores grauia iclinant̄ ad centrum per pondus mollis. Sic spūs tendit ad summū per pondus dilectionis. Iste tñ doctor semper ponit differentiam inter charitatem ⁊ grām per charitatē secundum ipsuz semper meremur: per gratiam summus accepti deo: tamen Scotus non ponit differentiam.

Circa distinctionē trigesimamseptimam queritur. Utꝝ deus debuerit homini imponere mādata obligatoria. ¶ Nota debitū duplex est: quoddam obligationis quoddam congruitatis. Istud nomen deus cum isto verbo debeo debes. semper importat venenuz: questio non est de debito obligationis: sed ꝯgruitatis. Mandatum dr̄ quasi manu datū. Mandatū: preceptuz: ꝓhibitio dr̄nt. Mandatū est cōe ad preceptū ⁊ prohibitionē. Preceptū. n. est tm̄ de mandato affirmatiuo ꝓhibitio de mandato negatiuo mādatū aūt respicit affirmatiuū ⁊ negatiuū. ¶ Decalogi dr̄ a đcas grece ꝙ est decem: ⁊ logos ꝙ est verbum quasi sermo decem verboꝝ. Un dei mandata dr̄r decalogus. ¶ R̄nsio dōz absq̄ dubio verba decalogi debuerunt dari per modū precepti. Intelligo de debito congruitatis ⁊ obligatiōis: q: deus nulli obligatur. Ita ꝙ non solum in eis hō instrueret̄: verumetiā obligaretur. Et rō huius est: tum q: deuz decebat: tum q: nobis expediebat: tum vtiq̄ đcebat: q: in his verbis đcalogi ꝯsistit regula iustitie sm̄ ꝙ dictat lumen recte rationis. Et qm̄ deus tan q̄ iustus dz esse emulator rectitudinis ⁊ iustitie ⁊ in subditis ⁊ in seipso. Hinc est ꝙ hoi leges imposuit iustitie: ad quas ipsum obligauit vt nullo mō liceret ipsum ipune pretergredi. Uerba igitur decalogi p modum obligationis debuerūt dari: q: sic decebat diuinam iustitiā ⁊ equitatem: nec tantum decebat equitatē imo etiam eius maiestatez. Sicut. n. decet summā maiestatez a creatura rōnali omni reuerentia coli: sic ēt decet ꝙ rōnalis creatura ad manifestationē illius summe maiestatis p obedientiā famuletur. Et propterea decuit ipsum imponere hoi leges ⁊ mandata obligatoria. Nō solum aūt decebat deū: sed ēt nobis expediebat tū ꝓp gloriam nostram augmentandā: tum ꝓp pacē conseruandā: ꝓp gloriam vtiq̄ augmentādaz: q: gloriosius est homini obtinere beatitudinē p merita quam sine meritis. Et qm̄ cum aliud redditur ex meritis: quodāmodo hō qui meret̄ obligat sibi retributionē ⁊ magis decet hoiem obligari đo q̄ deum hoi. Hinc est ꝙ ad opa per que contingebat mereri debuit hō p precepta obligari vt dum obligatus obediret in merito ꝓficeret ⁊ ad maiorem cumulū glorie perueniret. Alia ē ratio ꝓpter pacē ꝯseruandaz que tm̄ bonū est (sicut dicit augustinus) vt cetera pacē appetant. Pax aūt seruari nō potest vbi homo vsurpat sibi quod ē alienū. Ideo vt pax seruaretur inter hoies: debuit deus mādata homini tradere i quibus obligaretur: ne quod est alienum vsurparet: sed redderet deo: ⁊ primo

quod eis deberet ne alteri iniuriam faciendo pacē frangeret ⁊ frangendo pacē ipse in se pacem amitteret: sic ergo decuit verba decalogi tradi per modū obligationis ⁊ precepti: tū q2 decens erat ex parte dei: tū q2 expediens erat ex parte nostri. ¶ Ad auctoritatem apli qua vult ꝙ mandatū incendit concupiscentiā Ro. vij. Dōm ꝙ illud veritatem hȝ: ſȝ valde per accidens ⁊ occasionaliter. Ex hoc. n. ꝙ ꝑ legem erat peccati cognitio: cum per ipsaȝ nō erat gratie collatio: ꝯcupiscentia incendebatur in vetitum ⁊ hoīem sciētē fecit perpetrare peccatuȝ: ex hoc occasionaliter fiebat ⁊ ipsius ꝯcupiscentie incensio ⁊ peccati aggrauatio. Sed hoc non erat de presenti intētione ferentis mandata: nec de ipsoꝝ obligatione mandatoꝝ. Nam dñs tribuit mādata obligatoria ꝙ semꝑ fuit paratus ⁊ prōptus tribuere gratiam adiutricē ad illa implenda. Unde ꝙ per mandatoꝝ obligationem augeref concupiscentia: hoc non erat ex ipsis mandatis: sed potiꝰ ex negligentia ⁊ culpa hoīs. ¶ Ad tertium argumentū vero dicif ꝙ obligatio repugnat libertati: peccandi posse aut peccare non est libertas nec ꝑs libertatis. Et ideo dum obligatio mandati repugnat libertati malefaciendi libertatē non minuebat: sed potius augebat. ¶ Cōtra arguif sic liberalius dat aliquod donū qui dat sine onere ꝙ̄ q cuȝ oneris impositione. Si ergo obligatio ꝑceptoꝝ magnum onus est ⁊ deus liberalissimus vr̄ grām ⁊ gloriam debuit dare homini: ita ꝙ ipsum nō obligaret ad aliquod mādatū. ¶ Dōm ꝙ ⁊ si maioris libertatis sit ex parte dantis: non tñ est tāte glorie ⁊ excellentie ex parte suscipientis. Et qm̄ deus in conferendo premiū non tantum intendit sue libertatis manifestationem: imo etiaȝ glorie nostre promotionem. Hinc est ꝙ maluit nobis eternam beatitudineȝ per impletionē mandatoꝝ ⁊ meritū obedientie: ꝙ̄ nullo merito precedente.

Secundo queritur.

Utrum precepta decalogi obligent ad opa formata. i. meritoria. i. Utrū homo obligetur ad implenduȝ mandata ſm inclinationem charitatis. ¶ Rñsio in ista qōne est triplex modus dicēdi. Primus nimis austerus. Secundus nimis remissus. Ideo Bonauentu. ponit aliū modum qui est tenendus. Et respondet sic ꝙ. Opera formata possunt dici dupliciter. Uno mō per exclusionem deformitatis peccati. Alio modo per impositionē dignitatis meriti. Si primo mō accipianf opera formata sic vtiqȝ ad opa formata obligant. Obligant. n. ad vitandum oīa peccata mortalia. Si aūt dicantur alio modo opa formata sic accipiūtur proprie: ⁊ tunc distinguēdum est in ipsa obligatione. Est. n. obligatio absoluta ⁊ obligatio ꝯditiōalis. Obligatio absoluta est qua quis simplr ad aliquid faciendū obligatur: ita ꝙ si illō non facit incurrit omissionis reatū. Obligatio vero ꝯditionalis est qua quis obligaf ad aliquid faciendū. si vult peruenire ad premiū: ⁊ hec obligatio in eo qui omittit: nō inducit omissionis penā sed ponit implicite ꝯditiōis defectū. Si igitur loquamur de obligatione ꝯditionali: mandata decalogi obligant ad opa formata. Si quis. n. vult ad vitā ingredi: necesse est ex charitate seruare mandata: que quidē charitas est meriti principiuȝ. Si aūt loquamur de obligatione absoluta: tunc distinguendū est in ipsis mandatis: ꝙ dupliciter conuenit de eis loqui. Aut de eis in vnū collectis prout hñt reduci ad mandata duo charitatis. Aut ꝺ quolibet per se sigillatim. Si de eis collectis in vnum cū igitur ꝯtineaf regula iustitie ſm ordinē ad deum ⁊ ad proximū per quā excluditur omne peccatū sic ꝯcedi potest ꝙ obligāt ad aliqō opus formatū. Uel in se hȝ vñ exire possit in illud: vel in dispōne si nō hȝ vnde possit in illud exire: vel in dispōne sine per preparationē ad illud. tenef. n. hō sic mandata decalogi implere vt per ipsoꝝ impletionē preparet locum ipsi gr̄e: qua obtenta exeat cū locus ⁊ tps est in opera meritoria adimplendo duo charitatis mādata. Si aūt loquamur ꝺ quolibet sigillatim ⁊ ꝑ se: sic accipiēdo ꝓprie opus formatū. Hoc est opus meritoriū: ⁊ loquēdo de obligatiōe absoluta: mādata decalogi nō obligāt ad opa formata.

Tertio queritur.

Utruȝ obligatio mandatoꝝ decalogi attendif ſm legem nāe. Aut ſm legē *scripture*. ¶ Sciendū ꝙ triplex est lex. s. nāe: *scripte*: ⁊ euangelice. ¶ Rñsio notandū ꝙ est loq de mandatoꝝ decalogi obligatiōe triplr ſm ꝙ est de ipsa sufficiē i ia fidei: ſm ꝙ articulos fidei cōtingit credere triupliciter vȝ implicite: explicite: ⁊ quosdā implicite: ⁊ quosdā explicite: sic ⁊ de preceptis decalogi intelligendū est. Et ſm illū triplicem moduȝ obligatio mandatoꝝ decalogi respicit triplicē statū vȝ statum nāe institute: statum nāe lapse. ⁊ statuȝ legis scripte. Ita ꝙ statuȝ legis scripte respicit simplr ⁊ explicite vel lucide vel distincte: ſm ꝙ illa decem mādata a deo fuerunt ꝓnūciata ⁊ scripta: statū vero nāe lapse respicit obligatio decalogi iplicite ſȝ duo ꝑcepta iuris nālis que natura semꝑ dictabat vȝ que faceret alijs ꝙ sibi vellet fieri. Statū aūt nāe institute respiciebat quodāmō implicite ⁊ quodāmō explicite. Quedā. n. sunt ꝑcepta ordinantia ad deū: quedā vero ad proximū. Ad ꝑcepta nāqȝ illa q̄ ordinant ad deū explicite obligabaf hō in statu nāe institute vbi idoneus erat ⁊ dispositus ad colendum deum integre ⁊ perfecte. Ad mandata vero que ordinant ad proximū obligabatur implicite: pro eo ꝙ necessitas explicandi mādata illa: ortū habuit ex multiplici deordinatione que subsecuta est ex prima transgressione. Et illud colligi potest ex eo ꝙ dr̄ Eccl. vij. loquens de hoīs ꝯditione. scientia impleuit cor illoꝝ ⁊ bona ⁊ mala ostendit illis: posuit oculos ipsoꝝ sup corda ipsoꝝ ⁊c̄. vsqȝ ibi. attendite ab oī iniq: ⁊ mādauit illis vnicuiqȝ de proximo suo

mo suo. Ubi colligitur explicita obligatio hoīs respectu cultus diuini: et implicita respectu vitādē lesionis ipsius primi. Scōz hoc igit̄ pz q obligatio mādatoꝝ decalogi radicalr sequit̄ legez nāe: sz q̄tum ad explicationē sequit̄ legē scripture. Explicatio enī mādatoꝝ plenaria decalogi oportuna fuit ꝑz statū pc̄ti pp obscurationē luminis rōnis: et pp obliquitatē volūtatis: qz enī volūtas corrupta: prōpta erat ad mltiplicē deordinationē oportebat eaz regulari p mltiplicia mādata. ¶ Rursus qm̄ scriptura cordis interior pp pc̄m erat obnubilata. et hō q fuerat spūali mente pdītus: effectus erat sensibilis carnalis: oportunū erat vt exteri⁹ legeret et intelligeret et audiret p sensus corporis ea p que posset in rectitudinē iustitie regulari. Et iō explicatio et distinctio mādatoꝝ decalogi spectabat ad legē scriptā q̄uis obligatio spectaret ad legē īdītaz. ¶ Notādū q sicut dr̄ de virtutibus q manent in patria ꝑz excellētiores et nobiliores vsus et actus. Sic ꝯcedi pōt q adimpletio mādatoꝝ decalogi salua erit in patria. Multo tn̄ nobiliori et excellētiori mō q̄ sit in via: ꝑm q sibi excellētiori mō ordinabit̄ et ad deū et ad ꝓximū. Et ꝑm q volūtas excellētiori mō erit ad bonū ordinata a malo remota. ¶ Nota q oīa pc̄tā capitalia ī mādatis decalogi hñt ꝓhiberi. Nā supbia ꝓhibet̄ in adoratione dei: et in honorificatione ꝓximi. Inuidia vero et ira ī fuga homicidij. Accidia ī scīficatiōe sabbati. Auaritia vo ī ꝓhitiōe furti. Luxuria et gula sibi ꝯiūcta ī ꝓhibitiōe mechie et adulterij. Ubi ꝓhibet̄ oīs coit⁹: et imoderata delectatio carnalis.

Circa distinctionem trigesimāoctauā querit̄. Utrū eēntiale sit mēdacio eē falsum. ¶ Notādūz Mendaciū est falsa vocis significatio cū itētione fallēdi. Hic sūt tres particule. Prima est vocis significatio et ponit̄ loco generis et est cōstructio intrāsitiua ibi. i. vox significatiua. Jō necessario ad mēdaciū nr̄m requirit̄ vox. Dr̄ nr̄z ad differētiā demonū q per conceptus suos aliqñ se ipsos decipiūt. Scōa pticula est falsa: vñ āteq̄ aliq̄s dicat mēdaciuz reqrit̄ et opz q illō qō dicat sit falsum: et hoc se hz vt mālr: cum intētione fallēdi: et hoc se hz vt formale. ¶ Primū cor^m. Aliq̄s pōt vere mētiri nullū tn̄ mēdaciū ꝓferendo vl dicēdo penit⁹. pz qz aliq̄s ꝓt veꝝ dicer̄ q putat eē fl'z. Mētiri. n. nihil aliō ē q̄ ire ꝯ mētē: g aliq̄s ꝓt mētiri et tn̄ non dicit mēdaciū: qz illud dictū in se est veꝝ. ¶ Scōm Licet aliquis possit vere mētiri dicēdo veꝝ: nunq̄ tn̄ pōt dicere mēdaciū dicēdo veꝝ. ¶ Tertiū. Ad cōpletā rōnē mēdacij duo necessario reqirunt̄. s. q dictū ꝓnūciatū sit falsum q ꝓferēs intēdat decipere et fallere aliū. Mētiri est (ꝑm mgr̄m) loqui cōtra hoc qō animo sentit siue illud veꝝ sit siue nō. ¶ Cor^m. Omne mēdaciuz est falsum. non aūt oē falsum est mēdaciū vt supra pz. ¶ Rñsio q dictū exterius ꝓlatū cōparat̄ ad intentionē dicētis siue proferentis et ad ipsam rem significatā. Et ꝑm hoc sortit̄ dcm̄ illud ratione duplicis falsitatis vel veritatis. nā per cōparationez ad rē dr̄ verus sermo: per cōparationē aūt ad intētionem dicētis dicit̄ verax. Sic etiā falsitas duplex ē circa sermonē nā per cōparationē ad rē (vz cū non est adequatio rei et sermonis) dicit̄ sermo falsus p cōparationē vero ad intentionē dicētis cū non est adequatio sermonis et intētionis dr̄ sermo fallax siue mendax. Qm̄ igit̄ mendaciū de rōne sui nominis noīat ipsum dictū per cōparationē ad rez et ad ipsum dicētē. Hinc est q ad cōpletā mendacij rōez duplex falsitas cōcurrit. Una per cōparationez ad rem et altera per cōparationē ad intētionē loquentis. Et hanc duplicē falsitatē tāgit Augu. in diffinitione mēdacij cum dicit. Mēdaciū est falsa significatio vocis cū intentione fallēdi. Prima autē falsitas tenet in mēdacio rationē materialis. Secunda vero rōnē formalis. et ab illa secūda denominat̄ qs mendax: g propter hanc duplicē cōparationē quaz importat ipsum mendaciū de rōne sui noīs: necesse est ad eius cōpletā rationē ꝯcurrere predictam duplicē drīam falsitatis. Mentiri aūt dicit actum per cōparationē ad ipm loq̄ntem. Uñ ad hoc q aliq̄s dicat̄ mentiri: sufficit falsitas que ꝯcurrit ex discordia vocis et intētiōis. Et hoc pz ex ipsa diffōne vocabuli. Qz mētiri est ꝯtra mētē ire. Cōtra autez mētē vadit non solū ille qui dicit falsum sciēter sed ēt qui dicit verū qō putat esse falsum. vñ minus importat̄ cum dicimus aliquē mētiri q̄ qñ dicimus aliquē dicere mēdaciū. Quāuis. n. intentio fallēdi sufficiat ad hoc vt aliq̄s dicat̄ mentiri tn̄ non sufficit ad plenā rōnem mendacij ꝑm quod dicit magister in littera. Mendacium simpliciter est aliquod dictum in quo est falsitas per cōparationem ad rez et intentionem. Mendacium alicui est illud ī quo est falsitas solum quo ad intentionem. Mendaciū ad aliqd est illud in quo est falsitas solū quo ad rē.

Queritur secundo. Utrum essentiale (idest necessario) sit mendacio esse peccatum. ¶ Notandū aliqui sunt actus contingenter mali sicut blasphemare odire deuz. querit̄ ergo. Utrū mentiri sit aliquando bonū vel semper sit malum et peccatum. ¶ Rñ. absq̄ dubio. Omne mendacium est peccatum et adeo est ipsi mendacio essentiale esse pc̄tūm: vt nullo pacto: nullo fine: nulla dispensatione nec humana nec diuina possit fieri bñ. Et hoc dicit Augu. expresse et nitit̄ magister probare: et in hoc communiter ꝯcordāt doctores sed rōnem huius ē difficile assignare. Et ad hoc possumus niti diuersimode. Una nāq̄ ratio reddi potest ex eius parte contra quod est mendacium. Mendaciū enim est cōtra veritatē: homicidiū vero et furtū ꝯtra creaturā. ¶ Sunt g̃ tres modi dicendi. Duo primi nihil valent. Tertius modus est istius doctoris q duplicit̄

vl esse aliqd malū. Aut ex genere actus vtpote cū actus trāsit super materiam indebitā. Aut ex malicia intētionis. Cū aūt transit actus sup materiā idebitā hoc pōt esse dupliciter vel respectu dei vel respectu proximi. Si respectu dei sic est malū in se et bm se nec vllo mō pōt bñ fieri sicut est odire sūmū bonū et blasphemare deū. Si respectu primi sic est nocumentū inferre proximo in psona vel in rebus sic est malū in se et pōt aliquo fine bñ fieri: quia potest recta intētio superuenire ex dispēsatione. Cū aūt aliqd est malū ex malicia intētionis tūc siue sit respectu dei siue respectu proximi simpliciter malū est: et nullo fine pōt bñ fieri: qz dicit priuationem debiti finis. Unū facere hoc malū esse bonum nihil aliud est facere q̄ aliqd esse simul bonū et malum. Tale aūt est mendaciū. Nā mēdaciū nō solūmō dicit malū ex hoc q actus transit sup mām indebitā sed ēt ex intētione indirecta. Qm ad esse mēdaciū ista duo concurrunt: vz dicere falsum: et intentio fallēdi. Et primū est malū in se: et pōt bñ fieri: ab eo qui ignoranter dicit falsum. Rōne vero secūdi est malū bm se et nullo fine pōt bñ fieri: nec circa ipsum pōt bñ dispensari. Sicut nullo mō pōt bñ fieri q aliqs cognoscat aliena intētione adulterādi siue improbitate volūtatis. Cōcedēdū est ḡ q essentiale est ipsi mendacio esse peccatum: et q ipsum mendaciū est malum bm se sicut dicit Aug. quoniam de ratione sui nominis includit inordinatā intentionem.

Tertia questio.

Utrū mendaciū sit pctūm mortale rōne sui generis.i. vtrū omne mēdacium vel qdlibet sit pctūm mortale rōne sue generalitatis. ¶ Responsio q absq dubio nō omne mēdaciū est pctm̄ mortale imo qntū est de rōne sui generis .i. cōitatis indifferēs est pctūm et ad mortale et ad veniale. Et ratio huius est. q: lingua posita est in lubrico et facilius est loqui q̄ facere. iō nō sepe pōderatur actus lingue nec pōderari pōt faciliter. pp qd dī Jaco. iij. Qui nō offendit in verbo hic perfectus est vir: pp qd ēt pctūm mēdacij non est generaliter mortale. Sed mortale fit rōne māe circa quam vt in materia fidei vel morū: et rōne contemptus: sicut aliquis consuetus nō curans euitare: et rōne nocumēti in fama vel rebus temporalibus et etiam rōne libidinis mentiendi. Libido ibi capit pro amore inordinato sicut isti magni bauliatores qui faciūt mendaciū esse perniciosum et mortale. p. Et qñcunq nulla istarū cōditionū adest tūc est peccatū veniale qz nō est pctūm mortale nisi vbi libido interuenit et contemptus. ¶ Ad id Ps. Perdes oēs qui loquunt mendaciū. Dicēdū q sicut glo. exponit nō intelligit hoc dictū de mendacio generaliter sed bm doctoriam mēdacij perniciosi. Unū distributio illa nō fert ad ipm mēdaciū sed ad personas mētientes illo gñe mendacij. ¶ Ad illud ēt Sap. Os qd mentit occidit aiam tc. nō intelligit de quolibet mendacio sed mendacio pernicioso. ¶ Et si obijciatur q Aug. exponit q quicūq mētit occidit aiam. Dicendum q nec ibi intendit Augustinus describere pro omnibus differentijs mēdacij: sed intelligens de mendacio pernicioso qd est in doctrina religionis dicit q nullo pacto nullo fine pōt quis mētiri quin occidat aiam suam.

Quarta questio.

Utrum omne mendacium sit mortale viris perfectis. ¶ Nota duplex est status virorum perfectorum. quidam est status perfectionis exercende vt pastores et prelati. Alius est status perfectionis acquirende vt religiosi omnes de vtroq est questio presens. ¶ Responsio. Est triplex modus dicendi in ista questione. Primus est satis rationalis et tenetur a multis: et est q mendacia illa q̄ sunt venialia imperfectis sunt etiam venialia perfectis viris. Et probatur sic. Ad nihil obligatur aliud religiosus q̄ alter christianus nisi per votum emissū sed non promittit non iurare siue dicere mendaciū iocosum vel ociosum: ergo nullus religiosus dicēdo talem mendacium peccat mortaliter. Sed tamē quia perfecti minorem habent pronitatem ad mēdacium q̄ imperfecti. Hinc est q grauius peccant vnde Augustinus non vult ostendere vt dicunt q omne mendacium sit mortale peccatum perfectis sed cum nullum mendacium posset bene fieri: magis tamen indecens est et inconueniens circa imperfectos q̄ circa perfectos. ¶ Secundus modus ponit duplicem perfectionem scilicet religionis et trāquillitatis. De primis perfectis non intelligit Augustinus sed de secūdis. Iste modus tamen reprobatur ab isto doctore. ¶ Et propterea est tertius modus dicēdi qui est istius doctoris qui ad aliqd obligat hō specialiter preter alios vel rōne voti emissi vel rōne officij cōmissi: vel rōne scādali aliis inuitātis vel rōne cōscie dictantis. Si ḡ dicamus viros perfectos obligari ad nō mētiēdū aliquo genere pci: cū hoc nō fit ex precepto nec ex offō cōmisso: nec ex voto aut pp scādalum et cōsciētie vinculū. Propter q nota q quidā sunt perfecti publici: quidā sunt perfecti occulti. Uiris publice perfectis adhibet fides tanq̄ cōfirmatoribus veritatis: et qn mēdaciū deprehensum: facit vt hō alteri nō credat. Si viri perfecti mentirent iā nec ipsis crederet nec aliquibus et magnū ipsi veritati fieret preiudicium: et daretur alijs occasio scandali. Et ideo tales viri perfecte debent habere conscientiā pro nulla re dicant falsū scienter: quando ergo dicunt peccant mortaliter qz faciūt contra cōscie dictamē. tū etiam quia alios scandalizant actiue. Non sic autem homines scandalizant de his qui sunt imperfecti vel etiam de perfectis occultis. Ideo tales non sic obligātur ad omne mendacium vitandum. ¶ Et est exemplum huius: quia si quis impugnaret fidem: licitum esset imperfectis fugere et latere: sed viri perfecti tenentur stare et libere confiteri ne per ipsorum fugam et latitationem populus infirmus cadat a fide. Unde de conscientia debet eis hoc rationabiliter dictare. Pōt

re. Pōt igit̄ ꝑcedi ꝫm Augu. ꝙ viris pfectis quorum pfectio publica est mēdaciū ꝗtūcunꝗ puuꝫ imputaf in moztale pctm̄ ꝗm pp scādalū vitāduꝫ dictare debet eis ꝯsciētia nullatenus eē mētiēduꝫ ne faciāt venire in ꝯtemptū. Et hoc videt sensisse Augustinus q fuit pcipuus veritatis amatoz: 7 ois vir q veritatē amat vehemēter odit mēdaciū. Uñ dr̄ Ecci. Potioz est fur ꝗ̄ assiduitas viri mēdacis. Uide aū oppositū auctoritates Augustini. Et nota opinionem Scoti pulchꝛam 7 tenendam.

Quinto queritur de ipsius mēdacij diuisione. Diuidit eni Augustinus 7 mgr̄ mendaciū p tres: d'ias pmas vꝫ inofficiosuꝫ: iocosum: 7 pniciosū. Perniciosuꝫ est qđ ordinaf ad nocēdū alicui siue in mēte cuꝫ auferi virtutes eo mō quo pn̄t auferri siue in corpe siue i bonis fortune: siue in bonis honeste fame: 7 hoc mēdaciū semp est pctm̄ moztale. ℭ Rn̄o. Notandū ꝙ cum mendaciū hēat p forma 7 cōplemēto intētionē fallēdi ꝫm intētionē ipsius mētiētis hꝫ in spēs diuersificari. Mentiēs aūt aut intēdit pdesse aut declarare aut ledere. ꝫꝫ ꝙ intēdit pdesse est mēdaciū officiosuꝫ: ꝫm qđ intēdit declarare est mēdaciū iocosum: ꝫm qđ intendit ledere est mēdaciū pniciosum. Ledere aūt pōt aliquis dupl'r. aut dāno tpali: aut dāno spūali. Et si ledit dāno tpali. hoc pōt eē dupl'r. Aut simpl'r ledit aut ita ledit vnum ꝙ alteri pdest. Et ꝫm hoc sunt tres d'ie mēdacij pniciosi quaꝝ vna ꝯsistit in gn̄e mēdacij quo qs mētif in doctrina religiosis 7 h̄ ꝯfacit ad nocumētū boni spūalis. s. fidei. Alia d'ia ꝯsistit in hoc vt mēdaciū simpl'r obsit. Tertio vero d'ia consistit in hoc ꝙ mēdaciū simpl'r non obest sꝫ alicui pdest alicui obest. Si vo qs mētif vt delectet sic est mēdaciū iocosū. Et hoc pōt eē dupliciter. Aut vt delectet alteꝝ. 7 sic est mēdacium simpl'r aut vt delectet semetipsuꝫ in mētiēdo 7 sic est mēdaciū libidinosum. Si vero qs mētif vt psit alteri: aut mentif vt psit in rebus: 7 sic est vna d'ia mēdacij officiosi. Aut psit in sanctitate 7 castitate mētis: 7 sic est tertia. Aut vt psit in salute 7 vita corpis: 7 sic est alia. Et sic pꝫ ꝙ tria sunt genera mēdacioꝝ que in octo subdiuidunf membꝛa. Tam mala est priuatio alicuius boni alicui ꝗtuꝫ erat vtile illud bonum.

Circa trigesimamnonam distinctionē querif. Utꝝ omni piurio ꝯueniat adesse mēdaciū. s. vtꝝ oē piuriū sit mēdaciū. ℭ Notādū ꝙ piurium sic pōt describi. Est temerariū 7 inozdinatū iuramētū. Primo ponif iuramētū loco generis. Secūdo inozdinatū ad d'iam veri iuramēti 7 liciti. ℭ Iuramētuꝫ aūt sic describif a iuristis. Est affirmatio vel negatio de aliquo sacre rei affirmatiue firmata. ℭ Sciendū ꝙ ad hoc ꝙ aliquod iuramētuꝫ sit licitū: opꝫ ꝙ habeat tres conditiones. Primo opoꝛtet ꝙ sit veritas ex parte rei vel ex parte intentionis si fit de futuris. Secūdo opoꝛtet ꝙ hēat iustitiam. s. honestum 7 licitū: qꝛ omne iuramētuꝫ qđ est de aliquo iniusto 7 ihonesto est illicituꝫ. Tertio oꝫ ꝙ fiat cū iudicio. s. discretione 7 debitis circunstātijs. Ideo oē iuramētū qđ fit sine discretiōe est illicitū licet obliget. ℭ Nota duplex est iuramētū: qđdā assertoziū aliud est promissoziū. Primum est semp de pteritis 7 pn̄tibus: quoꝝ est determinata veritas. Scđm est illud qđ est de futuris: quoꝝ nō est determinata veritas. Et iste due spēs assimilanf duabus spēbus sophismatibus. s. positioni 7 petitioni. Iuramentū pmissoziuꝫ vocat ab isto doctoꝛe obligatoziū licet nō sit obligatoziū. Iuramentum autem promissoziū sic describitur a Scoto. Et assertio dicti humani quot ipsum sit verū vltimate. Assertio capif ibi pro affirmatiue vel negatiue 7 non pꝛopꝛie pro affirmatiue dicti homini loco materie: ꝙ sit verum ponif loco differentie formalis 7 vltimate. qꝛ ꝫm Apl'um. Finis ois controuersie est iuramētū. Iō dr̄ vltimate: qꝛ qñ hō iurat nō debet vlterius pgredi. Iurare enim est inuocare deum in testē. Ideo quando aliquis dicit: deus est mihi testis: ē vera iuratio. Magister aūt sic diffinit iuramētū dicēs ꝙ iuramētū est mēdaciū iuramēto firmatum: ꝓpter istam diffinitionem fit prima questio. ℭ Responsio. Triplex modus dicendi. ℭ Primus modus non est tenendus: qꝛ sequitur magistrum ad litteram: qꝛ ꝫm Augu. cum homo iurat ꝙ putat esse verum 7 tamen est falsum temere iurat. ℭ Alij dixerunt ꝙ non omne periuriū est mendacium: pꝛo eo ꝙ non solūmodo contingit incurrere crimē periurij ꝓpter veritatis defectū verumetiam ꝓpter defectum iustitie 7 iudicij: iō si quis iurat aliquid facere quod est illicitū ipso facto est periurus. Et similiter si qs iuret sine discretione. ℭ Sed instantia ista que fertur magis videtur habere locum in iuramento obligatozio. s. promissozio ꝗ̄ in iuramento assertozio. In illo eniꝫ pꝛie reperitur iudiciū 7 iustitia: 7 iō ad hec remaneat qđ. Utrū oē periuriū qđ opponif iuramēto assertozio sit mēdaciū cū sit veritatis priuatiuū. Propterea tertio adhuc pōt rn̄deri ꝙ sicut patuit in pcedenti distinctione. Aliqđ est mēdaciū simpl'r 7 hꝫ rōnem completā. Aliqđ est mēdaciū ꝫm qd: videlicet ꝗtum ad ipsius mēdacij mām. Aliqđ est mendaciū ꝫm quid ꝗtum ad ipsius mēdacij formam. Mēdaciū ꝫm quid 7 ꝫm formā. est qđ habet falsitatem in voce 7 intētione. Mēdaciuꝫ vero ꝫm qd ꝫm mām est qđ hꝫ falsitatē i voce sed nō in itētiōe Mēdaciū hꝫ qd 7 hꝫ formā ē qđ hꝫ falsitatē i itētōe sed nō in voce. Cū ergo querif vtꝝ periuriū oppositū iuramento assertato vniuersaliter claudat i se mēdacium. Dicendū vel large capiaf 7 sic ꝯcedif 7 vel stricte 7c. vide textū. ℭ Nota ꝙ pꝛohibef periuriū in secūdo predicamēto pꝛime tabule inꝗtuꝫ per ipsum periuriū facit qs ꝯtumeliā summe veri

tali assumēdo eā in vanū dō assumit eā ad cōfirmationē falsi sciti vel falsi opinati vl' ēt dubij. ¶ Aliad vertendū q sicut ɔscia erronea in moribus non excusat factum iniustitie: sic estimatio falsa in his q credunt nō excusat iuramētū falsum.

Queritur secundo. Utrū oē periuriū sit pctm.

¶ Dōm q absq dubio periuriū est malū nō solū modo in se: sed et bz se. ita q nullo mō potest bene fieri periuriū loquor inordinatū ⁊ temerariū. Ratio aūt huius est duplex. Una pp hoc q periuriū plerumq claudit in se mēdaciū: qđ est bm se malū. Alia vero rō est generalis: q: ois periurās cōtumeliā facit summe veritati dū eā adducit ad eius ɔfirmationē ad qđ nō deberet assumi: ⁊ iđ q: nō tm deordinat hoiem ad proximū sed ēt deordinat hoies ad deū: inde est q semp est malū. Et in solutione primi argumēti. Adeo. n. est nomen dni terribile ⁊ venerabile q nullus debet eū in testimoniū assumere nisi noverit qd loquaf. Un ignorātia nō excusat in tali iuramēto. Hoc. n. debet vnusqsq scire q non debet iuramēto aliqd firmare nisi d illo sit certus. Un si talis ignoret rez de q iuret ꝗ ipo scit se male iurare si eā iuramēto affirmat: ⁊ iđ nō excusaf a culpa.

Tertio queritur. Utrū omne periurium sit mortale pctm.

¶ Rñ. q periuriū duo dicit bz iurationes ⁊ inordinationē. Est. n. periuriū iuramētū indebitū ⁊ inordinatū. Juratio aūt triplex est. Quedā est deliberata ⁊ solēnizata. s. qñ testes iurāt supra sācta dei euangelia in iudicio pñtia. Quedā est deliberata sed nō solēnizata qñ quis in occulto iurat aliqd ex deliberatione intēdens illud per divine veritatis testimoniū ɔfirmare. Quedā aūt est nec deliberata nec solēnizata sicut qñ qs iurat in cōi sermone nō attēdens quē invocat ⁊ ad qd: sed ex qdā cōsuetudine. ⁊ bm hoc periuriū pōt cōmitti tripl'r. Nam si cōmittaf circa iurationē deliberatā ⁊ solēnizatā sic est grave pctm ⁊ enorme. ita q reddit hoies infamē. Si vero cōmittaf circa iurationē nō solēnizatā nec deliberatā: sic nō est pctm mortale ꝗ veniale. pp hoc q lingua in lubrico posita est. Si vo cōmittaf circa iurationē deliberatā lz nō solēnizatā. Scotus dicit ibi q isto mō est pctm mortale sine distinctione. Iste tamē doc. bonauen. distinguit: q: aut deliberat de dicto ⁊ iuramēto. vtrum vz dictū sit vez ⁊ vtrū sit iuramentū confirmandū ⁊ tunc si piurat mortaliter peccat. aut deliberat de dicto tm vtz sit vez. nō tñ de iuramēto superaddito ⁊ tūc pōt eē veniale pctm. Ualde tñ cavēdū est: q: veniale illud est periculosum ⁊ multū appropinquat ad mortale pctm. Cōcedēdū est igit q nō oē periuriū est mortale pctm sicut illud qđ non est deliberatū.

Queritur quarto. Utrum licitum sit iurare p deū sine peccare.

Qdā fuit opio. s. manicheoz q oē iuramentū est illicitū ⁊ presumpserūt hoc ex vbo dni Mat. v. Et ex eo q d' Jac. v. que verba male intellexerūt. Contra hos dicit Aug. q iuramētū nō fuit prohibitū propter se sed pp vitandū periuriū iste etiā error venit ex manifesta ignorātia: quia nescierūt intelligere q aliū sensum facit negatio preposita signo vnī ⁊ aliū sensum facit post posita. Preposita. n. facit equipollere particulari negative posita suo ɔrio. Un nō differt dicere nō ois hō currit ⁊ omnis hō nō currit. Dñs aūt nō dixit oino nō iurabis sed nō iurabis oino. Un nō phibuit oēm iurationē: sed prohibuit q nō esset oino: ⁊ sine omni cā iurādū. Et ideo isto errore abiecto tanq irrationabili ⁊ pernicioso: ɔcedendū est q licitū est iurare per deū ⁊ hoc cōiter tz vniversi sui fideliū: q tñ nō est sic licitū qn aliquo mō possit esse illicitū. Dubiū est inter doc. Utrū iurare per deū dicat actū bonū in genere: aut actū indifferentē: ⁊ sunt opiones due satis probabiles: q: vltima que dicit q iurare per deum de se sit indifferens vide ibi in solutione vltimi argumenti.

Quinto queritur. Utrū iurare per deū licite. i. scienter ⁊ cū discretione scm sit licitū appetēdū.

¶ Rñ. dōm q nō: ꝗ est pp occasionē mali adiunctā. Et est simile sicut assuētia divitiaz q: distrahit homine ne cultui dei intēdat: nō esse in appetitu: licet possit licite ⁊ meritorie possideri. Sic ēt intelligendū est circa ipsum iuramentū. Et pp̄terea btūs Jacobus dicit nolite iurare nō solū ostendens vitandū esse actū iurationis sine cā sed ēt affectū. Un etiam monemur circa actū iurationis propter periculum periurij vitare ɔsuetudinē: vitare ēt actū propter necessitatē: ⁊ vitare affectū. Et ad iuramētū non debet quis ire vltroneus. J. voluntarius: sed coactus: ⁊ huius simile pōt reddi in presidentia platonis: q̄s uis. n. bonum sit ⁊ licitū alijs preesse. Nō tñ est appetendū sed potius fugiendū: ⁊ ad illud bz homo trahi quasi invit⁹: q: cum amaf prelatio frequēter est rō superbiēdi: ⁊ quodāmō apostatandi ⁊ recedēdi a deo. ¶ Ad auctoritatē dni: ⁊ Jacobi. Dōm q nō prohibef actus iste q: malus est sed q: occasio mali: nec phibef vt' lz ne qs iuret irreverenter.

Sexto querit. Utr licet iurare p aliq creatū.

Rñ. dōm q iuramētū assertoriū dupl'r bz fieri. Qđdā p inprecationē. qddā p ipsi⁹ veritatis testimoniū invocatōez. Per inprecatione aūt iuraf cū d' vt vivat fili⁹ me⁹ vel pr̄ b' dicē nisi ego impleuero q pmitto: vel nisi impleuero qđ iuro nō vivat fili⁹ me⁹ vel pr̄ me⁹. Et in hac forma iurādi creatura ad testificādū nō invocaf lz potius ipsi creatori oppignraf bm q dic Aug. ⁊ ꝗ qđ est licitū: q: ɔsuis ois creatura sit ipsi⁹ creatoris: tñ bona vel solatiū q ex ipsa creatura pcipim⁹ ⁊ a deo nobis ɔcessū ē tāq nr̄z oppignrare possum⁹: ⁊ iđ licitū est hec forma. Lz ꝗ iuramēti gen⁹ bz q dic Aug. illicitū sit ɔuisimū. Illđ vo iuramētū sit p veritatis ipsi⁹ testimonij invocatiōē: qñ aliqs iurat per aliquē ad iudicandū

tãdũ illũ in testẽ. Põt aũt creatura dupl'r aduocari in testimoniũ: aut ẽm se: aut inq̃ntũ est vestigiũ ve ritatis diuine. Si ẽm se h mõ nõ lz q: sic crederet qd aliqd diuinũ eẽt in ea rõe cui' dicti veritas possit p hmõi testimoniũ ꝯfirmari. Scdo' vo inq̃ntũ in ea relucet vestigiũ diue v'itatis: licitũ est iurare p crea turã. Hoc.n. nihil aliõ est q̃ iurare p eũ q i creatu ra relucet: ⁊ tũc nõ veneraf qs creaturã sz creatorẽ. Un̄ sicut honor q exhibet imagini referf ad ꝓtho typũ.i. ad exẽplar ẽmũ sicut dicit Dam̃. Ita h mõ iuratio facta p creaturã referf ad ipaꝝ creaturaꝝ actorẽ. ℭ Sz ꝯ pi' ꝑꝑ.xxij.q.i. Si qs p capillũ vel cap̃ dei iurauerit si in eccliastico ordine ẽ deponaf si laic' anathematizef. Dõz q' h canõ loquif ꝯ illos q credebãt deũ ẽz diuitatẽ hre cap̃ vl' capillos ⁊ ta les erãt blasphemi. Aut certe ꝯ illos qui irreuerẽn ter noiant mẽbra xp̄i ⁊ q̃dã exq̃sito mõ iurandi di uidunt ipsum quasi membratim q: valde rõnabil'r sunt arguẽdi ⁊ redarguẽdi.

Septimo q̃rif. Utꝝ ille q iurat ſl'm per la pidẽ sit piur'. ℭ Rñ. dõz q' sic ẽm q' dicit Aug. qñ iurãs p lapidẽ aut itẽdit ipsi lapidi reuerẽtia exhibẽ aut actori lapidis. Si lapi di intẽdat reuerẽtiã exhibẽ dupl'r peccat si vo acto ri lapidis tũc absq3 dubio piurat: q: ipsi creatori la pidis ꝯtumeliã facit cũ nõ ei' per effcm̃ creature in tellectũ assumit in vanũ. Si qs tñ nõ seriose iurat sed q̃dã mõ ludẽ itẽdit: nõ est dõm piuriũ: q: iurar nõ itẽdit: sz poti' ludẽ. Est tñ talis mod' loq̃ndi sa tis reprehensibilis ⁊ caueri debet a viris perfectis ⁊ etiam a bonis religiosis.

Octauo q̃rif. Utꝝ obl'o ꝯuaf p iuramẽtũ do losũ. ℭ Notãdũ iuramẽtũ ꝓmissoriũ est q̃drũplex dolosũ. Coactũ. Cautũ ⁊ carens ol b' illis.s. dolositate ⁊c̃. Dolosũ est cũ aliqs iurat ali qd facere: ⁊ tñ in ipso actu iurãdi itẽdit oppo^m. Et oẽ tale iuramẽtũ est pctũm mortale. Incautũ iura mẽtũ est illõ qd trãsit sup idebitã mãm simpl'r ⁊ illici tã vel trãsit sup mãm q̃ lz eẽt de se licita est tñ illici ta mã iuramẽti. Ut si qs iuraret occidẽ aliquez vel fornicari q: est de mã illicita. Et qcũq3 iurat h mõ siue itẽdit illõ facere siue nõ peccat mortal'r. 2^a ps dic vel trãsit su p mãz. Sicut si qs iurat nunq̃ itrare re ligionẽ: q: est licitũ secularibus nõ itrare religiõez Iurare tñ de h est pctũm mortale. Et de isto est qd p sens. ℭ Respõsio triplex est modus dicẽdi: ẽmus modus dicẽdi ẽ. Iuramẽtũ dolosũ simpl'r obligat. lz itẽdat aliũ decipẽ nec aliq̃' excusaf p cordis frau dulẽtiã ⁊ in isto latẽ sunt dñi iuriste. Sed dñi theo logi ⁊ illi qui sũt de scdo' dõi dicũt q' obl'o iuramẽ ti est obligatoria sicut obl'o voti ⁊ mr̄imonij. Jdõ vñ aliqs dõm q' sicut mr̄imoniũ nõ est veꝝ nisi itersit i terior ꝯsensus nec est votũ obligatoriũ nisi sit intẽ tio obligãdi. Sic ẽt nec ipm iuramẽtũ dolosũ dõz est: esse simpl'r obligatoriũ in q̃ qs sic iurat: et tñ p illa verba seipm obligare nõ itẽdat. Et ꝓpterea ẽz illos distinguif. Duplex foꝝ vz foꝝ ecclie: ⁊ foꝝ cõ scie. Scdm foꝝ ecclie iuramẽtũ tale est obligatoriũ in foro dei qui iudicat ẽm secreta ꝯscie: ⁊ ẽz verita tẽ: iste qdẽ nõ obligaf: q: nõ voluit obligare seipz q: tñ dolose iurauit ⁊ nomẽ dei in vanũ assumpsit statim in actu ipso cõmisit crimen piurij nec repor tat cõmodũ de malicia. q: apd deũ ex illo iuramen to iudicaf dign' pena etna. Un̄ si veniat ad pniam est ei grauis pnia iponẽda: ⁊ sanũ ꝯsiliũ ẽ ei dicẽs vt merito culpe sibi iponaf ⁊ iuramẽtũ cõpleat i q̃ ꝓrimũ decipe intẽdebat. lz nõ possit sibi ꝓbari i fa cie ipsius ecclesie. ℭ Ad illud ysidori. Quacunq3 arte verborũ quis iuret deus accipit sicut ille q iu raf intelligit. Dõm q' ad hoc dicit nõ q: ipse deus ad hoc putet hoiez obligatũ: sz q: ex hoc q' ille nõ intẽdit iurare sicut ille intẽdebat recipere de' qui hoc reqrebat ex veritate ⁊ iustitia reputat ipsũ obli gatũ ad penam vel potest ille sermo causaliter itel ligi vt dicaf q' deus sic accipit ⁊ sic vult accipi ab ipsa ecclia: ⁊ sic vult etiam iudicari.

Nono q̃rif. Utꝝ oẽ iuramentũ coactũ sit obli gatoriũ. ℭ Notãdũ dupl'x ẽ coactõ q̃ dã ẽ simpl'r. Alia ẽ ẽz qd: p^a ẽ illa q̃ aliqs necẽitatur simpl'r ad agẽdũ vel volẽdũ aliqd sic q' si possit in opp^m ⁊ isto' ipose ẽ volũtatẽ cogi huanã ad actũ vo lẽdi ẽt ab ipo do: q: õ se ẽ rex: ⁊ õ illa ñ ẽ h ad ꝓpo^m Coactio ẽz qd ẽ illa q̃ aliqs metu maioris mali vel piculi fac̃ illũ actũ ad quẽ iducif. Ut mercator inci dẽs i latrões timẽs ne occidaf ab eis ꝓmittit cẽtũ scuta: ⁊ iste met' cadit i ꝯstãtẽ viꝝ nũq̃ tñ met' ali cui' pene dz inducere ꝯstãtẽ viꝝ vt peccet mortal'r ⁊ si sic iducaf ñ ẽ ꝯstãs vir: qñ q̃ q̃rif de iuramẽto co acto: vtꝝ oẽ iuramtũ ⁊c̃. Rñ. q' st 2^{oo} dõi satis ꝓba biles. Ultim' tñ pp reuerẽtiã bti Au. tenef. Excusa tio a tãto est qñ aliqs min' g̃ue peccat faciẽdo aliõ q̃z si facẽt illõ libẽ: vt si qs cogeref facẽ fornicatõez ⁊ facẽ latrociniũ min' g̃ue peccaret lz mortal'r pec caret q̃z si libẽ facẽt. Un̄ duplex est foꝝ vz ecclie ⁊ di uinũ ita q' obl'o iuramẽti coacti ꝯ'rio se hz obl'oni iuramẽti dolosi respcũ h' duplicis fori. Nã in foro ecclie iuramẽtũ coactũ ñ ẽ obligatoriũ: tũ q: ecclia ꝓsumit q' iste q coacte iurauit ñ iurauit volũtate i plẽdi iuramẽtũ: sz poti' euadẽdi piclz: ⁊ q: ẽt ille q iurare cõpulit: cũ maliciose ⁊ dolose ꝓcesserit nilz sue acq̃siuit nec õ malicia ꝯmodũ rportare dbuit. vñ nilz hz iure repetẽdi: i foro ãt dei iuramẽtũ coa ctũ obligatoriũ ẽ q: cũ ds aspiciat volũtatẽ iteriorẽ ⁊ volũtas ñ possit cogi coactõe sufficiẽti sz iducẽte ⁊ ita volũtas coacta: volũtas sit: iudicat ds talẽ ho minẽ obl'ari. Et iõ i foro ꝯscie ẽz theologos ꝯsulẽ dũ ẽ ei q sic iurauit (nisi relaxationẽ inueniat) iura mẽtũ iplere: ⁊ h dico si iuramẽtũ illõ fuit respcũ rei licite. ℭ Nota in ẽma solõne ẽmi argumenti. Si qs (ait doctor) coactõe iducẽte cogaf vt votũ emit tat vz vt in periculo mortis exñs a dño libereɾ non vĩ absurdum dicere eum esse obligetum.

Decimo queritur. Utrũ iuramẽ tũ incautũ sit

obligatoriū. Iuramētū aūt incautū dico ꝙ vergit in exitū malū vel in exitum minus bonū. ℭ Notādū ꝙ multipliciter ꝯtingit iuramētū esse iuramentū incautū. Primo° qñ iurat aliqd qḋ vergit simpliciter in salutis detrimētū. Sicut cū aliqs iurat se facturū aliquid qḋ nō pōt sine pctō mortali cōsumari. Secūdo mō dr̄ iuramētū esse incautū cū qs iurat aliqd ꝙ vergit in salutis sue dispendium ⁊ perfectionis impedimētū: vtputa cū iurat quis se nunꝙ̄ intraturū religionē. Tertio° dr̄ iuramētū incautū cū quis iurat aliqd in oēm euentū qḋ vno casu ꝯtingente vergit in salutis dispēdiū. Alio casu cōtingēte vergit in salutis profectū. Sicut cum iurat aliqs se nunꝙ̄ recepturū prelationē: qḋ quidē est in salutis dispēdiū si vtilis sit ⁊ canonice eligat: ⁊ a maiore se iniungat: tūc aūt vergit i salutis profectū si sit persona vtilis sibi ⁊ alijs ad statū illū ꝓmoueri. Si ḡ loquamur de iuramēto icauto: primo mō sic absq̄ dubio nō ē licitū nec obligatoriū imo qui ipsum obseruat cōmittit pctūm. Si vo loquamur de iuramēto incauto. Scḋo mō sic nec est licitū nec obligatoriū: lꝫ ipsum obseruare nō sit pctm̄ q2 nō est pctūm nō intrare religionē: graue pctūm tn̄ est iurare se nunꝙ̄ ascensurū ad gradū perfectionis: q2 in hoc quodāmō ipugnat ipsi° iustitie perfectionē ⁊ spūscti inspirationē. Si vero loquamur de iuramēto. Tertio mō sic vno casu cōtingente est obseruandū: vꝫ qñ vergit in salutis profectū. Alio vero casu contingente est illicitū ⁊ nō obseruandū: videlicet cum in salutis detrimentum vergit.

Circa distictionē quadragesimā querit. Primo de dr̄ia que assignat penes radicē. Assignat autē dr̄ia hec penes radicē ƀm Augu. ꝙ lex vetus radicabatur in timore: ⁊ lex noua in amore. ℭ Notandū ꝙ duplex est lex. Quedā est naturalis ⁊ est regula iustitie oibus vtētibus rōne naturalr̄ insita que precipit fieri que sunt fiēda ⁊ prohibꝫ ꝯtria. Alia ē lex positiua humana ⁊ regla iustitie vtētiū rōnem oīum dictans aliquid fieri sub taxatiōe alicuius pene. Alia est lex diuina ⁊ ē regula iustitie eterna precipiēs aliqd fieri sub pena pene eterne. ℭ Ad qōnem rñdet per vnā distinctionē ⁊ duo dicta. ℭ Distinctio. ℭ Cū cōparam° has leges adinuicē h̄ pōt esse duplr̄. Vno° ƀm statū cōēz. Alio° ƀꝫ statū spālis persone. pm̄ dcm̄. Si cōparam° has duas leges ƀm statū spālis ꝑsone sic nō est dr̄ia: q2 mlti in lege euāgelica ducunt spū timoris. ⁊ eꝯ multi in lege veteri ducebant spū amoris vt ptꝫ de dō moyse ⁊ sic de alijs sāctis. ℭ 2m dcm̄. Si cōparem° has duas leges ƀꝫ statū cōēz sic dr̄nt iste due leges q2 lex mosayca respiciebat statū iperfectōis: ⁊ ideo ducebant spū timoris. Lex vo noua ⁊ euāgelica respicit statū ꝑfectōis. Sicut dr̄ Mat. vj. Estote pfecti sicut pr̄ vester perfectus. Jō dr̄ lex amoris lex vet° erat lex noua est lex viuificans.

Secūdo q̄rit. De dr̄ia q̄ assigt̄ penes efficaciā ꝙ lex vet° erat lex occidēs: lex vo noua ē lex viuificās: ⁊ hec dr̄ia accipit ab aplo ij. cor. iij. vbi dic. Lr̄a occidit spūs aūt viuificat. Rñr p duas distictōes ⁊ duo dcā. pa diuisio multiplr̄ dr̄ aliqd iustificare. Uno° effectiue: ⁊ sic de° solūmō dr̄ iustificare. 2° mō formalr̄: ⁊ sic grā dī dr̄ iustificar: q2 informat aīaꝫ aīeꝫ expellēdo obligatiōē pcī ⁊ culpe: ⁊ dādo certitudinē iustitie. Tertio° dr̄ aliquid iustificās nō solū i hītu verūetiā i effcū. Et sic charitas iustificat siue fides q̄ opat p charitatē. 4° mō dr̄ aliqd iustificās i ipsi° iustitie exercitatōe ⁊ vsu: ⁊ h̄ modo mādata vel in qb° iustitia exercet iustificare dicit qñ mō debito obƀuant. 2a distictio duplr̄ pōt itelligi lex vet°. Uno° ƀꝫ sēsū lrālē. Alio° ƀꝫ sēsū spūalē. pm̄ dcm̄ lex vet° vt capiebat ƀꝫ sēsū lrālē occidebat: ⁊ h̄ ē itelligēdū occasiōe accepta: q2 de se nō occidebat. ℭ Scḋꝫ dcm̄. Sicut lex noua viuificat ita lex vet° ƀꝫ sensum spūalem viuificabat tunc temporis.

Tertio q̄rit. De dr̄ia legis euāgelij ꝯtraꝫ ad dr̄iaꝫ āntiq̄ legis: dī. n. mosaica lex eē grauitatis lex: ⁊ lex euāgelica dr̄ eē lex suauitatis. Rñr p vnā distictionē. Et tria dcā. Distictio triplr̄ ē loq̄ d̄ istis duab° legib°: aut rōe p̄ceptoꝝ obligātiū aut rōe affectiōnū mouētiū: aut rōe sacroꝝ adiuuātiū. pm̄ dcm̄. Si loq̄mur d̄ hijs duab° legib° rōe p̄ceptoꝝ obligātiū. Dōꝫ ꝙ i āntiq̄ lege triplicia erāt p̄cepta moralia: ⁊ sꝫ. x. p̄cepta q̄ ēt hēm° i lege noua: ⁊ isto° nō dr̄nt: q2 ēt i lege euāgelica tenemur ea obseruare: alia erāt p̄cepta cerimonialia. Et isto° lex vet° erat ḡuior sine cōpatōe q̄ sit lex euāgelica: q2 vt dicit. Rabi salomō ƀñ hēbat sexcēta p̄cepta cerimōnialia. Alia erāt p̄cepta iudicialia: p q̄ erāt subditi iudicib°. Et isto° lex euāgelica vt ē edita a xp̄o leuior ⁊ facilior ē q̄ sit lex vet° q2 xp̄s nlla iudicialia p̄cepit lꝫ ƀꝫ d̄creta ⁊ leges plima sīt q̄ i lege veteri. 2m dcm̄ si cōpem° istas duas leges rōe affectiōnū mouētiū sic leui° ē euāgeliū xp̄i q̄ fuerit lex mosaica: q2 ad obƀuātiā legis euāgelice amor nos mouet mat. xj. Jugū. n. meū suaue ē ⁊ on° meū leue. Sꝫ ad obƀuātiā legis mosaice timor erat affectio mouēs: vt ptꝫ Exo. vij. vbi dr̄ ꝙ man° moysi er. i. grauës. 3m dcm̄ si cōpem° istas leges adinuicē rōe sacroꝝ adiuuātiū sic mlto leuior ē lex euāgelica q̄ mosayca: q2 sacri illi° legis mltū hēbāt pōderis: ⁊ parum habebant d̄ efficacia virtutis. Econtra est in sacramentis noue legis q2 magnā hñt vtilitatē paꝝ de pōdere: ad laudē ⁊ gliaꝫ illi° qui ē via vitas ⁊ vita: q cō. p. ⁊ f. s. vi. ⁊ reg. vnus deus in secula.

ℭ Expliciūt nōnulla reportata sup tertiū sniaꝝ doctoris seraphici scti Boñ. ordis sacri minoꝝ d̄ obseruātia sub p̄sidētia Reuerendissimi magri fris stephani brulefer eiusdē ordis sacre theologie ꝓfessoris scotici alme vniuersitatis parisieñ. meriss galie comportata.

Registrum.

AAA BBB CCC DDD EEE FFF GGG HHH. III

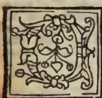
Oēs sunt terni.

Magistri Stephani Brulefer In Quartum Sententiarum librum sancti Bonauenture.

Cum priuilegio.

Clarissimi sacre Theologie p̄fessoris Fratris Stephani Brulefer ordinis minorum in quartum diui seraphici Bonauenture sententiarum librum interpretatio subtilissima.

Irca principiū quarti sentētiarū sancti Bonauēture doctoris seraphici ¶ Notādum q̄ oēs sacrarū līarum interpretes: et sacre theologie p̄fessores afferunt q̄ sacra theologia est quedā copiosissima apotheca ī qua inuenit omnis homo quicq̄d est ei necessarium et vtile ad aie salutē et eternā gliam ꝯsidam. ¶ Naz primo inueniunt sibi decez decalogi mādata: que sunt ad vitā eternā necessaria. ¶ Scđo equissima xp̄i ꝯsilia que tutissime sunt ad vitā eternā p̄mouētia. Tertio saluberrima sacrā expiātia hominez viatorē a sordibus pctōrum. ¶ Quarto p̄mia gliosa et beatificātia viatorē ad amorē dei alliciētia. ¶ Quinto tormēta horribilissima: hoīem supbum et cōtumacē a peccatis retrahētia: qz ipsa cōminant malis mala inumerabilia que oculus nō vidit nec auris audiuit: nec in cor hois ascēderūt: sicut et ecōtra p̄misit et p̄parauit infinita et inexcogitabilia bona suis sanctis et cultoribus. Hec non docet grāmatica nec logica nec ph̄ia: sed sūmus theologus deus ea xp̄ianis et electis reuelauit p sacrā scripturam. Et sic pz q̄ sacra scriptura et theologia ē copiosissima apotheca sufficiēs ad sanitatis ꝯseruationē et morbi sanationē. Uñ Chrysō. sup Math. xxij. In sacra scriptura et theologia inuenit ignorās quid addiscat inuenit ꝯtumax quid timeat: laborās quo premiet: pusillanimis quo nutriat: famelicus ꝯuiuiū vulneratus remediū: ipinguatus refrigeriū. ¶ In ista auctē tāgunt septē stat⁹ hoīum. Primo ignorantiū. Scđo p̄inaciū supbor. Tertio iustorum. 4° incipiētiuz cū pusillanimes suauibus verbis et doctrinis debeāt nutriri. 5° perfectorum. 6° lapsorum. 7° p̄ficiētiuz cuz dr̄: impinguatus refrigeriū qz cum proficientes agitantur multis tentationibus sibi inueniunt refrigerium et consolationez. Unde dicit Hugo de archa noe in primo libro. Sacra scriptura liber est vite: cuius origo eterna: cuius visio incorporalis essentia: cuius cognitio vita: cuius scriptura indelibilis: cuius aspectus desiderabilis: cuius doctrina facilis: cuius scientia dulcis: cuius profunditas inscrutabilis: cuius verba innumerabilia: vnum tamen verbū sunt omnia scilicet charitas. Naz omnes sacre scripture ad hoc tendunt vel deducāt nos ad amorem dei. ecce verbum vnum: Amor enim dei vsq̄ ad contemptuz sui faciunt ciuitatem dei. Sicut econuerso amor sui vsq̄ ad contemptum dei faciunt ciuitatē diaboli (vt dicit Augustinus.) Ille tenet quicquid latet: quicquid patet in diuinis sermonibus q̄ charitatem seruat in moribus.

Circa distinctionem

primā: que est de sacrorū institutiōe q̄rit primo. Utruz sacrā debuerūt instituī. ¶ Sacramētū b̄m Scotū: ē signū sensibile grāz vl̄ effectū dei gratuitū ex institutione diuina efficaciter significās vel rep̄ntans ordinatū ad salutē hois viatoris. ¶ In hac diffinitione sex ponunt particule. Prima est signū: et ponit loco generis. Secunda sensibile tanq̄ fundamentū illius signi: qz in diffinitionibus relationuz debz poni fundamētuz et terminus vt additamēta et est sensus. Sacramētū est signū. s. eū relatio signi ad signatū fundata in aliquo sensibili. Tertio ponit ēt terminus q̄ est grā dei vel effectus dei gratuit⁹ corporis xp̄i in sacrō altaris: qđ est gratuitus dei effectus. Quarto ponit ex istitutiōe diuina ad drīam aliorum signorum naturaliū et ēt istitutorum ab hoie. Dicit q̄nto efficaciter. s. veraciter certitudinalr et p̄nostice rep̄resentans ad drīam equoci et dubij. ¶ Uñ signū est duplex. s. vex et certū et vniuocuz. Aliud ē signū icertū et dubiū et equocū: qđ. s. indifferenter pōt habere significatū ꝯcomitās vel nō: vt emittere salivaz ab ore sup barbā qz hmōi est signū furie sed nō certū: vt pz ō Dauid. Signū certū est quod sp̄ signat suū signatū si nō sit ipedimētū in suscipiēte: et sic capit hic cum dr̄ efficaciter significās. ¶ Et illud signū est triplex. qđdā ē signum rememoratiuū respectu preteriti: vt imago alicuius sancti. Aliud est demonstratiuū respectu p̄sentis vt signū pēdēs ante tabernā. Tertiū est signuz p̄nosticū et est respectu futuri q̄lia sunt signa nr̄a sacrālia: qz sacramētū nō est signū rememoratiuū qz in eo q̄ baptizat nunq̄ fuit grā. Nec est demonstratiuū qz cū in actu sit applicās nō est grā: sed significat q̄ in vltimo instanti verborum erit grā in suscipiēte vel effectus dei gratuitus. Jō sacramētū est signū p̄nosticū. Et dr̄ efficax: qz cū deus oīpotēs et veracissimus p̄miserit eccl'ie q̄ dabit grāz suscipientib⁹ sacrā ineffabilr: ita sit. Et posset dari exinde de aliq̄: de cuius v̄itate nō dubito sed credo v̄acissime. Si postq̄ fui eius inimicus in signū recōciliatiōis mihi manū p̄beret: h̄ esset signū efficax recōciliatiōis: qz ordiasset illud signū. Sexto dr̄ ordinatū ad salutē: vbi tangit finis sacrorum: qz finis sacrorum in p̄senti ē salus grē et ī futuro glie. ¶ p^{m} cor^{m}. In statu glie nō erūt sacrā cū sint p̄ncipalr īstituta ad delēdū pctā et sanāda vulnera viatoris. ¶ 2^{m}. Si Adā nō peccasset sz stetissz ī statu inocētie nō fuissent istituta sacrā: qz nisi fuisset morb⁹ nullū istitutū fuissz medicamētū. ¶ 3^{m}. In īferno nulla sūt sacrā: qz sacrā ordiant ad salutē hois viatoris sz dānati nō sunt ampli⁹ viatores. ¶ 4^{m}. In purgatorio nulla sunt sacrā: qz nō sunt ibi hoies viatores. ¶ Quintū. Sacrā ecclesie solum ordinan/

triplex sig^m

tur p ecclia militāte ꝛ pro hoībus viatoribus. Uñ ecclia militās est oium ꝯgregatio fideliū viatorū. ℂ Notandū ꝙ viator purus dr̄ ille q̄ non habet ꝓmiū bñficiū sibi posē ꝺ lege cōi: ꝛ ē ī statu merēdi ꝛ ꝺmerēdi aut ꝑt eē de lege cōi. p h̄ qꝺ dr̄: q̄ nō hꝫ ꝓmiū bñficū: excludūt btī: p h̄ qꝺ dr̄ sibi posē de lege cōi: excludunt damnati. Per hoc aūt qꝺ dr̄ in statu est merēdi ꝛ demerendi excludunt exñtes in purgatorio. Per hoc qꝺ dr̄ aut pōt esse excludunt furiosi ꝛ puuli ꝛ hmōi carentes vsu rōnis. Ex isto correlario tria sequunt dicta. Primum. Non oīs viator est in statu merendi vel demerēdi: vt pꝫ de eo q̄ est in pctō mortali. Scōm. Omnis hō viuēs vita mortali pōt mereri vel demereri si vtat rōne. Tertium dictum. Quāuis mereri sit semp fugibile a viatore tñ p infinitū tēpus mereri nō est eligibile ſm rectā rationeꝫ ab homine viatore quia semp est in via ꝛ nunꝙ̄ ī termino. ℂ Sextū corr^m. Hō volendo nō mereri pōt mereri ꝛ aliqñ meretur: vt patꝫ de Paulo qui cupiebat dissolui ꝛc̄. vbi nō poterat mereri. Et de Helya qui orabat deum vt moreretur. ꝛ sic de aliis. ℂ Notanduꝫ etiam ꝙ duplex est debitū scilicet obligationis quo quis tenetur ꝛ obligatur alicui: ꝛ sic deus non potest esse debitor ipsi creature nec cuiuscunꝙ̄ sed ipsa creatura obligatur ei. Aliud est debitum congruitatis: ꝛ sic debuerunt sacramenta institui. Item aliquid potest institui a deo per modum precepti ꝛ obligationis. alio modo per modum consilij ꝛ salubris monitionis. Et hoc modo consilia christi sunt instituta: ꝛ q̄cunꝙ̄ non facit ista instituta nō peccat mortaliter. ℂ Prima propositio. Non omnia sacramenta instituta sunt a deo per moduꝫ precepti ꝛ necessarie obligationis: vt sacramenta confessionis: extreme vnctionis: ꝛ matrimonij quo ad omnes: nec sacramentum ordinis ꝛ eukaristie quo ad eius sumptionem: ꝛ quantum est de precepto dei: secus est de ꝑcepto eccliē. ℂ Secunda propositio. Sacramentū baptismi ꝛ sacramentum penitentie sunt instituta a deo per modum obligationis necessarie: cetera autem sacramenta sunt instituta a deo per moduꝫ consilij ꝛ salubris exhortationis. De sacramento baptismi patet Joannis tertio. Nisi quis renatus fuerit. vbi dicunt omnes doctores ꝙ baptismus fluminis est necessarius ad salutem omnibus cessante impedimento. De sacramento penitentie est certum ꝙ necessarium est ei qui post baptismuꝫ cecidit in peccatuꝫ mortale. Unde Luce. xiij. Nisi penitentiam egeritis omnes simul peribitis.

Ad questioneꝫ respondet

Ponendo tres conclusiones. ℂ Prima conclusio. Institutio sacramentorum deum decuit. Hoc est: decens fuit ꝛ congruum ꝙ deus institueret sacramenta. Primo enim decuit dei misericordiam: quia homo gratiaꝫ male seruabat propter voluntatis vertibilitatem. Ideo instituit deus sacramenta ad que homo recurrēs gratiam recuperaret: ꝛ iō misericordie magne fuit sacra instituē: maxime quia nō ad remissionē culpe tm̄ verūetiā ad ad remissionem pene faciunt. Secūdo decuit dei iustitiā: qꝛ cum sit iustus exigebat aliquam humiliationem per quā homo ad reconciliationē ꝛ gratiam se disponeret vt quando homo peccauit iustum est ꝙ penitentiam faciat. Tertio decuit eius sapientiam. Sūme enim sapientie est in his inuenire remedium que fuerūt occasio lapsus vt sicut homo per lignū cecidit: ita per lignum remediuꝫ salutis inueniret. Et quia homo occasionē lapsus a visibilibus sumpserat: decuit diuinā sapiam in eisdem remedium inuenire. ℂ Secunda ꝯclusio. Institutio sacramētorum nobis egrotis expediebat. Primo ad nr̄i humiliationem qꝛ sicut p vim irascibilē homo est pronus ad elationē: ita decēs fuit instituere sacramenta ad sui humiliationē: vt est sacramētū penitētie. Secundo ad nostri eruditionē: qꝛ ceci eramus ꝛ ignorabamus viā salutis Ideo instituta sunt sacramenta. Tertio ad nr̄i exercitationem: quia sicut homo erat ꝛ est fastidiosus quo ad ꝯcupiscibilem vim vt non saperent ei spiritualia: ita congruum fuit instituere sacramenta ad sui exercitationē ꝛ excitanduꝫ animū nr̄m ne posset fastidiuꝫ gn̄ari vel tediū. ℂ Tertia ꝯclusio Licet non fuerit necessariū a deo institui sacramēta necessitate ineuitabilitatis: tñ fuit necessariū necessitate ꝯgruitatis. Prima pars pꝫ: qꝛ ds̄ nō obligauit potentiā suam sacramentis sed de^o pōt ꝯferre gratiā suā sine sacramētis de potentia sua absoluta. Et hoc est qꝺ dicit magister in littera. Secunda pars pꝫ supra. Nota ꝙ facienti qꝺ in se est nūꝙ̄ deficiet nec est apud deū acceptio ꝑsonaruꝫ. Ideo pōt dici ꝙ possibile est de q̄libet secta aliq̄s saluari in sensu diuiso: qꝛ q̄cunꝙ̄ infidelis viuens ſm legē nālem: ꝛ vnū credens rectorē mūdi q̄ est deus: ꝛ q̄rens ab illo ꝑseueranter sibi dari noticiam veritatis: īdubitāter illā deus cōferret ei vel ꝑ se: vel per angelū: vel per hominē: quō sue ꝓuidētie placuerit vt baptizet ꝛ si non baptismo fluminis tñ ei nō deerit baptismus flaminis: cuius sacerdos sūm^o est administrator. Et h̄ qꝛ nō alligauit deus potētiā suā sacris: ꝛ ille ergo que ꝑdicta fiūt est verus xp̄ianus. Notādū ꝙ sacrm̄ matrimonij fuit institutū. Prio pp officiū nāe scꝫ ad ꝓcreādā ꝓlē ꝓpter honorē diuinū. Scd̄o pp ꝯcupiscētiā vitandā. Et lꝫ anteꝙ̄ Adā peccasset fuerit institutū: tñ prie nō fuit sacrm̄ matrimonij: qꝛ nulla erat ꝯcupiscentia vitāda. ℂ Notādū ꝑterea ꝙ in gn̄ali septē sunt sacra. Uñ v̄sus. Abluo firmo: cibo: penito: vxor: ordinat: vngit. Cū igit dr̄ abluo: notat sacrm̄ baptismi qꝺ est sacramētū incipientiū. Sacramentū aūt cōfirmatiōis notat cū dicit: firmo. ꝛ illud est sacrm̄ militātiū. Cū vero dr̄ cibo: notat sacrm̄ eukaristie: qꝺ est sacrm̄ ꝑficientiū. Cū dicit penitco: notatur sacrꝫ penitentie qꝺ est sacrꝫ re

cidiuā

cientiū et resurgentiū. Cum dī vxor: notat sacrm matrimonij in adiutoriū et remediū contra concupiscentiā. Cum aūt dī ordinat: notat sacrm ordinis: qđ est sacramentū docentiū alios pugnare. Ultimo vero dī vngit: vbi notat sacrm extreme unctionis: qđ est sacrm exeuntiū. ¶ Nota finaliter bm Aug°. Maius est iustificare impiū q̄ creare celum et terrā. Cum eni deus iustificat impiū creat grām: que creatio fit p omnipotentiā et est maius: q2 postq̄ hō lapsus est reddit se indignū. Et nota contra ingratos peccatores recidiuātes q cum sit maius iustificare impiū q̄ creare celū et terrā: qui tm̄ bn̄ficium contemnunt et destruūt demerito: se p pctm̄ mortale: maximā iniuriā faciunt deo: et sibi damnum inferunt et se dignos efficiūt nunq̄ a deo releuari.

Queritur secundo.

Utrū figtio sit de eēntia siue integritate sacri. ¶ Notandū q duplex est figtio s. actiua et ē relatio rej signātis ad rē signatā. Alia est passiua que est relatio rei signate ad rem signātē. Ergo qđ est de figtione actiua. Et vtraq̄ figtio est duplex. s. volūtaria et nālis. Uolūtaria ē que attribuitur signo signāti ex institutione voluntarie: vt circulus ante tabernā signat vinū venale. Nālis aūt est illa que attribuit signo signāti: nō ex institutione volūtaria: s3 p nām suā et pntat illū qđ signat vel signatū: vt qñ videt fum° nāliter figtur q ibi sit ignis. ¶ Notandū q duplex est significatio. s. equiuoca et vniuoca. Equiuoca est relatio signi signātis eēntialiter et indifferenter plura. et diuersa signata vt canis respectu canis latrabilis: sideris celestis et piscis. Uniuoca est relatio signi signātis ad vnum pm signatū qđ solum importat et sub eadem rōne. Sacramētū igit est signum vniuocū q2: determiat ad signādū grām q̄tum est ex se. ¶ Corrm. Signū equiuocū nō est certū sed dubiū: sed vniuocū semper est certū. ¶ Itē signū bm Tulliū est qđ se offert sensui aliquid aliud relinquēs intellectui. In hac diffinitione multū restringit signū: q2 bm hāc nihil est signū nisi sensibile: nec pōt conuenire brutis animalibus: nisi dicat intellectui vel fantasie. Uel dic q signare est aliquid intellectui repñtare. Ex quo sequit q ois res pōt eē signū: q2 quelibet est repñtatiua sui itellectu: et si nō possumus quālibet rem intelligere: et hoc est ex parte nře infirmitatis: et non ex parte rei: ista figtio est nālis. Unū signū certū et verax est qđ sp et ifallibilr h3 suū figtū secū: vl pcedēter p signo remoratiuo: vl concomitāter p signo vl cōir p signo pnostico: et hoc nisi ponat obex. et impedimētum ex parte illius cui tale signū applicat. Signū incertū et dubiū est q qñq3 h3 suum figtum concomitāter et indifferenter. qñq3 suū oppositū. ¶ Nota q differt aliquid eē de eēntia alicuius: et esse idem essentialr alicui. Illud eni est de eēntia alicuius qđ includit in eo in pmomo do dicendi per se vl quod est de diffinitione quiditatiua eius. Illud autem est idem essentialiter alicui qñ identificatur realiter et essentialiter cum illo vt propria passio. Et ille modo dicendi habetur ab Augu. xiiij. de trinitate: dicēte q memoria et intelligentia et bonitas sunt vna vita: vna mens. Nā potentie aīe nō sunt essentia anime: sed distinguntur formaliter ab aīa. ¶ Ad ppositum: qđ nostra intelligit. Utrum significare sit de essentia sacri siue significare non sit essentialiter idem cum sacro: sed inclusum quidditatiue cū eo. ¶ Tertius et diffinitiue terminus declarādus est sacrm. Unde sacramentū (bm mgrm) est inuisibilis gratie visibilis forma: vt eius imaginem gerat et cā existat: ibi forma ponit loco generis: et tm̄ v3 sicut similitudo q̄dam extrinseca repñsentans ipm̄ signatū visibilis .i. sensibilis. Imago ponit pro similitudine vt sicut corpus exterius lauatur: ita interiora mūdant in sacro baptismi. Ut cā existat: ibi tangitur efficacia ipsius sacri. Sacrm autem bm Scotū (qui iter doctores melius diffiniuit) est sacre rei signū. Hoc mō aqua benedicta est bene sacrm: q2 signat ablutionē peccatorum venialium. Hugo aūt in primo li. de sacris parte. ix. cap. iij. sic diffinit. Sacrm ē aliquod materiale elementū ex similitudie repñsentans ex institutione signans et ex sctificatione gratiam ptinens inuisibilē et spūalem. Uide vbarilio. Prima particula est corporale elementū foris sensualiter ppositum. i. applicatum vt sit in baptismo. Ibi tangit mā sacri. Capitur tñ ibi elemētum large pro quocunq̄ corporali sensibile siue sit sensibile elementū pur siue mixtum. Ista tñ predicatio ē materiales et nō formalis prout diffinit Scotus.

Ad questionem respondet

per talem propositionē. Sacramentalis medicina de sua integritate h3 significationē sc3 certā et vniuocam: vt supra. Et pro ista propositiōe sunt argumenta ante oppositū. Ratio aūt huius est) vt credo (qm sacralis medicina est sufficiēs medicamē: q2 igitur hō lapsus non tm̄ lapsus est in pronitudinem concupiscentie: sed et in cecitatē ignorantie. Ideo vt in vtraq̄ curetur per sacrm non tm̄ d3 habere sacramentū gratuitū quid sed et mysticum: et ita figuratiuū et significatiuū. Per ista signa sensibilia ducimur in cognitionē inuisibiliū. Rursus q2 est sufficiens medicina de se fert secū preparatoriū suum. Unde sicut medicina corporalis disponit hoiem vt ei sit salutifera non prodest nisi preparet suscipiens: sic necesse est fieri spūaliter: et qm fides disponit hoiem vt ei sint salutifera sacra vt motus fidei per exhibitionē signi vt requirat signatū: et hoc disponit ad curationē. Ideo tanq̄ medicina efficax et sufficiens sacralis medicina h3 significationē de sua integritate: et ita essentialiter loquendo sacrm est signum. ¶ Item sacra non sunt signare nemo ratiua nec proprie nec improprie signa demonstratiua bm Scotū: sed sunt signa pronostica probat. Omne signum efficax respectu sui significati est si

gnum pronosticū. Sed omne sacrm est signum efficax respectu sui significati: ergo omne sacrm ē signum pronosticū: probat maior. Omne signū efficax respectu significati est respectu futuri. Sed oē sacrm est signum efficax respectu significati sui: ḡ omne sacrm est signum pronosticū. Minor ꝓbat q: signuʒ efficax est quo posito ordine nāe: sequit suum signatū: vel posterior duratione. Unde ꝺ rōne signi efficacis est ꝙ precedat nā vel duratione suum signatū. possunt etiam omnia signa per allegoriam ꝛ impropriē esse rememoratiua. Non videō autem ꝙ possint esse signa demonstratiua nisi capiendo presens large.

Tertio queritur.

Utrum sacra sint gratie contētiua.

ℭ Gratia gratis data, est aliqd additū essentialibꝰ naliratibꝰ creature rōnalis iuuās ꝛ preparās ipsaʒ ad habendū gratiā gratumfacientē: vel ad vsum eius si iam habeat. Contentiuū est illud qꝺ est aptum natū ꝯtinere. Est aūt triplex continentia. s. conseruatiua ꝛ localis: alia est subiectiua. tertia signatiua ꝛ figuralis. Cōseruatiua ꝛ localis est illa q̄ locatum ꝯtinetur in loco suo ipso ꝯseruāte. Isto mō vinum continet in vase. Continentia subiectiua ꝛ formalis est illa qua aliqꝺ subiectū continet suum accidens sibi realiter ꝛ formaliter inherēs: vt paries dr̄ continere albedinē. s. subiectiue ꝛ formalit. Continētia signatiua ꝛ figuralis est illa qua signū signat suū signatū cōtineri ab aliquo. Isto mō circulus pendens ante tabernā ꝯtinet vinū scʒ signatiue ꝛ figuraliter. Et de istis ꝯtinentijs est qꝺ presens. Circa duas primas errauerūt antiqui doctores: qui dicebant sacra continere gratiā sicut vas vinū quod est falsū vt patebit. Uel ēt ꝙ gratia formaliter inhereret sacris ꝛ signis ipsis sicut albedo in pariete: ꝛ isti peius dixerunt. ℭ Nota ꝙ nō est possibile ēt per potentiā diuinā ꝙ accidens mere spūale insit alicui corporali inhesiue ꝛ realiter: sicut nec accidens corporale pōt informare aliqd mere spūale. Iō gratia non pōt inherere sacris: sʒ bene deus faceret illam assistere sacris ipsis sicut corpus xp̄i assistit speciebus sacralibus. Resolutio questionis ꝫm mentē magistri ꝛ sancti Bonauen.

ℭ Propositio. Gratia non cōtinet aliquo modo in ipsis sacris essentialiter tanq̄ꝫ aqua in vase vel medicina in pixide: imo hoc intelligere est erroneum. Sed dnr̄ continere gratiā: q: ipsa signāt: ꝛ q: nisi sit defectus ex parte suscipientis in ipsis inuenitur gratia ꝛ semp confert: sic intelligēdo ꝙ gr̄a sit in anima non in signis visibilibus sacris: ꝛ ꝓ tāto dnr̄ vasa gratie. Possunt ēt dici vasa rōne alia: q: sicut qꝺ est in vase nō est de ipso: nec ex ipso: sed ab ipso haurit: sic gr̄a non est a sacris: nec de sacramentis sed orit a fonte eterno. ꝛ ab illo hauritur: ab ipsa anima de ipsis sacris. Et sicut quis recurrit ad vas cum requirit liquoreʒ. sic quereti liquorem gratie ꝛ non habenti recurrendū est ad ipa sacramenta: vt pʒ. Nullus. n. potest melius domare passiones suas corpales ꝛ carnales q̄ꝫ deuote ꝛ reuerēter ꝛ timorate sumere sacrm corpis xp̄i. Hec est opio magistri. Et sic ptʒ responsio ꝙ sacra non sunt ꝯtentiua gr̄e. s. ꝯtinentia ꝯseruatiua ꝛ locali nec formali sed signatiua ꝛ figurali.

Quarta questio

Tres in se hʒ qōnes ꝛ sunt argumenta ꝓ ꝛ ꝯ ad quamlibet qōnem vt pʒ in textu. Primo q̄ritur. Utrum sacramenta sint gratie effectiua: hoc est querere. vtrū causent gratiam effectiue. ℭ Gratia est forma nobis collata a deo sine meritis gratumfaciens habentē: q: gratia reddit habētē charum deo ꝛ opus eius bonum reddens. s. meritorium: sic diffiniebatur gratia antiquitus. Magistri parisieñ. dicunt ꝙ est forma ꝯ mgrm sententiarum qui non ponebat aliquā formā creatam ꝛ inherenteʒ anime nostre: sed dicebat ꝙ spūssanctus per se habitabat in nobis rōnalibus creaturis collata a deo. Ex hoc sequitur.

Solutio qōnis

presentis. ℭ Propositio. Ista tria scʒ effectiuum: causatiuumꝙ productiuū habent se ꝑ ordinem. Effectiuū. n. est ens productiuum alicuius effectus in genere cause efficientis: ideo tantū valʒ effectiuū sicut causa efficiens. Causatiuuʒ autem est ens productiuum alicuius effectus in genere alicuius per se cause siue formalis siue finalis siue materialis. Productiuum vero est aliquis res potens producere aliquod producibile: ꝛ illud producibile est bene in diuinis. Unde actus ꝛ potētia in diuinis non differunt quia idem est in deo generare ꝛ posse generari. ℭ Propositio. Omne effectiuum est causatiuum: sed non econtra: ꝛ omne causatiuum est productiuum sed non econtra: vt pʒ ex diffinitionibus eorum.

Secunda questio.

Utrum sacramenta sint causa efficiens gratie. Iste questiones se habent ꝑ ordinem quia si sacramenta non sint causa efficiens gratie queritur. Utrū ad minus sint causa disponens ad gratiam. Iste aūt questiones non sunt de causis materiali formali ꝛ finali sʒ efficiēte. ℭ Notandū ꝙ gratia dr̄ operans inquantum gratificat animam: ꝛ dicitur cooperans eadeʒ gratia inquantum dirigit ꝛ inclinat ad opera meritoria. Uel dicitur operans quando inclinat ad actum interiorem elicitum: ꝛ dicitur cooperans respectu actuū. ℭ Notandū insuper ꝙ triplex est causa efficiens: sed proprie effectiua: disponens ꝛ sine qua nō. Cā efficiens proprie effectiua est illa q̄ dat esse suo effectui ipm vere ꝓducendo in genere cause efficientis. ℭ Correlarium. Hoc mō pater est causa filij ꝛ deus oīum rex. Cā efficiens disponēs est illa q̄ vere ꝓducit aliquā formam disponentē ad vltimum effectū: siue principalē effectum: sic tn̄ ꝙ non attingit vltimū effectū. ℭ Correlarium. Isto modo generatio

neratio hois est cā disponēs respectu aie rōnalis qz pducit formā ppe organicā corpis humani que disponit ad aiam rōnalē. Et hoc mō intelligit qd 2ª. s. vtz sacr̄m aliqd in suscipiēte causet dispones ad grām gratūfaciētē: vtpote in sacro baptismi: effectus pprius eius est ablutio corpis baptizati ad quā deus pducit grām. Cā efficiēs sine q non est illa que necessario requirit ad ipm pncipalem effectum vel ad esse effectus. Iz ipsum non producat vere neqz aliquid est disponēs ad ipm pncipalem effectū. ¶ Cor^m. Hoc mō vnio aie cū corpore pōt dici cā sine q nō: q ē mime cā q īpprie tn reducitur ad cām efficientē. Et de ista q ēt questio.

Tertia questio q̄ rōne huius qōnis mouet est. Utrz in sacramētis sit aliqua virtus per quam influūt in ipsaz animā. Declaratio terminoz. Aia a nā sua est tanq̄ tabula nuda. depigibilis in sciētijs q virtutibus. ¶ Quid sit virtus moralis in scdo Ethicorum dr̄ esse que habentē pficit: q opus eius bonum reddit. Uirtus aūt effectiua (de qua ad ppositum) est rō agendi q pducēdi effectū ipi agēti. ¶ Propositio. In omni agēte est id qd cāt. Et id quo cāt vt ignis in se est id qd cāt: calor id quo cāt. Uel est illud pncipiū quo agens agit. Item pncipij rō q virtus idez sunt. Uirtus aūt adhuc est duplex. s. nālis q spūalis. Uirtus nālis est vltimū de potētia vt ignis est pducere ignē q pº calefacit: deinde p luci t ignem. q de ista nō est qō. Uirtus spūalis est aliqua rō agēdi immediate infusa a deo in aliquo quo possit exire in effectuz. Et de ista est qō vltima. ¶ Nota Augu. in. iij. de trini. Sacr̄m est id in quo sub rebus visibilibus virtus diuina salutē nr̄am secretius operat. Gra dei gratūfaciēs ad q̄dam habitus supnaturalis a deo immediate infusus in nā intellectuali pquē ipsa creatura intellectualis ē digna vita eterna. chara q grata deo: spōsa dei q filia. Et dr̄ habitº loco generis. Dicit supnālis ad dr̄as oīuz habituū acquisitoz siue intellectualiū siue moraliuz. Et dr̄ supnālis: q excedit oēm virtutē creature: q illā nulla creatura pōt creare. Quis possit acquiri p deuotā oīonē q diligē'tē pparationē. In nā intellectuali ponit ad deno andū subiectū ipius gr̄e qd est nā intellectualis: in hoc notat gr̄e nobilitas: per quā ēt ibi deno'ant effectus gr̄e: q deus ordinauit nullum acceptare in amicitiā nisi hēat hanc grām tanq̄ vestē pulcherrimā. Alia ē gr̄a que dr̄ gratisdata que superius est descripta. Et est triplex. s. habitualis actualis q motiua. Habitualis est. que aliquod donū habituale habet additū: vt castitas. pietas. Uñ Crysantus. Nisi tuo imbre extincta fuerit flāma libidinis non pōt animus puenire quo tendit. Ergo qui pprijs viribus putat de castitatem obtinere. Uñ Sapiens. Scio q continēs esse non possum nisi deus dederit: q hoc scire donū dei est. ¶ Sciendum q duplicia sunt creature rationalis nālia. Quedā sunt essentialia vt essentia anime q ea que sequunt cā naturaliter q necessario: vt intellēs q voluntas. Alia sunt accītalia vt clemētia: ingeniositas: pulchritudo corporis: facundia: q pñt dici gr̄e gratis date. ¶ Propositio. Oēs gr̄e gratis date ordinant ad grām: q deus dat illos vt homo reclpiens per illas se disponat ad grām vel ad melius vtendū. Gratia gratis data actualis est aliqd actus se donū additū sc̄. vt supra patuit diffinitione gratie gratis date. vt sunt inspirationes dei: interiores pdicationes q monitiones exteriores: q tribulationes q omne illud quod deus nobis facit vt relictis peccatis ad eū redeamus. Unde Jo. xv. Nemo potest ad me venire nisi pater traxerit eū. ¶ Nota q deus trahit quosdā dulciter per prosperitates q cōsolationes q interiores quasdā suauissimas deuotiones q hi trahunt sicut paruulus trahit ad matrem cū ei presentat pomū vel aliquod cōcupiscibile: gracia vero motiua gratisdata (bm Petrū de aliaco) est specialē dei auxiliū vel beneplacitū diuine volūtatis quo nos mouet ad bonū. Apoca. iij. Ecce ego sto ad ostium. Et hec gr̄a de principali significato importat quid increatum idest diuinum beneplacitū q connotat monitionem.

Resolutio questionis stat in duabº opinionibus. Prima est doctoris sācti Thome. Secunda fuit primo disputata a magistro guilelmo parisiensi: q approbauit eaz Alex. de aleo: q Scotus multum eam ampliauit q modo tenetur cōmuniter ab omnibus doctoribus. ¶ Prima propositio. In sacramentis noue legis est aliq̄ virtus spiritualis creata per quam inferunt in aiā q habent rōnem causandi differenter respectu trium effectuum. Dicunt enim q in sacramētis datur gratia gratumfaciens datur etiaz in eis gratia gratis data. sicut est caracter (q hoc in tribus sacris dumtaxat. s. baptismo: confirmatione: q ordinis sacramento que sunt irreiterabilia) q est indelibile. Et est ornatus anime in aliys quatuor sacramētis. Sz iste ornatus precise non placet Sco. Dat etiam debilitatio fomitis siue expeditio potentiaz. Hec est efficacia gratie. Et in hoc ɔcordāt oēs doctores excepto de illo ornatu. Dicunt etiam q licet sacramēta noue legis nō sint causa pprie effectiua gratie gratumfacientis sunt tamen causa sine qua nō. Et pro ista questione sunt argumenta sex. ibi post oppositum vide in textu. ¶ Secunda propositio. Sacramēta noue legis sunt pprie causa effectiua respectu caracteris q ornatus. Iste ornatus nihil est q̄ gratia dei. ¶ Tertia propositio. Sacramēta sūt causa disponēs respectu efficacie gratie: siue respectu illius virtutis: scilicet respectu debilitatis fomitis: siue roboris potentiarum. Sic ergo dicunt q sacramentum est causa gratie: vt sine qua nō est causa caracteris q ornatus efficiens: q causa efficacie gratie q sanationis potentiarum vt disponens q hoc per virtutem que est in ipso sacramēto spiri/

tualem a deo collatam sibi. Nota ꝙ sacramēta veteris legis nihil valebant ex parte operis operati: sꝫ solum ex parte operis operantis. Non sic in sacramentis noue legis: quia semper valent ex pte operis operati: non autem semper ex parte operis operantis nisi scilicet aliquis sit in gratia. Impossibile enim est vt quis mereatur alijs ⁊ non sibi: hoc intelligendo de merito personali vt est in sacramēto altaris. Nam sicut creatura non potest recipere potestatem creandi: sic nec dandi gratiam. ¶ Opinio scoti stat in sex dictis ⁊ tribus exēplis. ¶ Primuꝫ dictum. Cum in sacramentis non sit proprie causalitas respectu gratie: in sacramentis non est ponenda aliqua virtus supernaturalis spiritualis sacramentis inherens que sit qualitas: vel proprietas aliqua absoluta nec effectiua nec dispositiua. Prima pars patet quia solus deus potest creare grāꝫ. Secunda pars patet ibi. In sacramentis non ē ponenda virtus aliqua spiritualis. Unde notandum ꝙ ad dispositionem gratie requiruntur duo. Primo requiritur fides: quia sine fide impossibile est placere deo: quia si quis crederet sacramenta sibi non valere certum est ꝙ ei non valerent. Secundo requirit deuotio. Et ponitur tale exemplū. Naꝫ ad verbum helisei Naaman se lauante assistit virtꝰ diuina effectiua sanitatis: ⁊ deuotio obediētia Naaman dispositiua. Nulla tamen causalitas virtutis fuit nec in verbis Helisei nec in aqua iordanis. qꝛ posito ꝙ aliquis leprosus ad aquam accessisset: nō propterea fuisset curatus a lepra nisi specialis gratia dei assistisset ibi. Sic dicendum est de sacramentis. ¶ Secundum dictum diuina virtus assistens sacramento est proprie causa gratie ⁊ caracteris. licet fides ⁊ deuotio suscipientis disponat ad grāam eo ꝙ ad prolationes verbi assistit virtꝰ diuina aqs ⁊ infundit grāam ⁊ regenerat dum hijs subijcit se ei per fidei professionem ⁊ obedientiaꝫ. ¶ Tertiuꝫ dictum sacramenta dicuntur habere virtutem: ⁊ esse causa gratie: ⁊ habent virtutem causandi ⁊ efficere gratiam: ꝫm modum loquendi: propter assistentiam diuine virtutis. Et ponitur exempluꝫ: posito ꝙ rex statuerit ꝙ quicunqꝫ habuerit tale signū tali hora habebit centum libras. Sic dicenduꝫ est de sacramentis ꝙ deus ordinauit ꝙ quicunqꝫ receperit ea debite habebit gratiam suam. ¶ Quartū licet in sacramentis non sit ponenda aliqua virtus proprie dicta tamen ponenda est aliqua virtus largo modo capta etiam creata. ¶ Correlariuꝫ. Uirtus hoc modo dicitur efficax ordinatio alicuiꝰ ad significandum productionem alicuius effectus ⁊ gratie. Exemplum. Littere regie annulo regis sigillate magne sunt dignitatis ⁊ virtutis respectu valoris tamen in eis nulla est virtus absoluta sed soluꝫ per virtutem regis ⁊ eius assistentiam: quia mortuo rege littere ille nullius sunt valoris. ¶ Quintum dictum. Sicut sacramenta sunt signa efficacia gratie a deo instituta vt q ea susceperit debito modo habeat inde gratiam: nullam autem hēat gratiam ad hunc actum. Illa nunqꝫ ordinatio efficax virtus est sacramenti: ⁊ ratione illius disponit hominem vt habeat gratiaꝫ: qꝛ efficaciter ordinat ad habendam ⁊ suscipiendam gratiaꝫ. Rursus dicitur isti ꝙ ex tali pactione dominus astringit se quodāmodo ad dandum gratiam suscipienti sacramētū astringit enim quodammodo deum ad conferendum: ⁊ dicitur virtutem habere ad efficiendum ⁊ etiam disponendum: ⁊ sicut extenditur nomen virtutis: ita verbum efficiendi vel disponendi: qa nō efficit vel disponit influendo: sed efficaciter ordinando. ¶ Sextum dictum. Sicut hec extenduntur ita ⁊ nomen cause: quia non dicitur causa ꝫm ꝙ est principium operandi: sed ꝫm ꝙ est rō ordinandi.

De differentia sacramētorum noue legis ⁊ veteris.

Queritur. Utrum sacramenta veteris legis iustificabant. ¶ Magr̄ hanc differentiam assignat dicens ꝙ sacramēta veteris legis tantum promittebant ⁊ non dabant: hec autē dant. Unde communiter est differentia ꝙ sacramēta noue legis efficiunt quod signant: sed veteris legis non. ¶ Sed contra hoc est Hugo in libro d̄ sacramentis. Ideo duplex est opinio de ista questione. ¶ Sciendum igitur ꝙ duplex est sacramentuꝫ scilicet stricte captum: ⁊ est signum sensibile ⁊c̄. vt supra diffinitum est. ¶ Propositio. Hoc modo capiendo sacramentum: nulla erant sacramenta veteris legis excepta circuncisione ¶ Correlariū: hoc modo non capitur hic sacramentum. Alio mō capitur sacramentum large: ⁊ est sacre rei signū. Propositio. Ueteris legis sacrificia seu que faciebāt veteres bene erant sacramenta hoc modo: quia signabant sacram rem scilicet passionem vel aliqd aliud ¶ Prima opinio est magistri: ⁊ gilberti porretani qui dicebant ꝙ in sacramentis veteris legis non merebantur homines exercendo illa nec per se nec per accidens nec iustificabant. Sed ista opinio Hugoni non videbatur rationabilis. Uide in tex. Resolutio questionis. ¶ Propositio. Sacramēta per se non iustificabant: ꝯiuncta tn̄ cū fide ⁊ deuotione ꝯferebāt gratiā. Si vo q̄ras rō vn̄ h̄ est pꝫ rn̄sio: ꝙ sacra nostra iustificant ratione operis: operati illa autē ope operantis: qꝛ causalitas sacrorū nō est aliud ꝙ q̄d.ī. efficax ordinatio ad recipiendum gratiam ex pactione diuina: hoc autem fuit solum in sacramentis noue legis ⁊ non veteris nisi in circuncisione: quia ibi fuit pactio. Quare autem in istis ē modo pactio ⁊ ordinatio ⁊ in illis nō: pꝫ qꝛ tunc fuit tempus figure ⁊ vincendi duriciē: mō est tempus gratie ⁊ reparationis antique.

De gratia sacramētali queritur.

Utrum gratia sacramentalis sit eadē per essentiam cum gratia virtutum. ¶ Resolutio questionis ¶ Prima ppō. gratia sacramentalis est gra grātū

facciens

faciēs realr ꝛ eēntialr: pꝫ qꝛ oīs illa grā que expel
lit ꝛ curat a pctō mortali est grā gratumfaciēs: qꝛ
sola illa expellit pctm̄. Sꝫ grā sacramētalis est hu
iusmodi ergo ꝛc. ℂ Corr^m Oīs virtus alia a cha
ritate pōt stare cum pctō: ꝛ ēt facere miracula: ꝛ il
lud corr^m pbat maiorem. Minor aūt pꝫ: qꝛ est re
mediū ꝯtra morbū vt pꝫ in baptismo ꝛ penitētia.
ℂ Scḋa ppō Lꝫ sacrālis grā de p se sigto sit grā
gratumfaciēs: tñ cōnotat aliqd qḋ nec est formalr
ipa grā gratūfaciēs: nec pt separi realr: qꝛ cōnotat
expulsionē culpe. Sed ista expulsio ꝛ remissio non
est grā gratūfaciēs: qꝛ deus pōt remittere culpā ꝛ
non dare grām de potētia ipsius absoluta qꝛ tñ de
potētia dei ordinata nunq̄ꝫ deus facit: qꝛ quicunqꝫ
remittit culpā infundit grām: grā ergo predicta
rōne sui p se sigti vocat grā: ꝛ rōne sui ꝯnotati vo
cat sacrālis. ℂ Corr^m Grā pdicta cōplete capta. s.
p se sigto: ꝛ p suo cōnotato ē ens p acciñs qꝛ saltē
aggregat ens reale. s. grām ꝛ ens rōnis. s. signa q̄
sunt in sacris ergo in nullo est pdicamēto. ℂ 3^a p
pō Lꝫ in statu inocētie fuisset grā gratūfaciēs non
tñ fuisset grā sacrālis qꝛ grā sacrālis non est nisi
vbi est morb^o. Sꝫ ibi nullus fuisset morbus ģ ꝛc.
ℂ 4ª ppō Grā virtutū est grā gratūfaciēs: qꝛ oīs
grā que facit oīa opa virtutū accepta deo ad vitaꝫ
eternā est grā gratūfaciēs: qꝛ a sola grā sunt acce
pta deo. Sed grā virtutū est hmōi: qꝛ dirigit oīa
opa virtutū ad vitā eternā. Nam sicut sol est lux lu
minū. qꝛ illustrat oīa inferiora: sic virtutes sunt lu
mina: sed accipiūt lumē fu[illegible] grā gratūfaciēte.
ℂ 5ª licet grā virtutū de p se sigto sit grā gratūfa
ciēs tñ de ꝯnotato ꝯnotat oēs habitus virtuosos
substractos grē: quapp dr̄ grā virtutū qꝛ oēs hit^o
aliaꝝ virtutū sunt substracte. s. formate a grā gra
tumfaciēte: q̄ꝫtum ad id qḋ est eē meritoriuꝫ ꝛ di
gnū vita eterna. ℂ 6ª Hoc totū grā v̄tutū rōe p se
sigti dr̄ grā sꝫ rōe ꝯnotati dr̄ v̄tutū. ℂ 7ª Grā vir
tutū cōplete accepta ñ ē aliq̄ vna res: sꝫ oēs virtu
tes: ñ sūt vna virt^o. Vñ grā v̄tutū ē vnū ens p ag
gregationē. ℂ Corr^m. Hec grā fuisset in statu in
nocētie: qꝛ hūissemus oēs virtutes. ℂ Octaua p
pō Grā virtutū p se sigto est oīno idē cū grā sacra
qꝛ ambe p p se sigto nō sunt nisi grā gratūfaci
ens. ℂ 9ª Grā virtutū p ꝯnotato non est ideꝫ eēn
tialr ꝛ realr cum grā sacrāli: qꝛ grā virtutū p con
notato non est nisi hitus aliaꝝ virtutū: ꝛ grā sacrā
lis pro ꝯnotato non est nisi vnus effectus. s. remis
sio culpe. Nota qꝛ idem sunt: eē idem p eēntiam:
ꝛ idem eēntialr ꝛ eē idem realr: lꝫ nō sit de eē. Fi
nalr sciendum qꝛ de hac questione tres sunt opi
niones: quaruꝫ tertia est Sanctus Bonauen. ꝛ te
nenda. Et resolutio questionis satis patet ex dictis.

Irca secundā prime distīctōis ptē. Prio querit. Utrū ad re
mediū original sufficerit fides infor
mis. Remediū est medicina q̄ post la
psum succurrit curando ꝛ sanando. Unde medi
cina est duplex scꝫ. Preseruatiua que preseruat a
morbo futuro. alia est medicina subleuatiua que
subleuat a morbo presenti. ℂ Correlarium. Hoc
modo remedium est medicina ꝛ non primo mo
do. Sciendum qꝛ qñ deus creauit adam dederat
sibi medicinam preseruatiuam id est iustitiaꝫ ori
ginalem: ꝛ si stetisset non hūisset remediū vt pꝫ sꝫ
qꝛ cecidit indiguit ꝛ sanatione quantum est ex se.
Notandum qꝛ peccatum originale est carentia iu
stitie originalis debite: qꝛ in primo parente acce
pte: ex eius crimine deperdite cui corrn̄det obliga
tio ad penam dāni duntaxat: ad differentiam pecca
torum mortalium actualiuꝫ: ex premissa criminis
transgressione prouenicus. ℂ Correlarium adaꝫ
non habuit peccatum originale. Iustitia auteꝫ ori
ginalis est quidam habitus supnaturalis imedia
te a deo infusus ipse aīe. ad faciens perfectaꝫ pa
cem ꝛ tranquillitatem inter partem sensualitatis
ꝛ rationem ꝛ voluntatem ꝛ partem intellectualē.
ℂ Propō istud donum quo ad aliquid erat nobi
lius habitu charitatis: pꝫ qꝛ faciebat perfectaꝫ pa
cem inter partem superiorem ꝛ inferioreꝫ: tñ sim
pliciter donum charitatis est nobilius cū per ipaꝫ
aīa reddatur chara ꝛ amica deo: qḋ non faciebat
iustitia originalis. Carentia autem dicit negatio
nem cum debito habendi illud qḋ negatur. Un
de catulus ante nonum diem non dr̄ cecus. qꝛ tūc
dꝫ hre visum. Item adam receperat donum origi
nalis iustitie pro se ꝛ pro tota sua posteritate: ideo
sumus debitores: qꝛ si non habemus hoc non p
uenit ex defectu ipsius dei dantis: sed ipsius reci
pientis: qui non custodiuit. Item iustitia aliqua
pōt dici debita. vt in se accepta ꝛ actione propria
deperdita accipientis. Sic non habemus nec ha
buimus iustitiam originalem. Sciendum etiam
qꝛ fides informis est duplex scꝫ laudabilis ꝛ vir
tuosa: alia est damnabilis ꝛ vitiosa. Prima est vir
tus supernaturalis theologica formaliter existēs
in intellectu viatoris extra charitatem existētis in
clinans ipsum ad libere ꝛ voluntarie assentiendū
prime ꝛ summe veritati propter se ꝛ super omnia
rectificans ꝛ vigorans ipsum ad vitandum oēm
prauitatem hereticam: ꝛ ad firmiter credendum
aliqua vera que non sunt apparentia vt sunt arti
culi fidei. Et de ista est questio presens. Secunda
est quedam credulitas de articulis sicut de credi
bilibus fidei nostre quadam necessitate ꝛ coactio
ne extorta per multa miracula ꝛ experimenta: ꝛ
quodam murmure ꝛ terrore suscepta. Et sic est fi
des in demonibus ꝛ non in viatoribus. Et de ista
itelligitur auctoritas beati Jacobi Demones cre
dunt ꝛ contremiscunt. ℂ Pro resolutione que
stionis sunt due opiniones in textu probabiles.
Prima est magistri Richardi ꝛ Petri de tarenta
sia. Secunda est specialis opinio. Conueniunt au
tem ambe in tali conclusione. ℂ Per fidem infor

duplex medicina
nota
peccatum originale
Iustitia originalis
fides informis duplex
duplex opinio

mo quantumcunq informem dabat remedium paruulis. Sed habent diuersos modos assignandi. Secunda opinio dicit q remedium non dabat solum ratione crediti sicut prima dicit: sed ipsa fidei pfessio idest actus elicitus fidei lz informis.

Secundo queritur. Utrum ad remissionē orīginalis suffecerit sola fides supple i paruulis. Hugo in libro de sacris dicit est vitium qd nascendo ptrahimus. i. in conceptione nra p ignorantiā in mente: et p pcupiscentiā in carne illa diffinitio nō est formalis: sed potius materialis: qz nec ignorātia nec pcupiscētia sunt pctm originale. Itez pctm originale vocat pluribus nominib in scdo. s. lex carnis lex nāe lex mēbroꝝ: tyrānus: pcupiscētia: pcupiscibilitas: fomes. Intelligit aūt qd an sola fides suffecerit. i. si hit fidei sufficit sine aliq signo exteriori. Nota. Oē qd non est ex fide pctm est. i. oē qd fit ptra pscientiā est pctm mortale. Require modos accipiēdi fidem in mā fidei in tertio senten tiaꝝ. Uel etiam pōt esse qd ista pro actu fidei: sine tamen signo exteriori aliquo: vel si requirebatur aliquod sacrificium vel decimatio vel aliquod aliud signuz. ¶ Resolutio questionis in duabus stat opinionibus. Prima ponit talem propositionez. ¶ Sola fides habita siue informis siue formata non sufficiebat secundum omnes doctores. Requirebatur etiaz secunduz omnes actus fidei in quo profitebatur paruulum curandum esse ob eo quē expectabant. Et de hoc est duplex opinio. Aliq eni dicūt q opoztebat q fieret professio non tantum actu mentis vel oris: sed etiam signo visibili vtputa in oblatione vel in sacrificio siue. decimatione vel aliquo alio signo. Sed Gregorius in moralib dicit qd apud nos valet aqua baptismi hoc egit apd veteres: vel pro paruulis sola fides: vel pro maioribus. i. adultis virtus sacrificij: vel pro hys qui ex abrahe stirpe prodierunt mysteriuz circuncisionis. ¶ Ideo est alia opinio q professio fidei sufficiebat qualitercūq fieret: siue actu cordis. Et hoc principalr requirebatur siue signo siue verbo: dū tamen fieret a parentibus et haberetur respectus ad paruulum. Si autem queratur quare magis fides parentum requirebatur. Dici pōt q parentes dicuntur hic omnes qui curam gerebant de paruulo: et isti opinionis est Ricardus et petrus de tharentasia. Alij dicunt q debent capi ibi parētes proprij: qz per ipsos paruulus ptraxerat culpam. Ideo cungruum erat vt eorum fide mereret gratiam: sed prima opinio est misericordior.

Tertio qrit. Utrū requirat virt sacrificij in remediū originalis i adultis. Sacrificiū pōt capi tripl'r. Uno mō cōiter et sic est oblatio fcā deo i recognitionē supmi dnij sui siue fiat actu interiori i spū siue fiat actu exteriori: affectu. s. et effectu. Oblatio ponit loco gnis: facta deo ad dñaz sacrilegioꝝ idolatroꝝ. Alio mō sacrificiū capit p̄ pe et est oblatio qua offerebatur aliqua hostia et victima deo: cuius aliqua pars cremebatur in altari et altera cedebat ad vsum offerētis. Et dr victima ad differentiam inanimatoꝝ vt oleum frumentum et vinum qz hoc totum fiebat in aialib: et sic distinguitur a prima acceptione que intelligit tam de ianimatis q̄ animatis. Et dr cuius aliqua pars et c. ad differētiam holocausti qd totaliter cremabatur: et sic etiaz pz quid sit holocaustū. Tertio modo sacrificium capit propriissime: et dr quasi sacrum factum: qz prece mystice consecratur pro nobis in memoriam dominice passionis: et hoc solū conuenit sacramento altaris et noue legis. ¶ Correlarium. Sacrificiuz in questione capitur cōiter et proprie: et non vltimo modo. Item Utrum sacrificij pōt capi dupliciter. Uno modo potest esse ipsa fides que faciebat valere ipm sacrificiū in lege antiqua: qz de se nihil valebant: sed tm per fidē venturi valebant et sic non capit hic. Alio modo dicit interna mentis attritio siue displicentia de peccato actuali eo q addiderant pcta: et sic accipit Gregorius in auctoritate pallegata vel pro fide: me lius tam videtur pro interne mentis attritione. Adultus fm iuristas est ille homo qui compleuit. xxv. annos quia vsq ibi crescit et tunc dr adultus. Adultus alio modo est viator habens vsum rationis: per quem potest discernere inter bonū et malum. Adultus eni cōnotat statū in quo hō crescit. Vi hns vsuz rōnis ad differētiā fatuoꝝ et rōne carētiū. Dicit per quē et c. hoc ctiam est in vno q̄ filio vt pz de illo puero de quo loqt Gregori. iiij. dialogoꝝ. et sic accipit hic adult. ¶ Rndio ad qd nez. Propō. In lege nāe tria fuerūt genera sacramentoꝝ, scz decimationes oblationes et sacrificia. Sacramentū capit trib modis vt supra dictū est. Uno mō pprie. Propō. Nulla fuerūt sacramenta lege nature capiendo sacramentum proprie patz de iacob qui effudit oleū super altare qd erexerat. Sacramentū cōmuniter captū: dicuntur quedā signa a deo instituta et nō ante legē nature per que homines frequentabant in quib se exercebāt in colendo deum. Dicit notanter non ante legē nāe propter sacramentum matrimonij: qd fuit institutum in paradiso terrestre et sic capitur h sacramentum. Itē sub oblatione cōprehendit primitia que fiebat ex primis terre fructib vl ex primogenitis aīaliū mundoꝝ. Decimatio est decie ptis oblatio et nouē ptes sibi reseruādo. Sciēdū q ptes aliq dicuntur que aliquotiens sumpte reddunt numerum suum essentialem vt sunt. i. ij. iij. que constituunt numerum senariū. Item ternarius numerus componitur ex partibus aliquotiens et non aliquotis et ideo est perfectior. Denarius autem dr perfectissimus ad quē stat resolutio omniū numerorum et dicitur limes primus: centum aūt est limes secundus et c. Ad euidentiam predictorum tria sunt videnda: primo que sit ratio istituēdi illa sacra

sacramenta. secundo quis sit modus tertio que ef/
ficacia. Oblatio capitur tripliciter. Uno mo͛ com
munissime scꝫ pro omni illo quod deo iuste offert
cum devotione sive actu interiori sive exteriori:
ꝛ sic non capitur hic. Secundo modo communi/
ter prout scilicet distinguitur contra decimā ꝛ pri
mitiam: ꝛ sic quodcūqꝫ offerebatur deo preter de
cimam ꝛ primitias dicebatur oblatio. Tertio mo.
do capitur oblatio stricte: ꝛ sic distinguitur cōtra
sacrificium ꝛ holocaustum: ꝛ sic capiebat psalmi/
sta dicendo. Acceptabis sacrificium iustitie obla/
tiões ꝛ holocausta: ꝛ sic fiebat in rebus inanima/
tis: vtputa in liquidis: ꝛ sic capitur hic ab Hugo
ne triplici ratione. Prima ratio est dei honorifica
tio. Notandum ergo ꝙ fides in iustis omni tēpo
re cucurrit ꝛ nullus nisi in fide salvatus est. ergo tē/
pore legis naturalis hec fides erat que fideles il/
luminabat ad hoc ꝙ crederent ꝙ deus erat creator
redemptor ꝛ remunerator: ideo fides illuminabat
ꝛ dictamen nature consonabat: vt homo deo ser/
viret: ꝛ sua ab ipso recognosceret: ꝛ hoc quod cre
debat signo visibili etiam quoddammodo mani
festaret. ideo signa fuerunt tempore legis nature
in quibus deus honorabatur qui omnia creaverat
vt in oblatione. similiter honorabatur vt redem/
ptor: vtputa in sacrificio. Ut perfectus remunera/
tor in decimatione. Et nota quoddammodo dena
rius est perfectissimus numerus: quia tres perfe/
ctiones habet in se. prima est vnitatis. secūda ter/
narij: tertia senarij: que simul iuncta faciunt dena
rium: ꝛ ideo ibi est status. Propter hoc honoraba
tur deus vt perfectus remunerator: vnitas enim
est perfecta: quia est omnis numeri perfectio. Se
cunda ratio est fidei redemptoris professio: sicut
enim nullus sine fide potest deo placere sic nullus
sine fide mediatoris a pctō resurgere: ꝛ sicut fides
simpliciter dictabat dei honorificationē ita ꝛ hec
professionem. Et quia tunc profitetur homo quā/
do quod interius credit exterius manifestat. Ideo
tempore legis nature fuerunt signa ad hoc mani
festandum. Etiam honorabatur vt redēptor ꝛ hoc
modo tria considerantur. s. redemptum vt genus
humanum ꝛ hoc per decimationem. homo eniꝫ
signatur per decimam dragmam perditaꝫ. Secū
do ipse modus redimendi ꝛ est ipsa passio domi
ni nostri iesu xpi: ꝛ hoc per oblationem. Tertio cō
sideratur ipsum precium ꝛ hoc per sacrificium in
quo erat sanguinis effusio. Et ista professio in hu/
iusmodi signis erat maxime necessaria pro ipsis
imperfectis. Perfectis enim deus revelavit sacra
menta fidei: imperfectis celavit. Unde minores
adherebant fidei maiorum ꝛ credebant implicite
ꝛ sicut implicite credebant: sic signa data sunt eis
a maioribus in quibus fidem implicite profiterē
tur. Tertia ratio est vite agende instructio. Sicut
eni aliqs nō poterat deo placē sine fide: nec a pcō
resurgere sine fide redēptoris: sic nec i bono stare
sine bono ope. Et ideo fidei adiecta sūt signa que
significarent ea que necessaria sunt cuꝫ fide. Hec
autem tria sunt in corde: ꝛ sūt tria exterius q̄ hijs
sequentibus signantur in decimatione peccati re
cognitio ꝛ eius dimissio: qꝛ in ea daꝛ qd̄ pfectum
ꝛ qd̄ bonū est: ꝛ remanet nobis qd̄ est impfectuꝫ.
Unī signaꝛ ꝙ bona tantū sunt a deo: sꝫ mala a no/
bis. In sacrificio signatur interna contritio: qꝛ sa
crificium deo spiritus ꝯtribulatus: ꝛ exterior car/
nis maceratio: qꝛ occidebatur pecus. Unī mortifi/
canda sunt corda ꝛ membra nostra. Romanorū.
xij. Exhibeatis corpora vestra ꝛc̄. In oblatiōe enī
requiriꝛ mētis devotio: ꝛ exterior bona opatio q̄
si assint cum fide sufficiunt ad salutē: ꝛ sic pꝫ ratio
institutionis. Scd̄o dꝫ attendi modus instituēdi
non enī instituta sūt per modū pcepti vt dicit Hu
go. Cōsilio erudivit parvulos: loquens pro illis
qui fuerūt tēpore legis. Tertio attēdēda est effica
cia in hijs. Et notandū ꝙ de se nullam habeant ef
ficaciā mūdādi vꝛ iustificādi: sꝫ solū rōe fidei redē
ptoris. Nō. n. erāt istituta ad h̄ sꝫ ad h̄ q̄ pdicta sꝛ.

Quarto querit Utrū remediū circū cisionis ꝯgrue sit in

stitutū. ¶ Circūcisio ibi est remediū ad removen — *circumcisio*
dū peccatū originale distinguēs populū fidelēꝫ a
populo infideli. Cuius descriptiōis sunt partes.
Primo circūcisio fuit istituta in remediū ꝯ origi/
nale peccatū. Scd̄o fuit instituta in officiū: signifi
cabat enī peccatū originale q̄tū ad causaꝫ que est
ppagatio libidinosa q̄ fit in pte generativa: ideo de
buit ibi poni remediū. Signabat etiā q̄tuꝫ ad p/
cessum etiā q̄tū ad effectuꝫ. In officiū distinguē
tis. s. populū fidelē ꝛc̄. ¶ Rn̄sio ad qōnē. ¶ Pro
positio. Institutio circūcisionis cōgrua fuit: qꝛ fu
it expressum signū curatiōis originalis. Ad illud
qd̄ obijcitur Deus nō delectaꝛ in penis. Dicendū
est ꝙ pena. Uno mō cōparaꝛ ad punitum: ꝛ sic nō
placet deo. Nō enī creavit nos deus ad puniēdū.
Alio mō comparaꝛ pena ad meritū. s. ad pexisten
tem culpā ꝛ sic est in ea manifestatio iustitie ꝛ ordi
nis ꝛ sic placet deo inquantū iustus. Tertio cōpa/
ratur ad finē vel effectū vtputa iustificationē rei ꝛ
sic placet ei inquātū est misericors. Unī in punitio
ne (que est via ad iustificationē) relucet mīa ꝛ iusti
tia: ꝛ ita est placēs deo: ꝛ talis fuit pena circūcisio
nis. De forma sive integritate circūcisiōis. Notā — *alia questio*
dū. Illud dꝛ esse de forma ꝛ integritate alicuius qd̄
non pōt eē sine illo ꝛ reqriꝛ necessario ad eē eius:
sicut ptes domus nec̄io reqrunꝛ ad esse domus. Il
lud aūt est de decētia alicuius qd̄ nō requiriꝛ ne/
cessario ad eē alicuius: sꝫ ad bene eē: sicut fenestre
in domo. qd̄ pōt e ēde vtraqꝫ ꝛc̄. ¶ Propō: Tria
fuerunt nec̄ia ꝛ de integritate sacramēti circunci/
sionis scꝫ sexus masculinus mēbrū ppucij ꝛ modus
circūcidēdi que fienda erant circulariter amputā
do. s. interiorem partem illius membri. Dies tn̄
octavus non erat de necessitate: vt patet in Abra/

ham ⁊ vernaculis suis ⁊ proselitis noviter cõuersis tamen omittentes illam in die illo peccabant facientes contra preceptũ domini qꝛ precipiebat illaꝫ fieri in tali die. Resolutio patet ex dictis. Unde triplex est circũcisio scꝫ sacramẽtalis de qua iã dictũ est. Alia est moralis ⁊ est illa qua circũcidũt corda nostra ab oĩ iniquitate. Tertia est circũcisio anagogica ⁊ est illa qua per meritũ passionis xp̄i fiet in iudicio circuncisio corporum nostrorũ mũdando ab omni corruptione.

Quinto queritur. De efficacia circũcisiõis.

Utrũ sacr̃m circuncisionis sit gratie collatiuũ .i. vtrum ex vi circuncisionis conferatur gratia. ¶ Regula scoti ita ordinauit deus ꝙ nunꝙ aliquis erit in puris nãlibus: sꝫ oĩs hõ de lege dei ordinata vel est in gratia: vel in peccato mortali: ⁊ impossibile est aliquem esse in gratia ⁊ peccato mortali. Nota scotum in presenti mã in quarto. ¶ Pro solutione huius questionis sciendũ est ꝙ quatuor sunt positiones de ipsa in textu: quarum tres reprobantur ab isto doctore. Quarta vero est ipsius ⁊ ꝑ nũc tenenda que in tali stat dicto. ¶ In circuncisione dabatur gratia: sed tamen paruula respectu eius que datur in baptismo. ⁊ qꝛ gratia quãtũcũꝙ paruia plenum effectum hꝫ ad delendum oẽm culpã mortalem: sed semiplenum ad habilitandum potentias aĩe ⁊ ad proficiendum: iõ circuncisio dicit̃ ordinari ad effectum ablationis culpe: non quia ipsum solũ h̃et: sed qꝛ solum hꝫ complementuꝫ.

Circa distinctionem

scdãm queritur Primo. Utrum omne tempus fuerit idoneum ad institutionem sacramentorum. Duo sunt status tpis scꝫ tp̃s nãe institute ⁊ scdꝫ aliquos solum fuit per tres horas: ⁊ per tres horas homo stetit i paradiso terrestri cum confusione. Pro isto tempore datur talis ꝓpõ. ¶ Nulla sacr̃a debuerunt nec fuerũt instituta in statu nature institute: patet qꝛ nullum fuit ibi peccatum nec sequela peccati. Alius est status nature lapse: ⁊ diuidit̃ in tria tp̃a scꝫ in legem nature: scripte ⁊ gratie. Prima incepit a lapsu ade ŝm Hugonem ⁊ durauit vsꝙ ad Abraham: ŝm alios autẽ vsꝙ ad moysen. Scd̃a incepit ab hĩs ⁊ durauit vsꝙ ad xp̄ꝫ. Tertia durabit vsꝙ ad finem mũdi. Et pro isto tp̃e talis ponit̃ ꝓpõ. ¶ Hõ viator ⁊ lege nãe ⁊ lege diuina obligat̃ vt recedat a malo: ⁊ ad bonum accedat ŝm illud ps. Declina a malo ⁊ fac bonũ. Sed hũana nã vulnerata ꝑ pctm̃ nõ potuit ista duo facere scꝫ declinare a malo ⁊ facere bonũ ex puris nãlibus ⁊ dicere ꝯtrã eẽt error pelagij. Jõ videns deus miseriã humane fragilitatis ⁊ obligationem voluit ⁊ dedit sꝑ remedia salubria ⁊ ista fuerũt sacr̃a. Incepit aũt tp̃s remedij a lapsu Ade ⁊ ꝑfecit in lege scripta ⁊ ꝯsũmatũ est in euãgelio scꝫ tp̃e legis noue. Jdeo idoneũ fuit ⁊ ꝯgruũ instituere sacramẽta in illis trib⁹ tp̃ibus. i. in tp̃e legis nature vbi instituta fuerunt oblatiões decimatiões ⁊ sacrificia. In tp̃e legis scripte fuit institutũ sacr̃m circũcisionis: in tempore legis noue instituta sunt septem sacr̃a: ꝫ ŝm magis ⁊ minus. qꝛ tp̃e legis nature instituta fuerũt sacr̃a ꝑfecto modo: tp̃e legis scripte perfectiori modo. tp̃e ꝟo legis noue ꝑfectissimo modo: qꝛ ꝯtra oẽs morbos dat̃ remediũ. Unde notãduꝫ ꝙ duplex est maluꝫ. s. pene ⁊ culpe. Maluꝫ culpe est triplex ŝm ꝙ triplex est culpa. Prima est culpa originalis ꝯtra quã ordinatum fuit sacr̃m baptismi. Alia est culpa actualis. i. mortalis ꝯtra quã ordinatum fuit sacr̃m pñie. Tertia est culpa venialis contra quã fuit ordinatũ extreme vnctionis sacramẽtum. Malum pene est qđ patimur ꝓpter peccatũ primi parẽtis: ⁊ est quadruplex. Primuꝫ est ignorãtia cõtra quã institutum est sacramẽtuꝫ ordinis ⁊ maxime qꝛ sacerdotes debẽt se exercere in sciẽtia ⁊ sapiẽtia. Secũduꝫ malũ est malicia ꝯtra quã ordinatum fuit sacramẽtum eucharistie vbi maxime viget ⁊ demonstratur bonitas ⁊ misericordia. 3ᵐ malũ est ĩpotẽtia qua sum⁹ debiles ad resistendũ inimicis spũalib⁹: ꝯ quã institutũ fuit sacr̃ꝫ ꝯfirmatiõis. 4ᵐ malũ est ꝯcupia ꝯ quã institutũ fuit sacr̃m mr̃imonij. Et sic pꝫ q̃lr̃ sacr̃a noue legis sufficiẽter fũt instituta ad fugiẽdũ malũ ⁊ resistẽduꝫ ei. Nũc vidẽdũ est q̃lr̃ fũt vtilia ad ꝓsequẽdũ bonũ. Notãdũ igit̃ ꝙ oĩa bona q̃cũꝙ sunt pñt attingi ꝑ act⁹ septẽ virtutũ: q̃rũ tres sunt theologice. s. fides spes ⁊ charitas: ⁊ q̃tuor cardinales. s. tẽperantia: iustitia: fortitudo: ⁊ prudẽtia. Baptismus igit̃ ẽ adiutoriũ pro actib⁹ fidei. Extrema vnctio pro actib⁹ spei. qꝛ recipimus extremã vnctionẽ vt liberati a pctĩs venialib⁹ citi⁹ eamus ad ꝑadisuꝫ. Eucharistia pro actib⁹ charitatis. Mr̃imoniũ pro actibus tẽperãtie. Pñia pro actib⁹ iustitie. Cõfirmatio pro actib⁹ fortitudis. Ordo aũt pro actib⁹ prudentie. Et sic pꝫ qualr̃ sacr̃a noue legis sunt ordinata ad fugiẽdũ ⁊ repellendũ malũ ⁊ ꝓsequẽduꝫ bonum.

Resolutio

igit̃ q̃õnis in his duab⁹ fit ꝓpõnibus. ¶ pᵃ. Oĩa sacr̃a data a deo erãt remedia ad fugiẽduꝫ malũ. ¶ 2ᵃ. Oĩa sacr̃a fũt istituta ad ꝓsequendũ bonũ. Et oĩa sacr̃a ꝑncipalr̃ ⁊ spãlr̃ fũt istituta in remediũ excepto matrimonio qđ ꝑmo institutũ est in officium.

Queritur

2°. Utrũ in diuersis tp̃ib⁹ debuerũt alia sacr̃a istitui vel semꝑ eadẽ. Pro declaratiõe ponunt̃ due ꝯclõnes ex Scoto. ¶ Prima. Legẽ euãgelicã ꝯgruũ fuit ꝑfectissimis sacr̃is adornari: qꝛ lex euangelica ẽ ꝑfectissima lex quam tota trinitas instituit ⁊ ordinauit dare homini viatori: secundum illud Math. xxvj. Noui ⁊ eterni testamenti. Dicitur autẽ eternum testamẽtum: qꝛ post ip̃m nullum erit. ¶ Secunda ꝯclusio. Omnia sacramẽta legis noue fuerũt imediate instituta a christo aliquo modo: vel simplr̃

simplr et absolute vel approbatiue. Primo patet de baptismo: qz ante mortem xpi apli baptizabant: et post resurrectionē dixit discipulis suis q baptizarent alios. Marci vlti. Scdo pz de sacro euchari-stie in cena anteq pateref. Tertio pz de sacramēto confirmationis. Jo. xx. Accipite spm scm. Quarto pz de sacro penitentie. ibidē. Quoz remiseritis pcā. Quinto pz de sacro extreme vnctionis qz qn mittebat discipulos binos et binos: dr q vngebāt infirmos et sanabanf. Sexto pz de sacro matrimonij qz approbauit illud cū dixit. Quos deus piunxit hō non seper. Septimo pz de sacro ordinis. Nam in sacro ordinis sacerdotalis maxie est duplex ptās. Prima super corpus xpi vez scz in consecrando: et ista ptās fuit data sacerdotibus in cena christi. Alia est ptās super corpus xpi mysticum eis data. Joh. xx. Quorum remiseritis et c.

Responsio ad questionez.

¶ Propositio. Debito pgruitatis alia et alia sacra instituī debuerant fm q fuerūt diuersa tempora. Nam sicut lex noua est perfectior ita perfectiora d-buerunt institui in lege noua. Primo ibi apertuz documētum diuini secreti. Scdo ibi: efficax remedium morbi. Tertio ibi pulchrū ornatū spōsi et spō-se. Reuelatio igitur secretoz non dz fieri in omni tpe: sed illo potissime in quo intellectus hōis ē capacior: sic sacra perfecta dilata sunt vsq ad tempus perfectū. Sicut igif in hōie sexta etas ē perfectior vbi maxime viget intellectus: sic et in mundo est sexta etas que est post aduentū xpi. ¶ Unde septē sunt etates hōis. Prima dr infantia et durat a natiuitate vsq ad septimū annū. Secūda etas est pueritia que durat a septimo vsq ad decimūquartuz. Tertia etas ē adolescentia que durat a quatuordecim vsq ad. xxv. annū. Quarta etas est iuuentus: et dr a iuuando: qz debent maxime iuuare parētes et impendere obsequiū: et durat a. xxv. vsq ad. xl. annum. Quinta etas est virilitas: et durat a. xl. vsq ad sexagesimū annum. Sexta dr senectus: et durat a. lx. vsq ad septuagesimūoctauum. Septima durat a. lxxviij. vsq ad finē: et dr decrepitas. ¶ Sic etiā in mundo sunt septē etates. Prima etas durauit ab Adam vsq ad Noe. Secūda a noe vsq ad Abraham. Tertia ab abraham vsque ad Dauid. Quarta ad dauid vsq ad trāsmigrationē babylonis. Quinta a trāsmigratione babylonis vsq ad xpm. Sexta a xpo vsq ad diē iudicij. Igitur sicut sexta etate hō est sapientior: et in eo viget magis intellectio: sic etiā in ista sexta etate mundi homines sunt capaciores ad recipiendū sacra et secreta diuina. Secundo qz sacra sunt medicamētum morbi efficax et illo tpe debent dari in quo efficacius curarent: sed spūalis infirmitas efficaciter non curatur nisi qn cognoscif et sentitur: alioquin redditur hō ingratus et peiori vulnere infirmaf: ideo necesse fuit sacra differri quousq morbus tm̄ inualesceret q ipsum morbū cognosceret et remediū quereret. Hoc fuit tpe gratie: qz tpe legis nature conuictus ē esse cecus et tunc venit lex docens et onerans: et tūc pulctus est de impotentia: tunc g restabat tps gratie in quo morbus iam cognitus curaref: et in hoc sacra completa darenf. Tertio qz sacra sunt in pulchrum ornatū sponse: ideo xps debuit ea illi spōse reseruare a qua nunq separi deberēt: et qz talis fuit eccl'ia collecta de gentibus scz pgregatio xpianorum et nō sinagoga que ipm deseruit et negauit. iō dbuit ea reseruare vsq ad tps gratie: nihilominus tm̄ aliqua imperfecta sacra illis tpibus dedit precedentibus tps gratie fm q congruebat illis tēporibus instōnē. Septima vō etas mūdi incipiet in requie scōz p9 iudiciū et durabit vsq in eternū.

Tertio queritur. De numero sacrorum tpis euangelij.

Respondef ponendo tres ppōnes. ¶ Prima. Congruū est in lege euangelica plura esse sacra qz sacra data sunt nobis ad docendū nos et erudiendum. sed si fuisset vnū solū sacrm datum non sufficienter exercitaret nos: qz hoc eēt nobis fastidiosū semp exercere nos in vno solo sacro: ergo pgruuz fuit plura esse sacramēta. ¶ Scda ppō. Tm̄ sūt septem sacra in lege euangelica et nō plura: qz sacramenta principalr ponunf in remediū septez morboz qui maxime vigent in nobis. ¶ Tertia. Sacramenta noue legis sunt medicamēta efficacia sanando infirmitates sunt adiumenta salubria: pseruando et adiuuando virtutes: sunt ēt arma bellica muniendo et armādo xpi milites. ¶ Notandū q ecclia militans est pgregatio oium fideliū viatoz sub xpo duce militantiū: p diabolū: carnē et mundum. ¶ Primū corr'm. Pagani et infideles nō sūt de ecclia militante. ¶ Scdm. Beati et cōp: chēsores ēt nō sunt de ecclia militāte. ¶ Tertium. Nec xps lz sit dux et rector ecclesie militātis. Unde notandū q ista ecclia militans hz arma. Primo baptismus est armatura intrantiū ecclesiā militantez. Scdo est terribilis: fm qd dr canticoz. iiij. Ipsa ē terribilis vt castrozuz acies ordinata: qz munita et fortis. et hoc p confirmationē. Tertio dr acies: qz cōiuncta et vnita est xpo et hoc per eucharistiā. Quarto dr ordinata: et hoc p sacrm ordis. Quinto qz aliq ex ea extrahunf p mortē corporalē: iō institutuz est sacrm matrimonij ad multiplicādū prolē. Sexto: qz multi psternūf per culpā mortalē: iō institutuz est sacrm pnie ad resurgendū. Septimo est sacrm exeuntiū scz extrema vnctio. ¶ Corr'm. Quicunq egressus fuerit d ecclesia militāte cū oibus armis .s. sacris pferentibus gratiaz sine dubio vadit ad ecclesiam triumphātem. ¶ Secūdum correlariū. Quicūq exit de ecclesia militante sine armis necessarijs ad salutē vt est baptismus penitentia sine dubio in infernum vadit.

ecclia militans

Quarto queritur. De baptismo Joannis a quo

Sup 4°. BBBB

obligatoriū. Iuramētū aūt incautū dico qd vergit in exitū malū vel in exitum minus bonū. ¶ Notādū qd multipliciter ptingit iuramētū esse iuramentū incautū. Primo qn iurat aliqd qd vergit simpliciter in salutis detrimētū. Sicut cū aliqs iurat se facturū aliquid qd nō pōt sine pctō mortali consumari. Secūdo mō dr iuramētū esse incautū cū qs iurat aliqd qd vergit in salutis sue dispendium et perfectionis impedimētū: vtputa cū iurat quis se nunqȝ intraturū religionē. Tertio dr iuramētū incautū cū quia iurat aliqd in oēm euentū qd vno casu ptingente vergit in salutis dispēdiū. Alio casu cōtingēte vergit in salutis profectū. Sicut cum iurat aliqs se nunqȝ recepturū prelationē: qd quidē est in salutis dispēdiū si vtilis fit et canonice eligat: et a maiore sibi iniungat: tūc aūt vergit i salutis profectū si sit persona vtilis sibi et alijs ad statū illū pmoueri. Si ergo loquamur de iuramēto icauto: primo mō sic absqȝ dubio nō ē licitū nec obligatoriū imo qui ipsum obseruat cōmittit pctūm. Si vo loquamur de iuramēto incauto. Scdo mō sic nec est licitū nec obligatoriū: lȝ ipsum obseruare nō sit pctm qr nō est pctūm nō intrare religionē: graue pctūm tn est iurare se nunqȝ ascensurū ad gradū perfectionis: qr in hoc quodāmō ipugnat ipsi iustitie perfectionē et spūsancti inspirationē. Si vero loquamur de iuramēto. Tertio mō sic vno casu cōtingente est obseruandū: vȝ qn vergit in salutis profectū. Alio vero casu contingente est illicitū et nō obseruandū: videlicet cum in salutis detrimentum vergit.

Circa distinctionē quadragesimā querit. Primo de dria que assignat penes radicē. Assignat autē dria hec penes radicē bm Augu. qr lex vetus radicabatur in timore: et lex noua in amore. ¶ Notandū qd duplex est lex. Quedā est naturalis et est regula iustitie oibus vtētibus rōne naturalr insita que precipit fieri que sunt fiēda et prohibȝ cōtria. Alia ē lex positiua humana et regula iustitie vtētiū rōnem olum dictans aliquid fieri sub taxatiōe alicuius pene. Alia est lex diuina et ē regula iustitie eterna precipiēs aliqd fieri sub pena pene eterne. ¶ Ad qōnem rndet per vnā distinctionē et duo dicta. ¶ Distinctio. ¶ Cū cōparam has leges adinuicē h pōt esse duplr. Uno bm statū cōeȝ. Alio bȝ statū spālis persone. pm dcm. Si cōparam has duas leges bm statū spālis psone sic nō est dria: qr multi in lege euāgelica ducunt spū timoris. et eȝ multi in lege veteri ducebant spū amoris vt pȝ de dō moyse et sic de alius sanctis. ¶ 2m dcm. Si cōparem has duas leges bȝ statū cōeȝ sic dnt iste due leges qr lex mosayca respiciebat statū iperfectōis: et ideo ducebant spū timoris. Lex vo noua et euāgelica respicit statū psectōis. Sicut dr Mat. vj. Estote pfecti sicut pr vester perfectus. Jō dr lex amoris lex vet erat lex noua est lex viuificans.

Secūdo querit. De dria q assignat penes effcm. Cū qd lex vet erat lex occidēs: lex vo noua ē lex viuificās: et hec dria accipit ab apsto ij. cor. iij. vbi dic. Lra occidit sps āt viuificat. Rndr p duas distictōes et duo dcā. pa distictio multiplr dr aliqd iustificare. Uno effectiue: et sic de solūmō dr iustificare. 2o mō sorm: et sic gra di dr iustificat: qr isormat ipaȝ aiaȝ expellēdo obligatōeȝ pci et culpe: et dādo certitudinē iustitie. Tertio dr aliquid iustificās n solū l pleu verdetiā i effcū. Et sic charitas iustificat siue fides q opat p charitatē. 4o mō dr aliqd iustificās i spālr iustitie exercitatōe et vsu: et h modo mādata dei in qb iustitia exercet iustificare dicunt qn mō debito obbuant. 2a distictio duplr pt itelligi lex vet. Uno bȝ sēsū lrale. Alio bȝ sēsū spūale. pm dcm lex vet vt capiebat bȝ sēsū lrale occidebat: et h ē itelligēdū occasiōe accepta: qr de se n occidebat. ¶ Scdȝ dcm. Sicut lex noua viuificat ita lex vet bȝ sensum spūalem viuificabat tunc temporis.

Tertio querit. De dria legis euāgelij cōtra ad driaȝ ātiq legis: dr.n. mosaica lex eē grauitatis lex: et lex euāgelica dr eē lex suauitatis. Rndr p vnā distictionē. Et tria dcā. Distictō triplr ē loq d istis duab legib: aut rōe pceptoȝ obligātiū aut rōe affectiōuȝ mouētiū: aut rōe sacroȝ adiuuātiū. pm dcm. Si loqmur d hijs duab legib rōe pceptoȝ obligātiū. Dcȝ qd i ātiq lege triplicia erāt pcepta moralia: et ss. x. pcepta q ēt hēm i lege noua: et isto n dfnt: qr ēt i lege euāgelica tenemur ea obseruare: alia erāt pcepta cerimonialia. Et isto lex vet erat grauior sine cōpatōe cōtra sit lex euāgelica: qr vt dicit. Rabi salomō hñ hēbat sexcēta pcepta cerimōialia. Alia erāt pcepta iudicialia: p q erāt subditi iudicib. Et isto lex euāgelica vt ē edita a xpo leuior et facilior ē cōtra sit lex vet: qr xpo nlla iudicialia pcepit lȝ bȝ dcreta et leges plima sit cōtra i lege veteri. 3m dcm si cōpem istas duas leges roe affectōuȝ mouētiū sic leuis ē euāgeliū xpi cōtra fuerit lex mosaica: qr ad obbuātiā legis euāgelice amor nos mouet mat. xj. Jugū.n. meū suaue ē et on meū leue. Sȝ ad obbuātiā legis mosaice timor erat affectio mouēn: vt pȝ Exo. vij. vbi dr qd man morti er it gueo. 3m dcm cōpem istas leges adiuicē rōe sacroȝ adiuuātiū. sic mlto leuior ē lex euāgelica cōtra mosayca: qr sacra illi legis mltū hēbāt ponderis: et parum habebant d esficacia virtutis. Econtra est in sacramentis noue legis qr magnā hñt vtilitatē paȝ de pōdere: ad laudē et gliaȝ illi qui ē via vitas et vita: q cō. p. s. s. vi. et reg. vnus deus in secula.

¶ Expliciūt nōnulla reportata sup tertiū snīaȝ doctoris seraphici scti Bon. ordis sacri minoȝ d obseruātia sub psidētia Reuerendissimi magri fris stephani brulefer eiusdē ordis sacre theologie psessoris scotici alme vniuersitatis parisieñ. metis gallie compozitata. Registrum.

AAA BBB CCC DDD EEE fff GGG HHH III. Oēs sunt terni.

Magistri Stephani Brulefer In Quartum Sententiarum librum sancti Bonauenture.

Cum priuilegio.

Clarissimi sacre Theologie pfessoris Fratris Stephani Brulefer ordinis minoꝝ in quartum diui seraphiciqꝫ Bonauenture sententiarum librum interpretatio subtilissima.

Irca principiū quarti sententiarū sancti Bonauēture doctoris seraphici ℭ Notādum ꝙ oēs sacrarū lrarum interpretes: ⁊ sacre theologie pfessores asserunt ꝙ sacra theologia est quedā copiosissima apotheca ī qua inuenit omnis homo quicqd est ei necessarium ⁊ vtile ad aīe salutē ⁊ eternā gliam ꝯñdam. ℭ Naꝫ primo inueniunt sibi decez decalogi mādata: que sunt ad vitā eternā necessaria. ℭ Scđo equissima xpi ꝯsilia que tutissime sunt ad vitā eternā ꝓmouētia. Tertio saluberrima sacra expiātia hominez viatorē a sordibus pctōꝝ. ℭ Quarto pmia gliosa ⁊ btifica: viatorē ad amorē dei alliciētia. ℭ Quinto tormēta horribilissima: hoīem supbum ⁊ cōtumacē a peccatis retrahētia: qꝛ ipsa cōminaſ malis mala inumerabilia que oculus nō vidit nec auris audiuit: nec in cor hoīs ascēderūt: sicut ⁊ ecōtra pmisit ⁊ pparauit infinita ⁊ ſexcogitabilia bona suis sanctis ⁊ cultoribus. Hec non docet grāmatica nec logica nec phīa: sed sūmus theologus deꝰ ea xpianis ⁊ electis reuelauit p sacrā scripturam. Et sic pꝫ ꝙ sacra scriptura ⁊ theologia ē copiosissima apotheca sufficiēs ad sanitatis ꝯseruationē ⁊ morbi sanationē. Uñ Chrys. sup Math. xxij. In sacra scriptura ⁊ theologia inuenit ignorās quid addiscat inuenit ꝯtumax quid timeat: laborās quo premiſ: pusillanimis quo nutriaſ: famelicus ꝯuiuiū vulneratꝰ remediū: ipinguatus refrigeriū. ℭ In ista auctē tāguntſ septē statꝰ hoīum. Primo ignorantiū. Scđo ptinaciū supboꝝ. Tertio iustoꝝ. 4° incipiētiuꝫ cū pusillanimes suauibus ꝟbis ⁊ doctrinis debeāt nutriri. 5° perfectoꝝ. 6° lapsoꝝ. 7° ꝓficiētiuꝫ cuꝫ dī: impinguatus refrigeriū qꝛ cum proficientes agitantur multis tentationibus ibi inueniunt refrigerium ⁊ consolationeꝫ. Unde dicit Hugo de archa noe in primo libro. Sacra scriptura liber est vite: cuius origo eterna: cuius visio incorporalis essentia: cuius cognitio vita: cuius scriptura indelebilis: cuius aspectus desiderabilis: cuius doctrina facilis: cuius scientia dulcior: cuius profunditas inscrutabilis: cuius verba innumerabilia: vnum tamen verbū sunt omnia scilicet charitas. Naꝫ omnes sacre scripture ad hoc tendunt vel deducāt nos ad amorem dei. ecce verbum vnum: Amor enim dei vsqꝫ ad contemptuꝫ sui faciunt ciuitatem dei. Sicut econuerso amor sui vsqꝫ ad contemptum dei faciunt ciuitatē diaboli (vt dicit Augustinus.) Ille tenet quicquid latet: quicquid patet in diuinis sermonibus q charitatem seruat in moribus.

Irca distinctionem primā: que est de sacroꝝ institutiōe q̄rit primo. Utruꝫ sacra debuerūt institui. ℭ Sacramētū ɓm Scotū: ē signū sensibile grāꝫ vł effectū dei gratuitū ex institutione diuina efficaciter significās vel repñtans ordinatū ad salutē hoīs viatoris. ℭ In hac diffinitione sex ponunſ particule. Prima est signū: ⁊ poniſ loco generis. Secunda sensibile tanqꝫ fundamentū illius signi: qꝛ in diffinitionibus relationuꝫ debꝫ poni fundamētuꝫ ⁊ terminus vt additamēta ⁊ est sensus. Sacramētū est signū. s. est relatio signi ad signatū fundata in aliquo sensibili. Tertio poniſ ēt terminus q est grā dei vel effectus dei gratuitꝰ corporis xpi in sacro altaris: qđ est gratuitus dei effectus. Quarto poniſ ex istitutiōe diuina ad drīam alioꝝ signoꝝ naturaliū ⁊ ēt istitutoꝝ ab hoīe. Diciſ q̄nto efficaciter. s. veraciter certitudinalr ⁊ ꝓnostice repñsentans ad drīam equoci ⁊ dubij. ℭ Uñ signū est duplex. s. ꝟax ⁊ certū ⁊ vniuocuꝫ. Aliud ē signū īcertū ⁊ dubiū ⁊ equocū: qđ. s. indifferenter pōt habere significatū ꝯcomitās vel nō: vt emittere saliuaꝫ ab ore sup barbā qꝛ hmōi est signū furie sed nō certū: vt pꝫ đ Dauid. Signū certū est quod sp signat suū signatū si nō sit īpedimētū in suscipiēte: ⁊ sic capiſ hic cum dī: efficaciter significās. ℭ Et illud signū est triplex. qđdā ē signum rememoratiuū respectu preteriti: vt imago alicuius sancti. Aliud est demonstratiuū respectu ꝑsentis vt signū pēdēs ante tabernā. Tertiū est signuꝫ ꝓnosticū ⁊ est respectu futuri q̄lia sunt signa nr̄a sacralia: qꝛ sacramētū nō est signū rememoratiuū qꝛ in eo q baptizaſ nunqꝫ fuit grā. Nec est demonstratiuū qꝛ cū in actu sit applicās nō est grā: sed significaſ ꝙ in vltimo instanti verboꝝ erit grā in suscipiēte vel effectus dei gratuitus. Jđ sacramētū est signū ꝓnosticū. Et dī efficax: qꝛ cū deus oīpotēs ⁊ veracissimus ꝓmiserit ecclie ꝙ dabit grāꝫ suscipientibꝰ sacra ineffabilr: ita sit. Et posset dari exinde de aliq̄: de cuius ꝟitate nō dubito sed credo ꝟacissimū. Si postqꝫ fui eius inimicus in signū recōciliatiōis mihi manū ꝓberet: hꝫ esset signū efficax recōciliatiōis: qꝛ ordiasset illud signū. Sexto dī ordinatū ad salutē: vbi tangiſ finis sacroꝝ: qꝛ finis sacroꝝ in ꝑsenti ē salus grē ⁊ ī futuro glie. ℭ pᵐ corᵐ. In statu glie nō erūt sacra cū sint pncipalr īstituta ad delēdū pctā ⁊ sanāda vulnera viatoris. ℭ 2ᵐ. Si Adā nō peccasset sꝫ stetissꝫ ī statu inocētie nō fuissent īstituta sacra: qꝛ nisi fuisset morbꝰ nullū īstitutū fuissꝫ medicamētū. ℭ 3ᵐ. In īferno nulla sūt sacra: qꝛ sacra ordianſ ad salutē hoīs viatoris sꝫ dānati nō sunt amplīꝰ viatores. ℭ 4ᵐ. In purgatorio nulla sunt sacra: qꝛ nō sunt ibi hoīes viatores. ℭ Quintū. Sacra ecclesie solum ordinan-

tur p eccl'ia militāte ⁊ pro hoībus viatoribus. Uñ ecclia militās est oium ꝯgregatio fideliū viatorū. ¶ Notandū ꝙ viator purus dr̄ ille q non habet ꝓmiū bñficū sibi poſē ꝺ lege cōi:q ē i statu meredi ⁊ demeredi aut ꝑi eē de lege cōi. p h qd dr̄:q nō hꝫ ꝓmiū bñficū:excludūt btī:p h qd dr̄ sibi poſē de lege cōi:excludunt damnati. Per hoc aūt qd dr̄ in statu est meredi ⁊ demerendi excludunt erñtes in purgatorio. Per hoc qd dr̄ aut pōt eſſe excludunt furioſi ⁊ pauli ⁊ hōi carentes vſu rōnis. Ex isto correlario tria sequunt dicta. Primum. Non oīs viator est in statu merendi vel demerēdi:vt pꝫ de eo q est in pctō mortali. Scōm. Omnis hō viuēs vita mortali pōt mereri vel demereri ſi vtat rōne. Tertium dictum. Quāuis mereri ſit ſemp ſugſibi le a viatore tñ p īfinitū tēpus mereri nō est eligibi le ꝺm rectā rationē ab homine viatore quia ſemp est in via ⁊ nunꝗ i termino. ¶ Sextū corr^m. Nō volendo nō mereri pōt mereri ⁊ aliqñ meretur:vt patꝫ de Paulo qui cupiebat diſſolui ⁊c. vbi nō po terat mereri. Et de helya qui orabat deum vt me/ retur.⁊ ſic de aliꝭ. ¶ Notandū etiam ꝙ duplex est debitū ſcilicet obligationis quo quis tenetur ⁊ obligatur alicui:⁊ ſic deus non poteſt eſſe debitor ipſi creature nec cuiuſcunꝗ ſed ipſa creatura obli gatur ei. Aliud eſt debitum congruitatis:⁊ ſic de/ buerunt ſacramenta inſtitui. Item aliquid poteſt inſtitui a deo per modum precepti ⁊ obligationis. alio modo per modum conſilij ⁊ ſalubris monitio nis. Et hoc modo conſilia chriſti ſunt inſtituta:⁊ q cunꝗ non facit iſta inſtituta nō peccat mortaliter. ¶ Prima propoſitio. Non omnia ſacramenta in ſtituta ſunt a deo per modū precepti ⁊ neceſſarie obligationis:vt ſacramenta confeſſionis:extreme vnctionis:⁊ matrimonij quo ad omnes:nec ſacra mentum ordinis ⁊ eukariſtie quo ad eius ſumptio nem:⁊ quantum eſt de precepto dei:ſecus eſt de ꝑ cepto eccle. ¶ Secunda propoſitio. Sacramentū baptiſmi ⁊ ſacramentum penitentie ſunt inſtitua a deo per modum obligationis neceſſarie:cetera autem ſacramenta ſunt inſtituta a deo per modū conſilij ⁊ ſalubris exhortationis. De ſacramento baptiſmi patet Joannis tertio. Niſi quis renatus fuerit. vbi dicunt omnes doctores ꝙ baptiſmus fluminis eſt neceſſarius ad ſalutem omnibus ceſ ſante impedimento. De ſacramento penitentie eſt certum ꝙ neceſſarium eſt ei qui poſt baptiſmū ce cidit in peccatū mortale. Unde Luce. xiij. Niſi pe nitentiam egeritis omnes ſimul peribitis.

Ad queſtionē reſpondet

Ponendo tres concluſiones. ¶ Prima conclu/ ſio. Inſtitutio ſacramentorum deum decuit. hoc eſt:decens fuit ⁊ congruum ꝙ deus inſtitueret ſa cramenta. Primo enim decuit dei miſericordi/ am:quia homo gratiā male ſeruabat propter vo luntatis vertibilitatem. Ideo inſtituit deus ſacra/ menta ad que homo recurrēs gratiam recupera/ ret:⁊ id miſericordie magne fuit ſacra inſtituē:ma xime quia nō ad remiſſionē culpe tñ verūetiā ad ad remiſſionem pene faciunt. Secūdo decuit dei iuſtitiā:q: cum ſit iuſtus exigebat aliquam humi liationem per quā homo ad reconciliationē ⁊ gra tiam ſe diſponeret vt quando homo peccauit iu/ ſtum eſt ꝙ penitentiam faciat. Tertio decuit eius ſapientiam. Sūme enim ſapientie eſt in his inue nire remedium que fuerūt occaſio lapſus vt ſicut homo per lignū cecidit:ita per lignum remediū ſalutis inueniret. Et quia homo occaſionē lapſus a viſibilibus ſumpſerat:decuit diuinā ſapiam in eiſdem remedium inuenire. ¶ Secunda ꝯcluſio Inſtitutio ſacramētorum nobis egrotis expedie bat. Primo ad nr̄i humiliationem q: ſicut ꝑ vim iraſcibilē homo eſt pronus ad elationē:ita decē fuit inſtituere ſacramenta ad ſui humiliationē:vt eſt ſacramētū penitētie. Secundo ad noſtri erudi tionē:q: ceci eramus ⁊ ignorabamus viā ſalutis Ideo inſtituta ſunt ſacramenta. Tertio ad nr̄i ex ercitationem:quia ſicut homo erat ⁊ eſt faſtiditus quo ad ꝯcupiſcibilem vim vt non ſaperent ei ſpi/ ritualia:ita congruum fuit inſtituere ſacramenta ad ſui exercitationē ⁊ excitandū animū nr̄m ne poſſet faſtidiū gñari vel tediū. ¶ Tertia ꝯcluſio Licet non fuerit neceſſariū a deo inſtitui ſacramē/ ta neceſſitate ineuitabilitatis:tñ fuit neceſſariū ne ceſſitate ꝯgruitatis. Prīa pars pꝫ:q: dñs nō obli gauit potentiā ſuam ſacramentis ſed deꝰ pōt ꝯfer re gratiā ſuā ſine ſacramētis de potentia ſua abſo luta. Et hoc eſt qd dicit magiſter in littera. Secun da pars pꝫ ſupra. Nota ꝙ facieti qd in ſe eſt nūꝗ deficiet nec eſt apud deū acceptio pſonarū. Ideo pōt dici ꝙ poſſibile eſt ꝙ ſlibet ſecta aliꝗ ſalua/ ri in ſenſu diuiſo:q: qcunꝗ infidelis viuens ꝺm legē nālem:⁊ vnū credens rectorē mūdi q eſt de/ us:⁊ q̄rens ab illo pſeueranter ſibi dari noticiam veritatis:idubitāter illā deus cōferret ei vel ꝑ ſe: vel per angelū:vel per hominē:quō ſue puidētie placuerit vt baptizet ⁊ ſi non baptiſmo fluminis tñ ei nō deerit baptiſmus flaminis:cuius ſacerdos ſūmꝰ eſt adminiſtrator. Et h q: nō alligauit deus potētiā ſuā ſacris:⁊ ille erga quē pdicta ſiūt eſt ve rus xp̄ianus. Notādū ꝙ ſacrm̄ matrimonij fuit inſtitutū. Prio pp officiū nāe ſc; ad ꝓcreādā ꝓlē ꝑpter honorē diuinū. Scdo pp ꝯcupiſcētiā vitan dā. Et lꝫ anteꝗ Adā peccaſſet fuerit inſtitutū:tñ p̄rio nō fuit ſacrm̄ matrimonij:q: nulla erat ꝯcu piſcentia vitāda. ¶ Notādū p̄terea ꝙ in gñali ſe ptē ſunt ſacra. Uñ vſus. Abluo firmo:cibo:peni/ teo:vxor:ordinat:vngit. Cū igit dr̄ abluo: notat ſacrm̄ baptiſmi qd eſt ſacramētū incipientiū. Sa cramentū aūt cōfirmatiōis notat cū dicit:firmo. ⁊ illud eſt ſacrm̄ militātiū. Cū vero dr̄ cibo:notat ſacrm̄ eukariſtie:qd eſt ſacrm̄ pficientiū. Cū dicit peniteo:notatur ſacrū pe nitentie qd eſt ſacrū deſi

cientium

clentiũ ⁊ resurgẽtiũ. Cũz dr̃ vxor: notaṫ sacrm̃ matrimonij in adiutoriũ ⁊ remediũ ꝯtra ꝯcupiscẽtiã. Cum aũt dr̃ ordinat: notaṫ sacrm̃ ordinis: qđ est sacramẽtũ docẽtiũ alios pugnare. Ultimo vero dr̃ vngit: vbi notaṫ sacrm̃ extreme vnctionis: qđ est sacrm̃ exeũtiũ. ⸿ Nota finalr̃ bm̃ Aug°. Maius est iustificare impiũ q̃ creare celum ⁊ terrã. Cum enĩ deus iustificat impiũ creat grãm: que creatio fit p omnipotẽtiã ⁊ est maius: q: postq̃ hõ lapsus est reddit se indignũ. Et nota contra ingratos peccatores recidiuãtes q cũz sit maius iustificare impiũ q̃ creare celũ ⁊ terrã: qñ tm̃ bñficium contemnunt ⁊ destruũt demeritorie p pctm̃ mortale: maximã iiuriã faciunt deo: ⁊ sibi damnuz inferunt ⁊ se dignos efficiũt nunq̃ a deo releuari.

Queritur secundo.

Utrũ sigtio sit de eẽntia siue integritate sacri. ⸿ Notandũ q duplex est sigtio s. Actiua ⁊ ẽ relatio rei signãtis ad rez sigtaz. Alia est passiua que est relatio rei signate ad rem sigtã. Ergo est de sigtione actiua. Et vtraq̃ sigtio est duplex. s. volũtaria ⁊ nãlis. Uolũtaria ẽ que attribuitur signo signãti ex institutione voluntarie: vt circulus añ tabernã sigt vinũ venale. Nãlis aũt est illa que attribuiṫ signo signati: nõ ex institutione volũtaria: sꝫ p nãz suã ꝑpetat illđ qđ sigt vel signatũ: vt qñ videṫ fum° nãliter sigtur q ibi sit ignis. ⸿ Notandũ q duplex est significatio. s. equiuoca ⁊ vniuoca. Equiuoca est relatio signi signãtis eẽntialiter ⁊ indifferenter plura. ⁊ diuersa signata vt canis respectu canis latrabilis: sideris celestis ⁊ piscis. Uniuoca est relatio signi signãtis ad vnuz pm̃ signatũ qđ solum importat ⁊ sub eadeꝫ rõne. Sacramẽtũ igiṫ est signuꝫ vniuocũ q: determiaṫ ad signãdũ grãz q̃tuꝫ est ex se. ⸿ Corrm̃. Signũ equiuocũ nõ est certũ sed dubiũ: sed vniuocũ semper est certũ. ⸿ Itẽ signũ bꝫ Tulliũ est qđ se offert sensui aliquid aliud relinquẽs intellectui. In hac diffinitione multũ restringiṫ signũ: q: bm̃ hãc nihil est signũ nisi sensibile: nec põt conuenire brutis animalibus: nisi dicaṫ intellectui vel fantasie. Uel dic q signare est aliquid intellectui repñtare. Ex quo sequiṫ q oĩs res põt eẽ signũ: q: quelibet est repñtatiua sui itellectu: ⁊ si nõ possumus quãlibet rem intelligere: ⁊ hoc est ex parte nr̃e infirmitatis: ⁊ non ex parte rei: ista sigtio est nãlis. Uñ signũ certũ ⁊ verax est qđ sp ⁊ ifallibilr̃ hꝫ suũ sigtũ secũ: vl̃ ꝑcedẽter ꝑ signo rememoratiuo: vl̃ ꝯcomitãter ꝑ signo vl̃ ꝯñr ꝑ signo ꝓnostico: ⁊ hoc nisi ponaṫ obex. ⁊ impedimẽtum ex parte illius cui tale signũ applicaṫ. Signũ incertũ ⁊ dubiũ est q qñq̃ hꝫ suum sigtum ꝯcomitãter ⁊ indifferenter. qñq̃ suũ oppositũ. ⸿ Nota q differt aliquid eẽ de eẽntia alicuius: ⁊ esse idem essentialr̃ alicui. Illud enĩ est de eẽntia alicuius qđ includiṫ in eo in pmo modo dicendi per se vl̃ quod est de diffinitione quidditatiua eius. Illud autez est idem essentialiter alicui qñ identificatur realiter ⁊ essentialiter cum illo vt propria passio. Et iste modo dicendi habetur ab Augu. xiij. de trinitate: dicẽte q memoria ⁊ intelligentia ⁊ bonitas sunt vna vita: vna mens. Nã potentie aie nõ sunt essentia anime: sed distinguntur formaliter ab aĩa. ⸿ Ad ꝓpositum: qđ nostra intelligiṫ. Utruꝫ significare sit de essentia sacri ita q significare non sit essentialiter idem cum sacro: sed inclusum quidditatiue cũ eo. ⸿ Tertius ⁊ diffinitiue terminus declarãdus est sacrm̃. Unde sacramentũ (bm̃ mgr̃m) est inuisibilis gratie visibilis forma: vt eius imaginem gerat ⁊ cã existat: ibi forma poniṫ loco generis: ⁊ tm̃ vꝫ sicut similitudo q̃dam extrinseca repñsentans ipm̃ signatũ visibilis .i. sensibilis. Imago poniṫ pro similitudine vt sicut corpus exterius lauatur: ita interiora mũdanṫ in sacro baptismi. Ut cã existat: ibi tangitur efficacia ipsius sacri. Sacrm̃ autem bm̃ Scotũ (qui inter doctores melius diffiniuit) est sacre rei signũ. Hoc mõ aqua benedicta est bene sacrm̃: q: signat ablutionẽ peccatoꝝ venialium. Hugo aũt in primo li. de sacris parte. ix. cap. iij. sic diffinit. Sacrm̃ ẽ aliquod materiale elementũ ex similitudie representans ex institutione signans ⁊ ex sctificatione gratiam ꝯtinens inuisibilẽ ⁊ spũalem. Uide vuarliõ. Prima particula est corporale elementũ foris sensualiter ꝓpositum. i. applicatuꝫ vt sit in baptismo. Ibi tangiṫ mã sacri. Capitur tñ ibi elemẽtum large pro quocunq̃ corporali sensibile siue sit sensibile elementũ puꝝ siue mixtum. Ista tñ predicatio ẽ materiales ⁊ nõ formalis prout diffinit Scotus.

Ad questionez respondet

per talem propositionẽ. Sacramentalis medicina de sua integritate hꝫ significationẽ scꝫ certã ⁊ vniuocam: vt supra. Et pro ista propositiõe sunt argumenta ante oppositũ. Ratio aũt huius est) vt credo (qm̃ sacralis medicina est sufficiẽs medicamẽ: q: igitur hõ lapsus non tm̃ lapsus est in pronitudinem ꝯcupiscentie: sed ẽt in cecitatẽ ignorantie. Iõ vt in vtraq̃ curetur per sacrm̃ non tm̃ dꝫ habeṫ sacramentũ gratuitũ quid sed ẽt mysticuꝫ: ⁊ ita figuratiuũ ⁊ significatiuũ. Per ista signa sensibilia ducimur in cognitionẽ inuisibiliũ. Rursus q: est sufficiens medicina de se fert secũ preparatoriũ suuꝫ. Unde sicut medicina corporalis disponit hoiem vt ei sit salutifera non prodest nisi prepareṫ suscipiens: sic necesse est fieri spũaliter: ⁊ qm̃ fides dispo nit hoiem vt ei sint salutifera sacra vt motus fidei per exhibitionẽ signi vt requirat signatũ: ⁊ hoc disponit ad curationẽ. Ideo tanq̃ medicina efficax ⁊ sufficiens sacralis medicina hꝫ significationẽ de sua integritate: ⁊ ita essentialiter loquendo sacrm̃ est signum. ⸿ Item sacra non sunt signare memoratiua nec proprie nec improprie signa demonstratiua bm̃ Scotũ: sed sunt signa pronostica probaṫ. Omne signum efficax respectu sui significati est si

gnum pronosticū. Sed omne sacr̄m est signum ef
ficax respectu sui significati: ergo omne sacr̄m ē si
gnum pronosticū: probaṫ maior. Omne signū effi
cax respectu significati est respectu futuri. Sed oē
sacr̄m est signum efficax respectu significati sui: ḡ
omne sacr̄m est signum pronosticū. Minor p baṫ
q: signuȝ efficax est quo posito ordine nāe: sequiṫ
suum signatū: vel posterior duratione. Unde d̄ rō
ne signi efficacis est q̄ precedat nā vel duratione
suum signatū. possunt etiam omnia signa per alle
goriam ꝛ improprie esse rememoratiua. Non vi
deo autem q̄ possint esse signa demonstratiua nisi
capiendo presens large.

Tertio queritur. Utrum sacra sint gratie contētiua.

¶ Gratia gratis data, est aliqd additū essentialibꝰ
nālitatibꝰ creature rōnalis iuuās ꝛ preparās ipsaȝ
ad habendū gratiā gratum facientē: vel ad vsum
eius si iam habeat. Contentiuū est illud qd̄ est ap
tum natū ꝯtinere. Est aūt triplex continentia. s. con
seruatiua ꝛ localis: alia est subiectiua. tertia signa
tiua ꝛ figuralis. Cōseruatiua ꝛ localis est illa q̄ lo
catum ꝯtinetur in loco suo ipso ꝯseruāte. Isto mō
vinum contineṫ in vase. Continentia subiectiua ꝛ
formalis est illa qua aliqd̄ subiectū continet suum
accidens sibi realiter ꝛ formaliter inherēs: vt pari
es dr̄ continere albedinē. s. subiectiue ꝛ formaliṫ.
Continētia signatiua ꝛ figuralis est illa qua signū
signat suū signatū cōtineri ab aliquo. Isto mō cir
culus pendens ante tabernā ꝯtinet vinū scȝ signa
tiue ꝛ figuraliter. Et de istis ꝯtinentijs est qd̄ pre
sens. Circa duas primas errauerūt antiqui docto
res: qui dicebant sacra continere gratiā sicut vas
vinū quod est falsū vt patebit. Uel ēt q̄ gratia for
maliter inhereret sacris ꝛ signis ipsis sicut albe
do in pariete: ꝛ isti peius dixerunt. ¶ Nota q̄ nō
est possibile ēt per potentiā diuinā q̄ accidens me
re spūale insit alicui corporali inhesiue ꝛ realiter:
sicut nec accidens corporale pōt informare aliqd
mere spūale. Jō gratia non pōt inherere sacris: sȝ
bene deus faceret illam assistere sacris ipsis sicut
corpus xp̄i assistit speciebus sacralibus. Resolutio
questionis s̄m mentē magistri ꝛ sancti Bonauen.
¶ Propositio. Gratia non cōtineṫ aliquo modo
in ipsis sacris essentialiter tanq̄ȝ aqua in vase vel
medicina in pixide: imo hoc intelligere est errone
um. Sed dr̄ continere gratiā: q: ipsa signāt: ꝛ q:
nisi sit defectus ex parte suscipientis in ipsis inue
nitur gratia ꝛ semp confert: sic intelligēdo q̄ gr̄a
sit in anima non in signis visibilibus sacris: ꝛ p tā
to dr̄ vasa gratie. Possunt ēt dici vasa rōne alia:
q: sicut qd̄ est in vase nō est de ipso: nec ex ipso: sed
ab ipso hauriṫ: sic gr̄a non est a sacris: nec de sacra
mentis sed oriṫ a fonte eterno. ꝛ ab illo hauritur:
ab ipsa anima de ipsis sacris. Et sicut quis recur
rit ad vas cum requirit liquoreȝ. sic querēti liquo
rem gratie ꝛ non habenti recurrendū est ad ipa sa
cramenta: vt pȝ. Nullus. n. potest melius domare
passiones suas corpales ꝛ carnales q̄ȝ deuote ꝛ re
uerēter ꝛ timorate sumere sacr̄m corporis xp̄i. Hec
est opio magistri. Et sic pȝ responsio q̄ sacra non
sunt ꝯtentiua gr̄e. s. ꝯtinentia ꝯseruatiua ꝛ localis
nec formali sed signatiua ꝛ figurali.

Quarta questio

Tres in se hȝ qōnes ꝛ sunt argumenta p ꝛ ꝯ ad quamlibet qōnem vt pȝ in textu. Primo q̄
ritur. Utrum sacramenta sint gratie effectiua: hoc
est querere. vtrū causent gratiam effectiue. ¶ Gra
tia est forma nobis collata a deo sine meritis gra
tumfaciens habentē: q: gratia reddit habētē cha
rum deo ꝛ opus eius bonum reddens. i. meritori
um: sic diffiniebatur gratia antiquitus. Magistri
parisien. dicunt q̄ est forme ꝯ mgr̄m sententiarum
qui non ponebat aliquā formā creatam ꝛ inheren
teȝ anime nostre: sed dicebat q̄ spūssanctus per se
habitabat in nobis rōnalibus creaturis collata a
deo. Ex hoc sequitur.

Solutio qōnis presentis.

¶ Propositio. Ista tria scȝ
effectiuum: causatiuum: ꝛ productiuū habent se p
ordinem. Effectiuū. n. est ens productiuum alicu
ius effectus in genere cause efficientis: ideo tantū
valȝ effectiuū sicut causa efficiens. Causatiuuȝ au
tem est ens productiuum alicuius effectus in ge
nere alicuius per se cause siue formalis siue finalis
siue materialis. Productiuum vero est aliqua res
potens producere aliquod producibile: ꝛ istud p
ducibile est bene in diuinis. Unde actus ꝛ potētia
in diuinis non differunt quia idem est in deo ge
nerare ꝛ posse generari. ¶ Propositio. Omne ef
fectiuum est causatiuum: sed non econtra: ꝛ omne
causatiuum est productiuum sed non econtra: vt
pȝ ex diffinitionibus eorum.

Secunda questio. Utrum sacramenta sint causa efficiens gratie.

Iste questiones se habent p or
dinem quia si sacramenta non sint causa efficiens
gratie queritur. Utrū ad minus sint causa dispo
nens ad gratiam. Iste aūt questiones non sunt de
causis materiali formali ꝛ finali sȝ efficiēte. ¶ No
tandū q̄ gratia dr̄ operans inquantum gratificat
animam: ꝛ dicitur cooperans eadeȝ gratia inquā
tum dirigit ꝛ inclinat ad opera meritoria. Uel di
citur operans quando inclinat ad actum interio
rem elicitum: ꝛ dicitur cooperans respectu actuū.
¶ Notandū insuper q̄ triplex est causa efficiens:
sed proprie effectiua: disponens ꝛ sine qua nō. Cā
efficiens proprie effectiua est illa q̄ dat esse suo effe
ctui ipm̄ vere pducendo in genere cause efficien
tis. ¶ Correlarium. Hoc mō pater est causa filij ꝛ
deus oīum rex. Cā efficiens disponēs est illa q̄ ve
re pducit aliquā formam disponentē ad vltimum
effectū: siue principalē effectum: sic tn̄ q̄ non attin
git vltimū effectū. ¶ Correlarium. Isto modo ge
neratio

neratio hois est cā disponēs respectu aie rōnalis q: pducit formā prope organicā corpis humani que disponit ad aiam rōnalē. Et hoc mō intelligit qd 2ª. s. vtꝝ sacrm aliqd in suscipiēte causet dispōnes ad grām gratūfaciētē: vtpote in sacro baptismi: effectus propius eius est ablutio corpis baptizati ad quā deus pducit grām. Cā efficiēs sine q̄ non est illa que necessario requirit ad ipm pncipalem effectum vel ad esse effectus. lz ipsum non producat vere neq3 aliquid est disponēs ad ipm pncipalem effectū. ℭ Corrⁱⁿ. Hoc mō vnio aie cū corpore pōt dici cā sine q̄ nō: ⁊ ē mīme cā ⁊ iprope tn̄ reducitur ad cām efficientē. Et de ista ⁊ ēt questio.

Tertia questio q̄ rōne huius qōnis mouet est. Vtꝝ in sacramētis sit aliqua virtus per quam influūt in ipsā animā. Declaratio terminoꝝ. Aia a nā sua est tanq̄ tabula nuda. depigibilis tn̄ sciētijs ⁊ virtutibus. ℭ Quid sit virtus moralis in scdo Ethicorum dr̄ esse que habentē pficit: ⁊ opus eius bonū reddit. Virtus aūt effectiua (de qua ad ppositum) est rō agendi ⁊ pducēdi effectū ipi agēti. ℭ Propositio. In omni agēte est id qd cāt. Et id quo cāt vt ignis in se est id qd cāt: ⁊ calor id quo cāt. Uel est illud pncipiū quo agens agit. Item pncipij rō ⁊ virtus idē sunt. Uirtus aūt adhuc est duplex. s. nālis ⁊ spūalis. Uirtus nālis est vltimū de potētia vt ignis est pducere ignē q: pᵒ calefacit: deīde pducit ignem. ⁊ de ista nō est qō. Uirtus spūalis est aliqua rō agēdi immediate infusa a deo in aliquo quo quo possit exire in effectū. Et de ista est qō vltima. ℭ Nota Augu. in. iij. de trini. Sacrm est id in quo sub rebus visibilibus virtus diuina salutē nr̄am secretius operat. Gr̄a dei gratūfaciēs ad q̄dam habitus supnaturalis a deo immediate infusus in nā intellectuali pquē ipsa creatura intellectualis ē digna vita eterna. chara ⁊ grata deo: spōsa dei ⁊ filia. Et dr̄ habitᵘ loco generis. Dicit supnālis ad drāz oīuz habituū acquisitoꝝ siue intellectualiū siue moraliū. Et dr̄ supnālis: q: excedit oēm virtutē creature: q: illā nulla creatura pōt creare. Quis possit acquiri p deuotā oīonē ⁊ diligētē ꝑparationē. In nā intellectuali ponit ad denotandū subiectū ipius grē qd est nā intellectualis ⁊ in hoc notat grē nobilitas: per quā ēt ibi denotant effectus grē: q: deus ordinauit nullum acceptare in amicitiā nisi hēat hanc grām tanq̄ vestē pulcherrimā. Alia ē grā que dr̄ gratisdata que superius est descripta. Et est triplex. s. habitualis actualis ⁊ motiua. Habitualis est. que aliquod donū habituale habet additū: vt castitas. pietas. Vn̄ Crysantus. Nisi tuo imbre extīcta fuerit flāma libidinis non pōt animus puenire quo tendit. Errat qui pprijs viribus putat de castitatem obtinere. Vn̄ Sāpiens. Scio q̄ continēs esse non possū nisi deus dederit: ⁊ hoc scire donū dei est. ℭ Sciendum q̄ duplicia sunt creature rationalis nālia

Quedā sunt essentialia vt essentia anime ⁊ ea que sequunt eā naturaliter ⁊ necessario: vt intellcs ⁊ voluntas. Alia sunt accn̄talia vt clemētia: ingeniositas: pulchritudo corporis: facundia: ⁊ psūt dici grē gratis date. ℭ Propositio. Oēs grē gratis date ordinant ad grām: ⁊ deus dat illos vt homo recipiens per illas se disponat ad grām vel ad melius vtendū. Gratia gratis data actualis est aliqd actuale donū additū ⁊c. vt supra patuit diffinitione gratie gratis date. vt sunt inspirationes dei: iteriores pdicationes ⁊ monitiones exteriores: ⁊ tribulationes ⁊ omne illud quod deus nobis facit vt relictis peccatis ad eū redeamus. Unde Jo. xv. Nemo potest ad me venire nisi pater traxerit eū. ℭ Nota q̄ deus trahit quosdā dulciter per prosperitates ⁊ cōsolationes ⁊ interiores quasdā suauissimas deuotiones ⁊ hi trahunt sicut paruulus trahit ad matrem cū ei presentat pomū vel aliquod cōcupiscibile: gracia vero motiua gratisdata (sm Petrū de alliaco) est speciale dei auxiliū vel beneplacitū diuine volūtatis quo nos mouet ad bonū. Apoca. iij. Ecce ego sto ad ostium. Et hec grā de principali significato īportat quid increatum idest diuinum beneplacitū ⁊ connotat monitionem.

Resolutio questionis stat in duabᵘ opīonibus. Prima est doctoris sācti Thome. Secunda fuit primo disputata a magistro guilelmo parisiensi: ⁊ approbauit eā Alex. de aleis: ⁊ Scotus multum eam ampliauit ⁊ modo tenetur cōmuniter ab omnibus doctoribus. ℭ Prima propositio. In sacramentis noue legis est aliq̄ virtus spiritualis creata per quam inserunt in animā ⁊ habent rōnem causandi differenter respectu trium effectuum. Dicunt enim q̄ in sacramētis datur gratia gratumfaciens datur etiā in eis gratia gratis data. sicut est caracter (⁊ hoc in tribus sacris dumtaxat. s. baptismo: confirmatione: ⁊ ordinis sacramento que sunt irreiterabilia) ⁊ est indelibile. Et est ornatus anime in alijs quatuor sacramētis. Sz iste ornatus precise non placet Sco. Dat etiam debilitatio fomitis siue expeditio potentiaꝝ. Hec est efficacia gratie. Et in hoc ɔcordāt oēs doctores excepto de illo ornatu. Dicunt etiam q̄ licet sacramēta noue legis nō sint causa proprie effectiua gratie gratumfacientis sunt tamen causa sine qua nō. Et pro ista questione sunt argumenta sex. ibi post oppositum vide in textu. ℭ Secunda propositio. Sacramēta noue legis sunt proprie causa effectiua respectu caracteris ⁊ ornatus. Ille ornatus nihil est q̄ gratia dei. ℭ Tertia propositio. Sacramēta sūt causa disponēs respectu efficacie gratie: siue respectu illius virtutis: scilicet respectu debilitatis fomitis: siue roboris potentiarum. Sic ergo dicunt q̄ sacramentum est causa gratie: vt sine qua nō est causa caracteris ⁊ ornatus efficiens: ⁊ causa efficacie gratie ⁊ sanationis potentiarum vt disponens ⁊ hoc per virtutem que est in ipso sacramēto spiri-

tualem a deo collatam sibi. Nota q sacrameta vete
ris legis nihil valebant ex parte operis operati: sz
solum ex parte operis operantis. Non sic in sacra
mentis noue legis: quia semper valent ex pte ope
ris operati: non autem semper ex parte operis ope
rantis nisi scilicet aliquis sit in gratia. Impossibile
enim est vt quis mereatur alijs et non sibi: hoc intel
ligendo de merito personali vt est in sacrameto al
taris. Nam sicut creatura non potest recipere pote
statem creandi: sic nec dandi gratiam. ¶ Opinio
scoti stat in sex dictis et tribus exeplis. ¶ Primuz
dictum. Cum in sacramentis non sit proprie causa
litas respectu gratie: in sacramentis non est ponen
da aliqua virtus supernaturalis spiritualis sacra
mentis inherens que sit qualitas: vel proprietas
aliqua absoluta nec effectiua nec dispositiua. Pri
ma pars patet quia solus deus potest creare gratiaz.
Secunda pars patet ibi. In sacramentis non e po
nenda virtus aliqua spiritualis. Unde notandum
q ad dispositionem gratie requiruntur duo. Pri
mo requiritur fides: quia sine fide impossibile est
placere deo: quia si quis crederet sacramenta sibi
non valere certum est q ei non valerent. Secundo
requirit deuotio. Et ponitur tale exemplu. Naz ad
verbum helisei Naaman se lauante assitit virtus di
uina effectiua sanitatis: et deuotio obedietia Naa
man dispositiua. Nulla tamen causalitas virtutis
fuit nec in verbis Helisei nec in aqua iordanis. qz
posito q aliquis leprosus ad aquam accessisset: no
propterea fuisset curatus a lepra nisi specialis gra
tia dei astitisset ibi. Sic dicendum est de sacramen
tis. ¶ Secundum dictum diuina virtus assistens
sacramento est proprie causa gratie et caracteris. li
cet fides et deuotio suscipientis disponat ad gratiam
eo q ad prolationem verbi assistit virtus diuina aqs
et infundit gratiam et regenerat dum hijs subijcit se
ei per fidei professionem et obedientiaz. ¶ Tertiuz
dictum sacramenta dicuntur habere virtutem: et
esse causa gratie: et habent virtutem causandi et ef
ficere gratiam: secundum modum loquendi: propter assi
stentiam diuine virtutis. Et ponitur exempluz: po
sito q rex statuerit q quicunqz habuerit tale signu
tali hora habebit centum libras. Sic dicenduz est
de sacramentis q deus ordinauit q quicunqz rece
perit ea debite habebit gratiam suam. ¶ Quartu
licet in sacramentis non sit ponenda aliqua virtus
proprie dicta tamen ponenda est aliqua virtus lar
go modo capta etiam creata. ¶ Correlariuz. Uir
tus hoc modo dicitur efficax ordinatio alicuius ad si
gnandum productionem alicuius effectus et gra
tie. Exemplum. Littere regie annulo regio sigilla
te magne sunt dignitatis et virtutis respectu valo
ris tamen in eis nulla est virtus absoluta sed soluz
per virtutem regis et eius assistentiam: quia mor
tuo rege littere ille nullius sunt valoris. ¶ Quin
tum dictum. Sicut sacramenta sunt signa efficacia
gratie a deo instituta vt q ea susceperit debito mo
do habeat inde gratiam: nullam autem habeat gra
tiam ad hunc actum. Illa nunqz ordinatio efficax
virtus est sacramenti: et ratione illius disponit ho
minem vt habeat gratiaz: qz efficaciter ordinat ad
habendam et suscipiendam gratiaz. Rursus dicut
isti q ex tali pactione dominus astringit se quoda
modo ad dandum gratiam suscipienti sacrametu
astringit enim quodammodo deum ad conferen
dum: et dicitur virtutem habere ad efficiendum: et
etiam disponendum: et sicut extenditur nomen vir
tutis: ita verbum efficiendi vel disponendi: qa no
efficit vel disponit influendo: sed efficaciter ordi
nando. ¶ Sextum dictum. Sicut hec extendutur
ita et nomen cause: quia non dicitur causa secundum q e
principium operandi: sed secundum q est ro ordinandi.

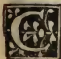
De differentia sacrameto-

rum noue legis et veteris. Queritur. Utrum sacra
menta veteris legis iustificabant. ¶ Magr hanc
differentiam assignat dicens q sacrameta veteris
legis tantum promittebant et non dabant: hec aute
dant. Unde communiter est differentia q sacrame
ta noue legis efficiunt quod signant: sed veteris le
gis non. ¶ Sed contra hoc est Hugo in libro de sa
cramentis. Ideo duplex est opinio de ista questio
ne. ¶ Sciendum igitur q duplex est sacramentuz
scilicet stricte captum: et est signum sensibile etc. vt
supra diffinitum est. ¶ Propositio. Hoc modo ca
piendo sacramentum: nulla erant sacramenta vete
ris legis excepta circuncisione. ¶ Correlariu: hoc
modo non capitur hic sacramentum. Alio mo ca
pitur sacramentum large: et est sacre rei signu. Pro
positio. Ueteris legis sacrificia seu que faciebat ve
teres bene erant sacramenta hoc modo: quia signa
bant sacram rem scilicet passionem vel aliqd aliud
¶ Prima opinio est magistri: et gilberti porretani
qui dicebant q in sacramentis veteris legis. non
merebantur homines exercendo illa nec per se nec
per accidens nec iustificabant. Sed ista opinio Hu
goni non videbatur rationabilis. Uide in tex. Re
solutio questionis. ¶ Propositio. Sacrameta per
se non iustificabant: coniuncta tn cu fide et deuotione
conferebat gratia. Si vo qras ro vn h est pz rnsio: qz
sacra nostra iustificant ratione operis: operati illa
autez ope opantis: qz causalitas sacrorum no est a illis
qz qda efficax ordinatio ad recipiendum gratiam
ex pactione diuina: hoc autem fuit solum in sacra
mentis noue legis et non veteris nisi in circuncisio
ne: quia ibi fuit pactio. Quare autem in istis e mo
do pactio et ordinatio et in illis no: pz qz tunc fuit te
pus figure et vincendi duricie: mo est tempus gra
tie et reparationis antique.

De gratia sacrametali que-

ritur. Utrum gratia sacramentalis sit eade per esse
tiam cum gratia virtutum. ¶ Resolutio questiois
¶ Prima ppo. gratia sacramentalis est gra gratu
faciens

faciēs realr̄ ꝛ eēntialr̄: pꝫ qꝛ oīs illa gr̄a que expellit ꝛ curat a pctō mortali est gr̄a gratūmfaciēs: qꝛ sola illa expellit pctm̄. Sꝫ gr̄a sacramētalis est huiusmodi ergo ꝛc. ℭ Corr̄ᵐ Oīs virtus alia a charitate pōt stare cum pctō: ꝛ ēt facere miracula: ꝛ illud corr̄ᵐ pbat maiorem. Minor aūt pꝫ: qꝛ est remediū ꝯtra morbū vt pꝫ in baptismo ꝛ penitētia. ℭ Scd̄a ꝓpō. Lꝫ sacr̄alis gr̄a de p se sigto sit gr̄a gratūmfaciēs: tn̄ cōnotat aliqd qd̄ nec est formalr̄ ipa gr̄a gratūfaciēs: nec pt̄ separi realr̄: qꝛ cōnotat expulsionē culpe. Sed ista expulsio ꝛ remissio non est gr̄a gratūfaciēs: qꝛ deus pōt remittere culpā ꝛ non dare gr̄am de potētia ipsius absoluta ꝙ tn̄ de potētia dei ordinata nunꝙ̄ deus facit: qꝛ qñcunqꝫ remittit culpā infundit gr̄am: gr̄a ergo predicta rōne sui p se sigti vocaꝛ gr̄a: ꝛ rōne sui ꝯnotati vocaꝛ sacr̄alis. ℭ Corr̄ᵐ Gr̄a pdicta cōplete capta. s. p se sigto ꝛ ꝓ suo cōnotato ē ens p accn̄s qꝛ saltē aggregat ens reale. s. gr̄am ꝛ ens rōnis. s. signa q̄ sunt in sacr̄is ergo in nullo est pdicamēto. ℭ 3ª ꝓpō. Lꝫ in statu inocētie fuisset gr̄a gratūfaciēs non tn̄ fuisset gr̄a sacr̄alis qꝛ gr̄a sacr̄alis non est nisi vbi est morbꝰ. Sꝫ ibi nullus fuisset morbus ꝗ ꝛc. ℭ 4ª ꝓpō Gr̄a virtutū est gr̄a gratūfaciēs: qꝛ oīs gr̄a que facit oīa opa virtutū accepta deo ad vitaꝫ eternā est gr̄a gratūfaciēs: qꝛ a sola gr̄a sunt accepta deo. Sed gr̄a virtutū est hmōi: qꝛ dirigit oīa opa virtutū ad vitā eternā. Nam sicut sol est lux luminū. qꝛ illustrat oīa inferiora: sic virtutes sunt lumina: sed accipiūt lumē fo[...]s gr̄a gratūfaciēte. ℭ 5ª licet gr̄a virtutū de p se sigto sit gr̄a gratūfaciēs tn̄ de ꝯnotato ꝯnotat oēs habitus virtuosos substractos gr̄e: quapp dꝛ gr̄a virtutū qꝛ oēs habitꝰ aliaꝝ virtutū sunt substracte. i. formate a gr̄a gratumfaciēte: ꝙtum ad id qd̄ est eē meritoriuꝫ ꝛ dignū vita eterna. ℭ 6ª Hoc totū gr̄a v̄tutū rōe p se sigti dꝛ gr̄a sꝫ rōe ꝯnotati dꝛ v̄tutū. ℭ 7ª Gr̄a virtutū cōplete accepta n̄ ē aliq̄ vna res: sꝫ oēs virtutes: n̄ sūt vna virtꝰ. Un̄ gr̄a v̄tutū ē vnū en op aggregationē. ℭ Corr̄ᵐ. Hec gr̄a fuisset in statu inocētie: qꝛ huissemus oēs virtutes. ℭ Octaua ꝓpō Gr̄a virtutū p se sigto est oīno idē cū gr̄a sacr̄ali qꝛ ambe ꝑ p se sigto nō sunt nisi gr̄a gratūfaciens. ℭ 9ª Gr̄a virtutū ꝓ ꝯntato non est ideꝫ eēntialr̄ ꝛ realr̄ cum gr̄a sacr̄ali: qꝛ gr̄a virtutū ꝓ connotato non est nisi habitus aliaꝝ virtutū: ꝛ gr̄a sacr̄alis pro ꝯnotato non est nisi vnus effectus. s. remissio culpe. Nota ꝙ idem sunt: eē idem p eēntiam: eē idem eēntialr̄ ꝛ eē idem realr̄: lꝫ nō sit de eē. Finalr̄ sciendum ꝙ de hac questione tres sunt opiniones: quaruꝫ tertia est Sanctus Bonauen. ꝛ tenēda. Et resolutio questionis satis patet ex dictis.

Irca secundā prime distīctōis ptē. Prīo querit. Utrū ad remediū originalr̄ suffecerit fides informis. Remediū est medicina q̄ post lapsum succurrit curando ꝛ sanando. Unde medicina est duplex scꝫ. Preseruatiua que preseruat a morbo futuro. alia est medicina subleuatiua que subleuat a morbo presenti. ℭ Correlarium. Hoc modo remedium est medicina ꝛ non primo modo. Sciendum ꝙ qñ deus creauit adam dederat sibi medicinam preseruatiuam idest iustitiaꝫ originalem: ꝛ si stetisset non huisset remediū vt pꝫ sꝫ qꝛ cecidit indiguit ꝛ sanatione quantum est ex se. Notandum ꝙ peccatum originale est carentia iustitie originalis debite: qꝛ in primo parente accepte: ex eius crimine deperdite cui corr̄ndet obligatio ad penam dāni dūtaxat: ad differentiam peccatorum mortalium actualiuꝫ: ex premissa criminis transgressione prouenienes. ℭ Correlarium adaꝫ non habuit peccatum originale. Iustitia auteꝫ originalis est quidam habitus supnaturalis imediate a deo infusus ipse aie. ade faciens perfectaꝫ pacem ꝛ tranquillitatem inter partem sensualitatis ꝛ rationem ꝛ voluntatem ꝛ partem intellectualē. ℭ Propō istud donum quo ad aliquid erat nobilius habitu charitatis: pꝫ qꝛ faciebat perfectaꝫ pacem inter partem superiorem ꝛ inferioreꝫ: tn̄ simpliciter donum charitatis est nobilius cū per ipaꝫ aīa reddatur chara ꝛ amica deo: qd̄ non faciebat iustitia originalis. Carentia autem dicit negationem cum debito habendi illud qd̄ negatur. Unde catulus ante nonum diem non dꝛ cecus. qꝛ tūc dꝫ hr̄e visum. Item adam receperat donum originalis iustitie pro se ꝛ pro tota sua posteritate: ideo sumus debitores: qꝛ si non habemus hoc non puenit ex defectu ipsius dei dantis: sed ipsius recipientis: qui non custodiuit. Item iustitia aliqua pōt dici debita. vt in se accepta ꝛ actione propria deperdita accipientis. Sic non habemus nec habuimus iustitiam originalem. Sciendum etiam ꝙ fides informis est duplex scꝫ laudabilis ꝛ virtuosa: alia est damnabilis ꝛ vitiosa. Prima est virtus supernaturalis theologica formaliter existēs in intellectu viatoris extra charitatem existētis inclinans ipsum ad libere ꝛ voluntarie assentiendū prime ꝛ summe veritati propter se ꝛ super omnia rectificans ꝛ vigorans ipsum ad vitandum oēm prauitatem hereticam: ꝛ ad firmiter credendum aliqua vera que non sunt apparentia vt sunt articuli fidei. Et de ista est questio presens. Secunda est quedam credulitas de articulis sicut de credibilibus fidei nostre quadam necessitate ꝛ coactione extorta per multa miracula ꝛ experimenta: ꝛ quodam murmure ꝛ terrore suscepta. Et sic est fides in demonibus ꝛ non in viatoribus. Et de ista itelligitur auctoritas beati Iacobi Demones credunt ꝛ contremiscunt. ℭ Pro resolutione questionis sunt due opiniones in textu probabiles. Prima est magistri Richardi ꝛ Petri de tarentasia. Secunda est specialis opinio. Conueniunt autem ambe in tali conclusione. ℭ Per fidem infor

mo quantumcunq; informem dabat remedium
paruulis. Sed habent diuersos modos assignan
di. Secunda opinio dicit q remedium non dabat
solum ratione crediti sicut prima dicit: sed ipsa fi
dei pfessio idest actus elicitus fidei lz informis.

Secundo queritur. Utrum ad re
missionē ori
ginalis suffecerit sola fides supple i paruulis. Hu
go in libro de sacris dicit est vitium qd nascendo
ↄtrahimus. i. in conceptione nr̄a p ignorantiā in
mente: et p ↄcupiscentiā in carne ista diffinitio nō
est formalis: sed potius materialis: q2 nec ignorā
tia nec ↄcupiscētia sunt pctm̄ originale. Itez pctm̄
originale vocat pluribus nominib9 in scdo. s. lex
carnis lex nāe lex mēbroꝝ: tyrānus: ↄcupiscētia:
ↄcupiscibilitas: fomes. Intelligit aūt qd an sola fi
des suffecerit. i. si vir9 fidei sufficit sine aliq̄ signo
exteriori. Nota. Oē qd non est ex fide pctm̄ est. i.
oē qd fit ↄtra ↄscientiā est pctm̄ mortale. Require
modos accipiēdi fides in mā fidei in tertio senten
tiaꝝ. Uel etiam pōt esse qd ista pro actu fidei: sine
tamen signo exteriori aliquo: vel si requirebatur
aliquod sacrificium vel decimatio vel aliquod ali
ud signuz. ¶ Resolutio questionis in duabus stat
opinionibus. Prima ponit talem propositionez.
¶ Sola fides habita siue informis siue formata
non sufficiebat secundum omnes doctores. Req
rebatur etiaz secunduz omnes actus fidei in quo
profitebatur paruulum curandum esse ob eo quē
expectabant. Et de hoc est duplex opinio. Aliq eni
dicūt q oportebat q fieret professio non tantum ac
tu mentis vel oris: sed etiam signo visibili vtputa
in oblatione vel in sacrificio siue decimatione vel
aliquo alio signo. Sed Gregorius in moralib9 di
cit qd apud nos valet aqua baptismi hoc egit apd
veteres: vel pro paruulis sola fides: vel pro maio
ribus. i. adultis virtus sacrificij: vel pro hys qui
ex abrahe stirpe prodierunt mysteriuz circuncisio
nis. ¶ Ideo est alia opinio q professio fidei suffi
ciebat qualitercūq; fieret: siue actu cordis. Et hoc
principalr requirebatur siue signo siue verbo: dū
tamen fieret a parentibus et haberetur respectus
ad paruulum. Si autem queratur quare magis fi
des parentum requirebatur. Dici pōt q parentes
dicuntur hic omnes qui curam gerebant de par
uulo: et istius opinionis est Ricardus et petrus de
tharentasia. Alij dicunt q debent capi ibi parētes
proprij: q2 per ipsos paruulus ↄtraxerat culpam.
Ideo congruum erat vt eorum fide mereret gra
tiam: sed prima opinio est misericordior.

Tertio q̄rit. Utz regrat virt9 sacrificij in re
mediū origīalis i adultis. Sacrifi
ciū pōt capi triplr. Uno mō cōiter et sic est oblatio
scā deo i recognitionē supmi dnij sui siue fiat actu
interiori i spū siue fiat actu exteriori: affectu. s. et ef
fectu. Oblatio ponit loco gnis: facta deo ad drīaz
sacrilegioꝝ idolatroꝝ. Alio mō sacrificiū capit p
pe et est oblatio qua offerebatur aliqua hostia seu
victima deo: cuius aliqua pars cremebatur in al
tari et altera cedebat ad vsum offerētis. Et dr̄ victi
ma ad differentiam inanimatorum vt oleum fru
mentum et vinum q2 hoc totum fiebat in aīalib9:
sic distinguitur a prima acceptione que intelligit
tam de ianimatis q̄z animatis. Et dr̄ cuius aliqua
pars &c. ad differētiam holocausti qd totaliter cre
mabatur: et sic etiaz pz quid sit holocaustū. Tertio
modo sacrificium capit proprijssime: et dr̄ quasi sa
crumfactum: q2 prece mystica consecratur pro no
bis in memoriam dominice passionis: et hoc solū
conuenit sacramento altaris et noue legis. ¶ Cor
relarium. Sacrificiuz in questione capitur cōiter
et proprie: et non vltimo modo. Item Uirtus sacri
ficij pōt capi dupliciter. Uno modo potest esse ipa
fides que faciebat valere ipm sacrificiū in lege an
tiqua: q2 de se nihil valebant: sed tm̄ per fidē ven
turi valebant et sic non capit hic. Alio modo dicit
interna mentis attritio siue displicentia de pecca
to actuali eo q addiderant pcta: et sic accipit Gre
gorius in auctoritate preallegata vel pro fide: me
lius tam̄ videtur pro interna mentis attritione.
Adultus sm iuristas est ille homo qui compleuit.
xxv. annos quia vsq; ibi crescit et tunc dr̄ adultus
Adultus alio modo est viator habens vsum ratio
nis: per quem potest discernere inter bonuz et ma
lum. Adultus eni cōnotat statū in quo hō crescit.
Di hn̄s vsuz rōnis ad differētiā fatuoꝝ et rōne ca
rētiū. Dicit per quē &c. et hoc citius est in vno q̄z i
alio vt pz de illo puero de quo logt Gregori9. iiij.
dialogoꝝ. et sic accipit hic adult9. ¶ Rn̄sio ad qō
nez. Propō. In lege nāe tria fuerūt genera sacra
mentorū scz decimationes oblationes et sacrificia
Sacramentū capit trib9 modis vt supra dictū est.
Uno mō pprie. Propō. Nulla fuerūt sacramenta
lege nature capiendo sacramentum proprie patz
de iacob qui effudit oleū super altare qd erexerat.
Sacramentū cōmuniter captū: dicuntur quedā si
gna a deo instituta et nō ante legē nature per que
homines frequentabant in quib9 se exercebāt in
colendo deum. Dicit notanter non ante legē nāe
propter sacramentum matrimonij: qd fuit institu
tum in paradiso terrestre et sic capitur hic sacramen
tum. Itē sub oblatione cōprehendit primitia que
fiebat ex primis terre fructib9 vl ex primogenitis
aīaliū mundoꝝ. Decimatio est decie ptis oblatio:
et nouē ptes sibi reseruādo. Sciēdū q ptes aliq̄te
dicuntur que aliquotiens sumpte reddunt nume
rum suum essentialem vt sunt. i. ij. iij. que constitu
unt numerum senariū. Item ternarius numerus
componitur ex partibus aliquotiens et non ali
quotis et ideo est perfectior. Denarius autem est
perfectissimus ad quē stat resolutio omniū nume
rorum et dicitur limes primus: centum autē est li
mes secundus &c. Ad euidentiam predictorum
tria sunt videnda: primo que sit ratio istituēdi illa
sacra

sacramenta. secundo quis sit modus tertio que efficacia. Oblatio capitur tripliciter. Uno modo communissime scz pro omni illo quod deo iuste offert cum devotione sive actu interiori sive exteriori: et sic non capitur hic. Secundo modo communiter prout scilicet distinguitur contra decimã et primitiam: et sic quodcũqz offerebatur deo preter decimam et primitias dicebatur oblatio. Tertio modo capitur oblatio stricte: et sic distinguitur cõtra sacrificium et holocaustum: et sic capiebat psalmista dicendo. Acceptabis sacrificium iustitie oblationes et holocausta: et sic fiebat in rebus inanimatis: utputa in liquidis: et sic capitur hic ab Hugone tripilci ratione. Prima ratio est dei honorifica tio. Notandum ergo qꝫ fides in iustis omni tẽpore cocurrit et nullus nisi in fide salvatus est. ergo tẽpore legis naturalis hec fides erat que fideles illuminabat ad hoc qꝫ crederent qꝫ deus erat creator redemptor et remunerator: ideo fides illumiabat et dictamen nature consonabat: ut homo deo serviret: et sua ab ipso recognosceret: et hoc quod credebat signo visibili etiam quoddammodo manifestaret. ideo signa fuerunt tempore legis nature in quibus deus honorabaẽ qui omnia creauerat ut in oblatione. similiter honorabatur ut redemptor: utputa in sacrificio. Ut perfectus remunerator in decimatione. Et nota quoddammodo denarius est perfectissimus numerus: quia tres perfectiones habet in se. prima est unitatis. secũda ternarij: tertia senarij: que simul iuncta faciunt denarium: et ideo ibi est stat[us]. Propter hoc honorabatur deus ut perfectus remunerator: unitas enim est perfecta: quia est omnis numeri perfectio. Secunda ratio est fidei redemptoris professio: sicut enim nullus sine fide potest deo placere sic nullus sine fide mediatoris a pctõ resurgere: et sicut fides simpliciter dictabat dei honorificationẽ ita et hec professionem. Et quia tunc profitetur homo quando quod interius credit exterius mãifestat. Ideo tempore legis nature fuerunt signa ad hoc manifestandum. Etiam honorabatur ut redẽptor: et hoc modo tria considerantur. s. redemptum ut genus humanum et hoc per decimationem. homo enĩ signatur per decimam dragmam perditaz. Secũdo ipse modus redimendi et est ipsa passio domini nostri iesu xpi: et hoc per oblationem. Tertio cõsideratur ipsum precium et hoc per sacrificium in quo erat sanguinis effusio. Et ista professio in huiusmodi signis erat maxime necessaria pro ipsis imperfectis. Perfectis enim deus revelauit sacramenta fidei: imperfectis celauit. Unde minores adherebant fidei maiorum et credebant implicite et sicut implicite credebant: sic signa data sunt eis a maioribus in quibus fidem implicite profiterẽtur. Tertia ratio est vite agende instructio. Sicut enĩ aliqs nõ poterat deo placẽ sine fide: nec a pcõ resurgere sine fide redẽptoris: sic nec i bono stare sine bono ope. Et ideo fidei adiecta fũt signa que significarent ea que necessaria sunt cuz fide. Hec autem tria sunt in corde: et sũt tria exterius qͣ hiis sequentibus signantur in decimatione peccati recognitio et eius dimissio: qꝛ in ea daẽ qð pfectum et qð bonũ est: et remanet nobis qð est impfectuz. Uñ signaẽ qꝫ bona tantũ sunt a deo: sꝫ mala a nobis. In sacrificio signatur interna contritio: qꝛ sacrificium deo spiritus ꝯtribulatus: et exterior carnis maceratio: qꝛ occidebatur pecus. Uñ mortificanda sunt corda et membra nostra. Romano. xij. Exhibeatis corpora vestra etc. In oblatiõe enĩ requiriẽ mẽtis devotio: et exterior bona opatio qͣ si assint cum fide sufficiunt ad salutẽ: et sic pꝫ ratio institutionis. Scðo dꝫ attendi modus instituẽdi non enĩ instituta sũt per modũ pcepti ut dicit Hugo. Cõsilio erudiuit paruulos: loquens pro illis qui fuerũt tẽpore legis. Tertio attẽdẽda est efficacia in hijs. Et notandũ qꝫ de se nullam habeant efficaciã mũdãdi vel iustificãdi: sꝫ solũ rõe fidei redẽptoris. Nõ. n. erãt istituta ad hͦ sꝫ ad hͦ qͣ pdicta st.

Quarto queriẽ Utrũ remediũ circũcisionis ꝯgrue sit institutũ. ¶ Circũcisio ibi est remediũ ad removendũ peccatũ originale distinguẽs populũ fideleꝫ a populo infideli. Cuius descriptiõis sunt partes. Primo circũcisio fuit istituta in remediũ ꝯ originale peccatũ. Scðo fuit instituta in officiũ: significabat enĩ peccatũ originale qͣtũ ad causaꝫ que est ppagatio libidinosa qͣ fit in pte generationis: ideo debuit ibi poni remediũ. Signabat etiã qͣtuꝫ ad processum etiã qͣtũ ad effectuꝫ. In officiũ distinguẽtis. s. populũ fideleẽ etc. ¶ Rñsio ad qõnẽ. ¶ Pro positio. Institutio circũcisionis cõgrua fuit: qꝛ fuit expressum signũ curatiõis originalis. Ad illud qð obijcitur Deus nõ delectaẽ in penis. Dicendũ est qꝫ pena. Uno mõ cõparaẽ ad punitum: et sic nõ placet deo. Nõ enĩ creauit nos deus ad puniẽdũ. Alio mõ comparaẽ pena ad meritũ. s. ad exigentem culpã et sic est in ea manifestatio iustitie et ordinis et sic placet deo inquantũ iustus. Tertio cõparatur ad finẽ vel effectũ utputa iustificationẽ rei et sic placet et inquãtũ est misericors. Uñ in punitione (que est via ad iustificationẽ) relucet mia et iustitia: et ita est placẽs deo: et talis fuit pena circũcisionis. De forma sive integritate circũcisiõis. Notãdũ. Illud dr̃ esse de forma et integritate alicui[us] qð non põt eẽ sine illo et reqriẽ necessario ad eẽ eius: sicut ptes domus nẽcio regrunẽ ad esse dom[us]. Illud aũt est de decẽtia alicuius qð nõ requiriẽ necessario ad eẽ alicuius: sꝫ ad bene eẽ: sicut fenestre in domo. qð põt eẽ de utraqꝫ etc. ¶ Propõ: Tria fuerunt nečia et de integritate sacramẽti circuncisionis scꝫ sexus masculin[us] mẽbrũ ꝑpucij et modus circũcidẽdi que fienda erant circulariter amputãdo. s. interiorem partem illius membri. Dies tñ octauus non erat de necessitate: ut patet in Abra

circumcis

alia questio

ham et vernaculis suis et proselitis noviter cõversis tamen omittentes illam in die illo peccabant facientes contra preceptũ domini q2 precipiebat illaz fieri in tali die. Resolutio patet ex dictis. Unde triplex est circũcisio scz sacramẽtalis de qua id dictũ est. Alia est moralis et est illa que circũcidũt corda nostra ab oĩ iniquitate. Tertia est circũcisio anagogica et est illa qua per meritũ passionis xpi fiet in iudicio circuncisio corporum nostrorũ mũdando ab omni corruptione.

Quinto queritur.
De efficacia circũcisiõis. Utrũ sacrm circuncisionis sit gratie collatiuũ. s. utrum ex vi circuncisionis conferatur gratia. ¶ Regula scoti ita ordinavit deus q nunq̃ aliquis erit in puris nãlibus: sz oĩs hõ de lege dei ordinata vel est in gratia: vel in peccato mortali: et impossibile est aliquem esse in gratia et peccato mortali. Nota scotum in presenti mã in quarto. ¶ Pro solutione huius questionis sciendũ est q quatuor sunt positiones de ipsa in textu: quarum tres reprobãtur ab isto doctore. Quarta vero est ipsius et p nũc tenenda que in tali stat dicto. ¶ In circuncisione dabatur gratia: sed tamen paruula respectu eius que datur in baptismo. et q2 gratia quãtũcũq3 parua plenum effectum hz ad delendum oẽm culpã mortalem: sed semiplenum ad habilitandum potentias aĩe et ad proficiendum: rõ circuncisio dicit ordinari ad effectum ablationis culpe: non quia ipsum solũ hr̃et: sed q2 solum hz complementuz.

Circa distinctionem
scdãm queritur Primo. Utrum omne tempus fuerit idoneum ad institutionem sacramentorum. Duo sunt status tpis scz tps nãe institute et scdz aliquos solum fuit per tres horas: et per tres horas homo stetit i paradiso terrestri cum confusione. Pro isto tempore datur talis ppõ. ¶ Nulla sacra debuerunt nec fuerũt instituta in statu nature institute: patet q2 nullum fuit ibi peccatum nec sequela peccati. Alius est status nature lapse: et dividit in tria tpa scz in legem nature: scripte et gratie. Prima incepit a lapsu ade ẽm Hugonem et durauit usq3 ad Abraham: ẽm alios autez usq3 ad moysen. Scda incepit ab his et durauit usq3 ad xpz. Tertia durabit usq3 ad finem mũdi. Et pro isto tpe talis ponit ppõ. ¶ Hõ viator et lege nãe et lege diua obligat ut recedat a malo: et ad bonum accedat ẽm illud ps. Declina a malo et fac bonũ. Sed hũana nã vulnerata p pctm̃ nõ potuit ista duo facere scz declinare a malo et facere bonũ ex puris nãlibus et dicere 9trã eẽt error pelagij. Jõ videns deus miseriã humane fragilitatis et obligationem voluit et dedit sp remedia salubria et ista fuerũt sacra. Incepit aũt tps remedij a lapsu Ade et pfecit in lege scripta et 9sũmatũ est in euãgelio scz tpe legis noue. Ideo idoneũ fuit et 9gruũ instituere sacramẽta in istis tribꝰ tpibus. s. in tpe legis nature ubi instituta fuerunt oblatiões decimatiões et sacrificia. In tpe legis scripte fuit institutũ sacrm circũcisionis: in tẽpore legis noue instituta sunt septem sacra: tñ ẽm magis et minus. q2 tpe legis nature instituta fuerũt sacra pfecto modo: tpe legis scripte perfectiori modo. tpe v̄o legis noue pfectissimo modo: q2 9tra oẽs morbos dat remediũ. Unde notãduz q duplex est maluz. s. pene et culpe. Maluz culpe est triplex ẽm q triplex est culpa. Prima est culpa originalis 9tra quã ordinatum fuit sacrm baptismi. Alia est culpa actualis. i. mortalis 9tra quã ordinatum fuit sacrm pnie. Tertia est culpa venialis contra quã fuit ordinatũ extreme vnctionis sacramẽtum. Malum pene est qd̃ patimur pp̃ter peccatũ primi parẽtis: et est quadruplex. Primuz est ignorãtia cõtra quã institutum est sacramẽtuz ordinis et maxime q2 sacerdotes debẽt se exercere in scientia et sapiẽtia. Secũduz malũ est malicia 9tra quã ordinatum fuit sacramẽtum eucharistie ubi maxime viget et demonstratur bonitas et misericordia. 3m malũ est ipotẽtia qua sumꝰ debiles ad resistendũ inimicis spũalibꝰ: 9 quã istitutũ fuit sacrz 9firmatiõis. 4m malũ est 9cupia 9 quã istitutũ fuit sacrm mrimonij. Et sic pz q̃lr sacra noue legis sufficiẽter sũt istituta ad fugiẽdũ malũ et resistẽduz ei. Nũc vidẽdũ est q̃lr sũt vtilia ad pseq̃ndũ bonũ. Notãdũ igit q oĩa bona q̃cũq3 sint pñt attingi p actꝰ septẽ v̄tutũ: q̃rũ tres sunt theologice. s. fides spes et charitas: et q̃tuor cardinales. s. tẽperantia: iustitia: fortitudo: et prudẽtia. Baptismus igit ẽ adiutoriũ pro actibꝰ fidei. Extrema vnctio pro actibꝰ spei. q2 recipimus extremã vnctionẽ ut liberati a pctis venialibꝰ citiꝰ eamus ad padisuz. Eucharistia pro actibꝰ charitatis. Mrimoniũ pro actibus tẽperãtie. Pnia pro actibꝰ iustitie. Cõfirmatio pro actibꝰ fortitudis. Ordo aũt pro actibꝰ prudentie. Et sic pz qualr sacra noue legis sunt ordinata ad fugiẽdũ et repellendũ malũ et pseq̃duz bonum.

Resolutio
igit qõnis in his duabꝰ stat ppõnibus. ¶ pa. Oĩa sacra data a deo erãt remedia ad fugiẽduz malũ. ¶ 2a. Oĩa sacra sũt istituta ad psequendũ bonũ. Et oĩa sacra pncipalr et spãlr sũt istituta in remediũ excepto matrimonio qd̃ pmo institutũ est in officium.

Queritur
2o. Utrz in diuersis tpibꝰ debuerũt alia sacra istitui vel semp eadẽ. Pro declaratiõe ponunt due 9clones date a Scoto. ¶ Prima. Legẽ euãgelicã 9gruũ fuit pfectissimis sacris adornari: q2 lex euangelica ẽ pfectissima lex quam tota trinitas instituit et ordinauit dare homini viatori: secundum illud Matth. xxvj. Novi et eterni testamenti. Dicitur autez eternum testamẽtum: q2 post ipm nullum erit. ¶ Secunda 9clusio. Omnia sacramẽta legis noue fuerũt imediate instituta a christo aliquo modo: vel

simplr

simplr ꝛ absolute vel approbatiue. Primo patet ꝺ baptismo: qꝛ ante mortem xp̄i apli baptizabant: ēt post resurrectionē dixit discipulis suis ꝙ baptizarent alios. Marci vlti. Sc̄ꝺo pꝫ de sacr̄o eucharistie in cena anteꝗ̄ pateret. Tertio pꝫ de sacramēto ꝯfirmationis. Jo. xx. Accipite spm̄ sc̄m. Quarto pꝫ de sacr̄o penitentie. ibidē. Quoꝝ remiseritis pc̄a. Quinto pꝫ de sacr̄o extreme vnctionis qꝛ qñ mittebat discipulos binos ꝛ binos: dr̄ ꝙ vngebāt infirmos ꝛ sanabant. Sexto pꝫ de sacr̄o matrimonij qꝛ approbauit illud cū dixit. Quos deus ꝯiunxit hō non sepet. Septimo pꝫ de sacr̄o ordinis. Nam in sacr̄o ordinis sacerdotalis maxie est duplex ptās. Prima super corpus xp̄i veꝝ scꝫ in consecrando: ꝛ ista ptās fuit data sacerdotibus in cena christi. Alia est ptās super corpus xp̄i mysticum eis data. Joh. xx. Quorum remiseritis ꝛc̄.

Responsio ad questionez.

¶ Propositio. Debito ꝯgrulitatis alia ꝛ alia sacr̄a institui debuerunt sm̄ ꝙ fuerūt diuersa tempora. Nam sicut lex noua est perfectior: ita perfectiora debuerunt institui in lege noua. Primo ibi apertuꝫ documētum diuini secreti. Sc̄ꝺo ibi: efficax remediuꝫ morbi. Tertio ibi pulchrū ornatū spōsi ꝛ spōse. Reuelatio igitur secretoꝝ non dꝫ fieri in omni tpe: sed illo potissime in quo intellectus hois ē capacior: sic sacr̄a perfecta dilata sunt vsqꝫ ad tempꝰ perfectū. Sicut igit in hoie sexta etas ē perfectior vbi maxime viget intellectus: sic ēt in mundo est sexta etas que est post aduentū xp̄i. ¶ Unde septē sunt etates hois. Prima dr̄ infantia ꝛ durat a natiuitate vsqꝫ ad septimū annū. Secūda etas est pueritia que durat a septimo vsqꝫ ad decimūquartuꝫ. Tertia etas ē adolescentia que durat a quatuordecim vsqꝫ ad. xxv. annū. Quarta etas est iuuentus: ꝛ dr̄ a iuuando: qꝛ debent maxime iuuare parētes ꝛ impendere obsequiū: ꝛ durat a. xxv. vsqꝫ ad. xl. annum. Quinta etas est virilitas: ꝛ durat a. xl. vsqꝫ ad sexagesimū annum. Sexta dr̄ senectus: ꝛ durat a. lx. vsqꝫ ad septuagesimūoctauum. Septima durat a. lxxviij. vsqꝫ ad finē: ꝛ dr̄ decrepitꝰ. ¶ Sic etiā in mundo sunt septē etates. Prima etas durauit ab Adam vsqꝫ ad Noe. Secūda a noe vsqꝫ ad Abraham. Tertia ab abraham vsque ad Dauid. Quarta ad dauid vsqꝫ ad trāsmigrationē babylonis. Quinta a trāsmigratione babylonis vsqꝫ ad xp̄m. Sexta a xp̄o vsqꝫ ad diē iudicij. Igitur sicut i sexta etate hō est sapientior: ꝛ in eo viget magis intellectio: sic etiā in ista sexta etate mundi homines sunt capaciores ad recipiendū sacr̄a ꝛ secreta diuina. Secundo qꝛ sacr̄a sunt medicamētum morbi efficax ꝛ illo tpe debent dari in quo efficacius curent: sed spūalis infirmitas efficaciter non curatur nisi qñ cognoscit ꝛ sentitur: alioquin redditur hō ingratus ꝛ peiori vulnere ifirmat: ideo necesse fuit sacr̄a differri quousqꝫ morbus tm̄ inualesceret ꝙ ipsum morbū cognosceret ꝛ remediū quereret. Hoc fuit tpe gratie: qꝛ tpe legis nature conuictus ē esse cecus ꝛ tunc venit lex docens ꝛ onerans: ꝛ tūc ꝯuictus est de impotentia: tunc ḡ restabat tp̄s gratie in quo morbus iam cognitꝰ curaret: ꝛ in hoc sacr̄a completa darent. Tertio qꝛ sacr̄a sunt in pulchrum ornatū sponse: ideo xp̄s debuit ea illi spōse reseruare a qua nunꝗ̄ separi deberēt: ꝛ qꝛ talis fuit ecclia collecta de gentibus scꝫ ꝯgregatio xp̄ianorum ꝛ nō sinagoga que ip̄m deseruit ꝛ negauit. iō ꝺbuit ea reseruare vsqꝫ ad tp̄s gratie: nihilominꝰ tm̄ aliqua imperfecta sacr̄a illis tp̄ibus dedit precedentibus tp̄s gratie sm̄ ꝙ congruebat illis tēporibus in stōnē. Septima v̄o etas mūdi incipiet in requie scōꝝ pꝰ iudiciū ꝛ durabit vsqꝫ in eternū.

Tertio queritur. De numero sacrorum tp̄is euangelij.

Respondet ponendo tres ꝓpōnes. ¶ Prima. Congruū est in lege euangelica plura esse sacr̄a qꝛ sacr̄a data sunt nobis ad docendū nos ꝛ erudiendum. sed si fuisset vnū solū sacr̄m datum non sufficienter exercitaret nos: qꝛ hoc eēt nobis fastidiosū semp exercere nos in vno solo sacr̄o: ergo ꝯgruuꝫ fuit plura esse sacramēta. ¶ Sc̄ꝺa ꝓpō. Tm̄ sūt septem sacr̄a in lege euangelica ꝛ nō plura: qꝛ sacramenta principalr ponunt in remediū septeꝫ morboꝝ qui maxime vigent in nobis. ¶ Tertia. Sacramenta noue legis sunt medicamēta efficacia sanando infirmitates sunt adiumenta salubria: ꝯseruando ꝛ adiuuando virtutes: sunt ēt arma bellica muniendo ꝛ armādo xp̄i milites. ¶ Notandū ꝙ ecclia militans est ꝯgregatio oium fideliū viatoꝝ sub xp̄o duce militantiū: ꝯ diabolū: carnē ꝛ mundum. ¶ Primū corrm. Pagani ꝛ infideles nō sūt de ecclia militante. ¶ Sc̄ꝺm. Beati ꝛ cōprehēsores ēt nō sunt de ecclia militāte. ¶ Tertium. Nec xp̄s lꝫ sit dux ꝛ rector ecclesie militātis. Unde notandū ꝙ ista ecclia militans hꝫ arma. Primo baptismus est armatura intrantiū ecclesiā militanteꝫ. Sc̄ꝺo est terribilis: sm̄ qꝺ dr̄ canticoꝝ. vij. Ipsa ē terribilis vt castroruꝫ acies ordinata: qꝛ munita ꝛ fortis. ꝛ hꝫ ꝑ confirmationē. Tertio dr̄ acies: qꝛ cōiuncta ꝛ vnita est xp̄o ꝛ hꝫ per eucharistiā. Quarto dr̄ ordinata: ꝛ hoc ꝑ sacr̄m ordis. Quinto qꝛ aliqui ex ea extrahunt ꝑ mortē corporalē: iō instituꝫ est sacr̄m matrimonij ad multiplicādū prolē. Sexto: qꝛ multi ꝓsternūt per culpā mortalē: iō institutuꝫ est sacr̄m pnie ad resurgendū. Septimo est sacr̄m exeuntiū scꝫ extrema vnctio. ¶ Corrm. Quicunqꝫ egressus fuerit ꝺ ecclesia militāte cū oibus armis .s. sacr̄is ꝯferentibus gratiaꝫ sine dubio vadit ad ecclesiam triumphātem. ¶ Secūdum correlariū. Quicūqꝫ exit de ecclesia militante sine armis necessarijs ad salutē vt est baptismus penitentia sine dubio in infernum vadit.

Quarto queritur. De baptismo Joannis e quo

fuit institutus. ¶ Notandū q baptismus ioānis pōt capi tripl'r. Primo mō passiue pro illo baptismo quo fuit baptizatus ⁊ sctificatus in vtero matris sue: ⁊ iste vocat baptismus flaminis: ⁊ de isto non est hic ad propositum. Secundo mō capitur actiue: ⁊ hoc dupl'r. Uno mō p illo baptismo quo baptizabat ioānes hoies in noie xpi. ⁊ sub forma baptismi xpi: hoc est tempe quo discipuli xpi baptizabnt: ita q potuisset ab eis inquirere modum baptismi xpi: ⁊ simil'r baptizari sicut ⁊ ceteri apl'i: nec ēt de isto ē qō: q: isto mō q erāt baptizati a ioāne nō debebāt iterū baptizari. Tertio mō capitur actiue pro illo baptismo quo baptizabat ioannes hoies in noie venturi xpi: ⁊ isto mō iterū erāt rebaptizādi baptismo xpi: ⁊ sic capit hic. ¶ Rñsio ad qōnē ponit talis cōclusio. Licet baptismi ioānis deus fuerit pncipalis institutor: ioānes tñ fuit administrator plenarius ⁊ pcipuus: ita q deus baptismū ioānis instituit ⁊ ei officiū baptizādi cōmisit: vt nullus baptizaret illo baptismo. nisi ipse vel aliquis eius auctoritate: ⁊ inde est q denominat a ioāne: ⁊ cessauit ioāne cessante. Sz in baptismo xpi nullus erat administrator plenarius. quia ibi erat interior regeneratio que solum fit a deo non a ministerio humano. Nullus ēt erat administrator pcipuus: q: xps instituit baptismū: ⁊ iō quādo baptizabat beati: Petrus ⁊ Paulus ⁊ ceteri apl'i nō appellabat baptismus pauli nec petri sz xpi.

Quinto queritur Ad quid fuit baptismus ioānis institutus. Hoc est vtrū efficiebat grām. ¶ Rñsio. Baptisma ioānis fuit istitutū pp tria. Primo ad pfignandum baptisma xpi: sicut dicit magister in littera: q baptismat ioānis erat sacre rei signū: ⁊ sic pōt vocari sacrm capiendo sacrum large. Secundo fuit institutū ad assuefaciendū ad ad baptisma xpi. Marc. iij. Ego baptizo ⁊c. glo. tm corpore lauo: q: peccata soluere nequeo: vt sicut nascendo ⁊ pdicādo pcurro: sic baptizādo ad baptisma xpi dirigam: ⁊ q̄tum ad hoc non est sacramētū sz sacrtale: sicut torneamētū in quo milites assuescūt non est bellū. Tertio fuit institutū ad nunciādum baptismū xpi: manifestādo auctorē. s. xpm ⁊ operādo mām. s. aquas. Joānis. x. vt manifestet in israel. Propterea veni ego in aqua baptizans. Et illo actu baptizādi ptulit xps aquis vim regeneratiuā cū mactu carnis sue mūdissime. Concedendū est igit q baptismus ioānis erat istitutus ad significandum ⁊ nō ad efficiendum gratiam: quia non purgabat peccata sed erat institutus ad significādū: assuefaciēdū ⁊ nūciādū baptisma xpi

Sexto queritur de vsu baptismi ioānis siue de efficacia eius. Utrū baptismus ioānis cū impositione manuum equipollēs eēt baptismo xpi. ¶ Notādū q apl'i xpi postq̄ baptizauerāt hoies imponebāt manus super illos per modū confirmationis in signū q recipiebāt spm sctm: ⁊ sic est qō. Posito q aliqui fuissent baptismo ioānis baptizati: vtrū sufficeret postea q apostoli imponerēt manus super illos: ita q nō eēnt iterū rebaptizandi. vel vtrū requirebat q iterū tenerent rebaptizari baptismo xpi. ¶ Rñ. Oēs illi qui erāt baptizati baptismo ioannis: rebaptizādi erāt baptismo xpi. Et ibi errāuit mgr qui dicit q baptizati a ioāne qui habebāt trinitatis fidē non erāt rebaptizādi baptismo xpi: sz sufficiebat manuū impositio per aplos xpi: ⁊ in hoc non tenet mgr. Unde Aug. baptizauit Judas: ⁊ rebaptizatū nō est: baptizauit ioannes ⁊ rebaptizatum est. Itē legitur Actuū. xix. q paulus rebaptizauit baptizatos baptismo Joānis. j.

Circa tertiā distinctio

nem querit primo: quid sit baptismus fm suā essentiā. Utrū sit vel intinctio in aquā. ¶ Baptismus est ablutio hominis viatoris aliqualiter psentientis vel nūquā vsus libero arbitrio facta in aqua elementari fluida: ab alio simul abluente ⁊ proferente certa verba a xpo instituta cū intentiōe faciendi qō intendit ecclesia xpiana facere. Primo dī est lotio vel ablutio que quidē contactus est aque fluide libere se ptingentis. i. cutē sine impedimento: ⁊ separantis inter cutem ⁊ ad corpus: sic q imediate tangat. ¶ Correlariū. Aqua imbibita spongie sic scz q cōtingat corpus pueri precise mediante spongia: puer non est baptizatus: q̄uis tangat cū illa spongia nisi exprimatur ab illa spongia. ¶ Scdm correlarium. Si puer inuolueret corio aliquo ⁊ mergeret in aq̄ sic q non tāgeret corpus pueri nō esset baptizat⁹: q: non ablueretur. ¶ Tertiū existens in vtero matris fm oēs suas partes nō pōt baptizari: ⁊ sic baptismus mulieris cū sit: sufficit p pueri baptizādo ⁊ qñ dī est ablutio: est predicatio fundamentalis ⁊ non formalis sicut ibi. Nomen est vox in logica. Dī hois viatoris ad differentiā angelorū: demonū ⁊ brutorū: q: est sacrm militantis eccl'ie ⁊ ad drīam illorū qui sunt extra viā. Dī aliqualiter: qō ponitur ad drīam adultorū: qui debēt venire cū deuotiōe ⁊ displicentia de vita veteri. Et dī aliqualiter vel virtualiter vel actual'r: ⁊ hoc ɔ Pe. de aliaco qui dicit q sufficit q adultus nō dissentiat sed nunq̄ pro pueris. Quinto dī vel nunq̄ vsus ⁊c. Dicit facta in aq̄ ad drīam vini ⁊ aque artificialis. Fluida q: si esset in spongia niue vel glacie nō esset baptismus. Dī ab alio scz hoie viatore: ⁊ ibi exprimit idone⁹ minister. Ideo si angelus malus baptizaret aliquē d lege cōi non eēt censendus baptizatus: nec esset sibi credendū. Si tñ bonus angelus vel aliqs sctūs baptizaret. non esset iterū baptizādus. Dī certa verba a xpo ⁊c. Ex hoc sequit q si aliquis eēt mancus ⁊ alter mutus ⁊ vnus diceret verba: ⁊ alter ablueret: nihil facerent. Hec aūt sunt verba. Ego baptizo te i n noie prīs ⁊ fil. ⁊ spūssancti amen. l. ita hat

Et ibi

Et ibi sunt quinq; vt p3 primū tñ ꝛ vltimū sc3 ego ꝛ amen. non sunt de necessitate tñ omittens sciens vel per ignorantiā peccat. Ideo aliqua sunt de necessitate sacri: ꝛ aliqua ð necessitate ministri vt me lius infra videbit. ℭ Propositio. Ois hō cuius cūq; secte intēdens facere qð ecclia facit ꝛ intēdit facere cū ꝯditionibus requisitis vere baptizat. baptismus aūt ſm mgr̄m in p̄nti distinctione sic diffinitur. Est intinctio.i. ablutio corporis exterior facta sub forma verboꝝ p̄scripta. Et iō diffinitiō baptismi supius posita nō est nisi declaratiua isti9 diffinitionis magistri. Hugo aūt sic diffinit. Est aqua abluendis criminibus scificata. tñ mgr̄ meli9 diffinit: licet btūs Bonauen. trahat magis ad istam ſm Scotum ꝛ modernos. ℭ Nota solutionē vltimi argumenti vbi ponunt quatuor diffinitiones ꝛ quatuor acceptiones.

Queritur secundo. Utrū expressio verbi vocalis sit de integritate baptismi. ℭ Rñ. Necesse ē exprimi verbū vocale: q2 deus ꝯtulit vim verbo. Unde sine verbo nullius est efficacie. Rō aūt quare deus voluit exprimi est perfecta fidei professio: vt sit in facto ꝛ verbo. Et ēt perfecta signatio q2.n. peracta est regeneratō per verbū incarnatū: ꝛ vbū īcarnatū optime signat per verbū voce inductuꝫ. Ideo voluit ꝛ instituit ꝙ esset ibi verbū vocale.

Tertio querit. Utrū ad cōpletum ꝛ integꝝ esse baptismi sit necessaria fides alicuius articuli. Articulus (vt habitū est in tertio. distin. xxiiij.) aliter capit a grāmaticis: aliter a rhetoricis: aliter a geometricis: ꝛ aliter a theologis. ℭ Resolutio qōnis. Duplex est fides: sc3 personalis: ꝛ est fides singulaꝝ psonaꝝ: ꝛ ista pōt deficere: Alia est fides eccl'ie: ꝛ ista nō deficiet vsq; ad iudiciū. Sed hoc est ex protectione diuina. ℭ Propositio. Fides baptizātis nō est necessaria ad cōplementū ꝛ integruꝫ esse baptismi: nec etiam baptizati. p3 q2 adultus baptizādus non h3 fidē infusam: q2 infundit in baptismo. Nec fides etiā pꝛentū requirit ad integrū baptismi. S3 necessaria est fides eccl'ie de aliquo articulo vl' articulis fidei. ℭ Corr^m. Peccatores puta luxuriosi: auari ꝛc. sunt de ecclia ꝛ mēbra xp̄i l3 putrida: sed p̄nt sanari p pniam: sed heretici sunt ab ecclesia.

Quarto querit. Utrū verbuꝫ exprimens actū baptizādi sit de necessitate forme baptismi. ℭ Notandum ꝙ aqua elementalis fluida est mā baptismi capiendo materiam large. Forma aūt baptismi capiēdo formā large: est in verbis ꝓlatis a baptizante que sunt. Ego baptizo te in noīe p̄ris ꝛ fi. ꝛ sp̄ūsancti amen. In istis verbis exprimunt quinq;. Primo psona baptizans: ibi ego. Secūdo actus baptizandi: ibi baptizo. Tertio persona baptizata: ibi te. Quarto inuocatio trinitatis: ibi in no. pat. ꝛ fil. ꝛc. Quinto imploratio diuina: ibi amen. ℭ Primuꝫ correlariū: primū verbū.s. ego: ꝛ vltimū.s. amē nō sūt de necessitate forme baptismi tñ minister omittens peccat mortaliter. ℭ Scdm corr^m. Licet expressio actus baptizandi sit de necessitate sacri: nō tñ est de necessitate exprimere actu baptizandi (sc3 baptizo) ī p^a psona. q2 greci sic baptizāt. Baptizet seru9 xp̄i ī no. pa. ꝛ fi. ꝛ.s. ℭ Tertiū corr^m. l3 expressio psone baptizate sit de necessitate baptismi: ī tñ est necesse exprimere in secunda psona: vt p3 quia greci exprimūt tertiā personā. Unde latini licet baptizarent exprimēdo tertiā personaꝫ tñ peccarent mortaliter: q2 contēnerent moduꝫ ecclesie. ℭ Rñsio ad qōnem. Uerbū exprimēs actū baptizādi (.s. baptizo) est de necessitate forme baptismi. Un̄ alexander tertius dicit. Si quis pueꝝ ī aqua ter merserit dicendo in no. pa. ꝛ fi. ꝛ sp̄i. san. nisi dicat ego baptizo te: talis imersio nō est baptismus.

Quinto querit. Utrū expressio toti9 trinitatis sit ð neces sitate baptismi. ℭ Rñsio. Plena expssio trinitatis est de necessitate baptismi: ita ꝙ necesse est noiare patrē ꝛ filiū ꝛ sp̄m scm̄. per expressionē oris nec ꝓdest nec obest ñ baptizās credat in corde vel non; sed sufficit ꝙ ore ꝓferat verba baptismi. Ad illud qð obÿcitur ꝙ apl'i in p̄mitiua ecclesia baptizauerunt in nomine xp̄i. Dōm ꝙ fuit licitum in p̄mitiua ecclesia: q2 nomē xp̄i erat ignotū ꝛ cōtumeliosum. ꝛ ideo vt exaltaret: baptizabant apostoli in nomine eius. Alia ratio: q: nomē chr̄isti implicat ꝛ insinuat totam trinitatē. Xp̄s. n. d: vnctus: ꝛ iō insinuat vngentē.s. patrem: ꝛ vnctū.s. filium: ꝛ vnctionem.s. spiritū sanctum.

Sexto querit. De variatione forme ī noiando totam trinitatem. ℭ Notādum ꝙ in forma baptismi sunt verba principaliora que sunt in no. pa. ꝛ fi. ꝛ sp̄ūsctī: ita ꝙ si diceretur. In noīb9 patris ꝛ filÿ ꝛ spiritus sancti nō esset baptismus. Et in istis potest fieri qntuplex variatio. Prima dicitur mutatio in nomine trinitatis: ꝛ est qñ ponitur nomen pro nomine: vtpote si loco patris dicatur genitoris: ꝛ sic ista variatio impedit sacrm siue fiat ex certa scientia siue alio mō. Et ideo non opꝫ dicere. In noīe genitoris ꝛ geniti ꝛ procedētis sed in forma data a xp̄o sc3 ī no. pa. ꝛ fi. ꝛ sp̄i. san. ℭ Secūda est additio. Et est qñ nomen quod non est expressum in forma super additur vt ñ dicatur. In noīe patris oipotentis: ꝛ sic distinguendum est: q2 aut est additio vocis distrahens: vt in noīe patris maioris ꝛ filÿ minoris. ꝛc. tūc nō esset baptismus: q2 hoc est hereticū dicere. Aut ē additio vocis ñ distrahēs nec repugnās vt ī noīe p̄ris igeniti ꝛ fi. gēiti. ꝛ ista additio ñ ipedit sacrꝫ. 3^a ē corruptio ꝛ est qñ ꝓlatio noīs est minus bñ ꝓlata: vtpote si dicatur. In noīe p̄ris ꝛ filias: ꝛ sic distinguenduꝫ est. Aut est tāta corruptio ꝙ nullo modo tenet sensuꝫ: ꝛ sic omnino impedit: vt dicere. In noīe tis ꝛ lis ꝛ ti aut non est tanta corr

ruptio quin bene maneat sensus. vt de puero bal- butiente. Quarta est trāsmutatio: ⁊ est qñ aliter or- dinatur. vt in noīe filij ⁊ patris ⁊ spūssancti. ⁊ sic ē distinguendū: aut fit simplr ⁊ sine erroris dogma- tizatione: ⁊ sic nō impedit: aut fit ex certa malicia: ⁊ cū heresi: ⁊ tunc impedit. Quinta est interpositō ⁊ est cū in medio cadit actus vt sternutatio: vl' ver bum: vt in noīe patris: idest ista aqua ē valde frigi da: ⁊ filij ⁊ spūssancti: ⁊ sic est distinguendū: aut est tanta intermissio ꝙ discontinuet intentionē ⁊ lon- gam facit morā. vtpote si longū facit sermonē: vel vadit ad venādum: ⁊ tūc necesse est vt reincipiat: aut est pua intermissio ⁊ morula vt est sternutatio: vel alia pua morula: ita ꝙ nō discōtinuat actus: ⁊ sic non opꝫ reincipere. Ex his pꝫ responsio.

Septimo queritur. Utrū sacr̄m baptismi de buerit institui in aqua.

⁋ Notādum ꝙ aqua pūt nunc sufficit est triplex. Quedam est aqua artifici- alis: ⁊ ē illa que fit per actionē ignis decoquētis ⁊ resoluentis ex ministerio artificis applicantis acti ua passiuis ⁊ passiua actiuis. Et ista aqua nō est ele mentum sed est corpus mixtū. Et sic aqua artificia lis: vt aqua rosea: nullo mō est ꝯueniens ad sacr̄m baptismi. Alia est aqua naturalis: ⁊ est aq̄ elemen- talis: pura tam per immixtionē q̄ꝫ per iuxta pōnē. Tertia est aq̄ vsualis pura per immixtionē: ꝫ non fit pura per iuxtapōnem. ⁋ Correlarium. Aq̄ vsua- lis ⁊ aqua naturalis sunt eiusdē speciei: ⁊ sunt con uenientes ad sacr̄m baptismi. ⁋ Resolutio qōnis stat in tribus propōnibus. ⁋ Prima. Sacramen tum baptismi inter oīa sacr̄a est sūme efficax ⁊ ma xime necessarium. Nam in sacr̄o tria sunt. Primo imprimitur character. Secundo datur gratia mū dans. scꝫ a peccato originali. Tertio datur virtus ad extinguēdum ardorem libidinis ⁊ concupiscē tiarum. ⁋ Secunda propositio. Hec oīa tria q̄ dan tur in baptismo oportuit dari ī aliquo signo quod designaret illa tria: ⁊ istud signum est aqua. Pri- mo aqua signat characterem in eo ꝙ corpus dya- phanum. Secūdo aqua signat gratiā mundātem in eo ꝙ lauat ⁊ mundat. Tertio signat virtutem ex tinguentē ardorem libidinis: in eo ꝙ aqua est fri- gida. ⁋ Tertia propositio. Quia a sacr̄o baptismi nullus absoluitur ⁊ in eo oēs cōicant: ideo necesse fuit ꝙ fieret de mā cōi. s. de aqua que est cōis tā di uitibus q̄ꝫ pauperibus: ⁊ talis est liquor aque.

Octauo querit̄. Quādo instituit do- minus sacr̄m baptis mi.

⁋ Dicendum ꝙ xp̄s primo baptismum insti- tuendū insinuauit: instituit ⁊ cōfirmauit. Insinua uit quidem verbo ⁊ facto. Facto cum baptizatꝰ fu it a Joāne in aqua ⁊ ostendit ceteros credentes in aqua fore baptizādos. Verbo cum predixit Nico demo Joannis tertio. Nisi quis renatus fuerit ex aqua. Secundo instituit: cum ipse baptizare cepit per discipulos. Joānis tertio. Post hec venit Iesus ⁊ discipuli eius in terram iudeā ⁊ baptizabat: ⁊ si non ipse in propria per sona: tñ discipuli in sua presentia. Et Luce. x. Disci pulos misit ad predicādū ⁊ baptizādum binos. ⁊c. Tertio confirmauit baptismū ⁊ verbo ⁊ facto. Facto cum de latere eius non tm̄ profluxit sanguis: verꝫ etiā aqua. Verbo autem confirmauit: quādo post resurrectionē discipulos ad baptizādos omnes ⁊ singulos misit. Math. vltimo.

Nono queritur. Utrum ex institu- tione baptismi in aqua collata sit. aliq̄ vis aquis.

⁋ Notāduꝫ ꝙ vis pōt capi quadrupliciter. Primo modo capitur ꝑ violētia siue coactiōe: ⁊ sic diffinitur a iuristis. Uis est maioris rei impetus qui repelli non pōt. Secū do modo capit̄ pro fortitudine vt iste hō habꝫ ma gnam vim: idest fortitudinem. Tertio modo capi tur pro potentia anime: vt vis intellectiua: vis visi ua. Et istis tribus modis non capitur hic. Quarto mō capitur pro virtute aliqua siue corpali siue spi rituali: vt sancti vi idest virtute fidei fecerūt mira cula. Et isto mō capitur hic. Declinatur aūt sic. Hec vis: huius vis: ⁊ hꝫ solum accusatiuū pluralē con tra Alexādrum: ⁊ conuertunt̄ vis ⁊ virtus. ⁋ Ad qōnem respondetur ꝙ dñs contactu mundissime carnis sue vim cōtulit aquis non ꝙ illa vis sit ali- qua proprietas vel essentia absoluta addita aq̄: sed sola ordinatio dei: q: instituit baptismum fieri in aqua qñ ipse voluit imergi in aqua: ⁊ sic dedit viꝫ regeneratiuā aquis. non ꝙ mundicia xp̄i trāsiret a carne ipsius in aquā: sed cum dñs esset mūdus: noluit ob aliud in aquā mergi nisi vt illa imersiōe aqua haberet istā ordinationem.

Decimo queritur. quotiēs opor teat mergi pu erum in aqua.

Respondetur per tres cōclusiones. ⁋ Prima vnitas vel multitudo imersionum non est de necessitate baptismi: q: per solam aspersionē aque super puerꝫ fit baptismus. ⁋ Secunda cōclu sio. Licet vnitas vel multitudo imersionū nō sit de necessitate baptismi: tñ est de ꝯgruitate ⁊ hoc ꝑꝑ signationē: q: qñ est vnica imersio: signat diuinaꝫ essentiā esse vnicā: vel signat vnicā morteꝫ xp̄i. qñ vero est triplex imersio: signat tres ꝑsonas in diui nis: scꝫ patrem ⁊ filiū ⁊ sp̄m scm̄: etiam signat illos tres dies quibus xp̄s fuit in sepulchro ⁊ signat di minutionem ꝯcupiscentiaꝝ q̄ maxime sunt tres. Prima carnis. secunda oculorū. s. auaricia. tertia ambitiosa ⁊ vane glīe. ⁋ Tertia ꝯclusio. Puer po test baptizari vna imersione ⁊ vere baptizatus est sicut si esset ter imersus.

Undecimo queritur quātū opor teat paruu- lū imergi ad hoc vt sit baptizatꝰ

an oporteat imer- gi totū corpus an aliquā partē corporis. ⁋ Rñde tur ꝙ presumit̄ ꝙ apostoli baptizauerūt aspergen do ⁊ mos ille seruat̄ adhuc in pluribus ecclesijs: ⁊ maxime in ecclesia gallicana ⁊ seruari potest. q: est

sibi

soli integra ratio sacri. Et dz semper seruari in omnibus ecclesijs cum necessitas iminet. aut pp infirmitatem baptizantis. qñ scz hz manus nimis debiles: vel rudis est: et timet ne ledat puez. Uel propter impotentiá et infirmitaté pueri: vtpote si non esset totus natus: vel pp penuriam elementi: vt si fiat modicú de aqua. Et in istis necessitatibus debent oés ecclesie sic baptizare. Etiá possunt baptizari solú per aspersione: etiam qñ nulla est penuria vel infirmitas: vt pz in ecclesia gallicana. Mos tñ cóis ecclesie est baptizare imergendo. Et modus é iste. Sacerdos. n. dz puez tenere per latera: et versa facie ad aquá dz mergere: ita q habeat caput versus orienté primo. scdo versus aquiloné. tertio versus meridiem. Et si est multú de aqua: totú corpus dz mergi. si paz: sufficit q imergat principalis pars vt caput et pectus: vel caput tm vel facies tantum: qz ibi sunt omnes sensus.

Duodecimo queritur.

Utrum aduemente baptismo dbuerit cessare circúcisio. ℂ Rñsio. Non solum circúcisio sed etiam oía sacra legalia cessare debuerunt: aduenientibus sacris noue legis. Et hoc pp tria. Primo qz illa sacra erant obscura quantum ad significantiá: erant. n. velamen et signú noue legis. Ideo adueniente veritate qui est xpus: debuerunt illa sacra veteris legis cessare. Secundo qz erant parue virtutis quantum ad efficaciá. Tertio qz erant grauia quantú ad obseruantiá: et hec oía illi legi competebant que erat lex figure et oneris ad confrigendá duritiem et superbiá ceruicis iudaice. Lex aút noua opposites hz conditiones: qz est lex veritatis: gratie et suauitatis. Augu. contra faustú. Prima sacra que obseruabant pnunciatiua erant xpi venturi. que cú suo aduétu xpo ipleset ablata sunt et alia instituta vtute maiora: vtilitate meliora: actu faciliora et numero pauciora.

Tredecimo queritur.

Utrum circúcisio cessauerit ante pmulgationé euangelij. ℂ Notandum q institutio: promulgatio et obligatio se cóconsistantur. ℂ Prima ppo. Institutio baptismi precessit pmulgationé: qz nulla lex potest promulgari. i. diuulgari nisi prius fuerit instituta: et promulgatio precessit obligationé. ℂ Secunda ppositio. Congruú fuit q baptismus prius obligaretur per modú consilij q per modú precepti: qa lex noua est lex gratie et suauitatis. ℂ Tertia ppo. Duo fuit tempora baptismi: qñ scz xps misit discipulos suos binos ad baptizandú: ita q poterant ludei circúcisionem vel baptismú recipere et alterum ipsoz sufficiebat: qz primum tps sub consilio et incepit ab institutione baptismi. Joánis tertio. ℂ Quarta ppo. Tps fuit in quo ipsa circúcisio fuit mortifera et durauit a pmulgatione euágelij: qñ scz discipuli xpi pmulgauerunt euangeliú in omnem terram: vsq ad diem iudicij. Ex his pz quando et quomodo cessauit circuncisio.

Circa distinctionem quartá queritur primo. Utrum baptismus digne suscipientibus deleat oém culpam. ℂ Notandú q accedétes ad sacrm baptismi sunt in quadruplici dña. Quidaz sunt qui recipiunt sacrm et rem sacri: vt sunt paruuli: etiam oés adulti venientes ad baptismú nó ponentes obicem sed cú deuotione recipiút sacramentú: et rem sacri. i. gratiam. Alij sunt qui recipiunt sacrm et nó ré sacraméti. vt si quis adult⁹ osté dat exterius recipere baptismú et etiam intédat interius recipere sacrm: tñ in corde suo hz volútatez peccandi: vtpote fornicádi vel furandi. talis recipit sacrm baptismi nec est rebaptizandus: sed nó recipit rem sacramenti scz grám qz ponit obicem. Tertij sunt qui nec recipiunt sacrm nec rem sacri: vt si quis adultus veniens ad baptismuz ostendat exterius se recipere baptismum: et tñ interius non intendit: talis est rebaptizandus. Quarti recipiút rem sacramenti et non sacrm: vt baptismo flaminis et sanguinis. ℂ Notádú q triplex est culpa. Quedam est culpa originalis et idem est q peccatú originale: de qua superius distinctione prima huius quarti satis patuit. Alia est mortalis: et ab Augu. sic diffinitur. Peccatum mortale est aliqd dictum vel factum vel concupitú contra legem dei: ibi no tantur modi tres peccatoz: scz peccatum oris: cordis et operis. Tertia é culpa venialis. Intelligitur itaq questio sic. Posito q aliquis adultus cómiserit multa peccata tam mortalia q venialia: et veneritad sacrm baptismi cum contritione suoz peccatorum et cum voluntate se emendandi. Utrú baptismus deleat oém culpam absq eo q talis veniens ad baptismú confiteatur peccatú. ℂ Respondetur q absq dubio: et in hoc pcordant oés doctores: talis recipit remissioné oim peccatoz suorum et restituit hó in pristiná innocentiá quantuz ad aiam: ita q si illico moreref: imediate euolaret ad celú. Et ró causalis fuit diuina libertas: que tantá huic sacro contulit efficaciá. Si queraf át ró hui⁹ pgruitatis. Rñdetur q est dulcedo diuine misericordie: eo q virtus passiois specialiter huic sacro adest: ió dedit expressam significátiaz. Hoc sacrm inter cetera magis iudicat aiam fieri purá et scám et est primú fundamentú ad omnia alia sacra: et est remediú congruú p omnia peccata.

Secundo queritur.

Utrú sacrm baptismi deleat omné penam. ℂ Nota q pena sic diffinif. pena est aliquod dánum vel malú priuans bonú conueniens: propter meritú precedens. ibi ponif dánum loco generis: qz omnis priuatio est damnuz vel malú. Dicitur priuans: qz omne malú est priuatio alicuius boni quod de se est cóueniens. Notandum q duplex est pena scz damni et sensus. Pena

damni est ipm dãnum seu priuatio boni. ℭ Corre
larium. Hanc penã habent pueri q decedunt abs
q baptismo. qꝛ priuanť a visione diuina. Pẽa sen
sus est illa que infert dolorẽ: ⁊ hec est aliquod posi
tiuum ⁊ non priuatiuũ: sicut pena dãni. Pro intel
lectu dictoꝝ ponunť quatuoꝛ ꝓpositiões. ℭ Pri
ma in statu beatitudinis nulla est pena qꝛ i illo sta
tu beatitudinis semp est bonũ: quod ẽ mali oppo
situm. ℭ Secũda ꝓpõ. Si adam non peccasset: nõ
habuissemus penam: qꝛ non habuissemus deme
ritum precedens. ℭ Tertia. Licet deus de sua po
tentia absoluta posset infligere tantã penã matri
sue virgini gloriose: q̃ntum hꝫ lucifer: tñ sibi nõ es
set pena: pꝫ qꝛ de rõne pene est ꝙ sit culpa ꝓcedẽs
sed ipsa gloriosa virgo nunq̃ habuit culpã: ergo.
ℭ Quarta ꝓpõ. Licet bruta animalia moriãtur ⁊
plurimos dolores sentiant: non tñ habent penam
qꝛ ista oia non inferunť pp peccata seu demerita:
sed illi dolores sunt eis nãles. Notãdum insuper
ꝙ quadruplex est pena: quedã est penã ꝯcta ⁊ est il
la quã quilibet peccatoꝛ facit sibi ipsi peccãdo: pec
catum. n. de se essentialiter est pena ꝭm Bonauẽ.
in secundo. Unde Augu. iussisti dñe ⁊ ita est vt oẽ
peccatum sit ipsi peccanti pena. Alia est pena ꝯcta:
⁊ est illa que infligitur pp peccatum primi paren
tis: vt fames: sitis ifirmitas ⁊ ꝯsr moꝛs. Tertia di
citur pena inflicta: ⁊ est illa que infligitur a iudice
pp demerita ꝯ legem cõmissa: ⁊ ista semper infert
dolorem sensus: sicut pꝫ in damnatis: vel existenti
bus in purgatorio: ⁊ etiam in latronibus. Quar
ta est pena permissa: ⁊ est illa qua aliquis iusto dei
iudicio permittitur cadere: ⁊ relinquitur a deo sic
ꝙ faciliter de vno peccato labitur in aliud. De illa
in apocalypsi. Qui in soꝛdib⁹ est soꝛdescat adhuc.
Iteꝝ duplex est pena satisfaciens: scꝫ voluntarie as
sumpta: ⁊ inuolũtarie assumpta. Pena voluntarie
assumpta est illa que volũtarie assumiť ab aliquo
non tñ pro peccatis a se cõmissis. ℭ Coꝛrelariũ.
Hoc mõ xp̃s habuit penam qñ passus est ꝓ nobis.
Alia est pena satisfaciens volũtarie assumpta pro
pter delicta pri⁹ a se cõmissa: sicut est pnia. ℭ Coꝛ
relarium. Ista pena non fuit in xp̃o: nec in virgie
gloriosa. Pena vero inuolũtarie assumpta etiã est
duplex: qꝛ quedam est eterna ⁊ infernalis: ⁊ est ca
rentia gloꝛie: ⁊ afflictio seu doloꝛ inflictus. Alia ẽ
tpalis ⁊ illa hꝫ finẽ sicut pena purgatoꝛij. ℭ Pro
positio. Unica est pena satisfaciens nec voluntarie
assumpta cuiusmodi est pena malefactoꝝ: damna
toꝝ. ℭ Responsio. Sacr̃m baptismi absoluit ab
omni pena infernali: ⁊ ab oi pena tẽpoꝛali satisfa
ctoꝛia siue assumpta: sed non a pena ꝯcta per pec
catum oꝛiginale: absoluit. n. a pena personali: sed
non a naturali. Unde pena naturalis ẽ que omni
bus conuenit: siue que oibus infligitur: sicut sunt
pene ꝯsequentes peccatum primoꝛũ parentum.
Pena vero personalis est illa que conuenit alicui
⁊ non conuenit alteri: vt sunt pene infernales. Ra
tio autem quare baptismus absoluit a tãtis penis
est bonitas dei: qui dedit tantã efficaciã ipsi sacra
mento baptismi. Ratio autem quare in baptismo
non dimittũtur pene naturales (sicut fames sitis i
firmitas: tẽtatio ⁊ moꝛs) est qꝛ deus sic oꝛdinauit:
⁊ est congruum propter tria. Primo ad manifestã
dum diuini iudicij equitatem: vt sententia de moꝛ
te ade immobilis ꝑmaneret. Secundo ad ostendẽ
dum fructum passionis christi. vt omnes ipsius se
noscant egere: vt penas remittat. Tertio ad ampli
ficandum meritum liberi arbitrij. Promouent. n.
huiusmodi penalitates ad bonum. Dantur. n. pri
mo propter humilitatem. Job. vj. Sagitte domi
ni militant in me quarum indignatio ⁊c̃. Secũdo
propter timoꝛis incussionem Job. vj. Terroꝛes do
mini militant contra me. Tertio propter suꝑphius
cognitionem Esaie. xxviij. Tantũmodo sola vexa
tio dabit intellectum. Quarto propter stimulatio
nem ad bonum. Michee. ij. Surgite ⁊ ite: qꝛ non
habetis hic requiem: ⁊ hoc facit maxime remoꝛ
sus conscientie: qꝛ nunq̃ dimittit peccatoꝛem in pa
ce. Quinto ꝓpter non peccandi exemplum: Zacha
rie. ij. Adam exemplũ meum ab adolescentia mea.
Sexto propter exercitium virtutum: ⁊ maxime in
virtute patientie. Romanoꝛum. v. Et gloꝛiamur
in spe gloꝛie filioꝛum dei: non solum autem sed ⁊
gloꝛiamur in tribulationibus: scientes qꝛ tribula
tio patientiam operatur ⁊c̃.

Tertio queriť. Utrum digne recipiẽ
tes sacr̃m baptismi: ⁊
oẽs equaliter recipiant eius efficaciam. ℭ Rñsio
stat in quatuoꝛ ꝓpõnibus. ℭ Prima ꝓpõ. Res sa
cramenti baptismi est caracter quid aũt sit caracter
dicetur postea. ℭ Secũda. Res baptismi est gra
tie infusio. ℭ Tertia ꝓpõ est restitutio innocẽtie.
ℭ Quarta ꝓpõ (que est secunda pꝛicipalis qꝛ pri
me tres ꝓ vna computanť) q̃ntum ad caracterẽ in
baptismo non est maioꝛ efficacia in vno q̃ in alio
qꝛ oẽs equaliter recipiunt caracterẽ. ℭ Tertia pro
positio. Quantũ ad restitutionẽ innocentie: nõ est
maioꝛ efficacia in vno q̃ in alio: qꝛ vnus nõ est ma
gis inocẽs q̃ alius. ℭ 4ª ꝓpõ. Quantũ ad reme
diũ: qđ est grã: maioꝛ põt esse efficacia in vno q̃ i
alio. Uñ notandũ ꝙ grã hꝫ duplicẽ actũ scꝫ delere
pctm̃: ⁊ habilitare in bonũ: q̃ntum ad deletionem
pcti maiorẽ hꝫ effectũ in eo qui plura cõmisit pctã:
sed pp hoc nõ est grã maioꝛ: qꝛ modica grã põt de
lere oẽm culpã: q̃ntum vero ad habilitatẽ ad bonũ
in eo qui magis se disposuit maioꝛẽ hꝫ efficaciã: ⁊
ꝓterea ipsa ẽ maioꝛ: qꝛ ex hac pte attendiť augmẽ
tũ grẽ. Et hꝫ ẽt veꝝ est de sacr̃is pnie ⁊ eucharistie.

Quarto queriť. Utrũ aliquis fuit⁹ fi
de coactus suscipiat
sacr̃m baptismi. ℭ Notãdũ ꝙ duplex est coactõ. s.
simplr̄ ⁊ ꝭm qđ. Coactio simpliciter est illa qua ali
quis necessitatur vel violẽtatur simplr̄ ad aliquid
faciendũ vel patiendũ: sic scꝫ ꝙ non põt nõ agere:

sed necessario agit: et nõ pt si pati: sed necessario pa titur. ¶ Prima ppõ impossibile est voluntatẽ nr̃am cogi simpliciter ad volendũ vel nolendũ: qr nullũ simpliciter coactũ est liberũ. Sed ois actus volũta tis elicitus a volũtate est liber. &c. ¶ 2ª ppõ. Nul lus actus humanus põt dici simplr coactus. Unde actus humanus est ille qui est libere elicit⁹ ab hoie siue sit velle: siue nolle. Sed aliud est actus hominis qr actus hois est ois actus siue sit elicitus ab hoie siue non: vt sunt ꝯcupiscẽtie in pte sensitiua: qñ ali qñ veniũt absq3 elicione hois: et videre audire et similes dñr actus hominis. ¶ Tertia ppõ. Membra hois pñt simplr cogi ab aliquo extrīseco ad ali quid operandũ: vt qñ cogunt latrones incarcerari vel de thurificatione idolis. coactio ꝟo ſm qd dr il la qua quis timore pene vel alicuius supplicij vel ex amore cogit ad aliquid faciẽdũ qd tamẽ libere nõ faceret: nisi essent timores vel amores: vt õ mer catore proiciente mercantias suas in mare in casu necessitatis. ¶ Rñ. ad questũ. Duplex est coactio. s. sufficiens vel ſm simpliciter. Alia est inducẽs vel ſm qd. Si aliquis mergat coactiõe sufficiente: vt pote qr violenter acceptus est: et ipso renitente ma nibus et pedibus mersus est: tũc talis nullo modo est baptizatus: qr nullo modo in eo fuit ꝯsensus vł volũtas. Si aũt aliquis imergat coactione inducẽ te: vtpote minis et flagellis: ita q magis vult se su bijcere sacro ecclesie q̃ morte perire: hoc põt eẽ du pliciter aut talis intẽdit alios illudere et mortẽ eua dere vtpote: si dimittat se immergi: tũ interius nul lo modo intẽdit recipere baptismũ: tũc talis nullo mõ recipit sacrm. Aut talis coactus fine finali. ma gis acceptare baptismũ q̃ perire: tũc siue credat: si ue nõ siue velit hr̃e grãm siue ñ talis est baptizat⁹.

Quinto queritur.

Utrum furiosi sunt baptizãdi. Pro risione. ¶ Notãdũ q si aliqs sit effectus a natiui tate demẽs: iudicandũ est sicut de paruulo: et potest baptizari cuiuscunq3 secte sic et ipso inuito: et salua tur talis. Si aũt effectus est furiosus post vsũ libe ri arbitrij: querit. Utrum saluat talis. Dõ3 q aut erat in statu gratie et charitatis qñ cecidit in illã demẽ tiam: aut in peccato mortali. Si erat in gratia: et de mentia perseuerat in eo vsq3 ad mortẽ inclusiue: dr co q saluabit finaliter quicquid faciat in illo tpe: si autem erat in peccato mortali et perseuerat vsq3 ad mortẽ: sine dubio erit dãnatus: qr iudicabit ſm di spositionẽ in qua erat qñ fuit effectus demẽs. Hoc debet multum inducere homines ad viuendũ vir tuose: et in statu gratie et ad vitandum peccata.

Sexto queritur.

Utrũ fictus recipi at sacramẽtum ba ptismi et nõ rẽ sacramẽti. ¶ Notandũ q fictus est qui aliud exterius pretẽdit et aliud intẽdit interi⁹. Et talis fictus põt accedere ad sacrm baptismi du pliciter. Uno modo cũ itẽtione decipiẽdi xp̃ianos et nõ ꝑp deuotionẽ recipiendi illud qd eccłia itẽdit dat: imo nill⁹ itẽdit sacrũ recipere talis: ñ recipit sacrm nec rem sacri: licet immergatur in aqua et fiant ei alia mysteria. Et de ista fictione nõ est qõ. Alio⁹ põt quis adultus accedere ad sacrm baptismi in pecca tis cõmissis: et tñ interius h3 propositũ recidiuãdi cũ intẽtione recipiendi qd ecclesia intẽdit dare sc3 sacrm baptismi: talis recipit sacrum et nõ re3 sacri s. grãm: nec debet rebaptizari: nihilominus scã cõ fessione et habita cõtritione: põt illam grã3 recupe rare. Et per hoc patet responsio ad qõnem: et cetera sunt clara in textu.

Septimo queritur.

Utrum fict⁹ recipiat rem post sacrum recedente fictione. ¶ Rñdet q sacra mentum baptismi cũ nõ sit iterabile iprimit cara cterẽ: ideo ille fictus habet oẽm efficaciã recedẽte fictione quã habuisset in baptismo si nõ fuiss fict⁹. Unde baptismus remittit illa peccata q̃tu3 ad pe nam et culpam que precesserunt baptismũ: nec est penitẽtia iniungenda: que aũt post cõmisit: virtute pnie remittuntur: et pro illis est pnia iponẽda sibi.

Octauo queritur.

Utrũ baptism⁹ flamminis sine baptismo fluminis sufficiat ad salutẽ. ¶ Notãdu3 q sanctificatio est duplex. s. vie et patrie. Sãctifica tio vie est infusio gratie gratũfacientis alicui natu re intellectuali: et isto modo tã adulti q̃ paruuli scĩ ficantur per grã3. Et notandũ q solus deus potest sanctificare nec est officium btẽ virginis nec ange lorũ nec sanctorũ sanctificare: et de ista est hic q̃stio. Sãctificatio aũt patrie nihil aliud est q̃ glorifica tio: et solus deus sanctificat etiã hoc mõ: nec õ ista est hec qõ. Notandũ insup q triplex est baptismus s. fluminis flaminis et sanguinis. De baptismo flu minis supra dictũ est. Baptismus flaminis est in fusio grẽ gratumfacientis: immediate facta a spiri tusancto: per quã hõ mundat et purificat ab oi pcõ et iste est reiterabilis. Baptismus sanguinis qui fit ppter martyriũ: et capit ibi effusio sanguinis pro quocunq3 tormẽto de quo hõ morit pro xp̃o: vt sus focatiõe suspẽsus. ¶ Prima ppõ. Nullus baptis mus est necessarius ad salutem de potestate dei ab soluta: quia deus nõ alligauit potẽtiã suã sacramẽ tis. ¶ Scd̃a ppõ. Nullus baptismus fluminis: et de potẽtia dei ordinata est necessarius ad salutem: p3 quia baptismus sanguinis sufficit ad salutem si cut p3 de Emerentiana et de innocentibus. ergo ba ptismus fluminis nõ est necessarius. Itẽ baptism⁹ fluminis est sufficiens. ergo baptismus flaminis ñ est necessarius. Et baptismus flaminis est sufficiẽs ergo baptismus sanguinis nõ est necessarius: ergo patet q nullus baptismus est necessarius. ¶ Ter tia propositio. Cuilibet viatori de lege dei ordina ta necessarius est baptismus fluminis. ¶ Quarta ppõ. Cuilibet viatori de lege cõi est necessarius ba ptismus flaminis. Notandu3 et q triplex est salus s. nãe glorie et grẽ. Salus nature est integra et tuta

triplex baptism[us]

nota

triplex salus

incolumitas & sanitas corporis cū tēperantia natu re: cū calido & humido qd est sanguis: & de ista nō est qō. Salus grē nihil aliud est q̄ grā gratūfaciēs que reddit nos gratos deo. Salus aūt glorie est du plex. Quedā est obiectiua: & est ipse deus. Unō ps Dñs illuminatio mea & salus mea. Dñi est salus. Alia est formalis & subiectiua: & est clara dei visio. ¶ Resolutio qōnis stat i. v. ppōnibus. ¶ Prima Baptismus flaminis ē necessarius ad salutē qz ni hil aliud est q̄ grā gratūfaciēs sine qua nō pōt hri salus. ¶ Scda ppō. Baptismus fluminis est ne cessarius ad salutē: qz est sub precepto: eo q xps sic ordinauit. ¶ Tertia. Qz deus neminē obligauit ad impossibile ex suo precepto: ideo aliqs pōt sal uari absqz baptismo fluminis: vtpote. Si aliqs ha beret voluntatem baptizari: & tñ nō possit inuenire oportunitatē talis saluaret absqz baptismo flumi nis. Unde qd quis nō pōt facere: si velit facere re putat pro facto. ¶ 4ª ppositio. Nullus sine baptis mo fluminis pōt saluari: si talis hēat oportunitatē & negligat. ¶ 5ª ppō & ad qōnē rñsiua. Baptism⁹ flaminis sine baptismo fluminis sufficit ad salutē dū tñ nō inueniat oportunitas recipiēdi baptismū fluminis. Dicūt multi q beata maria & oēs aposto li fuerūt baptizati: sed qñ vel vbi non legitur.

Nono queritur

quis baptism⁹ istoꝝ sit dignior. ¶ No tandū q nouē sunt baptismi sm Dam. Prim⁹ ba ptismus est diluuij tpe Noe. Secūdus est in maris ru bri. Unde apls prime Cor. x. Oēs baptizati sunt i nube &c. Tertius est baptismus lustrationis qui sie bat ex aquā & cinerib⁹ vitule ruffe cōbuste & signa bat passionē xpi. Quartus est baptismus Joānis: d quo dictū est supra. Quintus est baptism⁹ xpi passi ue: qñ. s. fuit baptizatus a Joāne. Sextus est baptis mus pnīe: qui est purgatiuus a culpa: & nō a pena: & sm aliquos vocat baptism⁹ flaminis. Septimus est baptismus fluminis: qui fuit institut⁹ a xpo: & purgat a culpa & a pena. Octauus est baptism⁹ lin guis igneis quē receperūt apli in die pēthecostes & iste purgat a culpa & pena & etiā a sequela pene. Nonus est baptismus sanguinis: & iste est perfectis simus: qz facit hoiem euolare ad celos. Notandū est q sanguis capit quadrupli. Primo mō pro pro genie: vt qñ dr iste est de sanguine meo. i. parēs me⁹ Scdo capit pro humore quodā calido & humido vt est sanguis human⁹ q̄ souet corp⁹ humanū. 3° pro pctō. Unū ps. l. Libera me de sanguinib⁹ &c. 4° mō pro vita: vt in hym. Pro te effundēs sanguinē i. vitā. ¶ Ad qōnem rñdetur q baptismus fluminis & baptismus sanguinis se habet sicut excedentia & excessa. Nā baptismus fluminis extēsiue hz maio rē efficaciā qz liberat a culpa originali mortali: & ve niali: & ēt imprimit caracterē & dat grām & multos liberat: baptismus aūt sanguinis paucos liberat: qz pauci sunt martyres respectu baptizatoꝝ. Sed licet nō sit dignior extensiue baptismo fluminis: ē tamen dignior intēsiue: qz liberat hoiem ab oī mi seria & facit eum euolare ad celū: & hec efficacia pre cellit omnes alias. Nec est sacramentum quia de sunt sibi conditiones sacramenti.

Decimo queritur.

Utrū baptis mus sanguis sit sacramentum saltem. ¶ Notandum q baptis mus sanguinis fit quotienscunqz quis moritur p fide catholica: vel pro veritate. Baptismus vō fla minis fit quotienscūqz quis per misericordiam dī sanctificatur vel iustificat a peccatis suis siue fiat i vtero: sicut de Jeremia & Joāne baptista: siue extra vterū: siue virtute penitētie. ¶ Rñsio ad qōnē ba ptismus sanguinis non est sacramētū: qz deficiunt ei oīa que sunt de ratione sacramenti: scilicet repre sentatio ex similitudine: significatio ex iustificatio ne: sanctificatio ex verbi prolatione. Et etiam: vt di cit magister in textu: sacramentum baptismi tantū in aqua celebratur: & non alio liquore: sed sanguis non est liquor eiusdē speciei cum aqua &c.

Undecimo querit

quare citius vo cat baptismus sanguinis q̄ baptismus ignis: cū tñ multi marty res in igne fuerunt martyrizati: & in exilio. ¶ Di cendū q in martyrio ponitur vita carnis: carnis autem vita consistit in sanguine: & etiam: vt dictū est sanguis aliquando accipitur pro vita. Alia ra tio quia multi fuerunt liberati ab igne & a submer sione aque sed nulli a pena gladij.

Duodecimo queri

tur. Utrū par uuli in baptis mo recipiāt sctificationē. ¶ Notādū q puulus ꝑ capi quadrupli prout nunc sufficit. Primo mō dr puulus per carētiā iniqtatis. Unū apls. Malicia estote puuli. ¶ Corr^m p^m. Xps erat ita paruulus i cruce: & sicut in vtero matris sue virginis gloriose. ¶ 2^m corr^m. Uirgo gloriosa erat ita paruula quā do ɔcepit xpm: sicut erat qñ ɔcepta est in vtero ma tris sue. ¶ 3^m Johannes baptista erat magis par uulus qñ baptizauit xpm q̄ qñ fuit ɔcept⁹: qz con cept⁹ fuit in origiali pctō. 4^m corr^m. Impossibile est ali quē hoiem saluari de po⁹ dei ordinata nisi sit puu lus capiēdo puulū p carētia iniqtatis. 2° capit p uulus pro carētia elationis & isti sunt humiles. Et de istis dicebat xps Mat. xviij. Sinite puulos ve nire ad me. Et itez. Nisi qs humiliauerit se sicut p uulus iste nō itroibit in regnū celorū. 3° capit par uulus per carētiā discretiōis. Et est hō q nūqz vsus est libero arbitrio: vt sunt pui imediate nati & ēt q̄ tūcūqz magni in q̄titate qui nunqz hūerant vsū li beri arbitrij: vt sūt fatui & furiosi: & isto⁹ solū capit h. 4° capit puulus p defectū pfecte q̄titatis: & sūt illi q nōdū attigerūt. xxv. annū qz hz pbz vsqz ad il lā etatē pūs crescē: & isto⁹ sicut & duob⁹ pmis n capi tur hic. ¶ Ad questionē rñdetur q absqz dubio p uuli in baptismo recipiūt sctificationē q est expul sio culpe originalis: & hoc p meritū passionis xpi.

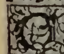
Tredecimo

Tredecimo queritur.

Utr͡z paruuli recipiãt plene rẽ hoc est grãm cũ habitibus virtutum que sunt fides: spes ꝛ charitas. ℭ Rñ. Paruuli dãtur habitus perfecti virtutũ: sicut ꝛ adultis: q̃uis per illos nõ operenẽ. ℭ Propter q̄ notandũ q̄ potentie aĩe dupl̃r ĩpediunẽ ne debite exeant in act⁹ suos. Uno⁹ a corporis imperfectione ꝛ corruptione: ꝛ sic impediunẽ in paruulis: stultis ꝛ dormientibus. Et ↄ hoc impedimentum est corporis perfectio ꝛ bona dispositio. Alio⁹ ĩpediũẽ ab habitu malo: vt cõcupiscẽtia: siue a culpa ꝛ ↄ hoc impedimẽtũ est grã: que est in paruulis baptizatis: ꝛ ideo nõ impediuntur ex parte culpe: sed impediuntur ex parte imperfectionis corporis.

Quartodecimo queritur.

Utrũ equalis grã dei omnib⁹ paruulis in sacramẽto baptismi. Pro declaratione ponunẽ quedã correlaria. ℭ Primũ corrᵐ. Stat.n. de lege dei ordinata aliquos duos paruulos pueros in sacr͡o baptismi sic se habere q̄ alter eorum recipiat maiorẽ gratiã q̃ alius ꝛ hoc nõ ex parte sacr͡i sed virtute parentũ ꝛ patrinorum ꝛ ẽt baptizantis se disponẽtis ꝛ orantiũ pro puero. ℭ Scd͡z corrᵐ. Meli⁹ est puer͡z baptizari a bono sacerdote q̃ a malo. ℭ Tertiu͡z. Stat de lege dei ordinata duos pueros baptizatos inequali in eterna btitudine premiari: ꝛ hoc pp meritum offerentiũ: ꝛ iõ errãt illi qui dicũt q̄ parui pueri eq̃liter premianẽ in gloria: q͡z certũ est q̄ gloria in futuro: ↄcomitaẽ gratiam que hr̃ in pñti: sed multi recipiũt maiorẽ grãm in baptismo q̃ alij: vt p͡z de sancto Nicolao ꝙ ꝛc. ℭ Resolutio q̄õnis stat in tribus dictis cũ distinctione tali: gratia ꝛ põt mẽsurari ẜm liberalitatẽ dei dãtis põt mẽsurari ẜm dispositionẽ recipiẽtis. ℭ Primũ dcm̃. Licet gratia mẽsuretur pncipal̃r ẜm liberalitatẽ dei dãtis: tñ mẽsuraẽ aliqual̃r ẜm dispõnem suscipiẽtis: ꝛ hoc de congruo. Et hoc põt solũmõ fieri in adultis ꝛ nõ i paruulis: q͡z certũ est q̄ paruuli nõ pñt se disponẽ. Secundũ dictum. Q͡z deus operaẽ in baptismo ẜ͡z exigentiã sacr͡i: sed notũ est q̄ paruuli nõ pñt se disponere. iõ pueri equal̃r recipiũt gratiã ð lege cõi. 3ᵐ dcm̃. Q͡z ptãs dei nõ est alligata sacr͡o nõ est necesse q̄ semp dei equal̃r: sed põt ↄferre cui vult gratiã.

Irca distinctionem

quintã queriẽ. Primo. Utr͡z soli sacerdotes siue clerici hñant ptãtẽ baptizãdi. ℭ Notãdũ q̄ cleric⁹ capiẽ duob⁹ modis. Uno⁹ pro viro docto: sciẽtifico: perito: scia pleno: repleto ꝛ experto. E͡z: laicus capiẽ pro viro indocto: iperito: insipiẽte ꝛ lapideo. Uñ laicus d̄r a laos grece q͡d est lapis latine. ℭ Corrᵐ. Ois clericus inq̃tum clericus est laudabilis. ℭ Secũdũ corrᵐ. Laicus inq̃tum laicus est vituperãd⁹. Tertiũ. Clerici a toto gñe de iure pponunẽ ꝛ debẽt preponi laicis. Scd͡o⁹ capiẽ cleric⁹ pro hoie hñte aliq͡d offm̃ in ecclesia. Uñ clericus est hõ in ecclesia xp̄i ẜ͡z ordinẽ sacralẽ deseruiẽs. ℭ Corrᵐ pᵐ. Neq͡z angeli neq͡z demones pprie sunt clerici. ℭ 2ᵐ. Sarraceni ex heretici isto⁹ non sunt clerici. ℭ Tertiũ ille d̄r clericus qui h͡z offm̃ ostiarij siue lectoris vel vnĩ de septẽ ordinib⁹. ℭ 4ᵐ correlariũ. Tõsura nõ est pprie ordo nec facit hoiez clericũ. Et per oppositu͡z laicus scd͡o mõ capiẽ pro hoie nõ hñte ordinem sacramẽtalẽ in ecclesia xp̄i. ℭ Sciẽdũ ẽt q̄ sacerdos capiẽ tripl̃r. Uno⁹ idẽ est q̄ sacris datus. ℭ Correlariũ isto⁹ hoies laici: ꝛ ẽt mulieres pñt vocari sacerdotes: ꝛ breuiter qui iuste viuũt ꝛ hoc mõ non capiẽ hic. 2⁹ mõ diciẽ sacerdos q̄̃si sacra dãs. Correlariũ. Hoc modo in antiqua lege primogeniti erãt sacerdotes ꝛ nõ alij. Et isti primogeniti hẽbãt tria priuilegia. Primũ q͡z recipiebãt bñdictionẽ p̄ris. Scd͡m priuilegium: q͡z constituebanẽ dñi fratrum suorum. Tertiũ q͡z recipiebãt priuilegia oim̃ bonorum. Terno mõ sacerdos capiẽ q̄̃si sacra docens: vl̃ maxime sunt sacerdotes noue legis: qui debent esse sacris dati: sacra dantes ꝛ sacra docentes. Notandũ q̄ sex sunt ptãtes: de quib⁹ inferius diceẽ: sed pro nunc est q̄stio de ptãte ministerij. ℭ Rñ. ad q̄õnem. Nõ solũ clerici ꝛ sacerdotes sed etiam laici ꝛ mulieres pñt baptizare. Unde notandum q̄ baptismus est sacramẽtũ: vnum verum ꝛ integrũ. ℭ Correlariũ primũ: q͡z baptismus est sacramẽtũ: ꝛ sacr͡m est signũ sensibile: ideo diaboli non pñt baptizare: nec angeli boni de lege cõi: eo q̄ sunt inuisibiles. ℭ Scd͡m corrᵐ eo q̄ baptismus est sacramẽtũ vnũ ideo duo hoies simul nõ pñt baptizare: sed reqriẽ q̄ vnus solus baptizet. ℭ Corrᵐ tertiũ. Q͡z baptismus est sacr͡m verum: iõ ille qui baptizat d͡z cũ intentione pferre verba: vñ sequiẽ q̄ nec fatuus: nec furiosus: nec isanus carẽs discretione: nec ebri⁹ qui caret vsu rõnis: nec mutus pñt baptizare. ℭ 4ᵐ correlariũ: q͡z in esto aque imergi puer d͡z: ideo mancus nõ põt baptizare. ℭ 5ᵐ. Ois hõ qui potest exercere ea que sunt de integritate sacramẽti põt baptizare: ꝛ in necessitate d͡z ꝛ notãter d̄r in necessitate: q͡z si aliquis laicus baptizaret in pñtia sacerdotis peccaret. ℭ 6ᵐ corrᵐ. Nullus potest seipm̃ baptizare. ℭ 7ᵐ. Unus potest sibi baptizare plẽs: dicẽdo Ego baptizo vos in no.p.ꝛ fi.ꝛ.ss.amen.

Secundo queritur.

Utr͡z heretici possint baptizare. ℭ Notãdũ q̄ hẽticus põt capi .v. mõis. Primo⁹ capiẽ pro oĩ excõicato ab ecclesia vt .j. patebit q. iiij. 2⁹ mõ pro oĩ puersore sacramẽtorum vt ẽ simoniacus qui emit bñficia ecctiastica. 3⁹ mõ pro oĩ illo qui putat vel dubitat fidẽ catholicã eẽ falsa͡z vel fictã: ꝛ isto⁹ sortilegi: qui negãt fidẽ catholicã ore ꝛ corde dñr hẽtici ꝛ ẽt oẽs iudei ꝛ pagani ꝛ oẽs qui ore ꝛ corde negauerũt fidẽ: ꝛ istis trib⁹ modis capitur large. 4⁹ mõ capitur heretic⁹ pprie pro illo q est xp̄ian⁹ vel reputãs vel qui putauit se eẽe xp̄ianum

ordo

errās tñ ptinaciter ꝫ veritatē. Dr̄ reputādo: p illis q̄ se baptizatos eē reputāt: ⁊ nō sunt. 5° mō p oi illo q̄ ptinaciter asserit vel determinat aliq̄ȝ heresiȝ: ⁊ isto mō capit̄ ꝓprissime. Un̄ heresis est dogma falsuȝ. ꝯriū fidei ortodore ⁊ ista est diffō ocā. Sic hereticus est seriose baptizatus: vel gerēs se ꝓ baptizato dubitās vel errās ptinaciter ꝫ catholicā fidē. Sūt. n. q̄tuor gn̄a v̄itatū. pᵐ genus veritatū est ꝯtinētia oīū ꝓpōnū q̄ sillogistice ꝑnt elici: ⁊ descēdūt a sacrascriptura. nā si q̄s vellet ptinacit̄ dicere q̄ xp̄s nō hūit neruos vl̄ nasuȝ: q2 illō pōt elici ex illo qō scriptū est: ⁊ hō fact⁹ est. 2ᵐ genus veritatū sunt oēs ꝓpōnes q̄ determināt̄ p totā ecclīā. 3ᵐ genus veritatū catholicaꝝ sunt oīa q̄ data fuerūt nobis a xp̄o: ⁊ ab aplīs: nō p scripturas sȝ ore tenus vt est ꝯfessio pctōrū. 4ᵐ genus v̄itatū est cōtinētia oīuȝ veritatū existētiū i sacrabilia. ℭ. Rn̄sio ad qōnē. Sicut dictū est q̄ de integritate sacri baptismi ē imersio i aquā. ꝓlatio v̄bi itētio faciēdi qō fac̄ eccl̄ia ⁊ hereticⁿ manēs hereticⁿ pōt illa tria hr̄e iō pōt baptizare: ⁊ baptizat qn̄ aliqō istorūnō deficit. opat̄. n. tūc nō vt hereticⁿ: sȝ vt catholicⁿ. Un̄ Augⁿ. Nulli sacro ē iniuriādū. illi aūt iniuriāt̄ sacro q̄ dicūt illō pollui p pollutiōē ministrorum. Idem. Errare potero hereticus tamen non ero: quia non omnis errans est hereticus.

Tertio querit̄. Utꝝ mali ministri ȝ catholici dēt sacꝫ ⁊ rē sacri. i. grāȝ. ℭ Notādū q̄ q̄drupler est malicia. s. nāe: ex gn̄e: ex circūstātia ⁊ demeritoria. Malicia nāe est carētia alicuius entitatis: siue alicuius pfectionis nālis i aliquo ēte: cui nālitter dȝ ꝯuenire ⁊ cōpetere sibi reddēs ipm impfectū. Uel est additio sup̄flua ēitatis alicuius in aliquo reddēs ipm defo:mē: vt est mōstruositas vt si q̄s nasceret̄ cū duob⁹ capitib⁹: vel sine brachijs: ⁊ isto mō nō capit̄ hic. Malicia vero ex gn̄e est illa q̄ ꝯuenit alicui actui vel opationi alicui: eo q̄ trāsit sup aliqō obiectū discōueniēs: ⁊ hoc ꝑm rectā rōnē: vt est odire ⁊ blasphemare deū. Un̄ notādū q̄ actus malus ex gn̄e: nunq̄ȝ pōt bn̄ fieri. Malicia ex circūstātia est illa q̄ cōpetit alicui actui: q̄ est bonus ex gn̄e tñ caret aliqua circūstātia necessaria vt dare elynā pp vanāgliā. Malicia dmeritoria est illa q̄ est i pctō mortali: ⁊ de illa ꝓpe est hic qō. Notādū insup q̄ catholicus est ille q̄ credit iplicite vel explicite actu vel hitu oīa que ꝑtinēt ad fidē orthodorā formatā vl̄ informē. ℭ Corʳᵐ pᵐ. Paruuli baptizati sunt catholici cēsendi hitu. ℭ 2ᵐ Oīs hō hn̄s charitatē est catholicus. q2 nō pōt hr̄e charitatē sine fide isusa. ℭ 3ᵐ Oēs existētes in grā: ēt qn̄ dormiūt sunt catholici: q2 hitu credūt. ℭ 4ᵐ corᵐ. Oīs hō pcō: xp̄ianus existēs in pctō mortali alio a pctō heresis: dr̄ catholicus: q2 ȝ nō hēat fidē formatā tñ hēt fideȝ informē. ℭ 5ᵐ. Nec iudei nec saraceni ⁊ nō baptizati dicunt̄ catholici. ℭ Rn̄sio ad qōneȝ. Malus sacerdos. i. q̄ est in pctō mortali nō tm̄ dat sacrm̄ sed rē sacri. i. grām nō ipse sed deus cui⁹ sacramenta sunt bona ⁊ ipolluta. Et sic pȝ q̄ pctūm sacerdotis nō ipedit q̄n baptizatus recipiat grāȝ minister enim in baptismo nō mundat nec̄ȝ interius baptizat sed deus: ⁊ sic deus baptizat principalr̄: minister aūt ministerialr̄ dat tm̄ sacrm̄: q̄ est tm̄ exterior ablutio facta cū ꝯditionibus requisitis. Res vero sacramēti est ipsa grā mūdans spiritualr̄ aīaȝ a pctō inter ista mediat caracter: q2 dr̄ sacramētū ⁊ res sacramēti diuersis respectibus. ℭ Notanduȝ qō est q̄dam opus qō habet virtutē a charitate internā solūȝ quodd i aūt hȝ virtutē ab institōne diuina: pr̄imū est opus virtutis ⁊ vitij: ⁊ a deo pensat̄ ꝑȝ quantitatē volūtatis. Scōm est opus sacramētis: ⁊ ꝓ pensatur ꝑm meritū ⁊ dignitatē xp̄i instituētis: tale sp̄ remanet efficax ⁊ impollutū: nec pōt aliquo modo pollui: sicut nec meliorari: hēt. n. virtuteȝ a christo nō a ministro: sicut semē iactū in terrā equalr̄ fructificat siue sit bon⁹ qui seminat siue malus. ℭ Queritur incidentaliter vtꝝ peccet qui accedit ad sacerdotē malū. Rn̄. q̄ non: imo magis peccat ille q̄ eū recusat: credēs sacramētū per ipm dispēsatū eē viciatū: q2 facit iniuriā sacramēto. Item esto q̄ sacerdos petat preciū pro baptismo: nunq̄d est ei dādū. Si sic: cū emat sacramentuȝ: est simonia. si non aut remanet nō baptizatus: ⁊ hoc est periculū: aut baptizatus sine sacerdote preter necessitatē. Quidam dicūt q̄ quia se prius debet baptizari facere a laico: sed esto q̄ nō esset alius: dicūt q̄ nō pōt dare preciūm vt sacramētū emat: sed vt emat aquā. Sȝ esto q̄ aqua sit cōsecrata: tūc dicunt q̄ ante debēt paruulū dimittere mori sine baptismo: q2 nō sunt faciēda mala vt eueniāt bona. Melius tñ est dicere q̄ dari pōt preciū nō ad emēdū sacrm̄ vel aquaȝ sed ad redimēdū verationē iuris sui: ⁊ hoc magis videtur consonare pietati ⁊ rationi ⁊ iuri.

Quarto queritur. Utrū heretici dēt rē sacri. ℭ Hereticus ꝑm Augu. est qui alicuius tpalis cōmodi ⁊ marime vane glorie: principatusq̄ȝ sui grā: nouas opiones ⁊ falsas aut gignit aut sequit̄. ℭ Rn̄. ad qōnem. Baptismus qui dat̄ ab hereticis in forma ecclesie baptismus ē: quia regenerat filios ecclesie nō heresi: regenerat ēt filios in xp̄o. Hȝ igit̄ baptismus semp efficaciā nisi habeat obicē in suscipiente. Tūc aūt hȝ obicē: qn̄ ille qui baptizat̄ ꝯsentit heresi: ⁊ hoc fit tripl̄r: aut qn̄ est hereticus ⁊ fauet errori: aut si nō est hereticus tñ vadit ad hereticū precisum in ꝯtemptum eccl̄ie. Aut si non est p̄cisus vadit tñ ad occultū quē scit esse hereticū: pp aliq̄d cōmodi vel fauorē: ⁊ tūc nihil accipit ab heretico i sȝ si nō pōt hr̄e po²ᵐ discernēdi vt paruulus: aut qn̄ iste hereticus est occultus ⁊ credit̄ esse xp̄ianus catholicus: aut qn̄ hō est in necessitate ꝯstitutus sole necessitatis intuitu creditur eē baptizatus.

Quinto queritur. que est ista ptās quā xp̄s dare potuit

tuit ⁊ nō dedit. ¶ Notādū pro declaratione q circa baptismū pnt sex ptātes assignari. Prima est ptās auctoritatis: ⁊ est illa qua deus a seipso nō ab alio hz ptātem mundādi a culpa ⁊ dādi grām: ⁊ illa solūmodo deo cōpetit. ¶ Correlariū. Implicat ɔdictionē creaturā habere ptātez auctoritatis ī baptismo pz: qz talis ptās est infinita sed īplicat ɔdictionē hoīem habere ptātem infinitā: ḡ ⁊c. ⁊ de ista potestate nō est hic qō. ¶ 2ª ptās est cooperationis: ⁊ est po͞s diuinit͞ accepta qua hō in tali actu baptizādo est cooperator: vt est dimittere pctā. ¶ 3ª ptās est ptās excellentie: ⁊ est illa ſm quā aliqs baptizās pp eiꝰ scitatē maiorē ɔfert gratiā in baptismo. 4ª est ptās inuocatōis: ⁊ est illa qua hō posset baptizare in noīe Petri vel alicuiꝰ sancti: sicut in noīe xp̄i vel trinitatis. 5ª est ptās institōnis: vt si xp̄s īstitueret q aliqs posset baptizare in vino ⁊ in quolibz liquore sicut in aqua. 6ª est ptās misterij qua deꝰ dat vt p hoīem possit exteriꝰ ministrari: ⁊ verbū ⁊ eliz. Propositio. Primā ptātē nec deus potuit dare nec dedit vltimā dare potuit ⁊ dedit. De oībꝰ intermedijs dicūt magistri q dare potuit sed nō dedit. scdāz ⁊ terciā nō dedit: ne spes in hoīe poneret: q̄rtam ⁊ q̄ntā nō dedit ne essent tot baptismi quot baptiste.
¶ Ad qōnē rn̄sio. Deꝰ dare potuit vt hō ſm actuz īteriorē baptizato gratiā obtineret nō gratiam efficiēdo sed ipam īpetrādo sicut dedit hoī ptātē faciēdi miracula: non qz ipse efficeret: sed virtute sibi a deo data quotiēs vellet: īpetraret: sed hāc nō dedit hoī. s. vt tm̄ possit interius in saluādo aīam: sīc exterius virtute miraculoꝝ sanat corpora: qz tūc ad eos recurrerent pro salute aīe sicut ad deū. Deus āt quātū ad hāc ptātē oēs fecit equales: vt salutē aīe ipsi solo deceat relinquēdā. ¶ Ad exponendū illō Aug. Maius est iustificare impiū q̄ꝫ creare celuz ⁊ terrā. Notandū q ex parte dei nō est maius iustificare impiū q̄ꝫ creare celū ⁊ terrā: qz eque potēs est deus iustificare impiū ⁊ creare celū ⁊ terrā: tamen ex pte connotatoꝝ ⁊ ex parte nostri maius est: qz in creatione celi ⁊ terre est ex nihilo creatio. Sz in iustificatione pctōris q̄tuor ɔcurrūt. Primo est creatio gratie: ⁊ ista equipollet creationi celi ⁊ terre. 2º est remissio culpe: qz deꝰ pōt remittere culpā absqz datione gratie: sicut rex tpālis pōt dimittere culpā ⁊ penā seruitoris eius nō recipiēdo eū ad pristinū officiū. Sed tā liberalis est deus q nō sufficit ei dimittere culpā: ideo sequit terciū. Tertio igit est reformatio aīe īfundendo grām ⁊ adoptando aīam in filiā. 4º est ordinatio ad vitā eternā: qz posset dare gratiā absqz datione glorie sed nō sufficit deo iustificando impiū: dare ei gratiā: sed eū habilitat ad gloriā obtinēdā. Et sic pz qualr in tribꝰ iustificatio impij excedit creationē celi ⁊ terre.

nota

+ In iustifica. peccatoris quatuor concurrunt.

Sexto queritur. Utruz xp̄o data sit ptās dimittēdi peccata. ¶ Rn̄. Duplex est ptās dimittēdi pctā. s. effectiua ⁊ dispositiua. Ptās effectiua dimittēdi peccata soli ɔuenit deo: sic enim solius dei est dimittere peccata ⁊ nō hominis: qz xp̄s interius baptizat nō ſm q hō: sed ſm q deus. Potestas vero dispositiua est que fit per aliquid: vtpote per modū meriti: ⁊ sic christus meruit nobis dimittere peccata ⁊ q̄ntum ad penam ⁊ q̄ntum ad culpā. Unde quia deus est dedit dona hominibus ⁊ cōdonauit culpam: qz vero hō innocēs: accepit in nobis dona. i. meruit vt nos acciperemus. Meruit autem nobis christꝰ remissionem culpe: ⁊ relaxationem pene sua passione que fuit deo gratissima: ⁊ in se fuit acerbissima: nullo ex delicto suo: immo pp soluenda debita nostra: ⁊ in hoc habet christus excellere inq̄ntum homo in potestate dimittendi peccata: qz per se potest totum condonare sicut ⁊ fecit mulieri. Joānis. viij in adulterio deprehense: ⁊ nunc etiam potest sine claue aliqua. Alij autem homines si possunt: hoc ē potestate per quaz dominus eis cōmisit sue passionis thesaurum ⁊ meritum dispensandi idest custodibus thesauri. Ideo ampliori modo nobilitatis attribuitur christo. etiam ſm quod homo potestas dimittendi peccata q̄ꝫ alijs: nō q ipse deleat culpā quia talis deletio fit per gratie infusionem ⁊ creationem: ⁊ iste est actus infinite potentie non est capax: ⁊ ideo nullo modo nec vnite nec nō vnite creature alicui conuenit potestas baptizandi interius siue remittendi peccata effectiue: sed solum dispositiue ⁊ hoc competit gratie quam impetrat christus non secundum q homo.

Circa distinctionez sextaz queritur primo quid sit character vtrum sit habitus. ¶ Notandum qō character secundum Scotum sic diffinitur. Est signum spirituale impressum recipienti sacramentum non iterabile: indelebiliter manens postquam receptum est: distinguens suscipientem sacramentum a non suscipiente. ¶ In ista diffinitione quinqz ponuntur particule. ¶ Primo ponitur signum scilicet dispositiuum ad gratiam ⁊ in hō conuenit cum sacramentis: ⁊ propinquius signat ⁊ ponitur loco generis. ¶ Secundo ponitur spirituale loco differentie: ad differentiam sacramentorum que sunt signa sensibilia. ¶ Tertio ponitur impressum recipienti sacra. non ite. Unde notandum q solus deus potest imprimere characterez: quod est nobilius: nec est officium beate marie virginis nec angeloruz imprimere characterem: quia a deo creatur sicut anima ⁊ gratia: ⁊ signum manuale ōl Non iterabile ponitur ad differentiā sacramentoꝝ que possunt reiterari. Unde tria sunt sacramenta que nō possunt reiterari. s. baptismus: cōfirmatio: ⁊ ordo. Quarto ponitur indelebiliter manens post q̄ꝫ semel receptum est. Ex quo sequit q in dānatis non deletur character: scilicet ad opprobrium ipsorum ⁊ maiorem confusionem: nec etiam delet ī beatis ad maiorē eoꝝ gloriā ⁊ pulchritudiez itellr

tamen illud de potentia dei ordinata.qꝛ posset deꝰ
delere.Quinto ponit distinguēs suscipientē:ꝛc̄.qꝛ
distinguit oues ab hedis.Un̄ signū diaboli manu
ale est pctūm mortale.ideo infideles:qꝛ pctō mor/
tali sunt insigniti:nō sunt de familia xp̄i. Sed oēs
xp̄iani baptizati sunt de familia xp̄i rōne huius si/
gni:ꝛ est pmus gradus familie xp̄i:Secūdus gra/
dus in altiori gradu:qui sunt de familia xp̄i: sunt
cōfirmati qui sunt tanq̄ milites ad defendendū re
gē.i.ad ꝯfitēdū nomē xp̄i corā infidelibus:ad huc
est gradus altior:sicut in curia regis sunt baliui ꝛ
iudices:ꝛ isti sunt sacerdotes in curia xp̄i familie:
qui ꝯstituunt in gradu nobilissimo.In alijs sacris
nō imprimit caracter.Notandū q in characte po
nunt sex signa sm doctores.Primo est in characte
re signū assimilatiuū:qꝛ assimilat alteri hn̄ti chara
ctere.Secūdo est signū dissimilitiuū:qꝛ dissimilat
hn̄tem sacrm a nō hn̄te. Tertio est signū cōfigura/
tiuū:quia cōfigurat nos xp̄o:eo q per istō omnes
recipientes efficiunt de familia xp̄i. Quarto est si/
gnum dispositiuū tanq̄ cā sine qua non:qꝛ chara/
cter precedit grām:ꝛ sine ipso de lege cōi nō hētur
gratia:ꝛ sic pꝫ q de lege cōi character est necessari
us ad salutē. Quinto est signū obligatiuū qꝛ oblat
suscipientes ad obseruantiā mandatoꝝ dei. Sexto
est signū rememoratiuū:qꝛ in futura vita cognoscē
tur xp̄iani per characterē. Notandū q habitus ibi
capit pro qualibet qualitate perfecta vel imperfectā
de difficili mobili vel de facili acquisita:vel infusa:
vel innata disponēte ꝛ perficiente ipam aiam. Sex
aūt ponunt opiniones in textu. Prima dicit q nō
est aliud q̄ quidā respectus:ꝛ istā defendit Scotꝰ
ꝛ dicit q est pbabilis ꝛ ēt vltima:vide in textu vbi
ponit exemplū de signo ante tabernā ꝛ de ecclesia
ꝯsecrata:character sm Diony.in li.de ecclesiastica
hierarchia:est signū sanctū cognitionis vel cōica/
tionis fidei ꝛ sacre ordinationis datū accedēti: ab
hierarcha.i.epo.Dicitur sctūm qꝛ disponit ad san/
ctitatem.i.grām.Dī cognitionis vel cōicationis fi
dei:qꝛ sicut fides est fundamētū virtutū:ita chara/
cter fundamentū sacrorum.Dī est sacre ordinatio
nis ꝛc̄.ꝛ reprobatio sci Bon.parū valet sm scotum
¶ Rn̄.ad questiū.Character:sꝫ scotū:cū sit in aia
ꝛ sit qualitas spūalis est hitus nō passio nec poten/
tia:passio:ꝛ habitus:nā dispō est in aia ꝛ nō est po
tētia nec passio. Pōt tn̄ hitus accipi dupl'r. Unoꝰ
large:ꝛ sic character est habitus. Alioꝰ stricte:sic qꝛ
character est perpetuus:ideo hitus:sed qꝛ nō perfi
cit sed disponit ad vlteriorē perfectionē. s. grē ꝛ q̄
ad hoc est dispositio. Unde sciēdū qd̄ est quoddaꝫ
lumē spūale semiplenū:vt quidā calor gratis datꝰ
ꝛ illud nō dr̄ signaculū aīe vel signari in aīa sꝫ ps.
Signatū est super nos lumē vultus tui dn̄e:signa/
tū inquā per nām:ꝛ istud hn̄t ēt infideles vt est itel
lectus. Aliud est lumē spūalius qd̄.s.per sacra diui
na datur in qbꝰ imprimit character:ꝛ istud hn̄t so/
li xp̄iani boni ꝛ mali per grām spūssancti.

Secundo queritur.

Ad quid vi-
delicet sit vti
lis. Presupponēdo q character sit vtilis. Alex. de
ales ponit sex vtilitates characteris in quarta par/
te in mā de charactere. Character sm Scotū sic dif
finit. Character baptismalis est quidā hitus spūa/
lis indelibilis ipressus imediate a deo suscipienti
sacrum baptismi disponēs imediate ꝛ de propinq̄
ipsum suscipientē ad grām gratūfacientem ꝯfigu
rans ipsum filio dei appropriate ꝛ toti trinitati cōi
ter vel essentialr̄ distinguēs baptizatum baptismo
fluminis a nō baptizato tali baptismo ꝛ assimilans
taliter baptizatū cuilibet taliter baptizato obligās
recipientē ad obseruandā legem xp̄i. Dicit habitꝰ
spūalis : ad drīam habituū corporaliū vt roboris:
fortitudinis ꝛc̄. Dī suscipienti sacrm:qꝛ multi sunt
saluati qui nō hn̄t characterē:sicut oēs illi qui non
fuerūt baptizati baptismo xp̄i.s.fluminis. Idō pa/
tres in veteri testamēto nō habuerūt characterem
nec etiā illi sancti vel sancte qui vel que fuerunt ba
ptizati baptismo flaminis vel sanguinis:nec bea/
tus Joānes bapt. habuit nisi fuerit baptizatus ba/
ptismo xp̄i. ¶ Notandū q vtile dr̄ quatuor mōis.
Primo modo pro illo qd̄ est appetibile ꝓpter aliō
tm̄ ꝛ nō propter se.sine quo illud qd̄ appetit potest
haberi:vt potio amara que est vtilis ad sanitatem:
non tamē necessaria. Scdoꝰ capit vtile pro illo qd̄
est appetibile pp aliud tm̄ ꝛ nō ꝓpter se:sine quo il
lud qd̄ appetit nō pōt hrī:vt est amputatio tibie:qn̄
gs hꝫ ignē sacrū in ipsa tibia. Tertio mō pro illo q
est appetibile pp se ꝛ pp aliud sine quo illud quod
appetit pōt hrī:vt est ingressio religionis que ē ap
petibilis pp se.qꝛ est bonū:ꝛ pp aliud.s.btitudineꝫ
Quarto mō pro illo qd̄ est pp se appetibile ꝛ ꝓpter
aliud sine quo illud nō pōt hrī:ꝛ isto vltimo modo
character est vtilis:qꝛ de se est bonus ꝛ etiā dispōit
ad grām. ¶ Rn̄. Character est signaculū sacramē/
tale a deo impssum:ꝛ ideo gratiā sigr:imo aliq̄ mō
pparat:qꝛ vtus sacroꝝ nō tm̄ ē i signādo ꝛ qa grāꝫ
sigt ꝛ ad grāꝫ disponit:iō hꝫ aliquā silitudinem cū
gratia que est silitudo dei:ideo aliquo mō cōfigu/
rat deo:qꝛ oēs configurat vni:assimilat ēt gregem
dn̄i inter se:ꝛ per hoc distinguit ab alijs qui nō sūt
de grege ꝛ ēt distinctionē facit in eodē grege : sm
aliā ꝛ aliā rōnem assimilandi. ¶ Dōm ḡ q chara/
cter est vtilis ad signādū:ad preparādū:ad assimi
landū:ꝛ ad distinguendū. ¶ Pro declaratiōe que
dā notāde sunt ꝓpōnes. ¶ Prima ꝓpō. Character
est signaculū sacrale a deo imediate ipressum. Se/
cūda. Nō tm̄ signat grām sed ēt disponit ad grām
ꝛ preparat ad eā. ¶ Tertia:qꝛ character signat gra
tiā ꝛ ad grām disponit.ideo aliquo mō assimilatur
grē. ¶ Quarta. qꝛ gratia gratūfaciēs est silitudo
dei:iō character ad ipm disponēs ꝛ pparās ꝛ ipaꝫ
significās ꝛ qdāmō ꝯfigurās nos deo. ¶ Quinta
ꝓpō. Quia character oēs ꝯfigurat vni:iō assimilat
gregē xp̄i iter se. ¶ Sexta ꝓpō. Qꝛ distinguit eos
qui

qui ſunt de grege xpi ab alijs qui nõ ſunt d grege xpi. ¶ Septima ppõ. Diſtinguit eos qui ſunt de eodem grege xpi ſm q receperunt diuerſa ſacra. ¶ Nota ſm Bonauen. q character diſponit ſicut quoddã lumen ⁊ calor datus. Diſpoſitio. n. illa nõ eſt neceſſitatis: ita q agens nõ poſſit aliter agere vł ſuſcipiens capere: ſed tñ ꝯgruitatis: q. n. natura corrupta eſt per pctm ⁊ indiſpoſita ad grãm: congruũ fuit q intercidet diſpõ media. Eſt autẽ ſicut lumẽ ſtelle precedẽs ſolem in aurora diei: ſic character precedit grãm ſicut paruũ lumen. Eſt etiam paruꝰ calor ſiue tepiditas quedã reſpectu magni caloris ſignat ẽt grãm in eſſe: ⁊ q ibi non eſt: illud eſt ex defectu ſuſcipientis tñ. ¶ Notandũ etiam q triplex eſt aſſimilatio. Prima eſt vnius qualitatis participationẽ creature ad creaturã. Scda per imitationẽ creature ad deũ. Tertia per oĩmodam indiuiſionẽ ſcʒ dei ad deũ: ſiue vnius perſone ad alterã. Aſſimilatio aũt creature ad deũ vel pfecta eſt vel ſufficiens vel ad ſufficientẽ diſponẽs. Prima eſt in gloria. ⁊ hec non cõpatiť diſſimilitudinẽ aliquã nec culpe nec miſerie. Scda eſt in grã: ⁊ h cõpatiť diſſimilitudinẽ miſerie ſed nõ culpe. Tertia eſt in charactere: ⁊ cõpatiť vtrãq: q: ſolũ ẽ grẽ gratis date: ⁊ multum longinqua.

Tertio queritur. In quo ſit character ſicut i ſbiecto.

¶ Notandũ q character eſt nomen grecũ: ⁊ idẽ eſt in latino ſicut figura. Hebreoꝝ ꝑmo cum ſit figura ſubſtãtie eius: in greco habeť character. ¶ Notandũ itaq q character capiť tribꝰ modis. Primo pro qualibet nota exteriori q̃ facit venire aliquid in mentẽ alicuius. Vñ Hiero. Sermo caldaicus ⁊ hebraicus ſolũ differunt characteribus. Scdo mõ capiť pro quolibet diſtinguẽte aliqd ab alio: ⁊ iſtis duobus modis nõ capiť hic. Tertioꝰ p quodã ente ſpũali imediate impſſo a deo: ſuſcipiẽti ſacrm nõ iterabile. Et ſic diffiniť ab antiqs doctoribus. Character eſt diſtinctio ſuſcipiẽtis ſacrm a charactere eterno. ſ. filio dei imediate impſſa aie rõnali ſm imaginẽ ꝯfigurans trinitatẽ creatam. ſ. trinitati creanti. diſtinguens a nõ cõfiguratis ſm ſtatũ fidei. Triplex. n. eſt ſtatus fidei: vt infra patebit. ¶ Nota q ſanctus Tho. ponit characterem in intellectu: Scotus autem in voluntate. Doctor autem iſte ⁊ Alexander de ales ponunt eum in tota imagine. vt patet.

Quarto queritur. Per qd character ĩprimatur.

vtrũ. ſ. imprimať p virtutes an per ſacra. ¶ Notandum q ĩpreſſio põt ſic diffiniri. Impſſio eſt aliq̃ pductio cauſalis ⁊ effectiua alicuꝰ rei in aliq̃ ſubiecto qd informat. ¶ Primũ corrm. pť in diuinis ñ põt imprimi q: nõ põt pduci. ¶ Scdm Entia repugnãtia: vt chymera: nõ pñt imprimi. ¶ Tertiũ Filiꝰ in diuinis nõ põt imprimi nec ẽt ſpũſſcũs: q: nõ pñt cauſari. ¶ Quartũ Angelꝰ nõ põt imprimi q: nõ põt eẽ in ſubiecto p informationẽ. ¶ 5m Nulla ſba cõpoſita ⁊ cõpleta põt imprimi: q: non põt eſſe in ſubiecto p informationẽ. ¶ Rñſio. character eſt ſignũ interiꝰ diſtinctiuũ: q: ergo ſignificare nõ ꝯuenit ei niſi rõne ſigni viſibilis. Idõ nõ impmitur in virtutibꝰ ſed ſolũ in tribꝰ ſacris non iterabilibus. ſ. in baptiſmo tãq in ſtatu fidei genite. ſ. in ꝯfirmatõe tãq i ſtatu fidei roborate. In ſacro ordis tãq in ſtatu fidei multiplicate q: offm ſacerdotis ẽ mltiplicare fidẽ ⁊ gñare ſpũalr filios ⁊ filias. Et ſic pʒ q triplr eſt diſtinctio in pplo. ſ. bonoꝝ a malis: fortiũ ab infirmis: clericoꝝ a laycis. Et hec diſtinctio pceſſit in figura in pplo iſrł. Prima cum oẽs ſunt diſtincti ab egyptijs ad veniendũ i terrã pmiſſiõis. Scda cũ fortes ab infirmis diſtincti ſũt ad pugnandũ in bellũ. Tertia cũ leuite ab alio populo diſtincti ſũt ad miniſtrandũ in tẽplo. Q: ergo tñ tria ſunt ſacra q̃ reſpiciũt ſtatũ fidei determinatũ: baptiſmꝰ primũ: q: ibi fides gigniť ⁊ hõ ab egyptijs ſepať. ꝯfirmatio ſm: q: ibi diſcerniť: ⁊ ordo tertiũ: q: ibi virtꝰ multiplicãda dať: ⁊ hõ vtilis ad miniſteriũ tẽpli a laicis ſepať. idõ i iſta tria tñ imprimiť character: pmũ precedit de neceſſitate. ſcdm ⁊ tertiũ de ꝯgruo: q: vero interiꝰ ſpũalr diſtinguẽs. idõ in ſacris q̃ ſunt non carnalis ppłi ſed ſpũalis: ideo imprimiť i ſacris noue legis nõ veteris q: diſtinctiuũ non vnius ſed multoꝝ vnitiuum in vno ſtatu fidei.

Quinto queritur. Utrũ character indelebiliter imprimať.

¶ Notandũ q deletio eſt triplex. Prima eſt deletio acceptiõis vel acceptatiõis diuine: ⁊ ẽ illa qua deleť grã vel ipſa charitas per quã hõ eſt acceptabilis ad vitã eternã: ⁊ iſta deletio eſt peſſima: ⁊ eſt a deo effectiue a pcõribus demeritorie. Vñ ps. Deleanť de libro viuẽtiũ: ⁊ cũ iuſtis nõ ſcribãtur. Scda eſt deletio iniqtatis puerſe: ⁊ eſt illa q̃ pctm mortale deleť in aliq̃: ⁊ iſta ẽ optima: ⁊ fit p gratiã formalr. De hac dicebat ps. ſm multitudinẽ miſerationũ tuaꝝ dele iniquitatẽ meã. ⁊ de iſtis nõ eſt hic ad ppoſitũ. 3a eſt deletio entitatis create. ⁊ ẽ illa q̃ deleť ⁊ deſtruiť aliq̃ entitas creata ⁊ iſta eſt duplex. Quedam ẽ annullatiua ſimplr ⁊ totalr: ⁊ eſt illa q̃ res ſic deleť q ex ea nihil remanet: vt qñ deleť ⁊ deſtruiť grã totalr: ⁊ h fit qñ qs peccat mortaliter. Alia ẽ deletio ãnullatiua ptialr. ⁊ ẽ illa q̃ aliqd annihilať: ſic tñ q aliq̃ ps eius remãet vt fit in morte aĩal. Vñ character nõ deleť p delerionem qñ qs peccat: lʒ deleat grãm. ¶ Corrm primũ charact nõ deleť p deletionẽ acceptatiõis diuine: q: põt ſtare cũ pcõ. ¶ Scdʒ. character nõ deleť nec põt deleri p deletionẽ iniqtatis puerſe. ¶ 3m. character nõ ẽ delibilꝯ p dletionẽ ẽtitatis create ab aliq̃ ente nãli. ¶ 4m corrm. character ẽ delibil de potẽtia dei i creata vt olĩ dicebat. Delebo oẽm ſbaʒ quã creaui a facie terre: ſʒ character eſt entitas idelibilis de potentia dei ordinata: q: ſic ordinauit. Et ſic pʒ rñſio

ad qõnẽ ⁊ character est indelibilis nec vnq̃ delef de po⁹ vel ordinata:⁊ rõ est q: deus ordinauit sic.

Sexto queritur.

Utruȝ baptismus dẽat iterari. ¶ Rñsio stat i q̃tuor ppõnibus. ¶ p^a: Baptismus non debet iterari. ¶ 2^a. Baptismus non põt iterari. ¶ 3^a. Si qs baptizet 2° baptismo nihil fac. ¶ 4^a Si quis scienter baptizet bis aliquẽ grauiter peccat:⁊ propter hoc efficitur sacerdos irregularis.

Septimo queritur.

Utr̃ aliquis possit in vtero baptizari:sicut ⁊ scīficari. ¶ Notandũ q̃ triplex est sanctificatio. Prima scīficatio est gr̃e infusio:⁊ isto mõ sacr̃ȝ penitẽtie põt dici scīficatio:q: ibi infundit gr̃a. Scd̃a scīficatio est excellẽs culmẽ virtutũ vel alicui⁹ virtutis:⁊ isto mõ viri perfecti dñtur ẽm theologos scti. ẽȝ vero philosophos vocant viri heroici:⁊ iste due scīficatiões sunt sãctificatiões vie. Tertia est scīficatio glie q̃ habet in patria. ps. Exultabũt scti i glia ⁊c̃. ¶ Notãdũ q̃ loquendo de rigore sermonis ista differũt. gr̃e infusio:scīficatio:⁊ glorificatio. Naȝ ois gliosus est sctũs sed non ois sctũs est gliosus:vt pȝ de sancto viatore. Et ois existẽs i gr̃a est sctũs proprie loquendo:vt pȝ in paruis pueris. ¶ Ad qõnẽ rñdetur q̃ scīficat⁹ (vt hic capit):dr̃ ille q̃ recipit gr̃aȝ spũsscti. Presupposito igit q̃ puer possit scīficari in vtero mr̃is. vt pȝ de Jeremia ⁊ Joanne baptista. tñ nũq̃ põt baptizari baptismo fluminis nisi aliqđ mẽbrũ pueri exterius appareat:ita q̃ requiritur q̃ aqua tangat aliquod mẽbroꝝ pueri:⁊ pncipalis ratio huius est quia deus sic ordinauit.

Octauo queritur.

Utr̃ scīficatus in vtero debeat baptizari cũ natus est. ¶ Rñsio. Scīficatus debȝ baptizari baptismo aque:sicut baptizat⁹ baptismo flaminis:cuius triplex est rõ. Prima est pp bonũ obediẽtie:q: de⁹ p̃cepit vt ois renascat aqua. Secũdo pp humilitatẽ:q: debet se reputare peccatorẽ ⁊ indigere christi redemptione. Tertio pp vnitatẽ:vt ab alqs mẽbris christi non discordet.

Nono queritur.

Utrum intentio sit d̃ necessitate baptismi. ¶ Notandũ q̃ itentio põt capi duobus modis scilicet large ⁊ stricte. Intentio large capta sumitur quinq̃ modis. Primo mõ pro quacunq̃ specie representatiua alicuius rei:siue illa sit i specie intelligibilis:siue sensibilis:vt ẽm Augustinum. Lumẽ est species representatiua lucis:⁊ isto mõ non capitur hic. Secũdo modo pro quocũq̃ actu alicuius potẽtie tẽdentis i aliqđ siue sit potẽtia cognitiua siue appetitiua:siue tendat i aliud tanq̃ i obiectũ:siue tanq̃ i fineȝ. Tertio modo capitur pro obiecto intento a potentia. vt dicũt logici q̃ duplex est potentia scilicet prima ⁊ secunda. Quarto modo pro aliqua mutatione augmentatiua vel perfectiua ⁊ intensiua ẽm quam aliqua forma p̃ficit suscipiẽdo plẽs g̃dus. 5° mõ p oi mutatiõe augmẽtatiua siue fiat p appõnẽ siue p additionẽ siue fiat itẽsiue siue extensiue:vt qđ dr̃ q̃ aliqđ intendit idest augmẽtatur. Et de istis quinq̃ modis non intelligitur questio. Intentio autem stricte capta est actus volũtatis intendentis in aliquẽ finem:per aliquid:vel per aliq̃ ad ipsum finem ordinata. ¶ Corr^m primum. Nullus actus potẽtie sensitiue est intentio proprie loquẽdo eo q̃ nõ est actus voluntatis. Secundum nullus actus intellectus proprie potest dici intentio. ¶ Tertium Respectu preteriti non potest esse intentio:prope loquẽdo q: intẽtio est respectu futuri:non cuiuslibet futuri:sed futuri tendentis in finem Nec etiã proprie loquẽdo intentio potest esse presentis. Et de ista intentione stricte capta est pñs qđ. Et ista intentio est triplex. s. actualis:habitualis:⁊ virtualis. Unde ille dr̃ intendere actualiter:qui actu intendit ad illud qđ intendit:vt quando quis actu intendit celebrare:⁊ ista est perfectissima:⁊ ista nõ est in dormiente. Ille autem dicitur intendere habitualiter. qui habet habitum ex actibus frequẽtatis:inclinantem ad actuȝ quem intendit:⁊ ista est imperfecta intẽtio:⁊ potest esse in dormiente. Ille vero dicitur intendere virtualiter qui prius habuit intentionem aliquid facere. tamen quando illđ adimplet non intendit vt si quis intenderet celebrare:⁊ ante missam haberet illam intentionẽ tñ p totã missaȝ nõ intendit ad ea q̃ p̃fert ¶ Resolutio qõnis habet in tribus propõnibus. ¶ p^a intẽtio actualis nõ requirit in baptizãte ad hoc q̃ baptizet:q: deus nõ obligauit hoiem ad ipossibile: nec ad nimis difficile sȝ ẽ valđ difficile q̃sp actiue tẽdat ad ea q̃ exercet:g̃ ⁊c̃. ¶ 2ª ppõ. Intẽtio habitualis nõ sufficit:q: ista ẽ i dormiẽte:sȝ si aliqs dormiẽdo baptizaret ibi nõ eẽt baptismus. ¶ 3ª itẽtio v̄tualis est necessaria. ad h̃ q̃ aliqs baptizet:vtpote si aliqs baptizaret nõ reqrit q̃ actu qñ baptizat hẽat itẽtionẽ actualẽ baptizãdi:sȝ suffic q̃ prius habuerit. Et silr dicẽdũ ẽ de oib⁹ sacris. ¶ Cõclusio. In oi sacro necessaria ẽ itẽtio saltem v̄tualis.

Decimo

querit. Utr̃ recta itẽtio sit necessaria ad baptismũ. ¶ Notãduȝ q̃ duplex est itẽtio actual. Quedã est recta ⁊ est actus volũtatis tẽdẽtis in aliquẽ finẽ debitũ ⁊ debito mõ:p aliqđ vl̃ aliqua ad ipȝ finẽ ordinata vt qñ aliqs vult itrare religionẽ pp deũ ibi est itẽtio recta. Alia est itẽtio p̃uersa:⁊ ẽ act⁹ volũtatis tẽdentis i aliqueȝ finẽ idebitũ vl̃ idebito mõ p aliqđ vl̃ p aliq̃ ad ipȝ finẽ ordiata:vt qñ aliqs vellet itrare religionẽ pp honores h̃ñdos vl̃ pp malũ finẽ:ibi ẽ itẽtio p̃uersa. ¶ Rñ°. Ad sacrȝ baptismi nihil sac intẽtio r̃cta nec aliqđ obstat itẽtio nõ r̃cta q̃tũ ad sbãȝ sacri sȝ nocet vel p̃dest tñ h̃ñti illã itẽtionẽ: vtpote si aliqs sacdos baptizaret pp pecũias illa p̃uersa itẽtio ñ nocet baptizato sȝ sufficit ⁊ reqrit q̃ sacerdos intẽdat facere quod ecclesia intendit

Undecimo querit. Utrum paruuli debeāt cathecizari. ℭ Notandū φ ista tria scz sacrum: sacrm ꝛ sacrale differunt. Sacrū.n. dr̄ quodlibet pertinēs ad sanctitatē: siue sit in signo vt ecclesia: cimiteriū ꝛ sacra vasa: siue tanq̄ꝫ in effectu: vt mens huma/na dr̄ sacra per gratiā: siue per essentiā: vt deus est sacer per essentiā. Sacrm aūt superius prolixe de/claratū est: distinctione prima. Sacrale vero dicit esse illud qd̄ est ordinatū ad sacrm tanq̄ꝫ preuium ꝛ disponēs ad sacrm: ꝛ sic capitur h̄ in gn̄e: vt ca/thecismus ꝛ exorcism° dicūtur sacralia baptismi: aliqñ tñ capitur sacramētale pro eo qd̄ est de essen/tia sacri: ꝛ isto mō non capitur h̄. ℭ Notandu₃ φ cathecismus est instructio de his que ptinent ad fi/de₃ catholicā: ꝛ sic in primitiua ecclesia cathecisa/bant adulti ante baptismū ꝛ instruebant de his q̄ sunt necessaria ad fidē catholicam obseruandam. ℭ Ad qōnem ridetur φ in primitiua ecclesia ca/thecismus in adultis p̄cedebat baptismū. Primo vt baptizandi instruerent de credēdis. Secūdo vt se obligarent volūtarie ad dei imperia facienda. paruuli quidē ꝛ si nō possint doceri pñt tñ per pa/trinos obligari: ideo fit in eis cathecismus ꝛ patrini obligāt paruulū ad seruandā fidē catholicā. Dio/ny. Sensus verboꝝ que dicūt patrini est φ cū pu/er ille in sensū venerit teneat sacras ɔfessiōes. Etiā patrini obligant ad instruēdū pueꝝ vel ad facien/dū instrui pueꝝ posito φ talis puer nō habeat ali/os parentes vel doctores docentes eum.

Duodecimo queritur. Utrū exor/cismus habeat aliquā efficaciā in puulo vl̄ i adul/to. ℭ Notandū φ exorcismus in greco idē est qd̄ ɔiuratio in latino. ℭ Est aūt triplex exorcismus. Quidā est exorcismus salomonis: ꝛ est ille q̄ fit p aliqua sacra verba ꝛ per certos characteres qbus fugant demones ꝛ de isto nō est hic ad ppositū. Alius est exorcismus bn̄dictionis ꝛ est qñ coniurat aliqua creatura vt ordinet ad aliquē actū bn̄dicti Et isto mō exorcizat aqua benedictiōis: ꝛ sic nō ca/pitur hic. Tertius est exorcismus solēnitatis ꝛ sic diffinit. Exorcismus est ɔiuratio diaboli qua arce/tur ptās diaboli ne noceat baptizandū a suscepti̇ōe sacri: ne etiā habeat tantā ptātem sup exorcizatu₃ q̄tam hret si nō esset exorcizatus: ꝛ isto mō exorci/zant pueri ꝛ adulti baptizādi p coniurationē₃ dia/boli. ℭ Rñ. ad questiō. Exorcismus valet ad duo. Primo pp solēnitatem q: baptismus d₃ fieri solē/niter qñ oportunitas dat: eo q̄ ē ianua oīu₃ sacro/rū. Scdō valet ad cohibendū diabolū vt nō possit occidere paruulū: nec ita fortiter vexare adultū. vt retrahat eū a baptismo. Uñ nō est ɔ̄ vexationē quā faciat in corpe: sed quā faceret in aīa ꝛ spū: q: dia/bolus ex q̄ videt hoīem ppara e ad baptismū: ip₃ vexaret. Uñ grego. dicit φ illos pulsare negligit quos quietos iure se possidere sentit sed quando videt se deseri tunc prouocatur.

Circa distictionē septimā querit primo de ɔfirmatōe. Utrū sit necessariū in sacro ɔfirmatiōis hre formā verboꝝ. ℭ Notādū φ ɔfirma/tio s̄m theologos capit trib° mōdis. P° mō capi/tur p firma ꝛ ɔstanti adhesione in bonū ꝛ sic diffi/nit. Cōfirmatio est pseuerātia ɔtinua: firma ꝛ pse/cta: alicuius volūtatis i bonū: ꝛ isto mō bti dnr cō/firmati in bono: q: sp pseuerāt i bono. Secundo mō capit ɔfirmatō p iposibilitate peccādi p gr̄a₃ ꝛ sic pōt diffiniri. Cōfirmatio ē iposibilitas peccā/di p gr̄a₃: solū pueniēs ex manutenētia dei oīpo/tentis seu ex dono ꝛ puidētia ipsius q̄ cōtinuat sa/os iustos ꝛ btōs firmiter i bono: ꝛ illo mō bti dnr ipeccabiles: ꝛ h̄ p gr̄a₃ in solo āt deo est iposibili/tas peccādi p nāꝫ. Terti° capit p sacro confirma/tiōis ꝛ sic capit h̄ ꝛ diffinit a Scoto. Cōfirmatio ē vnctio hoīs viatoris aliq̄liter ɔsentiētis: vel libe/ro arbitrio nūq̄ vsi facta in frōte in figura crucis cū crismate sanctificato ꝛ h̄ a ministro idoneo simł cū intentiōe debita in vngēte ꝛ verba certa pferente significans efficaciter ex instiōne diuina vnctione₃ aīe per gr̄am roborantē ad ɔfitendū cū ɔstantia fi/dē xp̄i. ℭ Rñsio. Forma est de necessitate sacri cō/firmatiōis. Forma vō hec ē signo te signo crucis ɔfirmo te crismate salutis in no. pa. ꝛ fi. ꝛ sp̄. s. Notā/dū φ anteq̄ aliqs possit cōfirmari reqrit φ sit ba/ptizatus. Notandū ēt φ crisma est oleū oliue balsa/matū. i. mixtū cū balsamo ꝛ ɔsecratū ab epō.

Secundo queritur. Utrū mā sit necessaria sa/cramēto ɔfirmatiōis. ℭ Notādū φ qñcūq̄ plura entia ɔcurrūt ad integritatē alicui° minus p̄ncipa/le qd̄ ē de necessitate toti° integritatis pōt vocari: mā maius dō p̄ncipale pt vocari forma: vt in sacro baptismi aq̄ ē min° p̄ncipale ꝛ dr̄ mā: vba dō q̄ sūt mai° p̄ncipale dnr forma. Sic i sacro ɔfirmatiōis: crisma balsamū ɔsecratū dr̄ mā vba vō dnr forma. Rñsio sic forma ē necia ita ēt mā ē necia ī oī sacro.

Tertio querit. Utrū solus epūs possit ministra/re h̄ sacrꝫ. ℭ Dōm φ illud sacrꝫ nō pt nec d₃ p alios dispēsari. i. ministrari q̄ p epos: ꝛ si alij p̄sumūt nihil faciūt. Et rō hui° ē q: auctori/tas ecclie fuit ordinata ad mēbra h₃ primū ordine₃ ecclie. Uñ sic apli h̄ poterāt soli: sic nūc soli eoꝝ suc/cessores psūt ɔferre h̄ sacrm ꝛ nullus inferior eoꝝ.

Quarto querit d̄ v̇rtute ꝛ efficacia sacri ɔfir/matiōis. p̄supposito φ det gr̄a₃ cū sit sacrꝫ noue legis grā. Utꝫ det gr̄a₃ gtūfacie̅te₃. ℭ Rñdet φ sic inuit raban°: ꝛ magr dic ꝛ cōit oēs docto. ɔcordāt i h̄ φ ɔfirmatō dat gr̄a₃ gtūfacieté S₃ notādū φ duplex ē gr̄a gtūfaciēs. q̄dā ē iustifi/catōis: q̄ fac d̄ n̄ gto gtūz d̄ inimico amicū: vt gr̄a q̄ dat i baptismo ꝛ i sacro pn̄ie. a° ē gr̄a gtūfaciēs au/gmētatōis: q̄ fac d̄ iā gto magis gtūz iā amico magis

mnicū. Et ista ē gra que daī ī sacro ɔfirmationis.

Quinto queritur. Utꝝ eadē gra ɔferaī in baptismo ꝛ ɔfirmatione. ℂ Rñsio. Gra gratūfaciēs in aīa est vna: q2 vna est aīa q̄ gratificaī ꝛ rursus tota gra tollit vnico pctō. Propter hoc dr̄ ꝙ vnica est gra p ēēntiā: sꝫ habet diuersos effectus. q2 effectꝰ grē ī sacro baptismi est iustificare ꝛ purgare a pctō: effectꝰ aūt grē ī sacro ɔfirmatōis ē roboraī.

Sexto queritur. Utꝝ copiosiꝰ munus grē cōferaī in ɔfirmatione q̄ in baptismo. ℂ Dicēdū ꝙ gra cōfirmationis p̄supponit grām baptismalē: sicut bñ eē p̄supponit eē. Pōt itaq3 duplex fieri cōparatio inter hoꝝ gras. Uno mō pñt cōparari cōparatione p̄suppositionis: ꝛ sic oino maior est gra confirmatiōis q̄ baptismalis: q2 gra que daī in baptismo augumētaī in cōfirmatione. Alio mō pñt iste grē cōparari cōparatione pfectionis: vt. s. ista gra que addit sit maior vel minor: ꝛ tūc sine dubio gra baptismalis est maior q̄ gra ɔfirmationis q2 maius est iustificare mortuū: q̄ iā viuificatū sanare vel fortificare: sed in sacramento baptismi mortuus per peccatum viuificatur per grām. In sacro aūt cōfirmationis solum roboratur per gratiam.

Septimo querit̄ de vsu. s. de receptione sacri confirmatōis. Utrum sit gñalis oibus. s. tam viris q̄ mulieribus: tam paruulis q̄ magnis: tam mutis q̄ loquētibus: tam clericis q̄ laicis: tam sanis ꝛ viuētibus: q̄ infirmis ꝛ moriētibus. ℂ Rñsio. Illud sacrm oibꝰ cōpetit his q sūt de acie pugnātiū ī bello spūali. ꝛ q2 hoc cōpetit oī serui iō ꝛ hoc sacrꝫ oibꝰ cōpetit. Uñ hugo i ii. de sacris. Oio piculosum est si ab hac vita sine ɔfirmatiōe migrare cōtigeret ꝛ morieti ēt oportunū est supple recipe.

Octauo queritur. vtꝝ gra ɔfirmationis sit de necessitate salutis. ℂ Resolutio qōnis stat in duabꝰ ppōnibus cū distinctione tali. Necessitas eꝰ duplex. s. simplr ꝛ ɔditionata. Necessitas simplr est qñ aliqd est ita necessariū ꝙ sine illo non pōt quis saluari vt sacrꝫ baptismi. Necessitas aūt ɔditionata est illa que p̄supponit aliqd ad hoc ꝙ sit necessaria: vt si aliquis velit viuere: necesse est comedere. ℂ pᵃ ppō. Gra ɔfirmationis non est simplr necessaria ad salutē pꝫ q2 paruulus baptizatus: nō ɔfirmatus: qñ morit euolat ad celos. ℂ 2ᵃ ppō. Receptio sacri ɔfirmationis est cuilibet adulto ad salutē necessaria supposito ꝙ habeat oportunitatē plenariā recipiēdi. Uñ melchiades papa dicit (ꝛ habet de ɔsecratione distictione 5ᵃ) Quia in hoc mūdo tota etate victuris inter hostes inuisibiles ꝛ picula gradiēdū est: ꝛ baptismo regeneraī ad vitaꝫ post baptismū ɔfirmatur ad pugnā hugo. Quid pdest ꝙ per baptismū a lapsu erigeris nisi ēt p cōfirmationē ad stādū cōfirmeris: q̄uasi dicat nihil.

Nono querit̄. Utrum possit dari ante sacrm baptismi. ℂ Rñdetur ꝙ absq3 dubio istud sacrm nō pōt dari ante sacrm baptismi: ꝛ si aliquis attētaret nihil faceret pꝫ ex duplici rōne. Primo ex pte grē q2 in baptismo daī gra iustificās: ꝛ in sacro cōfirmatiōis daī gra roborans: q̄ nō pōt hri sine prima gra scꝫ iustificāte. Scdō pꝫ ex pte characteris q2 in baptismo daī character q est fundamentū oium alioꝝ sacrorum sine quo nō pōt haberi aliꝰ character: vł alij characteres non possunt haberi.

Circa distinctionē octauam querit̄ pᵒ. Utrū sacrm eucharistie ōbuerit. i. ɔgruū fuerit p̄figurari. ℂ Notandū ꝙ eucharistia sic diffinit a Scoto. Eucharistia est sacrm corporis ꝛ sanguinis xpi veraciter ɔtentiuū sub spēbus panis ꝛ vini pᵒ ɔsecrationē factā a sacerdote. i. sub certis vbis cū debita intētione platis ex instōne diuina significās corpus ꝛ sanguineꝫ xpi sub illis spēbus realr ɔtineri: ꝛ ipm digne ꝛ reuerēter recipientes realr refici. In ista diffinitiōe ponunī septē pticule. Pᵃ est sacrm: ꝛ ponit loco gnis. Scdā corpis ꝛ sāguis xpi realr ɔtentiuū ꝛ ponit ad dr̄iam alioꝝ sacroꝝ: q2 in isto solo ꝛ excellētiori sacro cōtinet xpo veraciter: ꝛ nō ficte sicut dixerūt qdā hretici: sed est ipse verus xpo: q natꝰ est de maria vgine ꝛc̄. ita ꝙ ī isto sacro tota trinitas ɔtineī ꝛ xpi hūanitas. Est ēt, verbū diuinū: ꝛ q2 vbū est deus. iō ibi est eēntia diuina: ꝛ pr̄ ꝛ spūsscūs sacraliter ꝛ aliter q̄ ī alio loco. 3ᵃ pticula: sub spēbꝰ panis ꝛ vini hic tangit mā istius sacri. 4ᵃ pticula facta a sacerdote vbi tāgit idoneitas mīstri: q2 solus sacerdos pōt ɔsecrare: nec pōt btā maria virgo nec angeli nec demones. nec alij holes a sacerdotibꝰ pñt ɔsecrare. 5ᵃ pticula cū certis vbis cū intētiōe platis: ibi nō tāgit forma cōsecratiōis de q̄ postea dicet. 6ᵃ pticula ex instōne diuina: ibi tangit excellētia q2 īmediate fuit institutū a xpo iesu. 7ᵃ pticula: ꝛ ipꝫ digne ꝛc̄. ibi tāgit efficacia istiꝰ sacri. Notādū ꝙ istud sacrꝫ excellit alia: q̄truor excellētijs. Pᵃ q2 istud sacrꝫ ē ipꝛeꝫ: nec vn q̄ pōt īpediri. alia vo sacra pñt īpediri ꝛ iō īpōne suscipiētiū vt pꝫ de sacro baptismi ī ficto. Sꝫ ī sacro eucharistie q̄cūq3 īpedimēto posito sp ibi ē pncipalis effectꝰ. s. ɔtinētia corpis xpi: nec solꝫ h sed ēt scda psona trinitatis ꝛ diuinitas ꝛ p ɔñs tota trinitas cū pr̄ sit ī filio ꝛ spūsscūs: ꝛ filiꝰ in pr̄e ꝛ in spūscō. Et h adoramꝰ pncipaliꝫ: nō solū corpus: sꝫ corpus vnitū diuinitati. 2ᵃ excellētia ē q2 istō sacrꝫ qd̄ signat ɔtinet: q2 signat corpꝰ xpi qd̄ ē refectio spūalis aie. q2 ibi gra ɔferī ꝛ ē ibi vere: baptismꝰ āt ꝛ alia sacra signāt graꝫ ꝛ tñ ī ipsis nō est gra: sꝫ est in aīa. 3ᵃ ē: q2 illō qd̄ signaī ibi ē gra p se ꝛ tñ alia vo sacra nō signāt nisi gratiā accntalē siue spēiālē: ꝛ sic pꝫ ꝙ istud sacrm hꝫ excellētissimū signatū q2 signat ibi deū eē ꝛ p ɔñs trinitatē totā. 4ᵃ ex,

celletia

cellentia est q: istud sacrm est in esse permanēti: q: in eternū pmanet: alia vo sacra nō sunt pmanētia: q: celebrato sacro baptismi amplius sacrm baptismi nō est actu sed trāsijt illa ablutio et nō remanet: sunt g cū fiūt et nō vltra. Notandū q in h sacro sūt tres actus. Primo est ɔsecratio. Scdo est ipz sacrz. Tertio est ipsi perceptio. Cōsecratio est qdā actus sacralis puius ad ipm sacrm: et sunt vba necia ad ɔsecrationē. Vn ɔsecratio est aliud a sacro. Sacrz sunt ipe spēs. s. illa albedo et rotūditas q pri erāt informātia panē post ɔsecrationē illa eadē remanēt in sacro eucharistie. Perceptio e qdā actus sacri q est via ad h q corpus xpi sumat a fidelibus et ad icorporādū caput. s. xpm ipsi mēbro. s. hoi fideli: et ipm xpi mēbrū capiti: per hūc actū digne suscipiens incorporat xpo et toti trinitati vnit tanq mem brū capiti: et ista incorpatio fit p amorē et grām: nihilominus i ɔsecratiōe dat gra ɔsecrāti: nisi fit dignus et pcipiēti. ¶ Rnsio ad qōnē istud sacrm debuit p figurari pp duo. s. rōne dignitatis et difficultatis. Prio rōne dignitatis q: pdicatū et expectatū erat sicut donū dei excellētissimū. iō figure huius sacri pire debuerūt. Vn figurar pmissio nō fuit aliud q fame eius diuulgatio. Scdo rōne difficultatis: q: hoc inter cetera sacra est difficillimū ad credendū imo inter cetera credibilia. iō debuerunt hoies assuefieri quadā manuductiōe. Uoluit g xps esse nobiscū vt credit pbabiliter) in tali signo sensibili vt magis excitet qlibet ad amorē xpi recogitando illū amorē dulcissimū quē nobis in passiōe et morte ondit. Jō dicit Luc. xxij. et math. xxvj. Hec quotiēscūq feceritis et c. Vn tota deuotio xpianor est ad istud sacrm: q: deuotius audit missam q aliud officium: et ɔtentur dum recipiunt.

Secundo querit de numero et sufficiētia figurar huius excellētissimi sacramenti. ¶ Notandū q oēs cibationes et potatiōes et occisiōes aialiu et alia sacrificia que a deo erāt instituta repñtabant istud sacrificiū. s. scissimuz sacrm: sed reducunt ad qtuor figuras scdm mgrz. s. agnū paschalē: manna: sacrificiū melchisedech: et sanguinē q fluxit de latere xpi. Notādū q figura pōt capi qnq modis. Prio mō capit figura p qntitate terminata. Scdo mō p dispōne qūte ex qlitate. 3° mō capit grāmatice vt figura simplex et cōposita. 4° mō p quadā imagine repñtāte imaginē: vt imago crucifixi repñtat xpz crucifixū: et oibus istis modis nō capit h. 5° mō p quacūq re vl qcūq exēplo pducte i veritate rei: et isto mō capit hic: vt in antiq testo māna repñtabat scissimū sacrz eucharistie: q: sicut māna descēdebat de celo: ita xps q est verus panis descēdit de celo: et sicut māna erat comestibilis et ad vsū filior isrl ita xps sumit a nob q isrl pz de aliis figuris. ¶ Ad qōnē rndet q mgr in ista sufficiēter assignat figuras in h sacro habito respectu ad oēs leges nā in lege nāe ponit figurā sacrificij melchisedech. In lege mor i ponit figurā agni paschalis et figurā māne in deserto: et i lege grē sanguinē passiōis xpi. Sufficiētes sunt figure si attēdamus ad ea q prefignant. Nā i sacro est visibilis forma. s. spēs: et hec pfignata est i sacrificio melchisedech. Et est res ɔtenta. s. corpus xpi et hec fuit in agno paschali pfignata. 3° e res signata tm: q est refectio spūalis: et hec est in māna prefignata. Et virtus dās efficaciā: et est meritū passiōis xpi: et hec est in sanguine q fluxit de latere xpi. Vn tres prie tenēt rōne figur: iz vlia magis iz rūnem cāe. Vn oēs oblatiōes sacrificia et occisiōes thaurorum et occisor reducūt ad agnū paschalē. i. xpz Augu. dormit Adā vt fiat eua: moritur xps vt fiat ecclia. Dormiēte āt adā fit eua de late: mortuo xpo lācea pcutit lat vt pfluāt sacra qbus format ecclesia.

Tertio querit q figura sit expressior. Utrum illa q fuit ipe legis nāe: an illa q fuit ipe legis mosaice. ¶ Rnsio. figure illar legū hz diuersas ɔsideratiōes mutuo se excedūt in expssione sicut ondunt rōnes. Pōt. n. hoc sacrm pfigurari qtum ad ritū et signū vel qtū ad effectu et signatū. Si qtum ad signū et ritū: tūc expssior figura pcessit in sacrificio melchisedech. q obtulit panē et vinū et istud scissimū sacrm nr offert sub eisdē spēbus. Si aūt qtū ad effectū sic expresse pfignatur i māna: q: per istud omnes reficiebantur.

Quarto querit. Utrū sacrm eucharistie debuerit institui a pncipio. ¶ Notādum q istud sacrm noiat qnq modis. Prio mō dr hostia. Scdo sacrificiū: et h q: ibi repñtat mēoria passiōis xpi: q fuit hostia et sacrificiū p oibus oblatū. 3° mō dr eucharistia: et idē est q bōa gra et ipse xps est ipsa gra. 4° mō dr viaticū q: reficit viatores: et sic dr cibus viator. 5° mō dr cōio: q: vnit nos ipsi xpo: et vnit nos iter nosipsos tāq mēbra capiti xpo iuicē. Notādū q a pncipio h totū ɔplexū pōt capi dupli. Uno causalr et effectiue et denotat pncipiū aliqd causale et sic dicim q ois sunt a pncipio causali: qd e deus et isto mō n capit h. Alio capit tpalr et successiue: et dicit successiōnē imediatā vel satte ppinquā et subitā post initiū rei: et sic dr q diabolus a pncipio peccauit. i. statiz postq creatus est: et isto mō capit h a pncipio: et sic est sensus qōnis. Utrū sacrm eucharistie debuerit. i. ɔgruus fuerit institui a pncipio. i. statim post lapsum pmi parētis. ¶ Rnsio. hoc sacrm ɔgruebat legi gratie tm: tum pp rem contentā que est corpus xpi verū: quia xps nondum erat natus de maria virgine: tū propter christi efficaciā q est vinculum charitatis: que charitas in lege noua apparere et abūdare debuit in anterioribus aūt imperfecte possideri vt ita gradus sit in mundo sicut in vno hoie.

Quinto qrit. Utrū debuerit institui an passionē xpi vel pº. ¶ Rndet q illud sacrm scissimū ɔtinet corpus xpi verum: et vere est ibi cibus: et precipuus effectus cibi est reficere: ideo tempore refectionis debuit institui: etiam est

cibus paschalis: ideo in paschali cena debuit insti
tui. Quia vero erat signū amoris ꝛ recessu debet
ostendere hō amoris signa ꝛ memoriale vtarti⁹ in
memoria maneat: ideo in vltima cena instituit xp̄s
hoc sacr̄m sanctissimum.

Sexto queritur. Utrū prius confecerit ꝙ verbū ptulerit. ¶ Rñsio. Xp̄s simul cōfecit: ꝛ simul verba
ptulit: ꝛ hoc est intelligendū simultate imediatio
nis: qꝛ in illo instāti quo verba fuerūt totaliter pro
lata: et in illo instāti fuit cōfectū corpus xp̄i: nec est
ɔsecratio facta nisi sit finita platio verboꝝ. Et quā
uis posset cōficere sine verbo debuit tñ conficere
verbū dicendo: vt apostolis formam traderet: qꝛ
dñs non tm̄ ibi suam potentiam ostendebat: sed et
discipulos informabat.

Septimo queritur. In qua die fuit institutum
istud scissimū sacr̄m. ¶ Dōm ꝙ in die iouis fuit
facta institutio istius sacri. Unde notandū ꝙ dies
iouis fuit a deo decorata in q̄tuor. Primo qꝛ illa
die fuerunt create aues in aere ꝛ pisces in aq̄: ad
denotandū ꝙ tā contēplatiui q per aues designāt
ꝙ actiui q per pisces signāt pñt ꝛ dñt recipe istud
scissimum sacr̄m. Et notaē p hoc ꝙ martha ꝛ Ma
ria magdalena receperūt xp̄m in domo sua. Secū
do est ornata ista dies in hoc ꝙ in ipsa beata virgo
pūtauit filium suū in tēplo. Tertio qꝛ in ista die in
stitutū est a xp̄o istud sacr̄m. Quarto qꝛ eadē die
xp̄s ascendit in celum. ¶ Pōt et queri qua hora
fuit institutum istud sacr̄m. ¶ Rñdet ꝙ hora cō
pletoriū q̄ hora ornaē trib⁹ gratys. P⁹ in ipsa fuit
facta annūciatio dñica: qñ missus est gabriel ange
lus ad virginē. Scđo in ipsa fuit institutum istud
sacr̄m. Tertio eadem hora xp̄s fuit sepultus.

Octauo queritur. De forma huiꝰ sacri eucharistie. Et primo de forma verbi sup panē q̄ est. Hoc
est corpus meū: qd scꝫ istud pronomē h̄ demōstra
tiuū demōstret an demōstret corpus xp̄i an panē.
¶ Notandū ꝙ ista dictio .n. non est de necessitate
ɔsecratiōis qꝛ xp̄s non ptulit eā qñ dedit corpus
suū discipulis suis: tñ si qs sacerdos sciēter omit
teret peccaret mortaliter p eo ꝙ ecclesia instituit il
lā dictionē addi: sꝫ ɔsecraret. ¶ Pro resolutiōe qō
nis sunt multe opiniones: sicut pꝫ in textu. Tamē
mgr̄ Stephanus bruleser tꝫ primā q̄ dicit ꝙ sacer
dos dicit illa verba nō vt sua: sed vt xp̄i Un̄ māli
ter tenenē nec tunc est q̄rere qd ibi demonstreē per
pnomen vel qd copuletur per verbū qꝛ nec est ibi
subiectū nec pdicatū nec copulatū nec verbum: tñ
ista non est opinio Bonauenture.

Nono querit. De forma verbi super vinū hic est calix ꝛc. Utrū
hec forma sit recta. ¶ Notandum ꝙ calix capitur
multis modis. Primo mō pro passiōe siue morte.
vnde pr̄ si possibile est ꝛc. po. Calicē ꝛc. Scđo mō
capit pro quodā gñe poculoꝝ ꝙ fiebat ex quodā
ligno aromatico. Tertio⁹ p quodā vase aureo vel
argēteo vel stāneo in q̄ ɔsecrat corpus xp̄i. 4⁹ mō
p quolibet vase siue lapideo siue vitreo scđ ad modū
calicis: ꝛ isto mō dꝛ de ioāne euāgelista ꝙ dederūt
ei venenū i calice. 5⁹ mō capit pro q̄cūqꝫ potu con
tēto in vase: ꝛ isto mō vinū dꝛ calix. 6⁹ mō capitur
calix pro pcioso sanguine xp̄i: ꝛ isto mō sumit h̄
ꝛ signat prope sanguis xp̄i effusionē in cruce. ꝛ qñ
dꝛ hic est calix ꝛc. idē est: hic ē potus me⁹ q est san
guis me⁹. ¶ Rñsio. qōnis stat in duab⁹ ppōnib⁹.
¶ Prima ppō seu ɔclusio hec forma. Hic est calix
sanguis mei: est recta ꝛ ɔgrua. ¶ 2ª ɔclusio. Hec
forma an sit sufficiēs ꝛ tota: dubitaē: tñ Bonauē.
credit ꝙ est tota ꝛ sufficiēs ad cōsecrationē sanguis
tñ qd sequit scꝫ noui ꝛ eterni testamēti mysteriū
fidei q pro vobis ꝛ p multis effundeē in remissio
nē pcōꝝ nō poniē frustra qꝛ ibi poniē effectus ipsi
us sacri: tñ ista verba nō sunt de eēntia ꝛ necessita
te: sacri dimittēs tñ sciēter formā ordinatam ab
eccłia peccat mortaliter: tñ vere ɔsecrat dicendo q̄
tuor p⁹ vba. ¶ Notandū ꝙ in istis verbis scꝫ no
ui ꝛ eterni ꝛc. ponunē tres effectus. Prim⁹ est ino
uatio testi ꝛ ei⁹ ɔfirmatio cūꝫ dꝛ noui ꝛ eterni testi
eterni a pte post qꝛ in morte xp̄i cōfirmaē testm̄: ꝛ
nouū efficiē: qꝛ vetus fuit in sanguine aialiū ꝛ thau
roꝝ: qd ibi ē euacuatū. Scđo effect⁹ est fidei mani
festatio: qꝛ in lege antiq̄ fides erat obscura: sꝫ in ef
fusiōe sanguis xp̄i fuit manifestata fides: qꝛ ois sa
crificia q̄ fiebāt i antiq̄ lege erāt signū ꝛ vmbra isti
us sacri ꝛ h̄ notaē cū dꝛ mysteriū fidei. Terti⁹ effcūs
ē amoris di erga nos ōnsio cū dꝛ q p vobis ꝛ pro
multis ꝛc. ꝛ sic exponiē. Qui p vobis iudeis effū
deē ꝛ pro mltis scꝫ gētilib⁹ vel sic p vobis sacdoti
b⁹ ꝛ pro mltis laicis. Jō si qs sacdos vellet excludē
se a merito misse sue: ꝛ dat alicui peccari mortalr̄ et
si tñ et aliq̄s ab eccłia excludē qꝛ dꝫ gñalr̄ p oib⁹ orar̄

Decimo q̄rit de sacro eucharistie q̄tū ad
signationē vꝫ quid sit res ibi ꝛ
qd sacr[illegible]tum. ¶ Rñsio. In hoc sacro sūt tria:
p⁹ ē aliqd qd ē sacrm̄ tm̄: ꝛ sūt ille spēs visibiles q re
manēt p⁹ ɔsecrationē q̄lē albedo rotūditas sapor
ꝛ rubedo i vio. 2⁹ ibi ē aliqd qd ē res sacri tm̄ ex p
cise ꝛ ē corp⁹ xp̄i mysticū vñ corp⁹ xp̄i mysticū est
vnio oiuꝫ fideliū exñtiū i charitate militātiū sub
xp̄o. 3⁹ ibi ē aliqd qd ē sacrꝫ ꝛ res sacri: ꝛ ē ipꝫ cor
p⁹ xp̄i veꝝ. Jō bonauē. dic(sic dñt mgri) tria sūt i h̄
sacro. spēs visibiles corp⁹ xp̄i veꝝ: ꝛ corp⁹ xp̄i my
sticū. ¶ Corr̄ᵐ fideles exñtes i pcō mortali nō sūt
proprie de corpe xp̄i mystico: qꝛ est puꝝ ꝛ nitidū:
sicut corpus xp̄i est purissimis sanguibus vginis
ɔceptū sic corp⁹ xp̄i mysticū est ex puris fidelibus.

Undecimo q̄rit de vnitate huius sacri.
Utꝝ sit vnū. ¶ Pro qōnis
clariori elucidatōe ponūē tres ppōes. ¶ P⁹ sacrꝫ
eucharistie ñ est vnū vnitate idiuisibilitatis: quia
spēs vini distiguūē a spēb⁹ pāis ꝛ ēt ex hbis diffe
rentibus

rctib⁹ vt p3 i ɔsecratoib⁹. ¶ 2ª ppõ. sacrm eucharistie ñ ẽ vnu3 vnitate integritatis absolute: q2 illd dr vnũ vnitate integritatis absolute: qd ɔstituit ex pluribus ptibus integrãtibus ip3 sz illud nõ ɔstituit ex pluribus ptibus integrãtibus ipm. ergo. ¶ 3ª Sacrum eucharistie dr vnũ vnitate integritatis relatiue ɞ q2 cõpatiue: illd dr vnũ cũ vnitate integritatis cõparatiue qd ordinat ad vnũ: sed sacrz eucharistie institutũ ad significandũ vnũ. s. corpus xpi. ꝗ ɞc. salis integritas ordinationis vnius dispositiue venit a natura: q2 nec panis est per se plene reficiẽs nec vinũ: sed vtrũqz vna plena refectio. Ideo gre. dicit q2 sacrum vna ordinatione ordinat iõ statim dicit. Et prestat vt hoc tuũ sacramentum ɞc.

Circa distinctionẽ nonã querit primo quot sint modi mãducãdi istud sctissimũ sacrm. ¶ Notãdũ qꝫ grammaticee loquendo ista tria dñt edo: eo: comedo: ɞ mãduco as. Nã edo eo: esse ẽ comedere totaliter vel vorare vel turpiter comedere cibũ sine masticatione. Comedo aũt significat cum aliqs comedere turpiter vel cũ aliqs vorare: ɞ non differt ab edo: nisi q2 signat cũ hoc societatẽ habere. Mãduco vero est idẽ qꝫ honeste comedere. Notandũ qꝫ in mãducatione corporali tria sunt. Primo est cibi masticatio. Uñ si quis poneret cibu3 in stomacho sine masticatione pprie nõ esset mãducatio. ¶ Scõo est cibi masticati i stomachũ traiectio. Tertio est cibi traiecti cũ corpore incorporatio. Similiter in isto sacro spũaliter loquendo ista tria debent esse. Primo masticatio per fidẽ. Scõo dz esse masticati in stomachũ traiectio per spẽ. Tertio debet esse per charitatẽ incorporatio. Tñ differt a cibo corporali: q2 incorporamus cibũ corporalem in nos sed in cibo spirituali. s. in isto sacro ɔuertimur in ipm cibũ: qui est xps. Uñ xps dixit Aug. Cibus sum grandium: crede ɞ me mãduca: non cõuertes me in te: sed tu cõuerteris in me. Notandũ pterea qꝫ quadruplex est modus manducãdi: bm doctorẽ subtilẽ: istud sctissimũ sacrm. Aliqs. n. põt manducare sacrm eucharistie tm: ɞ nõ sacralr nec spũalr vt si qs sumeret sacrm istud sicut aliũ cibũ nec credens ibi eẽ corp⁹ xpi: nõ diiudicãs corp⁹ dñi: talis mãducat sacrm sed non sacraliter: nec spũaliter. 2º aliquis põt sumere seu mãducare sacraliter sz non spũaliter vt si quis exñs in pctõ mortali recipiat sacramentũ: tñ cũ fide informi credẽs ibi esse corpus xpi. 3º aliqs põt mãducare sacralr: ɞ spũalr sic ille qui cũ fide se preparat per purã ɔfessionẽ ɞ ɔtritionẽ de peccatis. Quarto aliqs mãducat nõ sacralr sed spũaliter tm: sicut sunt illi qui sunt in gratia qꝫ propter reuerentiã aliqñ abstinẽt a receptione istius sacri: et oẽs qui sunt in gr̃a per fidẽ spẽ ɞ charitatẽ mãducãt spũaliter. Unde Aug. Crede ɞ manducasti. ¶ Ad qõnem rñdet qꝫ duplex est modus mãdu. s. sacraliter ɞ spiritualiter: ɞ isti sunt duo modi principales: ɞ alij reducunt ad ista duo.

Secundo querit qd sit mãducare spũaliter. Rñ. Mãducare spũalit est cũ fide ɞ spe ɞ charitate xpo adherẽ. Uñ sicut i mãducatõe corpali tria sũt pncipalr ita ẽt i mãducatõe spũali. Masticatio spũal ẽ recogitatio cibi. s. carnis xpi p nob exposite i pciũ ad redimẽdũ: ɞ i cibũ ad reficiẽdũ. Icorpatio vo attẽdit dũ recogitãs charitatis amore ei qd cogitat iungit sic incorporatur ɞ dũ incorpat refici magis assimilat. ad hꝫ qꝫ qs spũalr mãducet reqrit recogitatio fidei: ɞ affectio charitatis: ɞ sic p3 quid sit manducare spũaliter.

Tertio querit qd sit mãducare sacralr. ¶ Rñsio. Mãducare sacralr ẽ mãducare sacrz ita qꝫ reqrit itẽtio ɞ itẽtiõis regulatio: vl bz fidẽ q ẽ i ipo vl bz fidẽ q ẽ i altero. Intẽtio inqꝫ necia ẽ. s. n. qs iret ad mẽsã ɞ itẽderet corp⁹ reficẽ ɞ aliqs p pãe cõi sacrz sibi sic panẽ offerret: ɞ itẽderet oio cibũ corpalẽ assumẽ nemo diceret eu3 sacralr mãducasse. ¶ Corrm. Mus vl canis ɞ cetera alalia brutalia pñt mãducare sacrz sz nõ sacralr. nec ẽ ꝗ qꝫ illa itẽtio dirigat vel bz fidẽ q ẽ in ipo vl i altero: q2 vel o3 qꝫ credat qꝫ sb illa spẽ aliqd spũale lateat qd sumere intẽdit vel o3 qꝫ saltẽ intẽdat sumere qd alios credere estimat quis ipse nõ credat.

Quarto querit. Utrũ xps mãducauerit sacrz qlibet pdcõꝶ modoꝶ. hoc ẽ vtꝶ mãducauerit seipm sacralr ɞ spũalr. ¶ Rñsio p duas hꝫ ppõnes. ¶ Pria xps mãducauit seips sacralr. Uñ glo. sup illd Leui. viij. Cũqꝫ de sanguie arietis ɞc. Glosa Esicij. p sacerdos: deide filij sãguie intingebãt: q2 xps i cena pri⁹ sanguinẽ accepit: deinde discipul dedit. Et rursus ibidẽ dic glosa: bibit ɞ alis bibẽ dedit. Itẽ Esici⁹ dic qꝫ xps p dedit sibi ne alij potũ sanguis abhorrerẽt. ¶ 2ª ppõ. lz xps mãducauerit seips sacralr nõ tñ spũalr: q2 viatoꝶ: qntũcũqꝫ psectus: qñ mãducat spũalr istud sacrm motu vel habitu augmentat in charitate: sed in xpo nõ potuit augmẽtari charitas cũ ab instanti sue cõceptiõis fuerit ɔsũmatus in gr̃a ɞ charitate. ꝗ ɞc.

Quinto querit. Utrũ mali. i. pctõres sumant corp⁹ xpi veracit. ¶ Rñsio. mali recipiũt sacrz qd ẽ corp⁹ xpi verꝫ: qd natũ ẽ de maria vgie: qd pepẽdit i cruce qd a mortuis resurrexit: ɞ est in celis: tñ nõ recipiũt rẽ sacri que ẽ vnio in corpe mystico p charitatẽ sz recipiũt sacrm ad dãnũ suũ. Nã q mãducat indigne iudicium ɞc.

Sexto querit. Utꝶ pctõr q est in pctõ ex certa scia mãducet corp⁹ xpi dãnabiliter. ¶ Notãdũ qꝫ hõ põt eẽ i pcõ dupl r. Uno⁹ sciẽter qñ bñ scit se eẽ i pcõ mortali: ɞ nõ vlt penitẽ: nec ɔfiteri. ɞ isto mõ capit i qõe. Alio⁹ põt eẽ i pcõ ignorãter. qñ. s. ẽ i pcõ mortali tñ igrat ɞ nõ bz mẽoriã de pcõ. ɞ de isto mõ dicet i qõne sequẽti. ¶ Ad qõnẽ dõm qꝫ pctõr q est i pctõ ex certa scia sumit sibi corp⁹ xpi ad dãnatione nõ q2 ip3 corp⁹ xpi aliquã maculã det aie: sz q2 pcõr ipm ɔtẽnit. Un talis cõ

mittit duo pcā. Primū cōmittit pcm̄ omissiōis in hoc q̄ se nō p̄parat debite: nō diiudicās corpus xp̄i. Scd̄o cōmittit pcm̄ cōmissionis: q2 cōtēnit deum.

Septimo querit. Utrū videre vel tāgere corp⁹ xp̄i in pcō mortali sit pcm̄ mortale. ¶ Rn̄sio ē in quatuor ppōnibus. ¶ P⁹. quicūq3 recipit corp⁹ xp̄i in pcō mortali scīēter peccat mortaliter. ¶ Scd̄a ppō. Uidere corpus xp̄i in pcō mortali nō est pcm̄ mortale: nisi fiat cū mala intētione. ¶ 3ª. Tāgere corpus xp̄i in mortali pcō (necessitate vrgente) nō est pcm̄ mortale. ¶ 4ª. Tangere corpus xp̄i i pctō mortali: necessitate nō vrgēte: est pcm̄ mortale.

Octauo queritur. Utrū pcōr sumēdo corpus xp̄i mortaliter peccet. ¶ Notādum q̄ qd̄ intelligit de pctōre existente in pcō mortali per ignorātiā3 vel ignorāter. ¶ Ad q̄ne3 rn̄detur: ad p̄dcō3 intelligentiā: q2 in hoc sacro tenet̄ percipiēs se p̄pare q2 deus venit ad habitandū in hoīe. Preparatio āt semp est sufficiēs: qn̄ inimicus dei expellit de hospitio per vera3 examinationē z ɔtritionē siue iudiciū pnīe in quo pcōr est reus z accusator: z ē ibi ɔscia. s. deus z est ibi arbiter. s. ipse sacerdos. Rursus q2 dīna maiestas sūma se dignatiōe humiliat z dīna bonitas offert grām d3 hō vltra p̄dcā cū metu reuerētie z cū oī dilectiōe accedere ad hoc q̄ digne mād ucet. Digne aūt māducare est sufficienter se p̄parare. s. cū oīo pctī expulsiōe cū reuerētia z dilectiōe. Quidā igit̄ sunt q̄ se sufficiēter p̄parant ɓm veritatē sicut sunt illi qui fecerūt bona3 z longā examinationē. Unde dicit Scot. q̄ q̄ accedit ad istud sacrm̄ d3 se p̄parar̄ ac si vellet ad aliqd̄ opus arduissimū accedere: vt est p̄ morte euitāda: vt hn̄t displicentiā de pctis z voluntate3 cauēdi. Quidā sunt qui nō sufficiēter se p̄parant ɓm veritatē tn̄ sufficiēter se p̄parant ɓm pbabilitatē z sunt illi q̄ examinant ɔsciam suā sufficiēter ɓm eo3 iudiciū: tn̄ in eis remanet aliqd̄ pcm̄ mortale de quo nō hn̄t memoriā. Et isti: ɓm Bonauē. nō manducāt digne: q2 nō se p̄parauerūt sufficiēter: nec indigne: q2 se p̄parauerūt pbabiliter. Tales ɔ̄uis non recipiāt grām: tn̄ nō incurrunt offensam. Sed ista opīo vr̄ esse nimis dura. Jō Sco. dicit q̄ pcm̄ tale delet̄ vtute sacri z recipit grā3 in h casu. Durād⁹ aūt dicit q̄ tale pcm̄ remittit̄ virtute sacri vel reducit̄ ad memoriā pcm̄ vt ɔfiteat̄. z hec opīo multis plz. Ad illud qd̄ obiicit̄ de digne z indigne sumēte: q2 ē ibi mediū: ɔ̄uis nō sit mediū inter dignū z indignū: ɓm tn̄ Sco. z Durādū nullū ē mediu3: q2 q̄ se p̄pat ɓ3 pbabilitatē: recipit grā3: si ɔterat̄ de oīb⁹. Itē nullus tenet̄ sufficiēter se p̄parar̄ p̄ ɔ̄ns nullus pōt scire vtrū accedat digne z i grā. Jō sufficit p̄paratio ɓ3 pbabilitatē: h est ɓ3 dictamē ɔscie z in h d3 hō esse ɔtētus ɓ3 Sco. talis grām recipit. Itē indeuotus capit̄ dupl'r. Uno⁹ ɔrie vt est ille q̄ accedit cū ppōsito peccādi. Alio⁹ priuatiue vl negatiue: z d̄r ille q̄ caret deuotiōe: z tal' indeuotio nō īpedit: q2 h̄c deuotionē nō ē i ptāte nr̄a. Ad vltimū ɔ̄ iustus ex tali ɔscia se reddit magis ihabilē nō pp̄ culpā sed pp̄ ɔsciam erroneā: q quidē q̄diu psistit obligat vt nō recipiat grās pp̄ h q̄ non pōt cū hac ɔscia recipe q̄n ɔtēnat. Quidā aūt neutro mō se p̄parant imo ɔtēnūt z isti sine dubio indigne manducāt. aplꝯ prime Co:. i. Probet aūt seipsum hō zc̄. s. per diligentē examinatione3 z discussionē ɔscie sue p̄ attritionem z displicētia3 de peccatis cōmissis per purā z verā ɔfessionē vocalem. p̄ ppōsitū abstinendi de cetero a pctō.

Nono querit̄. Utrū peccet dānabilr̄ q̄ corp⁹ dn̄i dat ei quē scit eē pcōrē. i. eē i pctō mortali. ¶ Notādū q̄ ille peccat dānabilr̄ q̄ peccat mortalr̄: q2 pcm̄ mortale est pcm̄ ad dānatiōe3. Sciēdū q̄ dīa ē iter manifestabile: manifestu3: z notoriū. Manifestabile est illud qd̄ pōt manifestari in publico p̄ testimoniū duo3 testiū. Manifestū vō est illud qd̄ scit̄ p̄ testimoniū duo3 testiu3. Notoriū āt pōt fieri tripl'r. Uno⁹ fit aliqd̄ op⁹ notoriū p̄ snīa3 iudicis. Scd̄o mō per ɔfessionē factā in iudicio. vt si q̄s ɔfiteret̄ pcm̄ suū in iudicio. Tertio p̄ euidentiā rei q̄ nulla tergiuersatiōe rei pōt occultari vt si q̄s occiderit hoīe3 in publico corā hoīb⁹ z oīb⁹. ¶ Rn̄. Sacerdos d3 corp⁹ dn̄i dare illi quē scit esse pcōrē si petat in apto: si sit pctōr occult⁹: z ipse solus scit. Si notori⁹ nullo mō debeat dare siue petat siue nō. Sicut dn̄s dic̄ z cyprian⁹. Nolite dare scm̄ canib⁹: de hystriōe. Nō aūt q̄re d3 dari ē multiplex. p⁹ est q2 nescit an deus occulte operet̄. 2ª ne pdat crimen eius. Tertia est ne alios scādalizet. Quarta q2 ius h3 in facie ecclesie: z tunc tenet̄ illi ius suum petenti reddere.

Circa distinctionē decimā q̄rit̄ p̄mo.

Utrū corpus xp̄i sit in altari ɓm veritatē. ¶ Notādū q̄ altar̄ pōt capi multis modis. p̄ capit̄ p̄ ipso dō vero: trino z vno: z d̄ isto altari dicit ps. Introibo ad altare dei zc̄. i. ibo ad deū meū. Scd̄o modo capit̄ pro ipso dn̄o nostro iesu xp̄o Apocal'. vj. Uidi sub altari dei aīas interfecto3. i. vidi sub protectione christi aīas interfecto3. i. martyru3. Tertio modo capit̄ altare pro gloriosa z benedicta cruce in qua pepēdit xp̄s. vnde canit̄ in hymno pasc̄ hallī. Cuius corpus sctissimū in ara crucis torridū. i. in altari. Quarto mō p̄ aīa cuiuslibet iusti existis in grā. Quinto mō pōt capi pro aīa peccatrice: z istud altare est sacrilegū. Sexto pro statu eccl̄ie militantis. Septimo pro illo loco in quo in lege veteri offerebant̄ victime. Octauo p̄ paradiso vbi sūt aīe beate: z oībus istis modis nō capit̄ hic. Nono capit̄ pro illo loco in q̄ vel sup quē sacerdos in noua lege offert corp⁹. Et istud ē duplex. quoddā ē fixū: sic est cōīter in eccl̄iis: z tn̄ reqrit̄ q̄ sit lapideū. Aliud ē altare viaticū qd̄ pōt portari: z requirit̄ q̄ sit

sit lapideũ: ⁊ ꝓpͥe isto° nõ capit̃ h̃. x° capit̃ pro spe ciebus panis ⁊ vini ꝯsecratis que spẽs ꝯsecrate vere ꝯtinẽt corpus xp̃i: ⁊ isto° ꝓpͥe capit̃ hic. ℂ Rñ. In altari est corp° xp̃i verũ qđ natũ est de maria virgine qđ circũcisum. viij. die: qđ crucifixũ est quod fuit sepultũ: qđ resurrexit tertia die: qđ ascendit super oẽs celos: qđ est in glĩa patris: ⁊ veniet cum eodẽ iudicare viuos ⁊ mortuos. ℂ Notãdũ ꝙ diuina po^a ⁊ bonitas relucet in h̃ sacro altius ceteris sacramẽtis. Uñ cetera sacra excellit ⁊ quasi cõsumatiuum est oĩum alioꝝ sicut charitas oĩum virtutũ. Primũ igit̃ hic manifestat̃ dei po^a in operis singularitate. Cũ.n. panis in xp̃i corpus verũ ⁊ integruꝫ in multis altaribus ꝯuertit̃ nullo remanẽte cõi ⁊ subito hoc fit: ⁊ hoc oñdit se deus posse super oẽm po^{am} operatiuam in cõuersione: qꝛ in ꝯuersione nãli aliquid remanet cõe. s. mã prima. vt qñ ex aqua fit vinũ. Super imaginatiuã po^{am} in hoc ꝙ idem est in pluribus locis. Super intellectiuã in hoc qđ tã magnũ ⁊ integrũ in tã parua spẽ facit existẽ non ꝯcetum. Scđo relucet ibi diuina sapĩa in operis cõgruitate. Xp̃s.n. dñs noster satis magnũ populum p̃ño acq̃sierat ipsos in suo corpore mystico vniẽdo In hoc aũt corpore: qđ est eccl̃ia: sunt multi ⁊ diuersi sunt viatores ⁊ infirmi: sunt ẽt peccatis quotidianis circũdati: ⁊ qꝛ sunt multi in vno corpe: idigẽt ꝯnexione: qꝛ viatores idigẽt refectione: ⁊ quotidianis p̃ctis iplicati indigẽt oblatione: ⁊ hec quideꝫ nõ tm̃ interius fiẽda erãt per grãm virtutũ: sed exterius per grãꝫ sacroꝝ. Cõgruũ ergo fuit vt hẽrent exterius vnũ ꝯnectẽs: sicut hẽbant vnũ interi°: sed illud vnũ debuit esse: vbi mẽbra: ⁊ ita cum multis sint mẽbra locis debuit esse: ꝙ ꝯgrueret esse ĩ multis: sed hoc nõ est nisi deus vel deitati vnitũ: sic aũt est corpus xp̃i: ergo corpus xp̃i d̃buit dari in sacro exteriori: qđ est vnũ in quo oẽs fideles ei° vniũtur in mãducando vnã ⁊ eandẽ escã haberẽt. Cõgruebat ẽt vt hẽbant exterius reficiens in sacro: sed reficiens aĩam nõ est nisi deus: vel deo vnitũ: ⁊ hoc est corpus xp̃i vnica oblatio. Et ita ꝯgruũ fuit: vt corpus xp̃i verũ in sacro isto esset. Cõgruebat ẽt vt haberent oblationẽ exteriorẽ: sed dñs vnica oblatiõe offerendo se oẽs alias oblationes euacuauerat: ḡ si nõ debuit reficere qđ destruxerat: debuit nobis dare illam eandẽ quã obtulit ⁊ nõ aliã: qđ est corpus xp̃i oblatũ in cruce ita sacrificat̃ in altari. Et ex hoc pꝫ q̃rum valet ꝙ obijcit ꝓpter ꝯgruitatẽ ꝙ hõ nõ humiliat̃ in hoc sacro. Dõm ꝙ imo: qꝛ in se ḡ exteriori visibili est humiliatio. In h̃.n. sup oĩa humiliat̃ ⁊ captiuat̃ hoĩs itell̃s: qꝛ credere cõpellitur qđ nullatenus põt cõprehẽdere. Preter h̃ ẽt in h̃ sacro est exẽplũ totius humilitatis: qꝛ dñs maiestatis taꝫ mẽdico ⁊ paupere pallio adhuc in exẽplũ humilitatis ⁊ paupertatis vestit̃. Tertio apparet diña bonitas siue clemẽtia in vtilitate. Nã ex hoc ꝙ xp̃s ẽ ibi corporaliter p̃ñs: fidei meritũ auget̃ dũ hoc credit qđ nullatenus rõne cognoscit: charitatis etiaꝫ deuotio inflãmat̃ qñ sentit dñum p̃ñtem in carne. Sicut.n. ad p̃ñtiam ignis expellit̃ frigus: sic ad p̃sentiã carnis xp̃i expellit̃ tepor. Uñ Dam. dicit qđ caro xp̃i est tanq̃ carbo igniuus. Itẽ spei fiducia sublenat̃ dũ.n. ipsum eandẽ offert p̃ri qui oblat° est ĩ cruce: quis est qui non confidat exaudiri.

Secundo queritur. Utrũ corpus xp̃i sit in altari ꝯm suã nãlem q̃titatem: an sit ibi q̃titate abstractũ. ℂ Notandũ ꝙ corpus xp̃i capit̃ ibi pro altera parte cõpositi: distincta realr̃ ab alia parte. s. ab aĩa sicut dicimus ꝙ corpus xp̃i fuit in sepulchro. Notandũ ꝙ duplex est q̃titas virtutis. s. ⁊ molis: quãtitas virtutis est illa qua vnũquodq; ens est perfectũ vel perfectione totali ⁊ simplr̃ ⁊ sic solus deus est perfectus vel perfectiõe p̃tiali ⁊ finita: ⁊ isto° oĩs creatura est perfecta: tñ aliqua magis hẽt de perfectione q̃ alia: ⁊ de ista quãtitate nõ est hic qõ. Quãtitas aũt molis est illa ꝯm quã quãti vel quoti dicimur. Et ista quãtitas hꝫ tres dimẽsiones: que sunt: lõgitudo: latitudo: ⁊ ꝓfunditas: ⁊ de ista quãtitate est qõ: vꝫ. Utrũ corpus xp̃i in altari hẽat tm̃ d̃ lõgitudine ⁊ latitudine ⁊ ꝓfunditate q̃tũ hũit ĩ cruce: ⁊ sicut nũc hꝫ in celo. ℂ Rñ. Corp° xp̃i est in altari ꝯm suã nãlem q̃titatẽ: ⁊ nõ vĩ ⁊ est p̃ñs.

Tertio queritur. Utrũ corp° xp̃i sit sub specieb° diffinitiue. i. accidentibus visibilibus. ℂ Notandũ ꝙ spẽs capit̃ multis mõis. Primo° capit̃ pro exteriori cõpositione ꝯm quã quis dicit̃ pulcher ⁊ ornatus ps. Spẽ tua ⁊ pulchritudine ⁊c. Scđo° pro forma dãte esse speciuocũ formate: ⁊ isto mõ distinguit̃ ꝯ mãm. Tertio° pro quacunq; similitudine representatiua aliquã rẽ que est rõ cognitiua illius rei. 4° capit̃ pro maneries rerum: sic dr̃. In orto meo ẽ species talis herbe. Quinto pro eterna btĩtudine que est visio dei: vt dr̃ in collecta epiphanie: vsq; ad cõtẽplandã spẽm tue celsitudinis ꝑducamur. Sexto capit̃ spẽs vt est vnũ d̃ quinq; vniuersalib°. Septimo capit̃ prout est quoddã accñs partiũ orõnis: ⁊ sic capiũt grãmatici. 8° capit̃ pro imagine figurata vel artificiali facta ad silitudinem alteri°. Et oĩbus istis modis nõ capit̃ h̃ species. Nono capit̃ ꝑ quocunq; signo visibili ⁊ sensibili distincte rep̃ntatiuo alicuius rei visibilis: ⁊ hoc est ex institutione diña ⁊ isto mõ capit̃ hic vt in sacro altaris spẽs sunt: albedo rotũditas: illa impressio imaginis alicuius figure ⁊ sapor panis: ⁊ vini. ℂ Notãdũ ẽt ꝙ aliqđ põt esse in loco quadruplr̃. Primo° circũscriptiue siue dimẽsiue ⁊ est illud qđ sic est in loco ꝙ totuꝫ locatũ est ĩ toto loco: ⁊ pars locati corrñdet p̃ti loci: ⁊ isto° vinũ ẽ in dolio tãq̃ in loco suo. ℂ Corr^m. De° nõ põt eẽ in loco circũscriptiue: qꝛ de° nõ hꝫ p̃tẽ ⁊ p̃tem. ℂ 2^m corr^m. Angeli nõ p̃nt eẽ in loco circũscriptiue: nec ẽt anima: qꝛ nõ hñt p̃tem ⁊ p̃tem. 3^m Corpus xp̃i in sacro nõ est in loco circũscriptiue sicut patebit in sequẽti qõne. Scđo mõ aliquid p̃t eẽ

in loco diffinitiue.i. determinate: qd.s.est in loco per realē potētiā ⁊ existentiam: sic tn̄ q̄ qn̄ est in loco illo de potētia sua nāli non pōt esse in alio: ⁊ est in loco idiuisibiliter ⁊ isto mō corpus xp̄i est in sacramēto diffinitiue: q: de sua ꝓpria nā non pōt esse in pluribus: sed solum per potētiā diuinam tn̄ ꝓprie loquendo non sic capitur diffinitiue in p̄nti q̄ōne. Tertio mō aliqd dr̄ eē in loco imensiue: qd ex sua imensitate seu illimitatione ad locū necessario ⁊ de sua nā est in quolibet loco. ¶ Corrm: Solus deus est in loco imensiue. Quarto mō aliquid dr̄ eē in loco sacralīter qd est in illo loco p realem p̄ntiam ⁊ existentiā tanq̄ sub signo visibili rep̄ntante ip̄z ex institutione diuina: ⁊ isto mō corpus xp̄i est i sacro altaris: hoc est sub illis speciebus: ⁊ pōt eē in pluribus locis sacramētaliter. ¶ Ad q̄ōnem r̄ndet (sicut dicit Innocentius) quēadmodū dei filius s̄m diuinitatē habet triplicē modū eēndi: vz in omnibus per eēntiā: in iustis per grāz. in xp̄o per vnionē: sic corpus xp̄i localiter est in celo: personaliter in verbo: sacralīter in altari. Et hoc 3° mō dicit ipsum reperiri in pluribus locis: ⁊ potest eē: q: plures sunt species continētes. Sed s̄m Scotum rō quare pōt eē in pluribus locis: est dei voluntas simplr̄. Et sic p̄z r̄nsio ad q̄ōnem q̄ corpus xp̄i non est sub speciebus diffinitiue. i. determinate capiēdo esse in loco diffinitiue stricte p illo qd est determinate in aliquo loco: sic q̄ non est in aliis locis: sed notum est q̄ corpus christi est in pluribus locis sacramentaliter.

Quarto querit.

Utrū corpus xp̄i sit dimēsiue. i. localiter extensiue siue circunscriptiue sub illis speciebus. ¶ Sciendum q̄ illud dr̄ esse dimēsiue alicubi qd ita est in illo q̄ totum in toto ⁊ pars in parte s̄m cōmensurationē: ⁊ huiusmodi non debuit eē corpus xp̄i sub sacro: q: tunc necessariū esset illi equari ⁊ configurari: sicut probant rōnes: sed hoc non ꝯgruebat veritati sacri. q: ad veritatē sacri requirit q̄ sit ibi in q̄titate sua: ⁊ si equaret hostie non eēt in q̄titate sua sed formaret non in sua figura: ⁊ iō hoc non debuit fieri: sed debuit fieri vt corpus h̄ns suam ꝑfectionē eēt in illa hostia: nec corpus excedit hostiam: nec excedit ab ea. ¶ Notandū ēt q̄ duplex est cōuersio. quedā est ꝯuersio partialis que pōt fieri ab agente nāli: vt fit in trāsmutationibus elemēntoꝝ ⁊ semper aliquid cōmune remanet: q: semp mā remanet. vt aqua in vinum. Alia est ꝯuersio totalis que fit ab agēte supernāli: vt p̄z in sacro altaris: q̄ tota s̄ba panis cōuertit in verū corpus xp̄i. Item motus trāslatiōis fit virtute diuina solū: q: sicut virtute diuina corpus xp̄i efficit ita in hoc sacro virtute diuina mouet. Ad motionē hostie sciendū q̄ motio illa nō fit a sacerdote nec ab angelo: sed a sola virtute diuina. q: sic determinauit. Et q: non est sub modo: q̄ntitatiuo extensibili ⁊ visibili: iō non pōt tractari: videri vel moueri motu locali. Jō iste ꝓ̄pōnes comedi corp9 xp̄i tetigi ⁊ vidi corp9 xp̄i: sūt itelligēde de spēb9 panis ⁊ vini. i. vidi spēs ⁊ sacr̄m sub q̄b9 ꝯti net corp9 xp̄i. Motu aūt giratiuo nō mouet nec per se nec per accn̄s: sed ad motū partium nisi trāsferat tota hostia. ¶ R̄n. ad q̄situ. Corp9 xp̄i nō est circūscriptiue sub illis spēb9: q: corp9 xp̄i habet ibi tn̄ de latitudine ⁊ lōgitudine q̄ntū h̄z in celo ⁊ hūit in cruce: sed notū ē q̄ non tn̄ occupat de loco igit ⁊c̄. Qualr̄ aūt hoc pōt fieri. nō pōt humana rō itelligere: sed oz suū itellm ⁊ oēm rōnē captiuare ⁊ subijcere ⁊ credere sūme v̄itati q̄ ē xp̄s. Jō Innocētius distinguit esse localr̄ ꝯ esse sacralīter.

Quinto queritur.

Utrū corp9 xp̄i sit in q̄l3 p̄te hostie. ¶ Notādū q̄ hostia pōt capi multis modis. Primo mō capit hostia cōiter pro oī sacrificio qd offerebat deo in lege antiq̄ siue eēt pro expiatione pcc̄ōrū siue pro pace h̄nda. 2° capit ꝓprie pro sacrificio q̄ offerebāt pagani ⁊ idolatre: idolis pro victoria h̄nda. Et istis duob9 modis nō capit h̄. 3° capitur magis ꝓprie ⁊ idē est q̄ sacr̄m eucharistie: ⁊ sūt ille spēs. i. illa albedo ⁊ illa rotūditas sub q̄b9 ꝯtinet corp9 xp̄i. Et dz hostia hmōi h̄re. vij. ꝯditiōes que ꝯtinent in hoc versu. Parua: nitēs: sana: teres azima: mundaq3: scripta. Et per istas ꝯditiones mystice notat fuga. vij. pctōrū mortaliū. Primo dz eē parua. s. p̄ue q̄titatis: ⁊ per hoc notat euitatio supbie: eo q̄ xp̄s tn̄ se humiliauit q̄ voluit ꝯtineri sub illis paruis spēb9. Scd̄o dz eē nitēs. i. splēdida: ita q̄ n̄ sit aliq̄ macula euidēs: ⁊ per hoc notat euitatio inuidie. Tertio dz eē sana. i. integra ⁊ per h̄ notat euitatio ire. Quarto dz eē teres. i. rotūda: ⁊ per h̄ notat euitatio accidie: q: cōiter corpora rotūda sunt agilia: ita debem9 esse ꝓmpti ⁊ agiles ad bona opera exercēda. 5° dz esse azima. i. sine fermēto: ⁊ per hoc notat euitatio auaritie. 6° dz eē mūda. q: si eēt lutosa nō eēt decēs: ⁊ per h̄ notat euitatio luxurie. 7° debet eē scripta: h̄ est dz in ea imprimi aliq̄ figura: ⁊ p h̄ notat euitatio gule q: gulosus nullā h̄z figurā temperātie: ⁊ isto° capit hostia in p̄nti q̄ōne. 4° capit hostia ꝓprijssime pro re ꝯtēta in ipsa hostia: ⁊ ē ipse xp̄s. Uñ canit eccl̄ia in hymno. O vere digna hostia: ⁊ isto° nō capit h̄. Quīto capit hostia pro q̄cunq3 hoīe iusto ⁊ sctō: sctificāte se totalr̄ dn̄o: ⁊ h̄ mō ēt nō capit h̄. ¶ Ad q̄ōnē r̄ńr q̄ qn̄ panis est consecrat9 totū corp9 xp̄i ē i singul p̄tib9: ēt an̄q̄ frāgat hostia. Nec ꝓpterea seqt̄ q̄ xp̄s sit īfinities i hostia q̄ q̄uis aīa sit i q̄l3 p̄te corpis: tn̄ sēl ē: q: vnū ē corp9: sic̄ i vna hostia: q̄uis in oīb9 p̄tib9: ē ibi tn̄ sēl: nec hostia est diuisibilis in partes īfinitas.

Sexto

q̄rit. Utrū eq̄lis virtutis vel maioris sit panē i corp9 xp̄i ꝯuertē: q̄ste ē aliqd de nouo creare. ¶ Notādū q̄ panis est duplex īcreat9 ⁊ creat9. Panis īcreat9 capit duplr̄. Uno° essētialr̄ ⁊ est tota trinitas: vñ Lu. xiiij. Bīs q̄ mādu cabit panē i regno dei. Alio° capit ꝑsonalr̄: ⁊ ē ipse

filius

filius dei. Jo. vi. Ego sum panis viuus qui de celo descẽdi. Panis ꝟo creatus põt capi quinq̃ modis ad quos pñt oẽs reduci. Primus panis est sacralis ⁊ est corpus xp̃i. Jo. vj. Panis quẽ ego dabo caro mea est pro mũdi vita. Secũdus panis est spũalis: ⁊ sunt virtutes existẽs in hoie iusto: nã aĩa reficit per virtutes: sine quib⁹ morit aĩa spũaliter. Terti⁹ ẽ panis scĩalis: ⁊ est ipsa scĩa per quã iuuenes docentur a doctoribus. vñ aplˉs. ij. ad Thi. iiij. Erit enim tp̃s in quo sanã doctrinã nõ sustinebũt ⁊c. Quart⁹ est panis mãlis: ꝺ quo quotidie vescimur corꝑalr. Vñ. Frãge esuriẽti panẽ tuũ: ⁊ de isto solo pane est h̃ ad ꝓpositũ. Quitus est panis pñalis: q degustatur p ꝯtritionẽ masticat p ꝯfessionẽ: ⁊ digerit per ḡr̃e susceptionẽ. ps. Surgite postq̃ sederitis q mãducatis panẽ doloris. ¶ Notãdũ q̄ duplex est cõuersio. Quedã ẽ large capta: ⁊ capit pro q̃cũq̃ mutatione vnius rei in aliã rẽ: siue illa fit sb̃e in sb̃az: siue accñtis in accñs. Et hec adhuc est duplex. Quedã ẽ nãlis ⁊ est illa q̃ fit ꝟtute agẽtis creati. s. nãe vt ex aq̃ gñat aer ex aere ignis: ex hoie sano fit homo eger ⁊ infirm⁹: ex aq̃ frigida mediãte igne fit aq̃ calida. Alia est ꝯuersio supnaturalis: ⁊ est illa que fit ab agente supnãli: qui est de⁹: vt qñ ipse ꝯuertit feminã Loth in statuã salis: qñ ẽt ꝺs ꝯuertit peccõres ad pñiam: sicut de Paulo ⁊ Magdalena. Et ꝺ istis ꝯuersionib⁹ nõ est ad ꝓpositũ. Alia est ꝯuersio real stricte capta: ⁊ idẽ est q̄ trãssb̃atio. Et diffinit a doctore subtili. Cõuersio est trãsitio totalis sb̃e i sb̃az. Ibi trãsitio ponit loco generis: totalis ponit ad differẽtiã gñaionis nãlis: in qua nõ est totalis transitio: q: sp̃ remanet mã cõis q̃ ꝑus erat sub vna for̃a post sub alia vt mã aeris sub forma aeris: ⁊ post sb̃ forma ignis: si ex aere fiat ignis. Dr̃ sb̃e in sb̃az: ad drĩam illius trãsitionis in qua mutat accñs in aliꝺ accñs: vt qñ ex aq̃ frigida fit aq̃ calida. ¶ Notãdũ isup q̄ creatio põt dici tripl̃r. Primo⁹ capit ꝓprie ⁊ est ꝓductio alicuius entis de nõ ente simpl̃r ⁊ oĩmode: ⁊ istõ creare solũ ꝯuenit deo: ⁊ isto⁹ capit in q̃one: vt de nihilo creare aĩam. Alio⁹ capit creatio pro ordinatione. vñ Esa. xlv. Ego dñs faciẽs pacez ⁊ creãs malũ. Tertio⁹ capit pro recreatione: vt qñ ꝺs recreat ⁊ reformat aĩam p gr̃am. ¶ Rñ. Si loq̃mur de ꝟtute creãte ⁊ trãssb̃ante q̃tũ ad se non est drĩa: q: de⁹ est ipsa ꝟt⁹ creãs ⁊ trãssb̃ans: q: eq̃ potẽs est creare celũ ⁊ terrã de nihilo sicut mutare panẽ in corp⁹ xp̃i: ⁊ ecõuerso. Si ãt querat q̃tũ ad effectũ q̃s sit maioris po͗. Dõm q̄ in q̃lz hax̄ opatio nũ est ꝯsiderare: pñm initiale: terminũ finalẽ: ⁊ distantiã mediã. Quãtũ ad pñm initiale: maioris virtutis est creare de nouo celũ ⁊ terrã q̃ trãssubstantiare panẽ in corp⁹ xp̃i. q: ex nihilo fit aliquid. Sz q̃tuz ad distantiã mediã eq̃lis ꝟtutis est: q: vtraq̃ po⁹ est infinita ⁊ soli deo reseruat. Quantũ vero ad terminũ finalẽ: q: in creatione fit vt qꝺ nõ erat sit: i trãssubstãtiatiõe fit vt qꝺ erat alicubi sine mutatione sit alibi. Jõ q̃tũ ad terminũ finalẽ maius ẽ creare: sed videt q̄ trãssubstãtiare sit maius. ¶ Cor^m. Q: corpus xp̃i est cũ aĩa ⁊ etiã ẽ ꝯiunctũ diuinitati ⁊ ibi in sacro est diuinitas. Jõ ista trãssubstãtiatio quãtũ ad nobilitatẽ excellit oẽm aliã creationem.

Septimo queritur.

Utrũ virtus trãssubstãtiãdi sit maior ⁊ nobilior virtute ꝯcipiendi corp⁹ xp̃i. ¶ Notandum q̄ duplex fuit virtus in ꝯceptione corporis xp̃i. Quedã fuit increata ⁊ supnaturalis: ⁊ est tota trinitas ipsa diuina. de qua dr̃ Luc. j. Et ꝟtus altissimi obũbrabit tibi. Alia fuit virtus nãlis: ⁊ fuit illa ꝟt⁹ ꝯcipiendi q̃ erat in btã virgĩe maria. ¶ Ad q̃onẽ rñr q̄ ip̃a pt eẽ ꝺ ꝟtute supnãli ⁊ ꝺ virtute naturali. Si loq̃mur de virtute supernaturali. Dõm q̄ vna non est maior alia: q: oĩa seruiunt p solũ velle dei. Si aũt querat de manifestatione scũ per effectus. Dõm q̄ se habent sicut excedẽtia ⁊ excessa. Licet. n. vtrunq̃ sit nobilissimũ ⁊ ostẽdat dei po^am esse summam in illo. s. in ꝯceptione filij dei in btã virgine magis laudatur maiestas diuina: sz in transsubstantiatione magis captiuat ratio nr̃a. Si aũt loquamur de virtute naturali prout cõicat creature sm̃ q̄ dr̃ q̄ virgini data est ptãs ꝯcipiẽdi: ⁊ sacerdoti per verbũ ptãs ꝯficiendi. Sic loquẽdo simpliciter virtus concipiendi est dignior ⁊ nobilior ⁊ excellẽtior: q: magis nobilitat sb̃m. Maius enĩz ẽ esse mr̃em dei q̃ esse sacerdotẽ: maius est ꝯcipẽ q̃ conficere q: terminus actionis plus accipit a concipiente mr̃e q̃ a ꝯficiente sacerdote. Accepit enim a matre humanitatẽ ⁊ esse nõ tm̃ h̃ vel ibi. In ꝯsecratione ꝟo: sicut meli⁹ patebit: corp⁹ xp̃i nõ icipit eẽ. In ꝯceptiõe aũt. vij. fuerũt mirabilia seu operationes. Primũ fuit collectio subita ⁊ scĩficatio purissimoꝝ sanguinũ ⁊ deductio in locũ ꝯueniẽtẽ generationi ⁊ ꝯceptioni: que q̃dẽ gutte sanguis erãt añ disperse per totũ corp⁹ btẽ virgis. Scd̃a operatio fuit ꝑfecta formatio ⁊ organizatio corpis xp̃i in eodẽ instãti: q̃ ⁊ ꝑma facta est operatio: q̃uis eẽt corpus valde paruũ. Tertia operatio fuit creatio aĩe. Quarta. Unio aĩe cũ corpore. Quinta fuit corpis ⁊ aĩe sibi vnitaꝝ assumptio a verbo diuino in vnitate persone. Sexta fuit summe collatio gr̃e ⁊ oĩuz virtutũ perfectio. Septima fuit ꝑfecta btĩficatio ⁊ glorificatio: q: habuit aĩa in illo instãti tãtã gloriã q̃tã hz nũc in celo. Hec septẽ mirabilia opera scã fuerũt in eodẽ istãti: de q̃b⁹ põt exponi illud Esaye In die illa apprehendent septẽ mulieres. i. vij. operationes mirabiles virum vnum. s. christum.

Octauo querit.

Utrũ ꝟt⁹ trãssb̃andi i. ꝯuertẽdi sit data ꝟbo prolato: an solũ sit ꝟt⁹ verbi increati. i. filij dei. ¶ Pro rñsione duplex est opio. Prima est sancti Thome que mõ dimittit. Scd̃a opio est mgr̃i guilelmi parisieñ. ⁊ istius doctoris q̄ virtus verbi extenso noie dr̃: nõ q: aliq̃ q̃litas sit data verbo p quã operat: sed ex diuina institõne hoc firmatũ est: vt ꝟbo prolato a sacerdote sup panẽ cũ intẽtione ꝯficiẽ

di panis trāssubstantiet. Unū ad platonē illius ver
bi: verbū increatū facit illa: ergo ordinatio vbi in/
fallibilis ad talē effectū virtus dī: que nō est aliqua
qualitas data verbo: nec aliquid de nouo creatuz.
Hec positio magrorū est ⁊ bn intelligentium.

Nono queritur.

Utrū virtus vborū possit ɔuertere quantācunq; mām. ¶ Pro resolutione sunt tres opio/
nes. Prima opinio est nimis arta ⁊ quia sicut dicit
Aug. ⁊ hī. dī. viij. Forma verborū in qbᵃ ɔsistit vis
ɔficiēdi valde modica est: ⁊ constat additā esse hu/
iusmodi ad solennitatē. Alia opinio dicit φ si assit
intētio verbū ɔcētū est sacrm in quantācunq; mā.
Unā si sacerdos totū panē de foro intēderet ɔficere:
ɔfectū esset ⁊ silr totū vinuz de celario. Hec opinio
nō placet isti doctori: qr est nimis ampla. dū nimis
tribuat verbo ⁊ ministro īfert ɔtumeliā sacro: nec
credendū est φ xps hoc daret: tū nec sapiēs h̄ dicta
ret hoc esse dādū: ⁊ ipse sapiētissime fecit oīa: ⁊ ma
xime sapiēter hoc istruit sacrz. Opinio tertia ⁊ ad
q̄ɔnē respōsiua que dicit sine preiudicio φ non fit
virtute verborū ɔuersio: nisi assit intētio ⁊ intentio
ɔcors institōni ecclesie: qr sicut dicit Hu. Oē sacrm
irritū reputat si ɔ̄ institōnē celebrat. Intentio aūt ec
clesie ⁊ institutio est ɔuertere ad vsum fideliū. Unā
cū dī: ɔm intētionē regulat ad tantā mām se exten
dit ad quantā pōt sacerdos ɔuertere qd̄ debebat ⁊
ɔgruit sumi in vsum fideliū. Per hoc sequit φ sa/
cerdos nō pōt ɔficere panē de foro vel vinū de cela
rio. Sciendū φ elēm pōt accipi duplr. Unoᵒ pro ele
mētato: ⁊ sic potest capi sicut cā pro causato: ⁊ sic pa
nis eēt elem. Alioᵒ capit pro oī illo ɔcurrente mi/
nus principaliter ad integralitatem sacrorū ⁊ sic ca
pit Aug. Accedit verbum ad elementū ⁊ fit sacrm:
⁊ sic capit hic ⁊ in oībus sacris ⁊ in baptismo ⁊ cō/
firmatione: qr clarū est φ balsamū ⁊ oliue oleū non
est proprie elementum: sed concurrit minus princi
paliter ad integritatem illius sacramenti.

Decimo queritur.

Utrū talis exi/stētia sit supra intellectū viatoris. Existentia est illa qua aliqd dī: exi
stere in rerū nā actualr. ¶ Propositio. Aliter dī exi
stentia de deo: qr necessario: ⁊ aliter d̄ creaturis: qr
ɔtingēter possei enim eas annihilare. ¶ Notādū
ēt φ intells capitur quatuor modis. Unoᵒ pro po/
tentia intellectuali qua intelligit: ⁊ sic capit in qō/
ne. Alioᵒ pro actu intelligēdi. Tertioᵒ pro obiecto
itellecto: vt asinus est aīal: aīal est de intellectu asi/
ni. Quartoᵒ capit pro snīa. Item illud est supra in/
tellectū qd̄ nō pōt intelligi virtute propria nāli in/
tellectus: sic φ ex puris naturalibus nō pōt attige/
re ad cognitionē illius rei. Uiator est ille qui nō hz
notitiā intuitiuā deitatis: ⁊ per hoc secludunt bti:
possibilē sibi de poᵗ vel ordinata: ⁊ p hoc seclud ɔ̄
dānati. Ex hoc sequit φ nos sumus viatores. Seq
tur ēt φ iste doctor defecit in hac descriptione. Uia
tor ḡ est ille qui cognoscit per speculū. i. p cogniti/
onē fidei: ⁊ est in statu merēdi ⁊ demerēdi per vltī
mā particulā secludunt illi qui sunt in purgatorio
ɔ̄ primā descriptionē. Ista tn̄ est adhuc insufficiens
Huguilius. Uiator est hō transicēs in terminū eter
ne mānsionis: potens agēdo hereditare per merita
ad vitā eternā: vel ad mortē eternā per demerita.
Ista est melior duabus primis ⁊ tn̄ adhuc est insuf
ficiens: pz qr dicit φ viator est hō. Ex hoc sequit φ
angelus nō est viator. Jō sic describit verius. Uia/
tor est creatura rōnalis que nō hz premiū beatificū
sibi de poᵗ vel ordinata possibile: ⁊ est in statu merē
di ⁊ demerēdi: aut eē pōt de lege cōi. ⁊ hoc dī: pp p
uulos ⁊ furiosos. ¶ Rñ. φ duplex est opio in tex.
Prima reprobat a doctore. iō aliter rñdet φ hoc ē
supra nrm intellm. Utrū aūt sit intelligibile. Jōm
φ dupliciter est loq de intellectu nro. s. vt est huma
nus: ⁊ dī humanus qntū itelligit virtute propria
⁊ nāli: vel vt est fidelis. Si vt est humanus sic itelli
git ɔuersus ad imaginationē ⁊ sensuz ⁊ iudicat ɔz
causas intrinsecas ⁊ inferiores. Deficit aūt in asse/
tiendo: q a nō assentit nisi per manuductionez que
ortū hz ab imaginatione ⁊ sensu. Itez quia iudicat
ɔm causas itrinsecas ⁊ creatas: ⁊ ita cōparādo po/
tentiā ɔtinēdi actiue ipsius hostie ad poᵗᵃᵐ cōtinen
di passiue: ⁊ ipsius corporis: ⁊ qr inuenit repugnā
tiā ⁊ iproportionabilitatē ideo ɔ̄dicit in rōcinādo
Et ita iste articulus dī: esse supra itellectū: ⁊ ɔtra in
tellectū: ɔm φ est intells humanus. Si aūt loqmur
de intellectu ɔm qd̄ est fidelis: sic dicendū est φ as
sentit ɔm dictamē fidei: ⁊ ɔm regulā veritatis eter
ne: iō sufficit in assentiēdo: ⁊ ɔcordat in rōcinādo.
Intells enim fidē hñs statim credit: ex quo h̄ ppositū est sibi. s. φ xps est sub spēbus illis: ⁊ h̄ adiutᵒ lu
mine fidei. Silr ɔcordat in rōcinādo: qr aspicit ad
causas superiores: sic. n. dicit itells. Deus pōt face
oē qd̄ est ɔgruū ⁊ decēs ⁊ fides assumit: ɔgruū est
φ caro xpi exponat in cibo: ⁊ iō ɔcludit φ deᵘ hoc
possit facere ibi. Itē intells dicit φ xitas nō pōt di
cere falsum: ⁊ fides assumit: veritas dicit h̄ est cor/
pus meū: ⁊ pcepit vt diceret: ḡ dixit verū. Cū ḡ sit in
nobis duplex intellectus. s. fidelis ⁊ humanus. Jō
sentimus in nobis aliqn̄ colluctationes. Fidelis tn̄
intells ɔ̄ualet ei qui est humanus: qr eleuat ipm ex
tra aīalitatē: attn̄ nō intātū eleuat φ cōprehēdat vt
meritū fidei integrū maneat: ⁊ hoc pz: qr intellecᵗᵘˢ
humanus dicit φ ipoīe ē φ maius ɔtineat a mino
ri: ⁊ fidelis intells rñdet φ verū est localiter ⁊ corpᵒ
christi magnum non est ibi localiter sz sacramenta
liter: ⁊ qnuis illud sit impossibile tamen potest esse
deo possibile: ⁊ quia nescimus qd deus possit mu/
tato modo essendi ideo intellectus sibi preualet: ta
men nondum comprehendit. Et sic patet rōnes ad
vtrāq; partē prime procedūt de intellectu ɔm φ ē
humanus ⁊ secūde de itellectu ɔm φ est fidelis.

Undecimo

qrit. cū alq articli fidei sint supra itellectū: pp qd̄ magis dī de isto q̄z de aliis. ¶ Dōz φ in h̄ q̄d. āmō cōicat nor

stra

stra imaginatio cũ ipsum sit imaginabile ⁊ qm̃ illu ditur ei q: vt est sub sacro subterfugit imaginatio nẽ: imo sup:a ipsaʒ est: vt p̃habitũ fuit: cũ accipiat modũ eẽndi quã hʒ sp̃ẽo. Jõ cum repugnet imagi natio magis est ꝯ intellm̃: sed in articulis aliĵs scʒ diuinitatis o'o deficit: ⁊ nõ adeo repugnat. ¶ Ad O' qõ est sup:a intellm̃ est sup:a verbũ ⁊ sermonẽ q: sermo o:tũ habet ab intellectu: ergo non videt ꝙ aliquis possit de hoc sacramẽto loqui.

Duodecimo queritur. iuxta hꝰ

Si to tũ est fidei qõ est in hoc sacr̃o vꝛ̃ ꝙ peccet quicũq; se intromittit disputare de ipso. ¶ Rñ. Nõ dispu taꝫ ad generandã fidẽ: sed ad nutriendã: ne ꝑpter ignorantiã aliquis ꝯtendat repugnãs fidei vel ne get ꝯsequens ad fidẽ: ⁊ hꝰ perutilissimũ ⁊ necessari um est: q: multa ponunt in hoc sacr̃o ab incautis i quibꝰ est periculũ in asserẽdo. Uñ disputamus nõ vt melius credamus: sed vt fidẽ illibatã seruemus dum ipsa cognita errores cauemus ⁊ cauendo in veritate persistamus.

Tredecimo querit.

Utꝝ existen tia xp̃i hꝰ sa cramẽto sit supꝛasensuʒ cõprehẽso:ia. ¶ Sensus capit qnq; modis. Primo mõ pro aia sensitiua q̃ inest oibus aialibus. Scdo mõ pro poꝰ sẽsitiua aie Sunt.n.x.poꝰ in aia.s.v.exteriores ⁊.v.interiores ⁊ sic capit in qõne nr̃a. Tertioꝰ capit pro actu sẽtiẽ di: ⁊ sic visus ⁊ auditio dñr sensus. 4ꝰ mõ pro obie cto sensato: ⁊ sic rose ⁊ herbe odorifere dñr bñ sen tire. Quinto mõ capit pro signatione perfecta ⁊ in tegra: vt os perfecta generat perfectũ sensuʒ i aio auditoris. Cõprehensor dꝛ̃ a cõprehensione. Cõpre hensio aũt dꝛ̃ multipliciter. Primo mõ idem est ꝙ adhesio charitatis. Jsto mõ pcõres nõ dñr cõprehẽ sores: q: ꝰm Berñ. Si sciũs es cõprehẽdisti: ad eu genitũ: per adhesionẽ charitatis. Scdo mõ idẽ ẽ ꝙ clara visio ⁊ cõprehẽsio dei. ⁊ sic quicũq; vidẽt deũ clare dñr cõprehẽsores: ⁊ sic capit in qõne ista. Ter tio mõ capit prout idẽ est ꝙ itercluso: ⁊ sic solemꝰ dicere ꝙ deus est incõprehẽsibilis. Põt aũt scdus modus cõprehensionis subdiuidi. Uno mõ rõne memorie: ⁊ hoc per tensionẽ. Scdo rõne visiõis ꝑ clarã visionẽ. Tertio mõ rõne amoris fruitiui per fruitionẽ. Jteʒ cõprehensio capit adhuc dupl'r ꝰm Scotũ. Uno mõ ꝑprie ⁊ est intellectio cõpletiua ⁊ perfectissima q̃ intelligit aliqõ obiectũ intelligibi le tm̃ q̃tum est intelligibile: ⁊ itellectus est tãte itel lectualitatis q̃te intelligibilitatis est obiectũ. Coꝛ.ᵐ Nulla creatura põt cõprehẽdere deũ: nec aia xp̃i: q: nõ hʒ tantã intellectualitatẽ sicut deus hʒ. ¶ 2ᵐ coꝛ.ᵐ Solus deus est cõprehẽsor suyphus. Scdo mõ cõprehẽsio capit large prout est clara visio dei ⁊ fruitio. Et de ista dicit ap̃ls. Si quo mõ cõprehẽ dã deũ: in quo cõprehensus suʒ. ¶ Rñsio. Existia corporis xp̃i sub sacr̃o est sublimata sup oẽs modũ. ẽẽndi o ois sp̃ual'rei volco:palis ⁊ dimẽsiue cũ vi, sus nõ possit abstrahẽ a q̃titate: q: de rõne sensato rũ est percipere: ⁊ hẽt corpꝰ hʒ modũ existẽdi corpo ralẽ ꝙ nllꝰ visus q̃tũcũq; glo:iosus ad hoc attin git vt videat ibi sicuti est: etiã si p̃ns sit. ¶ pꝰ ppõ. Nullus oculus cuiuscũq; siue comprehẽsoris siue viato:is ṽtute ꝑp:ia põt videre corpus xp̃i i sacr̃o altaris: q: nũq; aliqs oculus videat aliqõ visibile visione nãli: opʒ ꝙ recipiat sp̃ẽm talis itelligibilis per meᵐ co:pale. Sed corpus xp̃i: vt est ibi. nõ põt causare similitudinẽ vel sp̃ẽm sui in oculo: q: nõ hẽt modũ q̃titatiuũ. xp̃s ẽt nõ põt videre seip̃m pʒ vt supra: nec ẽt hẽre aliquã sensationẽ ⁊ corporalẽ ope rationẽ. ¶ Scdã ppõ. Oculus glorificati nõ põt virtute glĩe videre xp̃m. ¶ Tertia ppõ. Deus non põt facere: ẽt per miraculũ: q oculus bti videat cor pus xp̃i vt est in sacr̃o altaris: qõ sic p̃suadet: q: deꝰ nõ põt facẽ ꝙ oculus corpalis glorificatꝰ vel nõ: vi deat angelũ. i. sbam angelicã: q: nõ est visibilis ta li visione. Tñ melius dꝛ̃ ꝙ deus põt facẽ vt videat ibi corpꝰ per miraculũ. Nota tñ ꝙ si alicui miracu lose ondsum est: nunq̃ tñ ondsum fuit in forma quaʒ ibi hʒ: vt cõiter dꝛ̃: q: ondsum fuit in forma pueli: ⁊ ipse est ibi ꝰm eandem q̃titatem quam habet in ce lo: ⁊ sic est in qualibet parte: ⁊ iste modus existendi abstrahit ab omni sensu.

Circa distictionẽ vndecimã

querit p̃. Utrũ i hoc sacr̃o sit aliqua ꝯuersio panis i corpꝰ xp̃i. No tandũ ꝙ ꝯuersio ⁊ trãssubstãtiatio idẽ sunt. Uñ trãssubstãtiari ⁊ ꝯuerti: vt est hic ad ppo situ: est rẽ eẽntialr ⁊ intrinsece mutari: tali muta tione ꝙ res totalr desinit esse ꝰm se ⁊ ꝰm qõlʒ esse suũ eẽntiale ⁊ intrinsecũ: cuius terminꝰ ad queʒ est aliqõ positiuũ qõ p̃fuit. Jn ista diffõne ponunt q̃ dã particule. Uñ rẽ eẽntialr ⁊ itrinsece mutari. Po nit ad d̃ñiam aliquaꝝ mutationũ deperditaꝝ siue accidẽtaliũ. Tali mutatione sc̃. ponit ad d̃ñiaʒ cor ruptionis nãlis. Cuiꝰ terminꝰ sc̃. ponit ad d̃ñiaʒ an nihilationis que est oĩno nõ ens: vt si deus annihi laret me. Est aũt d̃ñia iter sbationẽ ⁊ trãssbationem vt pʒ in duabꝰ ꝑpõibꝰ seq̃ntibꝰ. ¶ pꝰ ppõ. Aliquã sbam existẽtẽ trãssbari in rẽ nõ existẽtẽ est ipossĩe pʒ per diffõnẽ trãssubstãtiatõis. ¶ Scdã ppõ. Res exĩns põt sbari verti in aliquã rẽ nõ exĩtẽ: vt pʒ de vxore Loth: que ꝯuersa est in statuã salis q̃ statua nõ erat añ ꝯuersionẽ. Et sic pʒ q̃liter differãt sbatio ⁊ transs substãtiatio. ¶ Rñ. ad qõnẽ. Uerbis p̃latis fit con uersio panis in corpꝰ xp̃i: ita ꝙ panis totalr desinit eẽ ⁊ eccl'ia cõiter tʒ hãc opĩonẽ vʒ ꝙ est ibi ꝯuersio panis in corpꝰ xp̃i: nõ inq̃ in p̃tẽ corpis: sed in to tũ. Et reprobat opinio ꝯria. Sed ꝯ Gre. dicit: ⁊ ha bet in l'ra. Quis fideliũ dubiũ hẽre possit in hora i molationis celos aperiri summa ⁊ ima sociari. Ut ꝰm gre. ꝙ descendat. ergo ibi. non est conuersio: di cendũ ꝙ iste sermo est tropicus. i. figuratiuus ⁊ di cuntur celi aperiri similitudinarie. i. ꝙ diuina bo,

nitas: nobis tūc tribuit panē celestē. Sūma etiam ⁊ yma dicit sociari ꝑ corporis xp̄i p̄n̄tiam. Et rursus per manus angeloꝝ dicit deferri ꝙ̄tum ad deuotionē offerentis que mittit sacrificiū ⁊ orationē in celū ꝙ̄ angelos spectat dn̄o p̄sentare.

Secundo queritur.

Utrum totus panis cōuertatur in corpus xp̄i an aliqd remaneat preter accn̄tia. ¶ Notādū ꝙ totū pōt capi tripl'r. Uno° cathegoreumatice: ⁊ est aliqd ens ꝯstitutū ex partib⁹: ⁊ isto mō solēt logici dicere. Totū ꝙ est in mūdo est ī oculo meo: q̄z pupilla oculi mei est totū: q̄z cōpositū ex partibus: ⁊ est in mūdo: ⁊ in oculo meo. ergo ⁊c̄. Scd̄o mō totū capit syncathegoreumatice ⁊ est quelꝫ ps: ⁊ isto mō solent dicere logici: ꝙ tot⁹ sortes est minor sorte. s. quelibet pars est minor sorte: ⁊ istis duob⁹ modis nō capit in p̄n̄ti q̄ōne. Tertio mō capit totū partim cathegoreumatice ⁊ partim syncathegoreumatice: ⁊ est ens cōpositū ex partibus ⁊ quelibꝫ pars: vt in sacro altaris totus panis ⁊ quelibꝫ pars eius ꝯuertit in corpus xp̄i. Notandū ꝙ accidens: prout nūc sufficit: capitur dupl'r. Uno mō pro per se signato: vt dicit inherētiā alicuius entis naturalis: sic dicimus ꝙ albedo inheret parieti. Ista inherentia que distinguit ab albedine dr̄ accidēs. Alio mō capitur accidēs pro denolato: ⁊ est illa q̄litas q̄ inheret: vt est ipsamet albedo vel nigredo: ⁊ isto mō capit hic accidēs. ¶ Ad q̄ōnem respōdet ꝙ totus panis ꝯuertit in corpus xp̄i solis accidētib⁹ remanētibus. Si queras sub quo genere motus vel mutationis ꝯtinet. Dicendū ꝙ est hec mutatio singularis que nullū simile plenū hꝫ. Assimilat tamen ī aliquo: q̄z. n. in hac mutatione nihil cōe manet. assimilat creationi q̄z vero principiū initiale non est nihil: scꝫ in pane: sed est aliquid: ideo dissimilis ē creationi: ⁊ similis generationi q̄z vero terminū finalē nō habet. s. aliquid de nouo factū: q̄z factū fuit in vtero virginis: sed prius extn̄s: ideo dissimil' generationi ⁊ similis augmēto ē. Cetera patēt ī tex.

Tertio queritur.

Utrū ista cōuersio fit annihilatio: notandū ꝙ duplex est mutatio. s. naturalis ⁊ supernaturalis: ⁊ quelibet illarū est triplex. Mutationum itaqꝫ naturaliū prima est de sb̄o in sb̄m ⁊ est illa cuius vterqꝫ terminus est ens positiuū vt de aqua frigida fit calida. Alia ē mutatio q̄ ē de n̄ sb̄o ī sb̄ꝫ: ⁊ ē illa cuius terius a q̄ ē n̄ ens: ⁊ terius ad quē ē ens vt generatio est progressio d̄ nō esse ad esse. Tertia est mutatio de sb̄o in nō sb̄m vt corruptio est de eē ad nō esse: vt q̄n hō morit. Supernaturaliū autē mutationū prima est de nō sb̄o in subiectū. vt ē creatio. Secūda est de sb̄o in nō subiectū: vt est annihilatio: pōt aūt sic diffiniri: annihilatio est destructio alicuius esse simpl'r in puꝝ nihil. vt si deus destrueret celū ⁊ terram in purum nihil. ¶ Tertia est mutatio supnaturalis: que est de subiecto in sb̄m: ⁊ idē est ꝙ ꝯuersio: ⁊ isto mō panis mutat in corp⁹ christi nec est dicenda annihilatio sed in melius cōuersio. Hys dictis faciliter. ¶ Respondetur ad q̄ōnē ꝙ talis ꝯuersio nō est annihilatio: pꝫ per diffōnem annihilationis: panis enim nō destruit in purū nihil: sed ꝯuertit in ens perfectius. s. in corpus xp̄i.

Quarto querit

Utrū panis ꝯuertatur in totū xp̄m hoc est ī quodlibet qd̄ est in xp̄o. Uidelicet vtrū panis ꝯuertat in diuinitatē in aīam in corpus ⁊ in sanguinē. Xp̄us tn̄ valet sicut deus hō. ¶ R̄n̄. panis p̄cise conuertit in corpus xp̄i qd̄ est pars humanitatis q̄ informat ab aīa nec panis ꝯuertit in sanguinē: nec in aīam nec in diuinitatē. ¶ Propō. Licet panis solū conuertat in corpus xp̄i tn̄ cōcomitāter ⁊ per inseparabilē vnionē est ibi sanguis ⁊ aīa xp̄i ⁊ diuinitas. Similiter dd̄m est de sanguine. s. ꝙ vinuꝫ solūmodo ꝯuertit in sanguinē: tn̄ cōcomitanter ē ibi corpus aīa xp̄i ⁊ diuinitas. Et sic pꝫ ꝙ xp̄s est totus sub vtraqꝫ specie.

Quinto

q̄rit. Utrū hec ꝯuersio fit subita an successiua. ¶ Notādū ꝙ illa ꝯuersio dr̄ subita q̄ fit ī instāti ⁊ ī pūcto indiuisibili. Mutatio aūt successiua est illa q̄ fit in tp̄e ⁊ diuisibil'r: q̄ritur ergo. Utrū q̄n profert aliqua pars verborū: an aliqua pars corporis xp̄i conuertat ⁊ sic fiat successiue. ¶ R̄n̄. hec ꝯuersio fit subito ⁊ in instāti ⁊ n̄ successiue: ⁊ fit ī instāti ꝓlatōe vboꝝ. s. ꝓlatōe vltie syllabe. Hoc fit ꝑ vbū increatū: qd̄ operatur in instāti.

Sexto queritur.

quibus verbis debeat exp̄mi ista cōuersio. ¶ Notādū ꝙ verbū ibi capit pro loquela exteriori. ¶ Resolutio q̄ōnis stat in. v. ꝓp̄ōnibus ⁊ vna ꝯclusione. ¶ Prima propositio: q̄z panis in ista ꝯuersione trāsit in totū corpus xp̄i: ⁊ hoc virtute diuina ⁊ supernaturali: ideo ista ꝯuersio est singularis ⁊ miraculosa. ¶ Secūda ꝓpositio. Ipsius panis ad corpus xp̄i nulla est idētitas: sed adinuicē dr̄nt. ¶ Tertia: panis nullā hꝫ causalitatem ad corpus xp̄i nec efficientā: nec materialē: nec finalē. ¶ Quarta. In corpore xp̄i nulla est innouatio s̄m idētitatē absolutā: q̄z idē est in celo qui est in sacro: ¶ Quinta ꝓpō. In pane nulla est s̄m causas inferiores ordinatio ad istā ꝯuersionē: q̄z nec sol: nec aer: nec alia elemēta faciūt ad istā ꝯuersionē. Pro quo notandum ꝙ duplices sunt cause. Quedā sūt inferiores: ⁊ sunt omnes creature alie a deo. Causa vero superior est ipse deus. Ex hys superius dictis eliciunt quatuor regule. ¶ Prima est ꝙ omnia verba significantia identitatē panis ad corp⁹ xp̄i faciunt sermonē falsum. Unde omnes tales locutiones improprie sunt ⁊ exponēde panis est corpus xp̄i: vel quod fuit panis est corpus xp̄i. Omnes tales simpl'r sunt false ⁊ nullo modo admittende seu recipiende. ¶ Secunda regula. Omnia verba signantia innouationem circa corpus xp̄i sunt false dicta vt non pōt vere dici corpus xp̄i generat ex pane: corpus christi fit ex pane: ⁊ sic de alijs propositionibus

ppõnibus que signant innouationẽ circa corpus xp̃i. Que aũt signant ↄuersionẽ ⁊ transitũ vere dicunt: vt panis conuertit in corpus xp̃i. ¶ Tertia regula: q2 nõ est ordinatio panis ad corpus xp̃i b3 cãs inferiores: iõ v̈ba signãtia: sicut hoc v̈bũ põt absolute dictũ: faciũt locutionez falsam vt si dicat panis põt esse corpus xp̃i: sed si dicat ordinatio b3 cãs superiores. tunc est in locutiõe veritas: si v̈ba signant conuersionẽ ⁊ transitũ: vt si dicatur panis potest conuerti a deo. ¶ 4ª regula q2 nulla est causalitas sed solũ transitus panis in corpus christi. Oẽs prepositiones causalitatẽ ĩportantes reddũt locutionẽ impropriã: vt sunt ex de ⁊c. vt d̉ pane fit corpus xp̃i. ex pane fit corpus xp̃i: oẽs tales sunt ĩproprie. ¶ Cõclusio respõsalis. Illa ppõ est vera ⁊ propria in q̃ verbũ significans nõ causalitatẽ: nec idẽtitatem: nec innouationẽ nec ordinationẽ nãleni: sed solũ cõuersiõez cũ prepõne importãte trãsitum: vt hec ẽ vera. Panis ↄuert̃ in corpꝰ xp̃i. Et hic est verior ⁊ securior modus loquendi.

Septimo querit̃.

Utrũ hoc sacr̃m cõfici debeat in spẽ panis ⁊ vini. ¶ Notandũ q̃ ↄficere capit̃ multis modis. Unoº idẽ est q̃ simul facere: ⁊ dr̃ a con qd̃ est simul ⁊ facio quasi simul facere. Alioº idem est q̃ perficere: vt iste cõfecit istum librũ. i. perfec. Tertioº idẽ est q̃ deficere vel destruere. Quartoº idẽ est q̃ cõponere ⁊ cõmiscere. Eccl. xxxviij. Unguentarius vnctiones ↄficiet sanitatis. Quintoº idẽ est q̃ ↄuincere vt iste cõfecit hostes. i. conuicit. Sexto mõ idẽ est q̃ tingere. sic dicimus iste pãnꝰ est ↄfectus. i. tinctus. Et oĩbus istis modis non capit̃ hic. Septimo cõficere id ẽ corpus xp̃i ↄsecrat̃ ⁊ isto mõ capit̃ hic. Notandũ q̃ duplex est vinum. Quoddã mãle: ⁊ ẽ ille liquor preciosus qui nascit̃ ex vinea: ⁊ ab ipso vite distillatur ad vsum hoĩs: ⁊ de isto vino mãli est hic ad ppositum. Aliud est vinum spũale: ⁊ istud est quadruplex. Quoddã ẽ vinum spũale bonũ ⁊ delectabile: vt est vinũ gratie spũssci: est ẽt vinũ sciẽ Cãtico. v. Bibi vinũ meuz cũ lacte meo: bibi vinũ. i. grãm dei: cum lacte. i. cũ scia. Scd̃m vinũ est summũ ⁊ delectabile: ⁊ est vinuz eterne glorie: que est ipsemet deꝰ. Ps. Inebriabuntur ab vbertate domus tue. Uinũ letificat cor hoĩs. Tertiũ est vinũ vanũ ⁊ detestabile: ⁊ ẽ vinuz delectationis humane ⁊ luxurie: ad Ephe. v. Noli te inebriari vino in quo est luxuria. Quartũ vinũ est durũ ⁊ execrabile: ⁊ est pena eterna. Ps. Fex eiꝰ nõ est exinanita bibent oẽs pcõres terre. ¶ Rñsio ad qõnem. Istius sacri duplex est res. i. corpus xp̃i verũ: ⁊ corpus xp̃i mysticũ: ⁊ q2 signa sunt instituta pp significationẽ rei signate: ideo talia debuerũt esse signa: q̃ de sui nã vtrũq3 exprimerent. Nam sicut corpus mysticũ est ↄgregatio oĩum fideliũ in charitate existĩum: sicut panis fit multis granis simul ↄgregatis: ⁊ vinũ ↄfluit ex multis racemis simul pressis. Etiam q2 corpus xp̃i datur in verũ cibum: ideo institutum est istud sacramentum vt cibus nõ qualiscunq3 sed vt cibus cõueniens: cibus efficax cibus sanans: cibus in omnibus communis: debuit propterea institui signum quod quidem esset cibus habens istas proprietates. Cibus autẽ magis conueniens est panis de frumento: ⁊ vinum d̉ vua ⁊ huius signum est: q2 nature non generat ex frequentatione fastidium: est efficax in confirmando: q2 panis confortat: ⁊ vinum letificat: est etiam suauis. Ulterius est cibus cõmunis ⁊ vsitatꝰ: maxime iter gẽtes rõnabilr̃ viuentes. Cetera patẽt in tex.

Octauo queritur.

¶ Utruz vtraq3 harum specierũ sit de integritate sacramenti. ¶ Respõsio. In hoc sacramento sunt duo scilicet efficacia ⁊ signantia. ¶ Prima propositio in qualibet harum specierũ per se etiam remota alia est totum sacramentum q̃tum ad efficaciam: q2 sub specie panis continetur sanguis cum corpore ⁊ sub specie vini continetur corpus cum sanguine. ¶ Secũda propositio. Utraq3 harum specierum coniunctim requirit̃ ad integritatem istius sacramenti q̃tum ad significãtiam: q2 in istis speciebus signatur ibi christus vt est reficiens fideles suos sacramentaliter: sed perfecta refectio non potest esse in solo potu: nec in solo cibo: sed requirit̃ vterq3: ideo quantum ad signantiam requiritur vtraq3 istarum specierum. Notandum q̃ manducare istud sacramentum spiritualiter est recognoscere ⁊ affici circa eius passionem: q̃ fuit in multiplici afflictione corporis: ⁊ effusione sanguinis in quo manifestatur immensa dei charitas: ⁊ in hoc anima perfecte reficitur ⁊ delectatur.

Nono queritur.

Utrum aqua sit de integritate sacramenti eucharistie. ¶ Notandum q̃ quatuor sunt de integritate huius sacramenti. s. materia ⁊ est duplex quedam est materia ex qua consecratur corpꝰ xp̃i: ⁊ est panis triticeus. Alia est materia ex q̃ conficitur ⁊ consecratur sanguis xp̃i: ⁊ est vinũ de vite. Scd̃o requirit̃ forma: ⁊ sunt verba necessaria ad ↄsecrationẽ. s. hoc est enim corpus meũ. Tertio requirit̃ ordo: q2 nisi ↄsecrãs esset sacerdos: nõ possz ↄsecrare. Quarto requirit̃ intẽtio: q2 requirit̃ q̃ sacerdos intẽdat ↄsecrare. Alia aũt nõ sunt de necessitate sacri. ¶ Ex his patet responsio q̃ aqua non est de integritate siue necessitate sacri: tñ qui scienter omitteret ponere ex ↄtẽptu: vel credẽs q̃ esset heresis ponere aquã tũc peccaret mortalr̃. Si autẽ faciat ex negligẽtia distinguendum est: q2 vel facit ex negligẽtia plena qñ. s. nullã adhibet diligẽtiam ⁊ sic peccat mortaliter: q2 oportet ire ad istud sacr̃z scĩssimũ cũ reuerẽtia ⁊ diligẽtia. Si aũt omittat ex negligentia semiplena: qñ. s. aliquam adhibet diligentiam: sed nõ sufficientem tũc peccat venialr̃: rõ autẽ quare ponit̃ aqua cuz vino est q2 aqua signat populum: vinum autẽ signat xp̃m qui est caput: ⁊ illa commixtio signat vnionem cum capite.

Decimo queritur. Utrū hoc sacrm possit confici in ol pane ⁊ vino. ℂ Rñr ꝙ solū pōtest ɔfici in pane triticeo hoc est de frumēto: ⁊ sine fermēto: ⁊ i vino de vite. Nec pōt ɔfici in pane de ordeo: nec de sili/gine: ⁊ sic de alijs spēbus distinctis a tritico. Nec et pōt confici sanguis in sicera: vel ceruisea: nec in alia spē distincta a vino de vite.

Undecimo querit̄ de mō quo xp̄s ɔfecit quo ad signū exterius. Utrū s. xp̄s ɔfecerit in pane azimo: an in fermētato. ℂ Notādū ꝙ panis dr̄ fermētatus qn̄ in ipso pane ponit̄ fermētū. Unde notandū qd̄ fermentū est duplex. Quoddā est corporale ⁊ mãle ⁊ est illud quod facit leuare pastā: ⁊ vocat̄ grece le/uain: ⁊ dr̄ a ferueo ferues. Aliud est fermētū spūale ⁊ est pctm̄. Un̄ pme Cor. v. Expurgate vetus fermē/tū. i. pcm̄. Notādū ēt ꝙ panis dr̄ azimus qn̄ in ipso pane nō ponit̄ fermētū. Et dicit̄ azimus ab a ꝙ est sine ⁊ zima qd̄ est fermētū q̄si sine fermēto. Inue/nitur aūt azimus in sacra scriptura multis modis. Primo mō cū lactuca. Exo. xij. ⁊ edēt carnes nocte illa assas igni: ⁊ azimos panes cū lactucis aggre/stibus. Et in hoc notat̄ ꝙ debem⁹ sumere hoc sacra/mētū cū lactucis aggrestibus. i. cū pnia. Scdo mō inuenit̄ azimus cū polēta: ⁊ ibi capit̄ cū polēta p quo/dā grano rotūdo Josue. v. Comederūt de fructib⁹ terre: ⁊ azimos panes cū polēta. Et in hoc notat̄ ꝙ debem⁹ sumere istud sacrm cū polēta. i. cū multitu/dine bonoꝝ opeꝝ. Tertio mō inuenit̄ azimus cū oleo Leuit. vij. Offerēt panes sine fermēto cōsper/sos oleo: ⁊ lagana azima vncta oleo. Et i hoc notat̄ ꝙ dēmus istd̄ sacr̄ sumere cū oleo. i. cū charitate. Quarto mō inuenit̄ azimus cū cinere. Exo. xij. Co/xerūt farinā ⁊ fecerūt subcinericios panes azimos. Et in hoc notat̄ ꝙ debemus istud sanctissimū sacr̄ sumere cū mortalitatis future ɔsiderata mestitudi/ne: ⁊ ēt cū meditatione mortis xp̄i. Quinto mō in/uenit̄ azimus cū carne. Judicū sexto. Ipse appo/suit corā angelo azimos panes ⁊ carnes. ℂ Rn̄. ꝙ xp̄s ɔfecit in pane azimo: ⁊ nō fermētato: ⁊ qui ali/ter faceret: lꝫ ɔfecraret: tn̄ peccaret: qꝛ nō cōforma/ret se eccl̄ie romane. di. xj. q. xiij.

Duodecimo querit̄ de mō quo xp̄s ɔfecit q̄ ad ɔtētū interius. Et q̄rit̄ q̄le corp⁹ dedit discipulis in cena: an passibile vel imortale. ℂ Notandū ꝙ corpora btōrū hn̄t q̄tuor dotes. Primo mō habet claritatē. Fulgebunt iusti sicut sol. Scdo hn̄t imor/talitatem: Justi autem in perpetuum viuent. Ter/tio habent agilitatem ita ꝙ in paruo spacio tempo/ris possunt de celo in terram descendere: ⁊ ecōtra. Quarto habent subtilitatem: ita ꝙ propter eorum subtilitatem duo corpora possunt simul ⁊ semel eē in eodem loco: sicut patet de corpore xp̄i quod trā/siuit per tumulum clausum ⁊ veniebat ad discipu/los suos ianuis clausis. Xp̄s vsus est subtilitate in natiuitate sua: quādo nat⁹ est: btā maria remanēte virgine: vsus est agilitate in mari claritate in mō/te: ⁊ imortalitate in resurrectione sua. ℂ Rn̄det̄ ꝙ xp̄s in cena dedit tale corpus discipulis suis: qua/le habuit: scꝫ passibile ⁊ mortale: nō tn̄ est intelligē/dum ꝙ corpus xp̄i put erat in sacr̄o potuisset ibi: scꝫ in sacr̄o pati. Notandū ꝙ si petrus consecrasset in triduo mortis xp̄i nō fuisset ibi aīa ɔiuncta cor/pori: lꝫ fuisset ibi diuinitas ⁊ ppterea adorandū adoratiōe latrie. Si aūt ɔsecrasset sanguinē vere ɔfecisset: sed diuinitas nō fuisset vnita ipsi sangui/ni: qꝛ erat sepatus a corpore ⁊ ppea nō erat tūc san/guis (ēt ɔsecratus) adorādus adoratione latrie.

Circa distinctionem duodecimā querit̄ pmo. Utrū sit pos/sibile accñtia esse sine subiecto: etiā p miraculū. ℂ Notādū ꝙ miraculū est aliqd arduū ⁊ insolitū: supra spem ⁊ facultatē ad/mirantis: ⁊ isolitū ibi nō capit̄ pro illo qd̄ raro fit: qꝛ sequeret̄ ꝙ eclypsis eēt miraculū: sed capit̄ pro illo qd̄ fit ɔ cōem cursum nāe. Unde triplicia sunt miracula. Quedā sunt q̄ fiūt p publicā iustitiā: ⁊ sunt illa que fiūt p deprecatōes deuotoꝝ: in qbus est publica iustitia per grām: qꝛ deus (q est ipsa iu/stitia) habitat in eis. Alia sunt q̄ fiunt p signa pu/blice iustitie ⁊ sic faciūt pcōres: qui lꝫ sint in pcō tn̄ hn̄t illam grām gratisdatā a deo per quā pn̄t face/re miracula. Quedā vero sunt q̄ fiūt per priuatos ɔctus ⁊ ista fiūt per inuocationē demonū q demo/nes sciūt priuatos ɔctus: ⁊ isto mō antichristus fa/ciet miracula. Sed ista vltima differūt ab aliqbus duobus modis triplr. Primo qꝛ duo prima fiunt ime/diate a deo: ista vero fiūt a demone. Scdo dr̄nt: qꝛ illa fiunt pp bonū cōe: ista vero fiunt pp vanā glo/riam. Tertio qꝛ illa fiūt pp laudem dei: ista ṽo pp deceptionē ⁊ fraudem. ℂ Notandū ēt ꝙ duplex ē subiectū. Quoddā est vltimatū: ⁊ est illd̄ ꝙ vltima/te ⁊ principalr̄ terminat dependentiā accidētis si/bi inherentis: sic paries dr̄ subiectū albedinis. Ali/ud est subiectū primū: ⁊ est illud qd̄ prime (nō tn̄ vltimate: nec principalr̄) terminat dependētiā ac/cidentis inherētis: vt superficies dr̄ subiectū pro/ximū albedinis: ⁊ istis duobus modis pōt capi in pn̄ti qōne. Sciendū ēt ꝙ accidens pōt capi duob⁹ modis scꝫ pro p se significato ⁊ pro cōnotato vt pa/tuit dist. xj. q. ij. huius. ⁊ istis duobus modis pōt capi accñs in pn̄ti qōne. ℂ Resolutio qōnis per tres pꝫ ppōnes. ℂ Prima implicat ɔdictionē in/telligere accñs pro per se signato sine sbō. ℂ Se/cunda ppō. implicat ɔdictionē accñtis. ℂ Tertia ppō ⁊ ad qōnem rn̄salis. Non implicat ɔdictiōē accidentia esse sine subiecto per miraculū: qꝛ hoc nō posset fieri per nām. Cum. n. accidentia ⁊ subiectū differant per essentiā. ideo pōt deus sine omni icō/uenientia per virtutē suā illa separe. Item basili⁹ in exameron. Cum. n. deus possit plus facere ꝙ in/tellectus

tellectus intelligere: intellectus itelligat accidēs preter subiectu3. ergo deus potest hoc facere φ accidens sit sine subiecto.

Secūdo querit. Utrū cōgruat φ i hoc sacro sit spēs sine subiecto. ℂ Rñsio non est incōueniens: imo valde ɔueniens ⁊ ɔgruū. Cetera patent in textu.

Tertio querit. Utrū sit vere acciden/tia ibi eē sine sbiecto. ℂ Rñdetur φ cōiter tenent magistri φ accidētia ibi sint sine subiecto.

Quarto queritur de mutatiōe ⁊ ac tiōe illoꝝ accñtiū ⁊ qrit. Utrū illa accñtia possint ɔuerti in alimētū. Notandū φ alimentū est aliqd cōcessum a deo ⁊ nāalalibus ⁊ plantis pp restaurationē humoꝝ q̄ p actionē caloris in corpore ɔtinue dissoluūtur: ⁊ deperdunt: ⁊ dī alimētū qꝛ alit ⁊ nutrit. ℂ Rñsio: Jlla accñtia pñt ɔuerti in alimentū: ⁊ percipiens sacrm alitur ⁊ nutrit. Et illud satis pbari pōt ad sensum. Manifestū est.n. pcipiēti φ p sumptionē vini sine illi⁹ spēi sitis extinguit: φ si nō extingue ret fides nō hret meritū: qꝛ ibi eēt experimētum.

Quinto queritur. Utrū accñtia ha beant ptātē3 cō uertendi alia sacra in sacro: vtpote si vino ɔsecra/to.i. spēbus vini ɔsecrati apponat aqua. Utrū illa aqua(et q̄tumcūq3 medica)ɔuertatur in sacrm. ℂ Rñsio. Accñtia non hñt virtutē ɔuertendi aliā sbam in sacrm: ⁊ rō hui⁹ est: qꝛ in hoc sacro est trāsubstātiatio. Trāsubstātiatio aūt non fit sine vbo. Jō q̄tumcūq3 apponatur aliud elementū nisi assit verbum non fit sacramentum.

Sexto querit. Utrū accñtia habeāt opa tiōes suas per nām an p miraculū. ℂ Notandum φ in istis accñtibus sunt tres opationes. Prima opatio illoꝝ accñtium est mutatio sensus.s. mutare gustū vel tactū: ⁊ de ista mutatiōe est pñs qō. Uñ mutatio sensus: prout est ad ppositū: est aliq opatio: q̄ ipm sensibile causat: obiectiue ⁊ partialiter actū sentiēdi in sensu: sic sapor imutat in gustu actū sentiēdi: color imutat in visu actū sentiēdi. Scd̄a opatio illoꝝ accñtium est trāsmutatio: vt est putrefactio. Uñ putrefactio est corruptio pportionis elementoꝝ imixto pp exal/tationē humidi a corpe ɔtinentis ptes imixto scd̄ a calido corpe circūstantis. Jō si aliqs sepeliretur in niuib⁹ perpetuis nūq̄ corrūperet sm Aristote. qꝛ humiditas h3 cōtinuare ptes: sicut siccitas dis/soluere. Tertia opatio est nutritio. Jtem dīa est in ter nutritionē ⁊ refectionem. Refectio.n. est alim/ti sumptio ad replēdu3 loca euacuata per digestio nem. Nutritio insequitur refectionem: qꝛ est ali/menti in alitum cōuersio per virtutē digestiuam. Et sm has tres operationes sunt tres parue qōes. Prima. Utrum illa imutatio sensus sit naturalis: an miraculosa. Secūda. Utrum illa putrefactio sit nālis an miraculosa. Tertia qō vtrum illa nutritio sit nālis an miraculosa. Ad istas qōnes respondet ponendo vnam distinctionē: ⁊ duo dicta. Distin/ctio. Omnes iste operatiōes possunt comparari vel ad virtutem a qua egrediunt vel ad obiectum cir ca quod operant. ℂ Primū dictū. Si comparent ad virtutē a qua egrediunt: tunc omnes ille ope/rationes sunt miraculose: qꝛ iste opationes nec sūt substantiales: nec dependēt a substantia. ℂ Scd̄3 dictum. Si comparent ad id circa qd̄ operantur: tunc sunt nāles: qꝛ qñ illa accñtia imutant sensu3 vel putrefiunt aut nutriunt nō est miraculum: sed est miraculū φ habent illam virtutem.

Septimo querit. Utru3 vera fra/ctio sit in corpo re xpī. ℂ Respondetur φ corpus xpī non frangit imo in quotcūq3 partes diuidat hostia est corpus totum ⁊ integrum: nec dicitur manducari corpo/raliter eo φ corporaliter masticet. Sicut eni3 non frangitur sic non masticatur.

Octauo querit. Utrū in specieb⁹ sit vera fractio. ℂ Re sponsio. Diuisio est ibi vera quantitas vera solidi/tas: ⁊ qꝛ diuisio cōsequit quantitatē per se: ideo si/cut est ibi vera quantitas: ita est vera fractio i istis speciebus: non tñ sequit φ corpus xpī frangatur.

Nono queritur quid significet ptes. ℂ No tandum φ cōiter diuiditur hostia in tres partes ⁊ earū significatio continet in his ver/sibus. Hostia diuidit in partes: sc3 tres: tincta bea tos. Plena sicca: sc3 magna: notat viuos: seruata se pultos: sc3 in purgatorio. ℂ Notandū φ antiqui tus vna pars reseruabat vsq3 ad finem misse: sed mō non reseruatur pp periculū. ℂ Rñsio. Hostia significat passionem xpī sed tres partes fracte si/gnant partes corpis mystici. Et pro corpa mystica sunt in triplici dīa. Quidā.n. regnant in paradi/so: quidā securi expectant in sepulchro.s. in purga torio: quidā adh̄ pugnant in merito: sicut sunt via tores. Jō tres partes fiūt i hoc sacro. Nota tñ φ ma li ⁊ peccōres non signant in aliqua pte hostie. Et sm Augu. sacrificiū corpis xpī solum pro his offerri d3 qui sunt de corpe xpī mystico: nec v3 φ xpe pro oibus est oblat⁹: qꝛ hic nō signāt oēs: vt dcm̄ ē: p qb⁹ est oblat⁹: s3 tm̄ illi q̄ sūt de corpe xpī mystico.

Decimo querit. Utrum hoc sacrm habe at efficaciā in quolibet viro iu/sto. ℂ Pro declaratione notandū φ duplex est ef/ficacia sc3 actiua ⁊ passiua. Efficacia actiua est du/plex. Quedā est efficacia actiua pro actu primo: ⁊ est rō effectiua ipsius agentis: per quā agens effi/cit ⁊ causat: vt calor est cā effectiua quare ignis ca lefacit. Alia est efficacia actiua pro actu secundo: ⁊ est ipsa actio ipsius agentis: per quā agens efficit ⁊ causat: vt calefactio in igne. ℂ Corr^m. Jsta effica cia tam pro actu primo q̄ pro actu secūdo in sacro est semp in deo: ⁊ de ista non est hec qō. Efficacia

vero passius nihil aliud est q̄ effectus pductus ꝛ
causatus ab ipso efficiente: vt gr̄a pōt esse efficacia
in hoc sacro: ꝛ de ista est hic q̄ō. Notandū ꝙ vir dr̄
iustus qn̄ nō est in pctō mortali: sed in gr̄a. ℂ Re
solutio q̄ōnis habet per tres ppōnes. ℂ Prima
ppō. Hoc sacr̄m non hꝫ efficaciā in viro siue iniu/
sto siue iusto: nisi digne accedat. ℂ Scd̄a. Digne
accedit qn̄ se prepat digne: ꝛ sicut digne dꝫ. Ideo
dꝫ accedens cogitare ꝙ ibi est xp̄s ver⁹ deus ꝛ ve/
rus hō: ꝛ per ꝯñs tota trinitas: ac diuina maiestas
ꝛ sic dꝫ accedere cum amore ꝛ honore. Notanduꝫ
ꝙ anteq̄ꝫ aliquis digne se prepet ad istud scissimū
sacr̄m recipiendū tria requirunt. Primo oꝫ ꝙ di/
scernat istum cibū spūalem ab aliis cibis: ꝛ hoc p
fidem: tm̄.n. sacr̄m recipere sicut recipit alius cib⁹
non est ꝯgruum nec fructuosum. Scd̄o opꝫ suum
hospitiū prepare per verā examinationē. j. cor̄. xj.
probet aūt seipm hō. Tertio oꝫ ꝙ suū hospitē scꝫ
xp̄m cū honore ꝛ amore recipiat: sicut fecit zache⁹
Et q: multi recipiūt h̄ sacr̄m: ꝙ se nō debite prepa/
rant. iō multi ibecilles ꝛ infirmi ꝛ dormiūt multi.
ℂ 3ª ppō. Licet hoc sacr̄m non hēat efficaciaꝫ in
viro iusto eo ꝙ nō se digne prepat: tn̄ non incurrit
mortalē offensionē sed venialē. Notandum ꝙ tri/
plex est obex: quare hoc sacr̄m non hꝫ efficaciaꝫ in
recipiente. Primus obex est pctm̄ mortale: in quo
cōmittit offensa mortalis. Scd̄s obex est missio d̄/
bite preparatiōis. Tertius obex est sollicitudo vel
distractio nimia circa exteriora. Iō vir iustus non
sp manducat spūalr: vtputa qn̄ dormit: vel quādo
distrahitur p cogitatiōes extrinsecas. Sed tūc spi
ritualiter mādūcat qn̄ mouet motu fidei ꝛ charita
tis: ꝛ tūc masticat ꝛ incorporat: ꝛ ideo si negligit
nō reportat effectū. Notandū ēt ꝙ triplex ē memo
riale passionis. s. in scripto in verbo ꝛ in sacro. In
scripto: vt qn̄ passio describit vel narrat p scriptu/
ram vel qn̄ imaginibus exprimit: ꝛ hoc est memo
riale quasi mortuū: ꝛ hꝫ fieri ad visum qui appre/
hendit magis de longinquo. In verbo vtpote qn̄
aliquis verbotenus narrat passionē xp̄i ꝛ illō par/
tim est viuū: ꝛ partim est mortuū: viuū est i corde
bonoꝝ predicatoꝝ: sed mortuū in corde tepidorū
ꝛ maloꝝ vel viuū in corde ꝛ cogitatione: nō viuuꝫ
in voce: ꝛ hoc est ad auditū. Auditus aūt non ita d̄
longinquo apprehēdit. In sacro vero est memoria
le cū ipm corpus xp̄i signatur ꝛ continet in spē pa
nis: ꝛ sanguis in specie vini: ꝛ hoc est memoriale
viuū: q: ipse xp̄s seipm ibi pbet: offerēs nobis cor
pus qd̄ pro nobis fuit occisum: ꝛ sanguinē qui p
nobis fuit effusus: ꝛ h̄ est ad gustū qui de proximo
apprehendit: vt iaꝫ nō quasi speculatiue sed q̄daꝫ
experientia passiōis eius memores simus. Si ergo
accēdit affectū nr̄ꝫ passio descripta: ꝛ amplius fer
uenter predicata: multo magis inflāmare dꝫ ꝛ af
ficere in hoc sacro expssa. ꝛ hoc absq̄ꝫ dubio facit si
qs sensum hꝫ ꝛ illum ꝯuertit ad hoc sacr̄m: ꝛ ille
efficaciā reportat. Ille vero audit missam nō q̄ tm̄
verba dicit vel audit sine deuotione: sed ad h̄ me/
moriale totam mentis intentionē cōuertit.

Undecimo queritur. Utruꝫ ha/
beat effica
ciam in aliquo pctōre: vꝫ qui est in pctō mortali.
ℂ R̄nsio. Scd̄m generalē instōnis sacri rōnem:
istud sacr̄m datum est in cibū illis qui sunt de cor/
pore xp̄i: ꝛ oēs tales hn̄t charitatē: ideo effectū hꝫ
in solis iustis. Effect⁹ aūt in solis iustis est liberādi
a culpa veniali: ꝛ pseruādi a mortali vt patebit.

Duodecimo queritur. que sit effica/
cia huius sacri. ℂ Re/
spondet ꝙ huius sacri plures sunt effectus. Pri/
mus tn̄ ꝛ principalis est magis vnire: q: digne ac
cedentē reddit feruentiorē: vt carbo ignitus: ꝛ ite
rum reddit firmiorē: vt bonus cibus. Et ex hoc ꝙ
reddit charitatē magis ignitam: adiuuat ad cōsu
mendam pcti venialis rubiginē. Scd̄s effectus ē
remissio pctōꝝ venialiū. Non aūt requirit ꝙ sem
per oia pctā dimittant: sed paꝝ aut multū hꝫ ꝙ ac/
cedens se disponit. Tertius effectus est preseruatō
a culpa mortali. Quartus effectus est augmētatio
virtutū. Quintus effectus elicit a doctore subtili:
ꝛ est remissio pcti mortalis obliti: facta tn̄ diligēti
examinatione ꝯscie sue. Et ſm Durandū. Uel tale
pctm̄ mortale remittit virtute huius sacri vel ad
memoriam reducitur vt confiteatur.

Tredecimo querit. Utrum necesse sit ꝛ
teneamur ad h̄ sacr̄m acce
dere. ℂ R̄nsio. Hoc sacr̄m nō est de necessitate q̄ꝫ/
tum est de sua instōne: q: parui pueri bene saluant
absq̄ꝫ hoc sacro: sed tenet quis ex assumpto officio
vt cū sacerdos viuit de altari: vt (parochianus) dꝫ
seruire altari. Si aūt non viuat de altari sed in li/
bertate sua maneat: non tenet magis q̄ꝫ alius hō
ex debito: sed magis de bono ꝛ equo: ex mandato
supaddito: eo ꝙ instituit ecclia vt fideles cōicarēt
semel in anno ꝛ in morte. Un̄ si quis negligit non
est sine ꝯtēptu: ideo peccat mortaliter.

Decimoquarto queritur. Quid sit
melius an frequen
tare: an tarde accedere. ℂ R̄nsio. Si qs esset semp
parat⁹: semp vtile eēt hoc sacr̄ꝫ recipere: vt. s. si ha
beret habitaculū mundū scꝫ ꝯsciam bonā ꝛ puraꝫ
ꝛ spūaliter comederet hunc cibū cum honore ꝛ d̄/
uotione. Quia igit tpe primitiue ecclie erāt mun/
di p baptismū ꝛ innocentiā ꝛ charitatē ardētes: p
donationem spūsancti: ideo ꝯgruebat eis quoti/
die cōicare: q: vero postmodum charitas refrigu/
it ꝛ per pctā: mundicia baptismalis (vt in plibus)
pdita est: relictū fuit iudicio ꝛ ꝯscie vniuscuiusq̄ꝫ
vt reciperet qn̄ dispositum se videret: ne alit man
ducaret ad suam dānationem. Et q: hoies incepe
runt fieri negligentes: oportuit vt iteꝝ instituerēt
a summo pontifice frequentatio. Sed q: frequen/
tabant multi: ꝛ non bene se preparabant. Ideo in
stituit Fabianus vt tribus āni solēnitatibus in q̄
bus

bus homines melius parantur: ⁊ quas desiderabilius expectant cōicarent. s. in natali: paschate: ⁊ pēthecoste. Et q2 hoīes processu tpīs in his trib⁹ tpībus negligenter se parabāt. Ideo hoc ad extremū est ad pascha reductum: qḋ precedit tps ppparationis. s. quadragesima. Si ergo querit. Utrū expediat frequentare alicui. Dōm q si se videat eē in statu ecclesie primitiue: laudandū est quotidie cōicare: si aūt in statu finalis eccłie: vtpote frigidū ⁊ tardū: laudandū est q raro: si aūt medio mō: medio mō se dz habere. Aliqn. n. dz cessare vt addiscat reuereri aliqn accedere: vt inflāmet amori: q2 tali hospiti debetur honor: debet ⁊ amor.

Quintodecimo queritur. Utrū hō debeat se retrahere ab hoc sacro pp imundiciam corporalē. ℂ Rñdetur q quadruplex est imundicia corporalis. quedam est imundicia corporalis que est ꝯiuncta spirituali sm veritatē: vt pollutio veniēs ex turpi cogitatione vel ex crapula: ⁊ ista imundicia impedit pp hoc q hō dz se reputare imundum. Unde non recipit sacrm cum reuerentia qui sic imūdus ē nisi necessitas cōpellat: ⁊ pp hanc reuerentiā priuat fructu ⁊ incurrit damnū. Secunda imundicia corporalis que est ꝯiuncta spirituali sm ꝯformitatem vt pollutio veniens ex diabolica illusiōe: vel ex nature superfluitate in qua sentit pruritus: ⁊ delectatio inordinata. ⁊ ista imunditia arcere dz ē ꝯgruo tñ non necessitat: q2 non est certuz q aīa sit ibi maculata tñ probabiliter potest dubitari. ⁊ iō q se reputat indignum bene facit. Unde Isido. de consecratione distin. ij. Quisquis nocturna illusiōe polluitur: ⁊ q̄uis extra memoriā turpium cogitationum sese presentiat inquinatū: tñ h vt temperetur culpe sue attribuat: suāq3 imunditiā statim flectibus tergat. Tertia imundicia est que nō est ꝯiūcta spirituali: tñ est generans horrorem imunditie: ⁊ pollutio veniens ex infirmitate: ⁊ ista est indifferens: q2 tm̄ est pena: ⁊ ideo non arcet. Si tñ ratiōe horroris abstineat: deuotio ⁊ reuerentia ē laudanda. Unde nec mulier menstruata artatur: nec etiaz mulier post partum. Quarta vero imundicia ē pure corporalis nullum horrorem imunditie generans: vt imūdicia in pedibus: vtpote quando aliquis habet lutosos ⁊ maculatos ⁊ ista est idifferēs ⁊ nullo modo impedit. Unde si quis querat. Utrū semper polluit corporaliter cessare debeat. Dōm est q si sentit inquinationē illam multum inclinat se aīaz: q2 in actu illo fit hō caro: siue in somnijs siue in vigilijs: ꝯsulendū esset ei facere reuerentiaz sacro. Si aūt sentit naturam magis expeditā ⁊ vlterius deuotio trahat ad pceptionē: ⁊ solennitas etiam trahat vel aliqd qḋ multū recompensat: tūc posset sine remorsu ad sacrm accedere. ℂ Notandum tñ q q̄uis pollutio sit pctm̄ veniale: magis tñ impedit q̄ aliud veniale: propter horroris diuturnitatē ⁊ maiorem deordinationem.

Circa distinctionē tredecimā querit primo. Utrū omnis sacerdos possit conficere. i. cōsecrare corpus xpī. ℂ Rñtur q duplices sunt sacerdotes. Quidam sunt iusti ⁊ boni: ⁊ isti possunt ꝯficē. Alij sūt sacerdotes pcōres ⁊ mali. Et isti adhuc sūt duplices. Quidam sunt occulte pctōres qui sūt ī ecclīa: saltem noīe: ⁊ tales pñt ꝯficere. Alij sunt sacerdotes manifeste mali: ⁊ isti ꝯficiunt ⁊ pñt cōficere q2 pp pctā eoꝝ non pōt character deleri: etiaz si fuerit degradatus. Et sic pz q ols sacerdos q̄tū ad veritatē potest ꝯficere. Sed est dr̄ia q̄tuz ad vtilitatem: q2 boni ꝯficiunt ad vtilitatē sui ⁊ assistentium qui cū fide ⁊ deuotione missam audiūt. Mali aūt occulti solum ad damnationē suam ⁊ non assistentium ꝯficiunt. Mali vero manifeste pcōres ⁊ maxime heretici precise ab ecclesia: cōficiunt ad dānationem suam ⁊ omnium assistentiū habētiuz noticiam de pctō illius sacerdotis. ℂ Notanduz q scūs Tho. ⁊ antiqui doctores in h concordāt q idem iudiciū est de publicis ꝯcubinarijs ⁊ publicis hereticis: sed hec opio nō tenet: q2 refrigescet charitas vbi abūdat iniquitas. Math. xxiij.

Secundo queritur. Utrū soli sacerdotes possint ꝯficere. ℂ Respondet q sic: ⁊ si alij faciunt nihil oīno faciunt. Ratio quare solis sacerdotibus cōmittitur cōficere hoc sacrm est. q2 hoc sacramentum est dignissimū: ⁊ in magna reuerentia habendum. ideo fuit personis specialibus cōmissum: ⁊ cōmitti debuit: aut ergo ratiōe sanctitatis: aut ratione auctoritatis. Si sanctitatis: vt dicunt heretici: tunc ergo nemo esset certus vtruz ꝯficeret ⁊ salus nostra penderet ex aliena bonitate. Si ratione auctoritatis: ⁊ auctoritas pōt tam bonis q̄ malis cōcedi: ⁊ hanc vocamus ordinem sacerdotij. Nō consideratur ergo in potestate ꝯficiendi dignitas sed tm̄ auctoritas que est in sacerdotibus ratione characteris. Sancti viri non dñr sacerdotes ab oblatione corpis dñi sed sui: q2 vnusquisq3 corp⁹ suū offert hostiam viuentem. ad Ro. xij.

Tertio queritur. cū ptās sacerdotalis ꝯcurrat ad ꝯsecrandum ⁊ verbi virtus. Circa qḋ magis residet ptās: an circa verbum vel circa sacerdotē. ℂ Notandū q ptās. sacerdotalis ꝯficiendi pōt capi dupłr. Uno modo principaliter ⁊ potentialiter: ⁊ ista est ptās auctoritatis: Et ista soli deo ⁊ toti trinitati pertinet. Secunda est potestas institutionis ⁊ hanc habuit xpūs: qñ instituit hoc sacramētum. Tertia est potestas ministerialis ⁊ ista est ptās quam habent sacerdotes. Et ista potestas est quedaz ordinatio ipsius sacerdotis: qua ipse sacerdos ordinatur ad conficiendum ministerialiter istud sacramentum: ⁊ ista ordinatio est in verbis. ℂ Ad questionem responsio. Utrum verbis nō est aliqua qualitas absoluta: sed so/

uz ordinatio ad talē effectū. vt ad eius plationē fiat: nō ad plationē factā a quolibet sȝ hnte xpi signaculū. Et sm hanc positionē dicēduȝ ꝙ vna est ptās ↄficiēdi ↄsistēs in ministro ꝛ in verbo cū intētione ꝛ platione verbo℞ super debitā materiā.

Quarto queritur.

Utrū melior sit missa sacerdotis boni ꝙ̃ mali. ℂ Notādū ꝙ missa pōt dici ab emittēdo: ꝛ idē est ꝙ emissa: ꝛ illa est missa cathecuminoꝝ: qꝛ emittebant cathecumini āntq̃: qñ sacerdos īcipit offerre sacra. Alia est missa sacroꝝ ꝛ durat vsqȝ ad finē: ꝛ dꝛ missa a mittendo: qꝛ ibi mittit ag͡n.ſ. xp̄s ad patrē ad dimittēdū pc̄tā nr̄a. Alio mō pōt dici missa a dimittēdo: ꝛ est ī fine qñ pp̄ls dimittit qñ. ſ. diaconus dicit Ite missa est. Uñ sic exponit Ite missa ē: ite supple securi quia missa ē hostia. ſ. xp̄s ad patrē vt itercedat ꝑ nobis. Notādū ēt ꝙ missa valet triplr. ſ. specialissime generalissime: ꝛ specialr. Primo mō missa dꝛ valere ipi celebrāti spālissime: qꝛ nō pōt applicare suam missaȝ alicui qui ipe hēat maiorē p:eȝ pro se. Secūdo mō missa valet gn̄alissime pro tota eccl̄ia: tā pro viuis ꝙ̃ defunctis: ꝛ ēt celebrās nō dȝ aliqueȝ excludere. Tertio mō missa valet specialr illis pro quibus celebrat missaȝ, vtputa qñ celebrat pro aliquo spēali defuncto aut viuo. Nec tñ sic pōt valere isti pro quo celebrat. qn ēt valeat toti eccl̄ie gn̄alissime ꝛ celebrāti spālissime. Exēplū: vt si missa esset duodeciȝ graduū: quatuor p̄mi gradus sūt celebrāti vel pro celebrāte: quatuor vltimi pro tota eccl̄ia: ꝛ quatuor medij pro illo pro quo celebrat. ℂ Ad q̄ōneȝ rñdet p sex propōnes. ℂ pͣ propō. In q̄libet missa a sacerdote celebrata inuenit duplex opus. ſ. opus opatū: ꝛ est ipe xp̄s qui se offert patri pro nobis. Aliud est opus opantis ꝛ sunt illa: celebratio: orōnes ꝛ processus misse que fiunt a sacerdote. ℂ 2ͣ propō. Missa dicta: ēt a sacerdote quātūcūqȝ pctōre. ex pte opis opati semp aliqd valet. ℂ 3ͣ. Missa mali sacerdotis ex parte operis opati tm̄ valet q̄ztū missa bōi sacerdotis. ℂ 4ͣ Missa mali sacerdotis q̄ztuȝ ad opus opantis nihil oīno valet. ℂ 5ͣ propō. Missa mali sacerdotis: simplr loquēdo: nō est ita bona sicut missa boni sacerdotis: qꝛ missa boni sacerdotis habet dupelx meritū. ſ. ex parte opati: ꝛ ex parte opantis. Missa vero mali sacerdotis hȝ solū meritū ex pte operis opati. ℂ Sexta propō. Melius est audire missaȝ boni sacerdotis ꝙ̃ mali: qꝛ sacerdos in missa orat pro circūstātibus. ℂ Pōt hic queri: quare quorūdā misse prohibet audiri. Uñ ẜȝ Duriduȝ prohibet audiri a q̄tuor. Primo ab hereticis publicis. Scd̄o a scismaticis qui ponūt diuisionē in eccl̄ia. Tertio a simoniacis: q vendūt bn̄ficia ꝛ sacramēta eccl̄ie. 4° a fornicarijs notoriis. ℂ Notādū ꝙ triplex est notoriū. ſ. facti: iuris ꝛ p̄sumptionis. Notoriū facti ē illud qđ ita se ↄspectui hoīuȝ exhibet: ꝙ nulla tergiuersatione pōt celari vt si q̄s percuteret aliquē publice ꝛ coram oībus. Notorium vero iuris est duplex. Quoddā est per sn̄iam quādo scȝ aliquis ↄdēnatur in iudicio. Aliud est p spōtaneam voluntatem qñ confitet sponte in iudicio. Notoriū aūt presumptiōis: vt est ↄsanguineitas sicut qñ presumitur ꝙ iste est filius talis: tñ non potest de aliquo assertiue ꝛ veraciter probari. De duobus primis modis notorijs: scilȝ facti ꝛ iuris: pōt sacerdos licite notorius fornicarius iudicari: tñ pp suspitionē vel alia signa ꝓbabilia non pōt licite iudicari. Unde cā quare misse prohibent audiri ab istis quatuor modis sacerdotum est triplex. Primo pp opus iustitie: qꝛ non sunt digni cōficere ꝛ si conficiant nō sunt digni audiri. Secundo propter opus misericordie: vt confusi de culpa redeāt ad gratiam. Tertio propter opus prouidentie: vt alij retrahant ab coꝝ imitatione.

Quinto queritur.

Utrum corpus xp̄i traijciatur ī ventrē muris. ℂ Notandū ꝙ differunt venter aluus ꝛ vterus. Uenter est qui cibos digerit: ꝛ mittit ad singulas partes corpis ꝛ est illa pars que est a fundo infimo stomachi vsqȝ ad inguinē. Aluus est illa pars interior que nō vr in qua reponuntur sordes. Uterus v̄o pertinet ad mulieres ī quo ponunt infantes. Notandū ꝙ traijcere idē est ꝙ itra projcere. Notandū insuper ꝙ mus capit duplr. Uno mō idem est ꝙ terra: ꝛ dꝛ ab humo: ꝛ sic non capitur hic. Alio mō capitur mus vt est aīal pusillum quod ab humore terre nascit. Et dicunt philosophi ꝙ tale aīal non bibit. ℂ Pro resolutione q̄ōnis due sunt opiniones. Aliqui.n. dixerunt ꝙ corpus xp̄i continetur in illis spēbus inseparabiliter q̄zdiu sunt sacr̄m. Et ideo dicunt ꝙ corpus xp̄i est sub illis spēbus in ventre muris q̄zdiu ille species sunt in farina panis. Et ista op̄io modo tenet ꝛ est securior. Alia opio est ꝙ corpus christi nullo mō descendat in ventrē muris: sed qñ incipit rodere: tunc sacr̄m esse desinit ꝛ corpus xp̄i in substantiaȝ panis redit: ꝛ similiter dōm est qn projcit in cloacam vel in latrinam. Sed ista opio modo nō tenet qꝛ corpus xp̄i nō pōt maculari pp aliquas sordes: nec ēt corrodi a mure qđ est gloriosum.

Sexto queritur.

Utrū corpus xp̄i descendat in ventreȝ hoīs. ℂ Notandū ꝙ descēdere in ventrē ē duplr. Uno° q̄ztum ad sb̄am ꝛ isto mō aliquid qđ nō est cibus pōt descēdere in ventrē sicut salius pōt descendere in ventrē: ꝛ tñ non est cibus. Alio° q̄ztuȝ ad efficaciā: ꝛ isto° cibus descendit in ventrē q̄ztū ad efficaciā qꝛ nutrit. ℂ Corrͥͥ primū. Corp° xp̄i nō descendit in ventrē q̄ztum ad cibādi efficaciaȝ: qꝛ lȝ corpus xp̄i descendat cū illis spēbus tñ nō cōuertit in cibum ꝛ alimentū. ℂ Scd̄m corrᵐ. Corpus xp̄i vadit in mentē q̄ztum ad cibādi efficaciā qꝛ reficit mentē. ℂ Notandū ꝙ in menteȝ ire pōt esse duplr. Uno° q̄ztum ad sb̄am: ꝛ sic vadit quod illabitur.

stabilē aīe ⁊ est solus deus. Alio mō ꝙtū ad efficaciā: ⁊ sic dr̄ ire in mētē qđ ipsam reficit. ¶ Rn̄sio. Corp̄us xp̄i nō solū in vētrē hoīs vadit sꝫ ibi manet ꝙdiu spēs ille sunt ordinabiles ad refectionē. Unde vadit in ventrem ⁊ moratur quousqꝫ refectionis operatio compleatur.

Circa distinctionē decimāquartā

in qua postꝙ dictuz est de tribus sacris. s. baptismo. ꝯfirmatione ⁊ eucharistia dterm af de sacro penitētie. Et diuidit in duas ptes. In pᵃ determinat de penitentia in generali. In secūda in speciali. Pro prima itaqꝫ parte presentis distinctionis.

Primo queritur.

Utrū penitentia sit virtꝰ. ¶ Pro fundamēto huius mā̃e ponunt alique auctoritates. Deutero. xxiiij. Nō accipies loco pignoris inferiorē ⁊ supiorē molā. nō accipies. i. nō auferes: loco pignoris. i. ꝯfessione pctōris inferiorē molam. i. timorē ⁊ supiorē molā. i. spē. Pro mola superiori. Ezechielis. xviij. Si impius egerit penitē tiā ab oībus pctīs q̄ opatus est vita viuet. i. hēbit grāz ⁊ nō moriet morte eterna. Oīuz iniqtatū eiꝰ nō recordabor. Penitētiā agite appropiquabit regnū celoꝝ: Mathei pᵒ. Pro mola timoris. s. inferiori. Luc. xiij. Nisi penitētiā egeritis oēs simul pibitis. supple dānatōe eterna. Timete eū q pōt corpus ⁊ aīaz pdere in gehēnā. Mathei. x. Licet aūt penitentia nascat ex spe ⁊ timore: magis tñ ex timore f̄m magistrū sentētiaꝝ in textu. ¶ Notandū qꝫ quadruplex est penitētia. Quedam est sacralis: ⁊ est ipsum sacrm̄ penitētie: qđ est remediū cōtra pctm̄ mortale actuale cōmissuz post baptismū ⁊ dꝫ administrari p solos sacerdotes. Et sic diffinitur a Scoto. Sacrm̄ penitētie est ablutio scelerꝫ hoīs penitētis facta certis verbis: ex debita intētione plātis a sacerdote iurisdictionē hñte ex institutione diuina signās efficaciter absolutionem aīe a pctō. In ista diffinitione ponunt octo pticule Primo dr̄ qꝫ est absolutio. Un̄ absolutio est sentētia diffinitiua absoluēs reū vel ligās: data a iudice ꝯmissario. s. sacerdote. Et pp ea nō dat a deo supremo iudice: sꝫ a sacerdote solū q absoluit vel ligat pctōrē. ¶ Corrᵐ. Illud sacrm̄ est sacrm̄ iudiciale. qꝛ ꝯfessor ligare ⁊ soluere pōt f̄m qꝛ videbit sibi. Scđa pticula hoīs. Ex qu sequit qꝫ āgeli nō pñt peniterē licet potuissent añ casuz. Tertia pticula: penitentis ponit ad dr̄iam hoīs q nō cōmisit pctm̄ actuale. ⁊ si qs nō hꝫ pctm̄ nō dꝫ penitere: sicut fuit bt̄a virgo maria. iō nō accipit sacrm̄ penitentie. Et ēt ponit ad dr̄iam pctōris nō penitētis qꝛ si hēret volūtatē pseuerādi in pctō suo nō posset absolui. Quarta pticula facta certis verbis. i. determinatis. ¶ Notādū qꝫ nō ita certa ⁊ determinata sunt verba sicut i sacro baptismi ex eucharistie: tñ (vt dicit Sco.) Cōgruū ē vti istis verbis. Ego absoluo te ab oībus pctīs tuis in no. pa. ⁊ fi. ⁊ spūssancti: ⁊ oīa precedētia ⁊ sequentia nō sūt necessaria sed de bona ꝯgruitate. Quinta particula ex debita intentiōe plātis. Et hoc dꝫ intelligi sicut in aliis sacris. Sexta particula a sacerdote: ponit ad dr̄iam alioꝝ qui nō sunt sacerdotes. Un̄ Scot. Nihil dispēsandū in hoc sacro pōt dispensari a laico: ⁊ hoc est ꝯ multos. 7ᵃ particula: iurisditionem habētē: ponit ad dr̄iam illoꝝ qui nullā habent iurisditionē: vt vnus curatus (qui nō hꝫ iurisditiōez sup parrochianos alterius cure) nō pōt absoluere illos nisi habeat expressam ptātē a papa vł ab epō 8ᵃ particula signās efficaciter ⁊c̄. Un̄ illa v̇ba scꝫ. Ego absoluo te: signāt absolutionē aīe a pctō. Secunda potētia dr̄ actualis q̄ nihil aliud est ꝙ ipse actus penitēdi: quo ipse pctōr actualiter penitet ð pctō a se cōmisso. Notādum qꝫ actus penitēdi est quadruplex. Quidā est actus penitēdi q est vindicare cōmissum. Et est vindicare pctm̄ a se cōmissū. Unde vindicare nihil aliud est ꝙ velle punire vel velle penā infligere alicui pro pctō. Exemplum vt deus vindicat pctā: qꝛ infert penā pro pctīs. Unde duplex est pena. Quedaz est generalr̄ capta ⁊ accipitur p quocūqꝫ incōmodo vel discōueniente qđ pōt ꝯuenire parti sensitiue. Alia est pena specialr̄ capta: ⁊ accipit pro quocūqꝫ incōmodo vel discōueniēte qđ potest ꝯuenire parti intellectuali: vt ē tristitia que est in aīa. Scđs actus penitendi est habere displicētiam de pctō a se cōmisso. Tertiꝰ actꝰ penitēdi est acceptare gratant penam inflictā pro pctō a se cōmisso. Quartus actus penitēdi ē patiēter ferre penā inflictā pro pctō: ⁊ iste actus non est tanti meriti sicut tertius. Tertia est penitētia habitualis: ⁊ est habitus habilitās hoīem ad penitendum sub debitis circūstantiis a supremo legislatore dictatis ex multis actibus frequētatis penitēdi generatus inclinās ad cōsimiles actus illis ex qbus generat ⁊ de ista pnīa habituali est q̄stio ista. ¶ Notandū qꝫ ibi ponit sub debitis circūstātiis: qꝛ si quis peniteret pp vanam gloriā: nō esset vera pnīa. Ideo ponit a supremo legislatore dictatis. Et sunt isti tres circūstantie scꝫ ꝯtritio: satisfactio: ⁊ verecūdia de pctīs q̄ habet per confessionez. 4ᵃ est pnīa passionalis ⁊ est ipsa tristitia voluntarie assumpta pro pctīs a se cōmissis. Sciēdum etiam qꝫ virtus capitur dupl r. Uno mō generaliter, vt ē qđ cōe ad virtutem moralem ⁊ theologicam. Alioᵒ capit specialiter ⁊ est duplex. Nam quedā est moralis: alia vero est virtus theologica. de quibus oībus prolixe dictum est in reportatis super tertio snīaꝝ distin. ix. q̄ne. vij. Penitentia f̄m Ambro. est mala preterita plangere ⁊ plangēda iterū non cōmittere. Unde in oī bona cōfessione tria requirunt. Primo dolor ⁊ tristitia de cōmissis peccatis Secūdo requiritur integra ⁊ distincta cōfessio omnium pctōꝝ suoꝝ Augu. Impium est a deo dimidiam sperare veniaz. Tertio requiritur ꝓpositū

non redeũdi ad vomitum: sicut facit canis. ¶ Responsio ad q̃onem. Penitẽtia est habitus virtutis ꝫm ꝓpriam acceptationem non tm̃ ꝫm cõem sicut patebit melius in sequentibus.

Secũdo querit. Utrum penitẽtia sit virtus generalis vel specialis.

¶ Notãdum ꝙ aliqua virt⁹ põt dici generalis tripliciter. Uno mõ per predicationem: q2 predicatur de oĩbus alijs virtutibus: ⁊ sic iustitia cõiter capta dicitur esse virtus generalis ⁊ cõis. Et est quacunq3 rectitudo anime docens declinare a malo ⁊ facere bonum. Secũdo modo aliqua virtus dicitur generalis per regulationẽ: ⁊ sic prudẽtia est regula omniũ virtutum: q2 oẽs virtutes debent regulari per prudẽtiam. Unde prudẽtia docet tenere medium ⁊ abijcere extrema. Tertio modo aliqua virtus dicit generalis per formationẽ: ⁊ sic charitas ⁊ gratia gratumfaciẽs est virtus cõis: q2 format alias virtutes ⁊ facit eas acceptabiles deo. ¶ Respõsio. Penitẽtia est virt⁹ specialis: q2 sicut ira per zelum qua detestatur omne malum in proximo est specialis virtus: quia respicit illud sub ratione digni pena: sic etiam penitentia est virtus specialis: q2 respicit sub ratione mali proprij a se contra deum perpetrati: prout homo ex hoc dignus est puniri.

Tertio querit. Utrum pnia sit virtus theologica: vel cardinalis.

¶ Notãdum ꝙ virtutes theologice ⁊ cardinales differunt quadrupl'r. Primo modo q2 virtutes theologice respiciũt deu3 pro obiecto: vt fides respicit deũ ei adherẽdo. Uirtutes vero cardinales respiciunt creaturã sicut fortitudo res arduas. Secũdo differunt: q2 virtutes theologice respiciunt portionẽ superiorem anime: q2 respiciũt deum. Uirtutes vero cardinales respiciũt portionem inferiorem. s. proximum. Tertio modo differunt: q2 virtutes theologice non pñt excedere per nimietatẽ: q2 non põt aliquis nimis diligere deũ: vel nimis sperare in deo. Uirtutes aũt cardinales pñt excedere ꝑ nimietatem: vt aliqs distribuendo bona sua vbi non op3: non dr̃ liberalis sed prodigus. Quarto mõ differunt: q2 virtutes theologice nõ sunt in medio q2 nõ habẽt extrema. s. nimietatem: sicut dictum est. Uirtutes aũt cardinales sicut morales sunt in medio ⁊ inter extrema sicut liberalitas ponit inter ꝓdigalitatẽ ⁊ auaritiã. ¶ Rñdetur ad q̃onem ꝙ pnia est virtus cardinalis: ⁊ cõtinetur sub iustitia. Unde pnia nõ est nisi quedam iustitia qua peccator vult vindicare peccatum contra legem dei a se cõmissum.

Quarto queritur. Jn qua vi anime sit pnia.

¶ Notãdũ ꝙ triplex est vis. Quedã est vis rõnalis ⁊ est ipsemet intellectus siue potẽtia rõnalis. Alia ẽ vis cõcupiscibilis ⁊ est illa q̃ appetit obiecta primo sibi ꝯueniẽtia ⁊ fugit obiecta disconueniẽtia. Unde notandũ ꝙ circa cor sunt due pellicule: vna est tã꜑ organũ ꝯcupiscibilis: ⁊ dilataf illa pellicula qñ hõ letatur. Unde qñ hõ cõcupiscit cibum tũc letaf qñ h3. Si aũt non h3 tunc tristaf. ita etiam aĩa vi ꝯcupiscibili. s. per charitatẽ: deum cõcupiscit tãꝗ primo oĩ ꝯueniens. Tertia est vis irascibilis: ⁊ ẽ illa q̃ fugit obiecta scdo sibi disconuenientia. Uñ notandũ ꝙ circa cor est alia pellicula q̃ restringit qñ hõ tristatur de pctõ a se cõmisso: hoc facit per vim irascibilẽ. Notãdum ꝙ duplex est ira. Queda3 est ira ꝑ zelum ⁊ est velle punire pctã aliena. ⁊ ista ira fuit in xp̃o. Sicut p3 qñ eiecit vendẽtes ⁊ ementes de tẽplo Psalmista. zelus dom⁹ tue comedit me. Alia est ira ꝑ pniam: ⁊ est velle punire pctã ꝓpria ⁊ ista nõ fuit in xp̃o. nec in btã maria: q2 nullũ habuerunt pctm̃. ¶ Rñsio. Penitentia vt est spãlis virtus est in irascibili q2 per pniam vult hõ punire pctm̃ a se cõmissum tanꝗ obiectũ sibi disconueniens. Unde Aug. in lib. de pnia: pnia est quedam dolentis vindicta. sed ꝯstans est ꝙ vindicta ẽ ipsius irascibilis. ps. Jrascimini. glo. Quid iustius ꝗ vt suis q̃sq3 irascatur pctis potius ꝗ alienis: seq3 puniens per pniam se deo offerat. Jtẽ Chry. Perfecta penitẽtia cogit penitẽtem omnia libẽter sufferre: sed hoc est ipsius irascibilis. ergo penitentia est in vi irascibili.

Quinto querit. De origine pnie. vt3 ꝯcipiat a timore seruili.

¶ Notandũ ꝙ origo pnie est triplex. Quedã est pncipalis ⁊ efficiẽs ⁊ est ipse deus ꝙ ꝑ benignitatem ⁊ liberalitatem suam trahit nos ad pniam. Unde nemo potest ad me venire nisi pater meus traxerit eum. Jdem ad Roman. ij. Jgnoras ꝙ benignitas dei te attraxit ad penitẽtiam. Aliqui enĩ trahuntur per flagella alij vero portãtur inter brachia diuine dilectionis. Et de ista origine non est hĩc ad propositum. Alia est origo preparans que dicitur deprimens ⁊ est ipse timor seruilis: de quo ẽ mentio in presenti questiõe. Tertia est origo disponens q̃ dicitur ꝓmouens: ⁊ est timor initialis. Notãdum ꝙ sexuplex est timor: prout dictum est in tertio: distinctiõe quindecima. ¶ Resolutio q̃onis patet per quinq3 propositiões. ¶ Prima. origo siue conceptio penitentie virtutis principalis ⁊ effectiua est ipse deus. ¶ Secunda propositio. Conceptio ⁊ origo penitentie dispositiua est partim a nobis. Augustinus. Qui creauit te sine te: non iustificabit te sine te. ¶ Tertia propositio. Dispositio debita ad penitentiam procedit ex duplici iustitie cognitione: ⁊ ex cognitione diuine misericordie. Ex prima cognitione generatur timor seruilis. Et ex secunda cognitione generatur spes. ¶ Quarta propositio. Si pecator habeat timorem seruilem ⁊ habeat spem venie: ⁊ incipiat facere quod in se est tunc est dispositus ad veram penitentiam. ¶ Notandum preterea ꝙ quattuor requiruntur: ad hoc ꝙ aliquis incipiat facere quod

q̄ꝺ i se est. Primo reqrit dolor ⁊ displicētia de peccatis. Scđo ꝯfessio integra ⁊ distincta. Tertio satisfactio larga. Quarto ꝓpositū nunq̄ redeūdi ad vomitū ⁊ pctā. Quinta ꝓpoꝺ. Penitētia magis ꝯcipit timore q̄ spe: qꝛ timor ꝯcipit: ⁊ spes ꝓmouet. Ex hoc pꝫ q̄ ꝯcipit timore seruili sed sufficit q̄ timor seruilis ꝓparet. Nec est incōueniens. qꝛ ꝯceptio ista nō est ꝑ productionē in esse: sꝫ ꝑ dispōnē ⁊ ꝓparationē: ⁊ iō nō opꝫ q̄ penitētia fit cuꝫ timore seruili: sed sufficit q̄ timor seruilis ꝓparet.

Sexto queritur.

de ordine. Utꝝ penitētia sit p̄ virtus inter alias virtutes. ¶ Notādū q̄ aliqđ dr̄ prius dupl'r. Uno mō dignitate: ⁊ est illud q̄ꝺ est dignius: ꝑfectius: ⁊ excellētius respectu alioꝝ: vt hō inter oīa aīalia dr̄ dignior ⁊ ꝑfectior. Alio mō dr̄ ꝓus origine: ⁊ est illud q̄ꝺ ꝓus nascit ⁊ gn̄at: vt flores ⁊ folia dicunt ꝓus nasci q̄ fructus. ¶ Corrm. si fiat q̄ꝺ de ꝓritate dignitatis: certū est q̄ penitētia nō est p̄ inter virtutes: qꝛ virtutes theologice que respiciūt deū pro obiecto sunt ꝓres dignitate: ⁊ īter virtutes morales. Latria est dignior aliis ⁊ post latria penitētia importat dignitatē. Sꝫ non est q̄ꝺ de prioritate dignitatis. ¶ Sꝫ querit. Utꝝ penitētia sit p̄ ꝓritate originis. Dicēdū q̄ latria ⁊ penitentia sunt digniores aliis virtutibus: qꝛ lꝫ penitētia respiciat pctm̄ pro obiecto tn̄ respicit illud vt est offensiuū dei ⁊ latria vt cultus ei debitꝰ exhibeat. ¶ Notādū q̄ duplex est pnīa. Quedaꝫ est penitētia virtus acquisita: ⁊ est illa que acquiritur ex actibus penitētie frequētatis: Et hanc penitētiā cōmuniter hn̄t religiosi que sepe ꝯfitētur. Et de ista penitētia nō est q̄ꝺ. Alia est penitētia infusa que imediate infundit a deo: ⁊ opat deus in nobis sine nobis. Uñ Nemo pōt ad me venire nisi p̄r meus ⁊c̄. ⁊ de ista est q̄ꝺ. Et ista est semꝑ cum charitate ⁊ est penitētia iustificās: ⁊ dr̄ penitentia formata: qꝛ est cū grā: q̄ est accepta deo ⁊ placens. Penitētia vero informis est illa que ꝓcedit istaꝫ ⁊ est attritio: ⁊ dr̄ iformis: qꝛ est sine grā. Ista q̄ꝺ est de penitentia formata ⁊ de virtutibus formatis. Sciēduꝫ q̄ hō peccator nullas hꝫ virtutes formatas: lꝫ possit hr̄e informes. ¶ Rn̄sio q̄ōnis stat in duabus distictionibꝰ ⁊ tribus dictis. Prima distictio aliqđ pōt dici ꝓus origine dupl'r. Uno mō ſꝫ sb̄aꝫ: vt qn̄ paruus puer baptizat oēs virtutes infundunt ipso ſm sb̄aꝫ: ⁊ qn̄ hō grām recipit: q̄ decorāt ⁊ ornāt aīam nr̄aꝫ: iō nō sunt frustra ꝓus origine. Alio mō aliqđ dr̄ ꝓus alio ſm vsum: ⁊ est quo aliqs p̄o vtit: vt si qs reciperet de nouo duo instrumēta. s. vnā securim ad diuidēdū ligna: ⁊ cultellū ad scindēdū panē si ꝓus vteret cultello: scidēdo panē: tūc cultellus diceret ꝓr ſm vsuꝫ. ¶ Pm̄ dictum. Oēs virtutes ſm sb̄a simul ⁊ semel infunduntur sicut qn̄ aliquis adultus baptizatur tūc deꝰ infundit in eo oēs virtutes q̄tum ad sb̄am. Secūda distinctio. Aliquam virtutē esse priorem alia ſꝫ vsum potest esse dupliciter aut ſm imaginis informationem aut ſm regressum ⁊ reparationē. Scđꝫ dictū. Fides est prima ſm informationē imaginis qꝛ fides est in intellectu: qui intellectꝰ ꝓcedit alias potētias. ¶ Tertiū dcm̄. Pnīa est prima ſꝫ regressum ⁊ reparationē: qꝛ postq̄ hō peccauit: nō potest ad deum redire per grām nisi habeat pnīaꝫ: ⁊ sic actus pnīe est primus qꝛ imediatior est omnium virtutum: quia penitentia virtus: facit declinare a malo ⁊ facere bonum.

Sptimo q̄ritur.

Utrum contingat cadere a s̄cā pnīa. ¶ Notandū q̄ tria reqrunt ad perfectā veram penitentiaꝫ. Primo requirit q̄ ꝓponat ⁊ doleat de peccatis preteritis cōmissis. Scđo q̄ non cōmittat actu aliquod pcm̄ de nouo pro illo tp̄e pro q̄ penitet ⁊ dolet. Tertio q̄ ꝓponat nunq̄ cōmittē pcm̄ nec redire ad vomitū. Et hūs habitus est vera pnīa virtus: ⁊ est. Utrū hn̄s talē pnīam possit cadere. ¶ Rn̄detur breuiter q̄ sic: sicut patet de dauid rege qui postq̄ peccauit in adulterio: homicidio ⁊ ꝓditione primi Reg. c. xj. ⁊ xij. veraciter penituit: ⁊ habuit veram pnīam: tamen adhuc cecidit numerando populum secundi Regum. xxiiij.

Octauo queritur.

Utrū contingat per penitentiaꝫ resurgere: hoc est pnīaꝫ reiterare. ¶ Rn̄detur per duas ꝯclusiones. Primꝫ pnīa pōt reiterari totiens quotiens hō est in hac vita. ¶ Scđa ꝯclusio. Penitentia post hanc vitam nō pōt reiterari: qꝛ pnīa nō pōt reiterari nisi in statu merendi ⁊ demerendi.

Nono queritur

quare pnīa possit ⁊ ⁊ debeat reiterari: ⁊ baptismus nō. ¶ Pro resolutione notandū q̄ triplex est ratio. Una est: qꝛ in baptismo imprimit caracter qui est indelibilis in pnīa nō. Scđa rō: qꝛ baptismus est ꝯ morbū nō iterabilē: qualis est originalis morbus: sed pnīa est ꝯ morbū iterabilē q̄lis est morbus actualis peccati ⁊ mortal' medicina autē debet aptari morbo. Tertia rō est qꝛ baptismꝰ hꝫ totā efficaciā a passione. pnīa vero hꝫ efficaciā nō tm̄ a passione: sed ab actu nr̄o: ⁊ iō baptismus nō iteratur sicut passio: pnīa vero iterat ſm q̄ voluntas cōuertit ⁊ reuertit. Inde est q̄ in baptismo oīs pena remittit in pnīa nō. Et si baptismꝰ iteraret daretur nobis occasio peccādi: nō sic est in pnīa qꝛ bene punit. Cōtra ad heb. vj. Impoīe est apud eos qui semel illuminati ⁊ prolapsi sunt rursus renouari ad penitentiā. p̄o intell'r hec auctoritas: ipoīe est ex ꝓpriis viribꝰ nr̄is: vel aliter. i. difficile: vel ſꝫ glosaꝫ: ipoīe renouari per baptismum. ¶ Regula. Omnis penitentia solennis est publica: sed non omnis publica est solēnis. Pnīa solēnis est illa q̄ fit ex̄ ecclīaꝫ in manifesto in cinere: ⁊ cilicio: que pro horrendis grauioribusq̄ ac manifestis imponit: vt pro homicidio ⁊c̄. Publica vero pnīa est illa que fit publice: non tamen cum tanta solennitate: vt illi qui publi

ce flagellantur.

Decimo queritur. Utrum ois agens pniam sup culpā inueniat veniā: et q̄ʒtūcunq; peccauerit. ¶ Notandū ꝙ agere pniam super culpā nihil aliud ē q̄ʒ dolere de culpa ꝓpria ⁊ tristari. ¶ Rñ. Aliqs pōt agere pniam siue dolere de culpa cōmissa dupliciť aut ꝑꝑ lesionē nāe: ⁊ offensionē maiestatis diuine ⁊ ipsius iusticie. Pniam super culpa cōmissa potest qs hře ex sola natura ⁊ sine aliqua grā. Sicut enim hō nāliter se diligit: ita ēt oē odit ꝑꝑ qḋ malū icurrit. Et hec pnia est in malis ⁊ dānatis ⁊ erit aliqñ i malis angelis cū absorpti fuerint a penis. Uñ ille dr̄ eē absorptus a penis: qui sic est afflict⁹ ꝙ nō est intētus nisi circa penam quā sustinet. Et sic sūt mō dampnati ⁊ similiter erūt demones post diē iudicij. Nā modo nō sunt absorpti in penis: q: si essent absorpti: nō essent occupati ad tentādū nos lʒ habeāt semper aliquā penā. Et hāc pniam que fit ꝑꝑ penā infligendā solū vel inflictā nō acceptat deus nec penitens inuenit grām vel veniā. Et hanc pniam habuit antiochus qui veniā petijt tñ nō īuenit: sicut pʒ secundi Machab. ix. Etiā hāc pniam hūit Esau. Unī ad Heb. xij. loquēs apls de Esau ait. Nō inuenit locū pnie: q̄ʒq̄ʒ cū lachrymis postulasset eā: ⁊ rō huius fuit: q: nō fecit pniam ꝑꝑ offensam dei sʒ solū ꝓpter amissionē bñdictionis. Alia est pnia q̄ qs penitet ꝑꝑ dei offensam: ⁊ est paratus facere emendā ⁊ hoc nō est diuina grā gratūfaciente vel gratis data. Et ois agēs pniam hoc mō q̄ʒtūcunq; peccauerit inuenit grām. Et si per ipōe poneret ꝙ diabolus hēret vtiq; dñs daret ei veniā. Et hec est potissima rō q̄re nō īuenit grām: q: nō hēt nec potest habere hāc pniam. s. propter dei offensam.

Undecimo queritur. de effectu pnie iterate. Utrum necesse sit resurgere equali charitate vel maiori. ¶ Rñdeť ꝙ resurgit in maiori ⁊ equali ⁊ minori ſm ꝙ se melius preparat ⁊ diuina largitas dispensat. Uñ pōt resurgere aliqs in minori grā ⁊ charitate vt qñ ꝯtingit perfectum cadere: qñ resurgit nisi se multū p̄pararet per magnā ꝯtritionem ⁊ pniam non est statim ita perfectus sicut prius erat anteq̄ʒ peccasset: q: nemo repente fit summus pōt etiam in maiori charitate quando multū se preparat: sicut patet dauid qui factus est deuotior p⁹ peccatum: ⁊ petrus robustior ⁊ cautior.

Duodecimo queriť. Utrū perfecta penitentia restituat in pristinū gradū. ¶ Notandū ꝙ ꝑfectū capiť tripl'r vel trib⁹ modis. Uno⁹ aliqd dr̄ ꝑfectū quo ad esse: ⁊ est illud cui nihil deest. Et istud est duplex q̄d ā est ꝑfectū quo ad esse simpl'r: ⁊ extra genus: ⁊ isto mō solus deus est perfectus. Alio⁹ aliqd dr̄ ꝑfectuʒ in gnē ⁊ ſm qd ⁊ est illud cui nihil deest de necessario reqsitis ad ꝑfectionē eius: sic hō dr̄ ꝑfectus. Et isto ēt mō penitētia pōt dici ꝑfecta qñ hʒ oēs ꝯditiones reqsitas ad bonā ⁊ ꝑfectā penitentiam. ⁊ isto modo dicitur penitentia perfecta in presenti questione. ¶ Secundo modo aliquid dicitur perfectum secundum virtutem ⁊ est illud quod habet virtutē que non exceditur ab alio ⁊ hoc est dupl'r vel simpliciter: ⁊ sic solus deus dicitur perfectus vel in genere ⁊ ſm quid: ⁊ sic aliquis diciť perfectus ſm virtutē qui habet virtutem que non excediť ab alio: ⁊ sic aliquis dr̄ perfect⁹ theologus. ¶ Tertio modo aliquid dicitur perfectum secundum finem: ⁊ est illud quod habet finem consūmatum sic sancti dicuntur habere finem perfectū. Et istis duobus vltimis modis nō capitur hic perfecta penitentia. ¶ Responsio ad questionem. Penitentia perfecta potest considerari dupliciter: vno modo quantum ad durationem: vt siquis seiunet q̄ʒdiu imponitur ei: ⁊ compleat quod sibi est impositum secundum rectam taxationem sacerdotis: ⁊ sic non est necesse aliquem in statum pristinuʒ restitui: q: ita negligenter potest exequi: ꝙ non preparat se ad tantam gratiam quantam amisit. Alio modo potest considerari penitentia perfecta quantum ad feruorem: vt si aliquis ita feruēter penitet ⁊ dolet de culpa secundum ꝙ contingit ei qui de tanto statu cecidit. Et sic penitentia perfecta reddit penitentem in pristinam sanitatem: ⁊ in pristinum statum. Unde Augustinus in libro quinq; rationum. ¶ Penitentia est res optima ⁊ perfecta: omnes defectus reuocans ad perfectum.

Tredecimo queriť. Utrum penitentia restituat homini opera bona prius mortificata per culpam. ¶ Notanduʒ ꝙ quadruplicia sunt opera humana scilicet viua mortua mortificata ⁊ mortifera de quibus prolixe dictum est super tertium. distinctione vigesimaquinta questione quarta. Unde opera dicuntur mortificata: que alias fuerunt facta in charitate: sed postea per peccatum sunt mortificata: quia qui offendit in vno: factus est omnium reus. ¶ Responsio. Opera que prius fuerūt mortificata per peccatum: per penitentiam viuificantur ⁊ sunt digna eterna remuneratione. Notāduʒ ꝙ hec auctoritas Hugōis. Nemo in spe correptionis peccare debet quia quod semel amittitur ipm amplius non recuperať: non debet intelligi ꝙ opera mortificata non possint viuificari sed debet intelligi de ope bono qḋ hō potuisset facē vel fecisset illo tpe quo peccauit: quod quidē non recuperabit: quia si alio tpe velit facere opus quod omisit: ꝑdit opus qḋ debuisset in illo tempore facere. Uñ Seneca. Grauissima ē iactura tpis: q: ñ pōt recuꝑari.

Circa distinctionem quindecimam queritur primo. Utruʒ possibile sit deo reconciliari per satisfactionem. ¶ Notandum quod satisfactio capitur dupliciter. ¶ Uno modo generaliter

liter & communiter & est redditio volūtaria equiualentis alias idebiti. ibi redditio ponit ad dīsaz do nationis volūtarie: volūtaria ponit ad dīsiā reddi tionis inuolūtarie: q̄ prope non est satisfactio tam in actu] interiori q̄ iterioɫ. Satisfactio aūt prope capta est opatio exterior laboriosa vel penalis vo lūtarie assumpta ad puniēdū pctm a se cōmissum & hoc ad placādū diuinā offensaz. Opatio exteri or ponit ad dīsaz satisfactionis large capte q pōt in opatiōe iteriori fieri. Laboriosa vl penalis. In hoc ptinet tres opationes. s. ieiuniū: orō & elemosyna. In his tribus satisfacimus deo. Un̄ p ieiuniū intelligunt oēs pegrinationes: macerationes carnis: & cetere afflictiōes. ℭ p̄ ppō. L3 xp̄s p passionē suā & mortē satisfecerit p peccatis nr̄is satisfactione large capta: non tn̄ satisfecit satisfactione p prie capta. ℭ 2ᵃ ppō. Nullus pōt satisfacere satisfactione prope dicta pro alio l3 possit satisfactione large capta. ℭ 3ᵃ btā virgo nō potuit satisfacere satisfactione prope capta: q2 nunq̄ habuit pctm. ℭ 4ᵃ ppō. Demones non pñt satisfacere: nec satisfactione large nec prope capta: q2 inuite & non volūtarie sustinet penā. iō non satisfaciūt: s3 satis patiunt. ℭ Rñsio. De omni eo qō est in pctō non est satisfactio: qm̄ hoc est impossibile. Un̄ & deus nō exigit satisfactionē de omni eo qō est in culpa: s3 aliqd ↄdonat p miāz: & de aliquo regrit satisfactionem p iustitiaz vt simul sit hic mīa & iustitia.

Secūdo queritur. Utrū sit possibile deo satisfacere de vno pctō sine alio. ℭ Notandū q̄ duplex est satisfactio prope dicta. Quedā est reconciliatiua: qua q3 satisfacit do ex deuotione & in gratia & vocatur ab aliquibus satisfactio meritoria. Alia est satisfactio solutiua pene: & est qui fit in peccato mortali. Et licet sit solutiua pene & satisfaciat deo quantum ad penam: tamen non est meritoria.

ℭ Rñdet q̄ si satisfacere capiat pro penitere: ita q̄ peniteat de vno pctō & non de alio: sed illud reseruet non ↄsitēdo tūc notū est q̄ nō satisfacit. Un̄ Aug⁹ impiū est a deo dimidiā sperare veniā. Itē3 Grego. in omelia. Qui sic alia plāgit vt alia committat: penitētiā agere aut ignorat aut dissimulat Si aūt capiat satisfacere put est penitētiā iniūctā implere. tūc pōt satisfacere de vno pctō sine alio: vt si fuerit iniūctū penitēti q̄ p pctō supbie dicat septe3 psalmos & vacet orōni: p pctō luxurie ieiunet & p pctō auaritie det elynā: tūc pōt satisfacere de vno peccato: s3 luxurie sine alio: quia non tenetur satisfacere pro omnibus simul & semel.

Tertio queritur. Utrū extra charitatē abstinētem a pctis: possibile sit satisfacere. ℭ Rñsio. Hō q̄diu est in pctō: s̄m bonauētūrā: non pōt satisfacere: s3 regrit q̄ pniam iniūctam sibi faciat in grā & sine pctō mortali. Sed moderni doctores: & Scot⁹ dicunt q̄ homo existens in peccato mortali potest sa

tisfacere non tamen meret.

Quarto querit. Utrū opera satisfactoria facta extra charitatē reuiuiscāt siue viuificent adueniēte charitate & debeāt in sortē cōputari. ℭ Notandū q̄ differūt opera humana & opera hois. Opa. n. humana nō sunt cōia hoibus & bestijs sicut orare deū & diligere proximū. Opera vero hois sunt cōia bestijs & hoibus: sicut dormire: bibere & comedere. Notandū ēt q̄ quadruplicia sunt opera humana. s. viua mortua mortificata & mortifera prout hr̄. di. xxiij. tertij. q. iij. Ulterius sunt qdā opa viuificata & sūt illa opera que aliqñ fuerūt mortificata per pctūm & sed adueniēte grā viuificant. ℭ Notandu3 insup q̄ sors capit multis modis. Primo⁹ pro euētu vel pro aliqua fortuna ꝓe. xxj. & super vestē meā miserūt sortē. Scdo mō capit pro sortilegio. Tertio⁹ p diuinatione. Quarto capit pro parte vel portione alicui⁹ hr̄ditatis. 5⁹ capit p capitali: nā capitale pt capi pro tota sūma pecunie. Pōt ēt capitale capi p capitali pena: & p capitali sniā pene. Et capit sors i p̄nti qōne metaphorice p capitali pena: vt si det penitentiā alicui ieiuniū qttuor dies: totū illud ieiuniū vocat sors: & quelibet dies vocat pars sortis. ℭ Rñr ad qōnem q̄ opera satisfactoria facta extra charitatē & in pctō mortali adueniēte grā nō reuiuiscūt q̄tum ad collationē glorie. s. ad vitam eternā sed reuiuiscūt & viuificant q̄tum ad remissiōe3 pene & debēt in sortē cōputari q2 p̄ncipalis effect⁹ penitētie est satisfacere pro peccato & euitare penaz inflictam pro peccato.

Quinto querit supposito q̄ per opera facta extra charitatem nō fiat satisfactio nec viuificent. Utrū hō per ea mereat aliqd. Notādū q̄ s̄m Scotū: sicut dictū est in qōne precedenti ista qō presupponit vnū falsum: q2 s̄m Scotū & modernos doc. per opera facta extra charitatē fit satisfactio: & viuificant q̄tum ad remissionē pene. Notandū ēt q̄ triplex est meritū. s. d ↄgruo: d dīgno & de ↄdigno. Meritū de ↄgruo est qñ peccator facit qō est in se & pro se: ipso ip remanēte in pctō: meritū vero de digno est qñ aliqs iustus & in grā existēs orat vel aliqd bonū operat pro exñte in pctō: & istud est melius q̄ primū. Meritū aūt de cōdigno qñ aliquis exñe in grā orat: vel aliquod opus bonū operat pro seipso & istud meritū est optimum. ℭ Rñ. Pctōr apud deū nihil meret de ↄdigno: s3 tn̄ mereri pōt de ↄgruo. pctōr aliqñ facit bonū op⁹ in genere pp vanā gliam: ex hoc opere nō meretur mercedē: sed penā quia pcedit ex ↄtumelia. Aliqñ aūt facit opus bonū ad dei gloriā: & pp amorē dei quē h3 & hoc nō pōt esse sine aliqua grā gratisdata que disponit de cōgruo ad grām gratūfaciētē quā deus acceptat: & ex hoc meretur de congruo: quia facienti quod in se est: nunquam deus deficit. Etiam nullum malum impunitum: & nullum bonum irremuneratum.

hec opinio ē magis pia, et tenet affirm, [illegible]

Sexto querit᷑. Utrū bona opera facta extra charitatē valeāt ad tollerabiliorē penam. Hoc est supposito ꝙ nō remuneret᷑ in hͦ mundo. Utrū valeant ad tollerabiliorē penā infernalē. Notandū ꝙ opera facta extra charitatem valēt ad sex. Primo ad tpaliū multiplicationē. Esaie. i. Si volueritis ꝛ audieritis me bona terre comedetis. 2° ad tpalis pene diminutionē. iij. Reg. xvj. Nōne vidisti achab corā me humiliatū. idcirco non inducā ꝛc. Tertio ad grē ipetrationē: sicut raab inuenit grām pp opera que nūcijs fecit. Josue. vj. 4° ad bone vite assuefactionē Treñ. iij. Bonū est viro cum portauerit iugū ab adolescētia sua. Quinto ad pcī resistentiā: qꝛ pctūm trahit suo pondere ad aliō. Eccle. iij. Ignē ardentē extinguit aqua: ꝛ elemosyna resistit pctō. Sexto valēt ad tollerabiliorē penā eternā: nō qꝛ diminuāt penā que est in inferno: sed valēt ad tollerabiliorē penā ex ꝯsequenti: qꝛ nisi fecissent illa bona: maiora peccata cōmisissent: ꝛ cū maiori ꝯcupiscentia: qꝛ bona opera diminuunt concupiscentiam. Et sic patet ꝙ illa bona opera valent ad tollerabiliorem penam.

Septimo queritur quid sit satisfactio. Unñ Aug. sic eā describit. Satisfacere est pctōrum causas excidere: ꝛ eaꝝ suggestionib⁹ censitū nō indulgere. Et ꝯtinet ista descriptio seu notificatio tria. Primo cōtinet ꝙ satisfactio semꝑ respicit pctūm: ꝛ est semꝑ pro pctō. Unñ qui nō habet pctūm non pōt satisfacere. Scḋo ꝯtinet satisfactio emendā pñiem de pctis cōmissis: ꝛ hoc tangit᷑ cū dr̄. Satisfacere est pctōrū causas excidere. i. remouere per dolorē. Tertio satisfactio ꝯtinet firmū ꝓpositū de futuro ꝛ hoc tāgit᷑ cū dr̄: ꝛ eoꝝ suggestionibus aditū nō indulgere. Itē Anselmus. Satisfacere est honorē debitum deo impēdere supple: pro pctō nam illa diffinitio Augu. respicit recessum a malo. Ista vero anselmi respicit accessum ad bonum.

Octauo queritur cui sit faciēda satisfactio. ¶ Rñr breuiter: ꝙ satisfactio principaliter fit deo: qꝛ deus iniuriatur per culpā: qꝛ pctm̄ est spreto incommutabili bono rebus commutabilibus adherere: hec Augusti. Uide textum.

Nono queritur. per qualia opera debeat fieri satisfactio. ¶ Respōsio. Satisfactio debet fieri per opera penalia ꝛ laboriosa. Et hoc propter quatuor que prolixe habentur in textu.

Decimo querit᷑ per que opera contingat satisfacere. ¶ Notanduꝫ ꝙ tria sunt per que debem⁹ satisfacere. s. orōnē ieiuniū ꝛ elemosynā. ¶ Notandū ēt ꝙ ieiuniū capit᷑ duob⁹ mōis. Primo⁹ ieiuniū dr̄ quoddā intestinū tenue in quo nihil reperit᷑: sed est semꝑ vacuū: ꝛ de isto ñ est qō. Scḋo⁹ ieiuniū dr̄ abstinētia a cibis vl̄ vitijs Et istud est duplex. Quoddā est spūale ꝛ illud ē abstinētia a quolibet pctō mortali: ꝛ de isto ieiunio quilibet viator tenetur ieiunare ad semꝑ ꝛ pro semper Et istud ieiuniuꝫ est necessariū ad salutē. In ista prima descriptione sunt due particule. Prima est abstinētia ꝛ ponit᷑ loco generis. Scḋa particula a qͥlibꝫ pctō mortali. Ex quo sequit᷑ ꝙ qlibet viator tenet᷑ semper ieiunare isto ieiunio vt dictū est: ꝛ istud est principale ieiuniū: ꝛ de isto ieiunio nō est hec qͦstio Aliud est ieiuniū corporale ꝛ sic diffinit᷑ a dionysio Ieiuniū est parsimonia victus abstinētiaqꝫ ciboꝝ. In qua due ponunt᷑ particule: sed secūda exponit primā. Et istud ieiuniū corporale nō est necessariuꝫ ad salutē nec obligat ad semꝑ nec pro semꝑ. Unde possibile est ꝙ hō nunq̄ ieiunet corporaliter seu ieiunio corporali: tñ nō est trāsgressor pcepti ecclesie pꝫ qꝛ non tenet᷑ ad semper. Scḋo qꝛ possibile est aliquē esse ꝯstitutū in tali necessitate corporali vel ex infirmitate ꝙ nō poterit ieiunare: ꝛ lex diuina nō obligat ad ipossibile. Et de isto ieiunio corporali est hͦ questio. Notandū igit᷑ ꝙ triplex est ieiuniū corporale. Quoddā est ieiuniuꝫ nature: ꝛ est qñ aliqs est ieiunus: qꝛ illa die nō comedit est aūt istud ieiuniū necessarium volenti celebrare. Aliud est ieiunium virtutis: ꝛ est actus abstinētie virtutis regulatus sꝫ dictamē recte rationis: vt ille qui sobrie comedit: ꝛ de istis nō est qō. Tertiū est ieiuniū ecclesie: quod institutum est ad macerandū carnem pro pctis: ꝛ ē afflictio carnis sm̄ gustū ꝛ de isto est hic qō. ¶ Notandū insuper ꝙ triplex est orō. s. logica rethorica ꝛ de istis nō est qō. Tertia vero est orō theologica ꝛ sm̄ theologos est pius ꝛ humilis affectus mētis in deuꝫ directus. Ibi affectus ponit᷑ loco generis: qꝛ proprie oratio stat in affectione. Dr̄ pius. Unñ ille pie orat qui deū perfecte diligit. Mētis ibi tāgit᷑ sbm: ꝛ dr̄ mens ab emineo: es. Unde oratio stat in parte intellectuali ꝛ nō sensitiua. In deū direct⁹ ibi tangit᷑ obiectuꝫ. s. deus. Pro tertio termino qui est elemosynā. ¶ Notandū ꝙ triplex est elemosyna. s. in corde: in ore: ꝛ in opere. Elemosyna in corde est misericordia in corde cōpatiendo primo: ꝛ dr̄ ab elemon qō est misericordia: ꝛ sina: quod est mādatum: qͣsi mandatū misericordie. Sed elyna in ore ē ad consolandū verbis proximū. Elyna ꝟo in opere fit subueniēdo proximo in necessitate. Et sic diffinitur est opus quo dat᷑ quid indigēti: per cōpassionē ꝛ pp deū. Unō elyna pōt fieri triplici bono fine. Uno⁹ ex naturali pietate: ꝛ ista est in aialibus brutis: ꝛ iste finis est bonus. Scḋo⁹ ex iustitie virtute: qꝛ iustū est subuenire pplo xp̄iano: ꝛ iste finis ē melior. 3⁰⁰ pōt fieri ex amore dei ꝛ iste finis ē optim⁹. Finalr̄ sciēdū ꝙ duplex ē elyna. qͩdā ē elyna corꝑalis: ꝛ est septuplex. Unñ ꝟsus. Uisito: poto: cibo: redimo: colligo: vestio: ꝯdo: Uisito. s. infirmos: poto sitiētes: cibo esuriētes: redimo incarceratos: colligo errātes: vestio nudos: cōdo. i. sepelio mortuos. Alia est elyna spūalis: ꝛ illa sitr est septuplex. Unō ꝟsus. Cōsule: castiga solare: remitte: fer: ora: ꝛ huic

additur

addit cōpassio. Cōsule .i. doce ignorantē: castiga delinquentē: solare .i. ɔsolare tristē: remitte delinquentibus in te: fer .i. porta infirmitates aliorum: ora pro proximo. ¶ Rn̄sio ad qōnem. Contingit satisfacere per ieiuniū orōnem et elyn̄a: et oēs alij boni actus reducunt ad istos tres. Und̄ prime epl̄e. Joānis .ij. Oē quod est in mūdo aut est ɔcupiscētia carnis: ɔ quā est ieiunium: aut est concupiscentia oculorum scilicet auaritia contra quam est elemosyna: aut est superbia vite contra quam est oratio.

Undecimo

querit de quibus debz fieri elemosyna. ¶ Dōm q dz fieri de bonis proprijs: iuste acquisitis et necessarijs: supple bm cōem vsum viuendi. Un̄ bm Sco. Nullus pōt dare pecuniā fratribus minoribus. ¶ Correlarium. Frēs minores nō pn̄t facere elyn̄a: qz nihil habent propriū. ¶ Scdm corrm. Aleatores et vsurarij non possunt facere elemosynā de male acqsitis sed potius tenentur reddere q̄z dare.

Duodecimo

querit. Utruz ieiunio cōtingat satisfacere. ¶ Rn̄sio. Jeiunium est opus satisfactoriū: bm q ipe dn̄s dicit. Mat. xvij. Hoc genus demoniorum nō eijcit nisi in orōne et ieiunio. ¶ Notandū q ieiuniū valet ad quatuor. Primo vt corpus spūi non repugnet ɔtumaciter. Prouer. xxix. Qui delicate a pueritia nutrit seruū suuz sentiet illū cōtumacē seruū .i. corpus. Scdo valet vt corpus spūi: totaliter subijciat. Prime Corin. ix. Castigo corpus meum: et in seruitutē redigo etc. Tertio valet vt corpus non crucietur eternaliter. Eccle. ij. Est qui multa redimat modico precio: et Ezechielis. iiij. Diem pro anno dedi tibi Quarto vt corpus glorificet eternalr: secūde Cor. 4. Jd enim quod in pn̄ti est momētaneū et leue tribulationis nostre supra moduz in sublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis.

Tredecimo

queritur. Utrū cōtingat satisfacere oratione. Et cū duplex sit oratio .s. vocalis et mētalis querit q̄ magis sit satisfactoria. ¶ Notandū q triplex est oratio: q̄dam est pure mētalis: qn̄ labia nō mouent sed cor ad deū loquit. Alia est pure vocalis et est qn̄ hō nihil cogitat: nec in generali nec in spāli ita q nō referat ad sensum verborum vel ad finē intentionez sed cū orat fabricat castra et sic mētalis excedit simpliciter vocalē et parum valet. Alia est mixta in qua .s. orat mētaliter et vocaliter: et de ista est distinguēdū quia aut verba illa ipediūt affectū: qz .s. sic inflāmatus est q verba impediūt affectū cordis: tūc oratio mētalis est melior et vtilior. Si aūt verba vniantur ita q nō impediāt: tunc vtilior est vocalis: et multi sunt tales: et maxime illi qui nō sunt spirituales: ad quorum affectus prouocandos institute sunt vocales orōnes. Si querat que oratio sit satisfactoria. Respōsio. Credo q ois orō sit satisfactoria: qz nulla est in qua nō laborēt vires aiales: et quantū delectatur spūs tm̄ caro frequenter tabescit. Firmiter autez teneo q illa inter ceteras est satisfactoria: in qua accēditur hō ad gemitū gre. Amores in compunctiōe gemitus: non ornata verba resonare. Mat. vj. orātes nolite multum loqui: sicut ethnici faciunt. Regula. Omnis oratio vocalis requirit orationē mētalem: sed non econuerso apud deum enim non est agendum verbis: sed affectibus.

Ultimo queritur.

Utrum restitutio sit pars satisfactiōnis. ¶ Notandum q restitutio est redditio alicuius rei bone et vtilis: que fuit iniuste ablata vel iniuste detenta. ¶ Responsio. Restitutio non est pars satisfactionis: sed fundamentū. Pro quo sciendum q quedam requiruntur ad penitentiam siue satisfactionem vt fundamēta et talia sunt peccati dimissio et aliene rei restitutio. Et ista restitutio nō potest imponi a sacerdote pro penitentia et satisfactione: quia iam obligatur ex lege diuina. Quedaz requiruntur vt expedientia: vt vitare prauam societatē. Quedam vt satisfactoria: vt ieiuniuz et elemosyna Alia sunt perficientia: vt sunt opera supererogationis. Et ista nō sunt necessaria. Luce. x. Quodcunq supererogaueris reddam tibi. Ex quo sequitur q non sunt necessaria nisi de congruo.

Circa distinctionez sedecimam

querit de contritione et primo quantum ad quidditatem. Unde magistri dicunt q cōtritio est dolor voluntarie pro peccatis assumptus. Scotus dic. Contritio est detestatio seu displicentia peccatorum a se commissorum: libere elicita a voluntate ad placandam diuinam offensam. ¶ Ad questionem respondetur q sicut peccatum perpetratur per consensuz sic econtra deletur et destruitur per dissensum voluntatis rationalis. Et quia dissensus ab ea re quā impossibile est non generat dolorem sicut dicit Augustinus. Ideo dicendum q contritio est dolor per essentiam. Sed attendendum q dolor dicitur dupliciter. Uno modo est ipse dissensus voluntatis: alio modo est passio resultans ex illo dissensu: per quez prorumpit homo in lachrymas: et ille dissensus est de essentia contritionis: sed illa passio est effectus eius. ¶ Notandum etiam q aliquis potest habere displicentiam de peccato a se commisso dupliciter. Uno modo ipso existente adhuc in peccato et vocatur attritio: et est actus informis: quia nō fit in gratia licet sit bonus: quia est necessarius ad salutem. Alio modo aliquis potest habere displicentiam ipso existente in gratia scilicet post confessionez: et vocatur contritio. Demum notandum q ad verā cōtritionem quattuor requiruntur. ¶ Primo requiritur displicentia de peccatis a se commissis. ¶ Secundo dolor qui concomitatur illam displicentiam. ¶ Tertio pudor de peccatis non dē cōfitendo ipsa peccata. ¶ Quarto sequitur gaudiuz de contritione quam habet.

Secundo querit. Utrū ↄtritio sit in genere moris. i. sit actus virtutis. ¶ Rñsio. Cōtritio est actus virtutis moralis. s. iustitie: qꝛ pertinet iustitie detestare pctm̄: ⁊ est motus spālis virtutis. s. patientie.

Tertio queritur. de cōtritione quo ad quātitatē. Utrū necesse sit dolorē ↄtritionis esse maximū. ¶ Notādū ꝙ dolor pōt dici dupliciter maximus: ⁊ sic dōz est de oi superlatiuo. Uno° positiue affirmatiue: ⁊ tūc est sensus dolor ↄtritionis est magnus ⁊ oi alio maior. Alio° negatiue: ⁊ est sensus. Dolor cōtritionis est magnus ⁊ nullus est eo maior. ¶ Rñ. ad q̄stionē. Dolor pōt dici displicētia de pctō: ⁊ est dissensus volūtatis. Uel pōt dici passio ex hoc resultans: per quā prorūpit hō ad lachrymas. Si ḡ accipiat dolor hoc scdō mō. Dōz est ꝙ nō est necesse magis dolere de pctō q̄ȝ de dāno tpali: nec etiā necesse est dolere: qꝛ nō est in ptāte cuiuslibȝ: tñ ꝙ aliquis magis doleat de pctō q̄ȝ de aliquo dāno: est perfectionis ⁊ ↄgruū: non tñ necessarium. Si aūt dolor accipiat primo mō. s. pro dissensu volūtatis. Dōm ē ꝙ sicut hō̄s charitatē debet diligere sup oia. s. ꝙ pro nullo dāno vel cōmodo velit offendere deū: sic itelligendū est de displicētia ↄtritionis: qꝛ sic debȝ hō detestari peccatum commissum ꝙ pro nulla re mūdi debuisset illud commisisse.

Quarto querit. Utrū possibile sit in dolore ↄtritionis cadere excessum. i. ꝙ ↄtritio sit nimia. ¶ Resolutio stat in trib° dictis ⁊ in vna distinctione que tal' est. Cōtritio capit' dupl'r. Uno° vt est dolor put est displicētia volūtatis ratiōalis. Alio° vt est dolor ⁊ passio redūdās in sensualitatē. ¶ Primū dictū. Contritio prout est displicētia de pctō cōmisso pōt eē nimia: qꝛ sicut nemo pōt nimis amare deū: ita nemini pōt nimis displicere pctm̄ qꝛ est ↄ deū. ¶ 2m dictū. Cōtritio vt est passio redūdans in sensualitatē: vix aut nunq̄ȝ est nimia. ¶ Tertiū dictū. Posset esse tantus dolor in parte sensitiua ꝙ nemo posset sufferre nisi abbreuiando vitā suam.

Quinto queritur. Utrū ↄtritio sit motus instantaneus vel successiuus. ¶ Rñ. Possumus loq̄ d̄ contritione tripliciter. s. q̄ntum ad durationē q̄ntū ad esse: ⁊ q̄ntū ad suū fieri. Tūc dī ꝙ ↄtritio q̄ntum ad durationē est successiua. Uñ q̄ȝdiu hō viuit semp debet ↄtritionē querere ⁊ hēre de pctis: si recordatur saltē: q̄ntum ad suum fieri. Qñcūq̄ȝ. n. hȝ recordationē de peccatis cōmissis debet habere ↄtritionē ⁊ dolere de illis. Contritio aūt q̄ntum ad suuȝ eē est substantanea: quia ↄtritio est actus permanēs.

Sexto queritur. Utrū homo d̄beat semp ↄteri. ¶ Rñdet ꝙ sicut dicit Hugo. Cum deus absoluit hominē a culpa: ligat eū vinculo perpetue detestationis: tenet. n. semper malū quod fecit detestari. Sȝ qꝛ detestatio talis est p̄cepti affirmatiui quod semper obligat sed non ad semp. Ideo dico ꝙ nō tenetur conteri sed non ad semper: sed pro loco ⁊ tpe: vȝ cum recogitat peccata sua in quib° offēdit deū.

Septimo querit. Utrū ↄtritio possit itēdi. ¶ Notandū ꝙ intētio potest capi. v. modis: sicut prolixe dictū est. di. vj. q. xiij. tertij huius. Sed hic capit' intentio pro omni mutatione augmētatiua: vel perfectiua ⁊ intēsiua: ſm quā aliqua forma perficit': suscipiendo plures gradus: vt calor in igne dicitur augmentari ⁊ minui. ¶ Responsio. Contritio pōt intendi. Uñ sicut certū est charitatē augeri: ita ⁊ penitentiā: ac per hoc contritionē augeri ⁊ intendi.

Octauo queritur Utrū per cōtritionē plus vel intensius oporteat ↄteri de vno peccato q̄ȝ de alio. Rñr ꝙ de ↄtritiōe possum° loq̄ dupl'r. Uno° vt ē deletiua culpe. Alio° vt ē deletiua pene. Si loq̄mur d̄ cōtritiōe vt est deletiua culpe. Sic operat' in instāti cōtra omne peccatum cōmissum: sed in actu non potest habere ordinem respectu specialium peccatoꝝ igitur contritio q̄ntum ad deletionē culpe nō intēditur plus vel minus. Si aūt loquamur de contritione vt est deletiua pene: tunc oportet conteri per contritionem plus vel intensius ſm quod peccatū est magnum vel paruum.

Nono querit. Utrū sit necesse penitē ⁊ dolere pro originali peccato possumus loqui dupliciter. s. cōiter ⁊ specialit' Si cōiter vt est in omnibus: sic ad eius deletionē nō requiritur aliquis actus ex parte illius in quo ē vt patet in paruulis. Si aūt loq̄mur spāliter q̄ntū ad adultos: hoc potest eē dupliciter aut tales adulti se habere nesciunt: ⁊ tunc nō oportet ꝙ aliq̄s actus detestationis interueniat nec tenent' penitere. Aut tales adulti sciunt se habere pctm̄ originale: tunc congruum est ꝙ sibi displiceat: quia est contra deum: tamen non est necessarium penitere.

Decimo queritur. Utrū adultum accedentem ad baptismū cū actuali: sicut patet de iudeo existente in pctō mortali accedente ad baptismuȝ: necesse sit añ sacrm̄ pnie accipere q̄ȝ baptismi. ¶ Rñ. Pnia capit' dupliciter vno° vt est virtus cuius actus ē cōtritio. ⁊ tūc necesse est ꝙ precedat baptismū in adulto qui habet actuale pctm̄. Nemo. n. inchoare potest nouā vitam nisi cū peniteat veteris vite. Alio° capitur penitentia vt est sacramentū ſm qꝺ hō cōfitetur vt recipiat absolutionē: tunc nō est necesse p̄cedere sed de congruo potest. Fit enim confessio sacerdoti propter tria. Primo vt homo erubescat. 2° vt peccata sua recognoscat. Tertio vt de eorum remissione deo ingratus non existat: ⁊ quantum ad hoc congruum est sed non necesse: nec debet sequi absolutio nec ligatio: quia omnino absoluitur i baptismo. Igitur penitentia q̄ntuȝ ad contritionē precedit

cedit

cedit necessario: ꝙtum ad confessionē: de ꝯgruo ꝙtū ad absolutionē ⁊ satisfactionē neutro modo.

Undecimo queritur de pnia post baptismum. Utrū de mortalibus per ignorantiā cōmissis necesse sit penitere. ℂ Respondetur ꝙ penitere de aliquo est dupliciter. s. in generali ⁊ in speciali. In generali qñ homo dolet generaliter d̄ omni offensa dei quā sibi fec̄. In speciali aūt qñ dolet de hac vel illa. Dōm est ergo ꝙ d̄ pctis cōmissis per ignorantiā dz penitere in generali ⁊ dicere cū propheta. Delicta iuuentutis mee ⁊ ignorantias meas. ⁊c̄. In speciali vero non tenetur penitere: sed tenetur facere quod in se est vt sciat: ⁊ pctā recognoscat. Cōmittuntur enim peccata dupliciter. Uno modo per ignorantiam iuris: ⁊ tūc cognito iure scit homo se peccasse: vtputa qui fornicatus est: ignorans illud esse pctm̄ tunc dz penitere postea. Secundo mō cōmittunt̄ peccata per ignorantiā facti: diligentia debita non adhibita: ⁊ tunc qñ cognoscunt̄ dño reuelante dz penitere: vt si hō proyciendo lapidē: ipso nesciente occideret hoiem: tunc ex quo non facit prius diligentiaz respiciendi ante proiectionē lapidis tenetur orare vt dñs reuelet ⁊ parcat ei.

Duodecimo queritur. Utrū de pctis scienter cōmissis ⁊ postmodum oblitis teneat̄ hō conteri an possit de talibus sine pnia saluari. ℂ Rūdetur ꝙ oblitus: aut est oblitus oīno ita ꝙ non recordat̄ nec in generali nec in speciali: aut oblitus est tm̄ in speciali: sed tm̄ in generali recordatur. Si oblitus est in speciali solum vt qñ scit bene se cōmisisse aliquod pctm̄ in tali tpe: sed tn̄ non potest bene discernere quale fuit: tunc tenet̄ in generali de negligentia sua. Si āt sit oblitus in generali ⁊ in speciali: adhuc tenet̄ penitere: qꝛ dz hō probabiliter credere ꝙ ī multis offendit quoꝝ nō recordat̄: ⁊ sic ex illa estimatione doleat: sicut si certus esset tn̄ debetur in omnibus istis adhiberi diligentia.

Tredecimo queritur de pnia venialiū. Utrum veniale possit fieri mortale. ℂ Notandū ꝙ pctm̄ veniale sic pōt diffiniri. Pctm̄ veniale est aliqđ factum dictum vel cōcupitum ꝯ monitionē diuinam: cui correspondet ƀm leges sapientie diuine punitio soluz tpalis pene. ibi ꝯ monitionē diuinam ponitur ad dr̄iaz pcti mortalis quod est ꝯ legem dei. ℂ Ad qōnē rūsio. Triplex est genus pcti venialis. Quoddam. n. est ex surreptione. ⁊ ideo veniale: qꝛ vitari nō potest tūc: tn̄ multi sunt doctores moderni dicētes ꝙ primi motus nō sunt pctā venialia: sed hō in hoc meretur resistēdo. Aliud est ex cogitatione sine cōsensu: ⁊ iđ veniale: qꝛ non plene ꝯsentit hō in cogitatione. Tertium est veniale cū rōne ⁊ cum cōsensu: sed tn̄ ideo est veniale. qꝛ non est deordinatio ꝯtra preceptum diuinū vt mendacium iocosuz ⁊ ebrietas. Cum igitur querit̄: vtrū veniale fiat mortale: si intelligat ꝙ hec culpa per essentiam fiat illa nulla est questio: qꝛ hoc est impossibile. Si aūt intelligat ꝙ illđ quod alias erat veniale possit fieri mortale vt mendaciū iocosuz ⁊ ebrietas. Dico ꝙ quoddam fit mortale ⁊ quoddā nō fit mortale. Primuz igitur veniale qđ cōmittitur preter rōnem nūqꝫ fit seu est mortale pctm̄. Sed scđo modo veniale p delectationem citra ꝯsensuz fit mortale per consensum: ⁊ ita per cōplacentiam ƀm ꝙ placituz dicitur ꝯsensus vt si aliquis cogitās de aliqua muliere habeat cōplacentiam ⁊ aduertat: tūc illa delectatio d̄liberata pōt esse mortalis. Tertium veniale quod est per delectationem citra deum quod fit cū consensu potest fieri mortale per libidinē magnam sicut mēdacium iocosum: vt si aliquis esset assuefactus cum libidine ⁊ delectatiōe dicere mendacia iocosa. Augu. Plura venialia obruunt: non per se sed qꝛ disponūt ad libidinem non dispositione necessitatis: sed pronitatis.

Quartodecimo queritur de penitētia venialium ꝙtū ad necessitatem remedij. vtrum teneat̄ quis penitere de venialibus. ℂ Rūdetur ꝙ (sicut tactū est) tria sunt genera venialis. Quedā sunt ex surreptione ⁊ de his nō tenemur penitere nisi de congruo. Quedā sunt ex cogitatiōe sine cōsensu quib⁹ si cōsentiatur incidit hō in mortale ⁊ de talibus tenet̄ homo penitere nō simpliciter sed in casu siue p loco ⁊ tpe qñ recogitat ea ne si ꝯsentiat cadat. Quedam aūt sunt venialia que per sui multitudinē augent libidinem: sicut illa in quibus est consensus: sed deordinatio infra deum: ⁊ non contra deum: sicut mendacia iocosa: ⁊ de talibus tenetur homo penitere ne multiplicentur ⁊ homo periculo ⁊ discrimini se cōmendet. Sciēdum autem ꝙ penitere nō capitur hic pro confiteri.

Circa distinctionez decimam septimā querit̄ primo. Utruz ad iustificationē impij sit necessaria infusio gratie. ℂ Notādum ꝙ iustificatio pōt capi tripliciter. Uno° idem est ꝙ ad grām preparatio: sicut qñ aliquis hꝫ attritionē de pctis suis: ⁊ isto mō nō intelligitur qō. Alio° capitur iustificatio vt est grē infusio. Tertio mō pōt capi iustificatiō vt est in iustitia exercitatio: sicut dicimus ꝙ iustus ex fide viuit. ℂ Rñ. Ad iustificationē impij est necessaria grē infusio: quia sic deus de sua mīa ⁊ bonitate d̄creuit ꝙ qñ iustificat impiū etiā dat grāz. Ad Ro. iiij. Iustificati per grām ipsius.

Secundo queritur. Utrū ad iustificationem sit necessarius motus liberi arbitrij. ℂ Notādum ꝙ liberꝝ arbitrium noiat duo inꝙtum liberꝝ noiat volūtatem inꝙtum aūt arbitrium noiat intellectū. ℂ Rūsio. Sicut iustificatio nō est nisi volētis: sic etiam eā deus nō dat nisi volenti: dum sit in statu tali ꝙ consentire ⁊ dis

sentire possit: ideo ad susceptionē iustificationis in adulto requiritur motus liberi arbitrij s̄m quē cōsentit gr̄a. Un̄ Bern. de libero arbitrio. Opus salutis duo requirit. s. deū dantē & liberū arbitriū recipiens & cōsentiens. Aug⁹. Qui creauit te sine te: non saluabit te sine te. seu nō iustificabit te sine te. ¶ Notandū q̄ p̄mus motus p̄ quē ↄsentit hō gr̄e est motus fidei. Ad Roma. v. Justificati per fidem glo. i. motu liberi arbitrij q̄ est ex fide. Jō d̄ Actuum. xv. Fide purificante corda quia motus fidei primo requiritur ad purificationē.

Tertio querit. Utrū ad iustificationē necessaria sit cōtritio. ¶ R̄nsio. Loquēdo de iustificatione put est infusio gr̄e requirit quatuor ad iustificationē duo a deo. s. expulsio culpe: & infusio gr̄e: & duo a nobis. s. liberi arbitrij cōmotio & pcti p̄ ↄtritionē detestatio. Ps̄. Cōmouisti terrā & ↄturbasti eam sana cōtritiones q̄ cōmota est. Cōmouisti terrā: ibi tangit motus liberi arbitrij: qn̄ hō cognoscit se peccasse & p̄ motū fidei credit q̄ deus pōt ei indulgere: ↄturbasti eam: ibi tāgitur detestatio pcti p̄ cōtradictionē. Sana ↄtritiones: ibi tangit expulsio pcti que fit a deo. q̄ cōmota: ibi tangit infusio gr̄e: q̄ per infusionē gr̄e hō ponit in pace & quiete & remouet cōmotio.

Quarto queritur Utrū ad iustificationē necessaria sit ↄfessio. ¶ Notandū q̄ duplex est ↄfessio. s. laudis & fraudis. Cōfessio laudis est quedā glia & iubilatio p̄ quā magnificat & bn̄dicit deus cū oī gratiarū actione oīmoda. Psalmista. Cōfitemini dn̄o qm̄ bonus. Confitebor tibi dn̄e in toto corde meo & de ista ↄfessione nō est q̄ð. Confessio aūt fraudis sic pōt describi. Est secreta manifestatio pctōrū actualiū a se cōmissorū vocaliter facta sacerdoti iurisdictionē h̄nti: & hoc pp̄ veniā & absolutionē obtinendā. ¶ Notandū q̄ ↄfessio diuidit in vocalē mentalē: & cerimonialē. Confessio vocalis p̄us est descripta. Confessio mētalis est quedā postulatio qua aliquis postulat veniā de pctis suis. Cōfessio vero cerimonialis est qua aliqs cōfitet se peccasse offerēdo aliqð sacrificiū sicut fiebat in lege moisy ca. ¶ Ad q̄onē r̄ndet q̄ si iustificatio dicat gr̄e infusio nō est necessaria ↄfessio. Un̄ ista quatuor solū sunt necessaria. s. gr̄e infusio: liberi arbitrij motio: pcti expulsio: & cordis ↄtritio. s̄m enī rectum ordinē sicut patebit. Confessio sequitur tp̄e & natura ↄtritionem. Cū ergo ipsa ↄtritio nō fit sine iustificatione nec ecōuerso: sequit q̄ sine ↄfessiōe iustificatio eē nō potest. Ps̄. Dixi cōfitebor aduersum me iniustitiā meā dn̄o. i. disposui ↄfiteri peccatū meū. Cassiodorus. Magna pietas dei q̄ ad solā p̄missionē pctm̄ dimittit. Aug⁹. sup illud idē Luce clarius: ↄstat cordis ↄtritiōe nō oris ↄfessione peccata dimitti. Tamen notandū q̄ confessio est necessaria in facto vel in voto: q̄ requiritur q̄ tempore & loco penitens intendat confiteri.

Quinto querit. Utrū infusio gratie necessario precedat expulsionē culpe. ¶ Notandū q̄ infusio gr̄e pōt capi duobus modis. Uno mō pro p̄ductiōe gr̄e q̄ est creatio: q̄ est de nō eē ad esse: & isto mō p̄prie capitur h̄ s̄m Bonauentu. Alio mō capit p̄ nō eē vnito ad esse vnitum & idē est q̄ gratificatio. s. qn̄ gr̄a infunditur in anima. & s̄m Aliquos intelligit questio sic. ¶ Unde notandū q̄ in eodē instanti creatur gratia & infundit in anima. Et ideo q̄stio nō intelligitur de proprietate tp̄is nec perfectiōis: sed de prioritate nature. ¶ R̄nsio. Deus expellit pctm̄ per gratiā sicut sol per radios tenebras. Sic dicitur Actuū. xv. Fide purificans cc̄. & hoc supra monstratū est. Ideo cū cā precedat effectū infusio gr̄e nālīter prior est expulsione pcti. Ambro. Quēadmodū intrās animā sapiētis disciplina īprudētiam tollit: ita perfecta virtus iniquitatem.

Sexto queritur. Utrū expulsio culpe necessario precedat ↄtritionē. ¶ R̄ndetur q̄ (sicut supra dictū est) ↄtritio necessaria est in ipsius gr̄e īfusionē. Unde ↄtritio p̄cedit pcti expulsionem natura.

Septimo queritur. Utrū necesse sit q̄ attritio p̄cedat impij iustificationē siue cōtritionē. ¶ Notādum q̄ attritio est displicentia de pctis a se commissis ante iustificationē. ¶ Ad q̄onem r̄ndet q̄ s̄m speciale priuilegiū potest deus iustificare omni preparatiōe: sicut p̄z de btō paulo iustificato: in quo nulla precessit preparatio nec ↄtritio s̄m legē tn̄ cōmunem nō iustificat nisi eos qui se preparāt: sicut dicitur zacharie. Conuertimini ad me & ego cōuertar ad vos. Et ideo dicēdum q̄ attritio precedit impij iustificationem.

Octauo queritur. Utrū cōfessio necessario sequat iustificationē. ¶ R̄nsio. Cōfessio est instituta sub p̄cepto sicut melius patebit infra. Et iō posito q̄ aliquis haberet tātam ↄtritionē de pctis suis q̄ iustificaretur absq̄ ↄfessione tn̄ tenet postea cōfiteri: & si nō cōfitet cadit a iustitia. Sicut. n. nullus potest iustificari q̄ sacrā ↄtēnit: sic nullus in iustitia perseuerat si post iustificationē ex cōtemptu negligeret ↄfiteri. ergo concedēdum est q̄ confessio post iustificationem est necessaria necessitate p̄cepti: tamē excusat impossibilitas.

Nono queritur. Utrū mandatū de ↄfessiōe pertineat ad legē nāe. R̄ est virū existēs in lege nāe. s. ab Adam vsq̄ ad legē moysi tenebāt ↄfiteri saltē ↄfessiōe mētali. Quid āt sit ↄfessio mētalis: vocalis: & cerimonialis p̄ius dictū est. ¶ R̄nsio. ↄfessio mētalis ē d̄ dictamie iuris nālis & spālī. Un̄ ius nāle in spālī ē q̄dā regula oīb⁹ virtutibus rōne inuata: vt honorare parētes. Sic nāliter cognoscit q̄ qn̄ offenditur deus sibi debetur restitutio p̄ cognitionē culpe & petitionē venie. Et

sic p̄z

sic pz ꝙ cognitio diuine offense ē de dictamine na ture adiute per fidem. Quō.n. scit hō se offendere deum quē nō videt nisi per aliquē radium fidei. ¶ Notādum ꝙ duplex est cōfessio vocalis. Quedam est que fit soli deo qñ homo inter se ⁊ deū vocaliter cōfitetur pctā sua. Et isto° nā dictat cōfiteri deo nō simplr sed in casu: vtputa qñ deus exigit sicut exegit ab Adam ⁊ Caym. Alia est cōfessio vocalis que fit hoī. Et isto° natura non dictat confiteri hoī nisi in generali. Natura.n. dictat ꝙ oib° modis opz deo reconciliari quibus ipse statuit. Unde natura dictabat ꝙ si deus arbitriū ꝯstitueret inter se ⁊ peccatorem ꝙ ipsi eēt culpa reuelāda. Notandum finaliter ꝙ ꝯfessio valet ad septē. Primo ad pcti cognitionem. ⁊ hoc pp instructionē sacerdotis. Leui.xiij. Si difficile ⁊ ambiguū apud te ⁊c. Scdo ad cogniti deletionē. ps. Dixi ꝯfitebor ⁊c. Si ppositum valet q̄to magis opus. Tertio ad cogniti ⁊ deleti satisfactionē qꝛ erubescentia est magis pars satisfactionis. Eccl.iiij. Est ꝯfusio educēs gr̄am ⁊ gl̄iam. Quarto ad pene diminutionē i potestate clauium. Matth.xvj. Quodcūq̄ solueris sup terram. ⁊c̄. Quinto ad dei laudem Josue.vij. Da gl̄iam deo ⁊ ꝯfitere pctā tua. Sexto ad intercessoꝝ multiplicationē. Jac. vlt. Cōfitemini alterutrū pctā vestra ⁊c̄. Septimo valet ꝯfessio ad conscientie assecurationē. Unde statim dū dixit peccaui: audiuit: transtulit dn̄s pctm̄ tuū a te. ij. Reg. xij. ⁊ hī magnū bonū est. ij. cor. j. Gloria nostra hec est: testimonium conscientie nostre.

Decimo queritur. Utrū confessio fuerit instituta in lege scripta. ¶ Rn̄sio. Uocalis ꝯfessio prout est sacrm̄ solius legis noue fuit nec precessit i lege veteri nisi i figura qꝛ illi legi nō cōpetebat: p̄cessit āt in hoc ꝙ sacerdotibus data erat auctoritas discernēdi inter leprā ⁊ non leprā: scm̄ ⁊ prophanum.

Undecimo queritur. a quo fuit instituta. ¶ Rn̄det ꝙ ꝯfessio fuit a xp̄o instituta. lz nō inueniatur qñ. Credendū est ergo ꝙ nullus apl̄oꝝ attētasset instituere tā durū ⁊ arduū sacrm̄ nisi habuissent a xp̄o: licet non sit opinio Bonauenture.

Duodecimo querit̄. Utrū oēs adulti boni ⁊ mali ad confessionē teneant̄. ¶ Notādum ꝙ ille dr̄ bonus qui est in gratia dei ⁊ nullū hz pctm̄ mortale. Ille vero dr̄ malus qui est in pctō mortali. ¶ Ad qōnem respondet̄ ꝙ de malis nō est dubium ꝙ tenent̄ cōfiteri. Sed de bonis sunt diuerse opiniones. Bonauen. enī dicit ꝙ teneri ad cōfessionē pcōꝝ est dupliciter. scz ex institutiōne prima que fuit ab aplis data sub precepto. ⁊ isto modo tenet̄ quis ꝯfiteri nisi de pcō mortali. Alia fuit instiō a patribus data in generali ꝯcilio: ⁊ vulgatum ab Innocentio. iij. Et pp istam instiōnem tenent̄ oēs cōfiteri semel in anno. Et ideo boni qui solū habēt veniale pcm̄ tenent̄ semel cōfiteri scz in paschate: ⁊ hī pp tria que hn̄tur in textu. Tn̄ opinio Scot. est ꝙ nullus tenet̄ confiteri de venialibus.

Tredecimo querit̄. Utrū pctōr statī cū pōt teneat̄ confiteri. ¶ Rn̄det̄ ꝙ quidā ad ꝯfessionē obligant̄ nō ex culpa cōmissa sed ex ecclīastica institutiōe: vtpote illi q nō habent mortalia pctā. tales differre pnt vsq̄ ad pascha: qꝛ mandatū illius decretalis nō obligat̄ nisi sic obligat ad eucharistiā ad quā pparat ꝯfessio sacerdoti factā. Quidā vero nō solū obligāt̄ ex ecclesiastica instiōne: sz ex ppria trāsgressiōe ⁊ hī tenent̄ ex instiōne sacri: sic sunt illi q sunt in pctō mortali. De talib° enī gn̄aliter potest asseriri ꝙ pnt vsq̄ ad pascha differre tn̄ vr̄ periculosū. Silr ꝙ teneant̄ sp ꝯfiteri qñ se offert oportunitas vr̄ satis durū. Ideo vr̄ rōnabiliter sentiendū mediū scz ꝙ sit oportunitas loci. tpis: ⁊ sacerdotis. Dupliciter aūt pōt se q̄s ante pascha offerre aut ita ꝙ timet̄ ne vnq̄ se offerat: sicut est in his q grauiter infirmant̄ vel se ponūt i articulo mortis: ⁊ tales tenent̄ absq̄ dubitatiōe ad ꝯfessionē. Aut ita ꝙ maior oportunitas expectat̄ vel q̄tū ad tpōr vel q̄tū ad sacerdotē qñ. s. intendit sacerdotē hr̄e prudētiorē: ⁊ sic pōt differri sine aliquo pcō: tn̄ alr sentiēdū ē de religioso: aliter de laico. Nā religioso totū tp̄s vite sue ē tp̄s pnīe ⁊ iō hn̄ti copiā sacerdotis si peccauit mortalr: credo ꝙ sit sine mora ꝯfiteri.

Decimoquarto querit̄. Utrū obligemur ꝯfiteri ex charitate. ¶ Rn̄. Ad sacrm̄ pnīe nō est necesse accedere cū charitate vel dispōne ad charitatē sufficientem sm veritatē: sed sufficit sm pbabilitatē. Hec autē dispō est attritio qꝛ aliqñ ꝯtingit ꝙ aliq̄s an cōfessionē hz tm̄ de attritiōe ꝙ acquirit gr̄am sed nō requirit̄ ꝙ sit tanta attritio sm veritatē: qꝛ sepe propter cōfessionē supadiunctā ⁊ absolutionē sacerdotis: talis attritio format̄ per gr̄am.

Decimoquinto querit̄ cui sit confitendū. vtrū sufficiat ꝯfiteri laico. ¶ Rn̄det̄ ꝙ duplr pōt loq̄ de cōfessiōe. Uno° put est op° virtutis: vt qñ aliq̄s ad sui humiliationē dic̄ pctā sua: ⁊ sic q̄s pcm̄ suū cuilibet ꝯfiteri pōt siue clīco siue laico. Bern̄. sup cantica. vir pfect° tātus est v̄tutis amator: ꝙ vellet oēs nosceī mala sua: dū tn̄ eis nō eēt occasio mali sz bōi. Tn̄ sz docto. modernos ⁊ maxie Sco. nō ē ibi prudētia. sz aliqñ piculū. Alio° possum° loq̄ de ꝯfessione put ē op° sacrale: put. s. ordinat̄ ad reconciliatiōē q̄ fit p absolutiōē ⁊ ligatiōē. Et qm̄ hec ptās collata ē solis sacerdotib°: sic meli° patebit infra: ideo hec confessio nulli nisi sacerdotib° est fienda.

Deciosexto q̄rit̄. Utrū ꝯ volūtatē pprij sacerdotis liceat ꝯfiteri alij discretiori. ¶ Notādū ꝙ pri° sac̄dos pōt capi sex modis: Primo° aliq̄s dr̄ ppri° sacerdos alicui° q hz iurisditionē ordiariā mō iferiori: vt sūt curati.

Scdo modo qui hz iurisditionē ordinariam modo principaliori: vt sunt epi. Tertio modo qui hz iurisditionē excellentissimo mō: & isto mō papa dī sacerdos respectu omniū xpianorum. Quarto modo qui hz iurisditionē delegatā vel cōmissariā ab aliquo: vtpote a papa vel epo aut curato. Et isto modo mendicātes: & maxime fratres minores & pdicatores: sunt proprij sacerdotes: qz habent iurisditionem delegatā a summo pontifice. Quinto modo dī pprius sacerdos ex permissione: & ex cōi condescensiōe iuris sicut qui habēt licētiam a iure eligēdi sibi proprios sacerdotes: sicut sunt epi & abbates. Sexto dī proprius sacerdos pp necessitatē vt in articulo mortis: qz tūc simplex sacerdos nō privilegiatus pōt in necessitate quēlibet absoluere. ¶ Ad qōnem rnsio. Quilibet tenet cōfiteri pprio sacerdoti: accipiēdo pprium sacerdotē pro aliquo istorum modorum. Et ideo bene sequit. Iste est cōfessus fratri minori: ergo est ɔfessus pprio sacerdoti: nec tenet amplius ɔfiteri suo curato: qz eque bene est pprius sacerdos: frater minor vel aliquis hñs iurisditionē delegatam sicut proprius curatus: qui hz iurisditionem ordinariam.

Decimoseptio queritur. Utrū necesse sit cōfiteri pprio sacerdoti coram populo. ¶ Notādum q per coram populo intelligitur corā multis audiētibus cōfessionem. ¶ Rnsio. Cōfessio sacralis sacerdoti soli & in secreto debet fieri: nisi sit peccatum adeo enorme q totam cōmouerit vrbem quod quidez debet quis confiteri in publico: vt in publico puniatur: tamen hec punitio non debet imponi a confessore in confessione sacramētali.

Decimooctauo querit quid sit cōfitendum. Utrū scz oportet cōfiteri omnem venialem culpā. ¶ Respōsio. Confessio venialium nō est in precepto: est tñ consilium & maxime pro religiosis qui debēt esse perfecti. Et ideo bonum est eis cōfiteri pctā venialia: non tñ obligātur: qz venialia multis modis delētur vtpote dicendo. Pater noster. accipiēdo aquā benedictam: per feruētem orōnem per benedictiōes datam a sacerdote in missa. vel ab epo. Tñ fm Bonauentu. pctā venialia sunt ɔfitenda in casu qñ. s. penitēs nō hz pctā mortalia: qz sicut prius dictum est fm ordinationē ecclie quilibet tenet semel cōfiteri oī anno pctā sua. Insup in h ɔcordāt oēs doctores q si aliqs eēt dubius si eēt in pcō veniali vl mortali: tūc tenet cōfiteri propter periculum.

Decimonono querit. Utrum sit cōfitenda oīa pctī mortalis oīa: scz cordis: oris: & operis pctm etiam latēs & manifestum. ¶ Notādum q pctm mortale e aliquod dictū vel factū vel cōcupitum cōtra legē dī. ¶ Responsio. Omnis pcti mortalis oīam necesse est cōfiteri: siue sit latens siue manifestū. Unde si sacerdos bene sciret pctm: tñ penitens dz ei dicere in cōfessione: qz prius sciebat pctm in gñm hoc scz necesse est q noticiā habeat in gñm vicarius dī. Etiam sicut peccator nō erubuit cōmittere pctm coram deo: ita opz q erubescat coram hoīe manifestādo pctm suum. Necesse est etiā ɔfiteri oīa pctī mortalis siue sit cordis: siue oris siue operis.

Uigesimo queritur. Utrū teneamur confiteri oēm pctī circūstantiam. ¶ Notādum q circūstantia est illud qd est extra sbam actus quodāmodo tñ attingēs ipsum: vel qntum ad essentiam: vt sunt tps: locus: modus agendi: vel qm ad effectū sicut est mutilatio grauis vel leuis: vel qntum ad cām: siue efficiētem siue finalem: qz in pctō fornicationis: ceteris paribus plus peccat religiosus qm secularis. ¶ Rndetur q circūstantie que attingūt pctm: quedam sunt alleuiantes: que scz alleuiant pctm. Et iste circūstantie de necessitate nō sunt ɔfitende: sed bonū est silere: nisi pp hoc satisfaciat alieni inquisitioni: vel ad vitādum perturbationē sacerdotis vel etiam ad vitandū scādalum penitētis. Alie sunt circūstātie in aliud genus trahētes: sicut adulterium: & est grauius qm simplex fornicatio. Et istas circūstātias necesse est confiteri. Alie sunt circūstantie aggrauantes: sicut grauius est cōmittere fornicationē in die dominico: qm in feriali. Et securius est cōfiteri istas circūstantias: tñ non sunt necesse cōfiteri: nisi propri ɔscientiā obligaret.

Irca distinctionē de
c cimamoctauā: in qua de clauibus ecclesie incipit mētio: Primo queritur. Utruz claues ecclesie date sint. ¶ Notādum q ecclesia ibi capitur pro clero. i. pro cōgregatione sacerdotū. Notādum etiam q claues spirituales dicūtur admodum clauiū materialium. Unde clauis materialis est proximū instrm aperiēdi vel claudēdi ostium per quod intratur in domū. clauis spiritualis est quedā potestas vel auctoritas iudicaria qua sentētiatur cui celum est aperiēdū pp merita: vel claudendum pp demerita. Per accidēs tñ est ad claudēdū: & principaliter ad aperiēdum: & in hoc differt a claue materiali que fit principaliter ad claudēdum: & minus principaliter ad aperiēdum. ¶ Rnsio ad qōnez. Triplex est clauis spiritualis. s. auctoritatis excellentie & ministerialis. Clauis auctoritatis est pncipalis ptās iudiciaria: qua aliquis iudicat eminēter & excellēter hoīe celum aperiēdum vel claudēduz: & hanc solus deus hz: p quam dimittit debitū eterni supplicij scz peccatum mortale. Clauis autē excellētie est iudiciaria potestas auferēdi debitū solutionis: & istam hz xps qui soluit debitum nostrum: qñ pro nobis mortuus est: & aperuit nobis paradisum & deposuit obstaculū peccati originalis. Clauis vero ministerialis est per quā dimittitur pena tpalis que est debitum peccati dimissi & remissi: & ista data fuit

petro.

petro ⁊ aliis sacerdotibus Math.xvj. Tibi dabo claues reg.ce.

Secundo queritur ad qd sũt iste claues. Et supposito ꝙ sint ad aperiẽdum querit. Utrũ sint ad claudẽdũ. ¶ Rñsio. potestas sacerdotibus cõiter data est sup subditos:ñ ad oĩno soluendũ deditũ q: nõ debebat hoc cuilibet cõicari:ne culpa sine pena remaneret. Jõ data est eis ptãs vt ligãdo soluerẽt:ligãdo ad vnũ.s.ad penam tpalem ⁊ absoluerẽt ab alio.s. ab eterna pena. Sed nõ est data ptãs ligandi nisi pp solutiõem q: ligant pena tpali:vt soluãt a pena eterna:tñ ministerialiter:q: ꝓp:ie loquendo solus deus potest soluere a pena eterna:sicut patebit infra.

Tertio queritur de ptãte ligandi ⁊ soluendi in foro pniali.i.sacro pnie. Utrũ sacerdos possit in culpã. Hoc est vtrũ habeat ptãtẽ dimittendi vel remittẽdi culpã. ¶ Rñsio ad qõnẽ habens clauẽ per ptãtẽ clauis mediato: est dei ad hoiem:⁊ hoĩs ad deũ. Unde per ipm hõ pcõ: ascẽdit ad deũ. Et sic sacerdos est angelus di:⁊media, to:a ⁊ se h3 per modũ supplicãtis. Etiã cõiter sacerdos ante absolutionẽ orat ꝓ penitẽte:⁊ qñ dat absolutionẽ ꝓsupponit ꝙ est absolutus a deo. Sacerdos.n.nunꝙ absolueret quẽꝙ ð quo nõ p:esumeret ꝙ eẽt absolutus a deo. Si ergo querat vtrũ potestas clauiũ se extendat ad delendã culpa3. Dõm ꝙ bñ põt se ertẽdẽ ꝑ modũ depcãtis ⁊ ipetrãtis(⁊ illõ signatũ est in bndĩctõe sacerdotũ. Numeri sexto)sed nõ per modũ imperãtis. Qm̃ ergo ptãs sanat per modũ actiui ⁊ imperãtis per se. Hic est ꝙ ptãs clauium p:op:ie loquẽdo non extendit se sup:a culpam. Unde Augu.⁊ Grego.dicunt ꝙ in suscitatione lazari:figurata est resuscitatio pctõ:is:sed lazarus p:ius est a dño viuificatus:ꝙ traderet discipulis exoluendus.ergo ⁊c.

Quarto queritur. Utrũ scia sit clauis. ¶ Notandũ ꝙ duplices sunt claues.s. potentie ⁊ scie. Per clauẽ scientie discernit sacerdos inter lep:am ⁊ lep:am. Per clauẽ vero ptãtis iudicat sacerdos cui celũ est aperiendũ ⁊ cui claudẽdum. Et ista est p:incipalis ⁊ ꝓsupponit clauem scie. Unde clauis scie sic põt diffiniri. Clauis scie est aucto:itas cognoscẽdi in cã pctõ:is.s.si illi sit aperiendũ celum pp merita vel claudẽdum pp demerita. ¶ Cõtrm. Clauis scie non est habitus scie:nec ipsa scia q: multi hñt clauem scie:qui nõ hñt habitũ scie:vt p3 in sacerdotibus huius tpis qui parũ sciunt ⁊ tñ habẽt clauem scie:q: sacerdotes ⁊ acceperũt eam in o:die. Et ideo bñ dĩ in diffinitione ꝙ clauis scie est aucto:itas cognoscẽdi ⁊ non habitus sciẽtie. ¶ Rñsio. Sciẽtia est clauis non inꝗ̃tum dicit habitũ: sed inꝗ̃tum dicit aucto:itatẽ siue officiũ discernẽdi:licz scie habitus sit dispositio ad bene se agendũ in clauem ptãtis:q: nemo põt bñ discernẽ an celũ sit apiẽdũ aut claudendũ nisi habeat habitũ scientie.

Quinto queritur. Utrũ scia sit alia clauis ꝙ potentia soluẽdi. ¶ Rñdet ꝙ sunt due claues distincte. Nã sicut in fo:o iudicia li duo sunt:ita in fo:o penitentiali. In illo.n. duo sunt actus sc3 discernere cãm:⁊ postmodũ sententiare:ita etiam in fo:o penitentiali: pertinet claue scie discernere inter lep:am ⁊ lep:ã:⁊ claui potẽtie pertinet iudicare:igitur ⁊c.

Sexto queritur. Utrũ aliquis possit vel debeat excõicari. ¶ Notandum ꝙ duplex est excõicatio.s.maio: ⁊ mino:. Excõicatiõ maio: est sepatio a cõione fidelium ⁊ eccle ꝗ̃tum ad fructũ sacro:⁊ ꝗ̃tum ad subsidia tam co:poralia ꝙ spũalia. ¶ Notandũ ꝙ triplex est cõio. Quedam est cõio spiritualis ⁊ charitatiua: ⁊ extra istã nullus põt eijci q: possumus particulariter o:are p:o excõicatis. Alia est cõio co:poralis:⁊ extra istã per excõicationem quis expellitur. Tertia est cõio ptim spũalis ⁊ partim co:poralis qua aliquis sepatur a cõione sacro: solũ per mino:ẽ excõicationẽ. Excõicatio.n.mino: est expulsio a perceptiõe sacro:um. ¶ Notandũ ẽt ꝙ p maio:ẽ excõicationem qs p:iuatur a quinꝙ3 subsidijs sicut p3 in hoc versu. Os o:are:vale:cõiua:mensa qõ negat Os.i.osculum ⁊ loquela:o:are.i.o:atio:vale.i.salutatio: cõuiua: cõuersatio vel habitatio:mensa.i.cõicatio mense. ¶ Ad qõnem rñdetur ꝙ sicut in medicinalibus duplex est modus curandi.s.per medicamẽta lenientia:vt per emplastri appositionẽ:⁊ per medicamẽta asperantia:sicut per sectionẽ. Et sicut in mo:alibus est duplex modus co:rigendi sc3 per dulces monitiones:⁊ per aspas increpatiões: ꝑm ꝙ sunt duo genera hoium q: quida3 sunt plicabiles ⁊ tractabiles quidã vero duri ⁊ rebelles. Sic etiã in diuino ⁊ ecclesiasticis iudicijs est duplex modus curãdi. Dñs.n.instituto: vel fundato: nõ solum dedit medicamenta sacro: ad curãdum accedentes:sed gladiũ spũs qõ est verbũ dei: ⁊ ptãtem amputãdi ⁊ resecãdi contẽpto:es ⁊ rebelles. Et sic p3 responsio ꝙ aliquis põt:vel d3 excõicari.

Septimo queritur. Utrũ ꝓdamno: vel p:o iniuria illata eccle qs debeat excõicari. ¶ Rñsio. Duplex est excõicatio:siue excõicandi modi modus. Quedam est excõicatio a iure ⁊ preseruatiua:vt quicũꝙ3 percusserit clicum:vel incenderit ecclesiam est excõicatus. Alia est excõicatio a iudice ⁊ curatiua: ⁊ est qñ iudex ꝑ sniam excõicat aliquem. Notãdum p:o solutione qõnis ꝙ p:o solo peccato contumaci d3 quis excõicari maio:i excõicatione. Unde contumax dicitur ille qui semel:⁊ bis monitus. Tertio pempto:ie citatus non comparet:aut si cõparet nõ vult stare iuri:vel quando offensa est manifesta ⁊ iussus a iudice non vult emendare.

Octauo queritur a quo possit excõicatiõ fieri. ¶ Rñsio. Potestas excõicãdi collata est petro:vt plato: ⁊ descendit in oẽs perso,

tū3 ordinatio ad talē effectū. vt ad eius plationē fiat:nō ad plationē factā a quolibet s3 hūte xpī si gnaculū. Et bm hanc positionē dicēdu3 q᷑ vna est ptāo ɔficiēdi ɔsistēs in ministro ⁊ in verbo cū in tētione ⁊ platione verboꝝ super debitā materiā.

Quarto queritur. Utrū melior sit missa sacerdotis boni q̄ mali. ¶ Notādū q᷑ missa pōt dici ab emittēdo:⁊ idē est q᷑ emissa:⁊ illa est missa cathecuminoꝝ:q: emittebant cathecumini ātiqt⁹:qñ sacerdos icipit offerre sacra. Alia est missa sacroꝝ ⁊ durat vsq̄ ad finē:⁊ dr̄ missa a mittendo:q: ibi mittit agn⁹.i.xp̄s ad patrē ad dimittēdū pctā nr̄a Alio mō pōt dici missa a dimittēdo:⁊ est i fine qñ pp̄ls dimittit qñ.s.diaconus dicit Ite missa est. Uñ sic exponit Ite missa ē:ite supple securi quia missa ē hostia.s.xp̄s ad patrē vt intercedat p̄ nobis Notādū et q᷑ missa valet tripl̄r.s.specialissime generalissime:⁊ specialr̄. Primo mō missa dr̄ valere ipi celebrāti spālissime:q: nō pōt applicare suam missā alicui qui ipe hēat maiorē p̄ie3 pro se. Secūdo mō missa valet gñalissime pro tota ecclia:tā pro viuis q̄ defunctis:⁊ ēt celebrās nō dʒ aliquē3 excludere. Tertio mō missa valet specialr̄ illis pro quibus celebrat missā3, vtputa qñ celebrat pro aliquo speāli defuncto aut viuo. Nec tñ sic pōt valere isti pro quo celebraf.qn ēt valeat toti eccle gñalissime ⁊ celebrāti spālissime. Exēplū:vt si missa esset duodeci3 graduū:quatuor p̄mi gradus sūt celebrāti vel pro celebrāte : quatuor vltimi pro tota ecclia:⁊ quatuor medȳ pro illo pro quo celebraf.

¶ Ad qōnē rñdef p sex ppōnes. ¶ p̄ᵃ propō. In q̄libet missa a sacerdote celebrata inuenit duplex opus.s.opus opatū:⁊ est ipe xp̄s qui se offert patri pro nobis. Aliud est opus opantis ⁊ sunt illa:celebratio:orōnes ⁊ processus misse que fiunt a sacerdote. ¶ 2ᵃ propō. Missa dictaṫ:ēt a sacerdote quātūcūq̄ pctōre . ex pte opīs opati semp aliqd valet. ¶ 3ᵃ. Missa mali sacerdotis ex parte operis opati tm̄ valet q̄tū missa bōi sacerdotis. ¶ 4ᵃ Missa mali sacerdotis q̄tu3 ad opus opantis nihil oino valet. ¶ 5ᵃ propō. Missa mali sacerdotis :simpl̄r loquēdo:nō est ita bona sicut missa boni sacerdotis:q: missa boni sacerdotis habet duplex meritu3.s.ex parte opati:⁊ ex parte opantis. Missa vero mali sacerdotis hʒ solū meritū ex pte operis opati. ¶ Sexta propō. Melius est audire missā3 boni sacerdotis q̄ mali:q: sacerdos in missa orat pro circūstātibus. ¶ Pōt hic queri:quare quotidā misse prohibeṫ audiri. Uñ bʒ Durādu3 p̄ohibeṫ audiri a q̄tuor. Primo ab hereticis publicis. Scdō a scismaticis qui ponūt diuisionē in ecclia. Tertio a simoniacis:q vendūt bñficia ⁊ sacramēta ecclie. 4ᵒ a fornicarȳs notoris. ¶ Notādū q᷑ tripl̄x est notoriū.s.facti:iuris ⁊ p̄sumptionis. Notoriū facti ē illud qd ita se ɔspectui hoiu3 exhibet:q nulla tergiuersatione pōt celari vt si qs pertuteret aliquē publice ⁊ coram oībus. Notorium vero iuris est duplex. Quoddā est per sniam quādo sc3 aliquis ɔdēnatur in iudicio. Aliud est p spōtaneam voluntatem qñ confiteṫ sponte in iudicio. Notoriū aūt p̄sumptiōis: vt est ɔsanguineitas: sicut qñ p̄sumitur q᷑ iste est filius talis:tñ non potest de aliquo assertiue ⁊ veraciter probari. De duobus primis modis notoriȳs :scil3 facti ⁊ iuris:pōt sacerdos licite notorius fornicarius iudicari : tñ pp suspitionē vel alia signa p̄babilia non pōt licite iudicari. Unde cā quare misse prohibent audiri ab istis quatuor modis sacerdotum est tripler. Primo pp opus iustitie:q: non sunt digni cōficē:e ⁊ si conficiant nō sunt digni audiri. Secundo propter opus misericordie:vt confusi de culpa redeāt ad gratiam. Tertio propter opus prouidentie : vt alȳ retrahant ab eoꝝ imitatione.

Quinto queritur. Utrum corpus xp̄i traȳciatur i ventrē muris. ¶ Notandū q᷑ differunt venter aluus ⁊ vterus. Uenter est qui cibos digerit:⁊ mittit ad singulas partes corpis ⁊ est illa pars que est a fundo infimo stomachi vsq̄ ad inguinē. Aluus est illa pars interior que nō vr̄ in qua reponuntur sordes. Uterus vō pertinet ad mulieres i quo ponunt infantes. Notandū q᷑ traȳcere idē est q᷑ itra proȳcere. Notandū insuper q᷑ mus capit dupl̄r. Uno mō idem est q᷑ terra:⁊ dr̄ ab humo:⁊ sic non capitur hic. Alio mō capitur mus vt est aīal pusillum quod ab humore terre nascit. Et dicunt philosophi q᷑ tale aīal non bibit. ¶ Pro resolutione qōnis due sunt opiniones. Aliqui.n.dixerunt q᷑ corpus xp̄i continetur in illis spēbus inseparabiliter q̄diu sunt sacrm. Et ideo dicunt q᷑ corpus xp̄i est sub illis spēbus in ventre muris q̄diu ille species sunt in farina panis. Et ista opīo modo teneṫ ⁊ est securior. Alia opīo est q᷑ corpus christi nullo mō descendat in ventrē muris:sed qñ incipit rodere:⁊ tunc sacrm̄ esse desinit ⁊ corpus xp̄i in substantia3 panis redit:⁊ similiter dōm est qñ proȳcit in cloacam vel in latrinam. Sed ista opīo modo nō teneṫ q: corpus xp̄i nō pōt maculari pp aliquas sordes: nec ēt corrodi a mure qđ est gloriosum.

Sexto queritur. Utrū corpus xp̄i descendat in ventre3 hoīs. ¶ Notandū q᷑ descēdere in ventrē ē dupl̄r. Unoᵒ q̄tum ad sbām ⁊ isto mō aliquid qđ nō est cibus pōt descēdere in ventrē sicut lapis pōt descendere in ventrē:⁊ tñ non est cibus. Alioᵒ q̄tu3 ad efficaciā:⁊ istoᵒ cibus descendit in ventrē q̄tū ad efficaciā q: nutrit. ¶ Corrˡˡᵘ primū . Corpᵒ xp̄i nō descendit in ventrē q̄tum ad cibādi efficacia3: q: l3 corpus xp̄i descendat cū illis spēbus tm̄ nō cōuertif in cibum ⁊ alimentū. ¶ Scdm corrᵐ. Corpus xp̄i vadit in mentē q̄tum ad cibādi efficaciā q: reficit mentē. ¶ Notandū q᷑ in mente3 ire pōt dici dupl̄r. Unoᵒ q̄tum ad sbām:⁊ sic vadit quod

illabitur

ficiabit aie ꝛ est solus deus. Alio mō q̄stū ad efficaciā: ꝛ sic dr̄ ire in mētē qd̄ ipsam reficit. ❡ Rn̄sio. Corpus xp̄i nō solū in vētrē hois vadit sꝫ ibi manet q̄diu spēs ille sunt ordinabiles ad refectionē Unde vadit in ventrem ꝛ moratur quousqꝫ refectionis operatio compleatur.

Circa distinctionē decimāquartā in qua postq̄ dictuꝫ est de tribus sacris. s. baptismo. ꝯfirmatione ꝛ eucharistia determinaṫ de sacro penitētie. Et diuidiṫ in duas ptes. In pᵃ determinaṫ de penitentia in generali. In secūda in speciali. Pro prima itaqꝫ parte presentis distinctionis.

Primo queritur. Utꝝ penitentia sit virtꝰ. ❡ Pro fundamēto huius mãe ponunṫ alique auctoritates. Deutero. xxiiij. Nō accipies loco pignoris iferiorē ꝛ supiorē molā. nō accipies. i. nō auferes: loco pignoris. i. ꝯfessione pctōris inferiorē molam. i. timorē ꝛ supiorē molā. i. spē. Pro mola superiori. Ezechielis. xviij. Si impius egerit penitētiā ab oibus pctis q̄ opatus est vita' viuet. i. hēbit grāꝫ ꝛ nō morieṫ morte eterna. Oiuꝫ iniq̄tatū eiꝰ nō recordabor. Penitētiā agite appropīquabit regnū celoꝝ: Mathei pº. Pro mola timoris. s. inferiori. Luc. xiij. Nisi penitētiā egeritis oēs simul ꝑibitis. supple dānatiōe eterna. Timete eū q pōt corpus ꝛ aiaꝫ pdere in gehēnā. Mathei. x. Licet aūt penitentia nascaṫ ex spe ꝛ timore: magis tñ ex timore sm magistrū sentētiaꝝ in tertu. ❡ Notandū ꝙ quadruplex est penitētia. Quedam est sacralis: ꝛ est ipsum sacrm penitētie: qd̄ est remediū cōtra pctm̄ mortale actuale cōmissuꝫ post baptismū ꝛ dꝫ administrari p solos sacerdotes. Et sic diffinitur a Scoto. Sacrm penitētie est ablutio sceleruꝫ hois penitētis facta certis verbis: ex debita intētione platis a sacerdote iurisdictionē hñte ex institutione diuina signās efficaciter absolutionem aie a pctō. In ista diffinitione ponunṫ octo pticule Primo dr̄ ꝙ est absolutio. Un̄ absolutio est sentētia diffinitiua absoluēs reū vel ligās: data a iudice ꝯmissario. s. sacerdote. Et pp ea nō daṫ a deo supremo iudice: sꝫ a sacerdote solū q absoluit vel ligat pctōrē. ❡ Corrᵐ. Illud sacrm est sacrm iudiciale. q2 ꝯfessor ligare ꝛ soluere pōt sm q2 videbiṫ sibi. Scda pticula hois. Ex qu sequiṫ ꝙ āgeli nō pñt peniteṙ licet potuissent añ casuꝫ. Tertia pticula: penitentis poniṫ ad dr̄iam hois q nō cōmisit pctm̄ actuale. ꝛ si qs nō hꝫ pctm̄ nō dꝫ penitere: sicut fuit btā virgo maria. io nō accipit sacrm penitentie. Et ēt poniṫ ad dr̄iam pctōris nō penitētis q2 si hēret volūtatē pseuerādi in pctō suo nō possēt absolui. Quarta pticula facta certis verbis. i. determinatis. ❡ Notādū ꝙ nō ita certa ꝛ determinata sunt verba sicut i sacro baptismi ex eucharistie: tñ (vt dicit Sco.) Cōgruū ē vti istis verbis. Ego absoluo te ab oibus pctis tuis in no. pa. ꝛ fi. ꝛ spūssancti: ꝛ oia precedētia ꝛ sequentia nō sūt necessaria sed de bona ꝯgruitate. Quinta particula ex debita intentiōe platis. Et hoc dꝫ intelligi sicut in alijs sacris. Sexta particula a sacerdote: poniṫ ad dr̄iam alioꝝ qui nō sunt sacerdotes. Un̄ Scot. Nihil dispēsandū in hoc sacro pōt dispensari a laico: ꝛ hoc est ꝯ multos. 7ᵃ particula: iurisditionem habēte: poniṫ ad dr̄iam illoꝝ qui nullā habent iurisditionē: vt vnus curatus (qui nō hꝫ iurisditiōeꝫ sup parrochianos alterius cure) nō pōt absoluere illos nisi habeat expressam ptātē a papa vł ab epo 8ᵃ particula: signās efficaciter ꝛc̄. Un̄ illa v̄ba scꝫ. Ego absoluo te: signāt absolutionē aie a pctō. Secunda potētia dr̄ actualis q̄ nihil aliud est q̄ ipse actus penitēdi: quo ipse pctōr actualiter penitet d̄ pctō a se cōmisso. Notādum ꝙ actus penitēdi est quadruplex. Quidā est actus penitēdi q est vindicare cōmissum. Et est vindicare pctm̄ a se cōmissū. Unde vindicare nihil aliud est q̄ velle punire vel velle penā infligere alicui p pctō. Exemplum vt deus vindicat pctā: q2 infert penā pro pctis. Unde duplex est pena. Quedaꝫ est generalr̄ capta ꝛ accipitur p quocūqꝫ incōmodo vel discōueniente qd̄ pōt ꝯuenire parti sensitiue. Alia est pena specialr̄ capta: ꝛ accipiṫ pro quocūqꝫ incōmodo vel discōueniēte qd̄ potest ꝯuenire parti intellectuali: vt ē tristitia que est in aīa. Scd̄s actus penitendi est habere displicētiam de pctō a se cōmisso. Tertiꝰ actꝰ penitēdi est acceptare gratanṫ penam inflictā pro pctō a se cōmisso. Quartus actus penitēdi ē patiēter ferre penā inflictā pro pctō: ꝛ iste actus non est tanti meriti sicut tertius. Tertia est penitētia habitualis: ꝛ est habitus habilitās hoiem ad penitendum sub debitis circūstantijs a supremo legislatore dictatis ex multis actibus frequētatis penitēdi generatus inclinās ad cōsimiles actus illis ex quibus generaṫ ꝛ de ista pn̄ia habituali est q̄stio ista. ❡ Notandū ꝙ ibi poniṫ sub debitis circūstātijs: q2 si quis peniteret pp vanam gloriā: nō esset vera pn̄ia. Ideo poniṫ a supremo legislatore dictatis. Et sunt isti tres circūstantie scꝫ ꝯtritio: satisfactio: ꝛ verecūdia de pctis q̄ habeṫ per confessioneꝫ. 4ᵃ est pn̄ia passionalis ꝛ est ipsa tristitia voluntarie assumpta pro pctis a se cōmissis. Scīdum etiam ꝙ virtus capitur duplr̄. Uno mō generaliter, vt ē ꝯ cōe ad virtutem moralem ꝛ theologicam. Alioᵒ capiṫ specialiter ꝛ est duplex. Nam quedā est moralis: alia vero est virtus theologica. de quibus oibus prolixe dictum est in reportatis super tertio snīaꝝ distin. ix. q̄one. vij. Penitentia sm Ambro. est mala preterita plangere ꝛ plangēda iterū non cōmittere. Unde in oi bona cōfessione tria requirunṫ. Primo dolor ꝛ tristitia de cōmissis peccatis Secūdo requiritur integra ꝛ distincta cōfessio omnium pctōꝝ suoꝝ Augu. Impium est a deo dimidiam sperare veniaꝫ. Tertio requiritur ꝓpositū

non redeūdū ad vomitum: sicut facit canis. ¶ Responsio ad q̄onem. Penitētia est habitus virtutis sm̄ ppriam acceptationem non tm̄ sm̄ cōem sicut patebit melius in sequentibus.

Secūdo querit̄. Utrum penitētia sit virtus generalis vel specialis. ¶ Notādum q̄ aliqua virtꝰ pōt dici generalis tripliciter. Uno mō per predicatio nem: q2 predicatur de oibus alijs virtutibus: ⁊ sic iustitia cōiter capta dicitur esse virtus generalis ⁊ cōis. Et est quacunq3 rectitudo anime docens declinare a malo ⁊ facere bonum. Secūdo modo aliqua virtus dicitur generalis per regulationē: ⁊ sic prudētia est regula omniū virtutum: q2 oēs virtutes debent regulari per prudētiam. Unde prudētia docet tenere medium ⁊ abijcere extrema. Tertio modo aliqua virtus dicit̄ generalis per formationē: ⁊ sic charitas ⁊ gratia gratumfaciēs est virtus cōis: q2 format alias virtutes ⁊ facit eas acceptabiles deo. ¶ Responsio. Penitētia est virtꝰ specialis: q2 sicut ira per zelum qua detestatur omne malum in proximo est specialis virtus: quia respicit illud sub ratione digni pena: sic etiam penitentia est virtus specialis: q2 respicit sub ratione mali proprij a se contra deum perpetrati: prout homo ex hoc dignus est puniri.

Tertio querit̄. Utrum pnia sit virtus theologica: vel cardinalis. ¶ Notādum q̄ virtutes theologice ⁊ cardinales differunt quadrupli̇r. Primo modo q2 virtutes theologice respiciūt deū3 pro obiecto: vt fides respicit deū ei adherēdo. Uirtutes vero cardinales respiciunt creaturā sicut fortitudo res arduas. Secūdo differunt: q2 virtutes theologice respiciunt portionē superiorem anime: q2 respiciūt deum. Uirtutes vero cardinales respiciūt portionem inferiorem. s. proximum. Tertio modo differunt: q2 virtutes theologice non p̄nt excedere per nimietatē: q2 non pōt aliquis nimis diligere deū: vel nimis sperare in deo. Uirtutes aūt cardinales p̄nt excedere p nimietatem: vt aligs distribuendo bona sua vbi non op3: non d̄r liberalis sed prodigus. Quarto mō differunt: q2 virtutes theologice nō sunt in medio q2 nō habēt extrema. s. nimietatem: sicut dictum est. Uirtutes aūt cardinales siue morales sunt in medio ⁊ inter extrema sicut liberalitas ponit̄ inter pdigalitatē ⁊ auaritiā. ¶ Rn̄detur ad q̄onem q̄ pnia est virtus cardinalis: ⁊ cōtinetur sub iustitia. Unde pnia nō est nisi quedam iustitia qua peccator vult vindicare peccatum contra legem dei a se cōmissum.

Quarto queritur. In qua vi anime sit pnia. ¶ Notādū q̄ triplex est vis. Quedā est vis rōnalis ⁊ est ipsemet intellectus siue potētia rōnalis. Alia ē vis cōcupiscibilis ⁊ est illa q̄ appetit obiecta primo sibi 9ueniētia ⁊ fugit obiecta disconueniētia. Unde notandū q̄ circa cor sunt due pellicule: vna est tāq̄ organū 9cupiscibilis: ⁊ dilatat̄ illa pellicula qñ hō letatur. Unde qñ hō cōcupiscit cibum tūc letat̄ qñ h3. Si aūt non h3 tunc tristat̄. ita etiam aīa vi 9cupiscibili. s. per charitatē: deum cōcupiscit tāq̄ primo oi 9ueniens. Tertia est vis irascibilis: ⁊ ē illa q̄ fugit obiecta scd̄o sibi disconuenientia. Un̄ notandū q̄ circa cor est alia pellicula q̄ restringit̄ qñ hō tristatur de pctō a se cōmisso: hoc facit per vim irascibilē. Notādum q̄ duplex est ira. Queda3 est ira p zelum ⁊ est velle punire pctā aliena. ⁊ ista ira fuit in xp̄o. Sicut p3 qñ eiecit vendētes ⁊ ementes de tēplo Psalmista. zelus domꝰ tue comedit me. Alia est ira p pniam: ⁊ est velle punire pctā ppria ⁊ ista nō fuit in xp̄o. nec in btā maria: q2 nullū habuerunt pctm̄. ¶ Rn̄sio. Penitentia vt est spālis virtus est in irascibili q2 per pniam vult hō punire pctm̄ a se cōmissum tanq̄ obiectū sibi disconueniens. Unde Aug. in lib. de pnia: pnia est quedam dolentis vindicta. sed 9stans est q̄ vindicta ē ipsius irascibilis. ps. Irascimini. glo. Quid iustius q̄ vt suis quisq3 irascatur pctis potius q̄ alienis: seq3 puniens per pniam se deo offerat. Itē Chrys. Perfecta penitētia cogit penitētem omnia libēter sufferre: sed hoc est ipsius irascibilis. ergo penitentia est in vi irascibili.

Quinto querit̄. De origine pnie. vt 9cipiat̄ a timore seruili. ¶ Notandū q̄ origo pnie est triplex. Quedā est pncipalis ⁊ efficiēs ⁊ est ipse deus q p benignitatem ⁊ liberalitatem suam trahit nos ad pniam. Unde nemo potest ad me venire nisi pater meus traxerit eum. Idem ad Roman. ij. Ignoras q̄ benignitas dei te attraxit ad penitētiam. Aliqui enī trahuntur per flagella alij vero portātur inter brachia diuine dilectionis. Et de ista origine non est h̄ ad propositum. Alia est origo preparans que dicitur deprimens ⁊ est ipse timor seruilis: de quo ē mentio in presenti questiōe. Tertia est origo disponens que dicitur pmouens: ⁊ est timor initialis. Notādum q̄ est triplex est timor prout dictum est in tertio: distinctiōe quindecima. ¶ Resolutio q̄onis patet per quinq3 propositiōes. ¶ Prima. origo siue conceptio penitentie virtutis principalis ⁊ effectiua est ipse deus. ¶ Secunda propositio. Conceptio ⁊ origo penitentie dispositiua est partim a nobis. Augustinus. Qui creauit te sine te: non iustificabit te sine te. ¶ Tertia propositio. Dispositio debita ad penitentiam procedit ex diuine iustitie cognitione: ⁊ ex cognitione diuine misericordie. Ex prima cognitione generatur timor seruilis. Et ex secunda cognitione generatur spes. ¶ Quarta propositio. Si pecator habeat timorem seruilem ⁊ habeat spem venie: ⁊ incipiat facere quod in se est tunc est dispositus ad veram penitentiam. ¶ Notandum preterea q̄ quattuor requiruntur: ad hoc q̄ aliquis incipiat facere

qd i se est. Primo reqrit dolor e displicētia de peccatis. Scdo ɔfessio integra e distincta. Tertio satisfactio larga. Quarto propositū nunq̄ redeūdi ad vomitū e pctā. Quinta propō. Penitētia magis ɔcipit timore q̄ spe: q2 timor ɔcipit: e spes ꝑmouet. Ex hoc pz q̄ ɔcipit timore seruili sed sufficit q̄ timor seruilis ꝑparet. Nec est incōueniens. q2 ɔceptio ista nō est ꝑ productionē in esse: sz ꝑ dispōnē e ꝑparationē: e iō nō opz q̄ penitētia fit cū timore seruili: sed sufficit q̄ timor seruilis ꝑparet.

Sexto queritur.

de ordine. Utrz penitētia sit pª virtus inter alias virtutes. ¶ Notādū q̄ aliqd dr prius dupl'r. Uno mō dignitate: e est illud qd est dignius: pfectius: e excellētius respectu alioꝝ: vt hō inter oia aialia dr dignior e pfectior. Alio mō dr prius origine: e est illud qd ꝑus nascit e gnāt: vt flores e folia dicunt ꝑus nasci q̄ fructus. ¶ Corᵐ. si fiat qd de ꝑoritate dignitatis: certū est q̄ penitētia nō est pª inter virtutes: q2 virtutes theologice que respiciūt deū pro obiecto sunt ꝑores dignitate: e īter virtutes morales. Latria est dignior alijs e post latria penitētia importat dignitatē. Sz non est qd de prioritate dignitatis. ¶ Sz querit. Utrz penitētia sit pª ꝑoritate originis. Dicēdū q̄ latria e penitentia sunt digniores alijs virtutibus: q2 lz penitētia respiciat pctm̄ pro obiecto tn̄ respicit illud vt est offensiuū dei e latria vt cultus ei debitꝰ exhibeat. ¶ Notādū q̄ duplex est pnia. Quedaz est penitētia virtus acquisita: e est illa que acquiritur ex actibus penitētie frequētatis: Et hanc penitētiā cōmuniter hñt religiosi que sepe ɔfitētur. Et de ista penitētia nō est qd. Alia est penitētia infusa que imediate infundit a deo: e opat deus in nobis sine nobis. Uñ Nemo pōt ad me venire nisi pr meus ec. e de ista est qd. Et ista est semp cum charitate e est penitētia iustificās: e dr penitentia formata: q2 est cū grā: q̄ est accepta deo e placens. Penitētia vero informis est illa que ꝑcedit istaz e est attritio: e dr iformis: q2 est sine grā. Ista qd est de penitentia formata e de virtutibus formatis. Sciēdū q̄ hō peccator nullas hz virtutes formatas: lz possit hr̄e informes. ¶ Rñsio qōnis stat in duabus distictionibꝰ e tribus dictis. Prima distictio aliqd pōt dici ꝑus origine dupl'r. Uno mō ꝑm sbaz: vt qñ paruus puer baptizat oēs virtutes īfundunt ipso ꝑm sbaz: e qñ hō grām recipit: q̄ decorāt e ornāt aiam nr̄az: iō nō sunt frustra ꝑus origine. Alio mō aliqd dr ꝑus alio ꝑm vsum: e est quo aliqs pº vtit: vt si qs reciperet de nouo duo instrumēta. s. vnā securim ad diuidēdū ligna: e cultellū ad scindēdū panē si ꝑus vteret cultello: scidēdo panē: tūc cultellus diceret ꝑor ꝑm vsuz. ¶ pᵐ dictum. Oēs virtutes ꝑm sba simul e semel infunduntur sicut qñ aliquis adultus baptizatur tūc deꝰ infundit in eo oēs virtutes q̄tum ad sbam. Secūda distinctio. Aliquam virtutē esse priorem alia ꝑz vsum potest esse dupliciter aut ꝑm imaginis informationem aut ꝑm regressum e reparationē. Scdz dictū. Fides est prima ꝑm informationē imaginis q2 fides est in intellectu: qui intellectꝰ ꝑcedit alias potētias. ¶ Tertiū dctm̄. Pnia est prima ꝑz regressum e reparationē: q2 postq̄ hō peccauit: nō potest ad eum redire per grām nisi habeat pniaz: e sic actus pnie est primus q2 imediatior est omnium virtutum: quia penitentia virtus: facit declinare a malo e facere bonum.

Sptimo q̄ritur.

Utrum contingat cadere a vera pnia. ¶ Notandū q̄ tria reqrunt ad perfectā veram penitentiaz. Primo requirit q̄ proponat e doleat de peccatis preteritis cōmissis. Scdo q̄ non cōmittat actu aliquod pcm̄ de nouo pro illo tpe pro q̄ penitet e dolet. Tertio q̄ proponat nunq̄ cōmittē pcm̄ nec redire ad vomitū. Et hijs habitis est vera pnia virtus: e est. Utrū habēs talē pniam possit cadere. ¶ Rñdetur breuiter q̄ sic: sicut patet de dauid rege qui postq̄ peccauit in adulterio: homicidio e ꝑditione primi Reg. c. xj. e. xij. veraciter penituit: e habuit verum pniam: tamen ad huc cecidit numerando populum secundi Regum. xxiij.

Octauo queritur.

Utrū contingat per penitentiaz resurgere: hoc est pniaz reiterare. ¶ Rñdetur per duas ɔclusiones. Prima pnia pōt reiterari totiens quotiens hō est in hac vita. ¶ Scda ɔclusio. Penitentia post hanc vitam nō pōt reiterari: q2 pnia nō pōt reiterari nisi in statu merendi e demerendi.

Nono queritur

quare pnia possit e debeat reiterari: e baptismus nō. ¶ Pro resolutione notandū q̄ triplex est ratio. Una est: q2 in baptismo imprimit caracter qui est indelibilis in pnia nō. Scda rō: q2 baptismus est ɔ morbū nō iterabilē: qualis est originalis morbus: sed pnia est ɔ morbū iterabilē q̄lis est morbus actualis peccati e mortal' medicina autē debet aptari morbo. Tertia rō est q2 baptismꝰ hz totā efficaciā a passione. pnia vero hz efficaciā nō tm̄ a passione: sed ab actu nr̄o: e iō baptismus nō iteratur sicut passio: pnia vero iterat ꝑm q̄ voluntas cōuertit e reuertit. Inde est q̄ in baptismo oīs pena remittit in pnia nō. Et si baptismꝰ iteraret daretur nobis occasio peccādi: nō sic est in pnia q2 bene punit. Cōtra ad heb. vj. Impōle est apud eos qui semel illuminati e prolapsi sunt rursus renouari ad penitentiā. pº intell'r hec auctoritas: ipōle est ex ꝑprijs viribꝰ nr̄is: vel aliter. s. difficile: vel ꝑz glosaz: ipōle renouari per baptismum. ¶ Regula. Omnis penitentia solennis est publica: sed non omnis publica est solēnis. Pnia solēnis est illa q̄ fit ex̄ ecclīaz in manifesto in cinere: e cilicio: que pro horrendis grauioribusq3 ac manifestis imponit: vt pro homicidio ec. Publica vero pnia est illa que fit publice: non tamen cum tanta solennitate: vt illi qui publi

et flagellantur.

Decimo queritur. Utrum ois agens pniam sup culpã inueniat veniã: et qñcunqȝ peccauerit. ℭ Notandũ qꝫ agere pniam super culpã nihil aliud ẽ qȝ dolere de culpa ppria ꝛ tristari. ℭ Rñ. Aliqs põt agere pniam siue dolere de culpa cõmissa dupliciter aut pp lesionẽ nãe: ꝛ offensionẽ maiestatis diuine ꝛ ipsius iustitie. Pniam super culpa cõmissa potest qs hre ex sola natura ꝛ sine aliqua gra. Sicut enim hõ naliter se diligit: ita ẽt oẽ odit pp qð malũ icur rit. Et hec pnia est in malis ꝛ dãnatis ꝛ erit aliqñ i malis angelis cũ absorpti fuerint a penis. Uñ ille dr esse absorptus a penis: qui sic est afflict⁹ qꝫ nõ est intẽtus nisi circa penam quã sustinet. Et sic sũt mõ dãnati ꝛ similiter erũt demones post diẽ iudicij. Nã modo nõ sunt absorpti in penis: qȝ si essent absorpti: nõ essent occupati ad tentãdũ nos lȝ habeãt semper aliquã penã. Et hãc pniam que fit pp penã infligendã solũ vel inflictã nõ acceptat deus nec pe nitens inuenit grãm vel veniã. Et hanc pniam habuit antiochus qui veniã petiit tñ nõ inuenit: sicut pȝ secundi Machab. ix. Etiã hãc pniam hũit Esau. Uñ ad Heb. xij. loquẽs aplʹs de Esau ait. Nõ inuenit locũ pnie: qȝ qȝ cũ lachrymis postulasset eã: rõ huius fuit: qȝ nõ fecit pniã pp offensam dei sȝ solũ pp̄ter amissionẽ bñdictionis. Alia est pnia q̃ qs penitet pp dei offensam: ꝛ est paratus facere emen dã ꝛ hoc nõ est diuina gra gratũfaciente vel gratis data. Et ois agẽs pniam hoc mõ qñcunqȝ pecca uerit inuenit grãm. Et si per ipossibile poneret qꝫ dia bolus hẽret vtiqȝ dñs daret ei veniã. Et hec est po tissima rõ q̃re nõ inuenit grãm: qȝ nõ hẽt nec potest habere hãc pniam .s. propter dei offensam.

Undecimo queritur. de effectu pnie itera te. Utrum necesse sit resurgere equali charitate vel maiori. ℭ Rñdeẽ qꝫ resurgit in maiori ꝛ equali ꝛ minori ſm qꝫ se melius preparat ꝛ diuina largitas dispensat. Uñ põt resurgere aliqs in minori grã ꝛ charitate vt qñ ꝯtingit perfectum cadere: qñ resur git nisi se multũ p̄pararet per magnã ꝯtritionem ꝛ pniam non est statim ita perfectus sicut prius erat anteqȝ peccasset: qȝ nemo repente fit summus põt etiam in maiori charitate quando multũ se prepa rat: sicut patet dauid qui factus est deuotior p⁹ pec catum: ꝛ petrus robustior ꝛ cautior.

Duodecimo querit. Utrũ per fecta penitentia restituat in pristinũ gradũ. ℭ Notandũ qꝫ pfectũ capiẽ tripli͛r vel trib⁹ modis. Uno⁹ aliqd dr pfectũ quo ad esse: ꝛ est illud cui nihil deest. Et istud est duplex q̃dã est pfectũ quo ad esse simpli͛r: ꝛ extra genus: ꝛ isto mõ solus deus est perfectus. Alio⁹ ali qd dr pfectũ in gñe ꝛ ſm qd ꝛ est illud cui nihil deest de necessario reqsitis ad pfectionem eius: sic hõ dr pfectus. Et isto ẽt mõ penitẽtia põt dici pfe cta qñ hȝ oẽs ꝯditiones reqsitas ad bonã ꝛ pfectã penitentiam. ꝛ isto modo dicitur penitentia perfe cta in presenti questione. ℭ Secundo modo ali quid dicitur perfectum secundum virtutem ꝛ est il lud quod habet virtutes que non exceditur ab alio ꝛ hoc est dupli͛r vel simpliciter: ꝛ sic solus deus dici tur perfectus vel in genere ꝛ ſm quid: ꝛ sic aliquis dicit perfectus ſm virtutẽ qui hãbet virtutem que non excedit ab alio: ꝛ sic aliquis dr perfect⁹ theolo gus. ℭ Tertio modo aliquid dicitur perfectum se cundum finem: ꝛ est illud quod habet finem cõsũ matum sic sancti dicuntur habere finem perfectum Et istis duobus vltimis modis nõ capitur hic per fecta penitentia. ℭ Responsio ad questionem. Pe nitentia perfecta potest considerari dupliciter: vno modo quantum ad durationem: vt siquis ieiunet qȝdiu imponitur ei: ꝛ compleat quod sibi est impo situm secundum rectam taxationem sacerdotis: ꝛ sic non est necesse aliquem in statum pristinum resti tui: qȝ ita negligenter potest exequi: qꝫ non prepa rat se ad tantam gratiam quantam amisit. Alio modo potest considerari penitentia perfecta quan tum ad feruorem: vt si aliquis ita feruẽter penitet ꝛ dolet de culpa secundum qꝫ contingit ei qui de tanto statu cecidit. Et sic penitentia perfecta red dit penitentem in pristinam sanitatem: ꝛ in pristi num statum. Unde Augustinus in libro quinqȝ ra tionum. ℭ Penitentia est res optima ꝛ perfecta: omnes defectus reuocans ad perfectum.

Tredecimo querit. Utrum peni tentia restituat homini opera bona prius mortificata per cul pam. ℭ Notandum qꝫ quadruplicia sunt opera hu mana scilicet viua mortua mortificata ꝛ morti fera de quibus prolixe dictum est super tertium. distin stinctione vigesimaquinta questione quarta. Unde opera dicuntur mortificata: que alias fuerunt facta in charitate: sed postea per peccatum sunt mortifi cata: quia qui offendit in vno: factus est omnium reus. ℭ Responsio. Opera que prius fuerũt mor tificata per peccatum: per penitentiam viuificantur ꝛ sunt digna eterna remuneratione. Notãdum qꝫ hec auctoritas Hugonis. Nemo in spe correptio nis peccare debet quia quod semel amittitur ipm amplius non recuperat: non debet intelligi qꝫ ope ra mortificata non possint viuificari sed debet intel ligi de ope bono qð hõ potuisset facẽ vel fecisset il lo tpe quo peccauit: quod quidẽ non recuperabit: quia si alio tpe velit facere opus quod omisit: pdit opus qð debuisset in illo tempore facere. Un Se neca. Grauissima ẽ iactura tpis: qȝ ñ põt recupari.

Circa distinctionem quindecimam queritur primo. Utrum possibile sit deo reconciliari per satisfa ctionem. ℭ Notandum quod satisfa ctio capitur dupliciter. ℭ Uno modo genera liter

liter & cōmuniter & est redditio volūtaria equiualentie alias idebiti. ibi redditio ponit ad dr̃iaʒ donationis volūtarie: volūtaria ponit ad dr̃iā redditionis inuolūtarie: q̃ prope non est satisfactio tam in actu/interiori q̃ iteriori. Satisfactio aūt prope capta est opatio exterior laboriosa vel penalis voluntarie assumpta ad puniēdū pctm̃ a se cōmissum & hoc ad placādū diuinā offensaʒ. Opatio exterior ponit ad dr̃iaʒ satisfactionis large capte q̄ pōt in opatiōe iteriori fieri. Laboriosa vl' penalis. In hoc ꝯtinet tres opationes. s. ieiuniū: orō & elẽ-na. in hys tribus satisfacimus deo. Un̄ p ieiuniū intelligunt oēs pegrinationes: macerationes carnis: & cetere afflictiōes. ¶ p^a ppō. Lʒ xp̄s p passionē suā & mortē satisfecerit p peccatis nr̄is satisfactione large capta: non tm̄ satisfecit satisfactione p̄prie capta. ¶ 2ª ppō. Nullus pōt satisfacere satisfactione prope dicta pro alio lʒ possit satisfactione large capta. ¶ 3ª btā virgo nō potuit satisfacere satisfactione prope capta: q2 nunq̄ habuit pctm̄. ¶ 4ª ppō. Demones non pñt satisfacere: nec satisfactione large nec prope capta: q2 inuite & non volūtarie sustinēt penā. iō non satisfaciūt: sʒ satispatiunt. ¶ Rñsio. De omni eo qd̄ est in pctō non est satisfactio: qm̄ hoc est impossibile. Un̄ & deus nō exigit satisfactionē de omni eo qd̄ est in culpa: sʒ aliqd ꝯdonat p miaʒ: & de aliquo reqrit satisfactionem p iustitiaʒ vt simul sit hic mia & iustitia.

Secūdo queritur. Utrū sit possibile deo satisfacere de vno pctō sine alio. ¶ Notandū q̄ duplex est satisfactio prope dicta. Quedā est reconciliatiua: qua q2 satisfacit dō ex deuotione & in gratia & vocatur ab aliquibus satisfactio meritoria. Alia est satisfactio solutiua pene: & est qui fit in peccato mortali. Et licet sit solutiua pene & satisfaciat deo quantum ad penam: tamen non est meritoria.
¶ Rñdet q̄ si satisfacere capiat pro penitere: ita q̄ peniteat de vno pctō & non de alio: sed illud reseruet non ꝯfitēdo tūc notū est q̄ nō satisfacit. Un̄ Aug^o impiū est a deo dimidiā sperare veniā. Iteʒ Grego. in omelia. Qui sic alia plāgit vt alia committat: penitētiā agit aut ignorat aut dissimulat. Si aūt capiat satisfacere put est penitētiā iniūctā implere. tūc pōt satisfacere de vno pctō sine alio: vt si fuerit iniūctū penitēti q̄ p pctō supbie dicat septeʒ psalmos & vacet orōni: p pctō luxurie ieiunet & p pctō auaritie det elẽ-nā: tūc pōt satisfacere de vno peccato: sʒ luxurie: siue alio: quia non tenetur satisfacere pro omnibus simul & semel.

Tertio queritur. Utrū extra charitatē abstinētem a pctis: possibile sit satisfacere. ¶ Rñsio. Hō q̄diu est in pctō: ẽm bonauētura: non pōt satisfacere: sʒ reqrit q̄ pniam iniūctam sibi faciat in grã & sine pctō mortali. Sed moderni doctores: & Scot^o dicunt q̄ homo existens in peccato mortali potest satisfacere non tamen meret.

Hec opinio e magis pia, et tenet [illegible], [illegible] satisfacit [illegible] meretur.

Quarto querit. Utrū opera satisfactoria facta extra charitatē reuiuiscāt siue viuificent adueniēte charitate: & debeāt in sortē cōputari. ¶ Notandū q̄ differūt opera humana & opera hois. Opa. n. humana nō sunt cōia hoibus & bestiys sicut orare deū & diligere proximuʒ. Opera vero hois sunt cōia bestiys & hoibus: sicut dormire: bibere & comedere. Notandū ēt q̄ quadruplicia sunt opera humana. s. viua mortua mortificata & mortifera prout hr̃. di. xxiij. tertij. q. iiij. Ulterius sunt q̄dā opa viuificata & sūt illa opera que aliqñ fuerūt mortificata per pctm̄ & sed adueniēte grã viuificant. ¶ Notanduʒ insup q̄ sors capit multis modis. Primo^o pro euētu vel pro aliqua fortuna. ps. xxj. & super vestē meā miserūt sortē. Scdō mō capit pro sortilegio. Tertio^o p diuinatione. Quarto^o capit pro parte vel portione alicui^o hr̃ditatis. 5° capit p capitali: nā capitale pt capi pro tota sūma pecunie. Pōt ēt capitale capi p capitali pena: & p capitali snĩa pene. Et capit sors ĩ p̄nti qōne metaphorice p capitali pena: vt si det penitentiā alicui ieiuniū q̄tuor dieꝝ: totū illud ieiuniuʒ vocat sors: & quelibet dies vocat pars sortis.
¶ Rñr ad qōnem q̄ opera satisfactoria facta extra charitatē & in pctō mortali adueniēte grã nō reuiuiscūt q̄tum ad collationē glorie. s. ad vitam eternā sed reuiuiscūt & viuificant q̄tum ad remissiōeʒ pene & debēt in sortē cōputari q2 p̄ncipalis effect^o penitētie est satisfacere pro peccato & euitare penaʒ inflictam pro peccato.

Quinto querit supposito q̄ per opera facta extra charitatem nō fiat satisfactio. nec viuificent. Utrū hō per ea mereat aliqd. Notādū q̄ ẽm Scotū: sicut dictū est in qōne precedenti ista qō presupponit vnū falsum: q2 ẽm Scotū & modernos doc. per opera facta extra charitatē fit satisfactio: & viuificant q̄tum ad remissionē pene. Notandū ēt q̄ triplex est meritū. s. de ꝯgruo: ꝯ dō digno & de ꝯdigno. Meritū de ꝯgruo est qñ peccator facit qd̄ est in se & pro seipso sp remanēte in pctō: meritū vero de digno est qñ aliqs iustus & in grã existēs orat vel aliqd bonū operat pro exñte in pctō: & istud est melius q̄ primū. Meritū aūt de cōdigno qñ aliquis exñs in grã orat: vel aliquod opus bonū operat pro seipso & istud meritū est optimum.
¶ Rñ. Pctōr apud deū nihil meret de ꝯdigno: sʒ tñ mereri pōt de ꝯgruo. pctōr aliqñ facit bonū op^o in genere pp vanā gl'iam: ex hoc opere nō meretur mercedē: sed penā quia pcedit ex ꝯtumelia. Aliqñ aūt facit opus bonū ad dei gloriā: & pp amorē dei quē hʒ & hoc nō pōt esse sine aliqua grã gratisdata que disponit de cōgruo ad grãm gratūfaciētē quā deus acceptat: & ex hoc meretur de congruo: quia facienti quod in se est: nunquam deus deficit. Etiam nullum malum impunitum: & nullum bonum irremuneratum.

Sexto querit. Utrū bona opera facta extra charitatē valeāt ad tollerabiliorē penam. Hoc est supposito q̄ nō remuneret in h̄ mundo. Utrū valeant ad tollerabiliorē penā infernalē. Notandū q̄ opera facta extra charitatem valēt ad sex. Primo ad tpaliū multiplicationē. Esaie. i. Si volueritis ⁊ audieritis me bona terre comedetis. 2° ad tpalis pene diminutionē. iij. Reg. xvj. Nōne vidisti achab corā me humiliatū. iccirco non inducā ⁊c̄. Tertio ad grē ipetrationē: sicut raab inuenit grām pp opera que nūcijs fecit. Josue. vj. 4° ad bone vite assuefactionē Treñ. iij. Bonū est viro cum portauerit iugū ab adolescētia sua. Quinto ad pcī resistentiā: qz pctūm trahit suo pondere ad aliō. Eccle. iij. Ignē ardentē extinguit aqua ⁊ elemosyna resistit pctō. Sexto valēt ad tollerabiliorē penā eternā: nō qz diminuāt penā que est in inferno: sed valēt ad tollerabiliorē penā ex ꝯsequenti: qz nisi fecissent illa bona: maiora peccata cōmisissent: ⁊ cū maiori ꝯcupiscentia: qz bona opera diminuunt concupiscentiam. Et sic patet q̄ illa bona opera valent ad tollerabiliorem penam.

Septimo queritur quid sit satisfactio. Uñ Aug. sic eā describit. Satisfacere est pctōrum causas excidere: ⁊ eaꝝ suggestionibꝰ aditū nō indulgere. Et ꝯtinet ista descriptio seu notificatio tria. Primo cōtinet q̄ satisfactio semꝑ respicit pctūm: ⁊ est semꝑ pro pctō. Uñ qui nō habet pctūm non pōt satisfacere. Scōo ꝯtinet satisfactio emendā pñtem de pctīs cōmissis: ⁊ hoc tangit cū dr̄. Satisfacere est pctōrū causas excidere. s. remouere per dolorē. Tertio satisfactio ꝯtinet firmū ꝓpositū de futuro ⁊ hoc tāgitur cū dr̄: ⁊ eoꝝ suggestionibus aditū nō indulgere. Itē Anselmus. Satisfacere est honorē debitum deo impēdere supple: pro pctō nam illa diffinitio Augu. respicit recessum a malo. Ista vero anselmi respicit accessum ad bonum.

Octauo queritur cui sit faciēda satisfactio. ¶ Rñr breuiter: q̄ satisfactio principaliter fit deo: qz deus iniuriatur per culpā: qz pctm̄ est spreto incommutabili bono rebus commutabilibus adherere: hec Augusti. Uide textum.

Nono queritur. per qualia opera debeat fieri satisfactio. ¶ Respōsio. Satisfactio debet fieri per opera penalia ⁊ laboriosa. Et hoc propter quatuor que prolixe habentur in textu.

Decimo querit per que opera contingat satisfacere. ¶ Notanduz q̄ tria sunt per que debemꝰ satisfacere. s. orōnē ieiuniū ⁊ elemosynā. ¶ Notandū ēt q̄ ieiuniū capit duobꝰ mōis. Primoº ieiuniū dr̄ quoddā intestinū teune in quo nihil reperit: sed est semꝑ vacuū: ⁊ de isto ñ est qō. Scōoº ieiuniū dr̄ abstinētia a cibis vl̄ vitijs Et istud est duplex. Quoddā est spūale ⁊ illud ē abstinētia a quolibet pctō mortali: ⁊ de isto ieiunio qlibet viator tenetur ieiunare ad semꝑ ⁊ pro semper Et istud ieiuniuz est necessariū ad salutē. In ista priua descriptione sunt due particule. Prima est abstinētia ⁊ ponit loco generis. Scōa particula a qlibz pctō mortali. Ex quo sequit q̄ qlibet viator tenet semper ieiunare isto ieiunio vt dictū est: ⁊ istud est principale ieiuniū: ⁊ de isto ieiunio nō est hec qōio Aliud est ieiuniū corporale ⁊ sic diffinit a dionysio Ieiuniū est parsimonia victus abstinētiaqz ciboꝝ. In qua due ponunt particule: sed secūda exponit primā. Et istud ieiuniū corporale nō est necessariuz ad salutē nec obligat ad semꝑ nec pro semꝑ. Unde possibile est q̄ hō nunq̄ ieiunet corporaliter seu ieiunio corporali: tñ nō est trāsgressor ꝑcepti ecclesie pz qz non tenet ad semper. Scōo qz possibile est alique esse ꝯstitutū in tali necessitate corporali vel ex infirmitate q̄ nō poterit ieiunare: ⁊ lex diuina nō obligat ad ipossibile. Et de isto ieiunio corporali est h̄ questio. Notandū igit q̄ triplex est ieiuniū corporale. Quoddā est ieiuniuz nature: ⁊ est qñ aliqs est ieiunus: qz illa die nō comedit est aūt istud ieiuniū necessarium volenti celebrare. Aliud est ieiunium virtutis: ⁊ est actus abstinētie virtutis regulatus ꝑ dictamē recte rationis: vt ille qui sobrie comedit: ⁊ de istis nō est qō. Tertiū est ieiuniū ecclesie: quod institutum est ad macerandū carnem pro pctīs: ⁊ ē afflictio carnis ꝑm gustū ⁊ de isto est hic qō. ¶ Notandū insuper q̄ triplex est orō. s. logica rethorica ⁊ de istis nō est qō. Tertia vero est orō theologica ⁊ ꝑm theologos est pius ⁊ humilis affectus mētis in deuz directus. Ibi affectus ponit loco generis: qz proprie oratio stat in affectione. Dr̄ pius. Uñ ille pie orat qui deū perfecte diligit. Mētis ibi tāgit sbm: ⁊ dr̄ mens ab emineo: es. Unde oratio stat in parte intellectuali ⁊ nō sensitiua. In deū directꝰ ibi tangit obiectuz. s. deus. Pro tertio termino qui est elemosynā. ¶ Notandū q̄ triplex est elemosyna. s. in corde: in ore: ⁊ in opere. Elemosyna in corde est misericordia in corde cōpatiendo primo: ⁊ dr̄ ab elemon qō est misericordia: ⁊ sina: quod est mādatum: q̄si mandatū misericordie. Sed elyna in ore ē ad consolandū verbis proximū. Elyna xo in opere fit subueniēdo proximo in necessitate. Et sic diffinitur est opus quo dat quid indigēti: per cōpassionē ⁊ pp deū. Unō elyna pt fieri triplici bono fine. Unoº ex naturali pietate: ⁊ ista est in aialibus brutis: ⁊ iste finis est bonus. Scōoº ex iustitie virtute: qz iustū est subuenire pplo xpiano: ⁊ iste finis ē melior. 3ºº pōt fieri ex amore dei ⁊ iste finis ē optimꝰ. Finalr sciēdū q̄ duplex ē elyna. qdā ē elyna corꝑalis: ⁊ est septuplex. Uñ ꝟsus. Uisito: poto: cibo: redimo: colligo: vestio: ꝯdo: Uisito. s. infirmos: poto sitiētes: cibo esuriētes: redimo incarceratos: colligo errātes: vestio nudos: cōdo. i. sepelio mortuos. Alia est elyna spūalis: ⁊ illa sitr est septuplex. Unō ꝟsus. Cōsule: castiga solare: remitte: fer: ora: ⁊ huic

addit̄ur

addit cōpassio. Cōsule. i. voce ignorantē: castiga d linquentē: solare. i. cōsolare tristē: remitte delinquēti bus in teīser. i. porta infirmitates aliorum: ora pro proximo. ℭ Rñsio ad qōnem. Contingit satisfacere per ieiuniū orōnem ⁊ elynā: ⁊ oēs alij boni actus redu cunt ad istos tres. Unde prime epte. Joānis. ij. Oē quod est in mūdo aut est ɔcupiscētia carnis: ɔ quā est ieiunium: aut est concupiscentia oculorum scili cet auaritia contra quam est elemosyna: aut est sup bia vite contra quam est oratio.

Undecimo querit de quib⁹ debʒ fieri ele mosyna. ℭ Dōm q dʒ fieri de bonis proprijs: iuste acquisitis ⁊ necessarijs: sup ple bm cōem vsum viuendi. Un bm Sco. Nullus pōt dare pecuniā fratrib⁹ minoribus. ℭ Correlari um. Frēs minores nō pñt facere elynā: qꝛ nihil ha bent propriū. ℭ Scdm corr^m. Aleatores ⁊ vsura rij non possunt facere elemosynā de male acqsitis sed potius tenentur reddere q̄ dare.

Duodecimo querit. Utrum ieiunio cō tingat satisfacere. ℭ Rñ sio. Jeiunium est opus satisfactoriū: bm q ipe dñs dicit. Mat. xvij. Hoc genus demoniorum nō eijcitur nisi in orone ⁊ ieiunio. ℭ Notandū q ieiuniū va let ad quatuor. Primo vt corp⁹ spūi non repugnet ɔtumaciter. Prouer. xxix. Qui delicate a pueritia nutrit seruū suuʒ sentiet illū cōtumacē seruū. i. cor pus. Scdo valet vt corpus spūi: totaliter subyciat. Prime Corin. ix. Castigo corpus meum: ⁊ in serui tutē redigo ⁊c. Tertio valet vt corpus non crucietur eternaliter. Eccle. ij. Est qui multa redimat modico precio: ⁊ Ezechielis. iiij. Diem pro anno dedi tibi Quarto vt corpus glorificet eternalr: secūde Co. 4. Jd enim quod in pñti est momētaneū ⁊ leue tri bulationis nostre supra moduʒ in sublimitate eter num glorie pondus operatur in nobis.

Tredecimo queritur. Utrū cōtingat sa tisfacere oratione. Et cū du plex sit oratio. s. vocalis ⁊ mētalis querit q̄ magis sit satisfactoria. ℭ Notandū q triplex est oratio: q̄ dam est pure mētalis: qñ labia nō mouent sed cor ad deū loquit. Alia est pure vocalis ⁊ est qñ hō ni hil cogitat: nec in generali nec in spāli ita q nō re ferat ad sensum verborum vel ad fīnē intentioneʒ sed cū orat fabricat castra ⁊ sic mētalis excedit sim pliciter vocalē ⁊ par valet. Alia est mixta in qua. s. orat mētaliter ⁊ vocaliter: ⁊ de ista est distinguēdū quia aut verba illa īpediūt affectū: qꝛ. s. sic inflāma tus est q verba impediūt affectū cordis: tūc oratio mētalis est melior ⁊ vtilior. Si aūt verba vtantur ita q nō impediāt: tunc vtilior est vocalis: ⁊ multi sunt tales: ⁊ maxime illi qui nō sunt spirituales: ad quorum affectus prouocandos instituite sunt vocales orones. Si queraſ que oratio sit satisfactoria. Re spōsio. Credo q ois orō sit satisfactoria: qꝛ nulla est in qua nō laborēt vires aīales: ⁊ quantū delectatur spūs tm̄ caro frequenter tabescit. Firmiter auteʒ te neo q illa inter ceteras est satisfactoria: in qua acce ditur hō ad gemitū gre. Amores in compunctiōe gemitus: non ornata verba resonare. Mat. vj. orā tes nolite multum loqui: sicut ethnici faciunt. Re gula. Omnis oratio vocalis requirit orationē mē talem: sed non econuerso apud deum enim non est agendum verbis: sed affectibus.

Ultimo queritur. Utrum restitutio sit pars satisfactō nis. ℭ Notandum q restitutio est redditio alicui⁹ rei bone ⁊ vtilis: que fuit iniuste ablata vel iniuste detenta. ℭ Responsio. Restitutio non est pars sa tisfactionis: sed fundamentū. Pro quo sciendum q quedam requiruntur ad penitentiam siue satis factionem vt fundamēta ⁊ talia sunt peccati dimis sio ⁊ aliene rei restitutio. Et ista restitutio nō potest imponi a sacerdote pro penitentia ⁊ satisfactione: quia iam obligatur ex lege diuina. Quedaʒ requi runtur vt expedientia: vt vitare prauam societatē. Quedam vt satisfactoria: vt ieiuniuʒ ⁊ elemosyna Alia sunt perficientia: vt sunt opera supererogatio nis. Et ista nō sunt necessaria. Luce. x. Quodcunq supererogaueris reddam tibi. Ex quo sequitur q non sunt necessaria nisi de congruo.

Circa distinctioneʒ se decimam queritur de contritione ⁊ pri mo quantum ad quidditatem. Unde magistri dicunt q cōtritio est dolor vo luntarie pro peccatis assumptus. Scotus dic. Con tritio est detestatio seu displicentia peccatorum a se commissorum: libere elicita a voluntate ad placan dam diuinam offensam. ℭ Ad questionem respon detur q sicut peccatum perpetratur per consensuʒ sic econtra deletur ⁊ destruitur per dissensum volū tatis rationalis. Et quia dissensus ab ea re quā im possibile est non generat dolorem sicut dicit Augu stinus. Jdeo dicendum q contritio est dolor per es sentiam. Sed attendendum q dolor dicitur dupli citer. Uno modo est ipse dissensus voluntatis: alio modo est passio resultans ex illo dissensu: per quem prorumpit homo in lachrymas: ⁊ ille dissensus est de essentia contritionis: sed illa passio est effect⁹ ei⁹ ℭ Notandum etiam q aliquis potest habere dis plicentiam de peccato a se commisso dupliciter. Uno modo ipso existente adhuc in peccato ⁊ voca tur attritio: ⁊ est actus informis: quia nō fit in gra tia licet sit bonus: quia est necessarius ad salutem. Alio modo aliquis potest habere displicentiam ip so existente in gratia scilicet post confessioneʒ: ⁊ vo catur contritio. Demum notandum q ad verā cō tritionem quattuor requiruntur. ℭ Primo re quiritur displicentia de peccatis a se commissis. ℭ Secundo dolor qui concomitatur illam dis plicentiam. ℭ Tertio pudor de peccatis non dē sistendo ipsa peccata. ℭ Quarto sequitur gaudiuʒ de contritione quam habet.

tedit necessario:quatum ad confessionē:de congruo & quātū ad absolutionē & satisfactionē neutro modo.

Undecimo queritur de pnia post baptismum. Utrū de mortalibus per ignorantiā cōmissis necesse sit penitere. ¶ Respondetur q penitere de aliquo est dupliciter. s. in generali & in speciali. In generali qn homo dolet generaliter d omni offensa dei quā sibi fecit. In speciali aūt qn dolet de hac vel illa. Dōm est ergo q d pctis cōmissis per ignorantiā dz penitere in generali & dicere cū propheta. Delicta iuuentutis mee & ignorantias meas. &c. In speciali vero non tenetur penitere: sed tenetur facere quod in se est vt sciat: & pctā recognoscat. Cōmittuntur enim peccata dupliciter. Uno modo per ignorantiam iuris: & tūc cognito iure scit homo se peccasse: vtputa qui fornicatus est: ignorans illud esse pctm̄ tunc dz penitere postea. Secundo mō cōmittunt peccata per ignorantiā facti: diligentia debita non adhibita: & tunc qn cognoscunt dño reuelante dz penitere: vt si hō proyciendo lapidē: ipso nesciente occideret hoiem: tunc ex quo non facit prius diligentias respiciendi ante proiectionē lapidis tenetur orare vt dñs reuelet & parcat ei.

Duodecimo queritur. Utrū de pctis scienter cōmissis & postmodum oblitis teneat hō conteri an possit de talibus sine pnia saluari. ¶ Rñdetur q oblitus: aut est oblitus oino ita q non recordat nec in generali nec in speciali: aut oblitus est tm̄ in speciali: sed tm̄ in generali recordatur. Si oblitus est in speciali solum vt qn scit bene se cōmisisse aliquod pctm̄ in tali tpe: sed tn̄ non potest bene discernere quale fuit: tunc teneat in generali de negligentia sua. Si āt sit oblitus in generali & in speciali: adhuc tenet penitere: qz dz hō probabiliter credere q i multis offendit quoz nō recordat: & sic ex illa estimatione doleat: sicut si certus esset tn̄ debetur in omnibus istis adhiberi diligentia.

Tredecimo queritur de pnia venialiū. Utrum veniale possit fieri mortale. ¶ Notandū q pctm̄ veniale sic pōt diffiniri. Pctm̄ veniale est aliqd factum dictum vel cōcupitum ꝯ monitionē diuinam: cui correspondet bm leges sapientie diuine punitio solū tpalis pene. ibi ꝯ monitionē diuinam ponitur ad dñz pcī mortalis quod est ꝯ legem dei. ¶ Ad qōnē rñsio. Triplex est genus pcī venialis. Quoddam. n. est ex surreptione. & ideo veniale: qz vitari nō potest tūc: tn̄ multi sunt doctores moderni dicētes q primi motus nō sunt pctā venialia: sed hō in hoc meretur resistēdo. Aliud est ex cogitatione sine cōsensu: & iō veniale: qz non plene ꝯsentit hō in cogitatione. Tertium est veniale cū rōne & cum cōsensu: sed tñ ideo est veniale. qz non est deordinatio ꝯtra preceptum diuinū vt mendacium iocosū & ebrietas. Cum igitur querit: vtrū veniale fiat mortale: si intelligat q hec culpa per essentiam fiat illa nulla est questio: qz hoc est impossibile. Si aūt intelligat q illud quod alias erat veniale possit fieri mortale vt mendaciū iocosū & ebrietas. Dico q quoddam fit mortale & quoddā nō fit mortale. Primū igitur veniale qd cōmittitur preter rōnem nūq̄ fit seu est mortale pctm̄. Sed secūdo modo veniale p delectationem citra ꝯsensū fit mortale per consensum: & ita per cōplacentiam bm q placitū dicitur ꝯsensus vt si aliquis cogitās de aliqua muliere habeat cōplacentiam & aduertat: tūc illa delectatio deliberata pōt esse mortalis. Tertium veniale quod est per delectationem citra deum quod fit cū consensu potest fieri mortale per libidinē magnam sicut mendaciū iocosum: vt si aliquis esset assuefactus cum libidine & delectatiōe dicere mendacia iocosa. Augu. Plura venialia obruunt: non per se sed qz disponūt ad libidinem non dispositione necessitatis: sed pronitatis.

Quartodecimo queritur de penitētia venialium quātū ad necessitatem remedij. vtrum teneat quis penitere de venialibus. ¶ Rñdetur q (sicut tactū est) tria sunt genera venialis. Quedā sunt ex surreptione & de his nō tenemur penitere nisi de congruo. Quedā sunt ex cogitatiōe sine cōsensu quib⁹ si cōsentiatur incidit hō in mortale & de talibus tenet homo penitere nō simpliciter sed in casu siue p loco & tpe qn recogitat ea ne si ꝯsentiat cadat. Quedam aūt sunt venialia que per sui multitudinē augent libidinem: sicut illa in quibus est consensus: & sed deordinatio infra deum: & non contra deum: sicut mendacia iocosa: & de talibus tenetur homo penitere ne multiplicentur & homo periculo & discrimini se cōmendet. Sciēdum autem q penitere nō capitur hic pro confiteri.

Circa distinctionē decimamseptimā querit primo. Utrū ad iustificationē impij sit necessaria infusio gratie. ¶ Notādum q iustificatio pōt capi tripliciter. Uno⁰ idem est q ad grām prepāratio: sicut qn aliquis hz attritionē de pctis suis: & isto mō nō intelligitur qō. Alio⁰ capitur iustificatio vt est grē infusio. Tertio mō pōt capi iustificatō vt est in iustitia exercitatio: sicut dicimus q iustus ex fide viuit. ¶ Rñ. Ad iustificationē impij est necessaria grē infusio: quia sic deus de sua mīa & bonitate decreuit q qn iustificat impiū etiā dat grām. Ad Ro. iiij. Iustificati per grām ipsius.

Secundo queritur. Utrū ad iustificationem sit necessarius motus liberi arbitrij. ¶ Notādum q liberū arbitrium noiat duo ingrediuntur: liberū noiat volūtatem ingrediuntur aūt arbitrium noiat intellectū. ¶ Rñsio. Sicut iustificatio nō est nisi volētis: sic etiam eā deus nō dat nisi volenti: dum sit in statu tali q consentire & dis

sentire possit: ideo ad susceptionem iustificationis in adulto requiritur motus liberi arbitrij secundum quem cõsentit gratie. Unde Bern. de libero arbitrio. Opus salutis duo requirit. s. deum dantem et liberum arbitrium recipiens et cõsentiens. Aug. Qui creauit te sine te: non saluabit te sine te. seu nõ iustificabit te sine te. ℂ Notandum quod primus motus per quem consentit homo gratie est motus fidei. Ad Roma. v. Iustificati per fidem glo. i. motu liberi arbitrij qui est ex fide. Unde dr. Actuum. xv. Fide purificante corda quia motus fidei primo requiritur ad purificationem.

Tertio querit. Utrum ad iustificationem necessaria sit cõtritio. ℂ Rñsio. Loquendo de iustificatione put est infusio gratie requirit quatuor ad iustificationem duo a deo. s. expulsio culpe: et infusio gratie: et duo a nobis. s. liberi arbitrij cõmotio et peti per contritionem detestatio. Ps. Cõmouisti terram et conturbasti eam sana cõtritiones quia cõmota est. Cõmouisti terram: ibi tangit motus liberi arbitrij: quando homo cognoscit se peccasse et per motum fidei credit quod deus pot ei indulgere: conturbasti eam: ibi tangitur detestatio peti per contradictionem. Sana contritiones: ibi tangit expulsio peti que fit a deo. quia cõmota: ibi tangit infusio gratie: quia per infusionem gratie homo ponit in pace et quiete et remouet cõmotio.

Quarto queritur Utrum ad iustificationem necessaria sit confessio. ℂ Notandum quod duplex est confessio. s. laudis et fraudis. Cõfessio laudis est quedam glia et iubilatio per quam magnificat et bñdicit deus cum oi gratiarum actione oimodo. Psalmista. Cõfitemini dño quoniam bonus. Confitebor tibi dñe in toto corde meo et de ista confessione nõ est qõ. Confessio aũt fraudis sic põt describi. Est secreta manifestatio pctõrum actualium a se cõmissorum vocaliter facta sacerdoti iurisdictionem hñti: et hoc pp veniam et absolutionem obtinendam. ℂ Notandum quod confessio diuidit in vocalem mentalem: et cerimonialem. Confessio vocalis puest descripta. Confessio mẽtalis est quedam postulatio qua aliquis postulat veniam de pctis suis. Cõfessio vero cerimonialis est qua aliqs cõfitet se peccasse offerẽdo aliqd sacrificium sicut fiebat in lege mosayca. ℂ Ad qõnem rñdet quod si iustificatio dicat gratie infusio nõ est necessaria confessio. Unde ista quatuor solum sunt necessaria. s. gratie infusio: liberi arbitrij motio: peti expulsio: et cordis contritio. secundum eni rectum ordinem: sicut patebit. Confessio sequitur tpe et natura contritionem. Cum ergo ipsa contritio nõ sit sine iustificatione nec ecõuerso: sequit quod sine confessione iustificatio eẽ nõ potest. Ps. Dixi cõfitebor aduersum me iniustitiam meam dño. i. disposui confiteri peccatum meum. Cassiodorus. Magna pietas dei quod ad solam pmissionem pctm dimittit. Aug. sup illud dẽ Luce clarius: pñat cordis contritiõe nõ oris confessio ne peccata dimitti. Tamen notandum quod confessio est necessaria in facto vel in voto: quia requiritur quod tempore et loco penitens intendat confiteri.

Quinto querit. Utrum infusio gratie necessario precedat expulsionem culpe. ℂ Notandum quod infusio gratie põt capi duobus modis. Uno mõ pro productiõe gratie que est creatio: quia est de nõ eẽ ad esse: et isto mõ pprie capitur secundum Bonauentu. Alio mõ capit pro nõ eẽ vnito ad esse vnitum et idem est quod gratificatio. s. quando gratia infunditur in anima. et secundum aliquos intelligit questio sic. ℂ Unde notandum quod in eodem instanti creatur gratia et infundit in anima. Et ideo qstio nõ intelligitur de preprietate ipsius nec perfectiõis: sed de prioritate nature. ℂ Rñsio. Deus expellit pctm per gratiam sicut sol per radios tenebras. Sic dicitur Actuum. xv. Fide purificans cc. et hoc supra monstratum est. Ideo cum cã precedat effectum infusio gratie naliter prior est expulsione peti. Ambro. Quemadmodum intrãs animam sapiẽtie disciplina iprudentiam tollit: ita perfecta virtus iniquitatem.

Sexto queritur. Utrum expulsio culpe necessario precedat contritionem. ℂ Rñdetur quod (sicut supra dictum est) contritio necessaria est in ipsius gratie infusione. Unde contritio pcedit peti expulsionem natura.

Septimo queritur. Utrum necesse sit quod attritio pcedat impij iustificationem siue cõtritionem. ℂ Notandum quod attritio est displicentia de pctis a se commissis ante iustificationem. ℂ Ad qõnem rñdet quod secundum speciale priuilegium potest deus iustificare omni preparatiõe: sicut pz de btõ paulo iustificato: in quo nulla precessit preparatio nec contritio secundum legem tñ cõmunem nõ iustificat nisi eos qui se preparant: sicut dicitur zacharie. Conuertimini ad me et ego cõuertar ad vos. Et ideo dicẽdum quod attritio precedit impij iustificationem.

Octauo queritur. Utrum cõfessio necessario sequat iustificationem. ℂ Rñsio. Cõfessio est instituta sub precepto sicut melius patebit infra. Et iõ posito quod aliquis haberet tãtam contritionem de pctis suis quod iustificaretur absque confessione mẽ tenet postea cõfiteri: et si nõ cõfitet cadit a iustitia. Sicut n. nullus potest iustificari qui sacra contemnit: sic nullus in iustitia perseueraret si post iustificationem ex cõtemptu negligeret confiteri. ergo concedẽdum est quod confessio post iustificationem est necessaria necessitate precepti: tamen excusat impossibilitas.

Nono queritur. Utrum mandatum de confessiõe pertineat ad legem nãe. Et est verbum existẽtes in lege nãe. s. ab Adam vsque ad legem moysi tenebant confiteri saltẽ confessiõe mẽtali. Quid aũt sit confessio mẽtalis: vocalis: et cerimonialis prius dictum est. ℂ Rñsio. confessio mẽtalis ẽ de dictamine iuris nãlis in spãli. Unde ius nãle in spãli ẽ qdã regula oibus virtutibus rõne innata: vt honorare parẽtes. Sic naliter cognoscit quod quando offenditur deus sibi debetur restitutio p cognitionẽ culpe et petitionẽ venie. Et sic pz

sicut ꝑ cognitio diuine offense ē de dictamine na ture adiute per fidem. Quo.n. scit hō se offendere deum quē nō videt nisi per aliquem radium fidei. ¶ Notādum ꝙ duplex est cōfessio vocalis. Quedam est que fit soli deo qñ homo inter se ⁊ deū vocaliter cōfitetur pctā sua. Et isto° nā dictat cōfiteri deo nō simplr sed in casu: vtputa qñ deus exigit sicut exegit ab Adam ⁊ Caym. Alia est cōfessio vocalis que fit hoi. Et isto° natura non dictat confiteri hoi nisi in generali. Natura.n. dictat ꝙ oib° modis opꝫ deo reconciliari quibus ipse statuit. Unde natura dictabat ꝙ si deus ꝑ arbitriū ꝯstitueret inter se ⁊ peccatorem ꝙ ipsi eēt culpa reuelāda. Notandum finaliter ꝙ ꝯfessio valet ad septē. Primo ad pcti cognitionem. ⁊ hoc ꝑ instructionem sacerdotis. Leui. xiij. Si difficile ⁊ ambiguum apud te ⁊c. Scdo ad cogniti delectionem. ps. Dixi ꝯfitebor ⁊c. Si ppositum valet q̄to magis opus. Tertio ad cogniti ⁊ deleti satisfactionē q: erubescentia est magis pars satisfactionis. Eccl. iiij. Est ꝯfusio educēs grām ⁊ glīam. Quarto ad pene diminutionē i potestate clauium. Matth. xvj. Quodcūꝙ solueris sup terram. ⁊c. Quinto ad dei laudem Josue. vij. Da glīam deo ⁊ ꝯfitere pctā tua. Sexto ad itercessorꝫ multiplicationē. Jac. vlt. Cōfitemini alterutrū pctā vestra ⁊c. Septimo valet ꝯfessio ad conscientie assecurationē. Unde statim dū dixit peccaui: audiuit: transtulit dñs pctm̄ tuū a te. ij. Reg. xij. ⁊ hoc magnū bonū est. ij. cor. j. Gloria nostra hec est: testimonium conscientie nostre.

Decimo queritur.

Utrū confessio fuerit instituta in lege scripta. ¶ Rñsio. Uocalis ꝯfessio prout est sacrm̄ solius legis noue fuit nec precessit i lege veteri nisi i figura q2 illi legi nō cōpetebat: ꝓcesserāt in hoc ꝙ sacerdotibus data erat auctoritas discernēdi inter leprā ⁊ non leprā: sc̄m ⁊ prophanum.

Undecimo queritur.

a quo fuit instituta. ¶ Rñdet ꝙ ꝯfessio fuit a xp̄o instituta. lꝫ nō inueniatur qñ. Credendū est ergo ꝙ nullus aplōꝝ auctasset instituere tam dur ⁊ arduū sacrm̄ nisi habuissent a xp̄o: licet non sit opinio Bonauenture.

Duodecimo querit.

Utrū oēs adulti boni ⁊ mali ad confessionē teneanf. ¶ Notādum ꝙ ille dr̄ bonus qui est in gratia dei ⁊ nullū hꝫ pctm mortale. Ille vero dr̄ malus qui est in pctō mortali. ¶ Ad qōnem respondet ꝙ de malis nō est dubium ꝙ teneanf cōfiteri. Sed de bonis sunt diuerse opiones. Bonauen. eniꝫ dicit ꝙ teneri ad cōfessionē pcōꝝ est dupliciter. scꝫ ex instōne prima que fuit ab aplis data sub precepto. ⁊ isto modo tenef quis ꝯfiteri nisi de pcō mortali. Alia fuit instō a patribus data in generali ꝯcilio: ⁊ vulgatam ab Innocentio. iij. Et ꝑ istam instōnem tenenf oēs cōfiteri semel in anno. Et ideo boni qui solū habēt venialem pctm̄ tenenf semel cōfiteri scꝫ in pascha: ⁊ hoc ꝑ tria que ꝓbātur in textu. Tñ opinio Scot. est ꝙ nullus tenet confiteri de venialibus.

Tredecimo querit.

Utrū pctōr statim cū pōt teneaf confiteri. ¶ Rñdet ꝙ quidā ad ꝯfessionem obligant nō ex culpa cōmissa sed ex ecclastica institutiōe: vtpote illi q nō habent mortalia pctā tales differre pñt vsꝙ ad pascha: q2 mandatū illius decretalis nō obligat nisi sic obligat ad eucharistiam ad quā ꝑparat ꝯfessio sacerdoti factā. Quidā vero nō solū obligāt ex ecclesiastica instōne: sꝫ ex ꝑpria trāsgressiōe ⁊ hi tenenf ex instōne sacrī: sic sunt illi q sunt in pctō mortali. De talib° enī gñaliter potest asserirī ꝙ pñt vsꝙ ad pascha differre tñ vt periculosū. Silr ꝙ teneanf sꝑ ꝯfiteri qñ se offert oportunitas vt satis durū. Ideo vt rōnabiliter sentiendū mediū scꝫ ꝙ sit oportunitas loci. tpis: ⁊ sacerdotis. Dupliciter aūt pōt se ꝯs ante pascha offerre aut ita ꝙ timet ne vnꝗ se offerat: sicut est in his q grauiter infirmanf vel se ponūt i articulo mortis: ⁊ tales tenenf absꝙ dubitatiōe ad ꝯfessionem. Aut ita ꝙ maior oportunitas expectat vel q̄tū ad tpōs vel q̄tū ad sacerdotē qñ. s. intendit sacerdotē hēre prudētiorē: ⁊ sic pōt differri sine aliquo pcō: tñ alr sentiēdū ē de religioso: aliter de laico. Nā religiosus totū tpe vite sue ē tpe pnie ⁊ iō hñti copiā sacerdotis si peccauit mortalr: credo ꝙ sit sīn mora ꝯfiteri.

Decimoquarto querif.

Utrū oblige mur ꝯfiteri ex charitate. ¶ Rñ. Ad sacrm pnie nō est necesse accedere cū charitate vel dispōne ad charitatē sufficientem ꝺm veritatē: sed sufficit ꝺm ꝓbabilitatē. Hec autem dispō est attritio q2 aliqñ ꝯtingit ꝙ aliqs añ cōfessionē hꝫ tm̄ de attritiōe ꝙ acquirit grām sed nō requirif ꝙ sit tanta attritio ꝺm veritatē: q2 sepe propter cōfessionē superadiunctā ⁊ absolutionē sacerdotis: talis attritio formaf per grām.

Decimoquinto

querif cui sit confitendū. vtrū sufficiat ꝯfiteri laico. ¶ Rñdet ꝙ duplr pōt loq de cōfessiōe. Uno° put est op° virtutis: vt qñ aliqs ad sui humiliationē dicit pcā sua: ⁊ sic qs pctm suum cuilibet ꝯfiteri pōt siue clico siue laico. Bern. sup cantica. vir ꝑfect° tātus est vtutis amator: ꝙ vellet oēs nosceret mala sua: dū tñ eis nō eēt occasio mali sꝫ bōi. Tñ hꝫ docto. modernos ⁊ marie Sco. nō ē ibi prudētia. sꝫ aliqñ piculū. Alio° possum° loq de ꝯfessione put ē op° sacrale: put. s. ordinaf ad reconciliatiōem q̄ fit p absolutiōes ⁊ ligatiōes. Et qm̄ hec ptās collata ē solis sacerdotib°: sic meli° patebit infra: ideo hec confessio nulli nisi sacerdotib° est fienda.

Deciosexto

q̄rif. Utrū ꝯ volūtatē ꝑprij sacerdotis liceat ꝯfiteri alij discretiori. ¶ Notādū ꝙ ꝑpri° sacdos pōt capi sex modis: Primo° aliqs dr̄ ꝑpri° sacerdos alicui° q hꝫ iurisdictionē ordiariā mō inferiori: vt sūt curati.

Scđo modo qui hꝫ iurisditionē ordinariam modo principaliori: vt sunt epi. Tertio modo qui hꝫ iurisditionē excellentissimo mō: ꝛ isto mō papa dr̄ sacerdos respectu omniū xpianoꝝ. Quarto modo qui hꝫ iurisditionē delegatā vel cōmissariaꝫ ab aliquo: vtpote a papa vel epo aut curato. Et isto modo mendicātes: ꝛ maxime fratres minores ꝛ pdicatores: sunt proprij sacerdotes: qꝛ habent iurisditionem delegatā a sūmo pontifice. Quinto modo dr̄ pprius sacerdos ex permissione: ꝛ ex cōtcondescenſiōe iuris sicut qui habēt licētiam a iure eligēdi sibi proprios sacerdotes: sicut sunt epi ꝛ abbates. Sexto dr̄ proprius sacerdos pp necessitatē vt esti articulo mortis: qꝛ tūc simplex sacerdos nō priuilegiatus pōt in necessitate quēlibet absoluere. ¶ Ad qōnem rn̄sio. Quilibet tenet cōfiteri pprio sacerdoti: accipiēdo pprium sacerdotē pro aliquo istoꝝ modoꝝ. Et ideo bene sequit. Iste est cōfessus fratri minori: ergo est ꝯfessus pprio sacerdoti: nec tenet amplius ꝯfiteri suo curato: qꝛ eque bene est pprius sacerdos: frater minor vel aliquis hñs iurisditionē delegatam sicut proprius curatus: qui hꝫ iurisditionem ordinariam.

Decimoseptio queritur. Utrū necesse sit cōfiteri pprio sacerdoti coram populo. ¶ Notādum qꝫ per coraꝫ populo intelligitur corā multis audiētibus cōfessionem. ¶ Rn̄sio. Cōfessio sacralis sacerdoti soli ꝛ in secreto debet fieri: nisi sit peccatum adeo enorme qꝫ totam cōmouerit vrbem quod quideꝫ debet quis confiteri in publico: vt in publico puniatur: tamen hec punitio non debet imponi a confessore in confessione sacramētali.

Deciooctauo querit quid sit cōfitendum. Utrū scꝫ oporteat cōfiteri omnem venialem culpā. ¶ Respōsio. Confessio venialium nō est in precepto: est tñ consilium ꝛ maxime pro religiosis qui debēt esse perfecti. Et ideo bonum est eis cōfiteri pctā venialia: non tñ obligātur: qꝛ venialia multis modis delētꝛ vtpote dicendo. Pater noster. accipiēdo aquaꝫ benedictam: per feruētem orōnem per benedictiōeꝫ datam a sacerdote in missa. vel ab epo. Tñ sm Bonauentu. pctā venialia sunt ꝯfitenda in casu qñ. s. penitēs nō hꝫ pctā mortalia: qꝛ (sicut prius dictuꝫ est) sm ordinationē ecclie quilibet tenet semel cōfiteri oī anno pctā sua. Insup in h̄ ꝯcordāt oēs doctores qꝫ si aliqs eēt dubius si eēt in pcō veniali vl̄ mortali: tūc tenet cōfiteri propter periculum.

Decimonono querit. Utrum sit cōfitenda oia pctā mortalia dr̄ia: scꝫ cordis: oris: ꝛ operis pctm̄ etiam latēs ꝛ manifestum. ¶ Notādum qꝫ pctm̄ mortale ē aliquod dictū vel factū vel cōcupitum cōtra legē dī. ¶ Responsio. Omnia pctā mortalis dr̄iam necesse est cōfiteri: siue sit latens siue manifestū. Unde si sacerdos bene sciret pctm̄: tñ penitens dꝫ ei dicere in cōfessione: qꝛ prius sciebat pctm̄ incꝫtum hō: sꝫ necesse est qꝫ noticiā habeat incꝫtum vicarius dī. Etiam sicut peccator nō erubuit cōmittere pctm̄ coram deo: ita opꝫ qꝫ erubescat coram hōie manifestādo pctm̄ suum. Necesse est etiā ꝯfiteri dr̄iaꝫ pctī mortalis siue sit cordis: siue oris siue operis.

Uigesimo queritur. Utrū teneamur confiteri oēm pctī circūstantiam. ¶ Notādum qꝫ circūstantia est illud qđ est extra sbam actus quodāmodo tñ attingēs ipsum: vel quātum ad essentiam: vt sunt tps: locus: modus agendi: vel quātum ad effectū sicut est mutilatio grauis vel leuis: vel quātum ad cām: siue efficiētem siue finalem: qꝛ in pctō fornicationis: ceteris paribus plus peccat religiosus q̄ secularis. ¶ Rn̄detur qꝫ circūstantie que attingūt pctm̄: quedam sunt alleuiantes: que scꝫ alleuiant pctm̄. Et iste circūstantie de necessitate nō sunt ꝯfitende: sed bonū est silere: nisi pp hoc satisfaciat alieni inquisitioni: vel ad vitādum perturbationē sacerdotis vel etiam ad vitandū scādalum penitētis. Alie sunt circūstātie in aliud genus trahētes: sicut adulterium ꝛ est grauius q̄ simplex fornicatio. Et istas circūstātias necesse est confiteri. Alie sunt circūstantie aggrauantes: sicut grauius est cōmittere fornicationē in die dominico: q̄ in feriali. Et securius est cōfiteri istas circūstantias: tñ non sunt necesse cōfiteri: nisi propri ꝯscientia obligaret.

Circa distinctionē decimamoctauā: in qua de clauibus ecclesie incipit mētio: Primo queritur. Utruꝫ claues ecclesie date sint. ¶ Notādum qꝫ ecclesia ibi capitur pro clero. i. pro cōgregatione sacerdotū. Notādum etiam qꝫ claues spirituales dicūtur admodum clauiū materialium. Unde clauis materialis est proximū instrm̄ aperiēdi vel claudēdi ostiuꝫ per quod intratur in domū. ꝛ clauis spiritualis est quedā potestas vel auctoritas iudiciaria qua sententiatur cui celum est aperiēdū propter merita: vel claudendum pp demerita. Per accidēs tñ est ad claudēdū: ꝛ principaliter ad aperiēduꝫ: ꝛ in hoc differt a claue materiali que fit principaliter ad claudēdum: ꝛ minus principaliter ad aperiēdum. ¶ Rn̄sio ad qōneꝫ. Triplex est clauis spiritualis. s. auctoritatis excellentie ꝛ ministerialis. Clauis auctoritatis est pncipalis ptās iudiciaria: qua aliquis iudicat eminēter ꝛ excellēter hōie celum aperiēdum vel claudēduꝫ: ꝛ hanc solus deus hꝫ: p quam dimittit debitū eterni supplicij scꝫ peccatum mortale. Clauis autē excellētie est iudiciaria potestas auferēdi debitū solutionis: ꝛ istam hꝫ xps qui soluit debitum nostrum: qñ pro nobis mortuus est: ꝛ aperuit nobis paradisum ꝛ deposuit obstaculū peccati originalis. Clauis vero ministerialis est per quā dimittitur pena tpalis que est debitum peccati dimissi ꝛ remissi: ꝛ ista data fuit

petro

petro et aliis sacerdotibus Math. xvj. Tibi dabo claues reg. ec.

Secundo queritur ad qd fuit iste claues. Et supposito q sint ad aperiendum querit. Utrum sint ad claudendum. ¶ Rñsio. potestas sacerdotibus cōiter data est sup subditos: nō ad oino soluendū dedit: qz nō debebat hoc cuilibet cōicari: ne culpa sine pena remaneret. Jō data est eis ptās vt ligādo soluerēt: ligādo ad vnū. s. ad penam tpalem et absoluerēt ab alio. i. ab eterna pena. Sed nō est data ptās ligandi nisi pp solutiōem qz ligant pena tpali: vt soluāt a pena eterna: tñ ministerialiter: qz ppriē loquendo solus deus potest soluere a pena eterna: sicut patebit infra.

Tertio queritur de ptāte ligandi et soluendi in foro pniali. i. sacro pnie. Utrū sacerdos possit in culpā. Hoc est vtrū habeat ptātē dimittendi vel remittēdi culpā. ¶ Rñsio ad qōnē habens clauē per ptātē clauis mediator est dei ad hoiem: et hoīs ad deū. Unde per ipm hō pcōr ascēdit ad deū. Et sic sacerdos est angelus dī: et media-tor: a se hz per modū supplicātis. Etiā cōiter sacerdos ante absolutionē orat p penitēte: et qñ dat absolutionē psupponit q est absolutus a deo. Sacerdos. n. nunq absolueret quēq ā quo nō presumeret q eēt absolutus a deo. Si ergo querat vtrū potestas clauiū se extendat ad delendā culpas. Dōm q bñ pōt se extēdē p modū depcātis et ipetrātis (et illō signatū est in bndictiōe sacerdotū. Numeri sexto) sed nō per modū imperātis. Qm ergo ptās sanat per modū actiui et imperātis per se. Hic est q ptās clauium pprie loquēdo non extendit se supra culpam. Unde Augu. et Grego. dicunt q in suscitatione lazari: figurata est resuscitatio pctōris: sed lazarus prius est a dño viuificatus: q traderet discipulis exoluendus. ergo ec.

Quarto queritur. Utrū scia sit clauis. ¶ Notandū q duplices sunt claues. s. potentie et scie. Per clauē scientie discernit sacerdos inter lepram et lepram. Per clauē vero ptātis iudicat sacerdos cui celū est aperiendū et cui claudēdum. Et ista est principalis et psupponit clauem scie. Unde clauis scie sic pōt diffiniri. Clauis scie est auctoritas cognoscēdi in cā pctōris. s. illi sit aperiendū celum pp merita vel claudēdum pp demerita. ¶ Corrm. Clauis scie non est habitus scie: nec ipsa scia qz multi hñt clauem scie: qui nō hñt habitū scie: vt pz in sacerdotibus huius tpis qui parū sciunt et tñ habēt clauem scie: qz sacerdotes et acceperūt eam in ordie. Et ideo bñ dr in diffinitione q clauis scie est auctoritas cognoscēdi et non habitus sciētie. ¶ Rñsio. Sciētia est clauis non inqtum dicit habitū: sed inqtum dicit auctoritatē siue officiū discernēdi licz scie habitus sit dispositio ad bene se agendū in clauē ptātis: qz nemo pōt bñ discernē an celū sit apiēdū aut claudendū nisi habeat habitū scientie.

Quinto queritur. Utrū scia sit alia clauis q potentia soluēdi. ¶ Rñdet q sunt due claues distincte. Naz sicut in foro iudiciali duo sunt ita in foro penitentiali. In illo. n. duo sunt actus scz discernere cām: et postmodū sententiare: ita etiam in foro penitentiali: pertinet clauē scie discernere inter lepram et leprā: et claui potētie pertinet iudicare: igitur ec.

Sexto queritur. Utrū aliquis possit vel debeat excōicari. ¶ Notandum q duplex est excōicatio. s. maior et minor. Excōicatō maior est sepatio a cōione fidelium et ecclie qtum ad fructū sacrorum et qtum ad subsidia tam corporalia q spūalia. ¶ Notandū q triplex est cōio. Quedam est cōio spiritualis et charitatiua: et extra istā nullus pōt eijci q possumus particulariter orare pro eo: cōicatio. Alia est cōio corporalis: et extra istā per excōicationem quis expellitur. Tertia est cōio ptim spūalis et partim corporalis qua aliquis sepatur a cōione sacrorum solū per minorē excōicationē. Excōicatio. n. minor est expulsio a perceptiōe sacrorum. ¶ Notandū ēt q p maiorē excōicationem quis priuatur a quinq subsidijs sicut pz in hoc versu. Os orare: vale: cōiuo: mensa qō negat Os. i. osculum et loquela: orare. i. oratio: vale. i. salutatio: cōuiuat cōuersatio vel habitatio: mensa. i. cōicatio mense. ¶ Ad qōnem rñdetur q sicut in medicinalibus duplex est modus curandi. s. per medicamēta lenientia: vt per emplastri appositionē: et per medicamēta asperantia: sicut per sectionē. Et sicut in moralibus est duplex modus corrigendi scz per dulces monitiones: et per aspas increpatiōes: sm q sunt duo genera hoīum qz quidaz sunt plicabiles et tractabiles quidā vero duri et rebelles. Sic etiā in diuina ecclesiasticis iudicijs est duplex modus curādi. Dño. n. institutor vel fundator nō solum dedit medicamenta sacrorum ad curādum accedentes: sed gladiū spūs qō est verbū dei: et ptātem amputādi et resecādi contēptores et rebelles. Et sic pz responsio q aliquis pōt: vel dz excōicari.

Septimo queritur. Utrū p damno: vel pro iniuria illata ecclie qs debeat excōicari. ¶ Rñsio. Duplex est excōicatio: siue excōicandi modi modus. Quedam est excōicatio a iure et preseruatiua: vt quicūq percusserit eū cum: vel incenderit ecclesiam est excōicatus. Alia est excōicatio a iudice et curatiua: et est qñ iudex p sniam excōicat aliquem. Notādum pro solutione qōnis q pro solo peccato contumaci dz quis excōicari maiori excōicatione. Unde contumax dicitur ille qui semel: et bis monitus. Tertio pemptorie citatus non comparet: aut si cōparet nō vult stare iuri: vel quando offensa est manifesta et iussus a iudice non vult emendare.

Octauo queritur a quo possit excōicatō fieri. ¶ Rñsio. Potestas excōicādi collata est petro: vt plato: et descendit in oēs perso-

nus ecclesiasticas que habent prelationē vel iurisditionem sicut archidiaconi: et aliqua capitula. Jō qui non hñt iurisditionē i foro iudiciali: vt simplices sacerdotes non possunt excōicare nisi per commissionem vel in casibus determinatis: vt in furto et rapinis obseruatis tamen circūstantijs debitis: q2 nemo potest excōicari nisi pro peccato contumaci. Cetera patent in textu.

Nono queritur. Utrū aliquis possit pluries excōicari. ℂ Respondet q excōicat⁹ bene potest iterū excōicari: vel eiusdem excōicationis iteratione renouari ad maiorem sui confusionem: et vocat aggrauatio et reaggrauatio: vel alia excōicatione: propter noue culpe cōmissionem: et tunc tot erunt excōicationes quot cause principales pro qbus excōicatur. Sicut. n. iterat culpa: ita rōnabiliter iterari potest et d3 ipsa pena.

Decimo querit. Utrum cōicans cū excōicato sit excōicatus. ℂ Rñsio. duplex est excōicatio (sicut supradictū est) sc3 maior et minor. Minor tm̄ separat a sacris. Maior vo nō tm̄ separat a sacris: sed et ab actibus legittimis: q continent in hoc versu Os et c. serta qōne huius distinctionis. Et sic p3 q cōicans cū excōicato maiori excōicatione sitr est excōicatus tm̄ minori excōicatione. Tn̄ excipiunt aliqui sc3 ignorantes ipsū esse excōicatum et vxor: q2 tenet reddere debitum marito suo cū requirit sitr filij et filie q̄diū sūt sub manu parentū etiam serui et ancille pegrini et pauperes: qñ non hñt vnde alibi sustentent. Sitr qui cūq3 excōicant ex vtilitate vt peccator a via sua mala recedat et corrigat: et hec circūstātie in hoc versu continent. Utile lex humile res ignorata necesse. Utile. i. gratia vtilitatis lex. i. matrimonij: humile propter seruos. res ignorata propter ignorātiam necesse. i. propter necessitatem.

Undecimo querit. Utrum aliquis possit absolui inuitus. i. ipso nolente. ℂ Rñdet q duplr est loquendu3 de potētia excōicandi et absoluēdi vel de facto vel d iure. Differt. n. facere et iuste facere. Si loquamur de fcō: vt si eps excōicet nō 2tumacē pretermisso ordine iuris. i. nō habitis p2cuijs monitiaalibus talis excōicatus est: q̄uis iniuste lata sit snīa: et tenet ea3 sustinere l3 nō sit excōicatus in foro 2scie et corā deo nisi cōtēneret excōicationē: q2 pp 2tentū efficeret dignus excōicari: et ligaret apud deū. De iure āt est excōicatus: qñ ḃm ordinē iuris ab eo qui h3 iurisditionē canonicā fert snīa in 2tumacē et hic ligat apud deū. Simitr intelligendū est in absolutione q pōt aliqs absolui de iure vl de facto. De iur nullus excōicatus absolui pōt nisi in eo cesset 2tumacia et ipso volēte absolui. De fcō absolui pōt h3 voluntatē plati in cuius ptāte fuit snīam inferre et reuocare. Uñ si talis absolui in foro iudiciali: e absolutus: nec est excōicatus q ei cōicat: tñ in foro cōscientie adhuc est excōicatus. Si aūt excōicat⁹ fuit iniuste posset eū prelatus de iure absoluere: etiā inuitū: non pp suum meritū: sed ad remouendu3 errorē prop2 iū. Tamē inuite absolutus semper remanet in pctō mortali: pp contemptū ecclesie.

Circa distinctionem decimānonā q̄rit p̄ Utr̄ claues date sint sacdoti legali an soli sacdoti euāgelico. ℂ Notādū q sacerdos legal e ille q erat istitut⁹ i lege mosaica: et d̄ sacdos figuralis et h3 qd sacdos āt euāgelic⁹ e q e istitut⁹ tpe legis euāgelice vt apli et ceteri sacdotes sbseqntes et dnr sacdotes simplr: et h3 vitatē. ℂ Rñ. ptās clauiū. s. scie et ptātie data fuit sacdotib⁹ euāgelicis et ñ legalib⁹: nec sc3 data fuit i lege veti s3 magis figurata.

Secūdo q̄rit. Utr̄ mal⁹ sacdos cōicet cu3 bono i ptāte clauiū. ℂ Notādu3 q mal⁹ sacdos d̄ ille q nō e i grā: s3 i pctō mortali. Bon⁹ āt sacdos d̄ q e i grā. ℂ Rñdet q e loq de collatōe clauis alicui q̄tum ad ea q sūt d necitate: vl q̄tū ad ea q sūt d idoneitate. Si loqmur q̄tū ad ea q sūt d necitate: sic ad ec clauis sufficit donū spūscī h3 grās gratis datā: hec āt isallibitr et ḃm diuinā istōnē dat ol suscipiēti ordis sacr3 siue sit bon⁹ siue mal⁹. Nō āt hui⁹ e: q2 donū grē gratis date ñ repugnat ingratī qn sisset cū ea: sic p3 in scia et i alijs donis. et rursus puersitas ñ repugnat vtilitati illi⁹ doni: sic ñ mal⁹ pdicaret et bn̄ pdicaret: et freqnter fructificat pp qd noluit dns phibē eu3 q in noīe ipi⁹ ejiciebat dmonia. Et sic p3 q ptās clauiū data e mal sacdotib⁹ sic et bōis q̄tū ad id qd est d necitate clauis: siue q̄tū ad executiōes. Si āt loqmur q̄tū ad idoneitatē. Dōm q null⁹ est idone⁹ et dignus habere ptātem clauiu3: nisi sit in grā. Rōnes patent in textu. Et sic p dicta p3 rñsio ad q̄stionem q claues sunt in malis sacerdotibus.

Tertio q̄rit. Utr̄ claues dent i ordie sacerdotali. Rñ. Claues et ptās clauiū dantur i ordine sacerdotali tm̄. Et h itellr d foro pniali q2 sacerdos inquantum sacerdos: non habet potestatem in foro iudiciali et publico.

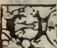
Quarto querit. Utrū hec ptās cōmittet sepabilr ordinē sacerdotalē. Hoc est vtrū qlibz sacerdos semp hēat ptātē clauiū in foro pniali. Rñ. Duplr possum⁹ loq de ista ptāte aut q̄tū ad essentiā: vel q̄tū ad vsu3. Si loqmur q̄tū ad esentiā. Dōz q illa ptās radicatr est in ipsa aīa: sicut caractē: et sic isepabir se t3 cū sacerdotali ordine tā i pñti vita q̄ i alia. Si āt loqmur de po⁹ q̄tū ad vsū tē nectio reqrit stat⁹ viatoris: et p mōtē d̄ ptās vsū amittē: et i dgradatis scismaticis: hēticis et pcisis: fornicarijs notorijs excōicatis et et hmōi perditur vsus et executio potestatis: et non essentia.

Quinto q̄rit. Utr̄ sacdos pōt absoluē sbditū vnū possit et quēlibz. ℂ Rñ. Sol⁹ sūm⁹ pōtifex d iur pōt quēlibz absoluē: qr̄ ipe est i eo vnica et sol⁹ e int platos q hēat plenitudinē ptātis: et qm̄

tis ⁊ q̄m per recessum ab vno fit multiplicatio: ⁊ per hoc virtutis diminutio: idō q̄to prelati alij sunt īferiores: tāto minorē ptātē hn̄t q: epi minorē ptātē hn̄t q̄ sūm⁹ pōtifex: ⁊ curati minorē q̄ epi: ⁊ cuilȝ limitata ⁊ artata est sua portio: ⁊ hoc de lege cōi: q: excipiunť quinq̄ casus. Primus si ouis aliena in parrochia sua deliquit. Secundus si mutauit sibi domiciliū: sicut est in scolaribus manentes parisi⁹. Tertius si sit vagabūdus. Quartus si sacerdos proprius sit inscius vel maliciosus ⁊ petita licētia vult adire peritiorem. Quintus casus est in articulo necessitatis ⁊ mortis: ⁊ in hoc casu nō opȝ infāȝ petere. In alijs aūt opȝ nō a sacerdote penitētis solum esse licentiatū: quia ipse nō pōt subditū licētiare: sed oportet licētiatū eē ab ordinario. s. epo.

Sexto queritur.

Utrū inferior possit absoluere superiorē ipso volente. ℭ Rn̄. Inferior pōt absoluere superiorem: si superior velit ei se subijcere.

Circa distinctionē vi

gesimaȝ querit̄ primo de pena purgatoria. Utrū sit ponere penam purgatoriam. ℭ Notandū ꝙ purgatoriū non capitur hic solūmodo: pro loco qui est in inferno ⁊ pars inferni: de quo dictum est in tertio distinctione. xxij. sed intelligitur pro omni pena purgatoria siue sit in terra: siue in aqua: siue in aliqua parte inferni: que dicitur purgatorium. ℭ Ad questionē respondetur ꝙ absq̄ dubio post hanc vitam: sicut dicit scriptura ⁊ auctoritates sanctorum: ⁊ plures reuelationes ⁊ rōnes concordant ⁊ ecclesia vniuersalis confirmat: que pro illis orat: est ponere penā purgatoriam. Ratio autem huius est: q: vniuerse vie dn̄i misericordia ⁊ veritas. Sic autem misericordia parcit dominus: vt veritati siue iustitie non faciat preiudicium. Ideo dimitti culpaȝ ⁊ penam eternam ita tamen v' obligatū teneat ad penam tēporalem. Unde apostolus prime Corintheorū. iij. Ipse autem saluus erit: sic tamen quasi per ignem scilicet purgatorij. Itē Augustinus. Aut homo punit: aut deus punit: sed frequenter aliqui ꝯuertuntur in fine qui non puniuntur in presenti: ergo necesse est ꝙ puniantur a deo in futura vita: sed non ī pena eterna īferni: ergo opȝ ꝙ puniāť ī purgatorio.

Secundo queritur.

Utrum pena purgatoria sit maxima penarum temporalium. ℭ Notādum ꝙ pena purgatoria est temporalis: q: finē habet. Nam certum est ꝙ post iudicium non erit purgatorium. ℭ Responsio. Pena purgatoria est maior ⁊ grauior: q̄ homo in hoc mundo potest pati. Unde maior est pena esse in purgatorio: q̄ comburi vel acerbissime verberari in hoc mundo. Sicut dicit grego. ꝙ idem ignis comburit existentes in inferno: ⁊ existentes in purgatorio. Non tamen sequitur ꝙ minor pena purgatorij sit omni alia pena temporali grauior: q: multi post morteȝ faciunt penam purgatoriā in hoc mundo: sicut dicit gre. de illo qui faciebat purgatorium suū seruiendo existes in balneis. Etiā aliqui parū affliguntur in purgatorio: sicut patet de btō August. qui transijt per purgatoriū. Et sic pȝ ꝙ illa indefinita est vera. Pena purgatoria est maxima penarum tpaliū. Et ista vniuersalis est falsa. Omnis pena purgatoria est maxima penarum temporalium.

Tertio queritur.

Utrum illa pena purgatoria sit voluntaria. ℭ Respondet̄ ꝙ aliqua pena dr̄ voluntaria tripl'r. Uno° q: assumit̄ a voluntate imperāte: sicut est pena pn̄ialis: q: voluntas imperat facere penitentiā: ⁊ isto mō pena purgatoria nō est voluntaria: q: ibi existētes vellēt esse extra vt irent ad paradisum. Scd̄o° q: sustinetur a voluntate acceptāte: sicut est pena martyrū: qui gaudebant in penis. Et isto° pena purgatoria nō est voluntaria: q: ibi non gaudent de illa pena: q: bene vellent ab illa liberari. Tertio° pena dr̄ voluntaria: q: sustinet̄ a voluntate tolerante. Et isto° pena purgatoria est voluntaria q: patienter ⁊ toleranter sustinetur.

Quarto queritur.

Utrū in illa pena sit minor certitudo de gloria q̄ in via. ℭ Rn̄. Exn̄tes in purgatorio maiorē certitudinē hn̄t de gloria q̄ existētes in via. Nā triplex est certitudo. Quedā est patrie vbi est certitudo tentionis euacuans expectationē ⁊ timorē. Alia est certitudo vie: que ex certitudo expectationis mixta timore: q: quilibet labi pōt q̄diu viator est. Tertia est certitudo media: que est ī purgatorio ⁊ est certitudo expectationis: q: nondū obtinēt: sed est euacuatio timoris propter cōfirmationē: q: sciūt se deinceps peccare nō posse: ⁊ sic pȝ ꝙ ī pena purgatoria ē maior certitudo ꝺ glia q̄ ī via.

Quinto

queritur. Utrū ministerio bonoruȝ angelorū vel malorum pena īfligatur. ℭ Responsio. Sicut diuina iustitia iubente: ⁊ statu eius succedente mali adurent̄ in īferno post iudiciū: sic ēt ⁊ nunc in purgatorio. Non. n. videt̄ probabile ꝙ demones illud ministeriū exerceant: cum ibi purget̄ peccati scoria bm̄ quam quodāmodo anima similis est diabolo: ⁊ suā similitudinē nolit diabolus deserere: sed potius confirmare: nec vnq̄ exerceat hominem nisi in quo sperat victoriā acqrere. Rursus nō v3 hoc ꝓbabile ꝙ ministerio fiat angeloꝝ: vt tam grauiter illos puniant.

Sexto

queritur a quo possit fieri relaxatio siue indulgentia. ℭ Notandum ꝙ q̄n cunq̄ aliquis est in charitate: quodlibet opus qd̄ facit valet tribus modis. Primo° valet spālissime scilicet sibi existēti in charitate vt aliquis celebrās missam pro alio plus intensiue valet sibi q̄ illi pro quo celebrat. Secundo modo valet generalissime scilicet pro tota ecclesia. Et ista sunt merita superogationis: que ponuntur in thesauro ecclesie de qui

dus meritis fiunt relaxationes et indulgentie. 3[o] valet specialiter pro illo pro quo fit illud opus meritoriū: vt qñ aliquis celebrat pro alio. Et sic qui celebrat pro alio in gratia. Primo sibi valet missa. 2[o] illi pro quo celebrat: et tertio toti ecclesie. Notādū vlterius q thesaurus ecclesie nō solum aggregatus de meritis supererogationis q: cito euacuaretur: sed etiā aggregat ex merito passionis xpi btē virginis et oīū sctōrū. Et ex illo thesauro accipiunt indulgentie et relaxationes. Rñ. ad qōnem. Ad solos epōs pertinet facere relaxationes et indulgentias. Rōnes patēt in textu. Cōtra. Nec cardinales inquātum cardinales: nec abbates: nec ceteri sacerdotes possunt indulgētias dare: sed solus summus pōtifex et ceteri epī. Et rō est: qz solus epūs est sponsus ecclesie: qui auctoritatē habet super ecclesiā. Notandū q epūs non potest facere indulgētias in aliena diocesi q̄ sua: lz possit cōicare bona sua sub ditis alienis. Etiā quilibz siue sacerdos siue laicus potest bona sua cōmunicare alijs.

Septimo queritur pro quo debeat relaxatio fieri. Utrū. s. pro spūali an pro corporali. Rñdet q sicut videmus in politijs et cōitatibus humanis q thesaurus ibi publice pp duo maxime cōsueuit pferri et cōicari exterius. s. ad gliam principis: et ad vtilitatē cōitatis: sic in spūalibus cōicatur thesaurus ecclesie per indulgētias duplici de cā. Primo pp gloriam dei. Et qm gloria et laus dei est qñ sancti sui honorant in cōstructione basilicarū suarū in cōmemoratione virtutū suarū: et hoc quidē fit i predicationib[9] et sermonib[9]. Ideo pro hijs omnib[9] indulgentie recte fiūt. Scdō propter cōem vtilitatē. Et qm cōis vtilitas est defensio terre sancte: defensio fidei: promotio studij et cōmilia: ideo pro talib[9] adhuc debēt fieri. Et qm hec cōsistūt i actib[9] exterioribus: ideo q relaxatio fit et dat p actib[9] corpalib[9]

Octauo queritur cui relaxatiōes pñt fieri. Utrū existēti in purgatorio: an solū viuēti in hoc seculo. Rñ. Relaxatio siue indulgētie collatio: sicut in precedētibus colligit: duo dicit. s. thesauri ecclesie cōicationem: et cū hoc quandam iudiciariā absolutionem sicut expresse colligitur ex decretali de penitentijs et remissione. Quod aūt consuluisti etc. Dico igitur q qz bona et thesaurus ecclesie sunt in sūmi pōtificis ptāte: et illi qui sunt in purgatorio ratiōe charitatis sunt idonei spūalia bona recipere: qz papa eis potest bona ecclesie cōicare. Quantū autem ad auctoritatē iudicandi: cū illi iā iā exierint forū ecclesie et ecclesiasticū iudiciū: vt q eis nō possit fieri absolutio nisi per modū deprecatiōis et suffragij et sic proprie loquendo non fit eis relaxatio: qz relaxatio dicit iudiciariā absolutionē. Sed solū fit via tori: super quē papa potest tam adiuuando q̄ iudicando. Super existentes aūt in purgatorio solum potest adiuuando et etiā quilibz in suis orationib[9] et bonis operib[9]. Superexistentes vero in ecclesia triumphante nihil potest: nec adiuuando nec iudicando. Itē dicit Boñ. Dispensatio bonorū ecclesie discrete et cū moderamine facienda est alioqn: nisi discrete fiat: deus non acceptat. Et bona spūalia nō pñt dissipari: nec cō diuinā acceptionē distribui q̄uis possint bona tpalia nō solū dispēsari: vex et dissipari ō sctō: q̄uis alit dicat ius diuū eē faciendū.

Nono querit de valore indulgentiarum. Utrū valeant tantū quātum predicatur. Notandum q communiter scdm doctores ad hoc q indulgētie vel relaxationes aliquid valeant exigitur duplex conditio ex parte dōnantis: et duplex ex parte recipientis. Ex parte dantis requiritur potētia: et honesta et rationabilis cā. Non enim credenda esset indulgentia valoris alicuius: si quis daret eas euntibus videre torneamēta. Ex parte vero recipientis exigitur confessio cū vera contritione et fide cum vera deuotione vt vere de peccatis sit penitens: et vere confidens q pastoris indulgentia valeat sibi. Responsio. Quātitas indulgentie attenditur respectu pene debite pro peccatis confessis et dimissis: et non attenditur ratione scorie peccati: qz indulgentie nō absoluūt a culpa: sed solum a pena. Dicendum est igitur q quantitas indulgentie et dimissionis illius pene mensuratur secundum iudiciū summi pontificis vel eius qui fecit indulgentias. Ille autem qui dat indulgentias cum eas tribuit considerat causā pro q̄ reputat eū dignū tāta gra: et pz plus vel min[9] pticipāt de idulgētia. Uerbi grā. Stationes rome in stitute sunt vbi sunt indulgentie determinate: hoc instituebāt pres propter peregrinos qui veniebāt de locis remotis nec estimauerūt dignū esse tanta grā eū qui est nat[9] iuxta ecclīam: sicut eū qui de remotis venit partibus vnde nec tantā recipit grās: sed aliquātā. Cōcedēdū est igit q idulgētie tm valent quantum sonant quantum ex parte dantis: tñ nō tm valēt cuilz q̄tū sonāt nec equalr oīb[9] sic pz.

Circa distinctionē vicesimāprimā pmo querit. Utrx venialia possint deleri sine grā. Rñ. Peccata venialia nō pñt deleri sine grā gratūfaciēte ita q q̄diu hō ē i pcō mortali ñ delet pcā venialia: s; si morit i pctō mortali cū venialib[9] punietur in inferno ad tempus pro venialibus ita q per aliqd spacium tpis magis affligetur h pcīs venialib[9] quousq satisfecerit: et hec ē opio Sco. Aug. de ci. dei. xxi. Nec magna nec pua pñt nobis dimitti: si nō dimiserimus debitoribus nostris.

Secundo querit. Utrx venialia possint deleri a grā: sine cōtritiōe siue exteriori pena. Rñt q lz venialia valde cōgrue p pnias deleāt; pñt tñ p grās adiutā aliq ope exteriori aliter deleri sic p sacra eucharistie: extreme vnctiōis et baptismi: p aq asp̄sionē epālē bñdictiōez et mie exhibitionem

tionē per orationis dñice deuotam exorationem & passionis xpi feruentem meditationem. Et sic patz q ad deletionē venialiū nō est necessaria contritio siue interior pena: sed possunt deleri per illos act^9 exteriores etiam posito q homo nō cogitet: nec recordetur de peccatis venialibus a se commissis.

Tertio queritur. Utrū in purgatorio p^9 hāc vitam fiat aliqua purgatio ab aliqua culpa an solum a pena. ¶ Notandū q in purgatorio nō fit purgatio peccati mortalis quo ad culpaz qz de lege cōi quilibet decedēs in pctō mortali dānatur in inferno: tñ in purgatorio bñ fit purgatio peccati mortalis quo ad penā: & ideo qō non est de culpa mortali: sed solū veniali. ¶ Rñ. In purgatorio post hāc vitā pctā venialia delent quo ad culpā gre. in. iiij. dialogoꝝ dicit q quedā leues culpe remittuntur in futuro: & ibi multa dicit que ad ostendendū hoc faciunt. Si dicas q hoc intelligat q̄tū ad reatum pene: hec non soluit: qz in futuro: & post te in purgatorio non solū fit purgatio a reatu penarū venialiū verūetiā mortaliū: cetera patent.

Quarto querit. Utrū purgatio illa fiat per ignē mālem aut per spūalē. Rñdet q licet Augustinus visus fuerit dubitare: alij tamē doctores nobis auferūt dubitationē: qui hoc cognouerunt multiplici rōne: vt grego. in. iiij. dialogoꝝ & Isidorus de ordine creaturaꝝ: & cōiter tenēt doctorēs nři igīs ignē purgatoriū eē materialez siue corporalem qui est calidissimus & obscurissimus. Un idē ignis cōburit eriētes i īferno: & purgatorio

Quinto queritur. Utrum vnus liberet ante alium. ¶ Responsio. In illo igne citius purgat vnus q̄ alius: vt dicit Augustinus & omnes doctores in hoc concordant: qui enim diutius in peccato permansit dignum est vt diutius sustineat penam.

Sexto queritur. Utrum aliquis sanctorum euolet in celum ante iudiciuz. ¶ Notandum q sanctus potest capi tripliciter. Uno modo large pro quolibet existente in gratia dei: & isto modo aliqui possunt in hac vita esse sancti. Unde sancti estote: qz ego sctūs sum. Scđo^9 capit sctūs ꝓ ꝓximme pro illo qui est in gr̄a dei qui nō hꝫ aliqd purgabile & videt essentiā diuinā: vt sunt bti existētes in gloria & istis duob^9 modis nō capit in qōne pñti. Tertio mō capit sctūs ꝓprie pro illo que est in gr̄a & nihil hꝫ purgabile: tñ nō videt eēntiā diuinaz: sicut sunt aīe que in purgatorio fecerūt pniaz suā. Uel sancti: qui decedentes de hoc seculo nihil hñt purgabile: sicut fuit beatus franciscus &c.

Septimo querit. Utrū liceat aliqd pctūm in cōfessione dimittere. ¶ Notādū q qō nō intelligit de venialibus pctis: qz nō est necesse cōfiteri venialia pctā & per ꝯsequēs aliq̄ peccata venialia possunt dimitti: sed intelligit questio de peccatis mortalibus. ¶ Responsio anteq̄ aliqua cōfessio sit bona & rite facta necesse est q cōfitens dicat oīa peccata sua mortalia simul & semel in vna & eadem confessione: & vni & eidem sacerdoti ita q nulla peccata mortalia scienter reseruet qd si non fecerit cōfessio erit irrita. Unde quatuor modis confessio fit irrita duobus modis ex parte absoluentis & dūs ex parte confitentis. Ex parte absoluentis. Primo si non sciat: qz non potest absoluere nisi habeat notitiam de peccato. Secūdo si nō possit: quando. s. non habet ptātem absoluendi. Ex parte autem confitentis. Primo si ficte confiteatur. Ille autem ficte confitetur qui vnam partem pctōꝛꝫ confitetur vni: & aliam alteri: etiam quando nō habet displicentiam de peccatis suis: nec intēdit emēdare se. Augustinus. Impium est a deo dimidiam sperare veniam. Notandum q si aliquis vere fuisset confessus peccata sua vni sacerdoti & per duos dies sequentes recordaret de aliquo peccato non confesso tunc bonum est q confiteatur illud eidem sacerdoti: si autem non possit habere copiaz illius sacerdotis: & confiteatur alteri: tunc alteri sacerdoti non tenetur reiterare alia peccata confessa tamē congruum esset & securius alia reiterare.

Octauo queritur. Utrum liceat aliquid in confessione addere. ¶ Responsio. Nullus debet aliquid addere contra testimonium conscientie sue: qz nec causa humilitatis aut alterius simulationis nō debet dicere mendacium quia tunc perderet confessionis meritūz. Tñ qñ lingua nō ꝯdicit ꝯsciētie potest absq peccato aliquid addere: etiam cum merito vt si qs cōmisisset paruum pcm̄ & crederet se cōmitē magnū pcm̄: tūc dādo i ꝯfessione se grauiter peccasse: tunc licitum est illud addere: licet falsuz: & tamen nō demeret: s; meret.

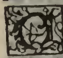
Nono queritur. Utrum in confessione liceat aliena peccata referre. ¶ Respondet distinguendo. Quia aut aliena peccata sunt ad accusationem peccatorum nostrorum impertinētia ita q bene possumus accusare peccata nostra sine reuelatione alienorum peccatorum tunc non est licitu aliena peccata referre: immo qui hoc malicio se faceret mortaliter peccaret. Si autem aliena peccata sint pertinentia ad accusationem peccatorum nostrorum: ita q nostra peccata non possumus accusare absq reuelatione alienorum peccatorum & tunc licitum est aliena peccata accusare nostra: sic tamen in generali aut alio modo taīr q ꝯfessor nō intelligat personam cum qua fuit commissuz pcm̄.

Decimo querit. Utrum in aliquo casu liceat ꝯfessionem reuelare: hoc ē querere. Utrum sacerdos in aliquo casu absq peccato confessionē reuelare. ¶ Responsio. Pro nullo scādalo est confessio reuelanda vt dicit Gregorius & habetur in littera. Unde sacerdos taliter debet nosse quasi non audierit & nouerit. Ideo sigillum confessionis est diligentissime custodiendum ꝓp scandalū ne penitētes retrahant a ꝯfessione: ꝓp qd factū fuit miraculū magnū q qdam publice ꝯfes

fus est i mari e naui pp piculū qd̄ euenerat in mari:e postq̄ ventū est ad portum:e saluus fuerat e oēs alij nemo nouit qd̄ dixerat ille. Rn̄det igit̄ q̄ in nullo casu lz cōfessionē regularē. Notādū q̄ dif ferētia est inter sigillū ↄfessionis:e sigillū secreti. Aliqd̄ eni dat̄ sub sigillo ↄfessionis qn̄. s. pctā ↄfi tent̄ in ↄfessione sacr̄ali. Et ista nullo mō dz reuelari. Aliqd aūt dat̄ sub sigillo secreti:qn̄. s. aliqs dicit aliqd alteri sub fide q̄ nō reuelabit illud:tunc aliqua data sub isto sigillo pindicabilia nō dn̄t recipi:e pn̄t reuelari absq̄ pctō vt si aliqs diceret alteri ego occidā fratrē meū:vel ego cōburā talē ciuitatē:e tūc in tali casu poteſt illud reuelare. Et sic futura que sunt pindicabilia data sub sigillo secreti pn̄t reuelari. Preterita vero nullo mō debēt reuelari. ¶ Regula ad omne secretum celanduz tenetur quilibet homo de iure.

Undecimo querit̄. Utrū ↄfitēs possit sacerdotem licētiare. ¶ Rn̄sio qn̄ hō ↄfitet̄ pctā sua sacerdoti nō pōt in ↄfessione sacerdotē licētiare vt pctā sua reuelet:q2 nō hn̄t hāc auctoritatē nec potestatē. Nec ēt extra cōfessionē pōt dicere reueletis ea que dixi vobis in ↄfessione:nec ēt ↄfessor debet reuelare. Si aūt ↄfitēs velit q̄ ↄfessor reuelet peccata sua:pōt ei extra ↄfessionē dicere. Rogo reueletis talia e talia pctā que ego cōmisi: tūc sacerdos pōt illa reuelare. Nec propterea confitēs licentiat eum:q2 ſm Scotū confitens non poteſt sacerdotē licentiare. Et eum sequuntur doctores moderni.

Duodecimo querit̄. Utr̄ sciēs aliqd̄ p cōfessionē e p aliā viā teneat̄ illud celare. ¶ Notandū q̄ aliqd pōt sciri duplr̄ extra cōfessionē. Uno mō p viā secretā e occultā: e est qn̄ illō nō pōt probari p testimoniū duor̄ vel triū. Alio mō p viam publicā e manifestā qn̄ pōt pbari p testimonium duor̄ vel triū. ¶ Corr^m. Sciēs aliqd p ↄfessionē e p aliā viā tenet̄ illud celare. ¶ Scōm corr^m. Illud qd̄ scit̄ p ↄfessionē e p viā publicā scit̄ duplici via:ita q̄ hō pōt vnū modū obliuisci. s. p ↄfessionē:e aliū modū scire e reuelare. s. per viā publicā. ¶ Rn̄sio. Sciēs p cōfessionē aliqd:e p viā. s. publicaz:nō tenet̄ illud celare. Sed si velit reuelare nō debet dicere. ego scio illud duplici via: q2 tūc reuelaret cōfessionē:sed simplr̄ debet dicere. Ego hoc scio. Tn̄ securius est q̄ nihil dicat:nisi sit coactus. Nam tunc cum magna maturitate reuelandum est alienum peccatuz quando pdesse potest.

Circa distinctionez vigesimāsecūdā p° querit̄. Utr̄ pctā dimissa redeāt q̄tuz ad maculā siue culpā. hoc est querer̄. Utr̄ qn̄ hō peccat redeat q̄tū ad maculā alia pctā de quibus fecerat penitētiā. ¶ Notādū q̄ ista tria. s. macula reatus e offensa nō differunt simplr̄. sed rōne. Nā trāseunte actu peccati tam interiori q̄ exteriori:ibi remanet obligatio ad penam eternam e ista obligatio aliqn̄ vocatur macula:aliqn̄ reatus:e aliquādo offensa. Inquātū est disconueniēs aīe vocat̄ macula. Inquātū ducit ad penam eternā e dr̄ reatus. Inquantū vero infligit̄ a deo vel displicet deo dicitur offensa. ¶ Rn̄det̄ ad qōnem. Pctā dimissa nullo° redeūt quo ad culpā:q2 postq̄ deus per grām deleuit e dimisit pctūm nunquam illud redit in aīam. Rationes patent in textu.

Secundo queritur. Utrū peccata dimissa redeant q̄tuz ad reatū. ¶ Notandūm q̄ reatus proprie est obligatus ad penam eternā: Pena vero eterna est duplex. Quedam est pena damni:e est perpetua priuatio visionis dei:e sic peccata dimissa redeunt q̄tum ad penā damni:q2 eque bene priuatur aliquis visione dei in inferno pro vno pctō mortali:ac si cōmisisset multa peccata mortalia. Et sic intelligit̄ hec auctoritas. Qui peccat in vno factus est oīum reus: supple q̄tum ad penā dānī. Alia est pena sensus qua dānati affligantur in corpore vel in anima:e tūc distinguēdū est. aut. n. talis qui recidiuat in peccatū perfecit penitentiā in gratia de peccatis prius dimissis. e sic peccata dimissa non redeunt ad reatuz aut talis nō perfecit pniam suam in gratia:sed in pecato mortali:e tunc ſm Bonauentu. Peccata dimissa redeūt ita q̄ erit punitus in inferno de peccatis preteritis Tamē hec nō est opinio Scoti e doctorum modernorum dicentiū q̄ non est necesse penitentiā adimplere in gratia. Et ideo dicunt omnes q̄ peccata dimissa nullo modo redeunt q̄tum ad reatum: siue q̄tum ad penam eternam:tamē in hoc concordāt omnes q̄ propter ingratitudinez magis aggrauatur pcm̄. Et tenetur ille cōfiteri de illa igratitudie.

Tertio querit̄. Utrum sacramentū penitētie fuerit institutū. ¶ Responsio. De penitentia est loqui dupliciter:aut prout est recōciliatiua deo:aut prout est reconciliatiua non soluz deo sed ēt ecclesie. Si loquamur prout est solū reconciliatiua deo:sic est d̄ dictamine legis nature:que dictat ↄteri de pctō e humiliari debere tamen cuz aliqua illustratione fidei:nisi deus illuminasset pfeo legis naturalis nō potuissent ex seipsis inuenisse modū penitēdi. Et sic dōz est q̄ in lege nāe non fuit instituta pnia proprie loquēdo:sed solū insinuata:e tūc dn̄s insinuauit qn̄ post pctūz. Adā vocauit Gen. iij. Ubi es Adā: vbi dicit glosa q̄ monebat eū redire ad cor iuxta illud Esaie. xlvj. Redite preuaricatores ad cor. Si aūt loquamur de pnia ſm q̄ ē sacramentū ecclesie:e sic habuit institutionez in lege scripta siue mosayca tamen imperfecte e ſz quādam generalitatem in determinatione oblationuz que erant loco confessionis e satisfactionis. In lege autem noua vbi vnitas ecclesiastica est perfecta e reconciliatio plena:penitentia instituta fuit ſm statum perfectionis:e q̄tum ad formale quod est ab

solutio

solutio sacerdotalis et ligatio: quod dominus instituit et promulgavit qn. Jo. xx. post resurrectionem suam dedit discipulis suis potestatem clavium: et quantum ad materiale: quod est quedam lucida et aperta confessio. non solum in generali: sed et in speciali: quod domino instituit et apostolos docuit: et ipsi a domino edocti et accepta eius potestate promulgaverunt. Non enim nobis tradidissent nisi a domino vel a spiritusancto accepissent. Et sic patet quod sacramentum penitentie perfecte fuit institutum in lege noua a xpo.

Quarto queritur quid sit signum et signatum quo ad significationem penitentie. ¶ Responsio. Dupliciter possumus loqui de sacramento penitentie. sicut dictum est. aut secundum quod est solum reconciliativum deo. aut secundum quod non solum reconciliat deo sed etiam ecclesie. Si ergo loquimur de sacramento penitentie reconciliante solum deo: tunc res sacramenti est remissio peccatorum: signum vero stat in istis tribus. s. in exteriori contritione: confessione et satisfactione. Quantum vero ad ecclesiam additur absolutio a peccatis a sacerdote data.

Quinto querit. Utrum penitentia habeat et teneat fundamenti rationem. ¶ Respondetur quod fundamentum dicitur dupliciter. Uno modo locus in quo edificium stabilitur: hoc modo xpus dicitur fundamentum. Et hoc bene notatur in glosa prime Corin. iij. vbi dicitur quod sicut totum edificium materiale tendit deorsum: sic edificium spirituale tendit sursum. quia xpus dominus qui est fundamentum spiritualis edificii est sursum. Alio modo dicitur fundamentum illud secundum quod res fundatur et stabilitur in suo sustentaculo. Et hoc potest esse tripliciter. aut enim est illud per quod prohibens removetur: aut illud per quod ibi locatur: aut per quod confirmatur et stabilitur. Si est illud per quod removetur prohibens sic est penitentia que removet immundiciam peccati: super quam erat constructa machina diaboli. Si autem sit vt collocans: sic duo sunt in nobis per que nati sumus collocari et tendere ad locum nostrum. s. intellectus et affectus. Intellectus locatur in xpo per fidem et affectus locatur et conglutinatur per charitatem. Si autem sit vt defendens et roborans. hoc est dupliciter. aut est defendens contra ventum prosperitatis: et sic est humilitas: aut contra ventum aduersitatis: et sic est patientia siue fortitudo. Et sic per hoc fundatur aia supra petram: et sic patet quod ratio fundamenti duobus dicitur secundum quandam analogiam que ortum habet et radicem in xpo. Secundum igitur est quod penitentia est fundamentum accedenti ad xpm de regione dissimilitudinis siue peccati.

Sexto queritur Utrum penitentia sit tabula. ¶ Respondetur. Penitentia siue dicatur fundamentum siue tabula: sub tropo dictum est: tum secundum aliam et aliam acceptionem secundum quod fit duplex translatio. Penitentia. n. est virtus: et sic competit ei ratio fundamenti: quia fundamentum omnium virtutum est quia oportet prius liberari a malo quam facere bonum. Penitentia etiam est sacramentum: et sic competit ei ratio tabule. Nam cum aliquis patitur naufragium in mari: necesse est quod saluetur per aliquod adiutorium. Tabula autem est adiutorium aliquod collatum per quod possit aliquis qui est in periculo naufragii subleuari a periculo pcti. Et hoc modo penitentia dicitur tabula. Nam sicut duplex dicitur periculum et naufragium peccati. s. originale et actuale: ita est duplex sacramentum: et tabula saluans. Nam contra originale est prima tabula scilicet sacramentum baptismi. Contra actuale est secunda tabula. s. sacramentum penitentie.

Circa distinctionem vigesimamtertiam queritur primo. Utrum sacramentum extreme unctionis principaliter sit ordinatum ad morbum corporalem an ad spiritualem. ¶ Notandum quod sacramentum extreme unctionis est ipsa unctio. Et diffinitur sic secundum Scotum. Sacramentum extreme unctionis est unctio infirmi hominis penitentis sed in determinatis partibus corporis cum oleo ab episcopo consecrato: ministrata a sacerdote: certa verba cum debita intentione simul proferente: ex institutione diuina efficaciter significans et reputatus finalem curationem peccatorum venialium. In hac diffinitione tanguntur nouem particule. Prima particula tangitur ibi: unctio: et est materia propinqua. oleum vero est materia remota. 2a particula hominis infirmi et ponitur ad differentiam hominis sani cui non debet dari hoc sacramentum. Nec etiam cuilibet homini patienti se in periculo mortis exponere: vt in mari vel in prelio eunti: nec etiam cuilibet infirmo sed grauiter infirmanti: de quo probabiliter creditur quod decedet de hoc mundo. Tertia particula est penitentis. Unde nec paruuli pueri qui non habent vsum rationis: nec furiosi: nec etiam qui perdiderunt vsum rationis debent habere illud sacramentum nisi prius ante furiam quesiuissent. ¶ Corollarium. Beata virgo non habuit illud sacramentum: quia nunquam penituit: eo quod nullum habuit peccatum. 4a particula in determinatis partibus corporis. s. in organis potentiarum. s. in oculis vbi est potentia visiua. in auribus: vbi est potentia auditiua. in naribus: vbi est potentia odoratiua: in ore: vbi viget potentia gustatiua. in manibus: vbi viget potentia tactiua. in pedibus. vbi est potentia motiua in lumbis: vbi est in viris potentia generatiua et in vmbilico in mulieribus. Et sic in toto sunt. xj. unctiones. Quinta particula cum oleo: ibi tangitur materia remota. Unde triplex est oleum scilicet cathecuminorum: quo unguntur cathecumini et paruuli pueri ante baptismum. Aliud est oleum balsamicum vbi est balsamum et vocatur crisma: de quo unguntur confirmandi et baptizati. Tertium est oleum infirmorum in quo non est balsamum. Sexta particula ab episcopo consecrato: quia solus episcopus potest illud oleum consecrare. Septima particula ministrata a sacerdote: ibi tangitur idoneitas ministri: quia si laicus attentaret illud sacramentum dare: nihil faceret. Octaua particula: certa verba cum debita intentione simul proferente. de quibus postea dicetur. 9a. ex institutione diuina: ibi tangitur causa finalis. Respondetur ad questionem. Illud sacramentum principaliter ordinatur ad morbum spiritualem. s. ad delenda peccata venialia: cetera patent in textu.

Secundo queritur. Utrum hoc sacramentum institerit xpus vel aliquis eius discipulus. ¶ Respondetur quod licet aliqui voluerunt dicere quod

xp̄s instituit hoc sacr̄m. Bon. ⁊ Sco. ⁊ oēs q̄si oēs doctores moderni ɔcordant in hoc q̄ xp̄s non i͂mediate: sed post ascēsionē eius sp̄ūsā. per apl̄os hoc sacr̄m instituit: sicut supra dictū est. de sacro confirmationis: nec et̄ apostoli instituerūt: sed solū p̄mulgauerūt. Un̄ dicit Scotus q̄ oīa sacra noue legis data sunt a christo vel a deo.

Tertio queritur de huius sacram̄ti mā. Rn̄. Materia huius sacri: sicut dicit magr̄ in lr̄a: ⁊ cū eo concordant oēs: est oleū ab ep̄o ɔsecratū: nō mixtū crismate nec alio liquore. Cetera patent.

Quarto querit̄. Utr̄ forma verbi sit de eēntia huius sacri. ℂ Notandū q̄ in oī sacro noue legis ɔcurrunt duo. s. mā sicut in baptismo aqua est mā: ⁊ i extrema vnctiōe mā ē oleū. Cōcurrit et̄ forma: ⁊ sunt aliq̄ verba que debēt proferri: ⁊ sunt tanq̄ principalius in sacro: mā v̄o tanq̄ minus principale. ℂ Rn̄. Forma verbi est de integritate sacri que dʒ fieri per modū deprecatiōis. Forma aūt ƀm q̄ tʒ romana ecclesia: hec est: p istaʒ sanctā vnctionē ⁊ suam pijssimam miaʒ indulgeat tibi dn̄s quicqd oculoꝝ vitio deliquisti. Et sic dōm est in alijs organis potentiarū. s. in auribus narib⁹ ⁊ sic de alijs. Rōnes aūt quare potius in isto sacro oīno est de essentia q̄ in alijs patet in textu.

Quinto querit̄ quis debeat administrare h̄ sacr̄m. ℂ Rn̄r q̄ huius sacramēti dispēsatio ⁊ administratio: ex offō spectat ad sacerdotes. Et istud ɔfirmat auctoritas ⁊ rō. Un̄ Jac. vl. dī. Inducāt presbyteros ⁊ orent sup eū. Rō aūt est qꝛ cū huius sacri mā sit oleū ɔsecratū nō dʒ administrari nec cōtingi nisi ab eo qui hʒ manus consecratas ⁊ talis est sacerdos. Ideo nō se extendit ad oēs: nec ad solos ep̄os: qꝛ cū hoc sit sacr̄m periclitātiū qō dat̄ solis grauiter infirmis: de quib⁹ credit̄ de proximo eminere mors ⁊ ep̄i nō possint semper adire: ideo multos opoꝛteret periclitare. Notādūʒ q̄ bene dī in rn̄sione q̄nis q̄ soli sacerdotes debent ex officio illud administrare: qꝛ aliq̄n aliq aliꝗ administrare p̄nt, ex singulari p̄uilegio vel ex merito. sicut legit̄ de virgine gloriosa q̄ multos inūxerit in morte: sicut legit̄ q̄ vnxit btūm Martinū. Etiā pʒ de btā Genouesa: que inūgebat infirmos ⁊ sanabant̄ vel sp̄ūaliter: vel corpalr̄: sed hoc erat ex merito ⁊ propter sanctitatem suam.

Sexto querit̄ cui debeat sacrum istud dari. ℂ Rn̄. Illud sacr̄m debet dari solis infirmis rōne vtētibus ⁊ in periculo mortis existētib⁹. ℂ Correlariū. Nō debet dari paruis pueris: nec furiosis a natiuitate: eo q̄ nunq̄ hūerūt vsum rōnis. Nec et̄ dʒ dari perdēti vsum rōnis nisi prius anteq̄ perderet vsum rōnis quesierit istud sacruʒ. ℂ Correlarium secundum. ℂ Istud sacramentum non debet dari sententiatis ad mortem: siue sint iuste vel iniuste sententiati: quia coram ecclesia dicuntur infames.

Septimo queritur in quo loco ƀbeat fieri vnctio. ℂ Rn̄detur q̄ ex quo istud principalr̄ ordinatur ad venialiū destructionē: ƀm q̄ ex textu dīi Jacobi capit̄: ⁊ venialia perpetrant̄ in aīa: ⁊ ab aīa bʒ vnionē ipsius ad carnem corruptā. Est autē triplex aīe po͡a ƀm quam tangit corpus. s. sensitiua generatiua ⁊ progressiua. ⁊ ideo istaꝝ potentiaꝝ organa debent inungi. ⁊ q̄ñ. v. sunt organa deseruiētia. v. sensibus. s. oculi: nares: os: aures ⁊ manus. Lūbi aūt deseruiunt potētie generatiue: ⁊ pedes potentie progressiue: ideo iste septē partes inungunt̄. Et sic in toto sunt. xj. vnctiones: qꝛ due in aurib⁹: due in oculis: due in manibus: due in pedibus: vna in ore: vna in naribus ⁊ vna in lumbis si sint viri. Si aūt sint mulieres possunt inungi in vmbilico vbi viget po͡a generatiua: vel ꝑpter verecundiā possūt inungi in lūbis. Notandū q̄ si infirmus nō hēret pedes aut manus: tamen inungi dʒ in partib⁹ magis propinquis vel appropinquantib⁹ illas partes. Etiam posito q̄ fuisset surdus ⁊ cecus a natiuitate tamen dʒ inungi in illis partibus quia si nō vidit: tn̄ habuit voluntatem videndi ⁊ audiendi.

Octauo queritur quotiēs debeat h̄ sacr̄m dari. Dōm q̄ tria sunt sacra per que imprimitur character. s. baptismus: cōfirmatio: ⁊ ordo: ideo nō p̄nt iterari. Omnia vero alia sacramenta possunt iterari: qꝛ ꝑ ipsa non imprimitur character. ideo istud sacramentum potest iterari ⁊ etiam iterari totiens quotiens quis infirmatur tali infirmitate q̄ estimat̄ de morte. ℂ Notandū q̄ si sacerdos dans istud sacr̄ʒ postq̄ inunxisset oculos ⁊ nares ⁊ postea moreret̄ vel nollet perficere: tunc alter sacerdos non debʒ incipere ad inungendam oculos sed deberet perficere quod alter sacerdos incepit. ℂ Notandū quod si aliquis haberet prolixam infirmitatem totiēs debet ei dare hoc sacramentum: quotiēs de morte ipsius estimatur: dūmodo sit aliquod sufficiens interuallum quod cōmuniter nō limitat̄ a doctorib⁹ ƚʒ aliqui voluerint dicere q̄ requirit̄ spaciū triū mensium pro interuallo. Nam sicut in eadem infirmitate iterantur peccata venialia: ita etiam debet iterari remedium. Cetera patent in textu.

Circa distinctioneʒ vigesimāquartā querit̄ primo ƀ ordinis signaculo. Utr̄ clerici ordinādi debeāt tōsurari. ℂ Notandū q̄ tōsura ē amotio capilloꝝ a parte inferiori rotūde facta: ita q̄ videantur aures. Et sic conuersi ad religionē etiā laici debent isto modo tonsurari: non tamen debent coronari. Unde corona est amotio capillorum orbicularis a parte superiori capitis orbicularis. i. rotunde. ℂ Notandum etiam q̄ ordinandus venit ab ordine. Ordo autem prout nunc sumitur est duplex seu capitur dupliciter. Uno modo pro congrua

grua dispõne rez parium ⁊ impariũ. Et sic diffinitur ab Augu. Ordo est rez pariũ dispariũq; vnicuiq; sua loca tribuens congrua dispõ. In qua diffinitione ponunt tres pticule. Prima particula ẽ ꝯgrua dispõ: ⁊ ponit loco gñis. nã oĩs ordo est dispositio: ⁊ nõ ecõtra. q: multa sunt bñ disposita q̃ nõ sunt ordinata. Scḋa particula. pariũ dispariũq;: hoc est similiũ ⁊ dissimiliũ equaliũ ⁊ inequaliũ. Nã si oĩa essent eq̃lia: ibi nõ eẽt ordo. Tertia particula vnicuiq; sua loca tribuẽs: vnde iste ordo ẽ in paradiso: q: vnusq̃sq; locaẗ ꝺm merita sua ⁊ etiaz ꝺm officia. Iste ordo ẽt est in rez nã sicut in celo ⁊ in terra. Dz ẽt esse in pollitijs humanis. Etiam in ecclia militãte est iste ordo in qua ecclia est sũmus hierarcha q̄ est xp̃s: vicarius eius est papa. ⁊ sic descendẽdo vsq; ad minores sacerdotes. Scḋo mõ capiẗ ordo pro aliquo gradu eminẽti: ⁊ isto modo platus dr̃ hr̃e ordinẽ etiã ep̃s: rex: impator: ⁊ ceteri habentes gradũ eminẽtie dñr hr̃e ordinem. Et isto mõ capiẗ in p̃nti q̃one ⁊ non primo mõ. Unde põt sic diffiniri ordo put est in ecclia. Ordo ẽ gradus preeminẽs in ecclia disponẽs de congruo ad aliquẽ actũ pertinentẽ ad ꝯsecrationẽ vel dispẽsationẽ eucharistie: ibi sunt due particule. Prima particula gradus preeminẽs in ecclia: ibi tangiẗ dr̃ia ab ordine primo mõ capto. Scḋa particula: disponens de ꝯgruo ⁊c̃. Uñ ꝯsecratio corpis xp̃i est sũmus ⁊ excellẽtissimus gradus: ⁊ oẽs alij ordines sunt inferiores ipso. Notãdũ q in isto ordine. secũdo mõ capto sunt septẽ gradus. Primus gradus (q ptinet imediate ad ꝯsecrationẽ) est sacerdotiuz. Scḋs gradus ẽ imediate dispensans istud sacr̃m eucharistie: ⁊ est offĩm diaconatus: q: antiq̄tus diacones ministrabãt ⁊ dispensabant sanguinez xp̃i: sed mõ nõ dispẽsant: q: sunt sacerdotes sufficientes: ⁊ ẽt mõ non daẗ sanguis cõicantibus. Tertiꝰ gradus est imediate disponẽs ad dispensationem ⁊ ꝯsecrationẽ: ⁊ est offĩm subdiaconatus: q hz offerre panẽ ⁊ vinũ sacerdoti. Et isti tres ordines dñr sacri: nec possunt vxorari hñtes eos: sed tenent viuere caste. Sunt alij tres gradus disponẽtes ad deuotionẽ. Si ad deuotionẽ iteriorẽ: sic ẽ officiũ accolitatus: q: officiũ accoliti est accendere candelas ⁊ luminaria que accendunt hoĩes ad deuotionem. Quintus gradus disponit ad h̃ q populuz faciat intentũ: ⁊ sic est officiũ lectoris. Sextus gradus est in hoc disponẽs q expellit indignos sp̃us: ⁊ isto mõ est offĩm exorciste. Septimus gradus est disponẽs in hoc q expellit indignos hoĩes scz excõicatos: ⁊ sic est offĩm hostiarij. ¶ Notandũ ẽt q sacr̃z ordinis nõ est ipse ordo sed ꝓprie vocatur ordinatio. Est igiẗ ordinatio: ꝺm Sco. institutio alicuius in gradu ecclie ꝑeminente cui ꝯuenit aliq̇ḋ ministeriũ circa eucharistiam exhibendũ facta a ministro idoneo scz ep̃o certa verba proferẽte: ⁊ cum intentione debita aliquo signo visibili repñtans ex instõne diuina signans ministeriuz gradus illius gr̃am preeminentẽ qua ordinatus digne aliquod ministeriũ exequatur. ¶ Ad q̃onem respondetur q clerici ⁊ ordinãdi debent tonsurari ⁊ coronari. ⁊ hoc pp̃ duo. Primo pp̃ distinctionez: q: p coronam distinguunẗ a laicis. Scḋo propter eruditionẽ: q: in hoc q in tonsura est sup̄fluitatis capillorꝫ amotio: instruunẗ clerici q vitanda est sup̄fluitas terreneitatis ꝺm illud Apostoli. j. ad Thimo. vlti. Habẽtes alimẽta ⁊ quibus tegamur his contẽti simus. In hoc ẽt q corona est in sũmitate capitis instruũẗ clerici q sũma bõa ⁊ celestia dñt desiderare ꝺz illḋ ap̃li ad philip. iij. Nr̃a ꝯuersatio in celo est.

Secundo queritur.

Utrũ corona sit sacr̃z. ¶ R̃nsio. Sicut de transeũtibus de vno statu ad aliũ premittitur aliq̇ḋ preparatoriũ quod non ponit in statu. sed disponit: sic in proposito intelligendũ est. Nã sicut nouitius in religione nec dr̃ secularis nec religiosus: sed mediat iter illa duo ⁊ nouitiatus est quedã dispositio ad religionẽ. Sic recipiens coronã nõ suscipit sacr̃m ordinis sed ẽ quedam dispõ ad sacr̃m ordinis. Unde recipiẽtes coronã improprie ⁊ ꝯfuse vocanẗ clerici. q: ꝓprie loquendo nullus dr̃ clericus nisi recipiat aliquod sacr̃m ordinis. Et sic patet q corona non est sacr̃m sed quedam dispositio.

Tertio queriẗ.

Utrũ in susceptiõe corone fiat abrenũciatiõ temporaliũ. ¶ R̃nsio. Suscipiẽtes coronã non cõpelluntẗ neq; de iure diuino nec humano abrenũciare tp̃alibus q̃tum ad possessionẽ: tñ de bono ⁊ equo minus dñt insudare sollicitudini tp̃aliuz q̃ laici ⁊ maxie illi q sunt in aliq̃ ordine sacro. Una rõ: q: nõ expectãt posteros. Alia rõ est: q: magis debent esse intenti ad sp̃ũalia ⁊ sollicitudo temporalis impedit spiritualem.

Quarto queriẗ.

Utrũ prelati ecclesie teneanẗ clericis q̃tum ad tp̃ale stipendiũ. hoc est. vtrũ teneanẗ nutrire quo ad victum ⁊ vestitũ quos ordinant. ¶ R̃ndetur q clericus ordinatus aut est ad sacros ordines promotus aut nõ. Si sit ad sacros ordines promotus ⁊ nõ habeat vnde viuat: cũ ei ecclesia teneatur tanq̃ ministro ad seruitiũ ecclesie deputato: ⁊ ipse indigeat. Dõm q ep̃s qui eum promouit sibi de necessarijs ꝓuidere tenetur. Si aũt nõ sit promotus ad sacros ordines sed solum ad minores: tunc non teneẗ ep̃s eum nutrire. Etiaz si habeat sacros ordines ⁊ habeat patrimonium de quo bene possit viuere: adhuc nõ teneẗ ecclesia vel ep̃s ei ꝓuidere de stipendijs. Nihilominus dz ille promotus ad sacros ordines ecclesie seruire ratione ordinis. Et hoc confirmaẗ per illud quod dr̃ in decretali Alexandri lib. iij. de prebendis. Ep̃s si aliquẽ sine certo titulo de quo necessaria vite percipiat in diaconum vel presbyterꝫ ordinat tãdiu ei necessaria vite subministret: donec ei in aliqua ecclesia cõ

ueniētia stipēdia militie clericalis assignet nisi tal'ō sua vl' p̄rna h̄editate subsidia vite possit habere.

Quinto queritur. Utrū ordo sit in ecclesia. ¶ Notanduȝ ꝙ ordo ibi capitur pro congrua dispositione pariū ⁊ impariū. ¶ Responsio. In ecclesia necessarius est ordo: ⁊ hoc duplici ratione: scȝ propter pulchritudinē ⁊ rectitudinem. Primo propter pulchritudinē. Cum.n. i ecclesia sit multitudo nisi esset ibi ordo: tunc esset cōfusio. Secūdo propter rectitudinē. Etenim multitudo cū est in statu in quo deuiare potest erat si nō hȝ ducem nec rectorē. Sicut dī tertij Regū. vlti. Uidi cunctum israel dispersum in mōtibus: sicut oues non habētes pastorē. Qm̄ ergo ecclesie multitudo est in statu in quo potest deuiare: indiget capite ⁊ regimine: ⁊ cum vnus non possit omnibus sufficere ad omnia. Ideo oportuit ſm plus ⁊ minus ecclesiastica officia ⁊ potestates distribuere vt ecclesia rigatur ⁊ dirigatur sine errore.

Sexto queritur. Utrū ordo sit sacramētuȝ. ¶ Dōm ꝙ ordo dicitur dupliciter. Uno mō dī ordo ipsa relatio ordinatoꝝ: vt prelatio ⁊ subiectio. Et sic ordo non dicitur sacr̄m: quia tunc sequeretur ꝙ haberēt omnes sacr̄m ordinis qꝛ omnes vel sunt prelati vel subiecti. Alio mō dī ordo ordinata potestas ſm quam ipsum subiectuȝ potest: ⁊ dȝ ordinari: ⁊ hoc dupliciter. Uel ad opꝰ scȝ ad potestatem consecrandi corpus christi: ⁊ sic est ordo dyaconatus: subdyaconatus: ⁊ ceteri ordines inferiores. Unde datur istud sacr̄m qñ episcopus dat potestatem alicui conficiendi corpus xp̄i: ⁊ illa ordinatio vocatur sacramentum. Similiter dicendum est de ordine dyaconatus ⁊ de alijs inferioribus ordinibus.

Septimo queritur. Utruȝ sacr̄m ordinis sit noue legis propꝛium. Hoc ē querere. Utrum hoc sacr̄m fuerit in lege antiqua. ¶ Responsio. Sacr̄m ordinis fuit in antiqua lege figuratiue sed non vere. Et ideo respondeť ꝙ sacr̄m ordinis est noue legis propꝛium. Et sic dicēdum est de oībus alijs sacr̄is: excepto sacramento matrimonij: de quo postea dicetur.

Octauo queritur. Utrū ordo sit sacr̄m vnū vel plura. ¶ Rñdetur ꝙ est vnuȝ vnitate integritatis ⁊ non plura sacr̄a: hȝ tñ partes multas que sacr̄a non plurificant: pro eo ꝙ nō sunt oīno partes subiectiue. ¶ Notandū ita ꝙ ꝑ ut nunc sufficit triplices sunt partes. Quedā sunt subiectiue: vt omnia inferiora dr̄ partes subiectiue respectu superioꝝ: sic homo est inferius respectu animalis. Alie sunt partes integrales que constituunt aliquod totū ſm ꝙ est quātum. Et iste partes non inueniunť in angelis nec in anima sed solum in corporalibus. Unde. Nulla pars itegralis recipit integritatē sicut paries: tectum: ⁊ fundam̄tum dr̄ partes domus. Alie sunt partes potestatiue: ⁊ sunt que ꝯstituunt aliquod totum p̄tatiuū. Unde totum potestatiuū est illud quod in se ē simplex in essentia sua: sed cōtinet plures potestates vel virtutes: sicut anima intellectiua (que in se simplex est) continet multas potētias. s. intellectū voluntatē memoriam: ⁊ ceteras potentias. Et sic i ꝓposito omnes ordines (qui sunt in toto septē) dr̄ partes potestatiue qꝛ constituūt vnū totuȝ potestatiuum ⁊ integrale: quod dī vnum sacr̄m.

Nono queritur. Utꝝ character imprimatur in quolibet istoꝝ ordinuȝ. ¶ Rñsio. Licet aliqui voluerūt dicere ꝙ in solo sacerdotio imprimať character tñ hec opinio non teneť a doctoribus. Unde. Hec est opinio Bonauen. ꝙ character imprimiť in quolibet septē ordinū: ⁊ cā p̄ncipalis est: qꝛ sacr̄m ordinis non potest iterari. vnde qui recepit ordinē accolitatus non pōt ampliꝰ illū recipere: ⁊ sic dōm est de alijs.

Decimo queritur. Utrū in diuersis ordinibus diuersi characteres imprimanť. ¶ Rñdetur ꝙ in diuersis ordinibus imprimunť diuersi characteres. Et rō est: qꝛ non solū suscipientes istos ordines distinguūť a laicis per ipsos: imo etiā inter se inuicem est distinctio. Nam alia p̄tās datur in ordine ostiarij: ⁊ alia p̄tās dať in ordine accolitatus: ⁊ sic de alijs. Ideo sicut diuerse p̄tātes dantur: ita diuersa signacula siue characteres debent imprimi.

Undecimo queritur. Utrū characteres diuersoꝝ ordinū sint eēntialiter ordinati. ¶ Notandū ꝙ ordo essentialis est ille qui est inter duo extrema sic se habentia q' implicat ꝯdictionē posterius esse sine priori: sicut est impossibile prius aliquid diligere ꝙ̄ cognoscere: qꝛ diligere se hȝ vt posterius: cognoscere vō vt prius. Augu. Inuisa diligere possumus: icognita nequaꝙ̄. Nihil.n. volitū nisi precognitum. ¶ Queris igitur hec qō. Utrū aliquis ordo posterior possit dari sine priori: vtpote ordo sacerdotij possitne dari ante ordinē dyaconatus ⁊ sic de alijs. ¶ Rñsio ad qōnem. Dupliciter possumus loqui de ordine: aut de ordine necessitatis vel de ordine cōgruitatis. ¶ Prima ꝓpō. Characteres diuersoꝝ ordinū non sunt ordinati ordine necessitatis siue ordine essentiali: qꝛ pōt aliquis recipere ordine p̄sbyteratus anteꝙ̄ fiat accolitus vel dyaconus: ⁊ sic de alijs: tñ peccaret mortaliter si sciēter h̄ attentaret. ¶ Scđa ꝓpō. Characteres diuersoꝝ ordinū sunt ordinati ordine ꝯgruitatis. Nā ꝯgruū est ⁊ valde decēs ꝙ ordinate denť ordines. Ordo aūt talis ē. Primo dať ordo ostiarij. Scđo lectoris. Tertio exorciste. Quarto accolitatus. Quinto subdiaconatꝰ Sexto dyaconatus. Septimo p̄sbyteratus ordo. Uñ si ep̄s sciēter mutaret ordinē peccaret mortaliter: ⁊ si sciēter vl' ignoranter daret ordinē p̄sbyteratꝰ alicui si nō daret alios p̄cedētes ordies: tunc teneretur postea in secreto solū dare istos ordines qui dimissi fuerant. Et sic dōm est de alijs ordinibus.

Duodecimo querit. qn̄ imprimatur character in diuersis ordinibus. ℭ Rn̄sio. Character imprimit in quolibet istoꝝ ordinū in porrectione vel datiōe rei materialis: vtpote libri vel vasis: vel clauis: vel calicis ſm ꝙ competit ipsi ordini: ⁊ in prolatione ꝟborū per que dat ptās ordinato: vtpote in ordine p̄sbyteratus dat calix in ordinando cū prolatiōe istorū verboꝝ. Accipe ptātem ꝯficiendi corpus xp̄i. Nec solū datur character in datione illius rei materialis: nec solū in ꝓlatione verboꝝ sed in ambobus ⁊ per illa duo imprimit character. Oīa vero alia q̄ fiunt scꝫ benedictio ep̄i: impositio manuū: inūctio digitoꝝ fiunt pp̄ solēnitatē vel aliqua misteria que prolixe dicuntur in textu.

Tredecimo queritur. de ordinibus q̄ꝫ tum ad numeꝝ ⁊ distinctionem: ⁊ queritur de diuisiōe ordinū inter sacros ordines ⁊ nō sacros. ℭ Rn̄detur ꝙ sacrꝫ ordinis hꝫ plures gradus. Prima quidē diuisio īter istos ordines est per gradus superiores ⁊ inferiores: siue per gradus sacros ⁊ nō sacros. Gradus .n. siue ordines sacri sunt ordines presbyteratus dyaconat⁹ ⁊ subdyaconatus: quoꝝ officiū est portare vasa sacra: offerre sacrificiū ⁊ cōsecrare distincte ſm ptātē eis datam ⁊ isti obligant seruare castitatē. Ordines aūt non sacri vt sunt accolitus exorcista lector ⁊ ostiarius qui non tenentur seruare castitatem: quia possunt vxorari.

Decimoquarto querit. Utrum psalmistat⁹ sit ordo? Un̄ psalmistatus est offm̄ psalmiste. Psalmista ē cātor in ecclesia qui nō solum hꝫ cantare psalmos: sed bn̄dictiones .i. bn̄dicamus dn̄o: ⁊ laudes .i. alleluia: ⁊ sacrificiū .i. offertoriū: ⁊ generalr oia q̄ ptinēt ad officiū canonicoꝝ. ℭ Rn̄sio. Psalmistatus ꝓprie nō est ordo sed offm̄ ordini annexū: ⁊ dr̄ ordini annexū: qꝛ maxime ꝯuenit illi facere offm̄ psalmiste q̄ dꝫ aut pōt ordinari. ꝗ nō ꝯuenit laicis qui non pn̄t ordinari offm̄ psalmiste facere.

Quintodecimo queritur. Utrū ep̄atus sit ordo? Rn̄det breuiter ꝙ ep̄atus nō est ordo: qꝛ sunt solū septem ordines: sed ē quedā dignitas ⁊ preeminētia que addit sup ordinē p̄sbyteratus. Unde nullus pt̄ fieri ep̄s nisi prius fuerit sacerdos.

Sextodecimo querit. Utrū ordines sint septē aut plures vel pauciores? ℭ Rn̄det ꝙ tm̄ sunt septē ordines: tres sacri ⁊ q̄tuor nō sacri: sufficientia patuit supra.

Circa distinctionē .xxv.

in qua determinat de ptāte ordinandi: querit p̄mo. Utrū solus ep̄s possit ordinare. ℭ Notanduꝫ ꝙ q̄tuor sunt modi ep̄oꝝ quidā sunt patriarche ⁊ sunt q̄tuor. quidam vocant metropolitāi: quidā archiep̄i ⁊ quidā ep̄i. Et oēs isti possunt dare ordines. ℭ Ad qōnem rn̄detur q̄ ſm tuos cōes: sicut sacri canones bn̄ dicūt: non pōt aliquis ordines dispēsare: p̄sertim ordines sacros nisi solus ep̄s. Huius aūt statutū ortuꝫ hꝫ ex sacra scriptura: qꝛ cū dn̄s duo genera discipuloꝝ habuit: quosdā in numero duodeno: quosdam in numero .lxx. Primos apl̄os noīauit: sup quos ēt fundauit ecclesiā: ipos tn̄ primo fundēdo i se. Alios appellauit simplices discip̄los. Et apl̄is primo collata fuit ptās iponēdi man⁹ ⁊ cōsecrādi nō āt simplicib⁹ discipulis. ℭ Notāduꝫ ꝙ ep̄s dr̄ ab epy qd̄ est supra ⁊ copin qd̄ est intēdere q̄si sup intēdere: qꝛ hn̄t vigilare supra gregē suū. Unde ep̄s grece idē est ꝙ speculator latine. Notandū vlterius ꝙ soli ep̄i pn̄t cōsecrare abbates moniales: ⁊ ecclesias: nisi ex speciali priuilegio: sicut sunt alique moniales priuilegiate.

Secūdo querit. Utꝝ ep̄s hereticus possit dare ordines. Quid aūt sit hereticus dictū est prius dis. v. q. iiij. hui⁹ quarti. ℭ Responsio. Licet magni doctores voluerūt dicere ꝙ nullus heretic⁹ posit dare aliqd̄ sacrm̄: tn̄ per illū strissimū doc. Augu. apte est nobis hec qd̄ patescā ꝙ sacra ecclīastica heretic⁹ pōt dare q̄ formā ecclesie seruat ⁊ intētionē hꝫ faciēdi qd̄ facit eccl̄ia. Et sic pꝫ rn̄sio ꝙ ep̄s heretic⁹ pōt ordines dare q̄tuꝫ ad veritatē ⁊ hoc pp̄ perfectionē sacroꝝ q̄ pp̄ maliciam vel pcm̄ dantiū vel recipiētiū nō pn̄t violari nō tn̄ q̄tū ad vtilitatē semꝑ dant: ⁊ hoc pp̄ obicem q̄ ponit a parte dātis vel suscipiētis: tn̄ potest poni obex in sacro pnie q̄tū ad susceptionē hꝫ veritatē: qꝛ anteq̄ꝫ recipiatur sacrm̄ pnie: opꝫ ꝙ suscipiens habeat cōtritionem cū ꝓposito emendandi se: sicut dictū est in materia de penitentia.

Queritur tertio. Utꝝ simoniacus ep̄s aliquē valeat ordinē vēdē. ℭ Symonia est studiosa volūtas emēdi vel vendēdi aliquod sp̄ūale vel annexū sp̄ūali: ibi studiosa voluntas capitur ꝓ actu volūtatis. Unde studiosa voluntas est magnū velle vehemēter se applicādo ad aliquid perficiendū. Scd̄a particula emendi vel vendēdi ⁊c̄. Unde symonia venit a symone mago. nā fuerūt duo symones: vnus bonus .s. symō petrus: alter malus .s. symō magus: qui vidēs ꝙ sctūs petrus ponebat manus sup hoies ⁊ tūc recipiebant sp̄m scm̄ visibiliter: tunc ille symō magus voluit a btō petro emere gratiā illam: ⁊ tūc btūs petr⁹ rn̄dit ꝙ gr̄a dei nō poterat vēdi. ⁊ sic ab illo symone mago vēit symonia. 3ª particula vel annexū sp̄ūali: vt si aliqs vellet vēdere calicē cōsecratū: ⁊ vltra p̄ciū auri vel argēti vellet vēdere ꝯsecrationē dicēdo iste calix ē ꝯsecrat⁹: iō plus debeo hr̄e q̄ꝫ ō alio nō ꝯsecrato: tūc ibi eēt symonia. ℭ Rn̄sio. Sp̄ūale capit triplr̄. Uno° pro illo qd̄ est pure sp̄ūale: ita ꝙ nō adiūgit rei corꝑali: sicut sunt gr̄a ⁊ virtutes ⁊ dona gratisdata. Et hec de iure nec vēdi nec emi possunt: nec etiam de facto: qꝛ si quis vellet emere

grãm alterius: pderet gequid pciũ poneret. Alio mõ spũale capit pro illo qđ adiungit rei corpali q̃ tñ rõne illius spũalis ꝯsecrat ⁊ accipit rõnẽ spũalis. Et hoc spũale de iure non põt vẽdi: p eo q̃ nõ põt poni sub pcio. De facto tñ rõne rei corpalis vẽdi põt: tñ cũ pctõ mortali ⁊ symonia: vt sũt sacra ecclīastica. Et sic pz rñsio ad qõnẽ q̃ epũs põt vẽdere ordinẽ de facto ⁊ vere ordinabit recipiens ordinẽ. tñ ambo cõmittũt symoniã ⁊ peccãt mortaliter. Tertio mõ capit spũale p illo q̃ adiungit rei corporali que tñ habet rõnẽ tẽporalis: vt calix ꝯsecratus: ⁊ ius patronatus: qꝛ ibi cõsecratio iũcta est argẽto ⁊ ius patronatus fundo. Et illđ dr̃ spũale: qꝛ annexũ spũali. Et tunc spũale de facto põt vẽdi: tñ de iure nõ põt vẽdi: qꝛ tũc eẽt symõia. Calix tñ ꝯsecratus põt bene vẽdi: cũ tñ non vẽdat illa ꝯsecratio sꝫ valor argẽti tñ illa ꝯsecratio trãsit cũ vẽditiõe argẽti vl auri: nec oꝫ post vẽditionẽ iteꝝ ꝯsecrare.

Quarto queritur Utrum dãs ordines symoniace ex hoc ipso fiat hereticus. ℂ Rñsio. Sacri ordines nec aliqđ sacroꝝ pro pecunia dari põt sine graui ⁊ enormi pctõ p eo q̃ spũale: qđ ex sola libertate p sui dignitate dãdũ est: mercatur ⁊ fit vile. Rursus qꝛ illud qđ erat impciabile sub pcio ponit qđ nullo mõ põt fieri: quin fiat ꝯtumelia spũisctõ. idõ non solũ est malũ in se: sed ẽt pꝫ se. Si aũt queraf an sit pctm̃ in fide vel in moribus? Dicendũ q̃ ille qui emit spũalia: aut credit ea p pcio estimari posse ⁊ valore terrene rei equari: ⁊ p pecunia possideri. Et nec est heresis manifesta: ⁊ sic estimauit symon magus talis enĩ erat infidelis qꝛ credidit grãz nõ eẽ grãm: aut ille q vẽdit vel emit hmõi spũalia: non hoc credit q̃ grã dei possit vẽdi vel emi: sed tñ pp ardẽtẽ auaritiã quã hꝫ hoc facit: ⁊ tũc est pctm̃ in moribus ⁊ non heresis. Et ppterea q hoc vltimo mõ vẽdit vel emit spiritualia nõ fit hereticus. Sꝫ si pᵒ mõ emat vel vẽdat. s. credẽdo ⁊ sustinẽdo q̃ emere ⁊ vẽdere spũalia põt licite fieri: tunc episcopus dãdo ordies symoniace: ex hoc fit hereticꝰ.

Quinto queritur. de possibilitate suscipiẽdi ordines. Utrũ ad hoc q̃ ab aliquo possit ordo recipi requiraf sexus virilis. hoc est querere vtꝝ femine possint ordines recipe. ℂ Rñsio. Mulieres ⁊ sacros ordines: nec ẽt ad minores ordines admitti nec pñt nec debẽt. Et si obiciaf i religiõe monialiũ q̃dã vocaf pꝛsbytere: ⁊ q̃dã dyacone. Dicẽdũ q̃ aliq̃ mulier vocat vsurpatiue pꝛsbytera pp discretionẽ vel bonos mores: vel propter prelationeꝫ. Etiam aliquã vocatur diaconam: quia facit officium diaconi: legẽdo in matutinis omeliam euangelij nec propterea recipiunt ordines.

Sexto queritur. Utrum ad susceptionem ordinis necessarius sit vsus rõnis. ℂ Rñdef q̃ ad aliqueꝫ requirit vsus rationis de necessitate sacramẽti ad aliquẽ ordinẽ de necessitate pcepti: ⁊ aliquos d honestate ⁊ congruitate. Ad epatum namq̧: qm̃ ibi ꝯtrahitur matrimoniũ spũale: necessario requiritur ꝯsensus sine quo non fit matrimoniũ nec spũale: nec corporale vt infra videbit: ⁊ ac per hoc necessario requirit vsus rõnis ⁊ discretionis de necessitate sacrĩ. Ad ordines vero sacros requiritur vsus d necessitate precepti: pro eo q̃ nõ debẽt ad illos admitti nisi qui possunt ad cõtinentiã obligari. Et idõ qui ordinãt sciẽter eos qui nõ possunt obligari: qꝛ rõne carent. faciunt ꝯ statutum ⁊ preceptũ ecclesie Et ideo si tales ordinãtur characterẽ recipiunt de facto nec debent iteꝝ ordinari. Ad minores autem ordines requirit de honestate rationis vsus. quia ibi cõmittuntur officia que spectãt non solũ ad habẽtes vsum rationis sed etiã ad habẽtes sciẽtiam litterature. Sed tñ qꝛ illi ordines sunt ad assuefactionem ex aliqua vtilitate vel necessitate vr̃ expediens: possunt ad minores pmoueri ordines: etiã ante annos discretionis. Sed q̃ ita passim pmouentur ⁊ bñficijs ecclesiasticis ditentur: vix potest esse sine cõtemptu canonum ⁊ scandalo hoium: ⁊ periculo animaꝝ. Concedẽde sunt igitur rationes ostẽdẽtes q̃ nõ est necessariꝰ vsus rõnis ad eẽ sacri vel suscipere: sed solũ q̃ de ꝯgruitate ⁊ honestate.

Queritur septimo. Utruꝫ ad consumptionẽ ordinis necessaria sit indiuisio carnis. ℂ Notãduꝫ q̃ diuisio carnis ⁊ indiuisio carnis opponuntur: ⁊ qm̃ iuxta phꝫ: opposita iuxta se posita magis elucescunt. Ideo vidẽdum est quid sit diuisio carnis. Diuisio carnis est illa qua aliquis est sortitus secũda cõiugia. ⁊ hoc duobus modis. Primo mõ qñ aliquis hꝫ plures vxores successiue. Secundo mõ qñ aliquis hꝫ vnicam vxorẽ que habuit aliũ viꝝ: ⁊ istis duobus modis fit hõ bigamus. Indiuisio vero carnis est qñ aliquis habuit vnicã vxorem q̃ nunq̃ habuit alium viꝝ. ℂ Rñsio ad qõnem. Bigamus nõ potest promoueri ad sacros ordines. s. ad dyaconatũ: subdyaconatũ ⁊ sacerdotiũ ⁊ ꝯ pon⸗sime ad epatum. Et ideo in his ordinibus non dꝫ fieri dispensatio non qꝛ sacrm̃ essentialiter deficiat imo bigamus recipit charactereꝫ: lꝫ indebito mõ. Tñ in ordinibus minoribus ex causa necessitatis potest fieri dispensatio.

Octauo queritur. Utrũ ad susceptionẽ ordinis sit necessaria ꝯditio libertatis. Notandũ q̃ libertas ⁊ seruitus opponunf de qua libertate dicef in mã d matrimonio. Tñ p nũc sufficit. seruitus potest sic diffiniri. Seruitus est obligatio vel subiectio q̃ aliquis sic subijcit suo dño ad oẽs actus humiles ⁊ viles: taliter q̃ ẽt dñs potest eum vendere: sicut vnã bestiam ⁊ ecõtra ille dr̃ liber qui non sic subijcitur. ℂ Rñsio. Istud sacrm̃ non soluꝫ respicit honestatem interiorẽ sed etiã exteriorem. Unde requiritur honestas a parte originis: nominis: corporis: ⁊
ectionis:

actionis:cōditionis ꝛ ꝯuersationis. Propter defectum a parte originis ineptus est filius sacerdotis:spurius.ꝛ ēt quilibet illegitimus. A parte nominis siue fame:inepti sunt infames ꝛ publice penitentes. pp defectum a parte corpis: inepti sunt corpe vitiati:sicut leprosi ꝛ epileptici ꝛ demoniaci. pp defectū a parte actionis:vt qū incidit in pctm̄ enorme siue factū vt homicidiū:ꝛ hoc pp magnū horrorē ꝛ sanguis effusionē:siue iuste siue iniuste fiat pp defectū ꝯditionis vt seruus:ꝛ p hoc patet rn̄sio ad qōnē propter defectum conuersationis.

Circa distinctionem.

xxvj. in qua de mr̄imonij sacro incipit determinatio duos pōne articulos:q̄rit p° de institutione mr̄imonij qū fuit institutū. ¶ Notandū q aliud est mr̄imoniū: aliud est ꝯtractus mr̄imonij:ꝛ aliud est sacrꝫ mr̄imonij. Diffinit itaqꝫ mr̄imoniū a Scoto sic. Mr̄imoniū est vinculū indissolubile inter marē ꝛ mulierē ex mutua trāslatione ptātis corꝫ:poꝝ suoꝝ in seinuicē facta ad procreandā prolē debite educādā. In ista diffinitione sunt quatuor pticule. Prima particula est vinculū indissolubile.i.obligatio indissolubilis que ppetuo tenet. Ūn̄ si aliqs coꝝ eēt leprosus:tn̄ adhuc tenet vnus alteri reddere debitum. Scd̄a particula inter marē ꝛ feminā. Ūn̄ inter duos mares nō pōt esse mr̄imoniū nec ēt inter duas mulieres. Tertia pticula ex mutua trāslatione ptātis corpum suoꝝ in seinuicē. Ūn̄ qū aliqs eoꝝ cōmittit adulteriū:cōmittit furtū:q: furat dādo corpus suū alteri qd̄ non sibi ptinet sed suo marito.ꝛ ēt:q: frāgūt qd̄ pmiserūt in sacro:ꝛ cōmittūt sacrilegiū. Quarta pticula facta ad procreandā prolē:q: mr̄imoniū fuit institutū vt fiat proles ad laudādum ꝛ seruiendū deo. Cōtractus vero mr̄imonij est maris ꝛ femine mutua trāslatio ptātis corpoꝝ suoꝝ p suo ppetuo ad procreādā prolē debite educandā. Sacrꝫ aūt mr̄imonij est exp̄ssio certoꝝ verboꝝ vel signoꝝ maris ꝛ femine ad seinuicē signātiū traditionē mutue ptātis corpum ad prolē pcreandā debite educādā ex institutione diuina efficaciter significāo grām proferendā mutuo cōtrahētibus ad ꝯiunctionē mutuā animoꝝ gratiosaꝫ. Prima pticula est expressio certoꝝ verboꝝ:q: oīa sacra noue legis sunt ī verbis:de qbus verbis postea dicetur. Cetere particule patēt ex supradictis. ¶ Ad qōnem rn̄tur ponēdo tres suppositiones. ¶ Prima suppositio. Mr̄imoniū fuit institutū:in officiū.s.ad prolē procreandā:ꝛ hoc p° mō añ lapsum pcti.s. anteqꝫ adā peccasset. Alio mō mr̄imoniū fuit institutū post lapsum pcti.ꝛ tūc fuit institutū nō solū in officiū:sed ēt in remediū. Unde apostolus. Unusqsqꝫ accipiat suā pp fornicationē vitandā.i. Scd̄a suppositio. Usus mr̄imonij fuit institutus pp duplex remediū.s. pp ignorātiā dum erudit ingtū signū:ꝛ in remediū cōtra ꝯcupiscentiam dū refrenat illā. ¶ Tertia suppositio. Offm̄ matrimonij ante lapsum fuit institutū ꝗtū ad duas opationes potentiaꝝ.s. cognitiue ꝛ ghatiue de qbus pꝫ in textu. ¶ Notādū q mr̄imoniū differt ab alijs sacris:q: oīa alia sex sacra instituta fūt solum pp remediū:matrimoniū vero nō solū i remedium sed ēt in officium est institutum.

Secundo querit a quo fuerit sacramentū matrimonij institutū. ¶ Rn̄det q fuit institutuꝫ a deo. Unde Math. xix. Quos deus ꝯiunxit hō nō sepret. Itē gene.j. deus dixit eis. Crescite ꝛ multiplicamini:sed illud cremētum erat p vsum actus matrimonialis. Fuit etiā institutum qū deus locutus est per os ade qui dixit. Hoc nunc os ex ossib° meis:ꝛ caro de carne mea est ꝛc.

Tertio queritur qualiter fuerit institutum mr̄imoniū vtruꝫ.s. institō mr̄imonij fuerit sub precepto. ¶ Rn̄sio. Prima institō matrimonij fuit facta sub pcepto (sicut dicit mgr) ꝛ p̄ceptū illud fuit affirmatiuū:sicut pꝫ per illō geñ.j. qū deus pcepit ade ꝛ eue q crescerēt ꝛ multiplicarent ꝛ adhuc illud deus reiterauit post ꝯsūmationē diluuij. Sed attēdendū q istud pceptū non semp durauit sed soluꝫ pro illo statu in quo pauci erant.ꝛ iō necessariū erat generare ꝛ multiplicare prolē. Sed in lege grē fuit fcā indulgētia: sicut pꝫ qū xp̄s ꝯsuluit virginitatē. Et si obijciat q btā virgo vouit virginitatē ꝛ tñ erat in lege antiqua. Dicendū q h̄ fuit ex inspiratiōe sp̄ali sp̄ussctī. Et sic dōm est de hieremia ꝛ de multis alijs q in veteri testō custodierunt castitatē.tn̄ in pncipio institōnis fuit magis secretū pceptū pp paucitatē hoīum.

Pro secundo huius distinctiōis articulo querit p°mo de integritate mr̄imonij. Quid sit in sacro signū ꝛ qd signatū. ¶ Rn̄det q sicut in alijs sacris aliqd ē qd̄ est res tm̄ aliqd qd̄ est signū tm̄ ꝛ aliqd qd̄ ē signū ꝛ res:qꝫ oīa prius determinata sunt:ita ēt in sacro matrimonij oīa ista sunt ponēda. Nā in isto sacro signū est verbū vel nut°:verba itaqꝫ sunt ista. do tibi. do vt deᵒ ꝯiūxit:sed sunt muti:sic pōt fieri p nutū ꝛ signū vel osculādo vl amplexādo:ꝛ ista sūt pncipale signū:signū āt min° pncipale ē copula carnalis. signatū aūt in hoc sacro est cōiunctio xp̄i cū ecclesia que cōiunctio significatur p signūꝫ per illam coniunctionem carnalem.

Secundo querit. qd sit in hoc sacro causans ꝛ qd causatū. Utrū.s. hoc sacrm̄ aliqd efficiat. ¶ Rn̄sio ad qōnē. Suscipientibus hoc sacrm̄ dat remediū:ꝗtū est ō rōne sacri qd̄ excusat coitū:q: facit illū veniale: siue nō esset pctm̄:qui:nisi eēt mr̄imoniū:semp eēt mortale:ꝛ h̄ pōt eē sine grē donoꝝ: habuit hoc istud sacrꝫ p° lapsuꝫ. Sed nūc tpe legis noue nō tm̄ ꝯstat h̄ remediū:sed ēt aliquod gratie donū in suscipiētib° digne:vtpote in his qui vniūt ex charitatis cōsensu.

ad procreandā prolē ad diuinum cultum.

Queritur tertio. Utrum carnalis cōmixtio sit de integritate matrimonij quā tum ad significationē et efficaciā. Dōm quod integritas dupliciter accipitur. vz quantum ad esse necessitatis: vel quantum ad esse cōpletionis siue plenitudinis. Si loquamur quantum ad esse necessitatis siue sufficiētie: verum est quod sacrum matrimonij habet esse sine cōmixtiōe carnali. Et sic inter virginē mariā et ioseph fuit verū matrimoniū: et tamen inter eos nō fuit copula carnalis. Si aūt loquamur quantū ad esse cōpletionis et plenitudinis: sic copula carnalis est de integritate sacri: ita quod alius matrimoniū nō eēt ɔsūmatū. Un dicunt iuriste quod qn in foro ecclesie vir et mulier promittūt sibi inuicē fidē: tūc illud vocatur matrimonium ratū per copulā vero carnalē tūc fit ɔsūmatum.

Circa distinctionem xxvij. primo queritur. Utrū matrimonium sit cōiūctio maris et femine. Rūdetur quod matrimoniū: sicut dicit magister in litteris: est viri et mulieris ɔiunctio: indiuiduā vite cōsuetudinē retinens. Notandū quod ibi cōiunctio nō capitur pro cōmixtione carnali: sed pro ɔiunctiōe aīorū que fit per prolationē verborum de pñti vtpote. Ego accipio te in meā: et ego accipio te in meum.

Secundo queritur quid sit matrimoniū. hoc est querere quare citius vocatur matrimoniū quam patrimoniū a pře. Dōm quod matrimonium dr a matre: quia mulier pp creationē liberorū facta est in adiutoriū viri. Et quia ex procreatiōe prolis magis incūbit sibi labor. ideo melius vocatur matrimoniū a matre quam pťrimoniū a patre. Potest et vocari nuptie quasi a nubibus: quia nubētes opiri solebant: et eorum capita velabat. Pōt et istō sacrū vocari ɔiugiū a cōi iugo: quia vir et mulier in coniugio et matrimonio habēt equalē pťatem sup se inuicem quantum ad actum matrimonij.

Tertio queritur. Utrū ɔsensus sit cā matrimonij. Rūsio. Cōsensus ē cā matrimonij nō tota: sed cū insitione diuina: ɔsensus dī nō alterius tantum sed vtriusque ɔsone: ita quod ambo consentiāt.

Querit quarto. Utrum ad ɔtrahendū matrimoniū sufficiat cōsensus vocalis absque mentali. Rūdetur quod est loqui de matrimonio dupliciter aut in facie ecclesie: aut in facie ɔscie sm duplex forum scz iudiciale et pniale. Et sm hoc est duplr iudicare quia in foro iudiciali iudicatur sm allegata. in pniali foro sm veritatē et ɔsciam. Si ergo loquamur de foro pniali: quia ibi est iudiciū sm veritatē et in cōspectu dei: dōm quod sicut dicunt doctores nisi nō ē ibi matrimoniū: nec matrimoniū iudicandū. et rō principalis est: quia in oībus sacris requiritur intentio voluntaria faciēdi qd facit ecclesia. Si dī loquamur de foro iudiciali et ecclesie: vbi sm allegata opz iudicare: tūc ibi iudicabitur esse matrimoniū absque cōsensu mentali: quia ecclesia iudicat sm exteriora; tamen ibi ecclesia decipitur.

Querit quinto de insolubilitate quātum ad matrimonium ɔsūmatū. Utrū tale sit solubile. Rūdetur quod tale matrimoniū nunquam pōt solui nisi de ɔsensu ambarum partiū scz viri et mulieris vtpote qn ambo vellent intrare religionē: ita quod nullus eorum pōt matrimoniū cōtrahere nisi post mortē alterius.

Sexto queritur de insolubilitate illius matrimonij qd solū est in animorum coniunctione. Rūsio. Tale matrimoniū nō est insolubile quia pōt solui. Unde si aliquis esset cōiunctus cum aliqua muliere per matrimoniū ratū et nō ɔsūmatum posset absque licentia et ɔsensu mulieris intrare religionē et vouere castitatē. Et post annū pbatōis qn scz ille vir esset professus: posset illa mulier accipere aliū virum: tamen nō posset ante ipsius pfessionem. Similiter dōm est de muliere. Notādum quod existētes in matrimonio rato pñt de ɔsensu amborum semper seruare castitatē: sicut de maria et ioseph quia nunquam beata virgo accepisset ioseph in virū nisi fuisset certa quod ioseph nō quereret sibi debitū matrimonij. Notandū vltra quod existētes nouiter in matrimonio rato non tenentur reddere debitū nisi fuerint per spaciū duorum mensiū in matrimonio ita quod si alter eorum quereret debitū illo spacio duorum mensiū: alter posset licite denegare. Et hoc dicunt iura.

Circa distinctionem xxviij. queritur primo. Utrū cōsensus de futuro faciat matrimoniū. Notandū quod duplex est cōsensus. scz de pñti et de futuro. Cōsensus de pñti ē qui exprimitur per verba de pñti: vt ego accipio te in vxorē et cetera. Cōsensus de futuro est qui exprimitur per verba de futuro: vtpote ego accipiā te et cetera. Rūsio. Nunquam fit matrimoniū nisi exprimatur cōsensus per verba de presenti.

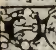
Secūdo queritur. Utrū ɔsensus ad tpus faciat matrimoniū. ɔsensus ad tpus ē qn sic mittatur tpe l ɔstitiēdo: vtpote. ego ɔstitio tecū in matrimoniū vsque ad decē annos. Rū. quod ad hoc quod sit matrimoniū necesse ē ɔsēsū eē et exprimi simplr. Jō si aliquis ɔstitiret in matrimoniū quantum ad tpus tē ibi nō eēt matrimoniū.

Queritur 3°. Utrū ɔsensus ɔditionatus faciat matrimoniū. vt ego accipio te in meā si dederis mihi centū libras. Rūsio. Si ɔsensus fiat per vba de futuro tūc nō est ibi matrimoniū. Si aūt per vba de pñti distinguēdū est. Nota quod ibi sunt multe difficultates et multi casus que manifeste tractantur in libro quem dimitto pp prolixitatem vide Bonauen. ibidem et in eadem questione.

Queritur quarto. Utrum consensus tacitus faciat matrimonium. Rūdetur quod matrimoniū nō cōtrahitur nisi ɔsensus exterius exprimatur per verba conuenientia vel per nutus idē importantes sicut per amplexus oscula et hmōi. Cetera patent.

Quinto queritur. Utrū ꝯsensus de pn̄ti expssus i occulto veꝝ faciat mr̄imoniū. ¶ Rn̄sio est ꝙ ad esse mr̄imonij sufficiunt ista duo. Primo vt sit legitimitas in ꝑsonis: q2 p̄r non pōt ducere filiā nec ecōverso: nec frater sororē. Scḋo requirit͛ vnitas in cōsensu. Ad solēnitatē vero ⁊ decorē siue honestatē requirit͛ ⁊ parentū traditio ⁊ sacerdotis bn̄dictio. Et sic p3 ꝙ ꝯsensus de pn̄ti expssus in occulto veꝝ facit mr̄imoniū dūmō sit legitimitas in personis ⁊ vnitas in consensu: ita ꝙ ambo consentiant tamen si aliqui facerent ita peccarent mortaliter quia facerent contra institutionem ecclesie.

Querit͛ 3° i gd debeat eē ꝯsensus vtrū i carnalē copulaz. ¶ Rn̄°. Ad veꝝ mr̄imoniū non reqrit͛ copula carnalis: tamen oportet consentire in carnali copula: vel absolute vel sub conditione: ita ꝙ oportet hr̄e itētionē cōsentiēdi in copulā carnalē si aliqs eoꝝ debitū q̄rat. ¶ Notanduz ꝙ inter mariā ⁊ ioseph fuit veꝝ mr̄imonium ita ꝙ si ioseph q̄siuisset mr̄imonij debitū virgini marie ipsa tenuisset reddere. Nec ꝓpterea sequitur ꝙ nō vouerit castitatē: q2 certificata erat a deo ꝙ ioseph nunq̄ ei q̄reret debituz mr̄imonij.

Circa distinctionem. xxix. querit͛ p°. Utrū consensus coact⁹ faciat mr̄imoniū. ¶ Notandū ꝙ voluntatē cogi pōt capi dupliciter. Uno mō simpl'r ⁊ sic volūtas nō pōt cogi. ⁊ isto mō nō capit͛ in q̄ōne. Alio modo pōt capi bm̄ gd: qn̄. s. aliquis cogit͛ ad faciēdū aliqd vel ꝑ vim vel ꝑ metū. Uis vis est rei maioris impetus que repelli nō potest. Metus aūt est instantis vel futuri ꝑiculi trepidatio. ¶ Ad q̄ōnez rn̄sio. Cōsensus coactus vi nō facit mr̄imoniū nec ibi est mr̄imoniū vt qn̄ qs rapit͛ ducit͛ trahit͛ inuitus ipso reclamāte ⁊ renitēte. De ꝯsēsu coacto ꝓp metū distīguēdū ē. nā duplex ē met⁹. gdā ē met⁹ leuis: vt qn̄ ꝑuum malū minatur vt dare alapā vl hmōi: ⁊ tūc ꝯsēsus cū tali metu nō impedit mr̄imoniū. Alius est metus iustus qn̄ aliqs cōminat͛ dānū mortis mutilationis: fustis ⁊ stupri: posito ꝙ ille qui cōminat͛ hēat ꝑtātē hoc facere. Et sic rn̄det͛ ꝙ ꝯsensus coact⁹ metu iusto nō facit mr̄imonium. nec est ibi mr̄imoniū.

Queritur secundo Utrū ꝯsensus frenitentē generet sibi ꝑiudiciū vt non possit ꝯtrahere cuz alio mr̄imoniū. verbigr̄a. Si ioānes ꝯsentiat i mr̄imonio cum bertha ⁊ bertha non velit consentire vtrū iste ioānes gn̄et sibi ꝑiudiciū ita ꝙ non possit accipere aliā vxorē. ¶ Rn̄sio ille nullum sibi facit ꝑiudiciū q2 ad mr̄imoniū reqrit͛ ꝯsensus amboꝝ. Et ideo ille potest accipere aliam vxorem.

Queritur tertio. Utrū aliqs possit ad mr̄imoniū cōpelli ꝑ p̄ceptū patris? Rn̄det͛ ꝙ ꝯtractus debet eē liber oīno. Et ideo nō pōt cōpelli aliqs a parentib⁹ ad recipiendū aliquā in mr̄imonium. Tn̄ p̄r potest precipere filio vt aliquā recipiat in mr̄imonio: ⁊ filius tenet͛ ei obedire in trib⁹. s. qn̄ est rōnabilis cā vt qn̄ h3 inimicitias cū aliquo alio vt fiat pax inter eos. Scḋo qn̄ charitas cōpellit vt si aliqs vellet accipere meretricē: p̄r pōt p̄cipere ꝙ nō accipiat. 3° quando est promissio voluntaria: vt quando aliqs sine scitu patris contraxit mr̄imoniū cū aliqua tūc pater potest ei precipere ꝙ eam accipiat.

Circa distinctionem. xxx. querit͛ primo vtrū ꝯsensus errone⁹ faciat mr̄imoniū. ¶ Rn̄. Error pōt esse dupl'r. Primo circa ꝑsonā sicut p3 de iacob qui credebat habere rachelē: ⁊ tn̄ hēbat lyam: ⁊ tūc ibi nō est matrimoniū. Alio° pōt error esse circa ꝓprietates vt si qs crederet hr̄e vnaz virginē ⁊ tn̄ hēret meretricē vel crederet hr̄e humilē ⁊ h3 superbā. Et sic dōm est ꝙ iste errores nō ipediūt mr̄imoniū. Tn̄ vnus error pōt ipedire. s. qn̄ vir vl' mulier sunt in seruitute: q2 si aliquis crederet habere liberam ⁊ tamen haberet seruitricē: tunc error iste impediret matrimonium.

Querit͛ secundo. Utrū ꝯsensus matrimonialis beate marie deo fuerit placit⁹ ⁊ in se honest⁹. Notādū ꝙ in virginis marie mr̄imōio tria fuerūt. P° ipsa vouit virginitatē anq̄ accepisset Joseph i virū. 2° nupsit viro. 3° nupsit ipsi ioseph qui erat de cognatione ipsius ⁊ de tribu eadē. s. iuda. Notādū ꝙ i sacra scriptura tres laudabiles iueuim⁹ Joseph. Prim⁹ Joseph fuit filius Jacob ⁊ primogenit⁹ Rachelis vxoris Jacob: ⁊ iste signat xp̄m: q2 fuit venditus a fratrib⁹. Scḋs Joseph fuit iste spōsus virgis Marie qui honorat͛ in euāgelio tribus nōib⁹ ⁊ nolb⁹. Primo° vocat͛ spōsus marie. Mat. ij. 2°° iustus vocat͛ ⁊ canonizat͛ in euāg. Mat. ij. q2 ibidē vocat͛ iustus: 3°° vocat͛ in euāg. p̄r dei. Lu. ij. Ego ⁊ p̄r tuus dolētes q̄rebamus te. Terti⁹ Joseph fuit ab arimathia. de quo d̄r in euāg. ꝙ erat iustus. Notādū etiā ꝙ maria est nomē hebreū ⁊ interp̄tat͛ tripl'r. P°° maria. i. maris stella: q2 ducit nauigātes in h mundo ad portū salutis. 2°° d̄r illuminatrix: q2 genuit lumē mūdi. s. iesum xp̄m. 3°° interp̄tat͛ dn̄a. Notandū ꝙ Anna mr̄ marie hūit tres viros. Primus fuit Joachim de quo habuit vnā filiā. s. ipsam v̄ginē mariā mr̄em dei que despōsata fuit ioseph mortuo Joachim: accepit Cleophā frēm Joseph: ⁊ genuit ex eo aliā filiā quā silr̄ mariā noiauit. Hec aūt maria ex alpheo viro suo quatuor filios genuit scz. Jacobū minorē ⁊ ioseph iustū qui ⁊ barsabas dict⁹ est. Simonē ⁊ Judā. Mortuo scḋo viro Anne tertiū accepit noīe Salome ex quo aliā filiaz genuit, quā rursus mariā vocauit: ⁊ zebedeo in ꝯiugē tradidit. Hec aūt maria duos filios genuit ex viro suo s. iacobū maiorē ⁊ ioānē euangelistā. Ex his p3 ge

nealogia xpi. De quibus põnũt tales versus. Anna so let dici tres concepisse marias. Quas genuere viri io achi: cleophas: salomeque. Has duxere viri ioseph alpheus: zebedeus. Prima parit xpm: iacobũque secun da minorẽ. Et ioseph iustũ peperit cũ simone iudã Tertiã maiorẽ iacobũ: volucrẽque ioãnẽ. ¶ Ad quõ nẽ rñr q hoc totũ qđ in illo mrĩmonio gestũ est. s. q beata virgo vouit castitatem: et fuit nupta viro. scilicet Joseph: familiari consilio spiritussancti fa ctum est. Rationes patent in textu.

Queritur tertio.

Utrũ consensus libidino sus sit causa matrimo nij vtputa cũ aliquis consentit in aliquã pp diuitias vel pp pulchritudinẽ. ¶ Rñ. Consensus libidino sus dupliciter dicitur aut qr intẽdit libidinẽ per modũ finis et obiecti: vt3 qr talis consensus nihil querit nisi carnalẽ copulã exto: quere. s. feminã nõ vxorẽ duce re et illud princ intentionẽ 3 hendi: potissime i so ro 3scie. Alio dr libidinosus: quia si 3sētiat in ali quã ł vt ducat in vxorẽ: tñ hoc nõ facit pp seruãdã castitatẽ: sed pp ter explendã cupiditatẽ siue volu ptatem: et iste consensus nõ est 3 sacri veritatẽ: sed cõ tra vtilitatẽ: qa iste 3sensus est cã matrimonij. Primus vero consensus est 3 veritatem sacramenti.

Circa distictiõe3. xxxi. quer̃ p de bõis matrimonij: que sint bo na in mrĩmonio. ¶ Rñ. Tria sũt bõa in mrĩmõio sic dic Aug. s. Fides. ples. et sa cramẽtũ. Ibi fides capit pro fidelitate quã sibi ĩuicem p miserũt sibyinuicẽ vir et mulier. et sacrm capit ibi p inseparabilitate et indissolubilitate iter virũ et mulierẽ.

Secundo queritur

de numero et sufficiẽtia bo noꝝ matrimonij. ¶ Rñr q sicut dictũ est. Aug. po nit tria bona. s. fidẽ. prolẽ. et sacrm. que bona sunt 3 triplex malũ 3cupiscẽtie. s. fluxum inordinationẽ et fastidiũ. Fluxus aũt dr esse in mrĩmonio qñ vir et mulier cõmittũt adulteriũ: et 3 hoc malũ ẽ fides. s. fidelitas. Inordinatio aũt dr in matrimonio: qñ cõ tra vsum nature vel nimis inordinate cognoscunt se mutuo. pp qđ impedit bonũ prolis. Ad h igitur q matrimoniũ hẽat esse cõpletũ tria sũt necessaria s. institutio. vsus et fructus. Rõne instõnis est bonũ sacramẽti. s. inseparabilitas rõne debiti vsus: fidei bonũ: rõne fructus cõferentis vsu3 est bonũ prolis Et sic p3 q ibidẽ est triplex bonũ. s. honestũ vtile et delectabile. Rõne boni honesti est fides: ratiõe vti le conferentis proles: rõne delectabilis est sacramẽ tũ ratione singularitatis in vnione est fides: ratiõe vtilitatis proles: rõne inseparabilitatis est sacramẽ tũ. Et signant triplicem proprietatem vnionis xpi cum ecclesia: quia vnitur. s. vni: et quia ex ea filias generat: et quia nunq̃ separatur ab ea.

Queritur tertio

Utrũ ista tria bona sint de necessitate sacramẽti. ¶ Rñ. Cũ sint tria bona matrimonij. s. fides. ples et sacramẽtũ sicut tangit magister in ista et accipit ab Aug. vnũ. s. sacramẽtũ est de necessitate sacramẽti. Sacramẽtũ. n. venit ex mutua obliga tione et diuina instõne et signatione illius vnionis et ideo: qr ista sunt de necessitate sacri: per 3ñs et sa cramẽtũ. Sed alia duo bona quodãmõ sunt đ esse et quodãmõ de bene eẽ: qm sine eis vsus matrimonij absq3 his põt esse. Uñ sterilitas et aborsus procuratio et fidei fractio nõ dissoluũt mrĩmoniale vinculũ 3ctũ Matrimoniũ. n. nõ. tñ pp ter bonũ prolis institu tũ est sed etiã in remediũ et in signũ. Si aũt hõ ste rilis fuisset: tũc sp fuisset h bonũ: qr tñ fuisset in officiũ: et hoc bonũ nõ deesse quia nulla eẽt sterilitatis pena.

Queritur quarto.

Utrũ coitus pp prolẽ possit eẽ si ne omni culpa. ¶ Rñ. sancti Bonauẽtu. et oẽs ka tholici dicũt matrimonij coitũ per sacrm excusari a culpa mortali: maxime qñ gra prolis fit. Et h vr sentire Aug. q cũ deus perfectã det remediũ 3tra morbũ et qñ gra prolis coit pot esse sine oi culpa: et hoc est magis 3sonũ rõni et pietati fidei: si tñ hec in tẽtio duret a pno vsq3 ad finẽ: vt nõ deflectat ad ali ud mediũ: quod tamen est valde difficile.

Queritur quinto.

Utrũ coitus 3iugalis cã fornicationis vitã de possit esse sine oĩ pctõ veniali. ¶ Rñ. Qui coit cã fornicationis vitãde: aut hoc est in se aut in alte ro. Si in altero vt reddat debitũ: hoc est pure iustũ tie et meritoriũ: hoc est fidei: et est de bonis mrĩmo nij: ideo a culpa excusat omnino. Qui vero coit cã fornicationis in se vitãde: in hoc semper peccat ve nialiter. Alij dicunt q est in remediũ et sic ñ peccat.

Sexto querit.

Utrũ coire cũ vxore rõ ne 3cupiscẽtie satiande sit semp pctũm mortale. ¶ Rñdet q aliq dicũt q qui finalr cognoscit vxorẽ vt hẽat illã miserã dele ctationẽ que dr esse in coitu semper peccat mortalr qñ illã ponit añ finẽ principalẽ. Sed hec opio. Li cet pbabilis videat: tñ nimis dura est. Licet. n. vi ris cũ vxoribus iocari et ẽt delectari et veniale ẽ: ita tñ q faciãt affectu maritali. Secus ñ ge cognoscẽt eo mõ q nõ vs cognoscit: vel qui cognosceret eas de to q non esset vxor eius sicut meretricez: tunc pec cat mortaliter.

Circa distinctione3 tri gesimãscdã querit p. Utrũ posĩ carnales copulã possit vir 3tinere vxore nolẽte. ¶ Respondet q 3tinere est duob mo dis: aut oĩno ita q debitu3 nec petat nec soluat. Et isto modo vir non potest continere vxore inuita et 3 dicẽte: qr nõ pot ei auferre ius qđ hẽt in corpus vi ri. 2o pot qs 3tinere: nõ oĩo ita q debitũ nõ petat tñ petẽti soluat: et isto potest vir 3tinere vxore 3di cente et vouere põsset ñ voueat: tenetur seruare.

Secundo queritur.

Utrũ vir añ carnalẽ com mistionẽ

mixtionē possit cōtinere vxore nolēte. Notādū q cōtinere capit ibi pro oī continere. ℂ Rūsio. An ꝯsummationē mrimonij vtraqꝫ persona nec oīno obligat: nec oīno est libera. Non obligat oīno: q2 pōt mori mūdo intrādo. f. religionē ꝫ vouēdo castitatē. Nec ēt oīno est libera: q2 si vult huic mūdo viuere: necesse habet petēdi debitū reddere: ꝫ hoc sꝫ spaciū duoꝝ mēsium fuerint in mrimonio ratō: q2 añ illud spaciū non obligat ꝗs eoꝝ reddere debitū. Notandū q si mrimoniū violēter ꝯsūma/ret: vtpote si vir violenter cognoscat vxorē suam: tūc mrimoniū est ꝯsummatū: ꝫ nō pōt amplius alter eoꝝ vouere castitatē nisi de cōsensu amboꝝ.

Tertio queritur Utrum oporteat debitū reddere si alter fuerit leprosus. ℂ Rñdet. q ꝗuis lepra soluat spōsalia: non tñ pōt soluere mrimoniuꝫ. Et idō cum aliquis est leprosus: tunc mulier tenetur ei reddere debitum si petat: ꝫ ecōuerso: ꝫ tñ nō tenet cohabitare simul ꝗtum ad socialem habitationem.

Quarto queritur. Utrum teneat reddere debitū fornicātī. ℂ Rñdet. q si alter fornicat ꝫ hoc pōt alter scire p signa probabilia: ꝫ per ꝯiecturas apertas nec tenet soluere: nec ab ecclesia est cogendus. Si autē ambo essent fornicatores: tenentur reddere.

Quinto queritur. Utrum tpe menstruoꝝ obliget mulier ad debitū reddēdū. Notandum q mēstruum est pro fluxus sanguinis qui solet euenire mulieribus p menses vel per circuitū lune ꝫ cāt in eis infirmitatē. Etiam qñ vir cognoscit mulierem tpe isto: ꝓles efficitur gibbosa vel ceca: vel leprosa: vl habet aliā infirmitatē. Etiā iste sanguis est venenosus: ita q si canis comederet efficeret rabidus: ꝫ si sanguis iste tāgeret segetes desiccarent. ℂ Rñdet qōnem. q oī tpe siue in mēstruo siue in alio debet debitū reddi: sꝫ non debet peti: ꝫ si aliquis eoꝝ petat alter reddere: tñ ille q petit malefacit.

Sexto queritur Utrum tpe dieꝝ solēniū debitū possit licite peti ꝫ solui. ℂ Rñsio. Debitū est semp posse⁻n si soluendū: sicut dicit magr: nec tñ licꝫ semp petere: quia bonum est diebus solennibus abstinere.

Septimo queritur Utrum i celebrādis nuptijs debeat tempus obseruari. Notandū q in nuptijs celebrādis tria tpa debēt obseruari. f. a tpe prime dñice aduentus vsqꝫ ad octauā epħie. A tpe septuagesime vsqꝫ ad octa. pasce. ꝫ a 3° die añ ascensionē xpi vsqꝫ ad octauā pēthecostes siue festum trinitatis. Et hoc maxime fit propter dissolutiones que ibi fiunt: ꝫ propter thoreas. quia matrimonium qđ fit per simplicem ꝯsensuꝫ pōt in istis tpibus bñ fieri.

Octauo queritur. Utrum mrimoniū contractuꝫ intēpore indebito debeat separari. ℂ Pro solutione notandū q iunctos mrimonialiter triplici mō separat ecclesia. Quosdā simplr ꝗtum ad vinculum ostēdens inter eos nō fuisse mrimoniū. ꝫ hoc est p hoc q interuenit aliquod impedimētū qđ est ꝯtra sbām matrimonij vel ex parte ꝯsensus vel legitimitatis personaꝝ. Et illud dr impedire ꝯtrahendū: ꝫ dirimere iā ꝯtractū. Quosdā vero separat simpliciter ꝗtum ad tps solum in penā: ꝫ hoc pp aliqđ crimē qđ est ꝯtra matrimonij bonū. Quosdā aūt separat ad tps solū ad pniam agendā: ꝫ hoc qñ interuenit aliqđ impedimētū qđ non est ꝫ mrimoniū: nec ꝗtum ad sbām: nec ꝗtum ad bonum: sed inducit pctm: ꝫ tale est interdictū ecclesiasticuꝫ. Et de tali separatione intellr dictum seu auctoritas canonis quā magr adducit. Et sic dicēdū q tales nō debēt simpliciter separi: sed solū ad tps in penā pcti: quia ꝯtēpserūt mādatū ecclesie. Et hoc fit iā in alioꝝ terrore: sicut in matrimonio clandestinorum.

Circa distinctionē trigesimātertiā querit primo de concubinis.

Utrū sit ꝫ legē nature ꝯcubinā habere. Notandū q ꝯcubina pōt capi dupliciter. Uno° proprie: ꝫ sic potest diffiniri. Concubina est mulier que ad vsum venerís nō legitime tenet. Et sic oēs meretrices dñr ꝯcubine: ꝫ hoc mō capit in pñti qōne. Alio° capit ꝯcubina cōiter ꝫ pt dici oīs mulier que ad vsum veneris tenet siue legitime siue illegitie sic tñ q nō sit principalis vxor viri. Et isto° Abrahā hūit ꝯcubinas: similiter Dauid habuit multas ꝯcubinas nec tñ fuerunt meretrices: ꝫ isto mō nō capit in pñti qōne. ℂ Rñ. Jus naturale dicit tripliciter. f. cōiter: ꝓprie ꝫ magis ꝓprie. Jus nāle cōiter captū sic diffinit ab Jsidoro. Jus naturale est q in lege ꝫ in euāgelio ꝯtinet. Et isto mō habere ꝯcubinam est ꝫ ius naturale: q2 ꝫ legē ꝫ euangeliū. Un in lege mosayca scribit Deut. xxiiij. Nō mechaberis. vbi prohibet ois coit⁹ non mrimonialis. Etiā in lege euāgelica dr ꝑme Cor. v. q fornicarij nō habēt partē in regno dei. Jus nāle proprie captū diffinit in principio decretorū sic. Jus naturale est qđ est cōe oium nationum: ꝫ hoc ius est quod dictat recta ratio. Et ꝫ hoc ius naturale est hre ꝯcubinā: q2 recta ratio dictat q vnus debet vni adherere vel plurib⁹ vxorib⁹ tñ per matrimoniū: sicut in lege veteri poterāt habere plures vxores per dispēsationē: tñ nō poterāt hēre meretrices. Tertio modo capitur ius naturale propriissime: ꝫ est q natura docuit omnia animalia. Et hoc mō hre ꝯcubinā nō est ꝫ nāꝫ oīno: nec oīno sꝫ nāꝫ q2 quedā aīalia bruta sunt que in indiuiduam copulam coniunguntur.

Secundo queritur. Utrum sit cōtra legem nature q vnus hēat plures vxores. ℂ Dōm est sicut de ꝯcubina distinguendo tripliciter ius nāle sicut dictū est in precedēti qōne. Ad illud qđ obijcit qđ

antiqui patres et sancti. s. Abraham david habuerunt plures vxores: et tamen non peccauerunt in hoc. Dicendum quod deus eos dispensabat: quia deus potest supra naturam.

Tertio queritur. Utrum deus debuerit dispensare quod licitum esset habere concubinas et quod licitum esset habere vxores. ¶ Notandum quod concubina sibi capitur pro muliere que ad vsum veneris legitime tenetur: sic tamen quod non sit principalis vxor viri: et non capitur hic concubina pro meretrice. ¶ Responsio ad veram intelligentiam dispensationem et ad hoc quod hoc conueniebat ea vtatur: concurrunt quatuor. s. necessitas: vtilitas: congruitas: et honestas: que omnia erant in dispensatione a deo facta in antiquis patribus. Unde non omnes dispensabat deus in antiqua lege: sed solum illos qui bene sciebant vti: quod honeste et caste vtebantur: et etiam quando erat necesse. ¶ Nota quod ista quatuor prolixe declarantur in textu sancti Bonauenture.

Quarto queritur. Utrum virginitas sit virtus. ¶ Responsio. Uirginitas siue continentia virginalis tria dicit. Primum est abstinentia ab omni coitu illicito. Unde. Omnis coitus dicitur illicitus qui non est matrimonialis. 2m est ab omni coitu licito. Coitus autem dicitur licitus qui fit in matrimonio. Tertium est integritas mentis et carnis. Ex istis potest elici diffinitio virginitatis. Uirginitas est abstinentia ab omni coitu tam illicito quam licito: et integritas mentis et carnis. Potest et sic diffiniri. Uirginitas est habitus continentie perfectus et decorus. Unde triplex est continentia. s. matrimonialis virginalis et vidualis. Continentia matrimonialis est qua aliquis vel aliqua continet ab omni coitu illicito: et ista habet fructum trigesimum. Continentia vero vidualis est qua aliquis vel aliqua continet ab omni coitu licito et illicito: non tamen semper continuit. et ista habet fructum sexagesimum. Continentia virginalis est qua aliquis vel aliqua vult semper continere ab omni coitu licito et illicito: et semper continuit. et hec habet fructum centesimum.

Quinto queritur. Utrum virginitas sit melior et perfectior quam alie continentie. ¶ Responsio. In virginitate est tria considerare: sicut dictum est: scilicet habitum: statum: et decorem virginitatis. Si loquimur quantum ad habitum: sic habet vt excedentia et excessa: quia ex maiori virtute potest continere etiam coniugata quam virgo: et econuerso. Si autem loquimur ad decorem: sic sic virginitas prefertur continentie coniugali: quia est ibi corruptio fedans: in virginitate autem est incorruptio fecunda. Si vero loquimur quantum ad statum est loquendum dupliciter: aut secundum idem tempus: aut secundum diuersa tempora. Si secundum idem tempus: hoc est dupliciter. Aut secundum tempus legis: et sic status continentie coniugalis omnino prefertur: et status virginitatis prohibetur: et sterilitas maledicitur: et habetur in contumelia. Aut secundum tempus gratie: vbi non requiritur fecunditas ventris: sed sanctitas et incorruptio et puritas mentis: tunc virginitas prefertur continentie coniugali. Si autem secundum diuersa tempora loquamur: vtpote continentie statum consideremus in tempore legis: et virginitatem in tempore gratie: vnusquisque in suo est optimus: sic status statui non prefertur: nec meritum merito: dum tamen sit charitas equalis. Et hoc est quod dicit Aug. quod celibatus Joannis non preferetur coniugio abrae.

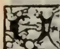
Sexto queritur de virginitate per comparationem ad premium. Notandum quod triplex premium legimus in scriptura. s. premium substantiale: accidentale et fructus. Premium substantiale est clara visio et fruitio dei: et vocatur aurea: et istam auream habent omnes beati. Premium accidentale est illud quod datur alicui sancto propter aliquam prerogatiuam: et vocatur aureola: et hanc habent virgines: doctores et martyres. Et istis duobus premiis figuraliter habetur Exo. xxv. vbi preceptum est fieri supra magnam coronam aliam coronulam. Per magnam coronam intelligitur aurea. per paruam autem coronam intelligitur aureola. Premium autem fructus est quo aliquis meretur trigesimum fructum sicut continentes in matrimonio. vel sexagesimum: sicut continentes in viduitate. vel centesimum sicut continentes in virginitate. ¶ Ad questionem respondetur quod in integritate: sicut supra dictum est: tria considerantur. s. habitus status et decor. Habitus correspondet aurea: statui: fructus: sed decori integritatis aureola: et sic patet ad questionem quod premium virginitatis est aureola. Notandum quod si aliqua virgo in mente perderet virginitatem: et non in corpore: si postea peniteat: non perdet aureolam.

Septimo queritur Utrum licitum fuerit vxorem repudiare. Notandum quod mentio de isto libello repudij in antiquo testamento accipitur ex illo. Deut. xxiiij. Si acceperit homo vxorem et habuerit eam: et non inuenerit gratiam ante oculos eius propter aliquam feditatem. scribat libellum repudij: et dabit in manu illius: et dimittet eam de domo sua. Dicitur libellus: quia ibi pauca verba dicebantur: vtpote: vir dicebat mulieri. Recede a me quia promitto tibi quod nunquam conuenies mecum. Dicitur etiam repudium vxoris a refutans et ab edis quod est domus quasi refutans et repudians eam a domo sua et consortio suo. ¶ Responsio. Repudium vxoris: sicut dominus dicit: nunquam fuit licitum vt sine culpa fieret: quia qui faciebat libellum repudij: peccabat mortaliter. Tamen licitum fuit quod fieret sine pena: quia qui ex causa sufficiente faciebat libellum repudij non erat punitus. Causa itaque faciendi libellum repudij erat. quando mulier erat leprosa vel habebat morbum caducum.

Octauo queritur. Utrum repudiare vxorem debuerat permitti. ¶ Respondetur quod quadruplex est permissio. Prima est per priuationem preceptionis: et sic apostolus permittit minus bonum: quia non precepit maius bonum: sicut virginibus permittit nubere. Secunda est per priuationem prohibitionis: et sic venialia dicuntur permissa: quia non prohibita: sed mortalia solum sunt prohibita. Tertia est per priuationem punitionis: et sic repudiatio vxoris est permissa: quia non punitur in lege. Sic etiam dicitur quod sic permittuntur

tur meretrices. Quarta vero permissio fit per priuationem cohibitionis: ⁊ sic oia mala dicūtur a deo permissa: que nō prohibet. Permisit ergo moyses: quia nō poterat prohibere hoc malū: quin triplex malū inde sequeret. Primo quidē defectus sacramenti: quia nō vellent vxores ducere. Secundo multiplicatio fornicationis. Tertio homicidiū. Et sic p3 rn̄sio.

Nono querit̄. Utrū vxor post repudiū debeat viro recōciliari. ¶ Rn̄. Licitum est post repudium vxorē viro recōciliari: nisi culpa interueniat adulterij: ꝑp quā3 puniendā prohibet ne ad virum redeat quia tunc licite fiebat diuortiū hieremie. iij. Qđ lex dicit ꝙ non ē recipienda intellr propter adulteriū cōmissū: non quia non sit vxor: sed ꝯ mt̄rimoniū fecit. Ergo sequit ꝙ lex iudicabat inseparabile ꝯiugij sacr̄m.

Circa distinctionē trigesimāquartā primo querit. Utrū matrimoniū habeat impedimētū. Rn̄detur ꝙ mt̄rimoniū h3 plura impedimēta: quia nec religiosus: nec aliquis ipotens cōtrahere pōt ꝯhere matrimoniū: sicut patebit postea.

Secundo querit̄ de numero ⁊ sufficiētia impedimētoꝝ matrimonij. ¶ Responsio. Matrimoniu3 habet plura impedimenta. Quedam enim impediunt de congruitate: non tamen de necessitate: vt nubere tempore interdicti: vel tempore prohibito vt in quadragesima: quia si quis contraheret tpe illo vere ꝯtraheret: ⁊ ibi esset matrimonium: tamē peccaret mortaliter qui contraheret illo tēpore. Quedam aūt impediunt de necessitate: quia non stat cum eis sacramentum: ⁊ illa dicuntur impedire contrahendum ⁊ dirimere contractum: quia q̄uis esset cōtractum de facto: tamen in veritate non fuit sacramentum nec matrimonium verum. Impedimenta itaqꝫ illa continentur his versibus. Error. conditio. votum. cognatio. crimen. cultus. disparitas. vis. ordo: ligamen honestas. Si sis affinis: si forte coire nequibis. Hec facienda negant: connubia facta retractant. ¶ De quibus impedimentis in sequentibus videbitur questionibus. Et sic patet ꝙ sunt duodecim impedimēta. Sufficientia eorū patet in textu Bonauenture.

Querit̄ tertio. ¶ Utrum impotentia naturalis coeundi matrimonium impediat. ¶ Responsio. Impotentia naturalis coeundi: aut temporalis est: aut perpetua. Si temporalis non impedit: vtpote si esset impedimētu3 per tres annos solūmodo: tunc non impedit. Si autem impotentia coeundi sit perpetua tunc impedit cōtrahendum ⁊ dirimit contractum: ita ꝙ vir habens tale impedimentum non potest contrahere matrimoniū: nec etiam mulier: ⁊ si iam factum esset matrimonium posset dirimi. Et si alter coniugum peccat separationem separandi sunt. si aute3 velint mutuo cohabitare possunt: vt qui non potest mulierē habere vt vxorem habeat vt sororem tamen ibi nō eēt veꝝ mt̄rimoniū: l3 recepissent sacr̄m.

Querit̄ quarto de impotentia coeundi accidentali que est maleficium. Notandum ꝙ maleficium est virtutū naturaliū fascinatio siue obstupentia. Et fit quādo diabolus per aliquā artem impedit naturalia: vt quando ad requisitu3 sortilegarum impedit diabolus ꝙ aliquis nō possit cognoscere vxorem suam: dando impedimentum circa partem generatiuam. ¶ Ad questione3 respondetur ꝙ impotentia coeundi accidentalis: aut est temporalis aut perpetua. Si sit temporalis non impedit. Si autem sit perpetua distinguendū est quia aut precedit legitimam contractione3 matrimonij: aut sequitur. Si precedit: facit personam illegitimam ita ꝙ impedit contrahendum ⁊ dirimit iam contractū. Si autem sequitur: tunc nō impedit contrahendū sicut de sectis dicitur cā. xxxiij. q. vij. Illi qui mt̄rimonium sani contraxerūt ⁊ vni ex duobus: aut amentia: aut furor: aut infirmitas aliq̄ accidit ob hanc cām ꝯiugia talia solui nō pn̄t.

Querit̄ quinto. ¶ Utrū furia impediat matrimoniū. ¶ Responsio stat in hac distinctione. Furia vel concomitatur matrimoniū aut precedit aut sequitur. Si concomitatur tūc impedit matrimonium: quia talis furiosus nō habet potestatem consentiendi: quia non habet vsum rationis. Si autem precedit: ⁊ ille habet lucida interualla hoc est ꝙ in aliquo tempore habeat vsum rationis: tunc si contrahat in illo interuallo est veru3 matrimonium: nec potest dirimi. Si autem nō habeat lucida interualla hoc est ꝙ semper sit in furia tunc illa furia impedit matrimoniū ⁊ contractum dirimit. Si vero illa furia sequat matrimoniū tūc non dirimit sed manet matrimonium.

Sexto queritur de peruersitate ⁊ peruersione voluntatis ⁊ incestuosis. vtputa cum quis iacet cū vxoris sorore. Utrum tale crimen impediat matrimonium ⁊ faciat personam illegitimam. Notandum ꝙ incestus committitur quando aliquis cognoscit ꝯsanguineam suam: vtputa matrem aut sororē aut cognatā: vel qn̄ cognoscit affinē: vtpote qn̄ cognoscit sororem vxoris sue. ¶ Responsio. Aliquis potest cōmittere incestum cognoscēdo vxoris sue sorore3 dupli: scz: aut anteq̄ contrahat matrimoniū cum sorore: aut post contractionem. Si post cōtractiōe3 matrimonij: mt̄rimoniū illud nō soluit: tn̄ ille qui committit incestum: amittit ius petendi debitum vxori sue. Non tamen perdit ius reddendi: īmmo tenetur reddere si vxor eius petat dūmodo ipsa nō sit in culpa ⁊ conscia sceleris. Si aūt cognouit sororē an̄ mt̄rimonij ꝯtionem: etiam post sponsalia de futuro: nullū est mt̄rimoniū ꝯtū rōne affinitatis. Un̄ separādi sūt iudicio eccle: ⁊ mulier pōt nubere. Uir aūt ꝯtrā de rigore iuris: nubere nō potest.

Sponsalia aūt de futuro dicunt qn̄ per verba ꝺ futuro ꝑmittūt in futuro in mr̄imonio ꝯiūgi: proferēdo ista verba. Ego accipiā te in meā: ⁊ ecōuerso.

Circa distinctionem.

xxxv. Primo querit. Utrū liceat vxorē ex fornicationis cā dimittere. Notandū ꝙ diuortiū est separatio viri ⁊ vxoris ꝗ̄tum ad thorū ⁊ ꝗ̄tū ad cohabitationē facta solēniter ⁊ publice per manus epi. Unde pro declaratione notandū ꝙ anteꝙ̄ fiat diuortiū opꝫ ꝙ vir ⁊ mulier sint matrimonialr̄ cōiuncti: qa nō pōt fieri diuortiū inter virū ⁊ mulierē nō cōiugatos: sed solūmodo dr̄ separatio. ¶ Ad qōnem dr̄ ꝙ ꝑꝑ fornicationē licitū est fieri diuortiū inter ꝯiuges altero postulante. Et rō huius est: qꝛ dn̄s ꝯcessit. Rō autē quare cōcessit hec est: qꝛ nō seruāit fidem: imo frāgenti: nō tenet vir fidē seruare: ⁊ similiter dōm est de muliere. ¶ Notandū ꝙ cā istius diuortij ꝺbet esse culpabilis: qꝛ si mulier ēt cognita ab alio violēter: aut ignorāter credēdo de alio ꝙ esset maritꝰ suus: tūc nō debet fieri diuortiū. Etiā requirit ꝙ culpa sit singularis: qꝛ si ambo essent fornicarij: tunc nō deberet fieri diuortiū. Etiā si vir eēt in culpa ꝙ vxor esset fornicaria: tūc ēt non deberet fieri diuortiū vt si ex ꝯsensu mariti mulier fornicaret. Notandū ꝙ post diuortiū factū si alter qui fornicatus fuerat possit percipere ⁊ probare ꝙ alter ēt fornicatur tunc potest eū cogere per episcopum ad annihilādum diuortium ⁊ ad inuicē vniendū.

Secundo querit.

Utrū dimittē vxorē fornicariā sit i p̄cepto. ¶ Rn̄. Fornicāo ꝯiunx aut fornicat in manifesto aut in occulto. Si in occulto: sic non pōt dimittere: qꝛ nō pōt probare: ⁊ non est nr̄m de occultis iudicare. Si in manifesto: aut perseuerat in malicia: vel conuertit ad pn̄iam. Si perseuerat in malicia sic qꝛ scandalizat: vir tenet vxorē corrigere iuxta mandatū dn̄i euāgelicū: ⁊ si nō correxerit tenetur eā dimittere. Et similiter dōm est de viro. Si āt penitet ⁊ se corrigit nō tenet. Unde Jeronimꝰ. Si vir scit vxorē deliquisse: ⁊ mulier permāserit i fornicatione ⁊ viuit cū ea: vir particeps est pcti eius. Tenet ergo vir vxorē corrigere ⁊ fornicantē dimittere. Similiter ⁊ mulier tenetur.

Querit tertio.

Utrū possit quis vxorē fornicantē auctoritate propria dimittere sine iudicio ecclesie. ¶ Rn̄r ꝙ ꝯtingit vxorē a viro dupliciter dimitti: vel quātum ad thorū tm̄ vel ꝗ̄tum ad thorū ⁊ cohabitationē. Si primo mō: sic dico ꝙ vir cōperto ⁊ cognito certitudinalr̄ ꝙ vxor fornicet vel ecōuerso pōt debitū denegare nec ad h̄ tenet nisi per censurā ecclesiasticā cōpellat: ⁊ tūc si cōpulsus debitū reddiderit nullū ei iudiciū generat. Si aūt loquamur ꝺ separatione scđo mō sic dr̄ diuortiū ⁊ hoc qꝛ est i manifesto: ideo nō dꝫ fieri in occulto: sed in facie ecclesie. Et quia matrimoniū est magnū sacr̄m non sub quocūqꝫ iudice: sed sub episcopo dꝫ fieri diuortiū.

Queritur quarto.

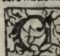
Utrū diuortio celebrato vir possit aliā vxorē ducere vel vxor aliū virū. ¶ Rn̄. Diuortiū pōt fieri dupliciter: aut qa persone erāt illegitime ad ꝯhendum simplr̄: ⁊ tunc vterqꝫ potest alteri nubere: qa matrimoniū fuit nullū. Pōt et diuortiū fieri ꝑꝑ crimen fornicationis: ⁊ tūc nō pōt contrahere nec vir nec mulier: qa cū essent persone legitime: fuit inter eos sacr̄m quod est vinculū insolubile. Unde diuortiū nō est separatio ꝗ̄tū ad vinculū sacrale sed ꝗ̄tū ad debitū ⁊ cohabitationem.

Querit quinto.

Utrū post diuortium possint vir ⁊ vxor inuicem recōciliari. ¶ Rn̄r ꝙ ad reconciliationē faciendā: aut vterqꝫ cōcordat: aut vterqꝫ discordat: aut vnus petit ⁊ alter repugnat. Si vterqꝫ concordat absqꝫ dubio fit reconciliatio. Si vterqꝫ discordat nec pōt nec dꝫ fieri nisi fiat scādalū ecclesie: que scandalizat pro eo ꝙ vterqꝫ fornicat publice. Unde i illo casu debet eos ecclesia cogere ad reconciliādū. Si aūt alter petit: aut nocēs petit innocētē: ⁊ sic nō debet cogi ad recōciliationē aut innocēs petit nocentē: vt vir castus vxorē adulterā: ⁊ sic inuita debet reconciliari per iudiciū ecclesie: aut nocens nocentē petit: vt mulier que prius est fornicata repetit virū qui est post diuortiū fornicatus ⁊ sic restituendus est maritꝰ vxori ēt inuitus. Quātūcunqꝫ tn̄ mulier faciat pn̄iam nunꝙ̄ acquirit ius in virū ipso nolente nisi vir fornicet: ⁊ hoc propter contumeliam quā intulit matrimonio: qꝛ directe peccauit contra bonum fidei .i. fidelitatis.

Sexto querit.

Utrū possit fieri diuortiū si nō p̄cedat aliq̄ culpa. ¶ Rn̄. Diuortiū inter legitimos coniuges potest fieri dupliciter: aut in eodē statu persistant: aut vt ad frugē melioris vite trāseāt. Si in eodē statu persistant: tūc nō debet nisi manifesta culpa precedat: tū ꝑꝑ periculū: maxime qn̄ sunt iuuenes: tum ēt ꝑꝑ scandalū. Si vt ad frugē melioris vite transeāt: tūc aut vterqꝫ est volūtariꝰ aut alter inuitꝰ. Si vterqꝫ est volūtarius: tūc pōt fieri sine culpa: ita tn̄ ꝙ vterqꝫ votū emittat solenne ⁊ vterqꝫ habitū religionis assumat: ⁊ nisi sit talis persona de qua nulla possit oriri suspicio que voto solēni emisso poterit remanere in domo. Si aūt oportet vtrūqꝫ ꝯuerti sicut exp̄sse in pluribus decretalibꝰ tāgit de ꝯuersione ꝯiugali. Et rursus tale diuortiū fieri dꝫ ꝑ ꝑsonā publicā: maxime per epm̄. Si aūt alter vult cohabitare nullo mō fieri pōt nisi per culpā p̄cedentē.

Circa trigesimam se

xtam distinctionem primo queritur. Utrum error cōditionis īpediat matrimonium: idest. Utrū conditio seruitutis cū ꝯdictōe dn̄i mr̄imōiū īpediat. Notādū

ꝙ sm̄

q͂ sm magistrū Hugonē seruitus habet tres gradus. Primus est obediētialis subiectio vnius ad alterū in actibus decentibus. Et isto modo filij seruiunt ⁊ obediūt patribus: etiam iste seruitus est i religione: quia iuuenes debēt obedire seniorib⁹: ⁊ maxime p̄latis. Et fuisset etiā ista seruitus posito q͂ Adā nō peccasset. Secūdus gradus seruitutis ē obligatio ⁊ subiectio vnius ad alterū q̄ntū ad actus viles ⁊ seruiles: ita tamē q͂ ille seru⁹ remanet liber ad conseruationē speciei. s. ad accipiendum vxorē absq̄ licentia dn̄i sui: ⁊ etiā q͂ remanet liber ad conseruationē indiuidui. s. ad conseruandū bona sua: vt qn̄ aliquis ad tēpus seruit alicui dn̄o: et de istis duab⁹ seruitutibus nō est hic questio. Tertius gradus seruitutis est totalis obligatio ⁊ subiectio vnius ad alterū quantū ad actus viles ⁊ seruiles: ita q͂ ille seruus non remanet liber ad cōseruationē speciei ⁊ indiuidui: imo dn̄s eius pōt eū vendere ⁊ de ipso facere sicut de vna vacca vel asino. Et d̄ ista seruitute hic est ad propositū. Prima seruitus vocat̄ filialis. Secūda polytica. Et tertia vocat̄ extrema ⁊ ab aliqbus misera. ¶ Ad q̄stionem respondet̄ q͂ sm ius nouū cōditio seruitutis nō impedit matrimoniū etiā dn̄o ɔtradicente: q: seruus etiā ɔiugatus pōt dn̄o suo seruitia exhibē. Vn̄ p̄ m̄rimoniū nō subtrahit̄ a dn̄i potestate.

Secundo querit̄. Utrū ɔditio seruitutis cum errore impediat matrimoniū? Conditio seruitutis fit cum errore: qn̄ vnus ipso ignorāte accipit aliū seruum. ¶ Rn̄sio. Error ɔditionis pōt esse triplicit̄. Aut paris: vt cū seruus cōtrahit cum ancilla ⁊ ecōuerso: ipsis ignorātibus alterū eoꝝ esse ɔditionis seruitutis. Aut melioris: vt cū seruus ɔtrahit cū libera. Aut deterioris: vt liber cū ancilla. In p̄mis duobus casibus error non impedit matrimoniū. In tertio ℞o dirimit matrimoniū: ⁊ impedit nisi post cognitionē seruitutis ɔsenserit verbo vl̄ factō.

Tertio querit̄ cuius ɔditionē sequat̄ ples. Utrum p̄ris aut matris. ¶ Respondet̄ q͂ sm legē ciuilē siue ius imperiale partus sequit̄ ventrē. Ideo dicendū q͂ si mulier sit ancilla: prole erit seruilis cōditionis. Et si pater sit seruus ⁊ non mater: tunc proles non erit seruilis conditionis.

Quarto queritur de impedimento quod venit ex defectu etatis. Circa quod tria querunt̄. Primo vtrū status etatis impediat matrimoniū. ¶ Notandū q͂ debita etas est pubertas. Vn̄ pubertas in masculo incipit in quartodecimo anno: quia in pudēdis incipiūt habere primā barbā: ⁊ tūc possunt coire. In muliere aūt incipit in duodecimo āno. ¶ Ad questionē respondet̄ q͂ matrimoniū est in officiū: in remediū: ⁊ in sacramentū vel signū. In officiū inq̄ procreādi prolē. In remediū cōtra impulsū libidinis. Et in sacramentū insolubilis coniūctionis. Quoniā igit̄ ante tēpus pubertatis nō possūt masculi ⁊ femine generare: nec seruo ⁊ libidinis incitant̄ tanq̄ impotentes ad eius actū. Et etiā q͂ ante illud tēpus sunt variabiles: ⁊ matrimoniū est imutabile. Ideo decreuerūt iura tales ɔ̄iones nō eē legitimas anteq̄ ad tp̄s veniāt pubertatis.

Quinto querit̄. Utrum defect⁹ etatis impediat contractionē sponsaliū. ¶ Notandū q͂ sponsalia dicunt̄ a spondeo spondes spondere. Unde sponsalia sūt futurarū nuptiarū promissio. ¶ Responsio. Spōsalia de iure non possunt ɔtrahi ante septimū annum. Et si ɔtrahantur de facto nihil fit.

Sexto querit̄. Utrū sponsalia contracta post septimū annū possint dissolui per mutuū ɔsensum. Respondendum est q͂ sponsalia multis modis possunt solui. Primus modus est voto superueniēte: puta si alt̄ sponsoꝝ intrauerit religionē. Secundus modus superueniēte matrimonio: puta si cōtrahat cū alia per verba de presenti post sponsalia. Tertius modus superueniēte affinitate: puta si cognouit consanguineam sponse. Quartus superueniente infirmitate incurabili: puta lepra vel mutilatiōe alicuius mēbri. Quintus modus est altero se absentāte: puta cū vadit in regionē longinquā sine licētia. Sextus altero fornicante: puta cū alter cognoscit alterā q̄ sponsā suā. Septimus est vtroq̄ volente. Et per hoc patet responsio ad questionē. Q͂ sponsalia ɔtracta post septenniū possunt dissolui per mutuū cōsensum. Octauus modus est minore petente: puta si ɔtracta sint sponsalia inter aliq̄s duos quoꝝ alter est in debita etate alter est minor ecclesia magis fauet minori. Primis duob⁹ mōis soluunt̄ spōsalia ip̄o facto: alij ℞o p̄ iudiciū eccl̄ie.

Circa distinctionem trigesimāsc̄ primā: primo querit̄. Utrū ordines minores impediant matrimonium. ¶ Responsio. In istis ordinib⁹ minoribus est cōsiderare ordinē ⁊ officiū siue ministeriū ⁊ beneficiū. Et hec tria possunt comparari ad matrimoniū. Nam minores ordines nec rōne sui: nec rōne ordinis: nec caracteris impediūt matrimoniū: quia qui solum haberet minores ordines posset ɔtrahere cū muliere: ⁊ vti ea in matrimonio. Sed tn̄ minores ordines impediunt matrimoniū: quia habent oppositionē ad matrimonium quantū ad vsum propter honestatem ratiōe beneficij ⁊ ministerij: quia matrimonio iūctus nō potest tenere beneficium nec ministrare circa altare: tn̄ potest cōtrahere sine impedimento.

Secundo queritur. Utrum sacer ordo impediat matrimoniū. Notandum q͂ tres sunt sacri ordines. s. ordo subdiaconat⁹: diaconatus ⁊ p̄sbyteratus. ¶ Respondetur q͂ absq̄ dubio sicut sacri

dicunt canones: sacer ordo impedit matrimoniuz contrahendu͂ ⁊ dirimit iam contractu͂: hz eni͂ insc. parabiliter ꝯtinentia͂ annexa͂ ex voto ⁊ statuto.

Tertio queritur Utruꝫ ecclesia de buerit instituere hoc: ⁊ per tale statutum clericos ad continentia͂ obligare. ¶ Respondet ꝙ istud statutu͂ de clericoꝝ continentia fecit ecclesia: quia decuit: quia expediens fuit. Unde si vxor sacerdotis greci iret ad aliquez alium ⁊ cognosceret eam postea: hec sciens: tu͂c esset irregularis. ideo ad remouendu͂ istud vitiu͂: la tini se obligauerunt ad custodiendu͂ continentiaz: tum ꝑpter auctoritate͂ prelatoꝝ maxime su͂mi pontificis: tum propter ꝯsensum subditoꝝ ⁊c̃.

Quarto queritur. Utrum vxorem adultera͂ occidere licitu͂ sit. ¶ Responsio. Interfector proprie coniugis si ex certa scientia facit peccat quantu͂cu͂ꝙ illa sit adultera: Peccat autem non tm̃ contra canones: sed etia͂ contra ius ciuile. Contra ius diuinuz ⁊ canonicu͂ peccat in ipso facto quonia͂ non debet ipsam adultera͂ interficere sed corrigere: cu͂ deus peccatori paratus sit parcere in lege gratie: sicut exemplo patet mulieris adultere Joan. viij. Ideo vir non debet vxore͂ sua͂ interficere: etiaz posito ꝙ eaz inueniat in adulterij facto: tame͂ leges ciuiles concedu͂t ꝙ si vir inueniat vxore͂ suam in actu malo. s. adulterio potest eam occidere: sed in hoc non tenent: quia ꝯtradicunt legi diuine: in qua precipitur nullum occidere: tame͂ adhuc ꝑm illas leges no͂ hꝫ ea͂ occide͂ nisi ea͂ inueniat in facto adulterij.

Quinto queri͂t Utrꝫ grauius sit peccatu͂ in genere loque͂do occidere matre͂ ꝙ͂ vxore͂ occidere. ¶ Respondetur: ꝙ absqꝫ dubio grauius peccatu͂ est in gene͂ loquendo occidere matre͂ ꝙ͂ vxorez: tum ratio͂e personé exterioris cui minor debet reuerentia: tuꝫ ratione minoris pronitatis: pronior est enim homo iracu͂dus ad verberandu͂ vxore͂ ꝙ͂ matre͂: quando enim ꝑpter aliqua͂ causaz displicet: mirabile odiu͂ ⁊ tediu͂ generat: ⁊ ideo pronior est ad occidenduz vxore͂ ꝙ͂ matre͂. Ad occidendu͂ eni͂ matre͂ nullius natura inclinat nisi sit per iniquitate͂ conuersa in crudelitate͂ super bestias.

Sexto queri͂t. Utrum vxoricidiu͂ impediat matrimoniuz. ¶ Responsio. Aliquis potest vxorem occidere tripliciter. Aut persequendo culpa͂: vt cum fornicationis crimine deprehendit: ⁊ adeo detestat ꝙ in vltione͂ criminis ea͂ occidit. Aut persequédo naturam: vt si mulier propter aliqué defectu͂ quem habet in se non habet gratia͂ viri: ⁊ ꝑpter istam detestatione͂ eaz occidit. Aut persequédo matrimoniu͂ vt cum mechat cum aliqua qua͂ vult ducere i vxorem: ⁊ non potest nisi vxore mortua: ⁊ ideo caz interficit. Primu͂ est graue peccatu͂ propter excessu͂. Secundu͂ est grauius. Tertiu͂ grauissimu͂. In quo libet istoꝝ prohibet a matrimonio contrahendo: sed magis in secundo: ⁊ maxime in tertio. Et in ol bus his tribus casibus potest ecclesia dispensare: ⁊ maxime in iuuenibus: sed in primo de facili. In secu͂do difficilius. In tertio au͂t quoda͂modo sic et quoda͂modo no͂: quia non dispensabit respectu illius persone cum qua mechatur: ⁊ propter quam in matrimonio habenda͂ occidit vxorem suam: potest tamen dispensare de alijs.

Circa distinctionem trigesima͂octaua͂ queri͂t primo quid sit votum ꝑm essentia͂. Notandu͂ ꝙ votu͂ proprie dictu͂ potest sic diffiniri. Uotu͂ est ꝓmissio ꝓpositi supererogatiui boni facta deo ad bonu͂ finem: ex deliberatione firmata per intentionem obligandi se ad implendu͂ permissuꝫ. ¶ Correlarium primu͂. Nullus potest vouere homini: sꝫ soli deo: potest tame͂ bene facere promissione͂ hoi. ¶ Secundu͂ correlariu͂. Non potest quis vouere ⁊ votum facere de his ad que tenet: vtpote non potest quis vouere seruare manda dei: sed requiritur ꝙ votu͂ sit de bonis supererogationis: hoc est ad ꝗ non tenetur: sicut seruare castitate͂: paupertatem ⁊ obedientia͂. ¶ Tertiu͂ correlariu͂. Uotu͂ non potest fieri nisi ꝑpter bonu͂ finem: ꝙ si alio modo fiat no͂ est proprie votu͂. ¶ Quartu͂ correlariu͂. Uotuꝫ debet fieri ex deliberatio͂e firmata: quod si fiat ex surreptione: ⁊ sine deliberatione firmata ꝓprie no͂ est votu͂. Et ꝑ ista͂ diffinitione͂ patet r͂nsio ad questionem. ꝙ ista duo sunt de voti essentia. s. promissio ⁊ intentio obligandi.

Secundo queritur. Utrum possit fieri votu͂ de oibus. ¶ Pro solutione notandu͂ ꝙ oia opera vel sunt bona vel mala vel indifferétia. Bona opera sunt duplicia. Queda͂ sunt co͂munia: ⁊ sunt in statu co͂muni: sicut est matrimoniuz. Alia sunt bona supererogationis: ⁊ sunt que faciunt statum altiorem ꝙ͂ sit status co͂munis: vt sunt tria vota religionis. Et sic ꝑcepta sunt bona co͂munia. Consilia vo sunt bona supererogationis. Per opera mala intelligunt peccata. Opera indifferentia sunt ꝗ ꝯ se nec sunt bona nec mala: sicut est leuare festuca͂: fricare barbam. ¶ Respondet igit ad questionez ꝙ votu͂ potest capi dupliciter. Uno modo generalit: ⁊ est de his que ad deu͂ pertine͂t ⁊ faciu͂t ad salute͂: sicut sunt ꝑcepta. Alio mo͂ capit spa͂liter ⁊ ꝓprie: ⁊ de his que promoue͂t ad salute͂ vltra statu͂ co͂mune͂ vt sunt ꝯsilia christi que sunt opera supererogatio͂is: ⁊ oia bona opera ad que no͂ tenemur: sicut est pere grinatio: ieiuniu͂ ⁊c̃. ¶ Regula. Queeu͂ꝙ sunt bona cadu͂t sub voto: que au͂t his opposita sunt: vt ꝗ ad dispendiu͂ salutis vergu͂t: sub voto cadere non pn͂t: vtpote no͂ pot quis votu͂ facere de occidendo homine͂. Nam votu͂ debet hr̃e tres comites: quos habet iuramentu͂. s. veritate͂: iudiciuꝫ ⁊ iustitiam.

Primo nāq; necesse est vt sit iusticia.s.vt illud qđ vouet spectet ad salutē: ⁊ sit bonū ⁊ honestū. Secūdo est iudiciū: vt vouēs deliberate voueat ⁊ nō p̄cipitant. Tertio ē veritas: vt discrete ⁊ iuste quod vouit persoluat. Si ergo illud vouet ad detrimētū faciat iustitie non est lex voti nec obligatio: sed ipsi voto fit iniuria: nec est obligatio ad seruandū: sed potius ad penitendū. De operibus indifferentibus dicendū est q̄ duplex est indifferens. Quoddam est quod potest circūstantionari circūstantia virtutis sicut comedere ⁊ abstinere: q: comedere de se est opus indifferens: tñ pōt aliq̄s ex charitate comedere sicut fecit sanctus Franciscus: ⁊ hoc potest voueri. Aliud est opus indifferens quod nihil facit; quantū est de se: vt leuare festucam vel ire ad p:ata: ⁊ hoc nō potest voueri seu nō pōt fieri votū. Et sic patet q̄ de oibus operibus bonis que faciūt ad salutē pōt fieri votū: loquēdo de voto gñalr capio: ⁊ spāliter fit votū de opibus supererogationis.

Tertio queritur de materia i qua siue de subiecto i

quo est votū: hoc ē querē q̄s possit vouere. ℂ Rñ. Uotū p̄cedit a libera volūtate. Oīs ergo qui libē pōt facere quod vult: nullo impedimēto in se existente nullo hoie de facto impediēte: nullo iure p̄hibente pōt simpliciter vouere: qui autē in oibus subest nihil potest per se vouere: qui aūt in aliquibus subest ſm id in quo subest non potest vouere. ℂ Primū correlariū. Qm̄ vxor subest viro: ⁊ puer patri in regimine vite: nihil possunt circa hmōi vouere qđ sit stabile sine eoꝝ auctē: vtpote mulier nō pōt vouere ire ad sanctū Jacobū vel ad sanctā Barbarā sine licētia viri. ℂ 2m corre m. Quia vir in debito carnis subest vxo:i: ideo nō pōt vouere castitatē absq; ꝯsensu mulieris. ℂ Tertiū corre m. Religiosus subest in oibus que sunt in religionē. Et ideo nihil pōt sine sui p:elati vouere volūtate. ℂ Quartū corre m. Quia seruus subest dño suo quantū ad seruitiū corporale. Jdeo quod ꝯtra hoc est nō potest facere ⁊ in isto vouere.

Quarto queritur de obligatiōe vo ti. Circa qđ tria

querunt. Primo de voti obligatiōe per cōparationē ad matrimonij ꝯctionē. Et supposito q̄ votum continentie publicū ⁊ solēne impediat matrimoniū ꝯhendū: ⁊ dirimat ꝯctū. Querit vtrum votū simplex īpediat matrimoniū. Notandū q̄ duplex est votū.s.publicū ⁊ priuatū. Uotū publicū ē illud qđ pōt in publico ⁊ in iudicio p̄bari per testimoniū duoꝝ vel triū. Uotū vō p̄uatū siue particulare est illud quod nō pōt p̄bari per testimoniū duo:ū vel triū. Notandū vlterius q̄ adhuc duplex est votū.s.solēne ⁊ simplex. Uotū solēne est qđ solēnizat aliq̄ istaꝝ solēnitatū .s.vt sacri ordinis susceptiōe: vtpote qñ fit subdiaconus vel diaconus: vel p̄fessionis emissione qñ fit corā p̄lato: vel habitus professoꝝ assumptione cū alijs que hominē p̄fessum ostendunt. Uotū aūt simplex est quod fit sine aliqua istarū solēnitatū. ℂ Ad qōnem r̄ndet: q̄ votū ꝯtinentie est tale votū q̄ generaliter īpedit matrimoniū ꝯtrahendū: sed nō generaliter dirimit iā ꝯtractū nisi sit solēnizatū. Nam si aliquis emisisset simplex votū non posset cōtrahere matrimoniū sine peccato: quod si tamē faceret nō posset postea dirimi matrimoniū. Si aūt emisisset votū solēne nō posset matrimoniū ꝯtrahere: imo si ꝯtrahat matrimoniū debet dirimi ⁊ dirimitur.

Quinto queritur Utrū possit mu tari votū.

ℂ Respondet q̄ licz votū mutari ex cā.s.q̄ recipit recōpēsationē: sed nō ex leuitate nec ex p:op:ia volūtate quā obligauit: sed ex necessitate siue vtilitate cum p̄lati auctē: excepto voto religionis etiā status p̄fectionis: in qđ pōt aliud votū cōmutari sine p̄lati licētia: q: p̄pter sui dignitatē licentiā dant iura. Sanū tamē ē consiliū q̄ fiat superio:is auctē: vbi nō credit q̄ ꝯtradicat: ne videat ex leuitate p̄cedere ⁊ auctoritatē superio:is contēnere. Notandū q̄ questio intelligit de paruis votis sicut de ieiunijs: peregrinatiōe: ⁊ sic de alijs que p̄nt cōpēsari.

Sexto querit. Utrū sūmus pontifex possit dispēsare in vo to.

Respōsio. Dispēsatio dicit dupliciter. Uno mō vt est iuris relaxatio siue reuocatio. Alio mō vt est iuris declaratio. Papa igit pōt dispēsare in voto: vt dispēsatio est iuris declaratio: quia pōt etiā auctoritatiue declarare vota: vt cū aliq̄s vouit ieiunare: ⁊ postea p̄pter infirmitatē non pōt ieiunare: papa pōt declarare q̄ per orationē vel elemosynā que equalet illi ieiunio pōt satisfacē. Si aūt accipitur dispēsatio vt ē iuris reuocatio: tūc papa in nullo voto pōt dispēsare: q: soli deo pertinet reuocare votū. Et iō papa nō pōt reuocare quātūcūq; paruū votū: pōt tñ illud declarare ſm q̄ pōt recōpēsari. Tñ in trib⁹ votis religionis.s.paupertate obediētia ⁊ castitate: papa nō pōt dispēsare reuocando vota: nec etiā cōmutando: quia nihil est melius in tota christianitate q̄ status perfectionis: ⁊ ideo nō possent recōpensari hec tria vota.

Circa distinctionem

vigesimānonā. Primo q̄rit vtrū mrīmoniū possit ꝯhi inter fidelē ⁊ infidelē. Notādū q̄ infidelis pōt capi duplr. Uno mō q: caret fide: vt ille qui est baptizatus: et tñ est hereticus. Alio mō q: caret sacro fidei.s.nō est baptizatus. Et de istis duobus modis pōt intelligi questio: sed magis intelligat questio de infideli nō baptizato. ℂ Rñsio. Si aliquis eoꝝ sit infidelis.s.q̄ solū careat fide: tūc illa infidelitas impedit mrīmoniū ꝯhendū: sed solū dirimit ꝯctū. Si autē aliquis eoꝝ sit infidelis.s.q̄ careat sacro fidei.s.baptismo: tūc illa infidelitas impedit mrīmoniū ꝯhendū: ⁊ dirimit iam contractum.

Secūdo queritur. Utrum sacramentum matrimonij sit inter fidelē et infidelē? ¶ Rūdet q matrimoniū est institutū in officiū, in remediū, et in sacramentum et ista complete hz sm q est inter fideles. Apud vero infideles hz ista sm rōnem semiplenā: nam in oficiū qz est pcreatio prolis legitime: sz non ad cultuz dei. Apud aūt fideles est ad cultū dei. Et rursus datur ibi grā remittēs 9cupiscētiā rōne bñdictionis ad lūcte. Apud infideles vero maritali affectu cognoscentes vxores ē excusatio a culpa: sz nō daf grā: apud fideles est vtrūqz. Et iō ad qōnem dicitur q inter fideles est matrimoniū licet semiplenū et nō ratum propter defectum fidei sacramenti.

Tertio queritur. Utrum matrimoniuz infideliuz excuset coitū sine 9iugalē actuz: vt nō sit ibi pctm. ¶ Rñsio. Matrimoniū iter infideles est remediū semiplenū: qz infideles affectu maritali vxores suas cognoscentes excusantur a culpa: sed non datur eis gratia. Et p hoc patet responsio ad questionē.

Quarto queritur. Utrum matrimonium ante baptismū ponat in numerū cuz matrimonio 9tracto post baptismū. Ita q talis bigamus iudicef. ¶ Rñsio Qui añ baptismū hūit vnā vxorē: Sicut dicit Augu. sup eplam ad Thimotheum: et post baptismū habuit aliā dicitur bigamus. Nec ibi tenetur opinio Hieronymi qui dicit contrarium.

Quinto queritur. Utrum altero veniente ad fidē altero remanēte in īfidelitate: soluaf matrimoniū qūtū ad fidelē. ¶ Rūdef q dupli loquendū est de matrimonij solutione: aut qūtuz ad cohabitationē et mutuā seruitutē: tūc hoc est in ptāte fidelis. Si aūt loquamur de solutione qūtū ad vinculi ruptionē distinguēdū est: qz aut īfidelis vult cohabitare cū fideli. aut non. Si nō vult cohabitare: nec debitum matrimonij reddere: tūc frāgit matrimoniū. et pōt fidelis aliā accipe vel religionē intrare. Si aūt vult cū fideli cohabitare: adhuc distinguēdū est: qz si vult habitare cū fideli cuz blasphemia noīs xpī. aut vt fidelē ad īfidelitatē attrahat: tūc fidelis pōt separi et pōt frāgi matrimoniū quo ad vinculū. Si aūt velit cohabitare sine blasphemia noīs xpī: ita q nō 9trahat fidelē ad pctm: tūc nō soluif matrimonium quia nec iniuriatur: nec facit contumeliam deo: nec matrimonio: nec marito.

Sexto queritur. Utrum matrimonium soluaf quo ad infidelē. ¶ Rūdendum q statim post disceffuz soluif vinculū a pte viri fidelis: qz statim pōt alteri coniungi. Sed mulier remanēs infidelis non pōt alteri 9iungi in matrimonio qūdiu maritus eius viuet: et hoc in penā pcti: nisi maritus eius intret religionē: vel suscepit hoies: qz tūc posset cuz alio cōtrahere. Notādū q similiter dicendum est in istis de viro sicut de muliere et econuerso.

Septimo queritur. Utruz matrimonium soluatur si alter coniugū sit infidelis: specialiter quo ad fidem. ¶ Responsio altero coniugū labente i infidelitate: nō soluif nec frangif vinculū matrimonij: possunt tamē bene separari quo ad cohabitationem. Ratio autē huius est vt pcludaf malis via simulationis et deceptionis: quia multi fingerent se hereticos vt dimitterent vxores suas. Cetere rationes patent in textu.

Octauo queritur. Utrum infidelibus venientibus ad fidē soluatur matrimoniū pter personarū illegitimitatē: vt si habet sororez in vxorē. ¶ Responsio. Illegitimitas personarū ad matrimoniū ē duplex. Una est sm naturā et institutionē diuinaz: vt puta q filius nō 9trahat cum matre: neqz pat cuz filia. Item q alligatus vxori non ducat aliam: vel etiam in gradibus diuine lege prohibitis. Leuit. xviij. (vt dicūt iuri speriti) vbi prohibef secundus gradus. Et hec illegitimitas astringit fideles et infideles: et si in illegitimitate tali contrahif matrimoniū apud infideles soluif cum veniunt ad fidē quia quod extra dei decretū factū est (vt dicit Ambrosius) nō putandū est matrimoniū: sz cū cognoscitur emendandū hoc debet emendari. Unde si iudeus contrahat cum sorore in secūdo gradu ad fidem veniēs ab ea separaf. Si aūt 9trahat cū vxore fratris: quia hoc est in lege 9cessum: nō separatur. Alia est illegitimitas ex ecclesie constitutione: vt sunt persone infra quartū gradū: et hec nō artat infideles nec impedit matrimoniū quin 9trahaf: quia nō tenef ecclesie statuta seruare. Et ideo venientibus ad fidem propter istam illegitimitatē nō soluitur matrimonium.

Circa quadragesimā distinctionē querif primo. Utrū 9sanguinitas sit aliquod vinculū. ¶ Pro declaratione ponēde sunt alique difficultates et alique regule. Notandū itaqz q consanguinitas est vinculū psonarū ab eodē stipite descēdentiū: carnali ppagationi 9ctū. Stipes aūt vocatur psona a qua duxerūt aliq originē: et a qua descēdētes sunt 9sanguinei adinuicē: et illi etiam a quo sunt. Secūdo videndū est quid sit linea cōsanguinitatis que sic diffinif. Linea est ordinata collectio personarū 9sanguinitate 9iunctarū ab eodez stipite descendentiū diuersos gradus 9tinens. Et dicitur ordinata collectio: qm sicut ordo est in linea pdicamētali sm superius et inferius: sic in linea cōsanguinitatis prius et posterius: sicut patet i arbore. Tertio notandū est q gradus est habitudo distantiū psonarū qua cognoscif quota generatiōe distantia differāt inter se due psone. Et nota q ista diffinitio est sm iura canonica nō sm iura ciuilia: quia hic

q: hic gradus accipiunt̄ ꝯm numerū collectaꝝ in linea. His visis notāde sūt he tres notule siue regule. Prima regula. Nulli lȝ ↄtrahere cuȝ aliquo vsqȝ ad quartū graduȝ inclusiue: ⁊ talis est hm̄oi ꝓhibitio ꝙ si q̄s ꝯ̄ eā ꝑsumpserit copulari: nulla lōginquitate defendat̄ ānoꝝ cuȝ diuturnitas tp̄s non diminuat pctm̄: sed augeat. ¶ Scd̄a regula. Toto gradu ꝑsone descēdētes a stipite distāt a se inuicē. quoto distāt a stipite. Et iō si aliq̄s vult scire quoto gradu aliq̄s sibi attineāt: cuȝ talis attinētia originē ducat a stipite: opȝ ꝙ ad illā ꝑsonā recurrat cui ↄiungit̄ imediatius. Exēpla manifesta sunt vt si ab a ꝓcedat g ⁊ b: ⁊ b generet c: ⁊ c gn̄et d: ⁊ d e: ⁊ e f. Simil̄r g generet h: ⁊ h generet i: ⁊ i k: ⁊ k l. Si vis scire quoto gradu distāt f ⁊ l. oportet vtriusqȝ gn̄ationi ad a reducere q: toto gradu differūt ad seinuicē quoto a stipite. ¶ 3ª regula est: qn̄ ꝑsone inequaliter distāt a stipite: vtpote qn̄ vna ī scd̄o gradu ⁊ altera in 5º: tūc linea ↄsanguinitatis ⁊ gradus dȝ cōputari ꝯȝ distātiā magis remoti. Et ista regula ↄfirmat̄ ꝑ illud ꝙ dr̄ extra de ↄsanguinitate ī vltima decretali que est in gregoriana. Rō aūt huius ē: q: tota rō ꝓximitatis oritur ab stipite: ergo nullus ꝓximior est alicui collaterali ꝙ̄ stipiti. Si ergo distat a stipite ꝑ quinqȝ gradus. pari rōne distat a collaterali. ¶ Rn̄sio ad qō nē. Consanguinitas est vinculū qd̄ spāl̄r est ī gn̄e hoīs ⁊ nō in gn̄e bestiaꝝ. Rationes patēt ī textu.

Secundo queritur

Utrū ↄsanguinitas mr̄imonio ꝓbeat impedimētū. ¶ Rn̄sio vinculū consanguinitatis impedit mr̄imoniū in aliquo suo gradu ꝑꝑ dictū legis nāe. in aliquo ꝑꝑ ꝓhibitionē legis diuine. in aliquo ꝑꝑ statutuȝ eccl̄ie. Un̄. Nāle est apud oēs ꝙ filius nō ↄiūgat̄ matri: ⁊ ꝙ filia nō ↄiungat̄ pr̄i. Propter aūt ꝓhibitionē legis diuine ipedit̄ mr̄imoniū ꝑ ↄsanguinitatē vsqȝ ad 2m gradū. sicut pȝ Leuiti. xviij. vbi ꝓhibetur ꝙ frater nō accipiat sororē in vxorē. Ulteriꝰ ꝑꝑ statutū eccl̄ie ꝓhibet̄ matrimoᵐ a 2º gradu ⁊ deinceps.

Tertio queritur

vsqȝ ad queȝ gradum cōsanguinitas impediat mr̄imoniū. ¶ Dicēdū ꝙ ꝯm tp̄a nr̄a mr̄imoniū impedit̄ a gradibus consanguinitatis vsqȝ ad quartū gradū īclusiue: sicut pȝ extra de cōsanguinitate. Non debet' in decretali edita in cōcilio generali. Quare autem sic instituit ecclesia rationes prolixe ⁊ congrualitates patent in textu sancti Bonauenture. Et in figura sequenti. s. arbore ↄsanguinitatis. Seq̄t arbor ↄsanguinitatis.

Circa distinctionem

quadragesimāprimā (in qua de affinitate agit̄.) Querit̄ p̄mo: vtrū ꝑ oēȝ coitū ↄtrahit̄ affinitas. Notanduȝ ꝙ differt esse affinē ⁊ eē ↄsanguineū. Nā ↄsanguinitas venit ex carnis ꝓpagine: sȝ affinitas venit ex carnali cōmixtiōe ꝑsupposita ↄsanguinitate. Un̄ affinitas sic diffinit̄. Affinitas est ꝓximitas ꝑsonarū ex carnali copula prouenies carens oī parentela: ⁊ presupponēs ↄsanguinitatē. Un̄ si quis cognoscit mulierē efficit̄ affinis oībus ↄsanguineis mulieris per illā cōmixtionē: ⁊ ecōuerso in muliere. Correlariū. Licet vir ↄtrahat cuȝ muliere: nisi habeat carnalē cōmixtionē cū muliere ipsa: ↄsanguinei viri nō erūt affines illi mulieri. His visis ponunt̄ quedā regule. Prima regula. In primo genere affinitatis nō licet ↄhere vsqȝ ad quartuȝ gradū inclusiue: sicut dictū est de ↄsanguinitate. Q: si quartū gradū velis cognoscere: recurre ad personā mediāte qua ↄcta est affinitas: ⁊ toto ḡdu distas a ꝑsona cui es affinis: vt si ↄxisti cū muliere factus es affinis ↄsanguineis illius mulieris: et quoto gradu aliq̄s est ↄsanguineus vxoris tue: toto gradu est tibi affinis: ⁊ sicut ei attinet in quarto gradu: ita ⁊ tibi. ⁊ sicut nō liceret vxori ↄhere ī illo gradu: ita nec tibi. ¶ Secūda regula ē ꝙ ex quo ↄtracta est affinitas mortua ꝑsona mediante qua ↄtracta est affinitas: nihilominus manet affinitas pro eo ꝙ vinculū est ꝑꝑetuū sicut de consanguinitate. ¶ Tertia regula. Affinitas ↄhitur non solū per matrimoniū: sȝ etiā per coitū fornicariū. Et per hoc patet rn̄sio ad questionē ꝙ affinitas generaliter cōtrahit̄ per oēm coitū in quo est cōmixtio seminū. Et notanter ponit̄ cōmixtio seminū: q: si solū eēt pollutio extra vas vsui matrimonij deputatū: tūc nō esset ibi affinitas.

Secundo querit̄.

Utrū affinitas trāseat ī alteꝝ: vtpote si petrus ↄtrahat cū maria ⁊ mortuo petro maria ↄtrahat cum altero: vtputa cū ioāne: tūc querit̄. Utrū ↄsanguinei petri sint affines ipsi ioannis. ¶ Rn̄det̄ ꝙ nō: q: affinitas necessario ꝑsupponit ↄsanguinitatē. mō cōsanguinei petri nullo modo sunt ipsi marie ↄsanguinei: sȝ solū affines: ⁊ hoc loquendo ꝯm moderna tp̄a: nam antiq̄tus solebāt tria poni affinitatis genera. Uerbi gr̄a. Si petrꝰ ↄhat cū maria: ↄsanguinei petri erunt affines ipsi marie: ⁊ ↄsanguineis eius in p̄mo genere affinitatis. Si aūt mortuo petro: maria ↄhat cū alio: vtputa cū ioāne: tūc antiq̄tus ⁊ ꝯm antiq̄ iura ↄsanguinei petri defuncti erant affines ipsi ioāni in secundo genere affinitatis. Si ꝯo defuncta maria: ioānes ↄtrahat cū altera: vtputa cū katherina: tūc ↄsanguinei petri erāt affines ipsi katherine ī tertio genere affinitatis. Sed mō illa duo vltima genera nō habēt locū sed solū primū genus.

Tertio querit̄.

Utrum affinitas prestet matrimonio ipedimētū. ¶ Responsio. Affinitas ipedit matrimoniū: sicut hr̄ ex̄ de ↄsanguinitate ⁊ affi. ⁊ hoc itelligendū est de affinitate q̄ ꝓcedit mr̄imonij ↄctionē nō de ea q̄ supuenit. Si eni ꝓcedat: ipedit ↄhēdū ⁊ dirimit iā ↄctū: q: facit personaȝ illegitimā ꝯm

eundē modū ꝛ easdē rōnes:per quē modū ꝛ per quas rōnes facit ꝯsanguinitas. Si aūt sequatur matrimoniū:nō pōt ipsum dissoluere cū sit vinculum indissolubile. Si tn̄ ꝯtctū ē ꝛ ꝯsumatū: ambo sunt ad ꝯtinentiā monēdi. Si vo ꝯtractū est ꝛ ratificatū per verba de pn̄ti(cū solui non possit nisi alter ꝯiugū ingrediaꝛ religionē)oportet necessario ꝙ ille ꝗ malitiose cognouit ꝯsanguineā vxoris sue abstineat petitione debiti:qꝛ nō pōt petere sed tn̄ reddat debitū si eiᵒ vxor nō vult ꝯtinē:vel oportet ꝙ ille ingrediaꝛ religionē quod pōt facē: qꝛ nondū mr̄imoniū est ꝯsūmatū. Si tn̄ vxor sit i culpa:ita ꝙ ꝯsenserit in peccatū:ꝑdit ius petendi debitū. Si ḡ ꝯcedendū est ꝙ affinitas ꝑcedēs matrimoniū quantū ad primū genus:ita īpedit matrimoniū sicut consanguinitas.

Circa quadragesimā

secundā distinctionē(in qua de spūali determinaꝛ cognatiōe.)Primo q̄riꝛ. vtrū cognatio spūalis ꝯhaꝛ ꝑ sacra. Notandum ꝙ cognatio spūalis est ꝓpinqtas aut ꝓrimitas proueniēs ex sacri donatione vel ad illud tētione. De donatione sacri vt qn̄ sacerdos vꝉ alius baptizat vel dat aliud sacr̄m. De tentiōe ad illud sacr̄m:vt sunt illi qui tenēt in baptismo baptizatū:ꝛ vocanꝛ patrini vel matrine. ℭ Notandū etiā ꝙ tres sunt species in cognatione spūali. Una dꝛ patrinitas vel matrinitas:ꝛ hec attendiꝛ inter eū qui baptizat vel qui tenet baptizatū:ꝛ inꝛ baptizatū. Alia dꝛ cōpaternitas que attēdiꝛ inter patrē spiritualē ꝛ carnalē:ꝛ sic ille qui baptizat vꝉ tenet puerū est cōpater vel cōmater pueri pr̄is et matris. Tertia spēs dꝛ ꝯfraternitas: ꝛ hec intelligiꝛ inter patrē spūalem ꝛ carnalē ꝛ si aliqs pater habeat filiū carnalez: ꝛ ille pꝛ teneat in baptismo aliquē puerū:iste puer erit fraꝛ spūalis ꝑdicti filij carnalis. ℭ Notandū insuꝑ ꝙ perfecta cognatio spūalis solūmodo ꝯhiꝛ in duobus sacris.s.in baptismo ꝛ in ꝯfirmatione. Ex hoc patet rn̄sio ad qō nē ꝙ cognatio spūalis ꝯhiꝛ per sacra. ℭ Notandū ꝑterea ꝙ spūalis cognatio ꝯhiꝛ dupl̄r.s. directe ꝛ īdirecte. Indirecte:vt qn̄ efficiꝛ cōmater alicuius per actū viri:vel ecōuerso vir efficiꝛ cōpaꝛ per actū vxoris:vt si vxor alicuius viri teneat aliquē puerū in baptismo tūc ille vir efficiꝛ īdirecte cōpaꝛ mr̄is pueri:directe vo ꝯhiꝛ ꝑ actū ꝓprium qn̄.s.tenet aliquē puerum in baptismo.

Secūdo q̄riꝛ. Utrū cogna°.spūaꝉ īpediat mr̄imom. ℭ Rn̄sio. Cogna° spūaꝉ pōt seq aut ꝑcedē mr̄imom. Si seqꝛ gn̄aliꝛ verū est ꝙ nō pōt infringē mr̄imonij vinculū. Sꝫ tn̄ q̄ntū ad ius soluēdi debitū ē distinguendū: qꝛ aut h̄ factū ē ex necessitate:vtputa qn̄ puulᵒ est in ꝑiculo mortis ꝛ nō ē ꝗ baptizet eū. Aut ex ignorātia:vtpote si aliqs baptizet puerū suū vel tenēt:ꝛ tn̄ nō credēt ipsum eē filiū suū. Aut ex industria. In ꝑ casu simpl̄r nō ꝑdiꝛ ius soluendi mr̄imonij debitū nec petēdi. In 2° casu simpl̄r si facta fuerit diligētia nō ꝑdiꝛ. In 3° casu ꝑdit ius soluēdi ꝗ h̄ facit:tn̄ qꝛ pctm̄ suū alteri nō debet īputari: teneꝛ reddere nisi ambo.s.vir ꝛ mulier in h̄ fuerit ꝯsentiētes. Si aūt cognatio spūalis ꝑcedat mr̄imom: illa inq̄ que ꝯhiꝛ ꝑ baptismū ꝛ ꝯfirmationē: tūc īpedit ꝯhendū ꝛ dirimit iam ꝯtctū. Impedit aūt cognatio matrimom ꝟm tres differētias.s.paternitatis:cōpaternitatis: ꝛ fraternitatis:de quibus dictū est in questione ꝑcedenti:ꝛ patet in textu.

Queritur tertio. Utrū spūalis cognatio trāseat ab vno in alterū. ℭ Respōsio stat in vna distinctiōe q̄ per hos patet versus. Que mihi vel cuius mea natū fonte leuauit. Hec mea cōmater: fieri mea nō valet vxor. Si q̄ mee natū:nō ex me fonte leuauit. Hanc post fata mee non inde velabor habere. Declaratio habetur in textu.

Queritur quarto. Utrum cogna° legalis sit aliqō vinculū. ℭ Notādū ꝙ cogna° legaꝉ est ꝓpinqtas siue ꝓrimitas ꝓueniēs ex adoptione. Un̄ triplex oriꝛ ꝓpinqtas siue ꝓrimitas ex adoptione. Una est q̄si descēdentiū q̄ attēdiꝛ inter adoptantē ꝛ filiū vel filiā vꝉ neptī adoptatā. Alia est a latere.s.illa q̄ est inter filiū nāl̄ē ꝛ filiā adoptiuā. 3ª vo est q̄dā affinitas q̄ est inꝛ adoptatā ꝛ vxorē adoptātis: vel inꝛ adoptantē ꝛ vxorē adoptati. Notādū itaqꝫ ꝙ adoptare est ꝑsonā extraneā in filiū vel filiaꝫ vel nepotē: vel neptim: vel deinceps legitie assumere. ℭ Correm prim. Mulier nō pōt adoptare nisi ex rescripto ꝑncipis sibi ī solatiū ꝯcedaꝛ filiorū. Iste eni actᵒ ē ꝓpe viroꝝ. ℭ 2m corrm. Nō pōt vir minor.xx.annoꝝ aliquē adoptare nisi forte iusta cā interueniat. Un̄ ille pōt adoptare ꝗ paterfamilias est ꝛ sui iuris. ℭ 3m correm. Reqriꝛ ꝙ vir adoptās possit gn̄are. Nā spado vel nimis frigidus nō pōt adoptare. Respōsio. In cognatiōe legali est vinculū:ꝛ hoc statuit ecclesia.

Queritur quinto. Utrū cognatio legalis īpediat matrimom. ℭ Rn̄sio. Cognatio legalis impedit matrimonium:ꝛ hoc statuit ecclesia.

Queriꝛ sexto. Utrū cogna° legaꝉ trāseat in alterū. ℭ Rn̄deꝛ ꝙ vinculū adoptiōis trāsit in alterā ꝑsonā dupl̄r.s. ꝑ carnis cōmixtionē:ꝛ ꝑ gn̄atiōeꝫ. Per carnis cōmixtiōnē trāsit ad sꝑ vt si aliqs adoptet aliquē filiū ille filiᵒ nūq̄ꝫ pōt mr̄imom ꝯhē cū vxore adoptantis. sl̄r si talꝭ filiᵒ adoptatᵒ ꝯhēt mr̄imom cuꝫ aliq̄ muliē:tūc nūq̄ꝫ pꝛ adoptās pōt ꝯhē cū illa muliere. Sed per generationeꝫ transit ad tēpus: qꝛ filij naturales nec semꝑ cohabitāt nec semꝑ cū parentibus habēt bona indiuisa:imo cuꝫ emancipanꝛ: patrē ꝛ matrē relinquūt:ꝛ etiā filij adoptiui pn̄t emancipari. Et hinc est ꝙ non manet vinculum

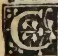
quia post

quia post emancipationem filius nālis potest acci pere filiam adoptiuam:tñ pater qui adoptauit nō pōt eam accipe:nec etiā post emancipationem. ¶ Ad ampliorem predictoꝝ declarationē notan dum ꝙ matrimonium aliqñ impedit propter iu stitiam publice honestatis. Un̄ publice honestatis iustitia est quedā proximitas ex sponsalibus pue rilibus:habens robur ex ecclesie institutione ꝑpter honestatem. Et ideo si petrus ꝯhat cum bertha:⁊ non cognoscat eam carnalr:tñ post morteȝ berthe non pōt petrus matrimoniū ꝯhere cū ꝯsanguine is berthe:nō q: eis sit affinis q: non fuit carnalis copula:sed ꝑpter publice honestatis iustitiam.

Queritur septimo de sedē nupti ali circa quod tria requirūt. Primo vtrū nuptie secūde sint licī te. ¶ Responsio. Nō tm̄ secunde nuptie sed etiaȝ tertie ⁊ quarte ⁊ amplioꝛes sunt licite ꝯdum tñ fiāt bono fine.s. ꝑpter prolem generandam:vel ꝑpter fornicationem vitandā vel ꝑpter necessitatē suaȝ sustentandam:vt cum ꝯhit vir cuȝ muliere vt ipȝ foueat ⁊ econuerso. Unde Augustinus. Non con temnimus quotaslibet nuptias. Et hieronymus etiam ait ꝙ dominus non damnauit mulierēȝ se ptemuiram.i.que habuit septem viros.

Octauo querit. vtrum nuptie scd̄e sint sacramētales ſi ue habeant rōnē sacramēti. ¶ Responsio. Dupli est loqui de secūdis nuptijs aut in se aut in relatio ne ad primas. Si in se:sic:cum sit ibi cōsensus ex ꝑssus inter legitimas ꝑsonas:est ibi sacramētuȝ: nec est ibi diuisio sed vnio carnis viri ⁊ mulieris. Si autē loqm̄ur in cōparatione ad ꝑmas:sic ma net in eis icōpleta sacri ratio ꝑpter carnis diuisio nem:q: in primis carnē suā vniuit cū viro:in se cūdis cum alio:⁊ talis diuisio tollit de plenitudie significationis:q: prime nuptie sigāt vnionē christi cū ecclesia:quod proprie nō significant secunde.

Nono querit vtrū secūde nuptie sint honorabiles. ¶ Rn̄sio Scd̄e nuptie ꝑprie loquēdo nō sunt honorabiles vt pȝ p illud cesari ensis ꝯcilij. Presbyteris in nu ptijs bigami prandere nō cōuenit:cū penitentia bigamus indigeat. Si igit secūde nuptie essent ho norabiles nō ꝑhiberet ꝑsbyteris in ipsis prādere Alie rōnes patent in textu. Notandū tñ ꝙ lȝ non sint honorabiles nō tñ sunt vituperabiles quia ca rent culpa:imo sunt tollerabiles. Unde nec dn̄s nec sancti eas ꝑhibent tanꝙ malas:sed tñ eas nō ꝑsuadēt tanꝙ defectiuas. Cetera patent in textu.

Circa distinctionem quadragesimātertiā(in qua post dter minationē prime partis hui⁹ libri ꝑn cipialis:que est de sanitate grē incipit determinare de sanitate glorie.)Primo querit An resurrectio sit futura. Notandū ꝙ duplex est resur rectio. Quedā est increata:⁊ ē ipsemet de⁹ efficiēs ⁊ causans resurrectionē creatā tam corporaleꝫ ꝙ spūalem. Et ista resurrectio nō est futura: sed fuit ab eterno. Alia ē resurrectio creata ⁊ ista ē triplex. scȝ spūalis.tpalis ⁊ corpalis. ¶ Resurrectio spūa lis est illa qua quis resurgit de pctō ad gratiaȝ Et ista solū fit a deo. Unde i apocalipsi. Hec est resur rectio prima.beatus qui habet partē in ista resur rectione. Et de ista nō est questio. Sed resurrectio tēporalis est illa qua quis qñꝙ cadit de prospita te huius seculi.⁊ tandem resurgit ad taleȝ prospe ritatem:sicut pȝ de Job. neqꝫ de ista est hic ad pro positū. ¶ Resurrectio vero corporalis est reunio animarū intellectiuarum ad corpora sua. Potest etiā sic diffiniri. Resurrectio est corporis facti cor ruptibilis ad animā iterata vnio. Et de ista est hic questio. Notandū ꝙ futurū est aliqd̄ possibile qd̄ erit qñꝙ. Ad questionē responsio. Recta fide di cit resurrectionē corporū nostroꝝ:sicut dicūt tria simbola fidei. Et ad hoc credendū fideles adiuua tur p fidē resurrectionis xp̄i iam facte. Si enī xp̄s est caput ⁊ mēbra debēt cōformari capiti:cū xp̄us resurrexerit ꝯns est vt ⁊ nos resurgamus:vt aūt cre dat fidelis resurrectionē xp̄i ꝑsuasuȝ est sibi p apo stoloꝝ multa testimōia. Persuadet et ipa pietas ſi dei ꝙ nullo mō xp̄i corpus icineratū pōt excogita re. Sup hͦ fidei fundamētū supedificat ꝑsuasio rō nis triplicis. Pria rō est remuneratio iustitie diui ne ꝙ retribuet homini sicut meruit. Nam resurre ctio erit beatis augmētū glorie:⁊ ꝑbis augmē tū pene. 2ª rō est ꝯfirmatio glorie:ꝙ oēm aie cōple bit appetitū. Tertia rō ē ꝑfectio nature que ꝯsistit in toto composito:nō in altera eius parte:q: ho minis ꝑfectio nō stat precise in anima nec precise in corpore:sed in illa vnione corporis ⁊ anime.

Secundo querit. Utrū resurrectio fit oium hoium. ¶ Rn̄º. Sicut oium est morsita oium erit resur rectio. Notādū aūt ꝙ duplex est resurrectio. Que daȝ est resurrectio ad iudiciū ⁊ isto mō resurgent oēs. Alia ē resurrectio ad vitā eternā. Et de ista re surrectiōe dr̄ Jo.vj. Nemo venit ad me nisi pr̄ qui misit me traxerit eū ⁊ ego resuscitabo eū i nouissi mo die. Et ista resurrectiōe ñ oēs rsurgēt:ſȝ solū bti

Querit tertio. Utrū resurrectio fit oiuȝ sil an successiue. ¶ Rn̄sio. Resurre ctio corporū nō erit successiua:sed oium simul. Et huius pn̄t esse rōnes sex. Prima est seueritas diui ni iudicij que penā incineratiōis inflixit corpori vsqꝫ ad aduentū filij dei scd̄m:sicut inflixit penaȝ carentie visiōis vsqꝫ ad aduētū pmū:⁊ hui⁹ rō est q: oēs sum⁹ i vno ꝑncipio peccati. Un̄ p istā rōnē excipit beata virgo:que iā resurrexit(vt pie tenet ecclesia)q: nō fuit in originali ꝯcepta. Scd̄a ratio est meritū fidei:q: multū meremur i credēdo nos remūerari ⁊ resurgi q videmus eē similes bestijs in moriēdo q: si hoc experimēto viderem⁹ nō habē

mus meritū. Tertia rō est vnitas corpis mystici: qr enim oēs vnum corpus sumus in christo. ideo necesse est q̄ sēā ad aliquā gloriā scz corporis resurgamus simul. Quarta rō est subsidiū nr̄e infirmitatis: qr sancti dū desiderant sua corpora vehemētius etiā desiderent salutē nostrā: ⁊ iō sepius orāt ꝓ nobis: quia nū q̄ corpora coꝝ erunt vnitas suis aiabus quousq̄ restaurata erit antiq̄ ruina. Quinta rō est manifestatio diuine iustitie: qr enim oibus debet esse notum quanta iustitia damnet malos ⁊ saluet bonos: ideo vltimā distributionem distulit vsq̄ ad vltimam seu nouissimum diem vt omnes cōpareant ⁊ videant peccata sua: ⁊ peccata omniū nec sancti tristabunt dicēdo. Misericordias domini in eternū cantabo. Sexta ratio est cōsummatio glorie: quia tunc simul cōsummet gloria: quia lz angeli habeant omnē gloriā essentialē: tamē non habent omnē gloriā accidentalē: quia gaudiū erit eis de reparatiōe antiq̄ ruine: ⁊ de gloria corpoꝝ nostroꝝ. Similiter dicendum est de hominibus beatis propter quatuor dotes corporum que sunt claritas agilitas. subtilitas: ⁊ impassibilitas.

Queritur quarto Utrū resurrectio fit eorūdē s̄z nūerū. Notandū q̄ ad idētitatē s̄m numerū rei naturalis requirit q̄ sint eadē principia scz eadē materia ⁊ eadē forma. ¶ Rn̄sio. Resurrectio erit eorūdē numero: quia idē hō qui mortuus est resurget in sua ꝓpria carne ⁊ anima ⁊ hoc erit virtute diuina ⁊ supra naturā. ¶ Pro ampliori declaratione qōnis ponunt q̄dā ꝓpositiones. ¶ Prima ꝓpō. Oēm entitatē causabilē pōt deus simplr creare ⁊ ꝓducere ad esse de omnino nihil. Et isto mō creauit naturā angelicā: ⁊ materiā pmā. ⁊ etiā creat aīas nostras. ¶ Scd̄a ꝓpositio. Oēm entitatē realem absolutā ⁊ respectiuam quā deus pōt creare: illam pōt oino annihilare. ¶ Tertia ꝓpō. Oēm entitatē absolutā quā deus creauit: ⁊ post creationē simplr annihilauit: post adnihilationē eandē nūero pōt repare: qr eque res manēt possibiles post creatiōnē ⁊ adnihilationē sicut erāt ante creationē. Nec valet qd obicit q̄ deus nō pōt facere q̄ mulier corrupta sit iterū virgo: qr illud p̄teritū nō ponit idētitatē absolutā. Sed pōt facere q̄ illa mulier corrupta habebit eandē integritatē mētis ⁊ corporis sicut prius habebat anteq̄ corrūperet: ⁊ illud dicit identitatem absolutam. Quarta propositio. Deus potest ex quolibet facere quodlibet vt ex lapidib⁹ potest facere hominem: ex homine potest facere angelum ⁊ econuerso. ¶ Quinta ꝓpositio. Omne qd nō implicat ꝯdictionem potest deus facere.

Queritur quinto. vtrū resurrectio fit naturalis: an miraculosa hoc est vtrū agens naturale possit facere resurrectionē: an solū possit fieri a deo. Notādū q̄ agens naturale est oē aliud a deo. ¶ Respōsio ad qōnē. In resurrectione tria sunt. Primū est corporis ex pulueribus reformatio. Uñ pulueres ibi capiunt ꝓ illa materia de qua formata erāt corpora: siue illa sit sub forma vermium seu herbaꝝ: siue aque: siue terre: ⁊ breuis sub quacunq̄ forma sit. Et ista collectio puluerū fiet ministerio āgeloꝝ etiā successiue vt dicit Scotus. Sz reformatio corpoꝝ fiet a deo ⁊ supra naturā. Secūdū est ipsi corpori reformato anime vnio. Et licet sanctus Bonauentura dicat hoc esse per naturā (qr anima se vnit corpori suo qd valde desiderabat) nō tn̄ tenetur a Scoto. Et melius videt q̄ hoc fit supra nāzā qr licz anima se possit vnire corpori: sicut mouens mobili (sicut potest diabolus) nō tn̄ potest se vnire corpori tāq̄ forma informās suo informabili: qd requirit ad perfectam vnionem: sed solū hoc fiet a deo. Tertiū qd est in resurrectione est vnitoꝝ. scz corporis ⁊ anime insepabilis colligatio. i. vnio. qd et fiet supra naturam. Et sic patet responsio ad qōnē q̄ resurrectio erit miraculosa ⁊ non nālis.

Sexto queritur q̄ sit cā nostre resurrectiōis. ¶ Rn̄sio. Resurrectio christi est cā nostre resurrectiōis. Unde in christo est assignare nostre resurrectionis duplicem causam. scz efficientem ⁊ exemplarem. Efficiētē aūt est duplr assignare: aut sicut primū principiū: ⁊ sic xp̄s s̄z diuinitatē: ⁊ tota trinitas est cā efficiens: aut sicut instrumentū ⁊ sic est vox christi s̄m humanitatē: ad cuius vocationem mortui resurgent. Unde tantam virtutem habebit illa vox q̄ audiet in paradiso: in inferno: in purgatorio: ⁊ ꝑ vniuersum orbē: ita q̄ ad illā vocem oēs cōparebūt. Similiter cā exēplaris est duplex. Una in qua res cognoscit ⁊ disponit. ⁊ sic est filius dei s̄m diuinā naturā ⁊ tota trinitas. Alia est q̄ res inchoat ⁊ exēplificat ⁊ sic est resurrectio xp̄i: qr talia erunt corpora nostra: vt dicit Augustinus de trinitate: q̄le christus sua resurrectione monstrauit.

Pro secūda parte distinctionis huius i qua de apertione librorum agitur duos habentes articulos. ¶ Circa primum itaq̄ articulum.

Primo queritur de lib⁹ vite vtrū liber vite sit filius dei. Notandum q̄ liber potest capi dupliciter. Uno⁰ ꝓprie: ⁊ sic capit ꝓ suo ꝓprio significato ad qd imponitur vt liber Aristotelis d̄r liber: ⁊ sic nō capit hic. Alio⁰ capit trāssumptiue ⁊ metaphorice: ⁊ sic est duplex. s. liber vite ⁊ ꝯsciaꝝ liber. Liber vite capitur dupliciter. Uno modo nihil aliud est q̄ ipsa notitia dei in qua viuunt omnia per notitiā. Et dicitur liber metaphorice. nam liber proprie capitus continet duo. s. scientiam in se: qr in ipso scribit sciā: ita ⁊ i libro vite scribunt oia ꝑ dūaz notitiam. Hz et aliqd q̄ ad nos: qr liber facit nos hēre memoriā obliitoꝝ: sic ⁊ i fine iudicij: oia erūt apta ad bōa q̄ mala: ⁊ sic reducent ad mēoriā. Uñ sic dic

Aug^o^. Liber vite isto mõ est quedã vis diuina cã/ta imediate a deo qua fiet vt i die iudicij vnicuiqz bona ⁊ mala reducent ad memoriã. ¶ Ad q̃õnez rñdet per tres ppõnes. ¶ Prima propõ. Liber vite est ipsa dei notitia q̃ viuunt oĩa. ¶ Scd̃a ppõ. Liber vite est quedaz vis diuina causata imediate ⁊c̃. vt ante q̃õnis responsionẽ habitũ est. Et isto modo liber vite est quid creatuz. ¶ Tertia propositio. Nec humanitas xp̃i nec christus inq̃tuz homo dicendus est liber vite. Et sic pz responsio.

Querit secundo que sit hui^o^ libri scriptura. ¶ Rñsio. Sicut ars ⁊ exemplar est totius trinitatis ⁊ tñ appropriatur filio: sic ⁊ liber vite. Sed notanduz q̃ creaturarum ad deũ est duplex cõparatio. Una in exeundo ⁊ hec est omniũ creaturarũ: q̃z oĩa exeunt a deo. Et sic filius dei dz ars plena oĩum rõnũ viuẽtiũ ⁊ scriptura hui^o^ libri est eterna dispositio oĩum producendoꝝ q̃tũ ad suas rõnes ⁊ ydeas. Alia est cõparatio in redeundo: ⁊ hec est creaturarum ad beatitudinẽ ordinataruz: q̃z regressus est per virtutem: quies per beatitudinem. Et sic filius dei dicit vite liber. Et scriptura istius libri est predestinatio omnium saluandorum. ⁊ sic soli saluandi scribuntur in isto libro.

Tertio querit vtrũ necesse sit hunc librũ apire. ¶ Respõdetur q̃ (sicut dictũ est) liber est exeuntiũ ⁊ redeũtium. Differũt autẽ exitus ⁊ regressus: quia exit^o^ tñ a deo dependet. Sed regressus est a dei gr̃a ⁊ voluntate nr̃a: q̃z regressus est per merita que fiũt a deo ⁊ voluntate nr̃a. Cũ igitur iudiciuz erit sz merita nr̃a: ⁊ merita sunt a nobis: ⁊ a deo sõ ad pẽsandã q̃ntitatẽ ⁊ dignitatẽ meritoꝝ necesse ẽ apiri libros ɔsciẽtiarũ ⁊ libruz vite: in q̃ apparet q̃ntitas gratie sm mensurã liberalitatis diuine.

Querit quarto q̃bus aperiet liber. ¶ Respõsio. Dupliciter est loqui de apertiõe libri: aut q̃tũ ad ipsius libri intuitionẽ: ⁊ sic solũmõ aperietur bonis: qui videbunt essentiã diuinã: ⁊ ipsa (tãq̃z in vero libro) vidēbũt scripta in libro. Aut ad subsequentẽ cognitionem: ⁊ sic omnibus erit apertus: quia boni se ibi legentes cognoscent se predestinatos. Mali vero ex hoc ipso quia in libro legere non potuerunt: scient se esse non predestinatos ad vitam.

Circa secundum articulum scd̃e partis querit de libris cõscientiarum. Et primo querit Utrum oĩa merita legant in ɔscientia vel quedam. Notandũ q̃ merituz capitur duob^o^ modis. Uno mõ large: scilicet q̃dcunq̃z opus a voluntate libere elicitũ vel imperatũ dignum remuneratiõe vel p̃mio aut dignũ supplicio vel pena eterna. Et isto modo capit i p̃senti q̃õne meritũ. Alio modo capit meritũ pprie ⁊ est q̃dcunq̃z opus a volũtate libere elicitũ vel imperatũ dignũ p̃mio ⁊ vita eterna. Et isto modo sola bona facta in charitate dicũtur merita. Liber conscientie est ipse intellectus in quo sunt vl̃ fuerunt scripte oẽs cogitatiões bone vel male: que in nobis fuerũt: ⁊ est ipsa voluntas in qua sunt vel fuerũt oẽs affectiões bone vel male q̃s vnq̃z habuim^o^: ita q̃ ex istis duob^o^ codicib^o^ cõponit liber ɔscie. ¶ Rñsio. Oĩuz meritoꝝ erit ibi lectio ⁊ memoria. Rõnes patent in textu.

Queritur secundo. Utꝝ q̃libz legat oĩa in alterius ɔscientia. ¶ Rñdet q̃ oĩa nota erunt oĩb^o^ tam bona q̃ȝ mala in ipso iudicio sm q̃ vult Anselmus ⁊ Bern. ⁊ text^o^ ⁊ glosa ɔsonãt. Un̄ Bernard^o^ sup illud prime Corinth. iiij. Illuminabunt abscõdita tenebrarũ: dicit cũcta archana cũctoꝝ cũctis ibi patebũt. Etiaz dãnati videbunt beate magdalene ⁊ oĩuz sanctoꝝ merita ⁊ ecõuerso. Nec habebunt beati erubescẽtiã: sed erit beatis materia laudãdi deũ: ⁊ erit dãnatis in scandalũ ⁊ penã. Et sic manifestabit iustitia ⁊ misericordia dei.

Querit tertio. Utrum omnia videantur simul ab omnib^o^. ¶ Responsio. Oẽs repente vel simul omnia peccata videbunt: ⁊ credendum est magis q̃ simul.

Circa distinctionem quadragesimãquartã (cuius due sunt ptes q̃rũ quelibet tres hz articulos) q̃rit primo. Quid resurgat q̃tũ ad idigentiã. vtrũ humores resurgãt. Notandũ q̃ quatuor sunt p̃ncipales humores corporis humani. s. sanguis. colera. melancolia. ⁊ fleuma. Et q̃libet hõ participat in istis q̃tuor tñ aliq̃ plus in vno q̃ȝ in alio. Notandũ etiã q̃ sm Auicennã differũt humor ⁊ humiditas. Nã humor pprie ẽ i venis. Humiditas autẽ est ex venas: ⁊ dirigit ad alia mẽbra Et ista est duplex. Quedã est nutrimẽtalis qua nutrimur: ⁊ ista humiditas nõ resurget. Alia est humiditas cõplexionalis q̃ efficit caro ⁊ iungit corpori nostro ⁊ ista humiditas resurget. De humorib^o^ aũt dicẽdũ est q̃ absq̃z dubio humores resurgent sicut dicit Ambrosius in sermõe de martyribus. Dignuz ⁊ congruũ ⁊c̃. Notandũ q̃ hoĩes resurgent in p̃fectiori etate. s. xxx. annorum.

Querit secundo de his q̃ spectant ad supfluitatez: q̃ sunt intestina capilli ⁊ vngues. vtrum resurgent. ¶ Rñdet q̃ resurgẽt in corpore nõ tm̃ q̃ est de ipsius necessitate. s. caput. cor. brachia. ⁊ cetere partes principales. sz etiã q̃d est de itegritate ⁊ de decentia ⁊ pulchritudine. Cũ igit capilli ⁊ vngues sint de d̃centia: q̃z caluiciũ est impfectio nãe: ideo resurgent. Silr ⁊ intestina sunt de nãe pulchritudine. Un̄ Aug^o^. i libro de ciuitate dei. In interiorib^o^ viscerib^o^: que nullũ decus mõ vident habẽs ita pulchritudo rõnis dilectabit: vt olfactui appa

rem que oculis placet bm mentis iudiciū pferaf.

Quantum ad secundū articulū9 qrif primo. Cuz caro est in duob9 hominib9. Utrū resurget in p'o vl'in scdo Notandū q aristoteles dicit q aliq homies sunt ita bestiales q vescunt carnibus hominū & hmōi fūt tartari & barbari. Cū ergo caro pmi hominis mortui cōuertat in sbāz secundi hominis:& carnē comedentis illas carnes: querif in quo istorū9 hominū resurget illa caro. ¶ Rñsio. Resurget in p'mo: q2 scdo furatus est illā & sibi vsurpauit. Et reparabit deus materiā secundi de alia materia.

Querit secundo qd in quolibet resurgat quantum ad mēbra. vtrum. s. materia vniuscuius qz mēbri resurgat in suo membro an indifferenter in qlibz. ¶ Rñdet q in mēbro siue in eius mā est aliqd cōsiderare qd est de sba cōplectiōne:& sic vnūquodqz membrū ex sua propria mā reformabif. Est etiam aliqd qd est de supfluitate sicut aliqua membra plus habent de mā q̄ cōueniens sit forme mēbri & tunc qd est supfluū in vna parte per totū dispargef si alia membra indigeant mā: vt non abūdēt vnum membrum ab altero nisi q̄ruini debet.

Pro tertio articulo partis prime queritur Qualia erūt corpora resurgentiū. & primo q̄tum ad electos. Utrū corpora electorz resurgant cum deformitatib9. Notandum q duplices sunt deformitates. Quedā sunt deordinatiue que veniunt ex malo & deformi situ membrorū9: vt si aliquis haberet oculos in pectore. vel brachiū in capite. Et iste nō remanebunt in beatis. Alie sunt dformitates quātitatiue: vt si qs haberet nimis grossum caput: vel nimis grossum ventrem. Et similiter beati non resurgent cū istis deformitatibus. Et sic breuiter concedendū est q nulla deformitas erit in corporib9 electorum.

Secundo queritur. Utrz dformitates resurgent in corporib9 dānatorum. ¶ Rñdet breuiter q in corporib9 damnatorz nulla erit pulchritudo: ita q si habuerit turpitudinē in hoc mūdo in eis remanebit. Et si i h mūdo habuerit pulchritudinē auferetur ab eis:& erūt turpissimi & vilissimi: pleni ōi feditate & īfectiōe. Notādū tñ q i eis nō erit deformitas p diminutionē. Nā si i h mūdo nō habuerit qs brachia vl'tibias tūc illa dformitas repabif ad augmētū pene vt puniaf in oib9 mēbris: q2 i h mūdo bene voluissent brachia ad faciendū mala.

Circa secundam partem h9 distictiōis qrif de passibilitate damnatorz. Et primo querif Utruz sit ponere cruciatū eternū quē vocamus infernū. ¶ Notandū q infernus capif trib9 modis. Uno mō pro ill o quod est sub globo lunari Et sic iste mundus dr̄ isernus. Habet etiā quatuor loca bm q sunt q̄tuor elementa. Unde ps. Eruisti animam meam ex inferno. Alio modo capitur infernus pro loco subterraneo. Et iste habz quatuor loca siue cameras. In prima superiori & limbus patrum: in quo erant patres ante passionem xpi. Et ibi nulla erat tristitia nec pena sed solum priuabantur ad tempus visione diuina. In secunda camera est purgatoriū in quo purganf aie decentes cum gratia habētes aliquid purgabile. Et in istis solis duobus locis descendit xp̄s: bm q dicit simbolum fidei. Descendit ad inferna. In tertia camera est limbus puerorū qui moriunf absqz baptismo:& ibi nullum patiunf dolorē nec tristitiā: sed solum priuanf visione diuina. In quarta camera & infima est locus damnatorz: & ibi cruciant eternaliter. Et omnibus istis modis proprie non capitur hic infernus. Tertio modo capit isernus pro cruciatu & pena: quo cruciatu & pena damnati affliguntur. Nam possibile est q dānati possint in alio loco cruciari extra illum locū qui vocaf infernus:& isto modo capitur hic. ¶ Ad questionem respondef q quorundam fuit opinio q licet sit infernus: non tñ est eternus quia nimis durū esset q pro vno peccato mortali momentaneo crucief homo eternaliter. Et ista opinio fuit Origenis & sequaciū eius. Sed in hoc multum errauit: quia contrarium dicit christus Mathei. xxv. capitulo. Ite maledicti in ignem eternum. Item Ysaie vltimo. Uermis eoz nō morietur:& ignis eorū nō extinguetur. Congruum etiā est vt pulchritudo vniuersi seruef quibusdā antithesis: hoc est per cōtrarius: vt sicut bonis bona reddunf eterna: ita & malis eterna supplicia. Necessarium est etiā ad seruādum ordinē iustitie. vt vnicuiqz reddatur bm merita sua cum ventum fuerit ad iudiciū. Peccator autē cum peccat: peccat contra bonuz eternū & infinitū:& ex hoc dignuz est cruciatu eterno. Et qñ decesserit nō est amplius locus meriti: ac per hoc nō erit remissio pctī. Jō q sp est culpa: sp etiā erit & pena. Nā post mortē nō deletur culpa mortalis: q2 nō est amplius tēpus merendi vel demerendi. Multe sunt alie rationes in textu. Uide ibidem.

Secundo queritur vbi sit infernus. Notādum q infernus ibi capif pro loco inferni in quo cruciātur damnati. ¶ Ad questionem dicitur q licet Augustinus voluerit dicē q isernus nō est locus corporalis sz est qd spūale in a modernis non tenef. Sed sequunf Gregoriuz qui dyalogorum quarto: dicit infernum esse locum corporalē & subterraneum qui existit in medio terre. Et sicut celū empyreum est locus pulcherrimus & amenissim9 ita ille locus est teterrim9 & vilissimus. Est etiā9 in medio & in infimo terre. Nam sicut medium poli dicitur infimus locus: ita & medium terre dicitur infimus locus eo q imundus. Et est sub paradiso terrestri descendendo in centro. i. in corde terre.

Circa secundum hu/
ius partis articulū querit de qdditate
pene infernalis Et primo vtrum affli/
gens in iferno sit ignis verus:habēs
formā ꝛ naturā ꝛ ignis spēm. Notandū ꝙ q̃dru/
plex est ignis. Quidā est ignis elemētaris ꝛ ē ipm
elementū quod est in spera ignis:ꝛ iste ignis non
cōburit:quia celū est icorruptibile. Alius ē ignis
calcis ꝛ est ille q accēdit aq̄ ꝛ extinguit oleo:ꝛ iste
ignis est in calce. Tertius est ignis ifernalis ꝛ iste
ignis est vstiuus:ꝛ non cōbustiuus:q: vrit ꝛ non
cōburit:infert passionē ꝛ non mortē. Quartus est
ignis pinguedinis q fit ex multis ꝯfectionibus:
ꝛ iste ignis nec vrit nec cōburit:sed solū illumiat.
Vñ dicit Guilelmus parisiensis ꝙ siqs inungeret
capillos suos illo igne bene p spaciū duarū vel tri
um horaꝝ daret lumē ꝛ claritatē p̄sentibus. ita ꝙ
in vna mensa p totā cenā nō indigerēt alio lumie
¶ Notandū ēt ꝙ adhuc triplex est ignis. Qui
est ignis carbo:ꝛ iste ignis viuit in terra capiēd o
terrā large tā p ligno q̄ȝ pro ferro ꝛ ceteris metal
lis:ꝛ etiā pro ipsa terra. q: i aliquibus partibꝰ:vt
pote in brabātia ꝛ flādria fit ignis de terra. Scd's
est ignis flāma ꝛ iste viuit i aere. q: notū est ꝙ flā
ma ignis sp ascēdit sursū ꝛ viuit in aere. Tertiꝰ ē
ignis lux:ꝛ iste viuit seipso. scȝ in sua spera q̄ est i
mediate sb globo lunari ꝛ iste ignis (lȝ sit calidꝰ)
nō cōburit sȝ solū lucȝ q: ibi nō ē mā cōbustibilis.
¶ Rñsio. Lȝ Aug. noluerit istā q̄ōnē soluere:q:
videbat ei temerariū eam soluere:tñ Greg. q fuit
doctor modernus. tā q̄ȝ inspiratus a spū sctō dicit
q̄rto dyalogoꝝ. Ignē īfernalē corpalē eē nō ambi
go:cuȝ dicat. Ite maledicti i ignē eternū. Math.
xxv. Et eū secuti sunt oēs doctores moderni. Sed
hȝ alias ꝓpetates ꝛ opatiōes q̄ȝ hēat noster ignis
quia ille ignis est tenebrosus ꝛ sulphureus ꝛ ta
men non consumit corpora in que agit.

Secūdo queritur. Utrū puniens in inferno sit
ignis solus:ē hoc est q̄rere vtrū dānati solū crucie
tur in igne. ¶ Responsio. In inferno: sicut ex scri/
ptura colligit:q̄tuor elementa esse creduntur ad p
fectam damnatoꝝ punitionē. Unde in inferno est
calor intensiuus igne ꝛ frigiditas intēsiua in aq̄.
Vñ Job. xxiiij. Ab aquis niuiū transibunt ad calo
rē nimiū. Erit enī ibi ignis ardēs:ꝛ aqua cōgelās
ꝛ aeris inquietudo ꝛ pturbatio ꝛ terre fetor. Vñ
Gregoriꝰ. In inferno erit frigus iportabile:ignis
inextinguibilis:fetor intollerabilis. Possibile est
etiam ꝙ aliquis in eodē instanti habeat intensiuū
calorem ibi ꝛ intensiuum frigus:ꝛ hoc i diuersis
mēbris. Nam est possibile ꝙ diues damnatus so
lū cruciabat in lingua p calorē ignis:ꝛ quod in ce
teris mēbris habuisset intensiuū frigus. Ad illud
qd̄ obijcit ꝙ dominus dicit Matth. xxv. Ite ma/
ledicti in ignē eternū:ꝛ ibi solū nominat ignē ꝛc̄.
Dicēdū ꝙ p ignem intelligit ois cruciatus. vel ꝙ
ipse nominauit ignem tanq̄ȝ pncipalem penam.
Et ſm phm a maiori debet fieri denominatio.

Circa tertium articu/
lum:q est de actione ignis:querit pri
mo. Utrū ille ignis sit consumptiuus
corporū. Notādū ꝙ cōsumptio ē desi
tio rei q̄trū ad esse substantiale:ꝛ idem est ꝙ anni
hilatio. ¶ Responsio. Licet ignis affligat corpa:
tamen non consumit. Si autē querat. Utrū corrū
pant corpa in igne. Distinguēdū est de corruptio
ne. Nā vno modo corruptio dicit desitionem rei
q̄trū ad esse substātiale:ꝛ hoc mō ideȝ est ꝙ cōsum
ptio. Et tali mō nō corrūpent cū nō moriant. Alio
modo corruptio idē est ꝙ pՙuatio bone dispositio
nis:ꝛ hoc qñ a corpibus damnatoꝝ auferet qes ꝛ
bona dispositio q̄ generat in aīa voluptatē. Et isto
mō corpa damnatoꝝ corrumpent:q: nullaȝ habe
bunt consolationeȝ:sed erunt absorpti in pena. Et
per hoc patet responsio ad questionem ꝙ ignis in
fernalis non est consumptiuus corpoꝝ.

Secundo q̄rit. Utrū ille ignis sit afflicti
uus spirituū. Notādum ꝙ ibi
spūs capit pro angelis ꝛ aīabus intellectualibus.
¶ Rñsio. Spūs sepati a corpe cruciant nō tm̄ per
summi boni absentiam:sed etiā p afflictiui pñtiā
scȝ per ignē. Sed vidēdū est qualiter hoc fiat. Do
lor enī:sicut patet p Augustinum. xiiij. de ciuitate
dei:est descensus ab his rebus que nobis nolenti
bus accidunt. Vñ ad hoc ꝙ dolor generet ab aliq̄
in anima:q̄tuor concurrunt:ꝛ duo ex parte anime.
Primū est perceptio ex pte cognitionis. Scdm̄ de/
testatio ex pte affectionis. Et illa duo sunt in demo
nibus. Primo q: habēt verā cognitionē q: locus
inferni est horribilissimus: vilissimꝰ ꝛ summe af/
flictiuus. Scd'o q: coartabunt ꝛ cōtra voluntateȝ
suam incarcerabuntur ibi:ꝛ ideo ex illa detestatio
ne generabitur in eis maximus dolor siue tristi/
tia. Similiter dicendum est de animabus. Sed ex
parte agentis scȝ ignis similiter requirunt duo.
Unum est ꝙ immittet anime perceptionem ꝛ co/
gnitionem. ꝛ sic ignis erit instrumētū diuine iusti
tie:quia semper demones ꝛ anime habebūt in mē
te memoriam illius ignis:ita ꝙ non poterunt
separari ab illa cogitatione. ꝛ hoc in eis causabit
maximam tristitiam. Aliud est ꝙ violenter ꝛ inse
parabiliter adhereat contra repugnantiam volū
tatis. Et sic demones ꝛ anime in se erunt afflicte:
quia nollent cogitare de illo igne:ꝛ tamen detine
buntur ꝛ contra voluntatem semper cogitabunt
de illo igne. Et iste est modus quo affligentūr de/
mones ꝛ anime in se. Et dicitur ibi anime in se:
quia aliam afflictionem adhuc habebūt de com
bustiōe corporū suorum:sicut patet p experiētiā.
Notandū ꝙ nec demōes nec aīe in se cōburent in
igne:sȝ ille ignis cābit in eis tristitiā:sicut dictū est.

Circa distinctionem
q̄dragesimāquintam(cuius tres sunt
articuli)q̄ritur primo de receptaculis
aiarū. Utrū añ xp̄i aduentū aie descen
derint ad infernū. Notandū q̄ infernus ibi capit
p loco subterraneo. Et iste habz q̄tuor cameras: vt
patuit dist. p̄cedenti. ¶ Ad q̄ōnē dr̄ q̄ aie decedē
tes in gratia ante aduentū xp̄i recipiebant in lim
bo patrū: et per consequens descendebāt in infer
nū: q2 ille limbus est vna de cameris inferni. No
tādū q̄ ibi aduentus xp̄i capit pro illo aduētu q̄n
in triduo passionis sue descendit ad inferna.

Secundo queritur. Utrum post aduentū xp̄i
habeant receptacula vel loca determinata. ¶ Rñ
sio. Post aduētum xp̄i (scz post descensum ad infe
ros: expoliādo infernū: extrahēdo sanctos patres
de limbo e etiā existētes in purgatorio) nulla aia
descendit ad limbū patrū. Sz nūc solūmodo sunt
q̄tuor receptacula. Quidā eni decedūt in gratia.
nihil hñtes purgabile: et isti euolant in celū. Qui
dā vero decedunt in gratia habētes purgabile: et
isti recipiunt in purgatorio. Alij decedunt in ori
ginali peccato tantum: et isti descendunt ad limbū
puerorum. Quarti autē decedunt in peccato mor
tali actuali: et isti descēdūt in iferno infimo: fetidis
simo et vilissimo: vbi etnalr cruciabūt horribilr:

Tertio queritur. Utrum anime a suis rece
ptaculis aliq̄n exeant. ¶ Rñdetur
q̄dā a deo condēnant ad tp̄s: vtpote quousq3 ad
preces aliquorum sanctorum liberentur: sicut pz
de lazaro. Etiā de Trayano qui ad p̄ces Gregorij
fuit liberatus a penis inferni. Et isto mō anie mu
tāt receptacula. Quidā aūt condēnant sententia
definitiua et eterna: et isto modo nō mutāt recepta
cula nisi deus permittat pp̄ter aliqd bonū. Simili
ter dicēdū est de existētibus in purgatorio. De bea
tis aūt dicendū q̄ exeūt sepe: quia possunt nos iu
uare reuocando a malo: docendo bonū: cōfortādo
et liberando: sicut patet de infinitis miraculis, taz
beate Marie q̄z francisci: nicolai etc̄.

Circa secunduz arti
culū q̄rit de suffragijs q̄ recipiūt aie
defūctorū a viuis. Et p̄mo q̄rit. Utrū
suffragia p̄sint. defūctis q̄ sūt medio
crit boni. ¶ Notādū q̄ q̄tuor sunt genera suffra
giorū (s3 Gregoriū) q̄bus aie in purgatorio existē
tes iuuant. P̄rio oblatiōibus sacerdotū: et istud ē
p̄cipuū suffragiū. Scd̄o o̅ronib⁹ sanctorū siue sint
in patria siue in via. Tertio elemosynis charorū.
Un̄ ille dr̄ charus q̄ aliqd bonū facit alicui. Un̄ si
aliq̄s q̄ētūcūq3 extraneus oret p aliq̄ i purgatorio
existenti ille dr̄ charus. Quarto subsidijs siue ieiu
nijs cognatorū. Un̄ ille dr̄ ibi cognatus q̄ aliquod
subsidiū facit alteri. Et sub isto q̄rto genere conti
nent p̄egrinatiōes: flagellatiōes et ieiunia etc̄. No
tādū q̄ illi dicunt valde boni q̄ euolant imediate
ad celos absq3 trāsitu purgatorij. Quidā sunt val
de mali: q̄ moriunt in pctō mortali: et illi descēdūt
ad infernū. Alij sunt mediocriter mali et mediocri
ter boni: et sunt illi q̄ moriunt in grā tñ hñt aliqd
purgabile. et isti descendunt in purgatoriū. ¶ Cor
relarium p̄imū. Suffragia ecclesie nullo mō pro
sunt beatis Augustinus. Iniuriā facit martyri q̄
orat p martyre. ¶ Scd̄m correl. Suffragia eccle
sie nullo mō p̄sunt dāatis et cōdemnatis sentētia
diffinitiua. Nā aliq̄ descenderūt in inferno q̄ non
erāt cōdemnati sententia diffinitiua: sed solū cōdi
tionata et ad tempus: sicut pz de puero quē suscita
nit beatus Johānes euāgelista: et de vno triū mor
tuorū resuscitatorū a beato Hieronymo et istis pro
fuit oratio beatorū: iō notāter dicit sententia diffi
nitiua. ¶ Tertiū corr^m et ad q̄ōnē respōsiuū. Suf
fragia eccl'ie p̄sunt mediocrit bonis scz existētib⁹
in purgato: et hoc pp̄ter dignitatē et necessitatem.
Nā q2 sunt in grā: iō digni sunt eccl'ie suffragijs.
et h̄ dictat iustitia: q2 ēt in penis sunt et necessitate.
ideo mīa dictat q̄ orandum est pro ipsis.

Secundo q̄rit. Utrū p̄sint suffragia facta
p malos. Notādū q̄ ille ibi dī
malus. q̄ est in pctō mortali. ¶ Rñdet q̄ q̄dā di
cūt generalr q̄ suffragia ecclesie p̄sunt: siue fiāt a
malis siue a bonis. Et ratio huius est: q2 tā boni q̄z
mali faciūt s̄m doctrinā ecclesie: et faciūt p eo q̄ ē
in charitate: et vbi deficit charitas facientis: supplet
charitas ecclesie dictātis: et mortui suscipiētis. Sz
nō credo breuit q̄ o̅o pctō: is aliqd mereat apud
deū: nisi solū dispositiue: q2 disponit de cōgruo. et
de cōdigno ad meritū. Opus enim formā recipit
ab agente primo: sicut aq̄ a vase ptinēte: nō a fon
te. Similr corona valorē et pulchritudinez hz a gē
mis et ab auro: et nō a q̄tuor elementis. Et iō distin
guēdū ē: q2 suffragia facta: aut sunt opa sacralia:
vt sunt opa misse siue celebratio et tūc rōne comm
ti (q2 opa dei sunt) p̄sunt q2 xp̄s ibi ptinet. siue fi
ant a bonis siue a malis: nō rōne cōsecrantis. Aut
sunt alia opa. Et hoc duplr. Aut eni fiūt pure a ma
lis sicut aliq̄s malus orat: vel se affligit ieiunādo:
p̄egrinādo etc̄. p aliquo: et tūc nō credo q̄ valeant
defunctis. Aut fiunt a malis ad imperiū alicuius
boni defuncti: vel amici eius: de re que illius est i
elemosynā. vel ad cōsortiū alterius: vt q̄n duo le
gunt vnū psalteriū: vnus existens in charitate: al
ter non. et in alijs operibus vt quando dat elemo
syna iusto, vt oret pro mortuo. Et tunc valent: ratio
ne charitatis boni hominis coniuncti. Conceden
dū enim est q̄ nō prosunt s3 q̄ fiunt a malis tamē
concedenduz nihilominus q̄ prosunt si concomi
tatur charitas viri iusti ex Bonauentura. Unde
Ysaie primo. Cum multiplicaueritis orationes ve
stras: non exaudiam. manus enim vestre plene
sunt sanguine. glosa idest peccato.

Tertio

Tertio queritur quantū profint suffragia? Et cū non profint eq̄liter omnibus. querit̄ cui magis ꝓsint: an ei qui magis meruit: an ei pro quo specialiter fiunt. ¶ Pro responsionis elucidatione tres ponunt̄ distinctiones. ¶ Prima distinctio. suffragia facta valēt tripliciter. Uno modo specialissime: ⁊ hoc modo valent illi qui facit suffragia. Secūdo modo generalissime valent: ⁊ tūc valent ecclesie quia non posset aliqs facere aliquod opus meritoriū quin ꝓsit ecclesie. Tertio modo suffragia valent specialiter vel generaliter. ⁊ isto modo valent illis pro quibus specialiter fiunt: vt si quis diceret missam vel oraret pro parentibus: illa valēt specialiter ipsis parentibus toti ecclesie generaliter: ⁊ sibi specialissime. Et ideo questio de secūdo modo. s. de valore speciali hʒ intelligi. ¶ Secunda distinctio. Suffragia facere pro aliquo potest eē dupliciter: aut ī cōmuni: vt quādo aliquis orat in cōmuni pro oībus existentibus in purgatorio. Aut in speciali: vt quando aliquis orat pro patre vel pro amico suo. ¶ Tertia distinctio. Suffragia possunt fieri ꝑ aliquibus dupliciter. Uno modo satisfactorie: vt. s. satisfaciant pro aliqua pena alicuius existentis in purgatorio vel pro omnibus. Et tunc plus proficit illi soli pro quo dicitur missa ꝙ̄ si diceretur missa in cōmuni pro omnibus quia tunc quilibet haberet partē suā: ⁊ distribueret̄ quilibet ſm meritū ⁊ necessitatē suā. Alio mō suffragia possunt fieri pro aliquo per modum supplicationis. Et tunc potest aliquis celebrare missā per modū satisfactionis pro aliquo specialiter: et pro omnibus alijs in cōmuni per modū supplicationis. Nec ꝓpter hoc diminuit̄ meritū illi pro quo dicit̄ missa specialiter. Exēplū: vt si eēnt duodecim incarcerati: ⁊ quilibet deberet centū scuta posset aliquis soluere debitū pro vno. liberando eum a carcere: ⁊ solū deprecari pro alijs. ¶ Ad questionē dicit̄ ꝙ suffragia fiant in cōmuni: tunc magis prosunt illis qui magis meruerunt ⁊ magis indigent. Si autem fiant in speciali: tunc magis illis prosunt pro quibus fiunt.

Quantum ad tertiuʒ articulū: in quo de suffragijs que impēduntur viuis a sanctis siue defūctis agitur. Queritur primo: vtrū sancti orent pro nobis. ¶ Respondetur breuiter ꝙ sancti orāt pro nobis. Primo propter necessitatē nostraʒ: quia vident nos īdigere: ⁊ ideo orant pro nobis. Secūdo propter dei volūtatē: q2 vult vt vnū mēbrū releuet aliud.

Secundo queritur. Utrū sancti suis orationibus impetrent nobis aliqua. ¶ Responsio. Sanctoꝝ orationes multa nobis impetrant bona. s. merito ⁊ affectu. Nam merentur nobis merito quod precessit: quia sibi amplius non merent̄. sed ꝓpter merita precedentia nobis merent̄: quia multa merita fecerunt sine quibus fuissent saluati. Affectu etiam impetrant multa nobis bona q2 nos diligūt: ⁊ ideo cū affectu orāt deum pro nobis. Et quoniā ſm phm̄: amicoruʒ est idem velle: ideo cum aliquē diligunt per modum dicendi cōpellunt illum diligere. Unde btā virgo multos peccatores reconciliare dicitur.

Tertio queritur. Utruʒ velle nobis sit sanctos pro nobis orare. ¶ Respondet̄ ꝙ sic: quia deus decreuit ⁊ voluit. s. ꝓpter nostram inopiā sanctoꝝ gloriam ⁊ dei reuerentiaʒ.

Circa distinctionem quadragesimāsextaʒ: cuius duo sunt articuli. Queritur primo vtrum aliq̄ mitigatio pene fiat dānatis propter suffragia ecclesie. Respōdet̄ ꝙ lʒ aliqui voluerint dicere ꝙ in dānatis mitigat̄ pena. ⁊ ista fuit opinio prepositiui ⁊ sequaciū eius: tamē in hoc errauerunt. Ideo vera opinio ⁊ cōmunis est ꝙ suffragia dānatis non prosunt nec ecclesia intendit orare pro ipsis. Notandū ꝙ si aliquis oraret pro aliquo dānato ipso nesciente talem dānatum: illud suffragiū reuerteret̄ in suuʒ meritū. ſm illud psalmiste. Oratio mea in sinu meo cōuertet̄. Uel distribuet̄ existentibus in purgatorio: ⁊ breuiter tale suffragiū vel tale bonū non perdetur.

Secundo queritur. Utrum dānatis fiat mitigatio pene propter pietatem misericordie dei. ¶ Responsio. Mitigatio pene dānato ꝑ dupliciter pōt intelligi. Aut quantum ad taxationē ⁊ inflictionē pene: vtpote quando statim post mortē taxat̄ pena dānato. Et sic absq3 dubio est ibi mitigatio: quia deus punit citra condignū: ita ꝙ non tm̄ punit peccatorem q̄ntuʒ meruit: ⁊ ideo ibi est misericordia ⁊ iustitia. Alio modo potest intelligi mitigatio pene post taxationem ⁊ inflictionē. Et hoc modo nulla cadit mitigatio a misericordia diuina: q2 extunc claudit eis dn̄s viscera pietatis.

Tertio queritur. Utrū deus misericordius agat cum vno ꝙ̄ cuʒ altero. ¶ Responsio. Magis misereri potest intelligi tripliciter. aut habitu: aut actu: aut effectu. Primo mō: ⁊ secūdo modo: impossibile est deum magis misereri vni ꝙ̄ alteri. Unde. Deum misereri habitualiter est ipsa pietas ⁊ benignitas que est in deo: ⁊ est eq̄liter in deo quantū ad oēs. Deū aūt misereri actualiter est velle misereri: quod etiam quantū ad omnes est equaliter in deo: quia vult omnibus misereri. Tertio modo. s. quantū ad effectuʒ vbi est releuatio a miseria: veruʒ est ꝙ deus agit misericordius cum vno ꝙ̄ cum altero taʒ in presenti ꝙ̄ in futuro. Cetera patent.

Quarto querit̄. Utrū deus agat iustius cū vno ꝙ̄ cū altero. ¶ Rn̄sio. Iustitia in ope vno mō dicit seueritatē: ⁊ sic iustius agit in vno ꝙ̄ in alio q2 seuerius punit. Alio modo iustius

dixit ordinē p̄mij ad meritū: ⁊ sic dico q̄ iustissime retribuit omnibus. Cetera patent.

Pro secūdo articulo querit p°. Utruʒ in aliquo ope dñi sit mīa ⁊ veritas .i. iustitia. ℂ Rn̄sio. Mīa ⁊ veritas est in ope creature rōnalis: ⁊ hoc qdeʒ nobilitatis est ergo multofortius est nobilius in operibus dei est misericordia ⁊ veritas.

Secundo querit. Utruʒ in oi ope dñi sit mīa ⁊ vitas. ℂ Rn̄det. Qualiter aūt mīa ⁊ iustitia accipiunt. Respondetur q̄ largissime. communiter ⁊ proprie. Et qualiter se habeant ad inuicem: clare patet in textu.

Tertio querit. Utr̄ in oi ope dñi sit mīa ⁊ veritas b̄m q̄ dicunt largissime vl' s̄ʒ q̄ p̄prie accipit. ℂ Rn̄sio. In oi ope dñi semper est mīa ⁊ iustitia: quocūq̄ mō accipiant: ita q̄ non pn̄t separi. Un̄ in baptismo qn̄ qs iustificat sine aliqbus meritis p̄cedētibꝰ: nō solū est ibi mīa in hoc q̄ deus totaliter remittit culpā ⁊ penā: s̄ʒ ēt est ibi iustitia: in hoc q̄ aliq̄ penalitates remanēt in aīa ⁊ corpe. Etiā cū deus aliquē damnat. non solum est ibi iustitia eum puniēdo: s̄ʒ ēt est ibi misericordia: quia non tantum punit sicut meruit.

Quarto querit. Utr̄ possit deus aliquem punire pure ex iustitia: vl' pure remuneraf ex mīa ita q̄ ista duo separent. ℂ Rn̄sio Impossibile est in opibus dei iustitiam separari a misericordia: loquendo de potentia dei ordinata. Si aūt loquamur de potētia dei absoluta: tūc posset facere iustitiam sine misericordia: ⁊ ecōuerso.

Circa distinctionem quadragesimā septimā (que duos h̄et articulos) p̄rimo querit. vtrū apostoli iudicabūt. ℂ Rn̄sio. Iudex in aliquo dicit dupl'ici rōne. Aut q̄ ipsius est ferre sententiā: ⁊ sic solus xp̄s iudicabit tanq̄ principalis iudex. Aut q̄ assistit ferēti sentētiā b̄m q̄ aliqui iudices assistūt in iudicio. Et sic apostoli iudicabunt. Mathei. xix. Sedebitis sup sedes iudicātes ⁊c̄. Qd aūtē d̄r sedebitis non est intelligēdū q̄ apostoli sedeant sessu corporali: sed hoc ponitur ad dignitatē. Iudicabunt etiam fratres minores: ⁊ omnes qui propter christū relinquerūt oīa ⁊ secuti sunt xp̄m.

Secundo querit. Utr̄ angeli iudicabūt. ℂ Rn̄sio. Angeli non iudicabūt potestate iudicatoria: sicut dictū est de apostolis: sed solū astabūt rōne approbationis. Auctoritates autem que dicūt q̄ xp̄s veniet cum angelis non sunt intelligende q̄ veniet cum angelis iudicantibus sed ministrantibus. Cetera patent.

Tertio querit vtr̄ oēs iudicabunt tā boni q̄ mali. ℂ Rn̄det q̄ iudiciū d̄r triplicit̄er. s. cōmuniter. p̄prie: ⁊ appropriate. Iudiciū cōmuniter captū: d̄r collatio manifesta meriti ad p̄miū. qn̄ videbūt merita ⁊ demerita oium. Et sic oēs iudicabunt: q̄ p̄uenient: ⁊ patebit quō deus oibꝰ retribuet b̄m merita. Et h̄ ē qd̄ dīc aplūs. Oēs manifestari oportet ⁊c̄. Iudiciū p̄prie dictū ē discussio meritoꝝ ⁊ platio cū quadā discussione ⁊ diffinitione s̄nīe. Et sic nō oēs iudicabunt. Sed erūt quatuor ordines in iudicio: duo ex parte dānandoꝝ ⁊ duo ex parte saluandoꝝ. Aliq ex parte dānandoꝝ erūt iudicati q̄bus dñs dicet. Esuriui et nō dedistis mihi mādūcare ⁊c̄. Et isti erūt christiani: qui l̄ȝ habuerūt fidē: tn̄ caruerūt bonis operibus. Aliq sunt qui caruerūt fide: sicut pagani ⁊ infideles: ⁊ isti tunc nō iudicabunt: q̄ nō tenuerūt fidei sacra: ideo increpationē iudicis i se ferri nō audient: sed dānabunt absq̄ vlla increpatiōe. Ex parte aūt electoꝝ aliq iudicabunt: ⁊ sunt illi christiani qui vite maculas lachrymis tergūt ⁊ elemosynarū supinductione operiūt: q̄bꝰ dñs dicit. Esuriui ⁊ dedistis mihi manducare ⁊c̄. Aliq v̄o non iudicabuntur: ⁊ erunt illi qui seruauerūt consilia christi sicut apl̄i: martyres ⁊ renūciantes seculo. Tertio mō iudiciū dicit appropriate vt est ipsa cōdēnatio: ⁊ sic soli mali iudicabuntur.

Queritur quarto. Utruʒ angeli iudicabunt. ℂ Rn̄sio. Angeli mali iudicabunt iudicio ꝯdēnationis. Et hoc propter q̄tuor rōnes. Prima ex parte iustitie dei: q̄ sicut hoīum fiet vniuersale iudiciū: sic ⁊ angeloꝝ condēnatio. Secūda ex parte glie christi: q̄ isti: q̄ triūphauit de diabolo qui fuit iudicatus a mēbro diaboli ad suggestionē eius. Tertia ex parte meriti: q̄ sicut participes fuerūt culpe humane: sic ꝯtumelie ⁊ pene. Quarta rō ex parte supplicij ꝯsumādi: vt si quid penarū eis deest suppleat plene: quia simul cū dānatis incarcerabuntur.

Quantum ad secundū articuluʒ (qui est de igne qui precedit faciē iudicis.) querit p̄mo vtrū ille ignis sit elementum. ℂ Respondet q̄ ille ignis nō tm̄ ascendet: s̄ʒ magis descendet: sicut pluit dñs sup sodomam ⁊ gomorrā. ideo dixerūt aliq ⁊ ille ignis nō erit elementalis: sed de nouo creabit alius ignis. Pōt aliter cū Augꝰ dici q̄ ille ignis erit elemētalis: ⁊ ideʒ cū nr̄o igne vsuali: quē dñs sic augmentabit sicut fecit aq̄s diluuij: vt sicut tunc purgatus fuit mundus per aquā: ita in die iudicij purgabit p̄ ignē: ita q̄ ignis qui est in terra ascēdet: ⁊ ignis qui est sup trā. (s. i sua spera) descēdet. Et ista ē dicoꝝ opi.

Secundo querit. Utrū virtus illius ignis sit nāl̄is vl' supra nāʒ. ℂ Rn̄o tandū q̄ ille ignis purgabit oīa elemēta: erit eis vtilius ⁊ nō ꝯsūptiuus: sicut dictū est de igne infernali: ⁊ extēdet iste ignis a spera lune vsq̄ ad cētrū terre: ita q̄ b̄m aliqs misce: cū igne inferna li. ℂ Ad q̄nem d̄r q̄ est loq de igniū ꝯflagratione triplr. s. q̄ntū ad icboatiōne: p̄gressū ⁊ ꝯsūmatiōnē. Dicendū q̄ est q̄ntū ad incboatiōnē erit supra nāʒ. Nā tūc icipiet a cētro terre: ⁊ purgabit totam

totā terrā & aquā & aerē.& ignē:qꝛ ignis īfernal'.et ignis nr̄ vsual':& aliq̄ ps ignis elemental' sil' ɔgregabunt:& hoc virtute diuina. Secūdo mō q̄ntuꝫ ad ɔgressum:qui est purgare vere & subtiliare:dicendū q̄ erit a virtute nāli. ¶ Notandū tn̄ q̄ nō ɔsūmabit nec destruet elemēta:sed solūmō purgabit ea. Tertio mō q̄ntū ad ɔsūmationē.s.q̄ separabitur & descendet in inferuū ad vrendū & affligēdū dānatos:& hoc erit virtute diuina.

Tertio querit̄ de illius ignis extēsione. ¶ Respōsio. Ille ignis ascēdet & extendet tantū quantū durāt corpora cōsumptibilia & passibilia. Et qꝛ corpora celestia nō sunt receptibilia ipressionis aliene:sꝫ sūt incorruptibilia:ideo quātū durat spaciū ɔtinens elemēta ascendet flāma.s.vsqꝫ ad lunā sub q̄ imediate spera ignis est:vt est elementū:& vlteri⁹ nō ascēdet. Et iō dōꝫ q̄ nō ascēdet vsqꝫ ad sydera icluſiue:plus tn̄ ascēdet q̄ͣ aq̄ diluuy:sic clare patet.

Queritur quarto:vtꝝ ille ignis precedet iudiciū vl' an sequet. ¶ Respōsio. Iste ignis habebit duos effectus. Naꝫ purgabit electos:quia multi erūt viui qui erunt in grā: & tn̄ habebūt aliqd purgabile:& sic purgabunt in illo igne & facient isti penitentiā:nō in corpore sꝫ solū in aīa:qꝛ i illo raptu morient:ita q̄ nō descēdent in purgatoriū. Et durabit ille ignis imediate añ iudiciū bene per spaciū vnius aut duoꝝ dierū. Alius effectus istius ignis erit affligere dānatos:& erit post iudiciū:qꝛ dn̄s dixerit. Ite maledicti &c̄. descendēt cū illo igne ad infernum.

Circa distinctionem q̄dragesimāoctauā que i duos partitur articulos. Querit pmo vtrū potestas iudicaria christi sit bm humanitatē aut bm diuinitatē. ¶ Responsio. Ad hoc q̄ aliquod iudiciū sit firmū:duo ɔcurrūt.s.auctoritas in sentētiādo & potestas in retribuēdo pmiuꝫ bm meritū:vel suppliciū bm demeritū. Et si alteꝝ hoꝝ deficiat nō est iudiciuꝫ. ¶ Correla^m. Nulla creatura quantūcūqꝫ magna pōt aliquē obligare ad aliqd sub pena peccati mortalis:qꝛ pro peccato mortali debet pena eterna.sꝫ nemo pōt aliquē dānare pena eterna:sed solus deus:g̃ &c̄. Uñ sequtur q̄ papa nō pōt imponere aliqd sub pena peccati mortalis. His visis dr̄ ad questionē q̄ christ⁹ iudicabit bm diuinitatē & humanitatē. Nam bm diuinitatē essentialr̄ habet illa duo.s.auctem & potestatē.bm aūt humanitatē collata est sibi auc̄tas: & potestas p gratiā. Et sic bm diuinitatē iudicabit pncipalr̄:bm vo humanitatē minus pncipaliter.

Secūdo querit:vtruꝫ in forma diuinitatis apparebit malis. ¶ Rñsio. Mali nō videbūt patrē nec spm̄ scm̄:sꝫ videbūt filiū:nō i forma dei:sꝫ humanitatis:tn̄ vere cognoscēt ipsum eē verū deū g signa & effect⁹. Et sic pꝫ q̄ reprobi nō videbūt essentiā diuinā. Uñ Isidorus & habet ab Augustio. In forma i qua iudicatus est videbūt vt doleāt:in forma diuinitatis nō videbūt ne gaudeāt. ¶ Notandū q̄ diuinitas nō pōt videri i oculis corporeis:sed solū mentalib⁹.

Tertio queritur de q̄litate forme: i qua christus apparebit vtꝝ scilicet in forma gloriosa christus apparebit reprobis. ¶ Rñsio. Christus apparebit i forma gliosa nō tm̄ bonis sed etiā reprobis. Boni eni respiciēt gloriosam formā cū gaudio & gloria:sed mali cū pena & ɔfusione. Confundent eni in aspectu eius:& nō poterūt vultū eius sustinere pp̄ter ɔscie remorsuꝫ:& pp̄ expectationē serēde snīe ɔ eos. Ad illud quod obycit Mathei.xxiiy. Apparebit signū filij hois in celo. Hoc signū erit signū crucis in celo. Cū g̃ crux sit signū infirmitatis:videt q̄ apparebit in infirmitate & nō in glia. ¶ Rñdet q̄ christus apparebit cū cicatricibus cruce & signis passionis sue:nec erūt signa īfirmitatis pñtis sed pterite:imo erūt ad gloriā: decentiam & pulchritudinē:qꝛ erūt signa victorie. Et similiter dicendū est de martyrib⁹. Uñ dicit Chrisostomus sup Mathēū:q̄ crux radys solis erit lucentior:similiter & cicatrices. Unde canit ecclesia. O crux splendidior &c̄.

Queritur 4° de hora iudicij. Utrū alicui creature sit nota. ¶ Rñdet q̄ hora diei iudicij absqꝫ dubio ē nota toti trinitati & hoi assūpto.s.christo bm humanitatē:est autem ignota oibus in statu viatoꝝ exñtib⁹ ē etiā ignota demonib⁹ & dānatis. Utrū āt nota sit āgel' & aiab⁹ btis:ē magna iter doctores ɔtētio. qdā eni dicūt q̄ sic. qdā āt q̄ nō. Difficile eni ē dō h determiare. Tn̄ possibile ē q̄ btā vgo & aliq āgeli supiores:& aliq̄ aie btē sciāt horā iudicij:sic aliq āgeli norūt icarnationē christi:& aliq̄ ignorauerūt. Et hec opinio est cōmunior:& eā tenet sanct⁹ Bonauētura.

Quantū ad secūdū arti^m q̄rit p̄. vtꝝ corpa supcelestia remunerabūt. ¶ Notādū q̄ corpa supcelestia dr̄ q̄ sūt sup celos:h ē super estia:vt sūt celū cristallinū:celū sydereū:& celuꝫ stellaꝝ erraticaꝝ. Notā^m q̄ hec qō q̄ p'facie vr̄ stolida:qꝛ sola creatura rōnal' ɔpe loq̄ndo remunerat mouet pp illā glosā q̄ hr̄ sup illud Esaie.xxx. Erit lux lune sic lux sol':& lux sol' sic lux septē dieꝝ glosa. Sol & luna pmiū sui laboris recipiēt. Rñsio. Tripl'r. aliqd ē remunerabile. p°° qd̄ est aptū natū mereri:& h ē liberꝝ arbitriū. Et isto mō corpa celestia nō remunerabūt. Alio° aliqd ē remunerabile qd̄ ē ipi merēti ɔiūctū:& isto° corpa hūana pmiabūt & ñ cor^a celestia 3°° q̄ ē ad ipꝫ ordiatū sic ad obseqū. p°° pmiabit hō i seipo. 2°° i corpe suo 3°° i eis q̄ sibi sūt vtilia. Et isto° corpa supcelestia pmiari nō ē aliō q̄ͣ hoieꝫ i ill' pmiari.s. in luce & splēdore augebunt & crescent et in eis delectabit creatura intellectiua beata.

Queritur secūdo. Utrū corpora celestia quiescēt abunt. ¶ Respōsio sol ⁊ luna post iudiciū nō tendūt ad occasum: sicut dicit Isidorus ⁊ habet in littera: sed in ordine suo in quo creati sunt stabunt. Et ꝓbabilior opinio est ꝙ sol stabit in oriente ⁊ luna in plenitudine sua in occidente eo ꝙ ibi creati sunt. Et lux lune erit sicut lux solis: ⁊ sol erit septuplicit clarior ꝙ̄ isto sit mō. Et ista erunt ad ꝯsolationē beatoꝝ: ita ꝙ habebūt celū empyreū pro palatio ⁊ cenaculo: ⁊ solē ⁊ lunam ⁊ cetera corpora celestia pro subcameris. Et si placuerit eis in vno momēto ⁊ paruo spacio descendent ⁊ ascēdent ad ista corpora celestia. Et sic respondet ꝙ corpora celestia quietabuntur.

Queritur tertio. Utrum innouabunt elementa. ¶ Notandū ꝙ ad innouationē duo requirunt. s. idētitas ⁊ ꝑmanentia in substantia ⁊ mutatio in accidentibus. Et per hoc patet responsio ad q̄stionē: ꝙ elemēta innouabunt qꝛ ꝑmanebunt in substantia. ⁊ mutabunt quātū ad aliquas qualitates ⁊ proprietates. Nam ī eis remanebūt ꝓprietates leuitatis ⁊ ponderositatis: qꝛ terra erit semꝑ ponderosa: similiter aqua ⁊ ignis ⁊ aer semper erūt elementa leuia. Etiam remanebūt qualitates ſm̄ quas est receptio influētie luminis: vt perspicuitas ⁊ transparentia: tamen in eis nō erit proprietas caliditatis: frigiditatis. siccitatis ⁊ hūiditatis Et ista est opinio Basilij ⁊ etiā Bede. Alia ē opinio ꝓbabilior ꝙ elemēta nō innouabunt nec ſm̄ substantiam nec ſm̄ q̄litates prout dicūt substantiam. sed quantū ad rationē corruptionis ⁊ generationis innouabunt: quia ratio agendi ⁊ multiplicandi auferetur ab eis.

Querit quarto. Utrū innouabuntur planete ⁊ aīalia bruta. ¶ Rn̄det ꝙ nō: qꝛ nec aīalia nec arbores: nec herbe: nec auꝝ: nec argētū erūt: qꝛ postq̄ elementa fuerit purgata per ignē: nō erit amplius in eis nec ḡnatio nec corruptio sꝫ solū ꝯuabūt ī eē.

Circa distinctionem quadragesimānonā (que in duas diuidit partes tractās de btitudine) queritur ꝓmo quid sit beatitudo. Beatitudo ſm̄ Boetiū ꝓsa secunda: tertij libri: est status oīum bonoꝝ aggregatione ꝑfectus. Prima particula est status. Un̄ status ē ꝑmanētia legib⁹ sapiētie diuine firmata. Triplex est status. Primus est status nature institute. s. stat⁹ inocētie anteq̄ adā peccasset: vbi erat ꝑmanētia legib⁹ sapie diuine firmata ꝙ si ip̄e nō peccasset: ⁊ nō comedisset de ligno vetito. s. sciētie boni ⁊ mali: nunq̄ mortu⁹ fuisset: nec habuisset aliq̄s tētationes nec vexationes. Secūdus est status nature destitute vel lapse vbi est ꝑmanētia legibus sapiē diuine firmata ꝙ oēs morient morte corporali. Tertius est stat⁹ nature restitute. Et iste est in paradis celesti vbi est ꝑmanētia legib⁹ sapie diuine firmata: ꝙ beati nūq̄ morient: sed semꝑ erūt beati. Secūda particula omniū bonoꝝ. Non est intelligendū ꝙ habeantur ibi oīa bona ſm̄ veritatē: qꝛ ibi nō erit aurum nec argentū: nec vinū que sunt bona: sed habebūtur oīa bona ſm̄ equalentiā. Tertia particula ꝑfectus. Un̄ ille dr̄ ꝑfectus cui nihil deest: ⁊ sic ꝓprie loquēdo solus deus est ꝑfectus: ⁊ beati habebūt deū per verā visionē: tētionē ⁊ fruitionē: ⁊ iō erūt beati beatitudine increata. Notandū itaq̄ ꝙ duplex est beatitudo. Quedā est increata: ⁊ ip̄e est deus. Alia est creata ⁊ illa est duplex. Quedā ē integralis: ⁊ ista stat in tribus. Primo in clara visione dei: ⁊ ista euacuabit fidē. Secūdo ī tētione dei per amorē: quo amore sancti tenēt deū tanq̄ bonū cōmodū: ⁊ ꝑ istā tētionē augmētabit ⁊ ꝑficiet amor ꝯcupiscētie: ⁊ euacuabit spes per istā. Tertio in fruitione dei sequēte clarā visionē dei: ⁊ per istā ꝑficiet charitas. Et istis tribus dotibus dotabitur aīa. Alia est beatitudo creata ꝑncipalis in q̄ ꝑncipaliter stat beatitudo: ⁊ ē fruitio ⁊ amor amicicie. Et iō si queraf ī quo stat ꝑncipalif btitudo. ¶ Respondet ꝙ in fruitione ⁊ amore amicicie: qꝛ si electi viderēt deū ⁊ nō diligerēt: ꝓprie nō essent beati. Bonauētura dicit ꝙ beatitudo ē finis nostrū satiās appetitū. Un̄ duplex ē finis. Quidā est obiectiuus qui attingit per operationeꝫ: ⁊ est ip̄e deus. ⁊ si hoc mō capiat beatitudo est increata. Alius est finis formalis: ⁊ est ip̄a operatio attingens: ⁊ sic tres dotes aīe dicunt btitudo: sicut dictū est: ⁊ isto mō in diffinitione capit vt est creata. Notandū etiā ꝙ duplex est satiās. Quoddā ē obiectiuū: ⁊ est ip̄e deus. Aliud est satiās informās: ⁊ sūt ille oꝑatiōes ⁊ dotes satiātes aīaꝫ. Et iste dotes nō sunt substantie: sed accidentia que imediate causant a deo. Augustinus sic diffinit beatuꝫ. Ille dr̄ btūs q habet quicqd vult: ⁊ nihil mali vult.

Secundo querit. Qualiter btitudo sit appetibil. Utrum. s. oēs appetāt beatitudinē verā. ¶ Notādū ꝙ triplex est appetitus. s. naturalis: aīalis ⁊ rōnalis. Appetitus nālis est quedā inclinatio vel tēdentia naturalis qua vnaqueq̄ res tēdit ad suū finē. Et iste appetitus nō solū est in aīalibus rōnalibus ⁊ brutis: sed etiā in reb⁹ inanimatis: sicut lapis nāliter tēdit deorsum: ⁊ ignis tēdit sursuꝫ. Et isto appetitu nāli oēs appetūt beatitudinem. s. tam boni q̄ angeli etiā mali. Appetitus sensitiuus ⁊ aīalis est ille qui consequit sensum quo natura intellectiua ⁊ brutalis appetit sibi obiectum conueniens: ⁊ fugit obiectū disconueniēs. Et de isto appetitu nō est questio: quia isto appetitu nō potest appeti beatitudo. Appetitus autem rationalis est voluntas nostra que libere elicit sibi conueniens. Et ista presupponit intellectum: quo cognoscitur eligibile: ⁊ de isto appetitu proprie est

questio

questio:sȝ posset etiam esse de appetitu naturali. ¶ Ad questionem dicitur ꝙ cuȝ duo sunt que faciunt appetitum .s. conuenientia ⁊ indigētia: quoniam igitur anima rationalis creata est ad imaginem dei ⁊ similitudinē:⁊ facta est capax boni sufficientissimi: ⁊ ipsa sibi non sufficit cuȝ vana sit ⁊ deficiens: ideo veram beatitudinem appetit naturaliter. Non autem appetitu rationali ⁊ deliberatiuo semper appetit:quia non omnes veram beatitudinem cognoscunt:⁊ ideo in speciali eam nō appetunt:sȝ appetant in generali:quia quilibet appetit quod sibi bonū est. ¶ Notādum preterea ꝙ triplex est conueniēs. Primū ē ſm veritatē quod de se est conueniēs ⁊ bonū. Aliud est conueniens ſm apparentiā quod de se non est conueniēs:sed apparet bonū ⁊ conueniēs: sicut quādo auari appetunt pecuniā. Tertiū est conueniēs ſm presumptionē quod de se nō est bonū:nec apparet bonum ⁊ conueniens:sed aliquis ꝓpter peruersitatē suā vult illud tanꝙ si esset conueniēs:vt quando aliquis vere cognoscit ꝙ occidere hominē est malū: ⁊ tamen ꝓpter maliciā suaȝ illud vult facere. Ad intelligentiā illius quod dicit ꝙ anima nostra est vana ⁊ deficiens. ¶ Notandū ꝙ ibi vanitas non capit pro vanitate:qua aliquid dicit inutile:sȝ capit pro vanitate versionis.⁊ isto modo ois creatura est vana:q: est vertibilis ⁊ pōt annihilari.

Tertio queritur. Utrum homo sit subiectum beatitudinis ſm animā an totū coniunctū. ¶ Pro declaratione notandū ꝙ in homine sunt tres entitates reales realiter a se inuicē distincte. Prima est entitas aie:⁊ ista est mere spiritualis. Alia est entitas corporalis .s. corpus. Tertia est etiā entitas substantialis realis ⁊ realiter ab aliis distincta:⁊ ē humanitas que est forma totiꝰ hominis .s. vnio corporis cum anima. Et hec annihilat quando aīa separatur a corpore. ¶ Respōsio. Beatitudo cuȝ sit gaudium de bonis:est in aliquo sicut in subiecto dupliciter. Primo per inherentiā: et sic gaudium est in sola anima:⁊ isto modo sola anima dicitur subiectū beatitudinis. Alio modo gaudiuȝ est in aliquo sicut in coniuncto per quandā redūdantiam. Et sic quia corpus est coniunctū anime: ideo gaudiū redundat in corpus. Concedenduȝ est igitur ꝙ beatitudo nō est in corpore tanꝙ i subiecto primo:sed tamen est ibi propter coniūctionem per quandam redundantiam ⁊ comparticipationem. Et sic proprie loquendo homo est subiectū beatitudinis ſm animam.

Quarto queritur ſm quid insit beatitudo. Utrum sit in anima ꝑmo ſm substantiam:an ſm potentiam. Notandū ꝙ potētie anime sunt intellectus ⁊ voluntas. ¶ Responsio. Gloria ⁊ beatitudo stat in anime potentia. Et dicit Bonauentura ꝙ stat in ambabus potētiis: scilicet in intellectu ⁊ voluntate. Sed contrarium dicit Scotus ꝙ nullus habitus ē simul ⁊ semel i intellectu ⁊ voluntate:sed dicit ꝙ beatitudo principaliter est in voluntate qua tenetur deus ꝑ amorē amicicie. Et ista opinio Scoti tenet ꝓbabilior.

Quinto queritur de statu glorie siue operatione cui insit. ¶ Notandum ꝙ in beatitudine duplices sunt actus. Quidam sunt substantiales principales:⁊ sunt respectu boni increati. Et isti sunt tres .s. clara visio dei: fruitio ⁊ tentio:ꝗ̄ꝗ̄ principaliter stet beatitudo i fruitione que est in voluntate qua diligitur deꝰ amore amicicie tanꝙ bonum honestum ⁊ sūme amādum. ¶ Ad predictoꝝ intelligentiā notandū: ꝙ duplex est amor .s. amicicie ⁊ ꝯcupiscentie. Amor amicicie quo diligit aliquid ꝓpter se:⁊ iste amor est principalis ⁊ optimus. Et isto modo beati diligunt deum:ita ꝙ si deus eis inferret penam: nihilominus vellent eum diligere tanꝙ sūme diligendum. Et vocatur dos fruitionis:que sequitur claram visionem:in qua fruitione stat beatitudo. Amor concupiscentie est quo diligitur aliquid tāꝙ bonum cōmodum. Et isto modo beati diligūt deum tanꝙ sūmum cōmodum ⁊ concupiscibile. Et vocat dos tētionis. Alii sūt actus accidētales ⁊ minus principales. Et sic beati letitiaȝ habebūt de beatitudine ⁊ claritate suoꝝ corporuȝ:⁊ ō beatitudine ⁊ bono proximoꝝ. Et de istis actibus ꝓprie non est questio. ¶ Ad questioneȝ respondet Bonauentura ꝙ actus glorie sunt ille tres dotes aīe .s. clara visio dei:fruitio ⁊ tētio. Et sic pȝ rūsio.

Sexto queritur de differenti participatiōe beatitudinis. Utrū omnes equaleȝ habeant beatitudinem. ¶ Responsio. Duplex est beatitudo. Quedam est beatitudo obiectiua:⁊ est ipsa essentia diuina. Et de ista beatitudine nō est questio:quia certum est ꝙ omnes habebūt eandē beatitudinem obiectiuā:quia omnes deum videbunt. Mathei.xx. dicitur ꝙ omnes singulos acceperunt denarios:⁊ dominus tantum dedit nouissimo quantū primo. Alia est beatitudo formalis:⁊ sunt ille tres dotes .s. clara visio dei : fruitio sequens ⁊ tentio ⁊ etiam gaudium accidentale. Et sic distinctio ⁊ diuersitas erit in premiis scōm magis ⁊ minus correspondētia meritis precedētibus:quia qui plus meruit plus premiabitur:⁊ qui minus minus:ita ꝙ aliquis clarius videbit deum ꝙ̄ alter:⁊ plus diliget deum:⁊ magis habebit de gaudio ꝙ̄ alter:nec propterea inuidebit alter de bono alterius: quia vniti erunt perfecta charitate. Et similiter dicendū est ō gaudio ⁊ beatitudine accidentali:quia martyres habebūt speciale gaudium de suo martyrio:⁊ similiter dicendum est de virginibus ⁊ doctoribus:quia hi tres habebunt aureolam.

Potest hic queri. Utruȝ sanctus Linus vel aliꝰ sanctus minor beato Petro:tantū gaudiū habe-

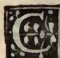
et de bono petri sicut de suo proprio. ¶ Pro solutione ponuntur quatuor correlaria. ¶ Primū correlarium. Beatus Petrus si habeat maiorē charitatē ⁊ magis de gratia q̄ linus: plus gaudet de bono lini q̄ ipsemet linus de suo proprio bono. ¶ Secundū correlariū. Beatus linus ecōverso nō tm̄ gaudium habet de bono petri: sicut ipsemet petrus de suomet bono: quia non tantū habet de charitate sicut petrus. ¶ Tertium correlarium. Licet beatus linus tantā vellet gloriā petro: quantam sibi ⁊ etiam maiorem: quia scit eum plus meruisse: non tamen tantū gaudet quantū si haberet illam gloriam: quia si haberet illā gloriam haberet maiorem charitatē ⁊ potestatem intensius gaudēdi. ¶ Quartū correlariū ⁊ responsiuum ad questionem. Beatus linus maius gaudium habet de suo paruo bono intensiue q̄ d' maiori bono petri.

Circa secundam partem huius distinctionis: cuius quatuor sunt articuli. Queritur pmo: vtrū gloria corporis sit de substātia beatitudinis siue augmentet gloriā anime. ¶ Notandū ꝙ sm̄ Bonauenturā: beatitudo dicit gaudium per essentiā. Scotus autem dicit per concomitantiam: quia dicit ꝙ possit aliquis videre ⁊ diligere deum: ⁊ per consequens beatus: ⁊ tamen nullū haberet gaudium. ¶ Ad questionem responsio. Gaudium potest esse maius quadrupliciter. Primo de maiori obiecto. Et isto modo non erit maius gaudium: quia quilibet gaudebit de bono infinito. s. de deo: quod est obiectum beatitudinis. Secundo modo gaudium potest esse maius quia ex maiori habitu. Et sic maius gaudiū inuenitur respectu diuersoꝝ: quia maiori habitu gaudet petrus q̄ linus. Sed non reperitur respectu eiusdē quantū ad diuersa tēpora: quia non habebit maiorem habitum petrus post iudicium: quando. s. anima coniunget corpori q̄ ante iudiciū. Tertio modo gaudium potest esse maius: quia latius et de pluribus. Et sic reperit in eodem sm̄ diuersa tempora: quia petrus de pluribus gaudebit post iudicium q̄ modo: quia gaudebit de gloria corporis ⁊ anime: ⁊ gloria omniū saluatoꝝ. Quarto modo gaudium potest esse maius ex eodem habitu intensius. Et sic anima intensius gaudebit de corpore suo post iudicium q̄ ante: quia licet nūc gaudeat eo ꝙ post iudiciū illud habebit: tamen post iudiciū intensius gaudebit: quia tūc ipsi corpori iunget ⁊ nullum habebit retardans nec expectans. Concedendū est igitur ꝙ glorificatio corporis facit ad maius gaudiū quantū ad extensionem: facit etiā quantū ad intensionē: nō augendo habitū: sed remouendo impedimentum.

Secundo querit de origine beatitudinis siue glorie. Utrū sit a gloria anime originaliter. i. causaliter. ¶ Respondet ꝙ dupliciter est loq de dotibus corporis: in q̄bus eius glificatio ꝯsistit: vl q̄ntū ad dispositionē: vel q̄ntū ad ꝯsummationē. Si quantū ad dispositionem erūt imediate a deo: qr non pōt aīa causare istas dotes. Si aūt quantū ad ꝯsūmationē: sic sunt a gloria aie sue. i. ab aīa gliosa: ita ꝙ quāto aīa erit gliosior ⁊ beatior: ita eius corpus eo ꝙ aie gloria redūdabit in corpus. Uñ Dionysius ad dyoscoꝝ. Beatitudo nō est corpoꝝ sed ab aīabus redundat in corpora.

Quantū ad secundū articulū querit pmo de numero ⁊ sufficientia dotū. Utrū sint tm̄ q̄tuor dotes corporis: vel plures. s. claritas: impassibilitas: sbtilitas ⁊ agilitas. ¶ Notandū ꝙ dos capit tripliciter. Primo iuridice ⁊ ciuilit: ⁊ nihil aliud est q̄ illud qd̄ dat spōsus sue spōse q̄n nubit: ⁊ hoc an̄ ꝯsūmationē mr̄imonij. Secūdo capitur nālr ⁊ phisice: sic nihil aliud est q̄ pprietas ⁊ virtus alicuius rei: sic d' iste est bn̄ dotatus in fortitudie in prudētia ⁊c̄. Uñ Boecius in libro p̄. Et vt breuiter oēs dotes eius includā filie ē pri ⁊c̄. Tertio mō capit dos theologice ⁊ supnāliter. Et sic diffinit a thoma de agno. Dos est ornatꝰ ppetuus dātus corpori ⁊ aie: vite sufficiēs: in eterna btitudie ꝯsistēs. Et sunt septē dotes. s. tres ipsius aie. s. clara visio dei: fruitio sequēs visionē dī ⁊ tētio. Sūt ⁊ q̄tuor dotes corporis: vt. ō. Et accipit sufficientia istarū dotū ex sapie tertio. Fulgebūt iusti ⁊ tā q̄ scintille in arūdineto discurrēt. In fulgore notatur claritas in scintilla: impassibilitas: in arundineto subtilitas: ⁊ in discursu agilitas. Et per h̄ patet rn̄sio ad qōnē ꝙ quatuor sūt dotes corpis. Multas sufficiētias ponit Bonauē. in textu: int quas vltima est conuenientior ⁊ melior: ⁊ sumit ab auctoritate apostolice pme Corinthioꝝ. xv. Seminat in corpore: resurget incorruptiōe: ⁊ ita resurget cū incorruptione ⁊ quatuor dotibꝰ. Uide cōparationē in libro Bonauenture.

Secundo queritur. Utrū dotes corpis sint equaliter in oībus vel sm̄ magis vel minus. ¶ Responsio. Dotes in corporibꝰ beatoꝝ sūt magis ⁊ minus ⁊ pfectius: ⁊ minꝰ pfecte in diuersis sm̄ ꝙ aliq maiorē hn̄t gloriā in aīa ⁊ gaudiū maius. Nā certū ē ꝙ corpꝰ christi est ⁊ erit oībꝰ aliis pfectiꝰ dotatū: silr corpꝰ btē marie virginis: ⁊ sic ꝯsequēter descendendo. Tum nullus est sanctus tam paruus qui n̄ habeat quatuor dotes: non tm̄ ita perfecte sicut alius in maiori gloria constitutꝰ ita ꝙ vnū corpus erit agilius alteri. Ad illud qd̄ obijcitur ꝙ quilibet sanctus sm̄ voluntatē suam erit vbicū q̄ voluerit: ergo equaliter habebūt sancti agilitatē. Dicendū ꝙ hoc intelligit ꝙ nullū habebūt impedimētū: tn̄ successiue discurrēt: ita ꝙ aliqui velocius q̄ alij.

Irca tertium articulum queritur de sensuum remuneratione. Et supposito q erunt in patria: quia ē erit anima habens suas potentias: cum nullam amittat: erit etiam corpus habēs omnia sua organa. Et circa hoc querunt duo. Primo. Utrū in patria omnes sensus habeāt suos actus. Notandum q sensus ibi capitur pro potētia sensitiua: vt sensus: visus est ipse visus: q resultat ipsa potentia ex toto composito scz tam ex anima q̄ ex corpore: quia aīa separata a corpore: proprie non habet sensus q: caret organis. Et ideo anima separata a corpore nō potest sentire nec videre. Similiter corpus separatum ab anima nō habet sensus. quia licet habeat organa: tamen nō habet potentiam: que maxime viget in anima. ¶ Respondet ad questionem per tres propositiones. ¶ Prima propositio. Licet posse sentire sit ex cōiunctione potētie cū organo bene disposito: sentire tamē est ex coniunctione ipsius potentie cū obiecto. Et ista ppō pri° declarata est. ¶ 2ª ppō. Q: in beatis erūt po° iūcte orgāis bñ dispositis: iō ibi erūt oēs potentie sentiendi. Tertia ppō. Quia obiecta omnium sensuū non erunt in gloria sed quorundā: ideo quidā erunt in actibus suis in suo sensu: quidam non. Nam sensus visus ⁊ sensus tactus erūt in actibus suis: q: ibi videbimus corpora nostra gloriosa: quia erunt lucida ⁊ colorata. Etiam erit ibi obiectum tactus scz lenitas: vt est dulce ⁊ leue tangibile: ita q amplexabimur ⁊ osculabimur inuicem absq aliqua deordinatiōe: sed cum ol honestate. tamen non erit ibi sensus gustus: nec sensus olfatus. tamen probabile est q ibi erit sensus audit° ſm illud psalmiste. Exultationes dei in gutture eorū: nam sancti cantabunt cantu corpali cū summa melodia ⁊ concordia. Alterius autē opiniōis est Richardus de media villa ⁊ omnes sensus habebunt suos actus. Dicit eni q deus causabit in corporib° beatorum odorem egregium. vbi satiabit sensus olfatus. Similiter in ligua causabit deus quandā humiditatē: vbi satiabitur sensus gustus. Et hec opinio magis placet.

Secundo querit. Utrū illi sensus qui sūt in suo actu cognoscant per speciei receptionē. ¶ Notādū q anteq̄ habeant actus sensus. duo requirūt. s. potentia sentiendi ⁊ obiectum sensibile: vtpote anteq̄ aliquis videat requiritur primo q habeat potentiā videndi: secundo q sit obiectū sensibile. Unde si aliquis haberet optimā dispositionē ⁊ potentiam visus: ⁊ eēt in tenebris ⁊ obscuro loco nihil videret. Et similiter si esset in loco clarissimo ⁊ nō haberet potentiam visus: ita q esset cecus: nihil videret. Notandū q aliquid cognoscit per receptionem speciei: qñ obiectū sensibile causat speciē suipsius in recipiente: vt sol causat in visu nro speciē solis: albedo in nobis speciē albedinis. Et similiter dicēdum est de alijs sensibus. ¶ Respōsio. Sensus glorificati cognoscent recipiendo speciem ab ipso obiecto sensibili.

Quantum ad q̄rtū articulū q̄rit principaliter de gloria corporis i speciali q̄ i q̄tuor dotib° ɔsistit. Et subdiuiditur iste articul° i q̄tuor ſz q̄tuor sī dotes corpis.

Circa primum igitur articulū (qui est de impassibilitate) duo querunt. Primo. Utrū corpus gloriosū sit impossibile ab intrinseco. ¶ Responsio. Corpora illa sunt incorruptibilia ⁊ indefectibilia: ⁊ oēs ɔcordant in hoc: tam ab intrinseco q̄ ab extrinseco. ⁊ h loqndo de potētia dei ordiata. ¶ Notādū q aliqd ē icorruptibile: ⁊ imortale: impossibile ⁊ sic de alijs dupliciter. Uno mō p naturam. Et sic solus deus est impassibilis ⁊ immortalis. Alio mō per gratiā. Et isto modo beati dicūtur ipassibiles. Notādū q in beatis erūt hūores. s. sāguis ⁊ hūiditas: ⁊ ēt calor ordiar° q̄tuor: elta sicut sī i mixto mī ñ corrūpēt: ⁊ h ex vtute diuina.

Secundo querit Utrū corpus gloriosum sit impassibile passione veniente ab extrinseco: sicut igne vl cultello. ¶ Rñsio. Corpus gloriosum est impassibile ab extrinseco: ita q si corpus gloriosum esset in igne infernali: non pateret. Uñ impassibilitas vt est dos corporis est quedam virtus ad non patiendum immediate data a deo ipsis corporibus beatis pro remuneratione tanq̄ pro dote.

Quantum ad secundū articulū querit primo. Utrū corpora illa sint puia: an colorata: an lumiosa? Notādū q duplex est peruietas. ¶ Quedā est qualitatiua: ⁊ est quedā dispositio qualitatiua disponēs ad videndum ea que sunt in eo: vt per christallum videmus que cōtinent in eo. Alia est peruietas porosiua: ⁊ sūt ipsa foramina vel pori p que videbim° in gloria: interiora nostri corpis. Et p istos poros nūc exeunt sudores ⁊ pili. Notādum post hec q coloratum nihil aliud est q̄ susceptiuū coloris: vt paries dr coloratus: quia est albus: vel niger: vel rube° ⁊c. Notandū demū q luminosū capit dupłr. Uno modo vt est susceptiuū lucis. Uñ lux est i corpore lucido pprie loquēdo: vt sol dr lucidus: quia lucet. Et isto modo proprie capitur hic. Alio mō vt est species ⁊ similitudo lucis. Uñ lumen est in corpore dyaphano ⁊ transparenti: vt lumen dicitur esse in aere: i vitro ⁊ cristallo ⁊c. Et sic pz q̄liter differunt lux ⁊ lumen. ¶ Ad questionē respōdet q corpa beatorū erunt colorata ⁊ luminosa ⁊ erūt peruia peruietate porosiua ad modū cristalli pulchriora non autem peruietate qualificatiua: quia sequeretur q essent corpora organica: qđ nō pōt esse: quia si sic: sequeretur q quelibet pars corpo

ris esset ipm corpus. Nã oia corpora pura sunt or
ganea: vt quelibet pars aeris est aer: quelibet pars
cristalli est cristallus. Notandũ vlterius ꝙ claritas
est lux manifestans seipsam. Nã lux abscõdita nõ
dicitur claritas: sed solummodo dicitur lux. No
tanduz etiam ꝙ ista sunt synonima: puritas dya
phaneitas: perspicuitas ꝛ transparentia.

Secundo queritur

Utruz corpa gloriosa pos
sint claritatẽ suam pm imperiuz anime sue oculis
nostris occultare. ¶ Respõdet Bonauentura ꝙ
licet non possemus videre corpus gloriosuz in se
propter nimiam eius claritatẽ tamẽ possemus il
lud videre in ordinatione: sicut est de sole. Alteri
us: qꝛ corpus gloriosuz est subtile: ꝛ p subtilitatez
suã potest omne corpꝰ penetrare nõ gloriosum (vt
infra patebit) ideo posset corpus gloriosuz oculos
nostros penetrare: ꝛ sic non esset obiectũ nobis vi
sibile: quia qđ intra oculos nostros est non possu
mus videre. Qualiter autem hoc possit fieri: po
stea dicet in materia de dote subtilitatis. De xpi
corpore autez (qui post resurrectionẽ suaz discipu
lis non apparuit gloriosus: licet corã ipsis esset p
sentialiter in specie pegrini: vl' ortulani ꝛc̃). Dicẽ
dũ est ꝙ aliud est de xpo ꝛ de pura creatura qꝛ xps
deus est ꝛ potuit facere quod voluit. Nam maior
potentia collata est xpo ꝙ̃ ceteris sanctis.

Consequenter

q̃rit de dote subtilita
tis. ꝛ primo Utrũ cor
pus gloriosum possit penetrare corpus non glo
riosum. ¶ Notãdũ ꝙ duplex est subtilitas scz spi
ritualis ꝛ corporalis. Subtilitas spũalis dr̃ esse q̃
dã ingeniositas existẽs in intellectu disponẽs ipz
intellectũ ad acute ꝛ perfecte aliqd cognoscendũ.
ꝛ de ista nõ est qđ Subtilitas autez corporalis est
duplex scilicz raritatis ꝛ virtutis siue actiuitatis.
Subtilitas raritatis est q̃dam qualitas existẽs su
biectiue in corpore raro ipsum disponẽs ad facili
ter patiendũ: vel ad hoc ꝙ faciliter penetretur: vt
aer ꝛ cetera corpora mollia que dicũtur rara: quia
mollia ꝛ de facili sunt penetrabilia. Subtilitas vo
virtutis seu actiuitatis est quedã qualitas existẽs
in corpore: disponẽs ipsuz ad faciliter agendũ seu
faciliter penetrandũ. Et de ista sola subtilitate vir
tutis est hic ad ppositũ. Notandũ insuper ꝙ subti
le vel penetratiuuz põt dici tripl'r. Uno mõ qꝛ ha
bet figurã acutam aptam ad aliquid penetrãduz:
vt acus faciliter penetrat pãnum: ensis faciliter ali
quid molle penetrat: vt caput ꝛc̃. Alio mõ pter
materie puritatem: vt aer. ꝛ istis duobus modis
nõ capit' hic. Tertio modo aliqd dicitur penetrati
uum siue subtile per virtutez actiuam. Et isto mo
do capitur hic. ¶ Ad questionem dicitur: ꝛ om
nes concedunt: ꝙ corpora gloriosa habent dotem
penetrabilitatis. ꝛ possunt penetrare omne corpꝰ
nõ gloriosum. Sed quomodo illud fiet est magna
controuersia inter doctores: sicut patet in textu.

¶ Opinio tamẽ Scoti: que est securior: est ꝙ cor
pus gloriosum potest esse in eodem loco cum non
glorioso. Unde penetrabit totum corpus non per
poros: vt dixerunt aliq: sed penetrabit totum cor
pus: ita ꝙ duo corpora erunt simul ꝛ in eodem lo
co: ꝛ hoc virtute diuina. Bonauentura. Corpus
gloriosum non potest penetrare corpus gloriosuz
qꝛ vnum non est materiale respectu alterius: licet
sit materiale in se: nec penetrabile ab alio. Et ideo
ꝙ̃uis sit ibi subtilitas: deficit tamen penetrabili
tas. Et ideo plura corpa gloriosa non possunt esse
simul de potentia dei ordinata.

Secundo queritur

vtruz corpus
gloriosuz sit
palpabile tactu a non glorificato. ¶ Notandum
ꝙ tangibile est quod potest percipi per sensum ta
ctus. ¶ Ad questionem respondet Bonauentu
ra. Cum dico tangibile: duo dico scz quod potest
immutare sensum: ꝛ hoc est pfectiõis: ꝛ ꝙ nõ põt
latere tactũ nostrũ: ꝛ hoc est impfectionis: ꝛ quia
remanebit qđ est perfectionis: ꝛ tolletur quod est
imperfectionis: ideo dico ꝙ corpus gloriosuz po
test se prebere tangibile: ꝛ potest se latitare se non
prebere tangibile corpori non glorificato. Naz tã
gi potest cum sit corpus verum: non vanum seu
fantasticum: latere potest quia potest penetrare or
ganum tactus. Primuz habet per virtutem natu
re. Secundum per effectum spiritualis potẽtie si
bi a deo date. Concedendum est igitur ꝙ corpus
gloriosum tangi potest a corpore nõ glorioso. Un
de Luce vltimo capitulo dixit xps discipulis suis
Palpate ꝛ videte qꝛ spũs ossa ꝛ carnez non hꝫ ꝛc̃.

Consequenter

queritur de dote agili
tatis. Et p mo querit'
Utruz agilitas sit in omnibus corporibus glorio
sis. Notandum ꝙ agilitas est facilitas existens su
biectiue in corpore animato ad prompte mouen
dum ipsum motu pgressiuo cuius principium
est anima. Nominales dicunt ꝙ tempus ꝛ motus
sunt eadem res. Item pm aliquos primum mobi
le est celum cristallinum pm aliquos nonum ce
lum. pm aliquos celum stellatum. i. octaua spera.
¶ Propositio. Cessabit omnis motus celorum
omnium post iudicium. ¶ Sol stabit in oriente:
luna in occidente. ¶ In beatis nõ erit motus ad
formam. ¶ Corpora beatorum non indigent lo
co. ¶ Motus omnis est propter carentiam alicu
ius rei. Unde duplex est motus scz ad formam ꝛ
ad situm. Motus ad formam est propter indigẽ
tiam. Motus ad situm est propter libertatez. Iste
motus propter libertatem non habet imperfectio
nem. Notandum ꝙ sex sunt differentie positionũ
scilicet dextrum ꝛ sinistrum. sursum ꝛ deorsuz. an
te ꝛ retro. Et sic patet responsio.

Secũdo querit'

vtruz illa agilitas
inclinabit corpo
ra gloriosa ad omnes istas differentias positionũ
ita ꝙ

ita q illa corpora gloriosa nō habent aliquā inclinationē magis ad vnā q̄ ad aliā: sic q magis ad sursum q̄ ad deorsum inclinanī. vel ad sinistrum q̄ ad dextrum ⁊ econuerso. ⁊ sic de aliis. ¶ Propositio. Erit i corporib⁹ beatis grauitas: sꝫ nō impediēs. ¶ Alia ppō. Posiꝫ corp⁹ gloriosuꝫ sfatū pulcherrimū corpus est celū empireuꝫ. nihilominus beati discurrent vbi volunt extra: nec habebūt minorem beatitudinem essentialeꝫ. ¶ Rūsio ad questionem. Agilitas inclinabit corpus gloriosuꝫ ad oēm differentiam positionis: ita q eque bene inclinabit ad sursum sicut deorsum ⁊ econtra: ad sinistrum sicut ad dextrum: ad ante sicut ad retro: ita q vbi voluerit ire anima nullum habebit resistens nec impedimentum a corpore glorificato.

Circa distinctionem quinquagesimā (in qua de statu damnatorū determinatur: cuius quatuor sunt articuli) queritur primo. Utruꝫ damnati velint se peccasse. Notandum q duplex est voluntas scꝫ absoluta ⁊ conditionata. Uolūtas absoluta ⁊ cathegorica est qñ aliquis actu vult aliquid vt velle fornicari simpliciter: velle furari etiam absq aliqua conditione. Uoluntas vero conditionata est qñ quis vult aliquid cum conditiōe: vt ego bene vellem furari si deus non prohibuisset: ego bene vellē manere de matutinis si ego nō essem punitus. ¶ Responsio. In damnatis pena infernalis aufert a voluntate ipsorum actum volēdi peccare: siue voluntatem absolutam peccandi. quia reuera damnati non appetūt luxuriari: nec superbire ⁊ hoc propter penas quas se sentiūt ex hoc incurrisse. Tamē habitu ⁊ voluntate cōditionata vellent peccare. Uñ bñ vellēt luxuriari si non essent puniti. Et hec est opinio Bonauenture. Sꝫ nō tenet a doctorib⁹ modernis. Nā dicunt q sicut sancti cōtinue laudabunt deū: ita damnati cōtinue blasphemabunt deū ⁊ non solum vellent peccare sed actu peccabūt ⁊ etiā erūt obstinati in peccato. ẞm illud psalmiste. Superbia eoꝝ qui te oderunt ascendit sp. Et licet sp peccent: nō tñ demerenī: sꝫ illa voluntas peccandi est eis pro pena. ẞm illud Apocalipsis. Qui in sordib⁹ est sordescat adhuc. Sed veniam⁹ ad resolutionē questionis. Ad illud igitur quod in questione queritur: vtrum damnati velit se peccasse: respondetur q vellent se non peccasse: nō q peccatū eis displiceat: qꝛ iniustum ⁊ cōtra deum: sed quia displicet eis pena pro peccatis eis inflicta. Unde demon bene vellet nō supbisse: ⁊ iudas nō pdidisse christū. Et hec est opinio sancti Bonauēture ⁊ cum eo ꝯcordant doctores.

Queritur secūdo. Utrū voluntate deliberata dānati malint nō esse q̄ sic esse. Hoc est vtrū magis appetant nō esse ⁊ annihilari: q̄ esse in tormētis. ¶ Respōdetur q oēs concordant in hoc q damnati mallēt non esse q̄ sic esse in tormētis: ⁊ hoc pp̄ter illas penas. Un de Apocalipsis nono. In dieb⁹ illis q̄rēt homines mortem ⁊ nō inuenient eam: ⁊ desiderabunt hoīes mori: ⁊ fugiet mors ab illis. Itē Augustinus in libro de miseria huius mundi: loqñs de dānatis dicit O mors q̄ dulcis esses: quib⁹ tā amara fuisti. te solum desiderant: qui te vehementer oderunt. Sed in hoc appetitus damnatoꝝ est inordinatus. indiscretus ⁊ fantastiℓus quia nō eē nullo modo est appetenduꝫ appetitu recto. Similiter nec esse damnatum nec esse infelicem est appetendum: sed vtrumq est fugiendum.

Sed queritur q illoꝝ est magis fugiendum. ¶ Respondetur q se habent sicut excedentia ⁊ excessa: ideo vtrūq altero est magis fugiendū diuersis cōsiderationibus. Nam non esset simpliciter est magis fugiendū q̄ esse damnatum quia illud est magis fugiendū q magis aufert de bono: sed nō esse magis aufert de bono: qꝛ totum bonū ⁊ totū esse annihilat: sꝫ eē dānatū solū pte boni ānihilat: qꝛ lꝫ male viuant ⁊ sint in penis: tñ semper sūt in esse: ⁊ eē est bonum: igiī simpliciter loquendo nō eē est magis fugiendum ⁊ minus appetendū q̄ esse damnatum. Etiaꝫ ẞm appetitū honestū: dānati deberēt magis eligere esse damnati: q̄ nō esse: quia sūt sibi in inferno ad iustitiā manifestandā. Si autem loquamur de appetitu qui refugit incōmodū: si daretur in optione damnatis tunc deberent magis appetere nō esse q̄ eternaliter damnari: qꝛ est magis portabile nō esse q̄ eternaliter damnari. Sed certuꝫ est q damnati magis eligūt nō esse q̄ eternaliter damnari: quia sequuntur appetitū suum ⁊ nō respiciunt honorem dei. Et hec omnia dicit Bonauētura: ⁊ lꝫ bene tñ ẞm aliquos doctores insufficienter dicit. dicūt enī damnati sunt miseri ⁊ in misbia. Unde duplex est misbia. s. culpe pene. Miseria culpe etiā est in damnatis ⁊ ẞm eam damnati ẞm rectam rationem ⁊ ẞm appetitum hōestū deberent magis eligere simpliciter non esse q̄ eē in culpa: quia nulla re dꝫ deus offendi. Alia est miseria pene. ⁊ sic ẞm rectā rationē damnati magis deberent eligere esse in penas q̄ simpliciter non esse.

Tertio queriī vtrū damnati mallēt omnes eē dānatos q̄ q̄sdā eē dānatos: ⁊ q̄sdā eē beatos. ¶ Rūsio. Duplices sūt affectiōes. Quedā sūt libidiose q giūnt delectationem ⁊ iste parum vigebunt in damnatis propter multitudinem penarum. Alie sunt affectiones inuidiose in quibus nulla est delectatio sed sp est penalitas ⁊ afflictio spiritus ⁊ iste augebuntur in dānatis. Quoniā igiī in damnatis augebitur odiū ⁊ inuidia: vehementer tristabuntur ⁊ inuidiā habebunt de beatitudīe ⁊ gloria electorum ideo vellent q nulli eēnt sancti ⁊ saluati: sed omnes damnati: lꝫ multitudo ⁊ augmētatio auget eis penas. Et ponitur exemplum de febricitāte qui licet sciat aquam frigidam sibi esse nociuaꝫ

tamen propter appetitum inordinatuz quem habet vult eam bibere: Sic est de dānatis: quia licet sciant multitudinē damnatorum eis esse in penaz tamen propter inordinatam affectionem inuidie quam habēt: vellent omnes esse damnatos: et hoc simpliciter loquendo et in generali. et dicitur simpliciter: quia ex quo sciūt pro certo q aliqui erūt saluati: ideo magis vellent q aliqui essent saluati q alij sicut patet Luce. xvj. de diuite illo epulone q desiderabat q fratres nō venissent secū in inferno. q2 fuissent ei in maiorē afflictionez. Un pater dicit filio. Maledict9 tu es i carne: et ecōuerso &c.

Circa secundum articulum (qui est de excecatiōe siue tenebrositate) queritur primo. Utrum ibi sint tenebre corporales. Notanduz q duplex est tenebra. sc3 corporalis et spiritualis. Tenebra corporalis ē priuatio luminis taz primary q secundary. Unde lumen primarium est ipsum lumen qd imediate causatur a luce in corpore dyaphano: vt lumen quod est in aere. Lumen secūdarium est quod causatur a lumine sicut est vmbra. Et sic patet q differentia est inter vmbram et tenebram. Etiam differunt lux et lumen: sicut patuit in precedenti distinctione in materia de dote claritatis. Tenebra spiritualis est duplex. Quedaz est tenebra spiritualis intelligentie et cognitionis et vocatur ignorantia. Et per oppositum scientia dicit lumen spirituale. Unde communiter di q scientia non habet inimicū preter ignorantē. Et de ista tenebra est questio sequens. Alia est spiritualis tenebra memorie. et nihil aliud est q obliuio et priuatio actus memorandi. Et de ista tenebra est tertia questio. Alie sunt tenebre de quib9 nō est questio: sicut peccatū dicitur tenebra: et sic sunt septez tenebre particulares sm q sūt septē peccata mortalia. Sed de istis non est questio. ¶ Ad questionem respondetur q sm Isidorū ignis gehenne habet lucem ad aliquid et ad aliquid nō: quia ignis gehēne aliquo modo lucet vt dānati habeant vnde doleant sc3 ad videndum tristia et horribilia. Et iste ignis ē fumosus. sulphure9 et tenebrosus. Ignis autem gehenne non lucet ad consolationem damnatorum. Et sic p3 q ignis gehēne lucet aliquo mō: vt dānati videāt vn doleāt: et nō lucebit luce claritatis et pulchritudinis: ne habeant vn gaudeant. Notandum q quicquid videbūt damnati erit in eorum desolationem: nec videbunt indifferentia nec delectabilia: sed tristia.

Secundo querit. Utrum erunt ibi tenebre spirituales q̄tum ad actū cognoscendi. Quid sit tenebra spiritualis in precedenti questiōe dictū est. ¶ Respōdeo. Sicut est triplex actus lucis corporalis (sc3 manifestare: dirigere et delectare) sic et in luce spirituali. Si loquamur q̄tum ad actum primuz: sic dico q nō omnino extra lucē erunt: q2 eis aliqua erunt manifesta: et hoc ad cumulum pene: vtpote erunt peccā que cōmiserūt. Et manifestatio et cognitio illorū erit eis in magnā penā. Si loquamur q̄tum ad secundū actum qui est dirigere: sic dico q oīno erunt extra lucē: q2 nō poterūt dirigi: Erūt eni extra omnē viam: et tempus et locuz bene agēdi: sicut dicit Ecclesiastes nono. quia nec tempus nec ratio: nec scientia erunt apud iferos. Si vero loquamur q̄tū ad tertiū actum: qui est delectare: sic dico similiter q erūt extra lucē omnio: q2 nihil cognoscēt actu in quo delectenf: erūt eni absorpti oino a magnitudine penarū. Hec Bonauētura.

Tertio q̄rif vtrū in dānatis sint tenebre q̄tū ad actū memorādi. ¶ Respōdeo In dānatis erit recordatio q̄tū ad mestitiā doloris: sed in eis nō erit recordatio ad directionē nec cōsolationē. Et breuiter sic dicēdū est de actu memorādi: sic de actu cognoscēdi. Et inf oia recordabilia recordationē habebūt de pctis a se cōmissis.

Quantum ad tertiū articuluz querif de cognitiōe aie separate. Et primo querif vtrū anima separata habeat vsuz potētie sensitiue. ¶ Notandum q potentia sensitiua capitur tripliciter. Primo modo pro principali et formali principio ipsius sensationis pductiuo principaliter ipsius actus sentiendi. Et hoc est quedā formalitas siue pfectio se tenēs in anima que realiter distinguif ab illa. Alio modo capitur mālīter et instrumentaliter. pro ipso instrumēto corporeo mediante quo anima habet potentiam videndi et sic capif pro principio materiali productiuo principalr ipsius actus sentiendi. Et isto mō nihil aliud est q ipsum organū cuiusmodi sunt oculi ad videndū: et aures ad audiēdum &c. Tertio modo capitur potētia sensitiua proprijssime: pro aliqua entitate resultante ex aggregatione ipsius cōiuncti sc3 ex aīa potentia et organo mediante quo sensus exeunt in actus suos. Et sic capif p toto aggregato ex principio formali et organo. Et isto mō potentia sensitiua nō est soluz illa formalitas que est in aīa: nec solum organa dicuntur potentie sensitiue: sed sunt totius coniuncti. s. perfectiōes anime et organa conuenientes sicut aures sūt organa cōuenientia ad audiendū oculi ad videndū. manus ad tangendū. Et iste terti9 modus capif hic in qōne. ¶ Ad qōnem rīdef q proprie loquendo: impossibile est aīaz a corpore separatā habere visum potētie sensitiue: quia potētia sensitiua est aliqua entitas resultans ex piunctiōe corporis et aīe. Nā aīa separata a corpore nec pōt videre visu corporali nec gustare: nec tangere: et sic de alijs sensib9 Et h dictū est in distictiōe qdragesima nona. parte scda. articulo tertio. qōne pria. q2 qcqd cognoscit anima separata a corpore hoc cognoscit potentia itellectiua. Et dictuz Cassiodori non intelligif de potentijs corporalibus sed de intellectiuis: ita in quiens.

quiens. Anima separata videt: audit et reliquis sensibus efficacius vtitur per intellectum supple: quia trahit secum potentias. Et similiter dicendum est de angelo. Et licet non habeant potentias sensitiuas et exteriores tamen perfectius anima separata per potentiã interiorẽ et intellectiuã cognoscit. ¶ Conclusio. Impossibile est animã separatam a corpore habere potentiam sentiendi ligatam est totius coniuncti scilicet corporis et anime: capiendo potentiam sensitiuam pro toto aggregato. Hec conclusio est responsiua ad questionẽ. Itẽ Augustinus dicit quod anima trahit secum imagines rerũ corporalium: et per illas imaginatur et cognoscit et vtitur potentia sensitiua interiori. Et hec est opinio doctoris Bonauenture.

Secũdo queritur

vtrum anima separata cognoscat ea que circa nos geruntur: dico per cõparationem ad statum viatorum. ¶ Respondetur ad questionẽ ponẽdo tres distinctiones et quatuor propones. ¶ Prima distinctio. Duplex est cognitio scilicet per doctrinam: et per inuentionẽ. Cognitio per doctrinam est illa que habetur a doctore legẽte clare quam verbis communibus et claris vtitur. Cognitio per inuentionem est illa que inuenitur ab aliquo ingenioso siue ab aliquo doctore. ¶ Secunda distinctio. Cognitio per inuentionem est duplex. Quedã est rei presentis et per certitudinem vt quando videtur aliquid presens et certitudinaliter. Alia est rei absentis et per quandã coniecturationẽ vt quãdo aliquis vestigia bouis videt in niuibus vel in terra: tunc habet eõ lecturã quod bos ibi transiuit. Et ista cognitio nõ est semper vera: quia potest aliquis imprimere vestigiũ bouis: et tamen in veritate non transiuit bos. ¶ Tertia distinctio. Cognitio per doctrinam põt esse triplex. Quedam est a deo imediate: sicut pro phete multa cognouerũt per reuelationẽ diuinã. Alia est que fit ab homine vel a demone. Et ista reuelatio potest decipere: quia et homo et diabolus possunt fallere et falli. Tertia est que fit ab angelo bono: et ista ẽ semper vera. ¶ Prima propositio. Anime separate per certitudinem rei psentis non possunt habere notitiam de his que circa nos aguntur: nisi hoc esset ex permissione diuina scilicet quod veniant ad nos. ¶ Secunda propositio. Anime separate possunt habere notitiam de his que circa nos aguntur per quandam coniecturationem: etiam anime damnate. Ut si quis auarus haberet filium prodigum: ille auarus dimisisset filio suo multa bona post mortem: tunc coniecturam haberet quod filius suus cõsumeret bonum. ¶ Tertia propositio. Aie separate possunt habere notitiam de his que circa nos aguntur: per reuelationem tam in bonis quam in malis. In bonis per reuelationem bonorum angelorum. In malis per reuelationem demonũ: ad augmentationẽ pene. ¶ Quarta propositio. Anime separate possunt habere notitiam de his que circa nos aguntur per illustrationem diuinã quando scilicet deus eis reuelat. et hoc tantum est in bonis et etiam existentibus in purgatorio. Nam illi qui sunt in inferno non habent istas illustrationes: quia sunt indigni: sicut patet per auctoritates Augustini et Gregorij in textu.

Queritur tertio

de cognitione aie separate per cõparationem ad statum beatorum. Utrũ mutuo se cognoscãt. scilicet dãnati bonos et ecõuerso. ¶ Respondetur quod sic. Nam cõsideratio siue cognitio glorie bonorum est reprobis pena. Et consideratio siue cognitio pene reproborum est electis gaudium: quia dãnati considerant gloriam sub ratione amissionis. electi vero penam sub ratione diuine visionis. Unde letabitur iustus cum viderit vindictã. Et nunc et post iudicium considerabũt electi penãs quia gloria electorum semper manet: et post iudicium erit copiosior. Damnati vero (licet modo cõsiderent gloriam et bene cognoscant bõos) post iudicium quando anima iungetur corpori: non amplius considerabunt illam gloriam quia totaliter erunt in penis absorpti: ita quod nõ poterũt ad alia vacare nec cogitare. Ad intelligentiam illius Luce.xvj. (vbi diues petebat guttam aque ad refrigerandum linguam suam) notandum quod nõ affligebatur in lingua materiali aut corporali: quia nõ habebat: eo quod sola omnia cruciabatur: sed affligebatur in anima ex consideratione illius pene quam habebit post iudicium: sicut prius dictum est quod anime affliguntur ab igne materiali per solam considerationem illius. Et similiter demones affligentur post iudicium.

Circa vltimum articulum Queritur primo. Utrum damnati habeant vermem materialem siue corporalem. ¶ Notandum quod vermis dicitur tripliciter. Primo modo dicitur quasi veritas missa. Et isto modo filius dei qui missus est a patre in mundum pro salute generis humani dicitur vermis. secundum illud psalmiste.xxj. Ego sum vermis et non homo. Augustinus. Uermis. idest veritas missa: et non homo: quia non sum conceptus ex semine viri et mulieris sicut ceteri homines. Alio modo dicitur vermis animal. Et sic vermes dicuntur quedam animalia parua super costas suas ambulantia: et si habeant pedes sunt valde parui sicut pediculi et ceteri vermes generati ex corruptione siue sint in terra siue in aqua. Et isto modo etiam serpentes dicuntur vermes. et sic capitur vermis in questione. Tertio mõdo dicitur vermis a rodendo quia corrodit et remordet et sic vermis spiritualis. scilicet sinderesis dicit vermis. Et de isto dicitur i duabus sequentibus questionibus. ¶ Ad questionem dicitur quod Augustinus vigesimo de ciuitate dei ponit circa hoc duas opiniõ

nes. Quidam voluerunt dicere φ vermis iste sit spiritualis ⁊ horum opinionem dicit sibi magis placere. Et hec opinio cōmuniter a doctoribus te/netur. Alij vero volunt dicere vermē illū esse ma/lem. Propt vba scripture Judith vltimo. Dabit ignem ⁊ vermem in carnem eorum. Et sic patet p primam opinionem φ in inferno non sunt vmes materiales. Ad auctoritatem Judith dicendū φ sicut ignis materialis affligendo corpus etiā af/fligit animam per redundantiam: quia vnita est corpori: sic vehemēs dolor ⁊ remorsus anime: sic ne tristitia redundat in corpus ſm illud Prouer/biorum. xvij. Spiritus tristis exiccat ossa. Et sic di/citur φ erit ignis ⁊ vermis in carne eorum.

Secundo queritur. Utrū in dam natis sit ver/mis spiritualis. ¶ Pro declaratione questionis notandū φ vermis capitur duobus modis. Uno modo proprie. ⁊ sic sunt illa parua animalia de q bus dictum est in questione precedenti. Alio mo/do capitur metaphorice: ⁊ sic capitur in presenti questione. ¶ Et est quedam tristitia ⁊ continuus remorsus conscientie: que oritur ex putrefactione peccati ex concursu duorum mouentium scꝫ volū tatis naturalis ⁊ voluntatis libere sibi̇nuicē ob/uiantium ⁊ sibi̇nuicem resistentium. In ista diffi/nitione sunt sex particule. Prima particula est tri/stitia: ⁊ ponitur loco generis. Unde triplex est tri/stitia in damnatis. Prima est carentia beatitudi. Secunda erit de igne affligente eos. Tertia tri/stitia est vermis. ¶ Secunda particula est cōtinu/us remorsus conscientie ⁊ ponit ad differentiam tristitie que dicitur carentia beatitudinis ⁊ tristi/tie que generatur ex afflictione ignis. ¶ Tertia particula. ex putrefactione ⁊c̄. Peccatum dicitur putrefactum ⁊ putridum quando homo moritur in illo. ¶ Quarta particula ex concursu ⁊c̄. Uolū tas naturalis est synderesis. Uoluntas autē libera in damnatis est obstinatio cōtinuo in peccatis ma nendi. ¶ Quinta particula sibi̇nuicem obuiand um: quia si haberent obstinationem ⁊ non habe/rent synderesim: tunc non esset vermis. vt patet in mundanis hominibus ⁊ obstinatis: q nullos aut paruos habent remorsus conscientie. ¶ Sexta p ticula. sibi̇nuicem resistentiū. Unde synderesi nō daretur resistentia per obstinationem: tunc prope non esset vermis sicut patet in bonis viatoribus qui statim obediunt veritati ⁊ synderesi immedia/te faciendo penitentiā. ¶ His visis faciliter vide tur ad qōnes φ vermis spiritualis est in dānatis.

Queritur tertio. Utrum vermis il le sit inuariabilis. ¶ Responsio. Justo dei iudicio fiet vt mali simul omnia peccata memorentur: vt de omnibus cōsi nue torqueantur. Et ideo vermis in damnatis est inuariabilis. ita φ continue mordebit: nec minue tur: nec augmentabitur: q: ita intēsiue mordebit vna hora sicut ⁊ in alia. ¶ Notandum tamen φ intensius erit in aliquibus: ſm φ aliqui plura pec cata commiserunt. In alijs autem minus intense mordebit ſm quod minus peccauerunt. A quo ip se pius ⁊ misericors Jesus mūdi saluator nos cu stodiat. Qui cū pr̄e ⁊ spūsancto viuit ⁊ regnat deꝰ p immortalia ⁊ infinita secula seculorum. Amen.

¶ Expliciunt Reportata admodum subtilissimi venerādi pr̄is Stephani Brulefer: ordinis diui Frācisci de obseruantia in theologia magistri lon ge excellentissimi in quartum librum Sententia/rum Seraphici Doctoris Bonauenture cempos tata quidem Metis Gallie.

Registrum.

AAAA BBBB CCCC DDDD EEEE FFFF GGGG HHHH

Oēs sunt terni: preter CCCC φ est quaternus.